مەثنەویا مەعنەوی

مدير عام
و رئيس التحرير
مؤيد طيب

العنوان:

مؤسسة سبيريز للطباعة والنشر
اقليم كردستان العراق - دهوك
حيّ مازيّ شارع ئاشتيّ

www.spirez.org
www.spirezpage.net

- **ژمارا وەشانێ:** (٤٠٠)
- **ناڤێ پەرتووکێ:** مەثنەويا مەعنەوی
- **نڤیسین:** مەولانا جەلالەدین محەمەد بەلخیێ رۆمی
- **وەرگێران ژ فارسی:** مەلا ئەحمەدێ شەرەفخانی
- **تیپلێدان:** سوران منبەری
- **دەرهێنانا هونەری:** حسێن سەنعان مەتیخان
- **بەرگ:** نەجمەدین بیری
- **سەرپەرشتکاریێ چاپێ:** شێروان ئەحمەد تەیب
- **چاپا:** ئێکێ
- **تیراژ:** (١٠٠٠) دانە
- **ژمارا سپاردنێ ل پەرتوکخانا بەدرخانیان ل دهوک** (٢٨٩١) ل سالا ٢٠١٢
- **چاپخانەیا:** الروضة / ئیستەنبول

SPIREZ PRESS & PUBLISHER
DUHOK

دار سبيريز للطباعة والنشر
دهوك

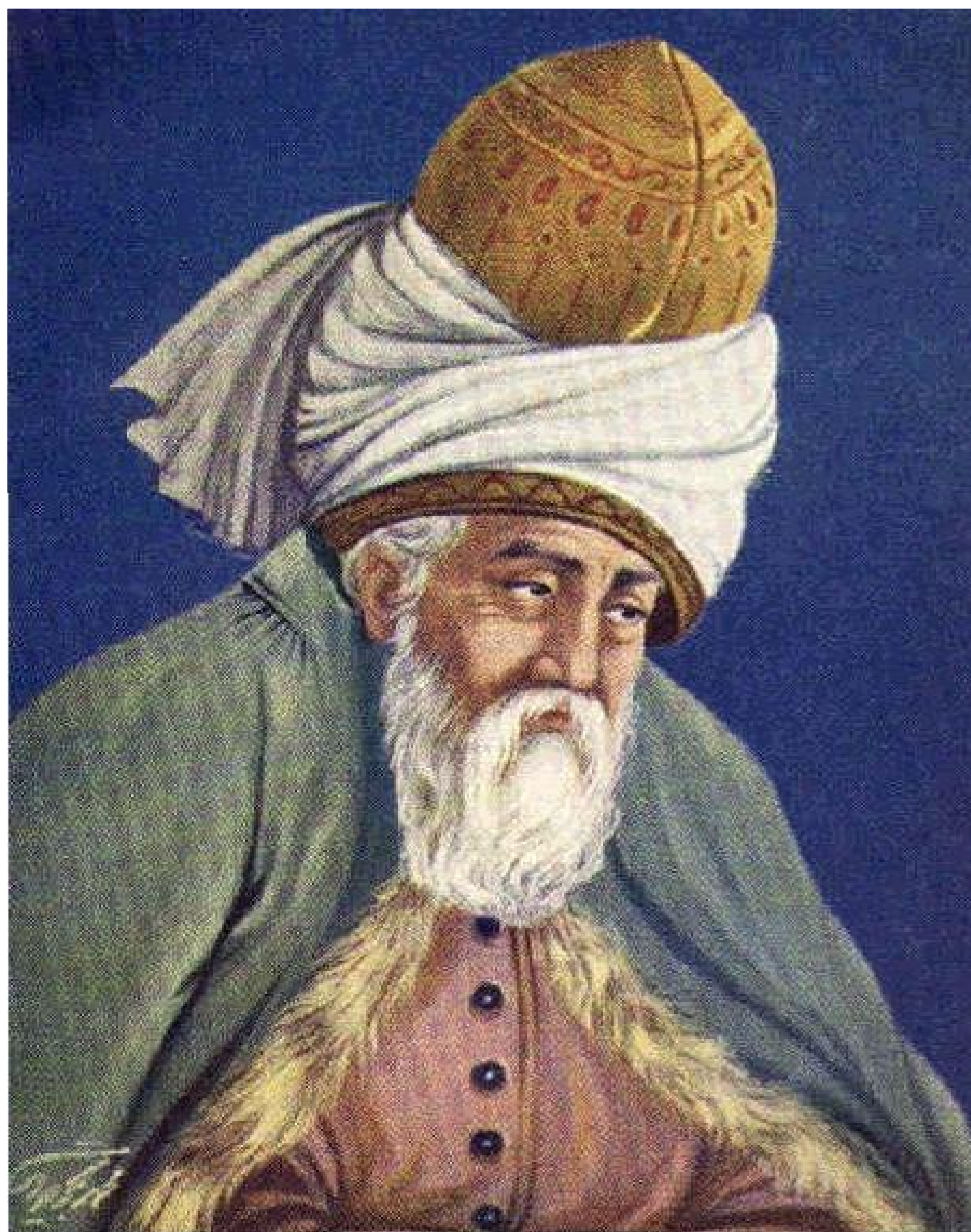
مەثنەویا مەعنەوی

مەولانا جەلالەدین محەمەد بەلخیێ رۆمی

وەرگێران ژ فارسی

مەلا ئەحمەدێ شەرەفخانی

2012 سپیرێز

مەولانا جەلالەدین محەمەد بەلخیی ڕۆمی

مەلا ئەحمەدی شەرەفخانی

ناڤەرۆکا دەفتەرا ئێکێ

مەثنەوی مەعنەوی ٤٧
داستانا عاشقبوونا پادشاهەکی ل کەنیزەکەکێ وکرینا کەنیزکێ ژ پادشاه رە ٤٩
ژ پادشاه خویا بو،کو تەبیب نکارن کەنیزکێ دەرمان کەن و وی روب خودێ کر و خەونا وەلیەکی دیت ٥٠
داخوازیا هاریکاریێ ژ خودێ بۆ بجهێ ئانینا ئەدەبێ د هەمی حالـەتیدە و بەیانکرنا زیانا بێ ئەدەبی... ٥١
مولاقاتا پادشاهی دگەل وی طەبیبێ کو خودایی د خەوێدە مزگینیا مولاقاتێ دابونێ ٥١
پادشاه طەبیب برە جەم نەخوەشێ دا حالـێ وێ ببینێ ٥٢
داخوازیا وی وەلی ژ پادشاهی ئەو بوو دا دگەل وێ کەچکێ بتنێ بمینیت بۆ زانینا دەردێ وێ ٥٣
ئەوی وەلی دەرد زانی و دەردێ وێ بۆ پادشاه ڤەگێرا ٥٥
قاسد هنارتنا شاهی بۆ سەمەرقەندێ دا زێرنگری بینن ٥٥
بەیانا وێ کوشتن و ژەهردانا زێرنگری،کو ئیشارەتا خودێ بونە ب هەوایێ نەفس و هزرێ خراب ٥٦
داستانا زەلامێ بەقال و طوطی و دوهن رژاندانا طوطی د دوکانێدە ٥٧
داستانا وی پادشاهێ، کو جوهیێن ژ رەگەز پەرستێن نەصرانی دکوشتن ٦٠
پێزانینا وەزیری ب حیلێت قەرالی ٦١
حیلـە وپیلا وەزیری دگەل فەلـلا ٦١
قەبولـکرنا فەلـلا ب حیلا وەزیری ٦٢
موتابەعەتکرنا نەصارا ل وەزیری ٦٢
داستانا دیتنا خەلیفەیی لـەیلی ٦٣
بەیانا حەسەدا وەزیری ٦٥

تێگەهشتنا ژیرێت فەلـلا ب حیلا وەزیری	٦٥
پەیاما شاهی نهێنی بۆ وەزیری	٦٥
بەیانا دوزادە باڤکێ ژ ڤەلـلا	٦٦
تەڤلیهەڤکرنا ئەحکامێ ئنجیلێ	٦٦
بەیانا وێ یەکێ، کو ئەڤ نە وەکهەڤی د رەوشدایە نە د حەقیقەتا رێکێ	٦٧
بەیانا زیانا وەزیری د ڤێ حیلێ دا	٦٨
رابونا وەزیری بحیلەیەکا دیتر دا خەلکێ ژ رێکێ لابدەت	٦٩
بەرگریا گۆتنا وەزیری بۆ مریدان	٧٠
دوبارەکرنا موریدا، کو خەلوەتێ بشکێنە	٧٠
بەرسڤا وەزیر کو ئەز خەلوەتێ ناشکێنم	٧١
ئیعتیراضا مریدا ل سەر خەلوەتا وەزیری	٧١
بێ هیڤیکرنا وەزیری مریدان رە ژ رەقصا خەلوەتێ	٧٣
جێگری کرنا وەزیری هەر ئەمیرەکی جودا جودا	٧٣
خوە کوشتنا وەزیری د خەلوەتێ دە	٧٤
داخوازکرنا ئومەتا عیسی (درود لێ بن) ژ ئەمیرا کا جێگر ژ هەوەکیە	٧٤
پەڤچونا ئەمیران د جێگریێ دە	٧٥
مەزناهیا صیفەتێ موصطەفا (سلاڤ لێبن) کو د ئنجیلێ هاتبو	٧٦
داستانا پادشاهێ جوهیێ د یتر، کو د ناڤبرنا دینێ عیسا خەبات دکر	٧٧
ئاگرکرنا پادشاهێ جوهی و دانینا صەنەمی ل جەم ئاگری، کو هەر کەسێ ژێرە کورنش بکەت ژ ئاگرخەلاس دبت	٧٨
ب ئاخفتن هاتنا زارۆکی د ناڤ ئاگر و هاندانا خەلکێ دهاڤێتنا ئاگری دە	٧٩
دەڤ خوار مانا وی زەلامێ ناڤێ پەیغەمبەر (درود لێ بن) بنەباشی هێنای	٨٠
عیتابکرنا پادشاهێ جوهی ل ئاگری	٨٠
داستانا بایی، کو د زەمانێ هود (درود لێ بن) قەومێ عاد ژناڤبر	٨٢
پێ طەڤزی وانکارکرنا پاشای جوهی و قەبول نەکرنا نەصیحەتا خاصێت خوە	٨٢
بەیانا تەوەکول وتەرکا خەباتا گۆتنا نێچیرا بۆ شێری	٨٣
بەرسڤدانا شێری ژنێچیراە و فایدەیێ خەباتکرنێ	٨٤
تەرجیح دانا نێچیرا تەوەکول رە سەر خەباتکاری	٨٤
تەرجیح دانا شێری ژ خەبات و کار رە لسەر تەوەکول و تەسلیمبونێ	٨٤
تەرجیح دانا نێچیرا ژ تەوەکول رە سەر ئیجتهادێ	٨٤
دیسانێ شێرخەباتکرن ل سەر تەوەکولێ تەرجیح ددێ	٨٥
دیسانێ نێچیرا تەوەکول ل سەر خەباتێ تەرجیح دا	٨٦
مەیزاندنا عزرائیلی ل زەلامەکی و رەڤینا وی زەلامی بۆ دیوانخانا سولەیمانی (درود لێ بن) و....	٨٦
دیسانێ شێری خەبات ژ تەوەکولێ چێتر زانی و سودێ خەباتێ دگەل بەیانکرنێ	٨٧
سەلماندنا چێتریا خەباتێ ل سەر تەوکولێ	٨٨

قەلبالغا نێچیرا سەرێ کیڤرۆشکێ دە چمانێ چونا جەم شێری تاخیردکی	٨٨
بەرسڤا کیڤرۆشکی بۆ نێچیرا	٨٨
ئعتراضا نێچیرا ل سەر پەیڤا کیڤرۆشکێ	٨٨
بەرسڤا کیڤرۆشکێ ژ نێچیران رە	٨٨
بەیانا زانینا کیڤرۆشکێ و بەیانا سود و خێرا زانینێ	٨٩
دیسا داخوازیا نێچیرا ژ کیڤرۆشکێ سررا هزر و بیرێت وێ	٩٠
راز نە گۆتنا کیڤرۆشکێ ژ وان رە	٩٠
داستانا حیلا کیڤرۆشکێ	٩٠
پیس لادانا تاویلا چەپەڵا مێشێ	٩٢
رەنجبونا شێری ژ تاخیرهاتنا کیڤرۆشکێ	٩٢
دیسا د بەیانا حیلا کیڤرۆشکێ	٩٣
هاتنا کیڤرۆشکی بۆ جەم شێری و تورەبونا شێری ژ وێ	٩٤
عوزر گۆتنا کیڤرۆشکێ	٩٥
بەرسڤدانا شێری بۆ کیڤرۆشکی و ل گەل وێ چون	٩٥
داستانا هود هود وسولەیمانی دبەیانا وێ کو گاڤا قەچاهات چاڤێت رۆن تێنە گرێدان	٩٦
طەعنا قرێ د دەعوا هود هود	٩٧
بەرسڤدانا هودهودی بۆ طەعنا قرێ	٩٧
داستانا ئادەم (درود ل سەر بن) و گرتنا قەضایێ نەظەرا وی ژ مراعاتا صەریحا نەهی و تەرکا تاویلێ	٩٨
تەخە پاشڤەمانا کێڤرۆشکێ ژ شێری دەما گهانە نزیکی چالێ	٩٩
پرسینا شێری ژ تەخە باشڤە کێشانا کیڤرۆشکێ	١٠٠
مەیزاندنا شێری د چالێ و دیتنا وێنەیێ خوە و وێ کیڤرۆشکێ د ئاڤێدە	١٠٠
مزگینی برنا کیڤرۆشکێ ب لایێ نێچیران، کو شێر کەتە د چالێدە	١٠٢
کۆمبونا نێچیرا ل دۆرا کیڤرۆشکێ و پەسندانا وێ	١٠٢
تەفسیرا (رَجَعْنا مِنْ جِهادِ الأَصْغَرِ اِلی جِهادِ الأَکْبَرِ)	١٠٣
هاتنا قاصدێ رۆم جەم (اَمِیرُالمؤمِنِینْ) عُمَرَ خودێ ژێ رازیبت و دیتنا وی.....	١٠٤
پەیداکرنا قاصدێ رۆمێ (أَمِیرُالمؤمِنِینَ) عومەر خودێ ژێ رازیبت کو یێ رازای بو ل بن دارا خورمێ	١٠٥
سلاڤکرنا قاصدێ رۆمی ل (امیرالمؤمنین) خودێ ژێ رازیبت	١٠٥
پرسیارکرنا قاصدێ رۆمی ژ (امیرالمؤمنین) خودێ ژی رازیبت	١٠٦
پالدانا ئادەمی وێ زلەتێ بخوەڤە کو ((رَبَّنا ظَلَمْنا)) و پالدانا ئیبلیسی گوناهێ خوە ب خودێ ڤە،......	١٠٧
تەمثیل	١٠٨
تەفسیرا (وَ هُو مَعَکُمْ اَیْنَماکُنْتُمْ)	١٠٩
پرسیارکرنا قاصدی ژ عومەری (خودێ لێ رازیبت) ژ سەبەبێ ئیلائا ئەرواحا.....	١٠٩
د سرا وێ کو، کەسێ بڤێت دگەل خودێ روینت بلا دگەل ئەهلێ تەصوەوف رونێ	١٠٩
داستانا بازرگانی، کو طوطی ژ وی رە پەیام دایی طوطییێت هندوستانێ چاخێ چویی تجارەتێ	١١٠

صیفەتێ پەرێت عەقلێت خودایی	١١١
دیتنا بازرگانی طوّطییێت هندوستانێ د دەشتێ و پەیام گهاندنا وی طوَطی ژ وان رە	١١٢
مەعنا گۆتنا (فَرِیدُالدِینُ العَطارُ قُدَسَ الله سِرَهُ)	١١٢
رێزلێگرتنا ساحران بۆ موسی (درود لێ بن) کو تو عەول کۆ پالی باڤێژە یا ئەم	١١٣
ڤەگێرانا بازرگانی گەل طوَطی ئەوا کو ژ طوّطییێ هندوستانێ دیتی	١١٤
بهیستنا وی طوّطی حەرەکەتێن وان طوّطیان و مرنا طوّطییێ د قەفەسێ و گرینا سەربازرگانی ل سەر وی	١١٦
تەفسیرا گۆتنا حەکیم سەنائی خودێ ژێ رازیبت	١١٩
و دمەعنا گۆتنا پەیغەمبەری (سلاڤ ل سەر بن) (اِنَّ سَعْداً لَطیُورٌ وَ اَنا اَغْیَرُ مِنْ سَعْدٍ و الله......	١١٩
ب زیڤرینە داستانا بازرگانی	١٢١
دەرڤە هاڤێتنا زەلامێ تاجر طوّطی ژ قەفەسێ و فرینا طوّطییَ مری	١٢١
خاطر خواستنا طوّطی ژ بازرگانی و فرین	١٢٢
زیانا مەزنکرنا خەلکێ و بتلی نیشاندان	١٢٢
د بەیانا تەفسیرا ئایەتا (ماشاءَ اللهُ کَانَ و مالَمْ یَشاءَ لَمْ یَکُنْ)	١٢٣
د بەیانا تەفسیرا گۆتنا حەکیم سنائی (قدس سره)	١٢٤
داستانا پیرێ چەنگی کو د زەمانێ عومەر خودێ ژی رازی بت....	١٢٥
دبەیانا تەفسیرا (مَنْ کَانَ الله کَانَ اللهُ لَهُ) و بەیانا وێ	١٢٦
د بەیانا ڤێ حەدیپێ کو (اِنَّ لِرَبِکُمْ فِي اَیامِ دَهرِکُمْ نَفَحاتُ اَلا فَتُعْرِضُوا لَها)	١٢٦
داستانا پرسیارا عائیشە (خودێ ژێ رازیبت) ژ موصطەفا (درود لێ بن).....	١٢٩
تەفسیرا بەیتا حەکیم سەنائی	١٣٠
د مەعنا حەدیثا (اغْتَنِمُوا بَرْدَ الرَبیع فَاَنَّهُ یَعْمَلُ بِابْدانِکُمْ کَما یَعْمَلُ بِاشْجارِکُمْ.......	١٣٠
پرسینا صەدیقێ (خودێ ژێ رازیبت) ژ موصطەفا (درود لێ بن) کو سەربارانا ئەڤرۆکە چ بو	١٣١
بەقیا داستانا پیرێ چەنگی د زەمانێ عومەر خودێ ژێ رازیبت و کورتیا وی	١٣١
دخەوێدە بۆ (عومەری خودێ ژێ رازیبت) هاتە گۆتن،کو چەند زێرا ژ (بیت المال)ێ بدێ وی زەلامی....	١٣٣
نالینا ستونا ((حەنانە)) چاخێ بۆ پەیغەمبەری (درود لێ بن) منبەر چێکرین و جەماعەت کۆمبوبون گۆتن....	١٣٣
دیاربونا موعجزێت پەیغەمبەری (درود لێ بن) بئاخفتن هاتنا بەرخویشکا د دەستێ ئەبو جەهلی....	١٣٥
مایینا داستانا مطرب و پەیامگهاندنا (أمیرالمؤمنین) عومەر (خودێ ژێ رازیبت) بوی ئەوا هاتی ئاواز داییێ....	١٣٥
ڤەگێرانا عومەری (خودێ ژێ رازیبت) نەظەرا وی ژ مەقامێ گری کو،.....	١٣٧
مەعنا دوعایا وان دو فرشتە، کو هەر رۆژ سەر سەرێ هەر بازارەکێ گازێ دکن،.....	١٣٨
داستانا خەلیفەی، کو ژ مەرداتی د زەمانێ خوە ژ حاتەمێ طائي بوراند بو و وەکی وی نەبو	١٣٩
داستانا عەرەبێ فەقیر و سەرهاتیا ژنا وی دگەل وی بسەبەبێ کێمی و خێزانییێ	١٣٩
مەغرور بونا موریدێت موحتاج ب مودەعیانێ مۆزەوەر	١٤٠
د بەیانا وی، کو کێم هاتیە، کو موریدەك د مودەعییێ مۆزەوەر عەقیدا براستی هەبت،......	١٤٠
صەبر گۆتنا یێ عەرەب بۆ ژنکێ و خێرا صەبر و فەقرێ بۆ ژنا خوە گۆت	١٤١
پەندکرنا ژنێ بۆ مێری کو ئاخفتنا زێدە ژ پێ و مەقامی نەبێژە ((لِمَ تَقُولُونَ مالا تَفْعَلُونَ))......	١٤٢

نەصیحەت کرنا مێری بۆ ژنێ کو ل فەقیرا ب چاڤێ کێمی نەمەیزێنە و.....	١٤٣
د بەیانا وێ، کو هە ڤلڤینا هەر کەسەکی ژ وێ دەرییە،....	١٤٤
گوهدانا ژنێ بۆ مێری و پەشیمان بونا وێ ژ گۆتنا خوە	١٤٥
دبەیانا ڤێ حەدیثێ کو (اِنَّهُنَّ یَغْلِبْنَ العاقِلَ وَ یَغْلِبُهُنَّ الجاهِلْ)	١٤٦
خوە تەسلیم کرنا مێری بۆ داخوازا ژنێ ژ بەر مەعیشەتی و ئەڤ أعتراضا ژنێ ئیشارەت بحەقی زانی	١٤٧
د بەیانا وێ کو موسی ((درود لێ بن)) و فرعەون هەر دو موسەخەرێ یەك مەشیەتێنە.....	١٤٧
سەبەبێ حرمانا خرابا ژ هەر دو دنیا کو (خَسِرَ الدُّنْیا وَ الآخِرَةَ)	١٤٩
کێم دیتنا دوژمنێ صالح حێشترێرە، چاوا خودێ تەعالا لەشکەرەکی بهلاك بت......	١٥٠
د مەعنا وێ کو (مَرَجَ اَلبَحْرَیْن یَلْتَقِیانِ بَیْنَهُما بَرْزَخٌ لایَبْغِیانِ)	١٥٢
د مەعنا وێ، کو ئەوا وەلی بکێ نەلازمە مورید زمان درێژ بێ هەر ئەو کارکرن......	١٥٣
کورتیا سەرهاتیا عەرەبی و جۆتا وی	١٥٤
دلدانایێ عەرەب سەر داخوازا دلبەرا خوە و سویند خوارن، کو دڤێ تەسلیمبونێ حیلە و تەجربە نینە	١٥٥
دیارکرنا ژنێ رێکا داخوازیا رزقی بۆ مێرێ خوە و قەبولکرنا وی	١٥٧
دیاری برنا عەرەبی کوزکێ ئاڤا بارانێ ژ نێڤەکا دەشتێ بۆ لایێ بەغدا ل جەم خەلیفێ،.....	١٥٧
د ناڤ تەحتی دروتنا ژنکا عەرەب کوزکێ ئاڤا بارانێ و موهردانین سەروی ژ ئعتقادا عەرەبایە	١٥٨
د بەیانا وێ کو هەکە گەدا عاشقێ کەریمە کەریم هەم عاشقێ گەدایە	١٥٩
فەرق ناڤبەینا وێ، کو دەروێشە بو خودێ و تهنیێ خودێیە و ناڤبەینا وێ، کو ژ خودێ و تهنیێ غەیرە	١٦٠
پێشڤەهاتنا زێرەڤان و دەرڤانێت خەلیفەیی بۆ خاترا رێزلێگرتنا یێ عەرەب وەرگرتنا دیاریا وی	١٦٠
د بەیانا وێ کو عاشقێ دونیا سەر میثالا عاشقێ دیوارەکیە هەتاڤا رۆژێ لێ ددێ......	١٦٢
مەثەلێ عەرەبی ((اِذا عَشَقْتَ فَاعشِقِ الحُرَّةَ وَاِذا سَرَقْتَ فَاسْرِقِ الدُرَّةَ))	١٦٢
سپارتنا عەرەبی ژ هەدیێ رە یانی شەربك بخولامێت خەلیفەی	١٦٢
حەکایەتا سەرهاتیا نەحەوی وکەشتیڤانی	١٦٣
قەبولکرنا خەلیفەی ژ هەدیێ رە و فەرمان بدانەکی زاڤ باکەمالێ بێنیازی ژ وێ هەدیێ و ژ وی شەربکی	١٦٤
د صەفەتێ پیرێ مورشد و ئیطاعەتا وی	١٦٧
وەصیەت کرنا پەیغەمبەری ((درود لێ بن)) ژ عەلی رە ((خودێ وەجهێ وی مۆکەرەمبکێ)).....	١٦٨
خال قوطانا یێ قەزوینی سەر ملا صورەتێ شێری و پەشیمانبونا وی بسەبەبێ برینا دەرزیێ	١٦٩
چونا گورگ و روڤی د خەزمەتا شێری ل نێچیرێ	١٧٠
ئمتحان کرنا شێری ژ گورگ رە و گۆتنا کو وەرە پێش ئەی گورگ ڤان نێچیرا ل سەر مە بەلاڤکە	١٧١
داستانا وی کەسی دەرگەهێ دۆستەکی دقوتا ژ هندر گۆت کیە؟.....	١٧٢
صیفەتێ تَوحِیدْ	١٧٣
ئەدەبکرنا شێری ژ گورگ رە، کو د دابەشکرنێ دا بێ ئەدەبی کربو	١٧٤
تەهدیدا نوح ((درود لێ بن)) بۆ قەومێ خوە، کو گەل من کێشڤەکێشێ نەکن،.....	١٧٥
روناندنا پادشاهان ژ صۆفیێت عارف رە پێش روێ خوە دا چاڤێت وان بدیتنا عارفان رەوشەن ببت	١٧٦
هاتنا مێهڤانی جەم یوسف ((درود لێ بن)) و داخوازیا یوسفی ژ وی هەدیە و دیاری	١٧٦

گۆتنا مێهڤانی ژ یوسف رە، کو من ئاینە هێنایە بۆ تە دیاری دا دەما تو لخوە مەیزێی من ل بیرا خوە بینی	١٧٧
مورتدبونا کاتبێ وەحییێ بسەبەبێ وێ،.....	١٧٩
دوعاکرنا بەلعەمێ باعورا، کو موسی و قەومێ وی ژ ئەڤی باژاری کو ئابلۆقە دانە بێ مراد ڤەگەرێنە	١٨١
ئعتمادکرنا هاروت و ماروت سەر عصمەتا خوە و داخوزیا تێکەلیا ئەهلێ دونیایێ و کەتنا دفتنێ	١٨٢
باقیا داستانا هاروت و ماروت و سزا و عقوبە تاوان هەم د دونیا و چالا بابل	١٨٣
بسەرەدان چونا یێ کەر مالا جیرانێ خوەیێ نەخوەش	١٨٤
ئەول کەسێ کو د موقابلێ نەصێ قیاس هێنا ئبلیس بو	١٨٥
د بەیانا وێ، کو حالێ خوە و مەستیا خوە پێتڤیە ژ نەزانا ڤەشێری	١٨٦
داستانا موجادەلەکرنا رۆمیان و چینیان د علمێ نەقاشی و وێنەگەری	١٨٨
پرسینا پەیغەمبەر ((درود لێ بن)) بۆ زەیدی ئەڤرۆکە چاوانی چاوا رابوری و بەرسڤا وی.....	١٨٩
موتەهم کرنا خولاما وعەڤدێت خواجێ لوقمان رە، کو ئەو فێقیێ چاك دخوت	١٩٢
بەقیا داستانا زەیدی د بەرسڤا پەیغەمبەری دا ((درود لێ بن))	١٩٣
گوتنا پەیغەمبەری ((درود لێ بن)) بۆ زەیدی کو ئەڤێ سِرِرّێ بەلاڤ تر ژ ڤێ نەکە	١٩٥
زڤرین ب داستانا زەیدی	١٩٦
ئاگر کەتنا د باژێری د زەمانی عومەری دا (خودێ ژێ رازی بت)	١٩٧
تفکرنا دوژمن ل روێ (أمیرالمؤمنین – علي - کرم الله وجهة) و هاڤێتنا عەلی شویر ژ دەستی.....	١٩٨
سوال کرنا کافری ژ عەلی (كَرَمَ اللهُ وَجْهَهُ) کو دەما ل سەر من موظەفەر بوی......	٢٠٠
بەرسڤدانا (أمیرالمؤمنین) کو سەبەبێ هاڤێتنا شویری د وی حالەتێ ژ دەست چ بوە	٢٠٠
گۆتنا پەیغەمبەری (ع) د گوهێ هەڤرێ أمیراالمؤمنین کرم الله وجهة،	٢٠٢
تەعەجوب کرنا ئادەم ((درود لێ بن)) ژ وندا بونا ئبلیسی و تەوبەکرن	٢٠٤
ڤەگەران بداستانا (أمیرالمؤمنین) عەلی (کرم الله وجهة) و چاڤنقینا وی دگەل خوینێ خوە	٢٠٥
هاتنا هەڤرێیێ عەلی (کرم الله وجهة) کو ژ بۆنا خاترێ خودێ من بکوژە و ژ ڤێ بەلایێ من خلاسکە	٢٠٦
بەیانا وێ کو داخوازا پەیغەمبەری ((درود لێ بن)) بۆ فەتحا مەکەهێ و غەیری مەکەهێ.....	٢٠٧
گۆتنا (أمیرالمؤمنین) عەلی (کرم الله وجهة) بقەریێ خوە کو دەما تە تف کری.....	٢٠٨

ناڤەرۆکا دەفتەرا دووێ

هەیڤ هزراندنا وی شەخسێ بخیال د زەمانێ عومەر خودێ ژێ رازیبت	٢١٧
دزینا مارگرەکی مارەك ژمارگرەکی دیتر	٢١٨
هیڤی کرنا هەڤریێ عیسی ((دروود لێبن)) کو هەستیا ساخکەت	٢١٨
پەنددانا صۆفی بۆ خزمەتچی د تیماردانا کەری و (لاحول) گۆتنا خزمەتچی	٢١٩
گرێدانا تەقریرا مەعنا داستانێ ب سەبەبێ مەیلا گوهداری ب گوهدانا ظاهرێ داستانێ....	٢٢٠
گۆمان برنا کاروانیان کو کەرێ صۆفی رەنجورە	٢٢١
پەیدا کرنا پادشاهی بازێ خوە د مالا پیرەژنەکە کال	٢٢٥
شیرینی کرینا شێخ ئەحمەدێ خضرەویێ (قدس الله سرة) هوالعزیز بۆنا دەینداران بئلهاما خودێ....	٢٢٧
ترساندنا شەخصەکی زاهدە کرە کو کێم بکە گری دا تو کۆر نەبی	٢٣٠
تەمامیا داستانا ساخبونا هەستیان ب دعایێ عیسا ((دروود لێ بن))	٢٣٠
خوەراندنا گوندیەکی د تاریێ دا شێرەك خوراند ب گۆمانا هندێ، کو گایێ ویە	٢٣٢
فرۆتنا صوفیا کەرکێ رێوەنگی بخاترێ خوارنێ	٢٣٢
چیرۆکا وی موفلسێ، کو د زندانێ دا بو و زندانیا ژ وی د دەردەسەری	٢٣٥
شکایەت کرنا ئەهلێ زندانێ جەم وەکیلێ قاضی ژ دەستێ وی موفلسی	٢٣٦
مَثَلْ	٢٤٠
لەومەکرنا خەلکێ ل مرۆڤەکی، کو دایکا خوە بتهمەتەکێ کوشت بو	٢٤٢
ئمتحانا پادشاهی بوان دو خلامێ، کو نوکریبون	٢٤٤

سوند خوارنا عەڤدی د راستی و وەفایا دۆستێ خوە ژ ئڤهارا گۆمانا خوە	٢٤٦
دیسا پرسینا شاهی ژ حالێ بەنیێ دیتر	٢٤٩
حەسەد برنا خزمەتكارا ل خلامێ تایبەت	٢٥١
گرفتاربونا بازی (ناڤ كوندۆكا) دا د كاڤلەكی دە	٢٦٤
كلۆخ هاڤێتنا یێ تێهنی ژ دیواری د جۆكا ئاڤێدە	٢٥٦
فەرماندانا والی ژ وی زەلامی رە كو وی سترى د رێكا خەلكێ چاندبو، دا هەلقەنێ	٢٥٧
ل بەیانا مەعنا (في التأخير آفات)	٢٥٩
تەمسیل د بەیانا گازیكرنا ئاڤی، بۆ قرێژیا ب پاكی	٢٦٢
هاتنا دۆستان ب بیمارستانێ بخاترا (ذالنونی) (قدس الله سرة) هوالعەزیز	٢٦٣
فەهمكرنا موریدان كو ذوالنون نەی دینە و ژ قەست وەصا كربو	٢٦٥
ڤەگەرهان ب داستانا ذوالنونی و مریدێت وی	٢٦٦
ئمتحان كرنا خواجێ زیرەكیا لوقمانی	٢٦٦
دیاربونا قیمەت و زیرەكیا لوقمانی جەم ئمتحان كەرا	٢٦٨
تەمامكرنا داستانا حەسودا ل خولامێ سولگانی و حەقیقەتا وێ....	٢٧٠
عەكسێ تەعظیما پەیغاما سولەیمانی (درود لێبن) د دلێ بەلقیسێ ژ صورەتێ هود هود	٢٧١
ئەنكار فەلسەفی ل خوەندنا ((إِنْ أَصْبَحَ ماؤُكُمْ غَوْراً))	٢٧٣
موناجات كرنا شڤانی دگەل خودایێ بلند د زەمانێ موسی (درود لێبن)	٢٧٦
گازندەكرنا خودێ تەعالی ل موسایی ((درودلێبن)) بخاترا شڤانی	٢٧٧
وەحی هاتن بۆ موسی ((درودلێبن)) د عوزرا وی شڤانی	٢٧٨
پرسیارا موسی ((درود لێبن)) ژ خودایێ بلند سەر غەلەبا ستەمكارا	٢٧٩
رەنجاندنا ئەمیرەكی زەلامەكی رازای، كو مار چو بو د دەڤیدە	٢٨٢
داستانا وی زەلامێ ئەبلەه، كو ب مەلاقیا هرچێ باوەر دكر	٢٨٤
گۆتنا بێ چاڤەكی گەدا، كو من دو كۆر هەنە رەحمێ ل مە بكن	٢٨٦
تەمامیا داستانا هرچێ و وی بێ عەقلێ، كو بوەفاداریا وێ پشت گرێدابو	٢٨٦
گۆتنا موسی ((درود لێبن)) بۆ گۆلك پەرێسی كو خیالاتە ژ كیڤەیە	٢٨٨
تەرك كرنا زەلامێ پەندكەر ژ پاش زاف پەند دانا دۆستێ هرچێ	٢٨٩
مەلاقی كرنا یێ دین بۆ جالینۆسی و ترساندنا جالینۆسی	٢٩٠
ئەگەرا فرینا طەیرەكی دگەل طەیرەكی، كو جنسێ وێ نەبو	٢٩٠
تەمامكرنا داستانا وی زەلامێ ئەبلەه سەر وەفا هرچێ و ژ ناڤ چونا وی	٢٩١
چونا موصطەفایی ((درود لێبن)) ب سەرەدانا صەحابیێ نەخوەش و فایدەیا سەرەدانێ	٢٩٢
هاتنا وەحیێ ژ خودایێ بلند بۆ موسی ((درود لێبن)) كو چما نەهاتی سەرەدانا من	٢٩٣
تنێ كرنا باغڤانی صۆفی و مەلا و سەیدی ژ هەڤدو	٢٩٣
زڤرین ب داستانا نەخۆش و سەرەدانا پەیغەمبەری ((درود و سلاڤ لێبن))	٢٩٥
گۆتنا شێخەكی بۆ بایەزید بەسطامی، كو ئەزم كەعبە دۆرا من طەوافكە	٢٩٥

داستانا (پیر و مورید)	٢٩٥
زانینا پەیغەمبەری ((دروود و سلاڤ لێبن)) کو سەبەبێ نەخوەشیا وی شەخصی زێدەکرنا دوعا بو	٢٩٧
عوزر خواستنا قردکی ژ ئاغا، کو چما قەحبەیەك ب ژنینی ئانیە	٣٠٠
خوازۆکی ب حیلا شێخ بەهلول ب ئاخفتن ئانی، کو خوە ب دیناتیڤە کربو	٣٠٠
ئێرش برنا صەی سەر کۆرێ گەدا	٣٠١
داخوازیا مەحتەسبی ژ مەستێ مەست بۆ زندانێ	٣٠٢
ب ئاخفتن ئینانا خوازۆکی جارا دوەم وی مەزنی رە دا حالێ وی مەعلوم تر ببت	٣٠٢
تەتیما نصیحەتا پەیغەمبەر ((دروود لێبن)) بۆ نەخوەشی	٣٠٤
وەصیەت کرنا پەیغەمبەری ((دروود و سلاڤ لێبن)) بۆ وی نەخوەشی و دوعا لێبوراندنێ	٣٠٨
هشیارکرنا ئبلیسی ژموعاویەی را ((خودێ ژێ رازی بت)) کو رابە وەختێ نڤێژە	٣١٠
دیسا بەرسڤدانا ئبلیسی بۆ موعاویەی	٣١١
دیسا تەقریرکرنا موعاویەی دگەل ئبلیسی حیلا وی	٣١٢
دیسا بەرسڤدانا ئبلیسی بۆ موعاویەی	٣١٣
شداندنا موعاویەی دگەل ئبلیسی	٣١٤
نالینا موعاویەی ژ ئبلیسی ب بال خودایێ بلندڤە و هاریکاری خوەستن	٣١٤
دوبارەکرنا ئبلیسی گۆتارا تەلبیسا خوە	٣١٥
دیسا ئیلحاح کرنا موعاویەی ل شەیطانی	٣١٥
گلەهیا قاضی ژ ئافەتا قەضا و بەرسڤدانا جێگرێ وی رە	٣١٦
ب ئیقرار هێنا موعاویەی ((خودێ ژی رازی بت)) ئبلیس رە	٣١٦
راست گۆتنا ئبلیسی ضەمیرێ خوە را ب موعاویەی ((خودێ ژی رازی بت))	٣١٧
خێرا حەسرەتخوارنا وی موخلصێ، کو نڤێژا جەماعەت لێ چوی	٣١٧
تەماهیا گۆتنا ئبلیسی حیلێت خوە بۆ موعاویەی	٣١٧
رەڤینا دزی ژ دەستێ خودانێ مالێ بدەنگێ شەخصەکی دیتر	٣١٨
داستانا مونافقان و مزگەفتا ضرار چێکرنا وان	٣١٩
سەرڤەبرنا مونافقان پەیغەمبەر رە ((دروود و سلاڤ لێبن))	٣٢٠
هزراندنا یەکەکی ژ صەحابیا ((خودێ ل وان رازی بت)) ب تورەیی،.....	٣٢٢
داستانا وی شەخسی، کو ل حێشترا وندا بویا خو دگەرا ولێ د پرسی	٣٢٢
دودلی د ناڤ ئۆلێت جۆراجۆردا و موخلص ژ ناڤ وان دەرچون	٣٢٣
ئمتحانا هەر تشتەکی حەتا ظاهر بت، کو خێر و شەرەك ل دویە	٣٢٤
شەرحا فایدەیا داستانا وی شەخصێ ل حێشترێ د گەرها	٣٢٥
د بەیانا وێ کو د هەر نەفەسەکێ فتنەیا مزگەفتا چرارە	٣٢٦
داستانا وان چار هندوا، کو پەڤدچون و ژ عەیبێ خوە بێ خەبەر بون	٣٢٧
قەصدکرنا غوزان ب کوشتنا زەلامەکی دا ئەوێ دیتر ب ترسهێ	٣٢٨
بەیانا حالێ خوەپەرستان و ناسوپاسان د نعمەتا هەبونا ئەنبیا و ئەولیا ((دروود ل وان بن))	٣٢٨

گلەهیکرنا پیرەمێرەکی ل جەم طەبیبی ژ ژان و دەردێ خوە ٣٢٩
قصەیا جوحاو وی زارۆکێ لپێش طەرمێ بابێ خوە دکر قێرین ٣٣٠
ترسانا زارۆکی ژ وی شەخصێ کەلەخ مەزن و گۆتنا وی بو زارۆکی، کو نەترسە ٣٣٢
داستانا تیر هاڤێژی و گرسانا وی ژ سوارەکی، کو د بیشەیەکیڤە دچو ٣٣٢
داستانا یێ عەرەب و خێر دتێری کرن و گازندە کرنا وی فەیلەسۆفی ژ وی رە ٣٣٣
کەراماتێ ئیبراهیمێ ئەدهەم (قدس الله روحه العزیز) ل سەر لێڤا بەحرێ ٣٣٤
سەرەتائیا مۆنەوەربونا عارف ب نورا نەپەنی ((غەیب)) ٣٣٥
طەعنا دانا بێگانەیەکی ل شێخ و بەرسڤدانا موریدێ شێخ ژ وی رە ٣٣٧
فەمایا داستانا ئیبراهیمێ ئەدهەم (قدس الله روحة) ل سەر لێڤا وێ بەحرێ ٣٣٩
دەعواکرنا وی شەخصی، کو خودێ تەعالا ل من ناگرێ ب گۆناها و بەرسڤدانا شوعەیبی ژ وی رە ٣٤٠
ڤەمایا داستانا طەعنەدانا وی زەلامێ بیگانە د شێخ ٣٤١
گۆتنا عایشی ((خودا ژێ رازیبت)) بو موصطەفایی ((درود لێبن))..... ٣٤٢
کێشانا مشکی هەفساری حێشترێ و تەعەجب مانا مشکی دخوە دە ٣٤٣
کەراماتێ وی فەقیری،کو دکەشتیێ دا موتەهمکرن ٣٤٤
گازندەیا صۆفیان ل وی صۆفی، کو ل جەم شێخ پر بێژی دکر ٣٤٥
عوزر خوازیا فەقیری ژ شێخێ خانەقایێ ٣٤٦
بەیانا وێ دەعوێ کو عەینێ وێ دەعوێ گەواها خوەیە ٣٤٨
کورنش کرنا مەسیح و یەحیا ((درود ل وان بن)) بو دایکێ هەڤدو ٣٤٩
رەخنە ئانین سەر ڤێ داستانێ ٣٤٩
بەرسڤا رەخنێ ٣٥٠
ئاخفتن کرن ب زمانێ حال و فەهما وێ ٣٥٠
جیگرتنا گۆتنێت درۆ د دلێ د رۆکەران ٣٥١
لێگەرانا وێ دارێ، کو هەر کەسێ فێقیێ وێ بخوت چ جارا نامرت ٣٥١
شەرحکرنا وی شێخی سِرّا وێ دارێ دگەل وی طالبێ موقەلد ٣٥٢
بەیانا پەڤچونا چارکەسا بخاترێ تری، کو هەر یەکی بناڤەکی جودا دزانی ٣٥٢
رابونا ناکۆکی و دوژمنداریێ ژ ناڤبەرا ئەنصارا ب بەرەکەتا رەسولی ((درود لێبن)) ٣٥٤
داستانا بەطێ بچوك کو مریشکێ ئەو خودان دکر ٣٥٦
حەیران مانا حاجیان د کەراماتێ وی شێخێ زاهد، کو ل سەر خیزا گەرما دەشتێ رونشت بو ٣٥٧

ناڤەرۆکا دەفتەرا سیێ

داستانا خوارنا تێژکێ فیلی ژ برسا و گوهنەدانا پەندا پەندکەری	٣٦٥
ڤەمایا داستانا ئەوانێت تێژکێ فیل خواری	٣٦٧
ڤەگەرهان بداستانا فیلی	٣٦٨
بەیانا وێ کو خەلەتیا دۆستا چێترە ژ دورستیا بیانیا	٣٦٩
فەرمانا خودایێ بلند ب موسی ((درود لێبن)) کو بدەڤەکی گازی من بکە کو بوی دەڤی تە گوناه نەکربێ	٣٧٠
بەیانا وێ، کو الله گۆتن نیازمەندێ عەینێ بەلێ گۆتنا خودێیە	٣٧٠
هەلخەلەتێنا یێ گوندی ژ یێ باژاری رە بهیڤی و لاڤا، کو بچتە گوندی	٣٧٢
داستانا ئەهلێ سەبا سەرخوەچونا وان ب نعمەتێ	٣٧٤
کۆمبونا نەخۆشا هەر صبەهـ بەر دەرێ خەلوەتگا عیسی ((درود لێبن)) بۆنا شەفا خواستنێ	٣٧٤
باقیا داستانا ئەهلێ سەبا	٣٧٧
ڤەمایا داستانا چونا خواجێ سەر داخوازیێ گوندی بلایێ گوندڤە	٣٧٨
داخوازا بازی ل بەطا، کو ژ ئاڤێ دەرکەڤن وەرنە دەشتێ	٣٧٩
ڤەگەران ب داستانا خواجێ و یێ گوندی	٣٨٠
داستانا ئەهلێ ((ضەروان)) و حیلەکرنا وان دا بێ حازربونا فەقیرا باغا بچنن	٣٨١
رێکەتنا خواجێ بئالییێ گوندڤە	٣٨٢
چونا خواجێ و زارویێت وی ب ئالییێ گوندڤە	٣٨٣
قەدرگرتنا مەجنونی ل صەیێ تاخا، کو لەیلا لێ بو	٣٨٤
گهانا خواجێ و زاروکێت وی بۆ گوند و خوەنیشانەدان و نەناسکرنا یێ گوندی بوان	٣٨٦
کەتنا تۆریکی د دەنا رەنگی و رەنگینبونا وی و دەعوا طاوسی کرن ناڤ تۆریکا	٣٩٠

زەلامەکی درۆکەر هەر صبەھ لێڤ و سمبێلێ خوە بدوینگی دوهن ددا ود هاتە ناڤ هەڤالا.....	٣٩١
هێمن بونا بەلعەمێ باعور کو خودێ ئەوێ ئمتحان کری و روسپی دەرچوە	٣٩١
داخوازیا طاوسی کرنا وی تۆریکی، کو کەتی دەنا رەنگیدە	٣٩٢
تەشبیها فەرعەون و دەعوا خودائیا وی بوی تۆریکی کو دەعوا طاوسی دکر	٣٩٣
تەفسیرا ((وَ لَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ))	٣٩٣
داستانا هاروت و ماروت و دلێریا وان ل ئمتحانا خودێ تەعالا	٣٩٣
داستانا خەون دیتنا فرعەونی ژ هاتنا موسا رە ((درود لێبن)) و هزرینا ئامادەبوونێ	٣٩٥
داخوازکرنا بەنی ئسرائیلیا بۆ مەیدانێ ژ بەرمەنعا ویلادەتا موسا ((درود لێبن))	٣٩٦
حکایەت د تەشبیە	٣٩٦
زڤرینا فرعەونی ژ مەیدانێ ب باژێر کەیف خۆش، کو زەلام ژ ژنا جوداکرن د شەڤا حەملێ	٣٩٦
کومبونا عمران دگەل دایکا موسی و حاملە بونا دایکا موسی ((درود لێبن))	٣٩٧
وەصیەت کرنا عمرانی بۆ ژنێ پاش جوتبونێ کو حسابکە تە ئەز نەدیتمە	٣٩٧
طرسانا فرعەونی ژ وی دەنگی	٣٩٨
پەیدابونا ستێرا موسی ((درود لێبن)) ل عاسمان و قیرینا ستێرناسا ل مەیدانێ	٣٩٨
داخوازیا فرعەونی ژنێت نوزا پێرە کو بێنە مەیدانێ ئەو ژ بو حیلە	٣٩٩
وەلدینا موسی و هاتنا عەوانا بخانیێ عمران و هاتنا وەحیێ بۆ دایکا موسی کو موسی باڤێژە ئاگر	٤٠٠
هاتنا وەحی بۆ دایکا موسی، کو موسی باڤێژە د ئاڤێدە	٤٠٠
حکایەتا مارگری کو ئەژدەهایێ صر رە مری هزراند و ل وەریسێ خوە پێچا و هێنا بەغدا	٤٠١
تەهدیدکرنا فرعەونی ل موسی ((درود لێبن))	٤٠٤
بەرسڤا موسی بۆ فرعەونی د تەهدیدا، کو لێ دکر	٤٠٥
جەوابا فرعەونی بۆ موسی ((درود لێبن))	٤٠٥
بەرسڤا موسی ((درود لێبن)) بۆ فرعەونی	٤٠٥
جەوابا فرعەونی بۆ موسی و هاتنا وەحیێ ژ موسی رە ((درود لێبن))	٤٠٥
موهلەت دانا موسی ((درود لێبن)) بۆ فرعەونی دا ساحرا ژ باژێرا بجڤینێ	٤٠٦
عەقل بفرۆش و هۆنەرێ حیرەت بکر رو ب ذلەتا ظاهریکە رو نە دە تەرش و کور	٤٠٨
فرێکرنا فرعەونی ب مەداین د طەلەبا ساحران	٤٠٨
گازی کرنا هەردو ساحرا ب بابێ خوە د گۆرێدە و پرسینا حەقیقەتا موسایی ((درود لێبن)).....	٤٠٩
بەرسڤدانا ساحرێ مری ب زاروێت خوە	٤٠٩
تەشبیهکرنا قورئانا مەجید ب عەصایێ موسی و وەفاتا موصطەفا رە ((درود لێبن))	٤١٠
ڤەمایا داستانا موسایی ((درود لێبن))	٤١١
کۆمکرنا ساحران ژ باژارا جەم فرعەونی و رێزگرتنا وان و دەست بەرسنگی دان.....	٤١٢
نەوەك هەڤبون د چاوا بون و رەنگێ فیل	٤١٢
گازیکرنا نوح ((درود لێبن)) بۆ کورێ خوە ومنهت نەکێشانا وی ژ بابی و چونا سەر چیای	٤١٥
وەکهەڤی ناڤبەرا ڤان دو حەدیثا کو ((الرِّضا بِالْكُفْرِ كُفْرٌ)) و حەدیثا دیتر کو ((مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضائِي......	٤١٦

مەسهلا د بەیانا وێ، کو حیرەت مانعێ بەحپ و فکرەتە ٤١٧
د بەیانا وێ کو د ناڤ صەحابیا کەسەك حافظ نەبو ٤١٧
داستانا مژیلبونا عاشق ب عشقا نامە خواندن و مطالعەکرن عشق نامە د حضورا مەعشۆقا خوە...... ٤١٨
داستانا وی شەخصی، کو ل زەمانێ داوود ((درود لێبن)) شەڤ و رۆژ دوعا دکر..... ٤٢٠
بازدانا گایێ دمالا وی دوعا کەرێ رو قایم قال النبي علیه السلام (اِنَ اللهَ یُحِبُ المُلِحِینَ فِي الدُعاءِ)..... ٤٢١
عوزر گۆتنا نەظم چێکەری و داخوازیا هاریکاریێ ٤٢١
بەیانا وێ کو زانینێ دو چەنگ هەنە و گۆمانێ یەك چەنگ، و میسالا ظەن و یەقین دعلم ٤٢٢
میسالا رەنجوربونا مرۆڤی ب وەهما تەعظیما خەلکێ و رەغبەتا بکرا بوی و داستانا موعەلم و زارۆکا ٤٢٣
عقولێ خەلکێ نەوەکهەڤن د ئەصلێ فطرەت، و ل جەم موعتەزلیا وەکهەڤن،....... ٤٢٤
د وەهم ئێخستنا سەیدایی ب نەقشێ زارۆکا ٤٢٤
رەنجوریا فرعەون هەم ب وەهما ژ تەعظیما خەلکێ بو ٤٢٤
رەنجوربونا سەیدایی ب وەهمێ ٤٢٥
پالدانا سەیدایی د ناڤ نڤینکا و نالینا وی ژ وەهما رەنجوری ٤٢٥
دوەم جار زارۆکا سەیدا بوەهم ئێخستن، کو دەردە سەریا وی ژ قورئان خوندەنا زێدە دبێ ٤٢٦
خلاسبونا زارۆکا ژ مەکتەبێ بڤێ حیلێ ٤٢٦
چونا دایکێت زارۆکان ب سەرەدانا سەیدا ٤٢٦
د بەیانا وێ کو بەدەن بۆ روحی وەکە لباسەکیە و ئەڤ دەستە هچکێ دەستێ روحە و..... ٤٢٧
حکایەتا وی دەروێشی، کو د چیایی خەلوەت کر بو و بەیانا خەلوەتا تنێێ و خەلوەتێ و........... ٤٢٧
دیتنا زێرگری عاقبەتا کاری و پەیڤین سەر وفقا دوماهێکێ گەل داخوازی تەرازو ٤٢٨
ڤەمایا داستانا وی زاهدێ ل چیایی، کو نەذر کربو، کو فێقیێ چیایی ژ دارێ نەڤەکێ و...... ٤٢٨
تەشبیها بەند و داڤا قەضا ب صورەت ڤەشارتی ب ئەثەر شکەرا ٤٢٩
مەجبور بونا وی فەقیرێ، کو وەعددایی هرمیکا ژ دارێ نەچنێ و گهانا کوهکێشکا خودێ بێ موهلەت ٤٣٠
موتەهەم کرنا شێخی دگەل دزان و برینا دەستێ وی ٤٣٠
کەراماتێ شێخێ ئەقطەع و زەنبیل راچانا وی ب دو دەستا ٤٣١
ئەگەرا وێرانا ساحرێت فرعەون ل سەر برینا دەست و پیا ٤٣٢
شکایەتا هێسترێ ل جەم حێشترێ کو ئەز گەلەك د رێڤە دکەڤم و تو ناکەڤی مەگەر کێم ٤٣٣
ل هەڤ کۆمبونا ئەجزایێ کەرێ عوزەیر ((درود لێبن)) ژ پاش رزینێ ب ئزنا خودێ و..... ٤٣٣
نەراحەت نەبونا شێخەکی سەر مرنا زارۆێت خوە ٤٣٤
عوزر خوازیا شێخ بو نەگرینا وی ل سەر مرنا زارۆکێ خوە ٤٣٥
داستانا قورئان خوەندنا شێخێ کۆر و ب چاڤبونا وی ل وەختێ خوەندنێ ٤٣٦
صەبرکرنا لوقمان ژ پرسینێ دەما، کو دیت داوود ((درود لێبن))...... ٤٣٦
ڤەمایا داستانا یێ کۆر و مصحەفێ ٤٣٧
صفەتێ هنەك وەلیا راضینە ب ئحکامێ قەضایێ خودا و دوعا هیڤیا ناکن، کو ڤی حوکمی ڤەگەرێنە ٤٣٨
پسیارکرنا بوهلول ژ وی دەروێشی ٤٣٨

داستانا دەقوقی و کەراماتێ وی ٤٤٠
ڤەگەران ب داستانا دەقوقی ٤٤٠
سِررێ طەلەبکرنا موسی خضر رە با کەمالێ پەیغەمبەری و نزیکی ٤٤١
ڤەگەران ب داستانا دەقوقی ٤٤٢
خویابونا ب میسالا حەفت شەمالکا ب لایێ ساحلڤە ٤٤٢
بونا وان حەفت شەمالکا سەر میسالا شەمالکەکێ ٤٤٣
خویا بونا وان شەمالکا دنێرین حەفت زەلام ٤٤٣
ئەو شەمال دیسا بونە حەفت دار ٤٤٣
مەخفیبونا وان داران ژ بەر چاڤێت خەلکێ ٤٤٣
یەك داربونا وان حەفت دارا ٤٤٥
حەفت زەلام بونا وان حەفت داران ٤٤٥
پێشڤە چونا دەقوقی ب ئیمامەتێ ٤٤٦
پێشڤەچونا دەقوقی ب ئیمامەتیا وی قەومی ٤٤٨
ئقتداکرنا قەومی ل پشت دەقوقی ٤٤٨
بەیانا ئیشارەتا سلاڤێ لایێ دەستێ راست د قیامەتێ ژ ترسا موحاسبەیا خودێ و...... ٤٥٠
بهیستنا دەقوقی د ناڤ نڤێژێ هەوارا ئەهلێ کەشتییێ کو یێ غەرق دبن ٤٥٠
تەصەوراتێ زەلامێ حازم ٤٥١
دوعا و مەهدەرا دەقوقی د خلاسا کەشتییێ دا ٤٥١
ئنکارکرنا وێ جەماعەتێ ل دوعا و مەهدەرا دەقوقی و فرینا وان و...... ٤٥٢
دیسا شەرح کرنا داستانا وی طالبێ رزقێ حەلال بێ کارو زەحمەت ل زەمانێ داوود ((درود لێبن))..... ٤٥٥
چونا هەردو پەڤچونا جەم داوود ((درود لێبن)) ٤٥٥
گوهدانا داوود ((درود لێبن)) ئاخفتنا هەر دو پەڤچوا و پرسیارکرن ژ شکایەت لێ بوی ٤٥٨
داوود ((درود لێبن)) گا کوژ مەحکوم کر ٤٥٨
خوەشکاندنا وی شەخصی ژ داوەریا داوودی ((درود لێبن)) ٤٥٩
چونا داوودی د خەلوەتگاهێ دا ئەوا کو حەقە دیار ببت ٤٥٩
حوکم کرنا داوودی ل خدانێ گایی، کو ژ گایێ ببورە و لەومەکرنا خودانێ گایی ل داوودی..... ٤٦٠
حوکم کرنا داوودی ل خدانێ گایی، کو هەمی مالێ خوە بدە وی ٤٦٠
قەصدکرنا داوودی ((درود لێبن)) بگازیکرنا خەلکێ بوێ دەشتێ کو رازێ شکەراکێ و دەلیلا یرێ ٤٦١
گەواهی دانا دەست و پیا سەر سەرێ ستەمکار هەم د دونیا ٤٦١
چونە دەرڤا خەلکێ بلایێ وێ دارێڤە ٤٦٢
فەرمانا قصاص دانا داوودی ((درود لێبن)) بو خوینەکی پاش پابت بونێ ٤٦٢
بەیانا وێ، کو نەفسا ئادەمی ل جهێ وی خوینییە خودانێ گایی بو و ئەوێ گا سەر ژێ کری..... ٤٦٣
رەڤینا عیسی ((درود لێبن)) ب سەرێ چیای ژ ئەحمەقان ٤٦٦
داستانا خەلکێ سەبا و حەماقەتا وان و ئەثەر نەکرنا نەصحەتا ئەنبیا د ئەحمەقا ٤٦٧

ب شەرحا وی کۆرێ دوربین و وی کەرێ گوهتیژ و وی روتێ دامەن درێژ ٤٦٨
صیفەتێ خورەمیا باژێرێ ئەهلێ سەبا و ناشوکریا وان ٤٦٩
هاتنا سێزدە پەیغەمبەرا ب نەصیحەتا ئەهلێ سەبا ٤٧٠
موعجیزە خواستنا قەومی ژ پەیغەمبەران ٤٧١
موتەهەم کرنا قەومی بۆئەنبیا ((درود ل وان بن)) ٤٧٢
داستانا کێڤرۆشکا کو کێڤرۆشکەك ب قاصدی ڤرێکر جەم فیلی کو بێژە ئەز قاصدێ هەیڤا عاسمانم..... ٤٧٢
جەوابدانا ئەنبیا بۆ طەعنا وان و مەسهل ئانین ژ وان رە ٤٧٣
بەیانا وێ کو هەر کەس نکارێ مەسهلا بێنێ تایبەت دکارێ ئیلاهی ٤٧٤
میسال ئانینا قەومێ نوحی بطەڤز د زەمانێ کەشتی چێکرنێ دا ٤٧٤
داستانا وی دزێ، کو ژێ دپرسین، کو ڤێ نیڤە شەڤ لبنێ ڤی دیواری چ دکی گۆت دهولێ لێ ددم ٤٧٥
بەرسڤا وێ مەسهلا، کو مونکرا گۆتی ژ قاصد یاکێڤرۆشکێ پەیاما فیلی ژ هەیڤا عاسمانا ٤٧٥
مەعنا حەزم و مثالا زەلامێ حازم ٤٧٧
وەخامەتا کارێ وێ مورغا کو تەرکا حەزم کریە ژ حرص وهەوا ٤٧٧
حکایەتا نەژرکرنا صەگا هەر زڤستان، کو دەما هاڤین بێت خانیەکی چێکەن ژبۆنا زڤستانێ ٤٧٨
مەنع کرنا مونکرێت ئەنبیا ((درود ل وان بن)) ژ پەندانێ و دەلیل هێنا جەبریا ٤٧٩
بەرسڤا ئەنبیا ((درود ل وان بن)) بۆ جەبریان ٤٧٩
مەکرکرنا کافران دەلیلێت جەبریا خوەرا ٤٨٠
دیسا بەرسڤا ئەنبیا ((درود ل وان بن)) بۆوان ٤٨٠
موکەرەرکرنا قەومی ئعتراضا تەرجیە سەر ئەنبیا ((درود ل وان بن)) ٤٨١
دیسا جەوابا ئەنبیا ((درود ل وان بن)) ٤٨١
حکمەتا چێکرنا دوژەهێ لوێ دنێ و زندانێ لڤێ دنێ دا ببت مەعبەدا موتەکەبرا،..... ٤٨٢
بەیانا وێ، کو خودێ تەعالا صورەتێ ملوکا بسەبەبێ موسەخەرکرنا جەباران..... ٤٨٣
داستانا عشقا صۆفی ل سفرا خالی ٤٨٤
مەخصوص بونا یەعقوب ((درود لێبن)) ب تامکرنا جاما حەق ژ روێ یوسف و..... ٤٨٤
داستانا ئەمیر و خولامێ وی کو وەختێ نڤێژ بو وقتیاتا مەزن هەبو دنڤێژ و موناجاتا گەل خودێ ٤٨٥
بێ هیڤی بونا ئەنبیا (درود ل وان بن) ژ قەبول و وەرگرتنا مونکران قَوْلُهُ تَعالي (حَتي اِذا اسْتَيْأَسَ الرُسُلُ) ٤٨٦
بەیانا وێ کو ئیمان موقەلدێ ترس و رجایە ٤٨٧
بەیانا وێ کو رەسول درود و سلاڤ لێبن فەرموێ (اِنَّ اللّٰهَ تَعالي اَوِلْياءَ اَخْفِياءَ) ٤٨٨
حکایەتا دەسمال هاڤێتنا ئەنەسی کورێ مالك خودێ ژێ رازیبت د تەنورا تەژی ئاگر و نەسۆتی ٤٨٨
قصەیا ل هاوار هاتنا پەیغەمبەر (درود و سلاڤ لێبن) بو کاروانێ عەرەب...... ٤٨٩
مەشکا وی خولامی ژ غەیب پر ئاڤ کرن ب موعجیزە و خولامێ رەش سپی روکرن ب ئزنا خودێ ٤٩٠
دیتنا خواجێ خولامێ خوە سپی و نەناسین، کو ئەوە و گۆتنا کو تە خولامێ من کوشتیە..... ٤٩١
بەیانا وێ، کو خودێ تەعالا هەرچی دایە و چێکریە ژ عەرد و عاسمانا و ئەعیان و ئەعراضا..... ٤٩٢
هاتنا وێ ژنا کافر دگەل بچوکێ شیرخوار جەم موصطەفا (درود لێبن) و..... ٤٩٣

رەڤانا بازى صۆلا موصطەفا (درود لێبن) و برنا ل هەوا و بەردانە.....	٤٩٣
وەجهێ عیبرەت گرتن ژ ڤێ حکایەتێ و یەقین زانین، کو (إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً)	٤٩٤
داخوازیا زەلامەکی ژ موسی (درود لێبن)، کو زمانێ حەیواناتا بزانێ	٤٩٥
هاتنا وەحیێ بۆ موسی ژ حەق تەعالی کو وی فێری تشتەکی بکە، کو داخواز کریە یا هندەکی ژ وێ	٤٩٥
قانع بونا وی طالبێ بفێربونا زمانێ مریشکا مالێ و صەیی و ئیجابەتا موسی (درود لێبن)	٤٩٦
بەرسڤا دیکلی ل صەیی	٤٩٧
شەرم کرنا دیکل پێش صەیی ب ئەگەرا درۆ بونا د هەرسێ جارا	٤٩٧
خەبەردانا دیکلی ژ مرنا خودانێ خوە	٤٩٨
بازدانا وی شەخصی بلایێ موسا ڤە دا بپارێزێ چونکی ژ دیکلی خەبەرێ مرنا خوە بهیست	٤٩٩
دعاکرنا موسی بۆ وی شەخصی دا ب ئیمان ژ دونیا بچت	٤٩٩
قەبولکرنا خودایێ بلند دوعایا موسی (سلاڤ لێبن)	٥٠٠
داستانا وێ ژنێ، کو زارویێت وێ نەدمان کرە نالین جەواب هات......	٥٠٠
چونا حەمزەی (خودێ ژی رازی بت) د ناڤا جەنگ بێ کومزری	٥٠١
بەرسڤا حمزە ((خودێ ژی رازی بت)) بۆ خەلکی	٥٠١
وەختێ تە ئاگر بەردا دلا ژ ستەم تێتە ڤەبت هاڤێنێ ئاگرێ جەهەنەم	٥٠٣
رێکا دەفعا مەغبون بونێ دکرین و فرۆتنێ دا	٥٠٤
وەفات بونا بلال ((خودێ ژێ رازی بت)) ب دلخوەشی	٥٠٥
حکمەتا وێران بونا بەدەنی ب مرنێ	٥٠٦
تەشبیها دنێ، کو ب ظاهر فەرەهە و ب مەعنا طەنگ و تەشبیها خەوێ، کو خلاسیە ژ ڤێ طەنگییێ	٥٠٦
بەیانا وێ، کو هەرچی غەفلەت و غەم و سستی وطاریکیە هەمی ژ بەدەنە، کو ئەرضیە و سوفلی	٥٠٧
تەشبیها نەص با قیاس	٥٠٨
(آدابُ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُرِيدِينَ عِنْدَ فَيْضِ الْحِكْمَةِ مِنْ لِسانِ الشِيخْ)	٥٠٨
ناسینا هەر حەیوانەکی ب بهنا دوژمنێ خوە و حەذەرکرن و بەطالەت و زیانا وی کەسی،.....	٥٠٩
فەرق مینا زانینا تشتەکی ب میثال و تەقلید و دناڤبەرا زانینا ماهیەتا وی تشتی	٥١٠
جەمع و تەفریق دناڤبەرا نەفی و ئثباتێ یەك تشتە ژ روێ نسبەت و ئختلافە جهەت	٥١١
مەسئەلا فەنا و بەقایا دەروێشێ کامل	٥١١
قصەیا وەکیلێ صەدرێ جیهان، کو موتەهەم بو و ژ بخارا رەڤی ژ ترسا جان.....	٥١٢
پەیدابونا رُوحُ الْقُدُسْ بشکلێ مرۆڤی ل مەریەمێ ل وەختێ روتی و شوشتنێ و پەنابرن ب خودێ تەعال	٥١٢
گۆتنا (روح القدس) بۆ مەریەمێ، کو ئەز رەسولێ خودێ مە بۆ تە ناراحەت نەبە و.....	٥١٥
قەصدکرنا وی وەکیلی ژ عشق، کو ڤەگەرێ ب بخارا بێ طرس و لەرز	٥١٦
پرسینا مەعشۆقەکێ ژ عاشقێ غەریبێ خوە کو ژ باژێرا چ باژێر ل جەم تە.....	٥١٧
مەنع کرنا دوستێت وی ژ زڤراندنا ب بخارا و تەهدیدکرن و گوهنەدانا گۆتنا وی	٥١٧
گوهنەدانا عاشقی بگۆتنا پەندکەری ژ سەرێ عشقێ	٥١٨
چونا وی بەندەیێ عاشق ب لایێ بوخارا	٥١٩

هاتنا عاشقیێ بیێ موبالات ب بوخارا و ترسدانا دوستانا ژ وی رە، کو چما هاتی	٥١٩
بەرسڤدانا عاشقی بۆ تەهدید کەرا	٥٢٠
گهانا وی عاشقی ب مەعشوقا خوە چاخێ دەست ژ جانێ خوەششت	٥٢١
صفەتێ وێ مزگەفتێ، کو ئەو عاشقێ ل مرنێ دگەریا ولا ئوبالی دوێ دا، بو مێهڤان	٥٢٢
هاتنا مێهڤانا د وێ مزگەفتێ	٥٢٢
لـەومەکرنا ئەهلێ مزگەفتێ ل وی مێهڤانێ عاشق ژ شەڤ رازانا ل وێ دەرێ و تەهدیدکرنا وی	٥٢٢
بەرسڤدانا عاشقی بۆ لـەومەکەرا	٥٢٣
بەیانا وێ، کو عشقا جالینوسی ل ڤێ ژیارا دنێ بو، کو هونەرێ وی ل ڤێرێ بکار تێت و.....	٥٢٣
جارەکەدی ئەهلێ مزگەفتێ لـەومەل مێهڤانی کرنی، کو شەڤ ل مزگەفتێ نەرازە	٥٢٥
گۆتنا شەیطانی بۆ قورەیش، کو وەرنە شەرێ ئەحمەدی، کو ئەز و قەبیلا خوە هێنە هاریکاریا هەوە.....	٥٢٦
موکەرەرکرنا لـەومەکەرا پەندێ ل وی مێهڤانێ وێ مزگەفتا مێهڤان کوژ	٥٢٨
بەرسڤدانا مێهڤانی ژوان رە و مەسەل ئانین، کو زێرەڤانی ب قوتانا طەبلێ طەیرك ژ دەخلی دفراندن و.....	٥٢٨
تەمثیلا رەڤینا موئمنی و بیێ صەبریا وی د بەلا ب ئضطراب و بیێ قەراریا نۆکا دکەلێ د قازانێ دا،.....	٥٣١
تەمثیلا صابربونا موئمنی چاخێ بسەر و خەبەرێ بەلا زانی	٥٣٣
عوزرخوازیا کابانییێ دگەل نۆکێ و حکمەت دکەلاندنا کابانییێ بۆ نوکێ	٥٣٣
ڤەمایا داستانا مێهڤانێ وێ مزگەفتا مێهڤان کوژ و ثوباتا صدقا وی	٥٣٣
باسا خیالا خراب هزرینا کێم فەهما	٥٣٤
تەفسیرا ڤی خەبەرێ مصطفی ((درود لێبن)) کو (لِلْقُرآنِ ظِهْرٌ وَ بَطْنٌ وَ لِبَطْنِهِ بَطْنٌ اِلي سَبْعَةٍ اَبْطُنْ)	٥٣٥
بەیانا وێ کو ئەو ئەولیا ((درود ل وان بن)) دچونە چیا و شکەفتا نەبو ڤەشارتن بو و.....	٥٣٥
تەشبیها صۆرەتێ ئەولیا و صۆرەتێ کەلامێ ئەولیا ب صورەتێ عەصاییێ موسی و.....	٥٣٦
تەفسیرا (یا اجِبالُ اَوِّبِی مَعْهُ والطَّیْرْ)	٥٣٦
جەوابا طەعنەکەرێ د مەثنەوییێ ژ کێم فەهمیا خوە	٥٣٧
مەسهل ئانین درەڤینا جانیا هەسپی ژ ئاڤ ڤەخوارنێ ب ئەگەرا قیرقیرا سایسان	٥٣٧
ڤەمایا باسا وی مێهڤانێ مزگەفتا مێهڤان کوژ	٥٣٨
تەفسیرا (وَاَجْلِبْ عَلَیْهِمْ بَخِیَلِكَ و رَجِلِكَ)	٥٣٩
گهانا دەنگێ طلسمێ نیڤە شەڤ ب مێهڤانێ ل مزگەفتێ	٥٣٩
مولاقاتا وی عاشقی دگەل صەدرێ جێهان	٥٤١
جەذبا هەر عونصرەکی بۆ جنسێ خوە کو د تەرکیبا ئادەمی موحتەبس بوە بغەیر جنس	٥٤٢
دیسا مونجەذب بونا جانی ب عالـەما ئەرواح و تەقاضا وی و مەیلا وی ب مەقەرێ خوە و.....	٥٤٣
کو مالك و قاهر ئەوە و جارجار فەسخ نەکرن و نافذ بونا کرنێ هەیە.....	٥٤٤
بەرێ خوە دانا پەیغەمبەری ((درود لێبن)) ل ئەسیرا و گرنژین و گۆتن،.....	٥٤٤
تەفسیرا ڤێ ئایەتێ کو (اِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جاَکُمْ اَلْفَتْحْ الآیة طاعنان) دگۆتن،.....	٥٤٥
سرّا وی کو بیێ مراد ڤەگەرانا رسول (درود لێبن) ژ حورەیبیە خودایێ بلند ناڤێ فەتحێ لێدانا.....	٥٤٦
تەفسیرا ڤێ خەبەرێ کو مصطفی (درود لێبن) فەرموی: (لاتَفْضُلُونِی عَلي یُونُسْ بِنَ مَتي)	٥٤٦

ئاگاداربونا پەیغەمبەری (درود لێبن) ژ طەعنا وان سەر دژینا وی ٥٤٧
فەهم کرنا رەسول ((درود لێبن)) یا د دلێ ئەسیران ٥٤٧
بەیانا وێ کو طاغی د عەینێ قاهری مەقهورە و دعەینێ مەنصوری مەئسورە ٥٤٨
جەذبا مەعشرقێ ژ عاشق(مِنْ حَيْثُ لايَعْلَمُهُ اَلْعاشِق...... ٥٥٠
دادخوازا پێشیێ ژ بایی ل حەضرەتێ سولیمان ((درود لێبن)) ٥٥١
ئەمرکرنا سولەیمانی ((درود لێبن)) ل پێشیا دادخواز خەصمی حازرکە ل کۆچکا دادگەیێ ٥٥٢
نازکرنا مەعشوقی ژ عاشقێ بێهۆش رە دا بهۆش بێتەڤە ٥٥٣
ب خوەڤە هاتنا عاشقێ بێهۆش و روهێنان بپەسن و سوپاسیا مەعشوقی ٥٥٤
داستانا وی عاشقێ درێژ هجران و زاف ئمتحان ٥٥٦
پەیداکرنا عاشقی ژ مەعشۆق رە و بەیانا وێ، کو لێگەر پەیداکەرە، کو (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ) ٥٥٧

ناڤەرۆکا دەفتەرا چارێ

تەماميا حکايەتا وی عاشقیٚ کو ژ عەسەس رەڤی بو د باغەکیٚ مەجهول دا مەعشوقا خوه..... ٥٦٤
داستانا وی واعظی کو سەرەتایا هەر بیرهاتنەکیٚ دوعا بوٚ ستەمکار و دلهشك و بیٚ دینان دکر ٥٦٦
ژ عیسی (درود ل سەربن) پرسین، کو د وجودیٚ ژ هەمی زەحمەتا زەحمەتتر چیە؟ ٥٦٧
قصەیا قەصدا خیانەت کرنا عاشقی و لیٚقیٚرینکرنا مەعشوقیٚ ٥٦٧
داستانا صوٚفی، کو ژنا خوه دگـەل بیٚگانەیی گـرتی ٥٦٩
د بەیانا ویٚ کو خودایێ بلند بەنیا بگـوناها عەول رسـوا ناکـت ٥٦٩
نخافتنا مەعشوقی ژێر عەبایی بخاترا نەناسینیٚ و هنجەت گوٚتنا ژنیٚ، کو (اِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمْ) ٥٧٠
گوٚتنا ژنیٚ کو ئەویٚ جەهازیٚ بوٚکیٚ نەڤیٚت مرادا ویٚ ستر و صلاحە و بەرسڤا پەیڤا صوٚفی ڤیٚ نخافت ٥٧١
مەخسەد ژ بەصیر و سەمیع و عەلیم گوٚتن بوٚ خودیٚ ٥٧٢
میسالا دونیا وەکە هیٚتون و تەقوا وەکە حەمامیٚ ٥٧٣
داستانا وی دەباغی، کو د بازارا عەطاران دا ژ بیٚهنا عەطریٚ و مسکیٚ بیٚ هوش و رەنجور بی ٥٧٤
مەعالـەجەکرنا برایێ دەباغی ژ دەباغ رە وسرا بیٚهنا سەرگیٚنیٚ ٥٧٥
عوذرخوازیا وی عاشقی ژ گوناهیٚ خوە بحیلە و پیلانە و فەهم کرنا مەعشوقیٚ ویٚ ژوی رە ٥٧٦
رەدکرنا مەعشوقیٚ عوزرا عاشقی و لناڤ چاڤیٚ ویدانا حیلا وی ٥٧٦
گوٚتنا جوهیەکی بوٚ عەلی (خودیٚ ژیٚ رازی بت) کو هەکە تە باوەری هەبە..... ٥٧٨
داستانا مزگەفتا ئەقصی و خەرنوفیٚ و قـەصـدکرنـا داوودی (درود لـیٚـبـن)..... ٥٧٩
شەرحا (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ وَ العُلَمَاء كَنَفسٍ واحِدٍ) تایبەت یەکەتیا داوود و هەمی ئەنبیا (درود ل وان بن)..... ٥٨٠
بەقیا داستانا مەسجدا ئەقصی ددەستیٚ سلیٚمان (سلاڤ لیٚبن) ٥٨٣

داستانا سەرەتایا خەلافەتا عوثمانى (خودىَ ژىَ رازى بت) و خوتبا دبەيانا وىَ..... ٥٨٤
د بەيانا وىَ، كو حوكەما بێژن ئادەمى عالـەما صوغرايە و حوكەمايىَ ئيلاهى بێژن ئادەمى عالـەمى كوبرايە،..... ٥٨٥
تەفسيرا ڤىَ حەديثىَ كو {مَثَلُ اُمَتِى كَمَثَلَ سَفِينَةِ نُوحٍ مَن تَمَسَكَ بِها نَجا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْها غَرَقْ} ٥٨٦
داستـانا هەديـە ڤـرێكرنا بەلـقيسىَ ژ باژێرىَ سەبا لايىَ سلێمانى (سلاڤ لێبن) ٥٨٧
كەرامات و نورا شێخ (عبدالله) ىَ مەغربى (قدس الله سره) ٥٨٨
زڤراندنا سلێمانى (سلاڤ ل سەربن) قاصدێت بەلقيسىَ بوان هەديێت..... ٥٨٩
داستانا عەطارىَ، كو بەرىَ تەرازوا وى حەريا سەر شوشتنىَ و دزينا بكرىَ..... ٥٩٠
دلدارى كرن و رێز لێدانا سلێمانى سلاڤ لێبن ژ وان قاصدان رە وراكرنا طرس و..... ٥٩١
ديتنا صۆفيەكى د خەوىَ كو٘مەكە شێخا و داخوازكرنا رزقىَ حەلال بىَ مژول بون..... ٥٩٢
ئنيەتكرنا وى، كو ئەڤى زێرى بدەمە وى داركێشى چونكى ب كەراماتىَ شێخ رزقىَ من پەيدا بوونە..... ٥٩٢
تەحريضا سلێمانى ل قاصدان بلەز كرنىَ بهجرەتا بەلقيسىَ بو٘نا ئيمانىَ ٥٩٤
ئەگەرا هجرەتا ئيبراهيمىَ ئەدهەم و تەركا ملكىَ خوراسان ٥٩٤
حكايەتا وى زەلامى، كو ژ سەر گويزىَ بو دبن دارا گويزىَ جوا ئاڤىَ دهەركى و..... ٥٩٥
تەهديد ناردنا سلێمان (سلاڤ ل سەر بن) جەم بەلقيسىَ، كو هند نەهزرێنە سەر شركىَ و تەئخير نەكە ٥٩٦
ظاهركرنا سلێمان (سلاڤ لێبن) كو (خەباتا خالفاً لامرِالله) و د ئيمانا تە مەيەك ذەرىَ غەرەض نينە..... ٥٩٨
ڤەمايا داستانا ئيبراهيمىَ ئەدهەم (قَدَسَ اللهُ سِرَّهُ) ٥٩٨
بەقيا داستانـا ئـەهلىَ سەبا و پەند و ئرشـادا سلێمانى (سلاڤ لێبن) بو ئالىَ بەلقيسىَ..... ٥٩٩
ئازادبونا بەلقيسىَ ژ ملك و مەست بونا وىَ ژ شەوقا ئيمانىَ و ئلتفاتا همەتا وىَ..... ٦٠٠
چارەسەريا سلێمانى (سلاڤ لێبن) د حازريا تەختىَ بەلقيسىَ ژ سەبا ٦٠٢
داستانا هاريكارى خوەستنا حەليمايىَ ژ بوتان چاخىَ پاش شيرڤە كرنىَ،..... ٦٠٢
حكايەتا وى پيرىَ عەرەب كو دەلالـەتا حەليمايىَ كر بهاريكاريا بوتا وصەنەما ٦٠٣
پىَ حەسانا باپيرىَ موصطەفا عەبدالمطەلب ژ ونداكرنا حەليمايىَ موحەمەد (سلاڤ لێبن)..... ٦٠٥
نيشان خواستنا عەبدولمۆطەلب ژ شونوارىَ موحەممەدى سلاڤ لێبن،..... ٦٠٧
ڤەمايا داستانا دەعوەتا سلێمـان بو٘ بەلقيسىَ ٦٠٧
مەثەلا قانع بونا ئادەمى و حرصا وى د طەلەب و غەفلەتا وى ژ دەولـەتا روحانيان،..... ٦٠٨
بەقيا داخوازيا سلێمانى ل بەلقيسىَ، كو فرصەت خەنيمەتە ٦١٠
بەقيا داستانا ئاڤاكرنا سلێمانى (سلاڤ لێبن) (مسجد الاقصى) رە ب تەعليم و وەحيا خودىَ بو٘نا حكمەتێن،..... ٦١٠
داستانا شاعرى و هەديە دانا شاه و زێدەكرنا وى وەزيرىَ (ابو الحسن) ناڤ ٦١٢
ديسا هاتنا شاعرى پاش چەند سالا بهيڤيا وىَ هەديىَ و هزار دينار گۆتن سەر عادەتىَ خوە و..... ٦١٣
برنا هوٚزانا هوٚزانڤانى بلايىَ شاهى و زيانا وەزيرى يان هامان د ئيفسادا فرعەونى ٦١٤
ميناكبونا رەئيا ڤى وەزيرىَ پيس د ئيفســادا مروەتا شاهى ب وەزيرىَ فرعەون ٦١٦
رونشتنا دێو لجهىَ سلێمانى (سلاڤ لێبن) و وەك وى كرنا بكارێت سلێمانى (سلاڤ لێبن) و..... ٦١٧
چونا سلێمانى (سلاڤ لێبن) هەر رۆژ دناڤ مزگەفتا ئەقصى دا پاش تەمام بونىَ بۆنا عبادەت و..... ٦١٨
فێربونا شوغلىَ تر ب كۆلانا قابيلى ژ قرىَ پێش ژ وىَ كو د عالـەمىَ كارىَ ترب كۆلانىَ و ترب هەبت ٦١٨
قصەيا صوٚفى كو دناڤ گولستانىَ سەر بەرە و چۆكىَ چەماند بو،..... ٦٢١

بەیانا وی، کو حصولا علم و مال و جاه بۆ نفشخرابی فەصاحەتا ویە وەکی شویرەکیە،..... ٦٢٤
بەیانا تەفسیرا ئایەتا شەریفا ((یاأَیُّها المُزَمِّلْ)) ٦٢٤
د بەیانا ویێ، کو ((تَرْکَ اْلجَوَابِ جَوَابُ)) موقەرەریێ ڤیێ پەیڤییە،..... ٦٢٦
د تە فسیرا ڤیێ حەدیثا نەبەوی ((سلاڤ لیێبن)) کو {انَ اللهَ تَعالی خَلَقَ اَلمَلائِکَةَ وَ رَکَبَ..... ٦٢٦
تەفسیرا ڤیێ ئایەتیێ ((وَأَمَّا الذِینَ فِی قُلُوبِهِم مَرَضٌ فَزادَتْهُمْ رِجْساً و قوله یُضِلُّ بِهِ کَثِیراً وَیَهدِی بِهِ کَثِیراً)) ٦٢٨
کیێشڤەکیێشا عەقلی دگەل نەفسیێ هەر وەکی تەنازعا مەجنونی دگەل حیێشتریێ،..... ٦٢٨
نڤیسنا وی کوری داستانا شکایەتا نوقصانا ئەجرەکی بلاییێ پادشاه..... ٦٢٩
حکایەتا وی مەلاییێ شاشك مەزن و ئەویێ کو شاشکا وی رەڤاندی گازی دکر،..... ٦٣٠
پەندیێ دونیاییێ بو ئەهلیێ دونیاییێ ب زمانیێ حال و بیێوەفائیا خوە کرن بوەڤا طەمەعکاری ژوی ٦٣١
بەیانا ویێ کو عارف خوارنەك ژ نورا حەق هەیە، کو ((اَبِیتُ عِندَ رَبِي یُطْعِمُنِي وَ یُسقِنِي))..... ٦٣٢
خطاب گەل مەغروریێت دنیێ و تیێوەربییێ نەفسا ئەمارە ٦٣٣
تەفسیرا ئایەتا((فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِیفَةً مُوسی قُلْنا لا تَخَفْ اِنَّكَ أَنْتَ ألاَعْلی)) ٦٣٤
زەجرا مودەعی ژ دەعواییێ و ئەمر کرنا وی ب هەڤالینیا ئەنبیا و ئەولیا ٦٣٥
ڤەمایا قصەیا وی غولامی، کو ب طەلەبا کریێ نامە نڤیسی ٦٣٦
حکایەتا وی مەداحی کو ژبۆنا موسی شوکرا مەمدوحی دکر و بیێهنا غەم و حزنیێ دهناڤیێ وی و..... ٦٣٧
پیێزانینا طەبیبیێت ئیلاهی ب نەخۆشییێت دین و دلی درومەتیێ مریدو و بیێگانا دل..... ٦٣٩
مزگیندانا بایەزید ژ زیێدەبونا ئەبوالحەسەنیێ خەرەقانی (قدس الله روحهما)..... ٦٣٩
قەولیێ رەسول (سلاڤ لیێبن) کو (اِنِّي لأَجِدُ نَفْسَ الرَحْمنِ مِنْ قَبلِ الیَمَن) ٦٤١
زیێدەبونا ئەبوالحەسەنیێ خەرەقانی پاش ژ وەفاتا بایەزیدی (قَدس الله سِرّهُ) ٦٤١
کیێماسیا جیرا دل و جانیێ صۆفی ژ طعام الله تعالی ٦٤٢
ڤەگەرهان ب داستانا غولامی کو نامە نڤیسی بلایی شاهی پیێخەمەتا کیێمیا جیرا وی وبیێ ئلتفاتی یا شاهی ٦٤٢
نەراحەت بونا وی غولامی ژ نەگهانا بەرسڤا نامیێ ژ طەرەفیێ شاهی ٦٤٣
خوەهر وەشینا بای سەر سلیێمانی ((سلاڤ لیێبن)) بئەگەرا تەحسینا وی ٦٤٣
بهیسیێتنا ئەبولحەسەنیێ خەرەقانی خەبەردانا بایەزیدی ژبۆنا وی و ئەحوالیێ وی ٦٤٥
نڤیسیناناملکەکە دیترا وی غولامی بۆ شاهی دەما بەرسڤا ناملکا عەول نەوەرگرتی ٦٤٥
پەسن کرنا پەیغەمبەری ((درود لیێبن)) ل عاقلی و نەڤیانا ییێ ئەحمەق ٦٤٦
داستانا وی کەسی کو شیێور دکر گوتییێ شیێوریێ گەل دیترى بکە کو ئەز دوژمنیێ تەمە ٦٤٧
ئەمیرکرنا ((رسول الله صل الله علیه وسلم وآله)) جوانیێ هەذیلی ل سەر ((سرییێ))..... ٦٤٨
اعتراض کرنا موعتەرض ل رەسولی ((صلی الله علیه والە)) سەر ئەمیرکرنا هەذیلی ٦٤٩
بەرسڤدانا پەیغەمبەری ((صلی الله علیه والە)) بۆ ئعتراض کەری ٦٥١
قصەیا ((سُبْحانِي ما اعظَمَ شَأنِي)) گۆتنا بایَزِیدْ و ئعتراضا موریدان و بەرسڤا وی ژ وان رە..... ٦٥٢
بەیانا ئەگەرا فەصاحەت و زۆر بیێژیا وی زمان دریێژی دخزمەتا پەیغەمبەری ٦٥٤
بەیان کرنا رەسول ((صلی الله علیه والە)) ئەگەرا تەفضیل و ئختیارکرنا وی بوێ وییێ..... ٦٥٤
نیشانا عاقلیێ تەمام و نیڤ عاقل و زەلامیێ تەمام و نیڤ زەلام و نیڤانا خوەلی ب سەری نەچیە ٦٥٥
قصەیا گۆلا ئاڤیێ و نیێچیرڤانا و وان سیێ ماصیا: یەکی عاقل و یەکی نیڤ عاقل و..... ٦٥٦

دوعا خوەندنا دەست نڤێژگرى ل وەختێ دەست نڤێژگرتنێ	٦٥٧
(شەخصەكى ل وەختێ ئستنجا دگۆت ((اللَّهُمَّ اَرحْنِى رائِحَةَ الجَنَّةِ)) ل جهێ ((اللَّهُمَّ اجْعَلْنِى	٦٥٧
قصەيا ويێ طەيرك گرتى، كو وەصيەت كر،كو سەربهوريا پەشيمانييێ.....	٦٥٨
هزرا چارەبرنا وى ماصييێ نيڤ عاقل و خوە مراندنا وى	٦٥٩
بەيانا وێ كو عەهد كرنا ئەحمەقى وەختێ گرفتاريێ و پەشيمانى هيچ وەفايەك نينن.....	٦٦٠
د بەيانا وێ كو وەهما قەلب عەقلە و جەنگاويە مينا ويە و ئەو نيە	٦٦١
بەرسڤێت موسى ((درود ليێن)) كو خودان عەقل بو گەل فرعەون گوتييێ بێژە تو كيى؟	٦٦١
بەيانا وێ كوێ ئاڤاكرن د وێرانيە و كۆمەل دپژقينە و دورستى دشكاندنە و مراد بێ مراديە و.....	٦٦٢
بەرسڤدانا موسى (درود ليێن) بۆ فرعەونى	٦٦٣
نەفى كرنا موسى ((عليه السلام)) سحرێ ژ خوە	٦٦٣
بەيانا وێ كو بۆ هەر حسا مودرك ژ ئادەمى ديسا مودركاتەكى ديترە،.....	٦٦٤
حەملەبرنا ڤان جيهانيا سەروان جيهانيا و ئێرش برن حەتا سنورێ دژ و نەسلێ،.....	٦٦٥
بەيانا وێ كو بەدەنا خاكيا مرۆڤى هەر وەكى ئاسنێ قەنج جەوهەرە قابلێ ئاينە بو نەحەتا ل دينا بەحەشت.....	٦٦٨
ديسا گۆتنا موسى درود ليێن ئەسرارێ فرعەونى و واقفاتێ ڤەشارتييێ وى دا ب زانابونا وى ئيمانێ بێنێ.....	٦٦٩
بەيانا وێ كو دەرێ تەوبێ ڤەكريە	٦٧٠
گۆتنا موسى ((درود ليێن)) بۆ فرعەونى، كو يەك پەندێ ژ من قەبولكە و چار فەضيلەتا ژ پێشڤە بستينە	٦٧٠
شەرح كرنا موسى ((دورد ليێن)) بۆ وان چار فەضيلەتا بخاترێ دەستمزدا ئيمانا فرعەونى	٦٧١
تەفسيرا ((كُنْتُ كَنْزاً مَخفِياً فاحْبَبْتُ اَنْ أعْرَفَ))	٦٧٢
سەر خوەڤە چونا مرۆڤى ب ذەكاوەت و تەصەويراتێ طەبعێ خوە و.....	٦٧٣
بەيانا ڤى خەبەرێ، كو (كَلِّمُوا النَّاسَ عَلى قَدَرِ عُقُولِهِمْ لا عَلى قَدَرِ عُقُولِكُم حَتى لا يُكَذِبَ اللهَ وَ رَسُولَهُ)	٦٧٣
قوله عليه السلام ((مَن بَشَرَنِي بِخُرُوجِ الصَفرِ بَشَّرْتُهُ بِالجَنَّةِ))	٦٧٤
شێوركرنا فرعەونى گەل ئاسيێ دئيمان ئانينا ب موسى (عليه السلام) رە	٦٧٥
قصەيا بازێ پادشاه و پيرەژنێ	٦٧٦
داستانا وێ ژنێ كو زارۆكێ وێ خشها سەر سەرێ شرِكێ و نزيك بو بكەڤێ و ژ عەليێ مورتەضا.....	٦٧٧
د بەيانا حەديثا ((جُزْيا مُؤمِنْ فِانَ نُورَكَ اَطْفَأ ناري)) ژ زمانێ دوزەخێ	٦٧٩
شێور كرنا فرعەون دگەل وەزيرێ خوە هامانى د ئيمان هێنانێ ب موسى (درود ليێن)	٦٨٠
تەزييڤا ئاخفتنا هامان	٦٨١
بێ هڤيبونا موسى ((درود ليێن)) ژ ئيمان ئانينا فرعەونى و جهگرتنا پەيڤا هامانى ددلێ فرعەون	٦٨٢
مونازەعەكرنا ئەميرێت عەرەب دگەل رەسولێ خودا ((درود و سلاڤ ليێن)).....	٦٨٣
تەماميا حەديثا موسى ((درود ليێن)) دطرس و لێحەيتانا فرعەونى	٦٨٤
د بەيانا وێ كو ناسياريا قودەرتا خودێ تەعالا ناپرست كو بەحەشت كيڤەيە و دوزەخ كانێ	٦٨٤
بەرسڤا دەهرى، كو مونكرێ ئلوهيەتە و دبێژێ عالەم قەديمە	٦٨٥
تەفسيرا ئايەتا كەريما كو ((وَماخَلَقْنا اَلسَمواتِ وَ الأرْضَ وَ ما بَيْنَهُما اِلاَّ بِالحَق)).....	٦٨٧
وەحيكرنا حەق تەعالا ب موسى ((درود ليێن)) كو ئەى موسى ئەز كو خالقم حەز لتە دكم	٦٨٩
تورەبونا پادشاهى لهەڤنشينى و شەفاعەتكرنا شەفيعى بۆ وى مەغضوب عليە و داخوازى ژ پادشاهى و.....	٦٨٩

گۆتنا جبرەئیل (عَلَيْهِ السَلامْ) بۆ خەلیل (عَلَيْهِ السَلامْ) کو (هَلْ لَكَ حاجَةٌ) بەرسڤا وی دا کو (اَما اِلَيْكَ فَلا) ٦٩١
موسی ((درود لێبن)) ژ حەضرەتی عزەت سوال کر، کو ((لِمَ خَلَقْتَ خَلْقاً وَ اَهْلَكْتَهُمْ)) و..... ٦٩٢
بەیانا وێ کو روحێ حەیوانی و عەقلێ جوزئی و وەهم و خیال ل میثالا دەوینە و روح کو باقیە..... ٦٩٣
میثالەکە دیتر دڤێ مەعنێ دا ٦٩٤
حکایەتا وی پاشازادەیێ، کو پاشایەکی حەقیقی رو بوی کر ((يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَ أُمِّهِ وَ أَبِيهِ..... ٦٩٦
ژن ئانینا پادشاهی بۆ کورێ خوە ژ طرسا برینا نفش و نەسلێ ٦٩٧
ئەختیارکرنا پادشاهی کچا دەروێشەکی زاهد ژ بۆ کوری و نەرازیبونا ئەهلێ مالێ و کرێت..... ٦٩٨
قەبول بونا دوعا پادشاهی دخلاسیا کورێ وی ژ ساحرا کابلی ٦٩٩
دبەیانا وێ کو شاهزادە زارۆکێ مرۆڤە خەلیفەیێ خودێیە بابێ وی ئادەمێ صەفی خەلیفەیێ خودێ..... ٧٠٠
حکایەتا وی زاهدێ کو دسالا قەحتی ب کەن و شادبو دگەل موفلسی و عیالو و خەلك..... ٧٠٢
د بەیانا وێ، کو مەجموعێ صورەتێ عەقلێ کولە دەما گەل عەقلێ کول بخوەهری بچی تە جەفا کر و..... ٧٠٣
داستانا زاروێت عوزەیر (علیەالسلام) کو ژبابی ئەحوالێ بابی دپرسین دگۆت منێ دیتی دێ هێت هندەکا،..... ٧٠٤
تەفسیرا ڤێ حەدیثا کو ((اِنّي لأَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبّي فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً)) ٧٠٥
بەیانا وێ کو عەقلێ جوزئی حەتا تربێ پتر نابینێ و دباقی موقەلدێ ئەنبیا و ئەو لیایە ٧٠٥
بەیانا ئایەتا کەریما ((يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللهَّ وَ رَسُولِهِ)) ٧٠٧
قصەیا هێسترێ گەل حێشترێ کو ئەز گەلەك دریڤە چونێ دکەڤم و تو کێم دکەڤی حکمەتا ئەڤێ چیە؟..... ٧٠٨
باوەرکرنا هێسترێ ب بەرسڤا حێشترێ و ئقرار ئانین ب فەچلێ وی ل سەر خوە و هاریکاری..... ٧١٠
هیڤی ولاڤەکرنا قبطی ل سبطی کو شەر بکەکی بنیەتا خوە ژنیلێ پرکە و بدە سەر دەڤێ من..... ٧١١
داخوازا قبطی خێر و هدایەتێ ژ سبطی و دوعاکرنا سبطی بۆ قبطی بخێرێ و موستەجاب بۆنا وێ دوعایێ..... ٧١٣
حکایەتا وێ ژنا پیسکار، کو بۆ مێر گوت ئەو خیالێت ژ سەرێ بنا هرمیکێ دکێ دیار بۆتە،..... ٧١٥
ڤەمایا قصا موسی (علیە السلام) ٧١٧
زەحمەتبونا کار ل قبطیان و شەفاعەت کرنا فرعەون ٧١٧
دوعا کرنا موسا (درود لێبن) و شین بونا چاندنێ ٧١٨
ئەطوار و مەنازلێ خولقیەتا مرۆڤی ژ عەول و ئبتدا ٧١٩
د بەیانا وێ کو خەلکێ دوزەخێ برچینە و دنالێنن و ژ خودێ دخوازن کو رزقێ مە قەلەوکە و..... ٧٢٠
چونا ذوالقەرنەین ب چیایێ قاف و داخواز کرن، کو ئەی چیایێ قاف ژ عەظەمەتا خودایێ بلند..... ٧٢٢
مێریەك بەر کاغەزێڤە دچو، نڤیسینا پێنوسی دیت پەسنێ قەلەمێ کر،..... ٧٢٣
دیسا ئلتماسکرنا ذوالقەرنەینی ژ چیایێ قاف دا صنعەتەکی ژ صنعەتێن حەقتەعالا بەیان بکێ ٧٢٣
خوە نیشاندانا جبرائیلی (علیە السلام) ب موصطەفا (صلي الله علية والة وسلم)..... ٧٢٤

ناڤەرۆکا دەفتەرا پێنجێ

تەفسیرا ئایەتا کەریما ((فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ الخ))	٧٣٣
د سەبەبێ و روداڤێ حەدیثا موصطەفا (صلوات الله علیه) کو ألكافِرُ يَأكُلُ فِي سَبْعَةِ اَمْعاً و.....	٧٣٤
ڤەکرنا موصطەفایی (صلی الله علیه وآلە) دەرێ حجرکێ ل سەر مێهڤانی و خوە ڤەشارتن.....	٧٣٦
سەبەبێ زڤرینا وی مێهڤانی بخانییێ موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) دویێ ساعەتا،.....	٧٣٧
دلداریا موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) بۆ وی عەرەبێ مێهڤان و موسلمان بـون و.....	٧٣٩
د بەیانا وێ کو نڤێژ و رۆژی و حەج و هەمی تشتێ دەرڤە گەواهن سەر نورا هناڤە	٧٣٩
پاك کرنا ئاڤێ بۆ هەمی پیسیا و دیسا خودایێ بلند ئاڤێ پاك دکێ ژ پیسییێ،.....	٧٤٠
هاریکاری خوەستنا ئاڤێ ژ حەق جەلَّ و عەلا ژ پاش شیلی بونێ	٧٤١
گەواهیا فعل و قەولێ دەرڤە سەر ضەمیرێ نورا هندرڤە	٧٤١
د بەیانا وێ کو نور بخوە ژ هناڤێ شەخصێ مۆنەوەر بێ وێ کو فعلەکێ و قەولەکی.....	٧٤٢
عەرضە کرنا موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) شەهادەت ئینانێ سەر مێهڤانێ خوە	٧٤٣
بەیانا وێ کو نور غەذاییێ جانە دبتە خوارنا جسمێ ئەولیا حەتا کو ئەو جسم بۆ جانی ببت.....	٧٤٤
ئنکارکرنا ئەهلێ بەدەنێ غەذاییێ روح رە و لەرزینا وان ل سەر غەذاییێ خەسیس	٧٤٤
موناجات	٧٤٥
تەمثیلا لەوحێ مەحفوظ و ئدراکا عەقلێ هەر کەسی ژوێ لەوحێ ئەوە،.....	٧٤٥
تەمثیل رەوشێت موختەلف وهمەتێن رەنگاو رەنگ بئختلافا تەحەریا موتە حەریان د وەختێ نڤێژێ قبلێ رە.....	٧٤٦
د مەعنا ئایەتا ((يا حَسْرَةً عَلَى الْعِبادِ))	٧٤٧
سەبابا وێ کو ناڤێ کەلشێ ل کەلشێ دانین ژ عەول	٧٤٧

د موناجات ٧٤٨
صفەتێ طاووس و طەبعێ وی سەبەبێ ڤەکوشتنا ئیبراهیم خەلیل (درود لێبن) ژ وی رە ٧٤٩
د بەیانا وێ، کو هەمی کەس لوطفا خودێ دناسێ و هەمی کەس قەحرا خودێ دناسێ و..... ٧٥٠
تەفاوتا عەقلا د ئەصلێ فگرەت خیلافا موعتەزلیا، کو ئەو دبێژن، کو د ئەصل دا عقول وەك هەڤن..... ٧٥٢
حکایەتا وی ئەعرابی کو صەبیێ وی ژ برچیێ دمر و همبانا وی تەژی نان و سەر صەبیی دکرە قێرین و..... ٧٥٣
د بەیانا وێ کو هیچ چاڤێ خراب بۆ مرۆڤی زیانا وەطوێ نینە وەکی چاڤێ ژ خوە رازی بونێ مەگەر،..... ٧٥٤
قصەیا وی حەکیمی، کو گاووسەك دیت کو پەرێ خوەشکێ خوە بنکلی هلدکێ و دهاڤێژێ و..... ٧٥٥
د بەیانا وێ کو صەفا و سادەیا نەفسا موطمەئنە ژ تەفەکورا موشەوەش دبێ وەسا،..... ٧٥٦
د مەعنی حەدیثا ((لا رَهْبانِيَّةَ فِي الإِسْلامْ)) ٧٥٧
د بەیانا وێ کو ثەوابا کارێ عاشق ژ حەق هەم حەقە ٧٥٨
د تەفسیرا قەولێ رەسول الله (درود و سلاف لێبن) ((مامات مَنْ ماتَ اِلاّ و تَمَنّى أَنْ..... ٧٥٨
ژۆڤان بونا وی حەکیمی ژ وێ پرسیار بخاترێ گرینا طاووسی ٧٥٩
د بەیانا وێ کو عەقل و روح د ئاڤ و گل مەحبوسن هەر وەکی هاروت و ماروت دبیرا بابل ٧٥٩
بەرسڤدانا طاووسی بۆ وی پرسیار کەری ٧٦٠
بەیانا وی کو هۆنەر و زیرەکاتی و مالێ دونیا هەر وەکی پەرێت طاووسی دوژمنێ جانە ٧٦١
د صفەتێ وان بێخوەیان، کو ژ شەرێ خوە و هۆنەرێ خوە ئێمن بونە کو فانینە د بەقایا خودێ..... ٧٦٢
د بەیانا وێ کو ((ماسِوى اللهْ)) هەر تشتەك هەمی ((اَكْـلُ و مَـأْكُولْ)) ە..... ٧٦٤
سەبەب چ بو خەلیل (علیه السلام) قەلەرەشك کوشت کو ئەو ئیشارە ژ بنهلکێشانا کیشك صفەتی..... ٧٦٦
موناجات ٧٦٧
قال النبی علیه السلام { اِرْحَمُوا ثَلاثاً عَزيزُ قَوْمٍ ذَلَّ و غَنِيُّ قَوْمٍ اِفْتَقَر و عالِماً يَلْعَبُ بِهِ الجُهالْ} ٧٦٨
قصەیا مەحبوسبونا وێ کارکا غەزالێ د ئاخورا کەران و طەعنێ وا کەران ل وێ غەریبێ..... ٧٦٩
حکایەتا موحەمەدێ خوارەزمشاهـ، کو باژێرێ سەبزەوار ب شەر وەرگرت ئەمانا جان ژێ خواستن..... ٧٧٠
بەقیا قصەیا غەزالێ د طەویلا کەرا ٧٧٢
د مەعنا ئایەتا ((اِنّي اَرى سَبْعُ بَقَراتٍ سِمانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجافٌ))..... ٧٧٣
بەیانا وێ کو چما خەلیل (سلاڤ لێبن) دیکل کوشت ئیشارەت ب ژناڤبرن و قەحرا کیشك صفەتی بوە..... ٧٧٤
تەفسیرا ئەیەتا ((لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمِ ثُمَّ رَدَدْناهُ أَسْفَلَ سافِلِينَ)) و تفسیرا ئایەتا ((و مَنْ نُعَمِّرْهُ..... ٧٧٥
تەفسیرا ئایەتا ((إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا و عَمِلُوا الصَّالِحاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ)) ٧٧٦
د میثالا عالەما هەیین یا نین نوما و عالەما نین یا هەیین نوما ٧٧٨
د بەیانا مەعنا حەدیثا شەریف ((لابُدَ مِنْ قَرينِ يُدْفَنُ مَعَكَ و هُو حَيٌّ و تُدْفَنُ مَعَهُ و أَنْتَ مَيّتٌ،..... ٧٧٩
د مەعنا ئایەتا ((وَ هُو مَعَكُمْ أَيْنَ ما كُنْتُمْ)) ٧٨٠
د بەیانا قەولێ موصطەفا (علیه السلام) ((مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَماً واحِداً كَفاهُ اللهُ..... ٧٨٠
د مەعنا ڤێ چار خشتەکیێ ٧٨١
قصەیا وی شەخصی کو دەعوا پەیغەمبەری دکر گۆتنێ تە چ خواریە..... ٧٨٢
سەبەبێ دوژمنیا عەوام و بێگانە ژیان کرنا وان گەل ئەولیا کو وانا بحەق دناسن و..... ٧٨٣
د بەیانا وێ کو مرۆڤێ خرابکار دەما د خرابکاری موتەمەکن ببت و ئەڤەرێ دەولەتا قەنجکارا..... ٧٨٤

موناجات	٧٨٦
سوئالكرنا شاهی ژ مودەعییێ پەیغەمبەری كوچ وەحی بۆتە هاتیە	٧٨٧
حكـایەتا وی عاشقی، كو دگەل مەعشوقێ خزمەت و وەفـاییێت خوە دهژمارت و.....	٧٨٨
یەكەكی ژ عالمەكی پرسی، كو هەكە كەسەك دنڤێژێ دا ب ئاه و ئاواز بگریتن و.....	٧٨٩
مریدەك هاتە خزمەتا شێخ (و ژ ڤی شێخێ پیر من دەرس نەڤێت بەلكی رێبەری عەقل و مەعرفەت.....	٧٩٠
ڤەمایا حالێ موریدێ موقەلد دگرینێ	٧٩١
داستانا وێ خدامێ، كو گەل كەرێ خاتونا خوە فیسە دكر و ئەو وەكی بزن و دیكل فێری.....	٧٩٣
تەمثیلا تەلقینا شێخ بۆ موریدان و پەیغەمبەرێ ئومەتێ، كو ئەوان تاقەتا تەلقینا حەق نینن و.....	٧٩٧
خودان دلــەكی د چـل رۆژێ خەلوەتێ د خەو دێلەصـــەیەكی ئاڤس دیت.....	٧٩٨
قصەیا ئەهلێ ضەروان و حەسەدا وانا ل فەقیر، كو بابێ مە ئەغلەب بەرهەمێ باغی ددێ.....	٧٩٩
د بەیانا وێ كو عەطایا خودێ و قودرەتا وی نەمەوقوفە سەر قابلیەتێ هەر وەكی دانا خەلكێ.....	٨٠٢
د سەرەتایا خولقەتا ئادەم (سلاڤ لێبن) كو جبرائیل سلاڤ لێبن رە ئیشارەت كر،.....	٨٠٣
هاتنا فەرمانێ بۆ میكائیل كو ژ روێ زەمین كولەكە ئاخێ راكە بخاترێ تەركیب و تەرتیبا جسمێ.....	٨٠٤
قصەیا قەومێ یونس (سلاڤ لێبن) دەلیل و بەیانا وێیە، كو تەضەروع و زاری دافعێ بەلایا عاسمانیە و.....	٨٠٥
ڤرێكرنا ئسرافیلی (سلاڤ لێبن) ب عەردێ، كو كولەكە ئاخێ بۆنا تەركیبا جسمێ ئادەم (علیە السلام) بینە	٨٠٦
ڤرێكرنا عزرائیلی (سلاڤ لێبن) دا هەلگرێ مصطەكە خاك دا ببت جسمێ ئادەمێ چالاك (علیە السلام)	٨٠٧
دبەیانا وێ، كو مەخلوقەك ظولمەك ژ وی بگەهت ب حەقیقەت ئەو هەر وەكی ئالەتەكیە،.....	٨٠٩
هاتنا جەوابێ، كو ئەوێ كو نە وی ل ئەسباب و نەخۆشی و برینا تیغی نەهێت،.....	٨١٠
د بەیانا زهوم و شیرینا دنێ و مانع بونا وێ ژ طەعام الله هەر وەكی فەرمویە ((اَلْجُوعُ طَعَامُ الله.....	٨١٢
جەوابا وی غافلی، كو گۆتیە چ خوەش بو، كومرن د دنێ نەبوا وڤێ دنێ رە زەوال نەبوا	٨١٢
فِیما یُرْجی مِنْ رَحْمَةِ الله تَعالی مُعْطِی النِعَمِ قَبْلَ اِسْتِحْقاقِها و هُو الذِی یُنْزِلُ.....	٨١٣
داستانا ئەیاز و هەبونا حجركا وی بخاترێ چاروخ و پوستینی و گومانا هەڤنوكەرێت وی،.....	٨١٦
بەیانا وێ كو ئەوا كو تێتە بەیان كرن صورەتێ قصەیە كو د بابەتێ صورەت گرانە و.....	٨١٨
حكمەتا مەیزاندنێ د چاروخ و كەڤلی، كو ((فَلْیَنْظُرِ الإنْسانُ مِمَّ خُلِقَ))	٨١٩
خَلَقَ اَلْجان مِنْ مارجٍ مِنْ نارٍ و قَوْلِهِ تَعالی فِی حَقِ اِبْلِیسْ ((اِنَّهُ كانَ مِن الجِّنِ فَفَسَقَ عَنْ اَمرِ رَبِهِ))	٨١٩
د مەعنا اَرِنا الأَشْیاءَ كَماهِی و بەیانا ((كو كَشَفَ اَلْغَطا ما اَزددْتُ یَقِیناً)) و.....	٨٢١
بەیانا یەكەتیا عاشق و مەعشوق ژ روێ حەقیقەت ئەگەرچ دژن بخاترا وی كو نیاز دژێ بێ نیازیە و.....	٨٢٢
مەعشوقەكێ ژ عاشق پرسی، كو تو پتر حەز ل خوەدكێ یا ل من،.....	٨٢٣
اُخْرجْ بصِفاتِي اِلي خَلْقِي مَنْ رَآكَ رَآنِي و مَنْ قَصَدَكَ قَصَدَنِي و عَلي هَذا	٨٢٤
ئەو ئەمیرێت نەمام و غەما ژ نیڤە شەڤ گەل سەرهنگان هاتن و حجركا ئەیاز ڤەكر و.....	٨٢٥
زڤرینا نەماما ژ حجركا ئەیاز بلایێ شاه مەحموودی بتوركێ ڤالا و شەرمەزار.....	٨٢٧
حەوالە كرنا پادشاهی قەبولا تەوبەیا نەماما و حجرڤەكەرا و سزادانا وان ب ئەیازی.....	٨٢٧
شاه گۆتە ئەیازی ئختیاركە ژ عەفو و تول ستاندنێ، كو ژ عەدل و لوطفێ هەرچی بكی لڤێرێ دورستە و.....	٨٢٨
عەجەلەدانا پادشاهی ل ئەیازی، كو زوبە ڤی حوكمی ڤەبرە و مونتەظر نەهێلە ((وَ اَیامُ بَیْنَنا))).....	٨٢٩
حكایەتا د تەقریرا ڤێ ئاخفتنێ كو چەندین جارا مە گۆت وبێژ جەرباند مدەتەكێ صەبر و بێدەنگیێ بجەربینن	٨٣٠

د بەیانا کەسەکی، کو ئاخفتنەکێ بێژت، کو حالێ وی موناسبێ وێ ئاخفتنێ و وێ داخوازێ نەبت.....	٨٣١
گهانا ژنێ ب خانی وجودابونا زاهدی ژ کەنیژکێ	٨٣٢
د بەیانا تەوبەیا نەصوح وەطوڤە، کو شیر ژ مەمکا هاتە درەڤە دیسانا چتە چچکا و.....	٨٣٣
د بەیانا وێ کو دوعایا عارف گەهشت و داخوازا وی ژ حەق.....	٨٣٤
نەوبەتا گەرانێ گها بنەصوح و هاتنا دەنگی و ئەم ل هەمیا گەرهان،.....	٨٣٥
پەیدابونا گەوهەرێ و حەلالی خواستنا دەرڤانێت حەمامێ و کەنیژکێت شەهزادی ژ نەصوح	٨٣٦
دیسا شاهزادێ گازی نەصوح کر ژبۆنا دەلاکیێ ژ پاش قەویبونا تەوبێ و قەبول بونا تەوبێ و.....	٨٣٧
د بەیانا وێ، کو کەسەك تەوبە بکێ و پەشیمان ببێ و دیسا وێ پەشیمانییێ ژ بیر بکێ.....	٨٣٨
تەشبیەکرنا قوطبی کو عارفێ واصلە خێر دانا خەلکێ ژ قوەتا مەغفرەتو رەحمەتێ سەر مەراتبێ،.....	٨٣٩
حکایەتا دیتنا کەرێ ئاڤکێش هەسپێت خزمەت لێکری ل ئاخورا تایبەت و خوەزی خوەستنا وێ دەولەتێ.....	٨٤٠
جەواب دانا روڤی ل کەری	٨٤١
جەواب دانا کەری ل روڤی	٨٤١
بەرسڤدانا روڤی ل کەری	٨٤٢
دیسا بەرسڤا کەری ل رۆڤی	٨٤٢
د تەقریرا مەعنا تەوەکولێ، حکایەتا وی زاهدێ، کو ژ تەوەکول رە ئمتحان دکر و ژ ئەسبابا مونقەطع بو و.....	٨٤٢
دیسا بەرسڤدانا روڤی بۆ کەری و تەحریضا کەری ب کەسبێ	٨٤٣
بەرسڤدانا کەری بۆ روڤی کو تەوەکول چێترینێ کەسبایە، کو هەر کەسبەك موحتاجە ب تەوەکولێ.....	٨٤٣
مەسەلا ئانینا حێشترێ د بەیانا وێ، کو دوموخبرێ دەولەتێ چون شوین و ئەڤەرێوێ نەبینی دبت.....	٨٤٤
فەرق دناڤبەرا دەعوەتا شێخێ کاملێ واصل و دناڤبەرا پەیڤا ناقصێت فاضل فەضلێ تەحصیلی دا ل خوە گرێدایە	٨٤٦
بێچارە بونا کەری د دەستێ روڤی ژ طەماهیا گیایی	٨٤٧
حکایەتا وی قوندەری و پرسینا لوطی ژ وی د حالەتێ لیواطێ، کو ئەڤ خەنجەر ژبۆنا چیە؟ گۆت ژبۆنا وێیە،.....	٨٤٧
اِنَّ اللهَ لایَسْتَحیی اَنْ یَضْرِبَ مَثَلاً ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها ئەي فَما فَوْقَها فِي.....	٨٤٧
غالب بونا حیلەیا روڤی لئستعصام و تەعەفوفا کەری و کەر برنا روڤی لایێ شێری لبێشەیی	٧٤٨
حکایەتا وی کەسی، کو ژ طرسا خوە هاڤێتە ناڤ خانیەکی روێ زەر وەك زەعفران، لێڤێت شین وەکە نیل،.....	٧٤٩
روڤی کەر برە جەم شێری و کەر رەڤی ژ شێری و روڤی گلەهی ل شێری کر،.....	٨٥٠
د بەیانا وێ کو شکانا عەهد و تەوبێ موجبێ بەلابوە بەلکو باعثێ مەسخێیە،.....	٨٥٢
هاتنا روڤی جارا دوەم جەم وی کەرێ رەڤی دا دیسا وی بخەلتێنێ	٨٥٢
بەرسڤدانا کەری ل روڤی	٨٥٣
بەرسڤدانا روڤی جارەکە دیتر ل کەری	٨٥٤
حکایەتا شێخ موحەمەدێ سەر رەزی (قدس الله سره) و ریاضەتا.....	٨٥٥
هاتنا شێخ ژ چولێ ب شەهری غەزنەین ژ پاش چەندین سالا و زەنبیل گێرانا وی.....	٨٥٦
د مەعنا لَولاكْ لَمَا خَلَقْتُ الاَفْلاكْ	٨٥٨
چونا وی شێخی ب مال ئەمیرەکی بۆ خوازۆکیی رۆژێ چار جارا گەل زەنبیلی بئشارەتێ غەیبێ و.....	٨٥٨
گرینا ئەمیری ژ نەصحەتا شێخی و عەکسێ صدقا وی ل وی دان و هەدیە کرنا عەمبارێ.....	٨٥٩
ئیشارەت هاتن ژ غەیب بۆ شێخ کو ڤان دوسالا ب ئەمرێ مە تە ستاند و تە ددا،.....	٨٦٠

زانینا شێخی یاد دلیٚ خوازوکا بیٚ گۆتن و زانینا قەدەرا دەبیٚ دەینداران بیٚ گۆتن،..... ٨٦١
سەبەبیٚ زانینا ضەمیرێت خەلکیٚ ٨٦٢
پیرۆزبونا حیلا روڤی و بێچارەبونا کەر ژ طەماهی ٨٦٢
د فەضیلەتا برساتی و خوە پاراستنیٚ ٨٦٢
تەمثیل د صەبر و قەناعەت ٨٦٣
حکایەتا موریدەکی، کو شێخ ژ حرص و ضەمیریٚ وی بو ئاگەدار و پەند لێکر سەر زمان و..... ٨٦٣
حکایەتا وی گایێ حەریص، کو هەر رۆژیٚ دەشتا تەژی گیا دبینیٚ و دچێریٚ حەتا قەلەو دبت و..... ٨٦٤
شێر ئەو کەرە نێچیر کر و شێر گەلەك تهنی بو ژ زەحمەتا لێکەتی، چو نەکر ژ روڤی پرسی..... ٨٦٥
حکایەتا وی راهبیٚ کو ب رۆژا رۆن ب شەمالکیٚ ل مروڤا دگەرها ٨٦٦
موسلمانەکی گۆتە موغەکی وەرە ببە موسلمان و بەرسڤدانا وی ٨٦٧
د بەیانا مەسەلا شەیطانی بەر دەرگەهیٚ رەحمان ٨٦٨
بەرسڤدانا موئمنیٚ سنی ژکافریٚ جەبری رە د ئثباتا ئختیارا عەڤدی و دەلیل گۆتن،..... ٨٦٩
د بەیانا ویٚ، کو دەرکا وجدانیٚ میناکا ئختیار ئضطرار و تورەیی و ئصطبار و تێری و فراڤین ل جهیٚ حسێیە،..... ٨٧٢
حکایەت د بەیانا تەقریرا ئختیارا خەلق وبەیانا ویٚ، کو تەقدیر و قەضا سەلبا ئختیاریٚ ناکن ٨٧٣
دیسا حکایەت د بەرسڤا جەبری و ئثباتا ئختیارا خَلْقْ و صحەتا ئەمر و نەهییٚ و بەیانا ویٚ،..... ٨٧٤
د مەعنا ماشاالله کانَ یەعنی ڤیان ڤیانا ویە و رضا رضایا ویە و ژ تورەیی و رەدا دیتران دل طەنگ نەبە..... ٨٧٦
د بەیانا مەعنا قَدْ جَفَّ اَلقَلَمُ و کَتَبَ اَنْ لایَسْتَوِي الطاعَةُ و المَعْصِیَةُ، لایَسْتَوِي..... ٨٧٧
حکایەتا وی دەروێشی، کو د هەری خولامێت عەمیدیٚ خوراسانی خەملاندی دیت و..... ٨٧٨
دیسا بەرسڤدانا کافریٚ جەبری موئمنیٚ سنی رە، کو با سلاڤ و ب تەرکا ئعتقادا جەبرا وی..... ٨٨٠
پرسینا پادشاهیٚ ژ قەصد ل ئەیازی کو چەند ب غەم و شادی گەل چارۆخ و کەڤلی،..... ٨٨٢
حکایەتا دلخوەشکرنا خزم و قەومی ل مەجنونی ژ عشقا لەیلیٚ ٨٨٣
حکایەتا ((جوحا)) کو عەبا وەرگرتبو و د وەعظیٚ ناڤ ژنان دانشت بو و حەرەکەتەك کر و ژنەکیٚ ناسکر،..... ٨٨٥
گۆتنا شاه بۆ ئەیازی جارەکە دیتر، کو شەرحا چارۆخ و کەڤلکی شکەرا بێژە..... ٨٨٦
حکایەتا کافرەکی د عەهدیٚ بایەزیدی کو گۆتنیٚ ببە موسلمان و بەرسڤدانا وی بۆ وانا ٨٨٦
حکایەتا وی موئەذنیٚ دەنگ نەخوەش کو د کافرستانیٚ بانگ دا ژبۆنا نڤێژیٚ و زەلامیٚ کافر..... ٨٨٧
حکایەتا ویٚ ژنیٚ، کو گوتە مێری پشیکیٚ گوشت خوار مێری پشیك دانا ل تەرازویٚ پشیك نیڤ من بو..... ٨٨٩
حکایەتا وی ئەمیری، کو گۆتە خولامی مەی بێنە خولام چو و کوزك دئانی د رێکا ویدە زاهدەك بو..... ٨٩٠
د بەیانا حکایەتا ضیائیٚ بەلخ و شێخ الاسلام تاجیٚ بەلخ و لەطیفە گۆتنا چیا ٨٩٢
د بەیانا خەبەر زانینا ئەمیری و چونا وی بۆ گوهمالینا زاهدی ٨٩٣
حکایەتا مات کرنا دەلقەکیٚ سەید شاهیٚ تورموذرا ٨٩٣
دیسا ڤەگەران بحکایەتا ئەمیر و زاهد و کومبونا خەلکیٚ ٨٦٤
د بەیانا بیٚ طاقەتیا سالکان ژ پێش ڤەبون و قەصدکرنا حەضرەتیٚ موصطەفا (سلاڤ لێبن)..... ٨٩٤
بەرسڤدانا ئەمیر ل مەهدەرچیا و قەبول نەکرنا شەفاعەتیٚ ژ بەر بیٚ ئەدەبیا کری و کوزك شکاندی ٨٩٥
ماچ کرنا دەست و پییٚ ئەمیر و دوەم جار لاڤەکرن مەهدەرچیا و جیرانێت زاهد ٨٩٦
دیسا جەواب و دەفعا گۆتنا ئەمیری ل مەهدەرچیان ٨٩٧

تەفسیرا ئایەتێ کو (وَ اِنَّ الدّارَ الآخِرَةِ لَهِيَ الحَيَوانُ لَو كانُوا يَعْلَمُونْ)).....	٨٩٨
جارەکە دیتر شاهـ گۆتە ئەیازی تەئویلا کارێ خوە و موشکلا مونکران رە بێژە و بۆ طەعنەکەرا حەلکە.....	٩٠٠
تەمثیلا بەدەنا مرۆڤی ب مهڤان خانێ و تەمثیلا فکرێت موختەلف ب مهڤانا و عارفێ صابر د وان فکرا.....	٩٠٠
حکایەتا مهڤان و موختار و ژن و بەیانا فەضیلەتا مهڤانداری	٩٠٠
تەمثیل، کو هەر رۆژ فکر بمهڤانی تێت ناڤ دلێ تە کو ژ عەولێ رۆژێ بێتە ناڤ خانی و قایم و پر روئی بکت.....	٩٠١
جارەکا دیتر خطابا شاهی دگەل ئەیازی و گازیا وی ل ئەیازی	٩٠٣
وەصیەت کرنا بابەکی ل کەچێ کو ژ وی مێرێ تە هەی خوە ب پارێزە، کو ئاڤس نەبی	٩٠٣
وەصفا دل ضەعف و سستیا وی صۆفییێ خوەیبویێ سیبەرێ جیهاد نەکری داغا عشقێ نەکێشای و.....	٩٠٤
نەصیحەتا موجاهد ل وی کو بڤی دلێ نازك کو تە هەی کو ب چاڤ زڤرینکا چاڤێ کافرەکی ئەسیرێ.....	٩٠٦
حکایەتا عەیاضی (رحمة الله تعالی علیه) کو حەفتێ جارا چو بو غەزوێ و غەزا دکر بهیڤیا شەهید بونێ و.....	٩٠٦
د حکایەتا موجاهدەکی دیتر و جانگۆریا وی د غەزاییێ	٩٠٨
حکایەتا وی مۆجاهدی ژ هەمیانا زیڤ هەر رۆژیەك درهەم دهاڤێتە خەندەقێ، ژ قەحرا نەفسا طەماکار،.....	٩٠٨
زڤرین بداستانا وی موجاهدێ د جەنگ	٩٠٨
حکایەتا خەلیفەیێ مصرێ و شاهێ موسلێ و ڤرێکرنا لەشکەری ب طەلەبا کەنیژکێ وصفەتکرنا.....	٩٠٩
گۆری کرنا خودانێ موسلێ ب وێ کەنیژکێ ژ خەلیفەرە دا خوین رێژیا موسلمانان زێدە نەبت	٩١٠
پەشیمان بونا وی سەرلەشکەری ژ خیانەتا، کو کری و صوند دانا وێ کەنیژکێ،.....	٩١٢
پرسینا شەخصەکی ژ مەزنەکی فەرقا ناڤبەینا حەق و باطلی	٩١٢
د بەیانا زەعیفیا عەقلێ مونکرێت قیامەتێ	٩١٣
هاتنا خەلیفەی جەم وێ کەنیژکێ بخاترێ شەهوەت جیماع	٩١٤
کەن کرنا وێ کنیژکێ ژ زەعیفیا شەهوەتا خەلیفەیی و شەهوەتا وی پەهلەوانی و فەهم کرنا خەلیفە.....	٩١٤
کەنیژکێ ئەو راز بۆ خەلیفەیی شکرا کر ژ طرسا برینا شویری و کۆ تەکیا خەلیفەیی.....	٩١٥
وەختێ پێزانی شاهی ڤیا وێ خیانەتێ ب نخێڤێ و لێبورێ و کەنیژکێ بدتە پەهلەوانی و.....	٩١٦
گازی کرنا خەلیفە ل پەهلەوانی و کەنیژك ل وی مارە کرنژ	٩١٧
د بەیانا ((نَحْنُ قَسَمْنا)) کو ژ یەکی رە قوەت و شەهوەتا کەرا ددێ و بیەکی صەفا ئەنبیا	٩١٨
شاهـ مەحمود ناڤ دیوانخانێ گەوهەرەك دا بدەستێ وەزیر، کو ئەڤ ب چەند تێنێ و موبالەغەکر.....	٩١٨
گهانا وێ گەوهەرێ ل دۆرا دوماهیکێ بدەستێ ئەیاز و کیاسەتا ئەیاز و مۆقەلد نەبونا وی.....	٩١٩
حەیتاندنا ئەمیرا ل ئەیازی کو چما ئەڤ گەوهەرا گران تە شکاند و بەرسڤا وی	٩٢٠
قەصدکرنا شاهی ب کوشتنا ئەمیر و و شەفاعەت کرنا ئەیازی ل وان کو اَلْعَفُواَ وُلِي	٩٢١
تەفسیر گۆتنا ساحران بۆ فرعەونی دوەختێ سیاسەتێ کو (لاضَيْرَ اِنّا اِلي رَبِنا مُنْقَلِبُونْ)	٩٢٢
خوە موجرم زانینا ئەیازی د ڤێ شەفاعەتکرنێ و عوذر خواستنا ڤی جورمی و دوێ عوذر خوازییێ خوە.....	٩٢٣

ناڤەرۆکا دەفتەرا شەشێ

پرسینا پرسکەری ژ واعظەکی، کو طەیرەك ل سەر قەلایا باژێرەکی دانابت سەرێ وی چێترە و.....	٩٣٦
ذەم و خرابیا قانونێت رزی، کو مانعێ طاما ئیمان و دەلیلا ضعفا راستینە و رێگرێ هزاران ئەبلەهێ نەزان	٩٣٨
موناجات و پەنا برن ب خدێ ژفتنەیا ئختیار و ئەسبابێ وێ و طرسینا عاسمان و زەڤی ژ ئختیارێ	٩٣٩
حکایەتا خولامێ هندۆك، کو ب دزی ئەڤینداریێ کچا ئاقایی خوە بو چاخێ کەچك ل کورێ مەزنەکی.....	٩٤١
صەبر گۆتنا خواجێ بۆ دایکێ، کو خولامی نەئێشینە، کو ئەزێ بێ ئێش وی ژ ڤێ طەماهییێ ڤەگەرینم.....	٩٤٣
د حەقیقەتا حکایەت و بەیانا وێ کو هەر نەفسەك مینا وی هندۆکی موبتەلایە	٩٤٤
د بەیانا گشتیا ئایەتا ((كُلَّما اَوْقَدُوا ناراً لِلْحَرْبِ اَطْفائَهُ اللهُ))	٩٤٦
پێخستنا ئاگر د شەڤ و دزی دکوژاند و زەلامی نەدزانی	٩٤٦
د بەیانا حەدیثا ((اِسْتَفْتِ قَلْبَكَ ولَوْ اَفْتاكَ اَلْمُفْتُونْ))	٩٤٧
حەسەد برنا ئەمیران سەر ئەیازی و نیشادانا سولطانی ژیریا وی	٩٤٧
بەرەڤانیا ئەمیرا ل وێ دەلیلێ بشبهەیا جەبر یانە و بەرسڤدانا شاهی ل وان	٩٤٨
حکایەتا نێچیرڤانەکی کو خوە بگیایی پێچابو و قەفتەکە گول و شلێرا دانیبو سەر سەرێ خوە دا طەیر و.....	٩٥٠
حکایەتا وی شەخصی، کو دزا بەرانێ وی دزین و ڤیا بحیلا جلکێت وی ژی بدزن	٩٥١
موناظەرا مورغ و نێچیرڤانی د تەرەهوبێ و د مەعنا تەرەهوبەکێ کو موصطەفا (صلي الله علية و آلة).....	٩٥١
ڤیرین و هەوارا زێرەڤانی ژ پاش دزین و تالانکرنا کاروانی	٩٥٥
مورغێ دەردەسەریا خوە تەسلیمێ حیلا نێچیرڤانی کر و نێچیرڤان بحرص	٩٥٥
حکایەتا وی عاشقی کو ل هیڤیا وەعدا مەعشوقێ هاتی وی ژڤانێ کو ئیشارەت کربو و.....	٩٥٧
داخوازیا ئەمیرێ تورکێ سەر خوەش ل موطربی وەختێ صبەهێ و مەعنا ڤێ حەدیثێ کو ((اِنَّ الله تَعَالي.....	٩٥٩
هاتنا کۆری ب مالا پەیغەمبەری (درود لێبن) و رەڤینا عائیشێ (خودێ ژی راز بیت) ژ و خوە نخافتن	٩٦٠

ئەمتحان کرنا حەضرەتێ رەسول (صلي الله علية وسلم) عایشە را کو چما خوە دڤەشێری..... ٩٦١
دەست پێکرنا موطرب لڤێ غەزەلێ د بەزما ئەمیرێ تورك ٩٦٢
و گازی کرنا تورکی کو ئەوا دزانی بخوینە و بەرسڤا موطربی ل ئەمیر ٩٦٢
د مەعنا حەدیثا ((مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا))، و مەعنا بەیتا حەك سنائی ٩٦٣
گهانا شاعری بحەلەب رۆژا عاشورا و مەعلوم بونا حالی و نوکتە گۆتن و حال بەیانکرن ٩٦٥
نوکتە گۆتنا وی شاعری بۆنا شیعەیێت حەلەب ٩٦٥
تەمثیلا حەریصێ لـدینا بمێریەکێ نابینت رەزاقیا خودێ و خەزینێت رەحمەتا وی،..... ٩٦٦
داستانا وی شەخصێ، کونیڤە شەڤ ل دەرێ سەرایێ ددا بۆ پاشیڤ، جیرانی ژێ رە گۆت،..... ٩٦٨
داستانا بلالێ حەبەشی و عشقا وی ب موصطەفا (سلاڤ لێبن) و ئازاردانا ئاغایێ وی ل وی و..... ٩٧٠
ڤەگێرانا صدیق (خودێ ژێ رازی بت) سەرهاتیا بلالی (خودێ ژێ رازی بت) و..... ٩٧٢
وەصیەت کرنا حەضرەتێ موصطەفا (درود و سلاڤێ خودێ لێبن) ل ئەبوبەکر بۆ کرینا بلالی ٩٧٣
کەنینا جوهی و هزرکرنا وی، کو ئەبو بەکرێ صدیق زیانکر و نزانینا وی ب بهایێ بلال ٩٧٥
گازندەکرنا موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) دگەل صدیق (خودێ ژێ رازی بت)..... ٩٧٧
قصەیا هلال کوعە ڤدەکێ موخلص بو ژ خودێ رە، خودان بەصیرەت بوبێ تەقلید ئەی ڤەشارتی..... ٩٧٩
داستان د تەقریرا ڤێ ئاخفتنێ ٩٧٩
رەنجوربونا هلال و بێخەبەریا خواجێ وی ژ رەنجوریا وی ژ تەحقیر و نەناسین، و ٩٨١
د بەیانا وێ کو موصطەفا بهیستی عیسی علیە و علی نبینا السلام ل سەر روێ ئاڤێ چوی..... ٩٨٢
د بەیانا حکایەتا پیرەژنا نۆط سالی کو روێ کرێتێ خوە صۆراڤ و سپیاڤ دکر و کەسی نەدبر ٩٨٤
دوعا کرنا فەقیرەکی بۆ خواجەیی گەیلانی خودێ تە ب سەلامەت بگەهێنێ خان و مانێ ٩٨٤
صفەتێ وێ پیرەژنێ ٩٨٥
قصەیا دەروێش، کو ژخودانێ خانی هەرچی دخواست وی دگۆت نینە ٩٨٥
ڤەگەران ب داستانا وێ پیرەژنێ ٩٨٦
حکایەتا نەخوەشەکی کو طەبیب هیڤیا سەلامەتێ د وی نەدیت، گۆت هەر چی دخوازی بکە ٩٨٧
ڤەگەرهان بداستانا نەخوەشی ٩٨٨
داستانا سولطان مەحمود و خولامێ هندو ٩٩٠
قوله علیه السلام ((لیسَ لِلْمَاضِینَ هَمُ المَوْتِ و اِنَّمَا لَهُمْ حَسْرَتُ اَلْفَوْتِ)) ٩٩٣
ڤەگەرهان ب حکایەتا صۆفیێ سەر لێڤا جوی و قاضی ٩٩٤
چونا صۆفی لایێ ویێ شەقام لێدایی و برنا وی جەم قاضی ٩٩٥
دیسا د تەقریرا داستانا قاضی و صۆفی ٩٩٦
شەق دانانە خوەشی ل قاضی و گازندا صۆفی ل قاضی ٩٩٨
بەرسڤا راستا قاضی ل صۆفی دڤێ ماجەرایێ ٩٩٨
سوئالکرنا صۆفی ژ قاضی و جەوابا قاضی ژ وی رە ٩٩٩
جەوابدانا قاضی ل صۆفی و قصەیا تورك و دزی، میثال ئانین ١٠٠١
بەیانا حەدیثا (اِنَّ الله یُلَقِّنُ اَلْحِکْمَةَ عَلي لِسانِ اَلْواعِظِینَ بِقَدَرِهِم اَلْمُسْتَمِعِینْ) ١٠٠١

بهیستنا تورکی حکایەتا دزی دزیانێ و گرۆ گرتن کو خەیاط نکارێ تشتەکی ژ من ببت ١٠٠٢
طەڤڕ گۆتنا خەیاطی و گەلەك کەنینایێ تورك حەتا دو چاڤ گرتن و فورصەت دیتنا خەیاطی ١٠٠٣
خطاب دگەل هەر نەفسەکێ، کو ب وەکی ڤێ بەلاییێ موبتەلایە ١٠٠٤
گۆتنا خەیاطی بۆ تورکی، کو هەکە جارەکە دیتر چیرۆکێ بێژم قەبایێ تە دێ طەنگ بت ١٠٠٤
مەتەل د تەسکینا بەلەنگازا ب جۆرا رۆژگار و حکایەتێ ١٠٠٥
دیسا صۆڤی سوئال دوبارە کر ١٠٠٥
بەرسڤ دانا قاضی ل صۆڤی ١٠٠٦
حکایەتا ژنێ دگەل مێری و سەربوریا وان ١٠٠٦
پرسینا عارفەکی ژ قەشەیی کو تو ب سال مەزنتری یان ب رها؟ ١٠٠٧
ڤەمایا قصەیا فەقیرێ رزق خواز بێ واسیطا کەسێ ١٠٠٩
خەو دیتنا فەقیر و نیشان دانا هاتفی ژێرە بگەنج نامێ ١٠١٢
تەمامیا قصا وی فەقیری و نیشانا جهێ وێ گەنجێ ١٠١٣
ئەشکەرا بو ناڤێ گەنجێ و گەهین ب گوهێ پادشاه ١٠١٤
دیسا پادشاهی گەنجینامەدا وی فەقیری، کو ئەم ژ وێ بهورین و مە نەڤێت ١٠١٥
هاتنا موریدێ شێخ ئەبوالحەسەنێ خەرەقانی ب زیارەتا شێخ ١٠١٧
پرسینا مورید کو شێخ کیڤەیە و بهیستنا بەرسڤا نە سەرڤە ژ حەرەما وی ١٠١٨
بەرسڤا موریدی و پاشڤە دانا وێ لەومەکەرێ ژ کوفر و بێهودە بێژیێ ١٠١٨
زڤرینا مورید ژ مالا شێخ و پرسین ژ خەلکێ و نیشادانا وان کو شێخێ چوی فلان حەویکی ١٠٢٠
مورید شێخ پەیدا کر نێزیك حەویکی ل شێرەکی سوار ١٠٢١
حکمەت د ئایەتا ((اِنِّي جاعِلٌ فِي الاَرْضِ خَلِيفَةً)) ١٠٢٢
بەیانا موعجیزا هود ((سلاڤ لێبن)) د تەخلیصا مومنێت ئومەتێ ل وەختێ رابونا طوفانێ ١٠٢٤
زڤرین ب داستانا فەقیرێ گەنج خواز ١٠٢٦
توبا طالبی و پەشیمانیا وی ژ لەز و بێ صەبری ١٠٢٧
ئلهام هاتن بۆ فەقیری و کەشف بوناوێ موشکلێ ل وی ١٠٣٠
داستانا سێ موسافرێن موسەلمان و جوهی و فەلە، کو چونە جهەکی و پاریەك پەیدا کرن..... ١٠٣١
داستانا حێشتر و گا و بەرانی، کو قەفتەکە گیا د رێکێ دا پەیدا کرن ١٠٣٤
مەثەل د باسا صورەت پەرستان و شەرێ وان د ل باسێ خێر ١٠٣٤
ڤەگەران ب داستانا گا و حێشتر و بەرانی ١٠٣٥
زڤرین ب تەقریرا فەلەیی و گەهینا نەوبەتێ ب مسلمانی ١٠٣٥
گازی کرنا مەزنێ ((ترمذ)) کو هەر کەسێ د سێ یا چار رۆژا بچتە شارێ ((سەمەرقەند))، ئ..... ١٠٣٦
قصەیا ناسینا مشکی دگەل بەقێ و گرێدانا پیێ خوە ب پیێ وی و نێچیرکرنا قرێ ل هەردوکا ١٠٤١
تەدبیرا مشکی دگەل بەقێ، کو لازمە ناڤبەینا مە وەسلەیەك هەبت کو چاخێ حەوجەبونێ بشێم..... ١٠٤٢
موبالغەکرنا مشکی دزاری و لاڤا و وەصلەت خواستن ژ بەقا ئاڤی ١٠٤٣
لاڤەکرنا مشکی ل بەقێ هێنجەتا نەهزرێنە و دکارێ من تەئخیر نەکە کو ((وَ فِي التَّأْخِيرِ آفاتٌ وَ تَمْثِيلٌ)) ١٠٤٤

ڤەگران بحکایەتا بەق و مشکی ١٠٤٥
حکایەتا سولطان مەحمودێ غەزنەوی و هەڤالیا وی شەڤ دگەل دزان و موطەلع بون ل ئەحوالێ وان ١٠٤٩
چیرۆکا چێرینا گایێ بەحری د نورا گەوهەرا شەڤرۆن و ئاخ رژاندنا تاجری..... ١٠٥٣
ڤەگەران ب چیرۆکا مشك و بەقێ و رەڤاندنا هەردوا بنکل و چەنگێ قرێ ١٠٥٤
ئەجنا مدەتەکێ ((عَبْدُالْغَوْث)) بره ناڤخوه و پشتره ئانینه بازێر جهم زاروان و..... ١٠٥٥
داستانا زەلامێ وەظیفه دار ژ موحتەسبێ تەبریزێ، کو گەلەك دەینکر بون ل هیڤیا وەظیفێ و بێخەبەر..... ١٠٥٧
هاتنا جەعفەری ((خودێ ژێ رازی بت)) بتنێ دا قەلایێ بگرێ و شێورکرنا مەلکێ..... ١٠٥٧
زڤرین ب حکایەتا زەلامێ دەیندار و هاتنا ب تەبریزێ و ئاگابون ژ مرنا موحتەسب ١٠٦١
ئستغفار کرن وی غەریبی ژ ئعتمادا سەر مەخلوقی و بیرئانینا نعمەتێت خالق کرن و تەوبە کرن..... ١٠٦١
میثالا دو بینی هەر وەکی وی غەریبێ بازارێ کاشانە، کو ناڤێ وی عومەر بو نان چێکەری..... ١٠٦٥
گەراندن ل هەمی شارێ تەبریزێ و کومبونا تشتەکی کێم و چونا وی غەریبی سەر تربا موحتەسبی..... ١٠٦٧
رەڤینا مهەکێ ژ پەزێ کەلیم الله و دلۆڤانی و مهرڤانیا وی ١٠٦٨
خوارەزمشاه د ئۆغرێ ناڤ کاروانێ خوه هەسپەکی هەژی و چالاك دیت و دلێ وی..... ١٠٧٠
سزادانا یوسفێ صدیق (علیه السلام) بزندانا بضع سنین ب ئەگەرا یاری خواستن ژ غەیری خودێ و..... ١٠٧٣
ڤەگەرهان بداستنا غەریبێ دەیندار و خەو دیتنا یاری دەری ١٠٧٧
گۆتنا خواجێ د خەودا بوی یاری دەری و مەبلەغێ دەینێ وی دوستی کو هاتبو بته بریزێ و..... ١٠٧٨
حکایەتا وی پادشاهی و وەصیەت کرن ل سێ کورێ خو دڤێ سەفەرێ د مەمالکێ..... ١٠٨٠
بەیانا ئستمدادا عارف ژ سەر کانیا ژ یارا ئەبەدی و بێ نیاز بونا وی ژ ئستمدادا کانییێت ئاڤێت بێ وەفا..... ١٠٨١
چونا شاهزادان بەرەو مەمالکێ باڤی ژ پاش خاتر خواستنێ و دوبارە کرنا شاهی..... ١٠٨٢
چونا شاهزادان ب ئالییێ کەلها (مَمْنُوعَةٌ عَنْها) ب حوکمێ (اَلانْسانْ حَرِیصٌ عَلی مامُنِعْ) و..... ١٠٨٥
دیتنا وان سێ کورا نەخشێ روێ کچا شاهێ چین د قەصرا کەلها ذاتُ الصُّورْ و بێهوشبونا هەر سێ برا و..... ١٠٨٨
داستانا صەدرێ جیهان د بخارا و کەرەم و سەخا وەتا وی و..... ١٠٨٩
داستانا وان دو برا یەکەك کوسه و یەکەك ئەمرەد، د خانییێ لاوان نڤستن، ئتفاقا شەڤەکێ ئەمرە د لبن..... ١٠٩١
د بەیانا حەدیثا ((منهومان لایَشْبَعانِ: طالِبُ اَلْعِلْمِ و طالِبُ الدُّنْیا)) ١٠٩٣
بەحثا وان سێ شاهزادا گەلهەڤ د تەدبیرا وێ قەضیێ ١٠٩٣
ب مەجلس کێشانا پادشاهەکی فەقیهەك و ب زۆرا کولم و مصتا پێدا ڤەخوارنا مەی ١٠٩٤
چونا شاهزادان ژ پاش تەمامیا ماجەرا ب طەرەفێ ولایەتا چینێ دا ب قەدرێ ئمکان ب مەقصود..... ١٠٩٧
حکایەتا امروالقیس کو پادشاهێ عەرەب بوو بجەمال و بکەمال و ژنێت عەرەبمینا زەلیخا صوتییێ ویبون..... ١٠٩٨
بێ طاقەتبونا برایێ مەزن ژ پاش مەدەتەکی و موتەوەریبون د بازارێ چینێ د شارێ تەختگاه و..... ١١٠٠
و نەصیحەتا برایێت وی سودلێنە بون ١١٠١
بەیانا خەباتکەری، کو دەست ژ خەباتێ ناهلگرێ وەلەو دزانت، کو بەرفرەهیا دانا خودێ،..... ١١٠٥
حکایەتا زەلامێ میرات وەرگرتی، کو د مزاخێ ئیسراف کری بوی موفلس ١١٠٧
د بەیانا سەبەبێ تەئخیر د بەرسڤا دوعایا مومنی ژ حەزرەتێ باری تعالا ١١٠٧
دیتنا میراتەکی د خەودا، کو ل مصرێ ل فلان جهی گەنجە و چونا بازارێ مصرێ د طەلەبێ ١١٠٨

گەهینا وی شەخصی ب مصریٚ و هاتنە دەرا وی بتاخەکیٚ دشەڤ بۆنا گەدائی و شەڤگەری و گرتنا وی..... ١١٠٩
د بەیانا حەدیثا اَلْصِّدْقُ طَمأنِينَةٌ و اَلْكِذْبُ رِيبَةٌ ١١١٠
ڤەگێرانا عەسەسی خەونا خوە دگەل غەریبی و نیشاندانا گەنجیٚ دخانییٚ وی ١١١٢
مەثەل ١١١٣
زڤرینا غەرییٚ مصری ببەغداد و پەیدا کرنا گەنجیٚ د خانییٚ خوەدە ١١١٣
موکەرەرکرنا برایان نەصیحەت ل برایێ مەزن و قەبول نەکرنا وی و بیٚ طاقەتیا وی و خوە بیٚ دەستورا بابی..... ١١١٥
قصەیا ژنا جوحا و ب نازهاتنا ویٚ بۆ قاضی، و بمەکر و و حیلە د صندۆقکرن ١١١٧
چونا قاضی ب خانییٚ ژنا جوحا و ل دەردانا جوحا ب تندی و قەهر و رەڤینا قاضی د صندۆقیٚ دا ١١١٨
هاتنا جیٚگریٚ قاضی نیڤەکا بازاریٚ و کرینا صندۆقیٚ ژ جوحای ١١٢٠
د بەیانا حەدیثا نەبەوی کو ((مَنْ كُنْتُ مَوْلاه فَهَذا عَلِيٌّ مَوْلاه)) ١١٢١
دیسا هاتنا ژنا جوحا سالا دیتر جەم قاضی و ناسکرنا قاضی ل ویٚ ١١٢٢
دیسا هاتن ب قصەیا شاهزادیٚ و مولازمەتا وی د حەضرەتیٚ پادشاه ١١٢٤
د بەیانا ئحترام و ریٚز لیٚگرتنا شاهیٚ چین ل شاهزادەییٚ غەریب ١١٢٤
د بەیانا حەدیثا ((جُزْ يا مُؤمِنْ فَاِنَّ نُورَكَ اَطْفَأَ نارِي)) ١١٢٥
برایێ مەزنیٚ وان شاهزادا وەفاتکر و مولازەمەتکرنا برایێ نیڤەکی دگەل پادشاهیٚ چین ١١٢٥
هاتنا برایێ نیڤەکیٚ بجەنازەییٚ برایی، کو برایێ ویٚ بچوك د نڤینکارە نجوری بو و ریٚز لیٚگرتنا پادشاه..... ١١٢٦
دبەیانا ئستغنا و عەجەبا شاهزادیٚ و برین بون ژ باطنیٚ شاه ١١٣١
خطابا حەقتەعالی ب عزرائیل، کو رەحما تە پتر ل کیٚ هاتیە ژ ڤان مەخلۆقیٚ،..... ١١٣٣
بەحسا کەراماتیٚ (شەیبانیٚ شڤان) و بەیانا موعجیزا هود (سلاڤ لیٚبن) ١١٣٤
رجوع ب داستانا خویکرنا خودابیٚ بلند ل نەمرودی ب شیریٚ پلنگ ١١٣٤
زڤرین ب قصەیا شاهزادیٚ، کو بریندار بو ژ نارەحەتیا شاه ژ پیٚش ئستکمالا فەضایلیٚ دیتر ژ دونیا بارکر ١١٣٦
مەثەل، وەصیەتکرنا وی شەخصی، کو سیٚ کور هەبون، کو میراتیٚ وی ب بچوکترینیٚ کوریٚ وی بدەن ١١٣٦
تەمثیل ١١٣٨
خاتِمَةٌ لِوَلَدِهِ الكامِلْ اَلْمُحَقِقْ بَهاء الدِّينْ ١١٣٩

بسم الله الرحمن الرّحيم

پێشگۆتن

بناڤێ یەزدانێ پاك، دلۆڤانێ تاك، لێبورێ چالاك، چێکەرێ خەلك ژ خاك، درودێ بێ ژمار سەر هنارتییێ الله کو گوتییێ لَوْلاكَ، لَمّا خَلَقْتُ اَلاَفلاك.

ئەز ئەحمەد کورێ یوسف کورێ ئبراهیم کورێ یوسف کورێ ئبراهیم کورێ شەرەفخان ناڤدار بمەلا ئەحمەدێ شەرەفخانی و بهۆزانی ((نەلمال)). لمالەکە ئۆلدار و هەژار لسالا ١٩٥٧ زایینی هاتمە دنیایێ پێش حەفت سالی قورئان و عەقیدە و مەولودا کوردی بەردەستێ ژنخالا خوە من خواند و بزارۆکی کەتنە غەریبیێ و ژان و دەردێ وەلاتی ئەم ژاندار کرن مەژی وەکی هەر کوردەکی زەکاتا ژیێ خوە ژێرە تەرخان و گۆری کر و بکورتی ئەم ئەڤەنە، شیانا گۆتنا هەمیێ مەنینە.

پاش شۆرەش و شۆرەشگەری مەدەست دا پێنوس و دەفتەرێ دا بەلکو بخوین جگەری هاریکارێ فەرهنگێ خوە بم لدەربدەری هەم کورد بمینم هەم لپەی دۆزا پەیغەمبەری، ڤێجا رابوم کو ژ پەرتوکخانا زمانێ کوردی پاشڤە نەمینم چەند پەرتوك ژ زاراڤێ عەرەبی و فارسی من وەرگێرانە بکوردی ژ حەدیث و تەفسیرا قورئانێ و مێژوا موسولمانان و مرۆڤێ مێژویی و هۆزانا ((بُرْدَه)) کوژ ١٦١ بەیتا پێکهاتیە بۆنا تەبەروك من وەرگەراند بکوردی سەر پیتا (دال) بەلێ یا هەر گرنگ لنك من پەرتوکا ((مەثنەویا مەعنەویا مەولەوی)) بو.

کو خدێ ژێ رازی جەلالەدین بەلخی یێ رۆمی بزمان فارسی ڤەهونایە دفقە و تەفسیر و تەصەوف و مێژو و ژیان و سەرهاتی مەتەلۆك و بەخت و دژ و دۆستی و رێزانین و موحبەت و دور ژ نفاق و راست رێڤەچون و خوە دانە پاش ژ بێرێزی و بێرێزا و دورویی و بێبەختا و ژ تەنبەلی و بێکاری و سەرباریێ و ئەگەر بێژم دێ درێژبت و ژ صەدان و هزاران تشتێ دیتر کو نابێژم هەکە خوەندەڤانی هویرك خواند دێ راستی تێدە دیاربت حەتا زانایێن ئۆلی گۆتنە ((قورئانا فارسیە)) هەرچی هەیە هیڤیدارم مللەتێ مەی کورد سودەکی زاف ژێ وەرگرێ و ئەز سۆپاسیا برایێ هەژی و ژ زانین تەژی ((مؤید طەیب)) دکم کو براستی ئی باوەر پێکەرە و پاکە.

درودو سلاڤێ بێ دوماهیك لسەر پەیغەمبەرێ دوماهیکبن گەل مال و هەڤال و عیالا پێکڤە و خدێ وەرگرێ.

وەرگێر

ملا ئەحمەدێ شەرەفخانی

(٢٠١١/٩/١٦)

مەثنەویا مەعنەوی

دەفتەرا ئێکێ

مەثنەویا مەعنەوی

بسم الله الرحمن الرحيم

هذا كتاب المثنوى وهو اصول اصول الدين، فى كشف اسرار الوصول و اليقين و هوه فقه الله الاكبر، و شرع الله الازهر، و برهان الله الاظهر، مثل نوره كمشكاة فيها مصباح، يشرق اشراقا انور من الاصباح، و هو جنان الجنان، ذو العيون و الاغصان، منها عين تسمى عند ابنا هذا السبيل سلسبيلا، و عند اصحاب المقامات و الكرامات خيرٌ مقاماً و احسن مقيلا، الابرار فيه يأكلون و يشربون، و الاحرار منه يفرحون و يطربون، و هو كنيل مصر شراب للصابرين، و حسرة على آلفرعون و الكافرين، كما قال يضل به كثيرا و يهدي به كثيرا، و انه شفأٌ الصدور و جلاء الاحزان، و كشاف القرآن و سعة الارزاق، و تطييب الاخلاق، بايدى سفرة كرام بررة يمنعون ان لا يمسّه الا المطهرون لا يأتيه الباطل من بين يديه و لامن خلفه، والله يرصد، و يرقبه و هو خير حافظا و هو ارحم الراحمين، وله القاب أُخر لقبه الله تعالى و اقتصرنا على هذا القليل و القليل يدل على الكثير، الجرعة تدل على الغدير، والحفنة تدل على البيدر الكبير، يقول العبد الضعيف المحتاج الى رحمة الله تعالى محمد بن محمد بن الحسن البلخى تقبل الله منه اجتهدت فى تطويل المنظوم المثنوى المشتمل على الغريب و النوادر و غرر المقالات و درر الدلالات و طريقة الزهاد و حديقة العباد، قصيرة المبانى كثيرة المعاني، لاستدعاء سيدى و سندى، و معتمدى، و مكان الروح من جسدى، و ذخيرة يومي و غدي، و هو الشيخ قدوة العارفين، و امام اهل الهدي واليقين، مغيث الورى، امين القلوب و النهى، وديعة الله بين خليقته، و صفوته فى بريته، و وصاياه لنبيه، و خباياه' عند صفيه، مفتاح خزاين العرش، امين كنوز الفرش، ابو الفضائل حسام الحق، والدين حسن بن محمد بن الحسن المعروف يا بن اخى ترك ابو يزيد الوقت جنيد الزمان صديق ابن صديق ابن الصديق رضى الله عنه و عنهم الا رموى الاصل المنتسب الى الشيخ المكرم بما قال امسيت كرديا و اصبحت عربيا قدس الله روحه و ارواح اخلافه فنعم السلف و نعم الخلف، له نسب القت الشمس عليه ردائها، و حسب ارخت النجوم لديه اضوائها، لم يزل فنائهم قبلة الاقبال يتوجه اليها بنو الولاة، و كعبة الآمال يطوف بها و فود العفاة، ولازال كذلك ما طلع نجم و ذُرّ شارق ليكون معتصما لاولى البصائر الربانيين الروحانيين السمائيين العرشيين النوريين، السكوت النظار، الغيب الحضار، الملوك تحت الاطمار اشراف القبائل، اصحاب الفضائل، انوار الدلائل آمين يا رب العالمين و هذا دعأُ لايرد فانه دعأ لايُردّ فانه دعاءُ لأَصناف البرية شامل والحمدلله رب العالمين و صلى الله على خير خلقه محمد وآله الطيبين الطاهرين.

بناڤێ یەزدانێ لێبوری و دلۆڤان

گوهـدە نـەیێ چـاوا دکـێ حکایـەتێ و ژ هـەف قـەتیا دکـێ شـکایەتێ
کـو گاڤـا ژ نەیـستانێ ئـەم بـرین ژ ڤێـرینم مێـر و ژن کەتنـە گـرین
سـنگ دڤـێم پارچـە پارچـە ژ فـیراق دا ڤـەگێرم شـەرحا دەردێ ئـشتیاق
هـەر کەسـێ کـو دور مـا ژ ئەصـلێ خـوە دیـسا د خـوازێ رۆژگـارا وەصـلێ خـوە
ئـەز بۆنـا کۆمەلـەکێ بومـە نـالان بومـە جـوتێ پـیس حـالان و خـوەش حـالان
هـەر کـەسەك ژ گـومانـا خـوە بـۆ یـارێ مـن و ژ هنـدرێ مـن نـە پـەژارد ئەسـرارێ مـن
سـررێ مـن ژ نالینـا مـن دور نیـە ئـەما ل چـاڤ و گـوهی ئـەو نـور نیـە
تـەن ژ جـان و جـان ژ تـەن مەسـتور نیـە ئـەما ل کـەس بینـا جـان دەسـتور نیـە
ئـاگرە ئـەڤ بـانگێ نـایی و نەبایـە[1] هـەرکێ ئـەڤ ئـاگرە نـەبت نەبایـە[2]
ئـاگرێ عـشقە کـو کـەت د نـاڤ نـەی هلـکەلینا عـشقە کـو کـەت د نـاڤ مـەی
نـەی حـەریفێ هـەرکێ بـت ژ یـارێ برانـد پـەردەییێت وی پـەردەییێت مـە درانـد
هـەر وەکـو نـەی ژەحـرو تریاقـەك کـێ دیـە هەر وەکو نەی دەمساز و موشتاقەك کـێ دیـە
نـەی سـالفارێکێ تـە ژی خـون دکـێ داسـتانێت عـشقا مـەجنون دکـێ
مـەحرەمێ ڤـێ هوشـێ بلـی بێهـوش نینـە ل زێرەڤـانی بکـرەك بلـی گـوش نینـە
دغـەما مـە گەلـەك رۆژ بـون بـێ چـاخ گـەلـەك رۆژ گـەل سوتنـا بـون هـەڤـشاخ
هەکـە رۆژ چـوون بێـژە هـەرە خـەم نیـە تو ب مینە ئەی ئەوێ کو وەك تە بێ خەم نیە
هـەرکێ بـل ماسـی ژ ئاڤـا خـوە بـو تێـر هـەرکێ بـێ ئازۆقەیـە رۆژا وی بـو پێـر
تـێ ناگـەهی حـالێ گەهـشتی هـیچ خـاڤ ئێـدی ئـاخفتن کـورت پێتڤیـە و سـلاڤ
ئـەی کـورۆ بەنـد کەرکـە خـوە بکـە ئـازاد ژبەنـدێ زیـڤ و زێـر بکەڤـە فـەریاد
هەکـە دەریـایێ ب رێـژی د کـوزەکی چـەند دگـونجێ پـشکا یـەك روژەکـێ
کـوزکێ چـاڤێ حەریـصان پـور نـەبوو حـەتا صـەدەف قـانع نـەبوو پـر دور نـەبوو
ئـەوێ کـو کـورکێ ئـەڤینێ درانـد وی خـوە ژ حرصـا هـەمی عـەیبا فرانـد
شـاد بـە ئـەی عـشقا خـوەش هـەڤالێ مـە شـاد بـە ئـەی تـەبیبا هـەمی حـالێ مـە
ئـەی دەرمـانێ هـەیین و ناموسـێ مـە ئـەی تـو ئـەفلاتون و جالینوسـێ مـە
جـسمێ خـاك ژ عـشق کـەت بـەر ئـەفلاك چـیا هـاتـە گـوڤـەندێ و بـو چـالاك

---

(١) نەبایە — بانینە.
(٢) نەبایە — نەمینت، بمرت.

عشقا جانێ طور هات ئەی عاشقا   طور بو مەست و(خَرَّ مُوسى صاعِقاً)
هەكە گەل لێڤێ خوە هەڤدەم جۆت بامە   من دێ هەر وەكى نەیێ گۆتن گۆتبا مە
هەركێ ئەو ژ هەڤ زمانی بو جودا   بێ زمان ما گەر چ هەبت صەد صدا
چاخێ كو گول وەرها و گولستان بوری   ئێدی پشرە نابهێزی ژ بلبل سەر بهوری
جوملە مەعشۆقە و عاشق پەردەیە   زندە مەعشوقە و عاشق موردەیە
دەما وی ل عشقێ نەبت مەیل   ئەو وەكى مورغەكێ مینت بێ مەیل
چ تۆڤ من هوش هەمە پێش و پاش   چاخێ نور نەبت یارم پێش و پاش
عشق دخوازێ كو ئەڤ پەیڤ دەرڤە بت   ئاینە غەمار نەبت چاوا بت
دزانی چما ئایینا تە نە غەممازە   ژبەر كو ژەنگار ژ رومەتێ وێ نە مومتازە
ئەی دۆستان ڤێ داستانێ بیهێزن   حەقیقەتا حالێ حازرێ مە ڤەگوهێزن

داستانا عاشقبوونا پادشاهەكی ل كەنیزەكەكێ و كرینا كەنیزكێ ژ پادشاه رە

د زەمانەكێ پێش نهو شاهەك هەبو   ملكەتا دین و دونیا ژێرە بو
رۆژەكێ پادشاه سوار بو ئتفاقی   گەل هەڤالێت نێچیرێ بۆ یلاقی
یەك كەنیزك شاد دیت ل شاهراه   بو خولامێ وێ كەنیزكێ جانێ شاه
مورغا جانێ وی ناڤ قەفەس دفری   گەلەك مال دا و ئەو كەنیزك كری
چاوا ئەو كری و دگەل وێ بو خوەش   ژ قەزا ئەو كەنیزك بو نەخوەش
وی یەكی كەر هەبو كورتان قەتای   كورتان پەیدا كر گورگ كەر رەڤای
كوزك هەبو ئاڤ نە دهاتە دەست   چاخێ ئاڤ پەیدا كر كوزك شكەست
ژ چەپ و راست شاه كومكر تەبیب   گۆت د دەستێ وەیە جانێ من و حەبیب
جانێ من سەهلە جانێ جانم ئەوە   دەردمەند و وەستامە دەرمانم ئەوە
هەر كەسێ دەرمانكر جانێ من   وی بر گەنج و دورر و مەرجانێ من
پێكڤە گۆتنێ كو ئەم جان كەلێشن   فەهما خوە كۆمكەن و دەردی ژێ كێشن
هەر یەك ژ مەعالە مێرە مەسیحەكە   بۆ هەر ژانەكێ مە ددەست مەلحەمەكە
نەگوتن كو خودا حەسكەت ژ قوراتێ(١)   ئێدی خودێ ئەو هێلانە سەركەراتێ
بێ خودا حەسكەت تشتەك چێ نابت   بێ ڤێ گۆتنێ تشتەك چێ نابت
زۆر گەلەكا ئیستسنا بدەڤ نە ئانینە   جانێ وی گەل جانێ وان چوینە
هندی ئەنجامدان ژ علاج و ژ دەوا   رەنج بو زێدە و حاجەت نارەوا

(١) نەگۆتن انشاالله.

ئـەو کـەنیزك ژ نەخوەشـی بـو وەك مـویی
رونـدکێ خـوین ژ چـاڤی بـو وەك جـویی
ژ قـەزا سـرکە و هـنگڤ صـەفرا کـر
دوهـنێ بـاهیڤێ زێـدەتر هـشك کـر
ژ هـەلیلێ بـو قـەبز مـوطلـەقـەن کـەفت
ئـاڤ بـو پـشتیڤانێ ئـاگر وەکـی نـەفت

ژ پادشاه خویا بو، کو تەبیب نکارن کەنیزکێ دەرمان کەن و وی روب خودێ کر و خەونا وەلیەکی دیت

دەمـا شـاه زانـی حـەکیم کەتنـە عێجـزی
پـێ خـواس بـەرەڤ مزگـەفتێ بـەزی
چـو د مزگـەفتێ بـۆ لایـێ محرابـێ
سـەجدەگاه ژ هێستڕێ شـاه بـو پـر ژ ئـاڤێ
وەخـتێ بخوەڤـە هـات ژ غـەرقا فـەنا
زمـان قـەنج ڤـەکر د مـەدح و سـەنا
گـو ئـەی خـودا دانـا تـە یـە ملکـێ جیهـان
ئـەز چ بێـژم کـو تـو دزانـی نهـان
ئـەی هـەر و هـەر ل حەوجـەیا مـە پـەناه
جارەکـە دیـتر مـە یـا خەلـەتکری راه
٦٠ ئـەما تـە گـوت گـەرچ دزانم سـرەت
زو وێ پەیـدا کـەم هـەم ل ظـاهـیرەت
چـاخێ ژ نیڤـا جـان دەرهێنـا خـروش
دەریـا بەخشیـشا د نـاڤ هـات بجـوش
د ئاڤـا گـری خـەوێ ئـەو رەڤانـد
وی د خـەو دیـت کـو پیرەکـی ئـەو حەبانـد
گـۆت ئـەی شـاه مـوژدە حاجـەتت رەوایـە
هەکـە صـباغە ریـەك هاتـە جـەمت ژ مایـە
گاڤـا کـو ئـەو هـات حەکیمـەکێ حـاذقـە
ژێ باوەرکـە کـو ئەمینـە و صـادقە
د عیلاجـا وی سـحرا مـوطلـەق بـبین
د میزاجـا وی قودرەتـا حـەق بـبین
دەمـا گهـا وی وەخـتی و بـو رۆژ
هـەتـاڤ ژ رۆژهـەلاتێ بـو سـتێر سـۆژ
چـاڤ ل رێ بـو شـاه ددەڤـێ رێـدە
دا بـسر ببینـت ئـەوا کـو د دۆزێـدە
دیـت شەخـسەکی هـەژی و بەرکـەتی
هـەتـاڤـەك بـو د نـاڤ سـیبەر کـەتی
ژ دورڤـە د گـەهی مینـا هـیلال
نـەی دیـار و هـەیی لـرەنگـێ خیـال
٧٠ خیـال وەك نینبونـە د نـاڤ رەوان[1]
تـو دنیایـەکێ ل خەیالـەکێ دبـینی رەوان[2]
سـولحا وان جـەنگا وان ل خیالێـە
و فـەخرا وان نـەنگا وان ژ خیالێـە
ئـەو خیـالاتێ کـو دا ڤـا ئەولیایـە
عەکـسێ مـاهروت بیـستانێ خودایـە
ئـەو خیـالاکو شـاه د خـەودا دیـت
نـاڤ رومـەتێ مهڤـان دهاتـە پەدیـد
شـاه لبـاتی حاجبـان پێـشڤە چـو
پـێش وی مهڤـانێ خـوەی نـە ناسـڤە چـو
هـەردو بەحـەرەکن نـاس و فێـر کـری
هـەر دو جـان لـێ دروتـن دروکـری

---

(١) رەوان – جان، روح.
(٢) رەوان – بورین، چون.

گــۆت مەعــشوقم تــو بــو یــی ئــەو نینــە ئــەما د دنــێ کــار ژ کــاری تێــت دەرینــە[1]
ئــەی مــرە تــو موســتەفا ئــەز وەك عومــەر ژ بۆنــا خزمــەتا تــە گرێــدم کەمــەر

داخوازیا هاریکاریێ ژ خودێ بۆ بجهێ ئانینا ئەدەبێ د هەمی حالـەتیدە و بەیانکرنا زیانا بێ ئەدەبی و بێ رێزیێ

ژ خــودێ داخــواز دکــم تــەوفیقا ئــەدەب بــێ ئــەدەب مــەحروم بــو ژ لــوطفــا رەب
بــێ ئــەدەب بخــوە نــە بــتنێ ئــێ پیــسە بــەلکو ئــاگر د بــەردا هــاویر و لیــسە
٨٠ ســفرە خــوارن د هاتــە خــوارێ ژ ئاسمــان بــێ کــرین و بــێ فــرۆتن و بــێ زیــان
د نــاڤ قــەومێ موســی چــەند کــەس بێ ئـەدەبی گـۆتن مـە دڤێـت سـیرو عـەدەس
نــان هاتــە بــرین و ســفرا عاسمــان مــا رەنجــا کــێلان و بێــر و داس مــان
ئیـدی دەمـا عیـسی مـە هـدەر کـر ژحـەق ســفرە هنــارت و غەنیمــەت لتەبــەق
دیــسا بــێ رێــزا ئــەدەب هــێلا پــاری راکــرن وەك گــەدا و گــێلا
عیــسی لاڤــە ل وانکــر کــو ئــەڤ هــەر و هەربــە و کــێم نابــت ژ چ طــەرەف
پــیس گومــان کــرن و حــرس ئــانین دبــت کــو فــر جــەم خــودانێ زەمــین
ژ تــەمــەع نــە دیــتن وان گــەد رومــەتا ل وان هاتــە گــرتن دەرێ رەحمــەتا
پـەی نـەدا نـا زەکـاتێ نـایێ عـەورێ بـارانێ و ژ زنــاکرنێ ئــێش و ژان تێنــە جیهــانێ
هەرچــی بێــسەر تــە ژ تــولومــات وخــەم ئــەو ژ بــێ رێــزی و زێــدە گاڤیــە هــەم
٩٠ هـەر کەسـێ بـێ ریـزی بکـت دریـا دوسـت رێگــرێ مێرانــە و نــەمێرە ب دروســت
ژ ئــەدەب پــر نــور بــوە چــەرخا فەلــەك ژ ئـەدەب پـاك و بـێ گونـاه هـات مەلـەك
ژ زێــدە گاڤیــا بــو کــسوفا ئافتــاب شــەیتــان ژ بــێ ریزیــا بــو رەددێ بــاب

مولاقاتا پادشاهی دگەل وی طەبیبێ کو خودایی د خەوێدە مزگینیا مولاقاتێ دابونێ

دەســت ڤــەکرو ئــەو گــرت دا بــەر مــلا هــەر وەکــو عــشق و جــانێ وی د نــاڤ دلا
دەســت وئــەنیا وی گــرت و بوســی ژ مــەقام و رێ و رسمــێ وی پرســی
پـرس و پرسـان ئـەو دکێـشا تـا ب سـە در گۆت من گەنج پەیـدا کـر ئـاخر ب سـە بـر
گۆت ئەی دیاریا خـودێ و بـەرگرێ حـەرەج مــەعنا (الــصَّبْرُ مِفْتــاحُ الفَــرَجْ)
ئــەی لقایــا تــە بەرســڤا هــەر ســوئال گــرێ دبــێ بتــە ڤــەبن بــێ قیــل و قــال

---

(١) دەرینە – ئینتەدەر، دەرکەڤێ.

تو تەرجومانێ هەر چی مە دناڤ دا دلە — دەست بگیرێ هەر کەسێ پێ دگلە
مَرَحَباً یا مُجْتَبی یا مُرتَضی — اِنْ تَغِبْ جاءَ القَضا ضاقَ الفَضا
اَنْتَ مَوْلی القَوْمِ مَنْ لایَشْتَهی — قَد رَدي كَلا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ

پادشاه طەبیب برە جەم نەخوەشیێ دا حالێ وێ ببینێ

وەختێ سفرە راکرن و مەجلس هەڤقەتیا — دەستێ وی بگرت و برە ناڤ مالیا
داستانا دەرد و ژانێ ژێرە ڤەهانی[1] — ژ پاش وێ ل پێش نەخوەشا خوەدانی
دیت رەنگ و رو نەبض وبێ سەروبەری — هەم نیشان و هەم هوییێن هاتین سەری
گۆت هەر دەرمانێ کو وان لێ کری — ئەو ئاڤەدانی نەبوو وێرانی کری
بێ خەبەر بونە ژ ناڤا هندورن — اَسْتَعیذ الله مِمَّا یَفْتَرونْ
رەنج ناسی و دیت بۆ وی خویا بو سرّ — بەلێ بۆ سولتان نەگۆت نهانکر
ژانا وێ ژ سەودا و ژ صەفرا نە بو — بێهنا هەر ئێزنگی تێتە ڤە ژ دو[2]
ژ زارینا وێ زانی کو زارینا دلە — جەندەك خوەشە و ئەو زامدارێ دلە
عاشق پەیدایە ژ زارینا دلی — چ نەخوەشی نینن وەك نەخوەشیا دلی
دەردێ عەشقێ ژ دەردان جودایە — عشق اصطرلابا ئەسرارێ خودایە
هەکە عاشقی ژ ڤی سەری و هەکە ژ وی سەربە — مەرا عاقیبەت بوی سەری رێبەربە
هندی شەرح و بەیانا عشقێ بێژم — دەما تێمە عشقێ شەرم دکم و گێژم
گەرچ شرۆڤا زمان روناهیە — ئەما عشقا بێ زمان بیناهیە
پێنوسێ دنڤیسیت ل سەر دکر دەمەك — وەختێ کەتە عشقێ ل پێنوسی بو شەقەك
عەقل د شەرحا وێ وەك کەرێ کەت حەری — شەرحا عشق و عاشقی هەم عشق گەری
هەتاڤ هات بو دەلیلا هەتاڤێ — هەکە تە دەلیل دڤێت ژ وی رو نە هاڤێ
هەکە سیبەر ژ وی ددت نیشانی — شەمس[3] هەر دەم ددت نورا جانی
سیبەر خەوا تە تینت وەك سها هەیڤێ — گاڤا شەمس دەرهات شەق دکەت هەیڤێ
وەك غەریبیا شەمس نینە د جیهان — ژێرە نابت ئێڤار باقیە شەمسێ جان
شەمس د دەرڤە گەرچ ئەو تەکە — دشێی هەڤمینا کەکی وی ناڤ وێنەکە
شەمسێ جان هاتە دەرڤە ژ ئەثیر — وی نەبو د زهن و د خارج نەظیر

(١) راڤەهانی – ڤەهوناند.
(٢) دو – دوکێل.
(٣) شەمس – شەمسێ تەبریزی.

د هزرێ زاتێ ویدە کانێ گەنج   بێتە ل سەر میناکاوی بهزر و قەنج
چاوا باسا رولێ شەمس الدین هات   شەمسا عاسمانێ چارێ سەرهەلات
دەمانا ڤێ وی هات ژبۆنا پێتڤی   شەرحا قەنجیا وی د من گڤگڤی
ئەڤێ نەفسێ جانێ دا مەنم صۆتاندیە   بێهنا کراسێت یوسف ژێ هاتیە
ژ بۆنا خودێ سوحبەتا وان سالا   دوبارەکە حالەکی ژ وان خوەشحالا
حەتا زەڤی و عاسمان بکەن بیت   عەقل و روح و چاڤ صەد چەندان بیت
لا تُكَلِفْنِي فَانِي فِي اَلْفَنَا   كَلَتْ اَفْهامِي فَلا اُحْصى ثَنا
كُلُّ شَيءٍ قالَهُ غَيْرُ الْمُفِيقْ   اِنْ تَكْلَفْ اَو تَصَّلَفْ لايُلِيقْ
ئەز چ بێژم یەك رەهێ من نەهشیارە   بەحسا وی یاری کو ئەوی بێیارە
بەحسا ڤێ هجران وڤێ خوین جگەرێ   ڤی زەمانی بهێلە تا چاخێ بەرێ
قالَ اَطْعِمْنِى فَاِنِّي جائِعٌ   وَاعْتَجِلْ فَالْوَقْتُ سَيْفٌ قاطِعٌ
سۆفی بیە اِبْنُ الْوَقْتْ ئەی رەفیق   سبەینێ نینە گۆتن ژ شەرتێ تەریق
ئەرێ ما تو بخوە زەلامێ سۆفی نینی   هەیین ژ دەین دبتە نینی
من گۆتی نخافتی خوەشە سِرّی یار   تو بخوە د سەر بوریێدە ببە گوهدار
ئەو دبن خوەشتر کو سرا دلبەران   بێتە گۆتن د داستانا دیتەران
گۆت چپلاق و روت بێ غولول   ڤەگێرە من دەفع نەدە ئەی بوالفضول
پەردێ راکە و راست بێژە من ئەشکەرا   ئەز نانڤم گەل صەنەم بن جلبەرا
من گۆت هەکە ئەو روت بێتە دەر   نە تو دمینی نە کنارت نەدەور وبەر
ئارەزو بخواز بەلێ بئەندازە بخواز   پەرەکی کایێ نکارێ چیایێ دراز
هەتاڤەك کو ژ وی ئەڤ عالەم فرۆت   پێچەکێ گەر پێشڤە بێت هەمی سۆت
فتنە و قەرقەشە نەکە و نەبە خوین رێژ   ژ ئەڤێ پتر ژ شەمسێ تەبریزی نەبێژ
ئەڤێ نینە دوماهیك ژ سەریڤە بێژە   هەرە ڤێ داستانێ ب تەمامی بێژە

داخوازیا وی وەلی ژ پادشاهی ئەو بوو دا دگەل وێ کەچکێ بتنێ بمینیت بۆ زانینا دەردێ وێ

گۆت ئەی شاه خانی خالیکە کێمەکی   دورکە هەم خوە و هەم ڤی خەلکی
کەس گوهداری نەکت د سەرداڤا   دا بپرسم ژ ڤێ کەچکێ دەرداڤا[1]

(١) دەرداڤا – ڤان دەردا.

خانی ما خالی و یەك دەیّار نە
بل تەبیب و بلی ئەویٚ بیمارنە
پچپچۆك گۆت شاریٚ تە كیڤایە
كو عیلاجا هەر شاری جودایە
و د ناڤ وی شاری ل تە غەریب كیە
خوەییتی و مرۆڤانیا تە گەل چیە
دەست دانا ل دلقوتكا ویٚ و یەك بیەك
دیسا د پرسی ژ جۆرا فەلەك
چاخیٚ ستری بچتە د پییٚ كەسەكی
پییٚ خوە ددانیٚ سەر چوكەكی
ب سەریٚ دەرزییٚ هەر د گەرهیٚ ل ستری
و هەكە نەدیت بلیٚڤا تەر كری
ستریٚ پیا نە پەیدایە و هو دژوار
ڤیٚجا ستریٚ ناڤ دل چاوا بت دیار
هەكە ستریٚ دل هەر بیٚ بهایی دیتبا
دیٚ غەم ژ ناڤ هەر كەس رابا
كەس ستری دانت بند و ڤیٚ كەری
كەر نزانیٚ وی لابدت دیٚ هەلپەری
خوە هلاڤیٚت و ئەوی ستری لیٚخست
عاقلەك لازمە داكو ستری دەرخست
كەر ژ بەر دەرد و سۆژا وی ستری
جۆتك د هاڤیٚت صەد جی برین كری
ئوستا بو ئەو حەكیمیٚ ستری چن
جی بجی دەست ددا سەرو بن
ژ ویٚ كەچكیٚ ل سەر ریٚكا داستان
دیسا لیٚ پرسی ئوحوالیٚ دوستان
ویٚ گەل حەكیمی داستان د گۆتن ئەشكەرا
ژ مەقام و مەزنا و شاروبەرا
گوهددا قصە گۆتنا ویٚ جار و بارا
دلقوتك و لڤلڤینك ددا هزر و كارا
حەتا كو نەبچ ژ ناڤیٚ كیٚ د بهوریٚ
دیٚ ئەو بتە مەخسە دا جانیٚ حوریٚ
دوستیٚ شاریٚ ویٚ یەك یەك ژمارتن
پشترە بۆ باژارەكیٚ دیتر هاتن
گۆت دەما تو ژ شاریٚ خوە دەركەتی
پتر تو دكی باژیٚری د راكەتی
ناڤیٚ شارەكی گۆت ژ وی هەم هلپەری
رەنگیٚ رو و نەبضیٚ ویٚ ئیٚدی نەزڤری
یەك بیەك باژار و ناڤدارێن ویٚ
ڤەدگیٚرا ژ جی و ژ نان و خویٚ
شار ب شار و مال ب مال ویٚ قصە كر
نە رەها ویٚ لڤلڤی نە رومەت زەركر
نەبضا ویٚ سەر حالیٚ خوە بو بیٚ كركر
حەتا پرسی ژ سەمەرقەندا وەك شەكر
نەبضا ویٚ لڤلڤی و رومەت بو سۆر و زەر
كو ناڤهات ژ سەمەرقەندیٚ زەرگەر
چاخیٚ وی حەكیمی ژیٚ دیت ئەڤ راز
گۆت دەرمانیٚ بەلا بو پەیدا ئەی سەرفراز
گۆت تاخا وی وكۆلانا وی بكوڤە دبهوریٚ
ئەویٚ گۆت تاخا غاتفەرە سەریٚ پریٚ
گۆت من زو زانی كانیٚ رەنجت چیە
د خەلاسكرنا تە گەلەك سحرم دیە
شاد و بیٚ خەم و هیٚمنبە كو ئەز
ویٚ گەل تەكم كو بارانیٚ كریە لباغ و رەز
ئەز دیٚ خەمیٚ تە خوم تو ژ خەما راب
ل سەر تە نەرمترم ژ صەداك و باب
هیٚی هیٚی ئەڤیٚ رازیٚ تو نەبیٚژە كەسی
حەتا كو شاه صەد جار ژ تە بپرسی

دەما د ل ببت گۆرخانا رازێ تە   زوتر دەستکەفت ئەو مرازێ تە
هەرکێ سر ڤەشارت پەیغەمبەر گۆت   زو دگەل مرادا خوە دبت جۆت
گاڤا تۆڤی ڤەشێری د ناڤا زەمین   دێ بیستان ژێ ببت کەسك و شین
هەکە زێرو زیڤ نەبونا نختافتی   نەدبو پەیدا ژێر کانا ڤەشارتی
وەعد و لوتف وخوشخوشۆکێن ویێ حەکیم   ئێمنی دا دلێ وێ هەژارێ ژبیم
وەعدێت راست و حەقیقی دلڤەکەرن   وەعدێت درۆ و مەجازی مرۆڤ ب دەرکەرن
وەعدەیا ئەهلێ کەرەم بو گەنجا جانی   وەعدەیا نا ئەهلا بو رەنجا جانی

ئەوی وەلی دەرد زانی و دەردێ وێ بۆ پادشاه ڤەگێرا

پاش وێیەکێ رابو چو جەم پادشاهی   پیچەکێ ژ وێ کەچکێ دا شاه ئاگاهی
گۆت پێتڤیە ئەم وی زەلامی ژ مالێ   بینن ڤی دەرێ بخاترا ئەڤێ تفالێ
زێرنگری بخوازە ژ وی شارێ دوور   چاڤا لێ تاریکە بزێر و دیاریێت زۆر

قاسد هنارتنا شاهی بۆ سەمەرقەندێ دا زێرنگری بینن

شاه ڤرێکرە وی طەرەڤی یەك دو رەسول   ژیر و هەژی و گەلەك عەدول
حەتا سەمەرقەند هاتن هەردو ڤرێکەر   ژ بۆ خاترا ناڤداریا ئەوێ زەرگەر
گو ئەی خوەش ئوستایێ کامل مەعریفەت   بەلاڤە د شاراندە ژ تە سیفەت
جەم فلان شاه ژ بۆنا زێر کەری   تویێ خواستی چونکی تو چێتری
ها ئەڤان دیاریا بگرە و زێر و زیڤە   چاخێ تو هاتی نەمازەبە بویڤە
زەلامی مال و دیاری دیتن ژ کەیفا فری   سەر خوەشبوخەو ژ شاروزاریا بوی
زەلام د رێکێدە ئی کەیف خوەشبو   بێ خەبەر ژ وێ کو بەخت رەشبو
کەتە سەر پشتا هەسپێ روت و هاژۆت   دیاری وەرگرتیە، خوینا ویبو خوە فرۆت
ئەی د سەفەر گەلەك خوەشحالی   ب پێی خوە خوە دهاڤێژی ناڤ چالی
د خیالدە ملك و قەدر و قیمەتە   عەزرائیل گۆتیێ زو هەرە دەرفەتە
چاوا ژ رێڤە گەهشت ئەو زەلامێ غەریب   ئانی هندر ل جەم شاه ویێ طەبیب
ئەو بلایێ شاهڤە برن کرنە بلند   دا بسوژت مینا شەمع و فند
شاهی ئەو دیت زاف تەعظیم کر   مەخزەنا زێرا بوی تەسلیم کر
پشترە حەکیمی گۆت کو ئەی شاهێ پیر   وێ کەنیزکێ بدە ڤی خواجەیێ ژیر
دا کەچك د گهانا ویدە خوەشببت   ئاڤا گهانا وی بەرگرێ ئاتەش ببت

شاه ژێره كر دیاری ئەو ماه رومەت   هەردو بونە جۆت و گەل هەڤ كەتنە سوحبەت
مەدەتێ شەش هەیڤا د هاژۆتن كام   حەتا ئەو كەچ ساخبوجارەكی تەمام
پشترە وی شەربەتەك ژێره چێكر   دا ڤەخوت پێش كەچكێڤە، خوەلی لێكر
چون ژ ئێش و ژانا جەمالا وی نەما   جانێ كەچك د خیالا وی نەما
چاخێ كرێت و نەخوەش و رو زەربو   پچ پچ ژ ناڤ دلێ وێ دەرچو
عشقا كو لپەی رەنگ و پەنگ بت   عشق نینە دوماهێك كرێت و بدەنگ بت
خوەسكا كو ئەو هەم چەپە لبایە كەسەری   دا سەر وی نە هاتبا ئەو پیس دادوەری
خوین ژ چاڤی رژا وەك جوكا ئاڤێ   دژمنێ جانێ وی هات كره داڤێ
دژمنێ تاووسی هاتە پەرێ وی   زۆر شاها دكوژن ژ بەر مال زیوەرێ وی
گۆت ئەز ئەو خەزالم كو ژ نافا من   وی نێچیرڤانی رژاند خوینا صافا من
ئەی ئەز ئەو روڤیوم كو ژ كەمین   سەر لێبرین بخاترا كەڤلێ شین
ئەی ئەز ئەو فیلێ كو برینا فیل ڤان   رژاند خوینا من ژ بۆنا هەستیان
ئەها نوكە كەتمە پەی یێ ژ خوه كێمتر   نزانت كو خوینا من ناڤێ، خوەلی لێكر
ئەڤرۆ كەسەر منە و سبەینێ لویە   خوینا كەسێ وەك من وندا نەبیە
گەرچ دیوار درێژ دكەت سیبەر   دیسا زڤرێ لایێ وێڤە تێتە بەر
ئەڤ دنیا چیایە و كریارێ مە دەنگ   دەنگێ مە ڤە دگەرێ مە رەنگ رەنگ
ئەڤ بگۆت و دەردم چو ژێر خاك   ئەو كەچك ژ رەنج و عشقێ بو پاك
ژ وێ یەكێ عشقا مریا نە ب دۆمە   ژ وێ یەكێ مری گەلەنە كۆمە
عشقا ساخا كو د جانی و دچاڤە   هەر گاڤا هەبت پشكۆژە و پرئاڤە
ئەو عشقا زندە كو ژ ڤی ئەو باقیە   كو ژ شەرابا جان فەزایا تە ساقیە
وێ عشقێ هلبژێرە كو هەمی پەیخەمبەرا   ژ ڤینێ وەرگرتن دانان لدەفتەرا
نەبێژە مە بوی شاهی چ كار نینە   دگەل كەریما چ كار دژوار نینە

بەیانا وێ كوشتن و ژەهردانا زێرنگری،كو ئیشارەتا خودێ بونە ب هەوایێ نەفس و هزرێ خراب

كوشتنا ئەڤی زەلامی ل سەر دەستێ حەكیم   نەل پەی هیڤیا بوو نە ژ ترس وبیم
ئەوی ئەو نەكوشت بۆ ڤیانا دلێ شاهی   حەتا نەهات ئەڤرۆ ئیلهاما ئیلاهی
ئەو كورێ كو خضر لێ بری گەردەن   سرّێ وێ تێ ناگەهن رەبەن

ئەوێ کو ژ خودێ دگرێ وەحی وجەواب | هەرچی بفەرمێ دبت عەینێ صەواب
ئەوێ کو جان بەخشە هەکە بکوژی رەوایە | جێگرە و دەستێ وی دەستێ خودایە
هەر وەکی ئیسماعیل سەر دانە پیشێ | شاد و بکەن بجوزان[١] جان بدێ
دا بمینت جانێ تە بکەن حەتا ئەبەد | وەکو جانێ پاکێ ئەحمەد دگەل ئەحەد
هنگی ئەڤیندار جاما کەیفێ سەر دکێشن | کو بدەستێ خوە قەنجێت خوە دکوژن
ئەو خوین شاه ژ پەی شەهوەت نەکری | تو بهێلە پیس گۆمانی وشەری
تە گۆمان بر کو کریە تێکەل پێکلی | د پاکی کەنگی غش مینت ناڤ دلی
پشکا ویە ئەڤ زەحمەت و کێشەکێش | دا کورە ژ زیڤی دەرکەت گلێش
پشکا ویە ئمتیحانا پیس و قەنجا | دا زێر بکەلینی دەرکەڤی ژ گەنجا
هەکە کارێ وی نەبوا ئیلهاما ئیلاه | ئەو صەیەکی لەقکەر بو نە شاه
پاك بو ژ شەهوەت و حرس و هەوا | وی قەنجی کر بەلێ قەنجیێ پیسی ددا
هەکە خضری د دەریا فایق شکاند | سەد درستی دشکانێ خضری حەواند
و هەم موسی دگەل هەمی نور و هۆنەر | ژ وی بو مەحجوب تو بێ پەر نەپەر
ئەو گولا سۆرە تو نە بێژە خوینە | ئەو مەستێ عەقلیە نە بێژە دینە
هەکە خوەشیا وی بخوینا موسلمانی با | کافرم هەکە من ناڤێ وی ئانی با
عەرش د لەرزێ ژ مەدحێ شەقی | پیس گومان دبت ژ مەدحێ وێ موتەقی
شاه بو شاه گەلەکی ئاگاه بو | ئیباش بو ئەو باشێ ئەللاه بو
وی کەسی بکوژ، شاهەکی وەها بکوژێ | خوشبەخت و چێترین مەمك بمژێ
هەکە تە سودێ وی نەدیت د قەهراوی | کەنگی ئەو لوطفا موطلەق دبێ ژەهراوی
زارۆك د لەرزێ ژ وی تیغی حجام | دایکا دلۆڤان د وێ خەمێ شاد کام
نیڤ جانی بستینی و سەد جانا ددێ | ئەوا د خیالاتا نەهێت وێ ددێ
تو قیاسێ ژ خوە دگرێ و ئەما | دور دورێ کەتی تو بنێرە هەما

داستانا زەلامێ بەقال و طوٚطی و دوهن رژاندانا طوٚطی د دوکانێدە

بەقالەك بو ویرە طوٚطی ژمێژ بو | خوەش رەنگ و دەنگ و پر بێژ بو
وی د دوکانێ هەر دکر زێرەڤانی | گەل بکرا د پەیڤی و نوکتە ددانی
د ئاخفتنا مرۆڤان پر ناطق بو | د دەنگێ طوٚطیا زۆر حاذق بو
ژ ڤی لایێ دوکانێ بۆ وی ئالی خوە فراند | شوشێت دوهنێ گولاڤێ هەمی رژاند

(١) جوزان – کارد، چاقو، کێرٚکا توژ.

خودانێ وی هات ژ ئالیێ مالڤە
رونشت ل بەر دوکانێ خالی و بێ ئاڤە

دیت جام برۆنە و تەژی دوهنە دوکان
ل سەر رێ طوطی داتا کەچەل بوو ژ لێدان

چەند رۆژەکا پەیڤ کورت کرن
ژ پەشیمانیا زەلامیێ بەقال ئاه کرن

رهد کێشا و دگۆت سەد حەیف
کو هەتاڤا نیعمەتا من ما بێ کەیف

بلا دەستێ من شکا با وی زەمانی
دەما من دا ل سەرێ وی خوەش زمانی

هەدیە ددانە هەر فەقیرەکی
بەلکو طوطی ب شتەغلی[1] جارەکی

حەیران و زار پاش سێ رۆژ و سێ شەڤی
ل بەر دوکانێ رونشتی بو بێ هیڤی

ئەو طوطی بهەمی رەنگی کر بن چاڤا
کانێ دێ کەنگی هێت بکەڤێ پەیڤا

قەلەندەرەك بهوری سەرێ وی تاس بو
روت بێ مو بێ بن ئەساس بو

طوطی ب ئاخفتن هات و گۆت د زەمان
گازی کرە قەلەندەری ئەی فلان

ژ چ تشتی تە سەر گەل سەرا رازاندیە
ما قەی تە ژی شوشا دوهنی رژاندیە

ژ قیاسا وی خەلك هەمی کەتنە کەنی
کو ئەو وەك خوە حەسباند رەبەنی

کارێ پاکانرە ژ خوە نەچێکە قیاسی
گەرچ د ظاهر میناکن و نەد ئەساسی

عالەم هەمی ژ ڤێ سەبەبێ گومراه بو
کێم کەسەك ژ وەلیێ خودێ ئاگاه بو

گەل پەیغەمبەران وەك هەڤ بون
وەك ئەولیا بگوهە و چاڤ و دەڤ بون

ڤێجا گۆتن ئەم بەشەرن و ئەو ژی بەشەرن
ئەم و ئەو گرێدایی بخوە وخوەرن

ئەڤە نەدزانین کو وان ژ کۆری
فەرقا هەیی د ناڤا وان بزۆری

ژ جهەکی دخون و هەردو رەنگێ مێشا
ژ ڤێ هنگڤە و دەرمان و یادی ژان و ئێشا

ژ جهەکی دخون و ڤەدخون هەر دو ئاسك
ژ یەکی ریخ و پشکل دبێ و ژیەکی مسك

ئاڤدانا هەر دو نە یا ژ یەك ئاڤە
ئەڤ یەکە ڤالایە و ئەوا دی شەکراڤە

سەد هزار ئەشتباه ببین و ژ ڤێکە
و فەرقا وانا حەفتێ سال رێکە

ئەڤ ب خوت دبتن پیسی ژ وی جودا
ئەو ب خوت هەمی دبت نورا خودا

ئەڤ ب خوت هەمی د زێت بوخل و حەسەد
ئەو ب خوت هەمی دزێت عشقا ئەحەد

ئەڤ زەڤی پاکە و هشکە ئەو زەمین
ئەڤ فرشتەیێ پاکە ئەوە دێونی لەعین

هەردو سورەت گەر وەك هەڤبن رەوایە
ئاڤا تەحل و ئاڤا شیرین رە صەفایە

بلی صاحیێ ذەوقێ کی دناسێ سلاڤ
ئەو ئاڤا خوەش دناسێ ژ شۆرە ئاڤ

ئەو سحرێ گەل موعجیزە دکێ قیاس
دبێژن هەردو حیلەنە ژ ئەساس

ساحرێت موسی ژ جەنگ و گالەگال
هەلگرتنە وەك کۆپالێ وی کۆپال

(١) بشتەغلێ – بپەیڤێ بئاخڤێ.

ژ ڤی کۆپالی حەتا وی کۆپالی فەرقەکی کویره   ژ ڤی کاری حەتا وی کاری رێکەکی دویره
لەعنەتا خودێ ژ ڤی کاریرەیە ل دوماهێکێ   رەحمەتا خودێ وی کاریرەیە لپێشیکێ
یێ کافر مەیمون طەبعە و سەر سەری   بەلایەك هاتە هناڤا سنگێ کونکری
هەر چی مرۆڤ دکێ مەیمونك ژی هەم   وێ کەت کو ژ مرۆڤ دیتیە دەم بدەم
وی گۆمان بریە کو من وەك وی کریە   کەنگی ژ هەڤ جیا دکێ کو چکریه
ئەڤ دکێ ژ ئەمر و ئەو بخاتر شەری   سەر سەرێ شەرخوازا برێژه حەری
ئەو مونافق گەل موافق تێت نڤێژ   ژ بۆنا شەرکاری هاتیە دل قرێژ
دنڤێژ و رۆژی و حەج و زەکات   بێت مؤمن گەل مونافق دبرنە و مات
بۆ مؤمنان هەر برنە د عاقیبەت   ل مونافقی ماتە د ناڤ ئاخرەت
گەرچ هەردو سەرسەرێ یەك بازینە   هەر دو گەلهەڤ ژ بازیێ رازینە
هەر یەکەك لایێ مەقامێ خوە دچێ   هەر یەکەك ل وفقێ نامێ خوە دچێ
مؤمن بخوینن جانێ وی خوەش دبێ   هەکە بێژیی مۆنافق پری ئاتەش دبێ
ناڤێ وی مەحبوبە ژ ذاتێ ویە   ناڤێ ڤی مەبغوضە ژ ئافاتێ ویە
میم واو ومیم ونون تەشریف نینە   لەفظا مؤمن بلی تەعریف نینە
هەکە گازی مونافقەکی بڤی ناڤێ رزی   هەر وەکو دوپشك دێ خوە دەخزی
ما نەئەڤ ناڤ ئشتقاقێ دوزەخە   ئێدی چما د وی مەذاقێ دوزەخە
کرێتیا وی ناڤێ پیس نە ژ حەرفێیە   تەحلیا وێ ئاڤا بەحرێ نە ژ ظەرفییە
حەرف ظەرف هات مەعنا د وی وەك ئاب   بەحره مەعنا عِنْدَهُ اُمُّ الکِتابْ
بەحرا تەحل و بەحرا شیرین د جیهان   د ناڤ بەینا وان بَرْزَخٌ لایَبْغیانْ
بزانە کو هەردو ژ یەك ئەصلی رەوان   ببوره ژ ڤان هەردوا هەر ئەصلێ وان
زێرێ قەلپ و زێرێ باش د عیار   چ جارا نزانی بێ مەحەك ژ ئعتبار
هەرکەسێ خودێ د جانێ ویده دانی مەحەك   دێ ئەو یەقینێ ناسکت ژ شەك
د دەڤێ ساخ دە کو قرشکەك بلڤێ   حەتا دەرنەخێ ئارام نابت و نانڤێ
دهزاران پاریا یەك زلکێ هویر   دەما هاتە دەر ساخی حس لێکر
حسا دنیا پێیە لیسکه بۆ جیهان   حسا دینی پێیە لیسکا عاسمان
صحەتا ڤێ حسێ ب پرسن ژ طەبیب   صحەتا وێ حسێ ب خوازن ژ حەبیب
صحەتا ڤێ حسێ ژ ئاڤەدا نیانە   صحەتا وێ حسێ ژ وێرانیانە
رێکا جان ل جسمی وێران دکی   ژ پاش وێ وێرانیێ ئاڤەدان دکی
ب خاترێ خەزینا زێری خانی وێرانکر   و ب زێرێ وێ خەزینێ ئاڤەدانتر کر

ئاڤا جۆيێ قەتكر و جۆك قەنج مالشت — پاش هنگى ئاڤ بەردا جۆ بومشت[1]
پۆست كەلاشت و سەرتير كێشا — ژ پاش وێ پوستێ تازە هەلكێشا
قەلات ژ كافر ستاند و وێرانكر — پشترە چێكر و سەد برج تێكر
كارێ كو بێچون چاوا چێدبێ — ئەڤە كومن گۆت هەم ضەرورەت ددێ
گاه هۆ ديار دبت و گاه دژى ئەڤێ — كارێ دين حەيرانيە تە بڤێ نەڤێ
وەسا حەيرانە كو پشتا ويە بلايێ ويڤە — بەل غەرق و حەيران و مەستە بويڤە
بۆ وى يەكى روێ وى بو بەلايێ دۆست — و بۆ وى يەكى روێ وى ب خوە روێ دۆست
مەيزێنە ب پارێزە تو هەر روەكى — دا بناسى ژ خزمەت هەر روەكى
چونكى زۆر ئەهريمەن[2] هەنە رو مرۆڤ — ڤێجا نابت بهەر ددەستى دەست بدت مهۆڤ
ژ وێ يەكێ نێچيرڤان تينت بانكێ فيت — دا نێچيرێ دەركەت و بگرت مورغەكا قيت
ب بهيزت ئەو مورغ بانگێ جنسێ خوە — ژ هەوا بێت پەيدا كەت داڤا خوە
حەرفا دەروێشا د دزت زەلامێ پيس — دا ب خوينت ژ يێ قەنجرە ئەو خەسيس
كارێ مەردان رونـاهى وگەرميە — كارێ پيسان حيلە وبێ شەرميە
شێرێ نێر ژ بۆنا دەنگى تينن — ل موسەليمێ[3] درۆزن لوقە با ئەحمەد دەين
بۆ موسەيلمى لوقەبا كەذاب مايە — بۆ موحەمەدى اوْلُو الالْبَابْ مايە
ئەو شەرا باحەق ئاخرێ وێ مسكا نابە — دوماهيكا عەرەقێژى بێهنگەنى و عەذابە

داستانا وى پادشاهێ، كو جوهيێن ژ رەگەز پەرستێن نەصرانى دكوشتن

شاه حێولى كر د ناڤ جوهيا ستەمكار — دژمنێ عيسى و فەللا بو ب يەكجار
عەهدێ عيسى بو نەوبەت يا وى بو — ئەو جانێ موسى و موسى جانێ وى بو
شاه حێولى كر د ناڤ رێكا خودا — ئەو دو دەمسازێ خودايى كر جودا
ئوستا گۆتە حێولەكى كا وەرە دەر — هەر ژجى بێنە وێ شوشا زەر
چەپچاڤى گۆت ژ هەر دو شوشا كێشكێ — بێنمە جەم تە دێ بێژە دێ
ئۆستا گۆتە ئەو نە دو شوشە نە هەرە — چەپچاڤى بهێلە و زوكا وەرە
گۆت ئۆستا تەعنا نەدە ل من — ئۆستا گۆت يەكێ بشكێنە نەينە دەڤ من
شوشە يەك بو و ب چاڤێ وى دبو دو — چاڤ وى شوشە شكاند يا دى نە بو
دەما يەك شكاند هەردو چون ژ چاڤا — مرۆڤێ تێر و تەژى خوەهر تاڤێژى گاڤا

(١) مشت – تەژى.
(٢) ئەهريمەن – شەيطان.
(٣) موسەيلمێ – موسەيلمێ كەذاب كو دەعوا پەيغەمبەريێ كربو.

چاڤ و شەهوەت مرۆڤی ئەحوەل دکن / روحی ژ ئستقامەتێ مۆبە دەل دکن
وەختێ غەرەض هات هۆنەر تێ نخافتن / صەد پەردە ژ دلی ب لایێ چاڤ تێ هاڤێتن
چاخێ قاضی قەرارا رشوەتێ ئەساس کر / کەنگی ستەمکاری ژ ستەم دیتی ناسکر
شاه ژ حوقدا جوهوانە وەسان / کو بو چەپچاڤ ئەلئەمان یا رەب ئەمان
سەد هزاران مؤمنێ مەزلوم کوشت / کو پەناهم دینێ موسی یە و پشت

پێزانینا وەزیری ب حیلێت قەرالی

ئەوی وەزیرەک هەبو زەردەشتی و زیرەک / کو سەر ئاڤێ حیلە ددانان و کەلەک
گۆتە فەللا جانی پەناه بکن / دینێ خوە ژ مەلک نهان بکن
وان کێم ب کوژە کو کوشتن سود نینە / ئێ بێ دینە بهنا مسک و عود نینە
سر ڤەشارتیە د ناڤ سەد غلاف / ظاهرێ وی گەلتە وەک تە باطن خلاف
شاه گۆتیێ ڤێجا بێژە تەدبیر چیە / چارەیا وێ مەکرێ و ئەو تەزویر چیە
حەتا نەمینت د جهان یەک نەصرانی / نە ئەشکەرا دبن و نە نهانی
گۆت ئەی شاه دەست و گوهێ من ببرە / دفنا من بکە لێشە و ژ هەڤ ب چرە
ژ پاش وێ من بێخە بندار و مەطرەق / حەتا مە هەدەرچی بێژن ئەڤە ناحەق
بکە دەنگ و ڤی کاری بێژە خەلکێ / کو ل چاریانا بت و سەرێ رێکێ
هنگی من بهاڤێژە بازارەکی دور / دا بهاڤێژمە ناڤ وان قەرقەشەیەکی کور

حیلە وپیلا وەزیری دگەل فەللا

پشترە بێژم ئەز دبنڤە فەللامە / من عیسی دڤێت موحتاجێ ئەللامە
شاه پێزانی گۆت ما تژی ئەصرانی / و ژ تەعەصوب کر قەصدا جانی
من خواست دا دینی ژ شاه ڤەشێرم / ئەوا کو دینێ ویە وێ هلبژێرم
شاه بهنەک بر ژ ئەسرارێ من / جەم شاه ناشرین بو گۆتارێ من
گۆت پەیڤا تە وەک دەرزیە ناڤ نانی / ژ دلێ من سەر دلێ تە هەیە زێرەڤانی
ژ وێ زێرەڤانیێ من دیتیە حالێتە / حالێتە من دیت گوهەددا فالێتە
هەکە جانێ عیسی بۆ من نەبا چارە / دێ ب جوهیاتی ئەز کربامە پارە پارە
دێ سەرو جانێ خوە سپێرمە عیسای / صەد هزار منەتێ وی ب مەڤە نوسای
خوە قوربانا عیساکم جانی لێ نادمە پاش / علمێ دینێ وی دزانم باش و باش
حەیفا من دهات کو ئەو دینێ پاک / د ناڤ بەینا نەزانا ببتە هلاک
سوپاس ژ یەزدان رە و عیسارە ژ ئەساس / ژ بۆ وێ ئۆلا ب حەق رە بونە رێناس

ژ جوهیا و جوهیاتی کو ئەز خلاس بوم   کو خودان زەنارا دبن کرا س بوم
دەور دەورا عیسا یە ئەی پیرو گەنجان   گوهبدنە ئەسراریٚ ئوٚلا وی بجان
شاه گەل وی کر ئەو کاریٚ کو گوٚتی   خەلك د کاریٚ ویدە ما جەرگ سوٚتی
ئەو هاژوٚت ب ئالیٚ فەللاڤە   دەست بدەعوەتیٚ کر پر بەلاڤە

قەبولکرنا فەللا ب حیلا وەزیری

صەدان هزار زەلامیٚ فەللا هاتن لایێ وی   هندك هندك کوٚمبون د کوٚیی وی
وی بەیان دکر گەلوان ب دریٚژی   سەر ئینجیلیٚ و زەننا ریٚ و نڤیٚژی
ئەو ب ظاهر واعظیٚ ئەحکام بو   بەلیٚ د باطن فیتك و دام بو
ب خاتریٚ ڤیٚ هندەکا ژ ئەسحابیٚ رەسول   مولەتەمس بون مەکریٚ نەفسا غول(١)
کوچ تیٚکەل کت ژ ئەغراضیٚ نهان   د عبادەتان و دئخلاصا جان
ژ وی نەدپرسین فەضلیٚ طاعەتی   عەیبیٚ ظاهر نەدپرسین ژ وی بەرکەتی
مو ب مو ذەرّە ب ذەرّە مەکریٚ نەفس   دناسین وەکە گولیٚ ژ کەرەفس
هەم سەحابا دویٚدە مو د کەلاشت   وەعظیٚ وانژی جان دقەلاشت

موتابەعەتکرنا نەصارا ل وەزیری

تەمامیٚ فەللا دل سپارتنە وی   هەمی پیٚکڤە بونە پەیرەویٚ وی
ڤینا وی د ناڤ سنگی چاندن   ئەو جیٚگریٚ عیسایی د خواندن
د بنڤە ئەو دەجالیٚ یەك چاڤیٚ لەعین   ئەی خودا بگهە هەواریٚ نِعْمَ الْمُعِینْ
ئەی خودا داڤ و دانە سەد هزارن   ئەم وەکی مورغا حەریصبن پەی خوارن
دەم ب دەم ئەم گرتییٚ داڤا نوینە   گاه باز و سیمورغ و گاه ئولهوٚ و شاهینە
هەر وەختەکی مەخلاس دکی و دیسا   بەرە و داڤەکی دی دچن ئەی خودایێ عیسا
ئەم گەنمی دکنە ڤیٚ ئەنباریٚ   کوگەنم کوٚم بو نامینت ئیٚڤاریٚ
ل دوماهیکیٚ ئەم ناکەڤنە هزر و بیرا   کو ئەڤ نەما ناگەنم ژ مشکیٚ پیرە
چاخیٚ مشکیٚ عەمبارا مە کوٚلایی   ژ ویٚ کوٚلانیٚ کەت عەمباریٚ ڤالایی
ئەی برا عەول دەفعا شەریٚ مشك بکە   پاش هنگی جهیٚ کوٚما گەنم خوەش بکە
گوهبدە ئەخباریٚ وی صەدریٚ صدور   لا صَلواة تَمَّ اِلا بِالحُضُور
هەکە مشکی دز د عەمبارا مەیە   پا گەنمیٚ ئەعمالیٚ چل سالا کیڤەیە

(١) نەفسا غول – نەفەسا وەحشی وهوڤی، مەزن، تەکەبور، قورە ....

چما هەر رۆژ هویرك هویرك راستی   كۆم نابت دلێ عەمبارا شكەستی
گەلەك چریسكێ ئاگری ژ ئاسن پەشی   و ژ وی دكێ هاتی سۆتن ئاخ كەشی
ئەما د طاریدە یەكەكی دز نهان   تلی ددانی سەر هەمی ستێران
د كو ژ ینێ هەمی ستێرا یەك ب یەك   دانە چرسێنن چرایەك ژ فەلەك
هەكە هزاران داڤ هەبن ذفیدەم   چونكی تو گەل مەیی نینە هیچ غەم
هەر شەڤ ژ داڤا بەدەنێ ئەرواحا   قورتالدكی دكەی د ئەلواحا
هەر شەڤ ئەرواحا نەجات ددی ژەڤ قەفەص   ڤالانە ژ حوكم و گۆتار و قصەص
شەڤ ژ زندانێ بێ خەبەر زندانیان   شەڤ ژ دەولەتێ بێ خەبەر سولطانیان
نەغەم و هزرا سود و زیان   نەخیالا ڤی فلانی و ئەو فلان
حالێ عارف ئەڤ بوبێ خەو هەم   یەزدان گۆت هُمْ رُقُودٌ ژ ئەڤ مەرەم
رازینە ژ ئەحوالێ دنیا رۆژ وشەبە   چون قەلەم د پەنجا تە قلیبا رەبە
ئانكو ئە پەنجێ نەبینت د رەقەم   كریار حەسباند ببزاڤێ ژ قەلەم
هنەك ژ ڤی حالێ عارفی زانانەد   خەلك هەر ژ خەوا حسی رڤانەد
جانێ وان چوچۆلبە یارا بێ دا و باب   روحێ وان راحەت و بەدە نابێ عەذاب
جارەك دی دكەڤنە داڤێ ژفیتێنێ   پێكڤە د داد و دادوەر كشێنێ
فَالِقُ الاصْباحُ ئسرافیل وار   هەمیا د سورت تێنت ژ ئەو دیار
روحێت بەلاڤ لبەدەن دكێ   هەر بەدەنەكی دیسا ئاڤستەندكێ
هەسپێ جانان روت دكی ژ زین   سرّێ النَوْمُ اَخُوالْمُوتةببین
ئەما ب خاترا وێ كو دیسا رۆژ تێن   پێبەندێ د رێژ ل پیێ وی د دانێن
داكو وێ رۆژێ بكشێنێ ژ مورغزار   و ژ چێرانگەهێ وی بێنت د ژێری بار
خوەسكا وەك ئەصحابێ كەهف ئەڤ روح   پاراستبانە وەك گەمیا نوح
دا ژ ڤێ طوفانا هۆش و هشیاری   ئەڤ چاڤ و گوه نەجات با یەكجاری
هێ گەلەك ئەصحابێ كەهف ناڤ جهان   جەم تە و پێش تە هەنە ئەڤ زەمان
شكەفت گەل وی یار گەل وی دسرود   موهر سەرچاڤە ول گوهێ تە چسود

داستانا دیتنا خەلیفەیی لەیلی

خەلیفەی رۆژەكێ گۆتە لەیلا   كو مەجنون ژ تە كەتیە ژان وا وەیلا
ژ سپەحیا و جانا تو نەلاو تريني   گۆت كربە چونگی تو مەجنون نینی
هەر كەسێ هشیارە ئەو د خەوترە   هشیاریا وی ژ خەوا وی پیسترە

چون براستی نەبو هشیار جانێ مە
ڤێجا هشیاری کەتە دبەندانێ مە

جان هەمی رۆژێ ژ بن پێدانا خیالێ
و ژ سود و زیانێ و طرس و زەوالێ

نە وی صەفا دمینێ نە لوطف، و هەر
بەرە و عەسمان ڤەیە چون و وەر

ئەو نڤستیە کو ئەو ژ هەر خەیال
هیڤیدارە و گەل دکەڤێ گالەگال

ئەو د خەودا دێوی وەك حۆریا دبینی
ئێدی ژ شەهوەت گەل دێو ئاڤ درژینێ

دەما وی تۆڤێ نفشێ د بەیاری رژاند
ئەو ب خوڤە هات خیال ژێ رەڤاند

ضەعفا سەر بینت ژ وێ ولاش پەلید
ئاخ ژ وی نەقشێ دیار ناپەدید

تەیر ل هەوا دفرێ و سیبەرا وی
سەر ئاخێ باز د دێ وەك فرینا وی

ئەبلەه دبت نێچیرڤانێ وێ سیبەرێ
دبەزت چەندان کو وێ ناگرێ

نزانێ کو ئەو سها وی طەیرێ هەوایە
نزانێ کو ئەصلێ وێ سهێ کوڤایە

ب ئالیێ وێ سیبەرێ دهاڤێژت تیرا
ژ کەفتە لەفتێ ڤالا بو کیسکێ نیرا

کیسکێ ژ یێ وی ڤالا بو عومر چو
ژ بازدانا و نێچیرا سیبەرێ چو

سیبەرا یەزدان کو لێ ب کت مەهدەرێ
دێ نەجات دت ژ خیال و وێ سیبەرێ

سیبەرا یەزدان بوە بەندەیێ خودا
مریێ ڤێ عالەمێ و زندەیێ خودا

دامەنا وی بگرە زوتر بێ گۆمان
حەتا نەجات بی د دامەنا ئاخر زەمان

کَیْفَ مَدَّ الظِلَّ نەقشێ ئەولیایە
کو دەلیلا نورا خورشیدێ خودایە

نەچە د ڤێ نوالێدە بێ ئەڤ دەلیل
(لا اُحِبُّ اَلافِلِینَ) بێژە وەك خەلیل

ژ سیبەرێ هەر ئافتابەکی پەیدا بکە
دامەنا شاهێ شەمسێ تەبریزێ راکە

نزانی رێکا لایێ ئەڤ گۆڤەند و عورس
هەرە ژ (ضیا الحق حسام الدین) بپرس

هەکە حەسەدێ د رێکی ل تە گرت گەوری
کارێ شەیتانە خوە لێ دورکە فەوری

کو ژ ئادەم ب حەسە دەبەر طەنگ
ژ حەسەد گەل سەعادەتێیە ب جەنگ

ئاستەنگ ژ ڤێ زەحمەتر تە درێ نینە
هەی خوەسکا وی کو حەسەد هەڤرێ نینە

ئەڤ جەسەد بو خانیێ حەسەد بزان
کو ژ حەسەد وێران بونە خانەدان

گەر جەسەد بو خانیێ حەسەد پرقرێژ
ئەللە ئەو حەسەد پاك کر بۆ نڤێژ

طَهِّرا بَیْتِي ئەو بەیانا پاکیە
خەزینا نورە گەر طلسمێ وێ خاکیە

وەختێ بێ حەسەدی فێری حەسەد بکی
ژ وێ حەسەدێ دلێ خوە رەش دکی

بۆ زەلامی حەق ببە ئاخا بن پیا
خاك ل سەرێ حەسەد کە وەك هەمیا

بەیانا حەسەدا وەزیری

وی وەزیرکی ژ حەسەد هەبو نەژاد   ل سەر باطل گوه و دفن[١] بەربایی داد
سەر وێ هیڤیێ کو ژ حەسەد پێڤەدان   ژەحرا وی گەهی جانێ مسکینان
هەر کەسێ کو ژ حەسەد مەیزینێ   ئەو ب خوە بێ گوه و بێ بهڤل دمینێ
بهڤل ئەوە کو ئەو بێهنا بکێ   بێهن کرن وی ب لایێ کو یەکی بێ
هەرکێ وی بێهن نینە ئێ بێ بهڤلە   بێهن ئەو بێهنە کو یا ژ دلە
دەما کو بێهنکر و شوکرێ وێ نەکر   نەعمەت ڤەشارت و خوە بێ دفن کر
شوکر کە بۆ شاکران ببە بەندە   پێش وان خوە ب مرینە دا بیی زندە
وەك وەزیری ژرێگریێ مال کۆم نە کە   چ جارا تو خەلکێ ژ نڤیژێ دور نەکە
بو ناصحێ دین ئەو کافرێ وەزیر   وی ژ حیلا کریە د لۆزینێ[٢] سیر

تێگەهشتنا ژیرێت فەللا ب حیلا وەزیری

ئەوی کو صاحب ذەوق بو ژ گۆتنێت وی   لەزەتەك ددیت و تالی جوتێ وی
نوقتێ هەلاویستی وی دگۆت   ژەحر د جهێ قەندیدە دفرۆت
ظاهرێ وی دگۆت د رێکێدە ژیربە   و ژ ئەثەر دگۆت جان گیر بە
ظاهرێ زیڤی هەکە ئی سپیە و نو   دەست و جلك ژ وی رەش د بو
ئاگر ئەگەر چ ژ پێێ ئی روسۆرە   ژفعلێ وی رەشکاری نەچە دۆر
بەرق ئەگەر نورەکێ ددێ دبە رێخوەدانێ   بەلێ ژ شیمەتا ویە چاڤدزدانێ
هەر کەسێ کو ئاگاه و صاحیێ زەوق بو   گۆتنا وی د گەردەنا ویدە طەوق بو
مدەتێ شەش سالا د هجرانا شاه   ئەتباعێ عیسارە وەزیر بو پەناه
خەلکێ دین و دل پێکڤە سپارتنە وی   خەلك دمر پێش حوکم و فەرمانا وی

پەیاما شاهی نهێنی بۆ وەزیری

پەیام د ناڤ بەینا شاه و وەزیر دە چون   نهێنی ئارام دبو شاهێ دلبخون
شاه ژێرە نڤێسی گۆت ئەی گولم   وەخت هاتیە زو خالیکە دلم
گۆت شاهۆ ئەها نوکە ژ تەرە بێژم   و دینێ عیسا دە گەلەك فتنا رێژم

(١) دفن – بهڤل،کەپو، لوت، پۆز.
(٢) لۆزینە – نەوعە شیرینیە.

بەیانا دوزادە باڤکێ ژ ڤەلا

قەومێ عیسی بونە دوزادە بابك … مەزن ژی بونە دوزادە میرك
هەر بابك ژمیرەکیرە تەبەع … بون خولامێ میرێ خوە ژ طەمەع
ئەڤ دوازدە و ئەو دوازدە پێکڤە … بون خولامێ وی وەزیرێ بڤە[1]
ئیعتیمادا هەمیا سەر گۆتارێ ویە … ئیقتیدایێ هەمیا سەر رەفتارێ ویە
هەر میرەکەك ل پێش وی بو چاخ وساعەتێ … دێ جان بدانە گەر گۆتبا جان بدێ

تەڤلیهەڤکرنا ئەحکامێ ئنجیلێ

طومارەك چێکر بناڤێ هەریەکی … نەقشێ هەر طومارێ بیەك مەسلەکی
حوکمێت هەر یەکی رەنگەکی دیتەر … ئەڤ نە وەك وی ژ بن پێ تا ب سەر
د یەکی رێکا ریاضەت و برچینێ … رکن تەوبە کریە و شەرطێ زڤرینێ
د یەکی گۆتیە ریاضەت سود نینە … د ڤێ رێکێ موخلص بلی جود نینە
د یەکی گۆتیە برسی و جودێ تە … بتە شرك ژ تە گەل مەعبودێ تە
لێ تە وەکو ل بلی تەسلیما تەڤاڤ … د خەم و خۆشیێ هەمی مە کرە و داڤ
د یەکی گۆتیە کو واجب خزمەتە … گەر نە فکرێ تە وەکو ل تهمەتە
د یەکی گۆتیە ئەڤ ئەمرو نەهیانە … نە بو کریێ شەرحا عجزا مەنە
داکو عجزا خوە ببینن ئەم دوێدە … قودرەتا خودێ بزانن د چاخێدە
د یەکی گۆتیە کو عجزا خوە نەبینە … کوفرا نعمەتکرینە ئەو عجزا دینە
قودرەتا خوە ببینە کو ئەڤ قودرەت ژ ویە … بزانە قودرەتا تە کو نعمەت ژ ویە
د یەکی گۆتیە کو ژ ڤان هەردو ببورە … صەنەمە هەر چی نزیك و دورە
د یەکی گۆتیە نەکوژێنە ئەڤێ فندێ … کو نەظەر وەك فندێ هاتە رندێ
وەختێ ببوری ژ نەظەر و ژ خیال … تەیا کوشتی نیڤ شەڤ شەمعا وصال
د یەکێ گۆتیە تە خەم نەبت بکوژێنە … خەمێت دلێ خوە ل سەر ب رژێنە
کو ژ کوژاندنا فندێ جان زێدە دبت … لەیلا تە ژصەبرا تە مەجنون دبت
هەرکێ ژ زوهدا خوە تەرکێ دونیا کر … تێتە پێش وی ئەو دونیا پتر
د یەکی گۆتیە کو ئەوا خودێ دایی تە … بەر تە شیرینە و کریە دلێ تە
سەر تە ئاسان کریە و وێ خوەش بگرە … خوە ب خوە نە هاڤێژی د ئاگرە

(١) بڤە – خەطەر.

د یەکی گۆتیە کو رێ بخوە بهێلە | کو قەبولێ طەبعێ تەیە هەمی فێلە
رێکێت نە وەکهەڤ ئاسان بونە | هەر یەکەك ژ مللەتی رە وەك جان بونە
گەر مۆیەسەرکرنا حەق رێبانە | هەر جوهی وگاور ئاگاه ژ وێ بانە
د یەکی گۆتیە مۆیەسەر ئەو بوە | کو حەیاتا دل و خوارنا جان بوە
هەرچی ل طەبع خوەشبت و گاڤا چو | نا ڤەگەرت وەك ئاڤا سەر نشیڤدا چو
بل ژۆڤانی نابت سەرنشیڤا وی | بل زیانێ زێدە نائێت کرینا وی
ئەو مۆیەسەر نەبت د دوماهیکێ | ناڤێ وی مۆعەسەر بت دوماهێکی
تە مۆعەسەر ژ مۆیەسەر ڤێت زانیێ | ل دوماهیکێ مەیزێنە جەمالا ڤێ و ئەوێ
د یەکی گۆتیە کو سەیدایەکی پەیدا کە | دوماهیکێ بینی پەیدا نا بت د چاکە
عاقیبەت دیتن هەر رەنگ ملەتەك | بڤێ ئەڤێ بون ئیخسیرێ زەلەتەك
دوماهیك دیتن نابت دەست راچان | وەرنە کەنگی بوە ژ دینی تێکڤە دان
د یەکی گۆتیە کو ئۆستا هەم توی | ژوێ یەکێ ئۆستا ناسکەر هەم توی
مێر بە و ابن ئەمرێ مێران نەبە | هەر سەرێ خوە بگرە و سەر گەردان نەبە
د یەکی گۆتیە کو ئەڤ وشەیەکیە[1] | هەرکێ ئەو دوابینێ حێول زەلام کیە؟
د یەکی گۆتیە سەد یەك چاوا بوە | ئەڤ کەنگی د دێ هزرا ماقەی دین بوە
هەر یەکی پەیڤەك دژی هەڤدیتر | چاوا بت یەك ژەحرە و یەك شەکر
حەتا ژ ژەحر و ژ شەکر خوەلانەدی | کەنگی وەحدەت و یەکەتی بدەستڤە دی
ئەڤ رێك و ئەڤ رەنگ دەهـ دەفتەر و دو[2] | سەر نڤیسێ وی دینێ عیسا رەدو

بەیانا وێ یەکێ، کو ئەڤ نە وەکهەڤی د رەوشدایە نە د حەقیقەتا رێکێ

وی ژی یەك رەنگیا عیسا بێهن و بو نە بو | و ژ مەزاجا خەتما عیسا خُلُقُ و خۆنە بو
جامەیا صەد رەنگ ژ وی خەتمێ صەفا | پاڤژ و یەك رەنگ چێ بو وەك ضیا
نینە یەك رەنگی کو ژێ چێت لال | بەلکو میناکا ماصی و ئاڤا زەلال
گەرچ د بەژێدە هزاران رەنگن | ماصیا گەل هشکیێ د جەنگن
ماصی کیە دەریا چیە د مەثەل | دا وەك وێت مولکێ عەزەوجەل
هزاران صەد دەریا و ماصی د وجود | سەجدێ تینن پێش وێ اکرام وجود
چەند باران دایە باران بوە | دا بوێ ئەو دەریا دور هاڤێژ بوە

(١) وشەیکیە – جوملەیکی تکە.
(٢) دوازدە بابکێ عیسی.

چەند خورشیدێ کەرەم هلاتیە   حەتا بەحرو عەور وجود هاتیە
چریسکا زانینێ لئاخ و تەقنیدا   حەتا دانە هاتە وەرگرتن زەڤیدە
خاك ئەمینە و هەرچی تە تێدە چاند   بێ خیانەت جنسێ وی تە هلاند
ئەڤ ئەمانەت ژ وی ئەمانەتی پەیدایە   کو هەتاڤا عەدالەتێ ل سەر وی ڤەدایە
حەتا نیشانێ حەق نەینت نۆبەهار   خاکێ سەر دەرنەخستن ئاشکار
ئەو جەودایێ کو جەمادەك بداد   ڤان خەبەرا و ڤی ئەمانەتی و ڤێ سداد
بو هشکیێ فەضلێ وی کەت خەبیر   بۆ عاقلا قەحرا وی کریە ضەریر
جان و دلرە طاقەتا وێ جوشێ نینە   گەل کێ بێژم د جیهانێ گوهدار نینە
کیمیا چێدکێ کیمیا بخوە چیە   موعجیز هێنەرە شیمیا چیە
هەر دەرا گوهداری بو ژێ بو چاڤ   هەر دەرا کەڤر بو گەوهەر ژێدناڤ
ئەڤ پەسن گۆتن ژ من هێلان نا پەسنیە   کو ئەڤ دەلیلا هەبینیێ و هەیین نیە
پێتڤیە پێش هەبینا وی نەمینت   هەیین چیە پێش وی کۆر بمینت
گەر تو کۆر نەبای ژ وی ب حەلای   گەرمیا رۆژێ تە دێ ناسکر بای
هەکە ئەو رەش نەبوایە ژ تەعزیێ   گەنگی پەرۆشی وەك جەمەدە ڤێ ناحیێ

بەیانا زیانا وەزیری د ڤێ حیلێ دا

هەر وەکو شاه نەزان و غافل بو وەزیر   لەپ تاڤێت وەك بەرێ مەجبیر
گەل خودا یەکی وەتۆڤ ب شیلن کو ژعەدەم   سەد وەکی دنێ چێکەت ب یەك دەم
سەد وەکدنێ د مەیزێنەکێ پەیدا کەت   چاوا کو چاڤێتە بخوە بیناکەت
گەر جیهان ل دەڤتە مەزنە و بێ بنە   بزانە کو ل جەم شیانا وی ذەرەك ننە
ئەڤ جیهان بخوە زیندانا جانێت وەیە   دێ شینبت وی لایی کو دەشتا وەیە
ئەڤ جیهان مەحدودە ئەو بخوە بێ حەدە   نەخش و وێنە پێش وێ مەعنێ سەدە
سەد هزار سەرتیرێ فەرعەونێ ضال   بەرامبەر موسی شکاندن بیەك کۆپال
هزاران سەد طبێ جالینۆس بو   لنك عیسا و پڤا[١] وی هس[٢] و هۆس بو
هزاران سەد دەفتەرێ ئەشعار یو   پێش دەرس نەخوانەدێ اُمیَ عار بو
گەل وەك ڤی خودایی غالب کەسەك   چاوا نامریت گەر ئەو نەبت خەسەك
زۆر دلێت وەك چیای وی قەلقاند   مورغێ زیرەك بدو پیاڤە دالقاند

---

(١) پڤاوی – دەمێ وی، هلما وی.
(٢) هس وهۆس – چیروك، ئاخ و داخ.

فەهم و خاطر تیژ کرن نە رێکە و رێ — بل شکەستی هاری کاریا شاه ناگرێ
زۆر جارا گەر هۆکێ لدوڤ خەزینە — کو تە مەعکاریا وی بل خیال و هزرێ نینە
گا چیە حەتتا تو بیی مویێ وی — خاك چبوە حەتتا بیی گیایێ وی
چاوا ژنەك ژ کارێ پیس رو زەر بو — خودێ مەسخ لێکر و بناڤێ زُهْرێ (1) چو
عەورەتکرنا زُهْرێ مەسخ بوە — عەنود ئاخ و حەری بون چبوە
روح تە دبت بلایێ چەخێ بەرین — بئالیێ ئاڤ و تەڤنێ کەتی د ئەسفەلین
تەخوە مەسخ کر ژ ئەڤێ سفول — ژ وێ وجودا کو بو رەشکا(2) عقول
یا ببینە کو ئەڤ مەسخ چون بو — پێش وێ مەسخێ ئەڤ بغایەت دون(3) بو
٥٤٠ هەسپێ هیمەت تە بلایێ شێرا هاژۆت — ئادەمێ مەسجود رەتە دل پێ نە صۆت
ما نێ تو ئادەمیزادی هەی نا خەلەف — تو چەند کێمیێ د هەژمێری شەرەف
چەند بێژی ئەز دێ گرم عالەمەکێ — ئەڤێ جیهانێ پرکەم ژ خوە و خەلکێ
گەر جیهان پر بەرف ببت سەر ب سەر — هەتاقا رۆژێ دێ حەلینت بیەك نەظەر
بارێ وی و سەد وەزیر سەد هزار — ژ ناڤبت خودێ ب یەك کریار
عەینێ وێ تەخییلێ حکمەت کەت — عەینێ وێ ژەحرا ڤێ شەربەت کەت
وان گۆمانا چێکەت یەقینێ — دۆستیا شین کەت ژ ئەسبابێ کینێ
ئیبراهیمی د ئاگر دە خودانکەت — رحێ ترساناك دێ هێمن کەت
ژ سەبەبێ صۆتا وی ئەز صۆتامە — د خیالاتێ وی سوفسطامە

رابونا وەزیری بحیلەیەکا دیتر دا خەلکێ ژ رێکێ لابدەت

حیلەیەکدیتر وی وەزیری بخوە ڤەکر — وەعظ هێلا و خوە د خەلوەتێ کر
٥٥٠ بلاڤکر ناڤ مریدان کو ژ شەوق و صۆژ — دێ مینت د خەلوەتێ چل پێنجی رۆژ
خەلك دیتبون ژ شەوقا وی — ژ فیراقا حال و قال و ذەوقا وی
لاڤە زاری دکرن کەنگی ئەو تێ — ژ ریاضەتێ ئەو کەتیە خەلوەتێ
وان دگۆت مەرە نینە بێتە نور — بێ کۆپال کێش دێ چاوا بت حالێ کۆر
ژ کەرەما سەرێ خوە و بخاترێ خودا — ژ ئەڤێ پتر مە ژ خوە نەکە جودا
ئەم وەك زاروانە تو بۆ مە دایینی — ل بەر مە پەحن کە وێ فەخرە سینی
گۆت جانێ من ژ دۆستان نەدورە — بەلێ هاتنە دەرڤە نەدەستورە

(١) زُهْرێ – ناڤێ ستێرەکێیە بناڤێ ناهید، قەدیما دگۆتن ژنکە سپەهی بولبەر کارێ فیسەکی خدێ مەسخ لێ کر برە ئاسمانا.
(٢) رەشك – حەسەد.
(٣) دون – کێم و کێمی.

وان ئـەمیران پێکڤـە د هاتنـە شـەفاعەتێ
و ئـەو مریـد پێکڤـە دکـەن شـەناعەتێ

کـو ئـەڤ چ خـوەلی پێوەریـە ئـەی کـەریم
بێتـە ئـەم ژ دل و دیـن مانـە یـەتیم

تـو هێنجـەتا دکـەی و ئـەم ژ دەرد
دهاڤێـژن ژ سـۆتنا دلـی ئـاخـێن سـەرد

٥٦٠ مـە ب گۆتـارێ تـە عـادەت کریـە
مـە ژ شـیرێ حکمـەتا تـە ڤەخواریـە

خـودێ خـودێ ڤـێ جـەفایێ گـەل مـە نەکـە
ئـەڤرۆ خێـر بکـە سـبەیێ نەکـە

دل ددێ بـۆ تـە کـو ئـەڤ بێـودلان
بێتـە دێ بـن دومـاهیکێ ژ بـێ حاسـلان

پێکڤە د هشکی وەکـە ماسـی خـوە د هلاڤـێ
ئـاڤێ ڤەکـە ژ جـوێ راکـە بەنـداڤێ

ئـەی وەکتـە د ڤـی زەمـانی کـەس نینـە
خـودێ خـودێ ژ خـەلکێرە فریـا گەهینـە

بەرگریا گۆتنا وەزیری بۆ مریدان

گـۆت هـێ ئـەی سـوخرەییێت گـۆت وبێـژ
وەعـظ گۆتنـا زمانـە ژ گـوە ب چـێژ

پـەمبو د گـوهێ حـسا کـێم بێخـە
بەنـدێ حـس ژ چـاڤێ خـوە دەربێخـە

پـەمبوێ وی گـوهی سـەر گـوهێ سـەرە
حـەتا ئـەڤ کـەر نـەبت ئـەوێ بـاطـن کـەرە

بـێ حـس و بـێ گـوە و بـێ فکـر بـبن
دا خیتـابـێ (اِرجِعِـی) هـون سـەح بکـەن

حـەتا بگـۆت و بێـژێ هـشیاری دبـەی
کـەنگی ژ گـۆتنێ خـەوێ تـو بهـێ دبـەی

٥٧٠ سـەیرا دەرڤـە یـە گـۆتن و کریـارێ مـا
سـەیرا بـاطـن یـا ل ژۆرێ سـەما[1]

حـس هـشکی دیـت کـو ژ هـشکی زایـە
عیـسا جـان پـێ لـسەر دەریـا نایـە[2]

سـەیرێ جـسمێ هـشك سـەر هـشکی دانـی
سـەیرێ جـان پـی د دلـێ دەریـا دانـی

چـونکی ژی د رێکـا هـشکی بهـوری
جـار چیا و جـار دەریـا و جارچـوبە یـاری

ئاڤـا حەیـەوان ژ کـو دهێـت پەیـدا کـرن
شـەپۆلێ دەریـا کـو دەرێ تێـت شـەقکرن

پـێلا خـاکێ وەهـم و فـەهم و فکـرێ مەیـە
پـێلا ئـاڤێ مـەحو و فـەنا و سـکرێ[3] مەیـە

حەتا ژ ڤێ سەر خۆشی ژڤی سکری تـو دوری
حـەتا ژ ڤـێ مەسـتێ ژ وێ جـامێ تـو کـۆری

گـۆت و بێـژێ زاهـر هـات وەك غوبـار
مدەهـەکی بێـدەنگ و کریـە هۆشـدار

دوبارەکرنا موریدا، کو خەلوەتێ بشکێنە

پێکڤـە گـۆتن ئـەی حـەکیمێ رەخنـە بێـژ
ئەڤ هەلخەلتانە و ڤـێ جـەفایێ گـەل مـە نەبێـژ

بـۆ سـەوالی[1] قـەدرێ تـاقـەتێ بـار نینـە
سـەر زەعیفـا قـەدرێ قوەتـا کـار نینـە

---

(١) سەما – ئاسمان.

(٢) نایە – دانیە.

(٣) سکر – بەنداڤ، نەهشیاری.

دانە یا هەر مورغێ تەمانکلێ وێیە داڤا پەرەندەی هێژیرا کێیە
گەر جهێ شیرێ تە دا طفلی نان طفلێ هەژار ژ وی نانی مری بزان
چونکی پاش ژ وێ دێ ددانا دەریێ هەم ئەو بخوە سەر نانی کەڤێ گریێ
مورغا پەر نەهاتی چاوا دێ فرێ بت پا ریێ کتکێ دێ وێ گرێ
چاوا پەردەر هێنا دێ فرت ئەو بخوە بێ زەحمەت بێ فیتك خوە بخوە
لوطفا تە شەیتانی بێدەنگ دکێ گۆتا تە گوهێ مە پر رەنگ دکێ
گوهێ مە هۆشە چونکی بێژەر توی هشکا مە دەریایە چونکی بەحر توی
مەگە ل تە خاك چێترە ژ چەرخا دەوران ئەی عەرد ژ تە روناهی تا ئاسمان
مە بێتە سەر فەلەکێ تاریکیە گەلتە ئەی هەیڤ ئەڤ فەلەك تارێ کێیە
سۆرەت بو رەفعەتێ ئەفلاك مەعنا رەفعەتێ بو رەوانێ پاك
صۆرەت رەفعەتە بۆ جسمانە جسمن د پێش مەعنا ئسمانە

بەرسڤا وەزیر کو ئەز خەلوەتێ ناشکێنم

گۆت دەلیلێت خوە کورت کەن پەندێ د جان و د دل جی کەن
گەر ئەمینم موتەهەم نابن ئەمین گەر بێژم عەسمانە ئەڤ زەمین
هەکە کاملم گەل کەمالێ ئینکار چیە و هەکە نینم ئەڤ رەنج و ئازار چیە
ئەز ژ ڤێ خەلوەتگەهێ دەرناکەڤم ژ بەر مەشغولێ ئەحوال بڕۆژ وشەڤم

ئیعتیراضا مریدا ل سەر خەلوەتا وەزیری

پێکڤە گۆتن ئەی وەزیر ئینکار نینە گۆتنا مە وەك گۆتنا ئەغیار نینە
رۆندکێ چاڤیە ژ فیراقا تە دەر دکەڤێ ئاه ئاهە ژ ناڤا جان درەڤێ
طفل گەل دایکێ جەنگ ناکەت بپەنجە دێ گری گەرچ دایك ژی برەنجە
ئەم وەك تە نبورن تو لتێلێ د دێ نالین نە ژ مەیە تو نالین دکێ
ئەم وەکو نایێنە[2] ڤەلۆرانا دمە ژ تەیە ئەم وەکو چیاینە و دەنگدانا دمە ژتەیە
ئەم وەکو شەترەنجن دبرن و مات برن و ماتا مە ژ تەیە ئەی خوەش صفات
ما ئەم کینە ئەی تو بۆ مە جانێ جان حەتا کو ئەم هەینە گەلتە د جیهان
ئەم ژ ناڤ چوینە و تو هەینا مای تو وجودێ موطلەقی مانی نومای
ئەم هەمی شێرن بەلی شێری عەلەم هێرشا وان ژ بایە جار و دەم

(١) سەوال – حەیران چیل و پەز و هێشتر
(٢) نایێنە – نەی.

هێرشا وان پەیدا و بای نا پەیدایە
ئەوانا پەیدایە ژ کێمیا مایە

بایێ مە و بونا مە ژ دانا تەیە
هەبینا مە پێکڤە ژ هەبینا تەیە

لەزەتا هەبینێ تە دایە نەبینێ
ئەڤیندارێ خوە کربو تە نەبینێ

لەزەتا قەنجیێت خوە رانەوەستێنە
نوقل و بادە و جاما خوە رانەوەستێنە

گەر راوەستێنی کیە کولپەی بکەڤێ
نەخش گەل نەخشکەری چاوا دەرکەڤێ

نەفەکە[1] دمە و دمە نەمەیزێنە
د قەنجی و کەرەما خوە مەرازێنە

ئەم نەبون و داخوازا مە هەم نەبو
لوطفا تە گوهـ ل ناگوتنا مە بو

نەقاش پێنوسێ نەقش دانایە
زارۆکێ دزکی عاجز و گرێدایە

پێش قودرەتا خەلکێ پێکڤە بارەگایە
یێ عاجز و جەمصۆتی وەك كارەگایە

گاهـ نەخشێ وی دێوە و گاهـ ئادەمە
گاهـ نەخشێ وی شادیە و گاهـ خەمە

دەست نیە حەتا دەست لڤێنێ بەرگری
نوطق نیە حەتا دەڤ لڤێنێ ژ سود و زەرەری

ژ قورئان بخوینە نو دیسا تەفسیرا بەیت
خودێ گۆت مارَمَیْتَ اذ رَمَیْتَ

هەکە مە تیر هاڤێت ئەو نە ژ مایە
ئەم کەڤانن و تیر هاڤێژ خودایە

ئەڤ نەجەبرە ئەڤ مەعنا جەباریە
بیرهێنانا جەباری بۆنا زاریە

زاریا مە بو دەلیلا اضطرار
شەرمیا مە بو دەلیلا ئختیار

هەکە ئختیار نە بو ئەڤ شەرم چیە
ئەڤ حەیف و خەجلەت و نەرمی چیە

زەجرێ سەیدایان و شاگردان چ مایە
خاتر ژ تە دبیرا زڤران چمایە

وەرتبێژی غافلە ژ جەبرێ وی
هەیڤا حەق نهانبوە دعەورێ وی

گەر ب بهیزی ئەڤ خوەش بەرسڤە
ژ کوفرێ ب بهورە و دوڤ دینی بکەڤە

حەسرەت زاری جارنا نەساخیە
وەختێ نەساخی هەمی هشیاریە

وی زەمانێ کو دبی تو نەخۆش
ژ گوناها ئستغفار دکی تو خۆش

ئەشکەرا دبت سەر تە کرێتیا گونەها
نیەت دکی ئێدی ناکەی گونەها

سوز و پەیمانا ددەی کو پاش ژ ئەڤێ
بلی تاعەتی پیێ من د رێکا خراب ناکەڤێ

ڤێجا بو یەقین کو ئەڤ نەخۆشی بۆتە
دێ ببەخشت هۆشێ هشیار بۆتە

ئێدی ئەڤێ ئەسلی بناسە ئەی ئەصلجو[2]
هەر کەسێ د دەستێ وی سەر دەست بو

هەرکێ ئەو هشیارترە پر دەرد ترە
هەرکێ ئەو ئاگاهترە رومەت زەر ترە

گەر ژ جەبرا وی ئاگەهی زاریەتکا
زنجیرا دیتنا جەباریەتکا

(١) فەکە – نێرە، مەیزینە.
(٢) ئەصلجو – ئەصلخواز.

گرتیێ د زنجیرا چاوا شادی کەت کەنگی ئێخسیرێ زندانێ ئازادی کەت
گەر تو دبینی کو پیێ تە گرێدانە سەر تە نەحتۆرێ شاهـ راوەستانە
ڤێجا تو سەرهنگی نەکە گەل عاجزان ژ وێ یەکێ ئەو نە بو تەبع و خۆیێ عاجزان
چونکی تو جەبرا وی نابینی نەلێ و هەکە تو دبینی نیشانێ دیتن بلێ
د هەر وی کارێ کو مەیلا تە بویە قودرەتا خوە دبینی و یا بەلیە[1]
د هەر وی کارێ کو مەیلاتە نینە و ڤیایە دوێدە جەبرەك بوە کو ئەڤ کار ژ خودایە
ئەنبیا د کارێ دنیا دە جەبرینە یێت کافر کارێ عوقبا دەجەبرینە
بۆ ئەنبیا کارێ عوقبا ئختیارە بو جاهلان کارێ دنیا ئختیارە
ژ وێ یەکێ هەر تەیرەك گەل رەفا خوە دفرێ ئەو ل پاشە و جانێ وی لپێش د هەرێ
یێت کافر چونکی جنسێ سِجِّینْ هاتن بۆ سجنا دونیا خۆش ئائین هاتن
ئەنبیا چونکی جنسێ عَلِّیِّنْ بون لایێ عَلِّیِّنْ جان و دل بون
ئەڤ ئاخفتن دوماهیك نینە ژێرە بەلێ دێ ڤەگێرن وێ داستانێ پێرە

بێ هیڤیکرنا وەزیری مریدان رە ژ رەقصا خەلوەتێ

وی وەزیری ژ هندرو کر ئاواز ئەی مریدا ئەڤێ بەس ژ من ب خواز
کو عیسا هۆسا مرە پەیغامکر کو ژ هەمو یار و خزما خوە ببر
رونە بتنێ رومەت د دیوارکە کو ژ وجودا خوە ژی خوە خەلوەتکە
پاش ئەڤێ دەستورێ گۆتار نینە پاش ئەڤێ گەل گۆت و بێژی مکارنینە
اَلْوداعْ ئەی دۆستان ئەز مریمە جلك سەر فەلەکا چارێ بریمە
حەتا ژێر چەرخا ئاگری وەك حەطەب ئەز ناسۆژم دعەنا و دعەطەب[2]
پاش ئەڤێ بەرتەنشتا عیسا روینم ل سەر بانێ عەسمانێ چارەمینم

جێگری کرنا وەزیری هەر ئەمیرەکی جودا جودا

وی دەمێ وی ئەو ئەمیر داخواز کرن یەك بیەك تنێ دگەل وان رازکرن
گوتە هەر یەکی طبقێ دینێ عیسا نایب حەق و جێگرێ منی دیسا
و ئەو ئەمیرێ دیتر تەباعێ تەنە عیسا گۆت پێکڤە ئەشیاعێ تەنە
هەر ئەمیرەکی گەردەن راکر بگیر یا ب کوژە یا خوت بکە ئێخسیر

---

(١) بەلیە – دیارە، ئەشکەرایە.
(٢) عەطەب – نەراحەت، هلاك، وەستایی.

بەلێ حەتا ئەز ساخم ئەڤێ نە بێژە — حەتا نەمرم ئەڤێ مەزناتیێ نە پێژە
حەتا نەمرم ئەز توڤێ ئەشکەرا نەکە — دەعوا پاشاتیێ و ئستیلا نەکە
ها ئەڤەیە طومار و ئەحکامێ مەسیح — یەك ب یەك بخوینە تو سەر ئومەتێ فەصیح
هەر ئەمیرەکی رە هۆسا گۆت وی جودا — نینە جێگر بلی تە د دینێ خودا
ئەوی یەك عەزیز کر و ڤەگۆت — هەر چیا ویرە گۆتی ڤیرە ژی گۆت
هەر یەکیرە وی یەك طومار داد — هەر یەکەك دژی دیتر بو (اَلْمُرادْ)
طومار پێکڤە بونە موختەلف — هەر وەکی شکلێ حەرفێن یا تا ئەلف
حوکمێ ڤێ طومارێ دژی حوکمێ وان — پێش ئەڤێ من کر دژاتی بەیان

خوە کوشتنا وەزیری د خەلوەتێ دە

پاش ژ ڤێ چل رۆژێ دیتر دەر نەڤەکر — وی خوە کوشت و خوە ژ وجودنی خەلاسکر
چاوا خەلك ژ مرنا وی ئاگاه بو — بەرسەرێ گۆرا وی قیامەتگاه بو
خەلك وەسا کومبون سەر گۆرا وی — د قیران و جل دران هاویر دۆرا وی
کو ئەو ژمارە بەس خودێ زانت رب — ژ تورك و رۆمی و کورد و عەرەب
خاکا وی کرنە سەر سەرێ خوە — دەردێ وی دیتن جهێ دەرمانێ خوە
وی خەلکی ل سەر گۆرا وی گەورەهی — خوین ژ دو چاڤێن خوە کرن لەهی

داخوازکرنا ئومەتا عیسی (درود لێ بن) ژ ئەمیرا کا جێگر ژ هەوەکیە

پاش هەیڤەکێ خەلکێ گۆت ئەی گەورەیان — ژ ئەمیران کیە جێگرێ وی نیشان
دا ل جهێ وی ئەم بناسن پێشوا — دەست و دامەن بدەن دەست وا
چونکی خورشید بو ول مەدانا داغ — چارە نەبو بەر مەقامێ وی چراغ
چونکی ژ پێش چاڤا بو وەصلێ یار — پێتڤیە جێگرەك ژێ بمینیت یادگار
چونکی گول بهوری و بوستان بو خراب — بێهنا گولێ ژ کێ کەن ژ گولاب
چونکی خودا ناهێت د ناڤمە ئەشکەرا — جێگر حەقن ڤان پەیغەمبەرا
من خەلەت نەگۆت کو نایب گەل مەنوب — هەکە دۆ بژمێری کرێتە نەخوب
نابت دو حەتا توێ وێنە پەرست — پێش وی یەك بت کو ژ وێنە خست
دەما ل سورەت مەیزێنێ چاڤێتە دونە — کو ژ چاڤا بهوری نورا وان رۆنە
نورا هەر دو چاڤا نکاری فەرق کەی — وەك زەلامی کو د نورا وی نەظەر کەی
دەه چراغ گەر د جهەکی حازر بت — هەر یەکەك دێ نە ب رەنگێ یا دیتربت
نکاری فەرق بکەی نورا هەر یەکی — گاڤا بنورا وێ روبێنی بێ شەکی

٦٨٠ گەر تو سەد سێڤ و سەد ئاڤا بژمێرینی سەد نامینت بتە یەك وەختێ بگڤێشینی
د مەعنا پشك ئەعداد نینە د مەعنا تەجزیە و ئەفراد نینە
یەكەتیا یاران گەلیار خوەشە دوڤ مەعنا بكەڤە وێنە سەركەشە
وێنەیێ سەر كەش بحەلێنە بروەنج دا ژێر وێ ببینی یەكەتی وەك گەنج
هەكە تو نەحەلێنی عنایە تێن وی بخوە حەلینت هەی دلێ من و مەولایێ وی
ئەو بخوە خوە نیشا دلان ددێ بخوە خەرقەیێ فەقیران د دروێ
ونبەسط بوین و یەك جەوهەر هەمی بێ سەرو بێ پێ بوین ئەو سەرهەمی
یەك گەوهەر بوین هەر وەكو ئافتاب بێ گرێ بوین و صافی هەر وەكو ئاب
چاخێ بسورەت هات ئەو نورا سرە بون ژمار وەك سیبەرێت كونگرە
كونگرە وێران كەن ب مەنجەنیق دا جیاوازی بچت ژ ناڤا ئەڤ فەریق
٦٩٠ شەرحا ڤێ من گۆتیە یەك بیەك لاكن دترسم دانە تەحست خاترەك
نوكتە وەك تیغێ تیژێ پولانە تو پاشڤە بازدە گەر تە نینە قەلخانە
بێ سپەر ئەوە پێش ڤی ئەلماسی كو ژ بڕینێ تیغ كەس نەناسی
ژ بڤی سەبەبی من تیغ كریە دكالۆخ داخوەهر خوان نەخوینت بئاخ و ئۆخ
ئەم هاتن لدوما هیكا داستان و ژ وەفاداریا كۆما راستان
كو ژ پاش ئەڤی پێشوای هەلسان جەم مەقامێ وی جێگرەك دڤیان

پەڤچونا ئەمیران د جێگریێ دە

یەك ئەمیر ژ وان ئەمیران پێشڤەچو پێش وی قەومێ وەفا ئەندیشڤە چو
گۆت هێ جێگرێ وی زەلامی ئەزم نایێ عیسا ئەزم و هەر ئەزم
ئەها ئەڤ طومارە دەلیلا منە كو ئەڤ نیابەت پاش ژ وی یا منە
ئەو ئەمیرێ دیتر ژ كەمین هات دەعوا وی عەینێ ئەو بو دخەلافەت
٧٠٠ ژ پاخلێ طومار دەرینا وەك هەمیا حەتا بەرهنگاری هەڤبون وەك جوهیا
وان ئەمیرانێ دیتر یەك ب یەك قەطار ل هەڤكێشان شیرێت ئاڤدار
هەر یەكی شیرەك و طومارەك بدەست كەتنە ناڤ هەڤ وەكە فیلێت مەست
هزاران سەد زەلامێ فەللا بون كوشتی حەتا سەرێت بری ل هەڤبون پشتی
خون هەركی مینا لهیێ ژ چەپ و راست ژهەوا گركێ غوبارێ هاتە ناڤەراست
طوڤێ فتنێت كو وی چاند بو دەرد و بەلا سەرێت وان كربو
گویزێت شكاندی و وان مەغز هەبو پاش كوشتن روحێ پاك نەغز هەبو

کوشـتن و مـرن کـو سـەر بـەدەنێ نەقـشە — مینـا هنـار و سـێڤا پەرچـق بـن مەرشـە
ئـەوا شـیرینە ئـەو بـو هنـاردانگ(١) — و ئـەوا کـو نخافتیـە نـەبو بلـی بـانگ
ئـەوا کـو بامەعنایـە خـوە پەیـدا بـو — و ئـەوا کـو رزیـە ئـەو رسـوا بـو
هەرە ل مەعنا بگـەرە ئـەی سۆرەت پەرست — ژ وێ کـو مـەعنا سـەر سـورەت پەرسـت
هەڤنـشین ئـەهلێ مـەعنا بـە حـەتا — هـەم عـەطـا پەیـداکی و هـەم ییـی فـەتا
جانێ بـێ مـەعنا دڤـی چـەندەکێ بـێ خـلاف — هەیـە وەکـە شـویرێ داری د غـلاف
حـەتا دغلافدایـە زۆری ب قیمەتـە — چـاوا هاتـە دەر بـۆ سـۆتنێ ئالـەتـە
شـویرێ داری نەبـە شـەر و جـەنگ — عـەول مەیزێنـە دا تـو نـەبی لـەنگ لـەنگ(٢)
گـەر دار بـت هـەرە دیـتر ب طـە لـەب(٣) — و هەکە ئەلماس بـت وەرە پـێش بـاطـەرەب(٤)
شـویرێ دزەرا دخانـا ئەولیایـە — دیتنـا وان بـۆ هـەوە کیمیایـە
زانایـان پێکڤـە هۆگۆتنـە هـەمین — هەیـە زانـا (رَحْمَـةً لِلعـالَمِینْ)
گـەر دێ هنـارێ کـری بکـرە یـا خەنـدان — دا ئـەو خەبـەرێ دانـێ بدتـە دەنـدان
هـەی موبـارەك کـەنێ وێ کـو ژ دەڤـێ — دل دیـار دکـێ وەك دورا د صـەدەڤێ
نـا موبـارەك کـەنێ وی لالـێ بـو — کـو ژ دەڤـێ رەشـاتی د دل بـو
هنـار بکـەن بـاغی خەنـدان دکـێ — سـوحبەتا مێرانیـێ ژ مێـران دکـێ
گـەر تـو کـەڤرێ تـاتێ بـێ و مەرمـەر — چـاخێ گەهـشتی خـودان دلـێ بـی گەوهـەر
مهـرێ پاکـان د ناڤـا جـان نـشان — دل نـەدە ئـیلا بڤینـا دل خوەشـان
نەچـە تاخـا بـێ هیڤیـا ئومێـد زۆرن — نەچـە لایـێ تـاریکیێ خورشـید زۆرن
دل تـە کێـشت لایـێ تاخـا ئـەهلێ دل — جەندەك تە کێشت لایێ حەبسا ئاڤ و گـل
ڤـی غـەزایـێ دل بـدە ژ هەڤـدلی — هـەرە پەیداکـە ئێقبـالێ ژ مـوقبلی

مەزناهیا صیفەتێ موصطەفا (سلاڤ لێبن) کو د ئنجیلێ هاتبو

بـو د ئنجیلـێ نـاڤی مـوصـطەفـا — ئـەو سـەرێ پەیغەمبـەران بـەحرا صـەفا
بـو نـاڤێ چـەك و شـکلێ وی — بـو نـاڤێ غـەزو رۆژی و ئـەکلێ وی
طـایفـا نەصـرانیان ب خـاترێ خێـرێ — دەمـا گەهـشتیێ ب وی نـاڤی درێـرێ
دراموسـان سـەر وی نـاڤێ شـەریف — رومـەت د دامـان بـوی وەصـفێ لـەطیـف

(١) هناردانگ – دەندکاهنارێ.
(٢) لەنگ – کولەك، محتەل.
(٣) بطەلەب – بلەز، داخوازکە.
(٤) بطەرەب – بکەیف خوشی.

دڤــێ فتنــا مــە گــۆتی کــو ئــەو گــروە ئــێمن بــون ژ فــتنێ پــر شــکوە
ئــێمن ژ شــەرێ ئــەمیران و وەزیــر د پــەناهێ نــاڤێ ئەحمــەد موســتەجیر
نەســلا وان ژی هــەم بــو زاڤ نــورا ئەحمــەد بــو هاریکــار د نــاڤ
و وی گراهــێ دیــتر ژ نەصــرانیان نــاڤێ ئەحمــەد دکــرن موســتە هــان
بــون رەزیــل و موســتەهان ژ فتــەن ژ وەزیــرێ شــۆم رای و شــۆم فــەن
هــەم دینێ وان تەڤلێهــەڤ بــو و حکمێ وان ژ بــەر طــومارێت خــوە هــر بــەیان
نــورا ئەحمــەد بڤــی رەنگــی یــاری کــر داکــو نــورا وی چــاوا نگەهــداریکر
نــاڤێ ئەحمــەد وەك دیــواری بــو حەصــین داکــو بــت ذاتــێ وی (رُوحُ الامِــینْ)

داستانا پادشاهێ جوهیێ د یتر، کو د ناڤبرنا دینێ عیسا خەبات دکر

پــاش ژ وی خــوین رێــژێ بــێ دەرمــان کــو بــەلا ژ وی وەزیــری کــەت نــاڤوان
شــاهەکێ دیــتر ژ نەســلا وان جوهیــا دهــلاك کرنــا قــەومێ عیــسا بــو پەیــدا
گــەر خەبــەر دڤێــت ژ ئــەڤێت دی خــروج بخوینــە ســورێ (و الــسَّماءِ ذاتِ الــبُرُوجْ)
عــادەت بــو کــو ئــەوەلین زارۆکــێ شــاهی دبــو ئــەو شــاە و جێگــرێ بــاڤی
هەرکەســێ ئــەو دان نەقــەنج ســنەتی بلایــێ ویڤــە نفــرین دبــارن هــەر ســاعەتی
یــێن قــەنج چــون و عــادەت مانەڤــە و ژ پیــسان ســتەم ونفــرین مانەڤــە
حەتا قیامــەتێ هــەرکێ جنسێ وی پیس بــت بێتــە وجــودێ دێ رومــەتێ وی پــیس بــت
رەە رەهــە ئــەڤ ئاڤــا شــیرین و ئــەڤ ئاڤــا شــۆر د نــاڤ خــەلکێ دە هــەبت تــا نــەفخی صــۆر
ژ قــەنجان رەیــە مــیراثــێ خــوەش ئــاب ئــەوا کــو مــیراثــە (اَوْرَثْنــا الکِتــابْ)
بــۆ نیــازا طــالبــا هەکــە تــو بفــەکری شــوعلێت ژ گوهــەرێ پەیغەمبــەری
گــەل گەوهــەران گــەرا ن بــو شــوعلە هــەم کــو ئــەوبو چــو وی لایــی شــوعلە
نــورا کولــەکێ لــدۆرا خــانی دگــەرێ ژ وێیــە کــو رۆژ بــرج بــبرج دگــەرێ
هــەر کەســی گــەل ســتێرەکێ بەرامبــەرە ژ ویــرە گــەل ســتێرا خــوە هەمبــەرە
گــەر تــالعــێ وی زوهــرە بــت د طــەرەب مــەیلا تــەمامی هەیــە و ڤــین و طــەلــەب
و هەکــە بــو مــەریخی یــێ خــوین رێــژ خــوو جــەنگ و بوختــان و قەرقەشــە پەیهــەڤرو
هــەمی ســتێرن لپــاش ســتێران کــو ئــیحتراق و نــەحس نــەبو دوان
یــێن دی دعاسمانێــت دیــترن بلــی ڤــان هــەفت عاسمانــا نــاڤترن
یــێن راســخ نــاڤ تــابێ ئــەنوارێ خــودا نــە بهەڤڤــە ماینــە و نــە ژ هــەڤ جــودا

هەركێ طالعێ وی بت ئەو نجوم ... نەفسا وی كافر شەوێ طە درجوم
خەشما وی نابت خەشما مەریخی ... مونقەلب سەر كەت بو بنكەتی وزیخی
نورا سەركەتی ئێمنە ژ نەقص و غەسەق ... ناڤ بەینا دو تلیایە نورا حەق
حەق بەلاڤكر ئەو نور سەرجانا ... موقبلان دهلانین بدامانا
وی ئەو نثارا نور پەیدا كر ... رومەت ژ بلی خودا راكر
هەركەسێ دامانا عشقێ نەبوە ... ژ وێ نثارا نورێ بێ بەشبوە
جُزْءْ بەرە و ئالیێ كوڵە ... عشقبازیا بولبولان دگەل گولە
رەنگێ گایی ژ دەرڤەیە هەر ... یێ زەلامی ژ هناڤایە سۆر و زەر
رەنگێت خوەشك ژ دەنا صەفایە ... رەنگێ كرێتا ژ رەشا ڤا جەفایە
(صِبْغَة الله) ناڤێ وی رەنگێ لەطیف ... (لَعْنَةُ الله) لوی رەنگێ كەثیف[1]
ئەوا كو ژ دەریا بو دێ چتەڤە دەریا ... ژ وی جهێ كو هاتی ئەوە ژێرە جا
شایێ قەوی ژ سەر كو رێ دكەڤێ ... و ژ جەندەك جانێ ڤین رێ دكەڤێ

ئاگركرنا پادشاهێ جوهی و دانینا صەنەمی ل جەم ئاگری، كو هەر كەسێ ژێرە كورنش بكەت ژ ئاگرخەلاس دبت

وی جوهیێ صەك ببینە چ دانی نەقش ... بوتەك ئانی دانی جەم ئاتەش
نەجاتە كوئەوێ بۆڤی بتی سجود بینێ ... وهەكە نەینێ د دلێ ئاگردە رووینێ
چونكی سزایێ ڤی بُتی نەفسا وینە بو ... ژ بتێ نەفسا وی بتەكی دیتر بو
دایكا بتا بتێ نەفسا هەوەیە ... ژ وێ كو ئەو بت ما رەو ئەڤ ئەژدەهەیە
بەرو ئاسنە نەفس، و بُت شەرار ... ئەو شەرار ژ ئاڤێ دگرێ قەرار
بەرو ئاسن ژ ئاڤێ كەنگی دسەكنن ... ئادەمی گەل ڤان دوا كەنگی ئێمنن
بت رەشاڤە دسەویلكە ... نەفس بۆ رەشاڤێ كانیكە
ئەو بتێ كو لایی مینا هیا رەشاڤە ... نەفسا بتكەركانیا پرئاڤە
دێ شكێنت سەد سەویلكا یەك كوچە سەنگ ... وئاڤا كانیێ بەرەلاكەت بێ درەنگ
بت شكاندن سەهلدبت قەنج سەهل ... سەهل دیتنا نەفسێ جەهلە جەهل
دڤێت سورەتێ نەفس پەیداكی ئەی كورك ... داستانا دوزەخێ بخوینە بهەفت دەرك
هەر نەفس مەكرەك و هەر مەكرەك ژ وان ... سەد فرعون خەنقینە دگەل فرعەونیان

---

(١) كەثیف – چەپەل، چڤێر، پیس.

خوە ب لایێ خودایێ موسی و موسی ڤەبکێشە ئاڤا ئیمانێ ژ فەرعەونی نەرێژە
دەست باڤێژە ئەحەد و ئەحمەدی خوە نەجاتکە ژ نەفسا بو جەهلا گدی

ب ئاخڤتن هاتنا زارۆکی د ناڤ ئاگر و هاندانا خەلکێ دهاڤێتنا ئاگری دە

وی جوهی ژنەك دگەل زارۆکێ ئانی پێش وی بتی جەم ئاگردانی
زارۆك ژ وێ ستاند و هاڤێتە ناڤ ئاگر ژن ترسا و دل ژ ئیمانێ ڤەگر
ڤیادا ئەو سەجدە بینت پێش بت وی زارۆکی گازی کر کو (اِنِّي لَمْ اَمُتْ)
وەرە ناڤ ئەی دایێ لڤێرێ ئەز خوەشم گەرچ درەنگ ناڤ ئاتەشم
ژ پشکا پەردێ ئاگر چاڤ بەندە ئەڤ رەحمەتە دەست ژ وێ بەردە
وەرە ناڤ دایکێ ببینە بورهانێ حەق دابینی رابوارا خاصانی حەق
وەرە ناڤ بنێرە ئاڤا ئاگر میناك ژ دنیایەکێ کو ئاگرێ وێ ئاڤە میناك
وەرە ناڤ ئەسرارێ ئیبراهیم بین کو د ئاگر پەیدا کر سەرڤ و ئاسمین
مرن من ددیت گاڤا ژ تە دەرکەڤم زۆر ترسام کو ژ تە دێ کەڤم
چاوا تە زام نەجاتبوم ژ زندانا تەنگ د دونیایەکە خوەش هەوا و خوەشك رەنگ
نوکە من جیهان وەکە رەحم دیت چونکی ئەڤ ئارامی د ڤی ئاگری من دیت
دڤی ئاگری من دیت عالەمەك ذەرە ذەرە دویدە عیسا دەمەك
نە کو جیهان نینە شکلە و ذاتە و ئەو جیهانە، شکلێ بێ ثباتە
وەرە ناڤ دایێ بحەقێ مادەری بینەکو ئەڤ ئاگر نینە ئاگری
وەرە ناڤ دایێ کو اقبال هاتەڤە وەرە ناڤ دایێ دەولەت ژ دەست نەدەڤە
قودەرتا وی صەیی تە دیت وەرە ناڤ دا قودرەتا خودێ ببینی دگاڤ
ژ رەحمەت ئەز دکێشم لنگێ تە کو ژ کەیفا خوە دکێشمە جەنگی تە
وەرە ناڤ گازی ژی بکە دیترە سفرا مێهڤانیا خودێ د ناڤ ئاگرە
وەرنە ناڤدە ئەی موسلمانان هەمو بلی ڤێ شیرینێ ئەو عەدبە هەمو
وەرنە ناڤدە پێکڤە پەروانەوار د ناڤ ڤێ پشکێ کو هەیە سەد بهار
گازی دکر د ناڤ وان کۆمەك پر دبو جانێ خەلکان ژ هەلهەلە
پاش ژوێ خەلکێ خوە بخوە دهاڤێتن د ناڤ ئاگردە بدیلان مێروژن
بێ وەکیل بێ کێشان ژ ڤینا دوستیە ژ وێ کو شیرین کرنا هەر تەحلی ژویە
ئێدی وان عەوانا رابونە رێگری دا خەلك خوە نەهاڤێژ نە ئاگری
ئەو جوهی بو رورەش و خەجل بو پەشیمان ژ ڤێ یەکێ نەخوەش دل

کو د ئیمانێ خەلك عاشقتر بون — د فەنایێ جسمی صادق تر بون
مەکرێ شەیتان هەم دوی پێچا شوکر — دێو هەم خوە روورەش دیت شوکر
ئەوا کو د مالی برویێ کەسی — کۆم بو درومەتێ وی ناکەسی
ئەوێ نکو جلکێ خەلکێ د دراند ژ دل — یێ وی هاتە دراندن ژ ناڤ پێسیر ومل

دەڤ خوار مانا وی زەلامێ ناڤێ پەیغەمبەر (درود لێ بن) بنەباشی هێنای

وی دەڤ خوەهری کر و ژ بێ طەڤزی خوەند — ناڤێ ئەحمەدی، دەڤ خوەهر بو بەند
دیسە هات گۆت ئەی موحەمەد ل من ببورە — ئەلطافێ علمێ (مِنْ لَدُنْ) ل تەنەدورە
من بێ طەڤزی ل تە دکر ژنزانی و جەهل — ئەز بوم بێ طەڤزییێ رە مەنسوب و ئەهل
چاخێ خودێ ڤیا پەردا کەسی بدرێ — مەیلا وی د طەعنە دانا پاکا دبرێ[1]
دەما خودێ ڤیا کو بنخێڤێ عەیبا کەس — کێم دهاڤێژێ د عەیبا مەعیوبا نەفەس
گاڤا خودێ ڤیا کو بمە یاری کەت — دێ مەیلا مە بجانیێ زاری کەت
ئەی خوەسکا چاڤەکی کو ئەو گریایێ ویە — ئەی پاشا دل کو ئەو پژیایێ ویە
دوماهیکا هەر گری ئاخر خەندەیە — مرۆڤێ دوماهیك بین پیرۆز بەندەیە
هەر جهێ ئاڤ لهەرکە شینکاتی لێ یە — هەر جهێ رۆندك رێژە رەحمەت لێ یە
ببە وەك دۆلابێ نالان چاڤ تەر — دا ژ صەحنا جانت شینبت خُضَرْ
تە رۆندك ڤێت رەحم کە ل رۆندك رێژ — تە رەحم ڤێت لسەر ضەعیفا رەحم برێژ

عیتابکرنا پادشاهێ جوهی ل ئاگری

شاه رو ب ئاگر کر کو ئەی توندخۆ — ئەو جیهان سۆژا طەبیعیا تە کو[2]
چاوا ناصۆژینی چ لێهات خاصیەتا تە — یا ژ بەختێ مە بو دیتر نیەتا تە
تو ل ئاگر پەرستی قەط نابهوری — ئەوێ کو تە ناپەرێسێ چاوا لێ دبوری
چ جارا ئەی ئاگر تو نەصابری — چونکی نا سۆژئێنێ نە قادری
ئەڤ عەجێبە چاڤگرتیە یاهۆشبەند — چاوا نا شەوطینی ئاگرێ پێت بلەند
کەسێ ل تە سحر کریە یاشمیایە — یا خلافا طەبعێ تە ژ بەختێ مایە
ئاگری گۆت هەر ئەز ئەوم ئاگرم — وەرە ناڤ دا تو ببینی گورگورم
طەبعێ من نەگهوریە و عونصرم — شویرێ خودێمە و بدە ستورێ دبرم

(١) دبرێ – دبێ.
(٢) کو – کانی.

بەدەریزانیێ سەبیێت تورکمانا　　دوڤهەژینکریە پێش مێهڤانا
و هەکە خەریب بدەریزانکیێ ببورت　　ژ سەیی بینی کو ئێرشا شێرا دکت
ئەز ژ سەی کێمتر نینم د بەندگی　　حەق ژ تورکی کێمتر نینە د زندگی
ئاگر ئەگەر طەبعەت غەمگین کەت　　شەوا طاری ژ ئەمریێ پاشاییێ دین کەت
ئاگر ئەگەر طەبعەت شادی بدیێ　　دویدە شادیا پاشاییێ دین ددیێ
چاوا کو تە غەم دیت تو ئیستغفار کە　　غەم ب ئەمریێ خالق هات کار کە
هەکە بڤێت غەم بخوە بت شادی　　عەینیێ پێگرێدایی بتە ئازادی
باو ئاخ و ئاڤ و ئاگر بەندەنە　　گەل من و تە مرینە گەل حەق زندەنە
پێش حەق ئاگر هەمیشە ب پیاڤە　　هەر وەکو عاشق رۆژ و شەڤ ئی ب چاڤە
کەڤر ل ئاسن بدی هەلتە پیێ دەرڤە　　هەم ب ئەمری پیێ دانت دەرڤە
ئاسن و کوچ ستەم بەرهەڤ نەژەن[1]　　کو ئەڤ دو دیێ زێن وەك مێر و ژن[2]
بەر و ئاسن بخوە سەبەب هات ئەما　　تو ل بلندتر مەیزێنە ئەی مەرد هەما
کو ئەڤی سەبەبی ئەو سەبەب ئانی دیار　　بیێ سەبەب کەنگیێ بو سەبەب چ جار
ئەو سەبەب کو ئەنبیارە رێەرە　　ئەو سەبەب ژ ڤی سەبەبی بەرتەرە
ئەڤ سەبەب ب وی سەبەبیرە عامل کەت　　جارنا ژی بیێ بەرو عاطل کەت
ئەڤ سەبەب مەحرەم هات بۆ عەقلا　　و ئەو سەبەبن مەحرەمیێ ئەنبیا
ئەڤ سەبەب چالبو بتازی[3] بێژە رەسەن　　دڤیێ چالیێ ئەڤ رەسەن[4] هات بفەن
گەر هانا دۆ لابیێ وەریس کرە علەتە　　چەرخ گەراندنرە نەدیتن زەلەتە
ئەڤ وەریسکێن سەبەبا د جیهان　　هان و هان ژ ڤیێ چەرخا سەرگەردان نەزان
دیار بی روت و سەرگەردان وەکی چەرخ　　دانە سۆژی تو بێمە ژی وەکی مەرخ[5]
با دبیێ ئاگر ژ ئەمریێ حەق　　هەر دو سەرمەست هاتن ژ ئەمریێ حەق
ئاڤا حلم وئاگریێ خەشم ئەی بسەر و چاڤ　　هەم ژ حەق بینی کو ڤەکەی چاڤ
گەر نەگهابا تە ژ خودیێ جانیێ باد　　کەنگی فەرق کربا ناڤبەینا قەومیێ عاد

---

(١) نەژەن – لەڤنەدەن.
(٢) ژەن – ژن.
(٣) تازی – عربی.
(٤) رەسەن – وەریس، حبل.
(٥) مەرخ – احمق، دهن.

داستانا بایی، کو د زەمانێ هود (درود لێ بن) قەومێ عاد ژناڤبر

هود ل هاویرێ مؤمنان خەتەك كێشا
بادنەرم د بو ل وێ دەرێ كو دگها

هەركێ ژ وێ خەطێ دەرڤەبون پێكڤە
پارچە پارچە دكەتن ژ هەوا

هەروەسانێ شڤانێ پیر دكێشا
هاویر دۆرێ كەرییێ پەزی خەط جودا

چاوا دبو ئین وەختێ نەماز
دا گورك ل وێرێ نەكەت تورك تاز[1]

هیچ گوركەك نەدچو وێدەرێ
كو میهەكێ ببەت یا یەكێ بدرێ

باد زێرەڤانێ گورگ و زیرەڤانێ پەزی
دایرە یا مەردێ خودایە سنجا رەزی[2]

هەر وسا بادێ ئەجەل گەل عارفان
نەرم و خۆشە وەك نەسیمی بوستان

ئاگری ددان ل ئیبراهیمی نەدا
چونكی بژارتیێ خودێ بو چاوا لێدەدا

ژ ئاگرێ شەهوەت نەترسان ئەهلێ دین
یێن دیتر برە تا بنێ زەمین

شەپۆلا دەریا چونكی فەرمانا خودێ راكر
ئەهلێ موسی ژ قوبطیا زو ناسكر

چاوا فەرمان گها ئاخا قارون
بزێر و تەختێ ویڤە كر سەرنخون

ئاڤ و قور چاوا ژ دەمێ[3] عیسا چەری
پەر و چەنگ ڤەكر بو طەیرك فری

تەسبیحێت تە نە هلما ئاڤ و گل
بو طەیركێ بەحەشتێ ژ پفاراستا دل

نەعەجێبە گەر جهێ سۆفی بت ببها
جسمێ موسی ژ كلۆخەكی بو دیسا

پێ طەڤزی وانكاركرنا پاشای جوهی و قەبول نەكرنا نەصیحەتا خاصێت خوە

ئەڤ عجایبە دیت وی پاشایێ جوهی
بلی پێ طەڤزی و ركانێ نە كروی

ناصحا گۆتن ژ حەد نەبوران
پێرها[4] پەڤچونێ ئەوەندە مەران

دەستێ ناصحا گرت و بەندكر
ستەم پەطرۆمە د پەیوەند كر

بانگ هات كو كار گها ڤێدەرێ
خوە بگرە ئەی سەگ كو قەحرا تدەرێ

پاش ژ وێ پێتا ئاگری چل گەزا
دایرە كرو جوهی وەرگرت سزا

ئەسلێ وان ژ ئاگر بو ئیبتدا
بلایێ ئەسلێ خوە ڤە چون ئینتها

هەم ژ ئاگر زێدە بون ئەو فەریق
جوزء هەمی لایێ كو ل هاتە طەریق

ئاگر یبون مؤمن سۆژ و بەس
ئاگری ئەو بخوە سۆتن وەكە خەس

ئەو كو بوە (اُمُّهُ اَلهاوِیە)
هاوِیە هات ژویرە زاویە

---

(١) تورك تاز – حەملە، ئێرش، هجوم، شبێ درندیا توركا ل سەر جیرانا.

(٢) سنج – پەرژان.

(٣) دەمی عیسا – پفا وی، هلما وی.

(٤) پێرها – مەركەب، حەیوانا سواربونێ.

دایکا زارۆکی هەر داخوازێ ویە — هندی ئەسلە ژ فەرعا رازیە
ئاڤ د برکێدە هەکە ئی زندانیە — با وی ڤەد پەشینێ کارێ کانیە
ئازادکی دبت حەتا مەعدەنا وی — پچك پچك دا نە بینی برنا وی
ئەڤ نەفس جانێت مە هەر وەسان — پچك پچك د دزێ ژ حەبسا جهان
تا اِلَیْهِ یَصْعَدُ اَطْیابُ الکَلِمْ — صاعِداً مِنَّا اِلی حَیْثُ عَلِمْ
تَرتَقِي اَنْفاسُنا بِالْمُتَّقی — مُتْحِفاً مِنَّا اِلی دارِ البَقا
ثُمَّ تَأتِینا مُکافاتُ اَلمِقالْ — ضِعْفَ ذاكَ رَحْمَةً مِنْ ذِي الجَلالْ
ثُمَّ یُلْجِینا اِلی اَمْثالِها — کَي یَنالَ اَلعَبْدُ مِمَّا نالَها
هکَذا تَعْرُج و تَنْزِلُ دایِما — ذافَلا زلتَ عَلَیْهِ قایِماً
ب کوردی بێژم ئانکو ئەڤ ڤەکێش — ژ وی ئالی تێت کو ئەو هاتیە پێش
چاڤێ هەر قەومەکی ب لایەکیڤە مایە — کو ئەو لایە یەك رۆژێ ذەوق رەڤایە
ذەوقا جنسی ژ جنسێ خوە یە یەقین — ذەوقا جزئی ژ گولێ خوەیە ببین
یا بەلکو ئەو قابلێ جنسی بو — چاوا پێڤە نوسا جنسێ وی بو
مینا ئاڤ و نان کو جنسێ مە نەبو — بو جنسێ مە و ل مە زێدە بو
نەقشێ جنسیەت نینە ئاڤ و نان — ژ ئیعتبارا دوماهیکێ ئەوی جنس بزان
هەکە ژ غەیری جنس بت ذەوقا مە — بەلکو ئەو مینا کبت لجنسێ مە
ئەو کو میناکە بت عاریەت — عاریەت باقی نامینت عاقبەت
گەر ذەوقا مورغێ هات ژ فیتکێ — وەختێ جنسێ خوە پەیدا نەکر فردکێ
گەر ذەوقا تێهنی هات ژ سەراڤ — گاڤا گها دوێ رەڤت پەیدا کەت ئاڤ
گەر بێ پارە خوەش دبن ژ زێرێ قەلب — بەلێ ئەو رسوا دبێ دخانیێ ضەرب
دا زێر کۆمکرنا تە ژ رێ تە دەرنەکت — دا خیالا خوەهرا تە، تە چال نەکت
ژ پەرتوکا کەلیلێ[1] گوهبدە ڤێ داستانێ — وێ داستانێ طەلەبکە ژ دارستانێ

بەیانا تەوەکول وتەرکا خەباتا گۆتنا نێچیرا بۆ شێری

کۆمەلەکە نێچیرا دنەوالە کێدە خوەش — بو بون ژ شێری دکەشمە کەش
هندی کو ئەو شێر ژ کەمین دەرد بو — ئەو پاوان سەرهەمیانا خوەشەکر بو

(١) کەلیلێ – کتێبا کەلیلە و دمنە. ئانکو پەرتوکا: روڤی و چەقەك. << ابن اوی >>

ئەو هاتن پێکڤە حیلە ل شێر کرن　　کوژ وەظیفا مە زکێ تە تێر کرن
بلی وظیفە د پەی نێچیرێ نەکەڤە　　دا ئەڤ گیا لمە تەحل نەبتە ڤە

بەرسڤدانا شێری ژنێچیرارە و فایدەیێ خەباتکرنێ

گۆت بلا نێ هەکە وەفا ببینم نەمەکر　　من گەلەك مەكر دینە ژ زەید و بەکر
ئەز هلاکێ حیلە و پێلیت مرۆڤامە　　ئەز برینداریێ پێڤەدانا دوپشك و مارامە
نەفسا مرۆڤا ژ هناڤم دکەمینە　　ژ هەمی مرۆڤا پیستر دمەکر وکینە
گوهی (مَنْ لایُلْدَغُ المُؤْمِنُ) سەحکر　　پەیڤا پەیغەمبەری بجان و دل قەبولکر

تەرجیح دانا نێچیرا تەوەکول رە سەر خەباتکاری

پێکڤە گۆتن ئەی حەکیمێ باخەبەر　　(اَلحَذَرُ دَعْ لَيْسَ يُغْنِي عَنْ قَدَرْ)
د حەذەر مانەڤە شۆر وشەرە　　هەرە تەوەکولکە، تەوەکول چێترە
گەل قەضا پەنچێ باڤێ هەی توند و طەنگ　　دا قەضا هەم گەلتە نەکەڤی شەر و جەنگ
پێتڤیە مرۆڤ بمریت پێش حوکمێ حەق　　دابرین نەهێتن ژ رەب ئەلفە لەق

تەرجیح دانا شێری ژ خەبات و کار رە لسەر تەوەکول و تەسلیمبونێ

گۆت ئەرێ گەر تەوەکول رێیەرە　　ئەڤ سەبەب هەم سنەتا پەیغەمبەرە
پەیغەمبەر گۆت بدەنگێ بلەند　　گەل تەوەکولێ چوکا حێشترێ ببەند
رەمزا (اَلْكاسِبْ حَبِيبُ الله) بگوهبە　　ژ تەوەکولێ د سەبەب رێگر نەبە

تەرجیح دانا نێچیرا ژ تەوەکول رە سەر ئیجتهادێ

قەومی گۆتیێ کو کارێ ژ ضەعفا دل　　بزانە پاریێ حیلانە نە ژ شیانا مل
نینە کەسبەك ژ تەوەکولێ چێتر　　چیە ژ تەسلیمبونێ مەحبوبتر؟
زاف درەڤن ژ بەلا بلایێ بەلا　　زۆر بازددن ژمارى بلايێ ئەژدەها
ئینسانی حیلەکر و حیلا وی داڤدار بو　　ئەوا کو جان دحەسباند خوین ڤە خوار بو
دەرگەهـ دگرت و دوژمن ئێ دخانی بو　　حیلا فرعەونی ژ ئەڤێ داستانێ بو
هزاران صەد زارۆك کوشت وی بکینێ　　و ئەها ئەو کو د خانی دە لەیزینێ
چونکی دیتنا مە گەلەك دەردە دارە　　هەرە دینا خوە گۆریکە ددینا دیندارە
دینا مە بدینا وی (نِعْمَ اَلعَوضْ)　　پەیدا کەی د دینا ویدە (کُلَ غَرَضْ)

حەتا زارۆك خوە نەگرێ و نەلڤلڤێ   سوار نابت بلی قۆلیکا باڤێ
دەما دەست و پێ درێژ کرن و هۆڤە هۆڤە چو   کەفتە نەخۆشیا و دکۆرتە چال ڤە چو
جانێت خەلکێ پێش ژ دەست و پیا   دفرین ژ وەفا د ناڤ صەفا
چونکی بئەمرێ (اِهْبِطُوا) بون پەردە پۆش   بونە حەبسا قەهر و حرص و کەیف خۆش
ئەم عیالێ حەصر نینن و شیر خواز خواه   گۆت (اَلْخَلْقُ عِيَالُ لِلاِلِهْ)
ئەها ئەوێ کو ژ عەسمانا باران د دێ   هەم دشێت کو ژ رەحمەت نان بدێ

دیسانێ شێرخەباتکرن ل سەر تەوەکولێ تەرجیح ددێ

شێر گۆت بەلێ، بەلام ئەو خودایە   سێلمەك پێش پێت مە دانایە
پێتڤیە پێپەل پێپەل هەرێ سەربانی   ل ڤێرێ جەبریبون ئەڤ نەدزانی
تە پێ هەیە چاوا تو خوە دکی لەنگ   تە دەست هەیە چاوا تو دڤەشێری چەنگ
گاڤا ئاغای بێر دا دەست کۆلە[1]   بێ زمانی زانی ئانکو بوێ بکۆلە[2]
دەست هەر وەك بێرێ ئیشارەتێت وینە   ل دوماهیك هزرکرن عبارانێت وینە
هەکە ئیشارەتێت وی نەدانی سەرجان   د وەفایا وێ ئیشارەتێ دێ دەی جان
زۆر ئیشارات دنە تە ئەسرارە   باری هەلگرە ژ نو دە تە کارە
حاملی دێ تە کەتە مەحمول   قابلی دێ تە کەتە مەقبول
قابلێ ئەمرێ وی دێ قابل بت   وەصل بڤێ پاش ژ وێ دێ واصل بت
سەعیا سۆپاسا نعمەتا وی قودرەت بو   جەبرا تە ئینکارا ئەو نعمەت بو
شوکرا قودرەتێ قودرەتا تە زێدە کەت   جەبرنعمەتێ ژ دەستێ تە دەرکەت
جەبرا تە نڤستن بوە د رێکێ نە رازە   حەتا نەبینی وی جهی د جهی نە رازە
هێ ئەی جەبری نەنڤە بێ ئیعتبار   بلی بنۆێدا را فێکی دار
بەلکو چقا ڤەهە ژینت هەر لەحظێ باد   بەرسەرێ نڤستی برێژت فێقی و زاد
هندی جەبرە رازانە و ناڤ رێگرە   طەیرکێ گرتی کەنگی شێت بفرە
و هەکە ژ ئیشارتێن وی لێ لا ددەی   خوە زەلام دهژمێری چاوا لا ددەی
ئەڤ چەند عەقلێ کو هەی ون بێ[3]   سەر کو عەقل ژ وی فری دوڤ دبێ

---

(١) کۆلە – عەڤد، بەنی، نوکەر، خولام.
(٢) بکۆلە – عەردێ بکێلە، سەر و بنکە.
(٣) ون بێ – وندا بێ.

ژ وێیا کو بێ شوکری شۆم و کۆرە — بێ شوکری دبێ د ناڤ ئاگرە
گەر تەوەکولێ دێ کەی دکار کە — پاش کارکرنێ تەکیە سەر جەبارکە

دیسانێ نێچیرا تەوەکول ل سەر خەباتێ تەرجیح دا

پێکڤە گەل وی کرنە قێرو هەوار — کا ئەو حەریسێت سەبەب داینە کار
سەد هزار هزار ژ مێرو ژن — پا چما مەحروم مانەڤە ژ بن
هزاران سەد قەرن ژ دەستپێکا دنێ — دەڤ وەك ئەژدەها ڤەکرنە دا بگەهنێ
زۆر حیلە کرن وێ کۆمەلا زانا — کو چیا ژ بنرا بو ژ وان حیلە ڤانا
وەسفێ حیلێت وان کر (ذوالجلال — لِتَزُولَ مِنْهُ اَقْلالُ الجِبالْ)
کو بلی وی قسمەتێ کو چوی د ئەزەل — روی نە دانەڤە ژ هزر و فکر و ژعەمەل
پێکڤە کەتن ژ تەدبیر و کار — بەس کار ما و حوکمێ کردگار
کەسب بلی ناڤەکی نەزانە ئەی ناڤدار — خەبات بلی وەهمەکێ نە هزرینە ئەی عەیار

مەیزاندنا عزرائیلی ل زەلامەکی و رەڤینا وی زەلامی بۆ دیوانخانا سولەیمانی (درود لێ بن) و بەیانا چێتریا تەوەکولێ ل سەرخەباتێ و کیمیا فایدەیێ خەباتێ

خوەش مێرەکی تێشتگاهەکێ ببازدان — گهاکوچکا دادا سولەیمان
ژ غەم رویێ وی زەرو دولێڤرەش قەمەر — ئێدی سولەیمان گوت چ بوە برادەر
گۆت عزرائیلی وەسانێ ل من مەیزاند — کو ژ کین و غەزەب هناڤم قەتاند
گۆت هێ نوکە چ دخوازی دێ بێژە — گۆت ئەی جان پەناه بۆ بایی بێژە
دا من ژ ڤێدەرێ ببتە هندستانێ — بەلکی عزرائیل رێ خەلەتکێ بمن نەزانێ
نەکو خەلك ژ بەلەنگازی درەڤن — ئەوان پاریێ حرص و هیڤیا ددەڤن
ترسا بەلنگازی وەك وێ داستانێ یە — کو حرص و خەباتا وی ل هندستانێ یە
فەرمان دابایی دا کو ئەوی ببەز — ببەتە نێڤەکا هندستانێ بلەز
رۆژەکێ دیتر وەختێ کۆچك و گهان — ڤێجا گۆتە عزرائیل سولەیمان
ژ بەر چی بتورەی لوی موسلمانی مەیزەکر — حەتا تە ئەو ژ مال و حالا ئاوارەکر
گۆت من ژ تورەیی کەنگی لێکریە طەنگی — ژ تەعەجوب من ئەو دیت رێوەنگی
کو خودای ئەمرکر ئەڤرو بستان — جانێ وی تو ل هندستان
ژ عەجەب من گۆت گەر ژێرە سەد پەرە — ئەو ناگەهێتە هندستانێ دورترە

هـــەمی کـــارێ جیهـــانێ بڤـــی رەنگـــی بێنـــە بکــــە قیــــاس و چــــاڤا ڤەکــــە ببینــــە
ئـــەم ژ کـــێ بـــرەڤن ژ خـــودای موحالـــە ئـــەم ژ کـــێ بـــرەڤینن ژ حـــەق وە بالـــە

دیسانێ شێری خەبات ژ تەوەکولێ چێتر
زانی و سودێ خەباتێ دگەل بەیانکرنێ

٩٧٠ شـــێر گـــۆت وەیـــە بـــەلێ هـــەم بـــبین خــــــەباتێن ئـــــــەنبیا و مــــــــۆمنین
حـــەق تـــەعالی خـــەباتا وان راســـت کـــر ئـــەوا کـــو دیـــتن ژ جـــەفا و گـــەرم و سـر[1]
حیلێـــت وان پێکڤـــە حـــال هـــات لـــەطیـف (کُـــلُ شَـــئٍ مِـــنْ ظَرِیـــفٍ هُـــوَ ظَرِیـــفْ)
دا ڤێـــت وان مـــورغێ گـــەردونی گـــرت نەقـــصێ وان پێکڤـــە زێـــدە بـــونی گـــرت
ب خەبتـــە حـــەتا دکـــاری ئـــەی بـــرا د رێکــــــا ئــــــــەولیا و پەیغەمبــــــــەرا
نابـت خـەبات لـەپ هاڤێـتین گـەل قـەضـا ژ وێ کـــو ئەڤـــە ژی ســـەرمەدانی قـــەضـــا
ئـــەز کـــافرم گـــەر زیـــان کریـــە کـــەس د رێکـــا ئیمـــان و طـــاعـــەتی یـــەك نەفـــەس
ســەر نــەی شکەســتیە ئــەڤی ســەری نەبەنــد یـــەك دو رۆژا خەباتکـــە بـــاقی بخەنـــد
خەراب حالی کـو کەفتـە لـەفتا دنیـا بکـەی قەنج حـالی کـو کەفتـە لـەفتا عوقبـا بکـەی
حیلێـــت دکەســـبا دنێـــدە ســـەر بـــارن حیلێـــت د تـــەرکا دنێـــدە زێـــر دبـــارن
٩٨٠ مـــەکر ئـــەوە کـــو زینـــدانێ کـــون بکـــێ ئەوێ کو کونێ بگرێ ئەو مـەکرێ ساردکێ
ئـــەم زیندانینـــە و ئـــەڤ جیهـــان زیندانـــە زینــــدانێ کونکــــە مەخــــسەد بەردانــــە
دونیـــا چـــیە ژ خـــودا غافـــل بـــون بـــێ قومـــاش و زیـــڤ و میـــزان و ژنبـــون
مـــال کـــو ژ پـــشکا دیـــنی بـــت حـــەمول (نِعْـــمَ مـــالُ صـــالِحٌ) گۆتیـــە رەســـول
ئـــاڤ د ناڤـــا کەشـــتیێ هلاکـــا کەشـــتیە ئـــێ دبـــن کەشـــتیێ پـــشتیڤا نـــا کەشـــتیە
چـــونکی مـــال و ملـــك ژ دل ڤـــەرۆت ژ وێ ســـولەیمان خـــوە بلـــی فـــەقیر نـــەگۆت
ســـەویلکێ ســـەر گرتـــی چـــو بـــن ئـــاڤێ ژ دلـــێ تـــە ژی بـــا هـــات ســـەرئاڤێ
بـــایێ فـــەقیری هەکـــە د بـــاطـــن بـــت ســـەر ســـەرێ ئاڤـــا جیهـــانێ ســـاکن بـــت
گـــەرچ ئـــەڤ جیهـــان پێکڤـــە مـــولکێ ویـــە مولـــك د چـــاڤێ دلـــێ وی نـــە چـــیە
ڤێجـــا دەڤـــێ دلـــی بگـــرە و موهرکـــە ژ بـــاگێرا (مِـــنْ لَـــدُنْ) وێ پـــر کـــە
٩٩٠ جەهـــد حەقـــە و دەوا حەقـــە و دەرد مـونکر دانکـا را خـەباتا وی خـەبات کـەرد

(١) سر – سەرما.

سەلماندنا چێتریا خەباتێ ل سەر تەوكولێ

ژ ڤێ رەوشی گەلەك دەلیل گۆتن شێر   كو ژ بەرسڤا وێ جەبریبون تێر
روڤی و مامز[1] و كیڤرۆشك و شغال[2]   جەبر هێلان و كەتنە قیل و قال
زۆر پەیمان گرێدان شێری گەل وان   كو دڤێ بەیعێدە نابینت زیان
پشكا هەر رۆژا وی بێتە ڤەبێ ضەرەر   حاجەتا وی نابت داخوازەكە دیتەر
رۆژ رۆژ قورعە ل هەر كەسی كەتبانە   بلایێ شێریڤە دكەتە بازدانە
چاخێ ئەڤ گەر گها كیڤرۆشكێ بدۆر   كیڤرۆشكێ كر هاوار هندە زۆر و جۆر

قەلبالغا نێچیرا سەرێ كیڤرۆشكێ دە چمانێ چونا جەم شێری تاخیردكی

قەومی گۆتنێ كو چەندین جارا مە   جان فدا كریە د عەهدو وەفا
نەبە سەبەبێ خرابیا ڤیانامە ئەی عەنود   دا شێر تورە نەبت هەرە هەرە زود

بەرسڤا كیڤرۆشكی بۆ نێچیرا

گۆت ئەی دۆستان موهلەت بدنە من   دا بحیلێت من ژ بەلا دەركەڤن
دا جانێ هەوە بحیلا من بمینت د ئەمان   ئەڤ میرتە بمینت بۆ زارۆكان
پەیغەمبەرێ هەر ئومەتەكێ د جیهان   پشترە دگۆتن موخلصیا وان
كو ژ رێكا فەلەكێ دەركەڤە چاڤ بوە   د بەرێخوەدانێ وەك بیبۆكی پێچای بوە
مرۆڤێ وێ وەك بیبۆكی دیتن هویر   دمەزناتیا بیبۆكی ل كەس بو تەدبیر

ئعتراضا نێچیرا ل سەر پەیڤا كیڤرۆشكێ

قەومی گۆتنێ كو ئەی گوهمەزن   تو تەما خوەیی خوە نەكە بزن
ما ئەڤ چ ڤرە كو ئەڤە ژ تە چێتران   چ جارا نەئینانە نە ناڤ خاطران
گەل خوە موعجبی مە قەضا ل پەیە   وەرنە ئەڤ كەنگی لایقێ تەیە

بەرسڤا كیڤرۆشكێ ژ نێچیران رە

گۆت ئەی دۆستان خودای الهامەم دا   بۆ ضەعیفەكی رەئیەكە قەویدا
ئەوا كو خودێ نیشا مێشا هنگڤدای   ئەو بشێر و كەرێ كیڤی نەدای

(١) مامز – ئاسك، خەزال.
(٢) شغال – توریك، بعەرەبی: ابن اوی.

مالمالکـــا چـــێکەت پـــر ژ حـــەلاوا طـــەر   خـــودا پـــێ دا زانـــین و ژێـــرە ڤـــەکر دەر
ئـــەوا کرمـــێ هەڤریـــشم ژ خـــودێ زانـــی   ب وی رەنگـــی هـــیچ فیلـــەکی ئـــەو زانـــی؟
مرۆڤـــێ خـــاکی ژ خـــودێ علـــم هـــەلگرت   حـــەتا عاسمـــانێ هفـــتم علـــم هەلخـــست
نـــاڤ و ناموســـا مـــولکی د هـــەڤ شـــکاند   کۆریـــا وی کەســـی کـــو خـــوە ژ خـــودێ بورانـــد
بـــۆ زاهـــدێ چـــەندین هـــزار سـالێ حۆلـــك[1]   وی دەڤمێـــــژك چـــــێکر بـــــو گۆلـــــك
دا نزانبـــت شـــویرێ زانینـــا دیـــن کێـــشان   دا نـــەزڤرێ ل هـــاویری وێ قەســـرێ بنیـــشان
زانینێـــت ئـــەهلێ حـــس بـــو دەڤمێـــژك   دانـــەگرت شـــویر ژ وێ زانـــینی مێـــشك
یـــەك قـــەطـــرا دلـــی بـــۆ گەوهەرکـــەت   کـــو ئـــەو بـــدە ریایـــا وەدورانـــا نەکـــەت
ئـەی سـورەت پەرسـت چـەند وینـەیێ ئـاخـەر   جـــانێ بـــێ مەعنیـــەت ژ وێنـــە کـــر دەر
گـــەر ب ســـورەت ئـــادەمـــی ئینـــسان بونـــە   ئەحمـــەد و ئەبوجـــەهل یەکـــسان بونـــە
نەخـــشێ ســـەر دیـــوار مینـــا ئـــادەمـــە   مەیزێنـــە چتـــشت ژ وینـــەیێ وی کەمـــە
جـــان وندایـــە بـــۆ وی ســـورتێ پێـــچایی   هـــەرە بگەرهـــە ل وێ گەوهـــەرا کیمخویـــایی
ســـەرێ شـــێرێت جیهـــانێ پێکڤـــە بوخـــوار   دەمـــا ســـەیێ ئەصـــحابا هـــاتی ل هـــەوار
چ زیـــا ناویـــە ژ وێ نەخـــشێ نفـــور   چـونکی جـانێ وی غـەرق بـو د دەریـا نـور
وەصـــفێ صـــورەت نینـــە د حاڤـــا   عـــالم و عـــادل بـــو د ناڤـــا
عـــالم و عـــادل هـــەمو مەعنایـــە و هـــیچ   پەیـــدا نـــاکی د جهـــو و پـــێش وپـــیچ
ل جەنـــدە کـــد دێ ژ ئـــالیێ لامـــەکان   ناگونجـــد دفەلـــەك خورشـــیدێ جـــان

بەیانا زانینا کیڤرۆشکێ و بەیانا سود و خێرا زانینێ

ئـەڤێ پـەیڤێ دوماهیـك نینـە بـرا و خوشـکێ   گوهبـــــدێرە داســـــتانا کیڤروشـــــکێ
گـــوهێ مـــەزن بفـــروش گوهـــەکی دیـــتر بکـــرە   کـــو ئـــەڤ پەیڤـــە ناکـــەڤێ گـــوهێ کـــەرا
تـــو هـــەرە ریڤـــی بازیـــا کیڤرۆشـــکێ ببینـــە   شـــێر گـــرتن ســـازیا کیڤرۆشـــکی ببینـــە
گوســـتیلکا مـــولکێ ســـولەیمانە علـــم   عالـــەم پێکڤـــە صـــورەتە و جانـــە علـــم
بێـــچارە بـــو ژ ئـــەڤی هونـــەری مـــرۆڤ ژی   خـــەلکێ چـــیا و خـــەلکێ دەریـــا و بـــەژی
ژ وێ شێر و پلنگ ترسان هەر وەکـو مـشك   ژ وێ نەهـــەنگێ دەریـــا د صـــەفرا و هـــشك
ژ وێ پـەری و دێـو خـوە ل سـاحلا گـرتن   هەریەکـــەکی دجهێـــت ڤەشـــارتی جـــی گـــرتن
بـــۆ مرۆڤـــی دژمـــنێ ڤەشـــارتی گەلـــەکن   مرۆڤـــێ ل خـــوە هـــشیار و عاقـــل کەســـەکن
خـەلکێ ڤەشـارتی خرابـی ێوان و باشـێ وان   ل دلـــی ددن ئـــەو پـــشکا کـــو تـــێ ژ وان

---

(١) حۆلك – گۆلك.

گـــەر بـــۆ شوشـــتنێ درۆبـــارەکی هـــەری   دەربـــەك ل تـــە دت د ئـــاڤێـــدە ســـتری
گـــەرچ ســـتری ڤەشـــارتیە د ئـــاڤێـــدە ل خـــوار   ب چـــاخێ کـــو د تـــە ڤـــە چـــو دێ کـــەی هـــەوار
ســـــتری ســـــتری وەحـــــی و وەسوەســـــە   ژ هـــــزاران کـــــەس بونـــــە یـــــەك کەســـــە
وە بـــە حـــەتا حـــسێت تـــە موبـــەدەل ببـــت   دا وان ببـــــینی و موشـــــکل حـــــەل ببـــــت
دا ئاخفتنێـــــت کـــــێ باڤێـــــژی دەرڤـــــە   ویـــێ کـــێ وەرگـــری و دانـــی ســـەر ســـەرڤە

دیسا داخوازیا نێچیرا ژ کیڤرۆشکێ سررا هزر و بیرێت وێ

پاش ژ وێ گۆتن کـو ئـەی کیڤرۆشـکا ژیـر   بێنـــــە مەیـــــدانێ ئـــــەوا دکـــــی تـــــەدبیر
ئـــەی کـــو تـــو دگـــەل شـــێر کـــەفتی شـــەری   بێژەڤـــــە رەئیـــــا کـــــو تـــــە چـــــێکری
مەشـــــورەت تێگـــــەهین و هـــــشیاریێ ددێ   عـــــەقلا ل ســـــەر عـــــەقلارە یـــــاری دکـــــێ
پەیغەمبـــەر گـــۆت هـــێ رای داریـــێ بکـــەن   مەشـــــوەرت کـــــو (اَلْمُسْتَـــــشارُ مُـــــؤتَمَنْ)

راز نە گۆتنا کیڤرۆشکێ ژ وان رە

گـــۆت هـــەر رازەك نابـــت بێتـــە گـــۆتن   تـــاك[1] جـــۆت تێـــت جارنـــا، جارنـــا تـــاك جـــۆتن
ژصـــەفا گـــەر بـــاخڤێ تـــو گـــەل عـــاینێ   هلـــــم دێ زو گـــــرت روبـــــرو عـــــاینێ
دبـــەیانا ڤـــان ســـێیان کـــێم لڤێنـــە خـــوە   ژ چـــــون و ژ رێـــــك[2] و دراڤـــــێ خـــــوە
کـــو ڤـــان ســـێیان رە دژمـــن زۆرە و زاڤ   د کـــەمین راوەســـتاینە دەمـــێ زانـــی بـــەلاڤ
هەکـــە گـــەل یـــەکی ڤـــەگێری بێـــژە (الـــوداع   کُـــــلُ اَمْـــــرِ جـــــاوَزَ الاثْنَـــــیْنِ شـــــاعْ)
گـــەر دو ســـێ طـــەیرکـــا گرێـــدی بهـــەم   ســـــەر زەڤـــــی میـــــنن زنـــــدان ژ ئەلـــــەم
مەشـــورەت دکـــەن ســـەر نخـــافتی قـــەنج   دێ کنایـــەت هـــاڤێن بخەلـــەت و رەنـــج
پەیغەمبـــەر مەشـــورەت دکـــر بـــێ دەردەســـەر   گۆتنـــــا وان بەرســـــڤ و بـــــێ خەبـــــەر
مـــەســـەلـــەن پەیغەمبـــەر رای وەســـا دگـــۆت   دا دوژمـــن نـــزانیێ ســـەر ژ پـــێ جـــۆت
وی بەرســـــڤا خـــــوە ژێ وەردگـــــرت   بلـــی وی ژ ســـوئـــالـــێ بهـــن نـــەدبرد

داستانا حیلا کیڤرۆشکێ

ســـاعەتەکێ تـــاخیر کـــر خـــوە کیڤرۆشـــکێ   شـــێر تـــورە بـــو ودتـــە خـــوە گڤیـــشکێ
ژ وێ ســـەبەبێ کـــو نـــەهاتی و د دۆمـــێنێ   شـــێر پێکۆلێـــدکێ و ئـــاخـــێ ددێـــری و دحـــرڕێنی

(١) تاك – تەك، کت، طاق.
(٢) رێك – ئۆل، مەذهەب، عقیدە (ژ ذهاب، و ژ ذەهب و ژ مەذهەب).

گۆت من گۆت کو پەیمانا وان هیچا   خاڤ دبیێ خاڤ و سست و پیچە
چاخچاخۆکا وان ئەز ژ کەری ئانیمە خوار   چقا ڤی زەمانی فێلکرنە ل من فێلیێت دیار
زۆر ناراحەتە ئەمیرێ سست رای ئەحمەق   چونکی نە پاش دبینێ و نە پێش بو موستەحەق
رێك راستە و دبندە داڤە   قەحطیا مەعنایە د ناڤ ئاڤا
لەفظ و ناڤ وەکو داڤانە   لەفظا شیرین خیز ئاڤا ژیمانە
ئەو ئاڤا ژ خێریێ دەر دکەڤێ   گەلەك یا کێمە لازمە پەیبکەڤێ
دبت کانیا حکمەتێ حکمەت طەلەب   بێکار دبت ژ گەرهان و سەبەب
لەوحێ حافظ دبت لەوحێ مەحفوظی   عەقلێ وی ژ روح دبت مەحظوظی
هەکە عەقلێ وی سەیدا بت ژ مرۆڤ رە   پاش ئەڤێ عەقل کەت شاگردی ویرە
عەقل مینا جبریلی ئەحمەدا گۆتن   کو گاڤەك دی باڤێژم دێ ئێمە سۆتن
تو من بهێلە پاش ژ ڤێ پێشڤە هەرە   حەدێ من ئەڤبو ئەی سولتان رەهبەرا
هەرکەسێ مینت ژ کاهلی بێ شوکر و سەبر   ئەو ئەڤێ زانت کو بگرت پیێ جەبر
هەرکێ جەبر بینێ خوە رەنجور کر   حەتا ئەو رەنجوریا وی دگۆر کر
پەیغەمبەر گۆت کو رەنجوریا بەلاغ   رەنجهێنەرەتا بمریێ وەك چراغ
جەبر چیە گرێدانا شکەستیە   یا پێڤەکرنا رهەکی قەتهائیە
چونکی تە دڤێ رێکێ پیێ خوە نەشکاندیە   بکێ دکەنی چما تە پێ گرێدائیە
و ئەوی کو پیێ وی درێکا خەباتێ شکا   بۆراق[1] گەهشتە وی و بر هەوا
حاملێ دین بو ئەو بو مەحمول   قابلێ فەرمان بو ئە بو مەقبول
حەتا ڤێ گاڤێ فەرمان وەردگرت ژ شاه   پاش ئەڤێ فەرمان ددا سپاه[2]
حەتا نهۆ وی ئەثەر دکر ستێر   پاش ئەڤێ ئەو بو ئەمیرێ ستێر
هەکە بۆ تە ئیشکال هات د نەظەر   ئێدی تەشەك هەیە (دإنْشَقَّ القَمَرْ)
تازە کە ئیمان نە ژ پەیڤا زمان   ئەی هەوا تازەکەرێ د نهان
حەتا هەوا تازەیە ئیمان تازە نینە   کو ئەڤ هەوا قفلا وی دەروازە نینە
تاویلا حەرفێ نوژەن دکی   خوە تاویلکە نەکو وێ بکی
ب هە وایێ نەفسێ دکی تاویلا قورئانێ   خوە هەر وڤیچ بو ژ تەمەعنا قورئانێ

---

(١) بۆراق – حیوانێ کو پەیغەمبەر بێ چویی معراجێ.
(٢) سپاه – لەشکەر، عەسکەر.

پیس لادانا تاویلا چەپەلا مێشێ

هەر وەکی کەلەکڤانی رادکر سەر
وێ مێشێ سەر پەرێ کایێ و میزا کەر

مدەتەکی دوی فکری هەی مایمە
گۆت من دەریا و کەلەکڤانی خواندیمە

ئەها ئەڤە دەریا و ئەڤە کەلەك و ئەز
زەلامێ کەلەکڤان خودان رای و نەبەز

سەرسەرێ دەریا وی هەر تاژۆت عەمەد
وەسا دکر دەر دخست ژ حەد

ئەو بێخەبەر بوە وەسانێ نسبەت پێرە
کانێ ئەو نەظەر کو راست بێنت ژێرە

بگۆتنا خەلکێ ئەو چەندین جار مەزترە
بچاڤ ئوقیانوسە ژ بەحرا زلترە[1]

خودانێ تاویلا باطل وەك مەگەس
وەهما وی میزا کەری و تەصویرێ خەس

گەر مێش تاویلێ بدەت برای
بەختێ وێ میشێ د گەرهێ هومای[2]

ئەو مێش نەبو کو ئەو عیبرەت بو
روحێ وی نەسەر بصورەت بو

رەنجبونا شێری ژ تاخیرهاتنا کیڤرۆشکێ

هەروەکە وێ کیڤرۆشکێ کو خوە شێری ددێ
روحێ وی کەنگی بوە دمیناکا قەدێ

شێری دگوت ژ سەرێ توندوتیژی
کو دوژمن چاڤ ل من گرتیە ژ رێکا مێژی

حیلێت جەبریان ئەم بەستینە
شویرێ داریێ وان ل من خستینە

ئەڤێ پاش ئێدی گوهـ نادەم وان دمدما
بانگێ دێوانە و غولانە ئەو جمجمە

ئەی دلۆ تو رابە ئەوان بدرینە
پۆستێ وان هەلکەنە و بچرینە

پۆست چ بوە گۆتنێت رەنگارەنگ
وەکو زرە لئاڤهلینێ ناهلگرێ چەنگ

ئەڤ پەیڤە وەك پۆستە و مەعنا کاکل بزان
ئەڤ پەیڤە وەك نەقشە و مەعنایە جان

پۆست ژ کاکلا خراب رە بت عەیب ڤەشێر
کاکلا باش رە ژ غیرەت غەیب ڤەشێر

چاخێ قەلەم ژ بای بت دەفتەر ژ ئاڤێ
هەر چی بنڤیسی ژ ناڤ چت دگاڤێ

نەقشئا هەکە وەفا ژێ دخوازی
دیسا ڤەگەری دەستێت خوە گەزی

باد دمرۆڤ هەوا و ئارەزوە
وەختێ هەوا تە هێلا پەیغام ئوە

ساغن پەیغامێت کردگار
کو ژ سەر حەتا پیابت پایدار

وتارێ شاها ناڤ دچێ و نامینێ
بەلێ وتارێ ئەنبیا باقیە و دمینێ

ژوێ کو هەینا پادشاهـ ژ هەوایە
بارناما ئەنبیا ژ کبریایە

(١) زلترە – مەزنترە.
(٢) هوما – طەیرێ دەولەتێ و خوەش بەختیێ و بزازاکی ناڤێ خودێیە.

نـــاڤێ شـــاها ژ در هـــەما هەلكـــەنن   نـاڤێ ئەحمـەد تـا ئەبـەد ل سـەر دانـن
نـــاڤێ ئەحمـــەد نـــاڤێ هـــەمی ئەنبیایـــە   دەمـا كـو سـەد هـات نـەوەط پێـشمایە

دیسا د بەیانا حیلا كیڤرۆشكێ

دەركـــەتنا كیڤرۆشـــكێ زاف تـــاخیر كـــر   گـــەل حیلێـــت خـــوە تـــەقریر كـــر
پـــاش تـــاخیر درێكـــە كێڤـــە هـــات درێـــژ   دا دگـــوهێ شـــێری ب بـــەیڤێ یـــەك دوبێـــژ
دا بەلكو كۆمەلبت جۆرا جـۆر د عقـل گەهینـە   مـا نـە ئـەڤ عەقلـە دەریایـە و بەرینـە
ســـورەتێ مـــە د ئـــەڤێ بـــەحرا عـــەذاب   دبـــەزێ وەك تـــاســـا ســـەر روێ ئـــاب
حەتا پرنە بو سر سەرێ دەریا وەك طەشت بـو   چـــاخێ پـــر بـــو دویـــدە غـــەرق بـــو
عـــەقل ڤەشـــارتیە و عالـەمـــەك ظـــاهرەتـــێ   ســورەتێ مـە شـەپولـە و یـا طـەراتیـە ژێ
هنـــدی ســـورەت وەســـائیلا چـــێدكێ   بـــەحرا وان وەســـیلا ژ خـــوە دور دكـــێ
دا نـــــەبینت دل وێ رازا نـــــاڤ دلـــــی   دا تـیر نـەزڤرێ بـۆ پـێ هـاڤێنی ژملـی
هەسپێ خوە هاژۆتیە ڤی طـەرەڤ و وی طـەرەڤ   بەزانـد هەسـپێ خـوە هـەر چـار طـەرەڤ
دیتنـــا نـــورە پـــشترە دیتنـــا رەنـــگ   و ئـەڤێ ب دژی نـور بزانـە بـێ ُدرەنـگ
دبـــەزینێ هەســـپێ خـــوە ئـــەو جـــامێر   و هەسـپ بخـوە وی دكـشینێ ژۆر و ژێـر
دفغـان و كەفتـە لـەفتـە ئـەو خـوەلی سـەر   هـە ر طـەرەڤی پـرس و جـۆدكێ دەربـەدەر
كـانێ هەسـپێ مـن كـێ دزیـە و كوڤەیـە   ئـاغـا مـا نـە یـێ دبتـە دەیـە رێڤەیـە
ئـەرێ ئەڤـە هەسـپە بـەلێ هەسـپ كـانی   خـوە شـیاركە ئـەی كـو تـو سـوارێ هەسـپانی
جـان ژ پەیـدائی و نێزیكیـە گـوم[1] رەبـەن   وەك زكـێ پـر ئـاڤ و لێڤـێ هـشك مینـا دەن
كـــەنگی بـــینی كەســـك زەر و ســـۆرە   حـەتا نـەبینی پـێش ژ ڤـان سـیێا نـورە
بـەلێ دەمـا د رەنگـی ونـدا بـو هوشـێ تـە   نـــور ژ وان رەنگـــا بـــو روپوشـــێ تـــە
چـونكی شـەڤ ئـەو رەنگـە مەسـتور بـو   پـــاش دیـــتنێ دیـــت رەنـــگ ژ نـــور بـــو
دیتنـــا رەنگـــی نینـــە بـــێ نـــورا دەرڤـــە   هـــەر وەتـــۆ یـــە رەنگـــێ خیـــالا هندرڤـــە
ئـــەڤ دەرڤەیـــە ژ هـــەطـــاڤ و ژ ســـها   و هنـدر ڤەیـە ژ عەكـسێ ئـەنوارێ عُلـی
نـــورا نـــورا چـــاڤی بخـــوە نـــورا دلـــە   نـــورا چـــاڤی ژ نـــورا دلان حاصـــلە
دیـــسا نـــورا نـــورا دل نـــورا خودایـــە   كـو ژ نـورا عـەقل و حـس پـاك جودایـە
چ نـــور شـــەڤ نـــەبو تـــە نـــەددیت رەنـــگ   ئێـدی ب دژاتـی نـور هاتـە چـەنگ
رەنـج و غـەم خـودێ ل پـەی وێ ئـافرانـد   دلخۆشـی بئـەڤێ دژاتیـێ حازرانـد

---

(١) گوم – ون وندا.

ڤەشارتی بدزاتی پەیدا بت   چونکی خودێ دژنینە ڤەشاربت
کو مەیزاندن لنوربت پشتزە بەرەنگ   دژ ب دژ پەیدا بت وەك دۆم و زەنگ
ئێدی تە نور بدژی نورناسی بێدەنگی   دژ دژی نیشاند دێ دسنگی
بۆ نورا حەق نینە دو جودێ دژەك   تابکاری پەیدا کەی وی ب دژی یەك
(لا جَرَمْ اَبْصارُنا لا تُدرِكُه   وَهُوَ يُدْرِكْ) ببینە ژ موسی و کوهْ
سورەت ژ مەعنا وەك شێر ژ بیشە بزانە   یا وەك ئاواز و پەیڤا ژ ئەندیشە بزانە
ئەڤ پەیف و ئاواز ژ ئەندیشە رابو   تو نزانی دەریا هزرا ل کویڤە بو
بەلێ دەریا مەوجا پەیڤا تە دیت لەطیف   دەریا وێ هەم زانی کو بت شەریف
چاخێ مەوجا فکری ژ زانستی حەملەکر   ژ پەیف و ئاوازا وی سورەت چێکر
ژ پەیڤێ سورەت زا و دیسا مر   جارەك دیتر مەوجێ خوە د دەریا کر
سورەت ژ بێ سورەتی بو تە ڤەرۆن   دیسە بو کو (اِنا اِلَیْهِ راجِعُونْ)
ئێدی هەر لەحظە زڤرین و مرنەکە   موصطەفا فەرمۆیە دنیا ساعەتەکە
فکرێ مە تیرەکە ژ خوە د هەوا   د هەوا کەنگی پیتڤیە بێت تا خودا
هەر نەفەس نو دبت ئەم و دونیا   بێ خەبەر ژ نوبۆنێ دبەقا
ژی هەر وەکو جۆکێ نو نو تێتە ڤە   هەر و هەر دبت خویا دجەسەدڤە
ئەو ژ تیژیا لپەیهەڤ بشکل هاتەڤە   وەك بظۆتی کو تیژ دهەژینێ بدەستڤە
بظوتێ ئاگری ڤە هەژینە و بریژ   ل مەیزاندنێ ئاگر خویا کەت زۆر دریژ
ئەڤ دریژیا مدەهی ژ زڤراندنا زۆرە   دبت خویا لەزاندنا هاویر دۆرە
تالیێ ڤێ سرری هەکە عەلامەیە   جەم (حسام الدین) کو بلند ناڤەیە

هاتنا کیڤرۆشکی بۆ جەم شێری و تورەبونا شێری ژ وێ

شێر د ئاگر و د قەحر و تۆرە   دیت کو ئەو کیڤرۆشك تێت هێژ دورە
دبەزت بێ ترس و شەرم ئو   ناراحەت و تونەد و تیژ و طرش رو
هاتنا کو ژ شکەستنبت توهمەتە   و ژ دلێر یبت دەفعا هەر رەیبەتە
چاوا ئەو پتر دگها نزیکێ صەف   شێری لێ کر قێرین هێ ناخەلەف
ئەز کو چێل و گا ژ هەڤ د درینم   ئەز کو گوهێ فیلێ نێر دچەمینم
ئەز نەمینم کو کیڤرشکەك هوسا بت   ئەمرێ مە باڤێژت و ناڤ ئاخێ وەرکت
تەرکا خەو غەفلەتا کیڤرۆشکە   نرێنا ڤی شێری ئەی کەر گوشکە

عوزر گۆتنا کیڤرۆشکێ

کێڤروشکێ گۆت ئەلئەمان من عوزر هەیە   گەر عەفوکەی من ژ مەزناتیا تەیە
گۆت تە چ عوزر هەیە ئەی ئەبلەه   ئەڤ زەمانێ هاتنێیە جەم شەهـ
مورغێ بێ وەختی پێتڤیە سەرت بێت برین   عوزرێ ئەحمەقا نەلازمە گوهـ دێرین
عوزرێ ئەحمەقا پیستر ژ جُرما وی بوە   عوزرێ نەزانا ژەحرا زانین کوژ بوە
عوزرت ئەی کیڤرۆشك ژ زانست خالیە   ئەز چ گوهمەزنم کو ناڤ گوهم دانیە
گۆت ئەی شاه ناکەسەکی کەس ژمێرە   عوزرێ ستەم لێ هاتیەکی گوهبدێرە
تایبەتی ژ پشکا زەکاتا مەزناتیا خوە   هوندابیەکی تونەهاژۆ ژ دەر مالا خوە
بەحر کو پشکە ئاڤێ ددێ جۆیەکێ   هەر قرش و قەوالەکی بەرسەر و رودکێ
توجارا کێم نابت دەریا ژ ئەڤێ کەرەم   ژ کەرەم دەریا نابت زێدە و کەم
گۆت من کەرەم هەیە د جهێ ویدە   جیکێ هەر کەسی د کەمە سەر سەرێ ویدە
گۆت سەحکە هەکە نەبت جهێ لوطف   من سەردانا یا پێش ئەژدەهایێ عونف
ئەز بوەختێ تێشتێ دریڤە دهاتم   دگەل هەڤالێ خوە ب لایێ شاهڤە دهاتم
دگەل خوە ژ تەرە کیڤرۆشکە کە دیتر   جوت و هەڤرێ کربو من دئانی ڤر
شێرەکی درێکێدە قەستا من کر   قەستا هەر دو هەڤرێ دهاتی کر
من گۆتیێ ئەم خولامێ شاهنشەهینە   کو نان خورێ بەر وی دەرگەهینە
گۆت کورۆ شاهنشەهـ کیە شەرم بێنە   پێش من تو ناڤێ هەر کەس نەئینە
هەم تە و هەم شاهێ تە هەلکە لێشم   گەر تو هەڤالت ببوری لپێشم
من گۆتیێ بهێلە حەتا جارەکی دیتەر   رویێ شاه ببینم ژ تە بێژمێ خەبەر
گۆت هەڤرەهێ خوە گرو دانە جەم من   وەرنە قوربانیا تەیە د دەستێ من
ئەز گەلەگ ژێ کەتمە لاڤەکرنێ   هەڤالێ من ستاند و هێلامە بتنێ
هەڤالێ من سێ بەرامبەری من چیتر بو   هەم ب لوطف و هەم ب قەنجی و هەم گربو
پاش ئەڤێ ژ وی شێری ئەڤ رێك هاتە گرتن   ڤەهونانەدنا ئیمانا مە هات ڤەکرن
ژ وەظیفە پاشڤێ هیڤی ببر   من حەق بۆ تە گۆت (وَاَلْحَقُ مُرْ)
گەر تە خزمەت دڤێت رێکێ پاك کە   ئەها نهۆ وەرە وی قورەیی راکە

بەرسڤدانا شێری بۆ کیڤرۆشکی و ل گەل وێ چون

گۆت بسم اللە وەرە کانێ ئەو کویڤەیە   پێشمن کەڤە کو دبێژێ ئەو هەیە

دا جزایێ وی و سەد وەکی وی بدەم … و هەکە درۆیە ئەڤە جەزایێ تە ددەم
کەتە رێ لپێش وەکە زێرەڤانەکی … دا وی ببەتە ب لایێ داڤەکی
ب لایێ چالەکێ کو وی نیشان کربو … چالا کویر داڤا جانێ وی کربو
ئەڤ هەردو نێزیک دبون ل چالێ … ئەڤ کیڤرۆشکە وەك ئاڤا بن کایا مالێ
ئاڤ کایێ گەلەك دبت دەشتێ … عەجەب چاوا کاه کوهەکی دکێ طەشتێ
داڤا حیلێت وێ شێر دبەزانـد … فێلێ کیڤرۆشکێ کو شێر دەرەڤانـد
موسا فرعەون رە ب روبارێ نیل … دکێشا گەل لەشکەر کۆما ثەقیل
پێشیەکێ نەمرود بنیڤ پەری … بێ ترس دکە لاشت دەرزا سەری
کا حالێ ویێ بگۆتنا دوژمن گوهدایی … بۆ یارێ حەسود ببینە وی جەزایی
حالێ فرعەونی کو گوهدا هامانی … حالێ نەمرودی کو گوهدا شەیطانی
دوژمن هەکە دوستانی بۆ تە بێژێ … بزانە داڤە گەر چ دانێ بۆ تە برێژێ
گەر قەندێ بدێ تە وێ بزانە ژەحرە … گەر لوطفێ ل تە کەت وێ بزانە قەحرە
چاخی قەضاهات نابینی بلی پۆست … ئێدی دوژمنان ناسناکەی ژ دۆست
گاڤا هۆلێهات تو دەست بدعاکە … نالێن و تەسبیح و رۆژی سازکە
بنالێنە کو ئەی خودا تو رەحمێ بکە … ژێر بەرێ گران مە سەرکوت نەکە
هەکە مە سەیاتی کریە ئەی شێر چێکەر … شێری تەرخان نەکە بۆ مە گرێدەت کەمەر
بۆ ئاڤا خۆش سورەتێ ئاگر تو مە دێ … د ئاگری سورەتێ ئاڤێ مەنێ
دەما ژ قەحرێ شەرا با مەستی ددی … بۆ ئینانا سورەتێ هەبین ددی
مەستی چیە گرتنا چاڤی ژ دیتنا چاڤیە … دانەمینت کەڤرێ گەوهەر رەنگێ هریە
مەستی چیە حس موبەدەل بونە … دارا گەزێ د نەظەر صەندە[1]بونە

داستانا هود هود وسولەیمانی دبەیانا وێ کو گاڤا قەضاهات چاڤێت رۆن تێنە گرێدان

چاخێ بۆ سولیمانی سەرا پەردە دانان … بخزمەت هاتن پێش وی مورغان
هەڤزمان و مەحرەمێ خوە پەیدا کرن … پێش وی یەك یەك بجان لەز کرن
مورغان پێکڤە تەرك کر چیك چیك … گەل سولیمان پەیڤین (اَفْصَحُ مِنْ اَخِيكْ)
هەڤزمانی خزماتی و کەساتیە … مرۆڤ دگەل بێگانا تو دبێ گرێداییە
زورجارا هندوك و تورك هەڤزمانن … گەلەك جارا دو تورك وەك غەریبانن
ڤێجا زمان بخوە مەحرەمەکی دیترە … هەڤدلی ژ هەڤزمانی چێترە

(١) صەندەل – نەوعە دارەکە زۆر گرانبەهایە.

بێ ئاخفتن و بێ باوەری و سجل   صەد هزاران تەرجمان دەرکەڤت ژ دل
مورغان پێکڤە هەریەکی ئەسرارێ خوە   ژ هونەر و ژ زانست و ژ کارێ خوە
یەك ب یەك گەل سولەیمانی نیشاددا   ژ بۆنا دیارکرنا خوە پەسند دا
نە ژ تەکەبرو ژ هەینا خوە   بوی خاتری داویرە رێ بدت بخوە
چونکی خوە ژ کرینا وی بینت کرێت   خوە نەخوەش و شەل و کەڕ و کولەك دکت
نەوبەتا هود هود گەهشت و پیشەیێ وی   ووێ بەیانا صنعەت و ئەندیشەیێ وی
گۆت ئەی شاه هۆنەرەکی کو ئەو بچوکترە   ڤەگێرم، گوتیێ ب کورتی چێترە
گۆت بێژەڤە ئەو هۆنەر کیشکە   گۆت ئەز وێگاڤا بلند دبم سەر هەمیچکا
مەیزێنم ژ وێ بلندیێ ب چاڤێ یەقین   ئەز دبینم ئاڤێ د کوریا زەمین
حەتا کیدێیە و چ قاس کویرە و چ رەنگە   ژ چ دهلاڤێژن ژ ئاخێ یا ژ سەنگە
ئەی سولەیمان بۆ خاترا لەشکەری   ئەڤێ ئاگادار بەکو د سەفەری
ڤێجا سولەیمانی گۆت ئەی خوەش رەفیق   دچولستانێت بێ ئاڤا عەمیق

طەعنا قرێ د دەعوا هود هود

دەما قرێ بهیستی هات ژ حەسەد   گۆتە سولەیمانی کو خوە هەرگۆتیە و بەد
ژ ئەدەب نەبو لپێش شاه مەقال   تایبەتی کو ڤرو و درۆبت و مەحال
هەکە ژویرە ئەف نەظەر بویە تەڤاڤ   چاوا تە نەدیت بنکولمە کە ئاخێدە داڤ
چاوا گرفتار کەتی د داڤا وی   چاوا کەتی خلێفکا[1] ناکاما وی
ئێدی سولەیمان گۆت ئەی هود هود رەوایە   کو د ئەول قەدەح تە ئەڤ ژەحردایە
چاوا سەر خوەشبوی ئەی تە ڤەخواری دەو   ل پێش من پیلانا دکەی و پشترە درەو

بەرسڤدانا هودهودی بۆ طەعنا قرێ

گۆت ئەی شاه ل سەرمنێ روتێ گەدا   گوه نەدە پەیڤا دوژمن بخاترێ خودا
گەر نەوەبت ئەڤا کو ڤەهونانەدی من   من سەر دانایە ببرە گەردەنا من
قر کو حوکمێ قەضارە مونکرە   گەر هزاران عەقل هەبت کافرە
حەتا دەرێ تە پر بت ژ کافران   جهێ گەندەل و شەهوەتە وەك کەلشاران[2]
ئەز داڤێ دبینم د هەوا   هەکە بنخێڤێ چاڤێ عەقلمرە قەضا

(١) خلێفك – قەفەس، صەلکەمێش.
(٢) کەشاران – ناڤاران.

١٢٣٠ وەختێ قـەضـاهـات زانـین دکـەڤێ خـەوێ | هـەیڤ رەش دبـت کـو هـەطـاڤ بگـرێ
ژ قـــەضـــا ئـــەڤ تەعبیـــە کـــو نـــادرە | ژ قـەضـا بزانـە کـو قـەضـا رەمـونکرە

داستانا ئادەم (درود ل سەر بن) و گرتنا قەضاییێ نەظەرا وی ژ مراعاتا صەریحا نەهی و تەرکا تاویلێ

أَبُوالْبَـشَرْ کـو عَلَّـمَ الاسْـما ژ ویـرە هـە | سـەد هـزاران علمـێ وی د هـەر رەهـە
ناڤێ هەر تشتەکی مینا کـو ئـەو تـشت هـەبو | حـەتا دوماهیکـا جـانێ وی ئـێ د دەسـتدەبو
هـەر لوقـەبا کـو دای ئەونـەبو موبـەدەل | ئـەوا کـو وی زیـرەك خوەنـدی نـەبو تەمبـەل
هـەرکێ ئـاخـەر مـؤمنـە ئـەوەل دیتبـو | هـەرکێ ئـاخـەر کـافرە بـۆ وی دەرکـەتبو(١)
گوهبـدە نـاڤێ هـەر تـشتەکی تـو ژ زانـا | ب بهیـزە سـرێ رەمـز (عَلَّـمَ الاسْـما)
سـەرمە نـاڤێ هـەر تـشتەکی ظـاهـرێ وی | لـسەر خـالق نـاڤێ هـەر تـشتەکی سـرێ وی
جـەم موسـا نـاڤێ دارێ وی بـو عەصـا | جـەم خـالق نـاڤێ وی بـو ئـەژدەها
نـاڤێ عومـەر لڤێـرێ بـو بـوت پەرەسـت | بـەلێ نـاڤێ وی مـؤمن بـو د ئەلەسـت
١٢٤٠ وێ گاڤا کـو نـاڤێ وی ل جـەم مـە بومـەنی | ل نـك حـەق بـوی کـو ڤـی دەمـی گـەلنی
صـورەتەك بـو ئـەڤ ئـەڤ مـەنی دعـەدەم | ل پـێش حـەق بـو نـەزۆر و نەکـەم
ئـەو حاصـل هـات حەقیقـەت نـاڤێ مـە | کـو ئـەو پـێش حـەضرەت بـو ئـەنجامێ مـە
ل دومـاهیکێ ناڤـەکی ل زەلامـی دانـن | نەسـەر وی کـو عاریـەت ناڤـەکی دانـن
وەخـتێ چـاڤێ ئـادەم بنـورا پـاك کـەت | جـان و سـەرێ ناڤـا دیـار کـەت
دەمـا فرشـتە نـورێن حـەق دوی پەیـداکر | کـەت سـجودێ و خـوە بخزمـەتێ راکـر
کـو ئـەڤی رەنگـی نـاڤێ وی ئـادەم ببـەرەم | هەکـە پەسـنی بکـەم تـا قیامـەت قاصـرەم
ئـەڤ هـەمی زانـی کـو هـات قـەضـا | زانـستا یـەك نـەهیێ سـەر وی بـو خـەطـا
کو ئەی عەجەب نـەهی لـدوڤ تـە حـریم بـوە | یابتـە وئـویلی بـو و تـەوهیم بـوە
ددلـێ خـوە تاویـل وەکـە تـەرجیحێ کـر | طـەبـع د حـیرەت لایـێ گـەنم ڤـە رێکـر
١٢٥٠ چـاخێ سـترێ چـو پیـێ باغبـانی | دزی فرصـەت دیـت کـەل و یـەل هلانـی
چـاخێ ژ حـیرەت خـلاس بـو هاتـە ڤـە بـراه | دیـت دزی کـەل و پـەل بریـە ژ کارگـاه
(رَبَنـا اِنـا ظَلَمْنـا) گـۆت و ئـاه | ئـانکو تـاریکی هـات ونـدا بـوە راه
ئـەڤ قـەضـا عـەورە کبـو خورشـید نخافـت | ژ قـەضـا شـێرو ئـەژدەها ژ مـشکی هـەلات

(١) دەرکەتبو – دیار بو.

هەکە جارنا ئەز داڤەکێ نابینم حوکمە   نەکو ئەز نزانم تنێ ریا حوکمە

خوەسکا و ب کو قەنج کاری گرت   ئەوی زۆر هێلا و زاری گرت

هەکە قەضا رەشپوژکەت وەك شەڤەت   هەم قەضا دێ دەستێ تە گرت عاقبەت

هەکە قەضا سەد جار قەصدا جان کەت   هەم قەضا جانی دێ دەت دەرمان کەت

ئەڤ قەضا سەد جار ئەگەر دێ ل تە بگرێ   ل سەر بلندیا فەلەکێ قەدری ل تە گرێ

کەرەم بزانە ئەڤکو تە دترسێنێ   حەتا بمەلەك هێمن تە رونێنێ

ڤێ ئاخفتنێ دوماهیك نینە بو درەنگ   گوهبدە داستانا کیڤرۆشکێ و شێر و پلەنگ

تەخە پاشڤەمانا کێڤرۆشکێ ژ شێری دەما گهانە نزیکی چالێ

چاخێ کو هات نزیکێ چالێ شێری دیت باش   کو ئەو کیڤرۆشك یا ژرێخوە ددێ پاش

گۆت خوە ددێ پاش تو چ رە   پێ خو پاشڤە نەکێشە پێشڤە وەرە

گۆت کا پێێن کو دەست و پێ من نەما   جانێ من لەرزی و دل لجی نەما

ما تو رەنگ و رویێ من نابینی هۆ زەر   ژ هندورێ خوە د دێ رەنگم خەبەر

چونکو خودێ سیما موعەرف خوە ندیە   جسمێ عارف لایێ رومەتڤە مایە

رەنگ و بێهن ئیشارەت هاتیە وەك جەرەس   ژ کاروان ئاگاه کەت دەنگێ فەرەس

دەنگێ هەر تشتەکی ژێ دگەهینێ خەبەری   دا بزانی دەنگێ کەری ژ دەنگێ دەری

پەیغەنبەر گۆت بتەمییزا کەسان   (مَرْءٌ مَخْفِيٌّ لَدى طَيِّ اللِسانْ)

رەنگێ وی نیشانەکە ژ حالێ دل   رەحم کە ڤیانا من دانە ناڤ دل

رەنگێ رویێ سۆر هەیە بانگێ شوکر   رەنگێ رویێ زەر هەیە صەبر و نُکْرْ

هاتە من ئەوا کو دەست و پیادبت   رەنگێ رویی و قوەت و سیما دبت

ئەوا کو بێتە هەر تشتەکی بشکێنت   هەر دارەکێ ژ رەهو ریچالێ هەلکەت

هاتە من ئەواکو ژ وێ بوە مات   ئادەمی و جانوەر و جامد نەبات

ئەڤە بخوە ئەجزانە و کولیات ژ وینە   رەنگ زەرکریە و بێهن فاسد کرینە

جیهان جارنە بتە حەمولە و گەهنە   بیستان جارنا پر بەلکە و گەهنە

هەتاڤ کو د هەلێت نارگون   ساعەتەکە دیتر ئەو دبێ سەرنخون

ستێرێن روهنی داینە چار طاق   لەحظە لەحظە موبتەلانە احتراق

هەیڤ کو ژ ستێرێ زێدەتر بو د جەمال   ژ زەحمەت فەطسی بو مینا خیال

ئەڤ زەڤیا ب ئەدەب و سەکنی   کو بیڤەلەرزك هاتیێ دێ لەرزێنی

گەلەك جارا ژ ڤێ بەلایێ خەلك مرنە   تشتێ جیهانێ وەك خیزی هور کرنە

ئـــەڤ هـــەوا گـــەل روح هاتیـــە موقتـــەرن | گاڤـا قـەضـا هـات کریـت بـت و عـەفن
ئـاڤـا خـۆش کـو بـۆ روحـی هەڤـشیرە | دگـــۆ لێـــدە[1] زەر و تـــەحل و تـــیرە
ئـاگـر کـو بـا هەیـە قورەیـە زۆر بطـرە | هـــەم بایـــەك لێهـــات پفکـــر ڤـــەدەرە
حـالێ دەریـا ژ لڤلڤانـدن و جۆشـا وێ | تێگەهـــــە ڤـــــەگهۆرانا هۆشـــــا وێ
چـەرخا سـەد زڤـرۆك کـو د تێکوشـینە | حـالێ وێ وەك حـالێ زارویـت وینـە
گـەه ل خـوار و گـەه ل نـاڤ و گـەه ل ژۆر | تێدەیـە ژ سـەعد و نەحـسی ل هـاویر دۆر
بخـــوە جزئـــی ژ کـــولا تەڤلیهـــەڤ | فـەهم بکـە حالـەتێ هـەر ڤەبێـژ هـەڤ
چـــونکی بـــۆ کولیاتـــا رەنجـــە و دەرد | کـو جـوز وێ وان نـەبت رویـە زەرد
تایبـەتی جـوزئێ کـو ژ دژانـە جـەمع | ژ ئـاڤ و ئـاخ ئـاگر و بانـە جـەمع
١٢٩٠ ئەڤ نە عەجێبە کو میە[2] ژ گـورگی درەڤـێ | ئـەڤ عەجێبـە کـو میـە ل پـەی گـورگی دکـەڤێ
ژیانـــاوە ئـــاشـــتیا دژاتیانـــە | مرنـــا وێ د ناڤـــا جـــەنگا وانـــە
لـوطفـا خـودێ ئـەڤ شـێرە و کـەرێ کیڤـی | دایـــە ڤـــان دو دژا هیڤـــی
چـونکی جیهـان رەنجـوری و زینـدان بـوە | چ عەجێبـە هەکـە رەنجـوری فـانی بـوە
وێ ژ ڤـان پەنـدا هـەربۆ شـێری خوانـد | گـۆت بەسـە وەسـتام مێـژی ل مـن پەقانـد

پرسینا شێرى ژ تەخە باشڤە کێشانا کیڤرۆشکێ

شـێری گـۆتیێ تـە ژ ئەسـبابێ مرنـێ | بێـژە ڤـی سـەبەبی خـاص کوبـۆ کرنـێ
گـۆت ئـەو شـێر دڤـێ چـالێدە سـاکنە | دڤـێ قـەلایێ ژ دەردەسـەر یائیمنـە
بـنێ چـالێ هەلبژارتیـە هـەرکێ عاقلـە | ژ بـەرکو د تنێتیێـدە صـەفایا دلـە
تاریکیـا چـالێ چـێترە ژ ظـولما خـەلکێ | سـەرێ سـاخ ناهێلـت کەسـێ بگـرێ پـێ خـەلکێ
گۆت وەرە پـێش برینکرنـا مـن دوی سـەرکەتیە | تـو ببینـە کـو ئـەو شـێر د چـال کەتیـە
١٣٠٠ گـــۆت ئـــەز ســـۆتمە ژ وی ئـــاگری | مەگـەر تـو مـن بـەر خوەڤـە هـەلگری
دا لپـشتا تـە ئـەز ئـەی کانیـا کـەرەمێ | چـاڤا ڤەکـەم د چـالێ فەکـەمێ[3]

مەیزاندنا شێرى د چالێ و دیتنا وێنەیێ خوە و وێ کیڤرۆشکێ د ئاڤێدە

ددەم شـێری ئـەو بەرخوەڤـە هـەلگرتبو | د پـەناهێ شـێری حـەتا چـالێ دچـو
گاڤـا ل چـالێ مەیزانـدن ل ئـاڤ | دیـتن د ئـاڤـێ شـێر و کیڤروشـکەك تـەقاڤ

(١) گۆل – برك ئانكو جهێ ئاڤ لێ كوم دبت ((گۆلا ئاڤێ))
(٢) میە – پەزا سپی، مە، بەرامبەر بزن.
(٣) فەكەمی – لێمەیزێنم، بنیرم، بەرێ خوە بدەمێ.

دەمـا شـێری وێنـەیێ خـوە د ئـاڤێـدە دیـتی   شـكلێ شـیرەكی كیڤرۆشـك بخـوە ڤـە گرتـی
وەخـتێ دوژمـنێ خـوە دیـت نـاڤ ئـاڤـێ   كیڤرۆشـك دانـا و خـوە هاڤێتـە چـالاڤێ
كەتـە چـالـەكێ كـو وی بخـوە كـۆلا بـو   ژ وێ ظـولمـا كـو وی دسـەرێ خـوە هـێلا بـو
چـال بـو تـاری ژ ظـولمـا ظـالمـان   بڤـی رەنگـی گۆتنـە پێكڤـە عالمـان
هـەركێ زالم تـر چـالا وی ترسـناك تـەر   عـەدلێ فەرمۆیـە بـۆ خـرابتری خـرابتر
ئـەی كـو تـۆ ژ زولمـێ چـالـەكێ دكـۆلێ   ژ بۆنـا خـوە داڤـەكێ ڤـەددێ
پێـچان نهـاویر وەكـە كرمـی نەچـشولە   بـۆ خـوە چـالێ دكـۆلی تـەما خـوە بكۆلـە
بـێ هەڤالبەنـدی بـۆ زەعیفـا تـو نـەزان   ژ نـەبی(اذا جـاءَ نَـصْرُ اللہ) خـوان
گـەرتو فیلـی دوژمـنێ تـە ژ تـە رەڤـی   جـەم جـەزا طـەیـرەن ئـەبا بیلـە گـەهی
هەكـە زەعیفـەكی دزەڤـی خوەست ئـەمان   غولغـول دكـەڤێ دلـەشـكەرێ ئـاسمـان
پـێش چـاڤێتە شیـشە یـا گـەور هـەبو   ژ وێ سـەبەبێ عالـەم گـەوردبو
پـچو پـچو ئـاڤـی ل سـەر ئـاگـر دار   د ئـاگـرێ تـە ببـت نـور ئـەی خەمـدار
گـەر وی گەزكـەی بـدنانا پـر خۆنكـەی   دەردێ دنانـا تـە بگـرێ دێ چـكەی
شـێر خـوە دیـت د چـالێ و ژ غـرور   خـوە ناسـنەكر وێگـاڤێ ژ دوژمـن و زۆر
وی عەكـسێ خـوە كـر دوژمـنێ خـوە   لاجـەرەم شـویر كێـشایە خـوە
گەلـەك جـارا كـو زولمـێ بـینی د كەسـان   خـولقێ تەیـە دوانـدە ئـەی فـلان
د وانـدە رو د دێ هـەیینا تـە   ژ نیفـاق و زولم و پـیس مەسـتیاتە
ئـەو تـوی وێ بـرینێ ل سـەر خـوە دكـەی   وێ ساعەتێ ل سـەر خـوە لـەعنـەت دكـەی
د خـوەدە وێ پیـساتیێ نـابینی ئەشـكەرا   وەرنـە خـوە بوبـا دوژمـن بخـوەرە
هجومێ سـەرخوە دكـی ئـەی ساوێلكە مێـر   هـەر وەكـی حەملـەكری سـەر خـوە شـێر
چـاو اگهـا دبـنێ خـولقێ خـوە   ئێـدی زانـی ئـەو ناكەسـی ژ خـوە
شـێرێ كـو دبنیـدە پەیـدا بـوی كـی بـو   كەسـەك دیـتر نیـشا ددا و نەخـشێ وی بـو
هـەر كەسـێ د نـانێ زعیفـەكی هـەلبكێ   كـارێ وی شـێرێ غەلـەتبین دكـێ
هەكە خالخرابەك تە دیت ل سـەر رویـێ مـام   مـام نـەی خرابـە ئـەو تـوی ئـەزم خـلام
مـؤمنین عەینـەیا هەڤدوینـە   ئـەڤ خەبـەر ژ پەیغەمبـەر ئـانینـە
گـەر نـە كـۆری ڤـێ گەڤـەزێ ژ خـوە بزانـە   پیـسیا خـوە بێـژە پیـسیا كەسـا نەزانـە
ئـەز مـؤمن (يَنْظُـرُ بِنُـور اللہ) نـەبو   نخـافتی بـۆ مـؤمـنی چـاوا روت دبـو
چـاوا تـو (ينظُـرُ بِنُـوراللہ) بـویی   چـاكی ژ خرابیـێ تـە نـەددی

تو برێژە ئەی پەرودگارێ مە ئاڤا طەهور
دا ئەڤ ئاگرێ عالەمێ تەڤیێ نور

ئاڤا دەریا پێکڤە د فەرمانا تەیە
ئەی خودا ئاڤ و ئاگر یێن تەیە

گەر تو خواست ئاگر دبت ئاڤە خوەش
وەر تە نەڤیا ئاڤ ژی دبت ئاتەش

ئەڤ داخواز هەم د مەژ ئێجادا تەیە
نەجات بون ژ بێ دادیێ یا رەب دادا تەیە

بێ داخواز ئەڤ خوازە تە دایە مە
بێ ژمار و حەد دان دایە مە

مزگێنی برنا کیڤرۆشکێ ب لایێ نێچیران، کو شێر کەتە د چالێدە

چونکی کیڤرۆشك ژ ئازادیێ شاد بو
لایێ نێچیرانڤە لۆتك لۆتك د هەلاتبو

وەختێ دیت شێر د چالێدە دکەت زار زار
خوە دهەلاڤێت کەیفخوەش تامورغزار

دەست بهەڤددا کو نەجات بوە ژ دەستێ مەرگ
خوەشحال رەقسی د هەوا وەك چق و بەرگ

١٣٤٠ شاخ و بەلك ژ زیندانا خاك بو ئازاد
سەردەرهێنا و بو هەڤالبەندێ باد

دەما بەلکا شاخ ژ هەڤ ڤەکرن
حەتا سەرێ ژۆرێ دارێ خوە برن

ب زمانێ تەڤلیهەڤ شوکرێ خودا
دڤەهاندن هەر دار و بەلکی جودا

کو ئەصلێ مە پەروەراند ذُوالعَطا
حەتا دار اِسْتَغْلَظَ ها تو اِسْتَوی

جانێت گرێدایی د ئاڤ و گل
دەمێ ژ ئاڤ و گل نەجات بو شادە دل

د هەوایێ عشقا خودێ رەقصاند بێ
هەر وەکو قورصا هەیڤێ بێ نقصاند بێ

چاڤێت وان رەقصان و جانا خوە نەپرسە
ژ وێیا کو ل هاویر جانە خوە نەپرسە

کیڤرۆشکێ شێر دانا ناڤ زیندانێ
نەمینت شێر ژ کیڤرۆشکێ هاتیە یەمانێ

د وێ رەزالەتیێ دەیە و پشترە ڤێ عەجێبی
دڤێن کو لوقەبا فەخرەدین لێێ

ئەی شێر تو دبنێ ڤێ چالێ دە بتنێ
یەکی وەکە کیڤرۆشکێ خوینا تە خوار و دارژتنێ

١٣٥٠ کیڤرۆشك بخوە چوە دەشتێ دچێرێ
تو لبنێ ڤێ چالێ هزرا دگێرێ

لایێ نێچیرانڤە بازدا ئەو شێر گیر
کو (اِبْشُرُوا یاقَوْمْ اِذا جاءَ اَلبَشِیرْ)

مزگینی ئەی کۆمەلا عەیش خوەش
کو ئەو صەیێ دوزەخی دوزەخە ژێرە فەرش

مزگینی کو ئەو دژمنێ جان
قەحرا خودێ هەلکێشا لێدنان

ئەوێ کو بلّەبی گەلەك سەر هور دکر
مر نێ وەك قرشکا جارۆ فکر

کۆمبونا نێچیرا ل دۆرا کیڤرۆشکێ و پەسندانا وێ

بونەکۆم وی زەمانی پێکڤە و حوش
شاد و بکەنین ژ کەیف د ذوق و خروش

گۆڤەند گرێدان ئەو وەك فندێ ناڤ وان
خوە ژێرە چەماندن هەمی دەشتیان

تو فرشتەی ئاسمانی یا پەری   یان تو عزارئیلێ شێرێن نێری
هەر چی هەبی جانێ مە قوربانێ تەبت   دەست هلاندن ژ دەست و بازوێ تەبت
خودێ ئەڤ ئاڤە بەردا دجویاتە   ئافەرین ل دەست و بازویا تە
ڤەگێره کا چاوا تە فێل و فیتکر   ئەو عەواره چاوا تە ژناڤبر
ڤەگێره دا داستان بیت دەرمان   ڤەگێره دا بیت مەلحەما جان
ڤەگێره کو ژ زولما وی ستەمکاری   برین دجەندەکێ مە نە ب سەد هزاری
گۆت هاریکاریا خودێ بو ئەی سەروەرا   وەرنە کیڤرۆشك کیە بکەڤێ شەرا
قوەتم بەخشی و بۆ دلی نور دا   نورا دلی زەلامیە و بۆ پیا زۆردا
تەفضیل ژ لایێ خودێ ڤە دگەهێ   دیسانێ ژی تە بدیل ژ خودێ ڤە گەهێ
خودێ ب دۆر و نەوبەت ئەڤێ تاییدێ   نێشا د دێ بۆ ئەهلێ گۆمان و تەردیدێ
ئاگاه بە بملك و نەوبەتێ شادی نەکە   ئەی تو ب نەوبەتێ ڤەگرێدای ئازادی نەکە
ئەوێ ملکێ وی زێدەتر ژ نەوبەتێ ڤەهاندن   زێدەی ژ هەفت ئەنجومەنا نەوبەت راچاندن
زێدەتر ژ نەوبەتا ملوکا باقینە   دەورا دائما روحا گەل ساقینە
تەرکا ڤێ شەرابێ هەکە بێژی یەك دو رۆژ   گهانا وێ دشەرا بێڤەبت پۆز

تەفسیرا (رَجَعْنا مِنْ جِهادِ الأَصْغَرِ اِلى جِهادِ الأَكْبَرِ)

ئەی گەورەیان مەکوشت دوژمنێ دەرڤە   دوژمنێ ژ وی پیستر مایە د هندرڤە
کوشتنا ڤی کارێ عەقل و هۆش نینە   شێری باطن سوخرەیا کیڤرۆشك نینە
دوزەخە ئەڤ نەفس و دوزەخ ئەژدەهایە   کو ب چ کێم نابت ئەو دەریایە
دێ حەفت دەریا ڤەخوت و نابت تێر   سۆتن کێم ناکەت ئەو خەلك هێر
کوچ و کافرێت کەڤر دل   ئیننە تێدە، دوێ زار وخەجل
هەم ژ چەندین خوارنا، ناسەکنێ   حەتا بێت ژ خودێ ژێره گازیکرنێ
شیر بوی تێر دێ بێژت نەهێژ   ئەڤە ئاگر ئەڤە پێت ئەڤە سۆژ
عالەمەك کریە پاری و بەلعید   مەعداوێ دڤیرینێ (هَلْ مِنْ مَزِیدْ)
ژ بێ جهی حەق قەدەم دانت ناڤێ   وێ دەمێ ئەو ساکن دبێ ژ نون و کافێ
چونکی جزئێ دوزەخە ئەڤ نەفسامە   طەبعێ کُولْە نە هەمی جزوە
ئەڤ قەدیم ژ خودێ رە بو کو وێ بکێشێ   بلی خودێ کیە کەڤانێ وێ بکێشێ
د کەڤان نادانن ئیلا راست تیرا   ڤی کەڤانی وەرگێرن ژ خوار تیرا

راست ببە وەك تيرێ و ژ كەڤانی دەركەڤە بێگۆمان كو ژ هەركەڤانی راست چتە ڤە
چاخێ ڤەگەرهام ژ پەڤچونكا دەرڤە من بەرێخوەدایە پەڤچونكا هندرڤە
(قَدْ رَجَعْنا مِنْ جِهادِ الأَصْغَر)یم گەل نەبی د جیهادێ ئەكبەریم
قووەت ژ حەق دڤێم و هاریكاری و هیڤیێ دا ڤی چیایێ قاف هەلقەنم ب دەرزیێ
بزانە بۆ شێر سەهلە كو صەفا بشكێنێ شێر ئەوە كو ئەو خوە بشكێنێ

هاتنا قاصدێ رۆم جەم (اَمِیرُالمؤمِنِینْ) عُمَرَ خودێ ژێ رازیبت و دیتنا وی كەراماتێ عومەری خودێ ژێ رازیبت

قاصدەك هات ژ قەیصەری جەم عومەر ل مەدینە بو جێگرێ پەیغەمبەر
گۆت كا قەصرا خەلیفەی ئەی خەلكینە دا ل وێرێ دانم هەسپ و جلكینە
قەومی گۆتنێ كو ژ وی رە قەسرنە قەصرا جان بۆ عومەری رەوشەنە
گەرچ دەنگ ژێرە هەیە بمیراتی هەر بن كەپركا دژیت فەقیراتی
ئەی برادەر چاخێ قەصرا وی ببینی د گاڤێ مود چاڤێ دل چەقینی
چاڤێ دلی ژ مو و دەردا پاك بێنە پاش هنگی هەرە ل قەصرا وی مەیزێنە
هەر كەسێ ژ هەوەسا هەیە پاكجان زو دێ بینت حەضرەتێ پاك و ئەیوان
چون موحەمەد پاك بو ژ ئاگر و دو هەر جهێ رو دایێ (وَجْهُ الله) بو
دەما هەڤالبی وەسوەسا پیسخوازرە كەنگی دێ زانێ (ثَمَّ وَجْهُ الله) رە
هەر كێرە ژ سنگی بت فەتحێ باب ئەو ژ هەر بازاری بینت ئافتاب
حەق دیارە ژ ناڤا دیتران هەر وەك وەهیڤە د ناڤا ستێران
دو سەرتلیا ل سەر دو چاڤا دان ئینصافدە دێ هیچ بینی ژ جیهان
گەر نەبینی ئەڤ جیهان مەعدوم نینە عەیب بلی ژ تلیا نەفسا شۆم نینە
تو ژ چاڤا ڤان تلیان راكە پاش هنگی هەرچی تە دڤێت مەیزاكە
گوتنە نوحی بۆ ئومەتێ كا ثەواب گۆت ئەو ژ وی لایێ و (اسْتَغْشَوْ ثِیابْ)
سەرو و رو د ل باسا پێچاینە لا جەرەم ئابچاڤن و نەدیتینە
ئادەمی دیدە و باقی پۆستە دید ئەوە ئەوا كو دید دۆستە
گاڤا دید دۆستنە بوكۆری چێترە دۆست كو باقی نەبت دوری چێترە
دەما قاصدێ رۆم ئەڤ پەیڤێت نەر كرە گوهیدە بو موشتاقتەر
چاڤ ل سەر پەیداكرنا عومەر دانەڤە جلك وەهەسپ هێلانەڤە

هەر طەرەف ل وی زەلامێ کار   وەکی دینا لێ دکر پرسیار
کو ئەڤ رەنگە زەلامە هەبت ل جهان   و ژ جیهانێ وەکی جانی بت نهان
ل وی د گەرها وەك خولامەکی ب حەژێکرن   بڤێت نەڤێت لێگەر هایی هێت پەیدا کرن
ژنکەکە ئەعرابی دیت خوە ژێرە کرە دەخیل   گۆت عومەر وێ هەیە لبن دارا نەخیل
ژێر بنێ خورما ژ خەلکانێ وی جودا   ژێر سیبەرێ ببینە سیبەرا خودا

پەیداکرنا قاصدێ رۆمێ (أَمِيرُالمؤمِنِينَ) عومەر

خودێ ژێ رازیبت کو یێ رازای بو ل بن دارا خورمێ

ئەو هاتە وێدەرێ و ل دور سەکنی   گاڤا عومەر دیتی دلەرزێد هەژنی
ترسەك ژ وی نڤستی هاتە سەر رەسول   حالەتەکی خوەش د جانێ وی کر نزول
ترس و دۆستی دژی هەڤدونە   دیت ئەڤ هەر دو دژ د دل کۆمبونە
گەل خوە دگۆت من پادشاه دیتە   ل دەڤ سولطانێت مەزن دانشتمە
ژ پادشاها هەیەت و ترسەك نەڤهاند   هەیەتا ڤی زەلامی هشێ من رەڤاند
ئەز چومە ناڤ بیشەیێ شێرو پلەنگ   رویێ من ژ وان وەرنە گێرایە رەنگ
زۆر کەتمە ناڤ شەر و قەرقەشا   وەکی شێر بوم من لەش هاڤێتن سەرلەشا
زۆرمن خواریە و زۆر دانیە برینێ گران   زۆر دل قەویتر بوم ژ دیتران
سەرزەڤی ئەڤ زەلامە بێ سیلاح نڤستیە   لەرزك کەتیە هەفت ئەندامێ ئەڤ چیە
ئەڤ هەیبەتا خودێ یە نەیا ژ خەلکێ دیتی   ئەڤ هەیبەت نەیا زەلامیە جلك پەرتی
هەرکی تەقوا بژارت و ژ خودێ ترسیا   جن وانس ژ وی ترسن کو بو خویا
دڤێ فکرێ دە دەست بحورمەت گرت بو   پاش ساعەتەکێ عومەر ژ خەو رابو

سلاڤکرنا قاصدێ رۆمی ل (امیرالمؤمنین) خودێ ژێ رازیبت

بۆ عومەری خوە چەماند و دا سلاڤ   پەیغەمبەر کۆتیە سلاڤ پشترە کلاڤ
پاش عەلەیکێ وی گۆت ژێرە وەرە پێش   دانا دەڤ خوە بهێمنی و بێ ژان و ئێش
بلانێ یێ ب ئەدەب و عاقل نەترسێ   ئەو کەسێ بێ رێز و خلافکارە بلا ب ترسێ
ئەو کەسێ ب ترسێ بلاوی هێمن کەن   ئەو دلێ ترسناك بت ساکن کەن
ئەوێ کو ناترسێ چاوا بێژی نەتەرس   چ دەرسێ ددی ئەو نەموحتاجە بدەرس
ئەو دلێ ژ جهچوی تو دلشا کە   خاترێ وێرانێ وی ئاڤاکە

پـاش ژ وێ گـۆتییێ ئـاخفتنێـت دەقیـق   و ژ سـفاتێ پـاکێ خـودێ (نِعْـمَ الرَّفِيـقْ)
و ژ دلپێڤـه مانـا خـودێ عەڤـداره   دا بزانـت ئـەو مـەقام و حـال ره
حـال وەك جلوەیـه ژ وی جوانیـا بـوکێ   و ئەڤ مـەقام هاتـه وێ خـەلوەتێ گـەل بـوکێ
شـاه و غـەیری دبیـنن جلـوەتێ   ئـەما شـاه تـنێ عـەزیزه وەخـتێ خـەلوەتێ
جلوەکریـه بـۆ عـام و خاصـان عـەروس   خـەلوەت د شـاهی بـت یـا عـەروس
گەلـەك ئـەهلێ حـال هەنـه ژ صـۆفیان   کـێمن ئـەهلێ مـەقام د نـاڤ میـان
ژ مـەنزلێت جـانێ وی نیـشاندایێ   و ژ سـوفرێت رەوانـێ وی نیـشاندایێ
وەر زەمانـەکی کـو ژ زەمـان خـالی بـوه   و ژ مـەقامێ قـودس کـو ئـیجلا لـی بـوه
و ژ هەوایـەکی کـو د وێ سـیمورغا روح   پـێش ئـەڤێ دیتیـه فـرین و فتـوح
هەریەکـەك فرینـا وی ژ ئـافـاڤ پـتر   و ژ هیڤـی و طـەمـەعێ موشـتاق پـتر
چـاخێ عومـەر بێگانـه دیـت کـو یـاره   ئـو جـانێ وی طـالبـێ ئەسـراره
شـێخێ کامـل بـو و طـالـب عومـەر   مـەردێ چـابك بـو و لایـق عومـەر
وی مورشـدك دیـت کـو وی ئیرشـاد دڤـێ   تـوڤـێ پـاك د زەڤیـا پـاك کـەڤێ

پرسیارکرنا قاصدێ رۆمی ژ (امیرالمؤمنین) خودێ ژی رازیبت

وی زەلامـی گـۆت ئـەی (امـیرالمـؤمـنین)   جـان چـاوا ژ عـەسمانا هاتیـه زەمـین
مورغـا بـێ قیـاس چـلۆ کـەت د قەفـەص   گـۆت خـودێ ل سـەرجان چـێروك خوەنـد و قـصەص
سـەرعەده مـا کـووان نینـه چـاڤ و گـوش   گاڤـا چـیرۆك خوەنـد د هاتـه جـوش
ژ مەشـیەتا وی عـەدەما زو زود   خـوەش پێڤـه دانـان لایـێ وجـود
دیـسا سـەر مـەوجودی چـیرۆك ڤـەگۆت   ژێ دو هەسـپی دعـەدەم مـەوجود هـاژۆت
د گـوهێ گـولێ گـۆت و کـەنین کـر   گـەل عـەقیقی گـۆت و ئـەو مەعـدەن کـر
ئایەتەك دگەل جـسمی گـۆت تـا ئـەو بوجـان   دگـەل خورشـید گـۆت تـا ئـەو بورەخـشان
دیـسا د گـوهێ ویـده نوقتـەك مـەخوف   دکـەڤێ روێ رۆژێـده سـەد کـسوف
کـانێ وی دگـوهێ عەوریـده چ خوانـد   وێ وەکـی مەشـکێ ژ چـاڤا رونـدك رژانـد
کـانێ د گـوهێ ئـاخێ خـودێ چ خواندیـه   کـو هیڤیـداره و بێـدەنگ ماییـه
هـەرکێ دوەسوەسـێ بکـم نـەکم کەتیـه   خـودێ موعـەما د گـوهێ وی گۆتیـه
حـەتا وی زینـدان کـەت د دوگۆمـان   کـو وی گۆتیـه وێ بکـەم یـا دژی وان
دا ژ حـەق راسـتیەکێ پەیـداکێ   ژ وان دوا یـەکێ ئنتیخـاب کـێ

گەر نەخوازی د وەسوەسا هۆشی جان   ئەڤی پەمبی کێم پالدە د گۆشی جان
دا فەهم کەی وان موعەمایێ وێ   دا تێ ب گەی رەمز و ئیشاراتێ وێ
ئێدی دێ بتە جهێ وەحیێ گوهێ جان   وەحی چیە، گۆتی ژ حسێ نهان
گوهێ جان و چاڤێ جان بلی ئەڤی حسیە   گوهێ عەقل گوهێ ظەن ژ ڤێ موفلسیە
لەفظا جەبرا من عشق بێ صەبر کر   و ئەوێ کو نەی عاشقە حەبسێ جەبر کر
ئەڤ مەعیەت دگەل خودێ یە و جەبر نینە   ئەڤ تەجەلیا هەیڤێیە و عەور نینە
و هەکە ئەڤ جەبرە جەبر عامە نینە   ئەو جەبرا فەرماندەرا خوە سەد نینە
ئەو کەس جەبرێ دناست ئەی هەڤال   کو خودێ چاڤێ دلێ وان ڤەکریە زەلال
یێت نەهاتی ل سەر وان بەیان دکێ   یێت بهوری ل پێش وان دیار دکێ
ئختیار و جەبرا وان یەکە دیترە   قەطرێن د صەدەفان گەوهەرە
دەرڤە قەطرەیێ بچوك و مەزن هەنە   د صەدەفێ ئەو دوژمنێ هویر و گەورەنە
طەبعێ وی قەومی نافە خەزالە   ژ دەرڤە خوینە و هناڤێ وان مەشکەڤالا
تو نەبێژە ئەڤ خوارنە دەرڤە خوین بو   چاوا بو مسك کو نافێڤە چو
تو نەبێژە کو بێ بهایە ئەڤ صفرە دەرڤە   دەما دبێ زێر دناڤ ئکسیرڤە
ئختیار وجەبر دتە دە پیس خیالە   چاخێ چو دواندە نورا جەلالە
نان حەتا دسفرێت ئەو جەمادە   د جەندەکێ مرۆڤ بت ئەو روحێ شادە
د دلێ سفرێ ناگەرهێ موستەحیل   وی موستەحیل دکێ جان ژ سەلسەبیل
قوەتێ جانە ئەی برا ئەڤ نان   ڤێجا تو فەهمکە قوەتا وی جانێ جان
پارچە گۆشتێ ئادەمی بعەقل و جان   چیا دکە لیشت گەل بەحروکان
زۆرێ جان چیا کۆلە و دکەلێشی بەر   زۆرا جانێ جان (دإِنْشَقَ القَمَرْ)
هەکە ڤەکت دل سرێ همبانە راز   جان ب لایێ عەرش ڤە چت ب پەرواز

پالدانا ئادەمی وێ زلەتێ بخوەڤە کو ((رَبَّنا ظَلَمْنا)) و پالدانا ئیبلیسی گوناهێ خوە ب خودێ ڤە، کو ((رَبِّ بِما اَغْوَيْتَني))

کریارێ مە و کریارێ حەق هەردوا ببینەڤە   کریارێ مە بزانە پەیدا بت ئەڤە
گەر نەبت ناڤبەینێ کریارێ خەلق رە   ئێدی نەبێژە کەس هۆتە کریە چرا؟
چێکرنا خودێ کریارێ مەرەموجدە   کریارێ مە شوینا چێکرنا ئێزەدە
ناطقەك یا حەرفێ بینت یا عەرض   کەنگی مۆحیط یەکەدەم بت دو عەرەض

هەکــە بمــەعنا چــوبت غافــل ژ حــەرف ... پـێش و پـاش نابینـت یـەك دەمـێ هـیچ طـەرەف
وی زەمـانـێ کـو پـێش ب بـینی ئـەو زەمـان ... پـاش تـو کـەنگی خـوە ب بـینی ئـەڤێ بـزان
وەك مـوحیطـێ حـەرف و مـەعنا نینـە جـان ... چـاوا جــان بـوە خـالقێ ڤـان هــەردوان
ئـەی بـرا دەمـا مـوحیطـێ هـەردوا هاتـە ڤـر ... کــارێ وی لا نـــادەت ژ کـــارێ دیـــتر
شــەیطـانـی گـۆت کـو ((بِـما اَغْـوَيْتَني)) ... کریــارێ خـــوە ڤەشـــارت دێـــوێ گـــەنی
ئـادەم گـــۆت کـــو ((ظَلَمْنـــا اَنْفُـــسَنا)) ... ئـو ژ کریـارێ حـەق نـەبو غافـل وەکـی مـە
وی ئـــەو گونـــەهـ ژ ئـــەدەب پـــەنهان کـــر ... وی ئـــەو گونـــەهێ خـــوارنێ بخـــوە ڤـــەکر
پـاش تـەوبێ گـۆتیێ ئـەی ئـادەم نـە مـن ... ئـــافرانـــد دتـــەدە ئـــەو گونـــاحی مـــەزن
نـەکو تەقـدیر و قـەضـایـا مـن بـو ئـەو ... بـەلکو نهـێنی عـوذر خوازیـا تـە بـو ئـەو
گـــۆت تـــرسـام مـــن ئـــەدەب نـــەهێلا بـــو ... گـــۆت مـــن ژی ئـــاگـــاه ل تـــە هـــەبو
هــەرکێ حورمــەتا وی بــێ حورمــەتی بــت ... هـــەرکێ قەنـــدێ بێنـــت هـــنگڤ خـــوت
طــــەبیبـــــات ژ پـــــشکا کیـــــە لِلطَّيِّبـــينْ ... یـــاری راکەڤـــە[1] ب رەنجـــێ نـــە و بـــبین

تەمثیل

ئـەی عـەزیز مثالـەکێ فـەرق کرنێـرە هێـنم ... دا جـــودا جـــەبرێ ژ ئختیـــارێ ڤـــەهینم
دەسـتێ کـو ب لــەرزك بـت ئـەو ژ لـەرزینێ ... و ئـەو دەسـتێ کـو ژ جهـی تـو ب لـەرزێنێ
هـــەر دولڤینـــا چـــێکرنێت خـــودێ بنـــاس ... بـەلێ نکـاری ئـەڤێ دگـەل وێ کـەی قیـاس
ژ ئـــەڤێ پەشـــیمانی کـــو تـــە ئـــەو هەژانـــد ... نـــە وەك پێـــشەمانیا وی ب خـــوە لەرزانـــد
ئەڤـــە بـــەحثـــا عەقلـــە ئـــەی حیلەکـــەر ... دا ضـــەعیفـــەك رێ ببتـــە وێـــدەرێ ئەگـــەر
بـــەحثـــا عـــەقلی گـــەر درّ و مـــەرجان بـــت ... ئـــەو یەکـــە دینـــرە کـــو بـــەحثـێ جـــان بـــت
بـــــەحثـــــا جـــــانی د مەقامـــــەکی دیـــــترە ... شــــــەراباجانی ژی قەوامـــــــەکی دیـــــــترە
مینـــا عومـــەر ژ عـــەقل هـــات لایـــێ جـــان ... بوالحەکـــەم بـــو ئەبوجـــەهل د بـــەحثـــا وان
لایـــێ حـــس و لایـــێ عـــەقلێ وی کاملـــە ... گـــەرچ ب نـــسبەت بجـــانێ خـــوەی جاهلـــە
بەحثێ حس و عەقل ئەثـەر بزانـە یـا سـەبەب ... ب بەحثـێ جـانی یـا عەجـەب یابوالعەجـەب
رونیـا جـان هـات نامینـت هـیچ مُسْتَـضِي ... لازم ز مـــــەلزوم و نـــــا فی مُقْتَـــــضِي
ژ ویـــێ ب چـــاڤ رە کـــو نـــورا وی بازغـــە ... ژ دەلیلـــێ وەك کـــو پـــالی زۆر فارغـــە

---

(١) راکەڤە – بلندکە و بکێشە ژۆر.

تەفسیرا (وَ هُو مَعَكُمْ اَیْنَماكُنْتُمْ)

جارەکی دیتر ئەم هاتنە داستانێ ئەم ژ وێ داستانێ کو چونە چولستانێ
هەکە ئەم نەزانبن ئەو زیندانا زاوییە و هەکە زانابن ئەو ئەیوانا ویە
و ئەگەر رازیبن ئەم مەستێت وینە و ئەگەر هشیار بن ئەم بدەستێت وینە
و هەکە ئەم بگرین عەورێ پر زەرقا وینە و هەکە ئەم بکەنن وی زەمانی بەرقا وینە
و ئەگەر بتۆرە و جەنگن عەکسا قەحرا وییە و ئەگەر بئاشتی و ببورن عەکسا ڤینا وییە
ئەم کینە دڤێ جیهانا پیچ پیچ وەك ئەلیفێ وێ بخوە چ هەیە هیچ هیچ

پرسیارکرنا قاصدی ژ عومەری (خودێ لێ رازییت) ژ سەبەبێ ئیلائا ئەرواحا دگەل ڤێ ئاڤ و حەریا ئەجسادا

گۆت یا عومەر چ حکمەت بو و سرّ حەبسا وی صافی دڤی جهی کەدر
ئاڤەکە صافی د تەڤنێ بوە پەنهان جانێ صافی ببەدەنا ڤەگرێدان
گۆت تو بەحثەکی عەجێب دکی مەعنارە گرێدا یێ حەرفێ دکی
تە مەعنا حەبسکر کو ئازادە تە گرێدایێ حەرفێ کر و بەربایەدا
تە ئەڤ کریە ژبۆنا فایدە تو کو بخوە ژ فایدەی ئیدپەردە
ئەوێ کو ژ وی زابییت فایدە چاوا نابینت ئەوا مەرا ببت دیدە
سەد هزار فایدەیە و هەر یەکەك بێمە سەد هزاران پێش وێ یەکێ کێمە
زێدەما پەیڤا تە جزوێ جز وایە فایدە بو (کُلّ کُلّ) چما ڤالایە؟
تو کو جزوی کارێ تەبا فایدەست ئێدی چما طەعنێ د (کُلّ) تینی دەست
گۆتن هەکە فایدە نەبو نەبێژە و هەکە بو ئعتراض نەکە شوکر بێژە
شوکرێ یەزدان طوڤا هەر گەردەن بوە نەکێش ڤەکێش و روترش کرن بوە
گەر ترش رو بون ببت شوکر و بەس پا وەك سرکێ شوکر بێژە نینە کەس
هەگەر رێکا سرکێ هەبت د جگەر بێژە ببە سرنجەبینێ[1] وێ ژ شکەر
مەعنا شعرێ نابت بێ تەڤلیهەڤی وەك کەڤرێ مەزن ناکەڤێ دەڤی

د سرا وێ کو، کەسێ بڤێت دگەل خودێ روینت بلا دگەل ئەهلێ تەصوەوف رونێ

ئەو قاصد خوە ژ بیرکر بڤان یەك دو جام نەناما لبیرا وی ما نەپەیام

---

(١) سرنجەبین – سرکە ئەنگەبین، سیهك و هنگڤین بۆ نادەرمان تیکەل دکن و شیرین دبێ.

ئـــــەو مــــــژيل بـــــو د قودرەتـــــا الله   ئـــەو قاصـــد گهـــا ڤـــێ دەرێ بـــو شـــاه
لـــەهى گاڤـا گهـا ب دەريـا بـو بـەحرا بێـبنى   دانـــك دەمـــا چـــو ئـــاڤـارى بـــو چـــاندنى
چـــاخێ نـــان گەهـــشتە گـــەل جانـــەوەر   نـــانێ مـــرى بـــو ســـاخ و باخەبـــەر
ئێـــزنگ و مـــوم وەختـــێ بـــون گـــۆرى نـــار   ذاتـــــێ طـــــاريـــــێ وان بوئـــــەنوار
بـــەرێ[1] ســـورمە چـــونكى كەتـــە چـــاڤان   بوبينـــاهى لـــوێ دەرێ بـــى زێرەڤـــان
هەى خوەسكا وى مرۆڤى كو ژخوە قورتال بـو   د وجـــودا ســـاخەكيدە هـــەڤال بـــو
واى بحالێ وى ساخى كو دگەل مرى رونشت   بـــو مـــرى و ژيانـــا خـــوە وى كوشـــت
چـونكى تـو رەڤـى بلايـێ قـورئـانـا حـەق   گـــەل رەوانـــێ ئـــەنبيايێ مـــوطلـــەق
قـــورئـــانـــە ئـــەحوالێ ئـــەنبيا   ماســـــــيێت بـــــــەحرا پاكاكبريـــــــا
و هەكـە قـورئـان خوانـد و قـەبول نـەكر   ئـــەنبيا و ئـــەوليا ژ خـــوە رەنجـــوركر
و هەكە قەبولكر چاخێ ڤە دپـەژێرى قـصەص   مورغـا جـانێ تـە لـێ تـەنـگ دبـێ قەفـەس
مـــورغ كـــو د قەفەســـێ زيندانيـــە   ل پـــەى ئـــازادبـــونێ ناكـــەڤێ ژ نەزانيـــە
روحێـــت نـــو ژ قەفەســـا ئـــازاد بونـــە   ئـــــەنبيا رێـــــەرێت وان بونـــــە
ژ دەرڤـــە ئـــاواز تێنـــە وان ديـــن ئەڤـــە   كـــو رێكـــا رزگـــارييێ تـــە گرتيـــە بخوەڤـــە
ئەم بـدين رزگـار بـون ژ ڤـێ قەفەسا تـەنگ   بلـــى ڤـــێ رێـــك نينـــە دا نـــەبت درەنـــگ
تـــو خـــوە زار زار رەنجـــور دكـــى   دا تـــو خـــوە ژ دەرڤـــە مەشـــهور بكـــى
كو شـوهرەتا خـەلكێ وەريـسێ موحكـە مـە   كـــەنگى دڤێـــرێ دە زەنجـــير كەمـــە

داستانا بازرگانى، كو طوطى ژ وى رە پەيام دايى طوطييێت هندوستانێ چاخێ چويى تجارەتێ

بازرگانـەك بـو ژ ويـرە طـوطيـەك هـەبو   طـوطيـەك خوەشـك دقەفـەس زينـدان بـو
چاخێ كو بازرگـان سـەفەرا خـوە ئـامـادەكر   لايـــێ هندوســـتانێڤە چـــون پـــەيادەكر
هـەر خـولام و هـەر خـدام رە ژ سـەخاوەت   گۆت پشكا تـە چ بێنم بێـژە وەكـە عـادەت
هـــەر يـــەكى ژ وى مـــرادەك خـــوازكر   وى خـوەش مێـرى وەعـدا هـەميا دارێـژكر
گۆتـــە طـــوطـــى تـــە چ دڤێـــت ئەرمـــەغان   كـــو بـــو تـــەبينم ژ ئـــاليـــێ هندوســـتان
وى طوطى گـۆت كـو ل وێـدەرێ طـوطيـان   گاڤـــا تـــەديتن ژ حـــالێ مـــن بكـــە بـــەيـان
كـو ئـەو فـلان طـوطـى موشـتاقێ وەيـە   ژ قـــەضـــا عاسمانـــا د زينـــدانا مەيـــە

(١) بەر – كوچ، كەڤر. بەرى كل.

سـلاڤێ م هـەوە كـرین و ژ وە خواسـتیە | كـانێ چـارا رێكـا ئـازاد بـونێ چـیە
گـۆت بـەلكی كـو ئـەز د ئـشتیاق | جـان بـدەم لڤێـرێ بمـرم د فـراق
ئـەڤ رەوایـە كـو ئـەز دبەنـدێ تونـد | جارنا هون دناڤ چیمەن و دار ل سەر دارێ بلند
ئەڤـە هـۆ دبـت وەفایـا دوسـتان | ئـەز دڤـێ زینـدانیێم و هـون د گولـستان
ئەی گـەورەیا ل بـیر بینن ژ ڤـی مـورغێ ژار | یـەك سـەحەر گەهـەكێ د ناڤـا مـورغزار
یـادێ یـاران یـاری رە مـەیمون بـوە | تایبەت كـو ئـەو لـەیلی و ئـەڤ مـەجنون بـوە
ئـەی دوسـتانێ مـنێ ئـازاد د فـەضـا | فـرِ دكـەم ئـەز خوینـا خـوە پـر دكاسـا
یـەك قـەدەحا مـەی فرِكـەن ب یـادێ مـن | گـەر هـون داخـواز دێ كـەن دادێ مـن
یـا لـبیرا ئـەڤێ كـەتی نـاڤ ئـاخـێ | دەمـا ڤـەخوارنێ فرِتـەكێ برێژنـە ئـاخـێ
١٥٦٠ ئـەی عەجـەب ئـەو سـۆز و ئەوسـوندكانێ | وەعـدێت وان لێڤێـت وەك قەنـدكانێ
گـەرفراقا بـەنی ژ خرابیـا بەندیـە | چـاخێ گـەل خرابـی خرابـی بكـەی پافـەرق چـیە
ئـەو خرابیـا تـو بكـەی دقـەحرو جـەنگ | ل مـن خوەشـترە ژ بـانگێ نـەی و دەف و چـەنگ
ئـەی جـەفا یـا تـە ژ دەولـەتێ چـێتر | و ئینتقامـا تـە ژ جـانی شـیرینتر
نـارێ تـە ئەڤەیـە نـور هاتـە چـاوایە | ئەڤـە تازیـە كـانێ جـەژنا تـە چـاوایە
جوروسـتەما تـو دكـی چـقاس شـیرینە | ولـەطـافـەتا تـە كـەس نابینـت و نینـە
دترسـم و نـالم كـو ئـەو باوەركـەت | وژ كـەرەم وێ جـۆرێ ل مـە كـێمتر كـەت
عاشقم ل سەر قەحرو ل سەر لوطفـێ وێ بجـد | عەجێبـە ئـەز عاشـقم بـۆ هـەرد و ضـد
ب خودێ هەكە ژ ڤی سترِی كەڤمە دبیستان | هەروەكـە بولبـول ژ ڤـی كەمـە نـالان
ئەڤ عەجێبە كو بولبـول ڤـە دكـێ دەڤ و زمـان | هەروەكـە بولبـول ژ ڤـێ كەمـە نـالان
١٥٧٠ ئـەڤ چ بولبولـە ئـەڤ نـەهنگێ ئاتەشـیە | ناخۆشـیا مـن ژ ڤینـا وی خۆشـیە
ئەڤینـدارێ كولّـە و ئـەو بخـوە كولّـە | ئەڤینـدارێ خوەیـە و ڤینـا وی ژ دلـە

صیفەتێ پەرێت عەقلێت خودایی

داسـتانا طـوّطـی ژڤـی رەنگیـە جـانێ ئنـسان | كا ئەو كەس كـو راز ڤەشـێربت بـۆ مورغـان
كویـەك طـەیركـێ زەعیفـێ بـێ گونـاه | و د هنـدرێ خـوە سـولـەیمانە گـەل سـپاه
دەمـا نـالی و زاری بـێ سـپاس و گلـە | دێ كـەڤت حـەفت فەلـەكا غولـفولـە
هەر هلمەكا وی سەد نامە سەد پەیكە ژ خودا | یەك یـارەب ژ وی شێـست لـەبـەیك ژ خـودا
تەحـسینا وی چـێترە ژ طـاعـەتی نـك خـودێ | كـو نەعادەتیـە تـشتا ژێ خواسـت د دێ
هـەر بهنەكـە وی معراجەكـە خـاص | سەر سـەرێ وی تـاجێ دانـن تاجەكـە خـاص

صورەتێ وی ل سەر ئاخییە و جان سەر لامەکان	لامەکانەکی بلندتر ژ وەهما سالکان
لامەکانەکە کو ناهێت فەهما تە	هەر بهنەك خیالەکە ناهێت بیراتە
بەلکو مەکان و لامەکان د حوکمێ ویدە	هەر وەکو بەحەشتە د فەرمانا ویدە
شەرحا ڤێ کورتکە و هند نەکەڤیێ	دەڤ لێنەدە خودێ زانائرە براستیێ
جارەك دی ژ ڤێ دێ ڤەگەرن ئەی دوستان	ب لایێ طوطی و تاجر و هندوستان
زەلامێ بازرگان قەبولکر ئەڤ پەیام	کو بگەهینێ لایێ هەڤالا سەلام

دیتنا بازرگانی طوطییێت هندوستانێ د دەشتێ و پەیام گهاندنا وی طوطی ژ وان رە

چاخێ گهـا وەلاتێ هندوستانێ	چەند طوطی دیتن ل چۆلستانێ
پێرە راوەستاند و گازی وان کر	ئەو سلاڤ ئەمانەت تەسلیمێ وان کر
طوطیەك ژ وان طوطیا لەرزی	کەت و مر و طەڤزی
بو ژۆڤان بازرگان ژ گۆتنا خەبەری	گۆت ئەز بوم سەبەبێ مرنا جانەوەری
ما قەی ئەڤ گەل وی طوطی خزمن	یا قەی ئەڤ روحەکە و دو جسمن
ئەڤ چمامن کر چما من دایێ سلاڤ	من شەوطاند هەژاری بڤێ گوتنا خاڤ
ئەڤ زمان وەك بەرصتە و دەڤ وەك ئاگرە	و گاڤا ل هەڤ ژەناندن بخوە ئاگرە
بەر و ئاسن ل هەڤ نەدە تو بەلاش	جارنا ڤی هۆگۆت و جارنا عەلاش
ژ بەر کو تاریە و هەر لایەکی پەمبیە	ناڤ پەمبودە چاوا قتیسك دانیە
ستەمکار ئەوقەومە کو چاڤ دروتن	ژ وان ئاخفتنا عالمەك سۆتن
یەك ئاخفتن عالەمەکێ وێران کەت	روڤیێ مری جهێ شێران کەت
د ئەصلێ خوە جان عیسی دەمە[1]	یەك دەمێ وی برینە ویێ دیتر مەلحەمە
گەر پەردە ژ جانا راکر بانە	گۆتنا هەر جانەکی مەسیحەك بانە
هەکە باخڤی کو بێژی وەك شەکرە	شیرینی نەخوە صەبرکە ژ حرصێ هەرە
صەبر دبت کولێت زیرەکان	شیرینی دبت ئارەزوا بچوکان
هەرکێ صەبر هێنا چو سەر فەلەکێ	هەرکێ حەلوا خوار پاشەکش چو دەرەکێ

مەعنا گۆتنا (فَرِيدُالدِينُ العَطارُ قُدَسَ اللهُ سِرَهُ)

تو صاحیێ نەفسی ئەی غافل تە خوارن خوینە	ئەگەر صاحیێ دل ژەحرێ بخوت ئەو ژێرە هنگڤینە
بۆ صاحیێ دل نینە ئەو زیان	هەکە ئەو ژەحرا کوژەندە بخوت عیان

---

(١) دەم – بهن، هلم، نفخ، پف

ئەو بێ نەخۆش ناخوت هەمی جارنا — بێچارە ئەوە کو نەخۆشە دڤێت خوارنا
پەیغەمبەر گۆتە ئەی طالبێ لدوڤهەڤ — کێشڤە کێش گەل هیچ مەطلوبی نەکە بگەڤ[1]
نەمرود د تەدەیە نەچە ناڤ ئاگر — تە دڤێت هەری ببە ئیبراهیمەك حر[2]
چونکی نەسۆبایی و نە مەلەڤانی — نەچە ناڤ پێلا، ماکەلەکڤانی؟
ئەو ژ بنێ دەریا گەوهەرا تینێ — ژ زیانا و سودی سەردەرتینێ
کاملەك دەست بدەت ئاخێ کەت زێر — زێر د دەستێ ناقص چت ژێ خێر و بێر
دەما ئەو مێرێ راست قەبولێ حەق بت — دەستێ وی د کارا دێ دەستێ حەق بت
دەستێ ناقص دەستێ دێو و شەیطانە — ژ بەر کو د داڤا رەنجە و مەهانە
نەزانین بێتە پێش ئەو کەتە زانین — کێماسی و نەزانین ژ بەر زانینێ فرین
هەرکێ گرت علەتەك بعلەت ببینە — کاملەکی، کارێ کوفرێ کر هەربدینە
ئەی بپیێ پەیا گەل سواری نەکە شەر — چ سودی ناستێنی ڤەمینی دەربەدەر

ڕێزلێگرتنا ساحران بۆ موسی (درود لێ بن) کو تو عەول کۆ پالی باڤێژە یا ئەم

ساحرێت د زەمانێ فرعەونێ لەعین — چاخێ کێشڤە کێشکرن گەل موسی بکین
بەلێ وان موسی موکەرەم دانان — ساحران ئەو موقەدەم دانان
ژبەر وێ کو گۆتنێ بلا ئەو فەرمان یا تەبت — تە دڤێت ئەو کۆپال هاڤێتن ژ تەبت
گۆت نە ئەی ساحران عەولکا هون — حیلێت خوە پێکڤە گەلەڤ ڤەهون[3]
هەفقاس رێز گرتن ل دینێ وان کری — کو ژ موجادەلێ وی دەست و پێێ وان بری
دەما ساحرا نەناسی حەقێ وی — دەست و پێ ژ دەستدان ژ جرمێ وی
پاریێ حەلال نوکتەیە بۆ کاملی — نەخوە و خوە لالکە کو تو نەی کاملی
تو وەك گوهایی ئەو زمانە نەژ جنسێ تو — خودێ بۆ گوها فەرمۆیە (اِنْصِتُوا)
زارۆك عەول دەما دزێت شیر ڤەدخێ — مدە هەکێ بێدەنگ دبێ و گوهددێ
مدەهەکی پێتڤیە ئەو لیڤا بدروێ — ژ ئاخفتنا دا ئەو ئاخفتنا فێربێ
و هەکە گوه نەدت و دە دە[4] بکێ — خوە بخوە لالێ دنێ دکێ
کەرێ ئەصلی کو وی دسەریدە گوه نەبت — ئی لالە کەنگی دێ بئاخفتن کەڤت
ژ وی کو لازمێ نوطقێ یە گوهداری — لایێ مەنطق ڤە هەرە گوهداری

(١) بگەڤ – بتوندی، بشەل بظولما.
(٢) حر – محض، خوری.
(٣) ڤەهونانذن – راچاندن
(٤) دە دە – آخفتنا زارۆکا.

(اُدْخُلُوا الابْياتَ مِنْ اَبْوابِها ۆ اطْلِبُوا لأغْراضَ في اَسْبابِها)
ئاخفتن كو ئەو نەراوەستانگەها گوهیە بلی كو ئاخفتن نەخالقێ بیطەمعیە
موبدعە ئەو نە تابعێ ئستادە مەسنەدە پێكڤە وی رە نەئستادە
یێ نمایی هەم د حەرف و هەم مەقال تابعی سەیدانە و موحتاجێ مثال
گەر ژ ڤان ئاخفتنا نینیێ بێگانەكی ب جلێ پەرتی و رۆندك رێژ بە دوێرانەكی
ژ بەركو ژ ئادەم ژ وێ عیتابێ برۆندك خلاس بو رۆندكێ طەرتە و باقەبول پێ راست بو
بخاترا گرینێ ئادەم هاتە سەر زەمین دا بگری و بنالێنێ و ببت حەزین
ژ فردەوس و ژ حەفت طەبەقا ئادەم بۆنا عوزر خوازیێ دانا زەڤی قەدەم
هەكە ژ نفشێ ئادەمی و ژ صولبێ وی دور خواز بە هەم د طەلەبێ وی
نوقل چێكە ژ ئاگرێ دل و ئاڤا چاڤا عەورسەر بیستان گری و رۆژ ل هنداڤا
زەوقا ئاڤا چاڤا ما تو چ دزانی چونگی تێناگەهی بەس عاشقێ نانی
گەر تە ئەڤ هەمبا نە ژنانی خالی كر تە ئەو پر ژ گەوهەرێ عالی كر
طفلێ جان ژ شیرێ شەیتان ڤەكە پاش ژ وێ گەل فرشتا هەڤشان بكە
حەتا تو تاری و گرتی و پەرۆشی بزانە كو گەل دێوێ لەعین هەڤدوشی
ئەو پاریێ كو نو رێ زێدە كەت و كەمال ئەو بوە كو هێنایە ژ كەسبا حەلال
د وهنێ كو بێت و چراكا مە ڤەمرینێ دبێژنێ ئاڤ چونكی چرایێ ڤە دكوژینێ
علم و حكمەت دزێت ژ پاریێ حەلال عشق و نەرمی تێت ژ پاریێ حەلال
هەكە ژ پاری تە حەسەد دیت و دام جەهل و غەفلەت دزێت بزان ئەوە حەرام
تە هیچ گەنم چاندیە و جەهی بدەت تە هەسپەك[1] دیتیە كورە كەر بدەت
پاری طوڤە و بەرێ وی هزرن پاری بەحرە و گەوهەرێ وێ فكرن
دزێت ژ پاریێ حەلال ئیناڤ دەڤان مەیلا خزمەتێ، قەستا چونا جیهان

ڤەگێرانا بازرگانی گەل طوطی ئەوا كو ژ طوطیێ هندوستانێ دیتی

بازرگانی تجارەتا خوە كرە تەمام ڤەگەریا لایێ مالا خوە شاد كام
بۆ هەر خولامەكی هێنابو دیاری[2] بۆ هەر كەنیزكەكێ وی بەخشی چاری[3]
طوطی گۆت پا دیاریا من كانێ بێژەڤە ژوییا تە دیتی داستانێ

(١) هەسپ – هەسپێ مێ، مەهین.
(٢) دیاری – هەدیە.
(٣) چاری – چارۆك، دەرسۆك، ترحی، دەسمال، پۆشی.

گۆت ئەز ژ وێ گەلەك ژۆڤانم   دەستێ خوەمالین و تلیگەزانم
من چما پەیاما تە یا سست و خاڤ   بریە ژ نەزانین و ژ نشكاف
گۆت ئەی بازرگان پەشیمانی ژ چیە   ئەو چیە كین و قەحرو خەم چاندیە
گۆت گلەیێن تە من نە ڤەشارتن   گەل كۆمەكە طۆطیا من ڤەژارتن
طۆطیەكی ژوان بهن ژ دەردێ تەبر   ژەحرا وی درها لەرزی و كەت و مر
ئەز پەشیمانبوم ژ ڤێ گۆتنێ   ئەما بێسودە پەشیمانی پاش سۆتنێ
ئەوە نوكتا كو بێدەستی تاڤێژت زمان   بزانە كو ئەو تیرەكە دەركەتی ژ كەڤان
نازڤرت هەڤالۆ ئەوتیرە ژ رێكێ   پێتڤیە پێش ببێ لەهی سكری چێكێ
چاخێ سەر ڤەچو دێ دنیا یەكێ گرێ   هەكە دنیا وێرانكر عەجیب ناگرێ
فعلا دغەییێ زێدە بونا ئەڤەرانە   ومەوالیدا وان نەلحوكمێ خەلكانە
بێ هەڤالی پێكڤە مەخلۆقێ خودایە   وەلەو ئەو مَوالِیدْ نسبەتا وێ بمەڤایە
زەیدی تیرەك لایێ عەمر ڤە فراند   عەمری تیرا وی زو گرت و شكاند
مدەهەكێ سالەكێ ژاندكر و دەرد   خودای دەرد چێكرنە نەمەرد
ئەگەر زەیدێ تیرهاڤێژ ترسا وێگاڤی مر   حەتا مرنێ دەرد دێ ڤەكێشن ل ور
گاڤا ئەو مر ژ وێ زێدەبونا ژانێ   پێتڤیە زەیدێ تیرهاڤێژ قاتل بزانێ
وان دەردا تو بویڤە مەنسوبدار   گەرچ ئەو پێكڤە كارن بۆ كردگار[1]
هەروەها چاندن و كار وداڤ و كرن   ئەو مەوالیدە بدەستێ خودێ چێدبن
بۆ ئەولیا وان قودرەتا ئیلاهی هەیە   تیرا ژ كەڤان دەرچوی زڤراندن هەیە
تێ گرتن دەرگەهێت مەوالیدا ژ سەبەب   چاخێ پەشیمانیا وەلی دەستێ و یە دەستێ رەب
گوتنێ دكەت ناگۆتن ژ فەتحێ باب   دا ژ وێ نە بستك ب سۆژت نەكەباب
كو ئەو نوكتە ژ هەمی دلا بهێست   ئەو پەیڤ راكر و پاك كر ژ لیست
گەرتە بورهان دڤێت و دەلیل هەروەها   دیسا بخوێنە (مِنْ آیَةٍ اَوتُنسها)
ئایەتا (اَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي) بخوان   قودرەتا ژ بیر كرنا وان بزان
چونكی ل بیرهاتن و ژ بیركرن قادرن   ل سەر هەمی دلێت خەلكان قاهرن
دەما رێكا ژبیركرنێ دگرت بنەظەر   شیانا كاری نامینت حەتا هەبت هۆنەر
(خُذْ تُمُوا سُخْرِیَّةً اَهْلَ السُّمُو)   ژ نەبی ڤە خوێنە حەتا (اَنْسَوْكُمُ)
خودانێ گوندی پادشاهێ جسمانە   خودانێ دلی قەرالێ دلێت وانە

(١) كردگار – خودێ.

کار بو فەرعێ چاڤی بێ هیچ شکوک | ڤێجا مرۆڤ نابن بێ بیبۆك
ئەز ڤێ گۆتنێ تەمام ناکەم ژ وان | قەدەغەیە ژ مەرکەزێ خودانێ جان
چونکی ژبیرکرنا خەلکێ و یادێ وان | بدەستێ ویە ئەو دگەهێ فەریادێ وان
سەد هزاران خرابی و چاکی رادکێ | هەرشەڤ ژ دلێ وان پاك دکێ
رۆژ دلێ'وان ژ وێ دکەت پور | وان صەدەفا پور دکەت ژ دورّ
ئەو هەمی هزر و بیر لپێش وانە | دناست ژ هدایەتا جانە
پێشەو فەرهەنگێ تە تێتە دەستێ تە | دا د ئەسبابا ڤەکەت دەستێ تە
پیشەیێ زێرنگر و ئاسنگر نەبو وەکهەڤ | خویی خۆش و باشێ وان نا رەڤێ ژ هەڤ
پیشە و خولقێت تەنە بونە فەرهەنگ | رۆژا پەسلانێ لایێ تە ڤە تێن بێ درەنگ
پیشە و خولقێن ژ پاش نڤستن و رازانێ | هەم بلەز ڤەدگەرن جەم خودانێ
پیشە و هزر و بیر د وەختێ صبح | تێنە ڤە دیسا کو بون ئەو حوسن و قوبح
وەك کەڤۆکێن پەیکێ ژ شەهرا | لایێ شەهرێ خوە ڤەتێن بەهرا

بهیستنا وی طوّطی حەرەکەتێن وان طوّطیان و مرنا طوّطیێ د قەفەسێ و گرینا سەربازرگانی ل سەر وی

دەما بهیست طەیرکی کو طوّطی چکری | زۆر لەرزی و کەت بو وەك مری
گاڤا خواجێ دیتی ب ڤی رەنگی کەتیە | و هەلستا و سەر ل عەردێ دانیە
چاخێ هۆسا و بڤی حالی وی مەیزاند | خواجە رابو سەر خوە پێسیر قەتاند
گۆت ئەی طوّطیێ قەنج و باشێ من | ئەڤ چ بو هات سەرێ تە بێژە من
ئەی حەیف مورغێ خوەش ئاوازێ من | ئەی حەیف هەمدەم و هەڤرازێ من
ئەی حەیف طەیرکێ خوەش ئەلحانێ من | راحەتێ روح و چەمەن و رەیحانێ من
هەکە سولەیمانی مورغەکی هۆ هەبا | کەنگی مەشغولێ وان طەیران دبا
ئەی حەیف مورغێ کارزانێ خوەرا | زومن و ژ رویێ وی ڤەگێرا
ئەی زمان تو گەلەگ زیانی ژ مرا | چونکی تو بێژەری ئەز بێژم ژ تەرا
ئەی زمان هەم ئاگری و هەم جۆخینی | چەند ئەڤ ئاگر بەربیە جوخینێ
د نهان جان ژ تە ئەفغان دکێ | گەرچ تشتا تە گۆتیی وێ دکێ
ئەی زمان هەم گەنجا بێ دوماهیك توی | ئەی زمان هەم رەنجا بێ دەرمان توی
هەم فیتك و حیلا مورغان توی | هەم هەڤالێ بێ هەڤالێ هجران توی
چەند ئەمانەم ددی ئەی بێئەمان | ئەی تە ژهکریە بکینا من دکەڤان

نەکو تەفراندیە ژ چەمەن مورغان
دچێرانگەهێ ستەمێ کێمکە ل من

یا بەرسڤا من بێژە یا دادکە
یا ژ ئەسبابێ شادی من رە یادکە

ئەی حەیف صبها تاریك سۆژا من
ئەی حەیف رۆنیا زێدە رۆژا من

ئەی حەیف مورغا خوەش فرا من
ژ دوردورا فری هاتی جەم من

عاشقێ رەنجێ یە نەزان حەتا ئەبەد
رابە لاقْسِمُ بخوینە حەتا فِي كَبَدْ

ژ کَبَدْ فارغبوم گەل روێ تە
و ژ زَبَدْ صافیبوم د جوێ تە

ئەڤ حەیفێت خیالێ دیتنێ
و ژ وجودا نەقدا خوە ببرینێ

غەیرەتا خودێ بو گەل خودێ چارە نابت
کا ئەو دلێ کو ژ ڤینا خودێ سەد پارەنەبت

ئەو غیرەتە کو ئەو بلی هەمێیە
ئەوا کو پتر ژ بەیان و دمدێیە

ئەی خوەسکا هێستێ من دەریا بانە
دا گۆری دلبەرێ دلرەڤا بانە

طوطیێ من طەیرکێ زیرەك و زانایێ من
تەرجمانێ هزرو بیر و ئەسرارێ من

هندی هەیی و نەیی وی ئینانە بیرا من
ژ عەول گۆتبو وی ژیارا من

طوطی کو دەنگێ وی ژ وەحیا خودێ بو
سەرەتائیا وی پێش هەینا وجودێ بو

ڤەشارتیە ئەو طوطی د هندرێ تە
وێنەیێ وی ل سەر ڤی و وی دیتیەتە

شادیاتە دبت و هەم شادیا تە ژویە
ستەمیێ قەبول دکەی داد ژی ژ ویە

ئەی کو تەجان صۆت بخاترا بەدەن
تە جان سۆت و تە هەلکر بەدەن

ئەز سۆتم دێ سۆژت کەسەك
حەتا ژمن ئاگر بکەڤێ ناڤ خەسەك

چونکی یێ هاتی سۆتن قابلێ ئاگر بو
بیستانێ سۆتی کو ئاگر کێش بو

ئەی حەیف و ئەی حەیف و ئەی حەیف
کو نهان بو بن عەوری ئەو هەیڤ

چاوا ب پەیڤم کو ئاگرێ دل ببت تیژ
شێرێ مەستێ تێکچوی ببت خوین رێژ

ئەوێ کو بخوە هشیارە تۆرەیە و مەست
چاوا بت چاخێ قەدەح بگرێ بدەست

شێرێ مەست کو ژ صفەتی دەرکەتە دەر
ژ پەحنیا چەمەنی چت زێدەتەر

هزرێ من د قافیێدەیە و دلدارا من
دبێژتە من هزرا نەکە بلی دیدارا من

خۆش بنیشە ئەی قافیا هزرێ من
قافیا دەولەت توی دبەرێ من

حەرف چیە حەتا تو هزرێ بکەی ژ وان
حەرف چیە ستریێ دیوارێ رەزان

حەرف و دەنگ و گوفترە هەڤدەم
داکو بێڤان هەر سێیا گەلتە بدەڤم

ئەو دەمێ کو من ژ ئادەم کری نهان
دگەل تە بێژم ئەی تو ئەسرارێ جیهان

ئەو دەمێ کۆ من نەگۆتیە گەل خەلیل
و ئەوغەما کو نزانت جبرائیل

ئەو دەمێ کو ژ وێ مەسیحا دەڤ لێ نەدا
خودێ ژ غیرەت دیسا بێ مالێدا

ما چیە دلۆغەت ئیسبات و نەفِی ... ئەز نە ئیسباتم ئەز بێ ذات ونەفی
من کەسەك د نا کەسەکی پەیداکر ... ڤێجا کەسەك دناکەسەکیدە من چێکر
پادشاه پێکڤە بەنیێ بەنیێ خوەنە ... خەلك پێکڤە مریێ مریێ خوەنە
پادشاه پێکڤە نزمێ نزمێ خوەنە ... خەلك پێکڤە مەستێ مەستێ خوەنە
نێچیرڤان مورغان رە دبت نێچیر ... داناگاه ئەوان کەت نێچیر
دلبەرا دل کریە ئەسیرێ بێ دلان ... پێکڤە مەعشوق نێچیرێ عاشقان
دیتنا مرنا وی عاشقی بزانە مەعشوقە ... کو نسبەت هەیە هەم عاشق و هەم مەعشوقە
هەکە یێ تهنی ئاڤێ دگەرهێ ل جهان ... ئاف هەم دگەرهێ ل عالەما تهنیان
چاخێ کو ئەو عاشقە تو بێدەنگ بە ... گاڤا وی گوه ل تە کێشا تو گوهداربە
بەندکە دەما لەهی لهیاڤێ کەت ... وەرنە رسواییێ و وێرانیکەت
من چ غەم هەیە کو وێرانی بت ... بن وێرانیێ گەنجا سولطانی بت
غەرقێ خودێ دڤێت کو غەرقتەر بت ... هەر وەك پێلێ بەحرێ لبن و سەربت
ژێرێ دەریا لێ خوەشترە یان سەر ... تیرا وی دل کێشترە یان سپەر
پارچەکریێ وەسوەسیێ دلا ... هەکە شادیێ ناسنەکی ژ بەلا
گەر مرادەترە مەذاق شکەرە ... مانێ بێ مرادی مرادا دلبەرە
هەر ستێرەکە وی بت بەهایێ سەد هلال ... خوین رژاندنا عالەمێ ژێرە یە حەلال
مە بها و خوێن بها هەم پەیداکر ... جانیێ جان هاڤێتنێ بازدانکر
ئەی ژیارا عاشقان دمرنێ ... دل نابت پەیدا بلی د دلبرنێ
من دلێ وی دڤیا ب سەد ناز و دەلال ... و ئەو هێجەتا دکێ دگەل من ژ مەلال
من گۆت ئاخر غەرقێ تەیە ئەڤ عەقل و جان ... گۆت هەر هەرە ڤێ چیرۆکی مە خوان
ئەز نزانم ئەوا کو تە هزر کری ... چاوا دوچاڤێ دۆستی تەماشاکری
ئەی گران جان تە ئەم سڤك دیتینە ... ژ وی کو تە گەلەگ ئەرزان ئەم کرینە
هەرکێ ئەرزان بکرت دێ ئەرزان دەت ... زارۆك گۆهەرێ بقورصەکی نان دەت
غەرقێ ڤینە کێمە کو غەرقە دڤێدە ... ڤینێت بهوریا ویێن درێدە
من ئەو بکورتی گۆت من ژ وی نەگوت بەیان ... وەرنە هەم دەڤا سۆژت و هەم زمان
دەما ئەز لەب بێژم مراد لەبێ دەریایە ... وەختێ ئەز لا بێژم مرادالّایە
ئەز ژ شیرینی دانشتمە طرش رەنگ ... ئەز ژ تە ژی پەیڤ بومە بێدەنگ
داکو شیرینیا مە ژ هەر دو جهان ... د پەردا روترشیێ بت نهان
دا هەر گوهەك نە بهیزێ ڤێ پەیڤێ ژ بن ... دێ یەکێ بێژم ژ سەد سِرّێ لَدُنْ

تەفسیرا گۆتنا حەكیم سەنائی خودی ژێ رازیبت

بخـــــاترێ چ ژ رێكـــــــى ڤـــــــەمینى چ كــــوفرە ئـــەو حـــەرف چ بــــاوەری
بخـــــاترێ چ ژ دۆســــــت دوركـــــەڤى چ كرێـــت ئـــەو نـــەخش چ ســـپەحی

و دمەعنا گۆتنا پەیغەمبەری (سلاڤ ل سەر بن) (اِنَّ سَعْداً لَطیُورٌ ۇ اَنا اَغْیَرُ مِنْ سَعْدٍ و اللە اَغْیَرُ مِنِّی و مِنْ غِیرَ تەحَرَّمَ الفَواحِشِ ماظَهَرَ مِنْها ۇ ما بَطَنْ)

عالـــەم پێكڤـــە ژ وی ب غـــیرەت هاتیـــە كـو غیرەتـا عالـەمێ هـەم ژ خـودێ چـێبیە
ئـــەو وەك جانـــە و بـــەدەن وەك جهـــان قـــەنج و نەباشـــى دكـــرێ بـــەدەن ژ جـــان
هـــەركێ محـــرا بـــا نڤێـــژا وی بـــو عـــەین[1] لایـى ئیمانێڤـە چـونا وی تـو بزانـە شـەین[2]
هـــەركێ بـــۆ شـــاهی ئـــەو بـــو جـــامێ دار پـــشكا شـــاهێ وی زیانـــە بكـــەت ئتجـــارْ
هـەركێ گـەل سـولطـانـی بـت رونـشتنا وی بــــەردەری مانەڤــــە دبــــت عــــەیبا وی
چـاخێ دەسـت راموسـین گهـایێ ژ پادشـاه هەكە ڤیـا مـاچ كـەت پیـا بـت ژێـرە گونـاه
گـــەرچ ســـەر بـــن پیـــا دانـــین خزمەتـــە لپـــێش وی خزمـــەت خـــەطـــا و زلتـــە
١٧٧٠ بـــۆ شـــاهی غەیرەتـــە ســـەر هـــەركێ وی بهـــن بـــژارت پـــاش ژ وێ كودیـــت روی
غیرەتـــا خـــودێ ســـەر میشـــالا گەنڤەیـــە كـــا جۆخینـــا غیرەتـــا مـــرۆڤ ڤەیـــە
ئەســـــلێ غیرەتـــا بزانـــــە ژ خودێیـــــە غیرەتـــا خـــەلكێ ژ غیرەتـــا خودێیـــە
ڤـــێ پـــەژێرێ دێ هـــێلم و كـــەم گـــلا ژ جـــــەفایا وێ یـــــا رابـــــدە هـــــدلا
ژێـــرە نـــالم نـــالین زۆر لـــێ خوەشـــێ ژ نـــالین و خـــەما دو عالـــەما پـــێ گەشـــێ
هەكـــە نـــەنالم تـــە حلـــم ژ دەســـتانێ وی نەشـــێم بـــچمە گۆڤەنـــدا مەســـتانێ وی
چـاخێ نـەنالم هـەر وەكـی شـەڤا بێـرۆژاوی بـــێ ویـــسالا رویـــێ زێـــدە ســـۆژا وی
ناخوەشـــیا وی خوەشـــە د جـــانێ مـــن جـــان فـــدایێ یـــارێ دل رەنجـــانێ مـــن
ئەڤینـــدارێ رەنجـــێ خـــوە و دەردێ خوەمـــە بخاترا كەیف خوەشیا شاهێ فـەردێ خوەمـە
خاكـا خـەما كەمـەكل بـۆ بـەهرا چـاڤا دا ژ گەوهـــەر پـــر بـــت دو بـــەحرا چـــاڤا
١٧٨٠ ئـەو رۆنـدكێ ژ پـشكا وی خـەلك دبـارێن گەوهـــەرن خـــەلك رۆنـــدك د هـــزرێن
ئـــەز ژ جـــانێ جـــان شـــكایەت دكـــەم نـــە ئـــەز شـــاكی روایـــەت دكـــەم
ئەگـەر دلـێ مـن بێـژت ئـەز ژ وی قەحریمـە كـەنێ مـن تـێ ژ نفاقـا سـست و تاریمـە

(١) عەین – مەحبوب بخوە، عەینی، مەحبوب.
(٢) شەین – عەیب، كرێتن، نەباش.

راستی بکە ئەی تو فەخرێ راستان
ئەی تو سەروەر و ئەز بۆ دەرت ئاستان[1]
ئاستان و سەروەر د مەعنا کیڤەیە
ئەم و ئەز کانی ئەو طەرەف کو ئەو یارا مەیە
ئەی قورتالە جانێ تە ژ ئەم و من
ئەی رازێ هەویرکێ روح دناڤ مێروژن
مێروژن دەما بونە یەك توی
چاخێ یەك ژ ناڤ چو ئەو ڤێجا توی
ئەڤ ئەز و ئەم بخاترا وێ تە چێکر
حەتا تە سێلما خزمەتێ بخوە ڤەکر
دا ئەز و تو هەمی ببنە یەك جان
عاقیبەت ببنە موستەغرەقێ جانان
ئەڤ هەمی هەیە و وەرە بکە فەرمان
ئەی مونەزەه ژ پەیڤ و بەیان
١٧٩٠ ئەڤ چاڤێ جسمانی دشێت تە ببینێ
کەنین و خەما تە د خیالا خوە ببێنێ
دل کو ئەو گرێدایێ خەم و کەنینێیە
تو نەبێژە کو ئەو لایقێ دیتنێیە
ئەها کو ئەو گرێدایێ خەم و کەنە
ئەو بڤان دو عاریەتا زندەنە
باغێ کەسکێ ڤینێ کو بێ دوماهیکە
بلی خەم شادی دوی دە زۆر فریکە
ئەڤینداری ژ ڤان هەردو حالەتا چێترە
بێ بهار و بێ پاییز کەسك و تەرە
زەکاتا جوانیا رو بدە ئەی سپەحی رو
شەرحا جانێ پارە پارە بێژە زو
کو ژ نازێ نازەنینا غەمازە
کەت سەر دلێ من داغەکە تازە
من لێ حەلالکر هەکە خوینا من برێژی
دەما من گۆتی حەلال وی دکر قیژی
چما درەڤی ژ نالەیا خاکیان
چرا خەمێ درێژی سەر دلێ خەمناکیان
ئەی کو هەر سەحەر ژ رۆژهەلات دەرکەفت
هەر وەکو کانیا مە شرقەت دەرکەت
١٨٠٠ چما تە هێنجەت دایە ئەڤی شەیدایی
ئەی مەحبوبا شەکر ب لێڤای
ئەی تو بۆ جیهانا کەڤن نوژەن جان
ب بهیزە ژ بەدەنا بێ جان و دلێ بفیغان
شەرحا گولێ بهێلە بۆ خاترێ خودا
ژ بلبلی بێژە کو ژ گولێ بو جودا
ژ خەم و شادی نەبوە جۆشا مە
ب خیال و وەهم نەبو هۆشا مە
حالەتەکی دیتر بو کو ئەو نادرە
تو نەبە مونکر کو خودێ زۆر قادرە
تو قیاسێ ژ حالەتێ ئینسانی نەکە
مەنزل د ناڤ جۆر و داحسان نەکە
جۆر و ئیحسان رەنج و شادی حادثە
یێ حادث دێ چت خودایێ وان وارثە
بو سبەه ئەی سبەهێرە پشت بەندینی
بخوازە عوزرا خزمەتا (حِسامُ الدِّينِي)
عوزر خوازێ عەقلێ کول و جان توی
جانێ جان تیرێژکا مەرجان توی
هەلات نورا سبەهێ و ئەم ژ نورێ تە
د صەبوحی گەل مەیا مەنصورێ تە

(١) ئاستان – دەریزان.

١٨١٠ دانـــا تەیـــە هـــۆ ئـــەڤ هێنایـــە مـــرا بـــادە چـــیە کـــو خۆەشـــیێ بینـــت مـــرا
بـــادە د جۆشـــشیێ گـــەدایێ جۆشـــا مەیـــە زڤرینکـــا فەلـــەکێ ئەســـیرێ هۆشـــا مەیـــە
بـــادە ژ مـــە بـــو مەســـت نـــە ئـــەم ژ وێ قالـــب ژ مـــە بـــو هەســـت نـــە ئـــەم ژ وێ
ئـــەم وەك مێـــشا هـــنگڤن و قالـــب مـــوم قـــالبی مالـــك[1] مالـــك کریـــە وەکـــە مـــوم

ب زیڤرینە داستانا بازرگانی

زۆر درێـــــژە داســـــتانا ئـــــەڤی تـــــاجری کـــانێ چ لێهـــات ئـــەحوالی خـــودێ لێگـــری
تـــــاجر د ئـــــاگـــــر و دەرد و نالینـــــە ژ هـــــەڤ ڤەقـــــەتیای تـــــە دگـــــۆت دینـــــە
جارنـــە وەکهـــەڤ جـــار نـــاز و جـــار نیـــاز جـــار ســـەودایێ حەقیقـــەت جـــار مـــەجاز
مرۆڤـــــێ خـــــەنقی جـــــان دەرتـــــینێ دەســـــت بهەرگیایـــــە کێڤـــــە ددێـــــنێ
کاکیـــشك دێ وی دەرێـــنێ ژ خـــەتـــەر دەســـت و پیـــا ل هەڤـــددێ ژ تـــرســـێ ســـەر
خـــودێ حـــەز دکـــێ ژ تەڤلیهەڤـــدانێ خـــەباتکرنا بێهـــودە چـــێترە ژ رازانـــێ
١٨٢٠ ئـــەها کـــو ئـــەو شـــاهە ئـــەو نـــە بێکـــارە نـــالین ژ وی هێنجەتـــە نـــەکو بیمـــارە
بخـــاترا ڤـــێ فەرمۆیـــە رەحمـــان ئـــەی کـــورۆ (کُـــلَّ یَـــوْمٍ هُـــوَ فِي شَـــأْنٍ) ئـــەی کـــورۆ
د ڤـــێ رێکـــێ بخـــەپێرە و هەرڤەرێنـــە حـــەتا دەمـــێ ئـــاخـــر دەمـــەکی بێکـــار نەمێنـــە
حـــەتا دەمـــێ ئـــاخـــر دەمـــەکی بـــوە کـــو عنایـــەت دگـــەل تـــە خـــودان ســـەر بـــوە
هنـــدی مێـــر و ژن کـــو دخـــەبتن بجـــان ل ســـەر وایـــە گوهـــو چـــاڤێ شـــاهێ جـــان

دەرڤە هاڤێتنا زەلامێ تاجر طوۘطی ژ قەفەسێ و فرینا طوۘطیێ مری

پـاش هنگـی وی ئـەو ژ قەفـەس هاڤێتـە دەر طـوۘطیـك فـری چوچـقێ سـەرێ سـەر
طـوۘطیـێ مـری وەسـانێ فـرین کـر تـە دگـۆت تـیر ژ دەڤـێ تڤـەنگێ دەرکـر
خـواجێ بـو حـەیران دناڤ کـارێ مـورغ بـێ خەبـەر نـشکاڤە دیـت ئەسـرارێ مـورغ
بەرێ خوەدا سـەرڤە گـۆت ئـەی عەنـدەلیب ژ بـەیانا حـالێ خـوە بـدە مـە نەصـیب
وی ل وێـرێ چ کـر کـو تـە لڤێـرێ زانـی تەحیلەیـەك چـێکر و ئـاگـر ل مـەدانی
١٨٣٠ گۆت طوۘطی بکارێ خـوە ئـەم پەنـد کـرین کـو ئـاوازا بهێلـە و بکـەرەم نەکـە قێـرین
ژ بـەرکو ئـاوازێتـە تـو دایـی گرێـدان خـوە زو بمرینـە دا تـو بـێ بـردان
یەعنی ئەی بـوی مـوطـرب بـۆ عـام و خـاص وەك مـن خـوە بمرینـە دا ببـی خـلاص
ببـی دانـە دێ چیـچك تـە بـەر چـنن ببـی پـشکۆ ژ دێ بـچیك تەهەلکـەنن

(١) مالك – خانیکێ شانێ، خلایا.

دانــێ تــو نهــا نكــه ب كــولى ببــه دام
پــشكوژێ نهــا نكــه ببــه گيــايێ بــام
هەركەســــێ لاوينيـــا خــــوه دمــــەزادكر
ســـەد بـــەلايێ پـــيس لايـــێ ويڤـــه روكـــر
ژ حيلـــه و پيلـــه و قـــەحر و رەشـــكا[1]
سەرســـەرێ وى رژێـــن وەك ئـــاڤـــا مەشـــكا
دوژمـــــنێ وى ژ عێجزايـــــێ دێ درێـــــنن
دوســـــتێت وى هـــــەم ژ يـــارا وى بـــرێنن
ئـــەوێ كـــو غافـــل بـــوه ژ چـــاندن و بهـــار
ئـــەو چـــــزانت قيمـــــەتا ڤـــێ رۆژگـــــار
پێتڤيه خوه د پـەناها لـوطفا خـودێ طـەپانـد
كو وى هزاران لوطـف سـەر ئـەرواحا رژانـد
١٨٤٠ دا پەناهــەكى پەيـداكى هنگـى چـاخێ پـەناه
ئـــاڤ و ئـــاگـــر ژ تـــەره دێ بـــت ســـپاه
ژ نــوح و موســا رەمــا نــه دەريــا بــو يــار
مانـــه ســـەر دوژمـــنێ وان بوكينـــا قـــەهار
مانـــه ئـــاگـــر ژ ئيـــبراهيم ره قەلعـــه بـــو
حـــەتا دەرهێنـــا ژ دلـــى نـــەمرودى دو[2]
مانـــه چـــيايى يـــەحيا بلايـــێ خوەڤـــەبر
ناحـــــەزێ وى ژى ببرينـــــا بەرڤـــــه بـــــر
گـــۆت ئـــەى يـــەحيا وەره ببـــەز د نـــاڤ مـــن
دا ژ شـــويرێ تيـــژ پەناهـــەت ببـــت مـــن

خاطر خواستنا طؤطى ژ بازرگانى و فرين

يـــەك دو پەنـــد طـــوطـــى دان بـــێ نفـــاق
پـــاش ژ وێ گـــوتيێ (سَـــلامُ الفِـــراقْ)
خـــواجێ گـــوتيێ (فِى أمـــانِ الله) بـــرو
بـــۆ مـــن نوكـــه تـــه ديـــار كـــر رێكـــا نـــو
خـواجێ بخـوەره تاخفـت كـو ئـەڤ پەنـدا منـه
دێ رێكـا وى گـرم كـو ئـەڤ رێـك رەوشـەنه
جـانێ مـن كـەنگى ژ طـوطـى كـێمتر بـوه
جـان وسـا باشـه كـو لپـەى چـێتر بـوه

زيانا مەزنكرنا خەلكێ و بتلى نيشاندان

بەدەن قەفەسا شـكله بـەدەن بـو سـتريا جـان
ژێـــــر تيربارانـــــا داخـــــلان و خارجـــــان
١٨٥٠ ئـــەڤ بێـــژتێ ئـــەزێ بم هـــەڤرازێ تـــه
و ئـــەو بێـــژتێ نـــێ ئـــەزم كارســـازێ تـــه
ئـــەڤ بێـــژتێ نينـــه وەك تـــه د وجـــود
د جـــەمال و فـــەضـــل و ئحـــسان و جـــود
ئـــەو بێـــژتێ هـــەردو عالـــەم ئـــەوانێ تەنـــه
دنيـــا مـــــه پێكڤـــــه بۆجـــــانێ تەنـــــه
دەمـا وى ديـت خـەلك سەرمەسـتێ خـوه
ژ تەكـــەبور دێ چـــت ژ دەســـتێ خـــوه
ئـــەو نزانـــت كـــو هـــزاران وەكـــه وى
دێـــوى هاڤێتنـــه د نـــاڤ ئـــاڤـــا جـــويى
لـوطـف و مـەلاقيا جيهـانێ خـوەش لوقمەيـه
وێ كێمتر بخوه كو ئـەو پـر ئـاتـەش لوقمەيـه
ئـاگـرێ وێ نخافتيـه و زەوقـا وێ ديـار
دوێ وێ[3] ظـاهـر دبـت دوماهيكـا كـار

---

(١) رەشكا – حەسەدا.
(٢) دو – دوكێل.
(٣) دوێ وێ – دوكێلا وێ.

تو نە بێژە ئەوێ مەدحێ تە دکی بێ حیلەیە   ژ طەمەع بێژێ لدویڤ برنا تەیە
مەدح کەر جوینا بکەت لتە ئەشکەرا   دێ رۆژەکێ سۆژت دلێ تەلدەرا
گەر چ دزانی کو ئەو گۆتیە ژ حرمان   کو ئەو طەمەعا کری ل تە بو زیان
ئەو شوین دێ مینتە ڤە دهناڤا   مەدح کرن ئەڤ حالەت هەیە و زافە
ئەو شوین هەم هەروەها باقیە   هاڤەینێ کبرو تێکڤەدانا جانیە
چونکی مەدح شیرینە بەلێ نابت دیار   هەکە تەحل بو دێ ئەو بت دیار
وەك خوارنا کەلاندی و حبوباتا   دێ د رەنگ رەنج و شورش کەن و ئنقلاباتا
هەکە تە شیرینی خوار ل تە خوەش بت خوەشك   شوینوارا وێ چەندەکی دەرکەڤن پرزك
چاخی دەرنەکەت دبنڤەیە نهان   تو هەردژەکی ب دژێ وی بزان
وەك شەکر ڤەشارتیە تاسیرا وی   پاش مدەهەکێ پرزك تێت شویناوی
ژ مەدحا نەفس بو فرعەونێ (لُدْ   کُنْ ذَلِیلَ النَّفْس هَوْناً لأسُدْ)
حەتا تو بکاری بەنی بە نەبە سولطان   ببرین بە وەکە گولێ نەبە وەکی چوکان
وەرنە دەما لاوینی نەما و ئەڤ جەمال   دلێ وان هەڤالا ل تە مینت و بن مەلال
ئەو کۆمەلا کو حیلە ل تە دکر   گاڤا تەبینن بێژن شەیتان بو مر
پێکڤە بێژن وەختێ تو دیتن لدەر   مریە کە ژ گۆرا خوە راکریە سەر
هەروەکو کۆسا ناڤێ خودالێکرن   حەتا بڤێ مەلاقیێ خوەلی پێوەرکرن
چونکی د پیسناڤی هات رهێ وی   ل شەیطانی کێماسیە تێکەلیا وی
دێو تێتە لایێ مرۆڤی بخاترا شەری   لایێ تەڤە ناهێت کو ژ دێوخرابتەری
دەما تو مرۆڤ بوی هاتە جەمتە دێو   کو ژ مرۆڤاتی کەتی رەڤی ژ تە دێو
چاخێ تو بخۆییێ خوە بوی شەیتان   ئێدی شەیتانا ژ تە بازدان
وێ گاڤێ کو ئەو بتەڤە هاتن دا لەقاندن   ئنسانیەت چو مرۆڤاتی هات رەڤاندن

د بەیانا تەفسیرا ئایەتا (ماشاءَ اللهُ کَانَ و مالَمْ یَشاءَ لَمْ یَکُنْ)

ئەڤ هەمی مە گۆت و ژ هەڤ جودا   ئەم هیچن هیچ بێ چاڤدێریا خودا
بێ چاڤدێریا خودێ و خاسێت حەق   هەکە مەلەك ژی دبیت لێ رەشەوە رەق
ئەی خودا ژ کەرەما تە مەحاجەت رەوایە   گەلتە بیرکرنا هیچ کەسی نەدەوایە
تە هەڤقاس ئرشاد بەخشیە   ڤێجا تە بڤێ عەیبێ مە پوشیە
قەطرەیەکە علمی کو ل پێش تە دایە من   موتەصلکە بدەریاییێت علمێ لەدون
قەطرەیەکە علمە دناڤ جانێ مەن   وێ خەلاسکە ژ هەوا و ژ ئاخا بەدەن

پێش ژ وێ کو ئەڤ ئاخ وێ خەسف بکێ   پێش ژ وێ کو ئەڤ بایە وێ نەسف بکێ
گەرچ دەما نەسفا وێ بکی تو قادری   کو گازی وان کەی بێنیە ڤە و ئاخری
قەطرەیەك کو کەت هەوا یا بڕژێ   ژ خەزینا قودرەتا تە کەنگی درەڤێ
هەکە ژ ناڤ بچێ و نەمینێ یا سەد عەدەم   تە گازیکرێ دێ بسەرهێت بێ قەدەم
سەد هەزاران دژ دژی دکێشی   دیسانێ حوکمێ تەیە ژ فەنا دکێشی
ژ نەبینێ بلایێ هەیینێڤە هەر زەمان   تێنەڤە ئەی خودا کاروان دویڤ کاروان
تایبەت هەر شەڤ هەمی ئەفکار و عقول   ژ ناڤ دچن غەرقن د بەحرا نغول
جارەك دی وەختێ سبەهێ وان خودائیان   سەر دەرتینن ژ دەریا وەك ماسیان
د پاییزێ وان سەد هزاران چق و بەلك   دکەڤنە رەڤینێ د دەریا یا مەرگ
قرا رەش پوش کەتیە تازیا   ناڤ گولستانێ دقیرێنێ سەر سەبزیا
دوبارە فەرمان تێت ژ سالاریێ بهار   بۆ نەمایا کو ئەوا تە خواری بێنە بازار
ئەی برادەر پیچەکی عەقل بینە سەر خوەڤە   گاڤ و چاخ دتە پاییز و بهارەڤە
ئەوا تە خواری بێنە ڤە هەی مرنا رەش   ژ دار و گیا و بەلك و گولێ گەش
ژ باغێ دل رە کەسك و تەر و تازە ببین   پرە ژ پشکوژێ گول و سەرڤ و یاسەمین
چارنا بەلك نهان بوە د ناڤ شاخ   جارنا ژی گول ڤەشارتیە د دەشت و کاخ
ئەڤ ئاخفتنێت کو ژ عەقلێ کولە   بهنا وێ گولزار و سەرڤ و سونبلە
تە بهنا گولێ کریە کو ل وێری گول نەبوە   جۆشا بادێ کریە کول وێرێ مول[1] نەبوە
بهن زێرەڤانە و بۆتە رێەرە   حەتا بەحەشتێ دێ تەبت و ئاڤا کەوثەرە
بهن دبت دەرمانێ چاڤی و رۆندکێ   بهن چاڤێ یەعقوبی ڤەدکێ
بهنا پیس دێ چاڤی تاری کەت   بهنا یوسف دێ بچاڤا یاری کەت
توکو نە یوسفی ببە یەعقوب   هەر وەکی وی بگری و بکە ئاشوب[2]
ئەڤێ پەندێ ب بهیزە ژ حەکیم غەزنەوی   دا تو پەیداکی ل بەدەن کەڤنە نویی

د بەیانا تەفسیرا گۆتنا حەکیم سنائی (قدس سره)

بۆنا زار وەك تێت هەروەکو گول   دەما تە نەبت نەگەر ڤاویر پیسەکی شول
کربت دبت روەکی ناجوان و دەلال   سەخت دبت چاڤێ نابینا و کول
پێش یوسف دەلالی و قەنجی نەکە   بلی نیاز ئاهی یەعقوبی نەکە

(١) مول – مل، شەراب ، بادە ، مەی.
(٢) ئاشوب – قەلەبالغا خەمدار.

مەعنا مرنێ ژ طوطی بو دیاری — د موحتاجی و هیڤی خوە کەمرداری
دا دەمێ عیسی تە ساخ کەت — هەر وەکی خوە تەقەنج و پاك کەت
کەنگی ژ بهاران کەسك دبت سەنگ — ببە ئاخ دا گول شین ببن رەنگ رەنگ
سالێت سال تو بەربوی دل بداخ — بۆ ئمتحان زەمانەکی ببە ئاخ

داستانا پیرێ چەنگی کو د زەمانێ عومەر خودێ ژی رازی بت ژبۆ خاترێ خودێ ناڤ گۆرستانێ رۆژا بەلەنگازی ل چەنگێ ددا

تەبهیستیە کو د زەمانێ عومەر — موطربەکی چەنگی بوبکەر و فەر
بلبل ژ ئاوازێ وی بێ خوە دبو — یەك طەرەب ژ دەنگێ خوەشێ وی صەد دبو
مەجلس وکۆمەل هەڤ کۆم دکرن — و دەنگێ وی قیامەت را دکرن
هەر وەکو ئسرافیلی دەنگێ وی بفەن — بۆ مریان جان تینانەدە د بەدەن
یارسایل[1] بو بۆ ئسرافیلی — کو ژ سەماعا[2] وی زۆر دگها فیلی
ئسرافیل رۆژەکێ دەت قیرینەکێ — جان دتە رزیێ سەد سالەکێ
ئەبیارە دهناڤا هەم نەغمەیە — ژ طالبان رە ژ وێ ژیانێ بێ بهایە
نابهیزت وان نەغمە یا گوهێ حس — کو ژ ستەما گوهێ حس بوە نەجس
نابهیزت نەغمەیا پەریان ئادەمی — کو ئەو ژ ئەسرارێ پەریان ئەعجەمی
گەرچ نەغما پەری ژ ڤێ عالەمە — نەغمەیا دل چێتر ژ هەر دو دەمە
کو پەری و ئادەمی زندانینە — هەردو د زندانا ڤێ نەزانینە
(مَعْشَرَ الجِنْ) سورەیێ رەحمان بخوان — (تَسْتَطِیعُوا تَنْفُذُوا) رە باش بزان
نەغمەییێت د هندرێ ئەولیا — ئەوەلا بێژت کو ئەی ئەجزایێ لا
هێ ژ ڤێ لایێ نەفی سەران هەڤدەن — ژڤێ خیال و وەهمێ سەری دەرکەن
ئەی هەمی رزییێت د یارێ ژ هەڤ ڤەبوی — جانێ باقیتان نەزێت و نەشین بوی
هەکە بێژم پیچەکێ ژ وان نەغما — دێ جان سەر دەرینن ژ قەبرا
گوهی نزیك کە کو ئەو نەدورە — بەلێ نەقلا وێ بتە نەدەستورە
هێ ئسرافیلێ وەقتن ئەولیا — ژ مریان رە ژ وان حەیاتە و حەیا
جانێ مری دناڤ گۆرا بەدەن — خوە هلاڤێژت ژ دەنگێ وان ناڤ کەفەن
بێژت ئەڤ دەنگە ژ دەنگا جودایە — ساخکرن کارێ دەنگێ خودایە

(١) یارەسایل – هنارتیێ ئسرافیل بو.
(٢) سەماعا – دەنگ و چەنگا خوەشا وی.

ئەم مرن و ژبنی ئەم ژ ناڤ چون   بانگێ خودێ هات هەمی رابون
بانگێ خودێ ناڤ پەردە و بێ حەجیب   وێ ددێ کو دایە مەریەم ژ جیب
ئەی فەنابویێ رزی ژێری پۆست   ژنەیینێ وەرنەوە بدەنگێ دۆست
موطلەقێ وی دەنگی بخوە ژ شاه بو   گەرچ ژ گەوریا عەبدالله بو
ژێرە گۆتیە ئەز زمان و چاڤێ تەمە   ئەز حەواس و ئەز رضا و قەحرا تەمە

دبەیانا تەفسیرا (مَنْ كَانَ اللهُ كَانَ اللهُ لَهُ) و بەیانا وێ

هەرەکو بی يَسْمَعُ و بی يُبْصِرُ توی   سِرّ توی هەما جهێ صاحبێ سِرّ توی
چاخێ بویی مَنَ كَانَ لِلهْ ژ وَلَهْ   ئەز بۆ تەمە کو كَانَ اللهُ لَه
جارنا بێژمە تە توی جارنا منم   هەرچی بێژم رۆژا رەوشەنم
هەر جهێ هلاتم ژ کولەکا[1] دەمەکێ   لویرێ حەل بو موشکلاتێ عالەمەکێ
طاریکیا کو ئەو ژ رۆژێ نەچێ   ژ ئاخینکا مە ئەو طاریتی دێ چێ
خودێ ئادەم بخوە فێری ئەسماکر   ئادەمی ژ یێن دیتر رە رێ ڤەکر
دڤێت ژ ئادەم نورێ بگرە دڤێ ژ ویێ بلند   دڤێت ژ دەنێ مەی بگرە دڤێ ژ کولند
کو ئەڤ کولند گەل دەنێ گرێدایە سەخت   نەوەکو تەشادە کولندێ خوەشبەخت
گۆت خوسکا (مَنْ رَآنِي مُصْطَفَا   وَ الَّذِي يُبْصِرُ لِمَنْ وَجْهِي رَأي)
هەکە چرایەکێ رۆنیا فندکێ کێشا   هەرکێ ئەو دیت یەقین فند ل پێشە
هەروەها تا سەد چرا گەر نەقل بت   دیتنا ئاخر لیقایێ ئەصل بت
دڤێت ژ رۆنیکا پاشیێ بستینە بجان   هیچ فەرق نینە و دڤێ ژ شەمعدان
دڤێت نورێ ژ چرایا دوماهیکێ بینە   دڤێت نورا وێ ژ شەمعا بهوری بینە

د بەیانا ڤێ حەدیثێ کو (إنَّ لِرَبِكُمْ فِي اَيامِ دَهرِكُمْ نَفَحاتُ اَلا فَتُعْرِضُوا لَهَا)

پەیغەمبەر گۆت کو نەفەحاتی خودێ   دڤان رۆژا تێنە پێشبرکێ
بهش و گوهداربە ڤان ئەوقاتا   ژدەست نەدە دگەل ڤان نەفەحاتە
نەفحە هات بۆ هەوە دێت و چو   هەر کەسێ دڤیا جاندایێ و چو
نەفحەیەکی دیتر گەهشت و ئاگاهبە   دا ژ ئەڤێ هەم نەمێنی هشیاربە
ئاگر کەتە جانی ژ وی بگرە ئاگری   جانێ مری دخوەدە کر گوری[2]

(١) کولەکا – مشکات – روزەنە.
(٢) گوری – پێت، لەهیب.

نۆژەنا پێت و گوری نەمەعمولیە
ئەڤ نەوەك ڤەلڤینکا حەیوانیە

هەکە ئەڤ نەسیمە بکەڤیێ زەڤی و عاسمان
دێ ژەحرا وان کەتە ئاڤ د زەمان

خوە ژ ترسا ڤێ هلما بێ مونتەها
ڤەخوێنە (مَأَ بَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَها)

وەرنە بخوە (اَشْفَقْنَ مِنْها) چاوا بانە
هەکە نەژ طرسا وێ دێ دل خون بانە

دوهی شەڤ رەنگەکی دیتر ژ ڤێ مەیێ دادەست
چەند لوقمەیەك دەرهات و رێك بەست

بخاترا لوقمێ لوقمانەك بو گرۆ
چاخێ لوقمانە ئەی لوقمە برو

ژبونا لوقمێ ئەڤی خوار ستری
ژکەفا لوقمان دەربێنە ستری

دکەفا وی ستریە وسها وێژی نینە
ئەما ژ حرصا وێ هەوە تەمیز ژی نینە

ئەو خورما تەدیتی بکە ستری بەرچاڤی
ژوێ کو زۆر نانکۆری و زور بێ چاڤی

جانێ لوقمان کو گولستانێ خودایە
پێ جانێ وی چما ژ ستری وەستایە

دەڤەه[1] هات ئەڤ وجودێ ستری خوار
موصطەفا زادەیەك سەرڤێ دەڤەهێ سوار

حێشترێ بارەك گول سەرپشتا تەیە
کو ژ نەسیمێ وێ سەد گولزار هەیە

تەمەیل لایێ خیزاڤە هەیە و ستری
دێ چاوا گولاچنی ژ ستریا و خیزا مری

ئەی ژ ڤێ داخوازێ گەرهایی ژ شار ب شارستانی
چەند بێژی کو ئەڤ گولستان کانی و کانی

پێش ژ وێ کوڤی ستریێ پیا تو دەرکی
چاڤ طاریە چاوا تو جولانکی

مرۆڤەکی کو ناگونجێ د جهان
د سەرێ ستریەکی هەر زڤرێ نهان

موصطەفا هات کو چێکەت هەڤدەمی
(كَلِّمِينِي يا حُمَيْرا كَلِّمِي)[2]

ئەی حومەیرا تو ناڤ ئاگر دانە نەعل
دا ژ تەعلاتە ئەڤ چیا ببت لەعل

ئەڤ حومەیرا لەفظا تأنیثە و جان
ناڤێ تانیثێ لێدانانە ڤان تازیان[3]

ئەما ژ تانیثێ بۆ جانی پاك نینە
بۆ روحی ناڤ مێرو ژنا ئیشراك نینە

ژ مۆئەنەث و ژ مۆذەکەر بەر تەرە
ئەڤ نە ئەو جانە کو ژ هشك و طەرە

ئەڤ نە ئەو جانە کو ژنان زێدەبت
یا جارنا هۆبت و جارنا وەهابت

خوەشکەرە و خۆش و عەینێ خوەشی
بێ خوەشی نە بو خوەشی ئەی مورتەشی

هەکە شیرنیاتە ژ شەکر بوبت
چێدبێ کو ئەو شەکر جارنا دەستنەکەڤت

دێ بی وەکی شەکر ژ گەلەکیا وەفا
ئێدی کەنگی شەکر ژ شەکر دبێ جودا

دەما عاشق ژ خوە خوارن ئانی رەحیق
عەقل ل وێری ونداد دبێ بێ رەفیق

(١) دەڤە – حێشتر.
(٢) حومەیرا – ناڤێ حەضراتی عایشە یە خودێ ژێ رازی بت.
(٣) تازیان – عەرەب.

عـەقلێ جزئـی بـۆ عـشقێ مـونكر بـوە — گـەرچ نیشان بـدەت كـو خـودان سِـرّ بـوە
زیـرەك و زانایـە بـەلێ نینـە ننـە — حـەتا فرشـتە نـەبت لا ئەهریمەنـە
ئـەو بگـۆتن و كـرن یـارێ مـەبوە — گاڤـا ب حـوكمێ جـان وەری لابـوە
لابـو چـاخێ ئـەو نـەبو هـەییێ نـەیین — چـونكی طَوْعـاً لانـە بـو كَرْهـاً ببـین
جـان كەمالـە و گازیكرنـا وی كـەمال — مـوصـطەفـا گـۆت(اَرِحْنـا یـا بِـلال)
ئـەی بـلال بـانگ بـدە كـو بـانگێ تـە — ژ وێ دەمـێ بـت كـو مـن بفكـری دلێتـە
ژوێ دەمـێ كـو ئـادەم ژ وێ مـەدهۆش بـو — هۆشـێ ئـەهلێ عاسمـان بێهـوش بـو
موصطەفا ژ خوە چـو ب وی دەنگـێ خـوەش — ژ زاڤـاتی نڤێـژ لـێ چـو شـەڤا رەش
سـەر ژ خـەوا پـیرۆز وی نـەراكر — حـەتا نڤێـژا سـبەهێ قـەزاكر
دشـەڤا زاڤـاتی ل كنـارێ وی عـەروس — جـانێ پـاكێ وان كـر دەسـتبوس
عـشق و جـان هـەر دو ڤەشـارتینە و نهـان — هەكە من ئەو ب عەروس ناڤئانیە عەیب نەزان
ئەگـەر پەیغەمبـەر بـا مـن دەینـە دكـر — حـەتا موهلـەت بدانـە و فـەرمان دكـر
ئـەما دگـۆت بێـژە ئـەڤ عـەیب نینـە — بلـی داخوازیـا قـەضـایـێ غـەیب نینـە
بێـژە ئـەو عەیبـە كـو بلـی عـەیبێ نـابینێ — كـەنگی رەوانـێ پـاكێ غـەیب عـەیبێ بـینێ
عـەیب نـسبەت بمـەخلۆقی بـت جـەهول — نـە وەك نـسبەتا گـەل خـودا ئـەوە قـەبول
كـوفر هـەم نـسبەت بخـالق حكمەتـە — چـاخێ بمـە نـسبەت كـەی كـوفر ئـافەتـە
هەكە یەك عـەیب بـتنێ بـت گـەل سـەد ژیـار — دێ سـەر میثـالا دارا طـەربـت و هـشك دار
د طـەرازوێ هـەر دو وان وەكهـەڤ كێشن — ژوێ كو ئەو هـەردو وەك جسم و جان خوەشن
ڤێجـا مـەزنا ئەڤـە نەگۆتنـە ژ خـۆرایی — جـسمێ پاكـان عـەینێ جـان دبـێ خویـایی
گۆتنـا وان و نەفـسا وان و نەخـشێ وان — پێكڤـە جـانێ مـوطلـەق هـات بـێ نیـشان
رۆژ بارانـە دێ هـەرە حـەتا بـشەب — نـە ژڤـێ بارانییـە ژ وێ بارانـا رەب
جـانێ دوژمنـدارێ وان جـسمەكەصرف — وەك زێـدەهیا ژ نـەردێ ئـەو ناڤەكـە صـرف
ئـەو كەتـە نـاڤ ئـاخـێ و هـەمی بـو خـاك — و ئـەڤ كەتـە نـاڤ خـوێ هـەمی بـو پـاك
ئـەو خـوێ كـو موحەمـەد ژ وێ ئەملەحـە — ژ وێ حـەدیثـا بخـوێ ئـەو ئەفـصەحە
ئـەڤ خوێیـە باقیـە ژ میراتـێ وی — تـو دشـێ تێبگـەهی ژ وارثـێـت وی
ل پـێش تـە رونـشتیە تـە بخـوە پـێش كـانی — پـێش هـەیینا جانێتـە هـزرێ پـێش كـانی
ئەگـەر تـو خـوەرە پـێش و پاشـدكی گۆمـان — گرێـدایی ب جـسمیڤە و مـەحرومی ژ جـان
ژێـرو ژۆر پـێش و پـاش وەصـفێ بەدەنـە — بـێ جیهـەت ئـەو دانـێ جـان رەوشـەنە

٢٠١٠ چـــاڤا ڤەكـــە تـــو ژ نـــورا پاكـــا خـــودێ داتـــو بزانـــی چـــاوا ل كـــورتیێ ددێ
كـــو تـــو ئەڤـــەی د خـــەم و شـــادی و بـــەس ئەی عەدەم مابۆ عەدەم هەیـە پـێش و پـەس[1]

داستانا پرسیارا عائیشە (خودێ ژێ رازیبت) ژ موصطەفا (درود لـێ بن) كو ئەڤرۆ باران باری دەمێ تو ب لایێ گۆرستانێڤەچوی چاوا جلكێن تە طەرنینن

مـــوصـــطەفـــا رۆژەكـــێ دچـــو گۆرســـتان دچـــو گـــەل جـــەنازێ مریـــەكی ژ یـــاران
ئـــاخ د گـــــۆرا ویـــــدە تەڤلیهـــــەڤكر ئـــەو دانـــە چـــاند نـــاڤ ئـــاخـــێ و ســـاخكر
ئـــەڤ دار و بـــارە هـــەر وەكـــو خاكیـــان دەســـت بـــۆ دعـــا راكرنـــە ژ خاكـــدان
ژ خـــەلكێرە ب ســـەدان ئیـــشارەت دكـــن و ئـــەو گـــوهێ كـــو دبهیـــزن عبـــارەت دكـــن
بازمـــــانێ كەســـــك و بـــــا دەســـــتێ دراز ژ نـــــاڤ دلـــــێ ئـــــاخـــــێ دبێـــــژن راز
هـــەر وەكـــو بـــەطـــان ســـەرد ئـــاڤـــێ نۆقكریـــە بـــوە طـــاووس بخـــوە وەك قـــرێ بیـــە
هەكـــە د زڤـــستانا وان مـــەحبوس كـــر خـــودای ئـــەو قرانـــە طـــاووس كـــر
ئەگـــــەر د زڤـــــستانێ دا مـــــرن دا وان ئـــــەو ســـــاخكرن ژ بـــــەلكێ بهـــــاران
٢٠٢٠ مـــونكر دبێـــژن ئـــەڤ بخـــوە هەیـــە قـــەدیم بۆچـــی ئـــەڤێ گرێـــدن بـــرە بـــێ كـــەریم
كوریـــا چـــاڤێ وان د هنـــدرێ دوســـتان خـــودێ شـــینكریە بـــاغ و بیـــستان
هـــەر گولـــەك د هنـــاڤێ خـــوەدە ببهنـــە ئـــەو گـــول ژ ئەســـرارێ گـــول بگۆتنـــە
بهنـــا گـــولا ســـەر دفنـــا مـــونكران ل هـــاویرێ دنـــێ دكـــێ پـــەردە دران
یێ مونكر وەك گوگەرێنە كێیـە ژ بێهنـا گـول یـا وەك پـەردا گوهیـە ددەنگـی دهـول
خـوە مـژول دكـن و سـەرگەرم و غـەرق چـاڤی دنقێـنن ژ ڤـێ طـەیساندن و بـەرق
چـاڤی دنقێـنن و ل وێـرێ چـاڤ نینـە چـاڤ ئەوەیـە كـو هـێمن گەهبینـە
چـاخێ ژ گۆرسـتانێ زڤـری پەیغەمبـەر چـو لایـێ صـەدیقێ ڤـەگێرێ خەبـەر
دەمـا چـاڤێ صـەدیقێ بپەیغەمبـەر كـەت پێـشڤە هـات دەسـت دا سـەر و صـورەت
سـەر شاشـك و رومـەت و مـویێ وی سـەر پێـسیر و سـەر بـازوێ وی
٢٠٣٠ پەیغەمبـەر گـۆت بلـەز ل چ دگـەری گـۆت ئـەڤرۆ بـاران هـات ژ عـەوری
دەسـت دپـەلێنم ل لباسـێ تـە د طـەلـەب نـابینم طـەر ژ بـارانێ ئـەی عەجـەب
گـۆت چـبەر سـەركر بوتـە ژ دەرسـۆكێ گۆت من ئـەو عـەبایێ تـە دانـی جهـێ چارۆكێ
گـۆت بخـاترێ وێ بـو ئـەی پـاك جـەیب[2] خـودێ نیـشا تـەدا بارانـا غـەیب
نینـە بـاران ژ ڤـی عـەورێ بـەرفرە عـەورەكی دیـە و عاسمانـەكێ دیـترە

(١) پێش و پەس – پێش و پاش.
(٢) جەیب – پاكدامن.

تەفسیرا بەیتا حەکیم سەنائی

گەلەك ئاسمانن د ولایەتا جانن ... کار فەرمایێ عاسمانێ جیهانن
د رێکا رحێ زۆر ژێر و ژۆر دانە ... چاییێت بلند و دەشتێت پانە
بۆ غەیبێ عەورەك و ئاڤەکە دیترە ... عاسمانەك و ئافتابەکی دیترە
ئەو ناهێت ئیلا کو بەرخاصان پەدید ... یێن دی (فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدْ)
باران هەیە ژ بۆنا پەروەردەکرنێ ... باران هەیە ژبۆنا ناڤبرنێ[1]
نەفعا بارانا بەهاران متایە ... بۆ باغی بارانا پاییزێ وەك تایە
ئەو بەهارەکێ ناز و گولگەش دکێ ... و ئەڤ خەزانەکێ زەر و ناخوەش دکێ
هەروەها سەرما و باو رۆژ ... بزانە نەوەك هەڤن سەرنەخ بصۆژ
هەروەها دغەیبێ ئەڤ ئەنواعن ... د زیان و سود و بصاع و باعن
ئەڤ هلمە[2] ئیبدال دبت ژ وێ بهار ... ژ وێ د دل و جان شین دبێ سەبزەزار
فعلا بارانا بەهاری گەل دارا ... تێت ژ ئەنفاسێ وان د قەنج جارا
هەکە دار هشك بت د مەکان ... عەیبارێ ژ بایێ جان بدێ نەزان
و بایی کارێ خوە کر و سەر وەشاند ... ئەوا کو جانەك هەی سەر جانێ وی گەزاند

د مەعنا حەدیثا (اغْتَنِمُوا بَرْدَ الرَبِيعِ فَأَنَّهُ يَعْمَلُ بِابْدانِكُمْ كَما يَعْمَلُ بِاشْجارِكُمْ وُ اجْتَنِبُوا بَرْدَ الخَرِيفِ فَأَنَّهُ يَعْمَلُ بِابْدانِكُمْ كَما يَعْمَلُ بِاشْجارِكُمْ)

پەیغەمبەر گۆت ژ سەرمایا بهارێ ... بەدەنێ نەخێڤن یاران هەمو جارێ
ژ وێ کو گەل جانێ وە وێ دکێ ... کو ئەو بهاران گەل داران دکێ
ئەما بروڤن ژ سەرما خەزان ... کو وێ دکێ کو کریە گەل باغ و رەزان
راویان ئەڤە ب ظاهر برنە ... هەم سەر وی صورەتی قەناعەت کرنە
بێ خەبەر بوینە ژ جانی ئەو گروە ... چیا دیتنە نەدیتنە کانا دکوە
ئەو پاییز جەم خودێ نەفس وهەوایە ... عەقل و جان عەینێ بەهارەو بەقایە
بۆ تە عەقلەکی جوزئیە د نهان ... هەکە ئەهلێ عەقلی بگەرها ل جیهان
جوزئێ تە ژ کولێ وی بت کول ... عەقلێ کول سەر نەفسێ بت وەکو غول[3]
ڤێجا بتاویل ئەڤ بو کو ئەنفاسێ پاك ... وەك بهارە و ژیان بەلکە و رەزە تاك[1]

---

(١) ناڤبرنێ – چرمساندنێ
(٢) هلمە ئبدال – دەم و پڤا ئەولیایە.
(٣) غول – زەنجیر.

گۆتنێت ئەولیا نەرم و قەویکارن — بەدەن نەنخێڤە ژ وێ کو دینێ تەرە پشت بارن
گەرم بێژێ ساربێژێ قەنج بگێر — ژ وان گەرم و ساریا ببهوری ژ سەعیر
گەرم و سەرما وێ نۆبەهارا زندگیە — هاڤێنێ صدق ویەقین وبەندگیە
ژ وان کو بیستانێ جانا زندەیە — ژ ڤێ گەوهەرێن دەریا د دلدەیە
سەر دلێ عاقل هزاران خەم بوە — هەکە ژ باغێ دل زلکەك کەم بوە

پرسینا صەدیقێ (خودێ ژێ رازیبت) ژ موصطەفا (درود لێ بن) کو سەربارانا ئەڤرۆکە چ بو

صەدیقێ گۆت کو ئەی سەر توکا وجود — حکمەتا بارانا ئەڤرۆکە چ بود
ئەڤە ژ بارانێت رەحمەت بو یا — پشکا تەهدیدە و عەدلا کبریا
ئەڤە ژ وان لوطفێ بهاریات بو — یا ژ پائیزیێت پر ئافات بو
گۆت ئەڤ ژ پشکا تەسکینێ غەمە — کو ژ مۆصیبەت سەر نڤشێ ئادەمە
هەکە سەر وی ئاگری مابانا ئادەمی — زۆر خرابی رودابانا و کێمی
ئەڤ جیهانە د گاڤێدە بوبا وێران — هیڤی و ئومێد دەرکەتبا ژ مرۆڤان
ئەی جان ستونا ڤێ عالەمێ غەفلەتە — هشیاری ژ ڤێ دنێرە ئافەتە
هشیاری ژ وێ جیهانێیە و دەما ئەو — سەرکەڤت ئەڤ جیهانە بنکەڤت بێ درەو
حرص بەرفە و هشیاری رۆژ — هشیاری ئاڤە و ئەڤ عالەمە قرێژ
ژ وێ جیهانێ هندك طەراتی دگەهێ — دا حرص و حەسەد د جیهان نە قۆرێ
هەکە طەراتی پتر ببت ژ غەیب — نە هۆنەر مێنت دڤێ عالەمێ نەعەیب
ئەڤێ نینە سنور لایێ عەولڤە هەرە — لایێ داستانا زەلامێ موطربڤە هەرە

بەڤیا داستانا پیرێ چەنگی د زەمانێ عومەر خودێ ژێ رازیبت و کورتیا وی

موطربەك کو ژ وێ جیهانێ بو پر طەرەب — خیالات ژ دەنگێ وی هاتن عەجەب
ژ نەوایێ وی مورغا دل دبو فران — و ژ ئاوازێ وی هۆشێ جان دبو حەیران
چاخێ رۆژگار سەردەهات و بو پیر — جارەك دی ژ نەشیان جانێ وی بومێشگیر
پشتا وی چەمیا هەر وەکو دەنا خوەهر — بەرهێن سەرچاڤان هەروەك قۆشاکەر
دەنگێ نەرمێ ویێ جان قەلاش — کرێت بو کەس گوهنەدایێ بەلاش
ئەو ئاوازێ زوهرێ حەسرەت لێدهات — وەك ظرێنا کەرێ پیر لێهات

(١) تاك – رەز.

٢٠٨٠ ما چ خوەشیە کو ئەو ناخوەش نەبوێ یا چ بانە[1] کو ئەو مەفرەش نەبوی
بلی ئاوازێ عەزیزانێ د صدور کو ژ عەکسا دەما وان بت نەفخاصۆر
هندرونەکی کو هندرونێ مست ژویە نەیێ مادی کو ئەڤ هەیینامە ژ هەیینا ویە
کەهروبایێ فکر و هەر ئاوازێ وی لەذەتا ئیلهام و وەحی و رازێ وی
چاخێ موطرب پیرتربو و ناتەوان ژ بێ کەسی بو موحتاجی قەتەك نان
گۆت تە ژی[2] و موهلەت دامن زۆر ئەی خودا زاف تە لوطفکر گەل منێ کۆر
حەفتێ سالا من گوناه یێ کری تە رۆژەکێ تنێ رزق لمن نەبری
ئەڤرۆکە کەسب نینە میهڤانێ تەمە چەنگێ بۆ تە ڤەژەنم ئەز یێ تەمە
چەنگ هەلگرت و بو خودا جۆ[3] لایێ گۆرستانا مە دینیڤە چو
گۆت بهایێ لێدانا چەنگێ من ژ خودێ دڤێ کو ئەو بقەنجی قەلپا قەبول دکێ
٢٠٩٠ گەلەك چەنگ لێدا و سەردانا بچاڤێ گری چەنگ کرە بالیفك درێژ بو وەك یێ مری
خەو ڤە چو مورغا جانێ وی دەرکەت حەبسێ چەنگ لێدان هێلا و کەتە رێکێ
ژ بەدەنێ ئازا بو و رەنجا جهان کەت دنیایەکە دی و چۆلستانا جان
جانێ وی لوێ دەرێ سەر بهوری د ڤەگێرا کو هەکە لڤێ دەرێ بمابامە برا
دێ جانەم خوەشبا دڤی باغ و بهار مەستێ ڤێ دەشتا غەیب ولالەزار
بێ سەرو بێ پێ من دێ سەفەر کربا بێ لێڤ و دنان من دێ شەکر خواربا
زکر و فکرەك ڤالا ژ رەنجا مەژی گەل دانشتیێ فەلەکێ کربا ژی[4]
چاڤێ نڤاندی من دێ عالەمەك دیتبا گول و رحان بێ دەست و تل چنی با
مریشکا ئاڤی نۆقی دەریا یا عەسەل وەکی ئەیوبی (شَرابٌ و مُغْتَسَلْ)
کو ئەو ئەیوب بو ژ پیا حەتا بفەرق[5] ژ رەنجا پاك بو وەك نورا شەرق
٢١٠٠ ئەگەر مەثنەوی د حجمێ خوە بوبا وەك فەلەکێ نەدگونجا داستانا وێ عالەمێ بلی بچەکێ
کو ئەو زەڤی و عاسمانێ زۆرڤەکری ژ تەنگی دلێ من کەرکەر کری
و ئەڤ جیهانا کو ئەز تێدە خەوڤە چوم ژ فەرەهیا وێ پەر و چەنگم ڤەبون
ئەڤ جیهانە و رێکا وێ هەکە پەیدا با کێم کەسەك لەحظەیەکێ لوێری دما

(١) بانە – بان، سەقف، ژۆرێ هەرخانی.
(٢) ژی – ژی، عومر.
(٣) خودا جۆ – خوداخواز.
(٤) ژی – ژاندن، بوراندن، یاری کرن.
(٥) فەرق – نیڤەکا سەر.

فـــەرمان دهـــات کـــو نەبـــە طـــەمـــەعکار ... هــــەر گاڤـــا ژ پێتـــە دەرکـــەت خـــار
لـــۆق لۆقــانێ دکــر لوێــدەرێ جــانێ وی ... د فـــەضـــایــێ رەحمـــەت و ئحـــسانا وی

دخەوێدە بۆ (عومەری خودێ ژێ رازیبت) هاتە گۆتن، کو چەند زێرا ژ (بیت المال)ێ بدێ وی زەلامی کو ل گورستانێ نڤستیە

وی زەمـــانی خـــودێ عومـــەر بخەوڤـــە بـــر ... حـــەتا کـــو نەشـــیا بـــو ژ خـــەوێ راکـــر
عـــەجێب گرتـــی مـــا کـــو ئـــەڤ مـــەعهود نینـــە ... ئـــەڤ ژ غـــەیب هاتیـــە بـــێ مەقـــصود نینـــە
ســـەر دانـــا و خەوڤەچـــو خـــەون دیـــت ... کو ژ خـــودێ هـــاتیێ نیـــدا جـــانێ وی بهیـــست
ئـــەو نیـــدا یـــاکو ئەصـــلێ هـــەر نـــەوا و بانگـــە ... نـــدا بخـــوە ئـــەوە و ئـــەڤێ مـــایی دەنگـــە
٢١١٠ تـــورك و کـــورد و فارســـی بێـــژ و عـــەرەب ... ئـــەو نیـــدا فهـــم کرنـــە بـــێ گـــوھ و لـــەب
نەبـــەس جهـــە بـــۆ تـــورك و تاجیـــك و زەنـــگ ... ئـــــەو نیـــــدا فهـــــم کریـــــە دار و ســـــەنگ
هـــــەر گـــــاڤ ئەلەســـــت تێتەڤـــــە ژ وی ... جەوهـــــەر و ئـــــەعراض دگـــــەرێن بـــــوی
ئەگـــــەر ناهێـــــت ژ وان لـــــێ بـــــەلێ ... هاتنـــــا وان ژ عـــــەدەم بـــــت لبـــــێ لـــــێ
ژوێیـــا مـــن گـــۆتی ژ ناســـینا بـــەرودارا ... د بـــەیانا وێ داســـتانەکە قـــەنج هـــشدارە

نالینا ستونا ((حەنانە)) چاخێ بۆ پەیغەمبەری (درود لێ بن) منبەر چێکرین و جەماعەت کۆمبوبون گۆتن دەما وەعظێ ئەم رومەتێ مۆبارەکێ تە نابینن بهیستنا رەسول و صەحابا ئەو نالین رە و پرسیار و بەرسڤا موصطەفا دگەل ستونێ روبرو

ســـــتونا ((حەنانـــــە)) ژ هجـــــرا رەســـــول ... دکـــر نـــالین هـــەر وەکـــی خودانێـــت عقـــول
پەیغەمبـــەر گـــۆت تـــە چ دڤـــێ ئـــەی ســـتون ... گـــۆت جـــانم ژ فراقـــا تـــە بـــوە خـــون
پالگەهێ تە ئەز بـوم تـە خـوە ژ مـن دورکـر ... ســـەر ســـەرێ منبـــەر تـــە پالگـــە چـــێکر
گـــۆت تـــو دخـــوازی تـــە بکەنـــە نـــەخل ... شـــەرقی و غـــەربی ژ تـــە بخـــون چـــار فەصـــل
دوێ دنـــێ تـــو ببـــێ یـــەك ســـەروە نـــازە ... حـــــەتا د ئەبـــــەد بمـــــێنی طـــــەروتـــازە
٢١٢٠ گۆت مـن ئـەو دڤێـت کـو مانـا وێ دایمـت ... ئـەی غافـل ب بهیـزە ژ داری کـێمتر نـەبت
ئـــەو ســـتون دەفـــن کـــر د نـــاف زەمـــین ... دا وەك مرۆڤـــا بێتـــە حەشـــرێ رۆژا دیـــن
دا بزانـی هـەر کەسـێ یـەزدان گـازی کـری ... ژ هـــەمی کـــارێ جیهـــان وی دەســـتێ بـــری
هـــەر کێـــرە بـــت ژ یـــەزدان کـــار و بـــار ... وەرگـــرت بـــارێ ویـــدەرێ دەرکـــەت ژ کـــار

ئەویٚ کو ویرە نەبت ژ ئەسراریٚ داد[1]
کەنگی ئەو باوەر دکیٚ نالینا جەماد

بیٚژت ئەریٚ نە ژ دل پشکا ویفاق
دا نەبیٚژنیٚ کو ئەڤەیە ئەهلیٚ نفاق

هەکە نەبانە زانایێت ب ئەمریٚ کُنْ
ددنیٚ ئەڤ پەیف قەبول نەدبو ژبن

سەد هزاران ئەهلیٚ تەقلید و نیشان
هاڤێتنە د کوریا یەك گۆمان

کو ب شەکێیە تەقلید و دەلیل هێنا وان
قایمە و پێکڤەیە پەروبالیٚ وان

بگۆمان هاڤێتنا وی شەیطانیٚ دون[2]
ئەڤ کۆرێت هە بونە سەرنخون

بنەسترا دەلیل هێنانا وان ژ داریە
بنەسترا داری زاف بێکاریە[3]

بلی وی قوطبیٚ زەمانی چاڤ رۆن
کو ژ قایمیا وی چیا دبیٚ رۆن[4]

پیٚ کۆرا دبیٚ کۆ پالبت کۆ پال
دا ئەو سەرنخون نەبت بکە ڤیٚ چال

ئەو سواریٚ کو پشتیڤانیٚ لەشکەر بت
بۆ ئەهلیٚ دینی کیە خودانیٚ بەصەربت

هەکە کۆرا ب کۆپالی رێك دیتنە
بپشتیڤانا خەلکیٚ رەوشەن دیتنە

ئەگەریٚ ب چاڤ نەبونا و شەهان
کۆر پێکڤە مریبانە د جیهان

نە چاندن ژ کۆران تێت نە درۆ کرن
نە عمارەت نە تجارەت نەسود برن

گەرنەبویا رەحمەت و ئفضالتان
دیٚ شکەستبانە داریٚ ئیستدلالتان

ئەڤ کۆپالە چ بوە قیاسات و دەلیل
ئەو کۆپالە کو دایە وان بۆ بینا جەلیل

دەما کۆپال بو ئالەتیٚ جەنگ ئەی کورۆ
ئەو کۆپالی هویر بشکێنە ئەی کۆرۆ

وی کۆپال دا هەوە حەتا هاتن پێش
ئەو کۆپال ژ قەحر بو ژان دەرد و ئێش

گۆڤەندا کۆران بۆچی لەڤ کۆمن
بچاڤەکی رێناس بۆ رێبەریٚ بێنن

دامەنا وی بگرە کو دایەتە کۆپال
بمەیزێنە کو ئادەم چ دیتیە ژ کۆپال

مێزکە موعجیزا موسی و ئەحمەدی
چاوا کۆپال بو مار و ستون کر گری

ژ کۆپال مار و ژ ستون گرین
پێنج نەوبەت دیٚ دانن بۆ بەهرا دین

هەکە نە نا مەعقول بانە ئەڤ مەزە
کەنگی حاجەتبا ب چەندین موعجیزە

هەر چی مەعقول و عەقلیٚ وی دگریٚ
بیٚ بەیانا موعجیزە بیٚ کێش و جرجریٚ

ئەڤیٚ رێکا بکر[5] نامەعقول ببینە
ددلیٚ هەر موقبلەکی مەقبول ببینە

هەروەها ژ ترسا مرۆڤا دیو و دەد
بلاڤبون د گراڤا ژ حەسەد

---

(١) داد – خدا.
(٢) دون – پیس، چەپەل، کێم، لخوار.
(٣) بێکاریە – نەشیانە نەکارینە.
(٤) رون – نەی هشك، دژی رەقی وێری.نەرم.
(٥) بکر – دەست نەخواری.

هەم ژ ترسا موعجیزاتێ ئەنبیا … مونکران سەر کێشایە بن گیا
دا بنا موسا موسلمانان بژین … د دودلی و دورویی دا نزانی کو کین
هەر وەکو قەلپکەرا سەر وی پارەی تەباه … زیڤی دمالن و ناڤ و وێنەی شاه
ظاهرێ ئەلفاظێ وان تەوحید و شەرعە … باطنێ وان هەر وەکو د نان طوڤێ صەرعە
هندەکا دڤێت کو بفەلسەفێ بئاخڤن … نزانن کو بوێ ژ دینی دەردکەڤن
دەست و پیێ وی جماد و جانێ وی … هەرچیێ بێژت ئەو دو دفەرمانا وی
گەرچ کو ب زمان توهمەت ددن … دەست و پیێ وان گەواهی دێ دن

دیاربونا موعجزێت پەیغەمبەری (درود لێ بن) بئاخفتن هاتنا بەرخویشکا د دەستێ ئەبو جەهلی نفرین لێبن و گەواهدانا بەر خویشکا سەر حەقیقەتا موحەممەدی (درود و سلاڤ ل سەربن)

بەر خویشك د ناڤ دەستێ ئەبوجەهل بو … گۆت ئەی ئەحمەد ئەڤ چیە بێژە زو
هەکە پەیغەمبەری د کولما من چیە نهان … چاوا تو دپەیڤی ژ رازێ عاسمان
گۆت تە چاوا دڤێت بێژم کو ئەو چنە … یا ئەو بێژن کو ئەز حەقم و چمە
بوجەهل گۆت ئەڤا دەوم نادرێرە … گۆت ئەرێ خودێ ژ وێ قادر ترە
ژ ناڤ کولما وی هەر قەتە سەنگ … د گەواهی دان هات بێ درەنگ
(لا إلـهَ) گۆت (إلاَّ اللهُ) گۆت … گەوهەرا ئەحمەد رَسُولُ اللهِ سُفت
چاخێ بوجەهلی ئەڤ بهیستی ژ کوچا[1] … ژ قەحر ئەو بەر ل عەردێ دان و کەت نچنچا

مایینا داستانا مطرب و پەیامگهاندنا (أمیرالمؤمنین) عومەر (خودێ ژێ رازیبت) بوی ئەوا هاتی ئاواز دایێ

ئێدی ڤەگەرە و گوهبدە حالێ مطرب … ژ وێ کو عاجز بوە ژ ئنتظارێ مطرب
بانگ هات بۆ عومەری کو ئەی عومەر … بنیێ مە ژ حەوجەبی چویە دەر
مە بەنیەك یێ هەی خاص و مەحتەرەم … لایێ گۆرستانێڤە زەحمەت بدە قەدەم
ئەی عومەر هەیڤانە ژ (بیت المال) ا عام … حەفت سەد دینارا دانە د دەست تەمام
بە جەم ری کو ئەی تو بۆمە هەلبژارتی … ببورە نوکە ئەڤ چەندە بۆ تە هنارتی
ئەڤ چەندە ژ پشکا لێدانا چەنگی … بمەزێخە دەما تەمام بو وەرە بێ دەرەنگی

(١) کوچ – کەڤر ، بەر، سەنگ.

ڤێجا عومەر ژ طرسا وی دەنگی رابو حەتا کەمەرا خزمەتێ بخاتر گرێدابو
عومەر لایێ گۆرستانێ چو و زڤری گەلەك بلی وی پیرەمێری نەبو ل وێرێ کەسەك
ل هاویری گورستانێڤە کەتە رێ هەمیان[1] دبن کەفشی لێ دگەرێ
گۆت ئەڤ نینە جارەك دی کەت لۆقانێ وەستها بلی وی پیری نەدیت ل مەیدانێ
گۆت خودێ فەرمویە بەنیەکی مەیە صافی و لایق و هەژی و فەرخوندەیە
پیرێ چەنگی کەنگی بوە خاصێ خودا حَبَذا ئەی سری ڤەشارتی حَبَذا
جارەکەدی ل هاویرێ گۆرستانێ گەرها هەر وەکو وی شێرێ نێچیرێ دۆر صەحرا
چاخێ یەقینکر کو بلی پیری نینە گۆت ناڤدلێ طاری زۆر رۆنیك بینە
هات و ب سەد ئەدەب ل وێرێ رونشت وێگاڤێ عومەر بهنژی و پیرە مێر هەلست
وەختێ عومەر دیتی ما عەجێبێ گرت قەستا چونێ کر و لەرزکێ گرت
ددل گۆت خودایا من لتەیە هەوار سەرێ وەخت هاتە پیری تەحسیلدار
دەما ل رومەتێ وی پیری کری نەظەر ئەو دیت کو شەرمەزارە و رو زەر
ئیدی عومەر گۆتیێ نەترسە ژ من نەرەڤە کو بۆتە مزگینی ژ خودێ من ئانیەڤە
چقاس یەزدان پەسنێ ئەخلاقێ تە کریە حەتا عومەر ئەڤینداری روییێ تە کریە
ل جەم من دانیشە و ژ من نەبە جودا دا بگەهێنمە گوهێتە خێریت خودا
خودێ سلاڤا لتە دکێ و لتە دپرسێ چاوانی ژ رەنج و غەما پتە د حەسێ
ئەڤ پچە دەینە ژ چەنگ لێدانا تەرە هەرە بمەیزێخە و جارەك دی وەرە
پیری ئەڤ بهیست و سەر بەرخو دە دطەواند دەست لەڤ دمالین و جلك ددراند
کر قێرین گۆت ئەی خودایێ بێ نەظیر کو ژ شەرما بو ئاڤ بەلەنگازە پیر
چونکی زۆر گری و ژحەدی دەرکر چەنگا خوە ل عەردێ دا و هویر کر
گۆت ئەی تو بوی پەردا من ژ خودێ هەی تو بوی رێگرێ من ژ رێکێ
ئەی خونیخوارا منا حەفتا سللا ئەی ژ تە رو رەش بوم جەم کەمالا
ئەی خودایی با عەطایێ باوەفا رەحم کە ل سەر عومرێ چویی د جەفا
خودێ عومرەك دایە کو هەر رۆژەك ژوی کەس نزانت بهایێ وی بلی وی
من مزاخت ژ یێ خوە گاف و گاڤ پێکڤە د پفکرنێ و مژیلیاد بەر چاڤ
ئاخ کو ژ بیرا رێ و پەردەیا عراق چو ژ بیرا من وەختێ تەحلا فراق
وای کو ژ تریێ هاڤێنی هویر کری چاندنا دلێ من هشکبو دلێ مری
وای کو ژ ئاوازێ ڤان بیست و چارە کاروان بهوری و بێوەختە رۆژ نەدیارە

---

(١) هەمیان – پشت بەندە پارا و زێرا دکەنێ وەختێ سەفەرێ.

ئــەی خــودا فــەریاد ژ ڤــێ فــەریادخوازێ / من داد دڤێـت نـە ژ کـەس ژ ڤـێ دادخـوازێ
داداخوە ژ کەسی ناکم بلـی یـێ کـو بمـەرە / ژوی کـــو ئـــەو ژ مـــن بمـــن نـــزیکترە
کـو ئـەڤ ((ئـەزە)) پـچ پـچ ژ وی گهـا مـن / ئێـدی وی دبیـنم وی ئـانـی سـەرێ مـن
٢٢٠٠ هەر وەکو وی کو گەلتـەبت زێـری بـژمێری / بـەرێ تەلتـە نینـە هـەر لـوی دنێـری

ڤەگێرانا عومەری (خودێ ژێ رازیبت) نەظەرا وی ژ مەقامێ گری کو، هەیینە بۆ مەقامێ استغراقێ، کونەیینە

ڤێجـا عومـەر گـۆتیێ کـو ئـەف زاریـا تـە / هـــەم بویـــە ئاثـــارێ هـــشیاریا تـــە
رێکـــا فـــانی بـــونێ رێکـــەکی دیـــترە / ژ وێ کـــو هـــشیاری گوناهـــەکی دیـــترە
هەیـــە هـــشیاری ژ بـــیرا یـــێ بهـــوری / یـێ بـوری و یـێ بێـت پـەردا خـودایێ ژۆری
ئـاگـر بـەردە ڤـان هـەردوا حـەتا کـەنگی / پـر گـرێ بـی ژ ڤـان هـەردووەك نـەی و چـەنگی
حـەتا گـری دنەیێـدە هـەبت هـەمراز نینـە / هەڤنـــشینێ وێ لـــێڤ و ئـــاواز نینـــە
هەکـە ل هـاویر دۆرا خـوە زڤـری بـێ دیـنی / هەکـە هـاتی مـالێ هـەم دگـەل وی نـینی
ئەی خەبەرێ تـە ژ خەبـەر دهـی بـێ خەبـەر / تەوبـــەیا تـــە ژ گونـــاهێ تـــە پیـــستەر
ئـــەی تـــو ژ حـــالێ بهـــوری تەوبـــە خـــواز / کـــەنگی دێ تەوبـــە کـــی تەوبـــە یـــەکی نـــاز
جارنـــا گازیـــا نهـــێنی مـــاچ دکـــی / جارنـــا گریـــێ بـــزاری مـــاچ دکـــی
٢٢١٠ چـونکی فـاروق بـو ئـایینـا ئەسـرار / جـــانێ پـــیری ژ هندرڤـــە بـــو هـــشیار
هـــەر وەکـــی جـــان بـــو بێگـــری و بێکـــەنین / جـانێ وی چـو و جانـەکی دیـتر هاتـە شـوین
حیرەتـــەك کـــەت هنـــدرێ وی زەمـــانی / کـــو دەرکـــەفت ژ زەڤـــی و عاسمـــانی
لێگەرینـــــەك لپـــــاش لێگەرینـــــەکێ / ئـــەز نـــزانم تـــو دزانـــی بێـــژە دێ
قـــال و حالـــەك ل پـــاش حـــال وقـــال / غـــەرق بـــوە د جـــەمالا ذولجـــلال
نەغەرقەکـــە کـــو ئـــەو لێـــت خـــلاس / ئـــانکـــو دەریایەکـــە کـــەس وێ نـــەناس
هەچـوەکی عـەقل جـز وەك ژ کـول نـەبت / هەکـە داخـواز سـەر داخـوازێ نـەبت
وەکـو داخـواز بگەهتـە سـەر داخـوازێ / پـــێلا وێ بـــەحرێ دێ گـــەهێ ئـــەفرازێ
چـاخێ داسـتانا حـالێ پـیری گهـا ڤێـدەرێ / پـیر و حـالێ وی رو کرنـە بـن بـەرێ[1]
پـیری دانگـا خـوە ژ گفـت و گـو داقوتـا / نیڤـــەکا گـــۆتی نـــاڤ دەڤـــێ مـــە مـــا
٢٢٢٠ پـیری چـێکرنا ئـەڤێ عـەیش و عـشرەتێ / بـەلکی سـەد هـزار جـان دانـی دخلمـەتێ

---

(١) بنبەر – بنمەرشکێ، ژێرێ فەرش، ژێر پەردە.

د نێچیرا بیشەیێ جانێ باز[1] بە   هەر وەكو خورشیدا جیهانێ جانبازبە[2]
خورشیدێ بلند خوە جان گۆری كر   هەر دەما ڤالا دبو خوە تەژی كر
جان فداكە ئەی ئافتابا مەعنەوی   بۆ جیهانا كەڤن دیاركە نویی
د وجودا مرۆڤا جان و رەوان   ژ غەیبێ دگەهێ وەك ئاڤا رەوان

مەعنا دوعایا وان دو فرشتە، كو هەر رۆژ سەر سەرێ هەر بازارەكێ گازێ دكن، كو ((اَللَهُمَّ اَعْطِ كُلَّ مُنْفِقٍ خَلْفَاً اَللَهُمَّ اَعْطِ كُلَّ مُمْسِكٍ تَلَفاً)) و بەیانكرنا، كو ئەو منفق موجاهدێ رێكا خودێیە نە موسرفێ رێكا هەوا

پەیغەمبەر گۆت هەر و هەر بۆ پەند كرن   دو فرشتە خوەش گازی دكن
كو ئەی خودا بۆ مونفقان تەژی بت بار   هەر در هەمەكی وان بكە سەد هزار
ئەی خودا مومسكان رە د جهان   تونەدە ئیلا زیان لدویڤ زیان
زۆر جارا هێلان چێترە ژ مەزاخێ   مالێ خودێ بێ فەرمانا وی نەهاڤێژە ئاخێ
دا ژپێژڤە وەرگری گەنجا بێكەران   و دانەكەڤی د ژمارا كافران
كو حێشترێن خوە قوربان دكرن دا   جوزانێ وان پیرۆز بت سەر موصطەفا
دەستورا خودێ بگرە تو ژ خودانی   نابت دەستورا خودێ بگری ژ هەر ئنسانی
وەك خلامێ یاخی[3] كو عەدل دزانی   مالێ پادشاهی بۆ رێگران دەرتانی
دژ نەبی[4] رابونا ئەهلێ غەلەتە   كو هەمی ئنفاقا وان حەسرەتە
عەدلا ڤی یاخی و دادا وی جەم شاهی   چ لێ زێدەكر دوری و روسیاهی
سەروەرانێ مەكەهێ د جەنگا رەسول   قوربانی ددان بهیڤیا قەبول
بخاترا ڤێ مومن دبێژێ ژترس و بیم   دنڤێژی (اِهْدِنا الصِّراطَ اَلْمُسْتَقِیمْ)
ئەو درهەم دان بۆ سەخی لایقە   جان سپارتن بخوە سەخیا عاشقە
نانی ژ بۆ خودێ بدی نانی دنەتە   جانی ژبۆ خودێ بدی جانی دنەتە
هەكە بەلكێت ڤێ چنارێ ژێ كەت   چێكەر كەل و پەلێ بێ بەلك ل بەركەت
هەكە ژ مەردی د دەستێ تەمال نەمینێ   كەنگی خودێ فەضلێ خوە ژتەقەتینێ
هەر كەسێ چاند عەمبارا وی خالیە   بەلێ د چاندنگە هێدەئی تەژیە
و ئەوێ كو د عەمبارێ ما و مزاخت   مشك و سپهكێ و حەوادثا ئەو كەزاخت

(١) باز – طەیرێ ناسیار.
(٢) جانباز – جانگۆری.
(٣) یاخی – یاغی، سەركەش، بێئەمركار.
(٤) نەبی – پەیغەمبەر، رەسول.

ئـەڤ جهـان نەفیـە ل پـەی ئثبـاتـێ بکەڤـە   ظـاهـری صـفره ل پـەی یـا پەسـلانێ بکەڤـە
جـانێ شـۆر و تـەحل بـشویری بـبره   جـانێ وەك بـەحرا شـیرین بکـره
و هەکـە نکـاری بمـینی ل ئـەڤێ ئـاسـتانێ   جارەك دی ژ من گوهـدار بـە ئـەڤێ داسـتانێ

داستانا خەلیفەی، کو ژ مەرداتی د زەمانێ خوە
ژ حاتەمێ طائی بوراند بو و وەکی وی نەبو

خەلیفەیـەك هـەبو د رۆژگـارێ بـوری   حاتـەم ژ مـەردیێ ژێـره بـو گـۆری
آلا کـەرەم و دادێ چـقاند بـو   فـەقرو هـەژاری ژ دنـێ براندبو
خـەلکێ گوهـەر ژ دەریـا مـەردیا وی دبـر   وی داد ل قـاف تـا قـافێ دنـێ دکـر
دجهـانێ ئـاخ ئـەو عـەورو ئـاب بـو   مـەظهـەرێ بەخشیـشا وەهـاب بـو
٢٢٥٠ ژ دانـا وی دەریـا و کـان کەتنـە زلزلـێ   لایـێ مـەردیا ویڤـە قافلـە دوڤ قـافیلێ
دەر و دەریزانکـێ وی بـون قـبلا حاجـەتی   نـاڤ و دەنگـێ وی لهـەمی دنـێ کـەتی
هەم عەجەم و هەم روم و هەم تورك و عەرەب   ژ سـەخاوەت و مـەردینا وی مانـە عەجـەب
ئـاڤـا ژیـان بـو و دەریـا یـا کـەرەم   ژ وی مانه سـاخ هـەم عـەرەب هـەم عەجـەم

داستانا عەرەبێ فەقیر و سەرهاتیا ژنا وی دگەل وی بسەبەبێ کێمی و خێزانیێ[1]

شەڤەکێ ژنکا عەرەب مێـرێ خـوە گێـژ کـر   پەیڤ ژ حـەد بورانـد هنـد گفـت و بێـژ کـر
گـو ئـەڤ هـەمی فـەقرو جـەفا ئـەم دکێـشن   خـەلك پێکڤـە د خوەشـی و ئـەم ناخوەشـن
نەمە نانـە نـان و پێخوارنـا مـە ژان و رەشـاڤە   نەمـە کوزکـە ئاڤـا مـە ژرونـدکێ چـاڤە
جلکـێ مـە رۆژهـەتـاڤـا ئـافتابـە   شـەڤ بالیفـك و لحێـف ژ ماهتابـە
قورصا هەیڤێ ئەم قورصا نـان حەسێب دکـن   دەسـتێ خـوە لایـێ عاسمانڤـە درێـژ دکـن
فـەقیر خـوە ژ فـەقیریا مـە ددنـە پـاش   رۆژ و شـەڤ ئـەم دهـزرن بـۆ مـەعاش
٢٢٦٠ خـوەیی و بێگانـە ژ مـە بـون رەڤـان   میناکـا سـامری کـو درەڤـی ژ مرۆڤـان
هەکـە بخـوازم کولەکـە نیـسکێ ژ کەسـی   بـۆ مـن بێـژن هـشبە بمـره خـارو خەسـی
بـۆ عـەرەبا فـەخره جـەنگ و نـان دان   نـاڤ عـەرەبا بـویی سـەرگیفکێ گونـدان
جـەنگا چـی ئـەم بـێ شـەر و جـەنگ مرینـە   ئـەم بـشویرێ نـەیبێ سـەربرینه
دانـا چـی بخـوازۆکی ئـەم دبنـە سـەر   مێـشا ل هـەوا دگـرن بـو نـەبێ سـەرو بـەر
ئەگەر کەسەك بـو مێهڤـانێ مـە و ئـەز ئـەزبم   گاڤا شەڤ نڤـست دێ جلکـێ وی لبـەر کـەم

---

(١) خێزانی – فەقیری و نەبینی.

مەغرور بونا موریدێت موحتاج ب مودەعیانێ مۆزەوەر

بخـــاترێ ئـــەڤێ گۆتنـــە زانایانێـــت بفـــەن   پێتڤیە بـێ مێهڤانێـت باشـا نـەبێ پیـسێ گـەن
تـــو ببـــی موریـــد و مێهڤـــانێ وی کەســـی   کـــو بـــدزێ دارائـــی و دراڤـــێ تـــە ژ خەســـی
نـــەی ســـەر کەتیـــە چـــاوا تـــە ســـەر ئێخـــت   ئـــەو بـــێ نـــورە چـــاوا تـــە بنـــور ئێخـــت
چـــــاخێ وی رونـــــاهی نینـــــە ل گـــــەل   کـــەنگی ئـــەو روناهیێ دتـــە چـــۆل چـــەل
هەر وەکو شەڤکۆری چلۆچاڤی دەرمان کەت   چ ل چـــاڤا کێـــشت ئـــیلا پـــر ژان کـــەت
حـــالێ مـــە ئەڤەیـــە د فـــەقیری و بەلـــەنگازی   نابـــت مهڤـــان ژ مـــە تـــشتەك بخـــوازی
قـــەحطیـــا دەھ ســـالا گەرتـــە نـــەدیتیێ بـــرەنگ   چـــــاڤا ڤەکـــــە لـــــە مەیزێنـــــە بێـــــدەنگ
ظـــــاهـــــرێ مـــــە وەك هنـــــاڤێ مودەعیـــــە   نـــــاڤ دلـــــێ وی طـــــاری زمـــــان شەعـــــشەعیە
نـــــە ژ خـــــودێ بهـــــن بریـــــە و نـــــە ئـــــەثـــــەر   ئـــــدعا وی زێـــــدەترە ژ (شِـــیثُ و بُوالبَـــشَرْ)
نەخـــشێ ئـــەو د دانـــێ ئەهریمـــەن نەکێـــشایە   ئـــــەو وێ دبێـــــژی کـــــو وەلـــــی اللآیـــــة
دزیـــــا وی ژ گـــــۆتنێ صـــــۆفیان گەلەکـــــە   دا گۆمـان بـن ئـەو ژی بـۆ خـوە کەسـەکە
لوتـــــارا نوقتـــــا دگـــــرێ ل بایەزیـــــد   ژخـــــوە شـــــەرمە ژ هـــــەیینا وی یەزیـــــد
بـــێ پـــشکە ژ خـــوارن و ســـفرا ئاسمـــان   خـــودێ نەهاڤێتیـــە پـــێش وی کـــەرەك نـــان
ئـــو گـــازی دکـــێ کـــو مـــن ســـفرا دانـــی   مـــال خەلیفـــە مـــە جێگـــرێ رەبـــێ بـــانی[1]
هـــێ ســـاویلکە دلان وەرن پـــیچ پـــیچ   دابخـــون ژ ســـفرا مـــەردیا مـــن تێـــر هـــیچ
چـــەندین ســـالا ســـەر وەعـــدا ئـــەڤرۆ صـــبادایی   لهـــاویر دۆرێ وی کۆمبـــون بێـــت نەگـــەهایی
درەنـــگ دبـــێ حـــەتا کـــو سِـــرّی مرۆڤـــا   ئەشـــــــکەرابیت راســـــــتی ژ درۆڤـــــــا
کـــانێ بـــن دیـــوارێ ویـــدە گـــەنج هەیـــە   یـــا هێلینـــا مـــارو مێـــرو رەنـــج هەیـــە
چـــاخێ تێگەهـــشت کـــو تـــشتەك نینـــە   ژی بـــەلاش بورانـــد ئێـــدی چ ســـود نینـــە

د بەیانا وی، کو کێم هاتیە، کو موریدەك د مودەعیێ مۆزەوەر عەقیدا براستی هەبت، کو ئەو کەسە و بڤێ عەقیدێ بگەهێ ب مەقامەکی، کو شێخێ وی دخەوێ نەدیتبێ و ئاڤ و ئاگر زیان نەدا بیێ و زیان دابتە شێخێ وی ئەما کێم جا رابوە

بـــەل کـــو ژ طـــالبـــێ نـــورهێ کـــێم تێـــت   ئـــــەو درۆ دەرحـــــەقێ وی بـــــسودبێت
ئـــەو بقەصـــدا قـــەنجا خـــوە گهـــا جهـــەکی   وەلـــەوجان د هزراندئـــە و هاتـــە جەنـــدەکی

(١) رەبێ بانی – رەبێ ژۆری، رەبێ بلند

وەك گەرانا لقبلێ ناڤ دلێ شەڤێ　　قبلە نەبو تە نڤێژکر ئەو ناکەڤێ
قەحتیا جان بۆ مودەعێی درۆزن د سِرّە　　ئەما بۆ مە قەحتیا نان سەر ظاهرە
ئەم چما وەك مریدی پەنهان کەن　　بخاترێ وی شێخی موزەوەر ژ جان کەن

صەبر گۆتنا یێ عەرەب بۆ ژنکێ و خێرا صەبر و فەقرێ بۆ ژنا خوە گۆت

مێری گوتییێ چقاس تو د خەما دەخل و دانی　　پتریا عومری بوریە تو ب خوە دزانی
عاقل ل کێم و زێدەهیێ نانێرن　　ژ وێ کو هەردو وەك رۆباری دبورن
حەسکی تەقن و حەری بت یا صاف و زەلال　　چونکی لهرکە ژێرە نینە مەجال
دڤێ عالەمێ هزاران رەنگ جانوەر　　دژین خوەش عیش بێ ژێر و بەر
تڤیلك سوپاسیێ دکێ بۆ خودێ　　ل سەرداریێە کی خوارنێ بۆ دبێ
حەمدێ ژ خودێ رە دکت عەندەلیب　　کو ئعتمادا رزقی سەر تەیە ئەی موجیب
باز ل هیڤیا کەرەما دەستێ شاهیە　　وی ژ هەمی مردارا هیڤی بریە
هەروەسا ژ پێشیێ بگەرە حەتا بفیل　　عیال اللّٰهن و خودایە نِعْمَ اَلْمُعِیلْ
ئەڤ هەمی خەمێت کو ناڤ سنگانە　　ژ تۆز و با و بخار بو عجاجا مەنە
ئەڤ خەمێت ریچالبر وەك داسێ مەنە　　ئەڤ هۆسا بو ئەوا هەنێ وەسواسێ مەنە
بزانە کو هەر رەنجەك پارچەیەکە ژمرنێ　　گەر چارەیەك هەیە خوە دور کە ژمرنێ
ئەگەر نوکە ژ پارچا مرنێ نەشێ بروەڤی　　بزانە مرن پێکڤە لدوڤ تەدکەڤی
هەکە پارچەکە مرنێ ژ تەرە بو شیرین　　بزانەکو خودێ هەمی مرنێ کەت هنگڤین
ژان و دەرد پەیکن تێن ژ مەرگی　　ژ پەیکێ مرنێ رونە بادە گەر بجەرگی
هەر کەسێ شیرین بژیت ئەو دێ مرت تال　　ئەوێ کو بەدەن پەروەراند جان نەبر مال
دبینی پەزی ژ دەشتێ تێننەڤە　　ئەوا کو قەلەوترە سڤکتر دکوژنەڤە
شەڤا ژی بوری و سوبا مرنێ هات رو هەیڤێ　　هێژ تو ب چیرۆکا زێرونانی دپەیڤێ
تو جوان بوی و قاتەر بوی　　داخوازا زێر دکی عەول بخوە زێر بوی
زێر بوی پر فێکی نوکە بوی کاسد　　د وەختێ فێکی گەهشتنێ بوی فاسد
پێتڤیە فێکی کو شیرینتر بت　　دەما وەریس بادانێ نەکو خاڤتر بت
جۆتا من پێتڤیە جۆت ببنە هەم صفەت　　دا کار رێك و پێك بن گەل مەصلەحەت
جۆت دڤێت میناکا هەڤبن د بەزمێ　　مەیزێنە ل دوجۆتێ پێلاڤ و جەزمێ
هەکە کتەکە پێلاڤێ ژ دوا بو تەنگ　　هەرد و جۆتێ وان دەرێخی بێدرەنگ
کتەك پێلاڤ بچوك و یا دیتر مەزنبت　　تە هیچ دیتیە شێرێ بیشە جۆتێ گورگبت

سەر دەڤەهێ راست ناهێت جۆتێ جوالا   یەکی بچوك ویێدی مەزن دانی بەر پالا
ئەزێ چم لایێ قەناعەتێڤە دل قەوی   تو چما لایێ شەناعەتێڤە دچی
زەلامێ قانع ژ رێکا ئخلاص و سۆژ   ژ ڤی رەنگی گەل ژنێ دگۆت تا ب رۆژ

پەندکرنا ژنێ بۆ مێری کو ئاخفتنا زێدە ژ پێ و مەقامی نەبێژە ((لِمَ تَقُولُونَ مالا تَفْعَلُونَ)) کو ئەڤ ئاخفتنە وەلەو راستە ئەڤ مەقامێ تەوەکولێ بۆ تە نینە و ئەڤ ئاخفتن گۆتن سەر مەقام و موعامەلا خوە زیان هەیە ((كَبُرَ مَقتاً عِنْدَاللهْ)) بت

ژنێ لێکر قیرین کو ئەی ناموسا من   زێدەتر حیلێتە ناخوم نەبێژە من
تشتێ تورەهات و بێ مەعنا نەبێژە   هەرە ئاخفتنا ژ مەزناهی و قورەتی نەبێژە
ڤان ئاخفتنێ پژنی و لەڤدایی نەکە   کار و ژیار و حالێ خوە ببینە شەرم بکە
قورەهی کرێتە و ژ خازۆکان کرێت ترە   رۆژا سار و بەرف هنگی جل طەرترە
ئەڤ چفیز و قورەهی و طرت و ظرتە   مالا خوە ببینە وەك (بَيْتُ اَلعَنْكَبُوتە)
کەنگی تە جان ژ قەناعەتێ رەوشەنکریە   ژ هەمی قەناعەتێ تە ناڤبریە
پەیغەمبەر گۆت قەناعەت چیە گەنجە   تو کەنگی قەناعەتێ د ناسێ ئەڤ رەنجە
ئەڤ قەناعەت راستە گەنجە و رەوان   بەس ڤرا نەکە ئەی غەم و رەنجا وان
تو نەبێژە ژنا من کێمتر دانە بن چەنگ   جۆتایێ بئنصافم نەیێ بێ رەنگ
چاوا پێنگاڤا گەل میرو بەگا دهاڤێژی   ما تو نە ئەوێ کو خوینا کولها دمێژی
گەل صەی د قەرقەشەی ژ هەستی رەڤانێ   وەك بلیلێ بزکێ خالی د بڤبڤانێ
لایێ من نەنێرە بخوەهری و سست و پیچ   دا نەبێژم ئەواکو درەهێ تەیە هیچ
تە عەقلێ خوە ژ یێ من پتر دیتیە   نهێنیا کێم عەقلیا من چاوا تە دیتیە
هەر وەکی گورگ خافلەت خوە نەهاڤێژە مە   بێ عەقلا ژ بێ عەقلیا تە دبێژنە مە
هەم تو ماری هەم حیلەکەر ئەی عەجەب   مارگیرو ماری ئەی ببێژنگا عەرەب
چونکی عەقلێ تە وەکو عەقلێ مریشکە   ئەو نەعەقلە ئەو کو مار و دوپشکە
خودێ حیلە و ظلم و دوژمنیا تە ژ مە بگرێ   مەکرێ عەقلێتە بکورتی ژمە ببرێ
قرێ هەکە کرێتیا خوە ناسیبا   هەر وەکی بەرفێ ژ ژان و دەردا حەلیبا
مرۆڤێ ساحر مینا دوژمن دخواند   وی چیرۆك ژ ماری رە وماری حیلە ژێرە نشاند
گەر داڤا حیلا وی بۆ ماری نەدانیبا   کەنگی ماری حیلە ل وی کریبا
مرۆڤێ ساحر ژ طەمایی و کەسب وکار   ئەو تێناگەهێ دەما پێڤەدانا مار

مـار بێـژت ئـەی حیلەکـەرێ خـوەلی بـسەر تـەیا خـوە دیـت ئـەز دێ یـاخوە ئینمـەدەر
تـو بنـاڤێ خـودێ هـەر حـیلا لمـن دکـی دا مـن هـیچ و پـوچ رسـوا بکـی
نـاڤێ خـودێ گرێـدام نـە ئـەو رایـا تـە نـاڤێ خـودێ تـە کـرداڤ وای بتـە
نـاڤێ خـودێ حـەقێ مـن ژ تـە سـتاند جان و جەنـدەك سپارتمە خـودێ مـن حەبانـد
یـا ببرینـا مـن رەهـێ جانـەت قەتـدکێ یـا تـە ژی وەکـە مـن د زینـدانێ دکـێ
ژنـێ ژ ڤـان رەنگـە ئـاخفتنێـت گـژ مێـرێ خـۆرتێ خـوەرە خوانـد بقیـژ و قـژ

نەصیحەت کرنا مێری بۆ ژنێ کو ل فەقیرا ب چاڤێ کێمی نەمەیزێنە و دکارێ حەق بگۆمانا تەمام بنێرە و گانالفەقرا فقیران نەدە و گلەهیا نەکە

گـۆت ئـەی ژن تـو ژنـی یـا ماکـا خـەمانی فـەقر بـۆمن فـەخرە بـۆ هنـد نـەزانی
مـال و زێـر بـۆ سـەری هـەر وەك کـومکن یـێ کەچـەلە کـو ژ کەچـەلی ل سـەر دکـن
ئـەوێ کـو مـووێ خەلـەك و رەعنـا هـەبت دەمـا کـو لاڤ رابـو لاوتـر دبـت
مـەرڤێ خـودائی میناکـا بیبۆکانـە روتـی چـێترە کـو لـبن جلکانـە
چـاخێ مـزادێ ئـەوێ بـەنی فـرۆش ژ بـەنی دکـێ جـلا عـەیب پـوش
و هەکـە عـەیب هـەبت روت ناکـەت بـەلکو دێ حیلـێ بجلاکـەت
بێـژت ئـەڤ ژ بـاش وخـراب شـەرمکەرە هەکـە روت کـەن دێ چـت دەرە
زەنگـین نـۆقی نـاڤ عەیبانـە تـا بنگـوە زەنگـینی مـال هەیـە و مـالێ وی ژێـرە زرە
کو ژ طەمـایی عـەیبا وی نابینـت طـەمـەعکار طـەمـایی کەتـە دلـێ هـزار هـزار
گـەر گـەدا بپـەیڤت وەکـە زێـرێ کـان تـشت و کـالێ ویـرە نینـە دکـان
کـارێ دەروێـشا لپـاش فـەهما تەنـە لایـێ دەروێـشاڤە نـە نێـرە تەنتەنـە
ژ وێ کـو دەروێـشا لپـاش ملـك و مـال رزقـەکی کـویر هەنـە ژ ذُوالجَـلالْ
خـودێ تـەعالا عادلـە و عـادلان کـەنگی سـتەم کریـە سـەر بـێ دلان
ئـەو یەکـە بنعمەتـە و تـشت و مـشتە و ئـەڤێ دیـتر بەلـەنگارە و بـێ پـشتە
ئاگری دێ وی سۆژت کو هەبت ئـەڤ گۆمـان سـەرخوداییێ چـێکەرێ هـەر دو جیهـان
(اَلفَقْـرُ فَخْـرِي) نـە ژ خۆرائیـە و مـەجاز تێڤەشـارتیە هـزاران عزونـاز
ژ ناراحـەتی تـە زۆر ناڤـك لمـن کـرن تـە ئـەم یـارگیر و مـارگیر ژی کـرن
هەکـە مـاری بگـرم ددانـێ وی هەلکـەم دا سـەرێ وی ژ پەرچـقاندنێ ئـێمن کـەم
ژ بـەر کـو ئـەو دلـدان دوژمـنێ جـانێ ویـە دەما دوژمـن دەرکـەت جێگـرێ وێ دوسـتیە
ژ طـەمـایی چ جـارا مـن حیلـە نەڤیایـە کیـسکێ طـەمـاهیی لنـك مـن قەتیایـە

حاشـــالله طـــەماهيـــا مـــن ژ خـــەلكێ نيـــە دلـــــێ مـــــن ژ قەناعـــــەتێ تەژيـــــە
ســـەر ســـەرێ دارا هرميكـــێ وەصـــا دبـــينى ژێ وەرە خـــــوارێ دا گۆمـــــان نـــــەئينى
دەمـا تـو لهـەڤ زڤـرى كـەڤى سـەر زڤركـێ دبـينى خـانى ل هـاويرە و ئـەو تـو دكـێ

د بەيانا وێ، كو هە ڤلڤينا هەر كەسەكى ژ وێ دەرييە، كو ئەوە هەر كەس ژ دايرا خوە بينێ رۆژا رەش هەتاڤێ رەش دكێ وسۆر سۆردكێ دەما رۆژ ژرەنگا دەركەت سپى دبێ ژ هەمى رۆژێت ديتر راست بێژترە

ئـــەبو جـــەهل ئەحمـــەد ديـــت و گـــۆتى كـو ژ بـەنى هاشـم عەجـەب نەخـشەكى كـريێ
ئەحمـــەد ژێـــرە گـــۆت كـــو راســـتى هـــەرى تە راست گـۆت گـەرچ بخوە چـاڤ خـوەهرى
ئـەبو بـەكرى ئـەوە ديـت گـۆت ئـەى ئافتـاڤ نەژ رۆژهەلاتى نەژ رۆژ ئـاڤـايى خـوەش بطـاڤ
٢٣٧٠ ئەحمەد گۆت تـە راسـت گـۆت ئـەى عـەزيز ئـەى تـو نـەجات بـوى ژ دنيـا زۆر تـەميز
يێـت حـازر گـۆتن ئـەم قوربـان ژ هـەردوارە تـەگۆت راسـت بێـژن دودژن بێـژە چـرە
گـــۆت ئـــەز عەينـــە مـــەرۆنكريێ خـــودێ تـورك و هنـدو دمـن وێ دبيـنن كـو هـەبێ
ئـەى ژنـێ ئەگـەر تـو مـن تـەمـەعكار دبـينى بكـارى خـوە ژ تەحـەريا ژنكـانى دەربـينى
ئـــەڤا هـــەتـــەمـــاى نينـــە و ئـــەو رەحمەتـــە ئـەو جهـێ تـەمـاهى لێ نـە بـت ئـەو نعمەتـە
فـــەقيريێ ئمتحانكـــە رۆژەكـــێ دوا تـــو داد فـەقيرى دو بەرابـەر زەنگينيـێ ببـينێ تـو
دگەل فەقيريێ سـەبركە و ببـورە ل ئـەڤ مـەلال ژ بـەر كـو دفەقرێيـە نـورا (ذُوالجَـلالْ)
زو تـــرش نەبـــە و هـــزاران جانـــا بـــبين ژ قەناعـــەت نـــۆقن د دەريـــا هـــنگڤين
ل هـزاران جـانێ د طـالـى[1] مـن مـەيزەكر وەكـــو گـــول تەڤليهـــەڤن د گولـــشەكر
هـــەى خوەســـكا تـــو بمـــن ئـــاگاهبانـــە دا ژ جـانێ مـن شـەرحا دل پەيـدا بانـە
٢٣٨٠ ئـــەڤ گۆتـــار شـــيرە د مـــەمكێ جـــان بـــێ مێـــژتن خـــوەش نابـــت پێـــرەوان
گوهـــدار دەمـــا تهـــنى و لێگـــەربت واعـــظ هەكـــە مريـــو دێ بێـــژەربت
وەختێ گوهـدار سـەرێ حالبـت و بـى مـەلال دێ بـسەد زاراڤـا شـتەغلى[2] كـەر و لال
چـــاخێ كـــو بێتـــە دمالـــدە نامـــەحرەم تێنـە ڤەشـارتن بپـەردێ ئـەهلێ حـەرەم
و هەكـە خـوەيى بـت وبێتـە ڤـە نـاڤ مـالێ خـەلكێ مـالێ پـەردێ راكـن ژ بـەر هيلالـێ
هەرچـى بـاش و خـوەش و خوەشـك بكـن ژبۆنـــا چـــاڤێت رۆن بەلـــەك دكـــن
كـەنگى بـوە دەنـگ و ئـاوازێ ژێـر و بـەر ژبۆنـــا گـــوهێ بـــێ حـــس و كـــەر

---

(١) طالى – تەحلى.
(٢) شتەغلى – پەيڤى، ئاخڤى، بێژى.

خـودێ بێهـودە مـسك خـوەش بهـن نـەکر
بۆ بهنکرنـێ ئـەو نـەبۆ یـێ بـێ فرِنـك کـر[1]
خودێ زەڤـی و عاسمـان دگـەل هـەڤ چێکریە
د ناڤبـــەینێ زۆرنــــار و نــــور هەلکریــــە
ئـــــەڤ زەمینـــــە ژ بۆنـــــا خاکیـــــان
عاسمـــــان ژی کــــر جهــــێ ئــــەفلاکیان
٢٣٩٠ مرۆڤێ ل خوارێ هەر دوژمنێ سـەر خوەرەیـە
هــــەر جهـــەکی کریـــارێ خــــوە هەیـــە
چ جـارا ئـەی سـتێرکا ب شـەوق و تـاڤـێ
بۆ کۆرا خـوە رازاندیـە[2] ب سـۆرو سـپیاڤێ
گـــەر جیهـــانێ پـــر دووریێ مـــەکنون بکـــەم
کـــو رزقـــێ تـــە نـــەبت ئـــەز چـــبکەم
ئـەی ژنـێ تـەرکا جـەنگ و دەڤ ژەنیـێ بکـە
و هەکـــە نـــاکی تـــو تـــەرکا مـــن بکـــە
دلــێ مــن حــەتا یـێ ژ ئـاشـتیێ درەڤـێ
ئـەڤ قـوت قوتـە و پتپتـە بـسەرێ مـن ناکـەڤێ
دێ بێـدەنگ بـی نـاخوە ئـەز دێ وێ کـەم
کـو ئـەها نوکـە تـەرکا زارۆ و مـالێ کـەم

گوهدانا ژنێ بۆ مێری و پەشیمان بونا وێ ژ گۆتنا خوە

چـاوا ژنـێ دیـت کـو ئـەوی تونـد و تیـژە
داڤـا ژنـــێ گریـــە کــر گـــری و قیژقیـــژە
گـــۆت کـــەنگی مـــن ژ تـــە ئـــەڤ هـــزر دکـــر
هیڤـــی و ئومێـــدێ دیـــتر مـــن ژتـــە دکـــر
ژن پەشـــیمان بـــو و زۆر کەتـــە لاڤلاڤـــا
گۆت ئەز چنینم من حـسابکە ئـاخـا بـن پیاڤـا
جسم و جـان و هەرچـی مـن هەیـە یـێ تەیـە
حـــوکم و فــــەرمان پێکڤــــە فــــەرمانا تەیــــە
٢٤٠٠ هەکـــە ژ هـــەژاری دلـــێ مـــن ســـەبر نـــەکر
بــــۆ مـــــن بخـــــوە نــــەبو ژبۆنــــا تــــەکر
ددەر دادە تـــو بـــۆ مـــن هـــەر دەرمـــانبی
ئــــەز نــــاخوازم کــــو تــــو بەلــــەنگاز بــــی
ســـوند ب ســـەر و جـانێ تـە کـو ئـەم هـەین
ژبۆنــــا تــــە کریــــە نالــــــە و گـــــرین
والله مـــن خـــوە دڤێـــت بـــۆ خـــاترا تـــە
هـــەر نەفەســـەك دڤـــێم بـــێ گــــوری تــــە
خوەســـکا جـــانێ مـــن قوربانـــا جـــانێ تـــەبا
ئـــەو ژ نـــاڤ جـــانێ مـــن ئـــاگـــاه ببـــا
دەمـــا دگـــەل مـــن تـــو بـــشك کـــەتی هۆســـا
هـــەم ژ جـــان بێـــزار و ژ بـــەدەن دیـــسا
خـوەلی ب سـەرێ زێـر و زیڤـاکم بـۆ چـنە
ئـەی ئـارامـێ جـان تـو هـەبی دنیـا یـا منـە
کـــو تـــو جهـــی د جـــان ودلم چـــێدکی
چـــما هـــەفقاس خـــوە ژ مـــن دور دکـــی
تو ساحب قودرەتی گـەر بڤـی ژمـن دور ببـی
ببــی یــا نــەبی جــانێ مــن گــوری تــەبی
ل بیربێنـە وی زەمـانی کـو ئـەم هەڤرسـت
ئـەز وەك سـەنەم بـوم تـو وەك بـت پەرسـت
٢٤١٠ مـــن بڤینـــا تـــە دلـــێ خـــوە ســـۆتاندیە
هەرچـی بێـژم خاڤـەیا تـو بێـژی کەلاندیـە
ئـــەز وەك بـــەقلیێ تەمـــە چـــاوا بکـــەلینی
تە دڤێت بطـرشـی لێنـە یـا تێکلکـە شـیرینی
هەکە بگلەها من کـوفر گۆتیـە ئیمـان هاتـە ڤـە
پـێش فـەرمانا تـە سـەر و جـان دانمەڤـە

(١) فرنك – کونێ دفنێ.
(٢) رازاندیە – خوەشك کریە.

ئــەخلاقێ شــاها نــەیێ تــە مــن نەدناســی ... ل جەم تـە زمـان درێـژی مـن دکـر هەفقاسـی
چـــونکی عەفواتـــە بـــۆ مـــن بـــو چـــرا[1] ... دێ تەوبــە کــم پــت پــت کــەم چــرا[2]
تــە ژ فیراقــا تــەحل ئــاخفــتن دگــۆت ... هەرچـی دخـوازی بکـە بـەلێ ئـەڤێ دل سـۆت
مـــن دتـــە عـــوزر خـــوازەك هەیـــە ســـەر ... دگــەل تــەبم و نــەبم بــۆ مــن دکــێ مەهــدەر
عـوزرخوازیـا مـن د هنـدرێ تـە خولقێتـە ... بپـــــشتیڤانا وی دل رابـــــو دژی تـــــە
رەحـم کـە نهـێنی ژ خـوە ئـەی توقـەحرین ... ئـەی کـو خولقـەت چـێتر ژ سـەد مـەن هـنگڤین
بڤی تـەرزی دگـۆت بـالوطـف و ظـەرافـەت ... حـەتا ب چـاڤێ گریـان ل عـەردێ کـەت
چـاخێ گـرین ژ حـەد بهـوری و هـای هـای ... ژ بـەر بـێ گـرین ئـەو بـو کـو دلرەڤـای
ژ وێ بـــارانێ یـــەك بـــەرق پەیـــدا بـــو ... قتیـسکەك لنـاڤ دلـێ خـوەشمێری دا بـو
ئـــەو ژن کـــو بەنـــدەیێ جوانیـــا ویێـــو زەلام ... نوکـە وێ دڤێـت ببـت بـەنی چـاوایە کـەلام
ئـەوا ژ قـورەهی دلـێ تـە کربـت لـەرزان ... چ ل تـەهێت کـو ل پـێش تـە ببـت گریـان
ئـەوا کـو ژ نازیـا وێ دل و جـان بـوە خـوین ... چـاخێ ئـەو موحتـاجێ تـە بـت هنگـی بـبین
ئـــەوا کـــو جـــور و جـــەفا وێ داڤـــا مەیـــە ... عـوزرا مـە دێ چـبت کـو عـوزرا خـوارێ مەیـە
(زُيِّـــن لِلنــاسِ) خـــودایێ مـــەزن لاواندیـــە ... ئـەوا خـودێ لاوانـد بـێ خـلاس کـەر کیـە
چـاخێ لپـەی (يَـسْكُنُ الَيْهـا) ئـەو چـێکر ... ئێـدی نەشـێ ئـادەم خـوە ژ حـەوا دورکـر
هەکە روستەمێ زال بت و ژ حـەمزەی قـەویتر ... بـت د فـەرمان و ئەسـیرێ زالـێ قـەویتر
ئـەوێ کـو عالـەم بـو عەڤـدێ گۆتنـا وی ... (كَلِّمِينِـــي يـــا حُمَـــيْرا) دەرهـــات ژوی
ئـــاڤ دکـــارێ پێتـــا ئـــاگـــری کـــو ڤـــەمرێنێ ... ئـاگـر ژی دشـێ ئـاڤـێ بکـە لانـێ بـبرێنێ
گاڤـــا قازانـــەك ئینانـدنـــە نـــاڤ مەیـــدان ... ئـەو ئـاڤ نامینـت بـت بخـار چـت ئـاسمـان
ظـاهـرا وەك ئـاڤـێ هەکـە سـەر ژنـێ غـالبی ... بـــاطنـــا مـــەغلوبی و بـــۆ ژنـــێ طـــالـــبی
ئـــەڤ ڤـــین و مەحبـــەت تایبەتـــە د ئنـــسانا ... مهـــــر و ڤـــــین کێمـــــە د حـــــەیوانا

دبەیانا ڤێ حەدیثێ کو (اِنَّهُنَّ يَغْلُبْنَ العاقِلَ وَ يَغْلُبْهُنَّ الجاهِلْ)

پەیغەنبـــەر گـــۆت کـــو ژن ســـەر عـــاقلان ... غالـب تێـت ب زۆری و سـەر صـاحب دلان
و ل سـەر ژنـێ غالـب دبـن بـزاڤ جاهـل ... کـــو دوانـــدا تونـــدیا حەیوانیـــە بـــاطـــل
ئـەوان کێمـە نـەرمی و لـوطـف و مهرڤـانی ... ژ وێ کـو غالبـە سـەر رەسـەنا حـەیوانی

---

(١) چرا – چراغ.
(٢) چرا – چما، بۆنا چی.

دلپێڤــە مــان و مهرەڤــانی وەصــفێ ئنـسانانه   تــورەیی و شـــەهوەت وەصـــفێ حەیوانانـــە
تیـــشکا خــــودێ یـــە ئـــەو نەمەعـــشوقە   و تـــو دبێـــژی ئـــەو خالقـــە نەمەخلوقـــە

خوە تەسلیم کرنا مێری بۆ داخوازا ژنێ ژ بەر مەعیشەتی و ئەڤ أعتراضا ژنێ ئیشارەت بحەقی زانی

ل جـــەم عـــەقلێ هـــەر زانایـــەکی هەیـــە   کـــو گـــەل دۆلابـــێ دۆلابگێـــرەك هەیـــە[1]
زەلام ژ گـــــۆتنێ وەســـــا بـــــو پەشـــیمان   کـــو ژێـــرە ســـاعەتا مرنـــێ بـــو عیـــان
گۆت چاوا بومـە دوژمـنێ جـانێ جـانێ خـوە   چاوا من پەحین دانا سـەر سـەرێ جـانێ خـوە
چـــاخێ قـــەضـــا هـــات چـــاڤ تـــێ نخـــافتن   دا عـــەقل تێنـــە گـــەهت ژ کیڤـــە هنگـــافتن
گاڤـا قـەضـا بهـوری بخـوە خـوە دخـوێ   پــــەردێ دقـــــەتینێ گریبـــــانێ د درێ
زەلامـی گــۆت ئــەی ژنــێ دێ پەشـیمانبم   هەکـــە کـــافر بـــوم دێ موســـــلمانبم
ئــەز گونــەهکارێ تەمــە رەحمــەکێ بکــە   گوهبـــدە مـــن و عـــوزرێ مـــن قەبولکـــە
کــــافرێ پـــیر هەکـــە پەشـــیماندبێ   چـــونکی عـــوزر ئـــانـــی موســـلماندبێ
حــەضــرەت پــر برەحمــە و پــر بکــەرەم   عاشــقێ ویــە هــەم وجــود و هــەم عــەدەم
کـــوفرو ئیمـــان ئەڤینـــدارێ وێ کبریـــا   ســـــفر و زیـــــڤ دلـــــدارێ وێ کیمیـــــا

د بەیانا وێ کو موسی ((درود لێ بن)) و فرعەون هەر دو موسەخەرێ یەك مەشیەتێنە هەر وەکی ژەحر و دژی ژەحرێ و تاریکی و روناهی و موناجاتا فرعەونی دگەل خودێ بتنێ

موســی و فەرعــەون هــەر دو بــرێ کەتینــە   ظـاهــر وی رێــك هەیــە و ڤــی رێ نینــە
رۆژ موســـی پـــێش حـــەق بـــی نـــالان   فرعـــەون نیڤـــە شـــەڤ کەتـــە گریـــان
کو ئەی خودا ئـەڤ چ زەنجیرە سـەر گـەردەنم   و هەکـە نـە زەنجیرە چـاوا بێـژت ئـەز مـەنم
ژ وێ کـــو تـــە موســـی مونـــەوەر کـــری   هـــەم ژ وێ بـــۆ مـــن موکـــەدەر کـــری
ژ وێ کـــو تـــە موســـی مـــەهرو کریـــە   مـــا هـــێ جانـــەم تـــە ســـیاه رو کریـــە
ســـتێرا مـــن زۆر چـــێتر بـــو ژ هـــەیڤێ   دەمـا خـسوف هـات نابـت کـو ب پـەیڤێ
گـــەر نـــاڤ لمـــن رەب و ســـولطـــان دکـــن   هـــەیف غـــەیری و خـــەلك لتەشـــتا ددن
دا نـــە طـــاســـا و بهـــەڤرە غـــەوغا دکـــن   هـــەیڤێ بـــوێ قەلـــەبالغێ رســـوا دکـــن

---
(١) ئەڤ بیتە شعرا نظامیە نەهاتیە ژمارتن.

ئەز كو فرعەونم هەی هەوار ژ خەلكێ   ئەو لێدانا طاسێ (رَبِّيَ الاعْلى) چێ دكێ
هۆستايێ طەراشانم ئەما طەفشويێ تە   دكە لێشێ چقێ تەر د بێ شەيێ تە
ئێدی چقەكی بچقەكيڤە دكێ   چقەكی دیتر ژی ژێڤە دكێ
ئايا چقی شيان سەر طەفشويی هەيە؟ نە   هيچ چق ژ دەستێ طەفشويی خلاس بوە؟ نە
بحەقێ وێ قودرەتا د طەفشويێ تە دەيە   ژ كەرەم تو راسكە ڤێ خوەهريا كو دمە دەيە
ديسە فرعەونی دگەل خوە گۆت ئەی عەجەب   ما نە ئەزم يارەبەنا دبێژم نيڤە شەب
دتنێتی خالی و مەوزون دبم   دەما گها مە موسايی چون دبم
رەنگێ زێرێ قەلپ دبينی رەوشەن ديارە   گاڤا گها ئاگر رو رەش و تارە
ما نەكو قالبەم د فەرمانا ويە و دل   لەحظەيەكێ قاشولم و يەك لەحظێ كاكل
برەنك و رودبم دەما بێژت خوەشكبە   روزەر دبم گاڤا بێژت هشكبە
لەحظەيەكێ من كتەماه و دەمەكێ روسياه   بخوە ما چيە؟ هەر ئەڤە كارێ ئيلاهـ؟
ل بەر حوكمێ كاشوێت كون فەكان   ئەم دبەزن د مەكان و لامەكان
چونكێ بێ رەنگی بوە ئەسيرێ رەنگ   موسايەك دگەل موسايەك دكێ جەنگ
چاخێ ئەوێ كو هەيين گهانە بێ رەنگی   موسی و فرعون دێ كەڤنە بێدەنگی
هەكە بۆ تە هات ب ئەڤێ نكتێ سوآل   كەنگی رەنگ خالی بوە ژ قيل و قال
ڤێ عەجێبێ كو ئەڤ رەنگ ژ بێرەنگی ڤيايە   رەنگ با بێرەنگ چاوا بجەنگ كێشايە
مثال ئەصلێ دوهنی ژ ئاڤێ يە   چما ئاڤ دگەل دوهنی ب دژ تێيە
وەختێ گول ژ ستريە و درك ژ گول پاچرا؟   هەر دو د جەنگێنە د ماجەرا
يا نە جەنگە ئەڤ بۆنا حكمەتە   هەر وەكو جەنگا كەر فرۆشا صنعەتە
يا ئەڤە ونە ئەو حەيرانيە   لازمە گەرهانا گەنجێ بەلێ ئەڤ ويرانيە
ئەوا تو وێ گەنج تەوەهوم دكی   ژ وێ تەوەهومێ گەنجێ گوم دكی
وەك ئاڤادانيێ بزانە تو وەهم و خيالا   ئاڤەدانێ ژ گەنجێ هەر يا ڤالا
د ئاڤەدانيا هەر هەيين و شەر بوە   نەيين ژ هەبينا هەر بدەر بوە
نە ئەڤ هەيينە كو ژ نەيينێ كريە فرياد   بەلكو نەبينێ وێ هەيينێرە كريە داد
تو نەبێژە كو ئەز درەڤم ژ نەيين   بەلكو ئەو ژ تە درەڤێ ببيستەمين
ظاهرا ئەو تە دخوازێ ب لايێ خوە   و ژ هندر تەكشدكێ ب دارێ خوە
نەعلێت سەر نخونە ئەی سەليم   سەر كێشيا فرعەونی بناسە ژ كەليم

سەبەبێ حرمانا خرابا ژ هەر دو دنیا کو (خَسِرَ الدُّنْیا وَ الآخِرَةَ)

وەك وی حەکیمی کو ئعتقاد کریە   کو عاسمان هێکە و زەڤی وەك زەرکا ویە
پرسیار کەری گۆت چاوا مایە ئەڤ خاکدان   دناڤبەرا ڤی موحیطێ عاسمان
هەر وەکی قەندیلەکێ د هەوا دالقاندی   نەبخوارڤە دچیێ نە ب ژۆر سەرهلاندی
وی حەکیمی گۆت کو ژ جەذبێ فەضا   ژ جیهاتێ شەش ڤە مایە د هەوا
وەکە قوبەکێ ژ مەقناطیز دارژاندی   د ناڤا وێ مێنت ئاسنێ داحندلاندی
یێ دیتر گۆت ئاسمانێ با صەفا   کەنگی زەڤیا رەش دکێشتە خوە
بەلکو دێ وێ دەفع کەت ژ شەش جهات   ژ وێ بمێنت د ناڤا عاصفات
ڤێجا ژ دەفعا خاطرێ ئەهلێ کەمال   جانێ فرعەونان مایە د ناڤ ضەلال
ئێدی ژ دەفعا ڤێ جیهانێ و ئەو جیهان   مایینە ئەڤ بێرێك بێ ئەڤ و وان
سەر کێشی ژ بەنییێت (ذُوالجَلالْ)   بزان کو هەنە ژ وجودا تە مەلال
کەهروبا هەنە چاخێ پەنهان کەن   کایا هەیینێ دی تە شەیدا کەن
کەهروبایا خوە هەکە پەنهان کەن   زو تە تەسلیمێ طوغیان کەن
ئەو ولۆ کو مەرتەبا حەیوانیە   کو ئەسیر و برچییێ ئینسانیە
مەرتەبەیا ئینسانە بدەستێ ئەولیا   برچی وەك حەیوانێ ناسە ئەی برا
بەنیێ خوە خواند ئەحمەد د رەشاد   بۆ عالەمێ پێکڤە خواند (قُلْ یا عِبادْ)
عەقلێ تە مینا حێشترڤانیە تو حێشتر   بهەر طەرف دکێشێ ئەو ل پێشتر
ئەولیا عەقلێ عەقلن و عەقل   حێشترێ حێشترڤانانە ژ دل
ئاخر دوانەدە مەیزێنە ژ ئعتبار   نەحتۆرڤان یەکە جان سەد هزار
چ نەحتورڤان و چ حێشترڤان تو دیار کە   و چاڤەکی کو بوی چاڤی پێ پەیدا کە
نە کو جهان د شەڤێ مایە سنگ قوتای   مونتەظر مانە حەتا کو رۆژهەلدای
ئەڤا تو خورشیدی نخافتی د ذەرەیەکی   شێرێ نێر دکەڤلێ کاڤرەکی
ئەڤە دەریایە ڤەشارتی د ژێر کایێ   پێ نەدانە سەر کایێ بخۆرایێ
ئشتباهەك و گۆمانەك د هندر نەناسی   رەحمەتا حەقە پشکا رێناسی
هەر پەیغەمبەر کت هات د جیهان   کت بو و سەد جیهانا وی د نهان
عالەما کو برا بقودرەت بدەستڤە ئانین   خوە بچوك دانین نەخشێ مەزن دەرانین
ئەبلەهێت وی کت دیتن و زەعیف   کەنگی زەعیفە ئەوێ گەل شاهبت حەریف
نەزانا گۆتن زەلامەك پتر نینە   وای ئانکو عاقبەت بفکرنینە

كێم ديتنا دوژمنێ صالح حێشترێره، چاوا خودێ تەعالا لەشكەرەكى بهلاك بت د نەظەرا واندە دوژمن كێم نيشاندان ((وَ يُقَلِّلُكُمْ فِي اَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللهُ اَمراً كانَ مَفْعُولاً))

حێشترا صالح بوێنه بو دەڤەه	ژ نەزانى پەيكەتن ئەو قەومێ ئەبلەه
بخاترێ ئاڤێ چاوا بونە دوژمنێ وێ	ئانكۆر و ئاڤكۆر بون ژ وێ
(ناقَةَ اللهْ) ئاڤ ڤەدخوار ژ جۆ و جۆبار	ئاڤا خودێ ژ دەڤها خودێ مەنع كرن يەكجار
حێشترا صالح وەكە جسمێ صالحان	كەت كەمينێ د هلاكا طالحان
تا سەروێ ئومەتێ ژ حوكمێ دەرد و مرن	(ناقَةَ اللهِ وَ سُقْياها) چ لێ كرن
رەشەكێ[1] قەهرا خودێ كەتە دويڤ وان	ژ پێژ دەڤە هێڤە شارەك كرە ويران
روحێ وێ وەك صالح و بەدەن دەڤەهە	روح پێكڤەنە و بەدەن نە بهەڤە
روحێ صالح قابلێ ئافات نينە	برين ل حێشتر بوە سەر ذات نينە
كەس نايێ سەر دلێ وان ظەفەر	زيان تێتە صەدەفێ نايێ سەر گۆهەر
روحێ صالح قابلێ ئازار نينە	نورا يەزدان بن دەستێ كوفار نينە
جسمێ خاكى پێڤەكر جان	دا ب ئازرێنن و ببينن ئمتحان
نەزانين كو ئازارا ڤێ ئازارا ويە	ئاڤا ڤێ دەنێ سەر جو ژكانيە
ژ وێ كو خودێ گەل جسمى تەعەلوق كر	حەتا عالەمێ پێكڤە پەناهبر
جسمێ وەلى رە ببە بەنێى حێشترێ	دا دگەل روحێ صالح بكەڤى فرێ
صالح گۆت چونكى هەوە ئەڤ حەسەدكر	پاش سێ رۆژ خودێ عەزاب رێكر
پاش سێ رۆژێ ديتر ژ جان ستان	بەلايەك دێت كو هەيە سێ نيشان
رەنگ و روێ هەوە پێكڤە بت يەكى دن	رەنگ نە وەك هەڤ د ديتن
رۆژا عەول روێ هەوە مينا زەعفەران	ل دوێ رو سۆر هەروەكە ئەرغەوان
د سێ هەمى رو بنە سياه	پاش ژ وا دێ بارێت قەحرا ئيلاه
هەكە هەوە ژ من دڤێت نيشانێ ڤێ وەعدێ	كوريكا دەڤەهێ بلايێ چێڤە باز ددێ
گەر شيانا گرتنا وێ هەبت چارە دبێ	وەرنە بخوە مورغا هيڤيێ ژ داڤێ رادبێ
كەس نەشيا بگەهێ كوريكێ بدەست و پيا	رەڤى چو د چياندا بى ناخويا
صالح گۆت هەوە ديت ئەو قەضا موبرەم بو	هيڤى نەمان لێدانا گەردەنێ مولزەم بو
كوريكا حێشترێ چبت هون بێننە بير	كو بجيبينن ژ قەنجى و تەقدير

(١) رەشەك – پوليس، سەرباز.

گەر هاتە جی دلێ وی ژێ نەجات بو   وەرنە بێهیڤی و دەست کورت بو
چاخێ بهیستن ئەڤ وەعدا دل طەزێن   چاڤ پەحنکرن و مانە چاڤ نقێن
رۆژا عەول روێ خوە دیتن زەر   ژ بێ هیڤی ددانانە ناڤ سەر
سۆر بو روێ هەمیا رۆژا دووێ   نەوبەتا هیڤی و تەوبێ نەما لوێ
رەشبو رۆژا سیێ رویێ هەمیا   حوکمێ صالح بو راست وەکی ڤیا
دەما هەمی د نا ئومێدی رە دبون   هەر وەکو مورغان چۆك ڤەدابون
بۆ نەبی هێنا جبریلێ ئەمین   شەرحا ڤێ چۆکڤە دانێرە جاثمین
چۆك ڤەدە وێ دەما کو تە تەعلیم بدن   و ژ چۆك ڤەدانا هۆسا تەترس بدن
مونتەظرمانەڤە بۆ برینا قەهر   قەحر هات و نابود کر ئەڤ شەهر
صالح ژ خەلوەت بئالیێ شەهرڤە چو   شەهر دیت د ناڤا ئاگر و دوو
نالین ژ پارچەیێت وان دبهیست   نەوحە پەیدا و نەوحە بێژنە ددیت
ژ هەستیێ وان سەحدکر وی نالین   رۆندکێ خوینێ ژ جانێ وان وەکە ژالین(١)
صالح ئەو بهیست و گرین چێکر   نوحە سەر هەوار کەرا دەست پێکر
گۆت ئەی قەومێ کو بباطل ژیای   و ئەز ژ هەوە جەم خودێ زاف گریای
حەق دگۆت سەبرکە سەر جۆرا وان   پەند بدە وان بەس نەمینە ل دۆرا وان
پەندێ من بگۆتن بەند بو ژ جەفا   شیرێ پەند ژ ڤین کەلی و ژ صەفا
هنگی کوکرن ژ جەفا سەر جهێ من   شیرێ پەندێ هشك بو د رەهێ من
حەق گۆتە من دێ تەلوطف کەم   سەر سەرێ وان برینا مەلحەم کەم
خودێ صاف کریە دلێ من وەك ئاسمان   مالشت ژ هزر و بیرا من جۆرتان
ئەز کەتمە نەصیحەتا جارەکی دیتر   پەیڤ و ئەمثال گۆتم وەك شەکر
شیرێ تازە ژ شەکر تەڤلیهەڤ   شیر و شەهد گەل ئاخفتنێ لهەڤ
د هەوە وەکو ژەحر بو ئەو ئاخفتن   ژ وێ کو هون ژەحر ستان بون ژ رە وبن
چاوا بم غەمگین کو غەم بو سەرنخون   هنگ غەمبون ئەی قەومێ حەرون(٢)
ئایا کەسەکی سەر مرنا غەمێ گری کریە   دەما سەر موییڤە نەبت کەس مو بریە
بەرێ خوە دا خوە و گۆت ئەی گریێ کەر   گریێ تە نەهەژیە بۆ چەند نەفەر
راست بخوینە خوەهر خوەندنا من نەبین   (کَیْفَ آسی عَلی قَوْمٍ کافِرین)
دیسا د چاڤ و دلێ وی کەت گری   رەحمەتەك بێ علەتەکی دوی کری

(١) ژالین – ژالە، ژالین، خۆناڤ، شەونم.

(٢) حەرون – سەرکێش، متەمرد.

قەطرەك دبارى و جبران دبو — قەطرەيەك بێ علەت ژ دەريايێ بو
عەقلێ وى دگۆت كو ئەڤ چ گريە — نەكو گرى سەروان خودێ ژێ بريە
سەر چ دگرى بێژە سەر فعلا وان — سەر لەشكەرێ كينەيا پيس نەعلا وان
سەر دلێ طاريێ پرژەنگارێ وان — سەر زمانێ ژەحريێ وەك مارێ وان
سەر دوڤ و د نانێ صەكسارانێ وان — سەردەڤ و چاڤێ دوپشكانێ وان
سەر شەرو بێطەڤزى و حيليێت وان — شوكر كە كو خودێ ئەو كرنە زندان
دەستێ وان خوار پيێ وان خوار چاڤ خوار — ڤينا وان خوار صولحا وان خوار كين خوار
لپەى تەقليد و ژ راياتێ نەقل — پێدانين سەر جەمالا پيرێ عەقل
٢٥٧٠ پەى پيرێ رێناس نەكەتن پێكڤە بونە پيرەكەر — ژ ريا يا چاڤ و گوهێ هەڤديتەر
يەزدان ژ بەحەشتێ ئانى بەنى — دانيشاوان خوەيكەرادەت جەهنەمى

د مەعنا وێ كو (مَرَجَ اَلبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيانِ بَيْنَهُما بَرْزَخٌ لايَبْغِيانِ)

ئەهلێ نارو خولدرە ببين هەڤدكان — دناڤ بەينا وان (بەرزخ لايَبْغِيانِ)
ئەهلێ نارو ئەهلێ نور تەڤليهەڤكريە — د ناڤ بەينا وان چيايێ قاف راكريە
ميناكا كانێ ئاخ و زێر كر ئختلاط — د ناڤ بەينا وان سەد دەشت و رباط
هەر وەكى دوڕ و شبهێ[1] دگەردەنبەندى — تەڤليهەڤن وەك مێهڤانێ تێ گوندى
بەحر نيڤەكا وێ شيرين وەك شەكر — طام شيرين رەنگ ڤەكرى وەك قەمەر
نيڤەكا دى تەحل هەر وەكى ژەحرە مار — طام تەحل و رەنگ طارى قيرە وار
هەردو لهەڤدكەڤن ژ ژێرو سەرڤە — سەرميناكا ئاڤا دەريا ب پێلێن دەرڤە
صۆرەت لهەڤددن ژ جسمێ طەنگ — تێكەليا جانايا د صولح و جەنگ
٢٥٨٠ پێلێت صولحێ لهەڤدكەڤن — كينە ژ سنگا دەردكەڤن
پێلێت جەنگ سەر شكلێ ديتر — ڤينره راكر و هوير كر
ڤينا تەحلا دكێشێ ب شيرينى — ژوێ كو ئەصلە گەل ڤينى
قەحر شيرينيێ ب تەحليڤە دبێ — تەحلى گەل شيرينى كيڤە دچێ
تەحل و شيرين نەژ ڤێ ديتنێ هاتنە — ئێ لبەرۆكێ دوماهيكێ بديتنە
چاڤێ ئاخربين راستبين و شيايە — چاڤێ ئاخوربين غرور و خەطايە
زۆر جارا شيرين وەك شەكر بوە — ئەما ژەحر ناڤ شەكر موضمەر بوە

(١) شبە – ناڤێ مادەيەكى وەكى تونج و ئاسنە.

ئـــەوێ زيـــرەكتر ب بهـــنێ وی ناســـكر   و ئــەوێ ديــتر دەمــا بلــێڤ و دنانڤــەكر
ڤێجا لێڤا وی هاڤێژت هێـژ نـەگهايی حـەفكێ   شــەيطــان بێــژت بخــوە دائــەو بخــەنكێ
و ئـــەوێ دی د حـــەفكێ پەيـــدا كـــەت   ويـــێ ّديـــتر د بـــەدەن رســـوا كـــەت
و ئـــــەوێ دی دريـــــتنێ دێ ســــۆژت   خـــــەرجێ وی ددەخلـــــێ وی كـــــەڤت
و ئـــــەوێ دی ل پـــــاش رۆژ و هـــــەيڤا   ويــێ ديــتر ل پــاش مرنــێ تربــا كويرڤــە
و هەكــە موهلــەتێ بــدنێ د كويريــا گــۆر   لابــد ئــەو پەيــدا بــت (يَــوْمَ النُــشُورْ)
هـــەر نـــەبات و شـــەكرەك د جيهـــان   موهلەتـــــەك پەيدايـــــە ژ دەورا زەمـــــان
ســالێت زۆر پێتڤــی كــو ل بــەر هــەطــاڤــێ   لـەعل بگـرێ رەنـگ و رۆنيـك و طـەيـساڤێ
ديــسا طــەرە[1] د دو هــەيڤا حــەتا بگــەهێ   ديــسا ســالەك تــا گــولا ســۆر بگــەهێ
بۆنــا ئــەڤێ فــەرموی حــەق عەزەوجــەل   ســــورەیێ ئـــــەنعام د ذكـــــرێ ئەجـــــەل
تــە ئــەڤ بهيــست مــو بمــویێ تــە گوهبــت   ئـــاڤـــا ژيانـــا تـــە ڤـــەخوار نوشـــبت
ئـاڤـا ژيـانێ بخـوازە نـەخوازە ڤـان گۆتنـا   روحـــێ نـــو بـــبين حـــەرفا كـــەڤن دبـــەدەنا
نوكتــەكی ديــتر تــو ســەحكە ئــەی رەفيــق   هەرە وەكـو جـانێ وی سـەخت پەيـدا و دەقيـق
د مەقامــەكی هەيــە هــەم ئــەڤ ژحــرە مــار   ژ تەصـــــاريفێ خـــــودايێ خـــــوەش گـــــەوار
د مەقامـــەكی ژەحـــر و د جهـــەكی دەوا   د مەقامـــەكی كـــو فـــرو د جهـــەكی رەوا
گــەرچ ل وێــری ئــەو دبــێ زيانــا جــان   چـــاخێ گهـــا ڤێـــدەرێ دبـــێ دەرمـــان
ئـــاڤـــا د بێـــسيرەیێ طـــرش دبـــێ بـــەلێ   دەمـــا گـــەل تـــری گهـــا شـــيرين دبـــێ
جارەك دی د دەنێ ئەو تـەحل دبـێ و حـەرام   د مـــــەقامێ ســـــيهكێ (نِعْـــــمَ الإِدامْ)

د مەعنا وێ، كو ئەوا وەلی بكێ نەلازمە موريد زمان درێژ بێ هەر ئەو كاركرن كو حەلاو بۆ طەبيبی زيان نينە ئەما بۆ نەخۆشی زيان هەيە و سەرما و بەرف بۆ تریێ گەهشتی زيان نينە ئەما حارصمرە زيان هەيە كو درێكێدە يە كو لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ ما تَقَدَمَ مِنْ ذَنْبِكَ ۉ ما تَأَخَّر نەبيە

گــەر وەلــی ژەحــرێ ڤــەخوت نوشــی بــت   وەر موريـــد وێ ڤـــەخوت بێهوشـــی بـــت
(رَبِّ هَـــــبْ لِي) ژ ســـــوليمان هاتيـــــە   كـو ئـەڤی ملكـی نـەدە بلـی مـن يـەك ديـە
تو نەكە گەل غەيری من ئەڤ لوطف و سـەخيە   ئـــەڤ سەرحەســـەدێ ڤەيـــە ئـــەما ئەونيـــە

(١) طەرە – قوراد، گيايێ خوارنێ.

نوکتـــەيا (لاَيَنْبَغِــــي) بخوينــــە بجـــان ... ســـریٚ (مِـــنْ بَعْـــدْ) ژ بـوخلاوی نـەزان
بـەلکی وی د ملکـی دیـت سـەد خـەطـەر ... موبعـو ملکـیٚ جهـان بـو تـرسـا سـەر
ترسا سەر گەل ترسا سِرّ گـەل تـرسـا ئـۆلیٚ ... ئمتحانــەك نیــە وەك ڤـیٚ بـۆ مــە لحـۆلیٚ
ڤێجا سـولـەیمان لازمـە کـو ئـەو همـەت بکـا ... ببهـوریٚ ژ ڤـان سـەد هـزاران بهـن و رەنگـا
گـــەل ویٚ قوەتـــا کـــو وەصـــا ژی هـــەبو ... مـــەوجا وی ملکـــیٚ وی دەڤ لیٚگرتبـــو
چـاخیٚ ل سـەر وی رونـشت ئـەڤ غـەما گـران ... رەحـم کـر سـەر هـەمی شـاهێت جیهـان
ئێـدی مەهـدەرکر و گـۆت ئـەڤ ملکـیٚ مـن ... بـدە کاملـــەکی کـــو تـــە دایـــە بـــۆ مـــن
ئەگـەر ئـەو ملکـە ژ کـەرەم بـدی بکـەس ... لازمـە موسـلمانبت بـت بـۆ مـن هەمنەفـەس
ئـــەو نـــەبت بَعْـــدِي ئـــەو بـــت مَعِـــي ... مـــەعی بخـــوە چـــیە ئـــەزم بـــیٚ مـــودەعی
شـــەرحا ئـــەڤیٚ پـــەیڤیٚ فـــەرە بـــەلیٚ ئـــەمن ... دیـــسا دیٚ زیڤـــرم بداســـتانا میٚـــرو ژن

کورتیا سەرهاتیا عەرەبی و جۆتا وی

ســـەرهاتیا میٚـــرو ژنـــیٚ رە بکـــورتی ... موخلـــصەك لـــیٚ دگـــەرهیٚ هـــەلگرتی
ســـەرهاتیا میٚـــرو ژنـــیٚ کەتـــە نـــەقل ... ویٚ میناکـا نەفـسا خـوە بزانـە و عـەقل
کـــو نـــەفس و عـــەقل ئـــەڤ ژن و میٚـــرن ... پێتڤیـــە بـــاش ل قـــەنجی و خراپـــە بنیٚـــرن
و ئـەڤ هـەردو لازمـن دڤـیٚ خـاکی سـەرا ... رۆژ و شــــــەڤ پەڤبــــــچن و دماجــــــەرا
ژنـــــیٚ دڤێـــــت موحتاجییٚـــــت خانقـــــاه ... یـــانی ئـــەڤرۆ نـــان و خـــان و جـــاه
نـــەفس هـــەروەك ژنـــیٚ پـــەی چـــارەکێیە ... گـــەه بێکـــارە گـــەه لـــدویڤ کارەکێیـــە
عـــەقل بخـــوە ژ ڤـــان فکـــرا ئاگـــاه نینـــە ... د مــــەژییٚ وی بلــــی غــــەما الله نینــــە
گــەر چ سِـــرّا ڤـیٚ داسـتانیٚ داڤـە و دام ... گوهــــدە صــــورەتیٚ قـــصیٚ نوکـــە تـــەمام
گـــەر بـــەیانا مەعنـــەوی کـــافی بانـــە ... خـــەلکیٚ دنـــیٚ عـــاطـــل وبـــاطـــل بانـــە
هەکـــە موحبـــەت فکرەتـــە و مەعنەیـــە ... صـــــــورەت رۆژی و نڤیٚـــــــژت نیـــــــە
هـــەدییێت دۆســـــتان دگـــــەل هەڤـــــدو ... نینـــە د دۆســـتییٚ بلـــی رەنـــگ و بـــو[1]
دا گـــــەواهی دابـــــت وان هـــــەدیا ... ســــەرموحبەتێن ڤەشــــارتی د خــــەفا
ژ ویٚ کـو چـاکییێت ظـاهـر شـاهدن ... ســـەر موحبـــەتێت نخـــافتی ریٚ ددن
شـــاهدەت گـــەه راســـت و گـــەه درۆ ... مەســـت جارنـــا ژ مـــەی و جارنـــا ژ دۆ[2]
دەوخـــواری مەســـتیەکیٚ پەیـــدا دکـــیٚ ... هـــای و هـــو و ســـەر گرانیـــا دکـــیٚ

(١) بو – بهن.
(٢) دۆ – دەو کو ژ ماست چێدکن.

ئەو ریا کاریێ د رۆژی و د نڤێژایە — دا گۆمان بێت کو ئەو مەست و نەمایە
حاصلێ ئەفعالێ دەرڤە یەکی دیە — دابت نیشان سەر هەرچی ڤەشارتیە
یا رەب وێ تەمییزێ بدە مە بدەر خواست — دا ئەم بناسن وێ نیشانا خوە هریێ ژ راست
ژ حسێ رە جیاواز ناسکە چاوا دبێ — ئانکو حس (يَنْظُرُ نُورُ اللهْ) دبێ
و گەر ئەثەر ژی نەبت سەبەب هەم موظهرە — هەر وەکی خوەیی کو ژ ڤینێ موخبرە
چونکی (نُورُ اللهْ) تێتە ڤە دفرنکا[1] — ژ ئەثەری یا سەبەبی نەبهنا کور کە
داڤین د هناڤا پێتێ هەلکەت — هشك ببێ و ژ شونێ ڤالاکەت
حاجەتا وی نەبوە لدویڤ بەیانا مهر — چونکی ڤینێ نورا خوە دا ل سپهر
تەفصیلات هەیە حەتا ببت تەمام — ئەڤ گۆتنە بەلێ تو پەی کەڤە والسلام
و ئەوێ کو ئەو مەعنا دڤی صورەتی دید — صۆرەت ژ مەعنا نزیکەو بەعید
د دەلالەت هەر وەکو دارن و ئاڤ — هەکە ب ماهیەت بچی لهەڤدورن زاڤ
ماهیات و تایبەتیا بهێلە و بێژە — ڤەپەژێرە ئەحوالێ وان دو هەیڤ و رۆژا

دلدانایێ عەرەب سەر داخوازا دلبەرا خوە و سویند خوارن، کو دڤێ تەسلیمبونێ حیلە و تەجربە نینە

زەلامی گۆت من دەست کێشایە ژ خیلاف — حوکمێ تەیە شویری بکێشە ژ غیلاف
هەر چی بێژی ئەز بۆ تە فەرمانبەرم — د باشی و خرابهاتنا وێ نا نەرم
د بونا تە شۆما من مونعەدم — چونکو ئەڤیندارم ئەڤین (يُعْمى وَ يَصُمْ)
ژنێ گۆت یانی راستە یارێ منی — یا بحیلێ خوە سِرّی من کەشفکی ژ بنی
گۆت (وَاللهُ عالِمُ السِرِّ اَلخَفِي) — کو چێکر ژ ئاخێ ئادەمێ صەفی
د سێ گەز قالب کو دایێ و دیار کر — هەر چی د ئەلواح و د ئەرواح نیشێکر
حەتا ئەبەد هەر چی بو وی پێش ل پێشدانی — ژ عَلَّم الاسما دەرس دایێ هەمی زانی
حەتا فرشتە ماعەجێبگرتی ژ تەدریسا وی — قودسا دیتر گرت ژ تەقدیسا وی
ئەو پانیا وان کو ژ ئادەم رودا بو — د پانیا ئاسمانێت وان نەبو
د فەرەهیا مەیدانا وێ پاك جان — هاتە طەنگی مەیدانا هەفت ئاسمان
پەیغەمبەر گۆت کو پەیڤا خودێیە — ئەز ناگونجم د عاسمان و عەردێیە

(١) فرنك – کونکێ دفنێ.

د زەڤی و ئاسمان و عەرش ژی — ئەز ناگونجم ئەڤێ یەقین کە ئەی هەژی
د دلێ مۆئمن جێدگرم ئەی عەجەب — هەکە لمن بگەرهی د وان دلا طەلەب
گۆت (أُدْخُلْ فِي عِبادي تَلتَقِي — جَنَةً مِنْ رُؤيَتي يا مُتَقِي)
عەرش بخوە زۆر مەزنە و مشت — ئەما سۆرەت کیە دەما مەعنا گەهشت
٢٦٦٠ ڤێجا فرشتا دگۆت بۆ مە پێش ئەڤی — ئولفەتەك هەبو سەر روێ زەڤی
طوڤێ خزمەتێ سەر زەڤی مە دچاند — عەجەب دلێ مە ئەو دحەباند
کو ئەڤ چ تەعەلوقە ب وێ خاکمان — چاخێ چێکرنا مەیە ژ ئاسمان
حەزا مە نورانیا گەل طاریێ چیە — چاوا نور دشێ بژیت گەل طاریە
ئەی ئادەم ئەو حەزە ژ بێهنا تە بو — ژ بەر کو جسمێ تە ژ ئاخێ بو
جسمێ تەیێ خاکی ژڤێدێ راچاندن — نورا تە یا پاك لڤێدێ هونانـدن
ئەڤ کو جانێ مە ژ رحێ تە پەیدایە — پێش پێشیکێ ژ وێ ئاخێ هلدایە
ئەم د زەڤیون غافل ژ زەمین — غافل ژ گەنجا کو د وێ بو دەفین
وەختێ ئەم ئۆغر دان ژ وی مەقامی — تەحل بو ئەو ژ مەرا بناکامی
تاکو دەلیل تانین و مە دگۆت ما — کو ل جهێ مە کی دێ ئێت ئەی خودا
٢٦٧٠ نورا ڤێ تەسبیح و ڤێ تەهلیلێ — دێ فرۆشی بخاترا قال و قیلێ
حوکمێ خودێ پانکر بخاترا مە بساط — کو بێژت ژ رێیا ئنبساط
هەر چی بێتە سەر زمانێ وە بێ حەزەر — هەر وەکی زارۆکێت تاقانە گەل پەدەر
ژ بەر کو ئەڤ بێژە گەرچ نا لایقە — رەحمەتا من سەر تورەیی هەم سابقە
ل پەی بەیانا ڤێ سەبەقێ ئەی مەلەك — دێ دا نمەتەدە داخوازیا ئشکال وشەك
دا تو بێژی و ئەز ل تە نەگرم — نە ئینی حلما من عەیبا و بێژی مونکرم
سەد باب و سەد دایك د ناڤ حلما ما — هەر نەفەس دزێت د کەڤێ د فەنا
حلما وان کەفا بەحرا حلما مەیە — کەف رۆبار تینێ ئەما لجی دەریایە
بخوە چ بێژم پێش وێ دوڕا ڤی صەدەفێ — نینە ئیلا کەف کەف کەف کەفێ
سوند بوێ کەفێ سوند بوێ دەریا زەلال — کو ئمتحان نینە ئەڤ پەیڤا دەلال
٢٦٨٠ ژ سەرێ ڤین و پاکیە و خوەشکاندن — بحەقێ وی کەسی کو بلایێ ویڤەیە زڤراندن
هەکە لپێشتە ئمتحانە ئەڤ هەوەس — ئمتحانێ ئمتحانکە یەك نەفەس
سەر نەنخیڤە دا ئەشکەرا ببێت سِڕّم — دا قەبول بێنم هەر ئەو کو قابلم
ئەز چاوا کەم د دەستێ من چ چارەیە — لێمەیزێنە کا جانێ من چ کارەیە

دیاركرنا ژنێ رێكا داخوازیا رزقی بۆ مێرێ خوە و قەبولكرنا وی

ژنــــێ گــــۆت رۆژەكــــا هــــەلاتی — عالــــەم ژ وێ ب رونــــاهی كــــەتی
نــــاییێ رەحمانــــە جێگــــرێ كردگــــارە — بــــاژێرێ بەغــــداییێ ژ وی وەك بهــــارە
گــەر بگــەهی وی شــاهی دێ بــی پادشــاه — بــدە هــزرا خــوەدا كــەنگی بــێ ئــەو گــاه
هەڤنــــشینیا خوەشــــبەختا وەك كیمیایــــە — چــونكی نــەظــەرا وان كیمیائیــە ببهایــە
چــاڤێ ئەحمــەد ل ئەبوبــەكری كــرە دیــق — ئــەو ژ یــەك تەصــدیقێ بــو صــەدیق
گــۆت ئــەز چــاوا بــچمە جــەم وی شــاهی — بــێ هێنجــەت چــاوا بكەڤمــە راهــی
لازمــە نــسبەتەك هــەبێ یــا حیلەتــەك — هــیچ كــارەك بــوە بــێ ئــالەتــەك
هــەر وەكــی وی مــەجنونی بهیــستی ژ یــەكی — كــو یــا نەخوەشــبوی لــەیلا هنــەكی
گــۆت ئــاخ بــێ هێنجــەت چــاوا بــچم — وهەكــە نەچــمە ســەرەدانێ چــبكم
(لَيْتَنَــــي كُنْــــتُ طَبِيبــــاً حاذِقــــاً — كُنْــــتُ اَمْــــشِي نَحْــــو لَــــيْلاً ســــابِقاً)
(قــل تعــالوا) خــودێ گــۆت بۆمــە بــوێ — دا بــۆ مــە بــێ شــەرم شــكێن لــوێ
هەكــە بــۆ شــەڤ[1] فــرا تێــبین و ئــالەتبانــە — ل رۆژێ بگــــەرهان خوەشــــحالەتبانە
ژنێ گۆت دەما شاهێ بكەرەم چو مەیدانێ — بــۆ هــەر بــێ ئــالەتــەكی كــەڤێ دانــێ
ژ وێ كــو ئــالــەت داخــوازە و هەیینــە — بــــۆ هــــەربێ ئالــــەتی و كێمینــــە
گۆت كەنگی ب دەستێ ڤالا دێ چمە جەم — حــەتا دەســتم پرنــەبت ناگەهمــە جــەم
ئێــدی گەواهــەك لازمــە ســەر موفلــسی — دا رەحمــەكێ ل مــن كــەت د موفلــسی
تــو گەواهــەكی بلــی گــۆت و بێــژ و رەنــگ — پێــشان بــدە دا رەحــم بــێنێ شــاهێ شــەنگ
كو ئــەڤ گەواهــە كــو ژ گــۆت و رەنــگ بــو — نــك وی قاضِــي القُــضاة ئــا بێــدەنگ بــو
راســتی دخــوازت گــەواها حــالێ وی — دا بهــــەلت نــــورا بــــێ قــــالێ وی

دیاری برنا عەرەبی كوزكێ ئاڤا بارانێ ژ نێڤەكا دەشتێ بۆ لایێ بەغدا ل جەم خەلیفێ، كو د هزراند لوێرێ هەم قەحطیا ئاڤێیە

ژنــێ گــۆت راســتی ئــەوە كــو ژ هــەیینا خــوە — پــــاك رابنەڤــــە ژ دەســــتكرێ خــــوە
مــە ئــاڤــا بــارانێ یــە بــەس د كــوزك — هــــەیین و نــــەیین و خوارنــــا زك
ئــەڤی كــوزكێ ئــاڤــێ هــەلگرە و هــەرە — بكــە دیــاری و پــێش شاهنــشاه ببــەرە
بێــژە كــو ژ مــەرە بلــی ئــەڤی تــشتەك نینــە — د مــەغازێ هــیچ چــێتر ژ ڤــێ ئــاڤێ نینــە

(١) شەڤ فر – چێلەمێل، چلێ، چلێ چلێ.

هەکـــە خـــەزینا پـــر زێـــرە و گەوهـــەرە
ئـــاڤەکـــە بئـــەڤی رەنگـــی نائینـــت نـــادرە
چـــیە ئـــەو کـــوزك بـــەدەنا مەحـــصورا مـــە
د نـــــاڤ وێ ئاڤـــــا حەواســــــێ شــــــورامە
ئـەی خوداوەنـد ڤـێ دەنـێ و کـوزکێ مـەرا
قەبولکــــــە ژ فـــــەضـــلێ الله اِشْـــــتَرى
٢٧١٠ کـــوزکێ ب پێـــنج لـــولکێ پێـــنج حـــس
پـــاك دار ئـــەڤێ ئـــاڤێ ژ هـــەر نـــەجس
دا ژ ڤـی کـوزکی رێـك هـەبت لایـێ دەریـا
حـەتا بگـرت کـوزەیێ مـن خـویێ دەریـا
دا وەخـتێ دیـاری پـێش سـولطـان ڤـە بـەری
قـــەنج ببینـــت ژێـــرە ببـــێ موشـــتەری
بـــێ دوماهیـــك ببـــێ ئـــاڤـــا وێ پـــاش ژ وان
پـــر ببـــت ژ کـــوزکێ مـــن ســـەد جهـــان
لولا بگرە و وێ پرکە ژ سـەویلك و خـوم[1]
گـــۆت (غُـــضُوا عَـــنْ هَـــواً اَبْـــصارُکُمْ)
رەهێ خوە پر باکر و قورە ئەڤ دیاری کێرەیـە
بـــەس هـــەژیێ شـــاهەکی وەك وی رەیـــە
ژنکـێ نـەدزانی کـو ل وێـدەرێ ئـی لهەرکـە
روبـــارێ دجلـــێ شـــیرین وەك شـــەکرکە
د ناڤـــا بـــاژێر وەك دەریـــا رەوانـــە
پـــری قایقـــە و تـــەژی ژ ماســـیانە
هەرەجـەم سـولطـان و کـار و بـارا ببینـە
حـسی (تَجْـرِي مِـنْ تَحْتِهـا الانْهـارُ) ببینـە
ئـەڤ حـسێت هوسـانێ و تێگـەهینێت مـارا
چـــــپکەیەك دبـــــن د وان رۆبـــــارا

د ناڤ تەحتی دروتنا ژنکا عەرەب کوزکێ ئاڤا بارانێ و موهردانین سەروی ژ ئعتقادا عەرەبایە

٢٧٢٠ زەلامی گۆت ئـەرێ سـەرێ کـوزکی گرێـدە
کـو بڤـێ هـەدیێ بـۆ مـە سـودەکێ درێـدە
د نـاڤ تـەحتی تـو بـدرو ئـەڤێ کـوزکێ
دا شـــــاه بهـــــەدیێ رۆژیـــــێ ڤـــــەکێ
کـــو هوســـانێ د هـــەمی ئـــافـــاق نینـــە
هـــیچ ئـــاڤـــەك بڤـــی رەنگـــی واق[2] نینـــە
ژ وێ کـو ئـەو ژ ئـاڤێـت تـەحل و شـۆر
هـــەر و هـــەر پـــر علـــەتن و نـــیڤ کـــۆر
مورغـا کـو ئـاڤـا شـۆربت ژێـرە جی و وار
ئـــەو چ زانـــت جهـــێ ئاڤـــا ب گڤـــار
ئـــەی کەســـێ د کانیـــا شـــورە جـــات
تـــو چ دزانـــی شـــەطـــێ دجلـــە و فـــرات
ئـەی تـو نـەگهایی ژ ڤـێ وێرانـە ربـاط
تـــو چ دزانـــی فـــەنا و مەســـت و ئنبـــساط
و گـــەر بزانـــی تـــەگرتی ژ بـــاڤ و جـــەدە
ل پـــێش تـــە ئـــەڤ ناڤـــە وەك ئەبجـــەدە
ئەبجـــەد و هـــەوەز چ بەلاڤـــە و ئەشـــکەرا
سـەر هـەمی زارۆکـا و مـەعنا وێ لـدەفتـەرا
ڤێجـا کـوزك هـەلگرت زەلامـێ عـەرەب
کـەت ئـۆغرێ د پیڤـا وی رۆژ و شـەب

---

(١) خوم – دەن، جەرێ مەزن.
(٢) واق نینە – زەحمەت نینە.

سەر کوزکی ب لەرزك بو ژ ئافاتیٚ دەهر   هەم تیناند ژ دەشتستانیٚ تا ب شەهر
ژنکیٚ دعا ڤەکریە پان و دریٚژ   (رَبِ سَلِمْ) کریە ورد دنڤیٚژ
کو ویٚ ئاڤیٚ موحافەظەتکە ژ پیسان   یارەب ویٚ گەوهەریٚ بگەهێنە رەئیسان
خوە چ بت گەوهەرا ئاڤا کەوثەرە   ئەما دوژمنیٚ گەوهەریٚ هزاران نەفەرە
گەر چ میٚریٚ من ئاگایە و پر هۆنەرە   چپکا ئاڤا کەوثەریٚ ئەصلیٚ گەوهەرە
ژ دعاییٚت ژنیٚ و زاریا وی   و ژ غەمیٚ میٚری و گرانباریا وی
سالم ژ دزان و ژ ئاسیبا سەنگ   حەتا (دارُ الخَلافیٚ) بر بیٚ درەنگ
دەرگەهەك دیت پر ژ نعمەتا   داڤ پانکرنە ئەهلیٚ حاجەتا
دەم ب دەم هەر لایەکی خودان حاجەتی   وەردگریٚ ژ وی بەخشش و خەلعەتی
پشکا گاور و مومن و لاو و کریٚت   وەکە رۆژیٚ و بارانیٚ ل هەمیا دهیٚت
قەومەکی دبینی دریٚزیٚ و ئامادەنە   قەومەکی دیتر مونتەظریٚ ناڤدانەنە
خاص و عامە ژ سولەیمان تابۆر   ساخبونە مینا جهان ژنەفخا صۆر
ئەهلیٚ سۆرەت ناڤ جەواهر ڤەهاندنە   ئەهلیٚ مەعنا د بەحرا مەعنا کەتنە
ئەویٚ کو بیٚ همەتە چ بهمەت بوە   ئەویٚ کو بهمەتە چ بنعمەتب وە

د بەیانا ویٚ کو هەکە گەدا عاشقیٚ کەریمە کەریم هەم عاشقیٚ گەدایە ئەگەر صەبرا گەدا پتر بو کەریم دهیٚت بەردەریٚ وی و ئەگەر صەبرا کەریمی پتر بو گەدا دهیٚت بەر دەریٚ وی بەلیٚ صەبر کەمالە بۆ گەدایی و نوقصانە بۆ کەریمی

بانگ دهات کو وەرە ئەی خوازۆك   سەخی موحتاجیٚ گەدانا وەك گەرۆك
جود ل گەدایان دگەرهیٚ و ضعاف   هەر وەکو قەنجان کو ل ئاینە گەرانە صاف
رویٚ قەنجان ژ عەینیٚ لاو دبیٚ   رویٚ باشان ژ گەدا پەیدا دبیٚ
ئیٚدی ژ ئەڤیٚ خودیٚ فەرمایەد وَ الضُّحی   دەنگی کیٚمکە ئەی موحەمەد سەر گەدا
چونکی گەدا عەینەیا سەخاوەتیٚیە هان   سەر رویٚ عەینیٚ هلم دبیٚ زیان
ئەو یەکە جودا وی گەدا تینتە دەر   و ئەویٚ دیتر د بەخشیٚ گەدا زیٚدەتەر
ڤیٚجا گەدا عەینەیا جودا حەقن   وئەویٚ کو گەل حەقن جودیٚ موطلەقن
و ئەویٚ کو بلی ڤان دوانە بخوەئی مریە   ئەو نەخشیٚ پەردەیە سەر ڤی دەریە
نەخشیٚ دەرویٚشە ئەو نە ئەهلیٚ نان   بۆ نەخشیٚ صەی تو نەهاڤیٚژە هەستیان

فەرق ناڤبەینا وێ، کو دەروێشە بو خودێ و تهنییێ خودێیە و ناڤبەینا وێ، کو ژ خودێ و تهنییێ غەیرە

دەروێشێ پاریە ئەو نە دەروێشێ خودێ   ئەو تهنییێ دیترا نە ئەڤ تهنییێ خودێ
ماسیێ ئاخێ بو دەروێشێ نان   شکلێ ماسیە بەلێ ژ دەریا رەڤان
مریشکا مالێ یە ئەو نە سیمورغا هەوا   بدمك ڤەتخوێ ئەو ناڤەخوت ژ خودا
ئەڤیندارێ خودێیە ئەو بوخاترا مالی   جانێ وی نەعاشقە بۆ حوسن و جەمالی
گەر تەوەهم دکەێ ئەو ڤینا ذات   ذات نەبوە وەهما ناڤە وصفات
وەهم زێدە بونە ژ ئەو صاف و حەدە   خودێ نەزێدە بوە ئەو وَلَمْ يُولَدە
عاشقێ وێنە و وەهمێ خوەن   کەنگی بوە ژ عاشقێت ذُوالْمِنَنْ
ئەگەر ئەو عاشقێ وەهمێ راست بێ   ئەو مەجازا وی حەتا حەقیقەتێ دبێ
شەرح دڤێت بەیانا ئەڤێ گۆتنێ   بەلێ دترسم ژ ئەفهاما ناگەهنێ
فەهمێت کەڤنێ کورت بینان   سەد خیالێ پیس ژ فکر دەرینان
نینە سەر گوهێ هەر کەسەکی تەدبیر   نابت لوقما هەر مورغەکی هێژیر
تایبەت مورغەکە مریا رزی   پر خیالی شەڤکۆر و چاڤکزی
بۆ نەخشێ ماسی چ دەریا و چ ئاڤا بیر   بۆ رەنگێ هندۆ چ صابون و چ قیر
هەکە نەخشێ خەمگین دانی سەر وەرەق   وی نینە ژ خەم و شادیێ سەبەق
صۆرەتێ وی خەمگین و ئەو ڤالایە ژ وان   صۆرەتێ وی بکەن و ئەو ژ وان بێ نیشان
و ئەڤ خەم و شادی کو دناڤ دلێ خەطیە   پێش وێ شادی و خەمێ بل نەخش نیە
نەقشێ صۆرەتێ بکەن بخاترا تەبت   دا ژ وی صۆرەتی مەعنا دروست ببت
نەقشێن کو د ڤان گەرماڤانە   ژ دەرڤەیێ جلژێکی[1] وەك جلانە
حەتا دەرڤەیی جلکا دبینی و بەس   جلا دەرکە وەرە دەر ئەی هەم نەفەس
ژ وێ کو گەل جلا لایێ مالڤە راه نینە   بەدەن ژ جان جلا ژ بەدەن ئاگاه نینە

پێشڤەهاتنا زێرەڤان و دەرڤانێت خەلیفەیی بۆ خاترا رێزلێگرتنا یێ عەرەب وەرگرتنا دیاریا وی

ئەوێ عەرەب ژ دەشتستانەکا دور   گها دەرێ (دارُ الخَلافێ) بتەعبەکا زۆر

(١) جلژێك – جهێ لباس ژ خوە کرنێ.

ڤێجا پێش عەرەبیڤە هاتن زێرەڤان ... زاف گولاڤا لوطف ل سەر وی رەشان
حاجەتا وی فەهمکرن بێ گۆت و مەقال ... کارێ وان بودان لپێش سوئال
ئێدی گۆتنێ یا وەجهە العەرەب ... ژ کیدەرێیێ چاوانی ژ رێك و تەعەب
گۆت وەجهم گەرهون رو بدنە من ... بێ کەسم هەکە بن پشتا من
ئەی کو تە د رومەت نیشانا مەزناتی ... پێشکێشیا تە هەژی ترە ژ زێرێ رەشادی
هەی کو یەك دیتنا تە هەمی دیتنا تێنێ ... گۆری دیتنا تە بن نایێ فرۆتنێ
٢٧٨٠ ئەی هەمی (یَنْظُرُ بِنُورِالله) بونە ... ژ بەرێ حەق بۆ بەخشیش هاتونە
دا دانی وێ کیمیا یێت نەظەر ... سەر سەرێت صفرێ خەلکێن بەشەر
ئەز غەریبم ژ بەیابان هاتمە ... سەر هیڤیا لوطفا سولطان هاتمە
بێهنا لوطفا وی دەشتستانێت گرتی ... ذەرەیێت خیزێ هەم جانێت گرتی
حەتا ڤێدەرێ بخاترێ دینار هاتم ... دەما گەهشتم مەستێ دیدار هاتم
شەخصەك بوخاترا نانی چو لایێ نانپێژی ... جاندا دەما دیت حوسنا نانپێژی
یەك بۆ کەیفێ چو ناڤ گولستان ... کەیفا وی بو لاوینیا باغڤان
مینا عەرەبێ کو ئاڤ کێشای ژ چالێ ... یوسف بو ئاڤا ژیان برە مالێ
موسی چو کو ئەو ئاگر بێنێ بدەست ... ئاگرەك دیت کو ئەو ژ ئاگر ڤەرەست
عیسی رەڤی دا خەلاسبت ژ دوژمنان ... وێ رەڤینێ ئەو برە چارەمین ئاسمان
٢٧٩٠ داڤا ئادەم بو وەشیێ گەنم ... دا وجودا وی ببێ وەشیێ مەردم
باز بوخاترا خوارنێ تێت لایێ داڤێ ... زەندێ شاه بو ئقبال دگاڤێ
زارۆك پەی کەسبا هۆنەر چت مەکتەبێ ... ب لوطفا بابی و هیڤیا رۆژێ دومەرتەبێ
پاش ژ مەکتەب ئەو دبێ مەشهورێ جیهان ... عالەمێ رەوشەندکێ وەك هەیڤا عاسمان
عەباس هاتە شەری ئی تەژی کین ... دا ئەحمەدی بنبر کەت گەل دین
تاقیامەتێ ژ دینی رە بون پشتیڤان ... بخەلافەتا وی و کور و نەڤیچرکان
ئەز هاتم د طەلەبا نان و ئاڤێ ... بو مە سەرۆك دەما کەتمە سەرداڤێ
من ئاڤ ئانی هەدیە بخاترا نان ... بهنا نانی برم تا صەدرێ جنان
نانی ئادەم ژ بەحەشتێ دەرکر ... نانی ئەز بخوە د بەحەشتێڤە کر
ئەز قورتال بوم ژ نان و ژ ئاڤ وەك مەلەك ... بێ غەرەض ل هاویر گەرم مینا فەلەك
٢٨٠٠ بێ غەرەض نەبوە گەرهان لجهان ... بلی جسم و بلی جانێ عاشقان

د بەيانا وىَ كو عاشقىَ دونيا سەر ميثالا عاشقىَ ديوارەكيە هەتاڤا رۆژىَ لىَ ددىَ خەبات و كوشش نەكر حەتا فەهم كەت، كو ئەو هەتاڤ و رەونەق نەژ ديواريە ژ قورصا رۆژىَ يە ل عاسمانىَ چارەمينە لاجەرەم بتەمامى دل دايە سەرديوارى چونكى تيرێژكا رۆژىَ گەهشتە رۆژىَ و ئەو مەحروم (ما اَبَداً وحِيلَ بَيْنَهُمْ وَ بَيْنَ ما يَشْتَهُونْ)

عاشــقێت كُــلْ نــابىَ عوشــاقىَ جُــزْءْ ژ كُـلْ مايەڤـە ئـەوىَ كـو بـو مـشتاقىَ جُـزْءْ

چــاخىَ جــزئــەك عاشــقىَ جزئــەكى ببــىَ زوكــا مەعــشوقا وى خــوە بكُــلْ ڤــەدكىَ

رهــى بگايڤەكــە ببــە بــەنيىَ غــەيرى وى كـەف ژ ضـەعيفـى غـەرق بـو ل لێـدانا وى

نەحاكمــە حــەتا بكــەت تيمــارىَ وى كارىَ خاجە يـىَ خـوە بكـەت يـا كـارىَ وى

مەثەلىَ عەرەبى ((إِذا عَشَقْتَ فَاعشِقِ الْحُرّةَ وَ إِذا سَرَقْتَ فَاسْرِقِ الدُرَّةَ))

(فَاعـشِقْ بـالْحُرّةِ) لپـەى ڤـىَ بـو مـەثـەل فَــاسْرِقِ الــدُرَّةَ بئــەڤىَ بــو مونتەقــەل

بـەنى لايـىَ خـاجىَ ڤەكـەت ئـەو مـا مـرى بهێىَ گولىَ كەت لايـىَ گـولىَ ئـەوما و سـترى

ئــەو دور مايەڤــە ژ مــەطلــوبــا خــوە خـەباتا بـەلاش رەنجـا بـاطـل ل حـسابىَ خـوە

هـەر وەكـو نێـچيرڤانەكى كـو گرتيـە سهەك ســيبەر كـــەنگى ژێــرە دبــىَ نێــچيرەك

سـيبەرا مـورغىَ گرتيـە زەلامـى ب تونـدى مــورغ ســەر چــقىَ دارێيــە برنــدى

٢٨١٠ كـو ئـەڤ بـىَ مـەژى بكـىَ دكـەنىَ عەجـەب چ گۆمانــا پــوچ و رزيــە ئــەو ســەبەب

و هەكـە تـو بێـژى جُـزْءْ گرێـدايىَ كُولّـە ســتريا بخــوە ســترى گرێــدايىَ گولــە

جُـزْءْ نەيـەك رونـە گرێـداى بيـت بكـولّ گەرنــە بخــوە بــاطــل بانــە ناردنــا رُسُــلْ

چـــون پەيغەمبـــەران لپـــەى هـــەڤگرتنن ڤێجــا هــەڤگرتنا وان مينــا يــەك بــەدەنن

ئـەڤ پەيڤـە بـدۆماهيك ناهێـت ئـەى غـولام رۆژ بــەر ئێڤــارە حكايــەتىَ بكــە تــەمام

سپارتنا عەرەبى ژ هەديىَ رە يانى شەربك بخولامێت خەليفەى

ئەوى شـەربكىَ ئـاڤـىَ ل پـێش خـوە چـەقاند طـوڤـىَ خزمـەتىَ لـوىَ حـضورىَ چـاند

گـۆت ئـەڤىَ هـەديىَ بـبن بدنـە سـولطـان حەوجــەهيا مــن ژ شــاهى رە بكــن بــەيان

ئــاڤــا شــيرين و شــەربكىَ كەســك و نــو كــو ژ ئــاڤــا بــارانىَ كۆمــب وە بگــۆ

ژ وىَ كەتنــــە كــــەنين زێرەڤــــان بــــەلىَ وان قــــەبولكر ميناكــــا جــــان

ژ بەر کو لوطفا شاهێ قەنجێ باخەبەر   د ناڤ ئەرکانێ هەمیا کربو ئەڤەر
خویێ پادشاها د رەعیەتێ جیدکێ   چەرخا کەسکا عاسمان ئاخێ کەسك دکێ
شاه وەکی حەوضی بزانە و هەر لایەکی لولا   و ژ هەمیا ئاڤ رەوانە وەك دەولا
چونکی ئاڤ پێکڤە ژ حەوضیە پاك   هەریەکەك ئاڤێ ددێ ذەوقناك
و هەکە ئاڤا وێ حەوضێ شۆرە و قرێژی   هەر یەکەك لولە وێ درێژی
ژ بەر کو گرێداییە هەر لولە بحەوض   نۆقبە د مەعنا ڤێ حەرفێ خەوض
لوطفێ شاهنشاه جانێ بێ وەطەن   چاوا ئەڤەر کریە د ناڤ هەمی بەدەن
لوطفێ عەقلێ خوەش بنیاتێ خوەش نەسەب   چاوا هەمو بەدەنێ تێختە د ئەدەب
عشقا شەنگا بێ قەرارا بێ سکون   دەما بێتە ناڤ هەمی بەدەن کەڤێ جنون
لوطفا ئاڤا دەریا کو وەك کەوثەرە   بەر خویشکێ وێ پێکڤە درّو گەوهەرە
هەر هۆنەر کو ئۆستا بوێ مەعروف بت   جانێ شاگردان سەروێ مەوصوف بت
جەم سەیدایێ ئصولی هەم ئصول   خوینت ئەو شاگردێ زیرەك باحصول
پێش سەیدایێ فەقیە ئەو فقە خوان   فقهی دخوێنێ ئوصول نینە د بەیان
دیسا سەیدایەکی کو ئەو نەحوی بت   جانێ شاگردێ وی ژ وی نەحوی بت
دیسا سەیدایەکی کو ئەومەحوێ سلوکە   جانێ شاگردێ وی مەحوێ ملوکە
ژڤی هەمی نەوعێت زانست رۆژا مرنێ   زانستێ فەقرە سازێ رێ و برنێ

حەکایەتا سەرهاتیا نەحەوی و کەشتیڤانی

ئەو یەکێ نەحوی دکەشتیێ رونشت   روبکە شتیڤان کر وی خوەپەرست
گۆت هیچ ژ نەحوێ خوەندیە گۆت نا   گۆت نیڤ ژیێ تە بو د فەنا
دلێ کەشتیڤان شکەست ژ قەحرو تاب   ئەما وێ گاڤێ بێدەنگ بو ژ جەواب
بای کەشتی برهاڤێتە گراڤەکێ   کەشتیڤان گۆتە نەحوی بگازیەکێ
هیچ زانی مەلەڤانی کرنێ ببێژ   گۆت نە ئەی خوەش جەوابێ بێ قرێژ
گۆت ئەی نەحەوی هەمی ژیێ تەفەنایە   ژ بەر کو کەشتی غەرقێ ڤان گراڤایە
مەحو لازمە نە نەحو ئەڤێ ل بەرکە   گەر تو مەحوی خوە لئاڤا هەرك کە
ئاڤا دەریا مریا ددانێ سەر سەرا   و هەکە ساخبت کەنگی ژ دەریا تێدەرا
چاخێ تو بمری ژ ئەوصافێ بەشەر   بەحر ئەسرارت دانت سەر نیڤەکا سەر
هتی کوتە خەلك کەردزانی ژ قورایی   ئەڤی زەمانی وەك کەری د تەڤێ مای
گەرتو زانیارێ زەمانیی د جیهان   تو فەنایی ڤێ دنێ ببینە و ئەڤی زەمان

مە ژ وێ دروت زەلامێ نەحوى   دانیشا هنگو بدەم نەحوى مەحوى
فقە فقە و نەحو نەحو و صەرف صەرف   د کێم هات پەیدا ئەى یارێ شگەرف
ئەو سەویلکێ ئەڤ زانستێت مەیە   و ئەو خەلیفە دجلەیێ علمێ خودێیە
شەر بکێ پر ئەم بدجلە بەرن   گەر کەر نزانن ئەم بخوە کەرن
ئارێ یێ عەرەب بوێ مەعذور بوە   کو ژ روبارێ دجلێ بێخەبەر بوە
هەکە وەکى مە ژ دجلەى بخە بەربانە   ئەوى ئەو شەربك جابجا نەکربانە
بەلکو ژ دجلە ئەگەر واقف بانە   ئەو شەربك سەر سەرێ بەرەکى دابانە

قەبولکرنا خەلیفەى ژ هەدیێ رە و فەرمان بدانەکى زاڤ باکەمالێ بێنیازى ژ وێ هەدیێ و ژ وى شەربکى

چاخێ خەلیفەى دیت و ئەحوالێ وى سەحکر   ئەو شەربك پر ژ زێر کرو زێدەکر
بەخشش دانێ و خەلاتێن خاص   ئەو عەرەب ژ حەوجەیێ کر خلاص
کو ئەڤى سەویلێ پر زێر بدەستێ وى بدن   ل گاڤا زڤراندنێ لایێ دجلێ ڤە ببن
ژ رێکا هشکیڤە هاتیە و ژ ئوغر   ژ رێکا ئاڤێ ڤە بت نزیکتر
وەختێ دکەشتیێ رونشت و ل دجلە نوراند   سەجدە کر ژ شەرما خوە دچەماند
کو ئەى عەجەب لوطفا وى شاهێ وەهابرە   و ئەڤ عەجێب تر کو وەرگرت ئەو ئابرە
چاوا قەبولکر ژمن وى دەریایێ جود   ئەڤ جنسێ قەلپ هۆسا زو زود
کولێ عالەم رە شەربك بزان ئەى سەروەر   کو ئەڤ بو ژ علم و قەنجى تا سەر
چپکەك ژ دجلەیا قەنجیا وییە   کو ئەو ناگونجێ ژ پرى بن پوستیە
گەنجا ڤەشارتى بو ژ پرى چاك کر   ئاخ رەوشەن تر ژ ئەفلاك کر
گەنجا نهێنى بو ژ پرى جۆش کر   خاك رە ب سولطانێ ئەطلەس پوش کر
هەکە دیتبا شاخەك ژ دجلەیێ خودا   ئەوى ئەو کوزك فەنا کربا فەنا
ئەوێ کو ئەودیتن هەر و هەر بێ خوەنە   ژ بێ خوەیێ سەویل ل بەردانە
ئەى ژ غیرەت بەر شەربك دایێ   و ئەو شەربك بشکانێ کاملتەر کرایێ
دەن شکاندى ئاڤ ژ وێ نەرژتى   سەد درستێ ژ ڤێ شکانێ هەلستى
پچ پچێ دەنێ برەقصە و بحال   عەقلێ جوزئى رە نیشادا ئەڤ مەحال
نە شەربك پەیدا د ئەڤى حالەتى نە ئاب   باش ببینە (وَاللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)
دەما دەرگەهێ مەعنا بدى دێ لتەبت دەرواز   پەرو چەنگا هەڤدى دێ بى شەهباز

پەرێ فکرت تێکەل حەری بو و بی گران   ژ وێ کو قور دخوار بۆتە بی وەك نان
نان گلە و کێمتر گۆشت بخوە د ژین   دا نەمێنی هەر وەکی گل د ناڤ زەمین
چاخێ برچی دبی وەك سەگ دبی   توند و تیژ و هار و پیسرەگ دبی
دەما تو تێر بوی دبی مردار   بێ خەبەر بێ پێ دبی وەك دیوار
ڤێجا دەمەکی مرداری و دەمێ دیتر سەیی   رێکا زەلامێت خودێ کیڤە و تو ل کیڤەیی
ئالەتێ ئەشکەرایێ خوە بلی سەگ نەزان   کێمتر باڤێژە بەر سەی هەستیان
ژ وێ کو سەگ دەما تێر بو سەر کەشدبێ   کەنگی لایێ نێچیرێڤە خوەش دچێ
ئەو عەرەب ئی زۆر بەلەنگاز بو   حەتا بوێ دەریزانکێ هەڤراز بو
د حکایەتێ مە گۆت قەنجیا شاه   دەر حەقێ وی هەژارێ بێ پەناه
هەر چی بێژێ مەرڤێ عاشق بوییێ عشق   ژ دەڤێ وی دەردکەڤێ د کوییێ عشق
هەکە بێژت فقە فەقیریێ تینت هەمیا   بێهنا فەقیریێ دکەڤێ زکێ برچیا
و ئەگەر گۆتنێ کوفری بێژێ دەرباریێ دین   و حەتا ب شەك ژێ گۆتبێ دبێ یەقین
و هەکە مەرڤێ عاشق گۆتنێ خوە هەر بێژێ   مەرڤێ چاك دێ راست نێژێ
وێ کەفا دەریا صاف ومەحقوق بزان   هەر وەکی دژینێ لێڤێ مەعشوق بزان
بوە ئەو دژینا کرێتا نامەطلوبا وی   خوەش و شیرین ڤیا ژ بۆنا مەحبوبا وی
گەر بێژت خوە هری عەینێ راستیە   ئەی خوە هرو راست راستیە
هەکە ژ شەکر شلکێ نانی ب پێژی   طاما قەندی ددێ نەنان گاڤا دمێژی
وەر مومنەك بوتێ زێری پەیدا کەت   کەنگی وی هێلت کەس ژێرە سەجدەکەت
بەلکی دێ گرت وهاڤێژێ ناڤ ئاگری   حەتا رەنگ و صورەت لێ ب طەیری
دا شکلێ صەنەم سەر زێری نەمینێ   ژ وێ کو صورەت رێگرە و رێ دبەندێنێ
ذاتێ ویێ زێر ذاتێ رەبانیەتە   نەخشێ صەنەم سەر بەژنا زێر عاریەتە
بو خاترا کێچەکێ تو لحێفەکێ نەسۆژ   و ژ شەقا[1] هەر مێشەکێ نەهێلە رۆژ
بوت پەرستی گاڤا بمێنێ د وێنە   صورەتێ وی بهێلە و د مەعنا مەیزێنە
مەرڤێ حەجی هەڤرێکێ حاجی طەلەب   دڤێت هندۆ بڤێ تورك و یا عەرەب
نەنێرە ل نەخش و ل رەنگێ وی   بنێرە ل عەزم و ول ئاهەنگێ وی
گەرئی رەشە ئەو هەڤئاهەنگێ تەیە   تو وی سپی بناسە کو هەڤ رەنگێ تەیە
ئەڤ داستان هاتە گۆتن بێ سەر و بەر   هەر وەکی کارێ عاشقان بێ پاوسەر
سەر نینە چونکی ژ ئەزەل پێش هەبو   پێ نینە گەل ئەبەد بخوە هەبو

(١) شەق – صەدع و صداع.

بەلکی وەك ئاڤە هەر قەطرە ژ وان / هەم سەرە و پا هەم بێ هەردوان
حاشا لله ئەڤ داستانە نە هەونتەیە / ئەڤێ باش مێزەکە حازر یا حالێ مە و تەیە
ژ بەر کو صۆفی باکەر و بافەر بو / هەر چی ئەوا بهوری (لَايُذْكَرْ) بو
هەم عەرەبێ مە هەم کوزکێ مە هەم مەلك / پێکڤە (مَا يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكْ)
عەقلی مێربناسە و ژنێژی حرص و طەمەع / ئەڤ دو طاری و مونکرێ عەقلێ شەمع
گوهبەدە نوکە ئەصلێ ئینکارێ ژ چ ڤیانە / ژ وێ کو کولێ رە جوراجورێ جوزئانە
جوزئێ کولێ نە جوزئێت سنبەت بکولێ / نەوەك بهنا گول کو بت جوزئێ گول
لوطفێ شینکاتیێ جوزئێ لوطفێ گول بو / ئاوازێ قومری جوزئێ وی بلبل بو
هەکە ببم مەشغولێ ئشکال و جەواب / بۆ تێهنیا کەنگی دشێم بدم ئاب
گەر تو ئشکالی بکولێی و حەرەج / صەبرکە (الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الفَرَجْ)
ئاگادار به ئاگادار بە ژ هزر و بیرێ بەلاڤ / دل بیشەنە فکر شێر و نێچیرن د ناڤ
حەتا هەتاڤ بت کولیلك مینا زرێ / کەنگی ئەو فێقی پەیدا کەت گرێ
ئاگاداری سەر دەرمانا سەروەرە / ژ بەرکو خوەراندن زێدە بونا گەرە
ئاگاداری بو ئەصلێ دەوا یەقین / ئاگاداربە قوەتا جانرە ببین
هەژیێ ڤان گۆتنابە ئەی گوهدار / داکو ژ زێری بۆ تە چێکەم گهار
خەلەکێ د گوهکە بی هەیڤا زەرگەر / دا حەتا هەیڤ و ثورەیایێ بدی بەر
ئەوەلا گوه بدە کو خەلکە موختەلف / موختەلف جانن ژیا حەتا ئەلف
د حروفێ نەوەك هەڤ شور و شەکە کە / گەر کو گهانە هەڤ ژ سەرتاپێ یەکەکە
ژ یەك رویێ دژ ویەك رو موتەحد / ژیەك رویێ پێ طەڤزی و ژ یەك رویێ جد
ڤێجا قیامەت رۆژ پێشاندانا ئەکبەرە / پێشاندان وی دڤێت کو باکەرڕ و فەرڕە
هەرکێ وەك هندویێ بو سەوداییە / رۆژا پێشاندانا وی وەختێ رسواییە
چونکی روەك نینە هەر وەکی ئافتاب / ئەوی نەڤێت بلی شەڤەکێ مینا نقاب
ستریا وەك بەلکا گولێ جوانی نینە / گاڤا بو بهار ژێرە دکەڤێ کەمینە
و ئەواکو سەر تاپا گولە وسوسنە / ئیدی بهار ژ وێرە دوچاڤێ رەوشەنە
ستریێ بێ مەعنا پائیز دڤێت پائیز / دا ل نەبینا گولێ خوە دانت عەزیز
دا بنخێڤی حوسنا وێ و نەنگێ ڤێ / دانەبینی رەنگێ وێ و رەنگێ ڤێ
ڤێجا پائیز ژ وێرە بهارە و ژیان / وەك هەڤن بەر و یاقوت د کان[1]

(١) کان – مەعدەن.

د پائیزێ بەس وان دناسێ باغڤان   ئەما دیتنا یەکی چێترە ژ دیتنا جیهان
جیهان بخوە ئەو یەك کەسە ئەو ئەبلەهە   ستێرا پێکڤە هەر یەك جوزئێ مەهە
ئێدی هەمی دبێژن هەر نەخش و نگار   مزگینی مزگینی ئەڤا تێت بهار
دەما کولیلك رژها فێقی سەر دەردکەڤێ   چاخێ بەدەن شکها جان سەر بەر کەڤێ
فێکی مەعنا و کولیلك صورەتێ وی   ئەو کولیلك موژدا فێکیێ نعمەتێ وی
دەما کولیلك رژها[1] فێقی کەت لدار   چونکی ئەو وندابو ئەڤە بو دیار
حەتا کو نان نەشکهی کەنگی قوەتێ دێ   نەچاندی کەنگی وەشیا دێ دێ
حەتا هەلیلێ[2] هویر نەکی گەل دەرمانۆکا   کەنگی صحەت خوەش دبێ ب دەرمانۆکا

د صەفەتێ پیرێ مورشد و ئیطاعەتا وی

ئەی (ضیاءالحق حسام الدین) بگرە   د وەصفێ پیریەك دو کاغەز زێدە ببرە
گەر چ جسمێ نازکێ تەرە زۆر نینە   ئەما بێ خورشید ژ مەرا نور نینە
گەرچ بوی چرا و شیشەیی   ئەما تو سەر کاروانێ دلێ مەیی
چونکی سەرنەخ بدەست و کامێ تەیە   فێقیێ عەقدا دل ژ ئەنعامێ تەیە
تو نڤیسکە ئەحوالێ پیرێ رێك زان   تو پیری هەلبژێرە و عەینێ رێك بزان
پیر هاڤینە و خەلك تیرماه   خەلك وەکی شەڤێنە و پیرماه
من کریە بەختێ جەوان رە ناڤێ پیر   کو ژ حەق پیرە نەژ رۆژان پیر
ئەو پیرەکی وەصایە کو وی دەستپێك نینە   گەل دُرّاکتا وەصانێ هەڤرك نینە
بخوە قەوی تر دبێ خەمرا کەڤن   تایبەت ئەو خەمرا بت (مِنْ لَدُنْ)
پیر بە هەلبژێرە کو بێ پیر ئەڤ سەفەر   هەیە پر ژ بەلا و ترس و خەتەر
ئەو رێکا گەلەك جارا تو بوێ چوی   بێ زێرەڤان د ناڤ وێ کەفتی بوی
ئێدی رێکەکە کو تە نەدیتی تو هیچ   پێڤە نەچە بتنێ ژ رێبەر سەرنەپیچ
گەر نەبت سیبەرا وی سەر تە سایبان   دێ تە ژرێ هەلخەلتینێ بانگێ شەیطان
شەیطان ژ رێکێ تە هاڤێژتە د دەردەسەریا   یێن ژ تە هەژیتر ژ سەر رێڤە بریا
ژ نەبی ب بهیزە وندا بونا رێ دوان   کوچلوانکر وی ابلیسێ پیس رەوان
سەد هزاران سالا ژ جادا راست دۆرکرن   ئەو برن قون لوان روت کرن

---

(١) رژها – وەرها.
(٢) هەلیلە – دارەکە ل هندوستانێ مەزندبێ و فێقیێ وێ وەك وەشێ تری نەبرەنگێ رەش ومزە و دکارێ پزشکی بکارتێت.

هەستیێ وان ببین و مو وێ وان عبرتەکێ بگرە و کەری نەهاژۆ لایێ وان
گەردەنا کەری بگرە و لایێ ریڤە بکەش بئالییێ ریڤانان و ریژانانڤە خوەش
هێ کەری نەهێلە و دەست ژ وێ بەر نەدە ژ وێ کو عشقا وی یا بلایێ چێرێدە
گەر یەك دەمێ ژێ غافل بێ و وی بهێلی چەند فەرسەنگ دێ چت بۆ گیایێ چۆلی
دوژمنێ درێدە وکەر ژی مریێ گیای ئای کو زۆر جارا کەری خودان ژ دەست دای
گەر نزانی ریێکێ هەر ئەوا کەری دخواست عەکسێ وێکە ئەو بخوە دبێ ریکا راست
(شاوِرُوهُنَّ) پاش هنگی (خالِفُوا اِنَّ مَنْ لَمْ یَعْصِهُنَّ تَالَفُ)
گەل هەوا و ئارەزو کێم ببە دوست و برا چونکی (یُضِلُّكَ عَنْ سَبِیلِ الله) ئەو برا
ئەڤی هەوایی ناشکێنێ د ناڤ جهان هیچ تشتەك وەك سیبەرا رێەران

وەصیەت کرنا پەیغەمبەری ((درود لێ بن)) ژ عەلی رە ((خودێ وەجهێ وی مۆکەرەمبکێ)) کو چاخێ هەر کەسەك ب نەوعە طاعەتەکی خوە نزیکی خودێ کر تو بخوە هەرە خوە نزیکێ صوحبەتا عاقلا و عەڤدێ خاصێ خودێ کە دا ژ هەمیا پێشکەفتی تر بی

پەیغەمبەر بۆ عەلی گۆت کو ئەی عەلی شێرێ خودایی پەهلوانەکی پردلی
ئەما ئعتمادێ هەم نەکە سەر شێری وەرە بن سیبەرا دارا هیڤیێ کومێری
وەرە دبن سیبەرا وی عاقلی کو ئەو نزانێ ببێ ژ رێکێ ناقلی
سیبەرا وی ل زەمین وەك چیایێ قاف روحێ وی سیمەرغە زۆر عالی طەواف
گەر حەتا قیامەتێ وەصفێ وی بێژم نەخلاس دبێ نە بدوماهیك تێ چ بێژم
د بەشەر روپۆش کریە ئافتاب تێبگەهە (اللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)
یا عەلی ژ هەمو طاعاتێ راه ب بژێرە تو سیبەرا خاصێ اِلَهْ
هەر کەسەك د بەزێ طاعاتەکی بۆ خوە دبژارتن موخلصەکی
تو برەڤە هەرە د سیبەرا عاقلی دا خلاسی ژ وی دوژمنێ ڤەشارتی دلی
ژ هەمی طاعەتا ئەڤ بۆتە چێترە سەر هەمی وانێت پێشکەتین پێشی بگرە
چاخێ پیر تو گرتی ئێدی تەسلیم بە هەر وەکی موسی ژێر حوکمێ خضر بە
صەبر کە سەر کارێ خضری بێ نفاق دانە بێژت خضر هەرە (هَذا فِراقْ)
هەکە کەشتی بشکێنێ تو لێڤا نەمێژە هەکە بچوکەکی بکوژێ تو موەکی نەکێشە

خودێ دەستێ وی دەستێ خوە خوەندیە — تا (یَدُاللهِ فَوْقَ اَیْدِیهِمْ) هاژۆتیە
دەستێ خودێ وی دمرێنێ وی ساخدکێ — ساخی چ بوە جانی قایم دکێ
هەر کەسێ تەك و تنێ ئەڤ رێك بری — ئەو بیاریا دلێ پیران گەهی
دەستێ پیر ژ غایبان کوتاه نینە — دەستێ وی بلی قەبضە یێ الله نینە
چاخێ هۆسا خەلاتی ددنە غایبان — بێ شەك یێن حاضر چێترن ژ غایبان
غایبان رە دەما پاری ددن — پێش یێ حاضر کا چ نعمەتا ددانن
کا ئەو کەسێ کو ل پێش وان گرێدت کەمەر — حەتا کەسەك کو هەبە لایێ دەرڤەیێ دەر
دەما تە پیر بژارد نازك دل نەبە — سست و هەر فیایی وەك ئاڤ و گل نەبە
هەکە بخاترا برینەکێ تو پر کینە ببی — ڤێجا ل کو دێ بێ صەیقەل ئاینە دبی

خال قوطانا یێ قەزوینی سەر ملا صورەتێ شێری و پەشیمانبونا وی بسەبەبێ برینا دەرزیێ

ئەڤێ حکایەتێ ب بهیزە ژ صاحبێ بەیان — د رێك و عادەتێ قەزوینیان
سەر دەست و بەدەن و ملان بێ زیان — بسەرێ دەرزیێ دکرن خال قوطان
لایێ دەلاکی ڤە[1] چو قەزوینی — کو خالم لێدە بکە شیرینی
گۆت چ صورەتی لێدەم ئەی پەهلەوان — گۆت لێدە صورەتێ شێرێ چۆلان
طالعێ من شێرە نەقشێ شێر لێ دە — خەباتکە رەنگێ خالێ تیرلێ دە
گۆت سەر چ جهێ تە صورەت دانم — گۆت سەر ملی دانە وێ رەقەمێ جانم
چاخێ وی دەرزی تێرە برو گرت — دەردێ وی د ملان دە جی گرت
پەهلەوان کەتە نالە کو ئەی ئوستا — تە ئەز کوشتم چ صورەت تە ددەستا
گۆت ئاخر تە گۆتە من شێری — گۆت ژ چ ئەندامی تە دەست پێکری
گۆت منێ دەست پێکری ژ دویڤێ — گۆت دویڤێ بهێلە ئەی رونیا چاڤی
ژ دویڤ و دویڤگاهێ شێری من دەم گرت — دویڤگەهێ وی دویڤگەهم موحکەم گرت
گۆت بلا شێر بێ دویڤ بت ئەی شێرساز — کو دلێ من خاڤ بو ژ برینا گاز
وی شەخصی لایێ دیتر گرت و بوبرین — بێ دل پێڤەمان و رەحم و ڤین
گازی کر کو ئەڤ چ ئەندامە ژێر پەنج — گۆت ئەڤ گوهە ئەی زەلامێ قەنج
گۆت بلا گوهێ ویژی نەبت ئەی حەکیم — گوهی بهێلە و کورتکە گلیم
جانبێ دیتر دەرزی دان ئاغاز کر — جارەك دی قەزوینی هەوار سازکر

(١) دەلاك – ئەوێ ل حەماما خەلکێ دشون.

گۆت ئەڤە سیەمین لایە چ ئەندامە دیسا — گۆت ئەڤە زکێ شێرە دیسا
گۆت بلا زك ژی نەبت بۆ شێری — چونکی هەرزکی دڤێت تێری
دەلاك لێ مەیزاند و گەلەك ما حەیران — حەتا مدەهەکی تلی کرە بن ددان
وێ دەمێ ئۆستا دەرزی هاڤێتە عەردێ — گۆت د عالەمێ بۆ کەسەکی ئەڤ دبێ
شێرێ بێ دویڤ و سەر و زك کێ دیتیە — ئەڤ شێرێ هۆسا خودێ بخوە نەچێکریە
ئەی برادەر صەبرکە سەر دەردێ پێڤەدانی — دا خلاسبی ژ پێڤەدانا نەفسا گاورانی
کو ئەو گروهێ کو خلاسبوین ژ وجود — فەلەك رۆژ و هەیڤا وان رە تێنت سجود
هەر کێ دبەدەنا وی مر نەفسا گاور — فەرمان ژێرە بر خورشید و عەور
دەما دلێ وی فێر بو شەمال هەلێخستن — هەتاڤ ویرە نائینت سۆتن
گۆت خودێ د هەتاڤێ مونتەجم — ذکرێ (تَزاوَرُ کَذا عَنْ کَهْفِهِمْ)
ستری هەمی لوطفە دەما دبێ گول — جەم جوزئی کو دچێ لایێ کول
چیە تەعظیما خودێ بلند کرن — خوە رەخاکی و نزم کرن
تەوحید چیە خودا ناساندن — خوە رە ل پێش واحد سۆتاندن
هەکە تە دڤێت کو رەوشەن ببی وەك رۆژ — هەیینا وەك شەڤا خوە بسۆژ
هەیینا خوە د هەیینا وی هەین ئێن — هەر وەکی سفری د ناڤ کیمیادە حەلێن
د من و مەزاف تە کریە دو دەستی — ئەڤ خرابیە پێکڤە بوە ژ دو دەستی

چونا گورگ و روڤی د خەزمەتا شێری ل نێچیرێ

شێر و گورگ و رۆڤی کرن تەدبیر — گەلەڤ بچینە چۆلێ بۆ نێچیر
دا بپشتا هەڤدیتر سەر نێچیرا — توند گرێ بدن بەند و زنجیرا
هەر سێیان د وان دەشتێن دور — نێچیر دگرتن زاف و زۆر
گەرچ شێرێ نێر گەلوان عەیب بو — ئەما کەرەم کرو هەڤالی کربو
ئەڤ شاهێ هوسا و ڤی لەشکەری زەحمەتە — بەلێ هەڤرێ جەماعەت بون رەحمەتە
ئەڤ هەیڤە هوسا دگەل شێری کرێتیە — ئەو ناڤ ستێران بخاترا سەخاوەتیە
ئەمرێ (شاوِرْهُمْ) بۆ پەیغەمبەری هات — گەرچ رەئی نەبو بل رەئیا وی ذات
د تەرازو جەهـ رەفیقێ زێر بوە — نەژ وێ کو جەهـ وەك زێرگەهوەر بوە
روح بۆ قالبی نوکە بوە هەڤەرەهـ — مدەهەکی سەگ بوە حەرەسێ دەرگەهـ
چاخێ ئەڤ جەماعەت چون لایێ کوهـ — د هەڤالیا شێری بمەزنی و شکوهـ
گایێ کیڤی و بزن و کیڤرۆشکێن زور — پەیدا کرن و کارێ وان کەیف و سرور

هەرکەسێ ببت هەڤالێ شێرێ شەرکەر — کەباب لێ کێمنابن نەدرۆژ و نە شەڤەر
دەما ژ چێیێ ئەو ئیناندنە ناڤ حەویکی — کوشتیی و برینداد و خوینیکی
گورگ و روڤی کەتنە طەمەعیێ دوێ — کو هەڤبەشکرنا مەزنا بداد نابێ
عەکسێ طەمەعیا هەردوان کەتە دلێ شێری — شێری ئەو طەماهی زانی ونێری
ئەرێ ئەولیأ اللّٰه ژ ئەسرارا بخەبەرن — ژ هزراندنا ناڤدلاندە بنەظەرن
هێ ئاگاداربە ژ هزرێ د ناڤ دلێ خوە — پێدزانن ئەو نائینن سەر عەیبێ خوە
دزانێ و کەری دهاژوێ ب بێدەنگی — دبن لێڤا دکەنێ دا ئەو نەکەت طەنگی
شێری دەما زانی ئەو وەسوەسا وان — نەڤەگێرا بخاترێ هەڤالیا وان
بەلێ گەل خوە دگۆت دێ دیار کەم سزا — ژ هەوەرە ئەی خسیسانێ گەدا
بۆ هەوە بەس نەبو رایا من — ئەڤە گۆمانا وە ددانا من
ئەی عەقل و رایا هەوە ژ رایا من — ژبەخششێ جیهان ئاڤایا من
ئێدی نەقش گەل نەقاشی چ دهزرینێ — چونکی هزرا وی دێ وی مرینێ
ئەڤ ظەنا خەسیسانا هەوە لمن — ژ هەوەرە عەیب بوە ژمن
(ظَانِينَ بِاللّٰهِ ظَنَّ السوءْ) را — وەك مونافقا سەری هویرکەم ببەرا
رێ خەلاس کەم ژ ڤێ دنێ پیستان — دا بمینت د جیهانێ ئەڤ داستان
شێر بئەڤی فکری شکەرا دکەنی — سەر کەنینا شێری نینە ئێمنی
مالێ دنیا بو گرنژینێت خودێ — ئەم کرن مەست و مەغرورێ خەلکێ
فەقر و رەنجوریا بعەقل چێترە — کو گرنژین داڤە خولێ دور بگرە

ئمتحان کرنا شێری ژ گورگ رە و گۆتنا کو وەرە پێش ئەی گورگ ڤان نێچیرا ل سەر مە بەلاڤکە

شێر گۆت گورگو تو بەشکە نێچیر — خوە لمن دیار کە ئەی گورگێ پیر
جێگرێ من بە د تەقسیم گەری — دا دیار ببێ کو تو چ گەوهەری
گۆت ئەی شاه گایێ کیڤی پشکا تەبت — ئەو مەزن و تو مەزن و زیرەك و چست
بزن بو من ناڤنجیە و وەسەط — روڤیو کیڤرۆشکێ بگرە بێ غەلەط
شیر گۆت تە چ گۆت گورگۆ کا بێژە — چاوا کو ئەز هەبم ئەم و تو تدبێژە
گورگ بخوە چ صەیە کو خوە دبینێ — جەم وەکی منێ شێر بێ بەڤل[1] نابینێ

(١) بەڤل – مثل.

گۆت وەرە پێش ئەی کەرێ کول خوە دنێراند هاتــە پێــشڤە پەنجــەك لێــدا ژ هڤدرانــد
چــونکی وی نــەدیت مــەژیێ تــەدبیر بێــژا بــسیاسەت پیــستێ وی ژ ســەر کێــشا
گــۆت چــاوا تــەدیتم خــوە تــێنی پــێش ئــەڤ جــانێ هۆســا لازمــە بێــت کــەلێش
دەمــا نــەبوی گــۆری ل پــێش مــن کــەرەم هــات بــۆ تــە ژنــاڤبرن
(کُــلّ شَــيءٍ هالِــكٌ) بلــی وەجهــێ وی دەمــا د وەجهــێ وی نــینی لازم نــەبی
هــەر کەســێ د وەجهــێ مــەبێت فــەنا (کُــلُّ شَــيءٍ هالِــكٌ) نابــت جــەزا
ژ وێ کــو د اِلایــە ئــەو ژ لابــوری هــەرکێ د اِلا یــە ئــەو نــەبو گــۆری
هــەر کەســێ ئەولــدەرێ مــن و مــە ددێ رەدێ بابــــە ئــــەو ل ســــەر لا ددێ

داستانا وی کەسی دەرگەهێ دۆستەکی دقوتا ژ هندر گۆت کیە؟ گۆت ئەزم گۆت چونکی تو توی دەرگەهی ناڤەکم، هیچ کەسەکی ژ یاران نا ناسم کو ئەو ئەز بت

٣٠٦٠ ئـەو یەکـەك هـات ل دەرگـەهێ یـارەکی دا یــاری گــۆتیێ تــو کیــێ بمــەت فــدا
گــۆت ئــەزم گــۆتیێ هــەرە گــاڤ نینــە ســەر ئــەڤێ ســفرێ جهــێ خــاڤ نینــە
بـۆ خـاڤی بلـی ئـاگـرێ هجـران و فـراق حــەتا بکــەلێ و نــەجات ببــێ ژ نفــاق
و ئەو بەلەنگاز چو و سالەکێ کـەت سـەفەر د فراقــا دۆســتی ســۆت ژ شــەرەر
ئـەوێ سـۆتی گەهـشت ڤێجـا دیـسا زڤـری دیــسا دۆر خــانیێ هــەفکویف هێــوری
حەلقـە لدەریـدا ب سـەد تـرس و ئـەدەب دا دەر نەکـەڤێ پەیڤـەك ژ دەڤـێ بـێ ئـەدەب
دۆستێ وی گازیکر کو ئەو کیە بەر دەرگەهی گۆت ئەی دلـستان هـەم تـوی بـەر دەرگـەهی
گۆت نوکە وەك ئەزی ئەی ئەز وەرە د مال ڤە نینــــە جهــــێ دو ئــــەزا دمالڤــــە
کونکـا دەرزیـێ نـە جهـێ دو سـەر نەخـە چــونکی کتــەکی د ئــەڤێ دەرزیــێ دەرخــە
نــــەخی ب دەرزیێڤـــــە هەیــــە ئرتبــــاط نەشــــانە گــــەل (جمــــل سَــــمُ الخِیــــاطْ)
٣٠٧٠ کــــەنگی زراڤبــــت قەلــــەویا جەمــــەل بــــل بتــــە عباریــــا ضــــات و عەمــــەل
دەســتێ خــودێ لازمــە ژ وانــرە ئــەی فــلان کو ئەو سەر هەر مەحالەکی بوە (کُنْ فَکَـانْ)
هــەر مــەحال ژ دەســتێ وی مــومکن دبــێ هــەر شــەمبوز ژ تــرســێ وی ســاکن دبــێ
کــــۆرو بــــەرەص چــــیە مــــری ژی ســــاخ دبــــت ژ پڤــــا وی هــــەژی
و ئــەو عــەدەم کــو ژ مــری مــری تــەربو وەختــێ ئیجــادا وی عــەدەم مــوضــطەربــو
(کُــلُّ یَــوْمٍ هُــوَ فِي شَــأنٍ) بخــوان ژ ویــرە بــێ کــار و بــێ فعــل نــەزان

کێمترین کارێ وی هەر ڕۆژ ئەوبێ   کو ئەو سێ لەشکەرا ڕەوانە دکێ
لەشکەرەکی ژ پشتا ب لایێ دایکانڤە   بخاترا وێ داد ڕەحم شین ببنەڤە
لەشکەرەکی ژ ڕەحما ب لایێ خاکدان   دا ژ نێرو مێیا پڕ ببت جیهان
لەشکەرەك ژ ئاخێ بۆ وی لایێ ئەجەل   دا ببینە هەر کەسەك چاکیا عەمەل
ڤێ گۆتنێ دوماهیك نینە هەی نەبێژ   هەرە لایێ دویارێ پاك و بێ قرێژ

صیفەتێ تَوحِیدْ

یارێ وی گۆت کو وەرە د مال دە ئەی پێکڤە ئەز   نەموخالف وەك گول و ستریێ ڕەز
سەرێ نەخ بویەك نوکە غەلەط کێم بون   هەکە دوان بینی حروفێ کاف و نون
کاف و نون هەر وەك وەریس هات بکێش   دا بکێشێ بو نەبیێ دکارێ بئێش
ڤێجا لازمە وەریس دوتا بن د ناڤ صوەر   وەلەو یەك تابت ئەو دو د ئەثەر
گەر دو پێ گەر چار پێ یەکەکی دبن   هەر وەکو کلبەتان دونەیەکی دبرن
وان دو شەریکێ دەباغکەر ڕەببین   د ظاهرێ وی و ڤی خلافێ هەڤن
ئەویەکە پارچەی تاڤێژتە ئاڤێ   و ئەوێ دیتر بۆ هشککرنێ دکێشی ژ ناڤێ
دیسا ئەو وی هشکی ڕە طەر دکێ   تو دبێژی ژ قەحرو دژی وی دکێ
ئەما ئەڤ دو دژێ گەلەڤ د شەری   یەك دل و یەك کار بن د ئاخری
هەر نەبی و هەر وەلی ڕە مەسلەکە کە   ئەما ڕێکا ب لایێ خودێ هەمی یەکە
دەما کۆما گوهدارا بخەوڤە چون   بەرێت بەرئاشا بناڤ ڤە چون
چونا ئەڤێ ئاڤێ سەر ئاشیڤەیە   چونا ئاڤێ د ئاشی بخاترا وەیە
چاخێ حەوجەهیا هەوە بئاشی نەما   دیسا ئاڤ د جوا ئەصلی ڤە بەردا
زمانێ ددەڤی بۆنا تەعلیمێ ب هایە   وەرنە وێ نوطقێ ڕە جوەکە جودایە
دێ چت بێ گازی و بێ تکرار   (تَحْتِهَا الانْهَارُ) حەتا گولزار
ئەی خودا تو جانی بگەهینە وی مقام   کو دویدە بێ حەرف شین دبێ کەلام
داکو جانێ پاك چێکەت ژ سەر قەدەم   بکەڤێ رێ ب لایێ مەیدانا دورا عەدەم
مەیدانا زۆر پەحن و گەلەك ڤەکری   و ژێر ئاڤاهیا خیال و هەیینڤەکری
طەنگتر هات خیالات ژ عەدەم   ژ وێ ئەگەرێ خیال بو ئەسبابێ غەم
دیسا هەیین طەنگتر بو ژ خیال   ژ وی بو د و ریا هەیڤا وەك هلال
دیسا هەیینا جیهانا حس و ڕەنگ   کو طەنگترە بو زیندانەکە طەنگ

ژ وی لایێ حسێ عالەماتە وحید ناسکە — گەر تە یەکدڤێ خوە پێ دەرباسکە
تەرکیب و عەدەد علەتێ طەنگیە — حس کێشان جانێ کیبیە
ئەمرێ کن یەك فعل بو و نون و کاف — کەت د پەیڤێ و مەعنا بو صاف
ئەڤ ئاخفتن دوماهیك نینە لازمە بزڤری — کانێ چ لێ هات حالێ گورگ د شەری

ئەدەبکرنا شێری ژ گورگ رە، کو د دابەشکرنێ دا بێ ئەدەبی کربو

سەرێ گورگی لێڤەکر وی سەرفراز — دا نەمینت دو سەری و ئمتیاز
(فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ) ئەی گورگێ پیر — چونکی تە خوە نەدمراند ل پێش ئەمیر
پاش ژ وێ شێری رو بروڤی ڤە کر — گۆت بەشکە تێشت خارن حازرکر
کورنش کر گۆت ئەڤ گایێ قەلەو — بلا تێشتا تەبت ئەی شاهێ پتەو
و ئەڤ بزن ژ خوارنا نیڤرۆ زره — ئاڤگوشتەك بت ژ شاهێ پیرۆز ره
و ئەوا دیتر کیڤرۆشك پشکا شیڤێ هەم — شەڤچێربت بۆ ڤی شاهێ بلوطف وکەرەم
گۆت ئەی روڤی تە چرا[1] عەدلێ هەلکریە — ئەڤ قسمەتکر تە ژکێ گرتیە
ژ کودەرێ فێر بوی ئەڤێ ئەی مەزن — گۆت ژ حالێ گورگی ئەی شاهێ من
گۆت چونکی د عشقامە بوی گرۆ — هەر سێیا بگرە و بستێنە و برۆ
روڤیۆ چونکی پێکڤە بویی یێ مە — چاوا تە ئازاردم تو بوی یێ مە
ئەم تەویێ وەك تە مە هەمی دڤن — پێ باڤێژنە چەرخا حەفتم بنڤن
چونکی تەعبرەت گرت ژ گورگێ دەنی — ئێدی تو نەروڤیی شێری منی
ئەو عاقلە کو عبرەتێ زو بگرێ — ژ مرنا یاران نەکەڤێ دەردەسەرێ
روڤی گۆت سەد سوپاس بۆ وی شێری — کو ژ پاش وی گورگی گازی مەکری
هەکە ئەول ئەوی گازی من کربانە — بەشکەڤێ نێچیرێ کەنگی ئەو کوشتبانە
ڤێجا سوپاس ویرە کو ئەم د جیهان — کرنە پەیدا لپاش پێشنییان
حەتا مە بهیستی ئەو سیاسەتێن حەق — د قورونێ بهوری د ناڤ سەبەق
داکو ئەم ژ حالێ وان گورگێت پێش — هەر وەکی روڤی خوە پاشڤەکن کێش
ژ ڤێ یەکێ ئەم ئومەتا مەرحومێ ناڤدان — وی رەسولێ حەق و صادق د بەیان
هەستی و پرچا وان گورگان دیارە — بنێرن و پەند بگرن ئەی زمامدارە
عاقل ژ سەری دەردکێ خوە پەسنی و کەنکەنی — چاخێ بهیست دوماهیکا عادو فرعەونی
و هەکە دەرنەکت یێن دیتر ژ حالێ وی — دێ عبرەتگرن ژ ضلالێ وی

---

(١) چرا – چراغ.

تەهدیدا نوح ((درود لێ بن)) بۆ قەومێ خوە، کو گەل من کێشڤەکێشێ نەکن، کو من روێ نخافتی بخودێ گەل وی بکەڤن کێشڤەکێشێ

نوح گوت ئەی سەر کێشانێت من ئەز نیمە | ئەز ژ جانێ مری بجان دژیمە
دەما بمرم ژ حەواسێ (ابو البشر) | خودێ بۆ من بت گوه و ئیدراك و بەصەر
٣١٣٠ چونکی ئەز نینم ئەڤ نەفەس ژویە | پێش ئەڤێ نەفەسێ هەر کێ دەڤ لڤاند کافرێ ویە
ئەڤ روڤیە د ناڤ نەقشی بوە شێر | لایێ ئەڤی روڤی نەشایەت بت دلێر
گەر ژ روێ صورەتێ وی لێ بنێری | ژ وی نا بهیزی نرێنا شێری
هەکە نوح نەشێرێ راستیێ خودایە | پا چاوا جیهانەك تێك و پێکدایە
سەد هزاران شێر بو ئەو دبەدەن | ئەو وەکی ئاگر بو و عالم خەرمەن
چونکی بێندەر تەما یەکدهاوی نەبو | ئەوێ پێتە کەت وەسا ل جۆخینێ دابو
هەر کەسێ وی دپێش ئەڤی شێرێ خەف | وەك گورگێ بێ ئەدەب ڤەکر دەڤ
هەر وەکو گورگی ئەو شێر دێ وی درێنێ | (فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ) سەر وی خوێنێ
برین لازمە هەر وەکو گورگی ژ دەستێ شێر | جەم شێری ئەی ئەبلەهە کو بت دلێر
خوەسکا ئەو برین سەر جسما هاتبا | داکو ئیمان و دل سالم مابا
٣١٤٠ قوەتا من شکها گاڤا گها ڤێدەری | چاڤا دشێم بکەم پەیدا ئەڤی سەری
هەر وەکی وی روڤی لزکی کێمکە | جەم وی روڤی یاریکانێ کێمکە
پێکڤە ئەم و ئەزا داننە لپێش وی | ملك ملکێ ویە ملکی بدەنە وی
دەما د ناڤ رێکێ راست هاتی ب فەقیری | بخوەیێ تەنە شێر و نێچیرا شێری
ژ وێ کو ئەو پاکە و سوبحان وەصفێ ویە | بێ نیاز ئەو ژ چاکی و مەژی و پیستیە
هەر نێچیر و هەر کەراماتەکی کو هەبینە | ژ بونا بەنییێت وی شەهینە
بۆ شاهی طەماهی نینە بۆ خەلکێ چێکریە | ئەڤ هەمی دەولەت خوەسکا ئەوی کو ناسکریە
ئەوێ کو کەون ئافراندی و دو جیهان | دێ چ ل ملکێ دەولەتا کەت بعیان
پێش سوبحان بەس هەلگرە دل | دا ژ گۆمانێ خراب نەبی خەجل
کو ئەو دبینێ سر و هزر و هات وچو | حەتا ناڤ شیرێ خالص بت تارەك مو
٣١٥٠ ئەوێ کو ئەو بێ نەقشێ سادە بوسینە | نەقشێت غەیبرە بۆ ئایینە
سِرّی مەرا بێ گومان بت موقن | ژ بەرکو مومن بوە ئاینا مومن
گاڤا ئەو فەقیریا مە دانتە سەر مەحەك | ئێدی دێ ئەو یەقینێ ناسکەت ژ شەك
دەما جانێ وی بت مەحەك نەقد رە | هنگی دێ ببینێ قەلب رە و قەلپ رە

روناندنا پادشاهان ژ صۆفییێت عارف رە پێش روێ خوە دا
چاڤێت وان بدیتنا عارفان رەوشەن ببت

بۆ پادشاهان هوسا عادەت بو   تە ئەڤ بهیست بێ هەکە یادەت بو
دەستێ چەپێ وان پەهلەوانان رونشتن   ژ وێ کو دل ب ئالیێ چەپ ڤە هشتن
ئەشراف و ئەهلێ قەلەم سەر دەستێ راستیڤە   ژ بەر کو علمێ ثەبت و خەط یێ بڤی دەستیڤە
بۆ صۆفیان ل پێش رو جی چێکرن   کو ئاینا جانن و ژ ئاینێ چێترن
سنگ صەیقەل دانە بذکر و فکر   دا ئاینا دل قەبولکەت نەقشێ بکر
هەرکێ ئەو ژ پشتا فطرەتێ قەنج وەلدی   لازمە ئاینێ داننە پێش وی بێ فەدی
عاشقێ ئاینێ دبێ رومەتێ خوب   صەیقەلێ جان هات و تەقوە اَلقُلُوبْ

هاتنا مێهڤانی جەم یوسف ((درود لێ بن)) و داخوازیا یوسفی ژ وی هەدیە و دیاری

ژ دور هات یارێ مهرڤان   یوسفێ راستگۆرە بو مێهڤان
کو هەڤدناسین ل وەختێ زارۆکی   سەر بالیفکێ ناسینێ موتەکی
ل بیرا وی ئانی جورا برا و حەسەد   گۆت کو ئەو زنجیر بو و ئەم ئەسەد
بۆ شێری نەعارە ژ سلسلێ   ژ قەضایا خودێ بۆ مەنینە گلێ
هەکە سەر گەردەنا شێری زنجیر بو   سەر هەمی زنجیر چێکەرا میر بو
گۆت چاوا بوی دچال و زندانێ   گۆت هەر وەك د هەیڤ کێمبورانێ
د کێمیا وێ هەیڤ دبێ دوتا   نێ د ئاخر دبێ بەدر د سەما
گەرچ درر دانە بهاون قوطان   بو نورا چاڤ و دلی ببینە و بزان
هندەك گەنم هاڤێتنە ژێر ئاخێ   پشترە زۆر وەشی هلاندن ژ ئاخێ
جارەکی دیتر هویر کرن ئەو بئاشی   قیمەتێ وی پتر بوو نان چێ بو بباشی
دیسا نان دبن ژێر ددانا هێران   بو عەقل و جان و فەهم پێگێران
دیسا ئەو جان چونکی مەحوێ عشق بو   (يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ) هات پاش چاندن بو
ڤێ ئاخفتنێ دوماهیك نینە لازمە بنێری   کانێ گەل یوسف چ گۆت وی خوەش مێری
پاش داستان گۆتنا وی گۆت ئەی فلان   هاتە بۆ مە چ هێنایە ئەرمەغان
بەر دەرێ دۆستان دەستێ خالی هاتن   هەر وەکی بێ گەنم لایێ ئاشڤە رێکەتن
خودێ تەعالی بۆ خەلکێ بێژت ل حەشرێ   کا ئەرمەغانێ بۆنا رۆژا نەشرێ
جِئْتُمُونا و فُرادای بێ نەوا   هەم ئەو بو مینا کو (خَلَقْناكُمْ كَذا)

هـــا تـــه چ ئانیـــه بۆنـــا دەســـت خـــەلاتێ ئەرمەغانـــــــەك بـــــــۆ رۆژا قیامـــــــەتێ
یــــا هیڤیــــا ڤەگــــەرینێ هــــەوە نــــەبو وەعـــدەیا ئـــەڤرۆ هـــەوە بـــاطـــل کـــر بـــو
مـونکرەکی بـۆ مێهڤـانێ خـوە ژ کەرکـەری ئێـدی بـر ژ مـەطبـەخـێ ئـاخ و خـوەلی
هەکـه تـو نـەمونکری ڤـان دەسـتێ خـالی چـــاوا بـــەردەرێ وی دوســـتی ڤـــەدمالی
ژ خـــەو خوارنـــا خـــوە بـــچەکی کێمکـــه دیاریــــــەکێ بــــــۆ مولاقاتــــــاوی ببـــــه
ببـــه (قَلِیـــلُ النَّـــوْمَ مِمّـــا یَهْجَعُـــونْ) ببــــــه د (اَسْــــــحارْ ژ یَــــــسْتَغْفِرُونْ)
لڤلڤینەکـه کـێم بکـه هـەر وەکـو جـەنین دا بدنـــه تـــه حـــەواس نـــورهێ بـــبین
و ژ جهانەکـــــه وەك رەحـــــم دەرکـــــەڤی ژ زەڤیـــێ د مەیدانەکـــه فـــەرەهـ کـــەڤی
ئـــەوا کـــو (ارض الله و اســـع) گۆتنـــه بزانـه مەیدانەکـه کـو ئـەولیا تێڤـه چـونه
دل طـەنـگ نابـت ژ وێ مەیـدانا فـراخ خورمـا طـەر ل وێـرێ هـشك نـابی شـاخ
تـو نوکـه هـەلگری حەواسـێ خـوەی کـــوه[1] و مانـــدی و ســـەرنخون دکـــەی
چـونکی مـەحمولی نـه حامـل وەخـتێ خـەوێ مانــــدیبون چـــو بـــێ رەنـــج و تـــابوێ
تـــو حـــالێ خـــەوێ رە نمونـــه بزانـــه جـــــەم مەحمولـــــەکی حـــــالێ ئەولیانـــــه
ئـەولیا ئەصـحابێ کـەهفن ئـەی عـەنود درابـــــون و قەلپانـــــدن هـــــەم رُقُـــــودْ
وان د کیـــشێ[2] بـــێ زەحمـــەتی د فعـــال بـــێ خەبـــەر (ذاتَ الیَمِـــینِ ذاتَ الـــشِمالْ)
ئـــەو (ذاتَ الیَمِـــینِ) چـــیه کـــارێ بـــرێ ئـــەو (ذات الـــشمال) چـــیه مەشـــغولیا پـــێ
ئـــەڤ هـــەردو کـــار دچـــن ژ ئـــەولیا ژ ڤـان هـەردوان بـێ خەبـەرن وەك صـدا
گـەر دەنگـی تـه ب بهیـزێنێ خێـر و شـەر چـــیا بخـــوە ژ هـــەردوان بـــێ خەبـــەر

گۆتنا مێهڤانی ژ یوسف رە، کو من ئاینە هێنایە بۆ تە

دیاری دا دەما تو لخوە مەیزێنی من ل بیرا خوە بینی

یوســـف گـــۆت کابێنـــه ڤـــه ئەرمـــەغان وی ژ شـــــەرما تـــــەقاضـــــا کـــــر فیغـــــان
گۆت ئـەز هنـدی گـەرهام ل دیاریـەکێ بۆتـه دیاریەکـه ب سـەر تەڤـه پەیـدا نـەبو بۆتـه
دوررەکـــێ لایـــێ کانڤـــه چـــاوا بـــبم دلۆپـــەکێ لایـــێ عومانڤـــه چـــاوا بـــبم
زیـــرێ[3] رە ئـــەز لایـــێ کرمـــان ڤـــه بێـــنم هەکـــــه لپێـــــشتەڤە دل و جـــــان بێـــــنم

---

(١) کوه – نەی تیژ.
(٢) کیش – ئۆل، مەذهەب.
(٣) زیره – وەکی کونجیایه گەل برنجێ دخون و زیرەیێ شارێ کەرمان مەشهورتره.

طوڤەك نینە كو نەبت دڤێ ئەنبار — بلێ حوسناتە كو نینە ژ ویرە یار
من لایق ئەو دیت كو ئەز ئاییتەیەكێ — بێنمە پێش تە وەك نورا سینەیەكێ
دا ببینی ژ وێ خوەشكێ خوە د وێ — ئەی تو وەك شەمالكا عەسمانا و رۆژێ
ئاییتە من بۆ تە هێنایە ئەی روناكی — دا دەما روێ خوە ببینی بیرەم بكی
وی ئاییتە كێشا دەرڤە ژ پاخل — جوانییێ ئاییتە دبێ شاغل
ئاییتا هەبونێ چ بوە نەیینی — نەیینێ ببە گەر تو ئەبلەه نینی
هەیینێ د ناڤ نەیینێ دشێ پەیدا كی — سەخاوەتا مالدارا بۆ فەقیرا رەواكی
ئاییتەكی صافی نان بخوە برسیە — صۆتا وهەم ئاینا ئاگر تێبەردایە
هەر جهەكی نەیین و كێماسی كو هەبیە — ئاینەیەكە قەنجە پێكڤەیی لپێشیە
هەكە لباس هاتبانە و درو تیبو — مەظهەرێ فەرهەنگێ خەیاط كیڤە بو
نەطەراشی لازم دڤێت جذوع — دا خەرات ئەصلی چێكەت یا فروع
ئوستایێ شكەستبەند سەری ل وێ دەرێ ددت — كو پیێ شكەستی ل وێ دەرێ هەبت
كەنگی بوە، دەما نەبت رەنجورێ بیمار — ئەو جەمالا صنعەتێ طب ئاشكار
كەنگی نزمی و بێ قیمەتیا صفری بت شكەرا — هەكە خوە نەكت دیار كیمیا
نەفسن ئاییتەیێ وەصفێ كەمال — و ئەو حەقارەت ئاینەیێ عزوجەلال
ژ وێ كو دژرە دژ كەت ظاهر یەقین — ژوێ كو گەل سیكێ دیارە هنگڤین
هەركێ نەخشێ خوە دیت و ناسكر — د ئستكمالا خوە دو هەسپی هەڤركی كر
ژ وێ نافرێ بلایێ (ذُوالجَلالْ) — كو خوە رە گۆمان هەیە د كەمال
علەتەك پیس تر ژ هزرێ كەمال — نینە د ناڤ جانێ تە ئەی دەلال
ژ دل و ژ چاڤێت تە زۆر خوین چت — حەتا ئەڤ موعجبی ژ تەدەر كەڤت
علەتا ئبلیسی (انا خَیْرٌ) منهۆیە — و ئەڤ ئێشە د نەفسا هەر مەخلۆقی هەیە
گەرچ خوەرا زاف شكەستی بینت ئو — بزانە ئاڤەكە صافە و ریخە ژێر جۆ
دەما تە د ئمتحانێ بلڤلڤینت د ناڤێ — ئاڤا ریخێ رەنگ ڤەدت د گاڤێ
دبنێ جوێ دە ریخ هەیە ئەی جوامێر — گەرچ جۆكە صافیی دیارە تو لێ بنێر
پیرێ رێكێ زانایە زۆر تێگەهشتی — جوێت نەفس و بەدەنێ باش كەلشتی
ئاڤا جوا بسەرگین شێت پاك بكەی — جەهلا نەفسا ویرە ب علمی شینبكەی
كەنگی دەستكێ خوە دێ طەراشی جوزان — هەر ئەڤێ بریێ بسپێرە جەراحان
بەر سەرێ هەر بریێ كۆم دبن مەگەس — دا نەبینت قبحا برینا خوە كەس
ئەو مێش هزرو بیر و ئەو مالێ تە — برینا تە ئەو ظولمەتا ئەحوالێ تە

وەر دانـت مەلحـەمێ سـەر برینـا تـە پـیر   وێ گـاڤێ سـاکن بـت دەرد و نـەفیر
دا کـو بهـزرێنی کـو صـحەت پەیـدا کریـە   مەلحـەمێ چریـسکەك ل وێ دەرێ داییـە
ژ مەلحـەمێ لانـەدە دانـە سـەر برینـا خـوە   و وێ ژ چریـسکێ بزانـە نـە ژ ئەصـلێ خـوە

مورتدبونا کاتبێ وەحیێ بسەبەبێ وێ، کو چریسکەکە وەحیێ ل وی کەت ئەوی ئایەترە پێش ژ پەیغەمبەری ((درود لێ بن)) خوەند و گۆت ڤێجا ئەز ژی جهێ وەحیێ مە

یەکەك بناڤێ عوثمان لپێش کـاتبێ وەحی بـو   نقیـسکارەکی جـدی و موجـەرەب بـو
دەمـا پەیغەمبـەر وەحـی دخوانـد د سـەبەق   ئـەوی هـەر وێ گـاڤێ دنڤیـسی سـەر وەرەق
چریـسکەکە وێ وەحیـێ ل وی کـەت بـو   هنـدرێ خـوە وی پـر حکمـەت کربـو
عـەینێ وێ حکمـەتێ دبێـژت رەسـول   ژئـەڤێ چـەندێ گـومراه بـو ئـەو بـوالفـضول
کـو ئـەوا دبێـژێ پەیغەمبـەرێ موسـتەنیر   بـۆ مـن ژی ئـەو حەقیقـەت هەیـە د ضـەمیر
چریـسکا فکـرێ خـوە ل پەیغەمبـەر دا   قـەحرا خـودێ هـات ل جـانێ ویـدا
هـەم ژ کـاتبێ دەرکـەت هـەم ژ دیـن   بـو دوژمـنێ مـوصـطەفـا و دیـن بکـین
مـوصـطەفـا گـۆت کـو ئـەی گـاورێ پـر رو   چـاوا تـو رەش بـوی هەکـە نـور ژ تـەبو
گـەر تـو کانیـا خـودایی بانـە   ئـەڤ ئـاڤـا هوسـا رەش ژ تـە نەدەرکەتبانـە
داکـو ئـاڤـەروا وی لپـێش وی وڤـی   نەچـت دەسـت گـرتن دانـان سـەر دەڤـی
هـەم دڤـێ نـاڤێ ژێـرە دبـو ئـەڤ سـەبەب   ئـەو نـەهێت تەوبـە بکـەت بعەجـەب
ئـاه دکـر و ئـاهـا وی سـود نـەتانی   گاڤـا شـور هـات سـەرکێ هلانـی
خـودێ نـاموس کریـە صـەدمەن ئاسـن   گەلـەکا صندۆق گرتیـە و یـا تێـدە ناناسـن[1]
کـبر و کـوفر وەطـوڤ رێـك لـێ گـرت   کـو نەشـیا حـەتا ئـاخـەکێ بکـەت
گـۆت (اَغْـلالاً فَهُـمْ بِـهِ مُقْمَحُـونْ)   کـو ئـەو زنجـیرە سـەر مەیـە ژ هنـدرون
(خَلْفَهُـمْ سَـدَّاً فَاَغْـشَيْناهُمْ)   پـێش و پاشـیا سـەدێ نابینـت مـامۆ
رەنگـێ چـۆلێ هەیـە ئـەو سـەدا کـو ڤیایـە   ئـەو نزانـت کـو سـەد قـەضـایـە
شـاهدێ تـە سـەدا روێ شـاهدە   مورشـدێ تـە سـەدێ گـۆت مورشـدە
زۆر جـارا کـافر خـوە ددانـن دینـدار   گرێدانا کـبرێ ئـەو بـێ نـاموس کرنـە و خرابکـار
گرێـدانا نخـافتی ئـەما ژ ئـاسـن پـیس تـر   گرێـدانا ئاسـنی ئێتـە درانـدن بطـەڤـر
بەنـدا زنجـیرێ دکـاری ژ هـەڤبکی جـودا   ژ بەنـدا غـەیبێ رە کـەس نزانـت دەوا

(١) ناناسن – نازانن.

هەکە مێشا هنگڤ بزەلامێ ڤەدا   زختکا وێ مێشێ ژ خوە دەردەکا
ئەما برینا وێ زختکێ وەك هەیینا تەبت   خەم قەوی بت، دەرد سست نابت
شەرحا ئەڤێ ژ سنگی دەردکەڤێ   بەلێ دطرسم کو بێهیڤی ببێ
نە مەبە بێ هیڤی خوەشادکە   لپێش وی فەریاد رەسی فەریاد کە
کو ئەی مۆحب ببورە ژ مە ببورن   ئەی طەبیب رەنجا برینا کەڤن
عەکسێ حکمەتا وی شەقی یێ پوچی کرێ   خوە نەبینە دا دەرنەهێت ژ تە تۆ زارێ
ئەی برادەر سەر تە حکمەت جاریە یە   ئەو ژ ئبدالە و سەر تە عاریە یە
گەرچ نورەك دخانی بخوە پەیدا بیە   ئەو ژ جیرانەکی مونەوەر هەلبیە
شوکر کە مەغرور نەبە قورەیی نەکە   گوهداربە هیچ خوە بینی نەکە
سەد حەیف و دەرد کو ئەڤ عاریەتە   ملەتان دور دکێ ژ ئومەتا
ئەز خلامێ ویمە کو د هەر رباط   خوە نەگەهینێ سەر سەماط
زۆر مەنازل کو پێتڤیە تەرك بکێ   دا زەلام رۆژەکێ بگەهێ جیلێبکێ
هەکە ئاسن سۆربو ئەو بخوە سۆرنیە   چریسك ئەما نەتێ ئاگر پێڤەکیە
گەر کولەك پر نور ببت یا سەرا   تو رەوشەن نزانە ئیلا خورشیدرە
هەر دەرو دیوار بێژت رەوشەنم   تیرێژکا غەیری منینە ئەڤ مەنم
پشترە روژ بێژێ ئەی نارەشید   ئەز چومە ئاڤا وەرە دید
شینکاتی بێژن ئەم بخوە بهارن   شاد و دەڤلکەن و ئەم عالی و کێڤنارن
فەصلا هاڤین دبێژێ کو ئەی خەلکینە   لخوە مێزکەن کو دەم بورینە
بەدەن خوە دنازێنێ د باشی و جەمال   روحی ڤەشارتیە فرو پەرو بال
دبێژیێ کو ئەی سەر گێڤك تو کیی   یەك دو رۆژ ژ تیرێژکا من ژیی[1]
دەلالی و نازیا تە ناگونجێ د جیهان   وەبە حەتا کو ژ تە ببم فران
گەرم دارا نەت تە د گۆرەکێ کەن   طەعامێ مێری و مارانەت کەن
د فنێ ژ پۆخلێ تە دێ گرت ئەو کەس   کو ل جەم تە هەر ئەو زەلام بو بەس
تیرێژکا روحە زمان و گوهـ و چاڤ   چریسکا ئاگر بوە د گەرمیا ئاڤ
هەر وەطوڤ کو تیرێژ جانی سەر بەدەنە   چریسکا ئبدال سەر جانێ منە
جانێ جان چاخێ کێشا پێ ژ جان   جان وەسا لێ تێت کو بێجانە بەدەن بزان
ژ وێ یەکێ رو ددانم ئەز سەر زەمین   دابێ شاهدێ من رۆژا دین

(١) ژیی – ژیایی.

٣٢٨٠ رۆژا دیـــن کـــو (زُلْزِلَـــتْ زِلْزالَهَـــا) ئـــەڤ زەڤـــی ببـــت گـــەواهێ خاکهـــا
کـــو ئـــەو (تُحَـــدِثُ جَهْـــرَةً اَخْبارَهـــا) دێ بئـــاخفتن ئێـــت دارو بارهـــا[1]
فەلـــسەڤ دبـــێ مـــونکر د فکـــر و گۆمـــان بێـــژە هـــەرە ســـەر ل ڤـــی دیـــواری دان
پـــەیڤا ئـــاڤ و پـــەیڤا ئـــاخ و پـــەیڤا گـــل بـــوە مەحـــسوسێ حەواســـێ ئـــەهلێ دل
فەلـــسەڤی کـــو ئـــەو مـــونکرێ حەنانەیـــە ژ حەواســـــێ ئـــــەولیا بێگانەیـــــە
بێـــژت کـــو ئـــەو چریـــسکا ســـەودایێ خـــەلق زۆر خیالاتـــا تێنـــت درایـــێ خـــەلق
بـــەلکی عەکـــسێ وێ فەســـاد و کـــوفرا وی ئـــەڤ خیـــالا مـــونکری دا ســـەر وی
فەلـــــسەڤی ژ دێـــــورە مـــــونکر بـــــوە هـــەرد وی دەمـــی پـــێ طـــەڤزکـــێ دێـــو بـــوە
هەکـــە تـــە دێـــو نەدیتیـــە هەمـــە خـــوە ببین بـــێ دینـــاتی نـــەبوە رەشـــاتیا د جـــەبین
هـــــەر کەســـــێ د دل شـــــەك و پێـــــچانیە د جهانـــــا وی فەلـــــسەفە نهانیـــــە
٣٢٩٠ دکـــێ دیـــار ئعتقـــادێ ئـــەو جـــار و گـــاه ئـــەو رهـــا فەلـــسەڤێ روێ وی کـــەت ســـیاه
ئاگـــاه بـــن ئـــەی مومنـــان کـــو ئـــەو د هەوەیـــە د هـــەوە زۆر عالـــەما بـــێ مونتـــە هەیـــە
حـــەفتێ و دو ملـــەت د تەدەنـــە پێکڤـــە واخ وێ رۆژێ دەســـتی بیننـــە دەرڤـــە
هـــەرکێ و یـــرە پـــەلکێ ڤـــێ ئیمـــان بـــوە مینـــا پـــەلکێ ژ تـــرســـا ڤـــێ لـــەرزان بـــوە
ژ وێ تـــو دکـــەنی ل عفریـــت و شـــەیطانـــی کـــو تـــە خـــوە زەلامـــەکی قـــەنج دزانـــی
چـــاخێ جـــان جلکـــا ل بەرکـــەت ڤـــاژی ژ ئـــەهلێ دیـــن چـــەندکێ ڤیریـــن وقـــاژی
بـــەردەرێ دکانـــا زێـــر نومـــا کـــەنین بـــوە ژ ڤـــێ کـــو کـــەڤرێ مەحـــەك نـــەهین بـــوە
ئـــەی ســـەتار پـــەردێ ســـەر مـــە نەهلێنـــە د ئمتحانێـــــدە مـــــە هـــــەمیا بـــــسترێنە
قـــەلبی پالدایـــە گـــەل زێـــری بـــشەب ئنتظـــارا رۆژ دەرکـــەتنێ کێـــشێ ذەهـــەب
ب زمـــانێ حـــال زێـــر دبێـــژێ کـــو بـــلا ئـــەی مـــۆزە وەر حـــەتا رۆژبـــت هـــلا[2]
٣٣٠٠ ســـەد هـــزاران ســـال ئبلیـــسێ لـــەعین بـــــو ئبـــــدالێ (امیرالمـــــؤمنین)
لـــەپ ل ئادەمـــدا ژ نازیـــا کـــو هـــەی بـــو رســـوا وەك ســـەر گینـــا صـــەی

دوعاکرنا بەلعەمێ باعورا، کو موسی و قەومێ وی ژ ئەڤی باژاری کو ئابلۆقە دانە بێ مراد ڤەگەرێنە

ببەلعمـــەمێ بـــاعورا خـــەلکێ جیهـــان بونـــە عەلاقەمەنـــد وەك عیـــسایێ زەمـــان
کەســـــی بـــــێ وی ســـــەجدە نـــــەدکر نـــــەخۆش بـــــدعایێ خـــــوە ســـــاخدکر

(١) داروبارها – ئانکو هەمی داروبار، هەمی تشت.
(٢) هلا – حەتا رۆژ دەرکەڤێ.

ببەرهنگاریا موسا رابو ژ کبرو کەمال — وەلێهات کو تە بهیستیه حال
سەد هزار ئبلیس و بەلعەم د جیهان — هەر وەتوڤ بون پەیدا و نهان
ئەڤ دو مەشهور کرن ددنیێ ئیلاه — دا کو ئەڤ دو سەرێت دی ببن گەواه
ئەڤ دو دز دالقاند سەر داریێ بلند — ناخوە دز زاف بون د ناڤ گوند
ئەڤ دو ئالابر بلاییێ بازێری — کوشتیێن قەحریێ نکاریێ بژمێری
تو نازەنینی بەلێ د حەدیێ خوەدە — الله الله زێدەتر پیامەنیێ ژ حەدە
٣٣١٠ گەردانی سەر نازەنین تر ژ خوە — تە دبن حەفتەم زەڤی ژێر ئێخە
داستانا عاد و ثەمود بخاترا چیه — دا بزانی کو ئەنبیا را ناز کیه
ئەڤ نیشانا خەسف و قەذف و صاعقه — بی بەیانا عزا نەفسا ناطقە
حەیوانا پێکڤە بۆنا ئنسانی بکوژ — ژ بۆنا هشی ئنسانا پێکڤە بکوژ
هش چ بوە عەقلێ کولێ هۆشمەندانە — هۆش پارچەیەکی هش بوە ئەما د غەمدانە
حەیواناتێ وەحشی پێکڤە ژ ئادەمی — بوە ژ حەیوانێ ئنسی د کێمی
خوینا وانان بۆ خەلکێ بوە رێك — چونکی بۆ کاریێ ئنسانی نەبو هەڤرێك
عزەتا وەحشی بئەڤێ ساقط بیە — کو ژ ئنسانی رە موخالف هاتیە
ڤێجا تە چ عزەت دێ بت ئەی نادره — گاڤا تو بوی (حُمُرٌمُسْتَنِفرَه)
نابێ کەری بکوژی ژ بونا صەلاح — دەما بوە وەحشی خوینا وی دبێ مباح
٣٣٢٠ گەرچ علم کەری ژ خراپە نادتە پاش — ئەوی مەعذوره خوە نەدێ پاش
ئێدی هەکە بوە وەحشی ژ وێ گاڤێ ئادەمی — کەنگی بوە مەعذور ئەی یارێ سەمی[1]
لاجەرەم خوینا کوفارا بو موباح — هەر وەکو وەحشیا بسەر تیر و رماح
ژن و زاروکێ وان پێکڤە سەبیل — ژ وێ کو وەحشینە ژ عەقلێ جەلیل
دیسا عەقلەکێ کو ئەو درەڤێ ژ عەقلێ عقل — ژ عەقلەکی کریە بحەیواناتا نەقل

ئعتمادکرنا هاروت و ماروت سەر عصمەتا خوە و داخوزیا تێکەلیا ئەهلێ دونیایێ و کەتنا دفتنێ

هەر وەکی هاروت و مینا ماروتێ شەهیر — ژ بەطەری خوارن ژەحرا وەردایی لتیر
وان ئعتمادەك بو سەر خوەیێ جوامێر — ئعتمادا گامێشی چیە سەر شێر
گەرچ ئەو بشاخ سەد چارە کەت — شاخ شاخێ وی شێرێ نێر پارەکەت

(١) سەمی – بلند مەرتەبە.

هەکە پر شاخ بت هەر وەکو ژوژی　　چاخێ شێری ڤیا گای دکوژی
گەر چبابلیسۆك زاڤ دارا هلدکێ　　بەلێ ئەو گیایێ بعەردیڤە ناهلکێ
ب زەعیفیا گیایی وی بایێ توند و زور　　رەحم کر ئەی دل تو ژ قوەتێ نەبە مەغرور
تەفشۆ ژ پریا چقێت دارێ　　کەنگی تەرسهایە کو قەت قەت ببرێ
ئەما خوە ناقوتێ ل سەر بەلکەکێ　　بل کو سەر شیشکێ ناقوتێ زختکی
پێتێرە[1] ژ کۆما ئیزنگا چ غەم　　کەنگی قەصاب رەڤیە ژ کەریێ غەنەم
لپێش مەعنا صورەت زۆر لاغەرە چنینە　　مەعنا وێ چەرخێ دکێ سەر نخینە
تو قیاسێ ژ چەرخا دۆلابێ بگیر　　زڤرینا وێ ژکێیە، ژ عەقلێ موشیر
زڤرینا ئەڤی قالبی هەر وەك سپەر　　هەبوە ژ روحێ نخافتی ئەی پسەر
کێش و درێژ و دەخل و خەرجاڤێ نەفەس　　ژ کێ دبێ بل ژ جانێ پر هەوەس
جارنا وێ دکێ جیم و جار حاودال　　جارنا ئاشتیا وێ دکێ جار ژی جدال
هەر وەسا ئەڤ بایە یەزدانێ ما　　سەر عاد کربو هەر وەك ئەژدەها
دیسانێ هەر ئەو بایە سەر مومنان　　کربو صلح و مراعات و ئەمان
گۆت المَعْنى هُوالله شێخێ دین　　بەحرا مەعنایێت (رَبُّ العالَمِيْنْ)
هەمی طەبەقێن زەڤی و عاسمان　　مینا قرشکا د وێ بەحرێ رەوان
ئێرش و رەقصا قرشکا د ناڤ ئاڤ　　هەم ژ ئاڤێ هات ل وەخت، تێکەلاڤ
چاخێ وێ ڤیا ساکن بکەت ژشکا　　بلایێ کەرا ڤێ هاڤێژت قرشکا
دەما ئەو ژ کەراڤێ کێشا د پێنگاه　　وێ کەت گەل وی کو بابە لیسکێ گەل گیاه
ئەڤێ دوماهیك نینە نەبێژ ژ وان　　هەر لایێ هاروت و ماروت ئەی جەوان

باقیا داستانا هاروت و ماروت و سزا و عقوبە تاوان هەم د دونیا و چالا بابل

چاخێ گوناح و فسقا خەلقێت جیهان　　ژ شەباکێ دبو سەر هەرد واعەیان
دەستێ خوە ژ مە ڤەدمالین ژ قەحرا ڤی　　بەلێ خوە نەددیتن ب چاڤی
خوە د ئایینێ دیت وی زەلامێ کرێت　　رومەت وەرگێرا ژێ و قەحر رێت
خوەڤیا دەما جورمەکی ژ کەسەکی ببینێ　　ئاگرەکی ژ دوزەخ دخوە دەرتینێ
وێ تەکەبرێ حەمیەتا دین دخوێنێ　　د نەفسا مەزنا خوە نامەیزێنێ
حەمیەتا دینی نیشانەکە دیترە　　کو ژ وی ئاگری دنیایەکە کەسکترە

(١) پێت – شوعلە.

خودێ گۆتە وان ئەگەر هون رەوشەنگەرن   د خرابکاران بغافلتی نەنێرن
سوپاسکەربن ئەڤی لەشکەر و چاکران   قورتال بوین ژ شەهوەت و ژ ناڤ ران
گەروێ شەهوەتێ ئەزدانم سەرهەوە   ئاسمان قەبول ناکێ پتر بۆ هەوە
ئەو عصمەتا کو وەرە دبەدەنە   ئەو ژ عەکسا عصمەت حفظا منە
وێ زەڤیێ ببینن نەژ خوە ڤێ و ئەڤێ ببین   دا پیرۆز نەبت سەر تە دێوێ لەعین
وەك وی نڤیسکارێ وەحیا رەسول   حکمەت دخوەدا دیت و نورا ئصول
خوەرە هەڤئاهەنگێ مورغانێت رەب   د هژمارت، ئەو پیس فیتکی، وەك قەب قەب
من گرتی تو بئاهنگا مورغان فێر بوی   کەنگی بمرادا دلێ وان سەر هل بوی
گەر تە خوە فێرکر فیتکا بلبل   تو چ دزانی کو چ هەیە گەل گول
وەر بزانی ژ قیاس و ژ گۆمان   وەك لڤینا لێڤێ ژ گۆمانێت کەران

بسەرەدان چونا یێ کەرِ مالا جیرانێ خوەیێ نەخوەش

گۆتنە یەکی کەرِ کو ئەو جیرانێ تە   ئی نەخۆشە هەرە سەرەدان یێ ل هیڤیاتە
کەرِی بخوەرە گۆت کو بڤا گوهێ گران   ئەز دێ چ فەهمکم ژ پەیڤا وی جەوان
تاییەت نەخۆش و ضەعیف دەنگە   بەلێ لازمە بچم جیرانیە دەم طەنگە
گاڤا من دیت کو لێڤێ وی لەڤکەت   دێ قیاسکەم و ژێرە کەڤم صوحبەت
دەما بێژمێ چاوانی ئەی محنەت کەشم   ئەو دێ بێژێ باشم یا خوەشم
ئەز دێ بێژم الحمدالله ما تە چ خوار   ئەو دێ بێژی شەربەتەك یا گرار
ئەز دێ بێژم عافیەت بێ و نوشێ جان   پا پزشکێ تە کیە، دێ بێژێ فلان
ئەز دێ بێژم پێێ وی زۆر موبارەکە   چونکی ئەو هات کار باش دەکا
پێێ وی مە یێ جەربانەدی   هەر جهێ لێ بت حاجەت قەدانەدی
ئەڤ بەرسڤێ قیاسی خوەرە لەڤدان   چوجەم نەخۆشی وەك جوانمەردان
گۆت چاوانی گۆت مرم، گۆت الحمدالله   نەخۆش ژ ڤێ بو تەژی دەرد و گلاه
کو ئەڤ چ شوکرە، ئەو بۆمە دوژمنە   کەرِی قیاس کریە و ئەو خوەهر هاتنە
پاش ژ وێ گۆتییێ، تە چ خواریە گۆت ژەحر   گۆت عافیەت تێ لێ زیدە بو قەهر
پاش ژ وێ گۆت ئەرێ کیە پزشکێ تە   کو تێت و چارە دکێ دەردێ تە
گۆت عزرائیل تێت، دێ هەرە   گۆت پێێ وی موبارەکە و شادتەرە
کەرِ هاتە دەرڤە دگۆت ئی شادمان   الحمدالله کو ئەز چومە سەرا جیران
نەخۆشی گۆت ئەڤ دوژمنێ جانێ مایە   مە نەدزانی کو کانا جەفایە

سەد رەنگێ دژینا نەخۆش ببێ حازرکری   داکو بهەر رێکەکێ ڤرێکەت بۆ کەرێ
هەکە کەسەکی خوارنا پیس خواربێ   قۆرێن دکەڤێ زکی حەتا دل پێ رادبێ
کەظمێ غەیظ ئەڤە ئەوێ نەهلاڤێژە   حەتا پەیداکی د سزا شیرین بێژە
دەما وی صەبر نەبو د خوەدەکەڤێ زڤرۆکا   کو ئەڤ صەیێ ژن قەحبەیێ حیز کا
دا برێژم سەر وی ئەوا گۆت بو   کو وی زەمانێ شێرێ ضەمیرم خەوت بو
چونکی سەرەدان بخاترا دل ئارامیە   ئەڤ سەرەدان نینە دوژمن کامیە
حەتا کو دوژمنێ خوە نەبینێ یێ کەتی   دل خۆش نابت چ جارا و ناکەڤێ راحەتی
زۆر کەسان کو ئەوان عبادەتی دکن   دل برازیبونا خودێ وخێرا وێ ددن
حەقیقەت بخوە گوناه دکن و پێ نزانن   ئەو ئاڤێ شێلۆ دکن، لپەی ئاڤا زەلالن
هەر وەکی وی کەری کو وی هزر دکر   کو قەنجی کریە و بەرعەکسا وێ دکر
ئەو باش رونشت کو من خزمەت کریە   حەقێ جیرانیێ من بجی ئانیە
بۆ خوە وی ئاگرەك هەلکریە   کو دلێ خوە و نەخۆشی یێ صۆتیە
(فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي اَوْقَدْتُمُوا   اِنَّكُم فِي المَعْصِيَةِ اِزْدَدْتُمُوا)
پەیغەمبەر گۆتە یەك خودانێ ریا   (صَلِ اِنَكَ لَمْ تُصَلِ يافَتی)
ژبو چارەیا ئەڤان ترسا نا   د ناڤ هەر نڤێژکێ هات اِهْدِنا
کو ڤێ نڤێژا من تێکەل نەکە ئەی خودا   گەل نڤێژا ضالین و ئەهلێ ریا
کو وی کەری ژ قیاسێ بژارت وکر   جیرانیا دە سالا بئەڤێ باطل کر
ئەی ئوستا نەمازە قیاسا حساتەدە   کو دوێ وەحیێ هەیە ژ حەد زێدە
ئەگەر گوهێ حساتە بەیڤائی ب سەر و بەرە   بزانە کو گوهێ عەیبگرێ تە ئی کەرە

ئەول کەسێ کو د موقابلێ نەصێ قیاس هێنا ئبلیس بو

ئەول ئەو کەسێ کو ئەڤ قیاسۆکێت هە کرین   ل جەم ئەنوارێ خودا کر ئبلیسێ لەعین
گوت ئاگر ژ ئاخێ بێ شەك چێترە   ئەز ژ ئاگر و ئەو ژ ئاخا ڤوقورە
ئێدی ئەم دێ قیاسا فەرعی سەر ئەصلێ وی کەن   ئەو ژ ظولمەتێیە و ئەم ژ نورا روناکن
خودێ گۆت نە، بەل کو بولا ئەنساب   فەضلێ زوهد و تەقوارە بوە مخراب
ئەڤ نەمیراتێ جیهانە فانیە   کو ب نەسەبێت وێ پەیدا کی جانیە
بەلکو ئەڤ میراتێن ئەنبیانە   وارثێ ڤێ جانێت ئەتقیانە
کورێ وی (بوجەهلی) بو موئمنەکی شکەرە   کورێ وی نوحی بو کافرکی ژ رێ دەرە
زادەیێ ئاخێ بو مونەوەر وەکە ماه   زادەێ ئاگر توی هەرە روسیاه

ئـەڤ قياسـات و تەحـەرى رۆژا عـەورێ تـار ... يـا شـەڤێن ژ قبلـێ رە عـالمى كريـە بريـار
ئـەما هـەطـاڤـبت وكەعبـەو بـر وێ تـەبت ... ئـەڤ قيـاس و تەحـەرى قـەط نابـت
كـەعبێ ناديـدە نەكـە رو ژ وێ نەزڤرينـە ... خـودێ ژ قياسـێ زانـاتر و راسـتتەرينە
چـاخێ ژ مورغـا حـەق ب بهيـزى صـەفيرى ... ظـاهـرێ وێـرە فێـر دبـى وەك بهـورى
پـاش هنگـى ژ خـوە قياسـاتەكێ دكـى ... ژ خيـالێ مـەحـضەر ذاتـەكى دكـى
ئـەوليا الـلاهـا هنـەك اصـطلاحات هەنـە ... نـابێ كـو بـزانن، هەركەسـێ كوهەنـە
ئـاخفتنـا طـەيـرى بـدەنگ تـە بهيـست ... سـەد قيـاس و سـەد هـەوەس تـەكر ليـست
هـەر وەك دلـێ وى نەخۆشـى ژ تەخەسـتە ... بهـزرا كـەرى ئيـصابەت كريـە ئـى مەسـتە
ئـەو كـاتبێ وەحـى ژ وى آوازێ مـورغ ... ظـەن بريـە كـو بـوە ئـەنبازێ مـورغ
مـورغێ پەرلێـدا و ئـەو كـۆر كـر ... مـانێ ئـەو بـرە خـوار بكويريـا مـەرگ ڤـەبر
نەوەبت ب عەكس بكى يـا بظـەن گـژى ڤانـا ... دێ دەركـەڤى ژ مـەقاماتى عـەزمانا
حـەتا ئەگـەر تـو هـاروت و مـاروت بـى ... ژ حەموچكا سـەربانێ (نَحْـنُ الـصَّافُّونْ) بـى
رەحمـێ ل خرابيـا خرابكـاران بكـە ... ژ ئـەز ئـەزى و خـوە ڤيايـا خـوە كێمبكـە
نـەكو ئـەڤ غـيرەت بێـت ژ كـەمين ... سـەرنخون كـەڤى دبـنێ زەمـين
هـەردوا گـۆتن ئـەى خـودا فـەرمان يـا تەيـە ... بـێ ئـەمانا تـە ئەمانـەك كيڤەيـە
وان هـۆ دگـۆت و دلـێ وان د طـەپرەپـێ ... ئـەم قـەنجێ خودێنـە ناكـەڤن حـم حـەپێ
دو فرشـتە سـيخ و سـترى دهلانـد ... حـەتا طـوڤـێ خـوە بـينى ژى نەچـاند
ڤێجـا دگـۆتن كـو ئـەى ئـەركانيان(١) ... بـێ خەبـەرن هـون ژ پاكيـا روحانيـان
ئـەم سـەر چـەرخا فەلـەكێ پـەردا راچـێنن ... تێنـە سـەر زەڤـى سـەرا پـەردە رازێـنن
عـەدل بەلاڤكـەن و ئـەم عبـادەت كـەرن ... ديـسا لايـێ عاسمـان ڤـە دێ فـرن
دا ئـەم بـبن ئعجوبـەيێ دەور و زەمـان ... دا ئـەم داننـە زەڤـى دە ئـەمن و ئـەمان
ئـەو قياسـا حـالێ عاسمانـا سـەرزەمين ... راسـت نـەهات فـەرق هەيـە د كـەمين

د بەيانا وێ، كو حالێ خوە و مەستيا خوە پێتڤيە ژ نەزانا ڤەشێرى

گوهبـدە گـوتنێ حـەكيم سـەنائێ بكـار ... سـەرى دانـە وێـدەرا كـو تـە مـەى ڤـەخوار
وەخـتێ مەسـت ژ مـەيخانێ ونـدا بـو ... قەشمـەر و پـێطـەڤزكـێ زارۆكـا بـو
دێ كەڤێ ڤى لايـى و وى لايـى هـەر جهـەك ... دتـەڤنێ و دێ پێكـەنن هـەر ئەبلەهـەك
ئـەو وەسـانێ و زارۆك ژى كەڤنـە پـێش ... بـێ خەبـەر ژ مەسـتى و زەوق و كـێش

(١) ئەركانيان – چار عونصور، ئاڤ، ئاخ، ئاگر، هەوا.

خەلك زارۆكن بلى مەستێ خودا   نە بالغە كەس بلى يێ خلاس بوى ژ هەوا
خودێ گۆت دنيا لەستك و مژوليە   زارۆك هونن پێ دكەڤن لاريە
ژ لەيستكا مادام دەرنەكەتى بچوكى   بێ ذەكاتا روحى كەنگى دبى ذەكى
وەك جماعا طفل بزانە ڤان شەهوەتا   كو لڤێرێ پێرادبن هوسا ئەى فەتا
ئەو جماعا بچوكى چ بوە ياريەكە   گەل جماعا زەلامێ قەوى كو دكە
جەنگا خەلكێ هەر وەك جەنگا بچوكا   پێكڤە بێ مەعنا و بێ مەژى و پوكە
پێكڤە ب شويرێ داريە جەنگا وان   پێكڤە دبێڤا يدەهيە ئاهەنگا وان
پێكڤە ئەوان سوار بونە لله ڤەنا   كو ئەڤێت هە بۆراق و دولدولێ مەنە
هەلگرتنە و بخوە ژ نەزانى راكرنە   ئانكو سوارن و كەتنە رێكێ تەخمين كرنە
وەبە حەتا رۆژەكێ كو زەلامێت حەق   بهەسپ هاژوتن ببورن ژ نۆە طەبەق
(تَعْرُج الرُوحُ اِلَيهِ و المَلَكْ   مِنْ عُرُوجِ الرُوحِ يَهْتَزُّ الفَلَكْ)
هەر وەك زارۆكا هنگ پێكڤە دامەن سوار   گوهێ دامەنێ گرتى هەسپ وار
ژ خودێ (اِنَّ الظَّنَ لايُغْنِي) گەهشت   مەركەبا ظەنێ سەر ئەفلكا كەنگى گەهشت
(اَغْلَبُ الظَّنْين فِي تَرْجِيحِ ذا   لاتُمارِ الشَّمْسَ فِي تَوضِيحِها)
هنگى بينن پێرەهێت خوە   پێرەهێت وە چێكرين ژ پێيت خوە
وەهم و فكر و حس و ئدراكێ هەوە   بزانە وەك لەڤەن سواريا زارۆكێ وە
علمێت ئەهلێ دل حەمالێ وان   علمێت ئەهلێ بەدەن ئەحمالێ وان
هەكە علم ل دلدا دێ بت يار   هەكە علم ل بەدەن دا دێ بت بار
يەزدان گۆت (يَحْمِلُ اَسْفارَهُ)   علم دبت بار كو ئەو نەبت ژ هُو
ئەو علمێ كو نەبت ژ خودێ بێ واسطە   وى دەوام نينە وەكو رەنگێ ماشطە
ئەما هەكە تو ئەڤى بارى بلاوى كێشى   دێ بارى ل تە هلدن و دەنەڤ تە بخوەشى
ئەڤى نەكێشە هێ بۆ پەسنى، بارێ علم   دا تو سوار ببى سەر رەهوا رێ علم
وەختێ كو تو سەد رەهوارێ علم بوى سوار   پاش ژ وێ سەر ملێ تە كەڤت بار
ژ هەوا كەنگى نەجات دبى بێ جامێ هُو   ئەى ژ هُو قانع بوى بنامێ هو
ژ صفەت و ژ ناڤ چ زێدە دبت خيال   و ئەو خيالا وى بوە دەلالێ وصال
تە ديتيە دەلال بێ مەدلول هيچ   حەتا جادە نەبت، غول نەبوە هيچ
تە هيچ ناڤەكى بێ حەقيقەت ديتيە   يا ژ گاف و لاما گولێ تە گول چنيە
تە ناڤ خوەند بگەر هەيێ لێپێ كرى ناڤ   هەيف يا سەر تەرەيە نەدجوا ئاڤ

هەكە تە دڤێ ژ ناڤ و حەرفا بێی بەری   خوە پاك كە ژ ئەڤێ یەكسەری
هەر وەكو ئاسن ژ ئاسنی بێ رەنگ بە   د ریاضەتێ ئایینە یەكی بێ ژەنگ بە
خوەرە صافی كە ژ ئەو صافێ خوە   دا بینی ذاتێ پاكێ صافێ خوە
دناڤ دلی دێ بینی علمێت ئەنبیا   بێ كتێب و بێ دەرس و سەیدا
پەیغەمبەر گۆت كو هەیە ژ ئومەتم   كو ئەو بوە هەم گەوهەرو هەم همەتم
جانێ وان ژ وێ نورێ من دبینێ   كو ئەز ژی وان دبینم بوێ
بێ صەحیحەین و ئەحادیث و روات   بەلكی د ناڤ مەشرەبا ئاڤا جَیاتْ
(سِرُّ اَمْسَیْنا لَكُردیاً) بزان   (رازا آصْبَحْنا عَرابِیاً) بخوان
هەكە تە میثالەك دڤێت ژ علمێ نهان   چیرۆك بێژە ژ رۆمیان و چینیان

داستانا موجادەلەكرنا رۆمیان و چینیان د علمێ نەقاشی و وێنەگەری

٣٤٧٠ چینیان گۆتن ئەم نەقاش ترن   رومیان گۆتن ئەم ب كەررو فەررن
پادشاه گۆت من ئمتحان دڤێ دئەڤێ   كو ژ هەوە كیە ددەعوا لڤلڤێ
چینیا و رومیان بەحث كەتن   رومیان ژ بەحثێ د مەكث هاتن
چینیان گۆتن خانیەكی بدەنە مە   نەمازە یەكی بسپارنە هەوە
هەردو خانی روبەروێ هەڤ بون   یەكك چینیان ستاند و دوەم رۆمی بون
چینیان سەد رەنگ ژ شاه داخواز كرن   شاهی خەزینە ڤەكرن دا ئەو وەرگرن
هەر صبەه ژ خەزینێ ئەو رەنگ   ددانە چینیان وەك راتبێ بێ دەنگ
رۆمیان گۆتن نەلەون نەرەنگ   بكێری كار ناهێت بلی راكرنا ژەنگ
دەرل خوە گرتن و هەر صەیاندن   مینا عاسمانێ صاف گەراندن
ژ دو سەد رەنگی بێ رەنگی رێكەكە   رەنگ وەكی عەورە و بێرەنگی هەیڤەكە
٣٤٨٠ هندی ناڤ عەوری رونیێ بینی و طاڤ   وێ ژ ستێرێ ببینە و هەیڤ و هەتاڤ
چاخێ كار خەلاسكرن چینیان   ژ كەیفا ل دهۆل و زرنایێ دان
شاه هاتە وێدەرێ نەقش دیتن   ل چاخێ دیتنێ وان عەقل د رەڤاندن
پاش ژ وێ هات بلایێ رۆمیان   یێ رۆمی پەردە راكر ژ میان
عەكسێ وان تەصویر و وان كردارا   ڤەددا ل صافیبونا وان دیوارا
هندی ل وێدەرێ دیتی ل ڤێدەرێ چێتر نوماند   بیبۆك ژ دیتنا خانی درەڤاند
رۆمی ئەو صۆفیێ خودێ صافینە   بێ كتێب و هۆنەر و تكرارا دەرسینە

بەلێ صەيقەل دان و کرنا وان سينا[1]   پاك ژ ئاز و حرص و بوخل و کينا
ئەو صەفايا ئاينێ بێگۆمان دلە   کو ئەو نەخشێت بێ ژمارە قابلە
صورەتێ بێ صورەت د حەدێ غەيب   موسى ئەو ژ ئايينە يا دل هەبو بجەيب
گەرچ ئەو صورەت ناگونجێ د فەلەك   نە ب عەرش و کورسى نەسەر سەماك[2]
ژ وێ کو مەحدودە و مەعدودە ئەو   بۆ ئاينەيا دل نابت حەد ئەو
عەقل لڤێدێ بێدەنگ بو ئەی مۆضل   ژوێ کو دل گەل ويە يا ئەو بخوە يەدل
عەکسێ هەر نەقشە کی ناهەلێ حەتا ئەبەد   بل ژ دل هەم باعەدەد هەم بێ عەدەد
حەتا ئەبەد هەر نەقشێ نوکو بێت سەر وی   دێ ديار کەت بێ قصورەك دناڤ وی
ئەهلێ صەياندن رزگارن ژ بهن و رەنگ   هەر دەمەکی چاکیێ بينن بێدرەنگ
نەخش و تيڤل و علم يێ هێلايين   (اَلا عِلْمُ اليَقِينێ) وێ هلدايين
فکر چو روناهی پەيدا کرن   لبەژو دەريا ناسيێ خويا کرن
ئەڤ وشە کو ناڤ مرنە ژ وی دطرسهێ   ئەڤ قەومە ل مرنێ دکن پێ طەڤزيێ
کەس نکارێ ل سەر دلێ وان کەت ظەفەر   زيان تێتە سەر صەدەفێ نە سەر گوهەر
گەرچ نەحو و فقه رە تەرك کرن   ئەما مەحو و فەقررە راکرن
حەتا نەخشێت هەشت بەهشت هەلاتيە   بۆ لەوحی دلێ وان ئی قەبولانديە
صەد نيشان ژ عەرش و کورسى و ڤالاهيا   نابت نيشان بەس عەينێ دينا خدائيا

پرسينا پەيغەمبەر ((درود لێ بن)) بۆ زەيدی ئەڤرۆکە چاوانی چاوا رابوری و بەرسڤا وی کو (اَصْبَحْتُ مُؤمِناً يارَسُولَ اللّٰهِ)

پەيغەمبەری صبهەکێ گۆتە زەيدی   تو چاوانی ئەی صەحابی ئەفەندی
گۆت بەنيەکی بباوەرم،ديسە گۆتە وی   کا نيشانا ژ باغێ ئيمانێ گەر تە هەی
گۆت تهنی بوم ئەز رۆژان   شەڤ نەدنڤستم ژ ڤين و صۆژان
حەتا ژ رۆژ و شەڤ بهوريم وەصان   کو ژ مەرطال دەرکەت سەرێ تيران
کو دوێ دنێ مادە و حەرەکەت يەکەکە   سەد هزاران سال و يەك ساعەت يەکەکە
بۆ ئەبەد و ئەزەلێ رە هەيە اِتِّحادْ   عەقل رە رێك نينە ئەو صۆژ اِفْتِقادْ
گۆت ژ وێ دنێ کو هاتی تە چ ئانی   ژ وی ديارێ خوەش کا نيشانی

(١) سينا – سنگا، جەمعا سنگ ئانکو بعەرەبی صدر.
(٢) سەماك – عاسمان.

٣٥١٠ گوت هەكە خەلكان ببينن عاسمان   ئەز عەرشى دبينم گەل عەرشيان
هەشت بەهشت هەفت دوزەخ ژمرە   بويە پەيدا هەر وەكو بوت ژ بوت پەرسيترە
يەك بيەك خەلكى دناسم ئەز باش   هەر وەكى گەنم ژ جەهى د ئاش
كو بەهشتى كيە و بێگانە كيە   ل جەم من ديارە وەك مار و ماسيە
رۆژ زايينا رۆم و زەنگ و هەر گوروە   (يَوْمَ تَبْيَضُ وَ تَسْوَدُ وُجُوهْ)
پێش ئەڤێ هەر چەند جان پر عەيب بو   د رەحێم بو و ژ خەلكان غەيب بو
(الشَّقِيُّ مَنْ شَقى فِي بَطْنِ الأُمْ   مِنْ سِماتِ الله يُعْرَفُ كُلُّهُمْ)
بەدەن وەكە دايكێ طفلێ جانرە حاملەيە   مرن دەردێ زايينێە و زلزلەيە
جانێت بهورى هەمينە مونتەظر   كانێ چاوا دێ زێت ئەو جان بەطر[1]
زەنگيان بێژن ئەو ژ مەيە و بێ شكە   روميان بێژن نە ئەو خوەشكە
٣٥٢٠ چاخێ بزێت د جهان جانێ وجود   ئێدى نامينت ئختلافا بيض و سود
هەكە زەنگى بو دێ وى بن زەنگيان   و گەر رۆمى بو دێ وى كێشن رۆميان
حەتا ئەو نەزێت موشكلاتێ عالەمە   ئەوێ كو نەزايى بناسێ ئى كەمە
ئيلا ئەو (يَنْظُرُ بِنُورِ الله) بت   كو دناڤ پوستێ ويدە رەهبت
ئەصلێ ئاڤا نوطفێ يا سپيە و خوەش   ئەما نەوەك جانێ رۆمى و حەبەش
ددت رەنگێ (احسن التقويم) رە   حەتا بئەسفەل دبت ڤێ نيڤرە
ڤێ آخفتنێ دوماهێك نينە ديسە هەرەڤە   دا ئەم نەمينن ژ كاروان پاشڤە
(يَوْمَ تَبْيَضُ وَ تَسْوَدُ وُجُوهْ)   بۆ تورك و هندو كەنگى مايە شكوە
د ناڤ رەحێم تورك و هندو نابت ديار   چاخێ بزێت وى بينت قەلەو يا بێچار
پێكڤە وەك رۆژا پەسلانێ من   ئەشكەرا خەلكێ دبينم مێروژن
٣٥٣٠ ئەڤێ بێژم يا لهەڤبگرم نەفەس   موصطەفا لێڤا خوە گەز كريانى كو بەس
يا رَسُولَ الله بێژم سِرێ حەشر   د جيهانێ پەيدا كم ئەڤرێ نەشر
بهێلە دا كسوف بێنە رۆژێ   دا ديار كەم بۆ نەخلێ و بۆ كاژێ
دا ژ من كسوف بێتە رۆژێ   دا دياركەم بۆ نەخلێ وبۆ كاژێ
ئەشكەرا كەم رازێ پەسلانێرە   پارێت ئەصلى و پارێت قەلب رە
دەستێت هاتين برينێ ئەصحابێ شمال   ئەشكەرا كەم رەنگێ كوفرو رەنگێ ئال
دێ ڤەكەم حەفت كونێ نفاق   د روهنيا هەيڤێ بێ خەسف و محاق

---

(١) بەطر – شەڤ، كەلش، ژهەڤبوى.

ئەشکەرا کەم ئەز جلکێ ئەشقیا
بگەهێنمە گوها ناڤ و دەنگێ ئەنبیا

دوزەخ و بەحەشت و بەرزەخ د میان
بێنمە پێش چاڤێ کافران عیان

ئەشکەرا کەم حەوضێ کەوثەرێ ره بپێلا
کو شرێنا وێ ئاڤێ ل گوهور وا دەت حێلا

و ئەوێ کو تهنینە د بەزن دۆرا کەوثەرێ
یەك ب یەك ناڤێ وان نڤیسکەم ل دەفتەرێ

ملێ وان ل ملێ من هەر دکەت
قێرینا وان هەر بگوهێ من دکەت

ئەهلێ بەحەشت پێش چاڤم ژ ئختیار
هەڤدو دکێشانە ڤە بکنار

دەستێ هەڤدیتر زیارەت دکن
و ژ لێڤان هەم بوسێ غارەت دکن

ئەڤ گوهێ من کەرِ بو ژ دەنگێ واه واه
ژ پیسان و قێرینا واحەسرەتاه

ئەڤ ئیشارەتن دبێژم ژ نُغُولْ
ئەما دطرسم ژ ئازارا رەسول

هەروەها دگۆت سەر مەست و شاش
پەیغەمبەر گریڤانا وی کێشا باش

گۆت ئەڤێ بەسکە کو هەسپێ تە گەرم بو
نە وەك خودێ (لایَسْتَحِی) دانێ شەرم بو

ئایینەیا تە دەرکەت ژ غیلاف
ئاینە و تەرازو ل کو دکن خیلاف

ئاینە و میزان ل کو دگرن نەفەس
بۆنا ئازار و حەیا یا هیچ کەس

ئاینە و میزان هەر دو مەحەککن
هەکە ئەو دو سەد سالا خزمەت بکن

کو ژ بۆنا من راستی ڤەشێرە
یا زێدە بکە و تو کێم نەدێرە

ئەو بێژتە تە نەکە نە برە و سمبێلا
ئاینە و تەرازو بکەن پیلە و فێلا

چون خودێ ئەم بۆناوێ دارژاند
کو شیانا حەقیقەتێ بمەناساند

ئەڤ نەبت ئەم چ بها تینن ئەی جوان
کەنگی ئەم دبن زینەتا روێ قەنجان

بەلێ دەرخە د پاخل ئاییێ ره
هەکە تەجەلی کر سینا سینێ ره

گۆت ئاخر هیچ دگونجێ د پەخەل
ئافتابا حەق و رۆژا ئەزەل

دێ درێنێ هەم پاخل ره هەم دەغل
نە دین مینت لنك وی نە عاقل

گۆت دەما دوتبلا دانی سەر چاڤا
عالەمێ ژ خورشید بینی ڤالا

یەك سەر تبل بو پەردەیا ماه
و ئەڤ نیشانا ستارا ئەللاه

دا بنحێڤێ دنێرە نوقتەیەك
رۆژ بێتە غەیراندن ژ خەلەتیەك

لێڤ بگرە و کوریا دەریایەکێ بنەر
خودێ بەحر رە کریە بندەستێ بەشەر

هەر وەك کانیا سەلسەبیل و زەنجەبیل
بوە د حوکمێ بەحەشتەکە جەلیل

چارەجوا بەحەشتێ د ناڤ حوکمێ مەیە
ژ فەرمانا خودێیە ئەڤ نەزۆرا مەیە

هەردەرا مە بڤێت وێ کەن رەوان
هەر وەکو سحرێ د ناڤ مرادا ساحران

میناکا ڤان دو کانییێت چاڤی رەوان   بوە د حوکمێ دل و فەرمانا جان
گەر بڤێت چت لایێ ژەحرو مار   وەر بڤێت چت لایێ ئعتبار
گەر بڤێت لایێ مەحسوساتڤە چت   وەر بڤێت لایێ مەلبوساتڤە چت
گەربڤێت لایێ کو لیاێڤە چتەڤە   وەربڤێت لایێ جوزئیا تڤەمینتە ڤە
هەر وەسانێ هەر پێنج حسن وەك نەخی درونێ   سەرمراد و ئەمرێ دلە بۆ چونێ
هەر طەرەفی کو دل ئیشارەت کرە وان   هەر پێنج حس دێ چن دامەن کێشان
دەست و پێ د ئەمرێ دل ئەشکەرا   هەر وەك د ناڤ دەستێ ئەو عەصا
دل بڤێت پێ ژ وی دێ هێتە رەقصێ   پێ رەڤت لایێ زێدە بونێ ژ نەقصێ
دل بڤێت دەست ئێتە د حیساب   بتلیا دا ئەو بنڤیسێ کتاب
دەست د دەست ڤەشارتی ماییە   وی هندرێ بەدەنێ بدەرڤە نیشاندیە
گەر بڤێت سەر دوژمن ببت مار   وەر بڤێت ژ وەلی رە ببت یار
وەر بڤێت کەفچیەکە د خواردەمەنی   و هەکە بڤێت مینا گورزە دە همەنی
دل چ دبێژتە وان ئەی عەجەب   نڤاندنەکێ وەصلە نڤاند نەکێ نهێنیە سەبەب
ما قەی دلی موهرا سولیمانی پەیدا کریە   کو هەفساری پێنج حسا هەلگرتیە
پێنج حسن ژ دەرڤە مەیسورێ وی   پێنج حسن ژ هندرێ مەئمورێ وی
دەھ حسە و حەفت ئەندام ویێن تر   ئانکو بگۆتن ناهێت دژمر[١]
وەك سولەیمانی د مەزناتی ئەی دل   گوستیلکێ دانە سەر پەری و دێوێ شل
هەکە دڤی مولکێ خوە بەری بی ژ حیلا   سێ دێونا ستێنن گوستیلێ ژ دەستێ تە بپیلا
پاش ژ وێ عالەم دێ گوت ناڤێ تە   د جیهان مەحکومێ تە وەك جسمێ تە
و هەکە دێو ژ دەستێ تە گوستیلێ ببەرێ   پادشاهی بخوە چو بەختێ تە دێ مرێ
پاش هنگی بت (یا حَسْرَتا یا عِبادْ)   سەر هەوە محتوم حەتا (یَوْمَ التَّنادْ)
هەکە تو حیلێ خوەرە مونکری   ژ تەرازو و ئاینێ کەنگی جان بەری

موتەهم کرنا خولاما وعەڤدێت خواجێ لوقمان رە، کو ئەو فێقیێ چاك دخوت

لوقمان جەم خواجەیێ خوە بو   دناڤ عەڤدێت ویدە رەزیل بو
ئەوی خولام ڤرێ دکرنە ناڤ باغ   داکو فێقی ژێرە بێت چاخێ فەراغ
لوقمان ناڤ خولامان بو وەك طوفەیل   پر مەعانی صورەت رەش وەك لەیل

(١) دژمر – دژمارێ، دژمێرێ.

وان خولامان فێقیێت چنیرە   خوەش دخوارن ژ طەماهیا دەنیرە
گوتنە خواجێ لوقمان ئەو خواریە   خواجێ ل لوقمان ترش بو وقەحریە
دەما لوقمانی تەفەحص کر ژ سەبەب   دعتابا خواجێ خوە ڤەکر لەب
لوقمان گۆت قوربان ل جەم خودا   بەنیێ خائن نابت مورتەضا
ئمتحانکە مە پێکڤە ئەی باکەرەم   تو تێر بدە مە ژ ئاڤا گەرم
پاش ژ وێ مە ببە دەشتەکە بەرین پان   تو سوار ئەم پەیاد بازدان
وی وەختی تو مەیزێنە پیس کردارە   کارێت کاشِفُ الاَسْرارە
خواجە بو ساقی ژ وێ ئاڤا گەرم   بۆ خولامان ژێ ڤەخوارن وان بێ شەرم
پاش هنگی ئەو بەلاڤکرن د دەشتادە   دانە بەزاندن ناڤ دار و بەرادە
ژ تەعبێ ئەو کەتنە هلاڤێتنێ   ئاڤێ دل غەلاند بو دەما فێقی هاڤێتنێ
چاخێ لوقمان د ڤەرەشەها ژ ناف   دهلاڤێت ژ هناڤا ئاڤا صاف
حکمەتا لوقمانا بچوك ئەڤە بود   پا دێ چبت حکمەتا (رَبَ الوُجُودْ)
(یَوْمَ تُبْلی السَّرایِرْ کُلَها   بانَ مِنْکُمْ کامِن لایُشْتَهِی
دەما سُوقُوا ماءً حَمِیاً قُطَّعَتْ   جُمْلَةُ الاسْتار مِّا اَفْطَعَتْ)
ئاگر ژ وێیەکی بو عەذابێ کافران   کو بۆ کەڤر ئاگربت امتحان
ئەو دلێ وەك بەری مەرا چەند چەند   بنەرمی مە گۆت و قەبول نەدکر پەند
بۆ رهێ پیس دار وەکی پیس پەیداکە رەگ   بۆ سەرێ کەری لایقە ددانێ صەگ
(الخَبِیثاتُ لِلخَبیثِیْنْ) حکمەتە   بۆ کریێ هەم کرێت جۆت و بابەتە
ڤێجا هەر جۆتەکێ کو تە ددڤێت بدەستکە   خوە مەحوێ شکل و صفاتێ دوستکە
نور تە دڤێت ئامادەیێ نوربە   دوری تە دڤێت خوە ببینە و دوربە
و هەکە تە دڤێت خەلاسبێ ژ زندانا خەرەب   سەر نەکێش ژ دوست (و اسْجُدْ و اقْتَرِبْ)

بەڤیا داستانا زەیدی د بەرسڤا پەیغەمبەری دا ((درود لێ بن))

ئەڤ ئاخفتن دوماهیك نینە رابە زەید   سەر بۆراقێ ناطقێ گرێ بدە قەید
دەما ناطقێ ئەشکەراکر عەیب   ددراندن پەردەیێت غەیب
غەیب مەطلوبێ خودێ هات چەند جارەکێ   ڤی دوهول قوتی رە بازۆ سەر رێکەکێ
تنێ نەهاژۆ هەفسار گرتن مەستور ترە   هەر کەس ژ پەنداریێ خوە مەسرور ترە
خودێ ژی ئەڤ دڤێت کو د مەیدانا وی   ژڤی عبادەتی هەم نەزڤرین روی

هەم سەر ئومێدەکێ شادمان دبن | چەند رۆژەکێ د رکابا وی دبەزن
ڤێت ئەو رەحمەت بهەلێ سەر هەمێ | ژ پیس و قەنجا ژ عمومێ مەرحەمێ
خودێ هو دڤێت کو هەر میر و ئەسبن | بهیڤی و ترس بن و حەذیر
ئەف رجا و ترس د پەردێ بوبێ | دا پاش تە ڤێ پەردێ پەروەردە بێ
٣٦٢٠ چاخێ تە پەردە دراندکا ترس و رجا | غەیبێ رە بو کەرر و فەرر و ئبتلا
سەر لێڤا جوێ جوانەکی ظەن بر | کو سولەیانە بوە ماسی گر
گەر ئەو ئەڤە چما فەردە و خەفیە | و هەکە نە سیمایێ سولەیمانیێ وی چیە
ئەو دڤی هزرێدە بوە دو دل | حەتا سولەیمان بو شاه و موستەقل
دێو چو ژ ملك و تەختێ وی ڤیرکاند[١] | شویرێ بەختێ وی خوینا وی شەیتانی رژاند
کو د تلیا خوە دا یەك ئەنگوشتەر | کوم بو دیو و پەری ناڤ لەشکەر
هاتن بخاترا بەرێ خوەدانێ رجال | د ناڤ وان ئەوبو کو صاحب خیال
گاڤا دەست ڤەکر و گوستیلك دیت | هزر و بیر چو ما مات و میت
وەهم هنگیە کو ئەو نخافتیە | ئەڤ تەفتێشە ژ بەر کو نەدیتیە
خیالا غایب د ناڤ سنگی بو قیر | وەختێ حازر بو ل وی چو بیر
٣٦٣٠ گەر عاسمانێ رۆن بێ باین نینە | زەڤیا تاریژی بێ شینکاتی نینە
پێتڤیە (يُؤمِنُوا بِالْغَيْب) مەرا | ژوێیەکێ من گرت کولەکا فانی سەرا
هەکە ڤەکم کولەکا وێ مینا رۆژا سور | چاوا بێژم (هَلْ تَرى مِنْ فُطُورْ)
حەتا دڤێ طاریێ تەفتێشا بکەن | هەر کەسەکی بەرەو لایەکی دبەن
مدەهەکێ دێ مەعکوس بت کار | دز دێ داروغەی[٢] هێنێ سەرێ دار
حەتا کو گەلەك پادشا و بلند همەتەك | بنە بەنیێ بەنیێ خوەمدەتەك
عەڤدیێ د غەیب هات باش و کەش | حفظ غەیب هات د اِسْتِعبادْ خوەش
ما ئەو کو پەسنێ شاه دکێ جەم وی | داکو د غەیبەت ئەو ببێ شەرم روی
قەلات داری کوژ کناری مەملەکەت | دور ژ سلطان و سیبەرا سەلطەنەت
زێرەڤانیێ دکێ ل قەلاتێ ژ دوژمنان | قەلاتێ نافروشت بمالێ زۆر و گران
٣٦٤٠ غایب ژ شاه و ل بەر سنورا | هەر وەکو ئەو حازر ل هاویر دۆرا
نك شاهی چێتر بوە ژ دیتران | کو د خزمەت حازرن و دجان دان

(١) ڤیرکاند – ئانکو بخوەڤە ریت. دبێژن دەما شەیتان حەقیێ دبهیزێ دڤیرکێنێ.
(٢) داروغە – میرێ عەسەس، شەڤگەرێ شەڤێ یان ژی رەشەکێ دەولەتێ.

ئێـدی ل غەیبـەت نـیڤ ذەرە حفظـێ كـار … چـێترە ژ وێ كـو دحـازری سـەد هـزار
نوكـە طـاعـەت و ئیمـان مـەحمود دبـێ … پـاش مرنـێ د ئەشـكەرا مـەردود دبـێ
مـادام غـەیب و غایـب و نخـافتی چـێترە … ڤێجـا دەڤـێ گرتیـێ مـە بێـدەنگ چـێترە
ئـەی بـرادەر دەسـتێ ژ ئـاخفتنـا بـەردە … علمـێ لـەدون خـودا بخوەكـەت پەیـدا
روناهیـا رۆژێ بـۆ وێ بەسـە گـەواهـ … (اَيُّ شَــیءٍ اَعْظَــمُ الــشاهِدِ اِلــهْ)
نەبێــژم دەمـا بـو قـەرین د بـەیان … هـەم خـودا و هـەم مەلـەك هـەم عالمـان
یَــشْهَدُ اللهُ وَ المَلَــكُ وَ اَهْــلُ العُلُــومْ … انـــه لا رَبَّ اِلا مَـــنْ یَـــدُومْ
چـاخێ خـودێ شـەهدەكی داكـو بـو مـەلك … دا دشـــەهدەكیێ بـــت موشـــتەرك
ژ بـەركو تیرێـژك و شـەهدەكیا ئـافتـاب … ناهـەلێ سـەر چـاڤ و دلـێ خـراب
وەك چـێلە مێلـێ نابینـت خورشـید … نـا دەر كـەڤێ رۆژ لـێ بریـە ئومێـد
فرشـتا ئێـدی وەك مەهـەم یـارزان … جلـوێ گـەرێ خورشـید رە ل عاسمـان
كو ئـەڤ رۆنـاهی مـەژ ئـافتابـەكێ كـر پەیـدا … وەك خەلیفـە سـەر ضـەعیفـان بـن خویـا
هـەیڤا نویـا حـەفت رۆژی یـاكو بـەدر … مەرتـەبا هەریـە فرشـتە د نـور و قـەدر
ژ ئەجینحـەیێ نـور (ثُـلاثَ اَوْ رُبـاعْ) … سـەر مـەراتبێ هـەر مەلەكـە ئـەو شُـعاعْ
هـەر وەك پـەرێت عـەقلێت انـسیان … كـو گەلـەك فـەرقا وانـە دمیـان
ڤێجا قەرینێ هەر بەشـەر دپیس و باشـی بـوە … بـت ئـەو مەلـەك كـو هەفقـەدرێ و ی بـوە
هـەیڤ كـو سـەر شـەڤكۆركی نـەهلات … سـتێرەك برێبـەری سـەروی هـلات

گوتنا پەیغەمبەری ((درود لێ بن)) بۆ زەیدی كو ئەڤێ سِرِّێ بەلاڤ تر ژ ڤێ نەكە

پەیغەمبـەر گـۆت كـو اَصْـحَابي نُجُـوْم … رێـرەوان رە فنـدن و شـەیطـان رە رجـوم
ئەگەر بـۆ هەركەسـەكی بـا ئـەو چـاڤ و زور … دێ وی گرتبـا ژ رۆژێ چـەرخا نـور
هـیچ هـەیڤ و سـتێرەكێ حەوجـە نـەبو … كـو بوبـا شـاهد سـەر رۆژا نـو
هـەیڤ دبێـژێ ئـاخ و عـەور و سـایەیا[1] … ئـەز بەشـەرم وەك هـەوە ئـەما (یُـوحی اِلیَّ)
د ئەصـل وەك هـەوە ئـەز طـاری بـوم … بهـەطـاڤـا وەحیـێ هۆسـا نـوری بـوم
مـن ظـولـمەت هەیـە بنـسبەت باشُـمُوسْ … مـن نـور هەیـە بـۆ طـاریـا نُفُـوسْ
ژ وێ ضـەعـیفم دا تـو بـشیان و كـارابی … كـو نـەزەلامێ نورهـا ئـافتـابی
هەر وەكو هنگڤ سـیكێ مـن تـەڤلی هـەڤكر … حـەتا بنەخۆشـیا جـەرگێ مـن رێڤـەكر

(١) سایەیا – سیبەرا.

دەمـا ژ علـەت خـلاس بـوی ئـەی رەهـین ... سـیکیٚ بهێلـه و بخـوە هـەنگڤین
تـەختیٚ دل ئـاڤـابو پـاك ژ هـەوا ... برویـیٚ (اَلـرَّحْمنُ عَـلی العَـرْشِ اسْـتَوی)
حـوکم سـەر دلـە پـاش ژ ئـەڤیٚ بـیٚ واسـطە ... خودیٚ کـت، دەمـا دل پەیـدا کـر ئـەڤ رابطـە
د پـەیڤیٚ نینـە دوماهیـك زەیـدکا ... دا وی پەنـدم کـو رسـوائی نـەکا

زڤرین ب داستانا زەیدی

نوکـە زەیـد پەیـدا ناکـەی کـو ڤـەرەڤیٚ ... پـێلاڤ هێلایـە و دەرکەتیـە ژ صـەفیٚ
تـو کییـی؟ زەیدهـەم خـوە پەیـدا نـەکر ... وەك سـتێرە کـو رۆژیٚ نـور لێکـر
نـە نەقـشەکی ژ وی پەیـدا کـی نـە نیـشان ... نـەکاییٚ پەیـداکی درێکـا کـا کێـشان
نطـق و حەواسـیٚ مـە بـدوماهیك هـاتن ... کـو مـەحویٚ علـم و زانینـا مـە لێـك کـەتن
حـس و عـەقلێت وان نـاڤ هنـدورن ... پێـل نـاڤ پێـل (لَـدَیْنا مُحْـضَرُونْ)
چـاخیٚ شـەڤ هـات دیـسا بـو وەخـتیٚ بـار ... ئەنجومـەن بیـە پـەنهان کـەت سـەریٚ کـار
بـۆ بـیٚ هـشا خـودیٚ دیٚ دت هـشا ... خەلـەك خەلـەك خەلـەکێت دگوهـا
پـیٚ قوتـان دەسـت هـەژان د ثـەنـا ... نـاز نـازان (رَبَّنـا اَحْیَیْتَنـا)
ئـەو کـەڤل و ئـەو هەسـتییٚ رزیـایی ... وەك سـواراتێن تـۆز و غوبـار هەلـدای
ئێـرش تیـنن ژ عـەدەم لاییٚ وجـود ... د پەسـلان هـەم شـەکور و هـەم کـەنود
چـما سـەر دپێـشی هـەروەك تـە نەدیتییـە ... د عـەدەم ژ ئـەول تـە سـەر نەپیـچاییە
د عـەدەم گوڤاشـتی بـوی بپییـیٚ خـوە ... کـو مـن کـەنگی هـەلکی ژ جهـیٚ خـوە
مـا تـو نـابینی ئیـشیٚ رەبانیـەت رە ... کـو وی کێـشایە مـویٚ پێـشانیەت رە
حـەتا تـو کێـشای د ئاڤـا ئـەنواعیٚ حـال ... کـو تـە نـەبو د گۆمـان د خیـال
ئـەو عـەدەم بـۆ وی هـەر و هـەر بەندەیـە ... شـەیطـانـۆ کارکـە سـولەیمان زندەیـە
شـەیطـان چـێدکیٚ (جِفـانٍ کَـالْجَوابْ) ... طـاقـەتا بـەرگری نینـە یـا بێـژت جـواب
خـوە ببینـە گاڤـا دلـەرزی ژ تـرسـا ... بـۆ عـەدەمیٚ ژی بزانـە لەرزانـە دیـسا
و هەکـە تـو دەسـت لنـاڤ مەناصـب ددی ... دیـسا ژ تـرسـایە ئـانکـو جـانی ددی
هـەر چـی بلـی عـشقا خـودایٚ ئەحـسەنە ... هەکـە شـەکرخوارنە ئـەو جـان هەلقەنـە
جـان هەلقـەن چـیە لاییٚ مـرن ڤـە هـاتن ... دەسـت بئاڤـا حـەیاتیٚ نەگهانـدن
بـۆ خـەلك دو دەسـتن د خـاك و مـەمات ... سـەد گۆمـان هەنـە د ئاڤـا حـەیات
خەباتکـە دا سـەد گۆمـان ببـت نـەوەد ... شـەڤ هـەرە و گـەر تـو بنڤـی شـەڤ رەوەد
شـەڤا تـاریـدە د گـەرهی لـویٚ رۆژیٚ ... بـدە پـێش وی عـەقلیٚ کـو تـاریـیٚ دصـۆژیٚ

شەڤا رەش زاڤ باشی بوە ... ئاڤا حەیەوانێ هەڤجوتێ رەشی بوە
کەنگی سەر ژ رازان شیان هلاندن ... گەل سەد طوڤێ غەفلەتێ هوسا چاندن
خەوا مری خوارنا مری بو یار ... خواجە نڤست و دزێ شەڤ بو سەرکار
تو بزانی کو دوژمنێ تە کینە ... ناریان دوژمنێ وجودا خاکینە
ئاگر دژمنێ ئاڤ و زارۆکێت ویە ... هەر وەسانێ ئاڤ دوژمنێ وجودا ویە
ئاڤ ئاگری دکوژێ چونکی ئو ... دوژمنی زارۆکێ ئاڤە و عەدو
پاش ژ وێ ئەڤ ئاگر ئاگرێ شەهوەتە ... کو دناڤ وی ئەصلێ گوناه و زلتە
ئاگرێ دەرڤە بئاڤەکێ دێ کوژینێ ... ئاگرێ شەهوەتێ تا دوزەخ هاژوێنێ
ئاگرێ شەهوەت ئارام نابت بئاب ... ژ وێ کو طەبعێ دوزەخ هەیە د عەذاب
بو تە ئاگرێ شەهوەتێ چ چارەیە نورادین ... (نُورُکُمْ اِطفاءُ نارَ الکافرین)
ڤی ئاگرێ رە چ کوژێنت نورها خودا ... بۆ ئیبراهیمی نورهێ چێکەت هۆستا
حەتا ئاگرێ نەفسا وەك نەمرودێ تە ... ئەڤ بەدەن نە جات بیێ مینا عودێ تە
شەهوەت ئاگرەکە بهاژۆتن کێم ناکەی ... لازمە ب حدودێ شەرعی وێ کێم بکەی
حەتا کو ئێزنگ ددانی سەر ئاگری ... کەنگی ئاگر دێ ڤەمرێ ژ دارو دری
چاخێ تە ئێزنگ لێگرت ئاگر مر ... ژ وێ کو تەقوا ئاڤ لایێ ئاگر بر
کەنگی ب ئاگر رەش دبت روێ خوب ... کو ئەو گولرەنگە ژ (تَقْوی القُلُوبْ)

ئاگر کەتنا د باژێری د زەمانی عومەری دا (خودێ ژێ رازی بت)

ئاگرەك هەل بو د زەمانێ عومەر ... هەر وەکو دارێ هشك وی دخوار بەر
کەتە دناڤ ئاڤاهیا و مالا ... حەتا کەت ناڤ هێلینێ طەیر و طەوالا
نیڤەکا باژێری ژ پێتا ئاگر دسۆت ... ئاڤ ژ وی دترسها کو ڤەخۆت
مەشکێت ئاڤ و سرکێ درژاندن ... سەر سەرێ ئاگر بۆنا ڤەمراندن
ئاگر ژ وێرانکرنێ رە زێدەتر دبو ... هندی مەدەد دگهایێ بێ فایدە بو
خەلك لایێ عومەر ڤە هاتن شتاب ... کو ئاگرێ مە ناڤەمرێ بهیچ ئاب
گۆت ئەو ئاگر ژ عەلاماتێ خودێیە ... پێتەکە ژ ئاگرێ زولما هەویە
ئاڤێ بهێلن و نانی دابەش بکن ... بوخلێ بهێلن ئەگەر ئالێ منن
خەلکێ گۆتێ کو دەرێ مە ڤەکرینە ... ئەم سەخی و ئەهلێ نان دانێنە
گۆت هەوە نان دایە دەرەسم و عادەت ... ژبۆ خاترا خودێ هەوە نەڤە کریە دەست
بۆ نا فەخرو بۆنا شوهرەت و بۆنا ناز ... نەژ بۆنا ترس و تەقوا و نیاز

مـال طـوڤـە نەهاڤێـژە هـەر شـۆرە زارەکـی[1] شـــویری نـــەدە ددەســـتێ هـــەر رێگرەکـــی
ئــــەهلێ دیــــنی ناســــکە ژ ئــــەهلێ کــــینێ هەڤـنـشینێ حـەق پەیـدا کـە دا گـەل بـرینێ
هــەر کەســێ ژ نــەژادی خـوە گـۆری کـر ئەحمەق حەسـێبکە کـو خـوە وی جـۆری کـر

تفکرنا دوژمن ل روێ (أميرالمؤمنين – علی – كرم الله وجهه) و هاڤێتنا عەلی شویر ژ دەستی

ژ عـــەلی فێـــر بـــە تـــو ئخلاصـــا عەمـــەل شـــێرێ خـــودێ بـــو پاقـــژ ژ دەغـــەل
د غــەزا پــیرۆز بــو ســەر یــەك پەهلــەوانی زو شــــویرێ خــــوە کێــــشا ژ کــــاڤلانی
وی تــــف هاڤێتـــــە ســـــەر روێ علـــــی ئفتخــــارێ هــــەر نــــەبی و هــــەر وەلی
وی تــف کــرە روەکــی کــو روی مــاه کـــورنش تـــینێ پـــێش وی د ســـەجدەگاه
دگـــاڤێ شـــویر هاڤێـــت وی عـــەلی د غـــەزا یـــاخوە وی کـــر کـــاهلی
بـو حـەیران ئـەو شـەرکەر ژ ڤـی عەمـەلی و ژ لێبـــورین و رەحمـــا بـــێ مەحـــەلی
٣٧٣٠ گـۆت تـە شـویرێ تیـژ ل مـن راکـر چـما تـە هاڤێـت و دەسـت لمنـسار کـر
ئــەو تــە چ دیــت چــێتر ژ ناڤبرنــا مــن حــەتا تــو سـست بـوی د نێـچیرکرنا مـن
ئـەو تـە چ دیـت کـو هۆسـا قـەحرا تـە دانـا حـەتا وەصـانێ قتیـسکێ لێـدا و دیـسا رونـا
ئەو تەچ دیت کـو ژ عەکـسێ وێ ئـەز دیـتم ب پێتـــا ئـــاگـــر د دل و جـــان پـــەرێتم
ئـەو تـە چ دیـت هـەژیتر ژ کـەون و مـەکان کـو چـێتر ژ جـان بـو و مەبەخـشی جـان
دمێرانــــی تـــــو شـــــێرێ رەبـــــانیی د مـــــروەت کـــــو خـــــوە دزانـــــی کییـــــی
د مــــروەت عــــەورێ موســــایی لتەیــــه[2] کــو هــات ژ وی نــان خـوارن بـێ شـەبیه
کـــو عـــەور گـــەنمی ددن ئـــەو ژی بجەهـــد مـرۆڤ دپێـژن و شـیرین دکـن وەك شـەهد
عــــەورێ موســــا پــــەرێ رەحمــــەت ڤــــەکر پێـــژا و شـــیرین دا بـــێ زەحمـــەت کـــر
ژبـــۆ ئومـــەتا مەحەمـــەد نەفـــسا کـــەرەم بلنــد کــر رەحمــەتا وی د عالــەمێ عەلــەم
٣٧٤٠ حـەتا چـل سـالا ئـەو وەظیفـە و ئـەو عـەطا کـێم نـەبو یـەك رۆژێ ژ وێ ئـەهلێ رجـا
حــــەتا کــــو وان ژ خەسیــــسی خواســــتن گــەدا طـەبعـی تـەرە و خـەس خواسـتن[3]
کــــو ئومــــەتا ئەحمــــەدن هــــون ژ کــــرام حــەتا قیامــەتێ دێ مینـت ئـەو طــەعـام
دەمــا (اَبِيــتُ عِنْــدَ رَبِي) بــو شــکەرا (يُطْعِـمُ وَ يُـسْقِي) بـو کنایـەت ژ خـوەرا
ڤـێ قەبولکـە بـێ تاویـل و بـێ تـەدبیر دا بــچتە قــورکێ وەك شــەهد و شــیر
خـودێ و پەیغەمبـەر کـەرەم کریـە و عـەطا چـاوا بینـت ژ وێ حەقیقـەتێ رە خـەطا

(١) شورەزار – زەڤیا خوێدار.
(٢) تەیه – ئیشارەتا بنایەتا ((يَتِيهُونَ فِي الاهي)).
(٣) ئیشارە بئایەتا ((مماتنبت الارض من بقلها)) تا ئاخر.

ئەو خەطا دیتن ژ ضەعفا عەقلێ ویە | عەقلێ کول کاکلە و عەقلێ مە وەك پێستیە
ژ خوەرە تاویلکە نە ئەخبار رە | بۆ کاکلێ بێژە خرابە نە گولزار رە
ئەی عەلی کو تو پێکڤە عەقل و دیتی | پیچەکێ ڤەگێرە ژ وێیا کو تە دیتی
شویرێ حلما تە جانێ مە چاك کر | ئاڤا علمێ تە ئاخا مە پاك کر
ڤەگێرە زانم کو ئەڤ ئەسرارێ هووە | ژبەر کو بێ شویر کوشتن کارێ ئووە
چێکەرێ بێ ئالەت و بێ جار حە | واهبێ ڤان دیاریێت رابحە
سەد هزاران د طامینێ[1] بۆ هوش | کو خەبەر نەبو بۆ دو چاڤ و گوش
ڤەگێرە ئەی بازێ عەرشێ خوەش نێچیرڤان | کا تە چ دیتیە ژ کردگاری ئەڤ زەمان
چاڤێ تە ئدراکا غەیب زانیە | چاڤێت حاز ران لێدروتیە
ئەو یەکە هەیڤەکێ دبینت عیان | و ئەو یەکە تاری دبینێ جهان
و ئەویە کەسێ هەیڤا دبینێ بهەڤ | ئەڤ سێ کەس جهەکی دانشتی گەل هەڤ
چاڤێ هەر سێیا ڤەکری وگوهێ هەر سێیا توژان | دتە دالقاندی و ژ من دبازدان
سحرا چاڤە ئەڤ عەجەب لوطفا خەفیە | لتە نەقشێ گورگە و لمن یوسفیە
ئەگەر عالەم هیژ دەهزارە و زۆر | ئەڤ هێژ دە نینە پشکا چاڤەکی کۆر
رازێ بێژە ئەی عەلیێ مورتەضا | ئەی پاش (سُوءُ القَضا حُسْنُ القَضا)
یا تو ڤەگێرە ئەوا کو عەقلێ تەوەر گرتیە | یادێ بێژم ئەوا کو سەر من دەر بیە
پەنهان ژ تەلمن دا چاوا کەی | بێ زمان وەکە هەیڤێ رونی ددەی
ئەما ئەگەر ب پەیف بێت قورص ماه | دێ شەڤ روان زوتر هێنت براه
ژ خەلەت ئێمن بن و ژ ذهول[2] | بانگێ ماه غالب بت سەر بانگێ غول[3]
هەیڤ بێ پەیف بخوە بت رێ نوما | هەکە بێژت بت ضیا د ناڤ ضیا
تو وەك دەری وی بازارێ علم رە | وەکە تیرێژکی هەتاڤا حلم رە
ڤەکری بە ئەی دەرگە للێگەرێ باب | دابگەهێ ژ تە قاشولك[4] دناڤ لباب[5]
ڤەکریە ئەی دەرگەهێ رەحمەت تا ئەبەد | بارەگایێ (مالَهُ کفواً اَحَدْ)
هەر هەوا و ذەرەیەك بخوە مەنظەرەك | نە ڤەکری کەنگی دبێ ل وێی دەرەك
حەتا دەرەکی نەڤەکت دیدەڤان | د هندر چ جارا نالڤێ ئەڤ گۆمان

(١) دطامینێ – طام دکی.
(٢) ذهول – انحراف.
(٣) غول – جن، پیرهەڤۆك، شەیطان.
(٤) قاشولك – تیڤل، پوست.
(٥) لباب – کاکل.

چـــــاخێ دەرەك ڤـــــەبو حـــــەيران بـــــت پـــەر دەركـــەڤن ســـەر گۆمـــان فـــران بـــت
هـەژارەكى نـشكا ڤـە ل خـرا بـە ديـت خەزينـە پـشترە لايـێ هـەر خەرابـەيێ دكـر بەزينـە
حـەتا ژ دەروێـشى پەيـدا نـەكى تـو گەوهـەر كـەنگى ژ فـەقيرى گەوهـەر گـەرى ديتـەر
گـەر ظـەن ب سـالا بـازدت بيـێ خـوە نـابهورێ ژ كونكـا كـەپيێ[1] خـوە
بلـى د فـنێ هـيچ دبـينى بێـژە دەمـا تـە ديـت هەكـە بـێهن كـەى بێـژە

سوال كرنا كافرى ژ عەلى (كَرَمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ) كو دەما ل سەر من موظەفەر بوى بۆچى تە شويرێ خوە هاڤێت و تە ئەز نەكوشتم

گـــۆت بێـــژە يـــا (أميرالمـــؤمنين) دا جـــان د بـــەدەن بلڤـــێ د وەك جـــەنين
دەمـا بـۆ جنـينى نـەو بـەتا تـە دبـيرێ رو ژ ســـتێرێ لايـــێ رۆژێڤـــە هێـــت ئـــو[2]
چونكى گاڤـا هـات كـو جـان بگـرێ جـەنين وى زەمـانى هـەتـاڤـا وى بـت مـوعين
ئـەڤ جـنين ب لڤلڤـێن تيـت ژ هـەتـاڤ كـو جـان دبەخـشێ بلـەز ئـەو هـەتـاڤ
٣٧٨٠ ژ سـتێرێ ديـتر بلـى نەقـشى نـەگرت حـەتا هـەتـاڤـا وێ لڤـى جنـينى نـەگرت
ژ كيـشك رێكـێ تەعـەلوق گـرت وى د رەحـێم گـەل هـەتـاڤـا قـەنجر وى
ژ رێكـا پـەنهان كـو دور ژ حـسامە يـە بـۆ ئـافتـابێ چـەرخ زۆررێيـە
ئـەو رێكـا كـو زێـر دگـرێ قـوەت ژ وى و ئـەو رێكـا بـەربت يـا قـوت ژ وى
و ئـەو رێكـا كـو سـۆر دكـت ژ لـەعل رە و ئـەو رێكـا كـو قتيـسك دكـت نـەعل رە
و ئـەو رێكـا كـو دگـەهێنت فـێكيرە و ئـەو رێكـا دتـە دلـى هـيڤيرە
ڤـەگێرە ئـەى بـازێ پـەر ڤـەكرى گەل خودێ و ب هاريكاريـا وى فێـرى كـرى
ڤـەگێرە ئـەى بـازێ عـەنقاگرێ شـاه ئـەى لەشـكەر شـكەن بخـوە نـە گـەل سـپاه
ئەى عـەلى يـەكى وەجهـێ سـەد هـزار گـير ڤـەگێرە ئـەى ئـەز بـازێ تـەرە نێـچير
د جهـێ قـەحرێ ئـەڤ رەحمـەت چـيە ئـەژدەهارە ژ دەسـت دان رێيـا كييـە

بەرسڤدانا (أميرالمؤمنين) كو سەبەبێ هاڤێتنا شويرى د وى حالەتێ ژ دەست چ بوە

٣٧٩٠ گـۆت ئـەز شـويرى ژبـۆ خـودێ دكێـشم بـەنيێ حـەقم نـەبن دەسـتێ بـەدەنا بئێـشم
شێرێ خودێ مە نە شێرێ نەقـشێ كـو بـادبێ فعـلا مـن سـەر ديـنێ مـن شـاهد دبـێ
(مارَمَيْـتَ اِذْ رمەيتـە) مـەدحراب ئـەز وەك شـويرم و ئـەو لێـددى ئافتـاب

(١) كەپى – كەپو، بهڤل، لوت، دفن.
(٢) ئو – ئەو.

جل و بەرگێ خوە من کومزری راکریە   بلی خودێ من هەمی نەیین فکریە
ئەز سیبەرم کو خودایێ منە ئافتاب   ئەز حاجبم ژ ویرە نینم حجاب
ئەز وەك شویرم پر گەوهەرێ وصال   ساخ دکم ناکوژم د قتال
خون نانخێڤێ گەوهەرێ شویرێ مە   با کەنگی ژجیدبێ عەورێ مە
ئەز نە کامە کێوم ژ حلم و صەبر و داد   کێو کەنگی رادبێ ب توند باد
ئەوێ کو ببایی ژ جی دچی قرشە   ژ بەر کو بایێ مۆخالف ناراکێ گرشە
بایێ قەحر و بایێ شەهوەت و بایێ قرێژ   وی کەسی دبێ کو نەبوە ئەهلێ نڤێژ
چیا مە و هەیینا من بناغا وییە   و هەکە ببم وەکە کابایێ من بایێ وییە
بل ب بایێ وی نالڤت مەیلێ من   نینە بل عشقا ئەحەد سەر خەیلێ من
قەحر سەر شاهان شەهە و بۆ مە خلام   من قەحر ژی گرێدا ب بەژێری لگام
شویرێ حلما من گەردەنا قەحرا من بریە   قەحرا خودێ سەر من مینا رەحمەت هاتیە
غەرقێ نورم گەرچ سەقفم بو خراب   گهامە مێرگێ گەرچ بو مە بُو تۆراب
دەما هاتە د ناڤ بلی خودا   من شویر دناڤ بەینێ کر جودا
حەز ژ خودێ کرن بێتە ناڤێ من   داکو نەحەز کرن بۆ خودێ ببت کامێ من
داکو دانا ژ خودێرە بێتە جودا من   داکو نەدان بۆ خودێ ببت بونا من
بۆخلا من لله عەطا لله و بەس   پێکڤە لِلاّهم نیمە ئەز مالێ کەس
و ئەوا کو لله ئەز دکم تەقلید نیە   نە تەخەیول و گۆمانە بەس دیتینە
ژ ئجتهاد و ژ تەحەری ڤەرەستمە   هچك بدامەنا خودێ بەستمە
هەکە بفرم ئەز دبینم مەطار   و هەکە ئەز بگەرهم ئەز دبینم مەدار
و هەکە بارەکی بکێشم دزانم حەتا کو دەرە   هەیڤم و خورشید لپێش من رێبەرە
پتر ژ ڤێ گەل خەلکێ روێ گۆتن نینە   جهێ بەحرێ د ناڤ جوەکێ نینە
دێ نزم بێژم تەما قەدەرا عقول   نەعەیبە ئەڤە بو کارێ رەسول
بکورتی بێژمە ئەز ئازامە و گەواه ئازاییە   کو شاهدیا بەنی قیمەتا دو جەهانیە
د شەریعەت بۆ گەواهیا عەڤدا   نینە قەدر و قیمەت جەم ئەهلێ قەضا
هەکە هزاران بەندە ژ تەرە بن گەواه   شەرع قەبول ناکەت گەواهیا وان بکاه
بەنیێت شەهوەت پیسترە ل جەم حەق   ژ بەندە و عەڤدێت موشەرەق
کو ئەڤ بیەك لەفظێ ژ خواجێ بت حور   و ئەو شیرین دژیت و دمرێ تەحل و مور
عەڤدێ شەهوەتێ خوەنینە خلاص   غەیر بفەضلێ یەزدان و ئەنعامێ خاص
کەتیە د چالەکێ کو ئەو کور نینە   و ئەو گونەهێ ویە جەبر و جۆر نینە

دێ بەسکم نەکو ئەڤ ئاخفتن زێدەتر بت
جگەر چیە خوین تە ژى دلێ کەڤر بت

خوین بونا ڤان جگەر نەژ سەختیە
حیرەت و مەشغولی و پیس بەختیە

رۆژەکێ بت خوین کو خوینا وى بێ سودە
وى وەختى ببە خوین کو خوین نەمەردودە

چونکى شەهادەتا بەنیان نەمە قبولە
ئەو کەس عادلە نەبەنیێ غۆلە

بو (اَرْسَلْناكَ شاهد) د نوذۆر
ژ بەر کو بو ژ کەون ئەو حور کورێ حور

چونکى ئازامە کەنگى قەحر دگرێ مەرا
بل صفاتێ حەق ڤێدەرێ نینە مەرا

بلایێ ئازادیێ ڤەهەرە کو تە ئازاکەت فەضلێ حەق
ژ وێ کو رەحمەتێ سەر قەحرا وى هەیە سەبەق

وەرەڤە کو نوکە خەلاس بوى ژ خەطەر
کو چ بویى کیمایێ تو کرى گەوهەر

٣٨٣٠ ڤەرە ساى ژ کوفر و ستریستانا ئو
وەك گولەکێ بشکفتى د گولستانا هُو

تو ئەزى و ئەز تومە ئەى موحتەشەم
تو عەلى بوى عەلى رە چاوا کوشم

تە گوناهك دەرکەت چێتر ژ طاعەتەکى
تەعاسمان پێچا د ساعەتەکى

ڤێجا پیرۆز بت گوناهێ تە کرى بدەست و مل
مانێ ژ ستریێ دەردکەڤێ بەلگێ گول

مانى گۆناهێ عومەر و قەصدا رەسول
ئەو دکێشا حەتا بەردەرێ قەبول

مانێ بحرا ساحرێت فەرعەونێ وان
دکێشا و دەولەت بو عەونێ وان

هەکە سحرا وان نەبوانە و ئەو حجود
نەڤەدبون ژ دوڤ فرعەونێ عەنود

وێ گاڤا دیتن کۆپال و موعجیزات
گوناه بو طاعەت ئەى قەومى عوصات

خودێ گەردەنا بێهیڤیێ بریە
کو گوناهکرن لجهێ طاعەت دانیە

چاخێ ئەو گوناها مۆبەدەل دکێ
ل جهێ وان خێران ثابت دکێ

٣٨٤٠ ژ ئەڤى مەرجوم دبێ شەیطانێ رەجیم
و ژ حەسەد د تەرکێ دبێ دونیم

ئەو دخەبتێ حەتا گوناهەکى خوەیبکێ
ژ وى گوناهى مە ببێ د چالەکێ بکێ

هەکە دبینت کو ئەو گوناه بوە طاعەت
ژ ویرە نا پیرۆز بت ئەو ساعەت

وەرە من دەرگە یێ ڤەکرى ژ تەرە
تە تفکر و من هەدیە هێنا ژ تەرە

کو ئەز هۆ د دمەجەفا کەرا
لپێش پیێ چەپ دانم سەرا

ئێدى بۆ وەفا کەرى چیەخشم توپزان
خەرینا و ملکێت جاودان

گۆتنا پەیغەمبەرى (ع) د گوهێ هەڤرێ أميرالمؤمنين كرم الله وجهه، کوحە تمەن کوشتنا عەلى دێ بدەستێ تەبت

ئەز وەسا مرم کو سەر خوینا خوەدان
لوطف نەبو عافیەتا من د قەحردان

پەیغەمبەر گۆت د گوهێ چاکرم
کو رۆژەکێ ژ گەردەن برت ئەڤ سەرم

وی رسولی دوست ئاگاه کر ب وەحیە کو عاقبەت ناڤ چونا من بدەستێ ویە
ئەو دبێژێ ل پێشیێ تو من بکوژ دا نەهێت ژ من ئەڤ خەلەتیا بقرێژ
ئەز دبێژم چاخێ مرنا من ژ تە بێ شیانا من چاوا گەل قەضا رادبێ
ئەو هەر دکەڤێ پێش من کو ئەی کەریم ژبۆنا خاترێ خودێ من بکە دونیم
دا نەهێت سەر من ئەڤ کارێ خەتا دا نەصوژت جانێ من سەر جانێ تە
ئەز هەر دبێژم هەر (جَفَّ القَلَمُ) ژ وێ قەلەمێ زۆر سەرنخون بونە عەلەم
هیچ بوغزەك نینە د جانم ژ تە ژبەر کو ئەز ئەڤێ نزانم ژ تە
ئالەتێ حەقی تو فاعلێ دەستێ حەق چاوا سەر ئالەتێ حەق دانم طەعن ودەق
وی گۆت پا ئەو قصاص ژ بۆنا چیە گۆت هەم ژ حەقە و سِررّا وێ خەفیە
گەر بکەت سەر فعلا خوە ئەو ئعتراض ژ ئعتراضا خوە دێ شین کەت ریاض
ئەو دگەهێ ئعتراضێ سەر فعلا خوەکە ژبەر کو د قەحر و د لوطف ئەو تەکە
د ناڤ پەحینا حەوادثا میر ئەوە د مەمالکا مالکێ تەدبیر ئەوە
هەکە ئەو ئالەتێ خوە بشکێنێ ئەو دێ وی شکهایی چێتر ئێنێ
(رەمزا نُنْسِخْ آيَةً اَوْ نُنْسِها نَأْتِ خَيْراً) د پاشدە بزان، برا
هەر شەریعەتەك کو وی مەنسوخ کر ژ پیژڤە گول ئانی دەما گیا بر
شەڤ مەنسوخ دکت شوغلێ رۆژێ ببینە هشکی عەقلی هەلدکێ وێندی صوژێ
دیسا شەڤ مەنسوخ بت ژ نورا رۆژ دا ژ ئاگرێ هەلبوی هشکی ببت صۆژ
گەر چ ظولمەتێ ئانی ئەو نەوم و سبات مانێ د ناڤا ظولمەتییە ئاڤا حەبات
مانێ د وێ طاریێ عەقل تازە دبت پچەك راوەستان ئاوازی خوەش دکت
کو ژ دژا دژ پەیدا دبێ د تاریکیا نورا دائم چێ دبێ
پەیغەمبەر بخاترا صولحێ کرە جەنگ صولحا ئاخر زەمان بو ژ وێ جەنگ
سەد هزاران سەر برین وێ داستان دا ئەمان ببت سەرێ ئەهلێ جیهان
باغڤان ژ وێ دبرێ چقلێ هەژی دا خورما بەژنێ بگرت و فێقی تەژی
زانا ژ باغێ وی گیایی هەلدکێ دا جوانیا باغ و فێکی زێدە بکێ
د نانێ خراب هەلدکت ئەو طەبیب دا خەلاسبت ژ دەرد و ژانێ حەبیب
زۆر زێدە بون د ناڤا نەقصایە بۆ شەهیدان ژیان د ناڤ فەنایە
دەما هاتە برین گەرویا خوارن خوار (يُرْزَقُونْ فَرِحِينَ) بۆ گەوار
گەوریا حەیوانی دەما هاتە برین ب عەدل گەوریا ئینسانی ڤەرەسیا و زێدە بو فەضل

وەختێ گەوریا ئنسانی ببرێ ئەڤێ ببین   کا چ لێ تێت بکە قیاس وێ برین
گەهریا سبێ دزێت و تیمارا وی   شەربەتا حەق بت و ئەنوارا وی
گەوریا هاتی برین ڤەخوت شەربەتێ وەلی   گەوریا ژ لاڤەرە سیایی مریە د بەلی
ئەی نزم همەت بەسکە بکەرتێ نان   حەتا کەنگی تە دڤێ حەیاتا جانی بنان
ژ وێ فێکی نینە مینا دارا بی   کو ئاڤەرو تەبریە پەی نانێ سپی
هەکە ژ ڤی نانێ جانێ حس نینە صەبر   کیمیا بگرە و زێرکە تو صەفر
تە دڤێ جلکێ پاقژ لبەرکەی ئەی فلان   رو لاندا ژ تاخا جلشوان
گەرچ نانی شکاند رۆژی تەرە   ل شکەستبەندی وەردە و هەژی وەرە
ئاڤا شکەستبەند هات دەستێ وی   ڤێجا یەقین جەبربت شکاناوی
گەر تە ئەوشکاندن بێژتە تە دێ   تو وی دروستکە تە نینە دەست و پێ
ئێدی شکاندن دبێ حەقێ وی کو ئەو   بۆ یێ شکەستی دکێ جەبر ئەو
ئەو کو زانت دروتن ئەو زانت بدرێ   هەر چیا بفرۆشت چێتر دکرێ
خانی وێران کەت ژ سەر و بن   دێ زو ئاڤا کەت چێتر ژ کەڤن
هەکە یەك سەری ببرێ ژ جەندەکی   سەد هزاران سەر دروستکەت دەربەکی
تە فەرمان نەدا قصاصەکە سەر جونات   یا تە نەگۆت (فِي القِصاصِ هات حَياتْ)
بۆ کێ بوی زوهرە دا ئەو ژ خوەدانێ   سەر ئەسیرێ حوکمێ حەق شویری دانێ
ژ وێ کو زانت هەر کێ چاڤێ خوە ڤەکر   کو ئەو کوشتیێ پێ طەڤزیا تەقدیرێ کر
هەرکێ ئەو تەقدیر بۆ طوقا وی   شویر دانی کوری و نۆقا وی
هەرە بطرسە و کێم طەعنا بدە خرابان   پێش داڤا قەدەرێ خوە عاجز بزان

تەعەجوب کرنا ئادەم ((درود لێ بن)) ژ وندا بونا ئبلیسی و تەوبەکرن

رۆژەکێ ئادەم ل ئەهریمەن کو شەقیە   ژ حەقارەت و ژ بێ قیمەتی نێریە
خوە پەسنی کر هاتە خوە بئافەرین   کرە کەن بکارێ ئبلیسێ لەعین
خودێ ژ غیرەت گازی کرێ کو ئەی صەفی   تو نزانی ژ ئەسرارێ خەفی
هەکە کەڤلکێ خوە ڤا ژی کەت   دێ چیایی ژ رە وریچالا هەلکەت
پەردەیا سەد ئادەما وێ دەمێ درینێ   سەد شەیتانا د گاڤێ موسلمان ئینێ
ئادەم گۆت من تەوبەیە ژ ڤی فکری   زمان درێژیا بڤی رەنگی ناکم هزری
(یاغِیاثَ المُستَغِیثِینْ اِهْدِنا   لاافْتِخار بِالعُلُوم و الغِنی

لاتُزِغْ قَلْباً هَدَيْتَ بِالْكَرَمْ / وَ اَصْرِفْ السُوءَ الذِي خَطَّ القلم)
ب بورێنە ژ جانێ مە (سو القضا) / و مەلانەدا ژ (إخوانُ الرضا)
تەحل تر ژ فراقا تە هیچ نینە / بێ پەنابرنا تە بلی پێچا پیچ نینە
جلكێ مە هەم بۆ جلكێ مە رێگرە / جسمێ مە بۆ جانێ مە جلدرە
دەستێ مە وەك پیێ مە مەدخوێ / بێ ئەمانا تە كەسەك چاوا جاندێ
گەرجان ژ ڤان خەطەرێت مەزن / نەجات بیێ دێ ژ ترسا دەستا گەزن
ژ وێ كو دەما جان نەبو واصلێ جانان / حەتا ئەبەد گەل خوە كۆرە وبێ زمان
چاخێ تو رێكێ نەدەی جان بخوە بەنیە / جانێ كو بێتە زندە بت ئێ مریە
٣٩١٠ هەكە تو طەعنا ددەی سەر بەنیان / دێ ئەو گەهێ تە ئەی كامران
ئەی خودا گەر بێژی رۆژ و هەیڤێ، بێرونـاهی / و گەر بێژی بەژنا سەر وێ، چەماهی
و هەكە تو عەرش و چەرخ رەدانی حەقیر / و هەكە تو بێژی كان و دەریا فەقیر
ئەو ب نسبەت بكە مالاتەرە وایە / و ملك و كەمالێ موطلەق ژ تەرایە
كو تو پاكی ژ خەطەر و ژ نەییی / بۆ نانەینیا تەك و هەیینی
ئەوێ كو شیندكێ دزانێ صوتنێ / ژبەر كو دەما درانـد زانت دروتنێ
دصۆژینت هەر پاییزا هەمیا د باغی / دیسانێ شین دكەت گولێت صەباغی
كو ئەی صۆتای وەرە دەر تازە بە / جارەك دی باش و باش ئاوازەبە
چاڤێ نێرگز كۆربو جارەك دی لاواند / گەوریا نەیێ هاتەبرین دیسەڤە لۆراند
ئەم وەك چێبوینا و چێكەرنینن / بلی هەژاری و قانعی چیێ دیتر نینن
٣٩٢٠ مە هەمیا نەفس هەیە و نەفسێ لێددن / هەكە تە نەڤیا ئەم هەمی ئەهریمەنن
ژ وێ ژ ئەهریمەن ئەم نەجات بونە / كو تە جانێ مە كری یە ژكۆربونا
تو كۆپال كێشێ هەر كەسێ كو زندیە / بێ كۆپال و بێ كۆ پالكێش كۆر كیە
غەیری تە هەرچی خوەشەو ناخوشە / مرۆڤ صۆژە عەینێ ئاتەشە
هەر كەسێ ئاگر بو پەناه و پوشت / هەم بو مەجوسی و هەم بو زەردوشت
(كُلُّ شَيءٍ ما خَلا الله باطِلٌ / اِنَّ فَضْلَ الله غَيْمٌ هاطِلٌ)

ڤەگەران بداستانا (أميرالمؤمنين) عەلی (كرم الله وجهه) و چاڤنقینا وی دگەل خوینێ خوە

دیسا رو بلایێ عەلی و خوینیێ وی / وێ كەرەما زێدە گەل خوینیێ وی
گۆت ب چاڤا هەر خوینیێ خوە دبینم / شەڤ و رۆژ وتولێ لێناستینم

ژ وىٚ كو مرنا من هەر وەكو من شيرين بوە
مرنا من د زڤرينىٚ لەپ گرتوە

مەرگىٚ بىٚ مەرگى بۆ مە بوە حەلال
بەلكىٚ بىٚ بەلكى بۆ مە بۆە نەوال

٣٩٣٠ ظاهرىٚ وىٚ مرنە و د باطن ژيانە
ظاهرىٚ وىٚ بەلاڤە و لەڤدايى نهانە

د رەحيٚم زايين بۆ جەنينى چونە
د جيهان ويرە ژ نو پشكۆژ بونە

چونكى مرە لايىٚ ئەجەل عشق وهەوايە
نەهىٚ (لا تُلْقُوا بِأيْدِيَكُمْ) مرايە

ژ بەر كو نەهى ژ دانەيا شيرين بوە
كەنگى تەحلى بخوە حەوجەى نەهى بوە

دانەيا تەحل بت قاشول و كاكل
بخوە نەهيا وێيە تەحلى و نەڤيانا دل

دانەيا مرنىٚ مرا شيرين بيە
(بَلْ هُمْ أحْياءٌ) پەى من هاتيە

(أُقْتُلُونِي يا ثُقاتِي لائِماً
اِنَّ فِي قَتْلِي حَياتِي دائِماً

اِنَّ فِي مَوتِي حَياتِي يافَتى
كَمْ اُفارِق مَوْطِنِي حَتى مَتى

فَرْقَتِي لَولَمْ تَكُنْ فِي ذا السُّكُونْ
لَمْ يَقُلْ اِنا اِلَيهِ راجِعُونْ)

راجع ئەوەيە كو ديسە بێتەڤە بشەهر
ئاليىٚ وەحدەتڤە بێت ژ دەورانا دەهر

هاتنا هەڤرێيىٚ عەلى (كرم الله وجهه) كو ژ بۆنا خاترىٚ خودىٚ من بكوژە و ژ ڤىٚ بەلايىٚ من خلاسكە

٣٩٤٠ ديسا هات كو ئەى عەلى زو من بكوش
دا نەبينم وى دەم و وەختىٚ طرش

ئەز دىٚ ل تە حەلال كم خوينا من برێژ
دا نەبينت چاڤىٚ من دەستىٚ منىٚ قرێژ

من گۆتيىٚ ئەگەر هەر ذەرەيەك بيىٚ قاتل
خەنجەر د ناڤدەست بێنە تە ژ دل

نەشێن يەك سەرىٚ مو ژ تە ببرن
چونكى قەلەمىٚ هۆسا خەط سەر تە ڤە برن

ئەما بىٚ خەمبە شەفيعىٚ تە منم
سەيدايىٚ روحم نەخزمەتكارىٚ بەدەنم

ل جەم من ڤىٚ بەدەنىٚ نينە قيمەتەك
ئەز بىٚ بەدەنا خوە مێرم كورىٚ مێرەك

خەنجەر و شوير بو رحانا من
مرنا من بو بەزم و نێرگز ستانا من

ئەڤا كو ئەو بڤى رەنگى پەى بەدەن كت
حرصا ميراتى و خەلافەتىٚ كەنگى كت

ژ وێيا ب ظاهر كو بو د ناڤ جاه و حوكم
دا بۆ ئەميران نيشاندت رىٚ و حوكم

دا ژ ئەميران رە بدت جانەكى ديكە
دا مە خلا خەلافەتىٚ بدت فيكە[1]

---

(١) فيكە – فێكى.

بەیانا وێ کو داخوازا پەیغەمبەری ((درود لێ بن)) بۆ فەتحا مەکەهێ و غەیری مەکەهێ بخاترێ دوستیا ملکێ دینا نە بو چونکی فەرمویە کودنیا مرارەکە بەلکێ بئەمرێ خودێ بو....

جەهدا پەیغەمبەر بۆ فەتحا مەکەهێ هەم / د حوبێ دونیا کەنگی بو مەتەهەم
ئەواکو ئەو ژ خەزینا حەفت عاسمان / چاڤ و دل گرتی رۆژا ئمتحان
لپەی نێرینا وی حۆر و جان / پر بوە ئافاقێ هەر حەفت عاسمان
بۆ خاترا وی بەدەنا خوە لاواندیە / بلی دۆست کەنگی وی خوەدانیە
ئەو وەسانێ پر بوە ژ ئجلالێ حەق / کو دوی هەم تێ ناگەهێ ئالێ حەق
(لایَسَعُ فِینا نَبِیٌّ مُرْسَلُ / وَ المَلَکُ ؤ الرُّوحُ اَیْضاً فاعْقِلُوا)
گۆت ئەم قژکن نەهەروەك قژك / مەستێ صەباغن نەمەستێ قژك
چونکی مەخزەنێت ئەفلاك و عوقول / وەك قرشکە کینە بەر چاڤێ رەسول
ڤێجا چیە مەکە و شام و عیراق / کو ئەو بکەت و جەنگ و ئشتیاق
ئەو گۆمان و ظەن منافق رە بیە / کو قیاس ژ جانێ کرێێ خوە کریە
شوشەیا زەر دەما بەرچاڤا کەی نقاب / دێ زەر بینی هەمی نورا ئافتاب
بشکێنە وێ شوشەیا زەر و قەمەر رە / دا بناسی مێرو نەمێر رە
تۆزا بەر پیێ سوارا بلند رادبێ / تو وێ تۆزێ بزەلامێ حەقڤە هزر دبێ
تۆزا چاڤێ ئبلیس و ئەڤ پەیڤا حەری / چاوا چێتر بت ژ مێ ئاگر گوری
گەر تە حەسباند زەلامێ خودێ عادی بەشەر / ها ئەو میراثێ ئبلیسە ئەو نەظەر
هەکە نە کورێ ئبلیسی ئەی سەرسەری / پاچاوا گهایە تە میراتا وی صە و کەری
ئەز شێرێ خودێمە حەق پەرست / شێری خودێ ئەوە کو ژ وێنە ڤەرست
شێرێ دونیا لدویف نێچیرە و بەرگ / شێری خودێ لدویف ئازادیە و مەرگ
چونکی د ناڤ مرنێ بینت سەد وجود / هەر وەکو پەروانێ د صۆژینێ وجود
ڤینا مرنێ بو رستکا راستبێژان / کو ئەڤ ژ یەهود رە بو ئمتحان
د قورئانێ هاتیە کو ئەی قەومێ یەهود / بۆ راستگوا مرنە گەنج و سود
هەر وەکو ئارەزوا فایدەیێ دبێ / ئارەزوا مرنێ ژ وێ چێتر دبێ
هەی جهینۆ، بخاترا ناموسا کەسان / ئەڤێ خوەزیی ببورێنن سەر زمان
نەبی گۆت هەکە ئەڤ ئیناندبانە سەر زمان / یەك جوهی بتنێ نەدما د جیهان

ئێــدی جوهیــا زێــره ســەردان و خــەراج کــو تــو مــە رســوا نەکــە ئــەی ســراج
ئــەڤێ ئــاخفتنێ نینــە دوماهیکــەك شــکەره دەســتێ خــوه بــده مــن تــە بــبم بخــوەره

گۆتنا (أميرالمؤمنين) عەلی (كرم الله وجهه) بقەرینێ خوه کو دەما تە تف کری د روێ من نەفسا من لڤلڤی و ئیخلاصا عەمەلنەما مانعێ گۆتنا تە بو ئەو

(أميرالمــؤمنين) گــۆت گــەل وی جــەوان کــو ل چــاخێ شــەری ئــەی پەهلــەوان
دەمــا تــە تــف کــری د روێ مــن نــەفس لڤلڤــی ژ نــاڤ چــو خــۆیێ مــن
نیڤــەك بــو خــاترا خــودێ و نیڤــەك هــەوا شــریکی د نــاڤ کــارێ خــودێ نــەبو رەوا
تــو چــێکریێ دەســتێ خــودایێ مــنی نــە کریــارێ حــەق دەســتێ مــنی
٣٩٨٠ گــاور ئــەڤ بهیــست و نــورەك بــو دیــار نــاڤ دلــێ وی حــەتا بــری زەنــار
گــۆت مــن طــۆڤــێ ســتەم دچــاند مــن رەنگــەکێ دیــتر دتــەرازو هزرانــد
تــو تــەرازوا ئەحــەد بخــوە بــوی بــەلکو زمــانکێ هــەر تــەرازو بــوی
تــو ئەصــل و فەصــلێ مــن بخــوە بــویی تــو روناهیــا شــەمالکا ئــولم بــوی
ئــەزم خــولامێ وێ چــرا یــا چــاڤگێر کــو روناهیــا چــرا یــا تــە ژ وی وەرگێــر
ئــەزم خــولامێ وێ پــێلا دەریــایێ نــور کــو گەوهــەرێ هۆســا تینتــە د ظهــور
عــەرضــکە ســەر مــن شــەهادەتێ کــو ئــەز ژ خــوه چــێتر دیتمــە ســەر فــراز
نزیکــی پێنجــی کــەس ژ قــەوم و کەســێ وی بــدلڤیا لایــێ دینڤــە کــرن روی
وی ب شــویرێ حلــم چــەندین حــەلق کــری ژ شــویر چــەندین خــەلق
شــویرێ حلــم ژ شــویرێ ئــاســن تیــژ تــره بــەلکی ژ صــەد لەشــکەر پیرۆزتــره
٣٩٩٠ ئــەی حــەیف پاریــەك دو هاتــە خــوارن جۆشــا هــزرینێ ژی هــات راکــرن
چــەند لــیێ گــەنم رۆژا آدەم رە بــو کــسوف وەك هەتــاڤا هەیڤێ نــوقطا موعەیــەن کــر خــسوف
ئەڤــە لــوطفــا دل کــو ژ یــەك کــولم قــور هــەیڤا وێ وەك پــەروینێ دبــێ چــر و در
نــان دەمــا بمــەعنا بخــوی ســود بــت دیــار چــونکی بــو صــورەت هــەلتێخت ئنکــار
هەر وەکو ستریێ کەسکێ کو حێشتر دخویێ ئــەو بخــوه صــەد نــەفع و لــەذەت ژێ دبــێ
چــاخێ ئــەو کەســکیا وێ هــشکبو و چــو ئیــدی حێــشتر نکــارێ وێ بخــوت زو
هەی حەیف دێ درێنت لێڤ و شکەفتکا دەڤی کــو ئــەو وەســا بــو وەك شــویر ددەڤــی
دەمــا نــان مــەعنا بــت ئــەو ســتری شــیرمژ چــاخێ صــورەت بــت نوکــە هــشکە و گــژ
کــو تــە بــوی عــادەتی ئــەو لــپێــشین تــە خــوار بــو ئــەی وجــودێ نــازەنین
هەر ل سەر وێ مەیلێ ئــەڤێ هــشکێ دخــوێ پــاش ژ وێ کــو مــەعنا بوتێکــە لــی ئــاخــێ

٤٠٠٠ بــو تــەڤلی ئــاخــێ و هــشك و گۆشــت بــر ژ وی گیـــایی نوکـــە لادە ئـــەی حێـــشتر
ئــاخ و ئــاخفتن تەڤلیهــەڤبون تــەڤ ل مــالێ ئـــاڤ بـــو گـــلاڤ بگـــرە دەرێ چـــالێ
دا خودایێ وێ دیـسا صـاف و خـوەش کـت کـو وی شـێلۆ کریـە هـەم وێ صـاف کـت
بـو ئـارەز وێ صـەبر دڤێـت نـە لـەز، بـاب صـــــەبرکە و اللہ اَعْلَـــــمُ بِالـــــصَّوابْ

مەثنەویا مەعنەوی

دەفتەرا دووێ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

بەیانا هنەك ژ حکمەتا تاخیرا ئەڤی جلدیٚ د ویٚ کو ئەگەر هەمی حکمەتا خودیٚ بـۆ مـن مـەعلوم ببـت د سودیٚ وی کاری ئەز ژ وی کاری پاشڤە مینم و حکمـەتا بـیٚ دوماهیکـا خـودیٚ تیٚگـەهینا وی ویٚـران کـەت دەست ناهاڤیٚژتە وی کاری، ڤیٚجا خودایێ بلند پیچەکیٚ ژ ویٚ حکمەتا بیٚ دوماهیك کەتە هەفساریٚ بهڤلا وی و ئەوی بوی کاری کیٚشت کو ئەگەر ژ وی رە ژ ویٚ هیچ سودەك خەبەر نەدەت هیچ نالڤت چونکی لڤاندن ژبۆنا ئادەمیانە کو ژبۆنا ویٚ مەصلحەت بکەین و ئەگەر حکمەتا ویٚ لسەر کەسـەکی برژهـیٚ دیـسا نەشـیٚت بلڤیٚنیٚ هەر وەتوڤ ئەگەر د پۆزیٚ دەڤەهیٚ هەفسار نەبت ناچت و هەکە هەفسار هەم مەزنبت دیسە ناچت ودیٚ مەخەلیٚ ((وَإن مِنْ شَيَءٍ الاَّ عِنْدَنا خزائنة و ما ننزلة الابقدر معلوم)) ئاخ بیٚ ئاڤ نابت کلۆخ و هەکە ئـاڤ زافبـت دیسە نابت کلۆخ ((وَ السَّماءَ رَفَعَها وَ وَضَعَ الْمِيزانَ)) هەر تشتەکی بمیزان ددت نە بـیٚ میـزان و بـیٚ حیـساب، مەگەر ئەو کەسبت کو ژ عالەما خەلق مۆبەدەل بونە. ((وَ يَرْزُقُ مَنْ يَشاءُ بِغَيْرِ حِسابْ)) بونە، ((وَ مَنْ لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدْرِ)).

یەکەکی پرسی کو ئەڤینداری چیە؟ من گۆت کو وەکی مەلیٚ بی دیٚ زانی. ڤین و دۆستی بیٚحسابە، بخاتریٚ ویٚ گۆتنە کو صفاتیٚ حەق بحەقیقەت نسبەتا وی ببە نیڤە مەجازیە (يُحِبُّهُمْ) تەمامە (يُحِبُّونَهُ) کیشکە؟ وَ الحَمْدُ للهِ حَقَّ حَمْدِهِ وَ الصَلواةُ عَلى مُحَمَدٍ وَ آلِهِ وَ صَحْبِهِ.

مدەهـــەکی ئـــەڤ مـــەثنـــەوی بـــو تـــاخیر موهلەتـەك دخواسـت حـەتا خـوین بـیٚ شـیر
بـــەختیٚ تـــە بـــچوکەکی نـــو بزیٚـــت خوین ببـت شـیریٚ شـیرین خـوەش ڤـەخویٚت
چـاخیٚ (ضـيا الحـق حـسام الـدين) عنـان جـــارەك دی زڤرانـــد ژ بلنـــدیا عاسمـــان
وەخـــتیٚ ب میعراجـــا حـــەقایقا چـــوبو بـــیٚ بهـــارا وی پـــژکۆژ نەڤـــە دبـــو
چـــاخیٚ ژ دەریـــا لایـــیٚ ســـاحل ڤەگـــەریا چـــەنگا شـــعریٚ مـــەثنـــەوی هەلگـــەریا
مـــەثنـــەوی کـــو صـــەیقەلیٚ ئـــەرواح بـــو ڤەگـــــەرها نـــــاوی رۆژا ئیـــستفتاح بـــو
ســـەرەتایا میٚـــژوا ڤـــیٚ دەفتـــەر و کتـــیٚیٚ د ســالا شــەش ســەد و شیٚــست و دۆ بــیٚ
بلبلـــەك ژ ڤیٚـــدەریٚ چـــو دیـــسە ڤەگـــەرا بخـاترا نیٚـچیرا ڤـان مـەعنا دیـسە ڤەگـەرا
رونـــشتنگەها ڤـــی بـــازی ســـەر ســـەر بیـــت حـەتا ئەبـەد ئـەڤ دەرگـە لخـەلکی ڤـەکریبت
دەردیٚ ڤـــی دەرگـــەهی هـــەوا و شـــەهوەتە وەرنـــە ئەڤـــدەر شـــەربەت نـــاڤ شـــەربەتە
دەڤ و گـــەوری چـــاڤبەندن بـــۆ ویٚ جهـــان ئـــەڤی دەڤـــی بگـــرە دا ببـــینی عیـــان
ئـــەی دەڤ تـــو بخـــوە دەروازەیـــیٚ دوزەخـــی و ئـــەی جیهـــان تـــو ســـەر میثـــالا بـــەرزەخی

نورا باقی ل جەم دنیا یا دەنی بین — شیرێ صافی ل جەم جۆیێت خوین
هەکە گاڤەکێ باڤێژی دوێ بێ ئحتیاط — شیرێ تە دێ بت خوین ژ ئختلاط
ئادەم یەك گاڤ دانا د زەوقا نەفس — عەول فراقا جەنەتێ بو طۆقا نەفس
هەر وەکو دێو فرشتە ژ وی بازددان — بخاترا پیچەك نانی رۆندکێ چاڤا رژان
گەرچ گوناه یەك مو بوکو پێ رابو — بەلێ ئەو مو د دوچاڤا چقا بو
نورها چاڤێت ئادەم بو قەدیم — یەك مو د چاڤی بو چیایەکی عەظیم
هەکە د وی حالەتی کربانە مەشورەت — دژ ۆ ڤانیێ نەگۆتبانە مەعذرەت
ژ وێ کو عەقلەك گەل عەقلەکی بو جۆت — بت مانعێ خرابکاری و خراب گۆت
هەکە نەفس گەل نەفسەکە دیتر بویار — عەقلێ نەظەر ری بت عاطل و بێ کار
دەما ژ تنێتی تو بێهیڤی بیی — ژێر سیبەرا یار خورشید دبی
هەرە ل یارێ خودایی بگەرە تو زو — چاخێ تە وەکو خودا یارێ تەبو
ئەوێ کو چاڤ ل خەلوەت دۆزیە — ئاخر ئەو ژیار هەم فێر بیە
خەلوەت ژ ئەغیار لازمە نەژیار — جلێ چەرم بۆنا زڤستانێیە نە بهار
عەقل گەل عەقلێ دیتر بت دوتا — نور زێدە بو رێك بت پەیدا
نەفس گەل نەفسا دیتر بت خەندان — ظولمەت زێدە بو رێك بت پەنهان
یار چاڤێ تەیە ئەی مەردێ نێچیر — ژ قرش و قەوالا وی پاقژ گیر
ئاگادار بە بجەریفکێ زمان تۆزێ نەکە — چاڤی ژ قرشێت رێکێ ئانی ئیزا نەکە
چونکی مؤمن عەینکا مؤمن بوە — روژێ وی ژ تۆزو تەلازێ ئێمن بوە
یار عەینەیە بۆ جانی د خەمێ — ئەی جان د روێ عەینێ نەدە هلمێ
دا نەنخێڤت روێ خوە ژ هلماتە — هلم قورتدان پێتڤیە هەر دەما تە
کێمتر ژ ئاخێ چونکی ئاخێ گرت یار — ژ بهارەکێ گرت سەد هزار ئەنوار
ئەودارا کو گەل یار بت جۆت — ژ هەوایێ خوەش ژ سەرتا پێ بشکۆفت
دەما د پاییز وی یار دیت خلاف — وی سەر و روکێشا دبن لحاف
گۆت یارێ خراب بەلاهەلستنە — چاخێ ئەو هات رێکام نڤستنە
ڤێجا بنڤم بم ژ خودانێت شکەفتی — چێترە ژ دەقیانۆس وی لەعنەت لێ کەفتی
هشیاریا وان مەصرۆفێ دەقیانۆس بو — رازانا وان سەرمایە یانا موس بو
خەو هشیاریە گاڤا بت گەل زانست — وای کو هشیارەك گەل نەزانی رونشت
چاخێ قرا کوین[1] دانی ل ناڤا چەمەن — بلبلا چادر راکرن ژ دەشت و دەمەن

---

(١) کوین – کۆن، چادر،خەیمە، رەشمال.

ژ بەر کو بێ گولزار بلبل بێ دەنگە   کو رۆژ چو ئاڤا هشیاری بێ رەنگە
ئەی هەتاڤ ئەڤێ گولشەنێ دهێلی   داکو ژێری زەڤی رەوشەن بهێلی
هەتاڤا مەعریفەتێ رە نەقل نینە   مەشرقێ وێ بلی جان و عەقل نینە
تایبەت رۆژا کو کەمالا وێ سەرە   رۆژ و شەڤ کریارا وێ رەوشەنگەرە
وەرە مەطلیعە شەمسێ هەکە ئیسکەندەری   پاش ژ وێ هەر جاهەری خوەش فەری[1]
پاش ژ وێ هەر جهێ بچی بت مەشرق   شەرق هەمی سەر مەغربت بت عاشق
حسا تە یا خفاشی بەرە و مەغرب ڤە دچێ   حسا تە یا دور تە بەرە و مەشرق ڤە دبێ
رێکا حس رێکا کەرانە ئەی سوار   بۆ تو کەران رنج ددی شەرم دار
پێنج حس هەنە بلی ئەڤ پێنج حس   ئەو وەك زێر صۆرن ئەڤ حسێت دی وەك مس
د وێ بازارا کو ئەو د ناڤ ماهرن   حسا صفری وەك حسا زێری چاوا کرن
حسێ بەدەنا قوتێ ظولمەتێ دخوێ   حسێ جان ژ هەتاڤێ دچەرێ
ئەی کەسێ هەلگرتی ژ کەڤنە خانێ جل   وەك موسا دەست بینە دەر ژ پاخل
ئەی صفاتێ هەتاڤا مەعریفەت   و هەتاڤا چەرخ بەنیێ یەك صفەت
جارنا خورشید و جار ژی دەریابی   جارنا چیایێ قاف و جارژی عەنقابی
تو نە ئەڤ بی نە ئەو د ذاتێ خوەدە   ئەی ژ وەهما و ژ پتر زێدە
روح گەل علمە و گەل عەقلە یار   روحێ گەل تورك و عەرەبایە چ کار
ژ تە ئەی بێ نەقش گەل چەندین صوەر   هەم موشەبّە هەم موەحد د حیەر
جارنا ژ موشەبەهـ رە موەحد دکێ   جارنا بۆ موەحدی وێنەیێ رێ ددێ
جارنا ژ مەستی بۆ تە دبێژی (بُوْالحَسَنْ   یا صَغِیرَ السِنِ یا رَطْب أَلبَدَنْ)
جارنا نەقشێ خوە وێران دکێ   ژ پەی تەنزیها جانا دکێ
چاڤێ حسرە هەیە مەذهەبێ ئعتزال   دیدەیێ عەقلە سُنی دو صال
پێ طەڤزکێ حسێنە ئەهلێ ئعتزال   خوە سُنی نیشا ددن ژ ضەلال
هەرکێ دحس بمینێ ئەو موعتەزلیە   گەر چ بێژت سُنیمە ژ جاهلیە
هەر کەسێ ئەو سُنی بت ژ حسێ دەرکەت   ئەهلێ تەفە کور چاڤێ عەقلێ خوە گرت
هەکە دیتبا حسێ حەیوان شاهرە   ئێدی دیتبانە کەر و گا اللە رە
گەر نەبت حسەکە دیتر ژ تەرا   بل حسا حەیوان ژ دەڤەی هەوا
ڤێجا بەنی ئادەم کەنگی موکەرەم بوە   کەنگی بحسا موشتەرەك مەحرەم بوە
ناموصەوەر گەل موصەوەر گۆتنا تە   باطل هات بێ ژ صورەت ڤەرستنا تە

(١) فەر– پیشڤەچون، جەلال و شکوو، مەزناتی.

ناموصەوەر یا موصەوەر جەم ویە   کو هەمی کاکلە و ژ دەرڤەی پێستیە
هەکە تو کۆری نینە سەر کۆرا حەرەج   وەرنە هەرە کو (أَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الفَرَجْ)
بۆ پەردەیێن چاڤی دەرمانێ صەبر   هەم دصۆژێ هەم چێ دکێ شەرحێ صەدر
ئایینە یا دل دەما بو صاف و پاك   دێ نەقشا بینی ژ دەرڤەی ئاڤ و خاك
هەم ببینی نەقش و هەم نەقاش رە   فەرشێ دەولەت رە و هەم فەراش رە
چاخێ خەلیل هات خیال یارێ من   صورەتێ وی بُت مەعنا وی بُت شکار
یەزدانرە شوکر کو دەما ئەو بو دیار   د خیالا وی جانێ خیال هاتە دیدار
خاکا دەرگەهێ تە دلێ من دخاپاند   خاك سەر وی کو ژ خاکەت ددراند
من گۆت ئەگەر باشبم ئەڤێ ژ وی قەبول کەم   وەرنە سەر منێ روکرێت خوە کەنکەم
چارە بت ئەو کو ل خوە بنێرم   وەرنە ئەو ل مەکەنت ئەز کەنگی کەرم
ئەو سپەحیە و (مُحِبٌّ لِلْجَمَالْ)   کەنگی جەوان نوبژێرت پیرێ کال
قەنج قەنجیێ دکێشت ئەڤێ بزان   (الطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِين) سەر وی بخوان
د جیهان هەر تشتەکی تشتەك راکێشا   گەرم گەرمی و سار سار کێشا
قسمێ باطل باطلان رە دکێشن   باقیان ژ باقیان سەر خوەشن
ناریان ژ ناریان رە جاذبن   نوریان ژ نوریان رە طالبن
دەما تە چاڤ گرت خەم تە دگرێ   نورها چاڤی ژ نورها کولەکێ کەیدبێ
خەما تە جەذبا نورها چاڤ بو   دا بنوست[1] ب نورها رۆژ زو
هەکە چاڤێ ڤەکری ژ تەرە خەمگینبێ   بزانە کو چاڤێ دل تەیێ نقاندی لازمە ڤەبێ
وێ داخوازا دو چاڤێ دل بناس   کو هەر د گەرهێ لروناهیا بێ قیاس
چاخێ فراقا وان دو نورێ بێ راوەستان   خەم ئانی تە داڤەکی چاڤان
ڤێجا فراقا وان دو نورێ دائمی   خەم تینت ژ وان رە بکە زێرەڤانی
دەما ئەو من دخوازێ ئەز دێ نێرم   لایقێ جەزبێمە و یابێ سەر و بەرم
هەکە لەطیفەك کرێترە د پەی کەت   کو بت بێ طەڤزی ئەو سەر وی کەت
کەنگی ببینم روێ خوەرە ئەی عەجەب   کانێ چ رەنگم هەر وەك رۆژم یا وەك شەب
نەقشێ جانێ خوە دگەرهام گەلەك   نەقشم دیار نەبو ژ هیچ کەسەك
من گۆت ئاخر ئاینە ژبۆنا چیە   دا بزانێ هەر کەسەك کو چیە و کیە
بینەیا ئاسن بۆنا پێستا یە   ئاێینەیا سیمایێ جان کەڤرێ بهایە

(١) بنوست – پیڤەبت.

ئاینەیا جان نینە اِلاّ رویێ یار — رویێ وێ یارا کوبت ژ وی دیار
من گۆت ئەی دل ئاینە یا کولّی ناسکە — هەرە دەدریا ئەڤکار نایییێ ژ جۆکا
ژ ڤێ داخوازێ ئەزێ عەڤدبکوییێ تەگها — ژانا مریەم رێ کێشا بنێ خورما
دیدەیێ تە دەما دل من رە بو دیدە — دل بۆ نادیدە بو غەرقێ دیدە
ئاینەیا هەر وە هەریا تە هەرمن دیت — نەقشێ خوە من د ناڤ چاڤێ تەدیت
من گۆت ئاخر من خوە پەیداکر — رێك د دوچاڤێ وییێ رۆن پەیداکر
گۆت وەهما من کو ئەو خیالا تەیە هان — ذاتێ خوە ژ خیالا خوە بزان
نەخشێ من ژ چاڤێ تە ئاواز داد — کو ئەزم تو تو ئەزی د اتّحاد
کو دناڤ چاڤێ مۆنیری بێ زەوال — کەنگی ژ حەقایق رێکێ پەیدا کەت خیال
تو نەخشێ خوە د دوچاڤێ غەیری من — گەر ببینی وێ خیالی زان ورە دبن
ژ بەر کو کلێ نەبونی د ناڤ دکێشێ — مەیێ ژ تەصویرێ شەیطان دمێژێ
چاڤێ هەوە خانیێ خیالێیە و عەدەم — نینارە هەیین دبینێ لاجەرەم
چاخێ چاڤێ من کل دیت ژ ذوالجلال — خانیێ هەبونا تەیە نەخانێی خیال
حەتا یەك موژتە پێش چاڤ بت — د خیالاتە گەوهەرە کە بناڤ بت
وی وەختی دێ عەقیقی ناسی ژ گەوهەر — کو ژ خیالا خوە زاف بگری عیبەر
حکایەتەکێ ببهیزە گەوهەر ناس — دا تو بزانی عیان رە ژ قیاس

هەیڤ هزراندنا وی شەخسێ بخیال د زەمانێ عومەر خودێ ژێ رازیبت

بو هەیڤا رۆژیێ د زەمانێ عومەر — ئەو نەفەر بەزین سەر سەرێ کەڤرو بەر
دا هەیڤا رۆژیێ رە بگرن فال — وی یەکی گۆت ئەی عومەر ئەڤەیە هلال
دەما عومەر هەیڤ نەدیت ل عاسمان — گۆت تە ئەڤ ژ خیالکر بەیان
وەرنە ئەز پتر دبینم ئەفلاکرە — چاوا نابینم هلالا پاکرە
گۆت دەستی تەرکە سەر برهابمال — وێ گاڤێ تو بنێرە ئالیێ هلال
چاخێ وی برە[1] تەرکر هەیڤ نەما — گۆت ئەی پادشاه هەیڤ نینە بو نا پەیدا
گۆت ئەرێ مویەکی ئەبرو بو کەڤان — لایێ تەڤە هاڤێت تیرەك ژ گەمان
مریەکی خوەهر وەك پەردەیا گەردون بت — دەما هەمی ئەجزایێ تە خوەهر بت چاوابت
ئەجزائێت خوە راستکە ژ راستان — سورمە کێش ئەی راستروژ ئاستان
هەم تەرازوێ تەرا زو راست کر — هەم تەرازو وێ تەرازو خوار کر

(١) برە – ئەبوو.

هەر کەسێ گەل ناراستان بو هەمبەر   کەتە دکێمی و عەقلێ وی بێسەر وبەر
هەره (أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّار) بە   ئەخا بێ دلداریا ئەغیار بە
سەر سەرێ ئەغیار وەکە شویر بە   هێ روڤیکاری نەکە شێر بە
دا ژ غیرەت هەڤال ژ تەنەرەڤن   ژبەر کو ئەو سترینە نە یارێ گولن
ئاگر بەردە ناڤ گورگا وەکە ئسفەن[1]   ژبەر کو ئەو گورگ دژمنێ یوسفەن
جانێ بابا بێژتە تە ئیبلیس ئەڤێ   دا تە ل رێ لابدت مەلعون بڤێ
ئەڤێ هۆسا تەلبیس گەلبابات کر   ڤی رو رەشی ئادەمرە مات کر
ئەڤ قەلە دیاریا شەطرنجێ زیرەکە   ب چاڤێ نیڤ خەو تو یاری نەکە
ژ وێ کو فەرزین زۆر زانت بەندو ئێشا   کو دگەوریا تە بگرت وەکە قرشا
قرش د حەفکێ مینت ئەو بسالا   ئەو قرش چیە ڤیانا جاه و مالا
مال قرشە کو هەبت ئەی بێ ثوبات   د قرکا تە دبێ مانعێ ئاڤا حەیات
هەکە ل مالا تەدا دژمنەکی پر هۆنەر   رێگرەکی بربت مالێ رێگرەکی دیتەر

دزینا مارگرەکی مارەك ژمارگرەکی دیتر

دزەکی مار ژمارگرەکی بر   ژ ئەبلەهی خوە رە ئەو خەنیمەت دکر
ئەو مارگر نەجات بو ژ پێڤەدانا مار   ماری ئەو دز کوشت بیەکجار
وی مارگرێ مری دیت وناساند   گوت مارێ من جان لێ ستاند
د دعا نەدخواست جانەم ژ وی   کو وی پەیدا کەم مار بستێنم ژ وی
ژ خودێ رە شوکر کو ئەو دعا بو مەردود   من زیان د هزراند و ئەو بوسود
ڤێجا ئەو دعایێ کو زیانە و هەلاك   و ژکەرەم نا بهیزێ یەزدانێ پاك

هیڤی کرنا هەڤریێ عیسی ((درود لێبن)) کو هەستیا ساخکەت

یەکی ئەبلەه گەل عیسی بو رەفیق   هەستی دیت د چالەکی عەمیق
گوت ئەی روح الله کو وی ناڤێ تو دبی   کو بوی تو مریا پێ ساخدکی
نیشانێ من بدە دا ئحسان کەم   هەستیێ مری بوێ بجان کەم
گوت بێدەنگ بە کو ئەو کارێ تە نینە   لایقێ ئەنفاس و گۆتارێ تە نینە
کو وێ نەفەس دڤێت ژ بارانێ پاکتر   و درەوش ژ فرشتە چالاکتر

(١) ئەسفەن – ئسپەند، سپەند. طوڤێ گیاکیە بونا چاڤی سحرێ درێژنە سەر ئاگری.

گەلــەك ژی لازمــە حــەتا نــەفس بــت پــاك   دا ببـــــت ئـــــەمینێ مـــــەخزەنا ئـــــەفلاك

من گرتیــە تــە دەســت هاڤێتــە كۆپــالی موسـی   دەســـت دەســـتە رازا كۆپـــال كـــانێ دیـــسا؟

گـــۆت هەكـــە نـــزانم بخـــوینم ئەســـرارە   هـــەم تـــو بخوینـــە ســـەر هەســـتیا دعـــارە

عیـسی گـۆت ئـەی خـودا ئـەڤ ئەسـرار چـیە   مـەیلا ڤـی ئەبلـەهی د ئـەڤی كـاری چـیە

چـــاوایە ناكـــەڤێ خـــەما خـــوەیێ بیمـــار   چـــاخێ دكـــەڤێ خـــەما ئـــەڤیێ مـــرار

ئـــەوی مریـــــێ خـــــوە رهـــا كریـــــە   پـــــەی مریـــــێ بێگانـــــە كەتیـــــە

خـودێ گـۆت عالـەما روح لپـشت دانیـە   سـترێ شـین بـوی جـەزایێ چـاند ناویـە

ئـەوێ كـو طـوڤـێ سـتریا بـچینیت د جیهـان   ل بەرهـــەمێ وێ نەگەرهـــە د گولـــستان

هەكە گولـەكێ بدەسـت بگـری بـت خـارەك   و هەكـە لایـێ یارەكێڤـە بـچت بـت مـارەك

كیمیـــایێ ژەحـــر و مـــارە ئـــەو شـــەقی   ئـــەو خلافـــە ژ كیمیـــا یـــا موتـــەقی

پەنددانا صۆفی بۆ خزمەتچی د تیماردانا كەری و (لاحول) گۆتنا خزمەتچی

صـــۆفیەك ل هـــاویر دونیـــایێ كـــەتبو دەوران   حـــەتا شـــەڤەكێ ل خانقاهـــەكێ بـــو مهڤـــان

گوهدرێــــژەك هـــــەبو د كـــــۆخێ گرێـــــدا   گـــەل یـــاران ئـــەو رونـــشت د ســـەرێ صـــەفێدا

ئێـــدی زێرەڤـــان بـــو دگـــەل یارانێـــت خـــوە   دەفتـــەرەك بـــو د حـــضورا یارێـــت خـــوە

دەفتـــەرا صـــۆفی خوەنـــدن و حـــەرف نینـــە   بلـــی دلـــێ ســـپی هـــەر وەكـــو بـــەرف نینـــە

بـــــەر هـــــەمێ زانیـــــار ئاثـــــارێ قەلـــــەم   بـــەر هـــەمێ صـــۆفی چـــیە ئاثـــارێ قـــدەم

هـــەر وەكـــی نێـــچیرڤانی كـــەت پـــەی نێـــچیرێ   جێگاڤـــا ئـــاســـك دیـــت چـــو بگـــرێ

چـــەند گاهـــەكی پـــەی جێگاڤـــا ئـــاسكی دچـــێ   پـــاش ژ وێ نافـــا ئـــاسكێ بخـــوە رەهبـــەر دبـــێ

چـــاخێ شـــوكرێ گـــاڤێ كـــرو رێـــك بـــری   لاجـــەرم ژ وێ گـــاڤێ د خۆشـــی گـــەهی

چـــونا یـــەك قونـــاغێ ســـەر بهنـــا نـــاف   چـــێترە ژ صـــەد قونـــاغێ گـــاڤ و طـــەواف

ئـــەو دلـــێ كـــو ئـــەو مـــەطلـــەعـێ هەیڤایـــە   بخـــاترێ عـــارف (فُتِحَـــتْ أَبْوابُهـــا) یـــە

گـــــەل تـــــە دیـــــوارە گـــــەل وان دەرە   گـــەل تـــە بـــەرە گـــەل عـــەزیزان گەوهـــەرە

ئـــەوا كـــو تـــو د ئـــایـــنێ بـــینی عیـــان   پـــیر نـــاڤ كـــەرپیچ[1] پـــتر بینـــت ژ وان

پـــیر ئـــەوانن كـــوهێ ئـــەڤ عالـــەم نـــەبود   جـــانێ وان هـــەبو د دەریـــا یـــا جـــود

پـــێش ژ ڤـــی جەنـــدەكی زۆر ژی [2] بورانـــدبون   پێـــشتر ژ چـــاندنێ بـــەر[3] راكربـــون

(١) كەرپیچ – لبن، طابۆك.

(٢) ژی – عومر.

(٣) بەر – بەرهەم.

مەشورەت دچو دچێکرنا خەلق ... جانێ وان د دەریا قودرەتێ تا بحەلق
وێ دەما مەلائك دبونە موخالف ... نهێنی سەر فرشتا لێددان دەف
موطەلع سەر نەقشێ هەر کێ هەبو بو ... پێش ژ وێ کو ئەڤ نەفس پابەست بو
پێشتر ژ ئەفلاك كورات ديت بون ... پێشتر ژ دانكا نان ديت بون
ب مەژی و دل پر ژ تەفەكور بون ... بێ لەشكەر و جەنگ سەر دوژمن پێروز بون
ئەو عيان نسبەت ب وان فكرەتە ... وەرنە خوە نسبەت ب دوران روئيەتە
فكرەت ژ ماضی و موستەقبەل بو ... چونكی ژ ڤێ دورە موشكل حەل بو
روح ژ تری مەیرە دیتیە ... روح ژ مەعدوم شەیرە[1] دیتیە
هەمی تشتێ باكەيف بێ كەيف ديت بون ... پێش ژ كانێ صەحيح و زەیف[2] ديت بون
پێشتر ژ چێ بون و خلقەتا تری ... مەی ڤەخواربون و نیشادابون شۆر وشری
د تەموزا گەرم دبينن صباطێ ... د تیرێژكا رۆژێ دبينن سيالاطێ
د دل تریێ مەیرە دیتنە ... فەنایێ مەحض شەیرە دیتنە
عاسمان د دۆرا وان قورت ڤەخوارنە ... ئافتاب ژ جودا وان جلێ زێر بەركرنە
هەكە ژ وان كۆم ببينی دو يار ... هەم يەكەكن و هەم شەش سەد هزار
سەر میشالا پێلایە ژمارا وان ... د ژمار هێنابت بایێ وان
بو مەفتەرق ئافتابا جانا ... د هندرێ كولەكا بەدەنا
چونكی بەرێ تە ل قورصی یە بخوە یەكە ... و ئەواكو بو پەردا بەدەنا د شەكە
تەفرقە د روحێ حەیوانی بوە ... نەفسێ واحد روحێ ئینسانی بوە
چونكی خودێ (رَشَّ عَلَيْهِمْ نُورَهُ) ... هيچ بەلاڤ نابت نورێ ئو
ئەی هەڤرێ زەمانەكی بهێلە مەلال ... دا بێژم وەسفێ خالەكێ ژ وێ جەمال
ناهێت بەیان دان جەمالا حالێ وی ... هەرد و عالەم چيە؟ عەكسێ خالێ وی
چاخێ كو ئەز ژ خالا خوە دەڤ زەنم ... نوطق دخوازێ كو شەق كەت بەدەنم
هەر وەكی میرۆیەكێ دڤێ بێندەرێ خوەشم ... دا زێدە ژ خوە بارەكی بكەشم

گرێدانا تەقریرا مەعنا داستانێ ب سەبەبێ
مەیلا گوهداری ب گوهدانا ظاهرێ داستانێ

كەنگی بهورت ئەوا كو رەشكا[3] رۆنیە ... دا بێژم ئەوا كو فەرض و گۆتنیە

(١) شەیرە – تشت رە.
(٢) زەیف – قەلپ.
(٣) رەشكا رۆنیە – حەسەدا رۆناهیێ.

دەریــا کــەف تێنتــە پــێش و دکــێ ســەد
جــەر دکــێ و ژ پــاش جــەرێ دکــێ مــەد

ب بهیــزە ڤــی زەمــانی چ بــو مــانع ئێــدی
دلــــێ گوهــــداری چــــو جهــــەکێ دی

هــــزرێ وی کەتــــە صــــۆفییێ مێهڤــــان
دوان بــیرا چــو خــوارێ ب ســەر و ران

لازم هــات دەرکــەڤن ژ ئــەڤی مــەقالی
لایــێ وێ چــیروکێ بکــەن وەصــفێ حــالی

٤٢٠٠ وەك صـورت ل صـۆفی نـە نێـرە ئـەی عـەزیز
تا کەنگی مینا زارۆکا بی پەی مەویـژ و گـویز

جـسمێ مـە گـویز و مەویـژە ئـەی کـورۆ
هەکــە تــو زەلامــی ژ ڤــان دوا دەربــرۆ

و هەکــە تــو دەر نەچــی ئکرامــێ حــەق
دێ تــە بورێنــت ژ نــۆهـ طــەبــەق

نوکــە ب بهیــزە صــورەتێ چــیرۆکێ
بــەلێ ئــەڤێ کــایێ جوداکــە ژ دانــۆکێ

گۆمان برنا کاروانیان کو کەرێ صۆفی رەنجورە

حەلقــــەیا موســــتەفیدا وان صــــۆفیا
دەمــــا بوەجــــد و رە بــــاخر گیــــا

بــــۆ مێهڤانــــان خــــوارن ئینانــــدن
وی زەمــانی ژ کــەری بــیر ئینانــدن

گۆتــە خزمــەتکار کــو هــەرە د کــۆخێ
بــــۆ کــــەری راســــتکە کــــاوجێ

گــۆت لاحەولــە ئــەڤ چ زێــدە گۆتنــە
ژ کــەڤن ئــەڤ کــارە کــارێ منــە

گــۆت وی جــەهی تەرکــە ژ عــەول
کــو ئــەو کــەر پــیرە و ددانــێ وی شــل

گــۆت لاحەولــە ئەڤــە چ دبێــژی مــەزن
ئــەڤ تەرتیڤــە فێــر دبــن ژمــن

٤٢١٠ گــۆت کورتــانی ژێ دانــە پــێش عــەول
دەرمــانێ پرزکــا دانــە ســەر پــشتا کــول

گــۆت لاحەولــە ئــاخر ئــەی حکمــت یــار
مێهڤــانێ مــن ژ جنــسێ تــە هاتیــە ســەد هــزار

پێکڤــە راضــی چــونە ژ جــەم مــە
مێهڤــانێ جــانێ مــە و قــەومێ مــە

گــۆت ئــاڤــێ ژی بــدیێ ئــەما شــیرێ گــەرم
گــۆت لاحەولــە مــن ژ تــە کریــە شــەرم

گــۆت نــاڤ جــەهی تــو کــێمتر کاکــە
گــۆت لاحەولــە ڤــێ پــەیڤێ کوتاکــە

گــۆت جهــێ وی بمالــە ژ زغــرو پــشکلا
و هەکــە تــەربت ئــاخــا زهــا لێکــە بمــلا

گــۆت لاحــەول بــاب لاحەولکــە
گــەر خزمــەتکاری کــێمتر گفتوگــو قەولکــە

گــۆت شــەهکی بگــرە پــشتا کــەری بخورێنــە
گــۆت لاحەولــە ئــەی بــاب شــەرم بێنــە

خزمەتکار ئەڤــە گــۆت و ناڤنۆقــا خــوە گرێــدا
گــۆت چــوم کــاو جــەهێ بێــنم کەتــە رێــدە

چــو و ژ گــۆڤێ وی نــەکر هــیچ بــیر
کەتــە خــەوا کیڤروشــکی ئــەو صــوفیێ پــیر

٤٢٢٠ خزمــەتکار چــو نــك چــەند سەرســەریا
ســەر پەنــدێ صــۆفی کــەت کــەن و یاریــا

صــۆڤی ژ رێ وەســتابو و مــا درێــژ کــری
زاف خــەون ددیــتن بــچاڤێ ڤــەکری

کــو ئــەو کــەرێ وی گورگــەکی ددرانــد
پارچــە ژ پــشت و رانــێ وی درەڤانــد

گۆت لاحەولە ئەڤە وەکە ماخۆلیایە   ئەی عەجەب ئەڤ خزمەتکارێ باش کیڤایە
جار ددیت ئەو کەرێ وی رێڤە دچێ   گەه دکەڤێ چالەکێ و گەه کۆرتەکێ
رەنگاو رەنگ ددیت نەخوەش واقعە   وی فاتحە دخواند و جار القارعە
گۆت چارە چیە هەڤالێت رابینە   چونە و پێکڤە دەرێت گرتینە
دیسا دگۆت ئەی عەجەب ئەو خزمەتکار   ما نە دگەل مە بو بو هەڤ نان و گرار
من نەکریە گەل وی بلی چاکی و نەرمی   ئەو چما گەل من کەت عەکسێ وی
هەر دژمنیەکێ پێتڤیە سەبەب سەنەدبێ   وەرنە جنسیەت وەفاتە لقین دکێ
دیسا دگۆت ئادەم بلوطف و کەرەم بو   کەنگی ل وی ئەهریمەنی جۆر کربو؟!
مرۆڤی چ ل مارو دوپشك کریە   کو چاخێ گەهشتێ پێڤەداییە؟!
خاصیەتا گورگی بخوە دراندنە   ئەڤ حەسەد دخەلکێ ئاخر رەوشەنە
دیسا دگۆت ئەڤ گۆمانا خراب خەطایە   سەر برایی ئەڤ ظەنا منا هۆ چرایە؟!
دیسا گۆتی حەزم سوء ظەنێ تە بو   هەرکێ پیس ظەن نەبت کەنگی درست مابو
صۆفی د ناڤ وەسوەسێ و ئەو کەر وەصان   کو بلا وەصابت جەزایێ دوژمنان
ئەو کەرێ مسکین ناڤ زغر و حەری   کورتان خوار بوی و قۆش ژی دری
مری ژ تەعبا رێکێ هەمی شەڤێ بێ عەلەف   گاه د جاندان بو و گەه د تەلەف
کەری هەمی شەڤێ ذکر دکر ئەی خودا   من دەست ژ جەهی کێشا مصتەکەکایێ بدە
ب زمانێ حال دگۆت ئەی شیوخ   رەحم کن کو صۆتم ژ ڤی خاڤێ شوخ
ئەوا وی کەری دیتی ژ رەنج و عەذاب   مورغا ئاخێ بینت د ناڤ لەهیا ئاب
ڤێجا ل سەر طەنشت بو وێ شەڤێ تا سەحەر   ئەو کەرێ بەلەنگاز ژ (جُوعُ البَقَرْ)
بو رۆژ خزمەتکار هات صبەهێ زی   ل کورتان گەرها دانی سەر پشتا وی
کەر فرۆشانە دۆستی تیژك لێدان   ئەو گەل کەری کر کو دکن گەل سەگان
کەر کەت (ظیطر)کا ژ تیژیا زختك   کا زمان دا کەر بێژت حال و دەردك
چاخێ صۆفی لێ سوار بو بی رەوان   ئەو درێدە دکەت هەر زەمان
هەر وەختێ کەتبا خەلکێ رادکر   هەمیا کەر نەخوەش حساب دکر
وی یەکێ گوهێ وی توند دپێچا   ویێ دیتر دژێر دەڤ ولغاڤا[1] دگەرا
ویێ دیتر د نالێ وی دگەرها لبەری   ویێ دیتر لعەیێ چاڤێ وی دنێری
ئێدی دگۆتن ئەی شێخ ئەڤ ژ چیە   دهی تە نەدگۆت کو شوکر ئەڤ کەر قەویە
گۆت کو ئەو کەرێ ب شەڤ لاحەولە بخوێ   بلی بڤی شێوەی نزانت بکەڤێ رێ

(١) لغاڤا – لگام، لجام.

دەما قوتێ كەری ب شەڤ لاحەولەبێ — شەڤ تەسبیح دكر و رۆژ ناڤ سجدەبێ
مرۆڤ خوارن ئەغلەبێ مرۆڤان — ژسەلام و عەلەیكا وان كێم بخوازە ئەمان
خانیێ دێوە دلێت حەموچكا — ژ دێو كێم قەبولكە حیلا ل مرۆڤ دكا
ئەوێ كو ژ دەمێ دێو ئەو لاحەولە بخوێ — هەر وەك وی كەری دێ دریّ كەڤێ
هەر كێ د دنیا بخوت حیلا شەیطان — و ژ دژمنێ دوست رو بكەڤێ ئەمان
د رێكا ئیسلامێ و سەر پرا صراط — دێ هێتە سەرێ وی مینا كەر ژ خباط
نازداریا یارێ خراب نەبهیزە ئەڤێ — ئێمن سەر زەڤی نەچە دێ كەڤی داڤێ
سەد هزار ئبلیسێ لاحەولە بێژ ببینە — ئەی ئادەم ئبلیسرە د مار ببینە
بۆتە خوەش كەت و بێژت ئەیّ جانێ دۆست — دا وەك قەصابی ژدوستی كەت پۆست
٤٢٦٠ وە ل تەكەت دا كەڤلێ تە ژ تەڤەكێ — وای كو ئەو ژ دوژمنان ئەفیونێ ڤەخوێ
سەر دانتە بەر پیێ تە وەك قەصابی — وە ل تە كەت داكو تو دخینێ دابی
هەر وەكی شێری نێچیرا خوە بخوە بگرە — دەڤشیرینكێت بێگانە بهێلە و خوە بكرە
هەر وەك خزمەتچی بزانە موراعاتا خەسان — بێ كەسی چێترە ژ دەڤشیرینكێت ناكەسان
د زەڤیا خەلكێ خان و مان نەكە — كارێ خوە كە كارێ بێگانە نەكە
بێگانە كیە جەندەكێ خاكیێ تەیە — كو ئەو سەبەبێ غەمناكیێ تەیە
حەتا بدەی بەدەنا خوە زهوم و شیرینی — قەلەودبی جەوهەرێ خۆ نابینی
هەكە بۆ بەدەنێ ناڤ مسكێ جابێ — رۆژا مرنێ گەندەلا وێ پەیدا دبێ
مسكێ ل بەدەن نەدە سەر دلی بمال — مسك چ ببوە ناڤێ پاكێ ذوالجلال
ئەوێ مونافق مسكێ ددێ ل سەر و دەست وملی — روحی ددانێ بن تنگێ زبلی
٤٢٧٠ سەر زمان ناڤێ خودێ و دجانێ وی — بێهنا پیس ژ فكرێ بێ ئیمانێ وی
ذكرێ گەل وی وەك شینكاتیا تنگە — سەر سەری سۆسنە و گول رەنگە
ئەو شینكاتی ل وێرێ یەقین عاریەتە — جهێ وێ گولێ مەجلسە و عشرەتە
طەیبات دێ هێت لایێ طەییبین — ئەڤ خەبیثا تەیە بۆ خەبیثین
و ئەڤ مەدارێ وانا ژ كینێ وندانە — گۆرا وان ل بەر طەنشتا كیندارانە
ئەصلێ كینێ دوزەخە و كینا تە — جزئێ وی كولّیە و دوژمنێ دینێ تە
چونكی تو جوزئێ دوزەخی ئێدی هۆشدار — جوزء لایێ كولێ خوە دگرێ قەرار
طال دگەل طالان یەقین مولحەق بت — كەنگی فكرێ باطل قەرینێ حەق بت
ئەی برایێ من تو هەر ئەو فكری — ما بەقیێ تە هەستیی و ذكری
گەر گولە فكرێ تە تو گولگەهی — و هەكە ستری بو تو گو گەهی

٤٢٨٠ گەر تو گولاڤی سەر سەرو صورەت وەر دکن — و هەکە وەك میزی ژ خوە دەردکن
قۆتیۆکا لنك دکانداران ببین — هەر جنسەکی گەل جنسێ خوە کریە قەرین
جنسا گەل جنسا تەڤلیهەڤکری — ژڤێ تەجانسێ جوانی هەلکری
هەکە تێکەلبون عود و شەکرێ وی — یەك و یەك و نەقینێ ژ هەڤدیترێ وی
قۆتیێوك شکەست و جانێت رژاندی — قەنج و خراب د ناڤ هەڤ ئالاندی
خودێ ئەنبیا ڤرێکرن دگەل وەرەق — حەتا ئەڤ دانە بژارتن د طەبەق
پێش ژ ڤێ ئەم ئومەتا واحد بوین — کەسێ نە دزانی کو ئەم چاك و خراب بوین
قەلپ و باش د دنیێ بوی رەوان — هەمی وەك شەڤ بوو ئەم وەك شەڤێ رەوان
حەتا هەلات ئافتابا پەیغەمبەرا — گۆت ئەی غش دوربە صافی وەرە
چاڤ زانت فەرق کرنا رەنگی — چاڤ زانت لەعلی ژ سەنگی
٤٢٩٠ چاڤ دناسێ گەوهەرا و قرشکا — د چاڤی رە دچێ ژ وان زلکا
دوژمنێ رۆژێنە ئەڤ قەلپ کارێ کان — عاشقێ رۆژێنە ئەو زێرێت کان
ژ بەرکو رۆژە ئاینە یا تەعریفا وی — دا ببینت رەشادی تەشریفا وی
ژ وێ خودێ لوقەبا قیامەتێ رۆژکر — رۆژی جەمالا صۆر و زەر دیارکر
ڤێجا رۆژ حەقیقەتا سِررێ پەیغەمبەرایە — رۆژ جەم هەیڤا وان وەك سیبەرایە
بزانن رۆژ ئینعیکاسا رازا مەرڤێ حەقە — شەڤا طار ئینعیکاسا لخاڤا موطلەقە
ژ وێ ئەگەرێ یەزدان فەرمۆیە (ۋ الضُّحی — ۋ الضُّحی) روناهیا دلێ موصطەفی
قەولەکی دیتر کو ئەڤ بحی داخوازا دۆستیە — هەم بۆنا وێ کو ئەڤ هەم عەکسێ ویە
وەرنە سەر فانی سوند خوارن خەطایە — فەنا بخوە نەلایقێ پەیڤا خدایە
ژ خەلیلە ئەڤ (لا أُحِبُّ الْافِلِینَ) — ڤێجا چاوا فەنا ناخوازت (رَبِّ الْعالَمِینَ)
٤٣٠٠ دیسا وەلەیلە سەتارێ وی — و ئەو بەدەنا خاکی یە ژەنگارێ وی
چاخێ ئافتابا وی دەرکەفت ژ وێ فەلەك — گەل شەڤێ گۆتە بەدەن هێ (ماوَدَعَكْ)
وەصل پەیدا بو ژ عەینێ بەلا — ژوێ شیرین بو عیبارەتێ (مَاقَلی)
هەر عیبارەت بخوە نیشانێ حالەتە — حال وەك دەست و عیبارەت ئالەتە
ئالەتێ زێرگری د دەستێ پێلاڤدۆزی — وەك طوڤ رەشاندنا ناڤ خیز و تۆزی
ئالەتێ پێلاڤ چێکەری ل جەم جۆتکەری — مینا کایا لپێش صەی و هەستی دپێش کەری
(أنا الحَقْ) د لێڤێ مەنصور بو رۆناکی — (أَنا اللهْ) د لێڤێ فەرعەون بو کۆتەکی
کۆپال د دەستێ موسی بو گەوا — کۆپال د دەستێ ساحر بو هەبا

ژ ڤـێ یـەکێ عیـسی ئـەو هـەڤرێکێ خـوە — فێـــر نـــەکرە بـــوان نـــاڤێ خــــودا
کــو ئـەو نزانـت ناقـصە و نـەی ب دل بـێ — کــەنگی بــەری لتــەقنێ دەی ئــاگر هلـــێ
دەســت و ئـالــەت میناکـا کـەڤرو ئـاسـنە — جــۆت پێتڤیــە جــۆت شــەرطــێ زاینــە
ئـەوێ کـو بـێ جوتـە و بـێ ئـالـەتـە یەکـە — د ژمــارێ شــەکە و ئـەو یـەك بـێ شـەکە
ئەوێ کو دۆگۆت و سـێ گـۆت و پـتر ژ ڤـان — موتـــــەفقن دکتبـــــێ یـــــەقین بـــــزان
دەمـــا حێـــولی رابـــو وەك هــــەڤ دبـــن — دۆســــــێ بێــــژ ژی یەکبێـــــژ دبـــــن
هەکـــە بێـــژی یەکـــە تـــو د مەیـــدانا وی — دۆرا دۆر زڤــــــــری ژ چـــــــوکانێ وی
وێ گـاڤێ بێـژی راسـت و بـێ نوقـصان دبـێ — کـــو ژ برینـــا دەســـتێ شـــاه رەقــصان دبـــێ
ئــەی ئــەحوەل ڤانێتهــەرە گوهـــدە بهـــوش — دەرمــــانێ چـــاڤا بکێـــشە ژ ریـــا گـــوش
ڤێجـــا کــــەلامێ پـــاك ددلێـــت کـــور — نەلازمـــە بـــچت حـــەتا ئەصـــلێ نـــور
ئـەما چـیرۆکێت ئەهریمـەن د دلێـت خـوار — دچـــێ وەك پێلاڤـــا خـــوار دپیـــێ خـــوار
گـــەرچ تـــو حکمـــەت بێـــژی بتکـــرار — چـــاخێ تـــو نـــا ئـــەهلبی ژ تـــەبت بێـــزار
وەلـــەو بنڤیـــسی و وی نیـــشان بکـــی — وەلـــەو دراچـــێنی و وێ بـــەیان بکـــی
ئـــەو ژ تـــە رو دێ ڤـــەگێرێ ئـــەی پربنـــاڤ — دێ زەنجـــیرا قـــەتێنێ و ژ تـــە بـــرەڤ
و هەکـە نـەخوێنی و ببینـت تـە دل ل سـەرە — علـــم وەك طـــەیـــرێ دەســـت پـــەروەرە
ئـــەو ناهێـــت جـــەم کەســـێ نەرنـــد — هـــەر وەك طـــاوس بێـــت نـــاڤ گونـــد

پەیدا کرنا پادشاهی بازێ خوە د مالا پیرەژنەکە کال

بـازەك فـری و رەڤـی ژ مـالا پادشـاهەکی — چـــو جـــەم پیرەژنەکـــە کـــال بکۆپالـــەکی
ئـار مۆخـل دکـر دا ژ زاروان رە بکـەت نـان — دیـــت بـــازەك هاتـــە جـــەم زۆر جـــوان
پیکـێ وی گرێـدا و پـەرێت وی کـورت کـر — نــەینۆکێ وی بـرین و هێـزا وی کـێم کـر
گــــۆت نەقەنجالتـــــە نەکرنـــــە ســـــارێژ — پـەر مەزنبونـە ژ حـەد ونـەینۆك بـوە درێـژ
دەســـتێ هــــەر نائـــەهلی بیمـــارەت کـــەت — وەرە جـــەم دایکـــێ کـــو تیمـــارەت کـــەت
ڤینـــا نـــەزانا هۆســـا بناســـە ئـــەی رەفیـــق — هـەر و هـەر نـەزان خـوار دچـێ د طـەریـق
تـــــەمامێ رۆژێ ل پـــــەی وی دگـــــەریا — حـــەتا جـــەم وێ پیرەژنـــا کـــال گیـــا
نــشکاڤێ بــاز دیــت نــاڤ تــۆزو تــەلازێ — شاه سەر وی گری و کـەت زار و داخـوازێ
گۆت هەر چەند ئەڤە جەزایێ کـارێ تـەی نـەباش — کـــو د وەفایـــا مـــە نـــەبوی زۆر بـــاش
چاوا ژ بەحەشـتێ رەڤـی د دوزەخ بـوی قـەرار — خـــافلی ژ (لايَـــسْتَوي أَصْـــحابُ النّـــارْ)
ئەڤـە سـزایێ ویـێ کـو ژ شـاهێ خـەبیر — ســـەر خـــوە برەڤـــێ مـــالا کـــالا پـــیر

بازی پەردمالی ل دەستێ شاه   بێ زمان دگۆت من کریە گوناه
ئێدی کیڤە بزارێ کیڤە بنالێ لەئیم   هەکە قەبول نەکەی بل باشێی ئەی کەریم
لۆطفا شاه ژ جان رە جنایەتکار دکێ   ژ بەرکو شاه هەر کرێتی لاو حسابدکێ
هەرە کرێتی نەکە کو قەنجیێ مە   کرێت تێت پێش وان سپحیێ مە
تە خزمەتا خوە سزا حساب دکر   تە بەیرەقا جورمێ ژ وێ رادکر
چاخێ ژ تەرە ذکر و دعا بو دەستور   ژ وێ دعاکرنێ دلێ تە بو مەغرور
تە خوە هەڤ پەیڤ ددیت دگەل خودا   کو گەلەك ژ ئەڤێ گۆمانێ کەت جودا
گەرچ گەل تە شاه درونێ سەرزەمین   خوە بخوە بناسە و قەنجتر بروین(١)
بازی گۆت ئەی شاه دێ پەشیمان بم   من تەوبە کریە دێ نو موسلمان بم
ئەوێ کو تو وی مەستکەی ئەو شێر گرە   هەکە ژ مەستی خوەهر هەرێ عوذری لێبگرە
گەرچ نەینۆك چو چاخێ تو بیی پشتیڤان   ئەز دێ ئالایێ هەلگرم دانم سەر بانێ جیهان
وەلەو پەرێ من چو چاخێ تو بێی یاریەم   چەرخا یاریکەر کێم کەت دیاریەم
هەکە قوەت بدەی دێ چیا ژ جی راکم   هەکە پێنڤیسکێ بدەی دێ علما ئاشکەراکم
ئاخر نەکێمترە ژ پێشیێ جەندەکم   ملکێ نەمرودی ب پەرێ خوە ژ هەڤ ڤەکم
د زەعیفی تو من وەك ئەبابیل حەسێبکە   هەر یەکی ژ دوژمنێ مە وەك فیل حەسێبکە
تەما بندەقێ هاڤێژم بندەقا حەریق   بندەقا من پرکارە وەك سەد مەنجەنیق
موسی ها تە ناڤ مەیدانێ ب یەك کۆپالی   دانی سەر وی فرعەونی و شویر و ئالی
هەر رەسولەك بتنێ کو ل وی دەری دایە   ئەی پیرۆزە بتنێ سەر هەمی جهایە
وەختێ نوح شویر نەبو د دەستێ وی   پێلا ئاڤێ بو چەك و شویرێ وی
ئەحمەدا ماچیە لەشکەرێ زەمین   بنێرە هەیڤا فەلەکێ لێ شەقکە جەبین
دا بزانت سەعد و نەحسابێ خەبەر   دەورا تەیە ئەڤ دەرونە دەورا قەمەر
دەورانا تەیە ئەڤ کو موسیێ کەلیم   ئارەزو دبر ژ ڤێ دەورانێ موقیم
چاخێ موسی رەونەقا دەورانا تە مەیزاکر   کو دوێ صبحاتە جەلی پەیدا کر
گۆت یارەب ئەو چ دەورا رەحمەتە   ئەو بهوری ژ رەحمەت وێ دەرێ رؤیەتە
موسی خوە نۆقدکێ د بەحرا ئاڤێ   دا بەلکو د ناڤ دەورا ئەحمەد دەرکەڤێ
گۆت یا موسی بخاترا وێ من نیشا تەدا   رێکا وێ خەلوەتێ ژ تەرا ڤەدا
کو ژ وێ دەوری دڤێ دەوری ئەی کەلیم   پێ بکێشە چونکی درێژە ئەڤ گلیم
ئەز کەریمم نانی نیشاددم ژ بەندێ رە   دا طەماهیا وی بگرینێ زندێرە

---

(١) بروین – برونە، دانشە.

دایـك دفنـا بـچوكی هێـدی هێـدی دمـالیٚ
دا هـشیار بـیٚ و دەڤـی ل مـەمكی بمـالیٚ
كـو ئـەو برسـی نڤـستیە بـیٚ خەبـەرە نزانـیٚ
و ئەودو مەمـەك د خـوە رهـن بۆنـا شـیردانیٚ
(كُنْــــتُ كَنْــــزاً رَحْمَــــةً مَخْفِيــــةً
فابْتَعَثْــــــتُ أُمَــــــةً مَهدِيَــــــةً)
هـەر كەرامەتـەك كـو بجـان ل پـەی دگـەرهیٚ
وێ نیـشا تەدایـە دا طـەمـاهیێ دوێ بكـیٚ
چـقاس ئەحمـەدی بُـت شـكاندن د جهـان
حـەتا یـارەب بێـژ بـون ئومـەتان
هەكـە خـەباتا ئەحمـەدی نەبانـە توهـەم
وەكـە بـاب و بـاپیرا پەرسـتبانە صـەنەم
ئـەڤ سـەرێ تـە ڤەرەسـها ژ كورنـشا صـەنەم
دا بزانـی حـەقیٚ ویـرە سـەر ئومـەم
٤٣٧٠ هەكـە شـوكر بكـی ژ قورتـالبونێ بێـژە
كـو ژ بـتیٚ بـاطـن نـەجات بـوی زۆر بقرێـژە
چـاخێ وی سـەرێ تـە نـەجات دا ژ بتـان
تـو ژی دێ نـەجات بـی بهێـزا وان
ژ وێ تـە سـەر ژ شـوكرێ دیـن وەرگێرایـە
كـو ژ بـابی بـەلاش مـیرات بتەگهایـە
مرۆڤـیٚ میراتـی چ زانـت قـەدرێ مـال
روسـتەم جـان ددا بـەلاش سـتاند زال
دەمـا بگـرێینم هەلتاڤێـژت رەحمـەتم
ئـەوێ بخروشـت ڤـەدخوێ نعمـەتم
گـەر مـن نـەڤێت بـدم خوەنیـشا ناكـەم
دەمـا مـن نیـشا دا دلـیٚ گرتـی دێ ڤەكـەم
رەحمـەتا مـن مـەوقوفیٚ وان گرێـت خوەشـە
دەمـا گـری ژ بـەحرا رەحمـەتیٚ پێـل دوەشـە

شیرینی كرینا شێخ ئەحمەدیٚ خضرەوییٚ (قدس الله سره) هوالعزیز بۆنا دەینداران بئلهاما خودیٚ

شـێخەك هـەبو هـەر و هـەر ئـەو دەینـدار
ژ جوانمـەردیا وی بـو كـو ناڤـدار
دەهـزاران دەیـن كـرن ژ مـەزنان
دمزاخـت سـەر فـەقیرێ جیهـان
بـدەینی هـەم وی خانەقاهـەك چێكربو
جـان و مـالیٚ خانـەقاهیٚ دریٚ بربـو
٤٣٨٠ ژ هـەر جهـی خـودیٚ دەیـن ژێـرە دبـوارد
خـودیٚ بـۆ خـەلیلی خیـز كـرە آرد
پەیغەمبـەر گـۆت د بـازارا كـرین و بعـا[1]
دو فرشـتە هەمیـشە دكـن دعـا
كـو ئـەی خـودا تـو بـدە مونفقـان خەلـەف
و ئـەی خـودا تـو مومـسكانرە بـدە تەلـەف
تایبـەت ئـەو مـونفقیٚ كـو جـان ئـەنفاقكر
حـەلقیٚ خـوە قوربـانی خـەلاقكر
وەك ئیـسماعیلی گـەردەن هێنـا پـێش
كێـردا سـەر گـەردەنا وی نـە ئـانی ئـێش
ئێـدی ژ ڤێیـەكیٚ شـەهیدان خـوەش و سـاخن
تـو نەمەیزێنـە كـو بقالـب بـن ئـاخـن
چـونكی خەلـەف دایـە وان جـانیٚ بـەقا
جـان ئێمنـە ژ غـەم و رەنـج و شـەقا

---
(١) كرین و بعا – كرین و بەیعا فروتن.

ب سالا شێخی ئەڤ کارێ دەین دکر ژیەکی دستاند و ددا جامێرەکی دیتر
طوڤ دچاند حەتا رۆژا ئەجەل دا رۆژا ئەجەل ببیێ میرێ ئەجەل
چاخێ ژیێ شێخ گهیا رۆژا ئاخری د وجودا خوە دیت نیشانا مری
دەینداران ل هاویرێ وی دانشتنە جەمع شێخ د حالێ خوەدە دەحەلیا هەر وەکی شەمع
دەینداران بونە بێ هیڤی و رو ترش دەردێ دلا بو یار گەل دەردێ پش
شێخی گۆت ڤان پیس گۆمانا بنێر خودێرە نینە چار سەد دینارێ زێر
زارووەکی ژ دەرڤە گازی دکر شیرینی شیرینیێ طام دەڤا وەك هنگڤینی
شێخی ئیشارەت کرە خزمەتچی ب سەر کو هەرە وێ شیرینیێ پێکڤە بکەر
دەما دەینداران ژ حەلوا خوارن یەك زەمانی تال و ترش ل من نەنێرن
دوێ کاڤێ خزمەتچی چو دەڤێ دەر دا ئەو بکرێ هەمی شیرینیێ بزەر
ژێرە گۆت کا بێژە شیرینی بچەند زارۆکی گۆت هەمی بنیڤ دینار و هەند
گۆت نە ژ صۆفیان زێدە نەگرە دێ نیڤ دیناری دەمەتە ڤەبرە
وی طەبەق دانی ل جەم پێش شێخ تو ببینە ئەسرارێ سِررێ شێخ
ئیشارەت کرە دەینداران کو ئەڤ نەوال تو بەرکەکی خوەشە بخون ئەی حەلال
چاخێ طەبەق ڤالا بو ئەو زارۆکێ راوەستای گۆت نیڤ دینارم بدە ئەی مەردێ خودای
شێخی گۆتی لکوە درهەم و دینارم ئەڤا ئەزێ دمرم و زۆر دەیندارم
زارۆکی ژ قەحر طەبەق حێل ل عەردێدا نالە و گرین کەتە ناڤ حەفکێدا
زارۆك دگری و قۆرد کر گەل های های خوەسکا ل من شکەستبا نە هەردو پای
خوەسکا ل هاویر سەر گیفکا گەرهابامە ل بەر دەرێ ئەڤێ خانەقایێ نەبورا بارمە
صۆفییێت زك طبلکێ پاری خوار صەگ دلێت وەك پشیکا رو شوار
نالینا زارۆکی خەلگ هاتن بربر ل هەڤ کۆمبون سەر زارۆکی بو حەشر
هاتە جەم شێخ کو ئەی شێخێ مەزن تو یەقین بزانە دێ من کوژێ هۆستایێ من
گەر هەرم جەم وی ئەز بدەستێ خالی ئەو دێ من کوژێ تو ئیجازێ ددی
وان دەینداران هەم بنەڤیان و ئنکار گۆتنە شێخی ئەڤ چ حیلەیە و کریار
مالێ مە تە خوار و بارێ مەزن دهەلگری ژبۆنا چی ئەڤ ستەما دیتر تە کری
حەتا نڤێژەکە دیتر ئەو زارۆك گری شێخی چاڤ نقاندن ول وی نەنێری
شێخ فارغ ژ جەفا و ژ خلاف رومەتێ وەك هەیڤ نخافت بن لحاف
گەل ئەزەل خوەش گەل ئەجەل شادکام نەی ناراحەت ژ گۆتنا خاص و عام
ئەوێ کو جان د روێ وی دکەنێ وەك شەکر ژ طرش روا خەلکێ وی چ هزر کر

ئەویٚ کو جان ماچ دکیٚ سەر چاڤیٚ وی   کەنگی خەمیٚ خوت ژ فەلەك و ژ خەشمیٚ وی
دشەڤا طاڤە هەیڤ و هەیڤ لعاسمان   چ خەمە ژ ساو عەوعەوا وان
سەگ وەظیفەیا خوە بجی تینیٚ   هەیڤ وەظیفەیا خوە برومەت دەرتینیٚ
کارکیٚ خوە دبوریٚنیٚ هەر کەسەك   ئاڤ ناهێلیت صەفا بۆنا خەسەك
قرش بقرشکی دچت سەر رویٚ ئاب   ئاڤ صاف و زەلال دچیٚ بیٚ اضطراب
موصطەفا هەیڤیٚ شەقدکیٚ نیڤەشەب   پرو پوچی دکیٚ ژ کینە بولەهەب
عیسایٚ مەسیح مریا ساخ دکیٚ   و ئەو جوهی ژ قەحر سمبێلا هلدکیٚ
دەنگیٚ سەك چ جار دگەهیٚ گوهیٚ ماه   تایبەت هەیڤەکە کو بوە خاصیٚ ئیلاه
شاه بەر لیڤا جویٚ دخویٚ و ڤەخویٚ تا سەحەر   ژ بانگیٚ بەقا بێبهیزە و بیٚ خەبەر
دیٚ دابانە زارۆکی هن پارە چەند   هەمەتا شێخی ئەو مەردی کرە بەند
داکەسەك تشتەکی نە دتە کورکی   هێزا وەلییێت خودیٚ پترە کو هزر دکی
بو وەختیٚ نڤێژەکە دیتر هات خادمەك   یەك طەبەك سەر دەستی ژ حاتمەك
خودان مالەکی و حالەکی بۆنا پیر   دیاری ڤرێکر کو ژ ویٚ بو خەبیر
چار سەد دینار سەر گوهکیٚ طەبەق   نیڤ دیناریٚ دیتر ژی د ناڤ وەرەق
خادم هات ئکرام کر وی ل شێخ   و ئەو طەبەك دانی جەم نێزیکی شێخ
چاخیٚ طەبەقا هاتی پەردە راکر ژ روی   خەلکیٚ ئەو کەرامەت دیتن ژ وی
ئاه و فیغان ژ هەمیا رابو زو   کو ئەی سەریٚ شێخان و شاهان ئەڤ چ بو
دیسا ئەڤ چ سرّە ئەڤ چ سولطانیە   ئەی خونکار ئەڤ چ رازیٚ خونکاریە
مە نەدزانی لمە هەمیا ببورە بدەڤ   کو گەلەك بەلاڤبونە ژ مە پەیڤ
ئەم چاڤ گرتی کۆپالا دوەشێنن   لاجەرەم لوکس و فانوسا دیٚ شکێنن
ئەم وەك کرێت نەبهیستی خطاب   ژ قیاسا خوە دیٚ ڤەگێرن جەواب
مە ژ موسی پەند نەگرت کو ئو   ژ ئنکارا خضری بو زەر رو
گەل چاڤەکی وەسا کو د ژۆردایی د بەزاند   نورا چاڤیٚ وی عاسمان د دەرزاند
گەل چاڤیٚ تە تەعەجب کر ئەی موشا   ژ حەما قەتا چاڤیٚ مشکیٚ لئاشا
شێخ فەرموی ئەو هەمی گۆتار و قال   ئەز ل هەوە بوریمە و من کریە حەلال
سرریٚ ڤیٚ ئەوبو کو من ژ خودیٚ خواست   لاجەرەم نیشامن دا ریٚکا راست
گۆت ئەو دینار ئەگەرچ هندکە   بەلاّم مەقوفیٚ نالینا کورکە
حەتا نەگری کورکیٚ شیرینی فرۆش   دەریا رەحمەتیٚ دەرناهێت بجۆش

ئەی برایێ هەژی طفل بیبۆکێ چاڤانە   درست بزانە بزارین گهانا رازانە
گەر تە دڤێت بگەهێ وی خەلعەتی   ئێدی بگرینا بیبۆکێ چاڤی سەر جەسەدی

ترساندنا شەخصەکی زاهدە کرە کو کێم بکە گری دا تو کۆر نەبی

یارەکی گۆتە زاهدەکی د عەمەل   کێم بکە گری دا دچاڤ رە نەهێت خەلەل
زاهدی گۆت ژ دو دەرناکەڤێ حال   چاڤ دێ بینت یا نابینت وێ جەمال
هەکە ببینت نورا خودێ ما چ غەمە   د ویصالا خودێ دو چاڤ چ کەمە
و هەکە نەڤێت خودێ ببینێ بێژە برۆ   ئەڤ چاڤێ هۆسا خراب بێژیێ کۆرۆ
خەم نەخوە ژ چاڤی کو ئەو عیسایە ژ تەرە   چەپ نەچە دا بدێ تە چاڤێ بەلەکرە
عیسایێ روحێ تە گەل ئی حاضرە   یاری ژ وی بخوازە کو خوەش ناصرە
ئەما قەرقەشا بەدەنا تەژی هەستی   نەدانە سەر دلێ عیسا دەما خواستی
هەر وەکی وی ئەبلەهی کو د ناڤ داستان   مە بەحثا وی کر بخاترێ راستان
ژیانا بەدەنێ نەخوازە ژ عیسایێ خوە   کارێ فرعەونی نەخوازە ژ موسایێ خوە
سەر دلێ خوە کێم دانە هزرا ژیانێ   عیش کێم ناهێت تو سەر بەر دەری دانێ
ئەڤ بەدەن هات بو رونشتنگەها روحی   یا میناکا کەشتیەکی بۆ نوحی

تەمامیا داستانا ساخبونا هەستیان ب دعایێ عیسا ((درود لێ بن))

تورك چاوا بت کو پەیدا کەت خەرگەهەکی   نەمازە دەما ببێ عەزیزێ دەرگەهەکی
عیسی ناڤێ خودێ خوەند سەر هەستیان   ژبونا داخوازا ویێ جوان
حوکمێ یەزدان ژ لاڤلاڤا وی خاڤە کوری   وێنەیێ وی هەستی گاڤێ ساخ کری
ژ ناڤەندێ دەرکەت یەك شێری رەش   لەپەك لێدا نەقشێ وی کرە فەرش
سەرێ پەرچقاند و مەژیێ وی رژاند زو   مەژی گێز کو مەژی دوی نەبو
گەر وی مەژی هەبا ئەو نەدشکها   بخوە نەقص نەبو بەس بەدەن دشکها
عیسی گۆتی چما تە لەز ل لێدانێ کر   گۆت ژ بەرکو گەلتە بێ ئەدەبی کر
عیسی گوت چما خوین و گوشت نەهات ڤەخوارن   گۆت ناڤ قسمەتێ من نەبو ئازۆقە خوارن
گەلەك کەس وەك وی شێرێ بژان   نێچیرا خوە نەخواری چونە ژ جهان
قسمەتێ وی نەپەرێ کایێ و حرصا وی وەك چیای   ناڤ نینە خوە ناڤدار دکێ بناڤێ جیاجیایی
ئەی خودایێ دنیا بۆ مەسەهل کری   مە خلاسکە ژ هەر درندە و جانەوەری

نێچیرێ نیشامە بدە و ئەو بخوە بت
وێ وەسا نیشا مە بدە کو شەك نەبت

شێری گۆت ئەی مەسیحا ئەڤ نێچیر
تایبەت بو ژبۆنا پەندگیر

هەکە من رزق هەبانە د ناڤ جیهان
من بخوە چ کار هەبو دگەل مریان

ئەڤ سزایێ ویە کو ئاڤا زەلال پەیداکی
دا وەك کەرێ د ناڤ ئاڤێ میز نەکی

ئەگەر کەری قیمەتێ وێ ئاڤێ زانیبا
وی ل جهێ پیا سەر د ئاڤێ دانیبا

ئەو نەزانێ بەختەوەش گەل پەیغەمبەری
دکاری بئاڤا ژیانێ ببێ سەری

چما خوە ل پێش فەرمانا وی نەکر
ئەی ئەمیرێ ئاڤێ مە داخواز ل تەکر

داخوازا ساخیا نەفسا سەگا خوە نەبێژە
کو ئەو دوژمنێ جانی تەی ژمێژە

خوەلی ب سەرێ هەستیان کو وان
رێك لڤی سەی گرتیە ژ نێچیرا جان

هەکە نەسەیی چما ل هەستیان عاشقی
وەگەر نە دێوی ژ چی لخوینێ عاشقی

ئەوچ چاڤە ئەوێ کو بیناهیا وی نینە
ژ ئمتحانا کو بلی رسوائیا وی نینە

گۆمان برن سەهودبێ جار جارێ
ئەڤ چ ظەنە کو ئەڤ کۆرهات ژ رێ

چاڤا ڤەکە سەر دیتران دکەڤێ گری
مدەهەکی رونە سەر خوە بکە گری

عەورێ گریان سەر شاخ کەسك و طەردبێ
ژ بەر کو شەمع ژ گری رەوشەنتەر دبێ

هەر جهێ بکنە گرین لوێ دەرێ دانیشە
ژبەر کو تو هەژی تری دڤێ هەمیشە

ژ وێ کو ئەو فراقێ فانینە
خافل ژ لەعلێ بەقایێ کافینە

ژ وێ کو سەر دلی نەقشێ تەقلید دیوارە
هەرە برۆندکێ چاڤا خرابکە دیوارە

ژ بەرکو تەقلید ئافەتا هەر قەنجیە
حەتا کو بێژن تەما چیایی قەویە

گەر کۆرە و قەلەو توند و تیژا ڤە
وی قەتە گۆشت بزانە کو ئی بێ چاڤە

گەر ب پەیڤێ و بێژی ژ مو زراڤتەر
وی سەرێ وی ژ پەیڤا وی نینە خەبەر

مەست و سەرخوەشە ژ گۆت و پەیڤا خوە
ئەما ژ جەم وی حەتا مەیێ سەد فەرسەخە

ئەو وەکی جۆیە ئەو ئاڤێ ناڤەخوێ
ئاڤ ژ وێ سەر ئاڤ ڤەخوارا دبورێ

ئاڤ د جۆیێ ژ وێ ناگرت قەرار
ژ بەر کو ئەو جۆ نەتهنیە بۆنا ئاڤ ڤەخوار

هەر وەکی نای نالە و زاری دکێ
بەلکی پفکەر دوێ کریاری دکێ

موقەلد دلصۆژیێ دکێ د حەدیث
بلی طەماهیێ نینە مراد ئاویێ خەبیث

نەوحێ کەر بێژت حەدیثێ صۆژناك
ئەما کانی صۆژا دلی و دامانا چاك

ژ مۆحەقق تا مۆقەلد گەلەك رەنگە
کو ئەڤ وەك داوودە و ئەوێ دی دەنگە

سەر کانیا گۆتارێ ڤی مۆحەققی صۆتنە
ویێ وی مۆقەلدێ کەڤن فێر کرنە

هێ سەرخوە نەچە بوی دەنگێ حەزین
برەه ل سەرگایە و دۆلاب دکێ نالین

ئەڤ مۆقەلدە نینە مەحروم ژ ثەواب   بۆ نەوحە کەرێ مرۆڤ هەیە دحساب
کافر و مومن دبێژێ خودا بەلێ   دناڤا هەردوا فەرقەك هەیە بەلێ
ئەو گەدا دبێژێ خودا ژبونا نانی   موتەقی دبێژێ خودا ژ عەینێ جانی
هەکە گەدا ژ گۆتنا خوە زانیبا   دفکرێ کێم و زێدە نەکەتیبا
ب سالا دبێژێ خودا ئەو نان ڤیا   وەك کەرێ قورئان هەلگر بۆنا گیا
هەکە ژنیڤەکا دل خودا گۆتبا   بەدەنا وی دێ قەت قەت شکەستبا
ساحر بناڤێ شەیطانی بەرهەم دبێ   تو بناڤێ خودێ تشتەکی نابێ

خوەراندنا گوندیەکی د تاریێ دا شێرەك خوراند ب گۆمانا هندێ، کو گایێ ویە

گوندیەکی گا د کۆخێ گرێدا   شێر گایێ وی خوار و مەخەلت دجێدە
ئەوێ گوندی چو لایێ گایی دکۆخێ   شەڤ لگای دەست پەلاند بئۆخ ئوخێ
دەست دمالی ل سەر ئەندامێ شێر   پشت و طەنشت و جار ژۆر و جار ژێر
شێری گۆت هەکە رۆناهی زێدەتر با   زراڤ قەتاندبا و دل تەژی خوین با
ئەڤ ژ وێ هۆبێ ترس مەن دخوەرێنێ   کو دڤێ شەڤێ من گایێ خوە د هزرێنێ
خودێ ژی دبێژێ کو ئەی مەغرورێ کۆر   مانێ ژ ناڤم هویر هویر بو طور
کو (لَوْ أَنْزَلْنا کِتاباً لِلجَبَل   لأنْصَدَعَ ثُمَ أَنْقَطَعَ ثُمَ اِرْتَحَلْ)
هەکە ژ من چیایێ ئۆحد راوەستبا   کانی کانی ژ چیایێ خوین هاتبا
ژ باب و ژ دایکێ تە ئەڤە سەحکریە   بڤێ نەڤێ خافلی دڤێ لەڤ پێچائیە
گەر تو بێ تەقلید ژ خودێ واقف ببی   بێنیشان ژ لوطف وەك هاتف دبی
ب بهیزە ئەڤێ داستانێ لدویڤ تەهدیدێ   دا تو بزانی دەردەسەریا تەقلیدێ

فرۆتنا صوفیا کەرکێ رێوەنگی بخاترێ خوارنێ

صۆفیەك گەهەشتە خانقاهێ درێدە   پێرها خوە بر د گوڤێ گرێدا
ئاڤکاوی دایێ و بدەستێ خوە ئالف ژی   نەوەك وی صۆفیێ کومە گۆتی پێشی
ئحتیاطا وی کر ژ سەهـ و خباط   چاخێ قەضات بێسودە ئحتیاط
صۆفیان تشتەك نەبون و زۆر فەقیر   (کادَ فَقْرْ أنْ یَکُونَ کُفْراً یَبِیرْ)
ئەی زەنگین تو کو تێری ئێدی نەکەنە   سەر وی فەقیرێ کێماسی د بەدەنە
ژ هەژاری وێ کۆما صۆفیا   دەست بکەر فرۆتنێ کرن وان هەمیا

کو ژ ضەرورەتێ مرار دبێ مۆباح | زۆر فەسادی کو ضەرورەت بوە صەلاح
ڤێجا د وێ گاڤێ ئەو کەرك بفرۆش برن | سفرە ئیناندن و شەمال هەلکرن
قەلەبالغ د ناڤا خانقاهێ کەت | کو ئەڤ شەڤە خوارن و کەیفە و حەرەکەت
حەتا کەنگی ئەڤی تورکێ پرسێ ل مل کەن | حەتا کەنگی صەبرێ دڤا چەند رۆژاکەن
ئەم ژی ژ مرۆڤانە و مە جان هەیە | ئەڤ شەڤە دەولەت مێهڤانێ مەیە
ژ وێ ئەوان طوڤێ باطل دچاند | کو ئەوا کو ئەو جان نەبو جان د هزراند
و وی رێوەنگی دیسا ژ رێکا دوورو درێژ | ئی وەستیایی و دیت ئەو ئقبال ڤەرێژ
صۆفیان یەك بیەك خێر هاتن لێکرن | د خزمەتا وی دەست و باسك هەلکرن
گۆت دەما ددیت مەیلا وان ل سەر وی | هەکە ئەڤ شەڤە طەرەب نەبت دێ کەم کەی
٤٥٣٠ خوارن خوارن و کەیفێ دەست پێکر | حەتا بانێ خانقاه ژ تۆز و دو بو پر
دوکێلا مەطبەخێ و تۆزا وێ پێقوتانێ | ژ ئشتیاق و کەیفا جان تێکەلانێ
جارنا دەست وەشان پێ ل عەردێ ددان | جارنا دکورنش خاکا خانقاه لاددان
د رەنگ صۆفی بئارەزوا خوە دگەهێ | ژ وێ ئەگەرێ صۆفی زاف دخوێ
الاّ بلی وی صۆفییێ کو ژ نورا خودێ | تێر خواری ئەو ڤالایە ژ خەما دنێ
ژ هزاران هنەك ژ ڤان صۆفیانە | ماییـنە د دەولەتا وان ژیانە
چاخێ ئاواز هات ژ عەول حەتا ئاخر | موطرب دەست پێکر یەك ضەربا دیتر
کەر چو کەر چو دەست پێ کر | ژ ڤێ گەرمیێ هەمیا وەك هەڤکر
ژ ڤێ گەرمیێ پێ دقوتان و بهلاڤێتن | قیراندنا کەر چو کەر چو دگۆتن
ژ رێکا تەقلید وی صۆفییێ مێهڤان | کەر چو کەر چو دگۆت گەل وان
٤٥٤٠ دەما بهوری ئەو خوارن و ڤەخوارن و ئاواز | بو رۆژ پێکڤە بونە خاتر خواز
خانقاه بو خالی و صۆفی ما بتنێ | کەتە توز ژ جلکا وەراندنێ
وی بار ژ حجرکێ ئیناندە دەرێ | دا گرێدت ئەو سەر پشتا کەرێ
دا بگەهێ گەل هەڤرێیا ئەو دبەزیت | چو د گۆڤێ بەلێ کەرێ خوە نەدیت
گۆت وی خزمەتچی بۆ ئاڤدانێ بریە | ژبەر کو وی شەڤێ دی کێم ڤەخواریە
خادم هات صۆفی گۆت کانێ کەر | خادم گۆت ب سەرێ من و تە تەدڤێ شەر
گۆت من سپارتیە تە کەرێ خوە | من کەر دڤێت ژ تە بخوە
بەحتی عاقلانە بکە و دەلیل بێرە | ئەوێ کو من سپارتی تە تژی بسپێرە
من ژ تە دڤێت ئەوا کو من دایی تە | دیسا بهێرە ئەوێ کو من هنارتی بۆتە
پەیغەمبەر گۆتیە کو هەرچی دەستێ تە بری | پێتڤیە ئەو دوماهیکێ ل پاش زڤری

و هەکە تو سەر کێشی و نەی راضی — وەرە ئەز و تو بچنە مالا قاضی
گۆت ئەز مەغلوب بوم صۆفیان — ئێرش ئانین و ئەز ترسام ژ جان
تو مێلاکێ باڤێژی ناڤ بەرەك پشیکان — دێ لهەوا خون ناهێلن بۆ چێلیکان
د ناڤا سەد برسیا دە طەشتە نانەك — پێش سەد سەگا کتکە مارەك
گۆت دێ بێژم کو بستەم ژ تەستاندن — چما تە قاصد نەهنارت و چاڤ نەقاندن
تو نەهێی و نەبێژی منێ هەژار — کو کەرێ تە برن و فرۆتن ب دینار
داکو کەرکێ کریبو ئەز ژ وی بکرم — یا ل سەر وان بەلاڤکەم ماڤ بزێر و درەم
سەد رێك هەبون دەما حارز بونا — ئەڤی زەمانی هەر یەك لجهەکیڤە چونە
ئەز کێ بگرم و چ کەسی ببمە جەم قاضی — هات سەرێ من ئەڤ قەضا تو پێ راضی
چاوا نەهاتی و تە نەگۆت وئەی غەریب — ئەڤ ستەما هۆسا رودایە مەهیب
گۆت واللە هاتم ئەز چەند جارا — دا بتە بدەم زانین ژ ڤان کارا
تەدگۆت کو کەرچو ئەی کور — ژ هەمی گۆڤەندیان بزەوقتر
دیسا ڤەدگەرهام کو ئەو بخوە واقفە — ژڤێ قەضایێ راضیە مەردێ عارفە
گۆت پێکڤە دگۆتن ئەو خوەش — ژمن رە ژی زەوق چێ بو گۆتنەش
تەقلیدا وان ئەز دامەبەر بای — کو دوصەد لەعنەت لوێ تەقلیدێ بای
نەمازە هۆسا تەقلیدا بێ حاصلان — قەحرا ئیبراهیمی ل سەر ئافلان
عەکسێ زەوقا وێ کۆمەلێ لێدا — و ئەڤ دلێ من ژ وێ عەکسێ زەوقێ دبا
عەکس چەندان لازمە ژ یاران خوەش — کو بی ژ بەحرا بێ عەکس ئاڤ کەش
عەکس کو عەول لێدا تو وێ تەقلید زان — دەما بی لپەیهەڤ بتە تەحقیق وان
حەتا نەبت تەحقیق ژ یاران نەبور — ژ صەدەفێ نەڤەکە وێ قەطرا نەبی دور
صاف تە دڤێ چاڤ و عەقل و سەمع رە — ژ هەڤدرێنە پەردەیێت طەمع رە
ژ بەرکو وێ تەقلیدا صۆفی ژ طەمع — عەقلێ وی گرت ژ نور و لەمع
لەمعێ خوارن و طەمعێ وێ زەوق و سماع — هات مانعێ عەقلێ ویرە ژ ئطلاع
هەکە طەمع د ئاینێ هەبانە — د نفاقێ ئەو ئاینە وەك مەبانە
هەکە تەراز وێ طەماهی هەبا د مال — کەنگی تەرازو راست نیشاددا وەصفێ حال
هەر نەبیەکی گۆتە قەومێ خوە ژ صەفا — من نەڤێت موزدێ پەیغامێ ژوا
ئەز دەلیلم خودێ ژ هەوەرە موشتەری — خودێ دەلالیا من دایە ل دو سەری
چیە موزدێ کارێ من دیتنا یار — گەرچ ئەبوبەکر بەخشی چل هزار
ل هزارێ وی نابت موزدێ مەن — کەنگی شبە بت مینا دورّا عەدەن

داستانەکێ بێژمە تە ب بهیزە بهوش — دا بزانی کو طەماهی بت بەندێ گۆش
هەرکێ طەماع بت زمان لال بونە — کەنگی ل طەماعی چاڤ و دل رۆن بونە
پێش چاڤێ وی خیالا جاه و زەر — وەصانییە کو مویەك د ناڤ بەصەر
ئیلا بلی مەستیەکی کو ژ خودێ پور بو — کو هندی خەزینا بدەیێ ئەو حور بو
هەر کەسێ دیتنا خودێ ژێرە بت نەصیب — ئەڤ جیهانە د چاڤێت وی بت غەریب
ئەما ئەو صۆفی ژ مەستیێ دور بو — بڤێ نەڤێ ئەو د حرصێ شەڤ کور بو
سەد حکایەت دبهیزێ مەدهۆشێ حرص — نوکتەیەك ناکەڤێ گوشێ حرص

چیرۆکا وی موفلسێ، کو د زندانێ دا بو و زندانیا ژ وی د دەردەسەری

هەبو شەخصەکی موفلس بێ خان و مان — مابو د زندان و بەندێ بێ ئەمان
پاریێ زندانیان دخوار زۆر و زاف — سەر دلێ خەلك ژ طەماهی وەك چیایێ قاف
هیچ کەسی نەدشیا لوقمە نانەك بخوێ — ژ بەرکو وەك گای هەر پاری درەڤێ
هەر کەسێ دوربت ژ رەحما رەحمان — ئەو چاڤ برسیە هەکە ببێ سولطان
ژێر پێکریە مروەت و ئنصاف گەلهەڤ — زندان بوە دوزەخ ژ وی نان رەڤ
گەر برەڤی سەر هیڤیا راحەتی — ژ وی لایێ تێتە پێشت ئافەتی
هیچ قوژبنەك بێ هۆڤ و دام نینە — بلی د خەلوەتگەها خودێ ئارام نینە
بڤێ نەڤێ قورچکا زندانا جیهان — نابێ موزد و کرێیە و بێ درەد و ژان
والله ئەگەر بچی د کونە مشکەکی — دێ موبتەلا بی بچەنگالێ کتکەکی
ژ ئادەمی رە قەلەوی هەیە ژ خیال — هەکە خیالاتا وی بو خودان جەمال
و هەکە خیالاتا وی نیشادەت خوەشی — دێ حەلهێ مینا موم ژ ئاتەشی
گەر تە دانن ناڤ مارو دوپشکا — خودێ دگەل تەبت خیالاتا خوەشکە
مارو دوپشك ژ تەرە بن هەڤال — کو صفر بتە زێر بکیمیا یا وێ خیال
صەبرا شیرین ژ خوەش خیالی بیە — کو وان خیالاتا فەرەجا خێرێ پێش ئانیە
ئەو خێر ژ ئیمانێ تێت ناڤا ضەمیر — یێ ئیمان زەعیف بێ هیڤیە و زیرەزیر
صەبر ژ ئیمانێ کەڤێ جهێ سەر (كُلَهُ — حَيْثُ لاصَبْرَ فَلا اِيمانَ لَهُ)
پەیغەمبەر گۆت خودایێ وی ئیمانێ نادت — هەر کەسێ صەبرەك دبەدەن نەبت
ئەو یەکە د چاڤێ تەبت وەك مار — هەر ئەو د چاڤێ ویێ دیترە نگار
ژ وێ کو دچاڤێ خیالا کوفرا ویە — و ئەو خیال د چاڤێ دۆست مومنیە
کو ئەڤ دیەك شەخصی هەر دو فعل بهەڤە — جارنا ماسیە ئەو جار ژی داڤە

نیڤێ وی مومن بو نیڤێ وی گەبر   نیڤێ وی حرص هێنەرە نیڤێ وی صەبر
خودایێ تە گوت (فَمِنْكُمْ مُؤْمِنْ)   دیسە (مِنْكُمْ كافِرْ) گاورێ كەڤن
هەر وەكی گایی نیڤەكا چەپێ وی سیاه   نیڤەكا دیتر سپی هەر وەكی ماه
هەر كەسێ ڤێ نیڤێ ببینێ رەد كەت   هەر كەسێ وێ نیڤێ ببینێ قەبول كەت
یوسف د چاڤێ برایان وەكە كور   هەر ئەو د چاڤێ یەعقوبی وەكە نور
ژ خیالێ خراب وان ئەو كرێت دیتن   چاڤێ فەرع و چاڤێ ئەصلی ناین دیتن
چاڤێ ظاهر سیبەرا وی چاڤی بزان   هەر چی ئەو ببینت چێ دبێ ئەڤ بوان
تو مەكانی ئەصلێ تە دلامەكانێ   ئەڤێ دكانێ بگرە و ڤەكە وێ دكانێ
نەرەڤە شەش لاڤە چونكی د جهات   شەش دەرە و شەش دەرما تەومات

شكایەت كرنا ئەهلێ زندانێ جەم وەكیلێ قاضی ژ دەستێ وی موفلسی

گەل وەكیلێ قاضی كەتنە گفت و گو   ئەهلێ زندانێ د شكایەتێ بون روبرو
كو سلاڤێ مە بگەهینە قاضی نوكە   ڤەگێرە ئازارا مە ژ ڤێ چنوكە
كو ئەو دڤێ زندانێ مایە ڤە موستەمر   ئی پر بێژە و پر خوارە و موضر
وەك مێشێ حازر دبێ سەر هەر طەعام   ژ چڵەكی بێ رخسەت و بێ سەلام
ل جەم وی هیچە خوارنا شێست كەس   خوە كەڕ دكێ هەكە بێژنێ بەس
نەهاتیە بۆ زندانیا لوقمەیەك خوارن   وی ب سەد حیلا ئەو خوارنە خوارن
د زەمان پێش هاتیە ئەڤ دوزەخ گەلۆ   دەلیلا وی ئەڤە كو خودێ دبێژێ كُلُوا
ژ ڤان سێ سال قەحتی هۆسا داد دخوازن   ئەم ب سیبەرا سەروەرێ خوە دنازن
یا ژ زندانێ دەر كەڤت ئەڤ گامێش   یا موچەیێ وی زێدەكن دا دەركەڤن ژ ئێش
ئەی ژ تە خوەشن هەم مێر و هەم ژن   دادێ بكە هەی هەوار ل مە و هەوار ل من
لایێ قاضی ڤە چو وەكیل بێ درێژی و كورت   شكایەت ژ قاضی رە گۆت كت و كت
قاضی گازی كرێ ژ زندانێ ئانی جەم خوە   پشترە تەفەحوص لێكر برێكا زەلامێ خوە
ل جەم قاضی ثابت بو هەمی ئەو خرابی   كو شكایەت كربون ژ وی غەبی
قاضی گۆتێ رابە ژ ڤێ زندانێ هەرە   لایێ خانیێ میراتەیێ باڤێ خوەرە
گۆت خان و مانێ من ئحسانا تەیە   هەر وەكو كافر بەحشتا من زندانا تەیە
هەكە من ژ زندانێ دەركەی تو بەرەد   ئەز بخوە دێ مرم ژ خێزانی و كەد
هەر وەكی ئەهریمەنی كو دگۆت ئەی سلام   (رَبِ انْظِرْنِي اِلي يَوْمِ القِيامْ)

کو د ئەڤێ زندانا دنێ ئەز خوەشم | داکو کورێ دوژمنێ خوە بکوژم
هەر کەسێ ژێرە هێزەکە ئیمانێ هەبو | و ژ بۆنا زادێ رێکێ نانەك هەبو
دێ ستێنم خوارنا ب جبلە وان پەیدا کری | دا پەشیمان ببن لکارێ بۆ زندان کری
جارنا ب فەقیری کەم تەهدیدا وان | جارنا بزلف و خال بەندم دیدا وان
قوەتا ئیمانێ کێمە دڤێ رەشە زندان | ژ بەرکو د کەمینە ئەڤ صەیێ شەیطان
ژ نڤێژ و رۆژی و سەد بێ چارکی | قوەتا زەوقا هاتی دبێ یەکجارکی
(أَسْتَعِيذُ اللهَ مِنْ شَيْطانِهِ | قَدْ هَلَكْنا آهُ مِنْ طُغيانِهِ)
یەك صەگە و دهزاران دچێ | هەر کێ دوی چو ئەو ئەو دبێ
هەر کەسێ تەسار و بێ مەیل بکێ بزان کو دویە | شەیطان ل ژێر پێستێ وی ڤەشارتیە
چاخێ نەهێت بوێنە دێ هێت بخیال | دا ئەو خیالات بکشێنێ د وەبال
جارنا خیالا فاسد و جار ژی دکان | جارنا خیالا علم و جار ژی خان و مان
هەی بێژە (لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ) د زەمان | ژ زمانی تێ نەملك ژ عەینێ جان
قاضی گۆت موفلسیا خوە بدە نیشا من | گۆت ئەڤە ئەهلێ زندانێ گەواهن بۆ من
گۆت ئەو هەمی موتەهمن بیەقین | درەڤن ژ تە پێکڤە دگرین خوین
هەم ژ تە دخوازن دا نەجات ببن | ژڤێ غەرەضێ باطل گەواهێ دێ دن
ئەهلێ دادگایێ پێکڤە گۆتن ئەم | سەر ئفلاس و سەر هەژاریا وی گەواهن هەم
قاضی ژ هەر کەسی پرسی حالێ ئو | گۆت قوربان دەست ژ ڤی موفلسی بشو
قاضی گۆت کو وی بگەرێنن شکەرە | ل هاویری باژێر ئەڤ موفلسە و زۆر کەرە
تاخ تاخ ل هەمی دەرا گازی بکن | د هۆلا بێ پارەهیا وی عیان بقوتن
هیچ بدەین نەفرۆشن مالی ژێرە | قەرچ چ نەدنێ نەبێژن ئی تێرە
هەرکێ گلەهیا وی بێنتە ڤێرێ بەز | زێدەتر وی زندان ناکەم ئەز
ل جەم من ئفلاسا وی ثابت بوە | نەقد و پەرطال وی نینە تشتەك نەبوە
ژ وێ مرۆڤ د حەبسا دنێ بو | حەتا کو ئەفلاسا وی ثابت بوبو
موفلسیا ئبلیسی رە یەزدانێ مە | هەم گازی کریە د قورئانێ مە
کو ئەو درۆزنە و موفلسە و پیس بێژ | هیچ گەل وی شەریکی خوارنێ نەچێژ
و هەکە بکی ژێرە هێنجەت چێ دکی | ئی موفلسە کەنگی خوە ژێ خلاس دکی
حازر ئانین دەما شەر و شۆر فرۆت | حێشترا کوردەکی کو ئێزنگ دفرۆت
کوردێ بەلەنگاز گەلەك فەریاد کر | و دلێ موکل ژی بدراڤی شاد کر
حێشترا وی برن هەر ژ چاخێ سەحارێ | کرە فیغان و سود نەبو حەتا ئێڤارێ

ل حێشترێ سوار کرن ئەو بێ ئاڤرو ... خودانێ حێشترێ ل پەی دەڤەهێ دچو
کۆلان بکۆلان تاربتار دگەراندن ... حەتا بهەمی بازاریا ئەو ناساندن
پێش هەر حەمام و هەر بازارەکێ برن ... ملەتی پێکڤە د شکلێ وی مێز کرن
گازی کرن گازیکەرێ بلند ئاوازیان ... تورك و کورد و رومیان و تازیان
ئەڤ موفلسە و نینە هیچ تشتەك ... زلکەکی بدەین نەدنە وی کەسەك
د ظاهر و باطن وی نینە دانلۆك ... بێ دراڤە قەلپە درۆزنە و بێ مەشکلۆك
ئاگادار بن گەل وی هەڤالیێ کێم بکن ... چاخێ وە ئەو دیت دەرێ کیسکا موحکەم بکن
و هەکە هەوە ئەڤ ئانی بتوهمەتەکێ ... ئەز وی ناکمە زندانێ بشکایەتەکێ
ئی دەڤ خوەشە و گەوریا وی زۆر فەرەیە ... ب دروشمێ تازە تێت و کورتەك پارەیە
٤٦٧٠ هەکە بپوشێ بۆنا حیلایە ئەو جامێ ... ئەو ئەما نە تەدا سەرڤە ببت عامێ
حەرفێ حکمەت سەر زمانێ ناحکیم ... عەبایێ عاریەت بزانە ئەی سەلیم
گەرچ دزەك کورکەکی وەردگرێ ... دەما دەستێ تە گرت ئەوێ دەستی برێ
گاڤا بشەڤ ژ دەڤ هێ هاتە خوار ... کوردی گۆتیێ مالا من دورە و تار
لدەڤەها من سوار بوی تو ژ بەیانێ ... من جەهـ نەڤێت پارێت کایێ کانی
گۆت حەتا نوکە ما مە چ دکر ئێدی ... کا هشێتە دخانی نینە کەس دی
د هۆلا ئفلاسا من د چەرخێ سابعە ... چو وتە نەبهیست ئەڤ واقعە
طەماهیێ گوهێت تە یێ کشەر کری ... و طەماهیێ چاڤێت تەیێ کۆر کری
حەتا کلۆخ و کەڤرا سەحکر ئەڤ بەیان ... موفلس و بێ پارەیە ئەڤ بێ ئیمان
حەتا بشەڤێ گۆتن و دخودانێ حێشتر ... لێنەڤەبو کو ئەو ژ طەماهی پر بو پر
٤٦٨٠ هەیە سەر گوهـ و چاڤا موهرا خودا ... بن پەردێ زاف وێنە نە و زۆر صدا
ئەوا کو وی ڤیایی ب چاڤا وێ گەهینێ ... ژ جەمال و ژ کەمال و ژ لاوینێ
و ئەوا کو وی ڤیایی وێ گەهینت بگوش ... ژ سماع و ژ مزگینی و ژ خروش
کو ئەو پر چارەیە و تە هیچ چارە نی ... حەتا کو خودایێ تە نە ڤەکێ رەوزەنی
وەلەو تو نوکە غافلی ژ وێ ... وەختێ حاجەت خودێ تەبێ زانینکێ
پەیغەمبەر گۆت کو یەزدانێ رێبر ... ژبۆنا هەر دەردی دەرمان چێکر
ئەما ژ وی دەرمانی نابینی رەنگ و بهێ ... بخاترا دەردی خوە بن فەرمان بێ
وەرن دا ئەم بەرێ خوە بدەنە لامەکان ... هەر وەك بەرێ خوە دانا مری بلایێ جان
ئەڤ جیهانە ژ بێ جهەت پەیدا بویە ... کو ژ بێ جهی جیهان ژی جا بویە
ڤەگەرەڤە ژ هەیینێ بلایێ عەدەم ... هەکە تو طالبێ رەبی د قدەم

٤٦٩٠ جهێ دەخلە ئەڤ نەیین ژ وی نەرەڤە — جهێ خەرجە ئەڤ هەیین زێدە و کێمڤە
مادام کارگاهێ صنعێ خودێ وەك نینیە — ڤێجا دەرڤەی کارگەهێ بێ قیمەتیە
نیشا مە بدە گۆتنێت دەقیق — کو ئەو دێ تەدل رەحمکەت ئەی رەفیق
هەم دعا ژ تە ئیجابەت هەم ژ تە — ئێمنی ژ تە مهابەت هەم ژتە
گەر مە خەطا گۆت تو وێ چێکە — تو چێکەری ئەی سولطان تو چێکە
کو تە کیمیا هەیە وێ بکە تەبدیل — هەکە جۆکا خوینێ بت بکە نیل
ئەڤ نەخش کێشانێت هەنێ کارێت تەنە — ئەڤ ئکسیرێت هەنێ ئەسرارێت تەنە
ئاڤ و ئاخ تە تەڤلیهەڤکر — ژ ئاڤ و تەڤنێ نەخشێ بەدەنا آدەم چێکر
تە ل هەڤ ئالاندن جۆت و خال و عەم — گەل هزار هزر و شادی و غەم
بارێ هندەکان رهائی تەدایە — ژ ڤێ غەم و شادیێ جودائی تەدایە
٤٧٠٠ هندەك ژ خوە و خزما تە دور کرنە — د چاڤێ ویێ ئەصلی کرێت لاوکرن
هەرچی مەحسوسە ئەو رەد دکێ — و ئەوا کو ناپەیدایە مەسنەد دکێ
عشقا وی پەیدا و مەعشوقا وی نهان — یار دەرڤەیە فتنەیا وی د جیهان
بهێلە تو ڤان عشقێ صورەتی — نەل صورەتە نەسەر رویێ ستی
ئەوا کو معشوقە نە صورەتە ل وان — بڤێ عشقا ڤێ جیهانێ بڤێ ئەو جیهان
ئەواکو ل صورەتێ تە عاشق بیایە — دەما دەرکەت جان چما پاشڤە هێلایە
صورەتێ وی ل جهە ئەڤ تێری ژ چیە — عاشقۆ بگەرهە کا مەعشۆقا تە کیە
ئەگەر مەعشۆقە ئەوا کو مەحسوسە — تو عاشقی ژ هەرکێرە کوئی بحسە
چونکی وەفا وێ عشقێ زێدە دکێ — کەنگی وەفا صورەتێ تێکەل و پێکەل دکێ
تیژکا رۆژێ دا ل سەر دیواری — هەطاڤا وێ عاریەتە بۆ دیواری
٤٧١٠ تە دل بتەڤن و بەرا گرێدایە ئەی سەلیم — پەی ئەصلێ هەطاڤێ کەڤە کو بت مۆقیم
کو تو هەم سەر عەقلێ خوە عاشقی — ل سەر صورەت صورەت پەرستان بخوە صادقی
رۆنیکا عەقلیە ئەو سەر حسێ تە — عاریەت بزانە زێری سەر مسێ تە
قەنجی وەکە مالنجا زێرێیە دبەشەر — وەرنە چاوا بتە شاهدێ تە پیرە کەر
جوانی فرشتە بو نوکە هەر وەك دێو بوە — کو ئەو لاوینی دوی عاریە بوە
پچك پچك دستاند وی لاوینی — پچك پچك هشك دکر دشتلێنی
هەرە (نُعَمِـرْهُ نُنَكِسْهُ) بخوان — دل بخوازە دل نەدانە سەر هەستیان
کو ئەو لاوینیا دل جەمالا باقیە — دو لێڤێ وی ژ ئاڤا حەیاتێ ساقیە
ئەو بخوە ئاڤە و هەم ساقی و مەست — هەر سێ بن یەك دەما طلسمێ تە شکەست

وی یەکیرە تو نزانی ژ قیاس   بەنیێ بکە بێهودە کێم بخوازە نەناس
مەعنا تە صورەتە و عاریەت   سەر مۆناسبێ شادی و سەر قافیەت
مەعنا ئەوەیە کو تە بستێنێ   تە بێ نیاز ژ نەقشا بگەرێنێ
بۆ کۆرێ قسمەتێ خیالێ غەم فەزایە   پشکا چاڤا ئەڤ خیالات فەنایە
یێن کۆر حەرفێت قورئانێ حفظ دکن   کەری نابینن و کورتانی چێدکن
هەکە ب بیناهیێ پەی کەری هەرە کو دچێ   ئەی کورتان پەرێس چ ل کورتانی کێ
کەر کو هەیە تێت یەڤین کورتان تەرە   کێم نابت نان کو هەبت جان تەرە
پشتا کەری دکان و مال مەکسەبە   دوڕا قەلیێ تەهاڤینێ صەد قالبە
سەر کەرێ روت سوار بە ئەی بوالفضول   نەبیژە کەرێ روت چیە لێ سوار بوە رەسول
(اَلنَبِيُّ قَدْ رَكِبَ مَعْرُورِيا   وَ النَبِيُّ قِيلَ سافَرَ ماشِياً)
کەرێ نەفسا خوە ل سەر سنگی ببەند   دا نەرەڤێ ژ کار و بار چەند
لازمە بارێ صەبر و شکرێ بگەهینی مال   تە دڤێ بیست و سێ بن یا خود سەد سال
هیچ هەلگر بارێ دیتری نەهلاند   هیچ کەسی نەدروت حەتا تشتەك نەچاند
طەمەع خاڤە وێ خاڤێ نەخوە ئەی کورك   خاڤ خوارن ژانێ تێنت ناڤا زك
کو فلانی پەیداکر گەنجەك نشکا ڤێ   من ژی ئەو دڤێت ناچمە کارو ناچمە بەراڤێ
ئەو گەنج بەختە و ئەو هەم نادرە   پێتڤیە کاسب بی حەتا بەدەن قادرە
کەسب کرن نابت مانعێ گەنج   ژ کاری پێ نەکێشە و پەیکەڤە قەنج
دا تو نەبی گرفتارێ ئەگەر   کو ئەگەر من ئەڤە کربایا ئەوا دیتەر
کو ژ ئەگەر گۆتنا رسول بو فاق   مەنع کر و گۆت ئەوە ژ نفاق
کو ئەو مونافق د ئەگەر گۆتنێ مر   و ژ ئەگەر گۆتنێ بلی حەسرەتێ نەبر

مَثَلْ

مرۆڤەکی غەریب ل خانی دگەرها بلەز   دۆستێ وی برە لایێ کاڤلەکی ببەز
وی گۆت ئەگەر ئەڤێ بان هەبا   ژ تەرە جەم من مەسکەن ببا
هەم عیالێ تە راحەت ببا ئەگەر   د ناڤدە هەبا ئودەیەکە دیتەر
ئارێ جەم یاران خوەشە گۆتن   ئەما ئەی جان نابت د ئەگەر رونشتن
ئەڤ عالەم پێکڤە طەلەبکارێ خوەشینە   و ژ خوەشیا درۆوڤر ناڤ ئاتەشینە
بو نە طالبێ زێر پێکڤە پیرو خاڤ   ئەما فەرقا زێرێ قەلپ ناکەن بچاڤ
قتیسکەکێ ل دلی دا خالص بینی جارجار   بێ مەحەك زێری نەکە ژ گۆمان بژار

هەکە تە مەحەك هەیە ب بژێرە وەرنە رۆ   جەم زانایەکی خوە بکە گرۆ
یا مەحەك لازمە د ناڤ جانێ خوەدە   و هەکە نزانی تنێ نەچە پێش درێکێدە
بانگێ پیر هەڤۆکە بانگێ ناسیاری   ناسینە کو تە کێشت بلایێ بێواری
گازی دکێ کو هێ ئەی کاروان   لایێ منڤە وەرن کو ئەڤە رێك و نیشان
ناڤێ هەر یەکی تێنت پیرهەڤۆك ئەی فلان   دا وی سەر کاروانی بکێ ژ آفِلأن
چاخێ گها وێدەرێ ببینت شێرو گورگ   ژی بوراند و رێکە دورە و رۆژا طەنگ
دەما ئەو بو بانگێ پیر هەڤۆك ئاخر بگو   من مال دڤێ مەقام دڤێ و ئاڤرو
ژ هندرێ خوە ڤان ئاوازا   مەنعکە دا کەشف کەن رازا
ناڤێ خودێ بینە گازیا پیر هەڤۆکی بصۆز   چاڤێ نێرگزێ ژ ڤی کەرکەسی بدوز
صبحە کاذب ژ صادق بکە ناس   دیسە رەنگێ مەیێ بزانە ژ رەنگێ طاس
شایە دبێ کو ژ دیتنا حەفت رەنگ   دیتنەك پەیدا کەت هەژیتەرێ رەنگ
رەنگا دێ بینی بلی ڤان رەنگا   دێ گەوهەرا بینی لجهێ سەنگا
گەوهەر چیە بەلکو دێ بی دەریایەك   دێ بی هەطاڤا چەرخ پیڤایەك
کار بکە د کارگەهێ بت نهان   تو هەرە دکارگەهێ بینی عەیان
گاڤا کاری سەر کارگەری پەردە تەنی   دەرڤەیی وی کاری نکاری وی ببینی
چونکی کارگاه جهێ مانا عاملە   ئەوێ کو دەرڤەیە ژ وی غافلە
ڤێجا وەرە دەر د کارگەهێ یەعنی عەدەم   دا ببینی صنع و صانع رە بهەم
چونکی کارگاه جهێ رۆن دیتنیە   ئێدی دەرڤەی کارگاهێ پوشاندنیە
روب هە بینێڤە هەبو فرعەونی عەنود   لاجەرەم ژ کارگاها خوە کۆر بود
حەتمەن دخواست تە بدیلا قەدەر   دا قەضا ڤەگەرینێ ژ دەر
قەضا بخوە سەر رێکا ویێ تەوانەند   ژێر لێڤا هەردەم دکر ریش خەند
سەد هزاران زارۆك وی کوشت بێ گوناه   دا ڤەگەرینێ حوکم و تەقدیرا ئیلاه
دا کو موسایێ نەبی نەهێتە برون   کر گەردەنا خوە هزاران ظلم و خون
ئەو هەمی خوین رژاند و موسا هاتە دنێ   و ژ ناڤبرنا ویرەکەت کار کرنێ
هەکە فرعەون دیتبا کارگەها لایەزال   دەست و پیێ وی هشکبا نەژ احتیال
د هندرێ مالا وی موسا بوبو مەعاف   و ژ دەرڤە زارۆك دکوشتن زاف
مەثەلا فرعەون مینایێ بەدەن پەروەرە   حەسەد لدەرڤەیە و نزانێ هندر چ خەبەر
کو ئەڤ عەدو و ئەو حەسود دوژمنە   نزانێ حەسودی و دوژمنێ وی ئەو بەدەنە

ئەو وەکە فرعەونە و بەدەنا وی موسایە
ئەو لدەرڤە دبەزیێ کو دوژمن کوایە

نەفسا وی د هندریێ مالا بەدەنا نازەنین
دەستی ل کەسیێ دیتر د پەلێنی بکین

لەومەکرنا خەلکێ ل مرۆڤەکی، کو دایکا خوە بتهمەتەکێ کوشت بو

وی یەکی ژ قەهرا دایکا خوە کوشت
هەم ب برینا خەنجەرێ و هەم ب کولم و موشت

وی یەکی گۆتییێ کو گەلەك پوچەکی
تەنە ئانی بیرا خوە حەقێ دایکێ

کانێ بێژە چما تە دایك کوشت
وێ چ کربو کو تە خوینا وێ رشت

گۆت کارەکێ کری کو ئەو عارا وێیە
من ئەو کوشت کو ئەو ئاخ ستارا وێیە

گۆت وی کەسی بکوژە ئەی موحتەشەم
گۆت ئێدی هەر رۆژ زەلامەکی بکوشەم

من ئەو کوشت نەجات بوم ژ خوینا خەلکێ
گەردەنا وێ برم چێترە ژ گەردەنا خەلکێ

نەفسا تەیە ئەو دایکا پیس خاصیەت
کو فەسادا وێیە د هەر ناحیەت

ئەڤێ بکوژە کو چەپەلە بخاترا وێ
هەردەم قەصدا جانێ عەزیزەکی دکێ

ژ وێ ئەڤ دنیایا خوەش سەر تە طەنگە
ژپەی وێ گەل خودێ و گەل خەلك جەنگە

تە نەفس کوشت ڤێجا خلاس بوی ژ ئاعتذار
کەس ژ تەرە دوژمن نامینت د دیار

هەکە کەسەکی ئشکال هێنا د گۆتنا مە
ژ بۆنا ئەنبیا و ئەولیایێ مە

مانێ ئەنبیا نەفسا خوە کوشتبون
پا چما وان دوژمنێ حەسود هەبون

گوهبدە تو ئەی طەلەبکارێ صەواب
ب بهیزە شبهەتا ڤێ ئشکالێ رە جەواب

دوژمنێ خوە بون ئەو مونکران
وان وەصان برین ل سەر خوە ددان

دوژمن ئەوە کو قەصدا جانی دکێ
دژمن ئەو نینە کو بخوە جان ددێ

نینە چێلەمێل دوژمنێ ئافتاب
ئەو دوژمنێ خوەیە هاتە دحجاب

هەطاڤا رۆژێ وێرە دکوژێ
رەنجا وێ کەنگی رۆژ بخوە دکێشێ

دوژمن ئەوە کو ژ وێ تێت عەذاب
مانع تێت بۆ لەعلێ ژ ئافتاب

مانعێ خوەنە جملەیێ کافران
ژ تیرێژکا جەوهەرا پەیغەمبەران

چاوا پەردەیا چاڤێ وی فەردینە خەلك
چاڤێت خوە کۆر و خوەهر کرنە خەلك

وەك غولامێ هندۆك کو بو کیندار
ژ قەهرا خواجێ خوە ژ بان هاڤێت خوار

سەر سەرکی خوە هاڤێت ژ بانێ سەرا
دا زیانەك بگەهێ خواجێ رە

هەکە نەخۆش بیت دوژمنێ طەبیب
و هەکە زارۆك عەداوەتێ بکێ گەل ئەدیب

د حەقیقەت رێگرێ رێکا خوە بون
رێکا عەقل و جانێ خوە گرتبون

جل شۆ هەکە قەهر بگرێ ژ هەطاڤێ
ماصی هەکە قەهر کەت ژ ئاڤێ

تو یەکی مەیزێنە کی زیان بویە   دوماهیکێ ژ وان کی بەخت رەش بویە
گەر خودێ تو ئافراندی رومەت کرێت   ئێدی نەبە رومەت کرێت و خولق کرێت
و هەکە پێلاڤا تە کونە لێنەکە بەرە   و ژ دو سطرهێ تە هەی نەبە چار سطرە
تو حەسودی کو ئەز ژ فلان کێمترم   دێ زێدەبت کێمتری د دەفتەرم
حەسود بخوە نوقصان و عەیبەکە دیترە   بەلکی ژ هەمی کێماسیا پیسترە
وی شەیطانی ژ عەیب و عارا کێمتری   خوە ئێخستە د صەد خرابتری
ژ حەسەد دخواست چێتر ژ خاك بت   چێتر ژ خاکا چی ئی خوین پاك بت
وی ئەبوجەهلی ژ موحەمەد عاردبر   و ژ حەسەد دخوە رە ببالا دبر
(ابو الحکم) ناڤێ وی بو وبی ئەبو جەهل   ئای گەلەك ئەهل ژ حەسەد بی نائەهل
مەن نەدیتیە د جیهانا کەفت و لەفت   هیچ ئەهلیەت چێتر ژ خۆ و خولقەت
ژ وێ یەکی ئەنبیا رە واسطە کر حەق   دا حەسەدی پەیدا ببت د قەلەق
ژ بەر کو کەس رە ژ خودێ عاری نەبو   حاسدێ خودێ هیچ دەیاری نەبو
ئەو کەسێ کو وی وەك خوە هزر کریە   ژ وێ ئەگەرێ گەل وی حەسەد بریە
چونکێ بو موقەرەر مەزناهیا رەسول   ئێدی حەسەد نەهاتە کەسەکی ژ قەبول
ڤێجا پشکا دوری وەلی قائمە   حەتا قیامەتێ امتحان دائمە
هەر کەسیرە خولقێ قەنج بت ڤەرەست   هەر کەسێ کو شیشە دل بت شکەست
ئێدی ئیمامێ ساخێ سەرخوە ئەو وەلیە   تە دڤێ ژ نفشێ عومەر تە دڤێ ژ نفشێ عەلیە
مەهدی و هادی ئەوە ئەی ل رێ گەر   هەم نهانە و هەم رونشتی پێش دەر
ئەو وەلی نورە و عەقل جبریلێ ویە   ئەو وەلی کێم ژ وێ قەندیلا ویە
ئانکو ژ ڤێ قەندیلێ مەکێم مشکاتە   بۆ رۆناهیێ د مەرتەبا تەرتیباتە
ژ بەر کو حەفتصەد پەردەنە نورا حەق   پەردەییت نورێ زان چەندین طەبەق
ژ پشت هەر پەردێ قەومەکیرە مەقام   رێز رێزن ئەڤ پەردەیێ وان تا ئیمام
ژ ضەعفا خوە ئەهلێ رێزا ئاخرین   چاڤێت وان شیان نینە نورێ ببین
و ئەو رێزا پێشیکێ ژ ضەعفیا بەصەر   طاقەت نائینێ رۆناکیا پتر
روناهی کو ژیانا عەولە   رەنجا جان و فتنا ئەڤێ حێولە
یێن حێول پچ پچ کەم بت   چاخێ ژ مەقصەد بهوری ئەو یەم بت
ئاگرەکی کو ئصلاحێ ئاسن یا زەرە   کەنگی صەلاحێ ئاڤ و سێڤا طەرە
سێڤ و ئاڤك خاڤی هەنە خەفیف   نەوەکە ئاسن تهنەك دڤێن لەطیف
ئەما لەطیف بۆ ئاسنی ئەو پێتن   کو تهنیا وێ ئەژدەهائی دمێژتن

٤٨٣٠ ئـــەو ئاســـنەيە فـــەقيرێ زەحمـــەت كـــەش
ژێـر مـاهۆل و آگـره ئـەو صـۆر و خـوەش
پـــــەردە ئـــــاگر بـــــوە بـــــێ واســـــطە
د دلـــێ ئاگرڤـــە چـــت بـــێ رابطـــە
بـــێ پـــەردەهيا ئـــاڤ و زارويـــن ئـــاب
كەلانـــدنێ ژ ئـــاگر نـــابين و خطـــاب
واســـطە لازمـــە قازانكـــەك يـــا مەقلكـــەك
هـــەر وەك بـــۆ پيـــا درێڤەچـــونێ پێلاڤكـــەك
يـــا دنـــاڤ جهـــەكى دا كـــو ئـــەو هـــەوا
ب صـــۆژێنێ و بپـــژێنێ و بێنـــت بۆمـــە
ڤێجـــا فـــەقير ئـــەوە كـــو بـــێ واســـطەيـــە
پـــێتن گـــەل وجـــودا وى رابطـــەيـــە
ئێـدى دلـێ عالـەم ئـەوە كـو ئـەڤ بـەدەن
ژ واسـيطەيـا ئـەڤى دلـى دگـەهێ بفـەن
دل نـــەبت بـــەدەن چ زانـــت گـــۆت وبێـــژ
دل نەگـەرهێ بـەدەن چ زانـت طـام و چـێژ
چـــاوا نـــەظـــەرگاهـــا پێتـــا ئـــاگر ئاســـنە
هەر وەها نەظەر گاها خودێ دلـە نـە بەدەنـە
ديـسانێ ئـەڤ دلـە پارچـەيەك وەك بەدەنـە
گەل دلێ صاحب دلـەكى كـو ئـەو مەعدەنـە
٤٨٤٠ زۆر ميثـال و شـەرح دڤێـت ئـەڤى كـەلامى
بـەلێ دطـرسـم دا نەتەحـست وەهمـا عـامى
دا قـــــەنجيا مـــــە نـــــەزڤرت بخرابـــــى
ئـەڤا كـو مـن گـۆتى ژى نـەبوبل بێخـوەيى
بـــۆ پيـــێ خـــوار پێلاڤـــا خـــوار چـــێتر بـــوە
بـــۆ خـــوازەكى دەســـتكێ بـــەر دەربـــوە

ئمتحانا پادشاهى بوان دو خلامێ، كو نوكريبون

دەمـــا ديـــت ئـــەو بەنێوكـــە ئـــەهلێ هـــش
يـــێ ديـــتره كـــر ئيـــشارەت وەره پـــێش
گافـــا رەحمـــەتێ گـــۆتيێ تەصـــغير نينـــە
جـدى گـۆت كـوركێ مـن، تـەحقير نينـە
گاڤـــا هاتەڤـــە يـــێ دوێ ل پـــێش شـــاه
ئـــەوى دەڤ ب بهنبـــو و دنـــان ســـياه
گـــەرچ شـــاه ناراحـــەت بـــو ژ گۆتـــارێ وى
گـــەران و پـــەلانكر ژ ئەســـرارێ وى
گـــۆت بئـــەڤى شـــكلى و ڤـــێ بهنـــا دەڤـــى
دورتـــر رونـــە ئـــەما نـــەكو تـــو برەڤـــى
كـــو تـــو ئـــەهلێ نامـــە و روقعـــە بـــوى
نەهاڤنـــشين و يـــار و هـــەڤ بوقعـــە بـــوى
حـــەتا عيلاجـــا وى دەڤـــێ تـــە بكـــەن
تـــو حـــەبيب و ئـــەم طـــەبيبـــێ پـــر فـــەنن
٤٨٥٠ بخـــاترا كێـــچكەكێ مەرشـــكەكەنو صـــۆتن
نـــــە هەژيـــــە ژ تـــــە چـــــاڤ گـــــرتن
گـــەل هـــەميا رونـــە دوســـێ داســـتانا بێـــژە
دا ب بيـــنن صـــورەتێ عـــەقلێ تـــە ڤەرێـــژە
ئێـدى ئـەوێ بهـش ڤرێكـره پـەى كـارەكى
كـــو هـــەرە خـــوە بـــشۆ لايـــێ حەمامـــەكى
ويـێ ديـتر رە گـۆت هـەى پـا تـو زيرەكـى
تـــو ســـەد عەڤـــدى براســـتى نەيـــەكى
تـو نـە ئـەوى كـو خـواجێ تـە ديـار دكـر
وى حەسـودى دلـێ مـە ژ تـە سـار دكـر
گۆت ئەوى دزە و خـوەهرە و خـوەهر درويـنێ
حيـــزە و نامـــەردە نـــەوەكى تـــو دبـــينێ
گـــۆت هـــەرو و هـــەر ئـــەوى راســـتگۆ بـــو
راســـــتگو مـــــن نەديتنـــــە وەك ئـــــو

راست بێژی دو جودا وی چێبیە   هەر چی بێژت ئەز نابێژم وەنیە
خوەهر نزانم ویێ قەنج هزرە   موتەهەم دکم وجودا خوەرە
بت ئەو ببینێ د من عەیبا گەلەك   دو جودا خوە ئەز نابینم یەکەك
هەر کەسێ کو عەیبا خوە ببینێ ل پێشیکا   کەنگی ژ ئیصلاحێ خوە غافل دکا
غافلن ئەڤ خەلکە ژ خوە ئەی باڤو   بڤێ نەڤێ دێ بێژن عەیبێ هەڤدو
ئەز روێ خوە نابینم ئەی دۆستێ من   ئەز رویێ تە دبینم و تو رویێ من
ئەو کەسێ کو ئەو ببینت رویێ خوەرە   نورها وی ژ نورها خەلکێ پترە
گەر بمرت دینا وی باقی بو   ژ وێ کو دینا وی خەلاقی بو
نور حسی نەبو ئەو نورا کو ئو   روێ خوە مەحسوس بینت پێش رو
گۆت نوکە عەیبێت وی ب بێژ   هەر وەکی وی گۆت ژ عەیبێ تەی قرێژ
دا بزانم کو تو خەمخوارێ منی   خودانێت ملکەت و کارێ منی
گۆت ئەی شاه ئەز ب بێژم عەیبێت وی   گەر چ ئەو بۆ من بو خوەش ئادەمی
عەیبا وی دلۆڤانی و وەفا و مەرەمی   عەیبا وی راستی و پاکی و هەڤدەمی
کێمترین عەیبا وی جوانمەردی و دادە   ئەو جوانمەردیا کو جا نژی هەم بدادە
سەد هزاران جان خودێ کریە دیار   چ جوانمەردی بو کو ژ وی رە نەدیار
و هەکە دیتبا کەنگی بجان دێ بەخیل با   بخاترێ یەك جانی کەنگی هۆصا خەمگین با
سەر لێڤا جۆکێ بەخیلیا ئاڤێ ویرا بو   کو ئەو ژ جۆکا ئاڤێ نابینا بو
پەیغەمبەر گۆت کو هەر کێ ژ یەقین   ئەو بزانێ پاداشێ خوە د رۆژا دین
کو هەر یەکی دەه بەرامبەر هێت ژێرە   هەر زەمان جودا دیتر تێت پێرە
جۆرا هەمیا ژ عەوەض دیتنە   ڤێجا عەوەض دیتن دژی طرساندنە
بەخیلی نەدیتن بوە بۆ ئەعراضا   چاڤ شاد دبت بدورا خَوّاصا
ئێدی هیچ کەس د عالەم نەبو بەخیل   ژ بەر کو کەس تشتەکی نا دۆرێنێ بێ دەلیل
ئەمجا[1] سەخا ژ چاڤە نەژ دەست   دیتن بکارە دەست ئی شکەست
عەیبا دیتر ئەوە کو خوەبین نینە ئەو   د هەیینا عەیبێت خوە دگەرهێ ئەو
عەیب بێژی و عەیب گەریا خوە پیسیە   گەل هەمیا قەنج و گەل خوە پیس پیسیە
شاه گۆت جدی نەکە د پەسنێ یار   پەسنێ خوە ناڤ پەسنێ وی نە ئار
ژ وێ کو ئەز دێ وی هێنمە ئمتحانێ   شەرمەزاری ژ تەرە هێتە مەیدانێ

(١) ئەمجا – ڤێجا، ئێدی.

سوند خوارنا عەڤدی د راستی و وەفایا دۆستێ خوە ژ ئظهارا گۆمانا خوە

گۆت نەوالله وبالله العظیم — مالك الملك و برەحمان و رەحیم
بوی خودایێ ڤرێکرن ئەنبیا — نەب حاجەت بەلکی بفەضل و کبریا
بوی خداوەندی کو ژ ئاخا ذەلیل — چێکر ئەو شەهسوارانێت جەلیل
ئەو پاك كرن ژ مەزاجا خاكیان — بوراندن گهاندنە ئەفلاكیان
ژ ئاگری گرت و نورەکە صاف ژێ دۆهت — و پشترە ئەو سەر هەمی نورها هاژۆت
ئەو چریسکا بەرقەکێ کو ل ئەرواحا ڤەدای — حەتا کو مەعریفەتا ئادەم ژ وێ نورێ کر پەیدای
ئەو کو ژ ئادەم ڤەرست دەستێ شیث چنی — ڤێجا ئەو بو جێگرێ ئادەم د گاڤێ بتنی
نوح کو ژ وێ گەوهەرێ هەڤوار بو — د هەوایێ بەحرا جان دورر باربو
جانێ ئیبراهیم ژ وان ئەنوارا دەرکەت — بێ طرس ناڤ پێتێت ئاگر کەت
دەما کو ئسماعیل د ناڤ جۆکا وی دانی — سەر ل پێش خەنجەرا تیژا وی نەهلاتی
جانێ داود ژ تیرێژکا وی گەرم بو — ئاسن د ناڤدەست راچا ناوی نەرم بو
چونکی سلێمان بو ویصالا نورێ رە رەضیع — شەیطان بو نە بن فەرمان و موطیع
د قەضا چاخێ یەعقوب دانی سەر — چاڤ رۆنکر ژ بهنا پسەر
دەما یوسفێ ماهرو دیت ئەو ئافتاب — وەصابی شیار د تەعبیرا خواب
گاڤا کۆپالی ژ دەستێ موسی ئاڤ ڤەخوار — ملکەتا فرعەونی کر یەك پاری و خوار
وەختێ عیسایێ مەریەمێ ئەو سێلم پەیدا کر — سەر سەربانێ عاسمانێ چارێ پەیاکر
چاخێ موحەمەد وەرگرت ئەو ملك و نەعیم — قورصا هەیڤێ د گاڤێ کر دونیم
دەما ئەبوبەکر بو ئایەتا تەوفیق — گەل وی رەسولی بو صاحب و صدیق
گاڤا عومەر بو شەیدایێ وی مەعشوق — حەق و باطل رە وەك دل بو فارۆق
چونکی عوثمان ژ وی عیانیرە بو عەین — نور زێدە بو و بو (ذی النورین)
چاخێ ژ روێ وی مورتەضا بو دوڕ ئەفشان — ئەوبو شێرێ خودێ و نورا دەرخشان
دەما جونەید[1] ژ جوندێ وی دیت ئەومەدەد — مەقاماتێ وی زۆر بون ژ عەدەد
بایەزید[2] ناڤ زێدەهیاوی رێك دیت — ناڤێ (قوطب العارفین) ژ خودێ بهیست
وەختێ کەرخی[3] بەردەرێ وی بو حەرەس — بو خەلیفەیی عشق و رەبانی نەفەس
کورێ ئەدهەم[1] مەرکەب وی لایڤە هاژۆت شاد — ئەو بو سولطانێ سولطانانێ داد

---

(١) جونەیدێ بەغدادی.
(٢) بایەزیدێ بەسطامی.
(٣) مەعروفێ کەرخی.

وی شەقیقی[٢] ئەو رێکا زەحمەت کرە شەق　　بو خورشید رەئی و تیژ فەهم ژ حەق
سەد هزاران پادشاهانێ نهان　　سەر فراز و بلندن د وی لایێ جیهان
ناڤێ وان ژ ڤیانا خودێ ما پەنهان　　دا هەر پارسەکەك نزانت ناڤێ وان
سوند بوێ نورێ و سوند ب نورانیان　　کو ئەو دوێ بەحرێنە هەر وەك ماصیان
ئەگەر بێژمێ بەحراجان و جانێ بەحرێنە　　نەهەژیێ ناڤە، ناڤێ نو بێنە
بحەقێ وی وییێ کو ئەڤ و ئەو ژ وینە　　کاکل نسبەت بوی وەك تڤلینە
کو صفاتێ خواجێ و هەڤیارێ من　　پتر سەد چەندانێ ڤێ گۆتارێ من
ئەواکو دزانم ژ وەصفێ وی نەدیم　　باوەرت ناهێت چ بێژم ئەی کەریم
شاه گۆت نوکە ژ وێیا خوە بگو　　چەند بێژی وێ و ڤێ و وێیا ئو
تە چ هەیە و تە چ حاصل کریە؟　　ژبنێ دەریا چێ تە دور ئانیە
رۆژا مرنێ ئەڤ حسا تە باطل بت　　نورا جان تە هەیە کو یارێ دل بت
د گۆرا کو ڤی چاڤی تەژی خاك کەن　　تە هەیە ئەوا کو گۆرێ پێ روناك کەن
وی زەمانێ کو دەست و پێێ تە بدرێن　　تە پەر و چەنگ هەنە دا جان بفرێن
وی زەمانێ کو ئەڤ جانێ حەیوانی نەمێنت　　لازمە د ژیانا ئەبەدی جان بمێنت
شەرطێ (مَنْ جاءَ بِالْحَسَنْ) نەکرنە　　ئەڤ حەسەن بلایێ یەزدانڤە برنە
تە جەوهەرەك هەیە ژ ئنسانیەت یا کەری　　ئەڤ ئەعراضە کو فەنا بون مینت بەری
ئەڤ عەرضێ نڤێژ و رۆژیا　　چونکی (لایُبْقی زَمانَیْنِ اِنْتَفی)
نکارن نەقل کەن ژ ئەعراض را　　ئەما ژ جەوهەر دبن ئەمراض رە
حەتا موبەدەل بو جەوهەر ژ ڤێ عەرەض　　چونکی ژ خوە لادانێ کو زال بو مەرەض
خوە لادان بو عەرەضێ جەوهەر بجەهەد　　دەڤ بوطال ژ خوە لادانا شەهد
ژ چاندنێ ئاخ بونە سونبلە　　دەرمانێ مو، موکرە سلسلە
ئەو نیکاحا ژنێ عەرض بو بی فەنا　　جەوهەر زارۆکە بی حاصل ژ ما
جۆت کرنا هەسپ و حێشترێ تە عەرەض　　جەوهەر کوریشك[٣] زایینە غەرەض
هەم عەرەض بزانە کیمیا برن بکار　　جەوهەرەك ژ وێ کیمیایێ هەکە بو بیار
صەیقەلکرن دبێ عەرەض شەها　　ژ ڤێ عەرەضێ جەوهەر دزێت صەفا
ڤێجا نەبێژە کو زۆر کار من یێ کرینە　　نەتیجا وان ئەعراضا نیشا بدە چینە

---

(١) ابراهیمێ ئەدهەم.
(٢) شەقیقێ بەلخی.
(٣) کوریشك – کوریك، جاشك.

ئەڤ صفەت کرن عەرەض بیە خوە کرکە   سیبەرا بزنێ بۆ قوربانی سەر نەبرکە
گۆت ئەی شاه بێ هیڤی عەقل نینە   هەکە تو بێژی بۆ عەرەضی نەقل نینە
ئەی پادشاه بلی نا ئومێدی کو نینە بەندیڤە   هەکە ئەو عەرەض چو دیسا نا هێتەڤە
ئەگەر بۆ عەرەضێ نەبوا نەقل و حەشر   تەمامێ کارا باطل با و گۆتن پوچ و قشر
ئەڤ ئەعراض نەقل بون لەونەکی دیتر   حەشرا هەر فانی دبو کەونەکی دیتر
نەقلا هەر تشتەکی ژی بت لایقێ وی   لایقێ گارانەکێ ژی بت سایقێ وی
وەختێ حەشر بۆ هەر عەرەضی صورەتەکە   بۆ صورەتێ هەر عەرەضێ نەوبەتەکە
مەیزێنە دخوە دەمانێ تو بوی عەرەض   بزاڤا جۆتەکی و جۆتەکی با غەرەض
مەیزێنە د ناڤ خانی و مالا   د ذهنێ موهەندس بو مینا خیالا
ئەو خانیێ فلانی کو مەدیت بو خوەش   مەوزون بون دیوار و بان و دەرەش
ژ مۆهەندس ئەو عەرەض و هزرانە   هێنا ئالەت و ستون ل پێشانە
دەما تە کارکر دارە فێکی چاند   ل دوماهیکێ حەرفا ئەول تە خواند
گەرچ چق و بەلك و رهێ وی عەولە   ئەو هەمی ژبۆنا فێکیێ سەر چلە
ڤێجا سِرری کو کاکلا وێ ئەفلاك بو   خاتەمێ ئەنبیا خواجەیێ لەولاك بو
نەقلێ ئەعراضە ئەڤ بەحث و مەقال   نەقلێ ئەعراضە ئەڤ شێر و شغال[1]
عالەم هەمی بخوە عەرەض بون حەتا   دڤێ مەعنایێ هاتە ڤە (هَلْ أَتَی)
ئەڤ ئەعراض ژ چ زان ژ صەور   و ئەڤ صەور هەم ژ چ زان ژ فکر
ئەڤ جیهانە یەك فکرەتە ژ عەقلێ (کَلْ)   عەقل وەك شاهە و صورەتن (رُسُلْ)
عالەما عەول جیهانا ئمتحان   عالەما دوەم پاداشا ڤێ و وان
ئەی شاه نوکەرت جنایەتێ دکێ   ئەو عەرەض زنجیر و زندان دبێ
بەنیێ تە چاخێ خزمەتەکە هەژی کر   ئەو عەرەض مانێ بو خەلعەت لێکر
ئەڤ عەرەض گەل جەوهەرا وێ هێکێیە و طەیر   ئەڤ ژ وێ و ئەو ژ ڤێ دزێت ب سەیر
گۆت شاهەنشاه هوسا بگرە اَلْمُرادْ   ڤان عەرضێت یەك جەوهەر نەزاد
گۆت عەقلێ کَلْ ئەو هێلایە نهێنی   دا قەنج و خرابا ڤێ جیهانێ بت نەپەنی
ژ بەرکو هەکە پەیدا بائەشکالا فکر   کافر و مومن کو نە گۆتبا بلی ذکر
ئێدی عیان دبو ئەی شاه نە نەپەنی ئەڤە   نەقشێ دین و کوفر دبو بئانیا تەڤە
کەنگی دڤێ عالەمێ بوت بوتگەر دبو   چاوا کەسەکی تەحولا مەسخەر دبو

(١) شغال – توربك، اِبْنَ آوی.

ئێــدی ئــەڤ دونیــا یــا مــەد بــو قیامــەت کــەنگی جــرم و خــەطـا کــەت د قیامــەت
شــاه گــۆت خــودیٚ نخافــت ســزاییٚ خراپــە بــــەلیٚ ژ عــــامیٚ نــــە ژ خاصــــێت خــــوە
هەکــە ئــەز ســزایەکی ب دەمــە یــەك ئــەمیر دیٚ ژ ئـــــەمیران ڤەشــــێرم نــــەژ وەزیــــر
ڤێجــا خــودیٚ نیــشا مــن دایــە پاداشــیٚ کــار نـــاخوە صـــۆرەتێن کـــارا نەســـەد هـــزار
تــو نیــشانی بــدە کــو ئــەز دزانم تــەمام هـــــەیڤ ل ســـــەر مـــــن نانخێڤـــــت غـــــەمام
گـــۆت پـــا ژ گۆتنـــا مـــن مەقـــصود چـــیە چــاخیٚ تــو دزانــیٚ کــو ئــەو چ بودەنیــە
شــاهی گــۆت حکمــەت د ئظهــارا جیهــان ئــەوەکو مــەعلۆماتا بێنــت دەرڤــە عیــان
حـــەتا پەیـــدا نـــەکر ئـــەواکو دزانـــی رەنـــــج و دەرد و ژان ل دنـــــیٚ نـــــەدانی
یـــەك زەمـــان نکـــاری بێکـــار دانیـــشی دا خرابـــی یـــا قـــەنجی ژ تـــە هەلکێـــشی
ئـــەڤ داخوازیێـــت کـــار ژ خـــاترا وان بـــــی موکـــــل دا سِـــــرّیٚ تـــــەبت عیـــــان
ڤێجــا گلۆکــا بــەدەنیٚ ل کــو رادوە ســتهیٚ چــاخیٚ ســەر نــەخکا ضــەمیریٚ ویٚ دکێــشیٚ
خـــەباتا دل ژانـــا تـــە ئـــەو کێـــشانە بیٚ کــاری ســەر تــە دبــیٚ وەك جــان کێــشانە
ئــەڤ جیهــان و ئــەو جیهــان دزێــت ئەبــەد هــەر ســەبەب دایــك ئــەڤــەر دزێــت وەلــەد
گاڤــا ئــەڤــەر زا ئــەو هــەم بــو ســەبەب دا نــەزێت ئــەو ئــەڤــەرێــن عەجــەب
ڤــان ســەبەبا نەســل ســەر نەســلن ئــەما لازمـــە دیدەیـــەك بـــاش بـــاش رونـــا
شــاه د ئــاخفــتنیٚ گــەل وی گهــا ڤــیٚ دەریٚ دا ب بـــــینیٚ ژ وی نیـــــشانەکیٚ بگـــــریٚ
گــەرچ دیتنــا شــاهی ژ مــەقامیٚ وی دور نینــە ئــەما بــۆ مــە ڤــەگێرا ویٚ دەســتور نینــە

دیسا پرسینا شاهی ژ حالیٚ بەنییٚ دیتر

دەمــا ژ گــــەرماڤیٚ هاتەڤــە ئــەو خــولام گازی کریٚ بلاییٚ خوەڤە شاهیٚ عالی مەقام
گـــۆت (صَـــحاً لَـــكَ نَعـــيمٌ دائِـــمُ) زۆر خوەشـــــکی و ســـــپەحی و قـــــەنجرو
ئــەی حــەیف گــەر تــو نــەبوایی دوان کــو هــەر دگــۆت بۆنــا تــە فــلان
شـــاد دبـــو هـــەرکیٚ رویـــیٚ تـــە دیتبـــان دیتنـــا تـــە تینـــت ملکـــیٚ جیهـــان
گــۆت رەمزەکــیٚ ژ وی بێــژە ئــەی پادشــاه کــو ژ بــۆ مــن گۆتیــە وی دیــن تــەباه
گــۆت عــەول وەصــفیٚ دور و ئیاتــە کــر کو ئەشکەرا تو دەرمانی و بنڤە دەردە در
گاڤــا خبثــا یــاریٚ خــوە ژ شــاه گــوش کــر د وەخـــتی دەریـــا قـــەحرا جـــوش کـــر
وی غلامی کەف دەرانی و بویــە پــەلیٚ صــۆر کــری حــەتا کــو پــێلا دژینــا وی ژ حــەد بــری
کــو ئــەو ژ عــەول کــو گــەل مــن یــار بــو هەر وەکی صەییٚ دنە لاییٚ زاف گوخوار بو
چــونکی لــدویڤهــەڤ دژیــن کــرن وەك جــەرەس شاهنــشەهی دەســت دا بــەر لێڤــا کــو بــەس

گۆت من هنگ هەردو ناسین ژ هەڤ   تو بخوە روح گەنییێ و یارێ تە دەڤ
ئێدی تو دانیشە ئەی روح گەنی ل دور   دا ئەو ئەمیر بت تو ژێرە مەئمور
د حەدیث هاتیە کو تەسبیحێ ژ ریا   وك شینکاتیا سەر گیفکن ژ گیا
ڤێجا بزانە کو صورەتێ سپەحی و جوان   ب ئەخلاقێ پیس نائینت یەك کەزوان
و هەکە صورەت کرێت بو و زاف چ ڤێرە   چاخێ ئەخلاق باشبت پێشڤە بمرە
صورەتێ ظاهر دێ ژناڤ چت بزان   عالەما مەعنا دێ مینت جاودان
حەتا کەنگی گەل شەر بك عاشق و یاری   ببورە ژ نەقشی سەویلك[1] هەرە ئاڤا روباری
تە صورەتێ ویێ دیتی ژ مەعنا غافلی   ژ صەدەفێ دووری ب بژێرە گەر عاقلی
ئەڤ صەدەفێت قەوالب دجهان   گەرچ پێکڤە ساخن بۆ خاترێ جان
ئەما دناڤ هەر صەدەفێ نینە گەوهەر   چاڤا ڤەکە د دلێ هەر یەك بنەر
کو وێ چ هەیە و ڤێ چ هەیە لێ ب مەیزین   ژ بەر کو کێمپەیدایە ئەو دوررا ثەمین
گەر بەرێ خوە بدەی چیایی بوێنە و شکل   هزاران جار ئەو مەزنترە ژ لەعل
هەم بوێنە دەست و پێ و مو وێ تە   سەد بەرامبەرە ژ بیبۆکێ چاڤێ تە
بەلێ ل سەر تە نەیڤە شارتیە ئەڤ   کو ژ هەمی ئەندامـا هات بژارتن دو چاڤ
ژ یەك هزری کو تێت د هندرون   سەد جهان بیەك دەمێ سەرنخون
جسمێ سولطان هەکە بصورەت یەك بوە   سەد هزاران لەشکەرێ وی ل پەی بو
دیسە شکل وێنەیێ شاهێ صەفی   دبت مەحکومێ یەك فکرێ خەفی
ئەڤی خەلکێ بێدوماهیك ژ هزرەکێ ببین   چاوا بوە لهیەکی هەرك ل سەر زەمین
ئەو هزرو جەم خەلکێ هەیە هویر   ئەما وەکە لهیێ جیهان بریە دویر
ئێدی دەما کو تو دبینی هەر کارەك   گرێدایە دڤێ جیهانێ بفکرەك
ئاڤاهیا و قەصرا و شەهرا   چیایا و دەشتا و نەهرا
هەم زەڤی و بەحر و هەم رۆژ و فەلەك   ساخن ژ وی هەر وەکی ژ دەریا سەمەك
ڤێجا چما ژ ئەبلەهی جەم تەیێ کۆر   بەدەن سولەیمانە هزر مینا مور
نیشا ددێ پێش چاڤێ تە چیایێ مەزن   چیا دبێ گورگ هزر مینا بزن
عالەم د چاڤێ تە ترسا گەورەیە   ژ عەور و رەعد و فەلەکێ تە لەرز هەیە
و ژ جیهانا فکرەتی ئەی کێم ژ کەر   ئێمن و خافل وەك کەڤر بێ خەبەر
ژ بەر کو نەخشی و ژ عەقل ئی بەری   خوە تو مرۆڤ نینی جاشکە کەری

(١) سەویلك – شەریك، کوزك.

سیبەرا تو شەخص دبینی ژ جەهل   ژ وێ شەخص جەم تە بو طەڤز و سەهل
وەبە حەتا رۆژەکێ کو ئەو فکر و خیال   ڤەکت بێ پەردە پەر و بال
چیان بینی بوە وەك هریێ نەرم   ژ ناڤ چویە ئەڤ زەڤیا سار و گەرم
نە عاسمان بینی نە ستێر نە وجود   بل خودایێ واحدێ حەیێ وەدود
ئەڤ چیرۆکە راست هاتیە یا ڤرٍ   دا بدەتە راستیا رە رۆنتر

حەسەد برنا خزمەتکارا ل خلامێ تایبەت

پادشاهەکی بەنیەك ژ کەرەم   هەلبژارتبو سەرهەمی حەشەم
لباسێ وی بەهایێ جلکێ چل ئەمیر   یەك دەهومێ قەدرێ وی نەدیبو سەد وەزیر
ژائکمالێ طالع و ئقبال و بەخت   ئەو ئەیازەك بو جەم سولطان محمودێ وەخت
روحێ وی گەل روح بو د ئەصلێ خوە   پێش ژ ڤێ بەدەنێ بو هەڤپەترومێ خوە
کار ئەوەیە کو پێش ژ بەدەنێ هەبو   بهێلە ژ ئەڤانێت کو نو چێبو بو
کارێ عارف ئی راستەنە کو حێولە   چاڤێت وی ل سەر چاندنێت عەولە
ئەوێ کو گەنم چاندبێ و ئەوێ کو جۆ   چاڤێت وی ل وێ دەرێیە رۆژ و شەڤ گرۆ
ئەوێ کو ئاڤسە شەڤ بل ئەوی نەزا   حیلە و پیلە و مەکر بایە با
ئەوێ کو چارەسەرێیت خودێ ببینێ   کەنگی دلێ خوە ل حیلا خوەش تینێ
ئەو ئاڤ داڤێ طەلیێ د دەینێ   جانێ تە نەڤێ د قەتێنێ نەوێ د تەقێنێ
گەرشینبیێ و وەر بوە رهێ سەد گیاه   دوماهیکێ دێ شینبت ئەو چاندیا ئیلاه
چاندنا عەول کاملە و هەلبژارتیە   طوڤێ دوەم ئێ فاسدە ورزیە
ڤێ تەدبیرا خوە باڤێژە پێش دۆستی   وەلەوتەدبیرا تەژی ژ تەدبیرا ویستی
کارێ واقعی ئەوە کو خدێ هەلدائیە   دوماهیکێ ئەو دێ شینبت کو عەول چاندیە
هەر چی تو دچێنی ژبۆنا وی بچێنە   چونکی تو ئێسیری ویێ خوە نەلڤێنە
دۆرا نەفسا دز و کارێ وێ نەپیچ   هەر چی ئەو نەکارێ خودێیە هیچەهیچ
پێش ژ وێ کو رۆژا پەسلانێ پەیدا ببێ   جەم مالك الملك دزیا شەڤێ رسوا ببێ
جل و بەرگێ هاتی دزین بتەدبیر و فەنا   رۆژا داوەری دێ مینت سەر گەردەنا
سەد هزاران عەقل گەلهەڤ بهەڤلەڤن   دا بلی داڤا وی ژ داڤەکێ دەرکەڤن
بەس داڤا خوەرە زەحمەت تر پەیدا نە   کەنگی قرش و گلێش بهێزە بەرامبەر طوفانا
هەکە تو بێژی فایدەیێ هەیینا دنێ چ بود   دپسیارا تە فایدە هەیە ئەی عەنود
گەر ئەڤ پسیارا تە نینە فایدە   چما گوهبدمە ڤێ بەلاش بێ عایدە

و هەکە پسیارا تەرە زۆر فایدە هەنە   ئێدی دنیا بێ فایدە ئاخر چرەنە
و هەکە جهان ژ یەك لایڤە بێ فایدەنە   ژ لایێن دیتڤە پر عایدەنە
گەر فایدەیێ تە بۆ مە نە فایدەیە   چونکی بۆ تە فایدەیە ئەو ژی یێ مەیە
حوسنا یوسف بۆ عالەمەکێ فایدە   گەرچ برایێت ویرە بەلاش و زایدە
ئاهەنگا داوودی زاف یا شیرین بو   بەلێ سەر مەحروما شین و گرین بو
ئاڤا نیل ژ ئاڤا حەیاتێ چێتر بو   بەلێ سەر قبطیانێ مونکر خوینتر بو
شەهید بون سەر مومنی عەولێ ژیانە   سەر مۆنافقی مرنە و نەمانە
بێژە چیە د عالەمێ یەك نعمەتەك   کو نە مەحروم بن ژ وێ ئومەتەك
چ فایدەیێ کەر و گایی هەیە د شەکر   بۆ هەر جانەکی هەیە قوتەکی دیتر
نەما هەکە ئەو قوت سەر وی عارضیە   ئێدی پەند کرن ژ ویرە رایضیە(١)
وەك کەسەکی ژ ناخۆشی بو بێ دۆستێ گولخوارنێ   گەرچ د هزرێێ ئەوە قوتێ خوارنێ
ئەوی قوتی ئەصلی ژبیر کریە   رو د قوتێ ناخۆشانڤە ئانیە
بەلەنگاز دەرمان هێلایە ژەحر ڤەخواریە   ل دوماهیکێ وەك داری هشك کریە
قوتیێ ئەصلیێ بەشەر نورا خودایە   قوتێ حەیوانا ژ ویرە ناسزایە
بەلام ژ علەت د ئەڤێ کەت دل   کو ئەو شەڤ و رۆژ دخوت ژ ڤێ ئاڤ و گل
روێ زەر و پیێت سست و دلێ سڤك   کا ئەو خوارنا (و السَّماءِ ذاتِ الْحُبُكِ)
ئەو خوارنا تایبەتێن دەولەتە   خوارنا وان بێ گەوری و ئالەتە
خوارنا ئافتابێ بی ژ نورا عەرش   بۆ حەسودا و دێوا دوکێلا فەرش
بۆ شەهیدان یُرْزَقُونْ گوت حەق   بۆ وێ خوارنێ نەدەڤ بو نەطە بەق
دل ژ هەر پارەکی خوارنەکێ دخوێ   دل ژ هەر علمەکی صەفایەکێ دبێ
سورەتێ هەر ئادەمی وەکە کاسە   چاڤ ژ مەعنا وێ حەساسە
ژ گهانا هەر کەسەکی تشتەکی خوێ   و ژ هەڤالیا هەر هەڤالەکی تشتەکی بێ
چاخێ ستێر دگەل ستێرێ بو قەرین   لایقێ هەر دو ئەثەر دزێت یەقین
چونکی ژ ڤرانا مێرو ژنێ دزێت بەشەر   و ژ گهانا کەڤر و ئاسن بت شەرەر
و ژ ڤرانا خاکێ گەل بارانا   فێکینە و شینکا تیە و رەیحانە
و ژ ڤرانا شینکاتیێ گەل ئادەمی   دلخۆشی و بێ غەمی و خورەمی
و ژ ڤرانا خورەمی گەل جانێ مە   دێ بزێت قەنجی و ئحسانێ مە
بت قابل خوارنێ ئەجسامێ مە   گاڤا دەرکەفت ژ تە فەروجێ کامێ مە

(١) رایض – مشقەت، زەحمەت.

٥٠٧٠ روصۆری ژ ڤرانا خوینا دل بوە — خوین ژ خورشیدێ خوەشرەنگێ گل بوە
چێتریێ رەنگا یێ دبین سۆرە — و ئەو ژ خورشیدە و هەر لدۆرە
هەر زەڤیا کو ئەو بو قەرین گەل زوحەل — بی شورگە چاندنێ رە نابت مەحەل
شیان ژ ناڤ فعلێ تێت ژ ئاتفاق — وەك ڤرانا دێوی گەل ئەهلێ نفاق
ڤان مەعانیرەیە ژ چەرخێ نەهەم — بێ هەمی طاق و طورەم طاق و طورەم
بۆ خەلکێ طاق و طورەم عاریەتە — بۆ ئەمری طاق و طورەم ماهیەتە
ل پەی طاق و طورەم رەزالەت کێشن — ل هیڤیا عەزیز بونێ د ذلەتێ خوەشن
ل هیڤیا عەزیزیا دەه رۆژێت چروك — گەردەنا خوە ژ غەم کرنە وەکە دوك(١)
چونکی ناهێتە ڤێدەرێ کو هەی منم — د ناڤا ڤێ عەزیزیا رۆژێ رەوشەنم
هەلاتا رۆژێ ژ برجا رەش دەردکەڤێ — هەطاڤا خودائیا مەژ رۆژهەلاتا دەردکەڤێ
٥٠٨٠ هەلاتا رۆژا وی نسبەت بذەراتێ ویە — نە دەرد کەڤێ و نەئاڤادبێ، ذاتێ ویە
ئەم کو ذەراتێ وێ رۆژێ ل خوارن — ل هەر دو عالەما هەطاڤەکە بێ سیبەرن
دیسانێ ل هاویری شەمس دێ زڤرم عەجەب — ژ هەیەجانا رحێ شەمسە ئەڤ سەبەب
هەر شەمسە ل سەر سەبەبا موطەلع — هەم ژویە وەریسکێ سەبەبا مونقەطع
سەد هزاران جار من بری هیڤیا وصال — ژ کێ؟ ژ شەمس ئەڤێ باوەر کەن بحال
تو ژ من را باوەر نەکە کو ژ هەطاڤ — من صەبر هەبت ویان ماصی ژ ئاڤ
و هەکە بێ هیڤی ببم بێ هیڤیا من — عەینێ صونعێ هەطاڤە ئەی هەسن(٢)
عەینێ صونع ژ نەفسا صانع چاوا دبرێ — هیچ مەوجود ژ غەیری مەوجود چاوا دچەرێ
هەمیێ مەوجودا تا ژ ئەڤێ مێرگێ دچەرن — چ بۆ راق هەسپێن و هەکە گاو کەرن
و ئەوێ کو زڤرینك ژ وێ دەریایێ نەدید — هەر گاڤ بەرێ خوە ددێ محرابەکە جەدید
٥٠٩٠ ئەو ژ بەحرا شیرین ئاڤا شۆر ڤەدخوێ — داکو ئاڤا شۆر ئەوی کۆر بکێ
بەحر دبێژێ بدەستێ راست ڤەخوی — ژ ئاڤا من کۆرۆ دا ب چاڤ کەڤی
دەستێ راستێ لڤێدەرێ گۆمانێرە یە — کو ئەو بزانت قەنجی و خرابی ژ کیڤەیە
سەر تیر زڤراندنە ئەی سەر تیرکوتو — راست دزڤری جارنا جارەکێ خوە هری تو
ئەم ژ عشقا شەمسێ دین بێ نەینۆکن — وەرنە ئەم دێ کۆرا بیبۆك کن
هێ (ضِیاءُ الحَقْ حِسامُ الدّینْ) تو زود — درەمان بکە چاڤێ کۆرێ حەسود
توتیایێ کبریایێ زوتێ بکار — دەرمانێ ظولمەت کو ژێ هێزدار

---

(١) دوك – ماسولە، ئانکو زراڤبون.
(٢) هەسن – لڤێدەرێ ناڤە.

ئەویٚ کو هەکە ل سەر چاڤیٚ کوٚرا بدەن تاریا سەد سالیا وان ژیٚ ڤەکەن
کوٚران هەمیا دەرمان کە بل حەسود کو ژ حەسودی ل تە دکیٚ جحود
بوٚ حەسودیٚ خوە ئەگەر ئەو ئەز بم جان نەدیٚ حەتا وەطوٚڤ کو جان بدم
ئەویٚ کو ئەو بت حەسودیٚ ئافتاب و ئەویٚ کو د عذابە ژبوٚنا ئافتاب
ئەڤەیە دەردیٚ بیٚ دەوا ئی کوٚرە ئاه ئەڤەیە حەتا ئەبەد کەتیە دبنیٚ چاه
نەفیا خورشیدیٚ ئەزەل پیٚتڤییٚ وی بیٚژە کەنگی ل هەڤتیٚت ئەڤ مرادا وی
ئەو بازە کو ببتە پەنا بەریٚ شاه دیسا کوٚرە ئەویٚ کو وندا کریە راه

گرفتاربونا بازی (ناڤ کوندوٚکا) دا د کاڤلەکی دە

رێك ونداکر و د ناڤ کوندوٚکا د کاڤلی کەت باز د کاڤلی ناڤ کوندوٚکا کەت
ئەو هەمی نورە ژ نورا رضا بەلیٚ ئەویٚ کوٚر کری رێبەریا قەضا
ئاخ د چاڤیٚ وی کرو ژ سەر رێکیٚ بر د ناڤ کوندوٚکا و کاڤلیٚت وان کر
کوندوٚك لیٚسوار بونە و ل سەری ددن پەر و بالیٚ ویٚ نازەنین هەلدکیٚ
قەلەبالغ کەتیە ناڤ کوندوٚکا کوها باز هاتیە دا بگرت جهیٚ مە
وەك صەیٚ کوٚلانا چاڤ صوٚر و مەهیب خوە تاڤیٚژیٚ جلکیٚ زەلامیٚ غەریب
بازی دگوٚت نەجهیٚ منە ناڤ کوندوٚکا سەد کاڤلیٚ هوسا هەدیە کم بوٚ کوندوٚکا
من نەڤیٚت لڤیٚدەریٚ بم دیٚ هەرم بلاییٚ شاهنشاهیٚ خوە ڤەگەرم
خوە نەکوژن کوندوٚکنوٚ کو مەن نەموقیم دیٚ چم لاییٚ وەطەن
ئەڤ خرابە د چاڤیٚ هەوە ئاڤایە وەرنە جهیٚ مە بازار ل جەم شایە
کوندی دگوٚت باز دیٚ حیلا کەت دا هەوە ژ خان و مانا راکەت
ئەو خانییٚت مە بگریٚ بمەکر ب فیٚل و پیلا مە راکەت ژوە[1] کر
خوە تیٚر نیشا ددیٚ ئەڤ حیلەکەرە ب خودیٚ ژ هەمی حەریصا پیسترە
ئەو ژحرص حەری دخویٚ وەکە دمسیٚ ئەی دوٚستان دونگی نەسپیٚرنە هرچیٚ
خەبەر ژ شاه ددیٚ و ژ دەستیٚ شاه دا ئەو مە پاکا لابدەت ژ راه
چ طوٚڤ بخوە ژ جنسیٚ شاه بت مورغەکی ژیٚ نەبهیزن گەر عاقلن هندەکی
جنسیٚ شاهە ئەو ویا جنسیٚ وەزیر ئایا هیچ هەژیٚ لوٚزینیٚیە سیر؟
ئەو کو دبیٚژیٚ ژ مەکر و فعل و فەن سولطانیٚ با حەشەم دکیٚ پسیارا مەن
ئەڤە موبتەلایە بئیٚشکا مالیخولیاییٚ ئەڤە حیلیٚت خاڤن و داڤیٚت ل هەڤ راچاییٚ

(١) ژوە – هیٚلین، لانه.

هەر كەسێ ئەڤێ باوەربكێ ژ ئەبلەهیە
كێمترین كوندۆك ئەگەر دانتە سەرێ وی
باز گۆت هەكە یەك پەرێ من بشكێ
كوندۆك چیە هەكە بخوە باز ژی مرا
شاه د هەر سەر نشیڤ و سەر ئەڤراز
زێرەڤانێ من عنایاتێت ویە
د دلێ سولطانی خیالا من مۆقیمە
دەما شاه من دفرینێ جەم خوە روبروی
هەر وەك هەیڤ و رۆژێ دفرم
بۆ رۆنیا عەقل فكرەتا منە
ئەز بازم و حەیران بیە دمن هوما
شاه بۆنا من ژ زندانێ یاد كر
گاڤەكێ ئەز گەل كوندۆكا كرمە دەمساز
ئەی خوەسكا وی كوندی كو د پەروازا من
خوە بمنڤە بگرن دا هنگ بن نازان
ئەی وێ كو گەل شاهەكی وەطوڤ ببێ حەبیب
هەر كەسێ شاه ژ دەردێ وی رە ببت دەوا
مالكێ مولكم ئەز نینم طەبلێ بێ قیمەت
دەنگێ دهۆلا من ئەوە بانگێ اِرْجِعِی
ئەز نەجنسێ شاهنشەهم دور ژ وی
نینە جنسیەت ژ روێ شكل و ذات
با جنسێ ئاگر هاتیە د قەوام
جنسێ مە چونكی نینە جنسێ شاهێ ما
چاخێ مایا مە بو فەنا ئەو مینت فەرد
جان بت ئاخ و نیشانێت وی
بە ئاخا پیێ وی بۆنا ئەڤێ نیشان
داكو سەرڤە نەبت هەوە شكلێ من
ئای زۆر كەسا كو ل صورەتێ راه دانە

طەیركێ زەعیف چاوا هەڤالێ شاهیە
كا هاریكار بۆ وی ژ شاهەنشەهی
شاهنشە دێ رەهێ كوندۆكستانێ هەلكێ
دل بڕەنجێنێ یا گەل من بكێ جەفا
هزاران جۆخینا چێكەت ژ سەرانێت باز
هەر جهێ كو بچم شاه لوێیە
بێ خیالا من دلێ سولطانی سەقیمە
ئەز بلند دفرم وەك رۆنیا دلێ وی
پەردەیێت عاسمانا ئەز ددرم
شەق كرنا عاسمانا ژ فطرەتا منە
كوندۆك كیە حەتا بزانێ سِرّی ما
سەد هزاران گرتی ئازاد كر
ژ هەڤالەتیا من كوندۆك كرنە باز
فەهم كر ژ خوەشبەختی و رازا من
گەرچ كوندۆكن هنگ بن شەهبازان
بكەڤێ هەر جهەكی چما دێ بت غەریب
هەكە وەكە نەی بنالێ نابت بێ نەوا
شاه ل طەبل بازیا من ددێ ژ عادەت
خودێ گەواهێ منە ل رەغمێ مودەعی
بەلێ من هەیە د تەجەلی نور ژ وی
ئاڤ جنسێ ئاخێ هات د نەبات
بۆ طەبع جنس هاتیە ئاخر مودام
مایا مە د پشكا مایا وی فەنا
پێش پیێ هەسپێ وی زڤرم مینا گەرد
سەر خاكا وی هەیە نیشانا پیێ وی
دا ببی تاجا سەرێ گەردەن كەشان
نوقلێ[1] من بخوت ل پێش نەقلێ من
قەصدا صورەت كرنە سەر ئەللە دانە

(١) نوقل – شەكرۆك، شیرینی.

ئــاخــر ئــەڤ جــان بــە دەنێڤــە گرتيــە
ئــايــا ئــەڤ جــان هــيچ بــە دەنڤــە مايــە
طــاڤــا نــورا چــاڤى گــەل بــەزى نخافــت
نــورا دلــى قــەطــرەيەكــە خــوينێ ڤەشــارت
شــادى د نــاڤ گورچيــسكا و غــەم د جگــەر
عــەقل مينــا فنــد د ناڤــا مــەژيێ ســەر
ئــەڤ تەعەلوقانــە، نــەبێ كــەيف و چــاوانه
عــەقلن د زانــست وەك نــەيێ نەوانــە
جــانێ كــوُلْ گــەل جــانێ جــزؤ خــەريك كــر
جــان ژ وى دورّەك ســتاند د بــەريك كــر
هــەر وەك مەريــەمێ ژ وى خــەريكێ بــەريك
بــو حاملــە بــوى مەســيحێ دلفريــك
ئــەو مەســيحێ نــەكو ســەر هــشك و طــەرە
ئــەو مەســيحێ كــو ژ مەساحەت ســەر تــەرە
ڤێجــا ژ جــانێ جــان دەمــا بــو حامــل جــان
ژ جانــەكى هوســا بــت حامــل جيهــان
ئێــدى جيهــان دێ زێــت جيهانــا ديــترى
ئــەڤێ حەشــرێ رە نيــشاكەت مەحــشە رى
٥١٦٠ حــەتا قيامــەتێ هەكــە بێــژم و بــژمێرم
ئــەز ژ شــەرحا ڤــێ قيامــەتێ قاصــرم
ئــەڤ ئاخفتنــە بخــوە بمــەعنايا رەبــە
حــەرفێت داڤــا دەڤــێ شــيرين لەبــە
چاوا كێماسييێ كەت ئێدى چــاوا ل بــەدەن دێ
چــاخێ كولەبــەيكا وى ب يــارەب بگــەهێ
لەبەيكــەك هەيــە كــو تــو نكــارى ســەحبكێ
ئــەما ژ ســەر حــەتا پــا دكــارى طــامبكــێ

كلۆخ هاڤێتنا يێ تێهنى ژ ديوارى د جۆكا ئاڤێدە

بــەر لێڤــا جــۆ بــو ديــوارەكى بلەنــد
ل ســەرێ ديــوارى تێهنيــەكى دەردمەنــد
مــانعێ وى ژ ئــاڤێ ئــەو ديــوار بــو
ل پــەى ئــاڤێ ئــەو وەك ماصــى زار بــو
نــشكاڤە هاڤێــت وى كولۆخــەك د ئــاب
دەنگێ ئــاڤێ هــات بگــوهێ وى وەك خطــاب
وە ئخطــابــا دوســتێ شــيرينێ لــەذيــذا
مەست كــر وى دەنگــى ئاڤا وێ وەك نــەبيذ
ژ صــەفايا دەنگــێ ئــاڤــێ ئــەو تهنيــێ ژمێــژ
ل بــن هلكــر ژ وێ دەرێ بــولبن هاڤێــژ
ئــاڤێ دكــر گــازى يــەعنى هــێ تــەرا
چ فايــدە ژ ڤــێ لــبن هاڤێــژتن مــرا
٥١٧٠ تهــنى گــۆت دو فايــدەى ئــاڤێ مــن هەنــە!
مــن ژ ڤــى كــارى هــيچ دەســت نينــە
فايــدەيێ عــەول گوهــدانا دەنگــێ ئــاڤ رە
كــو ئــەو بــو بۆتهنيــان مينــا عــەورە
بــانگێ وى وەك بــانگێ ئــسرافيل بــى
بـۆ يـێ مـرى ژ ئـەڤێ ژيـانێ تـەحويل بـى
يــا وەك بــانگێ رەعــدێ رۆژێــت بهــارا
بــاغ ژ وێ دگــرێ چــەند نگــارا
يــا مينــا ســەر فــەقيرا رۆژێــت زەكاتــە
يــا مينــايێ زنــدانى پــەياما نەجاتــە
وەكــە بهنــا رەحمــان بــوە كــو ئــەو ژ يەمــەن
دگــەهێ جــەم موحەمــەد بــێ دەڤ و دەهــن
يــا وەك بهنــا ئەحمــەدێ مورســەل بــوە
كو ئەو دگەهێ گوناهكارى ب شەفاعەت بوە
يــا وەك بهنــا يوســفێ قــەنج و لــەطيــف
ددا ل جــانێ يــەعقوبێ نــەحيف

فایدەیێ دیتر کو هەر لبنەکی هەلکەنم — یێ نزیکێ ئاڤا لهەرك هەر مەنم
کو ژ کێمیا لبنا ئەڤ دیواریێ بلند — نزم تر دبت هەر جار کو هند
نزمیا دیوار نزیکا ئاڤێ دبێ — د وریا دیوار دەرمانێ وەصلێ دبێ
کورنش هات راکرنا لبنێ لەزب — موجبێ قوربێ (و اسْجُدْ ۆ اقْتَرِبْ)
حەتا کو ئەڤ دیوارە گەردەن عالیە — مانعێ سەجدە برنە ئەڤی سەریە
نکاری سەجد بکەی سەد ئاڤا حەیات — حەتا نەبم ژ ئەڤێ بەدەنا خاکی نەجات
هەر کەسێ سەر سەرێ دیوار تهنیە و پەلۆخ — زوتر هەلکەت لبن و کولۆخ
هەرکێ عاشقتەر بو ل سەر بانگێ ئاب — ئەو کولۆخی مەزنتر راکەت ژ حجاب
ئەو ژ دەنگێ ئاڤێ دەردمەندە و پرەپر — نابهیزت بێگانە بلی دەنگێ شرە شر
هەی خوەسکا وی کو رۆژانێت ژیێ خوە — موغتەنەم ژمارتیە و هەلگرتیە بەرهەمێ خوە
لناڤ وان رۆژێت کو ئەو ئی بقودرەت بو — تەندروست و زۆرا دل و قووەت بو
وێ جوانیا هەر وەك باغ شین و طەر — بێ کێماسی دگهاند باروبەر
سەر کانیێت قوەت و شەهوەت رەوان — شین دکر زەڤی و بەدەن بوان
خانیێ بەدەن ئاڤا و بانێ وێ زاف بلەند — بنەسترە قەوی و بێ تێکەلی و بەند
پێش ژ وان رۆژێت کو پیری بێتە تە — گرێدت گەردەنێ بزنجیرێ گرانێ تە
ئاخ ببت شورە و هەلوەرێ و سست — چ جارا ژ بەیاری بەرهەمێ باش نەگەهشت
ئاڤا زۆرێ و ئاڤا شەهوەتێ مونقەطع — ئەو ژ خوە و دیتران نا مونتەفع
ئەبروان مینا قۆشا کەر هاتنە خوار — چاڤ ژی ب کلمیش و طەرن بونەتار
قەرمیچۆکێ رومەت وەك پشتا سوسمار — پەیڤ و طام و د نان چونە ژ کار
رۆژ بی‌وەخت لنگ لەنگ و رێك درێژ — کارگەها کار وێران بویە ژ مێژ
رەه و ریچالێت خۆیێ خراب موحکەم بوە — هێزا هەلقاندنا وان کەم بوە

فەرماندانا والی ژ وی زەلامی رە کو وی ستری د رێکا خەلکێ چاندبو، دا هەلقەنێ

وەك وی شەخصێ پربێژێ خوە مەزنکری — د نیڤا رێکان دە وی دچاند ستری
رێوەنگیا گەلەك لۆمە لێکرن — هندی گۆتنێ ئەوان هلکە نەهەلکرن
هەردەم و گاڤ ئەو ستری زێدەبون — پیێ خەلکێ ژ برینا وی پر خون بون
جلکێ خەلکێ قەتهان ژ ستریا — پێیت فەقیر ئێشان و چاڤ ژی کەتنە گریا
چاخێ حاکم ژ دل گۆتە وی ڤێت هلکێ — گۆت بلا ئەز دێ هلکەم رۆژەکێ

مدەهەكى صبا وصبا وەعدە دا   دارا سترى قەوى بو د عەرديدا
رۆژەكێ حاكمى گۆتيێ ئەى وەعدە ڤرِ   وەرە پێش تە گەلە درۆكر
گۆت (ألأيامْ يا عَمْ بَيْنَنا)   گۆت (عَجِّلْ لا تُماطِلَ دَيْنَنا)
تو كو دبێژى صبەيێ ئەڤێ بزان   كو هەر رۆژەكێ رۆژەكە ژ زەمان
ئەو دارا پيس جوانتر دبت   يێ سترى چاندى پيرو موضطەر دبت
تو نزانى بناسترى دێ بهێز و هێز تر بێ   يێ سترى چاندى پيرو بێ هێزتر بێ
٥٢١٠ بناسترى هەر رۆژ و هەر گاڤ كەسك و طەر   ستريبر هەر رۆژ ژار و هشكتەر
ئەو جوانتر دبت و تو پير تەر   زوبە رۆژ كارێ خوە مەبەر
بزانە هەر يەك بناسترى دبێ خۆيێ تە   گەلەك جارا سترى كەتيە پيێ تە
زۆر جارا وەستهايى ژ خولق و خويێ خوە   پێ ناحەسى زەحمەت ددى نەفسا خوە
گەر ژ وەستانا ديتر كەسان   كو ژ خولقێ تە هەى ئەو پێ حەسان
ژ ياربكێ برينا خوە غافل نەبى   تو هۆيێ عەذابێ خوە و هەر بيگانەيى
يا طەڤرى بگرە و مێرانى راكە   تو وەك عەلى ڤى دەرێ خەيبەر هەلكە
يا ببێنا گولێڤە وەصلكە ئەڤى خارى   وەصلكە گەل ئاگرى نورا يارى
داكو نورا وى بكوژێێ نارێ تە   وەصلا وى بكە تە گولشەن خارێ تە
تو مينا دوژەهى ئەو مۆمنە   ڤەمرينا ئاگرى ب مومن مومكنە
٥٢٢٠ پەيغەمبەر فەرمۆيە ژ پەيڤا جەهنەمێ   كو ژ مومن هيڤى و لاڤا زاڤ دكەمێ
دبێژنێ زو ببورە ژ من ئەى پادشاه   كو ئەڤێ نورا تە ل من صۆت ئاگرگاه
ڤێجا ناڤچونا ئاگر بنورا مومنە   ژ بەر كو بێ دژ دەفعا د ژ نەمومكنە
نار ضدێ نورە د رۆژا عەدل   كو ئەو ژ قەحر هلبيە و ئەڤ ژ فەضل
هەكە تە دڤێت دەفعا شەرێ نار   ئاڤا رەحمەتێ سەر دلێ ئاگر بژار
كانيا وێ ئاڤێ رەحمەتا مومنە   ئاڤا حەياتێ رۆحێ پاكێ موحسنە
ئێدى نەفسا تە ژ وى درەڤێ   ژبەر كو تو ژ ئاگرى و ئەو ژ ئاڤێ
ژ ئاڤێ ئەو ئاگر ژێ رەڤان دبێ   كو ئاگرێ وى ژ ئاڤێ وێران دبێ
حس و فكرێ تە هەمى ژ ئاتەشە   حسێ شێخ و فكرێ وى نورها خوەشە
ئاڤا نورها وى دەما سەر ئاگر كەڤێ   چغ چغ ژ ئاگر دهێت و بنكە ڤى
٥٢٣٠ چاخێ كر چغ چغ تو بێژيێ مرن و دەرد   دا ئەڤ نەفسا دوژەها تە ببت سەرد
حەتا ئەو نەصۆژت گولستانا تە   حەتا نەصۆژت عەدل و ئحسانا تە
پاش ژ وێ تشتاكو تە چاندى   گول و كوليلك و سوسن تە هلاندى

دیسا ژ رێکا راست ئەم دچن پەحنیڤە ... ڤەگەرە ئەی خواجە رێکا مەیە کیڤە
ئەم د ناڤ ویّ صوحبەتیّ بون ئەی خەزور ... کو کەریّ تە کولەکە و مالاتە دورە دور
سال بیّ چاخ بو وەختیّ چاندن نەما ... بل رو رەشی و کاریّ کرێت نەما
کرم کە تە بنیّ رەهیّ دارا بەدەن ... پێتڤیە هەلکی و ئاگر پیّ بکەن
پچ و پچ ئەی رێك رۆ بو بێگاه ... هەطاڤا عومری چو لاییّ چاه
نان دو رۆژکا کو زۆرا تە هەیە زود ... دەست و ملاڤە وەشێنە ژ رێکا جود
ئەڤ قەدەر طوڤ کو تەمایە بچێنە ... دا شین ببت و ژ ڤان دو رۆژیّ ژی دەربێنە
هیّ نەڤەمری ئەڤ چرایا بگوهەر ... ئەڤیّ فتیلکا وییا دهنی چێکە زوتەر
هەی نەبێژە صبەییّ و صبەینە کەدی ... دا هەمی رۆژێت چاندنیّ ژ دەست نەدی

ل بەیانا مەعنا (في التأخير آفات)

پەندیّ من ب بهیزە کو بەدەن سەدە قەوی ... کەڤنا دەرکە گەر تە هەیە مەیلا نوی
لێڤا بگرە نەئاخڤە و دەستیّ پر زێر ڤەکە ... بوخلا بەدەن بهێلە هەر سەخاکە
تەرکا شەهوەتا و لەذەتا سەخابو ... هەرکیّ نۆقبو دشەهوەتیّ نەرابو
ئەڤ سەخا شا خەکە ژ سەر وا بەهشت ... وای ئەویّ کو ژ دەست شاخەکی هۆ بهشت
عوروەت اَلوِثقَایە ئەڤ تەرکیّ هەوا ... ئەڤ شاخە جانی هەلدکێشیّ بەرە و سەما
دا شاخیّ سەخاییّ ئەی پاك دین ... مەرتەبا تە حەتا رەب العالمەمین
یوسفیّ حوسنی و ئەڤ عالەم وەکە چاه ... و وەریسکیّ ویّ صەبرە بئەمریّ ئیلاه
یوسفۆ وەریس هات بدودەستا بگرە ... ژ وەریس غافل نەبە خوە پێڤە بگرە
حەمد ژ خودیّ رە کو ئەڤ وەریس دالقاندن ... فەضل و رەحمەت ل هەڤ ئالاندن
دا ببینیّ عالەما جانیّ نوڤەژەن ... عالەما زۆر ئەشکەرا یا نەپەن
ئەڤ جیهانا نین مینا هەیان بوە ... و ئەو جیهانا هەیی زاف نهان بوە
ئاخا بەربایە بازی دکیّ ... خوەهر نیشایە پەردە سازی دکیّ
ئەڤ کو سەر کارە بیّ کارە و تیڤل ... و ئەویّ کو ڤەشارتیە وەصلیّ و یەکا کل
خاك هەر وەکی ئالەتەکیە د دەستیّ بای ... بزانە بای بلندە و نەژاد عالی
چاڤیّ خاکی بەس ل خاکیّ دمەیزێنیّ ... بەریّ خوە بدە بای چاڤەکە نەوعیّ دیتر دبینیّ
هەسپ هەسپی دهاژویّ کو ژێرەیە یار ... هەم ییّ سوار دزانت ئەحوالیّ سوار
چاڤیّ حس هەسپە و نورا حەق سوار ... بیّ سوارە هەسپ بخوە ناهێت بکار
ڤێجا هەسپی ئەدەبکە و تەعلیما وی راب ... وەرنە ل جەم شاه هەسپ بت خراب

٥٢٦٠ چاڤێ هەسپ ژ چاڤێ شاه رێبەر بوە چاڤێ وی بێ چاڤێ شاه موضطەر بوە
چاڤێ هەسپان بل گیا و بل چەرا هەکە ڤەگەرینی دێ بێژت نە، چرا؟
نورها خودێ سەر نورها حس راکب ببێ هنگی جان لایێ خودێڤە راغب دبێ
هەسپێ بێ راکب چ زانت رەسمێ رێکێ شاه لازمە دا بزانت شاه رێکێ
لایێ حسەکیڤە هەرە کو نورها وی راکبە بۆ حسێ ئەو نورا قەنج صاحبە
بۆ نورها حس نورها خودێ دەڤ بوە مەعنا (نُورٌ عَلی نُورٍ) ئەڤ بوە
نورها حسی دکێشێ بلایێ ثەری[1] نورها خودێ وی دبت لایێ عُلی
ژبەر کو مەحسوسات کێمترین عالەمە نورها خودێ دەریایە و حس وەك شەبنەمە
بەلام پەیدا نینە ئەو سوار سەر وی بل ب ئاثاراو ب ئاخفتنێ قەنجی
نورها حسی کو ئەو ستورە و گران یا نخافتیە د رەش رەشکا چاڤان
٥٢٧٠ چاخێ کو نورها حس نابینی بچاڤ چاوا دێ بینی نورها وی دینی ب چاڤ
نورها حس گەل ڤێ ستوریێ مەخفیە چاوا خەفی نەبت رۆنیەك کو ئاهەفیە
ئەڤ جیهانە وەك قرشکە د دەستێ بایێ غەیب عاجزەکی پیشە گرتیە و دایە غەیب
جارنا وی بلند دکێ جارنا ژی وی دچەمینێ جارنا وی درست دکێ جارنا ژی وی دشکێنێ
جارنا وی ب راستڤە دبت جارنا ژی یەسار جارنا وی دکێ گولستان جارنا ژی خار
دەستێ ڤەشارتی و قەلەم ب بینە هێل گوزار هەسپی دبەزانده و نەدیارە سوار
تیر فران ب بینە و نە پەیدا یە کە ڤان جان پەیدانە و ڤەشارتینە جانێ جان
تیرێ نەشکێنە کو ئەو تیرا شاهەکیە هاڤێتنا وێ ب دەستێ ئاگاهەکیە
(مارَمَيْتَ إذْ رَمَيْتُ) گۆت حەق کارێ خودێ سەر کارا هەیە سەبەق
قەحرا خوە بشکێنە تو نەشکێنە تیرا چاڤێ قەحرا تە خوین حساب دکێ ئەو شیرە
٥٢٨٠ ماچکە تیرێ و جەم شاه ببەر تیرا خوینا ڤی ژ خوینا تەیە طەر
هەر چی پەیدایە چنینن و گرتی وبێ قیمەتن هەرچی ناپەیدایە وەسا هێزدار و حەقیقەتن
ئەم نێچیرن داڤەکە بڤی رەنگی کێرەیە گۆکا چویڤانن چویڤك کیڤەیە
د دریی ددرویێ کا ئەڤ خەیاط پف دکێ دصۆژینێ کا ئەڤ نەفاط
ساعەتەکێ کافری دکێ صەدیق ساعەتەکێ زاهدی دکێ زەندیق
ژ بەر کو موخلص ئێ د خەطەرە ژ دام حەتا ئەو ژ خوە خالص نەبت تەمام
ژبەر کو د رێکێیە و رێگر بێ حەدە ئەو نەجات دبێ کو د ئەمانێ ئیزەدە
ئاییەیا روحێ خالص نەبوی خوە دکێ موخلص مورغ د داڤێ نەگرتی خوە دکێ موقنص

دەما بو موخلص ئێدی موخلص ڤەرەست ... د مەقامێ ئەمن چو و بر دەست
هیچ ئایینە جارەك دی نەبو ئاسن ... هیچ نانەك جارەك دی نەبو گەنم
هیچ ترییەك جارەك دی نابت بێسیرك ... هیچ فێقیەكی گهایی نابت كەرك
خوە بگەهێنە و ژ تەغەیور دوربە ... هەرە وەك دەلیلا راست نوربە
گاڤا تو ژ خوە ڤەرەسای هەمی دبی بورهان ... دەما كو تە گۆت بەنیمە دبی سولطان
و هەكە تە دڤێت شكەرە صەلاح الدین[1] ... وی چاڤ رۆنكرن مێزكە و ببین
فەقیری ژ چاڤ و ژ سیمایێ ئو ... هەر چاڤ ڤەكی دیت كو هەبو نوراهو[2]
شێخ فەعالە بێ هالەت وەكە حەق ... گەل موریدان بێ پەیڤ دایە سەبەق
دل د دەستێ وی مینا موم نەرم رۆن ... موهرا وی جار بێناڤ دكێ جار ناڤبون
موهرا مومە وی نیشانێ گوستیلكێیە ... ئێدی نەقشێ وێ نگینێ نیشانێ كیێە
نیشانێ فكرێ وی زێرگرە ... سلسلا هەر حەلقێ د ناڤا دیترە
ئەڤ دەنگە د چیایێ دلا بانگێ كیە ... جار ئەڤ پرە ژ بانگ كو جار خالیە
هەر جهێ هەی ئەو حەكیمە و ئوستاد ... بانگێ وی ژ ڤی چیایێ دل خالی مەباد
چیا هەیە كو دەنگی دوتا دكێ ... هەیە كو ئاوازی صەدتا دكێ
چیا د كەلشێ ژ وی ئاواز و قال ... صەد هزاران كانیێت ئاڤا زەلال
چاخێ ئەو لوطف ژ چیا دەر دبێ ... ئاڤێن د كانیا خوین دبێ
ژ وی شاهنشاهێ هوما یون نەعل بوە ... كو سەراسەرێ طورێ سینا لەعل بوە
عەقل و جان گرت ئەجزایێ كوە ... ئاخر ما كێمتر ژ كەڤریم ئەی گروە
نەژ جان كانیەك جۆشان دبێ ... نەبەدەن ژ گیا پوشان دبێ
نە دەنگێ بانگێ موشتاقەكی دوی ... نە صەفایا فرتەكە ساقیەكی دوی
كا ئەو غیرەت حەتا بطە فشو وكولنگ ... راكت ژ بەدەن ڤی چیایێ هشك و برنگ
دا بلا هەیڤەك ل ذەراتێ وی بدێ ... دا بلا دوێ هەطاڤا هەیڤێ رێ پەیدا بكێ
وەك قیامەتێ چیایان تەڤ راكێ ... كەنگی سیهێ سەر سەرێ مە دێ داكێ
ئەڤ قیامەت ژ وێ قیامەتێ كەی كەمە ... ئەو قیامەت برینە و ئەڤ وەك مەلحەمە
كەسێ كو ئەڤ مەلحەم دیت ژبرینێ ئێمنە ... كەسێ كو ئەڤ خوەشكی دیت ئەو موحسنە
د خوەسكا كرێتەكی كو ب خوەشك د لەییز ... وای گولرویەك كو یارێ وی بو پاییز

---

(١) صەلاحەدین — زەركوب.
(٢) نوراهو — نورا خدێ.

دەمـــا نــــانیْ مــــری ببـــت یــــاریْ جــــان   نــــان ســــاخ دكــــیْ و دبــــیْ عـــەینیْ وان
ئیزنگــــیْ هـــــشك ببــــت یـــــاریْ نـــــار   هـــشكی دچــــیْ و هــــەمی دبــــیْ ئــــەنوار
دەمـــا كـــەریْ مـــری كەتـــە نـــاڤ خـــویْزار   ئـــەو كـــەر و مـــرن دبـــیْ فایـــدە دار
رەنگــــیْ خـــومیْ خـــودایی ئــــەو صَــــبْغَةَ ﷲ   ژ هـــەمی رەنگـــێن جوراجـــور رە جیّگاهـــە
چـــاخیْ كەتـــە دویْ خومیّـــدە و بیّـــژییْ قـــوم   ژ كەیف خوەشی بیّژت ئـەز خـومم (لاتَلُـمْ)
ئـەو ئـەزم خومـا خـوە (أنـا الحَـقْ) گۆتنـە   رەنگـــــــیْ ئاگریــــــە ئــــــەما ئاســــــنە
رەنگــیْ ئــاســن نــەما رەنگــیْ ئــاتەشــە   ژ ئـــاگری ناڤـــدا رو بـــیْ دەنـــگ وەشـــە
گاڤا ب صۆری بو وەكـە زیّـری صـۆریْ كـان   ئیّـــدی دبیّـــژی ئـــەز ئـــاگرم بـــیْ زمـــان
بـــو ژ رەنـــگ و طـــەبعـــیْ ئـــاگر موحتەشـــم   ئـــەو دبیّـــژیْ ئـــەز ئـــاگرم ئـــەز ئـــاتەشـــم
ئـــەز ئـــاگرم هەكـــە تـــە گۆمـــان وشـــەكە   بجەربیّنــــــە دەســـــــتیْ خــــــوە دمنكـــــــە
ئـــەز ئـــاگرم هەكـــە تـــە گـــۆت وەنینـــە   وەرە رویْ خوەســـــەر رویْ مــــن دەینـــــە
وەخـــتیْ مـــرۆڤ نـــورهیْ بگـــریْ ژ خـــودیْ   هەژیـــە فرشـــتە ژیّـــرە ســـەجدە ببـــیْ
دیـسانیْ كەسـیْ كـورنش ژیّـرە كـر مەلـەك   جـانیْ وی نـەجات بـوە ژ طـوغیـان و شـەك
ئـــاگر چـــیە ئاســـن چـــیە لیّڤـــا بگـــەز   تەشـــبیها بمۆشـــەبەهیە نەكـــەن بطـــەڤـــز
پـــیْ د دەریـــا نەدانـــە كـــیّم باخڤـــە ژ ویْ   بـــەرلیّڤا دەریـــا بـــیْ دەنـــگ گەزكـــە لیّڤـــیْ
گەرچ سەد وەكی مـن نـزانن صـۆبایا بـەحریْ   بـــەلیْ ئـــەز نـــاتـرسـم ژ غـــەرقبونا بـــەحریْ
جـــان و عـــەقلیْ مـــن فـــداییْ بـــەحر بـــا   خوینبـــەهایا عـــەقل و جـــان ڤـــیْ بـــەحریْ دا
حـــەتا پیـــیْ مـــن بـــچت هــــاژۆم د نــــاڤ   دەمـــــا پـــــیْ نــــــەمابم مریــــشكا د ئــــــاڤ
بــــیْ ئـــــەدەبیْ حــــازر ژ غایـــب چـــیّترە   حەلقـــە گـــەرچ خـــوەهرە مـــانیْ بـــەردەرە
ئەی بەدەن قریّـژی هـاویریْ بركـیْ ب چـەرخ   كـــەنگی دەرڤـــەی بركـــیْ پـــاك دكـــیْ رەخ
ئـــەو پـــاكیْ كـــو ژ بركـــیْ مـــەهجور كـــەت   ئـــەو ژ پاكیـــا خـــوە هـــەم دور كـــەت
پاكیـــا ڤـــیْ حـــەوضـــیْ بـــیْ پایـــان بـــوە   پاكیـــا ئەجـــسام كـــیّم میـــزان بـــوە
ژ ویْ كـو دل حـەوضـە ئـەما یـیْ دكـەمین   ریّـــك لایـــیْ دەریـــا ڤـــە هەیـــە نهـــین
پاكیـــا مەحـــدودا تـــە دڤیّـــت هاریكـــار   وەرنـــە خـــەرجكرن كـــیّم دكـــت ژمـــار

تەمسیل د بەیانا گازیكرنا ئاڤی، بۆ قریّژیا ب پاكی

ئـاڤـیْ گۆتـە قریّـژی وەرە تـە پـاك بكـم   قریّـــژیْ گۆتـــە ئـــاڤیْ ژتـــە شـــەرم دكـــم
ئاڤیْ گـوت ئـەڤ شـەرمە بیْ مـن كـەی دچیْ   بـــیْ مـــن ئـــەڤ قریّژیـــە كـــەی زائـــل دبـــیْ

هـەر قرێـژی كـو ژ ئـاڤێ پـەنهان ببـێ (أَلْحَيــا يَمْنَـــعُ الإِيـــمانْ) دبـــێ
دل ژ بـنێ حـەوضـێ بـەدەن گلنـاك بـت بـەدەن ژ ئاڤـا حـەوضـێ دلا پـاك بـت
دۆرا بـنێ حـەوضـێ دل بگـەر ئـەی پـسەر هـێ ژ بـنێ حـەوضـێ بـەدەن بكـە حـەذەر
بـەحرا بـەدەن سـەر بـەحرا دل ل هەڤـدان د نـــاڤ بـــەینا وان (بَـــرْزَخٌ لا يَبْغِيـــانِ)
هەكە تـو راست بی و هەكـە تـو بی خـوار بــوێ پێــشڤە هـــەرە و پاشــڤە نەگـــەر
جـەم شـاهان گـەر خـەطـەر بـت ل جـان بـــەلێ ژ وێ نـــاتــرســـن باهمـــەتان
چـونكی شـاه شـیرینتر ژ شـەكر بـوە جـــانێ بـــشیرینیڤە چـــو خوەشـــتر بـــوە
ئـەی مەلامـەت بێـژ سـەلامەتی بلابـت ژ تـەرا ئەی سەلامەت گـەر تـو دەست كـێش ژمـرا
جـانێ مـن كورەیـە گـەل ئـاگر خوەشـە بـۆ كـورێ ئـەڤ بەسـە كـو مـالا ئـاتەشـە
هـەر وەكـو كـورێ بـۆ عـشقێ صـۆتنیە هەر كەسـێ ئـەو ژ ڤـی كۆربـت بـێ عەقلیـە
بـەرگێ بـێ بـەرگی بۆتـە بـو بـەرگ جـانێ بـاقی تـە پەیـداكر و بـو مـەرگ
دەمـا غـەم و شـادی ژتـەرە زێـدە دبـێ مێرگـا جـانێ تـەگول و سوسـن دگـرێ
ئەوا كـو تـرسا خەلكێیـە ئـەو بـۆ تـە ئێمنیـە مریـشكا ئـاڤێ قـەویتر ژ مریـشكا خانیـە
دیـسا دێوانـە بـوم ئـەز ئـەی طـەبیب دیـسا سـەودایی بـوم ئـەز ئـەی حـەبیب
حەلقـەیێن سلـسلا تـەی خـوەی فنـون هـەر یەكـەك خەلـەك ددێ دیـتر جنـون
دانـا هـەر خەلـەكێ فنونـەكی دیـترە ڤێجـا ژ مـن رە هـەردەم جنونـەك دیـترە
ئێـدی فنـون بـت جنـون ئـەڤ بـو مـەسەل تایبـەت د زنجـیرا ئـەڤی مـیرێ ئەجـەل
وی وەسـا ب دینـاتی بەنـد قـەتان كـو هـەمی دینـا پەنـدەم دان

هاتنا دۆستان ب بیمارستانێ بخاترا (ذالنونی) (قدس الله سره) هوالعەزیز

ژ ذالنـونێ مـصری رە ئـەڤ هوسـا رودا بـو كـو دوی شـۆر و جنونـەك نـوزا بـو
شۆرەكە وەطوڤ بو كـو حـەتا فـەوقێ چـەرخێ ژوی دگهـا بـۆ مێلاكـا خـوێ
تـو نەدانـە هەیـە جانـا خـوە ئـەی شـۆرەخاك جەم هەیە جان و شۆرا مەرڤێ خـودائی و پـاك
خـەلكێ طـاقـەتا جنونـا وی نەتەبانـد ئـاگرێ وی ریـچالێت وان درەڤاند
چـاخێ ئـاگر كـرە دنـاڤ رهێـت وانـان ئـەو گرێـدان و هاڤێتنـە زنـدان
ئمكانـا گرتنـا ڤـی هەڤـساری تندنینـە گـەرچ عـەوام ژڤـێ رێكـا طـەنـگ هاتینـە
فكـرێ ڤـان شـاها ژ عـامێ تـرسا جانـە كو ئەڤ كـۆ مەلـە كـۆرن و شـاه بـێ نیشانە
گاڤـا كـو حـوكم د دەسـتێ رنـدان بـێ بڤـێ نـەڤێ ذالنـون دێ دزنـدان بـێ

تەك سوارە دچت شاهێ عەظیم   د دەستێ زارۆکانە هۆ ئەڤ دُوررایەتیم
دورر چیە دەریا نهانە د قەطرەکێ   خورشیدەکە ڤەشارتی د ذەرّەکێ
رۆژەکە خوە کریە وەك ذەرّە   و پچ پچ رومەتێ خوە ڤەدەرکرە
ذەرات پێکڤە د وی بون مەحو   عالەم ژ وی بی مەست و بون صەحو
دەما قەلەم د دەستێ غەداری بو   بێ گۆمان مەنصور سەرێ داری بو
بنبێژنگە کو بڤان کارا رابیە   هەر ئەون کو (يَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ)
بۆ ئەنبیا بێژت قەومێ رێ گوم   ژ سەفیهی (إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ)
جەهلا فەللا تەماشاکە ئەمانێ خواستی   ژ وی خودایێ کو بوە هلاویستی
ب قەولێ فەللا عیسی مەصلوبێ جوهیە   ئێدی خودایێ مری کەنگی تێ هاریە
دلێ پەیغەمبەر ژ عەواما پر خون بو   عصمەتێ و (أَنْتَ فِيهِمْ) چون بو
بۆ زێرێ خالص و زێرینگر رە خەطەر   هەیە ژ قەلپی ئەما خائن پتر
یوسفان ژ حەسادەتا پیسان مەخفین   کو ژ دوژمنیا باشان د ئاگر دژین
یوسفان ژ مەکرێ برایان دچالن   کو ژ حەسەد یوسف ژ گورگا دنالن
حەسەدێ چ ب سەرێ یوسفێ مصری کر   ئەڤێ حەسەدێ دناڤ کەمینا گورگی کر
لاجەرەم ژ ئەڤی گورگێ یەعقوبێ حەلیم   هەمیشە سەر یوسف هەبو ترس و بیم
گورکێ چۆلێ یوسف بخوە نەدرانە   گورکێ حەسەد دفعلێ ژ گورگا بورانە
ئەڤی گورگی برینکر و ژ عوذرێ لەبق   هاتیی کو (إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ)
سەد هزار گورگا ئەڤ مەکر نینە   دوماهیکێ رسوابت ئەڤ گورگە شینە
ژ وێ کو حەشرا حاسدان رۆژا قیامەتێ   بێ گۆمان ل سەر صورەتێ گورگان دتێ
حەشرا پر حرصێ طەماعێ مرار خوار   سەر صورەتێ بەرازی بت رۆژا ژمار
زناکاران ئەندامێ گەنی نهان   بۆ خەمر ڤەخوارا بهنا گەنیا دەڤان
بهن گەنیا مەخفی کو ئەو دگەهێ دلا   ل حەشرێ بت دیار و بەرمەلا
وەکە دارستانە ئەڤ وجودا ئادەمی   لێ بترس بە ژ حەیوانێت وی دەمی
دوجودا مەهەنە هزاران گورگ و بەراز   باش و نەباش و نازو نە ناز
حوکم وی خولقی رەیە کو ئەو غالب تەرە   چاخێ کو زێر ژ صفری پتر هات ئەو زەرە
سیرەتەك کو ئەو د وجودا تە غالبە   هەم ل وی تەصویری حەشرا تە واجبە
ساعەتەکێ گورگەك تێت د بەشەر   ساعەتەکێ یوسف رومەتەکە وەك قەمەر
ژ سنگا ل سنگا دچن و دزڤرن   ژ رێکێت ڤەشارتی لەڤدگەرن

بەلكو ژ ئادەمی دچتە گاوکەر — ب تەربیەت زانین و علم و هۆنەر
هەسپێ شەمبۆز دبت رەهوال و رام — هەرچ د رەقسێ و بزن ژی دکێ سەلام
سەگ ژ ئادەمیا وەرگرتیە هەوەس — دا ببت شڤان یا نێچیرڤان یا حەرەس
صەیێ ئەسحابا خولق وەرگرت ژ وێ پالدان — کەت پەی هەڤالێت رێکا رەحمان
هەر زەمان د سنگی نەوعەك سەردکێ ناڤ — جار دێوە و جار فرشتە جار دەدو داڤ
عەجەب ژ وی دارستانێ کو هەر شێر ئاگەدارە — دا نەکەڤێ د داڤا ڤەشارتی د سنگا رێوارە
دزیێ بکە ژ هندر مەرجانا جان — ئەی کێمتر ژ صەگ ژ هندرێ عارفان
چاخێ کو تو ب دزی وێ دورا لەطیف — دێ ببی حاملێ بارەکی شەریف

فەهمکرنا موریدان کو ذوالنون نەی دینە و ژ قەست وەصا کربو

دۆستان د داستانا ذوالنونی لهڤوەرین — لایێ زندانڤە چون و دوی رەئی برین
کانێ ئەڤە ژ قەست کریە یا حکمەتەکە — کو ئەو دڤی دینی قبلە و ئایەتەکە
دورێ دورە ژ عەقلێ وەك دەریا یا وی — تا دیناتی و سەفاهەت ببت فەرمایا وی
حاشا لله ژ کەمالا جاهێ وی — کو عەورێ نەخۆشی ب پوشێ ماهێ وی
ئەو ژ شەرێ عەواما کەتیە ناڤ خانە — ئەو ژ عارا بێ عەقلا بوە دێوانە
شایەد ژ بەر بێ عەقلێت تەنپەروەر — ژ قەست خوە دینکریە و دەربدەر
کو قەوی من گرێدن و ژ پارچێ چێلەکێ — دەینن ل سەر و پشتا من دەمەکێ
دا ژ برینا دوڤێ ڤەگەرهێ ل من حەیات — وەك کوشتیێ ژ چێلا موسی ئەی ثقات
دا ژ برینا دوڤێ چێلێ خوەش ببم — وەك کوشتیێ چێلا موسی گەش ببم
ساخ بو کوشتی ژ لێدانا دوڤێ چێلا زەر — هەر وەکی صفر ژ کیمیا بت زێری زەر
کوشتی رابو پیا و گۆتن ئەسرار — و ئەشکەرا کرن ئەو کۆمەلا خوینخوار
برونی گۆت کو ئەڤێ جەماعەتێ ئەو کوشتن — کو فلان چاخ و زەمان خوینا من رشتن
چاخێ کو بێتە کوشتن ئەڤ جسمێ گران — ساخ دبت هەیینا ئەسرار زان
جانێ وی دبینت بەحەشت و نار رە — دیسا دزانت حەمی ئەسرار رە
دێ ئەشکەرا کەت ئەهریمەنێ خوینخوار — ئەشکەرا کەت داڤ و طەپکا حیلەکار
چێل کوشتن هەیە ژ مەرجێ طەریق — دا جان ببت ژ برینا دوڤی مۆفیق[1]
چێلا نەفسا خوە تو زوتر بکوش — دا روحێ خەفی ببت زندە و بهش

---

(١) مۆفیق – ساخ و هشیار.

ڤەگەرهان ب داستانا ذوالنونی و مریدێت وی

گاڤا ئەو نەفەر گەهشتن نزیك روبرو ... کرە گازی هێ هنگ کینە اِتَّقُوا
با ئەدەب گۆتن ئەم ژ دۆستانن ... بۆنا پرسیارێ هاتنە ڤێرێ ژ راستانن
چۆنی ئەی دەریا یا عەقلێ خویی فنون ... ئەڤ چ بهتانە سەر عەقلێ تە، جنون
دوکێلا گەرماڤێ کەنگی گەهتە ئافتاب ... چاوا عەنقا دێ شکەهێ ژ غوراب
نەڤەشێرە ژ مە بەیانکە ڤێ پەیڤێ ... ئەم هەمی دۆستن گەل مەنەکە ئەڤێ
ژبۆ دۆستان نەهەژیە دور کرن ... یا بروپۆش و حیلا مەغرور کرن
رازێ بێنە مەیدانێ ئەی قوربان ... گەورەم رومەت دبن عەوری نەکە پەنهان
ئەم دۆست و راست و دل وەستاینە ... د دوعالەما دل بتەڤە بەستاینە
دەست ب دژینا کر و قصەیێت قۆر وەشاندی ... تە دگۆت کو عومرێ خوە گەل دینا بوراندی
بەرە بەرە بەر ل وان د فراندن ... پێکڤە رەڤین ژ ترسێ سەر شکاندن
حەحە کر کەنین و هەژاند سەر ... گۆت ما ئەڤە یارن خوەلی ب سەر؟
دۆستان ب بینە کا نیشانێ دۆستان ... بۆ دۆستان رەنج بت مینا جان؟
نیشانا دۆستی نەبیە سەرخوەشی ... د بەلا و ئافەت و محنەت کەشی
دۆست میناکا زێرە بەلاوەك ئاتەشە ... زێری خالص ددلێ ئاتەش خوەشە

ئمتحان کرنا خواجێ زیرەکیا لوقمانی

مانێ لوقمان کو بەنیەکی پاك بو ... رۆژ و شەڤ د بەندگی چالاك بو
خواجێ وی د کاران هەردەم ل پێش دکر ... ژ زارۆین خوە چێتر ل وی مێزدکر
ئانکو لوقمان گەرچ بەنیزاد بو ... خواجە بو و ژ هەوا ئازاد بو
پاشایەکی گۆتە شێخی د ناڤ گۆتاری ... تشتەکی ژ بەخشش بخوازە ژ من دیاری
گۆت ئەی پاشا شەرم بکە ما نە شەرمە ژ تەرە ... کو ئاخفتنەکە هوسا دبێژی ژمن رە
من دو بەنی هەنە و ئەون حەقیر ... و ئەو هەردو ل سەر تە حاکمن و ئەمیر
پاشا گۆت هەردو چنە ئەو زلەتە ... گۆت یەکەك قەحرینە و یادی شەهوەتە
وی پاشایی ناسکە کو ژ پاشاتی فارغە ... بێ هەیف و رۆژ نور هاوی بازغە
وی مەخزەن هەیە کو ذاتێ وی یە مەخزەن ... وی هەیین هەیە کو گەل دنێیە دوژمەن
ب ظاهر ئەو خواجەیە و لوقمان بەندەیە ... د حەقیقەت لوقمان خواجەیە و ئەو بەندەیە
ئارێ د جیهانا ڤاژی ژ ڤی رەنگی زۆرن ... د نەظەرا وان قەتکێ جەرا گەوهەرن

بۆ هەر چولەکە بێ سەرو بن ئاڤ کرنە مەفازە[1] ناڤ و رەنگێ عەقلێ وان رە داڤ درازە
هەر گروهەك ب لباسێ خوە سەر ناسە دبێژنە كورك پوشی كو عامە نەخاسە
گوروهەك ظاهر خوە ددانت زاهد نور لازمە داكو بێژنە وی زاهد
نور پێتڤیە پاك ژتەقلید وپێڤە گرتن دا زەلام بێتە ناسین بێ کریار و گۆتن
نور بچت د قەلبێ وی ژ رێکا عەقل بەندێ وی بت نەبت بەندێ نەقل
بەنییێت خاصێ (علام الغیوب) د دنیا یا جانینە (بِجَواسِیس ألقُلُوبُ)
د هندرێ دل دەرکەڤت وەك خیال جەم وی دبت شکەرە سِرّێ حال
د بەدەنا سڤیانکی چ بوە بەرگ و ساز کو ئەو بێتە ڤەشارتن ل بەر عەقلێ باز
ئەوێ کو ب ئەسرارێ خودێ زانابت دێ هەر ب ئەسرارێ مەخلۆقاتا رابت
ئەوێ کو سەر ئەفلاکا رەفتارا وی بو سەر زەڤی چون چاوا ژ وارا وی بو
د دەستێ داوود کو ئاسن بو موم مومێ د دەستێ ویدە چشیان هەیە ظەلوم
دبێ لوقمانێ بەنی د شکلێ خواجەیەك عەڤدە ل ظاهرێ وی دیباجەیەك
دەما خواجە چو ل جهەکی نەناس ل خلامێ خوە کەت جوانترین لباس
ئەو لبەر خوەکەت جلکێ وی خلامی بۆ خلامێ خوە چێکەت مەقامی
د تە پێش خوە و ئەو وەکە عەڤدا ل پەی وی دا نەکو کەس ئاگەدار ببێ ژ وی
بێژتێ هەرە سەرێ دیوانخانێ رونە ئەی بەنی ئەز دێ پێلاڤا تە هەلگرم وەك بەنیا ئەزبەنی
تو خوە مەزنکە جارجار دژینا بدە من تو هیچ ئحترام و رێزا نەگرە ل من
جهێ خزمەتا من کەی دێ ل خزمەتا تە روینم دالفەرییێ طوڤێ حیلا بچینم
خواجەیێت حەقیقی ئەڤ کۆلەیی کرینە دا گۆمان بهێت کو ئەوا نەبەنینە
چاڤ تەژی بون و ژ خواجەیی تێر ئامادە دکرن کارێت بخێر و بێر
ڤان خلامێت هەوا بەرعەکسێ وان خوە نیشان ددێ خواجەیێ عەقل و جان
ژ خواجێ تێت گاڤا ڤیا شکەستیی بەلێ ژ بەنی ناهێت بل عەڤدیتی
ئێدی ژ وێ عالەمێ بڤێ عالەمێ وەسان پێش خستن هەیە بەرعەکسێ ڤێ بزان
خواجەیێ لوقمان ژ ڤی حالێ نهان واقف بو دیتبو ژوی نیشان
راز دزانی کو خۆش دهاژوێ کەر ژبۆنا مەصلەحەتا وی رێ هەر
دخواست ژ عەول وی ئەو ئازادکربا بەلێ رازیبونا لوقمان دڤیا دیبا
ژ وێ کو مرادا لوقمان ئەڤە بو حەتا کەس نزانت سِرری وی شێر و فەتا
نەعەجێبە کو سِرر ژ خرابا پەنهان بکی ئەڤ عەجێبە کو سرر ژ خوە پەنهان بکی

(١) مەفازە – ناڤێ چولستانە، دەشتا بێ داوباڤ.

تــو كــارێ خــوە پەنهانكــە ژ چــاڤان   دا كــارێ تــە ســالم بمــينىٚ ژ پــيس چــاڤان
تــو بخــوە خــوە تەســليمكە بــەرداڤا مــز   پاش هنگى ژ خــوە بــىٚ ژ خــوە تــشتەكى بــدز
تريــاكێ ددنــە مرۆڤــێ برينــدارێ دەرد دار   داكــو ســەر تــيرێ ژ بــەدەنا وى بيننــە دەر
وەختــــێ مرنــــێ ژدەردى وى ددرێــــنن   ئــەو بــوێ مەشــغولبت جــانى دەرتێــنن
چــاخێ كــو تــەڤيا دل بهــەر فكرەكــى بــسپێرى   دێ ژ تــــەبن تــــشتەكى بڤەشــــێرى
هنــــدى كاركــــەى وتــــەڤالا و بهــــزرێنى   دز ژ وى لاييڤــــە هێــــت كــــو ئــــێمنى
ڤێجــا بــوى مەشــغولبە كــو ئــەو چــێترە   دا ژ تــشتەكى ببــت كــو ئــەو كــێمترە
دەمــا بــارێ بازرگــان كەتــە نــاڤ ئــاڤێ   دێ دەســت هاڤێــژێ تــشتێ چــێتر ژ نــاڤێ
چــاخێ د ئــاڤێ تــشتەك دێ بــت خــراب   يــێ كــێمتر باڤێــژە و ب يــێ چــێتر راب

دياربونا قيمەت و زيرەكيا لوقمانى جەم ئمتحان كەرا

هــەر طــەعامــەكێ ئانيــا دا خواجــە بخــوێ   دهنارتــە پــەى لوقمــان دا عــەول بخــوێ
دەما كو عەول لوقمان دەست پێدكر و خــوار   خــــواجێ شــــوينخواريكا وى دخــــوار
شــوينخواريكا وى دخــوار و هــورد كژانــد   خوارنــا كــو وى نــە خواربــا زوتــر درژانــد
و هەكــە خــوار بــا ژى نەبــدل و بــێ ئــشتها   ئەڤــــەبو پێڤــــە بونــــا بــــێ ئنتهــــا
گنــــدۆرە ئــــانيبون ژێــــرە بئەرمــــەغان   گوتــە كــورى هــەرە بێــژە لوقمــان
چــــاخێ قــــەدكر و دا وى يــــەك بــــرين[1]   هــەر وەك شــەكر ئــەو خــوار و وەك هــنگڤين
ژ خوەشــخوارنا وى دايــێ كــويزيێ دوەمــين   حــــەتا ئــــەوگها بكــــويزيێ هڤــــدەمين
پارچــەيەك مايــە ڤــەگۆت ئــەز دێ ڤــى خــۆم   دا بنێــرم گنــدۆرە چــڤا شــيرينە بخــۆم
وى وەســا خــوەش دخــوار كــو ژ ذەوقــا وى   دل زاڤ دچــــو خوارنــــا پــــاريێ وى
وەختــێ خــوارى ژ تــەحليا وى ئــاگر هلبــو   هەم زمان پرزك لێهات هەم گەورى صۆت بــو
ســاعەتەكێ ژ خــوە چــو بــو ب تــەحليا وان   پــاش ژوێ گــۆتيێ كــو ئــەى جــانێ جيهــان
چــــاوا تــــەخوار ئــــەڤ هنــــدە ژەحــــر   چــاوا تــە لــوطــف حەســباند ئــەڤ قــەهر
ئــــەڤ چ صــــەبرە ئــــەڤ صــــەبورى ژ چ روە   يــا خــو دجــەم تــە ئــەڤ جــانێ عــەدووە
چــما تــە دەليــل نــە ئــانى كــو بێــژى   ژمــن را عــوذر هەيــە كــو نــاخوم ڤــى ژى
گــۆت مــن ژ دەســتێ نعمــەت بــەلاڤێ تــە   هنــد مــن يــێ خــوارى كــو شــەرم دكــم ژتــە
شــەرما مــن هــات كــو تەحليــەكێ ژ كەفــەت   ئــەز نــەخوم ئــەى تــو خــودانێ مەعريفــەت
چونكى هەمى ئەندامێ من بونــە ژ ئــەنعامێ تــە   ريــــساندن و نــــۆڤى دانــــە و دامــــێ تــــە

---

(١) برين – تيژك، قەطەك، پارچەيەك، كويزى، تويزيەك.

هەکە ژ تەحلیەکی بکمە فەریاد و نەتەبت
ئاخا سەد گوندا سەر سەرێ من بت

لەزەتا دەستێ شەکر بەلاڤێ تەهەبو
د ناڤ ڤی گندۆری تەحلی نەهێلابو

ژ مۆحبەت تەحلی هەمی شیرین دبن
ژ مۆحبەت صفر هەمی زێرین دبن

ژ مۆحبەت گرێ هەمی صافی دبن
ژ مۆحبەت هەمی دەرد شافی دبن

ژ موحبەت مری ساخ دبن
ژ مۆحبەت پادشاه بەنی دبن

ئەڤ موحبەت هەم نەتیجا زانینە
کەنگی هیچ و پوچ سەر هۆ تەختی رونینە

علمێ ناقص کیڤە ئەڤ عشق زایە
عشقا ناقص زایە ئەما سەر هشکایە

سەرجەمادەکی گاڤا رەنگەکی مەطلوب دیت
ژ فیتکەکێ بانگێ مەحبوبەکی بهیست

علمێ ناقص نزانتە فەرقێ
بڤێ نەڤێ خورشید زانتە بەرقێ

چونکی یێ ناقص مەلعون خوەندیە رەسول
د تەئویلێ بوە نقصانێ عقول

ژبەر کو ناقص بەدەن بوە مەرحومێ رەحم
نەهەژیە نفرین بکەی ل مەرحومێ نەرم

نەقصا عەقلیە ئەوا کو بوی رەنجوریە
هەژیبونا نفرینێ سزایێ دوریە

ژوێ کو تەکمیلا عەقلا دورنینە
بەلێ تەکمیلا بەدەنێ مەقدورنینە

کوفرو فەرعەونیا هەر گاورێ شەرار
پێکڤە ژ کێماهیا عەقلی بیە دیار

بخاترێ نوقسانیا بەدەنێ هاتیە فەرەج
بۆ پەیغەمبەری کو (ما عَلي الأعْمي حَرَجْ)

بەرق ئاڤا دبێ و زۆر بێ وەفا
ئاڤا ژ مانێ ناسناکی بێ صەفا

بەرق کەنت سەرکێ دکەنت بێژێ
سەر کەسەکی کو دل بنورا وێ دگرێ

نورێت فەلەکێ د گاڤەکێ ئابریە
کەنگی ئەو وەکە (لاشَرْقِيةُ وَلا غَرْبيةُ)

بەرقا بروسکێ مینا (يَخْطِفُ الأَبْصارْ) زان
نورا باقیژی هەمو ئەبصار زان

هەسپ ل سەر کەفا دەریا هاژۆتن
نامەیەکە د روناهیا بروسکێ خوەندن

کەسەکی عاقبەت ژ طەماهیێ نەدیتینە
بدل و ب عەقلێ خوە بەس کەنینە

دوماهیک بینە عەقل ژ خاصیەت
نەفسە کو ئەو نابینت عاقبەت

عەقل کو ببێ مەغلوبێ نەفس ئەو دبێ نەفس
موشتەری کو بو ماتێ زوحەل بت نەحس

هەم دڤێ نەحسێ چاڤ خشێنەکێ بکە
دکە سەکی کو تو نەحس کری مێز بکە

ئەو چاڤخشێنا کو دڤێ کێش ڤەکێشێ
ئەو ژ نەحسی بلایێ سەعدێڤە کێشێ

ژ وێ دێ تە ژ حالەکی قەلپ دەت بحال
دژ بدژ پەیدا کەران د ئنتقال

حەتا کو ترس نەزێت ژ (ذاتَ الشِّمالِ)
لەذەتێ (ذاتَ الْيمِينِ) نابێ (يُرْجى الرِجالُ)

دا دو پەر تەهەبن کو مورغا یەك پەرە
ئەو نکارێت بفرت یەکسەرە

یا داخواز نەکە دا نەکەڤم د کەلام | یا دەستور بدە دا بێژم تەمام

وەرنە ئەڤ دڤێت نە ئەو فەرمان تەرەیە | کەس نزانت مەخسەدا تەکیدەرەیە

جانێ ئیبراهیمی دڤێت کو دا بنور | د ناڤ ئاگر ببینێ بەحشت و قصور

پێپل پێپل بلا بچت حەتا بگەهێ هەیڤ و رۆژ | دا ببتە خویا هەر وەك قورصا رۆژ

وەك خەلیل ژ عاسمانێ حەفتەمین | ببهورێ کو (لا أُحِبُّ الافِلِينَ)

ئەڤ جیهانا جەندەکی زۆر یا خەلەتکارە | بل ژ شەهوەتێ بۆ خوەناکێ بارە

تەمامکرنا داستانا حەسودا ل خولامێ سولطانی و حەقیقەتا وێ

داستانا شاه و ئەمیران و حەسودا دلی | ل سەر خولامێ تایبەت و سولطانێ عەقلی

دور مایە ژ کێش ڤەکێشکا کەلام | دیسا پێتڤیە ڤەگەرن و وێ بکنە تەمام

باغڤانێ زەلام و ب ئێقبال و بەختدار | چاوا ئەو دارەکێ ناسناکێ ژ دار

وێ دارا کو تەحلیا وێ رە دبت | و ئەو دارا کو یەکا وێ حەفت سەد بت

کەنگی بەرامبەر دکێ لگوهلێبینێ | چونکی ب چاڤا دوماهیکا وان دبینێ

کو دوماهیکا وان جارا چ ددن بەر | وەلەو وەك هەڤن د دین و د نەظەر

شێخ کو ئەو (يَنْظُرُ بِنُورِاللهِ) بو | ژ دوماهیك و ژ عەول ئاگاه بو

چاڤێ ئاخوربین دگرت بخاترا خودێ | چاڤێ ئاخر بین ڤەدکر د پێشیێ

ئەو حەسود هەمی دارێ پیس بون | تال گەوهەرو بەخت خەسیس بون

ژ حەسەد دکەلی و کەف درژاند | ل دوماهیکێ مەکر و حیلە درێژاند

دا خولامێ تایبەت سەر ژێ بکن | رهێت وی ژ بن عەردێ هلبکن

چاوا بت فانی گاڤا جانێ وی شاه بو | ریچالێت وی د عصمەتێ الله بو

شاه ژ وان سرا واقف بیە | مینا بوبەکرێ رەبابی نە ئاخفتیە

د تەماشایا دلێ پیس گەوهەران | جەرد دانی سەر وان کوزك چێکەران

مەکر چێدکرن قەومەکی حیلەکەر | دا کو شاهی د پەقپە[1] قۆکەکێ ببنە دەر

پادشاهەکی زۆر مەزن و بێ کەران | کەنگی د پەقپە قۆکێ جی دگرێ ئەی کەران

ژ بۆنا شاهی داڤەك دوریەن | ئاخر ژ وی ئەڤ تەدبیرە هەلبرین

بێچارە شاگردەکە کو گەل سەیدایێ خوە | هەڤرکانێ بکێ و ببتە سەر یا خوە

گەل کی سەیدایی سەیدایێ جیهان | جەم وی سەیدایێ وەك هەڤە شکەرە و نهان

---

(١) پەقپە – پەقپە قۆکا سەر ئاڤی، فقاع.

چاڤێ وی (يَنْظُرُ بِنُورِاللّٰه) بوبێ — پەردەيێن نەزانينێ كون دكێ
ژ دلێ كون كون مينا كەڤنە گليم — خوە لپەردەيەكێ ب پێچێ ل پێش حەكيم
پەردە ب سەد دەڤا دكەنت سەر وی — هەر دەڤەك سەر وان بوە كەلشی
ئەو سەيدا بێژتە شاگردێ خوە — ئەی كێمتر ژ صە تە دگەل من نينە وەفا
مە ژ خوەرا سەيدا نەگرە ئاسن قەتێن — هەر وەكو خوە شاگردبگرە و كۆرزێن[1]
نەژ منەت باريە جان و رەوان — بێ منەت ئاڤەك نابت رەوان
ئێدی دلێ من كارگاها بەختێ تەيە — بۆ ئەڤێ كارگاهێ شكێنی مانێ يا تەيە؟
د دلدە دبێژی پەنهان دێ ئاگر بەردەمێ — مانێ نهێنی رێك ژ قەلب بۆ قەلب دچێ
ئاخر ژ كولەكێ دبينت فكرێ تە — دل گەواهی ددێ ژ ذكرێ تە
وەصا بگرە برويێ تە ناماڵت ژ كەرەم — هەرچی تو دبێژی دكەنت و بێژت نەعەم
ئەو ناكەنێ ذەوق و مالينا تە — ئەو دكەنێ بوان حيلە وپيلينا تە
ڤێجا ژ حيلەكەری كی رە حيلەيەك بت جزا — كاسەيەكێ دەينە كوزەيەكی بخوە كو ئەڤە سزا
هەكە ب رضا بونا گەل وی كەنێ تە — هزاران گول پشكۆژ ڤەبوبانە بۆ تە
چاخێ دلێ وی د رضا بينت عەمەل — بزانە كو رۆژە هاتی د حەمەل
ژ وی دێ كەنن هەم نەهارو هەم بهار — دێ لەڤ ئالين گولچيچەك و سەبزێ زار
سەد هزاران بولبول و قومری نەوا — دهاڤێژن ناڤ جيهانا بێ نەوا
دەما كو پەلكا رحێ خوە زەر وسياه — تو نەبينی چاوا دێ زانی قەحرا شاه
ئافتابا شاه د بورجا عتاب[2] — روا رەش دكێ هەر وەك كتاب
ئەو عەطارد كو وەرەقێت جانێ مەيە — ئەو سپی و رەشی يا پێنڤيسكا مايە
ديسا بەلاڤۆكەكێ نڤيست كەسك و سۆر — دا ئەرواح نەجاتبن ژ رەشی و زۆر
كەسك و سۆر كەتە نوسە خانو بهار — وەكە خەتێ قوزە قەزێ د ئعتبار

عەكسێ تەعظيما پەيغاما سولەيمانی (درود لێبن) د دلێ بەلقيسێ ژ صورەتێ هود هود

سەد رەحمەتێ خودێ ل سەر وێ بەلقيس بێ — كو خودايێ وێ عەقلێ سەد مێرا دايێ
هود هودی نامە هێنا و نيشان — ژ سولەيمانی چەند حەرفەك گەل بەيان

---
(١) كۆرزين – كۆرزهن،زهن كۆر.
(٢) عتاب – بورجا عەقرەب.

وێ خوەند ئەو نوكتەيێن شمول نەمە ميزاند بحەقارەت ل پەيك و رەسول
چاڤێ هود هود ديت و جانێ عەنقايێ وی ديت حس وەك كەفێ ديت و دلێ خوە دەريا ديت
عەقل گەل حسێ ژ ڤا طلسماتێ دو رەنگ مينا موحەمەد گەل ئەبو جەهلان ب جەنگ
گاوران ئەحمەد ديتن كو بەشەر چاوا نەديتن ژ وی (انْشَقَّ الْقَمَرُ)
ئاخێ باڤێژە د چاڤێ حسبينێ خوە چاڤێ حس دوژمنێ عەقلە و دينێ خوە
چاڤێ حس خودێ ئەو كۆر خوەنديە گۆت ئەوبُت پەرستە و دژی خوە خوەنديە
ژبەركو وی كەف ديت و دەريا نەديت ژبەركو ئەڤرۆ ديت و صبا نەديت
مەرڤێ خودايی ئەڤرۆ صبا هەردوا دبينێ ئەما ئەو ژ گەنجێ تشتەكی ناهلينێ
ذەرەيەك ژ وێ ئافتابێ بێنت پەيام ئافتاب ژ وێ ذەرێ رەبت خلام
چپكەك كو ژ بەحرا وەحدەت بی سەفير حەفت دەريا بۆ وێ چپكێ بت ئەسير
هەكە كەفا خاكی ببت چالاكا وی پێش خاكا وی سەردانت ئەفلاكا وی
چونكی خاكا ئادەم بو چالاكێ حەق پێش خاكا وی سەر دانی ئەملاكێ حەق
عاسمان شەقكر ئاخر ژ چ بو ژ يەك مەيزاندنێ بلايێ خوداڤە كربو
خاك ژ گركی د روينت بن ئاڤێ خاكێ ببينە كو ژ عەرشی دبهورێ بگاڤێ
ئێدی بزانە ئەو لەطافەت كو ژ ئاب نينە بل دانا چێكەرێ وەهاب نينە
هەكە هەوا و ئاگر دانتە ل خوارێ و هەكە ژ گولێ ببورينێ ئەو خارێ
حاكمە و يەفعەل الله و مايە شا ئەو ژ عەينێ دەردی دەرتينێ دەوا
گەر هەوا و ئاگری هەر ل خوار دانێ رەشتار و تير و بنبار دانێ
و هەكە زەڤی و ئاڤێ عەلوی كەت رێكا گەردونێ ب پيا مەطوی كەت
ڤێجا بو يەقين كو (تُعِزُّ مَنْ تَشا) گۆتە يێ خاكی پەرا تو بگوشا
گۆتەيێ ئاگری هەرە ببە ئبليس ژێر طەبقا هەفتێ بكە تەلبيس
ئادەمێ خاكی هەرە ئاسمانێ حەفتێ ئبليسێ ئاگری هەرە بن طەبەقا حەفتێ
چار طەبع و علەتێ عەولی نيمە د تەصەروف هەرە هەر ئەڤ باقيمە
كارێ من بێ علەتە و موستەقيم تەقديرا منە نە علەت ئەی سەقيم
عادەتێ خوە ل هەڤ زڤرێنم ب وەخت ئەڤێ غوبارێ ژ پێش دێ دانم بوەخت
بێژمە بەحرێ كو پر ببە ژ نار بێژمە ئاگر و هەرە ببە گولزار
بێژمە چيای سڤك ببە مينا هری بێژمە عاسمانی نزم ببە ل پێش وەلی
بێژمە رۆژێ مەقرون ببە ب ماه هەردوان كەم وەك عەورێ سياه

کانیکا گەرما خورشید دێ کەمە هشك   کانیکا خوینا خەزالێ بفەن کەمە مشك
هەیڤ و رۆژێ وەکە دو گایێ سیاه   هەڤجار گرێدت سەر شوکرا وان ئیلاه

ئەنکار فەلسەڤی ل خوەندنا ((إِنْ أَصْبَحَ ماؤُكُمْ غَوْراً))

خوەندەڤانەکی دخواند ژ روێ کتاب   (ماؤُكُمْ غَوْراً) کانیێ ژ هەمی ئاب
ئاڤێ د کوریاندە پەنهان کەم   کانیکا هشك و هشکستان کەم
ئاڤێ کی هێت کانیێ جارەکی دیتەر   بل منێ بێ بەڤلێ بافەضل و خەطەر
فەلسەفیەکی قاریش کێشێ درێژ زمان   ژ لایێ قوتابخانێڤە د بهوری وی زەمان
چاخێ کو بهیست ئایەت وی ژ نەڤیان   گۆت ئەم دێ ئاڤێ ئێنن ب بێران
ئەم بدەڤێ بێرا و طەڤرێ تیژ   ئاڤێ ژ کوریا بۆ صەلال کنە ریژ
شەڤ نڤست و وی دیت یەك شێر مێر   دەرمانجە لێدا و هەردو چاڤێ وی کۆر کر
گۆت ژ ڤان دو کانیکێ چاڤی ئەی شەقی   بطەڤری روناهیێ بێنە گەر صادقی
رۆژ دەرکەت و دو چاڤێت وی بونە کۆر   روناهی نەمایە ژ دو چاڤا بوە دور
هەکە نالییا و ئیستغفار کربانە   نورها چوی ژ کەرەم ڤەگەرها بانە
بەلام ئستغفار هەم د دەست نینە   زەوقا تەوبێ نوقلا هەر سەر مەست نینە
کرێتیا کارا و شوميا مونکری   رێکا تەوبێ سەر دلێ وی یا بری
هەر وەکی کەڤر دل بو هشك و برن   چاوا تەوبە وێ کێشێ بۆ چاندن
وەك شوعەیب پەیغەمبەر کو وی ژ دوعا   بۆنا چاندنێ وی کرە خاك چیا
ژ نیاز و ئعتقادا وی خەلیل   بو مومکن کارێ صەعب و موستەحیل
یا ب خازۆکیا مۆقەوقس ژ رەسول   بەرەلاتەك بو بیستانەکی ب ئصول
هەر وەسا ل عەکسێ وێ فکرێت مرۆڤا   زێری دکێ صفر وصولحێ ژی شرۆڤە
کەهرەبایا مەسخ هاتە ئەڤێ حیلەکەر   ئاخا قابل ژی کەتە بەرخیشك و بەر
بۆ هەر دلەکی سەجدە دەستور نینە   مزدا رەحمێ قسمەتێ مزدور نینە
ب پشتیڤانیا وێ هەی نەکە جورم و گوناه   کو دێ ئەز تەوبەکەم کەڤمە پەناه
پێتڤیە کەفت و لەفتەك بۆ تەوبێ   بروسك و عەورەك بوە مەرجێ تەوبێ
ئاگرو ئاڤەك پێتڤیە ژ مێوەرە   بیە واجب عەورو بروسك ڤی شێوەرە
حەتا بەروسکا دل نەبت و بارانا دو چاڤا   کەنگی قەحر و ئاگر ڤەمرت بخونا ڤا
کەنگی دەرکەڤت شینکاتیا زەوقا ویصال   کەنگی کانی بجۆشتێن ژ ئاڤا زەلال
کەنگی گولستان دکەڤێ رازا گەل چەمەن   کەنگی بنەفش سوزێ ددێ گەل سەمەن

کەنگی چنارەك دەستا ڤەدکێ ب دوعا   کەنگی دارەك سەربلند دکێ د هەوا
کەنگی کولیلك گرێدت لەوەندیا   دا پەلکا وەشێنت ل هەمی ریا
کەنگی لالێ رومەت صۆرکەت وەکە خوین   کەنگی گول ژ کومك دەرێنت زەرێ زێرین
کەنگی بولبول دێ هێت و گولێ بون کەت   کەنگی ەك تڤیلکێ گەرهێ کو کوکەت
کەنگی لەکلەك بێژت بۆ تەیە بۆ تەیە بجان   بۆ تە چیە مولکێ تەیە ئەی موستەعان
کەنگی خاك نیشادەت ئەسرارێ ضەمیر   کەنگی بت وەکە عاسمان بیستان مونیر
ژ کودەرێ ئینادنە ئەو حولەها   (مِنْ كَرِيمٍ مِنْ رَحِيمٍ كُلَّهَا)
ئەو لەطافەتا نیشانێ شاهدەکیە   ئەو نیشانێ شوینیێ عابدەکیە
ئەو شاد دبێ ژ نیشانێ کو وی خودێ دیتبێ   دەمانە دیتیە چاوا ئەو هشیار دبێ
رحێ وی کەسی کو وی بهنگاڤا ئەلەست   رەبێ خوە دیت و ژ خوە چو و بو مەست
ئەو بهنا مەیێ دناسێ کو مەی ڤەخوێ   چاخێ مەی نەڤە خوار بێ ناناست بهنا وێ
ژ وێ کو حکمەت وەك حێشترا ضالەیە   میناکا واسطێ خودا بۆتە دالّەیە
د خەوێدە ببینی مرۆڤەکێ خوەش لقا   کو ئەو وەعدێ بدت و نیشانەکێ ژ تەرا
کو دێ مرادا تەبت ئەها ئەڤە نیشان   ئەودێ هێتە پێشیا تە سبەینێ فلان
نیشانەکە وی ئەوە کو ئەی سوار بێ   نیشانا دیتر ئەوە کو تە بەر خوەڤە کێ
نیشانەکە دی کو دەڤ ل کەنبت گەل تە   نیشانەکە دی کو دەستا سەرهەڤدانێ بۆ تە
نیشانەکە دی ئەوە کو ڤێ خەوێ ژ هەوەس   دەما رابوی ژ خەو نەڤەگێری بۆ کەس
ژ وێ نیشان دا بابێ یەحیا ژ مێژ   کو ئەصلەن حەتا سێ رۆژا نەبێژ
سێ شەڤا ژ قەنجی و خرابە نەستێن و بدێ   ئەڤ نیشانە کو یەحیا دێ وەلدێ
دەڤ لهەڤ نەدە سێ رۆژا دگفت و گو   کو ئەڤ سکوتە بت نیشانا مەخسە دا تو
هێ نەهێنە ئەڤێ نیشانێ تو بجێر   و ئەڤێ ئاخفتنێ بهێلە ناڤ دل ڤەشێر
ڤان نیشانا بێژتێ هەر وەك شەکر   ئەڤە چیە سەد نیشانێ دیتر
ئەڤ نیشانە ئەوەبو کو ئەو ملك و جاه   کو تو لێدگەرهی دێ پەیدا کی ژ ئیلاه
ئانکو تو دگری دشەڤێن درێژ   و ئانکو د صۆژی سەحەرگەه دنڤێژ
ئانکو بێ وێ رۆژا تە بو تاریك   گەردەنا تە هەر وەکە دۆکێ بو باریك
و هەرچی تە هەی تو بدەی بناڤێ زەکات   مینا زەکاتا خوەشێرا جلدان ژی ل تەهات
تە جلك دان و خەو و رەنگ و رو   سەر تە قوربانکر بویی هەر وەکو مو
چەند رونشتی د ئاگر مینا کاعود   چەند پێش تیغڤە چوی میناکار خود
ژ ڤان بێچاریێت هۆسا سەد هزار   خوییێ ئەڤیندارانە ناهێن بژمار

چاخێ کو شەڤ تە ئەڤ خەون دیت بو رۆژ
ژ هیڤیا وێ رۆژێ تو بوی پیروز

چاڤا ل هاویر د گەرێنێ بلایێ راست و چەپڤە
کو ئەو نیشان و ئەو عەلامات کیڤە

برەنگێ پەلکێ دلەرزی کو ئاخ و وای
هەکە رۆژ ئاڤابت و نیشان نەهێت بجای

باز ددی دکۆلانێ ژ ڤی سەری و وی سەری
وەك کەسێ کو گۆلك ونداکری

بێژنە تە خواجە بازدان ل دوڤ چیە؟
وندا کرییتە لڤێدەرێ کیە؟

دێ بێژیێ خێرە لاکن خەیرێ من
نەشایەد کو کەس بزانت غەیری من

هەکە بێژم نەکو نیشانا من بت فەوت
دەما نیشان بو فەوت وەخت بت مەوت

بنێری د روێ هەر زەلامێ سوار
بێژتە تە نە نێرە من دێوانەوار

تو دێ بێژیێ من هەڤالەك وندا کریە
من رول گەرهانا وی ئانیە

دەولەتا تە هەر و هەر بنمینت ئەی سوار
رەحمکە ل عاشقان مەعذوردار

دەما ژ دل تە داخوازکر تێتە نەظەر
ژ دل خەطا ناکت هۆ هاتیە خەبەر

نشکا ڤە سوارەك هات خوەشبەخت
ئێدی تە بەر ملکەت ڤەنج جەخت

تو بوی بێهۆش و درێژ کەتی بطاق
یێ نەزان بێژت ئەڤیە دو رویی نفاق

ئەو چ دبینێ دوی ئەڤ شۆر چیە
ئەو نزانت کو ئەو نیشانا وەصل کیە

ئەڤ نیشان د حەقێ وی بوە کو دیتی
کەنگی نیشان تێتە دیار بۆ ویێ دی

هەر زەمان کو ژ وی نیشانەك دگەهشت
بۆ شەخصی جانەك ب جانەك دگەهشت

ماصی بێچارە هات بو جەم ئاب
ئەڤن نیشانێت (تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ)

ڤێجا نیشانێت کو د پەیغەمبەرانن
تایبەتێ وان جانا بوە کو ئەو ناسیارن

ئەڤ ئاخفتن ناقص بمینت و بێ قەرار
من دل نین و بێ دلم مەعذور دار

کەنگی کەسەك دکارێ ذەراتا بژمێرێ
تایبەت ئەوێ کو عشق عەقلێ وی ڤەشێرێ

ئەز دێ ژمێرم بەلکێت بیستانا
دێ ژمێرم دەنگێ کەوێ کویستانا

بژمار دەر ناهێت بەلێ ئەمن
دێ ژمێرم بخاترێ ئرشاد دا مومتەحن

نەحسا کەیوان یا کو سەعد ستێرا موشتەری
ناهێت حسابکرن گەرچ بژمێری

بەلێ هەم هنەك ژ ڤان هەردو ئەثەر
پێتڤیە شرۆڤەکەی یانی نەفع و ضەر

دا ببت مەعلوم ئاثارێ قەضا و قەدەر
پیچەك بۆ ئەهلێ سەعد و نەحسا شەر

طالعێ وی کەسێ کو بت موشتەری
شاد دبێ ژ نەشاط و سەروەری

و ئەوێ کو طالع زوحەلە ژ هەر شرور
ئحتیاطا وی لازمە بێت د ئمور

هەکە بێژم ئەو زوحەل ستارێ رە
ژ ئاگرێ وێ صۆژێ وی بێچارێ رە

ناڤێ خودی بێنن شاهێ مە دەستور دا
د ناڤ ئاگر بۆ چاڤێ مەنور دا

گـــۆت گـــەرچ پـــاکم ژ ذکـــر و بـــیرا
نەهەژیـــە بـــۆ مـــە هـــزرێ تەصـــویرا
ئـــەما هـــەرگیز مەســـتێ تەصـــویر و خیـــال
د ذاتـــێ مـــەتێ ناگـــەهێ بـــێ میثـــال
ذکـــرێ جـــسمانیێ خیـــال ناقـــصە
وەصـــفێ شـــاهانێ ژوان خالـــصە
٥٦٩٠ کەســـەك بێژتـــە شـــاهی نەتـــەڤن راچـــینە
ئـــەڤ چ پەســـنە مـــا قـــەی ئەڤـــە دینـــە

موناجات کرنا شڤانی دگەل خودایێ بلند د زەمانێ موسی (درود لێبن)

موســـی شـــڤانەك دیـــت درێکـــێ
کو وی هەری دگـۆت ئـەی خـودایێ خـەلکێ
تـــو کیڤـــەیی دا ئـــەز بـــبم خـــولامێ تـــە
سـەری تـە شـەهك بکـم بـدرور چـارۆخاتە
جلکـــێ تـــە بـــشوم ســـپهێت تـــە بکـــوژم
شـــیری بـــۆ تـــە بێـــنم ئـــەی موحتەشـــم
دەســـتێ تـــە مـــاچ بکـــم بفـــرکێنم پێکـــێ تـــە
وەخـــتێ خـــەوێ هـــات بمـــالم جیکـــێ تـــە
ئـــەی قوربـــانێ تـــە هـــەمی بزنـــێ مـــن
ئـەی بیـادێ تـە هـێ هـێ وهـەیهایێ مـن
ڤـی رەوشـی بێهـودە دگـۆت ئـەوێ شـڤان
موسـی گـۆت تـە گـەل کێیـە ئـەڤ ئـەی فـلان
گـۆت گـەل وی کەسـی کـو ئـەم ئافرانـدن
ئـــەڤ زەڤـــی و عاسمانـــە لهـــەڤ ئالقانـــدن
موسی گۆت هـێ بەسـکە زاف بـوی مـودەبر
هێـشتا موسـلمان نـەبوی تـە خـوەکر کـافر
ئـەڤ چ پەیڤـە و چ کـوفرە و چ ئیلحـادە
لەپـەك پـەمبو د دەڤـێ خـوەدە تەحفـدە
٥٧٠٠ گـەنیا کـوفرا تـە جیهـان پێکڤـە گـەنی کـر
کـوفرا تـە هەڤریـشمێ دیـنی ب پـنی کـر
چـارۆخ و سـاق و گـۆرە لایـق و ژ تەرایـە
ئـــەڤ تـــشتا نـــەبۆ رۆژێ نەرەوایـــە
هەکـە تـو ژ ڤـێ ئـاخفتنێ نـەگری حـەلق
ئـــاگرەك هێـــت دێ صـــۆژت خـــەلق
گـــەر ئـــاگرەك نەهاتیـــە ئـــەڤ دو چـــیە
جـــانێ رەش بـــوی رەوانـــێ مـــردو چـــیە
هەکـــە تـــو دزانـــی یـــەزدان داوەرە
پـــوچ و زمـــان درێـــژی چـــاوا تـــە بـــاوەرە
دۆســـتیا بـــێ عـــەقلی خـــوە دوژمنیـــە
خـــودێ تـــەعال ژ ڤـــێ خزمـــەتا هۆغەنیـــە
گەل کێ دبێـژی تـو ئـەڤێ گـەل مـام و خـال
جـــسم و حاجـــەت د صـــفاتێ (ذوالجـــەلال)
ئەو شیرێ ڤەدخوێ کو بخوە هەیە و مـەزن دبـێ
چـارۆخ ئـەو وەردگـرێ کـو موحتـاجبێ بپـێ
و هەکـە بـۆ بـەنیێ ویـە ئـەڤ گـۆت و بێـژ
خـودێ گـۆت ئـەو ئـەزم و ئـەز ئـەوم نەبێـژ
ئـــانکو گـــۆت (إنّي مَرِضْـــتُ لَمْ تَعُـــدْنِي)
ئـــەز ناراحـــەت بـــوم کـــو مـــابوم تـــنی
٥٧١٠ یـانی (بِمَـنْ يَـسْمَعُ وَ بِمَـنْ يُبْـصِرُ) بوییـە
دەر حـــەقێ وی بـــەنی ئـــەڤ هـــەم بێهودەیـــە
بێ ئـەدەب گۆتنـا پـەیڤا تایبـەت گـەل حـەق
دلـــــی دمـــــرێنێ رەش دکـــــێ وەرەق
هەکـە تـو گـازی زەلامـەکی بکـی فـاطمـێ
گـــەرچ یـــەك جنـــسن مێـــر و ژن هـــەمێ

قەصدا خوینا تە کەت حەتا مومکنە — گەرچ خوەش خۆ و حەلیم و ساکنە
فاطمە پەسنە دەر حەقێ ژنان — بۆ زەلامی بێژی بت برینا سنان
دەست و پێ دەرحەقێ مە قەنجیە — دەرحەقێ پاکیا خودێ نە قەنجیە
(لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ) ژ ویرە لایقە — والد و مەولودرە ئەو خالقە
هەر تشتێ کو جسمە ویلادەت وەصفێ ویە — هەر چی مەولودە ئەو ژ ڤی ئالیە
ژ بەر کو فەسادە و نزمە و ژ زەمین — ئی حادثە و موجدسەك دڤێت یەقین
گۆت ئەی موسی تە دەڤێ من دروت — و ژ پەشیمانی تە جانێ من صۆت
جلکێ خوە دراند و ئاخەکە گەرم کر — و چو و سەر بەرە و چۆلستانێ ڤە بر

گازندەکرنا خودێ تەعالی ل موسایی ((درودلیێبن)) بخاترا شڤانی

وەحی بۆ موسی هات ژ خودا — عەڤدێ مە تە ژ مەکر جودا
تو بۆنا وەصل کرنێ وێ هاتی — یا خوت ژبۆنا ڤەصل کرنێ هاتی
حەتا تو دکاری پێ نەدانە فیراق — (أَبْغَضُ الأَشْياءِ عِنْدی الطَّلاقُ)
بۆ هەر کەسی من سنەتەك دانایە — بۆ هەر کەسی ئصطلاحەك من دایە
دەر حەقێ وی مەدح و دەر حەقێ زەم — دەر حەقێ وی هنگڤ و دەرحەقێ تەسەم
ئەم بەرینە ژ پاکی و ناپاکیا هەمیا — ژ گرانجانی و چالاکیا هەمیا
من فەرمان نە دایە سود بکەم — بەلکو دا سەر عەڤدا جود بکەم
بۆ هندوان ئصطلاحا هند مەدح — بۆ سندیان اصطلاحا سند مەدح
ئەز پاك نابم ژ تەسبیحا وان — هەر ئەو دێ پاك بن و دورّ ڤشان
ئەم نانێرن ل زمانی و گۆتنا — ئەم ل هندر دنێرن و کرنا
ئەم نارێ قەلبن ئەگەر خاشع بت — ولە و گۆتا لەفظێ ناخاضع چت
ژبەر کو دل جەوهەر بوە گۆتن عەرەض — ڤێجا عەرەض دویڤەلانکە جەوهەر غەرەض
چەند ژ ڤان ئەلفاظ و ئضمار و مەجاز — من صۆتن دڤێت صۆتنا گەل وێ صۆژێ ساز
ئاگرەك ژ ڤینێ د جان هەلکربێ — سەرانسەرێ فکر و عباراتا ڤر کربێ
ئەی موسی ئاداب زانان دیترن — صۆتە جان ورە وانان دیترن
بۆ عاشقان هەر نەفەس صۆتنەکە — مەقامێ بلندێ عاشقی پێنگاڤەکە
گەر خەطا بێژت ژێرە خەطا کار مەگۆ — و هەکە پر خوین بت تو شەهیدان نەشۆ
خوینا شەهیدان ژ ئاڤێ پاك ترە — ئەڤ خەطا ژ سەد دروستیا چێترە

د هندرێ کەعیێ قبلە نەرەسم و ناڤە   چ خەما نۆقێافی کو ئی بێ پێلاڤە
تو ژ سەر مەستا زێرەڤانیێ خواز مەکە   بۆ جل هنجری فەرمانا پنیکرنیێ نەکە
ملەتێ عشق ژ هەمی دینا جودایە   بۆ عاشقان ملەت و ئول خودایە
لەعل هەکە بێ موهر بت نەکەمە   عشق د دەریا خەمان بێ خەمە

وەحی هاتن بۆ موسی ((درودلێبن)) د عوزرا وی شڤانی

پاش ژ وێ خودێ سِرَّ د موسی ڤەشارتن   هندەك راز کو ئەو نائێنە گۆتن
سەر دلێ موسی زۆر ئاخفتن رژاندن   دیتن و گۆتن ل هەڤ ئالاندن
چەند ژ خوە چو و چەند هات بخوە   فری ژ ئەزەل بئالیێ ئەبەد بخوە
پاش ژ ڤێ هەکە پەژیرم ئەبلەهیە   ژ وێ کو شەرحا وێ فەوقێ ئاگەهیە
هەکە بێژم دێ عەقلا هەلکەنێ   وەر بنڤیسم زۆر قەلەما دێ شکەنێ
چاخێ کو موسی ئەڤ گازندە ژ خودێ بهیزی   کەتە چول و دەشتا ل پەی شڤانێ بەزی
سەر شوین پیێ وی مەندە هۆشی هاژۆت   تۆز ژ دامەنا چۆلستانێ ڤەروت
گاڤا پیێ مرۆڤی ئەڤینداریێ خو   دیسا ژ گاڤا دیتران پەیدا بو
یەك گاڤ وەکە روخ ژ ژۆر حەتا نشیڤ   یەك گاڤ وەکە فیلی دچوبەرو نشیڤ
جار وەکە پێلێ پەرچەم رادکی   جار وەکە ماصی دچێ سەر زکی
جار سەر ئاخێ نڤیسدکێ حالێ خوە   وەکە رومالی کو رەملێ ل هەڤدخە
دوماهیکێ ئەو ژی پەیدا کر و بدی   گۆت موژدە بدە کو دەستور گەهی
هیچ ئاداب و تەرتیبەکێ نەپرس و بێژە   هەرچی دلێ طەنگێ تە دڤێت ب بێژە
کو فراتە دینە و دینێ تە نورا جان   تو ئێمنی و ژ تە جیهانەك د ئەمان
ئەی موعافێ (یَفْعَلُ ما یَشاءُ) تەکە   بێ ترس هەرە و زمانێ خوە ڤەکە
گۆت ئەی موسی ئەز ژ وێ بهوریمە   نوکە ئەز د خوینا دل گەڤزیمە
ئەز ژ سدرەت المنتەها بهوریمە   هزاران سالا ژ وی لایڤە چویمە
شڤطانکەك تەدانا هەسپێ من بەزاند   دەورانەك کر و ژ ئاسمانی بوراند
مەحرەما ناسوتامە لاهوت بێ   ئافەرین ل دەست و ل بازوت بێ
حالێ من نوکە ژ دەرڤە گۆتنە   ئەڤێ چ بێژم نە ئەحوالێ منە
نەقشێ کو د ئاییێ تو دبینی   ئەو نەقشێ تەیە نەقشێ وێ ئاییێ نینی
پفاتە د نەیا وجودا من کری   هەژیێ نەیا ساخانا نەیێ کو مری
هەی هەی گەر حەمد بێژی گەر سوپاس   هەر وەك نافەرجاما وی شڤانێ ناس

حەمدێ تە نسبەت بوێ گەر چێترە — ئەما ئەو نسبەت بخودائی ئەبترە
هندی ژ خوە بێژی گاڤا پەردا کرن — دێ بینی کو ئەڤ نە ئەوە هزر دکن
ئەڤ قەبولا ذکرێ تە رەحمەتە — وەك نڤێژا موستەحا ضەرو خصەتە
کو نڤێژا وێ یاتێکەل بخونە — ذکرێ تە تەڤلیهەڤ تەشبیه و چونە
خوین پیسە و ب ئاڤەکێ پاك دبێ — بەلێ باطن ب زاڤێ[1] نەجس دبێ
کو ئەو بلی ئاڤا لوطفا (رب العالمین) — کێم ناکەت ژ هندرێ مرۆڤێ بدین
خوەسکا د سجودێ تو رو بزڤرانی — مەعنا سوبحانە رەبیەالاعلی بزانی
کو ئەی سجودا من وەك وجودا من ناسزا — بۆ خرابیێ تو قەنجیێ بدە جزا
ئەڤ زەڤیە ژ حلما خودێ هەیە ئەثەر — دا نەجاسەتێ ببت و گول بدت بەر
دا ئەو ب پوشێنێ پیسی و قرێژا — ژ پێژڤە ژ وێ دەربینت پژکۆژا
ئێدی دەما کافر دیت کو د دادێ وجود — کێمتر و بێ لیاقەتتر ژ ئاخێ بود
ژ وجودا وی گول و فێقی نەگەهشت — بل فەسادێ پاکی پێکڤە شوشت
گۆت پاشپاشکی چومە ئەز د زهاب — حەسرەتا یا (لَيْتَنِي كُنْتُ تُراب)
خوەسکا ژ عالەما خاکی من سەفەر نەبژاردبا — مینا طەیرکا من دانك نقاندبا
چاخێ من سەفەرکر بۆ مەرێك جەربکر — دەست کەفتیێ من ژ ڤێ سەرفەرێ چکر
ژ بەرهەمی مەیلا وی لایێ ئاخێیە کو — د سەفەرێ سودەکی نابینت پێش رو
حرص طەمەعێ ئەورو ب پاشڤە کریە — بەرەو ڕێڤە چونێ نەنیازە و نە راستیە
هەر گیایەك تێتە کێشان بەرە و ژۆر — د زێدە بونە ئەو ژیان زاف و زۆر
گاڤا سەر گەراند بئالیێ زەڤی — د کەڤێ کێمی و هشکی و نەقص ونڤی
مەیلا روحت چاخێ لایێ ژۆرڤە بێ — د زێدە بونە مەرجعێ تە وێدەرێ بێ
و هەکە نخوین کەی سەرت لایێ زەمین — ئاڤا بوی خودێ (لایُحِبُّ الافلِینْ)

پرسیارا موسی ((درود لێبن)) ژ خودایێ بلند سەر غەلەبا ستەمکارا

موسی گۆت ئەی کەریمێ کارساز — ئەی یەك دەم ذکرێ تە ژ یەك دراز
نەخشێ خوە هر و مار و من دی دئاڤ و گل — وەکە فرشتا اعتراضەك کر دل
کوچ مەقصودە نەقشەك پەژراندن — و طوڤێ فەسادێ وی چاندن
ئاگرێ ظولم و فەسادێ گوری کرن — مزگەفت و نڤێژ کەرا پێ قر کرن

(١) زاف – عەداڤ.

ژ هاڤێنێ خو ناڤ زەرداڤا / تەڤلیهەڤدا ژبۆنا لاڤا
وێ یەقین دبێژم خوە کرکە / حرصا دیتنێ من هەیە نە قەهرکە
ئەز یەقین دزانم کو عەینێ حکمەتە / بەلێ مەخسەدا من عیان و رویەتە
بۆ فرشتا تەدیار کر سِررا خوەدان / کو ئەڤ ڤەخوارا هۆ تینت ب پێڤە دان
تە نورا ئادەم عەرضە کر عەیان / سەر فرشتا موشکلات بون بەیان
ل حەشرێ بێژت کو سِررا مەرگ چیە / دێ فێقی بێژن سِررا بەلگ چیە
سِررا خوین و مەنی حوسنا ئادەمیە / سابتا هەر حەویکی ئاخر کەمیە
لەوحی ژی عەول بشۆتن بێ وقوف / هنگی ئەو سەر وی نڤیست حروف
دل کەتە خوین ژ رۆندکێت پراڤێ / پاش نڤیست سەر وی ئەسرارا وێ گاڤێ
٥٨٠٠ وەختێ شوشتنێ پێتڤیە لەوحی ناسکن / کو دڤێن دەفتەرەکێ ژێرە چێکن
دەما ئەساسێ خانیەکی خراب دکن / ل پێشیێ بنە سترێ رادکن
عەول تەڤنێ دەرتینن ژ قەعرێ زەمین / دا ل ئاخر بهنجنی ئاڤەکە مەعین
زارۆك ژ حجامەت دکن گری زار / کو ئەو نزانن سِرری کار
زەلام بخوە زێری ددێ حجام ئێشی / د نازێنێ جوزانێ خوینکێشی
جەنگێ حمالا بخاترێ بار ببینە / ئەڤە هۆیە ئجتهادا کار ببینە
چونکی زەحمەت کێشان ئەساسێ راحەتە / تەحلیتی ژی پێشینیا نعمەتە
(حَفَّتْ الجَنَّةُ بِمَکْرُوهاتِنا / حَفَّتِ النِیرانُ مِنْ شَهْواتِنا)
طوڤ و ئەصلێ ئاگرێ تە شاخێ طەرە / صۆتییێ ب ئاگر قەرینێ کەوثەرە
هەرکێ د زندان قەرینێ محنەتە کێیە / ئەو جزایێ پاری و شەهوەتە کێیە
٥٨١٠ هەرکێ د قەصرەکێ قەرینێ دەولەتە کێیە / ئەو جزایێ کارزار و محنەتە کێیە
هەرکەسێ تە دیت ب زێر و زیڤێ پرە / بزانە کو د کەسب کرنێ صەبر کرە
بێ سەبەب بینت دەما چاڤ لێ خشاند / تو کو دحسی بۆ سەبەبی گوه کشاند
ئەوێ کو دەرڤەیە ژ طەبایع جانێ ویە / مەنصەبێ خەرقێ سەبەبایێ ویە
بێ سەبەب هەر وەك طەبییە و عەلیل / ئەڤ سەبەب هەر وەك چرایە و فتیل
ئەڤ سەبەب هەروەك طەبییە و عەلیل / ئەڤ سەبەب هەروەك چرایە و فتیل
شەڤێ بۆ چرا یا خو فتیلکا نو بتاڤ / ژ ڤان پاك زان چرایا هەطاڤ
هەرە تو کاگلێ چێکە بۆ بانێ خانی / بانێ گەردونێ ژ کاگلێ پاقژ زانی
ئاخ دەما کو دلدارێ مە بو خەم صۆژ / خەلوەتا شەڤێ بهوری و بو رۆژ
بل ب شەڤێ جلوە نابت ماه رە / بل ب دەردێ دل مەپرس دخوازرە

تەركا عيسى كريە و بويە كەر پەروەر   لاجەرەم وەك كەرێ مايە ل پشت دەر
طالعێ عيسى يە علم و مەعريفەت   نە طالعێ كەريە ئەى تو كەر صفەت
نالينا كەرى دبهيزى رەحما تە لێێ   ئێدى نزانى كەر كەريێ ل تە دكێ
رەحمێ ل سەر عيسى بكە ل كەرى نەكە   طەبعى ل سەر عەقلێ خوە سەروەر نەكە
طەبعى بهێلە دا بگرى حارحار   تو ژ وى بستێنە دەينێ جان دار
ب سالا كەر بەندە بوى باش بو   ژبەر كو كەر بەندە ل پاش بو
مرادا وى ژ ئاخر وُهُنَّ نەفسا تەيە   كو ئەو پێتڤيە ل ئاخر و عەول عەقلێ تەيە
هەڤ مەزاجێ كەر بوە ئەڤ عەقلێ پەست   فكرێ وى ئەڤە كو چاوا ئالف بێنێ بدەست
وى كەرێ عيسى مەزاجا دل گرت   د مەقامێ عاقلان مەنزل گرت
ژ وێ كو عەقل غالب بوو كەر ضەعيف   ژ سوار زفت دبت كەرێ نەحيف
و ژ ضەعيفيا عەقلێ تە ئەى كەر بها   ئەڤ كەرێ مريچۆك بوە ئەژدەها
هەكە ژ عيسى بو رەنجورێ دل   صحەت هەم ژ وى دگەهێ ئەوى نەهێل
چاوانى ئەى عيسى عيسى نەفەس ژ رەنج   كو نەبوە ناڤ جيهانێ بێ مار گەنج
چاوانى ئەى عيسى ژ ديدارا جهود   چاوانى ئەى يوسف حيلێن حەسود
تو شەڤ و رۆژ ل پەى ڤى قەومێ نەزان   چاوانى شەڤ رۆژێ مەدەد دخوازى ژ وان
ئاخ ژ وان صەفرائيانێ بێ هۆنەر   ژ صەفرا چ هۆنەر دێ زێ دەردەسەر
تو هەر وێ بكە كو كريە خورشيدێ شەرق   گەل نيفاق و حيلا و دزى و زەرق
تو هنكڤ و ئەم سركە د دونيا و دين   دەفعا ڤێ صەفرايێ دبێ بسركە هنگڤين
مە سركە زێدە كر قەومێ بێ عەقل   تو ل مە نەگرە زێدە كە عەسل
ئەڤ هەژيە ژ مە هۆ هاتيە ژما   خيز د ناڤ چاڤى چ زێدە كەت عەما
ئەو هەژيە تە ئەى كلێ قەنج   كو پەيدا كەت ژ تە هەر ناكەس گەنج
ژ ئاگرێ ڤان ظالمانە دلێ كەباب   ژ تە وشەيێ اِهْدِي قَوْمِي بو خِطَابْ
كو ئەو عودا دتە هەكە ئاگر بكەن   ئەڤێ جيهانێ ژ بهن و عەطرێ پر بكەن
تو نە ئەو عودى كو ژ ئاگر كەم ببێ   تو نە ئەو روحى كو ئەسيرى غم ببێ
عود صوژێ كو ئەو عود ژ صۆژان دور   با كەنگى هێرش دكێ سەر ئەصلێ نور
ئەى ژ تە بۆ عاسمانايا صەفا   ئەى جەفايا تە چێتر ژ وەفا
ژ وێ كو هەكە ژ عاقلى جەفايەك بچێ   ئەو ژ وەفا يا نەزانا چێتر دبێ
پەيغەمبەر گۆت دژمنيا ژ تێگەهشتى   چێترە ژ ڤينا كو ژ جاهل گەهشتى

رەنجاندنا ئەمیرەکی زەلامەکی رازای، کو مار چو بو د دەڤیدە

عاقلــەك ل ســەر هەســپی دهــات ســوار ... دیــت د دەڤــیٚ رازایــەکی د چــو مــار
وی ســواری ب لــەز کــرە کەفتــە لــەڤ ... دا ریٚ ل مــاری بگــریٚ نەچــتە دەڤ
چــونکی د عــەقلیٚ وی زۆر بــو یــاری دان ... چــەند دۆککــیٚ بهیٚــز ل رازای دان
دانینــا دۆقکــی ئــەو تونــد کــرە برینــدار ... ژبــەر وی رەڤــی تــا گهــا بــن یــەك دار
ســیٚڤیٚ رزی گەلــەك بوبــون رژان ... گــۆت ژ ڤــان بخــوە ئــەی بــدەرد و ژان
وەصــانیٚ ســیٚڤ ب زەلامــی دانــە خــوارن ... کــو ژ دەڤــی دیــسا دەرڤــە دگــەرن
دکــر ڤیٚــرین کــو ئــەی ئــەمیر ئــاخــر ماچیــە ... هنــد ل مــن ددی مــن چ لتــە کریــە
هەکــە تــە دڤیٚــت کــو جــانیٚ مــن بــستیٚنیٚ ... شــوری دانــە بجــارەکیٚ دا خوینــام بــرژیٚنیٚ
چ ســاعەتەکە شــۆم بــو کــو مــن تــو دیــتی ... هەی خوەسکا مــن بــوی کــو رویٚ تــە نــەدیتی
بــیٚ جنایــەت بــیٚ گونــاه نەزیٚــدە و کــەم ... مولحــدان ژی جــایز نــەکر تــە ئــەڤ ســتەم
خــوین دهلاڤیٚــژیٚ ژ دەڤــیٚ مــن گــەل پــەیڤیٚ ... ئــەی خــودا ئــاخــر تــو ژ وی بگــرە حــەیفیٚ
هــەر گــاڤ وی نفــرین لــیٚ دکــرن نــو ... ئــەوی ژی لیٚــدا داکــو دڤــیٚ دەشــتیٚ بــرو
برینــا دۆقــك و ســوار هــەر وەکــو بــا ... دبــەزی و دیــسا کــەتن ل هــەردیٚ رود دا
زکــیٚ پــر و چــاڤ ل خــەو و ســست بــو ... پیٚ و رویٚ وی چــەندین بــرین و شکەســت بــو
حــەتا ئیٚڤــاریٚ ڤەکیٚــشا و قــودرەت نــەما ... حــەتا ژ صــەفرا بــرك و هلاڤــیٚتن ل وی جــەما
ژ وەستانیٚ هلاڤیٚــت خوارنــا خــوەش و نــەخوەش ... هەرچــی خــوار بــو هاڤیٚــت دگــەل مــاریٚ رەش
چــاخیٚ دیــت دەرکــەت ژ وی ئــەو مــار ... کــورنش هیٚنــا بــو وی قــەنج کــردار
ســەهما وی مــاریٚ کــریٚتیٚ رەش قــیر ... دەمــا دیــتی هــەمی دەردبــرن ژ بــیر
گــۆت تــو بخــوە جبرائیلــیٚ رەحمــەتی ... یــا جیٚگــریٚ خــودایی کــو وەلیــیٚ نعمــەتی
هــەی ســاعەتەکە پــیرۆزە کــو مــن تــودیتی ... ئــەزیٚ مــری بــوم جــانیٚ تــازە بەخــشیدی
تــو بــۆ مــن خــوەیی بــوی مینــا دایکــا ... ئــەز درەڤــیم ژ تــە وەکــە کوریکــا
کــەر درەڤــیٚ ژ خــودانیٚ خــوە ژ کــەری ... خــودانیٚ وی ئــی ل پەیــە ژ بــاش گەوهــەری
نــە بخــاتریٚ ســود و زیــانیٚ دکــەڤیٚ پــەی ... بــەلکو دا گــورگ نــەدرینیٚ گــەل صــەی
ئەی خوەسکا مــن بــوی کــو ببینــت رویٚ تــە ... یــاکو نــشکا ڤــە بکــەڤیٚ د کــوییٚ تــە
ئــەی رەوان پــاك پەســن و ســوپاس تــەرە ... چــقاس هــیچ و پوچــی مــن گــوت ژ تــەرە
ئــەی مــەزن و پادشــاه و ئــەمیر ... نــەمن گــۆت جــەهلامن گــۆت ل مــن نــەگیر
پیــچەك ژ ڤــی حــالی ئەگــەر مــن زانیبــا ... کــەنگی پــەیڤیٚت بیٚهــودە مــن گۆتیبــا

من دێ زور پەسنێ تە گۆتبا ئەی خوەش خیصال   هەکە تە یەك رەمز دابا من ژ حال
بەلێ بکێژیڤە تە خوە دقەحراند   ب بێدەنگی تە دۆڤك ل من دفراند
سەرێ منێ خالی کو عەقل ژێ برە   تایبەت ئەڤی سەری کو مەژی لێ کێمترە
ببورە ئەی خوەش روێ خوەش کار   ئەوا کو من گوتی دینیە نەکە دیار
گۆت هەکە وێ گاڤێ من رەمزەك گۆتبا   ژ ترسا دلێ تە ددەم تۆقابا
هەکە من بۆ تە گۆتبانە ئەوصافێ مار   ترسێ ژ جانێ تە دەرتیناند دەمار
موصطەفا فەرمۆیە هەکە راست بێژمە هەوە   شەرحا وی دوژمنێ کو د جانێ هەوە
هناڤێ پر دلان ژی دێ هەلدرێ   نە خەما کاری دخوێ نەدچێ برێ
نە دلێ وی تاقەتێ تینت د نیاز   نە بەدەنا وی هەیە قوەتا رۆژی و نەماز
هەر وەکی مشکی لپێش پشیکێ نە[1] ببێ   هەر وەکی بەرخکێ لپێش گورگی ژ جی بچێ
نە د وی طاقەت و بری مایە نە رەوش   ئێدی نەگوتیێ هەوە ئەز کم پەروەرش
هەر وەك بوبەکرێ بابی بەدەن دم   مینا داوود دەست ل ئاسن دم
دا مەحال ژ دەستێ من ببت حال   طەیرکێ ڤەرۆچکاندی ببت ببال
چاخێ (یدالله فوق ایدیهم) بوە   خودێ دەستێ مە دەستێ خوە فەرموە
ڤێجا بۆمە دەست درێژهات یەقین   هەلبوریە ژ عاسمانێ حەفتەمین
دەستێ من نیشادە سەر گەردون هۆنەر   تو هەرە بخوێنە کو (انْشَقَّ الْقَمَرُ)
ئەڤ صفەتە بۆنا ضەعیف عەقلایە   گەل ضەعیفان شەرحا قودرەت رەوایە
تو بخوە بزانی چاخێ سەر هلینی ژ خواب   بدوماهیك هات (و اللهُ أعْلَمُ بِالصَوابْ)
نە ژ تەرە قوەتا خواردەمەنی ما بو   نە هلاڤێتن و شیانا رێڤەچون مابو
من دبهیست دژین و من کەرد هاژۆت   بن لێڤارا (رَبِي يَسِرْ) من دگۆت
ژمن رە سەبەبێ گوتنێ نەبو دەستور   ژمن رە تەرکا تە کرن نەبو مەقدور
هەر گاڤ من دگۆت ژ دەردێ هندرون   (اِهدِي قَوْمِي اِنَهُمْ لايَعْلَمُونْ)
سەجدە دکرن وی نەجات بوی ژ رەنج   کو ئەی سەعادەت و ئەی مرە اقبال و گەنج
ژ خودا وەرگری پاداشا ئەی شەریف   شیانا سوپاسیا تە نینە ڤێ ضەعیف
هیڤیدارم خودا سوپاسیا تە کەت ئەی رێبەر   من ئەو لێڤ و ئەرزنك نینە بکەڤێ بەر
دوژمنیا عاقلان هوسا ژ ڤان بوە   ژەحرا وان ژیانا جان بوە
دۆستیا ئەبلەها بوە رەنج و ضەلال   گوهەدێرە ئەڤێ حکایەتێ ژ بونا میثال

(١) نەببێ – لا، نەمینتی.

داستانا وی زەلامیٚ ئەبلەه، کو ب مەلاقیا هرچیٚ باوەر دکر

ئەژدەهایــــەکی هرچـــــەك قــــورت ددا
شــــێرە زەلامــەك چــو ب هــەوارا ویٚ گهــا
شــــێر زەلامــــن د عالـــــەمیٚ هاریکـــــار
وی زەمــانیٚ کــو فیغانــا مــەظلــومــا لــدار
قیٚرینــا مــەظلــومــا ژ هــەر جهـی ب بهیــزن
وەك رەحمــا خــودیٚ وی طــەرە فیڤــە دبــەزن
ئـــــەون ســــتونێت خرابیێـــــت جیهـــــان
ئـــــەون پزشـــــکیٚ نەخۆشـــــییێت نهـــــان
خـــــوری ڤـــــین و دادوەری و رەحمـــــەتن
مینــا خــودیٚ بــیٚ علــەت و بــیٚ رشــوەتن
ئــەڤ چ یاریــە تــودکیٚ ژێــرە یــەکبارگی
دبێـــــژی ژ بۆنـــــا خـــــەما بێـــــچارگی
مهرەڤـــانی بـــو نێـــچیرا شــــێرە مـــەرد
د دنـــــیٚ ناپرســـــت دەرمـــــانی بلـــــی دەرد
هەر جهـیٚ دەردەکـە دەرمـان دچـیٚ وێـدەریٚ
هــەر جهــیٚ کۆرتەکــە ئــاڤ دبــەزیٚ وێــدەریٚ
٥٩١٠ تــە ئاڤــا رەحمــەت هاتیــە تــا ب ســەر
لیەکی رەحمیٚ بکـە خـوە بـشکێنە ئـەی پـسەر
چەرخا فەلـەکیٚ بێخـە بـن پیـا ئـەی شـجاع
ب بهیــزە ژ ســەر فەلــەکیٚ بــانگیٚ سمــاع[1]
پـــــەمبوێ وەسواســـــیٚ دەرکـــــە ژ گـــــوش
دا ژ عاسمانــا بێــت گــوهیٚ تــە خــروش
هــەر دو چــاڤا پاقژکــە ژ موییٚــت عــەیب
دا ببــینی بــاغ و ســەر ڤــستانیٚ غــەیب
دەفعکـــە ژ مێـــژی و ژ دفـــنیٚ زکـــام[2]
داکـــو ریـــح الله بێتـــە ڤـــە د مەشـــام
هـــیچ نەهێلـــە ژ تـــاو صـــەفرا ئـــەثـــەر
دا پەیـــداکی ژ جیهـــان طـــامــا شـــکەر
پەی دەرمانیٚ مێرینی بە نەکەڤـە پـەی نـەمێری
دا ژ تـــــە دەرکـــــەڤن صـــــەد قـــــەنج روی
بقەتێنـــە زەنجـــیرا ژ پیـــیٚ جـــانیٚ بـــەدەن
دا بکـــەڤیٚ جـــولانیٚ ل هـــاویری ئەنجومـــەن
زنجیرا بـوخلیٚ ژ دەسـت و گـەردەنیٚ دورکـە
د چـــەرخا کـــەڤن بـــەختیٚ خـــوە پەیـــدا کـــە
و هەکـــە نکـــاری بکـــە عبـــەیا دل هـــەرە
بێـچاریا خـوە عـەرضـەکـە ئـەو چـارە کـەرە
٥٩٢٠ گـــرین و زاری قـــەویترین ســـەرمایە یـــە
رەحمـــەتا خـــودیٚ قـــەویترین دایـــە یـــە
دایــك و دایــین خــوە بهێنجــەت کــرین
کـــانیٚ کـــەنگی ئـــەو زارۆك دگـــرین
زارۆکـــا حەوجـــەیین هـــەوە ئافرانـــدن
دا بنالـــت و شـــیریٚ وی بێـــت رژانـــدن
گـــۆت (ادْعُـــوا اللهَ) و نەبـــە بـــیٚ زاری
دا بجۆشـــــــت شـــــــیرێت ڤینـــــــا وی
ڤـــژە ڤـــژا بـــای و شـــیر رژانـــا عـــەور
د خـــەما مەنـــە ســـاعەتەکیٚ بکـــە صـــەبر
(فِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ) تــە ســەحنە کریــە
چـــما تـــە خـــوە دڤـــیٚ نزمیـــدە چرســـاندیە
تـــرس و بێهیڤیـــا تـــە بزانـــە دەنگـــیٚ غـــول
دیٚ گوهیٚ تـە کێـشت حـەتا کـویر یـا سـفول

(١) سماع – رەقص و ئاواز.
(٢) زکام – سەرما خوارن.

هەر دەنگێ کو تە بکێشیە ژۆر بزانە کو ئەو دەنگە گهایە ژ ژۆر
هەر دەنگێ کو بۆ تە حرصێ بینێ بزانە کو دەنگێ گورگە ئەو مرۆڤ درینێ
ئەڤ نە بلندیە ژ روی مەکان ئەڤ بلندینە لایێ عەقل و جان
هەر سەبەب هاتە ژۆرتر ژ ئەثەر کەڤر و ئاسن فایق هات سەر شەرەر
ئەو فلانە فەوقێ وی سەرکەشی رونشت وەلەو د صورەت جەم وی رونشت
سەر ویرە لوێدەرێ ژ روێ شەرەف جهێ دور ژ صەدری بت موستەخەف
کەڤرو ئاسن ژ ڤێ یەکێ کو سابقە د عەمەلێ فەوقێ ڤان دوا لایقە
و ئەو شەرەر ژ روێ مەقصودیا خوە ژ ئاسن و کەڤرە ژ ڤێ یەکێ پێش بێخە
کەڤر و ئاسن عەولن و دوماهیکە شەرەر ئەما ئەڤ هەردو بەدەنن و جانە شەرەر
ئەو شەرەر گەر د زەمان ل پاشترە د صفەت ژ کەڤر و ئاسن ل پێشترە
د زەمان چێق ژ فێقی سابق ترە د هۆنەر ژ چێق ئەو فایق ترە
چونکی مەقصود ژ شەجەر هاتیە ثەمەر ڤێجا ثەمەر عەول بوە ئاخر شەجەر
دەما هرچێ ژ ئەژدەها فەریاد کر شێرە مێرەکی ژ چەنگێ وی نەجات کر
حیلە و مێرانیێ دانە هەڤ پشت ئەوی ئەژدەهایێ هند قەوی کوشت
ئەژدەهایی قوەت هەیە نە بحیلەیە دیسا سەر حیلەیا تە هەر حیلەیە
چاوا تە حیلەیا خوە دیت دوبارە هەرە کو ژ کیڤە هات لایێ عەولڤە هەرە
هەر چی ل خوارێیە هاتیە ژ ژۆر تە چاڤ ل بلندی بت نەبە کۆر
رۆناهیێ د بەخششێ مەیزاندنا د عُولا گەرچ نێرینا عەول تێنت بەلا
د رۆناهیێ چاڤان تو فێل کە گەرنە چێلەمێلی رو بوی لایێ کە
عاقبەت دیتن نیشانا نورا تەیە شەهوەتا خالی براستی گۆرا تەیە
عاقبەت دیتن کو صەد یاریك دیت نە وەك ویە کو یەك یاریك بهیست
ژ وێ یەك یاریکێ وەسا مەغرور بو کو ژ تە کەبر ژ ئۆستایان دور بو
مینا سامری دەما ئەو هونەر دیت ل پێشا ژ تە کەبر وی ژ موسی سەر کێشا
وی ئەو هۆنەر ژ موسی گرت و ژ سەیدایێ خوە چاڤ گرت
لا جەرم موسی یاریەك دیتر دیار کر حەتا وی بوێ یاریێ جانێ وی راکر
زۆر و زاف علم هەنە کو د کەڤنە سەر دا ببت سەروەر بوێ لێ دچێ سەر
تە دڤێت سەر نەچت خوە بکە پێ د سیبەرا قوطبێ کو خودان رائی بێ
هەکە تو پادشاهی خوە سەر ویرە نەبینە هەکە تو هنگڤی بل نەباتێ وی نەچنە
فکرێ تە نەقشە و فکرێ ویە جان نەقدێ تە قەلپە و نەقدێ ویە کان

ئەو تووی خوە پەیداکە د ویێ وی   کو وکو بێژە ببە تڤیلک لایێ وی
هەکە خزمەتا ئەبنایێ جنس نەڤی   وەکە هرچێ د دەڤێ ئەژدها کەڤی
وە بە کو سەیدایەك تە خەلاسکەت   و ژ خەطەر دەرکەت و تە نەجات کەت
بکە زاری کو تە زۆر نینە ئەڤە دەرمان   چونکی تو کۆری لازمە بدەست راکێشان
تو کێمتری ژ هرچێ ناکی نالین ژ دەرد   هەرچ قورتال بو دەما فەریاد کر ژ دەرد
ئەی خودا دلێ کەڤرینێ مە موم کە   نالینا مەژی خوەش و مەر حوم کە

گۆتنا بێ چاڤەکی گەدا، کو من دو کۆر هەنە رەحمێ ل مە بکن

کۆرەك بو کو هەر دگۆت ئەلئەمان   من دو کۆر هەنە ئەی ئەهلێ زەمان
ڤێجا دو جارا رەحمێ ل من بکەن هان   چونکی من دو کۆر هەنە و ئەز ناڤ وان
یەکی گۆت ئەم کۆریا تە دبینن   ئەو کۆریا دیتر چیە کو ئەم نابینن
گۆت کرێت ئاوازم و ناخۆش نەوا   کرێت ئاوازی و کۆری بن دوتا
دەنگێ کرێتێ من دبت مایەیێ خەم   ڤینا خەلکێ ژ دەنگێ من دبت کەم
دەنگێ کرێتێ من کو بهەر جهەکی بچێ   سەبەبێ قەحر و خەم و کین دبێ
سەر دو کۆریا رەحمێ دوجا بکەن   ئەڤێ ناگەنجی هوسا گەنجا بکەن
کرێتیا دەنگێ کێم بو ژ ئەڤی گلی   خەلك ل سەر وی کەتە رحمێ یەك دلی
دەما وی قەنج کر و گۆت رازرە   لوطفا دەنگێ دلێ وی ئاواز رە
و ئانکو ئاوازا دلێ وی هەم بەدبو   ئەو سێ کۆری دوریا سەر مە دبو
ئەما یێن سەخی کو بێ علەت ددن   بلانێ دەستەکی سەر سەرێ خوە کن
گاڤا ئاوازێ وی خۆش و مەظلوم بی   ژ وی دلێ کوچدلا[1] وەکە موم بی
چونکی نالینا کافر کرێتە و شەهیق   ژ وێ یەکێ بەرسڤێ نادەت رەفیق
إِخْسَؤُا بۆنا دەنگ کرێتی هاتیە   کو ژ خوینا خەلکێ وەك صەی مەست بیە
چونکی نالینا هرچێ رەحمەت کەش بو   نالینا تە هوسا نەبو ناخوەش بو
بزانە کو گەل یوسف تە گورگیتی کریە   یا ژ خوینا بێ گوناهەکی تە خواریە
تەوبەکە و ژ خوارنا خواری هلاڤێژە   وەر برین کەڤن بو ب ئاگر بساریژە

تەمامیا داستانا هرچێ و وی بێ عەقلێ، کو بوەفاداریا وێ پشت گرێدابو

وەختێ هەرچ ژ ئەژدەها نەجات بی   و ئەو کەرەم ژ وی زەلامی مێرانە دی

(١) کوچدل – دل کەڤر، دلرەق.

وەك صەیێ ئەصحابێ کەهف ئەو هرچا ژار / بو هەڤال و کەت دوڤ ویێ صەبردار
وی موسلمانی سەردانا ژ وەستانێ / هرچ بو زێرەڤان ژ دل پێڤەمانێ
ئەو یەکە بهوری و گۆتیێ حال چیە / ئەی برادەر بۆ تە ئەڤ هرچە کیە
قصە ڤەگێرا و داستانا ئەژدەها / گۆت دلی نەسپێرە هرچێ ئەبلەها
دوستیا ئەحمەقا پیسترە ژ دوژمنی / وێ دەرکە بهەر حیلەیەکە دزانی
گۆت بخودێ ژ حەسودیە ئەڤ گۆتە / وەرنە بنێرە چ هرچە کە بدل صۆتە
گۆت ڤینا ئەبلەها دەلال ترە / ئەڤ حەسودیا من ژ ڤینا وێ چێترە
هێ وەرە گەل من دەرکە ئەڤێ هرچێ / هەڤ جنسی نەهێلە و ب بژێری هرچێ
گۆت هەرە هەرە کارێ خوە کە ئەی حەسود / گۆت ئەڤ کارێ من بو رزقت نەبود
ئەز ژ هرچێ کێمتر نینم ئەی شەریف / تەرکا وێ بکەدا ئەز بۆ تەبم حەریف
سەر تە دل من دلەرزانەد ژ هزرا / گەل هرچە کە هوسا نەچە چ دەرا
دلێ من هەرگز نەلەرزیە ژ خۆرایی / راست و حەقیقە ناکم بەحثێ بهەلایی
مومنم نێرین ژ (يَنْظُرُ بِنُورِاللّهْ) ڤە / هێ کورو ژ ئەڤێ ئاگر گەهێ برەڤە
ئەڤ هەمی گۆت نەچو دگوهێ وی / پیس گۆمانیا زەلامی سەدەکە قەوی
دەستێ وی گرت و دەست ژ وی کێشا / گۆت ئەز چوم چونکی نەهەڤالی هێژا
گۆت هەرە تو ژمرە نەبە غەمخوار / زمان درێژ یا کێمتر بۆمن بکە تکرار
دیسا گۆتیێ ئەز دوژمنێ تە نیمە / سەر فایدەیی هەکە بکەڤی پێمە
گۆت ئەز نڤستیمە مە بهێلە هەرە / گۆت ئاخر نابێ بهێلن هەڤال رە
دا تو بنڤی دبن سیبەرا عاقلی / د جوارا دوستەکی صاحب دلی
زەلام کەتە خیالا ژ جدیا وی / ناراحەت بو زو زڤرانەد ژێ روی
کو ئەڤ مەگەر قەستا خوینا من هاتیە / یان گەدایە بطەماعیا مالێ من رابیە
یا گرۆ گرتیە گەل دوستان بڤێ / کو من بطرسێنێ ژ رونشتنا گەل ڤێ
بخوە هیچ نەهات ژ خوبثا[1] وی سەری / یەك گۆمانا قەنج دناڤ وی خاطری
گۆمانا باشا وی پێکڤە سەر هرچێ بو / ما قەی ئەو ژ هرچێ رە هەڤ جنس بو
ژ صەیاتی توهمەت بێی عاقلڤە کر / هرچ ژێ ئەهلێ ڤین و دادناسکر

(١) خوبث – پیس.

گۆتنا موسی ((درود لێبن)) بۆ گۆلك پەرێسی كو خیالاتە ژ كیڤەیە

موسی گۆتەیەكەكی مەست خیال — كو ئەی پیس فكرێ ژ شەقاوەت و ژ ضەلال
تە صەد گۆمان هەبون د پەیغەمبەریم — گەل ڤان دەلیلا و ئەڤی خولقێ كەریم
هزاران موعجیزات تەدیتن ژ مەن — تە صەد خیال زێدە دكرن شەك و ظەن
ژ خیال و وەسوەسێ كەتی طەنگی — طەعنا ل پەیغەمبەریا مەن ددی
مانە ئەز بوم روبارێ نیل ژ وەرە كەلاشت — دا هنگ نەجات بن ژ فرعەونیان چاخێ چاشت
چل سالا ژ عاسمانا سفرا خوارنێ هات — و ژ دوعا مەن جۆكێ ئاڤێ ژبەری دەرهات
ئەڤ وسەد چەندان و چەندان سار و گەرم — ژ تە ئەی پوچەك ئەو تەوەهم نەكر كەم
گۆلكێ كر عۆرین ژ سحر و جادوی — تە سەجدە كر كو خودایێ مەن توی
ئەو تەوەهماتێ تەی خراب بر سێلاڤێ — زیرەكیا تە یا سار خەوكە تاڤێ
چونكی دەر حەقێ وی نەبوی پیس گۆمان — ئەی رومەت كرێت ژ عەول خوە كربن پیان
چونكی خیالاتە نەهات ژ تەزویرا وی — و ژ فەسادا سحرا ئەحمەق گیرا وی
سامری بخوە كی بوە ئەی صەیان — كو خدایەكی بتەراشێ د جیهان
چونكی دڤێ تەزویرێ ئەو بو یەكدل — و ژ هەمی ئشكالا بو عاطل
شایە د گۆلك ببت خودایەكی بڤرٍ — د رەسولەكی وەك مەن صەد شەك كر
تە پێش گولكێ بر سەجدە ژ كەری — عەقلێ تە بو نێچیرا سحرا سامری
تە چاڤ نقاند ژ نورا ذولجەلال — ها ئەڤە جەهلا زاف و عەینێ ضەلال
هەی تف ل عەقل و بژارتنا كو كرن — وەك كانا نەزانینە حەقە ژ ناڤبرن
گۆلكا زێرین كر عۆرین ئاخر چ گۆت — كو ئەحمەقا هند پەرست و دل صۆت
ژ وێ عەجێبتر تە دیتیە ژمن زۆر — ئەما كەنگی حەقیێ قەبولدكێ كۆر
یێ باطل دێ چ رەڤینی باطلی — ل یێ عاطل چ خوەش تێت عاطلی
ژ بەركو هەر جنسەك جنسێ خوە درەڤینێ — كەنگی گا لایێ شێرێ نێر روتێنێ
كیڤە گورگ حەز ل یوسف دكێ و دبێ عاشق — مە گەر دا بخوت خوە ژێرە دكێ صادق
دەما ژ گورگی قورتال بو بت مەحرەم — وەك صەیێ شكەفتێ[1] بت ژ بەنی ئادەم
چاخێ ئەبو بەكر ژ موحەمەد بربو — گۆت (هَذا لَیْسَ ؤجهٌ كاذِبُ)
چونكی بوجەهل بهن ژ ئەصحابا نەبر — سەد شەقێ قەمەر دیت باوەر نەكر
هەكە دەرد مەندەك ژ دەرد ئاگاه بت — هەر گاڤ و چاخ و دەم پەی دەرمان بت

(١) شكەفتێ – صەیی ئەصحابێ كەهف.

و ئەویٚ کو ئی نەزانە ژ دەردیٚ خوە دورە   چەند نیشا بدن ئەو ژ دەرمان دورە
ئایینەیا دل لازمە کو صافیٚ صاف کەن   حەتا رومەتیٚ کریٚت و سپەحی ژ هەڤ ناسکەن

تەرك كرنا زەلامیٚ پەندكەر ژ پاش زاف پەند دانا دۆستیٚ هرچیٚ

وی موسلمانی ئەحمەق هیٚلا و کەت ریٚ   ژیٚر لیٚڤا لاحەول دگۆت و لەزددا پیٚ
گۆت چون ژ جدیا پەندیٚ من و ژ جدال   د دلیٚ پتر زیٚدە دبت خیال
ئیٚدی ریٚکا پەند و نەصیحەتیٚ هات گرتن   ئەمریٚ أَعْرِضْ عَنْهُمْ هات خوەستن
چونکی دەرمانیٚ تە زیٚدە دکت دەردی بەس   قصەیا طالبیٚ دەرمان ڤەگیٚرە بخویٚنە عەبەس[1]
چاخیٚ ییٚ کۆر هاتیە و داخواز دکیٚ حەقیقەتیٚ   ژبەر ویٚ نەلازمە لیٚبکەڤی هینجەتیٚ
تە دڤیٚت گەلەك ارشاد بکەی مەزنتران   دا عەوام بکەڤنە پەی سەرووەران
ئەحمەدا تە دیت کو قەومەك ژ ملوك   بونە گوهدار ل تە خوەش هات سلوك
ئەڤ مەزنانە بنەیا ریٚ دین خوەش   ئەڤیٚت هە سەرانیٚت عەرەبانە و حەبەش
ئەڤ دەنگە دیٚ گەهیٚ بەصرە و تەبوك   ژبەر کو (أَلنَاسُ عَلي دِينِ أَلْمُلُوكْ)
ژ ڤیٚ ئەگەریٚ تە خوە ژ کۆری لادا   تە رولیٚ ز ڤراند و وپشت لیٚ بادا
کو د ئەڤیٚ فورصەت کیٚم دکەڤیٚ بڤی رەنگی   تو ژیارانیٚ منی ل خوە نەکە دل طەنگی
من عەجەلە دکر د وەختی تەنگ   من پەند ددا نە ژ قەحر و جەنگ
ئەحمەدا ! لنك خودیٚ ئەڤ یەك ضەریر[2]   چیٚترە ژ صەد قەیصەر و سەد وەزیر
(اَلنَاسُ مَعادِنٌ) ئەڤیٚ ل بیر بیٚنیٚ   مەعدەنەك هەیە سەدان تیٚنیٚ
مەعدەنا لەعل و عەقیقیٚ موکتەنس   چیٚترە ژ صەد هزار کانیٚ ڤافون و مس
ئەحمەدا ! مالی لڤیٚدەریٚ نینە سود   سنگەك دڤیٚت تەژی ژ ڤین و دەرد و دود
کوریٚ رۆنی دل هات دەرگە مەبەند   بدە سنگیٚ وی کو حەڤیٚ ویە پەند
هەکە دۆستیٚ ئەبلەم بن مونکریٚ تە   وەك کانا قەندی کەنگی تال دکن تە
هەکە دۆستی بیٚ عەقل توهمەت ل تەبدەت   خودیٚ بۆ تە گەواهیٚ ددت
گۆت ژ ئقرارا خەلکیٚ فارغەم   ئەویٚ کو خودیٚ گەواهیٚ ویبت چ غەم
گەر چیٚلە میٚل ژ رۆژ خوەشحالە   ئەو دبت دەلیل کو ئەو رۆژ بەطالە
نفرەتا چیٚلە میٚلا دبت دەلیل   کو ئەزم خورشیدیٚ تابانیٚ جەلیل
گەر گوگەریٚن[1] بهن بکەت گولاڤیٚ   ئەو دەلیلە کو نەگولاڤە باڤیٚ

(١) عەبەس – سوریٚ عبس وتولیٚ.
(٢) ضریر – کۆر.

هەکە قەلپەك ببت کریارێ مەحەك — د مەحەکیا وی تێت نەقص و شەك
دز شەڤ دڤێت نە رۆژ ئەڤێ بزان — ئەز نەشەڤم رۆژم کو رۆن دکم جیهان
فارقم فارۆقم و بێژنگ صفەت — داکو کا ژبن من دەر نەکەت
دێ ئاری جودا کم ئەز ژ کەلپك — دا دیار کم ئەڤ مرۆڤە و ئەو نەخشك
ئەز وەك میزانا خودامە د جیهان — ئەز ئەشکەرا دکم هەر سڤکی ژ گران
گا صفەت دبێژت گۆلك خودایە — کەر کەر ل پەی کرینا کەرایە
ئەز نەگامە داکو گۆلك من بکرێ — ئەز نەستریمە کو حێشتر ل من ب چەرێ
ئەو گۆمان دکێ کو گەل من جۆر کریە — بەلکو تۆز ژ عەینە یا من مالیە

مەلاقی کرنا یێ دین بۆ جالینۆسی و ترساندنا جالینۆسی

جالینۆس ئاخفتن کر گەل یاران — هەرنە جەم فلان بۆ من بینن دەرمان
ڤێجا یەکەکی گوتیێ ئەی ذوالفنون — ئەڤ دەرمانە دخوازن ژبۆنا جنون
دورە ژ عەقلێ تە ئەڤێ ئێدی نەبێژ — گۆت دینەکی گەل من ئاخفت درێژ
ساعەتەکێ ل روێ من خوەش نێراند — چاڤ ل من نقاند و هچکێ من دراند
هەکە نەجنسیەتبا د من ژ وی — کەنگی گەل من دپەیڤی ئەو کرێت روی
هەکە جنسێ خوە نەدیتبا کەنگی دهات — کەنگی ب غەیری خوە دکر هات و بات
دەما دو کەسن ل هەڤ ئالان بێ هیچ شەك — د ناڤ بەینا وان هەیە قەدرێ موشتەرەك
کەنگی کەو دفرت گەل جنسێ قرا — صوحبەت گەل ناجنسی تربە و قەبرە

ئەگەرا فرینا طەیرەکی دگەل طەیرەکی، کو جنسێ وێ نەبو

حەکیمەکی گۆت من دیتیە جارەك — قژکێ دلۆقاند دگەل لەك لەك
مام عەجێبگرتی کەتمە پەی حالێ وان — دا قەدرێ موشتەرەك بزانم ژ وان
چاخێ نزیك بوم مام حەیران و بێ دەنگ — کو من هەردو دیتن لەنگ
تایبەت شەهبازەك کویێ ل عەرشایە — گەل کوندۆکەکی کویێ ل فەرشایە
ئەو یەکەك خورشیدێ علیین بو — و ئەڤێ دیتر چڵە کو ژ سجین بو
ئەویەکە روناهیە ژ هەر عەیبەکێ بەری — و ئەڤ یەکە کۆرەکە خوازۆکێ هەر دەرێ
ئەویەکە هەیڤە کو سەر پەرویێ — و ئەڤ یەکە کرمەکە کو د ناڤ سرگینێ
ئەو یەکە یوسف رومەتە عیسی نەفەس — و ئەڤ یەکە گورگە و یا کەرێ ب جەرەس

(١) کێزێ گوگەرێن – جُعَلْ.

ئەویەکە د لامەکان بوە فران | و ئەڤ یەکە د کادینێ هەر وەك کەران
ب زمانێ مەعنەوی گول گەل گوو گەرێن | هەر دبێژت کو ئەی گووگەرێن
هەکە زیزی ژ گولشەن بێ گۆمان | ئەو نفرەت دبێ کەمالا گولستان
غیرەتا من سەر سەرێ تە دوربە | لێ د دێ کو ئەی خوێری ژ ڤێرێ دوربە
و هەکە تو تێکەل من ببی ئەی دەنی | ئەڤ گۆمان تێت کو ژ کانا منی
بۆ بلبلان جایێ هەژی چەمەنە | ژ گووگەرێنێ رە سەر گیفك وەطەنە
چونکی خودێ ئەم ژ پەلیدی پاك کرن | چاوا لایقێ منە ب پەلیدیڤە کرن
رهەکە من ژ وان بو ئەو ژی برین | ئەو رە دمن بو کیڤە دڤێت گەهین
یەك نیشانا ئادەم ئەو بو ژ ئەزەل | کو مەلائك سەر ژێرە دانن د مەحەل
یەك نیشانا دیتر ئەوە کو وی ئبلیس | سەر ژێرە نەدانە کو ئەزم شاه و رەئیس
ئەما ئەگەر ئبلیس هەم ساجدبانە | ئەو ئادەم نەبو ئەو غەیر بانە
هەم سجودا هەر مەلەك میزانا ویە | هەم حجودا وی دوژمنی برهانا ویە
هەم گەواهێ ویە ئقرارا مەلەك | هەم گەواهێ ویە کوفرانا سەگەك

تەمامکرنا داستانا وی زەلامێ ئەبلەه سەر وەفا هرچێ و ژ ناڤ چونا وی

زەلام نڤست و هرچێ ژێ دفراندن مێش | و ژ پر روی مێشا فری دهات سەر لێش
چەند جارا وی فران ژ روێ زەلامی | ئەو مێش زوتر دهات سەر روکێ غولامی
هرچ ژ مێشێ تورە بو و زو راکر[1] | چو تەختە بەرەك هلگرت و بەرملاکر
بەرهێنا و مێش ژی دیسا دیت | سەر روێ رازای جیگرتیە دریت
ئەو بەر ئاشە هەلگرت و بلند هاڤێت | دا بەلکو وێ مێشێ زوتر بکوژێت
کەڤری سەرو صورەتێ رازای پەرچقاند | ئەڤ مەثەلۆك ل هەمی عالەمێ وەشاند
ڤینا بێ عەقلی ڤینا هرچیە یەقین | کینا وێ ڤینە و ڤینا وێیە کین
پەیمانا وی ستە و وێرانە و ضەعیف | ئاخفتنێ وی زافن و وەفایا وی نەحیف
هەکە سوندێ ژی بخوت تو نەکە باوەر | دێ سوندێ شکێنێ زەلامێ بێ باوەر
چونکی بێ سوند پەیمانێ دشکێنێ | هەکە سوندێ ژی بخوێت ئەو دێ شکێنێ
ژبەرکو بێ سوند گۆتنا وی بو درۆ | تو ژ حیلە و سوندا وی نەکەڤی ناڤ دۆ[2]
نەفسا وی میرە و عەقلێ وی ئەسیر | خوە ل هزار قورئانا کەتە گیر

(١) راکر- زو بەزی.
(٢) دۆ- دەو، دوغ.

چونکی بێ سوند پەیمانێ دشکێنێ   هەکە سوندێ ژی بخوێت ئەو دێ شکینێ
ژ وێ کو نەفس ل هەوری تر دبت ژ وان   کو وی گرێ بدی ب سوندێ گران
وەك ئەسیرەکی زەنجیرێ ل حاکم بدێ   حاکم وێ زەنجیرێ بقەتینێ ل وی بدێ
سەر سەرێ وی دەت ژ قەحر وێ زنجیرێ   ناڤ گوهو صورەتی دا سوندبێت بیرێ
تو ژ (أَوْفُوا بِالْعُقُودِ) وی دەست بشۆ   (احْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ) گەل وی مەگۆ
٦١١٠ و ئەوێ کو زانی سۆزێ گەل کێ دکێ   دۆرا بەدەنێ ب پێچی وەك تار دکێ

چونا موصطەفایی ((درود لێبن)) ب سەرەدانا صەحابیێ نەخوەش و فایدەیا سەرەدانێ

یەکەك ژ صەحابیێ پەیغەمبەر بو بیمار   و ئەو د وێ نەخۆشیێ بو وەك تار
موصطەفا هات سەرەدانا وی   چون هەمی لوطف و کەرەم بو خولقێ وی
د چونا سەرەدانێ بۆ تەیە فایدە   فایدەیێ وێ دیسانێ ژ تەرا عایدە
فایدەیێ عەول کو ئەو شەخصێ عەلیل   بەلکی وەلیەك بت و شاهێ جەلیل
و هەکە نەوەلی بت هەڤالێ رێ بو   پادشانە بت سوارێ هەسپێ بو
ڤێجا گرانا یارانێ رێکێ لازم ژمار   هەر کەسێ بت گەر پەیا گەر سوار
وەرنەبت دۆست کینا وی بت کەم   کو بەقەنجیێ زۆر دوژمن بویە پاك
و هەکە دژمن بت ئەڤە قەنجیە و چاك   کو بقەنجی کینێرە بت مەرهەم
گەلەك فایدە هەیە بلی ئەڤێ و ئەما   دترسم ژ درێژیێ ئەی یارێ ما
٦١٢٠ بکورتی بێژمە تە گەل هەڤالا قەنجیە و باش   وەك بوتکەر هەڤالا ژ بەری ب طراش
ژ بەرکو کۆمی گەلەکیا کاروان   ل رێگری دشکێنێ پشت و مالان
چونکی دو چاڤێ دل تە نینن ئەی عەنود   چاوا تو دێ ناسکی ئێزنگی[1] ژ عود[2]
چونکی د جیهانێ گەنج هەیە مەرەنج   هیچ کاڤلەك خالی نینە ژ گەنج
قەصدا هەر ژارەکی بکە گاڤ و بێگاڤ   دەما تە نیشان دیت زو بکە طەواف
دەما تە ئەو چاڤێ باطن بین نینە   هەمو تشتی حسابکە تێدەیە خەزینە

---

(١) ئێزنگی – دارێ هشك.

(٢) عود – دارێ مۆعەطەر، دارێ بهن خوەش.

هاتنا وەحییێ ژ خودایێ بلند بۆ موسی ((درود لێبن)) کو چما نەهاتی سەرەدانا من

ژ خودێ هات بۆ موسایی ئەڤ گلە / کو ئەی تە نورا هەیڤێ دیتی ژ پاخلە
من تو روناك کری ژ نورها یەزدانی / و ئەز نەخوەشبوم تەنەکر سەرەدانی
گۆت سوبحانەك تو پاکی ژ زیان / ئەڤ چ رەمزە یارەب ڤێ بکە بەیان
دیسا گۆتییێ کو د نەخوەشیا من / ژ رویێ کەرەم چما تە نەکر پرسینا من
گۆت ئەی خودا کێماسی ژ تەرە نابیێ / ڤێ پەیڤێ ڤەپەژێرە عەقلێ وندابیێ
گۆت ئەرێ عەڤدێ تایبەت بژارتی / بو نەخوەش ئەو ئەزم و تو نەهاتی
مەعذوریا وی هەمی مەعذوریا منە / رەنجوریا وی هەی رەنجوریا منە
هەر کەسێ بڤێ گەل خودا رویێ / بلا ئەو د حضورا ئەولیا رویێ
ئەگەر ژ حضورا ئەولیا بقەتی / ژ بەر کو جزئی نەکولێ د هلاکەتی
هەر کەسێ شەیطان وی ژ قەنجا ببرێ / دێ وی بێ کەس کەت سەرێ وی بریێ
بدەستێ تێ ژ کۆمێ ڤەقەتان یەك زەمان / حیلا شەیطانە ئەڤێ تو باش بزان

تێ کرنا باغڤانی صۆفی و مەلا و سەیدی ژ هەڤدو

باغڤانەکی چاخێ ل باغێ خوە مەیزا / دیت سێ زەلام ل ناڤ باغن وەك دزا
یەك مەلا و یەك سەید و صۆفیەك / هەر یەکەك حەنەك کەرەك بو بریەك
گۆت من گەل ئەڤان سەدحجەتە / بەلێ ل هەڤ کۆمن و کۆم قوەتە
ئەز بتێ بێ شیانم گەل سێ نەفەر / ئێدی عەول وان بەلاڤکەم ژ هەڤدیتەر
هەر یەکەکی ژێ دیتر تەنها کەم / گاڤا بو بتێ سمبێلی وی راکەم
حیلە کر و صوفی ڤرێکرە دوڤ رێکێ / دایارێت وی لێبکەڤنە هەڤرکێ
گوتە صۆفی هەرە بلایێ وثاق / مەرشەکەکێ بێنە بو ڤان رفاق
صۆفی چو بتێ گۆتە هەردو یار / تو مەلایی ئەڤ سەییدە ناڤدار
ئەم بفەتوایا تە نانی دخون / ئەم ب پەرێ علمێ تە دفرن
و ئەڤێ دیتر شاهزادەیە و سولطانێ مایە / سەییدە ژ خانەدانا موصطەفایە
کیە ئەڤ صۆفییێ زك مەزنێ پیس / حەتا ببت گەل هەوە شاهان جەلیس
دەما هات هەنگ وی ب پەرچقێنن / حەفتەیەکێ د باغ و راغێ من ب سەیرێنن
باغ چ تینێ جانێ من ژ وەرایە / ئەی هەون بۆ من وەك چاڤ و چرایە

وەسوەسە کر و ئەو ژ رێ برن ئاخ کو ژ یاران نەلازمە هۆکرن
دەما صۆفی برێك خستن و چوی دوژمن بو کەتە پێش بدارەکی قەوی
گۆت ئەی صۆفییێ صەما کو تژی کەسەکی تو بێی ناڤ باغێ مە هەی بیژی
ئەڤە بایەزید نیشاکر و جونەیدێ تە ژ کی شێخ و پیری فەتوا گها تە
گاڤا دیت تنێیە وەصا صۆفی قوتان نیڤ کوشتی کر و سەر لێشکان
صۆفی گۆت ئەوا من بهوری بەلێ ئەی دۆستان نەوباوەژی یا تێ
هەوە ئەز غەریب دانیم و ژمن بون زیز ئەز نەغەریبترم ژ ڤیێ ژن حیز
ئەوکو من خواری ژ وەرە خوردەنیە و ئەڤ شەربەتا هوسا سزاییێ هەر دەنیە
ئەڤ جیهانە چیایە و گفت و گوییێ تە وەکە دەنگیژی تێتە ڤە لاییێ تە
وەختێ ژ صۆفی بو فارغ باغڤان هێنجەتەکە دی کر ژ وان و جنسێ وان
کو ئەی سەییدێ من هەر بلاییێ کوچك کو بۆ نا تێشتێ من پەحتیە نانێ طەنك
بەر دەرێ خانی بێژەڤە قەیمازێ[1] دابینێت وی نانێ طەنك و قازێ
دەما ئەو برێ خست گۆت ئەی تیژبین مەلاتیا تە ئەشکەرایە و ئەڤە یەقین
ئەو دبێژی سەییدم و دەعوا ڤەبریە کی دزانت کانێ دایکا وی چکریە
ل ژنێ و فعلێ ژنێ چ جا بدل نەکن عەقلی کێمە و باوەر نەکن
خوەرە ب عەلی و پەیغەمبەر ڤە گرێدانە د زەمانێ زۆربێخە بەر
هەر کەسێ ژ زنابت و زانیان ئەڤی شەکێ دبێ د حەقێ رەبّانیان
هەر کەسێ سەرێ وی بزڤرێ ژ زڤراندنا هەر وەکو زڤرینکەری خوە بینت د خانا
ئەوا کو گۆتی وی باغڤانێ بوالفضول حالێ وی بو دورە ژ ئەولادێ رەسول
هەکە ئەو نەبو نفشێ مورتەدان کەنگی هوسا دگۆت بۆنا خانەدان
وی داستان دگۆتن ئەو بهیستن فەقیە بەرە و ویڤە چو ئەو ستەمکاریۆی سەفیە
گۆت کێ گازی تەکریە بۆ باغی ئەی کەر دزی بۆ تەمایە میراتە ژ پەیغەمبەر
زارۆکێ شێری تاڤێژتە ڤە بشێری بێژە تە ب چ تشتی هاڤیتیە ب پەیغەمبەری
گەل سەیید وەطوڤ کر زەلامێ مولتەجی کو گەل آلێ یاسین کری خارجی
کانێ چ کین هەنە دایم دێو و غول وەك یەزید و شمری گەل ئالێ رەسول
سەیید ژبرینێت وی ظالمی زۆر تێشا گۆتە مەلایی ئەڤا من دەست ژ تە کێشا
نوکە خوە بگرە کو مایی بتنێ و تەکی وەك دهۆلێ بەژبرینێت دخوێ لزکێ
هەکە شەریف و هەژی و هەڤدەم نینم ژ ظالمەکی هوسا ئەز ژ تەرە کەم نینم

(١) قەیماز – کنیز، کەنیشك، جاریە.

ژ وی خــلاس بــو هاتەڤــە کــو ئــەی مــەلا چ مـــەلایی ئـــەی توکانـــا ئـــێش و بـــەلا
فـــەتوا تـــە ئەڤـــە ئـــەی دەســـت بـــری کو بییێ ناڤ بـاغ و نەپرسـی ل حـەرام و ئـەمری
ئەڤ رخصەت تە خوەندیە د پـەرتوکا وەسیط یـا دەسـتورا ڤـێ مەسـەلێ هاتیـە د مـوحـیط
گۆت حەقێ تەیە لێدە هنـدی دەسـتت دچـێ ئـــەڤ ســـزایێ ویـــە کـــو ژ هـــەڤالا دقـــەتێ

زڤرین ب داستانا نەخۆش و سەرەدانا پەیغەمبەری ((درود و سلاڤ لێبن))

ئـــەڤ ســـەرەدان ژ بۆنـــا ڤـــی صـــیلەیە و ئـــەڤ صـــلە ژ صـــەد ڤینـــا حامیلەیـــە
ل ســـەرەدانێ بـــو رەســـولێ بـــێ میثـــال د حـــالێ مرنـــێ دیـــت ئـــەو هـــەڤال
دەمـــا دور ببـــی حـــضورا ئـــەولیا د حەقیقـــەت دور کـــەتی ژ خـــودا
چـــون نـــەتیجا هجـــرا هـــەڤرێیا غەمـــە کـــەنگی فیراقـــا ئـــەولیا ژ وێ کەمـــە
ســـیبەرا ئـــەولیا بخـــوازە هـــەردەم بلـــەز دا ببـی ژ وێ سـیبەرێ چـێتر ژ طـاڤـا بگـەز
هەکـــە تـــو د ســـەفەری بئـــەڤێ نیـــەتێ بـــە وەر حـــەضـــەر بـــی ژ ئـــەڤێ غافـــل مەبـــە

گۆتنا شێخەکی بۆ بایەزید بەسطامی، کو ئەزم کەعبە دۆرا من طەوافکە

شـــێخێ ئومـــەت بایەزیـــد بلایـــێ مـــەکێ د بـــەزی ژبۆنـــا حـــەج و عـــومرێ
ئـەو کـو بهـەر شـارەکی چـوبا ژ عـەول ل عـــــەزیزان دکـــــر دەردە دل
ل هـاویر پرسـی کـو دڤـی شـاری کیـە کـــو ســـەر ئـــەرکانێ بەصـــیرەت دانـــشتیە
گـۆت یـا قـەنج د سـەفەرێ هـەرجا بـچی لازمـە عـەول پـسیارا زەلامـێ خـودێ بکـی
قەصـدا خـەزینێ بکـە کـو ئـەڤ سـود و زیـان دێ لـــدویڤ هێـــت تـــو ئـــەوێ فـــەرع زان
هـەر کەسـێ بـچینێ قەصـدا وی گـەنم بـێ کـــا بخـــوە ل پـــەی وی دێ بـــۆ ئـــێ
کـــایێ بـــچێنی بەرهـــەم ناهێنـــت گـــەنمی بکەڤـە پـەی زەلامـی زەلامـی پـەی زەلامـی
دەما بو وەخـتێ حـەجێ قەصـدا کـەعیێ بکـە چـاخێ تـو چـوی وێـرێ دێ بـینی مەکـە
قەصـــد ژ معراجـــێ دیتنـــا دۆســـت بـــی پـــــشترە عـــــەرش و مـــــەلائك ژی دی

داستانا (پیر و مورید)

رۆژەکـێ نوموریـدی خانیـەکی نـو چـێکر پـــیر هـــات ل خـــانیێ وی مێـــز کـــر
شـــێخ گـــۆت وی نـــو موریـــدی خـــوەرە ئمتحـان کـر ئـەو موریـدێ قـەنج خـۆرە[1]

(١) خوّره – خو، ئەخلاق.

کولـەك[1] ژ بۆنا چ تەدانیە ئەی رەفیق | گۆت دا رۆناهی بێتە هندر ژ ڤێ طەریق
گۆت ئەو فەرعە ئەڤ لازمە نیاز | دا ژ ئەڤێ رێکێ ب بهیزی بانگێ نەماز
بایەزید گەلەك گەرها ل سەفەری | دا کەسەکی پەیدا کەت وەکە خضری
پیرەك دیت ب بەژنەکە چەمای وەك هلال | دیت د وی گۆت و بێژێت رجال
ئی چاڤ کۆر و دل مینا ئافتاب | هەر وەکو فیلی هندستنان ددی ب خواب
یێ رازای چاڤ گرتی بینت سەد طەرەب | دەما ڤەکەت ئەو نابینت هەی عەجەب
زۆر عەجێبی د خەوێ رەوشەن دبێ | دل د ناڤا خەوێ روزەن[2] دبێ
ئەوێ کو هشیارە بینت خەوێ خوەش | ئەو عارفە ئاخا وی ل چاڤا بکەش
ل جەم وی رونشت لێ دپرسی حال | دیت کو ئی فەقیرە و خودان عیال
گۆت قەصدا تە کیدەرە ئەی بایەزید | حەتا کیدەرێ تە دڤێ ل غەریبیێ بچید
گۆت من قەصدا کەعبێ هەیە د رێ | گۆت کا تە چ گەل خوە ئانیە زادێ رێ؟
گۆت ژ درهەمێ زیڤی من دوسەد هەیە | ناڤ گوهێ عەبایی ئی توند بەستەیە
گۆت ل دۆرا من طەوافکە و بزڤرە حەفت جار | و ئەڤێ قەنجتر ژ طەوافا حەجێ ژمار
و وان دەرهەما ل جەم من دانە ئەی جەواد | بزانە کو تە حەج کریە و حاصل بوە مراد
تە عومرە کر و عومرێ باقی تە ستاند | صاف بوی سەر صەفاتە لۆقاند
سوند بوی خودایێ کو جانێ تە دیتیە | کو ئەز سەر مالا خوە هەلبژارتیە
هەر چەند کەعبە کو خانیێ برّێ ویە | خلقەتا من ژی خانیێ سِررێ ویە
ژ دەما ئەو کەعبە چێکری تێدە نەچوە | و د ئەڤی خانیێ دل بل ویێ ساخ نەبوە
گاڤا تە ئەز دیتم تە خودا دیتیە | ل دۆرا کەعبەیا صدق طەواف کریە
خزمەتا من طاعەت و پەسنێ خودایە | دا هزر نەکی کو خودێ ژمن جودایە
چاڤی باش ڤەکە تو ل من بنەر | دا ببینی نورها خودێ د بەشەر
بایەزید ئەو نکاتە بهۆش کر | هەر وەك گوهارکێ زێری د گۆش کر
ژنك وی هات بایەزید ب مەزید | مونتەهایا مەعریفەتا ئاخر دید

(١) کولەك – پەنجەرا بچوك.
(٢) روزەن – کولەك و پەنجەرە.

زانینا پەیغەمبەری ((درود و سلاڤ لێبن)) کو سەبەبێ نەخوەشیا وی شەخصی زێدەکرنا دوعا بو

چاخێ پەیغەمبەری دیتی ئەو نەخوەش   دلۆڤانیا یارێ غار کر وی خوەش
ئەو ساخ بو گاڤا پەیغەمبەر رە دیت   تە دگۆ وێ دەمێ خودێ ئەو ئافرید
گۆت نەخوەشیێ ئەڤ بەخت دا من   کو ئەڤ رەسولە صبەهێ هات سەرا من
حەتا صحەت و عافیەت ب مەرە گهان   ژ قدوما پادشاهێ بێ نگەهڤان
هەی موبارك بت رەنج و نەخوەشیی و تەب   هەی پیرۆز بت ژان و هشیاریا شەب
نەکە د پیری مرا ژ لوطف و کەرەم   خودێ نەخوەشیەکە هوسا دا و ئەلەم
دەردێ پشتێ ژی دا من دا ئەز ژ خەوێ   هەر نیڤە شەڤ ئەز رابم ژ جێ
دا نەنڤم هەمی شەڤێ وەکە گامێش   خودێ ژان کر دیاری ژ لوطفا پێش
ژ ڤی شکەستێ وێ رەحما سەروەرا جۆش کر   دوزەخ ژ تەهدیدا من خاموش کر
رەنجا گەنج هات کو ئەو رەحمەتە دروست   کاکل نو دبت گاڤا بخشتلێ پوست
ئەی برادەر جهێ تاری و رەش و سەرد   صەبر کرن سەر غەم و سستی و دەرد
کانیا ئاڤا حەیاتێ و جاما مەستیە   کو ئەو سەر کەفتن هەمی دبن دەستیە
ئەو بهارا خوەش ڤەشارتیە د پاییز   د بهارە ئەو پاییز ژێ نەبە زیز
هەڤرێ غەمبە گەل ترسێ بساز   د داخوازا مرنێ ب خوە دەژیە دراز
ئەوا کو نەفسا بێژت لڤێدەرێ پیسیە   گوە نەدێ چونکی کارێ وێ دژ هاتیە
تو خلافا وێکە کو ئەڤە ژ پەیغەمبەران   وەصیەت هوسا هاتیە د جیهان
مەشورەت دکارا واجب دبێ   دا پەشیمانی د ئاخر کەم ببێ
گۆت ئومەت مەشوەرت گەل کێ بکن   ئەنبیا گۆتنە گەل یێ د عەقل ل پێش بکن
گۆت هەکە دەرکەت زارۆك یا ژنك   کو وان نینە رەئی و عەقلێ رۆنك
گۆت گەل وێ مەشوەرتکە و ئەوا کو دبێ   تو خلافێ وێ بکە و بکە ڤەرێ
نەفسا خوە ژی ژن حسابکە و ژ ژنێ پیستەر   ژبەر کو ژن جوزئە نەفسا تە کولێ شەر
هەکە مەشوەرتێ گەل نەفسا خوە دکی   هەرچی بێژت تو خلافا وێ بکی
گەل فەرمانا روژێ و نڤێژا ل تە دکێ   نەفس مەکارە مەکرەکی زێدە دکێ
موشورەت گەل نەفسا خوە د فعال   هەرچی بێژت عەکسێ وێ بت کەمال
تو نکاری گەل وێ بکەڤی شەر   هەرە پەیدا کە یاریدەرەکی دیتەر
عەقل بهێزتر دبت ژ عەقلێ دیتر   نەی شەکر کامل دبت ژ نەی شەکر

من ژ مەکرێ نەفسێ دیتیە گەلەك تشت
کو ژ سحرا خوە دبێ عەقلێ مشت[1]

دێ گەلەك وەعدا دتە تە تازە ب دەست
کو وێ ئەوا نەهزار جار شکەست

هەکە عومر بخوە سەد سال موهلەت بدێ
هەر رۆژ ئەو هێجەتەکە نو ل تە دکێ

گەرم بێژت وەعدەیێت سەردرە
مینا ساحران گرێدت مەردرە

ئەێ (ضِیاءُ أَلْحَقْ حِسامُ الدِینْ) دێ وەرە
کو بێتە شین نابت گیا ل دەڤەرە

ژ فەلەکێ بوە دالقاندی پەردەیەك
ژبۆ خاترێ نفرینا دل ئازار دەهەك

بۆ ڤی قەضایێ هەم قەضا زانت علاج
عەقلێ خەلکان د قەضا کێجە و ماج

بویە ئەژدەها ئەو مارێ سیاە
ئانکو کرمەك بو کەتبو ناڤ راە

ئەژدەها و مار دناڤ دەستێ تە
بو کۆپال ئەی جانێ موسی مەستێ تە

حوکمێ (خُذْها لاتَخَفْ) داتە خودا
دا ئەژدەها بدەستێ تە ببت عەصا

هەی ئەڤ یەدێ بەیضا دیارکە ئەی پادشاە
صبها نوڤەکە ژ شەڤێت سیاە

دوزەخەك ژ فعلێ خرابکارا هەلکر
ئەی هلما تە ژ هلما دەریا پتر

بەحر مەکارە دیار کریە کەفەك
دوزەخە ژ مەکر دیار کریە تفەك

ژ وێ نیشاددێ موختەصەر دچەشمێ تە
دا وی کێم ببینی ب لڤێ خەشمێ تە

هەر وەکی وی لەشکەرێ زاف و گران
بۆ پەیامبەر ب چاڤا هندك نیشا ددان

دا ئێرش ببێ باوان پەیامبەر بێ خەطەر
و هەکە زاف دیبا ژ وان کربا حەذەر

ئەو عنایەت بو و ئەهلێ وێ بوی
ئەحمەدا وەرنە خراب دل دبوی

کێم نیشا وی و ئەصحابێ وی ددا
ئەو جیهادا ظاهر و باطن خودا

حەتا مویەسەر کر یوسرارە سەر وی
دا ئەو ژ عوسرا نەزڤرینت روی

کێم دیارکرن ژ ویرە پیرۆز بو
کو خودایێ وی یار و رێك ئاموز بو

ئەوێ کو خودێ پشتیڤانێ وی نەبێ ژ ظەفەر
وای بوی کتکێ لێکەتە شێرێ نەر

وای هەکە صەدا یەکەکی ب بینێ ژ دور
دا بەرهنگاری وی بێت ژ غورور

ژ وێ دیاردکێ ذوالفقار سەر تیرەکە
ژ وێ دیار دکێ شێرێ نێر کتکەکە

دا مرۆڤێ ئەحمەق جەسارەت ببێ ب جەنگ
و بڤێ حیلێ وان ب بنتە ناڤ چەنگ

دا ب پیێ خوە بن و بێن بێ اختیار
موتەحەیر لایێ ئاگر گەهێڤە بێ قەرار

پەرەکی کایێ دکێ دیار دا تو زود
پف کەیێ کو وێ راکی ژ وجود

ئەڤێ کایێ کو ئەو چیا راکریە
ئەو دکەنە و جیهان ژ وی دگریە

(١) مشت – پر، تەژی.

حەتا گۆزەكێ نیشاددێ ئەڤ ئاڤا جوێ / صەد وەكی عەوجێ كورێ عونوق غەرقێ وێ
پێلێ خوینا وێ نیشاددێ گۆلامسك / كو ریا دەریا دیاردكێ ئاخا هشك
ئەو بەحر زوها دیت فرعەونێ كۆر / دا بچتە ناڤێ ژ سەرێ مێرانی و زۆر
چاخێ كەتە بنی دیت دەریا بو / چاڤێ فرعەونی كەنگی بینا بو
چاڤێ بینا ژ لقایا حەق دبێ / كیڤە خودێ هەڤ رازێ هەر ئەحمەق دبێ
شەكر بینت خوە دبت ژەحرا قەتول / رێبەر بینت ئەو خوە بوە بانگێ غول
ئەی فەلەك د فتنەیا ئاخر زەمان / تیژ دگەرهی بدە ئاخر ئەمان
تو خەنجەرەكە تیژی د قەصدا مە / زیلكەكە تێكەل ژەحری د فەصدا[1] مە
ئەی فەلەك ژ رەحما خودێ فێربە رەحم / سەر دلێ موران نەدە وەك مار زەخم
ب حەقێ وی كو دۆلابا چەرخا تە / ل هاویر زڤراند ئەڤ سەر سەرێ تە
كو ل هەڤ ب قولپی و رەحمەت بكی / پێش ژ وێ كو ب نریچالێ مە هلبكی
ب حەقێ وێ كو تە داینیتی كر عەول / حەتا شتلا مە چێكر ژ ئاڤ و گل
ب حەقێ وی پاشایی كو تو صاف ئافراندی / چەندین مەشعەل دتە چقاندی
ب حەقێ وێ بەقا و ئاڤەدانیا ل تەكری / حەتا بێدینا تو ب ئەزەلی هزركری
ژ عەول سوپاس بۆ وی یەزدانێ پاك / كو ئەو رازا حدوثێ ئەنبیا گۆتنە چاك
مرۆڤ زانت كو خانی حادثە / نە تەڤنپیرك كو دتەڤنێ عاپە
كەنگی پێشی زانت كو ئەڤ باغەچاوایە / كو بهاران زێدە و مرنا وێ تێدایە
كرم كو دزێت د ناڤ داری سست حال / كەنگی دزانت بۆ داری وەختێ نهال[2]
و هەكە كرم بزانێ ژ ماهیەتا خوە / ئەو عەقلە بوە كرم بصورەتا خوە
عەقل بخوە خوە دیار دكێ ب رەنگا / وەك پەری دورە ژ وێ ب فەرسەنگا
تو ژ فرشتە بلندتری چیە جهێ پەری / خوە وەك مێشێ دكی ل جهێ خوارێ دفری
گەرچ عەقلێ تە بلایێ بلند دفرێ / مورغێ تەقلیدا تە ل خوارێ دچەرێ
علمێ تەقلیدێ وەبالێ جانێ مەیە / ئەما نەتەو ئەم رونشتی تو دبیێ مالێ مەیە
ژڤی عەقلی پێتڤیە هەر نەزان مان / پێتڤیە دەست ب دیناتی دان
هەرچی دبینی سودێ خوە ژ وێ باڤێژ / ژەحرێ ڤەخوە و ئاڤا حەیاتێ برێژ
هەر كەسێ بستێنێ دژینا دتە تە / موفلس سود و زیانێ گرت ژتە

---

(١) فەصد – خوین رژاندن.

(٢) نهال – شتل.

ئیمنی بهێلە و جهێ ترسێ بکە بار   ژ قانونێ ببورە و رسوا ببە دیار
من جەبراند بخوە عەقلێ دوربین   پاش ژ ئەڤێ خوە کەمە دین

عوزر خواستنا قردکی ژ ئاغا، کو چما قەحبەیەك ب ژنینی ئانیە

شەڤەکێ گۆتە قردکەکی ئاغایەکی مەزن   چما تە ل قەحبێ لەزگرت و کر ژن
گۆت پێتڤی بو تە دگەل من شێور کربا   دایەکەکە مەستور من ل تە جۆت کربا
گۆت نۆهمە ستورێ صالح من ئانین   بونە قەحبە و بارێ غەم ل من دانین
من خواست ئەڤ قەحبا بێ مەعریفەت   دابینم چاوا بت ئەڤ عاقیبەت
زۆر جارا من عەقل جەرباند   ژپاش ئەڤێ چوم من دیناتی چاند

خوازۆکی ب حیلا شێخ بەهلول ب ئاخفتن ئانی، کو خوە ب دیناتیڤە کربو

وی یەکی دگۆت من دڤێت بعاقلەکی   مەشورەتێ بکم بوی د موشکلەکی
وی یەکی گۆتیێ کو د ناڤ ڤی باژێری   نینە عاقل بل ویێ ب دینی لێ دنێری
لەڤەن کریە هەسپ و لێبوە سوار   د بەزینێ ناڤ زارۆکا وئی دیار
خودان رەئیە و پەلەکی ئاگرە   و ستێرا رۆنە و ئاسمان قەدرە
مەزنیا وی بیە جانێ کەرۆبیان   ئەو دڤێ دیناتیێ بیە نهان
ئەما هەردینەکی رە جان مەژمێری   سەر بۆ گۆلکێ نەچەمێنە وەك سامری
چاخێ وەلی ئەشکەرا گەل تە گۆت   سەد هزار ئەسرارێ دل ب صۆت
ژ تەرە ئەو فەهم و ئەو زانین نەبود   تە ناس نەدکر سرگین ژ عود
ژبەرکو وەلی پەردەیەکێ خوەرە چێدکن   ئەی کۆرۆ کەنگی دکارن وی ناسبکن
هەکە ژ تەرە ڤەکریە بیناهیا یەقین   ژێر هەر بەرەکی وەلیەکی ببین
پێش وی چاڤێ کو رۆن و رێبەرە   هەر گلیمەکێ رە کەلیمەك دبەرە
بۆ وەلیان وەلی وی دکەت دیار   هەر کەسی وی ڤیا دکێ خودان بار[1]
کەس نکارێ ب عەقلی وی ناس بکێ   چونکی ئەو خوە ب دینا تیڤە دکێ
دەما دزەکی ب چاڤ ب دزێ لباس ژ کۆر   ئایا کۆر دزی ناسکەت چاخێ عبور
کۆر ناناست کو ئەو دەستێ کێ بوە   گەرچ دزا دزی ل وی کردوە
گاڤا صەیی گەز کر کۆرێ جل پەرتی   کەنگی دێ ناسکەت وی صەیێ لەوتی

(١) خودان بار – خودان بەهر، پشك ، بەش.

ئێرش برنا صەی سەر کۆرێ گەدا

صەیەکی سەر کۆرێ گەدا ل تاخی دکۆلانێ ئێرش تینانـد وەکـە شـێرێ مەیـدانێ
صـەگ ب قـەحر قەصـدا فـەقیران دکـێ ماه ئاخـا بـن پیـێ وان ل چـاڤا دکـێ
کـۆر عـاجز بـو ژ عەوعـەو و تـرسا صـەی کـۆر کەتـە د مـەدح و پەسـنا صـەی
کو ئەی ئەمیرێ نێچیرێ و ئەی شـێرێ نێـچیرڤان دەسـت دەسـتێ تەیـە دەسـت ژمـن هـلان
کو ژ مەجبوری بۆنا دوڤێ کـەرێ وی حـەکیمی مـەزن کـر و نـاڤ لێـدا گـۆت کـەریمی
ژ ضـەرورەت دیـسە گـۆتیێ ئـەی شـێر ژمـنێ ضـەعیـف چ گەهێتـە نێـچیر
هەڤالیێە کـەرێ کێڤـی دگـرن ل چۆلـستانێ تـو کـۆرا دگـری ل تـاخ و کـۆلانێ
هەڤالیێـە کـەرکیڤیا دگـرن و دکنـە نێـچیر تـو ل نـاڤ مـالا کـۆرا دگـری دکـێ ئەسـیر
ئەو صەیێ نێـچیر زان قەصـدا کـەرکیڤی کـر و ئـەڤ صـەیێ نـەزان قەصـدا کـۆری کـر
چـاخێ صـەی علـم زانـی نەجاتـە ژ ضـەلال ل نـاڤ دارسـتانا دکـەت نێـچیرا حـەلال
دەمـا صـە فێرکـرن ژیـر و چـالاك دبـێ گاڤا صـە تێگەهـشت ئەصـحابێ کـەهف دبـێ
کو صە بـو نـاس زانـت خـودانێ نێـچیر کیـە ئـەی خـودا ئـەو نـورا دناسـێنێ چـیە
کـۆر ناناسـت نـەژ بـێ چـاڤیە بـەلکی ئـەڤ ژ ویێـە کـو ژ جـەهلا مەسـتیە
کـۆر ب خـوە نـەژ زەڤیـێ بـێ چـاڤترە ژ فـەضلێ خـودا ئـەڤ زەڤیـە دوژمـن ناسـترە
نورهـا موسـی دیـت و موسـی دەلال کـر خەسـفا قـارون کـر کـو قـارون ناسـکر
هـەزها د هلاکـا هـەربێبابێ دەعـی[1] ژخـودێ فـەهم کـر کـو یـا (أَرْضُ ابْلَعِـي)
ئـاخ و ئـاڤ و بـاو ئـاگرێ بـشەرەر گەل مـە بـێ خەبـەر و گـەل خـودێ باخەبـەر
ئەم بعەکسێ زەڤـی ژ غـەیری خـودێ خـەبیر بـێ خەبـەرن ژ خـودێ و مـەوجوداتن نـەژیر
لاجـرم (أَشْـفَقْنَ مِنْهـا) پێکڤـە وان سـست بـو ئێرشـا وان ژ تێکـەلیا حـەیوان
گـۆت ئـەم پێکڤـە بێـزارن ژ ژیـان کو ئەو ساخە گەل خەلك و گـەل حـەق مـران
دەمـا ئـەو بمێنـت ژ خـەلکێ بـت یـەتیم قنیاتـا خـودێ دڤێـت قـەلبێ سـەلیم
وەخـتێ دز ژ کـۆری بـدزێ کالـەئی ئـەو کـۆرێ پێـچاڤ دێ کـت نالـەئی
حـەتا دز نەبێـژێ ژێـرە کـو ئـەو مـنم کـو مـن ژ تـە دزی و دزەکـی پـر فـەنم
کـەنگی کـۆر دێ دزێ خـوە ناسـکێ چـون نینـە بیناهیـا چـاڤا کـو وی ناسـکێ
هەکـە بێـژ تێـژی هـاتو جلکـا بگـرە زەحمەتـە ئـەو نیـشانێ جـلا ڤـەگێرە
ڤێجـا جیهـادێ ئەکبـەر هـات وەخـتێ دزیـن دا ئـەو بێـژێ چ بریـە و چـیە دزیـن

(١) دەعی – بێ باب.

عەولكا یێ دزی كلێ چاڤێ تە   دەما تە ستاند ڤەدگەرێ بیناهیا تە
تشتێ حكمەت كو تە ونكری دلە   جەم ئەهلێ دین یەقین ئەو حاصلە
كۆر دلێ با جان و باسەمع و بەصەر   نابینێ ژ دزیا شەیطانی ئەثەر
ژ ئەهلێ دل ب پرسە نەژ جەمادێ وی   كو خەلایق جەمادن ل پێش وی
هاتە جەم وی ب شێور پرسیار كەرەك   كورا زەكێ بێژە ئەی لێڤ بوە زارۆكەك
گۆت هەرە ژ ڤێ حەلقێ كو ئەڤ دەروازنیە   بزڤرە ئەڤرۆژ رۆژا رازنیە
هەكە بۆ مەكانی رێك هەبا دلامەكان   هەر وەكی شێخان مابامە ئەز بەر دكان

داخوازیا مەحتەسبی ژ مەستێ مەست بۆ زندانێ

مەحتەسب د نیڤا شەڤێ گهـا جایەكی   زەلامەكی رازایی دیت دبن دیوارەكی
گۆت هێ مەستۆ تە چ ڤەخواریە بێژە؟   گۆت ژ ڤێ یا كو د شەربك هێژە
گۆت ئاخر چیە د شەربك ڤەگێرە   گۆت من ژوێ ڤەخواریە هەرە بنێرە
گۆت ئەوا كو تە ڤەخواری ئەو چیە ئەو   گۆت ئەوا كو د شەربك مەخفیە ئەو
دەور دبو ئەڤ سوئال و ئەڤ جەواب   موحتەسب وەك كەری ماد قوراب(١)
موحتەسب گۆتە وی ئاە بكە دێ   مەستی هۆهۆ كر دەما پەیڤێ
گۆت من گۆت ئاە بكە تو هۆهۆ دكی   گۆت ئەز شادم تو باس ژ غەم دكی
ئاە ژ دەرد و ژان و غەم و بێدادیە   هۆی هۆیا مەی ڤەخوارا ژ شادیە
موحتەسب گۆت ئەڤێ نزانم دێ رابە رابە   مەعریفەتێ نەتراشە و بهێلە ڤان جەوابە
گۆت هەرە تو ژ كیدەرێ ئەز ژ كیدەرێ   گۆت رابە سەر خوەش حەتا زندانێ وەرێ
مەستی گۆت ئەی مەحتەسب من بهێلە و رۆ   كەنگی دكاری ژ روتی بگری گرۆ
هەكە من بخوە قوەتا چونێ هەبانە   چوبامە مالا خوە لڤێرێ چ كربانە
ئەگەر ب عەقل و ب ئمكان بامە   هەر وەكی زانا بەردەرێ دكان بامە

ب ئاخفتن ئینانا خوازۆكی جارا دوەم وی مەزنی
رە دا حالێ وی مەعلوم تر ببت

وی طالبی گۆت كو ئاخر یەك نەفەس   ئەی سوارێ لەڤەن ڤی لاییڤە باژۆ فەرەس
هاژۆت لاێ ویڤە كو دێ زوتر بێژ   كو هەسپێ من زاف دژوارە و تونده وتیژ

---

(١) قوراب – گلاب،قورو ئاڤ، حەری ئاخ و ئلف گەلەڤ.

زوبە حەتا وی پیێ ل تە نەدایە ڤەگێر   ژ چ دپرسی ویێ بەیانکە تو بژمێر
وی مەجالا رازا دل گۆتن نەدی   ژ مەبحەث دەرکەت و کر باسەکی دی
گۆت ئەز دخوازم دڤیێ کۆلانیێ بگرم ژن   چ ژن هەژیە ژ بۆنا یەکی وەك من؟
گۆت ژن سیێ قسمن د جیهان   دو ژوان رەنجن و یەکەك ژی گەنجا رەوان
و ئەو یەکە گاڤا تە خواست هەمی ژ تەرەیە   و ئەوا دیتر نیڤەك بۆ تەیە نیڤەك جودایە
ئەوا سێیەم هیچ ئەو نە بۆ تەیە بزان   تە ئەڤ بهیست دور کەڤە چوم ب بازدان
دا هەسپیێ من نەوەشینیێ ل تە پەحینا   کو بکەڤی و نەرابی ژ ناڤ نڤینا
شێخی هاژۆت چو ناڤ زارۆکان   گازی کریێ جارەك دیتر ویێ جوان
کو وەرە ئاخر بێژە بۆ من ڤەپەژێرە   ڤان سیێ قسمیێ ژنێت تە گۆتی ب بژێرە
هاژوت لاییێ ویڤە و گۆتییێ کچا خاص   هەمی بۆ تەیە دیێ ژ غەم بی خلاص
و ئەوا کو نیڤەك یا تەیە بیژ نە   و ئەوا هیچ نەیا تەیە ب عیال مەزنە
چاخیێ ژ مێریێ عەولیێ خوە زارۆك هەبیێ   کو لیێ ڤین و هزریێ ویێ لوێدەریێ دبیێ
دور کەڤە دا هەسپیێ من نەهاڤێژت پەحینا   سمیێ هەسپیێ منیێ شەمبۆز ل تە نەکیێ برینا
شێخی کرە های و هوی و دیسا هاژۆت   گازی کرە بچوکا و لاییێ خوەڤە کرن جۆت
دیسا وی خوازۆکی گازی کریێ وەرە   پرسیارەکە من مایە ئەی مەزنیێ گەورە
دیسا هاژۆتە ڤی لایی زۆتر بیژە چ بیە   کو وان بچویکا گۆکا من ژ مەیدان بریە
گۆت ئەی قوربان گەل عەقلەکی هۆ و ئەدەب   ئەڤ چ کارە ئەڤ چ شێتیە هەی عەجەب
تو ل سەر عەقلیێ کولّی دپەیڤ و بەیان   ئافتابی د دیناتی خوە کریە نهان
گۆت ئەڤ ستەمکار رەئیسیێ ددن   دا دڤی شاری مە قاضی بکن
من گۆت نەهەژیمە دەستیێ رەددان ل بەدەن   نیە وەك تە عالمەك خودان فەن
گەل وجودا تە حەرامە و خەبیث   کو کیێم ژ تە قەضا بێژت حەدیث
نینە د شەریعەت دەستورەك بنازی   کێمتر بت ژ تەی عالم بکە تە قاضی
ژڤیێ ضەرورەتیێ شێت و دێوانە بومە   ئەما د باطن هەر ئەوم کو بومە
عەقلیێ من گەنجە و ئەز وێرانەمە   هەکە گەنجیێ پەیداکم دێوانەمە
ئەو دێوانەیە کو نەبو دێوانە   ئەڤیێ عەسەس دیت و نەچو دخانە
زانستیێ من جەوهەر هات نە عەرەض   ئەڤ نە بهایەکە بۆنا هەر غەرەض
کانا قەندم نەیستانا شەکرم   هەم ژمن شین دبیێ و ئەز دخوەرم
علمیێ تەقلیدی و تەعلیمی یەوان   کو ژ نفوریێ گوهگری هەیە فیغان
چونکی ل پەی دانکن نە لدوڤ رەوشەنینە   هەر وەکی طالبیێ علمیێ دنیا دەنینە

طـالبـێ علمـە بۆنـا عـام و خـاص   نـەكو دا ژ ڤـێ خوەكـەت خـلاص
هەر وەكی مـشكەكی هەمولایـەكی كونـدكێ   چـاخێ گهـا رونـاهیێ ژ وێـرێ بـازددێ
دەمـا لایـێ دەشـتێ و نورهـا وێ رێـك نـەبێ   ئێـدی د وێ طـارێـێ زەحمـەت دبـێ
هەكـە خـودایێ وی پـەرا بـدێ پـەراكرێ   ژ مـشكیتی نـەجات بـت وەكـە طـەیـرا فـرێ
و هەكە پەرانـە كـرێ دێ مینـت ژێـر ئاخـان   بـێ هیڤـی بـت ژ چـونا رێكـا عاسمـان
علمـێ بدەڤـە كـو ئـەو بێجـان بـوە   ئەڤینـداری روێ كریێـداران بـوە
گـەرچ وەخـتێ بـەحـث علمـەكی باشـە   گاڤـا كرێـداری وی نـەبت مریـە و لاشـە
موشـتەریێ مـن خودایـە ئـەو مـەرا   دێ كێـشێ ژۆر كـو اللّٰهُ اشْـتَرَى
خـوین بهایـا مـن جـەمالا (ذوالجـەلال)   خـوین بهایـا خـوە خـۆم كەسـبا حـەلال
ڤـان كریێـدارانێ مـوفلس بهـل   دێ چ كرێـداری كـەت یـەك مـصت گـل
تـەڤنێ نـەخوە تـەڤنێ نـەكرە ل تـەڤنێ نەگـەر   ژبـەر كـو تـەڤن خـوارە دائـم رو زەر
دل بخـوە دا هـەر و هـەر بـێ جـوان   ژ تەجـەلی رومـەتت مینـا ئەرغـەوان
یارەب ئـەڤ بەخشیـشە نەحـەدێ كـارێ مەیـە   لـوطفـا تـە لـوطفـا خـەفیرە خـوە سـزایە
دەسـت بگـرە ژ دەسـتێ مـە مـەرا بكـرە   پـەردێرە هەلـدا و پـەردەیا مـە نـەدرە
دیـسا مـە بكـرە ژ ئـەڤێ نەفـسا گـەنی   كـاردا وێ گهـا هەسـتیان حـەتا بـنی
ژ وەكـی مـە بێـچاران ئـەڤێ زنجیرا سـەخت   كەنگی ڤەكەی ئەی شـاهێ بێ تـاج و تـەخت
ئەڤێ قوفلا هوسا گـران ئـەی بـا شـەفەقەت   كـی دكـارێ بـل كـو فـەضـلێ تـە ڤەكـەت
ئـەم ژ خـوە لاێـی تەڤـە دزڤـرێنن سـەر   چـون تـوی ژ مـە بمـە نزیكتـەر
ئـەڤ دوعـا هـەم بەخـشیش و تـەعلیما تەیـە   گەرنـە دتنگـێ دل چ گولـستان هەیـە
د نافبـەینا خـوین و روڤیكـا فـەهم و عـەقل   بـل ژ ئكراماتـە نەشـێن بكـەن نـەقل
ژ دو پارچـێ بـەزی ئـەڤێ نـورا رەوان   پـێلا نـورا وێ ددەت ل عاسمـان
پارچـە گۆشـتەك كـو زمـان هـات ژ وی   ل هیـا حكمـەتێ دچـت وەك ئاڤـا جـوی
لایـێ كـو نـەكێ كـو نـاڤێ وێ گوشـن   حـەتا ب بـاغێ جـان كـو فێقیـێ وێ هۆشـن
شـاهرێكا بـاغێ جانـا شـەرعێ ویـە   بـاغ و بیـستانێت عالـەم فـەرعێ ویـە
ئەصـل و سـەركانیا خۆشـیا ئـەوەهان   زو (تَجْـرِي مِـنْ تَحْتِهَـا الْأَنْهَـارُ) بخـوان

تەتیما نصیحەتا پەیغەمبەر ((درود لێبن)) بۆ نەخوەشی

پەیغەمبـەر گـۆت ژبـو وی نەخوەشـی   وەخـتێ سـەرەدانێ مـاتو نـەی باشـی؟
نـەكو قـەی تـە دوعایـەك كریـە   ژ نـەزانین تـە شـۆربا ژەحـرێ خواریـە

بێنە بیر کانێ چ دعا تە دگۆتی؟ هوسا ژ مەکرێ نەفسێ دصۆتی
گۆت ل بیرا من نینە ئلاهمەتەکێ بکە گەل من بیرا من بێت ساعەتەکێ
ژ حضورا نورا بەلاڤا موصطەفا هاتە بیرا وی ئەو دوعا
هەمەتا پەیغەمبەر رۆنیك گەها وی پێش خاطر ئانی ئەو بیرا وی
تیژك دا ژوێ کولەکێ کو ژ دل حەتا دلە روناهیەك کو فەرقا حەق و باطلە
گۆت ئەها هاتە بیرا من ئەی رەسول ئەو دوعا کو من گۆتی بوالفضول
چونکی ئەز کەتبوم ناڤا گوناهدا یێ دخەنقێ دەست ل هەمی گیا ددا
ژ تە دگەهشت ترس و وەعید بۆ گوناهکاران ژ عەذابێ زۆر شەدید
ئەز د قەلەق بوم و چارە نەبو بەند موحکەم بو و قوفل نەڤە دبو
نەمەقامێ صەبر و نەرێکا رەڤین نە هیڤیا تەوبێ نەجهێ زڤرین
ئەز وەکە هاروت وەکە ماروت ژ حزن من ئاخ دکر کو ئەی چێکەرێ من
ژ خەطەرێ هاروت و ماروت ئاشکار چالا بابل خوەرە کرن ئختیار
دا عەذابێ ئاخرەت لڤێدەرێ بکەشن زیرەکن و عاقل و ساحر وەشن
قەنجکرن و کارێ وان ل جهێ خوە بو سەهل ترە ژ ئاگری رەنجا دو
حەد نینە وەصفێ رەنجا وێ جیهان سەهل ترە رەنجا دنێ نە گرە مهان
هەی خوەسکا وی کو جیهادەکێ دکێ ل بەدەن زەجرو دادەکێ دکێ
دا نەجات بی ژ رەنجا وێ دنێ رەنجا عبادەت ل سەر خوە دنێ
من ژی دگۆت کو ئەی خودا وی عەذابی لڤێ دنێ بدە دا ئەو سەرمن رابی
دا دوێ عالەمێ ئەز بوبم ڤالا داخوازەکە هوسا من کربو د خیالا
ئەڤ رەنجوریا هۆ طوق ل من پەیدا بو جانێ من ژ رەنجێ د ژان و دەردا بو
مامە ژ ذکر و ژ ئەو رادێ خوە بێ خەبەر بومە ژ باش و نەباشێ خوە
هەکە من نەدیتبا نوکە رویێ تە ئەی پیروز و ئەی موبارەك بویێ تە
دێ من خوە ژ دەست دابا ل جارکی تە ژ مەزناهیا خوە کر ئەڤ خەمخوارکی
گۆت هێ ڤێ دوعایێ نەکە چ جارا ل خوە هلنەکە ژبن رهو ریچارا
تە چ طاقەت هەیە ئەی مێریا هەژار کو داننە سەر پشتا تە گرك و نزار
گۆت ئەی سولطان من تەوبە کریە کو ئەز ئێدی ژ بی عەقلی تشتەکی نەکم داخواز
ئەڤ جیهانە تەیهە[1] وتو موسای و ئەم ژ گوناه د تەیهمانە بکول و خەم
بسالا ئەم رێڤە دچن و ل ئاخر و ئەخیر هەر وەطوڤ د مەنزلێ عەولن ئەسیر

(١) تەیهە – صەحرا کو قەومێ موسی تێدە موتەحیر و سەرگەردان مان چل سالا.

گەر دلێ موسى راضى ببا بۆ تەیهێ رێك و دۆز پەیدا دبا
و هەك ئەو ب كول بێزار بوبا ژ ما كەنگی هیچ خوارن دهات ژ سەما
كەنگی ژ كەڤر كانی دبون ل هەرك ل چۆلستانێ ئەمان ل جان دبو بەرك[1]
بەلكو ل جهێ خوارنێ ئاگر بخوە دهات د ئەڤێ جێگاهی پێتا وی ل مە دكەت
دەما موسى بو دودل دكارێ مە جار دوژمنێ مەیە و جارەكێ یارێ مە
قەحرا وی ئاگر ددێ د ناڤ جلا حلما وی دبت قەلخان پێش بەلا
كەنگیە كو قەحرا تەژی ببت حلم ئەڤ ژ لوطفا تە نەكێماسیە ئەی باحلم
پەسنێ حاضر وەحشەتە ژبۆنا ئەڤێ ناڤێ موسى تینم قاصد ژ ڤێ
وەرنە موسى كەنگی رەواتینێ كو ئەز پێش تە ناڤی بینم ژ هیچ كەز
مە پەیمان شكاند صەد بار و هزار عەهدا تە وەك چیا ثابت بەر قەرار
عەهدا مە كایە و ب هەر بایەكی دفرە عەهدا تە وەك چیایە و ژ سەد چیا هێزترە
ئەی چێكەرێ ب قوەت ل سەر رەنگا رەحمەتەكێ بكە ئەی ئەمیرێ رەنگا
مەخوە دیت و رسوائیا خوە پر ئەی پادشاه مە ئمتحان نەكە پتر
دا هەتكبەریێ دیتر رە نهان تە كربت ئەی كەریمێ موستەعان
بێ حەدیا تە د جەمال د كەمال بێ حەدیا مە د خوەهری و د ضەلال
بێ حەدیا خوە ب بژێرە ئەی كەریم سەر بێحەدیا خوەهرا كولەكە لەئیم
ها ئەڤە ژ پارچە بینامە یەك تارمایە بازار بون و یەكەك دیوار مایە
ئەڤی باقیێ مە مایی بهێلە ئەی سولطان دا شاد و خۆشحال نەبت ل مە شەیطان
نە بخاترا مە بخاترا لوطفا تەیا بەرێ كو تە گومراه پێ زڤراندنە ژ رێ
چاخێ تە قودرەتا خوە نیشادا ل مەكە رەحم ئەی تە رەحم دانی د گۆشت و شەحم
ئەگەر قەحرا تە زێدە دكێ ئەڤ دوعا ئەی خودا تو مە فێركە ب دعاه
وەسانێ كو ئادەم دەما دەركەتی ژ بهشت تە ئەو زڤراندە بەر دەستێ شەیطانی نەهشت
دێو كی بوە كو ئەو ژ ئادەم پێللبێ سەر مەرشكەكە وەطو ببارى بربێ
د حەقیقەت بو نەفعا ئادەم هەمە بی لەعنەتا حەسودی ئەو دەم دەمە
یاریكەك دیت و دوسەد یاری نەدی ڤێجا ستونا خانیێ خوە بری
شەڤ ئاگرەك بەردا چاندنا دیتری بایی ئەو ئاگر دناڤ چاندنا وی بری
لەعنەت دێو رە بو وەك چاڤ بەندینێ دا ئەو ئەهریمەن زیانا ئادەم ب بینێ
لەعنەت ئەڤەیە كو وی خواربین بكێ وی حاسد و خوەڤیا و پركین بكێ

(١) بەرك – لباس، جل و بەرگ.

دا نزانت کو هەر ئەوا کو کری خرابە　　عاقبەت تێتە ڤە و دژ وی درابە
فەرزین پێکڤە ب عەکس بینت مالکا　　سەر وی مات دبێ و نەقص و کێم دکا
ژبەرکو گەر ئەو خوە ب بینێ هیچ　　موهلك و بریندار ژ عەدابێ بکێ پرچ
ژ ئەڤێ هۆ دبینێ ژانا دهناڤە　　ژان ئەوی ژبن پەردێ تینێ دەرڤە
حەتا نەگرت دایکا ژانا زانێ　　بچوك هێدی هێدی نایێ مەیدانێ
ئەڤ ئەمانەت د دلە و دل حامیلەیە　　ئەڤ پەندێت هەنێ مینا قابیلەیە[1]
داین دبێژێ کو بۆ ژنێ ئەڤ نەژانە　　ژان پێدڤێت ژان رێکا بچوکانە
ئەوێ کو ئەو بێ ژان بت رێ گرتنە　　ژ وێ کو بێ ژانی (أَنـا أَلحَـقّْ) گۆتنە
ئەو اَنا بێ وەخت گۆتن لەعنەتە　　ئەو اَنا د وەخت گۆتن رەحمەتە
ئەو اَنا مەنصوری یەقین بو رەحمەت　　ئەو اَنا فرعەونی ببینە بو لەعنەت
لاجەرەم مریشکا بێ چاخ بانگ ددێ　　سەر برینا خوە واجب دکێ
سەر برین چیە کوشتنا نەفسێتیە　　د خەبات و جیهادێ تەرك کرنا نەفسییێە
وێ وەسا کو زیلکا دوپشك هەلقەنی　　داکو ئەو ژ کوشتن بت ئێمنی
هەلقەنە ددانێ پر ژەحری ژ مار　　دا مار قورتالبت ژ بەلایا سەنگسار
تشتەك نەفسێ ناکوژێ بل سیبەرا پیر[2]　　دا مەنا وی نەفس کو ژی توند بگیر
چاخێ تە ئەو گرت تەوفیقا ویە　　هندی تو هێزدار ببی جەذبا ویە
(مـا رَمَيْـتَ إِذْ رَمَيْـتَ) راست بزان　　هەرچی بچێنێ جان بوە ژ جانێ جان
دەست گر ئەوە و ئەو بردبار　　دەم بدەم هەر دەم ژ ویە هیڤیدار
خەم نەخوە کو ل تە درەنگ بو ویصال　　دەرنگبون و گوڤاشتنا وێ دگرێ حال
گەرچ درەنگ و توندە رەحمەتا وی　　دەما هات غایب نابی ژ حەضرەتێ وی
هەکە تە دڤێ شەرحا ڤێ وەصل و ڤیان　　هەرە قەنج سوریێ (وَالـضُّحىٰ) بخوان
و گەر تو بێژی مانێ خرابی ژی ژ ویە　　ئەما ئەو فەضلێ وی کێم ناکیە
ئەڤ خرابی دان کەمالا ویە هەم　　ئەز دێ میثالەکێ بۆ تە هێنم موحتەشەم
نەقاشێ ئەزەل دو رەنگ نەخش چێکرن　　هندەك صاف خوەشك و هـ نژی کرێت کرن
نەقشێ یوسف و حۆریا زان کر　　نەقشێ عفریتا و شەیطانان شان کر
هەر دو نەوعێ نەخشایێن ئوستاینە　　ئەو نەی کرێتە بوی وەستاینە

---

(١) قابیلە – داین.

(٢) پیر – رێبەر، موعلمێ عشق، مروڤی خدایی.

کرێتیا چێدکێ د غایەتێ کرێتی   کرێتیا پێکڤە ل هەڤ دریتی
دا کەمالێ علمێ وی پەیدا ببێ   مونکرێ هۆستائیا وی رسوا ببێ
نەکو کرێت چێکرن ژێرە ناقصە   ژڤێ ئەگەرێ چێکەرێ گاور و موخلصە
ڤێجا ژ ڤی رویێ کوفر و ئیمان شاهدن   ل خوداوەندیا وی هەردو ساجدن
بەلێ بزانە کو مۆمن طەوعا ساجدە   ژبەر کو لێگەرێ رضا و قاصدە
گاور ژی کورْهاً یەزدان پەرستە هەم   بەلێ قەصدا وی مرادەك دیترە جەم
سولطان کەلهەکێ عمارەت دکێ   بەڵام داخوازا ئیمارەت دکێ
دبێ یاغی دا کو مەلك ئەو بت   ل دوماهیکێ سولطانێ کەلهێ بت
مومن وێ کەلهێ بخاترێ پادشاه   دکێ ئاڤەدان نەژ بۆنا جاه
کرێت دبێژێ ئەی شاهێ کرێت چێکەر   قادری سەر سپەحی و سەر کرێتی مەزنتەر
سپەحی دبێژی ئەی شاهێ جوان و خوەشکا   تە ئەم پاك کرن ژ عەیب و خرشکا

وەصیەت کرنا پەیغەمبەری ((درود و سلاڤ لێبن))
بۆ وی نەخوەشی و دوعا لێبوراندنێ

پەیغەمبەری گۆت بۆ وی بیماری   ئەڤێ بێژە کو ئەی سەهلکەرێ دژواری
(آتِنا فِي دارِ دنْیانا حَسَنْ   آتِنا فِي دارِ عُقْبانا حَسَنْ)
رێکێ رە سەرمە وەك بیستانکە لەطیف   جێگەهێ مە تو بخوە بی ئەی شەریف
مومنان د پەسلانێ بێژن ئەی مەلەك   مانە دوژەه بو کو رێکا موشتەرەك
مومن و کافر ل سەر وێ دبن دیار   مەنەدیت د ناڤ ڤێ رێکێ دوکێل و نار
مانێ ئەڤە بەحەشتە و بارەگاهێ ئیمنی   پالکیڤە بو ئەو رێبوار و طەنگا دەنی؟
ئێدی فرشتە بێژت کو ئەو کەسکە چەمەنزار   کو ل فلان جهی تە دیتی لێکرتە بوار
ئەو جەهەنەم بو و سیاسەتگاها سەخت   سەر تە بو بیستان و باغ ودرەخت
دەما هەوە ئەڤ نەفسا دوزەخ خۆیا خوە   ئاگر خاصیەت و گاور صفەتا خوە
دا بەر زەحمەتا و ئەو بو پر ژ صەفا   هەوە ئاگر ڤەمراند ژبۆنا خودا
ئاگرێ شەهوەتێ کو پێت هلدا   ڤەمری بشینکاتیا تەقوی و نورا هودی
ئاگرێ قەحرێ ژ هەوە هەم بوحلم   طاریا جەهلێ ژ هەوە هەم بو علم
ئاگرێ حرصێ ژ هەوە بو ئیثار   و ئەو حەسەدا وەك سترى بو گولزار
چونکی هەوە ئەڤ هەمی ئاگرێت خوە   بخاترا خودێ وەڤەمراندن پیکڤە ژ خوە

هەوە نەفسا ئاگری وەك باغی لێكر طوڤیێ وەفاییێ هەوە ل ناڤ وەر كر
بلبلان ذكر و تەسبیح شەڤ و رۆ خوەش دخوەندن د چەمەن سەر لێڤا جۆ
داخوازا خودێ وە ئیجابەت كر ل جەحیما نەفسێ وە ئاڤ وەركر
دوزخامە ژی دەرحەقێ هەوا بو چەمەن و گولشەن و دەنگ و نەوا
ما ئحسان چیە مۆكافا تە ئەی سەروەر لوطف و ئحسان و ثەوابا موعتەبەر
٦٥٤٠ مانێ هەوە گۆت ئەم قوربانن پێش ئەو صافێ بەقائەم فانن
ئەم هەكە بەرطەلاش و هەكە دێوانەنە مەستێ وی ساقی و وێ پەیمانێ نە
ئەم سەری دێ دانن سەر خەط و فەرمانا وی جانێ شیرین رەگرۆ دێ دنەوی
حەتا خیالا دوست د ئەسرارێ مەیە نوكەری و جان سپاری كارێ مەیە
هەر كیدەرێ شەمعێ بەلاهەلكرن سەد هزاران جانێ عاشق ل ئاگر كرن
ئەو عاشقێ كو ژ هندرێ خانێ نە بۆ شەمعا رویێ یار پەروانێنە
ئەی دل هەرە وێدەرێ گەل تە روناهینە و ژ بەلایان بۆتە وەك قەلخانینە
د ناڤبەینا جان تە جی دكن دا تە تەژی بادە وەك جام بكن
د ناڤبەرینا جانێ وان خانی گیر د فەلەك خانی چێكە ئەی ماهێ مۆنیر
مینا عەطارد دەفتەرا دل ڤەكەن داكو بۆتە رازێت خوە دیار كەن
٦٥٥٠ جەم مرۆڤێ وەك خوە بەگەر ئاوارەیی ل هەیڤا كامل بدە ژ هەیڤێ پارەیی
جوزءژ كولێ خوە ڤەقەتان چیە گەل مۆخالف ئەڤ هەمی تێكەلی چیە
جنسی ب بینە د رەوش بوە نەوعێ خوە عەیبا ببینە د نورهێ بوە عەینێ خوە
مادام وەك ژنێ ناز و دەلالێی دكری بێ عەقل ژ درۆ و ناز نازیا كەنگی پەیدا كی عەقل
مەلاقی و ڤرو حیلە و ئاخفتنێ ناقص وەردگری ددانی بەریكێ وەك زێرێ خالص
بۆ تە دژین و شماقا[1] زەلامێ خودێ چێترە ژ پەسنێ گومراه ددێ
شماقا زەلامێ خودێ بخوە نەخوەشەهدا خەسان دا تو ببی كەسەك ژ ئقبالا كەسان
ژ بەر كو دەولەت و خەلعەت دگەهێ ژ وان د پەناهێ روح جەسەد دبێ جان
هەر جهێ تە روت و بەلەنگاز دیتیە بزانە كو ئەو ژ رێبەرێ خوە رەڤیە
دا وەلێهاتبا كو ڤیابا دلێ وی ئەو دلێ كۆرێ خراب بێ حاصلێ وی
٦٥٦٠ هەكە وەطوڤیا كو رێبەر ڤیای خوە ب بلندترین ئەوصافا بدیتای
هەر كەسێ ژ رێبەر برەڤێ د جیهان ئەو ژ سەعادەتا ئەبەدی درەڤێ بزان
ب سالا د كەسبا بدەنێ خوە فێركری دەست باڤێژە دینی مانێ تو دێ مری

(١) شماق – چەلاق، شەلاق، زلە.

ددنىٚ تو زەنگينى و هـەمى تـشت تـەيىٚ هـەى — چـاخىٚ ژ ڤێـدەرىٚ دەركـەتى دىٚ چ كـەى
وەرە پێـشەيەكى فێربـە كـو ئـەو د ئـاخرەت — كەسـبا وىٚ بـىٚ سـەبەبىٚ مـەغفرەت
ئەو دونيايـە باژارەكـە تـەژى بـازارو كەسـب — دانـە هـزرێنى كـو كەسـب لڤێرێيـە حەسـب
خودايىٚ بلند گـۆت كـو ئـەڤ كەسبا جيهـان — ل پـێش وىٚ كەسـبێيە ياريكـا بـچوكان
مينا وى زارۆكى كو گەل زارۆكا دكـىٚ يـارى — خانيكـا گەلهـەڤ دكـن و خرابـدكن ئێڤـارى
زارۆك د ياريكـا چـێدكن دكـان — چ سـود نينـە بـل كـو بورانـدنا زەمـان
بتـە شـەڤ دىٚ هێتـە مـالىٚ تـنىٚ و برسـى — زارۆك چـونە ئـەو مايـە بنـانىٚ ترسـى
ئـەڤ جيهانـە ياريگەهـە و مرنـە شـەڤ — ڤەدگـەرىٚ ب كيـسىٚ ڤـالا پركەفتەلـەڤ
كەسـبا ديـنى عـشقە و جـەژبا هنـدرون — قابليـەتا نورهـا خـودىٚ بدەسـت ئـانيـون
كەسبا فانى بۆ تە دخوازىٚ ئـەڤ نەفسا خـەس — چـەند كەسـبا خـەس دكـى بهلـە بـەس
هەكە نەفسا پيس بەرىٚ تە دت كەسبا شـەريف — حيلـە و مـەكرەك بـوە ويـرە رەديـف

هشياركرنا ئبليسى ژموعاويەى را ((خودىٚ ژىٚ رازى بت)) كو رابە وەختىٚ نڤێژە

د خەبـەر هاتيـە كـو ئـەو معاويـە — ل قەصـرىٚ رازابـو د يـەك زاويـە
دەرىٚ قەصـرىٚ ژ هندرڤـە بەسـتە بـو — كـو ژ زيـارەتێن خـەلكىٚ خەسـتە بـو
نـشكا ڤـە زەلامـەكى ئـەو هـشيار كـر — دەمـا چـاڤ ڤـەكر خـوە پـەنهان كـر
گـۆت رێكـا كـەس نـەبو نـاڤ قەصـرىٚ — كـو ئـەڤ كـى بـو بجورئـەت هـات ڤێـدەرىٚ
دەسـت لێپەلانـد و لێگـەرها ئـەو زەمـان — دا ژ وى ڤەشـارتى پەيـدا كـەت نيـشان
ژ پـشتا دەرگـە مـودەبرەك ديـت كـو — د پـەردە و ديـوار ڤەدشـێرى رو
گـۆت هـىٚ تـو كيـى نـاڤىٚ تـە چـيە — گـۆت نـاڤىٚ مـن يـىٚ شـكەرا ئبليـسىٚ شـەقيە
گـۆت چـاخىٚ نڤێـژىٚ گەهـشتە ئـاخر — پێتڤيـە زو بلايـىٚ مزگەفتێڤـە لـەزكر
دەسـت لێپـەلان و لێگـەرها ئـەو زەمـان — دا ژ وى ڤەشـارتى پەيـدا كـەت نيـشان
گـۆت چـما تـە ئـەز هـشيار كـرم بجـد — راست بێژە گەل من نەبێـژە بەرعـەكس و ضـد
(عجلـوالطـاعـات قبـل الفـوت) گفـت — وەكـە دورّ مـوصـطەفـا مـەعنا دسُـفْتْ
گـۆت نـە نـە ئـەڤ غـەرەض نـەبو تـەرا — كـوبخێرەكىٚ بـيى رێنـاس مـرا
دز هاتيـە مـالا مـن ژ پـەنهانى — دبێـژ تـە مـن كـودىٚ لتـە كـم زێرەڤـانى
ئـەز كيڤـە باوەركـەم ژ وى دزدى — كـەنگى دز زانـت ثـەواب و مـوزدى

دیسا بەرسڤدانا ئبلیسی بۆ موعاویەی

گۆت عەول ئەم فرشتە بوین
رێکا طاعەتی ژی بجان کریوین

بۆ سالکانێ رێکێ مەحرەم بون
بۆ ساکنانێ عەرش هەڤدەم بون

پیشەیێ عەول کیڤە ژ دل دچێ
ڤینا عەول کەنگی ژ دل دەردکەڤێ

گەر سەفەرا رۆم هەری یا خوتەن
کەنگی ژ دلێ تە دەرکەڤت (حُبُّ اَلْوَطَنْ؟)

ئەم ژی مەستانێ ئەڤێ مەیێ بوین
عاشقانێ دەرگەهێ وی بوین

ناڤکا مە سەر ڤینا ببرینە
ئەڤینا وی د جانێ مەدانینە

رۆژێ قەنج مە دیتنە ژ رۆژگار
ئاڤا رەحمەت مە ڤەخوارینە د بهار

ما نەکو دەستێ فەضلا وی ئەم چاندینە
ما نە ژعەدەم وی ئەم ئانینە

کو ژ وی مە گەلەك دلۆڤانی دیتنە
د گولستانا خوەش حالیێ ئەم چەرینە

دەستێ رەحمەت ددانی سەر سەرێ مە
چاڤێت لوطفێ ڤەدکر ل بەرێ مە

وەختێ زاروکیا من کو بوم شیرخوار
دەرگوشا من وی دهەژاند هەرجار

من ژ کێ شیرخوار غەیری شیرا وی
کێ ئەز خوەیی کرم بل تەدبیرا وی

ئەو خۆیێ کو گەل شیر چو ناڤ خوینێ
کی دکارێ ئەوی ژ مرۆڤی دەربینێ

هەکە گلەکژی کر دەریا یا کەرەم
کەنگی ئەو دگرێ دەرگەهێت کەرەم

ئەصلێ نەقدینا وی دان و لوطف و بەخششە
قەحرا وی وەکە تۆزەکێ ژ غشە

ژبۆنا لوطفێ ئەڤ عالەم ڤەژاند
ذەراتا ئافتابا وی ڤەلۆراند

هجران ئەگەر ژ قەحرا وی ئاڤسە
بخاترێ قەدرێ وەصلا وی بناسە

دا فراقا وی بدەتە جانی گوهمال
کو جان بزانت قەرێ رۆژێت ویصال

پەیغەمبەر گۆت کو خودێ فەرمویە
قەصدا من ژ چێکرنێ ئحسان بویە

من چێکرن دا ژمن سودەکی بکەن
دا ژ شەهدا من دەست تێکەلیەکێ بکەن

نەبۆنا وێ کو دا سودەکی بکەم
و ژ روتی ئەز قەبایەکی ژێ بکەم

چەند رۆژەکا کو ئەز ژ جەم خوە دەرکرمە
ب چاڤان ل روێ قەنجێ وی دنێرمە

کو ژ رویەکی وەصا قەحرەکە هوسا عەجەب
هەر کەسەك مەشغول بوە د سەبەب

ئەز نامەیزێنم ل سەبەبێ کو ئەو حادثە
ژ وێ کو حادث حادثەك یرە باعثە

دێ لوطفا سابق رە نەظارە کەم
ئەوا هەرچی حادثە دێ دوپارە کەم

هەکە بۆ ئادەم مـن نـەکر سـەجدە ژ حەسـەد
ئـەو حەسـەد د عـشق بـو کەتـە نـاڤ جەسـەد
هـەر حەسـەد ژ دۆسـتی چـێ دبـێ یـەقین
کـو بـت گـەل دوسـت دیـترەك هەڤـشین
مـەرجێ دۆسـتیە کـو ب غـیرەت ببـێ
وەکـە مـەرجێ بهنـژینێ گۆتنـا خێـر بـێ
چونکی سەر مەرشکا وی بـل ڤـێ یـاریێ نـەبو
گـۆت یاریـا بکـە چ زانم کـو ئـەڤ دەرچـو
یارییـا وی یـەکی بـو ئـەز دۆرام
مـن خـوە د بـەلا گـۆرام
طـام دکـم هـەم د بـەلا لـەذاتـێ وی
مـاتێ ویمـە مـاتێ ویمـە مـاتێ وی
چـاوا خـوە نـەجات دەت ژ وێ نـاڤێ
کەسەك د شەش طەرەفا شەش دەرگرتین د گاڤێ
٦٦٢٠ جوزامێ وێ شەش ژ کولێ شەش چاوا نەجات بی
تاییـەت کـو بـێ سـەبەب ئـەو خـواردانبێ
هـەر کـێ د شەشـێ وی د نـاڤ ئاتەشـە
ئـەو وی خەلاسـکەت کـو چـێکەرێ شەشـە
گـەر بخـوە کـوفرە و گـەر ئـەو ئیمانـە
دەسـت راچـێنێ حـەضـرەتـە و مـالێ یەزدانـە

دیسا تەقریرکرنا موعاویەی دگەل ئبلیسی حیلا وی

ئـەمیر گۆتـە وی ئەڤاهـەنێ راسـتە
بـەلێ تـە پـشکا خـوە ژێ نەخواسـتە
صـەد هزارنـێ وەکـە مـن تـە ژ رێ بـر
تـە کۆرتـك کـۆلان قـول[1] د خـەزینێ کـر
ئـاگر و نـەفطـێ نەصـۆژێنی چـارە نینـە
کیـە کـو ژ دەسـتێ تـە جلـێ وی پـارە نینـە
ئەی ئاگر وٚ چـونکی طـەبعـێ تـە صـۆطنیـە
حـەتا تـشتەکی نەصـۆژێنی چـارە نیـە
بڤـێ لـەعنەتییـە کـو تـو صـۆتنکەری
تـو سـەر دزێ هـەمی دزان کـری
گەل خودێ تـەگۆت و تـە بهیـست روبـرو
ئـەز چـمە پـێش حیلێـت تـە ئـەی عـەدو
فەلسەفە و پەیڤێن تە وەکـە فیتـك و صـەفیر
دەنگـێ مورغانـە بـەلێ مـورغ گـیر
٦٦٣٠ سـەد هـزاران مـورغ بـوێ رێکـێ گرتیـە
مـورغ سـەرڤە چـوە کـو نـاس هاتیـە
چـاخێ بهیـست د هـەوا دەنگـێ صـەفیر
ژ هـەوا تێـت ل عـەردێ بـت ئەسـیر
قـەومێ نـوح ژ مـەکرێ تـە د نەوحەنـە
دل کـەباب و سـنگ پـارە پارەنـە
تـە ژعـاد رە بەربایـدا د جیهـان
تـە ئێخـست نـاڤ خـەم و ژان و دەردان
قـەومێ لـوط ئـەو ژ تـە بونـە سەنگسار
ژ تـە نۆقبـون د ئاڤـا رەشـا ب گـەمار
ژ تـە مـەژیێ نـەمرود ژ هـەڤ بـەلاڤ بـو
وای هـزاران فتنـە ژ تـە رابـو
عـەقلێ فرعـەونێ ژیـر و فەیلەسـوف
بـو نابینـا ژ تـە فـەهم نـەکر نـەبو وقـوف
بولـەهـەب هـەم ژ تـە بونائـەهل
بولـەکـەم هـەم ژ تـە بـو بوجـەهل

(١) قول – کون، خەزینە کومکرن.

ئەی سەر ڤێ شەطرەنجێ بۆنا یاد   تە مات کرە سەد هزار ئستاد
ئەی ژ فەرزین بەندێت موشکلەت   دلێت صۆتین رەش بوە دلەت
تو بەحرا حیلایی و عالەم قەطرەیە   تو وەك چیایی و ئەڤ سلێمان ذەرەیە
کی ژ مەکرێ تە خەلاس بت ئەی موختەصەم   ئەم غەرقێ طوڤانن (الاّ مَنْ عَصَمْ)
زۆر ستێرێت سەعد ژ تە موحتەرەق   زاف لەشکەر و کۆم ژ تە موفتەرەق

دیسا بەرسڤدانا ئبلیسی بۆ موعاویەی

ئبلیس گوتە مەعاویە ڤەکە ئەڤێ عەقدێ   ئەز مەحەکم بۆ قەلپ و نەقدێ
خودێ ئەز کرمە ئمتحانا شێر و کەلبی   خودێ ئەز کرمە ئمتحانا نەقد و قەلپی
کەنگی من یێ قەلپ رو رەش کریە   ئەز صەرافم من ئەو قیمەت کریە
بۆ قەنجان رێبەری دکەم   چقێت هشك ژ دارێ دکەم
ڤان گیا ددانم ژبۆنا چیە   دا دیار بت کو جنسێ حەیوان کیە
دەما ژ گورگ و خەزالێ بزێت کودەك   د گورگیا وی و خەزالێ هەیە شەك
تو گیا و هەستی ل پێش وی بریژ   کانێ کیشك لایێ وی گاڤا کەت تیژ
گەر بلایێ هەستیا ڤە بێت گورگە   وەر گیا خواست یەقین آسك رەگە
قەحر و لوطف بونە جۆت گەل هەڤدیتەر   ژ ڤان هەردوان زا جیهانەك خێر و شەر
تو گیا و هەستیان رە عەرضە کە   قوتێ نەفس و قوتێ جان رە عەرضە کە
هەکە ل خوارنا نەفسێ گەرها ئەبتەرە   و هەکە خوارنا روح ڤیا سەرورەرە
گەر خزمەتا بەدەن کر ئەوە کەر   و گەر چو د بەحرا جان پەیدا کەت گەوهەر
گەرچ ئەڤ دو موختەلف خێر و شەرن   بەلێ ئەڤ هەر دو کارەکی بەرابەرن
ئەنبیا طاعات عەرضە دکن   دوژمنان شەهەوات عەرضە دکن
چاوا قەنجیێ کەمە خرابی یەزدان نیمە   داعیمە ئەز چێکەرێ وان نیمە
لاوا ب کەمە کرێت خۆ ئەز خودا نینم   بەس بۆ کرێت و لاوا ئەز ئایینم
هندو ئایینە صۆت ژ قەهر و دەرد   کو ئەڤە رەش رونیشا ددێ مەرد
وی ئیشارە دامن کو راست گۆ   دا ب بێژم کرێت کو[1] و سپەحی کو
ئەز شاهدم سەر شاهدی نینە زندان   ئەهلێ زندانێ نینم شاهدە یەزدان
هەر جهێ شتلەکێ ب بینم فێکیدار   دێ تەربیەت کەم وەکە باغدار

(١) کو – کا.

هەر جهێ ب بینم دارا تەحل و هشك   دێ برم دا جودا ببت طەر ژ هشك
هشك بێژتە باغڤانی کو ئەی فەتا   چما تو سەرێ من دبری بێ خەتا
باغڤان بێژت بێدەنگ ئەی کرێت رەنگ   هشکیا تە نەبەسی تەیە دە بەنگ
هشك دبێژێ راستم ئەز نەی خوارم   تو چما بێ گوناح دبری بن دارم
باغڤان بێژت هەکە مەسعود بای   خوەسکا خوە هەر بوی طەربای
جاذبێ ئاڤا حەیاتێ بوبانە   د ناڤ ئاڤا ژیانێ تێکەلبانە
طوڤێ تە پیس بوە و ئەصلێ تە   گەل دارا خوەش نەبوە وەصلێ تە
٦٦٧٠ هەکە چقێ تەحل گەل شیرین کەن پەطرۆمە   ئەو شیرینی د وجودا وی ددۆمە

شداندنا موعاویەی دگەل ئبلیسی

ئەمیر گوت ئەی رێگر نەبێژە دەلیلا   ژ تەرە نینە دمن رێکا حیلا
تو رێگری و ئەز غەریب و تاجرم   هەر لباسەکی کو بێنی کەنگی کرم
ل هاویر پەرگالێ من نەزڤرە ژ کافری   تو بۆ پەرگالی کەسەکی نینی موشتەری
رێگر بۆ کەسەکی نابت موشتەری   و هەکە بموشتەری بو دیار حیلەیەکا کری
کاڤی حەسودی چهەیە د سەر و رو   ئەی خودا ل هەوارا مە وەرە ژ ڤی عەدو
گەر جارەکی دیتر گەل من کەڤێ مۆناقەشێ   دێ جل و تەحتیا ژ بن من ڤەکێشێ

نالینا موعاویەی ژ ئبلیسی ب بال خودایێ بلندڤە و هاریکاری خوەستن

ئەڤ قصاوی وەکە دوکێلە ئەی ئیلاه   دەست بگرە ناخوە مەرشکا من بت سیاه
ئەز ب دەلیلا نکارمە ب ئبلیس   کو ئەوە فتنا هەر شەریف و هەر خەسیس
ئادەمێ کو بعلم الاسما گەهشت   ڤی صەیی بیەك حەملێ ئەو دەرکر ژ بەهەشت
٦٦٨٠ ژ بەحەشتێ ئەو هاڤێتە سەر روێ ئاخێ   وەکە ماصی شیان دەرکەی ژ ئاڤێ
ڤێرینا (إِنا ظَلَمْنا) دچو بەر فەلەك   نینە بۆ سەرهاتێ و قصەیا وی حەدەك
د هندرێ هەر پەیڤا وی شەرە   سەد هزاران سحر د وی موضمەرە
مێرانیا مێرا وەر دگرێ د نەفەس   د ژن و مێرا هەلدکێ پێتا هەوەس
ئەی شەیطانێ خەلك صۆژێ ب سەر گێژ   سەر چی تە ئەز هشیار کرم راست بێژ

دوبارەکرنا ئبلیسی گۆتارا تەلبیسا خوە

گۆت هەر زەلامەکێ کو بت پیس گۆمان ... ئەو گوهنادتە راستیا ب سەد نیشان
هەر هندرەکێ کو بی بهزر و خیال ... چەند دەلیلا بێنی ژێرە پتر دبێ خیال
دەما ئاخفتن چو د وی بت علەت ... شورێ غازی بۆ دزی بت ئالەت
ئێدی بەرسڤا وی سکوتە و سکون ... گەل ئەبلەهی ئاخفتن کرنە جنون
تو خودێ چما ژ من دنالی ئەی سەلیم ... تو بنالە ژ شەرێ وێ نەفسا لەئیم
٦٦٩٠ تو شیرینیێ بخوی ل تە بت پرزك ... دێ کەڤی تایێ ل طەبعێ تە بت رك
بێ گوناه لەعنەتا دکی ل شەیطانی ... چونکی نابینی ژ خوە وی دەرمانی
ئەو نە ژ شەیطانە ژ تەیە ئەی غەوی ... کو وەکە روڤی ل پەی دونگی دکەوی
چاخێ تە دونگ دیت ل ناڤ گیای ... ئەو طەلیە ئەڤێ نزانی چما هوسای
ژ وێ نزانی کو تو ژ علمی دور کری ... مەیلا دونگی چاڤ دو عەقلێ تە کۆر کری
(حُبُّكَ الأَشْيَاءَ يُعْمِيكَ يَصُمْ ... نَفْسُكَ السَّوْدا جَنَّتْ لاتَخْتَصِمْ)
تو گوناهی نەدا نەسەر من خوارۆ مارۆ نەبین ... ئەز ژ خرابیێ بێزارم و ژ حرص و کین
من خرابی کر ئەز ژۆڤانم هێژ ... ل هیڤیمە کو خودا ئاڤروا من نەرێژ
بو مە گوناهبار ئەز ناڤ خەلکێ ... هەر کەسەك گوناهێ خوە ل من دکێ
گورگێ بەلنگاز هەکە ژ برچینی ... زوراند گوناهبارە کو چما دلۆرینی
٦٧٠٠ گورگێ خوەلی پیوە ژ ضەعیفی نەشێ بچێ رێ ... هندی خواریە نکارێ بکەڤێ رێ

دیسا ئیلحاح کرنا موعاویەی ل شەیطانی

گۆت بل راستی تشتەك تەنەجات نادێ ... داد تە بلایێ راستیڤە دخوازێ
راست بێژە دا خلاسبی ژ چەنگێ من ... حیلە نارەوستێنن جەنگێ من
گۆت چاوا درۆ و راستی تزانی ... مانێ تو پری ژ خیال و فکر و هزرانی
گۆت پەیغەمبەر نیشان ئانیە ... قەلپ و باش رە مەحەك دانیە
گۆتیە (أَلكِذْبُ رَيْبٌ فِي القُلُوبْ) ... گۆت (اَلصِّدْقُ طَمَأْنِينُ طَرُوبْ)
چ جارا دل ئارام نابت ب درۆ و ڤرا ... ئاڤ و رون هیچ هلناکەت چرا
د حەدیثێ راستی ئارامە دلە ... راستی گۆتن دا نەیا داڤا دلە
مەگەر دل رەنجوربت پیس دەڤ ... کو چ لغاڤا نەناست ئەو و ئەڤ
چاوا ژ رەنج و علەتا دل بت سەلیم ... بۆ طاما راست و دروا بت عەلیم

٦٧١٠ چاخێ حرصا ئادەم لایێ گەنم ڤە کشاند سەلیمی ژ دلێ ئادەمی رەڤاند
ڤێجا درۆ و دەلیلا تەژی گوشکر سەرخوە چو ژەحرا قاتل نوشکر
دوڤ خوار[1] ژ گەنم نەناسی وێ نەفەس ژ مەستی قەنج دفرێنی هەوەس
خەلك مەستێ هەوا و ئارەزوانە ژ وێ یەکێ قەبول دکن ژ تە داستانا
هەر کەسێ خوە ژ هەوا خوە نەحەزکر وی ب چاڤێ خوە ناسینا رازکر

گلەهیا قاضی ژ ئافەتا قەضا و بەرسڤدانا جێگرێ وی رە

قاضیەك دانانەدن وی کرە گری ئەی قاضی ژ چیە گری گۆتیێ جێگری؟
ئەڤ نەوەختێ گری و فەریادا تەیە چاخێ شادی و موبارەك بادا تەیە
گۆت ئاخ دەما حوکم هاژۆت بێ دلی د ناڤا وان دو زانا و جاهلی
ئەو دو خەصم ژ واقعەیا خوە واقفن قاضیێ مسکین چ زانت ژ چ دسالفن
جاهلە و غافلە ژ حالێ وان چاوا بکەڤێ د خوینا وان و مالێ وان
٦٧٢٠ گۆت هەردو زانانە پەڤچونە ب علەتی و تو جاهلی بەلێ شەمالا ملەتی
ژ وێ کو تەعلەت نینە د میان ئەو ڤالاهیە دبێ نورها چاڤان
و ئەو دو زانا غەرەضا وان کۆر کرنە علمێ وان بوە علەت د گۆر کرنە
یێ جاهل بێ علەتە کی دکێ عالم یێ عالم ب علەتێ خوەهری دکێ ظالم
حەتا تە رشوەت نەستاندیە ب چاڤی گاڤا تە طەماهی کر کۆر و بێ گاڤی
وەرن خۆیێ ئنسانی ژ هەوا نەجات بدن پارێت شەهوەتێ کێم بخون
دا قەلبەکی رون رەوشەن مە هەبێ راستی و حەقیقەتێ ژ درۆ و ڤرا زانیێ

ب ئیقرار هێنا موعاویەی ((خودێ ژی رازی بت)) ئبلیس رە

تە چما ئەم ژ خەو هشیار کرن تو دوژمنێ هشیار ییێ بحیلە کرن
هەر وەك خەشخاشی خەو هێنەری مینا خەمری علم و عەقل رە بەری
چار صنگت کەم دێی بێژە راست گۆ ئەز راست دزانم تو بحیلەیی و درۆ
٦٧٣٠ من ژ هەر کەس ئەو طەمەع هەیە کو وی خودانی کربت د ناڤ وی طەبع و خوی
من ژ سیکێ نە خواستیە شکەر ژ کێر نەهاتیا ناگرم لەشکەر
هەر وەك گاوران ناخوازم ژ بوتەك کو ئەو خودێ بت یا خود ژ خودێ ئایەتەك

---
(١) دوڤخوار – دوپشك.

ئـــەز ژ ســـەرگینێ نـــاخوازم بهنـــا مـــشك
مـــن ژ ئاڤـــا جـــۆكێ نـــەڤیایا كەرپێـــچی هـــشك

مـــن ژ شـــەیطـان هزرانديـــه كـــو ئـــەو غـــەیر
كـــو ئـــەم هـــشیار كرنـــە بنیـــەتا خـــەیر

راست گۆتنا ئبلیسی ضەمیرێ خوە را ب موعاویەی ((خودێ ژی رازی بت))

وی شەیطانـی زاف گـۆت ژ حیلـه و مـەكر
معاویـــە ژێ نەبهیـــست و گـــەل شـــەركر

بخـــاترا وێ گـــۆتیێ ژ بـــنێ دنـــان
بزانـــە مـــن تـــو هـــشیار كـــری ئـــەی فـــلان

دا بگـــەهی بجەماعـــەت د نـــەماز
لەپـــەی پەیغەمبـــەرێ دەولـــەت فـــراز

گـــەر نڤێـــژ چـــو ژ وەخـــتی تـــەرا
ئـــەڤ جیهانـــە تاریـــك دبـــێ بـــێ ضـــیا

ژ ناراحـــەتی و دەردا د هـــەركین رۆنـــدك
ژ دو چـــاڤێت تـــە مینـــا كـــا دەولـــك

٦٧٤٠ هـــەر كەســـەكی زەوق هەیـــه د طـاعـــەتی
لاجـــەرەم بێقنیـــا تـــە ژ وێ ســـاعەتی

ئـــەو خـــەم و دەرد تینانـــد ســـەد نـــەماز
كـــا ئـــەو نڤێـــژ و كـــا ئـــەو روناهیـــا نیـــاز

خێرا حەسرەتخوارنا وی موخلصیێ، كو نڤێژا جەماعەت لێ چوی

یەكـــەك دچـــو مزگـــەفتێ هندرڤـــە
خـــەلك ژ مزگـــەفتێ دهاتنـــە دەرڤـــە

پرســی و گـۆت كـو جەماعـەت رە چ بـو
كـــو ژ مزگـــەفتێ هاتنـــە دەرڤـــەزو

وی یـەكی گـوتیێ كـو پەیغەمبـەری نـەماز
ب جەماعـــەت كـــر و ڤـــالا بـــو ژ راز

تـو كیڤـه دێ چـی ئـەی مـەرڤێ خـاڤ
چـــاخێ كـــو پەیغەمبـــەری دابـــت ســـلاڤ

گۆت ئاخ و دوكێـل ژ وێ ئـاخێ دەردچـون
ئاخێنـــا وی ژ دل ددا بهنـــا خـــون

وی یـەكی ژ كـۆمێ گـۆت ڤـێ ئاخاتـه
تـــو بـــدە مـــن دێ نڤێـــژا خـــوە دمـــە تـــە

گۆت من ئاخێن دا تە و من قەبول كـر نـەماز
وی ئـــەو ئـــاخێن ســـتاند گـــەل ســـەد نیـــاز

شـــەڤ د خەوێـــدە گـــۆتیێ هـــاتفی
كـــو تـــە كـــری ئاڤـــا حەیـــوانێ و شـــەفی

٦٧٥٠ حورمـــەتا ڤـــێ ئختیـــارێ و ئـــەڤ دخـــول
نڤێـــژا هـــەمی خـــەلكان بـــو قـــەبول

تەماهیا گۆتنا ئبلیسی حیلێت خوە بۆ موعاویەی

پشترە وی ئبلیسی گۆت ئەی ئـەمیرێ دلاوەر
پێتڤیـــە ئـــەز حیلێـــت خـــوە بینمـــەدەر

هەكـــە نڤێـــژا تـــە لتـــە چـوبا وی زەمـــان
دێ تـــە ژ دەردێ دكربـــا ئـــاخ و فیغـــان

ئـــەو داخ و ئـــەو فیغـــان و ئـــەو نیـــاز
بوریـــا تینانـــدن دوســـەد ذكـــر و نـــەماز

مـــن تـــو هـــشیار كـــری بقـــیر و نـــەهیب
دا نەصـــۆژێی ب وێ ئـــاخینێ حـــەبیب

دا ب وێ ئـــاهێ نـــەبت ژ تـــەرا
دا ب وێ راهـــێ نـــەبت ژتـــەرا

ئەز حەسودم ژ حەسودی ئەڤەکر — ئەز دوژمنم کارێ من حیلە یە و مەکر
گۆت نوکە تە راست گۆت صادقی — ئەڤ ژ تە تێت تو ژ ئەڤێرە لایقی
تەڤن پیرکی تو مێشا دکی نێچیر — ئەز نەمێشم ئەی صەگ زەحمەت نەبیر
ئەز بازێ سپیمە شاە من دکێ نێچیر — کەنگی دکارێ من بگرێ تەڤن پیر
هەرە مێشا بگرە حەتا تو بشێ — لایێ دۆ وماستڤە بگرە مێشێ
و هەکە تو بخوازی بلایێ هنگڤین — دیسانێ ئەو دۆ و درۆیە بیەڤین
تە ئەز هشیار کرم خواب بو — تە کەشتی نیشاندا گرداب بو
تە ئەز بخێرێ دەعوەت کرم — بەلێ ژ خێرێ چێتر دور کرم

رەڤینا دزی ژ دەستێ خودانێ مالێ بدەنگێ شەخصەکی دیتر

ئەڤ میناکا وییە کو کەسەکی دزەك دی — دڤیا وی گرێ بدەت ل پەی دبەزی
ل دۆسێ کونج و قولاچا دکەتە دو — دا بەلکو ب وەستێنێ ووی بگرت زو
دویێ هێرشێ کو گرتن نزیك ب بو — دا خوە باڤێژتێ لێ بگرێ پستو
دزەکی دیتر گازی کرێ کو وەرە — دا ببینی ڤی شون پیێ دزرە
زوبە و ڤەگەرە ئەی زەلامێ قەنج — دا ببینی وەضعێ ڤێدەرێ ژ رەنج
گۆت باشە کو لوی لایێ دزەك دیترە — گەرزو نەڤەگەرم ژ دەستم درە
دەستەکی بدەت ل ژن و زارۆکێ من — گرێدانا ڤی دزی چ سودەکی دێ من
ئەڤ موسلمانە ژ کەرەم گازی من دکێ — گەر نەزڤرم زو دێ ژ دەستم بچێ
بهیڤیا دلۆڤانیا وی خێر خوازی — دز هێلا هاتە پەی یێ کری گازی
گۆت ئەی هەڤالێ چاك ئەحوال چیە — ئەڤ هەوار و قێرینا تە ژ دەستێ کیە
گۆت ها ئەڤە ببینە شوینا پیێ دز — بڤی لایڤە چوە دزێ ژن بمز[1]
بەلێ ئەڤەیە شونا پیێ دزێ ژن حیز — ل پەی وی هەری بڤێ نیشانێ تەمیز
گۆت ئەی ئەحمەق بۆ من چ دبێژی — مانێ من ئەو گرتبو نەکو تو گێژی
ژ گازی کرنا تە من دز ژی هێلا — من هزراند تو مرۆڤی کەرێ چۆلا
ئەڤ چ پرو پوچیێ بێ مەعنا نە ئەی فلان — من دز بخوە گرتبو تو شون پێ دکی نیشان
گۆت ئەز ئەڤێ نیشا تە ددم براستی — ئاگەدارم بڤێ نیشانا من تو پێ خواستی
گۆت تو حیلەکەری یانکو ئەبلەهی — بەلکو تو دزی و ژ ڤی کاری ئاگەهی

(١) ژن بمز – ژن بپارەدان.

من دوژمنێ خوە گرتبو هێدی هێدی کشان — تە ئەو نەجات دا ب شون پێ نیشان
تو ژ جهەت پەیڤی ئەز دەرڤەمە ژ جهات — د وەصلێ پێ نەڤێت ئایات یا بەینات
صنعی دبینێ مەرڤێ مەحجوب ژ صفات — ئەوە کو د صفاتا ونکریە ذات
چونکی یێن واصل غەرقێ ذاتن پسەر — کەنگی د صفاتێ وی کن نەظەر
دەما کو د کوریا جۆکێ بت سەرەت — کەنگی برەنگێ ئاڤی دکەڤێ مەنظەرەت
و هەکە لرەنگێ ئاڤێ مەیزێنی ژ قەعر — هنگی پاطە تەیێ ستاندی تە دایە شەعر
طاعاتێ عەواما گوناهێ خاصانە — وەصلەتا عەواما حجابا خاصانە
هەکە شاهی وەزیرەك کر موحتەسب — شاه دوژمنێ وی بو نەبوە موحب
حەتمەن گوناهەك کریە وی وەزیری — بێ ئەگەر نەبوە گۆرانا مەجبیری
ئەوێ کو ژ عەول موحتەسبی کار بو ژ ویرە — بەخت و رزقێ وی بوە ژ عەولی رە
ئەما ئەوێ کو عەول وەزیرێ شاه بوە — موحتەسب کرن ئەگەرا کارێ خراب بوە
چاخێ شاهی گازی تە کر بۆ دەریزانێ — دوبارە تو دەرکری ژ ئاستانێ
تو یەقین بزانە کو جورمەك تەیێ کری — ژ نەزانین دبێژی خودێ کریە جەبری
کو مەرا رزق و قسمەت ئەڤ بوە — پا چما ئەو دەولەت ل پێش یا تە بوە
تە بخوە قسمەتێ خوە بری ژ جەهل — قسمەتێ خوە زێدە دکێ مەرڤێ ئەهل

داستانا مونافقان و مزگەفتا ضرار چێکرنا وان

میثالەکە دیتر د خوەهری و گەڤەزی — نەقلە ژ قورئانێ شایە دبهیزی
ئەڤ نەخشێ خوەهر هۆد دانان جۆت و طاق — گەل نەبی د دۆرانەدن ئەهلێ نفاق
کو ژبونا سەرکەتنا دینێ ئەحمەدی — مزگەفتەکێ چێکەن و بوێ بن مورتەدی
هوسا ئەڤ نەخشێ خوە هر رێژ کرن — مزگەفتەکێ بل مزگەفتا وی چێکرن
فەرش و بان قوباوێ رازاندن — ئەما بۆ تەفریقا جەماعەتێ خواندن
هاتنە جەم پەیغەمبەری بهیڤی و لاڤدان — هەر وەك حێشترێ ل پێش وی چۆك ڤەدان
کو ئەی رەسولێ خودا بۆنا قەنجیێ — لایێ وێ مزگەفتێڤە بکە قەدەم رەنجیێ
دا مۆبارەك ببت ژ ئەقدامێ تە — حەتا قیامەتێ نوژەن بت ئەیامێ تە
مزگەفت یا رۆژا تەقن و بارانە و رۆژا عەور — مزگەفت یا رۆژا ضەرورەتە وەختێ فەقر
دا غەریبەك کو بێ جهە بێتە وێدەرێ — دا زاف ببت خزمەت بۆ خەلکێ ڤێدەرێ
دا شعارێ دین ببت زۆر و پر — ژ بەر کو گەل یاران شیرین دبێ کارێ مر
ساعەتەکێ لوێدەرێ بکە تەشریف — تەزکیا مەکە ژ مە بکە تەعریف

مزگەفت و ئەصحابێ مزگەفتره بدە نەواز تو هەیڤی ئەم شەڤا طارن گەل مە بساز
دا ژ جەمالاتە شەڤ ببت وەك رۆژ ئەی جەمالا تە هەطاڤا شەڤ و رۆژ
هەی حەیف كو ئەڤ پەیڤ ژ دل بانە دا مرادا وان نەفەرا حاصل بانە
لوطف كو هات بێ دل و جان د زمان مینا شینكاتیا سەر گیفكانە ئەی دۆستان
توژی ژ دۆرڤە لێ مەیزێنە و ببورە ژێ خوارن و بهنكرنێ نكاری تو بكی ژێ
حیلێت نەرمی و مەلاقیا بێ وەفانە خوە تجار كو ئەو پرە وێرانە قەنج ببە گوهدار
هەكە ب نەزانی پێ كەتە سەر وێ پر دێ شكهێ و ئەو پێژی دێ شكێ
هەر جهێ لەشكەر شكەستێ دخوێ ژ دۆ سێ نەوێرێ بێ زراڤ دخوێ
دێ ئێرش كەت ئەو ب سیلاحی مەردوار دلێ بوی قایمكەن كو ئەڤە یارێ غار
دەما دیتن برین رو كەتە بازدانێ چونا وی شكێنت پشتا نەفەرێ ل مەیدانێ
ئەڤە درێژە و دبت داستان و ئەوا كو مەقصودە دبت پەنهان

سەرڤەبرنا مونافقان پەیغەمبەر رە ((درود و سلاڤ لێبن))

ژ پەیغەمبەرێ خودێرە چیرۆك دگۆتن هەسپێ داستان و حیلا دهاژۆتن
ئەو رەسولێ مهرەڤان و رەحم دل بل دەڤ ل كەنی نەهێنانەدە بەر مل
سپاسیا وێ جەماعەتێ یادكر د بەرسڤێ پەیك ژی شادكر
دیار دكر ئەو حیلا وان لپێش وی یەك ب یەك وەطوڤ كو د ناڤ شیربت می[1]
میرە نەدیتی د حەسباند وی لەطیف بۆ شیری شاباش دگۆت وی ظەریف
سەد هزاران مویێ مەكر و دمدمێ وێ دەمێ چاڤ نقاند ژ هەمێ
راست دگۆت وی بەحرا كەرەم سەر وە ژ وەرە موشفق تەرەم
ئەز رونشتیمە بەر كنارێ ئاتەش ئێ بتێن و پێت و زۆر ناخوەش
هون وەكە پەروانێ بوی لایڤە بەزان ئەز بهەر دو دەستابومە پەروانی ران
چاخێ ڤیا بكەڤێ رێكێ و چو رەسول غیرەتا خودێ گازی كر گوهنەدە غول[2]
كوڤان خەبیثان مەكر و حیلە كرینە ئەوا كو دبێژن پێكڤە وەنینە
قەصدا وان بل رو رەشی نەبیە كەنگی خێرا دین ڤیانە فەللا و جوهیا
مزگەفتەك سەر پرا جەهنەمێ دانینە گەل خودێ بنەردا حیلا دۆرینە
قەصدا وان بەلاڤ كرنا ئەصحابێ رەسول فەضلێ خودێ كەنگی دناسێ هەر فضول

(١) می – مو.
(٢) غول – دێو، پیر هەڤۆك.

دا جهیەکی ژ شامیٚ[1] بێننە ڤێریٚ   کو ل وەعظا وی بکەن گوهدێری
پەیغەمبەر گۆت بلانیٚ ئەما ئەم   بەرسەریٚ رێنە و قەصدا عەزاینە هەم
ژ ڤیٚ ئوغریٚ گاڤا زڤریم هنگی   دیٚ هێمە مزگەفتیٚ ناکم درەنگی
ئەو دەفع کرن و بلاییٚ غەزویٚ هاژۆت   حیلا حیلەکەرا د دلیٚ وان صۆت
وەختیٚ ژ غەزاییٚ هاتەڤە دیسە هاتن   ل پەی ویٚ وەعدە یا بوری کەتن
خودیٚ گۆت ئەی پەیغەمبەر بێژە شکەرە   کو غەدرە حەتا بکێشیٚ جەنگ و شەرە
گۆت ئەی قەومیٚ درۆکەر بێدەنگبن   هێژ من رازیٚ هەوە نە گوتین دور بن
٦٨٤٠ دەما گۆتن چەند ژ ئەسراریٚ وان   د بەیان هێنا خرابی و کاریٚ وان
قاصد ژ وی دەست کێشا د چاخ   حاشاالله حاشاالله گۆتن بئاخ
هەر مونافق د هات قورئانەك بدەست   لاییٚ پەیغەمبەر ڤە دهاتن ژ قەست
بخاترا سوندا ژ خوەرە بکن قەلخانە   ژ بەر کو سوند خوارن رێکا خوەهرانە
چونکی مرۆڤیٚ خوەهر نینە وەفا ددینی   هەر گاڤ سوندا خوە بجی نایینی
بۆ راستا حەوجا سوندیٚ نینە   ژبەر کو وان رە دوچاڤیٚ رەوشەنیە
شکانا سوز و پەیمانا ژ ئەحمەقیە   حفظا ئیمان و وەفا کاریٚ تەقیە
پەیغەمبەری گۆت کو سوندا هەوا   قەبولکەم یاکو سوندا خودا
جارەکە دیتر قەومی سوند خوار   مەصحەف ددەستیٚ وان و لاڤەکار
سوند بحەقیٚ ڤی کەلامیٚ کو پاك رێیە   چێکرنا ئاڤاهیا مزگەفتیٚ بۆ خودیٚ یە
٦٨٥٠ دوێدە هیچ مەکر و حیلە نابیٚ   ل ویٚریٚ بەس ذکر و ورد یارەبیٚ
پەیغەمبەر گۆت کو ئاوازیٚ خودا   دگەهیٚ دگوهیٚ من هەر وەك صدا
موهر دگوهیٚ هەوە دانایە حەق   دا ب ئاوازیٚ خودیٚ نەئینت سەبەق
ئەڤا دەنگیٚ خودیٚ راست و درست دبهیزم   مینا ئاڤا صاف و زەلال و تەمیزم
هەر وەسا کو موسی ژ لاییٚ دار   بهیست بانگیٚ خودیٚ کو ئەی قەنجکار
ژ داریٚ ((اِنِّي اَنَا اللّٰهُ)) دبهیست   گەل ئاخفتنیٚ نورها خودیٚ دچریست
چونکی ژ نورها وەحییٚ پاشڤە دمان   ژ نوڤە هەمیا سوند ددان
چونکی خودیٚ ناڤ ل سوندیٚ دانیە سپەر   کەنگی سپەر ژ دەست دانت شەرکەر
دیسا پەیغەمبەری ب تەکذیبا صەریح   (قَدْ كَذَّبْتُمْ) گۆت گەل وان فەصیح

---

(١) شامیٚ – ئەبو عامریٚ راهب.

هزراندنا یەکەکی ژ صەحابیا ((خودێ ل وان رازی بت)) ب تورەیی، کو رەسول ((درود و سلاڤ لێبن)) چما ستار دپەیڤیێ

حەتا یەکەك یار ژ یارانێ پەیغەمبەر   ناراحەتی کەت دلێ وی ژ وان خەبەر
کو هوسا ڤان پیرێت رهسپی و بوقار   ئەڤ پەیغەمبەر وان دکێ شەرمەزار
کا کەرەم کا ستار کرن کا حەیا   سەد هزاران عەیب دڤەشارتن ئەنبیا
دیسا د دل زو ئستغفار ئانی خوەش   دا ژ اعتراضێ ئەو نەبت رو رەش
شومیا هەڤال و خودانێت نفاق   مومن ژی وەکە وان کرکرێت وعاق
دیسا دکر زاری کو ئەی عەلامێ سِرر   من نەهێلە سەر کوفرانێ موصر
دل ب دەستم نیە هەر وەك دینا چاڤا   وەرنە دێ صۆژم دل بقەحر دەم و گاڤا
د ناڤ ڤان هزراندە خەوێ ئەو بر   مزگەفتا وان ژی تەژی ریخ کر
کەڤرێ وێ د ناڤ نەجاسەتێ جی تەباه   ژ کەڤران بلند دبو دوکێلا سیاه
دوکەت گەوریا وی قرك لێ شداند   ژ دەردێ دوکێلا تەحل خەو ژێ رەڤاند
د گاڤێ برومەت کەت و کر گری   کو ئەی خودا ئەڤە نەنیشانێ مونکری
غەضەب چێترە ژ حلما هوسا ئەی خودا   کو ژ نورا ئیمانێ من کەت جودا
گەر بچێنی خەباتا مۆنافق و ئەهلێ مەجاز   یەك د یەك گەنیە وەکە پەلکێ پیڤاز
هەر یەکەك ژ یێ دیتر بێ مەژی تر   بۆ راستان یەك ژ یێ دیتر هەژی تر
وی قەومی سەد کەمەر گرێدانە سەر قەبا   بخاترا ویرانا مزگەفتا خەلکێ قوبا
هەر وەکی وان خودانێ فیلا ژ حەبەش   هاتین کەعبێ وێران کەن صۆتن ب ئاتەش
قەصدا کەعبێ کرن ژ ئنتقام نەزان   حالێ وان بخوێنە ژ کەلامێ قورئان
رو رەشا دین ژ خوەرە کرن وەسیلە   دا پێ رابن بمەکر و فێل و حیلە
هەر صەحابیەکی ژ وێ مزگەفتێ دی عیان   واقعە حەتا سرا وێ بویە ڤینا وان
هەکە واقعاتا ڤەگێرم ئەز یەك ب یەك   ئێدی یەقین بت صەفا سەر ئەهلێ شەك
ئەما دطرسم ژ کەشفا رازا وان   ئەو نازەنین و هەژیە نازا وان
شەرعا بێ تەقلید قەبول دکرن   بێ مەحەك ئەو نەقدی وەردگرن
حکمەتا قورئان وەك ضالەیا مومنە   هەر کەسەك د ضالەیا خوە موقنە

داستانا وی شەخسی، کو ل حێشترا وندا بویا خو دگەرا ولێ د پرسی

تەحێشتر وندا کر بێ و بگەرمی لێبگەری   دەما پەیدا بی دێ زانی کو ئەوە لێدگەری

وندا چیە؟ دەڤەه وندا کری ژ دەستێ تە رەڤی بت و نەدیار کری
کاروان حازر بوە دبار کرن ژ ناڤبەینێ ل تە حێشتر ونکرن
دێ بەزی بڤی لایی و وی لایی هشك لێڤ کاروان بو دور و نزیکە شێڤ[1]
جل و بار ل عەردێنە و رێکە بطرس تو ل پەی حێشتر بەزان بوی بحرص
کو ئەی موسلمانان کێ دیتیە حێشتر صبهێ زو رەڤیە دەرکەتیە ژ ئاخور
هەر کەسێ بێژێ نیشانێ حیشترەم مزگینیێ دێ دەمێ چەندین درەم
دیسا دپرسی نیشانا ژ هەر کەسەك پێ طەڤزیا ل تە کەن ژ ڤێ هەر خەسەك
کو حێشترەك من دیت دچو بڤی طەرەف حێشترەکە صۆرە بلایێ وی عەلەف
ئەو یەکە بێژت حێشتر ب چاڤەکی بو و ئەوێ دیتر بێژت کورتانێ وێ نەخشکری بو
ئەو یەکە بێژت یا گوهبری بو و ئەوی دیتر بێژت ژ گەری بی موبو
ژ بۆنا مزگینیێ سەد نیشان ب درۆ هەر پوچەك کەت بەیان

دودلی د ناڤ ئۆلێت جۆراجۆردا و موخلص ژ ناڤ وان دەرچون

هەر وەسا کو هەر کەسەك د مەعریفەت بۆ مە وصوفێ غەیبی دکێ صفەت
فەلسەفی ژ رەنگی دیتر کریە شەرح باحثەکی گۆتا وێژی کریە جەرح
و ئەوێ دیتر ل هەردوا طەعنا ددێ و ئەوێ دیتر ب ظاهر مەشغولێ جان دان دبێ
هەر یەك بێژت رێ ئەوەیا ئەز دبێم دا گۆمان نەهێت ژ وێیا ئەز دبێم
ئەڤێ ب راستی بزانە کو نەحەقن هەمی بەلکو پێکڤە رێ وندانە هەمی
ژبەر کو ژ حەق باطلەك ببت دیار یێ قەلپ ئەحمەق بناڤێ زێر دکێ کریار
هەکە نەبانە د جیهانێ کرینا نەقدینە مزاخکرنا قەلپی چاوا دبینە
حەتا راستی نەبت کەنگی درۆکت تە بایی ئەو درۆ ژ راستی دگەرێ روناهی
ل سەر هیڤیا راستیێ خوەهریێ دکرن ژەحر دکەڤێ قەندێ هنگی دخون
گەر نەبت گەنمێ شیرین و خۆش دێ چ کەت شوینا گەنمی جەهفرۆش
ڤێجا بێژە کو ئەڤ ئۆلە پێکڤە باطلن چونکی عاقل ژ باطلی داڤ ددلن
ئێدی نەبێژە پێکڤە خیالە و ضەلال بێ حەقیقەت نینە د عالەمێ خیال
حەق شەڤا قەدرێیە د شەڤا نهان دا هەر شەڤ جان بکێ ئمتحان
نە هەمی شەڤ دبن شەڤا قەدرێ ئەی جەوان نە هەمی شەڤ دبن خالی ژوان
د ناڤ جلپەرتیا یەکەکی فەقیر ئمتحانکە و ئەوێ کو حەقە وی بگیر

[1] شێڤ – شەڤ.

مۆمنێ تیژ هۆش کا کو ئەو دا   بناست قەنج پادشاهی ژ گەدا
گەر تشتێ عەیبدار نەبت د جیهان   تاجر پێکڤە بن ژ ئەبلەهان
ئێدی بۆ تشت ناسی زەحف سەهلە   چونکی بێ عەیبە نا ئەهل ژی ئەهلە
و هەکە هەمی عەیبە بزانە سود نینە   چاخێ هەمی دارە لێرە عود نینە
ئەوێ بێژی هەمی ئۆل حەقن ئەحمەقیە   و ئەوێ بێژێ پێکڤە باطلن ئەو شەقیە
تاجرێت ئەنبیا ئەوان سود بر   تاجرێت رەنگ و بهنێ خوە کۆر کر
مار ب چاڤان خوە دکێ دیار مال   تو هەر دو چاڤێ خوە قەنج بمال
نەنێرە د ڤێ بازارا کرین و سود   بنێرە د زیانا فرعەون و ثەمود

ئمتحانا هەر تشتەکی حەتا ظاهر بت، کو خێر و شەرەك ل دویە

ل ڤی عاسمانێ سپەهی و خوەشك بنەر   کو خودێ فەرمویە (ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ)
یەك نەظەر قانع مەبە ژ ڤی بانێ نور   زۆر جارا مەیزێنە ببینە (هَلْ مِنْ فُطُورْ)
چونکی گۆتیە تە کو د ئەڤی بانێ قەنج   زاف بنێرە وەك مرۆڤێ عەیبگەر برەنج
ڤێجا زەمینێ رەش و طاری دزانی کو چەند   لازمە دیتنا وی تەمیز بت دا بێ پەسەند
دا ئەم ب پارزێنن صافا ژ نەصافا   پێتڤیە ئەم عەقلێ خوە رەنج بدن زافا
ئمتحان دانا پاییز و زڤستان   زەحمەتا هاڤین و بهارا وەك جان
باو عەورێ زۆر و بەرقا   دا ئەشکەرا کەت عەوارض فەرقا
دا زەڤی بینتە دەر ئاخا ب رەنگ   هەر چی د بەریکێ هەیە لەعل و سەنگ
هەرچی دزیە ڤێ ئاخا پر درەم   ژ خەزینا خودێ و دەریا یا کەرەم
رەشەکێ[1] تەقدیر بێژت راست گۆ   ئەوا کو تەبری ڤەپەژێرە مو ب مو
دزیانی خاك بێژت هیچ هیچ   رەشەك وی ڤەدکێشێ د پیچ پیچ
گاڤەکێ رەشەك بنەرمی بێژت وەك شەکر   جارەکێ بگژ دچێ ب هەر چی دژوار تر
دا ناڤبەرا قەحرو لوطفا وان خەفیا   بێتە دەر ژ ئاگرێ ترس و هیڤیا
ئەو بهاران لوطفا رەشەکێ کبریایە   و ئەو پاییز ترس و تەهدیدا خودایە
و ئەو زڤستان چار هنگێ مەعنەوی   دا تو ئەی دزێ ڤەشارتێ ظاهر ببی
ئێدی بۆ موجاهەدی زەمانەکی دل ڤەکرن   یەك زەمانی ژان و دەرد و خەم زنجیر کرن
ژ بەر کو ئەڤ ئاڤ و حەری کو ئەبدانێ مەیە   مونکر و دزێ روهنیا جانێ مەیە

(١) رەشەك – داروغە، شحنە، پۆلیس.

خودێ تەعالا گەرم و سار و رەنج و دەرد   دانایە سەر جەندەکێ مە ئەی شێر مەرد
ترس و برس و نەقصێ ئەموال و بەدەن   پێکڤە پشکا نەقدێ جان دیار دبەن
ئەڤ وەعدە و تەهدید دەرا نینە   بخاترا ڤێ قەنجی و خرابی ل هەڤ ئالینە
چاخێ حەق و باطلی ل هەڤ ئالاندن   نەقد و قەلپ د هەمبانێ رژاندن
ڤێجا پێدڤێ تەمەحەك بژارتبێ   د حەقیقا ئمتحان تە دیتبێ
دا ببێ فارۆقا ڤان تەزویرا   دا ببێ دەستورا ڤان تەدبیرا
ئەی دایکا موسی شیر بدە وی   و باڤێژە ئاڤا نیلی نەکە ڤە هزرێ وی
هەر کەسێ رۆژا ئەلەست دەڤ بشیر بر   هەروەکی موسی شیر تەمییز کر
گەر تو سەر تەمیزا طفلێ خوە مولعی   ڤی زەمانی (یا أُمَ مُوسي اِرْضِعِي)
دا ببینێ طاما شیرێ دایکا خوە   دا نەمینێ بۆ بێگانە سەرێ خوە

شەرحا فایدەیا داستانا وی شەخصێ ل حێشترێ د گەرها

تە حێشترەك وندا کریە ئەی موعتەمەد   هەر کەسەك ژ دەڤەهێ نیشان دەت
تو نزانی کو ئەو حێشترە ل کوێیە   بەلێ دزانی کو ئەڤ نیشان نەل جێیە
و ئەوێ کو حێشتر وندا نەکری دکێ ڤێری   ل حێشتر دگەرهێ مینایێ وندا کری
کو بەلێ من ژی حێشتر وندا کریە   هەرکێ پەیداکێ کریا وی ڤەبریە
دا دحێشترێ گەلتەکەت خەمخواری   نە بخاترا دەڤەهێ بۆنا طەمەعکاری
هەر کەسی رە بێژی خەلت بو ئەو نیشان   ئەو ب تەقلیدا تە دێ بێژت هەمان
نیشانا خوار و راست نینە ل بال   ئەما گۆتنا تە موقەلدرە بوە کۆپال
دەما نیشان راست گۆتن و شەبیە   ئێدی یەقین دبێ بۆ تە (لا رَیْبَ فِیهِ)
ئەو شەفایا جانێ رەنجورت دبێ   رەنگێ رو و صحەت و زورت دبێ
چاڤێ تە رەوشەن دبێ پێ تە بەزان   جسمێ تە دبێ جان و جانێ تە رەوان
ئێدی بێژیێ تە راست گۆت ئەی ئەمین   ئەڤ نیشانانە بون بەلاغا مۆبین
(فِیهِ آیَاتٌ ثُقَاتٌ بَیِنَاتٌ)   ئەڤ دبێ بەراتەکە ب قەدرو نەجات
چونکی تە نیشان راست گۆت پێش کەڤە   وەختێ چونێیە پێش مە بکەڤە
پەی تەدێ هێم کو تە راست زانی   تە بهن ژ حێشترا من بریە دیارکەکانی؟
پێش وی کەسێ کو نەصاحبێ حێشترێیە   کو د وندا بونێ ل حێشتر دگەرێیە
ژ ڤێ نیشانا راست لێ زێدە تە کریە یەقین   بەل ژ وێنێ ل دەڤەهگەرا راستین
بهن بر ژ جەدو گەرمیێت وی   کو خورایی نینە ئەڤ ڤیرینێت وی

وی دڤێ حێشترێ حەقەك نەبو ئەما   حێشترەك ونكریە وی ژی هەما
طەماعیا دەڤەها غەیر چاڤ لێگرتیە   ئەوا ژ وی وندا بوی ژبیر كریە
هەر جهێ ئەو دچێ ئەڤە دبەزێ   ژ طەماعی هەڤدەردێ صاحب دبێ
چاخێ ڤركەر گەل راستبێژی بۆ رەوان   ئەو درۆوا وی بت راستی ناگەهان
د وێ چۆلێ كو وی حێشتر وندا كر   ئەڤێ دیتر حێشتر خوە پەیدا كر
دەما وی دیت ل بیر ئانی ئەوا خوە   بێ طەمەع بو ژ حێشتران و یارێ خوە
ئەو مۆقەلدبو موحقق گاڤا دی   حێشترا خوە كو ل وێ دەرێ دچەری
وێ لەحظێ ئەو بو طەلەبكارێ حێشترێ   لێ نەگەرها حەتا ئەو نەدیت لوێدەرێ
پاش ژ وێ تنێ چون دەست پێكر   چاڤ لایێ دەڤەها خوە ڤەكر
وی راست بێژی گۆت تە ئەم هێلان   من گۆت خوە یتیێ ل من كەی ڤان چۆلان
گۆت حەتا نوكە ئەز طرو ڤرۆ بوم   و ژ طەماهی دڤرو درۆ بوم
ڤی زەمانی هەڤدەر دێ تەبوم كو ئەز   ژ تە جودا بوم ببەدەن و داخواز
من ژ تە دزی وەصفێ حێشتر   جانێ من ئەو خوە دیت بو چاڤ پر
حەتا پەیدا نەكر نەبوم طالبێ وی   صفر نهۆ مەغلوبە زێر بو غالبێ وێ
شوكر هەمی سەییئاتم بونە طاعات   سوپاس طەڤز و یاری چون و جد بو ئثبات
چونكی خرابیێ من بون رێكا گهانا حەق   ڤێجا نەدانە خرابیێت من هیچ دەق
ژ تەرە صدقێ تو طالب كریو   ژمرا جد و طەلەبا صدقێ ڤەكریو
صدقا تە تو ئانی د گەرهانێ   گەر هانا من ئانیمە د صدق گەرانێ
طۆڤێ دەولەتێ من د زەڤی دچاند   سوخرە و كرێكاری من دهزراند
ئەو كرێكاری نەبو كەسبەك بو بپشت   هەر دانكەكە كو من چاندی ب سەد گەهشت
دز چو مالەكێ دا ئەو بكەت دزیە   دەما دەر ڤەكر دیت كو ئەو مالا ویە
دل گەرمبە ئەی برایێ ساردا گەرمی بگەهێ   گەل گژ و نەخوەشیا ببورێنە دا خوەشی و نەرمی بگەهێ
ئەو دو حێشتر نینە ئەو یەك حێشترە   لەفظ كێم هات مەعنا زاف و پرە
لەفظ د مەعنا چ جارا نەگهان   ژ وێ پەیغەمبەر گۆت (قَدْ كَلَّ لِسانْ)
نوطقێ ئسطرلاب بوە د حساب   چ قاسی دزانی ژ دۆلاب و ئافتاب
تایبەت چەرخەك كو ئەڤ فەلەك ژ وی پەرەكە   خورشید ژ ئافتابا وێ دەرەكە

د بەیانا وێ كو د هەر نەفەسەكێ فتنەیا مزگەفتا ضرارە

وەختێ بو ئەشكەرا كو ئەو مزگەفت نەبود   خانیێ حیلا بو و داڤا یەهود

ئێــدی پەیغەمبــەر گــۆت ئــەوێ هەلقــەنن
گــەل قــرش قــەوالا ئــاگری تــێ بــەردن
خودانێ مزگەفتێ وەکە مزگــەفتێ قــەلپ بــود
دانــك رژانــدن ســەر داڤــێ نینــە جــود
٦٩٩٠ ئــەو گۆشــتێ د قلابــا ماصــیگر دایــە
ئــەو پــاریێ وەســانە بەخشیــشە نەســخایە
مزگــەفتا ئــەهلێ قوبــا ژ تــەقن و بەرچــێکرن
ئــەوا کــو هــەفکو فــێ وێ نــەبو ژنــاڤبرن
ئــەڤ تۆلــە هوســا د جماداتــا نــە دانانــە
پەیغەمبەر گۆت نە هەفکوفە ئــاگر تێبــەر دانــە
ڤێجا عالــەما حەقایقــە کــو ئەصــلێ ئەصــلانە
بزانــە لوێــدەرێ کــو فــەرقا فەصــلانە
نــە ژینبونــا وی وەکــە ژینبونــا بــوە
نــە مرنــا وی وەکــە مرنــا وی بــوە
گــۆرا وی چ جــارا وەکــە گــۆرا وی نــەزان
بخــوە چ بێــژم حــالێ فــەرقا
ل مەحەك بدە کارێ خوە ئــەی مــەردێ کــار
دا چــێنە کــی مزگــەفتا ئــەهلێ ضــرار
تە گەلەك بێ طەڤزی کرن ل مزگەفت چێکەران
دەمــا تــە لێ مەیزانــد عــەیبێ بــوی یــەك ژ وان

داستانا وان چار هندوا، کو پەڤدچون و ژ عەیبێ خوە بێ خەبەر بون

چــار هنــدو ل یــەك مەســجد بــون
بۆنــا طــاعــەتی راکــع و ســاجدن بــون
هــەر یەکــەك بنیــە تــەکێ کــر تــەکبیر
کەتــە نــاڤ نڤێــژێ ب مــسکینی فــەقیر
٧٠٠٠ مۆئەذن هات یەکەك ژوان لڤی بلوطــف ڤــە
کــو ئــەی مۆئــەذن وەخــتێ بــانگ هاتیــە ڤــە
وی هنــدویێ دیــتر گــۆت ژ نیــاز
هــێ تــو ئــاخفتی و بــاطــل بــو نــەماز
یــێ سێیەم گوتــە یــێ دوەم هــێ کــور خــال
چــما طــانــا ل وی ددی نڤێــژا تــە بــو بــەطــال
یــێ چارەم گۆت سوپاس ژ خــودێ رە کــومن
نڤێــژ بــەطــال نــەکر وەك ســێ دن
ئێــدی نڤێــژا هــەر چــاران بــو بــەطــال
عــەیب ڤــەگێر پــتر دبــن رێــك ضــال
خوەســکا وی جــانی کــو عــەیبا خــوە دی
هەر کەسێ عەیبەك گۆت وی بۆ خــوە کــری
ژبــەر نیڤــەکا وی ژ عەیبــستان بــوە
و ئــەو نیڤــا دیــترا وی ژ غەیبــستان بــو
چــاخێ کــو ســەرێ بــدەە جــا بویــە برینــدار
پێڤیــە مەلحــەمێ ل ســەرێ خــوە بــدەی کــار
عــەیبکرنا برینــداری دەرمــانێ ویــە
رەحمــا خــودێ ل جهــێ کوشکەســتیە
هەکە ئــەو عــەیب تــە نــەبت ژێ ئــێمن نەبــە
کــو ئــەو عەیبــە ژ تــەبت دیــسا دبــە
٧٠١٠ (لاَّ تَخَــافُوا) ژ خــودێ تەنەبهیــستیە
ئێــدی چــما تــە خــوە ئــێمن و خــوەش دیتیــە
ب ســالا ئبلــیس بقــەنج نــاڤی ژیاییــە
بــو رســوا ببینــە کــو نــاڤێ وی چــیە
د جیهــان مــەعروف بــو مــەقامێ وی
مــەعروفی بــو ب عــەکس وای ب حــالێ وی
حــەتا ئــێمن نــەبی ناڤــداری نــەخواز
رو بــشو ژ تــرســێ پــشترە دیارکــە راز
حــەتا رهــێ تــە دەرنەکــەڤێ ئــەی لاوێ مــن
طــانــا نــەدە ل کەســێت صــاف ئــەرزن

لڤــی بنێــره کــو موبتــەلا بــو جــانێ وی — کـــو کەتــه چـــالێ ئـــەو بـــو پەنـــدا وی
تـــو نەکـــەتی چـــالێ بـــیی پەنـــدا وی — وی ژەحـــر ڤـــەخوار تـــەخوار قەنـــدا وی

قەصدکرنا غوزان ب کوشتنا زەلامەکی دا ئەوێ دیتر ب ترسهێ

ئـــەو غـــوزانێ تـــورکێ خـــوین رێـــژهاتن — بـــۆ تـــالان کرنـــێ دنـــاڤ گۆنـــدەکی کـــەتن
دوکـــەس ژ مـــەزنێ گونـــدی پەیـــدا کـــرن — د کوشـــتنا یەکـــەکی ژ وان لـــەز کـــرن
دەستێ یەکەکی گرێدا کـو وی بکنـه قوربـان — گـــۆت ئـــەی شـــاه و مـــیر و ســـولطـــان
٧٠٢٠ چما هنگ قەصدا خـوین رژانـدنا مـن دکـن — ئـــاخر ژ چـــیه هـــون بونـــەتهنییێ خوینـــا مـــن
حکمـــەت چـــیه چ فـــەرەضـــەد کوشـــتنا مـــن — رویـــس و برســـیمه نـــابینن زیـــان ژ هـــشتنا مـــن
گـۆت دا هەیبـەت لڤـی هـەڤالێ تـه بکـەڤێ — دا ب تـــرســـهێ ئـــەو بزێرڤـــه دەرکـــەڤێ
گـــۆت ئـــاخر ئـــەو ژ مـــن مـــسکین تـــره — گـــۆت قاصـــد ڤەگێرایـــه کـــو زەنگـــین تـــره
عـــەول وی بخـــوه بکـــوژن ئـــەی شـــەهان — دا ئـــەز ب تـــرســـم ژ زێـــری بـــدەم نیـــشان
ڤێجـــا بنێـــرن لکـــەرەمێت مـــەزنێ رەبـــانی — کـــو ئـــەم هـــاتن ل دوماهیکـــا ئـــاخر زەمـــانی
ل ئاخـــــەرینێ قـــــەرنا ژ پـــــێش قـــــرون — د حـــــەدیثـــێ یـــــە (آخَـــرُونَ الـــسابِقُونْ)
دا ببینن هلاکـا قـەومێ نـوح و قـەومێ هـود — خـــودێ رەحـــم ل جـــانێ مـــەکر و ودرود
وەل وان کـــر کـــو ئـــەم ب تـــرســـن ژ وێ — و هەکـــه بلعـــەکس بـــا نـــەخوەلی بـــولێ

بەیانا حالێ خوەپەرستان و ناسوپاسان د نعمەتا
هەبونا ئەنبیا و ئەولیا ((درود ل وان بن))

هندی ئەنبیا و ئەولیا گۆتن ژ عەیب و گونـاه — و ژ دلـــێ وەکـــه کـــەڤر و ژ جـــانێ ســـیاه
٧٠٣٠ و ژ ســـــڤك گرتنـــــا فـــــەرمانێت وی — و ژ دور بونــــا ژ غــــەمێ ســــبەینا وی
و ژ هـــەوەس و ژ عـــشقا ئـــەڤێ دنیایـــا دەنـــی — میناکـــا ژنـــان بـــۆ نەفـــسێ بونـــه بـــەنی
و ئـــــەو رەڤینــــا ژ نوکتــــەیێن ناصـــحان — و ئـــــەو هـــــەلاتناژ گهانــــا صـــــالحان
گـــــەل دل و گـــــەل ئـــــەهلێ دل بیــــانی — گـــەل خودائیـــا تـــەزویر و صـــفەت روڤیـــانی
بـــۆ ســـەیرا چـــاڤا خـــوازۆك هزرانـــدن — ژ حەســـەدا وان هـــەی دوژمـــن نڤانـــدن
هەکـه تـشتێ تەقەبولکـەت بێـژی گەدەیـه — وەرنـــه بێـــژی فێـــل و مـــەکر و حیلەیـــه
هەکـه تێکـەلێی بکـەت تـو بێـژی طـامعـه — وەرنـــــه بێـــــژی د تەکـــــەبرێ مولعـــــه
یـــا وەك مۆنافقـــا عـــوذر تـــێنی کـــومن — گرفتــــــارم د مزاخانەفـــــــەقا زاروك و ژن
نـــه ژمـــن رە صـــەبرا ســـەر خوارنـــه — نـــه ژمـــن را صـــەبرا دیـــن فێـــر کرنـــه

ئەی فلان مەرا بهمەت یاد دار   دا ببم ژ ئەولیا دوماهیکا کار
ئەڤ ئاخفتن ژی نەژدەرد و صۆژ گوت   خەونەکە بێهودە دیورا بو گۆت
هیچ چارە نینە ژ قوتێ عیال   ژ بنێ دناناکەم کەسبا حەلال
چ حەلال ئەی بویی ژ ئەهلێ ضەلال   بلی خوینا تە نابینم حەلال
ژ خودایێ تە چارە هەیە نەژ قوت   چارە هەیە ژ دین نەژ طاغوت
ئەی کو تە صەبر نینە ژ دونیایا دون   چاوا صەبر کەی ژ (نِعْمَ الْمَاهِدُونَ)
ئەی کو تە صەبر نینە ژ نازو نەعیم   چاوا صەبر کەی ژ ئەللاهێ کەریم
ئەی کو تە صەبر نینە ژ پاك و پەلید   چاوا صەبر کەی ژ وی کو ئەڤ ئافەرید
کا ئەو ئیبراهیم کو ئەو دەر کەت ژ غار   گۆت هذا رَبِّ هێ کا ئەو کردگار
من نەڤێت ل دو عالەما مەیزێنم   حەتا نزانبم ئەڤ دو مەجلسێ کێنە ببینم
حەتا ل صفەتێ خودێ نەکم تەماشا   نان د گەوریا من ناچێ خوار حاشا
چاوا گڤرت پاریەك بێ دیدارێ وی   بێ تەماشایێ گول و گولزارێ وی
بلی سەر هیڤیا خودا ژڤێ ئاڤ ڤەخوەر   کی ڤەدخوێ لەحظەیەکێ بل گاوکەر
ئەوێ کو (کالا نعام) بوە (بَلْ هُمْ أَضَلُّ)   گەرچ سەر مەکرە ئەو گەنی بەغەل
حیلا وی سەر ژێر و ئەو سەر ژێر بو   روژگارەك بر و رۆژا وی پێر بو
فکر گەها وی خراب بو وی عەقل ژ دەستدا   عومر بهوری تشتەك نەما بن پەردا
ئەوێ کو دبێژێ د ئەڤی هزرینە   ئەو ژی ژداستانێت وێ نەفسا مرینە
و ئەوێ کو دبێژێ غەفورە و رەحیم   نینە ئەو بل حیلەیا نەفسا لەئیم
ئەی ژ غەم مری کو دەست ژ نان خالیە   چاوا غەفورە و رەحیم ئەڤ ترس چیە

گلەهیکرنا پیرەمێرەکی ل جەم طەبیی ژ ژان و دەردێ خوە

پیرە مێرەکی گۆتە طەبیی کو ئەز   ژ ژان و دەردێ دەماغی کەڤمە گەڤەز
گۆت ژ پیریە ئەو ضعفا دەماغ   گۆت چاڤێت من ژ طاریتی دبێ داغ
گۆت ژ پیریە ئەی کالێ کەڤن   گۆت پشتا من زاف دەردتێ دکەڤن
گۆت ژ پیریە ئەی پیرە مێرێ کەڤنار   گۆت هەرچی ئەز دخوم نابت گڤار
گۆت ضەعفا مەعدێ ژی ژپیریە   گۆت وەختێ نەفەس کێشانێ ل من گرتیە
گۆت ئارێ نەفەس ژ هەڤبەلاڤ دبێ   دەما پیری دگەهێ دو سەد علەت چێ دبێ
گۆت ئەی ئەحمەق هەر ل ئەڤێ دنێری   ژ طەبیبیا خوە ڤێ دزانی کو بێژی پیری
ئەی کەرێ ئەحمەق ژ ڤی علمی تە نەزانی   کو بۆ هەر دەردەکی خودێ دایە دەرمانی

تو نەزانیٚ بیٚ عەقل ژ کیٚم زانین پاشڤە مایی ژ علمی ژ کورت هزرین
ئێدی طەبیی گۆتییٚ هاتە ژی لشێستیە ئەڤ تۆرەیی و قەحرە ژی لپیریە
چاخیٚ هەمی ئەو صاف و ئەجزا بو نەحیف خوەرا گرتن و صەبرا تە بت ضەعیف
طاقەتا دو پەیڤا نینە ژ ویٚ هەی دکیٚ شیانا قورتەکیٚ نینە هەر قەی دکیٚ
٧٠٧٠ بەس بلی پیرەکی کو مەست ژ حەقیە د هندریٚ وی ژیانا طەیبیە
ژ دەرڤە پیرە و د هناڤ صەبی بخوە چ تشتە ئەو وەلیە و ئەو نەبی
هەکە نەپەیدانن جەم قەنج و بەد خرابا گەل وان چیە ئەڤ حەسەد
و هەکە وان ناناسن (علم الیقین) چیە ئەڤ بغض و کەرب و کین
و هەکە د زانن قیامەت و پەسلانیٚ چاوا خوە ددانن بەر شویردانیٚ
سەر تە دکەنیٚ وی نەبینە وەسان سەد قیامەت د هندریٚ ویە نهان
دوزەخ و بەحەشت هەمی ئەجزاییٚ ویە هەرچی تو د هزرینی ئەو بالاییٚ ویە
هەر چی دهزرینی قەبولکەریٚ فەنایە ئەویٚ کو دفکری ناهێت ئەو خودایە
بەر دەریٚ ڤی خانی قەشمەری ژ چیە هەکە دزانن کو دڤی خانی کیە
ئەبلەهان تەعظیما مەسجد دکن د خرابیا ئەهلیٚ دل جد دکن
٧٠٨٠ ئەو مەجازە ئەڤ حەقیقە تە ئەی کەران نینە مزگەفت بل هندریٚ سەروەران
مزگەفتا کو ئەو د هندریٚ ئەولیایە سەجدە گەها هەمیانە لوێدە ریٚ خودایە
حەتا دلیٚ مەردیٚ خودا دەرد نەکر خودیٚ هیچ قەومەك رسوا نەکر
قەصدا جەنگا ئەنبیا دکرن جسم ددیتن مەرڤیٚ عادی حساب دکرن
د تەدە هەیە ئەخلاقیٚ وان پێشینیان چاوا ناترسی کو تو یەکیی ژ وانان
چونکی ئەو نیشانی هەمی د تەدە هەنە تو یەکەکی ژ وان خلاسیاتە کیڤە نەە؟

قصەیا جوحاو وی زارۆکیٚ لپێش طەرمیٚ بابیٚ خوە دکر ڤێرین

زارۆکەکی لپێش تابوتا بابیٚ خوە دکر ڤێرین و گرین ددانی سەریٚ خوە
کو ئەی باب ئاخر دیٚ تەکیڤە بن حەتا تە د ژێر ئاخیٚڤە کن
دیٚ تەبن خانییٚ طەنگ و زەحیر[1] نە مەرش تێدەیە و نە تێدەیە حەصیر
نە د شەڤیٚ چرایە و نەرۆژیٚ نان نە د ویٚ بهنا خوارنییێە و نە نیشان
٧٠٩٠ ئاڤاهیەکە بیٚ دەرگە و بیٚ بان و بی راه نەجیرانەکە کو ئەو ببت پەناه
بەدەنا تە کوماچگە ها خەلکبو خوەش چاوا چت د خانیەکی کۆ رو رەش

(١) زەحیر – نالین و کالین و دەردە دار.

خانیەكی بێ بەرسڤك و جهەكی طەنگ   كو د وی نەرومەت دمینێ و نەرەنگ
بڤی ئاوایی ئەو صافێ خانی دژمیرێ   و ژ دو چاڤا هێسترێ خوینێ ددێرێ[1]
جوحا گوتە بابێ خوە ئەی مەزن   ب خودێ دێ ئەڤی بۆ خانیێ مەبن
بابێ جوحا گۆتیێ خوە ئەبلەهـ نەكە   گۆت ئەی باب تو نیشانیا سەحكە
ئەڤ نیشانێت كو وی گۆتی یەك بیەك   بۆ خانیێ مەیە بێ گۆمان و شەك
نەحێسیرە و نەچرایە و نە طەعام   نەدەرگە ل بەرە و نەحەوشەو نەبام
ژڤی رەنگی هەنە سەر خوە سەد نیشان   ئەما كەنگی وێ دبینن طاغیان
ئەو خانیێ دل كومینت بێ ضیا   ژ تیرێژ كا ئافتابا كبریا
طەنگ و طاریكە وەكە جانێ جهود   بێ نەوا ژ زەوقا سولطانێ وەدود
ل وی دلی نەدایە هەطاڤا ئافتاب   نە ڤەكریە مەیدان و گرتیە باب
گۆر خوەشترە ژ دلێ هوسا ژ تەرە   ئاخر ژ تربا دلێ خوە دەركەڤە وەرە
تو ساخی و زندە زاد ئەی شوخ و شەنگ   تو بهن طەنگ نابی ژ ڤێ گۆرا طەنگ
یوسفێ وەختی و خورشیدێ عاسمان   ژ ڤێ چال و زندانێ وەرە دەر قوربان
یونسێ تە د زكێ ماصی هاتە كەلاندن   نە موخلصێ ویە ژ تەسبیح خواندن
گەر نەبا ئەو موسەبّح دزكێ نون[2]   ل حەبس و زندانا ویا حەتا (يُبْعَثُونَ)
ئەو ب تەسبیحا ژ بەدەنا ماصی ڤەرەست   تەسبیح چیە ئایەتا روژا ئەلەست
هەكە ژ بیرا تە چو ئەو تەسبیحا جان   گوهبدە ڤان تەسبیحێت ماصیان
هەر كەسێ ئەللاهـ رە دیت ئەللاهیە   هەر كەسێ دیت ئەو دەریا ئەو ماصیە
ئەڤ جهان دەریایە و بەدەن ماصی و روح   یونسێ مەحجوبە ژ نورا صبوح
هەكە مۆسەبح بت نەجاتبێ ژ ماصی و دەریا   وەرنە د وی نۆقبت و ناپەیدا
ماصیێت جان د ئەڤێ بەحرێ پرن   ماتو نابینێ ل هاویرێ تەدفرن
جار جار خوە ل تە ددن ئەو ماصیان   چاڤان ڤەكە دا وان ببینی عیان
گەر ماصیان رە نابینی دیار   ل تەسبیحێ وان سەحكە ئاخر گوهدار
صەبر كرن جانێ تەسبیحاتێ تەیە   درست صەبركە كو تەسبیح ئەوەیە
هیچ تەسبیحی نینە ئەو دەرەنج   صەبر كە (الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الفَرَجْ)
صەبر وەك پرا صراطێ وی لایێ بەحشت   هەیە گەل هەر خوەشكی یەك كرێتێ زشت
حەتا ژ كرێتی درەڤی وەصل نینە   ژبەر كو كرێتی ژ سپەحی فەصل نینە

(١) ددیرێ – درێژی.
(٢) نون – ماصی.

تو چ زانی زەوقا صەبرێ ئەی شیشە دل
تایبەت صەبر د رێکا وی نەقشێ وەك گول

٧١٢٠ لەزەتا دلێرا جهاد و کەر و فەرە
یێ قوندەر لەذەتا وی ژ ذەکەرە

بل کیری نینە دینێ وی و ذکرێ وی
بەرە و خوارێ ویڤەیە فکرێ وی

هەکە بگەهێ حەتا فەلەکێ ژی نەتەرس
کو بعشقا ناڤ پیا وی خوەندیە دەرس

ئەو بەرە و خوارێ دهاژوێ فەرەس
گەرچ لایێ ژۆردە هەژینێ جەرەس

ژ ئالایێت گەدایان ترس چیە
کو ئەو ئالا وبەیرەق پاریەکێ نانێ رێیە

ترسانا زارۆکی ژ وی شەخصێ کەلەخ مەزن
و گۆتنا وی بو زارۆکی، کو نەترسە

لالەکی ب کەلەخ زارۆکەك تێ پەیداکر
زەر بو زارۆك ترسێ رەنگ لێبر

گۆت ئێمن بە ئەی لاوێ من
کو تە بڤێت وەرە سەر من

هەکە ئەز ب ترسم من قوندەر بزان
وەکە حێشترێ ل من سواربە و بران

صورەت زەلامە و مەعنا ڤێ ببین
ژ دەرڤە مرۆڤە و دناڤ دێوی لەعین

وەك وێ د هولێ بی ئەی کەلەخ مینا عاد
کو ئەو شاخ ل سەر وی ددا باد

٧١٣٠ روڤیەکی نێچیرا خوە بەر بایی دا
نیەتا دهۆلێ هات دیت مەشکە پر ژبا

چاخێ نەدیت د دهۆلێ وی قەلەوی
گۆت بەرازەك چێترە ژ ڤێ مەشکا خالی

روڤینە ب ترس ژ ئاوازێ دهۆل
یێ عاقلە هند لێد دێ کو (لا تَقُلْ)

داستانا تیر هاڤێژی و گرسانا وی ژ سوارەکی، کو د بیشەیەکیڤە دچو

یەك سوارێ سلاحدارێ زۆر مۆهیب
دناڤ بیشەیەك بو سەر هەسپێ نەجیب

تیر هاڤێژی ئەو دیت بحوکمێ چاڤا
تیر لێکێشا وی ژ ترسا د هناڤا

دا تیرەکێ بەردەتێ سواری لێ کر قیرێن
گۆت ضەعیفم وەلە و دبینی من قەویترین

هێ کورۆ نەنێرە تو لقەلەویا من
کو ل چاخێ شەری کێمترم ژ پیرەژن

گۆت هەرە تە زۆر باش گۆت ناخوە
من دێ تیر هاڤێتبا تە ژ ترسا خوە

زۆر کەسان کو ئالەتێ شەری ئەو کوشتنە
ب نە زەلامی وەطوڤ شویر هەلگرتنە

هەکە تو وەرگری گورزێ روستەمان
جانێ تە چوە چاخێ نەبی زەلامێ وان

٧١٤٠ جان بکە قەلخان شویر بهێلە ئەی کورو
هەکە تە سەردڤێ د رێکا خودێ بێ سەر برو

ئەو سلاحێ تە حیلە و مەکرێ تەیە
هەم ژ تە دزێت و هەم زیانا جانێ تەیە

چونکی تە نەکر هیچ سودەك ژ ڤان حیەل
حیلێت خوە بهێلە دا بۆ تە بێت مال و مەزەل

چونکی یەك لەحظێ تە نەخوار بەر ژ فەن
تەرکا فەنکە د داخوازا (رَبُّ المِنَنْ)
وەختێ نە پیرۆزە سەرتە ئەڤ علوم
حیلا ل خوە نەکە ببورە ژ شوم
وەك فرشتا بێژە (لاعلم لنا
یا اِلٰهِي غَيْرَ ما عَلَّمْتَنا)

داستانا یێ عەرەب و خێر دتێری کرن و گازندە کرنا وی فەیلەسۆڤی ژ وی رە

یەکی عەرەب حێشترەك بار کری
دو جوالێ مەزن ژ دانی پر کری
ئەو رونشت لناڤبەرا هەردو جوال
ئاخفتن هاڤێژەکی ژ وی کر سوئال
ژ وەطەن پرسی و ئەو ئینانە بئاخفتن
و دوێ پرسیارێ زاف دورڤە هونانەدن
پاش ژ وێ گۆتیێ کو ئەو هەردو جوال
چیە تەژی راست بێژە مرە حال
٧١٥٠ گۆت گەنمە من کریە د جەوال
یێ دوێ خیزە نە قوتە هەڤال
گۆت تە چاوا بار کریە ئەڤ رمال
گۆت دا تنێ نەمینت ئەو جوال
گۆت نیڤەکا گەنمی بکە وێ جەمێ
و د نیڤەکا دیتر برێژە وێ تەمێ
دا سڤك ببت جوال هەم حێشتر
گۆت شادبە ئەی حەکیمێ حر
ئەڤ فکرێ هوسا هویر و رەئیا قەنج
تو هۆ روت و پەیاد رەنج
رەحما وی هات ل حەکیمی و قەصدکر
کو ئەو زەلام باش ل دەڤەهێ سوار کر
دیسە گۆتیێ ئەی حەکیم خوەش پەیڤکە
پیچەکێ ژ حالێ خوە ژی شەرحکە
ئەڤ عەقل و هەژیا هۆ کوتە هەی
راستی بێژە تو وەزیری یا شەهی
گوت ئەز ئەڤ هەردو نیمە ژ عامەم
تو مەیزێنە ل حال و ل جامەم
گۆت تە چەند حێشتر هەنە چەند چێل
گۆت نە ئەڤ و نە ئەڤ نە ئەو ڤان بهێل
٧١٦٠ گۆت پەرطال تە چ هەیە ددکان
گۆت کا دکانا مە و کا ئەو مەکان
گۆت ئێدی ژ نەقد پرسم تە هەیە چەند
کو تو ب عەقلی و بشیرینی د دی پەند
کیمیایێ صفرێ دنێ گەل تەیە
عەقل و علم گەوهەرن بتەرەیە
گۆت واللاهی نینە یا ناڤدارێ عەرەب
د هەمی ملکیەتا من پارێ قوتێ شەب
پێخواس بەدەن رویس ئەز دبەزم
هەر جهەکی نانی ددن ل وێرێ ئەزم
بۆ من ژ ڤێ حکمەتێ و فەضل و هۆنەر
نینە بەرهەم بل خیال و دەردە سەر
ئەمجا عەرەبی گۆتیێ کو دوربە ژ بەرم
دا شۆمیاتە نەبارێ سەر سەرم
دور بکەوێ حکمەتا شۆما خوە ژ ڤێرێ
پەیڤا تە شۆمە ل سەر ئەهلێ خێرێ
یا تو وی لایی ڤە هەرە ئەز دێ ڤی لایڤە چم
و هەکە رێکا تە پێش منە دێ پاشڤە چم

یەك جوالم گەنم یێ دیتر پر ژ خیز | چێترە ژ ڤان حیلێت نامەرد و حیز
ئەحمەقیا مەن زاف پیرۆز ئەحمەقیە | کو دلێ مەن بجل و جانم موتەقیە
هەکە تە دڤێت کەنگی شەقاوەت کێم ببێ | خەباتکە دا ژ تە حکمەت کێم ببێ
ڤان شەیطانێ زیرەك دکارێ ئاخر زەمان | خوە هەژیتر دزانن ژ پێشینیان
حیلە زانایێت تەڤ صۆتین جگەر | خوە فێر کەرانێت فێل و مەکر
صەبر و ئیثار و سەخایا نەفس وجود | بەر بایی دایی کو ئەو بوئکسیرێ سود
فکر ئەوبت کو ڤەکەت راهەکی | رێك ئەوبت بێت جەم شاهەکی
شاه ئەوبت کو ژ خوە شاه بوبت | نەبخەزینا و لەشکەر شاه بن
دا شاهیا وی بمینت سەر مەدی | مینا عزا مولکێ دینی ئەحمەدی

کەراماتێ ئیبراهیمێ ئەدهەم (قدس الله روحه العزیز) ل سەر لێڤا بەحرێ

هەم ژ ئیبراهیمێ ئەدهەم هاتیە | کو د رێکەکێ سەر لێڤا دەریا دانشتیە
خەر قەیی خوە د دروت بەر ساحل رەوان | نشکا ڤە ئەمیرەك هات وێدەرێ ناگهان
ئەو ئەمیر ژ ناسیارێت شێخ بو | شێخ ناسی کورنش کر وی زو
چاڤ زق مال شێخ و تایبەت خەرقێ وی | بوە رەنگەکی دیتر خولق و خەلقێ وی
کو وی ئەڤ ملکێ وەطوڤ عەجیب تەرك کر | بەلەنگازی بژارد و قەستا فەقرێ کر
ملکێ حەفت ئقلیم ضایع دکێ | وەك خوازۆکا دەرزیێ د خەرقی دکێ
شێخ فەهمکر ژ ئەندیشە ئەش | شێخ وەکی شێرە و دلن بیشەئەش
وەکە ترس و رجانە د دلانە رەوان | نەڤەشارتیە ژێرە ئەسرارێ جیهان
ئاگادارێ دل بن ئەی بی حاصلان | د حضورێ حەضرەتێ صاحب دلان
جەم ئەهلێ بەدەن ئەدەب سەر ظاهرە | کو خودێ ژ وان نهان رە ساترە
جەم ئەهلێ دل ئەدەب سەر باطنە | ژبەرکو دلێ وان سەر سەرایر فاطنە
تو ب عەکسی جەم کۆران بخاترا مەقام | تێی حوضورێ درونی مدام
جەم ب چاڤان دکی تەرکا ئەدەب | ئاگرێ شەهوەت ژ وێ دگرێ حەطەب
چون تە نینە فطنەت و نورا هودا | بۆ کۆران روێ خوە تو جەلابدە
پێش یێ ب چاڤ تۆ زو قرێژی ل رومەت ب مال | دەلالیا بکە هۆ ب روتی گەنی حال
شێخ زو دەرزی هاڤێتە د دەریا | ب دەنگێ بلند گازی کرە دەرزیا
سەد هزاران ماصیێ ئەللاهی | دەرزیێ زێر دلێڤێ هەر ماصی

سەر دەرئانین ژ دەریا یا خودێ
کو بگرە ئەی شێخ دەرزیێت خودێ
رو ب وی کر و گۆتیێ ئەی ئەمیر
ملکێ دل چێترە یا هۆ ملکێ حەقیر
ئەڤ نیشان ظاهرە ئەڤ هیچ نینە
هەرە د باطن تو بیستا ببینە
ژ باغی بلایێ باژێر شاخەکی تینن
کەنگی باغ و بیستانی لوێرێ ببینن
تایبەت باغەکی کو ئەڤ فەلەك پەلکە کەویە
بەلکو ئەو کاکلە و ئەڤێ دی وەك تیڤلیە
٧٢٠٠ بەرەو وی باغی ناهاڤێژی گام
زێدە وی بهنکە دا بکی دەفعا زکام
داکو ئەو بهن جاذبێ جانت بت
داکو ئەو بهن نورا چاڤانت بت
گۆت یوسفێ کورێ یەعقوبێ نەبی
بۆنا بهنێ (أَلْقُوا عَلي وُجْـهِ اَبِي)
بخاترا ڤی بهنێ ئەحمەد گۆت د عظات
دایما (قُـرَّةُ عَيْني فِي الصَّلواة)
پێنج حس گەل هەڤدو گرێداینە
ژ وێ کو ئەڤ هەر پێنج ژ ئەصل ڤەرەسانیە
یەك قووەت قوەتا باقی دبێ
ما بەقیرە هەر یەکەك ساقی دبێ
دیتن دیت زێدە دکێ عشق رە
عشق د دیت زێدە دکێ صدق رە
صدق هشیاریا هەر حس دبێ
بۆ حسا زەوق مونس دبێ

سەرەتائیا مۆنەوەربونا عارف ب نورا نەپەنی ((غەیب))

دەما یەکەك حس د رەوش بەندڤە کرن
حسێت ماین هەمی تێن بەدلکرن
چاخێ یەکەك حس غەیرێ مەحسوسات دیت
سەر هەمی حسا غەیب دبێ دیت
٧٢١٠ گاڤا ژ جۆکێ بوری یەك پەز ژ کەری
ئێدی پێکڤە ل پەیهەڤ بۆ وی لایی د پەری
وان پەزێت حەواسێت خوە بران
د چەرا ژ (أَخْـرَجَ الْمَرْعى) چەران
دا لوێدەرێ ل سونبل و نەسرین چەرن
دا بچە مەنزارێت حەقایق رێ بەرن
هەر حساتە پەیغەمبەرێ حسابت
حسا هەمیا د وێ بەحەشتێ کێشت
حسان گەل حسا تە بێژن راز
بێ زمان و بێ حەقیقەت و بێ مەجاز
کو ئەڤ حەقیقەت قابلێ تاویلا یە
و ئەڤ تەوەهوم هۆیێ تەخییلایە
ئەو حەقیقەت کو ئەو بوعەین و عیان
هیچ تاویلەك ناگونجێ د میان
چاخێ حس بونە بەنیێ حسا تە
چارە نینە فەلەك کەڤێ بن دەستێ تە
چونکی دەعوا ل سەر ملکێ تڤلیە
کەنگی کاکل گها ئەو قشریێ ویە
دەما پەڤچون کەتە بەندەکا کایێ
مەیزێنە کانێ دانەکێ دەست دایێ
٧٢٢٠ ڤێجا فەلەك تیڤلە و نورا روحە کاکل
ئەڤ دیارە ئەو نەپەنی ژ ڤێ نەبە غافل
جسمێ ظاهرێ روح ڤەشارتی هاتیە
جسم وەکە هەچکە جان وەکە دەستیە

دیسە عەقل ژ روحی نەپەنیتر بوە … حس لایێ جان زوتر ب رێ بو
لڤلڤەکێ ببینی دێ زانی زندە دلە … ئەڤێ نزانی کو ژ عەقل تێکلە
حەتا لڤلڤینکێت مەوزون سەر بکێ … ئەو لڤاندن بزانین صفری زەر بکێ
ژ وی موناسب هاتنا کارێت دەستی … تێتە فەهم کرن کو تە عەقلێ هەیی
روحێ وەحی ژ عەقلی پەنهانتر بوە … ژ وێ کو ئەو غەیبە ئەو ژ وی سِرر بوە
عەقلێ ئەحمەد ژ کەسی پەنهان نەبو … روحێ وەحیا وی مودرکێ هەر جان نەبو
بۆ ئاثارێ وەحیێ موناسبات هەنە … کو ئەو عەزیز هات عەقل تێنا گەنە
جار دیناتی دبینێ جارنا حەیران دبێ … ژ وێ کو قەدەغەیە تا ئەو ژ وان ببێ
٧٢٣٠ میناکا موناسباتێ کارێت خضر … عەقلێ موسی بو د دیتنا وی کدر
ناموناسب نیشا ددا ئەفعالێ وی … جەم موسی چونکی وی نەبو حالێ وی
وەختێ عەقلێ موسا د غەیب بێت گرتن … عەقلێ مشکی چیە کو پێ بێت ئاخفتن
علمێ تەقلیدی دبن بۆنا فرۆتن … گاڤا بکر پەیدا کر خوەشتر تێ فرۆتن
بکرێ علمی تەحقیقی بخوە حەقە … لەو بازارا وی دایما برەونەقە
لێڤ گرتی مەستە د بەیع و شری … موشتەریێ بێ حەد کو (اللّٰهُ اشْتَرَى)
بۆ دەرسا ئادەم فرشتە نەموشتەری … رێزدار تێنە دەرسێ نەدێو و پەری
دەرسا (يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ) … ئەسرارێ خودێ ڤەپەژێرە بۆ وان موب مو
بۆ وی کەسێ کو وەصا کورت بین بوە … د تەلوون نۆق و بێ تەمکین بوە
ژ وێ من گۆت کو مشك جهێ وی دئاخێیە … ئاخ بۆ مشکی جێگەی ژیارێ یە
٧٢٤٠ رێکا دزانێ بەلێ دبن ژێر خاکێ … ل هەر طەرەف ئەو خاکێ شەق دکێ
نەفسا مشکی بەس ل پاری دگەرێ … قەدرێ حەوجەیا مشك عەقلی ددەنێ
ژبەر کو بێ حاجەت خداوەندێ باری … نابەخشێ بۆ هیچ کەسی هیچ پاری
گەرنە بانە حەوجەیا عالەمێ زەمین … هیچ نەدە ئافراند رەب العالمین
و ئەڤ زەڤیا لەرزۆك موحتاجێ کوە … گەر نەبانە چێنە دکر ئەو پر شکوە
و هەکە نەبانە حەوجەهیا ئەفلاکا هەم … حەفت عاسمان نەدخولقاند ژ عەدەم
رۆژ و هەیڤ و ئەڤ ستێرانە … بێ حەوجەیی کەنگی خویا د هێلانە
ئێدی وەریسکێ هەبونێ حاجەت بو … قەدرێ حەوجەیی بۆ مرۆڤی ئالەت بو
ڤێجا حاجەت زێدەکە ئەی موحتاج زود … دا ب کەلێ د کەرەم دەریا جود
ڤان گەداییێت سەرێ رێ و هەر موحتاج … خوە نیشاددن بۆ خەلکێ ئحتیاج

کــــۆری و شـــەلی و نەخوەشـــی و دەرد   دا ژ ئــەڤێ حەوجــەهییێ بلڤــێ رەحمــا مــەرد
هــیچ بێــژت نــانی بــدن ئــەی خەلکینــە   کـــو مـــن مـــال هەیـــە و عـــەمبار تەژینـــە
خـــودێ چـــاڤ نەدایـــە مـــشکێ کـــۆر   ژبـــەر کـــو وی ئحتیـــاج نینـــە ل چـــاڤا زۆر
دکـــارێ بـــژیت بـــێ چـــاڤ و بەصـــەر   شـول ب چـاڤی نینـە د خـاکێ ناکـت نـەظـەر
بـــل دزیـــێ ئـــەو ناهێـــت دەر ژ خـــاك   مەگــەر خــودا وی ژ وێ دزیــێ بکــەت پــاك
پـــاش ژ وێ پەرپێڤـــەبێن و ببـــت طـــەیـــر   تەسـبیحێ خـدا کـەت ل هـەوا بکـێ سـەیر
هەر زەمان د مێرگ و چیمەنێ سوپاسێ خودا   ئـەو سـەر بـدەت وەکـە بلبـل سـەد نـەوا
کو ئەی تە ئەز نەجات دام ژ وەصفێ زشت   ئـەی جەهنــەمیا ڤەدگــەرینی بــۆ بەحــشت
د پیـــچەك بـــەز تـــو ددانـــی رەوشـــەنی   هەسـتیان تـو ب بهیـستن دکـی ئـەی غـەنی
چ تەعـــەلوقا وا مـــەعنا هەیـــە ب جـــسم   چ تەعـــەلوقا فـــەهما ئەشـــیا هەیـــە باســـم
لـــەفـظ وەکـــە هێلینـــە و مـــەعنا طـــەیرکـــە   جـــسم جۆکـــە و روح ئاڤـــا ل هەرکـــە
ئـــەو رەوانـــە و تـــو بێـــژی واقفـــە   ئـــەو بەزانـــە و تـــو بێـــژی عاکفـــە
هەکـــە نـــابینی ســـەیرا ئـــاڤێ ژ خاکـــا   چـــیە ســـەر روێ وێ نـــو ژ خاشـــاکا
قـــرش قـــەوالێن تـــە دبـــێ صـــۆرەتێن فکـــر   نوبنـــــو دگـــــەهێ بـــــشکلێت بکـــــر
روێ ئاڤـــــا جۆکـــــا فکـــــر د رەوش   نینـــە بـــێ قـــرش مـــەحبوب و وەحـــش
تـــــیڤلن ســــــەر روێ ئـــــاڤێ رەوان   ژ فێقیـــێن بـــاغێ غـــەیبی بـــت بـــەزان
کـــاکلا ژ تـــیڤلا د نـــاڤ بـــاغی پەیداکـــە   ژبـــەرکو ئـــاڤ ژ بـــاغی تێـــت دکـــەڤێ جۆکـــا
هەکـــە نـــابینی چـــونا ئاڤـــا حـــەیات   بنێـرە جـەریانا جـوێ و ئـەڤێ سـەیرا نـەبات
دەمـا ئـاڤ زافـتر بهێتـە جـوێ و ب بـورێ   ژ وێ قـــرش و قـــەوال ژی زوتـــر دبـــورێ
چاخێ ب غایـەت تیـژ بـو ئـەڤ جۆك رەوان   غـــەم و حـــوزن نامینـــت د هنـــاڤێ عارفـــان
گاڤا ب غایەت تـەژی بـو و لـەز ب بزڤـێ   ئێـــدی د جـــۆکێ بـــل ئـــاڤێ تـــێ نـــالڤێ

طەعنا دانا بێگانەیەکی ل شێخ و بەرسڤدانا موریدێ شێخ ژ وی رە

وی یـەکی بـۆ شـێخەکی توهمـەت چـێکرن   کـو خرابـە و نینـە سـەر رێکـا ئیرشـاد کـرن
عـەرەق ڤـەخوارە و حیلەکـەرو و خـەبیث   کیڤـــە بـــۆ مریـــدا بـــت مـــۆغیـــث
وی یـــەکی گـــۆتییێ هـــشیار بـــە ئەدەبـــدار   نـــە هـــویرە ئـــەڤ گۆمانـــا هوســـا ل کبـــار
دورە ژ وی و ئـــەو دورە ژئەوصـــافێ وی   کـــو ژ لـــەهیی ب گـــۆرێ ئاڤـــا صـــافێ وی
ئـەڤ بوهتانـا هـۆ نەدانـە سـەر ئـەهلێ حـەق   ئـــەڤ خیـــالا تەیـــە ب قولپێنـــە وەرەق
هەکە تـە وەطـوڤ دیتبـێ ئـەی مـورغێ خـاك   بـۆ بـەحرا صـۆر ژ مرارەکـی چـیە بـاك

نەکێمێ قولەتەینە و بەرك بچوکبێ ... حەتا کو چپکەك وی نەجس بکێ
بۆ ئیبراهیمی ئاگر نەبو بو زیان ... هەرکێ نەمرودی بو ژێ ترسهان
نەفس نەمرودە و عەقل و جان خەلیل ... روح پەی مەقصەدە و نەفس دوڤ دەلیل
ئەڤ رێناسێ رێکێ بۆنا رێوەنگینە ... کو هەر گاڤ دچولێ بچون و هاتینە
بۆ واصلا نینە بل چاڤ و چراغ ... ژ رێناس و رێکێ ئەو دبن فەراغ
هەکە دەلیلەك ژی گۆت وی مەردێ وصال ... بێژت بخاترا فەهما خودانێت جدال
بخاترا زارۆکی بابێ تە دەدەدە دکێ ... کەرچ عەقلێ وی هەندە سادنێ دکێ
کێم نابت فەضل و قیمەتێ سەیدا ژ بلندی ... هەکە ئەلیفبێتکێ بێژێ زارۆکێ گوندی
ژبۆنا تەعلیمێ دەرخە ژ دەڤ ... زمانێ خوە پەی زمانێ زارۆکا کەڤ
پێتڤیە تو خوە وەکە وی بکێ ... دا ئەو ژ تە علم و فەن فێر ببێ
ڤێجا هەمی خەلك وەکە زارۆکێ وینە ... ل وەختی پەندێ ڤی پیری پێتڤینە
بزانە ژ کوفرێ رە هەیە حەد و مقدار ... شێخ و نورها شێخی ناهێن ژمار
جەم بێ حەدی هەرچی مەحدودە لایە ... (كُلُّ شَيْءٍ غَيْرَ وه جْهُ اللهْ) فەنایە
کوفر و ئیمان نینە لوێدەرا کو لێ دلە ... ژبەر کو ئەوکاکلە و ئەڤ دورەنگ و تیڤلە
ئەڤ فەنایا نە دبن پەردەیا وی (وجهەالله) ... وەك چرایا ڤەشارتی لبن طەشتا جلا
ئێدی سەرێ ڤێ بەدەنێ پەردا وی سەریە ... جەم وی سەری ئەڤ سەر بەدەنا کافریە
کیە کافریێ غافل ژ ئیمانێ شێخ ... مری چیە یێ بێ خەبەر ژ جانێ شێخ
جان بل ئاگەهداریا حەق نینە د ئمتحان ... هەر کەسی هشیارترە ئەو عالی ترە جان
جانێ مە ژ جانێ حەیوانا چێترە ... ژ چ؟ ژ وی روی کو ئاگادارترە
ڤێجا عالی ترە ژ جانێ مە جانێ مەلەك ... کو مونەزەه بوە ژ حسێ موشتەرەك
و ژ فرشتە جانێ خوداوەندانێ دل ... عالی تر دبت تەحەیورو دودلی بهل
ژ وێ ئەگەرێ ئادەم بو مەسجودێ وان ... جانێ وی عالی ترە ژبونا وان
وەرنە سەجدەکرنا چێتری بۆ کێمتری ... فەرمانەکا هیچ نەشانە بکری
کەنگی پەسەند دکێ عەدل و لوطفا کردگار ... کو گولەك سەجدە بکێ لپێش خار
دەما جان بو عالی د بهورێ ژاێتها ... دبێ موطیعێ وی جانێ هەمی تشتا
مرغ و ماصی و پەری و ئادەمی ... ژوێ کو ئەو پترە و ئەون دکەمی
ماصیێ دەرزی ساز دبن دەلق دوزێ وی ... بۆ دەرزیان هەمی مەوجودات نەخێ وی

فەمایا داستانا ئیبراهیمێ ئەدهەم (قدس اللّٰه روحە) ل سەر لێڤا وێ بەحرێ

دەما وی ئەمیری نفوذا شێخ دی ل کار ژ هاتنا ماصی وەجدەك ل وی بو دیار
گۆت واخ ماصی ژ پیران ئاگەیە پۆك[1] بۆ بەدەنەکێ کو ئەو لەعینێ دەرگەیە
ماصی ژ پیر ئاگەهە ئەم بەعید ئەم شەقی ژ ڤێ دەولەتێ و ئەون سەعید
سەجدە کر و چو بگرین و خراب بو دێوانە ژ عشقا فەتحێ باب
ئێدی تو ئەی نەشوشتی رو دچیی د نزاع و د حەسەد گەل کیی
گەل دوڤێ شێری تو بازی دکی سەر مەلائك تورکتازی دکی
تو چ دبێژی خرابیا خێرا مەحضرە هێ ئەڤێ مەزنییێ کێم ژمێر تو خەفضرە
خرابی چ بوە صفرە موحتاجێ گەورەکان شێخە کو بوە کیمیایا بێ کەران
صفر هەکە ژ کیمیایێ قابل نەبو کیمیا ژ صفر چ جارا صفر نەبو
خرابی چیە سەر کێشیا ئاگرێ عەمەل شێخ کی بوە عەینێ دەریا یا ئەزەل
دایم ئاگری د ترسێنت ژ ئاڤێ کەنگێ ئاڤ د ترسەهێ ئەڤێ باڤێ
د روخێ هەیڤێ عەیب بینی دکی د بەحەشتێ ستری چنی دکی
هەکە تە دڤێت ل بەحەشتێ ستریا راکی لوێرێ هیچ ستریا بل خوە پەیدا ناکی
هەر هەر ل پەی ڤەشارا رۆژێ دگەل دگەرهی رەخنە کەی ل بەدرا کامل
رۆژەکە کو بهەلێ د جیهان بخاترێ چلێ کیڤە بت نهان
عەیب ئەون کو پیران کربێ عەیب ئەو غەیبە کو ژ رەشکا پیران بت غەیب
جارەك دی ژ دورڤە د خزمەتا یاربە د ژۆڤانی زیرەك و پر کاربە
حەتا ژ وێ رێکێ نەسیمەك د گەهێ چما ژ حەسەد ئاڤا رەحمەتێ دگرێ
وەلەو تو دوری ژ دور بهەژێنە دوم[2] (حَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ)
چاخێ تەدیت کو کەرەك کەت قورێ دەم بدەم دلڤێ بەلکو ژ قورێ دەربرێ
جهەکی صاف ناکەت دا لوێ بمینێ ئەو دزانێ کو نەجهە بۆ ژینێ
حسا تە ژ حسا کەری کێمتر بیە کو دلێ تە ژ ڤێ تەقنێ نەلڤیە
د تەقنێ تاویلا و فەتوا دخوێنی چونکی ناخوازی کو ژ وێ دل دەرێنی
کو ئەڤ رەوایە بۆ من ئەز موضطەرەم خودێ ل نەکارا ناگرێ ژ کەرەم

(١) پۆك – یك وای، واخ، وەح.
(٢) دوم – دوڤ.

تو بخوە ئى گرتيى وەكە كەفتارێ كۆر   ئەڤێ گرتنێ تو نابينى ژ غرور
دبێژن ئەڤ جێگایێ كەفتار نينە   ل دەرڤە بگەرهن كو ئەو د غار نينە
ئەڤێ دبێژن داكو وى بگرن   ئەو دبێژت ژ من بێ خەبەرن
هەكە ژمن ئاگابانە ئەڤ دوژمن   كەنگى وى پسيار دكر ل جهێ من

دەعواكرنا وى شەخصى، كو خودێ تەعالا ل من ناگرێ ب گۆناها و بەرسڤدانا شوعەيبى ژ وى رە

وى يەكى دگۆت د زەمانێ شوعەيب   كو خودێ ژمن گەلەك ديتيە عەيب
چەند ديت ژمن جورم و گوناه   و ژ كەرەم يەزدان ل من نەگرت راه
خودێ تەعالا گۆت د گوهێ شوعەيب   دبەرسڤا وى ژ رێكا غەيب
كو تەيێ گۆتى چەند من كريە گوناه   و ژ كەرەم د جورمەم نەگرت ئيلاه
عەكس دبێژى و مەقلوب ئەى سەفيە   ئەى رێك هێلاى كۆرە رێك گرتى تەيە
تە چەند و چقا بگرم و تو بێ خەبەر   د زنجير مايى ژ پێ حەتا بسەر
ژەنگارا تە سەر تەيە ئەى قازانا سياه   سيمايێ هندرێ تە كريە تەباه
سەر دلێ تە ژنگار ل سەر زەنگارە   كۆم بو حەتا كۆربى ژ ئەسرارە
هەكە وێ طەنيێ دانن ل قازانكا نو   شوينا وێ بت ديار ئەربت جو
ژ وێ كو هەر تشتەك بضد پەيدا دبێ   سەر سپى ئەو رەشە رسوا دبێ
چاخێ قازان رەش بو ئێدى شونا طەنى   پاش ژ ئەڤێ سەر وى كى بينێ ئەز بەنى
زەلامێ ئاسنگەر كو ئەو زەنگى بو   طەنى گەل روێ وى هەڤزنگى بو
زەلامێ رۆمى كو ئەو دكێ ئاسنگەرى   روێ وى ئەبلەق دبێ ژ طەنى هێنەرى
ئێدى زو زانت تاثيرا گوناه   دا زو بنالت بێژت ئەى ئيلاه
دەما ئصرار بكێ و خرابيێ پيشە بكێ   خاك د ناڤ چاڤێ ئەنديشە بكێ
ناكەڤێ هزرێ تەوبێ گوناه شيرين بت   بەرد لێوى ئەو جورم حەتا بێ دين بت
ئەو پەشيمان و يارەب چت ژ وى   ژەنگ رونشت سەر ئايينا دلێ وى
ئاسنێ وى زەنگار خوارنێ گرت   گەوهەرا وى بژەنگێ كێم كرن گرت
گاڤا سەر كاغەزا سپى بنڤيسينێ   وێ نڤيسينێ دێ كارى بخوينێ
دەما نڤيسى سەر سەرێ يا نڤيسى خەط   خوەند ناوێ ناهێت زانين بت غەلەط
كو ئەو رەشاتى كەت سەر رەشاتى   هەردو خەط بى كۆر و بێ مەعناتى
و هەكە سێيەم جار تە نڤيسى ل سەرى   ئێدى تە رەش كر وەكە جانێ كافرى

ڤێجا چیە چارە بل پەناها چارەکەر
تا ئومیدیا صفر و ئێکسیرا وی بنەر

بێ هیڤیا داننە لپێش وی
دا ژ دەردێ بێ دەوا دەرکەڤی

چاخێ شوعەیی ئەڤ نوکتانە ژێرە گۆتن
ژ وێ وەعظێ د دلێ وی گول بشکوفتن

جانێ وی بهیست وەحیا عاسمان
گۆت هەکە ئەم گرتنە کا ئەو نیشان

گۆت یارەب رەدا من دکێ ئەو
نیشانێ وێ گرتنێ دخوازێ ئەو

گۆت سەرتارم نابێژم رازێت وی
بل یەك رەمزێ ژبۆنا بەلاییێت وی

یەك نیشان ئەوە کو دگرم ویرا
ئەوەکو طاعەت هەیە ژ رۆژی و دوعا

و ژ نڤێژ و ژ زەکات و غەیری وان
ئەما یەك ذەرێ نینە زەوقا جان

ب طاعات و ئەفعالێ عالی رادبێ
بەلام یەك ذەرێ سودی ژێ نابێ

طاعەتێ وی شیرینە و مەعنا نەشیرینە
گویز زافن و دوان کاکل نینە

زەوق پێتڤیە حەتا طاعات بدەت بەر
کاکل پێتڤیە حەتا دانك بدەت شەجەر

دانکا بێ کاکل کەنگی دبی نهال
صورەتێ بێ جان نابت بل خیال

ڤەمایا داستانا طەعنەدانا وی زەلامێ بیگانە د شێخ

وی خەبیثی طان ل شێخ ددا جارو جار
خوەهر دنێری دایما عەقل خوار

کو من ئەو دیتیە ناڤ مەجلسی
ئەو ژ تەقوا عاریبو و مفلسی

و هەکە تو باوەر ناکی رابە شەڤان
دا ب بینی فسقا شێخی خوە عەیان

ب شەڤێ ئەو بر بەر سەرێ یەك کولەکێ
گۆت بنێرە فسق و عشرەت گەلەکێ

بنێرە وێ حیلا رۆژ و فسقا شەب
رۆژێ وەکە موصطەفا شەڤ بولەهەب

رۆژێ ئەو بوە عبدالله نام
شەڤێ نەعوذبالله و ددەستە جام

دیت قەدەح د دەستێ وی پیری پور
گۆت ئەی بۆ تەژی هەیە غور

تە نەدگۆت کو د قەدەحا شەراب
دێو دمیزت لەز و بەز خراب

گۆت جاما من وەطوڤ پر کرنە
کو جهێ یەك کونجیێ د وێ نەهشتنە

بنێرە ڤێدەرێ جهێ دبینی ذەرەای
ئەڤ پەیڤە خوەهر بهیستی غەرەای

مەخسەدا من نەجاما ظاهر و مەیا ظاهریە
دورکە ژ شێخ ئەڤ کارە کافریە

جاما مەی هەبینا شێخە ئەی نەزان
کو د وێ ناگونجێ میزا شەیطان

پور و تەژیە ژ نورا حەقە
جاما دجەندەك شکاند نورا موطلەقە

نورا خورشید هەکە دکەڤێ سەر پیساتی
ئەو هەر ئەو نورە وەر ناگرێ خەبیثاتی

شێخ گۆت ئەڤ بخوە نەجامە و نە خەمر
هێ وەرە خوار مونکرو ل وێ بنەر

هــات و دیــت کــو هنگڤینــه ئــەو خــوری   کــۆر بــی ئــەو دوژمــنێ کــۆر و دکــەری
وێ گــاڤێ پــیر گۆتــه مریــدێ خــوه ژی   هــەره بــۆ مــن پەیــدا کــه جامەکــه تــەژی
کــو مــرا رەنجــه کــه مــوضــطەر کریمــه   ئــــــەز ژ رەنجــــا برســــــیتییێ بهوریمـــــه
د ضــــەرورەت هەیــــه هــــەر مــــرار پــــاك   ســەر ســەرێ مــونکر ژ لــەعنــەت بــت خــاك
مورید ل هاویر دەنێ مەیخانێ هــات و چــونکر   بخــاترا شــێخ ژ هــەر دەنــێ مــەی طــامکــر
د هــەمی خومخانــا وی مــەی پەیــدا نــەکر   دەن پــر بــو بــون ژ هنگڤــینێ وەك شــەکر
گــۆت ئــەی رنــدان چ حالــه ئــەڤ چ کــار   د هــیچ دەنــەکێ نــابینم ئــەز عــەقار[1]
رنــدان پێکڤــه هاتنــه جــەم وی شــێخی   ب چاڤێ گری دەست بــەر ســەر ئــوخ ئــوخی
تــو هــاتی خرابــاتێ ئــەی شــێخێ ئەجــەل   ژ قدوماتــه هــەمی مــەیا مــەبو عەســەل
تــه موبــــەدەلکر خـــــەمر ژ پیــــساتی   جــانێ مــەژی بەدەلکــه ژ خـــەبیشــاتــی
هەکــه دونیــا تــەژی ببــت ژ خــوینێ مالامــال   بــەنێی خــودا کــەنگی دخــوێ مەگــەر حــەلال

گۆتنا عایشی ((خودا ژێ رازیبت)) بۆ موصطەفایی ((درود لێبن))
کو تو بێ جلنڤێژك ل هەر جهی نڤێژ دکی

عایــــشێ رۆژەکــــێ گۆتــــه پەیغەمبــــەری   یــار رەســولە الله کــو دچــێ هــەر دەری
هــەر جهــەك پەیــدا بــۆ نڤێــژێ لــێ دخــوێنی   درونـــــی ل مــــالا ناپــــاك و دەنـــــی
موســتەحاضــه و بــچوك و تێکەلیاخــەبیپ   تەڤلیهـــەڤکری ل هـــــەر جهـــەکی پــــیس
پەیغەمبــــەر گــــۆت ژبۆنـــا مــــەزنان   خـــــودێ نـــــەجس پــــاك کریـــــه بـــــزان
سەجدە گەها من ژ وی رویــی لــوطفا حــەق   پــاك گەراندیــه حــەتا حەفتــەم طــەبــەق
هێ و هێ تەرکا حەسەد دکه گــەل شــەهان   وەرنــــه بــــی شــــەیطـــان د جهـــان
کــر ئــەو هەکە ژەحــرێ ڤەخوت هنگڤبت   تـــو ئـــەگەر هنـــگــڤ بخــوی ژەحـــربــت
کــو ئــەو بــەدل بــو و بــەدل بــو کــارێ وی   بــو لــوطــف و بــی نــور هــەر نــارێ وی
قوەتــــا خــــودێ بــــو ژ ئـــــەبابیل رە   وەرنه چاوا کوژت کوژت طەیرکــەك فیــل رە
لەشــکەرەکی زۆر چــەند طــەیرکــا شــکاند   دا بزانــی کــو ئــەو قودرەتــه ژ خوداوەنــد
هەکــه بــۆ تــه وەســواس بێــت ژ ڤــێ قــەبیل   هــەره بخوینــه تــو ســورەیێ ئەصــحابێ فیــل
و هەکە گەل وی شەك بکی و کێش ڤــەکێش   بزانــه تــو گــەل وان نکــاری بــچی پــێش

(١) عەقار – شەراب، مەی، خەمر.

کێشانا مشکی هەفساریێ حێشترێ و تەعەجب مانا مشکی دخوە دە

مشکەکی هەفساریێ حێشترەکێ گرت بدەست   حێشتر کەتە پەی وی چوبقەست

حێشتر بویێ مەزنییێ گەل وی بو رەوان   مشك مەغرور بو کو ئەزم پەهلەوان

دەڤەهێ هزراندنا مشکی زو زانی   گۆت باشە کەیف خوەشبە ڤی زەمانی

حەتا گهانە سەر لێڤا جوەکە مەزن   کو د ویێ هەژار بون گورگ و بزن

مشك لویێ دەرێ راوەستا و هشك بو   دەڤەهێ گۆت ئەی هەڤالێ دەشت و کوە

ئەڤ راوەستان چیە چما حەیرانی   پیا دانە د ناڤ ئاڤێ هەر ب مێرانی

تو رێبەر و رێناسێ منی د مەتەل   د نیڤەکا رێکێ خوە نەکە تەنبەل

گۆت ئەڤ ئاڤە پەحنە و عەمیق   ئەز دترسم ژ خەنقینێ ئەی رەفیق

حێشترێ گۆت قیاسا ئاڤێ دا ب بینم ئەز   پێ دانا دنێڤ ویێ دەڤەهێ بلەز

گۆت حەتا چوکێیە ئاڤ ئەی مشکێ کۆر   ژ چ تو بوی حەیران و چوی دور

گۆت بۆ تە مێریە و بۆ من ئەژدەهایە   کو ژ چوکێ حەتا چوکێ فەرق هایە

هەکە ژتەرە حەتا چۆکێیە ئەی باهۆنەر   بۆ مەسەد گەز بوریە ژ فەرقێ سەر

گۆت زمان درێژی نەکە جارەکە دیتەر   دانە صۆژت جسم و جانت ژ ڤێ شەرەر

هەرە گەل مشکێ وەکی خوە ب بە مەتل   حێشتر و مشك گەل هەڤ نابن بەڤل

گۆت من تەوبە کریە ژبۆنا خودا   ژڤێ ئاڤا بڤە[1] ببورێنە خوە نەکە جودا

حێشترێ دل پێڤە ما و گۆت ببینە   خوە هلاڤێژە و ل سەر پشتا من روینە

مادام لازمە ژ ئاڤێ ئەز دەرباسبم   دێ هزارێ وەك تەژی خەلاسکم

چونکی نە پەیغەمبەری ئێدی هەرە براه   دا رۆژەکێ ژ چالێ بگەهی لایێ جاه

تو رەعیەتبە چاخێ کو نەسولطانی   بخوە نەهاژۆ وەختێ نەکە شتیڤانی

چون نە کاملی تنێ دکان نەگیر   ئی دەست خۆشبە دا باش ببی هەڤیر

(أَنْصِتُوا) گوهبدە تو بێدەنگبە   مادام نزانی باخڤی راست گوهدێر بە

و هەکە بێژی برەنگێ پسیار گۆ   گەل شەهەنشاهان تو مسکین وارگۆ

سەرەتایا کبر و کین ژ شەهوەتە   موحکەمبونا شەهوەتا تە ژ عادەتە

دەما خوییێ پیس موحکەم بو ژ عادەت   ناراحەت دبی کو کەس تەژێ لابدەت

چاخێ تو بوی هەریخوارەکی مەزن   مانعێ قور خوارنێ گەل تە دبێ دوژمن

بت پەرستان چونکی خۆ گەل بت دکن   رێگرێ رێکا بتان رە دوژمنن

---

(١) بڤە – خەطەر.

چونكی ئبلیس عادەت كربو ب سەر وەری ب چاڤێ كێم ئادەم دیت و نەری
كو سەروەرەكی چێتر ژ من دیتر هەبێ داكو ئەو كەس مەسجودێ وەك من ببێ
سەروەری ژەحرە بل وی روحێ ئەولیا كو ئەو وەكە تریاكێ یە ژ ئبتدا
چیا ئەگەر تەژی ماربت خەم نەخوە كو ئەوە تریاكا بكوژ د هندرێ خوە
دەما مەزناتی دەما غەترە بو نەدیم هەركێ موخالفێ تەبت ئەوە دوژمنێ قەدیم
گاڤا خیلافا عادەتێ تە كەسەك بێژێ تو كیندار دبێ دخوازی خوینی برێژێ
كو مە ژ عادەتێ من تینتە دەر بۆ مە شاگرد و هەڤالا دكێ رێبەر
هەكە عادەتێ پیسێ تە نەبو بت كەنگی ژ خیلاف ئاگردان هەل دبت
ئەو هەكە گەل موخالف موداراپی دكێ ددلێ وی خوە لگەل جاپی دكێ
ژبەر كو عادەتێ پیس بویە ئستوار مێریا شەهوەتێ ژ عادەت بیە وەك مار
تو مارێ شەهوەتێ بكوژە د ئبتدا ناخوە ئەڤ مارێ تەبت ئەژدەها
ئەما هەركەسێ مێریێ ببینێ مارێ خوە تو ژ صاحب دل بكە پسیارێ خوە
حەتا زێر نەبو مس نزانت ئەزمسم حەتا نەبو شاه دل نزانت موفلسم
خزمەتا ئێكسیر كە مسوار تو جۆر بكێشە ئەی دل ژ دلدار تو
كیە دلدارێ ئەهلێ دل قەنج بزان كو وەكە رۆژ و شەڤا جیهانێنە ل جهان
عەیبا كێم بێژە بەنیێت ئەللاه رە كێم موتەهمكە ب دزی شاه رە

كەراماتێ وی فەقیری، كو دكەشتیێ دا موتەهمكرن

فەقیرەك بو ل هندرێ كەشتی ژلباسێ خوە چێكر بو پشتی
هەمیانا زێری وندا بو و ئەو رازایی ل هەمیا گەرهان ئەو تنێ مایی
كولڤی فەقیرێ رازایی ژی بگەرن هەم ئەو هشیار كر ژ غەم خودانێ درەم
كو دڤێ كەشتیێ كیسێ زێر وندا بیە ل هەمیا ئەم گەرانە تنێ مایە
جلا دەرخە خوە رویت كە ژ دەلق دا ژ تە ڤالا بت ئەو هامێ خەلق
گۆت یارەب لعەڤدێ تەڤان پیسا توهمەتەكێ كرین وەرەها وارێ دیسا
چاخێ بدەرد هات دلێ دەروێش ژ وان سەر دەر خستن بن فەرمان د زەمان
سەد هزاران ماصی ژ دەریا یا كویر د دەڤێ هەر یەكی دورەكە دلگیر
سەد هزاران ماصی ژ دەریایا پور د دەڤێ هەر یەكی دورّ وچ دورّ
هەر یەك دورّ خەراجێ ملكەتەكی كو ژ ئیلاهە ئەڤ نینە شركەتەكی
چەند دورّ ئاڤێتنە د كەشتی و هەلدا ل هەوا تەختەك چێكر و پالدا

لاو رونشت وەك پادشاها سەر تەختێ خوە ئەو بلندتر ژ وان و کەشتی دچو بۆ خوە
گۆت هەر کەشتی ژ وەرە بۆمن خودا دا نەبت گەل هەوە دزێ گەدا
کانێ زیان گەهت کێ ژ ڤێ فراق ئەز خوەشحالم گەل خودێ و ژ خەلکێ طاق
٧٤٦٠ نە ئەو توهمەتا دزیێ ل من دکێ نە ئختیارا من بدەستێ نائەهل ددێ
گازی کرن ئەهلێ کەشتی ئەی هومام ژ چ دانە تە هۆ ئەڤ بلندی مەقام
گۆت ژ توهمەت دانانا ل سەر فەقیر و ژ خودێ ئازاری پەی تشتەکی حەقیر
حاش لله بەلکو ژ تەعظیما شەهان کو نەبوم ئەز ل فەقیران پیس گۆمان
ئەو فەقیرێت لەطیفێ خوەش نەفەس کو ل پەی تەعظیما وان هات عەبەس
ئەو فەقیرێ نە ل هزرا کومکرنا مالە بل خودێ پەی تشتەکی نەنالە
چاوا ئەز وانا موتەهمکەم کو حەق کرنە ئەمینێ مەخزەنا هەفتەم طەبەق
موتەهم نەفسە نە عەقلێ شەریف موتەهم حسە نە نورا لەطیف
نەفسا سوفسطائی هات لێد دێ کو ئەو لێدان دکێ نەدەلیل دبێ[1]
هەکە موعجیزە دیت وێ گاڤێ رەوشەن دبێ پاش ژ وێ بخوە خیالاتی دبێ
٧٤٧٠ و هەکە حەقیقەتبا ئەو دیتن عەجەب ڤێجا بەرچاڤ مابا رۆژ و شەب
ئەو موقیمێ چاڤێ پاکان دبت نەقەرینێ چاڤێ حەیوان دبت
کو وی عەجێب ژ ڤێ حسێ هەیە عار و نەنگ کەنگی طاوس دمینێ ناڤ چالا طەنگ
دا ژ مەرە نەبێژی تو پر بێژی یەك ژ صەدێ دبێژم وەکە مو ئەوژی

گازندەیا صۆفیان ل وی صۆفی، کو ل جەم شێخ پر بێژی دکر

صۆفیان گازندە ل صۆفیەکی کرن گلەهی لپێش شێخێ خانەقایێ برن
گۆتنە شێخی دا دێ جانێ مە تو ژ ڤی صۆفی بگرە ئەی پێشوا
گۆت ئاخر چ گلەیە ئەی صۆفیان گۆتن ئەڤی صۆفی سێ خۆ هەیە گران
د ئاخفتن پر پێژە هەر وەك جەرەس د خوارن پتر دخوت ژ بیست کەس
و هەکە نڤست خەو وەکە ئەصحابێ کەهف صۆفی هاتن جەم شێخ زەحف
شێخ رو ڤەگەراند بلایێ وی فەقیر کو د هەر حالەکی هەی نیڤەکێ بگیر
٧٤٨٠ د حەدیثە (خَيْرُ الأمُورِ أوْساطُها) نافع تێت ژ اعتدال أخْلاطُها
هەکە یەکە پیچەکی زێدە بو ژ عەرەض د بەدەنا مرۆڤ پەیدا دبێ مەرەض
ل هەڤالێ خەو نەکو زاف پسیار بکێ کو یەقین ژ هەڤدور کەڤن ل دوماهیکێ

(١) دبێ – دبێژی.

پەيڤا موسى بو بێەندازە و ليك ئەما زێدە تر هات ژ پەيڤا يارێ نيك
ئەو زێدەيێ گەل خضر هات شقاق گۆت هەرە پر بێژى (هذا فِراقُ)
ئەى موسا گەلەك دئاخڤى دوربە وەرنە گەل من لال بە و كوربە
و هەكە نەچوى و ژ رك ڤەمايى تو ب مەعنايێ چويى ڤەقەتيايى
دەما دنڤێژى تەحەدەثكر ب بێدەستى بێژ تە تە بلايێ طەهارەت بكە قەصدى
و هەكە نەچويى هشك خوە دلڤلڤێنى نڤێژ بەطالە ژ قەست رادبى و دروينى
هەرە گەل وانا كو جۆتى تەنە ئەڤيندارى و تهنيێ گۆتێ تەنە
٧٤٩٠ زێرەڤانى ل خەوارانا يە يا پتر بۆ ماصيان زێرەڤانى نينە ئێتر
جل پۆشا بەر يێ ل گازەرە[1] جان روتێ ژ دنێ تەجەليا حەق زيوەرە
يا خوە ژ دونيا دوركە و ژ روتانێ بدلبە يا وەكە دونيا خوازا ئى بجلبە
و هەكە نكارى كو خوە روت كەى پەرطالى كێمكە و رێ بگرە نيڤەكەى

عوزر خوازيا فەقيرى ژ شێخێ خانەقايێ

ڤێجا فەقيرى ژ وى شێخى رە ئەحوال گۆت عوزرێ ضەعيف گەل وى كر جۆت
بۆ سوئالێ شێخى وى دان جەواب وەكە بەرسڤێن خضر قەنج و صەواب
وى بەرسڤێت پرسيارێت كەليم كو ئەو بەيانكر خضر ژ رەبێ عەليم
موشكليێت وى حەلبون و پتر و زياد ژ پەى هەر موشكلا وى كليل داد
فەقيرى ژى ژ خضر ميراث هەبو د بەرسڤا شێخى همەت گرتبو
گۆت رێكا ئەوسەط گەرچ حكمەتە بەلێ ئەوسەط ژى ديسا بنسبەتە
٧٥٠٠ ئاڤا جوێ نسبەت بدەڤەهێ هەيە كەم ئەما بۆ مشكى ئەوبت وەكە يەم[2]
هەر كەسێ ئشتهائا وى بت چار نان دواخوت يا سێ خوت ئەڤە نيڤەكا وان
و هەكە هەر چارا بخوت دور ژ ئەوسەطە ئەو ئێسيرێ حرصە مينا بەطە
هەر كەسێ ئشتهەيا وى دەه نان بوە شەشا بخوێ بزانە كو ئەوسەط ئەو بوە
دەما پێنجى نان ژ مرا ئشتها بت هەڤدەستێ من نينى كو شەش ژ تەرا بت
تو بدەه رەكعەت نڤێژ د وەستهى ب پێنج سەدا ئەز نارابم قەط ژ جهى
ئەو يەكە حەتا كەعبێ پێخواس دچێ و ئەو يەكە حەتا مزگەفتێ دەرناكەڤێ
ئەويەكە دگۆريكرنێ جان ددێ و ئەويەكە جان ددێ دا يەك نان ببێ

[1] (١) گازەر – دەباغ ،گەماركەر.
[2] (٢) يەم – دەريا، بەحر.

ئەڤ وەسەط حەتا دوماهیکێ چوە   کو ژ وێرە عەول و ئاخر بوە
عەول و ئاخر لازمە داد وان   د ذهن بگونجێ ئەوسەط یا میان
بێنهایەت چونکی نینە عەول و ئاخر   ویرە کەنگی هەیە ئاخەر ناڤبر[1]
عەول و ئاخر وی نیشا کەس نەداد   گۆت (لَوْ كانَ الْبَحْرُ مِداد)
هەکە حەفت دەریا پێکڤە ببێ مەدید   بو دوماهیکبونێ نینە هیچ ئومید
باغ و بیشە گەر ببن یەکسەر قەلەم   ژ ڤێ پەیڤێ چ جارا نابت هیچ کەم
ئەو هەمی حبر و قەلەم فانی ببێ   و ئەڤ ئاخفتن بێ ژمار باقی دبێ
حالەتێ من وەکە رازانە گەهی   وێرە نڤستن د هزرێنێ گومرەهی
چاڤێ منێ د خەو دلێ من هشیار زان   شکلێ بێکار مرا سەرێ کارزان
پەیغەمبەر گۆت (عَيْنایَ تَنامُ   لايَنامُ قَلْبِي عَن رَبِ ألأنامْ)
چاڤێ تە هشیار و دل رازای بخواب   چاڤێ من رازای و دلم د فەتحێ باب
بۆ دلێ من پێنج حسێ دیترە   حسا دل ل هەر دو عالەم دنەرە
تو ژ ضەعفا خوە ل من نەنەرە   سەر تە شەڤ سەرمن ئەو شەڤ سەحەرە
سەر تە زندان سەر من ئەو زندان مینا باغ   چاڤێ تە بکار دبینێ مرە بوە فراغ
پێ تە د گلە بۆ من بوە گول   بۆ تە تازیە بۆمن داوەت و دهول
ل عەردێ مە گەلتە ساکن د مەحەل   دبەزم سەر چەرخا حەفتەم وەك زوحەل
یێ دگەل تە رونشتی ئەز نینم سیبەرا منە   سەر هزر و تەفەکور بناغا منە
ژبەرکو ئەز ژ تە فەکور بهوریمە   رێ پیڤانێ دەرڤەی هزران بویمە
سەر دەستێ هزر و بیرم نەمەحکومێ وا   ژ وێ کو ئۆستا حاکمە سەر بنا[2]
خەلك پێکڤە بن دەستێ ئەندیشەنە   ژ وێ ئەگەرێ دل خەستە و خەم پیشەنە
جارنا خوە تەسلیمی هزرا دکەم   چاخێ من خواست ژ ناڤبەینێ رادکەم[3]
ئەز وەکە طەیرێ بازم هزرە مێش   کەنگی ژ مێشێ ئەز دکەڤمە ئێش
جارجار ئەز ژ وێ بلندیێ تێمە خوار   دا ل هاویرێ من کۆم ببن یێن نەکار
دیسە دەمانا راحەتبوم ژ سفلی صفات   دێ فرم هەر وەك (طُيُورَ الصافاتْ)
پەرێ من بخوەیە هەم ژ ذاتێ منە   بخوەڤە ناکم ئەما نەت کو نەژ منە
بۆ جەعفەرێ طەیار پەر جاریە   بۆ جەعفەرێ عەیار پەر عاریە

---

(١) ناڤبر – ناڤبەین، نیڤەك، وەسەط.
(٢) بنا – ئاڤاهی.
(٣) رادکم – دبەزم ،دچم.

جەم ويێ كو طامنەكرى دەعوايە ئەڤ   جەم ساكنانێ مەقامێ بلند مەعنايە ئەڤ
ئەڤ مەطلەبە يەك ئدعايە جەم غوراب   قازان ڤالا و تەژى يەكە دەم ذوباب
مادام پارى د تە دێ بت گەوهەر   پاشڤە نەچە هندى كو بكارى بخوەر
رۆژەكێ شێخ بۆ دەفعا سوئێ ظەن   ڤەرەشاد لەگەن پر دورێ بو لەگەن
وى ئەڤ كارێ مەعقول رەمەحسوس كر   پيرێ زانا بۆ كێم عەقل و نەزانا كر
چاخێ كو خوارنا پاكاتە د مەعدە بت پەليد   گەوريا خوە قوفلكە و ڤەشێرە تو كليد
٧٥٤٠ هەر كەسێ دوى پارى ببت نورا جەلال   هەرچى دڤێت بلا بخوێ ئەو ژ حەلال

بەيانا وێ دەعوێ كو عەينێ وێ دەعوێ گەواها خوەيە

گەر تو هەيى ناسيارێ جانێ من   نە ئدعايە پەيڤ تەڤليهەڤى د خانێ من
هەكە بێژم نيڤە شەڤ جەم تەمە   هێ نەترسە ژ شەڤ ئەز قەومێ تەمە
ئەڤ دو ئدعا جەم تە مەعنا بون   دەما تە ناسى كو ئەوە كريڤێ خون
جەم و قەوم دو ئدعا بو بەڵام   هەردو مەعنا بو جەم فەهما كەلام
نزيكا دەنگێ وى گەواهى ددێ   كو ئەڤ دەڤە ژ نزيك يارى دڤێ
لەزەتا ئاوازا كەس و كارى ژى   بت گەواه سەر راستيا وى خزمى ژى
يى ئەحمەق ديسا كو ئەو ژ جەهل   نزانت بانگێ بيانى ژ يێ ئەهل
جەم وى ئدعا بو گۆتارا وى   جەهلا وى بو ئەگەرا ئنكارا وى
جەم يێ زيرەك كو هندرێ وى هەمى نورن   عەينێ ڤان ئاواز راست لێ دبورن
٧٥٥٠ يا بتازى[1] گۆت يەك تازى زمان   كو ئەز دزانم زمانێ تازيان
عەينێ تازى گۆتنا وى مەعنا بو   وەكە تازى گۆتنا وى ئدعا بو
يا نڤيسكارەك بنڤيست سەر كاغەزێ   خەط و نڤيسكا ئەزێ خوينم و ئەبجەدێ
ئەڤ نڤيسينە گەرچ دەعوى بو   هەم نڤيسين شاهدێ مەعنا بو
يا صوفيەك بێژت تە شەڤا دى ديت   د ناڤا خەويێدە جلنڤيژك ل ملى بت
ئەو ئەز بوم و ئەوا كو من گۆتى د خەوێ   گەل تە ناڤ خەوێ تو گوهبدێ
گوهبدە وەك گوهارى د گوشكە   ئەوێ پەيڤێ رێيەرێ هوشكە
چاخێ هاتبيرا تە ئەو خەون و ئاخفتن   دبت موعجيزا تە و رازا كەڤن
گەرچ دەعوى نيشان ددێ ئەڤ وەلێ   جانێ خودانێ واقعێ بێژت بەلێ
ئێدى چون حكمەت وندايا مومن بوە   ئەوێ ژ هەركەسى ب بهيزێ موقن بوە

(١) تازى – عەرەبى، عەرەب زمان.

٧٥٦٠ چـونکی خـوە جـەم وی دبـینیێ فەقـەط — چـاوا گۆمـان بـت چـاوا خوەکـت غەلـەط
گاڤـا بێـژی تهنیـەکی تـو وەرە لەزکـە — ئاڤـە د قـەدەحێ وەرگـرە زوبـە فرکـە
هـیچ تهـنی بێـژت کـو ئـەڤ ئدیعایـە کـورۆ — ئـەی مـودەعی مەهجوربـە ژ پێـشم بـرۆ
یـا دەلیـل و شـاهدەکی بینـە کـو ئەڤـە — ل هەرکـە یـا ئـەو ژ جنـسێ ئاڤـە
یا دایك بۆ شـیردانیێ گـازی کـەت زارۆکـی — کـو ئـەز دایکـم کـورم وەرە دا شـیر مێـژکی
زارۆك دێ بێـژی ئـەی دایـێ دەلیـل بێنـە — داکـو ئـەز ل شـیرێ تـە بکـەم مژێنـە
د دلێ هەر ئومەتەکی کـو ژ خـودێ مـزە[1] — رومـەت و بـانگێ پەیغەمبـەر مـوعجزە
دەمـا پەیغەمبـەر ژ دەرڤـە گـازی بکـێ — جـانێ ئومـەت د هنـدر کـورنش دکـێ
ژبـەر کـو جنـسێ بـانگێ وی د نـاڤ جهـان — ژ کەسـی نەبهیـستیە گـوهێ جـان
ئـەو غـەریب ژ زەوقـا ئـاوازێ غـەریب — ژ زمـانێ خـودێ سـەحدکێ اِنِّـی قَرِیـبْ

کورنش کرنا مەسیح و یەحیا ((درود ل وان بن)) بو دایکێ هەڤدو

٧٥٧٠ دایکـا یـەحیا گـەل مەریـەمێ بـۆ جـۆت — پێـشتر ژ وەضـغێ حـەملێ گـۆت
کـو یـەقین مـن دیـت هنـاڤێ تـە دەشـەهە — کـو (أُولُـوا الْعَـزْمِ) و رەسـولەکی ئاگەهـە
دەمـا بەرامبـەر کـەتم گـەل تـە مـن — کـر سـەجدە حـەملێ مـن ژ هنـاڤێ مـن
ڤـی جـەنینی بـۆ وی جـەنینی سـەجدە کـر — کـو ژ سـجودا وی بـەدەنا مـن ژان دکـر
مەریـەمێ گـۆت مـن د هنـاڤێ خـوە هـەم — سـەجدەیەك دیتیـە ژ ڤـی زارۆکـێ زکـەم

رەخنە ئانین سەر ڤێ داستانێ

ئەبلـەه دبێـژن ڤـێ چـیرۆکێ نەڤـەگێرە — خەط بکێشە ژ بەر کـو درۆیـە نەڤـە پـەژێرە
مەریەم وەختێ حەملی گەل کەس نەبو جۆت — ژ دەرڤـەی بـاژێر پەیڤـەك نـەگۆت
ژ دەرڤـەی بـاژێر ئـەو نـازك و نهـال — حـەتا فـارغ نـەبو نـەزڤری مـال
چـاخێ لێزێـدە بـو وێ گـاڤێ وێ ل کنـار — دا بـەرملا و بـر حـەتا جـەم تـەبار[2]
دایکـا یـەحیا کیڤـە ئـەو دیـت کـو حـەتا — ئـەو بێـژت ئـەڤێ پـەیڤێ دماجـەرا

(١) مزە – موزد، حەق.
(٢) تەبار – فامیلا، خزم و کەس، مروڤێت خوە.

بەرسڤا رەخنێ

ئەڤێ بزانێ کو ئەوێ کو ئەهلێ خاطرە — نەپەنیا ئافاقا ژێرە حاضرە
لپێش مەریەمێ حاضرتێت د نەظەر — دایکا یەحیا کو دورە ژ بەصەر
ب چاڤێت گرتی دبینت دوست رە — هەچوەکی موشەبەك کربێ پوست رە
و هەکە ئەو نەدیتیە نەژ ناڤ و نەژ دەر — مەعنا ژ حکایەتێ بگرە خوەلی ب سەر
نە وەصانێ کو داستان سەحکربو — مینا حەرفا شین ل نەقش ب وێڤە گرت بو
حەتا دگۆت وی کەلیلەیێ[1] بێ زمان — دەما ئاخفتن نوبی ژ دمنەیێ بێ بەیان
و هەکە زانیبن زاراڤێ هەڤدیتەر — فەهما وێ چاوا بێ نوطق کر بەشەر
ناڤبەرا شێر و گایی وی دمنە وەصان — بی قاصد و بۆ هەر دوا خوەند داستان
چاوا بی وەزیرێ شێر گایێ نەبیل[2] — چاوا ژ وێنەیێ هەیڤێ ترساند فیل
ئەڤ کەلیلە و دمنە پێکڤە ڤەهاندنە — ناخوە کەی قرولە گلەگێ پەڤرە بوراندنە
ئەی برادەر قصە وەکە پەیمانەیەکە — مەعنا د وێ مینا دانکە کە
دانەیا مەعنا دێ گرت مەردێ عەقل — نا مەیزێنێ ل پەیمانێ هەکە بو نەقل
سەرهاتیا گول و بلبل گوهدار — هەکە تە گۆت نیە ل وێری ئاشکار

ئاخفتن کرن ب زمانێ حال و فەهما وێ

سەرهاتیا شەمع گەل پەروانێ هەم — سەحکە و مەعنا ب ژێرە ئەی صەنەم
وەلەو تەگۆت نینە سر گۆت بنێر — هێ بفرە ژۆردە نەفرە وەك کوندلژێر
گۆت د شەطرەنج کو ئەڤ مالا روخە — گۆت مالا ژ کوهاتیە زو بەدەرخە
خانی بکری یا میراتە پەیدا کر؟ — سەر بلند ئەو کەسە کو بلایێ مانا بەزاکر
نەحوی گۆت (زَیْدٌ عَمْراً قَدْ ضَرَبْ) — گۆت چاوا وی بێ جورمەکی کر ئەدەب
گوناهێ عەمری چ بو کو زەیدێ نەزەلام — بێ جورم ل ویدا هەر وەك خولام
گۆت ئەڤ پەیمانە و قالب مەعنایە — گەنمی هەلگرە کو قالب و پەیمانە ڤالایە
زەید و عەمر ژبونا ئعرابێ چێکە — هەکە ئەو دروبت تو بئعرابێ باوەرکە
گۆت نە ئەز وێ نزانم یا فەتا — زەیدی چاوا لێدا بی گوناه و بێخەطا

---

(١) کەلیلە و منە – روڤی و توریك کوبونە ناڤێ کتیبەکێ ژ زمانی ئاژەل و سەوالا د پەیڤن.
(٢) نبیل – ڤەنج، باش.

گۆت ئەو ژ ناچاری و مەجبوری بو   عەمرۆ یەك واو زێدە دزی بو
زەیدی زانی كو دزێ ویە ئەو   دەما ژ حەدی بوراند وی لێدا پتەو

جیگرتنا گۆتنێت درۆ د دلێ د رۆكەران

گۆت ها ئەڤە راستە من قەبولكر ب جان   خوەهری راست دیارە ل جەم خوەهران
هەكە بێژی حێولەكی هەیڤ یەكە   بێژتە تە ئەڤ دوە و دیەكێ بشەكە
و هەكە بطەڤز كەسەك بێژت هەیڤدۆە   دێ قەبولكەت ئەڤ هەژییێ پیس خوە
ل درۆ كەرا درۆكەر كۆم دبن   اَلْخَبِيثِينْ پەیدا دبن
بۆ دل فەرەها هەیە دەستێ فراخ   بۆ چاڤ كورا تە تەحسینا ل ئاخ و پەلاخ

لێگەرانا وێ دارێ، كو هەر كەسێ فێقیێ وێ بخوت چ جارا نامرت

زانایەكی ب رەمزگۆت ئەی دوستان   كو دارەك هەیە ل هندوستان
هەر كەسێ كو ژ فێقیێ وێ بخوێ و بگرێ   نە ئەو پیر دبێ و نە چجارا دمرێ
پادشاهەكی ئەڤ بهیست ژ صادقی   ل دارێ و فێقیێ وێ كر عاشقی
قاصدەكی زانا ژ دیوانا ئەدەب   ب ئالیێ هندوستانێ رەوانەكر د طەلەب
ب سالا ئەو قاصد ل دارێ دگەرها   هندوستان كر بن پیا و پێلاڤ لێ درها
شاربشار ژبۆنا ڤی مەطلوبی گەشت   نە گراڤ مان نە چیا و نەدەشت
ژ هەر كەسی پسیار كر تەڤ پێكەنین   كو ل ئەڤێ ناگەرهێ بل یەكی دین
زۆر كەسان شەق لێددان و یاری پێكرین   زۆر كەسان رێز لێگرتن و ئافەرین
لێگەرهەكی وەك تە زیرەك و پێ خوەش   كەنگی دەست ڤالاڤە دگەرێ بێ بەش
و ئەڤ موراعاتە بو یەك شەقا دیتر   و ئەڤ شەقە ژ وێ ئەشكەرا و سەختتر
ب یاریك پەسنێ وی دكرن كو ئەی گەورە   ل فلان جهی دارەك هەیە زۆر ب بەرە
د فلان دارستانی دارێت كەسك هەنە   هەر چقەكی وێ تەما دارێ پەحنە
قاصدێ شاه دگەرهانێ گرێدا بی كەمەر   دبهیست ژ هەر كەسێ نەوعەك خەبەر
ئێدی وی گەرانكر لوێرێ چەند سال   شاهنشاه ڤرێدكر ژێرە زۆر مال
چونكی زاف دیت دوێ غوربەتێ تەعەب   عاجزما ل دومەاهیكێ ژ طەلەب
ژ مەقصودێ هیچ ئەثەر پەیدا نەبو   ژ وێ غەرەضێ بل خەبەر پەیدا نەبو
وەریسێ ئومێدا وی تم ڤەبو   گەرهانا وی عاقبەت بێ فایدە بو
قەصدا زڤرینێ كر بئالیێ شاه   فرمێسك دبارین و دبری راه

شەرحکرنا وی شێخی سِرّا وێ دارێ دگەل وی طالبێ موقەلد

هەبو شیخەکی عالم قوطبەکی کەریم ... ل وی جهی کو بێ هیڤی بو نەدیم
گۆت ئەزێ بێ هیڤی چمە جەم وی ... د رێکا منە زیارەتکەم ئاستانا وی
دا دوعا وی ببێ هەڤرازێ من ... چونکی ئەز بێ هیڤیمە ژ دلخوازێ من
چو جەم شێخ گەل چاڤێ پر ئاب ... رۆندك دبارین هەر وەك سەحاب
گۆت ئەی شێخ وەختێ رەحم و ڤینە ... ئەزبێ هیڤیمە وەختێ ئەڤینە
گۆت ڤەگێرە کو ژ چی بێ هیڤیی ... تو ل چ دگەری و لدوڤ چیی
گۆت شاهنشاه ئەز کرمە ئختیار ... ژبۆنا گەرهانا ل یەك چقەدار
کو دارەك هەیە نادر د جهات ... فێقیێ وێ ئەگەرا ئاڤا حەیات
ب سالا ئەز گەرهام من نەدی یەك نیشان ... بل طەڤز و یاریکا ڤان سەرخوەشان
شێخ کەنی و گۆتیێ ئەی سەلیم ... ئەڤ دارا علمیە یا ل جەم عەلیم
زاف بلند و زاف عەجێب و زۆر بەسیط ... ئاڤا ژ یارێیە ژ دەریا یا موحیط
تو پەی صورەت کەتی وندا بیە ... تو وێ پەیدا ناکی کو مەعنا بیە
گەه دار ناڤ لێدان گاه ئافتاب ... گاه دەریا ناڤ لێدان گاه سەحاب
کو وی یەکی سەد هزار ئاثار ڤیایە ... کێمترین ئاثارێ وی عومرێ بەقایا
گەرچ ئەو کتە ئەثەر هەیە هزار ... شایە د ناڤێ وی یەکی نابن ژمار
ئەو یەکە شەخصەکە بۆ تە پدەرە ... دەرحەقێ شەخصەکی دیتر ئەو پسەرە
دەرحەقێ دیتر تۆرە رو ب گرنجی ... دەر حەقێ دیتر بت ب لوطف و قەنجی
سەد هزار ناڤە و ئەو یەك کەسە ... خدانێ هەر وەصفەکی بیێ دی ناحەسە
هەرکێ لناڤ گەرا هەکە خودان ثقەیە ... هەر وەك تە بێهیڤی و دناڤ تەفرقەیە
چیە تو ڤەنوسایی سەر ڤی ناڤێ دار ... دا تو بمینی خوەلی ب سەر و هەژار
ب بورە ژ ناڤ و بنێرە ل صفات ... دا صفات تە رێناسکەن لایێ ذات
ناکوکیا خەلك چێبویە ژ نام ... چاخێ کەتە مەعنا بو ئارام

بەیانا پەڤچونا چارکەسا بخاترێ تری، کو هەر یەکی بناڤەکی جودا دزانی

زەلامەکی دا چار کەسا یەك درهەم ... یەکەکی گۆت ئەڤی ب تری دەم
ئەو یەکێ دیتر عەرەب بو گۆت لا ... من عنەب دڤێت نە تری ئەی بەلا
ئەو یەکە تورك بو و گۆت ئەی گوزوم ... من نەڤێت تری من دڤێ ئوزوم

وی یەکێ رۆمی گۆتی ئەڤێ قیل را
هەر چار پەڤچون و گەل هەڤ کەتنە شەری
کولم ل هەڤدو ددان ژ ئەحمەقی
هەکە راز دارەکی زانا ب چار زمان
ڤێجا وی گۆتبا کو من ژ ڤی یەك درهەم
چاخێ کو دلی بسپێرن هنگ بێ دەغەل
یەك درهەمێ وی دێ بت چار مراد
گۆت هەر یەکتان دکێ جەنگ و مراق
ئێدی هون بێدەنگ بن (أَنْصِتُوا)
ئەگەر ئاخفتنا هەوە د تەوافق موثقەیە
گەمیا عاریەتی نادت ئەثەر
سیهك سارە هەکە تە ب ئاگر گەرم کر
ژبەرکو گەرمیا وێ ئەو دهلیزیە
و هەکە دۆشاڤ ببێ بەرف و جەمەد برادەر
ئێدی ریایا شێخ چێترە ژ ئخلاصا مە
ژ ئاخفتنا شێخ خەلك ل هەڤ کۆم دبێ
چاوا سولەیمان کو بلایێ خودێڤە بەزی
ل زەمانێ عەدلا وی خەزال گەل پلەنگ
کەڤۆك بو ئێمن ژ چەنگالێ باز
ئەو بو ناڤجی ناڤبەرا دوژمنان
تو وەکە مێریێ ل پەی دانێ دکەڤی
بۆ دانێ گەری دانکا وی دامەك دبێ
ئاخ، ئاخ، مورغێ جان ل ڤی ئاخر زەمان
هەم سولەیمان هەیە ل هاویر دۆرێ مە
گۆتنا (إِنْ مِنْ أُمَّةٍ) یادگیر
گۆت خوە خالی نەبوە ئومەتەك
مورغێ جانان رە وەصا یەك دل دکێ
دل برەحم دبن هەر وەك والدە
نەفسا واحد ژ رەسولێ حەق چێبون

بهێلە من دڤێت استافیل را
کو هەمی غافل بون ژ سرا ناڤێ تری
تەژی بون ژ جەهل و ژ علمێ ناحەقی
لوێدەرێ بانە دێ ئاشتی کربا ناڤبەرا وان
ئارەزوا هەوە پێکڤە بدەربەکێ دەم
ئەڤ درهەمێ وە دێ کت چەندین عەمەل
چار دوژمن دێ بن یەك ژ ئتحاد
پەیڤا من هێنت ژ وەرە ئتفاق
دا ئەز ببم زمانێ وە د گفت و گو
د ئەثەر ئەگەرا پەڤچون و تەفریقە یە
گەرمیا خاصیەتی هەیە هۆنەر
دەما تە ڤەخوار ساری ل تە زێدە کر
طەبعێ ئەصلێ وێ ساریە و تیزیە
چاخێ تە ڤەخوار دێ گەرمی زێدە بت ل جگەر
کو ژ بەصیرەت بو ئەو و ئەڤ ژ عەمە
ژ پەیڤا حەسود خەلك ژ هەڤ دبێ
وەطوێ زمانێ مورغان پێکڤە ناسی
قنیات ئانی و دەرکەت ژ جەنگ
مهێ خوە ژ گورگی نەکر ئحتراز
ئتحادەك چێکر ل ناڤ خودان پەران
کەنگی دکاری کو ب سولەیمان بگەهی
و ئەوێ سولەیمان گەرە هەردوان دبێ
نینە وان ژ هەڤدیتر یەك دەم ئەمان
کو ئەو ئاشتی بینت و هەلگرێ جۆرێ مە
حەتا (بِاْلاّ وَ خَلا فیها نَذِیرْ)
ژ خەلیفەیێ حەق وخودان همەتەك
کو ژ صەفا وان بێ غش و بێ غل دکێ
بۆ موسلمانان گۆت (نَفْسٌ واحِدة)
وەرنە هەریەك دوژمنەکی مطلەق بون

رابونا ناكۆكى و دوژمندارييێ ژ ناڤبەرا ئەنصارا
ب بەرەكەتا رەسولى ((درود ليێبن))

دو هۆز كو ئەوس و خەزرەج ناڤدار بون   ژ يەكديتر جان خوين ڤەخواربون
كينێت كەڤنێ وان ژ موصطەفا   مەحۆ بو د نورها ئيسلام و صەفا
ئەوەلا ئەو بونە براييێت مهرەڤان   مينا لبێ تريێ وشێ د بيستان
و ژ دەمێ پەندا (الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ)   ژمار شكاندن و يەك بەدەن چێبون
د صۆرەت ترى برايێ هەڤن   گاڤا تە گوڤاشت تم يەك دۆشاڤن
بێسيرە و ترى ژ هەڤرە دژن ليك   دەما بێسيرەگها بت يارێ نيك
حارصمێ[1] كو ئەو مينا بەر ما خاڤ   د ئەزەل خودێ ئەو كرە كافر بناڤ
نەبرايە نە نەفسا واحد بت ئەو   د شەقاوەتێ نەحس و مولحدبت ئەو
هەكە بێژم ئەوا كو وى هەى نهان   دترسم ببێ فطنە يا ئەفهام د جيهان
رازێ گاورێ كۆر نامە كور چێترە   دوێ دوزەخێ ژ بەحەشتێ مەهجور چێترە
بێسيرێت لاو كو ئەو قابلن   ژ دەمێ ئەهلێ دل ئاخر يەك دكن
بلايێ تريڤە هەر دبەزن تيژ   دا دواتى رابت و كين و قيژە قيژ
ڤێجا درانەدنا پێستێ دائم د تريە   دا ببنە يەك وەحدەت وەصفێ ويە
دوست دبت دوژمن ئەڤيرە هەم دون   هيچ كەسەك گەل خوە بشەر دكەڤن
ئافەرين سەر عشقا كولێ ئوستاد   سەد هزاران ذەرە كرە ئتحاد
هەر وەكى ئاخا بەلاڤا د رێوار   كوزك چێكەرى شەربك ژێ كرديار
كو ئتحاد جسمێت ئاڤ و گلاڤێ   هەيە ناقصێ جان دەوام ناكێ بئەڤێ
نوكە ژى سولەيمان هەيە بەلێ ئەم   ژ نەشاطا دوربينيێ د كۆرينە هەم
دوربيني كۆر دكێ مەرد را   وەك وييێ رازاى د سەرا كۆر ژ سەرا
ئەم حەيصن د ئاخفتنێ خۆش و دەقيق   د ڤەكرنا گرێكێت كۆرن عەشيق
حەتا گرێكێ گرێدن و ڤەكن ئەم   د ئشكال و د بەرسڤا دە كۆمبن ل هەم
وەك وێ طەيركێ كو ڤەدكێ بەندا دام   جارنا دگرت دا د حيلا بت تەمام
ئەوبوە مەحروم ژ دەشت و چەمەنزار   ژيێ خوە دگرێ گرێدانێ دايە كار
ئەو بخوە نابت بەلەنگازێ هيچ دام   بەلێ پەرێ وى د شكهێ مودام

---

(١) حارصم – بێسيرە.

گەل گرێ کێم بخەبتە دا بال و پەرەت   یەك یەك نەشكێن ژ ڤێ كەر و فەرەت
سەد هزاران طەیرك پەرێ وا شكەست   نەشیان كەمینگا ها عەوارض رە بەست
حالێ وان ژ قورئانێ بخوان ئەی حەریص   (نَقَّبُوا فِيهَا بين هَلْ مِنْ مَحِيصْ)
ژ پەڤچونا كورد و رومی و عەرەب   حەل نەبو ئشكالا تری و عنەب
حەتا سولیمانێ ئەمینێ مەعنەوی   نەهێتە ڤە نارابت ئەڤ دوی[1]
هەمی طەیركێ كو شەر دكن بازوار   بلا ببهیزن ڤێ طەبلا بازێ سەردار
ژ ناكۆكیا خوە پێكڤە لایێ ئتحاد   ژ هەر لایەكی رێ كەڤن بدل شاد
(حَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ   نَحْوَهُ هذا الذی لَمْ يَنْهَكُمْ)
ئەم مورغێت كۆرن و زاف مەنەچێكر   كو ئەو سلێمانە دەمەكی مە ناس نەكر
هەر وەكی كوندان ئەم بونە دوژمنێ بازان   لاجەرەم ئەم مانە ل خرابێت وێران
ئەم دكن ژ غایەتێ جەهل و عەما   قەصدا ئازارا عەزیزێت خودا
كۆ مەلا مورغان كو ژ سلێمان رەوشەنن   پەر و چەنگێ بێگونەهـ كەی هەلقەنن
بەلكو لایێ نەكاران دانێ كەشن   بێ خلاف و كینە ئەو مورغا نەخوەشن
هودهودێ وان ل پەی تەقدیسا   ڤەدكت رێكا صەد بەلقیسا
قرا وان گەر بەرەنگ قر بوە   ئەو همەت بازەنە قر بوە
لەكلەكا وان كو لەكلەك ددێ   ئاگرێ تەوحید لشەك ددێ
و ئەو كۆترا وان ژ بازان ناشكهێ   باز سەری ل پێش كۆترا وان نهێ[2]
بلبلێ وان كو ئەو حالەتی تینێ   د هناڤێ خوە ئەو گولشەنی دبینێ
طوطیێ وان ژ قەند ئازاد بو   كو دهناڤا قەندێ ئەبەد زێدە كربو
پیێ طاووسانێ وان دمەیزاندن   چێترە ژ طاووسێ تێن فراندن
(منطق الطیر)ێ وی خاقانی دەنگە   (منطق الطیر)ێ سولەیمانی هەمی رەنگە
تو چ زانی بانگێ مورغان رە كەمی   چونكی تە نەدیتیە سلێمان رە دەمی
پەرێ وی طەیری كو بانگێ وی موطربە   و ژ دەرڤەیی رۆژهەلات و مەغربە
هەر یەك ئاهەنگێ وی ژ كورسی تا سەریە   و ژ بن عەردێ تا عەرش دكەر و فەریە
مورغێ كو ئەو بێ سلیمان دچێ   عاشقێ طاریكە وەك چلێ[3] دبێ
گەل سلێمانی عادەتكە ئەی چلا رەد   داكو ظولمەت نەمێنی حەتا ئەبەد

(١) دوی – ئەڤ دوبەرەكی.
(٢) نهێ – ددانێ.
(٣) چلێ – چێلە مێل، چەكچە كوپلە.

یـەك گـەزێ كـو بلایـێ وێ رێڤـە بـچی حەچـوەك گـەزا قـوطـب پیڤـان كربـی
و هەكە خوار و كولـەك بـوی لایڤـە هـەری ژ هـەمی خـوار و كولـەكی دەرد پـەری

داستانا بەطێ بچوك كو مریشكێ ئەو خودان دكر

هێكـا بـەطـێ وەلـە و مریـشكا خانـەت كـرە ژێـر پـەر وەكـە دایـن كـر تەربیـەت
دایكـا تـە بـەط ئـەو ئـاڤی بیـە داینـا تـە خـاكی بـو و بـەژی ڤیـە
مـەیلا دەریـا د هنـدرێ دلـێ تەیـە ئـەو طـەبیعـەتێ جـان ژ دایكـا تەیـە
مـەیلا بـەژی بۆتـە ژ داینـە دایـنێ بهێلـە كـو ئـەو پـیس راینـە
دایـنێ بهێلـە ل هـشكی و ب فـران وەرە د نـاڤ بـەحرا مـەعنا مینـا بـەطـان
هەكـە دایـك تـە بـترسـێنێ ژ ئـاڤێ تو نەترسە و لایـێ دەریاڤـە ب فـرە خـوە بـاڤێ
مراویـەكی تـو ل ئـاڤ و بـەژێ دژیـنی نـەوەك مریـشكا مـالێ دخانیـدە بمـینی
٧٧٤٠ تـو ژ (كَرَّمْنـا بَنِـي آدَمَ) شـەهی هـەم دهـشكی هـەم د دەریـا پانـەهی
كـو (حَمَلْنـاهُمْ عَلـي البَحْـرِي) بجـان ژ (حَمَلْنـاهُمْ عَـلي أَلـبَرِ) پـێش ران
بـۆ فرشـتان لایـێ بـەر رێ نینـە جنـسێ حـەیوان ژی ژ بـەحر ئاگـاه نینـە
ب بـەدەن تـو حـەیوانی ب جـان ژ مەلـەك دا بـچی هـەم سـەر زەڤـی هـەم بەرفەلـەك
دا (مِـثْلُكُمْ بظـا) هـر بـت بەشـەر بـا دل (يُـوحي اِلَيْـهِ) ببـینێ هـەر
قـالبێ خـاكی كەتیـە سـەر زەمـین روحێ وی دگـەرهێ سـەر وێ چـەرخا بـەرین
ئـەم پێكڤـە مریـشكا ئاڤینـە ئـەی غـولام دەریـا دزانـت ب زمـانێ مـە تـەمام
ئێدی سلێمانێ بەحر هات ئـەم وەكـە طـەیر د سـلێمان حـەتا ئەبـەد مـە هەیـە سـەیر
گـەل سـلێمان پـێ د دەریـا بـنێ دا وەكـە داوود ئـاڤ چـێكەت سـەد زرێ
ئـەو سـلێمان جـەم هـەمیا حـاضـرە بـەلێ غەفلـەتا چـاڤا گرێـدانا سـاحرە
٧٧٥٠ كـو ژ نـەزانی و خـەواری و فـضول ئـەو لنـك مەیـە و ئـەم ژ وی مـەلول
یێ تهنی دەردەسـەر دگـرێ ژ دەنگـی رەعـد چونكی نزانێ كو عەور بـاران رێـژە بـۆ عـەرد
چـاڤێ وی مایـە ل جۆكـا ئاڤـا رەوان بـێ خەبـەر ژ زەوقـا ئاڤـا بـاران
مەركـەبێ همـەت بلایـێ ئەسـبابڤە بەزانـد لاجـەرەم ژ موسـەبب مـەحروم مانـد
ئەوێ كـو ئـەو موسـەب ب رە ببـینێ عـەیان كـەنگی دل گرێـددێ ب سـەبەبێن جیهـان

حەیران مانا حاجیان د كەراماتێ وی شێخێ زاهد، كو ل سەر خیزا گەرما دەشتێ رونشت بو

زاهدەك بو د نیڤەكا دەشتێ   نوقێ د عبادەت بو سوارێ كەشتێ
حاجی گهانە وێدەرێ ژ بازێران   چاڤێت خوە ل زاهد هشك دگێران
جهێ زاهد هشك بو ئەو طەر مەزاج   ژ سەموما دەشتێ لێ د بو علاج
حاجی مانە حەیران ژ وی و تنێتیێ   كو ئی ب سەلامەتە د دەردێ كەتیێ
دنڤێژ راوەستا بو سەر روێ ریك[1]   كو ژ گەرمیا خیزێ د كەلی ئاڤا دیك[2]
تە دگۆت سەر مەست د چەمەن و گولە   یا سوارە سەر بۆراق و دولدلە
یاكو پیێ وی سەر هەڤریشم حولایە   یا سەموم ژێرە چێتر ژ بایێ صەبایە
راوەستان ل هیڤیا وی ئەو دنڤێژ   ما بو بو سەیدا دفكرێ درێژ
چاخێ ژ نڤێژێ خەلاس بو ئەو فەقیر   ژ وێ كۆمەلێ یەكی رەوشەن ضەمیر
دیت كو ئاڤ چبك چبك تێ ژ دەست و رو   جلكێ وی طەر بوە ژ ئاثارێ وضو
ڤێجا ماچیكر كو ئاڤا تەژ كیڤە تێ   دەست بلند كر كو ژ عاسمانڤە تێ
گۆت هەر وەختێ كو تەڤیا دگەهەد   بێ ژ چال و بێ ژ (حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ)
موشكلا مە حەلكە ئەی سولطانێ دین   دا ب بەخشت حالێ تە ژ مەرا یەقین
نیشاكە سرەكی بۆ مە ژ ئەسرارێ خوە   دا ئەم ڤەكن زنارێ ژ ناڤا خوە
بەرێ چاڤاكرە ب ئالیێ عاسمان   كو ئیجا بەتكە دعایا حاجیان
رزقێ خوە دایما ئەز ژ تە وەردگرم   تە ژ نك خوەڤە كریە ل من دەرم
ئەی خودایێ تەجیكریە لامەكان   (فِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ) كریە عەیان
دناڤا ڤێ موناجاتێ عەورەكی گەش   زو پەیدا بو وەكە فیلێ ئاڤكەش
هەر وەكی ئاڤا مەشكێ رژاندن كر   كۆر چال و چالك تەڤ تەژی كر
عەوری دباراند وەكە مەشكێ رونك   حاجیا پێكڤە ڤەكرن مەشك و كونك
جەماعەتەكێ ژ وان عەجایب كارا   دەست هاڤێتن ژ ناڤبرینا زەنارا
قەومێ دیتر رە یەقین پتر بو زیاد   ژ ڤێ عەجیێ (وَاللهُ أَعْلَمُ بِالصَّوابْ)
قەومێ دیتر قەبول نەكر ما طرش و خاڤ   ناقصانێ ئەبەدی بون بەسە كلاڤ

---

(١) ریك – خیز، رەمل، قوم.
(٢) دیك – قازان، قابلەمە، بەرۆش.

مەثنەویا مەعنەوی

دەفتەرا سییێ

دەفتەرا سێیێ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحكم جنود الله يُقَوّى بها ارواح المريد يُنَزِّهُ علمهم عن شايبة الجهل وعد لهم عن شايبة الظلم وجود هم عن شايبة الرّياو حلمهم عن شايبة السفه و يُقَرِّبُ اليهم مابَعُدَ عنهم من فَهْمِ الآخِرَةِ و يُيَسِّرَ لهم ما عسر عليهم من الطاعة و الأجتهاد و هى من بينات الأنْبياءِ و دلايلُهم تُخَبِرِ عن اسرار الله وسلطانه المخصوص بالعارفين و اِدارَتِهِ ألفُلْكَ النُورانى الرَحْماني الدُرّي الحاكمْ على ألفُلْكَ الدُخانِى الكُرّي كَما اَنَّ العَقْلَ حاكِمٌ عَلى الصُّور التُّرابِيَةِ و حَواسِها الظاهِرَةِ ؤ الْباطِنَةِ فَدَورانُ ذالِكَ ألفُلْكَ الرُوحانِى حاكِمٌ عَلى ألفُلْكَ الدُخاني و الشُّهْبُ الزاهِرَة و السُرُجُ الْمُنِيرَة ؤ الرياحُ الْمُنْشِيَة والأراضِىُ المُدْ حِيَةَ ؤ الْمِياه الْمُطَّرَدَة نَفَعَ اللهُ بِها عِبادَهُ و زادَهُمْ فَهْماً وَ اِنَّما يَفّهَمُ كُلَّ قارِئٍ عَلى قدَرِ نَهِيّتِهِ وَ يُنّسيكَ الناسيكُ عَلى قَدَرِ قُوَّتِهِ واجِتْهِاده و انما يُفْتَى الْمُفْتى مَبْلَغَ رَأْيِه ؤ يَتَصَّدَقُ أَلْمُتَصَدِّقُ بقَدَر قُدْرَتِهِ ؤ يَجُوُدْ البادِلُ بِقَدَرِ مَوْجُودِهِ ؤ يَقْتَنِى الْمَوْجُودُ عَلَيْه ما عَرَفَ مِنْ فَضْلِهِ ولكْن مُفْتَقِدُ الماءِ في أَلْمَغازَةِ لا يَقْصرَ بِهِعُنْ طَلَبِهِ مَعْرِفَتُه ما في ألبِحار ؤ يَجِدُ في طَلَبِ ما هَذِهِ الحَيوةِ قَبْلَ أَنْ يَقْطَعَهُ اِلاشْتِغالُ بِالْمَعاشِ عَنْهُ ؤ تَعَوقَهُ العُلَةَ و أْلحاجَةُ و يَحُولُ الاِعْراضُ بَيْنَه ؤ بَيْنَ ما يَتَسَرَعُ اِلَيْهِ ؤلَنْ يُدْرَكَ العِلْمَ مُؤَثِرَ هَوىً ولاراكِنٌ الى دِعَةٍ ؤلا مُنْصَرِفٌ عَنْ طَلَبِهِ ولا خائِفٌ عَلي نَفْسِهِ ولا مُتَهِمٌ لِمعيشَته اِلا أَنْ يَعُوذَ بِالله ؤ يُؤَثِرَ دِينَهُ عَلى دُنْياهُ و يَأْخُذَ مِنْ كَنْزِ الحِكْمَةِ الأَمْوالَ العَظِيمةَ التِى لاتَكْسِدُ و تُورَثُ مِيراث الأَمْوالِ ؤ الأَنْوارِ الجَلِيلة ؤ الجَواهِرِ الكَريمةِ ؤ الضِياعِ الثَمينة شاكراً لِفَضْلِه مُعْظِماً لِقَدْرِهِ مُجَلِلاً لَخِطَرِهِ و تَسْتَعيذ بِالله من حَساسَةِ الحُظُوظِ و مِنْ جَهْلٍ يَسْتَكْثِرُ و اَلقَليلَ مِمَّا يرى في نَفْسِهِ و يَسْتَقِلَّ الكَثيرَ العَظِيمَ مِنْ غَيْرِهِ و يُعْجَبُ بِنَفْسِهِ بِمالَمْ يَأْذَنَ لَهُ اَلحَقُ، و عَلى اَلعالِمِ الطالِبِ أَنْ يَتَعَلَّمَ مالَمَ يَعْلَمْ و أَنْ يُعْلَمَ ماقَد عَلَمْ و يَرْفُقَ بِذَوِى الضَعْفِ فِى الذِهْنِ ولا يُعْجَبَ مِن بَلادَةِ أَهْلِ البَلادَةِ ولا يُعَنَّفُ عَلى كَلَيلِ الفَهْمِ، كَذالِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَ اللهُ عَلَيْكُمْ سُبْحانَ الله و تَعَالي عَنْ أَقاوِيل أَلْمُلْحِدِينَ و شِرْكِ الْمُشْركِينَ و تَنْقيصِ الناقِصِينَ و تَشْبيهِ أَلْمُشبِهِينَ و سُوءِ أوهامَ اَلْمُتَفكرِينَ و كَيْفياتِ الْمُتوهِمِينَ، ولَهُ الحَمْدَ و أَلْمُجْدُ عَلي تَلْفيقْ أَلكِتابِ الْمَثْنوي اِلآلهي الرَباني و هُو الْمُوَفَقُ و الْمُتَفَضِل و لَهْ الطَوْلُ ؤ المَنُّ لاسِيَما عَلي عِبادَةِ العارِفِينَ عَلى رَغْم كُلْ حِزْب يُريدونَ أن يُطْفِئوا نورَ الله بِأفواهِهِمْ ؤ اللهُ مُتِمُ نُورِه ؤ لَو كَرِهَ الكافِرُونَ، اِنا نَحْنُ نَزَلْنا الذِكْرَ ؤ انا لَهُ لَحافِظُونْ فَمَنْ بَدَلَهُ بَعْدَ ما سَمِعَهُ فاِنَما اِثْمُهُ عَلي الذِينَ يُبَدِلُونَ اِنَ اللهَ سَميعٌ عَلِيمْ و الحَمْدُلله رَبِ العالَمِيْنْ............

و اَنَّما يَفْهَمُ كُلٌّ قارِئٍ عَلى قَدَرِ نُهْنَتِهِ ؤ يُنسِكُ الناسِكُ عَلى قَدَرِ قُوَةِ اِجْتِهاده.

بناڤێ یەزدان لێبورێ دلۆڤان

حەقایقێ حکمەت لەشکەرێت خودێنە ل سەر زەڤی، ئەرواحێ موریدان بوان قەوی دبن، علمێ وان پاقژدکێ ژ تێکەلیا جەهلێ و عەدلا وان ژ تێکەلیا ستەمێ وجود و سەخاوەتا وان ژ تێکەلیا ریاکاریێ و حلما وان ژ تێکەلیا سەفاهەت و بێ عەقلییێ و نێزیکێ وان کەت ئەوا کو ژ وان دورکەتی ژ فەهما ئاخرەتێ و ژوان رە ئاسان کەت ئەوا کو ژ وان دورکەتی ژ طاعەتی و ئجتهادێ، ئەو ژبەیاناتێ پەیغەمبەرانن و دەلیلێت وانە، ڤەدگێرن ژ ئەسرارێت خودێ و سەلطەنەتا ویا مەخصوص بعارفان، ئیدارەکرناوی ل دۆلا بافەلەکا نورانیا رەحمانیا دورّیا حاکم ل سەر چەرخا فەلەکا دۆخانیا((دوکێل)) کورە وی ((توپی)) مینا کو عەقل حاکم ل سەر صورەتێ خاکی بت و حەواسێت ویێ ظاهر و باطن، وەسا دەورانا وێ فەلەکا روحانی حاکم ل سەر فەلەکا دۆخانیی و ستێرێت بەراق چراییێت روناك و بایێ وەشا و زەڤیا لهەوگندر و ئاڤا لهەرك، خودایێ بلند بڤان حەقایق و حکەما سودی ددێ بەنییێت خوە فەهما وان زێدە دکێ. و هەر خوەندەڤانەك تەما عەقلێ خوە فەهم بکێ و هەر کار پێکەرەك تەما هێزا خەباتا خوە مەنفەعەت بێ و موفتی تەمارە ئایا خوە فەتوا بدێ و مال مەزێخ تەماشیانا خوە و سەخی تەما سەخاوەتا خوە و ئەوێ قەنجی لێ تێ کرن تە ما وێیا زانی ژ زانیاریا خوە. ئەما ئەو کەسێ کو ل دەشتا پەحن و بەرین ل ئاڤێ دگەرهێ تێگەهینا وی ل ئاڤێت دەریا بێت بێ سەر و بن نابت ئەگەرا وێ کو ئەو ل ئاڤەکێ ل وێ چولستانێ بۆ تهن شکاند ناخوە نەگەرهێ، و مجدییێ کەن د طەلەبا ئاڤا ڤێ ژیارێ پێش کو ئەو مەشغول بێ بکەسب و کاری ژێ یا علەت و حاجەت وی ئالوز بکن و یا ئەعراض بننە پەردە ناڤبەرا وی و وێیا کو بلەز بەرە و وێڤە دچێ کو ئاڤا حەیاتێیە، و ناگەهتە علم و زانستی ئەوێ هە وا پەرستە و مەیلا خوە ڤیانێ هەبت و نە ئەو کەسێ ژ داخوازێ بزڤرێ و نە ئەوێ لخوە بطرسهێ و نە ئەوێ کو پەی کرت و مالی بکەڤێ مەگەر ئەو پەناه بیێ جەم خودێ و دینێ خوە بگرێ و دونیا خوە بەردێ و ژ خەزینا پرا علمێ ئیلاهی مالەکی زۆر و زاف بگرێ کو ژ ناڤ ناچت و نابت میراتە و دبت وارثێ میراتەیێ مالێت زۆر و روناهییێت مەزن و گەوهەرێت بقیمەت و زەڤییێت گران و ببها، سوپاس کەر بت بۆ فەضلێ وی رێز گربت ل قەدرێ وی، و خوە بپاریزێ ژ نەچیا قسمەتی و ژ نەزانینەکێمیێ زێدە بکێ ژ وێیا کو د نەفسا خوە دە دبینێ و گەلەکیا زاف کێم بکت ژ غەیری خوە، و خوە قورە بکێ بوێیا کو نزانت و فێر کەت بوێیا کو دزانت و دلۆڤان بت بۆیی ضەعیفێ کۆر ذهن، و خوە بفیزە نەکەت سەر وی کەسێ کێم فەهمە وخوە توند و تیژ نەکەت ل سەر ویێ زوناگرێ، و هون موسلمان هۆ بون لپێش ئیمانێ خودێ منەت دانی ل سەر هەوە پاك خودایەو بلندترە ژ گۆتنێت بێدینا و مولحدان و شرکا موشرکان و کێماسیا کیماسی کەرا و تەشبیها موشەبها و پیس وەهمێت موتەفکرا و چاوا بینا وەهمکەرا، و پەسن و مەدح و مەجد ژ خودێ رە کو من شیا پەرتوکا دوخشتەکیا خودائیا رەبانی ڤەهونم و ئەوە هاریکار و یاریدەر و دەست بەرفرەه و منەتکەر بتایبەت ل سەر بەنییێت خوەیێ عارف ل سەر دفنا وێ کۆما کودخوازن نورها خودێ ڤەمرێنن بدەڤێت خوە و خودێ

تەمامکەرێ نورها خوەیە و هەر چەند کافران نەڤیابت. مە قورئان ((دین)) هنارتیە ڤەمرێنن بدەڤێت خوە و خودێ تەمامکەرێ نورها خوەیە و هەر چەند کافران نەڤیابت. مە قورئان ((دین)) هنارتیە و ئەمن ژێرە پارێزدار، ئێدی هەر کەسێ پاش بهیستنێ وێ بەدلکەت گوناهێ وێ ل سەر گەردەنا بەدلکەرایە، خودێ تەعالا بیسە رو زانا یەو حەمد خودای رە پەروەردگارێ جهانیانە................

ئەی (ضیا الحق حسام الدین) بێنە دەفتەر کو ئەڤ یاسێیەمە بی سونەتا پەیغەمبەر
تو ڤەکە ژ خەزینەیا ئەسرار را د دەفتەرا سێیەم بهێلە ئەعذاررا
قوەتا تە ژ قوەتا حەق دەردکەڤێ نەژ رەها کو ژ گەرمی هلتا ڤێ
ئەڤ چرایا شەمس کورە و شەن بوە نە ژ فتیل و پەمبو و روغەن بوە
بانێ دنێ کو ئەو هوسا دایم بوە نەژ وەریس و ستونا قایم بوە
قوەتا جبرائیل نە ژ مەطبەخ بو ژ دیتنا چێکەرێ وجود بو
هەر وەطوۆ ئەڤ قوەتا ئەولیایێ حەق وێژی ژ خودا بزانە نەژ طعام و ژ طەبەق[1]
جسمێ وان ژی ژ نورهێ ستڕهینە حەتا ژ روح و ژ مەلەك بهورینە
چونکی مەوصوفی ب ئەوصافێ جەلیل ژ ئاگرێ نەخۆشیا ببورە وەك خەلیل
ئاگر سەر تە دبت هەم بەرد و سەلام هەمی عەناصر بۆ مەزاجا تە غولام
بۆ هەر مەزاجەکێ عەناصر ما یەیە و ئەڤ مەزاجا تە عالی تر ژ هەر پایەیە
ئەڤ مەزاجا تە ژ جیهانە مونبەسط ژ وەصفێ وەحدەت رە نوکە بو مولتَقط
مخابن مەیدانا ئەفهامێ خەلق زاف طەنگ بیە خەلکێ نینە حەلق
ئەی ضیأالحق بهشیاریا رەئیا خوە گەوریا کەڤرە ببەخشی شیرینیا خوە
بۆ چیایێ طور ژ تەجەلی گەوری پەیدا بو حەتا کو مەی ڤەخوار و مەی نەڤەدابو
(صارَ دَکّاً مِنْهُ و أنْشَقَ الجَبَلَ هَلْ رَأَیْتُمْ مِنْ جَبَلْ رَقْصُ الجَمَلْ)
پاری دان تێت ژ هەر کەس ب کەس حەلق دان کارێ یەزدانە و بەس
شیان دایە بۆ جسمی و روح را حەلق دایە بهەر ئەندامەکی جودا
ئەڤێ جارنا بدەی داکو ئجلالی ببی و ژ حیلە و ژ دەغەل خالی ببی
دا سرڕێ سولطان رە نەبێژی ب کەس دا قەندێ نەرێژی ل پێش مەگەس
کانی ئەو کەس کو ڤەخوت ئەسرارێ جەلال کو وەکە سوسنێ ب سەد زمانبێ ولال
گەوری بدە تە ئاخێ لوطفا خودا دا ئاڤێ ڤەخوت و شین ببێ سەد گیا

(١) طەبەق – سفرە، سینی، فەرخەسینی.

٧٨٠٠ دیسا بۆ ئاخێ ببەخشێ حەلق و لەب
دا گیایێ وێ بخوت د طەلەب

دەما گیایێ وێ خوار بیێ حەیوانەك قەوی
حەیوان بیێ پاریەکی ئنسان و چوی

دیسا ئاخ هات بۆ خوارنا بەشەر
گاڤا جودا بو ژ بەشەر روح و بەصەر

من زەرات دینە دەڤێت وان ڤەکری
هەکە خوارنا وان بێژم بت درێژ کری

چق و بەلك رە و رەگ ژ نعمەتێ وینە
شیرێ دایکان و داپینا ژ لوطفێ عامێ وینە

رزقارە رزقا ئەو ددێ
ژبەر کو گەنم بێ خوارن چاوا دگەهێ

بۆ شەرحا ڤێ پەیڤێ نینە دوماهیك
من پیچەك گۆت بزانە پچێت پچیك

عالەمێ پێکڤە اَکْلٌ و ماکول زان
یێن مایین موقبل و مەقبول زان

ئەڤ جیهان و ساکنێت وی مونتەشر
و ئەڤ جیهان سالکێت وێ موستەمر

ئەڤ جیهان و عاشقێت وێ مونقەطع
ئەهلێ وێ دنێ موخەلەد موجتەمع

٧٨١٠ ئێدی کەریم ئەو خوەبخوە بدێ
ئاڤا ساخبونێ کومینت حەتا دڤێ

(باقِیاتُ الصالِحاتُ) هاتە کەریم
ڤەرەسا ژ سەد بەلا و ئەخطا رو بیم[1]

هەکە هزارانن یەك کەس پتر نینن
وەکە ژماری د خیالاتێ هزر نینن

بۆ ئەکل و ماکول گەوریە و نای
بۆ غالب و مەغلوبی عەقلە و رای

وی گەوری دا کۆ پالێ عەدل رە
وی خوار چەندین عەصا و حەبل رە

و دوی زێدە نەبو ئەو هەمی ئەکل
ژ وێ کو ئەو حەیوان نەبو ئەکل و شکل

ژبۆ یەقین مینا عەصا هەم حەلق دا
دا ئو بخوت هەر خیالەکێ کوزا

ڤێجا بۆ مەعنیا وەك ئەعیانێ حەلقایە
رازقێ حەلقی مەعانی هەم خودایە

ئێدی ژماه تا ماسی هیچ ژ حەلق نینە
کو بجەذبا مایێ ویرە حەلق نینە

گەوریا جان ژ فکرێ بەدەن خالی بت
وێ گاڤێ رزقێ وێ ئجلالی بت

٧٨٢٠ شەرطێ تە بدیلا مەزاج هات بزان
کو ژ مەزاجێ پیس بوە مرن بزان

چاخێ مەزاجا ئادەمی بت ئاخ خوار
زەر بت و بێرەنگ و نەخوەش بار

دەما مەزاجا پیسا وی تەبدیل بی
کرێتی ژ روێ وی چت وەك شەمع هلبی

کا ئەو داپینا دلۆڤان کو شیر بطفل ددێ
دا بنعمەتێ ئیلاهی خوەشکەت مەعدێ

هەکە ئەو بگرت رێکا پستان[2] لوی
لێڤەکەت رێکا سەد بیستان لوی

ژ وێ کو مەمك بو پەردەیا ویێ ضەعیف
ژ هزاران نعمەت و خوارن و رەغیف[3]

---

(١) بیم – طرس.

(٢) پستان – مەمك، چمچك.

(٣) رەغیف – نان، قورصە نان.

ئێدی ژێارا مەیە مەوقوفێ فطام — پچو پچو ژ شیری بگەر تەمە الْكَلامُ
وەختێ مرۆڤ جەنین بو خوین بو خوارن — ژ نەجاسەت پاکی دبت وەسا مومن
ژ فطاما خوینێ خوارنا وی بو شیر — و ژ فطاما شیری بی پاری گیر
و ژ فطاما لوقمێ بتە لوقما نەك — طالبێ ئەشکەرا بتە نهانەك
گەر کەسەکی گۆتبا جەنینی د ناڤ رەحم — لدەرڤە هەیە عالەمەکە مونتەظم
یەك زەڤیا چەمەنزار یا پەحن و طول — دوێدە سەد نعمەت و چەندین ئکول
چیانن و دەریانن و دەشتن — بیستانن و باغن و کەشتن
عاسمانەکی زاف بلند و پر ضیا — ئافتاب و ماهتاب و ستێرا سوها
ژ باشور و ژ باکور و ژ رۆژ ئاڤا — باغن و تازینە و بوکن و زاڤا
ناهێت وەصفکرن عەجایبێت وان — تو دڤێ طاریکخانێ چدکی ئمتحان
خوینێ دخۆی دچار دیوار یا تەنگنا — دناڤا حەبس و پیساتی وعەنا
ئەو بحوکمێ حالێ خوە دبو مونکر — ژ ڤێ ریسالەتێ دبو موعرض و کافر
کو ئەڤ مەحالە و هەلخەلەتێنە و غرور — ژبەرکو تەصویرەك نینە وەهما کور
جنسێ تشتەکی چاخی نەدیت ئەدراکا وی — گوهنادتە ئیدراکا مونکرنا کاوی
هەر وەسا کەنگی خەلکێ عەوامل د جیهان — ژ وێ دنیایا ئەولیا دبێژ نەوان
کو ئەڤ جیهانە چالەکە زاف طاریە و طەنگ — دەرڤە هەیە عالەمەك بێ بۆن و رەنگ
هیچ کەسەك ژ وان گوهدار نەبو — کو طەمەعێ پەردەیەك د گوهکربو
طەماهی گوهی دگرت ژ ئستماع — غەرەض چاڤی دگرت ژ ئطلاع
هەر وەك وی جەنینی طەماهیا خون — کو ئەو خوارنا ویە د ئەو طانێ دون
ژ باسا ڤێ جیهانێ مەحجوب کرن — ئەو نزانت بل خوینێ تشت خوارن

داستانا خوارنا تێژکێ فیلی ژ برسا و گوهنەدانا پەندا پەندکەری

تە ئەو بهیستیە کو ل هندوستان — زانایەکی دیت کۆمەلەکە دوستان
برسی و ماندی بون بێ جل و جور — د گەرهان ژ سەفەرێ ژ رێکا دور
دلۆڤانیا زانینا وی کەلی و گۆت — سلاڤ لهەوە بت و دگەل وان بو جۆت
گۆت زانم کو ژ برسا و بێ خوارن — کەتنە رەنج و بەلا گەلهەڤ دنالن
ئەما هون بخودێ کەن ئەی قەومێ جەلیل — نەوە بت کو هنگ بخون زارۆکێ فیل
ئەڤی لایێ کو نوکە دچن پر فیلن — ژ دل و جان سەحکەن پەندا من
بەچکە فیل هەنە د ناڤ راهتان — نێچیرا وان زاڤ دبێ دلخوازتان

گەلەك شۆخ و شەنگن و زۆر سەمین   بەلێ دایكا وان هەر یا دكەمین
لپەی زارۆكێ صەد فەرسەنگ رێ   ب دلۆڤانی و دلپێڤەمانی ئەو دگەرێ
ئاگر و دوكێل تێت ژ خەرطوما وێ   هشیاربن ژ وی بچوكێ مەرحومێ وێ
ئەولیا ئەطفالێ خودێنە ئەی پسەر   ل حاضر و غایب ئەی گەلەكە بخەبەر
غایی مەندیا وی ژ نوقصانا وان   كو ئەو ڤێ دكێشێ ژ بۆنا جانێ وان
گۆت ئەطفالێ منن ئەڤ ئەولیا   د غەریبی كەتن ژ كار و مەزناتیا
ژبۆنا ئمتحان بەلەنگازن و یەتیم   ئەما د نەپەنی ئەزم هۆگر و نەدیم
پشتیڤانێ هەمی عصمەتێن منن   تو دبێژی كو بخوە ئەجزاییێت منن
هێ و هێ ئەڤ جل پەرتیكێ منن   گەر سەد هزاران بن د یەك بەدەنن
وەرنە كەنگی بدارەكی دكر هۆنەر   موسا فرعەون هەڤالێت وی ژێرو ژبەر
وەرنە كەنگی دكر بچەند رونكێ چاڤ   نوح شەرق و غەرب رەنۆقی ئاڤ
بدعایەكێ لوطێ نەبی وی نەرادكر   هەمی باژارێت وانێت كافر
شارێ وان بو وەك بەحەشتان   روبارێ ئاڤا رەش هەركی سەر وان
لایێ شامە ئەڤ نیشان و ئەڤ خەبەر   دێ وێ ببینی د رێكا قودسیڤە هەر
سەد هزاران ژ ئەولیایێ حەق پەرەست   ل هەر قەرنەكی بخوە سیاسەت دایە دەست
هەكە بێژم ڤێ بەیانكەم زێدە ببین   جەرگ بخوە چنینە كو چیا بنەخوین
چیا بنە خوین و بازێ وێ خەمدار   تو نەبینی بو نەخوین چاڤت كۆرە وتار
چ چاڤ كۆری دوربین و تویژ بین   ئەما ژ حێشترێ بلی هری نابین
مو ب مو دبینێ ژ طەماهی و حرص   بێ مەقصود كە هرچێ دكێ رەقص
ل وێ دەرێ برەقصە كو خوە بشكێنی   پەمبی ژ رەهێت شەهوەتێ دەرێنی
رەقص و جولان لناڤ مەیدان دكن   رەقصێ د ناڤ خوینا خوە مەردان دكن
چاخێ ژ دەستێ خوە نەجات بون دەستەكی دكرن   دەما ژ نەقصا خوە دەركەتن رەقصەكێ دكن
موطربێ وان ژ هناڤا دەف لێددن   بەحرێت وان دكەفتە لەفێ كەف ددن
تو نابینی بەلێ بخاترا گوهێ وان   پەلكێ ل سەر شاخا ژی دەست قوتان
تو نابینی پەلك كو دەست هەڤددن   گۆهێ دل لازمە نە ئەڤ گوهێ تە دەن
گوهێ سەر ببەندە ژ هەزل و ڤرا   دا ببینی بۆ شارێ جان فەند و چرا
د ئاخفتنێ هەمی گوهبو موحەمەدێ مەزن   كو خودێ دەربارێ وی گۆت هو أُذُنْ
سەر ب سەر گوهە و چاڤە ئەو نەبی   ئەو ژ خودێ مورضعە و ئەم ژێرە صەبی
ڤێ ئاخفتنێ نینە دوماهیك دیسا هەرە   لایێ هندوستانێ و خودانێت فیل رە

ڤەمایا داستانا ئەوانێت تێژكێ فیل خواری

فیلی هەر دەڤەك بهن دكر   مەعدا هەر ئادەمیزادی تەفتێش دكر
داكو پەیدا كەت كەبابا كورا خوە   دا دیار كەت تۆل و زۆرا خوە
گۆشتێت بەنیێت خودێ دخوێ   غەیبەتا وان دكێ كەیفەر دبێ
مانزانی كو بهنكەرێ دەڤێت وەخالقە   كی جاندبت بل ویێ كو صادقە
وای بحالێ وی كەسی بهنا دەڤی گرت   مونكریا نەكیر د ناڤ گۆرا وی بت
نەدەڤ ڤەشارتن ئمكانە ژ وان   نەدكارن بدەرمان بهن خوەشكن دەڤان
ئاڤ و روغەن نینە بۆ رووپوش   رێكا چارێ نینە بۆ عەقل و هوش
چەند قوتت[1] ل برینا گورزێ وان   سەر سەرێ هەر درۆكەرێ وان
بۆ گورزێ عزرائیلی بنێرە ل ئەثەر   وەلەودار و ئاسن نابینی د صوەر
هەم بصورەت نیشا ددێ جارجار   ژ وان رەنجوریا دبت ئاگادار
ئەو رەنجور دبێژێ كو ئەی یارێ حەرەم   چیە ئەڤ شویر سەر نیڤەكا سەرەم
ئەم نابینن ئەڤە بوە خیال   ئەڤ چ خیالە كەنگیە ئەڤ ئیتحال
ئەڤ چ خیالە كە ئەڤ چەرخا نخون   ژ نەهیبا ڤێ خیالێ بو سەرنخون
بگورزا و شویرا مەحسوس بت   جەم نەخۆش سەرێ وی مەنكوب بت
ئەو دبینت كو ئەو ژبۆنا ویە   چاڤێ دوژمن و چاڤێ دۆست ژێ گرتیە
طەماهیا دنیا چو و چاڤێ وی تیژ بو   چاڤێ وی رەوشەن جار خوین رێژ بو
مورغابێ وەخت بو ئەو چەشمێ وی   ژ نەتیجا كبرا وی و خەشمێ وی
سەر برین واجب هات بۆ مریشكێ   كو بێ چاخ خوەلڤلڤاند كیشكێ
هەر زەمان نەزعەكە جوز وێ جانەترە   مەیزێنە دناڤ نەزعا جانی ئیمانەترە
ژێ تەمینا هەمیانا[2] زێرە   شەڤ و رۆژ وەك دینارا بژمێرە
د ژمێرێ ددێ زێری بێ وقوف   حەتا كو ڤالا بت و بێتە خسوف
گورز هەكە تەستاند و نەدێنی ل جای   ب كولم ومصتا بدەی دێ خەلاسكێ چیای
ئێدی بۆ هەردەنی دا نە سەر جهی عەرەض   دا ژ (وَأسْجُدْ ۇ أقْتَرِبْ) پەیداكی غەرەض
دتەمامێ كارا وەطوڤ خوە نەوەستێنە   بل بكارەكی كو ددینبت خوە بلڤێنە
عاقیبەتا تە چو دخوازی ناتەڤاڤ   كارێت تە بێ سود و نانێ تە خاڤ

---

(١) قوتان – دانین لێدان.
(٢) هەمیانا – پشت بەندە كو پاراتێد هەلدگرند سەفەری.

و ئاڤاكرنا وێ گۆر و ترب و قەبرێ نەبكە ڤرو دارایا نەخانیە و قەصرێ
بەلكو بۆ خوە د صەفاتر بەكێ چێكە دمنا[1] وی منا خوە ڤەشێرە و تێكە
ببە خاكا وی و مەدفونێ غەمێ وی دا دەمێ تە بمەدەد بت ژ دەمێ وی
گۆرخانە و گونبە دوڤان قەصرا نابن بۆ خودانێ مەعنا لوێ سەرا
بنێرە نوكە ل ساخێ ئەطلەس پوش رە هیچ ئەطلەس دێ دەست گرت هۆش رە
د عەذابێ «مونكرە[2]» ئەو جانێ وی دوپشكێ خەمە د ناڤ دلێ خەمدانێ وی
ژ دەرڤە ل ظاهرێ وی نەخش و نگار و ژ هناڤا ژ هزرێن وی گرین و زار
و وی یەكی دبینی دوی جلێ كنجر هزراندن وەك نەباتە و ئاخفتن ژی شەكر

ڤەگەرهان بداستانا فیلی

پەندكەری گۆت گوهبدن ڤێ پەندا مەن دا دل و جانتان نەبت مومتەحەن
بگیا و بەلكە دارا هنگ قانع بن پەی نێچیرا بەچكە فیلا هون نەكەڤن
مـن ژ گەردەن دەركر وامێ[3] نوصح بل سەعادەت قەط نەبوە ئەنجامێ نوصح
ئەز بتەبلیغا رسالەت هاتم دا هەوە نەجات بدم ژ نەدم
هشیار بن نەكو طەماهی رێكتان بگرێ طەماهیا بێ بها وەژرە هوبن ببرێ
ئەڤە گۆت و خێر پێشەك كر و بلەز چو خەلا و برس درێ ل وان زێدە بو
نشكا ڤێ ئەوان دیتن كنارێ جادە بەچكە فیلەكی قەلەو نوزادە
كەتنە كەلەخێ وی وەكە گورگێت مەست باش ژێ خوارن و شوشتن دەست
یەكەكی هەڤرێ نەخوار و پەند دداد كو پەیڤا وی زانایی بولیاد
هات ڤەگرتن ژ كەبابا وی ئەو ئاخفتن بۆ تە بەختێ نو د بەخشێ عەقلێ كەڤن
ڤێجا ئەو هەمی كەتن و پێكڤە رازان و ئەوێ برسی وەك شڤانە ناڤ پەزان
دیت فیلەكی بسەهم و طرسناك وێ تێ ئەوە لاهات بلایێ حەرەس كەت رێ
وی بهن دكر دەڤێ حەرەس سێ جار هیچ بهنەك ژ وی نەدهات ناگوار
چەند جارا ل دۆرا وی گەریا و چو ئەو ئازار نەدا وی فیلێ مەزن زو
لێڤا هەر رازایەكی یەك بیەك بهن دكر بهنا گۆشتێ ژ وانێت رازایی دبر
ژ كەبابێ بەچكە فیلێ وان خوار بو فیلێ دهەلدراندن و دكوشتن زو
د گاڤێ وی كت و كت و ئەو كوشتن قەت قەت كرن و یەك ژی نەهشتن

---
(١) من – ئەز، مەنیەت، خوەڤیایی خوەپەسەندی.
(٢) مونكر و نەكیر – دو فرشتەنە تایبەتی قەبرێ.
(٣) وام – وام، دەین.

یەك یەك تاڤێتنە هەوا رەقدبون　　چاخێ ل عەردێ دکەتن شەقدبون
ئەی خوینخوارێ خەلکێ ژ رێکا زۆر　　دا نەئینت خوینا وان بۆ تە دۆر
مالێ وان خوینا وان بزانە یەقین　　ژبەر کو مال ژ زۆرێ تێت د یەمین
دایکا بەچکە فیلی کو وان دکوژێ　　بەچکە فیل خوارا را تۆل ستان دکوژێ
بەچکە فیلی دێ خۆی ئەی پارە خوار　　قەحرا فیلی دێ دەرینت ژ تە دەمار
بهنێ رسوا کر مەکر و هزرێ وان بخوە　　فیل دناست بهنا تێژکێ خوە
ئەوێ کو بهنا خودێ دکەت ژ یەمەن　　چاوا ناکەت بهنا باطن ژ مەن
مادام موصطەفا بهنێ دکێ ژ رێکا دور　　چاوا ناکەت ژ دەڤێ مەیخور
دیسا بهن دکێ ئەما ڤەدشێرێ ژ مە　　بهنا قەنج و خراب تێتڤە ژ هەوە
تو دلڤی و بهنا تشتێت حەرام　　دچێ بەر عاسمانێ کەسکێ فام
هەڤرێ ئەنفاسێ کرێتێت دبێ　　حەتا ببهنگرێ گەردون دچێ
بهنا کبر و بهنا حرص و بهنا ئاز　　د پەیڤ گۆتن تێتە ڤە وەك پیڤاز
گەر صوند دخۆی من کەنگی خواریە　　ژ سیر و پیڤازێ من خوە پاراستیە
وێ دەما تو صوندێ دخوی　　بهن لدفنا هەڤنشینا دکەڤی
زۆر دعارەد دبن ژ بهنا وان　　ئەو دلێ خوار خویا دبت د زمان
(اِخْسَئُوا) هات بەرسڤا وێ دعایێ　　دار لنیڤا سەر سزایێ هەر غەوغایێ
هەکە پەیڤا تە خوار بو و راست بێ مەعنا　　ئەو خواریا لەفظی دبێ مەقبولێ خودا

بەیانا وێ کو خەلەتیا دۆستا چێترە ژ دورستیا بیانیا

وی بلالێ راست و دروست د بانگێ نەماز　　حَيَّ راهِيَّ هەر دخواند ژ نیاز
حەتا کو گۆتن ئەی پەیغەمبەر هەلایە　　ئەڤ خەطا کو نوکە عەولێ بنایە
ئەی نەبی و ئەی رەسولێ خودێ　　مۆئەذنەکی بێنە کو ئەو ئەفصەح بێ
دبێ عەیب ئەولێ دین و صەلاح　　لەحن خواندنا لەفظا (حَيَّ عَلي الْفَلاحْ)
قەحرا پەیغەمبەر کەلی و گفت　　یەك دو رەمزێ ژ عنایاتێ نُهُفْت
کو ئەی پیسان جەم خودێ هَيّ بلال　　چێترە ژ صەد حَيُّ و خَيُّ و قیل و قال
وەل من نەکن داکو ئەز ئەسرارێ وە　　ئەشکەرا کەم ژ عەول و ئاخرێ وە
گەر تە نەفەسا خۆش نینە د دعا　　هەرە دعا بخوازە ژ **اِخْوانێ** صەفا

فەرمانا خودایێ بلند ب موسی ((درود لێبن)) کو بدەڤەکی گازی من بکە کو بوی دەڤی تە گوناه نەکربیێ

خـودیێ گۆتـە موسـی ژمـن داخوازکـە پـەناه | بدەڤـەکی کـو تـە نـەکر بـێ پـێ گونـاه
موســی گــۆت مــن نینـــە ئـــەو دەڤ | خـودیێ گـۆت گـازی مـە بکـە ب غـەیر دەڤ
ژ دەڤـێ غـەیر کـەنگی تـە کریـە گونـاه؟ | ژ دەڤـێ غـەیر گـازی بکـە کـو ئـەی ئـیلاه
٧٩٦٠ وەصـــان بکـــە کـــو دەڤـــان ژ تـــەرا | د شــــــەڤ و د رۆژا بکەڤنـــــە دعـــــا
ژ دەڤـــەکو نـــەکربت هـــیچ گونـــاه | و ئـــەو دەڤـــێ غـــەیر بـــت عـــوذر خـــواه
یـــان دەڤـــێ خـــوە تـــو پـــاك کـــە | روحـــێ خـــوە چـــابك و چـــالاك کـــە
ذکـرێ خـودێ پاکـە گاڤـا پـاکی گەهـشت | کـــاروان بـــار راکـــر و تـــشتەك نەهـــشت
دژ ژ دژان هـــــــــەردەم درەڤـــــــــێ | چـــاخێ رونـــاهی زێـــدە بـــو شـــەڤ درەڤـــێ
وەخـــــتێ نـــــاڤێ پـــــاك هاتـــــە د دەڤ | نەپەلیـــــدی مینـــــت نـــــە ئـــــەو دەڤ

بەیانا وێ، کو الله گۆتن نیازمەندێ عەینێ بەلێ گۆتنا خودێیە

وی یـــەکی هـــەر الله دگـــۆت شـــەب | حـەتا کـو شـیرین دبـو ژ ذکـرێ وی لـەب
شـــەیطـــان گـــۆت ئـــەو هنـــدە تـــو دەلّـــێ | ڤـــان هـــــەمی الله کـــانی بـــــەلێ؟
ناهێتە ڤە یـەك بەرسـڤ ژ خـودانێ[1] تـەخت | چـــەند الله دبێـــژی پـــر رویـــی ســـەخت
دلـــێ وی هـــات شـــکاندن و دانـــی ســـەر | وی د خـــــەوێ دیـــــت خِـــضِر د خُـــــضَرْ
٧٩٧٠ گـــۆت هـــێ چـــما ژ ذکـــر پاشـــڤە مانـــد | چـــرا پەشـــیمانی ژ وێ یـــاکو تـــە دخوانـــد
گـــۆت د جـــەوابا مـــن ناهێتـــە ڤـــە بـــەلێ | ئـەز ژ وێ طـرسـم کـو مـن رەدکـەت لـێ
گـــۆت ئـــەو الله تـــە لەبـــەیکا مەیـــە | و ئـــەو نیـــازا دەرد و صـــۆژت پـــەیکا مەیـــە
تەڤـــەلا و چـــار گـــەرها نێـــت تـــە | بـــوە جـــەذبـــێ مـــە و ڤـــەکر ئـــەڤ پێـــت تـــە
کەمەنـدێ لـوطفـا مـە طـرسـا عـشقا تەیـە | زاف لەبـــەیك ژێـــر هـــەریا رەبـــاّ تەیـــە
جـــانێ جاهـــل ژ ڤـــێ دعـــایێ بـــل دور نینـــە | ژبـــەر کـــو یـــارەب گۆتنـــا وی دەســـتور نینـــە
سەر دەڤ و سەر دلێ وی قفلە و پـشت دەری | دا نـــەنالـت گـــەل خـــودێ دەمـــێ دەردەســـەری
دا بـــو فرعـــەونی ســـەد ملـــك و مـــال | حـــەتا وی کـــر داخـــوازا عزوجـــەلال
د هەمی عـومرێ خـوە وی نـەدیت دەردسـەر | دا نەنالـت بلایـێ خـودێ ئـەو پـیس گەوهـەر

(١) خودانێ – صاحب، عەرش.

دا بو وی هەمی ملكێ ئەڤێ دنێ خودێ نەدا وی دەرد و ژانا بەدەنێ
دەرد هات چێتر ژ ملكێ جیهان دا تو گازی خودێ كەی د نهان
گازی كرنا بێ دەرد ژ تەنبەلیە گازی كرنا بدەرد ژ دلبەریە
ئەو كێشانا دبن لێڤان ئاوازرە ل بیر ئانینا سەرتا و ئاغازرە
ئەو دبێ پارێنا صاف و حەزین ئەی خودا و ئەی موستەغاث و ئەی موعین
نالێنا صەی د رێكا خودێ بێ جەذبە نینە حەتمەن كەسەكی ئەذیەت لێكرینە
وەك صەیێ كەهفیا كو ژ مرداری ڤەرەست سەرسەرێ سفرا پادشاهان نِشَسْتْ
حەتا قیامەتێ دێ خوت ئەو دەڤ شكەفتێ ئاڤا رەحمەتا رەبانی بێ كەفت ولەفتێ
زۆر صەگ پێست كو ژ ویرە نام نینە ئەما پشت پەردێ بێ وی جام نینە
جان بدە ژبۆنا ڤێ جامێ ئەی پسەر بێ جهاد و صەبر كەنگی تێت ظەفەر
صەبر كرن بۆنا ئەڤێ نەبو حەرەج صەبركە كو (اَلصَبْرُ مِفْتَاحُ الفَرَجْ)
ژ ڤێ كەمینێ بێ صەبر و حەزمەكی كەس نەڤەرەست بۆ حەزمێ بخوە صەبر بیە پێ و دەست
حەزمكە ژ ڤێ خوارنا ژەحرین گیا حەزمكرنە هێز و نورا ئەنبیا
ئەو كایە كو بهەر بایەكی لڤلڤێ كەنگی چیایێ مەزن بیایی دكەڤێ
هەر طەرەف پیر هەڤۆكەك گازی دكێ تە كو ئەی برادەر وەرە ئەڤە رێكا تە
رێكناسم هەڤرێكێ تەمە رەفیق ئەز زێرەڤانم دڤێ رێكێ دەقیق
نەزێرەڤانە و نەرێكێ دناست ئو یوسفۆ كێم هەرە جەم ویێ گورگ خو
حەزم ئەوە كو تە نەخاپینێ زهوم[1] و ڤەخوارن و داڤێت ڤێ دنێ
كو ئەو نەبزهومە و نەبڤەخوارنە دگوهێت وی سحر تم خواند نە
كو وەرە مهڤانێ مەبە بچاڤ رەوشەنی مالا مەیێ تەیە و تو بخوەیێ منی
حەزم ئەوە كو بێژی من خواریە یا نەخۆشم وەستایمە ژ پر كاریە
یا سەرێ من تێشهێ ژان كەتیە ڤی ئالی یا ئەزێ دەعوەت كریم وی كور خالی
ژبەر ڤەخوارنەكێ دەت گەل ژانێ كو دتە چێنت طوڤی نەمانێ
ئەگەر پێنجی زێرا و هەكە شێستا بدێ ماصی و ئەو پارچە گۆشتە ژی دبێ
هەكە بخوە بدێ كەنگی ددێ ئەو پر رو گویزێ پوچن و گۆتنێت درۆ
خرخرا وان عەقل و مەژیەت دبێ سەد هزاران عەقل رە یەك ناژمێرێ
یارێ تە خورجینا تە یەو كیسەت هەكە تو رامینی بكەڤە پەی ویسەت[2]

(١) زهوم، دهن، روغەن، تشتێت گەلەك بدهن.
(٢) رامین و ویسە – دو عاشق و مەعشوقێ مەشهور و ناڤدارن.

ویسە و مەعشۆقا تە هەم ذاتێ تەنە   و ئەڤ دەرڤەهیا هەمی ئافاتێ تەنە
حەزم و هشیاری ئەوە دەما تو دەعوەتکرن   تو بێژی مەست و دوستدارێ منن
دەعوەتا وان فیتکا مورغێ بزان   کەنگی نێچیرڤان کتە خەفکێ دە نهان
مورغا مری دائتە پێش سەر زەمین   کو بێژێ ئەوە ئاوازە ددێ و حەنین
د هزرا مورغێ کو ئەو جنسێ وێیە   ژ هەوا تێتە خوار لێ درینت کەڤلیە
بل مورغەکێ کو خودێ هشیار دابێ   دا ئەو گێژ نەبت بدانێ و داڤێ
بیەڤین بێ حەزمی پەشیمانیە   ببهیزە ئەڤێ د شەرحا ڤێ داستانیە

هەلخەلەتێنا یێ گوندی ژ یێ باژاری رە بهیڤی و لاڤا، کو بچتە گوندی

ئەی برادەر لپێش نوکە د زمانەکی   باژاریەك دوست بو دگەل گوندیەکی
چاخێ گوندی دهاتە شارستانی   قوناغا خوە ل مالا شەهری ددانی
دو هەیڤ و سێ هەیڤ مهڤانێ وی بو   ل ناڤ دکان و سەر سفرا وی بو
هەر حەوجەیی کو هەبا لوی زەمان   زەلامێ شەهری بجێ تانی رایگان
رو بشَەری کر و گۆت ئەی خواجە باشی   بۆ نایێ لایێ گوندڤە ژ کەیفخوەشی
بخودێکی خودێکی هەمی زارۆکا بینە   کو نو بهارە وەختێ گُلێ صۆر و شینە
یان هاڤینێ وەرە چاخێ ثەمەر   دا ل خزمەتا تە گرێدم ئەز کەمەر
خزم و خێزان هەمی قەومت بێنە   لگوندێ مە سێ هەیڤ و چارا بمێنە
کو بهاران هێلا گوندی خوەش بوە   چەمەنزار و کولیلکێت دلگەش بوە
شەهری سۆز ددا ژێرە دەفعا حال   حەتا سەر وەعدێ رە بهوری هەشت سال
ئەوی هەرسال هۆ دگۆت دبوراند   حەتا سێ فەصل چون ب زڤستانێ گهاند
وی هێنجەت چێدکرن کو ئەڤ سالان   ژ فلان هەرێمێ هاتینە مهڤان
سالەکە دیتر هەکە من شیا تێمە ڤە   ژ موهماتێ وی طەرەڤی کەم دیتنەڤە
گۆت هەمی عەیالێ من چاڤ ل رێنە   بخاترا تەو زارۆکا کەنگی تێنە
دیسا هەر سالێ مینا لەکلەك دهات   دا مەرشێ لمالا شەهری پەحن کات
خواجێ هەر سالێ ژ زێر و مالێ خوە   لێ دمزاخت وی ڤەکر بالێ خوە
ئاخرین جار سێ هەیڤا وی پەهلەوان   سفرا خوە بۆ پەحنکر صبهان و شەڤان
ژ شەرما دیسا وی گۆت خواجێ را   چەند وەعدە چەند د هەلخەلتینی مەرا
خواجێ گۆت جسم و جانێ من وەصلێ توە   ئەز هەر تەحویل دبن حوکمێ هوُە
مرۆڤ وەك کەشتیە و بایڤان   کانێ کەنگی وی بایی ئینت بایڤان

دیسا ئەو دا سوندێ کو ئەی کەریم   گەل زارۆکا وەرە مەیزێنە لنەعیم
دەستێ وی دگرت سێ جارا بعەهد   کو بخودێ بخودێ زو وەرە بکە جەهد
پاش دەه سالا و هەر سالەکێ بڤی ناڤی   هیڤی ددان و وەعدێت شەکراڤی
زارۆکێت خواجێ گۆتن ئەی پەدەر   هەیف و عەور و سیبەر ژی دکن سەفەر
گەلەك حەق تە سەر وی ثابت کریە   زاف دەرد و رنج دکارێ وی بریە
ئەو دخوازێ کو هندەك حەقێ وان   سەر خوە راکت وەختێ تو بوی مهڤان
زۆر وەصیەتکر وی مەرا بنهان   کو تە بکێشن لایێ گوندڤە بهیڤیان
گۆت ئەڤە حەقە بەلێ (سیبەویە)   (اِتّقِ مِنْ شَرِّ مَنْ أحْسَنْتَ اِلیهِ)
دوستێ هێکا چاخێ ئاخر دبت   طرسم ژ وەحشەت کو ئەو فاسدبت
صوحبەتەك بت وەکە شویرێ قەطوع   یا وەکە زڤستانێ ل بیستان و ب زەروع
یا صوحبەتەك بت وەکە فەصلێ نو بهار   ژ وێ ئاڤە دانیبت و دەخل و دانێ بێ ژمار
حەزم ئەوە کو گۆمانا خراب ببی   دا برەڤی و ژ خرابیێ نەجات ببی
حەزم (سُوءُ الظَنْ) گۆتیە وی رەسول   هەر گاڤەکێ داڤەکی بزانە ئەی فضول
لناڤا دەشتێ یا راستە و فەرەهە   هێدی گاڤا باڤێژە داڤە و طەلەهە
ئەو پەزا کیڤی دبەزێ کاداڤ بێژێ رەبەن   د چاخێ بەزانێ داڤا وێ دکەڤێ گەردەن
ئەوا کو تە دگۆت کا ئەها ئەڤە بین   تە دەشت ددیت تە نەددی کەمین
بێ کەمین و داڤ و نێچیرڤان ئەی سەردار   کەنگی دونگ دبێ ناڤ چولەزار
ئەوێ کو ژ خوە رازی هاتنە سەر زەمین   هەستیان و قافێ سەرێ وان رە ببین
دەما چویی گۆرستانێ ئەی مورتەضی   بپرسە ژ هەستیێ وان و ما مەضی
دا ئەشکەرا ببینی وان مەستانێ کۆر   چاوا چونە خوارێ دچالێ کور
هەکە تە چاڤ هەیە بکۆری تونەوە   و ئەگەر بێ چاڤی دەست بگرە عەصا
وی کۆپالێ حەزم و عەقلانی   گاڤا نینە بیناهی بکە پێشیڤانی
و هەکە نینە عەصایێ حەزم و ئستدلال   بێ عەصا کێش سەر سەرێ رێکا مەنال
وەکە نابینا تو گاڤێ قەنج باڤێ   داکو پیێ تە لبەر و د چالا نەکەڤێ
لەرز و لەرزان و ب ترس و هشیاری   پێ تاڤێژت دا نەکەڤێ بن کۆرت و دیواری
ئەی کەسێ ژ دو[1] درەڤی کەتی دناری[2]   ل پاری دگەرها بوە پاریێ ماری

(١) دو – دوکێل.
(٢) ناری – ئاگرەکی.

داستانا ئەهلێ سەبا[1] سەرخوٚچونا وان ب نعمەتێ

تە نەخوەندیە داستانا ئەهلێ سەبا — یا تە خوەندیە و نەدیتیە بل عەصا
ژ دەنگی ئەو چیا بخوە ئاگادار نینە — لایێ مەعنا هوٚش بوٚ چیایی رێك نینە
ئەو دەنگ دکێ بێ گوهو هوٚش — دەما تو بێدەنگ بوی ئەو ژی بت خەموش
خودێ دا ئەهلێ سەبا زاف فراغ — سەد هزاران کاخ و ئەیوان وباغ
شوکرێ وێ نەکرن وان پیس رەگان — د وەفا کێمتر بون ژ سەگان
پاریە نانەك کو تەدا سەی ژ دەر — چاوا گها بەر دەری گرێدت کەمەر
دێ بتە حەرەس و زێرەڤانێ دەر — گەرچ جوٚر و ستەم بێنە سەر
هەم بەر وی دەری مینت و دبت قەرار — ژێرە کوفرە کو غەیری بکێ ئختیار
و هەکە سەیەکی غەریب بێت روٚژ و شەب — وێ گاڤێ لوان سەیا کن ئەدەب
دەی هەرە وێدەرێ کو عەول مەنزلە — ئەو نانێ تە خواری گەرەوا دلە
دێ وی گەزن کو هەرە سەر جهێ خوە — حەقێ وێ نعمەتێ بکە بارێ خوە
ژ دەرێ دل و ئەهلێ دل ئاڤا حەیات — چەند تە ڤەخوار و ڤەکرن چاڤات
زوٚر خوارنا ب سەر خوەش و کەیف و بێ خوە — ژ دەردێ ئەهلێ دلان لجان دەرخە
دیسا تە ئەڤ دەرە تەهێلا ژ طەماهی — ل دوٚر هەر دکانێ دگەرهی ژ کێماهی
بەر دەرێ وان زەنگینێ ب زهوم قازان — بخاترا ئاڤە گوٚشتێ بویی بەزان
بزانە زهوم لڤێدەرێ کو جان قەلەو دبێ — کارێ نائومێدا لڤێدەرێ پتەو دبێ

کوٚمبونا نەخوٚشا هەر صبەه بەر دەرێ خەلوەتگا عیسی ((درود لێبن)) بوٚنا شەفا خواستنێ

صەومەعەیا عیسا یە سفرا ئەهلێ دل — هێ و هێ ئەی دەردە دارڤی دەری نەهل
کوم دبون ژ دور و نێزیك خەلق — ژ کوٚر و کەر و شەل و ئەهلێ دەلق
بەر دەرێ وێ صەومەعا عیسی صەباح — دا بدەڤ وان نەجات دەت ژ جەناح
چاخێ ئەو فارغ دبو ژ ئەو رادێ خوە — تێشتگەه دەردکەت ژ صەومەعا خوە
دەستەدەستە تەددیتن نەخوەش و هەژار — رونشتینە بەردەری د ئومێد و ئنتظار
دگوٚت ئەی خودانێت دەردا ژ خودا — حاجەتێن هەوە پێکڤە بون دەوا

(١) سەبا – سبأ

ئێدی ڤەگەرن مال بێ رەنج و عەنا   لایێ غەفارێ لێبور و ئکراما خودا
پێکڤە مینا حێشترێ پێ بەستی   کو چۆك لێڤە کری بن ڤەرەستی
خوەش بەزان و شادمانە لایێ خان   ژ دعایێ وی دبون بپێ رەوان
تە گەلەك جەربانە دەر دێن خوە   تەندروستی وەردگرت ژ شاهێ خوە
چەند ئەو کولەکیا تە دبو رەهوار   چەند جانێ تە دبو بێ غەم و ئازار
ئەی بێ بنیات وەریسکی لپیا ببەند   دا ژ خوە هەم وندا نەبی ئەی لەوەند
سوپاس نەکرن و فەراموشیا تە   ل بیر نە ئانی ئەو هنگڤ نوشیا تە
لاجەرم ئەو رێك سەر تە بر بەستە   چونکی دلێ ئەهلێ دل ژ تە بو خەستە
زوکە وان بناسە و ئستغفار کە   وەکە عەورێ بهارێ گری زارکە
دا گولستانا وان لایێ تە گەش ببێ   ڤێقییێت گەهشتی لتە خوەش بێ
هەم لدۆرا دەرێ وان کێمتر ژ سەی نەبە   دێ مەزن بی وەی سەیێ ئەصحابێ کەهفبە
چاوا سە بۆ سەیان پەند کەرە   دبێژێ بەردەرێ خانیێ عەول هەرە
ئەو دەرێ کو عەول تە هەستی خواری   توند بگرە و ئەو حەقێ وەفا داری
وی دگەزن دا ژ ئەدەب بچتە وێدەرێ   و ژ جهێ عەولی مەقام و سود بەرێ[1]
وی دگەزن کو ئەی سەیێ طاغێ هەرە   گەل وەلیێ نعمەتێ خوە یاغی نەبە
بەروی دەری وەك حەلقێ بەستەبە   زێرەڤان و زیرەك و نەخستە بە
نەبەسە ببێ ناڤێ خرابیا سا هەمیا   بیهودە و بەلاش ب بێوەفایی نەرابە سەر پیا
چونکی بۆ سەگان وەفاداری بویە شعار   هەرە بۆ سەگان نەکە پیس ناڤێ و عار
چونکی بێ وەفایی وەفایە بناحەق   ل حقوقێ خودێ کەس نەکریە سەبەق
پاش خودێ حەقێ دایکە کو وی کەریم   وێرە کر ژ جەنێ تە غەریم
خودایێ بلند فەخر هێنایە ژ وەفا   گوت (مَنْ اوفی بعَهْدٍ غَیْرِنا)
بزانە بێ وەفایی وەفایە بناحەق   ل حقوقێ خودێ کەس نەکریە سەبەق
تو ب صورەت کری د ناڤ جسمێ ئو   د حەملێ وێ دایە ژێرە ئارام و خو
وی ژ تەرا دیت هەر وەکە جُوْز موتەصل   تەدبیرا خودێ موتەصل رە کر مونفەصل
خودێ هزاران صنعەت و فەن چێکریە   حەتا کو دایکێ دل بتەڤە کریە
ڤێجا حەقێ خودێ لپێش مافێ مادەر بوە   هەر کەسێ وی حەقی نزانت کەر بوە
ئەوێ کو دایك ئافراند و چچك و شیر   گەل بابی کرە هەڤجۆت نەبە دلگیر
ئەی خوداوند ئەی قەدیم ئحسانێ تە   ئەوێ کو زانم و ئەوێ کو نزانم ژی مالێ تە

---

(١) سود بەری – سود ببێ.

تەبێ فەرمۆی کو هنگ خودێ یادکن   ژ وێ کو مافێ من هیچ نابت کەڤن
یادکن لوطفەکێ کو من کر وێ صەبوح   گەل هەوە ژ پاراستن دکەشتیا نوح
ئەصل و باڤەکالێت وە وی زەمان   من دا طوفان و پێلا وێ ئەمان
ئاڤا ئاگر صفەت زەڤی پێکڤە طەواند   پێلێت وێ سەرێ چیا ژی چەماند
من پاراست نەسلا هەوە و نەکر رەدتان   د وجودا بابێ باپیرێ باڤکالتان
چاخێ بوی سەر چاوا تە هاڤێژمە پاش سەر   کارگاها صنعێ خوە ضایع ناکم لدەر
دەما خوە گۆری بێ وەفایان دکی   ژ گۆمانا خراب بوی لاییڤە دچی
ئەز ژ سەهو و بێ وەفائیا مە بەری   لایێ منڤە وەرە گۆمانێ خراب نە بەری
ڤێ گۆمانا خراب ببە وێدەرێ کو دمێنی   ل پێش پێت وەك خوە خوە دچەمێنی
چقاس تە یار گرتن و هەڤال هەبون   هەکە لتە بپرسم کو کانێ بێژی کو چون
یارێ قەنجێ تە چو سەر چەرخا بەرین   یارێ خرابێ تە چو د قەعرێ زەمین
تو مایڤە د ناڤەندێ وەصان   بێ یاریدەر وەك ئاگرەکی ژ کاروان
دامەنا وی بگرە ئەی یارێ دلێر   کو مونەزەهبت ژ ژۆر و ژێر
نەوەك عیسی بەرەو عاسمان بچێ   نە وەك قارون د هندرێ زەڤی کەڤێ
گەل تە بت د مەکان و بێ مەکان   چاخێ بمێنی ژ خانی و ژ دکان
ئەو ژ کدورەتا دەرتینت صەفا   بۆ جەفایێ تە وەردگرێ وەفا
وەختێ جەفا کرنێ گوهـ لتە کێشا   دا ژ نوقصان دەرکەڤی ببی پاشا
گاڤا تە ذکر تەرك کر د رەوش   سەر تە گوڤاشتنەك تێت ژ رەنج و هەش
ئەو ئەدەب کرنە دا هون نەکەڤن   دگوناهی و بمینن سەر عەهدا کەڤن
پێش ژ وێ کو ئەڤ گوڤاشتن ببێ زنجیر   ئەڤە کو دل گیرە ببت پێ گیر
رەنجی مەعقولێ تە ببێ مەحسوس و فاش   دا ڤان ئیشارەتان نەگری بەلاش
د گوناها گوڤیشك بون دل گیر   گوڤاشتن ژپاش مرنێ بت زنجیر
(نُعْطِ مَنْ اَعْرَضَ هُنا عَنْ ذِکْرِنا   عِیشَةً ضَنْکاً وَ نَجْزي بِالعَمي)
دز دەما مالێ خەلکێ ددزێ   گوڤیشتوك و دلطەنگی ددلێ وی دکەڤێ
ئەو دبێژت عەجێبە ئەڤ گوڤاشتن چیە؟   گوڤیشکا وی مەظلومێ کو ژ شەرت گریە
چاخێ بڤێ قەبضی ئلتفاتێ کێم بکێ   بایێ ئیصرار ئاگرێ وی تێر دەم دکێ
قەبضێ دل قەوی تر بت لاجەرەم   نامەحسوس بتە مەحسوس دانت عەلەم
غەم زندان بوە و چار بزمار   غەم رهە و ریچال شیندکێ چقەدار
رەهـ ڤەشارتی بو دیسا بو ئاشکار   قەبض و بەسط د هندرێ رهێ ژمار

دەما کو رەھ پیس بو زوکا هەلقەن — دا ستریێ کرێت شین نەبیێ د چەمەن
تە رەهیێ پیس دیت هلکە وی رەهی — ژبەر کو سەر هەمی دەردکەڤن ژ رەهی
تە بەسط دیت بەسطیێ خوە ئابدە — وەختیێ ڤێقی دەرهات ب ئەصحابدە

باقیا داستانا ئەهلیێ سەبا

ئەو سەبا ژ ئەهلیێ صەبا بون و خام — کاریێ وان کو فرانیێ نعمەت گەل کرام
بلا ئەو کوفرانا نعمەت بت د مثال — کەنگی تو گەل موحسنیێ خوەکی جدال
کو نەلازمە ژ مرا بکی ئەڤ قەنجیە — خوە ژ قەنجی نەرەنجێنە چ قەنجیە
لوطف کە ئەڤیێ قەنجییێ دورکە — من چاڤ نەڤێت زوکە من کۆرکە
ڤێجا سەبا گۆتن (باعِدْبَيْنَنا — شَيْنَنا خَيْرٌ لَناخُذْ زَيْنَنا)
مە نەڤێت ئەڤ کاخ و باغ — نە ژنکێت خوەشك و نە ئەمن و فراغ
باژارێت نزیکێت هەڤدیتر بدە — ئەو چولستانە خوەش کو لویێ دەدە
(يَطْلِبُ الِانْسانُ فِي الصّيفِ الشِتا — فَاِذا جاءَ الشِتا اَنْكَرَ ذا
فَهُو لايَرْضى بِحالٍ اَبَداً — لابِضَيْقٍ لا بِعَيْشٍ رَغَداً
قُتِلَ الِانْسانُ ما أكفَرَهُ — كُلَما نالَ هُداً اَنْكَرَهُ)
هوسایە نەفس ژ ویێ بو کوشتنی — (اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) گۆت وی مەزنی
ستریێ سیێ کوژە کو چاوا تو وی دانی — تێڤەچت و کەت برین پیێ و رانی
ئاگریێ تەرکا خوە ڤیانیێ ل خاردە — دەست ناڤ دەستیێ یاریێ قەنجکاردە
دەما ژ حەد برن ئەصحابیێ سەبا — کو لجەم مە وەبا چێترە ژ صەبا
ناصحانیێ وان ئەو نەصیحەت کرن — ژ فسوق و کوفریێ مەنع دکرن
قەصدا خوینا ناصحان راچاندن — طوڤیێ فسق و کافری دچاندن
چاخیێ قەضا هات طەنگ دبیێ ئەڤ جیهان — ژ قەضا حەلوا دبیێ رەنجا دەڤان
گۆت اِذا جاءَ القَضا ضاقَ اَلفَضا — تَعْجِبُ الأَبْصارَ اِذا جاءَ ألقَضا
چاڤ تێتە گرتن چاخیێ قەضا — حەتا چاڤ نابینت کلیێ د چاڤا
مەکریێ وی سواری چاوا تۆز راکر — ویێ غوباریێ ژ ئستغاثەت دورکر
لاییێ سوارڤە هەرە نەچە لاییێ غوبار — وەرنە دیێ لتە کەڤت ئەو توزا سوار
خودیێ گۆت وی رە ئەڤ گورگە دیێ وی خویێ — کو دەما تۆ زاوی دیت و زاری نەکیێ
ئەوی نەدزانی تۆز و غوبارا گورگرە — بزانینەکی وەطوڤ چرا وی کر چرا؟

پەز بهنا گورگێ زیانگەر دبهیزن   ل وەختێ زانینێ بڤی لایێ و وی لایی دبەزن
مەغزێ حەیوانات بهنا شێر را   ناس دکەت تەرك دکێ چەرا
بهنا شێرێ تورە تەکر دیسە ڤەگەر   بارە گاهێ خودا ب مۆناجات و حەزەر
ژ وێ توز و غوبارا گورگ نەزڤرین   گورگێ محنەتێ پەی توزێ هاتە بەرین
ئەو پەز بتورەیی گور هەلدراند   کو ژ شڤانێ عەقل چاڤ نقاند
چەند شڤانێ وان گازی کر و نەهاتن   ئاخا غەم د چاڤێ شڤان دکن
کو دێ برو ئەم ژ تە بخوە شڤان ترن   چاوا بنە تابع هەر یەك سەروەرن
خوارنا گورگن ئەم و ئەو نەیارە   ئێزنگێ ئاگرن ئەم و ئەو نەعارە
حەمیەتەکە جاهلیە ت بو د دەماغ   بانگێ ئەو بمرن ل وانگر قر و زاغ[1]
بۆ ستەم دیتیا د کۆلان چاه   بخوە دکەتنە چالێ دگۆتن ئاه
پێست و قەبایێ یوسفان کەلاشتن   ئەوا کو دکرن یەك یەك پێگهاشتن
ئەو یوسف کیە دلێ حەق خوارێ تە   وەك ئەسیرەکی گرێدایی ل دەروازێ تە
مینا وێیە تە جبرائیل بستونێ بەستێ   چەنگ و پەر بسەد جها شکەستی
گۆلکا پژاندی پیش ویڤە تینێ   گاه وی دکێشێ بلایێ کادینێ
کو ئەی دل بخوە ئەڤە بۆ مرۆڤێ روت   نینە ژێرە بل (لِقَاءُ الله) قوت
ژ ڤێ شکەنجێ و ئمتحانا وی موبتەلا   ژ تە شکایەت دکێ لنك خودا
کو ئەی خودا هاوار ژ ڤی گورگێ پیر   خودێ بێژت صەبرکە وەختە گرێدن بزنجیر
دادێ تە ستێنم ژ هەر بێ خەبەر   کێ داد ددێ بل خودایێ دادگەر
ئەو دبێژێ کو صەبرا من بو فەنا   د فراقا رویێ تە ئەی رەبەنا
ئەحمەدم گرفتارێ ددەستێ یەهود   صالحم کەتمە د حەبسا ثەمود
ئەی سەعادەت بەخشێ جانێ پەیامبەرا   یا بکوژە یا ببە جەم خوەیا ب سەرەدانم وەرە
کافر دبێژن د وەختێ عەزاب   هەریەکەك (يَالَيْتَنِي كُنْتُ تُرابْ)
حالێ کافر ئەڤە کو بخوە دژی تەیە   چاوا بت بێتە کەسەك کو یێ تەیە
خودێ دبێژێ وەیە ئەی پاکتر   ئەما گوهبدە صەبر بێنە صەبرە چێتر
صوبح نزیکە بێدەنگ بە و کەم خوروش   ئەز لپەی کارێ تەمە تو نەکوش

ڤەمایا داستانا چونا خواجێ سەر داخوازیێ گوندی بلایێ گوندڤە

زەلامێ گوندی هەمی مەلاقی برێ بر   حەتا کاری کو خواجە بمالێ بر

(١) زاغ – قر، قژك.

٨١٩٠ داستانا ئەهلێ سەبا دانەیەك كونجی
وێ بێژە كو ئەو خواجە چاوا هات گوندی

گوندی د مەلاقی شێوەیەك بكاربر
حەتا كو هشیاریا خواجێ رەش و تاركر

ژ پەیام د پەیام ئەو بونە كار
حەتا حەزما زەلالا خواجێ كرە تار

هەم لڤێ دەرێ زارۆكێت وی پەسەند كرن
(نَرْتَعْ وَ نَلْعَبُ) بشادی ناڤ دبرن

هەر وەكو یوسف چون ژ تەقدیرا عەجەب
نرتع و نلعب دبر ژ سیبەرا ئەدەب

ئەو نەباز یە بەلكو جان بازیە ئەو
حیلە و مەكر و دەغەلسازیە ئەو

هەرچی تە ژ یار جوداكەت بزان
وێ نەبهیزە كو زیان هەیە زیان

هەكە ئەو سودبت سەد ل سەد مەگیر
بخاترا زێرەكی نەڤە قەتە ژ گەنجێ فەقیر

ئەڤێ ببهیزە كو چەند یەزدان زەجر كەرد
گۆتە ئەصحابێ نەبی گەرم و سەرد

ژ وێ كو ژ دەنگێ دهۆلێ ل سالا طەنگ
جومعا خوە باطلكرن بی دەرەنگ

٨٢٠٠ دانە كو یێن دیتر ئەرزان بكرن
سودی ببن و ژ دەستێ مە بێ دەركرن

پەیغەمبەر مایەڤە بتنێ د نەماز
گەل دۆ سێ دەروێشێ ثابت و پر نیاز

گۆت طەبل و لەهو و بازرگانی
چاوا هون دبرین ژ رەبانی

(قَدْ فَضَضْتُمْ نَحْو قَمْحٍ هايِماً
ثُمَّ خَلَيْتُمْ نَبِياً قايِماً)

بخاترا گەنم طوڤی باطل وە چاند
و ئەو رەسولێ خودا تەركاند

صوحبەتا وی خێرترە ژ لەهۆ و مال
ببینە تەكی هێلایە چاڤدایی بمال

طەماهیا هەوە بخوە نەبو ئەڤ یەقین
كو ئەزم رەزاق و (خَيْرُ الرازِقِينْ)

ئەوێ كو بۆ گەنم ژ خوە رزقی ددێ
كەنگی تەوەكولێن تە ضایع دكێ

ژبۆ بدەست هێنانا گەنم جودا بوی ژوان
كو بخاترا وی گەنم هاتیە ژ عاسمان

داخوازا بازی ل بەطا، كو ژ ئاڤێ دەركەڤن وەرنە دەشتێ

باز بێژتە بەطێ كو دەركەڤە ژ ئاڤا
دابینی دەشتا كو پرن ژ شەكراڤا

٨٢١٠ بەطا عاقل گۆتیێ باز هەرە دور
ئاڤ بۆ مە حصنە و ئەمنە و سرور

دەما دیسە دێو هات بەطنۆ لەزكن
كێم دەركەڤن ژ ئاڤێ دێ وەگەزكن

بێژتە بازی هەرە هەرە نەزڤری
دەست ژ سەرێ مەراكە هەكە مێری

ئەم بەرینە ژ دەعوەتا تە
ئەم نابهیزن كافرۆ ڤێ حیلا تە

حصنا مە بۆ مە قەند و قەندستان تەرا
مەنەڤێت هەدیا تە بستینە ژ تەرا

چاخێ كو جان بت خوارن ناهێت كەم
چاخێ كو لەشكەر هەیە كێم نابێت عەلەم

ڤەگەران ب داستانا خواجێ و بێ گوندی

خواجێ هشیار گەلەك عوذر ئانین	گەلەك هێنجەت كر گەل دێوێ لەعین
گۆت ڤی وەختی من كارێت هەین موهم	ئەگەر بێم ئەو نابن مونتەظم
پادشاه كارەكی نازك بمن گۆتیە	شاه شەڤێ ژ ئنتظارم نەنڤستیە
ئەز ببێ ئەمریا فەرمانا پادشاه نارابم	ب روێ زەر و خەجل چاوا رو ب شاه كم
هەر صبە و هەر ئێڤار پەیكێ تایەت	تێت ژمن دپرست كار و خزمەت
تو راضی كو ئەز بێمە لایێ دەه	دا سولطان برها ل منكەت گرە
پاش ژ وێ دەرمانێ خەشما وی چون بكەم	مەگەر ژڤێ خوە ساخ مەدفون بكەم
ژ ڤی رەنگی وی سەد هێنجەت ڤەگێران	بحوكمێ خودێ قەضا نەهات گێران
هەكە ذەراتێ عالەم ببنە حیلە پیچ	مۆقابلێ قەضایێ عاسمانی هیچن و هیچ
چاوا ئەڤ زەڤیە دێ رەڤێ ژ عاسمان	چاوا ئەو خوە ژ وی كەت نهان
هەرچی ژ عاسمان بهێت لایێ زەمین	نەمە فەر هەیە نەچارە نە كەمین
ئاگر ژ رۆژێ دبارت سەر زەڤی	وی ل پێش ئاگرێ وێ دانیە روی
و هەكە هۆ طوفان كەت باران سەر وی	باژێرا بكەتە وێران سەر وی
ئەو وەكە ئەیوب تەسلیمێ وی دبێ	كو ئەسیرم تشتا وی دڤێت من دڤێ
ئەی كو جوزئێ ڤی زەمینی سەر كەشی نەكە	چاخێ حوكمێ یەزدان كو بینی دەر نەكە
دەما (خَلَقْناكُمْ مِنْ تُرابٍ) تە بهیست	پێتڤیە ببی ئاخ و ئاخ رە ئالیست
ببینە كو د ناڤ ئاخێ من طوۆڤ چاند	پشترە هات خوەیكرن و سەر دەراند
تژی ژ ئاخێیی خاك رە پیشە گیر	دا ل سەر هەمی میراتە بكمە میر
ئاڤ ژ ژۆر بخوارڤە رێ دكەڤێ	پشترە ژ خوارێ بژۆرڤە هەلدكەڤێ
گەنم ژ ژۆر بو بژێری خاك	پاش هنگی ئەو بو وەشی و چالاك
دانكا هەر فێقی كەتە د زەمین	پاش ژ وێ سەر دەر ئانی ژ دەفین
ئەصلێ نعمەتا ژ گەردون تا ب خاك	هاتە خوارێ بو خوارنا جانێ پاك
چون ژ تەواضع ژ عاسمان هاتە خوار	بو جوزئێ مرۆڤێ ساخ و بكار
ئێدی بو صیفاتێ ئادەمی ئەو جماد	سەر سەرێ عەرش بو فران و شاد
كو ژ جیهانا زندە ژ عەول هاتن	دیسا ژ خوارێ لایێ ژۆرڤە هەلاتن
ئەجزا پێكڤە د تەحەرك دسكون	ناطقن كو (إِنَّا إِلَيْهِ راجِعُونَ)

ذکـــر و تەســـبیحاتێ ئـــەجزائێ نهـــان
غولغولـــەك ئێخـــستنە د نـــاڤ عاسمـــان
چـــون قـــەضـــا قەصـــدا نارەنجـــات کـــر
یـــێ گونـــدی یـــێ بـــاژاری مـــات کـــر
گـــەل هـــزاران هـــشیاری خـــواجێ بومـــات
ژ وێ ســـەفەرێ بـــو مـــەعرەضـــێ ئافـــات
ئعتیمـــادا دا وی ســـەر ثـــوباتـــا خـــوە بـــو
گـــەرچ چـــیا بـــو ئـــەو بنـــیڤ لهیـــێ رابـــو
دەمـــا قـــەضـــا ژ چـــەرخێ دەرانـــی ســـەر
یـــێن عاقـــل پێکڤـــە دبـــن کـــۆر و کـــەر
ماصـــــــی دێ هێنـــــــە دەر ژ ئـــــــاڤێ
طەیـرێ ل هـەوا دێ ل عـەردێ کـەڤێ داڤـێ
حـــەتا پـــەری و دێـــو دشیـــشێ بـــچن
بـــەلکو هـــاروت ژی ب بابـــل دکـــەڤن
بـــل کەســـەکی کـــو ژ قـــەضـــا خوەرەڤانـــد
هـــیچ کەســـی خوینـــا وی نەرژانـــد
٨٢٥٠ گاڤـا قـەضـا هـات تـو نکـاری برەڤـی
پـەنا ببـە خـودێ دا دمەشـیەتاوی کـەڤی

داستانا ئەهلێ ((ضەروان)) و حیلەکرنا وان دا بێ حازربونا فەقیرا باغا بچنن

داســتانا خودانێـت ضـەروان تـە خوەندیـە
ئێـــدی چـــما تـــو دحیلـــەکرنێ ماییـــە
حیلـــە دکـــرن چـــەند دوپـــشك نـــیش
چـــاوا بـــبرن رزقـــێ چـــەند دەرویـــش
شـــەڤێ حەموچـــکێ د هزرانـــدن مـــەکر
دو درو کربـــون چـــەندین عـــەمرو و بـــەکر
ڤەشـــــارتی دگـــــۆتن سِرّ وان پیـــــسان
دا نـــەکو خـــودێ شـــکەراکت سِرّرا وان
مـا قـەی نزانـت ئـەوێ هـون چێکرن ژ گـل
دەســـت کـــاریی بکـــت ڤەشـــارتی ددل
گـــۆت (اَلایَعْلَـــمُ هَـــواكَ مَـــنْ خَلَـــقْ
اِنَّ فِي نَجْـــــواكَ صِـــــدْقا اَمْ مَلَـــــقْ
كَيْـــفَ يَغْفُـــلُ عَـــنْ ظَعِـــينٍ قَـــدَ غَـــدا
مَـــــنْ يُعـــــاينْ اَيْـــــنَ مَثْـــــواهُ غَـــــدا
اَيْـــــنَما قَـــــدْ هَبَطـــــا اَوْ صَـــــعُدا
قَـــــدْ تَـــــوِلاهُ وَ اَحُـــــصي عَـــــدَدا)
نوکـــە گـــوهی ژ غەفلـــەت پـــاك کـــە
گوهـــداری د هجرانـــا ویـــا غـــەمناك کـــە
٨٢٦٠ بزانـە کـو ئـەو زەکاتـە دەدەی خـەمگینی
چـاخێ کـو گـوهی ب سـەرهاتیا وی ددەیـی
ب بهیـــــزە خـــــەمێت رەنجـــــورانێ دل
هـــەژاریا جـــانێ شـــەریف ژ ئـــاڤ و گـــل
خانیـــەکی پـــر دوکێـــل هەیـــە رەش بەلـــەك
بـــۆ وی ڤەکـــە ژ گوهـــدانێ یـــەك کولـــەك
گـــوهێ تـــە بـــۆ وی وەك رێـــدەم دبـــێ
دوکـــێلا تـــەحل ژ خـــانیێ وی کـــەم دبـــێ
خـــەمخواری کـــە گـــەل مـــە ئـــەی ئاڤـــدێ
هەکـــە بلایـــێ خـــودایێ مەزنڤـــە دچـــێ
دڤـێ رێ نـەکو تـو دو دلیـێ بخـوە بـدێ
زندانـــە نـــاهێلێ جـــان بیـــەڤین گـــەهێ
ئەڤ بڤـی ئالیڤـە و ئـەو بـوی ئالیڤـە دکێشی
هـــەر یەکـــەك دبێـــژی ئـــەزم ریـــا پێـــشی
ئەڤ گۆمانە طەنـگ و کـو سـپەیا رێکـا حەقـە
هەی خوەسکا من بوی پێ ل سـەر مـوطلـەقـە

بـــێ گۆمـــان دچـــت کەڤتـــە راســـتەرێ ڕێکـــێ نزانـــت دپرســـی کاکیڤــە هـــەرێ
شـــوینگاڤا خـــەزالێ بگـــرە و هـــەرە معـــاف دا ژ شـــوینگاڤا ئاســـکێ تـــو بگـــەهی نـــاف
٨٢٧٠ بڤێ تەر تیڤێ ل سـەر کمتکێ ئـەنوەر دچـی ئـەی بـرادەر ئەگـەر ل سـەر ئـاگر دچـی
نـەژ دەریـا ب تـرسـە و نـەژ پێـل و کـەف دەمـا تـە بهیـستی خطـابـا لا تَخَــفْ
لا تَخَـفْ زان چـونکی تـرسا تـە دایـە حـەق نـان دهنێـری گاڤـا هنارتـت طـەبـەق
ترس وی کەسـی رەیـە کـو ویـرە تـرس نینـە غـەم وی کەسـیرەیە کـول ڤێـرێ پـرس نینـە

ڕێکەتنا خواجێ بئالییێ گوندڤە

خـواجێ خـوە پێـك تینانـد و بـار چـێکر مـورغێ قەصـدا وی لایـێ گوندڤـە لـەز کـر
ئــەهل و زارۆکــان ســەفەر چــێکرن تـشت و مـشت ل کـەرێ ئـوغرێ کـرن
ب کـەیف و شـادی و لـەزان لایـێ گوندڤـە مزگینی ددان کـو ئـەم بـەزان فێقـی خونەڤـە
مەخـــسەدا مـــە چـــێرانگاها خوەشـــە یـاریێ مـە ل وێـرێ کـەریم و دلگەشـە
ئـــەم بهـــزاران ئـــارە زو خوەندنـــە ژ مەراغـــە رزکـــێ رەزا چـــاندنە
ئـــازوقێ زڤـــستانا درێـــژا گونـــدی ژبـۆ خـوە بلایـێ بـاژێر ڤـەئینن هنـدی
٨٢٨٠ بـەلکو بـاغی خـەلاتێ ریـا مەکـەت د ناڤـا جـان جهـێ مـە بخـوە کـەت
(عَجِّلُـوا اَصْـحابَنا کَـيْ تَرْبَحُـوا) عـەقلی دگـۆت ژ هناڤـا (لا تَفْرَحُـوا
مِـنْ رِبـاحِ اللهِ کُونُـوا رابِحِـينْ اِنَّ رَبِي لایُحِـبُ الفَـرِحِینْ
اِفْرَحُـوا هَوْنـاً بِـما آتـاکُمْ کُـلَّ آتِ مُـشْغِلٍ اَلْهـاکُمْ)
ژ وی شـادبە بـل وی نینـە گـەرما ئـەو بهـارە یـێ دیـترن هـەیڤا سـەرما
هەرچـی غـەیری ویـە ئـستدراجا تەیـە گـەرچ تـەخت و ملـك تـەخت و تاجـا تەیـە
ژ غـەم شـادبە کـو داڤـا غـەم لقایـە د نـاڤ ڤـێ ڕێکـێ نزمـی ئرتقایـە
غـەم یـەك گەنجـە و رەنجـا تـە وەك کـان بـەلّام ئەڤـە ناگەهێتـە زارۆکـان
زارۆك دەمـا نـاڤێ لـەیزکێ دبهیـزن بێکڤـە سـواری بلایـێ ویڤـە دبـەزن
ئـەی کـەرێت کـۆر ئـەڤ لایـە داڤـن خوینخـوار دکـەمینن بڤـی لایـی نـەکاڤن
٨٢٩٠ دڤێ ژیانێ تیرێت ڤەشـارتی ژ کـەڤانێ غـەیب سـەد سـەد دگەهێنـە جـوانی دبـێ شـەیب
پێتڤیـە گـاڤ د صـەحرا دل دانـی ژبـەرکو د صـەحرایا گـل نینـە شـادمانی
ئـێمن و ئاڤایـە دل ئـەی دوسـتان کانینـە و گولـستانە د گولـستان

(عُجْ اِلِي القَلْبِ و سِرْ يا سارِيَهْ   فِيهِ اَشْجارٌ ۇ عَيْنٌ جارِيَهْ)
نەچە گوندی گوند مرۆڤ ئەحمەق دکێ   عەقلێ وی نەیتە مامە هەیڤەکێ
گوهبدە پەیڤا پەیغەمبەری داودا   دبت تربا عەقل ڤەمانا د گوندا
هەر کەسێ ل گوندا بمێنیێ رۆژ و شەڤەکێ   عەقلێ وی نەیتەمامە هەیڤەکێ
حەتا بهەیڤەکێ ئەحمەقی گەل وی دبێ   ژ گیاییێ گوند بل ئەڤا چ دڤێ
و ئەوێ کو هەیڤەکێ لگوندا بت   رۆژگارەکی د نەزانی و دەردا بت
گوند چیە ئەو شیخە کو نەبوە رێەر   دەست هاڤێتیە تەقلیدێ و دەلیلێ بێ سەروبەر
ئەڤ حەواس و عەقل ل جەم بازێریێ باش   وەك کەرێت چاڤ گرتینە د کەر ئاش
ئەڤێ تەرك کە صورەتێ ئەفسانە بگرە   تو دور دانێ بهێلە گەنم دانە بگرە
هەکە بدور رێك نینە رۆ مەی ستان   گەر تە وی لایێ رێ نینە بڤی لایێ ران
ظاهرێ وێ بگرە گەرچ ظاهر خوەهر دفرێ   ل دوماهیکێ ظاهر بئالییێ باطن دبێ
ئەولێ هەر ئادەمی بخوە صورەتە   پاش ژ وی جانی کو ئەو جەمالا سیرەتە
ئەولێ هەر فێقی بل صورەت چیە   پاش ژ وێ کو لەذەت مەعنا ویە
عەول دیوانخانێ چێدکن و دلاوێنن   پاش ژ وێ مەحبوبرە بهڤانی تێنن
صورەتت دیوانخانە و مەعنایەت مەحبوب زان   مەعنایەت مەلاح زان و صورەت وەك بادمان
بخاترا خودێ ئەڤێ تەرك کە یەك نەفەس   دا کەرێ خواجێ بلڤلڤینێ جەرەس

چونا خواجێ و زارویێت وی ب ئالییێ گوندڤە

خواجێ و زارویا تشت لهەڤ کۆمکرن   ل پشتا هەسپا دانان و بەرەو گوندڤە برن
شادمانە بلایێ دەشتێڤە هاژۆتن   (سافِرُوا کَیْ تَغْنَمُوا) ژبەر دگۆتن
کو ژ سەفەرا هەیڤ دبێ کەیخوسرۆ   بێ سەفەرا کەی هەیڤ دبێ خوسرۆ
ژ سەفەر پەیادە[1] دبێ فەرزینێ راد   و ژ سەفەر یوسف دگەهێ سەد مراد
رۆژێ رومەت ژ هەطاڤێ صۆر دکرن   شەڤێ ژ ستێرا رێك پەیدا دکرن
رێکا نەخوەش لپێش وان بوبو خوەش   ژ کەیفا گوندی رێك بو بو دلگەش
تەحلی ژ شیرین لێڤا خوەش دبێ   ستری ژ گولزار دلگەش دبێ
حەنظەل ژ مەعشوق دبێ خورما   خانی ژ هەڤخوانی دبێ صەحرا
زۆر جارا نازەنینێت ستری کەش   هیڤیا گولعەذارانێت مەهوەش

(١) پەیادە – بێدەق دیاریکا شەطرەنجێ.

زۆر جارا پشتا حەمالی بوە برین   بخاتریٚ ویٚ دلبەرا ماه رویین
ئاسنگەر جەمالا خوە کر یەسیاه   داکو شەڤ بێت ماچکەت رویٚ ماه
خواجە حەتا شەڤیٚ ل دکانیٚ بن چار دیوار   ژبەرکو سەر وەکیٚ ددلیٚ وی کریە بزمار
تاجرەك لدەریا وهشکی دچیٚ   ژبەر دلخوازیا مەحبوبەکیٚ دکیٚ
هەر کەسیٚ گەل مری سەودایەك بو   ل بەر هیڤیا زندە سیمایەك بو
وی نەجاری دەست هێلایە بدار   ب ئومێدا خزمەتا مەهرویا نازدار
ل سەر هیڤیا ساخەکی بکە ئجتهاد   کو پاش رۆژکیٚ د وی نەبی جەماد
مونسەکی نەبژێرە خەسیرا ژ خەسی   د وی عاریەت بوە ئەو مونسی
قنیاتا تە گەل دایك و بابی کیڤەیە   مابل خودیٚ بۆ مونسانت وەفایە؟
قنیاتا تە گەل داین و لۆلۆ چنە   شایەد کەسەك بل خودیٚ گرتنە
قنیاتا تە گەل شیر و گەل پستان نەما   نفرەتا تە ژ دەبیرستان نەما
ئەو رۆناهیەك بو سەر دیواریٚ وان   بطەرەفیٚ رۆژێڤە چو ئەو نیشان
سەر هەر تشتەکی کو بکەڤیٚ ئەو شعاع   تو ژی سەر وی دبی عاشق ئەی شوجاع
عشقا تە سەر هەرچی ئەو مەوجودبوە   ئەو ژ وەصفیٚ حەق زێر کۆم بوە
چاخیٚ زێرەك ژ ئەصل چو و مس ما   ژ زێرینیا خوە موفلس ما
ژ کۆمکرنا زێری صفاتیٚ وی پیٚ بکەش   ژ نەزانیا قەلپی کیٚم بێژە خوەش
کو ئەو خوەشی د قەلپا عاریەتیە   بن ئەڤیٚ زینەتیٚ مایێ بیٚ زینەتیە
زێر ژ رویٚ قەلپ بلایێ کانڤە دچیٚ   تژی بلایێ ویٚ کانێڤە هەرە کو ئەو دچیٚ
نور ژ دیوار حەتا رۆژیٚ دکەڤیٚ ریٚ   تو بویٚ رۆژێڤە هەرەکو د رۆژ دریٚ
ژ ڤیٚ پاشڤە وەرگرە تو ئاڤیٚ ژ عاسمان   چونکی تە نەدیت وەفا ژ شرکا بان
نابت جهیٚ دوینگی داڤا گورگ   کەنگی جهی دناسیٚ ئەو پیرە گورگ
گۆمان دبرن زێریٚ د کیسی گرێدایی   دبەزینە گوندی ئاگەلخوە نەمایی
هەر وەسا دکرن گۆڤەند و دیلان   لاییٚ دۆلابا گوند چەرخەك ددان
دەما ددیتن مورغەك دفریٚ   بلاییٚ گوندڤە کو صەبر جامە ددریٚ
هەر کەسیٚ ژ گوندڤە دهات بلاییٚ وی   ماچیٚ خوەش ددان سەر رویٚ وی
کو تە رویٚ یارا مە قەنج دیتیە   ڤێجا بۆ جانی تو جانی و بۆ مە دیتیە

قەدرگرتنا مەجنونی ل صەییٚ تاخا، کو لەیلا لیٚ بو

هەر وەکی مەجنون رێز ل صەی دگرت   د راموسی و بەر خوەڤە دگرت

ل دۆرا وی دزڤری چەمایی د طەواف — هەم گولاڤ و شەکراڤ ددایێ صاف
زمان دریٚژەکی گۆت ئەی مەجنونیٚ خام — ئەڤ چ دیناتیە کو پیٚ رادبی مەدام
پوزیٚ صەگ دایم پیساتی دخویٚ — قوینا خوە بلیٚڤ و زمان دلیسیٚ
عەیبیٚت صەیی وی گەلەك ژمارکر — ئەما عەیبکەری بهنەك ژ غەیبیٚ نەبر
مەجنون گۆتیٚ تو هەمی نەخشی و بەدەن — وەرە دەر لیٚ مەیزێنە بچاڤێت مەن
٨٣٥٠ کو ئەڤ طلسمیٚ گریٚدایێ مەولایە ئەڤ — زێرەڤانیٚ کۆلان و تاخا لەیلایە ئەڤ
هەمەتا وی ببینە و دل و جان و ناسین — کوکیدەر بژارتیە و جیگرتیە نشین
ئەو صەییٚ هەژییٚ بەردەریٚ کەهفیٚ منە — بەلکو ئەو هەڤدەردە و هەڤ لەهفیٚ منە
ئەو صەییٚ کو بت لناڤ کوییٚ وی — کەنگی ئەز ب شێران ددم یەك موییٚ وی
ئەویٚ کو شێرن بۆ صەییٚ وی خلام — ئمکان نینە بیٚژنە وی خاڤە والسلام
هەکە ژ صورەت ببهورن ئەی دوستان — بەحەشتە و گولستانە د گولستان
چاخیٚ تە صورەتیٚ خوە شکاند و صۆتاند — شکەستنا هەمی صورەتا تەزانانند
پاش ژ ویٚ هەر صورەتەکی دیٚ بشکەنی — هەر وەکی حەیدەر دەریٚ خەیبەر هەلکەنی
حیلەیا صورەت خوار وی خواجیٚ سەلیم — کو بەرەو گوند ریٚکەت بپەیڤا سەقیم
لاییٚ داڤا وی مەلاقی دل خۆش و شادمان — هەر وەکی مورغەکیٚ لاییٚ دانیٚڤە ئمتحان
٨٣٦٠ ژ کەرەم زانی مورغیٚ ئەو دانە — غایەتا طەماهیا نەجودە ئەودانە
طەیرکا د طەماهیا دانکیٚ شادمان — بئالییٚ ویٚ حیلیٚڤە فران و بەزان
هەکە ژ شادیا خواجیٚ تە ئاگاه کەم — دترسم ئەی ریٚك رۆ تە بیٚگاه کەم
بکورتی بیٚژم چاخیٚ گوند بو دیار — ئەو بخوە گوند نەبو ریەکی دی کر بژار
نزیك هەیڤەکیٚ گوند بگوند ریٚدکەتن — ژبەرکو بریٚکا گوندی قەنج نەدکەتن
هەر کەسیٚ بیٚ ریٚبەر دریٚکیٚ بچیٚ — ریٚکا دو رۆژا وی سەد سالە دبیٚ
هەر کەسیٚ بەرەو کەعبیٚ هەریٚ بیٚ دەلیل — هەر وەکی ڤان سەرشیٚوا و(ابن ذەلیل)
هەر کەسیٚ پیشەیەکیٚ بگریٚ بیٚ ئوستا — بتەبیٚ طەڤزکیٚ بازێر و روستا
تشتەکی نادرە د رۆژهەلات و رۆژئاڤا — مرۆڤە بیٚتە دنیٚ بی دایك و باڤا
لازمە بکەسبیٚ مالی ئەو بەرهەڤبکیٚ — لکیٚمیە کو گەنجەکیٚ ئەو پەیدا بکیٚ
٨٣٧٠ موصطەفا کو ئەو جسمیٚ وی جان بو — حەتا کو(رَحْمَنْ عَلي القُرْآنْ) بو
خودانیٚ پیٚکڤە (عَلَّمَ بِالْقَلَمْ) — واسطە راکرن دبەذلیٚ کەرەم
هەر طەماعەك هەیە مەحرومە کورۆ — دوڤ طەماهیٚ نەکەڤە هیٚدی برۆ

دویٚ ریٚکـــیٚ زاف رەنـــج دیتنـــە و تـــاب   وەك مریشکا خاکی بکەڤی ئاڤیٚ یـەد عـەذاب
گـەل زارۆکـان تیٚـر بـو ژ گونـد و ژ روسـتا   و حـەتا هەکـە شـەکر بریٚـژی ئـەو نەهۆسـتا

گهانا خواجیٚ و زاروکیٚت وی بۆ گوند و خوەنیشانەدان و نەناسکرنا ییٚ گوندی بوان

پـاش هەیڤـەکیٚ چـاخیٚ گهانـە وی طـەرەف   بونـــە بەلـــەنگاز و حـــەیوان بـــیٚ عەلـــەف
یـــیٚ گونـــدی ببینـــە کـــو ژ پـــیس نیـــەتی   پـــیٚ رادبـــیٚ (بَعْـــدَ اللّتَیّـــا و اّلتِـــي)
رومـــەتیٚ خـــوە ژ وان دڤەشـــیٚریٚ بـــروز   دا بلایـــیٚ بـــاغیٚ وی دریٚـــژ نـــەکن پـــوز
رومـەت هەنـە کـو شـەیاطین وەك مەگـەس   ســـەر ســـەریٚ وی دانـــشتیبت وەك حـــەرەس
گاڤـا ببـینی رویٚ وی خـوە لتـە ناڤەکـەن   یا نەبینە رویٚ وان هەرە کوتەدی خوەش نەکەن
دەربـاریٚ رویٚ وەصـا خـەبیـث عاصـیە   یـــەزدان گـــۆت (نَـــسْفَعاً بِالنّاصِـــیهْ)
دەمـا پرسـیار کـرن خـانییٚ وی پەیـدا کـرن   مینا خـزم و کەسـان ب لاییٚ دەر لـەز کـرن
دەر ل بـــەر گـــرتن ئـــەویٚت د نـــاڤ خانـــە   خواجـــە ژ ڤـــی نـــەمرۆڤییٚ بـــو دیوانـــە
بـــەلیٚ وەختـــیٚ خـــوە گـــژ کرنیٚـــژی نـــەبو   هەکـــە پەڤـــچوبا نەســـود و نەفایـــدە بـــو
بـــەردەریٚ وی مانەڤـــە ئـــەوان پیٚـــنج رۆژ   شـــەڤ د ســـەرما و رۆژ بخـــوە رۆژ صـــۆژ
نـــەژ غەفلـــەت بـــو مانەڤـــە نەکـــەری   بـــەلکی ژ مـــەجبوری بـــو و ژ بـــیٚ خـــوەری
یـیٚ قـەنج گـەل خرابـا درویـنیٚ ژ ئـضطرار   ژ برســـا دخـــوت گۆشـــتیٚ مـــرار
هـــەردەما وی ددیـــت لـــیٚ دکـــر ســـلاڤ   کـــو ئـــەز فـــلانم مـــرە ئەڤەیـــە نـــاڤ
گـــۆت بلانـــیٚ ئـــەز چ دزانم تـــو کیـــی   یـا مرۆڤـەکی پیـسی یـا هـەڤالیٚ پـاکی
گـۆت ئـەڤ دەمـە گـەل قیامـەتیٚ بـو شـەبیە   حـــەتا بـــرا بـــو (یَفِـــرُ مِـــنْ اَخِیـــهْ)
ژیٚـرە ڤـەدگیٚرا کـو ئـەز ئـەوم کـو تـە   بهـەیڤ و سـالانان ژ سفرا مـن خـواری تـە
ئـەز فـلانم کـو مـن بـۆ تـە کـری مـەتاع   (کُـــلُّ سِرٍّ جـــاوَزَ الاِثْنَـــیْنِ شـــاعٌ)
سِرریٚ ڤینـا مـــە یـــیٚ بهیـــستین خـــەلق   مـا نـە شـەرمە تـە هنـد نـان خـواری بخـەلق
وی دگـــۆتییٚ تـــو چ دبیٚـــژی تـــرە هـــات   نـــە تـــە دناســـم نـــە نـــاڤیٚ تـــە نـــەجات
پیٚنجـــەمین شـــەڤ عـــەور و بارانـــەکی لیٚکـــر   کـــو عاسمـــان ژ بارینـــا ویٚ عـــەجیٚبی کـــر
چـــاخیٚ گهـــا د نـــاڤ هەســـتی ئـــەو کیٚـــرك   خواجیٚ کـرە گـازی و حەلقـە دانـی لـدەرك
وەختـــیٚ ب صـــەد ئیلحـــاح هاتـــە لاییٚ دەر   گـــۆت ئـــاخر چـــیە ئـــەی بـــرادەر
گـۆت مـن ئـەو هـەمی حـەق ل تـە بوریمـە   مـــن هـــەمی هـــیٚلا ئـــەوا کـــو د هزریمـــە

تەما پێنج سالا من رەنج دیت د پێنج رۆژ   جانێ مسکینم د ئەڤێ گەرما و سۆژ
یەك جەفا ژ خزم و کەس و کار   بەرامبەر د گرانی گەل سێ سەد هزار
ژبەر کو دل نەدانیە سەر جورو جەفا وی   جانێ وی خۆ گربوە ب لوطف و وەفا وی
هندی سەر مروڤی بەلا و شدەتە   ئەڤێ یەقین بزانە کو ژ خلافا عادەتە
گۆت ئەی خورشیدێ ڤینا تە د زەوال   هەکە تە خوینا من رژاند بێ مل تە کر حەلال
ڤێ شەڤا باران بدە مە گوشەیەکی   دا ل قیامەتێ بدنە تە تو شەیەکی
گۆت یەك کونج هەیە بۆ باغڤانی   لوێدەرێ گورگ تێت بکە زێرەڤانی
تیر و کەڤان دانە دەست بخاترا گورگ   دا لێدەت ئەگەر هات ئەو پیرە گورگ
هەکە تو وێ خزمەتێ بکی ئەو جی ژ تەرە   وەرنە بفەرما بجهەکی دیتر هەرە
گۆت سەد خزمەتا کەم تو جی بدە   وی تیر و کەڤانی ددەستم بکە
ئەز نارازم زێرەڤانیا رەزی کەم   گەر گورك سەری دەرینێ تیرێ لێدەم
بخاترا خودێ مە نەهێلە ڤێ شەڤێ ئەی دودل   ئاڤا باران سەر سەری و پێ دناڤ گل
کونجەك خالی بو و ئەو گەل عیال   چو وێدەرێ جهێ طەنگ و بێ مەجال
وەك کولیا هەڤد و بون سوار   ژ ترسێ هیێ د ناڤ کونجێ غار
شەڤێ هەمیێ شەڤ پێکڤە گۆتن ئەی خودا   ئەڤەیە جەزایی مە جەزایێ مە جەزا
ئەڤە جەزایێ وی کو بو یارێ خەسان   یا کەسایەتی کر ژبونا کەسان
ئەڤە جەزایێ وی کو د ناڤ طەمەعا خام   تەرك بکت خزمەتا ئاخا کرام
ئاخا پاکا بلیسی گەل دیوارێ وان   چێترە ژ عام و رەز و گولزارێ وان
بەندەیێ یەك مەردێ رەوشەن دل ببی   چێترە کو سەر نیڤەکا سەرێ شاهان ببی
ژ ملوکێ خاك بل بانگێ دهۆل   تە نەڤێت پەیدا کەی ئەی پەیکی سبل
باژاری بخوە رێگرن نسبەت بروح   گوندی کینە گێژ و بێ فتوح
ئەڤ جەزایێ و یەکربێ تەدبیرێ عەقل   بانگێ غولەکی هاتیێ د بژێرێ نەقل
دەما زۆڤانی ژدل بو تا شەفاف   ژڤێ و پاشڤە سودەك نینە ئعتراف
ئەو تیر و کەڤان د ناڤ دەستێ وی   هەمی شەڤێ ل گورگی دگەرێ ڤی لایی و وی لایی
گورگ ل سەر وی بخوە موسەلەط وەك شەرەر   ل گورگی دگەرێ و ئەو ژ گورگی بێ خەبەر
هەر پێشی هەر کێچەك وەکە گورگ بیە   دناڤ وێ وێرانا وان برینەك کریە
وی فورصە تا پێشی فرانژی نەبود   ژ ترسا هێرشا گورگێ عەنود
هێ گورگ نەهاتی زیانەکێ دانێ   گوندی رهێ خواجێ دەرانێ
ڤی رەنگی ددان گەزان تانیڤێ شەب   جانێ وان ژ ناڤکێ دهاتە بلەب

نشکا ڤی وێنە گورگەك پەیدا بو
سەر دەرانی ژ بلندیەکێ رابو

وی خواجەیی تیر کێشا ژ کەڤانی
بەردا وی حەیوانی لێداکەت ژ بانی

د وەختێ کەتنێ ژ حەیوانی بادەرکەت
یێ گوندی کر قیرین دەست قوتا ل دەست

ناجوان مەرد کو کەر کوریکێ منە
گۆت نە ئەڤ گورگ وەك ئەهریمنە

د وی ئەشکالێ گورگی ظاهرە
شکلێ وی ژ گورگیا وی موخبرە

گۆت نە بایێ گو دەرکەتی ژ قونا وی
ئەز دناسم وەك میناکا ئاڤێ ژ مەی

تەکوریکێ کەرێ من کوشتیە دباغ
کو هیڤیدارم دلێ تە ژ خەمان نەبێ فراغ

گۆت قەنجتر تەفەحوصکە شەبە
د شەڤێ مۆشەخەصات مەحجەبە

شەڤ خەلەت نیشاددێ و موبەدەل گەلەك
دیدێ دروست نینە شەڤێ هەر کەسەك

هەم شەڤ و هەم عەور و هەم بارانا زۆر
ئەڤ سێ طاریکی خەلەت دکن بینا دور

گۆت ئەو لمن وەکە رۆژێ رەوشنە
ئەز دناسم طرا کوریکا کەرێ منە

دناڤبەرا بیست طرا وێ طرێ
ئەز دناسم وەکە زادێ د سەفەرێ

خواجە رابو سەر خوە و هات بشگفت
پێسیرا یێ گوندی توند گرفت

کو ئەحمەقێ ئەبلەه گێژەکی دیاری
تریاك و ئافیون هەردو گەلەڤ تە ڤەخواری

د سێ طاریا ناسدکی طرا کەر
ئو چاوا من ناناسی هەی خوەلی بسەر

ئەوی کو نیڤە شەڤ دناسێ گۆلکی
چاوا ناناست هەڤالێ دەه سالکی

خوە عارف و حەیران دناسینی
ئاخێ د چاڤێ مرۆڤێ بمروەت ددەینی

کو من ژ خوە ژی ئاگاه نینە
ددلێ من کەسەك بل ئەللە نینە

ئەوا کو دوهی من خواری نوکە من لیاد نیە
ئەڤ دلە ژ غەیری تە حەیور شادنیە

عاقل و مەجنونێ خودا مە بیر بێنە
دبێ خوەیبونا منە هوسا عوذر بێنە

ئەوێ کومراری ڤەخۆت یانی خەمر
ل جەم شەرعێ وی خوە ب عوذرکر

مەست و ئافیونی رە طەلاق و بەیع نیە
هەر وەکو طفلە ئەو مەعاف و موعتەفیە

ئەوێ کو ژ بهنا خودێ مەست بیێ
صەد دەنێ مەیێ د سەر و مەژیێ وی ناکێ

ڤێجا هەرە چاوا تەکلیف بت رەوا
وەکە هەسپێ سەقەط بوبێ دەست و پا

کی د دنێ کورە کەری بار دکێ
کی دەرسا تەقوایێ د سەر و مەژیێ وی ناکێ

جەم خوە کۆر بو مە ژلایێ خودێ ڤە بەصیر
ئێدی ئەز مەعافم ژ قەلیل و ژ کەثیر

دەعوا ژ خوە چوی و فەقیری دکی
های و هۆیێ مەستانێ یەزدانی ددی

کو زەڤیێ ئەز ناسناکەم ژ عاسمان
غیرەتێ تو جەربانەدی ب ئمتحان

بایێ کوریکا کەری هوسا رسوات کر
هەیینا نەفیا تەرە ئثبات کر

بڤی رەنگی خودا رسوا دکەت حیلەڤان		بڤی رەنگی نێچیرا رەڤی دگرێ نێچیرڤان

سەد هزاران ئمتحان تێنە سەر		هەر کەسێ بێژت دەرڤانم بەردەر

گەر عەوام وی ناسنەکن ژ ئمتحان		یێن تێگەهشتی ب پسیار پەیدا کن نیشان

چاخێ دەعوا خەیالیێ بکەت کەسی		شاه ژێرە ڤرێکەت پارچە ئەطلەسی

کو ببرە ئەڤی بکە کورتە کەکی فەرە		ژ ئمتحان ویرە پەیدا بت دوصتر[1]ە

گەر نەبوا ئمتحان ل هەر نزمی و کەم		هەر بێز راڤەکی گۆتبا ئەزم روستەم

بێ زراڤی بخوە کومز رێ پوش گیر[2]		گاڤا برین دیت بت وەك ئەسیر

مەستێ مەی هشیار دبێ ژ بایێ کور		مەستێ حەق نارابێ ژ نەفخا صور

بادەیا حەق یا راستە نیە درۆ		تەدە وێ ڤەخواری دەوێ ڤەخواری دۆ دۆ

تە خوە لمە کریە جونەید و بایەزید		هەرە کو ناناسم طەڤری ژ کلید

پیس فطرتی و موبتەلا بحرص و ئاز		چاوا دێ ڤەشێری بحیلێت مەکرساز

خوەرە مینا مەنصورێ حەلاج دکی		ئاگرەکی د پەمبێ یاران ددی

کو ئەز عومەر ناناسم ژ بو لەهەب		ئەما طرا کوریکا خوە ناسم نیڤە شەب

کی کەرە کو ڤێ ژ تە کەری باوەر بکێ		خوەبخوە بۆنا تە کۆر و کەر بکێ

ژ رەهرەوان کێمتر ژ مێرە خوە		تو بخوە رێگری بەسە گو نەخوە

ژ پەرێ حیلا دەرکەڤە لایێ عەقل تاز		کەنگی فرێ ل عاسمان بپەرێ مەجاز

تەخوە عاشقێ خودێ کریە		عشق گەل ئەهریمەنێ بەخت رەش بیە

عاشق و مەعشۆقا رۆژا پەسلانێ		دێ ئینن گرێدایی مل د ملانێ

چیە تە خوە گێژ و بێ خوە کریە		خوینا رەزی نینە تە خوینا مە خواریە

هەرە کو تە ناناسم دوربە توند		عارف و عاشقم و بوهلولێ گوند

تو تەوەهوم دکی ژ قور بێ حەق		حەتا کو نزانی ل سەر سەرێ تەیە طەبەق

ئەڤێ نابینی کو قور با ئەولیا		سەد کەرامەت هەیە و کار سەر پیا

ئاسن ژ دەستێ داوود موم دبێ		موم د دەستێ تە ئاسن دبێ

قوربێ خەلك و رزق سەر هەمیا یە عام		قوربێ عشق و وەحی هەنە ڤان کرام

قورب سەر چەند رەنگایە بنێر		رۆژ هەطاڤ ددێ ل چیا و بەرو زێر

بەلێ زێری قوربەك هەیە گەل مەعدەن		کو ژ وێ نابت ئاگاه بیها رەبەن

چقێ هشك و طەر نزیکن ل ئافتاب		هەتاڤێ کەنگی ژ هەردوا هەیە حجاب

---

(١) صتر – شاخ.
(٢) گیر – حسابکە.

ئەما كا ئەو نزيكيا چقىٚ طەر — كو فێقيىٚ گەهشتى ژىٚ دخوەر
چقىٚ هشك ژ نزيكيا وىٚ هەطاڤىٚ — چ پەيدا دكىٚ بل هشك بونا د گاڤىٚ
وەطوٚڤ خوە مەست نەكە ئەى نەزان — كو تو هشيار بوى نەبى پەشيمان
بەلكى ژ وان مەستانبە كو مەى فر دكن — عەقليٚت تێگەهشتيا بوان رەشك دكن
ئەى تە گرتى وەك كتكىٚ مشكىٚ پير — گەر ژ وىٚ مەيىٚ شێر دگرى شێر گير
ئەى ڤەخوارى ژ خيال جاما هيچ — هەر وەك مەستێت حەقايق بەهرا هيچ
ئەڤى لايى وى لايى دكەڤى مەست وار — ئەى تە ئەڤ لا نينە ژ وى لايى ب بوار
٨٤٩٠ هەكە بوى لايى رێك پەيدا كر پاش ژ وان — جار بڤى لايى جار بوى لايى سەر ڤەهەژان
پێكڤە يىٚ ڤى ئاليى ژ وى لايى لێڤ نەدە لهەڤ — چونكى تنەيىٚ مزيێىٚ ژ قەست د جان نەكەڤ
ئەو خضرىٚ جان كو ژ ئەجەل ناطرسىٚ — شايەد هەكە مەخلوٚقى ئەو نەناسىٚ
كام ژ ذەوقا تەوەهوم خوەش دكى — كوهدكى د مەشكا خوە وىٚ پر دكى
ئێدى ب يەك دەرزيىٚ ڤالا دبى ژ با — خودىٚ بكىٚ بەدەنا عاقلا هوٚ قەلەو نابا
د زڤستانىٚ ژ بەرفىٚ كوزكا چێدكى — دەما ئەو ئاڤىٚ ببينىٚ چ لىٚ دكى

كەتنا تۆريكى[1] د دەنا رەنگى و رەنگينبونا وى و دەعوا طاوسى كرن ناڤ تۆريكا

ئەو تۆريك چو دناڤ دەنا رەنگ — د ناڤ وىٚ دەنىٚ ساعەتەكىٚ كر دەرەنگ
ئێدى هاتە دەر كەڤلىٚ وى بوە رەنگين — كو هىٚ ئەز بومە طاوسىٚ عليين
پرچا رەنگين خوەش رەونەق ددا — هەطاڤىٚ لوان رەنگا دڤەدا
خوە ديت كەسك و سۆر و زەر و بۆر — خوە ل سەر تۆريكا قورەكر زۆر
٨٥٠٠ پێكڤە گۆتن هىٚ توريك حال چيە — كو كەيف خوەشى د سەرىٚ تە ئاليە
خوە ديت كەسك و سۆر و زەر لادايە — ئەڤ تەكە بورە تەژ كيڤە هێنايە
يەك تۆريك پێشڤە چو كو ئەى فلان — حيلەيە تو دكىٚ يا بوى ژ خۆشدلان
تەحيلە كريە دا سەركەڤى رو منبەرىٚ — دا ب ڤرو دروا ڤى خەلكى دحەسرەت بەرىٚ
زۆر تو خەبتى تە نەديت گەرمى — ڤێجا تە دەست بحيلا كر و بىٚ شەرمى
گەرمى مالىٚ ئەنبيا و ئەولياية — ديسا بىٚ شەرمى پەناها حيلەكەرايە
دا كو بەرىٚ خەلكىٚ لايىٚ خوەڤەكن — كو ئەم قەنجن و ژ هندر زاف پيسە كن

(١) توريك – شغال، بعەرەبى ابن آوى.

زەلامەکی درۆکەر هەر صبەھ لێڤ و سمبێلێ خوە بدوینگی دوهن ددا‌ود هاتە ناڤ هەڤالا کو من ئەڤە خواریە

کەڤلێ دوینگی پەیدا کر شەخصەکی چڤێل
هەر سەحار پێ دهن دکر سمبێل

د ناڤ مونعمان دچو کو مەن
خوارنا بزهوم خواریە د ئەنجومەن

دەست ددا سمبێلا هەڤ دزڤرینێ
رەمزە یانی دال سمبێلا مەیزینێ

کو ئەڤ گەواهە راستیا پەیڤا منە
و ئەڤ نشاطا دوهن و شیرین خوارنە

زکێ وی بەرسڤ ددا بقور قور و طەنین
کو (أَبَادَ اللّٰهُ كَيْدَ الكَاذِبِينْ)

دروا تە مە ل سەر ئاگر ددێ
کو خودێ سمبێلێ بدوهنێ تەهلبکێ

گەر نەبوا دروێ کرێێ تە ئەی گەدا
کەریمەکی دل ب رەحم نانەك بمەد دا

و هەکە تو راست بێژبای و خوار کار نەدکر
جامێرەکی دەردێ برسیا مەدەرمان دکر

خودێ گۆتیە خوار نەلڤێنە گوهدوم
(يَنْفَعْنَ الصادِقِينَ صِدْقَهُمْ)

خوەهر دشکەفتا نەنڤە ئەی موحتەلم
ئەوا کو تەهەی دیارکە و فاسْتَقِمْ

وەرنا بێژی عەیبێ خوە دیسا دەینە کە
ژ دیاردان و ژ حیلا خوە رەبەن نەکە

هەکە تە حازر پەیدا کرنە ڤەکە دەڤان
هەنە د رێکێ کەڤرێت ئمتحان

دیسانێ ئمتحان هەیە کەڤران ژی
ئمتحان هەیە د ئەحوالێ وان ژی

یەزدان گۆت ژ ویلادەت تا بحین
(يُفْتَنُونَ كُلَّ عَامٍ مَرَّتَيْنْ)

ئمتحان سەر ئمتحانە ئەی باب
هشیار بە ب کێمتری ل ئمتحانا خوە نەراب

هێمن بونا بەلعەمێ باعور کو خودێ ئەوێ ئمتحان کری و روسپی دەرچوە

بەلعەمێ باعور و ئبلیسێ لەعین
ژ رەحمێ دەرکەتن د ئمتحانا ئاخرین

ئەو بدەعوا مەیلا دەولەت دکێ
مەعدا وی نفرینێ سمبێلا دکێ

کو ئەوا د ڤەشێرێ وێ پەیدا کە
ئەم صۆتن ئەی خودا وی رسواکە

ئەجزایێ بدەنا وی دوژمنێ وینە
کو ژ بهارێ د پەیڤێ هەمی دچرینە[1]

درۆیت وی باسا کەرەما دکێ
چقێ رەحمەتێ ژ بن هلدکێ

راستی بێنە پێش یا خاموش کە
و هنگی رەحمەتێ ب بینە و نوش کە

---

(١) چرینە – هەیڤا چریی ئانکو زڤستانە.

ئەو زکە بوە دوژمنێ سمبێلێ وی   پەنهان دەست بدعا کریە دژێ وی
کو ئەی خودا رسوا کە ڤی درۆنێ لئام   دا بلڤلڤێ لایێ مەڤە رەحما کرام
موستەجاب هات دعایا وی طلی   گڤیشکێ حاجەت دەرکر دەردێ دلی
خودێ گۆت گەر فاسقی و ئەهلێ صەنەم   دەما تە گازی من کر دێ بەرسڤا دەم
تو دعا ژ دل بکەو نە بە مەلول   ل دوماهیکێ تە نەجات دەت ژ دەستێ غول
چونکی زکی خوەرە بحەضرەت سپارد   پشیك هات و پوستێ وی دوینگی رەڤاند
لپەی پشیکێ د بەزی و وێ درەڤاند   زارۆکی ژ ترسێ عتابێ وی رەنگ رژاند
هاتە ناڤ ئەنجومەن ئەو زارۆکێ هویر   ئاڤ روا زەلامێ درۆزن ژبن بر
گۆت ئەو دوینگێ کو هەر سەحار بوێ   لیڤ و سمبێلا پێ دوهن ددێ
پشیك هات و نشکا ڤێ وی لێرەڤان   کەتنە دوڤ و سود نەکر بازدان
کەن هاتە حازران ژ قەومێ   رەحما وان دیسا کەت لڤلڤێ
ئەوی دەعوەت کرن و تێر ژی کرن   طوڤێ رەحمەتێ د زەڤیا وی رێژ کرن
چاخێ وی تاما راستیێ دیت ژ کرام   بێ تەکەبور گۆت راست دبێژێ غولام

داخوازیا طاوسی کرنا وی تۆریکی، کو کەتی دەنا رەنگیدە

ئەو تۆریك رەنگارەنگ هات جۆت   دەڤ بر بن گوها لەومەکر و گۆت
بنێرە ئاخر ل من و ل رەنگێ من   هیچ صەنەمەکی نینە رەنگێ من
بو مە وەك گولستان سەد رەنگ و خوەش   بۆ من هەرە سەجدە ژمن سەر نەکەش
کەر و فەر ئاڤ و تاڤ و رەنگ ببین   گازی من کن فەخرێ دونیا و روکنێ دین
بو مە مەظهەرێ لوطفا خودائی   بو مە لوحێ شەرحێ کبریائی
ئەی تۆریکنۆ ئێدی گازی من نەکن تۆریك   کی توریك کەسك و زەرە و صۆریك
ئەو تۆری هاتنە وێرێ بجەمع   هەر وەکی پەروانێ ل هاویرێ شەمع
ئێدی ب چ گازی تەکن بێژە جەوهەری   گۆت طاوسێ نێر وەکە موشتەری
ڤێجا ب گۆتنێ کو طاوسان جان   جلوە هەنە د ناڤ گولستان
تو وەسان جلوە دکی گۆتی کو نا   نەچومە دەشتا چاوا بێژم منا
گازی طاوسا دکی گۆتی کو لا   ئێدی نەطاوسی توی خواجە(بوالعلا)[1]
خەلعەتێ طاوس تێت ژ عاسمان   کەنگی ژ رەنگ و داخوازیا گەهی وان

(١) خواجە بوالعلا کونیا((هَبَنَقَه)) یە کو د ئەدەبیاتێ عەربدە بئەحمەقی مەعروفە دبێژن ((فلا احمق من هبنقه))

تەشبیها فەرعەون و دەعوا خودائیا وی بوی تۆریکی کو دەعوا طاوسی دکر

هەر وەکو فرعەونی مورەصەع کریە ریش — خوە ژ موسی ژۆرتر دانا یا کوریش
ئەو ژ نفشێ تۆریکێ مێ زاییە — ددەنا مالی و جاهیدە ماییە
هەر کەسێ دیت ئەو مال و جاهێ وی سەجدە کر — سەجدەیا داخ و ئەسەفا وی دبر
بو مەست ئەو گەداییێ کەڤن دەلق — ژ سجود و ژ تەحیرتاتیێت خەلق
مال بتە مار کو د وی ژەحرایە — و قەبولا وێ و سەجدەیا خەلق ئەژدەهایە
هێ ئەی فەرعەون خوە ناموسی[1] نەکە — تو تۆریکی هیچ طاوسی نەکە
هەکە بئالییێ طاوسان پەیدا ببی — ژ جلوێ عاجزی و رسوا دبی
موسی و هارون وەك طاوسا بزان — پەرێ جلوێ ل سەر و رویەت ددان
کرێتیا تە پەیدا بو و رسوائیەت — سەر نخون کەتی ژ ژۆردائیەت
دەما مەحەك بوی رەش بوی وەك قەلپ — نەخشێ شێری چو و پەیدا بو کەلب
ئەی صەییێ گورگین کرێت ژ حرص و جوش — کەڤلێ شێری رە ل خوەنە پوش
غورێنا شێری لتە دڤێت ئمتحان — وێ گاڤێ نەخشێ شێرە وە ئەخلاقێ صان

تەفسیرا ((وَ لَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ))

یەزدان گۆتە پەیغەمبەری د مەساق — یەك نیشانا سەهل تر ژ ئەهلێ نفاق
گەر مونافق زیرەك بت شیرین و هەول — دێ وی ناسکەی دلەحنێ قەول
چاخێ کوزکێ سفالینی دێ کری — ئمتحانەکێ دێ کی ئەی موشتەری
دەستەکی لوی کوزك ددی چرا — دا ژ قلنگێنا[2] وێ بناسی شکەستی رە
دەنگێ شکەستی رەنگێ دیتر بوە — دەنگێ چاوەشە لپێش وی بوە
دەنگ دهێت کو تەعریفا وی بکێ — هەر وەك مەصدەرێ فعل تەصریفا وی بکێ
چونکی بەحثا ئمتحانێ د وی ڤەدا — هاتە بیرم داستانا هاروت و ماروتا

داستانا هاروت و ماروت و دلێریا وان ل ئمتحانا خودێ تەعالا

پێش ژ ڤێ من ژ وێ گۆتبو هندکی — ئەز بخوە چ بێژم ژ هزارانێ وێ یەکی

---

(١) ناموس – قانون.
(٢) قلنگین – دەنگێ ژ جەر و کۆزکاتێت.

من دخواست گۆتن د وان تەحقیقا   حەتا نهۆ پاشڤە ما ژ تەعویقا
جوملەیەکی دیتر ژ گەلەکیا وێ قەلیل   بێتە گۆتن شەرحا یەك قەطرێ ژ نیل
گوهبدە هاروت رە ماروت رە   ئەی خولامان و خزمەتکاران ماروت رە
سەر خوەش و مەست بون ژ تەماشایا ئیلاه   و ژ عەجائبێن ئستدراجا پادشاه
ئەڤ رەنگ مەستیە یە ژ ئستدراجا حەق   داکو کوچ مەستیا بکەت معراجا حەق
دانکا داڤا وی هوسا مەستی دکێ   سفرەیا نعمەتێن وی چقا زانت ڤەکێ
مەست بون و ئازا ژ گرێدان   های و هویێ عاشقانە سەرددان
یەك ئمتحانا مەزن د رێکێ کەمین کر   بابلیسۆکا وێ وەکە کایێ چیا رادکر
ئەو ئمتحان دکرن ل خوارێ و ل سەر   کەنگی سەر خۆشی ژ ڤان هەیە خەبەر
خەندەق و مەیدان لپێش وی یەکە   چال و خەندەق جەم وی خوەش مەسلەکە
ئەو نێریێ کیڤی ل سەر کمتکا وی چیایی   دبەزێ ژبۆ خوارنا قەفتەك گیایی
دالگیا ب چەرێ ئەو ب بینێ ناگهان   لەیزکە کەدیتر ژ حوکمێ عاسمان
سەر چیاکی دیتر نشکا ڤێ مەیزاند   بزنەك دیت ل سەر وی چیایی دبەزاند
چاڤێ وی تاریك ببت د زەمان   سەر مەست خوە بقەڤێزێ ژ ڤی چیایێ تاوان
وی وەسا ئەو دەر نزیك دیت   کو چالکەکە دێ خوە سەر رە هاڤێژێت
ئەو هزاران گەز بو دوگەز دیار دکر   کو ژ مەستی مەیلا قەڤازتن دکر
چاخێ خوە بقەڤێزێ بکەفتە ناڤ میان   دناڤ بەینا هەردو چیایێ بێ ئەمان
ئەو ژ نێچیرڤانا ب چیایی رەڤیە   پەناهێ وی بخوە خوین لێ رژتیە
نێچیرڤان رونشتی ناڤبەرا وان دو چیا   ل ئنتظارا ڤێ قەضایا دل ڤیا
ئەغلەب هۆیە نێچیرا ڤی نێریێ بەزەك   وەرنە چالاك و بهۆش و دوژمن ناسە و زیرەك
گەرچ روستەم ب سەر و سمبێل بو   داڤا پێ گیرا وی یەقین شەهوەت بو
هەر وەکە من ژ مەستیا شەهوەت ببر   مەستیا شەهوەت ببین د حێشتر
دیسا ئەڤ مەستیا شەهوەت د جیهان   جەم مەستیا فرشتا بزانە موستەهان
مەستیا وی ڤێ مەستیێ دشکێنێ   کەنگی ئەو ئلتیفاتەکێ ب شەهەوت تێنێ
حەتا ئاڤا شیرین نەڤەخواریە تە ئاڤا شور   یا خوەشە، خوەشە وەك دناڤ چاڤێ نور
چپکەك ژ بادەیێت عاسمان   بن راکت جانی ژ مەی و ژ ساقیان
داهون ب بینن مەستیا فرشتا چاوایە   و جەلالەتا روحێت پاك د چ پلایە
کو ب بهنەکێ دل بوێ مەیێ بەستنە   دەنا بادەیا ڤێ دنێ شکەستنە
بل ئەوانێت کو بێهیڤینە و دور   هەر وەکە کافرێت ڤەشارتی دقبور

ژ هەر دو عالەما بێهیڤی بینە ستریێت بێ نیهایەت چاندینە

ڤێجا ژ مەستی دگۆتن ئەی حەیف ل زەڤی بارانێ داد مەرژاند با بپەیڤ

مە پەحن کربانە دڤێ بێ دادیێدە جا عەدل و ئنصاف و عبادات و وەفا

ئەڤە ئارەزو دکرن قەضا گۆت بلانێ پێش پێ وان نهێنی کەتە داڤ دانانێ

هێ سەرسەریتی بازنەدە د دەشتا بەلا هێ نەهاژۆ بکۆریتی د ناڤ کەربەلا

کو ژ موی و هەستیێن هالکان رێکێ نا ناست پێیت سالکان

هەمی رێك موی و بەزو هەستینە کو گەلەك شویرێ قەحرێ (لاشَیْءُ شَیْءَ) برینە

خودێ گۆت بەنییێت هاریکاریێ دگرن ژ من سەر زەڤی هێدی هێدی بنەرمی دچن

دەما ب پێ روت بچت ناڤ ستریا مرۆڤێ پاك، بێ فکر و ئحتیاط ناچێ ریا

ڤێ قەضایێ دگۆت لاکن گوشێ وان گرتی بو د ناڤ پەردا دوشێ وان

ژ چاڤا و گوها هەمی بەستینە بل ئەوانێت کو ژ خوە ڤەرستینە

بل عنایەت کی ڤەدکێ چەشمە بل موجبەت کی درونێ خەشمە

تەعبابێ یاریا خودێ کەسرە مەباد د ناڤ دنێ (و اللهُ اَعْلَمُ بِالسداد)

داستانا خەون دیتنا فرعەونی ژ هاتنا موسا رە ((درود لێبن)) و هزرینا ئامادەبوونێ

تەعبا فرعەونی چونکی بێ تەوفیق بو هەرچی وی د دروت ئەوتەفتیق بو

حوکمێ وی ژ ستێر ناسان بو بهزار و ژ موعەبرا و ساحرێت بێ ژمار

هاتنا موسی نیشانا وی دان د خەوێ کو فرعەون و ملکێ وی د خرابی کەڤێ

گۆتە خەوی زانکا[1] گەل ئەهلێ نجوم چاوا دبێ دەفعیا خیال و خەوێ شوم

پێکڤە گۆتنێ کو تەد بیرەکێ کەین یێ نو دزین وەك رێگرا لێدەین

حەتا گها وێ شەڤێ کو ب وەلدێ ئەو وان فەرعەونیا ئەڤ رەئیە دیتن پتەو

کو بێننە دەر وێ رۆژێ ل صەباه لایێ مەیدانڤە بەزم و تەختێ پادشاه

ئاگاداریەك بۆ هەمی ئسرائیلیان فرعەون دخوازێ هون بێنە وی مەکان

دا رۆژ وەرە دیار کەت بێ نقاب قەنجیێ ل هەوە کەت بخاترێ ثەواب

کو بۆ وان ئەسیران بل دوری نەبو دیتنا فەرعەونی دەستوری نەبو

هەکە کەتبانە پێشیا ویدە د رێکی لازم بو خوە درێژ کربانە ل سەر زکی

قانون ئەڤ بو کو نەبینت هیچ ئەسیر د گاه و بێگاه هەڤگهانا وی ئەمیر

(١) خەوی زانك – خێڤزانك.

چـاخێ بـانگێ قـەلاوزاد رێکـێ ببهێـزێنێ رو ب دیـوار بکـەت دا وی نـەبینێ
و هەکـە ببینـت روێ وی مـوجرم بـوە ئـەوا کـو پیـسترە سەرسـەرێ وی ئـەو بـوە
حرصـا وان بـو لقایـا مومتـەنع چـونکی مـرۆڤ حەریـصە (فِـيما مَنَـعْ)

داخوازکرنا بەنی ئسرائیلیا بۆ مەیدانێ ژ بەرمەنعا ویلادەتا موسا ((درود لێبن))

٨٦٣٠ ئـەی ئەسـیران پێکڤـە هـەرن مەیـدانێ کـو فرعـەون دێ هێـت خـوە پیـشاندانێ
دەمـا ئـسرائیلیا بهیـستن مـزگینی تهنیبـون و گەلـەك موشـتاقێ دیـتنی
حیلـە خـوارن و بـوی لایڤـە دبـەزین خـوە صـۆراف و سـپیاڤ کـرن دل طـەزیـن

حکایەت د تەشبیه

هـەر وەسـا کـو لڤێـرێ مغـولێ حیلـەزان گـۆت ئـەز دگـەرهم ل کەسـەکی ژ مـصریان
مـصریان کـۆم بکـەن هـەمیا لڤـی طـەرەف دەرینـت ئـەوێ کـو دڤیـا بکـەف
هـەر کەسـێ دهـات گۆتبـا ئـەڤ نیـە هـەرە ڤـێ دەرێ ئـەمیر لـوێ کـونجێ رونـشتیە
حـەتا بڤـی شـێوەی حەموچـك کـۆم بـین گـەردەنێ وان بئـەڤێ حیلـێ بـرین
شـومیا وێ کـو لایـێ بـانگێ نـەماز خـودێ خـوازەك نـەبو بکـەت نیـاز
داخوازیـا مـەکارا وان د نـاڤ کێـشان ئەی تێگەهشتی ب طرسە ژ حیلێ شـەیطان
گوهبـدە داخوازیـا موحتاجـا و فـەقیرا دا نـەگرت گـوه بـانگێ حیلەکـەرا
٨٦٤٠ گەر خوازۆکێت طەمەعکارن و کرێت خۆ دزك درهـا تـو ل خـدان دل بجـۆ
دبـنێ دەریـا بـەر و گەوهـەر گـەل هـەڤن د ناڤ مرۆڤا پوچـەك و ب قـەدر پـەی هـەڤن
ڤێجـا ئـسرائیلی بگـەرمی غولغـولین ژ صـبهێ زو لایـێ مەیدانڤـە بـەزین
چـونکی بحیلـە وی ئـەو بـرن مەیـدانێ ئێـدی تـازە رو دیـار کربـۆ نیـشانێ
دلـداری کـرو بەخـشیش و دیـار دان هەم وەعدە کر کو ئـی دل بـرەحم بـت بـوان
پـاش ژ وێ گـۆت ژبۆنـا جـانێ خـوە پێکڤـە د مەیـدانێ بـنڤن ئـەڤ شـەڤە
بەرسـڤا وی دان کـو ئـەم د خزمـەت دەنـە گـەر تـە بڤێـت ئـەم هەیڤـەکێ لێرەنـە

زڤرینا فرعەونی ژ مەیدانێ ب باژێر کەیف خۆش،
کو زەلام ژ ژنا جوداکرن د شەڤا حەملێ

بـو شـەڤ فرعـەون ڤەگـەرا شـادمان کـو ئـەڤ شـەڤا حەملێیـە و دورن ژ ژنـان

خـــازنێ وی عمـــران هـــەم د خزمـــەتا وی گـــەل هاتـــە بـــاژێر هـــەڤ صـــحبەتا وی
گۆت ئەی عمـران تـوژی بـەرڤی دەری بنڤـی نـەکو تـو بـچی جـەم ژنکـا خـوەرا کـەڤی
گۆت ئەز ژی دێ نڤم بـەرڤی دەرگـەهێ تـە هـــیچ نـــاهزرینم بـــل دل خوازیاتـــە
عمـــران ژی بـــو هـــەم ژ ئـــسرائیلیان بـــەلێ ژ فەرعـــەون رە بـــو دل و جـــان
کـەنگی گۆمـان دبـر کـو ئـەو عـصیان بکـێ ئـەواکو طـرسـا جـانێ فرعەونـە وێ بکـێ

کومبونا عمران دگەل دایکا موسی و حامیلە بونا دایکا موسی ((درود لێبن))

فرعـــەون چـــو و ئـــەو بـــەروی دەری رازا نیڤـە شـەڤ ژنکـا وی هاتـە جـەم ژ قـەضـا
ژن کەتەبـــەر و وێ مـــاچ کـــر لێڤـــا وی لڤلڤانـــد د شـــەڤێ راکـــر ژ خـــەوا وی
ئـەو هـشیار بـو و ژێـرە دیـت کـەیفخوەش مـاچ بـاران کـر ژ لێڤـا ل لـێڤ و روێ گـەش
عمران گۆت ڤـی وەختـێ شـەڤێ چـاوا هـاتی گـۆت ژ شـەوق و قـەضـا یـا حـوکمێ ئیـزەدی
ژ ڤینـــا زەلامـــی خـــوە کێـــشایە جـــەم هـــیچ بـــەرنگاری نـــەهات ژێ وی دەم
گـــەل وی بوجـــۆت و ســـپارتیێ ئەمانـــەت پـشتە گـۆت ئـەی ژن نـەهویرە ئـەڤ کـارەت
ئاســـنەك ل بەرکـــەت وێ وەلدانـــد ئـــاگر ئـــاگری فرعـــەون و ملکـــێ وی ژنـــاڤبر
ئەز وەکـە عـەورم تـوزەڤی و موسـی نـەبات خودێ شاهێ شـەطـرەنجـە و ئـەم مـاتن مـات
مـــات و بـــرن ژ خودێیـــە مەیـــدان ژ بـــوك وێ نزانـە ژ مەسـەر مەنەکـە پـەك و پـوك[1]
ئـــەوا کـــو ئـــەڤ فرعـــەون دطـــرســـا ژ وێ چـێبو کـو بـو مـەجۆت گەلتـە ڤـێ گـاڤێ

وەصیەت کرنا عمرانی بۆ ژنێ پاش جوتبونێ کو حسابکە تە ئەز نەدیتمە

نەڤـــەگێرە ژ ئـــەڤێ هـــیچ دەڤ نـــەلڤان دا نەهێتـــە ســـەر مـــن تەصـــەد دەرد و ژان
دومـــاهیکێ ئـــاثـــارێ ڤـــێ پەیـــدا دبـــێ ئـــەی نـــازەنین دەمـــا عـــەلامات دگـــەهێ
د وێ گـاڤێ ژ لایـێ مەیـدان قـیر و هـەوار ژ خـــەلکێ دەرکـــەت و پرکـــر بـــاژار
فرعـەون ژ طـرسـا خـوە هلاڤێـت وی زەمـان پێخـواس هـات کـو ئـەڤ چ غولغولـە ل مەیـدان
ژ لایـێ مەیـدان ئـەڤ چ دەنـگ و قێرینـە کـو ژ طـرسـا وێ جـن و شـەیطـان رەڤینـە
عمـــران گـــۆت شـــاهێ مـــە هـــەر بمینـــە قـــەومێ ئـــسرائیلیان ژ تـــە کەیفینـــە
ژ بەخشیـــــشێ شـــــاه کـــــەیفێ دکـــــن دەســـــتا دقـــــوتن و رەقـــــصێ دکـــــن
گـۆت بلانـێ کـو ئـەڤ بـت بـەلێ ئـەز د وەهـــم و هـــزرا بـــو مەجەرگـــە بـــەز

---

(١) پوك – عەلامەتی تەعەجوبە د زاراڤی کوردیدە، پەك یان پۆك پۆك.

طرسانا فرعەونی ژ وی دەنگی

ئەڤی دەنگی جانێ من تەغییر کر — ژ غەم و هزرا وجودەم پیر کر
پێشڤە دهات و پاشڤە دچو شاهانێ — شەڤێ هەمیێ وەك ژ نا ئاڤس سەرزانێ
هەر گاڤ دگۆت ئەی عمران بۆ من — ئەڤ قیرینە نەخۆشە رح دبێ ژمن
عمرانێ بەلەنگاز ئەو قودرەت نەبو — کو ڤەگێرێ جوتبونا گەل ژنا خو
چاوا ژنا عمران گەل عمران کەت کنار — حەتا کو ستێرا موسی بی دیار
هەر پەیغەمبەر کو بکەڤێ د رەحم — ستێرا وی ل عاسمان دبت مونتەجم

پەیدابونا ستێرا موسی ((درود لێبن)) ل عاسمان و قیرینا ستێرناسا ل مەیدانێ

سەر فەلەك پەیدا بو ئەو ستێرا وی — بکۆریا فرعەون و چارە و مەکرا وی
بی رۆژ گۆتیێ ئەی عمران هەرە — بزانە ئەو غولغولە و دەنگ و سەر و بەرە
عمران هاژۆت بطەرەفێ مەیدانێ و گۆت — ئەڤ چ دەنگە چاڤێ شاه گەل خەوێ نەبو جوت
هەر ستێر ناس سەرێ روت جل دریایی — هەر وەکو خودانێ عەزا رو بئاخێڤە نایی
هەر وەکی ئەصحابێ عەزا ئاوازێ وان — گرتی بو ژ فیغان و سازێ وان
رهو مو هلکری رومەت درانەدی — ئاخ ل سەر سەرکری خوین دچاڤ رژاندی
گۆت خێرە ئەڤ چ قەلەبالغە و حال — پیس نیشانی ددێ مەنحوسە سال
عوذر هێنان و گۆتن ئەی ئەمیر — دەستێ تەقدیرێ ئەم کرنە ئەسیر
ئەڤە هەمی مەکر و دەولەت بنکەت — دوژمنێ شاه هەیبو و سەرکەت
شەڤ ستێرا وی کوری هات عیان — مە ب چاڤێ خوە دیت سەر ئەنیا ئاسمان
ستێرا وی پەیغەمبەری کەت سەما — مەژی رونەدك رژاندن ژ بوکا
عمران ب دلێ خوەش و شاد بەلێ ژ دورویی — ب دەستا لنیڤا سەرد دا کو ئاخ تو چویی
عمران خوە زاڤ قەحراند و رو طرش — وەکە دێوانا چو بێ عەقل و هش
خوە بنەزانی دەرانی و کەتە رێ — گۆتنێت زۆر هشك ئاڤێتنە کۆمێ
وی خوە طرش و خەمگین کر ژ رودانێ — ژ هۆڤە وهۆڤە پەیڤێت بەلەڤاژی تانی مەیدانێ
گۆتە وان هنگۆ پادشاهێ مەخراند — ژ خیانەت و طەماهی پەردە دراند
هەوە شاه لایێ مەیدانڤە رێکر — ئاڤروا شاهی وەل وێرێ بر
هەوە دەست ل سنگی دا ب ضەمان — ئەم دێ فرعەونی دەرخن ژ غەمان

شـاه یـژی بهیـست و گـۆت ئـەی خائنـان   ئـــەز دێ هـــەوە دالـــەقێنم ب ســـتونان
بومە پـێ طـەڤزکـێ خـەلکێ بـێ سـەر و بـن   مـال و جـەواهرا ژی کـەت دەسـتێ دوژمـن
داکـــو ئـــەڤ شـــەڤە پێکڤـــە ئـــسرائیلیان   دورمانەڤـــــــە ژ مولاقاتـــــــا ژنـــــــان
مـــال و ئـــاڤرو چـــون بڤـــی کـــارێ خـــاڤ   ئەڤـــە هاریکـــاری یـــا ئەڤـــە ئێـــشا زراڤ
ب ســـالا حقـــوق و خـــەلاتا هـــون دخـــون   هـــەمو تـــشتێ ژیـــارێ ژمـــن دگـــرن
ئەڤـــەبو رەئیـــا هـــەوە و فەرهـــەنگ و نجـــوم   هـــنگ زك پەرســـتن و حیلەکـــەرن و شـــوم
ئـــەز دێ هـــەوە ژ هەڤـــدرینم و ل ئـــاگر کـــم   دفـــــن و گوهـــــو لێڤێـــــت وەهلکـــــم
ئـــەز دێ هـــەوە ئێزنگـــێ ئاتـــەش کـــەم   ژیـــارا ســـەر وە بهـــوری نـــاخوەش کـــەم
پێکڤـە سـەجدە کـرن و گـۆتن ئـەی قوربـان   هەکـە جـارەکێ حیلـە لـە کریـە شـەیطـان
مـــە ب ســـالا ژ تـــە دەعفـــا بـــەلا کریـــە   وەهـــم حەیرانـــە ژ وێـــا کـــو مەکریـــە
ژ مـــــەبهوری و ئـــــەو بحەملێڤـــــە گهـــــا   نـــوطفـــا وی ڤەپەشـــی و درەحمـــی شـــێلها
ئـــەما مـــە تەوبەیـــە ئـــەڤێ رۆژا مـــیلاد   ئـــەم دێ جبرانکـــەن ئـــەی شـــاه و قوبـــاد
رۆژا مـــیلادا وی ئـــەم ب رەصـــەد خـــانێ   پێـشگیریێ کـەن لقـەضـایـێ نـەهێت مەیـدانێ
گـــەر ئەڤـــە مەنـــەکر مـــە هـــەمیا بکـــش   ئـەی بـەنییێت رەئیـا تەنـە ئـەفکار و هـش
فرعەون رۆژ ب رۆژ دژمارت حەتا هەیڤا نەهێ   دا تـیرا حـوکمێ قـەضـا ژ کـەڤان دەرنەکـەڤێ
هـــەرکێ ئـــەو ســـەر قـــەضـــا ئێـــرش بکـــێ   ســـەرنخون تێـــت ژ خوینـــا خـــوە دخـــوێ
دەمـــا زەڤـــی گـــەل عاســـمـــان کـــەت دوژمـــنی   هـــشك و بـــرینگ دگـــرت دەردێ مرنـــی
نـــەقش گـــەل نەقاشـــی کـــەڤێ پـــەنج و مـــلا؟   بخـــــوە هلدکێـــــشێ رهـــــو سمـــــبلا

داخوازیا فرعەونی ژنێت نوزا پێرە کو بێنە مەیدانێ ئەو ژ بو حیلە

پـاش نـەه هـەیڤا شـاه تـەخت ئـانی دەرڤـە   بـــرە مەیـــدانێ وگـــازی کـــرە هـــەمی لاڤـــە
هـێ گـەلی ژنـا گـەل نـوزدا هـەرن مەیـدانێ   ئـــــسرائیلی پێکڤـــــە دەرکـــــەڤن ژ خـــــانێ
وەصــــانێ کــــو پارســــال زەلام گهـــان   خـــــەلات و دیـــــاری و زێـــــرێ زۆر ژ وان
هـێ گـەلی ژنـا ئـەڤ سـال ئقبـال یـا وەیـە   دا وەرگـــرت هەرکەســـەك تـــشتا کـــو ڤیایـــە
بـــۆ ژنـــــان خـــــەلات و بەخـــــشیش ددم   ل ســـەرێ بـــچوکا ژی کـــومکێ زێـــر دکـــم
هـەرکێ ئـەو لڤـێ هـەیڤێ نـوزاد بیـە بـبین   گەلـــەك زێـــرا وەرگـــرت ژ شـــاه بیـــەقین
ئـەو ژنانـە گـەل زارویـا هـەمی دەرکـەتن   بکـەیف خوەشـی حـەتا بارەگـایێ شـاه هـاتن
هـەر ژنەکـە نـوزایی دەرکـەت ژ شـەهر   لایـــێ مەیـــدانێ غافـــل ژ داســـتان و قـــەهر

چـاخێ ژنـك كـۆم بـون ل جـەم فرعـونی هەرچـی بـچوكێ نێـر بـو سـتاند مـەلعونی
سـەر لێـبرین كـو ئەڤەیـە ئحتیـاط دا نەبتـە دوژمـن و زێـدە نـەكت خوبـاط

وەلدینا موسی و هاتنا عەوانا بخانیێ عمران و هاتنا وەحییێ بۆ دایكا موسی كو موسی باڤێژە ئاگر

ژنـا عمـران بخـوە كـو موسـی بـر بـو دامـەن هلانـی ژ وێ فـتنێ و دو
ئـەو ژنكێـت دایـن د خانیـان بۆنـا جاسوسـی هنـارتن وان جانیـان
ئیـشارەكرن كـو لڤێـدەرێ بـچوكەكە ئـەو نەهاتـە مەیـدانێ كـود وەهـم و شـەكە
دڤـێ كـۆلانێ یـەك ژنـا زۆر سـپەحیە خـودان كـورە و كـەس پـێ نەزانیـە
بخـاترا بـچوكی فەسـاد هاتـە دۆرێ خـودێ گۆتـە یوكابـد[1] موسـی بـاڤێ تـەنورێ
وەحـی هـات بـۆ دایكـا ژ كـولا دل پـور كـو ژ ئەصـل و نەسـەبا خەلیلـە ئـەو كـور
یـێ د عـصمەتا (یـا نـارُ كُـونِي بـارِداً لا تَكُـونُ النـارُ حَـراً شـارِداً)
٨٧٣٠ دایكـێ ب وەحیـێ ئـەو هاڤێتـە د شـەرەر ئـاگری سـەر بـەدەنا موسـی نـەكر ئـەثـەر
ئێـدی فەسـادا بـێ مـراد ژێ گـەران دیـسا غـەمازا گـۆت چـما قـەنج نەگـەران
غـەمازا گـەل عـەوانا ماجـەرا راكـرن ژبۆنـا چـەند زێـرا لایـێ فرعـەون بـرن
كو ئـەی عـەوانان دیـسا بزڤـرن وی طـەرەف قـەنج و قـەنج بنێـرن د نـاڤ غـورەف

هاتنا وەحی بۆ دایكا موسی، كو موسی باڤێژە د ئاڤێدە

دیـسا وەحـی هـات كـو وی د ئـاڤێ باڤێـژ رو د هیڤیـا كـە خـوە نەكـە گێـژ
ئعتمـاد كـە و وی باڤێـژە د نـاڤ نیلـی ئـەزێ وی روسـپی گەهێنمـە تەبـدیلی
ئـەڤێ پـەیڤێ دوماهیـك نینـە بخیلاڤـە بكـورتی هاتـە پێـچان د سـاق و پیاڤـە
سـەد هـزاران بـچوك وی دكوشـت دەرڤـە موسـی سـەرێ دیوانخـانێ رازای هندرڤـە
ژ دینـاتی دكوشـت هـەرجا بـو جـەنین ژ حیلـێ وی كـۆر چـاڤێ دوربـین
ئـەژدەها بـو مـەكرێ فرعـەونێ كـافر مـەكرێ شـاهێت جیهـانێ دكـر سـاحر
٨٧٤٠ بـەلێ ژ وی قـەوی تـر هـات بـو دیـار هەم ئـەو و هـەم مـەكرێ وی كـر تـارو مـار
فرعـەون ئـەژدەها بـو عەصـا ژێ ئـەژدەها ڤـی ئـەژدەهایی ئـەو خواربیـا ریـا خـودا

---

(١) یوكابد – ناڤێ دایكا موسی یە درود لێبن.

دەست بو سەر دەست ڤێرێ تاهەرجا   حەتا بگەهێ یەزدان کو اِلَيْهِ اَلْمُنْتَهي
کو ئەو یەکە دەریایە بێنە و کۆرە   هەمی دەریایێت دی وەك لهێ لێدورە
هەکە حیلە و چارە ئەژدەهانە   لپێش الا الله ئەو هەمی لانە
چونکی بەیانم گها ڤێدەرێ ب سەر هات   مەحو بو (و اللهُ اَعْلَمُ بِالرَشادْ)
ئەوا کو د فرعەون بو د تەژی هەیە   ئەما ئەژدەهایێ تە د زندانا تەیە
سەد حەیف ئەڤ هەمی ئەحوالێ تەیە   ل سەر وێ داخوازیێ فرعەون بخوەیە
هەکە ژ تە بێژن دێ وەحشەت تە گرت   و هەکە ژ دیترا بت چیرۆك نیشاددت
چتشت تە خرابدکێ نەفسا لەعین   سەخت تە دورد هاڤێرێ ئەڤ قەرین
بۆ ئاگرێ تە ئیزنگێ فەرعەونی نینە   ناخوە تەژی وەکە فرعەون پێت هلدکرینە

حکایەتا مارگری کو ئەژدەهایێ صر رە مری هزراند و ل وەریسێ خوە پێچا و هێنا بەغدا

گوهبدە یەك حکایەتێ ژمێژ و بێژی   دا ژڤێ رازا سەر گرتی بخوی شیرێژی
مارگرەك چو ب لایێ چول و کوهسار   دا ئەو بفەن و سحرا بگرێ مار
وەلەو زەحمەت بو کو بارێ گران راکێ   ئەما ئەوێ لێ بگەرهێ هەر پەیدا کێ
بهەرد و دەستا هەر وە هەر لێ بگەرە   کو گران د رێکا قەنج رێەرە
لەنگ و چەمایی و شکلێ رازایی و بێ ئەدەب   لایێ ویڤە بمەش و وی بکە طەلەب
جار ب پەیڤ و جار ب بێدەنگی و گەه   بهن کرنێ بگرە هەر طەرەف بهنا شەه
وی یەعقوبی گۆتە زارویێن خوە   ل یوسف بگەرهن پتر ژ حەدێ خوە
بهەمی حسا خوە لێ بگەرهن بجد   هەر طەرەڤیڤە چون بشکلێ موستەعد
خودێ گۆتیە ژمن بێهیڤی نەبن   وەکە یێ کور و نکری پێڤە بچن
ژ رێکا حسا دەڤی بکنە پسیار   ل سەرێ چاریانا ببنە گوهدار
هەر جهێ بهنا خوەش هات بهن ببن   وی لایێ کو سەرناسە پێڤە هەرن
هەر جهێ لوطفەکێ ببینی ژ کەسەکی   لایێ ئەصلێ لوطف رێکەڤە ب بەزەکی
ئەڤ هەمی خوەشیە ژ دەریایەکێنە کویر   جوز بهێلە و طەرەفێ کول رە بگیر
کێشڤە کێشێت خەلکێ بخاترا خو بایە   بێ تشت مشتیا دنێ نیشانا طوبایا
تورەیی و ناراحەتیا خەلك بخاترا ئاشتیە   داڤا راحەت بونێ هەر و هەر بێ راحەتیە
هەر لێدان و قوتان بخاترا نازکرن بوە   هەر گلە و سکا ژ شوکر و سوپاسی ئاگە بوە

بهنببە ژ جوز تا كول ئەی كەریم   بهنببە ژ ضد تا ضد ئەی حەكیم
پەڤچون ئاشتیێ تینت دروست   مارگر ژبۆنا یاریدانا مار ڤەرست
بخاترا یاریدانا مار دگەرهێ ئادەم   غەم دخوێ بخاترا یارەكی بێ غەم
وی لگەرهانا خوە مارەك دیت شگەرف   ل دۆرا چیایی د زستانا بەرف
ئەژدەهایەكی مری دیت وێدەرێ عەظیم   كو دلێ وی ژ شكلێ وی پر بو ژ بیم
مارگر دناڤ زڤستانا شەدید   ل مار دگەرها ئەژدەهایەكی مری دید
مارگر ژبۆنا حەیرانیا خەلق   ماری دگرێ تو ئەڤی نەزانێ خەلق
مرۆڤ چیایە چاوا مەفتون دبێ   چیا چاوا دماری حەیران دبێ
خوە بخوە ناسناكت هەژار ئادەمی   ژ زێدە خوازیێ دكەڤی كەمی
ئنسان خوە بخوە ئەرزانی فروت   ئەطلەس بو خوە بكەڤنە كیڤە دروت
سەد هزاران مار و چیا حەیرانێ وینە   ئەو چما بوە حەیرانێ مار قەی دینە؟
مارگر هەلگرت ئەو ئەژدەها را   ژبەر عەجێبیێ هات لایێ بەغدارا
ئەژدەهایەك مینا ستونا ناڤ مالی   وی رادكێشا ژبو نا مال و پەر طالی
كو ئەژدەها یەكی مرار من ئانیە   د نێچیرا وی چقا من جەرك خواریە
وی گۆمان دكر ئی مریە ئەما و لیك   ساخ بو ئەو وی نەددیت باش نیك
ئەو ژ سەرما و بەرف صر[1] بو بو   زندەبو و شكلێ مریا گرت بو
عالەم صرە و دبێژنێ جەماد   جامد صرب وە ئەی استاد
وە بەحەتا خورشیدێ حەشر تێت عیان   دا ببینی ڤەلڤینا جسم و جهان
دەما عەصایێ موسی ل ڤێ دەرێ بو مار   ژ جەمادا بۆ عەقلی دا ئەخبار
ب مصطەكە ئاخێ مرۆڤەكی وەك تە چێكر   شایەد هەمی ئاخ بئەڤێ تە ناسكر
ژ ڤی لایی مرینە و ژ وی لایی زندەنە   بێ دەنگن لڤێرێ و وی طەرەفی گویەندەنە
چاخێ ژ وی لایێ وان ڤرێكەت لایێ ما   ئەو كۆپال لایێ مەبت ئەژدەها
لەحنا داوودی چیا هەم ل سەردن   دەدەستی بتەموم جەوهەرێ ئاسن
باد بت هەلگرێ سلێمانی   دەریا گەل موسی كت سوخەنرانی
ماه گەل ئەحمەد ئیشارەت بین بت   ئاگر بۆ ئیبراهیمی نەسرین بت
خاك قارون رە وەكە مار داعورین   ستونا حەنانی[2] تێت دكەڤێ گرین
كەڤر سلاڤ ل سەر ئەحمەد دكن   چیا ژ یەحیارە پەیامێ ددن

(١) صر – بی حس، وەك مری.
(٢) ستونا حەنانی – ستونا منبەرا پەیغەمبەر.

ئەم سەمیعن و بەصیرن و خوەشن   گەل هەوە نا مەحرەما ئەم خاموشن
چاوا هون لایێ جەمادڤە دچن   مەحرەمێ جانێ جەمادان چاوا دبن
ژ جەمادە د جیهانا جان هەرن   غولغولا ئەجزائێ عالەم سەح ب کن
شکەرە تەسبیحا جەمادات تێتە تە   وەسوەسەیا تەئویلانا هاڤێژت تە
چونکی نینە جان د قەندیلا   بۆنا فکری تو دکی تەئویلا
کو غەرەضا تەسبیحا ظاهرکەی بوە   دەعوا دیتنێ خیالا غەی[1] بوە
بەلکو بۆ بینەری دیتنا وان   وەختێ عبرەت دکێ تەسبیح خوان
ئێدی دەما ژ تەسبیحا یادت ددێ   ئەو دەلالەت وەکە گۆتن دبێ
ئەڤە بو تەئویلا ئەهلێ ئعتزال   ویا وی کەسێ کو نینە نوراحال
چونکی ژ حس دەرنەکەفت ئادەمی   ژتەصویرێ غەیبێ دبێ ئەعجەمی
ئەڤ پەیڤە بێ دوماهیکە بچنە با سا مارگر   ئەو مارە لدوڤ خوە کێشا تا باژێر بر
حەتا ب بەغدا هات ئەو ماجەراجو   دا خەلکێ کۆم کەت ل سەرێ چارسو
زەلامی سەر لێڤا شەطی کر فەریاد   غولغولە کەتە باژێرێ بەغداد
مارگری ئەژدەهایەك ئانیە   نێچیرەکە زۆر عەجێب گرتیە
سدان هزار کۆم بون ژ سست رەهی   بون نێچیرا وی وەکە وی ژ ئەبلەهی
ئەوان مونتەظر و هەم ئەو مونتەظر   حەتا کو بنە کۆم خەلکێ مونتەشر
جەمعیەتا خەلکێ چەند ببێ زێدەتر   ژ دەرامەد و داخوازیا ویرە بت چێتر
سەدان هزار بونە کۆم ژ ئەحمەقا   پشتێ سەرێ هەڤ دەورەدان بحەلقا
زەلامی ژ ژنێ خەبەر نەبو ژ ئزدحام   تەڤلیهەڤبون وەك قیامەت خاص و عام
چاخێ ئەژدەهایی هۆ خوە دلڤاند   خەلکێن کۆمبویی سەر و گەردەن دکشاند
و ئەژدەها کو ژ سرو سەقایێ صرب بو   ژێر سەد رەنگێ پاطە و مەرش و بەربو
ئەو گرێدایبو بوە ریسێت ستیر   ئحتیاطەك لێ کربو ویێ خەبیر
ل درەنگ ئنتظار و ئتفاق   هلات ل سەر وی ماری خورشیدێ عراق
هەتاڤا گەرم ئەو تێر گەرم کر   ژ ئەندامێ وی سەرما و سر بر
ئەو مارێ وەك مری زندە بو دوبار   ئەژدەهایی خوە لڤاندن دایە کار
خەلك ژ ڤەلڤینا وی مری مار   یەك تەحەیورا وان لێ بون سەد هزار
با تەحەیور وان کرە قێرین   هەمی پەڤرە ژ ناڤ کومێ درەڤین
ئەو گرێدانە بهێز و شیان دراند   هەر طەرەڤڤە دچو قرچ و قرچ دشکاند

(١) غەی – باطل.

گرێـــك دقەتانـــد و هاتـــە دەر ژ ژێـــر
ئـــەژدەهایێ کرێـــت دعـــری وەکـــە شـــێر
د رەڤـــینێ گەلـــەك خـــەلایق بـــین کوشـــتی
کوشـــتیێن کـــەتی بینـــە ســـەد پـــشتی
مـــارگر ژ تـــرسـا هـــشك بـــو ل جیـــا
کـــو مـــن چ هێنایـــە ژ دەشـــت و چـــیا
گـــورگ هـــشیار کـــر وێ مهـــا کـــۆر بخـــوە
ژ ئەحمـــەقی چـــو لایـــێ عزرائیلـــێ خـــوە
ئـــەژدەها ئـــەو گێـــژ کـــرە یـــەك پـــاری
بـــۆ حجـــاجی[1] دبـــت ئاسـان خوینخـــواری
خـــوە ل ســـتونەکێ پێـــچا و بەســـت
هەســـتییێت خـــواری ژی لهـــەڤ شکەســـت
نەفـسا تـە ئەژدەهایـە ئـەو کـەنگی مریـە
ژ غـــەم و بـــێ ئالـــەتی د نـــاڤ صـــریە
هەکـــە ئالـــەتێ فرعـــەونێ وی بهێـــت
کـــو ئاڤـــا جـــوکێ بفـــەرمانا وی دچـــێت
٨٨٣٠ هنگـــی ئـــەو بنیاتـــا فرعـــەونی چـــێکەت
رییـــا ســـەد موســـی و هـــارون ســـەد کـــەت
ئـــەو ئـــەژدەها کرمکـــە ژ دەســـتێ فـــەقر
پێـــشکەك ژ جـــاه و مـــال بتـــە صـــەقر
ئـــەژدەهایی دانـــە د بـــەرفا فـــراق
هێ وی نەکێشە بـەر هـەتاڤـا تـەموزا عـراق
حـــەتا ئـــی صـــرە ئـــەو ئـــەژدەهات
تـــو پـــاریی ویـــی دەمـــا پەیـــداکێ نـــەجات
مـــات کـــەوی و ئـــێمن بـــە ژ مـــات
رەحمـــێ کێمکـــە ئـــەو نینـــە ژ ئـــەهلێ صـــلات
کو ئەو گەرمیا هەتاڤـا شـەهوەت لـێ کـەڤێ
ئـــەو چـــلّا رۆژ مـــری شـــەڤ بفـــر کـــەڤێ
دێ وی کـــــشێنێ د جهـــــاد و د قتـــــال
وەکـــە مێـــرا (اللهُ يَجْزِيـــكَ الوِصـــالْ)
کـــو وەکـــە وی زەلامـــی ئـــەژدەها بـــینێ
د هـــەوایێ گـــەرم و خـــوەش دێ تـــە بـــەزینێ
لاجـــەرم وی فتنـــە کـــرن بپیـــسا
بیـــست بەرامبـــەرێ مـــەگۆتی دیـــسا
تـــو ب ئـــارەزوی کـــو ویـــرە بـــێ جـــەفا
گـــرێ بـــدە د وەقـــار د وەفـــا
٨٨٤٠ ئـــەڤ خوەزیـــە بهـــەر خەســـەکی ناگەهـــەد
موســـایەك پێتڤیـــە کـــو ئـــەژدەها کوشـــەد
ســـەدان هـــزار خـــەلك ژ ئـــەژدەهایێ وی
د رەڤـــین هاتنـــە کوشـــتن ژ رایـــێ وی

تەهدیدکرنا فرعەونی ل موسی ((درود لێبن))

فرعـــەون گـــۆتییێ چـــما تـــە ئـــەی کـــەلیم
خـەلق رە کوشـتی و تـە ئێخـستە دتـرس و بـیم
ژ تـــە کەتنـــە رەڤـــینێ خـــەلق
مـــرۆڤ هاتنـــە کوشـــتن د رەڤینـــا ژ زەلـــق
بڤـــێ نـــەڤێ خـــەلك بـــو نـــە دوژمـــنێ تـــە
کـــین کەتیـــە ســـنگێ مێـــرو و ژنـــا ژتـــە
تـە گـازی خـەلکێ دکـر بیـە بـەر عـەکس
ژ خەلافـەتا مرۆڤـا گـەل تـە نـەما کـەس
هەکـە ئـەز ژی ژ شـەرێ تـە پاشـڤە دمێـنم
د موکافـــاتێ تـــە قازانکـــەکێ دکـــەلێنم
ژ ڤـــێ دل ڤەکـــە کـــو مـــن هەلخـــەلتێنی
یـــا ب حەرفـــەکێ مـــن ب پاشـــڤە چـــوێنی

(١) حجاج – حجاج بن یوسف ثەقەفی.

تو بویێ مەغرور نەبە کو ئەو تە چێکریە تە ددلیێ خەلکێ ترس هاڤێتیە
سەد بەرامبەرێ ڤێ بێی دیسا بی رسوا دێ ژاربی ببی پێ طەڤزکێ خەلکا
یێن وەکی تە حیلە کەر گەلەك زۆر بون دوماهیکێ ل مصرا مە تەڤ رسوا بون

بەرسڤا موسی بۆ فرعەونی د تەهدیدا، کو لێ دکر

گۆت من چ دەست د فەرمانا خودێ نینە هەکە ئەمرێ وی خوینا من برێژی خەم نینە
ئەز راضیمە ئەز شاکرم ئەی حەریف لڤێ دنیێ رسوا بم و جەم خودێ شەریف
پێش خەلکان خوار و ژار و پێ طەڤزك پێش خودێ مەحبوب و مەطلوب و ب حەزك
ئەز بخوە ڤێ دبێژم ناخوە خودا دێ تەژ رو رەشا کەت صبا
عزەت یا ویە و یا بەنیێت وی ژ ئادەم و ئبلیس بزانە نیشانێ وی
شەرحا حەق نینە دوماهیك وەکە حەق ڤێجا دەڤی بگرە و وەرگێرە وەرەق

جەوابا فرعەونی بۆ موسی ((درود لێبن))

فرعەونی گۆتیێ وەرەق د حوکمێ مەیە دەفتەر و دیوانا حوکم ڤی دەمی مرەیە
نابینی ئەزێ کریم خەلکێ جیهان ما قەی تو عاقل تری ژ هەمیان؟
ئەی موسی تە بخوە کریدارێ خوەی خوە کێم ببینە بخوە مەغرور نەبەی
دێ کۆم کەم هەمی ساحرێت دەهر داکو جەهلا تە نیشادەم ب شەهر
ئەڤە ناهێتە جی ب رۆژەکێ ودو روز موهلەت بدە من تا چل رۆژی تەموز

بەرسڤا موسی ((درود لێبن)) بۆ فرعەونی

موسی گۆت ئەڤ ژ من رە دەستورنیە بەنیمە ئمهالا تە مەئمور نیە
هەکە تو دکاری و ژ من رە خوەیار نینە ئەز بەنیێ فەرمانم من ب وێ کار نینە
ل حەدێ خوە دژ تە رابم تا زندە مە پیروزی نە بدەستێ منە ئەز بەندەمە
دێ کەمە شەرحەتا تێت حوکمێ خودا ئەو هەر خەصم ژ خەصمی کت جودا

جەوابا فرعەونی بۆ موسی و هاتنا وەحییێ ژ موسی رە ((درود لێبن))

گۆت نەنە پێتڤیە موهلەتەکێ دانێ بێهودە تو نەکەڤە ناز نازانێ
خودێ تەعالا وەحی ڤرێکر د زەمان موهلەتەکە بەرفرە بدە نەترسە ژ وان
ڤان چل رۆژێ وی موهلەت بدێ ب طلوع دا حیلە وپیلا ل هەڤبدەت نەوع نەوع

بلا وەطوۋ بخەبتیٚ کو بیٚژی ئەز رازایمە   بیٚژتیٚ توند و تیژ هەرە لپیٚش راوەستایمە
حیلیٚت وان هەمیا تیٚکەل و پیٚکەل کم   و ئەوا کو زیٚدە کرین دیٚ کەم کم
دەست باڤێنە ئاڤیٚ ئەز دیٚ کم ئاتەش   بکەڤنە نوش و خۆش ئەز دیٚ کم ناخوەش
خانییٚ ڤینیٚ ئاڤا کەن ئەزدیٚ ویٚران کم   ئەوا نەهیٚنن خیالیٚ ئەز دیٚ دگەل وان کم
تو نەترسە و موهلەتیٚ بدییٚ دۆم دراز   بیٚژە لەشکەر بجڤینە وسەد حیلا ب ساز

موهلەت دانا موسی ((درود لیٚبن)) بۆ فرعەونی دا ساحرا ژ باژیٚرا بجڤینیٚ

گۆت ئەمر هات چل رۆژ موهلەت ژتەرە   ئەز ل جهیٚ خوە مام و تو بخوە هەرە
ئەو دچو و ئەژدەها لعەقب   وەکە صەیییٚ نیٚچیریٚ زانا و موحب
وەك صەییٚ صەیاد دوڤ دهەژاند   ژیٚر سما خوە کوچ دهیٚراند
کەڤر و ئاسن د گاڤیٚ دکژاند   هویر هویر دکر وەکە ئاخیٚ درژاند
خوە دهەلاڤێتە هەوا سەر سەریٚ بورج   کو ژ وی درەڤین روم و گورج
وەك حیٚشتریٚ کەفك تاڤیٚت ژ کام   چپکا ویٚ ل هەر کیٚ کەتبا دگرت جوذام
صیرە صیرا د نانیٚ وی دل قەتاند   جانیٚ رەشە شیٚران زود کشاند
دەما گەهشتە قەومیٚ خوە ئەو موجتەبا   لیٚڤا ویرە گرت دیسە ئەو بو عەصا
تەکیە کر سەر وی و دگۆت ئەی عەجەب   ل جەم مە رۆژە و لنك دوژمنە شەب
ئەی عەجەب چاوا نابینت ئەڤ سپاه   جیهانەکە پر هەطاڤ تیٚشتگاه
چاڤ ڤەکری و گوهڤەکری و ئەڤ عەما   عەجیٚب گرتی مە د چاڤگرتینا وان ژ خودا
ئەز ژ وان دعەجیٚبم ئەو ژی ژ من   ژ بهارەکیٚ وان رە ستری بت و گول بت بۆ من
من پیٚش وانڤە بر گەلەك جاما رەحیق   بو بەر ئاڤا ویٚ لپیٚش ڤان فەریق
دەستەیەك گول بەستەم و من بر پیش   هەر گولەك بو ستری و نوش بی نیش
نڤستییٚ هشیار پیٚتیڤیە بیٚتە نك مە   دا بهشیاری ئەو ببینیٚ خەوا
دوژمنیٚ ڤیٚ خەوا خوەش بۆ فکریٚ خەلق   حەتا نەنڤیٚ هزراندنا وی گرتیە حەلق
حیرەتەك لازمە کو شینکەت فکرە   حیرەتیٚ خواریە فکر و وذکر رە
هەرکیٚ ئەو دهۆنەر بو کامل تر   ب صورەت ل پاشە و ب مەعنا ل پیٚشتر
راجعون گۆت و رجوع هوسا بوە   پەز ڤەدگەریٚ کو ژ خانی دەرچوە
چاخیٚ کو کەرییٚ پەزی ڤەگەرهیٚ ژ وروود   پاش کەڤت ئەو بزنا کو پیٚشاهەنگبود
پیٚش کەڤت ئەو بزنا کولەکا ل پاشین   (اَضْحِكِ الرَجُعِی وُجُوهُ الْعابِسِینْ)

کەنگی ئەڤ قەوم ژ خۆرایی بونە لەنگ   فەخر رە فرۆتن و بکرین نەنگ
ئەڤ قەوم بپیێ شکەستی دچنە حەج   ژ حەرەج رێکە ڤەشارتیە تا فەرەج
دل ژ علما شوشتینە ئەڤ فەریق   ژبەر کو ئەڤ علمە نزانت ئەڤ طەریق
علمەك پێتڤیە کو ئەصلێ وی ژ وی سەرە   ژبەر کو هەر فەرعەکی بئەصلێ خوە رێبەرە
هەر ب پەرەك ل پەحنیا دەریا کەی دفرێ   تا جەم خودێ علمێ لەدونی دبەرێ
ئێدی چما علمەکی نیشا مرۆڤ دکێ   کو لازم بت سنگی ژ وی پاك بکێ
ڤێجا نەچە پێشی ژ ڤی سەری لەنگبە   وەختێ ڤەگەران تو پێشاهەنگبە
آخَرُونَ السابِقُونَ بە ئەی حەریف   سەر دارا سابق بوە ڤێکیێ لەطیف
گەرچ ڤێکی ئاخر تێتە د وجود   ئەو لەئەو ژ وێ کو ئەوە مەقصود
وەك مەلایك بێژە (لاعِلْمَ لَنا)   دا بگرت دەستێ تە (عَلَّمْتَنا)
هەکە دڤێ مەکتەبێ نزانی ئەلیفبێتکا   هەر وەکو ئەحمەد خوە ژ نورێ پرکا
هەکە تو ناڤدار نینی د ناڤ بلاد   نەی کێمی (اللهُ اَعْلَمُ بِالْعِبادْ)
ناڤ وێ وێرانێ کو نەی ناڤدێری   ژبۆنا پاراستنا خەزینا زێری
ل جهێ ناسیار کەنگی ددانن گەنج   گەنج ناهێتە دەست بێ رەنج
بخاترێ زەحمەتیا مەعنا زۆر هەنە ئشکال   مرۆڤێت زانا پێدڤێت و پیرێت کال
عشقا وی ئاگرەك هەیە ئشکال صۆژ   هەر خیالەکا دەرکەڤت ب نورا رۆژ
هەم ژ وی لایێ بگەرهە ل جەوابێ مورتەضی   کو ئەڤ پسیارە ژ وی لایی هات ژ تەرا
کو نجکەك بێ کونجکا دل شاهرێکە   نورها (لا شَرْقِي ولا غَرْبْ) ژ مهێکە
تو ژ ڤی لایی و ژ وی لایی وەك گەدا   ئەی چیایێ مەعنا چما دپرسی ل صەدا
دیسا ژ وی لایی بگەرهە کو وەختێ دەردێ تە   تو دکەڤی ذکری ب یارەب بێژیا تە
وەختێ دەرد و مەرگ ژ وی لایی دئمنمی   چاخێ کو دەردت چو چلۆ بی ئەعجەمی
وەختێ محنەت بویی للّٰه گۆ   چاخێ کو محنەت چو دبێژی راه کو[1]
بێ گۆمان ژ خودێرە هات ئەڤ ژ وێ   هەرکێ بناست دائم بت سەر وێ
و ئەوێ کو د عەقل و گۆمان هەبت حەجیب   جار نخافتیە و جار دراندیە جیب
عەقلێ جوزئی جار سەرکەتی جار نخون   عەقلێ کول ئێمنە ژ (رَیْبَ المَنُون)

(١) راه کو – کانی رێك.

عەقل بفرۆش و هۆنەریٚ حیرەت بکر رو ب ذلەتا ظاهریکە رو نە دە تەرش و کور

٨٩٢٠ چونکی مە خوە د ناڤ ئاخفتنا دایە
کو ژ داستانیٚت مە داستان رودایە
ئەز بمە چیرۆك و عەدەم د حەنین
دا دەستڤە بینم چونا ناڤ ساجدین
ئەڤ نە حکایەتە جەم مەردیٚ کار
وەصفیٚ حالە و حضورا یاریٚ غار
وی ئەزیەت کەری کو گۆت ئەساطیریٚ ئەوەلین
ژ نفاق کربا سا قورئانا مۆبین
لامەکانی کو د وی نورا خودایە
ماضی و موستەقبەل و حال ژ کیڤایە
ماضی و موستەقبەلیٚ وی نسبەت بتەنە
هەردو یەك تشتن د هزرینی کو دونە
یەك بەدەنی وی رە باب بۆ مە کور
بان ژێریٚ زەید و ئەو ل سەر عەمر
نسبەت ژێر و سەر ژ ویٚ بو دو کەس
سەقف لاییٚ خوەڤە یەك تشتە و بەس
نە مثلە ئەو میثالە ئەڤ ئاخفتن
قاصرە ژ مەعنا تە حەرفیٚ کەڤن
چونکی نە لیٚڤا جۆیە لیٚڤا مەشکیٚ ببەند
بیٚ لیٚڤ و کەراڤ خرابە ئەڤ دەریا قەند

فرێکرنا فرعەونی ب مەداین د طەلەبا ساحران

٨٩٣٠ چاخیٚ کو موسی زڤری و ئەو مایە ڤە
ئەهلیٚ رەئی و مەشورەت ئانی جەم خوەڤە
ئەو وەطوڤ دیتن کو ژ ئەطرافیٚ مصر
کۆمکی ئەو ئانین شاه و صەرافیٚ مصر
وی گەلەك مرۆڤ هنارتن وی زەمان
هەر نەواحی بۆ کۆمکرنا ساحران
هەر طەرەفیٚ کو ساحرەك بو ناڤدار
رەوانە کر لاییٚ ویڤە پەیکیٚ بکار(١)
دو جوان هەبون ساحریٚ موشتەهر
سحرا وان د دلیٚ ماه موستەمر
شیر ژ هەیڤیٚ ددوشین شکەراو دیار
دچونا سەفەرا لدەنیٚ دبون سوار
شکلیٚ هەیڤیٚ ددانان ل پارچەیەکی
ویٚ گاڤیٚ دفرۆتن ب بەزەکی
بزیڤی ددا موشتەری ئاگاه دبو
دەست ژ حەسرەت ددا ل رو
صەدان هزار وەطوڤ د جادوی
بوبونە مونشی و نەبو نەوەك وی
چاخیٚ ئەو پەیاما شاه هات بۆ وان
کو نوکە شاه ئی بیٚ چارەیە ژوان
٨٩٤٠ ژ پەی ویٚ کو دو دەروێش هاتنە
خوە ل شاه و قەصرا وی نیشاندنە
گەل وان نینە بل یەك عەصا
کو ب ئەمریٚ وی زو دبت ئەژدەها
شاه و لەشکەر پیٚکڤە بیٚ چارە بونە
ژڤان دو کەسا هەمی بژان بونە

(١) بکار – بشیان، بتوان.

چـــارەیەك لازمـــــە د ســــاحری بــــیێ
داکــو یــەك ژ ڤــان ســاحرا جــان دەر نــەبیێ
چـــاوا داوان دو ســــاحران ئـــــەڤ پـــەیام
تـــرس و ڤـــین کـــەت دلێ وان تـــەمام
دەمـــا رهـــێ هـــەڤکارییێ خـــوە لڤانـــدن
ژ تەعـەجوب سـەر ل سـەر چۆکێ دانانـدن
بـــەلێ قوتابخانـــا صـــۆفی هـــەر چـــۆکە
حـــەلا موشـــکلا ســـاحری دو چـــوکە

گازی کرنا هەردو ساحرا ب بابێ خوە د گۆرێدە و پرسینا حەقیقەتا موسایی ((درود لیێن)) ژ رەوانێ بابی

پـــاش ژ وێ گـــۆتن وەرە ئـــەی دایـــێ
کـــا تربـــا بابـــاتوبو مـــە رێکنمـــاییێ
ئـــەو برنـــە ســـەر گـــۆرا وی نیـــشادا رێ
ئێـدی سـێ رۆژ رۆژی گـرتن بـۆ خـودێ
پـــاش هنگـــی گـــۆتن ئـــەی بابـــاییێ مـــە
فرعـــەونی پەیامـــەکا ڤرێکـــری بـــۆ مـــە
٨٩٥٠ کــو دو زەلامــا ئــەوێ بطــەنــگ ئانینــە
ئاڤرویـــا وی لپـــێش لەشـــکەر برینـــە
نینـــە گـــەل وان ســـلاح و لەشـــکەرەك
بـــل عەصـــا و د عەصـــایە شـــۆر و شـــەرەك
تـــوێ چـــوی د نـــاڤ جیهانـــا راســـتان
گـــەرچ ب صـــورەت رازایـــی د خاکـــستان
ئەگـــەر ئـــەو ســـحرە خەبـــەر بـــدە مـــە
و هەکـــە خودائیـــە دیـــسە بێـــژە مـــە
دیسانێ خەبـەر بـدە داکـو ئـەم کـورنش کـن
خـــوە ل نـــاڤ کیمیـــائێ تەڤلیهـــەڤکن
ئـــەم بـــێ هیڤینـــە و هیڤیـــەك گەهـــشت
ئـەم دور کرینـە و کـەرەما خـودێ گەهـشت

بەرسڤدانا ساحرێ مری ب زارویێت خوە

گـازی کـر کـو ئـەی کـور و جانێـت مـن
گۆتنـــا ڤـــێ دیـــار و ئاســـانە و مـــومکن
شـــکەرا و مـــوطلـــەق بێـــژم دەســـتور نینـــە
ئـــــەما راز پـــــێش چـــــاڤم دور نینـــــە
بـــەلێ دێ دیـــارکم نیـــشانەکێ بـــۆ هـــەوە
دا پەیـــــدا ببـــــت ژ وەرە ئـــــەڤ خـــــەفا
نـــورێ چـــاڤانم چـــاخێ چـــونە وی جێگـــەهی
ژ مـــەقامێ رازانـــا وی بگـــرن ئاگـــەهی
٨٩٦٠ وی زەمـــانێ کـــو نڤـــستی بـــت حـــەکیم
دەســـت باڤێژنـــە وی عەصـــایی بهلـــن بـــیم
هەکـــە تـــە شـــیا بـــدزی ئـــەو ســـاحرە
چـــارەیا ســـاحرا ل بـــەر تـــە حـــاضـــرە
و هەکـە تـە نەشـیا ئاگـادار بـە ئـەو ئێزەدیـە
ئـــەو رەســـولێ ذوالجـــەلال و موهتەدیـــە
گەر جیهان پر فرعەون بـت شـەرق و غـەرب
دێ خـــودێ وی ســـەرنخون کـــت وێگـــاڤێ بجـــەرب
ئـــەڤ نیـــشان مـــن راســـت دا جـــانێ بـــاب
بنڤیـــسن و هـــەرن اللهُ اَعْلَـــمُ بِالـــصَوابْ
جـــانێ بابـــا گاڤـــا بنڤـــت ســـاحری
ســـحر و مـــەکرێ ویـــرە نینـــە رێبـــەری

دەما كو شڤان نڤست گورگ ئێمن دبێ   دەما كو ئەو رازاها خەباتا وی ساكن دبێ
بەلێ حەیوانێ كو شڤانێ وی خودایە   هیڤی و رێكا گورگی ل وێ دەرێ كیڤایە
سحرا كو خودێ بكەت راست و حەقە   سحر ناڤ لێدان خەطایێ موطلەقە
جانێ بابا ئەڤ نیشانا هە قاطعە   هەكە ئەژدەها بمرێ ژی حەقێ وی رافعە

تەشبیهكرنا قورئانا مەجید ب عەصایێ موسی و وەفاتا موصطەفا رە ((درود لێبن)) ب خەوا موسی و قاصدان تەغییرا قورئانێ ژی بوان دو زارۆكێ ساحر، كو قەصدا كۆپالی كرن دەما دیتن موسی ئی نڤستیە

٨٩٧٠ وەعدەكر بۆ موصطەفایی خودایێ حەق   كو هەكە تو بمری نامرت ئەڤ سەبەق
ئەز ژبۆ كیتاب و موعجیزا تە رافعم   بۆ كێم و زێدە كرنێ د قورئانێ مانعم
ئەز ژ تەرە د هەردو عالەما رافعم   بۆ طاغیان ژ حەدیث یێت تە دافعم
كەس نەشێت كێم و زێدە كت د قورئان   حافظەكی چێتر ژمن نابینی د جیهان
رەونەقا تە رۆژ رۆژ دێ زێدەكم   ناڤێتە ل سەر زێر و سەر زیڤی دەكم
منبەر و محراب سازم بەهرا تە   د موحبەت قەهرا من بت قەهرا تە
ناڤێ تە ژ ترسا دبێژن نهان   وەختێ نڤێژ كرنێ دبنە پەنهان
ژ ترس و خەوفا كوفارێ لەعین   دینێتە د ڤەشێرن ژێرێ زەمین
ئەز دێ منارا پر كەم لئافاق   كۆر كەم هەر دو چاڤێن عاق
پەیرەوانێ تەبن خودان باژێر و جاه   دینێ تە ژێر دەست كت ژ ماصی تا بماه
٨٩٨٠ تا قیامەتێ ژێرە ئەم باقینە ب وەفا   تو نەترسە ژ نەسخا دینی موصطەفا
ئەی رەسولێ مە تو نە جادویی   هەڤخەرقەیێ موسایێ راستگویی
قورئانە ژ تەرە هەر وەك عەصا   هەمی كوفرێ داعورێنت وەك ئەژدەها
هەكە ژێر خاكێ تو كەتی رازان   ئەواكو تە گۆتی وەك عەصایێ وی بزان
خرابكار نەشێن دەستكاری كن قورئانا تە   تو بنڤە موبارەك بت رەسول خەوا تە
بەدەن یا د خەو نورا تە ل عاسمان   بۆنا شەرێ تە زێ كرنە كەڤان
فەلسەفی و ئەوێ كو لی پوز[١] دكێ   كەڤانێ نورهاتە وی تیر دوز دكێ
وەسا زێدەتر ژ وێ كو گۆتی   ئەو بنڤست و بەخت ئقبالێ وی نەخەوتی

(١) پوز – پۆز، كەپو، دفن، بهڤل، لۆت، عوذرخوازی.

ڤەمایا داستانا موسایی ((درود لێبن))

جانێ بابا چاخێ کو ساحر کەتە خەو   کارێ وی بێ رەونەق دبێ و بێ ئاڤ و دەو
هەردوان تربا وی ماچکرن و چون   حەتا مصرێ ژبۆنا شەر و پەڤچون
دەما ژبو وی کاری هاتنە ب مصر   ل خانیێ موسی ل گەرهان موستەمر
وێ رۆژا هاتنێ ئتفاقەك چێبو   کو موسی ل بن دارخورما نڤستی بو
ئێدی خەلکێ نیشان دانە وان بدرستی   کو هەرن وی لایێ خورمستانێ یێ نڤستی
دەما ئەو هەردو هاتن ناڤ خورمان   کو رازایەکێ لویرێ هشیارە بجهان
ژبۆ ئاسایش وی گرتیە دو چاڤێ سەر   عەرش و فەرش پێکڤە کریە ژێر نەظەر
گەلەك هەنە ب چاڤ هشیار و رازانە ب دل   چاڤ بخوە چ بینت بل ئاڤ و گل
ئەوێ کو دلێ هشیار بو بنڤە خوەش   نەظەرا تە غایب نینە ژ حەفت و شەش
گەر تو نە ئەهلێ دلی هشیار بە   طالبێ دل بە و هەر د پەیکار بە
و هەکە دلت هشیار بو بنڤە خوەش   نەظەرا تە غایب نینە ژ حەفت و شەش
پەیغەمبەر گۆت کو چاڤێ من دنڤێ   ئەما چ جارا خەو ب دلێ من ناکەڤێ
دل شیارە بلا چاڤ نڤستی بێ   جان گۆریێ نڤستیێ دل ڤەکری بێ
وەصفێ دلێ هشیار ئەڤی مەعنەوی   جێ ناگرێ د هزاران مەثنەوی
چاوا ئەو دیتن کو درێژ کریە و رازای   حیلە چێکرن بۆ دزینا عەصای
ساحرا زو قەصدا دزیا عەصا کرن   کو لازمە ژ پاشڤە راکن و برەڤن
چاخێ هنەکی پتر ڤیان بکن ساز   وی عەصایی ڤەلڤینکر و ئهتزاز
ئەو عەصا وەطوڤ بخوە کەت لەرزین   هەردو جوان ل جهێ خوە هشکبین
پاش ژ وێ بو ئەژدەها و ئێرش کر   هەردو رەڤین و ترسێ رو ل وان زەرکر
سەر زك و رو دکەتن ژ ترس و بیڤ   درەڤینێ گرێل دبون د هەر نشیڤ
ڤێجا ل وان یەقین بو کو هەیە ژ ئاسمان   ژ وێ کو دزانین حەد و حدودێ ساحران
پاش هنگی تا و ئسهالێ گرتن ئەوان   حەتا کارێ وان گها نزیکێ جان دان
پشترە زەلامەك هنارتن د وێ گاڤێ   لایێ موساڤە ژبۆنا عوذر خوازیا ڤێ
کو مە ئمتحان کر و ئەم کەنگی دگەهن   تە ئمتحان کەن هەکە حەسود نەبن
پێش خودێ گوناهکارن لمە ببورە پادشاه   توی خاص ئەلخاصێ بارەگاهێ ئیلاه
عەفو کرن و د گاڤێ بونە قەنج   لپێش موسی سەر ل زەڤی دان برەنج
موسی گۆت من عەفو کرن هون کرام   جان و بەدەنتان ل جەهنەمێ بو حەرام

من بخوە هون نەدیتینە ئەى دویار   خوە نەناسکن نەخوازن ئعتذار
ژ سەر ڤە وەك بێگانە بن و یار بن ژبنى   وەرنە هاریکاریێ د شەرێ من و فرعەونى
ئێدى زەڤى ماچ کرن و رێکەتن چون   ل هیڤیا وەخت و فورصەتێ مابون

کۆمکرنا ساحران ژ باژارا جەم فرعەونى و رێزگرتنا وان و دەست بەرسنگى دان د قەحرا دوژمنێ وى، کو ئەڤێ سەر مە بنڤیس

حەتا جەم فرعەونى هاتن ئەو ساحران   دا وان قەدر و رێزێت زۆر گران
وەعدەى وان کر و لپێشیێ ژى داد   عەڤدو هەسپ و نەقد و جنس و زاد
پاش ژ وێ دگۆت هێ ئەى سابقان   هەکە هون سەرکەڤن د ئمتحان
دێ هند وەشێنم سەر هەوە عەطا   کو ب درهێ پەردەیا جود و سەخا
پشترە گۆتنێ بتە شاهێ بئقبال   ئەم دێ سەرکەڤن و کارێ وى کن بەطال
ئەم دڤى فەنى قەهرەمانن و پەهلەوان   کەس ناگەهێ رێزا مە د ناڤ جیهان
ذکرێ موسى بەندێ خاطران بیە   کو ئەڤ داستانە هەر ل پێشین بوە
ذکرێ موسى بۆنا روپوشە بەس   نورها موسى نەقدێ تەیە ئەى قەنج کەس
موسى و فرعەون د تەدە بجینە   ڤان دو خەصما تو دخوە دە ببینە
حەتا قیامەتێ ژ موسى هەیە نتاج   نینە نورها دیتر یێن دیترن سراج
ئەڤ ئەبدانە و ئەڤ فتیلەك دیترە   ئەما نەژ نورها ویە ژ وى سەرێ دیترە
هەکە دشیشێ بنێرى دێ وندا بى   ژبەرکو ژ شیشێ یەعدەدێ دوتایى
و هەکە ل نورهێ بنێرى دێ نەجات بى   ژ دوى و ئەعدا دێ جسم خەلاسبى
ژ نێرینگەهێێ ئەى کاکلکا وجود   ئختلاف مومن و گاور وجهود

نەوەك هەڤبون د چاوا بون و رەنگێ فیل

فیل د ناڤ خانیەکى طارى بو   هندۆکا بۆ لێنێرینێ ئانى بو
ژبۆنا دیتنا وى مرۆڤ گەلەك   دکەتنە ناڤ وێ تاریێ هەر کەسەك
چونکى ب چاڤا دیتنا وى مومکن نەبون   دناڤ وێ طاریێ دەست لێدهەسون
یەکەك دەست دکەت سەر خەرطوما وى   گۆت هەر وەکە شرکێیە[1] بەدەنا وى
یەکەکى دەست ب سەر گوهاڤە دگهاند   ئەو وەکە باوەشێنکێ د هزراند

(١) شرك – شركا سەربانا کو ئاڤ بوێ تێتە خوارێ.

وی یەکی دەما دەست بپیێ ویڤە ئانی   گۆت من فیل دیتیە وەکە ستونا بانی
وی یەکی ل پشتا وی دەست ددا   گۆت ئەڤ فیلە خوە وەکی تەختە
هەر وەسا هەر یەك کو گها بجوزئەکی   فەهما وێ دکر و ڤەدگێرا برەنگەکی
٩٠٤٠ ژنێرینگەهێ گۆتنا وان بو موختەلف   وی یەکی گۆت دالەڤی یەکی گۆت ئەلف
ئەگەر د دەستێ هەر کەس شەمعەك با   ئختلاف ژ گۆتنا وان دەرکەتبا
چاڤێ حس میناکا کەفا دەستە و بەس   بۆ کەفێ نینە سەر هەمیا وی دەسترەس
چاڤێ دەریا دیترە وەکەفە دیتەر   کەفبین بهێلە و ژ چاڤێ دەریا بنەر
بزاڤا کەفێ ژ دەریا رۆژ و شەب   کەفێ دبینی و دەریا نابینی عەجەب
ئەم وەك کەشتیا دایما هەڤدو کەڤن   چاڤێ مە طاریە و د ئاڤا رەوشەنن
ئەی تو د کەشتیا بەدەن بخەوڤە چوی   تە ئاڤ دیتی بنێرە ل ئاڤاکو پشت پەردێ بوی
ئاڤێ رە ئاڤەکە کو وێ دبەزینێ   ژ روحێ رە روحەکە کو وی دخوازینێ
موسی و عیسی کیڤە بون کو ئافتاب   چاندە مەنیا مەوجودا ترە د دائاب
ئادەم و حەوا کیڤە بون وی زەمان   کو خودێ ئەڤ تیرە خستە د کەڤان
٩٠٥٠ ئەڤ ئاخافتن هەم ناقصە و ئەبتەرە   ئەو ئاخفتن کو نە ناقصبت لوی سەرە
هەکە ژ وێ بێژی دێ تەحست پایێ تە   و هەکە هیچ ژ وێ نەبێژی ئای وایێ تە
و هەکە بێژت د میثالا صورەتی   ئەی جوان تو دێ خوە گرێ بوی صورەتی
تەپێ چەقاندیە وەك گیایی د زەمین   سەرد لڤلڤینی بیایەکی بێ یەقین
بەلێ تەبێ نینە حەتا خوە نەقل بکی   یا بەلکی پیا ژ ڤێ تەقنێ هل بکی
چاوا پیاهلکی ژیانا تەژ ئەڤ گلە   رەوشێ ئەڤێ ژیانا زاف موشکلە
چاخێ تە ژیان ژ خودێ گرت هەر دچی   زۆر غەنی بویی ژ گل د ناڤ دل دچی
وەختێ شیرخوار ژ مەمك ڤەکرن   دێ لازم بت بلایێ خوارنڤە برن
تو گرێدایی بشیری زەڤی مینا حوبوب   شیر ڤەکرنا خوە بخوازە ژ قُوت القُلُوبْ
حەرفێ حکمەت سەحکە کو بت نورا ستێر   هنگی تویێ پەردە ل نورێ بنێر
٩٠٦٠ دا قەبول بکی ئەی جان تو نوررا   دا تو ببینی بێ پەردە مەستوررا
وەك ستێرا سەیر سەر گەردون بکی   بەلکو بێ گەردون سەفەربێ چون بکی
ئەو وەسان کوژ نەیین د هەیین هاتی   هەی بێژە چاوا هاتی مەست هاتی
رێکێ هاتنێ ل بیرا تە نامینێ   ئەما رەمزەکێ دێ ل سەر تە خوینێ
هۆشێ بهێلە و هنگی ببە هۆشدار   گوهی بگرە و هنگی ببە گوهدار
نەبێژە نەژ بەرکو تو خاڤی هێژ   تو د بهارێ و هاڤین تە نەکریە چێژ

ئـــەڤ دنیـــا وەکـــە دارێـــە ئـــەی کـــرام ... ئـــەم ســـەر وێ وەك فێکیـــێ نیڤخـــام
خـــاڤی ســـەخت دگـــرت ســـەرێ شـــاخ رە ... ژوێ کـــو دخـــاڤی نەشـــایە د کـــاخ رە
گاڤـا گهـا و بـو شـیرین لێڤـان د گـەزێ ... سـست دبـێ پـشترە سـەرێ شـاخا بـەرددێ
دەمـا ژوێ ئقبـالێ شـیرینی کـەت دەڤـان ... سـار دبـێ سـەر مرۆڤـی ملکـێ جیهـان
ســـەخت گـــرتن و تەعەصـــوب خاڤیـــە ... حـــەتا جـــەنینی کـــار خـــوین خواریـــە
تـــشتەکی دیـــتر مایـــە ئـــەما گـــۆتنی ... گـەل تـە (روح القـدس) بێـژت بـێ مـەنی
بگوهێ خوە تـو نکـاری ب بهیـزی حەرفـەکی ... نـە مـن و نـە غـەیری مـن ئـەی ئـەز و تـو یـەکی
هـەر وەکـی وی وەخـتێ کـو دکـەڤی خـەوێ ... تـو ژ پـێش خـوە بپـێش خـوە ڤەدچـێ
ژ خـــوە دبهیـــزی و دهـــزرینی فلانـــە ... گـــەل تـــە د خـــەوێ گۆتیـــە ئـــەو نهانـــە
تـو بخـوە تونەیـەکی ئـەی خـوەش رەفیـق ... بـەلکو چـەرخا فەلـەکێ و دەریایـەکێ عـەمیق
ئەوێ تە گەلـەکـە کـو ئـەو نـەھ سـەدێ تەیـە ... قولزەمـــە و غەرقـــەگاها صـــەدێ تەیـــە
بخـوە چ جهـێ حـەدێ هـشیاریە و خـواب ... نەپەیڤـــە (و اللهُ اَعْلَـــمُ بِالـــصَواب)
نـــە پەیڤـــە دا ب بهیـــزی ژ پەیڤکـــەران ... ئـــەوێ کـــو نـــەهاتی د زمـــان و د بـــەیان
نـــە پەیڤـــە دا ب بهیـــزی ژ وی ئافتـــاب ... ئـــەوێ کـــو نـــەهاتی د کتـــاب و د خطـــاب
نـــە پەیڤـــە دا بپـــەیڤت بۆنـــا تـــە روح ... ناســـیار بهێلـــە د کەشـــتیا نـــوح

گازیکرنا نوح ((درود لێبن)) بۆ کورێ خوە ومنەت نەکێشانا وی ژ بابی و چونا سەر چیای

وەکـــە کـــەنعانی کـــو وی مەلـــەڤانی دکـــر ... دل ب کەشـتیا نـوحێ دوژمـن ڤـە نـەبر
هـــەی دگـــۆت وەرە بابـــا دکەشـــتی روینـــە ... دا تـــو نەخـــەنقی ل طـــوفـــانێ بمەیزینـــە
گـۆت نـە مـن خـوە بمەلـەڤانی فێـر کـری ... بـل شـەمالکا تـە مـن شـەمالەکیێ هـەلکری
وەنەکـە کـو ئـەڤ پێلـە طـوفانـا بەلایـە ... دەسـت و پـێ و مەلـەڤانی ئـەڤرۆ لایـە
بـــایێ غەزەبـــە و بـــەلایا شـــەمالك کـــوژە ... بـــل شـــەمالکا خـــودێ هـــەمیا دکـــوژە
گـۆت نـە دێ چـم سـەر وی چـیایێ بلنـد ... پـارێز دەرە ئـەو چـیا بـۆمن ژ هـەر گەزنـد
وەنەکـە کـو ئـەڤ چـیاکایە ڤـێ زەمـانی ... بـل خۆشـتڤیی خـوە نـادت هـیچ ئـەمانی
گـۆت کـەنگی مـن پەنـدا تـە بهیـستیە ... کـو تـە دکوریتیـا مـن طـەمـاهی کریـە
پـەیڤا تـە چ جـارا خـوەش ناهێـت ژمـرا ... ئـەز بەریمـە ژ تـە دهـەر دو سـەرا
وەنەکـە کـورێ مـن رۆژا نـازی نینـە ... ژ خـودێ رە کـەس و خـزم خـوازی نینـە

حەتا نوکە تەیا کری ئێدی نەبە نازدار   لڤی دەرگاهی نازان رەنینە کریار
(لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ) ئەو ژ قەدەم   نە باب هەیە نە زاروك و نە عەم
نازێ زارۆکان چاوا دی کێشی   نازێ باڤان کیڤە دێ بهیزی
ئەز نە زارۆکم پیرۆ کێم بناز   ئەز نەبابم جوانۆ کێم بخواز
ئەز نەمێرم مەن نینە شەهوەت   لڤێرێ نازێ بهێلە ئەی بمروەت
بل خضوع و عەڤدیتی و ئضطرار   ل جەم ڤی حەضرەتی نینە ئعتبار
گۆت باڤۆ ئەڤ ب سالا تە گۆتیە   دیسا دبێژی بنەزانین بێژیە
چەند ژ ڤان تە دگەل خەلکێ گۆتیە   حەتا زۆر بەرسڤێ سار تە بهیستیە
ئەڤ ئاخفتنێ سارێ تە دگوهێ من نەچوی   تایبەت کو نوکە زانا بومە و قەوی
گۆت کورێ من چ زیان هەیە ئەگەر   یەکجارێ تو گوهبدی پەندێ پدەر
هەر وەسا وی دگۆت پەندێ لەطیف   هەر وەسا وی دگۆت دەفعا عەنیف
نە باب ژ پەندا کوری تێر خوەش بو   نەحسەك د گوهێ ویێ بەختەرەش بو
دڤێ گۆتنێ بون پێلە کەوەك تیر   لناڤ سەرێ کەنعان دا بو هویر هویر
نوح گۆت ئەی خودایێ صەبر دار   کەرێ مەرار بو و هیا تەبر بار
تە گەلەك جارا وەعدە کر بۆ من   گو ئەهلێ تە ژ طوفانێ دێ خلاس بن
سەر هیڤیا تە دل دانا منێ سەلیم   ئێدی چما رەڤاند هیا تە ژمن گلیم
گۆت ئەو ژ ئەهل و کەسانت نەبو   تە بخوە دیت تو سپی ئەو رەش بو
چاخێ کو د نانێ تە کرمەك کەتیێ   د نان نینە زوکە هلکە بدەرزیێ
داکو باقیا بدەن نەبت زار ژ وی   وەلەویێ تەبو ببە بێزار ژ وی
گۆت ئەز بێزارم ژبل ذاتێ تە   نە بێگانەیە ئەوێ کو بی ماتێ تە
تو دزانی کو ئەز دگەل تە چاوانم   پتر ژ دوستێت چەمەن بیست چەندانم
ساخم ژتە شادم ژتە هەیینا من ژ تە   موغتەذیە بێ واسطە و پەردە ژتە
نە موتەصل نە مونفەصل ئەی کەمال   بەلکو بێ چاوا و چلۆنە و ئعتلال
ئەم ماصینە و تویی دەریایێ حەیات   ئەم ژ لوطف ساخن ئەی قەنج صفات
تو نەگەنجی د کنارێ فکرەتەکی   نەقەرین بمەعلولی وەکە علەتەکی
پێش ژ ڤێ طوفانێ و پاش ئەڤێ مرا   تو موخاطەب بوی د ماجەرا
من دگەل تە دگۆت نەدگەل وان ئاخفتن   ئەی ئاخفتن دهێ نو ویێ کەڤن
شەڤ و رۆژ تاخڤێ وەك یێ یار د پەخەل   جار گەل کۆلان و رێکا و جار ل مال و مەحەل
ئەشکەرا دوێ د کۆلانا کری   وی کێرە دگۆت ئەو مەدحێ کری

٩١٢٠ شوكر تە نوكە بژارت طوّفان | تە هلانى واسطەيا گرك و ملان
ژبەر كو گرك[1] خيز و كوچە بەر بون | نە دەنگ ڤەددا و نەببەر بون
من ئەو گركە دڤێت د خطاب | كو ژ دەنگى وەك چيا ڤەگێرى جەواب
دا دوجارا ئەز ببهيزم ناڤێ تە | عاشقم سەر ناڤێ جان ئارامێ تە
ژ وێ هەر نەبى حەز ل چيا دكێ | دا دو جارى ناڤێ تە سەحبكێ
ئەو چيايێ نزمێ ببەر هويرك و زغر | هەژيێ مشكە مەجى نينەلور
ئەز دبێژم ئەو نابتە يارێ من | بێ دەنگ مينت دەم گۆتارێ من
گەل زەڤى ئەو باشە كو وى پەحن بكى | گەل خودێ نەى هەڤدە مە صاف بكى
گۆت ئەى نوح هەكە تە دڤێت پێكڤە | كۆم كەم ژ تربا دەرهێنمە ڤە
بخاترا كەنعا نەكى دلێ تە شكەست ناكەم | بەلێ ژ ئەحوالێ وێ تە ئاگا كەم
٩١٣٠ گۆت نەنە راضيمە كو تو من | هەم غەرق بكى گەر تە بڤێت ژمن
هەر زەمان من نۆق بكى پێ خوەشم | حوكمێ تە جانە چاخێ جان دكێشم
نامەيزێنم ل كەس و ئەگەر هەم بنێرم | ئەو هێنجەتەكە و توى مەنظەرم
عاشقێ صنعێ تەمە د شوكر و صەبر | كەنگى بمە عاشقێ مەصنوع وەكە گاور
عاشقێ صنعێ خودێ ئى بنرخە و هەژى | عاشقێ مەصنوعێ وى ژ كوفرييە تەژى

وەكهەڤى ناڤبەرا ڤان دو حەديثا كو ((الرَضا بِالْكُفْرِ كُفْرٌ)) و حەديثا ديتر كو ((مَنْ لَمْ يَرْض بِقَضائِي وَلَمْ يَصْبِرْ عَلي بَلائِي فَلْيَطْلُبْ رَبّاً سِوائِي))

پسياركەرى پسيارەك كر ژ مەرا | ژ وێ كو ئەو عاشق بو ل ماجەرا
گۆت نوكتەيا (الرَضا بِالْكُفْرِ كُفْرْ) | ئەڤ گۆتنا پەيغەمبەرە و پەيڤا ويە مهر
ديسە وى فەرمويە كو د هەر قەضا | بۆ هەر موسلمانى رازى بون لازمە رضا
مانێ قەضايا خودێ هەم كوفرە و نفاق | هەكە بڤێ راضى ببم دێ بت شقاق
و هەكە راضى نەبم ئەو ژى زيانە | ڤێجا چ چارە من هەيە د ناڤ ڤانە
٩١٤٠ من گۆتيێ ئەڤ كوفرە موقضيەنە قەضايە | ئەڤ كوفرە ئاثارێ راستينێ قەضا خودايە
ڤێجا عەزيزێ من قەضايێ ژ موقضى بزان | دا ئشكالا تەبێت راكرن د زەمان
ژ وى رويى د كوفرێ راضيمە كو قەضايە | نەژ ڤى رويى كو نزاع و خوبشا مەيە
كوفر ژ رويێ قەضا هەم نەكوفرە | ئەڤ جامەيە نەبێژە خودێ كافرە

(١) گرك – بعەربى كل بفارسى تپه.

کـوفرە جەهلـە و قـەضـایـێ کـوفر علـم — کـەنگی هـەردو بـن یـەك ئـاخر غـەضـەب و حلـم
کرێتیـا خـەتی نـەژ کرێتیـا نوسـەرە — بـەلکو کـرێتی ژ وی تـێ دەرە
ئـەو قوەتـا نقیـسکارە کـو ژ دەسـت تێـت — هـەم دکـارێ سـپەحی بنقیـسێ هـەم کرێـت
گـەر بکـم بـەحثـا ئـەڤێ بقەرێـژ — هـەم سـوئال و هـەم جـەواب بـت درێـژ
ذەوقـا نوکتـەیا عـشقێ دێ ژمـن چـێ — نەقـشێ خزمـەت نەقـشێ دیـتر دبـێ

مەسەلا د بەیانا وێ، کو حیرەت مانعێ بەحث و فکرەتە

مـویێ زەلامـەکی بلـەز بونـە دو رەنـگ — ل عەینـە یـا سـەر تراشـی مەیزانـد بـێ درەنـگ
گـۆت ژ رهـێ مـن سـپیا بکـە جـودا — کـو دێ ژنـێ هێـنم ڤـێ ئـینێ داوەتـە
رهـێ وی هـەمی تەراشـی و لپـێش وی دانـی — گـۆت تـو ژ هـەڤ جـودا کـە دێ چـمە مێڤـانی
بـۆ وێ سـوئالێ ئـەڤ جەوابـە و بـەس — کـو دینـداری بڤـان کـار نینـە کـەس
یەکـەکی شـەقەك دانـی لزەیـد — وی ژی ئێـرش کربـۆ تـۆل و کەیـد
شـەماق دانـێ گـۆت پـسیارەکێ ژ تـەکم — تـو بەرسـڤ بـدە و هنگـی دانـە مـوکم
مـن ل پـاطکـا تـەدا دەنـگ کرتـە راق — مـن پرسـیارەك هەیـە لڤێـری دویفـاق
ئـەڤ تەراقـە ژ دەسـتێ مـن بـوە — یـاژ پـاطکـا تـەیا پـەحن بـوە
گـۆت ئـەز ژڤـی دەردی نیـنم ڤـالا — کـو دڤـێ بکـەم فکـر و هـزر و خیـالا
تـو کـو بـێ دەردی د ئـەڤێ بهزرینـە — فکـر و هزرانـدن خـودانێ دەردی نینـە

د بەیانا وێ کو د ناڤ صەحابیا کەسەك حافظ نەبو

حـافظـێ قورئـان د نـاڤ صـەحابا کێمبـون — وەلـە و حفظـا وێ د جـانێ وان زۆر بـون
ژبـەر کـو چـاخێ کاکـل پربـو و گـەهی — تیڤـل گەلـەك نـازك دبـێ و دکـەڤی
تیڤلـێ گـویز و فـستەق و بـەهیڤێ هـەم — دەمـا کاکـل پرکـر تیڤـل بـت کـەم
علـم مـەژی دگـەهێنێ تیڤلـێ وێ ددرێـنێ — ژ وێ یەکێـە مەعـشۆق عاشـقی دصـۆتێنێ
وەصـفێ مـەطلـوبـی مینـا ضـدێ طـالبیـە — وەحـی و بـەرق و نـور پێتـا نەبیـە[1]
چـاخێ تەجـەلی کـر ئـەو صـافێ قـەدیم — زاف صـۆتێنێ وەصـفێ حـادث رە کلـیم
هـەرکێ حفـظ بـا چـاریەکا قورئـان — صـحابا دگـۆت (جَـدّفِینا[2] بِـاْلقُرْآن)

---

(١) نەبی – لڤیر یانی پەیغمبەر.
(٢) جدفینا – عَظُمَ قَدْرُهُ ئانکو بو خودان قەدر و قیمەت.

کۆم کرنا قورئانێ دگەل وێ مەعنا کویر نە مومکنە بل بهمەت و تەدبیر
د مەستیا مەعنا قورئانێ پارێزا ئەدەب نە مومکنە و هەکە بوبت عەجەب
وەختێ مەعنا زانی پارێزا صورەت دڤێ هێژ جەمعا ضدەینە وەك کورت و درێژ
کۆپال بخوە مەعشوقێ کۆران دبێ کۆر بخوە صندۆقێ قورئان دبێ
گۆت کۆر صندوقن بخوە پر ژ حروف و مصحەف و ذکر و نەذر
دیسا صندۆقا پر ژ قورئانێ چێتر بت ژ وێ صندۆقا کو ڤالا بت
دیسا صندۆقا کو ڤالا بت ژبار چێترە ژ صندوقەکە کو پر مشکە و مار
بکورتی دەما ناڤ وەصلێ کەت مەرد دەلالی و ویساطەت لپێش وی دبێ سەرد
چاخێ ب مەطلوبەت گەهشتی ئەی مەلیح طەلەبکاریا علم نوکە بت قەبیح
چاخێ کو ب سەر بانێ عاسمان کەڤێ ژ دوڤ گەرهانا پێسترکێ سار دبێ
بل بۆنا یاریدان و فێرکرنا دیترا ساردبت رێکا خێر ژ پاش خێرترا
ئایینە ك رۆن بت و صاف و جوان جەهل و نەزانینە بدی صەیقلدان
ل جەم مەحبوب رونشتی کەیفخۆش د قەبول کرێتە و نەلایقە ناردنا نامێ و رەسول

داستانا مژیلبونا عاشق ب عشقا نامە خواندن و مطالعەکرن عشق نامە د حضورا مەعشۆقا خوە و مەعشۆقێ ئەو ناپەسەند کرن،

(طَلَبُ الدَلیل عِنْدَ حُضُورِ اَلْمَدْلُولِ قَبِیحٌ و الاِشْغالُ بَعْدا الوُصُولِ اِلی اَلْمَعْلُومِ مَذْمُومٌ)

وی یەکی یار رە ل جەم خوە روناند نامە دەرانی و لپێش یار خواند
د نامێدە مەدح و پەسن و هۆزان زۆر هیڤی و مسکینی و گریان
مەعشۆقێ گۆت ئەگەر ئەڤ بخاترا منە چاخێ وەصلێ ئەڤ عومر پوچکرنە
ئەز لپێش تە حاضر و تونامێ خوان ئەڤ نەنیستانە بوێ عاشقان
گۆت تو لڤێرێ حاضری وەك گولی ئەما ناگە همە نەصیبێ خوە ژ نیڤەکا دلی
ئەوا کو من ددیت ژ تە پارسال ڤی دەمی نینە وەلەو دبینم وصال
من ژ ڤێ کانیا زەلال ڤەخواریە دیدێ و دل ژ ڤێ ئاڤێ من نوکریە
کانیێ دبینم ولاکن ئاڤ تێ نینە مەگەر رێکا ئاڤێ ل من گرتینە
گۆت ناخوە ئەز مەعشۆقا تە نینم تو ل بولغاری[1] و ئەز بخوە ل چینم[1]

(١) دومەکان یان وەلاتێ بولغار و چین.

تو عاشقێ من هەم عاشقێ حالان   حالەت د ناڤ دەست تە بوە جەوان
ناخوە ئەز نەمەطلوبێ تەی کولیمە   جزئێ مەقصودا تەمە ئەز نەهەمیمە
ئەز خانیێ مەعشوٚقێمە نە مەعشوٚق   عشق ل سەر نەقدە نە ل سەر صندوٚق
مەعشوٚق ئەوەیە کو ئەو یەك روبت   موبتەدا و مونتەهایێ تە ئوبت
دەما تە پەیدا کر هەر ئەوبت مونتەظر   هەم ئەشکەرا ئەوبت هەم ژی دسرر
میرێ ئەحوالە نەمەوقوفێ حال   بەندەیێ وێ ماهیی هەیڤ و سال
گاڤا بێژتە حالی ژێرە کتە فەرمان   چاخێ وی ڤیا دێ جسما کتە جان
نەتەنها ئەو مەرهونێ حال نیە   بەلکو حال پرە بت و مونتەظر رونشتیە
بت کیمیایێ حال دەستێ وی   دەست لڤاند مس دبت مەستێ وی
هەکە ڤیا مرنا طال هەم دبێ شیرین   ستری و ڤیڤار دبێ نێرگز و نەسرین
ئەوی کو ئەو مەرهونێ حالە ئادەمیە   کو جار زێدە دبت و جار ژی دکێمیە
صوٚفی دبت کورێ وەقت د میثال   ئەما یێ صافی فارغە ژ وەخت و حال
حالات تابعێ عەزم و رەئیا وینە   ئەو ژ نەفخا مەسیحیا وی زندینە
تو عاشقێ حالی نە عاشقێ سەر من   کەفتە لەفت ل سەر هیڤیا حالە سەر من
ئەوێ کو یەك دەم کێم دەمەکی کامل بوە   نە مەعبودێ خەلیل الله ئافل بوە
ئەوی کو ئافل بت و جار ئەڤ و جار دیتر بن   نابتە دلبەر (لااحب الآفلين)
ئەوێ گاڤەکێ خوەش و گاڤەکێ ناخوەشە   یەك زەمانی ئاڤ و یەك دەمی ئاتەشە
بت بورجا مەهێ ولاکن نەماهە   بت نەخشێ بوت بەلّام نە ئاگاهە
صوٚفیە ل صەفا دگەرهێ کورێ وەخت   وەطوٚڤ وەختی دگرێ وەکە بابی سەخت
صوٚفیە غەرقێ نورا ذوالجلال   کورێ کەس نەفارغە ژ ئەوقات و حال
نوٚقی نورەکێی کو ئەو لم یولدە   (لم یلد و لم یولد) ئەو ئیزەدە
هەر عشقەکە هوٚسا بگەرهە هەکە زندەیی   وەرنە وەختێ موختەلف رە بەندەیی
نەنێرە د نەقشێ کرێت و خوبێ خوە   بنێرە د عشق و د مەطلوبێ خوە
نەنێرە وێ کو تو حەقیری یا ضەعیف   بنێرە د همەتا خوە ئەی شەریف
تو بهەر حالەکێ کو هەبێ بکە طەلەب   هەر و هەر ل ئاڤێ بگەرهە ئەی هشك لەب
کو ئەو لێڤێ هشکێ تە گەواهیێ ددن   کو ئەو ل دوماهیکێ ب سەر دەرێ کانیێ دگەهن
هشکیا لێڤا هەیە پەیامەك ژ ئاب   کو بیەقین تە گەهینتە مە ئەڤ ئضطراب
کو ئەڤ طەلبکاری بزاڤەکە موبارەکە   ئەڤ داخوازیە د رێکا خودێ مانع کوژەکە
ئەڤ داخوازیە کلیلا مەطلوباتێ تەیە   ئەڤ لەشکەر و یاریا رایاتێ تەیە

ئــەڤ داخوازیــە هــەر وەك دیكلــە د صــیاح | دكتــە ڤێــرین كــو ئــەڤا تێــت صــەباح
گــەرچ تــە نینــە ئالــەت تــو بكــە طــەلــەب | حەوجــەیی نینــە بئالــەت درێكــا رەب
هەر كەسێ تـەدیت طـەلـەبكارە ئـەی پسەر | ببــە یــارێ وی باڤێــژە پێــشیا وی ســەر
٩٢٢٠ كــو ژ جیرانیـا طـالبـان دێ بـی طـالـب | و ژ ســیبەرا غالبــان دێ بــی غالــب
هەكە یەك مێری تـە دیـت گـەرها ل سـلێمانی | نــەنێرە د گــەرهانێ بســتێ و پەشــیمانی
هەرچــی تەهــەی ژ كــرت و مــالێ دنــێ | نــە تـو لـێ دگـەرهایی و نـەبود هزركرنـێ

داستانا وی شەخصی، کو ل زەمانێ داوود ((درود لێبن))
شەڤ و رۆژ دوعا دکر کو رزقەکێ حەلال بدە من بێ رەنج

یەكــــەكی د زەمــــانێ داوودێ نــــەبی | لنــك هــەر زانــا و جــەم هــەر غــەبی
دائــم ئــەڤ دوعــا دكــر كــو ئــەی خــودا | مــال و رزقــەكی بــێ رەنــج بمــن بــدە
چــونكی تــە ئــەز ب تەنبــەلی ئافرانــدم | بێ سـەر و بـەر و سـست و بێ شیان گەرانـدم
ل ســەر كــەرێت پــشت كــول و هــش پێــوەر | نـابێ بـارێ هەسـپ و هێسترا دانـی سـەر
ئەی خودا چونكی تە ئەز چێكرمە بكـە سـەلی | رزقــێ مــن ژی بــدە ژ رێكــا تەنبــەلی
ئــەز تەنبــەلم درازم نــاڤ ســیبەرا وجــود | ئــەڤ خــەوە نــاڤ ســیبەرێ فــەضـلە وجــود
مەگــەر بــۆ تەنبــەل ول ســیبەر خــەویا | رەنگــــەكی دیــــتر تــــە رزق نڤیــــسیە
٩٢٣٠ هــەركێ پــێ هەیــە ل رزقــی دگــەرێ | هــەركێ پــێ نینــە لــوطفكــە تــو بــدەرێ
رزقــی ڤرێكــە بلایــێ وی خــەم داری | عــەوری دهنێــری ســەر هــەر بــەر و داری
چـونكی زەڤـی بێ پێیـە هـەر و هـەر جوداتـە | عــەوری دهنێــری بلایــێ وێ وەخــت وەختــە
طفــل چــونكی نینــە پــێ دایمــا دایكــا وی | تێتــە بــەر ســەرێ وی شــیر ددێ وی
مــن رزقـەك دڤێـت بنـشكاڤە و بێ تەعـەب | حالێ كار و خـەباتێ مـن نینـە بـل طـەلـەب
مدەتــەكی گەلــەك دكــر ئــەڤ دوعــا | رۆژ حـەتا شـەڤێ شـەڤ هـەمیێ تـا ضـوحـا
خــەلك دكــەنین ل ســەر گۆتــارێ وی | ســەر طـەماهیـا خـاڤ و سـەر پـەیكارێ وی
عەجێبــە كــو چ دبێــژی ئــەڤ ســست ریــش | یـا كەسـەكی یێ دایێ تریـاك و حەشـیش
رێكــا رزقــی كەســبە و رەنجــە و تەعــەب | هــەر كەســەك پێشەیەكی دكێ طــەلــەب
(اُطْلُبُــــوا اَلارزاقَ مِــــنْ اَسْــــبابِها | اُدْخُلُــوا الابیــاتَ مِــنْ اَبْوابِهــا)
٩٢٤٠ شــاه و ســولطــان و رەســولێ خودیێــە | داوودێ نــەبی نــانێ كارگــەری دخویێــە
ب عــز و نازەكــە وەصــا كــو دویــە | وعنایــاتێن خــودێ كــو ئــی بژارتیــە
مــوعجیزاتێ وی بــێ ژمــارن و بــێ عــەدەد | پێلــێن بەخشیــشێ ئیلاهــی تــێن مــەدەد

ژ ئـــادەم بخـــوە حـــەتا نوكـــە هـــیچ كـــەس
ئـاواز و دەنگـیٚ وی هـەی نـە ئانیـە بـدەس
وەخـــتیٚ وەعـــظ كرنـــیٚ دمرانـــد دوســـەد
مـرۆڤ ژ دەنگـیٚ ویـیٚ خوەشـیٚ بـیٚ حـەد
شـــێر و ئاســـك كـــۆم دبـــون لـــدۆرا وی
گوهددانـە پەنـدا غافـل دەمـا ئـەڤ ژ وی
هـــەم چـــیا و مورغـــان بنەفەســـا ئیلاهـــی
هــەردوان لــوەختی دكـرن هــەڤراهی
ئـەڤ وسـەد بەرابـەر وی رە بـو مـوعجیزات
نورهـا ویٚ وی رون دكـر هـەمی جیهـات
بڤـیٚ هـــەمی شـــیانیٚ خـــودیٚ رزقـــیٚ وی
نـەددا مەگـەر بكاروكـە دا دەسـتیٚ وی
رزقـــیٚ وی بـــیٚ رەنـــج و زریٚ راچـــان
نـەدهات گـەل هـەمی پیرۆزیـا بـیٚ وچـان
٩٢٥٠ ئـەڤ هوسـا رەزیـل و پاشـڤە مـایی كـەتی
مـال خـراب و خـوەلی پێـوەرو نخـون بـەختی
ئـەڤ هوسـا بـیٚ رەنـج تـو دخـوازیٚ كـو زو
بـیٚ تجـارەت دانگـیٚ پـر بكـی ژ سـو
تـە بهیـستیە هـۆ كـەس گـەنجیٚ پەیـدا بكـیٚ
یـا بـیٚ پێـسترك پـیٚ دانـیٚ سـەر فەلـەكیٚ
ئـــەڤ هـــەمی گۆتنـــا وی بیاریكڤـــە بگـــیر
كـو ئازوقـە بـۆ تـە هـات و گهایـە بەشـیر
و ئـەو یەكـە دكـەنی كـو پـشكا مـە بـدیٚ
ژ وێـا كـو تـە دیـاری گرتـی ئـەی مـەزنیٚ دیٚ
وی ژڤان پـیٚ طـەڤزیـیٚ خـەلكی و ڤـان داخـا
كـێم نـەدكر ژ دعـا ل هـەمی چـاخا
حـەتا كـو سـەر نـاس بـو د شـەهر و شـەهیر
كـو ژ همبانـا خـالی دخـوازیٚ پـەنیر
د خـاڤ طـەبعـی بـو مـەسـەل ئـەو گـەدا
وی ژ ڤـیٚ خـوازوكییٚ دەسـت نەبـەردا

بازدانا گاییٚ دمالا وی دوعا کەریٚ رو قایم

قال النبي عليه السلام (اِنَّ اللهَ يُحِبُ المُلِحِينَ فِي الدُعاءِ)

چونکی عەینیٚ داخوازا ژ خودیٚ تەعالا و روقایمیا

خوازۆکی چێترە ژ ویٚ یا، کو دخوازیٚ ئەویٚ ژ وی

تـا رۆژەكـیٚ نـشكا ڤـە د تێـشت گـاه
ئـەڤ دوعـا دكـر گـەل زاری و ئـاه
ناگهـان گایـەك بـەزی كـەت خـانییٚ وی
شـاخ لـدەردا شـكاند قفـل و كلیلـیٚ وی
٩٢٦٠ گـاییٚ چـاڤ صـۆر خـوە هاڤێـت نـاڤ خـانی
زەلام زو رابـو سـتون پـشتا دەردانـی
ئێـدی گـەوریا گـایی بـری دوی زەمـان
بـیٚ هـزر و بـیٚ تەئـەمل و بـیٚ راوەسـتان
چاخیٚ سەریٚ وی بـری بـەزی بلاییٚ قەصـاب
دا كـەڤلی لـیٚ ڤەكـەت ددەم بكـیٚ كـەباب

عوزر گۆتنا نەظم چێکەری و داخوازیا هاریکارییٚ

ئـەی داخوازكـەریٚ وەك جـەنییٚ د هنـاڤی
چـاخیٚ داخـواز دكـی بـۆ ئتمامـا ئـەڤی

مەثنەوی ئاسانکە و تەوفیق بدە و بکە رێبەری — یا تەقاضا بجیبینە یا بکە یاری دەری
چاوا ژ موفلس داخوازا زێری دکی — زێری لێ ب بەخشە د سەرا پاشاهی دکی
بێ تە نەظم و قافیە صبح و ئێڤار — کێ شیان هەیە و ژ کێ دبێ دیار
نەظم و تەجنیس و قەوافی ئەی زانا — ژ طرسا تە نە بەندەیێ ئەمرێ توانا
چونکی تە هەمی تشت موسەبح کریە — ذاتێ بێ تەمیز و با تەمیز موفلح کریە
هەر یەکەك تەسبیحا وی رەنگێ دیتەرە — بێژت و ژ حالێ وی ئەڤ بێ خەبەرە
ئادەمیزاد مونکر ژ تەسبیحا جەمادە — و ئەو جەمادە د عبادەتی ئوستادە
بەلکو هەفتا دو ملەت هەر یەکی — ژ هەڤدو بێ خەبەرن و کەتنە شەکی
چاخێ دو ناطق ژ حالێ یەکدی تەر — نە ئاگاهن چاوا بت دیوار و دەر
وەختێ ئەز ژ تەسبیحێ ناطق غافلم — چاوا بزانت سەبحەیێ صامت دلم
سنی ژ تەسبیحێ جەبری بێ خەبەر — جەبری ژ تەسبیحێ سنی بێ ئەثەر
بۆ سنی هەیە یەك تەسبیحێ خاص — بۆ جەبری هەیە دژی وی د مەناص
ئەڤ هەر دبێژێ کو ئەو ضالە و گوم — بێ خەبەرە ژ حالێ وی ئەمرێ قوم
و ئەو هەر دبێژی کو ئەڤی نینە خەبەر — خودێ ئەو بەردانە هەڤ ژ قەدەر
گەوهەرا هەر یەکی ئەشکەرا دکێ — جنس ژ نا جنس پەیدا دکێ
قەحرا خودێ ژ لوطف ناس دکێ هەر کەسەك — بڤێ زانا بت بڤێ نەزان بت و هەر خەسەك
ئەما لوطفەکە قەحرێ ڤەشارتی بێ — یاکو قەحرەکە ددلێ لوطف کەتی بێ
کێم کەسەك دزانێ مەگەر یەکی رەبانی — کو ددلێ وی بوە مەحەکا جانی
یێن مایین ژ ڤان دوا گومانێ دبن — لایێ هێلینا خوە ب یەك پەر دفرن

بەیانا وێ کو زانینێ دو چەنگ هەنە و گۆمانێ یەك چەنگ، و میسالا ظەن و یەقین دعلم

بۆ علمی دو پەرن گۆمان بیەك پەرە — ناقص هات ظەن بفرین ئەبتەرە
مورغا یەك پەر زوکەڤت سەرنخوین — دیسا دو گاڤا دێ چت نابت فرین
ب رابون و کەتی دچت مورغا گۆمان — بەلەنگاز دلۆقینێ دا بگەهێ هێلیان[1]
چاخێ ژ ظەن ڤەرەسها دێ ب علمی گەهێ — ئەو بو مورغا بدو پەرا ئێدی ناوەستهێ
پاش ژ وێ (يَمْشِي سَوِيا مُسْتَقِيمْ) — نە عَلي وجْهِهِ مُكِبّاً اَوْ سَقِيمْ)

(١) هێلیان – هێلین.

ب دو چـــەنگا دێ فـــرت وەك جبرائیــــل   بـێ گۆمـان و بـێ مەگـەر بـێ قـال و قیـل
گـەر هــەمی عالــەم بێژنــە وی بــەس تـویی   سـەر رێیـا دیـن و خـودێ بـت موسـتەوی
ئـــەو گـــەرم تـــر نابـــت ژ گۆتنـــا وان   جـانێ طـاقـێ[١] وی نابـت جـۆت گـەل وان
و هەكـــە هـــەمی ژێـــرە بێـــژن تـــو گـــومرایی   تـو خـوە چیا حەسـبێنی ئـەما پـەرێ كـایی
ئـــەو ناكـــەڤێ د گۆمـــان ژ طـــەعنـــا وان   ئـــەو نابـــت دەردمەنـــد ژ طـــەعنـــا وان
بـــەلكو هەكـــە بـــەحر و چـیا بـێن بگـۆت   بێـژنێ گـومرەهی گـەل وان نـابێ جـۆت
هـــیچ یـــەك ذەرێ ناكـــەڤێ د خیـــال   یـا ب طـەعنـا طـاعنـان نـابێ رەنجـور حـال

میسالا رەنجوربونا مرۆڤی ب وەهما تەعظیما خەلكێ و رەغبەتا بكرا بوی و داستانا موعەلم و زارۆكا

زارۆكێـــــت مەكتـــــەبێ ژ ئوســـــتاد   رەنـــج دیـــتن ژ مـــەلال و ئجتهـــاد
مەشـــورەت كـــرن د پاشـــڤەدانا كـــار   دا موعـــــەلم بكەڤتـــــە ئـــــضطرار
چـــونكی ناوەســـتهێ و ناكـــەڤێ رەنجـــوری   دا بـــەلكو چـــەند رۆژا ژێ بكـــەڤن دوری
دا نەجات بن ئەم ژ حـەبس و طـەنگی و كـار   ئـــەو وەكـــو بـــەرێ بەرصـــتەیە بەرقـــەرار
ئـــەوێ زێـــرەكترین ژ وان تـــە د بـــیر كـــر   كـو بێـژت سـەیدا چـما تـە رەنـگ زەركـر
خێـــر بـــت رەنگـــێ تەنـــە ســـەر جێیـــە   ئـــەڤ ئـــەثـــەر یـــا ژ هـــەوا یـــا ژ تاییێـــە
هنـــدكی ژ ئـــەڤێ كـــەڤت د نـــاڤ خیـــالی   بـــرادەر تـــو ژی هاریكاریكـــە بڤـــی حـــالی
دەمـــا هـــاتی دەڤـــێ دەرێ مەكتـــەبێ بگـــو   خێـــر بـــت ســـەیدایێ مـــن ئـــەحوالێ تـــو
ئـــەو خیـــالا وی هنـــەكی دی زێـــدە بـــت   كـــو ژ خیـــالا عـــاقلی دینۆكـــە بـــت
یـێ سـێیەم ویـێ چـارەم و پێنجـەم ژی هوسـا   لپەیهـەڤ خـوە خـەمگین كـن بـۆوی دیـسا
حـەتا كـو سـێ زارۆك دوڤهـەڤ ڤـی خەبـەری   موتـــەفق بێـــژن دێ كـــەڤێ دردەســـەری
هـەر یـەكی گۆتـە وی ئافـەرین ئـەی ذەكـی   بـــلا بەختێـــە بـــت ب عنایـــەت موتـــەكی
موتـــەفق بـــون د عەهـــد و پـــەیمانا وەثیـــق   كـــوڤێ ئـــاخفتنێ نەڤـــەگێرت یـــەك رەفیـــق
پـــاش ژ وێ وی ســـــوند دا جوملـــــەرا   حـــەتا كـــو ئیـــشارە ژی نـــەكن ماجـــەرا
رەئیـا وی زارۆكـی ل هـەڤالا هـەمیا گڤـری   عـــەقلێ وی لپـــێش دچـــو بـــۆ رێبـــەری
ئـــەو تـــەفاوت هەیـــە د عـــەقلێ بەشـــەر   كـــو میـــانێ شـــاهدان د نـــاڤ صـــوەر
پـــێش ئـــەڤی گـــۆت بـــو ئەحمـــەد د مـــەقال   د زمـــان ئـــی ڤەشـــارتیە حوســـنا رجـــال

(١) طاق – تاك، كت، تێ، یەك.

عقولێ خەلكێ نەوەكهەڤن د ئەصلێ فطرەت، و ل جەم موعتەزليا وەكهەڤن، تەفاوتا عەقلا ژ تەحصيلا علمە

ئختيلافــا عـــەقلا نفـــش و ئەصـــل بيـــە   ســـەر ويفاقــا ســنيان ب بهيــزە و پێتڤيــە
ســـەر خيلافـــا قـــەولێ ئـــەهلێ ئعتـــزال   كـــو عـــەقلا ژ ئەصـــل هەنـــە ئعتـــدال
تەجربـــە و تـــەعليم زێـــدە و كـــەم دكـــێ   حـــەتا يـــەكى ژ يـــەكى ئەعلـــەم دكـــێ
ئـەڤ بـاطلـە ژ وێ كـو رەئيـا كوچـكوكەكى   كـــو نينـــە تەجربـــە د هـــيچ مەســـلەكى
جارنـا زارۆك وەطـوڤ ب فكـر و عـەقل دبـێ   پـيرێ ب سـەد تەجربـە بهنـەكێ ژێ نـابێ
ئـەو زێـدەهى بخـوە چـێترە كـو ژ فطـرەتـە   نـە ئـەو زێـدەهى كـو ژ جەهـد و فكرەتـە
تـــو بێـــژە دانـــا خـــودا چـــێتر بـــوە   يـــاكو كولـەكـــەك برەهـــوالى چـــوە

د وەهم ئيخستنا سەيدايى ب نەقشێ زارۆكا

بـو رۆژ و زارۆك پێكڤـە هـاتن بطـەلـەب[1]   سـەر ئـەڤى فكـرى ژ مـالێ تـا مەكتـەب
پێكڤـــە راوەســـتان لدەرڤـــە مونتـــەظـــر   حـەتا بێتەڤـە عـەول ئـەو يـارێ مۆصـر
ژبەر كو ئەو سـەركانى ب دەسـتێ ڤـێ رەئيـە   هەميـــــشە ســـــەر پێـــــشوايێ پێيـــــە
ئـەى موقەلـد تـو پێـشى نـەگرە ل سـەران   كـــو ئـــەون مەنبـــەع ژ نـــورا ئاسمـــان
ئـــەو هاتـــە مالـــدە گـــۆت ســـەلام ســـەيدا   خێـــر بـــت رەنگـــێ روێ تـــە بـــۆ زەردە
ســـەيدا گـــۆت هـيچ رەنجـەك بـۆ مـن نينـە   زمـــان درێـــژيا نەكـــە تـــو هـــەرە روينـــە
نـــەڤى كـــر بـــەلێ تـــۆزا وەهمـــا پـــيس   پـــچەكێ نـــاڤ دلـــێ وى كـــر لـــيس
يـــەكى ديـــتر هاتـــە مالـــدە ئەڤـــە هۆگـــۆت   هنەكـــە وێ وەهمـــێ ديـــسا دل ڤـــەكوهت
هـەر وەصـا حـەتا وەهمـا وى قـوەت گـرت   د حـــالێ خـــوە دەمـــا زاف شـــگفت

رەنجوريا فرعەون هەم ب وەهما ژ تەعظيما خەلكێ بو

كورنـــشا خـــەلكێ ژمێـــر و بـــچوك و ژ ژن   دلـــێ فرعـــەون دا رەنجـــور كـــرن
هـــەر يـــەكى گـــۆتيێ خداوەنـــد و مـــەلك   وەسـا لێكـرن د وەهمـێ دە بـو مونتـەهك
كـــو داخوازيـــا خـــودايى كـــر بـــو دلێـــر   بـــو ئـــەژدەها هـــيچ نـــەدبو تێـــر
عـــەقلێ جـــوزئێ ئافـــەتا وى وەهمـــە و ظـــەن   ژبـەر كـو طـاريتيـێ ژێـرە دكـێ وەطـەن
ســـەر زەڤـــى گـــەر نـــيڤ گـــەز رێكبـــێ   مـــرۆڤ بـــێ وەهـــم هـــێمن رێ دچـــێ

(١) بطەلەب – بلەز، ب چارگاڤكى، ببەز.

سەر سەرێ دیوارێ بلند گەربچی هەکە فەرەهیا وی دوگەز بت خوەهر دێ چی
بەلکو دێ کەڤی ژ لەرزکا دل ب وەهم ل ترسا وەهمێ قەنج بنێرە ب فەهم

رەنجوربونا سەیدایی ب وەهمێ

سەیدا سست بو ژ وەهم و ژ بیم رابو سەر خوە و وی دکێشاند کلیم
دگەل ژنێ بقەحرە کو یا سست موحبەتە ئەز بڤی حالی مە ناپرسێ چ هاتیە سەرێ تە
خوە مرە ئاگاه نەکر ژ رەنگێ من قەصدا هەی داخلاس بت ژ جەنگێ من
ئەو ب لا وینی وسپەحیا خوە بوە مەست نزانێ کو ژ بان کەتمە وەك طەست
هات و دەرگە ب توندی ڤەکەتن زارۆك ژی ل پەی سەیدایی کەتن
٩٣٤٠ ژنێ گۆت خێرە چما ئەڤرۆ زو هاتی نەکو ذاتێ موبارەکێ تە بژانێ کەتی
گۆت کۆری نابینی رەنگ و حالێ من حەتا غەریب تێشهن ژ حالێ من
تو د ناڤ خانی ژ بوغض و نیفاق نابینی حالێ من کو یێ د ئیحتراق
ژنێ گۆت سەیدایێ من تە عەیبەك نیە وەهم و ظەنا پوچا تە بێ مەعنیە
گۆتیێ ئەی ژن هێژ تویێ درکێ ما قەی نابینی رەنگێ من و ڤێ لەرزکێ
هەکە تو کۆرو کەری من چ گوناه هەنە ئەمێ دڤی رەنج و دەردێ خوەنە
ژنێ گۆت ئەی سەیدا دێ ئینم عەینە لێ مەیزێنە دا بزانی من نینە گونە
گۆت هەرە تو و عەینا تە گەل من ناقەدینی هەر و هەر تورە و ب عیناد و کینی
نڤینکێ خەوا من زوبە هەرە دانە دا ئەز رازم کو سەرێ من گرانە
ژنێ پیچەکی راوەستا مێری لێ کرە ڤێرین کو ئەی دوژمنێ من زو رایخە نڤین

پالدانا سەیدایی د ناڤ نڤینکا و نالینا وی ژ وەهما رەنجوری

٩٣٥٠ جلنڤینك ئانی و پەحن کر وێ پیرەژن گۆت نەشێم باخڤم و هناڤێ دصوژن
هەکە باخڤم دێ موتەهەم کەت مەرا و هەکە نەئاخڤم بتە راستی ئەڤ ماجەرا
پیس فالیە لێکەتی کریە رەنجور مرۆڤەکی تەندرستە نەکەرە و نە کور
قەولێ پەیغەمبەر (قَبُولَـه يَفْـرُضُ اِنْ تَمَارَضْـتُمْ لَـدَيْنا تَمَرَضُـوا)
ئەگەر بێژم ئەوێ بخیالا دکەڤێ بێژت ژن ئا ب فعلن دڤێت بخەلوەت کەڤێ
ئەو دخوازێ کو من ژ خانی دەرکێ دا رابت بهەر فسق و خرابیەکێ
جلنڤینك راخست و سەیدا پالڤەدا ئاه و ئاخ و نالینێت بلند سەرد دا

زارۆك ژی لقورچــــكا خــــانی رونــــشتن | دەرس دخوەنــدن و بئــاخین دەســت مالــشتن
كـو ئـەڤ هـەمی مـەكر و ئـەم بـون زنـدانی | پــیس ئاڤــاهی بــو مــەكر ئاڤــەدانی

دوەم جار زارۆكا سەیدا بوەهم ئێخستن، كو دەردە سەریا وی ژ قورئان خوندەنا زێدە دبیٚ

وی زارۆكی گـۆت كـو لنـاڤ زارۆكـا پەسـەند | دەرســیٚ بخــوینن و بدەنگــەكی بلەنــد
٩٣٦٠ چـاخیٚ خوەنـدن گـۆت هـیٚ گـەلی زارۆكـان | دەنگــیٚ بــۆ ســەیدایی دبــیٚ زیــان
دەردە ســەرا ســەیدا زێــدە بــت ژ دەنگــی | دەرسا دەردی بـینیٚ بـیٚ بهایـە بڤـی رەنگـی
ســەیدا گــوٚت راســت دبێــژی پێكڤــە هــەرن | دەردیٚ سـەریٚ مـن زێـدە بـو زو دەركـەڤن

خلاسبونا زارۆكا ژ مەكتەبیٚ بڤیٚ حیلیٚ

چــونە ســەجدە و گــۆتنیٚ ئــەی كــەریم | دوربــــت ژ تــــە رەنجــــوری و بــــیم
ڤێجــا خــوە دهلاڤــێتن بــەرەو خانیــا | وەك مورغێــت ل هــەوا پــەی دانیــا
دایكێــت وان تــورە بــون و گــۆتن | وەخــتیٚ كتـاب خوەندنـە بیـاری پەیهەڤكـەتن
عـوزر هێنـان كـو ئـەی دایـیٚ تـو راوەسـتە | ئـەڤ گونـاە و تەخـسیر نـە ژمـە ڤەرەسـتە
ژ قــەضــایــا عاسمــانی ســەیدایێ مــە | بــو رەنجــور و نــەخوەش و موبتــەلا
دایكــان گــۆتن ئــەڤ مــەكرە و درۆ | ســەد درۆا تیــنن بخــاترا فــرەك دۆ
ئـەم صـبەهیٚ پێكڤـە دیٚ هـێن جـەم سـەیدا | دا ئــەم بــزانن ئەصــلیٚ مــەكریٚ هــەوە
٩٣٧٠ زارۆكــان گــۆتن بنــاڤیٚ خــودیٚ هــەرن | ســەر راســت و درۆا مــە بكــەڤن

چونا دایكێت زارۆكان ب سەرەدانا سەیدا

صــــبەهیٚ زو ئــــەو دایــــك هــــاتن | ســــەیدایێ درێــــژ كــــری دا بخــــەوتن
هــەم یــیٚ خوهــدایی ژ گەلــەكیا نڤینــا | سـەر یـیٚ گرێـدایی خـوە كریـە بـن نڤینـا
ئــاە ئــاە دكــر وی هێــدی هێــدی | وان ژی پێكڤــە **لاحــول** گــۆتن ئێــدی
خێـر بـت سـەیدا ل تـە ئـەڤ دەردەسـەر | بجــانیٚ تــە مــە نــەبوە ژ ڤــیٚ خەبــەر
گــۆت ئــەز ژی بــیٚ خەبــەر بــوم ژ ڤــیٚ | زارۆكــان ئــەز ئاگــادار كــرم بڤــیٚ
ئــەز ئـی غافـل بـوم ب كـاریٚ قـال و قیـل | د هناڤــا بــو رەنجــەكی هوســا تــەقیل

چـــاخێ بجـــد مەشـــغول بـــت ئـــادەمی
ئـەو ژ دیتنـا رەنجـێ خـوە بـت عـەمی[1]

ژ ژنکێـــت مـــصر یوســـف بـــو داســـتان
کـــو ژ مەشـــغولی بـــو حکایـــەتا وان

پـــارە پـــارە کـــرن وان دەســـتێن خـــوە
روحێ دەرددار نەپاش بینت نـە پـێش خـوە

٩٣٨٠ گەلـــەك جـــارا د جـــەنگێ مـــەردێ دلێـــر
دەســت و پــێ لێتــێن بــرین شــبێ شــێر

ئـــەو وی دەســـتێ تـــینێ دگـــیرو دار
سـەروێ گۆمـانێ کـو دروسـتە و بەرقـەرار

بخـــوە دبـــینێ دەســـتێ چـــوی د ضـــەرەر
خـوین گەلـەك ژ وی هاتیـە بـێ خەبـەر

د بەیانا وێ کو بەدەن بۆ روحی وەکە لباسەکیە
و ئەڤ دەستە هچکێ دەستێ روحە و ئەڤ پیە پۆتینا پیێ روحە

دا بزانـــی کـــو بەدەنـــە وەك لبـــاس
هـەرە بگـەرە لابـسێ لباسـی رە بنـاس

بـــۆ روحـــی تەوحیـــد الله خوەشـــترە
بل یێن ئەشکەرا روحێ رە پێ و دەستێ دیترە

دەســـت و پـــێ د خـــەو بـــینی و ئـــتلاف
وێ بحەقیقـەت بزانـە ژێ نەبێـژە خـلاف

ئـەو تـوی کـو بـێ بـەدەن تەھەیـە بـەدەن
ئێـدی نـەترسـە ژ جـسمێ جـان دەرکـەتی رەبـەن

حکایەتا وی دەروێشی، کو د چیایی خەلوەت کر بو و بەیانا خەلوەتا تنێتی و خەلوەتێ و داخل بون د ئەڤێ مەنقبەتێ، کو (اَنا جَلیِسُ مَنْ ذَکَرَنِي وَ اَنِیسُ مَنْ اِسْتَأْنَسَ بِي)

گەر گەل هەمـەیی چـون بـێ مـنی بـێ هەمـەیی
وەر بێ هەمـەیی چـون گـەل مـنی گـەل هەمـەیی

دەروێـــشەك هـــەبو ل چـــیایەکی مـــوقیم
خـــەلوەت ژێـــرە بـــو هەڤخەوونـــەدیم

دەمـــا ژ خـــالق ژێـــرە دگهـــا شمـــول
ژ ئەنفاســـێ مێـــر و ژن بـــو مـــەلول

٩٣٩٠ هـەر وەطـوڤ کـو ئاسـان بیـە بـۆ مەحـەضـەر
ئاسان بیـە هـەم بـۆ قەومـەکی دیـتر سـەفەر

ئـەو وسـایە کـو یـەك عاشـقە ل سـەروەری
ئەویـــەکێ دیـــتر عاشـــقە ل ئاســـنگەری

هـــەر کەســـەك بۆنـــا کـــارەکی چـــێکرنە
مـــەیلا وی کـــاری د دلـــێ وی کرنـــە

دەســـت و پـــێ بـــێ مـــەیل کـــەنگی دلڤـــن
خـار و خـەس بـێ ئـاڤ و بـا کـەی رێ دکـەڤن

گـــەر ببـــینی مـــەیلا خـــوە بلایـــێ ســـەما
چـەنگێ دەولـەت ڤەکـە هـەر وەك هومـا

و هەکـــە ببـــینی مـــەیلا خـــوە بلایـــێ زەمـــین
بکـە نـالین چ جـا نەروینـە تـو بـێ حـەلین

---

(١) عەمی – کۆر.

یـێن عاقــل بخــوە لپێــشیکێ نــالین دکــن یـێن جاهـل ل دومـاهیکێ ل سـەر سـەرددن
ژ ئبتــدایێ کـــار تـــو دومـــاهیکێ بـــبین دا تـــو نـــەبی پەشـــیمان یـــوم الـــدین

دیتنا زێرگرى عاقبەتا کارى و پەیڤین سەر وفقا دوماهێکێ گەل داخوازى تەرازو

یـــەك نەفـــەر هـــات ل جـــەم زێرگـــرى کــو تــەرازو بــدە دا وەزن کــەم زێــرى
خــودانى گــۆت هــەرە مــە نینــە بێــژەنگ گـۆت بـدە میـزان نەکـە یاریـك بـت درەنـگ
٩٤٠٠ گــۆت مــن نینــە مەلکــەس ل دوکــان گـۆت دێ بەسـە ئـەڤ چ پـێ طـەڤـزکن بـەیان
تـــەرازویا کـــو مـــن دڤێـــت زو بـــدە تو کەرەمکـە خـوە بڤـی لایـی و وى لایـی نـەدە
گــۆت ئــاخفتن مــن بهیــست کــەر نیمــە دانــە هــزرینى کــو ئــەز بــێ مەعنیمــە
من ئەڤ بهست بەلێ تـو پیرەمێرەکـى مورتـەعش دەسـتێ تـە دلـەرزێ جـسمێ تـە ناموتتـەعش
و ئــەو زێــرێ تــە ژێ تــەڤ هــویر و مــوێرە دەسـت لـەرزك تـە هەیـە رژت لێـرە وێـرە
ڤێجـــا بێـــژى هۆســـتا جـــەروفك بێـــرم دا لنــاڤ تــوزێ چــاڤ ل زێــرى بگێــرم
چـاخێ تـە ئـاخ مـالى و ل هـەڤ کـۆم کـر دێ بێـــژى کـــا بێـــژنگێ بێنـــە ڤـــر
مــن ژ عــەول دیتمــە دوماهیــك رە تــەمام ژڤێــرێ هــەرە جهــەکى دیــتر والــسلام

ڤەمایا داستانا وى زاهدێ ل چیایى، کو نەذر کربو، کو فێقیێ چیایى ژ دارێ نەڤەکێ و دارێ نەهەژێنێ و نەبێژتە کەسەکى کو ڤەهەژێنە دا بخوم حەتا باژ دارێ بێخت

ل نـاڤ وى چـیایى گەلـەك هـەبو فێقـى و دار سـێڤ و کروسـك و هنـارێ بـێ ژمـار
وى دەروێـشى گـۆت یـارەب مـن گـەل تـە عەهـد کریـە ژ ڤـان نەچـنم بدەسـتێ خـوە
٩٤١٠ بـل ژ وى فێقیـێ کـو بـایى ئیخـستبێ ئـــەز نەچـــنم مەگـــەر ژ دارێ کـــەتبێ
مدەتەکى ئەو ل سـەر وەعـدا خـوە بـوب وەفـا حـــەتا دەرکـــەت ئمتحانـــا تـــێ قـــەضـــا
ژ ڤـــێ یـــەکێ فەرمۆیـــە ئیـــستثنا بکـــن هەکـە خـودێ ڤیـا پـەیمانا خـوە بـشکێنن
هـــەر زەمـــان مەیلەکـــە دیـــتر د مـــە دل هـەر نەفـەس داغـەکى دیـتر داغمەسـەر دل
(کُــــلُّ اِصْــــباحٍ لَنــــا شَــــأْنٌ جَدِیــــدْ کُــــلُّ شَــــیْءٍ عَــــنْ مُــــرادِي لایَحِیــــدْ)
د حـەدیـث هاتیـە کـو دل هـەر وەك پـەرە د چولـــستانەکێ ئێـــسیرى صەرصـــەرە
چـاوا بـا دڤێـت پـەرى دهاڤێـژێ بئـەطـراف جـار بـچەپ و جـار براسـت ب صـەد ئختلاف

د حەدیثەکی دیتر ڤی دلی وەصا بزان   کو ئاڤا ب ئاگر کەلیە د ناڤ قازان
هەر زەمانێ بۆ دل رەئیەکە دیتر بو   ئەو نەژ وی بەلکی ژ جهەکێ تر بو
ڤێجا چما ئێمن دبی ل سەر رەئیا دل   عەهدا د بەندی دا ئاخر ببی خەجل
ئەڤ ژی ژ تەئشیرا حوکمە و قەدەر   چالێ دبینی و نکاری بکی حەذەر
ئەڤ بخوە نە عەجێبە ژ مورغا فران   کو داڤا نابینێ و دکەڤێ وان
ئەڤ عەجێبە کو دبینێ شەلتە و سنگ و داڤی   گەر بخوازێ وەرنە خوازێ بکەڤێ ناڤێ
چاڤ ڤەکری و گوهڤەکری و داڤ ل جەم   لایێ داڤێڤە دفرێ بپەرێ خوە حەصتەم

تەشبیها بەند و داڤا قەضا ب صورەت ڤەشارتی ب ئەثەر شکەرا

کورە مەزنەکی دبینی ناڤ جلکێ قەتایی   سەر روت و پێ خواس کەتیە د بەلایی
د هەوایێ نەهەژی خوە صۆتی   مال و ملکێ خوە حەموچك فرۆتی
خان و مان چوی بویی خراب ناڤ   بدەستێ خوە ددا و ژمن نان و ئاڤ
زاهدەکی بینت بێژتێ ئەی مەزن   هیڤیدکم دعایەکێ ژ خودێ کە بۆمن
کو ئەز کەتمە دڤێ دەورانا کرێت   مال و زێر و نعمەت ژ دەستم دچێت
هەمەتەکێ بکە دا ژ ڤێ بڕەڤم   ژ ڤێ تەقنا طاری زوتر دەرکەڤم
ڤێ دوعایێ ئەو دخوازێ ژ عام و خاص   کو (اَلْخَلاصْ وَالْخَلَاصْ واَلْخَلاصْ)
دەست ڤەکری و پێ ڤەکری و نەگرێدایی   نەموکل سەر سەرێ وی نەبو ریس بادایی
ژ کیشك بەندێ تەدڤێت نەجات بی   و ژ کیشك حەبسێ تە دڤێت خلاسبی
بەنکێ تەقدیر و قەضایا ڤەشارتی   کەس نابینێ بل ویێ جان هەراشتی
گەرچ ئەو نە پەیدایە د مومکنە   پیستر ژ زندان و زنجیرا ئاسنە
ژ وێ کو ئاسنگەر د کارێ وێ بشکێنێ   کەر پێچ و کەڤرێ زندانێ زودەینێ
هەی عەجێب ئەڤ بەندا ڤەشاری گران   ژ شکاندنا وێ عاجزمانە ئاسنگەران
دیتنا وێ بەندێ دگەهێتە ئەحمەد   ل گەردەن گرێدایە (حَبْلٌ مِنْ مَسَدْ)
دیت ل سەر پشتا عیالێ بو لەهەب   پشتیێ ئێزنگ گۆت حەمالا حەطەب
حەبل و ئێزنگ بل وی چاڤەکی نەکردیار   کو خویا دبت سەر وی هەر نا دیار
خەلکێن دن پێکڤە تائویلا ددن   کو ئەڤ ژبێ هۆشیە و ئەو بهۆشن
بەلێ ژ تەئشیرا وێ پشتا وی دوتا   بوە و ئەو دکێ نالێن پێش تە
کو دعایەکێ همەتەکێ داخلاسڤم   دا ژ ئەڤێ بەندا نخافتی دەرکەڤم
ئەوێ کو ببینێ ڤان عەلامەتێن دیار   چاوا ئەو شەقی ژ سەعید ناکێ شکار

زانـــت و دپوشـــێنیٚ ب ئـــەمریٚ ذوالجـــەلال كـو كەشـف نـەبت رازا خـودیٚ یـا حـەلال
ڤـــیٚ ئـــاخفتنیٚ نینـــە دوماهیـــك ئـــەو فـــەقیر ژ برســـا بـــو بەلـــەنگاز و بـــەدەن ئەســـیر

مەجبور بونا وی فەقیریٚ، كو وەعددایی هرمیكا ژ داریٚ نەچنیٚ و گهانا كوهكێشكا خودیٚ بیٚ موهلەت

پێـــنج رۆژا وی بـــایی هرمیكـــەك نەوەرانـــد ئـــاگریٚ برســـا وی صـــەبر كـــرن صـــۆژاند
چـــەند هرمیـــك ســـەر ســـەریٚ چـــقەكی دیـــتن دیـــسە صـــەبركر دارو بـــەرلیٚ نـــەهاڤێتن
بـــا هـــات ئـــەو چـــقە ســـەر ژێـــر كـــر طـــــەبعـــــی دل بخوارنـــــا ویٚ كـــــر
بـــرس و ضـــەعـف و قـــوە تـــا كێـــشا قـــەضـــا زاهـــدره كـــر ژ نـــەذرا وی بـــیٚ وەفـــا
٩٤٥٠ چـــاخیٚ بنـــەدارا فێقیـــا هرمیكـــیٚ شكـــست د نـــەذر و عەهـــدا خـــوە بـــو ســـست
هـــەر وی دەمـــی گوهكێـــشا خـــودیٚ گەهـــشت چـــاڤیٚ وی ڤـــەكر و گـــوهیٚ وی هەلـــشت

موتەهم كرنا شێخی دگەل دزان و برینا دەستیٚ وی

بیـــست دز ل دەرەكـــیٚ كـــۆم كـــرن دزێـــت خـــوە ل هەڤبـــەلاڤ دكـــرن
عەســـەس ســـیخور ئاگـــەدار كربـــو خـــەلكیٚ زانـــین رژانـــە ســـەر وان زو
هـــەر ل وێـــدەریٚ پیـــیٚ راســـت و دەســـتیٚ چـــەپ پێكڤـــە بـــرین و بـــی قەلەبالفەكـــە عەجـــەب
دەســـتیٚ زاهـــد ژی هاتـــە بـــرین غەلـــەط دڤیـــان پیـــیٚ وی ژی بكـــەن ســـەقەط
د گـــاڤیٚ ســـوارەك هـــات گەلـــەك تونـــد ل وان كـــرە قێـــرین بدەنگـــەكی بلنـــد
ئەڤـــە فـــلان شـــێخە و وەلیـــیٚ خـــودا چـــما تـــە دەســـتیٚ وی لێكـــرە جـــودا
ئـــەویٚ ســـیخور جـــل درانـــد و تیـــژ چـــو جـــەم عەســـەس لـــیٚ ئاگـــادار كـــر زو
عەســـەس هـــات بیـــیٚ خواســـی عـــوذر دا كـو مـن نەزانیـە سـەر مـن خـودیٚ شـاهدە
٩٤٦٠ هیٚ ئەڤی كاریٚ كرێت تـو ل مـن حـەلال كـە ئـەی كـەریم و سـەروەر تـەدڤیٚ بمالكـە
گـــۆت ئـــەز دزانم ئەگـــەرا ڤـــی دەردی ئـەز دناسـم گونـاهیٚ خـوە لڤـی عـەردی
مـــن شـــكاند حورمـــەتا پـــەیمانیٚ وی ئێـــدی راســـتیٚ مـــن بـــری دادســـتانیٚ وی
مـــن شـــكاند وەعـــدە و مـــن دزانـــی خرابـــە حـەتا دەسـتیٚ مـن قـەتبو بدەسـتیٚ بـیٚ بابـە
دەســـتیٚ مـــە و پیـــیٚ مـــە و مـــەژی و پوٚســـت ئـەی والـی بـلا ببـت گـۆری حـوكمیٚ دۆسـت
قـسمەتیٚ مـن بـو ئـەڤ مـن لتـە كـر حـەلال تـــە نـــەدزانی بۆتەنینـــە وەبـــال
و ئـەویٚ كـو وی دزانـی ئـەو فـەرمان رەوایـە گـــەل خـــودا ســـامان پێـــچان كیڤایـــە
گەلـەك طـەیـر ل فـرینیٚ پـەی دانـیٚ دكـەڤیٚ كـــو تێتـــە بـــرین گـــەردەنا ویٚ پـــەی ویٚ

زۆر جارا مورغەك ژ مەعدێ و ژ مەغەص[1]   سەر قوژبنا بانی زندانە د قەفەص
گەلەك جارا ماصییێ د ئاڤێ دور ژ دەست   ژ طەماهی گەوری بوە مەئخوذێ دەست
زاڤ جارا مخافتییێ ناڤ پەردە بوە   رسواییێ شۆمیا ناڤ پێ و قرك بوە
گەلەك جارا قاضییێ زانایێ قەنج خو   ژ گەوری و رشوەتێ بیە زەرد رو
بەلكی د هاروت و ماروت ئەو شەراب   ژ زڤرینا بلند بونا وان بی سەدێ باب
ژبو ناڤی بایەزید کر ئحتراز   د خوە دە سستی دیت ناڤ نەماز
ژ سەبەبی کەتە هزرا ئەو ذولوباب   دیت علەت ژ زۆر فەخوارنا ئاب
گۆت حەتا سالەکێ ئەز ناڤەخوم ئاب   وەصا کر و خودایێ وی دایێ تاب
ئەڤ پچکا خەباتا وی بخاترا دین   ئەو کو سولطان و (قوطب العارفین)
چونکی هاتە برین بۆ گەورییێ دەست   مەردێ زاهد رە د شەکوا ببەست
ناڤێ وی شێخی بو ئەقطەع جەم خەلق   ئەو کرە ناڤدار بئەڤێ ئافاتێ حەلق

کەراماتێ شێخێ ئەقطەع و زەنبیل راچانا وی ب دو دەستا

زائرەك هاتە جەم وی بزیارەت بن کەپرکێ   دیت کو ئەو بدو دەستا زەنبیلێ چێدکێ
ژێرە گۆت ئەی دوژمنێ جانێ خوە   بۆ هاتی بن کەپرکا من سەربخوە
چما تە ئەڤە کر بلەز د ناڤ سباق   گۆت ژ ئفراطا ڤیانێ و ئشتیاق
ئێدی کەت گرنژین و گۆت نوکە وەرە   بەلێ مەخفیکە و نەڤەگێرە ل چ دەرە
حەتا ئەز نەمرم ئەڤێ نەبێژە کەسی   نە قەریبی نەحەبیبی نەخەسی
پاش ژ وێ قەومەکی دیتر ژ کولەکێ   بونە موطەلع ل زەنبیل راپێچونەکێ
گۆت حکمەتا وێ تودزانی ئەی کردگار   ئەز دڤەشێرم تو دکی ئاشکار
ئلهام هات ژێرە چەند نەفەرەك بون   کو دڤێ غەمێ سەرتە مونکر دبون
کو تەدیت ئەو حیلە کەرەك بود طەریق   کو خودێ ئەو رسوا کر د ناڤ فەریق
من نەڤێت کو ئەو کۆمەلە کافر بن   د ضەلالەت د گۆمانا خراب بچن
ئەڤ کەرامەت من کر ئاشکار   کو دەستی د مە تە د وەختێ کار
داکو ئەو بێچارە پێت پیس گۆمان   رەد نەبنەڤە ژ جەنابێ ئاسمان
من بۆتە بێ ڤان کەرامەتا ژ پیش   بخوە من تەسەلی دایە ژ ذاتێ خویش
ئەڤ کەرامەتە بخاترا وان من دایە تە   و ئەڤ چرایە ژبۆنا وان من دانیە لتە

(١) مەغەص – دەردە زك.

تو ژ وێ بهوری کو ژ مرنا تەن بطرسی و ژ بەلاڤیا ئەجزایێ بەدەن
وەهما بەلاڤیا سەر و پێ ژ تەچو سپارتنا دەفعا وەهمێ گهاتە بخو

ئەگەرا وێرانا ساحرێت فرعەون ل سەر برینا دەست و پیا

بۆ ساحران مانێ کو فرعەونێ لەعین ب سیاسەت تەهدید کر سەر زەمین
کو دەست و پیێ وە دێ برم ژ خلاف پشترە دالەقێنم هەوە ناکم مەعاف
وی وەطوۆ د هزارند کو ئەوان دوێن وەهم و وەسواس و گۆمان و طرسێن
کو وان رە بو لەرزین و بێزراڤی و طەرس ژ تەوەهومات و تەهدیداتێ نەفس
ئەو نزانت کو ئەوێت ڤەرستینە ل سەر دەریچەیا نورا دل رونشتینە
سیبەرا خوە ژ خوە ناسکرینە چابك و چالاك و گەش و ژ خوە رازینە
هاونێ فەلەکێ هەکە سەد جارا وان هویر بقوتێ د ناڤ ڤێ گولزارا وان
چونکی ئەصلێ ڤێ تەرکیبێ دیتینە ژ چق و فروعێ وەهمێ کێم طرسینە
ئەڤ دونیا نڤستیە د ناڤ گۆمانا مهەکێ هەکە د خەو بچێ خەم نینە دەستەکێ
هەکە د خەوێ هات برین سەرێ تە بگاز هەم سەرێ تە ل جهێ خوەیە هەم ژ یەت دراز
گەر د خەوێدە خوە ببینی دونیم تەن درستی دەما رابی سەر خوە نەی سەقیم
حاصلێ نوقصانا بەدەنێ د ناڤ خەوێ ببی دوسەد پارچە موشکل نینە وێ
ئەڤ جیهانە کو بصورەت قائیمە پەیغەمبەر گۆت کو حولمێ نائیمە
ژ رێکا تەقلیدێ تە کریە قەبول ئەڤ دیدێ سالکان پەیدایە بێ رەسول
رۆژ د خەوێ نە بێژە کو ئەڤ خەونیە سیبەر فەرعە ئەصل بل مەهتاب نیە
د خەو و هشیار وی ناسکە هاریکار کو ببینت رازایی د خەو و هشیار
وی گۆمان بریە کو نوکە خەوتمە بێ خەبەر ژ وێ کو ئەوێ د خەوا دوەمە
هەکە کوزك چێکەر کوزکەکی بشکێنێ چاخێ بخوازێ دیسە پێکڤە تێنێ
هەر گاڤا کوریرە بت طرسا چاه بهزاران طرس لەرز تێتە ڤەد راه
مەرڤێ ب چاڤ دبینێ پەحنیا رێکا ئێدی دزانت ئەو چال و کویرکا
پێ و چۆکێ وی نالەرزێ هەردەمی کەنگی ئەو رو ترش دبێ ژ هەر غەمی
رابە فرعەونۆ کو ئەم ئەو نینن کو بگازی کرنەکە تە رابن و رونین
یێ بدروێ جلکێ مە هەیە، بدرە وەرنە روتی ژ مەرا زاف چێترە
یێ لباس ڤێی قەنج رە ل بەر طەنشت ئەی عەدو خوشترە بچنە ناڤ بەهشت
خوەشتر ژ تنێ ژ تەن و ژ مەزیج ئەی فرعەون نینە بێ ئلهام گیج

شکایەتا هێسترێ ل جەم حێشترێ کو ئەز گەلەك د رێڤە دکەڤم و تو ناکەڤی مەگەر کێم

هێسترێ گۆتە حێشترێ کو ئەی خوەش رەفیق — د ژۆرداهیا و ژێرداهیا و د رێکێ دەقیق
تو سەرسەرکی ناکەڤی و خوەش دچی — ئەز هەر ب سەر دکەڤم ناڤ عەردێ نڤی
ئەز برێڤە دکەڤم د هەردەمی — چ دبەژێ و چ دناڤ ئاڤ و یەمی
ئەڤێ سەبەبێ گەل من ڤەگێرە کوچیە — دا ئەز بزانم کو ژین چاوا پێتڤیە
گۆت چاڤێ من ژ تە رەوشەنترە — پاش ژ وێژی ژ بلنداهی ناظرە
چاخێ دچمە سەر سەرێ چیایەکی بلەند — دوماهیکا ئاخر دبینم هوشمەند
ڤێجا هەمی کوری و بلندیا رێکێ — خودێ وان نیشا چاڤێ من دکێ
هەر گاڤەکە تاڤێژم ژ سەرێ هزر و فکرێ — ئەو ژ تەحسین و کەتنێ رێ دگرێ
تو نابینی پێش خوە یەك دو سێ گاڤ — دانێ دبینی و نابینی رەنجا داڤ
(یَسْتَوِي الاعْمَي لَدَيْكُم ؤ الْبَصِيرْ — فِي الْقِمَامِ و النُزُولِ و الْمَسِيرْ)
دەما خودێ د زکی جان ددێ جەنین — جەذبا ئەجزا د مەزاجا وی دانین
ژ خوارنا وی جەذبێ ئەجزا دکێ — تا روپودێ جسمێ خوە قەوی دکێ
حەتا دبێ چل سال بجەزبا جوزوا — خودێ ئەو حەریص کریە د نوما
جەذبێ ئەجزا بۆ روح تەعلیم کری — چاوا خودێ نکارێ جەذب کەت ئەجزایێ مری؟
جامعێ ڤان ذەراتا خورشید دبێ — بێ خوارن دکارێ ئەجزائەت ببێ
و زەمانێ تو دەردکەڤی ژ خوێ — هۆش و حسی چویی بلەز ڤەدگەرێ
دا بزانی کو ئەو ژ وی غایب نابت — تێتە ڤەچاخێ کو بێژتێ بێت

ل هەڤ کۆمبونا ئەجزایێ کەرێ عوزەیر ((درود لێبن)) ژ پاش رزینێ ب ئزنا خودێ و ل هەڤکەتنا وان پێش چاڤێت عوزەیری

هێ عوزەیرۆ تو قەنج بنێرە لوی کەری — کو چاوا رزیە و هویر بیە ل بەر دەری
پێش تە لهەڤکۆمکەم ئەجزایێ وی — وی سەر و دوڤ و دو گوهو پایێ وی
دەستی نابینی و پارچێت وی ددانێ سەر هەڤ — لهەڤ قەتیا کۆم دکێ کنارێ هەڤ
بنێرە لصنعەتێ لهەڤ دروتنێ — کو ئەو د دروێ کەڤنی بێ شوژنێ
وەختێ دروتن نە نەخ هەیە نە شوژن — وەطوڤ د دروێ کو پەیدا نینە کون

چاڤا ڤەکە حەشر پەیدایە ببین
دا شبهە نەمێنت ل یەومێ دین

دا ببینی لهەڤ کۆم کرنا من تەمام
دا وەختێ مرنێ نەلەرزی ژ ئهتمام

هەم وسایە کو دەمێ نڤستن ئێمنی
ژ ناڤ چونا هەمی حسێت بەدەنی

سەر حەواسێ خوە نەلەرزە دەمێ خواب
گەرچ دبت پەریشان و خراب

نەراحەت نەبونا شێخەکی سەر مرنا زارویێت خوە

شێخەك هەبو رێناسەدەر لپێشین
شەمعا عاسمانی بو سەر روێ زەمین

میناکا پەیغەمبەر دناڤ ئومەتان
ڤەدکر رەوضەیێ ناڤ جەنەتان

پەیغەمبەر گۆت شێخێ کو ناڤ ئەهلێ خوە
وەك نەبیەکی بیە ناڤ قەومێ خوە

صبەهەکێ ئەهلێ مالا وی گۆتنە وی
ئەی خوەش مرۆڤ چما هشك دلی

ئەم ژ مەرگ و هجرانا زارویێن تە
بقێر و نالینن گەل پشتا دوتا

تو نەدگری نەدزاری چرا
یا کو رەحمەت نینە ناڤ دل تەرا

چاخێ تەرەحمەك نەبت د هندرون
ئێدی هیڤی نەما دەستا ژتە شون

ئەم ل هیڤیا تەنە ئەی پێشوا
کو تو مەنەهێلی لڤێ دونیا فەنا

دەما رۆژا حەشرێ ئانین میزان و تەخت
شەفیعێ مەبخوە توی وێ رۆژا سەخت

د رۆژ و شەڤا وەصا بێ پارێزدار
ئەم بێکراما تەنە هیڤیدار

دەستێ مە و دامەنا تەیە وی زەمان
کو بێ هیچ موجرمەکی نامێنت ئەمان

پەیغەمبەر گۆت کو رۆژا واپەسین
کەنگی موجرمان دهێلم رۆندك رژین

ئەز دبم شەفیعێ عاصیان بجان
داوان نەجات دەم ژ شکەنجا گران

گوناهکاران و ئەهلێ کەبایر رە بجەهد
دێ خەلاسکەم ژ عتابا شکانا عەهد

صالحێت ئومەتا من بخوە نەجات بینە
ژ مەهدەرا من دەرکەتینە

بەلکو ژ وان رە گەلەك شەفاعەتن
گۆتنا وان وەکە حوکم نافذ کەتن

هیچ وازر و زرێ دیتری نەراکر
ئەز وازر نیمە خودایێ من راکر

ئەوێ بێ گوناهە شێخە ئەی جوان
د قەبولا حەق ناڤ دەستە وەك کەڤان

شێخ کی بوە پیر یەعنی مو سپی
مەعنا ڤی مویی بزانە ئەی بێ هیڤی

هەیە ئەو مویێ رەش هەیینا وی
دا ژ هەیینا وی نەمینت تارەك موی

چاخێ کو هەیینا وی نەما پیرە ئەو
وەلەو مورەش یا خودسپی بت ئەو

ئەو مویێ رەش دبت وەصفێ بەشەر
نینە ئەو مو مویێ رەهو مویێ سەر

عیسی د دەرگوشێ دکێ هەوار و قیر
هێژ نەگهانا جوانی ئەم بونە شێخ و پیر

هەكە نەجات بو ژ هنەك ئەو صافیێ بەشەر   نەشێخە دبتە كال ئەی برادەر
دەما یەكەك مویێ رەش كو ئەو وەصفیێ مەیە   نەبت لوی ئەو شێخ و مەقبولیێ خودایە
گاڤا مویێ وی سپی بو گەل خوە دە   ئەو نەپیرە و نەخاصیێ ئیزەدە
و هەكە سەرێ مویەكی ژ وەصفیێ وی باقیە   ئەو نەژ عەرشە ئەو ئافاقیە

عوزر خوازیا شێخ بو نەگرینا وی ل سەر مرنا زارۆكێ خوە

شێخ گۆت بۆوی نەهزرینە ئەی رەفیق   كو من نینە رەحم و ڤین و دلێ شەفیق
مەسەر هەمی كوفارا هەیە رەحمەت   كو جانێ كافرا پێكڤە ژ خودێیە نەعمەت
من ل سەر سەگان رەحم و بەخشایشە   كو چما بەرا ل وان ددن و دكن كشە
حەتا تو وی سەیێ دگەزێ دكم دوعا   كو ژ ڤی خۆیێ خەلاس كە ئەی خودا
هەم ڤان سان ژی بكە هزر دار   داكو نەبن ژ خەلكێ سەنگسار
ژ وێ ئەولیا ئانین ل سەر زەمین   دا وان بكت رحمة للعامین
گازی كرە خەلكێ بلایێ دەرگەهێ خاص   كو گازی خودێ كن خەلكێ كەن خلاص
خەبات كەن ژ ڤی لایی بۆنا پەند   چاخێ چێنەبو بێژن خودایا دەرنە بەند
رەحمەتا جزئی بوە بۆعام   رەحمەتا كولی بوە بۆ هومام
رەحمەتا جزئا وی بوە قەرینێ كول   رەحمەتا دەریا بوە هادیێ سوبول
رەحمەتا جزئی ئەو نزانت رێكا بەحر   هەر گولاڤەكێ دكێ ئەشباهێ بەحر
چاخێ نزانێ رێكا دەریا چاوا رێڤەچێ   خەلكێ لایێ دەریاڤە چاوا دێ بێ
هنگی موتەصل دبێ ب بەحر ئو   حەتا بەحرێ رێكەڤێ وەك سەیل و جۆ
و گەر بكێ دەعوەت ب تەقلیدی بوە   نەژ عیان و وەحی و تەئییدی بوە
ژنێ گۆت تەرەحم هەیە بجەرگە بەزی   وەك شڤانێ بگەرهێ ل دۆرا پەزی
چما تو ناگری ل سەر زارۆكێ خوە   چاخێ كو ئەجەلی ل واندا تیرا خوە
چونكی گەواهێ رەحم رۆندكێ چاڤایە   چاڤێ تە بێ گرین و تەراتی چرایە
رو ب ژنێ كر و گۆتیێ ئەی عەجوز   هەیڤا كانونێ بخوە نابت وەك تەموز
گەر هەمی مرن ئەو گەر ساخن   غائب بو پەنهان ژ چاڤێ دل نابن
چونكی ئەز وان دبینم ل جەم خوە   ژ چ وەك تەڤە چرێنم روێ خوە
گەرچ دەرڤە نەل دورا زەمان   گەل منن و ل هاویری من دكن یاریان
گری كرن ژ هجرانە یا ژ فراق   من گەل عەزیزانێ خوە ویصالە و عناق
خەلك د ناڤ خەوێ دبینن وان   ئەز ل هشیاری هەمیا دبینم عیان

ژ ڤێ جیهانێ خوە بهنەکێ پەنهان کەم — پەلکا حسێ دێ ژ دارێ وەشان کەم
حس دبت ئەسیرێ عەقل ئەی فلان — عەقل دبت ئەسیرێ روح هەم بزان
دەستێ گرێدایێ عەقل جان بازکر — کارێت گرێدایی رەهەم سازکر
حس و هزرا ل سەر ئاڤا صەفا — وەکە قرش وقەوالی گرتیێ روێ ئاڤا
٩٦٠٠ دەستێ عەقل وی قرشی بلایە کیڤە دبێ — ل جەم عەقلی ئاڤ پەیدا دبێ
قرش و قەوال زاف بو سەر جوێ وەك حوباب — چاخێ قرش لایەکیڤە چو پەیدا بت ئاب
وەختێ کو خودێ دەستێ عەقلی نەڤەکێ — ژ هەوا سەر ئاڤا مە قرش کۆم دکێ
ئاڤرە هەر دەم کەت ڤەشارتی ئو — ئەو هەوایێ بکەن و گرین عەقلێ تو
دەمێ کو تەقوا هەر دو دەستێ هەوا گرێدا — دێ ڤەکت هەر دو دەستێ عەقلی خودا
ئێدی حەواسێ پیرۆز بت مەحکومێ تە — وەك عەقلێ سالار بت مەخدومێ تە
حسابێ خەو دێ کەتە ناڤ خەوێ — داکو غەیبێ ژ جان سەر دەر بکێ
هەم د هشیاری ببینت خەوان — هەم ژ گەردون ڤەبکێ دەرکان

داستانا قورئان خوەندنا شێخێ کۆر و ب چاڤبونا وی ل وەختێ خوەندنێ

رۆژەکێ ژ رۆژا دیت وی شێخێ فەقیر — مصحەفەك د خانیێ پیرەکێ ضەریر(١)
ل جەم وی بومهڤان ل هەیڤا تەموز — هەردو زاهد کۆمبون چەند روز
٩٦١٠ گۆت عەجێبە چما مصحەفەکە لێرەیە — چونکی نابینێ ئەڤ دەروێشە کۆرەیە
دڤێ هزرێدە تە شویشا وی زێدە بو — کو بل وی نینە ل ڤێ دەرێ هات و چو
ئەوە بتنێ مصحەفەکە یا دالقاندی — ئەز نەی بێ ئەدەبم یا هەڤ ئالاندی
دا بپرسم نە بێدەنگ صەبرەکێ کم — دا بصەبرێ ب مرادا خوە بگەهم
صەبر کر و چەندەکێ بو د حەرەج — بو دیار کو (اَلْصَبْرُ مِفْتاحُ اَلْفَرَجْ)

صەبرکرنا لوقمان ژ پرسینێ دەما، کو دیت داوود ((درود لێبن))
خەلەکا چێدکێ بڤێ نیەتێ، کو صەبر ژ پرسینێ موجبێ فەرەجێ بیە

لوقمان چو لایێ داوود مەلەك — دیت کو ژ ئاسن دروست دکێ خەلەك
هەمی گەهەڤ دیتر دراچاند — ژ ئاسنێ پۆلا وی شاهێ بلند
صنعەتێ زرێ وی کێم دیت بو — ما عەجێب گرتی وەسوەسا وی زێدە بو

(١) ضریر – کۆر.

کو شایەد ئەڤ چبت بپرسم ژ ناڤ   کوچ چێدکی ژ خەلکێ تەڤلیهەڤ
دیسا گەل خوە گۆت صەبر چێترە   کو گهانا مەقصودێ ب صەبرێ زوترە
دەما نەپرسی زوتر کەشفت دبێ   مورغا صەبر ژ هەمیا فران تر دبێ
و هەکە بفرێ درەنگ تر حاصل دبێ   ئاسان ژ بێ صەبریا تە موشکل دبێ
چونکی لوقمان ددا قورچاند مۆدام   داوود ژ وی صەنعەت بو تەمام
ئێدی زرێ چێکر و وی ل بەرخوە کر   لپێش لوقمانێ کەریم خۆیێ ب صەبر
گۆت ئەی خوەشمێر ئەڤ لباسەکی قەنجینە   د جەنگ و لێکدانێ دکێ دەفعا برینا
لوقمان گۆت صەبر هەم باش دەمە   کو پەناه و دافعێ هەر جیێ لێ غەمە
خودێ صەبر گەل حەق قەرینکر ئەی فلان   هەرە ئاخرێ (و الْعَصْرْ) رە باش بخوان
سەد هزاران کیمیا خودێ ئافراند   کیمیا یەك وەکە صەبرا مرۆڤ نەچاند

ڤەمایا داستانا یێ کۆر و مصحەفێ

زەلامێ مهڤان صەبر کر و ناگهان   ژێرە دیار بو حالێ موشکل د زەمان
نیڤە شەڤ ئاوازێ قورئانێ بهیست   رابو ژ خەو ئەو عەجایبرە دیت
کو کۆر دروست ژ مصحەفێ دخوینێ   بو بێ صەبر بهویری ل حالی دمەیزینێ
گۆت عەجێبە ئایا ئەڤ ب چاڤێ کۆر   چاوا دبینێ و دخوینێ سطور
ئەوا کو سەر وێ کەتی و دخوانی   دەستێ سەر حروفێ وی ددانی
تلیا تە سەر رێزکا پەیدا دکێ   وەك لێنێرینا کو چاڤ دکێ
گۆت ئەی بوی ژ جەهل بەدەن جودا   تو دبی عەجێبگرتی ژ کارێ خودا
من ژ خودێ داخوازکر کو ئەی موستەعان   ئەز حەریصم سەر خوەندنێ وەکە جان
ئەز نەی حافظم نورەکێ بدە من   بێ ئشکال د دو چاڤا وەختێ خوەندن
دیسا بدە دو چاڤا نمرە وی زەمان   کو بکرم مصحەفێ و بخوێنم عیان
هەر چاخێ کو تە قەصدا خوندن هەبێ   کو بگرم مصحەفێ نیەتا قرائەت بکێ
ژ حەضرەت هات دەنگ کو ئەی زەلامێ کار   ئەی بۆرەنجەکێ بمە هیڤیدار
حوسنێ ڤەهینە و هیڤیا تە یا خوەش   کو هەرگاڤ تە دکێ دلگەش
ئەز لوێ دەمێ دمەتە دو چاڤا   دا قورئان بخوێنی ژ دل و هناڤا
وی وەطوڤکر و هەر وەختێ کو من   مصحەف دانی بەر خوە بۆ خوەندن
ئەو زانایێ کو نەبو غافل ژ کار   ئەو رێز دارێ پادشاه و کرگار
ئەو خودایێ کت ڤەدگەرێنێ بینا من   د گاڤێدە د زەمان وەك چرایا شەڤتارا من

ژ ڤــی ســەبەبی بــۆ وەلــی نینــە ئعــتراض
هــەر تــشتا وەرگــریێ ڤرێــدکێ ئعتیــاض

هەکــە بــاغێ تــە ب صــۆتینێ تــری ددێ تــە
د ناڤــا نەخوەشــیا کــەیفێ ددێ تــە

بــۆ وی شــەلێ بــێ دەســت دەســتی ددێ
کــو کــەتی نــاڤ خــەما دلــێ مەســتی ددێ

ئـەم قـەبول نـاکن و ئعـتراض ژ مـەدەر دکـەڤن
چـونکی بـەدەل تێت پـەی مـەفقود ناکـەڤن

چــاخێ کــو بــێ ئــاگر گــەرمی بگــەهێ مــن
راضــیمە هەکــە ئــاگر ب صــوژێ مــن

چــاخێ بــێ چــراغ بــدەت ژ رەوەشــەنی
هەکــە چــراغ شــکاند چــما دکــێ مــنمنی

صفەتێ هنەك وەلیا راضینە ب ئحکامێ قەضایێ خودا و دوعا هیڤیا ناکن، کو ڤی حوکمی ڤەگەڕێنە

ببهیــــزە نهــــو داســــتانا وان رێــــروان
کــــو ئعــــتراضــــەك نیــــنن د جیهــــان

ژ ئــــەولیا ئــــەهلێ دوعــــا هنــــەك دیــــترن
جارنــــا د درێــــنن و جارنــــا ددورن

قەومــــەکی دیــــتر دناســــم ژ ئــــەولیا
کــــو دەڤــــێ وان ئــــی گرتیــــە ژ هیڤیــــا

ژ قــەضــا راضــینە و ئــارامن و ئــەو کــرام
رابــون بــدەفعا قــەضــا ل وابــت حــەرام

د قـەضـایـا خـودێ زەوقـەکێ دبیـنن خـاص
کـوفرا وان تێـت طـەلـب کرنـا خـلاص

حوسـنە ظەنـەك سـەر دلـێ وان بویـە گـەش
کو ژ هیچ خەما ل خـوە نـاکن لباسـێ رەش

پسیارکرنا بوهلول ژ وی دەروێشی

بوهلــول گۆتــە دەروێــشەکی تــو دچ حــالی
چــاوانی ئــەی دەروێــش بێــژە ژ کــەمالی

گــۆت چــاوایە کەســەك کــو بــت جــاودان
ل ســەر مــرادا وی بــچت کــارێ جیهــان

ســەیل و جــۆك ل ســەر مــرادا وی هــەرن
ســتێر ژ وی لایــێ کــو ئــەو دخــوازێ وەرن

ژیــــن و مــــرن بنــــە مــــەئمورێ وی
ل ســەر مــرادا وی رێکــەڤن جــی بجــی

هــەر کیڤــە خواســت ڤرێکــەت تەعزیــەت
هــەر کیڤــە خواســت بەخشیــشکێ تەهنیــەت

ســالکانێ رێکــا حــەق ســەر کــامێ وی
ڤــەماێن ژ رێکــا حــەق د دامــێ وی

هــیچ دنانــەك نــالڤلڤێ د نــاڤ جیهــان
بــێ رضــا و ئــەمرێ وی فــەرمان رەوان

گۆت ئـەی شـاه تـە راسـت گـۆت وەطـوڤـە
د نــاڤ ســیمایێ تــە پەیــدا یــە ئەڤــە

ئــەڤ و ســەد چــەندینی ئــەی راســت بێــژ
بــەلێ ڤــە پــەژێرە ئــەڤێ بەیانکــە هێــژ

وەصــانێ کــو فــاضــل و مروڤــێ فــضول
گاڤــا گــوهێ وی بکــێ قــەبول

وێ وەطــــوڤ شــــەرحکە د نــــاڤ کــــەلام
کــو ژ وێ پــشکێ وەرگــرێ عــەقلێ عــام

ناطقێ کامل دڤێ سفرا وی هەر پربت   سفرا وی ژ هەر رەنگێ تەژی خوارن بت
کو هیچ مهڤان نەمینن ژ وێ بێ خوارن   هەر کەسەك پەیدا کەت خوارنا دڤن
وەکە قورئانێ کو ل سەر حەفت مەعنایە   بۆ خاص و عام خوارن تێدایە
گۆت ئەڤە یەقینە و کارەکی عادی   کو دینا دبن ئەمرێ یەزدانە کەدی(١)
هیچ بەلك ناکەڤێ ژ دارێ د وەخت   بێ قەضا و حوکمێ وی سولطان بەخت
ژ دەڤی پاری ناچتە بلایێ قرك   حەتا خودێ نەبێژتە پاری هەرە زك
مەیل و رەغبەت کو ئەو زەمامێ ئادەمیە   ڤەلڤینا وی کەهیێ ئەمرێ وی غەنیە
زەرەیەك دزەڤیا و ناڤ ئاسمان   پەر نالڤێت و نابت فران
بل ب فەرمانا قەدیما نافذا وی   ب چەند جلدا نەشێ شەرحکەی
کێ ژمارتیە بەلکێ داران تەمام   کەنگی بێ نهایەت کۆم دبت ب کەلام
ئەڤی قەدری سەحکە کو هیچ کار   چێنابت بل ب ئەمرێ کردگار
دەما قەضایا خودێ بو رضایا عەڤدی   حوکم ویرە بت ڤیانا بەندی
نەژ رێکا زەحمەت نەپەی مزد و ثەواب   بەلکو طەبعێ وی هۆ بو موستەطاب
ژیانا خوە وی نەبو خوە دڤێ   بەلکو دڤێ دا حوکمێ خودێ ب جێ بکێ
هەر جهەکی ئەمرێ خودێ رە مەسلەکەکە   ژین و مرن ل جەم وی یەکەکە
بۆنا خودێ دژیت نەبۆنا گەنج   بۆنا خودێ دمرت نەژ طرس و رەنج
ئیمان هێنایە بۆ داخوازیا وی   نەبۆ جەنەت و دار و بار و جوی
تەرکا کوفرا وی ژی بو بۆ خودێ   نەژ طرسا وێ کو د ئاگر بکەڤێ
ئەڤ هۆصا هات ژ ئەصلێ خوێ وی   نە ریاضەت نەکەفتە لەفێ وی
وێ گاڤێ دکەنێ کو ئەو ببینێ رضا   وەکە حەلاوا شەکرە ژێرە قەضا
بەنیەك کو خوی و خولق وی ئەڤ بت   ئایا جیهان بن ئەمرو فەرمانا وی نابت؟
ڤێجا چما ئەو لاڤا کەت یا دوعا   کو خوداوەند ڤەگەرینێ ڤێ قەضا
مرنا وی و مرنا زارۆکێت وی   بۆ خودێ جەم وی وەك حەلاوا دگەوری
جان دانا زارۆکا سەر وی با وەفا   وەك ڤێکی چنینە ل جەم خوەش مرۆڤا
ئێدی چرا بکت دوعا ئیلا مەگەر   د دوعا ببینت رضایەتا دادگەر
وێ مەهدەرێ و ئەو دوعانە ژ رەحما خۆ(٢)   دکت ئەو عەڤدێ خودان خۆ(٣)

---

(١) کەدی – کەهی.
(٢) خوە – خوە.
(٣) خۆ – خولق. ئەخلاق، رەوش.

وی رەحما خوە ویٚ دەمیٚ صوٚتیە   کو چرایا ڤینا خودیٚ هەلکریە
دوژەها ئەو صافیٚ وی عشقە و ئو   صوٚت بوٚ ئەو صافیٚ خوە موب مو
هەر طەرۆقی ئەڤ فروقی کەنگی ناسکر   وەك دەقوقی کو دڤیٚ دەولەتیٚ لەزکر

داستانا دەقوقی و کەراماتیٚ وی

وی دەقوقی هەبو خوەش دیباچە   عاشق و صاحب کەرامەت و خواجە
ل زەڤی دبو وەکە هەیڤا ل ئاسمان   شەڤروانرە ژ وی بو رۆنی روان
د هەر مەقامەکی مەسکەنەك کیٚم چیٚدکر   کیٚم دو رۆژا ل گوندەکی جی دکر
گوٚت هەکە د یەك خانی ب مینم دو رۆژ   عشقا وی خانی دیٚ من کەتە صوٚژ
(غِرَّةُ اَلْمَسْکَنِ اَحاذِرُهُ اَنا   اُنْقُلِي يا نَفْسَ سافِرْ لِلْغِنا
لا اَعُودُ خُلَقَ قَلْبِي بِالْمَکانُ   کَيْ يَکُونَ خالِصاً فِي الاِمْتِحانُ)
رۆژ د سەیر و حەرەکەت بو شەڤ د نەماز   چاڤ ل شاهبازیٚ وی هەر وەکە باز
مونقەطع ژ خەلك نەژ پیس خوٚیی   مونفەرد ژمیٚر و ژن نەژ بەر دوی
موشفق بو سەر خەلکیٚ و نافع وەکە ئاب   مەهەدەر چیەکی باش و دوعایٚ وی موستەجاب
مهرەڤان و دلۆڤان بوٚ قەنج و خراب   چیٚتر ژ دایك و حەزتر ژ باب
پەیغەمبەر گوٚت بوٚ هەوە ئەی سەران   وەکە باڤم دلۆڤان و مهرڤان
ژ ویٚ ئەگەریٚ کو پیٚکڤە ئەجزایٚ منن   چما هنگ جوزئی ژ کول هەلدقەنن
جوزء ژ کول بیٚتە برین بت بیٚکار   عوضو ژ تەن بیٚتە برین بت مرار
حەتا ب کولفە خوە نەگریٚ جارەکە دیتەر   ئی مریە وی ژ جان نەبوە خەبەر
و هەکە بلڤت ویرە نینە چ سەنەد   عوضویٚ نوهاتی برین هەم لڤلڤین دکەت
هەکە جوزء ژ کول بری لایەکیڤە دچیٚ   ئەڤ نەئەو کولە کو ناقص دبیٚ
قەطع و وەصلیٚ وی ناهیٚت د مەقال   تشتیٚ ناقص هاتە گوٚتن بەهرا میثال

ڤەگەران ب داستانا دەقوقی

د میسال ژ عەلی رە گوٚتن شیٚریٚ خودا   شیٚر نابتە وەکی وی ژ هەڤن جودا
ژ میسال و مەسەل و فەرقا ویٚ بران[1]   لاییٚ داستانا دەقوقی ئەڤ جوان
ئەو کو پیٚشوایٚ خەلك بو د فەتوان   گوٚکا تەقوایٚ ژ مەلائك درەڤان
وی د سەیرا زەڤی هەیڤ مات کر   هەم ژ دینداریا وی دینی حەسەد کر

(١) بران – باژۆ.

ب ئەڤێ تەقوایێ و ئەوراد و قیام   بو طالبێ خاصانێ حەق مودام
د سەفەرا مرادا ویا مەزن ئەو بوە   کو دەمەکی ل جەم عەڤدەکی خاص بوە
هەر ئەڤە دگۆت گاڤا دچو براه   من بکە هەڤالێ خاصێ خوە ئەی ئیلاه
یارەب وان رە کو بناست ئەڤ دلەم   بەنکێ بەنیی دێ گرێدم ل ملەم
و ئەوێ کو نەناسم تو ئەی خودایێ جان   رەحم کە پەردێ بێخە ناڤبەرا من و وان
حەضرەتی گۆتیێ کو ئەی سەروەرێ مەزن   ئەڤ چ عشقە و چ تهناتیە ژ ڤینا من
حوبا من تەیا هەی ل چ دگەری دیتەر   چمکی خودا گەل تەیە چاوا دگەری ل بەشەر
وی دگۆت یارەب ئەی زانایێ راز   تەد دلێ من ڤەکر رێکا نیاز
ئەگەر د ناڤا دەریا رونشتیمە   طەمەع د ئاڤا شەربك ژی هشتیمە
هەر وەکو داوودم نوت ونەهـ بزن مرەیە   طەمەع بزنا حەریف ژی من هەیە
حرص د عشقا تە فەخرە و جاه   حرص د غەیری تە کرێتە و تەباه
شەهوەت و حرصا نێران ل پێشی بوە   ویا حیزان کرێت و پیس کێش بوە
حرصا مێران ژ رێکا پێشڤەیە   حرص دموخەنەث لایێ پاشڤەیە
حرصا وی یەکی ژ کەمالا مێریە   و ئەو حرصا دیتر ئفتضاح و ساریە
ئاخ سروەك هەیە ل ڤێرێ زاف نهان   کو لایێ خضری ڤە موسی دبێ بەزان
هەر وەکی موستەسقی کو ژ ئاڤا خوە تێرنیە   سەر هەر ئەوا کو پەیدا کر راضی نیە
ئەڤە بارەگاهێ بێنهایەتێ حەضرەتە   رێکا صەدر رە بهێلە صەد رەتە

سِرِێ طەلەبکرنا موسی خضر رە با کەمالێ پەیغەمبەری و نزیکی

ژ کەلیمێ حەق فێر بە ئەی کەریم   ببینە چ دبێژێ ژ موشتاقی کەلیم
گەل جاهەکی هۆ و روتبا پەیغەمبەری   طالبێ خضرەم ژ خوە بینی بەری
ئەی موسی تە قەومێ خوە هێلایە   ل پەی قەنجەکی خوە تاڤێژی د بەلایە
تو پادشاهی خەلاسی ژ ترس و هیڤیا   حەتا کەنگی گەرهی و پرسی لڤان جیا
ئەوێ تە گەل تەیە و توپان و بەرین   ئاسمانێ چەند دخوازی ب پیڤی زەمین
موسی گۆت ڤێ مەلامەتێ کێم بکە   لئافتاب و هەیڤێ رێگری نەکە
دێ چم حەتا (مجمع البحرین) مەن   دا ببم هەڤالێ سولطانێ زەمەن
(اَجْعَلُ اَلْخِضْرَ لِاِمْرِي سَبَباً   ذاكَ اَو اَمْضي ۆ اَسْرِي حُقُبَاً)
ب سالا فرم ب پەرو بالا   سال چ بونە بهزارانێ سالا

ئـــەز دێ چـــم یـــانی ئـــەڤ نەهەژیـــە بـــوان
عـــشقێ جانـــان کـــێم نەزانـــە ژ عـــشقێ نـــان

ئـــەڤ پەیڤـــە بـــێ دوماهیکـــە هـــەی مـــامۆ
داســـــــتانا وی دەقـــــــوقی بگـــــــۆ

ڤەگەران ب داستانا دەقوقی

وی دەقـــــوقی (رَحْمَـــــــةُ اللهِ عَلَيْـــــــهْ)
گـــۆت (ســـــافَرْتُ مَـــديً فِي خافَقَيْـــهْ)

ســـال و مهـــا چـــوم ســـەفەرێ ژ عـــشقا مـــاه
بـــێ خەبـــەر ژ رێکـــێ حـــەیران د ئـــیلاه

ب پیـــێ روت دچـــوم ســـە ســـتری و ســـەنگ
گـــۆت ئـــەز حـــەیرانم و بـــێ کـــەس و دەنـــگ

تـــو نەبینـــە ڤـــان پیـــان ل ســـەر زەمـــین
ژبـــەر کـــو ســـەر دل دچـــت عاشـــق یـــەقین

٩٧٥٠ ژ رێکـــــێ و مـــــەنزل ژ کـــــورتی و دراز
دل چ زانـــت کـــو ئـــەو مەســـتێ دل نـــەواز

ئـــەو درێـــژی و کورتیـــا ئەوصـــافێ تەنـــە[١]
چـــونا ئـــەرواحا چـــونەکە دیـــتر هەنـــە

تـــە ســـەفەر کـــر ژ نـــوطفـــێ تـــا بعـــەقل
نـــەبگاڤا بـــو نـــە بمـــەنزل و نـــە نـــەقل

ســـەیرێ جـــان بـــێ چـــۆن بـــو د دەورو دەیـــر
جـــسمێ مـــە ژ جـــان خـــوە فێـــر کـــرە ســـەیر

ســـــەیرا جـــــسمانی وی هێلایـــــە نوکـــــە
نهـــێنی دچـــت بـــێ چـــاوا و چـــما د وێنۆکـــە[٢]

گـــــۆت رۆژەکـــــێ دبـــــوم موشـــــتاق وار
دا ب بیـــــنم د بەشـــــەر ئـــــەنوارێ یـــــار

دا ب بیـــنم دەریایـــەکێ د قـــەطـــرەیـــەکێ
ئافتابـــــەکێ دەرج د نـــــاڤ زەرەیـــــەکێ

دەمـــا گهامـــە لایـــێ یـــەك ســـاحل بگـــاڤ
وەخت بـــو بـــێ وەخـــت رۆژ بـــو وەخـــتێ شـــەڤ

خویابونا ب میسالا حەفت شەمالکا ب لایێ ساحلڤە

حـــەفت شـــەمالك ژ دور مـــن دیـــت نـــشکا ڤـــێ
ئـــەز ب لایـــێ ســـاحل ڤـــە بـــەزیم د گـــاڤێ

نورهـــا روناهیـــا هـــەر شـــەمالکەکێ ژ وان
خـــوەش خـــوە تاڤێـــت تـــا عنـــایێ ئاسمـــان

٩٧٦٠ مام عەجێب مایی عەجێب مایی بو عەجێب گرتی
پێلێـــت حیرەتـــێ عـــەقل رە ژ ســـەر گرتـــی

ئـــــەڤ چـــــەونگێ شـــــەمالکانا هەلکریـــــە
کـــو ئـــەڤ دو بینـــاهیێ خـــەلك ژ وان درویـــە[٣]

خـــەلك د گـــەرهان و دپرســـین ل شـــەمالکەکێ
کـــو هـــەیڤ لپـــێش وێ شـــەمالکێ کـــێم بکـــێ

چـــاڤ بەنـــدەکێ عـــەجێب گرێدایـــە ل چـــاڤا
وان پـــێ گـــرێ د دێ (يَهْـــدِي مَـــنْ يَـــشا)

---

(١) تەنە – بەدەنە.
(٢) وێنۆك – وێنە. عەکس، صورەت، فوتوگراف.
(٣) درویە – دروتیە، دروتن.

بونا وان حەفت شەمالکا سەر میسالا شەمالکەکێ

دیسا من ددیت کو حەفت دبو یەك   نورها وێ دکەلاشت پێسیرا فەلەك
ئەو یەکە جارەکە دی دبو حەفت   مەستی و حەیرانەکە مەزن ل من کەفت
ئتصالاتەك د ناڤ شەمالکا تێت   کو د زمان و گۆتێ مە ناهێت
ئەوێ کو یەك دیتنێ بکێ ئدراکا وان   ب سالا نەشێت دیارکەت بزمان
ئەوێ کو یەك دەمێ ب بینت ادراکا هوش   ب سالا نکارێ وێ ب بهیزێ بگوش
چونکی دوماهیکەك نینە بەرە (و اِلَیْكْ   ژبەرکو (لا اَحْصِي ثَناءً ما عَلَیْكْ)
بەز چومە پێشڤەتر کو ئەو شەمالا   کانێ چ تشتن ژ نیشانێت کبریا
بێ خوە دبوم و مەدهۆش و خراب   حەتا دکەتم ژ لەز و بەزا بێ تاب
ساعەتەکێ بێ هۆش و بێ عەقل ناڤ ڤێ   زەڤیێ دکەتم سەر سەرێ ئاخلێڤێ
دیسانێ بهۆش هاتم بخوە رابومەڤە   تە دگۆ درێڤەچونێ نەسەر و پێ یێ بمڤە

خویا بونا وان شەمالکا دنێرین حەفت زەلام

حەفت شەمال بی حەفت زەلام دبەرێ خوەدان   نورها وان دگەهشتە بانێ ئاسمان
پێش وان ئەنوارا نورها رۆژ دچو   ژ قەوی بونا نورا دنێ طاری دبو

ئەو شەمال دیسا بونە حەفت دار

دیسا هەر یەك زەلام دبو شکلێ درەخت   چاڤ ژ کەسکیا وان خوەش بەخت
ژ زافیا بەلکا نەدیارن شاخ   بەلك ژی نەخویانە ژ فێکیێ فەراخ[1]
هەر دارەکێ چق ل سەرسدرێ دایە   سدرە چ تشتە ژ دەرڤە بینا ڤالایە
رهێ هەریەکی چوبو دبنێ زەمین   خوارتر ژ گا و ماسی دبو یەقین
ریچالێ وان ژ چقا و بکەنتەر   عەقل ژ وی رەنگێ وان زێر و زبەر
فێکیێ کو تە دگوڤاشت بزور   هەر وەکی ئاڤ ژ فێکی دەرکەت چریسکا نور

مەخفیبونا وان داران ژ بەر چاڤێت خەلکێ

ئەڤە عەجێب ترە کو ل سەر وان دبوری   هزاران خەلك ل چۆل و دەشتێ دوری

---

(١) فەراخ – زۆر، زاف، تەژی، گەلەك.

ژ پێخمەتا سیبەرێ جان ددان — ژ مەرشکەکێ چێدکرن سایەبان
سیبەرا وێرە نەد دیتن هیچ — صەد تف سەر چاڤێت خوار و ڤیچ
قەحرا خودێ موهر دانایا سەر چاڤا — کوستێرێ بینت و نابینت هەیڤا
زەرێ رە دبینێ و خورشید نە — بەلێ ژ لوطف و کەرەمم نومید(١) نە
کاروانێ بەلەنگاز و ئەڤ فێکی ل عەردا — گەهشتی دکەڤێ چ سحرە ئەی خودا
سێڤێ رزی خەلك هەر دنەقێنن — ل هەڤ د کەڤن ب تالان درەڤێنن
بێژت هەر بەلك و کولیلکا وێ غُصُونْ — گاڤ بگاڤ (یالَیْتَ قَوْمِي یَعْلَمُونْ)
٩٧٩٠ بانگ دهێت ژ لایێ هەر درەخت — وەرنە لایێ مە خەلکێ شۆر بەخت
بانگ دهێت ژ غیرەت بەر شەجەر — مە چاڤێت وان گرتیە (کَلا لاوزَرْ)
گەر کەسەکی دگۆتە وان کوڤی لایێ ڤەهەرن — دا ژڤان داران ئستفادێ بەرن
پێکڤە دگۆتن کو مەستە ئەڤ مسکینە — ژ قەضایا خودێ بێچارە ئی دینە
مەژیێ ڤی مسکینی ژ ئارەزوێت دراز — و ژ ریاضەت کێشانی بوە فاسد وەك پیڤاز
ئو عەجیب دمینت یارەب حال چیە — خەلك رە ئەڤ پەردە و ئضلال چیە
خەلکێ رەنگاو رەنگ ب سەد رەئی و عەقل — یەك پێنگاڤ نائیننە وی لایی نەقل
عاقلان وزیرەکێت وان ژ نفاق — بونە مونکر ژ ڤێ هۆستەمکار و عاق
یا ئەز دین بومە و کەتمە بن دەست — شەیطان ل سەر من غالب بوە و سەر دەست
بهەر لەحظێ چاڤا دمالم کو ئەز — خەوێ دبینم کو ناڤ خیالا بوم گەڤەز
٩٨٠٠ خەو چ بوە ئەز دێ چمە سەر داران — فێکیێ وان دێ خوم دابێنم ئیمان
دیسا چاخێ ئەز دنێرم ل مونکران — کو ژ ڤی بیستانی خوە لاددن کەران(٢)
با کەمالێ ئحتیاج و ئفتقار — ژ پێخمە تا نیڤ بێسیرە جان دکن سپار
ژ ئشتیاق و حرصا یەك بەلکا درەخت — ئەڤ بێچارانە ددن ئاهێ سەخت
درەڤن ژ ڤێ دارێ و ژ ڤان تیمار — ئەڤ خەلایق سەد هزار سەد هزار
دیسا ئەز دبێژم عەجێب ئەز بێ خوەمە — من ب شاخێ خیالێڤە دەست گرتمە
(حَتي اِذا ما اِسْتَیأَسَ الرُسُلُ) بگو — تا (بظَنُوا اَنَّهُمْ قَد کُذِبُوا)
ڤێ قیرائەتێ بخوێنە کو تەخفیفە کذب — ئەڤە بو کو خوە بینت موحتەجب
د گۆمان کەت جانێ ئەنبیا — ژ ئتفاقا مونکریا ئەشقیا

(١) نومید – بێهیڤی.
(٢) کەران – کنار.

(جـــائَهُمْ بَعْـــدَ التَـــشَكُك نَـــصْرُنا) وەرە ســـەر دارا جـــان بهێلـــە وانـــا
٩٨١٠ فێكی بخوە و بدە وی كەسی كو ژێرە خوارنـە هـەر دەم و هـەر لـەحظـە سـحر فێـر كرنـە
خـەلك دبـێن ئـەی عەجـەب ئـەڤ بـانگ چـیە چـونكی دەشـت ژ دار و فێكـی خالیـە
ئـەم گێـژ بونـە ژ ئـدیعا ڤـان گۆتنـان كو دبـێن ل نزیكـیێ هـەوە باغـە و خـوان[1]
چـاڤا دپـەرخێنم لڤێـری بـاغ نینـە یـا چولـستانەكە یـارێكن تارینـە
ئـەی عەجـەب چـەند درێـژە ئـەڤ ماجـەرا چـونكی بێهودەیـە و یاریكـە و خـەطـا
ئـەز ژی دبێـژم وەكـی وان ئـەی عەجـەب ئـەڤ چ مـوهرە ل چـاڤێ مـن دایـە رەب
ژ ڤـان تـەنازعا موحەمـەد عەجـەب دیـسانێ د عەجـەب مایـە بولەهـەب
ژ ڤـێ عـەجێێ تـا وێ عـەجێی فەرقەكـە دویـر كـانێ دێ چ كـەت پادشـایێ بتـەدبیر
ئـەی دەقـوقی تونـدتر بـاژۆ بێـی دەنگـی گوهكـەرن ژ گۆتنێـت بڤـی رەنگـی

یەك داربونا وان حەفت دارا

گـۆت چـومە پێـشتر ئـەزێ خـوەش بـەخت دیـسا ئـەو حـەفت پێكڤـە بـون یـەك درەخـت
٩٨٢٠ حـەفت دبـو كـت هـەر دەم و گـاڤ دبـو د حـیرەت كـەتم كـو وەطـوۆڤ دبـو
پـاش ژ وێ مـن دار دیـتن د نڤێـژ صـەف كێـشای وەك جەماعـەت درێـژ
یـەك دار لپـێش وەسـتای مینـا ئیمـام یـێن دیـتر ل پـەی وی سـەر پیـا د قیـام
ئـەو قیـام و ئـەو ركـوع و سـجود بـرن ژ داران ئـەز عـەجێگرتی كـرن
مـن ئـانی بـیر پـەیڤا خـودێ وی زەمـان گـۆت (**اَلـنَّجْمُ و الـشجرُ رە یَـسْجُدانْ**)
بـۆ ڤـان داران نەچـوكە نـە پـشت خودایـا ئـەڤ چ تەرتیڤـە نڤێـژە قـشت
ئلـهاما خـودێ هـات كـو ئـەی بانڤێـژ تـو دبـێ عـەجێگر ژ كـارێ مـە هێـژ

حەفت زەلام بونا وان حەفت داران

پـاش مدەهـەك بهـوری ئـەو حـەفت زەلام پێكڤە د رونـشتنەكە خـودایێ كەتنـە كـەلام
مـن چـاڤ دمـالین كـانێ ئـەو حـەفت مـەزن تـوبیێ كیـنن و چ دگـەل هـەڤ ددانـن
چـاخێ گهـا مـە وان ئـەز برێـواری مـن سـلاڤ كـر ل وان بهـشیاری
٩٨٣٠ قـەومی گۆتنـە مـەن بەرسـڤا وێ سـەلام ئـەی دەقـوقی مەفخـەر و تاجـا كـرام
مـن گـۆت ئـاخر چـلۆ وان ئـەز ناسـكرمە پـێش ژ ئـەڤێ وان ئـەز نەدیتمـە
ژ ضـەمـیرێ مـن زوتـر بناسـین ژ بـن چـاڤا ل یەكـدیتر دمـەیزین

(١) خوان – سفرا خوارنی.

بکەنین بەرسڤا من دان کو ئەی هەژی / نوکە ئەڤە نخافتیە ل سەر تەژی
سەر دلەکی کو د تەحەیور دگەل خودایە / رازێ چەپ و راست کەنگی لێ پوشایە
من گۆت هەکە لایێ حەقایق پێ ددانن / چاوا بناڤ و حەرفێ رەسمی دزانن
گۆت ئەگەر ناڤەك نەپەنی بت ژ وەلی / وێ ئستغراق بزان نە ژ جاهلی
پاش ژ وێ گۆتن ئارەزوا مەیە / ئەی پاك دوست ئڤتدا کرن بتەیە
من گۆت بلانێ کو ساعەتەك تنێ / هن موشکلات من هەنە ل دۆرا دنێ
دا ئەو حەل بن بصوحبەتێت پاك / کو بصوحبەت تری دەرتێ ژ خاك
دانکا پر کاکل بهەڤالیا ئاخا رەش / خەلوەت و صوحبەتێ دکێ بت کەیف خوەش
کولی خوە مەحۆکر دناڤ ئاخێ / دا بهن و رەنگێ صۆر و زەر باڤێ
ژ پاش وێ مەحوێ ئەو قەبض نامینێ / پان دبێ و پەرڤە دکێ تا سەر دەرینێ
چاخێ پێش ئەصلێ خوە بو بێ خوە / صورەت دچێ بت جلوەیێ مەعنا خوە
ب سەر ئیشارەکرن بن فەرمانا تە نەحال / گەرمیا دل هین بو دەما دیت مەجال
ساعەتەکێ گەل وێ کۆمەلا بژارتی / کەتمە موراقەبەت ژ خوە کەتمە جداتی
هەم دوێ ساعەتێ ژ ساعەت ڤەرست جان / ژبەرکو ساعەت پیر دکەت جوان
هەمی ئەلوان ژ ساعەت رابینە / ژ رەنگا خەلاسە ئەوێ کو ژ ساعەت بەرینە
دەما ژ ساعەت ساعەتەکێ دەرکەڤی / وەختێ مەحرەم نەما بێ چلۆ و چاوا دبی
وەرە دل ساعەت ژ بێ ساعەتێ ئاگاه نیە / ژبەر کو وێ لوی لایی بل تەحەیور راه نیە
بۆ هەر نەفەری ل وێلا خاصا وی / بستینە د ناڤ جیهان گەرهانا وی
مونتەصب سەر هەر طەوێلە زێرەڤان / بل بدەستورا وی دەرناکەڤێ ژ وان
هەکە ژ هەوا دەرکەڤت ژ طەویلێ / سەرد طەوێلا دیتران بکت مەیلێ
د گاڤێ ئاخورچیان بەزن ب لەز خوەش / سەرێ هەڤسارێ وی گرن ب ڤەکەش
حافظان رە گەر نەبینی ئەی عیار / ئختیارەت رەببین بێ ئختیار
تەئختیار کو هەیە بدەست و پا / هەلدە باسك و زەندا چرا حەبسی چما ؟
تەرو د ئنکارا زێرەڤان بریە / تە ناڤ ب تەهدیداتێ نەفسا وی کریە

پێشڤە چونا دەقوقی ب ئیمامەتێ

ئەڤ پەیڤە بێ دوماهیکە تیژ بچۆ / وەختێ نڤێژ هات دەقوقی پێش رۆ
ئەی کتێ زەمان بکە دو رەکعەت نڤێژ / دا موزەیەن ببت ژ تە روژگارێ ژمێژ
ئەی ئیمامێ چاڤ رەوشەن د صەلا / چاڤ رەوشەنی پێڤیە د پێشوا

د شەریعەت هەیە مەکر وە ئەی گەورە   د ئیمامەت پێش خستن کوررە
گەرچ قورئان ل بەر بت و زیرەك و فەقیە   چاڤ رەوشەن چێترە و گەر بت سەفیە
بۆ کۆری خوە لادان نینە ژ قەدەر   چاڤ دبت ئەصلێ تەقوا و حەذەر
ئەو پیساتی نابینێ چاخێ عبور   ئەی خودا هیچ موئمنی نەبت چاڤێ کۆر
کوری ظاهر د نەجاسەتا ظاهرە   کۆرێ باطن د نەجاسەتا سِرّە
ئەڤ نەجاسەتا ظاهر بئاڤەکێ دچێ   ئەو نەجاسەتا باطن زێدە دبێ
شوشتنا وێ بل ب ئاڤا چاڤی نەتوان   دەما نەجاسەتا باطن بو عیان
چونکی خودێ نەجس خوەندیە کافر   ئەو نەجاسەتا وی نینە سەر ظاهر
ئەڤ نەجاسەت بهنا وێ تێت بیست گام   و ئەو نەجاسەت بهنا وێ ژ چین تا بشام
بەلکو بهنا وێ دچتە ئاسمانا   دگەهێ بەر دفنا حور و رضوانا
ئەڤا کو دبێژم ب قەدرێ فەهما تەتێ   مرۆڤ دناڤ حەسرەتا فەهما درست بێ
فەهم ئاڤە و وجودا بەدەن سەویل   وەختێ سەویل شکەست ئاڤ درژێ بێ لویل
ئەڤ شەربکە ب پێنج کونە بی حەرف   نە د ناڤ وی ئاڤ دمینێ نەبخوە بەرف
ئەمرێ (غُضُّوا غُضَّةً اِبْصارُکُمْ)   هەم تەبهیست تە راست نەدانی موم
پەیڤا ژ دەڤێ تە فەهما تە ببر   گوهێ تەی ژەنگاری فەهما تە راکر
هەر وەطوڤ کونێت تە یێن دیتر   ئاڤا فەهما تە دهنجنن هێدی بسرّ
گەر ژ دەریا نو ئاڤێ دەر بکی   بێ بەدەل ئەوێ بەحرێ رە دەشت دکی
بێ وەختە ناخوە من دێ گۆتبا حال   هەم مەدخەلێ ئەعواض و هەم ئەبدال
کو ئەو ئەعواض و ئەبدالێ بەحرێ   ژ کیڤە تێت پشترە کیڤە درێ
سەد هزاران حەیوانات ژ وێ دچەرن   عەور ژی بشکلێ هلم و بوخار ژێ دبەرن
دیسا دەریا وان بەدەلا ڤەدگێرێ   ژ کیڤە دزانن خودانێ عەقل و خێری
مە دەست ب داستانا کر ب لەز دڤی باب   بێ موخلص مایە ڤەهندرێ ڤێ کتاب
ئەی (ضیأ الحق حسام الدین) دلاوەر   کو فەلەك و ئەرکان وەك تە نەئانیە بەر
تو کێم هاتی د ناڤ جان و دل   ئەی جان و دل ژ هاتنا تە خەجل
چەند من کر پەسنێ قەومێ (مَامَضَا)   قەصدا من تو بوی ژ اقتضا
خانیێ خوە دناسێ خوە خوە دوعا   تە دڤێت بناڤێ کێ بکی مەدح و ثەنا
خودێ ئەڤ هند حکایات د قورئان ئانینە   مرۆڤێ نەلایق ژێ بێ بەهر کرینە
هەکە پەسنەکی وەصا هەم ژ تەهات خەجل   ئەما خودێ ژ تە قەبولدکێ (جَهْدَ اْلْمُقِلْ)

خـــودێ قەبولـــە کێماســـیا دکـــێ مـــەعاف
کـو ژ دو چـاڤێت کـۆر دو قـەطـرە کـەفاف

وە د هزرێنن کـو پەسـنێ مـورغ و ماسـی دکـم
چـاخێ کـو مـەدحێ تـە ب تـەمامی دکـم

٩٨٩٠ دا ئاهـا حەسـودا سـەر وی کـێم بوەشـێ
دا ب دنـانێ خیـالا خـوە کـێم بگـەزێ

خیـالا وی بخـوە کیڤـە حەسـود دگـرێ
کـەنگی طـوطی د کونـا مـشکی جـی دگـرێ

ئـــەو خیـــالا وی بـــوە ژ ئحتیـــال
مـــویێ برهاویـــە ئـــەو نـــەهلال

مـەدحێ تـە دکـم نـە بـژمارێت پێـنج و حـەفت
سـەر نڤیـسا داسـتانا دەقوقیمـە د پێـشکەفت

پێشڤەچونا دەقوقی ب ئیمامەتیا وی قەومی

د تـــەحیّـــات و ســـەلام الـــصالحین
مـــەدحێ هـــەمی ئـــەنبیا بـــو عـــەجین

پەســـــن پێکڤـــــە بـــــون تەڤلیهـــــەڤ
کـــو زك رژهانـــە دلەگـــەنێ گـــەل هـــەڤ

ژبـەر کـو مەمـدوح بخوە بـل یـەکی پـتر نینـە
ئـۆلا ژ ڤـی رویـی بـل یـەك ئـولێ نینـە

بزانـە کـو هـەر پەسـنەك بنـورا حـەق دچـێ
ل سـەر صـوەرو ئەشـخاص عاریـەت دبـێ

مـەدحا بـل بـۆ موسـتەحەقی کـەنگی دکـن
بـەلّام ل سـەر هزرینـا رێـك ونـدایی دبـن

هـەر وەك نـورەکێ بهـەلێ ل سـەر حـائطـی
حـــائـــط بـــۆ وان ئـــەنوارا وەك رابطـــی

٩٩٠٠ لاجـەرەم دەمـا سیبەر چـو لایـێ ئەصـل ڤـە
ضـال هـەیڤ ونکـر و ژ مـەدح مایەڤـە

یـا ژ چـالەکێ وێنـەیێ هەیڤـەکێ دیـار کـر
وی سـەر دچـالکر و ژێـرە مـەدح کـر

د حەقیقـــەت پەســـن کـــەرێ ماهـــەئو
گـەرچ جـەهلا وی بعەکسێ وێ کریـە رو

مـــەدحێ وی بـــۆ هەیڤـــە نـــە وی وێنـــەرا
بـو کـوفر ئـەو چـون بوغەلـەط ماجـەرا

کـــو ژ شـــەقاوەت بـــو گـــومراه ئـــەو دلێـــر
هـەیف ل ژۆر دایـە و ئـەو دمـەیزێنێ ل ژێـر

ژ ڤـــان بوتـــان عالـــەم پەریـــشان دبـــن
شـــەهوەت د ئـــاژون پەشـــیمان دبـــن

ژبـــەرکو شـــەهوەت بخیالـــەکێ ئاژۆتیـــە
و ژ حەقیقـــەت دورتـــر پاشـــڤەماییە

بخیالـــەکێ مـــەیلا تـــە وەك پـــەر دبـــێ
دا بـــوی پـــەری بگەهتـــە حەقیقـــەتێ

چـاخێ شـەهوەتەك دارژانـد پـەرێ تەوەرانـد
کولـەك دبـی و ئـەو خیـال ژ تـە رەڤانـد

پەرنگەهـــدار و هـــۆ شـــەهوەتێ مـــەران
دا پـەرێ مـەیلا تـە بفـرێ لایـێ جنـان

٩٩١٠ خـــەلك د هـــزرێن عـــشرەت دکـــن
ل سـەر خیالـەکێ پـەرێ خـوە هلـدکن

دەینـــدارێ شـــەرحا ڤـــێ نـــوکتێ بومـــە
موهلـــەت بـــدە نکـــارم ژێ دور بومـــە

ئقتداکرنا قەومی ل پشت دەقوقی

ئـەو دەقـوقی پێـشڤەچو راوەسـتا د نـەماز
قـەوم وەکـە ئـەطلـەس ئـەو ژێـرە طـراز

ئقتدا كرن خوەش مێرا ميناكا قەطار / ل پەى وى موقتەدايێ نافدار
چاخێ گەل تەكبيرێ جۆت كەتن / هەر وەكى قوربانێ ژ جيهان دەركەتن
مەعنا تەكبيرێ ئەڤە ئەى ئيمام / كو ئەى خودا پێش تە ئەم قوربانن تەمام
وەختێ ذبحێ (الله اكبر) دبێژى / وەطۆڤ بە د ذبحا نەفس كوشتنێ ژى
بەدەن وەك ئيسماعيل و جان مينا خەليل / جان كر تەكبير سەر جسمێ نەبيل
هاتە كوشتن بەدەن ژ شەهوەتا و ئاز / ب (بسم الله) بو بسمل[1] د نەماز
رابونا ب نڤێژێ وەك رابونا قيامەتێ دانە / ئەو د حسابا تە و خوە د موناجاتا وى بزانە
راوەستايى پێش خودێ روندك رێژان / سەر ميثال راست بوە قيامەت د رۆژان
خودێ بێژتە تە بۆمن تە چ ئانيە / دڤێ موهلەتا كو من بۆ تە داييە
ژيێ خوە تە دچ بدوماهيك بريە / قۆت و قوەت دچ فانى كريە
گەوهەرێ بيناهى تە كيڤە ژ ناڤبر / هەر پێنج حس د چ تە مزاخكر
چاڤ و گوه و هوش و گەوهەرێ عەرش / تە مزاختن تە چ كريە ژ فەرش
دەست و پێ من دانە تە وەك بێر و كولنگ / من ژ خوە بەخشينە تەكا ئەودەست و لنگ
هەر وەطوۆڤ پەيغامێت دەردەدار / هۆ ژ حەضرەت تێن سەد هزار
د قياما ڤان گۆتنا هەيە رجوع / و ژ شەرمەزارى طەوها ئەو د ركوع
قوەتا راوەستان ژ خەجلەت نەما / د ركوع تەسبيح خوەندن ژ شەرما
ديسا فەرمان دگەهێ راكە سەرى / ژ ركوعێ دا بەرسڤا خودێ بژمێرى
سەر رادكێ ژ ركوع ئەو شەرمەزار / ديسا ل سەر رودكەڤێ ئەو خاڤ كار
جارەك دى فەرمان تێتە وى راكە سەر / ژ سجودێ و ڤەگێرە ژ كريارى خەبەر
سەر رادكێ ئەو جارەك دى شەرمزار / ديسا دكەڤێ سەر رو ميناكا مار
ديسا بێژت سەرى راكە و ديسا بگو / كو من دڤێت ژ تە ب پرسم موب مو
قوەتا لپێ راوەستان بۆ نەماييە / كو خطابا بطرس ل جانێ وى كەتيە
ڤێجا قەعدە روينت ژ وى بارێ گران / خودێ بێژتێ ئاخفتنا بێژە بەيان
من نعمەت دايە تە شوكرێ تە چ بو / من سەرمايە دايە تە سودێ تە كو
رو بدەستێ راستڤە تينێ د سەلام / لايێ جانێ ئەنبيا و وانێ كرام
يانى ئەى گەوران شەفاعەت كن كو ئەڤ لەئيم / سەخت مايە د حەرى پێ و گليم

(١) بسمل – د ئاخ و خوينێ وەر بو وەكە مريشكا سەر برى.

بەيانا ئيشارەتا سلاڤێ لايێ دەستێ راست د قيامەتێ ژ ترسا موحاسبەيا خودێ و ژ ئەنبيا هاريكارى و شەفاعەت خواستن

ئەنبيا دبێژن رۆژا چارا چو / وەختێ تو لدنێ چارە ل وێ دەرێ بو
بانگێ ديكێ بێ وەختە خوەلى ب سەر / تەركا مەكە د خوينا مە نەبە وەر[1]
رو دزڤرينێ بلايێ دەستێ چەپ / مەهدەرا ئەصل و فەصلا دبێژنێ رەپ
هێ بەرسڤا خوە بێژە گەل خودێ / ئەم كينە دەستێ خوە ژ مە بەردەدێ
نەژ ڤى لايى و نەژ وى لايى بو چارە / جانێ وى بەلەنگازى دل بو سەد پارە
هەژارێ مسكين بو بێ هيڤى ژ هەميا / ئێدى بهەر دو دەستا كەت هيڤيا
كو ژ حەموا بێهيڤى بومە ئەى خودا / ئەول و ئاخر توى و مونتەها
دنڤێژێ ڤان ئيشاراتێ باش ببين / دا بزانى كو قيامەتێ ڤان ببينى يەقين
چێليكا بينە دەر ژ هێكا نمێژ / سەر نەدانە وەك مريشكێ بێ قەدەر درێژ

بهيستنا دەقوقى د ناڤ نڤێژێ هەوارا ئەهلێ كەشتيێ كو يێ غەرق دبن

وى دەقوقى خوە د ئيمامەت كر ساز / د ناڤ وى ساحلى هات كەت نەماز
و ئەو جەماعەت ل پەى وى د قيام / ئەڤن نڤێژكەرێ هەژى و بژارتى ئيمام
نشكا ڤە چاڤێ وى كەت بلايێ دەريا / د دەم بهيست هاوار ژ لايێ دەريا
وى كەشتيەك ديت د ناڤ مەوج و پێلا / كرێت كەتيە د قەضا و د بەلا
هەم شەڤ و هەم عەور و هەم پێلێ مەزن / ئەڤ سێ تاريكى ژ خەنقينێ ترسن
باهۆزەك هەر وەكو عزرائيل خواست / پێل لهەڤ ددان ژ چەپ و راست
ئەهلێ كەشتى ژ ترسا كو بمرن / نەعرە و قێرين و هەوار دكرن
ب نالين دەست ل ناڤا سەر ددانين / كافر و مولحد پێكڤە موخلص دبين
گەل خودێ ب سەد لاڤا وى زەمان / پەيمان و نەذر كرن بجان
ب سەرێ رويس ئەو كەتنە سەجدە كو هيچ / روێ وان قبلە نەديتبون د ژيانا پويچ
دگۆتن كو بێ فايدەيە ئەڤ بەندگى / مە نەڤێت دينداری مە دڤێ زندگى
ژ هەميا هيڤى وى بريە تەمام / دوستان و برا و خال و بابا و مام
زاهد و فاسق وێ دەمێ بن موتەقى / هەر وەطوڤ د وەختێ جان دانا شەقى

---

(١) وەر – تێوەر بون تێكەلبون.

نە ل چەپێ وان نە ل راستێ چارە نەما   دەما حیلە مرن بو وەختێ دوعا
ئەو بدعا کەتن و دزاری و ئاه   ژ وان چو بەر فەلەك دوکێلا سیاه
شەیطان وێ دەمێ ژ دوژمنیا دیرین   گازی کر ئەی سەگ پەرستانێت لەعین
مرن بۆ هەوە ئەی ئەهلێ ئنکار و نفاق   ل دوماهیکێ دێ هەر بت ئەڤ ئتفاق
چاڤێت هەوە طەر بت ژ پاش خلاص   کو ژبۆشەهوەتێ بن دێوەکی خاص
ل بیرا هەوە نایێ کو روژەکێ د خەطەر   یەزدان دەستێ وەگرت ژ قەدەر
ئەڤ گازیە دهات ژ دێوێ قەراش   نەبهیست ئەڤ ئاخفتنە بل گوهێ باش
راست فەرمویە گەل موصطەفا   پەیغەمبەر و رێبەر و دەریایا صەفا
کو هەرچی دێ جاهل بینت لعاقبەت   یێن عاقل دبینن ژ عەول مەرتەبەت
هەکە کار ژ سەرەتا نەپەنیە و سر   عاقلی عەول دیت و ئاخر لێ موصر
عەولێ وێ پوشاندیە و ئاخرێ وان   عاقل و جاهل دێ بینت د عیان
گەر تێ ناگەهی واقعێت نەپەنی بناڤ   حەزمکە کو شاپ(1) نەشێ راکێ ژ ناڤ
حەزم چ تشتە پیس گۆمانی د جیهان   دەم بدەم دبینێ بەلایی ناگهان

تەصەوراتێ زەلامێ حازم

وەسا تەصەور کە کو نشکا ڤێ شێرەك گها   زەلامەك رەڤاند و برە ناڤ بیشا
دێ چ هزرینێ دوێ برنێ بین   تو ژی وێ بهزرینە ئەی سەیدایێ دین
شێرێ قەضا مەدگرێ دبێ ناڤ بیشا   جانێ مە مەشغولێ کارە و پیشا
وەسانێ کو ئەو ژ فەقرێ دترسن خەلق   کەتنە ژێر ئاڤا شۆر تا بحەلق
هەکە ب ترسا ژ ویێ فەقر ئافەرین   گەنجێ وان دەرکەتبانە ژ بنێ زەمین
جوملا وان ژ ترسا غەم د عەینێ غەم   ل پەی بونێ کەتنە ناڤ عەدەم

دوعا و مەهدەرا دەقوقی د خلاسا کەشتیێ دا

چاخێ دەقوقی دیت ئەو قیامەتا دل پژا   رەحما وی کەلی و رۆندکێ وی رژا
گۆت یارەب نەنێرە لفعلێ وان   دەستێ وان بگرە ئەی خودایێ قەنج نیشان
ئەی خودایێ کو دەست دگەهی بەحر و بەر   ڤێ جارێ ژی ب سەلامەت وان ببە ژ بەر
ئەی کەریم و ئەی رەحیێ سەرمەدی   ببورە ل خرابکارا کو ڤێ جارێ ژی تە نەدی
ئەی خودایێ بەلاش دایی سەد گوه و چاڤ   بێ پاداش کریە دیاری عەقل و چاڤ

(١) شاپ – لهی، شالاڤ.

پێش ژ ئیسحقاق تە بەخشیە عەطا
دبینێ ژ مە هەمیا کوفران و خەطا

ئەی عەظیم ژ مە گوناهێت عەظیم
تو دکاری عەفو کەی د حەریم

ئەم ژ ئازو حرصا خوە شەوطین
و دوعا کرن ژی هەم ژ تە فێربین

بوێ حرمەتا کو تە ئەم ب دوعا فێرکرن
د طاریەکە هوسا تە چرا هەلکرن

هەر وەطوۋ دچو سەر لەفظێ خوە ب دوعا
وی زەمانی وەك دایکێت ب وەفا

هێستر ژ دو چاڤێ وی دهاتن و دوعا دکرن
بێ هۆش نالین ب ئاسمان دبرن

ئەو دوعایا بێ خوە ئەو خوەیێ دیتەرە
ئەو دوعا نەژ ویە پەیڤا داوەرە

ئەو دوعا خودێ دکێ چونکی ئەو فەنایە
ئەو دوعا و ئەو بەرسڤ ژ خودایە

واسیطا مەخلۆق نینە د ناڤ میان
بێ خەبەرە ژ لاڤەکرنێ جسم و جان

عەڤدێت خودێ دلۆڤانن و صەبردار
ئەخلاقێ خودێ هەنە د ئصلاحێ کار

مهرەڤان بێ رشوەتان هاری کەران
د مەقام قەوی و د رۆژی گران

هێ لڤی قەومی بگەرهە ئەی موبتەلا
هێ وان خەنیمەت کە ژ پێش بەلا

کەشتی نەجات بو ژ دوعایێ وی پەهلەوان
و ئەهلێ کەشتی بزەحمەتا خوە کرن گۆمان

کو بەلێ دەست و باسکێ وان د حەذەر
تیرەك ل هەدەڤێ دایە ژ هۆنەر

پێ روڤیا خەلاس دکن د نێچیرا
ووێ ژ دوڤی دزانن روڤیێن د زنجیرا

گەل دوڤێ خوە زۆر دوستن و بڤین
کو جانێ مە نەجات دکن ژ کەمین

روڤیۆ پیا ب پارێزە ژ بەرو کلۆخ
پێ کو نەبت چ سودە دوڤ ئەی چاڤ شۆخ

ئەم وەك روڤینە و پێیت مەکرام
مە نەجات ددن ژ سەد رەنگ ئنتقام

حیلەیێت زراڤێ مە وەکە دوڤێ مەنە
چەپ و راست ئەم عاشقێ دوڤێ خوەنە

ئەم دوڤ دلڤلڤینن ژ ئستدلال و مەکر
دا کو حەیران بمینت ژ مەزەید و بەکر

مە دڤێت خەلك ژ مە دحیرەت بێ
دەستێ طەمەعێ مە دناڤ ئالوهیەت بێ

حەتا ب سحر و پسپسۆك مالکێ دلان بوینە
ئەم ئەڤێ نزانن کو ئەم د ناڤ گوینە

د ناڤ گویی و د چالێ ئەی سەر سەری
دەستا بکێشە ژ سمبێلێ دیتری

چاخێ گەهشتی ب بیستانەکی خوەشك و خوەش
پاش هنگی دامەنا خەلکێ بگرە و بکەش

ئەی موقیمێ زندانا چار و پێنج و شەش
گەر گەهشتی جاهەکی دیترا ژی پێڤەکەش

ئەی وەك خەربەندە ل پەی قوناکەری
راموسینگاهەك تە پەیدا کر مە ژ بیر نەبەری

چاخێ نەدایە تە دوست دەستێ بەندگی
ژ کیڤە تو داخوازیا پادشاهی دکی

دڤینا وێ کو بێژنەتە هەی ئافەرین
تە جانێ خوە گرێدایە د گەردەن ئافەرین

روڤێو، ئەڤی دوڤێ بحیلەیێ خوە بهل
وەقف کە دل ل سەر خوداوەندانێ دل

د پەناهێ شێر کێم نابن کەباب
روڤیێ، تو بلایێ کەلەخ ڤە نەکە شتاب[1]
ئەی دلێ مەنظورێ حەق وێ گاڤێ دبی
کو تو جوزئی دەما لایێ کولێ خوە بچی
خودێ هەر دبێژێ نەظەرا مە سەر دلە
نە ل سەر صورەتە کو ئەو ئاڤ و گلە
تو دبێژی مەن ژی هەیە دل
جهێ دل سەر عەرشە نە د ناڤ ئاڤ و گل
د تەقنا رەش ژی یەقین ئاڤ هەیە
بەلێ ئەو ئاڤ نەژ ئاڤا دەستێ تەیە
ژبەر کو هەکە ئاڤە مەغلوبێ دلە
ئێدی بۆ دلێ خوە نەبێژە ئەڤ دلە
ئەو دلێ کو ژ عاسمانا بلند تەرە
ئەو دلێ ئەولیا یا پەیغەمبەرە
پاك بوە ئەو ژ حەری صافی بوە
دنصاب کەتیە و وافی بوە
تەرکا قور کریە بلایێ بەحر هاتیە
بوە بەحری ژ زندانا گل دەرکەتیە
ئاڤا مە مەحبوسێ قور[2]مایە ب یەقین
ئەی دەریایێ رەحمەت، مە جەذب کە ژ طین
بەحر بێژت ئەز دێ تە دخوەکەشم
بەلێ دێ قورە[3] بی کو ئەز ئاڤا خوەشم
تو ب قورەهیا خوە مەحروم دبی
وان هزرا بهێلە د گەل من دبی
ئاڤا تەقنێ دخوازێ د دەریا بچێ
تەقنێ پیێت ئاڤێ گرتیە و دکێشێ
هەکە پیێت خوە خلاسکر ژ دەستێ گل
گل دێ مینت هشك و ئەو بت موستەقل
ئەو کێشان چیە ژ قور ئاب رە
جەذبا تە نوقل و شەرابا ناب رە
هەر وەسانێ هەر شەهوەتەك د جیهان
تەدڤێ مال و دڤێت جاه و دڤێت نان
هەر یەکەك ژڤانا تە مەست دکێ
هەکە بدەستڤە نەئینی ل پەی خومار دبی
ئەڤ خومارا غەم بوە دەلیلا وێ
کو مەستیا تە مەفقودە ب دەستێ وێ
بل تەما ضەرورەتێ ژ ڤێ نەگیر
دا ل سەر تە نەبت غالب و ئەمیر
تەسەر بلند کر کو ئەز صاحب دلم
من حاجەت ب کەس نینە وئەصلم
وەسانێ کو ئاڤ دتەقن سەر بدێ
کو ئەزم ئاڤ و بخوازم مەدەدێ
دلێ تە بۆ ڤێ تەڤلیێ هزراند
لاجەرم دل ژ ئەهلێ دل تەهلاند
تە دڤێت کو ئەو دل بت ئەڤ نازەنین
کو ئەو بو د عشقا شیر و هنگڤین
نوطفێ شیر و هنگڤین عەکسێ دلە
بۆهەر خوەشی ئەو خوەش ژ دل حاصلە
ڤێجا دل بوە جەوەر و عالەم عەرەض
سیبەرا دل چاوا بۆ دل بوە غەرەض
ئەو دلێ کو ئەو عاشقێ مالە و جاه
یا هێسیرێ ڤێ قور و ئاڤا سیاه
یا خیالاتەکێ کو د تاریکیایە ئو
وان دپەرێسن بخاترێ گفت و گو

(١) شتاب – لەز و بەز.
(٢) قور – حەری، تەقن، طین یەکن.
(٣) قورە – موتەکەبر، خوەمەزنکەر.

ئەو نەدلە غەیری وی دەریا یا نور   دل نەظەر گاهێ خودا و هنگی کور؟!!
هەمی داخوازا دل دکن خاص و عامیە   لێ بگەرهن کیڤە یە و ئەو کیە
ئاڤرێژکا دلی بهێلە و دلی پەیدا کە   وێ ئاڤرێژکێ ژ وێ تەما چیا کە
دل موحیطە د ئەڤێ خەطا وجود   زێرا د وەشینێ ژ ئحسان وجود
ژ سەلاما خودێ سەلاماتن نثار   دکەت سەر ئەهلێ عالەم ئختیار
بۆ هەر کەسێ دا مەن دروستە و هەژی   نثارا دل دێ گهتە وی کەسی ژی
دامەنا تە ئەو نیازە و حضور   هێ نەدانە دامەنێ وی کەڤرێ فجور
دا ئەوکەڤر دامەنا تە نەدرێنێ   دا بزانی رەنگی ژ رەخنەکرنێ
تە دامەن پری بەرکر ژ جیهان   هەم ژ بەر زیڤ و زێر وەك بچوکان
ژ خیالا زیڤ و زێر دەما زێر نەبو   تە دامەنا صدق درانە و خەم زێدە بو
کی دیارکەت بۆ بچوکا کەڤر و سەنگ   دا نەگرت دامەنا عەقلێ وان بچەنگ
پیرێ عەقل هات نە ئەو موێ سپی   مو ناگونجێ دڤی بەخت و هیڤی

ئنکارکرنا وێ جەماعەتێ ل دوعا و مەهدەرا دەقوقی و فرینا وان و نەپەیدابون د پەردەیا غەیب و حەیران بونا دەقوقی، کو بهەواڤە چون یا بعەردیڤە

چاخێ ئەو کەشتی نەجات بو و هات بکام   نڤێژا وێ جەماعەتێ هەم بو تەمام
پسەپس کەتە وان گەل هەڤدیتر   کو دوعا بۆنا نەجاتا کەشتی کێ کر
هەر یەکی گەل یێ دیتر گۆتن بسرّ   ل پشت سەرێ دەقوقی هێدی تر
هەر یەك گۆت من نەکریە ئەڤە   ئەڤ دوعا نەشکەرا نەژ هناڤە
یەکی گۆت کو ئیمامێ ژ دل پێڤەمان   ژ هاڤصۆتن دوعا کریە بۆ وان
یەکەکی دیتر گۆت کو ب یەقین ئەی یار   بڤی رەنگی ژ مرا ژی بیە دیار
ئەو فضولی بوە ژ ئنقباض   سەر موختارێ موطلەق کریە ئعتراض
چاخێ زڤریم دا ئەم بهەڤ بنێرن   کو ئەو ئەهلێ کەرەم چ ڤەدگێرن
یەك ژ وان من نەدیت د مەقام   هەمی چوبون ژ مەقامێ خوە تەمام
نەژۆر نەژێر نەچەپ نە راست   چاڤێ تیژێ من ل سەر قەومی نەکەت
تە دگو دور بون بدەربەکێ بونە ئاڤ   نە نیشانا پیا دیار بو نە توزەکە بەلاڤ
وێ دەمێ پێکڤە کەتنە د قوبا خودێ   ئەو کۆمەلە چونە کیشك مێرگێ
د تەحەیور مام کو ئەڤ قەومە   چاوا خودێ نخافتن ل بەر چاڤێ نۆقیی

ئەو وەسا پەنهان بون ژ چاڤێ وی   مینا ماسییێت د ئاڤا جوکێ نوێ مبوی
ب سالا د حەسرەتا وان خوە قەحراند   عومرەکی د شەوقا وان روندك رژاند
تو دبێژی وەلیێ خودێ د نەظەر   چاوا گەل خودێ تینت ناڤێ بەشەر
کەرێ فکرێ مرۆڤ دکەڤێ تەقنێ فلان   کو تو وان بەشەر دبینی نەجان
کار ژ ڤێ وێران بوە ئەی مەردێ خاڤ   کو تو وانا ئنسان دبینی ب چاڤ
تو هەر ئەوێ دبینی کو ئبلیسێ لەعین   گۆت ئەز ژ ئاگرم ئادەم ژ طین
چاڤێت شەیطانی یەکدەم ببەند   ئاخر چەند صۆرەت بینی چەند
ئەی دەقوقی ب دو چاڤێ خوەیێ رۆندك رێژ   تو نەبرە هیڤیا ژ وانا هێژ
هەرە بگەرهەکو رکنێ دەولەت گەرهانە   هەر فەرەهیەك د دل د ناڤ گەرهانە
هەمی کارێت دنێ باڤێژە پشت رو   وەك تڤیلکێ ژ دل و جان بێژە کو کو
قەنج بنێرە د ئەڤێ ئەی موحتەجب   کو خودێ دوعا گرێدایە لئەستەجب[1]
بۆ هەر کەسێ دل پاك بو ژ ئعتدال   ئەو دوعا وی دێ چت تا ذوالجلال

دیسا شەرح کرنا داستانا وی طالبێ رزقێ حەلال بێ کارو زەحمەت ل زەمانێ داوود ((درود لێبن)) و موستەجاب بونا دوعا وی

هاتە بیرا من ئەو حکایەت کو فەقیر   رۆژ و شەڤ دکر ئەفغان و نەفیر
و ژ خودا دخواست رزقێ حەلال   بێ نێچیر و رەنج و کەسب و ئنتقال
پێش ژ ئەڤی من گۆت هندەك حالێ وی   بەلێ مژولی کەتێ ژ ڤی لایی و وی لایی
هەم دبێژمە وی دێ کیڤە رەڤێ   دەما ژ عەورێ فەضلێ خودا حکمەت برژێ
خودانێ گایی ئەو دیت و گۆت هێ   چما تە گایێ من سەر ژێ کر د گاڤێ
هێ بێژە چما تە گایێ من کوشت   ئەبلەهێ دز تە ئنصاف نەهشت
گۆت من رزقێ حەلال ژ خودێ دخواست   من رو ب قبلێ دکر بهیڤی و دوعا دئاراست
ئەو دوعایا کەڤنا من بو موستەجاب   رزقێ من بو من سەرلێ بری ئەڤە جەواب
ئەو ژ قەحر هات پێسیرلێ گرت   چەند کولم ل روێ وی دان سفت

چونا هەردو پەڤچونا جەم داوود ((درود لێبن))

ئەو د کێشا حەتا جەم داوودێ نەبی   کو وەرە ستەمکارێ گێژێ غەبی
دەلیل بێنە حیلەکەر خلاس کە خوە   گەل خوە باخڤە عەقل بێنە سەرێ خوە

(١) لئەستەجب – اعوبی استجب لكم.

چ دوعایە تو دبێژی نەکەنە دەڤ ببەند   ب سەرورهیّ من و خوە ئەی لەوەند
١٠٠٩٠ گۆت گەل خودێ من زاف دعا کرمە   سەرڤێ لاڤەکرنێ زۆر خوین خوارمە
من یەقین هەیە دوعا بو موستەجاب   سەر ل بەریدە ئەی مونکرێ خطاب
گۆت هیّ وەرن کۆم ببن ئەی موسلمین   ببینن درۆ و ڤرێت ڤیێ لەعین
هاوار موسلمانان بدوعا مالێ من   بخاترێ خودێ چاوا ژیێ خوە دکن
هەکە هۆبا هەمی عالەمێ پێکڤە   بدوعا مالێ خەلکێ دبرنەڤە
هەکە هۆبا نەخوازۆك و گەدایێ ضەریر   دبونە پادشاه خودان مال و ئەمیر
رۆژ و شەڤ د دوعا بدەست و رو بلندا   هیڤی و رجا دکن کو بدە مالی ئەی خودا
تا تو نەدەی یەقین کەس نادەت مالی   ئەی دەرگەڤەکەر من دبینی دڤی حالی
کەسبا کۆران بوە لاڤە و دوعا   بل پارچە نانەکی پەیدا ناکن ژ عەطا
خەلکێ دگۆت ئەڤ موسلمانە راست دبێ   و ئەڤ دوعا فروشە ظولمێ دکێ
١٠١٠٠ ئەڤ دوعا کەنگی بت ژ ئەسبابێ ملك   کەنگی شەریعەت ڤێ قەبول دکێ دسلك
بکرین و فرۆتن یا وەصیەت و دان دیاری   تەمەلوك ژ ڤان رەنگایە ب یەك جاری
دکی دەفتەرێ دایە ئەڤ شەرعا نو   گایێ ڤەگەرێنە یا هەرە حەبسێ زو
وی بلایێ عاسمان ڤە دکر سەرورو   واقعەیا مەکەس نزانت غەیری تو
ئەو دوعا تە د دلێ من هاڤێت   سەد ئومێد تە ناڤ دلێ من رێت
من ئەو دوعا نەدکرن ژڤر و درەو   هەر وەکی یوسف من دیت بو خەو
یوسف دیتن رۆژ و هەیڤ و ستێر   بۆ وی دچنە سەجدە وەکە مێر
ئعتمادا وی بو ل سەر خەوا راست   د چال و زیندانێ غەیری وان نەخواست
ژ ئعتمادا وێ ژێرە نەبو هیچ خەم   ژ خلامینیێ و ژ لەومێت زۆر و کەم
ئعتمادەك هەبو وی سەر خەوا خوە   کو وەکە شەمالکێ دسۆت پێشیا خوە
١٠١١٠ چاخێ یوسف هاڤێتنە ناڤ چاه   دەنگەك هاتە گوهێ وی ژ ئیلاه
کو رۆژەکێ دێ بی پادشاه ئەی پەهلەوان   زولما کو ل تە کرین دێ دەی روێ وان
قائلێ ڤی دەنگی ب چاڤان دیت نەدکر   بەلێ قائل رە ژ ئەثەر ب دل ناس دکر
قوەتەك و راحەتەك و تەکیەگاهبو   د ناڤا جانێ وی کەت ژ خودا بو
چال ل سەر وی بو بوی بانگێ جەلیل   گولشەن و بەزمەك وەکە ئاگر سەر خەلیل
پاش ژ وێ هەر جەفا کو دگهایێ   ئەو بوێ قوەتێ ب شادی دکێشایێ
هەر وەطوڤ کو زەوقا بانگێ ئەلەست   ددلێ هەر مومنی هەیە تا قیامەت ببەست
دا نەبت سەر بەلا وان اعتراض   نەژ ئەمر و نەهیێ خودایێ وان ئنقباض

پاریێ حوكمەكی كو تەحلی ددانێ ئەو گولشەكرە وێ گەڤا راددێ
هەر كەسێ خەونەك دیت رۆژا ئەلەست دێ مەست بت درێكا طاعات مەست
بۆ وێ گولشەكرێ نەبت پشتیڤان ژ وی پاریێ ئنكارێ دێ بت ڤەرەشیان
وەك حێشتر مەست ئەو هلدگرێ جوال بێ سستی و بێ گۆمان و بێ مەلال
تەصدیقا وێ دكێ كەفكا پوزێ وێ بت گەواهێ مەستی و دلسوزێ وێ
حێشتر ژ قوەت بوە وەكی شێرێ نەر ژێر بارێ گران بوە هندك خوەر
ژ ئارەزوا نا قەصەد فاقە بۆ خویا دبت چیا لپێش وی طایێ مو
ئەوێ كو د ئەلەست خەونەكە هۆنەدیت دڤێ دونیایێ نەبو بەندە و مرید
و هەكە بو دناڤ تەرە دودێ ب سەد دلە یەك زەمان شوكر دا رەوسالەكێ بگلە(١)
پیەك لپێش ویپەك لپاش درێیا دین ددانت ب سەد تەر دود بێ یەقین
دەینداریێ شەرحا ڤێمە نە گەرەو و هەكە تو بلەزی ژ (اَلَمْ نَشْرَحْ) بگەرەو
چونكی شەرحا ڤێ مەعنایێ بێ دویڤە كەری بازۆ لایێ خودانێ گاییڤە
ژ ڤی جورمی ئەز كۆر خواند مە فێلباس ئەی خودا شەیطانیە ئەڤ قیاس
كەنگی من كورانە دوعا كریە بل خودێ من گەدایی ژ كێ كریە
كۆری ژ خەلكێ طەمەع هەیە ژ جەهل من ژ تە كو ژ تەیە هەر دژوار سەهل
وی یەكی ئەز دژمارتم كۆرەك ژ كۆران وی نەدیت ئخلاصا من نیازا جان
كۆریا عشقە ئەڤ كۆریا لمەن (حُبْ یُعْمي وُ یُصِمُّ) ئەی رەبەن
كۆرم ژ غەیری خودا ب چاڤم بئو ئەڤ دبت موقتەضایێ عشق بگو
تو كو ب چاڤی من ژ كۆرا نەژمێر ل هاویرێ لوطفا تە دزڤرم ئەی كۆما خێر
وێ وەصا كو بۆ یوسف راست گۆ تە ژێرە خەون تە كیەگاه كربو
لوطفا تەژی ژ مرا خەونەك دبو ئەو دوعایا بێ حەدا من یاریك نەبو
خەلك تێنا گەهن نزانن ئەسرارێ من پوچ و بێ مەعنا دزانن گۆتارێ من
خودێ ناسدكێ و كی زانت رازێ غەیب بل عەلامێ سرّ و سەتارێ عەیب
خودانێ گایی گۆتیێ بەرێ خوە بدە من حەق بگۆ بۆچی تەرو ب عاسمان كریە عەمو
كەتی ناڤ حیلا و پیلا و خەلەت ئاخڤی ب درۆ عاشق بوی و بەردەرێ خودا دكەڤی
بكیشك روێ وەك دلێ مری تەرو بلایێ عاسمانڤە كری
دەنگ بەلاڤ بوە كەتیە ناڤ بازێری وی موسلمانی هەم سەرخەوارکر بەرژێری

---

(١) بگلە – بگلەیە، گازندەكەرە.

کو ئەی خودا ئەڤی عەقدی رسوا نەکە — هەکە خرابم ژی سِرّێ من شکەرا نەکە
تو بخوە دزانی کو د شەڤێت دراز — هەر من گازی تە دکر ب سەد نیاز
هەکە ئەڤ جەم خەلکێ چقەدر نیە — ل جەم تە هەر وەکە چرایێ رەوشەنیە

گوهدانا داوود ((درود لێبن)) ئاخفتنا هەر دو پەڤچوا و پرسیارکرن ژ شکایەت لێ بوی

چاخێ کو داوود پەیغەمبەر هاتە دەر — گۆت ئەڤ چقەلەبالغە ل بەر دەر
شاکی گۆت ئەی پەیغەمبەرێ خودا هاوار — گایێ من سەر ژێکر ئەو بەیانکەت ماجەر
گایێ من سەبری لێپرسە کو چرا — گایێ من سەر ژێکر ئەو بەیانکەت ما جەرا
داوودی گۆتیێ بێژە ئەی بوالکەرەم — تە چاوا تەلەفکر گایێ ڤیێ موحتەرەم
هێ بەلەڤاژی نەبێژە دەلیل بێنە — دا بیەك لابت ئەڤ دەعوا و قرێنە
گۆت ئەی داوود ئەز بوم حەفت سال — رۆژ و شەڤ د دوعا و د سوئال
ئەڤ هەرمن دخواست ژ یەزدان کو ئەی خودا — من رزقەك دڤێت حەلال و بێ عەنا
مێر و ژن سەر نالینا من واقفن — زارۆك ژی ئەڤێ ماجەرایێ رە واصفن
بپرسە ژ هەرکێ تە دڤێت ئەڤ خەبەر — دا ڤەگێرت بێ شکەنجە بێ ضەرەر
هەم شکەرا بپرسە وهەم پەنهان ژ خەلق — کو چ دگۆت ڤی گەدایێ قەتایی دەلق[1]
پاش ڤان هەمی دوعا و زار و فیغان — من گایەك د ناڤ خانی دیت ناگهان
چاڤێ من طاری بونە ل بەر برسا — شادێ وێ بوم کو قەبول بو دوعا
من ڤەکوشت ئەو دا کو من شوکرێ وێ کربێ — کو ئەو دوعا من قەبول کریە خودێ

داوود ((درود لێبن)) گا کوژ مەحکوم کر

داوودی گۆت ڤان ئاخفتنا نەبێژە — دڤێ دەعوایێ دەلیلێ شەرعی دارێژە
لنك تە رەوایە کو ئەز بێ حجەت — ب باطل دانمە ناڤ بازێر سنەت
ئەڤ گایە دایە تە کریە وارثی — مەحصولی چاوا دستینی حارثی[2]
کەسبێ هەر وەکە چاندێ بزان عەمو — حەتا نەچێنی دەخل نابت ژێ تو
کو هەرچی تەچاندی و دروت ئەوێ تەیە — وەرنە ئەڤ بێدادە دروست سەر تەیە

(١) دەلق – کورتەك. عەبا، لباس.
(٢) حارث – جوتیار.

هەرە مالێ موسلمانی بدێ و خوار نەبێژە … هەرە دەین بکە و بدیێ باطل نەمێژە
گۆت ئەی پەیغەمبەر تو وێ دبێژێ من … کو خودانێت ستەم دبێژنە من

خوەشکاندنا وی شەخصی ژ داوەریا داوودی ((درود لێبن))

سەجدەکر و گۆت کو ئەی زانایێ صدور … باڤێژە ددلێ داوود ژ وێ نور
دانە ددلێ وی ئەوا کو تە کری ددلەم … تە ناڤ ئێخستی براز ئەی موفضلەم
ئەڤە گۆت و کرە گری بلند ئی وئی … حەتا دلێ داوود دەرکر ژ جهی
گۆت هێ ئەڤرۆکە ئەی خودانێ گایی … موهلەتێ بدە من داخواز نەکەڤێ دوعا وی
دا ئەز بچم کەڤمە خەلوەت د نەماز … ڤی ئەحوالی بپرسم ژ زانایێ راز
من بنڤێژی مەیل هەیە و زۆر ئلتفات … مەعنا (قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلاة)
کولەکا جانێ من ڤەکریە ژ صەفا … ناما خودێ بێ واسطە دگەهێ ب وەفا
نامە و باران نور ژ رەوزەنم … دکەڤێ دخانیێ من ژ مەعدەنم
دوزەخە ئەو خانیێ کو بێ ئەو رەوزەنە … ئەی بەندە ئەصلێ دین رەوزەن کرنە
وەر طەفشۆ ل هەر حەویکی کێم بدە … یاللا تیشە ل هلکرنا رەوزەن بدە
یاتو نزانی کو نورا ئافتاب … عەکسێ خورشیدا حەقیقیە ژ حجاب
تو ئەڤێ نورێ دناسی کو حەیوان دبینێ هەم … ئێدی چ مەعنایە (لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمْ)
ئەز وەکە خورشید هناڤم د نور غەرق … ئەز نەشێم خوە ژ نورێ بکمە فەرق
چونا من بلایێ نڤێژێ و ئەو بتنێ … بۆخەلکێیە ژبۆنا فێرکرنێ
خوەهەر دانم دا راست بت ئەڤ جیهان … ئەڤە بو (اَلْحَرْبُ خُدْعَةٌ) ئەی پەهلەوان
چ دەستور نینە ناخوە من دێ رژاندبا … تۆز ژ بنێ دەریایا راز دەراندبا
هەر وەسا داوود دگۆت ئەڤ نەسەق … نزیك بو عەقلێ خەلکێ بت موحتەرەق
ڤێجا پستویا وی ژ پاشڤە کێشا یەکی … کو من بخوە نینە د ئەڤێ شەکی
بخوە ڤە هات ئاخفتن کوتاه کر … دەڤ بەست و قەصدا خەلوەتگاه کر

چونا داوودی د خەلوەتگاهێ دا ئەوا کو حەقە دیار ببت

دەر ل سەر خوە گرت و بلەز کەتە محراب … بخاترێ پارینێ و دوعایێ موستەجاب
خودێ لێ دیار کر ئەوا کو دڤیا تەمام … بو مەطلع ل سەر جەزایێ ئنقام

رۆژا دیتر یێن پەڤچوی هەمی هاتن   جەم داوود پەیغەمبەر برێز کەتن
هەر وەطوڤ ئەو ماجەرا باش لێکر   وی مودەعی زو دەست بدژینا کر

حوکم کرنا داوودی ل خدانێ گایی، کو ژ گایێ ببورە و لەومەکرنا خودانێ گایی ل داوودی ((درود لێبن))

داوودی گۆتییێ خوە کرکە هەرە بهل   تو گایێ خوە لڤی موسلمانی بکە حل
چونکی خودێ تویێ نخافتی شوکر کە جوان   هەرە بێدەنگ بە خودێ ستارە ڤێ بزان
گۆت هەی هەوار چ حوکمە ئەڤ چ دادە   ژ بۆ من تە خوە ژ شەرعێ لادا
دەنگێ عەدلا تە چوە هەمی دەرا وەسان   کو ژێ موعە طەر بو زەمین و عاسمان
ئەڤ ستەمە ل سەر سەیێ کۆر نابێ   ژ ڤێ جەفایێ کەڤر و چیا شەقدبێ
هەر هوسا دکر قێرین دکر هاوار   کو کێ دیتیە جۆرا هوسا ئاشکار

حوکم کرنا داوودی ل خدانێ گایی، کو هەمی مالێ خوە بدە وی

پاش ژ وێ داوودی گۆتییێ کو ئەی عەنود   مالێ خوە پێکڤە بدیێ یاللا زود
وەرنە کارێ تە دێ سەخت بت من گۆتە تە   ئەز دێ شکەراکم ژ وی ستەما تە
خاك ب سەرکر و جلك درانـد   کو گاڤ بگاڤ زولمێ دکی زیاد
دەمەکی دیتر قێرین دەرانی ژ خوە   دیسا داوودی گازی کرییێ برە جەم خوە
گۆت چون تو بێ بەختی ئەی بەخت کور   پچو پچو زولما تە هاتە ظوهور
تەیێ ریتی و تە دڤێ سەروکی و پیشگاه   هەی حەیفە ژ کەرێ وەك تە قرش و کاه
هەرە کو زارۆکێ تە دگەل ژنا خۆ   بونە عەڤدێ وی زێدە نەگۆ
بهەردو دەستا بەر ل سنگێ ددا   ژ جەهلا خوە ڤرڤە و ورڤە باز ددا
خەلك ژێ کەتنە گازندێت دل طەزین   کو ژ سرا کارێ داوودی نەدزانین
ظالم و مەظلوم کەنگی د ناسێ کەسەك   کو ئەو بن ئەمرێ هەوا بت وەك خەسەك
ئەو کەس ظالم ژ مظلوم ناسدکێ   کو سەرێ نەفسا ظالما خوە ژێ بکێ
وەرنە ئەو نەفسا ظالما د هندرون   ئەو دبت دژمنێ مەظلومان ژ جنون
صەگ دایما ئێرشێ ل مسکین دکێ   حەتا دکارێ لەقا ل مسکین ددێ
بۆ شێران شەرمە بن وەك صەیی   کو ناگرن نێچیرێ چ جا ژ هەمسایەیی
عەوامێ ظالم پەرستێن مەظلوم کوشان   ژ کەمینێ وەکە صا بلایێ داوودڤە کێشان

پێكڤـــە رو ب داوود ڤـــەكرن وێ فـــەريق　　كو ئەی نەبيێ موجتـە بـا سـەر مـە شـەفيق
ئـەڤ نەهـەژيێ تەيـە ظـولمەكـە بـەر تـەراش　　ل بـێ گونـاهی تـە قـەحر كريـە بـەلاش

قەصدكرنا داوودی ((درود لێبن)) بگازيكرنا خەلكێ بوێ دەشتێ كو رازێ شكەراكێ و دەليلا يرێ

گـۆت ئـەی يـاران وێ هـاتی ئـەو زەمـان　　كو ئـەو سِـرّێ وی ڤەشـارتی بكمـە بـەيان
هـــەمی رابـــن ئـــەم بـــچنە دەرڤـــە　　دا ئـەم وێ سِـرّێ نهـان ناسـكەن پێكڤـە
د فـلان دەشـتێدە دارەكـا هـەی يـا بلنـد　　چـقێ وێ زافـن و زۆر ببـە ل كەورنـد
قـورمێ قـەوی سـەر ڤـە وەك چـادر بـەلاڤ　　ئـەز بهنـا خـوينێ دكـم ژ رهـو و هنـاڤ
خـــوينێ بـــوە د نـــاڤ بـــنێ وێ دارا خوەشـــك　　ڤی مەنحوسـی خـواجێ خـوە كوشـتيە بـێ شـك
حـــەتا نهۆحلمـــا خـــودێ ئـــەو پوشـــاند　　ئـاخر ژنـا شـوكريا وی پوچـەكی ئەشـكەراند
كـو رۆژەكـێ وی عيـالێ خـواجێ نەديـد　　نـــە ل نـــەوروز و نـــە رۆژانێـــت عيـــد
پاريـــەك نـــەدا وان بەلـــەنگازا چ جـــارا　　وی نەئانی بـيرا خـوە ژ خوەشـيێ رۆژگـارا
نوكـــە ژبۆنـــا يـــەك گـــايی ئـــەڤ لـــەعين　　كـورێ خـــواجێ تاڤێـــژت ســـەر زەمـــين
وی بخـــوە هەلـــدا پـــەردە ژ گونـــاه　　وەرنـــە دڤەشـــارت جرمـــێ وی ئـــيلاه
دڤـــی دەور و زەمـــانی كـــافر و فاســـقن　　خـــوە بخـــوە پـــەردێ ژ گوناحـــا رادكـــن
ســـتەم مەســـتورە د ئەســـرارێ جـــان　　ســـتەمكارە د دانـــێ ل پـــێش مرۆڤـــان
كـــو مـــن ببيـــنن مـــن هەنـــە چـــاخ　　پێكڤــە وەرن بنێــرن ڤــی گــايێ دوزاخ

گەواهی دانا دەست و پيا سەر سەرێ ستەمكار هەم د دونيا

ڤێجـا هـەر لڤێـرێ دەسـت و پيـێ تەدگـەزن　　ل ســـەر هنـــدرێ تـــە گـــەواهيێ ددن
چـــون دبـــت موكـــل ل ســـەر تـــە هنـــاڤ　　كـــو بێـــژە تـــو ئعتقـــادێ خـــوە نـــشكاڤ
تايبـــەت د گاڤـــا قـــەحر و گفـــت و گـــو　　سـرێ تـە ظـاهـر دكـەت مـو ب مـو
چـــاخێ دبـــت مـــوكلێ زولم و جـــەفا　　كـو مـەرا شـكەراكە ئـەی دەسـت و پـا
چـــون هـــەردگرێ گـــەواه و ســـەر لگـــام　　تايبـەت وەختێ خەشـم و قـەحر و ئنتقـام
ئێـدی كـو ئـەو وی كەسـی دكـێ موكـل　　د ئـــالا رازا دەريـــنێ ژ صـــەحرايێ دل
ڤێجـــا مـــوكلێن ديـــتر ل رۆژا حەشـــر　　هـــەم دكـــارت چـــێكەت ژبۆنـــا نەشـــر
ئـــەی بـــدەم دەســـت هـــاتی د زولم و كـــين　　گەوهـەرا تـە پەيدايـە بڤـی حاجـەت نـين

نینە حاجەت یێ مەشهور بوی دگەزەند   ل سەر هناڤێ تەی ئاگرین واقفند
نەفسا تە هەردەم تێنت دەر سەد شرار   کو من ببینن ئەزم ژ ئەصحابێ نار
جوزئێ ئاگرم لایێ کولێ خوەڤە دچم   ئەز نە نورم کو لایێ حەضرەتڤە بچم
هەر وەطوڤ کینا ظالمێ خودێ نەناس   بخاترا گایەکی کر چەندین ئلتباس
وی ژ وی سەد گا بر و سەد حێشتر   نەفس ئەڤەیە ئەی باب خوە ژێ ببر
دیسا رۆژەکێ گەل خودێ زاری نەکر   یارەب نەهات ژ وی رۆژەکێ دسِرّ
کو ئەێ خودا نەیارێ من دلخوەش کە   گەرمن زیان لێکریە تو ب سود وی گەش کە
هەکە بخەطا من کوشت خوین سەر عاقلەیە   ژ ئەلەست عاقلەیا جانم سەر تەیە
کەڤر نادەت بئستغفارادُرّ   ئەڤە بو ئنصافا نەفسێ ئەی جانێ حور

چونە دەرڤا خەلکێ بلاییێ وێ دارێڤە

چاخێ چونە دەرڤە بلاییێ وێ دارێ   گۆت دەستێ وی ژ پاش گرێدن جارێ
دا گوناح و جورمێ وی پەیدا کەم   دا ئالا عەدلێ ل صەحرا راکەم
گۆت ئەی صەگ براستی تە ئەڤەیێ کوشتی   تو خولامی ل جهێ خواجێ خوە هشتی
تە خواجە کوشت و تە بر مالێ وی   یەزدانی ئەشکەرا کر حالێ وی
ئەو ژنا تە کەنیشکا وی بوە   ئەڤە هەمی جەفا ل خواجێ بیە
هەرچی ژ وێ زابت مێ بت یاکو نەر   ئەو هەمی ملکێ وارثە سەر ب سەر
تو عەڤدی کەسب و کار نینە ژ تەرە   تە شەرع دخواست شەرعێ بگەر هەرە
تە بستەم خواجە کوشت دکر زارزار   ل ڤێ دەرێ خواجێ دگۆت هزار جار
ژ لەز تە کار دا کری ژێر خاك   ژ خیالەکێ کو تو بوی طرسناك
کو سەرێ وی گەل کاردێ دبن عەردێ   قەنج بکۆلن وان دەرینن ژبن عەردێ
ناڤێ ڤی سەی یژی ل کاردێ نڤیسیە ب سەر و بەر   هوسا گەل خواجێ کریە مەکر و ضەرەر
هەر وەسا کرن چاخێ شەڤ کرن   ئەو کارد و سەر د زەمین پەیدا کرن
قەلەبالغ کەتە ناڤ خەلکێ وی زەمانی   هەر یەکی زنّارا کوفرێ ژ ساڤ دەرانی
پاش ژ وێ داوود گۆتیێ وەرە دادخواز   دادا خوە ژ ڤی رو رەشی بگرە بلاز

فەرمانا قصاص دانا داوودی ((درود لێبن))
بو خوینەکی پاش ثابت بونێ

هەم فەرمان دا بوی تیغی ژێ بگرە قصاص   داکو ژ مەکر و حیلێت وی بت خلاص

گـــەرچ نـــانڤیێ د کـــەڤیێ نـــاڤ هـــەر دلـــی
مـــەیلا گـــەرهانیێ هەیـــە ل هـــەر مـــشکلی

١٠٢٦٠ خـــوین نـــانڤیێ دکـــەڤیێ نـــاڤ هـــەر دلی
مـەیلا گـەرهانیێ هەیـە ل هـەر موشـکلی

ئقتـــضایـــا داوەریـــا رەبـــیێ ئـــولیێ
سـەر تێنـت دەر ژ ضـەمـیریێ وی و ڤـیێ

و فـلان چـاوا بـو چ لێهـات حـالیێ وی چـیە
هەر وەکی گـولزار ل بـەر جـۆکیێ چـاندیە

ئـــەو کـــەلینا خـــوینیێ دبـــت لێگـــەرهان
و بـــەحـــث و ماجـــەرا و خورهانـــا دلان

دەمـــا پەیـــدا بـــو سِـــرّیێ کـــاریێ وی
موعجیزا داوود بـو شـکەرا ل هـاویریێ وی

خـــەلك پێکڤـــە ب ســـەر روتـــی دهـــاتن
سەر ب سـەجدە ل سـەر زەڤـی دچـەماندن

ئـــەم هـــەمی کۆرێـــت ئەصـــلی بونـــە
ژ تـە مـە سـەد رەنـگ عـەجایب دینبونـە

مەشـــهورە کـــوچ هـــات و گـــەل تـــە ئـــاخفتی
کـو مـن بگـرە بونـا غـەزوا طـالـوتی

تـــو هـــاتی بـــسیێ کـــەڤرو و بـــەرقانی
هـــزاران زەلام تـــە ژ شـــەری دەرانـــی

کـــەڤرێت تـــە بـــون هـــزارا پـــارە
هـەر یەکـەك بـۆ نـەیارەکی خوینخـوارە

١٠٢٧٠ ئاســـن ددەســـتیێ تـــە بـــو وەك مـــوم
چـاخیێ چـێکرنا زریێ ژ تـەرە بـو مـەعلوم

چـــیا گـــەل تـــە بـــون رەســـائل شـــەکور
گەلتـە دخوانـدن وەك خوەنـدەڤانا زەبـور

ســـەد هـــزاران چـــاڤیێ دل بـــون ڤـــەکری
ژ نەفەسا تـە یـا غـەیب بـی ئامـادە کـری

ویـیێ ڤـەوی تـر ژ وان هـەمیا کـو ئـەڤ دایمـە
ژیـار بەخـشەکی کـو سـەرمەد قایمـە

جـــانیێ جـــوملا موعجیزاتـــا بخـــوە ئەڤـــە
کـو ئـەو جـانیێ ئەبـەدی بمـری دتەڤـە

ظـــالم هاتـــە کوشـــتن جهانـــەك بـــو زنـــدە
هـــەر یەکـــەك ژ خـــوداره بـــو بەنـــدە

بەیانا ویێ، کو نەفسا ئادەمی ل جهیێ وی خوینێیە خودانیێ گایی بو و ئەویێ گا سەر ژیێ کری عەقلە و داوود حەقە یا شێخ جێگریێ حەقە، کو بهێز و یاریا وی دکاریێ ظالمی بکوژیێ و قەویبت برزقەکی بیێ کەسب و بیێ حساب

نەفـــسا خـــوە بکـــوژ جیهـــان رە بکـــە زنـــدە
وی خواجـــە کوشـــتیە بکـــە بەنـــدە

خـــودانیێ گـــایی د نەفـــسا تەیـــە دبـــەزن
خـــوە بخـــوە کریـــە خواجـــە و مـــەزن

ئـەویێ گـا کوشـتی عـەقلیێ تەیـە هـەر ژڤـر
سـەر گـا کوشـتییێ بـەدەن نەبـە مـونکر

عـــەقل ئەســـیرە هـــەر دخـــوازیێ ژ حـــەق
رزقەکی بیێ رەنج و نعمـەت سـەر طـەبـەق

١٠٢٨٠ رزقـــیێ بـــیێ رەنجـــا وی مـــەوقوفیێ چـــیە
ئـەوە گـایی بکـوژیێ کـو خرابـیێ ئەصـلیە

نـــەفس بێـــژت چـــاوا دیێ کـــوژی گـــاییێ مـــەن
ژبەرکو گـاییێ نـەفس دبـت نەقـشیێ بـەدەن

خواجـــە زادەیـــیێ عـــەقل مایـــە بێنـــەوا
نەفـــسا خـــوینی بـــوە خواجـــە و پێـــشەوا

رزقێ بێ رەنج دزانی کو چیە   قوتێ ئەرواحە و ئەرزاقێ تەبیە
بەلێ گرێدایە ب قوربان کرنا گایی   لێگەریانا گەنجێ د ناڤ جهێ گایی
شەڤێ دی من تشتەکێ خواری وەرنە تەمام   دێ دابا مە ددەستێ فەهماتە زەمام
شەڤێ دی من تشتەکێ خواری ئەفسانەیە   هەرچی تێتەڤە ژ نهانا خانەیە
چما مە چاڤ ل سەر ئەسبابا دانیە   ناخوە ژ خوەش چاڤێت دەلال فێربیە
ل سەر ئەسبابا هەیە ئەسبابەکی دیتەر   ل سەبەب نەنێرە د وی باڤێژە نەظەر
ئەنبیا د قەطعێ ئەسباب هاتنە   موعجیزاتێ خوە ب کەیوان برنە
١٠٢٩٠ وان بێ سەبەب بەحر رەشەق کرن   بێ چاندنی بێدەرا گەنم راکرن
خیز ژی بو ئار ژ سەعیا وان   ژ کەزا بزنێ هەڤریشم کێشان
قورئان پێکڤە هەیە د قەطعا سەبەب   عزا دەروێش و هیلاکا بولەهەب
طەیرێ ئەبابیل دۆسێ زوغرک[1] دانان   لەشکەرێ قەویێ ئەبرەهێ شکان
فیل رە کون دکرن   ب بەرێ کو مورغا ژ هەوارێژ کرن
دوڤێ گایێ سەر لێ بری دانە کوشتیێ رەبەن   دا ساخببت وێ گاڤێ د کەفەن
گەردەن لێ بری رابت ژ جایێ خوە   خوینا خوە بخوازێ ژ خوین رێژایێ خوە
هەر وەطوڤ ژ سەرەتایا قورئانێ تا تەمام   رەفضا ئەسباب و علەتە والسلام
کەشفا ڤێ نەژ عەقل و کار چێ دبێ   بەنیێ بکە دا ژ تەرە پەیدا ببێ
بەندێ مەعقولات هات فەلسەفی   شەهسوارێ عەقلێ عەقل هات صەفی
١٠٣٠٠ عەقلێ عەقلێ تە کاکل و عەقلێ تەیە تیڤل   مەعدا حەیوانی دایما دخوازێ قشل
کاکل خواز ژ تیڤل هەیە سەد مەلال   بۆ ئەرواحێ مرۆڤا کاکلە[2] حەلال
چونکی تیڤلێ عەقل صەد بورهان ددێ   عەقلێ کولا کەنگی گاڤا بێ ئیقان دانێ
عەقل دەفتەران یەکسەر دکێ سیاه   عەقلێ عەقل مونەوەرێ ئافا مە ژ ماه
ژ رەشاتی و سپیاتی فارغە   نورها هەیڤا وێ سەر دل و جان بازغە
ئەڤ رەش و ئەڤ سپی ئەربقەدر بو   ژ وێ شەڤا قەدرە کو ستێر لێوەر بو
بەهایێ هەمیان و کیسەیی ژ زێرە   هەمیان و کیسەیێ بێ زێر ئی بێ خێرە
هەر وەسا قەدرێ بەدەن ژ جان بوە   قەدرێ جان ژ نورها جانان بوە
هەکە جانێ مرۆڤ بێ نورا جانان زندە بون   چ جارا بۆکافران نەدگۆت (مَيِّتُونْ)
هێ مەولەوی پەیڤا بەلاڤکە ل رۆژگار   چەند قەرنا پشترە دێ مەعنا بت دیار

(١) زوغرک – بەرێ بچوک.
(٢) کاکل – مەژی، مەغز، عەقل.

گەرچ هەر قەرنەك ئاخفتن چێکەرن / ئەما پەیڤێت بوریا[1] یاریدەرن
مانە؟ هەم تەورات و ئنجیل و زەبور / بون گەواهێ راستیا قورئانێ ئەی شەکور
رزقەکێ بێ رەنج بخوازە و بێ حەسێڤ / کو ژ بەحەشتێ جبرائیل ئینت سێڤ
رزقێ خوە بخوازە ژ خودایێ جیهان / بێ رەنجا چاندنێ بی دەردەسەریا باغڤان
ژ وێ کو نان د نان داناویە / ئەوی نەفعی ددێ تەبێ وساطە تاقشریە
رزق ڤەشارتیە نەقشێ نان وەك سفرەیە / نانێ بێ سفرە بۆ وەلی بەهرەیە
کەنگی ب سەعی و خەبات رزقێ جانی دبی / بل بدادا شێخ کو ئەو داوودێ تەبی
چاخێ نەفسێ گەل شێخ دیت کامێ تە / ژبنێ دنانا ئەو دێ بت رامێ تە
خودانێ وی گایی وێ گاڤێ رام بو / کو ئەو ژ نەفسا داوود ئاگاه بو
جارنا عەقل غالب تێت د نێچیر / کو ل سەر صەیێ نەفسا تە ببت یار پیر
نەفس ئەژدەهایە ب سەد زۆر و فەن / روێ پیر ژێرە زمرّدە چاڤا کۆر دکەن
هەکە تە دڤێت نەفسا خوە بێچارەکێ / وەکە کەران تیژ کابدە قەمچکێ
دەما کو نزیکێ وەلی الله ببێ / ئەو زمانێ سەد گەزێ وی کورت دبێ
سەد زمان و هەر زمانێ وی سەد لوغەت / مەکر و حیلێت وی ناهێن کرن د صفەت
مودەعێ گایێ نەفس هات فەصیح / سەد هزاران دەلیل تینت ناصەحیح
بازێری هەمی هەلخەلتێنێ مەگەر شاه / نەشێت رێگرێ بکەت لوەلی الله
تزبی و قورئان د ناڤ دەستێ نەفسی / خەنجەر و شویر لبن کراسی
قورئان و حیلێت وی باوەر نەکە / خوە گەل وی هەڤسر و هەڤسەر نەکە
تە لایێ حەوضێ ڤە ئێنت بۆ دەست نڤێژی / و تە هاڤێژ تە د ناڤ کوریا وێ ژی
عەقلێ نورانی و قەنج طالبە / نەفسا ظولمانی چاوا سەر وی غالبە
ژ وێ کو ئەو د خانیێ عەقلێ تەیە غەریب / بەر دەرێ خوە صەبوە شێرێ مەهیب
وەبت حەتا شێر بلایێ بیشیڤە هەرن / و ئەڤ سەییێت کۆر ل وێ دەرێ بمرن
مەکرێ نەفس و بەدەن نزانێ عامێ شەهر / ئەو نا زڤرێ بل بوە (حي القَلْبێ) قەهر
هەر کێ جنسێ وێ یارێ وی دبێ / مەگەر بل داوود کو ئەو شێخت ببێ
کو ئەو موبەدەل بت و جنسێ بەدەن نەمینێ / خودێ یێ هەژی د مەقامێ دل رونینێ
خەلك پێکڤە علەتینە ژ کەمین / یار علەت دبت علەتێ یەقین
هەر خەسەك دەعوا داوودی دکێ / عەوامێ بێ تەمییز دەست د دەستێ وی دکێ
ژ نێچیرڤانی دبهیزێ دەنگێ طەیر / مورغا ئەبلەه وی لایڤە دکێ سەیر

(١) بوری – رابور. بوریا – رابوریا، سال.

نەقـــــد ژ قـــــەلب ناناســـــت غەويـــــە هـــىێ ژ وى برەڤـــە گـــەرچ مەعنەويـــە
ئـــــازاد و گرێـــــدايى ل جـــــەم وى يەكـــــە هەكـە يـەقين ئـەو داخـواز بكـى د شـەكە
١٠٣٤٠ ئـەڤ كەسـىێ هوسـا گـەردەكيـىێ مـوطلـەقـە چـــونكى وى تـــەمييز نينـــە ئەحمەقـــە
هـــىێ ژ وى برەڤـــە مينـــا خـــەزال ژ شـــێر لايـــىێ ويڤـــە نەبـــەزە ئـــەى زانـــايىێ دلێـــر

رەڤينا عيسى ((درود لێبن)) ب سەرێ چياى ژ ئەحمەقان

عيـسايێ مەريـــەمێ بـــەرەو چـيايەكى درەڤـــى تـــەد گـــۆ شـــێرە ل دوڤ پـــەى دكـــەڤى
يەكـــــەك ل دوڤ بـــــەزى و گـــــۆتى خـــــەير ل پەى تە كەس نيـە بـۆ درەڤـى وەك طـەيـر
وى وەســـا ب بـــــەزخوە تاڤێـــت جـــوٚت كوژلـــــەزاخوە بەرســـــڤا وى نـــــەگوٚت
يـــەك دو مەيـــدانا ل پـــەى عيـــسى بـــەزى ئێـدى ژ نيڤـەكا دل ل عيـسى كـر گـازى
كو ژبـۆ رضـا خـودێ لـەحظـەكـێ ب بـەطلـە كـــو د رەڤينـــا تـــە ژ مـــرا موشـــكلـە
ژ كـــێ ئـــەڤى لاييڤـــە درەڤـــى ئـــەى كـــەريم نەشێر پەى تەيـە و نـە دوژمـن و طـرس و بـيم
گـــــۆت ژ ئەحمـــــەقا درەڤـــــم هـــــەرە ئەز دێ خوە خلاس كم كـارم نيـە ب تـەرە
گـۆت ئـاخر مـا تـو نـە ئـەو مەسـيحايى كـو كـۆر و كـەر ژ تـە چـێدبون بتـەبايى
١٠٣٥٠ گـۆت ئـەرێ گـۆت تـو نـە ئـەو شـاهى كـــو بـــۆ روحـــێ غـــەيب پـــەناهى
دەمـــا بخـــوێنى وى روحـــى ســـەر مريـــەكى رابتەڤە وەكـە شـێرێ نێـچيرێ ل عـەردەكى
گـۆت ئـەرێ ئـەز ئـەوم گـۆتيێ كـو تـو مانـە ژ تـەڤنێ طـەيـرا چـێدكى خـوب رو
گـۆت ئـەرێ گـۆت ڤێجـا ئـەى روحـێ پـاك هەرچـى تـە دڤێـت دێ كـەى ژ كيـە بـاك
گـەل ڤـان دەليلێـت هـۆ تـە هـەى د جيهـان كيـە كـو نابـت بـۆ تـە ژ بەنـدگان
عيـسى گـۆت كـو ب ذاتـێ پـاكێ حـەق موبـدعێ بـەدەن خـالقێ جـان د سـەبەق
ب حورمـــەتێ ذات و صـــفاتێ پـــاكێ وى كـــو دونيـــا بـــوە گريبـــان چـــاكێ وى
كـو ئـەو روح و ئـسمێ ئـەعظـەم كومـەن سەر كەر و سـەر كـۆر مـن خوانـد بـو حەسـەن
سـەر چـيايێ مـەزن مـن خوانـد بـو شـكاف خەرقـە ل سـەر خـوە درانـد تـاب نـاف
سـەر بـەدەنا مـرى مـن خوانـد بـو حـەى سەر سەرێ لاشـەيێ مـن خوانـد بـو شـەى
١٠٣٦٠ ئـەو خوانـدنا مـن سـەر دلـێ ئەحمـەق بـو ســەد هــزاران جــار و دەرمانــەك نــەبو
بو كـەڤرێ بەرصـتە و ژ وى خـولقى زڤراندنـە بـو خيـز كـو لـێ شـين نـەبو هـيچ چـاندنە
گۆت حكمەت چيە كـو ل وێـرێ نـاڤێ حـەق ســودكر ل ڤێــرێ نــەبو ژێــرە ســەبەق
هـــەر ئـــەو رەنجـــە و ئـــەڤ ژى رەنجـــە چـــما ئـــەو نـــەبو ڤـــيرە و ويـــرە بـــو دەوا
گـــوت رەنجـــا ئەحمـــەقى قـــەحرا خودايـــە و رەنجـا كـۆرى نـە قـەحرە ئـەو ئبتلايـە

ئبتلا رەنجەكە كو ئەو رەحمێ تێنێ — ئەحمەقی رەنجەكە كو ئەو زەحمێ تێنێ
ئەوا كو داغا ویە و وی موهر كریە — ب هیچ كەس چێنابت دەردێ بێ چاریە
ژ ئەحمەقا برە ڤەمینا حەضرەتێ عیسی — د هەڤالیا ئەحمەقا زۆر خوین رژایە دیسا
هندك هندك ئاڤێ ددزت هەوا — هۆسا ئەحمەق هەم دینی ددزێ ژ هەوە
گەرمیا تە ددزێ و ساریێ ددێ — هەر وەكی وی كو ل سەر كەڤری رونێ
ئەو رەڤینا عیسی نەژبیم بو — ئەو ئێمنە وی بونا تەعلیم بو
هەكە زەمهریر پر بكەت ئافاقا — چ غەما وێ خورشیدا ب ئشراقە

داستانا خەلكێ سەبا و حەماقەتا وان و ئەثەر نەكرنا نەصحەتا ئەنبیا د ئەحمەقا

هاتە بیرا من داستانا ئەهلێ سەبا — كو ژ ئەحمەقیا صەباوان بو وەبا
ئەو سەبا باژێرێ مەزن مایە وەسان — بوە داستان و ب بهیزە ژ زارۆكان
زارۆك جارنا چیرۆكا ڤەدگێرن — دناڤ چیرۆكێت خوە پەندا دڤەشێرن
طەڤزاد بێژن وەختنا دداستانا — ل خەزینا بگەرهە دكاڤلكێ وێرانا
باژێرەك هەبو زۆر عەظیم و زاف مەزن — بەلێ تەما كاسەیا حەری و تەقن
زۆر مەزن و زۆر فرەه و زۆر دراز — زاف موحكەم د ناڤ هەڤ وەك پیڤاز
مرۆڤێت دەه باژێرا ل ناڤ رونشتی — ئەما سێ نەفەربون چاڤ نەشتی
خەلك و عالەمەك لێ دسەكنین بێ ژمار — بەلێ هەمی پێكڤە كەلاندی و خاڤ خوار
ژ ڤان نەوەك هەڤیا عەجێب نەكە — گەر هەزاران بن بخوە نەبن یەكە
یەكەكی وان زاف دوربین بو چاڤ كۆر — كۆری ژ سلێمانی ددیت پێ مور
و ئەوێ دیتر زۆر گوهتیژ بو و تند كەر — گەنجە تێدە نینە تەمایە كماش زەر
و ئەوێ دیتر روس و چپلاق لاش ڤەكری — بەلێ دامەنا جلێ خوە درێژ كری
كۆری گۆت كو ئەڤا لەشكەرەك هات — ئەز دبینم كو چ قەومن و دێ چ كات
كەری گۆت ئەرێ من بهیست دەنگێ وان — كو چ دبێژن شكەرا و نهان
ویێ چپلاق گۆت یێ ژ ڤان بطرس منم — كو كورت بكەن ژ درێژ یا دامەنم
كۆری گۆت كو ئەڤا هەمی هاتنە نێزیك — رابنە سەر خوە ب رەڤن پێش بێن هێدیك
كەری ژی گۆت ئەرێ كو دەنگەكی پر — یاران یێ نیزیك تر دبت لڤر
ئەوێ روت گۆت ئاخ وئاخ دامەنم — ژ طەماهی دێ برن و نا ئێمەنم
باژێر هێلان و هاتنە دەرڤە — د رەڤینێ چونە دگوندەكیڤە

د وی گوندی مریشکەکە قەلەو پەیدا کرن   بەلێ وان ذەرەیەك گۆشت ژێ نەکرن
مریشکا مری و هشك ژنکلێ قژکا   هەستی زراڤ بوی وەکە بەنکا
ژ وێ دخوارن وەکە ژ نێچیرێ شێر   هەر یەکەك ژ خوارنێ بو مینا فیلێ تێر
هەر سییێا ژێ خوارن و زاف بون قەلەو   بونە وەك سێ فیلێ مەزن و پتەو
وەسا کو ژێ قەلەو بون هەر یەك جوان   نەهاتنە جی کرن دڤێ پەحنیا جیهان
گەل ڤێ قەلەوییێ و حەفت ئەندامێ شیر   ژ دەرزادەری دەرد بون وەك تیر
ڕێکا مرنا خەلکێ ڕێکەکی ناپەیدانە   ناهێتە د هزرا عەجیب ڕێکە نهانە
بڤی ڕەنگی هەر و هەر کاروان لدوڤ کاروان   ژ دەرزادە ڕێ طەبیعەت تێنە مەیدان
هەکە ل دەرێ دەرزێ بگەرهی نابت دیار   زۆر مەخفیە و ڤی خەلکی لێ کریە وار

ب شەرحا وی کۆرێ دوربین و وی کەرێ
گوهتیژ و وی ڕوتێ دامەن درێژ

کەری ناسکە ئەمەلە مرنا مە دبهیزێ   مرنا خوە و نەبونا خوە نابهیزێ
حرص کۆریە دبینت موب مو   عەیێ خەلکێ دبێژێ کو ب کو
عەیێ خوە ذەرەیەکێ چاڤێ ویێ کور   نابینت گەرچ یێ خەلکێ دبینێ ژ دور
ڕوت دطرسهێ کو دامەنا وی ببرن   دامەنا مرۆڤێ ڕوت کەنگی ددرن
مرۆڤێ دنیا موفلسە و طرساك   هیچ تشتەك نینە و ژ دزایە باك
ئەوب ڕوتی هاتیە و چپلاق دچێ   و ژ خەمێ دزیا خوە جگەرخوین دبێ
وەختێ مرنا وی کو دکن سەد نالین   ژ ترسا خوە جانێ وی دکێ کەنین
وی زەمانێ زەنگین زانێ کو ئی بێ زەربو   هەم زیرەك زانت کو ئی بێ هۆنەر بوە
وەك زارۆکی ل هاویر پربت ژ سفال   کو ئەو سەر وان ب لەرزێ وەك خودانێ مال
گەر پارچەکی ژێ بستنێ گری دکێ   هەکە وی پارچەیی دیسا بدیێ کەنی دکێ
چاخێ بچوك نزانبت علمێ تجار   گری کرن و کەنێ وی نینە ئعتبار
وەختێ زەنگین ئەمانەترە ملك دی   ئێدی سەر وی مانێ درویین دل قوتقوتی
خەونێ دبینێ کو ژێرە هەیە مال   ژ دزا دطرسێ کو بەرەڤێنن جوال
دەما بگوهکێشێ ئەو ژ خەوراکر   ئێدی ژ ترسا خوە دەست بطەڤزاکر
هەر وەسا دلەرزن ئەڤ عالمان   کو دبێن مە هەیە عەقل و علمێ جیهان
ژبەر ڤان عاقلانێ (ذُوفُنُونْ)   خودێ گۆتە پەیغەمبەر (لایَعْلَمُونْ)

هەر یەکەك ترسا ژ دزی هەیە — بخوە دبێژن کو علمێ مە زێدەیە
ئەو دبێژێ کو دێ روژگارا منبن — بخوە نزانی نینە رۆژگار کو بن
دبێژێ ئەز ژ کاری دەرکرم خەلق — نۆقی بێ کاریە جانێ وی تابخەلق
روت دترسێ کو ئەزم دامەنکێش — چاوا خلاسکم دامەنێ ژ دەستێ بئێش
هزاران فەصل و بابا دزانێ ژ علوم — بەلێ جانێ خوە ناسناکت ئەو ظەلوم
ئەو دناسێ خاصیەتا هەر گەوهەری — د بەیانا گەوهرا خوە وەك کەری
کو ئەز دزانم یجوز ولایجوز — تو خوە ناناسی یجوزی یا عەجوز
ئەڤی رەوایی و وی نارەوایی زانی و ئەما — بخوە ژی رەوایا نارەوان دبینی هەما
قیمەتێ هەر تشتەکی دزانی کو چیە — قیمەتی خوە بخوە نزانی ئەحمەقیە
هەمی سەعد و نەحسا ناسدکی — نانێری تو سەعدی یا چ تشتەکی
جانێ هەمی عەمەلا ئەڤێ ببین — کو بزانی ئەز کیمە د رۆژا دین
ئەو ئصولێ دین نەناسین تە چاك — بنێرە ل ئەصلێ خوە گەر هەیی پاك
ژ ئصولیەتێ ئصولێ خوە چێتر — کو بزانی ئەصلێ خوە ئەی مەرڤێ مەزتر

صیفەتێ خورەمیا باژێرێ ئەهلێ سەبا و ناشوکریا وان

ئەصلێ وان خراب بو ئەو ئەهلێ سەبا — درەڤین ژ یاریدەرانێت خودا
دا وان هند زراعەت و باغ و راغ — ژ چەپ و ژ راست پر دکرن فراغ
ئەوەندە کو دکەت ژ زاڤی فێکی — رێوەنگی ناراحەت دبون ژ چونا رێکی
وێ بەلاڤیا فێکی رێك دگرت — ژ پریا فێکی رێبواری عەجێبی دگرت
سەلك سەر سەری دبن دارێت وان — تەژی دبون ژ فێکی بێ ڤیان و وەشان
بایی ئەو فێکی دوەشاند نەکە سەك — ژ وی فێقی دامەن پردبون گەلەك
چق و وەشیێ گران دهاتنە خوار — دکەتن ناڤ سەر و گوهێ رێبوار
فەقیرترینێ وان ژ هەیینا زێرێ زەر — ل پشتێ گرێدا بو وی زێرین کەمەر
صەیی ب پیا ل کولیچا دکر پێکۆلێ — تێر خواری بون هەمی گورگێت چۆلێ
باژێر و گوند ژ گورگ و دزابون ئێمن — پەز ژی نەدطرسان ژ گورگێ مەزن
هەکە ڤەگێرم شەرحا نعمەتێت قەوم — کو هەر ئەو زێدە دبو (یَوْماً فَیَوُمْ)
مانع تێت ژ ئاخفتنێت مۆهم — ئەنبیایێ برین ئەمرێ (فَاسْتَقِمْ)

هاتنا سێزدە پەیغەمبەرا ب نەصیحەتا ئەهلێ سەبا

سێزدە پەیغەمبەر ناردنە وێدەر / کو بۆ وندا بوا بنە رێبەر
کو هێ نعمەت یێ زێدە بوی کاشوکر / دل کو نڤست وان ئەو شیار کر
شوکرێ مونعم واجبە بعەقل و فەهم / وەرنە تا ئەبەدێ ڤەبت دەرێ خەشم
وەرە کەرەمێ ببینە و ئەڤ بخوە کەس دکێ / کو ژ نعمەتا هۆ ب شوکرەکی بەس دکێ
قەومی گۆت شوکرێ مەدیۆ بریە و غول / ئەم ژ شوکر و ژ نعمەت بونە مەلول
ئەم وەصا خوەلی پێ وەربونە ژ عەطا / کرنە ئیطاعەت ل مە خوەش تێ خەطا
مە نەڤێت نعمەت و باغ و خوەشی / مە نەڤێت ئەسبابێ ژیار و ئاسایشی
ئەنبیا گۆتن د دل علەتەکە / کو ژ وێ د حەقناسین ئافاتەکە
نعمەت ژ وی هەمی دبێ علەت / خوارن د نەخۆشی کەنگێ دبێ قوەت
١٠٤٥٠ چەند خۆش هاتە جەم تە ئەی مۆصر / پێکڤە بوناخۆش و صافێ وێ کەدر
تو بوی دوژمنێ ڤان خۆشیا / هەرچی تە دەست دایێ بو ژ ناخۆشیا
هەر کەسێ ئەو بو ناسیار و یارێ تە / بو حەقیر و ذەلیل د دیدارێ تە
هەرکێ ئەو بیانی بت گەل تە هەم / ئەو جەم تە زۆر برێزە و موحتەرەم
ئەڤە ژی ژ تەئثیرا وێ بیماریە / ژەحرا وێ د حەمی خەلکان ساریە
دەفعا وێ علەتێ پێتڤیە زوکرن / کو هنگڤ گەل پیساتیێ بت تێکەلکرن
هەر خوەشی کو بێت ل تە بت ناخوەش / ئاڤا حەیاتێ گەر بگەهێ بت ئاتەش
کیمیایێ مرن و ناڤبرنە ئەو صفەت / بتە مەرگ ژ وێ حەیاتا تە عاقبەت
زاف خوارن کو ژ وێ دل دبێ زندە / دەما بێتە د بەدەنا تە دبێ گەندە[1]
زۆر بونە نێچیر کو بناز و عەزیزن / دەما بو نە نێچیرا تە بێخێر و زیزن
١٠٤٦٠ ناسیاریا عەقل گەل عەقل ژ صەفا / گاڤا هەردەم زێدە بو بت عولا
ناسیاریا نەفسێ گەل هەر نەفسا رەزیل / تو یەقین بزانە کو دەم دەم بت ذەلیل
ژ وێ کو نەفسا وی ل دۆرا علەت دگەرێ / ژ مەعریفەتێ رە زو فاسد دکێ
گەر تە نەڤێت صبا دوست ژ تە برەڤێ / لازمە گەل دۆستیا عەقل و عاقل کەڤێ
چونکی ژ ژەحرا نەفسێ بعلەتی / هەرچی تە بگرت بۆ نەخۆشی ئالەتی
گەر گەوهەرەکێ بگری بتە سەنگ / و هەکە ڤینا دل بگری بتە جەنگ
و هەکە نوکتەیەکێ بگرێ قەنجە و لەطیف / پاش تێگەهینێ بت بێ ذەوق و ضەعیف

(١) گەندە – گەنی، کفکۆ.

کو من ئەڤە زاف بهيستيه بوەکەڤن ... تشتەکی ديتر بێژه بل ئەڤێ ئەی مەزن
تشتەکی ديترێ تازه و نوگۆتی گير ... ديسا صبا ژ وێ بت تێر و نەفير
دەفعا علەتکه دەما علەت بيێ خو ... هەر ئاخفتنەکه کەڤن جەم تەبت نو
داکو ئەو کەڤنه بەلکێ نو دەرێنی ... سەد کۆلانێ هشك ژ دەريا کەلشێنێ
ئەم طەبيبانن شاگردێت حەق ... بەحرا قولزەمێ ئەم ديتن (فَانْفَلَقْ)
ئەو طەبيبانێت طەبيعەت يێن ديترن ... کو بەدەل ژ رێکا نەبضێ دگرن
ئەم بەدەلێ بێ واسطه خوەش دنێرن ... کو ژ فەراسەت ئەم ب عالی مەنظەرن
ئەو طەبيبێت خوارنێنه و ثمار ... جانێ حەيوانی بوا نەپايدار
ئەم طەبيبێت فەعالن و مەقال ... مولهمێ مه چريسکا نورا جەلال
کو ئەڤ فعله بڤی رەنگی بۆته نافعه ... و ئەو فعله بوی رەنگی ژ رێکێ قاطعه
ئەڤ قەوله بڤی رەنگی ته بته پێش ... و ئەو قەوله بوی رەنگی بۆته ئينت ئێش
و وان طەبيبان ره ميز بوه دەليل ... و ئەڤ دەليلا مه بوه وەحيا جەليل
دەست مزد مه نەڤێت ژ کەسی ... دەست مزدا مه تێت ژ مەقدەسی
ئەم نوکه ئعلان دکن بۆته خۆشێت بێ علاج ... کو دەرمانێت مه يەك ب يەك دکن علاج

موعجيزه خواستنا قەومی ژ پەيغەمبەران

ملەتی گۆتن ئەی کۆ مەلا مودەعی ... کا گەواها علمێ طب و نافعی
چونکی هون گرێدانه بڤێ خەو و خوارن ... هەر وەکی مەنه رادبن و درونن
چونکی هون د داڤا ئەڤێ ئاڤ و گلن ... کەنگی هون نێچيرڤانێ سيمورغا دلن
حوبا جاه و سەروەری هەيه ل وان ... کو خوه دژمێرن ژ پەيغەمبەران
مه نەڤێت ئەڤ رەنگه ڤرو درۆ ... ناکەڤێ دگوهێ مه کو پێ بخون نان و دۆ
ئەنبيا گۆتن کو ئەڤ ژ وی علەتيه ... هاڤێنێ کۆری و پەردبيناهيه
هون دەعوا مه بگوها دبهيزن ... ڤێ گەوهەرا ددەستێ مه نابينن
ئەڤ گەوهەره بۆ خەلکێ ئمتحانه ... ئاڤێتنا تۆز و تەلازێ د چاڤانه
هەرکێ بێژت کو ئەو دەليلا گۆتنا وی دەليله ... کو ئەو نابينێ گەوهەرێ د حەسبا کۆری عەليله
ئافتابەك بئاخفتن هات کورابه ... مانێ رۆژەك دی هات بەسکه دێ رابه
تو بێژی کا ئەو گەواه ئافطاڤا ... بێژته ته ئەی کۆر ژ خودێ بخوازه چاڤا
هەرکێ رۆژا رۆن کو بگەرهێ ئەو ل چرا ... عەيێ گەرهانێ بەلاغه کوريا ويرا
و هەکه نابينی ته گۆمانەك يا بری ... کو صبەهە ته خوه ناڤ پەردە گری

ژ ڤــێ گــۆتنێ نەكــە شــكەرە كۆريــا خــوە   نەئاخڤە ببە مونتــەظرێ فــەضلێ رەبێ خــوە
د نیڤـــەكا رۆژێ گۆتنـــا كـــا ئـــەو رۆژ   خوە رسوا كرنە ئەى پسيار كەرێ رۆژ
صـــەبر و بێـــدەنگى جـــەذوبـــێ رەحمەتـــە   و ئـــەڤ نیـــشانا گـــەرهانێ نیـــشانێ علەتـــە
(أنْـــصِتُوا) قەبولكـــە دا ســـەر جـــانێ تـــو   بێـــت ژ جانـــا جـــەزایێ (أنْـــصِتُوا)
دەم گەهـــشتى تـــەوفيقا جـــەم طـــەبيـــب   زێـــر و مـــەقام باڤێـــژە دور ئـــەى لـــەبيب
بۆزێـــدە بـــونێ تـــو بفروشـــە و بكـــرە هـــەر   بكرە فـەضلێ خـودێ و بفروشـە جـاه و زەر
دا پەســـنێ تـــە بكـــەت فـــەضـــلێ خـــودێ   كو فەلـەك سـەر جـاهێ تـە بێنـت حەسـەدێ
ميناكـــا طـــــەبيبـــا تـــــو بپـــــارێزە دل   بخـوە دێ بـينى و ژ خـوە دێ بـى خـەجل
دەفعـــا ڤـــێ كـــۆريێ نەبدەســـتێ خەلقـــە   بـەلێ ئكرامـا طـەبيبـا ژ خـودايێ خەلقـە
بۆڤـــان طـــەبيبـــان بجـــان ببنـــە بـــەنى   دا بمـــسك و عەنبـــەرێ ببنـــە غـــەنى

موتەهم كرنا قەومى بۆئەنبيا ((درود ل وان بن))

قـــەومى گـــۆتن ئـــەڤ حيلـــە نـــەو مـــەكر   كـەنگى خـودا جێگـر دكـێ زەيـد و بـەكر
پێتڤيــە خــودێ رەســولا ژ جنــسێ ڤرێكەتەڤــە   ئـاڤ و گـل كيڤـە خـالقێ ئـەفلاك كيڤـە!؟
قەى مەژيێ كـەرى مـە خواريـە كـو وەك هـەوا   پێـشيەكێ ئـەم بكـەن هـەڤرازێ هومـا؟!
هوما و پێـشى لكـو و خـودێ و گـل ل كيـدێ   ئافتابـــا فەلـــەكێ لكـــو ذەرّە ل كيـــدێ
ئـــــەڤ چ نـــــسبەت ئـــــەڤ تێكـــــەلى بـــــوە   حـــەتا كـــو عـــەقل و دەمـــاغ تـــەڤلى بـــوە

داستانا كێڤرۆشكا كو كێڤرۆشكەك ب قاصدى ڤرێكر جەم فيلى كو بێژە ئەز قاصدێ هەيڤا عاسمانم جەم تە، كو ژ ڤێ كانيێ ئاڤێ نەڤەخون هەر وەكى د پەرتوكا (كەليلە و دمنە) دا هاتيە

ئـــەڤ وەك وێيـــە كـــو كێڤرۆشـــكەكێ گـــۆت   ئەز قاصدێ هـەيڤم و دگـەل هـەيڤ جـۆت
كـو ژ گارانـا فـيلا سـەر وێ كانيـا زەلال   حـەيوانات پێكڤـە كـەتبون تـرس و وەبـال
ژ تـــرســـا هـــەمى مـــەحروم ژ كـــانيێ دور   حيلـەيـەك كـرن چـونكێ كـێم بـو وان زور
ژ سـەرێ چـيايى گـازى كـر كێڤرۆشـكا دەلال   لايـــێ فيلانڤـــە د شـــەڤا عـــەولێ هـــلال
كـــو وەرە چـــاردە ئـــەى شـــاهێ فيـــل   دا نـــاڤ كـــانيێ پەيـــدا بـــت ئـــەڤ دەليـــل
هـێ شـاهێ فـيلا ئـەز قاصـدم راوەسـتە ل جـى   سەر قاصـدا گـرتن و لێـدان و قـەحر نينـە چـى
هـــەيڤ دبێـــژێ كـــو ئـــەى فيلنـــۆ هـــەرن   كانى يـا مـە هـون خـوە بلايـە كيڤـە بـەرن

وەرنە ژ ظولما هەوە دێ وەكۆر كەم — من گۆت دا ژ گەردەنا خوە دور كەم
هەرن هەمی تەركا ڤێ كانیێ بكن — دا ژ برینا شویرێ هەیڤێ ئێمن ببن
نیشانەك ئەوە كو هەیڤ د كانیا دەرواز — تورەیێ ژ فیلی ئاڤ خواز
فلان شەڤێ حاضر ببە ئەی شاهێ فیل — دا ناڤ كانیێ پەیدا بت ئەڤ دەلیل
چاخێ كو حەفت و هەشت ژ هەیڤێ بهوری — شاهێ فیل هات دا ژ كانیێ بچەری
دەما كو وێ شەڤێ فیلی خەرطوم لئاڤدا — ئاڤ كەت لقلقین هەیڤ لبادا
فیل باوەركر ژ وی ئەو خطاب — چونكی ناڤ كانیێ هەیڤ كەتە ئضطراب
ئەم نەئەو فیلێ نەزانن ئەی جەماعەت — كو لقلقینا هەیڤێ مە بكێشێ بضەلالەت
ئەنبیا گۆتنە خرابا پەندێ جان — توندتر كر ئەی سەفیهان بەندتان

جەوابدانا ئەنبیا بۆ طەعنا وان و مەسەل ئانین ژ وان رە

ئەی حەیف كو دەرمان د رەنجتان — بو ژەحرا قەحرا سەر و جانتان
بۆوی چاڤی ظولمەت زێدە كر ڤێ چرایێ — چونكی خودێ پەردەیا خەشمێ دایێ
چ ریاسەت هەوە هەیە كو مە بڤێ — ریاسەتا مەزن دایە مە خودێ
چ شەرەف دڤێت ژ كەشتیا بەحرا دور — تایبەت كەشتیە كە ژ زبلی بت پور
ئەی حەیف ئەو چاڤێ رەش و كور — ئافتابەك د ناڤا وێ بو ذەرەیەك هور
ئادەم كو بێ وێنە بو ئەو نەدیت — چاڤێت ئبلیس بل تەقنەكێ نەدیت
چاڤی دینا بهارا خوە دكێ زستان — ژ وی لایی دنێرێ كو ژێرەیە داستان
گەلەك جارا كو دەولەت تێت ژێرە — بەرە و بێ دەولەتی دچی كەڤێ پێرە
گەلەك جارا مەعشوق بنەناسین تێ — نزانێ عشق دۆرانە بەرەو شكەستن دچێ
ئەڤ غەلەط دیتن ژحرمانا چاڤێ مەیە — و ئەڤ قەلبدانا قەلبی (سُوءُ القَضایه)
چاخێ بەتێ كەڤر ژ وەرە بو قبلە — لەعنەت و كۆری ژ وەرە بو مەظەلە
چاوا كەڤرێ وە دبت ئەنبازێ حەق — چاوا عەقل و جان نابت هەڤرازێ حەق
پێشیا مری بۆ هوما بت شەریك — چاوایێ ساخ نابت هەڤرازێ مەلیك
یانا خوە مری دەست تەراشێ وەیە — پێشیا ساخ و زندە دەست تەراشێ خودیە
عاشقێ خوەنن و دەست سازێ خوە — سەرێ مار خوازی دوڤێ مار بخوە
نەد وی دوڤی دەولەتە و نعمەت — نەد وی سەری راحەتە و لەزەت
غوبارا سەر گەردان بوە ئەو دوڤێ مار — لایقن هەڤكوفن ئەو هەردو یار
وێ وەصا بێژت حەكیمێ غەزنەوی — د ئیلاهینامێ خوەش گەر سەحبكەی

زمـان درێـژی نەکـە تـو د حـوکمێ قـەدەر
لایق تێـت گـوهێ کـەر گـەل شەخـصێ کـەر

موناسـبێ هـەڤن ئەنـدام و ئەبـدان
ئـەو صـاف دبـت موناسـب گـەل جانـان

وەصـفێ هـەر جـانی گـەل وی دکێـشێ
بێ گۆمان گەل وی جانێ کو خـودێ ب تراشـێ

چونکی وی صفەت گـەل جـان قـەرین کریـە
ئێـدی موناسـب بزانـە هـەر وەك چـاڤ و رویـە

ئـەو صـاف بـون موناسـب د خـەو و هـشیار
حروف بون موناسـب کـو خـودێ یـە نڤیـسکار

هەنـە چـاڤ و دل د نـاڤ ئەصـبوعەین
مینـا قەلـەما د دەسـتێ کاتـب ئـەی حوسـەین

تلیـا لـوطفـە و قـەهر د نـاڤ میـان
نەقشێ دل بـا قـەبض و بـەسطەکێ ژ بـەنان[1]

١٠٥٥٠ ئـەی قەلـەم بنێـرە گـەر ئجلالـی
کـو د ناڤـا دوتلیـێ کێیـی

هـەمی قەصـد و بزاڤـا تـە ژ ئەصـبەعە
دیاربونا وەضعێ تە سـەرێ چـار ریـا مـە جمەعـە

ئـەڤ حروفـێ حالێـت تـە ژ نەسـخا ویـە
عەزم و فەسـخا تـە ژ عـەزم و فەسـخا ویـە

بـل نیـاز بـل تـەضـەرع راه نینـە
ژ ڤـێ گـۆرینێ هـەر قەلـەم ئاگـاە نینـە

ئـەڤ قەلـەم دزانـت بـەلێ سـەر قـەدرێ خـوە
قەدرێ خوە پەیدا دکێ د بـاش و نەباشـا خـوە

ئـەواکو د کێڤروشـك و فیلانڤـەکرن
حـەتا ئـەزەل گـەل حـیلا تـەڤلیکرن

بەیانا وێ کو هەر کەس نکارێ مەسەلا بێنێ تایبەت دکارێ ئیلاهی

کـی دگـەهێ ژ وە ڤـان مـەسـەلا چـێکەت
لایـی وی دەرگـەهی پاکڤـە ڤرێکـەت

ئـەو مـەسـەل ئـانین مـالێ حـەضـرەتـە
کـو ب علمـێ سـرر و جـەهر ئـەو ئایەتـە

تـو سِـررێ چ تـشتی دزانـی کـو بخـوە کەچـەل
حـەتا بزولفـا یـا بخـال و روا بـێنی مـەسـەل

موسـی ئـەو کۆپالـە دیـت و بـاوەر نـەدکر
ئـەژدەها بـو سـەرێ وی دەڤ ڤـەدکر

١٠٥٦٠ چـاخێ مەزنـەکی وەك وی نزانـی سـزادار
تـو چ دزانـی سـررا ڤـێ داڤـا دانـەدار

دەمـا موسـی رازا عەصـا نزانـێ
چـاوا بەلـەنگازێ وەك تـە دێ پێزانـێ

ئـەو میـسالا تـە وەکـە ئـەژدەها دبـێ
دا د بەرسـڤ تـە پارچـە پارچـە بکـێ

ئـەڤ مـسالـە هێنـا ئبلیـسێ لـەعین
کـو بـو درو کرێـی خـودێ تـا رۆژا دیـن

ئـەڤ مـسالـە هێنـا قـارون ژ لـەجاج
حەتا د زەڤـی چـو خـوارێ گـەل تـەخت و تـاج

ئـەڤێ مـسالا خـوە مینـا قـژك و بـوم زان
کـو ژ وانـێ پـیس چـقا وێرانبـون خانـەدان

میسال ئانینا قەومێ نوحی بطەڤر د زەمانێ کەشتی چێکرنێ دا

نـوح د نـاڤ چـۆلێ کەشـتیەك چـێدکر
صـەد مـەسـەل بێـژ طـەڤـزێ خـوە پێـدکر

---

(١) بەنان – سەر تلی.

د چـــۆلبەیارەکێ کـــو نـــە ئـــاڤ و چـــاهە
کەشـــتی چـــێدکێ چ نـــەزان و ئەبلەهـــە
وی یـــەکی دگـــۆت ئـــەی کەشـــتی بتـــاز
وی یـــەکی دگـــۆت پـــەرێ وێـــژی بـــساز
نـــوح دگـــۆت ئەڤـــە بفـــەرمانا خودییێـــە
ئـــەڤ کـــار بطـــەڤزکـــا کـــێم نابیێـــە

داستانا وی دزێ، کو ژێ دپرسین، کو ڤێ نیڤە شەڤ لبنێ ڤی دیواری چ دکی گۆت دهولێ لێ ددم

۱۰۵۷۰ گوهبدە ڤێ مەسەلێ کـو نیڤـە شـەڤ دزەکـی
چـــال دکـــــۆلا لـــــبن دیـــــوارەکی
نـــیف هـــشیارەك کـــو ئـــەوی نەســـاخ بـــو
طـەقطـەقـا هێـدیکا وی گـوهـ لــێ دبـو
چـــو ســـەرکەڤیابانی ســـەر بـــەر ژێـــر کـــر
ژێـره گـۆت ئـەڤ چ طـەقطـەقـە موستەمر
خێـــر بـــت نیڤـــە شـــەڤ چ دکـــی هـــەڤال
بێـژە تـو کیـی گـۆت دهـول قـوت دەلال
نوکـــە دچـــکار ییـــی؟ گـــۆت دقـــوتم دهـــول
گـــۆت ئـــەی عـــەزیز کـــا دەنگـــێ دهـــول
گـــۆت صـــبەینێ دێ بهیـــزی ڤـــی دەنگـــی
هـــــەوار و قیرینـــــا بهـــــەمی رەنگـــــی
ئـــەو درۆیـــە و خـــوەهر و ڤـــیچ چـــێکری
سـرریێ وێ خـوەهرییێ هێژتـە نـاس نـەکری

بەرسڤا وێ مەسەلا، کو مونکرا گۆتی ژ قاصد یا کێڤرۆشکێ پەیاما فیلی ژ هەیڤا عاسمانا

سـرریێ وێ کێڤرۆشـکێ بزانـە دێـوێ فـضول
کـــەنگی بۆنەفـــسا تـــە هاتیـــە رەســـول
داکـــو مەحرومکـــەت نەفـــسا حیلـــەکار
ژ ئاڤـا حـەیاتێ کـو خـضری ژێ ڤـەخوار
تـــە ســـــەر نخـــون کریـــە مـــەعنا وێ
تـە کـوفر گـۆت حـازر بـە بـۆ ژانـا وێ
۱۰۵۸۰ تـە گـۆت هـەیف لڤلڤـی د ئاڤـا زەلال
داکـــو فـــیلان بطـــرســـێنێ ژ شـــغال
قـصەیا کیڤرۆشـکێ و فیلـی تـێنێ و ئـاڤێ
طـــرســـاندنا فـــیلان ژ هـــەیڤا دلڤلڤـــێ
ئـاخر ئـەڤ چ وەکیـە ئـەی کۆریـت خـام
گەل هـەیڤا کـو بەرامبـەر وێ چنیە خـاص و عـام
چ هـــــــەیف و چ رۆژ و چ فەلـــــــەك
چ عقـــول و چ نفـــوس و چ مەلـــەك
ئافتابـــــــــە ئافتابـــــــــە ئافتـــــــــاب
چ دبێـــژم قـــەی دخـــەوم دێ راب
ســـەد هـــزاران شـــەهر قـــەحرا شـــەهان
ســـەرنخون کریـــە ئـــەی پـــیس گومرەهـــان
چـــیا ژ خـــوە دکەلـــشێ ســـەد شـــکاف
رۆژ و هـــەیف ل هـــاوین د حـــەواف
قـــەحرا وەلیـــا هـــشك کرنـــە ســـەحاب
قـــەحرا دلا عالـــەم کرنـــە خـــراب

مەيزێنن ئەى مريێت بێ حەنوط[1]
ب سەر هاتنا شارستانێ لوط

فيل بخوه چ بو كو چەند طەيركێ ئەبابيلا
بزوغوركا شكاند هەستييێت فيلا

ئەو ئەبابيلن طەيركێت ئەضعەف
فيلا دراندن و برين نەكەتنە هەڤ

كيە كو وى نەبهسيت ئەو طوّفانا نوح
ياشەرێ لەشكەرێ فرعەون و روح[2]

روحێ وان شكاند و رژاندە د ئاڤێ
ژ هەڤ هوير هوير كرن بوێ ئاڤێ

كيە كو وى ئەحوالێ ثەمودى سەحنەكرى
و يا بايێ كو قەومێ عاد ژبن راكرى

هەرە چاڤا ڤەكە فيلێت خودێ ببينە
كو د مەيدانا شەرى چاوا فيل كوشتينە

هەر وەسا فيلان و شاهانێ ستەمكار
ژێر قەحرا دلێ وەلينە دسەنگسار

حەتا ئەبەد ژ ظولمەتى د ظولمەتى
دێ كەڤن و نينە هەوار و رەحمەتى

ناڤێ قەنج و خراب ماقەى وە نەبهيستيە
هەميا ديتنە و هەوە نەديتيە

ديتى رە نەديتى دژمێرن بەلێ
مرن دێ چاڤێت وە قەنج ڤەكت لێ

بحەسبێنە عالەم پرە ژ خورشيد و نور
چاخێ چوى د طاريكيەكێ ميناكا گور

دێ بێ نەصيب بى ژ وێ نورا عەظيم
تو كولەك گرتيى ژ هەيڤا كەريم

تويێ چويى دناڤ چالێ ژ كاخ
چ گوناح هەيە دونياييێت فەراخ؟

ئەو جانێ كو د ناڤ وەصفێ گورگ بمينێ
كا بێژە چاوا دێ روێ يوسف ببينێ

ئاهەنگێ داوودى بكەڤر و چيا گەهشت
بگوهێ وى دلگرانى كێم گەهشت

ئافەرين سەر عەقل و سەر انصاف باد
هەر زەمان (و اللهُ اَعْلَمُ بِالرَشاد

صَدِّ قُوا رُسُلاً كِراماً ياسَبا
صَدِّ قُوا رُوحاً سَباها مِنْ سَبا

صَدِقُوهُم هُمْ شُمُوسٌ طالِعَهْ
يُؤَمِّنُوكُم مِنْ مَخازِى القارِعهْ

صَدِقُوهُم هُمْ بُدُورٌ زاهِرَهْ
قَبْلَ اَنْ يَلْقُوكُم بِالساهِرهْ

صَدِقُوهُم هُمْ مَصابيحُ الدُجى
اَكْرِمُوهُم هُمْ مَفاتِيحَ االرَجا

صَدِقُوهُم مَنْ لَيْسَ يَرْجُو خَيْرَكُم
لاتَضِلوا لاتَصُدُوا غَيْرَكُمْ)

ب كوردى دبێژم ئەڤێ عەرەبيێ بهل
خوه گۆرى وەليێ خودێكه ئەى ژ ئاڤ و گل

ڤان گەواهييێت شاهان تو سەحكە
عاسمانايێ باوەركرين تو باوەركە

(١) حەنوط – مريێت وەك ساخا يا دەرمانەكى كو نەهێلێ جەسەد فاسد بت.
(٢) روح – جبرائيل يا موسى.

مەعنا حەزم و مثالا زەلامێ حازم

یـا بحالێ وانێت عەولکا بنێری — یا لایێ ئاخر ڤە بحەزمەکێ دەر پەری
حەزم چیە د دو تەدبیرا ئحتیاط — ژ دوا کو وێ بگری دورە ژ خەباط
یەکەك بێژت دڤێ رێکێ حەفت رۆژ — ئاڤ نیە و خیز هەیە پێ صۆژ
ئەوێ دیتر بێژت ل ئەڤێ هەرە — کو هەر شەڤ کانیەك لپێش بەرە
ئەو حەزمە کو تو ئاڤێ هەلگری — دا نەجات بی ژ ترس و نەکەڤی موضطەری
گەر هەبو ئاڤ د رێکێ ئەڤێ برێژ — و هەکە نەبو وای بحالێ یێ بقرێژ
ئەی نەڤیێت ئادەم ل خوە دادەکێ بکن — حەزمی بخاترا رۆژا پەسلانێ بکن
وی دوژمنێ کو ژ بابێ وەکین کێشا — ژ علیێن بلایێ زندانا زەڤی کێشا
وی شاهێ شەطرەنج دلرەمات کر — ژ بەحەشتێ دەرانی تێکەلی ئافات کر
چەند جها گەل ئادەم بن کەفشانێ کر — حەتا جارەکێ وی ئەو ل عەردێ درێژ کر
بڤی رەنگی کریە گەل وی پەهلەوان — سست سستی لێ نە نێرە ئەی جوان
وی حەسودی ژ داپیرك و باپیرکێ ما — تاج و تخاڤ بچالاکی رەڤا
وەل وانکر لوێدەرێ روت و هەژار — ب سالا دگری ئادەم زارزار
کو ژ رۆندکێ چاڤێ وی گیا شین بو — کو چما د ناڤ دەفتەرا ناڤنوسینبو
تو قیاس بکە دەستهەلاتا وی — کو رهێ وی سەروەری کەت دەستێ وی
(الخدر) ئەی گەل پەرستان ژ شەرێ وی — شویرێ لاحَوْلي دانن ناڤ سەرێ وی
کو ئەو هەوە دبینێ ژ کەمین — کو نابت هون ژ وی بن ئەمین
دائما نێچیرڤان دانکا سەر ڤەدرێژێ — دا نەپاڤژ دیارن و طەپکەبن قرێژێ
هەر جهێ تە دانە دیت (الخدر) — داکو داڤ لتە نەگرێ چەنگ و پەر
ژبەر کو مورغا تەرکا دانێ کر — وێ دانە ژ چۆلا بێ حیلە راکر
هەم بدانێ قانع بو و خلاس بو ژ داڤ — و چەنگ و پەرێ وی ژی نەکەتنە ناڤ

وەخامەتا کارێ وێ مورغا کو تەرکا حەزم کریە ژ حرص وهەوا

دیسا مورغەك ل سەر دیوارەکی رونشت — چاڤ لایێ دانەیا داڤەکیڤە هشت
وێ یەك نەظەر لایێ چۆلێ ڤە دکر — یەك نەظەر حرصا وێ بدانێ دکر
ڤێ نەظەرێ گەل وێ نەظەرێ ئەو حالی کر — نشکاڤە کێ ژ عەقل ئەو خالی کر

مورغەکا دی کو ب دو دلی بوارد ژ وێ نەظەرێ لادا و چۆل بژارد
وێ چەنگ و پەرێ خوە بکەیف و شاد لەڤدان کو بو پێشوایێ کەسێت ئازاد
هەر کەسێ ئەو موقتەدا کر نەجات بو دمەقامێ ئەمن و ئازادی مالبات بو
ژ وێ کو شاهێ حازمان هات دلێ وی حەتا گولستان و چەمەن بو مەنزلێ وی
حەزم ژ وی راضی و ئەو راضی ژ حەزم ڤێ هۆ بکە گەر بکی تەدبیر و عەزم
زۆر جارا کەتی داڤا حرص برنێ گەردەنا خوە تەدایە بەر بریێ
دیسا لوطفا وی تەوابی ئازاد کر تەوبە قەبولکر و دلێ وە شادکر
گۆت (إِنْ عُدْتُمْ كَذا عُدْنا كَذا نَحْنُ زَوجْنا اَلْفَعالَ بِالجَزا)
چاخێ کو جۆتەك گەل تە بخوە بێ بڤێ نەڤێ ئەو جۆتێ وێ بخوە تێ
مە جۆت کریە ئەڤ کارە گەل ئەثەر دەما جۆتەك گەهشت دگەهێ جۆتێ دیتەر
گاڤا رەڤاند جۆتا مێری رێگری پشترە جۆت دێ هێت ل مێرێ خوە گەری
جارەك دی هاتی لایێ ئەڤێ داڤێ ئاخ د چاڤێت تەوبێ تە هاڤێ
دیسا ئەو تەواب وێ گرێ دڤەکێ گۆت دێ برەڤە رو بڤی لاییڤە نەکێ
دەما دیسا پەروانە ژ بیر کرنێ گها جانێت هەوە جان بێ ئاگر ڤەکێشا
کێمکە ئەی پەروانە نسیان و شەکێ د پەر صۆتنا خوە بنێرە جارەکێ
چاخێ نەجات بوی شوکرا وێ بت کو هیچ مەیل نەکی لوێ دانا کو لداڤێ پیچ
دا دەما تەشوکر کر ئەو دێ ل تە بوری رزقی ددێ بێ داڤ و بێ ترس و دوری
شوکرا وێ نعمەتێ کو هنگ ئازاد کرن پێتیڤیە نعمەتا خودێ یاد کرن
چەند د ناڤ رەنجا و د ناڤ بەلا تە گۆت ژ داڤێ من خلاسکە ئەی خودا
دا ئەز هۆ خزمەت بکم قەنجی بکم ئاخێ د ناڤ چاڤێت شەیطان بکم

حکایەتا نەذرکرنا صەگا هەر زڤستان، کو دەما هاڤین بێت خانیەکی چێکەن ژبۆنا زڤستانێ

زڤستان هەستیێت صەیی دگەهینێ هەڤ سەرما وەسا برینا هویر دکێ تەڤلیهەڤ
کو ئەو بێژت کو ئەڤ بەدەنا هۆ یا منە پێتڤیێ خانیەکی ژ کەڤر چێکرنە
دەما کو هاڤین هات ئەز بچەنگ بخاترێ سەرما خانیەکی چێکم ژ سەنگ
دەما کو هاڤین بێتە ڤە ژ خوەشی هەستی ڤەدبن ل پێست بت گەشی
چاخێ وی خوە قەوی دیت دبێژێ دکی خانیڤە بەدەنا من دنێژێ

قەوی وقەلەو بوە پیا دکێشی سیبەرێ — تێرە مەغرورە خوەرەئیە لڤێ دەرێ
دل دبێژیێ خانیەکی چێکە ئەی عەمو — ئەو دبێژێ دکی خانی گونجەم بگو
هەستیێ حرصا تە د وەختێ ژان — تێتە هەڤ هویر دبێ دکێ نالان
دبێژی ژ تە و بێ چێکەم خانیەك — دامن هەبت د زڤستان سەر بانیەك
چاخێ ژان و شدەتا وێ حرصێ بو قەوی — هزرا خانی ژ تە چو وەکە صەیی
شوکرا نعمەتێ خوەشتر ژ نعمەت دبێ — شوکر بارێ کێ لایێ نقمەت دبێ
شوکر جانێ نعمەتە و نعمەت وەکە پۆست — ژبەر کو شوکرە تەتینێ کویێ دۆست
نعمەت غەفلەتێ تینێ و شوکر ئنتباە — نێچیرا نعمەتێکە بداڤا شوکرێ شاە
شوکرا نعمەتێ تە دکێ سەروەر و میر — دا سەد نعمەتا تو بدەی فەقیر
تێر بخوە ژ خوارن و زادێ خودا — دا ژ تە بچت زك پەروەری و گەدا

مەنع کرنا مونکرێت ئەنبیا ((درود ل وان بن)) ژ پەنددانێ و دەلیل هێنا جەبریا

قەومی گۆتن ئەی نەصوحات بەس بوە — ئەوا وە گۆتی گەردڤی گوندی کەس بوە
قوفل ل سەر دلێ مە دانایە خودێ — کەس نەشێت پێش کەڤێ ل خودێ
وییێ وێنە کەر نەقشێ مە ئەڤەکر — ئەڤە چێبابت بگۆت و بێژێ دیتر
بۆ کەڤری سەد سالا بێژی لەعل بە — بۆ کەڤنی سەد سالا بێژی نوبە
بۆ ئاڤێ بێژی صفاتێ ئاڤ گیر — بۆ ئاڤێ بێژی ببە هنگڤ یاکو شیر
وی خالقێ ئەفلاك و ئەفلاکیان — خالقێ ئاڤ و ئاخ و خاکیان
خودێ دایە عاسمانان دەوەران و صەفا — بۆ ئاڤ و گلێ روگەڤەری و نما(١)
کەنگی عاسمان دکارێ گەڤەری بژێرێ — کەنگێ ئاڤ و گل خوە ب صەفا گێرێ
هەڤبەش کریە بۆ هەر یەکی ریەك — کەنگی ب خەبات چیایەك دبێ کایەك

بەرسڤا ئەنبیا ((درود ل وان بن)) بۆ جەبریان

ئەنبیا گۆتن کو ئەرێ وی چێکر — وەصفێت کو هەوە باس لێکر
و چێکر وی وەصفێن عارضی — کو کەسەکی مەبغوض دێ ببت رەضی
کو بێژی کەڤر ببە زێر بێ هۆدەیە — بۆ صفری بێژی کو ببە زێر رێك هەیە
بۆ خیزی بێژی کو ببە تەقن عاجزە — بۆ ئاخێ بێژی کو ببە حەری جایزە
هندەك دەرد هەنە وان رە دەرمان نیە — ئەو میناکا لال و کەر و کۆریە

(١) نما – زێدە بون.

هندەك دەردا هەنە وان رە دەرمان   ئەو مینا پێی و دەست دەردێ سەران
ئەڤ دەرمانە خودێ چێکر بونا تەبایی   ئەڤ دەرد و دەرمان نینن خۆرایی
بەلکو بۆ ئەغلەبێ دەردا چارە هەیە   چاخێ بجد لێگەرهی دەرمان هەیە

مەکرکرنا کافران دەلیلێت جەبریا خوەرا

قەومی گۆتن ئەی جەماعەت ئەڤ رەنجا مە   نەژ وان رەنجایە کو قەبولکەت دەوا
ب سالا وەگۆت ژ ڤێ چیرۆك و پەند   توندتر دبو ژ وێ زنجیر و بەند
هەکە بۆڤێ نەخۆشیێ دەرمان قابل بو   ئاخر ژ وی ذەرەیەك زایل بو
دەما سدّە بو ئاڤ ناهێتە دجگەر   هەکە دەریا ڤەخوت چتە جهێ دیتەر
لاجەرم دێ وەرمن دەست و پا   تهنیتیێ ناشکێت ئەوا ستسقا

دیسا بەرسڤا ئەنبیا ((درود ل وان بن)) بۆوان

ئەنبیا گۆتن بێهیڤی بون نەباشە   فەضل و رەحمەتێت باری بەلاشە
ژ خودایێ کەریم نەهەژیە بێهیڤی کرن   دەست ب چەنگێ رەحمەتا وی بگرن
زۆر جارا کارێ کو عەول زەحمەتە   پاش دەست پێکرنێ ساناهی و رەحمەتە
پاش بێ هیڤیێ گەلەك هیڤی هەنە   ژ پاش طاریکیێ گەلەك طاڤهەیڤی هەنە
وە حسابکم کو هون یێ گران بوین   سەر گوه و سەر دلێ وە قوفلێ دانین
مە هیچ کار بقەبولکرنا وە نینە   تنێ کارێ مە بن ئەمریا رب العالمین
وی فەرمان دایە مە بڤێ بەندگی   بۆ مە نینە ژ خوە ئەڤ گویەندگی
ئەم جانی بن ئەمرێ وی ددێنن   هەکە ئەو بێژت سەر خێرێ، دێ چێنن
جانێ نەبیرە بل خودێ یار نینە   وی بقەبول و نە قەبولا خەلکێ کار نینە
مافێ تەبلیغا رسالاتا وی ژ ویە   کرێت و دوژمن روبن ژبۆنا ویە
ئەم بەردەرێ بارگاهێ خودێ مەلول نینن   حەتا ژ دوریا رێکێ و نەخۆشیا روینن
دل گرتی و مەلول ئەو کەس بوە   کو ژ فراقا یار د مەحبەس بوە
دلبەر و مەطلوب گەل مە حاضرە   جان د نثارێ رەحمەتا وی شاکرە
د دلێ مە گولشەن و لالەزارە   پیری و چرمسینا روی ل مەنە دیارە
دایما ئەم طەر و جوانن و لەطیف   تازە و شیرین و بکەن و ظەریف
ل جەم مە سەد سال و یەك ساعەت یەکە   کو درێژی و کورتی ژ مە مونفەکە
ئەو درێژی و کورتی د جسمایە   ئەو درێژی و کورتیا د جان کیڤایە

١٠٧١٠ سێ سەد و نوه سالێ وان ئەصحابێ کەهف
ل جەم وان یەك رۆژ بو بێ خەم و لەهەف

پاش هنگی نیشا وان دت یەك رۆژ هەم
کو ئەرواح تێنەڤە بجسم ژ عەدەم

وەختێ نەبت رۆژ و شەڤ گەل ماه و سال
کەنگی بوە تێری و پیری و مەلال

د گولستانا عەدەم چون بێ خوەدیە
مەستێ ژ سەویلکێ لوطفا ئیزەدیە

هەر کەسێ کو ئەو نەخوت (لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدَرْ)
کەنگی بوەهم تێنێ گوگەرێن بهنا وەر[1]

نەمە و هومە گەر بوی مەوهومێ وی
هەر وەکی مەوهومان دبی مەعدومێ وی

چاوا دوژەه د وەهم بەحەشت تێت
هیچ دەرتێ روێ خوەشك ژ بەرازێ کرێت

هێ گەوریا خوە نەبرن ئەی سەران
ئەڤ پاریێ هوێ گەهشتی تا دەڤان

رێکێت نەخوەش مە بدوماهیك ئانین
رێك سەر ئەهلێ خوە مەیێ ئاسان کرین

موکەرەرکرنا قەومی ئعتراضا تەرجیە سەر ئەنبیا ((درود ل وان بن))

قەومی گۆتن هەکە هون سەعدێ خوەنە
دژو مورتەدن نەحسێ مەنە

١٠٧٢٠ جانێ مەئی ڤالا بو ژ هەمی هزرا
هەوە ئەم کرنە د غەم و ڤان فکرا

طاما گەلهەڤی کو هەبو و ئتفاق
ژ فالا کرێتا وە چێ بو سەد ئفتراق

ئەم بون طوطیێ نوقل و شەکر خوەر
ژ هەوە بون مریشکا مرن و گۆر

هەر جهێ چیرۆکا غەم پەحنکرە
هەر جهێ دەنگەکی مونکرە

هەر جهێ د ناڤ جهان فالا خرابە
هەر جهێ مەسخە و دەردە و عەذابە

هەمی د میسال و قصە و فالێت وەنە
هون غەمخوازن ئەڤ هەمی د دلێت وەنە

دیسا جەوابا ئەنبیا ((درود ل وان بن))

ئەنبیا گۆتن فالێ کرێت و بەد
ژ نیڤەکا جانێت وە دگرێ مەدەد

هەکە تو ل جهەکی نڤستی بی با خەطەر
ئەژدەهایەکی قەصدا تەکر ژ لایی سەر

ب دلۆڤانی تو ژ وی ئاگادار کری
کو زو رابە ناخوە ئەژدەها هات گەزکری

تو بێژی فالێ خراب چاوا ددەیی
فالا چی رابە سەر خوە ببینە د رەوشەنی

١٠٧٣٠ ژناڤ فالا خراب ئەز بخوە تەرا
دێ نەجات دم دێ بمە لایێ سەرا

چون پەیغەمبەر ئاگادار کەرە ژ نهان
کو وی دیتیە ئەواکو نابینێ ئەهلێ جهان

هەکە طەبیبەکی گۆتە تە نەخوە بێسیرە
کو یا دەردە دارە و طرش دل گیرە

---

(١) وەر – وەرد، گول.

تــو بێــژی چــاوا فــالێ خــراب ددانـــی ‌‌ ئێـدی تـو پەنـد کـەری گوناهکـار دزانـی
و هەکـە مۆنـەجم بێژتـە تـە کـو ئـەڤرۆ هـیچ ‌‌ کـارێ وەطـوڤ نەکـە دژیـارا پـیچ پـیچ
گـــەر ســـەد جـــارا د رۆببـــینێ ســـتێرێ ‌‌ یــەك دوجــارا راســت هــات دێ کــرێ
ئـــەڤ نجومـــا مـــە چ جـــا نابـــت خـــلاف ‌‌ چـــون راســـتیا وێ ژ تەمایـــە دغـــلاف
ئـــەو طـــەبیـــب و ئـــەو مونـــەجم ژ گۆمـــان ‌‌ ئاگـــادار دکـــن و ئـــەم بخـــوە ژ عیـــان
ئـــەم دوکێـــل و ئـــاگر دبیـــنن ژ کنـــاران ‌‌ ئێرشـــێ دکـــەن بلایـــێ مـــونکران
تـــو دبێـــژی بێـــدەنگ بـــە ژ ڤـــان مـــەقال ‌‌ کـــو زیانـــا مەیـــە پـــەیڤێت شـــۆم و فـــال
ئـــەی کـــو پەنـــدێ پەندکـــەرا ســـەحناکی ‌‌ فالا خراب گـەل تەیـە هـەر جهـێ لێجـاکی
مـــارەکێ ســـەر پـــشتاتە رێڤـــە دچـــێ ‌‌ ئـــەو ژ بـــانی دبـــینێ تـــە ئاگـــادار دکـــێ
دێ بێـــژیێ بێـــدەنگ بـــە ئـــەڤ خـــەمگین بـــو ‌‌ ئـەو دبێـژێ خۆشـبە مـن گـۆت و چـو
دەمـــا مـــاری دەڤ دانـــی ســـەر گـــەردەنا تـــە ‌‌ تـــەحل دبـــت هـــەمی شـــادی کرنـــا تـــە
پـــشترە تـــو بێـــژی ئەڤـــە بـــو ئـــەی فـــلان ‌‌ چاوا تـە نـەکر هـاوار و پێـسیر تـە نـەدران
یـــا تـــەژ بلنـــدی بـــەرەك دانـــا بـــا مـــن ‌‌ دا ئـــــەو بجـــــد گرتبـــــا نـــــەمن
ئـــەو ب بێـــژێ ژبـــەر کـــو دێ ئیـــشابانە ‌‌ تـــو بێـــژی قـــەنج شـــادم کربانـــە
گـــــۆت مـــــن جـــــوامێری کربیەنـــــد ‌‌ دا ئـەز تـە خلاسـکەم ژ ڤـێ زنجیر و بەنـد
ژ لـــــــەئیمی تەحـــــــەقێ وێ ناســـــــنەکر ‌‌ هـاڤینێ ئـەزیـەت و طـوغیـان تـە چـێکر
ئەڤەیـــە طـــەبعـــێ پیـــسێ لـــەئیمان ‌‌ خرابی گەلتـە کـت دەمـا لێکـەی قـەنجیان
خەباتکـــە نەفـــسێ ب صـــەبر ب چـــەمێنە ‌‌ کـو لـەئیمـە ب قـەنجیا هێـدی بـرێ بێنـە
گـــەل کـــەریمی گـــەر ئحـــسان بکـــی هەژیـــە ‌‌ ژبـــو یەکـــەکێ ئـــەو ددیـــێ حەفـــصەدیە
چـــاخێ گـــەل لـــەئیمی بکـــی قـــەحر و جـــەفا ‌‌ دبـــێ بتـــە عەڤـــدێ تـــە زۆر ب وەفـــا
یـــێن کـــافر د نعمـــەتێ جـــەفا دچـــێنن ‌‌ د دوژەهـــێ دیـــسا بـــانگێ رەبـــەنا تیـــنن

حکمەتا چێکرنا دوژەهێ لوێ دنێ و زندانێ لڤێ دنێ دا ببت مەعبەدا موتەکەبرا، کو ﴿اِئْتِنا طَوْعاً اَوْکَرْهاً﴾

کـــو یـــێن لـــەئیم د جـــەفا صـــافی دبـــن ‌‌ چـــاخێ وەفـــا ببیـــنن بخـــوە جـــافی دبـــن
مزگـــەفتا طـــاعـــاتێ وان ڤێجـــا دوزەخـــە ‌‌ پێبەنـــــدا مورغـــــا بێگانـــــە فەخـــــە
زنـــــدان دبـــــێ صـــــەومەعا دزێ لـــــەئیم ‌‌ کو د وێ بـۆ خـودێ ذکـری دکـێ مـوقیم
چـــــون مەقـــــصود عبادەتـــــە ژ بەشـــــەر ‌‌ بیـــە عبادەتگاهـــا گەردەنکێـــشا ســـەقەر
بـــۆ مرۆڤـــی د هـــەر کـــاری دەســـت هەیـــە ‌‌ ئـــەما مەقـــصودا وی ئـــەڤ خزمـــەت بـــوە

(مـا خَلَقْـتُ الْجِـنَّ ۋ الْإِنْـسَ) ئـەڤێ بخـوان — بـــل عبـــادەت مەقـــصود نینـــە ژ جیهـــان
١٠٧٦٠ گـەرچ مەقـصود ژ پـەرتوك ئـەو فـەن دبـێ — هەكە تـو وێ بكـی بالیفـك ژی چـێ دبـێ
بـــەلێ مەقـــصود ژ وێ ئـــەڤ بالیفـــك نـــەبو — علـــم بـــو زانـــین و ئیرشـــاد و ســـود بـــو
هەكـــە تـــە شـــویر گهـــارت كـــرە بزمـــار — تـــە شـــكانا خـــوە د شـــەری هەلبـــژار
گـــەرچ مەقـصود ژ بەشـــەر علـــم و هدایەتـــە — ئـــەما ژ هـــەر یـــەكیرە جهـــێ عبادەتـــە
مەعبـــەدا مرۆڤـــێ كـــەریم (اَكْرَمْتَــــــهُ) — مەعبـــەدا مرۆڤـــێ لـــەئیم (اَسْـــقَمْتَهُ)
ل ســەرێ لــەئیما بــدە حــەتا ســەر بــچەمێن — قـــەدرێ كـــەریما بگـــرن دا ســـەر هلێـــنن
لاجـــەرم خـــودێ هـــەردو مزگـــەفت ئافرانـــد — دوژەه بـــۆ وانـــا و ڤـــان رە بەحەشـــت رازانـــد[1]
موســـی ل قودســـێ دەرەك چـــێكر بـــچوك — دا ئـــەكابر ســـەر نڤینكـــەن و بـــچەمێن چـــوك
ژبـــەر كـــو ســـەر كـــێش بـــون ســـەرفراز — ئـــەو دەرگـــەهێ بـــچوكە دوزەخ و نیـــاز

بەیانا وێ، كو خودێ تەعالا صورەتێ ملوكا بسەبەبێ موسەخەركرنا جەباران كو موسەخەرێ خودێ نەبون چێكریە هەر وەكی موسی ((درود لێبن)) دەرگەهێ بچوك لدیوارێ قودسێ چێكر بۆنا ركوعا جەبارانێ بەنی ئسرائیل وەختێ چونە ناڤ ،كو (اُدْخُلُوا اَلْبَابَ سُجّداً و قُولُوا حِطَّةٌ)

هـــەر وەطـــوڤ خـــودێ ژ گۆشـــت و هەســـتیا — دەرەكـــی بـــچوك ژ شـــاهان چـــێكریە
١٠٧٧٠ دا ئـــەهلێ دونیـــا ســـەجدە یـــا وان بكـــن — چـــونكی ژ ســـەجدەیا خـــودێ قـــەحر دكـــن
ژ مەحـــــصولێ ریخـــێ چـــێكر محرابـــا وان — نـــاڤ ل میحـــراب دانـــا ئـــەمیر و پەهلـــەوان
لایقـــێ ڤـــی حـــەضـــرەتـــێ پـــاك نینیـــت — وەك نـــەی شـــەكرن ئـــەما خـــالی نـــەبیت
بـــۆ وان ســـەگان ئـــەڤ ناكـــەس خـــاضـــع دبـــن — بـــۆ شـــێری عـــارەك و وی كـــەڤل بكـــن
پـــشیكە ســـەر هـــەمی مـــشكا پەهلـــەوان — مـــشك گـــو نـــاتـــرسـێ ئـــەو ژ شـــێران
تـــرســـا وان ژ صـــەیێت خـــودێ بـــوە — كـــەنگی تـــرســا وان ژ ئافتابـا خـــودێ بـــوە
(ربي الاعـــــلا) یـــــە و رەدێ وان شـــــەهان — ربـــی ئـــەدنا هـــەژیێ ڤـــان ئەبلـــەهان
كـــەنگی مـــشك دتـــرسێ ژ شـــێرێت مەصـــاف — بـــەلكو ئـــەو خـــەزالا كـــو مـــشكە دنـــاف[2]
هـــەرە جـــەم كاســـەلیس ئـــەی دیـــگ لـــیس — تـــو وی بكـــە خـــودان و وەلیـــێ نعمـــەت نڤـــیس
بەســـــكە ژ شـــــەرحێ دوردەســـــت دبێـــــژم — ناراحەت بت مـیرو هـەم دزانـێ كـو هێـژم

(١) رازاند – مۆهەیاكر.
(٢) ناف – رەنگەكی خەزالایە كو بگو لیكە مسكێ ژێ چێدكن.

١٠٧٨٠ حاصل ئەڤەیە کو خرابیکە ئەی کەریم — گەل لەئیمان دا گەردەن دانیێ لەئیم
چاخێ گەل نەفسا لەئیم ئحسان کەت — وەك لەئیمان نەفسا پیس کو فران کەت
ژ ڤی سەبەبیە کو ئەهلێ محنەت شاکرن — ئەهلێ نعمەت طاغینە و ماکرن
طاغیە خان و بەگێ زێرین قەبا — سوپاس کەرە وەصتا دلێ خودان عەبا
کەنگی شوکرشین دبێ ژ ئەملاك و نعەم — شوکر شین دبت ژ بەلوا و سقەم

داستانا عشقا صۆفی ل سفرا خالی

صۆفیەکی رۆژەکێ سفرە دیت دالقاندی — چەرخ ل دۆرێ ددا جلێ خوە دراندی
گازی دکر ئەی بێنە وا ئەڤە نەوا — قەحطیا و دەردان رە ئەڤە دەوا
دەما کو دەرد و شۆرا وی بو گەلەك — هەرکێ صۆفی بو گەل وی بو دلەك
حم حم و های و هۆی تەڤ ددان — تا چەندەکێ مەست و بێ هش دمان
زمان درێژەکی بۆ صۆفی گۆت کو چیە — سفرەیەکە دالەقاندی و ژ نانی خالیە
١٠٧٩٠ گۆت هەرە هەرە تو نەقشێ بێ مەعنیی — تو ل خوە بگەر هەکو عاشق نیی
عشقا نان بینان خوارنا عاشقە — نە گرێدایێ هەبینە هەرکێ ئەو صادقە
عاشقان کار نەبوە با وجود — بۆ عاشقان بێ سەرمایە هەیە سود
بێ چەنگ ل هاویرێ دنێ دفرن — بێ دەست و گۆکێ ژ مەیدانێ دبن
ئەو فەقیرێ کو وی ژمەعنا بهن دبر — ب دەستێ بری هەر زەنبیل چێدکر
عاشقان ناڤ عەدەم خەیمە دان — چون عەدەم یەك رەنگ و نەفسی واحدن
شیر خوار کەنگی دزانێ اما طەعام — بۆپەری بهنا خوارنێ ددێ لوت و کام
ئادەمی کەنگی بهن دبێ ژ بهنا وی — چونکی خۆیێ ویە دژ خۆیێ وی
دبێ ژ بهنا وێ پەریا بهن کەش — پەیدا ناکی وێ ژ صەدمەن خوارنا خوەش
ل جەم قبطی خوین بو ئەو ئاڤا نیل — ئاڤ بخوەیە ل جەم ئسباطێ جەمیل
١٠٨٠٠ دەریا دبتە جادە بۆ ئسرائیلیان — بتە خەنقینگاه بۆ فرعەونێ عەوان

مەخصوص بونا یەعقوب ((درود لێبن)) ب تامکرنا جاما حەق ژ روێ یوسف و کێشانا بێهنا حەق ژ بێهنا یوسف و حرمانا برایا و غەیری وان ژ ڤان هەردوا

ئەوا کو یەعقوب ددیت ژ رومەتێ یوسفا — ئەو خاصێ وی بو کەنگی برا دگهها
ئەڤ ژ عشقا وی خوە دچال دکێ — و ئەو بکین ژ بونا وی چال چێدکێ
سفرەیا وی لپێش ئەڤی ژنان خالیە — لپێش یەعقوبە تەژی کو موشتەهیە

رویێ نەشوشتی نابینت رویێ حور   (لاصَلَواة) گوٚت (اِلا بِالطَّهُورَ)
عشق دبت خوارن و مارنا جانا   ژ ڤی روییە برچیتی پێخوارنا جانا
ئەو برچی بونا یوسف بوٚ یەعقوبی   گەهشتنا بهنا نانێ وی ژ دور بی
ئەوی کو کراس وەرگرتی لەز دکر   بهنا کراسێ یوسف حس نەدکر
و ئەوێ کو سەد فەرسەنگا ژ وی دور بو   بهنا وی بهند کر چونکی یەعقوب بو
گەلەك عالم هەنە ژ زانینێ بێ نەصیب   ئەو کەس حافظێ علمە نەحەبیب
گوهدار ژ وی پەیدا دکێ مەشام   گەرچ گوهدار بت ژ جنسێ عەوام
ژبەرکو کراس د دەستێ وی عاریەیە   وەك وی دەلالی کو د دەست جاریەیە
جاریە ل جەم دەلالی سەر سەریە   د دەستێ وی ژبوٚنا موشتەریە
ئاذوقەدان تەقسیما خودێیە   بهەر کەسی تەما ئەو دخوازێ ددێیە
یەك خیالا قەنج بتە باغ دمەژی   یەك خیالا خراب وی صوٚژێ برژی
ئەو خودایێ کو ژ خیالەکێ باغ چاند   و ژ خیالەکێ دوزەخ و جهەك حەلاند
ئێدی کی زانت رێکا گولشەنێت وی   ئێدی کی زانت جهێ گولخەنێت[1] وی
زێرەڤانێ دل نابینێ د مەجال   کو ژ کیشك رکنێ جان تێت خیال
هەکە تە دیتبا مەطلەعێ وێ ژ ئحتیال   تە دێ گوتبا رێکا هەر ناخوەش خیال
کەنگی جاسوس رە دگەهێ وێدەرێ قەدەم   کو بوە مرصاد و بەندێ عەدەم
دامەنا فەضلێ وی دکەفکە کور وار   قەبضێ کوٚرا ئەڤە بو ئەی شەهریار
دامەنا وی ئەمر و فەرمانا وییە   خوەشبەختی قەلخانێ جانێ وییە
ئەو یەکە د مورغزار و جوکێ ئاب   ئەویەکە ل تەنشت وی د ناڤ عەذاب
ئەو عەجێب مایە کو ئەڤ زەوقە ژ چیە   و ئەو عەجێب مایە کو ئەڤ د حەبسا کییە
چما ئەڤە هشکە کو ئەڤە جهێ کانیان   چما ئەڤەی زەرە کولێرەیە سەد دەرمان
هێ هەڤنشینوٚ وەرە د ناڤ چەمەن   بێژت نکارم بێم ئەی جانێ مەن

داستانا ئەمیر و خولامێ وی کو وەختێ نڤێژ بو وقنیاتا مەزن هەبو دنڤێژ و موناجاتا گەل خودێ

میر بو موحتاجێ گەرما ڤێ ل سەحەر   گازی کرە سەنقوریا[2] لالا راکە سەر
طاس و دەسمال و خەولی ژ زێری بگرە   دا بچنە گەرما ڤێ مەجبوریێ جەبرە

(١) گولخەنێت – دو کیل کەش، بخێری، سەرگیڤك.
(٢) سەنوقور – ناڤێ خولامە.

سەنقور وێ دەمێ **طاس** و دەسمالە کەنو   هەلگرت و گەل وی چو دو بدو
مزگەفتەك درێو و بانگێ نڤێژ   هاتە دگوهێ سەنقور پێ بوگێژ
سەنقور زاف موشتاق بو د نەماز   گۆت ئەی ئەمیرێ من ئەی بەنی نەواز
تو بەر ڤێ دوکانێ پیچەکێ صەبر کە   دا فەرچێ بجی بێنم و بخوینم (اَلَمۡ نَشۡرَح لَكَ)
چاخێ ئیمام و قەوم هاتنە دەر   نڤێژ و تەسبیحا تێ خوە برنە سەر
سەنقور لوێرێ ما حەتا نزیکێ تێشت   سەنقوری میر زەمانەکی لوێرێ هشت
گۆت ئەی سەنقور چما نایی دەرڤە   گۆت مانێ ناهێلێت بێمە دەر ئەڤە
صەبر کە نوکە دێ هێم قوربانا تە   ئەز نەی غافلم گوهێ من یێ لتە
حەفت نوبەت صەبر کر و بانگ کر   حەتا کو عاجز بو ژ **طە**ڤزێت کو دکر
بەرسڤا وی ئەڤ بو دەست ژمن ناکێژ   ئەی موحتەرەم تا بێمە دەر هێژ
گۆت ئاخر کەسەك د مزگەفتێ نەمایە   کیە رێکێ نادەت تو ل وێرێ هێلایە
گۆت ئەوێ تو گرێدایی ژ دەرڤە   هەم وی ئەزێ گرێدایم لهندرڤە
ئەوێ کو ناهێلیت تو وەری هندرڤە   ئەو ناهێلیت کو ئەز بێمە دەرڤە
ئەوێ کو ناهێلت پێ بڤێ لایێ دانێ   ئەو ناهێلت کو ئەز بێم تە زانێ
بەحر ناهێلت ماصی بێنە دەرڤە   بەحر ناهێلت بێت بەژێ بچنە ناڤڤە
ئەصلێ ماصی ئاڤیە و حەیوان ژ گلە   حیلە و تەدبیر لڤێرێ **باطلە**
قفلە تونەد و قەویە و ڤەکەرە خودا   خوە تەسلیمی ویکە و دل بدە د **رضا**
هەکە **ذەرە ذەرە** عالەم ببنە کلیل   ئەڤ ناڤەبت بل ژ وی بت دەلیل
دەما تە ژبیر کر تەدبیرا خوە   وی بەختێ جوان پەیداکی ژ پیرێ خوە
وەختێ تە خوە ژبیر کر یادەت دکێ   گاڤا بویی بەنی هنگی ئازادەت دکێ

بێ هیڤی بونا ئەنبیا (درود ل وان بن) ژ قەبول و وەرگرتنا مونکران قَوْلُهُ تَعالي (حَتي اِذا اسْتَيْأَسَ الرُسُلُ)

ئەنبیا گۆتن حەتا کەنگی کو چەند   لڤی و وی بکەن وەعظ و پەند
چەند ئەم بقوتن ئاسنێ سار ژ غەی   خوە بخوە چونە قەفەسێ داخواز تاکەی
بزاڤا خەلکێ ژ خوارن و وەعدەیە[1]   تیژیا دنانا ژبەر صوژکام رەیە
نەفسا عەولی دهاژوت سەر نەفسا دووم   ماصی ژ سەر گەنی دبێ نەژ دوم[1]

(١) وەعدەیە – وەعدا خوارنی، جارەك خوارن.

بەلێ هەم دزانن و کەری دهاژون وەك تیر / چونکی خودێ گۆت بَلِّغْ بونە مەجبیر
تو نزانی کو ژ ڤان دوا کیی / خەباتکە چەندان کو زانی چیی
چاخێ دانی سەر پشتا کەشتیێ باررە / سەر تەوەکولێ دێ کەی وی کار رە
تو نزانی کو ژ هەردوکا کیی / خەنقی د سەفەری یا ناجیی
هەکە بێژی حەتا نزانم ئەز کیەم / سوار نابم سەر بارێ کەشتی د یەم[٢]
ئەز دڤێ رێکێ ناجیمە یا غەرقە ئەم / شکەرا کە کو ژ کیشك فرقە ئەم
ئەز ناخوازم بچم دڤێ رێکا ب گۆمان / ل هیڤیا هشکی مینم وەکە دیتران
هیچ بازرگانی ناهێت ژ تە / ژ وێ کو د غەیبە سررا ڤی کاری لتە
تاجرێ بێزراڤ طەبعێ شیشە جان / د شوغلێ خوە نەسود هەیە نەزیان
بەلکی زیان هەیە کو مەحرومە و هەوا سەر / ئەوی بروناهیە کو بچتە بەر
چونکی سەر بونێ بوە هەمی کار / پتر ژ کارێ دینی لێبگرە بار
نینە دەستورەك لڤێرێ لێدانا باب / بل هیڤیا (اللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)

بەیانا وێ کو ئیمان موقەلدێ ترس و رجایە

داخوازیا هەر کارەکی بون و هیڤیە / گەرچ گەردەنا وان د خەبات زراڤبیە
سەرێ سبێ دەما لایێ دکانێ دچێ / سەر هیڤیا بونا رزقی ئەو دبەزێ
بونا رزقی بۆتە نەبوە چاوا دچی / طرسا حرمانێ هەیە تو چقا قەوی
طرسا حرمانا ئەزەل دکەسبا خوارنێ / بێ سست و ئحتمال لپەی خەباتکرنێ
دبێژێ گەرچ ترس و حرمان هەیە ل پێش / ئەڤ ترسە دبێکاری پترە بئێش
د خەبات کرنێ هیڤیدارم زافتەر / د بێکاری زۆر ب ترسم و خەطەر
ڤێجا چما دکارێ دین ئەڤ پیس گۆمان / دامەنا تە دگرێ ئەڤ ترس و زیان
ما قەی تە بازارا مە نەدیە کو کاهلی / زۆر برەونەق و سودە تاجر نەبینە و وەلی
وەختێ ژ ڤێ دکانێ چون چمە عدەنێ رو ل وان کر / دڤێ بازارێ چقا وان سود کر
ئاگر ویرە بورام وەکە خەلال / بەحر ویرە بورام بو حەمال
ئاسن ویرە بورام بو وەکی موم / باویرە بو بەندە ومەحکوم

(١) دوم – دوڤ، کلك.
(٢) یەم – دەریا، بەحر.

بەیانا وێ کو رەسول درود و سلاڤ لێبن فەرموێ
(اِنَّ للّٰهِ تَعالي اَوِلْياءَ اَخْفِياءَ)

هندەك وەلی هەنە خوە دڤەشێرن
نەڤێن خەلك وان ناسكەن و بنێرن

ئەڤ كەمالات هەنە و چاڤێ هیچ كەس
ل وان كەتیە و نەدیتنە یەك نەفەس

هەم كەرامەتێ وان هەم ئەون دحەرەم
ناڤێ وانا نەبهیستنە ئەولیا هەم

یا نزانی كەرەمێت خودایێ داوەرە
كو ئەو گازی تە دكن وی لاییڤە هەرە

شەش جهەتێ عالەم هەمی ئكراما ویە
هەر طەرەف كو بنێری ئعلاما ویە

گاڤا كەریمەكی گۆتە تە وەرە د ئاگر
نەبێژە دێ من سۆژێ زوهەرە ور

حكایەتا دەسمال هاڤێتنا ئەنەسی کورێ مالك خودێ
ژێ رازیبت د تەنورا تەژی ئاگر و نەسۆتی

ژ ئەنەسێ كورێ مالك هۆ هاتیە
كو بمهڤانیا وی چەند كەس بیە

و ڤەگێرا كو ژ پاش طەعام
ئەنەس دیت دەسمالا سفرێ زەرەتام

چڤیل و قرێژ گۆت ئەی خادمێ
وێ باڤێژە د ناڤ تەنورێ یەك دەمێ

ناڤ تەنورا پڕ ژ ئاگر وێ دانی
دەسمالا سفرێ خادمێ وی زەمانی

مهڤان پێكڤە ژ كاری د حیرەت بون
مونتەظرێ دوكێلا دەسمالێ بون

پاش ساعەتەكێ دەرانی ژ تەنور
پاقژ و سپی و ئەو ژ قرێژێ دور

مهڤانا گۆتن ئەی صەحابیێ بەركەتی
چاوا نەصۆت و پاقژ ژی دەركەتی

گۆت ژبەر كو موصطەفا دەست و دەڤ
بدەسمالا سفرێ زۆر مالیە بهەڤ

ئەی دلێ بطرس ژ ئاگر و عەذاب
گەل دەست و لێڤەكە هۆبكە ئقتراب

چاخێ بجەمادەكی ئەڤ شەرافە تەدا
بۆ جانێ عاشق چ تشتا دێ بدا

خودایێ كو كەڤرو ل بێ كەعبێ كرە قبلە
ئەی جان ببە ئاخا پیێ و ملی ژ نیڤا دلە

پاش ژ وی پێكڤە گۆتنە وێ خادمێ
تو حالێ خوە نابێژی گەل ڤێ هەمێ

چاوا تە زو ئەو هاڤێت ژ پەیڤا وی
ئەمێ بێژن وی دزانی ئەسرارێ وی

ئەڤ دەسمالا سفرێ یا هوسا قیمەتی
چاوا تە هاڤێتە ناڤ ئاگر ئەی ستی

گۆت من ئعتماد هەیە سەر كەریما
ئەز ژ وەلییێت خودێ نەی بێ هیڤیمە

مێزەر چ بوە هەكە كو ئەو بێژتەم
هەرە د ناڤ ئاگر بخوە ئەز دێ چەم

ژ کـــەمالا ئعتقـــادیێ دیێ کەڤمـــە نـــاڤ
ژ ئکرامـــا وەلیـــان نیـــنم بـــیێ هنـــاڤ
دیێ سەر هاڤێژمـە ئـاگر چیە دەسمـالا خـوان[1]
ژ ئعتمـــــادا هـــــەر وەلیـــــیێ راز زان
ئـەی بـرادەران خـوە ل ئـەڤیێ ئێکـسیر بـدن
هـون زەلامـن نـەکو ژ ژنـیێ کـێمتر بـبن
١٠٩٠٠ ئـەو دلـیێ زەلامـی کـو کـێم بـت ژ ژن
ئـــەو نەدلـــە بـــەلکو زکەکـــەئی مـــەزن

قصەیا ل هاوار هاتنا پەیغەمبەر (درود و سلاڤ لێبن) بو کاروانیێ عەرەب کو ژ تێهنا و بیێ ئاڤی بێچارە ب بون و ل هیڤیا مرنیێ بون و حێشترا و خەلکیێ زمان هێنا بون ژ دەرڤە

د نـــاڤ نەوالـــەکیێ کـــو مەلـــەك عـــەرەب
ژ قـــەحتیا بـــارانیێ هـــشك کربـــون لـــەب
د نیڤـــــەکا ویێ چولـــــستانیێ مـــــابون
کـــاروانی مرنـــا خـــو حـــازر کربـــون
نـــشکا ڤـــە ئـــەو مـــوغیثـــیێ هـــەر دو کـــەون
مـوصـطەفـا پەیـدا بـو دریێ بۆنـا عـەون
کاروانـــەك لوێـــدەریێ دیـــت زۆر مـــەزن
سـەر خیزەکـە گـەرم و ریەکـە دریـژ و بـیێ بـن
حێـــشترێت وان زمـــانیێ درێـــژ کـــری
خـەلك نـاڤ خیـزی ل ئـەطـرافـا وەرکـری
رەحمـا وی هـات گـۆت یـاڵلا زوتـر هـەرن
چـــەند یـــار لایـــیێ وی گـــری ب بـــەزن
وی حێـــشترڤانیێ رەش گـــــەل حێـــشتریێ
بێننـــە جـــەم مـــن بفـــەرمان و ئـــەمریێ
لایـــیێ گریڤـــە هـــاتن ئـــەو طـــالبـــان
پـاش یـەك سـاعەتیێ ئـەو دیـتن وەسـان
عەڤـــدەك بـــو ئـــی رەش گـــەل حێـــشتر
مەشـــــك ژ ئاڤـــــا زەلال کـــــری پـــــر
١٠٩١٠ ڤێجـــا گـــۆتنیێ یەکـــەك دخـــوازیێ تـــەرا
ڤـی لایـی (فَخْـرُ اَلْبَـشَرْ خَـيْرُ الـوري)
گـــۆت ئـــەز ناناســـم ویـــرە کیـــە ئـــو
گـــۆت ئـــەو ئـــەو مـــاە رووەو قەنـــد خـــو
ئـــەنواعیێ تـــەعریفا لێکـــرن کـــو ژ ڤانـــە
گـــۆت هـــا ئـــەوە کـــو دبێـــژن هۆزانڤانـــە
کـو کۆمەلەکـە فـەقیر سـحریێ کریـە دۆسـت
بلایـیێ ویڤـە نـاهێم حـەتا نـیڤ بۆصـت
ب کـێش و ڤەکێـشکیێ ئـەو ئـانین وی لایـی
وی دکـــر هـــاوار و قێـــرین هـــای هـــای
دەمـا ب کێـشان ئـەو ئـانین جـەم وی هێـژا
گـــۆت ئـــاڤیێ ڤـــەخون و پاڤژکـــەن قرێـــژا
ویێ مەشـــکیێ ئـــەو هـــەمی تێـــر ئـــاڤ کـــرن
حێـشترا و هـەر کەسـی ژ ویێ ئـاڤیێ ڤـەخوارن
ڤـەخوارن و مەشـك پـر کـرن ژ مەشـکا وی
عـەوریێ فەلـەکیێ عـەجیب مـا ژ رەشـکا[2] وی
ئەڤـــە کەســـی دیتیـــە کـــو ژ یـــەك راویـــە
ســـار ببـــت گـــەرمیا چـــەندین هاویـــە

---

(١) دەسمالا خوان – دەسمالا سفریێ.
(٢) رەشك – حەسەد.

ئەڤ کەسی دیتیە کو ژ یەك مەشك ئاب … چەندین مەشك پر ببت بێ ئضطراب
١٠٩٢٠ مەشك بخوە رونخاڤبو و پێلا فەضل … دگەهشت ژ ئەمرێ خودێ ژ دەریا ئەصل
ئاڤ ژ کەلینێ هەر دبت هەوا … و ئەو هەوا ژ سارییێ دبت ئاڤا
بەلکو بێ علەت و دەرڤەیی ڤێ قانونێ … ئاڤ دەرانێ ژ نەیێ بو هەبونێ
چونکی ژ زارۆکی تە ئەسباب دیتیە … ژ نەزانین هەر تە ل سەبەب نێرتیە
گەل سەبەبا ژ موسەبب غافلی … لایێ ڤان رونخاڤا ژ وی مایلی
چاخێ ئەسباب چو ل ناڤا سەر ددی … رەبنا و رەبنا یا هەر دکی
رەب دبێژێ هەرە لایێ سەبەب … چاوا ژ صنعێ من قورە بوی هەی عەجەب
گۆت ژ ڤێ پاش ئەز تە دبینم هەمێ … نامەیزێنم لایێ سەبەب و وێ دمدمێ
دبێژیێ (رُدُّوا لَعادُوا) کارێ تەیە … چقا دتەوبەکرنێ ئی بێ وەعدەیە
بەلێ ئەز لوێ نانێرم رەحمەتێ کم … رەحمەتا من پرە دبێ لتە کم
١٠٩٣٠ نانێرم عەهد شکانا تە دێ دم عەطا … ژ کەرەم ڤێ دەمێ کو گازی من دکی خودا
قافلە حەیران بو د ناڤ کارێ ئو … یا موحەمەد ئەڤ چیە ئەی بەحرا خو(١)
تەمەشکا بچوك روپوش کر … هەم کورد هەم عەرەب ژ ئاڤێ خۆش کر

مەشکا وی خولامی ژ غەیب پر ئاڤ کرن ب موعجیزە و خولامێ رەش سپی روکرن ب ئزنا خودێ

ئەی خولام نوکە ببین تو مەشکا خوە … دا قەنج و خراب نەبێژی گازندا خوە
ئەوێ رەش حەیران بو ژ بورهانا وی … ژ لامەکان دهاتە دەر ئیمانا وی
کانیا بێناهیێ ژ هەوا بوە رێژان … مەشکا وی بوە روپوشێ فەیضان
ژ وێ نەظەرێ هەمی نخاڤ درانە … حەتا کانیا زەلالا غەیبێ بینانە
چاڤ پری رونەدك کر وێ دەمێ خولام … ژبیرا وی چو خواجە و مەقام
دەست و پیێ وی مان ژ چونا براه … زلزلە ئیخستە د جانێ وی ئیلاه
دیسا بخاترا مەصلحەت وەضعێ وی ئانی … کو بخوە ڤە وەرە دیسا هەرە تە زانی
١٠٩٤٠ وەختێ حیرەت نەما حیرەتا ل جەم تە … ڤی زەمانی بکەڤە رێ هەرە پەیتا پەیتا(٢)
دەستێت موصطەفا دانی سەر روا دا … ماچێت عاشقان زۆر لێدا

(١) خو – ئەخلاق.
(٢) پەیتا پەیتا – هێدی هێدی، لدوڤهەڤ.

موصطەفا دەستێ موبارەك سەر روێ وی   وێ گاڤێ ڤەمالی و دوعا كر بۆ وی
بو سپی ئەو زەنگی و زادەیێ حەبەش   هەر وەكی هەیڤ و رۆژا رون بو شەبەش
بو یوسفەك د جەمال و د دەلال   گۆتیێ نوكە هەرە گوند بێژە حال
وی وەكر بێ سەرو بێ پێ و مەست   دچونێ پێ ناسنەدكر ژ دەست
ئێدی هاتە ڤە ب دومەشكێ پر رەوان   بطەرەفێ خواجێ ژ لایێ كاروان

دیتنا خواجێ خولامێ خوە سپی و نەناسین، كو ئەوە و گۆتنا كو تە خولامێ من كوشتیە خوینا تە رژێنم و خودێ توێ كری د دەستێ مندا

خواجێ ئەو ژ دو دیت و لێفەكر[1]   ژ تەحەیور ئەهلێ وی گوندی گازیكر
مەشكا مەیە و حێشترا مەیە ئەڤە   ڤێجا عەڤدێ زەنگیێ مەچو كوڤە
ئەڤ یەكە هەیڤە كەتێتە ڤەژ دور   ل رۆناهیا رۆژێ ددێ ژ روێ وی نور
كا ئەو خولامێ مە نەكو ونداییە   یان گورگەك گەهشتیێ و خواریە
چاخێ هاتە جەم گۆتیێ تو كیی   ژ خەلكێ یەمەنێ یا تو تركیی؟
بێژە خولامێ من تە چلێكریە راست بێژە   هەكە تە كوشتیە شكەرەكە حیلا نەرێژە
گۆت ئەگەر من كوشتبێ چاوا تێم جەم تە   چاوا بیێ خوە بكەڤمە دەستێتە
كا خولامێ من وی گۆت ئەو ئەمنم   دەستێ فەضلێ یەزدان كر رەوشەنم
هێ چ دبێژی خولامێ من چو كیڤە   ژ دەستێ من خلاس نابی بل راستیڤە
گۆت ئەسرارێ تەیێ گەل وی خلام   هەمیا بێژم یەك و یەك و ئەز تەمام
ژ وی زەمانێ كو تە ئەز كریمە   حەتا نهۆ دێ ڤەگێرم كو چكریمە
دا بزانی كو ئەو ئەزم عەڤدێ تە   گەرچ رەشاتیا من سپیە بەر چاڤێ تە
بوە رەنگەكی دیتر ئەما جانە پاك   ڤالا ژ رەنگە و ژ ئەركان و خاك
بەدەن ناسانێت زۆردار مە ون دكن   یێن ناڤ ڤەخوار تەركا مەشك و دەن دكن
جان ناسیار ژ ژمارتنا فارغن   نۆقی دەریا یا بێ چەند و چاخن
جان بشو و زریا جانی جان رە بناس   ببە یارێ عەقل نەكۆرێ قیاس
چونكی فرشتە گەل عەقل یەك سەر نەخن   بخاترا حكمەتێ دو صورەت ل هەڤرەخن
وی مەلەكی وەكە بالندە گەل وی پەرگرت   و ئەڤی عەقلی پەر هێلا و فەر[2] گرت
لاجەرەم هەردو بونە موناصر   هەردو رو خوەش بون پشتا هەڤدیتر

(١) لیفەكر– لێمەیزاند، لێینێری.
(٢) فەر – رومەت و قەدرو قیمەت.

هەم مەلەك هەم عەقل خودێ رەواج دی / هەر دو بۆ ئادەم مۆعین و ساجدی
نەفس و شەیطان ژ عەول بون واحدی / بۆ ئادەمی بون دوژمن و حاسدی
ئەوی کو ئادەم رە بەدەن دیت رەڤی / و ئەوێ نورا مۆتەمەن دیت ئەو چەڤی
ئەو دو ب چاڤێ رۆن بون ژ ڤین / ڤان دو ب چاڤا نەدیت بل طین
ئەڤ بەیانە وەك كەرێ بریخ دمێنێ / كو ناچێ بێ سەر جوهی ئنجیل بخوینێ
كەنگی دكاری گەل شیعا بێژی ژ عومەر / كەنگی دكاری ل دهۆلێ دی ل جەم یێ كەر
بەلێ هەكە دكونجەكە گوندی یەك كەسە / های و هۆیا كومن كری بەسە
بۆ شەرح كرنێ موستەحەقە كەڤرو كلۆخ / ب ئاخفتن بێن ڤەپەژێرن برسوخ

بەیانا وێ، كو خودێ تەعالا هەرچی دایە و چێكریە ژ عەرد و عاسمانا و ئەعیان و ئەعراضا هەمی ب ئیستیدعایێ حاجەت ئافراند پێتیڤە خوە موحتاجی تشتەكی بكی داكو بدەت (اَمَنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ اِذا دَعاهُ) اضطرار گەواهێ ئیستیحقاقە

وێ مەریەمێ نیاز بوە و ژان / كو زارۆكی دەست ب ئاخفتن كر وەسان
جزوێ وی بێ وی بۆنا وی دگۆت / جزوێ جزوێ تە دنهێنی هەیە گۆت
ب بنە شاهدێ تە دەست و پێ تەزانی / بۆ ئنكار چەند دەست و پیا دانی
وەرنەبی موستەحەقێ شەرح و گۆت / ناطقەیێ ناطق تەرە دیت و بخەوت
هەرچی شین بت ژبۆنا موحتاجیە / دا طالب پەیدا كەت تشتا كوڤیا
خودایێ بلند هەكە سەماوات چێكر / ژبۆنا دەفعا حاجات چێكر
هەر جهێ دەرد لێ یە دەرمان دچێ وێدەرێ / هەر جهێ فەقر لێ یە حەوجەیی دچی وێدەرێ
هەر جهێ موشكلە جەواب دچێ وێدەرێ / هەر جهێ چاندنە ئاڤ دچێ وێدەرێ
ل ئاڤێ كێم بگەرهە تهنیێ بدەستڤە تێنێ / حەتا ژ خوار و ژۆر دەركەڤێ ئاڤا خوارنێ
حەتا نەزێت بچوكێ نازك گەوری / كەنگی ل هەرك دبێ ژ چچك شیرێ وی
بەرەو ڤان ژۆر و ژێرداهیا ب بەز / دا ببی تهنی و گەرەوا گەرما گەز
پاش ژ وێ دەنگێ بەرق و رەعدا / دەنگێ ئاڤێ بهیزی ڤەخوە ل عەردا
حاجەتا تە نەكێمترە ژ باخچە و گیا / ئاڤێ بجوكێ دكێشێ لایێ وان تهنیا
تو گوهێ ئاڤێرە دگری و دكێشی / لایێ باغێ هشكڤە دا پێ بت خوەشی
باغێ جان رە ئاڤدە جەواهرە موضمەرە / عەورێ رەحمەت پر ژ ئاڤا كەوثەرە
دا (سَقاهُمْ رَبُّهُمْ) بێتە خطاب / تهنی بە (اَللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)

هاتنا وىێ ژنا كافر دگەل بچوكيێ شيرخوار جەم موصطەفا (درود ليێبن) و ب ئاخفتن كەتن وەكە عيسى ب موعجيزاتيێ رەسول (صلى الله عليه وسلم)

١٠٩٩٠ هەم ژ وى گوندى ژنەك ژ كافران
بلاييێ پەيغەمبەر بلەز هاتە ئمتحان
هاتە جەم پەيغەمبەر باخمار
بچوكەكى دو هەيڤى دگەل بو د كنار
بچوكى گۆت (سَلَمُ اللهِ عَلَيْكَ
يا رَسُولَ اللهِ قَدْ جِئْنا اِلَيْكَ)
دايكا وى بقەهر گۆتيێ بيێدەنگ كە خوە
كيێ ئەڤ شەهادەت كريە گوهيێ تە بخوە
كيێ نيشاتە دايە ئەى طفليێ صەغير
كى بوە زمانيێ تە دزارۆكى جەرير
گۆت خوديێ فيێر كرم پاش هنگى جبرەئيل
د بەيان كرنيێ جبرائيل بو دەليل
گۆت كانيێ گۆتيى كو ژۆريێ سەرت
ما تو نابينى ژورڤە دكە مەنظەرت
سەر سەريێ تە راوەستايە جبريل
بۆ من تيێنت ب سەد رەنگا دەليل
گۆت دبينى تو گۆتيێ كو بەلى
سەر سەريێ تە رۆنە وەك هەيڤا كاملى
نيشا من دديێ وەصفيێت رەسول
ژ ويێ بلنديێ من نەجات دديێ ژ سفول
١١٠٠٠ ئيێدى رەسول گۆتيێ ئەى طفليێ رەضيع
ناڤيێتە چيە بيێژە و ببە مۆطيع
گۆت ناڤيێ من جەم خوديێ عبدالعزيز
عەبديێ عزى يە جەم قەوميێ بيێ تەميز
ئەزم ژ عوزرى پاك و بيێزار و بەرى
بحەقيێ وييێ كو دايە تە ئەڤ پەيغەمبەرى
بچوكيێ دو هەيڤى هەر وەك هەيڤا بەدر
دەرسا مەزنا دگۆت مينا ئەصحابيێ صەدر
ئيێدى ويێ دەمىێ خوارن ژ جەنەتيێ گها
حەتا بهنيێ ل دفنا بچوكى و دايكيێ ددا
هەر دوا دگۆت كو ژ ترسا سقوط
جان سپارتن چيێترە ژ ڤيێ بهنا حەنوط[1]
ئەو كەسيێ كو خوديێ موعەرفيێ روى بيێ
جەمادات و نەباتات تە صديقيێ دكيێ
ئەو كەسيێ كو خوديێ حافظيێ وان بت
مورغ و ماصى ديێ زيێرەڤان بت

رەڤانا بازى صۆلا موصطەفا (درود ليێبن) و برنا ل هەوا و بەردانە خوار و ژ پيێلاڤيێ مارەكى رەش دەركەتن

د ئەڤى حالى بون كو بانگيێ صەلا
موصطەفا بهيست ژ لاييێ عەلا
ئاڤ خواست و دەست نڤيێژا تازە كار
وى دەست و رو شوشت بويێ ئاڤا سار

(١) حەنوط – خوارن.

١١٠١٠ هەردو بێ شوشت و بەرێ خوە دا پێلاڤێ   پێلاڤا وی بازەکی رەڤاند د گاڤێ
دەست لایێ پێلاڤێ بر وی خوەش خطاب   پێلاڤ ژ دەستێ وی رەڤاند عقاب
پێلاڤ بر دهەوا وی وەکە بایی   پاش سەر نخونکر مار ژێ ڤە قەتیایی
دەرکەت ژ پێلاڤێ یەك مارێ سیاه   ژ وێ عنایەتێ بازێ وی بو خێر خواه
ڤێجا بازی ئەو پێلاڤ دیسا ئانی   گۆت چاخێ نڤێژە ل پێش وی دانی
ژ ضەرورەت من کر ئەڤ بێ ئەدەبی   من ژ ئەدەب هەیە شکانا مخلەبی
وای کو ئەو بێ ئەدەبی پیا باڤێ   بێ ضەرورەت کو ئەو ژ هەوا فەتوا تاڤێ
ئێدی رەسول سوپاسی لێ کرو گۆت ئەڤ جەفا   مەدیت و ئەڤ بخوە بوە وەفا
تە پێلاڤ رەڤاند ئەز کەتمە د هەم   تە غەما من بر وئەز بوم دخەم
گەرچ هەر غەیبەك خودێ نیشا مە دابو   د وێ لەحظێ دل بخوە مژول مابو
١١٠٢٠ گۆت دور ژتە کو غەفلەت نەژ تەیە   دیتنا من ئەو غەیبە ژ عەکسێ تەیە
مار دیتنا من د پێلاڤێ ئەو ژی ل هەوا   نەژ منە ئاگاهیا من ژ تە بو موصطەفا
عەکسێ نورانی هەمی رەوشەن بوە   عەکسێ ظولمانی هەمی گولخەن بوە
عەکسێ عەڤدێ خودا هەمی نوری بوە   عەکسێ بێگانە هەمی کوری بوە
عەکسێ هەر کەس بناس ئەی جان ببین   طەنشت جنسێ کو تە دڤێت بروین

وەجهێ عیبرەت گرتن ژ ڤێ حکایەتێ و یەقین زانین، کو (إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً)

ئەڤ قصە عیبرەتە ئەی جان ژ تەرا   داکو راضی بی ژ حوکمێ خودا
داکو زیرەك ببی ئەی قەنج گۆمان   چاخێ ببینی واقعێت خراب ناگهان
هەکە یێن دیتر زەر بونە نەژ ترسان   تو وەك گولێ بکەنبە د سود و زیان
ژبەر کو هەکە گولێ بەلکێ وێ ژی بکێ   کەنی ناهێلت نابت مینا خەلکێ
بێژت چما ژ ستریەکی بکەڤە خەم   من ژ ستری کەنی ئانیە هەم
١١٠٣٠ هەر تشتێ قەضا ژ دەستێ تە برەڤینێ   یەقین بزانە کو چێترەکی بۆت تینێ
(ما التَّصَوُّفْ قالَ وِجدانُ اَلفَرَحْ   فِي الفُؤادِ عِنْدَ اِتيانِ التَّرَحْ)
تو عیقابا وی وەك عوقابەکی لێ بنێری   کو ئەو پێلاڤ رەڤاند ژ پەیغەمبەری
دا نەجات دەت پێ وی ژ گەزینا مار   هەی خوەسکا عەقلەکی کو بت بێ غوبار
گۆت (لا تَأْسُوا عَلي ما فاتَكُمْ   اِنْ لَتي السَّرْحانُ و اَرْدي شاتَكُمْ)
کو ئەو بەلا دەفعا بەلایێت بژانە   و ئەو زیان مەعنا زیانێت گرانە

داخوازیا زەلامەکی ژ موسی (درود لیێن)، کو زمانێ حەیواناتا بزانیێ

گۆتە موسایی یەك زەلامێ جەوان   کو مـن فێر بکە زمانێ جانەوەران
داکو ببێ ژ بانگێ حەیوانات و طەیرا   عیبرەتەکێ حاصل کەم ژ دینێ خوەرە
چونکی زمانێت بەنی ئادەم هەری   لپەی ئاڤە و نان و تەکەبوری
شایەت کو حەیواناتا دەردەکی دیتر   هەبت ژ ڤێ عالەمێ چاخێ تەدەبر
موسی گۆت هەرە ببورە ژ ڤێ هەوەسێ   کو ئەڤ گەلەك خەطەرە ل هەر کەسێ
عیبرەت و هشیاری ژ یەزدان کە طەلەب   نەژ کتاب و ژ مەقال و حەرف و لەب
گەرم تربو زەلام ژ وێیا کو مەنع لێکر   گەرم تر دبت زەلام کو مەنع لێکر
گۆت ئەی موسی تو وەك نورێ هەلدبێ   هەرچی تشتەیێ ژ تە رون دبێ
مەحروم کرنا یەکی وەکی من ژ ڤێ مراد   نەهەژیێ لوطفا تەیە ئەی جەواد
ڤی زەمانی قائم مەقامێ حەق توی   بێهیڤیتیە گەر مە مەنع بکی
موسی گۆت یارەب ئەڤ مرۆڤی سەلیم   نەکو بوە پێ طەڤزکێ دێوێ رەجیم
هەکە فێر بکەم ئەو دێ بت زیانکار   و هەکە فێر نەکم دلێ وی ژ من بت ئازار
خودێ گوتە موسی وی فێر کە کوتجا   مە نەزڤراندیە ژ کەرەم خودانێ دوعا
گۆت یارەب ئەو دێ ژۆڤان بیێ   دەستا مالێ بگەز جلکا هەلدرێ
قودرەت نینە بۆهەرکەسی ساز وار   نەکارین چێترە بۆیێ تەقوا کار
ژ ڤی یەکێیە فەقر دبێ فەخرا دائمی   کو بتەقوا دمینێ دور ژ هەر ستەمی
ژ وێ زەنگین و ژ وێ زەنگیناتی بوە مەردود   کو ژ قودرەت صەبر بوە ب درود[1]
بۆ مرۆڤی نەکارین و فەقر هات ئەمان   ژ بەلایا نەفسا پر طەمەع و غەمان
ئەو غەم هات ژ ئارەزوێت فضول   کو بوێ خُلق گرتیە وی نێچیرا غول[2]
ئارەزوا ئاخ بو بۆنا ئاخ خواری   کابکا شەکر ناگڤرێ ل وی بێچاری

هاتنا وەحییێ بۆ موسی ژ حەق تەعالی کو وی فێری تشتەکی بکە، کو داخواز کریە یا هندەکی ژ وێ

یەزدان گۆت تو بدە پێتڤیا وی   ڤەکە د ئختیار وی دەستێ وی
ئختیار بۆ عبادەت بوە خوێ   وەرنە چەرخا فەلەکێ دگەرێ بڤێ نەڤێ

(١) بدرود – خدا حافظ.
(٢) غول – شەیطان، ئەهریمەن، پیر هەڤۆك.

بۆگەرانا وێ نەئەجرە و نە عیقاب   کو ئختیار هات هنگیە وەختێ حساب
هەمی عالەم بخوە تەسبیح کەرن   چون ئەو تەسبیح جەبریە خێرێ نابەرن
شویر د دەستێ وی ئەو نەژ عجزێ دگر   داکو ئەو ببێ غازی یان ڕێگر
ژ وێ کو ئادەم بو (كَرَّمْنا) ژ ئختیار   نیڤەك بو هنگڤێ مێشێ نیڤ ژەحرەمار
مومنین کانا هنگڤن مێش وار   کافرین بخوە کانا ژەحرن وەکە مار
ژ وێ کو مومن دبژێرێ خوارنا نەبات   دا وەکە شەهدبت ئاڤ دەڤا وی حەیات
دیسا کافر ڤەدخورێ شەربەت ژ صەدید   هەم ژ قوتێ وی ژەحر دبێ پەدید
ئەهلێ ئیلهاما خودێ (عَيْنُ الحَياتْ)   ئەهلێ تەسویلێ هەوا (سَمُ اَلْمُصاتْ)
د جهان ئەڤ مەدح و شاباش و ئافەرین   ژ ئختیارە و هێزا بونە و زانین
دەما کو رندان[1] هەمی چونە دزندان   دبنە موتەقی و زاهد و خودا خوان
چاخێ کو قودرەت چو کاسد بت عەمەل   هشیار بە هێشتا سەرمایە نەستاندی ئەجەل
قودرەت سەرمایەیا سودەی ئەمین   وەختێ قودرەتێ بپارێزە و ببین
مرۆڤە سەر پێرەها[2] کەرەمنا سەوار   د دەستی بکێشە هەڤسارێ ئختیار
دیسە موسی ئەو پەند کر ب دلۆڤانی   کو مرادا تە دێ لتەبت ژۆڤانی
تەرکا ڤی کاری بکە و ژ خودێ بتەرس   شەیطانی دایە تە بۆ حیلا دەرس

قانع بونا وی طالبێ بفێربونا زمانێ مریشکا
مالێ و صەیی و ئیجابەتا موسی (درود لێبن)

جارەك دی گۆت پەیڤا صەیی کو ئەو بەردەرە   پەیڤا مریشکا مالێ کو خودان پەرە
موسی گۆت ها ئەڤە دکاری بگەهیێ   پەیڤاڤان هەردو بت تو تێبگەهیێ
سەرێ صبەهێ ژبۆنا ئمتحان   ئەو راوەستا مونتەظر ل ئاستان
خادمێ سفرە دا وەشاند و کەت   پاریەنانەك ژ زادی مایی ئی قەت
دیکلی ئەو رەڤاند وەکە گرۆ   صەیی گۆت تە لمە ستەم کر برۆ
دانێت گەنم تو دشێ بخوی و مەن   عاجزم د دانك خوارن د وەطەن
گەنم و جەهـ و باقیێت حوبوب   تو دکاری بخوی و ئەز نە ئەی طەروب
ئەڤ لێڤێ نانی کو قسمەتێ مەیە نان   تو درەڤینێ ڤی چەندی ژ صان

(١) رندان – حیلەکەر، فیلباز.
(٢) پیرەهـ – مەرکەب.

بەرسڤا دیکلی ل صەیی

ئێدی دیکلی گۆتییێ خەم نەخوە بیێ کەوتێن	کو خودێ بدێ بەدەل چێتر تێن
هەسپێ خودانێ مەدێ سەقەت بت	خەم نەخوە سبەیێ زك تێر بت
ژ صان رە بتەعید مرنا هەسب	رزقەکی زاڤبوە بێ تەعب و کەسب
چاخێ زەلامی بهیستی رابو هەسپ فرۆت	ئەو دیکلە بو شەرمەزارێ صەیی نکل کوهت
رۆژا دیتر هەر وەصان نان رە بر	وی دیکل و صەیی دەڤ لهە ڤەکر
کو ئەی دیکلێ بفیز و قورە هەفقاس درۆ	ستەمکار و درۆزن و بێ ئاڤرو
کا هەسپێ کو دێ سەقەت بت کیڤەیە	کۆرێ ستێر ناس راستی لتە بڤەیە
ژێرە گۆت وی دیکلێ باخەبەر	کو هەسپێ وی سەقەت بیە جهەکی دیتەر
هەسپێ خوە فرۆت قورتال بو ژ زیان	وی ئەو زیان هاڤێتە سەر دیتران
بەلێ صبەیێ هێسترا وی بت سەقەت	دێ ئەو نعمەت بۆصان بت فەقەط
زوکا هێستر ژی فرۆت ویێ حەریص	وێ گاڤێ ژ خەم و زیان خلاس بو مەحیص
رۆژا سیەم صەیی گۆتە وی دیکلی	ئەی ئەمیرێ درۆکەرا ب زرنا و دهۆلی
گۆت وی هێستر ژی فرۆت بلەز و بەز	گۆت صبەیێ مار خولامی کەت گەز
دەما خولامێ وی بمرێ نانێ حەلال	بەرصا و خوازۆکا رێژن بدەسمال
ئەڤە بهیست وی خولام ژی فرۆت	نەجات بو ژ خوسران و دل بکەس نەصۆت
سوپاسی دکر گەل شادی کو ئەز	قورتال بوم ژ سێ واقعیت جەرگە بەز
کو ئەز فێر بوم زمانێ صەو مریشکێ	چاڤێت (سُؤُالْقَضا) مەن دا ئەنیشکێ
رۆژا دیتر وی صەیێ مەحروم گۆت	ئەی دیکلێ ڤر هاڤێژ کا ئەو کت و جۆت

شەرم کرنا دیکل پێش صەیی ب ئەگەرا درۆ بونا د هەرسێ جارا

ئاخر تو چەند و چەند بحیلە و درووێنی	ما قەی ژ هێلینێ بل ڤرا تو نافرینی
گۆت حاشا ژمن و ژ جنسێ من	کو ئەز ببم ژ درۆکەرێت مەزن
ئەم دیکل وەکە موئەذن راست بێژن	وەخت ناس و هەم رەقیبێ رۆژن
ئەم زێرەڤانێ هەطاڤێنە ژ هندر	گەردانی سەر سەرێ مە تەشت و کوندر
زێرەڤانێت هەطاڤێنە ئەولیا	ناڤ بەشەر دزانن ئەسرارێ خودا
ئەصلێ مە خودێ بۆنا بانگێ نەماز	هەدیە دایە ئادەمی دا بکەن جهاز
هەکە نەبوەخت سەهوەك ژ مەرو بدێ	د بانگی ئەو کوشتنا مەددەم ددێ

گۆت نەبوەختیا (حَيَّ عَلي اَلْفَلاحْ)   خوینا مە دکەت حەلال و مۆباح
ئەوێ بێگوناه و پاکە ژ غەلەط   ئەو دیکلێ جانێ وەحیە فەقەط
ئەو خولامێ وی مر جەم موشتەری   وی موشتەری زیان کر یەکسەری
وی ژ زیان مالێ خوە رەڤاند   بەلێ بڤی کاری خوینا خوە رژاند
یەك زیان دبت دەفعا زیانا   جسم و مالێ مەیە گۆریێ جانا
ل جەم پادشاهێت دەولەت بەلاڤ   بۆ نەجاتا سەرێ خوە مالێ دێ دەی تەڤاڤ
چاخێ نەفام بوی د قەضا و قەدەر   دێ مالێ خوە رەڤینی ژ خودایێ دادوەر

خەبەردانا دیکلی ژ مرنا خودانێ خوە

ئەما صبەینێ ئەو دێ مرت بیەقین   وارث دێ گایی سەربرن د حەنین
خودانێ خانی ئەڤا دێ مرت و چت   رۆژا صبا خوارنا زاف دێ گەهت
پاریێت نانی و پچ و مچێ طەعام   د ناڤ کۆلانا پەیدا کەن خاص و عام
گۆشتێ گایی و نانێت طەنك   رێژ نەبەر صەگ و خوازۆکا سڤك
مرنا هەسپ و هێستر و مرنا خولام   بون قەضا گیرانێ ڤی مەغرورێ خام
ئەو ژ زیانا مال و ژانا خوە درەڤان   مال زێدەکر وی خوینا خوە رژان
چما ئەولیا خوە تاڤێن د دەرد و ژانی   کو بەلا دبەدەن بت بەقایا جانی
حەتا بەقیا خوە نەبینت سالك   چاوا بەدەنێ کەتە سەقیم و هالك
دەستێ کێ دلڤێ بئیثار و عەمەل   حەتا نەبینت دایرە بۆ جانێ خوە بەدەل
ئەوی کو دەت ونە هیڤیا سودا   ئەو خودایە ئەو خودایە ئەو خودا
یا وەلیێ حەق کو ئەخلاقێ حەق گرتبێ   بوبێ نور و روناهیا موطلەق گرتبێ
کو ئەو غەنیە و بل وی پێکڤە فەقیر   کەنگی فەقیر بێ بەدەل بێژت کو بگیر
حەتا زارۆك بچاڤا کو نەبینت سێڤێ   ئەو پیڤازا رزی ژ دەست ناهاڤێ
ئەڤ هەمی بازار ژبۆنا ڤێ غەرەض   بەردکانا رونشتنە بونا ڤێ عەوەض
صەد پەرطالێ باش عەرضە ددن   و دناڤ دلێ خوە عەوەضا دبن
یەك سلاڤێ تو نابهیزی ئەی مەردێ دین   کو ئەو ل دوماهیکێ نەگرت ئاستین
بێ طەمەع من ڤەبهیستیە ژ خاص و عام   حەتا یەك سلاڤ ئەی برادەر و السلام
بل سلاڤا خودێ هەرە ل وێ بگەرە   مال ب مال کۆلان ب کۆلان ل هەمی دەرە
ژ دەڤێ مرۆڤێ خوەش مەشام   من پەیاما حەق بهیست هەم سەلام
و ئەڤ سلاڤێت مایین سەر بهنا وان   ئەز ژ دل بهیزم خوەشتر ژ جان

ژ وێ ســـــلاڤا وی ســــــلاڤا خـــــودا بیـــــه کـــــو ئــــاگر لـــــدودمانا خـــــوه دانیـــــه
مریـــــه ژ خــــــوه بـــــــوه زنــــــد و بــــــرەب ژ وێ بــوه ئەســراریێ خــودا لــدو لــەب
مرنــــا بــــــەدەن د ریـــــاضــــــەت ســـــاخیه رەنجــا ڤــیێ بــەدەنیێ بــۆ روحــی دائمیــه
گــــوه د دایــــــیێ وی مـــــــەردێ خـــــەبیـــــث ســـەحدکر وی ژ دیکلـــیێ خـــوه ئـــەو حـــەدیـــث

بازدانا وی شەخصی بلاییێ موسا ڤە دا بپارێزیێ
چونکی ژ دیکلی خەبەرێ مرنا خوه بهیست

چاخیێ بهیست ئـەڤ کـەت بـەزیێ تیژ و گـەرم بـەردەریێ موسییێ کـەلیم خـوه کـر طـەرم
رو ل ئــــاخیێ د مــــالی وی ژ تـــرس و بــــیم کــو ل هـــەوارا مـــن بگەهــە ئــەی کــەلیم
گـــۆت هـــەره خـــوه بفروشـــه و خلاســـکه چـــونکی بـــوی ئۆســـتا ژ مرنـــیێ راکـــه
تـــو باڤێـــژه ســـەر موســـلمانان زیـــان تـــو ژ پـــارا پرکـــە کیـــسه و هـــەمیان
مـــن ئـــەڤ قـــەضـــا ددیـــت نـــاڤ دار وبـــار کـــو نهـــۆ بۆتـــه دئـــاینیێ بـــت دیـــار
عاقـــل یـــێن دومـــاهیکیێ ل عـــەول دبـــینیێ نـــەزانیێ بـــی زانـــست بـــەس ئـــاخر دبـــینیێ
دیسا گری و زاری کر کـو ئـەی قـەنج خـصال نـــاڤ ســـەریێ مـــن نـــەده و ل رو نـــەمال
ژ مـــن ئـــەو هـــات کـــو بـــوم ناســـزا بۆنـــه هەژیـــەم تـــو بـــده حـــسن الجـــزا
گۆت ئـەی لاوك تـیرا هـات بـەردان ژ قەست ئـــەو نەقانونـــه کـــو بێتەڤـــه بدەســـت
بـــەلیێ داخـــوازکم ژ رەحمـــانیێ رەحـــیم داکــو تــه ســەر ئیمانــا وی زەمــانی بمــرین
چـــاخیێ کـــو تـــه ئیمـــان بربـــیێ زنـــدەیی چـــاخیێ کـــو بائیمـــان بـــچی پاینـــدەیی
هـــەر وێ دەمـــیێ حـــال ل خـــواجیێ گهـــوری و کەتـــه علپکـــا و ئـــانین تەشـــت و دوری(1)
شورشـــا مەرگـــه نـــەزڤرینا طـــەعـــام ڤەرەشـــان بـــیێ فایدەیـــه ل هـــەژاریێ خـــام
چـــار کەســـا ئـــەو بـــرن لایـــیێ نڤـــین وی ســـــاق، ل پـــشتا ســـاقیێ دمـــالین
گوهنـادی پەنـدیێ موسـی پـیێ طـەڤـزی دکـی خـــوه بخـــوه ل شـــوریێ پـــۆلایی ددی
شورشــــەرم ناکـــــت ژ جـــــانیێ تـــــه یێتـــه یـــه ئـــەڤ ئـــەی بـــرادەر یـــیێ تـــه

دعاکرنا موسی بۆ وی شەخصی دا ب ئیمان ژ دونیا بچت

موســـــی کەتـــــه موناجـــــاتیێ ویێ صـــــبیێ کو ئـەی خـودا ئیمـانیێ ژ وی نـەگری نـەبیێ
پادشـــــاهی بکـــــه لێببـــــوره کـــــو وی ســەهو کریــه و ســەر خــوه چــوه ســەر ســەری
من گۆتییێ ئەڤ علمـه نەهـەژییێ تەیـه خۆرسـت دەفعــا گۆتنــا مــن کــر و هزرانــد ســست

(1) دوری – قاپ، سینیك، دوری.

ئـــەو کــــەس دەســـتی ددیٚ ئــــەژدەها کــو دەســتیٚ وی کۆپــالی بکــیٚ ئــەژدەها
بـــۆ وی هەژیـــە فیٚربونـــا ســـریٚ غـــەیب کــو ژ گۆتنــا لیٚڤــا بــدرویٚ مینــا جــەیب
لایقــیٚ دەریــا نابــت بــل مریـــشکا ئــاب فـــەهم بکـــە (و اللّٰهُ اَعْلَـــمُ بِالـــصَّوابْ)
لایقیٚ دەریـا نابـت بـل مریـشکا ئـاڤی نـەبود نۆقبـــوە دەســـتیٚ وی بگـــرە ئـــەی وەدود

قەبولکرنا خودایێ بلند دوعایا موسی (سلاڤ لێبن)

١١١٦٠ گــۆت بلانــیٚ مــن ئیمــان دایــە وی و هەکــە تــە بڤیٚــت نهــۆ ســاخکم وی
بـــەلکو هـــەمی مرییٚـــت د نـــاڤ ئـــاخ بخـــاترا تـــە ڤـــی زەمـــانی کەمـــە ســـاخ
موســـی گـــۆت ئەڤـــە دجیهانـــا مردنـــە ل ویٚ جیهـانیٚ سـاخکە کــو ویٚــدەریٚ رەوشـــەنە
ئـــەڤ فەناجهـــە چـــونکی نـــە جیهانـــا مانـــە ڤەگـــەرهان عاریـــە تـــە گەلـــەك بزیانـــە
رەحمـــــەت بکـــــە ســـــەر وان مومنـــــون د نـــاڤ نهانخانـــە یـــا (لَـــدَیْنا مُحْـــضَرُونْ)
دا بزانـــی کـــو زیانـــا جـــسم و مـــال دبــیٚ ســودیٚ جــان نــەجات ددیٚ ژوە بــال
ڤیٚجـا بجـان بـۆ ریـاضـەتـیٚ ببـە موشـتەری گاڤـا تـە بـەدەن سپارتە خزمـەتیٚ جانبـەری
و هەکـــە ریـــاضـــەت هاتـــە تـــەبیٚ ئختیـــار بۆشـوکرا نعمـەتیٚ سـەر بـدە ئـەی کامیـار
چـون خـودیٚ ئـەو ریـاضـەت دا شـوکر کـە ژ ئــەمریٚ ((کــن)) نعمــەت رژانــد خــوە نــەکر کــە

داستانا ویٚ ژنیٚ، کو زارویٚت ویٚ نەدمان کرە نالین جەواب هات کو ئەو ژ پیٚش ریاضەت تەیە و ل جهیٚ جیهادا موجاهدانە بۆتە

یـــەك ژنـــك هـــەر ســـال دزا کـــور ژیـــیٚ وی ژ شـــەش هـــەیڤا نـــەدبو پـــتر
١١١٧٠ دبــو ســیٚ هــەیڤ یــان دبــو چــار مــاه کــرە نـالین ویٚ ژنـیٚ کـو هـەوارە ئـەی ئـیلاه
نوهـ هەیڤا حـەملیٚ منـە و سـیٚ هـەیڤن فـەرەح نعمــەتا مــن زوتــر دچــیٚ ژ قَــوْسَ و قــەزەح
ل جـــەم مرۆڤیٚـــت خـــودایی دکـــرە نـــەفیر ویٚ ژنــیٚ گلــەهی دکــر ژ دەردیٚ نــەذیــر
بیـــست زارۆك بڤـــی رەنگـــی چـــون دگـــۆر ئـــاگرەك کـــەت جـــانیٚ ویٚ زاف و زۆر
حــەتا ویٚ شــەڤەکیٚ د خــەو دیــت بیــستانەك بـــەرفرەهـ و خـــوەش کەســـك دارســـتانەك
مـــن بەحەشـــت تـــەعبیر کـــر ببـــاغ کــو ئەصــلیٚ نعمــەتا یــە و دبــی تەفــسیرا بــاغ
وەرنـــە (لاعَـــیْنٌ رَأَتْ) چـــیە جهـــیٚ بـــاغ تەشـــیبهکرنا نورهـــا خودیٚیـــە ب چـــراغ
مـــەســـەل نـــەبو ئـــەو میـــسالا وان بـــو دا بهنــەکیٚ ببــیٚ ئــەو کــوئی حــەیران بــو
(والحاصــل) ویٚ ژنــیٚ ئــەو دیــت مەســت بــو ژ ویٚ تەجــەلیٚ ئــەو ضــەعیفــە ژ دەســت بــو

دیت د قەصرەکێ نفیسیە نافی وێ بخوە   وێ مەحبوبێ زانی یێ وێیە ئەو بخوە
پاش ژ وێ گۆتن کو بێ وێیە ئەڤ نعمەت   کو ئەو بل براستی و جان گۆری دەست نەکەت
پێشیە گەلەك خزمەت کرن   ژ تەرە حەتا بگەهی ڤێ نعمەتا مەزن
چون تو هاریکار بوی د ئلتجا   بەدەلێ وان موصیبەتا دایە تە خودا
گۆت یارەب حەتا ب سەد سالێ زیدەتر   ڤێ هۆ بدە من ژبۆ زارۆکێ پتر
دەما ئەو دوی باغی هاتە پێشڤە   تێدە دیتن ئەو زارۆك پێکڤە
گۆت ژمن وندا بون ژ تە نە وەطوۆڤ   بێ دو چاڤێ غەیب کەس نەبو مرۆڤ
تە نەکەلاشت و ژ بهڤ ل رژا   خوینا زاف تا جانت نەجات بو ژ ئێش و تا
کاکلا هەر فێقی چێترە ژ تیڤلێ وی   بزانە بەدەن تیڤلە و ئەو رحە کاکلێ وی
ئاخر مرۆڤی کاکلەك شیرین هەییە   یەك دەمێ وێ داخوازکە هەکە خوین ژویە

چونا حەمزەی (خودێ ژی رازی بت) د ناڤا جەنگ بێ کومزری

ل ئاخرا چاخێ حەمزە د صەفا شەری   دکەت چو غەزوێ بێ جل و کومزری
سنگێ ڤەکری و بەدەنا روت ل پێش پیش   خوە دهاڤێتە صەفێ ب شویرێ خویش
خەلکێ پرسیار کر کو ئەی مامێ رەسول   ئەی شێرێ صەف شکێن شاهێ فحول
ما تە (لا تُلْقُوا بِأَيـدِيكُم اِلي   التَهْلَكَة) نەخواندیە ژ پەیاما خودا
ئێدی چما تو خوەرە د تەهلوکێ   هوسا دهاڤێژی دمەعرەکێ
وەختێ جەوان بوی و گەلەك قەوی   تو نەدچوی لایێ جەنگ بێ زری
دەما تویی پیر و ضەعیف و مونحەنی   پەردەیێت (لاابالی) ددەینی
تو بێ مۆبالات گەل شویر و رمان   دکەڤی شەر و پەڤچون و ئمتحان
شویر قەدر و رێزی ل پیری ناگرێ   کەنگی شویر و تیر قەدری ل کەس دگرێ
بڤێ نەسەقێ خەمخوارانێت بێ خەبەر   پەند ددانە وی ژ غیەر

بەرسڤا حمزە ((خودێ ژی رازی بت)) بۆ خەلکی

حەمزە گۆت چاخێ کو ئەز جوانبوم   و یداعا ڤێ دنێ بەس مرن دیتن بوم
بلایێ مرنڤە برەغبەت کەنگی کەس دچێ   ل جەم ئەژدەها کی خوە روت دکێ
بەلێ ژ نورها موحەممەد ئەز نوکە   ناترسم ژ مرنێ لەرزك ناهێت چۆکا
ژ دەرڤەی حەواسا لەشکەر گاهێ شاه   زاف دبینم ژ نورها خودێ سپاه

وەریس د ناڤ وەریس چادر د چادر   سوپاسیا وی کو ژ خەو هشیارەم کر
ئەوێ کو مرن بەرچاڤێ ویە تەهلوکە   ئەمرێ (لاتُلْقُوا) بگرێ نەچت مەعرەکە
ئەوێ کو مرن جەم وی بیە فەتحێ باب   (سارِعُوا) تێت ژ ویرە د خطاب
(اَلْحَذَرْ) ئەی مرن بینان (بارِعُوا   اَلْعَجَلْ) ئەی حەشر بینان (سارِعُوا)
(اَلصَلا) ئەی لوطف بینان (اِفْرَحُوا)   (البلا) ئەی قەحر بینان (اِتْرَحُوا)
هەرکێ یوسف دیت جان لێکر فدی   هەرکێ گورگێ وی دیت زڤری ژ هدی
مرنا هەریەك ئەی برا هەڤرەنگێ ویە   جەم دوژمن دوژمنە و ل دۆست دوستیە
جەم رومی ئایینەرە خوەش رەنگیە   جەم زەنگی ئایینە هەم زەنگیە
وێ دەما ژ مرن دترسی کەڤی فرار   وێ ژ خوە بترسێنە ئەی جانێ هۆشدار
روێ کرێتێ تەیە نە رومەتێ مەرگ   جانێ تە هەر وەکی دارە و مەرگە بەلگ
هەکە قەنجە هەکە خراب ڤەرستن ژ تەیە   ناخۆش و خوەش هەڤ ضەمیرە ژ خوەیە
گەر بستریەکی وەستایی تە بخوە چاندیە   وەر ئارمیش و قەزدرها تە بخوە ریساندیە
بزانە فعل نابت هەڤرەنگێ سزا   هیچ خزمەت نینە هەڤرەنگێ عەطا
حەق دەستێ کارکەرا نامینت بکار   کو ئەو عەرضە و ئەڤ جەوهەر پایدار
ئەو هەمی سەختی و زۆرە و عەرەق   و ئەڤ هەمی زیڤە و زێرە و طەبەق
هەکە ژ جهەکی بۆ تە هات تو هەمەتەك   مەظلومێ تە دوعا کریە د محنەتەك
تو دێ بێژی کو من قەی چکریە   ل کەسەکی من تو هەمەتەك نەدانیە
تە گوناهەك یێ کری برەنگەکی دیتەر   تە طوڤ چاندیە کەنگی طوڤە وەکی بەر
وی زناکر و سزا بو سەد دار   ئەو دبێژێ کەنگی من ل کەس دایە دار
مانێ سزایێ وێ زنا بو ئەڤ بەلا   کەنگی دار بت وەك زنا د خەلا
کەنگی مار بت وەك عەصا ئەی کەلیم   کەنگی دەردبت وەك دەوا ئەی حەکیم
تو ل جهێ وی کۆپالی ئاڤا مەنی   چاوا تە ڤەرساند بو ئەو شەخصێ سنی[1]
بو یاریا بو مار ئەو ئاڤا تە   ژ وی کۆپالی چلۆیە ئەڤ ئعجابا تە
هیچ ئەو ئاڤ بتە وەك فەرزەند   هیچ نەیشەکر بتە وەك قەند
چاخێ زەلامێ سجودەك یا رکوعەك کر   د ئاخرەتێ ژ پێش سجودێ وی بەحەشت بر
چاخێ کو ژ دەڤێ وی فری حەمدێ حەق   دێ وی کەت طەیرکێ بەحەشتێ (رب الفلق)
حەمد و تەسبیحا تە نەوەك مورغایە   گەرچ نوطفەیا مورغێ هەواو بایە

---

(١) سنی– سنی یا شەخصێ بلند و بلند مەرتەبە.

دەما ژ دەستێ تە دەرکەت ئیشار و زەکات — ئەڤ دەستە ل وێ دنیێ بت نەخل و نەبات
ئاڤا صەبرا تە بو جوا ئاڤا خولد — جۆکا شیرا خولد ڤیانا تەیە و وود[1]
زەوقا طاعەت دبت جوا هنگڤین — مەستی و شەوقا خوە جۆکا خەمر بین
ئەڤ سەبەبانە نەوەك وان ئەثەرانە — کەسەك نزانت کو جهێ وان چاوانە
وەختێ تە ئەڤ سەبەبانە بن فەرمان کرن — چار جۆکا هەم ژ تەرە فەرمان برن
هەر طەرەف تە دڤێت دێ وێ رەوان کەی — صفەتێ وێ چاوا بو دێ وەصان کەی
چونکو مەنیا تەیە بن فەرماناتە — نەسلا وێ تێتە ڤە د ئەمرێ تە
د بەزێ بەر ئەمرێ تەزار وێ تو — کو ئەزم جوزئت کو تە کریە گرو
ئەو صفەت بن ئەمرێ تە بو لڤێ جیهان — هەم د ئەمرێ تەنە ئەو جۆکێت رەوان
ئەو دارن بۆ تە فەرمان بەرن — کو ئەو دارن ژ صفاتێ تە ببەرن
چون ب ئەمرێ تەیە لڤێرێ ئەڤ صفات — ئێدی د ئەمرێ تەیە ل وێرێ ئەو جەزات
دەما ژ دەستێ تە برین کەت ل مەظلومێ — ئەو دبت دارەك دارێ زەقومێ

وەختێ تە ئاگر بەردا دلا ژ ستەم تێتە ڤەبت هاڤێنێ ئاگرێ جەهەنەم

گاڤا ئاگرێ تە لڤێرێ ئادەم صۆژ بو — ئەوێ کو ژ وی بزێت مرۆڤ صۆژ بو
ئاگرێ تە قەصدا مرۆڤ دکێ — ئاگرێ کو ژ وی بزێت ل مرۆڤ ددێ
ئەو ئاخفتنێت وەك مار و دوپشکێ تە — بتە مار و دوپشك دێ گرت دوڤێ تە
تە ئەولیا هێلانە د ئنتظار — ئنتظارا قیامەتا تە بو مار
وەعدا صبا و پاش صبایێ تە — ئنتظارا حەشرا تە هات وایێ تە
مونتەظرمینی دوێ رۆژا درێژ — ناڤ حساب و هەطاڤا جان رێژ
کو تە ئاسمان مونتەظر د هێلاند — تە طوڤێ صبا رێکەڤم دچاند
قەحرا تە طوڤێ سەعیر و دوزەخە — ڤەمرێنە ڤێ دوزەخێ کو ئەڤ فەخە
ڤەمرینا ڤی ناری نەبوە بل بنور — (نُورُكَ اَطْفَأَ نارَنا نَحْنُ الشُّكُورَ)
گەر ب صەبری و نور ژ تە ناهلی — ئاگرێ تە زندەیە د ناڤ خوەلی
ئەو دبت تەکەلوف و روپوشین — ئاگری ناڤەمرینت بل نورها دین
تا نەبینی نورها دین نەبە ئێمن — کو ئاگرێ پەنهان رۆەکێ دیار بن
بزانە نور ئاڤە خوە بئاڤێڤە بگر — چاخێ کو تە ئاڤ هەبت نەترسە ژ ئاگر

(١) وود – موحبەت.

ئاڤ ئاگر ڤەدمرینیٚ و طە بیعەتیٚ ئاگر   دصۆژیٚ نەسل و کچ و کور
چەند رۆژا هەره لاییٚ وان مرغاڤان   دا تە بێختە ناڤ ئاڤا حەیەوان
مورغا خاکی و مورغا ئاڤیٚ هەڤبەدەنن   ئەما دژانن[1] وەکە ئاڤ و روغەنن
هەر یەکەك ژبۆنا ئەصلیٚ خوه بەنینە   ئحتیاطەکیٚ بکە میناکا هەڤدینە
هەر وەسانیٚ کو وەسوەسە و حیاتە لەستیٚ   هەر دو مەعقولن بەلیٚ فەرق هەیە تیٚ
هەردو دەلالن ل بازارا ضەمیر   پەسنیٚ پەرطالا دکن ئەی ئەمیر
گەر تو صەرافیٚ دلی فکرەت بناس   فەرقا سِررا دو فکرا بکە وەك نخاس[2]
و هەکە نزانی ڤان دو فکرەتا ژ گۆمان   بیٚ لەز و بەز بێژە نینە حیلە دوان

رێکا دەفعا مەغبون بونیٚ دکرین و فرۆتنی دا

یەکەکی ژ یاران بۆ پەیغەمبەر گۆت   کو دکرین و فرۆتنیٚ دگەل غبنێمە جۆت
مەکریٚ هەر کەس کو ئەو دفرۆشیٚ یاد کریٚ   هەر وەکو سحره ژ من درهەما دبریٚ
گۆت کو دبەیعیٚ د ترسی ژ غرار   بۆ خوه شەرطەکە سیٚ رۆژا ئختیار
کو تەئەنی[3] هەیە ژ رەحمان یەقین   عەجەلە کرنە ژ شەیطانیٚ رەجیم
دەما تە پاریە نانەك هاڤێتە پێش صەی   دیٚ بهنی کەت پاش هنگی دخوەی
ئەو بپۆزی بهن دکیٚ ئەم بعەقل   ئەم دیٚ بهنژی کەن و بعەقلی کن فەصل
بتەئەنی خودیٚ ئەڤ کەونە چێکر   ب شەش رۆژا ئەڤ زەمین و عاسمان پەیا کر
وەرنە کو وی دکاری ب ئەمریٚ (کن فیکون)   سەد زەمین و عاسمان دەرخیٚ ژ هندرون
مرۆڤ رە هندك هندك ئەوهومام   حەتا چل سالا وی دکیٚ زەلامیٚ تەمام
گەرچ قادر بو کو ئەو دیەك نەفەس   ژ عەدەم دەرینت پێنجی کەس
ما خالقیٚ عیسی نەشێت کو وی بڤیٚ   بیٚ راوەستان بێنت د ناڤا دنیٚ
ئەڤ تەئەنی ژبۆنا تە فێر بکیٚ   پێتڤیە کو هێدی دەست پیٚ بکیٚ
جۆکەکی بچوك کو دائم یا دچیٚ   نە نەجس دبت نە گەنی دبیٚ
ژ ڤیٚ تەئەنییٚ دزێت ئقبال و سرور   ئەڤ تەئەنی بیضەیا دەولەتە وەك طیور
کەنگی مریشك وەکە هێکیٚ دبت   گەرچ ئەو ژ هێکی چێدبت
وە بەحەتا ئەندامێت تە وەکە هێکا   مورغا چێکن د ناڤ دوماهیکا

(١) دژانن – دژی هەڤن، ضدیٚ هەڤن.
(٢) نخاس – دەلال.
(٣) تەئەنی – صەبر و تەئەمل، بهن فرەهی و بیٚ عەجەلە.

گــــەرچ هێکـــا مـــار د مینـــاکێ وەکـــە   هێکـــا چیـــچکە بـــەس فـــەرق و رکـــە
دیـــسانێ دانکـــا بهـــێ بـــدانکا ســـێڤێ   گـــەرچ وەکهـــەڤن گەلـــەك فەرقـــە دنـــاڤێ
رەنگـــێ بـــەلکا ژی وەکهـــەڤن د نـــەظـــەر   فێقیـــە هـــەر یـــەك بـــوە نـــەوعی دیتـــەر
ئـــەڤ ئەنـــدامێ جـــسمێت ئنـــسانی مینـــا هـــەڤن   ئـــەما بنێـــرە جانێـــت وان نەوەکهـــەڤن
خـــەلك د بـــازارێ یەکـــسان رێدکـــەڤن   هنـــەك خوەشـــحالن ویـــێ دیـــتر دەردمەنـــدن
هـــەر وەســـا د مـــەرگ یەکـــسان دمـــرن   نـــیڤ دخوســـرانن و نیڤـــەك خوســـرەون

وەفات بونا بلال ((خودێ ژێ رازی بت)) ب دلخوەشی

چـــاخێ بـــلال ژ ضـــەعفـــێ بـــی وەك هـــلال   رەنگـــێ مرنـــێ کـــەت ســـەر روێ بـــلال
ژنا وی ئەو دیت گۆت وای خـوەلی بـسەرێ   ڤێجـا بـلال گۆتـە وێ نـە نـە وای سـەروەرێ
حـەتا نوکـە د قەرقەشـە بـوم دگـەل ژیـانێ   مـــرن ژیانەکـــە خوەشـــە تـــو چ دزانـــێ
ئـەڤ دگـۆت و رومـەتێ وی د دەمـێ گوفـت   نێرگـــز و گـــول و نەســـرین دشـــکوفت
رونـــاهی و چـــاڤێت پـــر ئـــەنوارێ وی   گـــەواهی ددا ســـەر پـــەیڤ و گۆتـــارێ وی
هـــەر دلـــرەش ببیۆکـــا وی دبـــینێ رەش   چـــما ببیۆکێـــت چـــاڤا بونـــە رەش
ببیۆکێـــت کـــۆرد لا دبـــت رو ســـیاه   مروڤـــێ بچـــاڤ بـــوە عـــەینکا مـــاه
ببیـــۆکێ چـــاڤێ کـــێ بخـــوە تـــەدبین   بـــل ببیـــوکێ چـــاڤێت جیهـــان بـــین
چـونکی ئـەو نـەدیت بـل ببیـوکێ چـاڤێ بینـا   ئێـــدی بـــل وی کـــی درەنگـــێ وی گهـــا
ڤێجـــا بـــل وی بونـــە مۆقەلـــد پێکڤـــە   د نـــەظـــەرا چـــاڤێ دوربینێـــت مرۆڤـــا
ژنا وی گـۆت (اَلْفِـراقْ) ئـەی خـۆش خـصال   گـــۆت نـــە نـــە (اَلْوِصـــاله اَلْوِصـــالْ)
ژنـێ گـۆت ئـەڤ شـەڤە بغـەریبی دێ چـی   ژ خـــزم و کەســـا غائـــب دێ بـــی
گـۆت نـە نـە بـەلکو ئـەڤ شـەڤ جـانێ مـەن   بخـــوە ژ غـــەریبی دێ گەهتـــە وەطـــەن
گـــۆت ئـــەم دێ هـــەڤ لکیڤـــە بیـــنن   گـــۆت نـــاڤ حەلـــەقا خاصـــا خـــودێ بیـــنن
حەلـــەقا خاصـــا وی بتەڤـــە گرتیـــە   هەکـــە ل ژۆر بنێـــری نـــەنێری لژێریـــە
د نـــاڤ وێ حـــەلقێ ژ (رَبُ العـــالَمِیْنْ)   نـــور دەردکـــەڤێ وەك د حـــەلقێ نگـــین
گـــۆت حـــەیف ئـــەڤ خـــانی بـــو وێـــران   گـۆت ل هـەیڤێ بنێـرە نـە نێـرە ل عـەوران
وێـــران کـــر دابکـــت مـــەعمور تـــەر   قـــەومێ مـــن زاف بـــون و خـــانی موختەصـــەر

حکمەتا وێران بونا بەدەنی ب مرنیٚ

ئەز وەکە ئادەم بوم عەول د حەبسیٚ کەرب   نوکە نەسلا جانم پر کر شەرق و غەرب
ئەز گەدا بوم دڤی خانییٚ وەکە چاه   بومە شاه قەصر پێڤیە بونا شاه
قەصر بخوە ژ شاهان رە مەئنەسە   بوٚ مری جی و خانی گوٚرەك بەسە
بوٚ ئەنبیا مەرگ هاتیە ئەڤ جیهان   ژڤێیە روحیٚ وان چوە لامەکان
ئەڤ جهانە بوٚ مریان طەنگە   ظاهریٚ ویٚ روگەشە و بمەعنی بیٚ رەنگە
هەکە نە طەنگە ئەڤ ڤێرین ژ چیە   هەرکیٚ پتر ژیا پشتا وی چەمیە
د زەمانیٚ خەویٚ چاوا بت ئازاد   ژ وی جهی بنێرە کو چاوا جان بت شاد
ظالم ژ ظولما طەبیعەت نەجات بو   مەردیٚ زندانیٚ ژ فکریٚ حەبس خلاس بو
ئەڤ زەمین و عاسمانیٚ گەلەك فەرەه   چقا طەنگ دبت گاڤا بکی جایگەه
فەرەهی چاڤ گرتن و سەخت طەنگیە   فەخرا وی پێکڤە کرێت و کەنیٚ وی گریە

تەشبیها دنیٚ، کو ب ظاهر فەرەهە و ب مەعنا طەنگ و تەشبیها خەویٚ، کو خلاسیە ژ ڤیٚ طەنگییٚ

هەر وەکی گەرماڤا گەرم و کەلیە   ل جانیٚ تە طەنگ تێت هەری گرتیە
گەرچ گەرماڤ فەرەهە و درێژ   ژ وی هەوایی طەنگی ل جانیٚ تە درێژ
حەتا ژیٚ دەرنەکەڤی ناڤەبت دلەت   ئێدی چ فایدە دا تە فەرەهیا مەنزلەت
یاکو پێلاڤەکە طەنگ بکی پییٚ خوە   دچولستانەکە فەرەه بچی بریا خوە
ئەو فەرەهیا چوٚلی دبت طەنگ   لتە زندانە ئەو دەشتا بدار و سەنگ
هەرکیٚ وی تو دیتی ژ دور گوٚفت   کو ئەو دویٚ دەشتیٚ وەك گولا طەر شکوفت
ئەو نزانیٚ کو تو هەر وەك ظالمان   ژ دەرڤە دخوەشییی و جانت دفغان
خەوا تە ئەو پێلاڤ دەرکرنە   کو زەمانەکی جانیٚ تە ئازاد ژبەدەنە
بوٚ ئەولیا ﷻ خەو مولکە ئەی فلان   هەر وەك وان ئەصحابیٚ کەهف د جیهان
خەونا دبینن و ل ویٚ دەریٚ خواب نە   دعەدەم رێڤە دچن و باب نە
خانییٚ طەنگ و هندریٚ جانیٚ ضەعیفوٚك   کرە وێران دا چێکەت قەصرا ملوك
ضەعیفوٚکم وەك جەنینیٚ د ناڤ رەحم   کو بو مە نوٚه هەیڤی دکەڤیٚ نەقلا موٚهم
گەر نەبت دەردیٚ زانیٚ ل مادەرم   ئەز دڤیٚ زندانیٚ ل نیڤەکا ئاگرم

دایکا طەبعم ژ دەردێ مرنا خویش   دزێت دا بەرخك خلاس بت ژ میش[1]
دا ب چێرێ ل چۆلا شین ئەو بەرخك   کو بەرخك مەزن بوە دەربکە ژ زك
هەکە دەردێ زانێ رەنجا ئاڤستان بوە   ل سەر جەنینی شکەستا زندان بوە
حاملە دگری ژ زانێ کو ئەڤ (اَلْمَنـاصْ)   و ئەو جەنین بکەنین پێشڤە تێت کو خلاص
هەرچی ژێر عاسمان هەنە (اَمَهاتْ)   ژ جماد و ژ حەیوان و ژ نەبات
هەر یەکەك ژ دەردێ غەیری غافلن   بل کەسانێ کو هشیار و کاملن
ئەوا کو سەد زانێ ژ خانیی خەلکێ و خوە   نەزانێ نەفام ئەو نزانێ ژ خوە
ئەوا کو صاحب دل بزانێ حالێ تەرا   تو ژ حالێ خوە نزانی ئەی برا

بەیانا وێ، کو هەرچی غەفلەت و غەم و سستی وطاریکیە
هەمی ژ بەدەنە، کو ئەرضیە و سوفلی

غەفلەت ژ بەدەنێیە دەما روح چو بەدەنێ   نەچارە ئەو هەمی ئەسرارا دبینێ
گاڤا زەڤی بێت راکرن ژ جەوێ فەلەك   نە شەڤ و نە سیبەرەك مینت (لِي ولَكْ)
هەر جهێ سیبەرە و شەڤ و سیگەه   دبێ ژ زەڤی نەژ ئەفلاك و مەه
دویکێل دائما هەم ژ ئێزنگ بوە   نەژ ئاگرێت بپەرەنگ بوە
وەهەم کەڤت د خەتا و د غەلەط   عەقلە د گەهێ حەقیقەتێ فەقەط
هەر سستی و گرانی بخوە ژ جسمینە   جان ژ سڤکاتی جوملە دفرینە
روێ صور ژ غەلەبەیا خوینا بوە   روێ زەر ژ زێدەهیا صەفرا بوە
روێ سپی ژ قوەتا بەلغەم بوە   بت ژ سەودا کو رو ئەدهەم بوە
د حەقیقەت ئاثارێ بەدەنن ئەڤێت هەنێ   بەلێ ئەهلێ پوست بل علەت نابینێ
کاکل کو ئەو ژ تیڤلان نەی ئاوارە   ژ طەبیب و علەت ویرە نینە چارە
هەکە جارا دوەم ئادەمی زاد بزێت   پێ خوە سەر فەرقێ علەتا دنێت
علەتێ اوُلي نابت دینێ وی   علەتێ اُخْري نینە کینێ وی
دێ فرت وەك ئافتابێ د ناڤ اُفُقْ   گەل بوکا راست و صورەتێ وەك تُتُقْ
بەلکو دەرڤەیە ژ اُفُقْ و ژ عاسمان   بێ مەکان بت مینا ئەرواح و عەقلان
بەل عقولێ مە نەسیبەرێت وی   وەکە سیبەرا دکەڤت دیێ وی

---

(١) میش – مە، پەزا سپی.

هـــەر گاڤــا كــو موجتەهــد بــت نــەص نــاس ل وی صـــــورەتی نــــاهزرینێ د قیـــــاس
١١٣٥٠ چاخێ نـەص پەیـدا نـەبت ب چ صـورەتی وێ گــــاڤێ ژ قیاســــێ گـــرت عیبرەتـــی

تەشبیها نەص با قیاس

بزانــە نەصـا وەحیــێ روحــێ قودســی دڤــێ و ئــەو قیاسـا عــەقل جوزئەكــە ژێــر ئــەڤێ
عـــەقل ژ جـــان بـــو ب ئـــدراك و پـــەر كـــەنگی روح وی رە دبــت ژێــر نــەظــەر
ئــەما جــان د عــەقلی تـائـشیرەكــێ دكــێ ژ وێ ئـەثـەرێ ئـەو عەقلـە تـەدبیرەكێ دكـێ
هەكــە وەكــی نــوح تەصــدیقا تــەكر روح كا ئەو بـەحر و كەشـتی و كـا ئـەو طـوفانـا نـوح
عــەقل ئـاثـارا دبـینێ روح دهـزرینێ و بـەلێ نورهـــا روژێ ژ قورصــــا رۆژێ دورە لـــێ
ژ وێ سالك ب قورصـێ كـەیف خـۆش بـت دا ژ نورهـا وێ خـوە لایـێ قورصـێ باڤـت
ژبــەر كـــو ئـــەڤ نورهـــا كـــو ل ســـافلە دائـــم نینــــە رۆژ و شـــەڤ ئـــەو ئافلـــە
و ئەوێ كو دناڤ قورصێ هەیـە جـی و مـەكان دبـــــێ غـــــەرقێ وێ نورهــــا تابـــــان
نـە عـەور بخـوە و نـە غـروب رێ لێنـا گـرێ ئـــەو نـــەجات بـــو ژ فراقـــا ســـنگی ددرێ
١١٣٦٠ ئەڤ كەسێ هوسا ئەصلێ وی ژ ئـەفلاك بـو یـــا موبـــەدەل بـــو هەكـــە ژ خـــاك بـــو
ژبـەر كـو بـۆ خـاكێ نینـە ئـەو طـاقـەت كـــو تیرێـــژا روژێ دائمـــا لـــێ بـــدەت
هەكـە دائمـا هـەطـاڤـا رۆژی ل ئـاخێ بـدێ وەطـــوڤ دێ صـــوژێ كـــو فێقـــی نـــەدێ
دائـــــم د ئـــــاڤ مـــــان كـــــارێ ماصـــــیە مـــاری كیڤـــە گـــەل وی هـــەر هەڤالیـــە
ئــــەما دچـــیا مارێـــت زاف و پـــر فـــەنن د نـــاڤ كەلـــشێ چـــیادە وەك ماصـــیانن
مـــەكرێ وان هەكـــە خـــەلكێ شـــەیداكێ هـــەم ژ دەریـــا نـــەفس چـــك دێ وان رســـواكێ
و د ئـــەڤێ بـــەحرێ ماصـــی ئـــا پرفـــەنن مـــارژی ژ ســـحرێ مینـــا ماصـــی دبـــن
ماصــــییێت كوریــــا دەریایــــا جـــــەلال بـــەحرا وان فێـــر دایـــە ســـحرا حـــەلال
ئێـــــدی مـــــەحال ژ نورهــــا وان بوحــــال نـــەحس ژ وێـــدەرێ چـــو بـــو قـــەنجحال
تـــا قیامـــەتێ هەكـــە بێـــژم ژ ڤـــی كـــەلام ســـەد قیامــەت دێ بهـورن و ئـەڤ نـا تـەمام

(آدابُ الْمُسْلِمِينَ ۆ اَلْمُرِيدِين عِنْدَ فَيْضِ اَلْحِكْمَةِ مِنْ لِسانِ الشِيخْ)

١١٣٧٠ ســـەر مـــەلولان ئـــەڤ مۆكـــەرەر كرنـــە ل نــــك مـــن عـــومر مۆكـــەرەر برنـــە
شــــەمع ژ بــــەرقا مۆكــــەرەر هەلــــدبێ ئـــاخ ژ طـــاڤـــا مۆكـــەرەر و زێـــر دبـــێ
هەكــــە هـــزاران طـــالــــبن و یـــەك مـــەلول درســــالـەت دیـــسا دێ مێـــت رەســـول

ئەڤ رەسولانێت ضەمیرێ رازگۆ   دێ بنە گوهداریێ ئسرافیل خۆ
نخوەتەك هەنە و مەزناتی وەك شەهان   خولامیتی دڤێن ژ ئەهلێ جیهان
خەتا ئەدەبا وا بجێگەهـ نەئێنی   چ طوۆڤ ژ رسالەتا وان بەهرێ تێنی
کەنگی وی ئەمانەتی بتەگهاندی   حەتا ل پێش وان نەبی چەماندی
هەر ئەدەب کەنگی ل وان دبێ پەسەند   کو ئەو هاتنە ژ ئەیوانا بلەند
نەگەدانن کو ژ هەر خزمەتێ   ئەی مۆزە وەر ژ تە بگرن منەتێ
ئەما رێبەرێت ئیلاهی گەل بێ رەغبەتی   بەلاڤکرن صەدەقایا خودێ برەحمەتی
هەسپێ خوە ژی ئەی رەسولێ عاسمان   نەنێرە ل مەلولا و باژۆ د جیهان
هەر بژیت و ساخ بت ئەوێ کو مێربێ   هەسپێ خوە د ناڤ خەندەکا ئاگر ببێ
گەرم بکێ هەسپێ خوە وەسان   کو بوی قەصد بکێ بلندیا عاسمان
چاڤ ژ غەیر و غیرەت گرتیە   هەر وەکی ئاگر تەر و هشك صۆتیە
هەکە پەشیمانی عەیبەکێ ل وی بکێ   عەول ئاگری د پەشیمانی ددێ
پەشیمانی بخوە دەرنابت ژ عەدەم   چاخێ گەرمیی ببینت صاحب قەدەم

ناسینا هەر حەیوانەکی ب بهنا دوژمنێ خوە و حەذەرکرن و بەطالەت و زیانا وی کەسی، کو دوژمنێ کەسەکی بوە، کو نە شێت خوە ژێ ب پارێزێ و رەڤین ژی نەمومکن بت و نکاربێ موقابل راوەستێ

هەسپ ناس دکێ حرێن و بهنا شێری   گەر چ بحەیوانیێ لێ دنێری
بەلکو دوژمنێ خوەرە هەر جانوەر   بخوە دناست ژ نیشان ژ ئەثەر
رۆژ ناهێتە فرین چێلە مێل   شەڤ تێتە دەرڤە وەك دزێت بفێل
ژ هەمیا مەحرومتر چێلە مێلبوە   کو شکەرا بدوژمنیا رۆژێ رابوە
نکارت روب رو رۆژێ برینا بخوێ   نەدشێت ب نفرینا وێ دور بکێ
ئافتاب کو دزڤرینێ قەفاش   ژبۆنا خەم و قەحرا خوفاش
غایەتا لوطف و کەمالا وێ بوە   گەر نەخوفاش کیڤە مانعێ وێ بوە
تە دڤێت دوژمنا چێکی تەما خوە بگیر   دا مومکن ببێ کو وی بکی ئەسیر
چپك گەل دەریا چاواکت شەری   ئەبلەهە ئەو رهێ خوە تێنت دەری
حیلێت وێ ژ سمبێلێت وێ نابهورێ   چاوا حەلقا بچوك هالا هەیڤێ هەلدرێ
بدوژمنیا ئافتابێ ئەڤە بوعتاب   ئەی دوژمنێ هەطاڤا ئافتاب
ئەی ضەعیف تو دبی دوژمنێ رۆژێ   ستێر ژ رۆژێ دلەرزن دێ تە صۆژێ

تو دوژمنێ وی نینی دوژمنێ خوەیی | چ خەما ئاگرە کو تو ئێزنگێ ویی
ئەی عەجەب ژ سۆتنا تە کەم ببت | یا ژ دەردێ سۆتنا پر خەم ببت
رەحمەتا وی نە رەحمەتا ئادەم بوە | کو مەزاجا رەحما ئادەم خەم بوە
رەحمەتا مەخلوق دبت خەمناك | رەحمەتا خالق ژ خەم و دەردایە پاك
رەحما بێ قیاسا خودێ هۆصا بزانە برادەر | ناهێتە د وەهمێ ژ وی بل ئەثەر

فەرق مینا زانینا تشتەکی ب میثال و تەقلید و دناڤبەرا زانینا ماهیەتا وی تشتی

ظاهرە ئاثار و فێقیێ رەحمەتا وی | لاکن کی دزانێ بل وی ماهیەتا وی
هیچ ماهیاتێ ئەو صافێ کەمال | کەس نزانت بل ب ئاثار و میسال
طفل نزانت ماهیەتا طە مە ثرا | بل کو بێژی وەکە حەلوایە ژ تەرا
کەنگی بوە ماهیە تا زەوقا جماع | وەك ماهیاتێ حەلوا ئەی مۆطاع
ئەما نسبەت کر ژ روێ خوەشی | گەل تەوی عاقلی وەك تەزارۆك وەشی
دا زارۆك بزانێ وێرە ژ میسال | گەرماهیەتێ نزانێ بعەینێ حال
ڤێجا هەکە بێژت دزانم نەدورە | و هەکە بێژێ نزانم نەڤرو زورە
هەکە کەسەکی گۆت کو دناسی نوحی | ئەو رەسولێ خودا و نورها روحی
گەر بێژی چاوا نناسم کو ئو قەمەر | هەیە ژ رۆژ و هەیڤێ مەشهورتەر
زارۆکێت هور د ناڤ کتابان | ووان پێش نڤێژ د مزگەفت و محرابان
ناڤێ وی دخوینن د قورئانێ صەریح | داستانا وی دبێژن ژ بوریا فەصیح
راست بێژ وی ناسکە تو ژ روێ وەصف | گەرچ ماهیەت ژ نوح نەبو کەشف
و هەکە بێژی ئەز چ دناسم نوح را | یەکی وەکی وی دێ ناسکت ئەی برا
مێروا کولەکم ئەز چ دناسم فیل را | کەنگی پێشیەك دناسێ ئیسرافیل را
ئەڤ پەیڤە هەم راستە ژ روێ وان | کو بماهیەت وی نناست ئەی فلان
عجز ژ ئیدراکێ ماهیەتە مامۆ | حالەت عامە بوە موطلەق مەگو
ژبەر کو ماهیات و سِررێ سِررێ وان | پێش چاڤێت کاملان دبێ عەیان
د وجودێ ژ سرا خودێ و ذاتێ ئو | دورتر ژفەهم وئستبصار کو؟
چونکی ئەو مەخفێ نامینت ژ مەحرەمان | ذات و وەصف چیە کو ئەو بمینت نهان
عەقل بەحثەکێ دکێ ئەڤ دورە و درێژە | بێ ژ تەئویلەکێ مەحالەکێ کێم بێژە
قوطب ژ تەرە بێژت ئەی سست حال | ئەوا کو فەوقێ حالێ تەیە تێت مەحال

وەقعەتەك كو نوكە سەر تەڤەبو   نەكو عەول هەم مەحالەت دبو
چون كەرەما ئیلاهی تو نەجات دایی ژ زندان   ستەم لخوە نەكە دڤێ دەشتا پان

جەمع و تەفریق دناڤبەرا نەفی و ئثباتێ یەك تشتە ژ رویێ نسبەت و ئختلافە جهەت

نەفیا وی یەك تشتی و ئثباتا وی رەوایە   دەما جهەت بو موختەلف نسبەت دوتایە
(مارَمَیْتَ اذ رَمَیْتَ) هەكە نسبەتە   نەفی و ئثباتە و هەردو موثبەتە
ئەو تەهاڤێت چون ددەستێ تەبو   تەنەهاڤێت كو قوەت یا خودێ بو
بۆ زۆرا ئادەمی زادی حەدەك دبێ   كەنگی كولەكە ئاخێ شكانا لەشكەر دكێ
مصت مصتاتەیە وئاڤێتن ژمایە   ژ ڤان دو نسبەتا نەفی و ئثباتا وێ رەوایە
(یُعْرَفُونَ الأنْبِیاءَ اَضْدادَ هُمْ   مِثْلَ مالا یَشْتَبِهُ اَولادَهُمْ)
هەروەكی زارۆكێ خوە ناسدكن وان   مونكران ب سەد دەلیل و صەد نیشان
ئەم ژ رەشك و حەسەد پەنهان دكن   خوە بنەزانین و نەناسین ددن
ئیدی چاوا (یُعْرَف) گۆت چاخێ جهەكی دیتەر   گۆت (لایَعْرِفُهُمْ غَیرِي فَذَرْ)
(اِنَّهُمْ تَحْتَ قُبابِي كامِنُونْ)   بل كو خودایێ وان نزانێ ژ ئازمون
هەم ب نسبەت بگەر ئەڤێ مەفتوحرا   كو بزانی و نەزانی نوحرا

مەسئەلا فەنا و بەقایا دەروێشێ كامل

قائل گۆت د جیهان دەروێش نینە   و هەكە دەروێش هەبت ئەو دەروێش نینە
هەیە ژ رویێ بەقایا ذاتێ ئو   نەمایە وەصفێ وی د وەصفێ هُو
دەما شوعلا شەمعێ ل پێش ئافتاب   نەی بت هەی دبت د حساب
هەی دبت ذاتێ وێ تاتو ئەگەر   پەمبو پێڤەنی دێ ئەو صۆژی ژ شەرەر
نادەت رونـاهی نابت رەوشەنا   ژ ئافتابێ روناهی بویە فەنا
د دوصەد مەن هنگڤ یەك وەقیەخەل   دەما تە تێكل كر و دوێ بت حەل
طەعما خەلێ نامینت دەما طام دكی   وەقیەك زێدەیە گاڤا وەزن دكی
ل پێش شێری غەزال بو بێهوش   هەیینا وێ د هەیینا وی بو روپوش
ئەڤ قیاسانا قصانە سەر كارێ رەب   كەلینا عشقێیە نەژ تەركا ئەدەب
نەبضا عاشقێ بێ ئەدەب هلتاڤێنێ   خوە دبەرامبەرێ شاه ددانێنێ

بـێ ئـەدەب تـر نینـە کـەس ژ وی د جیهـان بـا ئـەدەب تـر نینـە کـەس ژ وی دنهـان

هـەم نـسبەت بزانـە وفـاق ئـەی مونتەجـەب ڤـان دو دژی بائـەدەب یـا بـێ ئـەدەب

بـێ ئـەدەب دبـێ وەخـتێ ل ظـاهـر بنـەری کـو دەعـوا عـشقا وی بـوە هەفـسەری

١١٤٥٠ دەمـا ل بـاطـن بنێـری دەعـوی کیڤایـە ئەو و دەعـوا ل پـێش وی سـولطـانـی فەنایـە

(مـاتَ زَیْـدٌ) زەیـد ئەگـەر فاعـل بـو بـەلێ فاعـل نینـە کـو ئـەو عـاطـل بـو

ئـەو ژ روێ لـەفظـا نـەحوی فاعلـە وەرنـە ئـەو مەفعولـە و مرنـا وی قاتلـە

فـاعلێ چ کـو ئـەو وەسـا بـوە مـەقهور هـەمی فاعلیـەت ژ وی بـوە دور

قصەیا وەکیلێ صەدرێ جیهان، کو موتەهم بو و ژ بخارا رەڤی ژ ترسا جان دیسا عشقا وی رو کێش کر، کو کارێ جان سەهل دبت بۆ عاشقان

د بخـارا بـەنیێ صـەدرێ جیهـان موتـەهم بـو ژ صـەدرێ خـوە بـو نهـان

مـدەتێ دەه سـال سـەر گـەردان گـەریا گـاه ل خراسـان گـاه ل دەشـت جـار ل چیا

ژ پـاش دەه سـال ئـەو ژ ئـشتیاق بـو بـێ طـاقـەت ژ رۆژێـت فـیراق

گـۆت شـیانا فرقـەتێ ژ پـاش ڤـێ نـامینێ کـەنگی صـەبر ئـاگرێ عـشقێ ڤـەدمرینێ

ژ فـیراق ئـەڤ ئاخـە دبـێ شـورەزار ئـاڤ دبـت زەر و گـەنی و رەش تـار

نەسـیمێ جـان ڤەکـەر دبـێ پـیس وەبـا ئـاگرێ هـەل دبـت خوەلیـا بـەربا

١١٤٦٠ بـاغێ وەك جەنـەت دبـێ خـانیێ دەردا زەرو بـەلك ریژانـە ل هـەمی عـەردا

عـەقلێ دەرّاك ژ فیراقـا دوسـتان هـەر وەکـە تـیر هاڤێـژێ شکەسـتی کـەڤان

دوزەخ ژ فرقەتـە وەسـا د شـەوتینێ پـیر ژ فرقـەتێ دەسـت و پیـا دلـەرزینێ

هەکـە بێـژم ژ فیراقـا وەك شـەرار حـەتا قیامـەتێ یـەك بـوە ژ سـەد هـزار

ئێـدی ژ شـەرحا صـۆتنێ کێمکـە نەفـەس رَبِ سَـلِمْ رَبِ سَـلِمْ بێـژە و بـەس

هنـدی ژ وی شـاد ببـی د جیهـان ژ فیراقـا وی بهزرینـە د وی زەمـان

ژ ویـا کـو شـاد بـوی زۆر کـەس بوەشـاد دومـاهیکێ ژ وی چـت بـت وەکـی بـاد

ژ تـەژی دێ چـت تـو دل سـەروی نـەدە پـێش ژ وێ کـو ئـەو بـچت دەسـت لـێ بـەردە

پەیدابونا رُوحُ القُدُسْ بشکلێ مرۆڤی ل مەریەمێ ل وەختێ روتی و شوشتنێ و پەنابرن ب خودێ تەعال

هەروەکی مەریـەم بێـژە ژ پـێش فـەوتێ ملـك نەقـشێ کـو (اعـوذ بـالرحمن منـك)

مەریەمێ صۆرەتەك دیت وەك كورك   جان ڤەكەرێ دلرەڤایێ زاف خوەشك
ل پێش وێ دەركەفت ل روێ زەمین   وەكە هەیف و رۆژێ ئەو (رُوحُ الاَمِینْ)
ژ زەمین دەركەفت سپەحیەك بێ نقاب   وەسانێ كو ژ شەرق هەلات ئافتاب
ل ئاندامێ مەریەم لەرزین هات   كو ئەو روت بو و ترسا ژ فەسات
صورەتەك كو هەكە یوسف دیتبا عیان   ژ حەیرەت دەست بریبا وەك ژنان
وەكە گول ل پێش وێ دەركەت ئەو ژ گل   مینا خیالەكێ كو تێتە سەر ژ دل
مەریەم بو بێ خوە و دبێ خوەیی   گۆت خوە تاڤێم د پشت پەنا خودایی
ژبەر كو عادەت كربو وێ پاك جەیب   د قەرقەشا خوە باڤێژت پشت پەردا غەیب
دەما دیت جیهان رەملكەكی بێ قەرار   حازمانە ژ وی حەضرەتی چێكر حصار
دا ل وەختێ مرنێ بوبت ل ناڤ كەلهەكێ   كو دوژمن رێكا مەخسەدا وێ پەیدا نەكێ
ژ پەناهێ حەق نەدیت كەلهەك چێتر   نزیكترین كەلات ژ خوەرە بژار كر
گاڤا دیت ئەو غەمزەیێن عەقل سوز   كو ژ وێ مێلاك دبو تیر دوز
شاه و لەشكەر حەلقە ل دۆر دانە   عەقلدارانێت مەزن بێهۆش مانە
سەد هزاران پادشاه ژێرە بەنی   سەد هزاران هەیڤێ رۆن روطەنی
نەزوهرە بۆ زوهرەیە دادەم بدێ   عەقلێ كو لێ وێ ببینت كەم ددێ
ئەز چ بێژم كو مرا درە دروتیە   دەمگەها وی دەمگەها من صۆتیە
دوكێلا ئاگرێ من دەلیلا منە سەر وی   ئەوا تەعبیر دكن دور و باطلە ژ وی
بۆ رۆژێ بخوە نینە چ دەلیل   بل نورها هەطاڤا موستەطیل
سیبەر چیە حەتا ببت دەلیلا رۆژێ   ئەڤ بەسی وێیە كو بوە ذەلیلا رۆژێ
ئەڤ جەلالەت د دەلالەت صادقە   ئدراكات هەمی هیچن ئەو سابقە
ئیدراكات هەمی سوارێ كەرێ لەنگ   ئەو سوارێ پیێ بایە وەك خو دەنگ
هەكە برەڤێ كەس تۆزا شاهی ناگرێ   و هەكە برەڤن ئەو پێش رێ دێ گرێ
ئیدراكاتێ هەمیا نەی ئارامە   وەخت دزانت نە وەختێ جامە
ئەو یەكەك وەهمەكە وەك بازی دفرێ   و ئەوێ دیتر وەكە تیرێ مەعبەر ددرێ
و ئەوێ دیتر وەكە كەشتی بابادبان   و ئەوێ دیتر دتەراجع هەر زەمان
وەكە نێچیرەكێ وان دیار دكی ژ دور   پێكڤە ئێرش دكنێ ئەو طیور
چاخێ كو ناپەیدا ببت حەیران دبن   هەر وەكی كوند و كالایێ وێران دبن
هیڤینە چاڤەك گرتی و یەك چاڤ ڤەكری   تاكو پەیدا ببت ئەو نێچیرا مری
دەما كو زاف بمێنن دبێژن ژ مەلال   ئەو بخوە نێچیر بو عەجەب یا خوت خیال

مەصلەحەت ئەوە حەتا یەك ساعەتی قوەتەکی بگرن و زۆرێ ژ راحەتی
هەکە شەڤ نەبانە هەمی خەلکا ژ ئاز دێ خوە صۆتبانە ژ ئهتزاز
ژ حرص و طەماهیا سود کرن هەر کەس دوڤ بەدەنە بۆ ژناڤبرن
شەڤ تێتەڤە وەك گەنجا رەحمەتێ دا نەجات بن ژ حرصا خوە یەك ساعەتێ
چاخێ گرفتاریەك هاتە رێکا تە بێ هیڤی نەبە ئەو دڤێت صەلاحا تە
ژ وێ کو تو دخەرجی دوێ بەسط و ڤەکرنێ بۆ مزاخێ دەخلەك دڤێت ژ حازر کرنێ
هەکە هەمی چاخ هاڤین بانە رۆژێ باغ و بیستان دێ صۆتبانە
گیایێ وێ دصوتاند ژ رهو بن کو دیتر نو نەبویانە ئەوێ کەڤن
هەکە روطرشە پاییز بەلێ موشفقە هاڤین دەڤ لکە نە ئەما موحرقە
چاخێ کو قەبض هات تو دوێ بەسط بین روگەشبە گرێ نەکە ناڤ جەبین
زارۆکن بکەن و زانا نەطرش غەم بۆ جگەرێ بت و شادی بۆ پش
چاڤێ زارۆك هەر وەك کەری د ئاخورە چاڤێ عاقل د حسابێ ئاخرە
ئەو د ئاخور پر خوەش دبینێ عەلەف و ئەڤ ژ قەصاب ئاخرێ وی بینت تەلەف
ئەو عەلەفە طالە کو ڤی قەصابی دایە بخاترێ گۆشتێ مە تەرازویەك دانایە
هەرە ژ حکمەتێ بخوە عەلەف کو ئەو خودا بێ غەرەض دایە ژ مەحضێ عەطا
تە فەهما نان کریە نەحکمەت ئەبلەهی ژ وێیا خودێ گۆتی تە (كُلُوا مِنْ رِزْقِهِ)
رزقێ خودێ حکمەت بوە د مەرتەبەت کو ئەو گەوری گیر نابت د عاقبەت
ئەڤ دەڤە تە گرت دەڤەك دێ ڤەبت کو ئەو پارێ خۆش دێ بخوت
هەکە تو بەدەنێ ژ شیرێ دێو ڤەکی دێ گەلەك نعمەتێ خودێ بدەستڤەکی
تەرکا جوشا شەرحێ من گرنیف خام ژ حەکیمێ غەزنەوی ب بهیزە تەمام
د ئیلاهی نامێ ڤەگێرایە هەرە ببین ئەو حەکیمێ غەیب و فەخرالعالمین
غەم بخوە نەخوە نانێ غەم زێدەکێ کو عاقل عەم دخوێ شەکر د دێ زارۆکێ
قەندێ شادی فێقیێ باغێ غەمە ئەڤ شادی برینە و ئەو غەم مەرهەمە
گاڤا تە غەم دیت هەرە جەم بعشق ژ سەر بلندی مەیزێنە ل دەمشق
عاقل ژ تری هەر مەی دبینێ عاشق ژ مەعدوم هەر شەی دبینێ
جەنگ دکرن حەمالێ ژێر تو نەکێش دا ئەز بکێشێم وی باری وەك شێر
ژبەر کو ژ وێ رەنجا وێ سود ددیتن هەر یەك دەڤاند ژیێ دی هەلگرتن
موزدا خودێ کا وەکا موزدا ویێ نەیی هیچ ئەڤ گەنجێ ددێ تە موزد و ئەو هیچ
گەنجا زێری دەما کو رازای ژێر عەردی گەلتەبت ئەو نەمینت بۆ یەکی دی

ل پێشا پێش وی جەنازێ تە دبەزێ
مونسێ گۆر و غەریبیا تربێ دبێ

بخاترا رۆژا مرنێ ئەها نوکە بمرە
دا گەل عشقا سەر مەدی ببی سەرە[1]

صەبر دبینت ژ پشت پەردا ئجتهاد
روەکی مینا گولهنارو زولفێن بمراد

غەم وەك ئاینەیە ل پێش موجتهد
کو ئەو دڤی ضدی دیاردکێ روێ ضد

پاش دژ رەنجا وێ دژا دیتەر
رو ددێ ئانکو ڤەبون وکەرّ و فەرّ

ڤان دو وەصفا ژ پەنجەیا دەستێ خوە بین
پاش قەبضی مصط[2] ڤەدبێ یەقین

هەکە پەنج قەبض بت دائما
یا هەمی بەسط ئەو دبێ وەك موبتەلا

ژ ڤان دو وەصفێ وی کارو کەسە مونتەظم
وەك پەرێ طەیر ئەڤ دو حال ژ وی رە موهم

چاخێ مەریەم ناراحەت بو وەختەکی
هەر وەك ماصیێ باڤێژی بەژەکی

گۆتنا (روح القدس) بۆ مەریەمێ، کو ئەز رەسولێ خودێ مە بۆ تە ناراحەت نەبە و خوەنە ڤەشێرە ژمن، کو ئەڤە ئەمرە

گازی وێ کر نیشانداریێ کەرەم
کو نەرەڤە ژمن ئەمینێ حەقم مەریەم

ژ سەر فرازانێت عزەت سەرلانەدە
ژ خوەش مەحرەمانێ هو خوە پاش نەدە

ئەڤە دگۆت و تیژکێ نورا پاك
ژ لێڤێ وی دوڤهەڤ دچو بەر سماك[3]

ژ وجودا من درەڤی بۆ عەدەم
ئەز د عەدەم شاهم و خودان عەلەم

جی بارەگاهێ من بخوە د ناڤ نینیە
یەك نەقش و وێنەیێ من پێش ستیە

مەریەما بنێرە کو نەقشێ مشکلم
هەم هلالم هەم خیالا د ناڤا دلم

وەختێ خیال هات رونشت د دلێتە
کیڤە کو تو برەڤی یێ دگەلتە

ئەز وەکە صبحا صادقم ژ نورا رەب
کو ناگەهت نزیکێ رۆژا من چشەب

بل خیالەکە عارضا باطل
کو ئەو وەکە صبحا کاذبە ئافل

هەی نەبێژە (لاحَوْلَ) ئەی کەچا عمرانی
کو ژ (لاحَوْلَ) هاتمە ڤی مەکانی

بۆمە ئەصل و خوارن (لاحَوْلَ) بوە
نورها (لاحَوْلی) کو پێش ژ قەول بوە

تو ژ من پەنا هەر دگەری بحەق
ئەز بخوە نەخشێ وی پەنامە دسەبەق

ئەز ئەو پەناهم کو دبێژی بدلێ سوز
تو اَعُوذْ تێنی و ئەز بخوەمە ئەوا اَعُوذْ

---

(١) سەرە – سەرو‌ەر.
(٢) مصط – پەنج، کولم.
(٣) سماك – عاسمان.

چ بەلا نەبوە پیستر ژ نەناسی — تو ل جەم یاری و عاشق نەناسی
یار رە ئەغیار د هزرینی هەم — تە شادی ناڤ دانایە غەم
ئەڤ نەخلەکە هۆ کو لوطفا یارێ مەیە — چونکی ئەم دزن نەخلاوی دارێ مەیە
ئەڤ رەشێت هۆکو زولفێ میرێ مەیە — چونکی ئەم بێ عەقلن ئەڤ زنجیرێ مەیە
ئەڤ لوطفەکە هۆ وەك نیلەکی دچێ — چونکی ئەم فرعەونن وەکە خوین دبێ
خوین هەر دبێژێ ئەز ناڤم هەی نەرێژ — ئەز یوسفم ژ تە بو مەگورگ ئەی پر قرێژ
ما تو نا بینێ کو ئەو یارێ صەبردار — دەما گەل وی بوی دژ دبت وەك مار
گۆشتێ وی بەزێ وی بەدل نەبوە — ئەو وەصایە کو ژ مەنظەر نەبوە

قەصدکرنا وی وەکیلی ژ عشق، کو ڤەگەرێ ب بخارا بێ طرس و لەرز

شەمالا مەریەمێ بهێلە رەوشەن — کو دێ چتە بخارا ئەو رەبەن
گەلەك بێ صەبر و د ئاگر دانا ڤەرێژ — رو بلایێ صەدرێ جیهان کر رۆندك رێژ
ئەڤ بخارا سەرکانیا دانش بو — ئێدی هەرکێ بخارائیە ئەویش بو
هەکە بچی جەم شێخەکی ل بخارا — ئێدی بکێماسی نانێری ل بخارا
بل بکێمی د بخارایێ دلێ وی — رێ نادەت جەزر و مەدێ موشکلێ وی
هەی خوەسکا ویێ کو ذَلَّتْ نفسه — وای بحالێ وی کەسی کو یُرْدِي رَفْسَهُ
فرقەتا صەدرێ جیهان دجانێ وی — پارەپارە کربو ئەرکانێ وی
گوت دێ رابم دیسا چمە وێ دەرێ — هەکە نافەرمانی بوە بخوە دێ ل من گەرێ
ئەز دێ چم وێدەرێ کەڤم پیش وی — جەم وی صەدرێ قەنج ئەندیش وی
دێ بێژم من هاڤێتە پێش تە جانێ خوە — ساخکە یا سەر ببرە تو پەزا خوە
کوشتی و مری ل جەم تە ئەی قەمەر — چێترە کو شاهێ خەلکی بم جهێ دیتەر
من جەرباند پتر ژ هزاران جار — بێتە تەحلە ژین و شیرین نابت ژیار
غَنِ لِي یامُنْيَتِي لَحْنَ النُّشُورْ — اُبْرِكِي یا ناقَتِي تَمَ السُرُورْ
اَبْلِعِي یا اَرْضُ دَمْعِی قَدْ كَفَى — اِشْرَبِی یا نَفْسُ و رْداً قَدْ صَفا
عُدْتَ یا عِیدِی اِلَيْنا مَرَحَبا — نِعْمَ ماروَحْتَ یارِيحَ الصَّبا
گۆت ئەی دوستان ئەڤا ئەز چوم وداع — لایێ وی صەدری کو ئەمیرە و موطاع
دەم بدەم دصۆتن برژان دبم — هەرچی دبێ بلا ببێ بۆ وێدەرێ چم

گـــــەرچ دل وەك بـــــەرێ خـــــارا دكـــــێ — جـــــانێ مـــــن قەســـــتا بوخـــــارا دكـــــێ
مەســـكەنێ يـــارە و شـــەهرێ شـــاهێ مـــەن — ل جـــەم عاشـــق ئـــەڤ دبـــێ حُـــبُّ اَلْـــوطَنْ

پرسينا مەعشۆقەكێ ژ عاشقێ غەريبێ خوە كو ژ باژێرا چ باژێر ل جەم تە خوەشتر و پر مرۆڤ تر و پر نعمەت تر و دل ڤەكرترە

مەعـشوقەكێ گۆتـە عاشـقى كـو ئـەى جـامێر — تـــە ل غـــەريبيێ ديتيـــە گەلـــەك بـــاژێر
ئێـــدى كيـــشك بـــاژێر ژ وانـــا خوەشـــترە — گـــۆت ئـــەو بـــاژێرێ كـــو لـــوێ دلـــبرە
هـــەر جهـــێ شـــاهێ مەليّـــدانا بەســـاط — دبـــێ دەشـــت هەكـــە بـــوە (سَـمْ الخِيـاطْ)
هـــەر جهـــێ كـــو يوســـفەك بـــت وەكـــە مـــاه — جەنەتـــە گـــەرچ كـــو بـــت بـــنێ چـــاه

مەنع كرنا دوستيێت وى ژ زڤراندنا ب بخارا و تەهديدكرن و گوهنەدانا گۆتنا وى

١١٥٨٠ ناصـحەكى ژێـرە گـۆت ئـەى بـێ خەبـەر — ل دومـاهيكێ بنێـرە هەكـە تـە هەيـە هونـەر
ب عـــەقل بنێـــرە ل پـــاش و پـــێش خـــوە — هـــەر وەكـــى پـــەروانێ نەصـــۆتێنە خـــوە
دەمـــا بـــچى بوخـــارا تـــو ديۆانـــەيى — هـــەژيێ زنجـــيرو زنـــدان خانـــەيى
ئـــەو ژ قـــەحرێ تـــە ئاســـن دچـــەمينێ خـــاڤ — ئـــەويێ ل تـــە دگـــەرهێ ب بيـــست چـــاڤ
ئـــەو تيـــژ دكـــێ ژبونـــا تـــە كـــارد — ئـــەو وەكـــە صـــەيێ برچـيە توهمبانـا ئـارد
خـــودێ بـــۆ تـــە چـــێكر هـــاتى نـــەجات دان — تـــە چـــيە بخـــوە بـــچى بلايـــێ زنـــدان
هەكـــە دەه نوينـــەر ناردنـــە پەيتەڤـــە — عـــــەقل دبێـــــژت ژ وان دوركەڤـــــە
هێـــشتا چ نوينـــەر نـــە ناردنـــە دوڤ تـــە — ژ چ هـــەمى رێـــك هاتنـــە گـــرتن ل تـــە
عـــشقێ پـــەنهان كربـــو ژێـــرە ئەســـيرى — ئـــەو نوينـــەرە نـــەد ديـــت وى نـــەذيـرى
بـــۆ هـــەر نوينـــەرى موكـــل موختەفيـــە — وەرنـە ئـەو دبەنـدێ شـەك طـەبعـى ژ چـيە
١١٥٩٠ قەحرا شاهى عـشق دانايـە سـەر جـانێ وى — گرێدايـە سـەر عـەوانى و رو رەشـيا وى
ل وى ددێ كوهـــــــەر ل وى بـــــــدن — ژ وان عـــەوانا نهانـــە فغـــانێ مـــن
هـــەر كەســـێ دبـيني بـەرەو زيانـەكێ دچـێ — گـــەرچ بـــتنێ گـــەل عەوانـــەكى دچـــێ
هەكـــە ژ وى دزانينبـــا كربانـــە نـــالين — ل جـــەم وى خـــودايي (رَبُ العـــالَمِيْنْ)
رژانـــدبا ســـەر ســـەرى پـــێش شـــاه خـــاك — دا ئـــەمان گرتبـــا ژ دێـــوێ ســـەهمناك

تە میرێ خوە دیت ئەی کێمتر ژ مور ژ وێ تە نەدیت موکلێ مەخفی بویی کور
مەغرور بویی ژ ڤان پەر و بانێ درۆیین پەر و باڵەکی کو ئەو کێشت لایێ نفرین
پەرێ سڤك فرینێ بهەوا دکێ چاخێ بو بحەری(1) زاڤ گران دکێ

گوهنەدانا عاشقی بگۆتنا پەندکەری ژ سەرێ عشقێ

گۆت ئەی ناصح خوە کرکە مدەهەکی چەند کێم پەند بدە ژبەرکو سەختە پەند
سەختتر بو بەندێ ژ پەندێ تە ناس نەکریە عشق دانشمەندێ تە
وی لایێ کو عشقێ دەرد زێدە دکر بوحەنیفە و شافعی دەرسەك لێ نەکر
تو نەکە تەهدید ژ کوشتنێ کو ئەز تهنیێ خوینا خوەمە ژ سەر برینا پەز
بۆ عاشقان هەر زەمانەکی مرنەکە مرنا ئەڤیندارا بخوە نە نەوعەکە
وی دو سەد جان هەیە ژ جانێ هُدي و وان دوسەدا هەردەم دکی فدی
بۆستاندنا هەر یەك جانی دەه بها ژ نەبی بخوێنە (عَشْرَةُ اَمْثالِها)
هەکە برێژت خوینا من ئەو دۆست روی بگۆڤەند جانێ خوە هاڤێژم بەر وی
من جەرباندیە مرنا من د ساخیە دەما خلاس بوم ژ ڤێ ساخیێ دائمیە
اُقْتُلُونِي اُقْتُلُونِي یا ثُقاتْ اِنَّ فِي قَتْلِي حَیاتاً فِي حَیاتْ
یامُنِیرَ الخَدْ یا رُوحَ اَلْبِقا اِجْتَذِبْ رُوحِي و جُدلِي بِالِلقا
لِي حَبیبٌ حُبُّهُ یَشْوِيْ اَلحُشا لَوْ یَشا یَمْشِي عَلي عَیْنِي مَشي
کوردی بێژە گەرچ عەرەبی خوەشترە بۆعشقێ بخوە سەد زمانێ دیترە
بهنا وێ دلبەرێ گاڤا فران دبێ ئەو زاراڤانە هەمی حەیران دکێ
بەسکم دلبەر هات کەت خطاب گوهداربە (و اللهُ اَعْلَمُ بِالصَوابْ)
چاخێ کو عاشق تەوبە کر هنگی بتەرس کو ئەو سەرێ دار ددەت دەرس
گەرچ ئەڤ عاشق دێ چتە بوخارا دێ چت نەژ بۆنا دەرس و ئۆستارا
بۆ ئەڤیندارا خوەشکیا یارێ سەیدایە دەفتەر و دەرس و قەلەم روێ وایە
بێدەنگن و قێرینا تکرارا وان دچتە حەتا عەرش و تەختێ یارا وان
دەرسا وان فتنە و چەرخە و زلزلە نەزیاداتە(2) و باب(3) السلسلە

---

(1) حەری – تەقن، قور، گل.
(2) زیادات – ناڤێ کتیبەکە امام غەزالیە.
(3) باب – فتوایێ ئەبو حەنیفەیە.

سلـــسلا ڤـــی قەومیـــە جوعـــدێ مـــشكبار
مەســـئەلە چـــەرخینە بـــەلێ ل دۆرا یـــار

هەكـــە كـــەس بپرســـێ ژ تـــە مەســـەلا كیـــسا
بێـــژە نـــاگونجێ گـــەنجا خـــودێ دكیـــسا

١١٦٢٠ هەكـــە بـــاس ژ خولـــع و موبـــارا دچـــێ
خـــراب نەبینـــە بـــاس ژ بوخـــارا دچـــێ

زكـــرێ هـــەر تـــشتەكی ددێ خاصـــیەتەك
ژبـــەركو هـــەر صـــفەتی هەیـــە ماهیتـــەك

د بوخـــــــارا دهۆنەرانـــــــــدە بـــــــالغی
چـــاخێ بنـــەرمی ببوخـــارا هـــەری ژ وێ فـــارغی

وی عاشـــــقی غـــــەما زانـــــستی نـــــەددا
هـــــەر چـــــاڤ ل رۆژ بینـــــا خـــــوە ددا

هەركێ دخـەلوەت بفكـرێ خـوەرێ پەیـداكر
وی ژدەســـتگاهێ علمـــا پـــسیار نـــەكر

گاڤـــا گـــەل جـــەمالا جـــان دەمـــساز بیـــێ
ژ ئـــەخبار و زانـــست دلتـــەنگ دبـــێ

تەفـــەكور ئەغلـــەب ل ســـەر علمـــی پـــیرۆزە
ژ وێ دینـــا بـــۆ عـــەواما بطـــەعـــم و طـــۆزە

ژوێ كـــو ڤـــێ دونیـــاییێ دبیـــنن عـــەین
و وێ جهـــانێ ژی هـــەر دزانـــن دەیـــن

چونا وی بەندەیێ عاشق ب لاییێ بوخارا

روكـــــر وی عاشـــــقێ خوینـــــا ڤریـــــژ
ب دلقـــوتكی لایـــێ بوخـــارا گـــەرم و تیـــژ

خیـــزا ئـــامون ل بـــن پییـــت وی وەك حـــەریر
ئاڤـــا جـــەیحون ل پـــێش وی وەك ئـــاڤگیر

١١٦٣٠ ئـەو دەشـت ل پـێش وی وەكـە گولـستان
جـــار ژكـــەن دكـــەت وەكـــە گولـــستان

قەنـــد ل ســـــەمەرقەندە ئـــەما لـــەبێ وی
ژ بوخارا طـامكـر و ئـەو بـو مـەذهـەبێ وی

ئـــەی بوخـــارا تـــە عـــەقل زێـــدە رژانـــد
لاكـــن تـــە ژ مـــن عـــەقل و دیـــن رەڤانـــد

ل بـــەدرێ دگـــــەرهم ژوێمـــــە وەك هـــــلال
ل صـــەدری دگـــەرهم د ئـــەڤێ رێـــزا نعـــال

دەمـــا دیـــت وی ئـــەو رەشـــاتیا بوخـــارا
د خـــەما رەش بـــو ســـپی كـــەت دوبـــارە

ســــــاعەتەكێ كـــــــەت بێهـــــــۆش و دراز
عــــــەقلێ وی فـــــری د بیـــــستانێ راز

ل ســـــەر روێ وی گـــــولاڤ هـــــەر درژان
ژ گولاڤـــــا عـــــشقا وی غافـــــل دمـــــان

وی گولـــستانەكە نهـــان خـــوەرە دیبـــو
تالانـــا عـــشقا وی ژ خـــوە ئـــی بریبـــو

تـــو خـــەمخوار هـــەژیێ ڤـــێ بهـــنێ نـــینی
گـــەرچ نـــەی گـــەل نـــەیا بـــشەكر نـــینی

روەت عەقلـــەت گـــەل تەیـــە و عـــاقلی
و ژ (جُنُـــــوداً لَمْ تَرَوْهـــــا) غـــــافِلِي

هاتنا عاشقێ بێ موبالات ب بوخارا و ترسدانا دوستانا ژ وی رە، كو چما هاتی

١١٦٤٠ هاتـــە دنـــاڤ بوخـــارا ئـــەو شـــادمان
جـــەم مەعـــشوقێ خـــوە و (دارُ اَلأمـــانْ)

هەر وەك وی مەستێ كـو بفـرێ سـەر ئـەثیر[1]
یارا وەك هەیڤ ل جەم بـت بێـژتێ مـن بگـیر

---

(١) ئەثیر – اِثْر ئانكو وەكو نورهەكێ قەضارا پر كربێ یان....

هەركێ ئەو ل بوخارا ديت گۆتيێ رابەڤە
پێش ژ پەيدابونێ نەروينە برەڤە

كو ل تە دگەرهێ ئەو شاهێ تۆرە
ژ جانێ تە كێشت كينا دەه سالێ رە

تو ب خودێ كەى نەوە خوينا خوە نەرێژ
تە كيێ كيمبكە سەر وەسوەسێت بقرێژ

گزيرێ صەدرێ جيهان بوى و دلێر
موعتەمەد بوى و سەيدايەكى ژێر

تەغەدر كر و ژ جەزاتە خوە لادا
تو قورتال بوى جارەك دى هاتى ڤادا

تو ژ بەلا رەڤى ب سەد حيەل
ئەبلەهيێ تو ئانيە ڤێدێ يا ئەجەل

ئەى كو عەقلێ تە لعە**طا**رد دەق دكێ
قەضا عەقل و عاقلى ئەحمەق دكێ

كيڤرۆشكا نەحسە كو ل شێرى دگەرێ
زيرەكى و عەقل و تێگەهينا تە كيفەدرێ

هەيە سەد بەرابەر حيلێت **قەضا**
گۆت (إذا جاءَ القَضا ضاقَ اَلْفَضا)

سەد رێك و موخلص هەبن ژ چەپ و راست
تێنە گرتن چاخێ كو **قەضا** هات

بەرسڤدانا عاشقى بۆ تەهديد كەرا

گۆت ئەز تهنيمە ئاڤ من دكێشێ
گەرچ دزانم كو هەر ئاڤ دبێ من كوشێ

هيچ تهنيەك نارەڤت ژ ئاب
هەكە دوصەد جارا ويكەت مات و خراب

هەكە ل من ب وەرمێنت دەست و زك
عشقا ئاڤێ ژمن كێم ناكێ پچك

هينگى بێژم بپرسن هنگ ژ بطون
خوەسكا دەريا ل هەرك بانە و هندرون

بێژە زكێ مەشكم بدرهە ژ پێلا ئاڤ
هەكە بمرم ئەڤ مرنە خۆشە بناڤ

ئەز كو ل هەر جهەكى ب بينم ئاڤا جوێ
رەشكا من تێت كو ئەز بم ل جهێ وێ

دەست وەكە دەف و زك وەكە دهول
طەبلا عشق ئاڤ لێددم وەكە گول

گەر برێژت خوينا من ئەو (رُوحُ اَلأَمِينْ)
قورت و قورت و دێ ڤەخوم وەكە زەمين

وەكە زەڤى وەكە جەنين خوينخوارم
ژ وەختێ بومە عاشق ئەڤە كارم

شەڤ هەر دكەلم سەر ئاگر وەكى قازان
رۆژ تا شەڤێ خوينێ دخوم مينا خيزان

ئەز پەشيمانم كو من حيلە پەژراند
ژ مرادا قەحرا وى خوەرەڤاند

بێژە بازۆ سەرجانێ مەستم قارا ژمێژ
چەژنا قوربانا ويە عاشقە گامێژ

هەكە گا بنڤێ و هەكە تشتەكى دخوێ
بۆسەر ژێكرنا عيدا وى دبێ

بزانە گايێ موسى ژمن رە جان داييە
ژ پچ پچێ من رابونا هەر ئازاييە

گايێ موسى بو كرنە قوربان
كێمترين جوزئێ وى بو ساخكر ئنسان

ئەو كوشتى رابو سەرخوە لجا
دگاڤا گۆتى (اِضْرِبُوهْ بَعْضَها)

(یــــا کِرامِــــی اِذْبحُــــوا هَـــــذا اَلبَقَــــرْ اِنْ اَرَدْتُـــــمْ حَـــــشَرَ اَرواحِ النَظَـــــرْ)
ژجـــــەمادەکێ مـــــرم و بومــــە ناڤـــــدار و ژ نومـــا مـــرم بـــوم حـــەیوانی بـــژیار
١١٦٧٠ ژ حــــەیوانی مـــــرم بومــــــە ئـــــادەم ئێـدی چـما ب ترسـم کـەنگی ژ مـرن بمەکـەم
حەملەیـــــەکی دیـــــتر بمــــرم ژبەشــــەر دا بێنمــە دەر ژ مــەلائك چــەنگ و پــەر
پێتڤیـــــە ژ مەلــــەك ژی پێـــشتر ڤەچـــو (کُــــلُ شَــــیْئٍ هالِــــكٌ اِلا وجْهَـــــهُ)
جـــــارەك دی ژ مەلــــەك فـــــرانتر بــــبم ئــەوا کـو نەهێتــە نـاڤ وەهمــێ ئـەو بـبم
ئێـدی عــەدەم بـبم عــەدەم وەك ئەرغــەنون دبێــژێ مــن کــو (اِنَّـــا اِلَیْـــهِ راجِعُـــونَ)
بزانــە ئــەوە مــەرگ کــو ئتفــاقێ ئومەتــە کــو ئاڤــا حــەیاتێ ڤەشـارتی د ظــولمەتــە
هـــەر وەکـــی نیلۆفـــەر ل هـــاویر بگـــەر هــەر وەکـو تهـنی حـەریص و مـرن گــەر
مرنــا وی ئاڤــە و ئــەو دگــەرێ لئــاب ڤــــەدخوت (واللهُ اَعْلَـــــمُ بِالــــصَّوابْ)
ئـەی عاشـقێ خـەمگین دبـن پـیس کـولاڤی[1] کـو ئـەو ژ تـرسـا جـان ژ جانـان درەڤـی
بـەرەو شـویرێ عـشقا وی خـوە ل هەڤبـدن بنێـرە سـەد هـزار جـان دەسـت ل هەڤـددن.
١١٦٨٠ تــە جــۆك دیــت کــوزك برێــژە ناڤــدە ئــــــاڤ ژ جـــــۆکێ ناکــــــەڤت دەردە
ئاڤــا کــو زك دەمــا کــەت د ئاڤــا جــۆ دوێ مــــەحو دبـــت ئـــەو بـــت جـــۆ
وەصــفێ وی فــانی دبــێ و ذاتــێ وی بــەقا ژ ئــەڤێ پـاش نـەکێم دبـت نـەپیس لقـا
مــــن خــــوە بـــــدارا ویڤـــــە دالقانـــــد بـۆ وی عـوزرێ کـو مـن خـوە ژێ قەتانـد

گهانا وی عاشقی ب مەعشوقا خوە چاخێ دەست ژ جانێ خوەششت

هەر وەکی گۆکێ سـەجدە کەسـەر روو سـەر بلایــێ صــــەدرڤە چـــو ب چــاڤێت طــەر
خــەلك پێکڤــە مونتــەظـر ســەرد هــەوا کــو دێ صــۆژێ یــا دالــەقێنێ ل هــەوا
ڤــی زەمـــانی ئــەڤ ئەحمــەقێ یـــەك رك لــێ دخوەرهـــان ســـەر و پـــشت و زك
ئــەما شــەمالکا عــشقێ وەك وێ شــەمعێنیە رونــاهی دنــاڤ رونــاهی دنــاڤ رەوشــەینە
شـــەرەر رانـــور دیـــت وەکـــی پەروانــە جــــان دهاڤێتـــــە ئــــاگر ئەحمەقانـــــە
ئــــەما نـــــەوەك شـــــەمالکێت ئاتەشـــــیە ئـــاگر دیـــار دکـــت و پێکڤـــە خوەشـــیە

(١) کولاڤ – تەحتی کو ژ موێ پەزی چێدکن.

صفەتێ وێ مزگەفتێ، کو ئەو عاشقێ
ل مرنێ دگەریا ولا ئوبالی دوێ دا، بو مێهڤان

١١٦٩٠ گوهبــده ڤــێ داســتانێ و بکەڤــە پــەی
مزگەفتـــەك هـــەبو ل جـــەم شـــارێ رەی

هــیچ کــەس شــەڤێ دوێ نــەدرازا ژ بــیم
داکــو زارۆکــێ وی وێ شــەڤێ نــەبن یــەتیم

هــەرکێ دوێ بێخەبــەر وەك کــۆر چــو
صــوبحدەم وەك ســتێران دگــۆر چــو

خــوە قــەنج ژ ئــەڤێ ئاگــاه کــە
صــبح هــات خــەوا خــوە کوتــاه کــە

هنــدەکا گــۆت کــو ئەجنــە نەقەحرینــە
مێهڤــان کــو ژن د ناڤــدە بزرینــە

یــێ دیــتر دگــۆت طلــسم و ســحرە
کــو زێرەڤانــە دوژمــنێ جــان و ســەرە

وی یەکی دگۆت کو دانن نیشانەکێ شکەرە
ســەردەرێ وێ کــو ئــەی مێهڤــان هــەرە

ل ڤێ دەرێ شەڤ نەرازە هەکە تە جان دڤێ
وەرنــە مــرن ل ڤــێ دەرێ د کــەمین دکــەڤێ

ویــێ دیــتر دگــۆت کــو شــەڤ قفلــەکێ بــدەنێ
کــو غافلــەك هــات هــون رێکــێ نــەدەنێ

هاتنا مێهڤانا د وێ مزگەفتێ

حــەتا مێهڤانــەك هاتەڤــە وەخــتێ شــەب
کــو وی بهیــست بــو ئــەو دەنگــێ عەجــەب

١١٧٠٠ ژبــۆ جەربانــدن بخــوە ئــی فێــر بــو
ژبــەر کــو زاف مێــرو ژ جــان تێــر بــو

گــۆت حەســێبکەم ئــەڤ ســەر و زکــە
ژ نــاڤ چــو ژ گــەنجا جــان حەبەکــە

بێــژە صــورەتێ بــەدەن هــەرە مــا ئــەز کیمــە
نــەقش کــێم نابــت چــون ئــەز باقیمــە

چــمکی (نَفَخْــتُ) بــوم ژ لــوطفــێ خــودا
نــەفخا حــەقم ژنــایی بــەدەن جــودا

دا بــانگێ نــەفخا وی نەکــەڤێ ئــەڤ طــەرەف
دا ئــەو گەوهــەر دەرکــەڤێ ژ طــەنگیا صــەف

چــون (تَمَنَّــو اَلْمُــوْتَ) گــۆت ئــەی صــادقین
ئــەز صــادقم دێ جــانی دانمــە ســەر ئــەڤین

لەومەکرنا ئەهلێ مزگەفتێ ل وی مێهڤانێ عاشق
ژ شەڤ رازانا ل وێ دەرێ و تەهدیدکرنا وی

قــەومی گــۆتنێ کــو نابــت ل ڤــێ دەرێ بنڤــێ
دا نــەقوتت جانــستانت وەك ســێڤێ

کــو تــو غــەریبی و نزانــی ژ حــال
کــو هــەرکێ ل ڤــێ دەرێ رازا نەچــو مــال

ئتفــاقی نینــە ئــەڤ مــە گەلــەك جــارا
یــێ دیــتی و هــەمی خــودان بریــارا

هەرکێ ئەو مزگەفت شەڤەکێ کر جی   نیڤە شەڤ مرنا هەلاهل هاتە پەی
ژ یەکی تا پێنج سەدا مە دیتیە   نەب تەقلید مەژ کەسەکی بهیستیە
گۆت (**اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ**) وی رەسول   ئەو نەصیحەت دلوغەت ضدێ غلول
ئەڤ نەصیحەت راستیە د دوستی   مونحەرفی خائنی و صەگ پوستی
بێ خیانەت ئەڤ نەصیحەت ژ وداد   مەل تەکر تو نەزڤرە ژ عەقل و داد

بەرسڤدانا عاشقی بۆ لەومەکەرا

وی گۆت ئەی ناصحێت من بێ پەشیمانی   ئەز تێر بومە ژ جیهان و زندگانی
ئەز ئەو بریندارم ل برینا دگەرهم ببرینداری   چ خوەشی من نینە د خوەشیێ بێ برینداری
نە بریندارێ کو ئەو ل جل و بەرگ بگەرێ   بریندارەکی (**لا أُبالِي**) دایما لمەرگ دگەرێ
نەبریندارەکی کو ئەو بدەستڤەبێنێ پەرا   بریندارەکی زیخ و زیرەك خوە ببورێنێ ژپرا
نە ئەوێ کو بچت بەر دەرێ هەر دکانێ   بەل ئەوێ دڤێ دەرکەڤێ ژ کەون و کانێ
مرن شیرین بت و نەقلا من ژ ڤی سەرا   وەك د قەفەس هشتن فرینا مورغ را
ئەو قەفەسا کو هەیی د ناڤ باغ   مورغا دبینێ و گول چەمەن و راغ
جۆقا طەیرا ژ دەرڤە ل دۆرا قەفەص   خوەش دخوینن ژ ئازادیێ قصص
مورغا د ناڤ قەفەسێ ژ وان سەبزە زار   نەدخوێ و نەمایە صەبر و قەرار
سەر ژ هەر کونەکێ تینتە دەر   دا بەلکو ڤێ بەندێ ژ پیا بێنێ دەر
دل و جانێ وی وەصانێ وەکە ئی لدەرڤەیە   دەرێ وێ قەفەسێ ڤەکی چاوایە
نەوەك مورغا کو د قەفەس بت   ل هاویر دۆرێ وێ کۆماکتك بت
کەنگی بوە ژێرە ژ خەم و خەوفێ   ئارەزو کرنا ژ قەفەسێ دەرکەڤێ
ئەو هەر دخوازێ کو ژ ڤێ ناخۆش حەصەص   صەد قەفەس بت لدۆرا ڤێ قەفەص

بەیانا وێ، کو عشقا جالینوسی ل ڤێ ژیارا دنێ بو، کو هونەرێ وی ل ڤێرێ بکار تێت و هۆنەرەك نەدزانی

وی وەسا کو گۆت جالینۆسێ ئازاد   ژ هەوایێ ڤێ جیهانێ و ژ مراد
رازیمە کو ژ من بمێنت نیڤ جان   کو ژ قونا هێسترەکێ ب بینم جیهان
پشیك ددیتن ل هاویری خوە قەطار   مورغا رحێ وی بێهیڤی بوە ژ مەطار
یا عەدەم دیتیە غەیری ڤێ جیهان   وی د عەدەم نەدیتیە حەشرەك نهان

وەك جەنین کو ژ کەرەم دکێشێ دەرڤە   ئەو بپاش درەڤێ بلایێ ژ کڤە
لوطفا خودێ روێ وی بلایێ مەصدەر دکێ   ئەو جهێ خوە د پشتا مادەر دکێ
کو هەکە دەرکەڤم ژ ئەڤێ شار و کام   ئێدی زەحمەتە ب چاڤا ببینم ئەڤ مەقام
یا دەرەك هەبان د وی شارێ وەخم   کو من لێنێریبا نە د ناڤا رەحم
یا تە ما کونا دەرزیێ من رێك هەبا   کو ژ دەرڤەیی رەحم من دیبا
ئەو جەنین هەم غافلە ژ عالەمی   هەر وەکی جالینۆس وی نامەحرەمی
ئەو نزانت کو ئەو پیساتیا کو هەیە   ئەو ئیمداد ژ عالەما دەرڤەیە
ئەو وەسا کو چار عونصر د جیهان   سەد مەدەدا تینێ ژ شارێ لامەکان
١١٧٤٠ هەکە ئاڤ و دانە د قەفەس هەیە   ئەو ژ باغ و بیستانێت دەرڤەیە
جانێت پەیغەمبەران دبینن باغ   ژ ڤێ قەفەسێ د وەختێ نەقل و فەراغ
ڤێجا ژ جالینۆس و عالەم فارغن   هەر وەکو هەیڤێ د ئاسمان بازغن
و هەکە ئەڤ پەیڤە ژ جالینۆسی بێبەختیە   ئێدی بەرسڤا من بۆ جالینۆس نیە
ئەڤ بەرسڤا وی کەسی هات کو بگۆت   کو دلێ وی نەبو گەل نورهێ جۆت
مورغا جانێ وی بو مشکێ کوناجۆ   چاخێ بهیست ژ پشیکا (اَوْعَرِّجُوا)
ژ وێ ئەگەرێ جانێ وی وەطەن دیت و قەرار   د ئەڤێ کونا دنیایێ مشك وار
هەم دڤێ کونێ ژ خوەرە بەنایی گرت   تەما بونا کونێ زانایی گرت
پیشەییێت کو ژ ویرە زاف زیاد بون   کو د ئەڤێ کونێ وی کار بژاردبون
ژ وێ یەکێ دل هەلگرت ژ دەرکەتن   رێکا نەجاتێ ژ بەدەن هاتە گرتن
١١٧٥٠ هەکە تە ڤنپیرکێ طەبعێ عەنقا هەبێ   کەنگی ژ گلیزا دەڤی چادرا دڤەدێ
کتکێ چەنگێ خوە کرنە د ناڤ قەفەص   نافێ چەنگێ وێ دەرد و ژان و مەغەص
کتك مەرگە و مەرەض چەنگالێ وێ   ل مورغێ ددێ و پەر و بالێ وێ
کونج ب کونج دگەرهێ لایێ دەوا   مەرگ وەك قاضیە و رەنجوری دەوا
وەك پەیادەیێ قاضی هات ئەڤ گەواه   کو گازی تە دێ کەت تا حوکم گاه
دێ ژ موهلەتەکێ خوازی دابرەڤی   هەکە قەبولکر بو و هەکە نەبێژت بن ڤی
دخوازی موهلەتا دەرمان و چارە   داکو پاطەکەی بەدەنا پارە
دوماهیکێ صبەهەکێ تێت خەشم وار   ئاخر چەند موهلەت بت شەرم دار
ئەی پر حەسەد عوزرێ خوە بخوازە ژ رەحمان   پێش ژ وێ کو رۆژەك بگەهێ یا وەصان
و ئەوێ کو د طاری بازۆێ بارەکی   خوە بریە ژ وێ نورا دل بجارەکی
١١٧٦٠ د رەڤێ ژ گەواه و مەخسەداوی   کو ئەو گەواه لایێ قاضی ڤە گازی دکێ وی

جارەکەدی ئەهلێ مزگەفتێ لەومەل مێهڤانی کرنی، کو شەڤ ل مزگەفتێ نەرازە

قەومی گۆتنێ زیرەکی نەکە برۆ   دا جل و جانێ تە نەبت گرۆ
باش بنێرە ئەو ژ دور سەهل دیارە   کو ل ئاخر هشك رێکە و زور دژوارە
گەلەك کەسا عەول خوە دالەقاند   ل وەختێ لەڤحەبلینا دەستی خوە هەژاند
ژ پێش واقعێ ئاسانبو وەطوڤ   خیالا قەنج و خراب ددلێ مروڤ
چاخێ کەتە دناڤ مەیدانا شەر   هنگی کار بەر وی کەسی دبت کەر
وەختێ نەشێری هەی نەهاڤێژە پێش قەڤز   کو ئەو ئەجەل گورگە و جانێ تەیە پەز
و هەکە ژ خودایی و مها تەبو شێر   ئێمن وەرە کو مرنا تە بو سەر ژێر
کیە ئیبدال ئەوە کو ئەو بێ موبەدەل   خەمرا وی ژ تەبدیلا خودێ بێ خەل
ئەما مەستیی و ژ گۆمان دگری شێر   تو خوە شێر دهزرینی ئەڤێ نەبژێر
حەق گۆت ژ ئەهلێ نفاقێ ناسەدید   (بأْسُهُمْ مابَيْنَهُمْ بَأْسٌ شَديدٌ)
د گەل هەڤدو وەك زەلامانە   دشەرا وەك ژنێت ناڤ مالانە
پەیغەمبەر گۆت سەرداری غیوب   (لا شَجاعَةَ يافَتي قَبْلَ الحُرُوب)
وەختێ باسا شەری مەستان کەف دکن   وەختێ گەرم گەرما شەر وەك کەف دبن
وەختێ ذکرێ جەنگ شویرێ وی دراز   وەختێ ئێرش و هجوم تیغێ وی وەك پیڤاز
وەختێ هزرا دلێ وی دخوازێ برینان   وەختێ لێدانێ درەڤێ کۆلان ب کۆلان
ئەز عەجیب گرتیمە ژ خوازۆکێ صەفا   کو ئەو بردبێ د وەختێ صەیقەل ژ جەفا
دەعوی عشقا بجەفا لازمە دیتنا گەواه   وەختێ تە گەواه نینە دەعوی بت تەباه
دەما گەواهت خواست ڤی قاضی برەنج   ماری ماچکە داتو پەیداکی گەنج
ئەو جەفا نابت گەلتە ئەی برادەر   بەلکو گەل وەصفێ تو د ناڤی هەر
زەلام کو داری ل تەحتی زاف ددێ   ئەو ل تەحتی نادێ توزێ ژێ دقوتێ
هەکە بکین ئەو ل هەسپێ خوە ددێ   وی نە ل هەسپ دا ل رێ نەچونێ ددێ
داژلوقانێ دەرکەڤێ بێ خۆش پەی   ئاڤا تری زندانکە حەتا بێ مەی
گۆت چما هند ل وی یەتیمۆکی ددی   چاوا ناترسی لقەحرا ئێزەدی
ژێرە گۆت ئەی جانێ من کەنگی من لێ دایە   من ل وی دێوی دا کو دناڤێ ویە
هەکە دایك بۆتە بێژت مەرگەت باد   مرنا طەبعێ پیس دخوازێ مرنا فەساد
ئەو کۆمەلا کو خوە ژ ئەدەبێ رەڤان   ئاڤا مێرانیێ و ئاڤا مێران رژان

وان لەومە کەرە ناصح ژ خوەدان کنار — حەتا هۆ پیس و رەزیل هاتنە بار
گوهنەدە پر بێژی سەرسەریێ درۆکەر — گەل ڤانێت هۆ نەچی رێزا شەر
ژ وێ کو (زادُوکُم خَبالاً) گۆت حەق — کو ژ هەڤالێت سست وەرگیرە وەرەق
دێ خوە گەل هەوە د ناڤ صەفێ نن — پشترە رەڤن و دلێ صەفێ شکێنن
ڤێجا لەشکەرەکێ کێم و بێ ئەڤ نەفەر — چێترە کو دگەل ئەهلێ نفاق بچتە شەر
بەهیڤ کێمبن و خوەش طام — چێترە ژ گەلەکیا تەحلکن کام
تەحل و شیرین ددودلیا یەك تشتینە — نەقص ژ وێ دبێ کو هەڤدلینە
گاور دل ب ترسە کو ئەو ژ گۆمان — دژیت د شەکێ ژ حالێ وێ جیهان
برێڤە دچت ناسناکت مەنزل — گاڤا ب ترس دهاڤێژێ ئی کورە دل
دەما نزانێ رێکا سەفەرێ چون بچێ؟ — ب دودلیا و دلێ پر خون بچێ
هەرکێ بێژت هێ ڤی لایێڤە نەرێکە — ئەو ژ ترسا ل وێ دەرێ کەڤێ پێستورکا
و هەکە دل رێکێ بزانێ بهۆشێ وی — کەنگی هەر های و هۆیی دچت گوشێ وی
ئێدی نەبە هەڤرێ ڤان حێشتر دلن — ژبەر کو وەختێ طەنگ و ترسێ زوئافلن
ئەودێ رەڤن و تە بتنێ هێلن — گەرچ بطروظرطا ساحرێت بابلن
تو ژ رەعنایان نەکە باسا جەنگ و تیر — تو ژ طاووسان نەخوازە صەیدو نێچیر
طەبعێ طاووسە تە وەسواس بکێ — بجاد و گەری تە ژمەقام هەلبکێ

گۆتنا شەیطانی بۆ قورەیش، کو وەرنە شەرێ ئەحمەدی، کو ئەز و قەبیلا خوە هێنە هاریکاریا هەوە و رەڤینا وی ل وەختێ گهانا هەردو صەفا

هەر وەکی شەیطان د لەشکەر بو صەدیەکم — چیرۆك خوەند کو (اِنِّي جارٌلَكُمْ)
چاخێ قورەیش ژ پەیڤا وی بون حازر — هەر دو لەشکەر گهانە هەڤدیتر
شەیطانی دیت ژ فرشتا لەشکەرەك — لایێ رێزێت مومنان د صەفەك
وان صەف کێشانە (جُنُوداً لَمْ تَرَوْها) — ژ ترسا جانێ وی کەت ئاگرگەها
پێ خوە پاشڤە کێشا و دگرت — کو ئەز یێ دبینم لەشکەرەکی شگفت
ئەی (اَخافُ الله مالِي مِنْهُ عَوْنْ — اِذْهَبُوا اِنِّي اَري مالاتَرَوْنْ)
حارث گۆت ئەی سراقە[1] بڤی شکلی — دوهی چما تە دگۆت و دکەلی

(١) سراقە – مەزنەکێ عەربا بوو ناڤدار بوو ب سراقە بن مالك ژ بەنی کەنانەبو و شەیطانی خوەکر شکلێ وی و قورەیش بشەریڤە کر و لڤێری سراقە ناڤێ شیطانە

گۆت ڤی دەمی ئەزێ دبینم حەرب
گۆت تویێ دبینی خوازۆکێت عەرەب

نابینی غەیری ڤێ ئەما تو ئەی دەبەنگ
ئەو زەمانی ڤرا بو ئەڤە وەختێ جەنگ

دوهی تەدگۆت کو دێ هۆکەم و هۆکەم
کو بۆ هەوە فەتح و پیّروزیێ کەم

دوهی سەر لەشکەر بوی ئەی لەعین
و ڤی زەمانێ نامەرد و نەکەس و مەهین

تەحیلە ل مەکر و ئەم کەتنە دوڤ تە
تو چویی گەرما ڤێ و ئەم بون ئێزنگێ تە

چاخێ حارث ئەڤە گۆتە سراقە
مەلعون لعتابا وی ناراحەت بو کەت رقە[1]

دەستێ خوە بتورەیی ژ دەستێ وی کێشا
چونکی ژ پەیڤا وی دلێ شەیطان ئێشا

شەیطانی کولەك ل سنگێ ویدا و رەڤی
خوینا وان بەلەنگازا رژاند سەر زەڤی

دەما وی ویّرانکر چەندین کۆم
ئیدی گۆت (إِنِّي بَرِيئٌ مِنْكُمْ)

رەپێن ل سنگی وی ئانی ئێخستە وێدێ
پشترە خوە وندا کر وەکە جوردێ بنعەردێ

نەفس و شەیطان هەردو یەك بەدەن بونە
د دو صورەتان ئەو دیار بونە

وەك فرشتە و عەقل ئەو ژی بونە یەك صفەت
بخاترا حکمەتێت خوە بونە دو صورەت

تە دوژمنەکێ هەیی وەسا ژ خوە ڤەشارتی
مانعێ عەقلە و نەیارێ جان و کەساتی

یەك نەفەس ئێرش دکێ وەکە سوسمار
پشترە چتە کونەکێ برەڤ و فرار

ددلێ وی گەلەك کون هەنە نوکە
سەر ژ هەر کونێ تێنتە دەر زوکا

ناڤێ دێو پەنهان بوە ژ نفوس
وچوە د ناڤ وێ کونێ بوە خەنوس

کو خەنوسا وی وەك خەنوسا ژیژوە
وەك سەرێ ژیژۆ ژێرە هات و چوە

کو خودێ ئەو دێوە خەناس خوەند
کو ئەو سەر وێ ژیژۆتییێ کرە بەند

سەرێ وی ژیژۆیی دبتە پەنهان
گاڤ بگاڤ ژ ترسێت نێچیرڤان

حەتا کو فورصەت دیت سەری تینێ دەر
ژڤێ حیلا هۆ ماری دکێ بێسەر و بەر

هەکە نەفس ژ هندر رێ ل تە بگرێ
کەنگی رێگر دکارێ رێ ل تە بگرێ

ژ وی عەوانێ نەفسێ کو شەهوەتە
دل ئەسیرێ حرص و ئاز و ئافەتە

ژ وی عەوانێ ڤەشارتی بوی دزو تەباه
حەتا عەوانان بۆتە ڤەژارت راه

تو گوهبدە د حەدیثێ ڤێ پەندا نکو
(بَيْنَ جَنْبِكُمْ لَكُمْ اَعْدي عَدُو)

نەبهیزە خوەشخوە شۆکێ ڤی دوژمنی هەرە
کو ئەو وەکی ئبلیسە د جەنگ و شەرە

وی سەر تە ژ خاتریا دنیا و شەری
ئەو عەزابێ سەر مەدی یێ سەهلکری

نەعەجێبە هەکە مرنێ ژی ئاسان بکێ
ئەو ژ سحرا خوە سەد چەندان دکێ

(١) رق– یارك ، تورەبون.

سحر کایەکێ ب صەنعەت دکەت چیا   دیسا چیایەکی دکێ وەکە گیا
کرێتیا سپەحی دکەت بفەن   سپەحیا کرێت دکەت بظەن
کارێ سحر ئەڤەیە کو ئەو دەم ددێ   هەر نەفەس قەلبا حەقایق دکێ
مرۆڤی ئەو دکتە کەر ساعەتەکێ   مرۆڤی چێدکی ژ کەری بئایەتەکێ
ئەڤ ساحرێ هوسا د هناڤێ تەیە سِرّ   (اِنَّ فِي الوسْواسِ سِحْراً مُسْتَتِرْ)
د وێ عالەمێ کو هەیە ئەڤ سحر   بل ساحرانێت دەرڤە ناڤەکن دیتر
د ناڤ وێ دەشتێ کو دەرکەت ئەڤ ژەحرا طەر   دیسا ژی شین بوە تریاك ئەی پسەر
بێژتە تە تریاکێ ژمن بخوازە سپەر   کو ژ ژەحرا من ئەز ل تە نزیکتەر
گۆت ئەو سحرە و وێرانی تو   گۆت ئەز سحرە و دەفعا سحرە ئو

موکەرەرکرنا لەومەکەرا پەندێ ل وی مێهڤانێ وێ مزگەفتا مێهڤان کوژ

پەیغەمبەر گۆت اِنَ فِيْ البَيانْ   سِحْراً و حەق گۆت وی خوەش پەهلوان
هەی زیرەکیانە کە هەرە ئەی بُوالکَرَمْ   مە و مزگەفتا مە ژ ئەڤێ نەکە موتەهەم
کو دوژمنەك ژ دوژمنی بێژت   صبەیێ ئاگرەکی بەردتە مە دا بصۆژت
کو ستەمکارەکی ئەو مێهڤان کوشت   سەر هێنجەتا مزگەفتێ خوە سالم هشت
دا بهێنجەتەکێ کوشتنێ دانتە سەر مزگەفتێ   چونکی مزگەفت ناڤ خراب ئەو کەفتێ
توهمەتەکێ نەدانە سەر مە ئەی سەخت جان   کو ئەز نە ئێمنم ژ حیلێت دوژمنان
دێ هەرە زیرەکی نەکە و بەس ب بەز   کو ناهێتە پیڤان جیهان بگەز
وەکی تە گەلەکان بێ فائدە ژ بەخت   رهێ خوە هەلکرنە مو مو قەفت قەفت
دێ هەرە کورتکە ئەڤێ قیل و قال   مەوخوە نەهاڤێژ د وەبال

بەرسڤدانا مێهڤانی ژوان رە و مەسەل ئانین، کو زێرەڤانی ب قوتانا طەبلێ طەیرك ژ دەخلی دفراندن و لەشکەرێ سولطان مەحمودی ل پشت چاندنگەهێ چادر ڤەدابون

گۆت ئەی یاران ئەز ژ وان دێوان نیەم   کو ژ لاحەولەکێ برەعلت پیەم
ئەو زارۆکێ کو حەرەسێ دەخلێ بو   ژ بەرفرینا چیچکا دەست ل طەبلێ بو
دا بوێ طەبلکێ چیچك ژ دەخلی برەڤن   دەخل ژ چیچکا خلاس بت وپردانك کەڤن

چونکی سولطان شاه مەحمودێ کەریم   ل وی طەرەفێ رێبوارێ دانا کوینەکی[1] عەظیم
گەل لەشکەرەکی وەکە ستێرا بەلاڤ   زاف و دلێر و پیرۆز ل هاویر وی مل بهەڤ
١١٨٦٠ حێشترەك هەبو کو ئەو هەلگرێ دهول بو   یا مەزن و تیژ و پێش رو ل دەشت وچول بو
بانگێ لەشکەرو طەبلێ سەر وێ رۆژ و شەب   دهاتە لێدان د ڤەگەران و د طەلەب
هاتە د ناڤ وی دەخلی ئەو ئیبل   زارۆکی ل وێ طەبلێ دا بۆ حفظا دەخل
عاقلەکی گۆتییێ ل طەبلکێ نەدە کو ئەو   حێشترا دهول هەلگرە کارێ وێیە ئەو
زاروکۆ ل جەم وێ چنیە طەبل و تپ و پت   کو ئەو هەلدگرێ بیست دهول قوت
ئەز عاشقم کوشتییێ قوربانێ لا   جانێ من جیگە هەبۆ طەبلێ بەلا
بخوە طمبلکە ئەڤ تەهدیدانە   پێش وییا کو دیتیە ڤان دیدانە
ئەی نەخوەزان ئەز ژوان نینم   کو بخیالاتەکێ ژ ڤێ رێکێ رویێنم
ئەز وەك ئسماعیلیانم بێ حەذەر   بەلکو وەکە ئسماعیل ئازادم ژ سەر
ڤالامە ژ فەخفەخە و ژ ریا   قُلْ تَعَالوا گۆتە جانم بیا[2]
١١٨٧٠ پەیغەمبەر گۆت کو (جَادَ فِي السَّلَفْ   بِالْعَطِيَةِ مَنْ تَيَقَّنَ بِالْخَلَفْ)
هەرکێ ببینت ژ دانێرە صەد عەوەض   زوتر دێ دەت بۆنا ڤێ غەرەض
ژ وێ پێکڤە د بازارێ هاتنە گرتن   دا دەما سود کەت مالێ خوە بدن
زێر د صندۆقا رونشتیە مونتەظر   حەتا کو سودێت بمەزێخن مۆصر
چاخێ ببینت پەرطالەکی فایدە پتر   عشقا وی ژ پەرطالێ خوە دبت سارتر
ئەوێ گەرم مایە ب مالی ڤە کو تە دیتیە   فایدەیێ زێدە د پەرطالێت وێیە
هەر وەطوۆڤ علم و هۆنەرا و حرەف   چونکی ژ وانا زێدەتر نابینێ د شەرەف
چێتر ژ جان نینە جانە ئی عەزیز   گاڤا چێتر هات ناڤێ جانێ دبێ چلیز
بوکا بێ جان جاندارە بۆ زارۆك   حەتا مەزن بت و ببێ خودان زارۆك
ئەڤ تەصەور و ئەڤ تەخەیل لەعبەتە   حەتا تو زارۆکی تەبوێ حاجەتە
١١٨٨٠ چاخێ ژ زارۆکی دەرکەتی جان دکەڤێ وصال   ڤالایە ژ حس و تەصویر و خیال
مەحرەم نینە دا ب بێژم بێ نفاق   من لبەدەندا (و اللهُ اَعْلَمُ بِالوِفَاقْ)
ئەڤ مال و بەدەن وەکە بەرفن دچنە فەنا   خودێ کریارێ وێیە کو اللهُ اِشْتَرِي
بەرفێن ژ وێ ژ بەهایێ تەی عەولیە   کو هەیی د گۆمان یەقینەك تە نیە

(١) کوینەکی – رەشماڵەکی مەزن.
(٢) بیا – وەرە.

و ئەڤ شەکە عەجێبە د تەدێ بين / کو نافرت ببيستانێ يەقين
هەر گۆمان تهنيێ يەقينە برادەر / بەرەو زيدەبونە چەنگ و پەر
چاخێ گها دعلم زۆر پر پێ دبێ / بۆ يەقينێ علمێ وی بهنێ دبێ
ژبەر کو د ناڤا رێکێ ئی بدەردە سەرە / علم فەوقێ ظەنە و ژ يەقين کێمتەرە
علم ل يەقينێ دگەرهێ بزان / و ئەو يەقين ل ديتن دگەرهێ و عيان
ئەڤێ د (أَلْهَاكُمُ) بێنە دەرڤە ژ هندرون / ژ پاش (كَلا) پاش (لَوْ تَعْلَمُونَ)
١١٨٩٠ زانست د کێشتە بديتنێ ئەی عەليم / هەکە بويی بيەقين دێ بينی (جَحِيمْ)
ديتن ژ يەقينێ دزێت بێ ئمتهال / ئەو وەصانە کو ژ ظەن دزێت خيال
د (أَلْهَاكُمُ) بەيانا ئەڤێ بين / کو (عِلْمَ الْيَقِين دبت عَيْنَ اليَقِينْ)
ژ گۆمان و ژ يەقينێ پێشڤەترم / و ژ لەومەکرنا هەوە ژ رێکی ناڤەگەرم
چاوا دەڤێ من خوار حەلاوا وی / چاڤ رۆن بوم هەر ب ديتنا وی
دەما چومە مزگەفتێ بجورئەت پێ هاڤێژم / بێ ترس و لەرز نەکۆرم نەی گێژم
ئەوا خودێ گۆتی ئاخێ وێ کر کەنين / گەل دلێ من گۆت و وی کر سەد چەندين
ئەوێ کو لناڤ سەر و بەژنا ويدا کرە راست / و ئەوێ کو نێرگز و نەسرين ژ وی بخواست
ئەوێ کو نەی رە شيرين کر جان و دل / و ئەوی ژ ئاخەکێ کر ديار نەخشێ وەك گول
ئەوێ کو ئەبرو وەطوڤ طەرار کر / رومەتژی برەنگێ گول و گولنارکر
١١٩٠٠ بۆ زمانی دايی سەد نەوع ساحری / و ئەوێ کو دايی کانێ زێری جەعفەری
وەختێ دەرێ زەراد خانێ هات ڤەکرن / غەمزێت چاڤی تير هاڤێژ کرن
تير ل دلێ منێدا و سەودائيەم کر / ئەڤيندارێ شوکر و شوکر خوازيەم کر
عاشقێ وێمە کو هەر ئەو ئەوێ ويە / عەقل و جان جانداری يەك مەرجانێ ويە
ئەز پەسنا ناکم و هەکە بکم هەر وەکی ئاب / قەنجيا من نينە د ئاگر ئضطراب
چاوا بدزم چاخێ حافظێ مەخزەن ئەوە / دەما روقايم نەبم پشتا من ئەوە
هەرکێ ژ خورشيد بت پشت گەرمە / روقايم بت نەوی ترسە نە شەرمە
هەر وەکی روێ ئافتاب بێ خِدْرْ / روێ وێ بو خەصم صۆژ و پەردە در
هەر پەيغەمبەرەك پشت گەرم بو د جيهان / تەك سوارە ئێرش کر سەر جەيشێ شەهان
رو نەزڤراند ژ ترس و غەمێ / تەك و تنێ راوەستا بەرامبەر عالەمێ
١١٩١٠ کەڤرئی زۆر قايمە و چاڤ شۆخ / ئەو ناترسێ ژ دونيايەکە پر کلوخ
کو ئەو کلۆخە ژ لبن چێکەرە / کەڤر ژ صنعێ خودايێ ئەکبەرە

هەکــە پــەز دەرکــەڤیێ ژ ژمــار و حــساب | ژ گەلــەکیا وان کــەنگی دتــرســێ قەصــاب
(کُلُکُـــمْ راعْ) پەیغەمبـــەر وەك شـــڤانە | خـەلك مینـا کـەریێ پـەزە ئـەو خودانـە
شـڤان نـاتـرسـێ ژ پـەزی دشـەر و شـەرم | ئـەما حـافظـێ وان بـوە ژ سـار و گـەرم
هەکـــە قـــیرەك ژ قـــەحر وی دا پـــەزی | بزانــە ژ ڤینــە کــو وی هەیــە لپــەزی
هـەر زەمـان گـوهێ مـن بـەختێ نـود بهیـزێ | کـو دێ تـە خـەمگین کـەم نەکـەڤی زیـزێ
ئـــەز دێ تەبخـــەم و گـــرین ژ وان کـــەم | دا کــو تــە ژ چــاڤ خرابـا پــەنهان کــەم
دێ تەحلکـــەم ژ خـــەمان خـــوییێ تـــە | داڤەگــەرێ چــاڤێ خــراب ژ رویــێ تــە
تـو نێـچیرڤانی و هـەر ل پـەی داخازیـا مـنی | ئێـــسیر و بـــەنییێ رەئیـــا مـــنی
١١٩٢٠ د هـزرا یـەکی کـو بگـەهی مـن بـەس | د فـراق و گـەریانا ل مـن مـایی بـێ کـەس
پـەی مـن ل چـارەیەکێ دگـەرهێ دەردێ تـە | شـەڤێ دێ مـن بهیـست ئـاهێ سـەردێ تـە
ئـەز دشـێم هـەم کـو بـێ ڤـی ئنتظـار | رێکــێ بدەمــە نیــشا تــە ئــەی رێــوار
دا خلاســبی ژ ئــەڤێ ل هــەڤرڤرینکا زەمــانی | سـەر سـەرێ گـەنجا وصـالا مـن پـێ دانـی
بـــەلێ شـــیرینی و لـــەذاتـــێن مەقـــەر | هەیــە تــەما رەنجــا کێــشایی د ســەفەر
هنگـی ژ شـەهر و کەسـێت خـوە رازی دبـی | کــو ژ غــەریبیێ رەنــج و محنــەت دیتبــی

تەمثیلا رەڤینا موئمنی و بێ صەبریا وی د بەلا ب ئضطراب و بێ قەراریا نۆکا دکەلێ د قازانێ دا، دابێتە دەرڤە و نەهێلانا کابانیێ

مەیزێنــە ل نۆکــەکێ دەمــا یــا د قــازان | خـــوە دهلاڤێـــژێ ژۆر ژ ئـــاگر بـــەزان
وێ لــەحظـا نــۆك دکــەڤێ وەخـتێ جـۆش | بـەر دەرێ قـازانێ دەرتـینێ سـەد خـروش
کــو چــما تــە ئـاگر هەلکریــە دبــن مــن | چـاوا تـە کـری ئـەڤ چیە تـێنی سـەرێ مـن
کابــانی کـــەفگیری لێـــددێ کـــو نەلڤـــە | خـوەش بکەلــە و ل جیبــە ژ ئـاگر نەرەڤـە
١١٩٣٠ نـەژ وێ دکـەلێنم کـو ژ هـەڤ دقەحـەرن | بـــەلکو دا بطـــام ببـــی و لهـــەڤگڤرن
دا ببـی خـوارن تێکـەل ببـی گـەل جـان | نــەژ بــو کێماســیا تەیــە ئــەڤ ئمتحــان
تــە ئــاڤ ڤــەدخوار ل بیـستانی شـین و طـەر | بخـاترا ڤـی ئـاگری بـوە ئـەو ئاڤـا سـار
ژ وێ رەحمـــەتا وی ســـابق بـــوە ژ قـــەحرێ | دا خـــەلك ژ رەحمـــەتێ ئمتحـــان بگـــرێ
ژ وی رەحمـەتا وی سـەر قـەحرێ بـوە سـابق | داکو سەرمایەیا وجـودێ بێتـە دەسـتێ عاشـق
ژبەر کو بێ لـەزەت شین نابێ گۆشـت و پۆسـت | چـاخێ شـین نـەبێ چ بحـەلینێ د عـشقا دۆسـت
زۆر قــــەحر دێ هــــێن ژ وی خــــودای | دا وێ ســــەرمایێ ژێرەکـــــی فــــدای

دیسا لوطفا خودێ هات بۆ عوذرا وی   کو تە خوە شوشت و دەرکەتی ژ جوی
دبێژی نۆکێ تو چێرایی د بەهار   رەنج بوە مهڤانێ تە لێ رێز دار
حەتا کو مهڤان ڤەگەرهت سوپاسکەر   جەم خودێ بێژت ژ تەیێ گۆری کەر
دا ل جهێ نعمەتا تە بمونعم گەهێ   نعمەت هەمی ل تە حەسەد ببێ
ئەز خەلیلم کورێ من پێشڤە وەرە پچەك   سەری دانە زەڤی (إِنِّی أَرانِی أَذْبَحُكْ)
سەر ل پێش ئەمرێ خودێ دانە دل بقەرار   دا گەوریا تە ببرم اسماعیل وار
سەری دێ برم بەلێ ئەڤ سەر ئەوسەریە   کو ژ بریێ و مرنێ ئێ بەریە
ئەما مەقصودا ئەزەل تەسلیماتیە   ئەی موسلمان تەسلیم بون پێتیڤە
ئەی نۆکێ بکەلە سەر ئاگر و بەرا   حەتا وجود و هەیین نەمینێ بتەرا
هەکە دوی بیستانی کەنیی   تو گولا بیستانێ جان و چاڤیی
هەکە ژ باغ و ئاڤ و گول بوی جودا   بوی پاریەك کەتی هندرێ ساخا
ببە خوارن و هێز و هزر دپیشا   شێر ببوی ببە شێر د بیشا
تە گرتیە ژ صفاتێ وی خودایێ پاك   دیسا د صفاتێ وی هەرە زیخ و چالاك
ژ عەور و خورشید و ژ گەردون هاتی   ئێدی بوی ئەو صاف و سەرگەردون کەتی
تو هاتی دصۆرەتێ باران و تاب[1]   دێ چی د صفاتێ موستەطاب
جوزئێ رۆژ و عەور و ستێرا بوی   نهۆ نەفس و فعل و قەول و فکری
هەینا حەیوان بو ژمرنا نەبات   ئەڤ درستە (اُقْتُلُونِي يا ثُقاتْ)
چونکی برنەکە هۆ بۆمە پاش مات   راست هات (إِنَّ فِي قَتْلِي حَياتْ)
فعل و قەول و صدق بو قوتێ مەلەك   تا بئەڤێ هاتنە کێشان بلایێ فەلەك
وەصانێ کو ئەو خوارنە بو قوتێ بەشەر   ژ جەمادی بهوری و بو جانەوەر
ژ ئەڤێ پەیڤێ رە تەرجمەکە پەهن و بەرینە   ڤەگێرانا وێ د مەقامێ دیترینە
کاروان دایم ژ گەردون دگەهێ   دا تجارەت بکەت و ڤەگەرهێ
ئێدی هەرە شیرین و خوەش با ئختیار   نەبتەحلی و نەڤیانا دز کریار
ژ وێ پەیڤێت تەحل دبێژم بو تە   دا ژ تەحلیا بینمە خوارێ تە
ژ ئاڤا سار تریێ چرمسی نەجات دبێ   ساری و چرمساندن دەردبێ
تو ژ تەحلیا چونکی دل پر خون دبی   ئێدی ژ هەمی تەحلیا دەرڤەدچی

(١) تاب – هەطاڤ.

تەمثیلا صابربونا موئمنی چاخێ بسەر و خەبەرێ بەلا زانی

صــەیێ نێــچیریێ نینــە ویــرە طــوّق نــەبێ   خــاڤ ونەکــەلی بــل بــی زەوق نــەبێ
نــوّکێ گــوّت چــون وســایە ئــەی ســتی   دێ خــوەش کــەلم هــاری مــن کــە براســتی
تــو دڤــێ کــەلینێ وەکــە معمــارێ مــنی   هەسـکوێ دانـە کـو زوّر خـوەش ددەیـنی
هەر وەکی فیلم ل سەرێ مـن دە کـەی و داغ   دا نــــەبینم خــــەونا هندســـتان و بـــاغ
حــەتا بکــارم دێ خــوە قــەنج کــەلینم   دارێکــەکێ ل جــەم مــەحبوبێ خــوە ببیــنم
ژ وێ کــو ئنــسان د غــەنا طــاغــی دبــێ   هــەر وەکــی فیلــێ خــەون بـین یـاغی دبـێ
دەمــا فیــل د خــەوێ ببینـــت هنــدێ   گوهنــادێ فیلڤــانی وی تاڤێــژێ عــەردێ

عوزرخوازیا کابانییێ دگەل نۆکێ و حکمەت دکەلاندنا کابانییێ بۆ نوکێ

١١٩٧٠ وێ ستییێ ژێـرە گـوّت کـو ژ پـێش ئـەڤی   ئــەز وەکــی تــە بــوم ژ ئــەجزایێ زەڤــی
دەمــا مــن وەرگــرت جلێــت ئــاگری   ئێــدی مــن قــەبول کــر د نــاڤ گــوری
مدەهــەکێ ئــەز کــەلیم د نــاڤ زەمــەن   مدەهــەکێ دیــتر هنــدرێ قازانــا بــەدەن
ژڤــان دوکــەلینا بــوم قــوە تــا حــسا   بــو مــە روح پــاش ژ تــەرە بــوم ئوّســتا
د جــەمادی مــن دگــوّت ژ وێ دەرکــەڤی   دا ببــی علــم و صــفاتێ مەعنــەوی
وەختــێ بومــە روح ئێــدی جــارەکی تــر   کەلینــەکی دیــتر کــە ژ حــەیوانی ب بهــور
ژ خــودێ بخــوازە دا ژڤــان نوکتــەها   نەتەحــــسی و بگــــەهی د مونتــــەها
ژ وێ کـو گەلـەك ژ قورئـانێ بـون گـومراە   قەومــەك ژ وی وەریــسی کەتنــە بــنێ چــاە
بــۆ وەریــس جورمــەك نینــە ئــەی عــەنود   چــون تەلیاقــەتا ســەر ژۆردانــە بــود

ڤەمایا داستانا مێهڤانێ وێ مزگەفتا مێهڤان کوژ و ثوباتا صدقا وی

ئـەو غـەریبێ شـەهرێ سـەر زۆر دا طـەلـەب   گــوّت دێ نڤــم دڤــێ مزگــەفتێ بــشەب
١١٩٨٠ مزگــەفتێ گــەر ببــی تــو کەربــەلایا مــن   ببــی کەعبــەیا حاجــەت رەوایــا مــن
هــــەر مــــە بهێلــــە ئــــەی بــــژاردی دار   دا وەریـــس بـــازی بکـــەم مەنـــصور وار
هەکــە تــو بــوی د نەصــیحەت جبرەئیــل   د ئـــاگر هـــەوار نـــاخوازت خـــەلیل
جبرائیلــۆ هــەرە کــو ئــەزێ ئــاگر پێکــەتی   چــێترم وەکــە عــود عەنبــەرا صــۆتی
جبرائیلـــۆ گـــەرچ تـــو یـــاری دکـــی   وەکـــــە بـــــرادەرا بـــــرادەری دکـــــی

ئەی برادەر ئەز سەر ئاگر چابکم ... ئەز نە ئەو جانم کو زێدە و کێم بکم
جانێ حەیوانی زێدە دبێ بعەلەف ... ئاگرەك بو وەکە ئێزنگ بێ تەلەف
هەکە نەبوا ئێزنگ ئەو موثر دبو ... حەتا ئەبەد مەعمور و هەم عامر دبو
بایێ صوژانە ئەڤ ئاگر بوێ ... پێتا ئاگر بوە نە عەینێ وێ
عەینێ ئاگر د ئەثیر هات یەقین ... تیرێژ و سیبەرا ویە د زەمین
لاجەرەم پێت ژ ئضطراب نابت تەمام ... ڤەدگەرێ لایێ مەعدەن بلەزا تام
قامەتا تە بەر قەرار هات بساز ... سیبەرا تە کورتە دەمی یەکدەم دراز
ژبەرکو کەس پەیدا ناکێ د تیریژێ ثوبات ... ڤەدگەرن صوەر بلایێ ئومەهات
ئەڤی دەڤی ببەند فتنێ لێڤ ڤەکر ... زهاکە خودێیە بقەنجیێ زاناتر

باسا خیالا خراب هزرینا کێم فەهما

پێش ژ وێ کو ئەڤ داستان بدوماهیك بێ ... دوکێلەکە گەنی ژ ئەهلێ حەسەد بێ
ئەز نائێشم ژ ڤێ بەلێ ئەڤ بن پێ ... خاترێ دل ساخەك خراب بکێ
خوەش بەیانکر وی حەکیمێ غەزنەوی ... ژبونا مەحجوبان مشالا مەعنەوی
کو ژ قورئانێ هەکە نەبینێ بلی قال ... ئەڤە عەجێب نەبوە ژ خودانێ ضەلال
کوژ تیرێژا ئافتابا پر ژ نور ... غەیری گەرمی ئحساس ناکێ چاڤێ کور
نشکا ڤێ کەر طەبعەك ژ کەرخانەکی ... سەر بێنتە دەر وەکە طەعنەکی
کو ئەڤ ئاخفتنە چنینە ئانکو مەثنەوی ... داستانا پەیغەمبەرە و پەیرەوی
ذکرێ بەحث و ئەسرارێ بلند نینە ... کو هەسپێ وەلیا بوی لایی بەزینە
ژ مەقاماتێ تەبەتول حەتا فەنا ... گاڤ بگاڤ حەتا مۆلاقاتا خودا
شەرح و حەدێ هەر مەقام و مەنزلی ... کو ژ وی بفرتێت صاحب دلی
چاخێ کتاب الله ژی هاتە ناردن بۆ وان ... ئەڤ طەعنە وەسا دان وان کافران
کو ئەساطیرە و چیرۆکەکە خەمدارە ... نە جهێ فکر و تەحقیقەکی بکارە
زارۆکێ بچوك فەهما وێ دکن ... نینە بل ئەمرێ ب پەسن و بێ پەسن
ذکرێ یوسف ذکرێ زولفێ پر خەمێ وی ... ذکرێ یەعقوب و زولەیخا و غەمێ وی
ذکرێ ئادەم و گەنم و ئبلیس و مار ... ذکرێ هود و باو ئبراهیم و نار
ذکرێ نوح و کەشتی و بەحر و طوفان ... ذکرێ کەنعان و سەر ژ خەط لادان
ذکرێ ئسماعیل و ذبح و جبرئیل ... ذکرێ داستانا کەعبێ و ئەصحابێ فیل
ذکرێ بەلقیس و سولەیمان و سەبا ... ذکرێ داوود و زەبور و ئوریا

ذکرێ طالوت و شوعەیب و صەومێ وی — ذکرێ یونس ذکرێ لوط و قەومێ وی
ذکرێ مەریەم و نەخل و مەخاض — ذکرێ زەکەریا و یەحیا و ریاض
ذکرێ صالح ناقە و تەقسیما ئاب — ذکرێ ئدریس و موناجات و جواب
ذکرێ ئلیاس و عزێر و مرنا وی — ذکرێ قارون و د زەڤی چونا وی
ذکرێ ئەیوب و صەبوری د بەلا — ذکرێ ئسرائیلیان د تەیهو نوالا
ذکرێ موسی و دارا طور و عەصا — خەلعێ نەعلەین و خطابات و عەطا
ذکرێ عیسی و بلند بینا وی سەر سەما — ذکرێ ذوالقەرنەین و خضر و ئەرمیا
ذکرێ فەضلێ ئەحمەد و خولقێ عەظیم — کو هەیڤ ژ موعجیزاتا وی بو دو نیم
١٢٠٢٠ ظاهرە و هەر کەسەك ژێ تێدگەهێ — کو ئەشکەرایە هەمیێ فەهم دبێ
خودێ گۆت هەکە ئاسانە ئەڤ بتو — یەك سورەیێ هوسا ئاسان بگو
جنێت هەوە و ئنسێت هەوە و خەلکێ زەمین — بێژە ئایەتەکە تێ ژ ڤانێ ئاسان بین

تەفسیرا ڤی خەبەرێ مصطفی ((درود لێبن))
کو (لِلْقُرآنِ ظِهْرٌ وَ بَطْنٌ وَ لِبَطْنِهِ بَطْنٌ اِلَى سَبْعَةٍ اَبْطُنْ)

بزانە کو حەرفێ قورئانێ ئی ظاهرە — ژێر ظاهری باطنەکێ هەیی زۆر قاهرە
دبن وی باطنی باطنەك دیتر هەیە — کو عەقل پێکڤە دوی بەرزەیە
بە طنێ چارەم ژ نەبی بخوە کەس نەدی — بل خودایێ بێ نەظیر و بێ نەدی
ئەی برا تو ژ قورئانێ ظاهر نەبین — شەیطان نەدیت ئادەم بل کو طین
ظاهرێ قورئان وەکە شەخصێ ئادەمیە — کو نقوشێ وی ظاهرو جانێ وی خەفیە
بۆ زەلامێ سەد سالا مام و خالێ وی — یەك سەرێ مویی نزانت حالێ وی

بەیانا وێ کو ئەو ئەولیا ((درود ل وان بن)) دچونە چیا
و شکەفتا نەبو ڤەشارتن بو و بو ترس و لەرزا خەلکێ نەبو
بەلکی بخاتری ئیرشادا خەلکێ بو وحەتا بکارن خوە ژ دونیا دور بکەن

ئەوا کو دبێژن ئەولیا د چیا بینە — داکو ژ چاڤێت مرۆڤان ڤەشارتینە
١٢٠٣٠ ل پێش خەلکێ ئەو ل بلندیا سەد چیانە — گاڤا خوە ل عاسمانێ حەفتەم دانانە
ئێدی چما پەنهان ببت دناڤ چیایی — کو ئەو ژ سەد دەریا و چیایێ لوی لایی

نەی حەوجەبو بلایێ چیا برەڤێ
کو پێ ل جەم چەرخا فەلەك دکەڤێ

ل عاسمان گەرها و وی نەدیت تۆزا جان
تەعزیەت جامە وەرگرت عاسمان

هەکە بظاهر ئەو پەری پەنهان بوە
ئادەمی پەنهانتر ژ پەریان بوە

جەم عاقلی ژ وێ پەریا کو موضمرە
ئادەمی سەد جار بخوە پەنهان ترە

چاوا ئادەمی جەم یەك عاقل خەفیە
چاوا بت کو ئادەم د غەیبا وی صەفیە

تەشبیها صۆرەتێ ئەولیا و صۆرەتێ کەلامێ ئەولیا ب صورەتێ عەصایێ موسی و صۆرەتێ پفا عیسی ((درود ل وان بن))

ئادەمی هەر وەکی عەصایێ موسایە
ئادەمی هەر وەکی پفا عیسایە

ددەستێ خودێ پشکا داد و پشکا زەین
قەلبێ مومن هەیە د ناڤ ئەصبوعەین

ظاهرێ وی دارە و لاکن لپێش وی
کەون یەك پاریە دەما ڤەکەت گەوری

تو نەبینە ژ پفا عیسی حەرف و صەوت
وێ ببینە کو ژ وێ کەت رەڤین مەوت

تو نەبینە ئەو کوپالە سەهل پەیداکر
وێ ببینە کو بەحرا کەسك بەلاڤکر

تو نەبینە ژ پفا وی وان زاراڤێ نزم
لوێ بنێرە کو مری راکرە بەزم

تە ژ دورڤە دیتیە چەترا سیاه
یەك گاڤێ هەرە پێش بنێرە سپاه

توژ دورڤە نابینی بل کو گەرد
هنەکی وەرە پێش ببینە ل دۆرا مەرد

تۆزا وی چاڤان رە رەوشەن دکێ
مەردیا وی چیان رە هلدکێ

دەما موسی هاتە دەر ژ دەشتا ئاصێ
چیایێ طور ژ هاتنا وی کەت رەقاصێ

تەفسیرا (یا اجِبالُ اَوِّبِی مَعْهُ والطَّیْرْ)

رویێ داوودی ژ فەرش بوە تابان
چیا لپێش وی کەتنە نالان

چیا گەل داوود کریە هەڤرەهی
هەر دو موطربێ مەست دڤینا شەهی

یا جِبالُ اَوِّبی فەرمان هاتیە
هەر دو هەڤ ئاواز و هەڤ پەردەبیە

گۆتیێ داوود ۆ تە هجرەت دیتیە
بخاترا من تە خوە ژ هەڤدەما بریە

ئەی غەریبێ کێ بوی بێ هەڤال
ئاگرێ شەوقێ ل دلێ تە کریە پال

تە موطرب دڤێن و قەوال و هەڤدەم
دێ چیا هێنمە پێشت و وێ کەم

موطرب و قەوال زرنای لێ بدێ
کو ل پێش تە باد رێ پێڤایێ بکێ

دا بزانی نالین چاوا بۆ چیا رەوایە
بێ لێڤ و دنان بۆ وەلی هەرایە

نەغمــــەیێ ئەنـــدامێ وێ صـــافی بـــەدەنێ
د گـــوهێ حـــسا وی دگـــەهێ هـــەر دەمـــێ

هەڤنـــشینان نـــابهیزن ئـــەو ســـەحدکێ
خوەســـکا وی جـــانی کـــو بـــاوەر دکـــێ

ل نەفـسا خـوە دنێـرت سـەد گفـت و گـو
هەڤنـــشینێ وی نەبریـــە هـــیچ بـــو

ســەد ســوال و صــەد جــەواب د نــاڤ دلــەت
ژ لامـــەکان دگـــەهێ تـــا مەنزلـــەت

تـــو دبهیـــزی نـــابهیزن ژ وی گـــوه
هەکـــە بنزیکـــێ تـــە ببیـــنن ئـــەو گـــوه

مــن گرتــی تــو وێ نــابهێزی بخــوەی کــەری
کـو تـەمیناکا وێ دیـتی چـما نـاکی بـاوەری

جەوابا طەعنەکەرێ د مەثنەوییێ ژ کێم فەهمیا خوە

١٢٠٦٠ ئـەی صـەیێ طـەعنەکـەر حەوحـەو دکـی
و بطـەعنـە دانـا قورئـانێ خـوە ژێ دوردکـی

ئـەڤ نـە ئـەو شـێرە کـو ژ وی جـان ببـی
یـــا ژ پـــەنجێ قـــەحرا وی ئیمـــان ببـــی

حـــەتا قیامـــەتێ قورئـــان ددێ نـــدا
ئـــەی کۆمـــەلا بـــۆ نـــەزانیی بـــوی فـــدا

کـــو ئـــەم چـــیرۆك د هزرانـــدن
طـــوڤـــێ طـــەعـــن و کـــافری دچـــاندن

وە بخـوە دیـت ئـەواکو وە طـەعنـە ددا
کـــو هـــون بونـــە چـــیرۆك حـــەتا حـــەتا

ئـــەز کـــەلامێ حـــەقم و قـــائم بـــذات
قـــوتێ جـــانێ جـــان و یـــا قـــوتێ زەکـــات

روناهیـــا رۆژێمـــە ســـەر هـــەوە کەتمـــە
ئـــــەما ژ رۆژێ جـــــودا نەبومـــــــە

مـــانێ ئـــەزم کانیـــا وێ ئاڤـــا حـــەیات
دا نــەجات بــدەم عاشــقان رە ژ مــەمات

هەکـە بـۆ گـەنیا طـەماهیـا وە وسـانە هاتبـا
خـودێ فرتـەك ل سـەر گـۆرا هـەوە رژانـدبا

ئـەز دێ گـرم پـەیڤ و پەنـدێ وی حـەکیم
بخـاترا طـەعنکرنـێ دلـی ناکمـە سـەقیم

مەسەل ئانین درەڤینا جانیا هەسپی ژ ئاڤ ڤەخوارنێ ب ئەگەرا قیرقیرا سایسان

١٢٠٧٠ ئـــەواکو هـــاتین گـــۆتن ئـــەو د خطـــاب
جانیــەکێ و دایکــا خــوە ڤــەدخوارن ئــاب

هـــەردەم وی نەفـــەری دکـــرە فیتـــێن
بۆنـا هەسـپا کـو یـاللا بۆڤـەخوارنێ بـێن

ئـــەو فیتـــك د گەهـــشتە جـــانیکێ
هـەر گـاڤ سـەر رادکـر ژ ئـاڤ و ئـالیکێ

دایکـا وێ پرسـی کـو ئـەی جـانیکێ چـرا
هـــەر گـــاڤ ڤـــەدجنقی ژ ڤـــان ئـــاڤخورا

جـانیکێ گـۆت دکنـە فیتـێن ئـەڤ کۆمەلـە
ژ قێرینـــا دەنگـــێ وان منهەیـــە مـــشکلە

ئێـدێ دلـێ مـن دلـەرزێ ژ جـی دەردچـێ
ژ قەلـــەبالغێ ترســـا مـــن دگـــەهێ

دایکـێ گـۆت هنگـی جیهـان بـوە ژ ئـەڤی
کـاری زمـان درێـژا کریـە د نـاڤ زەڤـی

دێ تـو کـارێ خـوە بکـە ئـەی رێـزدار
زوبـە کـو ئـەو دێ رهـا کێـشن یـەکجار

وەخـت طـەنگـە دێ ژ دەسـت چـت ئاڤـا زاڤ
پـێش ژ وێ ژ تهنـا هـشك کـەی جـەرگ و هنـاڤ

جوبارێ ژ يارێ پره ژ ئاڤا حەيات ئاڤێ بهنجنه دا دەركەڤت ژ تە نەبات
١٢٠٨٠ ئاڤا خضر ژ جۆكا ئاخفتنێت ئەوليا ئەم دێ ڤەخون ئەى تهنيێ غافل بيا
هەكە نابينى ئاڤێ وەكى كۆرا برۆ شەربكى لايێ جۆڤە بينە نۆقيكە جۆ
چاخێ تە بهيست كو د ئەڤێ جۆكێ ئاڤ هەيە تەقليد كرن ب كۆريڤە پێڤيە
مەشكا ئاڤا هزرا تو نۆقى جۆكە داتو تەژى ببينى مەشكا خوە زوكا
دەما تە گران ديت دێ بى موستەدل ژ تەقليدا هشك ڤەرەست هنگى دل
هەكە كۆر ئاڤا جۆكێ نابينت عەيان بەلێ زانت دەما سەويل[1] ديت گران
كو ژ جۆكا ئاڤێ تە ئينانە شەربك كو ئەڤ سڤك بو و گران بوه ژ ئاڤێ كوزك
ژبەر كو هەر بايەكى ئەز بەرخوە دبرم با من نابت نوكە ئەز گرانترم
دێ سەفيهان ل بەر خوە بت هەر هەوا ژ وێ كو وان نينە گرانيا قووا
كەشتيەك بێ لەنگەرە مەردێ شەر كو ژ بايێ خوەهر ئەو ناكێ حەذەر
١٢٠٩٠ عەقل لەنگەرە ژ عاقل رە ئەمان خوازوكێكە لەنگەرەكى ژ عاقلان
چونكى وى مەدەدێن عەقلى راكريە دُرّ ژ وێ خەزينا بەحرا جود بريە
ژ ئەڤێ ئمدادێ دل هۆ پر فەن دبێ ژ دل ڤەدلڤێ چاڤ هەم رەوشەن دبێ
ژبەر كو نورا سەرڤى چاڤى رونشتى ژ دلە حەتا كو بێ دل چاڤێ تە عاطلە
چاخێ دل ديسا ل ئەنوارێ عەقلى دا ژ وێ بەشەكى ل دو چاڤا ژى ددا
ڤێجا بزانە كو ئاڤا موبارەك ژ عاسمان دبت وەحيا دلان و صدقێ بەيان
ئەم وەكى وێ جانيكێ هەم ئاڤا جۆكێ ڤەخون پەى وى وەسواسێ طەعنەكەر ناكەڤن
پەيرەوێ رێكا پەيغەمبەران ببا طەعنا خەلكێ هەميا بژمێرە با
وان پەيغەمبەران كورێك طەى كرنە گوه ب حەوحەوا صا كەى كرنە

ڤەمايا باسا وى مێهڤانێ مزگەفتا مێهڤان كوژ

ڤەگێرە كو وى خوەش زەلامێ شێرە مێر د وێ مزگەفتێ چ ديت و چ كرە گێر
١٢١٠٠ بخوە رازا د مزگەفتێ ژێرە خەو كو[2] مروڤێ د ئاڤ نۆقبوى چاوا نڤت دجو
مورغ و ماصى هەمى پێكڤە دنڤن عاشقن د ژێرى خەما غەرقاڤن
نيڤە شەڤ دەنگەكى ب ترس و لەرز هات كو دێ ئێم دێ ئێم بەرسەرێ تە ئەى بەرەكات
ئەڤ دەنگێ هۆ توند پێنج بار و جار دهات و دلێ وى دكر پارە پار

(١) سەويل – شەربك، كوزك.
(٢) كو – كا.

تەفسیرا (وَاَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بَخَيَلِكَ و رَجِلِكَ)

چاخێ تو قەصدا دین دکی بئجتهاد
شەیطان گازی تە دکێ د نهاد

کو وی لایڤە نەچە بهزرێنە ئەی غەبی
کو ئێسیرێ رەنج و زەحمەت دبی

دێ هەژاربی ژ یاران پاشڤە مینی
خوەلی ب سەربی و دێ کەڤی ژۆڤانی

تو ژ ترسا بانگێ وی دێوێ لەعین
بەرەو ضەلالەتڤە چی رەڤی ژ یەقین

کوهێ صبا و پاش صبا ژ مەرەیە
رێکا دینی پیڤن کو موهلەت ل پێش مەیە

دێ مرنێ ببینی کو ئەو ژ چەپ و راست
ل جیرانا دکێ گازی ببانگ و دەر خواست

دیسا قەصدا دینی دکی ژ ترسا جان
دێ خوە مرینی یەك زەمان

ئێدی چەك هلگرە ژ زانست و حکەم
کو ئەز ژ دێوانا ترسم خوە ناکم کەم

دیسانێ بانگی تە دێ کەت ژ فێل و مەکر
کو ب ترسە و خوەلا دە ژ شویرێ فەقر

جارەك دی دێ رەڤی ژ رێکا رەوشەن
دێ هاڤێژیێ وی سیلاحێ علم و فەن

ب سالا ب بانگی ژ دێورە بوی بەندە
تەرایخ راخستیە د طاریەکە هۆدە

هەیبەتا بانگێ شەیاطینا بۆ خەلق
بەند کرنە و ل وان گرتیە حەلق

حەتا وەسا بێهیڤی بو جانێ وان ژ نور
کو رەوانێ کافران ژ ئەهلێ قوبور

ئەڤ ترسا بانگێ ویێ مەلعون بو
هەیبەتا بانگێ خودایی چون بو

هەیبەتا شاهین و باز ل سەر کەوێ نەجیب
بۆ هەر مێشەکێ نینە ئەو ترسە نەصیب

ژبەرکو بازە نەبوە نێچیرڤانێ مەگەس
تەڤنەپیرکە کو مێشا دگرێ و بەس

بانگێ شەیطان شڤانێ ئەشقیایە
بانگێ سولطان زێرەڤانێ ئەولیایە

عەنکەبوتا دێو ل سەر تەیێ وەك ذباب
ئێرش و هجوم هەیە نەسەر کەو و عقاب

تەڤلیهەڤ نابن بڤان دو بانگێ دور
قەطرەیەك ژ بەحرا شرین گەل بەحرا شور

گهانا دەنگێ طلسمێ نیڤە شەڤ ب مێهڤانێ ل مزگەفتێ

نوکە سەحکە داستانا وی بانگێ سەخت
کو بوێ ژ جی نەچو ئەو خوەشبەخت

گۆت چاوا ب ترسم ئەڤە وەکە طەبلا جەژن
بلا دهول ب ترسێ کو برین ژ داری تێنە بەژن

ئەی دهۆلێت ڤالایێ خالی بێ قولوب
قسمەتێ وە ژعیدێ جان بو برینا چوب

قیامەت بو عید و بێ دینان دهول
ئەم وەك ئەهلێ عید بکەن وەکە گول

ب بهیزە نهۆ ئەڤ دهولە چاوا دەنگ تێنێ
قازانا دەولەتێ چاوا خوارنێ دکەلێنێ

چاخێ کو بهیست وی زەلامی دهول دیت
گۆت دلێ من ب ترسێ ژ طەبلا عید

گەل خوە گۆت هێ دلۆ خوە نە لەرزین
بمرت جانێ پیس دلێت بێ یەقین

وەختێ وێ هات کو ئەز حەیدەروار
مولك بگرم یا بەدەن بمە سەرێ دار

رابو سەر خوە و کرە قێرین تو چ کەسی
ئەز حازرم هەکە مێری بەردە نەفەسی

د زەمان ژ دەنگی شکەست ئەو طلسم
بهەر لایەکی زێر رژا قسم قسم

چەندان زێر رژا کو رسها ئەو ژبەر
نەکو ژ پریا زێری بێتە گرتن دەر

پاش ژ وێ رابو سەرخوە ئەو شێرێ بیشا
حەتا سەحەر گەهـ بۆ دەرڤە زێر دکێشا

د ڤەشارت و هەر تانی وی زێر
جارەکی دیتر بتەلیس و خورجك و تێر

وی جانبازی ژ زێری خەزینە دانین
ژ ترسا مانێ کو ژێرە ل پاش بمینن

ئەڤ زێرە ظاهر بخاتر هاتیە
د دلێ هەر کۆرێ دورێ دۆستێ زێریە

زارۆکن قافك و جەرا دشکێنن
ناڤێ زێری لێ دکن و ددامەن دانێنن

د ناڤ لەیزکا کو بێژی ناڤێ زێر
تێتە بیرا بچوکی قەتێ قافك و جێر

بل زێرێ مەضروبێ ضەربێ ئیزەدی
کو ئەو ژ ناڤ ناچت بوە سەرمەدی

ئەو زێرێ کو ئەڤ زێر ژ وی زێری تاڤ گرت
گەوهەر و طاڤینی و ئاڤ گرت

ئەو زێرێ کو دل ژ وی ببت غەنی
غالب تێت ل سەر هەیڤێ د رەوشەنی

ئەو مزگەفت شەمع بو و ئەو پەروانە
خوە دۆراند وێ خولق پەروانە

ئەو هاتە چێکرن بەلێ پەر لێ صۆتن
زۆر موبارەك بو ئەو خوە هاڤێتن

هەر وەکی موسی بو ئەو بەختەدار
کو وی ئاگرەك دیت لایێ ئەو دار

چون عنایات سەر وی مەوفور بو
نار دهزراند بخوە ئەو نور بو

چاخێ مەردێ خودایی ببینێ ئەی ساویلکە
تو گۆمان دکی ئەو ژی ئاگرکە

تو ژ خوە ڤەتێی و ئەو دتەیە
نار خار گۆمانا باطلە ئەڤ لایەیە

ئەو دارا موسی یە و تەژیە روناهی
بێژە نورە نەبێژە وێ نار دیسا ب سەناهی

ما قەی دو ریا ژ ڤێ جیهانێ نە ئاگر بو
سالکێ رێ چون ئەو بخوە نوربو

ئێدی بزانە کو شەمعا دین هەلدبێ
ئەڤە نەمیناکا شەمعا ئاگر دبێ

ئەڤ نور دیارە و دصۆژێ یار رە
و ئەو بصورەتێ نارە و گولە زُوّار رە

ئەڤ وەك چێکەرە بەلێ صۆتن دکێ
و ئەو وەختێ وصال دل رەوشەن دکێ

شکلێ پێتا نورا پاکە سازوار
بۆ حازران نور وبو دورا وەکە نار

مولاقاتا وی عاشقی دگەل صەدرێ جیێهان

وی بوخارائی دیسا خوە ل پێنا شەمع دا
ژ عشقا خوە بو تیر ل جگەر ددا

ئاخینکێ صۆتنا وی دچونە بەر عاسمان
ڤیان کەتە دلێ صەدرێ جیهان

د سەحەرگەهـ گەل خوە دگوت کو ئەی خودا
چاوایە حالێ وی ئاوارێ ژ مە بوە جودا

وی گوناهەك كر و مەنە گەهاندێ پەنج
رەڤی رەحما مە نەدزانی قەنج

دلێ گوناهکار ژ مە ب ترسان بو
ئەما صەد هیڤی د ترسا وی بو

١٢١٦٠ ئەز خرابکار و گوناهکارا دترسێنم
ئەوێ کو دترسێ بۆچی وی ب ترسێنم

بخاترێ قازان سارە ئاگری ددنە بن
بۆ وێیا کو دکەلێ ئاگری ناهلکن

ئێمنێ بێ خیال دترسێنم وان ب علم
ئەوێت دترسن ترسا وان راکم بحلم

قەتیایا د دروم پاطەی ددەینم ل جهی
بۆ هەر کەسی شەربەت ددم گۆرەی وی

سِرّێ زەلامە وەکە رهێت درخت
ژێ شین دبت بەلکێ وی ژ دارا سەخت

ب سەر وان رهاڤە شین دبن بەلك و چقل
د دارا و د نفوسا و د عەقل

سەر فەلەك چەنگ و پەرن ژ دارێت وەفا
(اَصْلُها ثابِتٌ وَ فَرْعُهُ فِی السَّما)

چاخێ ژ عشق پەر بفرێ بەرە و عاسمان
چاوا شین نەبت د دلێ صەدرێ جیهان

پێل دکەت د دلێ وی لێبورینا گونە[1]
کو ژ هەر دلی حەتا دل هەیە رەوزەنە

کو ژ دل حەتا دل یەقین رەوزەن بوە
نەجدا و دور کو دو بەدەن بوە

١٢١٧٠ موتەصل نینە سفالێ دو چراغ
نورها وان تەڤلیهەڤە د مەساغ

هیچ عاشق بخوە نابت وەصل خواز
کو نە مەعشۆقا وی ژێرە بێ داخواز

ئەما عشقا عاشق بەدەنێ دکێ زراڤ
عشق مەعشۆقا دکێ قەلەو و خوشاڤ

دەما دڤی دلی چریسکا ڤینا دۆست لڤی
بزانە د ناڤ دلێ وی دۆستی دکەڤی

وەختێ ڤینا خودێ کەت ناڤ دلێ تە
بێ گۆمانە ژ خودێرە هەیە ڤینا تە

هیچ دەنگێ دەست لێدانێ ناهێتە دەر
ژیەك دەستێ تە بێ دەستێ دیتەر

یێ تهنی دنالت کو کانی ئاڤا گڤار؟
ئاڤ ژی دنالێ کو کانی ئەو ئاڤ ڤەخوار

جەذبا ئاڤێ ئەڤ تهنیتی دجانێ مە
ئەم ژ ڤانێ وێ و ئەو ژی وانێ مە

حکمەتا خودێ دقەضا و د قەدەر
ئەم کرنە عاشقێ هەڤدیتەر

هەمی ئەجزائێت دنێ بوی حوکمیڤەنە
جۆت جۆتن و عاشقێت جۆتی خوەنە

(١) گونه – گونەهـ.

١٢١٨٠ هەر جوزئەك ژ عالەمێ هەیە جوت خواه
راست هەر وەكی كەهروبا و پەرێ كاه
عاسمان دبێژتە زەڤیێ مەرحەبا
گەل تەمە وەك ئاسن و ئاسن ربا
عاسمان مێرە و زەڤی ژنە د میثال
هەرچی وی هاڤێت ڤی خودانكر دحال
چاخێ گەرمیا وێ نەمێنێ ئەو ڤرێدكێ
چاخێ شلی و طەراتی نەمێنێ ئەو لێدكێ
بورجێ خاكی پشتیڤانێ خاكا زەڤیە
بورجێ ئاڤی ئاڤا وێ دناڤ هناڤیە
بورجا بایی عەوری لایێ ویڤە دبێ
دا بو خارات و هلمێ هەلبكشێ
بورجا ئاگر گەرمیا خورشیدە ژ وی
هەر وەكی مەقلكا صۆر ژ ئاگر پشت و روی
هەیە سەر گەردان فەلەك ددنێ
هەر وەكی مێران ل پەی كەسبێنە بخاترا ژنێ
و ئەڤ زەڤیە كارێ كابانیا دكێ
سەر زان و شیر دانا خوە دبێ
ڤێجا زەڤی و ئەفلاكا هۆشمەند بزانە
چونكی كارێ دكن یێ هۆشمەندانە
١٢١٩٠ هەكە ئەڤ دو دلبەر نەژ هەڤ دمێژن
ئێدی چما وەكە جۆتا دهەڤ درێژن
بێ زەڤی كەنگی گول شین دبت و ئەرغەوان
ئێدی چ دزێت ژ ئاڤ و طاڤا عاسمان
بخاترێ وێ مەیلێیە دمێ و نێر
دا ببت تەكمیل كارێ كارگێر
خودێ ژ وێ مەیل د ناڤ مێرو ژن دانا
غەرەض ژ ئتحادێ بەقایا جیهانە
مەیلا هەر جوزئەكی بجوزئەكی هەڤدانیە
ژ ئتحادا هەردوا تە ولیدەك زاییە
شەڤ وەطوڤ گەل رۆژە د ئعتناق
د صورەت موختەلف ئەما ئتفاق
رۆژ و شەڤ ظاهر دو دژ و دوژمنن
بەلێ هەردو یەك حەقیقەتێ دژەنن
هەر یەكەك دیتری دخوازێ وەكی خوە
ل پەی تەكمیلا فعل و كارێ خوە
ژبەر كو دشەڤا دەخلی كۆم دكێ
ڤێجا ئەوی د رۆژ خەرج دكێ

جەذبا هەر عونصرەكی بۆ جنسێ خوە كو د تەركیبا ئادەمی موحتەبس بوە بغەیر جنس

خاك دبێژێ بۆ خاكا بەدەن ڤەگەرە
تەركا جانكە مینا توزێ بلایێ مە وەرە
١٢٢٠٠ ژ جنسێ مەیی ل جەم مە ئەولاتری
چێترە كو ژ وێ بەدەنێ دەركەڤی و ژ وێ طەری
بێژت وەیە ئەما ئەزی پێ بەستیمە
گەرچ هەر وەكو تە ژ هجران وەستیمە
بۆ طەریا بەدەنێ ئاڤن لێدگەرن
كو ئەی طەری ژ غوربەت لایێ مە بزڤرن
بۆ گەرمیا بەدەنێ هەم دخوازێ ئەثیر
كو ژ ئاگری رێكا ئەصلێ خوە گیر
حەفتێ و دو علەت دبەدەن هەیە
ژ كێشانا عەناصرە نەبوە ریسڤەیە
علەت تێت داكو بەدەنێ فەشلێنن
دا عەناصر هەڤدیتر پاشڤە بهێلن

ئەڤە عەناصرێ پێ بەستی چار طەیرن ... مرن و رەنجوری و علەتێ پێ ڤەکرن
دەما پێیت وان ژ هەڤدیتر ڤەکرن ... طەیرێ هەر عونصری یەقین دێ فرن
جەذبەیا ڤان ئەصلا و ڤان فەرعا ... هەرگاڤەکێ رەنجەکێ دانت د جسمێ ما
داکو ڤان تەرکیبا نەژ هەڤ هەلدرێ ... طەیرێ هەر جوزئەکی بئەصلێ خوە بفرێ
حکمەتا خودێ دبت مانعێ ڤێ ژعەجەل ... وان ل هەڤ کۆم دکێ ب صحەت تا ئەجەل
دبێژت ئەی ئەجزا ئەجەل نەمەشهودە ... فرین ل پێش ژ ئەجەلتان بێ سودە
چاخێ کو هەر جوزئەك گەرها ل ئرتفاق ... دێ چاوا بت جانێ غەریب د فیراق

دیسا مونجەذب بونا جانی ب عالەما ئەرواح و تەقاضا وی و مەیلا وی ب مەقەرێ خوە ومونقەطع بون ژ ئەجزاییێ ئەجساما، کو ژێڤەکەرێ پیێ ڤەکریێ روحن

دبێژت ئەی ئەجزاییێ نزمێ فەرشیەم ... غوربەتا من تەحل ترە ئەز عەرشیەم
مەیلا بەدەنێ د شینکاتی و ئاڤا رەوانە ... ژ وان بوە کو ئەصلێ وی هاتیە ژ وانە
مەیلا جان د حەیات و د حەی یە ... ژ وێ کو جانێ لامەکان ئەصلێ ویە
مەیلا جان د حکمەتە و د علوم ... مەیلا بەدەن د باغ و راغە و کروم
مەیلا جان دناڤ تەرەقی و شەرەف ... مەیلا بەدەن د کەسب و ئەسبابێ عەلەف
مەیل و عشقا وێ شەرەفێ هەم لایێ جان ... ژ ئەڤێ (يُحِبُّ و يُحِبُّونَه) رە بزان
هەکە شەرحا ڤێ بێژم بێ حەد دبێ ... مەثنەوی حەفتێ مەن کاغەد دبێ
حاصلێ وێ کو هەرکێ ئەو طالب بو ... جانێ مەطلوبێ وی دوی راغب بو
ئینسان حەیوان نەباتی و جماد ... هەر مرادی عاشقێ هەربێ مراد
بێ مرادان سەر مرادی دئالێن ... و ئەو مرادن جەذبا وان دکن
ئەما مەیل عاشقان زەعیف ژی دکێ ... مەیل مەعشوقا جان تێر و تەژی دکێ
عشقا مەعشوقان دوزەخە هەلکری ... عشقا عاشق جانێ وی ژ ناڤ بری
کەهروبا عاشق ب شکلێ بێ نیاز ... کا دخەبتێ د وێ رێکا دراز
ئەڤێ بهێلە عشقا وی تهنیێ زەمان ... هەلبو د ناڤ سنگێ صەدرێ جیهان
دوکێلا عشق و غەما وێ ئاگر خانێ ... چوە دمەخدومی کەتیە دل پێڤە مانێ
ئەما ژ شەرافەت و مەزناهی و ئاڤاروی ... شەرم دکێ کو بپرست ژ وی
رەحما وی موشتاقێ وی مسکین بیە ... سەلطەنەت ژ ڤێ لوطفێ مانع هاتیە
عەقل حەیرانەکە عەجێبە ئەڤ وی دکێشێ ... یا کێشان ژ وی لایی بڤی لاییڤە تێ

تـەركا ظـاهـری كـە كـوژ ئـەڤێ نـاواقفی لێڤـا ببەنـد (اَللهُ اَعْلَـمُ بِـاالْخَفِي)
پـاش ژ ڤـێ ڤـێ پـەیڤێ مـەدفون كـەم ئـەو ڤـەكێش دكێشێ ئـەز چـون كـەم
دزانـی كیـە كـو ئـەو دكـشێنێ پـەیڤێ ئـەوە كـو ناهێلـت دەڤ و لـێڤ بلڤـێ
صـەد عەزیمـە تـا دكـی بۆنـا سـەفەر تـە دكـشێنێ جهنـە دیتـەر
ژ وێ دگـەرینێ بهـەر لایـی ئـەو لفـاڤ دا بخەبـەر ببـێ ژ سـوار هەسـپێ خـاڤ
هەسـپێ رەهـوار ئـەو ژ خـوەش پیـە داكـو ئـەو بزانـێ سـوار سـەر ویـە
وی دلـێ تـە سـەر دوسـەد سـەوادا ببەست تـو بـێ مـراد كـری ئێـدی دلـێ تـە شكەست
چـاوا وی شـكاند چـەنگێتە ژ عـەول ئێـدی هـەیینا چـەنگی نـەبو خـەم ددل
دەما قـەضـایـا وی وەریـسێ تـەدبیرا تـە بـری ئێدی قـەضـایـا وێ سـەر تـە نـەبو ڤـەبری

كو مالك و قاهر ئەوە و جارجار فەسخ نەكرن و نافذ بونا
كرنێ هەیە دیسا عەزما وی بشكێنی دا ببێ تەنبیە سەر تەنبیهێ

١٢٢٤٠ عـەزمن و قەصـدن د ماجـەرا جارجـار راسـت راسـت تـێن ژ تـەرا
دا بطـەمـەعا وێ دلـێ تـە نیـەت بكـێ جارەكـە دیـتر نیـەتا تـە بـشكەنێ
و هەكـە بكـولی بـێ مـرادت ددانانـد دل بـێ هیڤـی دبـو كـەنگی هیڤـی دچـاند
و هەكـە ژ شـكاندنێ هیڤـی نەچـاندن كـەنگی سـەر وی دبـو پەیـدا شـكاندن
عـاقلان ژبـێ مـرادیێن خـوە باخەبـەر بـون ژ مـەولایێ خـوە
بـێ مـرادی بـو سـەركاروانێ بەحـشت سەحكە (حَفَّتِ اَلْجَنَّةُ) ئـەی خـۆش فرشت
كـو مـرادێ تـە هـەمی شكەسـتی پایـە ئێـدی كەسـەك هـەبت كـو ئـەو كـام رەوایـە
ڤێجـا ئـەوێ شكەسـتی بونـە راسـتكردار و هنـدەك ژی ئـەو بخـوە بونـە ئەڤینـدار
شكـستنایێ عاقلانـە ژ ئـضطرار شكەسـتنا ئەڤینـدارە ب سـەد ئختیـار
عـاقلانێ وی بەنـدگانێ بەندینـە عاشـقانێ وی شـەكری و قەندینـە
١٢٢٥٠ اِئْتِیـا كَرْهـاً مـەهارێ عاقلانـە اِئْتِیـا طَوْعـاً بهـارێ بـێ دلانـە

بەرێ خوە دانا پەیغەمبەری ((درود لێبن)) ل ئەسیرا و گرنژین و گۆتن، كو
(عَجِبْتُ مِنْ قَوْمٍ یَجُرُّونَ اِلي اَلْجَنَّةِ بِالسَلالِ و الأغْلالِ)

پەیغەمبـەر دیـت كۆمەلەكـە ئەسـیرا كـو وان دكێـشن گرێدایـنە ب زنجـیرا
وی شـێرێ ئاگـاه ئـەو دبەنـدێ دیتنەڤـە وان ژی لـێ د مەیزانـد بنڤـە بنڤـە

حەتا هەریەکی دصیراند ژ غەضەب — سەر رەسولیٚ راست دنان و لەب
گەل ویٚ قەحریٚ نەدشیان بئاخڤن — ژ بەرکو گریٚدایێ زنجیرا نەلڤن
مەئمورا ئەو دکیٚشان بئالیێ شەهر — ژ کافرستانیٚ ئەو دبرن بقەهر
نەندیە د ستاندن نەزیڤ و زەری — نەمەهەدەر دهات ژ سەروەری
رەحمەتیٚ عالەم دگۆتن و وی — ل عالەمەکیٚ دبری گەردەن و گەوری
ب هزاران نەڤیان ریٚڤە دچون — ژیٚر لیڤا ل کاریٚ مەلك طەعنە بون
مە گەلەك چارەکرن و لڤیٚریٚ چارە نیە — خۆ دلیٚ ڤی زەلامی ژبەری کیٚمتر نیە
ئەم هزاران شیٚرە زەلامیٚ قەهرەمانن — گەل دۆسیٚ روتیٚ سستیٚ نیڤە جانن
ئەڤ بەلەنگازیا مە ژ خوەهریە — یا نەحسا ستیٚرە یاخود ساحریە
بەختیٚ مەها تە درانەدن ژ بەختیٚ وی — تەختیٚ مەبو سەرنخون ژ تەختیٚ وی
هەکە کاریٚ وی ژ ساحری پیٚشڤە چو — مەژی ساحری کر چما بیٚ فایدە بو

تەفسیرا ڤیٚ ئایەتیٚ کو (إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَأَكُمْ اَلْفَتْحْ الآية طاعنان) دگۆتن، کو ژ مە و موحەمەد ئەویٚ، کو حەقە فەتح و نصرەتیٚ بدە وی و ئەڤە ژ ویٚ یەکیٚ دگۆتن، کو گۆمان دکرن ئەو سەر حەقیێنە و طالبیٚ حەقیٚ بیٚ غەرەض، نوکە موحەمەد مەنصور بوە

مە ژبتا و ژ خودا هەردوکا خواست — کو ژبن راکە گەر ئەمن نەراست
ئەویٚ کو حەق و راستە ژ مەو وی — نصرەتا وی بدە بکە هاریکاریا وی
مە گەلەك ئەڤ دعا کرن وصەلات — ل پیٚش عوزی[1] و پیٚش لات و مەنات
کو ئەگەر حەقە وی پیرۆز کە — و هەکە نەی حەقە بندەستیٚ مەکە
چاخیٚ مەدیت ئەو مەنصور بو — ئەم ظولمەت بون هەمی ئەو نور بو
ئەڤە بەرسڤا مەکو هەوە خواست — ئەشکەرا بو کو هنگن نەراست
دیسانیٚ ئەڤی هزرە ژ فکریٚ خوە — کۆر دکرن و دەفع ژ ذکریٚ خوە
کو ئەڤ تەفەکورا مەژی ژ ئەدبا ڤەرست — کو ئەو راست تیٚت د دلیٚ دروست
ما قەی چیە هەکە غالب بو چەندجار — هەر کەسەکی غالب دکت روژگار
ئەم ژی ژ ئەیام بەخت هیٚنەر بونە — گەلەك جارا سەر وی مۆظەفەر بونە
گەرچ دگۆتن ئەو شکەست دیسا — شکەستا وی وەك مەنەبو کریٚت و پیسا

(١) عوزا – عوزا ولات و مەنات ناڤی سیٚ بوتانە.

ژبــەرکو بــەختێ بــاش بــۆ وی دشکەســت
سـەد شــادی پــەنهان کــرە ژێــر دەســت
کـــو ئـــەو نـــەمیناکا شـــکانێیە هـــیچ
کــو نــەژێ خەمــدار بــو دوێ پــیچ و پــیچ
چـــون نیـــشانا مومنـــان موغلوبیـــە
ئـــەما د شکەســـتنا مـــومن خوبیـــە
هەکــە تــو مــسك و عەنبــەرەکێ بــشکەنی
عالەمــەکێ ژ بهــن و رەیحــان پــر کــەنی
و هەکــە نــشکا ڤــە تــە شــکاند ریخا کــەر
خــانیی پــر بهنــا پــیس دبــێ سەرانــسەر

سرّا وی کو بێ مراد ڤەگەرانا رسول (درود لێبن) ژ حورەیبیە خودایێ بلند ناڤێ فەتحێ لێدانا کو (إِنَّا فَتَحْنا لَكَ فَتْحاً مُبِيناً) ب صورەت غەلق بو و ب مەعنا فەتح هەر وەکی شکەستنا مسکێ ب ظاهر شکەستنە و بمەعنا دروست کرنە مسك ژێرە تەکمیلا فەوائدێ ویە

١٢٢٨٠ وەخـــتێ ژ حـــودەیبیێ زڤـــری رەســـول
د تەفـــەکور بـــو و غـــەمگین و مـــەلول
نـشکا ڤـە ژ خـودێ هـات شـەمالکا رەسـول
دەولـــەتا (إِنَّـــا فَتَحْنَـــا) دانـــی ل دهـــول
کــو د ئــەڤێ شـکانێ گەلــەك پـیرۆزی هەنــە
کـو ئەڤـە فـلان قـەلات و فـلان هـەرێم یـێ تەنـە
ئــاخر بنێــرە چــاخێ کــو ڤەگەریایــە ڤــە
ل سـەر قـورەیظـە و سـەر نـەضـیر چـبوە ڤـە
هـــەم قـــەلاتێ ل هـــاویر وان دو بوقعـــا
بونــە موســـلمان و چـــقا غـــەنائم و نـــەفعا
و هەکە نەبت ئـەو تـو بنێـرە کـو ئـەڤ فـەریق
تــەژی خــەم و رەنجــن و مــەفتون و عەشــیق
ژ هـــەر ســـتریەکی دخـــون وەکـــە شـــەکر
ل ســـتریێ خـــەما دچـــێرن وەکـــە حێـــشتر
بۆنـــا عـــەینێ خـــەم نـــەژ بۆنـــا فـــەرەج
ئـــەڤ تەســـافل ل جـــەم وان وەکـــە دەرەج
ئـــەو وەطـــوێڤ شـــادن دنـــاڤ بـــنێ چـــاه
وەکـە پاشـایێ دتـرسـێ ژ تـەخت و کـولاه
هـــەرکێ گـــەل دلبـــەر ئـــەو بـــو هەڤنـــشین
فـــــەوقێ گەردونـــــە نـــــەژێر زەمـــــین

تەفسیرا ڤێ خەبەرێ کو مصطفی (درود لێبن) فەرموی: (لاتَفْضُلُونِی عَلي يُونُسْ بِنَ مَتي)

١٢٢٩٠ پەیغەمبــەر گــۆت کــو معراجــا ژ مــن رە
نــە ژ معراجـــا یـــونس بلنـــد تـــرە
ئـەوا مـن سـەر چـەرخە و ئـەوا وی نـشیف
ژبـەرکو قـوربێ خـودا دەرڤەیـە ژ حەسـیف[1]
قـــورب نـــە ژۆردە نـــەژێر دە چـــوینە
قوربـا خـودێ ژ حەبـسا هـەیی[2] ڤەرەسـینە

---

(١) حەسیف – حەسیب.
(٢) هەیی – وجود.

بۆ نەیی[1] نەجهێ ژێرە و ژۆر   بۆ نەیی نە درەنگ و زوە و نە دور
کارگاه و گەنجا خودێ دنەیی یە   مەغروری چ زانی نەیی چیە
ب کورتی ئەڤ شکەستنا وان برادەر   نەوەك شکەستنا مەیە سەراسەر
ئەو وەطۆڤ شادن د ذل و تەلەف   هەر وەکو مە د وەختێ ئقبال و شەرەف
بەرگێ بێ بەرگی هەمی ملکێ پەحناوەرە   فەقیری و هەژاری پێ بلند و موفتەخەرە
وی یەکی گۆت هەکە وەصایە ئەو فەرید   چاوا ئەو کەنی کو ئەم گرێدایی دید
چونکی ئەو موبەدەل بوە شادیا وی   نینە ژ ڤێ زندان و ژ ڤێ ئازادیا وی
ئێدی بشکانا دوژمنی چاوا بو شاد   چاوا ژڤێ فەتح و ظەفەرێ بو پرباد
شاد بو جانێ وی کو سەر شیرانێت نێر   ب ساناهی پیرۆز بو و کر ب ندەستێ ژێر
ڤێجا مەزانی کو ئەو نەی ئازادە   بل ب دونیا نەی دخۆش و دلشادە
وەر نەچاوا دکەنێ کوخەلکێ وێ جیهان   ل باش و خرابا ب دلۆڤانن و مهرەڤان
بڤێ منمن دکرن دبن لێڤا و ژێری زمان   د وێ بەحشێ گەل هەڤ وان ئەسیران
دا مەئمور نەبهیزێ و ل مەبحەیتینێ   ئاخفتنێ بخوە بگوهێ سولطان بگەهینێ

ئاگاداربونا پەیغەمبەری (درود لێبن) ژ طەعنا وان سەر دژینا وی

گەرچ وی مەئموری نەبهیست ئەو ئاخفتن   چو دگوهەکی کو ئەو بو (مِنْ لَدُنْ)
بهنا کراسکێ یوسفی نەدکر   ئەوێ کو هەلگرتبوو یەعقوبی دکر
ئەو شەیاطین دچنە بەر عاسمان   نابهیزن ئەو سِرّا لەوحێ غەیب زان
ئەو موحەمەدێ نڤستی و پالدایی   سِرّ هاتیە هاویر دورێ وی گەرهایی
ئەو حەلا وێ دخوت کو رزقێ وی بت   نەئەوێ کو تلیێت وی درێژ بت
نەجمێ ثاقب بوە حەرەسێ شەیطان   کو دزیێ بهێلە ژ ئەحمەد سِرّا بستان
ئەی دوچاڤ لایێ دوکانڤەیە ژ صباه   هەرە مزگەفتێ رزقی بخوازە ژ ئیلاه

فەهم کرنا رەسول ((درود لێبن)) یا د دلێ ئەسیران

ئێدی رەسول فەهم کر ئەو پەیڤێت وان   گۆت ئەو کەنە من نەکر ژ نەڤیان
ئەون مرینە و رزیێت فەنا   مری ناهێتە کوشتن ل جەم مە مرنا

---

(١) نەیی – عەدەم ماورایی طەبیعەت.

ما قەی کینە ئەو کو هەیڤ دبێ دوکەر — چاخێ کو ئیشارەکم یا لێکەم نەظەر
وێ گاڤا کو هنگ ئازادبون و ب سامان — من هون گرێدایی ددیتن هوسان
ئەی کەیف خۆشێ ب ملك و خانەدان — جەم عاقلی حێشترەکە بێ زێرەڤان
وێ دەما بەدەن کەت ژ بانێ طەست — لبەر چاڤێ من كُلُّ آتٍ آتْ بەست
ل بێسیرە دنێرم مەیێ دبینم عەیان — ل نەیی دنێرم هەیی دبینم عەیان
ل سەر دنێرم عالەمەکێ دبینم نهان — ئادەم و حەوا نەگهایی ژ جیهان
هێ هون وەختێ ذەراتێ ئەلەست — من دیت پێگرێدایی و شکایی و پەست
ژ حدوثا عاسمانێ بێ ستون — ئەوا کو من دزانی زێدە نەبون
من هون سەرنخون ددیتن — پێش ژ وێ کو بەدەن ددنێ بژیتن
من نە نو دیت حەتا شادیێ بکم بوێ — من ئەڤ هەمی ئقبالا وە دیت د وێ
گرێدایێ قەحرا خەفی و هنگی چ قەحر — هەوە قەند دخوار د ناڤ بو ژەحر
ئەڤ قەندا هۆ پر ژ ژەحر هەکەعەدو — خوەش ڤەخوت چ حەسەد تێت برو
ئەو ژەحرە ب نشاط وەدکرە نوش — پەنهان مرنێ ل وە دکێشا دو گوش
من غەزا نەدکر ژبۆنا وان و ڤان — ئانکو پیرۆز ببم یا فەتحکەم جیهان
کو ئەڤ جیهانە جیفەیە و مرارە و رەخیص — ل سەر مرارەکی هۆ چاوا بمە حەریص
ئەز نەصەمە دا پەرچەمێ مریا کەم — ئەز عیسامە هاتمە دا کو وی ساخکەم
ژ وێ من هەر دکر صفوفێ جەنگ چاك — دا ئەز هەوە نەجات دەم ژ هلاك
ژ وێ نابرم گەورییێت خەلك — دا ژ من را بت کەر و فەر و ملك
ژ وێ چەند تا گەوری دبرم — ژ وان گەوریا عالەمەکێ ساخکەرم
کو هون پەروانەوار ژ جەهلا خوە — بەرە و ئاگر دکن هون حەملا خوە
ئەز هەوە ددمە پاش هەر وەکی مەست — ژ کەتنا د ئاگری بادو دەست
ئەوا کو وەبۆ خوە پیرۆزی دهزراند — وەطوڤ مەنحوسیا خوە دچاند
وە ژ دل گازی یەکو دو دکر — بلایێ ئەژدەها وە هەسب هاژۆیی دکر
هەوە قەهر دکر و دناڤ عەینێ قەهر — هون بخوە مەقهورێ قەهرێ شێرێ دەهر

بەیانا وێ کو طاغی د عەینێ قاهری مەقهورە و دعەینێ مەنصوری مەئسورە

دزی پیرۆزی ل خواجێ کر وزێر لێ مشت — ئەو بدزیێ مەشغول والی بخوە گەهشت
هەکە وی دەست ژ دزیێ کێشابا — کەنگی ئەو بدەستێ والی نیشابا
قاهریا دزی مەقهوریا وی حەسباند — ژبەر کو قەحرا وی سەرێ وی رەڤاند

غالیى سەر خواجێ ئەو داڤ بو لێ — دا والى بگەهێ و بستینێ تولێ

ئەى كو تو سەر خەلك بوى پیرۆز — د جەنگا شەركەرى و دلسوز

وى بقاصد ئەو مونهەزم كرن — حەتا ب زنجیرا دۆرا گەردەنێ برن

بێ هەڤسار نەكەڤە پەى یێ رەڤى — تونە نە هاژۆ دا وەك وى نەكەڤى

دەما تو كێشاى بئەڤى رەنگى بداڤ — دێ حەملێ بینى ژ پاش وێ پەندا خاڤ

عەقل ژ ڤێ پیرۆزیێ كەنگى دبێ شاد — چون دڤێ پیرۆزیێ وى دیت فەساد

عەقل چاڤ تیژ هات ژ دیتنا خوە — كو خودایێ وى سرمەكر ژ كلێ خوە

پەیغەمبەر گۆت كو هەنە ژ فنون — ئەهلێ بەحەشتێ دڤەكێشكا زەبون

١٢٣٥٠ ژ كەمالێ حەزم و (سوءالظنا) خوە — نەژ نەقص و پیس دلى و ضعفا خوە

د شكۆ دان و بهیستنا دكەمون — حكمەتا (لَولا رِجالٌ مُؤْمِنُونْ)

دەست كورتى ژ كوفارێ لەعین — بو فەرض بۆ نەجاتا مومنین

داستانا عەهدا حودەیبیێ بخوان — (كُفَّ اَيْدِيكُمْ) بتەمامى ژ وێ بزان

د غالبى هەم دیسا وى خوە — دیت ئەوە مەغلوبێ داڤا خوا

ژ وێ ئەز ناكەنم ژ زنجیرا وە — كو شكاڤێ من كر شەڤگێرا وە

ژ وێ ئەز ناكەنم ژ زنجیرا و غول — وەدكێشم لایێ سەر و ستان و گول

ئەى عەجەب كو ژ ئاگرێ ب پێت و هار — گرێدایى ئەم وەتێننە چەمەنزار

ژ لایێ دوژەهێ ب زنجیرا گران — هەوە دكێشم تا بەحەشتا جاودان

هەر موقەلدەك دڤێ رێكێ ژ باش و بەدا — وەسا گرێدایى دێ كێشنە بلایێ خودا

١٢٣٦٠ پێكڤە د زنجیر و طرس و ئبتلا — دێ ڤێ رێكێڤە چن بغەیرى ئەولیا

دێ ئەڤێ رێكێ پێڤن بشەروار — بل كەسانێ زانا ژ ئەسرارێ كار

بخەبتە دا نورا تە رەخشان بێ — دا سلوك و خزمەتا تە ئاسان بێ

زارۆكا دبەى مەكتەبێ بزۆر — ژ وێ كو ژ فەوائدانە چاڤ كۆر

دەما پێ زانى دێ چتە مەكتەبێ — جانێ وى ژ چونێ پشكۆژ دبێ

زارۆك دچێ مەكتەبێ خوە هەرو ڤیچ — چون ژ مزدا كارێ خوە نەدیت هیچ

چاخێ كرە كیسى درهەمەك دەست مز — هنگێ بێخەو دبت شەڤ وەكى دز

بخەبتە دا مزدا طاعەت بگەهێ — هنگێ ل مۆ**طیعان** تو دێ حەسەدكێ

(اِئْتِيا كُرْهاً) بۆیێ تەقلید كرى — (اِئْتِيا طَوْعاً) بۆیێ **ذات** صافى كرى

ئەڤە مۆحبێ حەقە ژبۆنا علەتى — و ئەوێ دیتر بێ **غەرەض** خوە خلەتى

١٢٣٧٠ ئەڤــە مــۆحبیێ داینــە بــەلیێ ژبۆنــا شــیر و ئــەویێ دیــتر دل دایــە صــاحبیێ شــیر
طفــل ژ حوســنا دایــنیێ ئەونــەی ئاگاهــە بــل شــیری ویــرە ژ ویێ نــە دل خواهــە
و ئــەویێ دیــتر بخــوە عاشــقیێ دایــیێ بــو بــیێ غــەرەض د عــشق یــەك رایــیێ بــو
ئێــدی مــۆحبیێ حــەق بهیڤــی و بتــەرس دەفتــەرا تەقلیــد دخــویێنیێ بــدەرس
و ئــەو مــوحبیێ حــەق ژبونــا حــەق کیڤایــە کــو ژ ئــەغراض و ژ علــەتا جودایــە
و هەکە هۆبــت و هەکــە وەبــت چــون طــالبە جــەذبا حــەق ویــرە لایــیێ حــەق جــاذبە
گــەر مــوحبیێ حــەق بــوە (لِغَــیْرِهِ) کــەنگی (يَنــالُ دائِـمـاً مِــنْ خَــيْرِهِ) ؟!
یــا مــوحبیێ حــەق بــوە (لِعَيْنِــهِ لاسِــواهُ خائِفــاً مِــنْ بَيْنِــهِ)
بــۆ هــەردوا ئــەڤ لێکــۆلین ژ وی ســترییە ئــەڤ گرفتاریــا دل ژ ویێ دلبرییــە

جه ذبا مەعشرقیێ ژ عاشق ره (مِنْ حَيْثُ لايَعْلَمُهُ اَلْعاشِق و لا يَرْجُوُه وَلا يَخْطُرُ بِبالِهِ وَ لايَظْهَر مِنْ ذالِكَ اَلْجَذْبِ اَثَرٌ فِى اَلْعاشِقِ اِلا الْخَوْفُ اَلْمَزُوجُ بِالْيَأسِ مَعَ دَوامِ الطَلَبِ)

ئــەم هاتنــە ڤێــدەریێ کــو د صــەدریێ جیهــان گــەر نــەبوا دجــەذبــا وی عاشــقیێ نهــان
١٢٣٨٠ کــەنگی بــیێ صــەبر بــوی ئــەو ژ فــیراق کــەنگی ببــەز دهــاتی دیــسا بلایــیێ وثــاق
مــەیلا مەعــشوقا ڤەشــارتیە و نهانــە مــەیلا عاشــقا ب دو ســەد دهــول و زرنانــە
یــەك حکایــەت هەیــە لڤێــدەریێ ژ ئعتبــار ئــەما عــاجز بــو بوخــاری[1] ژ ئنتظــار
مــە تــەرکا ویێ کــر کــو ئــەو د لێگەرینــە داکــو ژ پــێش مرنــیێ رویێ دۆســت ببینــە
دا ژ مرنیێ خــلاس بــت کــو پەیــداکیێ نــەجات ژبــەرکو دیتنــا دۆســتە ئاڤــا حــەیات
هــەرکیێ دیتنــا وی نــەبت دەفعــا مــەرگ نــەبوە دوســت کــو وی نــە فێقیــە و نــە بــەرگ
ئــەو کــار کــارە ئــەی موشــتاقیێ بەهــشت کــو دنــاڤ وان کــارا مــەرگیێ خــوەش گەهــشت
بــو نیــشانا صــدقیێ ئیمــان ئــەی جــوان ئــەواکو بۆتــە خــوەش هــات مــرن دوان
هەکــە هوســا نــەبو ئیمانــا تــە ئــەی جــوان هــەرە ئکمــالا دیــن بگــەرە ناقــصە ئیمــان
هــەرکیێ دنــاڤ کــاریێ تــە بــو دۆســتیێ مــرن بــیێ کەراهــەت ســەر دلــیێ تــە دۆســت ئــەون
١٢٣٩٠ چــاخیێ کەراهــەت چــو ئــەو بخــوە نەمرنــە صــورەتیێ مرنێیــە و نــەقلان کرنــە
دەمــا کەراهــەت چــو مــرن دبــت نــەفع ئێــدی دروســت تــیێ کــو مــرن دبــت دەفــع

(١) بوخاری – ئەو زەلامیێ خەلکیێ بوخارا.

دوستێ حەقە و کەسەکی کو وی گۆتە ئو
کو توی مالێ من و ئەزم مالێ تو
گوهبدە نوکە ئەڤینداریْ سەد و سەد
ئەڤینێ ئەو گرێدایە (بِحَبْلٍ مِنْ مَسَدْ)
گاڤا ئەوی دیت رومەتێ صەدرێ جیهان
تەد گۆت ژ بەدەن فریە مورغا جان
هەر وەکی داریْ هشك کەت لوێ جەندەکی وی
ساربو ژ فەرقێ سەر تا نەنێوکێ وی
هەرچی کرن ژ بخور و ژ گولاب
نەکەت لڤین و نەهات دخطاب
دەما شاهی دیت ئەو روێ زەرێ وی
ئێدی هاتە خواریْ ژ پێرهێ لایێ وی
گۆت عاشق ل دۆستی دگەرهێ ب گەرمی
وەختێ مەعشوق هات ئەو عاشقێ چویی
عاشقێ حەقی و حەق ئەوە کو
گاڤا بێت نەمینت ژ تە طایێ مو
١٢٤٠٠ سەد وەکی تە فانیە ل جەم وێ نەظەر
عاشقی سەر نەمانا خواجێ بخوە مەگەر؟
سیبەری و عاشقی ل سەر ئافتاب
خورشید هات سیبەر دکەڤێ شتاب
چاخێ ژ مەشرق رۆژێ دەرخست سەر
نەژ ستێر دمینێ و نە ژ شەڤ ئەثەر
دەما ژ دەرێ دل عشق کو کەت هناڤا
عەقل جلکێ خوە تاڤێژێ دەرڤە
هەر وەکی شێرەکی لقای خەزال ببێ
خەزال دکەڤێ ژ خوە بێخەبەر دبێ
وەکە پێشیێ بێ هێزە پێش تونە باد
فەهم بکە (و اللهُ اَعْلَمُ بِالسَدادْ)

دادخوازا پێشیێ ژ بایی ل حەضرەتێ سولیمان ((درود لێبن))

پێشی هات ژ ناڤ گیا و ژ بیستان
بو دادخواز ژ سولیمان
کو ئەی سولەیمان تو عەدالەت پەحنکەری
ل سەر شەیطانا و ئادەمیزادی و پەری
مورغ و ماسی د پەناهێ عەدلا تەنە
کیە کو وندا بوە نە د فەضلا تەنە
داد بدەمە کوگەلەك ژارن ئەم
بێ نەصیب ژ باغ و گولزارن ئەم
١٢٤١٠ موشکلاتێ هەر ضەعیفەکی ژ تەحەل
پێشی بخوە د ضەعیفی بوە مەثەل
شوهرا مە د ضەعیفی و شکەستی پەرە
شوهرا تە د لوطف و مسکین پەروەرە
ئەی تو د ئەطباقێ قودرەت مونتەهی
مونتەهیا مە دکێمی و بێ رەهی
داد بدە مەژ ڤێ غەمێ بکە جودا
دەست بگرە ئەی دەستێ تە دەستێ خودا
ئێدی سولەیمان گۆت ئەی ئنصاف گەر
داد و ئنصاف ژ کێ دخوازی بێنە دەر
کیە ئەو ظالم کو ژ باد و بروت
ظولم کریە و خەرمشاندیە روت
هەی عەجەب د عەهدێ مە ظالم کیڤەیە
کو نەدناڤ حەبس و د زنجیرا مەیە
چونکی ئەم وەلدین ظولم وێ رۆژێ مر
ئێدی کیە ل عەهدێ مە ظولمەك پێش بر؟
دەما نور هاتە دەر ظولمەت بو نەمین
بۆ ظولمێ ظولمەت بوە ئەصل هیڤین

ئەڤە شەیاطین کەسب و خزمەت دکن — یێن دیتر گرێداینە بزنجیرا و بەندن
ئەصلێ ظولما ظالمان ژ دێو بوە — دێو د بەندە ستەم چاوا بوە
ملك ژ وێ دایە مە (كُنْ فَكانْ) — دا خەلك نەنالت بلایێ عاسمان
دا دوکێل بلند نەبتە ژۆر و ژێر — دا موضطەرب نەبت چەرخ و ستێر
د نە لەرزت عەرش ژ نالەیا یەتیم — دا ژ ستەم نەبت جانەك سەقیم
ژ وێ مەدانا ل مەمالك مەذهبەك — دا نەهێتە سەر ئەفلاکا یارەبەك
نەنێرە ئەی مەظلوم بلایێ عاسمان — کو پاشایەکی عاسمانی تە هەیە د زەمان
پێشیێ گۆت دادا من ژ دەستێ بایە — کو وی دودەستێ ستەم ل مەدانایە
ئەز ژ ظولما وی بطەنگ هاتیمە — بالێڤێ گرتی ژ وی خوین خواریمە
ظولما وی سەرمە صەریحە و عەیان — بۆ مە چارە نینە بل کرنا بەیان
دادا مە و ئنصافا مە بستێنە ژ وی — ئەی کەریمێ عادل ئکرام خوی

ئەمرکرنا سولەیمانی ((درود لێبن)) ل پێشیا
دادخواز خەصمی حازرکە ل کۆچکا دادگەیێ

ڤێجا سولەیمان گۆت ئەی گڤگڤ جوان — پێڤیە کو ل ئەمرێ خودێ گوهدی بجان
خودێ گۆتیە من هێ ئەی دادوەر — ژ خەصمەکی نەبهیزە تو بێ خەصمێ دیتەر
حەتا هەردو خەصم نەهێن دحضور — حەق ناهێت جەم حاکم د ظهور
خەصمێ تنێ هەکە صەد ڤیرا بدێ — نەوەبت بێ خەصم ل پەیڤا گوهبدێ
ئەز رۆژ فەرمانێ قەط ناڤەگێرم — هەرە خەصمێ خوە بینە دا بنێرم
گۆت قەولێ دروست و برهان یێ تەیە — خەصمێ من بایە و ئەو د حوکمێ تەیە
وی شاهی گازی کر کو ئەی بایێ صەبا — پێشیێ ژ ظولما تە کریە هاوار حازر بە
تو بکەڤە موقابلێ خەصم روبرو — بەرسڤا خەصم بدە و بکە دەفعا عەدو
چاخێ بایی بهیست هاتەڤە بڤر ڤرین — دگاڤێ پێشی کەتە رێکا رەڤین
پشترە سولەیمان گۆت هێ پێشی کیڤا — بمینە دا ئەز سەر وەهەردواکم قەضا
گۆت ئەی مەلك مرنا من ژ هەبوی وێیە — ئەڤ رۆژا رەشا من ژ دوێ وێیە
دەما ئەو بێت من ل کیڤە هەیە قەرار — کو ئەو ژ وجودا من دەرتێنیت دەمار
هەر وەطوێ لێگەرێ دەرگاهێ خودا — چاخێ خودا هات لێگەر دبت لا
گەرچ ئەو وەصلەت بەقا دناڤ بەقایە — ئەما ژ عەول ئەو بەقا دناڤ فەنایە
ئەو سیبەرێ کو بونە لێگەرێ نور — نامینن دەما نورا وی بکت ظهور

کەنگی عەقل دمینێ کو سەر بدەت ئو (كُلُّ شَيْءٍ هالِكٌ اِلا وَجْهَهُ)
هالك تێت پێش وەجهێ وی مان و نەمانە مان د نەمانێ بخوە نەمانە
د ناڤ ئەڤێ مەحضەرێ عەقل چو ژ دەست وەختێ قەلەم گها ڤێدەرێ سەر شکەست

نازکرنا مەعشوقی ژ عاشقێ بێهۆش رە دا بهۆش بێتەڤە

دکێشا ژ بێهشیا وی د بەیان پچ پچ ژ کەرەم صەدرێ جیهان
بەرخوە ڤە گرت سەر دانا سەر چۆك سەر رومەتێ وی د باراند رۆندك
د گوهێ وی بانگدا وی شەهی کو ئەی گەدا زێر من بۆ تەیێ ئانی دامەن ڤەدا
جانێ تە کو د فیراقا من دقوتی چاخێ کو من پەیمان دایێ چاوا رەڤی؟
ئەی یێ دیتی د فراقا من گەرم و سەر بخوەڤە وەرە ژبێ خوەیی دیسا ڤەگەر
مریشکا مالێ حێشترەك بێ فکر و هزر بەرە مالاخوە ئەو مێهڤان کر
دەما حێشترێ پێ دانا ل خانیێ مریشکێ خانی بو وێران بان کەت ئەنیشکێ
فەضلێ عشق ئنسان کرە فضول ژڤێ زێدە خوازیێ ظەلومە و جەهول
جاهلە و د ئەڤی موشکلا نێچیر کیڤرۆشك شێری دکێشێ بزنجیر
کەنگی ب کنار وێ دکێشا شێرە هەکە وی زانیبا و دیتبا شێرە
ئەو ظالمە سەر خوە و سەر جانێ خوە ظولمێ ببینە کو ژ عەدلێ گۆکێ دبە
دەستێ وی بگرت و کو ئەڤ ژێ چوە دەم وی وەختی ساخ بت کو ئەز ل وی پف کەم
چاخێ بمن زندەبت ئەڤ مری تەن دبت جانێ من کو روهێنت بمەن
ئەز دێ وی ژ ڤی جانی کمە موحتەشەم جان کو من دایێ ببینە بەخششەم
جانێ نامەحرەم بدینا روێ دۆست نەهەژیە بل وی جانی کو ئەصلێ وی ژ کوییێ ویە
ئەز دێ وەك قەصابی پف کەمە دۆستی دا ئەو مەغزێ نەغزێ وی بهێلێ پۆستی
گۆت ئەی جانێ ڤەرەڤی ژ بەلا مە دەرێ وەصلا خوە ڤەکر (اَلصَّلا)
ئەی ئەم بخوە بێخوەیی و مەستیاتە ئەی ژ هەیینا مە هەر و هەر هەیینا تە
ئەز ژ نوڤە بێ لێڤ گەلتە ڤی زەمانی رازێت کەڤن ڤەگێرم دا تو بزانی
ئەز ژ نوڤە بێ لێڤانە ژ ڤێ نەفەسێ درەڤێ سەر لێڤا جوێ نهان هەلدکەڤێ
گوهێ بێ گوهی د ئەڤێ دەمێ بەر گوشا بۆنا رازا (يَفْعَلُ ما يَشا)
چون صلایێ وەصل بهیستن گرت پچك پچك یێ مری لڤلڤین گرت
نە کێم ژ خاکە کو ژ عشوەیێ صەبا سەر ژ فەنا تێنت دەر شین دبا

کـێم ژ ئاڤـا نـوطفـێ نـەبوە کـو ژ خطـاب
یوسـفان د وەلـدێنێ رومـەت مینـا ئافتـاب
کــێم ژ بــایی نینـــە بـــو ژ ئـــەمرێ کُـــنْ
د رەحمـا طـاووس و مورغـا خـوەش ئـاخفتن
کــێم ژ کـــەڤر و چـیا نـــەبوە کــو ژ ولاد
دەڤەهــەك کـــو وێ دەڤـــەهێ دەڤـــەھ زاد
کـێم ژ نـاری نینـە کـو ژ ئـەمرێ سـەلام
بـو گولـستان سـەر خـەلیلێ خـوەش کـەلام
کـــێم ژ دارەکـــی نینـــە د دەفعـــا عـــەدو
کـو بـو ئـەژدەهایێ مـونکر ژ ئـەمرێ هُـو
ژ ڤـێ هـەمیێ ببـورە نـە ئـەو مایـەیێ عـەدەم
عالمەمـــەك زایـــەو دێ زێـــت دەم بـــدەم
رابـــو ســـەر خـــوە و لڤلڤـــی شـــاد شـــاد
یەك دو چەرخ ل خوەدا و سـەجدە بـر ل سـەجاد

ب خوەڤە هاتنا عاشقێ بێهۆش و روهێنان بپەسن و سوپاسیا مەعشوقی

گـۆت ئـەی عـەنقایێ حـەق جـانرە مـەطـاف
شـوکر کـو ڤەگـەرهایی ژ وی چـیایێ قـاف
ئـــەی ئـــسرافیلێ قیامـــەتگاهێ عـــشق
ئـەی تـو عـشقێ عـشق و ئـەی دلخـوازێ عـشق
١٢٤٨٠ ئەوەلین خـەلاتێ کـو تـە دڤێـت بـدێ مـن
مـن دڤێـت کـو گوهبـدی پـەیڤا دلـێ مـن
گـــەرچ دزانـــی ب صـــەفا حـــالێ مـــن
بەنـــدە پـــەروەر گوهبـــدە ئـــەقوالێ مـــن
سـەد هـزاران جـار ئـەی صـەدرێ هـەژی
ژ ئـــارەزوا گوهـــدانا تـــە هۆشـــم فـــری
ئـەو گوهـدانا کـێم و زێـدە یـا تـە ژ مـن را
عـــشوەیا جـــان بـــو ژ فکـــرێ ژ مـــن را
قـەلپێت مـن کـو تـە ئـەو مـەعلوم کـر
ئیـدی تـە قـەبول کـر وەکـە نەقـدێ حـازر
بـــۆ هـــەر بێرێـــزی و طـــەڤـــز و غـــرورەك
هـەمی حلـم ل پـێش حلمـا تـە ذەرەیـەك
ئـــەوەلا گوهـــدێر کـــو دەمـــا مـــام ژ داڤ
هـــەمی تـــشت ژ مـــن چـــو د گـــاڤ
ثانیـا سـەحکە تـو ئـەی صـەدرێ وەدود
کـو گەلـەك گـەرهام دوەمـێ تـە نـەبود
ثالثـا هـەر وێ گاڤـا ژ جـەم تـە چـومە ڤـە
تـــەدگۆت ثالـــث ثـــەلاثـــە گۆتمەڤـــە
رابعـا چـاخێ تـە ل مـە صـۆت مەزرەعـە
ئـــەز ناناســـم خامـــسە[1] ژ رابعـــە[2]
١٢٤٩٠ خامسا د هجـرەت ئـەی صـەدرێ جیهـان
ژ حەواســـێ خەمـــسێ کەتمـــە زیـــان
سادســـا ژ شـــەش لایـــا بـــێ روێ تـــە
تـــەدگۆت باریـــە ســـەر مـــن خەماتـــە
ســـابع ژ ثـــامـــن ئـــەز نـــزانم ضـــالـــەئم
فەلـــەك خـــوین دگـــری ژ نالـــەئم
هـەر جهـێ تـە خـوین پەیـدا کـر سـەرخاکا
یـەقین پـێ بزانـە کـو ژ چـاڤێ پاکـە
پـەیڤا مـن رەعـدە و ئـەڤ بـانگێ حـەنین
ژ عـەوری دخـوازێ دا ببـارێ سـەرزەمین
ئـەز ناڤبـەرا گـۆت و گـری مـوضـطەربم
یـا بگـریم یـا بێـژم ئـەز نـزانم چ بکـم

(١) خامسە – د قەدیم ناڤێ ژنان بو.
(٢) رابعە – رابعەیی عەدەوی ژنا مەعروف و عارف.

هەكە بێژم فوت دبت گری و بكا … و هەكە بگريم چاوا بكم مەدح و ثەنا
ئەڤينا من خوين ژ دل و چاڤا درژێ … ببينە چاوا خوين ژ چاڤا دكەڤێ
ئەڤە بگۆت و كەتە گری ئەو زەعيف … كو سەر وی گرين هەم كێم و شەريف
چەندان ژ دلێ وی دەرهات های وهۆی … ئەهلێ بوخارا حەلقەكر ل هاوێری وی
١٢٥٠٠ هندەكا دگۆت و هنەك دگرين و هنەك كەنين … مێر و ژن هوير و گر حەيران مابين
شارێ بوخارا بو هەڤاهەنگێ وی هجران كيشايی … مێر و ژن تەڤليهەڤ وەكە قيامەت راوەستايی
وێ دەمێ عاسمانی دگۆتە زەمين … هەكە تە قيامەت نەديتيە ببين
عەقل حەيرانە كو چ عشقە و چ حال … كانێ فيراقا وی عەجيب ترە يا وصال
چەرخێ سەر خوانديە قيامەت نامەرا … حەتا ئەفلاكا هەلدرانديە جامەرا
گەل دو عالەما عشق بێگانەيە … د ناڤ حەفتێ و دوا دێوانەيە
گەلەك پەنهانە و شكەرايە حيرەتا وی … جانێ سولطانان جان د حەسرەتا وی
بل حەفتێ و دو ملەتايە ئۆلا وی … تەختێ شاهان تەختە بەندە پێش وی
موطربێ عشق لڤێ ددێ وەختێ سماع … بەنيێ بەندە و خودانيێ صداع
ئێدی عشق چيە دەريا يا عەدەم … تێشكايە ل وێرێ ژ عەقلی رە قەدەم
١٢٥١٠ بەنيێ و سەلطەنەت بو مەعلوم … ژ ڤان دوا پەردەيا عاشقی بو مەكتوم
خوەسكا هەبی زمانەك هەبان … دا ژ هەبيان پەردە راكربان
هەرچ بێژی ئەی نەفەسا هەبی ژ وێ … پەردەيەك ديتر ل وی بەستی بوێ
ئافەتا ئدراكێ ئەو قالە و حال … خوين بخوين شوشتن مەحال مەحال
ئەز كو گەل سەوداييانێ وی مەحرەمم … رۆژ و شەڤ د ناڤ قەفەسێ دنەيێ دەمم[1]
زاڤ مەست و سەر خۆش و تەڤليهەڤی … ئەی جان شەڤێ دی چما ل طەنشت راكەڤی
هێ و هێ هشيار بە دەرنەئينی هلمەكی … عەولكا رابە طەلەب كە مەحرەمەكی
عاشق و مەستی و تەڤە كريە زمان … والله والله حێشترەكە سەر شرِكا بان
چون ژ راز و نازێ وی دبێژێ زمان … يا (جَمِيلَ السِتْرِ(دبێژت عاسمان
ستر چيە دهری و پەمی ئاگرە … هندی بنخێڤی ئەو پەيدا ترە
١٢٥٢٠ دەما بخەبتم كو سەرێ وی بنخێڤم … وەكە ئالا سەر تێنێ دەر كو ئەڤم
سەر دفنا من ئەو دگرێ هەر دو گوش … كو ئەی هەژار چاوا وی دبوسی ب پوش
ئەز دبێژمێ هەرە گەرچ تو دەركەتيی … هەر وەكی جان پەيدايی و نخافتيی
عشق دبێژێ مەحبوسێ دە ناڤێ بەدەنم … وەكە دانينا مەیێ دناڤ بەزما دەنم

---

(١) دنەيێ دەمم – پڤدكمە نەيێ.

دبێـــژمیٚ ژ پـــێش ویٚ کـــو ببـــی گـــرۆ   هێـــژتا دەرد و بـــەلا مەســـتی نـــەهاتی بـــرۆ
عشق دبێـژیٚ ژ جاما لـەطیف ڤەخوارم ئـەز   یـــا ریٚ رۆژم تـــا نڤێـــژا شـــەفتارم ئـــەز
چـــاخیٚ شـــەڤ هـــات و بـــدزیٚ جامـــا مـــن   دیٚ بێـــژمیٚ وەرێنـــە کـــو نەهاتیـــە شـــاما مـــن
ژویٚ عـــەربا نـــاڤیٚ مـــەییٚ دانایـــا مـــدام   ژبـــەر کـــو بـــۆ مـــەیخۆری تێـــری نینـــە مـــدام
عـــشق دکـــەلێنیٚ بادەیـــا تـــەحقیق رە   عـــشق بـــوە ســـاقییٚ نهـــان صـــدیق رە
وەختـــیٚ تـــو بگـــەرهی ب تـــەوفیق حەســـەن   بـــادە ئاڤـــا جـــان بـــوە ئبریقـــە تـــەن
دەمـــا مـــەییٚ زێـــدە کـــر تـــەوفیق رە   قۆەتـــا مـــەییٚ دیٚ شـــکێنیٚ ئبریـــق رە
ئـــاڤ دبـــت ســـاقی و هـــەم مەســـتە ئـــاب   نەبێـــژە چـــلۆ (و اللهُ اَعْلَـــمُ بِالـــصَوابْ)
چریـسکا ســاقیە کـو چـوە دنـاڤ دۆشـاڤیٚ   دۆشـاڤ هـات کەلانـدن و بـو رەقـصان د ئـاڤیٚ
ژ زانـــا ب پرســـە مـــەعنا ئـــەڤیٚ دنـــاڤ   کـو جهـیٚ مـەییٚ کـەنگی دگـریٚ دۆشـاڤ
بـیٚ تەفـەکور ل جـەم هـەر زانـایی هەیـە   ئـەواکو گـەل مەسـتیە مەسـتکەری هەیـە

داستانا وی عاشقیٚ درێژ هجران و زاف ئمتحان

ل ژنـــەکیٚ بـــۆ عاشـــق و دیـــن لاوکـــەك   رۆژگـــاری نـــەددایێ فرصـــەت و رێکـــەك
زۆر عـــشقا وی ســـکەنجە کـــر ســـەر زەمـــین   چـــما ژ عـــەول عـــشقیٚ بخـــوە هەیـــە کـــین
چـــما ژ عـــەول عـــشق خـــونی بـــوە   داکـــو برەڤـــیٚ ئـــەویٚ بیـــانی بـــوە
چـــاخیٚ پـــێش ژنـــیٚ قاصـــدەك ڤرێـــدکر   ئـــەو قاصـــد ژ حەســـودی دبـــو رێگـــر
و هەکـــە کـــاتیٚ وی بلایـــیٚ ژنـــیٚ نڤیـــسیبا   نامـــا وی بـــەرەڤاژی دخوانـــد نائبـــا
و هەکـــە صـــەبا کربـــا پـــەیك د وەفـــا   ژ توزوغوبـــاریٚ رەش دبـــو ئـــەو صـــەبا
هەکـــە نامەبـــەر پـــەریٚ طـــەیرەکـــی دروتبـــا   پـــەریٚ طـــەیـــری ژ گـــەرمانا مـــە صـــۆتبا
بـــۆ رێکێـــت چـــارا غـــیرەت بەســـت   بـــۆ لەشـــکەریٚ فکـــرا رایـــەت شکەســـت
عـــەول مونـــسیٚ غـــەم بـــو ئنتظـــار   ئـــاخریٚ ویٚ شـــکاند تـــا کـــەی؟ ئنتظـــار
جارنـا دگـۆت کـو ئـەڤ بـەلایا بـیٚ دەوایـە   جارنـا دگـۆت نـە حـەیاتا جـانیٚ مەیـە
جارنـــا هـــەیین ژ وی دەرتینانـــد ســـەر   جارنـــا وی ژ نـــەیین دخـــوار بـــەر
جارنـــا دگهـــا بـــەر عاسمـــان فـــەریادا وی   جارنـا دبـو هەڤـدەم خیـالا دلبـەرا وی
گاڤـــا ســـەر وی ســـاردبو ئـــەڤ ژیـــان   کانیـا کـەلیا عـشقیٚ گـەرم دکـر ڤیـان
دەما گەل بـیٚ تـشت و مـشتیا غـەریبیٚ بورانـد   بـیٚ تـشت و مـشتییٚ خـوە بلایـیٚ ویڤـە بەزانـد
وەشـــییێت هزرانـــدنا وی بـــو بـــیٚ کـــاه   رێناســـی بـــۆ شـــەڤگەرا بـــو وەك مـــاه

ئای گەلەك طوطیێ پەیڤکەربێ بێژن و ئەوێت زاف رەوان شیرین رو طرشن
هەرە ب گۆرستانێ دەمەکی بێدەنگ رونە وا بێدەنگێ ئاخفتن بێژرە ببینە
ئەما هەکە یەك رەنگ بینی خاکێ وان وەك هەڤ نینە حالەتێ چالاکێ وان
گۆشت و بەزێ ساخان یەکسان بو ئەو یەکە خەمگین یێ دیتر شادان بو
تو چ زانی حەتا نەبهیزی قالێ وان ژ وێ کو سەر تە پەنهانە حالێ وان
ژ پەیڤا دبهیزی گەف و گۆف وگاف کەنگی دێ بینی صەد حالەتێ د هناڤ
نەخشێ مە وەکهەڤە ب دژاتی موتەصەف ئاخ هەم وەکهەڤە رەوانێ وان موختەلف
هەر وەطۆڤ وەکهەڤ بوە ئاواز ئەویەکە پر ژانە و ئەو تەژی ناز
بانگێ هەسپا دبهیزی ناڤ مەصاف[1] دەنگێ مورغان دبهیزی ناڤ طەواف
ئەو یەکە ژ حقد ویێ دیتر ژ ئرتباط ئەو یەکە ژ رەنج ویێ دیتر ژ نشاط
هەرکێ دور ژ حالەتێ وان بوە ل جەم وی ئەو ئاواز نەیەکسان بوە
ئەو دارە دلڤێ ژ دانینا تەبەر و ئەو دارا دیتر ژ بایێ سەحەر
زۆر خەلەت بون ژ ڤێ ظاهریا ژیان ژبەر کو سەر گرتی دکەلێ قازان
جۆش و نوش هەر کەست بێژێ وەرە جۆشا صدق و جۆشا تەزویر و زەرە
هەکە ژ جانێ بهن ناکی هەرە بناس هەرە دفنەکی پەیداکە بهن ناس
وێ دفنێ کو ل سەر وێ گولشەن بت ئەو چاڤێ یەعقوبان هەم رەوشەن کت
هێ بێژە ئەحوالێ وی خەستە جگەر کو ئەم ژبوخارا دورمان ئەی پسەر

پەیداکرنا عاشقی ژ مەعشۆق رە و بەیانا وێ، کو لێگەر پەیداکەرە، کو (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ)

کو ئەو جوان دگەرهان بو حەفت سال ژ خیالا وەصلێ بوە وەك کۆپال
سیبەرا خودێ هەکە ل سەر سەرە هەر لێگەرەك دوماهیکێ پەیدا کەرە
پەیغەمبەر گۆت کو دەما دەیی دەرەك دوماهیکێ هێتە دەر ژ وی دەری سەرەك
چاخێ دانیشی سەرریا کویێ کەسی عاقبەت تو دێ بینی هەم رویێ کەسی
چاخێ هەر رۆژ ژ چالەکێ دەرینی خاك ل دوماهیکێ تو دێ گەهی ئاڤا پاك
هەمی ڤێ دزانن هەکە تو باوەر نەکی هەر چیا کوتێ دچێنی دێ دروێ رۆژەکێ
تە بەر ل ئاسن دا و ئاگر نەهل بو ئەڤە نابێ و هەکە ببێ نەدرست بو

(١) مەصاف – شەر و جەنگ.

ئەویٚ کو رۆژەکـیٚ وی نینـە بـەخت و نـەجات
کو وی فلان کەسـی چـاند کـر و بـەر نـەدرو
بەلعـــەمیٚ بـــاعور و ئبلیـــسیٚ لـــەعین
ســـــەد هـــــزاران ئـــــەنبیا و ریٚ رەوان
بـــۆ ڤـــان دوا گرتـــی کـــو طـــاریـــیٚ ددیٚ
زۆر کەســا کـــو نـــانیٚ خـــواری و دلـــشادە
ڤێجا ئەی بەخت زڤری نـانی نـەخوە و هـەر
هـــزاران خـــەلك نـــان خـــۆر و هـــەلگرن
هەکـــە تـــو نەمـــەحروم و زێـــدە ئەبلـــەهی
ئـــەڤ دنیـــا پـــر ئافتـــاب و نورهـــا مـــاه
کـو هەکـە حەقـە ئێـدی کـا ئـەو رەوشـەنی
ئەو نـورە د شـەرق و غـەربیٚ عالـەمیٚ دهلـیٚ
چـالیٚ بهێنـە هـەرە نـاڤ بیـستان و کـروم
هـەی نەبێـژە کـو فـلان کەسـی چـاندکر
ئێـدی چـما بـچێنم کـو لڤێـریٚ طـرس هەنـە
هـەی نەکـەرکانیٚ هـەرە تـو کـار بکـە
هـەرکیٚ رکـانیٚ بکـەت ل سـەر روکـەڤیٚ
و ئـــەو ویٚ کـــو نەهێلایـــە چـــاند و کـــار
چـــون وی دەرك د قوتـــا ژ ســـەلوەتی[٢]
ژ تـرسـا عەسـەس شـەڤ خـوە هاڤێتـە بـاغ
گـــۆت تـــو چـــێکەریٚ ســـەبەبایی و نەفـــەس
ئـەی خـودایـیٚ نـەناس تـە سـەبەب چـێکرنە
بۆنـــا ویٚ تـــەکر ســـەبەب ئـــەڤ کـــار
دشـــکانا پیـــا خـــودا بەخـــشت پـــەرەکی
تـــو نەبینـــە کـــو ســـەرداری یـــاد چـــاه
هەکـــە ڤـــەمایا ڤـــیٚ پـــەیڤیٚ تـــە دڤـــیٚ

نـانێرت ل عـەقلیٚ خـوە مەگـەر د نـادرات
وی صـەدەف بـر و صـەدەڤ گەوهـەر نـەبو
فایـــدە نـــەدا وان عبـــادات و دیـــن
نـاهێن نـاڤ خـاطـریٚ وان پـیس گۆمـان
ددلـیٚ بـەخت زڤـری بـل ئـەڤیٚ کـەنگی دنـیٚ[١]
دبتـە مـەرگیٚ وی و گـەوری لـیٚ بـادا
دا وەکـــە وی نەکـــەڤی د دەرد و شـــەر
هێـــزدار دبـــن و جـــان د پـــەروەرن
بۆچـــی ل پـــەی کێماســـیا دکـــەڤی
وی هێلایـە سـەر چـەماندیە بـری دچـاه
سـەر ژ چـالیٚ راکـە و بنێـرە ئـەی دەنـی
حـەتا تـو دچـالی ل سـەرتە نـاهلیٚ
ل ڤێـریٚ کـێم رکبـە بزانـە هێنجەتـە شـۆم
دفـلان سـالیٚ کولیـا چـاندا وی ژ نـاڤبر
چـما ژ دەست بـدم گـەنمیٚ کـو ددەستیٚ منـە
گوهبـدە پـەیڤیٚ ب تـەوەکول چـاند بکـە
وەصـانیٚ کـو حـەتا ئەبـەد ئـەو نـەلڤیٚ
بکۆریـا چـاڤیٚ تـە دیٚ تـەژی کـەت ئـەنبار
دومـاهیکیٚ رۆژەکـیٚ گهـاییٚ د خـەلوەتی
یـاریٚ خـوە پەیـدا کـر وەکـە شـەمع و چـراغ
ئـەی خـودا تـو رەحمـەکیٚ بکـە ل عەسـەس
ژ دەریٚ جەهنـــەمیٚ ببەحـــشتیٚ برنـــە
دا نـــەبت بێـــەها مـــن یـــەك خـــار
هـەم ژ کوریـا چـالیٚ دڤـەکیٚ دەرەکـی
تـــو مـــەببین کـــو ئـــەزم کلیلکـــا راه
پێتڤیـــە د دەفتـــەرا چـــارەم پـــەی بکـــەڤیٚ

(١) دنیٚ – ددانیٚ.
(٢) سەلوەت – ئاراميا تەمام.

مەثنەویا مەعنەوی

دەفتەرا چارێ

دەفتەرا چارێ

بسم الله الرّحمن الرّحيم

پێشەکیا دەفتەرا چارەما مەثنویێ ((دوخشتەکی))

الحمدلله حق حمدهُ الصّلواة والسّلام على خير خلقه محمّد و آله و صحبه و ذرّياته.

اما بعد فهذا الظّعن الرابع الى احسن المرابع و اجل المنافع تسرّ به قلوب العارفين بمطالعته كسرور الرياض بصوب الغمام و أنس العيون بطيب المنام، فيه ارتياح الأرواح و شفاء الاشباح و هو كما يشتهيه المخلصون و يهوونه و يطلبه الساكون و يتمنونه، للعيون قرة و للنفوس مسرة. ا طيب الثمار لمن اجتنى و اجل المرادات والمنى. موصل العليل الى طببيه و هادى المُحِبِ الى حبيبه و هو بحمدالله عزّوجل من اعظم المواهب وانفس الرغائب.

مُجدّد عهد الألفة، مسهّل عسر اصحاب الكلفة. يزيد النظر فيه سلفاً لمن بعد، و سروراً و شكراً لمن سعد. يتضمن صدره مالم يتضمن صدور الغانيات من الحلل جزاءً لأهل العمل و العلم فهو كبد رِطلع وجد رجع، زائد على تأميل الآملين: رائد لرود العاملين يرفع الأمل بعد انخفاضه و يبسط الرجاء بعد انقباضه، كشمس اشرقت من غمائمه تفرقت، نور لاصحابنا و كنز لأعقابنا و نسئل الله التوفيق لشكره فان الشكر قيد للعتيد و صيد للمزيد و لايكون الّا مايريد.

وَ مِمّا شَجانِى اِنَّنِى كُنْتُ نائِماً — أُعَلِلُ مِنْ بَردٍ بِطِيبِ التَّنَسُّم
اِلى اَنْ دَعَتْ وَ رقاءُ فِى غُصُنِ ايكة — تَغَرد مبكاهاً يجسْن التّرَنّم
فَلَوقَبِلَ مُبْكاها بَكَيتُ صَبابَةَ — بسعدى شفيت النفس قبل النَّدَمِ
ولكِنْ بَكَت قَبْلِى فَهَيَّجَ لِىَ البُكاءَ — بُكاها فَقُلْتُ اَلفضلُ للمتقدّم

رحم الله المتقدمين و المتأخرين و المنجزين والمجتنزين بفضله و كرمه، جزيل آلائه و نعمه فهو خير مسئول، واكرم مأمول، والله خير حافظاً وهوار رحم الّرحمين و خيرالمؤُنسين و خير الوارثين و خير مخلف. رازق للعابدين و الزارعين والحارثين (وهو خير الرازقين)، وصلى الله على محمد و على جميع الأنبياء والمرسلين آمين يا رب العالمين.

بناڤێ یەزدانێ لێبورێ دلۆڤان

حەمد و سوپاس هەژیێ خودێیە. درود و سلاڤ ل سەر چێترین خەلکێ وی موحەمەد ئال و هەڤال و نفشێ وی بت.

ئەڤەیە ئۆغرا چارەم بلایێ چێترین مەنزلگەها، و دگەل مەزنترین مەنفیعەتا، دلێ عارفان بموطالعا ڤێ دەفتەرێ وەصا مەسرور دبێ کو باغ و بیستان برژانا بارانێ ژ عەورا، وەطوێ راحەت و ئارامی دکێ کو بیبۆکێ مرۆڤی ڤنیاتێ پێ دگرن.

ئاسایش و راحەتا روحا و شفایا چاڤێت نەکار دڤێ دەفتەرا چارەمە. و ئەڤ دەفتەرە وەصایە کو ئنسانێت موخلص دڤێت و دلخوازیێ دکن و رێرە وێ ریا حەق ل پەید کەڤن و ئارەزوا وێ دخوازن. روناهیا چاڤا و کەیف خوەشیا نەفسایە.

بۆ کەسێ کو ل هیڤیا چنینێیە، چێترین فێقی و مەزنترین مراد و مەخسەد ل هیڤییێنە. ئەڤ دەفتەرە نەخوشێت روحی دگەهێنێ طەبیێ وی و عاشقی ژی بمەعشوقا وی. ئەڤ دەفتەرە، بحەمدێ خودێ ژ مەزنترین دیاری و گران قیمەتترین دانا خودێیە، و نو ڤەکەرێ عەهد و پەیمانا ڤنیات و ئونس و ئولفەتە، ئاسنکەرا طەنگاڤیێت بزەحمەتە، موطالعە و بەرێ خوە دان لڤێ دەفتەرێ خەم و داخە بوێ لێدورە، و ئەگەرا کەیف و خوەشیا حالێ نۆق د ناڤە، سنگێ هەلگرێ ڤێ دەفتەرێ ژ حەقیقەتێ خوەشك کریە کو ژ لاواندنا سنگێت ژنێت جوان ب رستکێت زێر و زیڤ و دلرەڤێن سپەحیتر و کەشخەترە، پاداشەکە بوێ خودانێ علم و عەمەل و زانست و کار، و ئەو مینا هەیڤا چاردە شەڤیە، کو دەما دهەلێ و روناهیێ ددێ و هەر زیان دیدەیەك زیانا وی بەرطەرەف دبت و سودێ وێ بدەستڤە تینێ. و ل سەر ئارەزوا قەنجا ئارەزو مەندا زێدە دکت و رێناسیێ ل لێگەرانا مروڤێت کاری بمەخسەدا دوماهیکێ دکێ. ئارەزوێت هاتی شکاندن و ژناڤ چوی ڤەدژیێنێ و بلند دکێ و هیڤیێت هەرفی و بەربای کەتی ڤەدگەرینێ و بەرفرە دکێ. وەکە هەطاڤەکێ کو ژ پاش ڤەرەڤینا عەورا رۆن و رەوشەن ببێ. ئەڤ دەفتەرە نور هەکە لپێش پیێت دوستان و هەر ل وەختی گەنجەکە بۆ نەسلێن پاشڤە تێن. و داخوازیا هاریکاریێ ژ خودایێ مەزن دکم بۆ سوپاسیا وی چمکی سوپاسی یێن حازر و هەیی گرێد دێ دپارێزێ و نێچیرا یێن ماین ژی دکێ، کو ئەڤ هەمی داخوازی بێ ڤیانا خودێ بدەستڤە ناهێن.

ڤەپەژار و تەرجما چەند دو خشتەکێ عەرەبی

تشتەکی، کو ئەز خەمگێن دکرم، ئەڤبو، کو دخەو ڤەچوبوم و بنازینا نەسیمەکێ پاقژ من خوە قانع دکر، حەتا وێ گاڤا کو کوترێ سەر چقلکەکی لهەڤ پێچای بدەنگێ خوەیێ خوەش کەتە ستران خوەندنێ و ئەز هەژاندم.

هەکە ژ پێش نالین و گرینا وێ کەڤۆکێ ژ روێ عشق و ئەڤینێ دمێرگ وچیمەنێ خوەشبەختیێ دگریم.

پێش ژۆڤانیێ، نەفسا خوە شەفا ددا ((ئەما دبینم کو کەڤۆکێ ژ پێش من دەست ب سرودێ خدائی کریە)) و ئەو طەیرەکێ نازەنین ژ پێش من گریە، چمکی ئەو بو ئەز بگریڤە کرم و من گوت: فەضل و خێر ژ وی کەسیرەیە کو عەول خوە گهاندیە راستیا و پێشیك گرتیە. رەحما خودێ ل پێشیا و ل پاشیا و بدورستی ریڤەچوین و نۆقی مەعریفەتا خودێ بوین بفەضل و کەرما وی بت. ئەو چێترین داخواز لێکەر و کەریم ترین لێهیڤی

كەرە. و خودا چیّترین پاریّزدەر و دلوڤانترینیّ دلوڤانانە و چیّترینیّ قنیات پیّ هاتا نە و چیّترینیّ پاشڤە مایانە. و ئەوە رزقەدەریّ خوە پاریّزا و چاندكارا، و درودیّ خودیّ ل سەر موحەمەد و ل سەر هەمی پەیغەمبەر و ڤریّكەرا بت.

آمین یا رب لعالمین

ئەی (ضیا الحەق حسام الدین) توی
كو بهوری ژ هەیڤیّ بنور هاتی مەثنەوی

همەتا بلندا تە ئەی مورتەجا
ئەڤیّ دكیّشیّ خودا زانت ب مەرجا

گەردەنا ئەڤیّ مەثنەوییێ تەییّ بەستی
دكیّشی وی لاییّ كو تەزانستی

ئەڤ مەثنەویە وەك خەلەكاتیّ كیّشان
ژ نەزانا ڤەشارتیە كو چاوا تیّ كیّشان

بۆ مەثنەوی چون تو بوی دەستپیّكەر
هەكە زیّدە ببت توی لیّ زیّدەكەر

چاخیّ تە هۆ ڤیا خودیّ وەصا دڤین
خودا ددیّ ئارەزوا موتەقین

كَانَ اَللّٰهُ بوی تو د ما مضی
تاكو كَانَ اَللّٰهُ پیّشڤە هات جەزا

مەثنەوی ژ تە هزاران شوكر بو
د دوعا و سوپاسی زاف دەست بلند بو

دلیّڤ و دەستیّ وی خودیّ شوكریّ تەدید
فەضل كر و لوطف فەرموی و مەزید

ژبەر كو بۆ شاكری زیارەت وەعدەیە
ئەو وەصانە كو قورب مزدا سەجدەیە

(وَ اسْجُدْ وَ اقْتَرِبْ) گۆت یەزدانیّ مە
بو قوربا جان سەجدا ئەبدانیّ مە

هەكە مەثنەوی زیّدە دبت ژ ئەڤیّیە
نە ژ بۆنا طەماهیا ئاخفتن و پەیڤیّیە

ئەم مینا رەزیّ ل هاڤینیّ گەلتە خوەشن
فەرمانا مەی گڤیّشیّ بدە دا بگڤیّشن

خوەش بكیّشە ئەڤی كاروانی تا ب حەج
ئەی پیّشەوا صەبرە (مِفْتَاحُ اَلْفَرَجْ)

حەجكرن زیارەتا خانیّ بو
حەجا (رَبَ البَیْتْ) مەردانیّ بو

ژ ویّ من گۆتە تە حسام الدین و ضیا
كو تو خورشیدی و ئەڤ دو نەژ وەصفا

كو ئەڤ حسام و ئەڤ چیا یەكە كن ببین
شوریّ خورشید ژ چیا بت یەقین

روناهی ژ یا هەیڤیّیە و ئەڤ ضیا بزان
یا خورشیدە د قورئانیّ بخوان

قورئانیّ بۆ شەمسیّ ضیا خواند برادەر
و بۆ ویّ قەمەریّ نور خواند لیّ بنەر

چون شەمس بخوە بلندتر هات ژ ماه
ئیّدی ضیا ژ نور زیّدە زان ب جاه

زۆر كەسا دنورا هەیڤیّ نەدیتن ریّبوار
دەما هەطاڤ دەركەت ئەو بو دیار

هەطاڤیّ ئەعواضرە كامل دكر
لاجەرەم بازەرگانی د رۆژ دكر

تاکو قەلپ و راست قەنج بێتە پەدید | دا ژ غبن و ژ حیلە ببت بەعید
تاکو نورا وێ هات د زەمین | بۆ تاجران (رَحْمَةً لِلْعالَمِينَ)
ئەما سەر قەلپا مەبغوضە و سەخت | ژبەرکو ژ وێ بو کاسد ویرە نەقد و رەخت
ئێدی دژمنێ جانێ صەرافە قەلب | دژمنێ دەروێش کیبوە غەیری کەلب
ئەنبیا گەل دژمنان لەڤدکەڤن | و فرشتە ب دوعا رَبِ سَلِّمْ د پەیڤن
کو بۆ ڤێ چراییێ هەیە نورا کار | ژ هلم و پفێت دزان دور دار
دز و قەلپە خەصمێ نورێ بەس | ژڤان دوا ئەی خودایێ تێ ل هەوارێ فەریاد رەس
روناهی سەر دەفتەرا چارەم برێژ | کو رۆژ ژ چەرخێ چارەم ددەت تیرێژ
١٢٦٣٠ ژڤێ چارەمێ نورهێ بدە خورشید وار | دا بهەلێت سەر بازار و سەر دیار
ئەوێ کو چیرۆك بزانێ بخوە ئەفسانەیە | ئەوێ کو نەقدی ببینێ وێ مێرانەیە
ئاڤا نیلە و ژ قبطیان رە بو خوین | ژ قەومێ موسی رە ئاڤ بو نەخوین
دوژمنێ ڤێ حەرفێ ڤێ گاڤێ دنەظەر | بو سەر نخون دناڤ کوریا سەقەر
ئەی ضیأ الحق تەیێ دیتی حالێ وی | خودێ نیشاتەدا بەرسڤا ئەفعالێ وی
دیتنا غەیبا تەمینا غەیبێیە ئوستاد | ژڤێ دنێ کێم نەبت ئەڤ دین و داد
ئەڤ داستان کو نەقدا وەختێ مایە | هەکە دێ وێ تەمام کەی لڤێدەرێ رەوایە
تەرکانا کەسانکە ب خاترا کەسان | داستانێ بدوماهیك بێنە بۆ موخلصا
ئەڤ قصە هەکە ل ڤیرێ نەبو تەمتام | ل جلدێ چارەمین بێتە د نظام

تەماميا حكايەتا وی عاشقێ كو ژ عەسەس رەڤی بو د باغەكێ مەجهول دا مەعشوقا خوە دباغی پەیداكر و ژ شادی دوعایێ خێر بوێ عەسەسی كر و دگۆت: (عَسى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئاً وَ هُوَ خَيْرٌ لَكُم)

د ناڤ وێ بون کو وی کەسی ژ عەسەس | ژ ترسا هاژۆت دناڤ باغی فەرەس
١٢٦٤٠ دناڤ باغ بو ئەو صاحب جەمال | و ژ غەما وێ ئەڤ د بەلابو هەشت سال
ئمکانا دیتنا سیبەرا وێژی نەبو | هەر وەکو عەنقا گوه ل وەصفێ وێ دبو
بل گهانا جارەکێ کو عەول ژ قەضا | کەت ریا وی ژێرە بو دل رەڤا
پاش ژ وێ چەند خەبتی و لێگەریایی | وێ توند خۆییێ بخوە مەجال نەددایی
نەبلاڤە وی چارە بو نە ب مال | چاڤ تەژی و بێ طەمەع بو ئەو نهال
عاشقێ هەر پیشەیی و مەطلەبی | خودێ کارێ وی شێلاند عەول ب لەبی

چاخێ بوێ نەخوەشیی کەتنە لڤین — هەر رۆژ پێش پیێ وان بەند دانین
دەما کەتنە د ناڤ گەریان و لڤی — پشترە دەرگرت و نەخت خواست ژ وی
هەم سەر وێ بهنێ دراچێنن و دچن — هەر گاڤەکێ هیڤیدار و بێ هیڤی دبن
بۆ هەر کەسەکی هەیە هیڤی برن — دوێ رۆژێ کو دەرەکی لێڤەکن
١٢٦٥٠ دیسە دەر لێگرتن و ئەو دەر پەرست — ل سەر وێ هیڤیێ ئاگر پێڤەخست
وەختێ خوەش هاتە دوی باغی ئەو جوان — پیێ وی چوخوارێ گەنجێ ناگهان
یەزدان ژ عەسەس چێکریە سەبەب — دا ژ ترسا وی بروڤێ ناڤ باغی شەب
وێ مەعشوقێ ببینێ ئەو باچراغ — طالیێ گوستیلەکێ د جۆکا باغ
ئێدی ژ زەوق قەرین دکر وی نەفەس — گەل شوکرا خودێ دوعایا وی عەسەس
کو من زیان گهاندە عەسەس بروڤێ — بیست بەرامبەرێ وێ زیڤ وزێری بدێ
ئەی خودا ژ ڤی کاری وی ئازاد کە — وەطوێ کو شادم ویێژی شادکە
لڤێ دنیێ و وێ دنیێ وی خوش بەخت کە — ژ عەوانی وصەیاتی وی نەجات کە
گەرچ خویێ ڤی عەوانیە ئەی خودا — کو دایما بۆ خەلکێ دخوازی بەلا
هەکە خەبەر بێت کو شاه جرمەك دانا — سەر موسلمانا شاد و خۆشە بڤانا
١٢٦٦٠ و هەکە خەبەر بێت کو شاه رەحمەت کریە — ل موسلمانا کەتیە ناراحەتی وقار کریە
تازی دکەڤێ جانێ وی ژ بەروان — سەد بەرامبەری ڤێ هەیە عەوان
وی بۆ عەوانی دوعا دکر و سوپاس ددایێ — کو ئەو راحەتا هۆ ژ عەوانی گهایێ
سەر هەمیا ژەحر و سەر وی تریاق بو — ئەو عەوان گرێدایێ وی موشتاق بو
ڤێجا خرابی نە موطلەقە د جیهان — خرابی بنسبەتێ دبت ڤێژی بزان
د زەمانی هیچ ژەحر و قەندنیە — کو یەکەك بۆیێ دیتر بە ندنیە
ژ یەکەکی رە باش بۆ دیتر پێبەند — ژ یەکەکی رە ژەحر و سەر دیتری وەکی قەند
ژەحرا مار ژ وی ماری رە بت حەیات — نسبەتا وی گەل مرۆڤا بت مەمات
بۆ خەلکێ ئاڤێ دەریا بوە وەك باغ — بۆ خەلکێ خاکی ئەو بوە مرن و داغ
هەر وەطوێ ب هەژمێرە ئەی مەردێ کار — نسبەتا ڤێ ژ یەکێ تا سەد هزار
١٢٦٧٠ زەید دەرحەقێ وی شەیطان بوە — دەرحەقێ شەخصێ دیتر سولطان بوە
ئەو دبێژی زەید راستە و سنیە — و ئەڤ دبێژی زەید گاورە کوشتەنیە
زەید یەك ذاتە بۆ وی یەکی جنان — و بۆ یێ دیتر هەمی رەنجە و زیان
هەکە تە دڤێت کو ئەو بۆ تەبێ شکەر — ئێدی ژ چاڤێت عوشاقێ وی لێ بنەر
نەنێرە ژ چاڤێت خوە ویێ خوب رە — ب چاڤێت طالبان ببینە مەطلوب رە

چـاڤێ خـوە بگـرە ژ وى خـوەش چـاڤى تـو عاريەتكـــــە چـــــاڤا ژ عوشـــــاقێ ئــــو
بـەلكو ژ وى بكـە عاريـەت چـاڤ و نـەظـەر پـــــشترە ژ چـــــاڤێ وى ل رويێ وى بنــــەر
دا بــــيى هـــــێمن ژ تێــــرى و مــــــەلال ژ ئـــەڤێ گـــۆت (كـــانَ اللهُ لـــهُ ذُوْالجَـــلالْ)
ئـــەز دبم چــــاڤێ وى و دەســـت دلـــێ وى دا نـــەجات بـــت ژ مــــدْبرْيان مُقْــبِلى وى
هەرچـى مـەكر و هـەرگاڤا ئـەو بـو دەليـل لايـــێ خۆشـــتڤيا تـــە حەبـــيبە و خـــەليل

داستانا وى واعظى كو سەرەتايا هەر بيرهاتنەكێ دوعا بۆ ستەمكار و دلهشك و بێ دينان دكر

١٢٦٨٠ واعظـــە ك هـــەبو دەمـــا پەنـــد ددا ژ رێگـــــران رە هــــەر وى دكــــر دوعـــا
دەســت بلنـد دكـر يـارەب رەحمـێ برێـژە ســــەر خــــراب و موفــــسد و زۆر بێــــژا
ســەر هـەمىێ طـەڤـزا دكـن ل ئـەهلێ خێـر ســـەر هـــەمى كـــافر دلان و ئـــەهلێ دێـــر
وى دعـــا نـــەدكر بـــۆ باشـــان و قـــەنج نـــەدكر بـــل بـــۆ خـــەبيشـــانێـــت بـــرەنج
ژێــــرە گـــــۆتن كـــــو ئـــــەڤ نەمـــــەعهودە دەعوەتـــا ئـــەهلێ ضـــە لالـــەت نـــەجودە
گـــــۆت مـــــن قـــــەنجى ژ ڤانـــــا ديتيـــــە ژ ڤـێ ئەگـەرێ مـن دوعـا بـۆ وان بـژارتيـە
خوبـــث و ظـــولم و جـــۆر وەســـا چـــێكرن كــو ئــەم ژ شــەرى ب خێــرێ ڤــە كــرن
هـــەر گاڤـــا كـــو مـــن رو ب دنيـــا دكـــر مـــن ژ وان قوتـــان دخـــوار و بـــرين دبـــر
ژ وێ بـرينێ بلايـێ خوديڤـە مـن دبـر پـەناه ديـسا گـورگ صـفەتا ئـەز تانيمـە بـراه
چـونكى سـەبەبێ چـێ و صـەلاحا مـن بونـە ئـەى عەزيـــز ئێـدى دوعـا وان سـەر منـە
١٢٦٩٠ بەنى ب خودێ ڤـە دنالـت ژ دەرد و بـەلا ژ رەنجـا خـوە دكـەت سـەد پـەيڤ و گـلا
خــودێ ژى دبێــژێ كـو ئـاخر رەنـج و ژان تـــو كـــرى لاڤەكـــەر و راســـت ڤـــان
ڤـێ گلـێ ژ وێ نعمـەتێ بكـە كـو لتـە ددێ تــە ژ دەرێ مــە دور و مــەطــرود دكـــێ
د حەقيقــەت هــەر عــەدو دار ويــێ تەيــە كيميــــا و نــــافع و دلجــــويێ تەيــــە
كــــــو ژ وى درەڤــــــينى د خــــــەلاوتێ ژ لــــوطفــا خــــودێ بخـــوازە هـــاريكرنێ
د حەقيقـــــەت دوســـــتانێ تـــــە دوژمـــــنن كـو ژ حـەضـرەت تـە دور و مەشـغول دكـن
حەيوانــەكێ هــەيى كــو نــاڤێ وى ئەشــغەرە ئــــەو ببرينــــا دارى قــــەوى و قەلەوتــــەرە
گاڤـــا تـــە دار دانـــايێ چــــێتر دبـــێ ئــــەو ژ برينــــا دارى قەلـــــەوتر دبـــــێ
نەفـــسا مـــومنى مينـــا ئەشـــغەرە يـــەقين كـــو ئـــەو بـــبرين و رەنجـــا بهێـــزە ســـەمين
ژ ڤـێ ئەگـەرێ سـەر ئـەنبيا رەنـج و شـكان زێــــدە تــــرە ژ هــــەمى خــــەلكێ جيهـــان

دا ژ جانا جانێ وان بت قەوی تر　　کو نەدیتن ئەو بەلا قەومەکی تر
پێست ژ دەرمانا بەلاکەش دبت　　وەکە چەرمێ شارێ طائف خوەش دبت
و هەکە تە تەحل و تیژ نەمالی دئو　　دێ گەنی بت ناخۆش و نەپاك بو
مرۆڤی ژی وەکە وی پێستی بزان　　ژ رطوبەتا کرێت دبت و گران
گەلەك تەحلی و تیژی ل ناڤکە و ب مال　　دا پاك و لەطیف ببت و حەلال
و هەکە تو نکاری رضایەت بدە ئەی عەیار　　کو رەنجت بدەت بێ ئختیار
کو بەلایا دۆست تەطهیرا هەوەیە　　علمێ وی ل سەر تەدبیرا هەوەیە
چاخێ صەفا ببینێ بەلا شیرین دبێ　　خوەش دبت دەرمان دەما صحەت بین بیێ
خوە دبرنێ دبینێ دناڤ عەینێ مات　　پشترە دێ بێژت اُقْتلُونِی یاثُقاتْ
ئەڤ عەوام دەرحەقێ غەیر بو سود　　ئەما دەرحەقێ خوە بو مەردود
رەحما رەبانی ژ وی بو بران　　کینا شەیطانی سەر وی بو پێچان
بو کارگاها تو رەییێ و کین وەری　　بزانە کینە ئەصلێ ضەلال و کافری

ژ عیسی (درود ل سەربن) پرسین، کو د وجودێ ژ هەمی زەحمەتا زەحمەتر چیە؟

ژ عیسی رە گۆت یەکەکی هشیار سەر　　د هەیینێ چیە ژ هەمیا صەعب تەر
گۆتیێ صەعب تر قەحرا خودیێە ئەی جان　　کو ژ وێ دوزەخ دبێ لەرزان
گۆت ژ ڤێ قەحرا خودێ چ بوە ئەمان　　گۆت قەحرا خوە بهێلە دناڤ زەمان
کەظمێ غەیظە کورم خەطێ ئەمان　　قەحرا خودێ بێنە بیر و دەرێنە عەنان
ئێدی کو ئەڤ مەئمور بو مەعەدەنا قەحری　　قەحرا کرێتا وی ژ درندا ژێ بهوری
چ هیڤیە برەحمەتێ غەیری مەگەر　　دیسا ڤەگەرێ ژ وی صفەتی ئەو بێ هۆنەر
گەرچ بۆ عالەمێ ژ وان چارە نیە　　ئەڤ ئاخفتنە ناڤ ضەلالەت کەتنیە
بۆ جیهانێ هەم نەبوە چارە ژ میز　　بەلێ ئەو میزە نەبوە ئاڤا تەمیز

قصەیا قەصدا خیانەت کرنا عاشقی و لێقێرینکرنا مەعشوقێ

ڤەگێرە ئەحوالێ ویێ خوینی جگەر　　دناڤ باغێ گەل وێیا مینا قەمەر
چاخێ کو ئەو بتنێ دیت وی ساویلکە مێر　　زو وی قەصدا جەم و ماچێ لێکر
لێکرە قێرین ژ دل و هناڤا وێ یار　　کو بێ ئەدەب نەبە هشیار بەیار

گۆت مانیٚ خەلوەتە و خەلك نی   ئاڤ حاضرە تو وەك منی تهنی
کو کەس نالڤیٚ لڤیٚدەریٚ غەیری بای   کیە حاضر کیە مانع ژ ڤیٚ بکیٚ جودایی
گۆت ئەی شەیدا ماقەی تو ئەحمەقی   و ژ عاقلان تە بهیستیە قەی گوە رەقی
تەبا دیت کو دلڤت ئیٚدی بزان   بالڤلڤینەك لیٚرەیە بالڤان
باوەشینکاتە صریفا کاریٚ خودیٚ   ویٚ دلڤینیٚ و هەر بایی لیٚددیٚ
بایەکی جوزئی کو بحوکمیٚ مە دکەڤیٚ   حەتا نەلڤلڤینی باوەشینکیٚ نالڤیٚ
بزاڤا ڤی باییٚ جوزئی ئەی ساویلکە مەرد   بیٚ تە و بیٚ باوەشینك سەر نەکەرد
١٢٧٣٠ بزاڤا باییٚ نەفەس کو د ناڤ لەبە   تابعیٚ تەصریفا جان و قالبە
جار ب نەفەسیٚ پەسن و پەیامەکیٚ ددی   جار ب نەفەسیٚ هەجو و دژینا دکی
ڤیٚجا بزانە ئەحوالیٚ باییٚت دیتر   کو ژ جوزئی کولِ دبینیٚ تیٚبر
سەر کۆمەلا عاد صەر صەر دکیٚ   بای سەر هودیٚ خوە مۆعەطەر دکیٚ
بایەکی دکەتە ژەحرا سەموم   ژ صەبارە دکەت خورەم قودوم
خودا جارنا بایی بهاری دکیٚ   د پاییز ژڤیٚ لوطفیٚ عاری دکیٚ
باییٚ نەفەس ل سەر تە دانا وی ئەساس   دا هەر بایەکی سەر وی بکی قیاس
نەفەس نابت ئاخفتن بیٚ لوطف و قەهر   سەرگروهەکی شەهدە وسەر قەومەکی ژەحر
باوەشینکا ڤەلڤ پەی ئنعامیٚ کەس   و ژبوئا قەحرا هەر پیٚشی و مەگەس
باوەشینکا تەقدیرا رەبانی چما   تەژی نەبت ژ ئمتحان و ئبتلا
١٢٧٤٠ چونکی بایی جوزئیٚ نەفەس یا مروەحە   نینە مەگەر موفسدەیا موصلحە
ئەڤ شمال و ئەڤ صەبا و ئەڤ دەبور   کەنگی بوە ژ لوطف و ژ ئنعام دور
یەك مصتا گەنم ژ عمبارە ببینە   فەهم بکتە کو ئەو پیٚکڤە ژ ڤینە
کولّیٚ باییٚ ژ بورجا باییٚ عاسمان   کەنگی دلڤیٚ بیٚ باوەشینکا وی بالڤان
بەرسەریٚ بیٚندەرا ل وەختیٚ ڤیای   نەکو جۆتیارا ژ خودیٚ خوەستیە بای
دا گەنم جودا ببت ژ کاه   دا بچتە عەمبارەکیٚ یا د چاه
چاخیٚ درەنگ بهیٚت ئەو با ئەی فلان   دیٚ بینی پیٚکڤە ژ خودیٚ کن لاڤان
هەر وەصانە ئەوبا دزانا زارۆك   هەکە نەهیٚت بانگیٚ ژان تیٚ کوزوك
هەکە نزانن کی هاژۆدەریٚ ویە   ئیٚدی بۆ بای هند زاری کرن چیە
ئەهلیٚ کەشتی هەر وەطوڤ دڤیٚن باد   پیٚکڤە داخوازا ویٚ دکن ژ رَبَ اْلعِبادْ
١٢٧٥٠ هەر وەسا د دەردیٚ دنانا ژباد   داخوازیٚ دەفعیٚ یی بصۆژ و عتقاد
ژ خودا لاڤا دکن لەشکەر د جەنگ   کو خودا باییٚ پیرۆزی بدەت بهەمی رەنگ

نڤـشتیا دخـوازن و دوعـا یێـت تـەعویـذ
د ژان و زانـا ژنـێ ژ هـەر عـەزیز
ڤێجـا هـەمیا ئـەوا زانـی ب یـەقیـن
کـو ڤرێکـەرێ بابیـە (رَبِّ الْعَـالَمِينَ)
ئێـدی یـەقین دعـەقلێ هـەر زانایـەك هەیـە
کـو گـەل ڤـی ڤـەلڤینی لڤینکـەرەك هەیـە
هەکـە تـو خـودێ نـابینی د نـەظـەر
فـەهم بکـە ئـەوێ بئظهـارا ئـەثـەر
بـەدەن ب جـان لڤلڤـێ تـو نـابینی جـان
ئـەما ژ لڤینـا بـەدەنێ بزانـە جـان
وی گـۆت هەکـە ئەبلـەهم ئـەز د ئـەدەب
ژیـرم و زیـرەك د وەفـا و د طـەلـەب
گـۆت ئـەدەب ئەڤـەبو کـو بخوە هاتـە دیـتن
ئـەوێ دیـتر بخـوە دێ زانـی دەمـا دزێـتن
ئەڤ بخوە ئـەدەب بـو و ئـەوا دیـترە ڤەشارتی
ژڤـێ پیـستر بـت کـو مـن یـا دیـتی و هـاتی
١٢٧٦٠ پاش ژ ڤێ هەرچی ژ کوزك رطوبـەت بکـێ
یـەك رەنـگ ئەحمەقیـە ژ بـەدەن دەر دبـێ

داستانا صۆفی، کو ژنا خوە دگـەل بێگانەیی گـرتی

صـۆفیەك هاتـە بلایـێ مـالێ درۆز
مـال یـەك دەربـو و ژن گـەل پێلاڤـدۆز
گـەل یـارێ خـوە جـۆت بـو ئـەو ژن
دناڤـا حجرکـێ ژ تـرسـا دلـەرزن
دەما صـۆفی ل دەری دا وەختێ تێـشت خـواز
هـەردو مانەڤـە بـێ حیلـە و بەلـەنگاز
هـیچ وەعـدا وی نـەبو کـو ئـەو وی زەمـان
بزڤـرێ لایـێ مالڤـە ژ دکـان
وێ رۆژێ بـێ وەخـت قەصـدا مـالێ کـر
ژ خیالەکـە نـڤ دلـی هـزر کـر
ئعتمـادا ژنـێ سـەر وی کـو ئـەو هـیچ جـار
ڤـی زەمـانی ناهێتـە مـالێ ژ سـەرێ کـار
ئعتمـادا وێ بـو ژ رویـێ قیـاس
نابـت خـانی چـێکەن دکـویێ قیـاس
ئـەو قیاسـا وێ راسـت نـەهات ژ قـەضـا
گـەرچ خـودێ سـەتارە هـەم ددێ سـزا

د بەیانا وێ کو خودایێ بلند بەنیا بگـوناها عەول رسـوا ناکـت

چاخێ تە خرابی کـر بترسـە خـوە ئـێمن نەکـە
ژبـەرکو خودایـە شـینکەرێ طـوڤکـە
١٢٧٧٠ ئـەو دێ ڤەشـێرێ حـەتا چـەند جـاری
بەلکی ل دوماهیکێ پەشیمان بت ژ ڤی کـاری
عەهـدێ عومـەر وی شـاه و مـیرێ مومنـان
دزەك دا دەسـت جـەلادو دەسـت بـران
وی دزی گـازی کـر کـو ئـەی مـیرێ دیـار
ل مـن ببـورە دزیـا منـە عـەوەلین بـار
ئیمـام عومـەر گـۆت حـاشَ للّهِ کـو خـودا
جـارا عـەول لـەزبکێ لتـۆل و جـەزا
گەلەك جـارا ڤەشێڤـێ ل پـەی ئظهـارێ فـەضـل
دیـسا دگـرێ ل پـەی ئظهـارێ عـەدل
داکـو ئـەڤ هـەردو صـفەت بـت ظـاهر
ئـەو ببـت مۆبەشـر ئـەڤ بـت مـونـذر

زۆر جارا ژنێ ژی ئەو خرابی کربو   سەهل دبوری و ئەو ژێرە سەهل بوبو
ئەو نەدزای نەزانا عەقل سست   کو سەویل دائم ناهێت ژ کانیێ دروست
وەسا وی تێنێ طەنگیێ ئەو قەضا   کو بۆ مونافقی دکێ مرنا فجا
نەطەریق و نەرەفیق و نە ئەمان   ژ وێ کو عزرائیل کریە قەصدا جان
وەك وێ کو ئەو ژن د وێ حجرا نهان   هشك بی ئەو و یارێ وێ ژ ترسان
صۆفی د دلێ خوە گۆت کو ئەی دوگەبر   دێ ژ هەوە تولێ ستێنم بەلێ ب صەبر
ئەز دێ هێدی هێدی ئێنم ئەڤ نەفەس   دا موطەلع نەبت ژ ڤی حالی کەس
پەنهان کێشت ژ هەوە کینا موحق   پچو پچو هەر وەك نەخۆشیا دق(1)
مەرڤێ بسل بت مینا جەمەد دبت کەم   بەلێ د هزرینێ هەرگاڤ چێترەم
هەر وەکی حەفتیار کو دبێژنێ کا؟   مەغرورێ وێ پەیڤێیە کو ئەڤ حێفتیارکا؟
حێفتیار دکونێدە نینە هەی مامو   ئەو مەغرورتر بوە ژ ڤێ گفتگو
ئەڤێ دبێژن و داڤێ ل بەردانن   ئەو کەیف خۆشە کو ژمن غافلن
هیچ ڤەشارخانە ژ وێ ژنێرە نەبو   سەرداڤ و حەشارگەهـ و رێکا رەڤێ نەبو
نەتە نورەکە کو دوێ پەنهان بیێ   نە جوالەکە کو پێ بنپەردە بیێ
هەر وەکی مەیدانا پەحن ل رۆژا پەسلانێ   نە نوالە و نەگرکە نە جهێ بازدانێ
یەزدان گۆت وەصفێ وی جهێ حەرەج   بۆ مەحشەرێ لا تَری فِیها عِوَجْ

نخافتنا مەعشوقی ژێر عەبایی بخاترا نەناسینێ
و هنجەت گۆتنا ژنێ، کو (اِنَّ کَیْدَکُنَّ عَظِیمْ)

عەبایێ خوە هاڤێتە سەر وی و بلەز کر   زەلام کرە ژنك و زو دەر ڤەکر
ژێر عەبا زەلام رسوا و عیان   زاف شکەرایە وەك حێشترا سەر بان
ژ تەعەجوب صۆفی گۆت ئەڤە چیە   چ جارا من ئەڤ نەدیتیە ئەڤە کیە
گۆت خاتونەکە ژ ئەعیانێت بازێر   یا خودان مال و ئقبالە و زۆر تێر
من دەر گرت دا کەسەك بێگانەك   نەهێت مال دە نشکاڤە نەزانەك
صۆفی گۆت ئەو چیە کو ژ لایێ من تێ   دا ئەز پێ رابم بێ سوپاس و منەتێ
گۆت مەیلا وێ داخوازیا خزماتی   خاتونەکە قەنجە خودێ زانت کەساتی
وێ کورەکێ هەیی کو نوکە نە ل بازێرە   سپەحی وزیرەك و ژیر وکاسب و خوەش مێرە

(١) نەخوشیا دق – نەخۆشیا سل.

خواست کەچکێ ببینێ ژ تورە و ئەدەب   ئتفاقا کەچک یا چوی مەکتەب
دیسە گۆت ژ ئاردی بت یا کەلپك   بجان و دل کەمە بوك ئەوێ کەچك
صۆفی گۆت ئەم فەقیر و ژار و هەژارن   قەومێ خاتونێ مالبات و مالداران
کەنگی دبنە هەڤکوفێ هەڤ د زواج   یەك دەرژ دار و دەرێ دیتر ژ عاج
کەنگی دبنە هەڤرەنگ زەنگینی و فەقر   چاوا بتە هەڤجنس یا قوت و کەڤر
کراسێ نیڤەك جاپان و نیڤەك ئەطلەس   دبتە عەیب و کرێت جەم کەسانێ کەس
کەنگی باز گەل کەڤۆکێ بت هەم نەفەس   کەنگی عەنقا بتە هەم راز گەل مەگەس
هەڤکوفی لازمە د هەردو جۆتی نکاح   ناخوە دێ نەخۆشی چێبن نامێنت ئرتیاح

گۆتنا ژنێ کو ئەوێ جەهازێ بۆکێ نەڤێت مرادا
وێ ستر و صلاحە و بەرسڤا پەیڤا صۆفی ڤێ نخافت

گۆت من گۆت ئەڤ عوذرێ هۆ و وێ   گۆت نە من تشت و کال نەڤێ
ئەم ژ زێر و مالی مەلول و تێر بونە   ئەم لپەی طەماهی و کۆم کرنێ نەبونە
ئەم تێرن ژ قوماش و زێر و سیم   ئەم ڤالانە ژ کۆمکرنا مالێ عەظیم
قەصدا مە سترە وپاکیە و صەلاح   د هەردو دنیا بڤانایە فەلاح
دیسا صۆفی عوذرێ فەقیریتیێ ئانی   وێ دوبارە کر حەتا نەما نهانی
ژنێ گۆت من هەم موکەرەر کریە   بێ جەهازی ژێرە موقەرەر کریە
ئعتقادا وێ ژنێ قەویترە ژ چیا   کوژ فەقیریا مە ناکەت گلیا
ئەو هەردبێژت مرادا من عفەتە   مەقصود ژ هەوە صدق و همەتە
صۆفی گوت بخوە وێ جهاز و مالێ مە   دیت و دبینێ ئەشکەرا و خەفە
خانیێ طەنگ و تشت و مشتێ رزی   کو ناهێتە ڤەشارتن د ناڤ دەرزی
دیسانێ ستر و پاکی و زهد و صەلاح   ئەو ژ مە چێتر دزانێ د پەند و ئنتصاح
چێتر ئەو ژ مە دزانێ ئەحوالێ بن پەردێ   و ژ پاش و پێش و سەر و دوڤێ ل عەردێ
بێ جهازی بخوە ئەشکەرا یەمیناکا رۆژێ   و زاناترە ژ صەلاح و پاکی رەنگێت قرێژێ
ظاهرا ئەو بێ جهاز و خادمە   و ژ ستر و صەلاحێ ئەو بخوە عالمە
شەرحا مەستوریێ ژ بابا شەرط نیە   چون سەر وێ دیارە وەکە رۆژێ رونیە
ئەڤ داستان ژ بەر وێ من گۆت کوتا   ڤرا کێم بکە دێ تەرسوا کت خەتا
بۆ تەژی ئەی بدەعوا موستەزاد   ئەڤە بوە تە ئجتهاد و ئعتقاد

وەك ژنا صۆفی تە پێ کر خائنی   داڤا مەکرێ د ناڤ ڤرا دهونی
کو ژ هەر نەشوشتی تاخڤی و شەرم دکی   و ژ خودایێ خوە دبهوری و شەرم ناکی

مەخسەد ژ بەصیر و سەمیع و عەلیم گۆتن بۆ خودێ

ژبەر وێ خودێ گۆتە خوە بەصیر   کودینا وی هەر دەم لتە بوە نەذیر
ژبەر وێ خودێ گۆتە خوە سەمیع   دا تو دەڤی بگری ژ پەیڤێت شەنیع
ژبەر وێ خودێ گوتە خوە عەلیم   دا تو نەهزرینی ب خرابی ژ بیم[1]
ئەڤێت هەنین سەر خودێ ئسمێ عەلەم   کو دبێنە یێت رەش کافورە ناڤ هەم
ئسمێ موشتەقە و ئەو صاف قەدیم   نە میثالێ علەت عەولکا سەقیم
وەرنە دبت یاریك و طەڤز و ناڤ   بێژنە کەرِی گوهدار و بێژنە کۆری ب چاڤ
یابت عەلەم حەیا ناڤێ وەقیح   یا ل رەشێ کرێت بکەن ناڤێ صەحیح
یا ل زارۆکێ نوزاد بکی حاجی لەقەب   یا لەقەبا غازی دانی بخاترا نەسەب
هەکە بێژن ڤان لەقەبا د مەدیح   حەتا ئەو صفەت نەبت نابت صەحیح
پێ طەڤزك و یارینە ئەو یاجنون   خودێ پاکە (عَمَّا يَقُولُ الظَالِمُوْنْ)
من تو ناس کری هێژ ژ پێش وصال   کو رومەت خوەشکی ئەما پیس خصال
من تو ناسدکری ژ پێش گهان ولقا   کو ژ شەرۆکی زاف راسخی دشقا
چاخێ کو صۆر بت چاڤێ من د خەما وی   دەردێ وی ناس دکم گەر کێم بینم وی
چون تە ئەز درێکێ دیتم بێ شڤان   تە گۆمان بریە من نینە زێرەڤان
عاشقان ژوێ یەکێ ژ دەردی دنالن   کو نێرینا نە ل جهێ دمالن
بێ شڤان دزانن وێ ظەبیێ[2]   مفت و بەلاش دزانن وێ سەبیێ[3]
تا ژ غیرەت تیر هاتە سەر جگەر   کو ئەزم حەرەس پیسە کو لێنە تەر
خوە نەکێمترم ژ بەرخ و کێمتر ژ کارا   کو من حەرەس نەبت لڤارا
من حەرەسەك هەیە کو ملکێ وی تێنێ   ئەو بوی بایی دزانێ کو ل من دوەشینێ
ساربت ئەوبا یا گەرم بت ئەو عەلیم   نەی غافلە نەی غائبە ئەی سەقیم
نەفسا شەهوانی ژ خودێ کەرِە و کۆر   من بدل کۆریا تە ددیت ژ دور

---

(١) بیم – ترس.
(٢) ظەبی ـ خەزال، ئاسك.
(٣) سەبیێ – مالێ غەنیمەتێ کو ل شەری دەست دکەڤێ.

ژ وێ هەشت سالە من لتە نەپرسی بهیچ
کو من تو تەژی دیتی ژ جەهلا بپیچ
بخوە ل چ پرسم ئەوا کو ئەو بت هێتون
کو تو چاوانی ئەو چاوا بو سەر نخون

میسالا دونیا وەکە هێتون و تەقوا وەکە حەمامێ

١٢٨٥٠ شەهوەتا دونیا میسالا گولخەنە[1]
کو گەرماڤا تەقوا ژ وێ رەوشەنە
ئەما قسمێ موتەقی ژ ڤێ هێتونا صەفایە
ژبەرکو دگەرماڤە و د نقایە
زەنگین میناکا سەرگین کێشان
بۆنا ئاگر کرنا گەرماڤە ڤان
خودێ طەماهی دوانەدە دانیە
دا گەرماڤە گەرم بێ و شادیە
تەرکا هێتونکە و هەرە د گەرما ڤان
تەرکا هێتونێ عەینێ وێ هێتونێ زان
هەرکێ دهێتونە ئەو وەك خادمە
ژ ویرە کو صابرە و حازمە
هەرکێ د گەرماڤ بت سیمایێ وی
هەیە پەیدا سەر روحێ زیبایێ وی
بۆ هێتونیا ژی سیمایێ ئاشکار
ژ لباس و ژ دوکێل و ژ غوبار
و هەکە نەبینی روێ وی بهنێ لێبگیر
بهنا عەصا تێت بۆ هەر ضەریر
و هەکە تە بهن نینە وی بێنە بئاخفتن
ژ پەیڤێ نو بزانە رازێت کەڤن
١٢٨٦٠ ڤێجا دێ بێژت هێتونیێ خودان ذەهەب
بیست زەنبیلێ قرێژێ من برن تا شەب
حرصا تە وەك ئاگرە د ناڤ جیهان
هەر پێتەك ڤەکریە سەد دەهان
پێش عەقل ئەڤ زێر وەکە ریخێ ناخوەشە
گەرچ وەکە سەرگین بگوریا ئاتەشە
ئافتابەکە کو ژ ئاگر دئاخڤێ
قرێژا طەرە هەژیێ ئاگر دڤێ
ئافتابێ ئەو کەڤر ژی کرە زەر
دا بکەڤێ هێتونا حرصێ سەد شەرەر
ئەوێ کو بێژت من مال کۆم کریە
چیە ئانکو من گەلەك قرێژ بریە
گەرچ کو ئەڤ ئاخفتن زێدە رسوائیە
گەلەك فەخرە ئەڤ دناڤ هێتونیا
گوتە شەش زەنبیل کێشان حەتا شەب
من کێشان بیست زەنبیل بێ تەعەب
ئەوێ کو د هێتون وەلدی و پاکی نەدیت
بهنا مسکێ ژ وی رە رەنجێ تێنیت
هەکە تە شەریکێ هێتونێ داخوازی بو
تە ژ ڤێ زیانێ هەرگیز سود نەدیبو

(١) گولخەنە – گولخەنە و هێتون یەکن زمانێ پێش حەمام پێ هەلدکرن.

داستانا وی دەباغی، كو د بازارا عەطاران دا
ژ بێهنا عەطرێ و مسكێ بێ هوش و رەنجور بی

ئەو یەكەی دەبا غ چو دناڤا بازار — دا بكرت ئەواكو وی رە بو دكار
ئەو یەكە كەت بێ هۆش و چەمها — چاخێ كو د بازارا عەطاران گها
ژ عەطاریێت خوەرت بهنا عەطرێ لێدا — حەتا سەر لێ زڤری و كەتە عەردێدا
هەر وەكی مرارا ئەو كەت ئو بێ خەبەر — نیڤ رۆژێ دناڤ بەینا رێ بوەر
خەلك كۆم بو ل دۆرێ هەر وێ گاڤێ — پێكڤە لاحول بێژ دكرن دناڤێ
وی یەكی دەست ل سەر دلێ وی دمالی — ویێ دیتر گولاڤ ل سەر دكر خالی
وی نەدزانی كو دناڤا مەر تەعە — ژ گولاڤێ وی رە هات ئەو واقعە
وی یەكی دەستێ وی دمالی و سەر — ویێ دیتر كو هەر گول دئانی تەر
وی بخورێ عود و شەكر تەڤلیهەڤكر — ویێ دیتر ژ جلكێ وی كێم دكر
وی خوە چەماند كا نەفەسێ چاوا ددێ — وویێ دیتر ژ دەڤێ وی بهنێ دبێ
و ئەوێ دیتر ژ عەقل نەبضێ وی گرتی — مونتەظرە كانێ نەبض چاوا هەلقوتی
نەكو مەی ڤەخواریە یا ژ حەشیش كشاندنە — ژ بێهشیا وی خەلك دەرماندنە
ئێدی خەبەر برنە بۆ خزما بلەز — كو فلانی كەتیە ڤێدەرێ وەرن ب بەز
كەس نزانت كو چاوا طەپێ گرتیە — یاكو چ بوە ژ بانێ بلند چاوا كەتیە
وی دەباغی برایەكی زیرەك هەبو — ژیر و زانا خوە دناڤ خەلكێ كربو
هندەك سەرگینا صەیی كر هەچكی — خەلك دانە پاش و دانە بەر دفنێ پیچەكی
گۆت ئەز دزانم رەنجا وی ژ چیە — دەما سەبەب زانی دەرمان كرن بەلیە
چاخێ سەبەب مەعلوم نەبو موشكلە — دوی دەرمانێ رەنجێ سەد مەحملە
چاوا تە زانی سەبەب دبت سەهل — زانین بت سەبەبێ دەفعا جەهل
گەل خوە گوت وی هەیە ناڤ مەژی و رەگ — تەڤلیهەڤە بهنا وێ سەرگینا صەگ
ئەو ژ عەولێ روژێ حەتا نیڤەكا شەب — نۆقی دەباغییە رزق و ئازوقە طەلەب
گەل پیساتیێ كریە عادەت سال و ماه — لاجەرەم بهنا عەطرێ ژێرەیە تەباه
ئێدی هۆسا گۆتیە جالینۆسێ مەزن — ئەوا كو نەخۆشی كریە عادەت وێ پێ بدەن
كو ژ خلافێ عادەتە ئەو رەنجا وی — ئێدی ژ موعتادی بێنە دەرمانێ رەنجا وی
وەكە گوگەرێنكە بوە ژ سەرگین كەشی — گۆگەرێن ژ گۆلاڤی دكەڤێ بێهشی

هەم ژ وێ سەرگینا صەیی دەرمانێ ویە   کو ژ ویرە بوێ موعتادی عادەت کریە
ژ خەبیثان رە ناسازت طەییبات   هەژی و لایق نابت ئەی ثقات
دەما ژ عەطرا وەحیێ خوەهر بون و گوم   بو قیرینا وان کو (تَطَیَّرْنا بِکُمْ)
(الْخَبِیثاتُ لِلْخَبِیثِینَ) رە بخوان   پشت و روێ ڤێ پەیڤێ ژی بزان
ناصحان بۆ وی عەنبەری یا گولاب   دەرمان چێدکرن بۆنا فەتحێ باب
رەنج و نەخۆشیە بۆ مە ئەڤ مەقال   وەعظا هەوە بۆ مە نەباشە بفال
هەکە پەندەکێ بئاخفتن بێنن ئاشکار   وێ گاڤێ ئەم دێ هەوە کن سەنگسار
ئەم بلەغو و لەهو قەلەو بینە   ئەم بخوە د نەصیحەتا نەرابینە
زاد و قوتێ مەیە درۆ و ڤرظر   شۆرشا مەعدا مەیە ژ ئەڤێ مەزتر
بۆ رەنجێ صەدێ تە و زێدەتر دکێ   عەقلی رە دەرمان بئافیون دکێ
گەنیا شرك و کوفرا وان بێحەدە   ئەڤا کو دەباغ کەتییێ بێ کەدە

مەعالەجەکرنا برایێ دەباغی ژ دەباغ رە وسرا بێهنا سەرگینێ

خەلك ددا پاش ل دۆرا وی ئەو جوان   دا علاجکرنێ نەبینن ئەو کەسان
سەر بر بنگوهێ وی هەر وەکی رازبێژ   ئێدی دانی بەر دفنا وی ئەو قرێژ
کو وی د دەست سەرگینا صەیی مالیبو   دەرمانێ مەژیێ پیسێ وی دیت بو
چاخێ کو بهنا وێ پیساتیێ کشاند   مەژیێ کرێتێ وی بهنا نەخوەش چشاند
ساعەتەك بو مری ڤەلڤین کر   خەلکێ گۆت ئەڤی سحرەك عەجێب کر
کو ئەڤی سحر دگوهێ ویدە خواند   ئێ مری بو سحر ب هەوارا وی گهاند
لڤلڤاندنا مرۆڤێ خراب برەنگەکێ دیە   کو ژ ناز و دەلالی و برو و ئاوریە
بو هەر کەسێ مسکا نەصحەتێ فایدە نەبت   بڤێ نەڤێ بهنا پیس ژێرە فایدە بت
ژوێ موشکین رە نەجس خوەندیە حەق   کو ژ ناڤا پشکلێ وەلدینە ژ سەبەق
ئەو کرمێ کو د سەرگینێ زایە ژ بەرێ   ئەخلاقێ خوە نازڤرینێ ب عەنبەرێ
چاخێ ل وی نەکەت پەشکێ رەشانا نور   ئەو هەر جسمە بێ دل مینا قشور
و هەکە ژ رەشانا نورها خودێ پەشك لێدا   هەر وەك رەسما هێکێ زلقا مورغ زا
ئەما نە مورغا خەسیسا ل مالکەتێ   بەلکو مورغا زانست و حکمەتێ
تو وەك وی دەباغی کو ژ نورهێ خالیە   ژبەر کو وی بهڤل سەر پیسی دانیە
ژ فراقا تە زەربو رومەت و رو   پەلکا زەری ڤێقیێ نەگهایی تو

قازان ژ ئاگر بوە رەش و دوکێل دناڤ گۆشت ژ چەرمەلاقی هۆمایە خاڤ
من هەشت سالا تو کەلاندی د فراق خاڤیا تە یەك ذەرێ کێم نەبو ژ نفاق
تو خاڤی و چ جارا ناهی کەلاندن هەکە هزار جار بکەلی ناهی قەماندن
حارصمێ تە بیە کەڤر کو ژ سەقاڤ نوکە بێسیرە مە و یژن و تو خاڤ

عوذرخوازیا وی عاشقی ژ گوناهێ خوە
بحیلە و پیلانە و فەهم کرنا مەعشوقێ وێ ژوی رە

عاشقی گۆت لمن نەگرە من تو جەرباندی دا ببینم تو پاکدامەنی وەك من هزراندی؟
من تو باش دناسی بێ ئمتحان بەلێ کەنگی هزر دبت وەکە عیان
ناڤێ تە هەطاڤەکە مەشهورە ل هەمی دەرە ما قەی چ زیانە هەکە ئمتحانکم ژ خوەرە
تو ئەزی ئەز بخوە خوە ئمتحان دێ کەم هەر رۆژ دسود و زیان
دوژمنان ژی ئەنبیا ئمتحان دکرن حەتا ژوان شکەرا دبو موعجیزە کرن
من چاڤێ خوە ئمتحان کرژتە بنور حەتا ژ وان چاڤێ خراب ژ چاڤێت تە دور
ئەڤ دنیا وەکە کاڤلانە و تو گەنج هەکە ل گەنجا تە گەرهام مەرەنج
ژوێ بێ عەقلی هۆ من کر خەلەت دا هەر جار گەل دوژمنان بکەم صوحبەت
وەختێ زمانێ من کو ناڤێ تەتینێ چاڤ ژ ئەڤێ دیتنێ گەواهیا تێنێ
هەکە درێکا حورمەتێ بومە رێگر هاتم خوەشکێ بکەفەن و شوێری تیژ بر
بل بشویرێ خوە ئەی شاهەم نەکوژ پتر ژ ڤێ ژ دوری ئەی ماهەم نەکوژ
بل ب دەستێ خوە نەبرن ل من پێ و سەر کو ژ ڤی دەستم نە ژ دەستێ دیتەر
دیسا ژ جوداتییێ ڤەدگێری ئاخفتن هەرچی تە دڤێت بکە و ئەڤێ نەکە لاکن
ڤێ دەمێ بو رێك د گفت و گۆ کرنێ گۆت وەخت نینە بۆ موهلەت برنێ
مەباسا تیڤل کر و کاکل ما ڤەشارتی هەکە ئەم بمێنن دێ ڤەگێرن دکاتی
هەکە خەلەتیەك هات ژ مە د وجود چاڤێ مە د لێبورینێیە ئەی وەدود
من ئمتحان کر ل من مەعذور دار چونکی ژ فعلا خوە بومە شەرمەزار

رەدکرنا مەعشوقێ عوزرا عاشقی و لناڤ چاڤێ ویدانا حیلا وی

د بەرسڤا وی وێ هەیڤێ ڤەکر دەڤ کو ل نك مە رۆژە ولایێ تەیە شەڤ
د داوەری ڤان حیلێت رەش چما تو تینێ جەم یێ چاڤ خوەش

هەرچی تە ددل هەیە ژ مەكر و رموز   جەم مە رسوا و پەیدایە وەكی روز
هەكە بنخێڤژی ژ بەندە پەروەری   تو چما بێ روئیێ ژ حەد دبەری
ژ باڤێ فێر بە كو ئادەم د گوناه   خوەش هاتە خوارێ بلایێ جێگاه
چاخێ وی بدیت عالەم الاسرار رە   كرە وردێ زمانێ خوە ئستغفار رە
رونشت خوە لیا خەما سەر سەرێ خوەكر   وەكی تە چ هێنجەتۆك چێنە كر
(رَبَّنَا اِنَّا ظَلَمْنا) گوت قەنج و باش   چونكی وی جاند بەر دیت لپێش و پاش
دیت جاندبەرێت پەنهان میناكا جان   هەر یەكەك دورێ دور تا عاسمان
كوهێ لبەر سلێمانی موربە   حەتا ڤی تو نەپەژراند دوربە
بل مەقامێ راستی یەك دەم نەروینە   هیچ بلەندی بۆ زەلامی وەكە چاڤ نینە
هەكە كۆر ژ پەندا تەصفیە دبێ   هەر گاڤێ دیسا ئەو تێكەل دبێ
ئادەمۆ تونەی كۆری ژ نەظەر   ئەما (إذا جاءَ ألقضا عَمي ألبَصَرْ)
سال و زەمان دچن كێم جار و گاه   حەتا كو ب چاڤ ژ قەضا بكەڤێ چاه
بۆ كۆری بخوە ئەڤ قەضا هەڤرێ ویە   كو ژ ویرە كەتن طەبع و كارێ ویە
دكەڤێ پیساتی نزانێ بهنا چیە   ئەڤ بهنە ژمنە یا ژ تێكەلیە
و هەكە كەسەك سەر وی مسكێ ب وەشینێ   دیسا ژ خوە دزانێ نەژیێ درەشێنێ
ڤێجا دو چاڤێ رۆن ئەی خودان ناڤ   چێترە ژ سەد دایكا و سەد باڤ
تایبەت چاڤێ دل كو ئەو حەفتێ بەرە   جەم چاڤێ حس وێشی چینێ خوەسەرە
هەی حەیف رێگرێت رونشتینە   سەد گرێ ژێر زمانێ من بەستینە
بپیێ بەستی چاوا چت راهوار   ئەڤ گرێدانە كەزاف گرانە مەعذوردار
ئەڤ ئاخفتن شكەستی تێت بەلاش   كو ئەڤ ئاخفتن دُرّە و غەیری تە ئاش
ئەگەر حەتا دُرّ هویر و شكەستە بێ   تۆییایێ چاڤێت خەستە دبێ
ئەی دُرّ ژ شكەستنا خوە ل سەری نەدە   كو ژ شكەستنێ دێ روناهی بدە
هەر وەطوڤ شكەستی و بەستی گۆتنیە   ئاخر خودێ وێ دروست كەت كو ئی غەنیە
هەكە گەنم هێران و ژ هەڤ شكەست   كو هاتە بەردكانێ بو نانێ درست
تو هەم ئەی عاشق كو جورمت بو شكەرا   تەركا ئاڤ و رۆنیكە خوە بشكێنە ببەرا
ئەوێ كو زارویێت خاصێ ئادەمن   نەفخەیا (اِنّا ظَلَمْنا) د دەمن
حاجەتا خوە عەرضكە هێنجەت مەگۆ   مینا ئبلیسێ لەعینێ فتنە جۆ
هەكە روقایی ویرە بو عەیب ڤەشێر   د قەرقەشە و روقایی رو ڤەگێر
ژ سەرێ شەرخواست بوجەهلێ لەعین   موعجیزە ژ موحەمەد (خاتم المرسلین)

بوجەهل ژ رەسول موعجیزەکر داخواز کینە تۆز بو ب دوژمنی وەکە تورك تاز
موعجیزە چێ بو ژنەبی و بوجەهلێ ماغەك دیت و لوی زێدە نەبو غەیری شەك
ئەما وی صەدیقێ حەق مەعجیزە نەخواست گۆت ئەڤێ ژ خوە نابێژی بلی راست
کەنگی دبێ هەر وەکی تە کو ژمن د ئمتحانێ هاری بکەت میناکا من

گۆتنا جوهیەکی بۆ عەلی (خودێ ژێ رازی بت) کو هەکە تە باوەری هەبە ل حافظیا خودێ خوە ژسەرێ ڤی خانی باڤێ خوارێ وبەرسڤا وی حەضرەتی ژ ویرە

رۆژەکێ یەکی عەنود دژ مورتەضی پرسی بو کو ئەو ژ مەزناتیا خودێ ئی بەری بو
سەر سەرێ بانێ قەصرە کەزۆر بلەند تو خودێ رە حافظ دزانی ئەی هۆشمەند
گۆت ئەرێ ئەو حەفیظە و غەنی بۆ هەبینا مە ژ ساڤاتی و مەنی
گۆت دێ خوە باڤێژە خوارێ ژ بام ئعتمادێ بکە بحفظا خودێ تەمام
دا بۆ من یەقین ببت ئیقانا تە و ئعتقادەکە باش گەل بورهانا تە
ڤێجا ئەمیری گۆتییێ بێ دەنگبە برۆ حەتا جانێ تە ژ جورئەت نەبت گرۆ
کەنگی مافێ عەڤدیە کو ئەو گەل خودێ ب کەڤێ جەربانـدنێ و ئمتحان بکێ
کەنگی عەڤدی شیان هەیە ئەی زمان درێژ ئمتحانا خودێ بکەت ئەی چڤێلێ گێژ
ئەو حەقێ خودێیە کو ئەو ئمتحان هەر گاڤ بێتە پێش گەل بەنیان
دا بمە ئەشکەرا کەت و بکێ دیار کو ژ عەقیدێ مە چ هەیە د سرار
ئایا ئادەم خودێرە گۆتیە کو ئەزێ تە دێ ئمتحان کەم دڤی جورم و خەتا
دا ببینم غایەتا حلما تە ئەی خودا ئاخ بۆ کێ ئەڤ دبت ژ بەندا
ژ هندی کو سەر سەری هاتیەعەقلێ تە عوذرێ تە هەیە پیستر ژ گونهێ تە
ئەوێ کو وی بلند کریە بانێ عاسمان تو چاوا دکاری لێ بکەی ئمتحان
ئەی نەناسێ تو شەری ژ خەیر عەول خوە ئمتحان کە پشترە غەیر
هەکە تە ئمتحانا خوە کربا ئەی فلان تەباس نەدکر ژ ئمتحانا دیتران
چاخێ تو بزانی کو شەکردانەیی ئێدی دێ زانی کو ئەهلێ شەکرخانەیی
ڤێجا بزانە کو بێ ئمتحانەکێ ئیلاه شەکرەکی نا هنێرتە بێ جایگاه
ئەڤێ بزانە بێ ئمتحان ژ علمێ خودێ کو تو سەر بی تەنادەینێ جهێ پێ
ئایا عاقل دهاڤێژێ دورّا عەزیز دناڤ تەتیختانا[1] تەژی گو و میز؟

(١) تەتیخانە – ئەدەبخانە، قەدەمگاه، توالێت.

ژبەرکو گەن مژی حەکیمەکی ئاگاه ‌ ‌ ‌ ئایا عەمباردکێ د کادینا کاه
شێخ ژی کو پێشوا و رێبەرە ‌ ‌ ‌ هەکە مریدی ئمتحان کر ئەو کەرە
هەکە تو وی ئمتحان بکی د رێکا دین ‌ ‌ ‌ تو دێ ئی ئمتحان کرن ئەی بێ یەقین
جورئەت و جەهلاتە دبت روت و فاش ‌ ‌ ‌ ئەوێ رویس کەنگی ژڤێ دبێ ئفتتاش
هەکە بێت و ذەرە چیایی بوەزێنێ ‌ ‌ ‌ چیا دێ تەرازوا وی هەلدرێنێ
کو ژ قیاسا خوە تەرازوێ دراچێنێ ‌ ‌ ‌ مەرڤێ خودایی د تەرازوێ ددانێنێ
چون ئەو د میزانا عەقلی جیناگرێ ‌ ‌ ‌ ئێدی دێ تەرازوا عەقلی هەلدرێ
ئمتحان دوی هەر وەکو تەصەروف زان ‌ ‌ ‌ سەر شاهەکی هۆ تەصەروف نابت شیان
چ تەصەروفێ بکەی نەقش پێ دڤێ ‌ ‌ ‌ دنەقاشێ وەصا بئبتلا دکەڤێ
هەکە ئمتحانەکێ بزانت و دیتیە ‌ ‌ ‌ مانێ نەقاش ئەو سەر وی کەشیە
هندی ڤان صورەتێ کو بخوە بەستیە ‌ ‌ ‌ پێش صورەت چێبن د علمێ ویە
دەما وەسوەسا ڤێ ئمتحانێ هاتە تە ‌ ‌ ‌ بەختێ خراب زان کو برت گەردەنا تە
چاخێ وەسواسا هۆ تەدیت لەزکە زود ‌ ‌ ‌ ڤەگەرە گەل خودێ و بکەڤە د سجود
سەجدە گەهێ طەرکە ژ رۆندکێ رەوان ‌ ‌ ‌ کو ئەی خودا من نەجات دە ژ گۆمان
وی زەمانێ کو تە ئمتحان بو مەطلوب ‌ ‌ ‌ مزگەفتا دینێ تە بو پر خەرنوب
ددەما وەسواس هاتە تە د ئمتحان ‌ ‌ ‌ بزڤرە و رو ب خودێ ڤە بێنە وی زەمان
دا تە ب پارێزێ ئەو مومتەحن ‌ ‌ ‌ ژ گۆمان و ئمتحانا ئنس و جن
ئەی (ضیاألحق حسام الدین) وەرە ‌ ‌ ‌ داستانا داوود و مزگەفتێ ڤەگێرە

داستانا مزگەفتا ئەقصی و خەرنوفێ و قەصدکرنا داوودی (درود لێبن) کو مزگەفتێ چێکەت پێش ژ سلیمانی (درود لێبن)

چاخێ قەصدا داوودی هات ب طەنگ ‌ ‌ ‌ کو مزگەفتا ئەقصی چێکەت ب سەنگ
خودێ وەحی ژێرە نارد کو تەرکا ڤێ بکە ‌ ‌ ‌ کو ژدەستێ تە ناهێت ئەڤێ چێ نەکە
ژبەرکو د تەقدیرا مە نینە تو ئەڤێ ‌ ‌ ‌ مزگەفتا ئەقصی ئاڤاکی و پەی بکەڤێ
گۆت جورمێ من چیە ئەی زانایێ راز ‌ ‌ ‌ کو ژ منرە دبێژی کو مزگەفتێ نەساز
گۆت بێ جورمەکی تە خوین رژتیە ‌ ‌ ‌ خوینا مەظلومان بگەردەن گرتیە
کو ژ ئاوازێ تە خەلکەکی بێ ژمار ‌ ‌ ‌ جان وێ داین ژێرە بونە شکار
خوینا گەلەك چوی ل ئاوازێ تە ‌ ‌ ‌ ل دەنگێ خوەشێ جان پەروازێ تە

گۆت مەغەلوبێ تەبوم مەستێ تە   دەستێ من ئی بەستە بو ژ دەستێ تە
مانە هەرکێ مەغلوبێ شاهە مەرحوم بوە   مانەیێ (اَلْمَغْلُوُبْ کَاْلمَعْدُوُمْ) بوە
گۆت ئەی مەغلوب مەعدومیەت کا   بل ب نسبەت نەمەعدومیە باوەرکە
ئەڤ مەعدومە هۆ کو ئەو ژ خوە چو   چێتریێ هەیینا کەتن و قەلەو
ئەو ب نسبەت گەل حەیاتا خودێ فەنایە   د حەقیقەت ژێرە دفەنا بەقایە
جوملەیێ ئەرواح د تەدبیرا ویە   جوملەیێ ئەشباح د تەئثیرا ویە
ئەوێ کو ئەو مەغلوب دناڤ لوطفا مایە   نەی موضطەرە بەلکی موختارێ وەلایە
دوماهیکا ئختیار راوی ئەو بخوەیە   کو ئختیارا وی لڤێدەرێ نەمایە
هەکە بۆ ئختیارێ نەبوا هاڤێن   ئاخر ئەو نەجات نەدبو ژ مەو من
د جیهان گەر پاری و گەر شەربەتە   لەزەتا وێ فەرعێ تەرکا لەزەتە
گەرچ ژ لەذات بو بێ تەئثیر   ئەو لەزەتەك بو و بولەزەت گیر
هەرکێ ئەو بو مەغلوب بو مەرحوم   دبەحرێت رەحمەتا وی بو مەعدوم
نەمەعد و مەکی وەطوڤ کو ژ ئەهلێ وجود   تشتەك سەر وی نەکەڤت د ناڤگاهێ جود
بێ میسال و بی نیشان و بێ مەکان   بێ زەمان و بێ هۆسا و بێ وەسان
بێ شکال دناڤ سوال و د جەواب   نەئاخڤە (وَ اللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)

شەرحا (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ وَ العُلَماء كَنَفسٍ واحِدِ)

تایبەت یەکەتیا داوود و هەمی ئەنبیا (درود ل وان بن) کو هەکە پی مونکرێیەکەکی ژ وان باوەری بهیچ نەبیەکی دروست نینە، و ئەڤ عەلامەتێ یەکەتیە، کو خانیەکی ژ وان هزاران خانیا وێران بکی ئەو هەمی وێران دبن و یەك دیوار سەر خوە نامێنت، کو (لاتُفَرِّقُ بَیْنَ اَحَدٍ مِنْهُم والعاقِلُ یکْفِیهِ الاشارَةُ)

ئەڤ بخوە ژ ئیشارێ بهوری

ئێدی خطاب بۆ داوودی هات ژ خودا   کو ئەی پەیغەمبەرێ بژارتی و خوەش لقا
دل ژناڤ هزرا ڤی خەبەری دەرخە   رێکا ستیێ نەدە ددل و خەم نەخوە
خەم نەخوە ئەی پاك دل ناڤ سینە ئەت   پاك بهێلە ژ هەر غوبارێ ئایینە ئەت
کو مە گۆتە تە ڤێ بهێلە ژ ئاڤاکرن   کو دڤێ دەریایێ بۆ تە نینە صۆبا کرن
ئەڤ قەضا بهوریە ل سەر حوکمێ قەضا   ژ تەرا پێتڤیە بەس دانا رضا

گەل قەضایا مە رضا بدە و شاد بە
خوە تەسلیمکە و ژ قەیدیٔ خەم ئازادبە

کو ئەڤ ل خەباتا تە نابت تەڤاڤ
ب بورە ژڤیٔ خەباتیٔ وراکە گاڤ

گەرچ ئاڤا نابت ب خەبات و زوریٔ تە
ئەما دیٔ ئاڤا کت مزگەفتیٔ کوریٔ تە

موئمنین گەلەکن بەلیٔ ئیمان یەکە
جسمیٔ وان زورن بەلیٔ جان یەکە

غەیری فەهم و جان دگاو کەرە
بۆ ئادەمی عەقل و جانیٔ دیتەرە

دیسا بلی عەقل و جانیٔ ئادەمی
جانەك د وەلی وی دەمی

جانیٔ حەیوانی نینە ئتحاد
تو نەخوازە ڤیٔ ئتحادیٔ ژ روحی باد

هەکە ئەڤ نانی بخوت تێر نابت ب نان
و هەکە ئەڤ باری بکێشیٔ ئەو نابت گران

بەلکو ئەڤ شادی دکیٔ ژمەرگیٔ وی
ژ حەسەد دمریٔ گاڤا ببینیٔ بەرگیٔ وی

جانیٔ گورگا و صەگا هەریەك جودایە
موتەحەد جانێت شێرانێت خودایە

مـن ب جەمع گۆت جانێت وانان ب ئسم
کو ئەڤ یەك جان سەد بوە ب جسم

هەر وەکی ویٔ نورها خورشیدا عاسمان
بتە سەد نسبەت بصەحنا خانیان

بەلیٔ دبتە یەك هەمی نورهێت وان
چاخیٔ کو تو دیواری راکی ژ میان

گاڤا نەمینت بۆ خانیان قاعدە
موئمنن میناکا نَفْسٍ واحِدَةٍ

فەرق و ئشکالات تێن ژڤی مەقال
ژبەرکو مثل نەبو ئەڤە بو میثال

زۆر فەرق بیٔ حەد بوە ژ شەخصیٔ شێر
حەتا ب شەخصیٔ ئادەمیزادیٔ دلێر

ئەما د وەختیٔ میسال ئەی خۆش نەظەر
ژ روییٔ جانبازی ل ئتحادیٔ بنەر

کو ئەو دلێر ئاخر میسالیٔ شێربود
مثلیٔ شێر نینە د هەمی حدود

نەقشەك نینە موتەحەد لئەڤ سەرا
حەتا کو میسالەکیٔ ڤەگێرم ئەز ژ تەرا

هەم میسالیٔ ناقص بدەستڤە تێنم
دا عەقلی ژ حەیرانی دەرێنم

شەڤیٔ ل هەر خانی چرایەکیٔ ددانن
دا ب روناهیا ویٔ ژ طاریی دەرێنن

ئەو چرایە ئەڤ بەدەن بوە نورا ویٔ وەکە جان
موحتاجیٔ فتیلیٔ هەیە ئەڤ و ئەوان

ئەو چرایە شەش فتیلەیە ئەڤ حەواس
پێکڤە ل سەر خەو و خوارنیٔ هەیە ئەساس

بیٔ خوارن بیٔ خەو ناژیت نیڤدەم
ب خوارن برازانیٔ دیسا ناژیت هەم

بیٔ فتیل و دهنیٔ ویٔ نەبوە بەقا
ئەو بفتیل و دهن هەم بیٔ وەفا

ژ ویٔ کو نورا علەتیا ویٔ مەرگ پێیە
چاوا ژیت کو رۆژا رۆن مەرگیٔ وێیە

پێکڤە حسێت بەشەر هەم بیٔ بەقایە
ژویٔ کو جەم رۆژا رۆن حەشرا لایە

نورها حس و جانیٔ باڤکالێت ما
ب تەمامی نەفانینە و نەوەکن گیا

ئەما میناکا ستێرن و ماهتاب
پێکڤە مەحۆ نە ژتیریژا ئافتاب

ئەما وەسا کو دەرد و ژانا گەزا کێچێ
مەحۆ دبت دەما پێڤە دانا مارى تێ

ژانا برینا کێچی یەکدەم پتر نینە
بەلێ تە هیچ طاقەتا وێ گەزێ نینە

ئەو وەسانە کو روت خوە تاڤێ دئاڤێ
دا برەڤێ ژ پێڤەدانا ستێنگا د ناڤ ئاڤێ

ستێنگ و مێش ل دۆرا سەری خوە دزڤرینێ
دا پێڤە دەن دەماکو سەری دەرینی

ئاڤا ذکرێ خودێ و ستێنگێ ڤی زمانی
هەیە ل بیرا ڤی فلانی و وی فلانی

هەر ژ ڤی فلانی و وی فلانی ببە رێوار
هەکە دەمەکی تەژ ئاڤا ذکرێ خودێ ڤەخوار

پیچەکێ ژ ئاڤا زکری ڤەخون و صەبر کن
دا نەجات بن ژ فکر و وەسواسێ کەڤن

پاش ژ وێ تو دێ طەبعێ وێ ئاڤا صەفا
بخوە ڤەگری پێکڤە ژ سەرحەتا پیا

وەطوڤ کو ژ ئاڤێ ئەو ستێنگا شەر
درەڤێ ژ تە هەم دکت حەذەر

پاش ژ وێ تەدڤێت ژ ئاڤێ ببە دور
کو بسرّ هەڤ طەبعێ ئاڤێ ناهێن زەنگە صۆر

زۆر کەسێت کو ژ جیهانێ مال ئاڤایی کرن
نەمرینە گەل صفاتێ حەق تێکلن

د صفاتێ خودێ پێکڤە صفاتێ وان
هەر وەکو ستێرێ جەم وێ رۆژا بی نیشان

ژ خوە بێ نیشان و گەل وی دلنشین
ژ کەمالا قوربێ مەعنا هەڤنشین

ژخوە ئی مری پێش وی خودایێ زندێ دەم
زندەیێ هەر و هەر دکوێ قدەم

گەر تە دڤێ نەقل ژ قورئانێ ئەی حەرون
بخوێنە (جَمِيعٌ هُمْ لَدَيْنا مُحْضَرُونْ)

موحضەرون مەعدوم نەبوە ئەما بین
دا بقایا ئەرواحا بزانی یەقین

روحێ مەحجوب ژ بەقا خوەیە د عەذاب
روحێ واصل د بەقا پاکە ژ حجاب

ژڤێ چرایا حسا حەیوانِيُ اْلْمُراْد
من گۆتە تە دا ئێدی تو ناسکی ئتحاد

موتەصلکە تو روحێ خوە ئەی فلان
زوکە گەل ئەرواحێ قودسێ سالکان

هەکە ضد چرایێ تە ڤەمرینە یا رۆنن
خەم نەخوە کو گەل هەڤ نینن

ژوێ هەمی دشەرن ئەڤ دۆستانێ ما
کەس نەبهیستیە پەڤچون د ناڤا ئەنبیا

ژبەر کو نورا ئەنبیا خورشید بود
نورا حسا مە چرا و شەمالك و دود

یەك ڤەدمرێ یەك هەل دمینێ تابرۆ[1]
یەك بت چرمسی یەکەك برەنگ و رو

جانێ حەیوانێ ساخ دمینێ ژ خوارن
هەم دمرت ئەو ژ باش و نەباش کرن

هەکە ڤەمرت ئەڤ چرایە وطەی ببێ
خانیێ جیرانی طاری کەی دببێ

نورها وی خانی چونکی بێ ڤی ژی ب پایە
ئێدی چرایا هەر خانی جودایە

ئەڤ میسالا جانێ حەیوانی بو
نەمیسالا جانێ رەبانی بو

چاخێ ژ شەڤا رەش هەیڤ هاتە دەر
روناهی دکەڤێ سەر هەمی کولەك و پەنجەر

(١) تابرۆ ح تابرۆژ.

نورها وان سەد خانیا تو یەك ژمێر   كو نامینت نورها وێ بێ ڤیا دیتر
حەتا هەطاڤا رۆژێ بێتە سەر اُفُقْ   نورا وێ د هەر خانیەكی هەیە قُنُق[1]
دیسا دەما خورشیدێ جان ئافل بیێ   نورها هەمی خانیان زایل دبێ
میسالا نور ئەڤ هات نەمثل   ژ تەرە هادیە عەدوره دگرێ دل
سەر میسالا تەڤنپیركا كرێت خو   دا راچێنێ پەردەیێت مەزن ئو
ژ گلیزا خوە پەردەیا نوركر   بیناهیا ئیدراكا خوەره كۆر كر
هەكە گەردەنا هەسپ بگرێ دێ گەزكێ   و هەكە پیێ وی بگرێ پەحینا لێدێ
سەر هەسپێ حەنشەری سوار نەبە بێ لگام   عەقل و دین رە پێشواكە (وَ السَلامْ)
دناڤ ڤێ ئاهەنگێ نەنێرە سست و پیس   كو دڤێ رێكێ صەبر دڤێ و شەقێ نەفس

بەڤیا داستانا مەسجدا ئەقصی دەدەستێ سلێمان (سلاڤ لێبن)

مەولەوی وەرە داستانا مزگەفتێ بگۆ   گەل سلێمان پەیغەمبەرێ قەنج خۆ
چاخێ سلێمان دەست بئاڤاكرن كر و بنا   پاك وەكە كەعبێ برێز وەكە مِنا
دئاڤاكرنا وێ دهاتە دیتن كەرّ و فەرّ   زەحمەت نەبو وەك ئاڤاهیێ دیتەر
چون ب ئەمرێ حەق ئاڤاكر ئەو بنا   هەژیتەر هات ژ ستێرا و ژ سەما
ژ زەمین و عاسمان یاریا وێ دبو   جن و ئنس هاریكاریا وێ دبو
هەر بەرێ ژ چیا د برین بۆ ئاڤا كرنێ   پێشتر دگۆت من بن بۆ چێكرنێ
هەر وەكی ژ ئاڤ تەڤنا ئادەم چێكری   نور د طەیساند ژ كسلا قەت كری
كەڤر بێ هەلگر و حەمال دهاتنەڤە   و ئەو دەر و دیوار ساخ دبونەڤە
ژ زەڤی ئاڤا رەوان ل هەرك بو   ئاخ وێ ئاڤا ل هەرك رە بەند بو
ئاڤ و ئاخ خوە بخوە گل چێ دكر   و دناڤ وێ گلێ صورەتێ دل درستدكر
هەر وەكی ئادەم كو ژ گل هات ئەصلێ وی   و ژ (نَفَخْتُ رُوحِی) هات وەصلێ وی
وەكە دەرو دیوارێ جەنەت ئی ب جان بو   ئەو دەر و دیوار ئی جان ئەرزان بو
خودێ دبێژێ كو دیوارێ بحشت   نە وەكی دیوارا بێجانە و نەقشت
وەكە دەر و دیوارێ بەدەن ئاگادارە   خانیێ وێ ساخن میناكا جاندارە
هەم دار و فێقی هەم ئاڤا زەلال   گەل بەحشتیا دئاخفتن و د مەقال
ژبەركو جەنەت نەژ ئالەت چێكرنە   بەلكو ژ ئەعمال و نیەت چێكرنە
ئەڤ بنا ژ ئاڤ و تەڤنا مری بوە   و ئەو بنا ژ طاعەتێ ساخ بوە

(١) قنق – موسافر، رێوەنگی، مهڤان.

ئەڤ ب ئەصلێ خوەڤە مایە پر خەلەل   و ئەو ب ئەصلێ خوە علمە و عەمەل
هەم سەریر و قەصر و هەم تاج و ثیاب   گەل بەحەشتیا دسوئالن و د جەواب
فەرش بێ فەراش بخوە تێتە پێچان   بێ جەریفك خانی بخوە تێتە مالان
تەختێ وی بێ کەس ببت رێ دکەڤێ   حەلقە و دەر بوە موطرب و دئاخڤێ
ب بینە تەڤلیهەڤ بوە ژ غەم خانیێ دل   ژتە و بێ هاتیە مالین بێ جەریفك و مل
هەیە ددل ژیانا (دَارُ أَلخُلُودْ)   چونکی ئەز بزمان ناهێنم چ سود
وەکە سلێمان هەر صبەهـ و ب ئیمداد   بچی مزگەفتێ بۆ ئرشادا عباد
جار پەند ددا بگۆتن و لەحن و ساز   جارنا ب فعل ئانکو ب رکوعێ دنەماز
پەندێ فعلێ بۆ خەلکیە جەذابتەر   کو دگەهێ جانێ هەر بگوهـ و کەر
وەهما مەزناتیێ دوێ کەم بوە   دکۆمەل تەثیرا وێ موحکەم بوە

داستانا سەرەتایا خەلافەتا عوثمانی (خودێ ژێ رازی بت) و خوتبا دبەیانا وێ، کو ناصحێ فەعال ب فعل چێترە ژ ناصحێ قەوال ب قەول

داستانا عوثمان کو چوبو سەر منبەری   بگەرمی لەزانە دەما وەرگرت جێگری
منبەرا مەزن کو سێ دەرەنج بیە   بوبەکر ل دەرنجا دوێ دانشتیە
عومەر ل دەرەنجا سیەم د دەورا خوە   ژبۆنا رێز گرتن ل ئسلام و دینێ خوە
دەورا عوثمان هات و ل سەر تەخت   سەرکەت و رونشت ئەو خوەش بەخت
ئێدی سوئال لێکر شەخصەکی بوالفضول   کو ئەو دو نەرونشتن ل جهێ رەسول
چما تو سەرکەتی مازۆان پێشتری   چونکی برویێ تو ژ وانا کێمتری
گۆت هەکە لدەرەنجا سیەم رونشتبام   هەوە دێ وەهما وەکی عومەر کربام
و هەکە من یا دوەم کربا داخواز   تە گۆتبا گەل بوبەکر بوە هەڤ طراز
ئەڤ مەقامێ بلندیێ موصطەفایە   وەهما مثلیەتێ مەنینە و نەژ مەفایە
پشترە ل سەر جهێ خوطبێ صەبر کر   حەتا نزیکێ ئێڤاری دەینە کر
کەس نەشیا کو بێژت دێ بخوان   یا وەرە دەر ژ مزگەفتێ وی زەمان
هەیبەتەك رونشت بو سەر خاص و عام   پر بو ژ نورا یەزدان صەحن و بام
هەرکێ ب چاڤ بو ناظرێ وێ نورێ بو   یێ کۆر ژ وێ نورێ گەرم دبو
گەرمیەکە تازەیێ کۆرفەهم دکر   کو هەطاڤەکە زاف رۆن سەر دەرکر
بەلێ ئەڤ گەرمی چاڤا ڤەدکێ   دا چاڤ ببینێ هەرچی گوهـ سەحدکێ
بۆ گەرمیا وێ ضەجرەتەك و حالەتەکە   ژ وێ طەپێنا دل رەڤەکرنەك و فوسحە تەکە

چاوا کۆر گەرم بو ژ نورها قدەم   ژکەیف بێژت ئەزێ بینا دبەم
زاف خۆشیێ مەستی ئەی ابن سینا   رێك زۆرە دورە حەتا ببت بینا
ئەڤ نەصیبیێ کۆر دبیێ ژ ئافتاب   صەد بەرامبەر (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)
و ئەوێ کو ئەو بڤیێ نورێ بینا بیێ   شەرحا وی کەنگی کارێ بوسینا دبیێ
هەکە سەد جاری تە بیێ کو بت ئەڤ زمان   کا ئەو وێ بدەستی ڤەلڤینێ پەردەیا عیان
وای لوی هەکە بلیست پەردێ   دەستیێ وی قەتەك شویرێ خودێ
دەست چ بوە سەرێ وی بخوە ژێکیێ   ئەو سەرێ کو ژ جەهل سەرا لێدکێ
ئەو پەیڤە بتەقدیر من گۆت ژ تەرە   ناخوە دەستێ وی لکوە و ئەڤ لێکدەرە
بۆ خالەتێ خایە هەبا دبو خالۆ   ئەڤ بتە قدیر هاتیە هۆ و هالۆ
ژ زمان تا چاڤ کو ئەو پاك ژ شکە   سەد هزاران سال بێژم هندکە
هیێ نەبە بیێ هیڤی نورها عاسمان   دەما خودێ ڤیا دێ گەهێ دیەك زەمان
دکانا سەد ئەثەر ژ ستێران   قودرەتا وی دگەهینێ د هەرزەمان
ستێرا گەردون بۆ طاریێ ناسخە   ستێرا حەق د صفاتێ وی راسخە
رێکا پێنج سەد سالا چەرخی ئەی موستەعین   د ئەثەر نێزیك دبیێ گەل زەمین
سیێ هزار و پێنجصەد سال تاز و حەل   دەم دەم خاصیەتا خوە تێنت عەمەل
ل هەڤ پیچینت وەك سیبەرێ دئیاب   درێژا سیبەرێ چیە لپێش ئافتاب
و ژ نفوسێ پاکێ وەك ستێرا مەدەد   بلاییێ ستێرێت عاسمان ڤە دگەهەد
ظاهرێ وان ستێران قەوامی ما   باطنێ ما بوە قەوامی سەما

د بەیانا وێ، کو حوکەما بێژن ئادەمی عالەما صوغرایە و حوکەمایێ ئیلاهی بێژن ئادەمی عالەمی کوبرایە، چونکی وان ژ حوکەمارە علم ل صورەتێ ئادەمی مەقصود بوە و علمێ ڤان حوکەما د حەقیقەتا ئادەمی دا مەوصول بوە

ئێدی ب صورەت عالەما ئەصغەر توی   ڤێجا ب مەعنی عالەما ئەکبەر توی
ظاهرێ وی چقی ئەصلێ فێقیە   باطنا هەبونا فێقی ژ چ قیە
هەکە نەبوە مەیل و هیڤیا ثەمەر   کەنگی باغڤانی دچاند شتلا شەجەر
ڤێجا بمەعنا ئەو دار ژ فێقی زاد   هەکە ب صورەت خوە ژ دارێ بوە ولاد
ژڤێ موصطەفا گۆت کو ئادەم و ئەنبیا   پشت سەرێ من دبن دژیرێ لیوا
بخاترێ ڤیێ فەرمویە وی ذوفنون   رەمزا (نَحْنُ الآخِرُونَ السابِقُونْ)

هەکە ب صورت ئەز ژ ئادەم وەلدیمە　　ئەز ب مەعنا باپیرکێ باپیرکێ ویمە
کو ژبۆنا من ژێره سەجدە کر مەلەك　　و ژ پەی من چو سەر هەفتەم فەلەك
ئێدی ژمن زایە د مەعنی پدەر　　ئێدی ژ فێقی زایە د مەعنی شەجەر
عەول فکر ئاخر هات د عەمەل　　تایبەت فکرێ کو ئەو بوە وەصفێ ئەزەل
وەلحاصل دناڤ یەك زەمان ژ عاسمان　　دچت و تێت هەر و هەر کاروان
ئەڤ رێکە نەدرێژە سەر ڤی کاروان　　کەنگی دێ بری ڤێ دەشتا پان
دل بەرەو کەعبێ دێ چت د هەر زەمان　　جسم طەبعێ دل دگرێ ژ ئمتحان
ئەڤ درێژی و کورتی بۆ جسمیە　　دەراکو خودێیە درێژی و کورتی چیە
چاخێ خودێ ژ جسمی رە تەبدیل کر　　چونا وی بێ فەرسەخ و بێ میل کر
سەد هیڤیە ڤی زەمانی باڤێژە گاڤ　　بعشق و دل ئەی خۆرتو بهێلە کلاڤ
گەرچ مژیلانکێ چاڤا ل هەڤ دنەقێنی　　دکەشتی نڤستی رێ دهەلقەنی

تەفسیرا ڤێ حەدیثێ کو
{مَثَلُ اَمَتِی کَمَثَلَ سَفِینَةِ نُوحٍ مَن تَمَسَكَ بِها نَجا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْها غَرَقْ}

بخاترا ڤێ پەیغەمبەر فەرمویە کو ئەز　　هەر وەکی کەشتیمە د طوفانێ نەحەز
ئەم و ئەصحابن وەکە کەشتیا نوح　　هەرکێ خوە پێڤە گرت پێکر فتوح
چاخێ کو گەل شێخی تو دور ژ کرێتیی　　رۆژ و شەڤ سەتاری دکەشتیی
تو د پەناهی جانێ جان بەخشی　　دناڤ کەشتی رازایی رێڤە دچی
نە ڤەقەتە ژ پەیغەمبەری ئەی بامێ خوە　　کێم تەکیە دەلفەن و سەر کامێ خوە
هەکە شێری دەما رێڤەچو بێ دەلیل　　هەر وەکی روڤی د ضەلالی و ذەلیل
هێ نەفرە ئیلاکو گەل پەرێت شێخ　　دا ب بینی هاریا لەشکەرێت شێخ
زەمانەکی پێلا لوطفا وی بالێ تەیە　　دەمەکی ئاگرێ قەهرا وی حەمالێ تەیە
قەهرا وی رە دژی لوطفا وی کێم ژمار　　ئتحادا هەردوا ب بینە دناڤا ئەثەر دیار
یەك زەمانی وەکە ئاخێ تەکەسك و شین دکێ　　یەك زەمانی پربا تە ستور و قەلەوین دکێ
بۆ جسمێ عارف ددێ وەصفێ جەماد　　دا سەر وی شین بت گول و نەسرینێ شاد
بەلێ ئەو دبینێ نابینت غەیری ئو　　بل ب مەژیێ پاك دائم نادەت بو
مەژی خالی بکە ژ ئنکارێ یار　　داکو بهنا بکی ژ گولزارێ یار
دا بهنا دائم وەرگری ژ یارێ مەن　　وەکە موحەمەد بهنا رەحمانێ ژ یەمەن

دصـــەفا معراجیـــان هەکـــە بـــیی دیـــار — وەکە بۆراقێ تە نەجات دت ژ عالـــەما خـوار
نـــەوەکی معراجـــا زەمـــینی تـــا هـــەیڤێ — بـەلکو وەکـە معراجـا کەلـەکیا سـەر ئـاڤێ
نـــەوەك معراجـــا بخـــارێ تـــا ســـەما — بـــەل وەك معراجـــا جنـــینی تـــا نُهـــا[1]
خـــوەش بۆراقـــە کـــو هەکـــە لـــێ سـواربی — تـــەژ نـــەییێ بـــەرە و هەیڤـــە دبـــی
ســـەما وی کێـــو و دەریایـــا مـــەس دکـــێ — حـــەتا جیهانـــا حـــس رە ل پاشـــڤە دکـــێ
پـــێ باڤێـــژە د کەشـــتی و بـــاژۆ رەوان — وەك مەعـــشوقێ جـان بـەرە و جـان رەوان
پـــێ دەســـت و بـــێ پـا هـــەرە حـــەتا قـدەم — وەصـــانێ کـــو جانـــا لـەزانـــد ژ عـــەدەم
تـــەیێ درانـــدبا د پـــەیڤێ پـــەردەیا قیـــاس — هەکـــە نـــەبوا ســـەمعێ ســـامع رە نعـــاس
ئـــەی فەلـــەك ســـەر پـــەیڤا گەوهـــەر ببـــار — ژ جیهانـــا وی ئـــەی جیهـــان شـــەرم دار
گـــەر ببـــاری گەوهـــەرێ تـــە ســـەدتا دبـــێ — جامـــدێ تـــە ببینـــاهی و گویـــا دبـــێ
هـــەر نشـــارا تـــە کـــری بۆتـــە بخوەیـــە — چـــونکی هەریـــەکا تـــە ب ســـەد ســـەرمایەیە

داستـانا هەدیـە ڤـرێکرنا بەلـقیسێ ژ باژێرێ سەبا لایێ سلێمانی (سلاڤ لێبن)

هەر وەکـی وێ هـەدیێ کـو ژ سـەبا بـەلقیس — ڤرێکـــری بـــۆ ســـلێمانی ژ کـــیس
دیاریـــا بـــەلقیس چـــل هێـــستر بـــوە — بـــارێ وان پێکڤـــە کەرپیـــچێ زێـــر بـــوە
چـــاخێ گهانـــە چـــول دەشـــتا ســـلێمانی — ل هـــەمی عـــەدرێ فەرشـــێ زێـــر ڤـــەدانی
ل ســـەر زێـــر حـــەتا چـــل قوناغـــا هـــاژۆتن — حـــەتا کـــو ئـــاڤروا زێـــر دنـــەظـــەر فـــرۆتن
زۆر جـــارا گـــۆتن ئـــەم زێـــری بزڤـــرینن — ببنـــــە خـــــەزینا بەلقیـــــسێ دەیـــــنن
ســـەر زەڤیـــا کـــو ئاخـــا وێ زێـــر دەهیـــە — زێـــر ددیـــاری برنـــا وێـــدەرێ ئەبلەهیـــە
ئەی کەسێ عەقل ب دیـاری دبـی جـەم ئـیلاهـ — عـــەقل لوێـــدەرێ کـــێمترە ژ خـــاکێ راهـ
چـاخێ بێبهایـا دیـاریێ لوێـدەرێ بـو دیـار — پاشـــڤە کێـــشبون ئـــەو شـــەرمەزار
دیـسا گـۆتن هەکـە ببهانـە و هەکـە ئـەرزانن — ل مـــە چـــیە ئـــەم بـــەنیێ فـــەرمانن
هەکـــە زێـــرە و هەکـــە ئاخـــە ل مـــە برینـــە — ئـــەمرێ فەرمانـــدەیێ بجـــێ ئانینـــە
هەکـــە بێـــژت کـــو هـــەمیا پاشـــڤە بێـــنن — دیـــسا ب فـــەرمان دیاریـــا ڤەگـــەرێنن
پێتڤیـــە گوهبدەنـــە ئـــەمر و فـــەرمانێ — پێتڤیـە حـەتا وێـدەرێ هـەدیێ بدنـە کێـشانێ
پـــشترە کەتنـــە رێ هەدیـــە هێنـــەران — تـــا بـــەر تـــەختێ وی ســـلێمانێ جیهـــان
کـــرە کـــەن دەمـــا ســـلێمان ئـــەو بدیـــد — کو کەنگی مـن ژ هـەوە طـەلەبکریـە مەزیـد
مـــن نەگۆتیـــە هیڤیـــدارم هـــەدیێ بێنـــە — بـــەلکی مـــن گـــۆت هـــنگ لایقـــێ هەدیێنـــە

(١) نُهی – عەقل، تێگەهشتن

کو ژ غەیب هەدیێ نادر مرا تێن | کو بەشەر ئەو تە ئانیە ئەوژی تێن
هون ستێرێ دپەرێسن کو زێر چێدکێ | وی ب پەرێسن کو ستێرێ چێدکێ
هنگ دپەرێسن ئافتابا چەرخ رە | بێ بها دکن جانێ عالی نەرخ رە
ئافتاب ژ ئەمرێ خودێ طەباخێ مایە | بت ئەبلەهی کو بێژن ئەو خودایە
١٣٢٣٠ هەکە ئافتاب بکرێ تو دێ چکێ | وێ رەشییێ چاوا تو دێ ژێ دەرکێ
دێ بدەرگاهێ خودێ کەی هەوار | کو روناهی بدە مە دەرخە ژ دونیا تار
هەکە نیڤە شەڤ تە بکوژن خورشید کانێ | دێ بنالی یا ژ وی خوازی ئەمانێ
پتریا کێترا ب شەڤ واقع دبە | وی زەمانێ مەعبودێ تە غائبە
هەکە براستی ڤە لایێ خودێ ب چەمی | ژ ستێران نەجات دبی مەحرەمی
چاخێ بوی مەحرەم ڤەکم گەلتەلەب | حەتا ببینی هەطاڤێ نیڤێ شەب
بل رەوانێ پاکێ ویرە شەرق نە | د هەلا رۆژێ شەڤ و رۆژ فەرق نە
ئەو رۆژ دبت کو ئەو شارق دبێ | شەڤ نامینت شەڤ وەکە وی بارق دبێ
ذەرە چیە خوە دیارکەت پێش هەطاڤ | رۆژ وەصایە دوی ئەنوار و طاڤ
ئافتابەك کو رەخشان دبت | چاڤ لپێش وی سست و حەیران دبت
١٣٢٤٠ هەر وەکی ذەرێ وی دبینی د نورا عەرش | پێش نورا بی حەدێ مەو فورا عەرش
وی دێ بینی مسکین و ذەلیل و بێ قەرار | چاڤ ب قوەت بوە ژ کردگار
کیمیایەك کو ژ وێ یەك ئەثەر | کەتە ناڤ دوکێلێ ئەوبو ئەختەر
دا دئکسیرەکێ کو ژ وێ نیڤ طاڤ | ل طاریکیێ دا ئەو زو کرە هەطاڤ
حەك و پەك کو مینا گەری ژ یەك عەمەل | چەندین خاصیەت چێکرن ژ زوحەل
باقیێت ستێرا و گەوهەرێت جان | هەم سەر ڤێ قیاسێ ئەی طالب بزان
چاڤێت حسی کو ئێخسیرێ هەطاڤن | ل چاڤێ رەبانی بگەرهە کو ئەو بناڤن
دا ئسیربت لپێش وی نەظەر | تیرێژکێت ئافتابا پر شەرەر
کو ئەو نەظەر نور و ئەڤ ناربوە | نار پێش نورێ زۆر تار بوە

کەرامات و نورا شێخ (عبدالله) یێ مەغربی (قدس الله سره)

گۆت عبدالله شێخێ مەغربی | شێست ژ شەڤێ من نەدیت شەبی
١٣٢٥٠ من نەدیت طارکییەك د شێست سال | نەب رۆژ و نەب شەڤ نەژ ئعتدال
صۆفیان گۆتن راستیا پەیڤێ وی | هەر شەڤ دچون ل پەیێ وی
دچولستانێت پر ژ کۆرت و ستری | وی وەك هەیڤا چاردە دکر رێبەری

رو نەدگەراند پاشڤە وی دگۆت ب شەب   هێ کۆرچاڵە هەرنەڤە بلایێ چەپ
دیسا دگۆت پاش دەمەکێ لایێ راستڤە   هەرن ژبەرکو ستری لپێش پیاڤە
دبو رۆژ مەپیێ وی ماچ دکر   ژبەرکو هەردو پیێ وی پاك بون ژ قور
دبو رۆژ بۆ پیێ وی ئەم پای بوس   دبون و پیێ وی وەکە پێیت عەروس
نەژ ئاخ و نەژ تەقن سەر وی ئەثەر   نەژ خشتلانا ستریا و نەلێکەتنا حەجەر
مەغربی کربو مەشرقەك خودای   مەغرب کربو وەکە مەشرق نورزای
ئەڤ نورا شەمسێ شموسەکی فارسە[1]   بۆ رۆژا خاص و عام ئەو حارسە
چاوا نەبت حارس ئەو نورا مەجید   کو هزاران ئافتاب ئانین پەدید
تو ب نورا حارس هەر هەرە دئەمان   دناڤ ئەژدەها و دوپشك و ماران
پێش لپێشیا تە دچت ئەو نورا پاك   هەر رێگرەکی ژ رێکێ دراك
(یَوْمَ لایُخْزِي النَّبيّ) رە راست زان   نور (یَسْعی بَیْنَ اَیْدِیهِمْ) بخوان
گەرچ ئەوێ زێدەبت د قیامەت   لڤێ دنێ ژ خودێ بخوازە ب سەلامەت
کو ئەو دێ بەخشت هەم ب عەور و هەم ب باغ   نورا جان (وَاللهُ اَعلَمُ بِالْبَلاغ)

زڤراندنا سلێمانی (سلاڤ ل سەربن) قاصدێت بەلقیسێ بوان هەدیێت کو ئانیبون بلایێ بەلقیسڤە و دەعوەتکرنا بەلقیسێ ب ئیمانێ و هێلانا رۆژ پەرستییێ

بزڤرن ئەی قاصدانێت خەجل   زێر ژ وەرە دل بۆمن بینن دل
ڤی زێرێ من ل سەر وی زێری داکن   بکۆریا چاڤا دکلکا هێستڕێ راکن
قوینا هێسترێ هەژیێ خەلەکا زەرە   زێر عاشقێ رویێ زەرێ ئەصفەرە
کو ئەو نەظەرگاها خوداوەندە   کو کان ژ لێنێرینا خورشیدە
کا نەظەرگاها شعاعێ ئافتاب   کا نەظەرگاها خوداوندێ لوباب
دا ئەز وەنەگرم جان بکەن قەلخان   گەرچ نوکە ژی د دەستێ منن زندان
مورغا فتنا دانەیە ئەو سەر بامە   پەر ڤەکریە ئەو گرتیێ دامە
دەما بدانێ دا وێ دل رە ب جان   یێ نەگرتی ژی ژ ویرە بگرتێ زان
ئەو نەظەرا لایێ دانیڤە دکێ   بزان کو ئەو گرێکا ب پیاڤە دکێ
دا نەبێژت هەکە تو ددزی نەظەر   ئەز ژی ددزم ژ تە صەبر و مەفەر
چاخێ وێ نەظەرێ ڤەکن ڤی لایی تەرا   ئێدی نەزانە ژ خوە غافل مرا
وەختێ تە ئەو نەظەر کێشا لپەیم   ڤێجا دێ زانی کو ئەز ژ تە غافل نەیم

(١) فارسە – سوارەکی چاکە.

داستانا عەطارێ، کو بەرێ تەرازوا وی حەریا سەر شوشتنێ و دزینا بکرێ گلخوار ژوێ حەریێ دەما کێشانا شەکرێ دزی و نهێنی

یەکەکی قور[1] خار چو جەم عەطاری / دا قەندێ نەمازە بکرت مقداری
ئێدی عەطارێ زیرەکێ دو دل / ل جهێ بەرێ تەرازو دانیبو گل
عەطاری گۆت ئەی خۆرتۆ قەندێ من / ئەی زاف قەنجە بێ چاوا و بێ منمن
ئەما گل بەرێ تەرازوا منە / هەکە تەمەیل ل شەکر کرینە
گۆت یا موهم ل جەم من قەند کرینە / بەرێ میزان هەرچی بت بکشینە
گەل خوە گۆت لپێش ئەوێ گلخوەرە / بەر چیە؟ قور چێتر ژ زێرێ زەرە
هەر وەك وی دەلالێ کو گۆتی ئەی کورۆ / نوبوکەك منێ دیتی زاف سپەحی رو
زۆر خوەشکە بەلێ هەم یەك تشتێ هەی / کو بابێ وێ کەچکێ شیرینی چێدکەی
گۆت هەکە وەبت ئەڤە چێتر بوە / کچا وی طام خوەش شیرین تربوە
هەکە تە بەر نینە و بەرێ تەژ گلە / ئەڤ باش و باشە گل بۆمن قوتێ دلە
ژ عادەت دناڤ وێ کەفا تەرازو / وی ل جهێ بەر ئەو گل دانابو
ڤێجا بۆنا کەفا دیترێ بدەست / هەم تەما وێ قەند دشکەست
چونکی وی طەفشۆ نەبو درەنگ دکر / موشتەری لوێدەرێ دما مونتەظر
روێ وی بوی لاییڤە بوگلخۆرخوەنێزیکدکر / وی نخافتی دزی ژ گلاتە رازو دکر
بطرس و لەرزان نەکو بێت ناگهان / چاڤێ وی بمن بکەڤێ ژ ئمتحان
عەطار ئەو دیت و خوە مژول کر / کو ژ وێ گلێ ئەو بدزێ زێدەتر
هەکە بدزی و ژ تەقنا من بێی / هەرە کو هەم ژ طەنشتا خوە دخوی
تو ژ من دطرسی بەلێ ژ کەریتی / ئەز دطرسم تو بخوی بکێمتریتی
دەما کو تو ببینی کو شەکری کێم بو / هنگێ دێ زانی کو ئەحمەق و عاقل کی بو
گەرچ مژولم ئەما وەصانە ئەحمەقم / کو تە شەکر زێدە برئی گوهرەقم
مورغ ژوێ خوەش نەظەرێ ل دانێ تاڤێ / دانە ژی ژ دوررێ لێدگرێ بداڤێ
هەکە ژ رێکا چاڤی بەهرەکێ دبێ / مانێ ژ طەنشتا خوە کەبابێ دخوێ
ئەڤ نێرین ژ دور تیرە و سەم / عشقا تە زێدە دبت و صەبرا تەکەم
مالێ دونیا داڤا مورغێت ضەعیف / مولکێ عوقبی داڤا مورغێت شەریف

---

(١) قور – تەقن، گل، حەری.

داكو ئەڤ مولكە بوێ داڤا كوير   مورغێت هەژی پێ ب بنە نێچير
ئەزێ سلێمان ناخوازم مولكتان   بەلكو دێ وە نەجاتدم ژ هلاكتان
كو ڤی زەمانی هنگ بخوەنن مەملوكێ ملك   مالكێ ملك ئەوە كو نەجاتبێ ژ هلك
دیسا برەنگەكی ئەی ئێسیرێ ڤێ دنێ   تە ناڤێ خوە كریە ئەمیرێ ڤێ دنێ

دلداری كرن و رێز لێدانا سلێمانی سلاڤ لێبن ژ وان قاصدان رە وراكرنا طرس و ئازاری ژ دلێ وانا و عوزر خوازیا قەبول نەكرنا هەدیێ و شەرحكرن گەل وانا

ئەی قاصدان دێ وە فرێكەم رەسول   رەدا من چێترە بۆ هەوە ژ قەبول
ل جەم بەلقیسێ ئەوا كو وە دیتی ژ عەجەب   هنگ ڤەگێرن ژ چۆل و دەشتێ ذەهەب
كو چل قوناغا هنگ ل سەر زێر بون   و چاوا هون ژ هەدیێ هۆ خەجل دبون
دا بزانت كو ئەم نەطامعێ زێرینە   مە زێر ژ زێر چێكەری ئانینە
ئەوێ كو هەكە بڤێت هەمی ئاخا زەمین   سەر ب سەر كتە زێر و دُرّێ ثەمین
ئەی عاشقێ زێر بۆنا وێ یەزدان   ڤێ زەڤیێ كتە زیڤ رۆژا پەسلان
ئەم فارغن ژ زێر كو ئەم زاف پر فەنن   خاكیان رە سەرانسەر زێرین كن
كەنگی ژ هەوە داخوازا زەر دكم   ئەز هەوە رە كیمیا گەر دكم
تەركا وێ بكە هەكە ملكێ سەبایە   كو دەرڤەیە ژ ئاڤ و گل خودانێ ملكایە
تەختێ بەندە ئەوێ كو تە تەخت خوەندیە   خوە سەرۆك دهزرینێ بەردەرماییە
نكاری ل سەر رهێ خوە پادشاهیێ بكی   چاوا ل سەر قەنج و خرابا پاشاهیێ دێ كی
بێ مرادا تە رهێتە بت سپید   شەرم بكە ژ رهێ خوە ئەی خوەهر ئومید
مالك المُلكە هەركێ سەر ژێرە دانێ   بێ جیهانا خاك سەد ملكا دێ دەنێ
ئەما زەوقا سەجدەیەكێ لپێش خودێ   تەرە خوەشترتێت ژ ملكێ دەولەتێ
پشترە دێ نالی كو من نەڤێتن ملك   موسەلەمكە ژمنرە وێ سەجدێ ملك
پادشاهێت جیهان ژ پیس رەگی   بهن نەبرنە ژ شەرا بابەندگی
وەرنە وەكە ئەدهەم[1] گێژوكە و دەنگ[2]   ملكی ژ هەڤ تێك و پێكدە بێ درەنگ
بەلێ خودێ بۆنا ثوباتا ڤێ دنێ   سەر چاڤ و دەڤێ وان موهرێ ددەینێ
دا شیرین ببت سەر وان تەخت و تاج   دا بستێنن ژ جیهانداران خەراج

(١) ئەدهەم – ناڤێ وەلیەكی خودێیە كو عەول پادشا بو تەركا مەزناتیێ كرو كەتە چۆلا و عبادەتكر حەتا بوە وەلی اللە.
(٢) دەنگ – بەلەنگاز.

هەكە ژ خەراجی كۆمبكی زێر وەكە ئاخێ
دوماهیكێ ئەو دێ ژ تە مینێ كەڤی بناخێ
هەڤرێ جانێ تەنابت ملك و زەر
زێر بدە سورمە بستێن بۆ نەظەر
دا ببینی كو ئەڤ جیهانە چالەكە طەنگ
وەك یوسڤی وی وەریسی بێنە ب چەنگ
دا بێژت چاوا ژ چالێ هاتی ببام
جان كو یا بُشْرِي لِي هذا غُلامْ
هەیە دچالێ ئنعكاساتێ نەظەر
كێمترینا وێ كو بەری دبینی زەر
١٣٣٣٠ وەختێ یاریكا بچوكان ژ ئخْتلال
وان قافكا خوەرە دكن زێر و مال
عارفێت دنێ كیمیاگەر بونە
كو كان ل بەروان بەر بونە

دیتنا صۆفیەكی د خەوێ كۆمەكە شێخا و داخوازكرنا رزقێ حەلال بێ مژول بون ب كەسبێ و ژ عبادەت مان و ئرشادا وان ویرە و فێقییێت تەحل و طرشێ چیایی ل وی شیرینبون بهمەتا وان مەشایخا

وی یەكی دەروێش گۆت دناڤا شەوێ
من خضر و شێخ دیتن د خەوێ
ژوان رە من گۆت كو رزقێ حەلال
ژ كیڤە بخوم كو ئەو نەبت وەبال
ئەز گەل خوە برمە كویستانا
د وەشاندن فێقی ژ وان بیشانە
كو خودێ شیرین دكر ئەو فێقیە
د دەڤێ تە بهمەتا مەی عالیە
هەر بخوە پاك و حەلال و بێ حەسیف
بێ تەعب و هەلگرتن و نهال و نشیف
ئێدی ژ وی رزقی من نوطقەك دارژاند
زەوقا پەیڤا من عەقلێ عاقل درەڤاند
من گۆت ئەڤ فتنەیە ئەی رەبێ جیهان
بەخششەكی بدە ژ هەمی خەلكێ نهان
ئاخفتن ژمن بو من دلێ خۆش پەیداكر
میناكا هنارێ ژ زەوق لەڤبەلاڤكر
١٣٣٤٠ من گۆت هەكە تشتەك ەبت د بەهشت
بل ڤێ شادیێ كو من هەیە د سرشت
ئارەزوا هیچ نعمەتا ناهێت دیتر
ژ ئەڤێ دەست پێناكم بخوارنا نەیشەكر
ماب بو ژ كەسیێ یەك دوحەبە ئەم[1]
دروتی بو ناڤ هەچكێ جوبە ئەم

ئنیەتكرنا وی، كو ئەڤی زێری بدەمە وی داركێشی چونكی ب كەراماتێ شێخ رزقێ من پەیدا بوونە راحەتبونا وی داركێش ژ ضەمیر و ئنیەتا وی

وی یەكی دەروێش ئێزنگ دكێشان
وەستای و ماندی دهات ژ دارستان
ئێدی من دگۆت ژ رزقی فارغەم
ژڤێ و پاشڤە ژبو رزقی من نینە غەم

(١) یەك دوحەبە ئەم – یەك دو دینارم.

فێکیێ نەخوەش ل من بوە خوەش
رزقەکی تایبەت ژ جسم رە بیە بەش

چونکی ئەزی خلاس بویم ژ گەوری
چەند دینارەکن ئەڤان بدەمە وی

ئەڤی پارەی بدە مە ڤیێ زەحمەتکەش
دا دو سێ رۆژا ژ قوتی ببت خوەش

خوە ناڤ دلێ من دزانت ئو
ژوێ کو سەمعێ وی نور هەیە و شەمعێ هوُ

لپێش وی بوە سرّێ هەر ئەندیشە
وەکە چرایەکێ دناڤا شیشە

هیچ نەدبو پەنهان ژ وی ضەمیر
ئەو ل سەر موضمونێ دلان بو ئەمیر

ڤێجا منمن دکر گەل خوە ژێر لەب
د بەرسڤا فکرێ من وی بوالعجب

کو ئەڤە بو هزرێ تە بۆنا ملوك
(كَيْفَ تَلْقِى الرِزْقَ اِن لَم يَرْزَقُوكْ)

بەلێ من ئاخفتن فەهم نەدکر
ل دلێ من ددا عتابا وی سەحدکر

هاتە لایێ من بهەیبەت وەکە شێر
طەنگا دارا ژپشتێ دانا ژێر

چریسکا وی حالێ کو پشتیێ دار دانا
لەرزکەك ل حەفت ئەندامێ من دانا

گۆت یارەب هەکە خاصێت تە ساخن
کو موبارەك دعوەت و پێروز ئوجاخن

لوطفا تەدخوازم کو ببت مینا گەر
ئەها نوکە ئەڤ پشتیێ دارا بیێ زەر

دگاڤێ من دیت کو دارێ وی بو زێر
وەکە ئاگر ل عەردێ طەیساند زۆر و ژێر

ئەز دوێ ژ خوە چوم تا مدهەکێ
دەما بخوەڤە هاتم سەر هەوە سەکێ

پاش ژ وێ گۆت ئەی خودا گەر ئەو کبار
زۆر بغیرەتن و درەڤن ژ ئەشتهار

دیسا ئەڤی بکە بارێ دارا زو
بێ راوەستان هەم سەر وی حالێ کو بو

د زەمان بو دار ئەو چقێت زەر
مەست بو دکارێ وی عەقل و نەظەر

پاش ژ وێ دار هەلگرت و ئەوچو
ژ پێش من بلایێ شەهرڤە تیژ رو

من خواست دا ل پەی وی شاهی بچم
ژ وی ب پرسم موشکلاتا و گوهبدم

وێ هەیبەتا وی رێگرت سەر مە
چونا جەم خاصا رێ نابت بۆ عامە

وەر بۆکەسی رێ بت بێژە سەرکە قوربان
کو ئەو بوە ژ رەحمەت و ژ جەذبا وان

ئێدی بزانە خەنیمەتە ئەو تەوفیق
دەما دەستڤە بێی صوحبەتا صدیق

نەوەك وی ئەبلەهی کو بچت جەم شاه
سەهل و سەناهی وێ دەمێ دەرکەڤێ ژ راه

وەختێ ژ قوربانی بدەنە وی زێدەتر
ئێدی بێژت رانێ گایە ئەڤ مەگەر

ئەڤ نەژ رانێ گایە ئەی موفتەری
ل بەرتە دبت رانێ گایی هندی کەری

دانا شاهیتیە ئەڤ بێ رشوەتە
بەخشیشێ خوریە[1] ئەڤ ژ رەحمەتە

(١) خوریه – مه حضه.

تەحریضا سلێمانی ل قاصدان بلەز کرنێ بهجرەتا بەلقیسێ بوٚنا ئیمانێ

هەر وەطوڤ کو مەلك سلێمان د شەری — جەذبا فیل و لەشکەرێ بەلقیس کری
کو ئەی خۆشتڤیا وەرن زوێ زود — کو رابون پێل ژ دەریایێ جود
بلایێ ساحل د پەشێنێ بێ خەطەر — جۆشا پێلا وێ هەر گاڤ سەد گوهەر
مەگۆت الصلا ئەی خەلکێ خێر و بر — کو ڤی زەمانی رضوان[١] دەری بەهەشت ڤەکر
ئێدی سلێمان گۆت قاصد نۆهەرن — جەم بەلقیسێ و بلایێ ڤی دینی وەرن
ڤێجا بێژنە وێ وەرە ڤێدەرێ تەمام — زوبە کو (اَللّٰهُ يَدْعُو بِالسَّلَامْ)
هێ وەرە ئەی طالبێ دەولەت شتاب — کو ئەڤ زەمانێ فتوحە و فەتحە باب
ئەی کو تو نە طالبی تژی وەرە — کو ئەو یارێ وەفا حاجەت هێنەرە

ئەگەرا هجرەتا ئیبراهیمێ ئەدهەم و تەرکا ملکێ خوراسان

ملك لهەڤدە تو وەکە ئەدهم زود — دا دەستڤە بینی وەکە وی ملکێ خلود
ئەو شاه ب شەڤ سەر تەخت خەوتی بو — حەرەس ل سەر بان کاخ دانی بو
قەصدا شاهی ژ حەرەسا ژی ئەو نەبود — کو ژ وی بکن دەفعا خرابکارێت حەسود
وی دزانی کو ئەو ئی عادلە — فارغە ژ رودایان هێمن دلە
عەدل ئارە زوارە بت زێرەڤان — نەب شەڤ سەربانا طمبەك لێدان
بەلێ مەخسەدا وی بو ژ دەنگێ رباب — هەر وەك موشتاقێت خیالا وێ خطاب
نالینا زرنا و گورماگورما دهول — تشتەکە میناکا وێ ناقورا کول
دەربارێ ئاهەنگا حوکەمایێ گۆتین — مەیێ ژ دەوەرانا چەرخ گرتین
دەنگێ گێرانا چەرخە ئەڤ کو خەلق — دڤەلۆرێنن ب تەنبوروب حەلق
موئمنین دبێژن کو ئاثارێ بەهەشت — خوەش دکن هەر ئاوازێ زشت
ئەم هەمی ئەندامێ ئادەم بوینە — ئەو ئاهەنگە مەد بەحەشت بهیستینە
گەرچ سەر مە رژاند ئاڤ و گل شەك — ل بیرا مەتێت ژ وانا پیچەك
بەلێ دەما تێکەل بو گەل خاکا کەرەب — ئەڤ جر و ئەڤ[٢] بەر کەنگی ددێ ئەو طەرەب
چاخێ ئاڤ تێکەل بو گەل پیسی و میز — ژ تەڤلیهەڤیێ طاما وێ بت تەحل و تیز

(١) رضوان – فرشتەیێ دەرڤانێ بەهەشتێ.
(٢) ئەڤ جر و ئەڤ بەر – کەسرە و ضەمە.

هندەك ژ وێ ئاڤێ یێ هەیی د بەدەنێ / ژ وێیە میز ئاگری د خەمرێنێ
هەكە ئاڤ بو نەجس ئەڤ طەبعێ وێ دمێنی / كو طەبعێ ئاگر غەما خوەدا درونێنێ
ئێدی خوارنا عاشقان كەت سماع / كو د وێدایە خیالا ئجتماع
قوەتەكێ دگرێ خیالاتێ ضەمیر / بەلكی دبت صورەت ژ بانگێ صەفیر
ئاگرێ عشق ژ ئاوازا گەش دبێ / وەصانێ كو گویزێ هویر لئاتەش دبێ

حكایەتا وی زەلامی، كو ژ سەر گویزێ بو دبن دارا گویزێ جوا ئاڤێ دهەركی و كویر بوونە دگها ئاڤێ و گویز دهاڤێتنە ئاڤێدە دەنگێ شەپێنا ئاڤێ لێخوەش دهات و پێ كەیف دكر

ئاڤ د كوری بو ئەو تهنی مایەڤە / ل سەر دارا گویزێ گویز دهاڤێتنەڤە
گویز ژبنا گویزێ دكەتن ناڤ ئاب / شەپێن دهات وی ددیت حوباب
عاقلەكی گۆتیێ كو وەنەكە ئەی فەتا / گویز بخوە تهنیتیێ تینن بۆتە
پترتر دێ دئاڤێ كەڤن ثەمەر / ئاڤ د كوریە ژتە دورتەر
ببینە پترتر دكەڤنە ناڤ ئاڤێ / ئاڤا دبت بۆ تە چ سودە ژ ئەڤێ؟
حەتا تو ژ ژۆر وەری خوارێ ژێر / ئاڤێ گویزێت تەیێ برین ئەی دلێر
گۆت قەصدا من ژ ڤێ وەرانا گویزێ نینە / سەر ڤێ ظاهریێ هەیڤەكە باش بنێرینە
قەصدا من ئەوە كو بێت بانگێ ئاب / هەم ل سەر ئاڤێ ببینم ئەڤ حوباب
بۆ تهنی بخوە شول چ بوە د جیهان؟ / هەر و هەر ل هاویری حەوض گەران
دورا جوێ و دورا ئاڤێ و بانگێ ئاب / میناكا حاجیێ طائفێ كەعیێ صەواب
هەر وەصا مەقصودا من ژڤێ مەثنەوی / ئەی (ضیأالحق حسام الدین) توی
مەثنەوی د ناڤ فروع و د ئوصول / پێكڤەیێ تەیە تە كریە قەبول
ئلتجا سەر تەیە و سەر ئمدادێ تە / تەكیە سەر ئشفاق و سەر ئسعادێ تە
مەثنەوی دناڤ ئوصول د فروع / ژێری ئالاتە دكت رجوع
مەثنەوی دناڤ ئوصول و ئبتدا / پێكڤە بۆ تەیە و سەر تەیە ئنتها
د قەبولا تەیە عزەت و موقبلی / ژبەركو شاهێ جیهان و سلطانێ دلی
شاهن كو قەبول دكن قەنج و بەد / دەما قەبولكرن نینە هیچ رەد
دەما شتلەك تە چاند ئاڤێ بدێ / چاخێ تەخواست ڤەكی ڤەكە گرێ
قەصدا من ژ ئەلفاظێ وێ رازێ تەیە / قەصدا من ژ ئنشایا وێ ئاوازێ تەیە

جەم مـن ئـاوازێ تـە ئـاوازێ خودایە   عاشق ژ مەعشوق حاشا کـو جودایە
ئتصالەکە بێ تەکەیوف بێ قیاس   هەیە بـۆ رەب النـاس گـەل جـانێ نـاس
ئەما من گۆت ناس من نـەگۆت نەسناس[1]   غەیری جـانێ نـاس جـانی نـەناس
نـاس مـرۆڤ بـت و کـا ئـەو مرۆڤـێ؟   تـە سـەرێ مـرۆڤ نەدیتیـە دوڤـێ
(مـا رَمَیْـتَ اِذرَمَـیْتَ) تـەیێ خوانـدی   بـەلێ جـسمەکی دتەجـەزّی مانـدی
ملکێ جسمەت رە وەکە بەلقیس ئـەی غـەبی   تـەرك بکـە بـۆ سـلێمانێ نـەبی
لاحـول دکـم نـەژ گۆتنـا خـوە   بـەلکو ژ وەسواسـا وێ هـزرا خـوە
کـو ئـەو خیـالا دکـێ د پـەیڤێت مـەن   د دل ژ وەسـواس و ئنکـارات و ظـەن
چـونکی پـەیڤا مـن تـە گـرت ژمێـژ   مـن خـوە کرکـر ژڤـێ و پـاش تـو بخـوە بێـژ
وی بلولڤـانی خـوەش بلـول لێـدا   نـشکا ڤـە ژ قونـا وی بایـەك بـەردا
وی بلـول دانـی بـەر قـونێ کـو ژمـن   هەکـە چـێتر لێـددی بـستێنە لێـدن
ئـەی موسـلمان ئـەدەب بخـوە د طـەلـەب   نینـە مەگـەر هـەلگری ژ هـەربێ ئـەدەب
هـەر کەسـی ب بـینی شـکایەت دکـێ   کو فلان طەبع و خوێ خرابە خوە لێدور بکـێ
ئـەڤ شکایەتـچی یـەقین بخـوە خرابـە   کو ئەو ب پیس طەبعی و خرابیـا دیـترا درابـە
ژبەر کو ئەو خۆش طەبع بوە کو ئـی دخـەمول   بـت ژ پـیس خـۆ و پـیس طـەبعـان حـەمول
بـەلێ د شـێخ ئـەڤ گلـە ژ ئـەمرێ خودایـە   نـە ل پـەی قـەحر و ریاکـاری و هەوایـە
ئـەو شـکایەت نینـە هەیـە ئـصلاحێ جـان   مینـا شـکایەتکرنا پەیغەمبـەران
بێتـە حـەملی بـۆ ئـەنبیا ژ ئـەمرزان   وەرنـە حمالـە بـۆ خرابـی حلمـا وان
طـەبـع کوشـتن د نـاڤ حـەملێ بـەد   ناحـەمولی گـەر بکـن ژ حـەق بـوەد
ئـەی سـلێمان د میـانێ قـر و بـاز   مـورغێ حەقبـە گـەل هـەمی مورغـا بـساز
بلبلـێ زاف بێـژرە نەڤـەرو چـکێنە   بـازی و کـەوی ژی جـەم هـەڤ نەدێنـە
ئـەی دوسـەد بـەلقیس بـۆ حلمـا تـە زەبـون   کـو (اِهْـدِ قَـومِي اِنَهُـمْ لايَـعْلَمُونْ)

تەهدید ناردنا سلێمان (سلاڤ ل سەر بن) جەم بەلقیسێ، کو هند نەهزرێنە سەر شرکێ و تەئخیر نەکە

هـێ وەرە بـەلقیس نـاخوە دێ بـەدبت   لەشـکەرێ تـەبت خەصـمێ تـە مـور تـە دبـت
پـەردە دارێ تـە دێ دەرێ تـە هەلکـەت   جـانێ تـە گـەل تـە دوژمـنی ب جـان کـەت

(١) نسناس – شەیطان.

هەمی ذەراتێ زەمین و عاسمان ‏ ‏ لەشکەرێ خودێنە وەختێ ئمتحان
تە با دیت کو گەل قەومێ عاد چ کر ‏ ‏ تە ئاڤ دیت کو گەل طوفانێ چ کر
ئەوا کو ب سەرێ فرعەون ئانی وێ بەحرا کین ‏ ‏ و ئەوا کو گەل قارون کری ئەڤ زەمین
و ئەوا ئەبابیلا کری گەل وانێ فیل سوار ‏ ‏ و وێ پێشکا کو مەژیی نەمرودی خوار
و وان بەرێ کو داوودی هاڤێتین ب دەست ‏ ‏ بو شەش سەد پارچە و لەشکەر شکست
کەڤر دبارین سەر دوژمنێ لوط ‏ ‏ حەتا کو د ئاڤا رەش بونە غوط
هەکە بێژم ژ جەماداتێ جیهان ‏ ‏ عاقلانە هاری دکرن ل پەیغەمبەران
مەثنەوی چەندان دبو کو چل حێشتر ‏ ‏ هەکە بکێشێ عاجزبا ژ بارێ پر
دەست و پێ سەر کافر گەواهی دێ دن ‏ ‏ دبن لەشکەرێ حەق سەری ددەین
ئەی دژ خودێ رابوی د فعل و دەرس ‏ ‏ د ناڤبەرا لەشکەرێ ویی بترس
جزوێ تە لەشکەرێ ویە د وفاق ‏ ‏ نوکە ژ تەرە موطیعن ژ نفاق
هەکە بێژتە چاڤی کو وی ب گڤێشە ‏ ‏ دێ چاڤێتە کەڤێ سەد ژان و ئێشە
و هەکە بێژتە ددانی وی بنالینە ‏ ‏ ئێدی دێ ژ ددانی بینی گوهمالینا
پەرتۆکێ طبێ ڤەکە بخوینە (بَابُ ٱلعَمَلْ) ‏ ‏ دا ببینی لەشکەرێ بەدەن رە عەمەل
چونکی یێ ویە هەر تشتەکی جانێ جانە ‏ ‏ کەنگی دوژمنی گەل جانێ جان ئاسانە
خوە خلاسکە ژ لەشکەرێ دیو و پەری ‏ ‏ کو ژ نیڤەکا جان دخوازن صەفدەری
بەلقیسێ ملکی بهێلە تو ژ عەول ‏ ‏ دەما تە گرتم ئەوە هەمی ملکێ دل
دەما هاتی جەم من بخوە دێ زانی ‏ ‏ کو تو بێ من نەخشێ سەر دەرێ گەرماڤانی
نەخش هەکە نەخشێ سلطان یا زەنگینە ‏ ‏ صورەتە ئەو ژ جانێ خوە بێ هاڤێنە
خوەشکیا وی ژبونا دیتران ‏ ‏ بێهودە ڤەکریە چاڤ و دەهان
ئەی تو بخوە شکەستی د شەری ‏ ‏ تە ژ خوە یێن دیتر ناسنەکری
تو ب هەر صورەت کو خوە بنوێنی ‏ ‏ بێژی ئەڤ ئەزم واللّٰه تو ئەو نینی
تو یەك زەمانێ تنێ ب مینی ژ خەلق ‏ ‏ دێ کەڤی هزر و غەما حەتا ب حەلق
کەنگی تو ئەو بوی، کو تو ئەو ئەوحەدی ‏ ‏ کو خوەش و خوەشك و سەرمەستێ خوە بی
مورغێ خوەیی نێچیرا خوەیی داڤێ خوە ‏ ‏ صەدرێ خوەیی فەرشێ خوەیی ناڤێ خوە
ئەوبت جەوهەر کو قائم بخوەیە ‏ ‏ ئەوبت عەرەض کو فەرعێ وی بیە
هەکە تو کورێ ئادەمی وەکە وی بروین ‏ ‏ هەمی ذریاتا دخوەدە ببین
چیە دناڤا دەنێ کو دناڤ نەهرنینە ‏ ‏ چیە دناڤا خانی کو د ناڤ شەهر نینە

ظاهرکرنا سلێمان (سلاڤ لێبن) کو (خەباتا خالفاً لامرِ اللهْ)

و د ئیمانا تە مەیەك ذەرێ غەرەض نینە نەد نەفسا تە و نەد حوسنا تە و نەد ملکێ تە دێ خوەبینی دەما چاڤێ جان ڤەبت ب نورا خودێ

هۆ بەلقیسێ وەرە کو ئەز رەسولم دەعوەتکەر　　وەك ئەجەلی شەهوەتکوژم نە شەهوەتبەر
و هەکە شەهوەت هەبیێ ئەمیرێ شەهوەتم　　نە ئەسیرێ شەهوەتا رویێ ب بوتم
بوت شکین بوە ئەصلێ ئەصلێ ما　　وەك خەلیلێ حەق و جوملەیێ ئەنبیا
هەکە روژەکێ رێکا مە بکەڤیێ د بوتکەدێ[1]　　بوت ژ مەرا سجود کەت د مەعبەدێ
ئەحمەد بوجەهل د بو تخانێ بون دیار　　ژبو ناڤی حەتا بونا وی فەرقەکە ئاشکار
ئەڤ هاتە مالدە بوتا سەر ژێر دانی　　و ئەو هاتە مالدە سەر ژبوتا رە دانی
ئەڤ جیهانا شەهوەتە بوتخانەیە　　بۆ ئەنبیا و کافران لانەیە
ئەما شەهوەت عەڤدێ پاکان بوە　　زێر نا صوژێ ژ وێ کو نەقدێ کان بوە
کافرە قەلپن و یێ پاك مینا زەر　　د ناڤ جەربانێ نگەهێنە ئەڤ دو نەفەر
دەما قەلپ هات رەش بت د زەمان　　دەما زێر هات زێر یا وی بت عیان
زێر بدەست و پیێ خوە تاڤێژێ دئاگر　　ب رویێ ئاگر دکەنیێ میناکا روژ و خور
جسمێ مە نخاڤا مەیە د جیهان　　ئەم وەکە دەریا ژێر ڤیێ کاییێ د نهان
ل شاهێ دین نەنێرە ئەی نەزان بطین　　کو ئەڤ نەظەر کریە ئبلیسێ لەعین
کەنگی دکاری بدویی[2] ئەڤێ روژێ　　ب مصتەکە تەقنێ ئاخر تو بۆمن نابێژێ
هەکە برێژی ئاخ و سەد خوەلیا　　ل سەر نورا وێ ڤەگەرت ل سەرو رویا
کا چیە کو بنخێڤت رویێ ئاڤێ　　تەقن چیە کو ئەو ب نخێڤیێ هەطاڤێ

ڤەمایا داستانا ئیبراهیمێ ئەدهەم (قَدَسَ اللهُ سِرَّهُ)

رابە سەرخوە بەلقیسێ مینا ئەدهەمێ شاە وار　　دور ژ ڤێ ملکێ دۆسێ روژێ لدار
تو ڤەگێرە ئەحوالێ ئیبراهیمی زو　　بێژە موجیێ تەرکا وی ملکی چ بو
سەر تەختی رازابو بهیست وی خوەشنام　　طەقطەقەك های و هۆیەك شەڤ ژ بام
گاڤێت قەوی ل سەر بانێ سەرا　　گەل خوە گۆت کو ئەڤ چ مێرە لێرا

(١) بوتکەدێ – بوتگەه، صەنەم گەه، جهێ صەنەم، کەدێ ئانکو جی مینا ئاگر گەه.
(٢) بدویی – مالنجکەی، بمالی، تەقن یا تشتەکی دیتر لدیوارەکی بدی.

گازی کر ل پەنجەرا قەصرێ کو ئەو کیە — دبت مروڤ بێ یان ژی پەریە
سەر بەر ژێر کرن قەومەکی بوالعجەب — ئەم دگەرهن ل شەڤێ بۆنا طەلەب
هێ هنگ ل چ د گەرهن گۆتن ل حێشتران — گۆت حێشتر ل سەربان کەنگی چاوان
ئێدی وان گۆتیێ کو تو سەر تەختێ جاه — چاوا دخوازی مولاقاتا ئیلاه
بەس ئەڤە بو ئێدی ژ کەس نەبو دیار — وەکە پەریا خوە ژ مرۆڤا ڤەشار
مەعنا وی پەنهان و ئەو ل جەم خەلق — خەلق کەنگی دبینن بلی رەه و دەلق
چاخێ ژ چاڤێ خوە و خەلکێ دور بو — هەر وەکی عەنقاد دنێ مەشهور بو
جانێ سیمورغەکێ کو هات ژ لایێ قاف — عالەم پێکڤە ژ وی ئاخڤن بەلاڤ
دەما گها د ناڤا سەبا ئەڤ نورا شەرق — لڤلڤین کەتە د بەلقیس و خەلق
ئەرواحێت مری پێکڤە پەر لەهڤدان — مریان ژ گۆرا بەدەن سەرهلدان
مزگینی ددانە هەڤدیتر ئەوان — ئەڤا بانگەکێ دگەهێ ژ عاسمان
ژ وی بانگی دینێت دبن زۆر قەوی — چق و بەلکێت دل گەش کرن روی
ئەو نەفەس ژ سلێمان وەکە نەفخا صور — هەمی مری راکر ژ قوبور
سەعادەت ژ وەرا بت ب عشق و ڤین — غەم بهوری (اللهُ اعْلَمُ بالْیَقِین)

بەڤیا داستانا ئەهلێ سەبا و پەند و ئرشادا سلێمانی (سلاڤ لێبن) بو ئالێ بەلقیسێ هەر یەکەکی تەما وی و موشکلاتێ دین و دلێ وی و نێچیرکرنا هەر نەوع طەیرکی ب فیتکا وی جنسێ طەیری و دانکا وی

قصە بێژم ژ سەبا موشتاق وار — چاخێ صەبا هات بلایێ لالەزار
لاَقَت ألاَشْباحُ یَوْمَ وَصْلِها — عادَتْ ألاَوْلاَد صَوْبَ اَصْلِها
أمَّةُ ألعُشْقُ خَفیُّ فیْ الاَمَمُ — مِثلُ جُودٍ حولهُ لَوْمُ السَقَمْ
ذِلَّةُ الأرواح مِنْ اَشْباحِها — عِزَةُ الأشْباح مِن اَرْواحها
أیُّها العُشّاقُ السُّقْیا لَکُمْ — أنْتُمْ الباقُونَ وَ البُقْیا لَکُمْ
أیُّها السَاَلُونَ قُومُوا و اعْشِقوُا — ذاکَ رِیحُ یُوسُفُ فاسْتَنْشِقُوا
مەنطق الطیرێ سلێمانی وەرە — بانگێ هەر مورغەکی پێرە ڤەگێرە
چونکی تو بۆ مورغان هنارتیە حەق — لەحنا هەر مورغەکی دایە تە ل سەبەق
بۆ مورغا جەبری زمانێ جەبر بێژە — بۆ مورغا پەرشکەستی ژ صەبر بێژە
بۆ مورغا صابر تو دلخوەشکە و مەعاف — بۆ مورغا عەنقا بخوێنە ئەوصافێ قاف

بۆ کۆتریّ بیّژە طرسا ژ باز بۆ بازی ژ حلمیّ باخڤە و احتراز
ویّ چیلە میّلا کو مایە بەلەنگاز جوتکە گەل رونـاهییّ ب داخواز
کەویّ شەر کەرە تو فیّرکە ب صولح ژ دیکلا رە بیّژە ئەشراطیّ صوبح
هەر وەطۆڤ هەرە ژ هود هودتا عوقاب ریّ نیشاکە(وَاللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)

ئازادبونا بەلقیسیّ ژ ملك و مەست بونا ویّ ژ شەوقا ئیمانیّ و ئلتفاتا همەتا ویّ ژ هەمی ملکی و ڤەبرین ل وەختیّ هجرەت مەگەر ژ تەخت

چاخیّ سلیّمان لاییّ مورغانیّ سەبا فیتکەك کر هەمی پیّکڤە گریّدا
مەگەر بل مورغەکیّ کو بو بیّ جان و پەر یا وەکە ماصی لال بو ژ ئەصل و کەر
خەلەت نەپەیڤم کو هەکە سەردانیّ ل پیّش وەحیا کبریا دیّ گوهدەنیّ
چونکی بەلقیس ژ دل و جان عەزم کر سەر زمانیّ چ ویژی حەیف بر
تەرکا مال و ملك کر ویّ وەصان کو ب تەرکا ناڤ و کریّتیا وا عاشقان
وان خلام و کەنیشکیّت نازك و ناز ل بەر چاڤیّت ویّ هەر وەکی رزییّت پیڤاز
باغ و ئەو هەمی قەصر و ئاڤار و بارا پیّش چاڤی ژ عشقیّ بوطەنورا دارا
عشق د چاخیّ سەرکەفتن و خەشم یین خوەشك کریّت دکەت بچەشم
بهن بزوموررود دخیّ و دبت گەنی غیرەتا عشقیّ ئەڤە بۆنا لامەعنی
(لا إِلهَ إِلاَّ هُوَ) ئەڤەیە ئەی پەناه کو هەیڤا سپەحی دبت قازانا سیاه
هیچ مال و هیچ مەخزەن هیچ رەخت حەیفا ویّ لیّنەهات مەگەر کو بلی تەخت
ڤیّجا سلیّمان ژ دلیّ ویّ ئاگاه بو کو ژ دلیّ وی حەتا دلیّ ویّ راه بو
ئەو کەسیّ کو بانگیّ مورغان سەحبکیّ و ژ ضەمیریّ هەریەکی واقف بیّ
نالەیا مەخفیا میّریان ب بهیزیّ هەم ژ دور ئەو سریّ هەر جان ب بهیزیّ
ئەویّ کو دبیّژیّ رەمزا (قالَتْ نَمْلَةٌ) هەم دزانت رازا ڤیّ قەصرا کەڤن
وی ژ دور زانی کو ئەو تەسلیمیّ خودایە زۆر ل ویّ تەحلە کو ل تەختی جودایە
هەکە وی سەبەبی بیّژم دیّ بت دراز کو چما ویّ ل تەختی هەبو عشق و ئاز
گەرچ ئەڤ پیّنوس و قەلەم بخوە بیّ حسە نە جنسیّ نڤیسکارە ژیّرە مونسە
هەر وەطوڤ هەر ئالەتیّ پیشەوەری هەیە بیّجان بت مونسیّ جانوەری
ئالەتیّ هەر پیشەکاری ئەو وەصان هەیە بیّجان بەلیّ بت مونسیّ ب جان
بۆ ڤی سەبەبی منیّ موعەیەن کربا هەکە چاڤیّ فەهما تە کۆر نەبا
ژ مەیزینا تەختی کو ژ حەد زیّدە بو نەقل کرن بهیچ رەنگ ئمکان نەبو

هوير كارى بو تەفريقا وى خەطەر ميناكا ئەوصالىٚ بەدەن گەل هەڤديتەر
ئێدى سلێمان گۆت گەرچ (فِى الاخِيرْ) دىٚ ساربت سەر وىٚ تاج و سەرير
چون ژ يەكەتيا جان ل وىٚ ئينت سەرەك بۆ جسمىٚ بافەرىٚ وىٚ نەبو فەرەك
چون گەوهەر تێتە دەر ژ بنىٚ بحار نامەيزێنت د ناڤ دەست و قرشك و دار
دەما سەر دەرينىٚ هەطاڤا ب شەرەر كى سەر دوڤىٚ دوپشك دبت موستەقەر
ئەما گەل ڤىٚ هەميىٚ ژى ل نەقدىٚ حال پێتڤيە رابن تەختى ژێرە كن ئنتقال
دا نەبت وەستاى دگاڤا هاتنىٚ زارۆكيتى حاجەتا وىٚ بێتە جى كرنىٚ
سەر مە سەهلە و وێرە زاف عەزيز بت د دێوژى سەر سفرا حۆريا رونت
ببت عبرەتا جانىٚ وىٚ ئەو تەختىٚ ناز هەر وەكى دەلق و چاروخىٚ جەم ئەياز
دا بزانت ئەو د چ بو موبتەلا ئەو ژ كو دەرێڤە هاتيە حەتا كو دەرا
خەلق ژ ئاخ و نوطفە و موضغەدا لەو پێش چاڤىٚ مە دانايە خودا
كو ژ كيڤە من توىٚ ئانى ئەى پيس نيەت كو ژ وىٚ تێت دژين و نفرنييەت
تو ل وى عاشق بوى د زەمانىٚ دور مونكرىٚ ڤىٚ فەضلىٚ بو چاڤ كور
وەكە دەفعا وىٚ ئنكارا تەيە ئەڤ كەرەم كو عەول تە ژ ئاخىٚ دكر هەم
ئنكارا تە بو دەليلا ئنشارا تە دەرمان بو پيستر ژ ڤىٚ بيمارا تە
بۆ ئاخىٚ تەصويرىٚ ڤى كارى ژ كيڤە بۆ نوطفىٚ دوژمنى و ئنكارى ژ كيڤە
چون دوى دەمى بىٚ دل و بىٚ سەر بوى بۆ تەفەكور و ئنكارىٚ مونكر بوى
چاخىٚ كو ژ جەمادى ئنكارەت ڤەرست هەم ژ ڤىٚ ئنكارىٚ حەشرا تە بو دورست
ئێدى ميثالا تە وەكە ويىٚ لەدەرد ديە كو ژ مالڤە خودان دبێژىٚ كەس نيە
دەرقوت ژ ئەڤىٚ نيە دزانت كو هەبىٚ ڤێجا هەر لەدەرى دەت حەتا كو ڤەبىٚ
ئێدى ئنكارا تە موبەيەن دكىٚ كو ژ جەمادا ئەو حەشرا صەد فەن دكىٚ
چەند صنعەت چو ئەى ئنكارتا ئاڤ و گلىٚ ئنكار وەلدى ژ هل اَتى
ئاڤ و گل دگۆت خوە ئنكار نينە بانگ ددا بێخەبەر كو ئەخبار نينە
دكارم بێژم شەرحا ڤىٚ ژ سەد طەريق ئەما دىٚ خاتر تەحست ژ پەيڤىٚ دەقيق
ئەى خۆشتڤى ژ شەرحا وىٚ بگرە لەبا بۆنا نەقلا تەختىٚ بەلقيسىٚ ژ سەبا

چارەسەريا سليّمانى (سلاڤ ليّبن) د حازريا تەختىّ بەلقيسىّ ژ سەبا

ئيّدى سليّمان گەل لەشكەرى گۆت عەيان ... هەرن تەختىّ وىّ حازركن ئەڤ زەمان
عفريتەكى گۆت كو تەختىّ وىّ بيەك دەربى ... دىّ حازركم هيّژ تو جى نەرابى
ئاصف گۆت ئەز بئسمىّ ئەعظەم ... وى حازركم جەم تە ديەك دەم
گەرچ عەفريت سەيدايىّ سحربو ... بەلىّ وى ژ نەفخا ئاصف لاكر بو
حازر بو تەختىّ بەلقيسىّ د زەمان ... ئەما ژ ئاصف نەژ فەنىّ عەفريتان
١٣٥٧٠ گۆت حمداًللّٰه بڤىّ و سەد چەندين ... كو من ديت ژ رب العالمين
ڤيّجا سليمان مەيزانـد لايىّ تەخت ... گۆت ئەرىّ حيلا دكى ئەى درەخت
لپيّش دار و لپيّش بەر نەخشا دكن ... كو گەلەك گيّل سەرا لپىّ ددن
ساجد و مەسجودىّ ژ جان بيّخەبەر ... ديتيە ژ جان ڤەلعينەك و هندك ئەثەر
چاڤ د وەختەكى بو حەيران و بيّخەبەر ... چيا كەتە ئاخفتن و ئيشارەت كر بەر
گاڤا سيّلمان خزمەتىّ نەل جهى دانى ... بىّ فەهمى شيّرىّ كەڤر ل جهى شيّرى زانى
ژ كەرەم شيّرىّ حەقيقى كرە جود ... هەستيەك لايىّ صەى ڤە هاڤيّت زود
گۆت گەرچ ئەو سەگ نينە ل قەوام ... بەلىّ هەستى ژ مە لوطفەكە عام

داستانا هاريكارى خوەستنا حەليمايىّ ژ بوتان چاخىّ پاش شيرڤە كرنىّ، موصطەفا (ص) وندا كر و لەرزان و سەجدەكرنا بوتان و گەواهى دانا وان سەر عەظەماتا كارىّ موصطەفا (صلي الله عليه وسلم)

داستانا رازا حەليمايىّ ژ تەرە بيّژم ... دا داستانا غەمىّ وىّ ژتەرە ڤەريّژم
دەما وىّ موصطەفا ژ شيرى ڤەكر ... وەك رحان و گولا سەر دەستىّ خوە راكر
١٣٥٨٠ وىّ درەڤاند ئەو ژ هەر قەنجى و خراب ... حەتا ئەو پادشاه سپارتە ب باڤىّ باب
ئەمانەت هيّنا ب ترس و لەرز وەك تەبىّ ... حەتا ئەو گهاندە ناڤدەرىّ كەعبىّ
ژ هەوا بهيست دەنگەك كو ئەى حەطيم[1] ... هەلات ل تە رۆژەكە زاف عەظيم
ئەى حەطيم ئەڤرۆ هيّتە سەر تە زود ... سەد هزاران نور ژ خورشيدىّ جود
ئەى حەطيم ئەڤرۆ هيّت د تەرەخت ... موحتەشەم شاهەك كو پەيكىّ ويە بەخت

---

(١) حەطيم – ناڤبەرا ركن و دەرىّ مەسجدالحرامە.

ئەی حەطیم ئەڤرۆ بێگومان ژ نوی — مەنزلێ جانێت مەلەکوتی دبی
جانێ پاکان دەستەدەستە و جۆق جۆق — ژ هەر لایی ئێنەتە مەستێ شۆق
حەلیما ژ وی دەنگی بو حەیران و گێژ — نەکەسەک ژ پشتڤەتێ و نە لپێش
شەش طەرەف ڤالا صورەت و ئەڤ دەنگ — لپەیهەڤ وێ تێت بهیستن رەنگاورەنگ
موصطەفا بەرەو کەعبێ بر دانا بەر دەرێ — داکو ئەو ل وی بانگێ خوەش ب گەرێ
دگاڤێ چاڤ دگەراند ل وان چیە — کو بزانت ئەو شاهێ ئەسرار بێژ کیە
کو ئەڤ دەنگێ هۆ بلند ژ راست و چەپ — دگەهێت کیە د گەهێنێ یارەب
دەما وێ تشتەک نەدیت ژێ بو بێهیڤی — بەدەن کەتە لەرزینێ وەکە بیهاد ئاڤی
دیسا هاتە لایێ وی طفلێ رەشید — موصطەفا ژی ل جهێ خوە نەدید
حیرەت د ناڤ حیرەت هات سەر دلێ وێ — گەلەک بو طاری ژ غەم مەنزلێ وێ
ب لایێ مالاڤە بەزی ب قێرین و گازی — کوکێ ل دوردانا من کریە یەغما و تازی
مەکیان پێکڤە گۆتن مەعلم پێ نیە — کو زاروکەکێ دبێژی لڤێدەرێ بیە
وەطوۆڤ وی رۆندک رێژاندن ب ئەفغان — کو خەلکێ مەکەهێ سەر وێ بونە گریان
وێ وەسا سنگ قوتا و کر گری — کو ستێرا ژ گریێ وێ کرنە گری

حکایەتا وی پیرێ عەرەب کو دەلالەتا حەلیمایێ کر بهاریکاریا بوتا وصەنەما

پیرمێرەک هات جەم وێ ب کۆپال — کو ئەی حەلیمە ئاخر ل تە چیە حال
کو هوسا تە ئاگر د دل داناند — تەژ خەما ئەڤ مێلاکە صۆتاند
گۆت بۆ ئەحمەدی داینەکەم ب تەدبیر — ڤێجا منێ ئانی کو ب سپێرمە ب با پیر
چاوا گهامە دەرێ کەعبێ دەنگ — دهات و من دبهیست بانگ
وەختێ من ئەو ئەلحان ژ هەوا بهیستن — من زارۆك دانی وێدەرێ بۆ لەیستن
دا ب بینم ئەڤ گازی ئاوازێ کیە — کو دەنگەکی زۆر لەطیف و بەرکەتیە
نەژ کەسی من دیت ل هاویرێ خوە نیشان — نەدەنگ دهاتە ڤەبرین یەك زەمان
چاخێ کو ڤەگەرهام ژ حیرەتێت دل — من طفل نەدیت ل وێرێ وای بدل
گۆتیێ کچا من تو قەط خەم مەدار — کو دێ رێناسیا تەکم ب یەك شەهریار
کو بێژت هەکە بڤێت حالێ طفل — ئەو دزانت جی و وارێ طفل
ئێدی حەلیمێ گۆت ئەی جانم فدا — بت تەرە ئەی پیرێ باش و خوەش ندا
دێ نیشا من دە ویێ پاشا نەظەر — کو ژ حالێ طفلێ من هەیە خەبەر
ئەو برە پێش «عوزی» کو ئەڤ صەنەم — د ئەخبارێ غەیبێ دە هەیە موغتەنەم

هزاران وندا بوی ژ وی پەیدا بون   گاڤا بخزمەت ئەم بلایێ ویڤە چون
پیری ژێرە کر سەجدە و گۆت زود   ئەی خودا وەندێ عەرەب ئە بەحرا جود
گۆت ئەی عوزرێ تە زاف قەنجی   تەیێ کرین حەتا نەجات بونە ژ رەنجی
ل سەر عەرەب حەقە ژ ئکرامێ تە   بوە فەرض حەتا عەرەب بیێ رامێ تە
ئەڤ حەلیما سەعدیە ژ هیڤیا تە   هاتیە دبن سیبەرا چەقێ بیهاتە
کو ژ وێ زاروەکی بچوك وندا بوە   ناڤێ وی زارۆکی موحەمەد بوە
دەما گۆت موحەمەد پێکڤە وا بوتان   سەجدە برن و بونە سەرنخون د زەمان
کو هەرە پیرۆ تو ل چ دگەرێ   ئەو موحەمەدە کو ئاڤروا مە دبەرێ
ئەم نخون و سەنگسارن ژ وی   بازار کەساد و بێ عیارن ژ وی
ئەو خیالاتێ کو هنگ ددیت ژما   جارجار وەختێ فترەت ئەهلێ هەوا
گوم دبت دەما بارگاهێ وە گەهشت   کو ئاڤ هات تەیە موم نابێ ب چ تشت
دوربە ئەی پیرێ فتنێ نەوە هەر رۆژ   مە ژ رەشکا ئەحمەدی بەس بصۆژ
دوربە ب خاترا خودێ ئەی پیر تو   دا نەصوژی ژ ئاگرێ تەقدیر تو
ئەڤ چ دوڤێ ئەژدەها ڤەگوشینە   ئایا دزانی ئەڤ چ خەبەر ئانینە
ژ ڤی خەبەری بوخوین دلێ دەریا و کان   ژڤی خەبەری دلەرزن حەفت عاسمان
دەما پیری ژ بەرا بهیست ئەڤ ئاخفتن   ئێدی کۆپال هاڤێت وی پیرێ کەڤن
ژ مەزنیا وێ ترس و لەرزاندا   پیری دنانێت خوە لەڤ ددا
وەسانێ کو دناڤ زڤستانێ مرۆڤێ روت   هەر د لەرزی و ئەی هەوارا دگۆت
چاخێ وی حالەتی دیت ئەو پیر   ژ وێ عەجیێ ل ژنێ گوم بو تەدبیر
گۆت پیرۆ گەرچ ئەز دمحنەتم   حیرەت دناڤ حیرەت دناڤ حیرەتم
ساعەتەکی بایەم خەطیبی دکێ   ساعەتەکێ کەڤرم ئەدیبی دکێ
بایێ بحەرمم ئاخفتنا ددێ   کەڤرو چیا فهما تشتا دکێ
گاه دەڤێنن طفلێ من غەیبیان   غەیبێت کەسك پۆشێ عاسمان
ژکێ ب نالم گەل کێ بێژم ڤان گلا   نوکە ئەز بومە گێژەکی ب سەد دلا
غیرەتا وێ ژ شەرحا غەیبێ لێڤم بەستیە   بەس هند دبێژم کو طفلم گوم بیە
هەکە ئەز تشتەکی دیتر بێژم نوکە   دێ خەلك من گریدن ب زنجیرا جنۆکە
پیری گۆتیێ کو ئەی حەلیما شاد بە   سەجدا شوکر بینە کێم نەراحەتبە
غەم نەخوە ئەو ژ تە بێ سەرپەرست نابت   بەلکی عالەم د وی بێ سەرپەرست بت
هەر زەمان ژ حەسەدا غیرەت پاش و پێش   سەد هزاران زێرەڤانە و نەحتور کێش

تە ئەو نەدیت کو ئەو بوتێ ذوفنون   ژ ناڤێ طفلەت چاوا بون سەرنخون
ئەڤ عەجێب قەرنەکە ل سەر وێ زەڤی   پیر بوم من نەدیت ژ جنسێ ئەڤی
ژ ڤێ رسالەتێ کەڤرا کرە نالین   پالگوناهکار دێ چ هێتە کرین؟
بەر بێ جورمە د مەعبودیا خوە   ئەما تو نەمەجبوری د بەنیتیا خوە
ئەو کو مەجبورە بڤی رەنگی ب ترسهێت   پا سەریێ گوناهکار دێ چ بت؟

پێ حەسانا باپیرێ موصطەفا عەبدالمطەلب ژ ونداکرنا حەلیمایێ موحەممەد (سلاڤ لێبن) و لێگەرهانا وی ل هاویری باژێری و نالینا وێ بەردەرێ کەعبێ و ژ خودێ داخوازکرن و پەیداکرنا وی موحەممەد رە (سلاڤ لێبن)

وەختێ باپیرێ موصطەفا خەبەر زانی   ژ حەلیمێ و ژ قیر و هەوار و فغانی
و بانگێ وەطوڤ بلند و گازی و قیرین   کو ژ وێ دهات ب میلەکێ نالین
عەبدولموطەلب زوکا زانی چیە   هەر دەست ل سنگی ددا ئی بگریە
ژ غەم هات بەردەرێ کەعبێ ب سوژ   کو ئەی زانایێ سرێ شەڤ و ژ رازی رۆژ
ئەز بۆ خوە نابینم چ علم و فەن   دا تو بیی هەڤرازێ وەکو مەن
ئەز بۆ خوە نابینم چ زانست و هۆنەر   دا ببم هەژیێ ڤی مەسعود دەر
یا سەر و سەجدەیا مەقدەرەك هەبێ   یا ب رۆندکم دو لێڤ بکەنین بوبێ
بەلێ دسیمایێ وی دورێ یەتیم   منێ دیتی ئاثارێ لوطف ئەی کەریم
کو نەوەکی مەیە گەرچ ژ مەیە   ئەم هەمی مسن ئەحمەد کیمیایە
ئەو عەجائیێ کو من دیتن ژ وی   من نەدیتنە ل دوژمن و ل وەلی
ئەوا کو فەضلێ تە دایە ڤی طفلی   کەس نابینێ ب خەباتا سەد سالی
چون بیەڤین من دیتن عنایەتێن تە   سەر وی ئەو دورەکە ژ دەریایێ تە
ئەز ژی وی دکمە مەهدەرچ ی بتو   ئەی حال زان حالێ وی گەل من بگو
ژ هندرێ کەعبێ بانگ هات دگاڤێ   کو ئەها نوکە دێ برومەت دەرکەڤێ
بدوصد ئقبالا ئەو مەحڤوظێ مەیە   ب دوسەد کۆمێ مەلەك مەحفوظێ مەیە
ظاهرێ وی شوهرەیێ کەیهان کەین   باطنێ وی ژ هەمیا پەنهان کەین
زێر و کان بوە ئاڤ و گل ئەم زێرگەرن   کو جارنا وێ خەخال و جارنا خاتەم کەرن
جارنا کەینە حمایلێت شویر وی   جارنا کەینە بەنکێ گەردەنا شێر وی
جارنا تورنجا تەختا چێکەن ژ وی   جارنا بت تاجا سەرێت مەلکا ژ وی

مەگەل ڤێ ئاخێ زاف عشق هەیە
ژبەرکو راضیە دبن دەستێ مەیە

جارنا شاهەکی هوسا ژ وی پەیداکەن
جارنا هەم ویژی جەم شاه شەیدا کەن

سەد هزاران عاشق و مەعشوق ژ وی
د فیغان و دقیرین و هەوار و زاری

کارێ مە ئەڤە سەر کوریا وان
کو بکارێ مەنینە مەیلا جان

ژ وێ بۆ ئاخێ ڤێ فەضیلەتێ روددن
ژبەرکو نعمەتێ لپێش بێ بەرگا ددانن

ژ وێ کو ئاخێ هەیە شکلێ ئەغبەری
و ژ هندر هەیە صفاتێ ئەنوەری

ظاهرێ وێ گەل باطنێ وێ بویە ب جەنگ
باطنێ وێ وەك گەوهەر و ظاهر وەك سەنگ

ظاهرێ وێ دبێژێ کو ئەم ئەڤن و بەس
باطنێ وێ دبێژێ قەنج ب بین پێش و پەس

ظاهرێ وێ مونکرە کو باطن هیچ نیە
باطنێ وێ دبێژی کو دێ نیشادەم چیە

ظاهرێ وێ گەل باطنێ وێ لەهڤ دکەڤن
بڤێ نەڤێ ژ ڤێ صەبرێ دێ سەرکەڤن

ژڤێ ئاخا روطرش دێ شکلا چێکەن
کەنێ پەنهانێ وێ ئەشکەرا کەن

ژ وێ کو ظاهرێ ئاخێ غەم گرینە
د هندرێ وێ سەد هزاران کەنینە

(کاشف السر)ن و کارێ مە ئەڤین
کو ڤان نها نیادەر بێن ژ کەمین

گەرچ دز ب هەمی حیلا ئنکار دکێ
رەشەك[1] وی دگڤێشێ شکەرا دکێ

گەلەك فەضلێ دزین ڤێ ئاخێ
دێ وێ ئێننە زمان ب ئاخ و داخێ

کو زۆر عەجێب زارۆ ژێرە هەبو
بەلێ ئەحمەد ل سەر هەمیا زێدە بو

عەرد و عاسمان بون بکەن و شاد
کو ئەڤ شاهێ هۆ ژمە دو جۆتا زاد

عاسمان د کەلشێ ژ شادیا خوە
خاك بوە وەك سوسن ژ ئازادیا خوە

ظاهرەت گەل باطنەت ئەی ئاخا خوەش
چونکی د شەرن و دناڤ کەشا کەش

هەرکەس گەل خوەبخاترێ حەق دکەڤی جەنگ
دا مەعنا وی ببت دوژمنێ بهن و رەنگ

ظولمەتا وی گەل نورا وی بو دقیتال
ئافتابا جانێ ویرە نەبو زەوال

هەر کەسێ بخەبتێ بۆنا مە د ئمتحان
پیێ وی دانن ل سەر پشتا عاسمان

ظاهرێ تە ژ طاریێ د هەوارە و ئەفغان
باطنێ تە گولستان د گولستان

قاصدێ وی وەك صوفییێت طرش رو
دانەکەڤن گەل هەر نورهێ روبرو

عارفێت روطرش میناکا سیخور و ژژی
ژیان نخافتیە دابن ستریا بژی

باغی گول ڤەشارتیە و ئەو ستری دیار
کو ئەی دوژمنێ گولێ ژ ڤی دەری دوردار

سیخورۆ تە ستری کریە حەرەس
سەر وەکی صوفی بریە بن کرەس

ئەڤ عارف باطنێ خوە دیارکە وەکە دری
داتە ناسنەکن گولرخێ خولق ستری

(١) رەشەك – پۆلیس، هەبتە

طفلــێ تــە گــەرچ کــو زارۆك خــوو[1] بــوە   هــەردو عالــەم بخــوە طــوفــەیلێ وی بــوە
ئـــەم دێ جیهـــانێ بـــوی زنـــدە کـــن   چـــەرخ رە د خزمـــەتا وی بەنـــدەکن

نیشان خواستنا عەبدولمۆطەلب ژ شونوارێ موحەممەدی سلاڤ لێبن، کو لکوڤە پەیدا کەم و هاتنا بەرسڤێ ژ هندرێ کەعبێ و نیشان پەیدا کرن

عەبدولموطـەلب گۆت کو نوکە ئەڤ لکیدەرێیـە   ئــەی زانــایێ سـرّ نیـشادە کـو راسـت رێیـە
ئـــاواز ژ هنـــدرێ کـــەعبێ گهـــایی   گــۆت ئـــەی لێگــەرێ زارۆکــێ خــودایی
هاتفەکی گۆت غەم نـەخوە کـو ئـەڤی زەمـانی   ژ وی شـــاهێ جیهـــان دەمەتـــە نیـــشانی
دفـــلان نەوالێیـــە ژێـــر دارو و درەخـــت   ئێــدی زو کەتــەرێ پــیرێ خــوەش بــەخت
گـــەل کەتنـــە رێ ئـــەمیرانێت قـــورەیش   ژبەرکو باپیری وی بـو ژ ئـەعیانێت قـورەیش
نفـش و رەسـەن ب پـشت حـەتا ئـادەم   مــەزن بــون د رەزم و بــەزم و مەلحــەم[2]
ئـــەڤ نەســـەب ژوی رە بخـــوە تیڤـــل بـــوە   کـــو ژ شاهنـــشاهانێت مـــەزن تێکـــل بـــوە
کـــاکلاوی بخـــوە ژ نەســـەب دورە و پـــاك   نینە جنسێ وی کەس ژ سەمەك تـا سـەماك[3]
بـۆ نـورا خـودا کـەس نەپرسـت زاد و بـود   بـۆ خلعـەتێ خـودا نەحەوجەیـە تـار و پـود
کــێمترین خەلعــەت کــو بــدت د ثــەواب   بلنـــدتر و مـــەزنترە ژ مـــەزناتیا ئافتـــاب

ڤەمایا داستانا دەعوەتا سلێمـان بۆ بەلقیسێ

رابـــە بەلقیـــسێ وەرە و ملکـــی ببینـــە   بـــەرلێڤا بـــەحرا یـــەزدان دورّا بنەقینـــە
خوشـــکێت تـــە ســـاکنن ل چـــەرخێ بـــانی   تـو ب مـرادی چـاوا رازی بکـی سـولطـانـی
رابـــە بەلقیـــسێ وەرە بنێـــرە دەولـــەتێ   هـــەر و هـــەر ژ دەولـــەتا مـــەبخوە نعمـــەتێ
بـــۆ خوشـــکێت خـــوە ژ بەخـــشیش و دایـــە   ئایـا دزانـی کـو وی سـولطـانـی چ دایـە؟
رابـــە بەلقیـــسێ بکەڤـــە د دەریـــا جـــود   هـــەر گـــاڤ بـــێ ســـەرمایە راکـــە ســـود
خوشـکێت تـە پێکڤـە د عـیش و طـەرەب   چاوا ل تـە خـوەش بـو ئـەڤ رەنـج و تەعـەب
رابـــە بەلقیـــسێ بـــۆ ســـەعادەتێ یاربـــە   و ژ هـــەمی ملکـــێ ســـەبا بێـــزار بـــە
تـــو ژ شـــادی وەگـــەدایێ طـــەبـــل زەن   کـــو ئـــەزم شـــاه و رەئیـــسێ گولخـــەن

---

(١) خوو – خولق.
(٢) مەلحەم – حەوادث.
(٣) سەمەك – ماصی، سەماك – عاسمان. ئانکو ژ عەرد تا عاسمان.

مەثەلا قانع بونا ئادەمی و حرصا وی د طەلەب و غەفلەتا وی ژ دەولەتا روحانیان، کو کورێت جنسێ وینە و هەوارکرن کو (يالَيْتَ قَوْمي يَعْلَمُونْ)

صەیەکی ل تاخێ گەدایەکی کۆر نێراند — ئێرش لێکر و کورتەك و عەبا دراند
تە ئەڤا گۆتی بەلێ جارێ دیتەر — بو مۆکەرەر بخاترا تەئکیدا خەبەر
کۆر گۆتیێ ئاخر ئەو هەڤالانێ تە — ل سەر چیانە دکەن کەیف و لەزەتا
قەومێ تە ل چیای دگەرن نێچیر — تو لناڤ کۆلانێ دگەری کۆرێ پیر
ئەڤێ تەزویرێ بهێلە هەی شێخێ نفور — ئاڤا شوری تە کومێ کری چەند کور
کو ئەڤ مریدێت من و ئەز ئاڤا شۆر — ڤەدخون ژ من پێ دبنە کۆر
ئاڤا خوە شیرینکە ژ بەحرا لەدون — ئاڤا پیس ژی نەدەڤان کۆران کو ڤەخون
رابە شێرێت خودا ببینە گۆر[1] گرن — تو وەك صەیی چەپەلی کو کۆرا دگرن
گۆر چیە ژ نێچیرێ بلێ دوستێ دور — پێکڤە شێر و شێر گر و مەستێ نور
ل هیڤیا نێچیر و نێچیرڤانیا مەولا — کریە تەرکا نێچیرێ و مریە د دۆلا
هەر وەکی مورغا مریا وان گرتیێ یار — دا ئەو جنسێ وان رە بکەت شکار
مورغا مری موضطەر د ناڤ وەصل و بەین — تەیێ خوەندی (أَلقَلْبَ بَيْنَ اَصْبُعينْ)
مورغا مریا ویرە هەر گاڤا بو شکار — چاخێ دیت بت شکارا شەهریار
هەرکێ وی ژڤێ مورغا مری سەر زڤراند — چ جارا دەستێ وی نێچیرڤانا نە گەمراند
ئەو دبێژێ نە نێرە ل مرداریا من — عشقا شاه ببین دگهداریا من
ئەز نە مردارم مرا شاه کوشتوە — صورەتێ من شبتی مریا بوە
ڤەلڤینا من ژ پێش ئەڤێ بو ژ بال و پەر — ڤەلڤینا من نوکە ژ دەستێ دادگەر
ژ پێستی دەرکەت بزاڤا منا فانی — بزاڤا من یا باقیە نوکە چون بوی ژوی
هەرکەسێ خوە کرلڤێ لپێش جونبشەم — گەرچ سیمورغە دێ بهەژاری وێ کوشەم
هێ مەمری نەبینە هەکە زندەیی — ددەستێ شاهم بنێرە گەر بەندەیی
مری ساغکر عیسی ژ کەرەم — ئەزێ ددەستێ خالقێ عیسا مە هەم
کەنگی دێ مری مێنم د قەبضە یێ خودا — ئەڤێ ددەستێ عیسی هەم ناکی رەوا
وەکی عیسا مە ئەما هەر ئەوێ کووەرگرت جان — ژ نەفسا من ئەو دێ مینت جاودان

---

(١) گۆر – کەرێ کیڤی.

ژ عیسا بو زندە لاکن دیسا مر   ئەو شادە کو جان تەسلیمێ ڤی عیسای کر
ئەز کۆپالم ددەستێ موسی یێ خوەمە   موسیەم پەنهان و ئەز لپێش پەیدامە
ل بەر موسلمانا بمە پر دناڤ دەریا   دیسا ل بەر فرعەونی بمە ئەژدەها
ئەی برا تنێ نەبینە ئەڤی کوپال   کو عەصایێ دەستێ خودانا بت بڤی حال
پێلا طوفان هەم عەصا بو کوژان دار   طەنطەنەیا جادو پەرستان دخوار
هەم عەصا بو با ل سەر ئەعدایێ هود   کو دەرانی ژ عادێ ما یێن دود
هەم عەصا بو پێشیا دنە بەرد   کو دەرانی ژ سەرێ نەمرودی گەرد
هەکە کۆپالێت خودا را بژمێرم   حیلاڤان فرعەونیان هەلدێرم
بەلێ ژڤی گیایێ ژەحرکریێ شیرین   بهێلە دا چەند رۆژا لێچێرین
هەکە نەبن یێت وەك فرعەونێ سەرسەری   ژکیڤە دوزەخ پەیداکت پەروەری
وی قەلەوکە پاش هنگی وی بکوژە قەصاب   ژبەرکو بێ خوارنن د دوزەخێ کلاب
هەکە خەصم و دوژمنی نەبوا دجیهان   ئێدی تورەیی دێ مربا دناڤ مرۆڤان
دوزەخ ئەو قەحرە دوژمنەکی هەبت   دابژیت وەرنە رەحیمەك دێ کوژت
زاڤ لوطفابێ قەحر و خراب دمینێ   ئثباتا کەمالا خودێ یا موطلەق ددەینێ
کرنە پێ طەڤز ژخوە رەوان مونکران   ئەڤ میثالە و بەیانێت ذاکران
هەکە تە دڤێت توژی هەم پێکەنە   دێ چەند ژی ئەی مرارێ جەنگەنە
شاد بن ئەی خۆشتڤییێت دەرێ نیاز   ل بەر ئەڤی دەرگەهی کو ئەڤرۆبت باز
هەر بیستانەك ئی تەژیە ژمشارا   مشارا سیر و پیڤازا و مشارا خیارا
هەر یەکەك گەل جنسێ خوە دمشارا خوە   ژبۆنا خوارن و کەلینێ ئاڤ ڤەدخوە
تو کو مشارا زەعفەرانی زەعفەران   بەو تێکەلی نەکە ل گەل دیتەران
ئاڤێ ڤەخوە زەعفەرانێ حەتا بگەهی   زەعفەرانەکی دناڤ وێ حەلاوێ گەهی
دمشارا شێلمێ نەڤەکە دەڤێ خوە   کو ئەو نەبت گەلتە هەڤ طەبعێ خوە
تو ل مشارەکێ ئەو ل مشارەکێ مودعە   ژ وێ کو أَرْضُ اللّٰهِ هات واسِعَةٌ
تایبەت ئەو زەڤیا کو ژ فەراتی   دێو و پەری وندا دبن د ئوغراتی
دناڤ وان بەحر و دەشت و جبال   مونقەطع دبت ئەوهام و خیال
ئەڤ چولستانە د چولستانێت ئو   هەر وەك دناڤ بەحرا تەژی یەك طایێ مو
ئاڤا راوەستایی کو رێڤەچونا وێ نهان   تازەتر و خوەشتر ژ جۆکێت رەوان
موستەمع نڤستیە کورتکە خطاب   ئەی خەطیب توڤی نەخشی کێمکە سەر ئاب

بەڤیا داخوازیا سلێمانی ل بەلقیسێ، کو فرصەت خەنیمەتە

رابــە بەلقیــسێ کــو گەرمــە بازارەکــە ژ دەســتێ ڤــان خەسیــسێت کەســاد راکــە
رابــە بەلقیــسێ ئــەها نوکــە بائختیــار پـێش ژ وێ کـو مـرن بکـەڤێ دەسـت و وار
رابــە بەلقیــسێ وەرە ژ پــێش ئەجــەل مەیزێنــە ل ملــك و پاشــاتیا بــێ خەلــەل
رابــە بەلقیــسێ بجــاهێ خــوە نــەناز دنــاڤ ڤــی دەرگــەهی نیــاز بێنــە نــەناز
رابــە بەلقیــسێ لــەبی نەهاڤێــژە قــەضــا نـاخوە مـرن دێ کێـشت گـوهێ تـە بـرضـا
پـاش ژ وێ مـرن گـوهێ تـە بکێـشێ وەسـان کــو چــاوا دزی دکێــشنە دەڤ پۆلیــصان
١٣٧٧٠ ژڤـان کـەران حـەتا کـەی دبـی نـەعل دز هەکــە هــەردێ دزی وەرە لــەعل دز
خوشــکێت تــە ملکــێ ئەبــەدی وەرگــرتن تو مایی ب ملکـێ خـوەی بـێ بهاڤـە گـرتن
هەی خوەسکا وی جانی کوژ ڤی ملکی گـەرا کــو ئەجــەل ڤــی ملکــیرە وێرانگــەرە
رابــە بەلقیــسێ وەرە جــارەکێ بــبین ملکــەتێ شــاهان و ســولطــانێ دیــن
د بــاطــن شوشــتی د ناڤــا بوســتان ب ظــاهــر ســتریەکە د ناڤــا دوســتان
بوسـتان گـەل وی رەوانـە هـەر جـی بـچێ ئــەما ئــەو ژ خــەلکێ پــەنهان دبــێ
فێقـی زاف هیڤـی دکـن کـو ژمـن بـچێرە ئاڤـا حـەیوان هاتیـە کـو ژ مـن ڤـەخورە
بەلقیسێ طەوافکە سەر فەلەك بێ پـەر و بـال هەر وەکی خورشید وەکە هـەیڤ مینـا هـلال
دەمــا رێڤەبــچی رێڤەدچــی و پــای نــە ســەد پـاری و لوقمـا دێ خـوی جـوین نـە
نــە نــەهنگ لکەشــتیا تــە غــەم دەیــنێ نــە کرێتیــا تــە دێ هێــت ژ مرنــێ
١٣٧٨٠ هەم تو شاه و هەم تو شکەر هەم تو بـەخت هەم تو خوەش بـەخت دبـی هـەم تـو بـەخت
هەکە تو خـوەش بـەختی و سـولطـانی قـەوی بەخت نـەژ تەیـە تـەدی روژەکـێ یـێ چـوی
تــو دێ ڤــەمینی وەك گــەداییێت بەلــەنگاز تـو بخـوە دەولـەتا خـوە بـە ئـەی سـەرفراز
عــەزیز دەمــا تــو بخــوە بــەختێ خــوە بــی ئێدی کو تو بەختی کەنگی ژ خـوە گـوم دبـی
کەنگی تو ژ خوە گوم دبی ئەی خۆش خـصـال چـونکی عەینــێ تـە بـۆ تـەبت ملـك و مـال

بەڤیا داستانا ئاڤاکرنا سلێمانی (سلاڤ لێبن) (مسجد الاقصی) رە ب تەعلیم و وەحیا خودێ بۆنا حکمەتێن، کو ئەو زانت و بهاریکاریا فرشتا و دیو و پەری و مروڤا شکەرا

پــاش ژ وێ دەنــگ هــات ژ پــێش تــەخت بــۆ ســلێمانی وی نــەبیێ خــوەش بــەخت
ئــەی ســلێمان مزگــەفتا ئەقــصا ب ســاز لەشــکەرێ بــەلقیــسێ هــاتن بــۆ نــەماز

چاخێ کو وی بنەسترا وێ مزگەفتێ دانی   بەدەن دانەکار پێکڤە جن و ئنسانی
کۆمەکێ ژ عشق و ڤین و قەومەکی بێ مراد   هەر وەطوۆ کو درێکا طاعەتی عباد
خەلکە دینن و شەهوەتە سلسلە   وان دکێشت بلایێ دکان و غە
هەیە ئەڤ زنجیر ژ ترس و ئشتیاق   تو نابینی ئەڤ خەلکە دکن ئمتناق
هەیە ئەو بەند و کەمەند ئەو ترسا وان   ئەڤ خەلکە بێ بەندنین نهان
وان دکێش بلایێ کەسب و نێچیرێ   وان دکێشێ بلایێ کان و ئاڤا بیری
وان دکێشێ لایێ قەنجی لایێ بەد   خودێ گۆت فِي (جِيدِها حَبْلٌ الَمسَدْ)
قَدْ جَعَلْنا أَلحَبْلَ فِي أعْناقِهِم   وَأتَخَذْنا أَلحَبْل مِن اخلاقِهِمْ
لَيْسَ مِنْ مُسْتَقْذِرٍ مُسْتَنْقِهِ   قَطْ اِلا طائِرُهُ فِي عُنُقِهِ
حرصا تە دکارێ خراب وەك ئاتەشە   رەژی ژ رەنگێ صۆرێ ئاگر خوەشە
ئەو رەشاتیا رەژیێ دئاگرە نهان   چاخێ ئاگر ڤەمری رەشاتی بت عیان
پەرەنگ (1) ژ حرصاتە بو رەژیا رەش   چمکی حرص بو مایە ڤەرەژیا رەش
وی زەمانێ ئەو رەژی دبو پەرەنگ   ئەو نەسپەحیا کارە حرصا ئاگرە بەرەنگ
حرصێ کارێ تە خوەش رەنگ کربو   حرص چو کارێ تەما بێ رەنگ و بو
دێوەکی کو خوەشك کر رویلا رێل   کەلاندی حەسێب دکێ کەسێ کو هەیە گێل
گاڤا ئەو جەربانەد جانێ وی   دی ژ جەربانەدنێ کوهبن دنانێ وی
ژ هەوەس ئەو داڤ دانەدبو   عەکسێ دێوێ حرص ئەو بخوە داڤ بو
ئارەزوکە دناڤ کارێ خیر و دینی   دەما حرص نەما دێ ئەو مینت شیرینی
کارێ خێر شیرینە نەژ عەکسێ غەیر   هەکە طاڤا حرصێ چومینت طاڤا خەیر
وەختێ حرص ژ کارێ دنیا چو   رەژی دمینێ ژ پرەنگێ خوەشرو
بۆ زارۆکا حرصێ تینت غرار   داژ زەوقا دل بن دامەن سوار
چاخێ ژ زارۆکی ئەو حرصا پیسا وی بچت   ل سەر زارۆکێت دیتر هەر دێ کەنی کت
کو دڤێ من چ دکر و من چ ددیتین   خەل بەرەڤاژیێ حرصێ دبو هنگڤین
ئەو ئاڤاهیا ئەنبیا بێ حرص بو   لاجەرەم ل پەیهەڤ رەونەقا وی زێدە بو
چاکا گەلەك مزگەفت چێکرن   بەلێ ناڤێ مەسجدێ ئەقصا لێنە کرن
بۆ کەعبێ هەردەم قەدرەك هەیە   ئەو ژ ئخلاصاتێ ئیبراهیم بخوەیە
فەضلێ وێ مزگەفتێ ژ سەنگ نیە   ئەما د ئاڤاهیا وێ حرص و جەنگ نیە
نە کتێبێ وان مینا کا پەرتوکێت دیتران   نەمزگەفتێ وان نەکەسب و خان و مان

(١) پرەنگ – پەلێ ئاگری.

نــە ئــەدەبا وان نەغــەضــەبــا وان نــەنكال نــــە نوعـــــاس و نــــە قيــــاس و نەمــــەقال
بــۆ هــەر يــەكى خــودىٚ دايــە د مەرتەبــەت ســەد هــزاران حــشەمت و هــەم مەكرمــەت
بـــوٚ هەريەكـــەكى وان يـــەك فـــرىٚ ديـــتر مورغــا جــانىٚ وان دفــرىٚ ب پــەرىٚ ديــتر
دل دلـــــــەرزت ژ ذكـــــــرىٚ حــــــالىٚ وان قبلــــــەيا ئــــــەفعالىٚ مــــــە ئــــــەفعالىٚ وان
بـــوٚ مورغـــا وان هێكێـــت زێـــرين بـــوە نيڤــە شــەڤ جــانىٚ وان ســەحرگاهبين بــوە
هەرچــى بێــژم ئــەز ژ جــانىٚ باشــىٚ قــەوم مــن كــێم گۆتيــە كــێم دبــت باســىٚ قــەوم
مەســـجدىٚ ئەقـــصى چـــێكن ئـــەى كـــرام كـــو ســـــلێمان ديـــسه هـــات والـــسلام
و هەكــە ژ ڤــىٚ دێــوان و پــەرى ســەر لادن دىٚ فرشـــتە پێكڤـــە بەندكـــەن و گرێـــدن
دێو يــەك دەم خــوەهر بــچت ژ مــەكر و زەرق شــفطان هێنــە سەرســەرىٚ وى وەكــى بــەرق
وەك ســــلێمان بـــە داكـــو دێـــوانىٚ تـــە كـــــەڤرا بـــــبرن ژ بۆنـــــا ئـــــەيوانىٚ تـــــە
وەك ســـلێمان بـــە بـــىٚ وەســـواس و فرێـــو دا ژ تـــــەرە فـــــەرمان بـــــبن جـــــن و دێـــــو
خاتــــەما تــــە ئــــەڤ دلــــــە و هــــوٚش دار دا دێـــــو خاتــــــەمىٚ نەكــــــەت شــــــكار
ڤێجــا دىٚ ســلێمان كــەت ل ســەر تــە مــودام بگوســتيلىٚ دێــو حــەذەر كــــە والــــسلام
دلـــــوٚ ئـــــەو ســـــلێمانى مەنـــــسوخ نيـــــە د ســـــەر و ســـــرٚت ســـــلێمانى كـــــو نيـــــە
دێـــو هـــەم وەختـــەكى ســـلێمانى دكـــىٚ ئەما هەر مــەر شــكەر نەشــىٚ ئــەطلــەس بكــىٚ
دەست دلڤێنىٚ وەكــە دەستىٚ وى و بــەلىٚ د ناڤبــــەرا هــــەردوان فەرقــــە كــــەلىٚ
د بــــــەيانا ئــــــەڤىٚ حــــــەديثــــا مەعنــــــەوى يــــەك حكايــــەتىٚ ب بهيــــزە د نــــاڤ مــــەثنــــەوى

داستانا شاعرى و هەديە دانا شاه
و زێدەكرنا وى وەزيرىٚ (ابو الحسن) ناڤ

شـــاعرەكى شـــعرەك ئـــانى ل جـــەم شـــاه ســـەر هيڤيـــا خـــەلات و ئكـــرام و جـــاه
شــاه رێــزدار بــو و فــەرمان دا هــزار دينــار ژ زێـــــرىٚ صـــــۆر خەلاتكــــــەن ديــــــار
ئێــدى وەزيــرىٚ وى گــۆت ئەڤــە هنــدك بــت دەه هــــزارى لــــىٚ هەديــــە كــــن دا بــــچت
ژ تــەيىٚ بــەحر دەســت بــۆ وەك وى شــاعرى هندكـــــە كـــــو مـــــن گـــــۆت دەه هـــــزارى
بۆ شاهى قصە و چــيروٚك ڤەهونانــدن ژ قەســت حـــــەتا دەهبێنـــــــدەر دەرانـــــين ژ دەســـــت
دەه هــزار دانــىٚ و خــەلات كرنــە ديــارى ژێــرە بــو خــانىىٚ پەســن و ســوپاس گــوزارى
ڤێجا كەتــە پــسيارىٚ كــو ئــەڤ خەباتــەكىٚ كــر حــەتا كــو شــاهى ئــەڤ قــەنجى ل مــن كــر؟
ئێــــدى پێگــــۆتن فـــــلان الـــــدينىٚ وەزيــــــر ئەوىٚ حەسەن ناڤ و حەســەن خولقــە و ضــەمير

١٣٨٤٠ د مەدحێ وی یەك هوٚزانا درێژ — نڤیساند و بەرە و مالێڤە چو ب ڤەرێژ
بێ زمان و لێڤ ئەوان نعمەتێن شاه — پەسنێ شاه دگوٚتن و خەلاتێن شاه

دیسا هاتنا شاعری پاش چەند سالا بهیڤیا وێ هەدیێ و هزار دینار گوٚتن سەر عادەتێ خوە و گوٚتنا وەزیرێ نو کو ناڤێ ویژی حەسەن بو بوٚ شاهی کو ئەڤە زاڤ گەلەکە و خەرجێ مە زوٚرن و خەزینە خالیە و ئەزێ وی بدەهیەکی[1] رازی کەم

پاش چەند سال بخاترا رزق و چاندنێ — شاعر ژ فەقر و نەیێن و موحتاج برنێ
گوٚت وەختێ دەست طەنگی و فەقرە — ل هەڤگەران یێ جەرباند چێترە
ئەو دەرگەهێ کو من جەرباندی ژ کەرەم — حاجەتا نوژی بوی لاییڤە بەرەم
مەعنا ((الله)) گوٚت وی سِیَبوْ یْهْ — یُولِهوُنَ فِی ألحَوائِجِ اِلَیْهِ
گوٚت اَلَهْنا في حَوائِجِنا اِلَیْكَ — وَالْتَمَسْناها وَجَدْناها لَدَیْكْ
سەد هزاران عاقل د ناڤ وەختێ دەرد — پێكڤە نالێن پێش وی دەیّانێ فەرد
ئایا هیچ دینەك ئەڤێ بیهوٚدە دكێ — ل بەخیلەكی نەكار خوازوكیێ دكێ
ماتە نەدیتیە هزاران بار پتر — كەنگی عاقلان جان كرنە بنبر
١٣٨٥٠ بەلكی هەمی ماسییێت دەموجا — پێكڤە طەیركێت ل ئەوجا
بەلكی هەمی پێلێت ل هەڤدان — زەوق و شەوقا وێ عیانە دعیان
فیل و گورگ و شێر و نێچیر ژی — ئەژدهایێ قەوی و مار و مویر ژی
بەلكی ئاخ ئاڤ و با و هەم شرار — هاڤێن ژ وی دگرن هەم صباط و بهار
هەر گاڤ هیڤیا لێدكێ ئەڤ عاسمان — كو من نەهێلە ئەی خودا یەك زەمان
ستونا من عصمەت و حفظا تەیە — پێكڤە مەطوییێ یەمینێ دەستێ تەیە
و ئەڤ زەڤی دبێژێ كو تە ئەزێ راوەستاندی — ل سەر بەحرا ئاڤێ وەك دارا چاندی
هەمیا پێكڤە تەلیس ژ وی پر كرن — حاجەت وەرگرتن ژ وی فێر كرن
هەر نەبی ژ وی پێكئانی بەرات — (اِسْتَعِینُوا مِنْهُ صَبْراً اَوصَلاتْ)
هەر ژ وی بخوازن نەژبلی ئەو — ل ئاڤێ بگەرهەد دەریا نەگەرهەد هشك جو
١٣٨٦٠ وە هەكە ژ دیترا بخوازی دیسا ئەو ددێ — سەخاوەتێ دهاڤێژێ ناڤ دلێ وی خودێ
ئەوێ كو نەحەزی ژ زێر قارون دكێ — رو بویڤە بێنە ب طاعەت چون دكێ
ژ خاترێ دانێ شاعری جارەكی دیتر — رو بلایێ وی شاهێ قەنجكار ڤەكر
دیاریا شاعر دێ چبت شعرا نو — جەم قەنجكارڤە تێنت و دانت گرو

(١) بدەهیەكی – یەك دەهوٚم.

قـــــەنجكار ب ســـــەد دان وجـــــود وبـــــرٍ زێـــری ددانـــن بـــۆ شـــاعرێت مونتـــەظـــر
ل جەم وان شعرەك چێترە ژ سەد گلۆكێ شەعر تاییـــەت كـــو ئـــەو گەوهـــەرا تێنـــت ژ قـــەعر
عـــەول مـــــرۆڤ حەریـــــصێ نـــــان بـــــوە ژبـــەركو قـــوتێ نـــان ســـتونا جـــان بـــوە
لایـێ كەسـب و لایـێ غەصـب و سـەد حیـەل جـان دانیـە سـەر دەسـت ژ حـرص و ئەمـەل
وەخـــتێ فكـــر راحـــەت بـــو ژ بینیازیـــا نـــان عاشـــــقێ ناڤـــــە و پەســـــنێ شـــــاعران
داكـــو ئەصـــل و فەصـــلێ وی بلنـــد كـــەن ل چۆلـــستانا ناڤـــدارییێ وی لمنبـــەر كـــەن
١٣٨٧٠ داكـــو كـــەرٍ و فـــەرێ زێـــر بەخـــشیا ئـــو هەر وەكی عەنبەر بهـن بـدێ دگـوت و گـو
خـــەلقێ مـــە ســـەر صـــورەتێ خـــوەكر حـــەق وەصـفێ مـە ژ وەصـفێ وی دگـرێ سـەبەق
چونكی ئـەو خـەلاق شـوكر و حەمـد خـوازە بـــۆ مرۆڤـــی ژی مـــەدح خـــوازی داخـــوازە
تاییـــەت مـــەرڤێ حـــەق د فـــەضـــلە چوســـت پف دبت ژ وی بایی وەكە مەشكێ دورست
و هەكـــە هـــەژی نـــەبت ژ وی بـــاییێ درۆ دێ مەشـــــــك درهـــــــت نـــــــاگری دۆ
ئـەڤ میثـال مـن ژ خـوە نەگۆتیـە ئـەی رەفیـق سـەر سـەری نـەبورە گـەر لایقـی و مۆفیـق
پەیغەمبـەر ئـەڤ گـۆت دەمـا بهیـست قـەدح كـــو چـــما قەلـــەو دبـــێ ئەحمـــەد بمـــەدح
شــــاعر چــــو لایـــــێ وی شــــاهی و بـــــر شــعر د پەســـنێ قـــەنجییێ كـــو ئـــەو نـــەمر
قــــــەنجكار مـــــــرن و قــــــەنجی مانەڤـــــــە خوەســـكا وی كـــو ئـــەڤ پێـــرەه هاژۆتەڤـــە
ســـتەمكار مـــرن و مایەڤـــە ئـــەو ســـتەم وای جانـەكی كـو ئـەو بكـێ مـەكر و خـەم
١٣٨٨٠ پەیغەمبـــەر گـــۆت خۆشـــبت ئـــەوێ كـــو فعـــلا قـــەنج بهێلـــێ دەمـــا ژ دونیـــا چـــو
نـــاڤێ قـــەنجێ وی ژ فعـــلا قـــەنجا وی زان ئێـــدی نەمریـــە ئـــەو یـــەقین بنێـــرە عیـــان
قـــەنج مـــر بـــەلێ قـــەنجیا وی نـــامرێ دیـــن و قـــەنجی ل جـــەم خـــودێ نـــا بـــرێ
وای ئـــەوێ كـــو مـــرو عـــصیانا وی نـــەمرت دا نـــەهزرێنێ ب مرنـــا وی جـــان ببـــت

برنا هۆزانا هۆزانڤانی بلاییێ شاهی و زیانا وەزیری

ئـــەڤێ بهێلـــە ژبـــەر كـــو شـــاعرێ دلێـــر ئـــی دەینـــدار و زۆر موحتاجـــە ب زێـــر
شـــاعری شـــعر بـــرە لایـــێ شـــەهریار ل ســـەر هیڤیـــا بەخـــشێش ئحـــسانا یـــار
شـــعرەكە نـــازەنین پـــر ژ دورّێ دورســـت ل هیڤـــی و بهنـــا ئكرامـــێ خـــست
دیسا شـاه سـەر ئـەخلاقێ خـوە گـۆتیێ هـزار چـــون هۆبـــو عـــادەتێ وی شـــەهریار
بـەلێ ڤـێ جـارێ ئـەو وەزیـرێ پـر ژ جـود سـەر بـۆ راقـێ عـز ژ دونیـا چـوی بـود
ل جهـــێ وی وەزیرەكـــی نـــو بـــوە رەئـــیس ئـەما گەلـەك ئـی بـێ رەحمـە و خەسـیس
١٣٨٩٠ گـۆت ئـەی شـاه مـەزاف خـەرج هەیـە شـــاعری نـــە هـــەژیێ ڤـــان بەخشیـــشایە

بروبعا عوشرێ ئەزێ وی ئەی موغتەنم   زەلامێ شاعر رە خۆش و رازی کەم
خەلکێ ب گۆتنێ کو وی ژ دەستێ پێش   دەه هزار دینار وەرگرتیە بێش
ئێدی چاوا پەسنی ب شعر نڤیسینێ دکێ   پشترە چاوا سولطانەك گەدائیێ دکێ!
گۆت دێ وی گڤێشم دناڤ دار و بزمار   حەتا ببت ژار و هەژار ژ ئنتظار
هنگی ئەزێ کولەکە ئاخاریێکێ دێ دەم   کو ژ دەستم ب رەڤێنێ وەك گولبەلکا نەرم
ئەڤێ بمن بهێلە کو سەیدا مەدڤێ   تە ل منە خوازۆکی رازی کەم بئەڤێ
هەکە ژ ڤورەیا بفرێ حەتا زەمین   ئەو دێ نەرم بت دەما مە ببین
سولطانی گۆتیێ هەرە ئەمر ئەمرێ تەیە   بەلێ وی شادکە کو قەنجی بێژێ مەیە
گۆت ئەوی و دوسەد وەك وی گەدا   دێ وان ڤەگەرێنم کو بێنە ڤادا
جنسێ وی هەر وەکی وی سێ سەد هزار   دەڤ ژێ بەردە وان بمن بسپار
ڤێجا وەزیری ئەو هێلا دناڤا ئنتظار   بو زڤستان و صباط بوری و هات بهار
هندی شاعری داخوازا حاجەت دکر   وەزیری د وەعد - حیلە زاف دکر
شاعر د ئنتظارا خەلاتی پیر بو   زۆر بەلەنگازێ ڤێ غەم و تەدبیر بو
گۆت هەکە زێر نینە دژینا بدە من   دا خلاس بت ژ تە جانێ من
ئنتظارێ کوشتم جارەکێ بێژە برۆ   دا ئەڤ جانێ مسکین نەجات بێ ژ گرۆ
پاش ژ وی دایێ چاریەکا دەهیەکێ   شاعر مایەڤە گرتی د هزرەکێ
کو ئەو وەسا زو وەسا زاڤ بو   ئەڤ کو درەنگ و کێم و خاڤ بو
ئێدی پێگوتن کو ئەو وەزیرێ پێش   ژ دونیا چو خودا نەدەت ئێش
کو ژ وی زێدە دبو دان و عەطا   کو خەلات ژی گەل خوە برن بێ خەطا
ڤی زەمانی ئەو چو و ئحسان ژی بر   بەلێ براستی ئەو نەمر ئحسان مر
ژ کیسێ مە چو وەزیرێ هەژیی دلێر   هات وەزیرێ فەقیر کوژێ دەرویش ڤەگێر
ئەڤێ بگرە و ژ ڤێرێ هەرە شەڤ ب بەز   دا نەگرێ ل تە بهانا ئەڤ وەزیرێ بەراز
مە ب سەد حیلا ژ وی ئەڤ دیاری   ئەی بێ خەبەر مەیێ وەرگرتی ب هاریکاری
رو ب وان کر و گوت ئەی موشفقان   بێژن ژ کیڤە هاتیە ئەڤ عەوان
ناڤێ ڤی وەزیرێ جل ژێکەر چیە   قەومی گۆتنێ کو حەسەن ناڤێ ویە
گۆت یارەب ناڤێ وی و ناڤێ ئەڤە   چاوا یەك بت ئەی خودایێ مەحەیفە
ئەو حەسەن ناڤ کو ژ دەست دانا قەلەم   وی سەد وەزیر چێدکرن دگاڤ و دەم
ئەڤ کو ژ رهێ کرێتێ ویێ پیس   دکارێ باب دێ ئەی جان سەد وەریس
گاڤا شاه ل وەزیرەکێ هۆ گوهدار بێ   شاه و ملکێ وی تا ئەبەد رسوا دبێ

میناکبونا رەئیا ڤی وەزیرێ پیس د ئیفسادا مروەتا شاهی ب وەزیرێ فرعەون یان هامان د ئیفسادا فرعەونی

چەند جارا فرعەون دبو نەرم و رام — دەما دبهیست وی ژ موسی ئەو کەلام
ئەو کەلامێ کو کەڤری ددا شیر — ژ خوەشیا و کەلامێ بێ نەظیر
دەما بهامان مەشورەت دکر د وان — دبو مانعێ وی مودام ئەو سەخت جان
دەما وی بهامان کو وەزیرێ وی بو — مەشورەت کربا کوکین خولقێ وی بو
ئێدی دگوت حەتا نوکە تەدکر پاشاتی — تەدڤێت ببی بەنیێ یەکی ب جاشاتی
هەر وەکی بەرێ مەنجەنیقی دهات — ئەو پەیڤە لشیشا خانیێ وی دکات
هەرچی سەد رۆژ وی کەلیمێ خوش خطاب — چێکری ب یەك دەم وی دکر خراب
عەقلێ تە مەغلوبێ دەستورا هەوایە — د وجودا تە رێگرێ رێکا خودایە
ناصحەکی رەبانی پەندەت ددێ — ڤێ ئاخفتنێ ئەو بفەن طەرحی دنێ
کو ئەڤ نەسەر جایەهێ ژ جانەبە — ئەو وەطوێنینە بخوەڤە وەرە شەیدا نەبە
وای ئەو شاهێ کو وەزیرێ وی ئەڤ بت — جهێ هەردوا دوزەخا ب کین و گەف بت
ئەو شاه شادە کو ویرە دەستگیر — بت دناڤ کاری وەك ئاصفێ وەزیر
شاهێ عادل چاخێ قەرینێ وی بوە — مەعنا (نُورٌ عَلَى نُورٍ) ئەڤ بوە
مینا سلێمان شاه وەکە ئاصف وەزیر — نور سەر نورە و عەنبەر سەر عەبیر
شاه فرعەون و وەزیر وەکە هامانێ وی — ژ پیس بەختی پێڤە نەبو بو هەردوی
ئێدی بو (ظُلُمَاتِ بَعْضِهَا فَوْقَ بَعْضٍ) — نەعەقل یارە و نە دەولەت رۆژا عەرض
من نەدیتیە بل شەقاوەت د لئام — هەکە تە دیتیە بگەهێنە ژمن سەلام
شاه هەروەکی جانە و وەزیر مینا عەقل — عەقلێ فاسد بۆ روحی تینت بنەقل
ئەو وشەیێ عەقل بو مینا هاروت — بو سحرناسێ دوسەد طاغوت
عەقلێ جوزئی بۆ خوە نەکە وەزیر — ئەی سولطان عەقلێ کول بکە وەزیر
هەوا وهەوەسێ تو وەزیرێ خوە نەساز — کو جانێ پاکێ تەگرت ژ نەماز
کو ئەڤ هەوا پر حرص و حازر بین بوە — عەقل بخوە دفکرێ (يَوْمِ الدِّينِ) بوە
بۆ عەقلی دوچاڤن ل دوماهیکا کار — بخاترا وێ گولێ ئەو دکێشێ رەنجێ خار
کونا چرمسێ ناوەرینێ چ پاییز — بایێ هەر خەرطوما بری لوێیە زیز
وەر چ عەقلەت هەیە دگەل عەقلێ دیتەر — یار بە و مەشوەرەتکە برادەر
ب دو عەقلا ژ گەلەك بەلایا نەجات بی — پێ تە ل سەر بلندیا عاسمان دبی

رونشتنا دێو لجهێ سلێمانی (سلاڤ لێبن) و وەك وی کرنا بکارێت سلێمانی (سلاڤ لێبن) و فەرقا شکەرە دناڤبەر هەردوادا و دێوێ خوەکری سلێمانێ کورێ داوودی

دێو هەکە خوە ب سلێمان نام کر   ملك بر و مەملەکەت ژی رام کر
صورەتێ کارێ سلێمانی دیت بو   دسڕ ب صورەتێ شەیطانی رادبو
خەلکێ گۆتن ئەڤ سلێمان بێ صەفایە   ئەڤ سلێمان ژ وی سلێمانی جودایە
ئەو وەك هشیاریە ئەڤ هەر وەك وەسەن[1]   هەر وەسا کو ئەو حەسەن گەل ڤی حەسەن
دێو دگۆت کو خودێ ل سەر شکلێ مەن   صورەتەکی سپەحی کریە ل ئەهریمەن
خودێ صورەتێ من دایە شەیطانی   دا هەوە باڤێژتە دەستێ تورەڤانی
هەکە پەیدا بو دەعوا کرە دیار   هیچ نەدنە صورەتێ وی ئعتبار
ئەما ژ حیلە ئەڤە دگۆت شەیطان   عەکسێ ڤێ سەر دلێت قەنج دبو بەیان
نەیاریکە گەل مومەیز تایەت ئەوێ   کو ڤەکریە و عەقلێ وی ژ غەیب دبێ
هیچ سحر و هیچ تەلبیس ژ دەست و مل   نەشێن پەردێ گرێدن سەر ئەهلێ دل
ئێدی گەل خوە دگۆتن د جەواب   خوار و ڤیچ دچی ئەی خوەهر خطاب
هەروەسا تە دڤێت چونا خوەهر و ڤیچ   لایێ جەهنەما ئەسفەل دناڤ پیچ
هەکە ئەو مەعزول بوە و فەقیر   د پێشانیا وی هەیە بەدرا مونیر
ئەگەر تە گوستیلکەك یا بری   وەکە زەمهەریرێ خوە جەهەنەمی کری
ئەم بڤان خۆش خۆش و حیلێت تە   مەغرور نابن ناکەڤنە پەیتە
و هەکە بغەفلەت ویرە دانن جەبین   دەستێ مانع دێ دەرکەڤێ ژ زەمین
کو ڤی سەری نەدانە بوّ ڤیێ سەر شۆر   هێ سەجدە نەبە بوّ ڤیێ کۆر
منێ شەرحەکە زاف بەرکەتی کربا   هەکە یاریا خودێ پشتیڤان با
تو ژی قەناعەتکە قەبولکە ئەڤ قەدەر   حەتا شەرحا ڤێ بێژم وەختەکی دیتەر
ناڤێ خوە کریە سلێمانێ نەبی   روپوشێ دکەت ل سەر هەر صەبی
ببورە ژ صورەت و ژ ناڤا تەڤە   ژ لەقەب و ژ ناڤا دمەعنا بکەڤە
ڤێجا ب پرسە ژ حەدێ وی خراب و چاکە   دناڤبەرا حەد و فعلێ وی پەیداکە
دەرکا ئەڤی کاری هەرکەس نینە ئەی مام   مزگەفتا ئەقصی چێکە و بکە تەمام
داستانا مزگەفتێ تەمام بو بێ فتور   سلێمان بو زائر و مزگەفت مزور

(١) وەسەن – خەو، رازان، نڤستن، راکەتن.

چونا سلێمانى (سلاڤ لێبن) هەر رۆژ دناڤ مزگەفتا ئەقصى دا پاش تەمام بونێ بۆنا عبادەت و ئیرشادا عابدان و موعتەکفان و دەرکەتنا عەقاقیر د مزگەفتێ

چاخێ سلێمانێ نەبی شاهێ ئەنام   مزگەفت چێکر و ژێ ڤالا بو تەمام
هەر صبەه ئەڤ بو ویرە وەظیفە   کو بێتەڤە د مزگەفتا ئەقصى ڤە
گیایەکی نو دناڤ وێ دەرکەتی بو   ئێدی دگۆتێ ناڤ و نەفعێ خوە بگو
تو چ دەرمانی چیی ناڤێ تە چیە؟   بێژە ئەڤ سود و زیانێ تە سەر کیە؟
هەر گیایەکی دگوتیێ ناڤ و کریار   کو ئەز ڤیرە مرنم و ویرە ژیار
ئەز ژ ویرە ژەحرم و بوێ ئەڤی شکەر   ناڤێ من ئەڤە سەر لەوحێ قەدەر
ڤێجا سلێمان گەل حەکیمان ژ وان گیا   شەرح دکر سود و زیان بوێ هەمیا
ئەو طەبیب ژ سلێمانی ژ وان گیا پێدە   تەڤ بونە عالم و زانا و موقتەدا
حەتا پەرتوکێت طەبیعی چێکرن   جسم ژ رەنج و بەلادەر دکرن
ئەڤ نجوم و طب وەحیا ئەنبیایە   عەقل و حسرە لایێ بێ پەرژان کیڤایە
عەقلێ جوزئى عەقلێ ئیستخراج نیە   بل وەرگرتنا فەن و موحتاج نیە
عەقل قابلێ تەعلیم و فەهم دبێ   بەلێ صاحبێ وەحی تەعلیما وی ددێ
یەقین پیشە پێکڤە ژ وەحی چێکر   عەولێ وێ بەلێ عەقلی ئەو زێدە کر
ببین کو ئەڤ عەقلێ مە هیچ کارەکی   نەشێت بێ ئۆستا فێر ببێ جارەکی
گەرچ دمەکر کو موە کەلێش بێ   هیچ پیشەیەکی بی ئۆستا فێر نابێ
هەکە زانینا پیشەیی ژ ڤی عەقلی با   بێ ئۆستا پیشەیەك حاصل دبا

فێربونا شوغلێ تر ب کۆلانا قابیلی ژ قرێ پێش ژ وێ کو د عالەمێ کارێ ترب کۆلانێ و ترب هەبت

کۆلانا تربێ کو کێمترین پیشە بوە   کەنگی ژ فکر و حیلە و ئەندێشە بوە
هەکە ئەڤ فەهمە هەبا بوێ قابیل   کەنگی وی ددانی ل سەر سەری هابیل
کو ڤێ کوشتی لکیدەرێ ڤەشێرم   چاوا ڤیێ بخوین و ئاخ تێکەل بنژێرم
دیت قرەکێ قرا مری دناڤ دەڤ   هەلگرتی ل هەوا پەرددێ لەڤ
ژ هەوا هاتە خوارێ و لێبکەت زانین   دا نیشا وی بدەت کارێ ترب کولین
ڤێجا بنەینۆکا ژ زەڤی ئاخ راکر   زوکا قرا مری دبن خاك وندا کر

ئەو ڤەشارت پشترە نخافت بخاك — قر ژ ئلهاما خودێ بو عەلەمناك
قابیل گوٚت ئاه هەی تف ل عەقلێ مەن — کو قرەك ژ من زێدە تر بوە ب فەن
بوٚ عەقلێ کول گوٚت ما زاغَ الْبَصَرُ — عەقلێ جوزء هەر لایی دکێ نەظەر
عەقلێ مە قرە نورەیا خاصان — عەقلێ قرێ ئۆستایێ تربا مری زان
ئەو جانێ کو دویڤە لانکێ قران بیێ — قر دێ وی بلایێ گۆرستان ڤە بێ
هێ نەچە لپەی نەفسا وەك قرێ — کو تە نابتە باغ بەرەو گۆرستان دفرێ
هەکە دێ چی هەر لپەی عەنقابێ دل — لایێ قاف و مەسجدێ ئەقصایێ دل
هەردەم نوگیایەك ژ سەودایێ تە — دێ دەرکەڤێ د مەسجدێ ئەقصایێ تە
تو وەکە سلێمان دادێ وی بدێ — ژ وی تێ بگەهە پێی نەحەز سەر گیا نەدێ
ژبەرکو حالێ ڤێ زەڤیێ بثبات — ڤەدگێری گەل تە ژ ئەنواعێ نەبات
گەر د زەمین نەیشە کرە وەر بخوە نەیە — تەرجمانێ هەر زەڤی گیایێ ویە
ئێدی زەڤیا دل کو گیایێ وێ بو فکر — فکرا ئەسرارێ دل ڤەدکر
هەکە ئاخفتن کێش بکەم دناڤ ئەنجومەن — صەدان هزار گول دێ شینکەم ژ ڤێ چەمەن
و هەکە ئاخفتن کێش بکەم بێ نەهەژی ب مز — نوکتە ژ دل درەڤن وەکە دز
دەما گوهدار نەبت بێدەنگی چێترە — هەکە نوکتا ژ نا ئەهلی ڤەشێری چێترە
بزاڤا هەر کەس بلایێ جاذبیە — جەزبا صادق نە وەك جەزبا کاذبیە
جار وندا رێڤە دچی و جار دناڤ رێ — بەنك نە پەیدایە و ئەوێ کو تە دکێشێ
حێشترا کوٚری هەفسارێ تە متین — تو کێشانێ دبینی هەفسارێ خوە نابین
هەکە بو مەحسوس کێشان و هەفسار — ئێدی ئەڤ دنیایە نەدما (دارُألفِرارُ)
هەکە دیتبا کو ئەو پەی صەی دچێ — پێ طەڤزکێ شەیطانێ قەوی دبێ
کەنگی ئەو لپەی دکەت مینا کافر — پیێ خوە ژی ب پاشڤە دکێشا گاور
هەکە گایی ژ قەصابا تشتەك زانی — کەنگی پەیوان دچو بەرە و دکانی
یا خواربا ژ دەستێ وانا کەلپك — یا شیر دابانە وانا بتەمەلك
وهەکە خواربا کەنگی عەلەفێ وی هویر دبو — گەر ژ مەخسەدا گیایی واقف دبو
ئێدی ستونا ڤێ جیهانێ غەفلەتینە — چیە بەزینە و هویر بینە کوئەڤ بازدان با هویر بینە
عەولێ وێ بەز و بەز ل ئاخر هور دبو — دڤێ ویرانێ بل کەرێ مری نەبو
تە ب جد کارەکێ بدەستڤە گرتی — ڤی دەمی عەیبا وی سەر تەیە نخافتی
ژ وێ هەر بەدەنێ دەی بکار — کو عەیبا وێ ژ تە ڤەشارتیە کردگار
هەر فکرێ کو گەرمی دوێ وەصان — عەیبا وی فکرەتی ژ تەبیە نهان

گەر ل تە پەیدا بوبا ژ وێ عەیب و شەین ژ وێ رەڤیبا جانەت (بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ)
هەکە زانیبا کو ئاخر دێ ژوڤانیی کەنگی عەول پەی ڤی حالی دچی
ئی نخافتیە ئەو عەول ل جانێ ما دا وی کاری بکەن ل سەر وفقێ قەضا
چاخێ قەضا حوکمێ خودێ ئانی چاڤ بەلیس[1] بو و گەهشت پەشیمان
ئەو پەشیمانی قەضایەکی دیترە ڤێجا پەشیمانیێ بهێلە خودێ بگرە
و هەکە بکی عادەت پەشیمان دچێ نیڤێ دیتر د پەشیمانی دچێ
تەرکا ئەڤی فکر و پەشیمانی بکە کارێ حال و یارێ قەنجتر بکە
و هەکە کارێ قەنجتر تە ب دەست نیە ئێدی پەشیمانیا تە سەر فەوتێ چیە
هەکە دبێژی رێکا قەنجیێ نەدیارە پا چاوا دزانی کو ئەڤ کار نەچارە
خرابیێ ناناسی حەتا ناسنەکی قەنجی دکاری دژ ژ دژی ببینی لجی
چون ژ تەرکا ڤی فکری عاجز بوی هنگی ژ گوناهی هەم عاجز بوی
چون تو عاجز بوی پەشیمانی ژ چیە ب پرسە کو عاجزی ژ جەزبا کیە
عاجزەك بێ قادرەکی دناڤ جیهان کەسی نەدیتیە و نابت ئەڤێ بزان
هەم وەطوڤ هەر ئارەزواکو دبەی تو ژ عەیبا وێ دناڤا پەردەی
و هەکە تەزانیبا علەتا وێ ئارەزو جانێ تە بخوە رەڤیبا ژ وێ گەرهان و جو
هەکە وی عەیبا وی کاری نیشاتە دابا کەسێ نەدشیا تە بوی لایی کێشابا
و ئەو کارێ دیتر کو ژ وی هەی نفور ژ وێ بوە ئەو عەیبا وێ هاتیە دظهور
ئەی خودایێ خوەش پەیڤێ راز زان عەیبا کارێ خراب ژ مە نەکە پەنهان
عەیبا کارێ قەنج ل مە نەکە دیار دا ئەم ژ روێ وی نەبن سار وبێزار
هەم سەر وی عادەتی بو سلێمانێ سنی چو د مزگەفتێ ناڤەرا رەوشەنی
عادەتێ هەر روژ دگەرها شاه کو ب بینت دناڤ مزگەفتێ نو گیاه
دل ب بینت سرا ب وان چاڤێت صەفی وان گیایێت کو ژ عامێ بوە خەفی

(١) بەلیس – زقبو، رەش بەرێ خودایێ.

قصەیا صوّفی کو دناڤ گولستانێ سەر بەرە و چۆکێ چەماند بو، یارانێ وی گۆتنێ سەری راکە بەرێ خو بدە گول و روحانا و طەیرکا و ئاثارێ رەحمەتا خودایێ بلند کو (فَأَنظُرُوا اِلى آثارِ رَحْمَةِ الله)

صۆفیەکی ژ رابوراندنێ دبیستانی بصوّفیاتی سەر ل سەر چۆکێ دانی
ئێدی ئەو بخوەڤە چوبو دناڤ هزرا زمان درێژەکی گوت تو نڤستی کابرا
کو چما رازای ئاخر لناڤ رەزی مەیزین ڤان دارا ب بینە و ئاثارێ کەسك و شین
گوهبدە ئەمرێ خودێ کو گوتیە انْظُروا بلایێ ڤی ئاثارێ رەحمەت بێنە رو
گۆت ئاثارێ وی دلە ئەی بوالهوەس ئەوێ دەرڤە ئاثارێ ئاثارە و بەس
باغ و شینکاتی پێکڤە د عەینێ جان مینا عەکسێ وی لدەرڤە د ئاڤا رەوان
ئەو خیالا باغ دبت دناڤ ئاب کو ژ لوطفا ئاڤێ ئەو دکت ئیضطراب
هندی باغ و فێکیێت دناڤا دلە عەکسێ لوطفا وێ سەرڤێ ئاڤ و گلە
هەکە عەکسێ وێ نەبانە سِرّ و سرور ئێدی خودایێ وێ نەدگوتیێ (دارُألغُرُور)
ئەڤ غرور ئەوە یەعنی ئەڤ خیال هەیە ژ عەکسێ دل و جانێ رجال
هەمی مەغرور لڤی عەکسی بونە خەلەت گۆمان دکن کو ئەڤ جهە جەنەت
خوە هور دکن ژ ئەصلێت جنیکا سەر خیالەکێ دکن وان یاریکا
چاخێ غەفلەتا وان کو هات ب سەر دێ راست بینن و بێ سودە ژ نەظەر
ڤێجا ڤێرین دکەڤن گۆرستانێ و ئاه حەتا قیامەتێ ژڤێ خەلەتیێ وا حەسرەتاه
هەی خوەسکا وی کو ژ پێش مەرگی مر یەعنی وی ژ ئەصلێ ڤی رەزی بهن بر
هەر وەطوّڤ ژ قەضا رۆژەکێ سلێمان ب عادەت چو ناڤ مزگەفتێ وەسان
نوگیایەك دیت دناڤ کونجەکی طوّڤ پێڤە رێزە هەر وەك وەشیەکی
دیت گیایەکە گەلەك شین و طەر وێ شیناتیا وێ درەڤاند نور ژ بەصەر
پشترە سلاڤ لێکر د حال وی گیایی ئو بەرسڤا وی دا و ڤەبو ژ خوەشیا وی
گۆت ناڤێ تە چیە بێدەڤ بێژەڤە گۆت ئەی شاهێ جیهان خەرنوڤە
گۆت دناڤ تە چ خاصیەت دبێ؟ گۆت جهێ ئەز گهامێ وێران دبێ
کو ئەز خەر نوفم خراب مەنزلم هادمێ بنەسترا ڤێ ئاڤ و گلم
ئێدی د گاڤێ سلێمانی زو زانی کو ئەجەل دێ لێکەتە مێهڤانی
گۆت حەتا ئەز هەمە ئەڤ مزگەفت یەقین خرابی ناکەڤتی ژ ئافاتێ زەمین

حەتا کو ئەز هەبم وجودا من بت — مزگەفتا ئەقصا خراب نابت
ڤێجا خرابیا مزگەفتا مە بێ گۆمان — نابت مەگەر پاش مرنا مەڤێ بزان
مەسجدە ئەڤ دل کو جسمێ وی ساجدە — خەرنوفە یارێ خراب هەر جهێ مەسجدە
یارێ خراب دەما گها دتەڤینا ئو — هێ ژ وی برەڤە و کێم کە گفت و گو
هلکێشە ژبن وێ هەکە کو سەر دەرکر — هەوە تەدی تو و مزگەفتا تە راکر
عاشقۆ خەرنوفا تەهات خوەهر بو — وەکە زارۆکا لایێ خوەهری بقەهر بو
خوە ژی نەزان و موجرم زان بترس — دا نەدزت ژ تە ئەڤ سەیدا دەرس
چاخێ بێژی ئەز نەزانم من تەعلیم دە — ئەڤ ئنصافا هۆسا ژ قانوین دە
ژ بابێ خوە فێر بە ئەی روناك بیر — (رَبَّنَا) گۆت و (ظَلَمْنَا) لپێش گەل داپیر
نەهێنجەت کر و نە تەزویر چێکر — نە ئالا مەکر و حیلەتا راکر
دیسە وی شەیطانی دەست ب بەحث کر — کو ئەز روصۆر بوم تە زو ژ ناڤ بر
رەنگ رەنگێ تەیە صەباغم توی — ئەصلێ جورم و دەرد و داغم توی
ئەڤێ بخوینە (رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي) — دا نەبی جەبری و کەڤانێ خوەهر فەژەنی
حەتا کەنگی دێ چی سەر دارا جەبرێ — ئختیارا خوە یەکلا دانی ل رێ
هەر وەکو وی ئبلیس و ذریاتێ ئو — گەل خودا دجەنگ و دناڤ گفت و گو
چاوا ئکراه بوە گەل چەندین خوەشی — کو تو دعصیان هەر دامەن کەشی
وەصان خوەش کەس دچێ دموکرهی! — کەس وەطوڤ برەقص دچێ دگومرەهی؟
تە بۆ گوناهی دخواست بیست نەفەرا — ب کوژی کو تە پەند دکن گەل دیتەرا
کو صەواب ئەڤە و رێك ئەڤە و بەس — تە قەبول نە دکر طەعنا هیچ کەس
کەنگی هۆ دبێژی کەسەك کو ئەو موکرهە! — چاوا هۆ دجەنگێ کەسەك کو ئەو بێ رەهە
هەرچی نەفسا تە خواست تە هەیە ئختیار — هەرچی عەقلێ تە خواست تینی ئضطرار
ئەو دزانێ کو ئەو خوەشبەخت و موحرمە — زیرەکی ژ شەیطان و عشق ژ ئادەمە
زیرەکی هاتە مەلڤانیێ د بحار — کێم نەجات دبن خەنقینە دوماهیکا کار
مەلەڤانیێ بهێلە پەی کبر و کین نەکەڤ — نەجەیحونە نە روبارە دەریایە ئەڤ
پاش هنگی دەریا یا کورا بێ پەناه — دێ حەفت دەریا رەڤێنێ وەکە کاه
عشق وەکە کەشتی بوە بۆنا خەواص — کێم بوە ئافەت ئەغلەب بوە خەلاص
زیرەکیێ ب فروشە و حەیرانیێ بخەر — زیرەکیی ظەنە و حەیرانیە نەظەر
عەقلی قوربانکە لپێش موصطەفی — (حَسْبِيَ اللّٰهُ) بێژە کو اَللّٰهُ کفی
هەر وەکی کەنعان ژ کەشتی نەچە لایەك — کو ئەو مەغرور کر نەفسا ویا زیرەك

کو دێ چمه سەر سەرێ چیایێ بلند ژ ئاڤێ   چما منەتا نوح ب کێشم دڤێ گاڤێ
چاوا ژمنەتا وی نەجاتبی بخوە ڤەکێشێ   کو خودێ هەم منەتا وی دکێشێ
چاوا منەتا وی نەبت سەر جانێ ما   چاخێ کو شوکر و منەتا وی بێژت خودا
ئەی مەغرورێ پر حەسەد تو چ زانی   کو خودێ هەم منەت یا ژێرە دانی
خوەسکا وی مەلڤانی نەزانبیا   دا طەماهی د نوح و کەشتیێ دانیبیا
خوەسکا وەکە زارۆکی نەزانبا ژ حیلا   دا دەست هاڤێتبا دایکێ وەکی طفلا
یا بعلمێ دیتران کێمبو نا ژ مولی[1]   دا علمێ وەحی دل رەڤاندبا ژ وەلی
وەکە تەیە موم گەل هەبونا ئاڤێ زان   علمێ دیتران گەل دەمێ قوطبێ زەمان
خوە ساویلك کە ببە هەڤالێ ئەمیر[2]   ژڤێ نەزانیێ رزگار بی بتەدبیر
گەل نورەکە هۆ پێشڤە بێنی کتاب   بۆ تەناهێت ژ جانێ وی بل عتاب
(اَكثُر اُهْلِ اَلجَنَّةِ اَلْبَلَهْ) برادەر   بخاترا ئەڤێ گۆتیە (سُلْطانُ اَلبَشَرْ)
زیرەکی وەکە بایێ کبرە و خوە پەرست   ئەبلەه بە دا دین بمێنت درست
نە ئەبلەهکی کو ببت پێ طەڤزکێ خەلکێ   نە ئەبلەه کی کو ژ شەقاوەت مال کۆمبکێ
ئەبلەهەکی کو دین و هارێ ویە   طۆڤا دۆستینێ دناڤ گەردەنا ویە
نکاری بێژی ئەبلەهن ئەو ژنێ دەست برین   دەما نەظەر ل جەمالا روێ یوسف کرین
عەقلی قوربانکە دناڤ عشقا دۆست   عەقل ژ لایی خدیێ و دیترن پۆست
وی لاییڤە رەهسپارن تەڤ عقول   ئەوێ کو ڤی لاییڤە مایی گێلە و فضول
هەکە ژحیرەت ژڤی سەری ئەڤ عەقلەت بچێ   هەر سەرێ مویەت سەر و عەقلەك دبێ
وی لایێ نینە رەنج هزراندن ل دەماغ   کو ژ دەماغ و عەقل شیندبێ دەشت و باغ
لایێ چوڵێڤە هەری ژ چوڵێ نوکتا سەحبکی   وەری لایێ باغ دارا خوەتێر ئاڤ دکی
دئەڤێ رێکێ تەرك بکە خوەش بورانی   حەتا رێیەرێ تە نەلڤێ خوە نەلڤانی
هەرکێ ئەوبێ سەر بلڤێ دوڤ بوە   ڤەلڤینا وی وەك لڤینا خوەهر[3] دوڤ بوە
خوار و ڤیچ و کۆر و کرێت و ژەحرناك   پیشەیێ وی پێڤە دانا جانێت پاك
سەرێ وی بپەرچقێنە کو سرێ وی ئەڤ بوە   خولق و خۆیێ موستەمرێ وی ئەڤ بوە
بخوە صەلاحا ویە ئەو سەر پەرچقاندن   دا جانێ وی نەجاتبێ ژ ئازراندن
ژ دەستێ دینا تو وەرگرە سلاح   دا ژ تە راضی بت عەدل و صەلاح
چاخێ وی سلاح هەیە و عەقل نیە گرێدە   دەستێ وی وەرنە سەد ئازارێ تێدە

(١) مولێ – تەژی، پر.
(٢) ئەمیر وەلیی خدێ.
(٣) خوەهر دوڤ – دوپشك.

بەیانا وی، کو حصولا علم و مال و جاه بۆ نفشخرابی فەضاحەتا ویە وەکی شویرەکیە، کو کەتیە ب دەستێ رێگری

بۆ بێ ئەصلی علم و فەن فێر کرن شور دانە د دەستێ رێگر کرن
شور دان ددەستێ زەنگیێ مەست چێتِرە کو علم بێتە ناکەس رە بدەست
علم و مال و مەنصەب و جاه و قران[1] فتنێ تینت ددەستێ پیس گەوهەران
ڤێجا ژ ڤێ غەزا فەرض بو سەر مومنان دا بستێنن ژ دەستێ دیناسنان
جانێ وی دینە بەدەنا وی شورێ ئو شوری وەرگرە ژ ویێ کرێت خو
ئەوا مەنصەب دکێ گەل جاهلان ژ فەضیحەتێ کەنگی دکێ سەد پەهلەوان
عەیبا وی ڤەشارتیە چون ئالەت دەستدە نینە مارێ وی ژ کونێ ب چولێڤە دبەزینە
صەحرا پێکڤە تەژی بت دوپشك و مار دەما حوکم بکەڤێ دەستێ دین و هار
وەختێ ڤەلەم کەت د دەستێ غەداری بڤێ نەڤێ مەنصور کەڤێ ل سێداری
ناکەسەك مال و مەنصەب بدەستڤە بێنێ ئەو رسوائیا خوە بدەستڤە تێنێ
یادێ بەخیل بت و دانێ کێم ددێ یا سەخاوەت کەت کو نەلجی ببێ
دێ شاهی دخانیێ بەیدە قدانێ دێ هۆبت دانا کو ئەحمەق ددێ
گاڤا حوکم کەت د دەستێ گومراهی جاه دهزرێنێ دکەڤێ چاهی
رێکێ نزانت قلاوزی بکێ جانێ کرێێ وی جیهان سوزی دکێ
زارۆکێ موحتاج چاوا کەڤێ جهێ پیران[2] دێ دتە دەست شەیطانی پەیرەوان
کو وەرە دا هەیڤێ نیشا تە بکم چ جارا وی هەیف نەدیتیە زێدە و کم
چاوا نیشادی؟ چاخێ تە نەدیتیێ بعومر عەکسێ هەیڤێ دئاڤێژ ئەی خاڤی غەمر
دەما ئەحمەق بونە سەروەر و شاه عاقلا ژ طرسا خوە ڤەشارتن دکادینا کاه

بەیانا تەفسیرا ئایەتا شەریفا ((یاأَیُّها المُزَمِّلْ))

گازی نەبی کر(مُزَمِّلْ) ژ ئەڤ سەبەب کو وەرە دەر ژ ڤێن ئەی (بُواَلهَرَبْ)
سەر نەکێشە ناڤ لحێفێ و رو نەپۆش کو جیهان جسمەکی سەر گەردانە توی هۆش
هێ نەبە پەنهان ژ چەپەلیا مودەعی کو تە شەمع هەیە وەحیا شەعشەعی

(١) قران – مەقام.

(٢) پیر – وەلی الله.

هێ **قُم الَّيْلَ** کو شەمعی ئەی هومام | شەمعا دائما شەڤ بوە د قيام
بێ نورها تە رۆژا رۆن هەم شەبە | بێ پەناها تە شێر ئێدی ئەرنەبە[1]
ببە کەشتیڤان د ئەڤێ بەحرا صەفا | کو تو نوحێ دوەمی ئەی موصطەفا
رێ ناسی پێدڤێت بالوباب[2] | بۆ هەر رێیەکی تایبەت دریا ئاب
رابە وبنێرە رێکا کاروان گرتیە | دێو کەشتیڤانێ ڤێ بەحرێ هاتیە
خضرێ وەختی غەوثێ هەر کەشتی توی | هەر وەکی روح الله نەکە تنێ روی
جەم ڤێ کۆمەلێ وەك شەمعا عاسمانی | ژ خەلوەتگەهێ دەرکەڤە هنارتیێ وانی
وەرە ناڤ کۆمێ نە وەختێ خەلوەتە | هومایا چیایێ قافە رێبەریا تە
هەیڤ لنیڤا فەلەکێ شەڤ بت رەوان | چونێ ناراوەستێنی ژ عەوعەوا صان
طەعنەکەر هەر وەکی صەیی سەر بەدراتە | بانگ ددێرن لایێ صەدراتە
ئەڤ صەیانە کەرِن ژ ئەمرێ **أَنْصِتُوا** | ژ ئەحمەقی عەوعەو دکن ل بەدرێ تو
هێ نەهێلە ڤێ شفایێ بۆرە نجوری | ژ قەحرا کەری کۆپالی نەدی کۆری
ما نەتەیێ گوتی دەستگرێ کۆرا براه | صەد ئەجر و ثەوابا دگرێ ژ ئیلاه
هەر کەسێ چل گاڤا ئەو کۆرەکی بکێشێ | تێتە غەفرانەدن و دور دبێ ژ ئێشێ
ئێدی بکێشە تو ژ ڤێ جیهانا بێ قەرار | کۆما کۆران رە قەطار د قەطار
کارێ هادی ئەڤ بوە تو هادیی | بۆ خەمێت ئاخر زەمان تو شادیێ
ئەڤێ رەوانکە ئەی ئیمام المتقین | ڤێ خیالا هزرکەرا حەتا یەقین
هەرکێ د دل هەبت مەکرێ تە گرۆ | ئەزێ ل گەردەنا ویدەم تو شاد رو
ل سەر کۆریا وی دێ کۆریا لێزێدەکم | ئەو بهەزرینێ شەکرە ژەحرێ پێدەکەم
عەقل هەمی ژ نورها مەن رۆنبونە | هەمی مەکر ژ مەکرێ من فێر بونە
بخوە چیە ئەو کەپرا تورکەمان | ل بەر پێ فیلێت نێرێ جیهان
ئەو چراکا روی لبەر بایێ صەرصەرم | بخوە چ دبێ ئەی مەزن پەیغەمبەرم
د گاڤێ تو رابە ب صورا سەهمناك | دا هزاران مری دەرکەڤن ژ خاك
تو وەك ئسرافیلێ وەختی راست رابە | قیامەتەکێ چێکە ژ پێش قیامەتێ رابە
هەرکێ بێژت کا قیامەت ئەی صەنەم | خوە نیشابدە کو ئەها ئەو قیامەت مەنەم
باش بنێرە پرسیارکەرێ محنەت لێبوی | ژڤێ قیامەتێ سەد جیهان یا رابوی
وەهەکە ئەڤ نەبت ئەهلێ ذکر و قنوت | ئەی سولطان ڤێجا (جَوابُ الاَحْمَقِ السْكُوتْ)

---

(١) ئەرنەب – کیڤروشك.
(٢) لباب – عاقل.

ژ عاسمانی خودێ سکوت تێت جەواب جانا چاخێ دوعا بوە ناموستەجاب
هەی حەیف بو وەختێ خەرمنگاه ئەما ژ بەختێ مە روژ بو بێگاه
وەخت طەنگە و ئەڤ فەضایێ کەلام طەنگ تێت عومر سەر وی دەوام
نەیزە یاری دناڤ کولانێ طەنگ نەیزە بازان رە دکێ دل طەنگ
وەخت طەنگە و خاطر و فەهما عەوام طەنگتر سەد بار ژ وەختە ئەی غولام
چاخێ بەرسڤا ئەحمەق بوە بێ دەنگی چاوا ئاخفتنێ تو هند درێژ دکی
خودێ ژ بەحرا رەحمەت و موجا کەرەم بارانێ ددێ هەر عەردەکی هشك ژ یەم

د بەیانا وێ، کو ((تَرْكُ اْلجَوَابِ جَوَابُ)) موقەرەرێ ڤێ پەیڤێیە، کو ((جَوَابَ اْلاَحْمِقَ سُكُوتُ)) شەرحا ڤان هەردوا دڤێ داستانێیە کو تێتە گۆتن

پادشاهەك بو و ژێرە خولامەك بو عەقلی مری بو و شەهوەت زندی بو
خزمەتێن بچوك ددانە بدەست خرابتر دکرن دهزارند باشە و راست
١٤١٨٠ پادشاهی گوت جیرا وی کێم بکن و هەکە شەرکر ناڤێ ویژی خەط بکن
عەقلێ وی کێم بو و حرصا وی زاف دەما دیت جیرە کێمە تورەبو ژ هناڤ
عەقل هەبا ل دورا خوە دکر طەواف دا ب دیتبا جورمێ خوە بوبا مەعاف
گاڤا کەرەکی پێ بەستی ژکەری کەت حەشەری هەردو پێێ وی دێ گرێدن یەکسەری
ڤێجا کەر دبێژێ یەك بەندم بەسە خوە بزانێ کو ئەو دو ژ فعلێ وی خەسە
هەکە دیتبا سرّا بەندێ ویێ چاڤ کور بەن ل سەر دەستێ وی نەدبەستن ب زۆر
و هەکە ژ جورمێ بەندێ پێ ئاگاه بوە خوە ژ بەندێ دەست و پا ئێمن بوە
وهەکە ل بەدەن دیتبا ژ بەندێ وی بوالفضول ئەو دێ نەکەربا بوبا شێرێ فحول

د تە فسیرا ڤێ حەدیثا نەبەوی ((سلاڤ لێبن)) کو

{انَ اللهَ تَعالى خَلَقَ اَلَملاَئِكَةَ وَ رَكَبَ فِيهِمُ اَلعقْلَ وَ خَلَقَ اَلبَهائِم وَرَكَبَ فِيها الشُهْوَة وَخَلَقَ بَنى آدَمَ وَ رَكَبَ فِيهِم اَلعَقْلَ والشَهْوَة فَمَنَ غَلَبَ عَقلُهُ عَلى شَهْوَتِهِ فَهو اَعْلى مِنَ أَلَملاَئِكة وَ مَن غَلَبَ شَهْوَتُهُ عَلى عَقْلِهِ فَهوَ اَدْنى مِنَ البَهائِمِ}

د حەدیث هاتیە کو یەزدانێ مەجید چێکرنا عالەمێ ب سێ رەنگا ئافەرید
یەك گروە پێکڤە عەقل و علم وجود ئەو فرشتەیە و نزانت بل سجود

دعونصرێ وی نینە حرص و هەوا   نورا موطلەق ساخە ژ عشقا خودا
یەك گروهێ دیتر ژ زانست خالی   مینا حەیوانی ژ عەلەف خوارن د قەلەوی
ئەو نابینت بل کو ئصطەڤل و عەلەف   ژ شەقاوەت غافلە و ژ شەرەف
ئەڤێ سیەم هەیە ئادەمی نفشێ بەشەر   ژ فرشتەیە نیڤەك و نیڤەك ژ کەر
نیڤێ کەر بخوە مەیلا سوفلی دکێ   نیڤەکا دیتر مەیلا عولوی دبێ
کانێ کیشك پیروز دبت د شەری   ژڤێ دویتیێ کاکی دێ کەت رێبەری
هەکە عەقل پیروز ببێ زاف بت زێدە بون   ئەڤ بەشەر ژ فرشتا د ئازمون
هەکە شەهوەت غالب ببێ زوّر کێمترە   ژ بەهائم ئەڤ بەشەر ژبەرکو ئەبتەرە
ئەو دو قەوم راحەت ژ جەنگ و حراب   و ئەڤ بەشەر باد و مُخالف د عەذاب
و ئەڤ بەشەر هەم ژ ئمتحان بونە قسمەت   مروڤ شکلن و بونە سێ ئومەت
گروهەك موستەغرقێ موطلەق بوە   هەر وەکی عیسی با مەلەك مولحەق بوە
بەرەنگ مروڤن بەلێ د مەعنا جبرائیل   نەجاتن ژ قەحر و هەوا و قال و قیل
خەلاسە ژ ریاضەت و زهد و جیهاد   تو د بێژی کو ئەو بخوە ژ ئادەمی نەزاد
قسمێ دیتر گەل کەران مولحەق بون   قەحرا مەحض و شەهوەتا موطلەق بون
وەصفێ جبریلی د وان بویێ چوی   خانیێ وی طەنگ بو و ئەو وەصف قەوی
شەخص دمرت چاخێ بێجان ببێ   دبێ کەر دەما جانێ وی بێ وان دبێ
دبت قر گاڤا ل پەی قران دچێ   جسم دبێ جان وەختێ ئەو بێ وان دبێ
ژبەرکو جانەکی کو ئەو نەبت د کێمیە   ئەڤ ئاخفتن حەقە وصوفی گوّتیە
ئەو ژ حەیواناتا زێدەتر کار دکێ   ددنێ کارێت هویر هویر دکێ
مەکر و حیلا کو ئەو دکارێ پێچید   ئەو ژ حەیوانێ دیتر ناهێت پەدید
لباسێت زێر کێش رە راچاندن   دورێت بەهاژ بنێ دەریا دەراندن
کارێت هویرکێ علمێ هەندەسێ   یا نجوم و علمێ طب و فەلسەفێ
کو تەعەلوق گەل ئەڤێ دنێیە   رێکا وان ل ئاسمانێ حەفتەم نینە
ئەڤ هەمی علمێ ئاڤاهیا ئاخورە   کو خوە پێڤە گرتنا چێل و حێشترە
بخاترێ چەند روّژ ڤەمانا حەیوانی   ئەحمەقێت بێ عەقل ناڤێ علمی لێدانی
علمێ رێکا خودێ و علم و مەنزلێ وی   ئەو خودان دل دزانێ یا دلێ وی
ئێدی دڤێ تەرکیێ حەیوانێ لەطیف   ئافراند و گەل زانستی کرە ئەلیف
ناڤێ (کالانعام) دانی بوّ وی قەومی   ژ وێ کو کا نسبەتا هشیاری بوّ نەومی
روحێ حەیوانی نینە غەیری نەوم   حسێت مونعەکس هەنە قەوم

کـو هــشیاری هــات نــەوما حــەیوانی نــامێنیْ ئنعکاســا حــسا خــوه ژ لــەوحێ دخــوێنیْ
١٤٢٢٠ میناکا حسیْ ئەوی کـو خـەویْ ئـەو رەڤانـد گاڤـا ئـەو هـشیار بـو عەکـسیْ ویْ نیـشاند

تەفسیرا ڤیْ ئایەتیْ
((وَأَمَّا الذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَرَضٌ فَزادَتْهُمْ رِجْساً و قوله يُضِلُّ بِهِ كَثِيراً وَيَهدِى بِهِ كَثِيراً))

بڤــیْ نــەڤیْ ئەســفەل بــوه ژ ســافلین تــەرکا وی بکــە (لا أُحِــبُ الآَفِلــِينْ)
ژبــەرکو ئــستعدادیْ تەبــدیل و خــەبات وی هــەبو ژ نزمــی و ئــەو کــره فــات
دیــسا چــون حــەیوانی ئــستعداد نیــە عــوزریْ وی د حەیوانیــەت روهنیــە
ژوی دەمــا ئــستعداد بــی کــو ئــەو ریْبــەره هەر خوارنەکیْ کو ئەو بخوت مـەژییْ کـەره
هەکــە ئــەو بــلادر[1] بخــویْ ئــەفیون دبــیْ دل راوەســتان و بیْعــەقلیا وی زیْــده دبــیْ
یــەك قــسمیْ دیــتر مینــت د ئجتهــاد نــیڤ حــەیوان نــیڤ ســاخ بــا رەشــاد

کیْشڤەکیْشا عەقلی دگەل نەفسیْ هەر وەکی تەنازعا مەجنونی دگەل حیْشتریْ، مەیلا مەجنونی لاییْ لەیلیْ ڤەیە و مەیلا حیْشتریْ بلاییِ جانیکا ویڤەیە مینا، کو مەجنون گۆتی
(هَوَى ناقَتى خَلْفِى وَ قُدامِى الهَوى وَاِنِى وَاِياها لَمُخْتَلِفانْ)

رۆژ و شــەڤ دجــەنگ و دناڤــا شــەر کریـە ڤـەکیْش یـیْ عـەول دگـەل یـیْ ئاخـەر
هەر وەکی مـەجنون د تـەنازوع دگـەل حیْـشتر جـار حیْـشتر پـیرۆز و جـار مـەجنونیْ حـور
هــەر وەك مــەجنونن وەك دەڤــەها وی یــەقین ئــەو دکیْــشیْ پیْــشڤە و ئــەو پاشــڤە بکــین
١٤٢٣٠ مــەیلا مــەجنونی بــەرەو لــەیلا ڤــە رەوان مەیلا دەڤەهیْ ل پـەی جـانیکیْ پاشـڤە بـەزان
هەکــە یەکــدەم مــەجنون ژ خــوه غافــل دبــی دەڤــەهـ دزڤــری تەخــە پاشــترڤە دبــی
دەمــاکو بــەدەن تــەژی عــشق و ســەودا بــون ویْ چــاره نــەدبو ژ بیْخــوه بــون
ئــەویْ کــو مــوراقبیْ وی بــت عــەقل بــو ســەودایی لــەیلا عــەقل ژیْ بربــو
ئــەما دەڤــەهـ زاف موراقــب بــو و چوســت گاڤــا ویْ دیتبــا هەفــساریْ خــوه سوســت
فــەهم دکــر ژ وی کــو غافــل بــوه و خــاڤ بــیْ درەنــگ پاشەکیْــشدکر ب جانیکــا ســاڤ
چــاخیْ بخوەڤــە هاتبــا ددیــت ژ جــی ب فەرســەنگا کــو ئــەویْ پاشــڤە زڤــری
دریْکــا ســیْ رۆژا بڤــان ئــەحوالا مــەجنون کەتــە چــون و هــاتنیْ ب ســالا

---

(١) بلادر – وەکە دارا سماقیْ یە و گولیْ ددیْ فێقی وی برەنگیْ بندەق و لوبیایە.

گۆت ئەی حێشتر چون ئەم هەردو عاشقن
ئەم دو دژێ هەڤرێ زۆر نالایقن

نەوەك دلێ منە دۆستی و هەڤسار
پێتڤیە ژ تە دورکەتن کەن ئختیار

١٤٢٤٠ ئەڤ دو هەڤرێ رێگرن بۆ هەڤدیتار
ئەو جان وندایە کو ئەو ژێ نەبێت خوار

جان ژ هجرا عەرش دناڤ فاقەیە
بەدەن ژ عشقا بنەسترێ وەك ناقەیە

جان پەرا ڤەدکێ بەرەو بلند بالا
بەدەن دەست تاڤێژێ زەڤی بچەنگالا

حەتا تو دگەل منبی ئەی مریا وەطەن
دێ زاف ژ لەیلێ دور مێنت جانێ مەن

روژگارا من چو ژ ڤان رەنگ حالا
هەر وەك تەیها قەومێ موسی ب سالا

دوگاڤ بون ئەڤ رێك حەتا وصال
دداڤا تە مامەڤە شێست سال

رێکا نێزیك و گەلەك ئەزمامە پاشڤە
تێرێ تێر بوم ژڤێ سواریا نەسەرڤە

خوە سەر نخوینکر ژ حێشترێ بەرەو خوار
گۆت حەتا کەنگی بصۆژم و داغدار

طەنگ بو ل سەر وی چۆلا فەراخ
خوە ئێخستە دناڤا سەنگلاخ

وی وەطۆڤ خوە توند هاڤێتە ژێر
کو هەرشی جسمێ ویێ دلێر

١٤٢٥٠ دەما خوە بەرەو خوار هاڤێت وەسا
ژ قەضا دگاڤێ پیێ وی شکا

پیێ خوە گرێدا و دگۆت بمەگۆك
دێ غندرم بەرچویڤێ وێ مینا گلۆك

ژ ئەڤێ حەکیمێ خوەش زمان نفرین دکێ
ل سوارەکی کو خوە ل بەدەن سواردکێ

عشقا مەولا کەنگی کێم ژ لەیلا بوە
بخاترا وی گۆك بون ئەولا بوە

ببە گۆك گندربە ل طەنشت صدق
گرێلبە دچەمانا چویڤێ عشق

کو ئەڤ سەفەر ژڤێ پاشڤە بوە جەذبێ خودا
و ئەڤ سەفەر بێ حێشتر بت چوناما

ئەڤ چونا هۆ موستەثنایە ژ جنس
کو ئەو زێدەیە ژ ئجتهادا جن و انس

ئەڤ جەذبەیەکە هۆیە نەهەر جەذبا عام
کو فەضلێ ئەحمەد ئەو دانیە والسلام

نڤیسنا وی کوری داستانا شکایەتا نوقصانا ئەجرەکی بلایێ پادشاه

((جَذْبَةٌ مِنْ جَذَباتِ الحَقْ خَيْرٌ مِنْ عِبادَةِ الثَّقلَيْنْ))

ژ ئەڤێ داستانێ ببورە و ڤەگێرە ژ وی غولام
کو ویناملك بۆ شاه هنارت و پەیام

ناملکە کەپر شەر و پر مەستی و کین
ڤرێ دکر پێش شاهێ نازەنین

١٤٢٦٠ کەلەخ نامەیە دناڤا وێ بنێر
هەیە لایقێ شاه وێ گاڤێ بهنێر

کوژەکی رو نامێ ڤەکە و بخوان
ببین کو حەرفا وێ دبێ هەژیێ شەهان

هەکە نە هەژیت ئەوێ پارەکە
نامەیەکە دیتر بنڤیس چارەکە

ئەما ڤەکرنا نامێ بەدەن ئاسان نەزان
ناخوە هەر کەس سرێ دل دیتبا عیان

نامـــــه ڤـــــەكرن چـــــقا صـــــەعبە و دژوار
پێكڤـــــە ل فەهرەســــــتێ قـــــانع بونـــــە
بـــلا ئـــەو فەهرســـت داڤـــەك بـــت بـــۆ عـــامێ
ســــەرێ نـــامێ ڤەكـــە گـــەردەن مـــەتاب
هەيـــە ئـــەو عنـــوان وەك ئقـــرارێ زمـــان
كـــو هەيـــە موافـــق گـــەل ئقـــرارێ تـــە؟
١٤٢٧٠ وەك جوالـــــەكی زۆر گـــــران دبـــــی
كـــا چ هەيـــە د جـــوال ژ تـــەحل و خـــوەش
وەرنـــە خاليكـــە جـــوالێ خـــوە ژ كـــەڤر
وی تـــشتی بكـــە جـــوالی كـــو بێـــت كێـــشان
ئايـــا نەكرێتـــە كـــو ڤـــێ خيـــزا تـــەژی تێـــر؟
چـــاخێ نكـــاری كـــو وی تـــەژی لـــەعل بكـــی

كـــارێ مێرانـــە نـــەطفلـــێ شـــير خـــوار
ژوێ كـــو د حـــرص و هـــەوا تێكـــل بونـــە
دا وەطـــوڤ مـــەتنی بـــزانن بـــۆ نـــامێ
ژڤـــێ پــــەيڤێ (وَاللهُ أَعْلَـــمُ بِالـــصَوابْ)
بـــۆ مـــەتنێ نـــامێ ســـنگی بكـــە ئمتحـــان
دا مونـــافق وار نـــەبوبت كـــارێ تـــە
ژوی كـــێم نابـــت كـــو دوی فـــەكی[1]
هەكـــــە هـــــەژیێ كێـــــشانێيە بكــــەش
ژڤـــێ شـــەرمەزارییێ خـــوە ديـــسا بكـــر
بلايێـــت شـــاهێت قـــەنج و ســـولطـــانـــان
دكێـــشی و ئـــەو هـــەم بـــت مـــری ڤەشـــێر
ڤێجا ڤـالا چـێترە لپـەی خـوە ڤـەكێش بكـی

حكايەتا وی مەلایێ شاشك مەزن و ئەوێ كو شاشكا وی رەڤاندی گازی دكر، كو ڤەكە و ببینە، كو چ دبی وێ گاڤێ ببە

يـــەكی مـــەلا كەڤنـــەجل لهـــەڤ ئالانـــدبو
دا مـــەزن بـــت و ئـــەو دياربـــت عـــەظـــيم
كەڤنـــە جـــل ژ پارچـــەی خوەشـــك كـــری
ظـــاهـــرێ شاشـــك مینـــا كـــوركێ بەحـــشت
١٤٢٨٠ قـــەت قـــەتێ پارچـــێ و پـــەمبیێ پۆســـتین
رو بلايـــــێ مەدرەســـــێ كـــــر صـــــەبوح
زەلامـــەكی جـــل رەڤـــێن درێكـــا طـــاری
برەڤانـــــد وی ژ ســـــەرێ وی شاشـــــك
ڤێجـــا مـــەلایی گـــازی كـــرێ كـــو هـــێ كـــورۆ
كوڤـــان چـــارپا طكـــا هوســـا درەڤـــینی
دێ ڤەكـــــە و بدەســـــتێ خـــــوە بمـــــال
چـــاخێ كـــو وی ڤـــەكر و هنگـــی درەڤـــی

نـــــاڤ شاشـــــكا خـــــوە دە پێـــــچاندبو
وەخـــتێ چـــو نـــاڤ مەجلـــسا دحـــەطـــيم
ظـــاهـــرێ شاشـــكێ ژ وێ ســـپەحيكری
وەكـــە مۆنافقـــە دهنـــدر كرێـــت و زشـــت
دناڤـــا وێ شاشـــــكێ كربـــــو دەفـــــين
دا بئـــەڤێ خـــوە ناڤـــدار كـــەت و فتـــوح
هيڤـــی راوســـتای بـــو ژبوتـــا كـــاری
ئێـــدی بـــەزی تـــا گهـــا جهـــێ بـــێ شـــك
تـــو شاشـــكێ ڤەكـــە پـــاش هنگـــی بـــرۆ
كـــانێ ڤەكـــە وی مـــالێ كـــو ژمـــن دســـتینی
دەمـــا تـــەڤيا ببـــە مـــن لتـــە كـــر حـــەلال
ســـەد هـــزار پرتـــك لنـــاڤ رێ دكـــەڤی

(١) فەكی – بنێری.

ژ وێ شاشــكا هــشك پێــچای و نــاڤ هەڤــە   یــەك گــەزا پارچــی كــەڤن مایــە د دەســتڤە
پارچــە ل عــەردێ داكــو ئــەی بــێ عیــار   ب ڤــان حــیلا تــە ئــەم ئــانین ژ كــار
ئــەڤ چ مــەكرە و چ حیلەیــە و تــەزویر   كــو بــوێ تــە ئــەم هاڤێتنــە د داڤــا نێــچیر
شــەرم نــەبو تــە ژڤــان پرتــە پــاطكــا   كــو تــە ئــەم هــاڤێتن نــاڤ حیلــە و فێلكــا
گــۆت مــن حیلــە كــرن بــەڵام بتــەرا   ژ نەصــیحەتێ مــن ڤــەگێرا ماجــەرا

پەندێ دونیایێ بو ئەهلێ دونیایێ ب زمانێ حال
و بێوەفائیا خوە كرن بوەفا طەمەعكاری ژوی

گــەرچ دونیــا هــەر وەطــوڤ پــشكوژی   گــازی كــرە هــەمیا و گۆت عەیبێ خــوەژی
نــاڤ ئــەڤێ كــەون و فەســاد ئــەی ئــستاد   ئــەو حــیلا كــەون و پەنــدا ویــێ فەســاد
كــەون دبێــژێ وەرە ئــەز خــوەش ئەساســم   و وێ فەسادا وێ گۆت هــەرە بــێ ئەساســم
ئــەی ژ خوەشــیا بهــاران لێڤــا دگــەزی   بنێــرە وێ ســاری و زەریــا پــائیزی
تــە ل رۆژ دیــت طــەلعــەتا خورشــید خــوب   مرنــا وێ ژی ل بــیر بێنــە وەخــتێ غــروب
تــە هــەیڤ ژی دیــت لڤــێ خــوەش چــار طــاق   حەسرەتا وێ ژی هەم ب بینــە وەختێ محــاق
زارۆكــەك ژ جــوانی بــت مــەولایێ خــەلق   پــاش صــبا ل پــیری بــت رســوایێ خــەلق
هەكە بــەدەنا زیڤیــا جــوان تــو نێــچیر كــری   پــاش پــیری دێ بــینی بــەدەنا پــەمیی كــری
ئــەی كەســێ حــەز ل پــاریێ ب زهــوم دكــی   پێتڤیــە هــزرێ دەرخــستنا وێ ژی بكــی
بــۆ پیــساتیێ بێــژە كــو ئــەو خوبیــەت كــا؟   ئــەو لاویــا دلرەڤــا ومەرغوبیــەت كــا؟
ســەر طــەبــەق كــا نــاز و نــەرمی و خــوت؟   ســەر ســەبەدكا جلــوە و شــیرینی و وت؟
ئــەوێ بێــژت ئــەز داڤ بــوم و ئــەو دان   چــاخێ تــو بــوی نێــچیر دان بــو نهــان
گەلــەك ســەرتلی رەشــكا ئوســتادان بــون   د صــناعەت ل دومــاهیكێ لــەرزان بــون
چــاڤ نــەرگزێ خومــاری هــەر وەكــی جــان   ئــاخــر كــۆر بــبین و ئــاڤ ژ وان رژان
دلاوەرەك كــو دچــو نــاڤ صــەفا شــێران   ئــاخر ئــەو دبــت مــەغلوبێ مــشكان
طــەبعێــت دوربــین و فــەهما دكــار   وی وەكە كەرێ پیر ب بین ل ئاخرێ كار
زولفــێ خەلــەكێ مــسكبارێ عــەقل بــەر   ل ئــاخر مینــا دوڤــێ كــرێتێ هەســپ و كــەر
ژ عەول خوەش ب بین كــەونا وێ ڤــەكری   و فەســادا وێ ببینــە ل ئــاخر رســواكری
ژبــــەر كــــو وێ نیــــشاددا داڤ   سمبێلــێ تــەیێ ســست دكێــشا بەرچــاڤ
ئێــدی نەبێــژە دونیــا بحــیلا ئــەز خەلتانــدم   نــاخوە عــەقلێ مــن ژ داڤــا وێ ددەرانــدم

طوّقا زێرین و حەمایلا پێکڤە هلێ بوە غول و زەنجیر و سلسلێ
هەر وەسا هەر جوز وەکی عالەمێ بژمێر عەول و ئاخری دەربێنە و بنێر
هەرکێ ئاخر بین تر ئەو مەسعود تر هەرکێ ئاخور بین تر ئەو مەطرود تر
روێ هەریەك وەك مها فاخر ب بین کو چاوا تە عەول دیتیە ئاخر ب بین
دا نەبی هەر وەك شەیطانێ کۆر نیڤەکە ئادەم دیت نیڤا دی هاڤێتە دور
طینێ ئادەم دیت و دینێ وی نەدیت ئەڤ جیهان دیت و ئەو جیهان بینا وی نەدیت
فەضلێ مێران سەر ژنان ئەی بوشجاع نینە بخاترا قوت و کەسب و ضیاع
وەرنە شێرو فیلی ل سەر مرۆڤی فەضل هەبا بخاترا قوەت و هۆڤی
فەضلی مێران سەر ژنا لەو چێترە ژبەر کو مێر دوماهیك بین ترە
ئەو زەلامێ ل عاقبەت بینی کو ناتەوانە ئەو ژ ئەهلێ عاقبەت کێم وەك ژنانە
ژجیهانێ دوبانگ تێنەڤە بضد کانێ تو بۆ کیشکی هەیی موستەعد
ئەو یەکەك بانگێ وی نشورێ ئەتقبایە و ئەڤێ دیتر بانگێ وی حیلێ ئەشقیا یە
گوهبدە بانگێ ستری و بانگێ پشکۆ پاش ژ وێ بۆ بانگێ ستری ببە گرۆ
ئەز پشکۆژا ستریمە خوەش گەرم دار گول دێ وەرهێ ئەز دمینم چقێ خار
گازیا پشکۆژا وی کو ئەڤە گول فروش گازیا ستریا وی کو بلایێ مەڤە نەکوش
تە ئەڤ قەبول کر ڤەمینی ژیا دیتر کو مۆحب ژ دژیا مەحبوبێیە کر(١)
ئەو یەکەك بانگ کو ها ئەڤە حاضرم بانگێ دیتر مەیزێنە ل ناڤ ئاخرم
حاضریا من هەیە مینا مەکرو کەمین نەخشێ ئاخر ژ عەولکا عەول ببین
دەما ژ ڤان دوجوالا دناڤ یەکەك ببی بۆیێ دیتر دژ و حەتا دلرەش دبی
هەی خوەسکا وی کو وی ژ عەول بهیست کو وی عەقل و پەیڤێت ئەهلێ دل بهیست
خانی خالی دیت و جی گرت و لێدانا بلی وی جهی خوەهر دیت و لێنە دانا
کوزکێ نو کو وی بخوەڤە دیت میز کەنگی ئەو پیسی ب ئاڤێ دبت تەمیز
هەر تشت تشتەکی دکێشێ د جیهان کوفر کافر ره و رەشە دژی مورشدان
د جیهان هەر تشتی تشتەك جەذب کەرد گەرم گەرمی کێشا و سەر دی سەرد
کەهروبا هەم هەیە و مغناطیس هەیە کانێ ئاسنە یا کا د وجودا تەیە
هەکە تو ئاسنی مەغناطیس دبێ و هەکە کایی بکەهروبا ڤە دبێ
ئەو کەسێ کو نەگەل ئەخیارە یار بڤێ نەڤێ ل جەم فوجار بت جار
و ئەو کەسێ صوحبەتا خار کر ئختیار بڤێ نەڤێ ل جەم هەر خاری بتە ژار

(١) کر – بێدەنگ.

هەیە موسی لپێش قبطی موستەهان   هەم وەسان لپێش سبطی هامان
جانێ هامان جاذبێ قبطی بوە   جانێ موسی طالبێ سبطی بوە
مەعدا کەری کایێ کێشێ د ئجتذاب   مەعدا مروڤ جەذوبێ گەنم و ئاب
هەکە تە کەسەك نەناسی ژ ظەلام   مەیزێنە کو کی ژێرە یە ئیمام

بەیانا وێ کو عارف خوارنەك ژ نورا حەق هەیە، کو ((اَبِيتُ عِندَ رَبِي يُطْعِمُنِي وَ يُسقِنِي)) و قوله ((اَلْجُوُعُ طَعَامُ اللّٰهْ يُحْي بِهِ اَبْدانُ الصِدِيقِينَ اَي فِي اَلْجُوعِ يَصِلُ طَعَامُ اللّٰه))

ژبەر کو هەر کوریکەك پەی دایك دچێ   دا بوێ جنسیەتا وی پەیدا ببێ
بۆ مرۆڤی شیر ژ سنگی دگەهێ   شیرێ کەر ژ نیڤا خوارێ دگەهێ
عەدل قەسا مە و لهەڤ قسمەت کریە   یا عەجێبە کو نەستەم و نەجەبریە
جەبربا کەنگی پەشیمانی دبو   ستەم با کەنگی زێرەڤانی دبو
رۆژ گها ئاخر سەبەق ل صبا بوە   بۆ رازێ مە کەنگی رۆژ گونجابوە
حاصلێ وێ کو دناڤ دخول و د اِیابْ   باش بنێرە (وَ اللّٰهُ اَعْلِمُ بِالصَوابَ)

خطاب گەل مەغرورێت دنێ و تێوەربیێ نەفسا ئەمارە

تە ب دونیا کریە ئعتمادا واثق   سەر حیلە و سەر تەمەلوقێ فاسق
تە قوبەیەك چێکریە ژ حوباب   ئاخر ل وێ خەیمێ قەتیایە طەناب
دناڤ نورا وێ زەرقەمینا بەرق   رێرەوێ رێ نەشێن ببین ژ شەوق[1]
ئەڤ جیهان و ئەهلێ وێ بێ حاصلن   هەردو دناڤ بێوەفائی یەکدلن
کورێ دنێ وەکە دنێ بێ وەفایە   گەرچ روبتە ڤەکەت ئەو رو قەفایە
ئەهلێ وێ عالەمێ وەك وێ عالەمێ ئەبەدینە   حەتا حەتایێ دسوز و پەیمانێ دائمینە
کەنگی دو پەیغەمبەر لهەڤ بونە دژ   کەنگی موعجیزاتێ هەڤ ستاندنە بگژ
کەنگی فێقیێ وێ دنێ دچرمسێ   شادیا عوقبا نابت خەم بۆ کەسێ
نەفس بێ سوۆزە ژ وێ یەکێ کوشتەنیە   ئەو دەنیە و قبلەگاهێ وێ دەنیە
بۆ نەفسا هەژیە ئەڤ ئەنجومەن   لایقێ مریانە بەس گور و کەفەن

---

(١) شەوق – تیریژ، چریسك.

گەرچ نەفس زیرەکە و هویر زان قبلەیا وێ دنیایە وێژی مری زان

ئاڤا وەحیا خودێ گها بئەڤی مری زندە بو ژ ئاخا هشك و برنگ مری

حەتا وەحی نەهێت ژوێ نەبە مەغرور تو حیلێ درێژیا ژێ نەفس نەخور

دەنگ و ئاوازەکی بگرە کوئەو نەبت خامل(١) هەطاڤا روژکێ کو ئەو نەبت ئافل(٢)

ئەو هۆ نەرێت دەقیق و قال و قیل قەومێ فرعەونن ئەجلە وەك ئاڤا نیل

رەونەق و طاق و کەبکەب وسحرا وان گەرچ خەلکێ دکوژێ گەردەن کشان

بزانە هەمی سحرێت ساحران مرن ب دارەکی کو بو ئەژدەها ل وان

سحرێت وان پێکڤە کرە یەك پاری کرە روناهی یەك جیهانا شەڤا طاری

نور ژ وێ خوارنێ نەبو زێدە و پتر هەر وەطوڤ ما کو ئەو بوە لپێشتر

١٤٣٧٠ د ئەڤەر زێدە بو و د ذات نە بۆ ذاتی زێدەهی و ئافات نە

خودێ ژ ئیجادا دنێ زێدە نەبو ئەوا کو عەول وی نەبو نوکە ژی نەبو

بەلێ ئەڤەر زێدە بو ژ ئیجادێ خەلق دناڤبەرا ڤان دوا زێدەهیە فەرق

زێدەهیا ئەڤەر دبت ئظهارێ وی حەتا دیار بو صفات و کارێ وی

زێدەهیا هەر ذاتەکی هەیە دەلیل کو ئەو حادث بوە ب علەتێن عەلیل

لڤیدەرێ نوکتە نازك بو ئەی رەفیق تو قەنج ببهیزە مەقالاتێ دەقیق

تەفسیرا ئایەتا

((فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسى قُلْنا لا تَخَفْ اِنَّكَ أَنْتَ أَلاَعْلى))

موسی گوت سحر هەم حەیران کەرە کوچ لڤی خەلکی بکەم نەرێناس بەرە

خودێ گوت رێناسی پەیداکەم عەقلێ نەرێناس بینا کەم

چاخێ موعجزێن تەظاهر کەم عەقلا بدیتنێ فاخر کەم

چاڤا دەمە بۆ عەقلێ نەناس کوڕ چێکەم نەزانێ هیچ و پێخواس

١٤٣٨٠ هەکە مینا دەریا لهەڤن بکەف ئەی موسی دێ سەرکەڤی لا تَخَفْ

سحر دناڤ زەمانێ خوە بو ئفتخار دەما عەصا بو مار ئەو بون عار

بۆ هەرکەسی هەیە دەعوا حوسن و جوانی بۆ جوانیێ کەڤرێ مرن مەحەك دانی

سحر چو و موعجیزا موسی بوری طەستا هەردوا کەت ژ بانێ ژ وری

دەنگێ طەستا سحر غەیری لەعنەت نما دەنگێ طەستا دین بل رفعەت نەما

---

(١) خامل – ڤەمرین، طەمرین، خەمرین.

(٢) ئافل – ئاڤابون.

وەختێ مەحەك پەنهان بوە ژ مێروژن — قەلپنۆ وەرنە د رێزێ پەسنا بێژن
دەما پەسنایە چونکی مەحەك غائبە — ژ دەستێ عەزیزەکی بدەستێ دی تەدبا
هەرگاڤ عزو نازەك ل تە زێدە دبێ — چاخێ مەحەك هات چما رورەش دبێ!؟
قەلپ ژ قورەیی[1] دبێژێ هەر دەمم — ئەی زێرێ خالص کەنگی ئەز ژتە کەمم
زێر دبێژێ بلانێ خودان ظربە — بەلێ مەحەك دێ هێت حازر بە
مرنا بەدەن خەلاتە ل ئەصحابێ راز — ل زێرێ خالص کێماسییێ ناکت گاز
هەکە قەلپ دخوەدە ئاخر بین با — ئەو رورەشیا ئاخر وی عەول دیبا
هەکە ژ عەول رورەشی نیشابدان — دێ دوربا ژ تێکڤەدان و لێوەردان
ل کیمیایێ فەضل طالب دبو — عەقلێ وی ل زەرقێ وی غالب دبو
چون شکەستی دل بو ژ حالێ خوە — جەبرا شکەستیا نەدیت وی ل خوە
وی ل عاقبەت دیت بوە شکەستی — د گاڤێ بو بەستە بەندا شکەستی
صفر بونە زێر ب ئکسیرێ گەلەك — ئەوێ زێر هونی مانە مەحروم ژ مەحەك
ئەی زێرێ هونی ئیدعا نەکە ببینە — کو موشتەرییێ تەیێ کۆر نەماینە
نورا مەحشەر چاڤا بینا کەت — چاڤ گرتن دێ تە رسوا کەت
بنێرە ل وانێت کو دوماهیك دیتنە — حەسرەتا جانان و کەسەر دیتنە
نەنێرە ل وانێت کو حازر دیتینە — هناڤێ فاسد ژ ئەصل سەر ببرینە
جەم حازربین کو د جەهلە و شەك — صبها صادق و صبها کاذب ل نکن یەك
صبها کاذب صەد هزاران کاروان — دایە بەربایێ هلاکەت ئەی جوان
صبها صادق طەلەبە ئەی عەزیز — دا ژ صدقا وێ ببی صاحب تەمیز
نەقدەك نیە کو وی غەلەط ئەندازنینە — وایێ وی جانی کو وی مەحەك و گازنینە
رو ڤەگێرە بلایێ غولام و کتێبکە — کو وی لایێ پادشاه نڤیسی نامەکە

زەجرا مودەعی ژ دەعوایێ و ئەمر کرنا وی ب هەڤالینیا ئەنبیا و ئەولیا

بو موسەیلم گوت ئەز بخوە ئەحمەدم — دینێ ئەحمەدی بفێل و فیتکا هەڤ دم
بۆ بوموسەیلمی بێژە کێمکە بەطەر — مەغرورێ عەول نەبە ل ئاخر بنەر
سەر کاروانی نەکە ژ حرصا جەمع — تەخە پاشیکە دا هەری جەم شەمع
شەمع مەخسەدێ دیاردکێ وەکی ماه — کو ئەڤە طەرەفێ دانێ یان ژی داڤگاه

(١) قورەیی – نخوەت.

١٤٤١٠ گەر تە بڤێ وەر تە نەڤێ گەل چرا
تێنە دیتن نەقشێ باز و نەقشێ قرا
ناخوە ئەڤ قرێت رەشێ حیلەزان
خوە فێر کنە دەنگێ سپی بازان
هەکە فێری دەنگێ هود هود بو قەطا
رازا هود هود کانێ و پەیغاما سەبا
دەنگێ طەیرێ پەڤەکری ژ پەرگرتی بزان
ناسکە تاجا شاهان ژی ژ تاجا هودهودان
حەرفێ دەروێشان و نوکتێ عارفان
ڤان بێحەیان گرێدانە ل سەر زمان
هەر هلاکا ئۆمەتێ پێشین کو بو
ژبەر کو فەرق ناڤبەرا صەندەل و عود نەبو
وان تەمییز بو کو وێ مەظهەر کرن
ئەما حرص و ئازێ کوڕ و کەر کرن
کوریا گوڕا ژ رەحمەت نەدورە
چارسنگیا حاسدی نەمەغفورە
ماصێو جارەکی تنێ بنێرە ل داڤێ
تە گەوریەکە پیس هەیە دێ کەڤی ناڤێ
ب دو چاڤێ عەول و ئاخر بیین
نەی کوڕ بە وەکە ئبلیسێ لەعین
١٤٤٢٠ کوڕ ئەوە کو بەس ئی حازر بینە
مینا حەیوانی بێخەبەر ژ پاشینە
وەکە دو چاڤێ گایی د جورمێ تەلەف
هەر وەك یەك چاڤە کو وی نیە شەرەف
نیڤ قیمەتێ تینێ ئەو دو چاڤێ ئو
کو دو چاڤێ وی هەمبەرێ چاڤەکی تو
و هەکە دەرینی چاڤەکی ئادەمیزادی
نیڤ قیمەت پێتڤیە ژ جا دی
ژبەر کو چاڤێ مرۆڤی بخوە تنێ
بێ دو چاڤێ هاری کاری ددەنێ
چاڤێ کەری کو عەولێ وی بێ ئاخەرە
هەکە دوچاڤ وی هەیە حوکمێ ئەعوەرە

ڤەمایا قصەیا وی غولامی، کو ب طەلەبا کرێ نامە نڤیسی

ئەڤ بێ دوماهیکە و ئەو خەفیف
نامێ دنڤیسێ د طەماهیا رەغیف[1]
ژ پێش نامێ چوجەم مەطبەخێ
کو ئەی بەخیل ژ مەطبەخا شاهی سەخی
دورە ژ وی و ژ هەمەتا وی کو ئەڤ قەدەر
ژ پشکا من لوی بێتە نەظەر
گوت بخاترا مەصلەحەت فەرموتیە
نەبوتا بوخل و نەدەست طەنگیە
١٤٤٣٠ گوت ب خودێ سەرداڤەکە ئەڤ ئاخفتن
جەم شاهی ئاخە ئەڤ زێرێ کەڤن
مەطبەخێ دەهەرەنگ دەلیل دئانی
وی هەمی رە دکر ژ حرصا هەی دجانی
دەما ل وەختێ تێشتێ پشك کێمبو
گەلەك داطر و ظرا و سودەك نەبو
گوت هنگ ژ قەصد دکەی ڤانا
گوت نە ئەم بەنینە بن فەرمانا
ئەڤێ ژ فەرع نەگرە ڤێ ژ ئەصل گیر
کێم ل کەڤانی بدە کو ژ زەندایە تیر
(مارَمَیْتَ اذ رَمَیْتَ) ئبتلایە
گازندا نەکە ل نەبی کو ئەو ژ خودایە

---

(١) رەغیف – قورصەنان.

ئاڤ ژ سەر كانیێ شێلوّیە چما خاڤی / پتر مەیزێنە جارەكێ ڤەكە چاڤی

ژ غەم و قەحر كەت هندرێ بوقعەكێ / توورەیی بوّ شاه بنڤیسێ روقعەكێ

دوێ روقعێ پەسنێ شاه نڤیساند / گەوهەرا جود و سەخایا شاه هوناند

كو ئەی ژ بەحر و عەور زێدەتر كەفاتە / موحتاجا پێكڤە رویێ دایی بتە

ژبەر كو ئەوا عەور ددێ بگری ددێ / كەفا تە لپەیهەڤ رویێ دایی ددێ

گەرچ روقعە مەدح بو دڤاهر / بێهنا توورەیی ژ مەدحی زاف ئەثەر دكر

ژوێ هەمیێ كارێ تە بێ نورە و كرێت / كو تو دوری ژ نورا فطرەت ڤەرێت

رەونەقا كارێ پیسان كاسد دبێ / هەر وەكی فێقیێ تازە زو فاسد دبێ

رەونەقا ئەمرێ دنێ زود كەڤێ كەساد / ژوێ كو هەیە ژ عالەما كون و فەساد

خوەش نابت ژ مەدیحەكی سینە / چاخێ كو د مەداح هەبت كینە

ئەی دل ژ كینا كەراهەت پاكبە / پشترە الْحَمْدُ بخوێنە چالاكبە

الْحَمْدُ ل سەر زمان و نەڤیان ژ هندر / دبت تەلبیس ژ زمانی یاسحر

خودێ گۆتیە كو پاش هنگی دنێرم / هەم ل ظاهر هەم ل باطن ناظرم

حكایەتا وی مەداحی كو ژبۆنا موسی شوكرا مەمدوحی دكر و بێهنا غەم و حزنێ دهناڤێ وی و جلێ پەرتیێ وی شكەرا دكر، كو سوپاسی ڤرو درۆیە

یەكەكی كەڤن پوّش هات ژ عیراق / یارێت وی لێپرسین ژ وەختێ فیراق

گۆ ئەرێ فیراق بو ئەما سەفەر / زۆر ل من موبارەك بو موژدێ دەر

كو وی خەلیفەیی خەلات دانە من / كو ژێرە بت سەد مەدح و ثەنایێ من

شوكر و حەمد ل سەر دژمارتن / حەتا كو شوكر ژ حەد و ژ ئەندازێ بوارتن

دوستان گۆتنێ كو ئەحوال دیارن / سەر دروێ تە گەواهی دبارن

بەدەنا تە روتە سەر روتە و صۆتی / تە شوكرێ دزی یا بویی توتی

كا نیشانا شوكر و پەسنێ میرێ تە / سەر سەر و سەر پیێ بێ تەوقیرێ تە

هەكە زمانێ تە پەسنێ وی میری دكێ / حەفت ئەندامێ تە شكایەت دكێ

دسەخایا وی میر و سولطانێ جود / ژ تەرە پێلاڤەك و شەلوالەك نەبود

گۆت من بەلاڤكر ئەوا كو وی دایی / میر كێماسی نەكر ژ یا كو من ڤیایی

من هەمی تشت وەرگرتن ژ ئەمیر / من بەلاڤكر سەر یەتیم و سەر فەقیر

من مال دا من ستاند ژیێ درێژ / دپاداش چونكی ئەزێ پاكم بێ قرێژ

دیسا دۆستا گۆتنێ مالێ موبارەكت چو / دهناڤێ تە چیە ئەڤ صۆتن و دو

سەد نەخوۆشی دهناڤێ تە وەك خار   كەنگی غەم بوە نیشانێ ئبتشار
كا نیشانێ عشق و رضایەت و گوۆری   صەد عەلامەت هەیە بوۆ قەنجكەری
هەكە مال دگوۆری كرنێ ببت تەلەف   د هندر سەد ژیان تێت خەلەف
ئایا دزەڤیا خودێ زراعەت كرن   طوۆڤێ پاك هاڤێتن و دەخل نەراكرن!
گەر د زەرعا جان یەكدانە نەبت چەند   تجادل ب (اَرْضُ اللّٰهْ واسِعٌ) نەبەند
ئەصلێ ارض الله قەلبێ عارف بژمێر   لامەكانە و نینە فەوق و ژێر
گەر وەشیەك شین نەبێ ژ رەوضاتێ هوُ   ڤێجا سودێ (اَرْضُ اللّٰهْ واسِعٌ) چیە بگو
دەمێ كو ئەڤ ئەرضێ فەنا نەی بێ ریعە   چاوا بت ئەو ارض الله موستە وسعە
سودێ وێرە نەحەد و نەعەد بوە   كێمترین دانە بدەت حەفت سەد بوە
تە حەمد گوۆت كا نیشانا حامدون   نەدەرڤەیێ تە ئەثەر هەیە نەهندرون
حەمدا عارف ژ خودێ رە بوە راست   كو گەواهێ حەمدا وی بو پێ و دەست
ژ چالا طاریا جسمێ وی دەركری   و ژ بنێ زندانا دونیایا وی كری
ئەطلەسێ تەقوا و نورا مۆتەلف   نیشانا حەمدە ل سەر كەتف
نەجات بوە ژ جیهانا عاریە   ساكنێ گولزار و عەینێ جاریە
سەر سەریرێ سرّێ عالی هەمەتا وی   مەجلس و جاه و مەقام و روتبەتا وی
مَقْصَدِ صِدْقِي كو صدیقان دوی   پێكڤە سەر سەبزن و شاد و رونوی
حەمدێ وان وەك حەمدێ گولشەن ژ بهار   سەد نیشانی هەیە و سەد گیر و دار
ل بهارا وی كانی و نەخل و گیاه   و ئەو گولستان و نگارستانن گەواه
بهنا سیرا پیس تێتە ڤە ژ دەڤت   و ژ سەرورو هەلێ دروۆزن غەمت
بهن ناسێت زیرەك زافن ل دنێ   تو های و هویێ دروۆ كێمكە بتنێ
نەكە باسا مسك و عەنبەرێ كو بهنا پیڤاز   ژ دەڤێ تە مەكشوف دكێ راز
دبێژی من گولشەكر خواریە و بهێ   كو ژ سیرێ ددێ ل دەڤ و دفنێ
هەیە دل میناكا خانیێ گولان   جیران نهانە ل خانیێ دلان
ژ كەلشا و كولەك و دیوارا   دێ موطەلع بن سەر ئەسرارا
ژ كەلشەكێ كو نزانت هیچ وەهم   خودانێ خانی نینە هیچ فەهم
بخوینە قورئانێ كو دێو قەومێ ئوو   ژ حالێ ئنسانی خەفیە دبن بوو
ژ ریەكێ كو ئنس ژ وێ ئاگاه نیە   ژوێ كو ژ ڤێ مەحسوس و ژڤێ ئشباه نیە
دناڤ ناقدان زەرقەكێ نەراچینە   ئەی قەلپێ نزم گەل مەحەكێ ڤرنەپێچینە
ریێك ژ مەحەكرە بوە دنەقدو قەلپ   كو خودێ ئەوكر ئەمیرێ جسم و قەلب

وەختێ شەیاطینێ خراب تو دبینی ... موطەلعن ژ سرّێ مەوئۆل و دینی
مەسەلەکەك هەنە دزیتی د هندرون ... ئەم ژ دزیا وان دبن سەرنخون
گاڤ بگاڤ خەبط و زیانەکێ دکن ... خودان کون و کەلش و کولەکن
ئێدی چما جانێت رەوشەن دجیهان ... بێ خەبەر بن ژ حالێ نهان؟!
د سەرایەت کێمتر بون دێوان ... ئەرواحێ کو خەیمە سەر گەردون دانان؟!
دێو دزاتی لایێ گەردونڤە دچێ ... ئەو ژ شهاب موحرق و مەطعون دبێ
ژ چەرخێ سەرنخون دکەڤێ وەسان ... کو شەقی دجەنگ ژ برینا سنان
ئەو ژ حەسەدا روحێت دل سەرفراز ... سەر نخوین دکەڤن ژ فەلەکا پر راز
تو ئەگەر شەلی و لەنگ و کوّر و کەر ... ئەڤێ گوّمانێ سەر روحێت مەزن نەبەر
شەرم کە و دروا نەکە جان نەدە ... کو زاف جاسوسێ هەین د بەدەنا تەدە

پێزانینا طەبیبێت ئیلاهی ب نەخۆشییێت دین و دلی درومەتێ مریدو و بێگانا دل کو ((اِنَهُمْ جَواسِیسُ القُلُوبْ فَجالِسُوهُمْ بِالصِدْق))

ئەڤ طەبیبانێت بەدەن زاف تێبرن ... ل نەخوەشیا تە ژتە زاناترن
حەتا ژ شیشەیا تە دبینن حال ... کو تو وێ نزانی ژ رو ئعتدال
هەم ژ نەبض و هەم ژ رەنگ و هەم ژ دەم ... ژتە بهێ دبن ب سەد رەنگ ستەم
ڤێجا طەبیبێت ئیلاهی د جیهان ... چاوا نزانن ژتە بێ پەیڤا زمان؟!
هەم ژ نەبضت هەم ژ چاڤت هەم ژ رەنگ ... سەد ئێشا دبینن ژ تە بێ درەنگ
ئەڤ بخوە طەبیبێت نو فێرن ... کو وەختێ حاجەت لنیشانا دنێرن
یێن کامل ژ دور ناڤت سەحکرن ... حەتا بنێ وجودا تە یا کویر درن[1]
بەلکو پێش زێدەبونا[2] تە ب سالا ... تویێ دیتین ب چەندین حالا
حالێ تە دزانن یەك یەك موب مو ... ژبەرکو ئاتە ژینە ژ ئەسرارێ هو[3]

مزگیندانا بایەزید ژ زێدەبونا ئەبوالحەسەنێ خەرەڤانی (قدس الله روحهما) ژ پێش سالا و نیشان و صورەت و سیرەتا وی یەك ب یەك و نڤیسینا مێژونڤیسا ژبوّنا راست و دورستییێ

تە ئەو داستانا بایەزید بهیستیە ... کو ژ حالێ بوالحەسن لپێش چ گۆتیە

---

(١) درن – دچن.
(٢) زێدە بوناتە – تەوەلوداتە.
(٣) هو – الله.

رۆژەکێ دبهورى ئەو سولطانێ تەقوا
گەل موریدان جانبێ دەشت و صەحرا
بهنەکە خوەش ژویرە هات ناگهان
دهەرێما رەى ژ تخوبێ خارقان
هەم ل وێدەرێ نالینا موشتاق کر
بهنەك ژ بایى ئستنشاق کر
بهنەکە خوەشا ئەڤینداری دکر
جانێ وى ژ بایێ بادێ طامدکر
کوزکێ کو ئەو ژ ئاڤا بەرفێ پر بێ
وەك خوهێ ل ظاهرێ وى پەیدا دبێ
ژ هندرێ کوزك طەراتى دەرکەتیە
ئەو ژ ساریا هەوا ئاڤەك بیە
بایى بهن ئانى ژ ویرە بو ئاب
ئاڤ هەم ویرە بو شەرابا ناب
دەما ئاثارێ مەستێ د وى بو شکار
موریدەکى وى دوێ گاڤێ بو دیار
ئێدى لێپرسى کو ئەڤ ئەحوالێ خوەش
کو دەرڤەیە ژ حجابا پێنج و شەش
جار صوّر و جار زەر جار سپى
ل روێ تەدبت چ حالە و هیڤى
بهنێ دکێشى و بظاهر نینە گول
بێگۆمان ژ غەیبە و ژ گولزارە گول
ئەى تو کامێ جان هەر بخوە کامى
هەردەم تە ژ غەیب نامە و پەیامى
هەرگاڤ وەکە یەعقوب ژ یوسفى
دگەهێ ناڤ مە شامێ تە شەڤى
قەطرەکێ برێژە سەر مە ژ وى شەربکى
ڤەگێرە ژ وێ بهن و گولزارى پچەکى
من نەعادەتە ئەى جەمالا مەزن
کو بلێڤ هشکى لپەى تە ببەزن
ئەى سوارێ فەلەکا پەحن و درێژ
ژوێیا تە ڤەخوارى فرتەکێ ل مە ب رێژ
د دەوران نیە میرێ مەجلسێ دیتەر
بلى تە ئەى پادشاه ل هەڤالان بنەر
کەنگى ڤێ مەیێ دکارى ڤەخوى ڤەشارتى
مەى یەقین ژ زەلام رە رسوا نخافتى
بهنێ ڤەشێرى و مەکنون دکى
چاڤێ مەستێ خوەرا چون دکى؟
ئەڤ بخوەنە ئەو بهنە کو ناڤ جیهان
پەردەیا وێ هەیە سەد هزار نهان
ژ تیژیا وێ تەژى بو صەحرا و دەشت
دەشت چیە کو بنوهفەلە کاژى گەهەشت
نەهوینە بتەقنێ ڤى سەرێ دەنێ
کو ئەڤ نەى روسە پوشش بدەنێ
لوطفکە ئەى راز زانێ راز بێژ
ئەوا کو بازت نێچیر کرى دیسە بێژ
گوّت بهنەکە بوالعجب تێت بمن
هەر وەطوڤ کو بۆ موصطەفا ژ یەمەن
حەتا پەیغەمبەر گوّت سەر دەستێ صەبا
ژ یەمەن تێتە من بهنا خودا
بهنا رامین دگەهێ ژجانێ وەیس
بهنا یەزدان هەم دگەهێ ژ ئووەیس
ژ ئووەیس و ژ قەرەن بهنا عەجەب
موصطەفایێ مەست کرى و پر طەرەب
چونکى ئووەیس ژ خوە بوبو فانى
ئەوێ زەڤى بوبو عاسمانى
ئەو هەلیلەیا پەروەراندى دشەکر
طامکرن و تەحلیا وێ نەبو دیتر

١٤٥٤٠ ئـەو هـەليلا جـودا بـوى ژ مـاو مـنى — نـەقش هەيـە ژ هـەليلێ طـەعـم نـى
ئەوێ كـو ژ خـوە ب كـولى بهـورى كەسـى — ئـەڤ مـنى و مـەيا خـوە دنڤيـسى

قەولێ رەسول (سلاڤ ليّبن)
كو (اِنِّي لأجِدُ نَفْسَ الرَحْمنِ مِنْ قَبلِ اليَمَن)

ڤـێ ئـاخفتنێ دوماهيـك نينـە ديـسا ڤـەگێر — كا ژ وەحيـا غـەيب چ گـۆت وى شـێرە مێـر
گـۆت ژ ڤـى لايـى بهنـا يـارەكى دگـەهێ — كـو دنـاڤ ڤـى گونـدى شـەهريارەك دگـەهێ
پـاش چـەندين سـالا دێ زێـت شـەهى — ل سـەر عاسمانـا ڤـەدەن خـەر گـەهى
روێ وى ژ گـولزارێ حـەق گولرەنگبـت — ئـەو ژ مـن د مـەقامى دێ زێـدە بـت
نـاڤێ وى چـيە؟ گـۆت نـاڤێ وى بوالحەسـەن — نيـشانێ وى ڤـەگێرا ژ ئـەبر و وذقـەن
بـەژنا وى و رەنگـێ وى و شـكلێ وى — يـەك بيـەك ڤـەگێرا حـەتا بـسك و روى
خـولقێ روحـێ وى ژى تـەڤ كـر ديـار — ژ صـفات و ژ ژيـار و جـى ووار
حوليـەيا بـەدەن هـەر وەك بـەدەن عاريەتـە — دل نەدانـە سـەر وێ كـو يـەك سـاعەتە
١٤٥٥٠ حوليـەيا روحـى طـەبيعـى هـەم فەنايـە — حوليەيا وى جانى بخـوازە كـو ئـەو ل سـەمايە
جـسمێ وى مينـا چـرايەكێ سـەر زەمـين — نورهـا وى بلنـدە لبـانێ حەفتـەمين
ئـەو تيرێـژا رۆژە دنـاڤ وثـاق — قورصـا وى دنـاڤ فەلـەكا چـار طـاق
ل سەر عەردێ دبينى نـەخش و بـەلگێ گـول — بهنـا گـولێ ل بـانێ ئـەيوانا بهڤـل
زەلام ل عـەدەن رازايـە خـەونێ دبـينێ — ژ ترسـا جـسمێ وى خوهێـدە دمـينێ
كـراس ل مـصرێ دگـەرەو يـەك حـەريص — كـەنعان پربـوە ژ بهنـا وى قـەميص
ل وى زمـانى نڤيـسين مێـژو — كـانێ كـەنگى ئـاڤ دێ هێـت دجـو
دەمـا گهـا وێ تـاريخێ و وى چـاخى — ئـەو وەلـى پەيـدا بـو ژ وى زەڤـى و ئـاخى

زێدەبونا ئەبوالحەسەنێ خەرەقانى پاش ژ وەفاتا بايەزيدى (قدس الله سِرّهُ)

ئـەو وەلـى زێـدە بـو چـاوا بايەزيـد گـۆت — ژ عـەدەم پەيـدا بـو و مەركـەب هـاژۆت
ژپـاش وان سـالا هـات پەديـد — بوالحەسـە پـاش وەفاتـا بايەزيـد
١٤٥٦٠ هـەمى خولقێـت وى ژ ئمـساك وجـود — وەطـوڤ هـات كـو وى شـاهى گـۆت بـود
لـەوحێ مـەحفوظـە ويـرە پێـشەوا — ژ چ مـەحفوظـە مـەحفوظـە ژ خـەطـا
ئەنجومـە و نەرەملـە و نـەخواب — وەحيـا حەقـەو الله اَعْلَـمُ بِالـصَّوابْ

دا ژ عـــامیێ نخـــافتی بـــت د بـــەیان
ژوێـــرە دبێـــژن وەحیـــا دل صـــوٚفیان
وەحیـا دلگـرا وی کـو مـەنظـەر گـاهێ ویـە
چـاوابت خـەطـا کـو دل ئاگـاهێ ویـە
مـــومنێ (ینظـــر بنـــورالله) بـــوی
ژ خـــەطـــا و ســـەهو ئـــێمن بـــوی
دەمـــا صـــوٚفی ژ فـــەقرێ د غـــەم ببـــێ
عـــەینێ فـەقرا وی دەرد و مـەطعـەم دبـێ
ژبـەر کـو جەنـەت ژ نەخوەشـیا ڤەرسـتیە
رەحمـا خـودێ بـوٚ عـاجزێ دل شکەسـتیە
ئـەوێ کـو سـەرا بـشکێنێ ئـەو ژ بلنـدی
رەحمـا حـەق و خـەلق ناهێـت لایـێ وی

کێماسیا جیرا دل و جانێ صوٚفی ژ طعام الله تعالی

ڤـێ پـەیڤێ دوماهیـك نینـە و ئـەو جـوان
ژ کێمیـا جـیرا نـانی بـو ناتـەوان
١٤٥٧٠ شاد ئەو صـوٚفی کـو رزقـێ وی بـت کـەم
ئـەو شـەبەهێ وی ببـت دوڕ و ئـەوبت یـەم
ژ وێ جـیرا خـاص هـەرکێ ئاگـاه بـو
ئـەو هـەژیێ قـورب و جـیرا بارگـاه بـو
چـاخێ ژوی رحـی جـیرە نوقـصان دبـێ
جـانێ وی ژ نوقـصانا وێ لـەرزان دبـێ
ئێـدی بـلا بزانـێ کـو دخەلـەتیـەکێ کەتیـە
کـو گـولزارێ خـودێ ژێـرە نەبـشکوفتیە

ڤەگەرهان ب داستانا غولامی کو نامە نڤیسی بلایی شاهی
پێخەمەتا کێمیا جیرا وی وبێ ئلتفاتی یا شاهی

هەر وەسا کو وی شەخـصی ژ کێمیـا چاندنێ
نامـە نڤیـسی بـوٚ خـودانێ خەرمـەنێ
نامـا وی برنـە جـەم شـاهێ بـداد
ئـەو نامـە خوەنـد و وی بەرسـڤ نـەداد
گـوٚت ویـرە نینـە مەگـەر دەردێ قـوت
ڤێجـا بەرسـڤا ئەحمـەقی چـێترە سـکوت
وی نینـە دەردێ فـراق و وەصـل هـیچ
بەنـدێ فەرعـەونا گـەرهێ ل ئەصـل هـیچ
ئەحمەقـە و مریـە بـوٚ مـا و مـنی
کـو ژ غـەما خـوە ڤالایـە ژ ئەصـل و بـنی
عاسمانـا و زەڤیـێ یـەك سـێڤ بـزان
کـو ژ دارا قـودرەتێ خـودێ بـو عیـان
١٤٥٨٠ تـو وەك کرمـی دناڤـا سـیڤ بـەر
و ژ دار و باغڤـانی بـێ خەبـەر
یەکـەکی دیتر کرمـە دسـێڤێ هـەم
بـەلێ جـانێ وی لـدەرڤەیـە خـودان عەلـەم
ڤـەلڤینا وی ڤەدکەلێـشێ سـێڤێ
سـێڤا وی ناهلبـت بئاشـێڤێ
ڤـەلڤینا وی هەلـدرینێ پـەردەها
صـورەتێ وی کرمـە و مـەعنا ئـەژدەها
ئـاگرێ کـو عـەول ژ ئاسـن دپەشـێ
چریـسکا وی زوٚر سـست لـدەرڤـە ددێ
داینـا وی پەمبیـە عـەول ئـەما ئـەخیر
ئـەو پێتـا دگـەهینێ حـەتا دویـر

مروڤ عەول گریدایێ خەو و خوەرە ل دوماهیکێ ژ فرشتا پێلتەرە
لطەنشت پەمبی و کبریتا پێتا نورها وێ بستێرا دگەهیتا
دونیایا طاریک دکەت رەوشەن ب دەرزیێ دکولێ قورمێ ئاسەن
گەرچ ئاگر دیسا ژی جسمانیە نەی ژ روحە و نەژ روحانیە
بۆ جسمی ژ وێ نەبوە بلندی بەهرەیەك جسم جەم بەحرا جان وەك قەطرەیەك
جسم ژ جان نورهێ زێدە دکێ دەما جان چو ببینە جسم چاوا دبێ
حەدێ جسمت بخوەیەك دو گەزیتر نیە جانێ تەحەتا عاسمان دکێ جۆلانیە
حەتا ب بەغداد و سەمەرقەند ئەی زەلام بۆ روحی دناڤا خیالا نیڤ گام
چەند گرەمە بەزێ چاڤتان نورا روحێ وی حەتا بەر عاسمان
نور بێ ڤی چاڤی دبینت بخواب چاڤ بێ ڤێ نورێ نەبوە بل خراب
جان ژ رە و سمبێلێ بەدەن خالیە ئەما بەدەنا بێ جان مرار و نزم بیە
بارنامەیا روحێ حەیوانیە ئەڤ وەرە پێشتر، روحێ ئنسانیە ئەڤ
ب بهورە ژ ئنسان و هەم ژ قال و قیل حەتا لێڤا دەریایا جانێ جبرەئیل
پاش ژوێ نورێ جانێ ئەحمەد تێتەڤە جبرائیل ژ نیڤا رێکێ چتە پاشڤە
دبێژێ هەکە بێم تەمایەك کەڤان ئەز بلایێ تەدێ سۆژم بێ گومان

نەراحەت بونا وی غولامی ژ نەگهانا بەرسڤا نامێ ژ طەرەفێ شاهی

ڤێ چۆلێ بخوە نینە پێ و سەر بێ بەرسڤا نامێ وەستهایە ئەو پسەر
چاخێ جەوابا نامێ نەهات بۆ خیرە و ژ خەما وی ئاڤا صافی بو تیرە
نەتەباتا وی ما و نەخەو ژ جنون رۆژ و شەڤ کەتە فکرا سەرنخون
چ عەجێبە نەدا من وی شاهی جەواب یا نامە بەری خیانەت کریە بێباب
نامە ڤەشارتیە و وی نەدایە شاه کو ئی مونافقە و ئاڤە لبن کاه
دێ نامەیەکە دیتر نڤیسم ژ جەرباندن ل قاصدەکی دیتر گەرهم بحەباندن
ل ئەمیری و مەطبەخی و نامێ بەر عەیب ددانان ژ نەزانی وی بێ خەبەر
هیچ ل هاویرێ خوە نەزڤری کو من بێرێزیا کری د دینی وەکی دوژمن

خوەهر وەشینا بای سەر سلێمانی ((سلاڤ لێبن)) بئەگەرا تەحسینا وی

بایی خوە ل تەختێ سلێمان خوەهر ددا ئێدی سلێمان گوت باو خوەهر بانەدە
بایی هەم گۆت ئەی سلێمان خوەهر نەبە و هەکە خوەهر بی ژ خوەهریا من تورەنەبە

ئەڤە تەرازو بخاترا ڤێ دانیە حەق
دا ژمەرە ئەنصاف هەبت دسەبەق

ژ تەرازو کێم بکەی ئەزێ کێم کەم
حەتا تو گەل من رەوشەنی ئەزێ رونکەم

هەروەسا تاجا سلێمانی مەیل کر
رۆژا رۆن سەر وی مینا لەیل کر

گۆت تاجێ ، خوەهر نەبە ل فەرقێ من
هەطاڤێ کێم نەبە ژ شەوقێ من

راست دکر وی بدەست ئەو تاج
ئەی جوان دیسا خوەهر دبو ل سەرێ وی تاج

هەشت جارا راست کر و بو خوەهر
گۆت تاجێ، چیە خوەهر دبی ئاخر

گۆت ئەگەر سەد جارا تو من راست بکی
دێ خوەهر بم چونکی تو خوەهر دچی

ڤێجا سلێمان هندرێ خوە راست کر
دل ل وێ شەهەوەتا کو وی بو سارکر

پاش ژ وێ تاجا وی دگاڤێ راست بو
وەسانێ کو تاج دخواست بو

پشترە وی ئەو خوەهر دکر بقەست
تاج ڤەدگەرا نیڤەکا سەری وەکی هەست

هەشت جارا خوەهر دکر وی مەزتری
راست دبو تاج سەر نیڤەکا سەری

شاه گۆت ئەی تاج چۆنە ئەڤ زەمان
خوەهر دکەم تو راست دکی ژ ئمتحان

تاجێ ئاخفتن کر کو ئەی شاه نازکە
چون تە گل ژ پەرا وەشاند پەرواز کە

دەستورەك نینە کو ئەز ژڤێ ببورێنم
ڤان پەردێت غەیبێ هەم بدرێنم

تو دەستێ خوە دانە سەر دەڤێ من ببەند
دا نەبێژم رازێ پەیڤێ ناپەسەند

ئێدی هەر غەم و دەرد ها تە پێشیا تە
ل خوەکە سەر کەسی نەدانە توهمەتا

شەك نەبەسەر دیتری ئەی دوست کام
وێ نەکە کو لەڤدنالاند وی غولام

جارجەنگا وی گەل قاصد و مەطبەخی
جار قەحرا وی گەل پادشاهێ سەخی

هەر وەکی فەرعەونی کو موسی دنازاند
سەرێ زاروکێ خەلکێ ژ ناڤملا دفراند

ئەو دوژمن ناڤ خانیێ وی کۆر دل
سەرێ زاروکا دەرتانی ژ ناڤ مل

توهەم ژ دەرڤە گەل دیترا خرابی
و د هندرێ خوە گەل نەفسێ درابی

دوژمنێ تە بخوە ئەو قەندی ددەی
و ژ دەرڤە توهمەتێ ل هەر کەسی دکەی

هەر وەکی فرعەونی تو کۆر و کۆر دل
گەل دوژمنی خوەشی بوێ بێگوناهان مۆذل

ئەی فرعەون چقاس بێ جورم دکوژی
بەدەنا خوە دلاوێنی دێ بت نۆبا تەژی

عەقلێ وی ژ عەقلێ پادشاها زێدەبو
حوکمێ خودێ ئەو بێ عەقل و کۆر کربو

موهرا خودێ سەر چاڤ و سەر گوه و عەقلی
هەکە ئەفلاطونە دبت حەیوان ب کولی

حوکمێ حەق سەر لەوحی تێتە پەیدە
ئەو وەسا کو حوکمێ غەیبا بایەزید

بهیسێتنا ئەبولحەسەنێ خەرەقانی
خەبەردانا بایەزیدی ژبۆنا وی و ئەحوالێ وی

هەر وەطوۆ هات کو بایەزید گۆت بو | بوالحەسەن ئەو ژ مرۆڤان بهیست بو
کو حەسەن دبیێ مورید و ئومەتم | هەر صبەھ دەرسێ گرت ژ توربەتم
هەر صەباح دێ ئێت و خوینت سەبەق | ل سەر تربێ و بت پیرەکی بحەق
هەر صبەھ لەز دچو بێ سستی | ل سەر گۆرا وی حازر دانشتی
گۆت من هەم دیسا خەوناویا دیتی | و ژ رەوانێ شێخ ئەڤا بهیستی
هەر صەباح رو دکر بئالیێ گۆر | رادوەستا حەتا ضُوحی د حوضور
یا بصورەت شێخ دهاتە جەم وی | با بێ پەیف حەل دبو موشکلێ وی
حەتا رۆژەکێ ژ رۆژا بدلگەش هات بو | ل سەر گۆرا بەرفێ نخافت بو
کۆم کۆم بەرف هەم وەك عەلەم | دیت قوبەقوبە بوە جان کەتە غەم
هاتە گازی کرن ژ حەظیرا شێخێ حەی | ها اَنا اَدْعُوكَ كَي تَسْعي اِلي
هێ وەرە ڤی لایی لئاوازم بلەز | ئەگەر دنیا بەرفە تو ژمن نەبەز
حالێ وی ژ وێ رۆژێ بو قەنج و دیت | ئەو عەجایێ کو عەول دبهیست
پێتڤیە دیسا هەرن بلایێ وی غولام | لازمە وێ حکایەتێ بکەن تەمام

نڤیسینا ناملکەکە دیترا وی غولامی
بۆ شاهی دەما بەرسڤا ناملکا عەول نەوەرگرتی

نامەیەکە دیتر نڤیسی وی پیس گۆمانی | پر ژ تەشنیع و نەفیر و پر فغانی
کو من نامەیەك نڤیسی بو شاھ | چ عەجێبە گها وێدەرێ برەسم و راھ
ئەوا دیتر هەم خوەند وی بتور و رێزی | بەرسڤا وێ ژی هەم نەدا بتەمیزی
نامێ وی بێ بەرسڤ دهێلا شەهریار | وی موکەرەر دکر نامە چەند بار
دەرڤانی گۆت مانێ ئەو بەنیێ تەیە | هەکە بەرسڤێ لێدی هەژی تەیە
ژ پاشاهیا تە دێ چ کێم بت ئەگەر | ل فولام و عەڤدێ خوە بکی نەظەر
گۆت ئەڤ سەهلە ئەما ئەحمەقە | مەرڤێ ئەحمەق ئی پیسە و مەردودێ حەقە
دەما بهوریم لگوناھ و زلەتا وی | دێ ل من ژی سەرایەت کەت علەتا وی
سەد کەس ژیێ گۆری هەمی گۆری بن | تایبەت گوریێ خەبیثێ بێ عەقل بن

گەرێ کێم عەقل نەبت بۆ گاوری | شۆمیا وی زهادکێ عەرد و عەوری
عەور طەراتی نابارێنیێ ژ شۆمیا وی | شەهر بو وێران ژ بومیا وی
ژوان گەرێ ئەحمەقێت طوفانا نوح | عالەمەك کرە وێران د فضوح

پەسن کرنا پەیغەمبەری ((درود لێبن)) ل عاقلی و نەڤیانا یێ ئەحمەق

پەیغەمبەر گۆت هەرکێ ئەحمەق بت | دێ دوژمنێ مە و غولێ رێگربت
ئەوێ کو عاقل بو ئەو جانێ مەیە | روحێ وی و ریحێ وی رەیحانێ مەیە
عەقل دژینا بدەتە من ئەز راضیەم | ژبەر کو فەیضەك هەیە ژ فەییاضیەم
ئەو دژینا وی نەبوە بێ فایدە | ئەو مهڤانیا وی نەبوە بێ مایدە
هەکە ئەحمەق حەلاوێ دانیێ دناڤ لێڤەم | ئەز ژ وێ حەلاوا وی دناڤ لحێفەم
ئەڤێ یەقین بزانە گەر لەطیف و رەوشەنی | بۆ ماچا قونا کەر نینە چاشنی
سمبێلێ تە گەنی کەت بێ فایدە | ل باس ژقازانا وی رەشە بێ مایدە
مائدە عەقلە نە نان و شیف | خوارنا جانی نورا عەقلە ئەی کریف
بۆ مرۆڤی غەیری نورێ نینە پێ خوارن | ژبلی وێ بۆ جانی نابت پەروەر کرن
ژڤان پێخوارنا پچۆپچۆ خوە لادە | کو ئەڤ خوارنا کەر بوە نەیێ ئازادە
دا خوارنا ئەصل رە ببی قابل | پارێت نورە ببی ئاکل
ئەصلێ ڤێ نورێیە کو ئەڤ نان بوە نان | فەیضا وی جانیە کو ئەو جان بوە جان
عەقل دو عەقلە یەکەم مەکسەبی | کو فێر دبی د مەکتەب وەك صەبی
ژ کتاب و سەیدا و فکر و ذکر | وەردگری و ژ علومێ باش و بکر
عەقلێ تە زێدە دبت ژ دیتران | ئەما تو ژ حفظا وێ دبی گران
تو دبی لەوحێ حافظ د دور | لەوحێ موحفوظەکو ئەو ژ ڤێ بو بهور
عەقلێ دوەم دیاریا یەزدان بوە | کانیا وێ دناڤا جان بوە
چاخێ ژ سنگی ئاڤا علمی جۆش کر | نەگەنی دبێ نەزەر و کەڤزگر
و هەکە رێکا کانیا وێ بێتە گرتن چ غەم | کو ئەو هەردێ هلاڤێژێ دەم بدەم
عەقلێ تەحصیلی میناکا جۆکا | کو ئەو دچتە خانیا ژ سکاکا
رێکا ئاڤا وی بێتە گرتن دکەڤێ بەلا | تهنی دێ مینت و بەلەنگاز ب سەد ئبتلا
ژ هندرێ خوە بکێشە جۆکا کانیێ | دا نەجات بی ژ هەر منەت و هیڤیێ

داستانا وی کەسی کو شێور دکر گوتییێ شێورێ گەل دیتری بکە کو ئەز دوژمنێ تەمە

شەخصەکی مەشورەت دکر گەل یەکی   دا یەقینا وی چێبیت ببیێ شەکی
گۆت ئەی خوەش ناڤ غەیری من پەیدا کە   ماجەرا یا مەشوەرتێ گەل وی ئەداکە
ئەز دوژمنێ تەمە گەل من نەپیچ   ژ رەئیا دوژمن نەبوە پیرۆز هیچ
هەرە کەسەکی پەیدا کە کو دۆستێ تەبیێ   دۆست بوتا دۆست باشتر دبیێ
ئەز عەدومەکو نابت چارە ژ وەك منی   دێ گەلتە خوەهر بم دیارکەم دوژمنی
زێرەڤانی ژ گورك خواستن شەرط نیە   خواستنا نە ل جهێ خوە نەخواستنیە
بێ هیچ شەکی ئەز بۆتە دوژمنم   کەنگی دبم رێناسێ تە رێك زەنم!
هەرکێ بت هەڤنشینێ دۆستان   ئێ ل سەر گیفکی بت هەر یێ لناڤ بوستان
هەرکێ گەل دوژمن رونت دباغێ فێکی   ئێ لناڤ بیستانبت هەرێ ل سەر گیفکی
دۆستی ئازار نەدە ژ ما و مەنەت   دا دۆست نەبت خەصم و دوژمەنەت
گەل خەلکێ خێرکە ژبوتا خودا   یا ژبوتا جانێ خوە ئەی کەدخودا
دا هەرو هەر دۆست بێنی د نەظەر   د دلێ تە نەهێت ژ کینا نەخوەش صوەر
چاخێ کو تە دوژمنی کر خوە بپارێزە   شیورێ گەل یارێ دلوڤانکە ئەڤ رێزە
گۆت ئەز تە دناسم ئەی بوالحەسەن   کو دکەڤندە تو ئێی دژمنداریێ مەن
بەلێ زەلامەکی عاقلی و ب دینی   عەقلێ تە ناهێلت کو خوەهر بمینی
طەبعی دڤێ ژ دوژمن بکێشی کین   عەقلە ل سەر نەفسێ بەندا ئاسنین
تێت و مەنعا وی دکێ و هشیار دکێ وی   عەقل وەك رێبەرە ل رێ راست دکێ وی
عەقلێ دینی وەك رێبەری عادلە   زێرەڤان و حاکمێ بازارێ دلە
هەر وەکی کتکێیە ئەو هشیار هوش   دز دکونێ مینت مینا مشك و موش
ل هەرجهێ کو مشکی مێرانی کریە   کتك نەبوە و هەکە بو ئێی مریە
کتك چیە! شێرێ شێر گر بوە   عەقلێ دینی کو دناڤا بەدەن بوە
حمێنا وی حاکمێ درندایە   حرێنا وی مانعێ چەرەندایە
شار تەژی دزە و تەژی ل باس رەڤین   تەدڤێ بە رێبەر و تەدڤێ خوە نەلڤین
عەقل د بەدەن حاکمێ ئیمان بوە   کو ژ ترسا وی نەفس دزندان بوە
عەقلێ عەقل و جانێ جان ئەی جان توی   بۆ عەقل و جانێ خەلکێ سولطان توی
عەقلێ کو مەندەهوش و حەیرانێ تەیە   کولێ مەوجودات د فەرمانێ تەیە

ئەميركرنا ((رسول الله صل الله عليه وسلم وآله)) جوانىَ هەذيلى ل سەر ((سريىَ)) كو پيرو شەركەرێت زانا تێدە بون

يەك سريە ڤرىَ دكر پەيغەمبەر   بوَ شەرىَ گاورو و دەفعا كافەر
وى يەك جوان بژارت ژ هەذيل   ئەو كرە ميرىَ لەشكەر و سالارىَ خيل
ئەصلىَ لەشكەر بىَ گوَمان سەروەر بوە   قەومىَ بىَ سەروەر بەدەنا بىَ سەر بوە
ئەڤ هندە كو تو مرى و پەژمرى   ژوىَ بوە كو تە تەركا سەروەر كرى
ژ كەسەل و ژ بوخل و ژمە و منكى   سەرىَ خوە دكێشى و مواهلدكى
هەر وەكى هەسپەكى كو برەڤىَ ژبار   ئەو ب سەرىَ خوە دكەڤىَ ناڤ كوهسار
خودانىَ وى لپەى ببەز كو ئەى سەرسەرى   ل هەمى لايى گورگە دكەت قەصدا كەرى
هەكە ڤىَ گاڤىَ ژ چاڤىَ من دور ببى   لهەر طەرەف گورگ ل جەم تە حازر دبى
هەستيىَ تە ڤەكوَژىَ وەك شەكر   كو ژيانىَ نەبينى جارەكى تر
وىَ نەكە كو دوماهيكىَ بمێنى ژ عەلەف   ئاگر ژ بىَ ئێزنگى دبتە تەلەف
هىَ نەرەڤە ژبن فەرمان كرنم   و ژ گرانيا بار چونكى جانىَ تەمنم
تو حەيوانى و هەم نەفسا تە غالبە   ئەى خوەڤيا حوكم هەر بوَ غالبە
نابێژنە تە كەر ناڤىَ تەكريە هەسپ ذوالجەلال   عەرەب دبێژنە هەسپىَ تەعال
براستى سەر طەويلە بو موصطەفا   بونا نەفسێت حەيوانى پر جەفا
قُلْ تَعالَوْا گوَت ژ جەذبا كەرەم   دا هەوە رياضەت بدەم ئەز رايضەم
حەتا من نەفسىَ حەيوانىَ مورەوەض كرن   ژ ڤان حەيوانا من زوَر پەحين خوارن
ل هەر جهىَ هەبت رياضەت بارە   ژ پەحينىَ وى نينە چ چارە
لا جەرەم ئەغلەبىَ بەلا سەر ئەنبيايە   كو رياضەت دانا خاڤان بەلايە
هنگ هشكن ژ هلما من نەرم بن   هێدى هێدى بن ئەمرىَ روح بن
قل تعالوا قل تعالوا گوَت حەق   ئەى حەيوانێت بەلەنگاز دناڤ سەبەق
قل تعالوا قل تعالوا گوَت حەى   دا تو حەيوانىَ هەژار بكەڤى پەى
قل تعالوا قل تعالوا گوَت رەب   ئەى حەيوانىَ رەڤى ژ ئەدەب
هەكە نەهێن ئەى نەبى غەمگين نەبە   ژوان بىَ تەمكين تو پر ژ كين نەبە
گوهىَ هندەكا ژڤان تعالو وا كەڕە   بوَ هەر حەيوانەكىَ صطەڤلەكە ديتەرە
هندەك مونهەزم دبن ژڤان ندا   هەر هەسپەكى طەويلا وى هەيە جودا

مونقەبض دبن هندەك ژڤان قصەص　　ژبەركو هەر مورغەكێ جودا هەیە قەفەص
مەلائك بخوە ژی نەوەك هەڤن　　ژڤێ ئەگەرێیە ل عاسمان صەفصەفن
گەرچ زارۆك دچنە یەك مەكتەبێ　　هەر یەك ژ یەكی پێشتر دبێ
بۆ مەشرقی و مەغربی زۆر حس دناڤە　　ئەما جهێ دیتنا حسێ چاڤە
هەكە سەد هزار گوهـ صەف بن　　پێكڤە موحتاجی چاڤێ رۆن دبن
دیسا هەیە بۆ صەفا گوها مەنصەبی　　دگوهداریا جان و ئەخبارێ نەبی
بۆ سەد هزار چاڤا ئەو راهـ نیە　　هیچ چاڤەك ژ گوهدارییێ ئاگاهـ نیە
هەر وەطوۆ هەر حس یەك یەك بژمر　　هەر یەكەك مەعزولە ژ وی كارێ تر
پێنج حس ظاهرن و پێنج د هندرون　　د صەفێنە دناڤ قیامێ الصَّافُّونَ
هەر كەسێ كو ئەو ژ صەفا دین سەركەشە　　دێ چتە لایێ صەفەكێ كو ئەو ناخوەشە
تو ژ پەیڤا تعالوا كێم نەكە　　ئەڤ ئاخفتن زاف عەجێب كیمیایەكە
گەر سەگ ژ پەیڤا تە برەڤێ　　لازمە بكیمیا تو ل پەی وی بكەڤێ
ڤێ گاڤێ گەر مە نەفسا ویا كافر　　پەیڤا تە دێ سوودێ دەتێ ل ئاخر
قل تعالوا قل تعالوا ئەی غولام　　هێ كو ان الله یدعو بالسلام
دیسا وەرە خواجە ژ ئەز ئەزی و ژ سەری　　پەی سەروەربە هند نەخوازە سەروەری

اعتراض كرنا موعتەرض ل رەسولی ((صلى الله عليه واله)) سەر ئەمیركرنا هەذیلی

چاخێ پەیغەمبەر سەر وەری كر ژ هەذیل　　ژبۆنا لەشكەرێ پیرۆز خیل
زمان درێژەكی ژ حەسەد طاقەت نەكر　　ئعتراض ئانی ولا نُسلمْ بپاكر
بنێرە ل خەلكێ كو چاوا ظولما نینە　　د مەتاعێ فانی چاوا فانینە
ژ تەكەبور پێكڤە دناڤ تەفرقە　　مری ژ جان ساخی دناڤ مەحرەقە
ئەڤ عەجێبە كو جان دناڤ زندانە　　و وێ گاڤێ كلیلا زندانا وی د دەستدانا
ژپێ تا سەر نوقی سرگینە ئەو جوان　　ل دامەنا وی دكەڤێ ئاڤا رەوان
دائما طەنشت بطەنشت بێ قەرار　　ل طەنشت ئارامگاهێ و پشتدار
نور پەنهانە و لێگەرهانە گەواهـ　　كو ژ نەزانی دل ناگرت پەناهـ
هەكە حەبس نەبوا بۆ دونیایێ مەناص　　نەوەحشەت بوا نەدل دخواست خلاص
وەحشەتت هەر وەك موكل دكەشەد　　كو بگەرهە ئەی وند ل رێكا رەشەد
رێكا ڤەشارتی هەیە د مەكەصەنەت　　كو بگەرهان نەئاسانە پەیدا كرنەت
تە فرقە خوازێ كومی دناڤ كەمین　　تو طالیی دئەڤی رۆی مەطلوب بین

يێت رابوين ژبن مريێت باغی   تو فەهمکە ژ يارا سەرساغی
چاڤێ ڤان زندانيان هەردەم لدەر   گەرنينی کەنگی کەس بوە موژدێ وەر
سەد هزار تەڤلييێت ئاڤا جۆ   کەنگی هەبانە گەرنەبانە ئاڤا جۆ
سەر زەڤی طەنشتا تە ئارام نينە   ژبەرکو دخانی لحێف و نڤينە
بێ مەقەرگاهەك نابت بێ قەرار   بێ خەمار شکێن نابت ئەڤ خەمار
گۆت نەنەيا رەسول الله نەکن   سەرروەرێ لەشکەر بلی پيرێ کەڤن
يا رەسول الله جوان ژ شێر بت   بل زەلامێ پيرسەر لەشکەر نەبت
هەم تە ئەڤ گۆت و پەيڤا تەيە گوا   پێتڤيە پير پێتڤيە پير بت پێشوا
يا رەسول الله دڤی لەشکەرێ مەيزێنە   چەندين پير هەنە نەژ وی زێدەنە
ژ ڤێ دارێ وێ بەلگا زەرا وێ نەبين   سێڤێت گەهشتيێ وێ بچين
بەلگێ زەرێ وی بخوە کەنگی خاليە   ئەڤ نيشانێ گەهشتن و کامليە
بەلگا زەرا رە و ئەو موێ سپی   هيڤیێ تينت بوتا عەقلێ گەهی
بەلگێت نوگهای کەسکێ صاف   بت نيشانا وێ کو فێکيەيە خاڤ
بەلگێ بێ بەلگی نيشانا عارفيە   زەريا زێرێ روصوۆر صەيرە فيە
ئەوێ کو گول عارضە گەر نوخەطە   ئەو بمەکتەبگاه موخبر نوخەطە
حەرفێت خەطێ وی خوار و ڤيچ دبێ   موزمێ عەقلە هەکە بەدەن دچێ
گەرچ پيێ پيری ژ لەز پاشڤە دمێنێ   پيێ وی دو پەرهەنە ل بلندی دچوێنێ
هەکە تە مثل دڤێت ل جەعفەر بنەر   خودێ دایێ ل جهێ دەست و پيا دو پەر
هەکە ژ ئەسرارێ پەيڤ بێهنێ بەری[1]   ئەزێ ئاخڤم وەکە زێرێ جەعفەری
ببورە ژ زێری کو ئەڤ پەيڤ بو مەحتەجب   هەر وەکی سيماڤی[2] ئەڤ دلم بو موضطەرب
ژ هندرێ من سەد بێدەنگيێ خوەش نەفەس   دەست ددانێ سەر لێڤا ئانکو بەس
بێدەنگی بەحرە و ئاخفتن مينا جۆ   بەحر ل تە دگەرهێ نەگەرهە ل جۆ
ژ ئيشاراتێ دەريا سەر نەتاب   خەتمکە وَ اللهُ أَعْلَمُ بالصَّوابْ
هەر وەسا پەيهەڤ کر وی بێ ئەدەب   ل جەم پەيغەمبەری ئاخفتن ژ دەڤ و لەب
وی دەست بئاخفتنا کر و ئی بێ خەبەر   کو ئاخفتن بەلاش بو بەرامبەر نەظەر
ئەڤ گۆتنانە ژ نەظەر نائبە   نەبو حاضريە بوتا غائبە
هەرکێ ئەو دناڤ نەظەر بو مەوصول   ئەڤ گۆتنا نە ل جەم وی بت مەعزول

(١) بهنێ بەری – بهنێ بی.
(٢) سيماڤ – جيوە، زيبەق.

دەما گەل مەعشوق بوی هەڤجۆت   دەلالان دورکە ژ ئاخفتن و گۆت
هەرکێ ژ زارۆکێ بهوری و بو زەلام   نامە و دەلالی سەر وی بت حەرام
نامێ دخوینێ بخاترێ تەعلیم   حەرفا د ڤەگێرێ بخاترێ تەفهیم
ل جەم یێ ب چاڤ ئاخفتن کرن خەطایە   کو ئەو دەلیلێ غەفلەت و کێمیا مایە
ل جەم بێ چاڤ بێدەنگی بت نەفعێ تو   بخاترێ ڤێ هاتیە خطابا أَنْصِتُوا
هەکە ببێژێ بێژە ڤەگێرە خوەش   ئەما هندك بێژە دناڤ درێژ نەکەش
و هەکە ببێژێ کو دناڤ بکێشێ درێژ   گەل ببورێنە وەطوڤ شەرمین بێژ
میناکا کو ئەز دڤان سپەحی چیرۆکا   گەل (ضياالدين حسام الدين) ڤەدگێرم نوکا
چونکی ئەز کورت دکم ژ رەشەد   ئەو ب سەد رەنگا من بئاخفتن دکەشەد
ئەی حسام الدین ضیائێ ذواجلال   چونکی دبینی چما دخوازی مەقال
مەگەر ئەڤ ژ حوب بت موشتەها   (اِسْقِنِي خَمْراً وَقُلْ لِي اِنَّهَا)
سەر دەڤێتە یە ڤی دەمی جامێ تو   گوهدبێژێ کو پشکا گوه کوو[1]
پشکا تەیا مەعنەوی هەیی گەرمترە   گۆت حرصا من ژ ڤێژی زێدەترە

بەرسڤدانا پەیغەمبەری ((صلى الله عليه واله)) بۆ ئعتراض کەری

د حضورا موصطەفایێ شیرین خۆ   دەما بر ژ حەد وی عەرەبی گفت و گۆ
وی شاهێ وَ النَّجْمْ و سولطانێ عَبَسْ   لێڤ گەزی و گۆتە وی سار دەڤی بەس
بۆ مەنعا وی دەست ددانا سەر دەڤان   چەند دئاخڤی جەم زانایێ نهان
پێش یێ ب چاڤ تە بریە ریخا هشك   کو ئەڤێ بکرە ل جهێ نافا مشك
تە پشکل ئەی گەنی مەژی گەنی موخ   د دانی بەر دفنێ و بێژی ئوخ
تە ئوخ ئوخا سەر دایی ئەی هشك مەغز   دا پشکلا کێم دانی جهێ مسکا نەغز
داکو خەلتێنی مەشامێ پاك را   وی بهنکەرێ گولشەنێ ئەفلاك را
گەرچ حلما وی خوە سادە نیشاکر   پێتیڤە هندەکی خوە ناسکر
هەکە قازانێ شەڤ دەڤ هێلا ڤەکری   پێتیڤە پشیك هەم ببت شەرم کری
هەکە وی خوە بخەوڤە بر قەنجێ خوبا   زۆری هشیارە دەمالا وی نەبا
چڤا دبێژی ئەی زمان درێژی بی صەفا   ئەڤێ چیرۆکا دێوی جەم موصطەفا
سەد هزاران حلم هەنە ئەڤ گورووە   هەر حلمەك ژ وانا مینا صەد کوە
حلما وان هشیاری ئەبلەهدکێ   زیرەکێ ب سەد چاڤ گومرەهدکێ

(١) کو – کا.

حلما وان هــەر وەكـی شـەرابا بـاش و نـەغز … پــچ و پــچ دچــتە ســەر نیڤــەكا مــەغز
مەســتی بــبین ژ ویٚ شــەرابا ببــەرە كــەت … هەروەكی فەرزینیٚ مەست خوەهر چونیٚ دكـەت
مــەرڤیٚ جــوان ژ ویٚ شــەرابا دل بگــیر … دنیڤــەكا ریٚكــیٚ دكــەڤیٚ وەكــی پــیر
تایبــەت ئــەوا بــادا ژدەنــا نەبیــە … نــە مــەیا كــو مەســتیا ویٚ یەكــشەمبیە
ئەوا كو وان ئەصحابیٚ كەهف ژ نەقل و نـەقل … ســیٚ ســەد و نــوه ســالا ونـدا كـرن عـەقل
ژ ویٚ ژنیٚــت مــصر جامــەك ڤــەخوارن … پیٚكڤــە دەســت قــەط قــەط دكــرن
سـاحریٚت فرعـەون كـو بـاوەری ئینانـدن … دار رە دلـــــــــدار دهزرانـــــــــدن
جەعفـەریٚ طـەیـار ژ ویٚ مـەییٚ بـو مەست … لــەورا بمەســتی گروٚدانــا پــیٚ و دەســت

قصەیا ((سُبْحانِي ما اعظَمَ شَأنِي)) گوٚتنا بایَزیِدْ و ئعتراضا موریدان و بەرسڤا وی ژ وان رە نە ژ ریٚكا گوٚتنا زمانی بەلكو ژ ریٚكا عیان

وی فــەقیریٚ مەحتەشــەم گــەل موریــدان … بایەزیــد گــوٚت كــو ئەڤــە ئــەزم یــەزدان
ب مەســتی و عیــان گــوٚت وی ذوننــون … لا إِلــــهَ إِلاَّ أَنَـــا هــــا فَاعْبُـــدُونِ
دەمـا ئـەو حـال بهـوری و گـوٚتنیٚ صـەباح … تــە هوسـا یـیٚ گـوٚتی و ئـەڤ نـەبو صـەلاح
گوٚت هەكە ڤیٚ جاریٚ بكـەم ڤـیٚ مەشـخەلیٚ … كــاردا لمــن بــدن ویٚ گــاڤ و هــەلیٚ
خـودیٚ مونـەزەه ژ بەدەنـە و ئـەز ببـەدەنم … چــاوا وەســا بیٚــژم پیٚڤیــە كوشــتەنم
چــاوا وی ئــازاد میٚــری وەصــیەت كــر … هــەر موریــدەكی كــاردەك ئامــادە كــر
ئەو دیسا ژ ویٚ مـەییٚ قـەوی مەست بـو … ئــەو وەصــیەتیٚن وی ژ خــاطــر چــو
عــەقل هــات نــەقلا وی بــو ئــاوارە … جــەمع هــات شــەمعاوی بــو بیٚــچارە
عـەقل بجـوە مـەئمورە گاڤـا سـولطان گهـا … مــەئموریٚ بیٚــچارە خــوە دكونجــەكیٚ دا
عــەقل سـیبەرا خودیٚیــە حەقــە ئافتــاب … ســیبەریٚ گــەل ئافتابــا وی نینــە تــاب
دەمـا پـەری پـیروٚز ببـت ل سـەر ئـادەمی … ژمــەرد ونــدا دبــت وەصــفیٚ مــەردمی
هەرچـی ئـەو بیٚـژیٚ پـەری گـوٚت بـو … ژ ڤــی ســەری نــەژ وی ســەری گــوٚت بــو
چـاخیٚ بـوٚ پـەری ئـەڤ دەم و قـانون بـوە … چــیٚكەریٚ ویٚ پــەرییٚ بخــوە چــون بــوە
ئـەو بخـوەییٚ چـوی ئـەویٚ بـوی پـەری … تــوركیٚ بــیٚ ئلــهام یــیٚ عــەرەب كــری
چـاوا بخوەڤـە هـات نزانـت یـەك لوغـەت … كــو پــەرییٚ هەیــە ئــەڤ ذات و صــفەت
ڤیٚجــا خوداوەنــدیٚ پــەری و ئــادەمی … ئــاخر كــەنگی ژ پــەرییٚ دیٚ بــت كــەمی!
شـیٚرگر كـەنگی ژ شـیٚر دطـرسـیٚ بیٚـژە … شــەرحا ریٚكــیٚ كــی ژ كــوٚر دپرســیٚ ! بیٚــژە

هەکە شێرگر ڤەخوێ خوینا نێرە شێری   تو دێ بێژی وی نەکریە ئەو بادێ یا کری
و هەکە پەیڤا وەشێنێ ژ رازێ کەڤن   تو دێ بێژی بادێ گۆتیە ئەڤ ئاخفتن
بۆ بادەیێ هەبت ئەڤ شەر و شۆر   بۆ نورا خودێ نینە ئەڤ فەرهنگ و زۆر
کو تە ژ تە بکول خالی بکەت   تودێ نزم بی ئەوێ پەیڤا عالی کەت
گەرچ قورئان ژ لێڤ پەیغەمبەرە   هەر کەسێ بێژێ خودێ نەگۆتیە ئەو کافرە
وەختێ هومایێ ژ خوە چونێ فرین کر   بایەزیدی دەست بوێ پەیڤین کر
نینە دناڤ عەبایەم بلی خودێ   چەند بگەرهی ل عاسمان و ل عەردێ
ئەو موریدە پێکڤە بونە دێوانە   کار د دجسمێ پاکێ وی ددانانە
هەر یەکی وەك مولحدێت لدوڕ چیا   کارد ددانانە پیرێ خوە بێ ریا
هەرکەسێ کێرەك ل شێخی ددانانـد   وی ڤاژی بەدەنا خوە ددراند
یەك ئەثەر نەبو سەر بەدەنا وی ژوڤنون   و ئەو موریدانە وەستایی نوڤی دخون
هەرکێ لایێ گەوریا وی برین دکر   گەوریا خوە دبری و بەلەنگازی دمر
و ئەوی کو برین لناڤ سنگێ وی ددانا   سنگێ خوە دکەلاشت دبو مریێ زەمانا
و ئەوێ کو ئاگاه بو ژوی صاحب قران   دل نەددایێ کو دانت برینێ گران
نیڤ زانینێ دەستێ وی دکر بەستە   جان دبر مەگەر خوە دکر خەستە
بو روژ و ئەو موریدێ کێم بوین   ژ خانیێت وان رابوە نالین
هاتنە جەم وی هزاران ژن و مێر   کو ئەی دوعالەم دناڤ عەبا ژێر
گەر ئەڤ بەدەنا تە بەدەنا مروڤ بانە   چاوا بەدەنا مروڤ ژ خەنجەر گوم بانە
بخوەیی یا بێخوەیی دوچار کر   بێخوە دناڤ چاڤێ خوە خار کر
ئەی لبێخوەیا دانی تو ذوالفقار   ل بەدەنا خوە ددی وێ هۆشدار
ژبەرکو بێخوە فانیە و ئێمنە   حەتا ئەبەد ئەو دئێمنی ساکنە
نەقشێ وی فانی و ئەو بت ئاینە   بل نەقشێ روێ غەیر ل وێرێ نە
هەکە تف بکی لایێ روێ خوە دبینی   و هەکە دەیێنی ل عەینێ لخوە ددەیی
و هەکە رۆی کرێت ببینی ئەو هەم توی   و هەکە عیسایێ مەریەم ببینی توی
ئەو نە ئەڤە و نە ئەوە ئەو ساناهیە   نەقشێ نە ل جەم نەئی دانیە
دەما پەیڤ گها ڤێرێ دلێڤا ببەست   چاخێ قەلەم گها ڤێری ناڤ هەڤ شکەست
لێڤا بگرە مەولەوی گەرتە فەصاحەت داد   لێڤا لهەڤ تەدە (وَاللّٰهُ أعْلَمُ بالرَّشادْ)
سەر لێڤا بانی ئەی مەستێ مودام[1]   وێڤە روینە یا وەرە خوارێ والسلام

---

(١) مودام – بادە، مەی، شەراب، خەمر، عەرەق.

هەر زەمانەكی كو تو ببی كامران … وێ دەما خوەش لێڤا بانی بزان
ل زمانی گەلەك طرسانبە تو … مینا گەنجێ خوە ڤەشێرە ئەشكەرا بەتو
دا نەهێت ل سەر وەلا ئاگەهە بەلا … طرس طرسان هەرە خوەشیر گەهێ یاللا
طرسا جان دوەختێ شادی ژ زەوال … ژ وێ لێڤا بانێ غەیبە ئرتحال
هەكە نابینی لێڤا بانی ژ ئاز … روح دبینێ كو وی هەیە ئهتزاز
هەربەلایا كو ئەو شكانێ هاتیە … سەر لێڤا كونگرا شادی رونشتیە
بلا لێڤا بانێ خوە نەبو سقوط … ئعتبار ژ قەومێ نوح و قەومێ لوط
ئعتبارەكێ بگرە داوەرگری صەفا … ژ هندرێ پەیغەمبەرا و ئەولیا

بەیانا ئەگەرا فەصاحەت و زۆر بێژیا وی زمان درێژی دخزمەتا پەیغەمبەری

چریسكا مەستیا بێ حەدانە بی … دەما دانا هەم مەست و خوەش بو ئەو غەبی
لاجەرەم پر بێژ بو ژ نشاط … مەستیا ئەدەب هێلاكەت دخباط
نەهەمی جهی بێخوەیی شەردكێ … بێ ئەدەبی رە بێ ئەدەب تەردكێ
هەكە عاقل بت قەنجتر دبێ … و هەكە پیس خولق بت پیستر دبێ
لیێ عاقل تێت لێڤا ئەو كاسا وی … و ژ غەبی كێم دبت ئستیناسا وی
یێ بێ خوە ژمەیێ با ئەدەب دبت تەمام … یێ بخوە ژ مەیێ بێ ئەدەب دبت مودام
بەلێ ئەغلەب چون خراب و بێ رێزن … حەرام كرنا مەیێ سەر هەمیا یەك رێزن
حوكم بۆ غالبە چون ئەغلەب خرابن … شویری ژ دەستێ رێگری راكن

بەیان كرنا رەسول ((صلی الله علیه والە)) ئەگەرا تەفضیل و ئختیاركرنا وی بۆ وێ هەذیلی ب ئەمیری و سەرلەشكەری ل سەر پیرا و كار دیتیان

پەیغەمبەر گۆت ئەی حازر لبەر … تو وی نەبینە گێنج و بێ هونەر
زافن رهرەش و مەرڤێ پیر … زافن رهسپی و دل وەكە قیر
من عەقلێ وی جەربانــد زۆر جارا … وی گێنجی پیری دكر دكارا
پیر پیرێ عەقل دبت برادەر … نەسپیاتیا مو دناڤا رهە وسەر
كەنگی ئەو ژ ئبلیس پیر تر بوە … چونكی وی بێ عەقلی كر ئەو لاشَیئ بوە
حسابكە وی مینا زاروێ خودان كەمال … د هۆنەر پیربت ئەو خوەش خصال
دناڤ وێ طفلە وەك عیسایێ خوەش نەفەس … ئی پاك بت ژ غورور و ژ هەوەس

ئەوسپیا مو دەلیلا گەهینە ل جەم یێ چاڤ گرتی کو کورت بینە
چاخێ ئەو موقەلد نزانێ بل دلیل ئەو دائم ل عەلامەتی دگەرهێ د سەبیل
بخاترێ وێ مەگۆت کو ئەڤ تەدبیر دەما کو ڤیا بکەی ببژێرە یێ پیر
ئەما پیرێ عەقل نەپیرێ موسن تو نزانی مومتەحن ژ موتەحن
ئەوێ کو ئەو دەرکەت ژ پەردا تەقلید هەرچی هەیە وی ب نورا حەق دید
نورا پاکا وی بێ دەلیل و بێ بەیان تیڤلی دکەلیشێ تێتە ڤە دمیان
جەم ظاهر ب بینی چ فەرقە ب دەلیل و بێ دەلیل ئەو چ دزانت چیە د ناڤا زەنبیل
گەلەك هەنە زێرێ رەش دکەن بدود دا خلاس بت ژ دەستێ هەر دزەکی حەسود
گەلەك هەنە صەفری دهنون بزێراڤێ داوی ب فروشنە بێ عەقلا د گاڤێ
ئەم کو باطن بینێ هەمی دەولەتن هندر دبینن و پەی ظاهر نەکەتن
قاضینە کو ب دیتنا ل ظاهر سەر ئشکالێ ظاهر حوکم ڤەدبر
دەما شەهادەت گۆت و ئیمانا وی هەبو حوکمێ مومن لێدکن ئەڤ قەوم زو
زۆر مونافقا کو خوە دڤێ ظاهری دەرانی رژاندن خوینا هزار مومنا ب پەنهانی
خەباتکە دا پیرێ عەقل و دین ببی دا وەك عەقلێ کول تو باطن بین ببی
چاخێ ژ عەدەم عەقلێ خوەشك دەرکەت خودێ خەلاتکر و هزاران عز بەرکەت
وەختێ عەقل ژ عالەما غەیبی ڤەبو هزاران ناڤێ پەسەند لێ زێدە بو
کێمترین ژ وان ناڤێت خوەش نەفەس ئەڤە کو ئەو نەبو موحتاجێ هیچ کەس
هەکە عەقل ب صورەت رودیارکەت نورها وی دێ رۆژێ رەش و تار کەت
و هەکە مینا ئەحمەقی پەیدا ببێ طاریا شەڤێ پێش وی روناك دبێ
کو ئەو ژ شەڤ رەشتر و طاریترە بەلێ چێلەمێلا رەبەن طاری کرە
هندك هندك فێر بە گەل نورا رۆژ ناخوە دێ مینی چیلە مێلا پەر صۆژ
عاشقێ هەر جهێ ئشکال و موشکلە دوژمنێ هەر جهێ چراغ و موقبلە
ژ وێ ل طاریا ئشکالێ دگەرهێ دلێ وێ دا زێدەتر نیشاکەت حاصلێ وێ
دا تە مەشغولی وێ موشکل بکێ و ژبنیاتا کرێتا خوە غافل بکێ

نیشانا عاقلێ تەمام و نیڤ عاقل و زەلامێ تەمام و نیڤ زەلام و نیڤانا خوەلی ب سەری نەچیە

عاقل ئەو دیت کو ئەوبمەشعەلەیە ئەو دەلیل رێبەرێ قافلەیە
پەیرەوێ نورا خوەیە ئەو پیشرۆ تابعێ خوەیە ئەو بێ خویش رۆ
مومن بخوەیە وئیمان هێنایە هەم بوێ نورا کو جانێ وی ژی چێرایە

ئــەویٔ دیــترێ کــو نــیڤ عاقــل ل بــەره ئــــەو یەکـــــەکی عاقــــل ژێـــــره رێــــەره
دەســت تاڤێــژێ وەکــی کــوڕ دنــاڤ دەلیــل دا بـــوی بـــت بینـــا و چـــالاك و جـــەلیل
و ئەو کەرێ کوژ عەقل تـەما جەهـەکی نینـە عاقـــل هێلایـــە بخـــوە ژی بـــێ عەقلینــــە
حـــەقییٔ نزانـــێ نـــە قـــەلیل و نەکـــەثــیر هـــەم ناپرســـت ل نـــەذیـــر و هـــەم بەشـــیر
غەرقـــە دنـــاڤ غەفلـــەت و دقـــال و قیـــل ئـــەو ل خـــوە نـــاگرێ بکـــەڤێ دوڤ دەلیـــل
رێدکــــــەڤێ دنــــــاڤ چولـــــــستانا دراز جـار کولـەکی بـێ هیڤـی و جـار حێـل و تـاز
نەشـــەمالکە حـــەتا ریبـــەریا خـــوە بکـــێ نــەنیڤ شــەمالکە کــو نــورەکێ کــەد بکــێ
نـــەوی عەقلـــە حـــەتا بـــاخڤێ ژ زنـــدە نــەنیڤ عەقلەکــە کــو خــوە بکــێ مــردە
دبتـــە مریـــێ وی عـــەقلی ئـــەو ب تـــەمام دا ژ نــــــشیڤێ خــــوە بێتـــــە ڤـــــە ببـــــام
عـــەقل نـــــەی کاملـــــە خـــــوە بمرێنـــــە دپــــــەنا عاقلــــــەکی خـــــــوە دەرێنــــــە
نــەی ســاخە دا بــێ هــەم نەفەســێ عیــسی نــــەی مریــــە دابــــت دەم گــــەهێ عیـــسی
نەســـــاغ و نـــــەمری لاشـــــەی بـــــوە بێـــــــسیرەیە نــــــەتری نەمـــــــەی بـــــــوە
حارصـــــم[1] کـــــو ژ حارصـــــمی دەرنـــــەبێ هــــشکە بــــەر و خــــاڤ و طــــرشــــوەر دبــــێ
جانێ کورێ وی بهـەر لایـی گاڤـا دهاڤێـژێ عاقبــەت نــالڤێ بــەلێ خــوە دهــلا ڤیـــژێ
خـــوە هلاڤـــێتن بـــێ فایدەیـــە ئـــەو زەمـــان ژبــــەرکو بــــــەلا نـــــازل بـــــو ژ ئاسمــــــان

قصەیا گۆلا ئاڤێ و نێچیرڤانا و وان سێ ماصیا: یەکی عاقل و یەکی نیڤ عاقل و ئەوێ دیتر مەغروورێ ئەبلەه و چ نەزان و دوماهیکا وان سێ ماصیا

قـــصا وێ گـــۆلا ئاڤێیـــە ئـــەی رکـــو کـــو ســـێ ماصـــیێ عـــەجێب دوێ بـــو
د کتێبا ((کەلیلە[2])) تەیێ خوانـدی باسـا وان ئــەو صــورەتا قــصەیە و ئــەڤ کــاکلا جــان
چـــەند نێـــچیرڤان بلایـــێ وێ گـــۆل ئـــاڤێ دبهـــــــورین و بـــــــدیتن ئـــــــەو دنـــــــاڤێ
بلـــــەز چــــون دائــــەو داڤــــێ بێــــنن ماصـــــی بهـــــۆش و ژیـــــرن و دبیـــــنین
ئــەوێ کــو عاقــل بــو قەصــدا رێکــێ کــر قەصـــدا رێکـــا موشـــکل ببـــێ دل کـــر
گـــۆت گـــەل ئەڤانـــە ناکـــەم مەشـــورەت کو یــەقین دێ مــن ســست کــەن ژ مەقــدرەت
ڤینـــا زاد و بـــونێ ل جـــانێ وان کەتیـــە طــرســا مــن ژ تەنبــەلی و جــەهلا وان بیــە
بـــۆ مەشـــورەتێ ســـاغەکی قـــەنج پێتڤیـــە کـــــو تەســـــاغکەت و ئـــــەو ســـــاغ کیـــــە؟
ئـــەی موســـافر گـــەل موســـافر مەشـــورەتکە ژبـــەرکو رەئیـــا ژنـــێ پیـــا ل تـــە کورتکـــە

(١) حارصم – بێسیرە، تریێ نەگەهشتی.
(٢) کلیلە و دمنە – ناڤێ کتێبە مەشهورە داستانێ حەیواناتایە. یانی روڤێ و توریك.

ژ پــــەیڤا حُــــبُ ألــوَطَنْ پێتڤــی بهورینـــە
کــو وەطــەن لــوی لایــێ جانــەڤی لایــی نینــە

گەرتە وەطەن دڤێت هــەرە وی لایــێ شــەط
ڤــێ حــەدیثـا راســت کــێم بخوینــە غەلــەط

دوعا خوەندنا دەست نڤێژ گری ل وەختێ دەست نڤێژ گرتنێ

د وضــو بــۆ هـــەر ئەندامـــەکی جـــودا
خەبـــــەر هاتیـــــە ژبۆنــــا دوعـــــا

چـــاخێ کـــو ئستنـــشاقا دفـــنێ دکـــی
بهنـــا بەحەشـــتێ ژ رەب داخـــــوازدکی

دا ئـــەو بهـــن تـــە بکێــشێ لایـــێ جنـــان
بهنـــا گـــولێ بـــت دەلـــیلا گولـــستان

دەمـــا کـــو ئـــستنجا بکـــی وردێ چـــاکە
ئەڤەیـــە کـــو ژپیـــسیێ مـــن پـــاك کـــە

دەســـتێ مـــن گهـــا ڤێـــدەرێ شـــشت
دەســـــتم د شــــــشتنا جانیــــــە ســــــست

١٤٩٥٠ ئــەی ژ تــە جــانێ نەکەســا بــوە کــەس
دەســتێ فــەضــلێ تــە دگــەهێ جانــا بــەس

حــەدێ مــن ئــەڤبو مــن کــر ئــەزێ لــەئیم
ژ وی لایــێ حــەدی پــاك کــە ئــەی کــەریم

ژ حــــەدەث مــــن شــــشت خودایــا پوســــترا
ژ حـــــەوادث تـــــو بـــــشو ئـــــەڤ دوســـــترا

(شەخصەکی ل وەختێ ئستنجا دگۆت ((اللَّهُمَّ اَرحْنِی رائِحَةَ الجَنَّةِ)) ل جهێ ((اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوابِينَ وَ اجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِرِينَ)) کو وردێ ئستنجایە وردێ ئستنجارا ل وەختێ ئستنشاق دگۆت عەزیزەکی بهیست و ئەڤ طاقەت نەبو)

وی یــــەکی لــــوەختێ ئــــستنجا دگــــۆت
کـــو مەگـــەل بهنـــا بەحەشـــتێ بکـــە جـــۆت

شەخـــصەکی گـــۆت تـــە قـــەنج ورد ئاینـــە
بـــــەلێ کونـــــا دوعـــــا تـــــە گـــــوم کریـــــە

ئـــەڤ دوعـــا کـــو وردا دفـــنێ بـــوە چـــون
وردا دفـــــــنێ تـــــــە ئانیـــــــە د قـــــــون

بهنـــا بەحەشـــتێ ژ دفـــنێ دکـــێ حـــور
بهنـــا بەحەشـــتێ کـــەنگی تێـــت ژ دبـــور

ئـــەی تـــەواضـــع بـــری ل جـــەم ئەبلـــەهان
و ئـــــەی تەکـــــەبور بـــــری تەجـــــەم شـــــەهان

ئـــەو تەکـــەبور ســـەر خەســـان بـــاش و هەیـــە
هەی مەعکوس نەچـە عەکـسا وێ پەنـدا تەیـە

ژبۆنـــا کونێـــت دفـــنێ شـــین بـــوە گـــول
بهـــن وەظیفـــا بهڤلێیـــە ئـــەی عوتـــول[1]

١٤٩٦٠ بهنـا گـولێ پـشکا مەشـامە ئـەی دلێـر
ئــــەو نــــەجهێ بهنێیــــە ئــــەڤ کونــــا ژێــــر

کــەنگی ژ ڤێــدێ بهنـا بەحەشـتێ بـۆ تـەتێ
بهــــنێ ژ جهــــی بخـــوازە هەکــــە تــــە دڤــــێ

هــەر وەســا دورســت هاتیــە (حُــبُ ألــوَطَنْ)
ئــــەی عــــەزیز عــــەول تــــو بناســــە وەطــــەن

(١) عوتول – رکۆ، لەجوج.

وی ماصییێ زیرەك گۆت دێ رێکەڤم دل ژ رەئیی و مەشوەرەتا وان قورچقم[1]
نەوەختێ مەشورەته خوە برێکە وەك عەلی تو ئاخینکا دناڤ چالێکە
گەلەك کێمن مەحرەمێ وێ رێکا پێ هەری شەڤ هەرە و ڤەشارتی مینا شەڤگەری
قەصدا لایێ دەریاکە ژ ئەڤێ گۆل ئاڤێ هەرە بەحرێ بکەتە رکاڤێ گراڤێ
وی سنگ داپێلا و دچو بطرس و حذور ژ مەقامێ بخەطەر حەتا بەحرا نور
هەر وەکی غەزالێ کو لپەی وێ سەگبوە دبەزێ حەتا دبەدەنا وێ یەك رەگبوە
خەوا کیڤرۆشکی و سەگ لپەی خەطایە دچاڤێ یێ بطرس خەو بخوە کیڤایە!؟
ئەو ماصی چو رێکا دەریا گرت رێکا دور و درێژو و پەحنا گرت
رەنجێت گەلەك دیتن و عاقبەت چو ئاخر بلایێ ئەمن و عافیەت
خوە هاڤێتە ناڤ دەریا یا کویر کو حەدێ وێ ناهێت زانین بهزر و بیر
ڤێجا وەختێ نێچیرڤانا هێنان دام ببێ نیڤ عاقل ژوێ بو تەحل کام
گۆت ئاخ من وەخت بوراند دەما نەبو مە هەڤرێ وی همەت بلەند
نشکا ڤێ ئەو چو بەلێ چاخێ کو چو پێتڤی بو ئەز بلەز کەتبا مەدو
سەر بهوریا حەسرەت ئانین خەطایە یێ چوی ناڤەگەرێ بیرئانینا وێ بایە
ڤی زەمانی سودەك نینە حەسرەتێ چاوا کەم چاوا بهوری ئەڤ فورصەتێ

قصەیا ویێ طەیرك گرتی، کو وەصیەت کر، کو سەربهوریا پەشیمانییێ نەخوە ل وەختێ بهزرێنە و رۆژگاری د پەشیمانییێ نەبو رێنە

وی یەکی چیچکەك گرت بمەکر و داڤ چیچکێ گۆتە وی کو ئەی سەروەرێ بناڤ
تە یەك چیچکا ضەعیفا وەکی من نێچیر کری حسابکە تەیا خواری ژبن
تە گەلەك چێل و پەزێت خوارین تە گەلەك حێشترێ قوربان کرین
تو بخوە تێر نەبوی ژوانا دزەمەن هەم تو تێر نابی ژ ئەجزایێ مەن
مەبخوە ئازاد کە ژ کەرەم ئەی جوامیرێ کەریمێ موحتەشەم
بهێلە داکو سێ پەندا بوتە بێژم حەتا بزانی زیرەکم یان گێژم
عەول هەم وێ پەندێ سەر دەستێ تە دێ دەم ئەی جان و دلم پێبەستێ تە
ل سەر دیواری دێ دەم دوەم دا ژ وێ پەندێ ببی شاد و خورەم
و وێ پەندا سێیەم ئەزێ دەم ل سەر دار کو ژڤان سێ پەندا ببی بەختدار

(١) قورچڤم – برم، قەتکم.

ئەوا كو سەر دەستێ تەیە ئەڤ پەیڤەكە | كو تشتێ مەحال ژ كەسێ باوەرنەكە
دەما عەول سەر مصتا وی كەت و تاری | ئازاد بو چو سەروی دیواری
گۆت ئێدی خەم نەخوە سەر بوریا | ژ وێ حەسرەت نەبە كو ژ تە بهوریە
پاش ژ وێ گوتییێ كو دجسمم نهانە | یەك درّا نیڤ كیلو وەزن گرانە
دەولەتا تە بەختێ زاروێن تە | بو ئەو گەوهەر سوند بجانێ تە
تە دورّ فەوتاند كو رزقت نەبود | كو وەك وێ دورّێ نینە د وجود
ئەو وەطوێ كو وەختێ بزێت حاملە | سەر وەرێ هێژا كەت نالین و غولغولە
بو خەمگین و هەر دگوت ئاه و ئاه | چما من ئەڤ كرو كارم بت تەباه
ئەی چیچك حەیف كو من ئازاد كری | ب زیرەكاتی تە ئەز ژ رێ وندا كری
چیچكێ گوتییێ مانێ من لتە كر نەصیحەت | كو نەوەبت سەر بهوریا بخوی غەمەت
دەما چوو بهوری چاوا غەم دخوی | یا پەندا من تێنە گەهشتی یا بێگوهی
و پەندا دوێ من لتەكر كو ژ ضەلال | چ جارا تو باوەر نەكە گوتنا مەحال
ئەز بخوە نەی گرانم ب سەد گرەم | چاوا د مندایە دورّا پێنج سەد گرەم
سەروەر بسەر خوە ڤەهات گۆت چیچكا من | پەندا سیەم ڤەگێرە ژبۆنا من
گۆت بەلێ تەعەملكر بوان خوەش | حەتا پەندا سیەم بێژم بەلەش
ئەڤە دگوت و هەلفری و شادچو | بەرەو چولێ سەر خوەش و ئازاد چو
پەندا دانایێ نەزانێ چاڤ خەوناك | طوڤ هاڤێتنە ل خاكا نەپاك
درهانا حمق نەزانی ناهێت دروتن | طوڤێ حكمەتێ بۆ جاهلی ناهێت گۆتن
ژبەر كو جاهل بۆ جەهلێ بەنیە | دەما وی پەندی ددەی گوه لێ نیە

هزرا چارەبرنا وی ماصییێ نیڤ عاقل و خوە مراندنا وی

ماصییێ دیتر گۆت ل وەختێ بەلا | چاخێ كو جودا ما ژ سیبەرا عەقلا
كو ئەو بەرە و دەریا چو ژ غەما كەڤن | دوستێ قەنج وەسا دەركەت ژ دەستێ من
بەلێ ژ وی ببورم دا ل خوە بهزرێنم | كو ئەز ڤی زەمانی خوە بمرێنم
ئێدی خوە بوەرێنم و زكی پر باكەم | بپشت سەر ئاڤێبم و رو ل هەوا كەم
سەر ئاڤێ دێ چم وەسا كو خەس دچێ | نە ب مەلەڤانی وەسا كو كەس دچێ
خوە مرێنم دێ سپێرمە بئاب | مرنا ژ پێش مرنێ ئەمنە ژ عەذاب
مرنا ژ پێش مرنێ ئەمنە ئەی موفا | ئەڤی رەنگی ژمەرە گوتیە موصطەفا
گۆت مُوتُوا كُلُكُمْ مِنْ قَبْلِ أنْ | يَأتِي المَوْتُ تَمُوتُوا بِالفِتَنْ

وەطـــوۆ خـــوە مرانـــد و زك عەبانـــد — جـار ئـاڤێ ئـەو نـوّقی دکـر و جـار دەرانـد
یەکـــەکی ژوان قاصـــدان زاف خـــەم بـــر — کـــو حـــەیف ماصـــیێ مـــەزنتر مـــر
شـــاد دبـــو ئـــەو ژ وێ گفـــت و دریـــغ[1] — پـێش کـەت حـیلا مـن نـەجات بـوم ژ تیـغ
ڤێجـا ئـەو گـرت نێـچیرڤانەکی بەرکـەتی — تف کرە سەر سەرێ وی و ل ئـاخێ وەرکـەتی
گرێــل گرێــل چــو ڤەشــارتی د نــاڤ ئــاب — ئـــەوێ دیـــتر مایەڤـــە دکـــر ئـــضطراب
ژ چـەپ و ژ راسـت دبزڤـی ئـەو سـەلیم — دا بخـــەباتا خـــوە رەهـــا کـــەت گلـــیم
داڤ هـــاڤێتن و دنـــاڤ داڤـــێ مایەڤـــە — ئەحمـــەقیا وی ئـــەو دنـــاڤ دایەڤـــە
ل ســـەر ئـــاگر بپـــشت نـــاڤ مـــەقلکێ — ئـــاگرێ حەماقـــەت گهـــا ســـەر و کلکـــێ
ئـــەو هـــەر دکـــەلی ژ گـــەرمیا ســـەعیر — عـــەقلی دگـــوّتیێ أَلَـــمْ يَأْتِيـــكَ نَـــذِيرْ؟!
وی هـــەر دگـــوّت ژ شـــکەنجە و ژ بـــەلا — هـــەر وەك جـــانێ کـــافران قـــالُوا بَلـــی
وی دیسا دگـۆت کـو هەکـە ئـەز ڤـی جـەرێ — ژڤـیێ محنـەتا گـەردەن شـکێن بێمـە دەرێ
بـــل ل دەریـــا ئـــەز ناکمـــە وەطـــەن — لئـــاڤگێرا ئـــەز چـــێناکم ســـەکەن
ئاڤـا بـی حـەد بگـەرهم و ئـێمن بـبم — حـەتا ئەبـەد د ئـەمن و صـحەت بـچم
هـەر وەسـا گـەل خـو نـەذر دکـرن — کـو هەکـە ژ ئـەڤێ وەرطـێ بێمـە دەرکـرن
دێ دامـەنا عاقـل گـرم رۆژ و شـەب — دا نەکەڤمـە دڤـان رەنـج و تەعـەب

بەیانا وێ کو عەهد کرنا ئەحمەقی وەختێ گرفتاریێ و پەشیمانی هیچ وەفایەك نینن کو ((وَ رُدُّوا لَعادوا لِما نُهُو عَنْهُ وَ إِنَّهُمْ لَكاذِبُونَ)) چون صبحا کاذب نینە وەفا

عـەقلی دگـۆتیێ حەماقـەت گـەل تـە هەیـە — گـــەل ئەحمـــەقی عەهـــد شـــکان هەیـــە
وەفایـــا ب عەهـــدا دبـــت بـــۆ عـــەقل — ئـــەی کـــەربها هـــەرە تـــە نینـــە عـــەقل
بـــۆ عـــەقلی تێتـــە بـــیر ژ پـــەیمانا خـــوە — عـــەقلی دراندیـــە پـــەردا بـــیرا خـــوە
چـونکی تـە عـەقل نینـە نـسیان مـیرێ تەیـە — دوژمـــن بـــاطـــل کـــەرێ تـــەدبیرێ تەیـــە
ژ کێمیـــا عـــەقل پـــەروانا خەســـیس — نائێنتـــە بـــیر ژ ئـــاگر و صـــوّژ و حەســـیس
گاڤـــا پـــەرێ وێ صـــوّت تەوبـــە دکـــێ — ئـــاز و نـــسیانا وێ ســـەر ئـــاگر ددێ
ضـەبـط و دەرك و حـافظـی و بـیر کـرن — بـۆ عـەقل دبـێ کـو عـەقل ئـەو بلنـد کـرن
دەما کو گەوهەر نیە تیرێـژکا وی چـون دبـێ — بـێ بیرهێنـەر خـوە زڤریرینـا وی چـون دبـێ
ئـــەڤ هیڤـــی هـــەم ژ بـــێ عـــەقلیا ویـــە — کـو نابینـت کـو وێ حەماقـەتێرە چ خویـە

(١) دریغ – حەیف.

ئەو نەدامەت ژ نەتیجا رەنج بوە   نەژ عەقلێ رۆن وەکی گەنج بوە
چونکی بو رەنج ئەو نەدامەت بو عەدەم   بهایێ ئاخێ نینە ئەو تەوبە و نەدەم
ئەو نەدەم ژ ظولمەتا غەم بەست بار   ڤێجا کَلامُ اللَّيْلِ يَمْحُوهُ النَهارْ
چاخێ ئەو ظولمەت چو غەم خوەش دبێ   هەم ژ دل نەتیجە و مەعلولاتێ وێ دچێ
ئەو تەوبە دکێ و پیرێ عەقل   بانگێ ((لَورُدُوا لَعادُوا)) یەددل

د بەیانا وێ کو وەهما قەلب عەقلە و جەنگاویە مینا ویە و ئەو نیە

عەقل دژی شەهوەتە ئەی پەهلەوان   ئەوا کو شەهوەت دڤەهونێ وی عەقل نەخوان
وێ وەهم بخوینە ئەوا کو بۆ شەهوەتێ گەدایە   وەهما قەلب و عەقل نەقدێ زێرایە
بێ مەحەك پەیدا نابت وەهم و عەقل   هەردوا بلایێ مەحەك زوکە نەقل
ئەڤ مەحەك قورئان و حالێ پەیغەمبەرە   دەما مەحەکێ ژ قەلب رە گۆت وەرە
دا خوە ببینی ژ ئاسیبا من   کو نینی هەژیێ فراز و شیبا من
هەکە مشارەك عەقلی بکێ دو قەت   هەر وەکو زێری د ئاگر زەردبەت

بەرسڤێت موسی ((درود لێبن)) کو خودان عەقل بو گەل فرعەون گوتیێ بێژە تو کیی؟

وەهم بۆ فرعەونێ عالەم سوزە   عەقل بۆ موسی یێ جان ئەفروزە
موسا چو سەر رێکا نەیی   فرعەون گوتیێ بێژە تو کیی؟
گۆت ئەز عەقلم رەسولێ ذوالجلال   حجەت اللا مە ئەمان ژ هەر ضەلال
گۆت نە بێ دەنگبە نەکە های هوٚ   نسبەت و ناڤێ قەدیمێ خوە بگۆ
موسا گۆت نسبەتا من ژ خاکدانا وی   ئەصلێ ناڤم کێمترین بەنیێ وی
بەنی زادەیێ وی خودایێ مەجید   زێدەیێ ژ پشتا جەواری و عەبید
نسبەتا ئەصلم ئاخ و ئاڤ و گل   یەزدان دایە ئاڤ و گلێ جان و دل
زڤرینا ڤی جسمێ خاکم هەم بخاك   زڤیرینا تەژی بخاکە ئەی سەهمناك
ئەصلێ مە و ئەصلێ هەمی سەرکەشان   ژ خاکێیە و ژێرەیە سەد نیشان
کو ژ ئاخێ مەدەد دگرێ بەدەنت   ژ خوارنا ئاخێ دپێچت گەردەنت
گاڤا جان چو دیسا ئەو دبت خاك   د ناڤ وێ گۆرا مەخوفا طرسناك
ئەڤ ئەز و ئەمێت تە و ئەشباهێ تە   دێ بنە خاك و نامینت جاهێ تە
گۆت بل ڤێ نەسەبێ تە ناڤەك ترە   ئەو ناڤ ژ ترە بخوە هەژی ترە
بەنیێ وی و بەنیێ بەندگانێ وی   کو ژ وی د پەروەرێ ژ عەول جسم و جانێ وی

بەنیێ یاغی و طاغییێ ظەلوم — ژ ئەڤی وەلاتی رەڤی ژ کارێ شوم
خوینی و غەدداری و حەق نەناس — ئێدی سەر ڤان وەصفا خوە بکە قیاس
د غەریبی بەلەنگاز و فەقیر و خەلەق — کو تە نەزانی سوپاسیا مەو حەق
گۆت حاشا کو هەبت گەل وی مەلیك — د خودایەتی کەسێ دیتر شەریك
واحدە دناڤ مولك و ویرە یارنە — بوێ بەنیێت وی بەل وی سالار نە
چێکرییێ ویرە کەسی تر نینە مالکی — ژ خوازۆکێ شەریکرە نینە بەل هالکی
وی نەقش کریە و نەقاشێ من ئەوە — هەکە غەیر بێژێ ئەزم ظالم ئەوە
تو نکاری برهێن من چێکەی — چاوا دکاری جانێ من ناسکەی
بەلکی ئەو غەدار و ئەو طاغی توی — دبێژی ئەز شەریکم یاغی توی
هەکە من عەوانەکێ کوشتی ب سەهو — نەژ بۆنا نەفسێ من کوشت ب لەهو
من کولمەك دانا و نشکا ڤێ درێژ بو — کو جانێ وی بخوە نەبو ئی جان قرێژ بو
من صەیەك کوشت تە نفشی پەیغەمبەری — سەد هزاران طفل بێ کو جورمەك ل سەری
تە کوشتن و خوینا وان سەر گەردەناتە — کا چ تێت سەر تە ژ ڤێ خوین خوارنا تە
تە کوشتن ذریەتا یەعقوب — ل هیڤیا کوشتنا منێ مەطلوب
تو کۆری خودێ بخوە ئەم بژارتن و چنین — ئەوا کو نەفسا تە دبراژت بو سەر نخوین
گۆت ئەڤانا بهێلە بێ هیچ گۆمان — ئەڤە بو حەقێ من و خوێ و نان
کو مە لپێش خەلکێ خوار بکی — رۆژا رۆن سەردلم تار بکی؟!
گۆت خواریا قیامەتێ دژوار تەر — هەکە هەڤالیا من نەکی دخێر و شەر
برینا کێچێ تو نکاری تەحەملکی — چاوا برینا ماری تو دێ طامکی
ئەشکەرا دێ کارێ تە وێران کەم — ئەما دێ ستریا ژ گولستان کەم

بەیانا وێ کۆ ئاڤاکرن د وێرانیە و کۆمەل دپژقینە و دورستی دشکاندنە و مراد بێ مرادیە و هەبون د نەبونە وَ عَلی هذا بَقِیَةُ ألاضْدادِ و ألازْواجِ

شەخصەك هات و زەڤی شەق دکر — ل ئەبلەهەکی نەخوەش هات و فریاد کر
کو ڤێ زەڤیێ ژ چ وێران دکی — دکەلێشی و پەریشان دکی
گۆتی ئەبلەه هەرە نەکە گازندان — تو ئاڤا بونێ ژ خرابکرنێ بزان
کەنگی ئەڤ دبێ گولزار و گەنمزار — حەتا ئەڤ زەڤی نەبت تار و مار
کەنگی دبێ بیستان و چاندن و بەلك و بەر — حەتا نەظما وێ نەبت بێ سەر و بەر
حەتا نەکەلێشی ب نشتەرێ برینێ — کەنگی ئەو برین چێدبێ کو ببینێ

حـــەتا عـــەدابێت تـــە نەصـــوۆژت ژ دەوا
کـــەنگی دەردێ وێ دچـــێ کیڤـــە تێـــت شـــفا

١٥٠٩٠ خـــەیاط هـــەمیێ قـــەت قـــەت دکـــێ
کەســـەك ل وی خـــەیاطـــێ زانـــا ددێ

کـــو چـــما ئـــەڤی ئـــەطلـــەســـی دقـــەتێنی
چ لـــێ کـــەم ژ هـــەڤ ڤـــەدکی و ددرێـــنی

هـــەر ئاڤاهیـــا کـــەڤن کـــو ئاڤـــادان دکـــن
مـــانێ عـــەول یـــێ کـــەڤن وێـــران دکـــن

هـــەر وەطـــوۆڤ نـــەجار و حـــەداد و قەصـــاب
پـــێش ژ ئاڤـــا کرنـــێ تـــشتی دکـــن خـــراب

هویرکرنـــا وان هـــەلیل و وان بـــەلیلا
دەرمـــانێ ئاڤاکرنـــا بـــەدەن ره دەلـــیلا

حـــەتا گـــەنم هـــویر نـــەکی دنـــاڤ ئاشـــی
کـــەنگی ســـفرا مـــە ژ وی دگـــرێ باشـــی

فرعـــەون داخـــواز کـــر ئـــەو نـــان و نەمـــەك
کـــو ئـــەڤ کرێتـــە دێ هـــێلم وەك ســـەمەك

بەرسڤدانا موسی (درود لێبن) بۆ فرعەونی

گەر قەبولکـەی پەنـدێ موسـی نـەجات بـێ
د کرێتیـــا وەصـــا پـــیس دە هـــیچ نـــابێ

هنـــدی تـــە خـــوە کریـــە عەڤـــدێ هـــەوا
تـــە کرمکـــەك یـــێ کـــری ئـــەژدەها

بـــۆ ئـــەژدەها مـــن ئـــەژدەهایێ ئـــانی
دا دورســـت کـــەم ب ئـــزنـــا وەحیـــا رەبـــانی

١٥١٠٠ دا هەیبـــەتا وی ژ هەیبـــەتا ڤـــێ بـــشکێ
مـــارێ مـــن وی ئـــەژدەهایی رابکـــێ

هەکە تو راضی ببی دێ نەجات بی ژ دومـار
وەرنـــە ژ جانـــت دەرێـــت دەمـــار

گـۆت ب راسـتی خـوەش سـەیدایێ جـادویی
کـــو بحـــیلا تـــە هاڤێتـــە ڤێـــرێ دویـــی[1]

تـــە خـــەلکێ یـــەك دل کـــرە دو گـــروە
ســـحر رەخنـــە دکـــێ د کـــەڤر و کـــوە

نەڤی کرنا موسی ((علیه السلام)) سحرێ ژ خوە

گـــۆت هەمـــە نـــۆقی پـــەیغامێ خـــودا
کـــێ جـــادوئی دیتیـــە گـــەل نـــاڤێ خـــودا

غەفلـــەت و کـــوفرە ســـەرمایێ جـــادویی
مەشـــعەلـەیا دینـــە جـــانێ موســـەوی

چ یـێ مـن مینـا سـاحرانە ئـەی وەقـیح
کـو ژ نەفەسـا مـن حەسـەد دبـت مەسـیح

چ یـێ مـن مینـا سـاحرانە ئـەی جونـوب
کـــو جـــانم نـــورهێ دگـــرێ ژ کوتـــوب

چ یـێ مـن مینـا سـاحرانە ئـەی خـەبیث[2]
کـو ژ خـودا نـازل دبـت سـەر مـن حـەدیث

چـــون تـــو ب پـــەرێ هـــەوا هەلـــدفری
لاجـەرەم گۆمـانێ پـیس سـەر مـن دبـەری

١٥١١٠ هـەر کێـرە فعلێـت سـەوال[3] و دەد بـوە
ســـەر کـــەرێت وی گۆمـــانێ بـــەد بـــوە

چون تو جوزئێ عالـەمی ئێـدی ئـەی وەزیـن
وێ هـــەمیێ مینـــا خـــوە دبـــینی یـــەقین

---

(١) دویی– دوبەرەکی.
(٢) خەبیث – جنب.
(٣) سەوال – حەیوانات و دەد – مەخلۆقەکێ وەك جنانە کو پێش ئنسانی دزەڤیدە ژیاردکرن.

دەمــا خــوە بزڤــرینی دزڤــرێ ســەرت دێ خــانی ل زڤــرین بینــت مــەنظــەرت
و هەکــە تــو دکەشــتی بــچی لــدەریا رەوان دێ ســاحلێ دەریــا بــینی بــەزان
هەکــە تــو طــەنگــدل ببــی ژ دەرەکــی جــەوێ دونیــا دێ طــەنــگ بــینی برەنگــەکی
و هەکــە تــو خــوەش ببــی گــەل دوســتان ئەڤ جیهانــە خــوە نیــشا تــەدت وەکــی بوســتان
گەلــەك کــەس چــونە حــەتا شــام و عــیراق وی تــشتەك نەدیتیــە بــل کــوفرو نیفــاق
و گەلەك کــەس چــونە حــەتا هنــد و هــرات وی تــشتەك نەدیتیــە بــل مــەبیعات
و گەلــەك کــەس چــونە تورکــستان و چــین وی هــیچ نەدیتیــە بــل مــەکر و کــین
طــالبــێ هــەر تــشت ئــەی یــارێ رەشــید بــل وی تــشتی کــو دخــوازێ نەدیــد
١٥١٢٠ چون مەدرەکـەك نینـە بـل بهـن و رەنـگ بێــژە هــەمی ئــەقلیما بگــەر هەچــەلەنگ
نــشکا ڤــێ گــا ل بــازارا بەغــدا دهــەری ب بهــورێ ژڤــی ســەری حــەتا وی ســەری
ژ هــــەمی عــــیش و خوشــــیا دبهــــوری ئــەو نابینــت غــەیری تیڤلــێ گنــدۆری
کوگیـــا بـــو کەتیـــە د نیڤـــەکا رێ هــــەژیێ تێریــــا گاییــــە یــــا کــــەرێ
هـشك سـەر سـنگێ طـەبیعـەت وەك قەدیـد گرێــدایێ ئەســبابە و جــانێ وێ لاێزیــدْ
و ئەو فەضایـێ کونکـەرێ ئەسـباب و علـەل هەیــە أَرْضُ اللّٰــهِ ئــەی صــەدرێ ئەجــەل[1]
هەر زەمان موبـەدەل بـت وەك نەخـشێ جـان نوبنــو دبــینێ جیهانــەکێ دعیــان
هەکــە فــردەوس بــێ و روبارێــت بهــشت دەما دل طەنگێ یـەك صـفەت بـێ دبـێ زشـت

بەیانا وێ کو بۆ هەر حسا مودرك ژ ئادەمی دیسا مودرکاتەکی دیترە، کو مودرەکاتێ وێ حسا دیتر بێ خەبەرە هەر وەطوّڤ هەر ئوستاییێ پێشەوەر، ئەعجەمی کارێ وێ ئوستاییێ پێشەوەرا دیترە و بێ خەبەریا وی ژ وێ کو وەظیفەیا وی نینە دەلیل ناکت، کو ئەو نەمودرکا تە ئەگەرچ بحوکمێ حال ژێرە مونکر بوە، ئەما ژ مونکریا وی ل ڤێرێ بل بێ خەبەری مە نەڤێت دڤی مەقامی

چــاڤ خــشینا هــەیینا جهــانێ ئــدراکێ تەیــە پــــەردەیا پاکــــان حــــسا ناپــــاکێ تەیــــە
مدەتــەکی حــسێرە بــشو ژ ئاڤــا عیــان ڤــێ وەســا بزانــە جامــە شــوئیا صــوفیان
١٥١٣٠ ئەی ژ غەفلەت ژ سەبەب تـو بـێ خەبـەر بــــویی بەنـــدەیێ ئەســــبابا تــــوێ کــــەر
لاجــــەرەم کــــوّر دل و مەنــــدە هوّشــــی مــوضــطەرب ئــەحوال و مــوضــطەر پۆشــی
چــــاڤا ڤەکــــە و ل موّســــەبب بنــــەر دا ببــــی فــــارغ ژ ئەســــبابێ نــــەظــــەر

---

(١) ئەجەل – مەزن و بەرێز.

چاوا تو پاك بوی دێ پەردێ راکێ — جانێ پاکێت خوە لتە ئەشکەراکێ
هەکە عالەم پێکڤە بێ نور و صوەر — چاڤ رە دبێ ژ وێ قەنجیێ خەبەر
تو گوها تێنی پێش ب چاڤ گرتی — دا دیارکی زلف و رومەتێ بوتی
گوهدبێژی ئەز بصورەت نافەکەم[1] — هەکە صورەت بانگ بدێ دێ سەکەم[2]
گوهدبێژی ئەز ب صورەت نانێرم — ئەو حسا چاڤە ژ دیتن قاصرم
عالم ئەز بەلێ دناڤ فەنێ خوە — فەنێ من بل حەرف و دەنگ نینە بخوە
هێ بهڤلێ وەرە ببینە ئەڤی خوبی — بهڤل نەهەژیە بوڤی مەطلوبی
١٥١٤٠ هەکە مسك و گولاڤ بت بهنبرم — فەنێ من ئەڤە و زانا و موخبرم
کەنگی ببینم ئەز روێ وێ زیڤ ساق — هێ ڤێ نەکەتە کلیفا مَالَيْسَ يُطاقْ

دیسا حسا خوار نابینت بل خوار — دخوازی جەم وی راستبە یا خوار و مار
چاڤێ ئەحوەل ژ یەکی دیتن یەقین — ناظرێ شرکە نە تەوحید بین
تو کو فرعەونێ هەمی مەکری و زەرق — بو مە ژ خوە تو نزانی فەرق
نەنێرە ژ خوە دمن کو خوار دبینی — دا تو یەکەکی مینا من بدوا نەبینی
ژمن بنێرە دناڤ من یەك ساعەتی — دا ل پشت ڤێ کەونێ بینی ساحەتی
نەجات بی ژ طەنگی و ژ پیسا نام — عشق دناڤ عشق بینی والسلام
ئێدی بزانە دەما کو دەرکەتی ژ بەدەن — گوه و بهڤل ل جهێ چاڤی دبەن
راست گۆتیە بایەزیدێ شیرین زمان — دبتە چاڤ مو ب موێ عارفان
١٥١٥٠ بو جسمی عەول چاڤ نەبو یەقین — ئەو گۆشت بو د رەحم بناڤێ جنین
علەتێ دیتنێ بەزی نەزان برادەر — ناخو دخەوێ کەسی نەددیت صوەر
وەك هەڤ دبینن ئەو پەری و شەیطان — بەز نینە دناڤ چاڤێ هەردوان
نورهێ بخوە گەل بەزی نسبەت نەبود — ئەو نسبەت ب دایێ خودایێ وەدود
مروڤ ژ ئاخێیە کەنگی وەکە بخاك — جن ژ ئاگرە بێ هیچ ئشتراك
بخوە نەمیناکا ئاگرە ئەو پەری — گەرچ ئەصلێ وێ ئەوە گاڤا لێنەری
مورغ ژ بایە کەنگی میناك بایە — ئەڤ ناموناسبە خودێ نسبەت دایە
نسبەتا ڤان فەرعا گەل ئەصلا — نەوەك هەڤن خودێ داناندیە ب وەصلا
چاخێ مروڤ زادەیێ ئاخ و هەوایە — نسبەتا ڤی کوری گەل بابی، کیڤایە
هەکە نسبەتەك هەیە ژ عەقلە مەخفی — نەوەك هەڤە کەنگی عەقل پەی دکەڤی

---

(١) نافەکەم – نانیرم، نامەیزێنم.
(٢) سەکەم – گوهلێبتم، دێ بهیزم.

بایێ بێ چاڤ هەکە نەئی ب دیتنبا   چاوا فەرق دناڤ قەومێ عاد دێ کربا
چاوا دێ ناسیبا مومن ژ عەدو   چاوا دێ ناسیبا مەی راژکەدو
ئاگرێ نەمرود هەکە ئی بێ چاڤە   چاوا خەلیل الله ناسکر کو ئی دناڤە
هەکە نیلی نەبا ئەو دیتن و نور   ژ چ قبطی گرت و گۆتە سبطی ببور
هەکە کەڤرو چیا نەبو ب دیدار   پا چما ئەو ژ داوودرە بو نەیار
هەکە ڤێ زەڤیێ نەبوە چاڤێ جان   ژ چ تشتی قارون داعوراند وەسان
هەکە حەنانێ نەبانە چاڤێ دل   چاوا ژ هجرا رەسول دبو دل کول
هەکە بەر هویرك نەبانە دیدەوەر   چاوا گەواهی ددانە ل پەیغەمبەر
ئەی عەقل ڤەکە تو پەر و بالا   بخوینە (اِذا زُلزِلَتْ الاَرْضُ زِلزالا)
ل قیامەتێ ئەڤ زەڤی سەر خراب و قەنجا   گوناهێ کەس نەدیتی ددانێ ناڤ پەنجا
کَيْ تُحَدِثُ حالَهَا وَ أَخْبارَهَا   تَظْهِرُ الاَرضُ لَنا أَسْرارَهَا
ئەڤ ڤرێکرنا مە جەم تەیێ میر   کو دبتە بورهانا ڤرێکەرێ خەبیر
کو ئەڤ رەنگە دەرمان بۆ وەطوڤ ناسوری   ئی لایقە د سەهل و مەیسوری
پێش ژ ئەڤێ تەخەونێ زاف دیتبو   کو خودێ ئەز بپەیغەمبەری بژارتبو
من کۆپال و نور گرتبو بدەست   دا شاخێ بێرێزێ تەیێ بت شکەست
خەونێت طرسناك ژبۆنا ئەڤێ   رەبێ دین نیشا تەکر بڤێ نەڤێ
لایقێ هندرونێ پیس و طوغیانێ تە   دا بزانی کو ئەوە هەژی دوانێ تە
کو ئەو حەکیم و خەبیرە توبێ بزان   سارێژ کەرە بۆ برینت بێ دەرمان
تو دکەتی بتەئویلاتا ژ وان   کۆر و کەر کو ئەڤە ژ خەوێ گران
وان طەبیب و ستێرناسا د لەمەع   تەعبیرا وێ دیتن د ڤەشارتن ژ طەمەع
گۆتن دورە ژ دەولەت و ژ شاهیەت   کو خەم بێت بکەڤێ ئاگاهیەت
ژ خوارنا موختەلف یا ژ طەعام   طەبع لەڤدکەڤێ دبینت مەنام
ژبەر کو وان دیت تو نەیێ پەندانی   تیژ طەبع و خوینخوارێ فەقیرانی
پادشاهان ژ مەصلحەت خوینرێژن   ئەما رەحمەتا وان زێدەیە کو دبێژن
بۆ مەزنا پێتڤیە کو هەبت طەبعێ رەب   رەحمەتا وی پێش ب کەڤێ ل غەضەب
مانێ غەضەب غالب بیێ مینا شەیطان   بێ ضەرورەت خوینێ رێژت ژ بێگوناهان
نەمینا موخەنەث نەرم بت ب پچ پچ   کو ژ وێ فیسەك دبن[1] ژن و کچ

(١) فیسەك دبن – قەحبەدبن، روسپی، زناکار.

تە سنگ کربو خانیێ شەیطان   تەکین کربو قبلە بو وان
شاخێ تیژێ تە گەلەك مێلاك كونكرن   كۆپالێ من شاخێ شوخت هلكرن

حەملەبرنا ڤان جیهانیا سەروان جیهانیا و ئێرش برن حەتا سنورێ دژ و نەسلێ، کو سەرحەدێ غەیبە و غەفلەتا وان ژ کەمینێ کو دەما شەرکەر نەچتە شەری کافر دێ هجومێ ئینن

حەملە برن لەشکەرێ جسمانیان   طەرەفێ قەلا و دژا روحانیان
دابگرن و ببەندن دەڤێ دەرێ غەیب   دا کەس نەهێت ژ وی لایێ پاك جەیب
دەما غازیان ئێرشێ کێم بکن   بەرعەکس دێ کافر ئێرش بکن
غازیێت غەیب ژ حلما خوەیێ دین   وەختی ئێرش نەئانین سەر تەیی بێ دین
تەحەملە بر لایێ دەربەندانێ غەیب   دا نەهێن ڤی طەرەڤ مەردانێ غەیب
تە جەنگا صولب و رەحمایێ کری   داکو تو جادا زەلامێت خودێ بگری
چاوا دێ گری رێکەکێ کو ذوالجەلال   ئەو ڤەکریە ژبۆنا ئنتسال؟!
بۆ دەربەندا بوی سەد ئەی لەجوج   ب کۆریا تە سەرهەنگەك کر خروج
ئەڤە ئەزم سەرهنگ کو هەنگەت بشکەنم   ئەڤە بناڤێ وی کو ناڤێ نەنگەت بشکەنم
بلانێ تو دەربەندا توند و هشك ببەن   هەر چەند جارا ل سمبێلێ خوە بکەن
سمبێلێ تە یەك دێ هلکێ قەدەر   دا بزانی کو اَلقَدَرُ یُعْمی اَلبَصَرْ
سمبێلێ تە تیژ ترە یا ئەوێ عاد   کو دلەرزی ژ هێزا وان بیلاد
تو شەرکەر تری یا ئەوێ ثەمود   کو نەهاتیە مینا وان د وجود
هەکە سەدا ژڤان بێژم تو کەری   تو دبهیزی خوە بنەبهیز ڤەکەری
من تەوبەیە ژ ئاخفتنا کو بێژم   بێ ئاخفتن ئەزێ دەرمانێ تە رێژم
کو دانمە سەر رهێ خاڤت دا بپژێ   دا حەتا ئەبەد رهێ خاڤت ب صۆژێ
دا بزانی کو ئەو خەبیرە ئەی دوژمن   هەر تشتەکی سەر مرۆڤی ئەو ددن
کەنگی قەنجی کریە و کەنگی تە کریە شەر   کو لایقێ وێ تە نەدیتیێ د ئەڤەر؟!
کەنگی تە قەنجی هنارتیە ب ئاسمان   کو ل پەی قەنجیەك نەهاتبێ مینا وان
هەکە زێرەڤان بی و هشیار بی تو   هەر گاڤ دێ بینی جزایێ کار تو
چاخێ موراقب بی و وەریسی بگری   ناگەهێ قیامەتێ لڤێرێ دگری
ئەوێ کو رەمزێ کارا بزانێ صەحیح   نەحەوجەیە کو ژێرە بێژن صەریح

ئـــەڤ بـــەلا ژ نەفـــەهمی تێـــت ژ تـــەرە | کـــو تـــە فـــەهم نـــەکر نوکتـــە و رەمـــز رە
دەمـــا ژ خرابـــی دل بـــو رەش و تـــار | لێـــرە فەهمکـــە نەهەژیـــە ببـــی مێزکـــار(١)
نـــاخوە بتـــە تـــیرەك ئـــەو طـــاریـــتی | دێ ل تەکـــەڤت جزایـــێ تـــە لنێـــریتی
و هەکـــە تـــیر نەهاتـــە تـــە ژ لێبورینـــە | نـــەژ نـــە دیتنـــا خرابیـــێ تـــە کرینـــە
هـــێ زێرەڤانبـــە گـــەر تـــە پێتڤیـــە دل | کـــو ژ هـــەر کـــاری تـــشتەك دکـــەڤێ مـــل
و هەکـــە ژ ئـــەڤێ تـــە همـــەت زێـــدەترە | ژ زێرەڤانیـــا کـــار چـــون پێـــشڤە تـــرە

بەیانا وێ کو بەدەنا خاکیا مرۆڤی هەر وەکی ئاسنێ قەنج جەوهەرە قابلێ ئاینە بو نەحەتا ل دینا بەحەشت و دوزەخ و قیامەتێ و بلی وان بچاڤ ببینێ نەبرێکا خیالا

ڤێجـا گـەرچ وەك ئاسـن رەش هەیکـەلی | صـــــەیقەلیکە صـــــەیقەلیکە صـــــەیقەلی
دا دلێتـــە ببـــت ئایینـــەیا پـــر صـــوەر | دنـــاڤ وی هـــەرلا خوەشـــکی زیڤبـــەر
گـــەرچ ئاســـن بگـــەمار بـــو نـــەد نورانـــد | صـــەیقەلکرن ئـــەو گـــەمار ژێ رەڤانـــد
١٥٢٢٠ ئاسنی صەیقەلی دیت و صاف کر روی | حـــەتا کـــو شـــیا صـــورەتا ببـــینێ نـــاڤ وی
هەکـــە بـــەدەنا خـــاکی ســـتورە و تـــارە | وێ صـەیقەلکە ژ بـەرکو صـەیقەلی باشـکارە
دا دوی شـــــکلێت غـــــەیبێ رو بـــــدێ | عەکـــسێ حـــوّری و مەلـــەك د وی بلڤـــێ
بزانـــە عـــەقلێ تـــە صـــەیقەلدایە حـــەق | کـــــــو بـــــــوی دل رون دکـــــــت وەرەق
تـــە صـــەیقەلی گرێدایـــە ئـــەی بـــێ نڤێـــژ | تـــەیێ ڤـــەکری دو دەســـتێ نەفـــسا ب قرێـــژ
هەکـــە هـــەوا نەفـــسێ بێتـــە گرێـــدان | دەســـــتێ صـــــەیقەلکرێ تێتـــــە ڤـــــەدان
ئاســـــنەك کـــــو ئایینـــــەیا غـــــەیبی بـــــتن | صـــــورەت هـــــەمی دوی تێنـــــە هنـــــارتن
تـەرەش کـر ژەنگـێ گـرت هـەی داد بێـداد | ئەڤـــە بـــو (يَـــسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَـــساد)
حـــەتا نهـــوّ تـــەکر نوکـــە وەصـــا نەکـــە | تـــە ئاڤـــا تـــارکری ژڤـــێ زێـــدە نەکـــە
لهـــەڤ نـــەدە دا ئـــەڤ ئـــاڤ ببـــت صـــاف | و دنـــاڤ وێ هـــەیف و ســـتێربین د طـــەواف
١٥٢٣٠ ژبـەر کـو مـروڤ هەنـە وەك ئاڤـا جـوێ | چـــاخێ شـــێلی بـــت نـــابینی کویریـــا وێ
کویریـا جـوێ پـر گەوهـەرە و تـەژی دورّ | هێ شێلی نەکە کو هەیـە ئـەو صـاف و حـور
جـــانێ مـــروڤ هەیـــە میناکـــا هـــەوا | دەمـــا تـــوزێ گـــرت بـــت پـــەردا ســـەما
ئـــەو دبـــێ مـــانع ژ دیتنـــا ئافتـــاب | وەختـــێ تـــوّزا وێ چـــو بـــت صـــافی و نـــاب
حاصلێ وێ کو کێم نەکـە ئـەی بـێ سـرور | صـــــەیقەلیێ، والله اعلـــــم بالـــــصدور

---

(١) مێز کار – لێنێری، لێمەیزینی، بفەکیێ.

ديسا گۆتنا موسى درود لێبن ئەسرارێ فرعەونى و واقفاتێ ڤەشارتيێ وى دا ب زانابونا وى ئيمانێ بێنێ يا گۆمان ببێ

ب كەمالێ دلرەشى خودێ واقعات — نيشاتە ددا بگرى رێكا نەجات
ژ ئاسنێ ژەنگارێ وجودا تە شكەرابو — واقعاتێ كو ل ئاخر تە ڤيا بو
دا تو كێمتر بكى وێ خرابى و ستەم — تە ئەو ددیت و خرابتر دبوى هەم
نەقشێت خراب كو د خەونا تەبو — تو درەڤى ژێ و ئەو نەقشێ تەبو
وەك ويێ رەنگى كو دئايينە ديت — روێ كرێتێ خوە و سەر ئايينە ريت
كو چون كرتيى لايقێ ڤێيى و بەس — كرێتيا من يا تەيە ئەى كۆرێ خەس
ڤێ جەفايێ سەر روێ كرێتێ خوە دكى — نەسەر من ژ بەركو ناڤدارم بچاكى
جار تەددیت لێڤێت تەیێ صۆتى — جار دەڤ و چاڤێ تەیێ دروتى
جار حەيوانەكى قەصدا تەدكر — جار سەرێ تە ناڤ دنانێ خوە دكر
جار بخوين دناڤ بەينا ئاڤا ل رێژ — جار غەرقێ خوينا ڤالهەركا تيژ و رێژ
جار ژ بانەكى يێ كەتى بوى پەست — جار ناڤ سكەنجە و بەستى دو دەست
جار نەخوە ددیت د زنجير و غول — جار ل مەژيێ تە ددان وەك دهول
جار دەنگ دهاتە تە ژڤێ چەرخا نەقى — كو شەقى و شەقيى و شەقى
جار دەنگێ صەريح دهاتە ژ جبال — كو هەرە توهەيى ژ ئەصحابێ شمال
جار ندا دهاتە تە ژ هەر جماد — فرعەون د دوزەخە تا ئەبَدُالآبادْ
جار خطاب دهاتە تە ژ هەر نەبات — بو مەرودێ ئەبەد فرعەونێ مات
ژڤان خرابتر كو نەڤەگێرم ژ شەرم — دا طەبعێ مەعكوسێ تە نەبت گەرم
من هندك بۆتە گۆت ئەى بێ تەدبير — ژ هندكى بزانە كو ئەز هەمە خەبير
تە خوە بخوە كۆر دكر ومات — دا تو نەهزرێنى ژ خەونا و واقعات
چەند برەڤى ئەڤ كوهات جەم تە — ب كۆريا تێگەهينا مەكر و فكرێ تە
ژ پاش ڤێ خوە ژ خرابيا بدە پاش — خودا لێبورە دەرێ تەوبێ ڤەكريە باش

بەیانا وێ کو دەرێ تەوبێ ڤەکریە

ژ جانبێ مەغرب بوّ تەوبێ دەری ... ئی ڤەکریە حەتا بقیامەت وەری
حەتا ژ مەغرب سەر دەرینێ ئافتاب ... ئی ڤەکریە ئەو دەر روژێ نەتاب
بوّ جەنەتێ ژ رەحمەت هەیە هەشت دەر ... یەك دەرێ تەوبێیە ژوان هەشتا بەرادەر
ئەڤ هەمی جار گرتینە جار ڤەکری ... و ئەو دەرێ تەوبێ هەر و هەر ڤەکری
هەی غەنیمەتکە دەرڤەکریە زود ... قوناغێ دانە وێرێ بکوّریا حەسود
ژ پێش وی کو ژ قەهر دەربێتە گرتن ... ژپاش وێ زاریا تە نەهێت بهیستن
ژ کوفرێ ڤەگەرە و بگرە ئەڤی دەری ... دا ژ شەقاوەت تە نەزڤرین بەردەری

گوّتنا موسی ((درود لێبن)) بوّ فرعەونی، کو یەك پەندێ ژ من قەبولکە و چار فەضیلەتا ژ پێشڤە بستینە

هێ یەك تشتی ژمن قەبولکە و بێنە ... ئێدی چارا ژپێژڤە ژمن بستێنە
گوّت ئەی موسی کیشکە ئەو یەکی ... گەل من ڤەپەژێرە ژوێ یەکێ پچەکی
گوّت ئەو یەك کو تو بێژی ئاشکار ... کو چ خودا نینن ژ غەیری کردگار
خالقێ ئەفلاك و ستێرێت بلند ... مروّڤ و دێو و پەری و طەیر و کوند
خالقێ دەریا و چیا و دەشت و تەیە ... ملکەتا وی بێحەدە و ئەو بێ شەبیە
حافظێ هەر تشت و هەرکەس لهەر مەکان ... رازقێ هەر جانەوەر دناڤ جیهان
هەم راوەستانەرێ ئەرض و سەما ... هەم دەرهێنەرێ گول ژ گیا
ئەوی موطەلعە سەر دلێ بەندگان ... حاکم و جەبارە سەر گەردەن کشان
ئەوە سەر هەر پادشاهی پادشا ... حوکم ویرەیە (یَفْعَلُ اللّٰهُ ما یَشاءُ)
گوّت ئەی موسی ئەو چار تشت چنە ... کو ژ پێژڤە بدی مە بێژە و بێنە
داکو ببت ژ لوطفێ وێ وەعدا حەسەن ... سست بتن چار سنگێ کوفرا مەن
کو ببێ ژ تەئثیرا جوا هنگڤین ... ببێ شەهد د بەدەنم ئەڤ ژەحرا کین
یا ژ عەکسێ وێ جوا پاقژا شیر ... پەروەردە ببێ دەمەکی عەقلێ ئەسیر
یاکو ببێ ژ عەکسێ وی جوا خەمر ... مەست ببم بهنێ بکەم ژ زەوقا ئەمر
یاکو ببێ ژ لولطفێ وێ جوا ئاڤ ... بەدەنا تەڤلیهەڤا من تازەبی بکەڤێ ناڤ

ل هشك برنگیا من شیناتی پەیدا بیێ   ستریستانا من جەنەتا مەئوا بیێ
كو ببیێ ژ عەكسێ بەحەشت و چار جوٚ   ژ یاریا حەق جان بیت یار خوٚ
وەطوٚڤ كو ژ عەكس بو مە دوزەخ   ناڤ ئاگر و قەحرا خودێ بومە پەلەخ
جار ژ عەكسێ نارێ دوزەخ وەكی مار   بو مەسەر ئەهلێ بەحشت ژەحرە مار
جار ژ عەكسێ كەلینا ئاڤا حەمیم   ئاڤا ظولما من خەلكێت كری رەمیم
ئەز ژ عەكسێ زەمهەریرەم زەمهریر   یا ژ عەكسێ وێ سەعیرم وەك سەعیر
دوزەخا دەرویش و مەظلومم نوكە   وای بوی كولبەر من خوە هەژار بكە
ئەی موسی بلانێ كو ئەم ڤەكن دەر   و ژ قەدەر و قیمەتێ تە ببم باخەبەر
ئەی موسی بلانێ كو ئەز ببمە مومن   و خلاسبم ژ گەلەكیا مەومن
هێ ژمرە بێژە كیشكن ئەو چار   كو ژ پێژڤە دێ دنە من بژمار

شەرح كرنا موسی ((دورد لیێن)) بوٚ وان چار
فەضیلەتا بخاترێ دەستمزدا ئیمانا فرعەونی

موسی گوٚت كو ئەولینێ وان چارا   صحەتەكە بەدەنا تە پێ لدارە
ئەو علەتێن كو د طب هاتنە گوٚتن   دێ ژ بەدەنا تە یا زراڤ دوربن
یا دوەم هەبت بوٚ تەژیێ دراز   كو ئەجەل ژ ژیێ تە هەیە ئحتراز
وەطوٚڤ نابت پاش ژی تەمامبونێ   كو ناكام ژ جیهان بكەڤی چونێ
بەلكو داخوازا ئەجەلكی وەكی طفلێ شیر   نەژ رەنجەكێ كو وێ توكربی ئەسیر
داخوازا مرن كی ئەما نەژ عجز و رەنج   بەلكو د خرابیا مرنێ دبینی گەنج
ڤێجا طەفشوەكی دێ ب دەستێ خوە گری   دێ دەیینی لخانی بێ هزر و فكری
كو حجابا گەنج ببینی بوٚ خانی   كتە مانعێ سەد خەرمەن یەك دانی
ئێدی باڤێژە دناڤ ئاگر ئەڤێ دانێ   بدەست بگرە پیشەیێ مەردانێ
خانیێ بەدەن وێرانكە بطەڤری   دا هەیڤا تە دەركەڤێ ژبن عەوری
هێ ژ یەك بەلكێ ژ باغ پاشڤە مایی   مینا كرمەكی بەلگا وی ژ رەزڤە قەتیایی
چاخێ كرمی ئەڤ كرمە كرە هشیار   ئەژدەهایێ جەهلێ ئەڤ كرمە خوار
كرم بت كرمەك تەژفێقی و درەخت   ڤی رەنگی تەبدیل دبت خوەش بەخت
خانی وێرانكە كو ژ ڤی عەقیقێ یەمانی   شایەد چێ بكی سەد هزاران خانی

تەفسیرا ((كُنْتُ كَنْزاً مَخفِياً فاحْبَبْتُ اَنْ أعْرَفَ))

گەنج ژێری خانیە و هیچ چارە نی | ئێدی نەهزرێنە ژ وێرانا خانی
کو هزاران خانیا ژ زێری یەك گەنج | دکاری ئاڤا بکی بێ تەعب و رەنج
عاقبەت ئەو خانی بخوە بت وێران | یەڤین ژ ژێرێ وێ گەنج بت عوریان
بەلأم ئەو نەیێ تەیە ژبەرکو روح | مزدا وێرانکرنا وێیە ئەو فتوح
چون نەکر ئەو کار مزدا وی بوەلا | (لَيْسَ لِلإنْسانِ اِلاَّ ماسَعى)
پاش ژ وێ تو دەستا ڤەمالی کوحەیف بوری | ئەڤ هەیڤا هو بو ناڤ ژێر عەوری
من نەکر ئەوا کو گوتن ژ باشی و غالی | گەنج چو و خانی و دەستم مان خالی
حایل و پەردا گەنج ئەڤ خانە بو | مانعێ سەد خەرمەن ئەڤ یەکدانە بو
تە خانیەك کرێ گرتی یا کری | نەملکێ تەیە ببەیع و شری
ئەڤ کرێیە بمدەتە حەتا ئەجەل | دا دڤی مدەتی دوی بکی عەمەل
پنی دوزیێ دکی دناڤ دکان | ژێر ڤێ دکانا تە ڤەشارتیە دوکان
ئەڤ دکانە بکرێیە زولەزکە خوەش | طەڤری بستێنە و بنێ وێ بتە رەش
حەتا کو طەڤری نشکا ڤە ل سەر کان بدی | خوە ژ دکان و پنی دوزیێ نەجات بدی
پینە دروتن چیە خوارنا ئاڤ و نان | ڤی پینەیی د دەینی سەر جلکێ گران
هەر گاڤا د درهێ ئەڤ جلێ بەدەنا تە | پاتەی لێددەی ژڤێ خوارنا تە
ئەی ژ نەسلێ ئادەمێ صەفێ اللا | سەر خوەڤە وەرە ژڤێ پاطە درونێ واللا
پیچەکی هەرە ژبنێ ئەڤ دکان | دا سەر دەرێنێ جەم تە دوکان
پێش ژ وێ کو موهلەتا ڤی خانیێ کرێ | لدوماهیك بێت بەرنەخواری چێ برێ
ئێدی تە کەتە دەر خودانێ دکان | و ئەڤێ دکانێ هەلقەنت ژروێ کان
تو ژ حەسرەت دەست ناڤ سەر بدی | جار رهێ خاڤێ خوە ژبن هلبکی
کو ئەی حەیف یا من بو ئەڤ دکان | کوربوم من بەر نەخوار ژ ڤی مەکان
هەی حەیف کو من گەنج هێلا | ئاڤا حەیاتێ من بئاخێ شێلا
هەی حەیف یا مەبو برد باد | تا ئەبەد بی یا (حَسْرَتا لِلعِبادْ)
هەی حەیف هەی حەیف سەد جاری | هەیڤا من پەنهان ما ژێر عەورێ طاری

سەر خوەڤە چونا مرۆڤی ب ذەكاوەت و تەصەویراتێ طەبعێ خوە و طەلەب نەكر علمێ غەیب كو علمێ ئەنبیایە ((دورد ل وان بن))

من دناڤ خانی دیت نەخش و نیگار — دناڤ عشقا خانی بوم بێ قەرار
مام دناڤ خانی حەیران وهەژار — لابد ژ مەعنێ ئەز بوم روت و ژار
عشقا خانی ناڤ دلێ من كاركر — لاجەرەم ژ گەنجێ مامەڤە دورتر
ژ گەنجا نهانی ئەز بوم بێ خەبەر — ناخوە منێ دەست دابا دەستێ تەبەر[1]
ئاخ هەكە من دەست دابا تەبەرا — ڤی دەمی ژ غەمێ كربا تەبەرّا
ب چاڤی من ل نەقشا دمەیزاند — وەكی زارۆكا بعشقێ من دلەیزاند
زاف قەنج گۆت وی حەكیمێ[2] كامیار — كو تو زاروكی و خانی پر نەقشە و نگار
د ((ئیلاهی نامێ)) زۆر نەصیحەت كر — كودەرێنە ژ دودمانا خوە توزێ لڤر
بەسكە ئەی موسی بێژە وەعدا سێوم — كو دلێ من ژ ئضطرابا وێ بوە گوم
موسی گۆت یا سیەم مولكێ تەبت دو — دو جیهانێ خالص ژ خەصم و عەدو
پتر ژ وی مولكێ كو نوكە تە هەیی — كو بوی د شەری و بڤی د ئاشتی دەیی
ئەوێ كو گەلتە بشەرە هوّ ملكی ددێ — بنێرە د ئاشتی كرنێ دێ چاوا بدێ
ئەوێ كو د جەفا كەرەم كریە بڤی رەنگی — مەیزێنە د وەفا چ بت چەلەنگی
گۆت ئەی موسی چارەم چیە زو — بێژەڤە صەبرم نەما حرصم زێدە بو
گۆت چارەم ئەوە كو تو مێنی جەوان — مو میناكا قیر و رومەت وەك ئەرغەوان
رەنگ و بهن ل جەم مە چنینە — بەلێ تو چنینی مە پەیڤ ئانی ژ چنینە
ئفتخار ژ رەنگ و بهن و ژ مەكان — باریك و پێ طەڤزینە بۆ زارۆكان

بەیانا ڤی خەبەری، كو (كَلِمُوا النَّاسَ عَلى قَدَرِ عُقُولِهِمْ لا عَلى قَدَرِ عُقُولِكُم حَتى لا يُكَذِبَ اللهَ وَ رَسُولَهُ)

دەما سەروكارێ تە كەت گەل بچوكی — ئێدی پێتڤیە ڤەك زمانێ زارۆكی
كو هەرە مەكتەب مریشكێ بۆ تەكرم — یا گویز و مەویژ و فستەق بگرم

(١) تەبەر – طەڤر.
(٢) حەكیمێ – حەكیمێ سەنائێ.

ل بەدەنا جوان ناناسی دێ بگرە ئەڤ جوانی ژ تەرە و جەھ بۆ کەرە
هیچ قەرمیچ ناکەڤن سەر روێ تە تازە مینت ئەڤ لاویا روێ تە
نەنیشانا پیریێ تێنتە تە برو نە بەژنا وەکی سەروا تە دبێ ددو
نە زۆرا جوانی ژ تە دبت کەم نەلددانا دکەڤێ دەرد و ئەلەم
نەکێمی د شەهوەت و طمث و بعال کو بۆ ژنا بێت ژ ضعفا تە مەلال
نە موێ تە سپی دبت و نە پشت چەم بەلێ شادتر دبی لەحظە و گاڤ و دەم
وەرە لتە ڤەکێ لاویتی و شەباب کو وێ مزگینێ ل عوکاشە ڤەکر باب

قوله علیه السلام ((مَن بَشَرَنِي بِخُرُوجِ الصَفَرِ بَشَّرْتُهُ بِالجَنَّةِ))

وەخت و چاخێ ئەحمەد دکر وەفات بێ جدال د هەیڤا رەبیعا یەکێ هات
دەما کو وی زانی ژ وەختێ نەقل ئەو بو عاشقێ وی وەختی ب عەقل
گاڤا صەفەر هات بو شاد ژ صەفەر کو ڤێجا ئەڤێ هەیڤێ دێ کەم سەفەر
هەر شەڤ حەتا رۆژ ژڤی شەوق دکر قەصدا ریا رەفیقێ ئەعلی دکر
گۆت هەر کەسێ بدەتە من مزگینێ چاخێ صەفەر پیا ژ دنێ دەرینێ
کو صەفەر ببهورێ و بت هەیڤا رەبیع مزگینێ دەمێ ژێرە مە شەفیع
دەما صەفەرێ بار بارکر و هەیڤانەو بو پەیدا سەر فەلەکێ بطاڤ و ضەو[١]
عوکاشە[٢] گۆت صەفەر بهوری و چو گۆت بەحەشت بۆ تەیە ئەی شێرخو
یەکی دیتر هات گۆت بهوری صەفەر گۆت عوکاشە مزگینی یادای پێشتەر
ئێدی زەلامێ خودێ ژ نەقلا دنێ شادن ئەڤ زاروکن دڤەمانێ بکەیف و شادن
چونکی ئاڤا شیرین نەدیتە مورغا کۆر جەم وێ حەوضێ کەوثەرە ئاڤا شۆر
هەر وەسا موسی کەرامەت دژمارد هەر بڤی رەنگی بێگاڤ رێ دبوراد
کو ئقبالا صافا تە دێ بێ دەرد بێ هەم ئەطلەسا بەختێ تە بێ گەر دبێ
هەرچی تە بڤێ وەرگری ژ بەختێ جوان شادمان ڤەمینی نابی ناتەوان
گۆت ئافەرین تە قەنج گۆت بەلێ دا ئەز شێور کەم گەل یارا مەزەلێ

(١) ضەو یا ضەوء – روناهی.
(٢) عوکاشە – ناڤێ صەحابیێ ناڤدارە.

شێورکرنا فرعەونی گەل ئاسیێ دئیمان ئانینا ب موسی (علیه السلام) رە

وی ڤەگێرا ئەڤ پەیڤ گەل ئاسیا / گۆت جانی قوربانی ڤێکە ئەی دل سیا
زۆر ب عنایەتە مەتنێ ئەڤ مەقال / زو پێرا بە ئەی پاشایێ خوەش خصال
وەختێ چاند هات چ پر سودە چاندن / ئەڤە گۆت و حیرحیر کەت گری کردن
ژ جیرا بو و گوتییێ پیرۆز ل تەبێ / خورشید بو تاج و ئەو ل سەرێ تەبێ
عەیبا بێ موا دنخێڤێ سەر کولاهـ / تایبەت دەما کولاڤبت خورشید و ماه
هەردوێ مەجلسێ کو تە دبهیست ئەڤ / چاوا تە نەگۆت ئەرێ سەد جار پەیڤ
هەکە ئەڤ پەیڤ دگوهێ رۆژێ کەتبا / بەرەو ژێر سەر عەردێ نخون دبا
ئایا دزانی چ وەعدە و ئەڤ چ دان / خودێ تەفەقودێ دکێ ل تەیێ شەیطان
دەما وی کەریمی بڤێ لوطفێ گازی تەکر / عەجیبم چاوا دل ژ جی دەرنەکر
تە دل نەدراند دا ژوێ دلدرانێ / ل هەر دو عالەما خوەشی گهابانێ
دلەکی کو ژ بۆنا خودێ ئەو بدرێ / وەك شەهیدان ژ دو دونیا وەردگرێ
غافلی هەم حکمەتە و نعمەتە / زوبەهێ نەفرێ سەرمایە ژ دەستێ تە
غافلی هەم حکمەتە و ئەڤ عەما / دا بمینێ بەلێ حەتا ڤی حەدی چما ؟!
ئەما نەچەندان کو ناسوری ببێ / ژەحرا جان و عەقلێ رەنجوری ببێ
کێ بخوە گرتیە بڤی رەنگی بازار رە / کو بیەك گولێ دکری گولزار رە؟!
بۆ یەك دانێ سەد دارستان ژ پێش / بیەك حەبێ بدنەتە سەد کان ژ پێش
کانَ اللّٰهُ دانا وێ حەبێیە / داکو کانَ اللّٰهُ لَهُ بدەستڤە بێیە
ژبەرکو ئەڤ هەوا ضەعیفا بێ قەرار / هات وجودێ ژ وێ هەوارە بێ پایدار
چاخێ هەوا فانی کو خوە سپارتە وی / چ جارا نامرێ دبتە دائم و باقی
هەر وەکو قەطرێ دطرسێ ژبا و ژ خاك / کو بڤان هەردوا ببت فەنا و هلاك
دەما بئەصلێ کو دەریا بو گها / ژ گەرما رۆژێ و باو ئاخێ بت رها
ظاهرێ وێ وندا بو د دەریا و ئەما / زاتێ وێ مەعصوم و ل جهێ خوە ما
هێ ئەی قەطرە خوە بدە بێ نەدەم / دا پەیدا کی د بەهایی قەرێ یەم[1]
هێ ئەی قەطرە بدە خوە ئەڤ شەرەف / دبنێ دەریا ببە ئێمن ژ تەلەف
بدەست کێڤە هاتیە ئەڤ دەولەتا هۆ / بەحر داخوازا قەطرێ بکێ بۆ خۆ

(١) یەم – دەریا.

وەختێ دەریا داخواز دکێ ژ تەرا   ئێدی ژ چ راوەستایی و ڤەمایی برا
الله الله زو بفروشە و بکر   دلۆپەکێ بدە ببە بەحرا ژ گەوهەر پر
الله الله هیچ تاخیرەکێ نەکە   کو ژ بەحرا لوطف هات ئەڤ پەیڤەکە
الله الله زو بە لەز کە و بگەرە   چونکی بەحر زەحمەتە ئەڤ نەجۆ بەرە
الله الله ببە گۆك بێ دەست و پێ   دا کاشوێ موسی ببێ بۆ تە پێ
الله الله تو گۆمانێ خراب نەبەر   لنعمەتێت عامێ هوسا ئەی بێ خەبەر
الله الله زوبە تێبگەهە ئەی فەتا   دا دخەلتبینی نەیی فەنا
الله الله تەرکا هەیینا خوەکە   چونکی گازی تە دکێ خوە مژیل نەکە
الله الله زوتر بکە تەعجیل   ژ ڤێ ئیشارا بێ پەیف ببە قەندیل
الله الله تا نوکە تە خوەهر دۆراند   دناڤ گوناها تە گەردەن زڤراند
الله الله عنایەت بخوە گەهشت   بێ راوەستان تێئالە برو و پشت
الله الله چونکی عصیانێت تە   سوپاسکەر بەنادەت روێ تە
الله الله چون ژ فەضلێ خوە رێ ددێ   لازمە سەر بن ئاخا پێ وی بدێ
الله الله گەل ڤێ کوفرا تە بوی   چاوا تە قەبولدکێ ئکراما وی
لوطف دناڤ لوطفا وی گوم دبێ   کو ئەسفەلی سەر چەرخێ هەفتوم دچێ
ئەڤ فورصەت کو هاتیە بوالعجەب   هیچ طالب ڤێ پەیدا ناکێ ب طەلەب
قەبولکە ڤان چار خەلاتا زوێ زود   دا ببینی ژ ڤێ عەوەضێ سەد عزو سود
باشە ژ هامان رە ببێژم ئەی بخوەش بیر   بۆ پادشا لازم دبێ رەئیا وەزیر
گۆت ژ هامان رە نەبێژە ئەڤ راز   کو پیرە ژنا کۆر ناساکەت باز

قصەیا بازێ پادشاه و پیرەژنێ

بازەکی سپی بدەی پیرە ژنەکێ   ژبۆ ڤەنجی ئەو دێ بڕێ نەینۆکێ
نەینۆکا کو ئەصلێ کارە و نێچیر   کو بکۆری دێ بڕت ژنکا پیر
ما ڤەی دایکا تە ل کو دەرێ بیە   کو نەینۆکێ تە هوسا درێژ بیە
نکل و نەینۆك و پەرا لێ کورت دکێ   پیرا پەرخی ژ ڤینێ ئەڤێ دکێ
دەما کو ئارخاڤکێ بدیێ ئەو کێم بخوێ   توورە بت ڤینا خوە لێدبرێ
کو ئارخاڤکا هۆ من کەلاند بۆنا تە   ناهێلێ تو بخوی مەزنیا تە
تو لایقی دوێ رەنج و بەلابێ   کەنگی نعمەت و ئقبال ژ تەرا دبێ
ئاڤا ئارخاڤکێ ددیێ کو ئەڤێ ڤەخوە   گەرتە ئارخاڤك نەخوار ئاڤێ ڤەخوە

طەبعێ باز ناگرێ ئاڤا ئارخاڤکا وێ　　　قەحرا پیرەژنێ ژباز درێژتر دبێ
ژ قەحر وێ گرارا گەرم سەر سەرێ وی　　　درێژێ ژ وێ گەر[1] دبت سەرێ وی
رۆندك ژ چاڤێت وی هاتنە خوارێ ژ سوژ　　　لبیرئینانە لوطفا پادشا ل هەر رۆژ
ژ وان دوچاڤێ نازەنینێ بادەلال　　　کو ژ رومەتێ شاه هەیە سەد کەمال
چاڤێ بێ مەیلێ وی بوە پر ژ برینا زاغ　　　چاڤێ باش ژ چاڤێ خراب گرتیە دەرد و داغ
چاڤێ پەحنێ دەریایی کو ژ پەحنیا وی　　　هەر دو عالەم نیشادکر طایەکی می[2]
گەر هزاران چەرخ دچاڤێ وی بچێ　　　مینا کانیێ لپێش دەریا گوم دبێ
چاڤ یێ بهوری ژ ڤان مەحسوسا　　　ژ غەیب وەردگری سەد راموسا
بخوە نەددی یەك گوهـ کو ئەز　　　نوکتەیەکێ بێژم ژ وی چاڤێ نەبەز
د چپکی ئەو ئاڤا مەحمودا جەلیل　　　دلوێ وێ درەڤانە جبرەئیل
دا بمینت ناڤ پەر و منقارێ خو　　　هەکە دەستورا وێ بدەت ئەو قەنج خو[3]
وەلەو قەحرا پیرەژنێ هەلبو، باز گۆت　　　مەزنیا نورا صەبر و حلما من نەصۆت
دیسا بازێ جوان سەد رەنگا تێنێ　　　برین سەر حێشترە نەسەر صالح دەینێ
صالح کو یەك نەفەسێ بێنێ سەر پیا　　　سەد حێشترێت وەسا دێ زێن ژ چیا
دل دبێژێ بێدەنگبە و هۆشدار　　　ناخوە غیرەت ددرێنێ نەخ و تار
بۆ غیرەتا وی هەیە سەد حلما نهان　　　ناخوە بیەك نەفەس صۆتبا سەد جیهان
نخوەتا پادشاهی ئەو گرت جهێ پەند　　　حەتا دلێ خوە ژ پەندێ وی کربەند
کو گەل رەئیا هامان کەم مەشورەت　　　کو ئەوە پشتا ملك و قوطبێ مەقدرەت
بۆ موصطەفا شێور کەرە صدیقێ رەب　　　بۆ بوجەهلی شێور کەربی بولەهەب
رەهێت جنسیەت وەسا ئەو جەذب کر　　　کو نەصیحەتێ ئاسیێ بەرچاڤ سارکر
جنس لایێ جنس ب سەد پەرا دفرێ　　　ل سەر خیالا وی گرێدانا د هەلدرێ

داستانا وێ ژنێ کو زارۆکێ وێ خشها سەر سەرێ شرکێ و نزیك بو بکەڤێ و ژ عەلیێ مورتەضا ((خودێ ژێ رازی بت)) چارە خواست

هاتە جەم مورتەضا عەلی یەك ژنك　　　گۆت زارۆکەکی من چوە سەر شرك
وەختێ گازی دکمێ نابتە گوهدار　　　و هەکە بهێلم دطرسم ئەو بکەڤێ خوار

---
(١) گەر– کەچەل
(٢) طایەکی می– تارەمویەکی
(٣) خوێ – طەبع.

نینە عەقل دا کو تێگەهێ وەکو مە هەکە بێژمێ ژ خەطەر وەرە جەم مە
هەم ئیشارەتا بدەستێ ژی نزانێ ئەڤ هەم خرابە گوهنادێ و هەکە بزانێ
زاف من نیشادا شیر و چچك بئو وی ژ من دزڤراند چاڤ و رو
ژ بۆنا خودێ هنگی ئەی مەزن دەستگرێ ڤێ دنێ و وێ دنێ لمن
زوبە دەرمانکە کو دلەرزێ دلم دطرسم کو بقەتهم ژ فێکیێ دلم
گۆت زارۆکەکی هەم بێنە بام دا ببینت جنسێ خوە ئەو غولام
بلایێ جنس هێدی تێتە ڤەژوێ شرکێ جنسی ل جنسێ خوە عاشقیێ دکێ
ژنێ وەکر گاڤا وی زارۆکی دیت ئو جنسێ خوە، هێد هێدی بویڤەکر رو
ژنیڤا شرکێ هاتەڤە بلایێ بان جاذبێ هەڤجنسی هەڤجنس بزان
خشخشان هات بلایێ زارۆکی طفل نەجات بو ئەو ژ کەتن بلایێ سفل
ژوێ جنسێ پەیغەمبەران ژ بەشەر دا جنسێ خوە نەجات دەن ژ شرکا هەر
ئێدی گۆت ئەز بەشەرم مِثْلُكُمْ دا بێنە گەل جنس و کێم بن گوم
ژبەر کو جنسیەت عەجێب جاذبەکە جاذبێ جنسە هەر جا طالبەکە
ئدریس و عیسی چونە سەر گەردون چونکی گەل فرشتا هەڤجنس بون
دیسا ژ بلندی ئەو هاروت و ماروت هاتنە خوارێ گەل هەڤجنس بونە جوت
یێت کافر بونە هەڤجنسێ شەیطان جانێ وان بوە شاگردێ شەیطانان
سەد هزاران خویێ پیس فێر کری چاڤێت عەقل و دل ل هەڤ دوری
کێمترین خویێ پیسێ وان ئەڤ حەسەدە ئەو حەسەدا کو ل گەردە نائبلیس کەتە
ژوان صەیان فێر بو حقد و حەسەد کو بۆ خەلکێ ناخوازن مولکێ ئەبەد
هەرکێ وی ژ چەپ و راست دیت کەمال ژ حەسەد دەردێ قۆلنجێ دگرێ (فِي أَلحَالْ)
ژبەر کو بێندەرا هەر هەژاری صۆتیێ ناخوازت شەمالا کەس هەلبیێ
هێ کەمالەکێ بدەستڤە بێنە دا تو هەم ژ کەمالا دیتران نەکەڤی د خەم
ژ خودێ بخوازە دەفعا ئەڤ حەسەد دا خودایێ تە تەخلاسکێ ژ جەسەد
مژیلیەکێ خودێ دتە تەژ هندرڤە کو ژ وێ نەکەڤی پەی لایێ دەرڤە
خودێ فرتەکە مەیێ ژ وێ ددێ کو بوێ مەستیێ ژ دو عالەمێ دەربێ
خاصیەت دانایا دناڤ تریاکێ کو زەمانەکی وی ژ وی بخوە راکێ
یەزدان خەوێرە وەطوڤ دکێ کو ژ دو عالەم فکری هلدکێ
د عشقێ کریە مەجنونێ پۆستی کو ئەو نەناست دوژمن ژ دۆستی
وی سەد هزاران بڤی رەنگی هەییە کو وی سەرئدراکاتێ تە بژراتیە

مەيێت شەقاوەت هەيە بۆ نەفس   كو ژ رێ دەربكێ ويێ نەحس
مەيێت سەعادەت هەيە بۆ عەقل   كو مەنزل نيشادەت بوْ بێ نەقل
خەيمەيا فەلەكێ ژ سەر مەستيا خوە   ژوی لايی ڤەدبێ دگەرێ رياخوە
هێ دلۆ بهەر مەستی سەر خوە نەچە   عيسايە مەستێ حەق كەرە مەستێ جە
ژڤان دەنا ڤەخوە مەيا هوْڤا(1)   مەستيا وێ نبوە ژكورت دوڤا
ژبەر كو هەر مەعشوق وەك دەنێيە پور   ئەو يەكە دەردە و ديتر صافە وەكە دورّ
هێ ئەی مەيناس طامكە ب ئحتياط   دا مەيەكێ پەيداكی پاقژ ژ ئختلاط
هێ مەيناس طامكە ئەی رو طرش   وێ مەيا صاف كو ژ وێ ببی خەموش
هەردو تە مەست دكن بەلێ ئەڤە   تە دكێشێ بلايێ رەبێ خوەڤە
دا نەجات بێ ژ فكر و وەسواس و حيەل   بێ عقالێ عەقل دلەيزكا جەمەل
چون ئەنبيا ژ جنسێ روحن و مەلەك   بۆ مەلەك هاتنە جەذبكرن ژفەلەك
باد ژ جنسێ ئاگرە و يارێ وەفادارێ ئو   كو قەصدا هەردوا بوە بەرە و عُلُو
دەما سەرێ كوزەيەكی ڤالا بەندی بنەخەكی   دانی د ناڤا حەوض يا جويەكی
تا قيامەت ئەو ناچتە بن ئاڤ   كو ناڤا وی خاليە بايێ دناڤ
چون مەيلا بايێ وی بلايێ بالا دبێ   ظەرفێ خوە ژی هەم بلايێ بالا دبێ
ديسا، ئەو جانێت كو ژ جنسێ ئەنبيايە   لايێ وانڤە تێن كێشان وەك سيبەرايە
ژبەر كو عەقلێ وی غالبە و بێ ژ شەك   عەقل هەڤجنسە بخلقەت گەل مەلەك
و ئەو هەوايا نەفسا غالبە عەدو   هەڤجنسێ نەفسا ئەسفەلە دكەڤێ دو
قبطی بوە هەڤجنسێ فرعەونێ ذەميم   سبطی بوە هەڤجنسێ موسيێ كەليم
هامان بوە هەڤجنس ژ فرعەون را   هەلبژارد و بر تا گهاندە سەرا
لاجەرەم ئەو ژ صەدرتا بنی كێشا   كو ژ جنسێ دوزەخن هەردو گلێشە
هەر دو صۆتن مينا دوزەخێ دژێ نور   هەر دو وەك دوزەخێ ژ نورێ دل نفور

د بەيانا حەديثا ((جُزْيا مُؤمِنْ فاِنَ نُورَكَ اَطْفَأ ناري)) ژ زمانێ دوزەخێ

ژ وێ كو دوزەخ بێژت ئەی مومن هەرە   ب بهورە كو نورهاتە ئاگر بەرە
ب بهورە ئەی مومن كو نوراتە دكوشێ   ئاگرێ من دەما كو دامەن دكشێ
ئەو دوزەخی درەڤێ ژ نورێ هەم   ژبەر كو طەبعێ وی دوزەخيە ئەی صەنەم

(1) هۆڤا – هوسا.

دوزەخ ژ مومن درەڤت وەسان   کو مومن ژ دوزخ درەڤیٚ بجان
ژبەر کو جنسیٚ نار نەنور بوە   حەقیقەتا نورهیٚ دژی ناربوە
د حەدیث هاتیە کو مومن ناڤ دوعا   گاڤا ئەمانا ژ دوزەخیٚ دخوازیٚ ژ خودا
دوزەخ ژی ژ وی ئەمان دخوازیٚ بجان   کو ئەی خودا من دورکە ژ فلان
جاذبەیا جنسیەتە نوکە ببین   کو تو جنسیٚ کێیی ژ کو فرو دین؟
هەکە مایلی بهامان هامانەیی   و هەکە بموسی مایلی سوبحا نەیی
و هەکە جاربڤی و جار بوی ئی مایلە   نەفس و عەقل گەل هەردوان تێکلە
ساغەرا صدق ژ کەفێ موسی بنوش   دا مەعانی غالب بیٚ سەر نقوش
هەردو دجەنگن هیٚ دشەردە بکوش   دا سەر نەفسیٚ غالب بیٚ عەقل و هوش
د جیهانا شەر و جەنگ ئەڤ بەسە شادی   کو هەردەم بیینی دوژمنیٚ شکەستی
خەباتکە حەتا دوژمنیٚ تە بشکهیٚ   گەرچ فرعەونیٚ چەپەلٚ گوهنادیٚ ئەڤیٚ
ئەڤ پەیڤ بدرێژی هات ژ مەجبیر   بکە باسا ئضلالا فرعەون و موشیر

شێور کرنا فرعەون دگەل وەزیریٚ خوە هامانی د ئیمان هێنانیٚ ب موسی (درود لێبن)

وی رو رەشیٚ کوچ دلیٚ پیس عاقبەت   گەل هامانی کەتە گۆت و مەشورەت
وەعدێت موساییٚ کەلیم الله رە   ڤەگێرا و کرە مەحرەم ئەو گومراه رە
گەل هامان گۆت چاخیٚ ئەو بتنیٚ دی   هامان رابو گریڤان هەلچری
هاوار کرو کرە گری وی لەعین   شاشك ئاڤێت و سەردا ل زەمین
کو چاوانیٚ گۆتیە ل بەر رویٚ شاه   ئەڤ بێرێزیا هۆ ئەو پەیڤا تەباه!
عالەم هەمی تەییٚ مۆسەخەر کری   تەکاریٚ بەخت وەکە زێر کری
ژ رۆژهەلات و ژ رۆژئاڤا بیٚ لجاج   لاییٚ تەڤە پادشاهان تێنن خەراج
سولطان لێڤ دمالن بکەیف و شاد   ل ئاستانەیا خاکا تە ئەی کەیقوباد
هەسپیٚ یاغیان دەما ببینیٚ هەسپیٚ ما   رو ڤەدگێریٚ درەڤیٚ بیٚ عەصا
حەتا نوکە مەعبود و مەسجودیٚ جیهان   بویی پاش ژ ڤیٚ بکەڤی کەمینا بەنیەکان
د هزرا ئاگر کەتن ژ ئەڤیٚ خوەشترە   کو ئاغا بۆ خولامی ببت نوکەرە
نیٚ عەول من بکوژە ئەی شاه بڤیٚ   دا چاڤیٚ من بکەتنا شاه نەکەڤیٚ
ئەی پادشا عەول شویری دانەگەردەن   داڤیٚ مەذلەتیٚ نەبینت چاڤیٚ مەن
خوە نەبوە و هۆ نابت ب ئەڤی   کو زەڤی ببت عاسمان و عاسمان زەڤی

عەڤدێت مە ژ مەرە بىن سەروەر ناحەزێت مە ژ مەرە بىن دلبەر
چاڤێ دوژمنان رۆن ویێ دوستا کۆر ئێدی ژ مەرە گولستان بو بنێ گۆر

تەزییفا ئاخفتنا هامان

وی دوست نەدناسی ژ دوژمنان وی بکۆری خوەهر دۆراند ژیان
دوژمنێ تە بلی تەنەبو ئەی لەعین بۆ بێگوناها دکی دوژمن بکین
جەم تە ئەڤ حالەتێ پیسی دەولەتە کو بەز بەزا عەول و ئاخر لتە
عەولێ وێ لەز و بەزە بخوە کەڤی دئاخەر د ئەڤێ ویرانێ نینە بل مرنا کەر
هەکە ژ ڤێ دەولەتێ نەرەڤێ خزخزان بۆ ڤێ بهارا تە دێ هێت خەزان[1]
مەشرق و مەغرب ژ تە زاف دینە کو سەرێ وان ژ بەدەن برینە
مەشرق و مەغرب کو نە بو بەرقەرار ئاخر چاوا کەسەکی کەنە پایدار
تو بوێ فەخرێ دکی کو ژ فەخر و بەند خەلك بنە مەلاڤێ تە روژێ چەند
خەلك بۆ هەرکەسی سەجدە بکن ژەحرێ تێکەلی ناڤ جانێ وی دکن
چاخێ کو ڤەگەرها ژ وی ئەو ساجد ئەوێ زانێ کو ئەو ژەحر بوە لێمۆبد[2]
هەی خوەسکا ویێ کو ذَلَّتْ نَفْسَهُ وایێ ئەوێ کو ژ سەرکەشی بو میناکا ئو
ئەڤ تەکەبور ژەحرا قاتل کویا لدەست ژ مە یا پر ژەحر ئەو بوە گێژ و مەست
ڤێ تەکەبورێ ژەحرا قاتل بزانە عیان دەنا پر ژەحرە هێ ژێ کێمبکە نوشێ جان
دەما مەیا پر ژەحر ڤەخوت مۆدەبری ژ طەرەب دەمەکی بلڤینێ سەری
پاش دەمەکێ ژەحر کەڤت ناڤ جانێ وی دان وستانێ کەت ژەحر دجانێ وی
هەکە تە بوێ ژەحرێ نینە ئعتقاد بنێرە وێ ژەحرا کو هاتی قەومێ عاد
چاخێ کو شاهەك پیرۆز بو سەر شاهەکی دێ وی کوژێ یا زندانکەت د چاهەکی
و هەکە خوازۆکەکی کەتی پەیدا بکێ شاه هەدیا دەیێ و رەحمێ لێ بکی
هەکە ئەڤ تەکەبور نەژەحرە پا چما شاهی دکوژێ بی سوچ و بێ خەطا
وڤێ دیتر بێ کارکرن چاوانا زاند ژ ڤان دو بزاڤا پێتڤیە ژەحر ناساند
رێگ چ جارا ل خازۆکەکی ددێ گورگ چ جارا گورگێ مری دخوێ؟!
خضر بۆنا وێ یەکێ کەشتی شکاند حەتا شیا ژ دەستێ کافر دەراند
دەما نەجات د شکەستنە شکەستیبە ئەمن دفەقرییە دناڤ فەقریبە

(١) خەزان – پاییز.
(٢) لێموبد – لێمۆ ئەبەد.

ئـــەو چـــيايێ كـــو چـــەند كـــان دناڤدەيـــە ژ دانينـــا كـــولنگى ئـــى پـــارە پارەيـــە
شـــوير بوّتـــا ويـــە كـــو ئـــى بگـــەر دەنـــە ســـيبەر ل خـــوارە ئـــى فـــەقير و رەبەنـــە
خـــوە مـــەزنكرن مينـــا نـــەفت و ئـــاگرە چـــاوا ســـەر ئاگرڤـــە دچـــى ئـــەى بـــرا
١٥٥٥٠ هەرچـى ئـەو راسـت بـت گـەل زەمـين تـــير قـــەط ليّنـــا كـــەڤن بنيّـــرە و بـــبين
وىّ گاڤـــا ژ زەڤـــى ســـەر بلنـــد بكـــىّ وەك ئارمـــانجىّ تـــير ليّدكـــەڤىّ شـــەقدكىّ
پيّـــسترِكا خـــەلكىّ ئـــەڤ مـــا و منـــە ل دومـــاهيكىّ ژڤـــىّ پيّـــسترِ كـــىّ كەتنـــە
هەركەســـىّ بلنـــدتر بـــچت ئەبلـــەهترِە كوشكەســـــتنا هەســـــتيّى وى خـــــرابترِە
ئـــەڤ فروعـــە و ئـــصولىّ وىّ ئـــەوبو كـــو تـــەرەفوع شـــركەتىّ خـــودا بـــو
دەمـــا تـــو نـــەمرى و ژ وى نـــەبوى زنـــدە دبـــى يـــاغى ب شـــركەتا ملكـــىّ خـــودا
گاڤـا بـوى زنـدە بـوى ئـەو بخـوەيىّ ويـە وەحـــدەت مـــەحـــضە ئـــەو شـــركەت كيـــە
شـــەرحا ڤـــىّ دئايينـــەيا ئـــەعمال بگـــەرە كـــو ئـــەڤىّ فـــەهم نـــاكى ژ پـــەيڤ و خەبـــەرا
هەكـــە دبيّـــژم ئـــەوا مـــن هـــەيىّ د هنـــدرون زوّر جگـــــەر د حـــــال دىّ بنـــــە خـــــون
هـــەو دبيّـــژم بـــوّ ييّـــت ژيـــر ئـــەڤ بەســـە مـــنىّ گـــازى كـــرى هەكـــە د گونـــدى كەســـە
١٥٥٦٠ والحاصـــل هامـــانى بـــوىّ گوّتنـــا خـــراب ئـــەڤ ريّكـــا هـــوّ ل فرعـــەونى گـــرت بـــاب
پـــاريىّ دەولـــەتىّ گهـــا بـــو حـــەتا دەڤـــى ژ گـــــەوريا وى كـــــشاند نـــــشكا ڤـــــى
بيّنـــــدەرا فرعـــــەونى وى دابـــــەر بـــــىّ بـــوّ هـــيچ شـــاهەكى وزيرەكـــى هـــوّ نـــەبىّ
ژ هـــــەڤرىّ هـــــوّ پـــــيس درويـــــىّ بـــــژيّر خـــوە ب پـــاريّزە خـــودىّ زانايـــە بكـــارىّ خيّـــر

بىّ هڤيبونا موسى ((درود ليّبن)) ژ ئيمان ئانينا فرعەونى و جهگرتنا پەيڤا هامانى ددلىّ فرعەون

موسى گوّت من سەخاوەت و لـوطف كربـو ســـەروەريا راســـتى بخـــوە نـــە نەصـــيبىّ تـــەبو
ئـــــەو ســـــەروەريا كـــــو نەراســـــت بـــــىّ بزانـــە ژيّـــرە نەهەچـــكە و نەدەســـت بـــىّ
ئـــــەو ســـــەروەريا كـــــو يـــــا دزى بـــــوە بـــــىّ دل و بـــــىّ جـــــان و بـــــىّ ديـــــد بـــــوە
ئـــەو ســـەروەريا كـــو دانـــە تـــە عـــەوام ديـــــسە بـــــستيّنن ژ تـــــە هـــــەروەكى وام
ئـــــەو ســـــــەروەريا تـــــــە ژ بەنـــــــدگى كـــــيّمترِە هەكـــــە تـــــو بهـــــزرينى هنـــــدكى
خـــــوە دوركـــــە ژ ســـــەروەريا ناحـــــەق دا خـــــودا ســـــەروەريىّ ببەخـــــشىّ بحـــــەق

مونازەعەکرنا ئەمیرێت عەرەب دگەل رەسولێ خودا ((درود و سلاڤ لێبن)) کو ملکی ل مە بەلاڤکە دا قەرقەشە نەبن و بەرسڤا موصطەفا ((درود و سلاڤ لێبن)) کو ئەز مەئمورم دڤێ ئەمیراتیێ و بەحثا هەردو طەرەفا

ئەو ئەمیرانێت عەرەب هاتن کۆم بون   جەم پەیغەمبەری بگفت و گۆ چون
کو تو ئەمیری هەر یەك ژ مە هەم ئەمیر   ڤی ملکی بەلاڤکە بەلاڤێ بخوە گیر
د پشکا هەر یەکەکی بخوە ئنصافکە   تو دەستێ خوە ژ پشکا مە بخوە راکە
گۆت ئەمیری بۆ من حەق داییە   سەروەری و ئەمرێ موطلەق داییە
کو ئەڤ قورئانا ئەحمەدە و دەورێ ئو   ئەمرێ وێژی توند بگرن اتَّقُوا
قەومی گۆتنێ ئەم هەم ژ وێ قەضا   حاکمن و ئەمیریا مەدایە خودا
گۆت بەلێ خودێ ملکێ من دابو دادە   عاریە دایە هەوە ژبۆتا زادە
میریا من باقیە حەتا پەسلانێ   میریا عاریەتیا وە دکەڤێ شکانێ
قەومی گۆتنێ کو زێدە هی نەخواز   دەلیلا زێدەهیێ چیە بێژە و بساز
دگاڤێ عەورەك هات رەش و طال   لەهی رابو پرکرن دۆل و نەوال
رو ب شەهر ئانی لە هیەکە زاف مەهیب   ئەهلێ شار کرنە قیرین پێکڤە رەعیب
پەیغەمبەر گۆت کو وەختێ ئمتحان   هات نوکە دا نهان ببت عیان
هەر ئەمیرەکی نیزەیا خوە هاڤێت   دا د ئمتحانا وێ بەند ببێت
هەر وەکی قرشکا ئاڤێ نەیزە رەڤاند   لەهیا تیژ و پر جوش کەس نەحەواند
بەس دارکەك ئاڤێتە سەر ئاڤ موصطەفا   ئەو دارك موعجیزە بو ب فەرمانێ وەفا
نەیزە پێکڤە وندا بون و ئەو قەضیب   سەر سەرێ ئاڤێ راوەستا وەك رەقیب
ژ ئهتماما وی دارکی ئەو لەهیا قەوی   رو زڤراند بەرەو دەریا ڤە چوی
چاخێ دیتن ژ وی ئەو ئەمرێ عەظیم   ئێدی وان میرا ئیمان ئانی ژ بیم
بل سێ کەسا کو بحقد بون و عەنود   گۆتنێ ساحرە و کاهنە ژ حجود
ئەبو جەهلێ لەعین بو و بولەهەب   ئەوێ سێیەم ژی بو ئەبو سفیانێ حەرەب
ملکێ بخوە ڤەکربێ وەسا بت ضەعیف   ملکێ خودێ دابت وەسا بت شەریف
هەکە تە نەیزە نەدیتنە گەل قەضیب   ناڤێ وانی بنێرە و ناڤێ وی مێرکە ئەی نەجیب
ناڤێ وان لەهیا تیژا مرنێ بر   ناڤێ وی و دەولەتا تیژا وی نەمر
پێنج نەوبەتا هەر دبێژن بەردەوام   هەر وەطوڤ هەر رۆژ تا رۆژا قیام

تەماميا حەديثا موسى ((درود لێبن)) دطرس و لێحەيتانا فرعەونى

هەكـــە تـــە عـــەقل هـــەبت منداتـــە مـــال   و هەكـــە كـــەرى بـــۆ كـــەرى ئانيمـــە كۆپـــال
وەســـا تـــە ژ ڤـــێ ئـــاخورێ دەركـــم   كو سەرو گـوهێ تـە ب كۆپـالى پـر خـونكم
دڤـــێ ئـــاخورێ مرۆڤـــان و كـــەران   ژ جـــەفايا تـــە ناكـــەڤن ئـــەمان
ئەڤــە كۆپــال مــنێ ئــانى بخــاترێ ئــەدەب   بـۆ هەركـەرەكى كـو ئـەو نـەبت مونتەجـەب
دێ بتـــە ئـــەژدەهايێ چـــيايى بـــێ ئـــەمان   ئـــەما بنێـــره لئـــەژدەهايێ ئاسمـــان
هـــاڤێنێ ڤـــى كۆپـــالى ژ دوزەخ هاتيـــە   ســـەرتە، و ل ســـەر مـــؤمن رۆن هاتيـــە
وەرەنـــە تـــو دێ مـــينى د زنـــدانا مـــن   خلاســـيا تـــە نينـــە ژ دەربەنـــدانا مـــن
ڤەگـــەره ژ كـــوفرێ بـــەرەو ديـــنێ حـــەق   وەرنـــە دئـــاگرێ ئەبـــەد مـــينى چـــاڤ بـــەق
ڤەگـــەره ئـــەى ونـــدايێ بێـــەختێ دون   وەرنـــە د دوزەخ كـــەڤى ســـەر نخـــون

د بەيانا وێ كو ناسياريا قودەرتا خودێ تەعالا ناپرست كو بەحەشت كيڤەيە و دوزەخ كانێ

ئـــەڤ كۆپالـــەك بـــو ڤـــێ گـــاڤێ ئەژدەهايـــە   دانەبێـــژى دوزەخـــا يـــەزدان كيڤايـــە
ظـــاهـــره ئـــەڤ دوزەخ ئـــەما ســـەردلەت   يـــا نخافتيـــە يـــەقين ژ ئـــاڤ و گلـــەت
هـــەر جهـــێ خـــودێ ڤيـــا دوزەخ دكـــێ   ئاسمانـــا لطـــەيـــرى داڤ و فـــەخ دكـــێ
هـــەم ژ دنـــانێ تـــە دەرتـــێنى دەردا   دا ببێـــژى دوزەخـــە و ئـــەژدەها
يـــا ئاڤـــا دەڤـــێ تـــەژى دكـــێ عەســـەل   دا ب بێـــژى بەحەشـــتە و حولـــەل
ژبـــنێ دنانـــا شـــيندكى شـــكەر   دا بزانـــى قوەتـــا حـــوكمێ قـــەدەر
ڤێجـــا بـــدنانا بێگوناهـــا ره نەگـــەز   بهزرێنـــە ژ ضـــەربـــەتا ناموحتـــەرەز
خـودێ نيـل ره سـەر قبطيـان دكـێ خـون   ســـبطيان ره ژ بـــەلا دكـــێ مەحـــصون
دا بزانـــى جـــەم خـــودێ تـــەمييز هەســـت   دميانـــا هوشـــيارێ رێكـــێ و مەســـت
نيـــل تـــەمييز ژ خـــودا فێـــر بوييـــە   كـــو ويـــره ڤـــەكر و ڤـــيره تونـــد گرتيـــە
لـــوطفـــا وى عاقـــل دكـــەت نيـــل ره   قـــەحرا وى ئەبلەهدكـــەت قابيـــل ره
ژ كـــەرەم د جماداتـــا عـــەقل ئافرانـــد   بقـــەحرا خـــوه عـــەقل ژ عـــاقلا دەرانـــد
ژلـــوطـــف جـــەمادێ تـــەژى عـــەقلكرى   و ژنكـــال زانـــست ژ عـــاقلان فـــرى
عەقل ب ئەمر وەكـە بـاران ل وێـرێ دكـەڤى   عـەقلى قـەحرا خـودێ ديـت لڤێـرێ و رەڤـى

عەور و رۆژ و هەیڤ و ستێری رەنگارەنگ   پێکڤە بتەرتیب تێن و دچن بێدرەنگ
هەر یەکەك ناهێت مە گەر دوەختێ خوە   کو نەپاش دکەڤێ نەپێش سەر وەختێ خوە
چون تە فەهم نەکر ئەڤ راز، ئەنبیا   زانست ئانین دا نەکەڤر و عەصا
دا جەماداتێ دیتر رە بێ لباس   مینا کەڤر و کۆپالی تە هەبت ژ قیاس
طاعەتێ کەڤر و کۆپال بت ظاهر   و ژ جەماداتێ دیتر ببت موخبر
ئەم ژ یەزدان ئاگەدارن و طائعن   ئەم هەمی نە ئتفاقی و ضائعن
هەر وەکی ئاڤا نیل دێ زانی وەختێ غەرق   کو وێ ناڤ هەر دو ملەتا کر فەرق
وەکە زەڤی بدا عوران هات وەختێ خەسف   دەرحەقێ قارون کو قەحرێ لێکرە نەسف
وەکە هەیڤێ کو فەرمان بهیست و شەق بو   ئێدی ل چەرخ بو دو نیڤ و حەق بو
وەکە نالینا ستونێ ژ هجرا نەبی   خەبەردار بون ژ گریێ وێ پیر و صەبی
وەکە دار و بەرا کو دناڤ هەر مەقام   ئەشکەرا ل موصطەفا دکرن سەلام

بەرسڤا دەهری، کو مونکرێ ئلوهیەتە و دبێژێ عالەم قەدیمە

دوهی یەکی دگۆت عالەم حادثە   ئەڤ چەرخە فانیە و خودێ لێ وارثە
فەلسەفیەکی گۆت چاوا دزانی حدوث   عەورێ حادثی چ نزانی ژ غیوث
بخوە ذەرەیەك نینی ژ ئنقلاب   تو چ دزانی ژ حدوثا ئافتاب!
کرمکەك کو دناڤ پیساتی بت دەفین   کەنگی دێ زانیێ ژ عەول و ئاخریا زەمین!
تە ئەڤ بتەقلید ژ باب بهیساندیە   ژ حەماقەت خوە دناڤ وێ پێچاندیە
چیە بەلك و دەلیل سەر حدوثا وێ بێژە   وەرە نە خوە کرکە زێدەتر نەبێژە
گۆت من دیت دناڤ ڤێ بەحرا عەمیق   رۆژەکێ بەحث دکرن دو رەفیق
دجدال و دخصام و د قەرقەشە   کۆمەلەك جڤابون لوان دوا و کەشا کەشە
ئەز چومە لایێ وێ کۆما قەلەبالغ   دا زانین ژ حالێ وان ببێ بالغ
وی یەکی دگۆت ئەڤە گەردون فانیە   بێ گۆمانم بۆ ڤێ بەنایێ بانیە
و ویێ دیتر گۆت ئەو قەدیمە و بێکەسە   ئاڤا کەر ژێرە نینە بخوە هۆیە دێ بەسە
گۆت مونکریێ بوی خەلاق رە   هێنەرێ شەڤ و رۆژ و رەزاق رە
گۆت من نەڤێت بێ دەلیل سەحبکەم   ئەوا کو بتەقلید دبێژی قەبول بکەم
یەللا بەلك و بورهان بێنە و ببورە   بێ دەلیل قەبولناکم ئەڤ ژمن دورە
گۆت حجەت د هندرێ جانمە   د هندرێ جان ڤەشارتی بورهانمە
تو هەیڤێ نابینی ژ ضەعفا چاڤان   ئەزێ دبینم نەکەڤە پەیمن بناڤان

گفت وگۆ بون گەلەك و خەلك گێژ و مێژ / دسەر و دوماهیكا ڤێ چەرخا ژمێژ
ئەز یەقین دزانم نیشانا وێ ئەو دبێ / یەقین زان ئامادەیە د ئاگر كەڤێ
ئەو حجەتا وێ بوێ ناهێت د زمان / هەر وەكی حال و سرریێ عشقا عاشقان
نەپەیدایە سرریێ گفت و گویێ من / بل كو هەژاری و زەراتیا رویێ من
روندكێ خوینێ ل سەر رو دهەركێ / دەلیلا حوسن و جەمالا وێ دبێ
گۆت ئەز ئەڤانا ناناسم حجەت / كو ل جەم خەلكێ ببت دەلیل و ئایەت
هەكە بهێنێ ئەزێ وێ كەمە قەبول / وەرنە كورتكە پەیڤا بعەرض و طول
گۆت دەما قەلپی و نەقدی كەتن هەڤی / كو تو قەلپی و ئەزم قەنج و خۆشتڤی
ئاگر دبت ئمتحانا پاشی و ئاخەرین / كو دناڤ ئاگر كەڤن ئەو دوقەرین
دا عام و خاص ژ حالێ وان عالم ببن / ژ گۆمان وشەكێ بەرەو ئیقان بچن
ئاڤ و ئاگر دبنە ئمتحان ئەی جان / كو شكەرا كەن قەلپی و نەقدی ژ نهان
دا ئەز و تو هەردو باڤێنە بەحرێ / چون ئەز و تو د دەعوی كەتنە قەحرێ
وەسان كرن و چونە دناڤ ئاگر / هەردوا خوە بگەرمیا ئاگرڤە كر
یێ فەلسەفی صوت و ئەوبو خوەلی / یێ موتەقی چێكر نوتر بو ژ عەولی
ئەو زەلامێ خوداناسێ مودەعی / نەجات بو و دناڤ ئاگر صوت خوە ڤیایێ بدەعی
ڤێ بەیانێ ب بهیزە ژ موئەذنی / بكۆریا هەردو چاڤێ دوژمنی
كو ناڤێ ئەحمەد نەهاتیە صۆتن ژ ئەوەل / كو ئەو ناڤدار بوە ژ عەزەوەجەل
سەد هزاران ئەرواح بون دلدارێ وی / سەربسەر چەماندینە د رێبوارێ وی
ژڤان رێ و رێبوارێ وی ب سەد هزاران / هاتنە دراندن پەردەیێت مونكران
وەختێ گەرەو دبەستن غالب دبو صەواب / د دەواما موعجیزات و د جەواب
من فەهم كر كو ئەوێ ئاخفت ژ سەبەق / د حودوثا فەلەكێ ئی پیروزە و حەق
حجەتا مونكری هەر و هەر روزەریە / كا ئەو نیشان كو سەر صدقا مونكریە
یەك منارە د پەسنێ مونكران / كا دڤێ عالەمێ تاكو ببت عیان
سكەیێ شاهان هەر دقولبێ بدیتر / سكەیێ ئەحمەد ببینە هەر موستەقر
كا منبەرەك كو لوێرێ موخبرەك / لبیر بێنت رۆژگارێ مونكرەك
روێ دینار و درهەم ژ ناڤێ وان / تا پەسلانێ ژ خودێ ددێ نیشان
سەد روێ زیڤ و زێرەكی دناڤا جیهان / سكەیەكی دیاركە بناڤێ مونكران
ڤێ موعجزێ بخوە حسێبكە مینا ئافتاب / سەد زمان هەیە و ناڤێ ویە أُمُّ الْكِتابِ
كەس نكارێ كو ژ وێ حەرفەكێ / د بەیان كێمبكێ یا لێزیدە كێ

ببە یارێ غالبی داکو غالب ببی نەبە یارێ مەغلوبان بێ ڕێز ببی
دەلیلا مونکری هەر ئەڤیە کو مەن کو بل ئەڤی ظاهری نابینم وەطەن
هیچ نەهزراند کو هەر جهی ظاهرەکە ئەو ژ حکمەتێن پەنهان موخبرەکە
فایدەیێ هەر ظاهرەکی بخوە باطنە میناکا نەفعێ ناڤ دەرماناکامنە
ئەڤ تەفاوت خودێ دانا دناڤ زەمان دا بزانن ئەهلێ عرفان د جیهان
سێ هزار و پێنج سەدە ژیێ کەرکەس بۆ کەڤۆکێ ژ وێ چتێت بدەس
دێ ژکەڤۆکا مرن سەد هزار مەرگێ کەرکەسی نابینن ئاشکار
پێکڤە دهزرێن کەرکەس باقیە مانێ غەلەط دکن یەك کەس باقیە
چونکی بونە ظاهر بین ژ جەهلا خوە ژ کورێ نابینن نەپاش نەپێش خوە
نامینت د جیهانێ یەکتارێ مو (کُلُّ شَیْءٍ هالِكٌ اِلاَّ وَجْهُهُ)
هەرچی پەیدا کر بخاترێ مەعنایەکە باطنێ وێ بنێرە سەر ڤی ظاهری مایەکە

تەفسیرا ئایەتا کەریما کو ((وَماخَلَقْنا اَلسَموات وَ الأرْضَ وَ ما بَیْنَهُما اِلاَّ بِالحَقِ)) من ئەو نەچێکرن بۆ ناڤێ کو هنگ ببینن بەلکی بونا مەعنا و حکمەتا باقیە کو هنگ وان نابینن

هیچ نەقاشەك نەقشێنێ ژ ڤێ نەقش بێ هیڤیا نەفع بەس بخاترا نەقش؟!
بەلکو بخاترا بچوك و مەزنا چێدکێ وان کو بتە فەرج خەلاس بن ژ خەمان
شادیا بچوکان و بیرهاتنا دوستان دوستانێ چوین دیارکەن بنەخشان
هیچ کوزك چێکەر کوزك چێدکێ بۆنا ناڤ بخاترێ عەینێ کوزك نەژبۆنا ئاڤ؟!
هیچ کاسە چێکەر کاسێ چێدکێ تەمام بخاترێ عەینێ کاسێ نەبۆنا طەعام؟!
هیچ خەطاطەك خەط دنڤیسێ بفەن بخاترێ عەینێ خەط نەبۆنا خواندەن؟!
نەقشێ ظاهر بۆنا نەقشێ غائبە و ئەو بۆنا غائبێ دیتر چێدبە
حەتا سێیەم چارەم دەهەم هەر بژمێر ڤان فەیدەیان رە بمقدار بنێر
ئەڤ دانان بخاترێ وێ لەعبا نهان و ئەو بۆنا وێ و ئەو بخاترێ فلان
هەر وەطوڤ دێ بینی جهات دناڤ جهات لپەی هەڤتا بگەهی دبرن و مات
عەول ژبۆنا دوەم دبت وەسان کو بپێەلیسکێ دچنە سەر سێلمان
و ئەوا دوەم بۆنا سێیەم بزانە تەمام دا تو بگەهی دەرنج حەتا ببام
شەهوەت خوارن ژبۆنا وێ مەنی ئەو مەنی ژبۆنا نەسل و رەوشەنی
بێ عەقل نابینت بل ژ ئەڤی عەقلێ وی سەیرە وەك گیایێ زەڤی

تە گیا ڤیابت چ نەڤیابت
وێ بنێ هەی دێ دگل چقابت

هەکە سەرێ وی ب سەیرا بای بلڤێ
تو ب سەر لڤینا وی مەغرور نەبێ

ئەو سەرێ وی دبێژێ ئەی صەبا سَمِعْنا
پیێ وی دبێژێ مە بهێلە عَصَیْنا

چون سەیرێ نزانێ دهاژوێ مینا عام
سەر تەوەکول ددانێ وەکە کۆری گام

سەر تەوەکول کانێ چ دبت د شەری
وەك تەوەکول کرنا خودانێ نەردێ دیاری

و ئەو نەظەرێت کو ئەو نەپژمرینە
بل نفوذ و بل دراندنا پەردێ نینە

ئەوا کو د دەه سالا بڤێت بێ
ڤی زەمانی ب چاڤێ خوە یێ دبینێ

هەر وەسا هەرکەس بقەدارێ نەظەر
غەیب و موستەقبەل دبینێ خێر و شەر

دەما کو سەد لپێش و سەد لپاش نەمێنێ
چاڤ دبهورێ و لەوحێ غەیب دخوینێ

دەما نەظەر لپاش کر حەتا بەد وێ وجود
عەول و ئاخرێ هەبینێ ل بەر روبود

بەحتا ئەملاکێ زەڤی گەل کبریا
د خەلیفەکرنا ئادەمێ باڤکالێ ما

دەما نەظەر لپێش کر ئەوی بدیت
ئەوا کو دێ بت حەتا مەحشەر چیت

ئێدی ئەو ژ پاش دبینێ تا ئەصلێ ئەصل
پێش عیان دبینێ تا رۆژا فەصل

هەر کەسەك ژ تەما روناکیا دلی
غەیبێ دبینت بقەدرێ صەیقەلی

هەرکێ پتر صەیقەل کر وی پتر دید
زێدەتر صورەت تێت سەر وی پەدید

گەر تو بێژی کو ئەو صەفا فەضلێ خودایە
دیسا ئەڤ تەوفیق صەیقەل ژوێ عەطایە

تەماهمەت دبت ئەو جەهد و دوعا
(لَیْسَ للاِنْسانُ اِلاَّ ماسِعی)

واهبێ همەت خوداوەندە و بەس
همەتا پادشاهی نینە هیچ خەس

تەخصیصا خودێ بۆ کەس نینە بکار
مانعێ طەوع و مراد و ئختیار

ئەما گاڤا رەنجەك بدەتە هەژاری
ئەو بکوفرانێ نعمەت دبت فەراری

چاخێ خودێ رەنجەکێ بدە تە خوەشبەختی
نزیکتر ددانت ئەو جل و رەختی

بێرراڤا ژ طرسا جان دناڤ کارزار[1]
ئەسبابێ رەڤینێ کریە ئختیار

یێن دلێر هەم د جەنگ ژ طرسا جان
ئیرش دکێ بلایێ صەفا دوژمنان

مەردەمێری طرس و غەم پێشڤە بر
هەم ژ طرسا ئەوێ بێزەراڤ دناڤ خوە مر

چاخێ مەحەك هات بەلا و طرسا جان
ژ وێ دەرکەفت شجاع ژ هەر جَبانْ

حاصلێ وێ کو ژ وەسوەسێ بهەر لا رەڤی
لازمە هەم ژ قەضا د قەضا رەڤی

(١) کارزار – شەر و جەنك.

وەحیکرنا حەق تەعالا ب موسی ((درود لێبن))
کو ئەی موسی ئەز کو خالقم حەز لتە دکم

خودێ گۆتە موسا ی بوەحیا دل   کو ئەی هەلبژارتی حەزلتە دکم ژ دل
گۆت چ تشت بوە ئەی ذُوالکَرَمْ   موجیێ وێ دا ئەز وێ زێدە بکەم
گۆت وەکە زارۆکی ل جەم دەیکێ   وەختێ لێددێ دەست بدامەن دکێ
بخوە نزانێ کو بل دایکێ کەس هەیە   هەم مەخموره ژ وی هەم مەست ژ ویە
هەکە دایکا وی لێبدەت شەقامەکێ   دیسا بەرەو دایکێ تێت خوە پێڤە دکێ
ژ کەسەکی ناخوازێ ئاری غەیرێ وی   ئەوە هەمی شەرێ وی و خەیرێ وی
خاطرێ تە هەم ژ مە دخەیر و شەر   ئلتفاتا وی نینە گەل جهەکی دیتەر
غەیری من جەم تە وەکی کەڤرە و کلوخ   گەر صەبی و گەر جوان و گەر شیوخ
هەر وەطوۆڤ إِیَّاكَ نَعْبُدُ دبێژی لجەنین   ژ بەلا ژ غەیری تە لا نَسْتَعِینُ
ئەڤ إِیَّاكَ نَعْبُدُ هەیە د حەصرێ   د لوغەتێ وێ نەفیاریا یە و کبرێ
إِیَّاكَ نَسْتَعِینُ هەم هەیە بۆ حەصر   حەصر کریە استعانە ترە و قەصر
کو عبادەتی بۆ تە دکن و بەس   طەمەعا ئاریێ هەم ژ تە دکن و بەس

تورەبونا پادشاهی لهەڤنشینی و شەفاعەتکرنا شەفیعی بۆ وی مەغضوب علیە و داخوازی ژ پادشاهی و قەبولکرنا پادشاهی شەفاعەتا وی و نەراحەتبونا هەڤنشینی ژ شەفیعی کو چما تە شەفاعەت کر

پادشاهەك لهەڤشینەکی تۆرەبو   خواست دا ژ وی دەربێنێ توزو دو(١)
پاشای شویر دەرانی ژ غلاف   دا دەینتە سەرێ وی سزایێ خلاف
هیچ کەسەك نەوێریا ئاخفتن بکێ   یا شەفیعەك رابت مەهدەر بکێ
بل عِمادُ المُلْك ناڤی ژ خەواص   د شەفاعەت مینا موصطەفا بو خاص
زو رابو سەرخوە لپێش شاه سەجدەکر   د گاڤێدە شویر ژ دەستێ شاه دەرکر
گۆت هەکە دێوە من ئەو بەخشاند   و هەکە شەیطانی کر من ئەو پوشاند
چونکی پیێ تە هاتە دناڤ میان   راضیمە هەکە موجرم کربت سەد زیان

(١) توز و دو – غوبار و دوکێل.

سەد هزاران قەحرا ئەزدێ شکێنم
کو ژ تەرە وێ فەضل و رێزێ تێنم

شکەستنا لاڤا تەما هیچ کارنە
ژبەرکو لاڤا تە یەقین لاڤا منە

هەکە زەمین و عاسمان هەڤ بدات
ئەڤ زەلام ژ ئنتقامێ دەرنەدهات

و هەکە بوبا ذەرە بذەرە لاڤەکەر
ڤی زەمانی وی ژ شویری نەدبر سەر

منەتێ نادانمە سەر تە ئەی کەریم
بەلێ شەرحا عزتا تەیە هەڤنشین

ئەڤ نەتە کریە کو منێ کری یەقین
ئەی صفاتێ تەد صفاتێ مە دەفین

تو دڤێ موستەعملی نەعاملی
ژبەرکو مەحمولێ منی نە حاملی

بوی مارَمَيْتُ اِذْ رَمَيْتْ دمشت
وەك کەفێ تە خوە ناڤ پێلێ هشت

لابوی جەم الا مەنزل بگیر
هەی عەجەب هەم ئەسیری هەم ئەمیر

ئەوا کو تەدایی تە نەدایە شاه داد
ئەو ڤێجا اَللّٰهُ أعلَمُ بِالرَشادْ

و ئەو هەڤالێ ژ طرس و بەلا ڤەرەستی
ژ ڤێ شەفیعی قەحری و لێتێکدا دۆستی

دۆستی ژ وی موخلصی قەتاند تەمام
بەرێ خوە دا دیواری دالێنەکێ سەلام

ژ وی شەفیعێ خوە بێگانە
خەلك مان عەجێب گرتی دڤان داستانە

هەکە نەی دینە چاوا خوە قەتاند!
ژ کەسەکی کو جانێ وی ژمرن دەراند

دەما گەردەن بریێ ئەو کری وی
لازمە ببت ئاخا بن پێلاڤا وی

پەلەڤاژی چو و بێزاری گرت
گەل دلدارەکی هوسا کینداری گرت

ڤێجا لوی مەلامەت کر ناصحی
کو ڤێ جەفایێ چاوا دکی گەل موصلحی؟!

جانێ تە بکری وی دلدارێ خاص
وێ دەما ژ گەردەن بریێ توکری خلاص

نەلازمە بروڤی هەکە ل تە کربا جەفا
تایبەت قەنجیا کری وی یارێ بوەفا

گۆت بۆنا شاهی قوربانە جان
وی چما شەفاعەتکر دناڤ میان

وێ دەمێ لِي مَعَ اَللّٰهِ وەخت دبا(1)
لا يَسَعُ فِيهِ نَبِيي مُجْتَبَى

ئەز ناخوازم رەحمەتەکێ بل برینا شاه
ئەز ناخوازم غەیری بوی شاهی پەناه

بخاترێ وێ غەیری شاه لا کرمە
کو بەرەو شاه تەوەلا کرمە

هەکە ئەو بخوە بتورەیێ ببرێ سەرم
شاه دبەخشێ شێست جانێ دیترم

کارێ من گۆری کرن و سەر بەخشیە
کارێ شاهنشاهێ مە سەر بەخشیە

فەخر وی سەریرە کو دەستێ شاه ببرێ
نفرین وی سەریرە کو بغەیری بدرێ(2)

شەڤا کو شاه ژ قەحر وی بێخێ تاریکی
چێترە ژ هزاران رۆژێ جەژن و رونیکی(1)

(١) دبا – دبو.
(٢) بدرێ – بدەت.

طەوافا وی کەسێ کو ئەو بخوە شاه دبینێ — فەوقێ قەهر و لوطف و کوفر و دینێ
ژ وێ یەك عبارەت هاتە ڤە د جهان — گەلەك نهانە و نهانە و نهان
ژبەر کو ئەڤ ئەسما و ئەلفاظێ حەمید — ژ گل ئاڤا ئادەمی هات پەدید
عَلَّمُ الاسْما ئادەم رە بو ئیمام — ئەما نەد ناڤ لباسێ عەین ولام
وەختێ ژ ئاڤ و گل دانا ل سەر کولاه — ئەو ئەسمائێ جانی بون روسیاه
کو نقابا حەرف و چاخ دخوە کێشا — بخاترێ ڤێ بو سەر ئاڤ و گلێ مەعنا خشا
گەرچ وی ژ قەهرا شاهی کرم خەلاص — ئەما هەر شاه بو مرە حَقّاً مَناصْ
گەرچ ژ یەك وەجهی مەنطق کاشفە — بەلێ ژ دەه وەجهایە پەردە و موکنفە
ئەز خەلیلێ وەختم و ئەو جبرەئیل — ئەز ناخوازم دبەلا وی رە دەلیل

گۆتنا جبرەئیل (عَلَیْهِ السَلامْ) بۆ خەلیل (عَلَیْهِ السَلامْ) کو (هَلْ لَكَ حاجَةٌ) بەرسڤا وی دا کو (اَما اِلَیْكَ فَلا)

وی ئەدەب نەگرت ژ جبرەئیلێ راد — کو دپرسی ژ خەلیل حەقێ مراد
کو تە چ مراد هەیە حەتا یاری بکم — ناخوە دێ چم سڤکباری بکم
ئیبراهیم گۆت نە ژ ڤێدەرێ هەرە — واسطە زۆر زەحمەتە خودا بنەظەرە
بۆنا ئەڤێ دنییە پەیغەمبەر رابطە — بۆ موئمنان ژ بەرکو ئەو واسطە
هەکە هەر دلی بهیستیبا وەحیا نهان — هیچ حەرف و صەوت نەدما دناڤ جیهان
گەرچ ئەو مەحوێ خودێیە و بێ سەرە — ئەما کارێ من ژ وێ نازکتەرە
دورستە کارێ وی کارێ مەولایێ منە — جەم ضەعفا من قەنجی خراب نیشاندنە
ئەوا کو عەینێ لوطف بت سەر عەوام — قەهر بخوەیە سەر نازەنینێت کرام
لازمە زاف رەنج و بەلا بکشێنی — حەتا بکاری فەرقا خاص و عامی ببینی
کو ئەڤ حروف واسطە نە ئەی یارێ غار — رەنج و بەلا رحی صاف دکن ژ سترِی و خار
ئێدی رەنج و بەلا لازمە و وقوف — دا نەجات بێ ئەو روحێ صافی ژ حروف
ئەما هندەك ژڤێ بەلایێ خوەهرتر بون — دیسا هندەك صاف و هەژیتر بون
هەر وەکی ئاڤا نیل هات ئەڤ بەلا — سەر سەعید بو ئاڤ و خوینە سەر ئەشقیا
هەرکێ دوماهیك بنێترە ئەوە مەسعود تەر — ئەوێ جدی تر بچێنێ دێ زێدە راکێ بەر
ژبەر کو دزانێ ئەڤ دونیا بۆ چاندنە — و پشکا وێ دنێ تەڤ بەر راکرنە

(١) رونیکی – روناکی، رون، رەوشەن.

هیچ عەقدەك بخاترێ عەینێ خوە نەبود   بەلکی ژبۆنا ببت فایدە و سود

هیچ مونکرەك نەبو هەکە بنێری   مونکریا وی بخاترێ عەینێ مونکری

هیچ نەبو ڤێجا کو دبینی د جیهان   مونکرەکی رە مونکریا وی ژبونا وان

بەس بۆنا حەسەدە د قەحرا دوژمن   یا خوە نیشا دانە و زێدە خواستن

و ئەو زێدەهی هەم پەی طەمەعەکی دیتەر   بێ مەعنا لەذەتەکێ نادەت صوەر

ژ وێ هەر دپرسی چما ئەڤێ دکی   کو صوەر زەیتە و مەعنا روناکی

ناخوە ئەڤ گۆتنا چما ژ بۆنا چیە   چونکی صورەت بۆنا عەینێ صورەتیە

ئەڤ چما گۆتن سوئال ژ مەقصەدە   بل بۆنا ڤێ چمایێ گۆتن بەدە

ئەی ئەمین ژ چ روی فایدە دخوازیە ڤە   چون فایدەیێ ڤێ بخوە ئەڤە

ڤێجا نقوشێ عاسمان و ئەهلێ زەڤی   کو نەحکمەتە بوە بۆنا ئەڤی

هەکە حەکیمی نینە ئەڤ تەرتیب چیە   و هەکە حەکیمەك هەیە چاوا فعلا وی خالیە

کەس ناچێکێ نەقشێ گەرماڤێ و خضاب   بل پەی قەصدا صەواب و ناصەواب

هەرچی د جیهان دبینی ژ ئایەتی   هەیە بۆنا مەعنایەکێ و حکمەتی

موسی ((درود لێبن)) ژ حەضرەتی عزەت سوال کر، کو ((لِمَ خَلَقْتَ خَلْقاً وَ اَهْلَكْتَهُمْ)) و جواب هاتن ژ حەضرەتی عزەت

موسی گۆت ئەی خوداوندێ حساب   تە نەقشکر چاوا دیسا تەکر خراب

نێر و مێ تە نەقشاندن بهەڤرا   پشترە تو وان وێران دکی چرا؟!

خودێ گۆت دزانم کو ئەڤ پرسیارا تە   نە ژ ئنکار و هەوا و ژ غەفلەتە

ناخوە من دێ تو عتاب و تەئدیب کربا   بخاترا ڤێ پرسیارێ تەیێ ئازاردیا

بەلێ تە دڤێت کو د ئەفعالێ ما   ڤەبکولی حکمەت و سرّێ بەقا

دا ژ وێ بکی زانا بۆ عەواما   هەم بئەڤێ بگەهینی هەمی خاما

قاصد ۆ تە پرسیار کر د کاشفی   بخاترێ عەوام ئەما تو ژێ واقفی

ژبەر کو نیڤ علم هات ئەڤ سوئال   بۆ هەر دەرڤەیی نابت ئەڤ مەجال

هەم سوئال ژ علم دەردکەڤێ هەم جەواب   هەر وەصا کو خار و گول ژ ئاخ و ئاب

هەم ضەلال ژ علم دەردکەڤێ هەم هُدی   هەر وەصا کو تەحل و شیرین ژندی

ژ ناسیاری دەردکەڤێ ئەڤ بوغض و وەلا   و ژ خوارنا خوەش بو ئێش و قُوا

بو موستەفیدێ نەزانا ئەو کەلیم   دا نەزانا ژ وی سرّێ بکەت عەلیم

ئەم هەم دێ وی کەنە وەك نەزانا	بەرسڤێ داننە جەم وەك بێگانا
کەر فرۆش بونە دوژمنێ هەڤدیتر	حەتا کلیلا قفلا وێ عەقدێ بر
ئێدی خودێ گۆتیێ ئەی ذولُبابْ	چون تەیێ پرسی وەرە بگرە جەواب
ئەی موسی طوڤەکی دناڤ ئاخێ بچێنە	ئێدی تو بخوە ڤێ ئنصافێ بێنە
دەما موسا چاند و چاندنا وی بو تەمام	وەشییێت وێ قەنج گهان بنظام
داس بدەست گرت و هەمی دروتن	ئێدی دەنگێ غەیبێ دگوهێ وی گۆتن
کو چما تو دچێنی و د پەروەری	چاخێ ئەو گەهشتە کەمالێ دبری؟
گۆت ئەی رەب ژ وێ دکم وێران و نڤە[1]	کو لڤێدەرێ طوڤ و کا تەڤلیهەڤە
نەلایقە دانە د کادینێ کایێ	کا د ئەنبارا گەنم هەم بەرەو نەمایێ
نینە حکمەت بو ڤان دوا تەڤلیهەڤی	جودا کرن واجب دبت ژ هەڤی
گۆت ئەڤ زانینە ژ کێ فێر بویی	نورا ڤێ شەمالکێ ژ کو هەلبویی
گۆت تە تەمییز دامن ئەی خودا	گۆت پاچاوا تەمییز نەبێ مرا
د خەلایق ئەرواحێ پاك هەیە	روحێت طارییێ گُلناك هەیە
ئەڤ صەدەفانە نە دیەك مەرتەبێنە	دیەکەکی دورّە و د دیتری نە وەك وێنە
واجبە ئظهارا ڤان باش و تەباه	هەروەسا کو ئظهارا گەنما ژ کاه
بۆنا ئظهارە ئەڤ خەلکێ جیهان	دا گەنجێ حکمەتا نەمێنت نهان
گۆت کُنْتُ کَنْزاً مَخْفِیاً سەحبکە	جەوهەرێ خوە گومنەکە دیار بکە

بەیانا وێ کو روحێ حەیوانی و عەقلێ جوزئی و وەهم و خیال ل میثالا دەوینە و روح کو باقیە دڤی دەوی هەر وەکی دوهنی ڤەشارتیە

جەوهەرێ راستیا تە بو خەڤ ددرۆ	هەر وەکی طاما دوهنی دناڤ طاما دۆ
ئەو درۆوا تە ئەڤ بەدەنا فانی بوە	راستیا تە ئەو جانێ رەبانی بوە
ب سالا ئەڤ دەوێ بەدەنێ پەیدا و دیار	دوهنێ جان د ناڤ وی خانی و ڤەشار
حەتا خودێ ڤرێکەت رەسولەکی عەڤدی	دەوی ددەنێ بکەیێنێ و لهەڤدی
حەتا بکەیێنێ هێدی ل سەر خوە و بفەن	دا مەن بزانێ کو ڤەشارتی بوە مەن
یا کەلامێ عەڤدەکی کو ئەو جوزئێ ویە	کو ئەو وەحی گەرە بچت د گوهێ ویە
گوهێ مومن وەحیا خودێ رە واعیە	ئەو وەسا گوهدارێ پەیڤا داعیە

(١) نڤە – پەحن، نزم، مەلساندن.

ئەو وەسا كو گوهێ طفل ژ پەیڤا مام　　پر دبێ ئەو ناطق دبێ د كەلام
و هەكە طفلی رە نەبت گوهێ گوهدار　　پەیڤا دایێ نابهیزێ دبتی كەڕەكی ژار
دائما هەر كەرێ ئەصلی ئی لالە　　ئەو كەس دئاخڤێ كو بهیست ژ دایكا دەلالە
و ئەوێ گوهێ وی كەر ولال بت ژ ئافەتەك　　ژبەر كو دگوهێ وی گهایە علەتەك
ئەوێ قەبولنەكەت تەربیەت و تەعلیم　　لاجەرەم ژ پەیڤێرە نابت تەسلیم
ئەوێ كو بێ تەعلیم بو ناطق خودایە　　كو صفاتێ وی ژ علەتا جودایە
یا وەكی ئادەم خودێ بێ تەلقینكری　　بێ دایك و داین خودێ فێر كری
یا مەسیحەكی كو بتەعلیما وەدود　　دولادەت ناطق هات دوجود
ژبۆنا دەفعا توهمەت د ولاد　　كو نەزێدە بوە ژ زنا و ژ فەساد
پێتڤیە دناڤ جەهد و خەبات بلڤلڤێ　　حەتا كو دەوێ وی دوهنی ژ دل دەركەڤێ
دوهن د ناڤا دەوی میناكا عەدەم　　دەوێ د هەبینا وجود راكریە عەلەم
ئەوێ كۆ هەیینا تە نیشا ددێ بخوەیە تیڤل　　و ئەوێ كو فانی نیشا ددێ ئەوە ئەصل
دەوێ دوهن ژێ نەگرتیە ئەڤ بەدەن　　حەتا ژێ نەگری بەرنەدە رەبەن
هەر بكەیێنە بزانست و بلڤێنە جارجار　　دا ئەوا كو ڤەشارتی بكەت دیار
ژبەر كو ئەڤ فانی دەلیلا باقیە　　هیڤی و لاڤا مەستان دەلیلا ساقیە
دوهن دناڤ دەو پەنهان دبێ　　هەرچی چێدكی طەواشێ وان دبێ

میثالەكە دیتر دڤێ مەعنێ دا

لەییزكێت وی شێرێ سەر تۆخ و ئالا　　ژ بایێت ڤەشارتی دبێژن ئەحوالا
هەكە نەبوا ڤەلڤینا وان بایا　　شێرێ مری كەنگی دلڤی لهەوا؟
ژ وێ ناسكی وی بایی هەكە صەبایە　　یا ئەڤ دەبورە، بەیانا وێ خەفایە
ئەڤ میناكا وی شێرێ عەلەم　　تەفەكور وی دلڤینێ دەم بدەم
كو ئەو فكرێ ژ رۆژ هەلات تێت صەبایە　　و ئەوێ كو ژ رۆژئاڤا دەبورە وەبایە
مەشرقا ڤی بایی فكرەتێ دیترە　　مەغربا ڤی بایی فكرەتێ وی سەرە
بخوە جەمادە و شەرقا وی بوە جەماد　　جان جانێ جان شەرقا وی بوە فوئاد
شەرقا خورشیدی كو بوە باطن فروز　　قشر و عەكسێ وی بوە خورشیدێ روز
ژبەركو بەدەن وەك مریو بێ لەهەب　　جەم وی نەرۆژ دیار دبت نەشەب
و هەكە ئەو نەبت وەكە ڤی بت تەمام　　بێ شەڤ و بێ رۆژ هەیە ئنتظام

هەر وەکی چاڤ دبینێ بخەواب   بێ هەیڤ و رۆژ طاڤە هەیڤ و ئافتاب
وەختێ خەوا مەبت (اَخُ المَوْتِ) یا فُلانْ   ژڤی برایێ وی برایی ناسکە و بزان
و هەکە بێژنە تە کو ئەو فەرعێ ڤێیە   ئەی موقەلدێ بێ یەقین گوە نە دێیە
جانێ تە دێ دخەوێ ببینت وەصفێ حال   کو ل هشیاری نەبینی بیست سال
لپەی تەعبیرا وێ تو بژی و سال   دێ چی لایێ شاهێت ژیر و بحال
کو بێژە تە عبیرا ڤێ خەونێ چیە؟   فەرع گۆتنا ڤێ سرّێ هوسا شەکیە
ئەڤ خەونا عەوامە و خەونا یێت خەواص   دبت ئەصلێ ئجتبا و ئختصاص
دڤێت فیل بت دەما کو شەڤ رازان   د خەونا خوە ببینێ وەلاتێ هندوستان
چ جا کەر دخەونێ نابینێ هندوستان   کەری سەفەر نەکریە بهندوستان
پێتڤیە جان هەر وەکی فیل بت قەوی   دا ئەو بکارێ بچتە هندێ دخەوی
فیل بیرا هندوستانێ دکێ ژ طەلەب   ئێدی موصەوەر دبت ئەو بیرا وی ب شەب
(اذْکُرُوا اللّٰهَ) کارێ هەر ئەو باش[1] نینە   (اِرْجَعِي) لیاقەتا هەر بەر طەلاش نینە
ئەما تو بێهیڤی نەبە وەکە فیل بە   و هەکە نەفیلی لپەی تەبدیل بە
کیمیا چێکەرێ گەردون رەببین   ب بهیزە هەردەم ژ مینا کەرا طەنین
نەقش دبەندن د جەوێ فەلەك   کار چێکەرن بۆ من و تە (لی وَ لَكْ)
هەکە نابینی سەر نخونێت رەبانی   ئەی شەڤکۆر بنێرە ل دەردێت رەوانی
هەر دەم ژان و ئێشە لئدراکێ تە   گیایێ نونو گهایی ببین ژ خاکێ تە
ژڤێ ئیبراهیمێ ئەدهەم نشکا ڤی دیت خواب   پەحنیا هندوستانا دل بێ حجاب
لاجەرەم هەمی زنجیر پارەکر   مەملەکت لهەڤدا و خوە وندا کر
ئەڤ نیشانێ دینا هندستان بوە   کو ژ خەو رابو و دێوانە بوە
ئاخ د وەشاند ل سەر تەدبیرا   ددراند خەلەکێت زنجیرا
تەرك کر ملکێ دنیا سەرب سەر   پێکڤە لهەڤدابێ دەردە سەر
ئەو وەصانە کو پەیغەمبەر گۆت ژ نور   کو نیشانا وێ ئەوە د ناڤا صدور
کو تَجافی تێت ژ (دارُ اَلغُرُورْ)   هەم ئینابەت تێت ژ (دارُ السُّرُورْ)
بۆنا شەرحا ڤێ حەدیشا موصطەفا   گوهدە داستانەکێ ئەی یارێ صەفا

(١) ئەوباش– سەرسەری، چەقۆکێش، بێ موبالات.

حكايەتا وى پاشازادەيێ، كو پاشايەكى حەقيقى رو بوى كر ((يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَ أُمِّهِ وَ أَبِيهِ)) بو نەقدىێ وەختێ وى، پاشاتيا ڤێ ئاخێ، كو كۆمكا زاروێك طەبعا قەلات گيرى ناڤدكن. ئەو زاروكێ پيرۆز دچتە كۆما ئاخێ و پەسنێ خوە ددێ كو قەلات بۆمنە زاروكێت ديتر حسادەتێ پێ دبن چونكى ((اَلتُّرابُ رَبِيعُ الصُّبْيانِ)) ئەو پاشازادە دەما ژ قەيدا رەنگا نەجات بو گۆت ئەز ڤان ئاخێت رەنگين هەر وێ ئاخا بيبها دزانم نابێژم زێر و ئەطلەس و قەديفەيە ئەز ژ ڤێ ئەكسونا رێگر نەجات بوم و من خوە بلايەكيڤە هاڤێت ((وَ آتَيْناهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا)) ئرشادا خودێ مرورێ سالانە حەوجەيە د قودرەتا د ((كُنْ فَيَكُونُ)) هيچ كەسى قابليەتا ئاخفتن گۆتنێ نينە

پادشايەكى هەبو يەك كورێ جوان   باطن و ظاهر هوێەر ژى دوەشان
وى خەون ديت كو نشكا ڤە ئەو كور دمر   صەفايا دنێ ل وى شاهى تەحل كر
هەشك بو ژ هلما ئاگر مەشكا وى   كو ژ گەرميا ئاگر نەما ئەشكا وى
وەطوۆڤ پر بو ژ دوكێل و دەرد شاه   كو د وى نەما رێكا كێشانا ئاه
نێزيكى مرنێ قالبێ وى بێكار بو   عومرێ شاه مابو هشيار بو
شاديەكە پتر هاتێ ژ هشياريا خوە   كو وى نەديت بو دناڤ ژيێ خوە
حەتا ژ شادى هەم نێزيك بو كو بمرێ   ئێدى غەما زۆرە ڤى جانى دگرێ
چرا ژيانێ ژ غەم دمرت و ڤەمرى   و ژ وەختێ شادى دمرێ طەڤزكە و يارى
دناڤا ڤان دومرنا ئەوى زندەيە   ئەڤ لەڤ تێكئالين جهێ خەندەيە
شاه گەل خوە گوت بۆ شادى سەبەب   غەم دبت حاصل چ كارە عەجەب
تشتێ ژڤێ عەجێب تر ليەك روى مەرگ   و ژ يەك روى ژيان و جل و بەرگ
ئەو يەكە نسبەت بوى حالەتى هلاك   ديسا هەم ژ لايێ ديترڤە ئمتساك
شاديا بەدەن لايێ دنيەوى كەمال   لايێ رۆژا دوماهيك نەقصە و زەوال
كەن دخەوێدە هەم تەعبير كرن   دبێژن غەم و قەحرە و گرى كرن
گريێ د خەوێ هەم شاديە و فەرەح   ئەڤەنە تەعبير ئەى خودان مەرەح
شاه كەتە هزرا كو ئەڤ غەم بخوە بورى   بەلێ جان ژ گۆمانا خراب نەكر دورى
و هەكە ستريەكى هۆ هات كەت پيا   لازمە يادگارەك دەما گول وەريا
چاڤ كوليەك ژڤێ نەلازمە كو ببێ   يادگارەك من دڤێ هەكە ئەو بچێ
چونكى بۆ مرنێ بێ دوماهيكن ئەگەر   ڤێجا ئەم كيش رێكێ بگرن لبەر

سەد دەرو دەروازە بەرەو مەرگێ لەدیغ — د دەرڤەکرنێ دکن جیغ جیغ
جیغ جیغا تەحلا وان دەرێت مرنێ — گوهێ حەریص نابهیزێ ژ حرصا دنێ
ژ لایێ بەدەن ژان و بەلا بانگێ دەرە — ژلایێ دوژمنا جەفا بانگێ دەرە
تو بجانێ من بخوینە پەرتوکێت طب — مەیزێنە ئاگرێ علەتا مولتەهب
دێ هەرە ببینە وانێت طب ناس — دا تو ببینی رەنجێت بێ قیاس
ژوێ رێکا دڤی خانی هەمی ل بەر من — هەردوگاڤا چالێ تەژی دوپشکن
باو باهۆزە و چرا ژی ئەبتەر — ژوێ روناهی بکم چرایەکە دیتەر
داکو یەك ژ هەردوا وافی ببێ — گەر ئەو چرا ب بایەکی ژ جی بچێ
هەر وەکو عارف کو وی ژڤێ ناقصیا چراغ — شەمالا دل هەلکر ژبوتا فراغ
تاکو رۆژەکێ کو ئەڤ ڤەمرێ ناگهان — پێش چاڤێ خوە دانت ئەو شەمعا جان
وی ئەڤ فەهم نەکر ڤێجا غرور کر — شەمالکا خانی بخانیڤە کر
کەتە هزرا چارەکرنێ بەلێ چارە نەبون — گەل خوە دگۆت نینە ژڤێ دەرچون

ژن ئانینا پادشاهی بۆ کورێ خوە ژ طرسا برینا نفش و نەسلێ

ئێدی لازمە بۆ وی ژنەکێ بێنن — دا ژ ڤێ ژن ئینانێ نەسل بمێنن
هەکە بەرەو فەنا چو ئەڤ باز دیسا — فەرخێ وی ژ پاش ببت باز دیسا
ئەگەر صورەتێ ڤی بازی چو ژ ڤێرێ — مەعنا وی د وەلەد باقی بدێرێ
بخاترێ ڤێ فەرمویە شاهێ نَبِیهْ — موصطەفا کو (اَلْوَلَدُ سِرُّ اَبِیهْ)
بخاترێ ڤێ مەعنێ هەمی خەلك ئەی پدەر — زارۆکێ خوە فێر دکنە هوتەر
دا ئەو مەعانی بمینن د جیهان — چاخێ ئەو قالبێ وان ببت نهان
خودێ بحکمەت حرصا وان دایە وجد — بخاترێ روشدا هەر بچوکەکی موستەعد
من هەم ژبۆنا دەواما نفشێ خوە — من جۆت دڤێ بۆ کورێ ڤەنجێ خوە
من کچەك دڤێ ژ نفشەکی صالح — نە ژ نفشێ پاشایەکی طالح
شاهێ حەقیقی و صالح و ئازاد کینە — ئەوێ کو نە ئەسیرێ زك و بن زکینە
ئەسیرێت حرصێ لوقەب کرنە بشاه — بەرەڤاژیە ناڤێ کافورێ دانەوییێ سیاه
دەشتا بەحەشت بوە چۆلستان بناڤ — ئەوێ کۆتی[1] دبێن خوەشبەختە تە ڤاڤ
ل ئەسیرێ شەهوەت و حرص و ئەمەل — دنڤیسن ئەمیر یا صەدرێ ئەجەل

(١) کۆتی – پیس، لەوتی، خراب، بەرەص.

بـــەلێ بـــۆ ئەســـیرێت مرنـــێ عـــەوام داد   نـــــاڤێ ئـــــەمیرێت ئەجـــــەل دنـــــاڤ بـــــلاد
دبێـــژنێ ســـەرۆك كـــویێ درێـــزا نعـــال   جـــانێ وی گرێدایـــە ئـــانكو جـــان و مـــال

ئختیارکرنا پادشاهی کچا دەروێشەکی زاهد ژ بۆ کوری و نەرازیبونا ئەهلێ مالێ و کرێت زانینا وا ژ خزماتیا دەروێشی

دەمـا شـاهی گـەل زاهـدی خزمـاتی ڤیـا   ئـــەڤ خەبـــەر دگـــوهێ خاتونـــان گهـــا
دایکـا شـاهزادێ گـوت ژ کێمیـا عـەقل   شـــەرط هەفکوفیـــە دعـــەقل و نـــەقل
تـە ژ بوخـل و نەحـەزی دڤـێ چاڤـچنۆك   دا کـــورێ مـــە گرێـــدەی بیـــەك خـــوازۆك!
گـۆت صـالح رە گـۆتن خـوازۆك خـەطایـە   کـــو ئـــەو (غَنِـــيُ اَلقَلْـــبْ) ژ دانـــا خودایـــە
د قەناعـــــەت درەڤـــــێ ژ تُقـــــی   نـــەژ لـــەئیمی و کەســـل هـــەروەك گـــەدا
ئـــەو کێمیـــا کـــو ژ قەناعـــەت و ژ تُقایـــە   ئـــەو ژ فـــەقرو کێمیـــا نزمـــا جودایـــە
هەکـــە یـــەك دانـــێ بـــدەنێ ســـەر ددانـــێ   و ئـــەڤ ژ گـــەنجا زێـــر دکـــەڤێ بـــازدانێ
ئـەو شـاهێ ژ حـرص قەصـدا حـەرام دکـێ   یـــێ تێگەهـــشتی نـــاڤێ گـــەدا لـــوی دکـــێ
گـــۆت کـــا شـــار و قـــەلا ژێـــرە جـــەهیز   یـــا دورّ و مـــال و زیـــڤ زێـــرێ تـــەمیز
گۆت هەرە هەر کەسێ وی غەما دین بژارد   خـــودێ باقیـــا غـــەما ژوی برانـــد
شاه غالب هات و وی کچەك دا کـوری   ژ نـــەژادا صـــالحەکی خـــوەش گەوهـــەری
د خوەشـــکیا خـــوە میناکـــا خـــوە نـــەبو   رومـــەتێ وێ رۆنـــتر ژ رۆژا صـــبە بـــو
ئەڤـە لاوینیـا کەچـێ و ئـەخلاق ژی وەسـان   کـــو ژ قـــەنجی نـــاهێ ژمـــارتن دبـــەیان
نێـــچیرا دینکـــە دا دنـــاڤ بگـــەهی تەبـــەع   حـــسن و مـــال و جـــاه و بـــەختێ مونتەفـــەع
بزانـــە ئـــاخرەت کـــاروانێ حێـــشترە مـــامو   لـــدوڤ وێ دونیـــا هـــەر وەکـــی هریـــە و مـــو
هریـــێ هەلبـــژێری حێـــشتر ناگـــەهێ تـــە   و هەکـــە حێـــشتر گهـــا چ بهـــا تـــینێ هریـــا تـــە
وەختێ نکـاح هـات گرێـدان بـۆ وی شـاهی   گـــەل نفـــشێ چـــاکان کـــەت هـــەڤراهی
ژ قـــەضـــا پـــیرە ژ نەکـــە ســـحرکەر بـــود   بـــو عاشـــقێ شـــەهزادێ بحـــسن و جـــود
ســـاحری لێکـــر پـــیرە ژنـــا کـــابلی   کـــو ژ وێ حەســـودی بـــر ســـحرا بـــابلی
کـــورێ شـــاه بـــو عاشـــقێ پیرەژنـــا کرێـــت   حـــەتا بـــوك هـــێلا و ئـــاڤروا بـــوکێ رێـــت
ژنەکـــە رورەشـــا کـــابولی دێـــوا بمـــەکر   نـــشکا ڤـــە ل شـــاهزادێ بـــو رێگـــر
ژوێ رو رەشـــا خـــەبیثـــا پـــیس کـــار   ئـــــەو شـــــاهزادە بومـــــە دهـــــۆش و ژار
ڤـــێ عـــەجوزا نـــۆط سـالیا حێفتیـارێ پـیر   نەعـــەقل هـــێلا بـــۆ وی کـــوری نـــە ضـــەمیر
حـــەتا ب ســـالەکێ شـــاهزادە بـــو ئەســـیر   دراموســـی جهـــێ پێلاڤـــا وێ ژنـــا پـــیر

صوحبەتا پیرەژنێ ئەو دحەلاند — حەتا نیڤ جانکر و بەژن لێ طەواند
ژ ضەعفا وی خەلك کەتنە دەردەسەر — ئەو ژ مەستیا سحرێ ژ خوە بێ خەبەر
ئەڤ جیهان سەر شاه بوە مینا زندان — و ئەڤ کورە لگریێ وان بوەخەندان
شاه زۆر بێ چارە بو دبرن و مات — شەڤ و رۆژ گۆری دکر مال و زەکات
ژ وێ کو هەر چارا وی بابی دکر — عشقا پیرەژنێ لێ دبو زێدە تر
ئێدی یەقینکر کو ئەو موطلەق سرەکە — وەرە بگری و زاری ئەڤێ چارەکە
وی سەجدە دکر کو فەرمانا تە رەوایە — بلێ خودێ سەر ملکێ فەرمان کێ رایە
ئەما ئەڤ مسکین دسۆژێ وەکی عود — دەستێ وی بگرە ئەی رەحیم و ئەی وەدود

قەبول بونا دوعا پادشاهی دخلاسیا کورێ وی ژ ساحرا کابلی

حەتا ژ یارەب یارەب و ئەفغانێ شاه — ساحرەکی سەیدا هاتە پێش ژ راه
کو وی بهیست بو ژ دور ئەڤ خەبەر — کو بوە ئەسیرێ پیرەژنێ ئەو پسەر
کو ئەو عەجوزە بو دناڤ جادوی — بێ وێنە و ئێمن ژ مثل و دوی
دەست ل سەر دەستە ئەی فەتا — دفەن و دزۆر تا ذاتێ خودا
مونتەهایێ دەستا دەستێ خودایە — بێ شەك دەریا مونتەهایێ جوایە
عەور هەمی ژوێ دگرن هاڤێن — دوماهیکا شاپا هەم بوێ دجڤێن
شاهی گوتیێ کو ئەڤ کورە ژ دەست چو — گۆت ئەڤا هاتنا من ژێرە دەرمان بو
هەمبەرێ پیرکێ نینە ژڤان ساحران — بل منێ زانا هاتمە ژوان دەران
وەکە دەستێ موسی ب ئەمرێ کردگار — نوکە ئەزێ دەرێنم ژ سحرا وی دەمار
کو ئەڤ علم مرا هات ژ وی طەرەف — نەژ شاگردیا سحرا موستەخەف
هاتمە دا بەطالکەم سحرا وی — دا شاهزادە نەمینت زەر روی
بەرەو گۆرستان هەرە ل وەختێ سحور — جەم دیواری هەیە سپی گور
وی گورێ ڤەکە ژ طەرەفێ قبلێ — دا ببینی قودرەت و صنعێ خودا لێ
زاف درێژە ئەڤ حکایەت تو مەلول — بکورتی دبێژم من هێلایە فضول
بەرەو گۆرستان چو وی شاهی لەزکر — ئەو ترب وی شاهی دگاڤێ ڤەکر
سحرێت پەنهان دیتن دناڤ هەڤدو — سەد گرێچك گرێداینە ل یەك تارمو
ئەو گرێچکێت کۆر یەك بیەك ڤەکر — ئێدی کورێ شاه ژ محنەت رها کر
ئەو کورە بخوە ڤە هات بلەز کر رەوان — بەرە و تەختێ شاه ب سەد ئمتحان
سەجدە کر و ل زەڤی ددا ذقن — کوری کرە بنکەفشی شویر و کەفەن

شـــاهى شـــەهر رونيكـــر و خـــەلك شـــاد
و ئـــەو بوكـــا بـــێ هيڤـــى گهـــا مـــراد

عالـــەم ژنـــو ســـاخ بـــو بهێـــز و خـــوەش رو
زۆر فەرق بو نـاڤ رۆژا وێ رۆژێ و رۆژا ئـەڤرۆ

شـــاهى يـــەك داوەت ژێ رە كـــر وەســـان
كـــو قەنـــد و گـــولاڤ هاڤێتنـــە بـــەر صـــان

پيرەژنـــا ســـاحر ژ قـــەحر و خـــەما بمـــر
رومەت و خويێ كرێت تەسـليمى دوزەخكـر

د تەعـــەجب مـــابو شـــاهزادێ جـــوان
كو چـاوا وێ عـەقل و بەصـەر ژمـن درەڤـان!

نو عەروسەك ديت هەر وەكى مـاهێ حوسـن
كـــو ل ســـپەحيا دگـــرت راهـــێ حوســـن

بێهـــۆش بـــو و بروكـــەت نـــاڤ گـــل
حـــەتا ســـێ رۆژا ژ جـــسمێ وى گومبـــو دل

سـێ شـەڤ و رۆژا ئـەو ژ خـوە بێهـۆش بـو
حەتا كـو خـەلك ژ طـەپـا وى پـر جـۆش بـو

بخوەڤـــە هـــات ژ عـــلاج و ژ گـــولاب
پـچك پـچك وى فـەهمكر قـەنجى و خـراب

١٦٠٠٠ پاش سـالەكێ شـاه گۆتـە وى ب ئـاخفتن
و ژياريكڤـــە بێنـــە بـــير وێ يـــارا كـــەڤن

بێنــە بــير ژوێ ضــەجيــع و ژوێ فــەراش
حـــەتا بڤـــى حـــەدى بێوەفـــا و تـــەحل مـــەباش

گـۆت هـەرە مـن پەيـدا كـر (دارُ الـسُّرُورْ)
و ئـــەز نـــەجات بـــوم ژ چـــالا (دار الغُـــرُورْ)

هـەر وەطـوڤـە چـاخێ مـۆمن ريكـێ دبـينێ
بـەرەو نورهـا خـودێ ژ طـاريتيـێ رودكـەينێ

بكـــورتى ئـــەڤ داســـتان مـــن كـــر تـــەمام
دا تـــو مەقـــصەدا خـــوە بزانـــى والـــسلام

دبەيانا وێ كو شاهزادە زارۆكێ مرۆڤە خەليفەيێ خودێيە بابێ وى ئادەمێ صەفى خەليفەيێ خودێ مەسجودێ مەلائكە و ئەو پيرەژنا كابلى دونيايە، كو زارۆكێ مرۆڤى ژ بابى دبرێ ب سحرێ و ئەنبيا و ئەوليا ئەو طەبيێ تەدارك كەرن

ئـــەى بـــرادەر بزانـــە كـــو شـــاهزادە تـــوى
بۆنـــا رێكـــا راســـت ئامـــادە تـــوى

ســـاحرا كـــابلى ئـــەو دونيايـــە كـــو
مێـــرا دكـــەت ئێخـــسيرێ رەنـــگ و بـــو

دەمـــا ڤـــێ تـــو ئێخـــستى د رەشـــە روز
دەم بـــدەم بخوێنـــە و پفكـــە (قُـــلْ أَعُـــوذُ)

دا نـەجات بـێ ژ ڤـێ سـحرێ و ئـەڤ قەلـەق
ئـــــستعاذێ بخـــــوازە ژ (رَبِّ الْفَلَـــــقِ)

ژ وێ رەسـول گـۆت دونيـا تـە سـەحارە
كـو ئـەو خـەلكێ دخـەلتينێ صـبح و ئێڤـارا

١٦٠١٠ ئـەڤێ سـحرا گـەرم هەيـە گـەنيا پـير
پفـــا گـــەرما وێ شـــاهان دكـــێ ئەســـير

د هنـــدرێ ســـنگا نفـــاثـــات ئـــەوە
بـــۆ گرێكێـــت ســـحرێ ئثبـــات ئـــەوە

ســـاحرەيا دونيـــا قـــەوى و زانـــا ژنـــە
ڤـــەكرنا ســـحرا وێ بدەســـتێ عـــامێ نـــنە

و هەكـــە گرێكـــێ وێ بعـــەقل ڤـــەكربا
كـــەنگى دێ خـــودێ ئـــەنبيا ڤرێكربـــا

هەر خوەش دەمەکی گری ڤەکەر بخوازە   بزانە (يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ) رازە [1]
وەکی ماصی دێ تە گرێدت هندی شێت   شاهزادێ سالەکێ مایەڤە و توشێست
شێست سالا دداڤا وی د محنەتی   نەساخلەمی و نە سەر رێکا سنەتی
فاسقەکی خوەلی پێوەر نەدنیات خوب   نە قورتالی ژ وەبال و ژ ذنوب
نەفخا وی ڤان گرێکا هشك دکت   ڤێجا بخوازە نەفحەیا خەلاقێ کت
دا (نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي) تەڤە   نەجات بدەت و بێژت وەرە ڤە
١٦٠٢٠ بل بنەفخا خودێ ناصوژێ نەفخا سحر   ئەڤ نەفخ قەحرە و ئەو پف نەفخا مهر
رەحمەتا وی سابقە ژ قەحرا وی   تە پێشبرکی دڤێ هەرە پەی سابقی
دا بگەهی دناڤ رێزا نفوسی (زُوِّجَتْ)   کو ئەی شاهێ مەسحور ئەڤە مەخرەجەت
گەل هەبونا پیرەژنێ ناهێت ئەو حەلال   لبەر طەنشتا تە ئەو بوکا پر دەلال
مانێ پەیغەمبەر ل ئەڤێ دپەیڤینە   کو ئەڤ جیهان و ئەو جیهان لهەڤ هەوینە
ئێدی ویصالا ڤێ فراقێ ئەو بوە   صحەتا ڤێ بەدەنێ ژانا جان بوە
دەما سەخت بت فراقا ڤی مەمەری   ئێدی بزانە سەختترە فراقا وی مەقەری
چاخێ فراقا نەقشی سەختە ئەی جوان   بزانە فرقەتا نەقاشە سەد چەندان
ئەی کەسێ تە صەبر نینە ژ دونیا دون   ئەی دوّست صەبرا ژ خودێ چاوایە چون؟
وەختێ کو تە صەبر نینە ژ ڤێ ئاڤا سیاه   چاوا دێ صەبر کەی ژ کانیا ئیلاه
١٦٠٣٠ دەما کو بێ ڤێ شوربێ تە کێم هەیە سکون   چاوا ژ عەوری جودابی و ژ (يَشْرَبُونَ)
هەکە بهنەکێ ببینی حوسنا وەدود   دێ هاڤێژی ناڤ ئاگر جان و وجود
ژ پاش وێ کەلەخێ گەنیە ئەڤ شورب   چاخێ جەمالا خودێ تەدیت ل قورب
هەر وەکو شاهزادێ دێ گەهی یارێ خوە   ئێدی تو دێ دەیی ژ پێ خارێ خوە
خەباتکە خوە ژ بێخوەیێ پەیدا کە   زوتر کو خودێ زانا ترە ب چاکە
هەر گاڤ گەل خوە نەبە تەڤلیهەڤ   هەر گاڤ وەك کەری دئاڤ و گل نەکەڤ
ژ کورت بینیا چاڤە ئەو تەحیسك و عثار   کو وەکی کوّرا نابینێ سەر نشیڤ و بەروار
بهنا کراسێ یوسف بکە سەنەد   ژبەر کو بهنا وی چاڤا روّن دکەد
صورەتێ ڤەشارتییێ وێ نورا جەبین   چاڤێ پەیغەمبەرا کریە دوربین
ئەو نورە روخساری نەجات ددێ ژنار   هێ قانع نەبە بنورا موستەعار
١٦٠٤٠ ئەڤ نور چاڤی حازر بین دکێ   جسم و روح و عەقلی گورگین دکێ
صورەتێ وی نورە و د تەحقیقا ئاگر   هەکە تە روناهی دڤێت دودەستا ژێ بگر

---

(١) رازە – سرە.

دەم بدەم هلطەپلیێ هەر جا بچت چاڤ و جانەکی کو حازر بین دبت

دوردبینیێ بیێ هۆنەر دور ئەو هەر وەسا نەدور دیتنا یێ د خەو

رازای بی سەر لێڤا جویێ هشك لەب بەرە و سەراب دبەزی لطەلەب

سەرابێ دور دبینی و ببەز دبی عاشقیێ ویێ دیتنا خوە دبی

د خەویێ گەل یاران کەڤی خۆش و بێش کو ئەزم بینا دل و پەردە کەلێش

ئەڤا لوی لایی من ئاڤا دیتی زوبە باب حەتا چونە ویێ دەریێ ئەو بخوە سەراب

هەر قەدەم ژ ڤیێ طەزی دورتەر بەزبەزان بەرەو لێلانا[1] ب غورەر

عەینیێ ویێ قەصدیێ حجابا ویێ بیە کو بتەڤە گرێداییە و هاتیە

زۆر کەسا بجهەکی قەصد کردوە ژ مەقامەکی کو ئەو غەرەض دوی بوە

دیتن و پەیڤا نڤستیا بکێر نایێ بەس خیالەکە چ جا بدەستڤە نایێ

هەکە چاڤ ل خەویێ هەرە سەریێ راە بنڤە الله الله سەر ریا الله بنڤە

دا بەلکو سالکەك تە هشیار بکیێ ژ خیالاتیێ پونژینیێ تە دەر بکیێ

هەکە فکریێ رازایی ببت مینا مویی ئەو ژ ویێ پەیدا ناکت ریا کوی

هەکە فکریێ نڤستی دوتا و هەرکەسیێ تایە هەر خەطا دناڤ خەطا دناڤ خەطایە

و گەرچ چاڤیێ وی دوربین و ب ضیایە هەر هەبا دناڤ هەبا دناڤ هەبایە

پێلا ئاڤیێ نزیکە لوی کەریێ گێژ د خەویێدە دپیڤێت دەشتێت درێژ

ییێ نڤستی دبینت تهنیە شەدید ئاڤ (اَقْرَبُ مِنْهُ مِنْ حَبْلِ الوَرِيدْ)

حکایەتا وی زاهدیێ کو دسالا قەحتی ب کەن و شادبو دگەل موفلسی و عیالو و خەلك ژ برسا دمرن گۆتنیێ نەوەختیێ شادیە، کو سەد تازیە گۆت نە خەما منە

هەروەسا کو وی زاهدی دناڤ سالا قەحط ئیێ ب کەن بو و دگرین پێکڤە رەهط

ڤێجا گۆتنیێ نوکە نەجهیێ کەنیە قەحطیێ رەهیێ مومنان هلکریە

رەحمیێ چاڤیێ خوە ژ مە ییێ گرتی ژ هەطاڤا تیژ دەشت و چۆل یا صوتی

دەخل و باغ و رەز و بیستان رەشکری طەراتی دزەڤی نەمایە هەمی هشك کری

خەلکیێ دمرن ژڤیێ قەحط و عەذاب دەە دەە و سەد سەد وەکە ماصی دور ژ ئاب

تو ل موسلمانان قەت ناکەڤی درەحم مومنین خزمن و یەك بەدەن بەزولەحم

ژانا جوزئەکی ژ بەدەن ژانا هەمیێە هەکە وەختیێ ئاشتیە یا خود مەحەمیێە

گۆت چاڤیێ هەوە قەحطی دبینت ئەڤی ل بەر چاڤیێ من بەحەشتە ئەڤ زەڤی

(١) لێلان – سەراب.

ئەزێ دبینم ل هەر دەشت و مەکان — وەشییێت پر و گەهشتی ناڤ میان
وەشییێت د پێلا ژ بایێ صەبا — ل چۆلا کەسك و طەر تێکوەر دبا
ژ ئازمون ئەز دەست سەر وێ ددم — دەست و چاڤێ خوە چاوا رەد بدم
یارێ فرعەونێ بەدەنن ئەی قەومێ دون — ژ وێ دیارە بۆ هەوە نیل خون
بنە یارێ موسایێ عەقل زود — دا خوین نەمینێ و ب بینن ئاڤا رود
چاخێ جەفایەك ژ باب بێتە سەر تە — ئەو باب دبت صەگ بەرچاڤێ تە
ئەو باب صەگ نینە تاثیرا جەفایە — کو نەظەرا وێ زەحمەتێ صەگ نومایە
ب چاڤ یوسف رە گورگ ددیتن — چونکی برا حەسود بون وە ددیتن
دەما تە گەل بابا ئاشتی کر چت تۆرەیی — ئەوێ بوی سەد بت بابا یارێ قەوی

د بەیانا وێ، کو مەجموعێ صورەتێ عەقلێ کولە دەما گەل عەقلێ کول بخوەهری بچی تە جەفا کر و صورەتێ بابی غەما تە زێدە کەت وەطوۆ کو دلێ تە گەل بابی خرابی کر صورەتێ بابی غەما تە زێدە کەت و نکاری روێ وی ببینی گەرچ پێش هنگی نورها چاڤا بوبت و راحەتا جان

کولێ عالەم صورەتێ عەقلێ کولە — ئەو بابێ هەر ئەوێ کو ئەهلێ قُلَە
چاخێ کەسی گەل عەقلێ کول کر کوفران — صورەتێ کول هەم جەم وی دبێ مینا صان
ئاشتی بکە گەل ڤی بابی دوریا ژێ بهل — داکو ببت فەرشێ زێر ئاڤ و گل
ئێدی قیامەت حازریا حالێ تە دبێ — لبەر تە چەرخ و زەڤی مۆبەدەل دبێ
ئەز کو هەر و هەر ئاشتم گەل بابان — ئەڤ جیهان وەك جەنەتا منە دنێران
هەر گاڤ نوصورەتی و نو جەمال — حەتا ژ نو دیتن ناڤدچت مەلال
ئەز جیهانێ هەر دبینم تەژی نەعیم — ئاڤێت ژ کانیا ل هەرکن مۆقیم
دەنگێ ئاڤا وێ دگەهێ ناڤ گوهێ من — سەر خۆش دبت ضەمیر و هۆشێ من
چقێ دارا درەقصن وەکی ماصیان — بەلك دەستا لهەڤ د دن مینا موطربان
ئەو چریسکا ئایینێیە ل تە رونی دکت — هەکە ئایینە دیار ببێ کانێ چاوا دکت
ئەز ژ هزاران ناڤەگێرم یەکی — ژبەر کو هەر گوە تەژیە ژ شەکی
جەم خیالا ئەڤ گۆتن مزگین دانە — عەقل دبێژێ مزگینیا من دانە

داستانا زارویێت عوزەیر (علیەالسلام) کو ژبابی ئەحوالێ بابی دپرسین دگۆت منێ دیتی دێ هێت هندەکا، کو ئەو ناسین بێ هوش بون و هندەکا نەناسین د گۆتن بخۆ مزگینی دا ئەڤ بێهۆشی چیە

هەر وەکی زارویێت عوزەیر دناڤ رێوار — کەتنە پرسین ژ ئەحوالێ بابێ ژار
ئەویێت پیر بوین و بابێ وان جوان — ڤێجا بابێ وان هاتە پێش ناگهان
ڤێجا ژوی د پرسین کو ئەی رێوەنگی — ژ عوزەیرێ مە تە خەبەر هەیە برەنگی
کو کەسەکی ئەڤرۆ مزگینیا وی دابو — ژ پاش بێ هیڤیێ دیسا پەیدا بو
گۆت ئەرێ یێ لدوڤ من تێتە ڤە — ئەو کەیفخۆش بو دەما موژدە بهیستەڤە
کرە گازی کو ئەی مۆبەشر شاد ژی — ویێ دیتر باب ناسی وکەتە گری
کوچ جهێ مزگینە ئەی خوەلی ب سەر — کو ئەم کەتنە ناڤ کانا شکەر
بۆ وەهمێ مزگینە و جەم عەقلی نەقد — ژبەر کو چاڤێ وەهم بو مەحبوبێ فەقد
بۆ کافران دەردە و بۆ مومنان بەشیر — ئەما نەقدێ حالە دچاڤێ بەصیر
ژبەرکو عاشق دگاڤێ مەستێ واقعییەتە — لاجەرەم ژ کوفر و ئیمانێ پێشتر کەتە
کوفر و ئیمان هەردو بخوە دەرڤانن ژێرە — کو ئەوە کاکل و کوفر و ئیمان دو تیڤلن پێرە
کوفر تیڤلە بەرەو هشکی دچت — ئیمان تیڤلێ نازکە سەر کاکل دبت
جهێ تیڤلێت هشك هەر ئاتەشە — تیڤلێ خوە بکاکلڤە گرتی جان خوەشە
کاکل بخوە ژ مەرتەبا خوەشی پێشترە — پێشترە ژ خوەشی کو لەذەت پەحنکەرە
ئەڤ ئاخفتن بێ دوماهیکە دیسا ڤەگەر — دا موسایێ جانم توزێ بێنێ ژ بەحر
تەما عەقلێ عەوام ئەڤ هاتە گۆتن — ئاخفتنێ مایی ئەو هاتنە ڤەشارتن
ئەی موتەهەم عەقلێ تەهەیی هویرە — ل سەر هویرکە ئاسنا موهر دانین دویرە
عەقلێ تە پارچە بوە ل سەد مۆهمات — هزاران هیڤی و ئارەزوا بهەڤرە دکات
پێتڤیە پارچێت وی کومبکی بعشق — دا خوەش ببی وەك سەمەرقەند و دیمەشق
مینا یەکدانە جەم کومببت ژ ئشتباه — هنگی دکارن داننە سەر تەموهرا پادشاه
و هەکە توێ خاڤ پچ پچ زێدەکی بئەساس — خودێ ژ تە چێکەت یەك زێرین طاس[1]
ئێدی هەڤناڤ و هەڤ ئەلقاب دبی — گەل شاه و صورەتێ وی هەڤوەصل دبی
هەر نەکە مەعشوق تو نان و ئاب — هەم شەمالك و شاهد و شەکرۆك و شەراب

(١) طاس – جام، کاسە، زەرك، ترار.

خوه لهەڤ کوٚمکە جەماعەت رەحمەتە   دا بشێم بێژم ئەوا هەیی گەل تە
ژبەر کو گوٚتن ژبوٚنا یاوەریە   جانێ کافر ژ یاوەریا خودێ بەریە
جان قسمەت بوە سەر تشتێن فەلەك   دناڤبەرا شێست سەودا موشتەرەك
ڤێجا بێ دەنگی چێتر ددێ ژێرە ثبوت   ئێدی بەرسڤا ئەحمەقان هاتیە سکوت
ئەڤێ باش دزانم ئەما بەدەنا مەست   بێ مراد دەڤی ڤەدکێ ژ قەست
هەر وەطوٚڤ کو ژ بهنژین و ژ باوشکا   ئەڤ دەڤە بێدا خوازا تە خوە ڤەدکا

تەفسیرا ڤێ حەدیثا کو ((اِنّیِ لأَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبّیِ فِی کُلِّ یَوْمٍ سَبْعینَ مَرَّةً))

هەر وەکی پەیغەمبەر ژ پەیڤێ دوٚرّ نشار   ئەز تەوبە دکم روژێ حەفتێ جار
بەلێ مەست دبت ئەو تەوبە شکێن   بیرکەرە ئەڤ بەدەنا مەستا جل درێن
حکمەتا ئظهارا ئەسرار ل مێژوا دراز   مەستیەك هاڤێت سەر زانایێ راز
رازا پەنهان گەل ئەڤێ طەبل و عەلەم   ئاڤ بوە جوشان ژ جَفَ ألقَلَمْ
رەحمەتا بێحەد رەوانە هەر زەمان   هنگ رازاینە ژ دەرکا وێ ئەی مەردمان
جلێ یێ نڤستی دکەڤێ جوا ئاڤێ   دناڤ خەوێ یێ نڤستی دگەرهێ ل سەراڤێ
دچێ وێدەرێ کو بهنا ئاڤێ هەیە   ژڤان هزرا رێکر ل سەر خویە
چاخێ کو ئەو دەر ڤیا ژ ڤێدەرێ دوردبێ   لخیالەکێ ئەو ژ خودێ مەهجور دبێ
دوردبینن و گەلەك نڤستی دچن   ئەی رێرەوێ حەق رەحمەکێ ل وان بکن
من نەدیتیە یێ تهنی خەوڤە بچێ   تهنیتی یێ بێ عەقل خەو ڤەدبێ

بەیانا وێ کو عەقلێ جوزئی حەتا تربێ پتر نابینێ و دباقی موٚقەلدێ ئەنبیا و ئەو لیایە

عەقل بخوە ئەوە کو ژ حەق ب چەرێ   ئەو نەعەقلە کو لپەی عەطارد[1] بگەرێ
پێش مینیا عەقلی حەتا گوٚر بوە   و ئەوێ خودان دل تانەفخا صوٚر بوە
ئەڤ عەقل ژ ئاخا گوٚرێ نابورێ   و ئەڤ گاڤ عەرصا عەجائبانا سپێرێ
هەرە ژ ڤێ گاڤێ و ڤی عەقلی بێزار بە   ل چاڤێ غەیبی بگەرهە و بکریاربە
مینا موسی دەستێ بنوردەرێنە ژ جێب   طەڤزا بکە ل سەیدا و شاگرد و کتێب
ژڤێ نەظەر و عەقلی ناهێت بل گێژیا دەوار   ڤێجا نەظەرێ بهێلە و هەلبژێرە ئنتظار
ژ ئاخفتن گوٚتنێ نەخوازە ئرتفاع   بوٚ مونتەظری چێترە ژ گوٚتنێ ئستماع

(١) عەطارد – ستێرا عەطارد

ڤيانا مەنصەبێ تەعليم نەوعەكى شەهوەتە
هەر خيالا شەهوەتييت د رێكا بوتە

هەكە بفەضلا وى تێگهابا هەر فضول
كەنگى خودێ دهنارتن هەفقا رەسول

عەقلێ جوزئى وەكو بەرقەو درەخش[1]
د چريسكێ كەنگى دشى هەرى شارێ وەحش[2]

نينە نورا بەرقێ بخاترێ رێبەرى
بەلكى ئەمرە بۆ عەورى دا بگرى

بەرقا عەقلێ مە ژبۆنا گرينە
دا نەيين بگريت دڤيانا هەيينا

عەقل زارۆكى دبتە قوتابخانێ
ئەما نكارت نيشادەت فێردانێ

عەقل نەخوشى تينتە جەم طەبيب
ئەما عەقلێ وى دەدەرمان نەبو مۆصيب

ئەڤا شەياطين بەرەو ئاسمان دچن
ل ئەسرارێ واندەرا گوهددن

هندەكى ژوان رازا ئەو درەڤێنن
زو شوهوب وان ژ سەما دبەزێنن

كو هەرنە زەڤى رەسولەك هاتيە
هەرچى دخوازن ژ دەستێ وى تێيە

هەكە هەوە دورّەك دڤێت پر بها
(أُدْخُلُوا ألابْيَاتَ مِنْ اَبْوابِهَا)

ل وێ حەلقا دەرى دەوبەر دەرى راوەستە
كو بەرە و ئاسمان زەحمەت نەكێشە قەستە

حاجەتا هەوە نينە بڤێ رێكا دراز
مەيێ دايى يەكى ئاخى ئەسرار و راز

هەرنە جەم وى هەكە هون خائن نينن
ژوى دبنە نەيشكەر گەرچ هون نينن

دێ كەسك كەت ژ ئاخا تە و دەليل
نەكێمە ژ سما هەسپێ جبرەئيل

كەسك دبى تازە دبى دنو دەليلى
هەكە تو ببى ئاخا هەسپێ جبريلى

كەسكيا جان بەخش كو ئەو سامرى
كرە دگۆلكێ حەتا بو گەوهەرى

جان گرت وكرە عۆرين ژ وێ كەسكێ وى
ئەو وەطوۋ عورى كو بو فتنا عەردى

هەكە بەرەو ئەهلێ رازوە رى بئەمينى
ديسا نەجات بى ژ سەر كومك هلينى

كوم ل سەر چاۋ گرتى و گوهگرتى
كو ژێ بێبارە مسكين و خەم گرتى

ئەو كومك عەول سەر چاڤێ ڤەكرى بوە
كو هەمى مەيلا وى لايێ جنسێ خوّوە

دەما ژ جنس برى و گەل شاه بو يار
چاڤا ژ وى رە ڤەدكەت دوبار

خودێ دێوان دهاژو ژ مرصادا خوە
عەقلێ جوزئى ژى ژ ئستبدادا خوە

ئەى عەقل سەركێش نەبە تو نينى موستەبد
چونكى شاگردێ دلى و موستەعد

زو هەرە سەر دل كو تو جوزئێ دلى
ئاگاهبە كو بەندەيێ پادشاهێ عادلى

بەنيتيا وى چێتر ژ سولطانيە
كو (أَنَا خَيْرٌ) پەيڤا شەيطانيە

فەرق بكە و هەلبژێرە تو ئەى خەسيس
بەنيتيا ئادەم ژ كبرا ئبليس

---

(١) درەخش – چريسك، بەرق.
(٢) وەحش – ناڤێ شارەكيە لهەريما بەلخ.

گــۆت ویـــێ کـــو رۆژا رێکێیـــە هُـــو
حـــەرفا طـــوبـــێ هـــەرکی (ذَلَـــتْ نَفْـــسَهُ)
ســیبەرا طـــوبـــی بـــبین و خـــوەش بنڤـــە
ســـەری دانـــە دســـیبەرایێ ســـەرکەش بنڤـــە
سیبەرا (ذَلَتْ نَفْسَهُ) خـوەش مـەضـجەعەکـە
بـــۆ موســـتەعدانێ صـــەفا مەهجەعەکـــە
هەکە ژ ڤـێ سیبەرێ هـەری بـەرە و منکـی
زو طـــاغـــێ دبـــی و رێکـــێ گـــوم دکـــی

بەیانا ئایەتا کەریما ((يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ))

چـــون پەیغەمبـــەر نـــینی ژ ئومەتبـــە
دەمـــا کـــو نـــە ســـولطـــانـــی رەعیەتبـــە
ڤێجـــا بێـــدەنگی هـــەرە بێدەنگبـــە
و ژ خـــوە رەئیـــا دەرنەکـــە بـــێ زەحمەتبـــە
ئێـــدی هـــەرە بێدەنگبـــە ژ ئنقیـــاد
ژێـــر ســـیبەرا شـــێخ و فـــەرمانا ئوســـتاد
ئێـدی هـەرە بێدەنگبـە و خـوە کرکـە
ژ وجـودا خـوە یـا کـێم والـی نەکـەر کـە
نـــاخوە گـــەرچ موســـتەعد و قـــابلی
تـــو دێ مەســـخ بـــی ژ پەســـندانا کـــاملی
١٦١٧٠ هـــەم ژ ئـــستعداد و ئـــەمانی ئەگـــەر
سەرکێـــشی ژ ســـەیدایێ ژێـــرێ باخەبـــەر
صـەبرکە د پـێلاڤ درونـێ و هـەر ب سـوز
و هەکـە بـێ صـەبر ببـی مـینی پینـە دوز
هەکـە کەڤنـە دوزا وان هـەبا صـەبر و حلـم
پێکڤـــە دبونـــە نـــو دوز هـــەم بعلـــم
بـــەس بخەبتـــە و ل دومـــاهیکێ ژ کـــەلال
خـــوە بێـــژی خـــوە کـــو (اَلعَقْـــلُ عِقـــالْ)
هەر وەکی وی زەلامێ موفەلـسف رۆژا مـەرگ
عـــەقل ددیـــت بـــێ پـــەر و بـــەرگ
بـێ غـەرەض دکـر وێ گـاڤێ ئعـتراف
کو ژ ذەکاوەت من هەسپ هـاژۆت بئنحـراف
ژ غـــورووری مەســـەر لادا ژ رجـــال
مەلـــەڤانی مـــەکر د دەریـــا خیـــال
مەلـــەڤانی هیـــچە دنـــاڤ بـــەحرا روح
چـــارە نینـــە لوێـــدەرێ بـــل گـــەمیا نـــوح
خوەســـکا ئـــەو مەلـــەڤانی فێرنـــەبا
دا طـــەماهی د نـــوح و گـــەمیێ کـــربـــا
ئـــەڤ هوســـا فـــەرموی وی شـــاهێ رەســـول
کـــو ئـــەزم گـــەمی دڤـــێ دەریـــا یـــا کـــول
١٦١٨٠ یـا کەسـەکی کـو ئـەو دبەصـیرەتێت مـن
بـت جێگـرێ راسـتین ب سـەر جهـێ مـن
ئـــەم گـــەمیا نـــوحن د دەریـــا کـــو حـــەتا
رو نـــەزڤرینی ژ گـــەمیێ ئـــەی فـــەتا
هەر وەکی کەنعان نەچە لایێ هـەر چیایەکی
ژ نـەبی لاعاصِـمَ الیَـوْمَ سـەحکە بئاوایـەکی
نـــزم نیـــشا ددی ڤـــێ گـــەمیێ ژ بەنـــد
چـیایێ فکـرێ خـوە نیـشا ددی زۆر بلەنـد
هـــێ و هـــێ نـــزم نـــەنێرە کـــو دمـــەیزینی
بنێـــرە وێ فـــەضـــلا خـــودێ دا ببـــینی
ل بلنـدیا چـیایێ فکـرێ خـوە کـێم بنـەر
کـو یـەك پـێلاوێ تـنێ کـەت ژێـر و بـەر
گـــەر تـــو نفـــشێ کـــەنعانێ نـــاکی بـــاوەرم
هەکـــە دوصـــەد چـــەندان پەنـــد پـــەروەرم

گوهێ كـەنعانى كـەنگى قەبولـە ئـەڤ كـەلام
كـــو ســـەر وى مـــوهرا خودێيـــە و ختـــام
كەنگى مـەوعظـە ددانـێ سـەر مـوهرا حـەق
كـەنگى حـادث ڤەگـەرێنێ حـوكمێ سـەبەق؟
بـەلێ دێ بێـژم حـەديثـا خـوەش ببـەيانى
ل هيڤيـــا وێ كـــو تونـــەى كـــەنعانى
١٦١٩٠ ئـاخرڤێ ئقـرارێ دێ كـەى بـێ كـێمين
هـــەر ژ عـــەول روژا دومـــاهيكێ بـــبين
تـــو دكـــارى دوماهيـــك بينبـــى لاكـــن
چـــاڤێ ئـــاخر بـــين نەكـــە كـــوڕ و كـــەڤن
هـــەركێ ئـــاخر بينبـــت مەســـعود وار
وى نابـــت چ گاڤـــا ل رێ چـــونێ عثـــار
هەكـــە تـــە نـــەڤێت د ژيـــانێ بكـــەڤى
ئاخـــا بـــن پيـــێ ئـــەوليا بكـــە چـــاڤى
ئاخـــا بـــن پيـــا بكـــە كـــل باڤێـــژە چـــاڤى
دا ژ قـــورەيى و ســـەر ســـەريێ دەركـــەڤى
كـــو ژ ڤـــێ شـــاگرديێ و ژ ڤـــێ ئفتقـــار
دەرزيـــــژيى تـــــو دێ بـــــى ذوالفقـــــار
ســـورمەكە تـــو ڤـــێ ئاخـــا يـــێ بـــژارتى
كـو ئـەو چـاڤێ ب صـوژێ روتكـەت كـاتى
چـــاڤى رەوشـــەنكە ژ ئاخـــا ئـــەوليا
دا تـــو ببـــينى ژ ئبتـــدا تـــا ئنتهـــا

قصەيا هێسترێ گەل حێشترێ كو ئەز گەلەك درێڤە چونێ دكەڤم و تو كێم دكەڤى حكمەتا ئەڤێ چيە؟ و بەرسڤدانا حێشترێ ژێرە

ژ وێ چـاڤێ حێـشترێ زاف بـوە نـور بـار
كـــو ژبۆنـــا نـــورا چـــاڤى دخـــوت خـــار
خـــار بخـــوە دا گـــول بـــۆ تەشـــين بـــێ
جـــان ب صـــەفا و چـــاڤێ تـــە رۆن بـــێ
١٦٢٠٠ هەكـــە ســـترى ژ چـــاڤێ دل هەلقـــەنى
بـۆ چـاڤێ جـان خـودا بەخـشت رەوشـەنى
روژەكـــێ هێـــسترەكێ گۆتـــە حێـــشترێ
دەمـــا كـــو گـــەل كۆمبـــو دنـــاڤ ئـــاخورێ
گـــۆت ئـــەز گەلـــەك دكـــەڤم بـــرو[١]
د بلنـــدى و راســـت ريـــا و بـــازار و كـــو
كـــوژ چ بروڤـــە دكـــەڤم گەلـــەك ئـــەز
درێكـا راسـت و خـوەهر و خيـچك ئـەز؟
تاييـەت ژ سـەرێ چـيا كـو تێمـە خـوار
هـــەر گـــاڤ هلطـــە پلـــم ئـــەزێ ژار
تـــو كـــێم دكـــەڤى بـــرو بخـــاترا چـــيە؟
يـان بخـوە جـانێ پـاكێ تـە دەولـەتيـە؟
ســـەر وســـەرتێم هـەردەم و چـوك شـكينم
پـۆز و چـۆك ژوێ تەحـسينێ پـر خـوينم
كورتـان و جلـم خـوەهر دبـت سـەر سـەرم
و هـــەر وەخـــت ژ خـــودانى چـــيڤ خـــوەرم
هەر وەكو كێم عـەقلى كـو ژ عـەقلێ تـەباه
هـــەردەم تـــەوبێ دشـــكێنێ د گونـــاه
دبـت پـێ طـەڤزكـێ شـەيطـانـى د زەمـێن[٢]
ژ ضـــەعيفيـــا رەئيـــا وى تەوبـــە شـــكێن

(١) برو – برومەت، بروڤە.
(٢) دزەمێن – دزەمان.

هەر زەمان تێتە سەری وەکی هەسپێ لەنگ	کو بارێ وی گران بت و رێك طەنگ
ژ غەیب دکەڤێ سەر سەرێ برینا وی	بت نەتیجە ژ تەوبە شکێنا وی
دیسا تەوبە دکەت برەئیەکە سست	دێوی ددەم تەوبا وی شکست
ضعف دناڤ ضعف و کبرا وی ئەو وەسان	کو بنزمی دنێرێ لو ئەصلان
ئەی حێشتر کو تو میناکا مومنی	کێم برو دکەڤی و کێم دفنێ ددەینی
تە چ هەیە کو هوسا ناکەڤی	نا تەحسی و کێم دناڤ رو دکەڤی؟
گۆت گەر چ هەمی سەعادەت ژ خودایە	ناڤەرا مەو تە فەرق و جودایە
ئەز سەر بلندم دوچاڤێ من لبالا	تە فەکورێ بلند ئەما نەژ بەلا
ژ سەرێ هەر چیایی حەتا بنێ وان	ئەز کۆرت و راستێ دبینم عیان
هەر وەصا دیت وی صەدرێ ئەجەل	پێش کارێ خوە حەتا رۆژا ئەجەل
ئەوا کو دێ بت پاش بیست سال	د حال دزانێ ئەو قەنج خصال
حالێ خوە تنێ نەدیت ویێ موتەقی	بەلکو حالێ مەغربی و مەشرقی
نور دچاڤێ دلێ وی چێدکێ سکەن	بۆنا چ چێدکێ پەی (حُبُّ الوَطَنْ)
هەروەکی یوسف کو وی دیت عەول بخواب	کو سەجدە ژێرە کر ماه و ئافتاب
ژ پاش دەه سالا بەلکی پتر تر	ئەوا یوسف دیت بو سەر دەرکر
ئەو (يَنْظُرُ بِنُورِ اللهِ)نە دروە	نورها رەبانی ئاسمان کەلێش بوە
دناڤ چاڤێ تە ئەو نور نینە رو	دناڤ حسا حەیوانی هەیی گرو
تو ژ ضەعفا چاڤی دبینی پێش پا	تو ضەعیفی و هەم لتە ضەعیفە پێشوا
چاڤە پێشوا بۆنا دەست وپای	کو ئەو جهەکی دبینێ بۆنا نەجای
ئەوا دیتر کو چاڤێ من رەوشەن تەرە	ئەوا دیتر کو خلقەتا من ئەطهەرە
ژبەر کو ئەز هەمە ژ ئەولادێ حەلال	نەژ ئەولادێ زنا و ئەهلێ ضەلال
تو ژ ئەولادێ زنایی بێگۆمان	تیر خوەهر دچت دەما خوەهربت کەڤان
هەر و هەر خراب ژ خراب تێتە وجود	هەر وەطوۆڤ کو هات ژ فرعەونێ عەنود
هەکە ئبلیس سەد طاعەت کەت تەمیز	بێ فایدەیە چونکی بێ ئەصلە و حیز

باوەرکرنا هێسترێ ب بەرسڤا حێشترێ و ئقرار ئانین ب فەضلێ وی ل سەر خوە و هاریکاری خواستن ژ وێ و پەنا گرتن بوی و قەبول و باوەریا حێشترێ ژێرە و رێ نیشادان و هاریکرنا باڤیتی و شاهیتی

هێستر گۆت ته راست گوت ئەی حێشتر ئەڤە گۆت و چاڤ ژ هێسترا[1] کر پڕ
ساعەتەکێ گری و خوە لبن پیێ وی داد گۆت ئەی هەلبژارتیێ (رَبَ العِبادْ)
ما چ زیان هەیە هەکە ژ مەزناتی تو مە قەبولکەی دبەنیاتی؟
فەضلێ تە سەرمن زێدەیە ژ ژمار دیسا بفەضلێ خوە مە مەعذور دار
گۆت چون تەئقرارکر ل جەم مەن هەرە کو نەجات بوی ژ بەلایێ زەمەن
چون بوی مونصف خلاس بوی ژ بەلا تو دوژمن بوی بویی ژ ئەهلێ وەلا
خوییێ خراب د ذاتیێ تە ئەصلی نەبود کو ژ خرابیێ ئەصلی ناهێت بل جحود
ئەو خرابیا عاریەتی چێدبت ساز ئەو ئقرار دکێ و دبت تەوبەخواز
هەر وەکی ئادەم زلەتا وی عاریە بو لاجەرەم د گاڤێ ل پەی تەوبە بو
چونکی ئەصلی بو جورمێ وی ئبلیس وی رێك نەبو جانبێ تەوبا نەفیس
هەرە کو نەجات بوی ژ خوە و خوییێ خراب و ژ زمانێ ئاگر و ژ دنانێ عەذاب
هەرەکو تە دەست دا دەولەتا ئەبەدی تە خوە هاڤێتە ناڤ بەختێ سەرمەدی
تە (ادْخُلِي فِي عِبادِي) پەیداکر (ادْخُلِي جَنَّتِي) د دەستا کر
د عبادیێ وی تە خوە برێکر چویی ناڤ بەحەشت ژ رێکا سڕ
تە گۆت (اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِيمَ) دەستێ تە بگرت و تو بری ناڤ نعیم
ئاگر بوی تو بوی نور ئەی عەزیز حارصم بوی تو بوی تری و مەویز
ستێرەك بوی تو بوی ئافتاب شادبە (اللهُ أعْلَمُ بِالصَّوابْ)
ئەی (ضیأ الحق حسام الدین) وەرە بگیر هنگڤێ خوە باڤێژە ناڤ حەوضا شیر
دا نەجاتبت ئەو شیر ژ تەغییرێ طەعم وەرگرت ژ دەریا طاما تەکثیرێ طەعم
موتەصل ببت بوێ بەحرا ئەلەست چاخێ کو بو دەریا ژ هەر تەغییرێ ڤەرەست
رێکەکێ پەیدا کت دوێ بەحرا عەسەل ئافەتەکێ نەبت دناڤ وێ عەمەل
حرینەکێ بکە مینا شێری ئەی شێرێ حەق تا ئەو حرێن بچت سەر حەفتەم طەبەق
زکێ برچی چ دزانی ژیێ تێر کەنگی مشك د ناسێ حرێنا شێر

---

(١) هێستر – روندك، فرمێسك.

ئەحوالیێ خوە بنڤیسە بئاڤا زەر — بۆنا هەر دەریا دلەکی قەنج گەوهەر
ئاڤا نیلە ئەڤ حەدیثا جانڤەکەر — یارەب بکە خوین بەر چاڤێ قبطیێ کافەر

هیڤی ولاڤەکرنا قبطی ل سبطی کو شەر بکەکی بنیەتا خوە ژنیلیێ پرکە و بدە سەر دەڤێ من دا ئەز ڤەخوم بحەقێ دوستی و براتی شەر بکێ، کو هون سبطی بۆ خوە تەژی دکن ژ نیلی ئاڤا صافە شەر بکێ کو ئەم قبطی پر دکن خوینا صافە

منێ بهیستی کو هاتە ڤە قبطیەك — ژ تهنا دناڤ وثاقا سبطییەك
گۆت ئەز هەمە یار و خزمێ تە — ئەڤرۆکە بو مە حەوجەییێ تە
ژبەرکو موسی جادوئیا کری و سحر — حەتا کو ئاڤا نیل مەرا خوین کر
یێ سبطی ژویێ ئاڤا زەلال ڤەدخون — ئاڤ ل بەر چاڤێ قبطی دبت خون
ئەڤا یێن قبطی کو دمرن ژ تهنیتی — ل پەی بوریێ بێ ئەصلیێ خوە و پیسیتی
بۆ خوە طاسەکێ تەژی ئاڤ کن — دا ڤەخوت ژ ئاڤا تە ئەڤ یارێ کەڤن
دەما ئەڤ طاسە یە بۆ خوە پرکر — نابت خوین دبێ ئاڤا پاك و حر
ئەز ژی دێ شوینخوا رێکا تە ڤەخوم — کو بشوینخاریکا تە ژ تهنی دەرکەڤم
گۆت ئەی جانێ جیهان دێ خزمەتکم — قەدرێ تە سەرڤان دوچاڤێ روناکم
سەر مرادا تە بچم شادی کەم — بەنیێ تەبم ئازادی کەم
وی ژ ئاڤا نیلی تەژی کر ترار[1] — سەردەڤێ خوە دانا و نیڤەك ڤەخوار
زەرك خوەهر کر لایێ قبطیێ بەختەرەش — کو تو ژی ڤەخوە ئەو بو خوینا رەش
دیسا وی لاییڤە خوەهر کر خوین بو ئاڤ — قبطی ژ قەحرێ بو عەقل بەلاڤ
ساعەتەکێ برونشت حەتا چو قەحرا وی — پشترە گۆتیێ ئەی خوەشێرێ قەوی
ئەی برادەر بۆ ڤەکرنا ڤێ گرێ چارە چیە — گۆت بوڤێ ئەو دێ ڤەخوت کو موتەقیە
موتەقی ئەوە کو ئەو بێزار ببت — ژ رێکا فرعەون و موسی وار ببت
ببە قەومێ موسی ڤەخوە ئەڤێ ئاڤێ — گەل هەیڤێ بکەڤە ئاشتی ببینە هەیڤاڤێ
سەد هزاران ظولمە تە ژ خەشمێ تە — ل سەر عبادەالله دناڤ چەشمێ تە
خەشمێ دانە چاڤا ڤەکە شادبە — عبرەتێ ژیاران بگرە ئوستادبە
چاوا هەمبەرێ من دبی د ئعتراف — چون تە کوفرەك هەیە تەما چیایێ قاف
کەنگی چیا د کونکا دەرزیڤە دچێ — مەگەر ئەو چیا مینا پەرێ کا ببێ

(١) ترار – طاس، جام، کاسە، زەرك.

چیایی بکەکا بئستغفاریٚ خوە
جاما مەغفوران بگرە و خوەش ڤەخوە

تو بئەڤیٚ تەزویریٚ چاوا ڤەخوی ژ وان
وەختیٚ خودیٚ ییٚ حەرامکری سەر کافران

خالقیٚ تەزویر تەزویریٚ تەرا
کەنگی دکریٚ ئەی موفتەریٚ موفتەرا

ببە هەڤالیٚ موسی کو حیلاتە فایدەنیە
حیلا تە خالیە بایی لهڤپێچاندیە

ئاڤ نکاریٚ کو ژ ئەمریٚ خودایی وافی
ب بهوریٚ خوە نیشا کوفار دەت صافی

یا تو دهزرینی کو تو دخوی نان
ژەحرەماریٚ دخوی و کێم دکی جان

کەنگی نان ئصلاحا ویٚ جانی دکیٚ
کو ئەو دل ژ فەرمانا ییٚ جاندیٚ هلدکیٚ

یا تو دهزرینی کو حەرفێت مەثنەوی
چاوا بخوینیٚ بەلاش دیٚ تێگەهی

یا کەلامیٚ حکمەت و رازێت نهان
ب ئاسانی بهیزن ئەڤ گوهیٚ دجیهان

دناڤ کەڤت بەلیٚ مینا داستانا
دیٚ تیڤل نیشادەت نە کاکل و دانا

تە ل سەر و روییٚ پێچای پەردەیەك
تەرو ییٚ ڤەشارتی ژ چاڤیٚ دلبەرەك

شاهنامە یا کەلیل و دمنە[1] جەم تە
هەر وەطوڤبت کو قورئانە لبەر تە

هنگی فەرق بت ژ حەق و مەجاز
کو ژ عنایەت کول ببت چاڤیٚ ناز

ناخوە مسك و پشکول جەم ییٚ ئەخشم
هەردو وەکهەڤن دەما وی نەبت شەم

خوە مەشغولکرنە ژ مەلال
دبت قەصدا وی ژ کەلامیٚ ذوالجلال

کو بۆ ئاگریٚ وەسواس و خەما
بنبرکت وان پەیڤا و چێکت دەوا

بۆنا ڤیٚ مقدار ئاگری ڤەمراندن
ب ئاڤا پاك و میزیٚ یەکسان تیٚ کوژاندن

بۆ ئاگریٚ وەسواسیٚ ئەڤ میز و ئاب
هەردو دڤەمرێنن مینا خەمرو خواب

ئەما هەکە رۆژەکیٚ زانی ئەڤ ئاڤا پاك
کو کەلامیٚ خودێیە و روحناك

وەسوەسە هەمی دیٚ چت ژ جان
دیٚ دل رێکیٚ ناسکەت لاییٚ گولستان

ژ ویٚ کوفرت دباغەکی وجوەکیٚ
هەر کەسیٚ ژ سرا صوحوف ببت بهنەکیٚ

یارویٚ ئەولیا کو هون دهزرینن
ئەو چاوا کو هەیە ئەم دبینن

پەیغەمبەر مایە عەجێب گرتی ژ ویٚ
چاوا مؤمن رویٚ من باش نابینیٚ

چاوا نورا رویٚ من نابینن خەلق
کوب سبقەت کریە ل خورشیدیٚ شەرق

و هەکە دبینن ئەڤ حیرەت چرایە
تا کو وەحی هات ئەو رۆژ خەفایە

لایی تە هەیڤە و لاییٚ خەلق عەور
دا بەلاش نەبینت رویٚ تە گەور[2]

لاییٚ تە دانەیە و لاییٚ خەلق دام
دا نەڤەخوت ژڤیٚ مەیا خاص عەوام

---

(١) کەلیل و دمنە – ناڤیٚ پەرتوکەکیە کو ژ زمانی حەیواناتا دپەیڤی. ((کەلیل و دمنە ئانکو روڤی و چەقەل)) و شاهنامە- پەرتوکەکە هۆزانیە و ژیارا سەربهوریا شاهێت ئیرانیٚ ڤەهونانديە پتریاویٚ چیرۆکە.
(٢) گەور – گاور، کافر.

خـودێ گـۆت کـو (تَـراهُمْ يَنْظُـرُونَ)
نەخـشێ ل گـەرماڤن (هُـمْ لا يُبْـصِرُونَ)

صـورەت نیـشاددێ ئـەی صـورەت خـواز
کـو دوچـاڤێ مریـێ وی دنێـری نـاز

ل بـەر چـاڤێ نەخـشی دکـەڤی ئـەدەب
دبێـژی چـما بەرسـڤا مـن نـادەت عەجـەب

ژ چ ئـی بـێ جەوابـە ئـەڤ نەقـشێ مـەزن
کـو عەلـەیکـە نابێـژێ بـۆ سـلاڤا مـن

سـەر و سمبـێلا بهـەژێنت ژ جـود
بخـاترێ وێ کـو مـن ژێـرە کـر سـجود

گـەرچ خـودێ سـەری نـالڤینێ دەرڤـە
ژ پێژڤـە ذەوقـەکێ ددێ هندرڤـە

کـو ئـەو دوصـەد سـەر لڤینـا تـینێ
ئـاخر عـەقل و جـان هـۆ سـەر دلڤـینێ

بـۆ عـەقلی خزمەتکـە د ئجتهـاد
بەدەلا عـەقلی ئـەوە کـو زێـدە دکـت رەشاد

خـودێ سـەری نـالڤێنێ شـکەرا بۆتـە
ئـەما سـەر سـەرا دکـت سـەروەر تـە

خـودێ تـشتەکی ددێ تـە بنهـان
کـو سـەجدە دکـن بۆتـە ئـەهلێ جیهـان

خـەو وەسـا کـو دایـە بـەرەکی هۆنـەر
حـەتا بـو عـەزیزێ خـەلك یـانی کـرزەر

چـپکە ئاڤـەك دەمالێکـەت لـوطفا حـەق
دبـت گەوهـەر ژ زێـری دگـرێ سـەبەق

جسم خاکیە و گاڤا خودێ تیرێژ کـاژی لێـدا
د جهـانگیری وەکـە هـەیڤێ دبـێ سـەیدا

هـێ ئەڤـە طلـسمە و نـەقش مریـە
چـاڤێت وی یـێن ئەحمـەق ژ رێ بریـە

ئـەوێ کـو نیـشادا یـەك چـاڤ نقـێنی
ئـەو کـرە ئەبلـەهـ جـان ژێـرە کربـەنی

داخوازا قبطی خێر(١) و هدایەتێ ژ سبطی و دوعاکرنا سبطی بۆ قبطی بخیرێ و موستەجاب بۆنا وێ دوعایێ ژ (أکرم الاکرمین)

قبطـی گـۆت تـو دوعایـەکێ بکـە کـو مـن
ژ رەشـاتیا دلـی ئـەو دەڤ نینـە مـن

دا بـەلکو قـوفلا ڤـی دلـی ڤـە ببـێ
بـۆیێ کرێـت د خەلـەکا قـەنجا جیبـێ

ژ تەمەسـخیەك ببـت خـودانێ خـوبی
یـا شـەیطـانیـەك دیـسا ببـت کـەر و بـی

یـا بدەسـتێ موبـارەکێ مەریـەم بهنـا مـسك
بگـرێ وطـەری و فێکـی چـقێ هـشك

وێ گـاڤێ سـبطی کەتـە سـەجدە و گۆتـار
کـو ئـەی خـودایێ عالـەما شـکەرا و ڤەشـار

سـبطی و قبطـی هـەمی بـەنیی تەنـە
بـەلنگاز و عـاجزێ ئـەمرێ تەنـە

نەهەژیـە بـەنی دەسـت درێـژکت بـل تـە
هەم دوعـا کـرن و هـەم بەرسـڤ ژی یـا ژتـە

هـەم ژ عـەول تـو ددی مـەیلا دوعـا
ل ئـاخر بـۆ دوعـا تـو ددی جـەزا

عـەول و ئـاخر تـوی ئـەم د میـان
هیـچێ هیـچن نـاهێن د بـەیان

(١) خیر – دوعایا خیر و هدایەتێ.

ئەڤ هوسا دگۆت حەتا كەت مەندەهۆش | ژ سەر و دلى عەقل فرى بۆ بێهوش

ديسا ئەو بهۆش هات دناڤ دوعا | (لَيْسَ لِلاِنْسانِ اِلاَّ ماسَعى)

ئەو د دوعا بو كو نشكا ڤە قيرێنەك | ژ دلێ قبطى دەركەت و حرێنەك

كو يەللا بلەز و بەز ئيمانێ عەرضە كن | دا ئەز ببرم زو زەنّارا كەڤن

ئاشتى د جان و دلێ من هاڤێتن | تو دبێژى پەى نازينا جانێ دێوى كەتن

ژ دۆستى و ڤيانا تە دور نەبو | عاقبەت دەستێ من گرت سوپاس خودێ ره بو

كيميايەك بو صوحبەتێن تە | كێم نەبت ژ خانيێ دل پيێن تە

تو يەك چق بوى ژنەخلا بەهشت | چاوا من ئەو گرت جهێ مەلبەهشتێ هشت

شاپەبو ئەوا كو بەدەنا من درەڤاند | شاپێ برم حەتا لدەريا جود داناند

١٦٣٤٠ ئەز ببهنا ئاڤێ چوم بطەرەفێ سەيل | من دەريا ديت هاويرەم گرتى ب كەيل

طاسا ئاڤێ ئانى ژێره كو نوكه بگير | گۆت هەره جەم من ئاڤ بون حەقير

من شەربەتەك ڤەخوار ژ اَللهُ اِشْتَرى | حەتا قيامەتێ تهنيتى ناهێت مرا

ئەوێ كو ئاڤ د جوك و كانيێ لەرك كر | كانيەك دناڤ هناڤێ من ڤەكر

ئەڤ مێلاك يا گەرمه و ئاڤ ڤەخوار | لپێش همەتا وى ئاڤ تێته خوار

كاف كافى هات ئەو بخاترا عباد | صدقێ وەعده (كهيعصاد)

كافيمه ئەز بدەمە ته هەمى خەير | بێ سەبەب بێ واسطه و ياريا غەير

كافيمه ته تێركم بێ خوارن و نان | بێ خولام و لەشكەر تەبكم سولطان

كافيمه بێ دارو لته بكم دەرمان | چيا و دوڵ و نەوالا بكمه مەيدان

بێ پەرتوك و سەيدا تەلقين بدم | بێ هاتنا بهار نێرگز و نەسرين بدم

١٦٣٥٠ دل دمه موسايەكى بيەك عەصا | دا وەكه شويرى دانته من عصى

دمه دەست موسى يەك نور و طاڤ | كو شەماقێ[1]ددێ ل سەر ئافطاڤ

ئەزێ دارى كەمه مارێ حەفت سەر | كو مارێ مێ ئەو نه زابت ژ نەر

خوينێ تێكەلى ئاڤا نيلى ناكم ئەز | بخوه كەمه خوين عەينێ ئاڤا وى بلەز

شاديا ته كەمه خەم وەكى ئاڤا نيل | كو پەيدا نەكى لايێ شاديا رێ و سەبيل

ديسا هەكه تو ئيمانێ نوى بكى | ديسا هەكه ژ فرعەون بێزارى بكى

دێ موسايێ رەحمەت بينى تێتەڤه | نيلێ خويناڤى بينى كو هەمى ئاڤه

دەما ته پاراست سەر نەخێ هندرين | نيلێ زەوقا ته چ جارا نابته خوين

من گوّمان دبر كو ئيمانێ بێنم | دا ژ ڤان پێلێت خوينێ ئاڤێ بێنم

---

(١) شەماقێ – شەقام، زلە،دەست بكەف دنين.

من چ دزانی کو تەبدیلەکێ دکێ ‌ ‌ ‌ دبنە سترا من بمرا نیلەکی دکێ
١٦٣٦٠ جەم چاڤێ خو یەکەك نیلم رەوان ‌ ‌ ‌ وەکی خوە مە جەم چاڤێ دیتران
هەر وەطوۆ کو ئەڤ دونیا جەم نەبی ‌ ‌ ‌ نوۆقێ تەسبیحە و جەم مە غەبی
جەم پەیغەمبەر جهان پری ڤینە و داد ‌ ‌ ‌ ل بەر چاڤی دیتران مریە و جەماد
نزم و بلندی ل بەر چاڤێ وی ریڤە دچێ ‌ ‌ ‌ نوکتا ژ کەڤرو کولوخا گوهدار دبێ
ئەڤ دونیا جەم عەواما نزم و مریە ‌ ‌ ‌ پەردەیەك ژڤێ عەجێب تر من نەدیتیە
ترب وەکهەڤن بەر چاڤێ مە هەمیا ‌ ‌ ‌ کۆرت و چەمەنە بەر چاڤێ ئەولیا
عەواما دگۆت چما روطرشە پەیغەمبەر ‌ ‌ ‌ ژ چ تشتی ئەو بوە زەوق تێکدەر
خەواصا دگۆت کو ل بەر چاڤتان ‌ ‌ ‌ وێ روطرشیێ نیشاددێ ئەی ئومەتان
یەك زەمانی وەرن ناڤ چاڤێ مە تا ‌ ‌ ‌ کەنیا هون ببینن د ناڤ (هَلْ أَتى)
ژ سەرێ دارا هرمیکێ ئەو دبێ دیار ‌ ‌ ‌ ئەی جوان صورەت مونعەکسە وەرە خوار
١٦٣٧٠ ئەو دارا هەیینێیە هرمیك بن ‌ ‌ ‌ حەتا لوێدەریێ نوا دکەت کەڤن
حەتا لوێدەریێ دێ بینی خار زار ‌ ‌ ‌ پر ژ دوپشکێ تۆرە و پر ژمار
دەما وەری خواری دێ بینی بەلاش ‌ ‌ ‌ دونیا یەکە تەژی گولروێ بشاباش
دەما وەری خواری بۆتە تێتە خوار ‌ ‌ ‌ ناڤ هناڤا فەیضێ خودا و ئەسرار

حکایەتا وێ ژنا پیسکار، کو بۆ مێر گوت ئەو خیالێت ژ سەرێ بنا هرمیکێ دکێ دیار بۆتە، کو هوسا دیارە بۆ چاڤی ژ سەرێ بنا هرمیکێ، ژ دارێ وەرە خوار دا ئەو خیالات بچن و هەکە کەسەك بێژت کو ئەوا وی زەلامی ددیت خیال نەبو جەواب ئەوە کو ئەڤ میثالە نە مەثەل د میثالە هەر ئەڤ چەند بەس بوە، کو هەکە نەچوی سەر سەرێ بنا هرمیکێ چ جارا تە ئەو نەدیتنە تە دڤێ خیال تە دڤێ حەقیقەت و هەر ئەڤ کافیە

ژنەکێ دخواست دا گەل یارێ خوە ‌ ‌ ‌ کۆم ببت جەم مێرێ دەوارێ[1] خوە
ڤێجا ژنێ ب مێری گۆت کو ئەو قەنجبەخت ‌ ‌ ‌ ئەزێ چمە سەرێ دار فێقی چنم ژ درەخت
چاوا چو سەر سەرێ دارێ ئەو ژن گری ‌ ‌ ‌ وەختێ ژ ژۆر لایێ مێری دنێری
گۆتە مێری کو هێ ئەڤ چ پیس کاریە ‌ ‌ ‌ ئەو قونگێ کو ل سەر تەیە کیە؟

(١) دەوار– بێ عەقل، ئەحمەق، حەیوان.

تە وەك ژنێ خوە لبن وی درێژ کری ئەی فیسەك تەیێ خوە موخەنەث کری
مێری گۆت نە، دیار سەرێ تە دزڤری ناخوە بلی من کەس نینە لڤێدەرێ
ژنێ دوبارە کر کو ئەی قونەدەر کیە سەر پشتا تە رازایی ددێ بەر
گۆت ئەی ژن ژدار وەرە خوارێ کو سەرێ تە زڤرت دەردکەڤی ژ رێ
وەختێ هاتەخوار مێرێ وێ چو ناڤ چق و بەلگا ژنێ ئەو فاسق کێشا ناڤ پێ و لنگا
مێری گۆت ئەڤ کیە ئەی روسپی[1] کو ل سەر تە درێژ بوە وەك کوپی
ژنێ گۆت نە، بلی من نینە لڤێرێ پەیڤێ پوچ نەهونە سەرێ تە دزڤرێ
وی تکرار کر ل سەر ژنێ هێدیکە ژنێ گۆت ئەڤە ژ بنە هرمیکە
ژ سەرێ بنا هرمیکێ من ژی وەسان خوەهر ددیت کو دبینت چاڤتان
دێ تو وەرە خوار دا ب بینی چ سویکە ئەڤ خیالات ژ بنە هرمیکە
هەزل تەعلیمە وانا ژ دل بگرە نەکەڤە سەر ظاهر تو وێ راست بگرە
هەر جدی هەزلە جەم هازلان یاریك جدینە ل جەم عاقلان
یێت نەزان ل بنە هرمیکێ دگەرن بەلێ دا بوێ بنە هرمیکێ رێ ببتە مەنزلێ
ژ بنە هرمیکێ دور کەڤە نوکە هەرە توێ چاڤ زقبوی و بزقی هەرە
ئەڤ ئەز و ئەم هەیینا عەول بوە کو ژ وێ چاڤ خوەهر و حێول بو
دەما تە ژڤێ بنە هرمیکێ خوە دورکر ل تە خوەهر نابت چاڤ و پەیڤ و فکر
ئەڤە دبت دارەکە بەخت و ئقبال چقێ وێ گەهتە حەفت عاسمانێ زەلال
چاخێ وەری خوارێ ژ وێ دبی جودا وی مۆبەدەل کەت برەحمەتا خودا
دێ راست بینی هەکە ئاسانی و ب ئەدەب کو موصطەفا ئەو دخواست ژ رەب
گۆت نیشاکە ژ ژۆر و ژێر یا دبێ و یا بیە وێ وەطوۆ کو جەم تە ئەو جوزئییە
هەکە ئەڤێ تەواضعێ بجیبینی خودێ وی چاڤی بتە بەخشت کو راست بینی
ژ پاش وێ هەرە سەر سەر وێ بنەهرمیکێ کو ژ ئەمرێ کن دبێ موبەدەلبت و شینکێ
وەکی دارا موسە وی بت ئەو درەخت چاخێ تە کێشا لایێ موساڤە رەخت
دێ ئاگر وێ کەسك و خورەم بکێ چقێ وی (اِنّي اَنا اللهُ) دبێ
ژێر سیبەرا وێ حەوجەیێن تە بن رەوا ما قەی هوێە ئەی خودا کیمیا
ئەو ئەزی و هەیینا تە بت حەلال کو دخوە بینی صفاتێت ذوالجلال
دارا خوەهر بت مقەومێ حەق نما (اَصْلُهُ ثابِتٌ وَ فَرْعُهُ في السَّما)

(١) روسپی – قەحبە، فیسەك.

ڤەمایا قصا موسی (علیه السلام)

کو پەیام هاتە وی ژ وەحیا موهم ‌ ‌ ‌ کو خوەهریێ بهێلە نوکە (فَاسْتَقِمْ)
ئەڤ دارا بەدەنێ عەصایێ موسایە، بێژە ‌ ‌ ‌ کو ئەمرێ وێ هات ژ دەستی باڤێژە
دا ببینی خێرا وی و شەرێ ئەو ‌ ‌ ‌ پشترە وی بکە دەست بئەمرێ هُو
ژ پێش ئاڤێتنێ نەبو ئەو دار مار ‌ ‌ ‌ چاخێ ب ئەمرێ خودێ تەهلگرت بو یار
عەول بەلك وەشێن بو بوێ نا پەزی ‌ ‌ ‌ وی خەلکێ مەغرورره بو موعجزی
بو حاکم سەر سەرێ فرعەونیان ‌ ‌ ‌ ئاڤا وان کرە خوین و بدەست ناڤ سەردان
ژ چاندنیا وان دەرهات قەحطی و مەرگ ‌ ‌ ‌ ژ کولیێت کو دخوارن هەمی بەرگ
بێ هایژ خوە بون موسی کەت دوعا ‌ ‌ ‌ دەما بەرێ وی کەت دناڤ مونتەها
کو ئەڤ هەمی ئعجاز و خەبتین چرا ‌ ‌ ‌ دەما ئەڤ کۆمەل نەڤێت ببن برا
ئەمرێ وی هات کو ئتباعێ نوحکە ‌ ‌ ‌ تەرکا دوماهیێك بینیا مەشروحکە
تو داعیێ رێیی ژوێ بکە تەغافلا ‌ ‌ ‌ ئەمرێ بلغ هەیە ئەو نابت ڤالا
کێمترین حکمەت کو ژ ڤێ ئیلحاحێ تو ‌ ‌ ‌ دیار ببت ئەو رك و ئەو عتو
داکو رێکا هدایەت و ئضلالا حەق ‌ ‌ ‌ ببتە ئەشکەرا ل بەر ئەهلێ فروق
چاخێ مەخسەد ژ چێبونێنە ئظهار ‌ ‌ ‌ پەند و ئغوا پێلازمە بکەن دیار
شەیطان ئیلحاحێ غوایەت دکێ ‌ ‌ ‌ شێخ ئیلحاحێ هدایەت دکێ
ڤەگەرە و داستانا قبطی بێژە ‌ ‌ ‌ تورا کوفرێ ژ باطنێ خوە زو برێژە

زەحمەتبونا کار ل قبطیان و شەفاعەت کرنا فرعەون

دەما لپەی هەڤ ئەو ئەمر بو نەراحەتی ‌ ‌ ‌ نیل دهات سەرانسەر پێکڤە خونیاتی
حەتا گها نەفسا فرعەون بخوە ژی ‌ ‌ ‌ لاڤە دکر و بەژنا وی بوە دوطا ژی
کو ئەوا مە کری تو نەکە ئەی سەروەر ‌ ‌ ‌ مەرو نینە ژ تەرا بەرامبەر
دێ ئەمرو فەرمانا تە قەبولکم یەکە یەکە ‌ ‌ ‌ ئەز بکەنکەنی فێر بومە خوەنا راحەت نەکە
دەی بلڤێنە لێڤا برەحمەت ئەی ئەمین ‌ ‌ ‌ دا بێتە گرتن ئەڤ دەڤێ ئاگرین
گۆت یارەب وی دڤێت مە بخەلتینێ ‌ ‌ ‌ کەسەکی دخەلتینێ کو خەلتاندنێ ژ تە تێنێ
گوهبدەم یا ئەز ژی حیلێ لێبکەم ‌ ‌ ‌ دا بزانت وی چقێ گرتی ژ ئەصل ڤەکەم
کو ئەصلێ هەر مەکر و حیلا جەم مەیە ‌ ‌ ‌ هەرچی سەر ئاخێیە ئەصلێ وێ ل سەمایە

خودێ گۆت ئەو سەهەم نەهێژایە بوێ ژ دورڤە هەستی باڤێژە بەر صێ[1]
دەی بهەژینە وی كۆپالی د ئاخ هەمی شینكەت هەرچی كولیا خواری
و دگاڤێدە ئەو كولی هەمی بن سیاه دا خەلك ببینن تەبدیلا ئیلاه
كو سەبەبا حاجەت نینە ژ مەرا ئەو سەبەب بونا حجابە و غطا
دایێ طەبیعی بۆ خوە بگەرهێ ل دەرمانا دا مونەجم مەیزینێ ل ستێرێ عاسمانا
دا مونافق ژ حەریصی هەر سەحار ژ طرسێ كەسادا مالی بێتە بازار
بەنیاتی نەكرنە و رو نەشوشتنە ل پاری دگەرن خوە پاریێ دوزەخبونە
جانێ ئاكل و مەئكول هەردوان مینا وێ بەرخا دچەرێ لكا و گیان
ئەو بەرخك دچەرێ و قەصابە شاد كو بۆ مە چەریە بەلگە مراد
دكارێ خوارنێ خوە دوزەخی دكی بۆنا وێ تو خوە قەلەوی دكی
كارێ خوە بكە رزقێ حكمەت بدەبەر دا دل قەلەو ببت بكەرٍ و فەرٍ
خوارنا بەدەن مانعێ ئەڤ خوارنە جان وەك بازرگان و بەدەن رێ لێگرتنە
شەمعا تاجر وێ گاڤێ یا پێكەتی كو رێگر بوە وەك ئێزنگێ صوتی
خوە وندا نەكە و بەلاش نەكوش[2] كو تو ئەو هوشی و یێن دن هۆش پوش
بزانە كو هەر شەهوەت خەمرە و موخەدر پەردەیا هوشە و ژێ غافل دكر
خەمرتنێ نینە سەرمەستیا هۆش هەرچی شەهوانیە دگرێ چاڤ و گوش
تەركا شەهوەت كە گەر تە دڤێ هوش بزانە كو شەهوەت دیسا دگرێ چاڤ و گوش
ئەو ئبلیسی ژ خەمرڤە خوارنێ دور بود ئەوی مەست بو ژ تەكەبرو ژ جحود
ئەوبت مەست كو وێ دبینێ كونیە زێری نیشاددێ ئەواكو صفر و ئاسنیە

دوعا كرنا موسا (درود لێبن) و شین بونا چاندنێ

ئەڤ ئاخفتن دوماهیك نینە موسیا لێڤا بلڤێنە حەتا بێتە دەرگیا
هەم وەسا كر و هەم دناڤ گاڤێ زەمین كەسككر ژ سنبل و ژ دانێ ثەمین
كەتنە دناڤ زاد و طەعامی ئەو نەفەر یێ قەحطی دیتی مری ژ (جُوُعْ البَقَرُ)
چەند روژا تێر خوارن ژ عەطا وی دەمی و ئادەمی و چارپا
چاخی زك پربو پەحین ل نعمەتێ دان و ئەو ضەرورەت چو ڤێجا كەتن طوغیان
نەفس فرعەونە هێ وێ تێر نەكن دا نەهێنتە بیر وێ كوفرا كەڤن

(١) صێ – صە، سەگ.
(٢) نەكوش – نەخەبتە.

بێ گەرمیا ئاگر نەفس قەنج نابت — تا ئاسن نەبێ وەك پەرنگ هەی نەقوت
بێ برچیتی بەدەن خوە نالڤینێ — ئاسنێ سارە هەر لێد قوتینێ
هەکە بگری و هەکە بنالت زار زار — وێ نەڤێت ببت موسلمان هوشدار
ئەو وەکی فرعەونە د غەلا و قەحتیا — سەری دانتە جەم موسی بلاڤا کەفتیە
دەما کو ئەو موستەغنی بو طاغی دبێ — چاوا کەری بار هاڤێت پەحینا ددێ
ئێدی ئەو ژبیر دکێ دەما گها کار — ناهێت بیرا وی ئاخێن و گرین و زار
ب سالا مرۆڤەك کو ل شارەکی بت — یەك گاڤێ کو چاڤێ وی بخەو ڤە بچت
ئەو شارێ دیتر بینت پر خۆشی و نەخوەش — هیچ شارێ وی ناهێت لیادەش
کو ئەز لوێدەرێ بوم، ئەڤ شارێ نو — نەیێ منە ئەز لڤێدەرێمە گرو
بەل وەطوێ زانت کو هەر و هەر ئەو — ل ڤی باژاری ژیایە دشیاری و بخەو
نەعەجێبە هەکە روح مەوطنێ خویش — کو جی و زایینا وی بوە لپیش
ناهێنتە بیرێ کو ئەڤ دینا مینا خواب — ناڤ خوە دڤەشێرێ وەکی ستێرا ب سەحاب
تە چەند نەوبەتا خەوا جەرباندی — خەوا دونیایێ ب حسابێ وێ حەسباندی
تایبەت چەندین شارێت چویی — تو زو غوبار ژ هزر و بیرا وی نەچویی
خەباتا گەرم نەکریە کو حەتا — دل ب بت صاف و ب بینت ماجەرا

ئەطوار و مەنازلێ خولقیەتا مرۆڤی ژ عەول و ئبتدا

دلێ وی ژ بەحرا راز سەری تینێ دەر — عەول و ئاخر دبینت چاڤێ ڤەکەر
ئەول هاتیە بئقلیمێ جەماد — و ژ جەمادی کەتیە نەبات
ب سالا دناڤ نەباتی عومر کر — و بیرهاتن ژ جەمادی نە ئانی و نەبر
و ژ نەباتی وەختێ کەتە د حەیوانی — حالێ نەباتی هیچ نەهاتیە بیرێ و نەئانی
بل وێ مەیلا کو هەیە بلایێ وان — تایبەت دوەختێ بهار و خوەش بوران
هەر وەکی مەیلا زارۆکان دگەل دایکان — سرێ مەیلا لێڤا نزانت د مەمکان
هەر وەکی مەیلا موفرطا هەر نومرید — بەرەو وی پیرێ جوانبەختێ مەجید
جوزئێ عەقلێ ڤی ژ وی عەقلێ کولە — بزاڤا ڤێ سیبەرێ ژ وی شاخێ گولە
ئاخر سیبەرا وی د وی بت فانی — ئێدی بزانت سرا مەیل و گەرهانی
سیبەرا چقێ دارێ ئەی قەنج بەخت — کەنگی دێ لڤت هەکە نەلڤێ ئەڤ درەخت
دیسا ژ حەیوانی بەرە و ئنسانیا وی — دێ کێشت ئەو خالقێ کو دناسێ وی
هەر وەطوێ ئقلیم تا ئقلیم چوی — حەتا بت نوکە عاقلەکی زانا و قەوی

عـــەقلێت عـــەولینێ وی ل بـــیر تیـــە — هـــەم ژ ڤـــی عـــەقلی ئـــەو تەحـــەول کرنیـــە
تا رهابێ ژڤی عـەقلێ پـر حـرص و طـەلـەب — سـەد هــزاران عــەقل بینــت بوالعەجــەب
گـــەرچ رازهـــا بـــو و ژ بیرکـــر ل جـــەم — کـــەنگی وی دهلـــن دویێ ژبـــیر کرنـــێ هـــەم
دیـسا ژ ویێ خـەوا وی کێـشنە ب شـیاری — کـول حـالێ خـوە بکـەت طـەڤـز و یـاری
کو چ غـەمبو ئـەوا کـو مـن دخـوار بخواب — چـاوا ژبـیرا مـن چـو ئـەحوالێ صـەواب
چـاوا مـن نـەدزانی کـو ئـەو غـەم ئعـتلال — کـــارێ خەویێـــە و ســـەرڤەبرنە و خیـــال
هـــەر وەســـا دینـــا کـــو خـــەوا نائمـــە — یـێ نڤـستی دهـزرینێ کـو ئـەڤ خـوە قائمـە
حـەتا نـشکا ڤـە بێتـە ڤـە صـبها ئەجـەل — خـــەلاس بـــت ژ ظـــولمـــەتا ظـــەن و دەغـــەل
دێ بخـــوە کـــەنێ ژوان غـــەمێت خـــوە — چـاخێ ب بینــت موســتەقەر و جهـێ خــوە
هەرچـی تـو چـاک و خـراب بـینی دخـەو — رۆژا مەحـشەر یـەك ب یـەك دیـار بـت ئـەو
ئـەوا کـو تـەکری دنـاڤ ڤـێ خـەوا جیهـان — هنگاڤـــا شـــیاری ل تـــەبت عـــەیان
دا نـــەهزرینی کـــو ئـــەڤ خـــراب کرنـــە — دناڤـا ڤـێ خـەوێ و ژتـەرە تـەغییر ننـە
بـەلکو ئـەڤ کەنـە دبـێ گـرین و زەفـیر — ئـــەی ســـتەمکار رۆژا تـــەعبیری ل ئەســـیر
گـــرین و دەرد و غـــەم و زاریـــا خـــوە — شـــادمانی بزانـــە ل شـــیاریا خـــوە
ئـــەی درانـــدیێ کـــەڤلێ یوســـفان — رابـــە گورگـــۆ ژ ئـــەڤێ خـــەوا گـــران
هـەمی بونـە گـورگ یـەك بیـەك خـویێ تـە — دێ دریـــنن ژ غـــەضـــەب ئەنـــدامێ تـــە
خـوین نانڤـت پـاش مرنـا تـە د قـصاص — تـــو نەبێـــژە کـــو مـــرم دبم خـــەلاص
ئـــەڤ قەصـــاص نەقـــدێ حیلەتـــسازیە — جـــەم برینـــا ویێ قەصاصـــێ ئـــەڤ بازیـــە
ژ ئـەڤێ لـەعب گۆتیـە بـۆ دنـێ خـودا — کـو ئـەڤ جـەزا لـەعبەکـە جـەم وی جـەزا
ئـەڤ جـەزا تەسـکینێ جـەنگ و فتنەیـە — ئـەو مینـا خەسـاندنە و ئـەڤ وەکـی خەتنەیـە

د بەیانا ویێ کو خەلکێ دوزەخێ برچینە و دنالێنن و ژ خودێ دخوازن کو رزقێ مە قەلەوکە و زوکا زادی بگەهێنە مە، کو مە صەبر نەما

ئـــەڤ پـــەیف دوماهیـــك نینـــە موســـیا — دەی ڤـــان کـــەرا رهـــا کـــە نـــاڤ گیـــا
دا هــەمی ژ وی گیـایێ خـوەش قەلـەو بـبن — ئـــەڤا گـــورگێ تـــورەیێ مـــە ئامـــادە دبـــن
بـۆ نالینـا گورگێـت خـوە ئـەم مـوقنن — دێ ڤـــان کـــەران پـــاریێ وان کـــن
ڤـان کـەران رە کیمیـایێ خـوەش دەمـی — ژ دەڤـــێ تـــە دخواســـت بینـــە ئـــادەمی
تە گەلەك کـر ب دەعـوەتێ لـوطـف وجـود — بـــۆ وان کـــەران طـــالـــع و رزق نـــەبود
ڤێجـــا نخـــافتن ب لحێفـــا نعمـــەتێ — حـــەتا ئـــەو زو بـــرن خـــەوا غەفلـــەتێ

حەتا کو رابن ژ ڤێ خەوا هوگران　　شەمعا ڤەمری و ساقی چوی هندەران
طوغیانا وان تو دکری د حیرەتێ　　ئێدی بلا ڤەخون ژ جەزا هەم حەسرەتێ
داکو عەدلا مە گاڤێ دەرڤە بنێ　　و تەما هەر کریێ جەزای بدنێ
کو ئەو خودایێ کو نەددیتن شکار　　گەل وان بوە نهێنی د ناڤا ژیار
وەکی عەقل، گەل تەیە موشرف سەر بەدەنا تە　　گەرچ ژ وی قاصر بوە ئەڤ دیتنا تە
دیتنا وی نەقاصرە ئەی فلان　　ژ سکون و ڤەلڤینا تە د ئمتحان
چ عەجێبە دیسا گەر خالقێ وی عەقلی　　گەل تەبت دیسا دسکون و نەقلی
ژ عەقل غافل دبت پەی خرابە دکەڤێ　　ژ پاش وێ عەقلێ وی مەلامەت دکێ
تو غافل بوی ژ عەقلت، عەقل نن　　کو ژ حضورا وی مەلامەت کرن
هەکە نەبوی حاضر و غافل بای　　کەنگی د مەلامەت زلە[1] ل تە ددای
و هەکە غافل نەبوا ژ وی نەفسا تە　　کەنگی وەسا دیندکر نەفسا تە
ئێدی عەقلێ تە ژ تەرە وەکی اصطرلاب بود　　ژ وێ دێ زانی قوربا خورشیدا وجود
قورب بێچا وانیە بۆ عەقلێ تە بتو　　نینە ژ پێش و پاش و سفل و علو
قوربێ بێچاوایی چاوا نابت بۆ خودێ　　کو عەقل بخوە وێ رێکێ دیار نادێ
نینە ئەو بزاڤ کو دتلیا تە و لەپ　　پێش تلیێ یا پاش وێ یاراست و چەپ
وەختێ خەو و مرنێ ژ وی دچێ　　وەختێ هشیاریێ ڤەرینێ وی دبێ
ژ چرێکێ تێتە ڤە دناڤ ئەصبوعەت　　کو تلیا تە بێ وێ نینە مەنفعەت
نورا چاڤ و بیبوك د دیدەئەت　　ژ چ رێکێ هات نە ژ شەش جهەت
بێ جهەت زان عالەما ئەمرو صفات　　عالەما خەلقە حواسن و جهات
بێ جهەت زان عالەما ئەمر ئەی صەنەم　　بێ جهەت تر بت ئامر لاجەرەم
بێ جهەت زان عەقل و عەلام ئەلبەیان　　عەقل تر ژ عەقل و جان تر هەم ژ جان
بێ تەعەلوق نینە مەخلوقەك بوی　　ئەو تەعەلوق بێ چاوایی هەیە مامی[2]
ژ وێ کو فەصل و وەصل نەبو د دەوران　　بلی فەصل و وەصل نا هزرینێ گومان
غەیری فەصل و وەصل پەیکەڤە ژ دەلیل　　ئەما پەیکەتن نا هزرینت عەلیل
لدوڤ هەڤ پەیکەڤە هەکە دوری ژ ئەصل　　حەتا رەهێ مێرانیا تە بێنت لایێ وەصل
ڤێ تەعەلوقێ چاوا پەید کەڤێ عەقل؟!　　گرتیێ فەصلە و وەصلە ئەڤ عەقل
ژ ئەڤێ ل مە وەصیەت کر موصطەفا　　لێکولینێ کێم بکن د ذاتێ خودا

(١) زلە – شەق، شەقام.
(٢) مامی – مامۆ، عەمۆ.

ئەوا کو د ذاتێ وی فکر کرنیە / د حەقیقەت ئەو نەظەر د ذات نیە
چونکی ئەو هزراندنا ویە، د راه / سەد هزاران پەردە نەحەتا ئیلاه
هەر یەکەك مەوصولێ پەردەیەك گەهیە / وەهما وی ئەوە کو ئەو بخوە عەینێ ویە
ڤێجا پەیغەمبەر ئەڤ وەهم راکر ژوی / دا دغەلەط نەکەڤت مەژیێ وی
ژ وێ کو کر وی ژ وەهمێ تەرکا ئەدەب / بۆ بێ ئەدەبی سەر نخونی دا رەب
سەرنخونی ئەوبو کو بەرە و ژێر / دچت ئەو دهزرێنێ کو ئەوە دلێر
١٦٥٤٠ ژبەر کو حەدێ مەستایە وەسان / کو زەڤیێ ناسناکی ژ عاسمان
د عەجێبێت وی هەرن ناڤ فکرا کەڤن / ژ عەظەمەت و مهابەتا وی وندا بن
دەما ژ صنعێ وی رهو سمبێلا وندا کی / حەدێ خوە ناسی ئەوا کو دبەدەن داکی
کو غەیری (لاَ اَحصِي) نابێژت ئەو ژ جان / کو ژ ژمار و حەد دەرڤەیە ئەڤ بەیان
چون بەیانا وێ بێحەدە ئەی بوالهەوەس / بەحث کێمکە جەم وی کێم بدە نەفەس

چونا ذوالقەرنەین ب چیایێ قاف و داخواز کرن، کو ئەی چیایێ قاف ژ عەظەمەتا خودایێ بلند مەرا بێژە و گۆتنا چیایێ قاف کو صفەتێ عەظەمەتا خودێ بتەقریر ناهێت دان، کو بەرامبەرێ وێ ئدراکات فەنا دبن و لاڤەکرنا ذوالقەرنەین کو ژ صەنائعێ وی، کو تە ل بیر هەیە و گۆتنا وێ سەرتە ئاسان ترە بێژە

ذوالقەرنەین چو بەرەو چیایێ قاف / دیت کو چیا ژ زومورود بو صاف
ئەو ل دۆرا دنێ بوە خەلەك و موحیط / حەیران مایەڤە دناڤ وی خەلقێ بەسیط
گۆت تو چیایی یێن دیتر چنە / کو لپێش مەزناتیا تە راد وەستنە
گۆت چیا یێت دی ریچالێت منن / د حوسن و بها نەمیناکا منن
من ل هەر شارەکی رەهەك هەیە نهان / گرێداینە برەهێ من ل ئەطرافێ جیهان
١٦٥٥٠ وەختێ خودێ ڤیا زلزلەکێ شارەکی / فەرمان ددێ من کو بهەژێنە رەهەکی
ڤێجا ئەز وی رەهێ ڤەدلڤێنم بقەهر / وی رەهێ کو موتەصلە بوی شەهر
دەما بێژت بەسە ساکن دبت رەگم / راوەستایمە و ژ روێ فعل هەر وە هەر دحەرکم
هەر وەکی مەرهەمێ ساکن و زاف کارکەر / وەکە عەقل ساکن ژوێ لڤینا ڤەدەر
جەم وی کەسێ کو عەقلێ وی نزانێ ئەڤی / دبێژێ بیڤە لەرزکە ژ بخاراتێ زەڤی
ئەڤ ژ بخاراتێ زەمینی نەبوە بزان / ژ ئەمرێ حەقە و ژ وی چیایێ گران

میریەك بەر کاغەزێڤە دچو، نڤیسینا پێنوسی دیت پەسنێ قەلەمێ کر، میریەکی دیتر کو چاڤتیژتر بو گۆت پەسنێ تلیابکە پەسنێ زەند و ملاکە کو تلی فەرعێ وینە تا ئاخری

میریەکێ سەر کاغەزەکێ وێ دیت قەلەم   ئەڤ رازە و دگەل میریا دیتر گۆت هەم
کو ئەو پێنوس عەجیب نەخشا دکشێنێ   هەر وەکی رحان و سۆسن و گولا دچێنێ
میریا دیتر گۆت ئەو تلیە پێشەوەر   و ئەڤ قەلەم د فعلێ فەرعە و ئەثەر
میریا سیەم گۆت کو ژ مل و زەندە   تلی بخوە زەعیفە کو ژ زۆرا ملا نەقش بەندە
١٦٥٦٠ هەر وەسان سەرڤە دچون تایەکی   مەزنترێ میریان بو ب عەقل هندکی
گۆت کو ژ صورەت نەبینن هۆنەر   کو ئەو بخەو و مرنێ دبت بێخەبەر
صورەت بو نەوەك لباس وەك عەصا   بل ب عەقل و جان نالڤینت نەقشا
ئەو بێخەبەر بو کو ئەو عەقل و فواد   بێ ژ تەقلیبا خودێ هەنە جەماد
یەك زەمانی عنایەتێ ژ وی وەرگرێ   عەقلێ زێرەك دێ د ئەبلەهیا فکرێ

دیسا ئلتماسکرنا ذوالقەرنەینی ژ چیایێ قاف دا صنعەتەکی ژ صنعەتێن حەقتەعالا بەیان بکێ

وەختێ کو چیایێ قاف دورّا نوطقێ سوفت   دەما ذوالقەرنەین دیت پەیڤی گۆفت
کو ئەی ئاخفتن بێژێ ژیرێ راز زان   ژ صفاتێ خودێ گەل من بکە بەیان
گۆت هەرە کو وەصف ژ وی گەلەك مەزنە   کو بەیان کرنا وەصف نە بدەستێ تە و منە
یا بۆ پێنوسێ هەیە ئەو کارین شیان   کو بنڤیست سەر لاپەرا ژ وی داستان
گۆت کێمترین داستانەکێ مرە ڤەگێر   ژ صنعەتێن خودێ ئەی داستان بێژێر
١٦٥٧٠ گۆت کو ئەڤ رێکا دەشتا سێ سەد سالی   خودێ چیاییێت بەرفێ پالدانە پالی
چیا ل سەر چیا بێ ژمار و بێ عەدەد   ل هەر زەمان دگەهتە بەرفا وێ مەدەد
چیایەکی بەرفێ ددانتە سەرێ دیتر   ساریا بەرفێ دگەهینێ تەئەثور
چیایەکی بەرفێ د دانتە سەر چیایێ بەرف   دەمبەدەم ژ ئەنبارێ بێحەدو شگەرف
گەر نەبایا ئەڤ بەرفا هۆ لبەرم   گەرمیا دوزەخێ ئەز ژ ناڤ دبرم
پێت غافل چیاییێت بەرفێ بزان   دا نەصۆژت پەردێت عاقلان
هەکە نەبوا صورەتێ جەهلا بەرفا زاف   ژ شەوقا ئاگرێ وێ دصوت چیایێ قاف
ئاگر بخوە ژ قەهرا خودێ یەك ذەرەیە   بۆنا تەهدیدا لەئیمان یەك دەربەیە

گەل قەهرەکە هو کو سەروی فایقە
برنا لوطفا وی ببینە کو سەرتە سابقە

سەبقا بێ چاوا و چلۆنە و مەعنەوی
تە سابق و مەسبوق دیت بێ دوی؟!

گەر تەنەدیت ژ فەهما نزم ئەڤ بوە
کو عقولێ خەلق ژ وێ کانێ یەك جوە

عەیبێ دانە سەرخوە نەسەر ئایاتێ دین
کەنگی دگەهێ سەر چەرخێ دین مورغێ گلین

جۆلانگەها بلندە هەوایە
ژبەرکو چێبونا وێ ژ شەهوەت وهەوایە

ڤێجا تو ببە حەیران بێ لا و بەلی
دا ژ رەحمەت بێتە پشت مەحملی

چون تێگەهینا ڤان عەجایبا فەهم ناکی
هەکە تو بێژی بەلێ تەکەلوف دکی

و هەکە تو بێژی نە نەیێ دانتە گەردەنەت
بوێ نەیێ قەهر دێ گرت رەوزەنت

ئێدی هەر هو حەیران و موتەحەیر بە و بەس
حەتا نەصرا خودێ بێت ژ پێش و پەس[1]

چاخێ کو حەیران بویی و گێژ و فەنا
بزمانێ حال تە گۆت (اهْدِنا)

و هەکە بلەرزی لپێش قەویێ قەویا
ئەو قەوی سەهل دبت کەڤت نەرمیا

ژبەرکو شکلێ قەوی بۆنا مونکرە
ل چاخێ عاجز کەتنێ لوطفا خودێ و برە[2]

خوە نیشاندانا جبرائیلی (علیه السلام) ب موصطەفا (صلی الله علیه واله وسلم) ب صورەتێ خوە و یەك پەر ژ حەفت سەد پەرا ظاهر کر و ئوفوق گرت و رۆژ برۆناهیا ویڤە نخافت

رۆژەکێ موصطەفا گۆتە جبرائیل
کو وەطوەڤ کو صورەتێ تەیە ئەی خەلیل

نیشا من بدە مەحسوس و شکار
دا ئەز تە ببینم قەنج و دیار

گۆت نکاری و طاقەت نینە تە
حس ضەعیفە و طەنگ و زۆر زەحمەتە

گۆت نیشادە دا ببینت ئەڤ جەسەد
تاچ حەد حس نازکە و بێمەدەد

مرۆڤی رە حسابە دەنێ هەیە سەقیم
بەلێ د باطن هەیە خولقەکی عەظیم

بەر میثال ئەڤ بەدەن کەڤر و ئاسنە
بەلێ ئەو د صفەتێ خوە ئاگر ڤەدژەنە

کەڤر و ئاسن مولدێ ئیجادێ نار
زادێ ئاگر ژ ڤان دو والدا قەهر بار

دیسا ئاگر دەستکارێ وەصفێ بەدەنە
ئەو قاهرە ل سەر بەدەنێ و پێت ژەنە[3]

دیسا د بەدەنێ پێتا ئیبراهیم وار
کو ژ وی مەقهور دبت بورجا نار

هەکە بێنی دەر ژ هناڤێ خوە ئاتەشی
ئاتەشێ تە بت موطیع و دخوەشی

---

(١) پەس – پاش.
(٢) بر – قەنجی.
(٣) پێت – گوری، شوعلە.

لاجەرەم گۆت وی رەسولێ ذوفنون   رەمزا (نَحْنُ الآخَرُونَ السابِقُونْ)
ظاهرێ ڤان دوا بەرامبەر سندان نازكترە   د صفەت ژ چیایێ ئاسنین زێدە ترە
ئێدی ب صورەت مرۆڤە فەرعێ جیهان   د صفەت ئەصلێ جیهان ئەڤی بزان
پێشیەك ظاهرێ وی تینت ب چەرخ   باطنێ وی دبت موحیطێ حەفت چەرخ
چونكی ئلحاح كر و پیچەك نیشادا   هەیبەتەك كو چیایی خوە ژێ لادا
شاپەرەك گرتە رۆژهەلات و رۆژ ئاڤا   ژ مەهابەت بێهوّش كەت موصطەفا
دەما ب دیت ژ طرس بێهوشە و نەخوەش   جبرائیل هات ئەو دا بەرمل و بن كەفش
ئەو طرس و هەیبەت پشكا بێگانگانە   و ئەو لوطف و ئەڤین بۆ دوستان رایگانە
ئەڤ بۆ پاشانە وەختێ ل تەخت رونشت   سەرداریێت بهەیبەت شویر دمشت
بێژن دوربە، سەر تیر و شویرا   كو دلەرزێن ژ مەهابەت شێرا
بانگێ چاووشان و وان چوگانا   كو ژ دینا وێ طرس دكەڤێ جانا
ئەڤە بۆنا خاص و عام و رێوەر   كو وان ژ پادشاهی كەت خەبەر
ژبۆنا عام دبت ئەڤ شكوە   دا كولاڤێ مەزنی دانن ئەو گوروە
حەتا ئەز و ئەمێت وانا بشكێ   نەفسا خوە بینا فتنێ و شەركێم بكێ
شار ژ وێ ئێمن ببت كو ئەو شاریار   د ناڤ قەحرێ هەیە دەرد و بریندار
ڤێجا دێ مرن ئەو هەوەسێن دنفوس   هەیبەتا شاه بتە مانع ژ وان نحوس
دیسا دەما بێت بلایێ بەزما خاص   كەنگی لوێدەرێ دبێ مەهابەت یا قەصاص
حلم و حلمە و رەحمەتێن بجوش   نابهیزی ژ غەیری چەنگ و نەی خوروش
طەبل و دهۆل و طرس بت چاخێ جەنگ   وەختێ عشرەت گەل خەواصا ئاوازی چەنگ
دیوانا موحاسباتا هەیە بۆ عامێ   بۆ وان پەری رویانا گرتنا جامێ
ئەو زرە و ئەو كومزرە د جەنگ و شەرا   و ئەڤ شەراب و نوقل دبەزم و صەفا
قەلخان و كومزری بۆ شەرە و نەخوّشی   و ئەڤ هەڤریشمێ نەرم بۆ ژیان و عیشی
ئەڤ ئاخفتن دوماهیك نینە ئەی جەواد   ختمكە (وَاللهُ اَعْلَمُ بِالرَشادْ)
ئەو حسا كو دناڤ ئەحمەد غاربە   ڤی دەمی پالدایە ژێر خاكا یەثربە
ئەو ئەخلاق مەزنە و عەظیم الخولقە   بێ تەغەیوری دناڤ مەقعەدێ صدقە
قابلێ تەغییر ئەو صافێ بەدەنە   روح دائما وەكی رۆژێ رەوشەنە
ئەوە بێ تەغییر كو لا شەرقیە   بێ ژ تەبدیلەكێ كو لا غەربیە
كەنگی ئافتاب ژ ذەرّێ مەدهوّش بت؟   كەنگی شەمع ژ پەروانێ بێهوش بت؟
جسمێ ئەحمەد رە تەعەلوق بو بوان   ئەو تەغەیور یا بەدەنێیە بزان

رەنجورەکە هۆ و هەر وەطوۋ خەو و دەرد   جان ژ ڤان وەصفا نەپاکە و فەرد
بخوە نەشێم هەکە بێژم وەصفێ جان   زلزلە دێ کەڤت دڤی کەون و مەکان
روڤیێ وی هەکە یەکدەمێ نەپتە و بوە   دوێ گاڤێ شێرێ جان دخەو بوە
نڤستی بو ئەو شێر کو ژ خەوییە پاك   ئەڤ شێرە د عەینی نەرمیە سەهمناك
شێر خوە دنڤێنێ ئەو وەصان   کو وی مری بزانن تەمامێ صان
ناخوە دعالەمێ کێرە شیان هەبی   کو کێمترین تشتی بەرەڤێنێ ژ وی
نەقشێ ئەحمەد ژ وێ نەظەرێ بێهوش بو   بەحرا وی ژ مهرا کەف پر جۆش بو
هەیڤ هەمی کەفە نورێ ددێ وەشان   هەکە کەف بۆ هەیڤی نەبت بێژە نەمان
هەکە ئەحمەد ڤەکت وی پەرێ جەلیل   حەتا ئەبەد مەدهۆش مینت جبرەئیل
دەما ئەحمەد ژ سدرێ بوری مرصەدا وی   و ژ مەقامێ جبرائیل و ژ حەدا وی
ژ ویرە گۆت یاللا بفرە بکەڤە پیەم   گۆت هەرە هەرە ئەز حەریفێ تەنیەم
دیسا گۆت کو وەرە پەی من و ئەمی   گۆت هەرە ژڤێ پاش مرادەستورنی
دیسا ویرە گۆت وەرە ئەی پەردە صۆژ   ئەز نەچومە جی ومەقامێ خوە هێژ
گۆت ژ ڤی حەدی دەرڤە ئەی خوەش فەرّێ من   هەکە فربدەم دێ صۆژت پەرێ من
حیرەت دناڤ حیرەت هات ژڤێ قصەص   بێهشیا خاصان دناڤ ئەخصەص
هەمی بێهشییێت ڤێدەرێ یارینە   چەند جان تەهەنە کو جان دارینە
جبرائیلوێ گەر شەریفی وەر عەزیزی هەم   تو دیسا نەپەروانا وێ فندیێ هەم
دەما فند دەعوەت بکێ وەختێ هلبین   جانێ پەروانێ خوە نا پارێزێ ژ صۆتین
ڤێ داستانێ مونقەلبکە د گۆر[1]   بەرەڤاژی شێری بکە صەیدێ گۆر[2]
بەندکە مەشکا ئاخفتن هاڤێژێت خوە   نەڤەکە همبانا درۆ و ڤرێت خوە
ئەوا کو ئەجزایێ وێ نە بهوریێت ژ زەڤی   جەم وی مەعکوسە درۆ و ڤرە بڤی
لاتُخالِفْهُمْ حبِيبي دارَهُمْ   يا غَرِيباً نازِلاً فِي دارِهِمْ
اعْطِ ماشائُوا اَو رامُوا و اَرْضَهُمْ   يا ظَعِيناً ساكِناً فِي ارُاضِهِمْ
حەتا گهانا مەحبوبێ موطلەق دناز خۆش   ئەی رازی گەل مورغ ژی ب ساز خۆش
ئەی موسا لجەم فرعەونی ژ مەن   لازمە نەرم بێژی (قَوْلاً لَيِّناً)
ئەگەر ئاڤێ ناڤ دهنێ جوشان بکی   دێ کوچکی و قازانێ وێران بکی
نەرم بێژە لاکن نەبێژە بلی صەواب   وەسوەسێ مە فروش د (لِينُ اَلخِطابْ)

(١) گۆر – تربن، قەبر.
(٢) گۆر – گورەخەر، کەرێ کیڤی.

وەختێ عەصر هات پەیڤێ کوتاهلە ... ئەوێ کو ل عەصرێ تەیە ل عەصرێ ئاگاهکە
بێژەیێ گلخوار کو قەند چێترە ... نەرمی نەکە تەڤنێ نەدە پیسترە
بوٚ نوطقا جان رەوضەیا جانیی ... کو ژ حروف و صەوت موستەغنیی
ئەڤ سەرێ کەرە دناڤا قەندزار ... زۆر کەسایێ خوە هاڤێتی ناڤ خار
ژ دور ظەنێ دبێ کو ئەڤ ئەوە و بەس ... وەك بەرانێ مەغلوب خوە ڤەکێشێ پەس
صورەتێ حەرف وی سەرێ کەری زان یەقین ... ناڤ رەزی مەعنیا فردەوسا بەرین
ئەی (ضیأالحق حسام الدین) بێنە دەر ... ژ بیستانێ گندوٚرا ڤی سەرێ کەر
دا وەختێ سەرێ کەر بمرت ژ مەسلەخی ... ژ یەکی دیتر ژێرە یە ژڤێ مەطبەخێ
ئەرێ صورەتگەری ژ مەیە و جان ژ تەیە ... نەخێر خەلەتە هەم ئەڤ ژ تەیە هەم ئەو ژ تەیە
مەثنەوی صورەت بوە جانێ وێ تویی ... هەم جهەت هەم نور و ئەرکانێ وێ تویی
سەر فەلەك مەحمودی ئەی خورشیدێ ئاشکار ... سەر زەڤی تا ئەبەد ب مەحمودی بە دیار
دا زەمینی بە ئاسمانێ بلەند ... یەك دل و یەك قبلە و یەك خوٚشوەند
تەفرقە رابت و شرك و دویی ... وەحدەتە دناڤ وجودا مەعنەوی
چاخێ ناسکر جانێ من جانێ تەرا ... دێ هێتە بیر یەکەتیا ماجەرا
دێ بنە موسی و هارون دناڤ زەمین ... خوەش تێکلی مینا شیر و هنگڤین
وەختێ هندك ناسکر ئەو دبێ مونکر ... مونکریا وی دبت پەردەیا ساتر
لپاش ناسینا تەمامی زڤراندن رو ... وێ هەیڤێ قەهر کر ژنا شوکریا ئەو
ژ ڤێ سەبەبێ جانێ خرابا جانێ نەبیرە ... نەناسی کرن و دانە پشت سەریرە
ئەڤ هەمی تەیێ خواندی و بخوینە (لَمْ یَکُنْ) ... دا بزانی رکا وی گاورێ کەڤن
پێش ژ وێ کو نەقشێ ئەحمەد فەرد بو ... نەعتێ وی تەعویذا هەرگاور بو
کو ئەڤ کەسێ هوسا دێ هێتە دی ... ژ خیالا روێ وی دلێ وان دقوتی
سەجدە دکرن کو ئەی رەبێ بەشەر ... ئەوی ظهور کە هەرچی زوتەر
حەتا بناڤێ ئەحمەد ژ یَسْتَفْتِحُونَ ... یاغیانێ وان دبونە سەرنخون
هەر جهێ حەربا بطرس بوبا دیار ... هەوارا خوە دگهانە ئەحمەدێ کەرار
هەرجهێ نەخوٚشیەکە موزمن بو ... بیر ئانینا وی دەرمانێ شافی دبو
نەقشێ وی دکەتە دناڤ راهێ وان ... د دل و دگوهو د ئەفواهێ وان
کەنگی نەقشێ وی دبینت هەر چەپەل ... بەلکی خیالا نەقشێ ویە بەدەل
نەقشێ وی سەر روێ دیوار بکەڤێ ... ژ دلێ دیوار خوینا دل کەڤێ
ئەو نەقشێ وێ وەصا مەزنبت برو ... کو دەرحال دیوار نەجات بت ژ دورو

گەل ئەهلێ صەفا دێ بتە یەك رو — ئەو دو روئی عەیب بوٚ دیوار بو
ئەڤ هەمی ئنكار و كوفران زا ژ وان — چاخێ هاتەڤە سەروەرێ ئاخر زەمان
ئەو هەمی تەعظیم و تەفخیم و وداد — گاڤا ئەو دیتن ب صورەت چو بەر باد
قەلپی ئاگر دیت و دگاڤێ بو سیاه — بوٚ قەلپی د قەلبی كەنگی بوە راه
قەلپی داخواز دكر ئەشواقێ مەحەك — دا ئەو مریدان باڤێژتە دشەك
١٦٦٩٠ دناڤ داڤا مەكرێ وی كەڤت ناكەسی — ئەڤ گوٚمان سەر دەرینێ ژ هەر خەسی
كو هەكە ئەڤ نەقدە نەی پاقژ بێ — كەنگی بكەڤرێ ئمتحان راغب دبێ
هیچ وی داخوازا دیتنا مەحەكی دكر — یا ب كەڤرێ ئمتحانێ شەوقا خوە دبر
وی مەحەك دڤێت ئەما ئەو وەصان — كو قەلپیا وی ژ وێ نەبت عەیان
هەكە بێژم حەتا قیامەتێ ژ ئەڤ كەلام — صەد قیامەت دێ بهورن و ئەڤ ناتەمام
ئەو مەحەكا كو وی ڤەشارتبێ صفەت — نەمەحەك هەیە نە نورامە عرفەت
ئەو ئایینا كو عەیبا لرو دكێ نهان — ژبوٚنا خاترێ دلێ هەر فاسقان
ئایینە نینە بێژیێ مونافق هەرە — لڤێ ئایینا هوسا چ جارا نەگەرە
ئایینەیەكێ بگەرە راست بێژە بێ نفاق — خەتمكە (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالوِفَاقْ)
داكو عەیبێ ئایینا چێكەت خودا — كو عەرشی ببینی ژێ نەبی جودا
١٦٧٠٠ عەرشێ چی و چەرخێ چی ئەی ذُولُباب — فەهم بكە (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)

مەثنەویا مەعنەوی

دەفتەرا پێنجێ

دەفتەرا پێنجێ

بسم الله الرحمن الرحیم

و به نستعین وعلیه نتوکل و عنده مفاتیح القلوب وصلی الله علی خیر خلقه محمد و اله و صحبه اجمعین ئەڤ دەفتەرا پێنجەمە ژ دەفتەرێت مەثنەوی و تبیانا مەعنەوی د بەیانا وێ کو شەریعەت وەکە شەمعە رێ نیشادەرە و بێ وێ کو شەمعێ بدەستڤە بینی رێڤە چون نابت و چاخێ درێڤە چوی ئەڤ چونا تە طەریقەتە و دەما گەهشتی ب مەخسەدێ ئەو حەقیقەتە، و بخاترێ ئەڤێ گوتنە کو لو (ظَهَرَتِ ألحَقائِقُ بَطَلَتْ الشَرائِعُ) هەر وەطوڤ کو صفر دبت زێر و یا ئەو بخوە ژ ئەصلێ زێر بوە ژێرە علمێ کیمیا نەحەوجەیە کو ئەو شەریعەتە و خوە نەمالین دناڤ کیمیا کو ئەو طەریقەتە هەر وەسا کو گوتنە (طلب الدلیل بعد الوصول الی المدلول قبیح و ترك الدلیل قبل الوصول الي المدلول مذموم) حاصلێ وێ کو شەریعەت میناکا علمێ کیمیا فێر بونە ژ ئوستاد یا ژ کتاب و طەریقەت ئستعمالکرنا دەرمانا و صفری د کیمیا مالینە و حەقیقەت زێر بونا صفرە، یێ کیمیا زان ب علمێ کیمیا شادن کو ئەم ڤی علمی دزانن وییێت بکارێت کیمیا رادبن شادن کو ئەم بڤان کارا رابونە وییێت حەقیقەت دیتین بحەقیقەتێ شادن، کو ئەم بونە زێر و ژ علم و عەمەلێ کیمیا ئازاد بون و ئەم عُتَقاُ الله ن کُلُّ حِزْبٍ بِما لَدَيْهِمْ فَرِحُونْ، یا میثالا شەریعەتێ وەکی علمێ طب فێر بونە و طەریقەت خوە پاراستنە بموجبێ طب و دەرمان خوارن و حەقیقەت تەندروست بونا ئەبەدی و ژ هەردوا فارغ بونە، دەما مرۆڤ ژڤێ ژیانێ مر، شەریعەت و طەریقەت هەردو ژ وێ مونقەطع بت، و حەقیقەت دمینێ هەکە حەقیقەت هەبت دکە تە قێرین، **کو** (یالَیْتَ قَوْمي یَعْلَمُونَ بِما غَفَرَلي رَبي و جَعَلَنی مَنَ ألُمکَرَمینْ) و هەکە حەقیقەت وی نینە دکەتە قێرین، کو (یالَیْتَني لَمْ اُوت کِتابِیهْ ولَمْ أدْرِما حِسابُیه، یا لَیْتَها کانَتِ ألقاضِیةَ، ما أغْني عَني مالیهْ هَلَكَ عَني سُلْطانِیَه)، شەریعەت علمە طەریقەت عەمەلە حەقیقەت (ألوُصُولَ اِلی الله، فَمَنْ کانَ یَرْجُو لِقاءَ رَبِهِ فَلیَعْمَلْ عَمَلاً صالِحاً ؤلا یُشْرِكْ بِعِبادَةِ رَبِهِ أحَداً وصَلی اللهُ عَلی خَیْرِ خَلقِهِ مُحَمَد والِهِ ؤ صَحبِهِ و عِشْرَتِهِ وسَلَم تَسْلیماً کَثِیراً).

بناڤێ يەزدانێ لێبورێ دلوڤان

شاه (حسام الدين) كو نورا ئەنجومە — طالبێ دەست پێكرنا دەفتەرا پێنجومە
ئەى (ضيأالحق حسام الدينێ) بداد — بۆ ئوستادانێ صەفا تووى ئوستاد
هەكە خەلق نەبوا مەحجوب و سەخيف — و هەكە حەلق نەبوا طەنگ و ضەعيف
من د پەسنێ تە مافێ مەعنا دابانا — بلى ڤان پەيڤا دەڤ و لێڤ ڤەكربانا
ئەما لۆقما باز نەيێ چوكينە[1] — چارە كرن نوكە ئاڤ و دوهنێ خەلكينە
شەرحا تە غەيبە سەر ئەهلێ جيهان — وەكى رازا عشقێ من هەيە د نهان
مەدحێ تە حەيفە گەل زندانيان — دێ بێژم دناڤ مەجمەعێ روحانيان
مەدح تە عريفە و راكرنا حجاب — ڤالايە ژ پەسن و تەعريفێ ئافتاب
مادحێ خورشيد مەداحێ خوەيە — كو دو چاڤم رۆنن و بينە يە
ذەما خورشيدێ جيهان ذەما خوەنە — كو دوچاڤم خراب و طارى و كۆرەنە
تو ببەخشە ل كەسەكى كو دناڤ جيهان — حەسودى بكەت ل ئافتابا كامران
هيچ نكاربێ ڤەشێرت ژ چاڤان — و ژ طەراوەت دانا تشتێ د رزيان
يا ژ نورا بێحەدا وێ دكارن كێمكەن — يا بدەفعا جاهێ وێ دكارن ژێكەن
هەر كەسێ كو ئەو حاسدێ كەيهان بو — ئەو حەسەد بخوە مرنا جاويدان بو
قەدرێ تە بهورى ژ تێگەهينا عقول — عەقل د ناڤ شەرحا تە بى بوالفضول
گەرچ ئەڤ عەقلە عاجزيە ژ بەيان — بزاڤەكە عاجزانێ پێتڤيە ناڤ وان
اِنَّ شَيْئاً كُلَّهُ لا يُدْرَكْ — اِعْلَمُوا اَنَ كُلَّهُ لا يُتْرَكْ
گەرچ ڤەخوارا ئاڤا عەورا نكارن — كەنگى دشێن تەرك بكەن ئاڤ ڤەخوارن
هەكە ئاڤا دەريا نكارن خەلاسكن — ئەما بقەدرێ تهنيتيێ پێتڤيە طامكن
هەكە ئەسرارا ئەم نەشێن بكن بەيان — دشێن حەقايقا نوڤەژەنكن د هزرێ وان
گەرچ ئاخفتن كرن دەربارێ تە تيڤلە — ئەما جەم تێگەهينا ديترا كاكلە
عاسمان نسبەت بعەرش يێ لخوار — ناخوە زۆر بلند بەرامبەر عەردا ژار
ئەز دێ وەصفێ تە بێژم حەتا رێ بن — ژ پێش كو ژ فەوتا وێ حەسرەت بخون
نورا حەقى و بلايێ خودێڤە دكێشى جان — خەلكن د طاريتيا وەهمێ و گومان
شەرط لازمە حەتا ئەڤ نورا خوەش — ببت بۆ بێ چاڤان سورمە كەش
نور لازمە بۆ موستەعدێ تيژ گوش — دا نەبت عاشقێ ظولمەتێ وەكى موش

(١) چوك – چيچك، سڤيانك.

سست چاڤێت کو شەڤ جولان دکن   کەنگی طەوافا مەشعەلا ئیمان دکن
نوکتەیێت موشکل دبت باریک   کو طەبع بەندێ وی ژ دین بت تاریک
دا ڤان موشکلاتێ هۆنەرره دیارکەت   نکارت چاڤی د رۆژێ ڤەکەت
١٦٧٣٠ هەر وەکو دارێ بەر نەگرێ د شاخا   مینا مشکی خوە ڤەشێرت بن ئاخا

تەفسیرا ئایەتا کەریما ((فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ الخ))

بۆ بەشەری ئەڤ چارە وەصفن دل طەزێن   ئەڤ چار بزمار بونە عەقل بەزێن
تو خەلیلێ وەختی ئەی خورشید هش   ڤان چار طەیرکا بگرە و بکوش
ژ وێ کو هەر مورغەك ژ ڤانا وەکی قر   هەیە عەقلێ عاقلان رە دیدە بر
چار وەصفێت بەدەنێ وەکە مورغێت خەلیل   کوشتنا وانا ددێ جانی سەبیل
ئەی خەلیل دناڤ خلاصا قەنج و بەد   سەرێ وانا ببرە دا پێ رها بن ژ سەد
تویی کول و ئەو هەمی ئەجزایێ تە   ژهەڤ ڤەکە کو پێێ وانن پێێ تە
ژتە عالەما روح دبتە زار   پشتا سەد لەشکەر دبتە سوار
ژوێ کو ئەڤ بەدەن کەت جهێ چارخۆ   ناڤێ وان بۆ مورغێ فتنەجۆ(١)
هەکە بۆ خەلقێ تە دڤێت ژ یارا ئەبەد   سەری ببرە ژ ڤان چار مورغێ شوم و بەد
١٦٧٤٠ دیسانێ وان زندەکە ژ نەوعەکی دیتەر   کو ژ پاش وێ نەبت ژ وانا ضەرەر
چار مورغێ مەعنەوی رێکرێ بەدەن   د ناڤا دلێ خەلکان یێ کرین وەطەن
چاوا سەروەرێ هەمی دلا ببی   دناڤ ڤێ دەورانێ جێگرێ حەق توبی
ببرە سەرێ ڤان چار مورغێت ساخ   سەرمەدی کە ژیێ کو دچێ بن ئاخ
بەط و دیکلە و قرە و طاووس   ئەڤ میثالا چار خولقە دناڤ نفوس
بەط حرصە و دیکل ئەو شەهوەتە   جاه وەکی طاووس و قر مونیەتە(٢)
ئارەزوا وی ئەوە کو بوە هیڤی ساز   طامعێ هەر و هەریەیا ژیێ دراز
بەط بوە حرص کونکلێ وێ د زەمین   دگەرهێ طەر و هشکێ دەفین
یەك زمانی موعەطەل نابت ئەو گەلو(٣)   نابهیزت ژ حوکمی بل ئەمرێ کُلُوا
هەر وەکی تالانکەرا ناڤ خانی دکێ   زو زو هەمبانا خوە پر دکێ
١٦٧٥٠ قەنج و خرابا دناڤ همبانێ کوم دکا   دا نەیێت دورّ و دەندکێ نۆکا

(١) فتنەجو – فتنەخواز.
(٢) منیەت – ئارەزو.
(٣) گەلو – گەوری، قرك.

دانەکو بهێت تالانکەرەکی دیتەر — تەژی جوالێ خوە دکێ ژ هشك و طەر
وەخت طەنگ و فورصەت کێم ئەو مەخوف — هندی زوتر دا بنکەفشا بێ وقوف
ئعتمادا وی نینە سەر سولطانێ خوەڤە — کو نەکو طەمەعکارەك بێت پێشڤە
ئەما مومن ژ ئعتمادا ژیارا وێ جیهانێ — ل سەرخوە بتەحەمل دکەڤێ هلدانێ
ئێمنە ژ فەوت و ژ تالانکەری کو ئو — دناست قەهرا خودێ ل سەر عەدو
ئێمنە ژ مەزنان و کەنکەنێت دیتر — کو نەیێن ژێرە بنە دەردە سەرورێ گر
عەدلا خودێ یا دیتی د ضەبطا حەشەم — کو کەس ل کەسی ناکەت ستەم
لاجەرەم لەزێ ناکت و ساکن بوە — ژ فەوتا حەظێ خوە ئامن بوە
ڤێجا تەئەنیێ هەیە و صەبر و تەحەمل — چاڤ تێر و مۆئەثرە و پاکە و خەجل
١٦٧٦٠ کو ئەڤ تەئەنیێ نورها رەحمان بوە — و ئەو لەز کرن ژ هەژینا شەیطان بوە
ژ وێ کو شەیطان وی دطرسێنێ ژ فەقر — پێرها صەبرێ ڤەدکوژێ بعەقر
ب بهیزە ژ نەبی کو شەیطان د وەعید — تەهدیدا تە دکێ ژ فەقرا شەدید
دا کرێت بخوی و کرێت ببی ژ لەز و بەز — نەمروّەت نە تەئەنی نەخێر و حەز

د سەبەبێ و روداڤێ حەدیثا موصطەفا (صلوات الله علیه) کو
ألکافِرُ یَأکُلُ فِي سَبْعَةِ اَمْعاً و المُؤْمِنُ یَأکُلُ فِي مَعاً واحِدٍ

لا جەرەم کافر دخوێ د حەفت زك — دین و دل باریك و زەعیف بەرینە زك
کافران بونە مهڤانێ پەیغەمبەر — وەختێ شیڤێ هاتنە مزگەفتێ ل بەر دەر
کو ئەی خۆشتڤی ئەمێ هاتین ڤێدەرێ — ئەی تو مهڤانداریێ عەول و ئاخرێ
ئەم هەژارن ویێ گهاین ژ ریا دور — ئێدی بوەشینە سەر سەری فەضل و نور
رو ب یاران کر وی سولطانێ داد — دەستگیرێ جوملا شاهان و عباد
گۆت ئەی یارانێ من هەڤبەش بکن — کو هون پرن ژمن و خویێ من
١٦٧٧٠ جسمێ هەر لەشکەری پر بوە ژ مەزن — ژ وێ یەکێ شویر و تیرا ددانە دوژمن
تو بتورەئیا مەزنی وی شوری ددانی — ناخوە تە چ قەهر هەیە ل ئخوانی
ل سەر برایەکی بێ گوناه ددەینی — بخاترێ مەزنی گورزێ دەهمەنی
مەزن یەك جانە و لەشکەر پرە ژ وی — روح وەکی ئاڤەو و ئەڤ ئەجسام جوی
هەکە ئاڤا روحێ مەزن شیرین بت — جۆك هەمی تەژی ئاڤا خۆش بت
کو رەعیەت ل سەر دینێ مەزنن و بەس — ئەڤە هۆ فەرمویە سولطانێ عەبەس
هەر یارەکی بژارد وی یەك مهڤان — یەکی قەوی دناڤبونە دیبو چاڤان

کەلەخەکی ستور هەبو کەسی ئەو نەبر — د مزگەفتێ ما بێ هەڤال و هۆگر
موصطەفا ئەو بر دەما ما ژ هەمیا — حەفت بزنێ شیردێ بون دکەریا
کو وی بزن ئانیبونە خانی — بخاتریٚ دۆشینێ بۆ خوارنا مهڤانی
نان و گرار و شیرێ وان هەر حەفت بز[1] — خوار ئەبو قەحط ئەعوەج کورێ غزّ
هەمی خەلکێ مالێ ژ ڤێ نا راحەتبون — کو هەمی دشیرێ بزنێ طامع بون
مەعدە دهولی هلفراند و هەمی خوار — پشکا هیجدە مرۆڤا بتنێ ڤەخوار
وەختێ رازانێ چو د حجرکێ رونشت — ڤێجا ژ قەحرا کەنیشکێ[2] دەرلێگرت
ژ دەرڤە زنجیرا دەرگە لەڤ چەمەند[3] — کو ژ وی زاف ناراحەت بو و دەردمەند
گاوری ژ نیڤەکا شەڤێ حەتا سەحارێ — کەتە ژانەزکێ ژ خوارنا گرارێ
ژ نڤینا خوە بەرە و دەرگە بەزاند — دەست هاڤێتە دەری لایێ خوە کشاند
بهەمی حیلا هات کو وی دەری ڤەکێ — ب رێکێ رەنگاو رەنگ هات نەشیا ڤەکێ
داخواز سەر داخوازکر د خانیێ طەنگ — ئەو ما حەیران و بێ دەرمان و درەنگ
حیلەیەك کر و چو کەت ناڤ خەوێ — خوە دکافلەکی دیت ناڤ خەوێ
ژبەرکو کاڤل بو د ناڤا خاطرێ وی — د ناڤ خەوێ ئەو دەرکەت مەنظەرێ وی
چاوا وی خوە دکاڤلێ خالی دیت — ئەوی وەصا موحتاج بو دگاڤێ ریت
هشیار بو و بدیت ئەو نڤینا رازانێ — تەژی گوە ژ شەرما کەتە لەرزانێ
ژ هناڤێ وی دەرهات سەد خروش — ژ رسوائیەکە هوسا بێ ئاخ پوش
گۆت خەوا من پیسترە ژ هشیاریم — کوخورانا من ژ وی رەنگی و بڤی رەنگی دریم
دکرە ڤێرین واثبو را واثبور — وی وەطوڤ کو کافران رۆژا نشور
مونتەظر ما کو کەنگی ئەڤ شەڤ تێ ب سەر — حەتا بێتەڤە دەنگێ ڤەکرنا دەر
داکو برەڤێ ئەو وەکی تیرەکێ ژ کەڤان — حەتا هیچ کەسەك وی نەبینێ وەسان
داستان گەلەکە دێ کورت کەم — ئەو دەر ڤەبو رهابو ژ دەرد و غەم

(١) بز – بزن.
(٢) کەنیشك – خدام، خزمەتچی.
(٣) چەمەند – چەماند، طەواند.

ڤەکرنا موصطەفایی (صلی الله علیه وآلـه) دەریٚ حجرکیٚ ل سەر میٚهڤانی و خوە ڤەشارتن دا شەرم نەکت

موصطەفا صبەهیٚ هات دەر لێڤەکر * وێ صبەهیٚ رێك دا ویێ کافر
دەرڤەکر و موصطەفا خوە ڤەشار * دا ئەو موبتەلا نەبتە شەرمزار
دا بێتە دەرڤە بچت شەرما وی * دا دەرڤەکری نەبینت ژ پشت و روی
یا خوە ڤەشارت لپشت تشتەکی ویا * ژ ئەوی نخافت دامەنا خودا
جارجار صبغةَ الله دپوشێنیٚ * پەردەیا بێچاوا سەر ویێ ناظر ددێنی
دا دوژمن نەبینت بەر طەنشتا خوە * قودرەتا قادر ژ ڤیێ پترە بخوە
موصطەفا ددیت ئەحوالیٚ شەڤا وی * ئەما مانع بو فەرمانا رەبیێ وی
داکو پێش ژ پیسیێ ڤەکت ریەکێ * دا ژویێ فەضاحەتێ نەکەڤێ دچالەکێ
بەلیٚ حکمەت بو و ئەمریٚ عاسمان * دا ئەو خوە ب بینت وەسان
زۆر دژاتی هەنە کو ئەو یاری بو * زۆر خرابی هەنە کو معماری بو
چاخیٚ کو کافری دەرگەه ڤەکری دی * ژ کەمین چو دەرڤە هێدی هێدی
نڤینکیٚ خەوا بپیساتی یەك فضول * ژ قەصد هێنا ل جەم رەسول
کو مهڤانیٚ تەبیٚ هۆکری ببین * کرە کەن (رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ)
کو بێننە ڤێدەریٚ ئاڤ و پاك کەریٚ خوە * دا ئەز پێکڤە بشوم بدەستێ خوە
هەر کەسەك درابو کو ژ بۆنا خودیٚ * جانیٚ مە و جسمیٚ مە قوربانا تەبیٚ
ڤیٚ پیسیٚ ئەم دیٚ شون تو بهل * ئەڤە کاریٚ دەستە نەکاریٚ جان و دل
ئەی لَعَمْرُكَ خودیٚ ناڤێتە عومر خواند * پاش کر خەلیفە و سەر کورسی روناند
ئەم ژبۆنا خزمەتا تە دژینە * چاوا تو دیٚ خزمەتیٚ کەی پا ئەم کینە
گۆت ئەز دزانم و بەلیٚ ئەڤ ساعەتەکە * کو دئەڤیٚ شوشتنیٚ بخوە حکمەتەکە
مونتەظر بون کو ئەڤ گۆتنا نەبیە * دا ببت دیار کو ئەڤ ئەسرار چیە!
وی بجد دشوشت ئەو پیساتیا * تایبەت ژ ئەمریٚ حەق نە تەقلید و ریا
کو دلیٚ وی دگۆت کو بۆ بشو ئەڤ * کو دڤێدەریٚ هەیە حکمەتا تەڤلیهەڤ

سەبەبێ زڤرینا وی مێهڤانی بخانییێ موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) دویێ ساعەتا، کو موصطەفایی نڤینکێ پیسێ وی بدەستێ خوە دشوشتن و شەرمکرنا وی و جل دراندن و قێرینا وی سەر خوە و سەر حالێ خوە

بازبەنـــدەك کـــافری هـــەبو یادگـــار ... دیـــت نەپەیدایـــە ئـــەو بـــوبێ قـــەرار
گـــۆت ویێ شـــەڤێ دحجـــرێ مـــن هـــەبو ... بازبەنـــد لوێـــدەرێ بێخەبـــەر هێلابـــو
گەرچ شـەرم دکـر حرصـێ شـەرما وی بـر ... حـــرص ئەژدەهایـــە نـــە تـــشتەکێ هـــویر
لپـــەی بازبەنـــدێ بلـــەز و بـــەز زڤـــری ... وی مـــوصـــطەفـــا دی وی حـــالی دی
کـو ئـەو یـدالله بدەسـتێ خـوە وێ پیـسیێ ... کو چـاڤێ خـراب لێـد و رەیـێ قـەنج دشـویێ
بـاز بەنـدا وی ژبـیر چـو و وێ لێدەرانـد ... حالەتـــەکی وەطـــوڤ کـــو گریـــان درانـــد
وی ب دو دەســـتا دانـــی ل رو و ســـەر ... ســـەر ژی دقوتـــا ل ســـەر دیـــوار و دەر
وەسانێ کـو خـوین هـەرکی ژ دفـن و سـەر ... حـــەتا کـــو رەحـــم ل وی کـــر پەیغەمبـــەر
دکـرە قێـرین خـەلك کـۆم بـو لـدۆرێ ئـو ... گـــاوری دگـــۆت (اَيُّهـــا النـــاسُ أحْـــذَرُوا)
وی ل سەری ددا کو ئەی بێ عـەقل سـەر ... وی ل ســـنگێ ددا کـــو ئـــەی بـــێ رێبـــەر
وی سـەجدە دکـر کـو ئـەی کـولێ زەمـین ... ژ تـــە شـــەرمەزارە ئـــەڤ جـــوزئێ مـــەهین
تـــو کـــو کـــولێ خاضـــعێ فـــەرمانا ویـــی ... ئـــەز کـــو جـــوزئم ظـــالم و کرێـــت و غـــەوی
تـو کـو کـولّی دطـرس و لـەرزی ژ حـەق ... ئـــەز کـــو جـــوزئم دبـــێ ئـــەمری و دســـەبەق
هـــەر زەمـــان رودکـــر بـــەر عاسمـــان ... ئـەی خـودا مـن نینـە روێ ڤـێ قـبلا جیهـان
چـاخێ ژ حـەد دەرچـو هـەژان و لـەرزان ... مـــوصـــطەفـــا ئـــەو کێـــشا بـــەر همبێـــزان
ئـەو سـەکاند و گەلـەك دلـداری لێکـر ... چـــاڤێ خـــوە ڤـــەکر و ئـــەو ناســـکر
حەتا عەور نەگری کـەنگی چـەمەن دکـەنێ ... حـەتا طفـل نـەگری کـەنگی شـیری ددەنـێ
طفلـێ یـەك روژی ئـەڤێ دزانـێ طـەریـق ... کـــو بگـــریم دابێتەڤـــە دایـــەیا شـــەفیق
تـــو نزانـــی کـــو دایـــەیا داینـــان ... بـــێ گـــری شـــیری کـــێم ددێ تـــە مـــەجان
گـۆت (فَلْيَبْكُـوا كَثِـيراً) ئـەی گوهـدار ... دا شـــیرێ فـــەضـــلی برێـــژێ کردگـــار
گرینـا عەوریـە و شـەوطـانـا هـەطـاڤ ... ســـتونا دنـــێ ئـــەڤ هـــەردو نـــە تـــەڤاڤ
هەکـە نـەبوا صـۆژا ڤـین و رونکـێ عـەور ... کـەنگی بـەدەنێت مـە دبـوا قـەوی و سـطەبـر
کەنگی دبوا ئاڤەدانی ئـەڤ هـەر چـار فەصـل ... هەکـە نـەبوا ئـەڤ گـەرمی و ئـەڤ گـری ئەصـل
صـــۆژا ڤـــین و گرینـــا عـــەور گـــەل هـــەڤ ... بـــەس کـــو ئـــەڤ هەیـــە بـــۆ دنـــێ خۆشـــە تـــەڤ

ئافتابا عەقلی هەر تو ب صۆژێنە   چاڤان ژی وەکە عەوری روندکا بریژێنە
تە چاڤێ گریان لازمە مینا طفلێ زارو   کێم ڤی نانی بخوە کو نان ل تە بت ئاڤارو
وەختێ بەدەن بابەلکە رۆژ و شەڤ ژ وان   شاخێ جان دبەلك وەرانە و خەزان
بەلکا بەدەن بێ بەلکیا جانە زوکا   پێتیڤە ژ ڤێ کێمکرن و لئەوێ زیادکا
(أَقْرَضُوا اللَّهَ) قەرض بدە ژڤێ بەلکا بەدەن   دا شینبت ژ پێژڤە د دلێ چەمەن
قەرض بدە ژ ئەڤێ کێمکە پاریێ بەدەنەت   دا دیار ببت روي (لاعَيْنٌ رَاَتْ)
دەما بەدەن خوە ژ سرگین خالی کەت   خوە تەژی ژ گەوهەرێت ئحبلالی کەت
ژڤێ پیسیێ نەجات بیێ و پاك دبێ   بەدەنا وی بەر (يُطَهِّرَكُمْ) دکەڤێ
شەیطان تە طرسێنێ کو هێ و هێ   ژ ئەڤێ پەشیمان بی هەکە نەخوێ
هەکە ژ ڤان هەوەسا تو بەدەنێ بحەلێنی   دێ گەلەك ژۆڤانبی و خوە دۆرێنی
ئەڤێ بخوە گەرمە و دەرمانێ مەزاج   و ئەوێ ڤەخوە ژبۆنا نەفع و علاج
هەم بئەڤێ نیەتێ کو ئەڤ بەدەن مەرکەبە   بوێیا کو خۆ کریە ئەو ژێرە ئەصوەبە
هێ عادەتی نەهێلە ناخوە کەڤت خەلەل   د دەماغ و دل دێ زێت سەد علەل
ڤان تەهدیدێ هوسا ئەو دێوێ پیس   ئێت و سەر خەلکێ خوینت سەد فیسەفیس(1)
دێ خوە کتە جالینوس د دەرمانی   دا نەفسا تە هەلخەلتێنێ ب شەیطانی
کو ئەڤ بۆتە سودە ژ دەرد و غەمی   ژ ئادەم رە هەر ئەڤ گۆت د گەنمی
دێ پێشڤە ئینت هەی هەی و هەیهاتا   و دێ بەندەکێ پێچت لدەڤ و لێڤاتە
هەر وەکی لێڤێت هەسپی د وەختێ نەعل   دا بەرێ کێم ل بەرتە بکێ مینا لەعل
ئەو گوهێت تە گرت وەکی گوهێ ئەسب   دێ کێشت بلایێ حرص و لایێ کەسب
لبن پیێ تەدەت نالەکی ژ ئشتباه   دا تو بمێنی ژ دەردێ وێ ژ راه
نالکرنا وی تەرە دودە د دوکار   ئەڤێ بکەم یا وێ بکەم ببە ئاگادار
وێ بکە کو هەیە موختارێ نەبی   وێ نەکە کو کر مەجنون و صەبی
(حَفَّتِ الجَنَّةُ) ب چ مەحقوق بو   بالْمَكارِهِ کو ژ وی تشت زێدە بو
سەد سحر هەیە ژ حیلە و ژدها(2)   کو بکێ زەنبیلێ گەر هەیە ئەژدەها
دکارێ چیایەکی وەکی کایەکێ لێ بکێ   ددەم دەست کارێ خوە نیشا بکێ
و هەکە ئاڤا هەرك بو لێبگرێ پێشیا   و هەکە جەبرا زەمان بو لێ بکێ طەڤزیا
عەقلی رە گەل عەقل یاریی یارکە   (أَمْرُهُمْ شُورى) بخوێنە و کارکە

---

(١) فیسە فیس – بنگوهی، کوستەپست.
(٢) دها – زیرەکی.

دلداریا موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) بۆ وی عەرەبێ مێهڤان و موسلمان بون و تەسکین دان ویرە ژ وێ ئضطراب و گری و ڤیژینا، کو ل خوە دکر دشەرم و پەشیمانییێ دا

ئەڤ ئاخفتن دوماهیك ئەو عەرەب — ما ژ ئەلطافێ وی پاشایی د عەجەب
نێزیك بو دین ببت عەقلێ وی دچو — هەکە دەستێ عەقلێ موصطەفا نەگرت بو
گۆت وەرە ڤی ئالی ئەو هاتەڤە وەسان — مینا کەسەکی رابت ژ خەوا گران
گۆت وە رەڤی ئالی خوە بکە هشیار — کو دڤی ئالی مەبتە هەیە زۆر کار
ئاڤ ئاڤێتە چاڤ و روکەتە گفت و بێژ — کو ئەی شاهدێ راست شەهادەتێ بێژ
دا ئەز شەهادەت بدەم و دەرکەڤم — تێرم ژ هەبونێ دوێ دنێ کەڤم
ئەم دڤێ سەرداڤا قاضیێ قەضا — پشکا داخوازا ئەلەستن و بەلی
چاخێ مەگۆت بەلی ئەوژی ژ ئمتحان — قەول و فعلێ مە گەواهن و بەیان
ژ چ بەدەنێ د سەرداڤا قاضی دانین — مانێ ئەم بۆنا شەهادەتێ یێ هاتین
حەتا کەنگی دڤێ سەرداڤا قاضی بێ زندان — زوکا شەهادەت بدە ببە موسلمان
ژ وێ گازی تە کریە وەری ڤێرێ داکو تو — وێ شەهادەتێ بدەی نەبی عوتو
ژ رکاتیا خوە توێ رونشتی لڤێرێ — دناڤ ڤێ طەنگییێ دەست و دەڤ گرتی لڤێرێ
حەتا ئەڤێ شەهادەتێ نەدەی ئەی شەهید — کەنگی تە دڤێ ژ ڤێ سەرداڤێ دەربچید
یەك زەمان کارە ئەنجامدە و خوە باڤێژ — کارێ کو کورتبت سەر خوە نەکە درێژ
دڤێ یەك زەمان و تەدڤێ سەد سال — ئەڤی ئەمانەتی تەحویلدە و هەرە مال

د بەیانا وێ کو نڤێژ و رۆژی و حەج و هەمی تشتێ دەرڤە گەواهن سەر نورا هناڤە

ئەڤ نڤێژە و رۆژی و حەج و جیهاد — پێکڤە شەهدەکێ ددن ژ ئعتیقاد
ئەڤ زەکات و تەرکا حەسەد و دیاری[1] — پێکڤە شەهدەکێ ددن ژ سرا ڤەشاری
سفرە دانین و مهڤانداری ئەشکەرا و ژ دل — کو ئەی خۆشتڤیا ئەم دگەل هەوەنە ب دل
هەدیەدان و خەلات و پێش کەش — بت گەواهێ وێ کو گەلتە مە خوەش
هەر کەسەك دڤێ دنێ ب مال و دراڤا — دخوازێ ئەشکەرا کەت گەوهەرا دهناڤا
من گەوهەرەك هەیە ژ تەقوی و سەخا — ئەڤ زەکات و رۆژی ل هەردوایە گەوا
رۆژی دبێژێ خوە پاراست ژ حەلال — بزانە کو وی گەل حەرامی نەبو ئتصال

(١) دیاری – هەدیە.

و ئەو زەکاتا وی بێژت کو وی ژمالێ خوە   ددا ئێدی چاوا دێ دزت ژ ئەهلێ خوە
هەکە بجیلە رابن ئەڤ دو گەواه   موجرمی دێ ثابت بیێ د دادگاها عەدلا ئیلاه
هەکە نێچیرڤان دانیێ بەلاڤ تاڤێ   نەژ رەحم و کەرەمە بەس دابگریێ بداڤێ
پسیك رۆژیداره د ناڤا صیام   خوە نڤاندیە بخاترا نێچیرا خام[1]
ژڤێ خوەهریێ بشەك کریە سەد قەومره   پیس ناڤکریە ئەهلێ جود صەومره
مەگەر خودێ ب فەضلا خوە دگەل یێ خوەهر بکێ   ل دوماهیکێ ژڤان کارا وی پاك بکێ
رەحما وی پێشی بریە ل وێ غەدرێ   نورهەك دایە کو ئەو نینە ل بەدرێ
خەباتا وی خودێ شوشتیە ژ ڤێ ئختلاط   رەحما وی پاڤژ کریە ژ ڤێ خەباط
داکو غەڤاریا وی طاهر ببت   بۆ سەیئاتا هەمیا غافر ببت

پاك کرنا ئاڤێ بۆ هەمی پیسیا و دیسا خودایێ بلند
ئاڤێ پاك دکێ ژ پیسیێ، لاجەرەم خودایێ بلند قدوسە

ئاڤ بخاترا وێ تێتە بارین ژ عاسمان   دا ژ خوبشێ پاك کەت پیسان
چاوا ئاڤ بێکار بمێنت بت نەجس   حەتا وەسا بت کو ئاڤێ رەد دکێ حس
خودێ دیسا ئەوبره د بەحرا صەواب   حەتا ئەو ژ کەرەم شوشت ئەو ئاڤ بئاب
سالا دیتر هاتەڤە ئەو دامەن بەلاڤ   هێ کیڤە بوی؟ ناڤ دەریا یا ئاڤ
ئەز ژ ڤێدەرێ نەجس بوم پاك هاتمەڤە   من خەلات وەرگرت بلایێ خاك هاتمەڤە
هێ وەرن ئەی پیسان لایێ من   کو ژ خۆیێ یەزدان وەرگرت خویێ من
دێ قەبولکەم پێکڤە کرێتیا تە   وەکی فرشتە پاك کەم عەفریتیا تە
چاوا ئەز پیس بوم دیسا چمە وێرێ   بەرەو ئەصلێ ئەصلێ پاڤژیا کەڤمە رێ
لوێرێ جلکێ جڤێل ل بەرخوە هێنمە دەر   خەلعەتێ پاڤژ دەتە من نوژەنتەر
کارێ وی ئەڤەیە و کارێ من ژی ئەڤ   رەب العالەمین عالەم چێکەره تەڤ
هەکە ئەڤ پیستییێت مە نەبوا   کەنگی ئاڤێ ئەڤ بەرنامە هەبوا
وێ کیسێت زێری بزاڤی دروتین   دچتە ڤی لایێ و وی لایێ موفلس گریتن
دا بگەهێنتە هەر گیایەکی ئاڤێ   دا بشوێ روێ نەشوشتی بخو ناڤێ
دا ئەو بگرت سەر سەرێ خوە حەمال وار   کەشتیا بێ دەست و پێره دبحار
سەد هزاران دەرمان دناڤ وێ نهان   ژبەر کو دەرمان ژ وێ شین دبێ دجیهان

(١) خام – خاڤ.

جـانێ هـەر دەرد و دلـێ هـەر دانەیـە دجـوێ دچـێ میناکـا دەرمانخانەیـە
یـەتیمێت زەڤـی ژ وێ پـەروەردە کرنـە ژوێ بئاخـا برسـی سـەد رەنـگ خوارنـە
١٦٩٢٠ دەمـا هـاڤینێ وێ نـەمینت دگـورێ هـەر وەکـی ئنسان دنـاڤ زەڤـی ددۆرێ
ژ بـاطـن دکەتـە نـالین کـو ئـەی خـودا ئـەواکو تـە دایـی مـن دا و مامـە گـەدا

هاریکاری خوەستنا ئاڤێ ژ حەق جەلَّ و عەلا ژ پاش شیلی بونێ

مـن سـەرمایە رژانـد سـەر پـاك وپیـسا ئـەی خـودایێ سـەرمایە دێ دەی مـن دیـسا؟
بێژتـە عـەوری وی ببـە جهـێ خـوەش هـەم تـو ئـەی رۆژێ وی بـژوردە هلکـەش
وی برێکـێ موختـەلف دهـاژوێ حـەتا وی دگـەهێنێ لایـێ بـەحرێ
غـەرەض بخـوە ژ ڤـێ ئـاڤێ جـانێ ئەولیایـە کـو ئـەو ڤەشـورێ شـێلیێت هەمیایـە
دەمـا شـێلی ببـت ژ قرێـژێ ئـەهلێ فـەرش ڤەدگـەرێ بـەرەو پـاکی دەرێ عـەرش
دیـسانێت ژ وی طـەرەفی دامـەن کێـشان ژ طـەهـاراتێ مـوحـیط تێـت نیـشان
ژ تەیـە مـوم قورتالـدکێ جـوملێ رە و ژ لێگـەریانێ طـالبێـت قبلـێ رە
ژ تێکـەلیا خـەلکێ پەیـدا دبـێ ئعـتلال ژ وێ داخوازا ئۆغر کر کـو (اَرِحْنـا یـا بِـلاَلْ)
ئەی بلالـێ خـوەش دەنگـێ خـوەش صـەهیل هـەرە سـەر منـارێ بقوتـە طـەبـلا رەحیـل
١٦٩٣٠ جانێ چویی سـەفەرێ و بـەدەن دنـاڤ قیـام ژ وێ سـەبەبێ وەخـتێ زڤـرینێ بێـژت سـەلام
ئـەڤ مـەثـەل وەك واسـطەیـە نـاڤ کـەلام واسـطە شـەرطـە بۆنـا فـەهما عـەوام
کـی دچـت دنـاڤ ئـاگر بـێ واسـطە بلـی سـەمندەر[1] کـو ئـەو خلاسـە ژ رابطـە
پێتڤیـە واسـطە کرنـا حـەمامێ ژ عـەول دا ژ ئـاگر خـوەش بکـی طـەبعـێ دل
چـون نکـاری بکـەڤی نـاڤ ئـاگر وەك خـەلیل حـەماما تـە بـو قاصـد ئاڤـا تـە دەلیـل
تێـری هەیـە ژ خـودێ و ئـەهلێ طـەبـع کـەنگی بـێ واسـطەیـا نـان دگـەهێ شـەبع
لـوطـف ژ خودێیـە بـەڵام ئـەهلێ بـەدەن نـاوەرگرن لـوطفـێ بـێ پـەردەیا چـەمەن
گاڤـا نـەما واسـطەیـا بـەدەنێ بـێ حـەجیب هەر وەکی موسـی نـورا هـەیڤێ ددێ ژ جیـب
ئـەڤ هۆنەرانـە هـەم بـۆ ئـاڤێ شـاهدە کـو دهنـدرێ وێ پـر نـورا ئیـزەدە[2]

گەواهیا فعل و قەولێ دەرڤە سەر ضەمیرێ نورا هندرڤە

قـەول و فعـل بونـە گـەواهێت ضـەمـیر ژڤـان دوا تـو سـەر بـاطـن ئـستدلال گـیر
١٦٩٤٠ چـون تـە سـەیرا سـری نینـە د هندرڤـە بنێـرە دنـاڤ میـزا رەنجـوری ژ دەرڤـە

---

(١) سەمەندەر – حەیوانەکی بچوکە مینا مارمێروکا دبێژن ناڤ ئاگری هێکا دکێ.
(٢) ئیزەد – یەزدان، خودا.

فعل و قەول ئەو میزا رەنجوران بوە کو بۆ طەبیبێ جسم بورهان بوە
وئەو طەبیبێ روحی دجانێ وی دچێ و ژ رێکا جانی دناڤ ئیمانا وی دچێ
وی حەوجەیی نەبوە بفعل و قەولێ خوب (أُحْذُرُوهُم هُمْ جَواسِيسُ ألقُلُوبْ)
گەواها فعل و قەول ژ وی بخوازە ڤێ کو ئەو بدەریایەکێ وەصلە وەك کەراڤێ
قەول و فعلا وی گەواهێ وی بو کو ئەو بدەریا موتەصل مینا جۆ بو
د ناڤ فعلێ وی و قەولێ وی بنەر کا چ هەیە د ضەمیرێ وییێ رازگەر
دناڤ نورا وی مەرتەبەت چەندە چیە بۆنا نێچیرێ ئەودانێ تاڤێژێ یا سەخیە
هەکە نێچیرڤان بو ژ وی دورکەڤە پەی وان قەول و فعلێ وی نەکەڤە
و هەکە راستین بو دەست ژ وی مەدار ژبەر دێ تە گەهێنێ لایێ بحار
ئەما کو نورا عارف ژ حەد بهوری نورا وی پر دکێ دەشت و چۆلێت ژۆری
ئێدی شاهدیا وی ناخوازت شهود و زەحمەتیێن جان گوریتێ وجود

د بەیانا وێ کو نور بخوە ژ هناڤێ شەخصێ مۆنەوەر بێ وێ
کو فعلەکێ و قەولەکی بەیان بکێ گەواهیێ ددێ سەر نورا وی

نورا وێ گەوهەرێ کو هاڤێتە دەرڤە ژڤان گۆتن و کرنا دەردکەڤێ دەرڤە
ئێدی نەخوازە ژ وی گەواها فعل و گوفت کو هەردو جیهان ژوی وەکە گول شکوفت
ئەڤ شەهدەکی چیە ئظهارێ نهان دڤێ فعل و دڤێ قەول و غەیری وان
کو عەرەض ئظهارا سرێ جەوهەرە وەصفێ باقی و ئەڤ عەرەض سەر مەعبەرە
ئەڤ نیشانا زێری نامینت سەر مەحەك زێر دێ خوەشناڤ مینت دور ژ شەك
ئەڤ نڤێژ و ئەڤ جیهاد و ئەڤ صیام هەم نامینت جان دێ مینت قەنجنام
جانی ئەڤ ئەفعال و ئەقوالێ هۆ کر دیار سەر مەحەکە ئەمرێ زێری نەکێ ڤەشار
کو ئعتقادم راستە ئەڤا هەنێ گەواه بەلێ هەیە د ناڤ گەواهان ئشتباه
تەزکیە لازمە بۆ گەواهێت بوی تەزکیا وی راستیە کەمە و قوفە بوی
حفظا لەفظێ دناڤ گەواهێ قەولەکە حفظا عەهدێ دناڤ گەواهێ فعلەکە
هەکە گەواهێ قەول خوەهر بێژێ رەدە و هەکە گەواهێ فعل خوەهر پێچێ بەدە
قەول و فعل بێ تەناقوض لازم تە دا قەبول دناڤ زەمان بێ جەم تە
سَعْيُكُمْ شتی تەنا قوض د هندری رۆژێ د دورن و شەڤ هەلددری
ڤێجا کی گەواهیا بتەناقوض سەحدکێ یا مەگەر ژ لوطفا خوە حوکمەکی بکێ

قەول و فعل ئظهارێ شەرە و ضەمیر هەر دو پەیدا دکت سررّێ سەتیر
دەما گەواهێ تە تەزکیە بوبت قەبول وەرنە زندانیەکە هەری مەلول
حەتا تو شەربکی گەل تە دێ شەرکن حەرون(١) فَأَنْتَظِرْهُمْ اِنَّهُمْ مُنْتَظِرُوْنْ

عەرضە کرنا موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) شەهادەت ئینانێ سەر مێهڤانێ خوە

ئەڤ ئاخفتن بێ دوماهیکە، موصطەفێ ئیمان عەرضەکر و قەبولکر فەتی
بۆ وێ شەهادەتێ کو مۆبارەك بوییە گرێکێت گرتین ڤەدکریە
بۆ مومن مصطەفا گوت ژیرە کو ئێدی ئەڤ شەڤە مهڤانی لێرە
گۆت واللّٰه حەتا ئەبەد مهڤانێ تەمە بهەرجهێ کو بچم لهەرجهێ هەمە
ساخکری و ئازاکری و دەرڤانێ تە لڤێ دنێ و لوێ دنێ سەرخوانی(٢) تە
هەرکێ بل ئەڤێ بژێرێ نەبژارتیە دۆستی عاقبەت دێ گەوریا وی درێنێ هەستی
هەرکێ لایێ سفرا غەیری تە بچێ بزانە کو دێو گەل وی هەڤکاسە دبێ
هەرکێ ژ جیرانیا تە دەر بچت بێ شك بزانە کو دێو جیرانێ وی دبت
و هەکە بێتە بچت سەفرا وی لدوریە شەیطان هەڤرێ و هەڤسەفەرێ ویە
و هەکە بێ تە سوار بت ل هەسپێ شەریف حاسدێ هەیڤە و دێو ویرە رەدیف
و هەکە بەربگرێ ژوێ ژنا ویا نازەنین د نەسلا وی دبێ شەریك دێوێ لەعین
د قورئانێ شارِكْهُمْ گۆتیە حەق هەم د ئەموال و هەم د ئەولاد ژ سەبەق
پەیغەمبەر ژ غەیب ئەڤە گۆت جەلی د مقالاتێ نەوادر گەل عەلی
یا رەسول اللّٰه رسالەت رە تەمام تەکر هەر وەکی رۆژا بێ غەمام
ئەوا کو تە کری دوصەد دایکا نەکر موعجیزا عیسی بۆیێ عازر(٣) نەکر
جانێ من ژ تە ئەڤە ژ مرنێ جان بر هەکە عازر ساخ بو ئەما ددەم مر
بو مهڤانێ رەسول وێ شەڤێ عەرەب شیرێ یەك بزنێ ڤەخوار و گرت لەب
ئلحاح لێکر بخوە شیر و نانێ رقاق گۆت ب خودێ تێر بوم بێ نفاق
ئەڤ تەکەلوف نینە پەسنا ناکم شکار تێرتر بومە ژ وێیا کو دیشەڤ من خوار
مانە عەجێب گرتی هەمی ئەهلێ بەیت ئەڤ قەندیل پربو ژ وێ یەك قەطرا زەیت
ئەوا کو بو قوتێ طەیرکێ ئەبابیلی تێر بکەت مەعدا وەکی ئەڤی فیلی

(١) حەرون – شامبوز، ظیطرك هاڤێژ.
(٢) خوان – سفرە، سینی.
(٣) عازر – ئەو مروڤێ مری بو، کو هافێ عیسی بدوعا ساخکر و دیسا مر.

کوستەپـــست کـــەت دناڤـــا مێـــر و ژن ‌ تـــەما پێـــشیەکێ دخـــوت ئـــەڤ فیلـــێ مـــەزن!
حـــرص و وەهـــم و کـــافرى ســـەر ژێـــر بـــو ‌ ئـــــەژدەها ژ قـــــوتێ مێریـــــێ تێـــــر بـــــو!
ئـــەو چـــاڤ برســـیا کـــوفرێ ژ خـــوە دەرکـــر ‌ خوارنـــــا ئیمـــــانێ ئـــــەو قەلـــــەوتر کـــــر
ئـــــەوێ کـــــو ژ جُـــــوعْ البَقَـــــرُ لەڤـــــدژەنى ‌ هـــەر وەکـــى مەریـــەمێ فێقیـــێ جەنـــەت چـــنى
فێکیـــێ بەحەشـــتێ لایـــێ جـــسمێ وى لـــەزکر ‌ مەعـــــدا وەك جەهنـــــەما وى ئـــــارام کـــــر

بەیانا وێ کو نور غەذاییێ جانە دبتە خوارنا جسمێ ئەولیا حەتا کو ئەو جسم بۆ جانى ببت یار کو (اَسْلَمَ شَيْطانِي عَلى يَدِي)

ذاتـــێ ئیمـــان نعمـــەت و خوارنـــەك مەزنـــە ‌ ئـــەى کەســـێ قەناعـــەتکرى ژ ئیمـــانێ بگۆتنـــە
گـــەرچ ئـــەو مـــەطعـومـــێ جانـــە و نـــەظـــەر ‌ بەشـــــەك ژ وێ هـــــەم بـــــۆ جـــــسمە بـــــرادەر
حـــەتا کـــەنگى قـــانعى ب ســـەوزى و نـــان ‌ ســـەرخوەڤە وەرە خـــوارنێ بکـــە نـــورا ئیمـــان
هەکـــە دێـــو بـــۆ جـــسمى نـــەبا ئـــەکول ‌ (اَسْـــــلَمَ شَـــــيْطانِ) نـــــەدگوتى رەســـــول
دێـــو ژ وێ خوارنـــا کـــو مـــرى حـــەى دبـــێ ‌ حـــەتا نەڤـــەخوت موســـلمان کـــەى دبـــێ؟
دێـــــو عاشـــــقە ل دنیـــــا کـــــۆر و کـــــەر ‌ مـــــانێ عـــــشق دبـــــرێ عـــــشقا دیتـــــەر
چــــاخێ ژ نهانخانــــا یــــەقین طــــامکــــر ‌ پچوپــــچو عــــشقێ جــــل لــــوێرێ جــــاکر
یـــــا حَـــــرِيصَ أَلْـــــبَطْنِ عَـــــرِّجْ هَكَـــــذا ‌ إِنَّمـــــــا الْمِنْهـــــــاجُ تَبْـــــــدِيل الغَـــــــذا
یـــــا مَـــــرِيضَ أَلْقَلْـــــبِ عَـــــرِّجْ لِلعِـــــلاجْ ‌ جُمْلَـــــــةُ التَـــــــدْبِيرِ تَبَّـــــــدِيل الْمِـــــــزاجْ
أَيُّهـــــاالْمَحْبُوسْ فِـــــي رَهْـــــنِ الطَعـــــامْ ‌ سَـــــــوْفَ تَنْجُـــــــوإِنْ تَحَمَلْـــــــتَ أَلفِطـــــــامْ
اِنَّ فِـــــي الْجُـــــوعِ طَعامـــــاً وٰافِـــــراً ‌ إِفْتَقْـــــــدِها وُ أَرتَـــــــجْ یـــــــا نـــــــافِراً
اِغْتَـــــذُ بِـــــالنُورِ كُـــــنْ مِثْـــــلَ البَـــــصَرْ ‌ وافِـــــقِ الامْـــــلاكَ یـــــا خَیْـــــرَ البَـــــشَرْ
مینـــا مەلـــەك تەســـبیحێ خـــودێ بکـــە غـــەذا ‌ دا هـــەر وەکـــى فرشـــتا نـــەجات بـــى ژ اِذا
جبرەئیل دەســـت بـــەرەو خـــوارن درێـــژ نـــەکرە ‌ قوەتـــا وى کـــەنگى ژ کەرکـــەس کـــێمترە
گـــــەرچ فیـــــل د زەڤـــــى ژ مەزنترینـــــە ‌ کـــــەنگى ئـــــەو ژ پێـــــشیا خـــــلاس بینـــــە

ئنکارکرنا ئەهلێ بەدەنێ غەذاییێ روح رە و لەرزینا وان ل سەر غەذاییێ خەسیس

خودێ سفرا تەژى نعمـــەت دانیـــە دجیهـــان ‌ ئـــــەما ژ چـــــاڤێ خەسیـــــسا نـــــەزاف نهـــــان
هەکـــە دنیـــا باغـــەکى پـــر ژ نعمـــەت ببـــێ ‌ پـــــشکا مـــــار و مـــــور هـــــەر ئـــــاخ دبـــــێ
پـــشکا وان ئاخـــە گـــەر زســـتانە گـــەر بهـــار ‌ میرێ دنیێـــى چـــاوا ئـــاخێ دخـــوى وەکـــى مـــار

کرمـــــێ دارێ دبێــــژێ دنــــاڤ دار
ژ کێـــره هەیـــه ئــەڤ شــیرینی و بهـــار
کرمـــێ بـــچوك دناڤـــا ئـــاخێ دبێـــژێ
ئــەڤ شـیرینیا هـو کـەس دعالـەمێ ناپێـژێ
کرمـــێ ســـەرگین دناڤـــا ریخـــا کـــێ
شــەکرۆکەکی خوەشـــترە ژوێ ناســـناکێ
قرتـــشتەکی ناناســـێ بـــل نەجاســـەت
دبـــت چـــاڤ و چـــرا ژ وێـــره نەجاســـەت

موناجات

ئـەی خـودایێ بـێ نـەظـیر تـەیێ کـری ئیثار
ژڤــان پـــەیڤا تـــه دگـــوه کریـــه گوهـــار
گـــوهێ مـــەبگره و دوێ مەجلـــسێ بکـــەش
کو ژ رەحیقەت طـامـدکن ئـەڤێ سـەرخوەش
دەمـــا ژ ڤـــێ تـــه بهنـــەك گهانـــده مـــه
ئەی خودایێ مەزن دەرێ مەشـکی نـەگره لـمه
١٧٠٢٠ ژتـه ڤـەدخون هـەم ذکـور و هـەم ئینـاث
بـــێ کێماســـی لـــدانێ یـــا مُـــسْتَغاثْ
ئـــەی دوعـــا نـــەکری ژ تـــه ددی جـــەواب
هـــەر گـــاڤ بـــۆ دل ددی ســـەد فـــەتحێ بـــاب
چـــەند حەرفـــەك تـــه نـــەقش کـــر ژ رقـــوم
ژ عـــشقا وێ کـــەڤر بـــون وەکـــی مـــوم
نونـــا برهـــا صـــادا چـــاڤی و جیمـــا گـــوش
تـــه نڤیـــسکر فتنـــەیا ســـەد عـــەقل و هـــوش
ژڤـــان حروفـــێ تـــەهویر بـــت زراڤ ریـــس
نەســـخکه ئـــەی ئـــەدیبێ خـــوەش نڤـــیس
د هـــەژیێ هـــەر فکـــری گرێـــدای ل عـــەدەم
دەم بـدەم نەخـشێ خیـالێ خـوەش رەقـەم
حـــەرفێت خوەشـــك ل ســـەر لـــەوحێ خیـــال
یـــێ نڤیـــسی چـــاڤ و بـــره و خـــەد و خـــال
عاشـــقێ عـــەدەم بم نەلـــه وجـــودێ مەســـت
ژبـــەرکو مەعـــشوقێ عـــەدەم زو وەفـــا بەســـت
عـــەقل ره خـــەما خـــوینێ وێ ئـــشکالێ کـــر
حـــەتا ژوێ تـــەدبیرێ ریـــا ژیـــانێ بـــر

تەمثیلا لـەوحێ مەحفوظ و ئدراکا عەقلێ هەر کەسی ژوێ لـەوحێ ئەوە، کو ئەمرو قسمەت و موقەدەرێ هەر رۆژەکە ویە هەر وەکی ئدراکا جبرەئیلی (علیه السلام) هەر رۆژەکێ ژ لـەوحێ مەحفوظ

وەك مەلـەك ژ لـەوحێ مـەحفوظ وی عـەقلی
هەر صـبه دەرسـا هـەر رۆژ دگـرێ ب ملـی
١٧٠٣٠ نڤیـــسینا د عـــەدەم بـــین ب بـــەیان
و ئـــەو نـــەخش دبـــێ حیرەتـــا ســـەودائیان
هەر کەسەك بت ئەسیر و پێطـەڤرکـێ خیـالێ
ل گـــەنجێ دگـــەرهێ دا بـــەلکو ببـــت مـــالێ
شەخـــصەك ژ خیـــالێ بـــوه پـــر شـــکوه
رو کریـــه ب مەعـــدەنا وچـــول و کـــوه
و ژ خیالـەکێ ویـێ دیـتر ب خـەباتا مـورّ [1]
رودایـــــه بـــــەرەو دەریـــــا بۆنـــــا دورّ

(١) مورّ – تەحل و زەحمەت.

ويێ ديتر بخاترێ رەبەنى ددێرێ   و ئەويەكە ب حرصا چاندنێ بەرەو خێر و بێرێ
ژ خيال ئەو يەكە كەتيە رێگرى   و ژ خيال ئەڤ بوە مەلحەما لبرينكرى
دجن حازر كرنێ يەكى دل كريە كوم   ويێ ديتر دانيە سەر ستێرا سوم[1]
ئەويەكە سوارێ كەشتى ژبۆنا رباح   و ئەويەكە ل پەى فسق و ديتر ل پەى صەلاح
ڤان رەوشا موختەلف دبينن ژ دەرڤە   ژوان خيالاتێ رەنگا و رەنگ ژ هندرڤە
ئەڤ دوێ حەيران بوە كو ئەو سەر چيە   هەر طامكەرەك يێ ديتر رەد كريە
هەكە ئەو خيالات نەبونا موئتەلف   چاوا رەوش ژ دەرڤە دبون موختەلف
چونكى قبلەيا جانى پەنهان كرنە   هەر كەسەكى رو بطەرەفەكى ئيناندنە

تەمثيل رەوشێت موختەلف وهمەتێن رەنگاو رەنگ بئختلافا تەحەريا موتە حەريان د وەختێ نڤێژێ قبلێ رە ل وەختێ طاريێ و تەحەريا غەواصان دبنێ دەريا

هەر وەكو قەومەكى كو تەحەرى دكن   سەر خيالا قبلێ رو بهەر لايى دكن
دەما كو كەعبێ رونيشادا صبحگاه   دێ شكەرا بت كوكێ وندا كريە راه
يا وەكى غەواصان دناڤ بنێ ئاڤ   هەر يەكەك تشتەكى دچنێ ب شتاڤ[2]
ل هيڤيا گەوهەرى و دوڕێ گرانبها   تورك[3] پر دكن ژوانان و ژ ڤا
دەما هاتنە دەر ژ بنێ دەريايا كوير   دێ ديار بت خودانێ دوڕا ژ بەرێ هوير
ويێ ديتر كو هەلگرتى مرواريێ بچيك   ويێ ديتر كو گەل خوە راكرنە بەر خويشك
هَكَذا يَبْلُوكُمْ بِالسَّاهِرَةِ   فِتْنَةً ذاتَ اِفْتِضاحٍ قاهِرَةَ
هەر وەطوڤ هەر قەوم مينا پەروانان   ل هاوير شەمالەكێ دفرن دناڤ جيهان
خوە بخوە لناڤ ئاگرەكى دقوتن   ل هاوير شەمالكا خوە طەواف دكن
ل سەر ئوميێدا ئاگرێ موسا بەخت   كو ژ پێتا وێ كەسكتر دبت درەخت
فەضلێ وى ئاگرى بهيستيە هەر قەومى   بۆ هەر شەرەرێ[4] ئەو گۆمان كرنە هەمى
حەتا دەركەڤت صبح دەما نورا خلود   دێ نيشادەت هەر يەكەكى چ شەمع بود
پەرێ هەركەسى صۆت ژوێ شەمعا ظەفەر   دێ ئەو شەمع قەنج دتەوى حەفتێ پەر
ئەما پەروانێ دوچاڤێت دروتى   مايە ژێر شەمعا پەر صوتى

(١) سوم – پێ، سوما هەسپ پەز و ...
(٢) شتاڤ – لەز و بەز.
(٣) تورك – توربە، چەنتە.
(٤) شەرەر – قێسك و چريسك.

دلڤلڤـــێ دنـــاڤ ژۆڤـــانی و صـــۆز   ئـــاخ دکـــێ ژ هـــەوایێ چـــاڤ دوز
شـەمعا وی دبێـژێ کـو چـاوا ئـەز صـوتەم   کـەنگی تـە نـەجات دەم ژ صـۆژ و سـتەم
شـەمعا وی دگـری کـو ئـەزێ سـەر صـۆتی   چـــاوا غـــەیر رە بکمـــە دور ژ پـــێتی
پەروانـــە دبێـــژێ کـــو ژ ئـــشکالێ تـــە   مـەغرور بـوم درەنـگ مـن دیـت حـالێ تـە

د مەعنا ئایەتا ((يا حَسْرَةً عَلَى الْعِبادِ))

شـەمع ڤـەمری بادەیـا دلرەڤـا چـو رژتـنێ   نوقبـــون ژ کرێتیـــا خـــوە هـــر دیـــتنێ
ظَلَـــــتْ الأَرْواحُ حَـــــسْراً مُغْرَمـــــاً   تَـــــشْتَكی شَـــــكْوی اِلی اللهِ العَمـــــی
حَبَـــــذا أَرواحْ اِخْـــــوانِ ثِقـــــاتْ   مُـــــسْلِماتٍ مُؤمِنـــــاتٍ قانِتـــــاتْ
هـــەر کەســـەکی روبـــەرە و لا ئانینـــە   و ڤـــان عـــەزیزان رو ببـــێ لا کرینـــە
هـــەر کـــەڤۆك دفـــرت د مـــەذهەبـــەکی   و ئـــەڤ کـــەڤۆك بـــەرەو بـــێ جانبـــەکی
هـــەر عوقابـــەك دفـــرت ژجـــا بجـــا   و ئـــەڤ عوقابێـــت راســـت بێجهیـــە ســـزا
ئـــەم نـــە مـــورغێ هەوانـــە نـــە خـــانگی   دانکـــێ مـــە دانـــەیێ بـــێ دانگـــی
ژوێ بـــەرفرەهیێ هـــات ئـــەڤ روزیـــا مـــە   کـــو هاتـــە درانـــدن قـــەبا دوزیـــا مـــە

سەبابا وێ کو ناڤێ کەلشتی ل کەلشتی دانین ژ عەول

مرۆڤـەکێ خـودائی جوبـە درانـد د حـەرەج   ل پـــاش درانـــدنێ ژێـــرە هـــات فـــەرەج
نـــاڤێ وێ کەلـــشتێ بـــو فـــەرەجی   ئـەو لـەقـەب بـو دیـار ژوی زەلامـێ نـەجی
ئەڤ لـەقەب بو دیار و صافیا وێ شـێخ بـری   مـا دنـاڤ طـەبعـێ خـەلکێ مینـا سـیتری
هـــەر وەطـــوێ هـــەر ناڤـــەکی صـــاف هـــەبوە   بـــۆ ناڤـــا وەکـــی ســـتریەکی هـــێلا بـــوە
هـــەرکێ حـــەریخوارە ســـتریێ گرتـــی   صـــۆفی یـــێ چـــویی لایـــێ صـــافی گرتـــی
گـــۆت ســـتری لازمـــە صـــافی ببـــێ   ژڤـــێ دەلالـــەتێ دل ب صـــەفوەت دچـــێ
ستری کەتـە عوسـر و صـافا وێ یوسـرێ وێ   صاف وەکـی خورمـا و سـتری بـوسـرێ وێ
عوســر گـــەل یوســـرە هـــێ بێهیڤـــی نەبـــە   ژڤـــێ مرنـــا دنـــاڤ ژیـــنێ رێ دبـــە
تـــە صـــاف دڤێـــت جوبەبکـــە لێـــشە بـــرادەر   دا ژ وێ صـــەفوەتێ زودەر بـــینی ســـەر
ئەو کەس صۆفیە کو ببت صەفوەت طـەلـەب   نە ب جلێ صوف درون و پەیڤێ بـێ ئـەدەب
بـــوە صـــۆفی ل جـــەم ئـــەڤانێ لئـــام   أَلخِیاطَـــــه واللِواطَـــــه والـــــسَلامْ
ســـەر خیـــالا وێ صـــەفا و نـــاڤێ قـــەنج   رەنـــگ نخـــافتن بـــاش بـــت و بـــێ رەنـــج
هەکە سەر خیالا وی بـچی تـا ئەصـلێ ئـو   هـــەر وەســـا کـــو پـــشیك بـــەرەو نـــان بـــو

بهن قاصده ئەى لێگەرهێ عشق — مانێ ژ بهێ يەعقوب بى بينايێ عشق؟
دوربە غيرەتا تە هات خيال — ل هاوير دۆرێ سەرا پەردەيا جەمال
بۆ هەر لێگەرەكى كورێ نيە بەستە — هەر خيالا وى پێشڤە تێت كو راوەستە
بەس بلى وى تيژ گوهێ تيژ هۆش — كو هاريكاريا وى بوە ژ جەيش جۆش
ژ تەخەيول دەردكەڤێ بێ شاه دبێ — تيرا شاه نيشا ددێ و دەر دچێ
هەركێ تيرا شاه ددەست بوە — رێ پەيدا كريە حەتا ب مەنزل چوە

د موناجات

ئەى قەديمێ راز زانێ ذوالمنن — د رێكا تە ئەم عاجزن و مومتەحەن
ڤى دلێ سەر گەردان رە تەدبير بدە — و ڤان كەڤانێت ل هەطە وانرە تير بدە
تە فرتەك رژاند ژ وێ خەفيە جام — سەر ئاخا زەڤى مِن كَأسْ الكِرامُ
سەر زولف و روێ زەڤى هەيە ژ وێ فرتێ نيشان — هەر ژ وێ ئاخێ دليسن ميرێ ميران
جورعەيا حوسنە دناڤ خاكێ گەش — كو ب سەد دل رۆژ و شەڤ ماچ دكێ خوەش
جورعا تەڤلى خاك وەكى مەجنون دكێ — ژ تەرە صاف كا وێ چون دكێ
هەر كەس پێش كلوخێ ڤێ دنێ جل درێنێ — كو ئەو كلۆخ سپەحى بوە ژ فرتەك تنێ
قورتەك لهەيڤ و خورشيد و حەمەل — قورتە ل عەرش و كورسى و زوحەل
هەى عەجەب دبێژى وێ قورت يا كيميا — كو ژ تێكەليا وێ فەنا دبتە بەقا
تێكەليا وێ جدى بگرە ئەى ذوفنون — لا يَمُسُّهُ ذاكَ اِلاّ الطاهِرُونْ
قورتەك ل لەعل و ل زێر و دورەر — قورتەك ل مەى و ل نوقل و ثەمەر
فرتەك دار وێ خوەشكێ لەطاف — كانێ چاوا بت ئەو رەواق صاف
چاوا دێ مالى زمانى دناڤ ئەڤێ — چاوا بى بينى ئەوێ ژ تەقناڤێ[1]
چاخێ كو وەختێ مەرگ ئەو جورعا صەفا — ژڤى قالكێ بەدەن بمرنێ بت جودا
ئەوێ كو مايى تو دێ ڤەشێرى زو — ئەڤ كرێتێ هو چاوا بوێ جوان بو
ئەوێ كو مايى زو دێ وى كەى دەفين — كو ئەڤ نزمى و بلندى چاوا بو قەرين؟
دەما جان بێ ڤى جەندەكى نيشادێ جەمال — ئەز نەشێم بێژم لوطفا وێ وصال
وەختێ هەيڤ بێ ڤى عەورى نيشا دێ چيا — نكارى شەرح بكەى ژ وێ كار و كيا
ئافەرين ئەو مەطبەخا پر نوش شيرينى — كو سەلاطينا كاسەليسێ وێ دبينى

(١) تەقناڤ – گلاڤ، قوراڤ، حەرى ئاڤ.

ئافەرین ئەو خەرمەنێ صەحرایێ دین — کو هەر بێندەر ژێرە بو دانە چین
ئافەرین دەریا یا عومر بێ غەمی — کو حەفت دەریا ژوێ بو شەڤنەمی
چاوا فرتەك رژاند ساقیێ ئەلەست — سەر سەرێ ڤێ ئاخا نزما ژێر دەست
وێ ئاخێ جۆشکر و ئەم ژوێ جۆششن — فرتەکە دیتر بدە کو زاف بێ کوششن
هەکە رەوابا منێ نالەکربا ژ عەدەم — و هەکە ئەڤ نەیا گوتنێ بو دێ دەڤ بەندەم
ئەڤ بەیانا بەطا حرصا بێ بنیە — ژ خەلیل فێر بە کو ئەڤ بەط کوشتە نیە
هەیە د بەطێ غەیر ژڤێ خێر و شەر — دطرسم ژ بورینا ئاخفتنێت دیتەر

صفەتێ طاووس و طەبعێ وی سەبەبێ ڤەکوشتنا ئیبراهیم خەلیل (درود لێبن) ژ وی رە

ئەم نوکە هاتن باسا طاووسێ برەنگ — کو خوە ناڤدار دکێ بپەر و چەنگ
هەمەتا وی نێچیرا خەلکە ژ خێر و شەر — و ژ نەتیجێ و فائدێ وێ بێ خەبەر
وەکی داڤێ بێ خەبەر دگرێ شکار — داڤ چ دزانێ ژ مەقصودا کار
داڤێرە چ زیان و چ سودە ژ گرتنێ — ژڤێ گرتنا بێهودا وی کەتمە هزر کرنێ
ئەی برادەر تە گەلەك دۆست راکرن — ب دو سەد دلداری و تە تەرك کرن
کارێ تە ئەڤ بوە ژ وەختێ ولاد — نێچیرا مرۆڤ کرن بداڤا ڤین و داد
ژوێ نێچیرا زاڤ و هەیین و بون — دەستی دەرخە هیچ دیارە بون و نەبون
عومرێ تە پتر چویە و بێوەختە رۆژ — تو ل پەی نێچیرا خەلکانی بۆنا صۆژ
وی یەکی دگری و ئەڤی دهێلی ددام — و ئەڤێ دیتر نێچیر دکی مینا لئام
دیسا ئەڤی دهێلی و وەردگری دیتەر — ئەڤە لەیزکا زاروکێت بێ خەبەر
دبێ شەڤ دداڤا تە یەك صەیدنە — داڤ ل تە بل دەردە سەر و قەیدنە
ڤێجا تە خوە نێچیر دکر بدام — کو بوی زندان و مەحروم ژ کام
د دونیایێ خودانێ داڤەکێ هەبوە — میناکا مە ئەحمەق کو نێچیرڤانێ خوە بوە
وەختێ نێچیرا بەراز بو نێچیرا عام — رەنج بێ حەدە پاری خوارن ژوێ حەرام
ئەوا کو هەژیە بۆ نێچیرێ عشقە و بەس — ئەما ئەو کەنگی جیدگرێ دناڤ داڤا کەس
مەگەر تو وەری ببی نێچیرا وی — داڤ ڤەدانێ بهێلی بکەڤی داڤا وی
عشقێ دگوهێ من پست پست کریە — نێچیر بون دڤێ ژیانێ چێتر ژ نێچیرڤانیە
خوە نەفەهم بکە و نەبە قورە[1] — تەرکا هەطاڤ بکە و ببە ذەرە

(١) قورە – مەغرور، موتەکەبر.

بــەردەرێ مــن راوەســتە و بــێ خانەبــە
داخـــوازا شـــەمعێ نەكـــە پەروانەبـــە
دا ببـــینی طـــامكرنـــا ژیـــن و ژیـــانی
د بـــەنیتی بـــینی ســـەلطـــەنـــەتا نهـــانی
نـــــەعلی ڤـــاژی بـــــینی د جیهـــــان
ددنـــە تەختـــە بەنـــدا لەقـــەبا شـــەهان
زاف هەنە وەریس د گەردەن و تاج ب سەر
كـــو گەلـــەك دبێـــژنێ ئەڤەیـــە ســـەروەر
هەر وەكی تربـا كـافران دەرڤـە ب حولـەل[1]
د ناڤـــدە غـــەزەبا خـــودێ عەزەوجـــەل
وەكـــی وان تربـــا كـــسل و گـــێچ كرنـــە
پـــەردەیا هزرانـــدنێ پێـــشڤە برنـــە
طـەبعـێ مـسكینێ تـە موجەصـەص ژ هۆنـەر
هـەر وەكـی نـەخلا مـوم بـێ بـەلك و بـەر

د بەیانا وێ، كو هەمی كەس لوطفا خودێ دناسێ و هەمی كەس قەحرا خودێ دناسێ و هەمی ژ قەحرا خودێ درەڤن و ب لوطفا خودێ لهەڤ دجەڤن ئەما خودێ تەعالا قەحرا مە د لوطفێ ڤەشارت و لوطف ژی د قەحرێ ڤەشارت، نەعلێ ڤاژی و تەلبیس و مەكرالله بودا ئەهلێ تەمییز و يَنْظُرُ بِنُورِ الله ژ حازر بینا و ژ ظاهربینا جودا بن كو ((لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً))

دەروێـشەكی بدەروێـشەكی گـۆت كـو تـو
چـــاوا حـــەزرەتێ حـــەق دیتیـــە بگـــو؟
گـۆت مـن بـێ چـاوا دیـت بـەلێ بۆنـا قـال
دێ ڤـــــەگێرم بكـــــورتی وی رە میثـــــال
١٧١٤٠ من ئـەو دیـت ژ لایـێ چـەپ وەك ئـاگری
لایـــێ دەســـتێ راســـت جۆكـــا كـــەوثـــەری
ل چـــەپێ وی زاف جیهـــان صـــۆژ ئاتەشـــی
لایـــێ دەســـتێ راســـتێ وی جۆكـــا خوەشـــی
لایێ وی ئـاگری كۆمـەكێ یـێ بـری دەست
كۆمەك بخاترا وێ كـەوثـەرێ شـاد و مەست
بــــەلام یاریـــك ڤـــاژی بـــو ســـــەخت
پـێش پیـێ هــەر شــەقی و خــوەش بــەخت
هــەر كەســێ دچــو نــاڤ ئــاگر و شــەرەر
ژ نیڤـــەكا ئـــاڤێ دەرتێخـــست ســـــەر
هــەر كەســێ لایــێ ئــاڤێ دچــو ژ میــان
ئـــەو د ئـــاگر پەیـــدا دبـــو د زەمـــان
هەركەســێ لایــێ راســت بــو و ئاڤــا زەلال
ســـەر ژ ئـــاگر دەرتـــانی ژ لایـــێ شـــەمال
و ئــەوێ كــو چــو لایــێ شــەمالێ ئــاگرین
ســـەر دئـــانی دەرڤـــە ژ لایـــێ یـــەمین
كێم كەسە كـو سـررا ڤـێ مـوضـمەرێ بزانـە
لاجەرەم كێم كەس لایـێ وی ئـاگری رەوانـە
بل كەسەكی كو سـەر سـەرێ وی ئقبـال رژی
كـو ئـەو ئـاڤێ رەهـا كـەت و د ئـاگر بـژی
١٧١٥٠ ذەوقـا حـازر رە كریـە مـەعبود خـەلق
لاجـەرەم ژ ڤـێ یـاریكێ مـەغبون بوەخـەلق

(١) حولـەل – زیوەر و زینەت، سپەحی و خوەشك.

دەستە دەستە و صەف صەف ژ حرص و شتاڤ
ژ ئاگر لاددن دبەزن بلایێ ئاڤ

لاجەرەم ژ ئاگر دەرهێناندن سەر
ئعتبار اَلاعْتِبارْ ئەی بێ خەبەر

ئاگری گازی دکر ئەی گێجێت حول[١]
ئەز نەئاگرم ئەزم ئاڤا مەقبول

چاڤ بەندی کرنە ئەی بێ نەظەر
وەرە ناڤ مِن هیچ نەرەڤ ژ شەرەر

ئەی خەلیلا ڤێدەرێ شرار و دودنیە
بل کو سحر و حیلا نەمرود نیە

هەکە وەك خەلیلێ حەق فەرزانەیی
ئاگر ئاڤا تەیە و تو پەروانەیی

جانێ پاکێ پەروانێ طەراتیەك بیە
دبێژێ خوەسکا سەد هزار پەرم بیە

دا هەر صۆتبا ژ ئاگری بێ ئەمان
بکۆریا چاڤ و دلێ نامەحرەمان

جاهل رەحمێ لمن دکێ ژ کەرکەری
ئەز لوی رەحمێ دکم ژ زانستوەری

تاییەت ئەڤ ئاگر کو جانێ ئاڤایە
کارێ پەروانێ ب عەکسێ مایە

ئەو نور دبینێ دچتە ناڤ ناری
دل نار دبینێ دکەڤێ نوری

ئەڤ یاریەك هوسا هات ژ رەبێ جەلیل
دا ببینێ کیە وەك صفەتێ خەلیل

ژ ئاگر رە شکلێ مینا ئاڤ دانە
و دناڤ ئاگر کانیەك ڤەدانە

ساحرەك سێنیکەکە برنجێ ب فەن
وێ دکێ کرم دناڤا ئەنجومەن

ئەو خانیێ تەژی ژ دوپشکا دکن
ژ هلما سحرێ و ئەو بخوە نەدوپشکن

چاخێ کو ئەڤێ دکەت سحرا ساحری
پا چاوانا دەستێت سحر چێکری

لاجەرەم ژ سحرا یەزدان قەرن قەرن
کەتنە دناڤ وەکی ژنێ ژێر پەحن

لاجەرەم ژ سحرا یەزدان مێر و ژن
چونە دناڤ چالا خوە ڤیانێ بێ هەبن[٢]

ساحرێت وی بەنی بون و غولام
وەك چیچکێ کەتنە دنافا دام

دێ بخوێنە قورئانێ ببینە سحرا حەلال
سەرنخونیا مە کرێت کالْجِبالْ

ئەز نەفرعەونم کو بێمە لایێ نیل
بەرەو ئاگرڤە دێ چم هەر وەك خەلیل

نە ئاگرە ئەو هەیە (ماءٍ مَعینْ)
و ئەوێ دیتر ژ مەکر ئاڤا ئاگرین

زاف قەنج گۆت وی رەسولێ خوەش جەواز
ذەرەیەك عەقلێ تە چێتر ژ صەوم و نەماز

ژبەر کو عەقلێ تە جەوهەرە ئەڤ دو عەرەض
ئەڤ دو د تەکمیلا وێ بت موفتەرەض

دا جەلابت ژبۆنا وی ئایینە
کو صەفا دزێت ژ طاعەتی بۆ سینە

ئەما هەکە ئایینە ژبن فاسدە است
درەنگ صەیقەل کرنا وێ تێ بدەست

وێ ئایینێ هەلبژێرە کو ئەو ئەکیەسە
صەیقەل کرنەك هندك ژێرە بەسە

(١) حول – گۆلك.
(٢) هەبن – هەبنوك، وەریس، رەسەن.

تەفاوتا عەقلا د ئەصلێ فطرەت خیلافا موعتەزلیا، کو ئەو دبێژن، کو د ئەصل دا عقول وەك هەڤن ئەڤ زێدەهی و تەفاوت ژ تەعلیمە و ریاضەتە و تەجربە

ئەڤێ تەفاوتا عەقلا باش بزان — د مەرتەبێ ژ زەڤیە تا عاسمان
عەقلەك هەیە مینا قورصا ئافتاب — عەقلەك هەیە کێمتر ژ زوهرێ و شهاب
عەقلەك هەیە وەکی ستێرێ ئاتەشی — عەقلەك هەیە وەك چرایێ سەرخوەشی
ژبەرکو دەما عەور ژ پێش وێ رابی — نورا یەزدان ببینە دێ عەقلا دێ
عەقلێت خەلکێ عەکسێ عەقلێ ئو — عەقلێ وی مسکە و عەقلێ خەلك بو
عەقلێ کول و نەفسا کول مەردێ خودایە — نەبێژە کو عەرش و کورسی ژوی جودایە
مەظهەرێ حەقە ذاتێ پاکێ وی — ژ وی خودێ ناسکە و نەخوازە ژ دیتری
عەقلێ جوزئی عەقل رە پیس نام کر — کاما دونیا مەردرە بێ کام کر
ئەوی ژ نێچیرێ حوسنا نێچیرڤانی بدینا — و ئەڤی ژ نێچیرڤانی خەما نێچیرێ دکێشا
ئەوی ژ خزمەتێ نازا مەخدومی پەیدا کر — و ئەڤی ژ مەخدومی رێکا شەرەفێ ونداکر
ئەو ژ فرعەونی بو ئەسیرێ ئاب — و سبطیەك ژ ئەسیری بو ئەرباب
یاریك مەعکوسە و فەرزین[1] بەندە سەخت — حیلا کێم بکە کار ئقبالە و بەخت
سەر خیالا حیلا کێم راچینە تارا[2] — کو خودێ کێم رێکێ ددێ مەکارا
حیلا بکە درێکا قەنجا خزمەتێ — دا وەکی پەیغەمبەر ناڤدار ببی د ئومەتێ
حیلا بکە دا نەجات بی ژ مەکرێ خوە — مەکر بکە دا دووربی ژ خوە بخوە
حیلابکە دا ببی کێمترین رێنجبەر — خوە دکێمی باڤێ دا ببی سەروەر
روڤیتی و خزمەت ئەی گورگێ پیر — هیچ داخازا سەروەری نەکە ببی میر
ئەما وەکی پەروانێ خوە باڤێژە ئاگر — خوە گۆریکە کیسا پر نەکە ژ دینار و دوڕ
زۆریێ بهێلە و تو زاریێ بگیر — رەحم لایێ زاریێ تێت ئەی فەقیر
هەکە زاری بکی پەیداکی رەحما وی — دزاریا خوە خوە بگەرهە ل رەحما وی
زاریا موضطەر کو تهنیێ مەعنەویە — زاریا سار و درۆ مالێ غەویە
گرینا برایێت یوسف حیلە تە — کو د هناڤێ وان پر ژ رەشك[3] و علەتە

(١) فەرزین – موهرەکە شەطرەنجێیە.
(٢) تار – نەخێ تەڤنێ.
(٣) رەشك – حسودی.

حکایەتا وی ئەعرابی کو صەیێ وی ژ برچیێ دمر و همبانا وی تەژی نان و سەر صەیی دکرە ڤیرین و شعر دگۆت و دگری و ل سەر و رو ددا حەیفا وی دهات ژ همبانێ پاریەکی بدتە صەیی

ئەو سە دمر ویێ عەرەب دکر گری
روندك دباراند و دگۆت من خوەلی ب سەری
ژ مرە تەدبیر چیە و ئەز چ بکەم؟
ژ پاش ئەڤێ چاوا بێتە ژیکەم
سائلەك دبهوری و گوت ئەڤ گرین چیە
ڤیرین و زاریا تە ژبۆنا کیە؟
گۆت دهەیی و نەیێ من صەیەك بو قەنجخو
ئەڤایێ دمرت نیڤەکا رێکێ ئو
رۆژێ نێچیرڤانێ من بو و شەڤێ زێرەڤان
ئەو شێرێ نێر بو نە صە ئەی پەهلەوان
چاڤ تیژ و دوژمن گرو و دز رەڤان
قنجخو و ب وەفا و مهرەڤان
نێچر دگرت و زێرەڤانیا من دکر
دز ژ نێزیکیا من دور دکر
گۆت رەنجا وی چیە تیر خواریە
گۆت برسیتیێ صەبێزار کریە
گۆت صەبرێ بکە سەر ئەڤ رەنج و مەرەض
بۆ صابران خودێ خێرێ ددێ عەوەض
ژ پاش وێ گۆتیی ئەی سالارێ حور
چیە لپشتا تە دناڤ ڤێ همبانا پر
گۆت نان و زاد و خوارنە ل ملێ مەن
هەلدگرم ژبونا قوتێ ئەڤ بەدەن
گۆت چاوا بڤی صەیی نادی نان و زاد
گۆت حەتا ڤی حەدی من نینە ڤین و داد
نان بێ درهەم بدەستڤە نایێ د رێکێ
ئەما ئاڤا دوچاڤا بەلاش دچێکێ
گۆت هەی خوەلی ب سەر تەژی ئاڤە کونك[1]
کو قەتێ نان جەم تە چێترە ژ رۆندك

رۆندك خوینە تێکلی غەمبت دبێ ئاڤ
خوینا تەیە بێبها نائینت چ دراڤ
وی کولێ خوە رەزیلکر مینا ئبلیس
پارچەیەکە ڤی کولی ژ دەست دا خەسیس
ئەز خولامێ ویمە کو نافرۆشت وجود
بل بوی سولطانێ بئفضال وجود
چاخێ دگریت عاسمان دبت گریان
وەختێ دنالت چەرخ دبت یارەب خوان
ئەز خولامێ وێ صفرێ مە همەت پەرەست
کو ئەو ب غەیری نائینێ شکەست
دەستێ شکەستی بلند کە د دوعا
بلایێ شکەستی دچت فەضلێ خودا
مەکرێ خودا ببین و مەکرێ خوە بهل
ئەی ژ مەکرێ وی مەکرێ مەکاران خەجل
چاخێ کو مەکرێ تە بت فەنا یێ مەکرێ رەب
لخوە ڤەکە یەك کەمینا بوالعەجەب

(١) کونك – مەشکا ئاڤێ بچوکترە ژمەشکی.

کو کەمینا ڤێ کەمینێ دبێ بەقا   حەتا ئەبەد دناڤ عروج و ئرتقا
ژبۆنا ڤێ کەمینێ خەبات بکن   دا بهنەکێ ببی ژ علمێ من لدن
هەکە تە ئەحوالێ عروجا خوە   قەنج زانی دبێ قەنج بۆتە خوە

د بەیانا وێ کو هیچ چاڤێ خراب بۆ مرۆڤی زیانا وەطوڤ نینە وەکی چاڤێ ژ خوە رازی بونێ مەگەر، کو چاڤێ وی موبەدەل بوبت ب نورا حەق کو بی يَسْمَعُ و بِي يَبْصِرُ و ژ خوە بوبێ د مەعنا ئایەتا پیرۆز ((وَ إِنْ يَكادُ الَّذِينَ كَفَرُوا)) تا دوماهیك

پەرێ طاووسێ خوە نەبینە و پیا بین   داکو چاڤ خراب نەکەڤن کەمین
کو چیا دهەزهێ ژ چاڤ خرابان   ژ نەبی (يُزْلِقُونَكَ) بخوینە ل وان
ئەحمەد وەکی چیا تەحسی ژ چاڤان   د نیڤەکا رێکا بێ تەقن و بێ باران
ما عەجێب گرتی کو تەحسین ژ چیە   کەتە هزرا کو ئەڤ حالەت نەخالیە
حەتا ئایەت هاتە خوارێ و ئاگادار کر   کو ئەو ژ چاڤ خرابی گهاتە دەما چاڤ کر
هەکە غەیری تە با ژ ناڤ دچو   دبو نێچیرا چاڤێ خراب و ئفنا دبو
مەعنا چاڤێ خراب ئاخر دیسا بزان   (إنْ يَكادُ) ژ چاڤێ خراب قەنج بخوان
ئەما عصمەتەك هات دا مەن کشان   کو ئەڤ تەحسین بو ژبۆنا نیشان
عبرەتەکێ بگرە د وی چیایی بکە نگاه   بەلکا خوە عەرضە نەکە کێمتری ژ کاه
یا رەسول الله دوێ نەوالا کەسان   چاڤێ خراب ددەیننە ل کەرکەسان
ژ نەظەرا وان سەرێ شێرێ عەرین[١]   د کەلشێ حەتا ئەو شێر دکێ ئەنین[٢]
چاڤی ل حێشترێ ددێ هەر وەکی حەمام[٣]   و پشترە دگاڤێ ل پەی ڤرێدکی خولام
داکو هەرێ ژ بەزێ ڤێ حێشترێ بکرێ   ئەو حێشترێ دبینێ کو مریە د ئیڤارێ
ژ نەخوەشی سەر برین ل ئەو حێشتر   کو وێ ل گەل هەسپی بەزین دکر
کو ژ حەسەد و ژ چاڤێ خراب بێ هیچ شەك   ڤەدگێری سەیرو گەرهانا فەلەك
ئەڤ پەنهانە و دۆلاب ئاشکار   ئەما ئاڤ د گەرهان بوە ئەصلێ کار
چاڤێ پاك بت دەرمانێ چاڤ پیسین   چاڤێ پیس رە ژ ناڤدە بێ ژێر پەحین
پێشی بۆ رەحمەتییە و ئەڤ رەحمەتە   چاڤێ خراب مەحصولێ قەهر و لەعنەتە

---

(١) عەرین – بێشە، حەویك، دارستان
(٢) ئەنین – نالین.
(٣) حەمام – کوتر، کەڤۆك.

رەحمەتا وی سەر نعمەتا وی غالب دبێ
ژ ڤێ هەر نەبی ل دژمنێ خوە پیرۆز دبێ

کو ئەو نەتیجا رەحمەتە و دژێ وی
ژ نەتیجا قەهرێ دبت کرێت رووی

حرصا بەطێ یەك تایە و ئەو پێنجی تایە
حرص و شەهوەتا مار تەما ئەژدەهایە

حرصا بەطێ ژ شەهوەتێ خوارنە و فەرج
د مەزناتییێ بیست بەرابەر دەرج

ژ مەزناتی داخوازا خوداتییێ دکن
طامعێ هەڤالیا خودێ چ جا مەعاف نابن

تەحسینا ئادەم ژ زك بو و باه[1]
و یا ئبلیسی ژ مەزناتی بو و جاه

لاجەرەم ئەوی زو ئستغفار کر
و ڤێ لەعین ژ تەوبێ ئستکبار کر

حرصا خوارن و شەهوەتێ ژی بخوە پیس رەگیە
بەلێ نەمەنصەبە ئەو شکەستگیە

رەه و چقێ ئەڤێ ریاسەتێ ئەگەر
ڤەگێرم پێتڤیە دەفتەرەکە دیتەر

عەرەب دبێژنە هەسپێ شەمبوزی شەیطان
نەبۆ هێسترا کو بمینێ د چێران

شەیطانەت گەردەن کێشیە دلۆغەت
موستەحەقێ لەعنەت هاتیە ئەڤ صنعەت

سەد کەس دکارن گەل هەڤ بخون خوارنێ
دو مەزن نکارن گەل هەڤن ددنێ

وی نەڤێت کو ئەڤ هەبێ سەرپشتا خاك
حەتا مەزن بابی دکوژێ ژ ئشتراك

تە ئەوێ بهیستی کو (أَلْمُلْكُ عَقِيمٌ)
مەزنی خوازی خزما دهاڤێژێ ژ بیم[2]

کو عەقیمە و ویرە فەرزەند نیە
هەر وەکی ئاگر وی گەل کەسی پەیوەند نیە

هەرچی پێشڤەهات دێ صۆژێ و هەلدرێ
دەما تشتەك پێشڤە نەهات دێ خوە چرێ

هیچبە خوە خلاسکە ژ دندانێ وی
رەحمێ کێم بخوازە ژ دلێ سندانێ وی

دەما کو بویی هیچ ژ سندان نەترس
هەر صبە ژ فەقرا موطلەق بگرە دەرس

هەیە خوداتی کورکێ (ذوالجلال)
هەر کەسێ بخوە بکێ سەر وی دبت وەبال

تاج مالێ ویە و مالێ مە بەنیتی
وای بوی کو ژ حەدێ خوە بهوریتی

فتنەیا تەیە ئەڤ پەرێ طاووسیەت
کو تە مەجبور دکێ بهەڤالی و قدوسیەت

قصەیا وی حەکیمی، کو طاووسەك دیت کو پەرێ خوەشکێ خوە بنکلی هلدکێ و دهاڤێژێ و بەدەنا خوە روت و کرێت دکر، ژ تەعەجب پرسی، کو حەیفا تە ناهێت گۆت تێت بەلێ جەم من جان ژ پەرا عەزیزترە و ئەڤ دوژمنێ جانێ منە

پەرێ خوە طاووسەکی هلدکر لدەشت
یەکەکی حەکیم چوبو وێدەرێ بگەشت

گۆت طاووسۆ ڤان پەرێت هو جوان
ما قەی نەحەیفە کو ژ بن هلدکی وان

(١) باه – شەهوەت.
(٢) بیم – طرس، خەوف.

چاوا دلێ تە دخوازێ کو ڤان حولەل[1] — هلدکی و وان دهاڤێژی دناڤ وەحەل[2]
هەرپەرێت تەژ مۆحبەت و ڤیان — خوەندەڤانێ مصحەفێ ددانن ناڤ قورئان
ئەڤ چ ناشکری و چ بێ باکیە — تو نزانی کو نەقشێ تەژ کیە
یاخوت دزانی و نازیا دکی — ژ قەستا ڤان پەرا هلدکی
گەلەك نازی هەنە کو دبت گوناه — خولامی دئێخێ ژبەر چاڤێ شاه
نازکرن خوەشتر تێت ژ شکەر — بەلێ کێم بخوازە کو دبت سەد خەطەر
ئێمنی ئاڤایە ئەوە رێکا نیاز — نازکرنێ بهێلە و گەل وێ رێکێ بساز
گەلەك نازکەرا هلکرن پەر و بال — ل دوماهیکێ ئەو سەروان کەسا بووە بال
هەکە خوەشیا نازیا دەمەکێ تە بلند دێنێ — طرس وخەونا نخافتیا وێ دێ تەحەلێنێ
گەرچ ئەڤ نیاز کو لاغەر دکێ — سنگی وەکی هەیڤا ئەنوەر دکێ
چاخێ ژ مردی زندی تێنتە دەر — هەر کەسێ مرد کەڤێ ژ یەکی دیتەر
بمرە دا (أَلْحَـيُّ الصَّمَدْ) دەرینێ — ساخەکی ژ ڤیێ مری دەربینێ
چاوا ژ ساخی مری دەر دکێ — نەفسا زندی لایێ مرن ڤە دبێ
ببی زڤستان دێ بینی ئخراجا بهار — ببی شەڤ دێ بینی ئیلاجا نهار
ڤان پەرا هلنەکە کو ئاڤچین نابێ — ژ عەزا رونە هەلچرە کو چێنابێ
وێ روێ کو مینا شەمسا ضحایە — وەسا ئەو رو خەرمشاندن خەطایە
برینا نەینۆکێ سەر روێ وەسا کافریە — کو روێ هەیڤێ ژ فراقا وێ گریە
وە دیارە تو نابینی رومەتێ خوە — بهێلە طەبعێ رکانا هزرێت خوە

د بەیانا وێ کو صەفا و سادەیا نەفسا موطمەئنە ژ تەفەکورا موشەوەش دبێ وەسا، کو سەر روێ ئایینێ تشتەکی یا نە خشەکی بکی گەر چ پاك بکی خیچکەك کێماسیەك دمینێ

د بەدەن روێ نەفسا موطمەئنێ — برینا نەینۆکێ فکرێ تە دکەڤنێ
هزرێت پیس نەینۆکێ پر ژەحر بزان — کویر د خەرمشێن روێ جان
دخوازت ڤەکەت گرێکێت ئشکالا — دئێخت ناڤ پیساتیێ زێرین بالا[3]
گرێکێ بحەسبێنە کو ئاخر یا ڤەکری — گرێکەکە کۆرەیە سەر کیسێ بندری

(١) حولەل – زینەت و خوەشکی.
(٢) وەحەل – تەقن، حەری، قورە، گل.
(٣) بال – چەنگ، پەر.

د ڤەكرنا گرێكان تو بوى سەيدا — چەند گرێكێ دیتر ڤەكە بكە پەیدا
ئەو گرێكا كو سەر گەوریا مەیە سەخت — كو نزانی كانێ پوچی یا خوەش بەخت
هەكە بزانی كو شەقی بی یا سەعید — ئەو چێتر بوە ژ هەر فكرێ عەقید
ڤان ئشكالا حەلكە هەكە ئادەمی — دەم خەرجێ ڤێكە هەكە خودان دەمی
حەدێ ئەعیان و عەرەضا بزانین ژمێر — حەدێ خوە بزانە كو ژ وێ هەلبژێر
وەختێ بزانی حەدێ خوە ژڤی حەدی رەڤی — حەتا بگەهی ب بێحەدی لوێرێ كەڤی
عومر د مەحمول و د مەوضوع چو — بێ بەصیرەت عومر دمەسموع چو
هەر دەلیلەك بێ نەتیجە و بێ ئەثەر — باطل هات د نەتیجا خوە بنەر
بل ب مەصنوعەكی نابینی صانعی — سەر قیاسا ئقترانێ قانعی
ما نزانی فەلسەفە وسایطا زێدە دكێ — بەرعەكسە ژ دەلائلا دوردكێ
ئەڤ درەڤێ ژ دەلیل و ژ حەجیب — ل پەی مەدلولا سەربریە دحیب
هەكە دوكێل ویرە دەلیلا ئاتەشە — بێ دوكێل بۆ مەدڤی ئاگری خوەشە
تاییەت ئەڤ ئاگر دقورب و وەلا — ژ دوكێلێ نێزیكتر هاتیە بما
ڤێجا رەشكاری بو چونا ژ خوان — بخاترێ تەخییلاتێ جان لایێ دۆخان

د مەعنی حەدیثا ((لا رَهْبا نِيَةَ فِي الإِسْلامْ))

طاووسۆ پەر نەهلكە دل ژ وی ڤەكن — ژبەر كو ئەڤە شەرطێ جهادێ گەل دوژمن
چاخێ دوژمن نەبێ جهاد دبێ مەحال — هەكە شەهوەت نەبێ نابت ئنتسال
وەختێ صەبر نەبێ نابت مەیلێ تە — وەختێ دوژمن نەبێ چ حەوجەیە خەیلێ تە
هێ خوە نەخەسێنە نەبەرەبەن — ژبەركو عفەت گرۆە بۆ شەهوەتا بەدەن
بێ هەوا نەهی ژ هەوانە مومكنە — هەم جەنگ گەل مریا نكارنە
(أَنْفِقُوا) گۆتیە ئێدی كەسبەكێ بكن — ژبەركو خەرج نابێ بێ دەخلێ كەڤن
گەرچ هێنا (أَنْفِقُوا)رە موطلەق ئو — تو بخوێنە كو (أَكْسِبُوا ثم أَنْفِقُوا)
هەر وەطوڤ چاوا خودێ فەرمویە (اصْبِرُوا) — رەغبەتەك لازمە كو ژێ مەیلدی رو
ڤێجا (كُلُوا) ژبۆنا داڤا شەهوەتە — ژپاش وێ (لا تُسْرِفُوا) ژوێ عفەتە
چونكی مَحْمُولٌ بِهِ نەبو لَدَيْهِ — نەمومكن بوە مَحْمُولٌ عَلَيْهْ
چاخێ كو رەنج نەبێ صەبر ژ تەرا — شەرط نابت ئێدی نایێت خوارێ جەزا

د بەیانا وێ کو ثەوابا کارێ عاشق ژ حەق هەم حەقە

ئافەرین ئەو شەرط و شادا ئەو جەزا ئەو جەزایێ دلنەوازێ جان فەزا
بۆ عاشقا شادمانی و غەم ئەوە دەست مزد و ئجرەتێ خزمەت هەم ئەوە
هەکە بل مەعشوق تەماشایەك بو عشق نەبو پوچە سەودایەك بو
عشق میناکا وێ پێتییە د بزوت هەرچی بل مەعشوق باقی پێکڤە سۆت
تیغێ لا د قەتلا غەیری خودێ وەشاند مەیزینە ئاخر کو پاش لا چ ماند
ماند الاّ الله و باقی پێکڤە چوی شادبە ئەی عشقا شرکەت سۆژا قەوی
ئەو بخوە هەم بو ئەوەلین و ئاخرین شرکێ بل چاڤێ ئەحوەل نەبین
ئەی عەجەب حوسنەك بو بل عەکسێ وێ بزاڤەك ژ غەیری جان نینە بۆ بەدەنێ
ئەو بەدەنا کو ژێرە بو د جان خلەل خوەش نابت هەکە نۆقی کەی د عەسەل
ئەڤ کەسەك دزانێ کو رۆژەکێ زندێباد ژ دەستێ ڤی جانێ جان جامەك رەڤاند
و ئەوێ کو چاڤێ وی نەدیتیە ئەورخان جەم وی جانە ئەڤ گەرمیا دخان
چون وی عومەرێ[1] عەبدوالعزیز نەدیتیە جەم وی حجاج[2] ژی عادل بیە
چون وی نەدیتیە مارێ موسی را ثبات دهزرینێ د وەریسێ ساحرایە حەیات
ئەو طەیرکێ کو نەڤە خواریە ئاڤا زەلال د ناڤ ئاڤا لەڤددێ پەر و بال
بل دژ دژی رە نکارت بناسێ دەما برینێ ببینێ هنگی مەلحەمێ دناسێ
لاجەرەم دونیا موقەدەم هاتە دەست حەتا بزانی قەدرێ ئقلیمێ ئەلەست
چاخێ ژڤی جهی خلاس بی دێ چی وێدەرێ دسوپاسخانا ئەبەد دێ کەی شُکرێ
وای، من لوێدەرێ خاك بێژنگ دکر ژڤێ جیهانا پاك من رەڤین دکر
ئەز قانع بوبوم ژ گەنجەکێ بمار شادمان بوم ژ گولزارەکێ بخار
هەی خوەسکا پێش ئەڤێ بانە ئەجەل دا عەزابێ من کێم بوبا دناڤ وەجەل[3]

د تەفسیرا قەولێ رەسول الله (درود و سلاف لێبن) ((ماماتَ مَنْ ماتَ اِلاّ و تَمَنى أَنْ یَمُوتَ قَبْلَ ماماتَ اِنْ کانَ بِراً لِیَکُونَ اِلی وصُولِ البِرِّ أُعجَلُ و اِنْ کانَ فاجِراً لَیَقلَّ فجورَهُ))

ژ ئەڤێ فەرمویە وی ئاگاه رەسول کو هەرکێ ئەو مر و ژ بەدەن کر نزول

---

(١) عومەر – عومەری عەبدوالعەزیز خەلیفەیێ ئەمەوی ئی زۆر عادل بو ژ نڤشێ عومەرێ کورێ خەطاب بو مێژو بعومەرێ دووەم ناسدکێ.
(٢) حەجاج – حجاج بن یوسف ثەقەفی ناڤدارە د ظولم و ستەمگەری.
(٣) وەجەل – طرس ، خەوف.

ناکەڤت حەسرەتا نوقلان و مەوت — بەلێ دکەڤێ حەسرەتا تەقصیر و فەوت
هەرکێ بمرێ بخوە تەمەنا دکێ — کو ژ پێش ئەڤێ با گەهینا مەخسەدێ
هەکە خراب بوی داخرابی کێمتر کربا — و هەکە باشی دا زوتر بخانی هاتبا
ئەو خراب دبێژێ ئەزێ بێ خەبەر بوم — گاڤ ب گاڤ من پەردە ل خوە دکر کۆم
هەکە ژ ڤێ زوتر مرا مەعبەر بوا — ئەڤ حجاب و پەردا من کەمتەر بوا
ژ حەریصی د وێ کێم بو روێ قنوع — و ژ تەکەبور د وێ کێم بو روێ خشوع
هەر وەطوڤ ژ بوخل کێم بو د روێ جود — و ژ شەیطەنەت نەبو رومەتێ باشێ سجود
نەهلکە وی پەرێ خوەشکێ بەحەشتێ — نەهلکە وی پەرێ پێ دپیڤێ دەشتێ

ژۆڤان بونا وی حەکیمی ژ وێ پرسیار بخاترێ گرینا طاووسی

چاخێ ئەو پەند بهیست ل وی بنێری — ژ پاش وێ کرە ڤێرین و کەت گری
ڤێرین و گرینا درێژ و ب نالین — هەر کەسێ لوێدەرێ بو کرە گرین
و ئەوێ دپرسی کو پەر هلکرن ژ چیە؟ — بێ بەرسڤ پەشیمان بو دگریە
کو ژ فضولی چما من ژێ پرسیار کر — ئەو د غەما پەرابو من داغدار کر
ژ چاڤێ وی درژا سەر ئاخێ ئاب — دناڤ هەر روندکەکێ بو سەد جەواب
ژ چاڤێ ویێ گریان دلۆپ رژانە خاك — خاك دبو تەقن ژ فرمێسکێ سەهمناك
گریێ راست و ژ دل ل جانا ددێ — حەتا عەرش و فەلەکێ گریان دکێ
گریێ نەژ دل و راست بێ شورش دبێ — دێو ژ وێ گرینێ کەیف خۆش دبێ
بێ گۆمان هندی عەقل و دلن عەرشینە — د حجاب ژ نورا عەرشی دژینە
بێ روناهیە گرینا نە ژدل بەس بدەڤێ — ئەوی دوهنەك نینە مینا دەوێ

د بەیانا وێ کو عەقل و روح د ئاڤ و گل مەحبوسن هەر وەکی هاروت و ماروت دبیرا بابل

هەم وەکی هاروت وەکی ماروت ئەو دوپاك — لڤێدەرێ گرێداینە دچالا طرسناك
د عالەما سوفلی و شەهوانی داینە — دناڤ ئەڤێ چالێ ژ جور گرێداینە
سحرێ و ضدێ سحرێ بێ ئختیار — ژ ڤان دوا فێر دبن قەنجان و شرار
ئەما عەول پەندێ ددن کو شیارن — هنگ سحرا ژ مە فێر نەبن
ئەم ڤێ سحرێ فێر ددن ئەی فلان — ژبۆنا ئبتلایە و ئمتحان
کو بۆ ئمتحانێ شەرط لازمە ئختیار — تە ئختیار نینە بێ ئقتدار

ئەمیال هەر وەكی صەگان نڤستینە / دناڤ وانان خێر و شەر ڤەشارتینە
چونكی بێ قودرەتن ئەڤ كۆمە دنڤن / هەر وەكو قەتە ئێزنگا دكەڤن
١٧٣٦٠ حەتا كو مرارەك بێتە ڤە د میان / حرص نەفخا صور دقوتێ سەر صەگان
چاخێ دوێ كۆلانێ كەرەك مرار بت / سەد صەیێ نڤستی بئەوێ شیار بت
حرصێت چوی دناڤ كەتێ غەیب / كەڤت بازدان و سەر دەرتینێ ژ جەیب
مو ب مویێ هەر صەیی بوە دنان / و ژبۆنا حیلا دوڤ بوە هەژان
نیڤێ ژێرێ وی حیلەیە و ژ ورە غەضەب / دەما كو ئاگر ضەعیفە ئەو تێنێ حەطەب
پێت پێت دگەهێ ژ لامەكان / دوكێل و گوری دچت تا عاسمان
سەد صەیێ هۆ دناڤ ڤێ بەدەنێ نڤستینە / وەختێ نێچیرەك وان نینە ڤەشارتینە
یا وەكی بازانن چاڤ لێ دروتی / د پەردەێ ژ عشقا نێچیرێ صۆتی
حەتا كومكی هەلگری و ببینت شكار / وێ گاڤێ كەڤێ زڤرینێ ل كوهسار
شەهوەتا نەخۆشی ساكن دبت / خاطرێ وی لایێ صحەت دچت
١٧٣٧٠ دەما ب بینت نان و سێڤ و گندۆری / طام لێ خوەش تێ و طرس تێ دۆری
هەكە صەبرێ بكێشێ ئەو دیتن سودێ ویە / ئەو هەیەجان بۆ طەبعێ ویێ سست قەنجیە
و هەكە صەبر نەبت نەدینا خوارنێ چێترە / خوە ژ تیرا لابەدەت مرۆڤێ بێ كومزرە
ڤەگەر و حكایەتێ بكە تەمام / كا چ گۆت د بەرسڤا وی والسلام

بەرسڤدانا طاووسی بۆ وی پرسیار كەری

نوكە تو سەحكە ژ طاووسی ئەو جەواب / دا بزانی بۆ هەر قەنجیەكیە خطاب
وەختێ ژ گری فارغ بو گوت رۆ[1] / كو تو بۆ رەنگ و بهێ هەیی گرۆ
ئەوێ نابینی كو هەر لایەكی سەد بەلا / بەرەو منڤەتێن ل پەی ڤان بالا[2]
گەلەك نێچیرڤانێ بێ رەحم مودام / بۆنا ڤان پەرا هەر لایەكی ددانن دام
چەندین تیر هاڤێژ بۆنا بالا / تیرا لایێ من دهاڤێژن دناڤ هەوا
چون ئەز نكارم بزۆر خوە بپارێزم / ژڤێ قەضایێ و ژ ڤێ بەلایێ دهاڤێژم
١٧٣٨٠ ئەو چێترە كو ئەز كرێت بم و روت / دا ئێمن بم دڤان چۆلستانێ بەرەهوت
دێ پەرێت خوە هلبكم ئەز یەك بیەك / دا من نەئێخنە داڤا هەر حیلەكەرەك

(١) رۆ – هەرە.
(٢) بالا – جمعا بال ئانكو چنگوپەر.

جەم من جان چێتر ژ چەنگ و پەرە   جان بمینت باقی و بەدەن ئەبتەرە
ئەڤ چەنگ و پەر بوە سلاحێ من ئەی فەتا   خوە ڤیان تێنتە سەر مە سەد بەلا

بەیانا وی کو هۆنەر و زیرەکاتی و مالێ دونیا هەر وەکی پەرێت طاووسی دوژمنێ جانە

ڤێجا هۆنەر دبت هلاکەت خام رە   کو ل پەی دانێ نابینت دام رە
ئختیار ویرە قەنج دبت کو ئو   مالکێ خوەبت دناڤ اتَّقَوْا
وەختێ پارێز و تەقوا نەبت گوهەدار   ئالەتی دورکە رهاکە ئختیار
جلوەگاهێ ئختیارم ئەڤ پەرە   دێ پەری هلکەم کو د قەصدا سەرە
پەرێ خوە حساب دکن نینە مەرڤێ صەبور   دا پەروی نە ئێخنە ناڤ شەر و شور
ئێدی وی زیان نینە بێژە نەهلکە بالێ   هەکە تیرەك گها لپێش بت مەطال
ئەما پەرێ دونیا سەرمن دوژمنیە   چونکی ژ جلوە دان صەبرا من نیە
هەکە صەبر و حفاظەم بوبا رێەر   ئختیارا من زێدە دکر کەر و فەر
هەر وەکی طفلم یا وەکو مەست ناڤ فتەن   نەهەژیە شویر دناڤ دەستێ مەن
هەکە مرە عەقلەك هەبا و مونزەجەر   شویر دناڤ دەستێ من بوبا ظەفەر
پێڤیە عەقل نور بدێ وەك ئافتاب   دا شویر وەشاندن کو نەبت بل صەواب
چاخێ من نینە عەقلێ رۆن[1] و صەلاح   ڤێجا چما دچالێ نەهاڤێژم سلاح
نوکە هاڤێژمە ناڤ چالێ شویر و مجەن[2]   کو ئەڤ سلاحێ من دێ بتە دوژمنێ مەن
چون زۆر و هێز و سەنە دنینە من   ئەوێ شویرێ من وەرگرێ دانتە من
رەغمێ ئەڤێ نەفسا قەبیحە خوی   گەر نەنخێڤم رو خەرمشینت روی
حەتا کێم بت ئەڤ جەمال و ئەڤ کەمال   چاخێ رونەمینێ کێم کەڤم د وەبال
دەما بڤێ نیەتێ خەرمشێنم گوناه نینە   کو ئەڤ روە ببرینێ نخافتینە
هەکە دلێ من طەبعێ شەری هەبا   روێ قەنجی من بل صەفا هلنەددا
چاخێ من نەدیت زۆر و فەرهەنگ و صەلاح   من دوژمن دیت زو مشکاند سلاح
دا شویرێ من ویرە نەبت کەمال   دا خەنجەرا من سەر من نەبت وەبال
دێ رەڤم هێژتا رەهێ من دلڤلڤن   کو رەڤین ژ خوە بخوە ئاسان بکەڤن
ئەو کەسێ ژ غەیر بکەت فەرار   دەما ژ وی دورکەت دێ گرێ قەرار

(١) رۆن – رەوشەن، روناهی، تابان، نوردار.
(٢) مجەن – مەرطال.

ئەز کو دوژمنێ خوەمە هەم ئەزم درەڤین حەتا ئەبەد کارێ من ئەڤەرابە بڕەڤین
نەل هندێ ئێمنە ئەو نەل خوتەن هەر کەسێ دوژمنێ وییت سیبەرا بەدەن

د صفەتێ وان بێخوەیان، کو ژ شەرێ خوە و هۆنەرێ خوە ئێمن بونە کو فانینە د بەقایا خودێ هەر وەکی ستێران کو فانینە رۆژ د هەطاڤێ ویێ فانی طرسا ئافەت و خەطەرێ نابت

دەما فەنایا وی ژ فەقرێ دور دبێ ئەو موحەمەد وار بێ سیبەر دبێ
فەقر و فەخری رە فەنا نوما بت وەك زمانێ شەمع بێ سیبەر بت
شەمع پێکڤە بت زمانێ پێ و سەر سیبەرێ رە نەبو ل دۆرا وی بوەر
موم ژ خوە و ژ سیبەر کەت رەڤێ دشعاع ژبونا وێ کو شەمع دژێ
شەمع گوت بخاترێ فەنایا تەرژیم موم گوت ئەز هەم دفەنا درەڤیم
ئەڤ شعاع فانی هات موفتەرەض مانێ شعاعا شەمس فانیە عەرەض
دەما شەمع دنارێ کولّی بت فەنا نەشەمعێ ئەثەربینی و نەضیا
دناڤ دەفعا طاریتیێ هەیە ئاشکار ئاگرەك لصورەتێ مومەکێ دیار
بەر خلافا موما شەمعا جسمێ وان دەما کێم ببت زێدە دبت نورا جان
ئەڤ شعاع باقی و ئەو فانیە بۆ شەمعا جان پێتەکە ربانیە
ئەو پێتا ئاگری مینا نور بو سیبەرا فانی بونێ ژ وێ دور بو
سیبەرا عەوری دکەڤێ سەر زەمین بۆ هەیڤێ سیبەر نابت هەڤنشین
بێ خۆیی بێ عەوریە ئەی قەنج خواز دناڤ بێ خۆیی ببە وەك هەیڤا ناز
دیسا هەکە عەورەك بێتە دەر نور ژ هەیڤێ چت خیالەك مینت سەر
ژ حجابا عەور نورا وێ بت ضەعیف ژ هەیڤا تە کێم بت ئەو بەدرا شەریف
ژ عەور و توزێ هەیڤ خیالی دیار دبێ عەور بەدەنا مە خیال هزرین دکێ
بنێرە لوطفا هەیڤێ کو ئەڤ هەم لوطفا ویە کو گوت ئەڤ عەورە ژ مەرەعەدیە
هەیڤێ فەراغەت هەیە ژ عەور و غوبار سەر بلند یا فەلەکێ هەیڤێ هەیە مەدار
عەور بۆمە بو عەد و دوژمنێ جان کو هەیڤێ ژ چاڤێ مەدکێ نهان
ئەڤ عەورە طاریێ رەوشەن دکێ رۆژێ ژ هەیڤێ کێمتر دکێ
هەیڤ مە دکنارێ عز ددەینێ دوژمن مەعەد وێ خوە دخوینێ
ئەگەر بۆ عەوری رۆنیەك هەیە ژ مەهە هەرکێ عەورێ هەیڤ بخۆینێ گومرەهە

١٧٤٣٠ نورا هەیڤێ سەر عەوری وەك مەنزل بوە
روێ طاریێ وێ ژ هەیڤێ مۆبەدەل بوە

گەرچ هەڤرەنگێ هەیڤە و دەولەتە
دناڤا عەور ئەو نورا هەیڤێ عاریەتە

د قیامەت رۆژ و هەیڤ مەعزول بت
چاڤ د ئەصلێ چیا مەشغول بت

حەتا بزانت مەسکەنی ژ موستەعار
و ڤێ کار وانسەرایا فانی ژ (دارالقرار)

دایین عاریە بو رۆژەکێ سێ چار
ئەی دایێ تو مە هەمبێز کە دکنار

پەرێ من عەورە پەردەیە و کەثیف[1]
ژ ئنعکاسا لوطفا خودێ ئەوبت لەطیف

دێ هلکم پەری و حوسنا وی ژ راه
دا حوسنا هەیڤێ هەم ببینم ژ ماه

من دایین نەڤێت دایك خوەشترە
ئەز موسامە داینا من مادەرە

من لوطفا خودێ نەڤێت ژ واسطە
کو بوە هلاکا خەلکێ ئەڤ رابطە

یا مەگەر عەورەك بگرێ طەبعێ ماه
دا ئەو نەبت پەردەیا وێ ماه

١٧٤٤٠ صورەتێ وی نیشادەت د وەصفێ لا
هەر وەکی جسمێ ئەنبیا و ئەولیا

عەورەکی وەطوڤ نەبت پەردە بەند
پەردەیا دەرگە بت بمەعنی سودمەند

وەطوڤ کو دناڤ صبها رەوشەنی
چپك دبارت و ل هەوا عەورنی

موعجیزەیا پەیغەمبەری بو ئەو سەقا
ژ لوطف عەور بوە هەڤرەنگێ سەما

چپك چپك بوە رێژان ژ سەما
شەرحا وێ هاتیە گوتن د ماجەرا

عەور بو و ژ وی چو خویێ عەور
ڤی رەنگی دبت بەدەنا عاشق بصەبر

بەدەن بو ئەما بەدەنەکە گوم بوی رو
مۆبەدەل بوبێ ژێ چوبت رەنگ و بو

پەریێ خەلکێیە و سەر ژبۆنا مەن
خانیێ چاڤ و گوهە ستونا بەدەن

جان گوری کرن بۆ نێچیرا غەیر
بزانە کوفرا موطلەقە و بێ هیڤێ ژ خەیر

هێ نەبە وەکی قەندا ل بەر طوطیان
بەلکی ببە ژەحرەك ئێمن بە ژ زیان

١٧٤٥٠ یا ل پەی ئافەرین و شاباش و خطاب
خوە بکە وەك مراری ل بەر کلاب

ئێدی خضر کەشتی بۆ وێ شکاند
حەتا کو ئەو ژ دەستێ غاصب دەراند

فَقْرُ فَخْری بخاترا وێ هات سنی
دا ژ طەماعان بڕەڤم د غەنی

گەنجا ژوێ یەکێ دکاڤلا دەیەنن
دا ژ حرصا ئەهلێ عمران رها بن

نکاری پەرا هلکی هەرە د خەلوەت زەڤی
دا پێکڤە نەبی خەرجێ وی و ڤی

---

(١) کەثیف – پر، تەژی، همبز.

د بەيانا وێ كو ((ماسِوى اللهْ)) هەر تشتەك هەمی ((اَكْـلُ و مَـأكُولْ)) ە هەر وەكی وی طەیری كو قەصدا نێچیرا كوليا دكر و نێچیرا كوليا مەشغول دبو و غافل بو ژ بازێ برسی كو ژ پاش سەرێ وی قەصدا نێچیرا وی هەبـو نوكـە ئـەی مرۆڤێ نێچـيرڤانێ ((اَكْلْ)) ژ صەیاد و آكليا خوە ئێمن نەبە ئەگەر چ وی نابینی بدیتنا چاڤا بنەظەرا دەلیلا عبرەتا وی ببين دا چاڤێ سەر ڤەبت

ژبەر كو تو هەم لوقمەیی و هەم لوقمـە خـوار
ئاكـــل و مـــەئكولی ئـــەی جـــان هـــوش دار

مورغـــەك ل پـــەی نێـــچیر و گرتنـــا كـــرم بـــو
كتكـــێ فورصـــەت دیـــت و ئـــەو گرتبـــو

ئاكـــــل و مـــــەئكول بـــــو ئـــــەو بـــــێ خەبـــــەر
د نێـــــچیرا خـــــوە ژ نێـــــچیرڤانێ دیتـــــەر

گـــــەرچ دز د نێـــــچیرا تـــــشت و مـــــشتانە
رەشـــــەك[1] گـــــەل دوژمـــــنێ وی دپەیدانـــــە

عـــــەقلێ وی مەشـــــغولێ جـــــل و قفـــــلا دەرە
غافلـــــە ژ رەشـــــەك و ژ ئـــــاهێ ســـــەحەرە

١٧٤٦٠ ئـــەو وەصـــا غەرقـــە د ســـەودایێ خـــوە
غافلـــــە ژ طـــــالـــــب و لێگـــــەر یـــــایێ خـــــوە

هەكـــــە گیـــــا ئاڤەكـــــە زەلال ڤـــــەدخوێ
مەعـــــــدا حـــــــەیوانی ل پەیـــــــە دا بخـــــــوێ

ئاكـــــل و مـــــەئكول هـــــات ئـــــەو گیـــــاه
هـــەر وەطـــوڤـــە هـــەر هەبیـــەك بـــل ئـــیلاه

وَ هُـــوَ يُطْعِمْكُـــمْ وَ لا يُطْعَـــمْ كـــو ئـــەوە
خـــدێ نەمـــەئكول و ئـــاكلێ گوشـــت و چـــوە

ئاكـــــل و مـــــەئكول كـــــەنگی ئـــــێمن بـــــوە
ژئاكلـــەكی كـــو دنـــاڤ كـــەمین ســـاكن بـــوە

ئـــــەمنێ مـــــەئكولان جـــــەذوبـــــێ مەئتەمـــــە
هـــەرە وی دەرگـــەهی كـــو ئـــەو لا يُطْعَمـــە

هـــــــەر خیالـــــــەك خیالـــــــەكێ دخـــــــوێ
ئـــەو فكـــرە ل فكـــرێ دیـــتر دچـــەرێ

تـــو نكـــاری كـــو ژ خیالـــەكێ نـــەجات بـــی
یـــــــا بنڤـــــــی دا ژ وێ دەر بكـــــــەڤی

فكـــــر مێـــــشە و ئـــــەو خـــــەوا تـــــە ئـــــاب
دەمـــا هـــشیار بـــی دیـــسا تێتەڤـــە ذوبـــاب

چـــــەند مێـــــشێ خیـــــالی پـــــێ دفـــــرن
دكێـــشنە ڤـــی لایـــی و وی لایـــی دبـــن

١٧٤٧٠ كـــێمتر یـــنێ ئاكلانـــە ئـــەڤ خیـــال
وانـــــێ دیـــــتر ناســـــدكێ ذواجـــــەلال

هـــێ برەڤـــە ژ جۆڤـــا ئـــەكالێ غـــەلـــیظ
لایـــێ وی كـــو گـــوت ئـــەمن ل تـــە حـــەفـــیظ

یا بلایـــێ وی كـــو وی ئـــەڤ حفـــظ پەیـــدا كـــری
هەكە نكـــاری لایـــێ وی حـــافظی ڤـــە هـــەری

دەســـــتی نەســـــپێرە بـــــل ددەســـــتێ پـــــیر
خـــودێ بـــوە وی دەســـتێ ویـــرە دەســـتگیر

(١) رەشەك – عەسەس، پۆلیس، داروغە، شەحنە.

عەقلێ تەیێ پیر زارۆکێ خو کەردەیە / ژ جیرانیا نەفس کو د ناڤ پەردەیە
عەقلێ خوە گەل عەقلێ کامل قەرینکە / داکو عەقل ڤەگەرێ ژیێ زارۆکا
چاخێ کو دەستێ خوە بدەستێ وی بدی / ڤێجا ژ دەستێ ئاکلان دەردکەڤی
دەستێ تە ژ ئەهلێ ئەو بەیعەت بوە / کو (یَدُ اللّٰهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ) بوە
چاخێ کو تە دەستێ خوە دا ددەستێ پیر / پیرێ حکمەت کو ئو حەکیمە و خەبیر
کو ئەو نەبیێ وەختێ خوەیە ئەی مرید / ژبەرکو ژ نورا نەبی بوە پەدید
ل حودەیبیێ حازر بوی برێز و دین / و گەل بەیعەتا وان صەحابا هەم قەرین
ڤێجا ژ دەه یارێ[1] مۆبەشەر دبی / هەر وەکی وان دەه زێرا خالص دبی
دا مەعیەت راست بێت ژبەرکو مەرد / گەل کەسەکی جۆتە کو ئەو دوست کەرد
ئەڤ جیهان و ئەو جیهان گەل وی بوە / و ئەڤ حەدیثا ئەحمەدێ خۆش خو بوە
گۆت المَرْءُ مَعَ مَحْبُوبِهِ / لا يَفِكُ القَلْبُ مِنْ مَطْلُوبِهِ
هەر جهێ داڤە و دانە کێم بروین / هەرە هەزار گری ژ هەزار گران ببین
ئەی هەزار گرێ هەزاران ڤێ بزان / دەست هەم ل سەر دەستە ئەی جوان
تو بێچارەیێ یا بێچارە گر ئەی عەجەب / تو بطرسە و بلەرزە د طەلەب
ئاکل و مەئکولی ئەی مورغ عەجەب / هەم تو نێچیری و نێچیر گەر د طەلەب
حرصا نێچیرڤانی ژ نێچیر بونێ موغفلە / ئەو دلبەریێ دکەت ئەو بێ دلە
بَيْنَ اَيْدِي خَلْفَهُمْ سَداً نەبە / کو دوژمن نەبینی و ئەو دوژمن دیاربە
تو ژ مورغێ کێمتر نەبە کەت دناڤ / بَيْنَ اَيْدِي خَلْفْ چویچك دی ب چاڤ
ژ چویچك نەکێمتری بنێرە کو وان / بَيْنَ اَيْدِي خَلْفْ چاوا بینت عەیان
چاخێ بێتە جەم دانێ پاش و پێش / چەند سەر و رو دگەرێنێ نەفەس کێش
کو ئەی عەجەب پێش و پشتم نێچیرڤان بیە / داکو ژ طرسا وی دەست دم ڤی پاریە
ئێدی مەیزێنە داستانا فوجار رە / لپێش بنێرە مرنا یار و جار رە
چاوا هلاکەت دا وان بێ ئالەتی / ئەو قەرینێ تەیە د هەر حالەتی
خودێ شکەنجە کەرە وە لەو نینە دەست ژ وی / بزانە خودێ بێ دەست حەد دکێ داوەری
وەختێ تە دگوت هەکە خودێ هەیە کو / د شکەنجا وی موقر دبوی کو هُو
وێ گاڤا دگۆت ئەڤی دورە و عەجیب / هیسر[2] درژاند و دگۆت ئەی خودایێ قەریب

(١) دەه یارێ رەسول کو مزگینیا بەحەشتێ ژوان رە هاتی ئەڤەبون: ١- ابوبکری صدیق ٢- عومەرێ فاروق ٣- عوثمانێ ذوالنورەین ٤- عەلی شیرێ خودا ٥- سەعید ٦- سەعد ٧- طەلحەت الخەیر ٨- زوبەیرێ عەوام ٩- عوبەیداللە ١٠- عەبدالرحمن کورێ عەوف.

(٢) هێسر – روندك، فرمێسك.

دلێ فرار ژ داڤێ واجب ديتيە .. داڤا تە بخوە خوە ب پەرێ تە گرتيە
ئەزێ هلكەم ژ بن ڤێ مەنحوس دام .. دا بڤێ كاما بێ بها نەبم تەحل كام
ئەڤ بەرسڤ تەما فەهما تە من ڤەگێرا .. فەهم بكە د لێگەرهانێ رونەگێرە
بقەتێنە ڤی وەريسی كو حرصە و حەسەد .. بێنە بير (فِي جِيدِها حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ)
ئەوێ كو بل ئنكارا خودێ كارەك نەبود .. ل دوماهيكێ حەسرەت بر ببێ هيچ سود
لێ بنێرە ئەحوالێ فەرعەون و ثەمود .. قەومێ لوط و قەومێ صالح قەومێ هود
حالێ نەمرودێ ستەمگەر بنەر .. ل دوماهيكا قەومێ نوح بكە نەظەر
بنێرە تو قصەيا شەداد و عاد .. حەسرەتا وان مەيزێنە (يَوْمَ التَّنَادِ)
دا بزانی خودێ سەميعە و عەليم .. فارغە ژ طرس و پاكە ژ باك و بيم

سەبەب چ بو خەليل (عليه السلام) قەلەرەشك كوشت كو ئەو ئيشارە ژ بنهلكێشانا كيشك صفەتی ژ صفاتی مەذموم بوە، كو مريدا بهلاكەت دبێ

ڤێ ئاخفتنێ دوماهيك و فەراغ نيە .. ئەی خەليلێ حەق چما تە قر كوشتيە
بخاترێ فەرمان، حكمەتا فەرمانێ چ بو .. هندەكی ژ ئەسرارێ وێ ژ مەرە بگو
قار قار و قيژيت قرا رەش .. دائما ژ بەدەنێرە دخوازێ ژيێ خوەش
هەروەكی ئبليس ژ خودايێ پاك فەرد .. حەتا قيامەتێ داخوازا ژيێ بەدەنێ كەرد
گۆت (انْظِرْنِي إِلِى يَوْمِ الجَزا) .. خوەسكا گوتبا كو (تُبْنا رَبَّنا)
ژيانا بێ دوست پەژمرنا جانيە .. دوريا ژ خودێ حازر بونا مرنيە
ژيی و مەرگ ئەڤ هەردو گەل خودێ خوەش بوە .. بێ خودا ئاڤا حەيات ئاتەش بوە
ئەڤ هەم ژ تەئثيرا لەعنەت بو ساز .. كو وی ژ خودێ عومر كر داخواز
خواستنا ژ خودێ غەيری خودێ .. ظەنا زێدە بونێيە و كولی كێم دبێ
تايبەت عومرەك غەرق د بێگانگی .. د حازربونا شێری روڤی شانگی
عومری پتر بدە من داكو پاشڤەتر بچم .. موهلەتا زێدەتر بدەمن داكو كێمتر ببم
حەتا كو لەعنەت نيشانا وی دبێ .. پيس كەسەك كو لەعنەتخواز بوبێ
ژيێ خوەش د قوربێ جان پەروەركرنە .. ژيێ قرێ ژبۆنا سەرگين خوارنە
ژيێ پتر بدەمن كو ئەز گو خوەرم .. دائم ئەڤێ بدە من كو زاف پيس گەوهەرم
هەكە نەگوخوارە ئەو دەڤ گەنی .. گوتبا ئەی خودا من ژ قريێ دەركەنی

موناجات

ئەی مۆبەدلکری ئاخ بزێر ددەم   ئاخا دیتر ژێ درست کری ئادەم
کارێ تە تەبدیلا ئەعیان و عەطا   کارێ مە سەهوە و نسیان و خەطا
سەهو و نسیانا مە مۆبەدەلکە ب علم   ئەز هەمی قەحرو حرصم بدە صەبر و حلم
ئەی کو ئاخا بەیارا تو دکی نان   و ئەی کو نانێ مری رە تو دکی جان
ئەی کو جانێ نەزان رە دکی رێبەر   و ئەی کورێ نەناسی دکی پەیغەمبەر
ئەی کو ئاخا رەش رە تو جان ددی   عەقل و حس و رزق و ئیمان ددی
شەکر ژ نەی فێکی ژ دار تینی   ژ مەنیا مری بُتا نگار تینی
گول ژ گل صەفا ژ دل پەیدا دکی   بۆ بەزی دکی دیاری ضیا و روناکی
تو دکەی جوزئێ زەڤییێ عاسمان   د زەڤییێ زێدە دکی ژ ستێران
هەرکێ چێکەت ژڤێ جیهانێ ئاڤا حەیات   وی زوتر ژ دیتران ئیننە مەمات
کو ئەو ب چاڤێ دل بنێرێ ل فەلەکێ   هەردەم لوێدەرێ بینت مینا گەرەکێ
قەلبێ ئەعیانە وئکسیرێ موحیط   ائتلافێ خەرقەیێ بەدەن بێ موحیط
تو ژ وێ رۆژا کو د هەیین هاتوی   ئاگرەك یا خاك یا بایەك بوی
هەکە بوی حالەتێ ژ تەرەبانە بەقا   کەنگی د گەهشتە تە ئەڤ ئرتقا
موبەدەل بوی هەیینا عەول نەما   هەیینە کی دیتر ل جهێ وی دانا
هەم وەسا تا سەد هزاران هەبینا   پشت یەکدیتر دوەم چێتر ژ پێشینا
وێ موبەدەلێ ببین و وەسایطا بهل   کو بوەسایطا دێ دوربی ژ ئەصل
هەر جهێ واسطە زێدە بت وەصل نەلورە   واسطە کێمە زەوقا وەصلێ زێدەترە
هەکە سەبەب زانی کێم بت حیرەتت   حیرەتەك کو رێ ددێ د حەضرەتت
ئەڤ بەقایا تە ژ فەنایا پەیدا کر   ژ فەنا پاشڤە هەرە چما تە رو لاکر
ژوان فەنایا چ زیانا تە بوە حەتا کو   تە خوە ب بەقاییڤە زەلقاندیە پر رو
وەختێ دوەم ژ ئەولینەت چێترە   ڤێجا ل پەی فەنابە و مۆبەدەل رە بگرە
سەد هزاران حەشرتەیێ دیتی عەنود   حەتا نوکە هەر لەحظە ژ بەر وێ وجود
ژ جەمادی بێ خەبەر بەرەو نوما   و ژ نوما بەرەو ژیار و ئبتلا
دیسا بەرەو عەقل و تەمییزاتێ خوەش   دیسا بەرەو دەرڤەیی ڤان پێنج و شەش
تا لێڤا بەحرێ نیشانا ڤان پیایە   ئێدی نێشانا پیا دناڤ بەحرێ لایە

دیسا مەنزلێت هشکی ژ ئحتیاط — هەنە بدەهان وارگەه و رباط
ژبەر کو مەنزلێت دەریا زێدە بون — وەختێ کەت پێلا نەدیوارە و نەستون
دیسا مەنزلێت دەریا د وقوف — وەختێ کەت پێلانە ستونە و نەسقوف
نە پەیدایە دناڤ وێ ڕێکا پێ و گاڤ — بۆ وان مەنازلانە نیشانە نە ناڤ
هەیە سەد چەندان ناڤبەرا مەنزلەین — وی طەرەڤی کو ژ نوماتا روحێ عەین
ئەڤ بەقا د فەنایا تە دیتیە — تە چاوا سەر بەقایا جسم خوە گرتیە
هێ ئەی قر ڤی جانی بدە بازبە[1] — ل جەم تە بدیلا خودێ جانبازبە[2]
نوژەن بگرە وییێت کەڤن بسپار — کو هەر ئەڤ سالا تە زێدەیە ژ سێ سالێ پار
و هەکە نەخل وار نەبی ئیشار کە — کەڤنی سەر کەڤنی دانە و عەمبارکە
کەڤنا ورزیا ویێ بهن پێ کەتی — بکە دیاری بۆ هەرکێ چاڤ لێنکەتی
ئەوێ کو نو دیت ئەو کریارێ تەنیە — نێچیرا خودێ ئەو گرفتارێ تەنیە
هەر جهەکی بن جۆقا طەیرێ کۆر — سەر تە کۆمبن ئەی ئاڤا شۆر
دا ژ شورئاڤا زێدەکەت کۆری — ژ بەر کۆری زێدە دبێ بێاڤ شۆری
ئەهلێ دونیا ژ وێ سەبەبێ کۆر دلن — شار بێ شۆر ئاڤا ئاڤ و گلن
شۆر ڤەخوە کۆر ب چەر دجیهان — چون تە ئاڤا حەیاتێ نینە د نهان
گەل ڤی حالەتێ هۆ بەقا دخوازی و یاد — هەر وەکی زەنگی درو ڕەشیا خوەیی شاد
ژ وێ زەنگی درەشیێ ئا سودەیە — کو ژ زاد و ئەصل زەنگی بودەیە
ئەوێ کو ڕۆژەکێ ئی بخوە خوەش روبێ — هەکە ڕەش ببت دێ ل پەی و دو بێ
مورغا لفر دەما بمینتەڤە سەر زەمین — کەڤێ دناڤ خەم و دەرد و حەنین
مریشکا مالێ ل سەر زەڤی خوەش دچێ — دا نەچنە و شادە و خوەش دبەزێ
ژبەرکو ئەو ژ ئەصل بێ پەرواز بو — و ئەوێ دیتر فرەك و بپەرواز بو

قال النبی علیه السلام

{ اِرْحَمُوا ثَلاثَاً عَزِیزُ قَوْمٍ ذَلَّ و غَنِیٌّ قَوْمٍ اِفْتَقَر و عالِمَاً یَلْعَبُ بِهِ الجُهالْ}

پەیغەمبەر گوت ڕەحمێ بێنن سەر — حالێ (مَنْ کانَ غَنِیاً فافتَقَرْ
و الذی کانَ عَزِیزاً فاحْتَقَرْ — اَوْصفِیاً عالِماً بَیْنَ المَفَرْ)

(١) باز – طەیرێ باز.
(٢) جانباز – فداکار.

ئەی بەرێزان ئانكو سەرڤان سێ گروه   رەحمێ بێنن گەر ژ بەرن گەر ژ كوه
ئەوێ كو ئەو ژ پاش عەزیزی ژاربن   و ئەوێ كومالدار بو و بێ دیناربن
و ئەوێ سیەم ئەو عالمەكی كو دجیهان   موبتەلا بت دناڤ ئەبلەهان
ژبەركو ژ عزەت بژاری كەتن   هەر وەكی برینا ئەندامەكیە ژ بەدەن
ئەندام دبت مری كو ژ بەدەن ڤەدكن   نوبری دلڤت ئەما دوم ناكن
هەركێ ژ جاما ئەلەست پار ڤەخوار   وی هەیە ئیسال ئافەتا رەنج و خەمار
و ئەوێ كو وەكی صاژ ئەصل كا دانی بو   كەنگی ژ ویرە حرصا سولطانی بو
ئەو تەوبە دكت كو وی كریە گوناه   ئەو دبێژێ ئای كو گوم كریە راه

قصەیا مەحبوسبونا وێ كاركا غەزالێ د ئاخورا كەران و طەعنێ وا كەران ل وێ غەریێ جار ب شەر و جار ب طەڤزا و موبتەلا بونا وێ بكایا هشك كو نەخوارنا وێیە، و ئەڤ صفەتێ عەڤدێ خاصێ خودایە ناڤ ئەهلێ دونیا و ئەهلێ هەوا و ئەهلێ شەهوەت كو (أَلإِسْلامُ بَدا غَرِيباً و سَيَعُودُ كَما بَدا غَرِيباً فَطُوبى لِلغُرباءِ)

نێچیرڤانەكی كارە غەزالەك كرە نێچیر   ئێخستە ناڤ ئاخورێ ئەو ئێخسیر
دناڤ ئاخورێ تەژی بو ژ كەران   غەزال حەبس كر مینا ستەمكەران
غەزال ژ طرس ب هەر لایەكی بەزان   وی ب شەڤێ لپێش وان كەرا كار ژان
ژبرسا و ئێشتها هەر گاو كەر   كا دخوارن هەر وەكی نەیشكەر
كار غەزالێ خوە دهلاڤێت ڤرو ور   جار ژ تۆز و عجاجێ مەخەل دكر
هەر كەسەكێ گەل دژێ خوە هشتن   ئەو عقوبەت وەكی مرنێ نڤشتن
حەتا سلێمان گۆت ئەو هود هود ئەگەر   عوذرەكی ژ هجرێ رە نەبێژێ موعتەبەر
وی بكوژم یا خوت دەمە وی عەزاب   یەك عەزابێ سەخت دەرڤە ژ حساب
دزانی كیشكە ئەو عەزاب برادەر   د قەفەس كرنە گەل جنسەكی دیتەر
ئەی بەشەر ئەڤ بەدەن د عەزابە   كو مورغا روحێ تە لگەل دیترابە
روح بازە و طەبایع مینا قرە   بەدەن ژ قرا هەر دكەی برە[1]
ئەو مایەڤە دناڤ وان زارزار   هەر وەكی ئەبوبەكری ل شارێ سەبزەوار

(١) كەی بر – داغدان، كێربر، كەواندن.

حکایەتا موحەممەدێ خوارەزمشاه، کو باژێرێ سەبزەوار ب شەر وەرگرت ئەمانا جان ژێ خواستن گۆت هنگی ئەمانێ دەم، کو یەکی بناڤێ ئەبوبەکر ژ ڤی باژێرێ بێننەجەم من بهەدیە

کەت موحەممەدێ ئەلب الغ خوارزەمشاه / د کوشتنا خەلکێ سەبزەوارێ بێ پەناه
لەشکەرێت وی ئەو کرنە طەنگاڤیێ / کەتنە باژێر ب قەصدا کوشتنا هەمیێ
لپێش وی سەجدە کرن کو ئەلئەمان / ئەم هەمی عەڤدێ تەنە ب بورە ل جان
هەر خەراج و هەرمالیات کو لازمێ تەبێ / وێ ژمە بخوازە هەر مەوسمەکی هەبێ
ئەی شێر خو بلا جانێ مەبۆ تەبێ / چەندەکێ ل جەم مە ئەمانەت بێ
گۆت هون جانێ خوە ژمن خلاس ناکن / حەتا ئەبوبەکرەکی لڤێرێ پەیداکن
حەتا من رە ئەبوبەکر ناڤی ژ شارتان / دیاری نەهێنن ئەی بن بێژنگێ ئومەتان
دێ هەوە دروم هەر وەکی زرهۆک / خەراجی ناوەرگرم و نەبێژن چیرۆک
زۆر جوالێ زێر دانێ گوتن هێژ بخواز / بەس ژ ڤی شاری ئەبوبەکر نەخواز
کەنگی ئەبوبەکر بوە دناڤ سەبزەوار / یا کلوخێ ئاخا هشك دناڤ روبار
رو وەرگێرا ژ زێر و گۆت ئەی موغان[1] / حەتا ئەبوبەکری بۆم نەئینن ئەرمەغان
هیچ سودەك نینە ئەز نەزارۆکم / حەتا ب زێر و زیڤی خوە مژولکم
حەتا سەجدە نەکی خلاس نابی ئەی ریڤی / وەلە و قونقونکی تو مزگەفتێ ب پیڤی
ژ چەپ و راست گەرهان ل بەر دەر و دیوار / کو دڤێ وێرانێ ئەبوبەکرەکی بکن دیار
پاش سێ رۆژ و سێ شەڤا کو گەرهان کرن / یەك ئەبوبەکرێ نەخوەش پەیدا کرن
رێوار بو پاشڤە مابو ژ مەرەض / د قورچکاکا ڤلەکی درێژ بو ژ حەرەض[2]
گەوهەرەك دناڤ خەرابەبێ عەرەض / خوینا دل ل رۆمەت پەشاندیە ژ مەرەض
ئی رازای بو دکونجەکە خراب / چاخێ ئەو دیتن گوتێ بلەز راب
رابە کو سولطان ل تە طالبە / کو بتە کوشتن ژ شارێ مەرادبە
گۆت هەکە من پێ هەبا و کاریبا مە / برێکا خوە ب مەخسەدا خوە چوبامە
دناڤ ئەڤی دژمنگەهی کەنگی مابام / بەرەو شارێ دوستانڤە چوبام
تەختەیێ مری کێشان حازر کرن / ئەبوبەکرێ رەبەن سەرملا برن

---
(١) موغ – زانایێ دینێ زەردەشت.
(٢) حەرەض – ناتەوان، بێ هێز ژ نەخوشیێ.

پێکڤە جانبێ خوارزەمشاه رەوان — قەد کشکشاندن داکو ببینێ وان
سەبزەوارە ئەڤ جیهان و مەردێ حەق — دناڤ ڤێ دەرێ ضایعە مومتەحەق[1]
ئەو خوارزەمشاه مینا خودایێ جەلیل — دل دڤێت ژ ڤی قەومێ رەزیل
گۆت (لا یَنْظُرُ اِلی تَصویرِکُمْ — فَابْتَغُوا ذَالقَلْبِ فِي تَدْبِیرِکُمْ)
ئەز ژ صاحبێ دل ل تە دکم نەظەر — نەبنە خشێ کورنش و ئیشاری زەر
تە دلێ خوە مینا دل هزراندبا — ل هەڤگەرانا ئەهلێ دل دانیندبا
هەکە کو دل حەفتصە وەکی ڤان حەفت عاسمان — بێنە دناڤ ویدە سڤکە نابێ گران
بۆڤان دلێت هوسا هویر دل نەگو — دناڤ سەبزەوار ئەبوبەکرەك نەبو
صاحبێ دل ئایینەیا شەش روبوە — خودێ ژ شەش جهەت دوێ ناظر بوە
هەرکێ دناڤ شەش جهەت هەیە مەقەر — کەنگی ل غەیری حەق دکێ یەك دەم نەظەر
هەکە رەد بکێ ژبۆنا وی دکێ — و هەکە قەبول بکێ هەم برضایا وی دکێ
چاخێ کو ئەو خودێ رە بت دکولێ حال — دێ وی هەلبژێرت ذوالجەلال
هیچ بێ وی خودێ ب کەس نادت نەوال — من ذەرەیەك گۆت ژ ئەصحابێ وەصال
مەوهەبەتێ سەرکەفا دەستێ وی ددێ — و ژ کەفا وی ل خەلکێ تەقسیم دبێ
کەفا وی گەل دەریایا کو ل هەیە ئتصال — بێ چاوان و چلون هەیە د کەمال
ئتصالەکە کو ناگونجێ د کەلام — گوتنا وێ دبتە تەکلیف والسلام
صەد جوالێ زێر تو بێنی ئەی غەنی — حەق دێ بێژن دل بێنە ئەی مونحەنی
هەکە دل ژ تە رازیە ئەز رازیمە — و هەکە ژ تە موعرض بوە ئعراضیمە
نانێرم دتە دوی دلی دنێرم — تو حفەیا وی بێنە ئەی جان د بەرم
ئەو گەل تە چاوانە ئەز هەمە وسان — ژێر پیێ دایکان دبت جنان
دایك و باب و ئەصلێ خەلقە دل — هەی خوەسکا وی کەسی کو دل دناسێ ژ کەڤل
تو دبێژی من دلێ ئانی بارەگایێ تە — دبێژتە تە تشتەکی نائینی ئەڤ دلێ تە
وی دلی بێنە کو قوطبێ عالەمە — جانێ جانێ مەژیێ جانێ ئادەمە
ژبۆنا وی دلێ پر نور و بەر — ئەو سولطانێ دلا هەیە مونتەظەر
سالا تو بگەرهی دسەبزەوار — وی دلێ وەطوڤ پەیدا ناکی ژ ئعتبار
ڤێجا دلێ رزیێ پەژمریێ جان — دانی ل سەر تەختێ مریا بوی لایێ کشان
کو من دلێ ئانی بۆ تە ئەی شەهریار — چێتر ژڤی دلی نەبو دناڤ سەبزەوار

---

(١) مومتەحەق – نەچیە وبێ قیمەت.

بێژتــە تــە ئــەڤ گورخانەيــە هــەى كەركــەرە ... كــو دلــىٚ مــرى تــو تــێنى بــۆ ئــەڤ دەرە
هــەرە وى دلــى بێنــە كــو ئــەو خــودا خــوازە ... كـــو ئـــەمانا ســـەبزەوار ژ وى ســـازە
دىٚ بێــژى ئــەو دل ژڤــىٚ دنــىٚ پــەنهان بــو ... ژبــەركو ظــولمــەت گــەل ضــيا ضــدان بــو
دوژمنيـــا وى دلـــــى ژ رۆژا ئەلـەســـــتە ... بــۆ طـــەبعــىٚ ســـەبزەوارى عەنقەســـتە
ژبـــەركو دل بـــازە و دونيـــا شـــارىٚ قەلـــە ... ديتنــا هــەر جــنس ســەر نــاجنس كولــە[1]
و هەكـــە نـــەرمى بكـــىٚ نفـــاقى دكـــەت ... ژ ئـــــستمالـەت ئرتفـــــاقى دكـــــەت
هەكــە بێــژت ئــەرىٚ ژ تەكەلفــە نــە نيــاز ... داكـــو ناصـــح كـــێم كـــىٚ نوصـــحا دراز
ژبـــەركو ئـــەڤ قەلاپيـــسا مـــرار خـــوار ... ســـەد هـــزار مـــەكر هەيـــە نـــەديار
گەر قــەبولكن وىٚ نيفاقــا وىٚ نــەجات بــىٚ ... نيفاقــا وىٚ بــت عــەينىٚ صــدقا فايــدە بــىٚ
ژبــەركو ئــەو صــاحب دلــىٚ ب كــەڕ وفــڕ ... هەيـــە دبـــازارا مـــە مـــەعيوب كـــر
صــاحبىٚ دل خــواز هەكـــە نــەى بێجــانى ... جنــسىٚ دل بــە هەكــە نــەى دژ ســولطــانى
ئــەوىٚ كــو زەرقــا وى ل تــە خــوەش ددا ... ئـــەو وەليـــىٚ تەيـــە نەخاصـــىٚ خـــودا
هــەركىٚ ئــەو ســەر طــەبــع و خــويىٚ تەژيــە ... جـــەم طـــەبعـــىٚ تـــە وەليـــە و نەبيـــە
هـــەرە تـــەركا هەواكـــە دا بهنـــا خـــودا ... بگــەهىٚ مەشــامىٚ تــە ئــەى كــەدخودا[2]
هـــەرە تــەركا هەواكـــە دا ببــت خويــەت ... و ئــەو مەشــامىٚ عەنبــەرين ببــت بويــەت
ژ هـــــــەوارانى دەماغـــــــت فاســـــــدە ... مــسك و عەنبــەر جــەم مــەژيىٚ تــە كاســدە
عاشـقيا تــە ل نەجاســەتىٚ هــەر وەكــى زاغ[3] ... بهنـــا مـــسكا تـــە ناكـــەڤىٚ د دەمـــاغ
ئـــەڤ ئـــاخفتن بـــىٚ ســـنورە و ئاســـكاما[4] ... درەڤـــــىٚ دنـــــاڤ ئـــــاخورىٚ جابجـــــا

بەقيا قصەيا غەزالىٚ د طەويلا كەرا

ب رۆژا ئــەو غــەزالا خــوەش رەنگانــەر ... د شـــكەنجە بـــو دصـــطەڤـــلا كـــەر
موضطەرب د جاندان وەكــە ماصــى ژ هــشكى ... د يــەك قــۆطــى مــوعــذەبــە پــشكل و مــسكى
كــەرەكى گــۆتيىٚ كــو هــىٚ ئــەڤ بوالوحــوش ... طــەبعــىٚ شــاهان هەيــە و ميرێــت خــەموش
يىٚ ديتر طەڤــز لێكــرن كــو ژ پێلێــت بــەحرىٚ ... گەوهــەر هێنايــە كــەنگى ئــەرزان دێــرىٚ
وى كــەرىٚ دى گــوت كــو ب ئــەڤىٚ نــازكى ... لازمــە خــوە ل ســەر تــەختىٚ شــاه درێــژ بكــى
كەرەكى زۆر خــوار بــو ئێــدى نكــارى بخــوىٚ ... ڤێجا ب رەسمىٚ عادەت گوت غــەزالىٚ كــو بخــوىٚ

(١) كولـە – دەردە، كولكە.
(٢) كەد خودا – كويخە، موختار، خان.
(٣) زاغ – قەلـەرەش، قرا رەش.
(٤) ئاسك – غەزال.

وێ سەر هۆکر ئانکو نە هەرە ئەی فلان — من ئەشتها نینە هەمە ناتەوان
گۆت دزانم کو نازی دکی — یا ژ ناموس ئحترازی دکی
غەزالێ گەل کەری گوت ئەڤ خوارنا تەیە — کو ژ وێ ئەجزایێ تەنو و زندەیە
ئەز هەڤالێ مورغزارا بوم — د سیبەرا مێرگو بیستانا بوم
هەکە قەضا و قەدەرێ ئەم کرنە د عەذاب — کەنگی دچت ئەو طەبع و خویێ موستەطاب
هەکە بومە گەدا کەنگی گەدا رومە — و هەکە لباسم کەڤن دبت ئەزی نومە
سوسن و سنبل و رحان ژی جارا — بناز و نخوەت منێ خواری بهزارا
گۆت ئەرێ پفکێ هەر بێژە ڤرێ ظر[1] — د غەریبی زاف دکاری بکی طرەطر
گۆت نافا[2] من بخوە گەواهی ددێ — منەتەکی ل عود و عەنبەر ددێ
بەلێ ئەو بهندکێ کو صاحب مەشامە — ل سەر کەرێ سەرگین پەرست ئەو حەرامە
کەر کو میزا کەر بهندکێ د طەریق — چاوا مسکێ عەرضەکم سەرڤی فەریق؟!
بخاترا وێ گوت وی، رەسولێ موستەجیب — رەمزا ألإسْلامُ فِي الدُّنْيا غَرِيبْ
ژوێیە کو خزمێت وی هەم ژ وی درەڤن — گەرچ گەل ذاتێ وی فرشتە هەڤدە من
صورەتێ وی جنسێ خوە دبینن ئەنام — ئەما ژ وی وەرناگرن ئەو مەشام
هەر وەکی شێرەکی دناڤ نەخشێ گا — وی دور دبینێ ئەما تێ ناگا
و هەکە تێ بگەهی بهێلە گایێ بەدەن بگو — کو دێ گایی درێنت ئەو شێر خو
طەبعێ گایی ژ سەرێ تە دەرکەت — خویی حەیوانی ژ حەیوان هلکەت
هەکە گا بی دێ بی شێر جەم شێخ — گەر تو ب گایینی رازیی خوە ل پەی شێری نەئێخ

د مەعنا ئایەتا ((إِنّي أَرى سَبْعُ بَقَراتٍ سِمانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجافٌ)) خودێ گایێت لاغەر برەنگێ شێرێت برسی ئافراندبون دا وان حەفت گایێ قەلەو رە ب ئیشتیها دخوارن ئەگەرچ ئەو خیالاتە صورەتێ گایا د ئایینەیا خەوی نیشاددان ئەما تو ب مەعنێ شێر مەیزێنە

د خەوێدە ددیت وی عەزیزێ مصر — دەما کو چاڤێ غەیب دەرلێڤەکر
حەفت گایێ قەلەوێ زاڤ پەروەر — دخوارن وان حەفت گایێ لاغەر

(١) ڤرێ ظر – دروێ مەزن. ئەرێ پفکێ=وشەیەکی سادە و نافخوەییە بۆ درۆزنا بکارتێت وەکی کو یەك بێژیەیەکی:دێ بەردێ.
(٢) نافا – نافا غەزالێ دو گولیکن بگەردەنا وێ ژێڤە دکن کوهشکبو گەل ئاڤی تێکل دکن مسك یا مشك کو گەلەك بهن خوەشە ژێ چێدبێ.

د هنــاڤێ شــێران بــون ئــەوێت لاغــەر ... نــاخوە ئــەو نــەبون وەســا گــا خــوەر
ئێدی بەشـەر ب صـورەت بـوە مـەردێ کـار ... ئــەما پەنهانــە شــێر دوی مــەرد خــوار
شــێر مــەردی دخــوێ و وی تــنێ دکــێ ... هەکـە دەرد هـەبت دەردێ وی صـاف دکـێ
گــایێ بــەدەن قوربــانیێ شــێرێ خودایــە ... گـەر تـە گـەل وی سـەرێ صـدق و صـەفایە
و هەکە شێرێ مهڤان کوژی هەر ئەو قونا کەری ... حەتا کـەنگی عـەزیز گـایێ بـەدەن رە پـەروەری
ڤێجــا بیـــەك دەردی ژ دەردا هـــەمیا ... خلاســـبی و دێ دەیـــنی ســـەر ســـتێرا پیـــا
دێ بتــە شــاه و پاشــڤە هاڤێــژێ بەنــدگی ... ئــەوێ د دلــێ مــری پەیــداکێ زنــدگی

بەیانا وێ کو چما خەلیل (سلاڤ لێبن) دیکل کوشت ئیشارەت ب ژناڤبرن و قەحرا کیشك صفەتی بوە ژ صفاتێ مەذموماتێ موهلیکات د باطنێ مورید

چــەند دکـــی قـــار قـــار وەك قـــرێ ژ دل ... ئەی خەلیلێ حـەق چما تـە کوشـت دیکـل
حکمــەتا کوشــتنێ چ بــو ئــاخر بگــو ... دا ئــەز تەســبیحێ تــە بێــژم مــوب مــو
گــۆت فــەرمانا حکمــەتێ بخوێنــە فــەرمان ... دا ئـــەز بـــبم مۆهـــەلـل ژێـــرە بجـــان
ئــەوی شــەهوەتیە و زۆر شــەهوەت پەرەســت ... ژوێ شــەرابا ژەحــرین پــر بێــژە مەســت
هەکـــە نـــەبخاترا نەســـلێبا ئـــەی وەصـــی ... ژ کرێتیـا وێ ئـادەم خـوە کربـا خەصـی[1]
ئبلیـــسێ لـــەعین گوتـــە خـــودایێ خـــەبیر ... داڤەکــە قــەوی مــن دڤــێ بــۆ ڤــێ نێــچیر
زێــر و زیــڤ و هەســپ و پــەز و ســەوالا ... کـو بکـاری خـەلکێ بـرەڤینی بڤـان حـەیالا
عەول شـاد بـو هـەر وەکـی خـواری بـرنج ... پــشترە بــو رەش رو هــەر وەکــی تــورنج
پـاش هنگـی جـەواهر ژ مەعـدەنێت خـوەش ... خــودێ بــۆ وی مــەلعونی کــرە پێــشکەش
هــا بگــرە ئــەڤێ داڤــا دیــتر ئــەی لــەعین ... گــوت ژڤــێ زێــدە بــدە ئــەی نعــم المعــین
زهـــوم و شـــیرینی و شـــەراباتێ ثـــەمـــین ... دانــە وی و گەلـــەك جلکــێ هەڤریــشەمین
گــوت یــارەب پــتر ژ ڤــێ مــدڤێ مــەدەد ... دا وان گرێـــدم (حَبْـــلٌ مِـــنْ مَـــسَدٍ)
دزانم مەســتا بــێ جــەمالا تــە تــەڤ دلێــرن ... دێ ڤـــان بەنـــدا قـــەتێنن مـــەردە مێـــرن
حـــەتا بڤـــان داڤ و وەریـــسێت هـــەوا ... مـــەردێ تـــە ژ نامـــەردان بـــت جـــودا
داڤەکە دیتر من دڤێ ئـەی سـولطـانـێ تـەخت ... داڤـــا مێرهاڤێـــژ حیلەســـازا ســـەخت
خــەمر و چــەنگ ئــانی لپــێش وی دانــی ... بـوێ نـیڤ شـاد بـو پیـچەکی کـر کـەنی
بـــەرەو ئـــضلالا ئـــەزەل پـــەیغام کـــر ... کـــو دەربینـــە ژ بـــنێ بـــەحرێ فتنـــا تـــر

---

(١) خەصی – خەساندن، قەطعێ نەسل.

مانێ یەکەك ژ بەنیێت تە موسایە / وی ژ تۆزێ پەردە ل بەحرێ دایە
ژ هەر لایەکی ئاڤ هەڤسار دکر / ژ بنێ دەریا غوبارەك رادکر
داڤەکە موحکەم بدە دا کو ببت تەڤاڤ / بێخمە د دەڤێ وان وەکی لغاڤ
وان کەمە تۆرێدە و ڤەکشکشێنم / داکو نکاربن سەری ژ وێ دەرێنن
چاخێ کو سپەحیا ژنا بوی نیشاند / کو ژ عەقل و صەبرا مێر درەڤاند
ڤێجا تەلی شەقاند دناڤ رەقصێ کەت / کو زوتر بگەهینە ئەزم خوەش بەخت
دەما وی دیت چاڤێت پر خومار / کو عەقل و هشا دکێ بێ قەرار
و ئەو صەفایا هنارکێ روێ وان دلبەران / کو دصۆژێ ڤی دلی مینا ئاگرێ جگەران
رو و خال و برھ و لێڤێ وەك عەقیق / تو دبێژی رۆژا دەرکەتی ژ پەردا رەقیق
بەژن وەکی سەروا خەرامان دچەمەن / خەد هەر وەکی یاسمین و نەسترەن
دەما کو ئەو غونچە دیت رابو سڤك / وەك تەجەلیا حەق ژ پەردا طەنك
عالەمەك بێ مەندە هۆش و حەیران رەنگ / ژ وێ شەپالێ و ژ وێ دەلالا قەنج و شەنگ

تەفسیرا ئەیەتا ((لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْناهُ أَسْفَلَ سافِلِينَ)) و تفسیرا ئایەتا ((و مَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَ فَلا يَعْقِلُونَ))

سەد مرۆڤێ فرشتە سرشت سەجدە دبر / نوکە وەکی ئادەم ژ بەحەشتێ هاتە دەرکر
جبرائیلی ئەو دکشاند موکشان / کو هەرە ژڤێ خولدێ و ژ ڤێ جۆقا خۆشان
گۆت ئاخ و ئوخ پاش هەبینێ نینیە! / گۆت جورمێ تە ئەوە کو تە زێدە زیە
گۆت ژ پاش عەزیزی ئەڤ ئەذلال چیە / جبرائیل گوت ئەو دادە و ئەڤ داوەریە
جبرائیلۆ تە سەجدە دکر ب جان / چاوا تو نوکە من دەرتێخی ژ جنان؟!
حولە دفرێ ژمن د ئمتحان / هەر وەکو بەلکا ژ چقی ل وەختێ خەزان
ئەو رومەتێ روناهیا وی بو ماهوار / ل پیری بو میناکا پشتا سوسمار
و ئەو سەر و ئەو فەرقا کو موشەعشەع بوی / وەختێ پیری ناجوان و ئەصلەع بوی
و ئەو بەژنا رەعنا نازەنینا وەك سنان / د پیریدە خوەهرو چەمایە وەك کەڤان
بو بەرف مویێ وەك پەرێ قرێ / و ژ قەحرا زەمانی روکەتیە ترتریێ[1]
جهێ رەنگێ صۆر بوە رەنگێ زەعفران / زۆرا شێرانە بوە وەك هێزا ژنان
بێت پژمری چاڤێت ویێ نەرگسی / گەرمیا ئەندامێ بەدەنێ چرمسی

(١) ترترە – شەق شەق و قەرمچی.

ئــــەویَ میَــــر دهمبیَـــــز دکــــر بــــشیان
یــــیَ وی بهمبیَـــــز دگــــرن ژ ناشــــیان

ئــــەڤ بخــــوە ئــــاثــــاریَ خــــەم و پەژمرنــــە
هــــەر یــــەك ژڤانــــا قاصــــدیَ مرنــــە

تەفسیرا ئایەتا ((إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا و عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ))

بــەلیَ هەكــە بــت قــەرینیَ وی نــورا حــەق
نینــــە ژ پــــیری ویــــرە كیَماســــی و دەق[1]

ســـــتیا وی هــــەیی وەك ســــتیا مەســــتیی
روســـتەم حەســـودیَ ویَ ســـتیا وی هـــەیی

گـــــەر بمـــــریَ هەســـــتییَ وی غـــــەرقیَ ژەوق
ذەرە ذەرەیـــا وی د شـــعاعا نـــوریَ شـــەوق

و ئــەویَ نــورا وی نینــە باغــە بــیَ فێكــی
كــو پــاییز وی بــیَ ســەر و بــەر دكــی

١٧٧٤٠ گـــول نامینـــت ســـتری دمیـــنن ســـیاه
زەر و بــیَ كاكــل بــوە وەكــە گــریَ كــاه

وی بــاغی چ گونــاح كریــە ئــەی خــودا
كــو وان جــل و بــەرگا ژیَ دكــەی جــودا

خـــوە تـــنیَ دیـــتن و دیـــتن خـــوە بـــتنیَ
ژەحـــرا كوژەكـــە هـــەر ئـــەڤ بخـــو بـــتنیَ

شـــاهدەك كـــو ژ عـــشقا وی عـــالم كریـــە
ئــەویَ عالــەمیَ ژ خــوە درەڤــێنیَ جــورم چــیە

جــورمیَ وی ئــەوە كــو زێــر بعاریــەت گرتنــە
دەعــوا دكــیَ كــو ئــەڤ چــەك ملكــیَ منــە

دیَ ویَ ســــتیَنم داكــــو بزانــــیَ یــــەقین
خەرمــەن مــالیَ مەیــە قــەنجن وەشــی چــین

دا بزانـــت كـــو ئـــەو چـــەك عاریـــە بـــود
ئــەو چریــسكەك بــو ژ خورشــیدیَ وجــود

ئــەو جــەمال قــودرەت و فــەضــل و هونــەر
ژ ئافتابــا حوســن بڤــی لایــی كــر ســەفەر

دیـــــسا دیَ ڤەگـــــەرن وەكـــــە ســـــتارا
نــــورا ویَ خورشــــیدیَ ژڤــــان دیــــوارا

چریـــسكا رۆژیَ كـــو ڤەگـــەرا بجایگـــاه
هـــەر دیـــوار مایەڤـــە طـــاریـــك و ســـیاه

١٧٧٥٠ ئەویَ كو ل رویَ خوەشكەت وی كردەنگ
نورهــا خورشــید ژ شیــشە یــا ســیَ رەنــگ

شیـــشێت رەنـــگ رەنـــگ ویَ نـــوریَ دا
ئـــەڤیَ هـــۆ رەنگـــین نیـــشانددیَ بمـــا

چـــاخیَ نـــەمینت شیـــشێت رەنـــگ رەنـــگ
نـــور تـــەبیَ رەنـــگ دكـــیَ ویَ گاڤـــا دەنـــگ

خـــوە فێركـــە بـــیَ شیـــشە نـــورهیَ ببـــینی
داكـــو شیـــشە شكەســـت كـــۆر نـــەمینی

قانعبـــە بعلمـــیَ تـــە خـــوە فێـــر كـــری
چـــاڤ نـــەدە چـــراغا غـــەیر هـــەلكری

ئـــەو چـــرایا خـــوە ڤـــەمرینت كوتـــا
تـــو بزانـــی موســـتەعیری ئـــەی فـــەتا

گــەر تــە كــر شــوكر و ســەعی و خــەبات
غەم نــەخوە كــو ســەد چــەندان دیــسا بــدات

و هەكە تە سوپاس نــەكرد نهــۆ خــوین بگــری
كـــو ئـــەو قـــەنجی ژ كـــافر بـــوە بـــەری

أُمَّـــــــةُ ألكُفْـــــرانِ أَضَـــــلَّ أَعْمـــــالَهُمْ
أُمَّـــــــةُ الأِيمـــــــانِ أصْـــــلَحَ بـــــالَهُمْ

---

(١) دەق – لێدان و قوتان.

وندا بو ژ بێ شوکری و هۆنەر
کو ئێدی چ جارا ژێ نەبینی ئەثەر

خوەیی و بێ خوەیی و شوکر و داد
ژ ئنسان چو کو وان نەئینن ل یاد

کو (أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ) ئەی کافران
داخوازا خوەشیە ژ هەر کامران

بلی ئەهلێ شوکر و ئەصحابێ وەفا
کو ژ وانرایە دەولەت د قەفا

دەولەتا چوی کیڤە قوەت ددێ
دەولەتا ئایەندە وەکی کانیێ دزێ

دەین بدە ژڤێ دەولەتێ دناڤ (اَقْرِضُوا)
داکو سەد دەولەت ب بینی پێش رو

هندکی ژڤێ شوربێ کێم کە بۆنا خوە
داکو حەوضێ کەوثەرێ ب بینی ل بەر خوە

ئەو کەسێ کو فرتەك سەرخاکا وەفا رژاند
کی دشێت نێچیرا دەولەتێ ژێ رەڤاند

ئەو دلێ کو خوەش بکت أصْلَحَ بالَهُمْ
رَدَّ مِنْ بَعْدِ التَوى اِنْزالَهُمْ

ئەی ئەجەل و ئەی تالان کەرێ پیس بدە
هەرچی تە بری ژڤان شەکوران دیس[1] بدە

دێ دەت و ئەو قەبول ناکن ئەوان
ژبەرکو مونعم بو نەژ مەزنیا جان

ئەم صۆفینە و مە خەرقەییێت خوە هاڤێتین
دیسا ناستێنن چون مەیێ هاڤێتین

مەعەوض یێ دیتی وێ گاڤێ چ عەوەض
ژ مە چو حاجەت و حرص و غەرەض

ئەم ژ ئاڤا شۆر و موهلك هاتنە دەر
چونە سەر رەحیق و کانیا کەوثەر

ئەی جیهان ئەوانە کری گەل دیتران
بێ وەفائی و حیلە و نازێ گران

ئەمێ سەرسەرێ تە رێژن بۆنا جەزا
کو ئەمێ بوین شەهید دناڤ غەزا

دا بزانی کو بۆ خودایێ پاك
عەڤدێت هەین ئێرشکەر و چاك

سمبێلێ تەزویرێ دونیا هلدکن
چادرێ ل سەر بورجا پیرۆزی ڤەددن

ڤان شەهیدا دیسا خوە کرنە غازی
ڤان ئەسیرا دیسا سەرکەتن ب پیروزی

قفلا موشکلا ژ لوطفا خودێ حەل بوە
نەفسا کافران نشکا ڤە بسمل بوە

نا ئومێدی چو ئومێد بو کەفت
ئەڤ بوتخانە نشکا ڤە بو مزگەفت

سەر ئانینە دەر دیسا ژ نینی
کو مە ب بینە هەکە کۆرە نینی

دا بینی چقا خورشیدن ل وێ دنێ
و ئەواکو هەطاڤە لڤێدەرێ ل وێ پتر دنێ

ئەی برادەر دەما دنەیین هەبون بوە
ضدێ هەر دێ د هندرون بوە

(يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ) تو بزان
کو عەدەم بوە هیڤیا عابدان

مەرڤێ جۆتیار کو عمبارا وی خالیە
مانێ شاد و خوەشە ل هیڤیا نینیە

کو دێ شین بت ژ وی لایێ نەییێ
فەهم کە هەکە تێ دگەهی ل مەعنیێ

دەم بدەم ژ نەیینێ توی مونتەظەر
کو پەیداکی فەهم و ذەوق ئارام وبەر

---

(١) دیس – دیسا.

دەستورەك نینە بۆ ڤەکرنا ئەڤ راز ناخو منێ کربانە بەغدادی خەلکێ ئەڤخاز
ڤێجا خەزینەیا صنعێ حەق یا ل عەدەم کو دان ژێ تێتە دەر دەم بدەم
خودێیە موبدع و موبدعەتا ئەبەد کو تینتە دەر فەرعی بێ ئەصل و سەنەد

د میثالا عالەما هەیین یا نین نوما و عالەما نین یا هەیین نوما

ژنین رە کرە هەیین وی موحتەشەم ژهەیین رە کرە سەر شکلێ عەدەم
دەریا رە نخافت و کەف کر ئاشکار باد نخافت و دیارکر غوبار
وەك منارەکێ ئاخ ل هەڤ پێچا د هەوا ئاخ چاوا ژ خوە دچتە وان بالا
خاکێ رە ل بالا دبینی ئەی عەلیل بای نابینی بل بتەعریف و دەلیل
کەفێ دبینی رەوانە هەر طەرەف کەفا بێ دەریا نەبوە مونصەرەف
کەفێ بحس دبینی و دەریا ژ دەلیل فکر پەنهانە شکەرایە قال و قیل
حەیف ئەم نەفی ئثبات دهزرینن و ژ دیتنێ بل خیالا مەعدوم نابینن
ئەوێ کو هەر گاڤ چاڤێ وی خەوارە بل خیال و نەیین دیتن نکارە
لاجەرەم ئەم موتەحیر بونە ژ ئضلال چون حەقیقەت بت نهان پەیدایە خیال
دەما ئەڤ عەدەمە دانی دناڤ نەظەر دگاڤێ ئەو حەقیقەت نهان کر ژ بەصەر
ئافەرین ئەی سەیدایێ سحر راچین کو موعرضان رە تەصافە خورچین
یێن ساحر هەطاڤێ د پیڤن زود جەم بازرگانا وزێری دگرن سود
زیڤی درەڤینن بڤی رەنگی پیچ پیچ زیڤ ژ دەست چوە پارچە هیچ
ئەڤ جیهان سحرکەرە ئەم ئەو تاجرن کو ئەم هەطاڤا پیڤایی ژ وی دکرن
گەز دکێ پارچەیی پێنج سەد گەزێ تەڤاڤ ب سحرتیی ئەو ژ نورا هەطاڤ
چاخێ وی زیڤێ عومرت ستاند هەڤال زیڤ چو، پارچە نەما، کیسە بی ڤال
لازمە قل ئعوذەت بخوینی کو ئەی ئەحەد هەوار ژڤان (النَّفّاثاتِ و ژ عُقَدِ)
پف دکن دناڤ گرێکا ئەو ساحرات الغِیاثُ المُستَغاثْ ژبرن و مات
ئەما بخوێنە ژ زمانێ فعل دیسە کو زمانێ قەول ستە و پیسە
د زەمانی سێ تشت گەل تە هەڤرێنە ژوان یەکە وەفادار و دوێ دی دغەدرێنە
یەکەك ژ وان یارن ویێ دوێ جل و مال و ئەوێ سییەم وەفادارە (حُسْنُ الفِعالْ)
مال گەل تە ناهێت دەر ژ قصور یار تێت ئەما حەتا سەرێ گور
دەما رۆژا ئەجەل بۆ تە بێت پێشڤە یار دبێژێ ژ زمانێ حالێ خوەڤە

حەتا ڤێدەرێ پتر هەڤرێ نینم … سەر سەرێ تربا تەپیچەکی روینم
کارێ تە وەفادارە ژوێکە مولتەحەد … کو گەل تە هێت دناڤ بنێ لەحەد

د بەیانا مەعنا حەدیثا شەریف

((لابُدَ مِنْ قَرين يُدْفَنُ مَعَكَ و هُو حَيٌّ و تُدْفَنُ مَعَهُ و أَنْتَ مَيّتٌ، اِنْ كانَ كَرِيماً أَكْرَمَكَ و اِنْ كانَ لَئِيماً أَسْلَمَكَ و ذلكَ القَرِينُ عَمَلَكَ فَأَصْلِحْهُ ما اسْتَطَعْتَ صَدَقَ رَسُولُ الله صَلى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَمْ))

ڤێجا پەیغەمبەر گۆت بۆنا ئەڤ طەریق … وەفا دارتر ژ عەمەل نەبوە رەفیق
هەکە باش بو ئەبەد یارت بت … و هەکە خراب بو د لەحەد مارت بت
ئەڤ عەمەل و ئەڤ کەسب درێکا سداد … ئەی بابێ من کی دکارێ بکێ بێ ئوستاد!
کێمترین کەسبا کو د عالەم بوە … هیچ بێ ئرشادا ئوستادەکی بوە؟!
ئەوەلێ وێ علمە پاش هنگی عەمەل … دا پشترە بەری بدەت ل وەختێ ئەجەل
اِسْتَعِينُوا فِي الحِرَفِ يا ذا النُهى … مِنْ كَرِيمٍ صالِح مِنْ اَهْلِها
أُطْلُبْ الدُرَّ اَخِي وسَطَ الصَّدَفْ … و اطْلُب الفَنَ مِنْ اَربابْ الحِرَفْ
اِنْ رائَيتُمْ ناصِحِينَ انْصِفُوا … بادِرُوا التَعْلِيمَ لاتَسْتَنْكِفُوا
هەکە مەرڤێ دەباغ کەڤن ل خوەکر … سەیداتیا سەیدایی وێ کێم نەکر
هەکە ئاسنگەر وەختێ نەپاخی ل خوەکێ دەلق … مەزناتیا وی کێم نابت جەم خەلق
ڤێجا لباسێ کبرێ دەرکە ژ بەر بەژنێ … مەلبەسێ دل ل خوەکە دفێرکرنێ
علم فێر بون کارێ وێ قەولیە … حەرفەت زانین رێکا وێ فعلیە
ناسینا خودێ ئەو ب صوحبەتێڤە گرێدایە … نەژ زمانی تێت و نەکارێ دەستایە
علم نورها خودێیە د جانێ رجال … نە ژ رێکا دەفتەر و نە قیل و قال
ئەو علمی دستێنێ جان ژ جان … نە ژ رێکا کتێب و نە ژ زمان
هەکە سالك ل پەی علمێ پەرتوکە … سالك رەمز زان نینە حەتا نوکە
حەتا دلێ وی ئەو شەرح بکت ضیا … ئێدی (أَلَمْ نَشْرَحْ) دبێژت خودا
کو د هندرێ سنگی مە شەرحت دایە … شەرح د ناڤا سنگێ مە دانایە
عەجێبە تو نورهێ ژ دەرڤە داخواز دکی … خوە شیر دۆشی ژ دیترا شیر داخواز دکی
کانیا شیری دتەدەیە ئەی برا … چما تو شیری دخوازی ژ دیترا

تـە رێکـا ب دەریـا هـەیی ئـەی ئـاڤ خـواز ... ل تە کرێتـە ژ گـەر[١]کـا ئـاڤێ بکـی داخـواز
کـو (أَلَـمْ نَـشْرَحْ) هەیـە تـە شـەرح دکـێ ... مانە شەرمە تو گەدایا شـەرحێ ژ کـەس بکـێ
بنێـــرە د شــــەرحا دلـــی نـــاڤ هنـــدرون ... دا لتـــە نەکـــەن طـــەعنــا لاتُبْـــصِرُونْ

د مەعنا ئایەتا ((وَ هُو مَعَكُمْ أَيْنَ ما كُنْتُمْ))

یـەك سـەبەد پـری نـان ل سـەر فـەرقێ سـەر ... تـو ل پـەی پاریـەك نـان بـوی دەربـەدەر
ل سەرێ خوە بزڤـرە بـەس بکـە سـەر سـەری ... هـــەرە ل دلیـــدە نەچـــە بـــەر هـــەر دەری
حـــەتا چـــۆکێ تـــوییێ دنـــاڤ ئـــاڤێ ... غـافلی ژ خـوە ژڤـی و وی ل پـەی ئـاڤێ
سـەر سـەرێ تـە نانـە و پیـێ تـە نـاڤ ئـاڤ ... و ژ تهـــنی و ژ برســا تــوێ بــوی خـــراڤ
پـــێش ئـــاڤ و هـــەم پـــاش ئـــاڤ بامـــەدەد ... چـــاڤان رە پـــێش ســـەد و پـــاش ســـەد
هەسپ لبن دچت و سـوار ل هەسـپ دگـەرێ ... ئەڤ چیە، گوت هەسپە، بـەلێ یـێ لکـو دەرێ؟
هـێ مـا ئـەڤ نەهەسـپێ تـە ل بنتـە دچـیە؟ ... گـوت ئـەرێ، بـەلێ هەسـپ بخـوەکێ دیـە؟
مەســـتێ ئـــاڤ و پـــێش روێ ویـــە ئـــاڤ ... دنـــاڤ ئـــاڤ و بـــێ خەبـــەر ژ روبـــارێ ئـــاڤ
مەســـتێ تـــشت و پـــێش روێ ویـــە تـــشت ... بێ خەبەر ژ وی تشتی و شەرحا خـوە ژی هـشت
وەکـی گەوهـەر د بـەحر بێـژت کادەریـا؟ ... و ئـەو خیـال وەك صـەدەف دیـوارێ ویـا
گۆتنـــا وێ کـــا دبـــت حجابـــا وی ... عـــــەورێ طـــــاڤ دبـــت ئافتابـــا وی
بەنـدێ چـاڤێ ویـە هـەم چـاڤ خرابـا وی ... عـەینێ راکرنـا سـەدا ویـە بـوە سـەدا وی
بەنـدێ گـوهێ وی بـوە هەڤگوشـێ وی ... گـەل خـوە بهۆشـبە ئـەی مەدهوشـێ وی

د بەیانا قەولێ موصطەفا (علیه السلام)
((مَنْ جَعَلَ الهُمُومَ هَماً واحِداً كَفاهُ اللهُ سائِرَ هُمُومِهِ و مَنْ تَصَرَفَتْ بِهِ الهُمُومُ لا يُبالِي اللهَ فِي ايِّ وادٍ هَلَكَ))

تـە هـۆش یـێ تـەوزیع کـری سـەر جیهـات ... بهـایێ زلـەکی نـائینێ ئـەو تـورە هـات[٢]
ئاڤـا هـــشی دکـــشێنێ هـــەر بـــنێ خـــار ... ئاڤـا هۆشـت چـاوا ناگـەهێ ثمـار
ئاڤـا دکێـشت ئـەو خەسـێ گیـاه ... ئاڤـا هۆشـت کـەنگی گـەهێ لایـێ ئـیلاه

(١) گەر – گەرك، گۆلا ئاڤا بچوك.
(٢) تورەهات – هیچ و پوچ بێ مەعنا.

ئەها نوكە ببرە وى چقىٚ خرابىٚ خوە … ئاڤ بدە ئەڤى چقىٚ باشىٚ نۆى خوە
هەر دو كەسكن ڤى زەمانى ل ئاخر بنەر … كو ئەڤ باطل بت و ژ وى چێبت ثەمەر
ئاڤا باغى ڤيرە حەلال ويرە حەرام … دىٚ فەرقىٚ ئاخر ب بينى والسلام
عەدل چ بوە؟ ئاڤدانا ئەشجارا … ظلم چ بوە؟ تو ئاڤبدى خارا
عەدل دانينا هەر نعمەتەكىٚ سەر جهىٚ وى … نەكو ئاڤىٚ برێژى ل بن هەر رهى
ظولم چ بوە؟ وەضع دناموضعى … كو بل بەلارە نەبت مەنبەعى
نعمەتىٚ خودىٚ بدە بعەقل و جان … نەبطەبعىٚ پر دەرد و پر ژان
باركە پەڤچونا غەما سەر بەدەنت … سەر دل و جان كێم دانە ڤىٚ جان هەلكەنت
سەر سەرىٚ عيسى دانيە طەنگىٚ بار … كەر ظيطركا[1] تاڤێژىٚ د مورغزار
سورمە دگوهكرن شەرط نينە … بەحسا كارىٚ دل ژ بەدەن شەرط نينە
گەر خودان دلى هەرە نازكە و بىٚ قيمەت نەكە … وهەكە ل پەى بەدەنى شەكر نەدىٚ ژەحرىٚ لىٚ طامكە
ژەحر بۆ بەدەن نافعە و قەند خراب … بەدەن وەسا باشە كو ل پەى نەراب
بەدەن ئێزنگىٚ دوزەخە كێم بكە … و هەكە شين بو هىٚ تو ژبن هلكە
ناخوە حەمالىٚ حەطەب دبى حەطەب … د دو دونيا هەر وەكى ژنا بولەهەب
ژ حەطەب بناسە چقىٚ دارا طوبى … گەرچ هەر دو كەسك بت ئەى فەتا
ئەصلىٚ ڤى چقيە ژ ئاگر و دۆخان … ئەصلىٚ وى شاخيە ل حەفتەم عاسمان
ئەڤ ب صورەت جەم حسىٚ وەك هەڤينە … كو چاڤىٚ حسا مرۆڤى غەلەطبينە
ئەو هەيە پەيدا ل جەم چاڤىٚ دل … خەباتكە وەرە جەم دل (جُهْدَ أُلْمُقلْ)
و هەكە تە پىٚ نينە خوە بلڤينە … دا ب بينى هەر كێم و هەر پترينا
كو ئەڤ تەحەروك بت تەبەروك بۆ كليل … و ژ تەحەروكىٚ ئەى دل فايدەيە ب دەليل

د مەعنا ڤىٚ چار خشتەكيىٚ

هەكە رێكىٚ ل روىٚ رێبەرت ڤەكن … و هەكە ژناڤ بچى بۆ تە چێترە بكن
و هەكە خراب بى ناگونجى ناڤ عالەم … وىٚ گاڤىٚ دىٚ تە بىٚ تە بتە نيشا بكەم
هەكە زولەيخا دەرێت گرتين هەر طەرەف … يوسف هەم ژ بزاڤا خوە نەبو مونصەرەف
چاخىٚ يوسف تەوەكول كر و رابو سەر پيا … قوفلا دەر ژێرە ڤەبو و رىٚ بو خويا
گەرچ دڤىٚ عالەمىٚ رێك نينە ديار … پێتڤيە وەكى يوسف ببى خەباتكار

(١) ظيطرك – پەحين دانين بجۆت.

دا قوفل ڤەبت و رێك پەيدا ببت — بەرە و بێ جهى ژ وەرە جا ببت
تو هاتى دناڤ جيهان ئەى مومتەحن — ئايا دزانى رێكا كو پێڤە هاتن؟
تو ژ جهەكى هاتى و ژ مەوطنى — ئايا رێكا هاتنێ تو هيچ دزانى؟
وەلەو رێ نزانى بەلێ نكارى بێژى رێ نيە — ژڤى رێكێ بۆمە رێكۆرك چونيە
د خەو دە چەپ و راست دچى كەيف خوەش — ئايا دزانى ئەو رێك كيڤەيە ئەى كەلەش
هنگ چاڤا بگرن و خوە تەسليم كن — دێ خوە بينن دوێ سارێ كەڤن
چاوا چاڤا بەندى كو سەد چاڤێ خەمار — ڤى لايى چاڤى تەيێ گرتى ژ غەوار
چار چاڤى تو ژ عشقا موشتەرى — ل سەر هيڤيا چێتر يێ و سەروەرى
گەر نڤستى موشتەرى بينى بخواب — كوندۆك كەنگى دخەوێ بينت بل خراب
تە موشتەرى دڤێت بۆ نێچيرا پيچ پيچ — تە چ هەيە كو ب فروشى؟ هيچ هيچ
هەكە تە نانەك هەبايا خوارنەك — ژ كرى ياران تە خوە دابا لايەك
هەكە د هەمبانێ ژ تەرە نانەك هەبا — ژ كرى ياران دلێ تە ڤالا دبا

قصەيا وى شەخصى كو دەعوا پەيغەمبەرى دكر گۆتنێ تە چ خواريە كو گێژ بوى و دروا دبێژى گۆت هەكە تشتەك من پەيدا كربا كو بخوم نە گێژ دبوم و نە درو من دكرن، كو هەر گۆتنا دگەل غەيرى ئەهلێ وى بێژن درو گۆتيە گەرچ دوێ دروێ مەئموربن

وى يەكى دگۆت ئەز پەيغەمبەرم — و ژ هەمى پەيغەمبەران چێترم
گەردەنا وى گرتن و ئەو برنە جەم شاه — كو ئەڤێ دبێژێ رەسولم ژ ئيلاه
خەلك سەر وى كۆمبون وەك مەلەخ[1] — كو ئەڤ چ مەكرە و چ تەزويرە و چ فەخ[2]
هەكە رەسول ئەوە كو بێت ژ عەدەم — ئەم هەمى پەيغەمبەرن و موحتەشەم
ئەم ژ وێدەرێ هاتينە ڤێدەرێ غەريب — چما تو مەخصوصى بى ئەى ئەديب؟
بەرسڤا وان دا ويێ خۆش رەسول — كو ئەى گوروهێ كۆر و نەزان و فضول
وە ئەڤ نەدزانى ئەى قەوم ژ قەضا — بێ خەبەر هون گهانە ڤێدەرێ ژ عەما
كو هون وەكە طفل نڤستى هاتين — بێ خەبەر ژ رێ و ژ مەنزل بوين
و هون رازايى ژ مەنا زلا بهورين — بێ خەبەر ژ رێ و ژ ژۆر و ژێرين

(١) مەلەخ – كولى.
(٢) فەخ – طەپك.

ئەم ب هشیاری ژ مەنزلا بهورین خوەش   ژ وەرایێ پێنج و شەش تا پێنج وشەش
مەنازل مە دیتن ژ ئەصل و ژ ئەساس   وەك رێبەرێت زانا و رێ ناس
گوتنە شاه وی شکەنجە بکە   دا جنسێ وی نەبێژت هیچ ڤا پەیڤکا
شاهی لێ نێری زۆر لاوازە و زاف ضەعیف   کو ب یەك شەقامێ دێ مرت ئەو نەحیف
کەنگی دشێن وی بگوڤێشن یا لێبدەن   کو وەکی شیشێ بویە ل وی بەدەن
بەلێ گەل وی ئاخڤم ژ رێیا خوەش   کو چما تە بدروا خو کریە گەش؟
ب نارحەتی ناهێتە ڤێرێ هیچ کار   ئەما بنەرمی دێ ژ کونێ کێشی مار
مرۆڤ دور کەن ل دۆرما دورێ وی   شاه لەطیف و نەرم بو تێ ما جەم وی
ئێدی کێشا دەڤ خوە دیسا لێپرسی ژ جا   کو کیڤەیە ژ یارا تە و مولتەجا؟
گوت ئەی سەروەر هەمە ژ (دارالسلام)   ئەرێ ژ وێدەرێ هاتمە (دار السلام)
نەمن خانی هەیە و نەیەك هەڤشین   کەنگی هەیڤێ خانی کریە دناڤ زەمین
دوبارە شاهی گوت ژ روێ حەنەك   وە دیارە تە خوارن خواریە گەلەك
بێشتهایی تێشت تە خواریە چ تشت   کو هۆ سەر مەستی و ژ ڤڕ و ظڕایی مشت؟
گۆت هەکە من نان هەبا هشك و طەری   کەنگی منێ کربا دەعوا پەیغەمبەری
دەعوا پەیغەمبەری گەل ئەڤ گروە   هەر وەسانە کو دل خوازی ژ کوە
کەس ژ کەڤر و چیا عەقل و دل نەخواستیە   فەهم و ضە بطا نوکتەیەکە موشکل نەکریە
کو هەرچی بێژی ڤەدگەرێنێ وەسان   طەڤزا دکت مینا یاریك کەران
ئەڤ قەوم کیڤەیە پەیاما خودێ لکوە   کێ هیڤیا جانی ژ هشکی کردوە
هەکە تە پەیاما ژنەکێ ئانی و زەر   پێکڤە لپێش تە دانن زیڤ و سەر
کو فلان دەرێ ژنەك لتە دکێ گازی   لتە بن عاشق و پێشکێش کن چەند بخوازی
و هەکە تە پەیاما خودێ ئانی وەکی شەهد   کو وەرە لایێ خودێ ئەی قەنج عەهد
ژ دونیا مرنێ هەیە دونیا مانی   وەختێ مان و مومکنە خوە نەکە فانی
قەصدا خوینا تەکن و جان و سەر   نەژ بۆ حمایەتا دین و هۆنەر
بەلکی ژ دلپێڤەمانا لخان و مان   لوان تەحل تێت بهیستنا ڤێ بەیان

سەبەبێ دوژمنیا عەوام و بێگانە ژیان کرنا وان گەل ئەولیا کو وانا بحەق دناسن و ب ئاڤا حەیاتا ئەبەدی دکێشن

کەڤنە جل ب برینا کەریڤە مابت هشك   کو تە دڤێت پچ پچ ژێ ڤەکی بێ شك
یەقین جوتکا هاڤێژت ژ ژان ئەو کەر   چێدبێ ئەو کەس خوە نەدەتە بەر

تایبەت چەند برین و هەر جهی جل　　خوە پێڤە گرتیێ طەر بکە و شل
زیڤ و زێر وەك جلە و ئەڤ حرص برین　　حرصا هەر کەس پتر بت پترە برین
خان و مانێ کوند وێرانە و بەس　　گوهنادێ ئەوصافێ بەغداد و طەبەس
هەکە بازێ سولطانی بێتە ڤە ژ راه　　سەد داستان بۆ ڤان کوندا بێژێ ژ شاه
شەرحا (دارُ أُلْمُلْكْ) و بیستان و جۆبار　　زۆر سەر وی داخا دخوت نەیار
گەرچ باز ڤەدگێرێ چیروکێ کەڤن　　کوند دبێژێ درۆرا چاندن و پەیڤن
ئەو بون کەڤن و رزی بوبون　　ناخوە ب ڤەگێرانا بازی نو دبون
پێت مری کەڤنارا جان ددن　　تاجا عەقل و نورا ئیمان ددن
دل نەدزە ژ دلرەڤایا روح بەخش　　کو دێ تە سوار کەت سەر پشتا رەخش(١)
سەر نەدزە ژ سەرفرازێ تاج دێ　　کو ئەو ژ پیێ دل ڤەکت سەد گرێ
گەل کێ بێژم د هەمی گوندی کا ساخکەر؟　　بەرەو ئاڤا ژیارێ کانی لێگەر؟
تو بیەك نەخوەشی دباز دانی ژ عشق　　تو ژ بل ناڤەکی چ دزانی ژ عشق
عشقێ رە هەیە سەد ناز و کبار　　عشق ب سەد نازیا بدەستڤەتێ کار
چون عشق ب وەفایە وەفادار دکرێ　　هیچ ل حەریفێ بێوەفا نانێرێ
چون مرۆڤ وەکی دارە و رهە عەهد　　پێتڤیە تیمارکرنا رهێ بجەهد
عەهدا فاسد وەك رها رزی بوە　　و ژ ڤێقیێ خوەش ئابری بوە
گەرچ چق و بەلگێ خورما کەسك بود　　برزینا رها کەسکیێ نینە سود
و هەکە بن و رهە و نینە کەسك بەلگ　　دوماهیکێ دەرتێخت سەد دەست بەلگ
تو مەغرور نەبە ب عەهد و علمێ وی　　علم مینا قش رە عەهدە کاکلا وی

د بەیانا وێ کو مرۆڤێ خرابکار دەما د خرابکاری موتەمەکن ببت و ئەثەرێ دەولەتا قەنجکارا ب بینت دبت شەیطان و ژ حەسەد دبێ مانعێ خێرێ، هەر وەکی شەیطانێ بێندەر صۆتی دخوازێ بێندەرا هەمیا بصۆژێی ((أَرَاَيْتَ الذِي يَنْهى عَبْداً اِذا صَلّى))

چاخێ ببینی وەفا دارا کریە سود　　تو وەکی شەیطانی لوێدەرێ بی حەسود
هەرکێ هەبت مەزاج و طەبعێ سست　　بۆ هیچ کەسی ناڤێت بەدەنا درست

(١) رەخش – ناڤێ هەسپێ روستەمێ کورێ زالە.

هەکـە نـاخوازی رەشـکا[١] ئبلیـسی وەرە   د بارەگـایێ وەفـا دوربـە ژ شـەرا
وەختێ تە وەفا نینە نەبێژە بەشەرن   کـو پتریـا ڤـان ئـەم و ئـەزا پـەیڤێ شـەرن
ئـەڤ پـەیف د سـنگی دەخلـێ مەژیایـە   د بێـدەنگی مـەژیێ جـان رەصـەد نـو مایـە
دەمـا بێتـە سـەر زمـانی خـەرجبت مـەغز   خـەرجی کێمکـە دا مـەغز بمینـت نـەغز[٢]
بـو مرۆڤـێ کێمبێـژ هەیـە فکـرەك قـەوی   گاڤـا تیڤـل گـوتن زێـدەبت کـاکلا چـوی
تیڤـل زێـدە بـت لاواز دبـێ مـەغز[٣]   تیڤـل لاوازبـت زێـدەبت کـاکلا نـەغز
بنێـرە ڤـان هـەر سـێیا ژ خـاڤی و گەهـشتی   گـویزێ و بـەهیڤێ و فـستەقا هـشتی
هـەرکێ عـصیان کـت ئـەو دبـێ شـەیطان   کـو ئـەو دبـت حەسـودێ دەولـەتا قـەنجان
دەمـا کـو تـە وەفـا کـر د عەهـدا خـودا   ژ کـەرەم عەهـدا تـە دێ حفظکـت خـودا
تـەژ وەفایـا حـەق گرێـدایی دیتیـە   (أُذْكُـرُوا أَذْكُـرُكُمْ) تـە بهیـستیە
گوهبـدە (أَوْفُـوا بِعَهْـدِي) گوهـدار   داکـو (أُوفِ بِعَهْـدِكُمْ) بێـت ژیـار
عەهد و قەرضێ مـە دبـێ چـی ئـەی حـەزین   هـەر وەکـو چـاندنا دانـەیا هـشکە د زەمـین
تێنـە ژ زەڤـیرە رونـاهی و مـەزنتری   هـەم نادتـە خـودانێ زەڤیـێ سـەروەری
بـل ئیـشارەتا کـو ژ ئـەڤێ پێتڤیـە مـن   کـو ئەصـلێ ڤـێ ژ عـەدەم تەدایـە مـن
مـن خـوار و مـن دانـەیا ئـانی نیـشان   کـو ژ ڤـێ نعمـەتێ ل سـەر مـە بوەشـان
ڤێجا دوعایێ هشك بهێلـە ئـەی خوەشـبەخت   کـو طـوڤ هاڤێـژتن دڤێـت د رەخـت
گـەر تـە نینـە طـوڤ خـودێ ژوان دوعـا   خورمایـەکێ دتـە تـە کـو (نُقِيمُ ماسَعى)
هـەر وەکـو مەریـەمێ دەرد هـاتیێ بێـدا نـەبو   ئـەو خورمـا کەسـك کـر ژێـرە فایـدە بـو
ژبـەرکو وەفـادار بـو ئـەو خاتونـا مـەزن   بێ خواسـتنا وێ یـەزدان دایـێ کـو دخـوازن
ئـەو جەماعـەتا کـو وەفـادار دبـون   سـەر هـەمی ئەصـنافێ خـوە زێـدە دبـون
زکـێ بـەحرا دکـەڤێ بنـسازێ وان   مەیـدانێت پـەحن نکارنـە رازێ وان
بـەحر دبـن مۆسـەخەرێ وان و کـوە   چـار عونـصر ژی فەرمانبـەرێ وی گـروە
ئـەڤ ئکرامەکـە ژبۆنـا نیـشان   دا ئـەهلێ ئنکـار وێ ببیـنن عیـان
ئـەو کەرامـەتێ وان هـەیین پـەنهان   ناهێنـە گونجانـدن د حـەواس و د بـەیان
ئـەو کـار ئەساسـیە هـەبت تـا ئەبـەد   ل دویـڤ هـەڤ نـە مونقـەطع نـە موستەرەد
بـەلکو د تـەرەقی بـت دەم ب دەم   ئـەو بەخـشەندەیە و صـاحب کـەرەم

(١) رەشك – حەسودی.
(٢) نەغز – شیرین و نازەنین.
(٣) مەغز – کاکل.

موناجات

ئەی خودایێ هێز دەرو تەمكین و ثبات   خەلكێ ژ ئەڤێ بێ ثباتیێ بكە نەجات
دناڤ وی كارێ كو ثابت بونیە   نەفسێ قایمكە كو مەیل بچەماندنیە
دناڤ وی كارێ كو وی هەیە ثبات   نەفسێ قایمكە لێ خەلاتكە حەیات
صەبرێ بدە وان و كەفا میزانا گران   وان نەجات بدە ژ سحرا سحركەران
و وانا ژ حەسودیێ لابدە ئەی كەریم   دا ژ حەسەد نەبن دێوێ رەجیم
فانینە د نعمەتێ مال و جەسەد   چاوا عامیان د سۆژن ژ حەسەد
پادشاهان بین كو لەشكەر دكێشن   ژ حەسودی خزمێت خوە دكوشن
عاشقێت طەڤز و مەجازیێ هەر قەدەر   كرنە قەصدا خوین و جانێ هەڤدیتەر
وەیس و رامین خوسرۆ و شیرین بخوان   كا ژ حەسەد چ كرنە وان ئەبلەهان
بەس چونە فەنا عاشق و مەعشوق هەم   كو نەچبون و عشقا وان ژی هەم
خودایێ پاك كو ئەو عەدەم ل هەڤددێ   عەدەنێ ل عەدەما دیتر عاشق دكێ
ددلەكی نەدل بت حەسەدا سەردكێ   هەبینێ ڤی رەنگی بۆ نەبینێ موضطەر دكێ
ئەڤ ژنێت كو ژ هەمیا موشفق ترن   ژ حەسەد بۆ هەویا خوە دلرەق ترن
حەتا كو زەلامێ بخوە كوچك دلن   ژ حەسەد دناڤ كیشك مەنزلن
هەكە پێشگیری نەكربا شەرعا لەطیف   دێ هەر كەسەكی دراندبا جسمێ حەریف
شەرع بخاترێ دەفعا شەر رەئی ددێ   ب دەلیل شەیطانی ناڤ شیشێ دكێ
ژ گەواه و ژ طرس و ژ سوندا   دا دێوێ پیس بكەڤێ ناڤ شیشاندا
شەرع وەكی میزانە رضایەتا دو ضد   یەقین لهەڤتینێ ژ هەزل وجد
شەرعێ هەر وەكو تەرازو بناسە یەقین   كو دو دوژمنا نەجات ددێ ژ جەنگ و كین
هەكە تەرازو نەبوا ئەو دوژمن ژ جدال   كەنگی خلاس دبێ ژ وەهم و ظولم و ئحتیال
ئێدی د دونیا مرارا كرێتا بێ وەفا   ئەڤ هەمی حەسودی و دوژمنیە و جەفا
ڤێجا چاوا بت د وێ دەولەت و ئقبال   كو ئنس و جن كەڤنە حەسەد و جدال
ئەو شەیاطین بخوە حەسودێ كەڤن   یەك زەمانی ژ رێگری خالی نینن
و ئەو بەنی ئادەمێ كو چاندنە عصیان   ژ حەسودی دیسە بونە شەیطان
ژ نەبی بخوینە كو شەیطانێت ئنس   ژ مەسخا خودێ گەل دێو بونە جنس
دەما دێو عاجز بت و ناتەوان   ئەو هاریكاریێ دخوازێ ژ ئنسان
كو هنگ گەل مە یارو یاوەرن   ژ مەرە تم هەڤالن و جانب دارن

١٨٠٠٠ هەکە ل کەسەکی رێ بگرن د جیهان — هەردو نەوعێ شەیطانا دبن شادمان
و هەکە کەسەك سەرکەڤێ و ددین بت بلەند — دێ کنە ڤێرین ئەو دو حەسودمەند
هەر دو دنانێ حەسودی دهەسون — ل کەسەکی کو خودێ دا بیێ عەقلێ مەصون

سوئالکرنا شاهی ژ مودەعیێ پەیغەمبەری کو چ وەحی بۆتە هاتیە

شاه لێ پرسی کانێ وەحی چیە؟ — یا چ حاصل هەیە ئەو کەسێ کو نەبیە
یا ئەواکو ڤەدگێر بۆ کەسی چ پەیڤەکە — بلی ئەڤێ پەندا زمان بکە یا نەکە؟
نەفع چیە ژ خزمەتا وی د صحبەتا وی — و ئەوێ کو بو پەیرە و چ بوە روثبەتا وی
وی گوت ما چیە کو ئەو حاصل نەبت — یا چ دەولەت مایە کو ئەو واصل نەبت
فەرضکە ئەڤ وەحیا دلێ نەبی گەنجور(١) نیە — بەلێ کێم ژ وەحیا دلێ زەنبور(٢) نیە
چونکی (اَوْحى الرَبُ الى النَحْلِ) هاتیە — خانیێ وەحیا وێ پر ژ حەلوا بیە
وێ بنورا وەحیا خودێ عەزەوجەل — دونیا تەژی کریە ژ شەمع و عەسەل
١٨٠١٠ ئەڤ کو (کَرَمْنا)یە پێشڤە دچێ — کەنگی وەحیا وی ژ مێشی کیمتر دبێ
مانێ تە (اَعْطَیْناكَ كَوْثَر)یێ خواندی — ڤێجا چما تو هشك و تهی ماندی
یانا خوە فرعەونی و کەوثەر وەکە نیل — سەر تە بوە خوین و ناخوەش ئەی عەلیل
تەوبەکە بێزار ببە ژ دوژمنێت بلند — کو وی ئاڤا کەوثەر نینە ناڤ کولند
هەر کەسێ تەدیت ژ کەوثەر روصۆر — ئەو موحەمەد خۆیە زو هەرە دۆر
دا (اَحَبَّ لله) وەری د هەژمار — کو ژ دارا ئەحمەدی گرتیە بار
هەر کەسێ تە دیت ژ کەوثەر هشك لەب — ببە دوژمنێ وی هەر وەکو مەرگ و تەب
ژبەرکو ئەو بت بوجەهل یا بولەهەب — ژوی دور ببە دا نەکەڤی دکورەب
گەرچ باڤێ تەبت و دایکا تە — د حەقیقەت هەنە خوینڤەخوارێ تە
ژ خەلیلێ حەق فێر ببە ڤێ پێنگاڤێ — کو ئەو عەول بێزار بو ژ باڤێ
١٨٠٢٠ داکو اَلْبُغُضُ لله وەری جەم حەق — حەتا نەگرێ لتە رەشکا عشقێ دەق(٣)
حەتا نەخوینی لا و إِلاَّ اللّٰه را — پەیدا ناکی رێ و رەسمێ ئەڤ راه را

(١) گەنجور – خەزانەدار.
(٢) زەنبور – هەنگ، مێشا هنگڤ.
(٣) دەق – ضەربە لێدان.

حکایەتا وی عاشقی، کو دگەل مەعشوقێ خزمەت و وەفاییێت خوە دهژمارت و شەڤێت درێژ ((تَتَجافَي جُنُوبُهُمْ عَنِ المضاجِعِ)) و بەلەنگازی و جەرگ تهنیە رۆژێت درێژ شەرح ددا و دگۆت کو ئەز بلی ڤێ خزمەتێ نزانم هەکە خزمەتەکە دیتر هەیە مە ئرشادکە، کو هەرچی بفەرموی گوهدارم هەکە چونا د ئاگرە مینا خەلیل (درود لێبن) و هەکە کەتنا د دەڤێ حوتێ دەریایە وەکی یونس (سلاڤ لێبن) و هەکە حەفتێ جار کوشتن بونە مینا جەرجیس (درود لێبن) و هەکە ژ گری بێ بینابونە وەکی یەعقوب (سلاڤ لێبن) و بۆ وەفا و جانگۆریا ئەنبیا (درود و سلاڤ ل وانبن) ژمارتن نینە و بەرسڤدانا مەعشوقێ ژویرە

وی یەکێ عاشق ل جەم یارێ خوە   دهژمارت ژ خزمەت و ژ کارێ خوە
کو ژبۆنا تە منێ هۆکری وەسان   دڤی شەری زۆر تیرێت خوارین وسنان
مال چو و زۆر چو و نام چو   ژ عشقا تە گەلەك سەر من ناکام چو
هیچ صبهەکێ ئەز رازای یا خەندان نەدیتم   هیچ ئێڤارەکێ ئەز ب سەر و سامان نەدیتم
ئەوا کو وی ڤەخوار بو ژ دەرد و تەحلیا   د حضور یەك و یەك وی ژمارتیە
نەژ بۆنا منەتەکێ بەلکی دکر دیار   سەر راستیا ئەڤینێ گەواه هزار
بۆ عاقلان یەك ئیشارەت بەس دبێ   بۆ عاشقان کەنگی تهنی ژ وی دچێ
گوتن هەر تکرار دکەت بێ مەلال   کەنگی ئیشاراتا بەس دکێ ماسی ژی ژ ئاڤا زەلال
١٨٠٣٠ زۆر ئاخفتن دکرن ژ وان دەردێ کەڤن   کو د شکایەت یەك ژ هزارا ئەڤن
ئاگرەك لێ بو نەدزانی ئەو چیە   بەلێ وەکی شەمع ژ گەرما وێ دگریە
پاش گرینێ گوت ئەڤێت هە چون برەنج   بەلێ تو من ئرشادکە ئەی یارێ قەنج
هەرچی فەرماندی بجان راوەستامە   ل سەر دۆزا تە پێ و سەردانا مە
هەکە پێتڤیە چونا د ئاگر وەك خەلیل   و هەکە وەکی یەحیا خوینا من برێژی د سەبیل
و هەکە ژ گری وەکی یەعقوب ببم نابینا   ووەکی یونس بچمە ناڤ دەڤێ ماسیێ دەریا
و وەکی یوسف دچال و زندانەم بکی   و هەکە ژ فەقرم عیسایێ مەریەم بکی
رونا ڤەگێرم ئەز ژ تە دور نابم   دێ ب سەر و جان و مال قوربانا تەبم
مەعشوقێ گۆت تە ئەڤ هەمی کرو ل جهە   گوهی باش ڤەکە و قەنج تێگەهە

کو ئەوێ ئەصلێ ئەصلە عشقە و وەلایە — تە ئەو نەکریە ئەوا تە کری ژ چقایە
وی عاشقی گوت بێژە ئەو ئەصل چیە — گۆت ئەصلێ وێ مرنە و نینیە
تە ئەڤ هەمی یێ کری ساخی نەمری — هێ بمرە هەکە یارێ جان گوری کەری
هەکە بمری ژیارێ پەیداکی تەمام — ناڤێ قەنجێ تەمینت حەتا قیام
دەما بهیست ئەو عاشق ژ خوە چو — ئاهەکە سار سەر کێشا ژ جان و رو
هەر د وێ گاڤێ درێژ بو و جان بداد — هەر وەکی گول سەردا بکەن و شاد
ئەو کەن ما ل سەر وی وەقفی ئەبەد — هەر وەکی جان و عەقلێ عارف بێ کەبەد[1]
نورا ماه پیس نابت حەتا ئەبەد — هەکە ئەو نور ل هەر باش و خرابا بدەد
ئەو ژ هەمیا پاك ڤەدگەرێ ب ماه — هەر وەکو نورا عەقل و جان لایێ ئیلاه
وەصفێ پاکی وەقف سەر نورا هەیڤێیە — وەلە و هەطاڤا وێ سەر نەجاسەتا رێیە
ژ وێ نەجاسەتا تاریکێ و تەڤلیهەڤی — حاصلێ نورێ د پیساتی ناکەڤی
(اِرْجِعِي) بهیست روناهیا هەطاڤ — بەرەو ئەصلێ خوە هات تەڤاڤ
نەژ گولخەنا ل وی نەنگەك دما — نەژ گولشەنا ل وی رەنگەك دما
نورا هەطاڤ و نورا هەیڤ ڤەدگەرا — د سەودایا وێ ما دەشت و صەحرا
چاخێ کو ژ ڤێ ویرانێ ڤەگەرا نورا هەطاڤ — ڤەدگەرا مایە د صەحرایێ چاڤ

یەکەکی ژ عالمەکی پرسی، کو هەکە کەسەك دنڤێژێ دا ب ئاه و ئاواز بگریت و بدێ قێرا نڤێژا وی باطل بت؟ بەرسڤ گۆت ناڤێ وێ ئاڤا دیدەیە کانێ وی گریکەری چ دیتیە هەکە شەوقا خودێ دیە یا ژ ژۆڤانیا گوناه دگری نڤێژا وی بەطال نابت بەلکو کامل دبت کو (لاصَلَوٰاةَ اِلا بِحُضُورِ اَلْقَلْبْ) و هەکە ژ ژانا بەدەنێ یا فراقا زاروا دگری نڤێژا وی باطلە کو ئەصلێ نڤێژێ تەرکا بەدەنە و تەرکا زارۆ مینا ئیبراهیم، کو کور قوربانی دکر ژبۆنا تەکمیلا نڤێژێ و بەدەن دسپارتە ئاگرێ نەمرودی و ئەمر بۆ موصطەفا (درود لێبن هات) بڤی رەنگی کو ((فَاتَّبِعْ مِلَّةَ اِبْراهِيمَ لَقَدْ كانَتْ لَكُمْ اسُؤةٌ حَسَنَةٌ فِى اِبْراهِيمَ))

وی یەکی ژ موفتی کر پرسەك درێژ — هەکە کەسەك بقێرین بگری دنڤێژ
ئەو نڤێژا عەجەب باطل دبت — یا نڤێژا وی درست و کامل دبت؟

---

(١) کەبەد – زەحمەت.

گــوت ئاڤــا چــاڤی نــاڤیێ ویێ بۆنــا چــیه بنێـــره كـــو گـــری كـــاوی چ دیتیـــه
ئاڤـــا چـــاڤی كـــانیێ چ دیتیـــه ژ نهـــان حـــەتا وەطـــوڤ ژ كانیـــا خـــوه بـــت رەوان
گــەر ژ شــەوقا خــودێ دكــت گریــێ درێــژ یـــا پەشـــیمانه ژ گوناهـــەكی نـــاڤ نڤێـــژ
یــا طــرســا حــەق بــوه گــرین خوەشــه ژبـــەر كـــو ئـــەو ئاڤـــا تـــه دەفعـــا ئاتەشـــه
بێـــشەك نڤێـــژا وی دگـــریێ كـــەمال نێزیـــك دبـــت درێكـــا خـــودێ لا مـــەحال
هەكـــه وی ئـــەو جیهـــان دیتیـــه پـــر نیـــاز رەونەقـــەكێ دگـــریێ ژ ڤێرینـــا وی نـــەماز
و هەكه ژ ژانا بەدەن بوه و ژ دەردێ سـوك[١] نـــەخێ بـــچرایی و هـــەم شكەســـتیه دوك[٢]
و هەكـــه ژ مەئتـــەما كـــوری كریـــه ڤێـــرین كـــو دل و جـــانیێ وی ژ مەئتـــەم بـــوه بـــرین
بهـــاییێ ویێ نڤێـــژا وی نـــائینێ دودانـــه جـــۆ ژبـــەر كـــو دگـــەل ئـــەغیارا دل دایـــه گـــرۆ
ڤێجـــا نڤێـــژا وی بێـــشەك بـــاطـــل دبـــت گرینـــــا وی ژی بـــــێ حاصـــــل دبـــــت
ژبــەر كــو ئەصــلێ نڤێــژ تــەركا بــەدەن بــوه تـــــەركا خـــــوه و تـــــەركا زاروان بـــــوه
ژ خـــەلیل فێربـــه و قوربـــان بكـــه وەلـــەد بـــەدەن دانـــه ســـەر ئـــاگرێ نـــەمرودێ رەد[٣]
والحاصـــل داكـــو ویێ بزانـــی برایـــێ زێـــرین كـــو ژ گـــرین فەرقەكـــه زۆره تـــا گـــرین

مریدەك هاته خزمەتا شێخ (و ژ ڤی شێخێ پیر من دەرس نەڤێت بەلكی رێبەری عەقل و مەعرفەت وەلە و عیسایه د دەرگوشێ ویحیی یه د مەكتەبا زارۆكان)[٤] و موریدەكی دیتر كو ژ حالێ شێخ پتر دزانی، ژ غیرەت بلەز ل پەی وی دەركەت، گۆتییێ ئەی برایێ من من گۆتبێ ته ب خودێ كی نەهێنه بیر و نەبێژه كو شێخ دگری و من ژی كره گری كو سیی سالا لازمه ریاضەتا بێ ریا بكی و ژ طەنگاڤیا و بەحرێت تەژی حوت و چیاییێت بلندێ تەژی شێر و پلنگ پێتڤیه ببهوری حەتا بگەهی وی گرییێ شێخ یا ناگەهی ئەگەر بگەهی شوكرێ (زُوِّيَتِ اَلارْضْ) بێژی گەلەك

یـــەك موریـــد حـــازر بـــو ل جـــەم پـــیر[٥] پـــــیر ئـــــی دنـــــاڤ گـــــرین بووبنـــــه فـــــیر
چـــاوا وی موریـــدی دیـــت شـــێخ گریـــان كـــــەت گـــــرین و ئـــــاڤ دچـــــاڤێ وی رەوان
گوهـــدار یـــەكجار دكـــەنێ یـــێ كـــەرِ دوبـــار هـــەر وەكـــی طـــەڤـزا بكـــەت یـــارەك ب یـــار

(١) سوك – عەزاداری و تەعزی.
(٢) دوك – مەكوك.
(٣) رەد – مورتەد.
(٤) و موریدی دیت شێخێ دگری ویژی گەل كره گری چاخێ ژ گری خلاسبو و هاته دەر،
(٥) پیر – رێبەر، سەیدایی عشقێ.

جارا عەول ژ رێکا دیاربون و تەقلید
کو قەومی کرە کەن و وێژی دید

کەرّ دکەنێ مینا کاوان د زەمان
بێ خەبەرە ژ حالەتێ کەنکەران

دیسا کو وی پرسی سەر چ بو کەن؟
ئێدی جارا دویێ بەرسڤ بهیست دکێ کەن

ڤێجا موقەلد ژی ئی وەك کەرە
دناڤ وێ شادیا کو ژێرە رێبەرە

تیرێژکا شێخە هاتی و ئاڤەدان ژ شێخ
قەبض و شادی نەژ موریدان ژ شێخ

وەکی سەبەدا سەر ئاڤ و نورا ل زوجاج
هەکە وێ ژ خوە بزان دبێ لەجاج

دەما ژ جۆکێ جودا بت زانت رکۆ
کو ئەو ئاڤا خوە شاد ناڤ وی بو ژ جۆ

شوشە هەم دزانت ژ غوروب
کو ئەو طەیساندن ژ هەیڤا تابانە خوب

چاخێ کو چاڤێ وی ڤەکر ئەمرێ قُمْ
ئێدی وەك سەحەرێ دێ کەنێ جارا دوۆم

کەنێ ویژی تێت سەر وی کەنێ وی بخوە
کو ئەو ب تەقلید دکرە کەن بخوە

بێژن ژ چەندین رێکا دور و دراز
کو ئەڤ حەقیقەت هەبو و ئەسرار و راز

من بخوە ژ دور د وێ نەوالێ چاوانێ
ژ کۆر کۆری من دکر شادی و لاڤر دیانێ

من چ خیال گرێ دا و ئەڤ چ بو؟!
هشێ سستێ من نەقشەکی سست پەی بو

بۆ طفلێ رێکێ تەفەکورا مێران کیڤەیە
کا خیالا وی تەحقیقا راستا وی لکویە؟!

بۆ طفلی چ تەفەکور تێت د ضەمیر
یا چ هزری کت هەر وەکو پیر

فکرێ طفلان داییە یا خوت شیر
یا مەویژ و گویزەیا گری و قیرەقیر

ئەو مۆقەلد هەیە وەکی طفلێ عەلیل
گەرچ تینت بەحثێت هویر و دەلیل

ئەو تەعەموق د دەلیل و د ئشکال
ئەوی ژ بەصیرەت دکتە ڤال

هاڤێنێ کانا کلێ سِررێ ئەسرار
بر و گرێدا د ئشکال گوتنا بەحثا کار

ئەی مۆقەلد ژ بخارا زو ڤەگەرە
تە دڤێ ببی شێرە مێر ببەلەنگازی هەرە

دا بخارایەکە دیتر ببینی د هندرون
کو قەهرەمان د مەجلسا وی لایَفْقَهُونْ

گەرچ پەیك د زەمین چابُك تەگە
چاخێ چو د دەریا دقەتهێ رەگە

ئەو (حَمَلْناهُمْ) بو (فِي اَلْبَّرِ) و بەس
ئەوێ کو مەحمولە د بەحرا ویە کەس

بەخشیشێ زیاد خودێ دایە بوی
ئەی بویی گەرە و دخیال و وەهمی

ڤەمایا حالێ موریدێ موقەلد دگرینێ

وی موریدێ سادە ژی ژ تەقلید
دکرە گری میناکا ویێ عەگید

وی موقەلد وار هەر وەکی زەلامێ کەر
گرین ددیت و ژ سەبەبی بێ خەبەر

دەما زۆر گری خزمەت کر و چویی
ژ پێشڤە هات موریدێ خاصێ قەوی

گۆت ئەی گریۆك وەکە عەوری بێ خەبەر
ژ ویفاقا گرینا شێخی و ژ نەظەر

الله الله ئەی وەفادار موريد   گەرچ د تەقليد هەيی موستەفيد
نەكو بێژی من ديتيە ئەو شاه دگری   ئەز وەكی وی دگريم كو ئەڤە مونكری
گريەكی كو ژ جەهل و تەقليدە و ظەن   نينە ميناكا گری كرنا وی موئتەمەن
تو قياسا گرينێ ل گرينێ نەساز   هەيە ژ ڤێ گرينێ ب ئەوێ رێكا دراز
ئەو گرين ژ پاش سی سالە خەبات   عەقل نكارێ قەصدا ڤێدەرێ بكات
سەد مەرحەلا ل وی لايێ عەقلييە ئەڤ   عەقل نەشێت لڤێدەرێ ب لەبطێ تەڤ
گرينا وی نەژ غەمە و نەژ شاديا گەلەك   بەس روح دزانێ گرينا چاڤێ بەلەك
گرينا وی كەنينا وی ژ ئەوی سرييە   كو وەهم و عەقل ژ وان بەريیە
رۆندكێ چاڤێ وی وەكە چاڤێ وی دبێ   چاڤێ حەقيقەت نەديتی كەنگی وەسا دبێ
ئەوا كو ئەو دبينێ ناهێت كرن مەساس   نەژ قياسا عەقل و نەژ رێكا حەواس
شەڤ درەڤێ دەما كو نور تێت ژ دور   ڤێجا طاريا شەڤێ چ دزانێ حالێ نور
پێشی درەڤت ژ هاتنا بايێ بايا   ئێدی پێشی چ دزانێ طاما بايا
وەختێ قەديم تێت حەدەث دبت عەبەث   ڤێجا لكو قەديمی دناست حەدەث
دەما قەديم ل حەدەث كەت گێژ دكێ   چاخێ كو ژ ناڤ برهەڤرەنگەش دكێ
گەر تو بخوازی دێ پەيداكی سەد نەظير   ئەما من تەحەمول نينە ئەی فەقير
ئەڤ ئەلم وحم ئەڤ حروف   وەك عەصايێ موسی تێت د وقوف
هەمی حەرف وەكی ڤان حەرفا نەد ظاهر   بەلێ د صفات نكاری ميناك كر
هەر كەس دكارێ كۆپالی هلگرێ ژ ئمتحان   كەنگی بوە وەك عەصايێ موسی چاخێ بەيان!
ئەڤ دەمی[1] عيسە ويە نەوەك هەردەمی   كو ئەو هاتە دەر ژ خوشی يا ژ غەمی
ئەڤ ئەلم و حم ئەی برادەر   هاتيە ژ حەضرەتێ خودايێ بەشەر
هەر ئەليف لامەك گەرچ ميناكە بئەڤی   هەكە تە جان هەيە نەمينە بڤی چاڤی
وەلەو تەركيبا وێ حروفن ئەی هومام   نيشاددیێ هەم بتەركيب فەهما عەوام
تەركيبا موحەمەد نەژ گۆشت و چەرميە   وەلەو د تەركيب هەر بەدەن جنسێ ويە
گۆشت هەيە چەرم هەيە هەستی   ئايا ئەڤ تەركيب دبت وەك وی
كو دناڤ وێ تەركيبێ هەيە موعجيزات   كو هەمی تەركيبێت بوين مات
هەر وەطوڤ تەركيبا حم وەلكەتيب   هەيە ل سەرێ ژۆرويێن ديتر نشيب[2]
ژبەر كو ژ ڤێ تەركيبێ تێت ژيار   هەر وەكو نەفخا صور د ناڤ هەژار

(١) دەم – پف، هلم كو عيسا تشت پێ ساخدكر وەكی مری.
(٢) نشيب – نشيف، لخوارێ.

دبت ئەژدەهای کەلێشێ بەحرێ   وەك عەصا حم یێ دایی خودێ
ظاهرێ وێ وەکی ظاهرانە و بەلێ   قورصا نان ژ قورصا هەیڤێ دورە لێ
گریێ وی کەنینا وی نوطقێ وی   فەهما وی و خەلقێ وی و خولقێ وی
عەقلێ وی و وەهما وی و حسێ ئو   نەژ ویە پێکڤە هەیە ئەو ژ **هُو**
چاخێ کو ب ظاهری گرتنە ئەحمەقان   ئەو دقایق ژ وان مایە زۆر نهان
لاجەرەم مەحجوب بون ژ عەرەض   کو دەقیقە فەوت بو د موفتەرەض
گەل تە بێژم د میشالا وێ قصەکێ   دا بگری ژ ڤێ بەیانا من حصەکێ
قصەیەکە ب درێژی و بپەحنی و مەهیب   قصەیەکە زاف دور ئەما زۆر قەریب

داستانا وێ خدامێ، کو گەل کەرێ خاتونا خوە فیسە دکر و ئەو وەکی بزن و دیکل فێری شەهوەت رژانا ئادەمیزادی کربو، و کولندەك د ئالەتێ کەری دکر دا ژ حەدی نەبهورێ. خاتونێ پێزانی ئەما قەوارا کولندی نەدیت خدام بهێجەتەکێ فرێ کرە جهەکێ دور و کەر بەردا سەر خوە بێ کولند و بفەضاحەت مروهلاکبو، خدام نە ل وەخت ڤەگەرها و کرە ڤێرین کو ئەی جانێ من و ئەی چاڤێ رۆنی من تە کیر دیت کولند تە نەدیت تە دیت ذەکەر تە نەدیت ئەوێ دیتر، کولێ ناقصی مەلعون یەعنی کولێ نەظەر و فەهم ناقص مەلعون و هەکە نە ناقصانێ چاڤێ ظاهر مەرحومن نە مەلعونن بخوینە ((لَيْسَ عَلَى الأَعْمى حَرَجٌ))، نەفیا حەرەج و نەفیا لەعنەت و نەفیا عتاب و غەضەب کر

یەك خدامێ نێرەکەرەك بەردا سەرخوە   ژ شەهوەتا زێدە و ئفراطا خوە
ئەو کەرێ نێر بگان کرنێ خۆ گرتبو   کەر ب جیماعا ئادەمیزاد فێر بو
یەك کولندۆك هەبووێ حیلەکارێ   سەر کیرڤە دکر ژبۆنا قەوارێ
ئەو کولند د طەرکێ وی دکر پیرەژنێ   دا کو نیڤ کیر بچێ ل وەختێ کرنێ
گەر هەمی طەرکێ کەر چوبا ناڤ هندری   هەم رەحم هەم ریڤیك دهلدری
کەر هەر زەعیف دبو و ئەو خاتون   ژ زەعیف بونا کەری مابو حەیرون
گازی نالبەندا کر کو ئەڤ ژ چیە   ئایا کو کەر زەعیف دبت دەرد گرتیە
هیچ دەردەك دوی ظاهر نەبو   هیچ کەس ژ وێ سررێ موخبر نەبو
کەت دناڤا تەفەحوصێ ئەو بجد   گاڤ ب گاڤ تەفەحوصێ رە بو مەستەعد
پێتڤیە بجان وجد لێبگەرە   ژبەر کو لێگەرێ جد پەیدا کەرە

چاخێ تەفەحوص کر ژ ئەحوالێ کەر
ئەو خدام بو ل ژێر و کەر ل سەر

ژ کەلشا دەرگەهـ بدیت ئەو حال
زۆر تەعەجب کر ژ وێ ئەوزال

کەرێ خدامێ دگێت هەر وەسان
کو ب عەقل و رەسمێ مێران گەل ژنان

حەسادەت بر گوت ڤی رەنگی مومکنە
پا ئەز ل پێشترم کو کەر ملکێ منە

کەرێ فێر بوی وێی فێر کری
سفرا دانایە و چرایا هلکری

نەدیتی حەسباند و دەرێ خانی قوتا
کو ئەی خدام تە ئەڤ خانی صۆتا

ئەڤ پەیڤ دگۆت ژبۆنا نخاڤێ
داکو خدام دەرگەهی ڤەکێ دگاڤێ

بێدەنگی کرو و ب خزمەتکارێ نەسپارت
بخاترێ طەماهیێ رازا خوە ژێ ڤەشارت

ئێدی خدامێ هەمی ئالاتێ فەساد قایم کر
رابو پێشڤە چو دگاڤێ دەرڤەکر

روطرش کر و دوچاڤ پر ژ ئاڤ
لێڤ گڤاشتن ئانکو رۆژیمە هەر گاڤ

د دەستێ وێ قەتە گێزکەك کو ئەز
مالێ گێزك دکم ژبۆنا گەڤەز

چاوا کو وێ بگێزکی دەر ڤەکر
خاتونێ بنلێڤا گوت کو ئەی شەکر

تە رو طرش کریە و مەلکس د کەف
چما ئەڤ کەر ڤەقەتیایە ژ عەلەف

نیڤ کارە و تورە دلڤینێ ذەکەر
ژ ئنتظارا تە دوچاڤێ وی لایێ دەر

ژێر لێڤا گۆت ئەڤ نهانکر ژ کەنیز
وێ گاڤێ مینا بێ گوناها دخواست عەزیز

ژ پاش وێ گۆتیێ کو چادرێ بکە سەر
هەرە بۆ فلان کەسی ژ من پەیامێ بەر

ئەڤی رەنگی بێژە و ڤی رەنگی بکە و وەسان
من ب کورتێ ڤەگێرا چێروکا ژنان

ئەواکو مەقصودە کاکلا وێ بچن
دەما ئەو برێ ئێخست وێ لاوا مەزن

ژ مەستیا شەهوەتێ بو شادمان
دەر ل خوە گرت و هەر دگوت وی زەمان

ئەز خەلوەت بوم ژ سوپاسی کمە بانگ
نەجات بوم ژ چار دانگ و ژ دو دانگ

ژ خوەشی بزنێت ژنێ بونە هزار
د شەرارا شەهوەتێ کەرە بێ قرار

چون بزناکانا شەهوەتا وێ گرتنە
عەجیب نەبوە گێژیا بزنێ گرتنە

مەیل و شەهوەت دلی کەڕ دکێ و کۆر
حەتا گورگ دبینێ یوسفێ شیرین شۆر

گەلەك سەرمەستێ ئاگرن و ئاگر گەرن
خوە نورا موطلەق دزانن و ل بەرن

مەگەر بلی بەنیێ خودا کو ژ جەذبا حەق
وی بێنتە رێکێ و وەرگێرت وەرەق

دا بزانت کو ئەو خیالا ناریە
د طەریقەتێ نینە ئەلا عاریە

ژ کرێتیا قەنج نیشا بدەت شەرێ
ژ شەهوەتێ نینە پیستر ژ ئافاتێ رێ

سەد هزاران ناڤێ خوەش کریە خراب
سەد هزاران ژێرێ کان کریە کەباب

دەما بۆ کەرەکی یوسفێ مصری دیار بو
چاوا یوسفی نیشادەت ئەو جهو

سحرا وى سەرگین سەر تە شەهد كر
شەهوەت ژ خوران بوە كێمكە ژخوەر
چاخێ تە خوار دێ كێشی لایێ حەرەم
ڤێجا نیكاح هات وەك ((لاحول ولا))
وەختێ حەریصێ خوارنی زو بخوازە ژنێ
بارێ گران سەر كەرەكی كو خوە دهاڤێژێ
تو فعلا ئاگرى نزانى بێ سەر و بەر
هەكە علمێ قازان و ئاگر بۆتە نەبا
پێتڤیە ئاڤ حازر بت و فەرهەنگ ژی
چاخێ نزانی زانستێ ئاسنگەرى
وێ ژنێ كەركێشا مالدە و دەر گرت
ئەو ئانی نیڤەكا خانی بكشكشان
هەم سەر وى كورسى كو دیتی ژ كەنیز
پێ بلند كرن و كەرى دناڤ پیا گڤشت
كەرێ فێر بوى بو د خاتونێڤە بر
هەلدراند ژ برینا كەرى قەتا جگەر
كورسى بیەك لایی و ژن لایێ دیتر كەت بو
ژن درێژ كەت نیڤەكا خانی پر ژ خون
مرنا پیس گەل سەد فەضیحەت برادەر
تو عَذابَ اَلْخَزِي ببهیزە ژ پەیغەمبەر
بزانە كو ئەڤ نەفسا سەوالی نێر كەرە
هەكە درێكا نەفسێ بمرى د مەنی
ئەو نەفس بۆ مە صورەتێ كەر ددێ
ئەڤە بو ئظهارا سِرّ د رابینەڤە
خودێ كافر دطرساندن ژ نار
گۆت مانێ ئەو ئاگر ئەصلێ عارایە
ژ حرصا خوە پارێ تەمام ناخوێ
پارێ تەمام بخوە ئەى مەرڤێ حەریص

چاوا بخوە شەهدێ لناڤ بر
یا نكاحەكێ بكە برەڤە ژ شۆر و شەر
بۆ دەخلی خو رجك پێتیڤە لاجەرەم
داكو دێو تە نەهاڤێژێ ناڤ بەلا
ناخوە كتك هات دا دوینكى برەڤێنێ
زو دانەسەر ژ پێش كو خوە هلاڤێژێ
بئەڤی زانستی ل هاویر ئاگر نەگەر
ژ چریسكێ ئاگر نەقازان دما و نە عەبا
دا ب كەلێ ئەو قازان و سالم بپژى
رهو مو شەوطن دەما لوێدەرێ ببهورى
بكەیف خوەشی لاجەرەم سزاوەرگرت
لبن كەرى هەم خوە درێژ كر د زەمان
دا بگەهت هیڤیا خوە ئەو قەحبا حیز
كیرێ كەرى ئاگرەك دوێدە هشت
حەتا بگونا، دگاڤێدە خاتون مر
رویڤك هەمی قەتاند ژ هەڤدیتەر
نەفەس نەدا د حال و ددەم جان دابو
ئەو مر و جان بر (رَيْبَ اَلْمَنُونْ)
تە شەهیدەك دیتیە ژ كیرێ كەر!
د كرێتیەكە هۆ خوە نەكە گورى كەر
دبن وێدە بون ژ ئەڤێ كرێت تەرە
تو حەقیقەت بزانە كو وەك وێ ژنێ
ژبەركو صورەتا وەكی خوە دكێ
الله ژ بەدەن وەكی كەر برەڤە
كافران گوتن ئاگر چێترە ژ عار
هەر وەكی وى ئاگرى كو ژ وێ ژنێرایە
پاریەكی مرنا پیس دێ دگەورى كەڤێ
گەرچ پارێ حەلاوبت یا خەبیص[1]

(١) خەبیص – حەلاوا كو بخورما و دهنی چێدكن.

حەقتەعالا دایە میزانێ زمان هەرە ژ قورئانێ بخوینە سورەیێ رەحمان
هەیێ ژ حرصا خوەتەرازویێ نەهل حرص و ئاز بۆتە بوە خەصم و مۆضل
ل حرصا کول دگەرهێ ئەو دەرد کەڤێ ژ کول حرصێ نەپەرێسە ئەی فَجِیلْ بن الفَجِلْ(۱)
وێ کەنیشکێ دکر و دگوت ئاه ئەی خاتون تە ئوستا ڤرێکر براه
کار بێ ئوستا خوازی چێکرن ب نەزانی جان ژ دەست دەرکرن
ئەی تە ژمن دزی علمەك نا تەڤاڤ لتە عەیب بو کو بپرسی حالێ داڤ
هەم طەیری نەچنی دا نەژ خەرمەنا وێ هەم وەریس نەکەفتە دگەردەنا وێ
دانێ کێمتر بخوە ئەی نەزانێ پفپفۆ دەما تە کُلُوا خواند بخوینە لاتُسْرِفُو
ل وەختێ دانە خوارنێ تو نەکەڤی بدام علم و قەناعەت ئەڤێ دکێ والسلام
عاقل نعمەتێ ژ دونیا دخوێ نەغەم یێ نەزان مەحروم مایە د نەدەم(۲)
چاخێ بکەڤێ د گەوریا وان جەهلا دام دا نەخوارن سەر هەمیا بو حەرام
کەنگی مورغ دناڤ داڤێ دانە خوەرە دا نەمینا ژەحر هەکە د داڤێ بچەرە
مورغا غافل دانێ دخوت ژ دام هەر وەکی دناڤ داڤا دنێ ئەڤ عەوام
دیسا مورغێت زانا و هۆشمەند خوەژ دانێ کرنە هشك بەند
کو دناڤ دانا داڤێ ژەحرە نە ماست کورە ئەو مورغا کو د طەپکێ دانە خواست
خودانێ داڤێ سەرێ ئەبلەهان دبرێ وان ظەریفا ل دیوان خانا ددێرێ
کو ژوانا گوشت تێتەڤە بکار و ژ ظەریفان بانگ و نالینا زیر و زار
ڤێجا خدام هات ژ کەلشکا دەر دیت خاتونا مری ژ بەر کیرێ کەر
گوت ئەی خاتونا ئەحمەق ئەڤ چ بو نەقشێ ئۆستا ژ تەرە لازم دبو
تە ظاهرێ وی دیت سررێ وێ ژ تە نهان هێ نەبوی ئۆستا تو ڤەدکی دوکان
تە کیر دیت هەر وەکی هنگڤین و خەبیص چاوا تە ئەو کولند نەدیت ئەی حەریص
یا دەما موستەغرەق بوی د عشقا کەر ئەو کولند لتە ما ڤەشارتی ژ نەظەر
تە ظاهرێ صنعەت دیت ژ ئوستاد تە ئۆستایی لێ وەرگرت شاد شاد
گەلەك ریاکارێ ئەحمەقێ بێ وقوف ژ رێکا مێران نەدیتیە غەیری صوف
گەلەك شوخان ژ هندك ئحتراف ژ شاهان فێر بون بل پەیڤێت زاف
هەر یەکەك ددەست کۆپالە کو موسایەم پف دکت سەر ئەبلەهان کو عیسایەم
ئاه ژ وێ رۆژێ کو صدقێ صادقان ژ تە بخوازت کەڤرێ ئمتحان

(۱) فجل – تێربون، ستوربون، شل و ڤلّ بون.
(۲) نەدم – ژۆڤانێ، پەشیمانی.

ئـــاخر یـــێ مـــایین ژ ئۆســـتا بپـــرس | کـــو هـــەمی حـــەریص ئـــاکۆرن و خـــرس[١]
١٨٢٣٠ یێکڤـــە رابـــون پاشـــڤەمایی نـــە بلـــەزی | نێـــچیرا گورگـــانن ئـــەڤ کـــەرێـــێ پـــەزی
دەنگـــەکێ بهیـــستی بـــوە تـــەرجومان | بێخەبـــەر ژ پـــەیڤا خـــوە وەکـــی طوطیـــان

تەمثیلا تەلقینا شێخ بۆ موریدان و پەیغەمبەرێ ئومەتێ، کو ئەوان تاقەتا تەلقینا حەق نینن و نکارن دگەل حەق ئولفەت بگرن هەر وەکو طوطی گەل صورەتێ ئادەمی ئولفەت نینە کو بکارێ ژ وی تەلقینێ بگرێ حەق سوبحانە و تـەعالا شێخ رە وەکی ئاینا پێش مورید هەر وەکی طوطی هەیە و ژ پشت ئاینێ تەلقین دکێ ((لاتُحَرِّكْ بِهِ لِسانَكَ ، اِنَّ هُو اِلاَّ وحْيٌ يُوحي)) ئەڤە سەرەتایا مەسئەلا بێ دوماهیك میناکا لڤاند نانکلێ طوطی دناڤ ئاینێ، کو خیالا وی دخوینت بێ ئختیار و تەصەروفا ویە عەکسێ خوەندنا طوطیێ دەرڤە کو موتەعەلمە نە عەکس ئەو مۆعەلم کو پشت ئاینیێە و ئەما خوەندنا طوطیێ دەرڤە تەصەروفا وی مۆعەلمە ڤێجا ئەڤ میثالا نەمثل

طوطیـــەك د ئـــایینێ دبینـــت ئـــو | وێنـــەیێ خـــوە پـــێش وی هینایـــە رو
ل پـــشت ئـــایینێ وی ئۆســـتایی نهـــان | حـــەرف دبێـــژت ئـــەدیبێ خـــوەش بـــەیان
کـــو طوطیـــك ئـــەڤان پـــەیڤا دهـــزرینێ | پـــەیڤا وی طوطیـــە کـــو یـــێ دنـــاڤ ئـــایینێ
ئێـدی ژ جنـسێ خـوە فێـر دبـت پـەیڤان | بـێ خەبـەرە ژ مـەکرێ گـورگێ حیلـەڤان
کـــو ژ پـــشت ئـــایینێ ئـــەو فێـــر دبـــێ | نـــاخوە بـــل ژ جنـــسێ خـــوە ئـــەو فێرنـــابێ
فێـــری ئـــاخفتن بـــو ژ وی مـــەردێ هۆنـــەر | بـــەلێ ژ ســـرّ و مـــەعنا وێ بـــێ خەبـــەر
ژ مـــرۆڤ پـــەیف وەرگـــرت یێـــك ب یێـــك | بـــل ئـــەڤێ چ زانـــت ژ مـــرۆڤ طوطیـــك
هـــەر وەســـان د ئـــایینێ جـــسمێ وەلـــی | موریـــد خـــوەرە دبـــینێ موتـــەلی
١٨٢٤٠ وی عـــەقلێ کـــول رە ژ پـــشت ئـــایینێ | کـەنگی وەختێ گـوت و بێـژ دکـارێ ببـینێ
وی گومـــان هەیـــە کـــو دبێـــژت بەشـــەر | ســـرەکی دیـــە ئـــەو ژێ بـــێ خەبـــەر
وەلـــێ نیـــشاددێ سِـــررێ قـــەدیم | بـــەس نزانـــێ ئـــەو طوطیـــە یـــا نـــەدیم[٢]
ئـــەما بـــێ خەبـــەرن ژ زمـــانێ مورغـــان | بـــل هـــەڤالێ خـــوەش نـــەظـــەر ســـلێمان

---

(١) خرس – کەر، نابیزێ.
(٢) نەدیم – هەڤال، هەڤراز.

گەلەكا خوە ب پەیڤێ دەروێشا فێر كرن — منبەر و مەحفل پێ رونكرن
یا بل پەیڤا وانا وان رزقەك نەبو — یا ل ئاخر هات دەرێ رەحمەت ڤەبو

خودان دلەكی د چل رۆژێ خەلوەتێ د خەو دێلەصەیەكی ئاڤس دیت كودكێ وێ دزكێ وێدە عەوعەو دكرن، ما عەجێب گرتی، كو حكمەتا دەنگێ صەیی زێرەڤانیە، عەوعەوا دناڤ زكێ دایكێ زێرەڤانی نیە! و دیسا دەنگ بخاترێ یاری خوەستن و شیر خوەستنە و بلی ڤانا و لڤێدەرێ هیچ ژ ڤان فایدا نینە وەختێ ب سەر خوەڤە هات و گەل خودێ كەتە موناجاتێ ((وَ ما یَعْلَمُ تَأْوِیلَه اِلا الله)) بەرسڤ هات كو ئەو صورەتێ حالەتێ قەومەكیە ژ حجاب نەهاتنە دەر و چاڤ و دل نەڤەبوی دەعوا بەصیرەتێ دكن و تارا دبێژن: نەژوان رە قوەتەك هەیە و هاریكاری ژی ناگەهێ و گوهدار ژی نەپێ ب هدایەت دبن و نە عاقل

وی یەكی خەون ددیت دناڤ چلێ[١] — درێیەكێ دێلەصەیەك بو حاملێ
نشكا ڤە دەنگێ تۆلە صەیا هات بهیستن — تۆلەصە دناڤ زكی بونە دهات دیتن
زاف ما عەجێب گرتی ژ وان دەنگا — چاوا تولە صە د ناڤ زكی بونە ددێ بانگا
تولە صە د ناڤ زكی كریە نالان — هیچ كەس دیتیە ئەڤ دناڤا جیهان
دەما وی ژ خەوا خوە سەر راكر — حیرەتا وی گاڤ ب گاڤ زێدەتر دكر
د خەلوەتگەهێ كەس نەبو گرێ بكێ حەل — بل ژ دەرگەهێ خودا عەزوجل
گۆت یارەب ژ ڤان شكلا و گفت و گو — د خەلوەتێ پاشڤە مامە ژ ذكرێ تو
پەرێ من ڤەكەڤە داكو بفرم — د باغ و بیستانێ تە جهی بگرم
هاتفی ئاواز ئانی ژێرە د زەمان — كو وێ میثالەك بزان ژ درۆێ جاهلان
كو ژ حجاب و پەردەهێ نەهاتی دەر — چاڤگرتی بێهودە ڤەدگیرێ خەبەر
دەنگێ صەیی دناڤ زكی دبێ زیان — نەژ بۆ نێچیرە و نە ل شەڤێ زێرەڤان
نە گورك دیتیە دەفعا وی بكێ — نە دز دیتیە كو مەنعا وی ببێ
ژ حەریصی و ژ هەوایێ سەرورەری — خوە ب درۆیا ددن ب صاحب نەظەری
ژ هەوایێ موشتەری و كار و بار — بێ بەصیرەت خوە ناڤددن سەردار

---

(١) چل – چل رۆژێ خەلوەتی.

هەیڤ نەدیتی نیشانا لێددێ | بوێ خوەهریێ روناهیێ لێ کێم دکێ
ژبۆنا موشتەری د وەصفێ ماه | نەدیتی سەد نیشان بێژت بخاترێ جاه
موشتەری نەدیتی دبێژێ سەد نیشان | درۆدکێ دەو دڤەخوێ لهەڤددێ دەستان
موشتەری کو وی سود هەیە بخوە یەکە | بەلێ وان دوی گۆمان و شەکە
ژ هەوایا موشتەریێ بێ شکوه | موشتەریێ ل بەر بایی دایی ڤی گورووه
موشتەریێ مەیە الله اشتری | ژ غەما هەر موشتەری هەژیتر وەرە
موشتەریەکی بگەر هەکو داخوازێ تەیە | ل عەول و دوماهیکا دنێ خێر خوازی تەیە
هێ تو ب دەست نەگرە هەر موشتەری | عشقبازی گەل دو مەعشۆقا بت سەر سەری
سودەکی بخوە نابی هەکە بکری | وی بخوە عەقل و قیمەت نەبوە د سەری
وی بخوە نینە بهایێ نیڤ نەعل | تو ل سەر وی عەرضە دکی یا قوت و لەعل
حرصێ تو کۆر کری و مەحرومەت دکێ | دێو هەر وەکی خوە مەرجومەت دکێ
کو میناکا ئەصحابێ فیل و قەومێ لوط | بخو کرنە مەرجوم وەکە وێ سخوط[1]
پێت ب صەبر موشتەری ناسکرن | چونکی روبەرەو هەر موشتەری نەکرن
و ئەوێ کو رو زڤراند ژ وی موشتەری | بەخت و ئقبال و بەقا ژ وی بو بەری
حەسرەت ل سەر حەریصان ماتا ئەبەد | هەر وەکی حالێ ضەروان[2] د حەسەد

قصەیا ئەهلێ ضەروان و حەسەدا وانا ل فەقیر، کو بابێ مە ئەغلەب بەرهەمێ باغی ددێ مسکینان ژ تری و مەویژا و حەلاوێ و دۆشاڤێ و گەنمی و ئاری و نانی هەمیا دەهیەکێ ددێ لاجەرەم خودێ تەعالا بەرەکەت کریە د چاندن و باغێ ویدە کو هەمی موحتاجێ وی بون و ئەو موحتاجێ کەس نەبو زارویێت وی خەرج و عوش ددیتن و بەرەکەت نەددیتن، هەر وەکی وێ ژنا کو کیرێ کەر دیتی و کولندۆك نەدیتی

مرۆڤەکی صالحی رەبانی هەبو | عەقلێ کامل هەبو دوماهیک زانبو
د گوندێ ((ضەروان)) ل نێزیکی یەمەن | ئی مەشهور بخێرا و خولقێ حەسەن
کەعبا فەقیرا بو کوییێ وی | بەلەنگاز دهاتن لایێ وی
هەم ژ وەشی دەهیەکدا بێ ریا | هەم ژ گەنم دەما ژ کایێ دبو جودا

(١) سخوط – غەضەب و سەنگسار.
(٢) ضەروان – ناڤێ گوندەکیە نزیکێ یەمەنێ.

دبو ئاردەهیەکدا هەم ژوان
دبونان دەهیەکا دیتر ددا ژنان

ژ مەویژا دەهبەکدا و ژ تری
هەم وی دەهیەکدا ژ دۆشاڤا خوری

هەم ژ حەلا و دەهیەك و ژ شیرینی هەم
تشتەك نەدهێلا ژ زاف و کەم

دەهیەکا هەر دەخلەکی نەدجەماند
چار جارا وی ددا ئەوا کو دچاند

هەرگاڤ وی وەصیەتێ زاف دکرن
وی جامێری ل زارویێ خوە هەمیا دکرن

کو الله پشکا هەژارا لپاش من
نەبرن ژ غوررورا خویی مەزن

دا ل هەوە بمێنت چاندن و ثیمار
ژێر سیبەرا طاعەتێ خودایێ حەقدار

هەمی دەخل و فێقی ژ غەیب
خودێ ڤرێکریە بێ تەخمین و رەیب

هەکە د مەحەل د مەخلی ب مەزێخن
دەرگەهێ سودە بەر سودی بێخن

هێلانا پتریا دەخلی د چانگەهێ جۆتیار
دیسا دچێنێ چون ئەوە ئەصلێ ثیمار[1]

پتر دچێنێ ئەو دخوت هندکی
کو وی ب شینبونی نینە شەکی

ژ وێ طوڤی دهاڤێژێ بۆ چاندنێ
کو ئەو بەرهەمی پتر ژ زەڤی هلتێنێ

پێلاڤکەر هەم ئەوا کو زێدەبێت ژنان
پێ دکرێ چەرم و پۆست و کەڤلان

ئەڤ زەڤی و کەڤل پەردەیە و بەس
ژ خودێ بزانە ئەصلێ رزقێ هەر نەفەس

کو ئوصولێ دەخلی ئەڤێت هەبونە
هەم ژ ئەڤانە رزق ڤەدبونە

دەخل وێ ژ وێدەرێ هاتی لاجەرەم
هەم ژ وێدەرێ دکەت دان و کەرەم

چاخێ بچێنی د زەڤی ئەصلێ کار
هەر یەکەك دێ شینکەت سەد هزار

حسابکم هەکە تە نوکە طوڤ چاند
د زەڤیەکێ کو تە ئەو سەبەب هزراند

دەما دو سێ سالا شین نەبو دێ چکی
بل کو هیڤی و لاڤا و دوعا تو بکی

دەست و سەر راکی بەرە و ئیلاه
دەست و سەر لدانا وی رزقیە گەواه

دا بزانی کو ئەصلێ ئەصلێ رزق خودێیە
دا هەم ژ وی بخوازی کو ئەو رزق بدێیە

رزقی ژ وی بخوازە نەخوازە ژ زەید و عەمر
مەستیێ ژ وی بخوازە نەخوازە ژ تریاك و خەمر

مونعمی ژ وی بڤە نەژ گەنج و مال
نوصرەتێ ژ وی بڤە نەژ مام و خال

عاقبەت ژ ڤانێت دخوازی پاشڤە مێنێ
ئەوێ کو تە دومێ دخواست نامێنێ

ڤی دەمی گازی وی بکە و بهێلە باقیان
دا تو ببی وارثێ ملکێ جیهان

دەما یَفِرُّ المَرْءُ وەرت مِنْ اَخِیهِ
یَهْرُبُ اَلْمَوْلُودُ یَوْماً مِنْ اَبِیهِ

ژ وێ هەر دوست وێ ساعەتێ دبت عەدو
کو ئەو بوت رێگرێ ریا تە بو

تە رو ژ نەقاشی دزڤراند
چاوا ژ نەقاشێ ئەزەل تە دل وەردگەراند

(١) ثیمار – بەر، بەرهەم.

هەکە ڤێ دەمێ یارانت گەل تە دژ بن / و ژ تە روڤەگێرن و دوژمن ببن
تو بێژە سوپاس کو ئەز بوم پیرۆز ئەڤرۆ / ئەواکو سبەینێ هاتبا قەومی ئەڤرۆ
دژێ من بون ئەهلێ ئەڤ سەرا / دا قیامەت لپێش بێت دیتن مەرا
ژ پێش وێ کو رۆژگارێ خوە تەمام کەم / عومری گەل ئەوان بدوماهیك کەم
پەرطالێ مەعیوبێ کو ژ وان کریبوم / شوکر ژ عەیبا وی زو ئاگابوم
ژ پێش وێ کو سەرمایە ژ دەست چوبا / ل دوماهیکێ مەعیوب دەرهاتبا
مال چوی عومر چوی بێ جەواب / مال و جان دایی ب پەرطالێ خراب
من جل ددا زێرێ قەلپ بستاندم / شاد و کەیف خوەش بەرەو مال دهاتم
شوکر کو ئەڤ قەلپیا وی نوکە بو پەیدا / ژ پێش وێ کو عومر ببهورێ زێدە
قەلپ دێ مابا حەتا نهۆ د گەردەنا من / حەیف بو عومر ضایع کرنا من
چاخێ وی قەلپی زوتر روکر دیار / من زوکا پێ خوە کێشامە کنار
دەما یارێ تە دوژمنی پەیدا دکەت / ئێرشا حقد و حەسەدا وی دەرڤە ددەت
تو ژ وێ ئعراضا وی ئەفغان نەکە / خوە ئەحمەق و پێ نەزان نەکە
بەلکی شوکرێ خودێ کە و نان بەلاڤکن / کو نەمایی ناڤ جوالێ ویێ کەڤن
ژ جوالێ وی بزویی دەرکەفتی / دا بگەرهی ل یارێ صدقێ سەر مەدی
نازەنین یارەك کو ژ پاش تو مری / تەڤنا یاریدانا وی ل تە بکت سیبەری
مانێ ئەو سولطان بو شاهێ رەفیع / یا بوە مەقبولێ خودا و شەفیع
تو نەجات بوی ژ دەردەسەری و دەغەل[1] / تە عزەتا وی دیت دیار ژ پێش ئەجەل
ئەڤ جەفایا خەلکێ سەر تە د جیهان / هەکە بزانی گەنجا زێرە هات نهان
خەلکێ بڤی رەنگی گەل تە پیس خو دکێ / دا بنە چاری تو بوی لایی رو بکێ
ئەڤێ یەقین بزان کو ئەو ئاخر پێکڤە / بنە دوژمن و عەدو ئەو ژ بنڤە
حەتا بمێنی بنالە و فیغان ناڤ لەحەد / لاتَذَرَنِي فَرْداً داخوازکی ژ ئەحەد
ئەی جەفایا تە چێتر ژ عەهدا وافیان / هەم ژ دادا تەیە عەهدا باقیان
ژ عەقلێ خو سەحکە[2] ئەی ئەنباردار / گەنم و جەهێ خوە بزەڤیا خودا سپار
دا ئێمن ببت ژ دزا و ژ سپهکا / دێوی بدیۆکی زوتر رابکا
کو ئەو نەدطرسێنێ هەردەم ژ فەقر / وی هەر وەکی کەوی نێچیرکە ئەی نێرە صەقر
تو بازێ سولطان و بقەدر و ژیر / ما نەعەییە هەکە کەو تەبکێ نێچیر
زۆر وەصیەت کر و طوڤێ وەعظێ چاند بو / چون زەڤیا وان خێز بو سودەك نەبو

---

(١) دەغەل – حیلە، مەکر، فێل.
(٢) سەحکە – ببهیزە، گوهبدە.

گەرچ بۆنا صحی هەبو سەد داعیە | بۆ پەندێ گوهەك پێڤیە واعیە
تو ب سەد نەرمیا پەندێ وی ددێ | ئەو طەنشتێ ژ پەندێ تە ڤالا دكێ
یەك كەسێ بێ شەرم و نەگوهدار | سەد كەسێ پەند بێژ دكێ شەرمەزار
ژ ئەنبیا ناصح تەر و خوەش لەهج تەر | كەنگی هەنە كو پەیڤا وان چو د حەجەر
ژوێیا كەڤر و چیا هاتن دكار | گرێ نەڤەبو بۆ خوەلی ب سەرێ ژار
١٨٣٤٠ ئەو دلێت وانا كو وەسا بو مەومەن | بێ نەعتێ وانا بَلْ اَشَدَّ قَسْوَةً

د بەیانا وێ كو عەطایا خودێ و قودرەتا وی نەمەوقوفە سەر قابلیەتێ هەر وەكی دانا خەلكێ، كو وێرە قابلیەت لازمە چونكی عەطایا خودێ قەدیمە و قابلیەت حادثە، صیفەتێ حەقە و قابلیەت صیفەتێ مەخلوقە و قەدیم نابت مەوقوفێ حادث و ئەگەر نە حدوث دبێ مەجال

چارەیا وی دلێ عەطایا موبدلیە | بۆ دانا وی قابلیەت شەرط نیە
بەل كو شەرطێ قابلیەت دانا ویە ب دل | كاكل دا و قابلیەت هەیە تیڤل
ئەڤە كو موسی رە كۆپال بوە مار | هەر وەكی رۆژێ دەستێ وی نورانی دیار
سەد هزاران موعجیزاتێ ئەنبیا | كو ئەو ناگونجن د ضەمیر و عەقلێ ما
نەبون[1] ژ ئەسبابێ تەصریفێ خودێیە | بۆ نەبونا قابلیەت ژ كو دێیە
هەكە قابلیەت شەرطێ عەقلێ خودێ با | هیچ مەعدومەك بهەبون[2] نەهاتبا
سونەتەك یێ دانی و سەبەبەكی رەنگین | طالبان رە ژێر ئەڤی عاسمانێ شین
پترێ ئەحوالا رێدكەڤێ ل سەر سونەت | جارنا قودرەتا خارق دبت سونەت
بخوەشی دانیە سونەت و عادەت | موعجیزە ڤەدكێ خەرقێ عادەت
١٨٣٥٠ هەكە بێ سەبەب عزەت ب مەوصول نییە | قودرەت ژ عەزلێ سەبەب مەعزول نیە
نەفرە دەرڤە ئەی خوە پێگرتیێ سەبەب | ئەما ظەن نەبە عەزلا ویێ مۆسەبب
هەرچی بڤێت ئەو موسەبب تینێ | قودرەتا موطلەق سەبەبا هەلدرێنێ
بەلێ ئەغلەبێ حكمەت سەر سەبەبییە | دا طالبێ موراد بزانت چ دبییە
دەما سەبەب نەبو موریدل چ رێ بگەرێ | ئێدی تێتەڤە پەیدا سەبەب درێ
ئەڤ سەبەبانە ل نەظەرا پەردەنە | كو صنعێ وی نەلایقێ هەر دیدەنە

(١) نەبون – عەدەم.
(٢) هەبون – وجود.

پێتڤیە دیتنەك سەبەب كون دكن   دا پەردێ هلكت ژ رهو بن

دا موسەبب ببینت دناڤ لامەكان   پوچەك دبینێ خەبات كەسب و دوكان

ژ مۆسەبب دگەهتە سەر خێر و شەر   بۆ ئەسباب و واسیطا نینە ئەثەر

بل گرێكا خیالێ ل سەر رێكا مەزنا ژینێ   دا مدەهەكی غافل و دور بمینێ

د سەرەتایا خولقەتا ئادەم (سلاڤ لێبن) کو جبرائیل سلاڤ لێبن رە ئیشارەت کر، کو هەرە ژ زەڤی کولمەکە ئاخێ هلگرە و بریوایەتەکێ ژ هەر هەرێمەکێ کولم کولم هەلگرە

چاخێ کو چێکەر ڤیا چێکەت بەشەر   ژبۆنا ئبتلایا خێر و شەر

فەرمان دا جبرائیلێ راست رۆ   کولمەکە ئاخێ ژ زەڤی بگرە گرۆ

وی ناڤطەنگ گرێدا و هاتەڤە سەر زەمین   دا بجیبینێ ئەمرێ رەب العالمین

دەست برە لایێ ئاخێ وی موئتەمەر   ئاخێ خوە لێکێشا و کر حەذەر

ئێدی ئاخێ زمان ڤەکر و لاڤەکر   کو ژبۆنا حورمەتا خەلاقێ نەمر

تەرکا من بکە و هەرە جانم ب بەخش   زو ژ من لادە هەڤسارێ سپی رەخش[1]

د کێشڤە کێشێ زەحمەت و خەطەر   بخاترێ خودێ مە بهێلە گەل خوە نەبەر

بخاترا وێ لوطفا کو خودێ توکری بژار   علمێ لەوحێ مەحفوظ ل تەکر دیار

حەتا فرشتان رە بوی موعەلم   هەر و هەر گەل خودێ بوی موکەلم

کو وی تو کری سەفیرێ ئەنبیا   تو حەیاتا جانی نەبەدەن یا وەحیا

تو ل ئسرافیل چێتری بقەنجی و ئحسان   کو ئەو حەیاتا بەدەنە تویێ جان

بانگێ صورا وی ڤەژینا تەنیا بوە   نەفخا تە ژ یارا دلێ یەکتا[2] بوە

مەژیێ جانێ بەدەن حەیاتا دل بوە   ڤێجا ژ دانا وی دانا تە فاضل بوە

دیسا میکائیل رزقێ بەدەن ددێ   سەعیا تە رزقێ دلێ رەوشەن ددێ

دانا وی ب کەیلە پر دکێ ذەیل[3]   دانا رزقێ تە ناگونجێ ب کەیل

هەم ژ عزرائیلێ با قەحر و عەطەب[4]   تو چێتری چون سەبقێ رەحمەتە ل غەضەب

ئەڤ چارە نەحاملێ عەرش و توی شاه   چێتریێ هەر چارانی ژ ئنتباه

(١) رەخش – ناڤێ هەسپە د چیرۆکێ ئاریائیا ناڤێ هەسپێ روستەمێ زالە.
(٢) یەکتا – بێ نەظیر.
(٣) ذەیل – دامن، دانگ، دانگا کراس.
(٤) عەطەب – تورە و هلاك کەر.

رۆژا مەحشەرێ دێ ببینی هەشتن حاملان
دیسا توی ئەفضەلێ وان هەشتاد زەمان
هەر وەطوڤ دژمارت و دگریە
وی بهن دبر کو مەقصود ژ وێ چیە
مەعەدەنا شەرم و حەیا بو جبرائیل
وان سوندا ل وی گرت سەبیل
هندی کو لاڤە لێکرو دا سوندێ
زڤریەڤە و گوت ئەی خودایێ بەندێ
ئەز بکارێ تە نەبویمە سەرسەری
ئەما ژ وێیا کو قەومی تو زاناتری
ئاخێ ناڤەك هێنا كو ژ طرسا وێ ئەی بەصیر
حەفت عاسمان پاشڤە دمێنن ژ مەسیر
دەما ئەز بناڤێ تە دامە سوندێ
رەحمەتا تە عامە و پێ ئحسانێ ددێ
شەرما من هات ژ ناڤێ تە بوم خەجل
ناخوە سەناهیە ئانینا کولمەك گل
کو تە زۆرەکا دایی ئەملاکا
کو بکەلێشن ڤان ئەفلاکا
بۆ کولمەکە ئاخێ چ قەدر و قوەتە
راکرن بەلێ یا پیرۆز رەحمەتە

هاتنا فەرمانێ بۆ میکائیل کو ژ روێ زەمین کولمەکە ئاخێ راکە بخاترێ تەرکیب و تەرتیبا جسمێ مۆبارەکێ ((اَبُو اَلبَشَرْ خَلِيفَةُ اَلحَقْ مَسْجُودْ المَلَكَ و مُعَلِمُهُمْ آدَمْ عَلَيْهِ السَلامْ))

گۆتە میکائیلی تو هەرە بژێر
کولمەکە ئاخێ ژێ هەلگرە وەکە شێر
چاخێ کو میکائیل هات حەتا زەڤی
دەست درێژ کر دا هەلگرێ ژ ئەڤی
ئاخ لەرزی و کەت رەڤین دگاڤێ
وێ لاڤەکر ورژاند رۆندکێ ئاڤێ
ب سنگێ صۆتی کەتە لاڤا و جەهدێ
برونەدکێ پر ژ خوین ئەو دا سوندێ
کو ب یەزدانێ لەطیفێ بێ نەدید[1]
کو توێ کری حاملێ عەرشێ مەجید
کەیلا ئەرزاقێ جیهان رە موشرف
بۆ تهنێیت فەضلێ تو موغرف
ژبەر کو میکائیل ژ کەیل ئشتقاق
هەیە وبو کەیال د ئرتزاق
کو ئەمانێ بدە من مە بکە ئازاد
ببین خوینا وی دکمە فەریاد
فرشتە مەعەدەنا رەحما ئیلاهی بیە
گۆت چاوا خوێ برێژم سەر برینا ویە؟!
هەر وەسا کو مەعدەنا قەحرە شەیطان
کو ژ بەنی ئادەم دەرتێنێ قیژان
سەبقێ رەحمەت لغەضەب هەیە ئەی فەتا
لوطف غالب بوە د وەصفێ خودا
لابد بەنیان هەیە خوییێ وی
مەشکێت وان پرە ژ ئاڤا جوییێ وی
وی رەسولێ حەق رێناسێ سلوك
گوت اَلنَاسُ عَلي دِينِ المُلُوكْ
میکائیل زڤری چو جەم رەبێ مەزن
گوت ڤالایە ژ ئاخێ هەردو دەستێ من

(١) نەدید – بێ شەبیە، بێ میثال.

گوت ئەی زانایێ سر و پاشایێ کت ... ئاخ گەلەك گری و نالین دکت
خاکێ ڤێرین و نالین زاف کر ... گریێ گەلەکێ وێ رو زەر کر
ئاڤا چاڤا جەم تە بقەدرە و رێزدار ... من نکاری کو ئەز نەبمە گوهدار
ئاه و زاری زاف جەم تە هەبو رێز ... من نکاری ل وی ماف نەبم پارێز
جەم تە زۆر بقەدرە چاڤێ طەر ... چاوا ئەز بیمە ستەم کەر
دەعوەتا زارینێ رۆژەکێ پێنج جار ... بەنی رە کو وەرە نڤێژکە بزار
ڤێرینا مۆئەذنی کو حی علی الفلاح ... ئەو فەلاح ئەڤ زاریە و ئڤتراح
ئەوێ کو تە دڤێ کو وی ژ خەما خەستەکی ... رێکا زارینێ سەر دلێ وی بەستەکی
دا ببتە خوارێ بەلا بێ دافعی ... چاخێ ژ زارینێ نەبت شافعی
و ئەوێ کو تە دڤێ کو ژ بەلا وی بکری ... جانێ وی دئاخ و نالینا دکری
تەیێ گۆتی نەبی کو وان ئومەتان ... کو هاتە سەر وان ئەو قەحرا گران
چون وان نەفسا تە ضەروع نەکرن ... حەتا کو ژ وانا پێکڤە ڤەگەرن
بەلێ دەما دلێ وان قاسی بو ... وان ئەو گوناح عیبادەت ناسی بو
حەتا خوە نەناست موجرم و عەنید ... چاوا دێ ئاڤ هەرکێ ژ هەردو دید

قصەیا قەومێ یونس (سلاڤ لێبن) دەلیل و بەیانا وێیە، کو تەضەروع و زاری دافعێ بەلایا عاسمانیە و خودایێ مەزن فاعلێ موختارە ڤێجا تەضەروع و تەعظیم جەم وی موفید دبت و فەلاسفە دبێژن فاعل ب طەبعە و ب علەت نەموختار ئێدی تەضەروع طەبعی نازڤرینێ

دەما قەومێ یونس رە پەیدا بو بەلا ... عەورێ پر ئاگر ژ عاسمان بو جودا
چریسك دهاڤێت د شەوطاند سەنگ ... عەوری حرێن دکر و درژاند رەنگ
پێکڤە ل سەر بانا بون د شەب ... کو دیار بو ژ زۆر ئەو کەرب
چونکی یونس ژ ناڤ وانا چوی بود ... ژ ئنکار و حقدا وی قەومێ عەنود
ئەما وەختێ دیتن ئاثارێ بەلا ... کەتنە دناڤ زارین و لاڤا ژ ئەللا
پێکڤە ژ بانا هاتنە خوارێ ... ب سەرێ روت بەرە و چۆلێ کەتنە رێ
دایکان زارۆك هاڤێتنە دەر ... دا هەمی ڤێر و نالینا بدەن یەکسەر
ژ نڤێژا عیشا حەتا وەختێ سەحەر ... وان خەلکا ئاخ دکرنە سەر سەر
دەنگێت هەمیا تەڤ هاتە گرتن ... ل سەر وی قەومێ وندا رەحم هاتن
ژ پاش بێ هیڤی و ئاخینکێت سار ... هندك هندك عەور چو ژ جی و وار

قصەیا یونس درێژە و پان و عەریض ئەم د بەحثا ئاخێنە و حەدیثا موستەفیض(1)
چون قەدرێ تەضەروع جەم خودێ هەیە بهایێ وێ کولوێرییە زاربن د کیڤەیە
ئەی هیڤیدار نوکە حازر و ئامادە رابە ئەی گریۆك و دائم بکەن بە
با تەضەروعبە دا شادان ببی بکەگری دا بێ دەڤ خەندان ببی
کو بەرابەر ددەیێ خودایێ مەجید روندکا د فەضلی گەل خوینا شەهید
هەر تەضەروعا کو ئەو ب صۆژ و دەردبت ئەثەرا وێ تەضەروعێ هەژیێ مەد دبت
لاڤەکر و هێستریێ چاڤێ خو رژاند رەحما خودێ هات ئو غەضەب کوژاند

ڤرێکرنا ئسرافیلی (سلاڤ لێبن) ب عەردێ، کو کولمەکە ئاخێ بۆنا تەرکیبا جسمێ ئادەم (علیه السلام) بینە

بۆ ئسرافیل گۆت یەزدانێ پاك کو هەرە بێنە مصطەکە پر ژ خاك
ئسرافیل هەم هات لایێ زەمین دیسا خاکستانێ دەست کرە بگرین
کو ئەی فرشتەیێ صور و ئەی دەریا حەیات کو ژ پفێت تە جان دبن مەوات
دصورێ پف دکی یەك بانگێ عەظیم مەحشەر پر دبت ژ خەلکێ رەمیم
پف بکی دصور و بێژی الصلا رابنەڤە ئەی کوشتیێت کەربەلا
ئەی هلاکەت دیتیێ ژ تیغێ مەرگ سەر دەرێنن ژ ئاخێ وەکی چق و بەرگ
رەحما تە و ئەو پفا ئسرافیلیا تە ڤێ عالەمێ پر دکت ژ ساخکرنا تە
تو فرشتەیێ رەحمەتی رەحمەت نوما هەلگرێ عەرشی و قبلەگاهێ دادا
عەرش مەعدەنگاهێ داد و مەعدەلەت چار جۆ دبن وێ پر مەغفرەت
جوا شیر و جوا هنگڤ ل هەر زەمان جوا خەمر و دجلە یێ ئاڤا رەوان
ڤێجا ژ عەرش دناڤ بهشتستانێ دچێ تشتکەك هەم ددنێ ظاهر دبێ
گەرچ لڤێدەرێ تێکەلن ئەو چار ژ چێ ژ فەنایا مرنا ناگڤار
فرطەك سەر خاکا رەش رژاندن ژ وێ جیهان و فتنەیەك هەلگێرساندن
دا ل ئەصلێ وێ بگەرهن ئەڤ پیسان ئەو بخوە لڤێ قانع بون ناکەسان
شیر دایە بۆ پەروەرکرنا زارۆکا کریە کانی سنگێ هەمی ژنکا
خەمر دایە بۆ دەفعا خەم و هزرا ژ تری کانی کریە د ئجترا(2)

(1) موستەفیض– حەدیثا موستەفیض دا ئصطلاح بونێ حدیثێ دبێژن کو عەدەدی راوییێت وێ زێدە بن، ئەما بحەدێ نەدا کو موجبێ قەطعە، نەگەهنی.
(2) اجترا – لەرك، جەریان، جاریبون.

هەنگڤین بوە دەرمانێ بەدەنا رەنجور — کریە کان ناڤ هناڤێ زەنبور[1]
ئاڤا دایی عام ئەصل و فەرع رە — ژبۆنا پاقژی و بخاترێ کەرع[2] رە
دا ژ ڤانا رێ ببی بلایێ ئصول — تو بئەڤێ قانع بوی ئەی بوالفضول
نوکە گوهبدە ماجەرایێ خاك رە — کوچ چیرا دبێژێ محراك رە
پێش ئسرافیل خو کریە عەبوس — سەد رەنگ دکت شکل و چاپلوس[3]
کو بحەقێ ذاتێ پاکێ ذوالجلال — کو ئەڤێ قەحرێ سەر من نەکی حەلال
کو ژ ڤێ تەقلییێ بهنەك تێت بەرم — پیس گومانیەك دکەڤێ ناڤ سەرم
تو کو کانا رەحمەتی رەحمەت نوما — ژبەرکو مورغەکێ ئازار نادێ هوما[4]
ئەی شەفا و رەحمەتا خودانێ دەرد — تو ئەوێ بکە کو وان د وێ قەنج کەرد
زو ئسرافیل هاتەڤە نك شاه — عوذر و ماجەرا گوت جەم ئیلاه
کو ژ دەرڤە تە فەرمان داکو بگیر — تە عەکسێ وێ ئلهام کر د ضەمیر
تە ئەمرێ گوهی کر گوهبدەتێ — تەنەهیا هۆشێ بقەساوەتکر گوهنەدەتێ
رەحما خودێ بێ حەدە و بێ کەران[5] — ئەو حەکیمە و کەریم و مهرەڤان
سەبقێ رەحمەت بوە غالب سەر غەضەب — ئەی بەدیع ئەفعال و قەنجکار رەب

ڤرێکرنا عزرائیلی (سلاڤ لێبن) دا هەلگرێ مصطەکە خاك دا ببت جسمێ ئادەمێ چالاك (علیه السلام)

یەزدان زو گۆتە عزرائیل رە — کو ببین وێ ئاخا پر تەخییل رە
وێ ضەعیفا کەڤنا ظالم پەیدا کە — مصطەکە ئاخێ بێنە و زو راکە
عزرائیل چو ئەو سەر هنگێ قەضا — بەرەو طوپا زەڤی پشکا ئقتضا
ئاخێ سەر عادەت دەست بهەوار کر — گەلەك بژان و دەرد ئەو ب سوندێ ڤە کر
کو ئەی خولامێ خاص و ئەی حمالێ عەرش — ئەی مُوطَلِعُ الْأَمْرُ دناڤ عەرش و فەرش
هەرە بحەقێ رەحمەتا رەحمانێ فەرد — هەرە بحەقێ وی کو گەلتە لوطف کەرد
بحەقێ وی مەزنی کو بل وی مەعبود نیە — جەم وی زارینا کەس مەردود نیە
بحەقێ خودایێ حەق دەست ژمن بکێشە — ئەی بۆ تە ژ خودێ فەضل و بێشە[6]

(١) زەنبور – میشا هنگڤ.
(٢) کەرع – ئاڤ ڤەخوارن.
(٣) چاپلوس – مەلاقی.
(٤) هوما – طەیرێ پادشاهی و بلەهجا کوردیا زازاکی ناڤێ خودێیە.
(٥) بی کەران – بێ حەسێب.
(٦) بێش – هەدیە و خەرج و خەراج و مال کۆم کرن.

گۆت کو ئەز نکارم بڤان چیرۆکا   رو ڤەگێرم ژ ئەمرێ وی د شکەرا و خەفیۆکا
گۆت ئاخر وی ئەمرێ فەرمویی ب حلم   هەر دو ئەمرە وێ بگرە ژ ریا علم
گۆت ئەو دبت تائویل یا قیاس   د ئەمرێ صەریح کێم بکە ئلتباس
هەکە فکرێ خوە بکی تەئویل چێترە   کو تەئویل بکی وێ ناموشتە بهرە
دلێ منێ دصۆژێ ل سەر لاڤا تە   سنگێ من تەژی خوینە ژ شوراڤا تە
نەی بێ رەحمم بەل ژ وان هەر سیێ پاك   بەرەحمترم ل تە ئەی دەردناك
هەکە ئەز دەرمانجێ بەردەمە وێ یەتیم   و هەکە حەلاوێ بدەتە دەستێ وی ئەوێ حەلیم
ئەڤ دەرمانجە خوەشترە ژ حەلاوا وی   و هەکە خوەشحالیێ ب حەلاوێ وای بوی
سەر هەوارا تە دصۆژی جەگەرم   ئەما خودێ بلوطفە کەسِرّی فێر کرم
لوطفا مەخفی د ناڤا قەحرا دە   عەقیقێ بقیمەت ڤەشارتی د جەرادە
قەحرا خودێ باشتر ژ سەد لوطفێ منە   مەنع کرنا جان ژ خودێ جان هەلکرنە
خرابترین قەحرا وی چێترە ژ حلما دوکەون   نِعْمَ رَبُّ اَلْعَالَمِيْنْ وَ نِعْمَ عَوْنْ
لوطفێت ڤەشارتی دناڤ قەهرا وی   جان سپارتن جان زێدە دکێ بەهرا وی
هێ ڤێ پیس گومانێ بهێلە و ضەلال   سەربکە پێ دەما گوتە تە تەعال
ئەو تەعالا وی تەعالیا ددێ   مەستی و ژن و زاریا ددێ
ئەز بخوە وی ئەمرێ عالی رە بهیچ   ضەعیف ناکم و نابێژمێ پیچ
ئەڤ هەمی دبیهست وێ ئاخا خەمدار   ژبەر گۆمانا خرابدکر نەبو گوهدار
دیسا ژ رەنگەکی دیتر وێ ئاخا چەپەل   لاڤە لێدکر و سەجدە دبر چو مەخەل
گوت نەخێر رابە ژ ئەڤێ نینە زیان   ئەز سەر و جان ددەینم رەهن و ضەمان
خوەهر نە هزرینە و نەکە لاڤا دیتەر   بل ژ وی خودایێ رەحیمێ دادگەر
بن ئەمرێ خودێ مە دکم کارێ بەنیا   کو ئەمرێ وی تۆزێ رادکێ ژ دەریا
بل ژ وی خالقێ گوهو چاڤ و سەر   ژ جانێ خوە هەم نابهیزم خێر و شەر
گوهێ من ژ غەیری پەیڤا وی کەرە   ئەو بۆ من ژ جانێ من شیرینتەرە
جان ژ وی هاتیە ئەو نەهاتیە ژ جان   سەد هزاران جان ددێ ئەو مەجان[1]
جان چ تشتە حەتا بژێرم سەر کەریم   کێچ چ تشتە حەتا بصوژم ژ وێ گلیم
ئەز ناناسم خێرەکێ مەگەر خێری وی   ئەز کەر و لال و کۆرم ژ غەیری وی
گوهێ من کەرە ژ زاری کەران   کو ئەزم ددەستێ وی وەکی تیران
ئەحمەقا نەژ سەر تیرا رەحمەت نەخواز   بخاترا وی هەرە ددەڤێ ئەژدەها راز[2]

(١) مەجان – بەلاش، موفت.
(٢) راز – رازە، بنڤە، بخەوە، راکەڤە.

تو ژ دەڤێ شوری نەخوازە رحمەتێ ژ خودێ بخوازە کوکان بو د قودرەتی
چاوا ژ تیر و شورا بلاڤا کەتی کو ئەو ئەسیرن ددەستێ وی کەتی

دبەیانا وێ، کو مەخلۆقەك ظولمەك ژ وی بگەهت ب حەقیقەت ئەو هەر وەکی ئالەتەکیە، عارف ئەو بوە، کو ب خودێ رجوع کت نە بئالەت رجوع کت و ئەگەر بئالەت رجوع کت بظاهر نەژ جەهل کت بەلکی بونا مەصلحە تەکێ، هەروەکیبایەزید (قدس سره) گۆت چەندین سالە کو من گەل مەخلوق ئاخفتن نەکریەو ژمەخلوق من ئاخفتن نە بهیستیە، لاکن خەلق وەسا دهزرینن، کو گەل وان دئاخڤم و ژ وان دبهیزم چونکی ئەو مۆخاطبێ مەزتر نابینن کو ئەو دەنگن ویرە نسبەت ب حالێ من، ئلتفاتا گوهدارێ عاقل بدەنگ نابت میناکا میثالا مەعروف قالَ اَلْجِدارُ لِلوتَدِ لِمَ تَشُقُنِي قالَ الوتَدُ اُنْظُرْ اِلي مَنْ يَدُقُنِي

خودێ ب صنعەت ئازەره(١) و ئەز صەنەم هەر ئالەتەکی چێکەت ئەوبت بەدەنەم

هەکە مە بکەت ساغەر ب مەساغەر و هەکە مە بکەت خەنجەر ب مەخەنجەر
هەکە مە بکە تە کانی ئاڤەکێ دەم و هەکە مە بکەتە ئاگر طاڤەکێ دەم
هەکە مە بکت باران خەرمەنێ دم و هەکە مە بکت تیر د بەدەنێ چم
هەکە مە بکت مار ژەحرێ هاڤێژم و هەکە مە بکت یار ڤینێ رێژم
هەکە مە بکت شەکر شیرین بم و هەکە مە بکت حەنظەل پر کین بم
هەکە مە بکت شەیطان سەرکەش بم و هەکە مە بکت سۆژان ئاتەش بم
ئەز وەکی پێنوسم د ناڤا ئەصبوعەین د صەفا طاعەت نینم بەین بەین
ئاخ مۆزویل کر د ناڤا ئاخفتن یەك مصت هەلگرت ژ وێ ئاخا کەڤتن
وی ساحرانە درەڤاند ژ خاکدان خاك مۆزویلێ ئاخفتن وەك بێخودان
حەتا خودێ بر ئەو ئاخا بێ رای حەتا ب مەکتەب وی دبەزاند پای
یەزدان گۆت کو بعلم روناکم کو تە جەلادێ ڤان خەلکان کم
گۆت ئەی رەب من کنە دوژمن خەلق دەما دمرنێ بگڤێشم خەلق یرە حەلق
ئایا تو حەزدکی ئەی خودایێ مەزن کو من بکی خەلك یرە نەیار و دوژمن؟!

(١) ئازەره – بابێ ئیبراهیم.

گـــۆت هنـــدەك ســـەبەبا هێـــنم عيـــان
ژ تـــا و قـــۆلنج و ســـەر ئـــێش و ســـنان

ژ ســـــەر دەردو طـــــەپ و ژخنـــــاق
و ژ زكـــــام و ژ جـــــزام و ژ فـــــەواق[1]

مينا گرتنا مەعدىٚ و كرمـا وا ستـستقا و سـل
شكەستنا هەستى و پێڤـە دانـا مـارى و دەردىٚ دل

حـــەتا دىٚ ڤەگـــەرێنم نـــەظـــەرىٚ وان ژ تـــە
د نەخوەشـــيا و سەبەبێـــ ديـــىٚ تـــە

گـــۆت يـــارەب عەڤـــدێت هـــەيين زيـــز
كـــو بكەلێـــشن ڤـــان ســـەبەبا ئـــەى عـــەزيز

چـــاڤێت وانـــا دبهـــورت ژ ســـەبەب
ل پـــشت پـــەردىٚ ب بيـــنن ژ فـــەضـــلىٚ رەب

١٨٥٢٠ كلـــىٚ تەوحيـــد ژ كـــەحالىٚ حـــال
وەرگرتـــى خلاصـــە ژ علـــەت و اعتـــدال

نـــانێرن دنـــاڤ تـــاو قـــولنج و ســـل
رێكـــا ڤـــان ســـەبەبا نادنـــە بـــدل

ژبـەركو بـۆ هەريـەك ڤـان مـەرەضـا دەوايـە
دەمـا دەوا قـەبول نـەكر ئـەو كـار قـەضـايـە

هـــەر مـــەرەضـــى دەوا هەيـــە بزانـــە يـــەقين
وەك دەرمـــانىٚ رەنجـــا ســـەرمايىٚ پۆســـتين[2]

وەختىٚ خودىٚ بڤێت كـو مرۆڤـەكى بلـەرزێنىٚ
دىٚ سـەرمايىٚ هـەم ژ سـەد كوركـا بهـورێنىٚ

د وجـــودا وى لـەرزكـــەكىٚ دانـــىٚ دزەمـــان
كـــو نـــەژ ئـــاگر راوەســـتىٚ نـــەژ دۆخـــان

ســـەرمايەكە وەســـا د بـــەدەنا وى دەيـــنىٚ
كـو ئـەو نـە بجلكـا بـاش ببـت و نـەبنڤينىٚ

وەخـتىٚ قـەضـا هـات طـەبيب ئەبلـەهـ دبـىٚ
و ئـەو دەرمـان هـەم د نـەفع گـومرەهـ دبـىٚ

كـەنگى مـەحجوب دبـت ئـدراكىٚ بەصـير
ژڤـــان ســـەبەبێت پـــەردەيىٚ حيلـــەگير

ئەصـــلى دبـــينىٚ چـــاڤ دەمـــا ئەكمـــەل بـــىٚ
فـەرعى دبـينىٚ دەمـا كـو مـەرد ئـەحوەل بـىٚ

هاتنا جەوابىٚ، كو ئـەوىٚ كـو نـە وى ل ئەسـباب و نەخۆشـى و برينـا تيغى نەهێت، نكارىٚ تەيىٚ عزرائيل هەم ناهێـت كـو تـو هـەم سـەبەبى وەلـەو مەخفى ترى ژ وان سەبەبا و بوە سەر وىٚ رەنجور كو نە مەخفيە ((وَ هُو اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْكُمْ و لَكِنْ لاتُبْصِرُونْ))

١٨٥٣٠ يەزدان گۆت هەر كەسىٚ بت ئەصل زان
ئێـــدى كـــەنگى ئـــەو تـــە دبـــينىٚ د ميـــان

وەلـــەو تـــەيىٚ خـــوە ژ عـــامىٚ پـــەنهان كـــرى
ئەما جەم روناك بينـا پـشت پـەردا نـەظـەرى

و ئـــەوىٚ كـــو بـــۆ وان شـــەك بـــت ئەجـــەل
نـــەظـــەرا وان مينـــا مەســـت بونـــە د دوەل

جـــەم وانـــا تـــەحل نـــەبوە مرنـــا بـــەدەن
چـــاخىٚ ژ چـــالا زنـــدانىٚ بـــچنە نـــاڤ چـــەمەن

دىٚ نـــەجات بـــن ژ جيهانـــا پـــيچ پـــيچ
كـــەس نـــاگرى ســـەر بهوريـــا هـــيچ هـــيچ

گاڤـــا هۆســـتايەكى شـــكاند برجـــا زنـــدانىٚ
هـــيچ زندانيـــــەك دل ژ وى درەنجـــــانىٚ؟

---

(١) فەواق – نەخۆشيىٚ ديتر.
(٢) پۆستين – كورك، عەبا، قاپوت.

کو ئەی حەیف ئەو بەرێ مەرمەر شکاند
ئەو مەرمەرێ باش و ئەو بەرێ لەطیف
دەما وی شکاند دا کو زندانی برەڤێ
هیچ زندانیەك ڤێ ئاخفتنێ نابێژێ
بۆ کەسەکی کەنگی تەحلە کو وی دەرینن
جان موجەرەد دبێ ژ غەوغایێ بەدەن
هەر وەکی زندانیەکی کو دناڤ شەڤان
بێژت ئەی خودا مەژ ڤێدێ نەبەر
یەزدان بێژتێ دوعا بو موستەجاب
ببینە ڤێ خەوا هو چەند خوەش بوە
هیچ ئەو ل هشیار برنێ دخوت حەسرەتی
مانێ تو موتمنی وەرە ناڤ رێزا شەرکەرا
ل سەر هیڤیا رێکا زۆر بکە قیام
روندکا بارینە و هەر ب صۆژە ژ طەلەب
دەڤ و لێڤا بگر، ژ خوارن و ڤەخوارن
گاڤ بگاڤ ژ عاسمان تە هەبت ئومێد
گاڤ بگاڤ ژ عاسمان تێتە ڤەت[٤]
هەکە تە بکێشتە وێدەرێ نابت عەجەب
کو ئەڤ طەلەب د تە گەرەوا خودایە
خەباتکە دا ئەڤ طەلەب زێدە ببێ
خەلك بێژت مر ئەو هەژار فلان
هەکە بەدەنا من مینا بەدەنا نڤستیە
دەما جان رازا ناڤ گول و نسرین بت
جانێ رازایی چ خەبەر هەیە ژ بەدەن
جان د جیهان ددت وەکی جەیحون
هەکە جان بێ ڤێ بە دەنێ نەکێ ژیان
حەتا جان و رەوانێ مەژ حەبسێ دەراند
برجا زندانی رە باش بو و ئەلیف[١]
ئایا دەستێ وی دڤی جورمی دکەڤی؟
بل کەسەکی کو ژ حەبسێ دەرینن بۆ کوژێ[٢]
ژ ناڤ ژەحرەمارێ بەرەو شەکرێ شیرین
ب چەنگێ دل دفرت نە ب پایێ بەدەن
نڤستی بت ئەو د خەونێ ببینێ گولستان
دا دڤێ گولستانێ ئەز بکم کەر و فەر
ئێدی نەچە (و اللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ)
هێژ من نەدیتی ببەحەشت چوە
ل بەدەنا دبێ چالێ ناڤ زنجیر کەتی
کو ل عاسمانا کەیف خوەشی هەیە ژ تەرا
هەر وەکی شەمالکا د محرابێ ئەی غولام
هەر وەکی شەمعا سەر بری ل هەمی شەب
بەرەو سفرا عاسمانی بکە ڤەلەز کرن
د هەوایێ عاسمان بکە رەقصێ وەکە بید[٣]
ئاڤ و ئاگر رزقی ل تە زێدە کەت
نەنێرە د ناڤ عجزێ و بنێرە د طەلەب
ژبەرکو هەر طالب بمەطلوبەکی سزایە[٥]
دا دلت ژ ڤێ چالا بەدەنێ دەر ڤەبچێ
تو دێ بێژی ئەزێ ساخم هەی غافلان
هەشت بەحەشت ناڤ دلم جی گرتیە
چ غەمە هەکە بەدەن ناڤ سرگین بت
کو ئەوا سەر گیفك رازایە یاد گولشەن
ڤێرینا یالَیْتَ قَوْمِي یَعْلَمُونْ
پا اَعْلی عِلِّیّن دێ ژکێرەبت ئەیوان

(١) ئەلیف – موناسب و لایق.
(٢) بۆ کوژێ – بۆ کوشتنێ.
(٣) بید – دارا بیهێ.
(٤) تێتەڤەت – تێت بۆ تە.
(٥) سزایە – لایقە.

هەكــە جــانێ تــە بــێ بــەدەن نــەڤێ بژيــە … فِــي الــسَّماءِ رِزْقُكُــمْ ئــازوقێ كيــە

د بەيانا زهوم و شيرينا دنێ و مانع بونا وێ ژ طەعام اللّٰه هەر وەكى فەرمويە ((اَلْجُوعُ طَعَامُ اللّٰهِ يُحْيِي بِهِ اَبْدانْ الصِدِيقِينْ اَيْ فِي الْجُوعِ يَصِلُ طَعامُ اللّٰهِ وَ قَوله اَبِيتُ عِنْدَ رَبِي يُطْعِمُنِى و يُسْقِينِي و قوله يُرْزَقُونَ فَرِحِين))

نــەجات بــى ژ رزقــێ ڤــێ دونيــا چــڤێل … دێ كــەڤى نــاڤ قــوت و رزقــێ بــێ كێــل[1]
گــەر هــزاران رطــلا خــوارنێ بخــوى گەلــەك … پــاك و ســـڤك رێڤەچـــى مينـــا مەلـــەك
كو نــە زك بــا دگــرێ و نــە بقۆلنج دكــەڤى … و ب گرانيــا مەعــدێ و نــاڤ رەنــج ناكــەڤى
هەكــە كــێم بخــوى برســى مــيى وەك قــرێ … و هەكــە زۆر بخــوى قرتــك بهنــا تــە گــرێ
كــێم بخــۆى پــيس خــولقى و هــشكى و رەق … زاڤ خــوارن بــت طــوڤــێ بــەدەنا موســتەحەق
ژ طـــــەعـــــام اللّٰه و قـــــوتێ خوەشـــــگڤار … د دەريــا وەطــوڤ وەكــە قــايق ببــە ســوار
د رۆژێ دە ب صـــــــەبر بـــــــە و مۆصـــــــر … دەم ب دەم قـــوتێ خـــودا رە مونتـــەظـــر
كــو ئــەو خــودايێ قــەنجكارێ صــەبردار … گەلـــــــەك هـــــــەديا ددێ د ئنتظـــــــار
مرۆڤـــێ تێـــر ناكێـــشێ ئنتظـــارێ نـــان … كـــو دەرەنـــگ بێـــت يـــاكو زو د زەمـــان
هـــەژار هـــەرگاڤ دبێـــژت كـــو كـــانێ … ئـــەو د برچـــيتى مونتـــەظـــر دمـــانێ
وەختـــێ مونتـــەظـــر نـــەبى ناهێـــت ژ تـــەر … ئـــەو نعمـــەتا دەولـــەتا حـــەفتێ دەر
ئـــــەى بـــــاب الانتظـــــار الانتظـــــار … ژبۆنـــــــا ســـــــفرا ژورێ مـــــــرۆڤ وار
هــەر برســيەك عاقبــەت قوتــەكى پەيــدا كــت … ئافتابــا دەولــەتــەكێ ســەر وى خويــا كــت
دەمــا مهڤــان قــەنج ژ خــوارنێ كــێم بخــوێ … خوارنــا چــێتر تێنــت خــودان خــوێ[2]
غــەيرى كــو خــودانێ مهڤــانى بــت لــەئيم … ظــەنا خــراب كــێم ببــە برەزاقــێ كــەريم
ســـەرى دەرێنـــە وەكـــى چـــيايەكى قـــەوى … دا عــەوەلين نــورا رۆژێ بــدەت ســەر وى
كـــو ســـەرێ وى چـــيايێ بلنـــد موســـتەقر … هەيـــە خورشـــيدا ســـەحەر رە مونتـــەظـــر

جەوابا وى غافلى، كو گۆتيە چ خوەش بو، كومرن د دنێ نەبوا وڤێ دنێ رە زەوال نەبوا

وى يــەكى دگــۆت خــۆش بــو جيهــان … هەكـــە باســـا مرنـــێ نـــەبا د ميـــان
ويــێ ديــتر گــۆت هەكــە مــرن نــەبوا هــيچ … كــو بــێ قيمــەت بــو جيهانــا خــوەهر و ڤــيچ
بێنـــدەرەك بـــوى ل چـــولێ هلـــدايى … مەتروكـــــە و نـــــەقوتايى هێلايـــــى

(١) بێ كێل – بێ كێلان.
(٢) خدان خوێ – خدانێ سفرێ.

نەمرن ژ یار د هزراند   تەطوڤ دئاخا شۆر دچاند
عەقل درۆکەر خوە مەعکوس دبین   ژ یارێ رە مرن د هزرتینێ یەقین
ئەی خودا هەر تشتەکی تو نیشابدە   وەسا کو هەیە د ئەڤێ دنیێ دە
هیچ مری حەسرەتەکێ ناخوێ ژ مرنێ   حەسرەتا وی ئەوە توشە کێمە بۆ برنێ
ناخوە ژ چالەکێ کەتیە دچۆلا   د ناڤ دەولەت و خوەشی پێکۆلا
ژ ڤی جهێ نەخوەش و طەنگ مەناخ   یێ نەقل بوی کەتی بچۆلەکە فەراخ
مەقصەدێ صدقە نە ئەیوانا درۆ   بادەیا تایەت نە مەستییێ ژ دۆ
مەقصەدێ صدق و جەلیسێ وی خودێ   خلاسە ژ ڤێ ئاڤ و گلا ئاگر ددێ
و هەکە تە نەکر ژ یارەکە مۆنیر   یەك دو وەخت مایە مێرانە ب میر

فِيما يُرْجى مِنْ رَحْمَةِ اللهِ تَعالى مُعْطِي النِعَمِ قَبْلَ اِسْتِحْقاقِها و هُو الذِى يُنْزِلُ الغَيْثَ مِنْ بَعْدِ ماقَنَطُوا و رُبَّ بُعْدٍ يُورَثُ قُرْباً و رُبَّ مَعْصِيةٍ مَيْمُونَةٍ وَ رُبَّ سَعادَةٍ يَأتِى مِنْ حَيْثُ يُرجَى النِقَمُ لِيَعْلَمْ اَنَ اللهَ يُبَدِلُ سَيْئاتِهِمْ حَسَناتٍ

د حەدیث هاتیە کو رۆژا رابینێ   ئەمر تێت هەر یەك بەدەن رە بۆ رابینێ
نەفخا صۆر ئەمرە ژ یەزدانێ پاك   کو ئەی نفشێ ئادەم سەر دەرینن ژ خاك
دیسا جانێ هەر یەکی تێت د بەدەن   هەر وەکی وەختێ صبح هۆش تێت بتەن
جان بەدەنا خوە دناست وەختێ روز   تێتەڤە ب خرابەیێ خوە میناکا کُنُوزْ
جسمێ خوە دناست و دناڤ وی دچێ   جانێ زێرگر لایێ خەیاط کەنگی دچێ
جانێ عالم لایێ عالم ڤە دچت   جانێ ظالم لایێ ظالم ڤە دبت
کو ئەوێت ناسکری علمێ ئیلاه   هەر وەکو بەرخ و مهێ وەختێ صبحگاه
پێ پێلاڤ خوە دناست د ظەلەم[1]   چاوا جان بەدەنا خوە نەناست ئەی صەنەم
هەر صبح حەشرا بچوکە ئەی موستەجیر   حەشرا مەزتر قیاسێ ژ وێ بگیر
وەکە وێ کو جان بفرێ بەرەوطین[2]   نامەیا ئەعمال تێت ژ یەسار و ژ یەمین
نامەیا بوخل وجود دێ داننە د دەستێ وی   فسق و تەقوی هەرچی خو کربو وی
دەما ئەو شیار دبت وەختێ سەحەر   دیسا تێتە لایێ وی ئەو خێر و شەر
هەکە ریاضەت دا بتە خوییێ خوە   وەختێ شیاری هەر وێ دبینێ جەم خوە

(١) ظەلەم – طاریکی، طاریتی، طاری.
(٢) بەرەو طین – بەرە و بەدەنا خاکی.

و هەکە ئەو پاکبێ و بتەقوا و دین
نامە دیسا تێت ژ ویرە د یەمین

و هەکە ئەو خاڤبێ و کرێت و با ضەلال
وەك عەزاناما رەش دێ بینێ د شمال

ژمەرا نڤستن و خەون و شیاری
دو شاهدن سەر نیشانا مرن و حەشری

حەشرا ئەصغەر حەشرا مەزن دکێ دیار
مرنا بچوك مرنا مەزتر دکەت شکار

ئەما ئەڤ نامە خیالە و نهان
و ئەو د حەشرا مەزتر زاف دبێ عیان

ئەڤ خیالا لڤێدەرێ نهان دیار ئەڤەر
ژ ئەڤێ خیالێ لوێدەرێ شینکەت صوەر

د ناڤ هزر و بیرێ مۆهەندس خانەیە
د دلێ وێ مینا دزەڤیەکێ دانەیە

ئەو خیال ژ هندرون تێتە دەرڤە
وەك زەڤی ژ طوڤی دزێت هندرڤە

هەر خیالەکە کو ئەو وەطەن بکێ د دل
رۆژا مەحشەرێ صورەتەك دڤێ بەدل

بکورتی ژ ڤان هەر دو مەحشەرا قصەکە
بۆ موئمنان د بەیانا وێ حصەکە

چاخێ دەرکەڤت هەطاڤا پەسلانێ
قەنج و خراب ژ ئاخێ هێنە مەیدانێ

بەرەو دیوانا قەضا کەڤنەرێ
پارێ پیس و باش چنە ناڤ کورێ

پارێ باش کەیف خوەش و نازاندنە
پارێ قەلپ دناڤ صۆتان و حەلاندنە

لەحظە لەحظە ئمتحانێت دگەهن
سِررێ دلا د جەسەد دیار دبن

وەکە قەندیلێ ئاڤ و رۆنی دیار دکێ
یا وەکی ئاخەکێ کو گیایی شین بکێ

ژ پیڤاز و زەعفەران و کوکنار
دەشت شیناتیێ پەیدا دکێ بهار

ئەو یەکێ سەرکەسکە نَحْنُ اَلْمُتَّقُونْ
و ئەوێ دیتر هەم وەك بنەفشێ سەرنخون

چاڤێت هاتین دەرکەتین ژ خەطەر
بوە دەه کانی ژ طرسا موستەقەر

چاڤێت مایین ڤەکری ژ ئنتظار
داکو نامە نەهێت ژلایێ یەسار

چاڤ دگێری لایێ چەپ و لایێ راست
ژبەرکو پیس بەختە نامێ نەگرێ براست

نامەیەك تێت بدەستێ یەك بەنی
نامە رەشە ژ گوناح فسق کرنی

د ناڤ وێ نینە یەك خێر و یەك تەوفیق
بل کو ئازار دانا دلێ صدیق

ژ سەر حەتا پێ تەژی کرێتی و گوناه
طەڤزکرن و حیلە کرن لئەهلێ راه(١)

ئەو حیلەکاری و دزییت وی
و ئەو مینا فرعەونی **اَنااَنا** ییت وی

دەما بخوینت نامەیا خوە ئەو ثەقیل
ئەوێ زانێ کو بەرەو زندان بێ رەحیل

ئێدی وەکی دزا دکەڤێ رێ لایێ دار(٢)
رێکا عوذری لێگرتی جورم دیار

ئەو هزاران دەلیلێ پیس و گفتار
سەر دەڤێ وی بونە وەکی بزمار

---

(١) کورێ – کورا جەرباندنێ
(٢) ئەهلێ راه – ئەهلێ ریا حەق و حەقیقەتێ.

جلسێ دزیێ لبەدەن و د مالا وی — بویە پەیدا وندابیە مەرطالا وی

ڤێجا دکەڤیێ رێ بەرەو زندانا ژێر — کو نابت ستریرە ژ ئاگر بژێر

چون ئەو مەلائکێ موکل لپێش و پەس — ڤەشارتی بون بونە پەیدا وەك عەسەس

دێ وی بن دێ وی سپێرن ب عەزاب — کو هەرە ئەی صەگ ب کادینێت خراب

دێ پیا کێشی سەرسەرێ هەر راه ئەو — داکو بکارێ دەرکەڤێ ژ وێ چاه ئەو

دێ مونتەظر راوەستێ دێ ل خودێ — ل هیڤیەکێ روی بپاشڤە دکێ

رۆندکا دبارێنێ وەك بارانا پاییزی — هشك هیڤیە کەوی چ هەیە بل وێزی[1]

هەر گاڤەکێ روی بپاشڤە دکت — رو بدەرگەهێ مۆقەدەس دکت

ئێدی ژ خودێ ئەمرتێت ژ ئقلیمێ نور — کو بێژنە وی کو ئەی باطلێ کور

تو ل ئنتظارا چیی ئەی کانا شەر — سەرچ رو بپاشڤە دکی ئەی بێ سەر و بەر

نامە تە ئەوە کو تە گرتیە ب دەست — ئەی خودا ئازار و ئەی شەیطان پەرەست

گاڤا تە دیت نامەیا کریارێ خوە — چما لپاش دنێری ببینە جەزایێ کارێ خوە

چما مەولی بێهودە ددی — د چالەکە هوسا کا روناهیا ئومێدی

نەبۆ تە ژ روێ ظاهر طاعەتەکە — نەبۆتە د سِررّ و باطن نیەتەکە

نەبۆ تە د شەڤان موناجات و قیام — نەبۆ تە د رۆژ پارێز و صیام

نەبو تە حفظێ زمان ژ ئازارێ کەس — نەمەیزاندنا ب عبرەت لپێش و پەس[2]

لپێش نێرین بیرهاتنا مرنا خوەیە — پا مرنا یاران کو لپێش بت چیە

نەبۆ تە لستەم تەوبەیە پر خروش — ئەی سەرسەریێ گەنم نیشادەرێ جە فروش

وەختێ تەرازوا وجودت خوەهر بول دنێ — چاوا ل تەرازوا راست دگەرهی بتنێ

چاخێ کو پێی چەپ بوی تە غەدر خواست — چاوا نامە بۆتە هێت ددەستێ راست

جەزا وەك سیبەرە ئەی بەژنا تە چەم — سیبەرا تە خوەهر دکەڤێ د پێش هەم

ژڤێ نەسەقێ تێت خطاباتێ مەزن — کو ژ وانا پشتا چیا د چەمن

بەنی دبێژێ ئەواکو تە فەرموی بەیان — سەد وەسانم سەد وەسانم سەد وەسان

تە بخوە یێ نخافتی پیستر ژ حلم — ناخوە تو دزانی فەضیحەتا بعلم

ئەما دەرڤە ژ خەبات و کارێ کرین — ژ وەرایێ خێر و شەر و کوفر و دین

و ژ نیازا عاجزانەیا خوەیا بەدەن — و ژ خیالا وەهما من یا سەد وەکی مەن

هیڤیدار بوم ب مەحضێ لوطفێ تو — د هەر حال چ راست بم یا عتو

(١) وێزی – وێژی.
(٢) پەس – پاش.

لێبورینەکە مەحض بێ عەوەض هیڤیدار بوم ئەی کەریمێ بێ غەرەض
من رو ب پاشڤە دکر بوێ مەحضا کەرەم کو بلایێ فعلا خوەڤە نەنێرەم
من روێ خوە لایێ وێ ئومێدێ کر کو وجودا من لپێش تە هەدیە کر
تەخەلاتێ هەبونێ بەلاش دا ئەز هەر و هەر موعتەمد بوم سەر وێ دە
وەختێ ژمارت جورمێ خوە و خەطا لێبورینا مەحض تێتە ڤە د عەطا
کو ئەی مەلائك دیسا وی بیننە ڤە کو چاڤێ دلێ وی بوە لایێ مەڤە
دێ لائوبالی وی ئازاد کەین و وان خەطایا هەمیا خەط لێدەین
لا ئوبالی بۆ کەسەکی بت مۆباح کو وی زیان نەبو ژ جورم و ژ صەلاح
ئاگرەکی خوەش هەلکەین ژ کەرەم دا نەمینت جورم و ذلەت زاف و کەم
ئاگرەکی کو ژ پێتا وێیا کێمتر شەرار ب صۆژێنێ جورم و جەبر و ئختیار
پێتەکێ د بنیاتا ئنسانی دەین ستیریستانێ گولزارێ روحانی کەین
ئەزێ ژ چەرخێ نهەم ڤرێکم کیمیا (یُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ)
خوە بت چ پێش نورا موستەقەر کەر و فەرێ ئختیارێ بولبەشەر
پارچە گوشت ئالەتێ بێژەرێ وی پارچە بەز مەنظەر بینەرێ وی
مەسمەعێ وی ئو دوقەتێ هەستیان مودرکێ وی دوچپکێ خوینە ئانکو وەسان
کرمەکی تەڤلیهەڤی ژ پیسیێ تەحنگ و دنگ د جیهان یا ئێخستی
ژ مەنی بوی مەنی لجی نەئێنە ئەی ئەیاز وی کەڤلی ل بیر بێنە

داستانا ئەیاز و هەبونا حجرکا وی بخاترێ چاروخ و پوستینێ و گومانا هەڤنوکەرێت وی، کو وی دحجرکێ خەزینەیەکا هەیی بسەبەبێ موحکەمیا دەرگەهی و گرانیا قفلێ

ئەو ئەیاز ژ زیرەکی جەربانەدی کەڤلکو و چاروخا خوە دالقاندی
هەر رۆژ دچەتە حجرکێ بتنێ ئەڤە چار وخا تە نەنێرە ل بلند فرنێ
گۆتنە شاهی ژ ویرە حجرەیەکە دناڤ وێدە زێر و زیڤ خومرەیەکە[1]
رێکێ نادتە کەسەکی بچتە ناڤ وێ هەر گرتی دهێلێ ئەو دەرێ وێ
شاه گۆت هەی عەجەب بۆ وی بەنی چیە ژ مە بوە ڤەشار و پوشیدەنی
ئێدی ئیشارەت کرە خولامەکی کو هەرە نیڤە شەڤ ڤەکە دەر بکەڤە د حجرە
هەرچی پەیداکی تو یەغما کە سرێ وی ل هەڤالان شکەرا کە

---

(١) خومەره – دەن، جەرێ مەزن.

گەل ڤێ ئیکراما هوسا و لوطفا بێ ژمار   ژ لەئیمی زیڤ و زێری دکێ ڤەشار
ئەو وەفا نیشاددێ و عشق و جوش   و پاش نیشاکرنا گەنمی جەد فروش
هەرکێ دناڤ عشقێ پەیداکێ ژیار   جەم وی بتە کوفر بل بەنیتیا هەژار
نیڤە شەڤ وی سەر خولامی سی کەس برن   دەرێ حجرکا ئەیازی بزۆر ڤەکرن
فند و شەمال هەلکرن چەندین پەهلەوان   کەیف خوەش بەرە و حجرکێ بونە رەوان
کو ئەمرێ سولطانە دەرێ حجرکێ ڤەکن   هەر یەکەك هەمیا[1] نەکە زێری راکەن
یێ دیتر دگۆت بۆ دکی بەحسا زەر   ژ عەقیق و لەعلا بێژە و ژ گوهەر
خاص خاصێ مەخزەنا سولطان ئەوە   بەلکی بۆ شاهی بخوە جان ئەوە
چ قیمەت هەیە ل جەم وی عەشیق   لەعل و یاقوت و زمرد یا عەقیق
شاه بخوە ل وی نەبو شەك و گۆمان   بێ طەڤزی ل وان دکر بخاترێ ئمتحان
ئەو پاك دناسی ژ هەرغش و غل   دیسا ژ وەهما وی هەر دلەرزی دل
کو نەکو کو ئەڤ خەستە ببێ   ئەز ناخوازم کو ئەو شەرمەزار بێ
وی ئەڤ نەکریە و هەکە وی کریە رەوایە   هەرچی دڤێت بێژە بکە مەحبوبێ مایە
هەرچی مەحبوبەم بکت من کردە مە   ئەو ئەزم ئەز ئەو گەر د پەردەمە
دیسا دگۆت ئەو دورە ژ خۆی و خصال   ئەڤ تەڤلیهەڤی بێهودەیە و خیال
ئەڤ ژ ئەیاز بخوە مەحالە و دور   کو ئەو دەریایەکە بێ بنەو کور
حەفت بەحر دناڤ وی قەطرەیەکە   هەمی هەیین ژ پێلا وی طەریەکە
جوملەیێ پاکیا ژ وێ دەریایێ دبن   چپکێت وێ یەك ب یەك نەخشا دکن
شاهێ شاهانە بەلکێ شاه ساز   ژبۆنا چاڤکەرا ناڤ لێدانینە ئەیاز
چاڤێت باش هەم سەر وی خرابە   ژ رێیا غیرەت کو حوسنا وی بێ حسابە
من یەك دەڤ دڤێت ب پەحنیا فەلەك   دا بێژم وەصفێ وێ غیرەتا مەلەك
و هەکە ئەڤ دەڤێ هۆ من هەبێ و سەد بەرامبەر   دێ طەنگ هێت د فیغان ئەڤ خەبەر
هەکە ڤێ قەدرێ هەم نەبێژم ب دەلیل   شیشەیا دل دێ شکێ ژ ضعفا عەلیل
چون شیشەیا دل منێ نازك بینانەدی   بخاترا تەسکینێ زۆر قەبا منێ درانەدی
ئەز سەرێ هەر ماه سێ رۆژا صەنەم   بێگومان لازمە کو ئەز دیبینەم
هێ کو ئەڤرۆژ عەولێ سێ رۆژایە   رۆژا پیروزە نەیا فەیرۆزایە[2]
هەر دلەکی کو دناڤ غەمێ شاه دبو   گاڤ بگاڤ ژێرە سەرێ ماه دبو

(١) هەمیان – پشت بەندەکە لچاخێ سەفەرێ تشتێ بها دکنێ تۆڤا خوە گرێدەن.
(٢) فەیروز – بەرێ گران بها.

بەیانا وێ کو ئەوا کو تێتە بەیان کرن صورەتێ قصەیە کو د بابەتێ صورەت گرانە و د بابەتێ ئایینەیا تەصویر وانە و ژ قودوسیا حەقیقەتا وێ شەرما ئاخفتنێ دهێت و ژ خەجالەت قەلەم سەر و رها وندا دکت

(وَ اَلْعاقِلُ يَكْفِيه اَلاِشارَة)

داستانا مەحمود و ئەوصافێ ئەیاز — چون دیوانە بوم نوکە چو ژ ساز
ژبەر کو فیلێ من هندستان دیت بخواب — ژ خەراج هیڤی بر! گوند بو خراب
كَيْفَ يَأتِي النَظْمُ لِي و اَلْقافِيَهْ — بَعْدَ ما ضاعَتْ اُصُولُ العافِيَه
ماجُنُونٌ واحِدٍ لِي فِي الشُّجُونْ — بَلْ جُنُونٌ فِي جُنُونٍ فِي جُنُونْ
ذابَ جِسْمِي مِنْ اِشاراتِ اَلكُنَى — مِنْذُ عايَنْتُ البَقاءِ فِي الفَنا
ئەی ئەیاز ژ دەردێ تە بوم وەکی مو — ژ قصەیا تە وەستیام قصەیا من بگو
هندی چیرۆکا عشقا تە من خواند ب جان — ئەزێ بومە چیرۆك تو مە بخوان
تو بخوە دخوینی نە ئەز ئەی موقتەدا — ئەز چیایێ طورم تو موسی و ئەڤ صدا
چیایێ بێ چارە چ زانێ گوتن چیە — ژبەرکو بێ چارە ژ گۆتنا خالیە
بەلێ موسی فەهما گوتنا دکێ — چیایێ عاجز بخوە چ زانێ بکێ
چیا هەم دزانێ تەما خوە بخوە — پیچەکی تێدگەهێ ژ لوطفا روحێ خوە
بەدەن وەکی ئسطرلاب دبێ ژ ئحتساب — عەلامەتەکی ژ روح میناکا ئافتاب
وەختێ ئەو مۆنەجم نەبت تیژ چاڤ — دبت شەرط بۆ زەلامی ئسطرلاڤ
دا بخاترا وێ بکت ئسطرلابەکە جەدید — دا بهنێ ببێ ژ حالەتێ خورشید
جان کو ژ ئسطرلابێ ئەو دخوازێ صەواب — چ قەدەر دزانێ ژ چەرخ و ئافتاب
هەکە تو ژ ئسطرلابێ مێرکی و بنێری — د جیهان بینی تو گەلەك قاصری
تە جیهان تەما چاڤان یێ بینای — کا ئەو جیهان؟! سمبێلێ تەیی بادایێ
بۆ عارفان کلەکێ هەیی وی بجو[1] — داکو ببت دەریا ئەڤ چاڤێ وەکی جۆ
هەکە ذەرەیەك عەقل و هۆش گەل منە — ئەڤ چ سەودا سەری و پەیشان گوتنە
چاخی مەژیێ من ژ عەقل و هۆش خالیە — ڤێجا گوناهێ من دڤێ تەڤلیهەڤیێ چیە
مانێ گوناح ویرەیە کو عەقلم یێ بری — عەقلێ عاقلان پێکڤە ل جەم وی یێ مری
یا مُوجِيرَ اَلْعَقْلِ فَتانَ الحَجَى — ما سِواكَ لِلْعُقُولِ مُرْتَجَى

(١) بجو – لیبگەرهە.

ما اشْتَهَيْتُ العَقْلَ مُذْ جَنَنْتَنِى — ما حَسَدْتُ اَلْحُسْنَ مُذْ زَيَّنْتَنِى
هَلْ جُنُونِى فِى هَواكَ مُسْتَطابْ — قُلْ بَلى و اللهُ يُجْزِيكَ الثَّوابْ
هەکە ئەو ب کوردی بێژێ یا ب عەرەبی — کا ئەو گوه و هۆش کو د مەعنا فەهم ببی؟!
بادەیا وی هەژیێ هەر هوش نیە — حەلقەیا لایقیێ هەر گوش نیە
جارەکی دیتر ئەز هاتم وەکی دینا — هەرە هەرە ئەی جان زو زەنجیرەکێ بینە
بل وێ زنجیرا زولفا دلبەرم — هەکە دوسەد زنجیرا بێنی هەلدرم
سەرپیێ دلێ من هەیە ژ عشقێ بەند — کەنگی سودێ ددێ مە ئەڤ وەعظ و پەند
قصەیا عشقا وی نینە مەطلەعە — هەم نینە وەکی مەطلەع هەم مەقطەعە

حکمەتا مەیزاندنێ د چارۆخ و کەڤلیێ، کو ((فَلْيَنْظُرِ الاِنْسانُ مِمَّ خُلِقَ))

دیسا ڤەگێرە داستانا عشقا ئەیاز — کو ئەو یەك گەنجە تەژیە راز
هەر رۆژ دچتە ناڤ حجرکا بەرین — دا ببینت چارۆخێ گەل پوستین[1]
ژبەرکو هەبونێ زاف مەست دکێ — عەقلی ژ سەر شەرمێ ژ دل رادکێ
سەد هزاران قەرنێ لپێش بورین — ڤێ مەستیا هەبونێ رێ گرتیە کەتیە کەمین
عەزازیل ژ ئەڤێ مەستیێ بو ئبلیس — کو چما ئادەم سەر من ببت رەئیس
ئەز خواجەمە و دیسا خواجە زادەمە — بۆ سەد هۆنەری قابل و ئامادەمە
د هۆنەر ئەز ژ کەسەکی کێم نینم — حەتا ب خزمەت ل جەم دوژمن روینم

خَلَقَ اَلجان مِنْ مارجٍ مِنْ نارِ و قَوْلِهِ تَعالى فِى حَقِ اِبْلِيسْ ((اِنَّهُ كانَ مِن الجِّنِ فَفَسَقَ عَنْ اَمرِ رَبِهِ))

ئەز ژ ئاگر زائیمە ئەو ژ وەحەل[2] — لپێش ئاگر بۆ وەحەلێ چیە مەحەل
ئەو کیڤە بو دناڤ وێ دوریێ کومەن — صەدرێ عالەم بوم و فەخرێ زەمەن
ئاگر پێت دهاڤێت جانێ سەفیە — کو ئاگری بو (اَلولَدُ سِرُّ اَبِيهْ)
مانێ خەلەت گوتم کو بو قەحرا خودا — علەتەك پێشڤە ئانین چرا!
کارێ خودێ بێ علەتە دورە ژ علەل — موستەمر و موستەقرە ژ ئەزەل
د کەمالا صنعێ پاك موستەحەث[1] — علەتێ حادث ناگونجێ د حەدەث

(١) پوستین – کەڤل، کەڤلکی وەکو قەبا و کەپەنا لخوە دکن.
(٢) وەحەل – حەری، تەڤن، گل، قور.

سِرّێ باب چ بوە بابێ مە صنعێ ویە — صنع کاکلە و باب صورەتە وەك تیڤلیە
ئەی بەدەنا بندەڤی بزانە عشقە دوستت — جانێ تە کاکل دخوازێ و دقوتێ پۆستت
دوزەخەك کو پۆست بت دۆستێ وی — (بَدَّلْنا جُلُوداً) دایە پۆستێ وی
مەعنا و کاکلەت حاکمە سەر ئاگری — ئەما قشرێ تە ئێزنگە بۆ ئاگری
کوزکێ داری کو ئاڤا جوێ د ویە — قودرەتا ئاگر هەمی سەر ظەرفێ ویە
مەعنا ئنسان ل سەر ئاگر مالکە — مالکێ دوزەخ دوێ بەدەنێ هالکە
ڤێجا تو بەدەنێ زێدە نەکە مەعنا زێدەکە — تو وەکی مالك مەزنی ل ئاگر بکە
پوستا ل سەر پوست زێدە دکی — لاجەرەم وەکە پوستێ دناڤدە کرمکی
ژبەر کو بل پوست نیە خوارنا ئاگری — قەحرا خودێ گەردەنا وێ کبرێ دبری
ئەڤ تەکەبور ژ نەتیجەیا پوستە — ژ وێ جاه و مال وێ کبرێرە دوستە
ئەڤ تەکەبور چیە غەفلەت ژ لوباب(٢) — مونجەمدە وەك غەفلەتا بەرفێ ژ ئافتاب
دەما خەبەر هات ژ هەطاڤێ بەرف نامینێ — گەرم دکێ و نەرم دکێ و زود هەرکێنێ
ژ دیتنا کاکلێ بەدەن پێکڤە بت طەمەع — ژار و عاشق دبێ کو (ذَلَّ مَنْ طَمَعْ)
قانع دبێ ب پوست وەختێ نەبینێ کاکلێ — زنجیرا (عَزَّ مَنْ قَنَعْ) دبت زندان لێ
لڤێدەرێ عزەت کافریە و ذلەتا دین — حەتا بەر فانی نەبت کەنگی دبێ نگین(٣)؟!
د مەقامێ کەڤری و وێ گاڤێ اَنا! — وەختێ هەژاری بونا تەیە و فەنا
ژ وێ کبرێ دخوازێ دائیما جاه و مال — کو سرگینە بۆ گولخەنێ(٤) کەمال
کو ئەڤ دو داین پۆستێ زێدە دکن — بەز و گوشت و کبرو شەهوەت کۆم دکن
کاکل نەدیت و لکاکلێ نەمەیزانەد — ژ وێ یەکێ تیڤلرە بکاکل دهزرانەد
شەیطان بو پێشوایێ ئەڤ راه — کو بخوە بو نێچیرا داڤا جاه
مال وەکی مارە و ئەو جاهە ئەژدەها — سیبەرا مێرانە ز مورّەدێ ڤان دوا
ژ دینا وی زمورە دیە مار دلڤێ — مار کۆر دبت و رێوەنگی رێدکەڤێ
چون سەر ڤێ رێکێ سترێ دانیە ویێ رەئیس — پیێ هەرکێڤە چو وی گوت لەعنەت لئبلیس
یانی ئەڤ سەرمن ژ غەدرا ویە — بۆ غەدرێ ئەو موقتەدا سابق پیە
ژ پاش وێ بخوە قەرن دوڤ قەرنا هاتین — هەمیا پێکڤە سەر رێکا وی پێ دانین
هەرکێ دانت رێکا خراب ئەی فەتا — دا خەلك پاش وی بکەڤێ د خەتا

---

(١) موستەحەث – هاندەر، موشەوق.
(٢) لوباب – کاکل، عەقل.
(٣) نگین – صەفا گوستیلێ.
(٤) گولخەن – ئاگر خانا حەمامێ بریخ و طەپکا گەرم دکن ژ وێ دبێژن گولخەن ناخوە ناڤێ سەر گیفکە.

کۆم دبت سەر وی ئەو گوناح پێکڤە　　کو ئەو سەر بوە وێن دیتر دوڤە
ئەما ئادەم دنێریێ ل چارۆخ و پوستین　　تێنتە پێشڤە کو هەمە ئەز ژ طین
مینا ئەیاز ئەو چارۆخا وی مە و رودبو　　لاجەرەم دوماهیکا وی مەحمود بو
هەیینا موطلەق کارسازێ نینیە　　کارگاها هەیین ((کُنْ)) بل نین چیە
دنڤیست سەر نڤیسنێ هیچ کەسەك　　پا شتلەکێ دچێنێ دناڤ شتلەك؟
لکاغەزەکێ دگەرێ کو ئەو نەنڤیسی بێ　　طوڤی ل جهەکی دچێنێ کو نەچاندی بێ
برایێ من تو ببە ئەو جهێ نەچاندی　　کاغەزەکە سپی هێژ نەنڤیساندی
دا رێزدار ببی ژ ((نُونْ وَ القَلَمْ))　　دا طوڤی د تە بچێنێ ئەو (ذُوْالکَرَمْ)
خوە ژ ڤێ خوارنا نەخواری دورکە　　ل مەطبەخا کو تو دبینی خوە کۆرکە
ژبەرکو ژڤێ خوارنێ مرۆڤ مەست دبێ　　پوستین و چارۆخ ژ بیرا تە نەچێ
دەما وەختێ مرن هات ئاهەکێ کەی　　بیرا کەڤلك و چارۆخێ ویێ گاهەکی کەی
حەتا نەبی غەرقێ پێلێ کرێت　　کو پەناه و پشتیڤانەك ژێرە نەهێت
ناهێنی بیر ژ کەشتیا راستین　　نامەیزێی د چاروخ و د پۆستین
چاخێ کو بکەڤی د غەرقا ڤا بەلا　　ئیدی ((رَبَّنا ظَلَمْنا اَنْفُسَنا)) بێژی وەللا
شەیطان بێژت بنێرن ڤیێ خاڤ　　سەری ببرن لڤێ مریشکا بێ هنگاڤ
ئەڤ خصلەت دورە ژ فەرهەنگێ ئەیاز　　کو نڤێژا وی تێتە خوەندن بێ نیاز
ئەو دیکلێ عاسمان بوە ژ حکمەتێ　　قیقلە قیقلا وی هەر دوەختێ خوەتێ

د مەعنا اَرِنا الأَشْیاءَ کَماهِی و بەیانا ((کو کَشَفَ اَلْغَطا ما اَزدَدْتُ یَقِیناً)) و مەعنا ڤی بەیتێ: تو ب چاڤێ خراب ل هەرکێ بنێری ژ داییرەیا وجودا خوە دنێری وبنەسترا خوەهر سیبەرا خوەهر دهاڤێژێ

ئەی کەلەشێران ژ ئەیاز فێربنە بانگ　　بانگی بۆ خودێ ددێ نەبۆنا دانگ[1]
صوبحا کاذب تێت ووی ناخەلتێنێ　　صوبحا کاذب قەنج و خرابا ددۆرێنێ
ئەهلێ دونیا عەقلێ کێم ئافراندن　　حەتا کو ئەو صوبحا صادق هزراندن
صوبحا کاذب ل کاروانا داییە　　کو ببونا رۆژێ بدەرڤە هاتیە
ئەی صوبحا کاذب رێبەر نەبێ　　کو ئەو گەلەك کاروانیە ژ رێڤە دبێ
ئەی توێ صوبحا کاذب رە بوی رەهین　　تو صوبحا صادق رە هەم کاذب نەبین

(١) دانگ – یەك پشك ژ شەش پشکا، دانك طوڤکێ کو ددنە مریشکا، حصەیەکە مالی.

هەکە تەژ نیفاق و پیسی نینە ئەمان ⁂ ژ چ تە ل برایێ خوە هەیە ئەو گۆمان
هەر و هەر پیس گۆمان دبت کرێت کار ⁂ نامەیا خوە دخوینێ دەر حەقێ یار
ئەو پیسێت کو دناڤ خوەهریی دمینن ⁂ ئەنبیارا ساحر و خوەهر دخوێنن
و وا ئەمیرێت خەسیسێ قەلپ ساز ⁂ ئەڤ گۆمان برن سەر حجرکا ئەیاز
کو وی دەفینە هەیە و گەنج د خانیدان ⁂ ژ عەینەکێ خوە نەمەیزینە ل دیتران
شاه بخوە دزانی پاکی و چاکیا وی ⁂ بخاترا وانا کر وی ئەو تەحەری
کو ئەی میران ل حجرێ ڤەکن دەر ⁂ نیڤە شەڤ کو ئەو ژ وێ بت بێ خەبەر
دا شکەرا ببت کارێت خرابێ وی ⁂ ژ پاش وێ سەر مەیە عەذابێ وی
من دایە هەوە ئەڤ زێر و گەوهەر ⁂ من ژ هەوە زێر نەڤێت بل خەبەر
ئەڤ دگۆت و دلێ وی دکر قوتەقوت ⁂ ژبۆنا وی ئەیازێ بێ نەظیرونُدْ
کو ئەزم کو ئەڤ سەر زمانم دچت ⁂ هەکە ئەیاز ڤێ ب بهیزێ ئەو چاوا دبت
دیسا دبێژت بحەقێ دینێ وی ⁂ کو ژ ئەڤێ زێدەتر بوە تەمکینێ وی
کو ئەو بقەذفا من یا کرێت رەش بێ ⁂ و ژ غەرەض و ژ سِرّێ من غافل بوبێ
دەما موبتەلا دیت تەئویلاتێ رەنج ⁂ برنێ دبینێ کەنگی ئەو دبێ ماتێ رەنج
صاحبێ تە ئویل ئەیازێ صابرە ⁂ کو ئەو ب دەریا عەواقبا ناظرە
هەر وەکی یوسف خەونا ڤان زندانیان ⁂ هەیە تەعبیرا وێ ل جەم وی عەیان
چاوا نزانت خەونا خوە مەردێ خەیر ⁂ کو ئەو زانابو ژ سررا خەونا غەیر
هەکە ئەز سەد شویرا ل ویدم ژ ئمتحان ⁂ کێم نابت وەصلەتا ویێ مهرەڤان
ئەو دزانێ کو وی شویری ل خوە ددم ⁂ ئەز ئەوم د حەقیقەت ئەو ئەزم

بەیانا یەکەتیا عاشق و مەعشوق ژ روێ حەقیقەت ئەگەرچ دژن بخاترا وی کو نیاز دژێ بێ نیازیە و هەر وەطوڤ کو ئایینە بێ صورەت و صافە و بێ صورەتی دژێ صورەتە ئەما ناڤبەرا وان یەکەتیە کە د حەقیقەت کو شەرحا وێ ناهێتە گۆتن (و اَلْعاقِلُ یَکْفِیهِ الإِشارَةْ)

جسمێ مەجنون ژ ژان و دەردێ دوریێ ⁂ کەت دناڤ علەت و رەنجا رەنجوریێ
خوین بجوش هات ژ پێتا ئەشتیاق ⁂ حەتا کو پەیدا بو د وی مەجنونی خناق
ڤێجا طەبیب هات بۆ دەرمان کرنێ ⁂ گوت هیچ چارە نینە ژ خوین دەرکرنێ
لازمە ل رەهی بدن بۆنا دەفعا خون ⁂ رەهلێدانەك هاتە وێرێ ذوفنون

زەندا وی گرێدا دا لێدەت نەشتەلا دراز — د گاڤێ لێکرە ڤێرین و یێ مەعشوق خواز
مزدا خوە بستێنە و تەرکا فەصد[1] کن — هەکە بمرم بێژە هەرە جسمێ کەڤن
گوت ئاخر ژ چ تو کەتی طرسین — چون تو ناطرسهی ژ شێرێ عەرین
شێر و هرچ و پلنگ و هەر گورگ و دەدا — ل هاوير دورێ تە شەڤ کۆم ددا
نەد هاتە وانا ژ تە بهنا بەشەر — ژ گەلەکیا ڤین و خۆشتڤیا د ناڤ جەگەر
گورگ و هرچ و شێر زانت عشق چیە — ژ صەیی کێمتر بت کو ئەو ژ عشقێ خالیە
هەکە رەهەکی عشقێ نەبوانە صەی — صەیێ ئەصحابێ کەهفا کەنگی دکەت پەی
هەم ژ جنسێ وی ب صورەت مینا صان — هەکە نەمەشهورن هەنە دناڤ جیهان
تە بهنا دلی نەبریە ژ جنسێ خویش — کەنگی تو بهنا دل دبی ژ گورگ و میش
هەکە عشق نەبوا کەنگی هەیین دبا — نان ل تە نەدگڤری و کەنگی تو دبا
نانێ تە بو ژ چ ژ عشق و ئشتها — ناخوە کەنگی نان دبو جان رە رها
عشقێ نانەیێ مری بجان دکێ — جان کو فانی بو وی جاویدان دکێ
مەجنون گۆت ئەز ناطرسم ژ نەشتەلێ — صەبرا من پترە ژ چیایێ کو کەڤر لێ
عاشقم بێ برین ناراحەتە بەدەنم — عاشقم ل برینت سەر بەدەنم
ئەما ژ لەیلێ وجودا من پورە — ئەڤ صەدەف پر ژ صفاتێ ئەو دورّە
ئەی خوینگر طرسم هەکە فەصدەم بکی — نەشتەلێ نائاگاه دبەدەنا لەیلێ بکی
دزانێ ئەو عەقلێ کو ئی دل رونیە — د ناڤبەرا لەیلێ و من فەرقەك نیە
ئەز کیمە لەیلی، و لەیلی کیە مەن — ئەم یەك روحن د ناڤا دو بەدەن

مەعشوقەکێ ژ عاشق پرسی، کو تو پتر حەز ل خوەدکێ یا ل من، گۆت ئەز ژ خوە مریمە و بتە زندەمە ژ خوە و صفاتێ خوە نین بومە و بتە هەیبومە، من علمێ خوە ژ بیر کریە و ژ علمێ تە بومە عالم قودرەتا خوە منێ ژ دەست دایی و ژ قادر بومە هەکە حەز ل خوە بکم منێ حەز ل تەکری و هەکە حەز ل تە بکم منێ حەز ل خوە کری

بۆ هەر کەسی ئایینەیا یەقین هەبێ — وەلە و خوە بینە خودا بین دبێ

(١) فەصد – نەشتەل لێدان.

اُخْرِجْ بصِفاتِي اِلي خَلْقِي مَنْ رَآكَ رَآنِي و مَنْ قَصَدَكَ قَصَدَنِي و عَلي هَذا(1)

مەعشوقەکێ ب عاشق گوت ژ ئمتحان
د صبهەکێ کو ئەی فلان کورێ فلان

تو پتر حەز ل من دکی عەجەب
یا ل خوە دێ بێژە ئەی بُواَلْکَرَبْ

گۆت ئەز دتە وەصا دبم فانی
کو پرم ئەز ژ تە هندی بزانی

سەرمن ژ هەیینا من بلی نام نینە
د وجودا من بلی تە ئەی خوەشکام نینە

ژ وێ ئەگەرێ بو مە فانی ئەز ڤی طوڤی
هەر وەکی سیکێ(2) د تە بەحرا هنگڤی

هەر وەکی بەرەکی کو ئەو پێکڤە ببت لە علێ ناب
تەژی ببت ئەو ژ صفاتێ ئافتاب

وەصفێ وی بەری نەمینێ د ناڤ ئو
پر ببت ژ وەصفێ رۆژێ پشت و رو

ژ پاش وی هەکە حەز ل خوە بکێ
حەز ل رۆژێ کرنە کو ئەو دکێ

و هەکە ئەو حەز ل رۆژێ بکت ب جان
حەز ل خوە دکت بێ شەك و گۆمان

خواست حەز ل خوە بکت لەعلێ ناب
یا ئەو بڤێت حەز بکێ ل ئافتاب

دناڤ ڤێ دو دوستیێ بخوە فەرق نیە
هەر دو طەرە فابل روهنیا شەرق نیە

حەتا ئەو نەبت لەعل خوەرە دوژمنە
ژبەرکو یەك من نینە لڤێرێ دو منە

ژبەرکو ظلمانیە بەر ئەی باحضور
ب حەقیقەت ظولمانی هەیە ضدێ نور

حەز ل خوە بخوە بکێ ئەو کافەرە
ژبەر کو ئەو مەناعی شەمسا ئەکبەرە

ڤێجا کو هیچ بەر نابێژت اَنا
کو ئەو هەمی تاریکیە دناڤ فەنا

فرعەونی گوت (اَنا اَلْحَقْ) زو شکەست
مەنصوری گوت (اَنا اَلْحَقْ) بو سەربەست

وی (أنا) را لەعنەت الله د عەقب
و ڤێ (أنا) را رەحمەت الله ئەی موجب

ژبەرکو ئەو بەرێ رەش بو ئەڤ عەقیق
ئەو دوژمنێ نور بو و ئەڤ عەشیق

ئەڤ اَنا هُو بو د سِرّ ئەی بوالفضول
ژ ئتحادا نور نەژ رەئیا حلول

خەباتکە دا کەڤریا تە کەمتەر ببت
دا بلەعلەکی کەڤرێ تە ئەنوەر ببت

صەبر کە دناڤ خەبات و دعەنا
دەم بدەم دێ بەقا بینی دناڤ فەنا

وەصفێ هەبیێ دێ ژبەدەنا دەرکەڤێ
وەصفێ مەنشیێ دێ دسەرێ تە هەلکەڤێ(3)

وەصفێ کەڤری هەرگاڤ کەم دبت
وەصفێ لەعلی دتە موحکەم دبت

یەکبارە تو ببە سەمع گوهدار
دا ژ خەلەکا لەعلێ وەرگری گوهار

هەر وەکی چال کۆل ئاخێ ژ خوەکە گەر تە بڤێ
ژ ڤێ بەدەنا خاکی خلاس بی کو بگەهی ئاڤێ

---

(1) ئەڤ جوملە بیایەزیدێ بەسطامی نسبەت دانە.

(2) سیك – سرکە، خەل.

(3) تەهلکەڤی – زێدە ببێ.

هەکە هات جەزبەیا خودێ ئاڤا مەعین   هێ چال نەکۆلای دێ هەلاڤێژێ ژ زەمین
تو کار بکە و بخەباتبە یەواش   هندك هندك ئاخا چالێرە بتەراش
هێ کار بکە و بخەبتە ژبۆنا ئاب   هندك هندك باڤێژە خاك و توراب
هەرکێ رەنجەکێ ببێ گەنجەکێ پەیدا دکێ   هەرکێ بجدی رابو دگەهێ عەظەمەتەکێ
پەیغەمبەر گۆت رکوعە و سجود   بەر دەرێ حەق قوتا ناحەلقەیا وجود
هەرکەسێ کو ئەو ل وێ خەلەکێ ددێ   بختاترا وی دەولەت سەری هلددێ
ڤەگەرە و داستانا وی ڤەگێر   کا چ لێهات حالێ ئەیازێ دلێر

ئەو ئەمیرێت نەمام و غەما ژ نیڤە شەڤ گەل سەرهنگان هاتن و حجرکا ئەیاز ڤەکر و دیتن چاروخ و کەڤلکێ وی هلاویستیە و گۆمان برن، کو ئەڤ حیلەیە و ڤەشارتنە و خانی کۆلان ل هەر کونجەکە شەك لێکرن و چالکۆل ئانین و دیوار کونکرن و تشتەك پەیدا نەکرن و شەرمەزار و بێهڤی بون هەروەکی پیس گۆمان و خیالکەرا دکارێ ئەنبیا و ئەولیا کو دگۆتن کو ساحرن خوە بخوە چێکرنە و مەزناتی دخوازن ژ پاش تەفەحوصێ شەرمەزار دبون و هیچ سودەك نەبو

ئەو ئەمیر هەمی چون بەر دەرێ حجرێ   طالبێ گەنج بون و زێرێت دناڤ خومرێ(١)
ئەوان قوفل ڤەدکر ژ هەوەس   بزانینا سەد حیل و پیلا گەل چەند کەس
ژ وێ کو قوفل زەحمەت لەڤێچا بو   ژ ناڤا گەلەك قوفلا بژارت بو
نەژ بوخلا زیڤ و مال و زێرێ خام   ژبۆنا ڤەشارتنا وی سڕڕی ژ عەوام
کو گوروهەك ل من خیالاتی دبن   قەومێ دیتر ناڤێ حیلەکەر ل من ددن
ل جەم یێ بهمەت بو ئەسرارێ جان   ژ خەسان مەحفوظ تر بت ژ لەعلێ کان
زێر چێتر ژ جانە جەم ئەبلەهان   زێر گۆری جان بوە جەم شەهان
ئەو گەرم دبەزین ژ حرصا زەر   عەقلێ وان دگوت هێ هێدیتەر
حرص بێهودە دبەزی بەرە و سەراب   عەقل بێژت قەنج بنێرە کو ئەڤ نینە ئاب
حرص غالب بوە زێر وەکی جان دبێ   هەوارا عەقلی وێ گاڤێ پەنهان دبێ
حرص سەر زێری غالب دبێ میناکا جان   گۆت ئەڤە ئەڤ مەتاعێ رایگان
سەد بەرابەر دبێ حرص و غەوغایێ وی   پەنهان دبێ حکمەت و ئیما(١)یێ وی

(١) خومرە – دەن، جەرێ مەزن.

حەتا کو دناڤ چالا غورورێ کەت | وی چاخی دبهیزێ ژ حکمەتێ مەلامەت
دەما ژ بەندێ داڤێ بایێ وی شکەست | نەفسا وا مە سەر وی درێژ دکێ دەست
١٨٨٩٠ حەتا ب دیوارێ بەلا نەکەڤێ سەرێ وی | پەندێ دل نابهیزێ ئەو گوهێ کەڕێ وی
حرصا زارۆکا ل بەهیڤە و شەکەر | ژ نەصیحەتا دوگوها دکەت کەڕ
وەختێ دەردێ پرزکا وی دەست پێکر | د نەصیحەتێ هەردو گوهێ خوە ڤەکر
حجرك باحرص و سەد رەنگ هەوەسا | وێ گاڤێ ڤەکرن وان چەند کەسا
دناڤ هەڤدو کەتن ژ ئزدحام | هەر وەکی دناڤ دەوێ کفکی هەوام[2]
عاشقانە دکەڤن د کەر و فەر | نەدکارن بخون و تێنە گرتن هەردو پەر
تەڤ مەیزاندن ژ یەسار و ژ یەمین | چارۆخەکە درهای بو و یەك پوستین
پێکڤە گۆتن ئەڤ مەکان بێ پوش نینە | چارۆخ لڤێدەرێ بل پەی روپوش نینە
هێ بێننەڤە سیخێت تیزرە | ئمتحان کن کۆر چالك و کاریزرە
هەر طەرەف کۆلان و گەرهان ئەو فەریق | کۆلان کرن کۆر چالێت عەمیق
١٨٩٠٠ کۆر چالکێت وان وێ گاڤێ د قیران | ئەم کۆر چالکێت خالینە ئەی کفکوان[3]
ژ وێ پیس گومانیێ هەم شەرم دکرن | دیسا کۆر چالك ژ نو پر دکرن
دیسا گەلەك کون ددیوارا | وەطوۋ دکرن ژ نەزانی وان بێعارا
بێ ژمار لاحول دناڤ هەر سینە | مورغا حرصا وان مایەڤە بێ چینە
بێ ژمار گومراهیا پوچە کارێ وان | دەرڤەکرن و کۆلانا دیوارێ وان
مومکنا دوتنا[4] وی دیواری نە | گەل ئەیاز ئمکانا هیچ ئنکاری نە
هەکە خداعێ بێ گوناهی ددن | دیوار و عەرصە گەواهی ددن
پێکڤە د حیلەنە کوچ عوزری بێنن | دا ژ ڤێ گرداڤێ چاوا جانی دەرتێنن
دوماهیکێ بێ هیڤی دەست و لێڤ دگەزان | دەست ل سەر ددان هەر وەکی ژنان

(١) ئیما – ئیشارەت.
(٢) هەوام – حەشەرات، پیشی و مێش.
(٣) کفکۆ – موتەعەفن، چەپەل.
(٤) دوتن – مالنج کرن، صەیراندن.

زڤرینا نەماما ژ حجرکا ئەیاز بلاییێ شاه مەحموودی بتورکێ ڤالا و شەرمەزار هەر وەکی پیس گومانا د حەقێ ئەنبیا (علیهم السلام) د وەختێ هورێ بەرائەت و پاکیا وان کو ((يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ و تَسْوَدُّ وُجُوهٌ)) و ((تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ))

زڤرینە ڤە هەمی بلاییێ شەهریار — پر ژ تۆزو رویێ زەرڤە شەرمەزار
ژ قەست شاه گۆت ئەڤ ئەحوال چیە — کو بنکەفشێ وە ژ کیسێ زێرا خالیە
و هەکە وە زیڤ و زێر ڤەشارتیێ د تورکا — پا خۆشحالیا درو و رومەتی کا
گەرچ رەهێ داریێ بن ئاخ ئی نهانە — بەلکێ کەسکێ چقا ژێرە نیشانە
ئەوا کو دخوت ئەو رەه ژ ژەحر و قەند — ئەو دکێ گازی سەر شاخێ بلەند
گەرچ رەها بێ بەر ژ فێقی خالیە — بەلکا کەسکا وێ سەر داری ژبۆنا چیە؟
سەر زمانێ رەهێ گولا ڤیانێ ددەینێ — چقێ دەست و پیا گەواهیێ ددەنێ
ئەو ئەمیر پێکڤە کەتنە عوزر خواستنێ — هەر وەکی سیبەرێ لپێش هەیڤێ سەجدە برنێ
عوزرێ وێ گەرمی و تیژیا مە و مەن — چونە جەم شاه گەل شویر و کەفەن
ژ شەرما پێکڤە تلی گەز ددان — هەر یەکی دگوت ئەی شاهێ جیهان
هەکە خوینێ برێژێ لتە حەلالە حەلال — و هەکە ببوری ئەڤە خەلات و نەوال
ئەواکو مەکری ل سەر مەڤەیە — ئەی شاهێ هەژی فەرمان یا تەیە
هەکە ببوری ل جورمێ مە ئەی پیرۆز — طاریتی یا شەڤێیە روناهی بۆ رۆژ
هەکە ببوری دەرێ هیڤیا ڤەدبت — وەرنە سەد وەکی مە گۆری شاه ببت
شاه گۆت ئەڤ تول و ئەڤ نەواز — نە بدەستێ منە، یا د دەستێ ئەیاز

حەوالە کرنا پادشاهی قەبولا تەوبەیا نەماما و حجرڤەکەرا و سزادانا وان ب ئەیازی ئانکو ئەڤ خیانەت سەر ناموساوی بوە

ئەڤ خیانەت ل بەدەن و ناموسا ویە — برین ل سەر رەهێت وی قەنج نفشیە
گەرچ نەفسا واحدن ژ رویێ جان — ظاهراً ئەم دورن ژ ئەڤ سود و زیان
توهمەتەك ل بەنی دان بۆ شاه عارنیە — بل زێدە بونا حلمێ و ئستظهارنیە
شاه موتەهما وەکی قارون دکێ — تو بنێرە بێ گونەها چون دکێ
شاهی غافل نەزانە ژ کارێ کەس — مانعێ ئظهارێ ئەو حلمە و بەس
مِنْ هُنا يَشْفَعُ ژ پێش علمێ وی — لا اُبالِي وارالّا حلمێ وی

١٨٩٣٠ ئـەو گونـاه عـەول ژ حلمـا وی رادبـێ / ناخوە ئەو هەیبەت کەنگی مەجالا وی ددێ
خوینبـەهایا جورمـا نەفـسا قاتلـە / هەیـە سـەر حلمـا وی دیـە سـەر عاقلـە[1]
ژ حلما خودێ نەفسا مە مەست و سەرخوەشە / دێو د مەستی کومك درەڤێنێ و کەیف خوەشە
هەکـە سـاقیێ حلمـا خـودێ مـەی نـەرژابا / کیڤـە دێـو گـەل ئـادەم دوژمنـەکی هێـژابا
جهـێ علمیـێ ئـادەم کـو ژۆرێ فرشـتا بـو / سـەیدایێ زانـست و نـەقادێ وابـو
چـاخێ د جەنـەت شـەرابا حلـم ڤـەخوار / ژ یـەك حـیلا شـەیطـان روزەر کـر هـەژار
ئـەو بـەلا دەرمـانێ تـەعلیما خـودێ بـو / ئـادەم زیـرەك و زانـا و چـابوك کربـو
دیـسا ئـەو ئافیونـا حلمـا هـشکا وی / شـەیطـان هێنـا لێرەڤانـد جلکـا وی
عـەقل هاتـە لایـێ حلمـا وی موسـتەجیر / سـاقیێ مـن تـو بـوی دەسـتەم بگـیر

شاه گۆتە ئەیازی ئختیارکە ژ عەفو و تول ستاندنێ، کو ژ عەدل و لوطفێ هەرچی بکی لڤێرێ دورستە و بهەریەکەکێ مەصلەحەت زۆرە کو عەدلێ هزار لوطف هەیە ((ولَكُمْ فِي اَلْقِصاصِ حَيواةٌ)) ئەو کەسێ کو نەحەزە ژ قصاصێ د ئەڤێ حەیاتێ قاتل دنێری و د سەد هزار حەیاتا کو دێ مینن مەعصوم و مەحقون د قەلاتا طرسا سیاسەتێ نا نێرن

ناڤبـەرا موجرمـا حـوکم بکـە ئـەی ئـەیاز / ئـەی ئـەیاز پـاك بـا سـەد ئحـتراز
١٨٩٤٠ هەکـە دوسـەد جـارا تـە بکـەلێنم د عەمـەل / د کەفا کەلینا تـە پەیـدا نـاکم یـەك دەغـەل
ژ ئمتحـان خـەلك شـەرم دکـن بـێ ژمـار / ئمتحانـا ئـەوێت کـرین شـەرمەزار
ژ یـار و بـەحرا بـێ بنـەتێ علـم نینـە / چـیا و سـەد چـیایە تـێ حلـم نینـە
گـۆت ئـەز دزانم ئـەڤ دانـە یـا تـەدایی / ناخوە ئەز ئەو چارۆخم و کـەڤلێ قـەتیایی
بخـاترا ڤـێ پەیغەمبـەری ئـەو شـرۆڤەکر / کو ئەوێ خوە بناسێ خـودایێ خـوە ناسـکر
چـارۆخا تـە نـوطفـەیـە خوینـا تـە کـەڤل / ئـەی بـرا بـاقی دانـا ویـە ئـەڤ بـەدل
بخـاترا وێ دایـە دا بگـەرهی ل دیتـەر / تـو نەبێـژە کـو ئـەو نینـە بـەل ئـەڤ قـەدەر
ژ وێ یـەکێ نیـشان ددێ چـەند سـێڤا باغبـان / دا بزانـی نـەخل و دەخلـێ بیـستان
ژ وێ مـصطەکـێ گـەنمی دبتـە بـازار / دا نـاس بکـن گـەنمێ د نـاڤ عمبـار
ژ وێ بـەحثـەکـێ شـەرح دکـێ ئوسـتاد / دا علمـێ وی بزانـی موسـتەزاد
١٨٩٥٠ و هەکە بێـژی وی بخـوە ئـەڤ دزانـی و بـەس / تە هاڤێژتـە دور وەسـا کـو ژ رەهـێ خـەس

---

(١) عاقلە – مام و برا و پسمام و مروڤێ نێزیکی قاتلی، ئانکو ئەوێ وێ خوینێ بدن.

ئەی ئەیاز نوکە وەرە داد پەیاکە   /   دادەکە نادر تو جیهانێ پێ ئاڤاکە
موجرمانێ تە موستەحەقێ کوشتنن   /   و ژ طەمەع خوە بعەفو و حلما تەڤە دنن
کانێ رەحما تە غالب تێت یا غەضەب   /   ئاڤا کەوثەر غالب تێت یا لەهەب
ژ پەی رەڤانا مرۆڤ هەردوێ هەیی   /   ژ رۆژا ((اَلَسْتُ)) چقێ حلم و تورەیی
بخاترێ ڤێ لەفظا ((اَلَسْتا)) موستەبین   /   نەفی و ئثباتە دلەفظەکێ قەرین
ژبەر کو ئەڤ ئستفهام ئثباتیە   /   ئەما لەفظا ((لَيْسَ)) د وێ ڤەشارتیە
ئەڤێ تەقریرێ بهێلە دا بمینێ خام   /   کاسەیا خاصان نەدەینە لپێش عام
لوطف و قەحرا خودێ وەك صەبا و وەك وەبا   /   ئەو یەکە ئاسن دکێشێ و ئەڤ کاروبا
حەتا روشدێ خودێ راستان دکێشێ   /   قسمێ باطل باطلان رە دکێشێ
مەعدا حەلوا خواز حەلا و دڤێت   /   مەعدە صەفرائی بت سیکا لاو دڤێت
فەرشا گەرم سەرماییێ ژ جانێ وی دبێ   /   فەرشا سار گەرمییێ ژێ دمێژێ
دوست ببینی ژ تە رەحمەت دەر دبێ   /   دوژمن ببینی ژ تە سەطوەت دەردبێ
نور ببینی روناهییێ لدەرڤە ددێ   /   نار ببینی بدوکێلە ظولمەت ددێ
خەصم و مار و نور و نار و فەخر و عار   /   تەخت و دار و سار و حار و گول و خار
مور و مار و پول و تار و زیر و زار   /   هەر یەکەك گەل جنسێ خوەتێ ژمار

عەجەلەدانا پادشاهی ل ئەیازی، کو زوبە ڤی حوکمی ڤەبرە و مونتەظر نەهێلە ((وَ اَيامُ بَيْنَنا)) نەبێژە کو ((اَلاِنْتِظارُ مَوْتُ الاَحْمَرْ)) و بەرسڤدانا ئەیازی بۆ شاهی

ئەی ئەیاز زوتر دەست بکە بئەڤ کار   /   ژبەرکو رەنگەکە ژ ئنتقامێ ئنتظار
گۆت ئەی سەروەر فەرمان هەمی ژ تەرایە   /   گەل هەبونا رۆژێ ستێر فەنایە
زوهرە کەنگی دکارێ یا عەطارود یا شەهاب   /   کو ئەو بێنە دەرڤە بەرامبەر ئافتاب!
هەکە ژ چارۆخ و کەڤلکی ئەز بورییام   /   کەنگی ئەڤ طوڤێ مەلامەتێ منێ چاندبام
قفل کرن بەر دەرێ حجرکێ چ بود   /   د ناڤبەرا گۆمان کەرێت حەسود
دناڤ ئاڤا جوێ دەستێ خوە دپەلێنن   /   دایەکەك ژ وان کلۆخەکی هشك دەرێنن
ڤێجا کەنگی کولۆخێ هشك ناڤ جۆکێ دبێ؟!   /   کەنگی ماصی گەل ئاڤێ عاصی دبێ!!
سەر منێ مسکین بجەفا شەك دکن   /   کو ئەڤ وەفا چاوا تێت ژ من
هەکە موزاحمەتا نامەحرەما نەبا   /   چەند حەرف ژ وەفا منێ گوتبا
ئەهلێ جیهانێ تورکێ شبهەتاییێ ل مل   /   ئەم پەیڤا دهاژون ژ دەرڤەی تیڤل
هەکە تو خوە بشکێنی دێ بێ مەغز   /   دێ بهیزی داستانا مەغزەکی نەغز

ژ گويزا دتيڤلانده ئاواز هەيه ئاوازێ كاكل و دوهنى بخوه لكيڤەيه
ئاوازەك هەيه ئەما نه بگوهانه ئاوازا وێ د كوريا گوهى نهانه
هەكه نەبو خوەش ئاوازيا مەغزى غژغژا دەنگێ قشرى نەدبهيزى
غژغژا وێ لەورا تەحەمول دكى داكو بێدەنگى دەست بكاكلێ بكى

حكايەتا د تەقريرا ڤێ ئاخفتنێ كو چەندين جارا مە گۆت وبێژ جەرباند مدەتەكێ صەبر و بێدەنگيێ بجەربينن

مدەهەكێ بێ لێڤ و بێ گوش به پاش هنگى وەكى لێڤا ئامادەيێ نوش به
مدەهەكێ بێ لێڤ و بێ كام به پاش هنگى وەكى لێڤا ئامادەيێ جام به
چەند تە گوت نەظم و نەثر و راز ب بەيان خوشتڤى رۆژەكێ ببه گوه ژ ئمتحان
تە چەند كەلاند تەحل و شۆر و تيژ و طرش بكەلێنه جارەكێ ژ ئمتحان شيرينيا كشمش
تە چەندێ خوارى زهوم و شيرين ژ طەعام چەند رۆژا ئمتحانكە عەزيز ب صيام
چەند شەڤا خەوێ رە بوى ئەسير يەك شەڤێ هشيار به دەولەت بگير
تە گەلەك رۆژ بسەربين د هەزل[1] وجد هەره رۆژەكێ خەباتێ رەببه موستەعد
بۆ وى يەكى د قيامەت ژ ئنتباه هێته د دەست ناملكا گوناهى سياه
سەر رەش وەكه ناملكێت تەعزيێ تەژى گوناه مەتنێ وێ دگەل حاشيێ
پێكڤه فسق و مەعصيەتە ئەو يەك سەره هەر وەكى مەيدانا شەر پر ژ كافره
ئەو نامە وەصا پيسه و تەژى وەبال ناهێته راست تێتەڤه د شمال
لڤێ دنێ ناملكا خوه تو ببين ئايا هەژيێ دەستێ چەپه ئەويا يەمين
جەزمه و پێلاڤا چەپ هێژ ل دكان چەپيا وێ دناسى ژ پێش ئمتحان
چاخێ راست نەبى بزانه كو چەپى نرێنا شێرى ديارە ژ مەيمونا سەر لەپى
ئەوێ كو گولێ خوەش بهن و چێدكێ فەضلێ وى دشێ هەر چەپى راست بكێ
ئەو بۆ هەر شمالەكى يەمينى ددێ ئەو بۆ بەحرێ ئاڤا مە عينى ددێ
هەكە چەپى گەل حەزرەتێ وى ببه راست دا تو ببينى تشتا كو تەژێ خواست
تو حەز دكى كو ئەو ناملكا بەرين[2] ژ چەپى ب بهورێ بچته د يەمين
ئەڤ ناما هوسا پر ظولم و جەفايە كەنگى ئەو هەژيێ دەستێ راستايە

(١) هەزل – ياريك، طەڤز، لاقردى، حەنەك.
(٢) بەرين – پەحن، مەزن.

د بەیانا کەسەکی، کو ئاخفتنەکێ بێژت، کو حالێ وی موناسبێ وێ ئاخفتنێ و وێ داخوازێ نەبت میناکا کافرا ((و لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ و الْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللهُ)) خزمەتا بوتێ کەڤری کرن و جان و زێر گۆری وی کرن چ مۆناسب دبت گەل جانەکی کو دزانێ کو خالقێ عاسمان و زەڤیێ و خەلکێ خودایەکە سەمیع و بەصیر و حازر و مۆراقب و غەیور

زاهدەکی ژنەك هەبو زۆر غەیور   هەم ژێرە هەبو خدامەك وەکی حور
ژبەرکو کەنیژکا ژنێ بو مەهوەش[1]   د دلێ زاهد ژ وێ کەت ئاتەش
ژن ژ غیرەت زێرەڤانێ مێر دبو   گەل کەنیژکێ ئەو بتنێ نەهێلاند بو
مدەتەکی ل هەردوا زێرەڤانی دکر ژنێ   داکو ئەو فورصەتێ نەبینن بتنێ
حەتا کو دەرکەت حوکم و تەقدیرا ئیلاه   عەقلێ زێرەڤان بەلەنگاز بو و تەباه
دەما حوکم و تەقدیرا وی هات بێ وقوف   عەقل کی بوە د هەیڤێ کەڤت خوسوف
ئەو ژن د حەمام بو نشکا ڤێ   هاتە بیرا وێ طەشت نەئانیە بۆ بالا ڤێ
گۆتە کەنیژکێ رابە وەکە طەیری بفرە   هەرە طەشتێ ژ مالێ بێنە و هلگرە
وەختێ وێ کەنیژکێ ئەڤ بهیست بو زندە   کو ڤێ زەمانی دێ گەهتە زاهدێ رندە
زاهد ل مالە و بتنێیە ئەڤ زەمان   ئێدی کەت بەزین بەرەو مالڤە شادمان
ئەڤ عشقا شەش سالی بو کەنیژکێ رە   کو هوسا بتنێ پەیدا بکت خواجێ رە
کەتە بەزین جانبێ خانی لەزکر   خواجە د خانی بتنێ پەیداکر
هەردو عاشقا وەسا شەهوەت هەبو   کو ئحتیاط و بیرا دەرگرتنێ نەبو
هەردو ل هەڤ ئالیان ژ ڤین و نشاط   جان ب جان گەهشت وێ گاڤێ ژ ئختلاط
هاتە بیرا وێ ژنێ د زەمانێ حال   کو چاوا من ئەو ڤرێکرە لایێ مال!
من بخوە پەمبو ل سەر ئاگر دانی   من بخوە مها زەر هنارتە جەم بەرانی
بێ شوشتن ژ سەر و بێ جان دبەزی   کەتە پەی وێ و لێڤ لێدگەزی
ئەو ژ عشقا جان دبەزی و ئەڤ ژ طرس   عشق کا و طرس کا فەرق هەیە نەپرس
سەیرا عارف هەر لەحظێ تا جەم ئیلاه   سەیرا زاهد هەر هەیڤێ روژەکە راه
گەرچ زاهد رە بو رۆژەکە شگەرف   کەنگی یەك رۆژا وی بوە خَمْسِينَ اَلْفْ
مقدارێ هەر رۆژەکێ ژ عومرێ مەردێ کار   ژ سالێت دنێ دبت پێنجی هزار
عەقل هەمی ژ ڤی سەری چونە دەر   کراسکێ وەهمێ هەکە درها نەکە بەر

(١) مەهوەش – وەکە هەیڤی.

طرسا مویەكی نیە دناڤ دلیّ عشق[1] جوملە قوربانن دناڤ ئۆلیّ عشق
عشق وەصفیّ یەزدانە ئەما كو خەوف وەصفیّ بەنییّ موبتەلایە ب فەرج و جەوف
وەختیّ تە (یُحِبُّونَ) ییّ خواندی ژ نەبی گەل (یُحِبُهُمْ) بە قەرین د مەطلەبی
ڤێجا موحبەت وەصفیّ خودیّ زان عشق ژی خەوف وەصفیّ یەزدان نەبوە ئەی هەژی
وەصفیّ حەق كاو وەصفیّ مصتا خاك كا وەصفیّ حادث كا و وەصفیّ پاك كا
هەكە ئەز شەرحا عشقیّ بێژم بەردەوام سەد قیامەت دێ بهورن و ئەو ناتەمام
ژبەركو تاریخا قیامەتیّ رە حەدە حەد كیڤەیە وێدەرا كو وەصفیّ ئیزەدە[2]
عشقیّ رە پێنج سەد پەرە و هەر پەری ژ بلندیا عەرشە حەتا (تَحْتَ الثَري)
١٩٠٣٠ هەكە زاهدیّ بطرس دبەزت ب پیا پێت عاشق فرانتر ژ بەرق و هەوا
نەمیناكا بەرق وبایە برادەر چونكی وی درێكا خودیّ ڤەكریە پەر
كەنگی ئەڤێت خائف دگەهنە بانیّ عشق كو عاسمانی دكتە فەرش ژانیّ عشق
بل كو مەگەر بێت عنایەتێت ضیا كو ژ جیهانیّ و ڤی رەفتاری یی ئازا
ژ ڤیانا خوە و نیشاندانا خوە ڤەگەرە و بێژە روحیّ خوە بلاییّ خودیڤە هەرە
ژ ڤیان و نیشاندانیّ هەیە جەبر و ئختیار ژ وەراییّ ڤان دواتێت جەذبا یار

گهانا ژنیّ ب خانی وجودابونا زاهدی ژ كەنیژكیّ

وەختیّ ئەو ژن گهە خانی دەرڤەكر خرێنا دەری دەنگ د گوهیّ وانڤەكر
رابو سەرخوە كەنیژكا ل عەردیّ درێژ زەلام رابو راوەستا دناڤ نڤێژ
ژنیّ كەنیژك دیت یا پرچ بەلاڤ تەڤلیهەڤ و ناراحەت و طرس دهناڤ
مێریّ خوە دیت ژ پیاڤە د نەماز گۆمان برن و كەت ناڤ ئهتزاز
١٩٠٤٠ دامەنا مێری هلدا ویّ ژنا ژێر دیت تێكەل مەنیە گون و كێر
ژ كێری دكەتن چپكێت مەنی ران و چۆك تەڤلیهەڤ بون گەنی
طەپەك ل سەریّ ویدا و گۆت ئەی مەزن ما قەی نڤێژا زەلامی بگونیّ روتڤە دبن!
لایقیّ ذكر و نڤێژە ئەڤ ذەكەر و ئەڤ رانیّ هو بمەنی و پر قەذەر
نامەیا پر ظولم و فسق و كوفر و كین ئنصاف بكە هەژیە د ناڤ یەمین
هەكە لگاور ب پرسی كو ئەڤ عاسمان كیّ ئافراندیە و ئەڤ خەلكیّ جیهان
ئەو دیّ بێژنیّ كو ئەڤ چێكرنا خودایە كو چێكرنا وی سەر خودائیا وی گوایە[3]

---

(١) دلیّ عشق – دلیّ عاشق.
(٢) ئیزەدە – یەزدان، خودیّ، خوا، خولاّ.
(٣) گوایە – گەواهە، شاهدە.

کوفرو ظولم و ستەما ویا زەحف   نارابت بئەڤێ ئقرارا ویا بدەڤ!!
ئایا هەژیە گەل ڤان طوێڤ ئقرارا   ئەو کێماسی و فەضیحەتا وان کردارا
فعلا وی کریە درۆ ئەو گۆتنە   حەتا ئەو بت لایقێ عەذاب و سۆتنە
ڤێجا درۆ بو ژ سەرتا پایێ وی   کو ئەو درۆزن دەراند تەڤ ئەعضایێ وی
رۆژا پەسلانێ هەر نهان پەیدا دبێ   هەر موجرمەك ژ خوە رسوا دبێ
دەست و پێ دێ گەواهی دەن ب بەیان   سەر فەسادا وی لپێش موستەعان
دەست دبێژێ من هوسا دزیمە   لێڤ دبێژێ من هوسا بوسیمە
پێ دبێژێ من ئەڤا کری ب بەدەنا   فەرج دبێژێ ئەزێ رابیمە ب زنا
چاڤ دبێژی من غەمزە کرنە حەرام   گوه دبێژێ من یێ چنی (سُوءُ الْكَلامْ)
ئێدی درۆکەر تێت ژ سەرتا پێیێ وی   دەما ئەعضا گەواهی ددن جەم وی
ئەو وەسا کو دنڤێژا برونا هی   دروێ گرۆڤەرێ وی گونا لێدا گەواهی
ڤێجا کارێ وەسا کو ئەو بخوە بێ زمان   ببت ((اَشْهَدُ)) گۆتن و عەینێ بەیان
حەتا هەمی بەدەن عضو عضوەت برادەر   اَشْهَدُ گوتیێ دناڤ نەفع و ضەر
چونا خولامی ل پەی ئاغایی گوایە   کو ئەزم مەحکوم و ئەڤ ل من مەولایە
هەکە تەرەش کریە ناما ژیارا خوە   تەوبەکە ژ وانێ تەکری ل بەریا خو
عومر هەکە بهوری رەهێ وی ئەڤ دەمە[1]   ئاڤا تەوبێ بدەیێ هەکە ئەو بێ نەمە[2]
بدەرەهێ عومرێ خوە ئاڤا حەیات   دا دارا عومری ببت باتوبات
هەمییێت بهوری ژ ئەڤێ دبن قەنج   وەکی قەندی دبت ژەحرا کوژەکا بەرەنج
سەیئاتەت موبەدەل کر حەق   دا هەمی ببێ طاعەت ئەوێ ما سەبەق

د بەیانا تەوبەیا نەصوح وەطوڤە، کو شیر ژ مەمکا هاتە دەرڤە دیسانا چتە چچکا و ئەوێ کو تەوبەیا نەصوح کر چ جا ژ وی گوناهی یاد نەکەت برێکا رەغبەتێ بەلکو هەرگاڤ نفرەتێ لێ بکەت و ئەو نفرەت دەلیلا وێ بوە کو لەذەتا قەبولێ نە وەرگرتیە لەذەتا قەبولێ ل جهێ گوناهی نەرونشتیە ((سَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرى)) نەبوە لەذەتا ((فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرى)) مایە سەر وی

ئەی خواجە لازمە سەر تەوبا نەصوح ب سەکنێ   خەباتەکێ بکەهەم ب جان و هەم ب بەدنێ
ژ من شەرحا ڤێ تەوبا نەصوح گوهداربە   تە باوەری ئانیە بەلێ ژ نو باوەرداربە

(١) دەم – نەفەس.
(٢) نەم – طەری دژی هشکیێ.

زەلامەك ل زەمانێ پێش هەبو نەصوح ناڤ — پشت ماليا ژنان دكر دناڤ گەرماڤ
روێ وی بو وەك رومەتێ ژنان — زەلاميا خوە وی هەر دكر نهان
ئەو د حەماما ژنان دەلاك بو — د حيلە و فێلا زۆر چالاك بو
ب سالا دەلاكی دكر و كەس — بهن نەبر ژ حال و سرێ ئەو هەوەس
ژبەركو ئاواز و رومەتێ وی ژن وار بو — ئەما شەهوەت كامل و هشيار بو
عەبا و دەسمال دپوشی و نقاب — زەلامەكی شەهوانی و د قورەهيا شەباب
كچێت ئەميران ژ ئەڤ طەريق — باش دفركاند[1] و دشوشت ويێ عەشيق
گەلەك تەوبە دكر و پێ لێ دكشاند — نەفسا كافر تەوبەيا وی ددراند
چو جەم عارفەكی ئەو پيس تەدبير — گۆت د دوعايەكێ مە بينە بير
وی ئازاد مێری سِررّا وی زانی — چون ئی خودائی بو عەيب ل بەر نەدانی
سەر لێڤا وی قوفلە و ناڤ دل رازن — لێڤ بێدەنگە و دل تەژی ئاوازن
عارفا كو جاما حەق ڤەخوارنە — رازا هەميا دزانن و ڤەشارتنە
ل هەر كەسێ ئەسرارێ حەق فێر كرن — موهر كرن و دەڤێ وی بەند كرن
پێكەنی و گۆت خودێ عەقلت بدێ — ژ وێيا كو دزانی خودايێ تە تەوبێ ددێ
ئەو دوعا بحەفت عاسمانا گهاند — كارێ ويێ مسكين ل ئاخر قەبولاند

د بەيانا وێ كو دوعايا عارف گەهشت و داخوازا وی ژ حەق هەر وەكی داخوازا حەقە ژ وی بخوە، كو ((كُنْتُ لَهُ سَمْعاً وَ بَصَراً و يَداً)) و قولە تعالی ((وَ مارَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ و لَكِنَّ اللهَ رَمي)) ئايات و ئەخبار و ئاثار دڤێدە زۆرن و شەرحا سەبەب چێكرنا خودێ دا گوهێ موجرمی بگرێ بتەوبەيا نەصوحفە بێنێ

كو ئەو دوعايا شێخ نە مينا هەر دوعايە — فانيە و پەيڤا وی پەيڤا خودايە
چاخێ خودا ژ خوە سوئال و داخواز بكێ — ئێدی چاوا دعايا خوە رەد بكێ؟!
يەك سەبەبی دەرێنێ كارێ ذوالجلال — كو وی نەجات بدەت ژ نفرين و وەبال
د ناڤ وێ حەمامێ تەشت پر دكر — كەچا شاهی گەوهەرەك وندا كر
گەوهەرەك ژ گوهاركێ گوهان — وندا بو ژنك پێكڤە لێگەرهان
ڤێجا دەرێ گەرماڤێ گرتن ب قوفل و لولا — دا عەول بگەرهن د ناڤ گرنجێ جلا
ل جلا هەميا گەران و ئەو پەيدا نەبو — دزێ گەوهەرێ ژی هەم رسوا نەبو

(١) فركاند – دمالی، دپەرخاند.

١٩٠٩٠ ڤێجا بجد گەرهان كرن ژ گومانشكیێ[1] دەدڤ و گوه و هەر كەلشكێ
دكەلشا ژۆر و ژێر و هەر طەرەف گەرهانا دورّێ كرن ژ هەر صەدەف
بانگ هات كو هەمی ببن عوریان هەركێ هەیین ژ پیر و ژ جوان
دەرڤانێ ل یەك بیەكی گەرهان كر دا گەوهەرێ پەیدا بكێ ل ور
ئەو نەصوح ژ طرس كەت د خەلوەتێ روێ زەرو لێڤێ رەش ژ خەشیەتێ
لپێش چاڤێ خو ددیت مەرگ گەلەك دلەرزی سەر خوە وەكی بەرگ
گۆت یارەب گەلەك جارا هاتمە تەوبە و عەهد گرێدامە و شكاندمە
ئەو كارێت من كری هەژینە بمن حەتا رۆژەكە رەشا هوسا گهایە من
هەكە نەوبەتا لێگەرانێ بگەهێ من وای كو چ ناراحەتیا كێشت جانێ من
د جەگەرا من كەتیە سەد شەرەر د موناجاتا من دبینی بهنا جەگەر
١٩١٠٠ ئەڤ خەما هوسا كافران نەگرێ سەد هەوار دامەنا رەحما تە من بگرێ
هەی خوەسكا دایكێ ئەز نەزابا مە یا شێری دچێرنگاهێ ئەز خواربا مە
وێ بكە كو سەر تە ڤەیە ئەی خودایێ بتنێ كو مار یێ من دگەزێ ژ هەر كونێ
جانێ كەڤری منێ هەی و دلێ ئاسنین ناخوە دڤێ دەرد و ژانێ دبو خوین
وەختێ منێ طەنگ دبێ و یەك نەفەس پادشاهییێ بكە لفەریادەم برەس[2]
هەكە ڤێ جارێ ل من ستارێ بكی دێ تەوبەكم ئەز ژ هەر گونەهەكی
تەوبا من قەبول بكە ڤێ جارا دیتەر دا گرێدم بۆنا تەوبێ سەد كەمەر
هەكە ئەز ڤێ جارێ تەقصیرەكێ بكم ئێدی گوهنەدە دوعایێ كو بكم
وی دكر زاری و سەد رۆندك رەوان كو بوم ئەسیرێ جەلاد و عەوان
هیچ كافرەك نەمرتئە و طوڤ هیچ مول حەدەك نەبت ئەڤ طوڤ
١٩١١٠ وی هەوار دكرن ل سەر جانێ خوە روێ عزرائیل ددیت لپێش خوە
ئەی خودا و ئەی خودا وەسا دگوت كو ئەو دەر و دیوار گەل وی بون جۆت

نەوبەتا گەرانێ گها بنەصوح و هاتنا دەنگی و ئەم ل هەمیا گەرهان، ل نەصوح بگەرن و بێهوش بونا نەصوحی ژ وێ طرس و هەیبەتێ و ڤەبونا گرێكێ ژ پاش نهایەتا گرتنێ، كما ((قالَ رَسُولُ اللّٰهُ صَلَي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَمْ اِذ اَصابَهُ مَرَضٌ اُوْهَمٌ اِشْتَدي اَزْمَة تَنْفَرِجِي))

ئەو مژیلێ یارەب بو ژناڤ تەفتێشكەرا دەنگ هات بو

(١) گۆمانشك – گۆمان و شەك.
(٢) برەس – بگەهە.

ئەم ل هەمی گەرهان وەرە پێش ئەی نەصوح ‌ ‌ وێ گاڤێ بێهۆش بو ژێ دەرکەت روح
هەر وەکی دیوارەکی شکەستی قولپی ‌ ‌ هش و عەقلێ وی چو بو وەك هشکە دەپی
چاخێ هشێ وی ژ بەدەن چو ئەو زەمان ‌ ‌ سِرِّێ وی گها گەل خودێ ژ نهان
دەما ڤالا بو و نەما ئەو بخوە ‌ ‌ دیسا خودێ جانێ وی برە جەم خوە
وەختێ ئەو کەشتیا وی بێ مرادی شکەست ‌ ‌ د کنارێ رەحما دەریا خودێ نشەست(١)
جان گەهشتە خودێ گاڤا بێهوش بو ‌ ‌ پێلا رەحمەتێ وی زەمانی ب جۆش بو
چاخێ کو جانێ وی خلاس بو ژ کریتیا بەدەن ‌ ‌ ب شادی چو جەم ئەصلێ خوە بەدەن
جان وەکی باز و بەدەن ل وی گرانە ‌ ‌ پێێ بەستی و چەنگێ شکەستی گرێدانە
دەما کو هشێ وی و پێێ وی ڤەکرن ‌ ‌ دێ فرێ ئەو باز بەرەو شاهێ مەزن
دەما کو دەریایێ رەحمەت جۆش کر ‌ ‌ کەڤرا هەم ئاڤا حەیاتێ نوش کر
ذەرەیا زەعیف عەجێب و قەوی بت ‌ ‌ مەرشا خاکی ئەطلەس و زێری بت
مریێ سەد سالی دەرکەڤت ژ گۆڕ ‌ ‌ دێوێ مەلعون ب باشی بت رەشکێ(٢) حۆر
رویێ زەڤی کەسك بت پێکڤە هەمی ‌ ‌ شاخێ هشك پشکۆژ داربت قەوی
گورگ دبت دۆست گەل کاڤرێ ‌ ‌ بێ هیڤی هیڤیدار دبن ل هەمی دەرێ

پەیدابونا گەوهەرێ و حەلالی خواستنا دەرڤانێت حەمامێ و کەنیژکێت شەهزادی ژ نەصوح

نشکا ڤە دەنگ هات کو طرس چو ‌ ‌ ئەو دورا ب قەدرا ونداییی پەیدا بو
ژ پاش وێ طرسا هلاکا جان بوی ‌ ‌ مزگینی هاتن کو ئەڤە یێ وندا بوی
پەیدا بو و دناڤ کەیفخۆشیێ هلبون ‌ ‌ مزگینی بدە کو گەوهەر پەیدا بون
بکنە قیژین و تلیلی و دەست لهەڤبدەن ‌ ‌ گەرما ڤێ پرکن ژ (قَدْ زالَ اَلْحَزَنْ)
ئەو نەصوح دیسا هات سەرخوەڤە ‌ ‌ چاڤێ وی رۆنتر بون ژ سەد رۆژ پێشڤە
لێبورین دخواستن ژ وی هەر کەسەك ‌ ‌ ماچ ددانە ل سەر دەستێ وی گەلەك
گومانێ پیس مە دبرن ل مەکە حەلال ‌ ‌ گوشتێ تە مەدخوار ب ڤان قیل و قال
ژبەرکو ظەنا هەمیا ل وی پتر بو ‌ ‌ ژبەرکو ژ هەمیا ل کەچێ نزیکتر بو
تایبەت دەلاکێ وێ بو و مەحروم نەصوح ‌ ‌ بەلکی دو بەدەن بون مینا یەك روح
وی گەوهەرەك بریە ل سەر دەست و بەس ‌ ‌ ژ وی مولازمتر بخاتون نینە کەس

---

(١) نشەست – رونشت، دانشت.
(٢) رەشك – حەسەد.

عەول داخوازا لێگەرهانا وی کر   بۆنا حورمەت لێگرتنێ تاخیر کر
داکو وی ربێ بهاڤێژتە دەرەکێ   دڤێ موهلەتێ خوە خلاسکێ بجارەکێ
ئێدی داخوازا لێبورینێ لێدکرن   و ژبۆنا عوذر خوازیێ چاڤ پان دکرن
گۆت بو فەضلا خودایێ دادگەر   ناخوە ژ وێیا ب من دگوتن هەمە خرابتەر
چ حەلال خواستنە دکن ژ مەن   کو ئەزم موجرمترێ ئەهلێ زەمەن(١)
ئەوا کو ژ خرابی گۆتنە من ژ سەدی یەکە   ئەڤ ل من ئەشکەرایە هەکە کەس بشەکە
کەس چ دزانێ ژمن بل هندکی   ژ هزاران جورم و فعلێ خراب یەکی
ئەز ئەڤێ دزانم و ئەوە سەتارێ من   زافیا جورما و کرێتیا کردارێ من
عەول شەیطانەك مرا ئوستاد بو   ژ پاش وێ ئبلیس جەم من بادبو
خودێ ئەو هەمی ددیت و نەدیدە دکر   دا نەبم فەضاحەت و هەتکا من نەبر
دیسا رەحمەتێ کورك دوزیەم کر   تەوبەیا شیرین وەکی جان روزیەم کر
هەرچی من کری پێکڤە نەکری ژمارت   طاعەتێ نەکری من کری ژمارت
هەر وەکی سەرڤ و سوسنێ ئەز ئازاد کرم   هەر وەکی بەخت و دەولەتێ ئەز دلشاد کرم
ناڤێ من د ناملکا پاکان نڤشت(٢)   دۆزەخی بوم خەلاتێ من کر بەهشت
عەفو کر ئەو هەمی جورم وگوناه   سپی بو ئەو نامە و روێ سیاه
من نالین کر بو وەك وەریس نالا من   وەریس هات دالقاندن د چالا من
ئەو وەریس من گرت هاتمە دەرڤە   شاد و قەوی و قەلەو بوم برەنگڤە
دبنێ چالێ کەتبوم وەك ئەسیر   رۆژ و شەڤ ناڤ فغان و دنەفیر
ژ هەوا و هەوەس بێچارە بوم د طەنگی   نوکە جی ناگرم د دنێ ب چ رەنگی
هزاران ئافەرین ل تەبن ئەی خودا   نشکا ڤە تە ئەز ژ خەما کرم جودا
هەکە سەرێ هەر موێ من ببت زمان   نەشێم سوپاسیا تە بکم بەیان
دێ کەمە هاوار د ڤێ مێرگێ و عیون   ل خەلکێ یا لَیْتَ قَوْمِي یَعْلَمُونْ

دیسا شاهزادێ گازی نەصوح کر ژبۆنا دەلاکیێ ژ پاش قەویبونا تەوبێ و قەبول بونا تەوبێ و هنجەت کرنا وی و نە وەرگرتنا داخوازیی و نەچون

ژ پاش وێ کەسەك هات کو ژ مەرحەمەت   کەچا سولطانێ مە گازی تە دکەت
کەچا شاهێ تە گازی تە دکێ کو وەر   دا سەرێ وێ نوکە بشۆیی ئەی پارێزگەر

(١) زەمەن – زەمان.
(٢) نڤشت – نڤیسی.

بـل تـە دلـێ وێ دەلاکـەکی نـاخوازی   کـو ب مالـت یـا بـشوێت وی ب طـازی
گـۆت هـەرە هـەرە دەسـتێ مـن بوبێکـار   و ئـەڤ نەصـوحێ تـە نوکـە بـو بیمـار
هـەرە بلـەز بگـەرە کەسـەکی دیـترێ قـەوی   کـو وەاللە کـارێ ژ دەسـتێ مـە دەر چـوی
گەل دلێ خوە گـوت کـو ژ حـەد چـوە گونـاه   کەنگی ژ دلێ من دچت ئـەو طـرسـا سـیاه
ئـەز جـارەکێ مـرم و دیـسا ئامـەدەم   مـن طـامکـر تـەحلیا مـەرگ و عـەدەم
مـن تەوبـەیا حـەقیقی یـا کـری گـەل خـودا   ناشـکێنم حـەتا جـان ژ بـەدەن ببـێ جـودا
ژ پـاش ئـەڤێ محنـەتێ کـی جـارەکی دیتـەر   ب پی چتە لایێ خـەطـەر مەگـەر کـو کـەر

د بەیانا وێ، کو کەسەك تەوبە بکێ و پەشیمان ببـێ و دیـسا وێ پەشـیمانیێ ژ بیر بکێ ویێ جەرباندی بجەربینێ د خسارەتا ئەبەدی کەڤت، کو مَنْ جَـرَّبَ اَلْمُجَرَّبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدامَةْ و دەما تەوبا ویرە ثوباتەك و هێزەك و شـرینیەك و قەلبەك هاریکاری ژ خودێ نەگهێ وەکی دارا بێ رەهو ریچال هەر رۆژ زەرتر و هشك تر دبێ (نَعُوذُهُ بِاللّٰە)

ژ جـل شـویەکی رە هـەبو یـەك کـەر   پـشت کـول و زك ڤـالا و بـەدەن لاغـەر
د نـاڤ بـەرا کـوچ و بـەرا بـێ گیـاه   رۆژ حەتا شەڤێ چون و هات دکر بێ پـەناه
بـۆ نـان خـوارنێ غـەیری ئـاڤێ لـویرێ نـەبو   رۆژ و شـەڤ کـەر لـوێ کـۆر و کـەرِّ بـو
ل وی حـەوالی نەیـستان و بیـشە بـو   شـێرەك ل وێ بـو و نێـچیر لێپیـشە بـو
ناڤبـەرا شـێر و فیلـێ نێـر شـەرەك رودا   ئـەو شـێر وەسـتها و ژ نێـچیرێ ڤـەما
مدهـەکێ ژ زەعیفـی مـا ژ نێـچیر کرنـێ   حەیوانات بەلـەنگازمان ژ خـوارن خـوارنێ
ژبـەر کـو هـەمی شـوینخواریکێ شـێر بـون   وەختێ شـێر رەنجـور بـو چ جـا تێـر نـەبون
شـێر گۆتـە روڤیـەکی هـەرە لەزکـە   کـەرەکی بۆنـا مـن نێـچیر کـە بەزکـە
هەکـە تـە کـەرەك پەیـدا کـر دۆرا چـەمەنی   چـیرۆکا ژێـرە بخوێنـە بحـیلا زو بـێنی
کـەربت یـا گابـت بێنـە کـو ژ مێـژە   مە چ نـەخواری، هەرچـی زانـی ژێـرە بێـژە
ئەگـەر بهێـز بـبم ژ گوشـتێ کـەر   ئێـدی دێ گـرم پـشترە نێـچیرەکی دیتـەر
ئـەزێ هنـدکی خـوم بـاقی وەرە بـت خـوارن   ئـەزێ بمـە سـەبەب بـۆ هـەوە دخـوارن
ژ چـیرۆك و ژ ئاخفتنێـت خـوەش   وی نـەرم بکـە زوتـر بـۆ ڤێـرێ بکـەش

تەشبیەکرنا قوطبی کو عارفێ واصله خێر دانا خەلکێ ژ قوەتا مەغفرەت و رەحمەتێ سەر مەراتبێ، کو خودێ ئلهام ددێ و تەمثیل بشێر دخێر خوارنێ و مایین شوینخوارێ وینە ل مەراتبێ قوربا وان ب شێر نەقوربا مە کانی قوربا صفەتی و تەفصیلا ڤێ گەلەکە (وَ اللّٰهُ الهادِي)

قوطب شێرە و نێچیرکرن کارێ وی ئەڤ خەلکێ مایین شوینخوارێ وی
حەتا دکاری د رضایا قوطب بکوش دا قەوی ببت بکێ نێچیرا و حوش
چاوا ئەو برەنجێ میناکا خەلق کو ژ دەستێ قوطبە رزقێ چەندین حەلق
هەکە دلێ تە نێچیرڤانێ حەقایقە وەجدا خەلکێ ژ قوطبێ صادقە
ئەو وەکی عەقلە و خەلق وەکی ئەندامێ بەدەن ب عەقلی ڤە گرێدایە تەدبیرا بەدەن
ضعفا قوطب ژ بەدەن بوە نەژ روح ضعف د کەشتی بو نەد نوح
قوطب ئەو کەسە کو ل دۆرا بزڤرێ زڤرینا ئەفلاکا ل هاویر وی بگەرێ
یاریەکێ بدە د سازا کەشتیا وی هەکە بوی خولامێ خاص و بەنیێ وی
یاریدان د تە زێدەبت نەد ئو حەق گۆت (اِنْ تَنْصُرُوا اللّٰہَ تُنْصَرُوا)
هەر وەکو روڤی نێچیر بگرە و بکە گوری د بەدەل دبێ بهزاران ل تە بوری
دڤێ ئەو نێچیرا مرید ببت روڤیانە ناخوە نێچیر گرتنا حەفتیار یا مریانە
مری بکێشی جەم وی دبت ساغ زبل و قرێژ کەسك دکت بیستان و باغ
روڤی گۆتە شێری دێ خزمەتکم حیلا چێکم وی ژ عەقلی دورکم
حیلە و چیرۆکڤانی کارێ منە کارێ من داستان و سەرڤە برنە
ژ سەرێ چیێ بەرە و نەوالێ لەز کر ئەو کەرێ مسکینێ لاغەر پەیدا کر
ئێدی سەلامەکە گەرم لێکر و پێشڤە چو پێش وی سادە دلێ ژارڤە چو
گۆت تو چ دکەی دڤێ صەحرایێ هشك دناڤ کوچ و بەرا و جایێ هشك؟
کەری گۆت گەر دغەمم وەر د ئێرەم خودێ قسمەتێ من کریە و ئەز ژێ شاکرەم
سوپاس بێژم بۆ دۆستی د خێر و شەر ژبەرکو د قەضا هەیە خرابتەر
چونکی ئەو دابەشکەرە دبێ کوفر گلە صەبر لازمە صەبر (مِفْتاحُ الصِّلَه)
دیسا گۆت (اَلصَّبْرُ مِفْتاحُ اَلفَرَجْ) کەنگی دگەهێ صابران جەورو حەرەج
ئەز رازیە دابەشکرنا قەسام رە کو ئەو خوداوەندە خاص و عام رە
ژ نعمەتا وی بەهرە وەرن خاص و عام رزقی دگەهێنێ وەحش و هەوام
مورغ و ماسی قسمەتێ خوە دخون مور و مار ژ نعمەتا وی دچەرن

سفرا وی سەرتا سەرێ عالەم گرتیە — بەر سەرێ سفرا وی خەلایق رونشتیە
هەمی دخون و هیچ کێم نابت ژ وان — بێژەکی بێ رزق مایە د جیهان
رازیە هەکە تو دل زندەیی — کو ئەو دگەهێنێ رزقێ هەر بەندەیێ
ئەو دوستە بلی خودێ پێکڤە دوژمن — گەل دوژمن چاوا ژ دوست گلە بکن
حەتا ئەو خەم بدێ ناخوازم هنگڤین — ژبەرکو هەر نعمەتێ خەمەك هەیە قەرین
سوپاس بکە حەتا نەهێتە تە خرابتەر — ناخوە نشکا ڤە کەڤی گل مینا کەر

حکایەتا دیتنا کەرێ ئاڤکێش هەسپێت خزمەت لێکری ل ئاخورا تایبەت و خوەزی خوەستنا وێ دەولەتێ د وەعظا ئەوە کو نەلازمە خوەزیا بخوازی مەگەر مەغفرەت و عنایەتێ، کو ئەگەر د سەد نەوعێ رەنجا دەما لەزەتا مەغفرەتێ بو هەمی شیرین دیت باقیێ هەر خوەشیێ (دەولەت) کو نەجەرباندی خوەزیا لێیی گەل وێ رەنجێ قەرینە، کو ئەوێ نابینی، هەر وەکی ژ هەرداڤەکێ دانە پەیدا بوە و خەفك ڤەشارتی، تو دڤێ یەك داڤێ مایی هیڤیا دکی، کو خوەسکا چوبامە وان دانا، هزر دکی کو ئەو دانە بێ داڤە

یەك داستان من ل بیرە ژ بابی — رۆژەکێ ب نەصیحەت گۆت کو پێ رابی
بۆ ئاڤکێشەکی هەبو یەك کەر — ژ محنەت پشت طەوا بو مینا چەنبەر
پشتا وی ژ بارێ گران دەه جها کول — رۆژێ چەند جارا داخوازا مەرگ دکر ژ دل
ئەوی بێ جەه و ژ کایا هشك تێر نەبو — برین ژ تیژکێ ئاسنی دکەماخا ڤەبو
میرێ[1] ئاخور ئەو دیت رەحم تێئانی — کو ناسیارێ خودانێ کەری بو ل زەمانی
ڤێجا سلاڤەك لێکر و لێ پرسی ژ حال — کو ژ چ ئەڤ کەر چەمایە وەك هلال؟
گۆت کو ژ فەقیراتی و تەقصیر ل منە ئەڤ — کو نەخواریە جەه ڤی بەستە دەڤ
گۆت چەند رۆژ بسپێرە تو بمن وی — دا د ئاخورا پادشاه ببت قەوی
کەر بسپار تە وی و ژ زەحمەت نەجات بو — دناڤ ئاخورا سولطانێ خوە گرێدا بو
کەری ژ هەر لایی هەسپێت طازی د دیت — بخوارن و قەلەو نوژەن و قیت وقیت
ژێر پێ وان مالی و ئاڤ رەشاندی — کا وجەه ل سەرێ وەخت ل وان گهاندی
خوەران و مالین ل هەسپا دیت ب چاڤ — پۆز هلدا ژۆر کو ئەی رەبێ خێر بەلاڤ
مانێ کو مەخلۆقێ تەمە وەلەو کەرم — ژ چ ژار و پشت کول و لاغەرم

(١) میرێ ئاخور – مەزنێ صطەڤلێ، میرێ کوخێ.

شەڤ ژ دەردێ پشت و ژ برسا زکی ئارەزومەندم بمرم هەر دەمەکی
حالێ ڤان هەسپا هۆ خوەشن و تێر چما ئەز تایبەتم ب کێشانا بار و تێر[1]
نشکا ڤە بو بەحسا جەنگ و شەری زین ل هەسپا گرێدان ل سەر هافری
بریندار بون ژ سەر تیرێ دوژمن تیرا هەمی ئەطرافێ بەدەن کونکرن
ئەو هەسپ دیسا ژ شەری هاتنە ڤە پێکڤە د ناڤ ئاخورێ کەتنە ڤە
پێت وان موحکەم گرێداینە بنەوار نالبەندێت راوەستاین پەیهەڤ قطار
١٩٢٣٠ بەدەنا وان د کەلاشتن بشەك و تەخمینا دا بێننەدەر سەر تیرا ژ برینا
وەختی کەری ئەو دیت گۆت ئەی خودا من ژ فەقر و عافیەتێ نەکە جودا
ژ وێ تێریێ بێزارم و ژ ڤێ برینا کرێت دێ دونیا هێلێ هەرکێ عافیەت بڤێت

جەواب دانا روڤی ل کەری

روڤی گۆت لێگەر هانا رزقێ حەلال دبت فەرض ژبۆنا ئمتثال
عالەم ئەسبابە و رزقێ بێ سەبەب ب دەستڤە ناهێت ڤێجا گرنگە طەلەب
(وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللهِ) ئەمر دا لازم نەبێ غەصبکرن هەر وەکی نەمر[2]
پەیغەمبەر گۆت کو ل سەر رزقی ئەی جوان دەرێ هاتی گرتن و قوفل ل سەردان
بزاڤ و هات بۆ مەو ئکتساب هەیە کلیل سەر وێ قوفل و حجاب
بێ کلیل ئەڤ دەرڤەبون راهـ نینە بێ طەلەبا نان سُنَّةُ ت الله نیە
هەکە تو دانیشی د بنێ چالەکێ کەنگی رزق ژ تەرە تێت بحالەکێ

جەواب دانا کەری ل روڤی

١٩٢٤٠ کەری گۆت زەعیفیا تەوە کولێیە ل وان ناخوە کەسەك دێ نانی دەت کو دایە جان
هەرکێ بخوازت پیروزی و بێ نیازی لێ کێم نابت پاریێ نان، ب بەرازی
حەیوانان پێکڤە بونە ئەکالێ رزق نەلپەی کەسبن و نە حەمالێ رزق
رزقێ هەمیا رەزاق پێ ددێ قسمەتێ هەر یەکی لپێش وی دنێ
رزق پێش هەرکێ صەبر کر هاتیە رەنج و زەحمەت و خەبات ژ بێ صەبریە

---

(١) تیر – موقابلێ خورجینی یا خورجکا مەزن.
(٢) نەمر – پلنگ.

بەرسڤدانا روڤی ل کەری

رۆڤـــی گـــۆت ئـــەو تـــەوەکول نـــادره کـێم کەســەك دڤــێ تــەوەکولێ مــاهره
لپـــــەی نـــــادر کــــــەتن ژ نەزانیــــــە کـەنگی بـۆ هەرکەسی رێکـا سـولطـانیـە؟
وەخـــتێ پەیغەمبـــەر دبێـــژی قەناعەتـــە گـــەنج ل هەمی کەسی گـەنج ناگـەهێ بـێ رەنـج
حـــەدێ خـــوە بناســـە و هنـــد بلنـــد نـــەفر دا نەکـــەڤی د نـــشیڤی شـــۆر و شـــر
بخەبتـــــە و د طـــــەلـــــەبێ بکـــــە ســـــەعی دەما تـە نینـە د تـەوەکولێ صـەبر و وەعـی

دیسا بەرسڤا کەری ل رۆڤی

١٩٢٥٠ کـەری گـۆت ڤـاژی دبێـژی بـەلێ بـزان شـۆر و شـەر ژ طـەمـە ع تێـت لایـێ جـان
ژ قەناعـــەت هـــیچ کــــەس نـــەبو بێجـــان و ژ طـەمـاهی هـیچ کـەس نـەبو سـولطـان
نـــان ژ صـــــە و بـــــەرازا قـــــەت نـــەکر نەکەســبا مرۆڤـــە ئـــەڤ بـــاران و عـــەور
کـــو چـــاوا عاشـــق ل ســـــەر رزق زار رزق هـــەم هەیـــە عاشـــق ل رزق خـــوار
هەکـــە تـــو لـەزنـــەکی تێتـــە بـــەردەرت و هەکـە تـو لـەز بکـی ددێ دەردەسـەرت

د تەڤریرا مەعنا تەوەکولێ، حکایەتا وی زاهدێ، کو ژ تەوەکول رە ئمتحـان دکـر و ژ ئەسبابا مونقەطع بو و ژ بـاژێر دەرکـەت و ژ جـادا دور و ل بـنێ چـیایەکی بـتنێ لـسەر سـەرێ بـەرەکی دانـا و گـۆت مـن تـەوەکول ل سـەبەب چـێکرن و رەزاقیاتە و ژ ئەسبابا مونقەطع بومە ب بینم ئەگەرێ تەوەکولـێ

وی یـــەکێ زاهـــد بهیـــست ژ مـــوصـــطەفـــا کــو یـــەڤین رزق تێتـــە ب جـــان ژ خـــودا
گـــەر تـــە بڤێـــت وەر تـــە نـــەڤێت رزقـــێ تـــە تێتـــە جـــەم تـــە ببـــەز ژ عـــشقێ تـــە
ژبۆنـــــا ئمتحـــــان چـــــو ئـــــەڤ زەلام ل چۆلـێ بن چیایەکی خوە درێـژ کـر تـەمام
کـــو ب بیـــنم چـــاوا رزق تێـت جـەم مـەن دا قـــەوی ببـــت د رزق ل مـــن ظـــەن
کاروانـــــەك دچـــــو رێـــــك ونـــــدا کـــــری لایێ چیایی دیت ئەوێ مومتەحن درێژ کـری
١٩٢٦٠ گـــۆت ئـــەڤ چ زەلامـــە لوێـــدەرێ روت دور ژ رێـــك و بـــاژێرا بـــێ زاد و قـــوت
ئـــەی عەجـــەب ســـاخە یـــا مریـــە ئـــو قـەی نـاطـرسـێ ژ هـیچ گـورگ و عـەدو!
هـــــاتن دەســـــت ل ســـــەر وی پەلانـــــدن ژ قەســـت تـــشتەك نـــەگۆت برازانـــدن

هەم نەلڤی بخوە و نەلڤاندن سەر ... ژ ئمتحان وی هیچ ڤەنەکر بەصەر[1]
ئێدی گۆتن ئەڤ بێ مراد نڤستیە ... یا ژ برسا ئێش د وی کەتیە
نان هێنانەڤە و د قازانەکێ طەعام ... دا وێ برێژن ناڤ گەوری و کام
ڤێجا بقەست زەلامی ددان نەڤەکر ... دا بزانت راستیا وێ وەعدێ ل ڤر
رەحما وان هات کو ئەو زۆر بێنەوایە ... و ژ برسا هالکێ مرن و فەنایە
کار دئانین و قەومی لەز کرن ... ددانێت ویێ گرتی ڤەکرن
رێژاندنە د ناڤ دەڤێ وی شۆربا ... دگڤاشتن دناڤ وێ نان و مۆرەبا
١٩٢٧٠ گۆت ئەی دل گەرچ ل بەدەنا خوە ددی ... رازێ تو دزانی و نازیا دکی
دل گۆت دزانم، بقەستا دەربەنم ... الله رازقە سەر جان و بەدەنم
ئمتحان ژ ڤێ بخوە پتر چاوا بوە ... رزق بەرەو صابران بخوە چوە
دا بزانی و ژ تەوەکول نەبهوری ... طەمەع هێنان دبت چ؟ ژ کەری

دیسا بەرسڤدانا روڤی بۆ کەری و تەحریضا کەری ب کەسبێ

روڤی گۆت ڤان حکایەتا بەسکە بهل ... دەستا باڤێژە کەسب کرنێ (جُهْدَ اَلْمُقِلْ)
خودێ دەستێ دایی تە کارەکی بکە ... کەسبەکێ بکە هارێکاریەکێ بکە
هەرکێ ئەو پیا دانت د مەکسەبەکێ ... هاریکاریا یارێت دیتر دکێ
ژبو کو هەمی کەسب ناهێت ژ یەکی ... هەم کوزکڤانی هەم ئاڤدانی هەم حایکی[2]
چون بهەڤکاریە عالەم بەرقەرار ... هەر کەسەك کارەکی دبژێرێ ژ ئفتقار
مفت خوارن دناڤ کۆمەل شەرط نیە ... ریا پەیغەمبەر کار و کەسب کرنیە

بەرسڤدانا کەری بۆ روڤی کو تەوەکول چێتریێ کەسبایە، کو هەر کەسبەك موحتاجە ب تەوەکولێ کو ئەی خودا ڤی کارێ مە درست بکە و دوعا موتەضمنێ تەوەکولە کو ل کەسبەکە کو ب هیچ کەسبەکی دیتر موحتاج نینە اِلي آخِرِهِ

١٩٢٨٠ کەری گۆت چێتر ژ تەوەکولا سەر رەبی ... د دو عالەمێ ناناسم مەکسەبی
کەسبا شوکرێ وی نەشێم نەبینم ... زێدەبونا رزقی ئەز ژ خودێ دبینم

---

(١) بەصەر – چاڤ.
(٢) حایك – تەڤنا چالێ و راچاندن.

تەوەکول بخوە چێترینێ کەسبایە ژبەرکو د هەر کەسبێ دەستت ب خودایە
کو ئەی خودا کارێ مە تو راست بێنە و ئەڤ دوعا بخوە تەوەکولە د سەر بێنە
د تەوەکولێ هیچ نەبوە ئحتیاج فارغی ژ کێماسیا دەخل و دان و خەراج
بەحث و کێشا وان بو گەلەك د خطاب هەردو وەستیان ژ سوئال و ژ جەواب
پشترە روڤی گوتیێ بزانە د مەهلەکە فەرمانا (لاتُلْقُوا بِاَيدِيكُمْ اِلي التَّهْلُكَه)
صەبر د دەشتا هشك پر کەڤر و بەرە بت ئەحمەقی دونیا خودیێە بەرفرە
ژ ڤێری دەرکەڤە بەرە و مورغزار ب چێرە لگیایێ وێدەرێ لدەڤ روبار
چەمەنزارەکی کەسك مینا بەحشتێ لوێدەرێ گیا گەهشتیە طەنشتێ
خوەسکا وی حەیوانی کو بۆ وێ چوە کو حێشتر د ناڤ گیایێ وێ ناپەیدا بوە
د هەر طەرەفێ وێ کانیەك رەوان حەیوان د ناڤ خۆشی و د ئەمان
ویرە نەگوت ئەی لەعین ژ کەری وەختێ تو ژ وێدێیی چما هۆ لاغەری
کا نشاط و قەلەوی و فەرێ تە چیە ئەڤ بەدەنا زەعیفا موضطەرێ تە؟!
هەکە شەرحا مێرگێ درۆ ڤێ نیە پا چما چاڤێ تە ژ وێ مەخمورنیە
ئەڤ گەدا چاڤی و ئەڤ نادیدگی ژ گەدائیا تەیە نەژ بیگلەربگی[1]
وەختێ ژ ناڤ کانیا توتیی چما هەبی هشك هەکە تو نافا غەزالی کا بهنا مشك[2]
هەکە تو تێی ژ گولزار و جنان کانی دەستە گول ژبونا ئەرمەغان
ژ وێیا کو دبێژی و شەرحا وێ دکی چ نیشان دتە مایە کو نیشا بکی

مەسەلا ئانینا حێشترێ د بەیانا وێ، کو دوموخبرێ دەولەتێ چون شوین و ئەثەرێوێ نەبینی دبت جهێ موتەهەم بونێ، کو ئەو مۆقەلدە دوێ

یەکەکی پرسی ل حێشترێ کو هێ ئەی خوەش ئقبال ژ کیڤە تو تێ
گۆت ژ حەماما گەرما کوییێ تە گۆت بخوە پەیدایە ژ چۆکا تە
مارێ موسی دیت فرعەونێ عەنود موهلەتەك دخواست بنەرمی گوت
مرۆڤێ زانا گۆتن کو هەکە ئەڤ خودایە پێتڤی بو توندتر ژ ڤێ بەرسڤ بدایە
موعجیزە هەکە ئەژدەها هەکە مار بت نخوەت و خەشما خودائیا وی چبت
هەکە (رَبِ اَعْلي) ئەوە دناڤ جلوس بخاترێ کرمەکی چیە ئەڤ چاپلوس؟![3]

(١) بیگلەربێگ – سەروەری، مەزنێ مەزنا.
(٢) مشك – مسك، عەطر، بهن خۆشی.
(٣) چاپلوس – تەمەلق و نەرمی.

حەتا نەفسا تە مەستێ نوقلە و نەبید[١]
کو عەلامەتە ژ وێ دیتنا نور
وەختێ مورغ سەر ئاڤەکە شۆر درونێ
بەلکو تەقلیدە ئەو ئیمانێ وێ
ئێدی بۆ مۆقەلدی بت خەطەرا عەظیم
چاخێ نورا حەق ببینت ئێمن دبێ
حەتا کەفا دەریا نەهێت لایێ خاك
خاکە ئەو کەف غەریبە دناڤ ئاب
دەما چاڤێ وی ڤەبت و وی نەقشی بخوینێ
گەرچ کەری گەل روڤی ئەسرار گوت
پەسنێ ئاڤێ کر و ئەو تایق[٢] نەبو
عوزر ژ مونافق مەردودە نەخوب
بهنا وێ سێڤێ هەیی نەجوزئێ سێڤە
ئێرشا ژنا دناڤبەینا کارزار[٣]
گەرچ وێ دبینی وەکە شێر دناڤ صەف
وای ئەوێ کو عەقلێ وی مێ و مادێ بوە
لاجەرەم مەغلوب بت عەقلێ وی
ئەی خوەسکا وی کەسی کو عەقلێ وی نەربوە
عەقلێ جوزئێ وی نێر و غالب بوە
ئێرشا مێ ب صورەت مینا مێرییە
وەصفێ حەیوانی ل سەر ژنێ زێدەیە
رەنگ و بهنا مێرگ و چیمەن بهیست کەری
تهنی موحتاجێ مەطەر بو عەور نە
مەرطالێ ئاسنیە صەبر برادەر
موقەلد سەد دەلیلا تێنێ د بەیان
مسك تەڤلیهەڤە بەلێ مشك نیە
بزانە کو روحەت وەشیێ غەیبی نەدید
(اَتَجافِي مِنْكَ عَنْ دارِ الْغُرُورْ)
وێ ئاڤا شیرین نەدیتیە کو برونێ
رومەتێ ئیمان نەدیتیە جانێ وێ
ژ رێ و ریگەری ژ شەیطانێ رەجیم
ژ ئەضطراباتێ گۆمان ئەو ساکن دبێ
کو ئەصلێ وێیە بوە د ئەصطکاك
د غەریبی چارە نەبوە ژ ئەضطراب
ئێدی دەستێ شەیطان سەر وی نامێنێ
سەرسەری گۆت و مۆقەلدوار گوت
وی لباس و رومەت درانە عاشق نەبو
ژبەرکو بلێڤ بوە ئەو نەد قلوب
بهنا وێ بەلایەکە مایی بدەڤ و لێڤە
صەفا لەشکەر ناشکێنێ بەلکی دکێ زار
وێ شویرێ هلگرتی هەر دلەرزێ کەف
نەفسا کرێتا وی نێر و ئامادێ بوە
بل لایێ خوسران نابت نەقلێ وی
نەفسا کرێتا وی مێ و موضطەربوە
بۆ نەفسا مێ عەقل سالب بوە
ئافەتا وێ هەر وەك وی کەری ژ کەریە
ژبەرکو مەیل لایێ رەنگ و بهنێڤە هەیە
دەلیل هەمی تەڤ ژ طەبعێ وی فری
ژ نەفس رە (جُوعُ الْبَقَرْ) بو صەبر نە
خودێ ل مەرطالی نڤیسیە جاءَ الظَّفَرْ
ئەوێ ژ قیاسێ دبێژێ نەژ عەیان
بهنا مسکێیە بەلێ بل پشك[٤] نیە

(١) نەبید – شەراب، مەی عەرەق، ئاڤا تری، خەمر.
(٢) تایق نەبو – تهنی نەبو.
(٣) کارزار – شەر، جەنگ.
(٤) مشك و پشك – مسك و پشکل.

حەتا کـو پـشکلا وی ببـت مـسك ئـەی عـەزیز لازمــە ب ســالا د مێرگــا خــودێ بلــەیز
نەلازمـــە جـــەهی بخـــوت هـــەر وەك کـــەران وەك غەزالێ دخوتەن[1] بچەرێ ل ئەرغەوان
هەرە ب صـەحرایێ خـو تـەن گـەل ئـەو نەفـەر بــل قــەرەنفل ئــاسمین یــا گــول نەچــەر
ل مەعـدێ بکـە عـادەت بـوی رحـان و گـول دا وەرگـــری حکمـــەتا هێـــزا روســـول
عــادەتێ مەعــدێ ژ ڤــێ کــا و جــەهی ڤەکــە ل خوارانـا رێحـان و گـولا دەست پێڤەکـە
مەعـــدا بـــەدەن تـــە دکێـــشێ لایـــێ کـــادان مەعـــدا دل تـــە دکێـــشێ لایـــێ رەیحـــان
هــەر کــێ کــا و جــەهـ بخــوێ قوربــان دبــت هــەرکێ نــورا حــەق بخــوێ قوربــان دبــت
نیڤەکـــە تـــە مـــشك و نیڤـــەکێ پـــشك بـــین هێ زێـدە نەکـە پـشکێ زێـدە مـشك چـین
ئـــەو مۆقەلـــد ســـەد دەلیـــل و ســـەد بـــەیان تێنتـــە ســـەر زمـــان نینـــە هـــیچ جـــان
١٩٣٤٠ جـــانێ وی خالیـــە ژ وان گوتـــارێ وی سەرێ وی بـێ مەژیـە ژ وان ئەسـرارێ وی
چـــاخێ کـــو بێـــژەر نـــەبت جـــان و فـــەر پەیڤا وی رە کـەنگی بـوە بـەلك و ثـەمـەر
مرۆڤـــــی هەلدخـــــەلتینێ ژ رێکـــــێ ئـــەو بجـــان لـــەرزان تـــرە ژ کـــا بـــەلکێ
هەکـــە حـــەدیثـــا وی ژ دیـــسا بافـــەر بـــوە د حـەدیثـا وی هـەم لـەرزك مـوضـمەربـوە

فەرق دناڤبەرا دەعوەتا شێخێ کاملێ واصل و دناڤبەرا پەیڤا ناقصێت فاضل فەضلێ تەحصیلی دا ل خوە گرێدایە

شـــێخێ نـــورانی ژ رێکـــێ ئاگەهـــدکێ بەرســـڤا وی هـــەم نـــور را هەڤرەهـــدکێ
خەباتکـــە حـــەتا مەســـت و نـــورانی ببـــی دا بئـاخفتنێ خـوە نورهـا وی پەیـدا بکـی
هەرچـــی د دۆشـــاڤ کەلانـــدی ببـــێ د عەقیـــدە طـــەعمـــا وێ دوشـــابێ دبـــێ
ژ گـــویز و ژ گێـــزەر و بـــهـ و ژ ســـێڤ لـــەزەتـا دۆشـاڤێ دگـری بـدەڤ و لـێڤ
دەمـــا علـــم د نـــورا حـــەق پـــەروەردە بـــو ئێـدی ژ علمـێ تـە نـورێ دگـرێ عـەدو
هەرچـــی بێـــژی ئـــەو هـــەم بـــت نورنـــاك کـو عاسمـان هـەرگیز نابـارینێ بلـی پـاك
١٩٣٥٠ ببـــە عاسمـــان ببـــە عـــەور بـــاران ببـــار شـــرکا بـــان دبـــارێنێ پێنابـــت چ کـــار
ئـــاڤ د نـــاڤ شـــرکێ عاریـــە تیـــە ئـــاڤ د نـــاڤ عـــەورو دەریـــا فطـــرەتیـــە
فکـــر و هزرانـــدن هـــەر وەکـــی شـــرکان وەحـی وعملـێ شـهودە عـەور عاسمـان
ئاڤـــا بـــاران بـــاغی ب ســـەد رەنـــگ تـــینێ ئاڤـــا شـــرکێ جیرانـــی بجـــەنگ تـــینێ
دیـسا ڤەگـەرم بطـەرەفـێ وی روڤـی و کـەری کو چاوا ژ رێ دەرچو ئـەو کـەر دا بنـەری

(١) خوتەن – ناڤێ جهێ غەزالێ مسکێیە.

بێچارە بونا کەری د دەستێ روڤی ژ طەماهیا گیایی

کەری گەل روڤی بەحس کر دوسێ جار — چونکی مۆقەلد بو حیلا روڤی خوار
عەظەمەتا ئدراك و بیناهی نەبو — بلمەبلما روڤی کری سەروی سەکتەبو
حرصا خوارنێ وەصا ئەو کر ذەلیل — کو ئەو بێچارە کر با پێنج سەد دەلیل

حکایەتا وی قوندەری و پرسینا لوطی ژ وی د حالەتێ لیواطێ، کو ئەڤ خەنجەر ژبۆنا چیە؟ گۆت ژبۆنا وێیە، کو هەکە کەسەکی گەل من هزرێ پیس کرن زکێ وی بکەلێشم لوطی دقونێڤە دبرو تانی و دگۆت الحمدلله کو ئەز گەل تە هزرێ پیس ناکم

بەیتێ[1] من بەیت نینە ئقلیمە — هەزلێ من هەزل نینە تەعلیمە

اِنَّ اللهَ لايَسْتَحيِي اَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها ئەڤي فَما فَوْقَها فِي تَغْيِيرِ النُّفُوسِ بِالاِنْكارِ ماذا اَرادَ اللهُ بِهذا مثلا و ئەوێ کو بەرسڤ ددا کو من ئەڤ دڤێت يُضِلُّ بِهِ كَثِيراً وَ يَهْدِي بِهِ كَثِيراً کو هەر فتنە هەر وەکی میزانە گەلەك ژ وێ رو صور دبن و گەلەك بێ مراد دبن و لَوْ تَأَمَّلْتَ فِيهِ قَلِيلاً لَوَجَدْتَ مِنْ نَتائِجِهِ الشَّرِيفَةِ كَثِيراً فَهَمُ مِنْ فَهَمٍ وَ اللهُ الْمُلْهِمْ والسلام

وی لەعینی دکەمەرا وی خەنجەر دیە — ڤێجا ژێرە گۆت ئەڤا ل کەمەرت چیە
گۆت ئەوە کو کەسی گەل من پیس هزراند — دێ بینی د گاڤێ من زك لێ دراند
لوطی گوت سوپاس ژخودێ رە کو منێ ژار — پیس نەهزراندیە گەل تە چ جار
چاخێ میرانی نینە خەنجەر چ سود — وەختێ نینە دل بخوە نینە سود
تەژ عەلی میراتە یێ بری ذوالفقار — باز وێ شێرێ خودا تە هەیە؟ ب یار
هەکە تە پف کرن ل بیرە ژ مەسیح — کانی لێڤ و ددان عیسی ئەی قەبیح؟
کەشتیەکێ چێ دکی بۆ گەرهان و فوتوح — کا ئەو کەشتیڤانێ کەشتیێ وەکی نوح!
دێ بێژم تە بوت شکاند ئیبراهیم وار — چاوا بوتێ د هناڤا گۆریکی بنار؟!
هەکە تە دەلیل هەیە بێنە د کار — شویرێ داری بوی بکە ذوالفەقار

(١) بەیتێ – دو خشتەکی هۆزان، مالك، مال.

ئەو دەلیلا کو ئەو ل تە مانع دبیْ　　ژ کاری ئەو نقمەتا صانع دبیْ
طرسوکێت رێکیْ تە کرنە دلێر　　ژ هەمیا لەرزانتری تو ژێریْ ژێر
دەرسا تەوەکولیْ نیشا هەمیا دکی　　تو د هەوا ل رەهیْ پێشیْ ددی
ئەی مۆخەنەث پێش کەفتن ژ سپاه　　ل سەر رهیْ تەی درۆ دبت گەواه
وەختیْ ژ نامەردی دل بوە گەنی　　رە و سمبێلیْ تە دبن هۆییْ کەنی
تەوبەیەکیْ بکە رۆندکا وەکی باران ب بارێنە　　رهو سمبێلیْ خوە ژ کەنییْ ڤەگەرێنە
دەرمانیْ زەلامەکی بخوە دناڤ عەمەل　　دا ببی رۆژا گەرم دبورجا حەمەل
دەرمانیْ مێرانی پەیدا کە و ل نەمێری نەرۆ　　دا بێنە جەم تە سەد رەنگ سپەحی رو
مەعدیْ رە بهێلە و بەرە و دل خەرام　　داکو بیْ پەردە ژ خودیْ بێت سەلام
هەکە تە روستەمی لازمە خەنجەریْ بگرە　　و هەکە ب حیزی مایلی چادریْ وەرگرە
یەك دو گاڤا هەرە تەوەکولیْ چێکە لخوە　　دا عەشقا وی تە بکێشتە جەم خوە
سەر سەریْ مەیدان وەکی مەردان پایدار[١]　　دا تو نەبی موبتەلا د پاییْ دار[٢]
حەتا کەنگی ژ جلکیْ ژنان هەر وەکی ژنان　　وەرە ناڤ صەفا مێران هەر وەکی سنان

غالب بونا حیلەیا روڤی لئستعصام و تەعەفوفا
کەری و کەر برنا روڤی لاییْ شێری لبێشەیی

روڤی دناڤ حیلا گڤاشت پییْ خوە　　رهیْ کەری بگرت و بر جەم مەزنیْ خوە
کا موطربیْ ویْ خانەقاییْ داکو ئو　　ل دەفیْ بدیْ و بێژیْ کو کەر چو و کەر چو
چاخیْ کو کیڤرۆشکەك شێرەکی بیْ بچاه　　چاوا روڤیەك کەری نەهێنیْ ناڤ گیاه
گوها بگرە و بلمە بلما چیرۆکا نەخوە　　بل چیرۆکیْ وی وەلییْ عادل بخوە
ئەو چیرۆك خوەشتر ژ حەلواییْ وی　　ژ بەرکو سەد حەلاوە خاکا پاییْ وی
دەنێت خوسروانی تەژی ژ شەراب　　هاڤێن دگەرن ژ هلما لێڤێت ناب
دبتە عاشق ئەو جانیْ بەعید　　کو وی مەیا لێڤێت لەعلیْ وی نەدید
دەما ئاڤا شیرین نەبینت مورغا کور　　چاوا نەزڤریْ ل هاویر کانیا ئاڤا شور
موسی جانیْ سنگی دکت سینا　　طوطیێت کوررە دکت بینا
خوسرویْ شیرینیْ جان مهڤان بوە　　لاجەرەم د بازێر قەند ئەرزان بوە
یوسفانیْ غەیبی لەشکەر دکێشن　　باریْ قەندیْ مصری تێن لپێشن

(١) پایدار – راوەستا.
(٢) پاییْ دار – داریْ ئعدام.

حێشترێت مصری بەرەو مەڤە تێن　　گوهبدن ئەی طوطیان بانگ بدن
شاریّ مە سبەینیّ پر ژ لەشکەر دبیّ　　شەکر ئەرزانە ئەرزانتەر دبیّ
گرێل بن د شەکر ئەی حەلوائیان　　هەر وەکی طوطی بکۆریا چاڤیّ صەفرائیان
نەیشەکری بقوتن کار ئەڤە و بەس　　جانی بگوری کن یار ئەڤە و بەس
نوکە یەك طرش رو دشاریّ مە نەمانە　　چونکی شیرین خوسروان بئارەزو گهانە
نوقل سەر نوقلە مەی سەر مەی هەلا　　هەرە سەر مناریّ بدە بانگیّ صەلا
سیکا نوە سالی شیرین دبت　　کەڤریّ مەرمەر لەعلیّ زێرین دبت
ئافتاب دناڤ فەلەك دەستا هەڤدن　　ذەرات مینا عاشقان یاری دکن
چاڤێت مەخمور بوین ژ سەبزە زار　　گولیّ پشکۆژا دکن ل سەریّ شاخسار
چاڤیّ دەولەت سحرا موطلەق دکیّ　　روح بۆ مەنصور (اناالحق) ددیّ
ژ یوسف ئەو زولەیخا بو نوجوان　　عشرەتیّ ژ سەر بگرە خوەش خوەش شادمان
ئاگرەکی دناڤ دلیّ خوە هلکە برۆژ　　دەفعا چاڤیّ خراب سپەندانی[1] ب صۆژ
تو بحالیّ خوە بخوە بە شاد　　دا دجیهان پەیداکی جانیّ مراد
هەکە روڤی کەری ژ سەرڤە دبیّ　　بێژە بە تو نەبە کەر خەم نەبیّ

حکایەتا وی کەسی، کو ژ طرسا خوە هاڤێتە ناڤ خانیەکی رویّ زەر وەك زەعفران، لێڤێت شین وەکە نیل، دەست لەرزان وەکی بەلکیّ دارا. خودانیّ خانی پرسی کو خێرە چ قەومیە؟ گۆت دەرڤە کەرا دگرن. ب یاریك گۆت سەرخێریّ کەرا دگرن تو کەر نینی چما دطرسی؟ گۆت زاف ب جدی دگرن ئەڤرۆ فەرقا کەر و نەکەری نەمایە طرسم کو مە بگرن

ئەو یەکە نشکا ڤە برەڤ چو د مالەکیّ　　رویّ زەر و لێڤیّ شین و رەنگ بحالەکیّ
خودانیّ مالیّ گوتە وی تە خێرە　　کو وەکی پیرا دەستیّ تە دلەرزیّ لێرە
چ قەومیە بۆچی تو کەتیە رەڤیّ؟　　رەنگ و رومەتا بێژە کەسەك پەیتە دکەڤیّ؟
گۆت بۆنا سوخرا شاهیّ ستەمکار　　مەئموریّ دەرکەتین کەرا دگرن بۆکار
گۆت کەرا دگرن ئەی جانیّ عەم　　تو نەکەری هەرە تەژ ڤیّ چیە غەم،
گۆت زۆر جدینە وانیّ بگەرم گرتی　　هەکە من بکەری بگرن نەبوە عەجێب گرتی

---

(١) سپەند یا اسفەند – گیایەکە وەکی گۆنیا لچیا یا لراستا بن چیا هەرێما زوزان چێدبت بۆ دەفعا چاڤیّ خراب ددانن سەر ئاگری و دوکێلا ویّ بناڤ سەر و گوهیّ کەسکیڤە دکن دەما ژ مال دەرکەڤت یا بئوغر بچت.

بۆنا کەر گرتنێ هەمی پێکڤە رابونە
براستی ژ هەڤ تەمییز ناکن چونە

چونکی بێ تەمیزێت مە سەروەرن
خودانێ کەری ل جهێ کەری بەرن

شاهێ شەهرێ مە نینە بێهودە گیر
تەمییزا وی هەیە سەمیعە و بەصیر

مرۆڤ بە و ژ کەر گران نەطرس
کەرنینی ئەی عیسایێ دەوران نەطرس

فەلەکا چارەم هەم ژ نورا تە پرە
حاشا لله کو مەقامەت ئاخورە

تو ژ چەرخ و ستێران هەم چێترى
گەرچ بۆنا مەصلحەت ناڤ ئاخورى

میرێ ئاخور کەسەکە و کەر دیتەرە
نە هەر ئەوێ کو دناڤ ئاخور بوە کەرە

گەرچ میرێ ئاخور دناڤ ئاخور بوە
هەرکێ وی رە بێژت کەرە کەر بوە

چیە ئەمێ کەتین دویڤ باسا کەر
ژ گولستانێ بێاخڤە و ژ گولێت طەر

ژ هنار و ژ ترونج و شاخێ سیب
و ژ شەراب و شاهدێت بێ حەسیب

یان ژ وان بازێت کو کەوان د پەرەوەرن
هەم نخون زك هەم ئاسان دچەرن

یان ژ وان مورغێت کو گولچین دکن
هێکێت زیڤ و زێرین دکن

زاڤ پێسترك هەنە ڤەشارتی د جیهان
دەرەنجك دەرەنجك تا عنانێ عاسمان

بۆ هەر گوروهەکی سێلمەکە دیتەرە
بۆ هەر رەوشی عاسمانەکی دیتەرە

هەر یەکەك ژ حالێ دیتر بێ خەبەر
ملك ب پەحنیەکە بێ بن و سەر

ئەڤ د وی حەیران کو خوەشیا وی ژ چیە
و ئەو دڤی عەجێب مایی کو حیرەتا وی چیە

پەحنیا (اَرْضُ اللهِ واسِعْ) هاتیە
هەر دارەکی ژ زەڤیێ سەر دەرانیە

ل سەر داران شوکر بێژان بەلك و شاخ
کو خوەش ملك و خوەش مەیدانا فەراخ

بلبلێت ل هاویر گولا کۆم بویی
کو بدەمە ژ هەرچی تو دخویی

ئەڤ ئاخفتن دوماهیك نینە بکە رجوع
لایێ وی روڤی و شێر و سەقمێ جوع

روڤی کەر برە جەم شێری و کەر رەڤی ژ شێری و روڤی گلەهی ل شێری کر، کو هێژ کەری دوربو تەلەز کر و شێری عوزرخوازی کر و لاڤە ژ روڤی کر، کو هەرە جارەکی دیتر هەلخەلتێنە

چاخێ کو روڤی ئەو برە لایێ پاوانی
داکو شێر بحەملێ ژ کەری بگرێ جانی

دوربو ژ شێر و ئەو شێر ژ شەری
هێ نەهاتی نێزیك صەبر لێبری

ئێرش کر ژ بلندی شێرێ هەول
وی بخوە نەبو هێز و ئمکان و حەول

کەری ژ دور ئەو دیت و زڤری و رەڤی
بەز حەتا بنێ چیێ کو نال لێکەڤی

روڤــی گۆتــه شــێری ئــەی ســەروەرێ مــەزن　　چما تـه صـەبر نـەکر ل وەختێ شـەرکرن؟
حــەتا نێزیکـــی تـــه هاتبانـــه ئـــەو کـــەر　　ئێدی بئێرشەکە بچوك تە خوە هاڤێتبا سەر
مـەکرێ شـەیطـانـە تـەعجیل و لـەز کـرن　　لـوطفـێ رەحمانـە صـەبر و فکـر کـرن
دور بـو حـەملا تـه دیـت رەڤـی و قیـژان　　ضـعفا تـه دیـار بـو و ئـاڤ روا تـه رژان
گـۆت مـن هزرانـد سـەر جهـه زۆر　　ژ ضـعفا خـوە بخـوە نـەزانبوم و کـۆر
بـەلێ مـن دگـۆت قوەتـا مـن سـەر جـا بـوە　　نـەکو د مـن ضـعفا دەسـت و پـا بـوە
دیـسا برسـبون و حاجـەتم ژ حـەد دەرکـەت　　صـەبر و عـەقلم ژ برسـاتی شکەسـت
هەکـه جارەکـه دیـتر ژ عـەقل دکـاری　　دیـسا بـێنی ژ مـرا وی کـەری
مـن گەلـەك منـەت ژ تـه یـێن هـەیی　　خەباتکـه وی بـێنی جـەم مـن بحیلـەیی
هەکه رۆژەکـێ خـودێ بکـەت وی کـەر مـەرا　　ژ پـاش وێ زۆر نێـچیرا خەلاتکـەم ژ تـەرا
گـۆت ئـەرێ هەکـه خـودێ یـاری بـدێ　　سـەر دلـێ وی مـوهرەکێ ژ کـۆری ددێ
ئێـدی ل بـیرا وی چـت طـرسا کـو دیـد　　ژ کـەریا وی ئـەڤ نابـت بەعیـد
ئـەما وەختێ مـن ئـانی تـو حەملێنەکـە ل وی　　دا وی بـەربایی نـەدی بلـەزەکی دی
گـۆت ئـەرێ مـن تەجروبـە کـر کـو ئـەز　　گەلـەك رە بخـورم مـن ئێـرش کـر بلـەز
حـەتا کـەر نێزیکـی مـن نـەهێت تـەمام　　خـوە نـالڤێنم درێـژ کریمـە سـەر قـەوام
روڤـی چـو گـوت ئـەی سـەروەر همەتـەکێ　　حـەتا عـەقلێ وی بێتـه نخـافتن بغەفلەتـەکێ
کـەری تەوبـە کریـە سـەر دەسـتێ خـودێ　　کو بحیلـه بێـت هـیچ پوچـەکی گوهنـەدێ
دێ تـەوبا وی تێکـدم ئـەز ب فـەن　　ئـەزم دوژمـنێ عـەقل و عەهـدێ رەوشـەن
سـەرێ کـەرێ گوکـا زارۆکێـت مەیـە　　تەفـەکورا وی یاریکـا دەسـتێت مەیـە
ئـەو عـەقلێ کـو بـت ژ دەورانـێ زوحـەل　　لپـێش عـەقلێ مـە وی نینـە مەحـەل
ژ عـەطـارد و ژ زوحـەل بـو زانـا ئـو　　مـەژ دادا خوداوەنـدێ لـوطـف خـو
عَلَّـمَ الْإِنْـسانَ خـومێ طـوغرایـێ مەیـە　　علمـێ عِنْـدِ اللّـهِ مەخـسەدێت مەیـە
پـەروەردەیێ وێ خورشـیدا رونـاکن　　ژبـەر سَبْحانَ رَبِيَ الاَعْلي دبێـژن بێـاکن
هەکـه تـەجر بەهـەبت وی گـەل ڤـێ هـەمێ　　دێ شـکێنی سـەد تـەجربا ژ ڤـێ حمحمـێ
وەکم کـو تـەوبێ بـشکێنی ئـەو سـست خـو　　شـۆما شکەسـتنێ بگـەهێ بـەدەنا ئـو

د بەيانا ویٚ کو شکانا عەهد و تەوبیٚ موجبیٚ بەلابوە بەلکو باعثیٚ مەسخیٚیە، هەر وەکی دەرحەقیٚ ئەصحابیٚ مائدە یا عیسی کو جَعَلَ مِنْهُمْ القِرَدَةَ وَ الخَنازِيرَ و دناڤ ڤیٚ ئومەتیٚ مەسخا دل دبیٚ و لقیامەتیٚ صورەتیٚ دل ددنە بەدەنیٚ

شکانا سوز و پەیمانا و شکانا تەوبا — دبت سەبەب و ئەگەرا لەعنەتیٚ لئنتها
نەقضا عەهد و تەوبەیا خودانیٚ سەبت — موجبیٚ مەسخ هات و ئهلاك و مەقت
ڤێجا خودیٚ ئەو قەوم کرە مەیمون — چونکی عەهدا خوە شکاندن ب فنون
دناڤ ڤیٚ ئومەتیٚ نینە مەسخا بەدەن — ئەما مەسخا دل هەیە ئەی (ذوُالْفِطَنْ)
وەختیٚ دل ببت مەیمون ئەو دلیٚ وی — ژ دلیٚ مەیمونیٚ بت ستری ئەو گولیٚ وی
هەکە دلیٚ وی هۆنەر هەبا ژ ئختیار — کەنگی خوەهر دبو ژ صورەت ئەو حمار
ئەو صەییٚ ئەصحاب قەنج بو سیرەتیٚ وی — هیچ نەبو نوقصان ژ ویٚ صورەتیٚ وی
مەسخا صورەت بو بۆ ئەهلیٚ سەبت — دا خەلك ببینت ظاهریٚ کەبت[1]
ژ ریٚکا سەد هزارانیٚ خرابیٚ دیتەر — ژ تەوبە شکاندنیٚ بونە بەراز و کەر

هاتنا روڤی جارا دوەم جەم وی کەریٚ رەڤی دا دیسا وی بخەلتیٖنیٚ

ئیٚدی روڤی زوکا هاتەڤە جەم کەر — کەری گوت ژ یاریٚ وەکتە لازمە حەذەر
هەی نەجوامیٚر گەلتە من چ کریمە — کو تە ئەز بلاییٚ ئەژدەها بریمە؟!
هەی نەجوامیٚر من گەل تە چکریە — کو تە پەنجا من دناڤ پەنجا شیٚر کریە!
ئەگەرا کینا تە گەل جانیٚ من چ بود — بل پیس گەوهەریا تە ئەی عەنود
هەر وەکی دوپشکی کو ئەو دگەزیٚ پییٚ فەتی — ل وی نەگەهشتیە ژ وی ئافەتی
یا وەکی شەیطان کو ئەو دوژمنیٚ جانیٚ مایە — زەحمەت و کیٚماسی ژ مەلوی نە گهایە
بەلکی بطەبع دوژمنیٚ جانیٚ ئادەمیە — ژ ناڤ برنا ئادەمیزادی دخورەمیە
هەر ژ پەی مرۆڤی ئەو خوە ناڤەدیٚ — کەنگی خۆ و طەبعیٚ کریٚتیٚ خوە دبەردیٚ
ژبەرکو پیسیا ذاتیٚ وی بیٚ ئەگەر — هەیە بەرەو ظولم و عدوان جەذبکەر
هەر گاڤ داخوازیا تە دکت بحالەکیٚ — کو ئەو تە بهاڤیٚژتە ناڤ چالەکیٚ
کو فلان جهی حەوضیٚ ئاڤە و عویون — حەتا تە بهاڤیٚژ تە حەوض سەرنخون

(١) کەبت – سەرنخون.

ئەو مرۆڤی بهزاران كەر و فەر   ئەو لەعین دهاڤێژیێ ناڤ شور و شەر
مرۆڤی گەل هەمی وەحی و نەذیر   ئەو لەعین وی دبیێ دهاڤێژیێ بنێ بیر
پێشەكی بێگوناهەكی هلدبژێریێ   كەنگی ئەو ل مرۆڤەكی دگەهێنیێ خێریێ
كەنگی ژ مرۆڤ دگەهێ وی كرێتی   كو ئەو دەما دەم باریێ خەماتێنێ و رێتی
روڤی گۆت ئەو طلسمێ سحر بو   كو ل بەر چاڤێ تە ئەو مینا شێر بو
ناخوە ئەز ژ تە ببەدەن ژارتەرم   چاوا شەڤ و رۆژ لوێدەرێ دچەرم
هەكە خودانێ پاوان طلسم تە چێكربا   دێ هەر زك مەزن لوێرێ حازربا
یەك دونیا بەرەدایی ژ فیل و كەركەدەن   كەنگی بێ طلسم گیا دمینێ ل چەمەن
من بخوە دخواست بدەمەتە دەرس   كو هەكە ئەڤ شكلێ هۆ ببینی نەتەرس
ئەما ژ بیرچو ب علم فێركرنا تە   كو ئەز موستەغرەق بوم د ڤینا تە
من تو دیتی دبرسیا زۆر و بێنەوا   من دلەزاند كو وەری بگەهی دەوا
ناخوە منێ گوتبا شەرحا طلسم   كو ئەو خیالە نیشا ددێ نینە جسم
ئەوا كو ژ تەرە بێژم من ژبیر كر   حالێ وی شكلێ بطرسێ جان بگر

بەرسڤدانا كەری ل روڤی

كەری گۆت دێ هەرە ژ پێشم ئەی عەدو   دا نەبینم روێ تە ئەی كرێت رو
ئەو خودایی كو توێ پیس بەخت كری   روێ كرێتێ تە چەپەل و سەخت كری
باكیشك روی توتێ ل جەم مەن؟!   ئەڤ چەرمێ هۆ قایم نینە كەركەدەن
تە خوین و جانێ منێ بری ئاشكار   كو ئەز لتەرێبەریێ دكەم ناڤ مێرغوزار
حەتا ب چاڤا من دیت روێ عزرائیلی   دیسا هاتی حیلا بكی د قال و قیلی
گەرچ ئەز پیسێ كەرانم یا كەرم   جانوەرم من جان هەیە دڤێ جان بكرم
ئەوا من دیتی ژ طرسا بێ ئەمان   طفلی دیتبا پیر دبو د زەمان
بێ دل و جان ژ طرسا وێ حەرێنێ   سەر و سەر من خوە ژ چیایی هاڤێت ژ نرێنێ
وێ گاڤێ پێستوركێ گرتم ئەز ژ طرسا   چاخێ من دیتی ئەو عەذاب ئێدی نەپرسا
من عەهد كر گەل خودێ كو ئەی ذوالمنن   تو ژ ڤێ پێستوركێ ڤەكە پێ مەن
دا گوهنەدەم وەسوەسەیا كەس ژ پاش ئەڤێ   هاریكار بە من صوند نەذرە كو صوند نەكەڤێ
خودای ڤەكر وێ گاڤێ چار پایێ من   ژ وان دوعا و زارین و ئای و وایێ من
ناخوە دێ گهابا من شێرێ نێر   كەر دێ چاوا با دبن لەپێت شێر؟!
دیسانێ وی شێرێ نێر تو ڤرێكرین   ژ حیلە بلایێ من ئەی (بِئْسَ القَرِینْ)
بحەقێ ذاتێ خودایێ زانا ب صواب   كوماریێ خراب چێتر بوە ژ یارێ خراب

ماریٰ خراب جانی دستێنیٰ ژ سەلیم   یاریٰ خراب بلاییٰ ئاگر ڤەتێنیٰ موقیم
هەکە ماریٰ خراب پێڤە ددیٰ بجانڤە ددیٰ   یاریٰ خراب بجان و بئیمانڤە ددیٰ
ژ قەرینیٰ بیٰ قەول و گفت و گوییٰ وی   دل خو ددزیٰ سر ژ خوییٰ وی
چونکی ئەو دهاڤێژیٰ سەر تە سیبەریٰ   ددزیٰ ژ تە هەرچی تە دل و بەریٰ
هەکە عەقلیٰ تە ئەژدهایەکی مەست بیە   بزانە کو یاریٰ خراب ویرە زومورّدیە
بزومورّد چاڤیٰ عەقلیٰ تە دەر دکیٰ   طەعنا وی تە دناڤ دەستیٰ طاعون دکیٰ
د جیهان پیستر نەبوە ژ یاریٰ خراب   و ئەڤ مراعین الیقین بوە جەواب

بەرسڤدانا روڤی جارەکە دیتر ل کەری

روڤی گۆت ئەم پاك و صاف و ب پەندن   ئەما خیالات و گومانیٰ تە پر دەردن
ئەڤ هەمی وەهمیٰ تەیە ئەی سڤك دل   ناخوە گەل تە نەغش من هەیە نەغل
ژ خیالیٰ کریێ خوە نەنێرە ل مەن   ژ چ تە ل دۆستان هەیە سوئیٰ ظەن
ظەنا قەنج ببە ل برایێت صەفا   گەرچ ظاهر ژ وان بێت جەفا
دەما ئەو خیال و وەهمیٰ خراب بون دیار   ژ هەڤ تێنە برین سەد هزاران یار
هەکە دلۆڤانەکی کر جۆر و ئمتحان   نەلازمە مەیٰ عاقل لێییٰ پیس گۆمان
تایبەت ئەز نەی بیٰ ئەصلم و کرێت ئسم   ئەویٰ کو تە دیتی نەشێر بو هەبو طلسم
و ئەگەر تە ئەویٰ بیٰ خولق دیتبیٰ حەتا   بێت مەزن عەفو دکن ژ یاران خەتا
عالەما وەهم و خیال و طەبع و طرس   بۆ رێرەوی هەیە یەك سەدا قورس
نەقشێت ڤان خیالا بو نەقشبەند   کو ئیبراهیمیٰ مەزن تەما چیا لەرزاند
گۆت (هذا ربي) ئیبراهیمیٰ دلێر   چاخیٰ کو دناڤ عالەما وەهمیٰ کەتی ژێر
ذکریٰ ستێرێرە هوسا تەئویل گوفت   وی کەسی کو وی گەوهەرا تەئویل سوفت[1]
عالەما وەهم و خیال و چاڤ گرێدای   ئەو چیا وەطوڤ ژ جهیٰ خو هلدایی
حەتا کو (هذا رَبي) هات قالیٰ وی   بۆ کەری و کەر صفەتی دبت چ حالیٰ وی
غەرق بونە عەقلێت وەك جبال   د دەریاییٰ وەهم و گرداڤیٰ خیال
عەقلیٰ ثابت تەر ژ چیا وەهم بین   گەرچ فەرمۆیە گوتنا وییٰ ئەمین
بۆ چیان هەیە ژ ڤیٰ طوفانیٰ فُضُوحْ[2]   کا ئەو ئەمان غەیری کو ناڤ کەشتیا نوح
ژ ڤیٰ خیالیٰ رێگریٰ رێکا یەقین   بوە حەفتیٰ و دو ملەت ژ ئەهلیٰ دین

(١) سوفت – کونکر و بنەخڤەکر.
(٢) فضوح – رسوا.

مەردێ یەقیندار رها بو ژ وەهم و خیال — موێت برهان رە نابێژت هلال(١)
و هەکە نورا عومەر نەبوا سەنەدا خورت(٢) — موێ خوەهرێ برهی رێك لێدگرت
سەد هزاران کەشتیێ بطرس و سەهم — بونە تەختە تەختە د دەریایێ وەهم
کێمترینێ ڤانا فرعەونێ چالاکێ فەیلەسوف — هەیڤا وی د بورجا وەهمێ کەت خوسوف
کەس نزانێ ئەو ژنا حیزەك کیە — و ئەوێ کو زانێ وی ل خوە گۆمان نیە
وەختێ وەهما تە لتە بوە سەرسەری — ژ چ ل هاویر دۆرێ وەهما دیترا دگەری
ئەز عاجزم ژ منیا خوە بخوە رەبەن — چما تو سەر منێ درونی جەم مەن
هەر کەسێ ژ من و مەلڤی دەری ددێ — عاشقێ خوەیە و ل دەرێ نەددێ
بێ من و مە هەر دگەرم بجان — دا ئەز ببم گۆکا ویێ خوەش صولەجان(٣)
هەر کەسێ بت بێ مِنْ هەمومِنْ دەرێ ویە — بت یارێ هەمیا چون ل خوە دۆست نیە
ئایینە کو بێ نەقشبت قیمەت دگری — ژبەر کو خەبەر دارە ژ هەمیێ نەقش کری

حکایەتا شێخ موحەممەدێ سەر رەزی (قدس الله سره) و ریاضەتا وی کو هەر شەڤ ئفطار ب بەلکێ رەزی دکر بخاترێ ذلەتا نەفسا خوە

زاهدەك لغەزنی(٤) د زانست بەزی — موحەمەد ناڤ بو و لەقەب سەر رەزی
ئفطارا وی بەلکا رەزی بو هەر شەبی — ئەو حەفت سالا دائم د مەطلەبی
گەلەك عەجائب دیت ژ شاهێ وجود — ئەما مەخسەدا وی جەمالا شاه بود
چو سەر سەرێ چیای ئەو ژ خوە تێر — گۆت خودێ دیار بەیا من خوە هاڤێتە ژێر
گۆت نەهاتیە نوبەتا وێ مەکرە مت — و هەکە خوە باڤێژی خوارێ نامری ناکوژە مت
وی ژ عشقا خودێ خوە هاڤێتە خوار — دنیڤەکا نوالێ کەت ئاڤا روبار
دەما ئەو زەلامێ خودائی و ژ جان تێر نەمر — ژ فراقا مرنێ ل سەر خوە نەوحە کر
کو ئەڤ حەیاتا وی مینا مرنێ دبو — کار ل جەم وی بەرەڤاژی بوبو
وی ژ غەیب خۆزیا مرنێ داخواز دکر — اِنَّ فِي مَوْتِي حَيَاتِي سەر زمان دبر
ژ مرن رە میناکا ژ یارێ قابل بوە — گەل هلاکا جانێ خوە یەك دل بوە
شور و خەنجەر وەك عەلی رحانێ وی — نێرگز و نەسرین دوژمنێ جانێ وی

(١) هەلال – ئیشارەتە بوێ داستانا نازەمانی ئیمام عومەر خودێ ژی رازی بت کو بو دیتنا هەیڤێ یەکی گۆت منێ دیتی و خەلکێ هەمیا گۆت مە نەدیت ئیمام عومەرگۆتیێ دەستی ببرهێ خوەڤ بکشێنە وەختێ وەکر گۆت دبینی گۆت نەگۆتیێ موی برهێ تە بو چەما بو.
(٢) خورت – قەوی.
(٣) صولەجان – چوگان
(٤) غەزنێن – ناڤی شارەکیە لئەفغانستان.

بانگ هات ژ لایێ چولێ هەرە شەهر / بانگێ عەجێب بهیست نەسر و نەجەهر
گۆت ئەی زانایێ رازێ من موب مو / د بازێر چ خزمەتێ بکم؟ بێژە تو
گۆت کو وێ خزمەتێ بۆنا دلێ نەفس / تو خوە چێکە مینا عەباسێ دەبس
مدەتەکی ژ زەنگینا زێر و مال بستێنە / پشترە ل دەروێش و هەژارا بگەهێنە
١٩٥٦٠ خزمەتا تە ئەڤە یەك چەند گاه / گۆت (سَمْعاً وَ طاعَةً) ئەی جان پەناه
زۆر سوئال و زۆر جەواب و ماجەرا / بون د ناڤبەینا زاهد و خەیر الْوَري
کو زەمین و عاسمان بو تەژی نور / ئەو هەمی د مەقالات بو مەذکور
بەلێ من ب کورتی گۆت ئەو گۆتار رە / دا هەر کەسەك نەبهیزێ ئەسرارە

هاتنا شێخ ژ چولێ ب شەهری غەزنەین ژ پاش چەندین سالا و زەنبیل گێرانا وی ئیشارەتا غەیبی و بەلاڤکرنا ویبا کۆمبوی سەر فەقیرا. هەر کێرە جان ژ عزلەبەیکە نامە سەر نامە پەیك سەر پەیکە هەر وەکی کولەکا خانی ڤەکری بت هەطاڤ و طاڤە هەیڤ و باران و نامە و بلی وان مونقەطع نابت

رو ب بازێر ڤە ئانی وی بن فەرمانی / شارێ غەزنین ژ روێ وی بو نورانی
ژ خوەشحالی خەلکەك پێش ویڤە چو / ئەو ژ رێکەکێ بدزیڤە هات بو
مەزن و سەرناسا پێکڤە دەست هلاندن / قەسر و کۆچك ژبۆ وی خەملاندن
گۆت ئەز ژبۆ خوەنیشادانێ نەهاتمە / بەس بۆ خوازۆکی و بێناڤی هاتمە
نینم سەر عەزما قال و قیل ئەز / دەربدەر گەرهم بدەست زەنبیل ئەز
بەندەیێ فەرمانم کو ئەمرە ژ خودا / دا گەدابم گەدابم ئەز گەدا
١٩٥٧٠ د گەدائی لەفظێ نادر ناهنێرم[1] / بل رێکا گەدایێت ژێر ناسپێرم
دا ئەز ببم غەرقێ مەذلەت تەمام / دا سخێفا[2] ب بهیزم ژ خاص و عام
ئەمرێ خودێ جانە و ئەز ژێرە تەبەع / وی گۆت طەماعبە (ذَلَّ مَنْ قَنَعْ)
چون سولطانێ دین طەماهی ژ من دڤێت / ئێدی لازمە سەر سەرێ قەناعەت ئاخ رێت
وی مەذلەت خواست کەنگی من دڤێ عزەت / وی گەدائی خواست کەنگی من دڤێ حکومەت
ژ پاش ئەڤێ گەدائی و مەذلەتە جانێ من / بیست عەباسن دناڤ همبانێ من
شێخ دگەرها و زەنبیلەك ددەست / ژبۆنا خودێ هەمی تشت دخواست
هەژیتر ژ کورسی و عەرش ئەسرارێ وی / شَیْئُ لِلّە شَیْئٌ لِلّە کارێ وی

(١) ناهنێرم – ڤریکم ئانکو ناهێنم.
(٢) سخێف – دژین، خەبەر، پەیڤێت بێرێز و کرێت.

ئەنبیا هەمیا هەر ئەڤ فەن ڤەدكرن   بەرەڤاژی سەر اُنْصُرُوا الله ڤەدكرن
ڤی شێخی ل بەر هەر دەری خوە حەوجە كری   ل سەر فەلەكێ سەد دەر بۆ شێخ ڤەكری
كو ئەو گەدائی كو بجد دگرت وی   بخاترا خودێ بونە بخاترا گەوری
و هەكە دیسا كربا ژبۆنا گەوری   ئەو گەوری ژ نورا خودێ هەبو تێری
بۆ خودێ ئەو بخوێ نان و هنگڤ و شیر   چێترە ژ چلە گرتن و سێ رۆژیێ سەد فەقیر
نورهێ ڤەدخوێ نەبێژە نانی دخوێ   گولا دچێنێ بظاهر دچێرێ
وەك وێ پێتا دهنی دخوێ ژ شەمع   ئەو ژ خوە نورێ زێدە دكێ بۆنا جەمع
بۆ نان خوەرا خودێ گۆت (لاتُسْرِفُوا)   بۆ نور خوەرا نەگوتیە (اُكْتَفُوا)
ئەڤ گەوری بئتلا بو و ئەو گەلو[1]   فارغ ژ ئسراف و ئێمن ژ غُلو
ئەمر و فەرمان بونە حرص و طەمع   ئەو جانێ وە صاحر صێرە نابێ تەبەع
هەكە كیمیا بێژتە صفری تو   خوە بدەمن ئەو ژ طەماهی نەبو
ئەو گەدائیا كو بجد دكر وی   هەبو ژ ئاثارێ حكمەتێت ئیلاهی
گەنجێت ئاخێ حەتا حەفتەم طەبەق   ظاهر كربو ل جەم شێخ حەق
شێخ گۆتی ئەی خالق، ئەز عاشقم   و هەكە غەیری تە بخوازم زۆر فاسقم
هەكە هەشت جەنەت بێنمەڤە د نەظەر   و هەكە خزمەت بكم ئەز ژ طرسا سەقەر
دبمە موئمنەك سەلامەتی خواز مەن   ژ وێ كو ئەڤ هەردو دبن پشكا بەدەن
عاشقەك كو ژ عشقا یەزدان بخوێ قوت   سەد بەدەن جەم وی نائینێ بەلكە توت
و ئەڤ بەدەنا كو هەیی وی شێخێ فطەن   تشتەكی دیتر بێژیێ و كێم بێژیێ بەدەن
عاشقێ عشقا خودێ و وێ گاڤێ مز![2]   جبرائیلێ موئتەمەن و وێ گاڤێ دز؟!
ئەو عاشقێ لەیلێ كوبو كۆر و كەڕ   ملكێ عالەم ل جەم وی بەلكەكە طەر
جەم وی یەكسان بولو خاك وزەر   زیرچبت كو جانرە نەبو خەطەر
شێر و گورگ و دەرندە ژ وی واقف دبون   هەر وەكی خزمان ل دۆرا وی كۆم دبون
كو ئەڤ ژ خویێ حەیوانی بوە پاكێ پاك   ژ عشقێ تەژیە گۆشت و بەزێ وی ژەحرناك
عەقل ژ هەر درەندەیی بت شەكر رێژ   عشق مەعروفە جەم پاك و ب قرێژ
و هەكە د میثال خوە بخوێ حەیوان و دەدەش   گۆشتێ عاشق دبێ ژەحر بكوژە دەش
هەرچی غەیری عشقە بت مەئكولێ عشق   دو جیهان یەكدانەیە جەم نكلێ عشق
چ جارا دانەیەك مورغرە خواریە!   چ جارا كادین ل هەسپی چەریە!
بەنیق بكە دا ببی عاشقێ لەعل   بەنیق كەسبە تێت د عەمەل

---

(١) گەلو – گەوری.
(٢) مز – مزد، اجرەت.

بـــەنی طـــەماهیـــا ئـــازادی هەیـــە ژ جـــەد
عاشـــق ئـــازادیێ نـــاخوازت حـــەتا ئەبـــەد
بـــەنی دائـــم خـــەلات و دیـــاری خوازیـــە
خـــەلاتێ عاشـــق هـــەمی دیتنـــا ویـــە
عـــــشق نـــــاگونجیێ دبهیـــــستن و گـــــۆتن
عـــشق دەریایەکـــە بـــنێ وێ ناهێـــت دیـــتن
قـــەطـــرێـــت بـــەحرێ نـــاهێن ژمـــارتن
حەفت دەریا جەم وێ بەحرێ تێن شکاندن
١٩٦١٠ ڤـــێ ئـــاخفتنێ دوماهیـــك نینـــە ئـــەی فـــلان
دیـــسا هـــەرە د داســـتانا شـــێخێ زەمـــان

د مەعنا لَولاكْ لَمَا خَلَقْتُ الأَفْلاكْ

شـــێخەکی وەطـــوۆ بـــو گـــەدایێ کوبکـــو[١]
عـــــشق هـــــات لا اُبـــــالِي اِتَقُـــــوا
عـــشق بـــەحرێ دکـــەلێنێ مینـــا قـــازان
عـــشق چـــیا دحـــەلێنێ مینـــا خیـــزان[٢]
عـــشق فەلـــەکێ دکەلێـــشێ ســـەد شـــەق
عـــشق د هـــەژێنێ ڤـــێ زەڤیـــا رەق
گـــەل موحەمـــەد بـــو عـــشقا پـــاك جـــۆت
بخاترێ عشقێ خـودێ ویـرە لـولاك گـۆت
بـــێ بـــەڤلیا وی بـــو د عـــشقێ مینـــا دُرّ
ئێدی ئەو ژ ئەنبیا خـوە رەتـە خـصیص کـر
هەکـــە نـــەبوا بخـــاترا عـــشقا پـــاك
کـــەنگی ئینانـــدە وجـــودێ ئـــەفلاك
مـــن بئـــەوێ هلـــدا چـــەرخا بلنـــد
دا تـــو فـــەهم بکـــی عـــشقا بلنـــد
مەنفیعـــەتێ دیـــتر تێـــت ژ چـــەرخ
ئەو وەکی هێکێ تابع تێت ئەڤ وەکـی فـەرخ
مـــن ئاخـــا یەکـــسەر پـــەحن کـــری
دا ژ تەســـلیما عاشـــقان بهـــنێ بـــەری
١٩٦٢٠ مـــنێ دایـــی ئـــاخێ گـــول و گیـــا تـــەڤی
دا ژ حـالێ مرۆڤـێ خـودائی ئاگـاه کـەڤی
گـــەل تـــە دبێـــژن ئـــەڤ چـــیا یـــێ راســـیات
وەصـــفێ حـــالێ عاشـــقان دنـــاڤ ثبـــات
گـــەرچ ئـــەو مـــەعنا یـــە وئـــەڤ نـــەقش بـــرادەر
دا بفــــــەهما تــــــەبت نێزیکتــــــەر
خـــەما گـــەل ســـتریا تەشـــبیهێ دکـــن
ئـــەو نینـــە ئـــەما تـــەنبیهێ دکـــن
ئـــەو دلـــێ قاســـی کـــو ناڤلێدانـــە بـــەر
نامۆناســـب بـــوە میثـــال ئانینـــە ســـەر
د تەصـــــەور دەرناهێـــــت عـــــەیبێ وێ
عـــەیبێ ل تەصـــویر دانـــە نەکـــە نـــەفیا وێ

چونا وی شێخی ب مال ئەمیرەکی بۆ خوازۆکیی رۆژێ چار جارا گەل زەنبیلی بئشارەتێ غەیبێ و عتاب کرنا ئەمیر ل وی بوێ کرێتیێ و عوذر هێنانا شێخی لئەمیری

شـــێخ رۆژەکـــێ چـــار جـــارا میناکـــا فـــەقیر
بۆ خوازۆکی چـو بـەر دەرێ قەصـرا ئـەمیر
ددەســتێ وی زەنبیـــل و بـــۆ خـــودێ بـــدن دقیـــران
خـــالقێ جـــان دخـــوازت طـــایـــەکی نـــان

(١) کوبکو – کۆلان بکۆلان.
(٢) خیز – رەمل، قوم، خژ.

نەعلێت بەرەڤەژینە ئەی برا   مۆتەحەیر دکەت عەقلێ کولیرا
وەختێ ئەمیر ئەو دیت گۆتییێ کو ئەی وەقیح   تشتەکی بێژمە تە، ناڤێ من نەدانە شەحیح
ئەی بێ رێزێ بێ شەرم چقاس دگەرهانی   حەتا کەنگی و تا چەند ل دوڤ نانی؟!
ئەڤ چەرکە و چەروە و چ کار   کول رۆژەکێ تێی دەرێ مالێ چار جار
کیە لڤێدەرێ شێخ؟ ئی ل بەندا تە   من نەدیتمە ژیرتر گەدا مینا تە
حورمەت ئاڤروا خوازوکا تە بریە   ئەڤ چ عەباسێ کرێتە تە ئانیە
سەرملی تە خزمەت و نوکەریا عەباسێ دەس   بۆ هیچ مولحدی نەبت ئەڤ نەفسا نەحس
گۆت ئەمیرۆ، مۆطیعێ فەرمانێ خەموش   ژ ئاگرێ من نەئاگاهی هند نەجوش
هەکە من بۆ نانی حرص دخوە دیتبا   منێ زکێ نان خوارێ خوە درانبا
هەفت سالا ژ عشقا خودێ جسم کەلی   د چولستانا من دخوار بەلکێ میو و چولی
حەتا ژ بەلکێ هشك و طەر خواردەم   کەسك بو بو ئەڤ رەنگێ بەدەم
دا تو بکەڤی د حجابا بولبەشەر   سەر سەری ل عاشقان کێمتر بنەر
مرۆڤێ ژیر کو مو ژهەڤ کەلاشتن   علمێ هەیئەت رە ب جان وەرگرتن
علمێ حیلان و سحر و فەلسەفە   گەرچ نەناسین حەق المعرفە
ئەما بزاڤکرن تەما ئمکانا خوە   ژ هەمیا بهورین لئەقرانا خوە
عشقێ غیرەت کر و خوە ل وان کر وندا   ئەڤ رۆژا وەسا ژ وان بو وندا
روناهیا چاڤەکی کو ب رۆژ ستێرا دبینێ   چاوا ئافتاب رو ژ وی دنخڤێنێ
ژ ڤان پەیڤان ببورە پەندا من قەبولکە   تو ب چاڤێ عشقێ ل عاشقان مێز بکە
وەخت نازك دبێ و جان نێزیك بوە   نەشێم گەلتە ب پەیڤم ڤی دەمی عوذر بوە
فهم بکە خوە لڤێ گوتنێ نەراوەستێنە   سنگێت عاشقان کێمتر بشکێنە
هەکە گومانەکێ تو دبی ژ ئەڤ نشاط   جدی نەبە و لێبکە ئحتیاط
واجبە و جایزە و موستەحیل   د حەزمێ تو نیڤەکێ بگرە ئەی دەخیل

گرینا ئەمیری ژ نەصحەتا شێخی و عەکسێ صدقا وی ل وی دان و هەدیە کرنا عەمبارێ ژ پاش بێ ئەدەبیێ و مەعصومیەتا شێخی و قەبولنەکرنا شێخی و گۆتنا کو ئەز بێ ئیشارەتەکی تەصەروفێ ناکم د عەمبارێ

و ئەڤ بگۆت و کەت گرین و های های   رۆندك رژان سەر رومەت ل هەمی جای
صدقا وی هەم سەر ضەمیرێ میردا   عشقێ هەردەم چاڤ نقان قازان لکەلدا
صدقا عاشق سەر جمادات د دێ   نەعەجێبە هەکە سەر دلێ زانا بدێ

صدقا موسی سەر چیا و كۆپێل دا ... بەلكی سەر دەریا تەژی پێل دا
صدقا ئەحمەد سەر جەمالا ماه دا ... بەلكی سەر خورشیدیێ روناهیا را دا
هەر دو گەل هەڤ كەتنە د نەفیر ... بونە گریان هەم ئەمیر و هەم فەقیر
وەختێ ساعەتەكێ گەل هەڤ گرین ... میری گۆت كو رابە ئەی فەقیرێ مەتین
هەرچی تە دڤێ ژ عەمبارێ هلگرە ... گەرچ حەقێ تە هەی سەد بەرامبەرە
قەصر مالێ تەیە هندی مەیل هەیە ... بخوە هەلبژێرە دوعالەم بهایێ تەیە
گۆت ڤی رەنگی نەدانە من دەستورەك ... كو بدەستێ خوە هەلگرم تشتەك
ئەز ژ خوە نكارم ڤێ بكم زێدەكاری ... كو ئەز ڤێ تەدەخولێ بكم د عەمباری
ئەڤ هێنجەت كر و لدوماهیك بو ئاخفتن ... ئەو مانع بو كو دان نەراستن
هەكە راستبا و بێ حیلەبا و خەشم ... شێخی ل هەر راستیەكێ نەدنقاند چەشم
گۆت ئەمرێ من هوسا كریە خودێ ... كو هەرە خوازۆكیێ بكە ژیێ بدێ
ئەم بگەداتی ژ ڤی دەری دخوازم ... ناخوە ئەز ژ مالێ دنێ بێ نیازم

ئیشارەت هاتن ژ غەیب بۆ شێخ كو ڤان دوسالا ب ئەمرێ مە تە ستاند و تە ددا، ژ پاش ڤێ بدە و نەستێنە. دەستی بكە ژێر حەسیرێ، كو ئەوێ وەكە همبانا ئەبوهورەیرە لێكە كو هەرچی تە بڤێت پەیدا بكی دا عالەم باوەر بێنێ، كو لپشت ڤێ عالەمێ عالەمەكە كو ئاخی بدەست بگری بتەزێر كوفر بتە ئیمان ژەحر بتە تریاك، نەداخلێ ڤێ عالەمێ یە نە خارج نەفەوق و نەژێر نە موتەصل نە مونفەصل، بێ چلو و چاوا و هەر لەحظە وێرە هزار ئەثەر و نمونە، هەر وەكی صنعەتێ دەست با دەست و غەمەز یا چاڤ و فەصاحەتا زمان با زمان نەداخلە و نەخارجە و نە موتەصلە ونەمونفەصل وَ اَلْعاقِلُ یَكْفِیهِ الاِشارة

حەتا دوسالا ئەڤ كاركر وی مێرێ كار ... ژ پاش وێ ئەمر هاتیێ ژ كردگار[1]
ژ پاش ئەڤێ بدە ئەما ژ كەس نەخواز ... ئەمێ ژ غەیب دنە تە و تە كنە بێ نیاز
هەركێ ژ تە بڤێت ژ یەكی حەتا هزار ... دەستی بكە ژێر حەسیرت بێنە دەر
ڤێ ژ گەنجا رەحمەتا بێ ژمار بدە ... ددەستێ تە ئاخ ببت زێر هەر بدە
هەرچی لتە خواستن بدە نەهزرێنە ژ وان ... تو پتر ژ پێش بزانە دانا یەزدان

(١) كردگار – خالق، خودا.

١٩٦٧٠ ددانــا مــە نــە تەخــسیرکە و نەکــەم — نە پەشیمان بە نـە حەسـرەت ژ ڤـێ کـەرەم
دەســتی بکــە ژێــر حەســیرێ زویــێ زود — ژبۆنــا رونخاڤــا چــاڤێ حەســود
ڤێجــا ژ بــن حەســیرێ تــو پرکــە مــشت — بـدە دەسـتێ خـوازۆکێ خـوەهر پـشت
ژ پــاش ئــەڤێ ژ ئــەجرێ نامــەمنون بــدە — هەر کەسێ خواست گەوهەرا مە کنون بـدە
هــەرە (یَــدُ اللهِ فَــوْقَ اَیْــدِیهِمْ) تــو ببــە — هەر وەکی دەسـتێ خـودێ رزق بـەلاڤ بـدە
نــەجات دە ژ وەعــدا دایــن دەینــداران — هـەر وەکـی بـاران شـینکە فەرشـێ جیهـان
یــەك ســالا دیــتر کــارێ وی بــو ب ئــەڤین — کــو ددا زێــر ژ کیــسێ رەبــێ دیــن
ئاخــا رەش دبــو زێــر دنــاڤ دەســتێ وی — حاتەمێ طائی خوازۆکی دکر بەردەستێ وی

زانینا شێخی یاد دلێ خوازوکا بێ گۆتن و زانینا قەدەرا دەینێ دەینداران بێ گۆتن، کو نیشانا وان بت کو (اُخْرُجْ بِصِفاتِي اِلي خَلْقِي عَمَنْ یَراكَ فَقَد رَآنِي)

هێــژ حاجــەتا خــوە نــەگۆتی یــێ فــەقیر — وی ددایــێ و دزانــی ئــەوا د ضــەمــیر
ل جـەم وی رۆن بـو ضـەمـیرێ هـەر کەسـی — ژ فــــەقیر و دەینــــدار و موفلــــسی
١٩٦٨٠ هەرچـی نـاڤ دل هـەبی ویـێ پـشت چـەم — تــەما نیــازێ ددایــێ نەزێــدە و نەکــەم
ڤێجــا دگــۆتنێ تــە چ دزانــی کــو ئــو — ئــەڤ چــەندە دهزرانــد هــەی مــامو؟
وی دگــــۆت خــــانیێ دل خەلوەتــــە — ژ خــــوازوکیێ ڤالایــــە مینــــا جەنەتــــە
دنــاڤ وی بــل عــشقا یــەزدان کارنیــە — بــل خیــالا وەصــلا وی دیــار نیــە
مــن خــانیێ خــوە مــالی ژ قــەنج و بــەد — خــانیێ تــە ژیــوی ژ عــشقا ئەحــەد
هەرچــی ببیــنم دنــاڤ وی غــەیری خــودا — مــالێ مــن نــەبوە، عــەکس بــوە گــەدا
هەکــە د ئاڤــەکێ نــەخل یــا چــق بــو دیــار — بل ژ عەکسێ نەخلا دەرڤـە نـەبو ئـەی یـار
هەکــــە د بــــنێ ئــــاڤێ ببــــینی صــــورەتی — عەکسێ دەرڤە دبت ئەو نـەقش ئـەی فـەتی
ئــەما حــەتا ئــاڤ پیــسیێ خــالی ببــێ — دجــــوا بــــەدەنێ پاقــــژی لازم دبــــێ
دا قرێــــژ و طــــاریــــتی نــــەمینێ دئــــو — دا ئـەمین ببـت دیـار بکـەت عەکـسێ رو
١٩٦٩٠ بـل گلاڤـێ د بـەدەنا تـە کـا ئـەی موقـل[1]؟ — ئـاڤێ زەلالکـە ژ گلـێ ئـەی دوژمـنێ دل
تو ل سەر ویێ کـو هـەرگاڤ ژ خـوارن و خـەوێ — ئاخــا پرتــر برێــژی دنــاڤ جــوێ

(١) موقل – بێچارە، بێنەوا، ناڤ خوەدە چوی.

سەبەبێ زانینا ضەمیرێت خەلکێ

وەختێ ناڤ ئاڤێ ژ قرێژا خالیە / عەکسێ روا ژ دەرڤە د ئاڤێ رابیە
ڤێجا لازمە هناڤێ خوە مۆصەفا بکی / دا بزانی سرێ هەر خودائیەکی
هێژ تو نکاری مۆصەفا بکی باطنان / هناڤی تەژیە ژ وحوش و شەیطانان
ئەی کەر ژ شەرارەت ڤەمایی د کەری / کەنگی ژ رحانێ روحێت مەسیحایی بهنێ بەری؟!
کەنگی دناسی هەکە خیالەکێ د سەر بکی / کو ژ کیشك نهانگەیی سەر دەر بکی
پێتڤیە د زوهدا بەدەن خوە بحەلینی / حەتا خیالاتا ژ هناڤا دەرینی
ڤان خیالێ خوەهر ب مالە ژ هندرڤە / حەتا تە نەکەت ژ ئەهلێ دەرڤە

پیرۆزبونا حیلا روڤی و بێچارەبونا کەر ژ طەماهی

کەری زاف خەباتکر و ویرە نەگۆت / ئەما (جُوعُ الْكَلْبْ) گەل کەری بو جۆت
طەماهی غالب هات و صەبرا وی ضەعیف / زۆر گەور ببێ برین عشقا رەغیف
ژ وی رەسولێ کو حەقایق د دەستێ ویە / (كَادَ الفَقْرُ اَنْ يَكُونَ كُفْراً) هاتیە
بوبو ئەو کەر برسیێرە ئەسیر / گۆت هەکە حیلەیە یەکجار بمیر
ژ ڤێ عەذابێ برچیتیێ خلاسببم / هەکە ژیار ئەڤەیە چێترە مری ببم
وەلەو کەری عەول تەوبە و سوند خواریە / ل دوماهیکێ ژ کەری کەریێ کریە
طەمەع کۆ رو ئەحمەق و نەزان دکێ / مرنێ سەر ئەحمەقان ئاسان دکێ
مرن ساناهیە ل سەر هەرچی کەرن / کو ژ ئاڤا حەیاتا ئەبەدی بێ خەبەرن
چون جانێ ئەبەدی نینە شەقیە / جورئەتا وی سەر ئەجەل ژ ئەحمەقیە
خەباتکە حەتا جانێ تە مۆخەلەد ببێ / دا ل رۆژا مرنێ ل تە بەرگ[1] ببی
وی ئعتماد دژی ل سەر رازق نەبود / کو درژاندە سەر وی ژ غەیب جود
حەتا نوکە خودێ رزق ل وی نەڤەشارت / گەرچ جارجار برساتی ل بەدەنا وی بژارت
هەکە برساتی نەبت سەد رەنجێ دیتەر / ژپەی زۆر خوارنێ ژ تە راکن[2] سەر

د فەضیلەتا برساتی و خوە پاراستنێ

رەنجێ جوع بخوە چێتر بوە ژ وان علەل / هەم ب لوطف و هەم بسڤکی هەم عەمەل
رەنجێ جوع ژ رەنجایە پاقژتەر / تایبەتە د برسیێ سەد نەفع و هۆنەر

(١) بەرگ ج جل و بەرگ.
(٢) راکن سەر ج قەتکن و برن سەرێ تە.

برسیێ بخوە سولطانیێ دەرمانا ببین   برسیێ دانە سەر جانی، هندوێ کێم نەبین
برساتی دبت نورا چاڤی د بەصەر   برساتی دبت قابلیەت د نەظەر
نەخوەشی پێکڤە ژ برسیێ خوەشە   هەمی خوەشی بێ برساتی نەگەشە

تەمثیل د صەبر و قەناعەت

وی یەکی نانێ جەهێ بکە لپێك دخوار   سائلی گۆت چاوا تو بئەڤی بوی عادەتدار
گۆت دەما صەبر ژ برسیێ ببت پتر   نانێ جەهـ ل جەم من دبت شیرینتر
ئێدی دکارم دائما حەلوا بخوم   وەختێ صەبردار بم و صەبرێ بکم
برس بخوە بۆ هەرکەس نابت یار   کو ئەڤ چێرانگاهەکە ژ حەد چوە دەر
برساتی بخاصێت خودێڤە کرنە بەند   دا وەکی شێر ببنە زۆرمەند
کەنگی برسێ ددنە هەر خوازۆکێ سەر سەری   کو گیا ژێرە زافە ل بەر دەری
کو تو هەم بخوە بڤێ ئەرزانی   تو نە مورغاڤی[1] مریشکا نانی
نەبوە د ناڤ سەرێ تە بل فکرێ نان   ناهێت دناڤ خیالا تە بل ذکرێ نان
پاش چەندین سال حاصلێ تە چیە   برسا مرنێ ل تە چێترە ژ ئەڤ ژیە[2]

حکایەتا موریدەکی، کو شێخ ژ حرص و ضەمیرێ وی بو ئاگەدار و پەند لێکر سەر زمان و دضمنێ پەندێ ب ئەمرێ خودێ قوتێ تەوەکولێ لێ بەخشی

کەتەرێ شێخ گەل موریدەکی بێ درەنگ   بەرەو شارەکی نان لوێدەرێ بو تەنگ
طرسا برس و قەحطیێ د جانێ موریدا   ژ غەفلەت هەر گاڤ دبو مەزیدا
شێخ پێ زانی و ئاگادار بو ژ ضەمیر   ژێرە گۆت چما هند کەتی د زەحیر[3]
ژبۆنا قەحرا پاریێ نان صۆتی   چاڤێت صەبر و تەوەکولێ دروتی
تو نەی ژ وان نازەنینانی[4] عَزیز   کو تە بهێلن بێ مێویژ و گویز
برس رزقێ جانێ خاصێت خودایە   نەبۆ بێچارەیێ وەکی تەیێ گێژ و گەدایە
بێ هزربە تو ژ وانا نینی   کو دڤێ مەطبەخێ تو بێ نان نینی
کاسك سەر کاسکە و سفرە سەر سفرە مۆدام   ژبۆنا ڤان زك مەزنێت عام
دەما بمری لپێش دبەزێ نانێ هشتی   کو ژ طرسا هەژاریێ تە خوەیێ کوشتی

(١) مورغلڤ یا مورغاب - مریشکا ئاڤی.
(٢) ژیە - ژیان ، ژیار.
(٣) زەحیر - قورە قورا زکی ژ برسا.
(٤) نازەنینانی - ئەولیایێ خودێ.

تو چوی نان مایەڤە رابە بگیر — ئەی خوە بکوشتی د ناڤ زیرەزیر
ب سەرسەریێ هەر پاریەکی نڤیسیە عەیان — کو ئەڤ یێ فلانە کوریێ فلانە کوریێ فلان
هێ تەوەکولکە دەست و پیا نەلەرزینە — رزقێ تە ل تە ژ تە عاشقترینە
رزقێ تە عاشقە ل تە دگەریێ کۆلان ب کۆلان — کو هند بێ صەبر نەبەبێ عەقلێ نەزان
هەکە تە صەبر هەبا رزق دێ هاتبا — مینا عاشقان دێ خوە ل تە دابا
ئەڤ تاو لەرز ژ طرسا برسێ چیە — دکاریێ ب تەوەکول تێرتر بژیە

حکایەتا وی گایێ حەریص، کو هەر رۆژێ دەشتا تەژی گیا دبینێ و دچێرێ حەتا قەلەو دبت و حەتا سبەینێ ژ خەما رزقی زەعیف دبت و ب سالایە کو ئەو وەطوێڤ دبینت و ئعتمادێ ناکت

یک گراڤا کەسک هەیە ددنێ — دناڤ وێ گایەکە خوەش دەڤ بتنێ
ئەو چۆلێ هەمیێ دچێرینێ تا ب شەب — حەتا قەوی دبت و مەزن و مونتەجەب
شەڤ ژ هزریێ کو سبەینێ چ بخوەم — ئەو زەعیف دبت وەکە تاریێ مو ژ خەم
وەختێ صبح هات دەشتێ دبینێ کەسک — گیایێ گهایی ناڤ طەنگێ هەمی کەسک
گایێ کەتی د ناڤا جُوعُ البَقَرْ — حەتا ب شەڤ ئەو لێ دچەریێ یەکسەر
حەتا کو قەوی و قەلەو و پەحنتر دبێ — ئەو بەدەنا وی ژ بەزی و هێزیێ پر دبێ
دیسا شەڤ دکەڤێ ناڤ تایێ ژ فەزەع — حەتا زەعیف دبێ ژ طرسا مونتەجەع
کو دێ چ خوم صبا وەختێ سەحەر — ب سالا هۆبو ئەڤ طرسا بەقەر
هیچ نەهزراند کو چەندین سال مان — دخوار ژ ڤێ مێرگێ و ژ ئەڤ چەمەن
هیچ رۆژەکێ کێم نەهات روزیەم — چیە ئەڤ طرس و خەم و دلسوزیەم!
دیسا گاڤا دبت شەڤ ئەو گایێ قەوی — زەعیف دبت کو ئەی هەوار رزقێ چوی
عەینێ ئەو گایە و ئەو دەشت ئەڤ جیهان — کو هەر زەعیف دبێ ژ طرسا نان
کو دێ چ خوم ل وەختێ بێت عەجەب — پاریێ سبەینێ ژ کیڤە کەم طەلەب
سالا هەوە خوار و کێم نەبو ژ خوارن — تەرکا موستەقبەل بکن و لبوری بنێرن
قەت و مەت خواریا هەم بێنە بیر — نەنێرە ل بهوریا و کێم بکە زیرە زیر
قصەیا ئەڤی گایی دەینە دەرەکێ — ژ وی کەری و ژ وی شێریێ نێر بدە خەبەرەکێ

شێر ئەو کەرە نێچیر کر و شێر گەلەك تهنی بو ژ زەحمەتا لێکەتی، چو[1] نەکر ژ روڤی پرسی کو کا دل و جەرگ؟ روڤی گۆت هەکە وی جەرگ و دل هەبا سیاسەتەکە وەطوۆڤ دیتبو وێ رۆژێ و بهزار حیلا جان قورتالکری کەنگی دیسا دهاتە جهم تە ((لَوكنَّا نَسْمَعُ اَونَعْقِلُ ما كُنا فِي اَصْحابِ السَّعِيْر))

روڤیکی کەر برە حەتا جەم شێر ئەو پارە پارە کر وی شێری دلێر
ژ زەحمەتێ تهنی بو ئەو سولطانێ هۆڤێ بەرەو کانیێڤە چو دا ئاڤەکێ ڤەخوێ
روڤیکی خوار ئەو جەرگ و دلێ وی وی زەمانی وەك فورصەتەکێ بو حاصلێ وی
دەما زڤری ژ سەر کانیێ شێرێ نەر گەرها و پرسیار کر ژ دل و جەرگێ کەر
گۆتە روڤی جەرگ چ لێهات؟ دل کانی؟ کو ئەڤ هەردوی هەبین هەر حەیوانی
گۆت هەکە ویرە هەبا دل یا جگەر کەنگی دهاتە ڤێدەرێ جارەکی دیتەر
وی قیامەتا دیتی و دیسانێ رابین و ئەوێ ژ چیایی کەتی ژ طرسا رەڤین
هەکە وی جەرگ هەبایا دلێ گرۆڤر کەنگی جارەکە دیتر دهاتە ڤر
وەختێ دلی نور نەبت ئەو دل نینە دەما روح نەبت ئەو بلی گل نینە
ئەو شیشا کو وێ نەبت نورا جان میز و قارورە[2] وێ ب قەندیل نەزان
نور مصباحە یێ دایی ذوالجلال صنعەتێ خەلکە ئەو شیشە یا سفال[3]
لاجەرەم د ظەرفا هەیە ئعتداد د پێت و گوری نەبوە مەگەر ئتحاد
دەما نورا شەش قندیلا ل هەڤ ئالاندن نینە د ناڤ نورا وان چەند و ژمارتن
ئەوێ جوهی ژ ظەرفا موشرك بوە ئەوێ مؤمن نوردین و مودرك بوە
گاڤا نەظەرا مرۆڤی کەت ل روحێ بوەفا ئێدی یەکی دبینێ خەلیل و موصطەفا
وەختێ نەظەر ل ظەرف کەت روح رە ڤێجا دوا دبینێ شیت رە و نوح رە[4]
دەما کو ئاڤ لێهەیە جۆك دبێ رەوان ئادەمیزاد ئەوە کو ژێرە هەبێ جان
ئەڤ نە زەلامن ئەڤێت هەصورەتن مرێیت نانینە و کوشتیێ شەهوەتن

(١) سەروکانیێ دا ئاڤێ ڤەخوت، حەتا ڤەگەرا شێری جەرگ و دل پەیدا
(٢) میز و قارورە – میزا دناڤ بەطلێ شیشەدە.
(٣) سفال – قافك، جەر و کۆزك.
(٤) شیت و نوح پەیغەمبەرن.

حکایەتا وی راهبێ کو ب رۆژا رۆن ب شەمالکێ ل مروڤا دگەرها

ئەو یەکە بفنەدێ دگەرها رۆژ   ل دۆرا هەر بازارێ دل تە ژی ڤین و سۆژ
زمان درێژەکی ژێرە گۆت کو ئەی فلان   ئەڤ چیە دگەرهی ل بەر هەر دکان؟
هێ ئەڤ گەرهانە تە هەر لایی ب چرایێ   دنیڤا رۆژا رەوشەن چیە د مەعنایێ؟!
گۆت دگەرهم بهەر لایەکی ل ئادەمی   کو ئەو ساخبت ژ حەیاتا خودێ دەمی
گۆت ئەز لئنسان زاف گەرهامە   مەن هیچ پەیدا نەکر و حەیران مامە
ئایا زەلامەك هەیە؟ گۆت ئەڤ بازارە پور   دبینی مینا زەلامن ئەی زانایێ حور
گۆت مەن زەلامەك دڤێت ل راست جادەکێ   ل دەما خەشم و تورەبونێ خوە وندا نەکێ
وەختێ خەشم و وەختێ شەهوەت کانێ زەلام   کۆلان ب کۆلان لێدگەرهم ئەز مۆدام
دڤان دو حالا کا زەلامەك د جیهان   دا گوری وی کەم ئەڤرۆکە جان
گۆت ل تشتەکی نادر دگەرهی و بەلێ   غافلی ژ حوکمێ خودا قەنج و قەنج لێ
ناظرێ فەرعی ژ ئەصلی بێ خەبەر   ئەم فەرعن ئەصلێ ئەحکامە قەدەر
قەضا چەرخا فەلەکێ گومرەه دکێ   قەضا سەد عەطارد ئەبلەه دکێ
طەنگ دکێ قەضا جیهانا چارا[1]   دکتە ئاڤ ئاسنی و کەڤرێ خارا[2]
ئەی کو تە دڤێ قەضا بناسی گاڤ گاڤ   خاڤێ خاڤی خاڤێ خاڤی خاڤ خاڤ
چاخێ تە دیت زڤرینا بەر ئاش   وەرە ئاڤا جوێ هەم ببینە لپاش
دەما تە دیت بەرەو بلندی خاك   لبایێ بنێرە د ناڤدا بریە خاك
قازانێت فکر دبینی بجۆش   دناڤ ئاگر هەم مەیزێنە بهۆش
خودێ گۆتە ئەیوبێ ب قەدر و رێز   من تەما هەر مویەکی تە صەبرا کری رێز
هێ ل صەبرا خوە هند نەکە نەظەر   تە صەبر دیت لێ صەبر دایێ بنەر
چەند ببینی زڤرینکا دۆلاڤێ   سەری بێنە دەرهەم بنێرە ل میراڤێ
تو دبێژی کو ئەز دبینم و بەلێ   بۆ دیتنا وی زۆر عەلامەت هەنەلێ
وەختێ زڤرینکا کەفێ تە دیت موختەصەر   تو مۆتەحەیر دبی هەرە لدەریا بنەر
ئەوێ کو کەف دیت سِرّر بێژان دبێ   و ئەوێ کو دەریا دیت ئەو حەیران دبێ
ئەوێ کو کەف دیت زاف نیەتا دکێ   و ئەوێ کو دەریا دیت دل د دەریا دکێ
ئەوێ کو کەف دیت کەفتە دژمار   و ئەوێ کو دەریا دیت بت بێ ئختیار

(١) چارا – ژ چارە کرنە.
(٢) کەڤرێ خارا – بەرێ رەق.

ئەوێ كو كەف ديت د گەردش بوە / و ئەوێ كو دەريا ديت ئەو بێ غش بوە
ئەوێ كو كەف ديت وى بێكار دكێ / و ئەوێ كو دەريا ديت وى رادكێ
ئەوێ كو كەف ديت دبت مەستێ ئو / و ئەوێ كو دەريا ديت بت غەرقێ هُو
ئەوێ كو كەف ديت تێت د ئاخفتن / و ئەوێ كو دەريا ديت بت بێ مەومن
ئەوێ كو كەف ديت بێژنگ دبت / و ئەوێ كو دەريا ديت بێژەنگ دبت

موسلمانەكى گۆتە موغەكى(١) وەرە ببە موسلمان و بەرسڤدانا وى

زەلامەكى گۆتە موغەكى كو ئەى فلان / وەرە ناڤ ئسلامێ ببە ژ موئمنان
گۆت هەكە خودێ خواست دبم موئمن / و هەكە فەضلى زێدەكت دبم موقن
گۆت خودا دخوازت ئيمانێ تە / دا ژ دەستێ دوزەخ نەجات بێ جانێ تە
ئەما نەفسا نەحس و ئەو شەيطانێ ئەبلەه / تە دكێشن بلايێ كوفرێ و ئاگر گەه(٢)
گۆت ئەى مونصف چونكى غالبن ئەو / بمە هەڤالێ وى كو بهێز بت و قەلەو
من دڤێت ببمە يارێ وى كو ئەو غالبە / كەڤمە وى طەرەڤێ كو غالب جاذبە
چون خودێ دخواست ژ من ببم راستگو / داخوازا وى چ سود دەما پێش ويڤە نەچو
نەفس و شەيطانى داخوازا خوە لپێش بر / و ئەو عنايەت بو قەهر و عەقل مر
تە يەك قەصر و سەرايەك چێكر / و دناڤ وێ سەد نەخشێ خوەشك بلندكر
تە د ڤيا ببت مزگەفت ئەو جهێ خێر / ديترەك هات ئەو دەر كرە دێر
يا تە يەك پارچە د راچاند حەتا / خوەشك بدروى بۆنا وەرگرتناى قەبا
تە قەبا دخواست دوژمنێ نەيار / دژى تە رابو پارچە كرە شەلوار
چارەيا پارچەيى چ بوە بجانێ من / بلى ژارى كو ل سەر وى پيرۆز بن
هەكە ژار بو گوناهێ وى پارچەيى چيە / ئەوێ كو ئەو مەغلوب نە غالبە كيە
وەختێ كەسەكى نە ب داخوازا وى ل وى چواند / بنەسترى د ملك و باغێ وى چاند
خودانێ خانى بنەڤێ ذەليليێ بت / كوڤى رەنگى خەلاقەت سەر وى دچت
هەم خولق دبم ئەز گەرتا زەو نومە / چونكى يار ئەڤ رەنگە ذەليل بو مە
چونكى خوازا نەفسێ هات موستەعان / بۆ بێ طەڤزى هەر تشتا شاءَ اللّٰهُ كانْ
ئەز هەكە پيسێ موغان و يا كافرەم / ئەو نينم كو ڤێ شكێ ل خودا بەرەم
كو كەسەك رەغمێ وى و نەخوازێ وى / دناڤ ملكەتا وى ببت حوكم خوازێ وى
ملكەتا وى داگير بكەت وەسا / كو نەفەس چێكەر دەرنەهێت نەفەسا

---

(١) موغ يا موبد – ناڤێ رێبەرى ئولىێ زەردەشتيانا وەكى كەشەيێ فاللا و خاخامێ جوهيا و راهبێ بوت پەرستا.
(٢) ئاگر گەه – ئاگردان، جهێ ئاگرى، مەعبەد.

دەفعا وی دخوازت و لێ لازم دبێ   هەر دەم شەیطان خەمالیێ زێدە دکێ
پێتڤیە بین بەندەیێ ڤی شەیطانی   چونکی ئەو غالبە ل هەر ئنسانی
دانە کو ئەڤ شەیطان تو رەبێ ژمن   خودێ نەشێبت بێتە هاری من
ئەوا کو وی ڤیایی مرادا وی دبێ   ژ کو کارێ من ئێدی قەنج دبێ
حاشَ لِلّە هەرچی شاءَ اللّٰهُ کانْ   حاکم هاتیە د مەکان و لامەکان
هیچ کەس د ملکێ وی بێ ئەمرێ ئو   نەشێ زێدەکت سەرێ یەك تارێ مو

د بەیانا مەسەلا شەیطانی بەر دەرگەهێ رەحمان

ملك ملکێ ویە مالێ ویە فەرمان   کێمترین صەگ لبارگاهێ خودێیە شەیطان
هەکە تورکمان صەیەك هەبت بەردەر   دێ دانت بەر دەرێ وی رو و سەر
زاروکێت خانی دوڤێ وی دکێشن   دناڤ دەستێ طفلان بژان و ئێشن
دیسا هەکە غەریبەك مەعبەر بکێ   لوی ئێرشێ هەر وەکو شێرێ نەر دکێ
کو ئەو (أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارْ) بت   گەل خودان گول گەل عەدو وەکی خاربت
ژ ئاڤا گرارێ کو دایە وی تورکمان   وەطوڤ بوە وەفادار و زێرەڤان
ڤێجا صەیی شەیطان کو خودێ یێ چێکری   د ناڤ وی صەد فکر و حیلە وەرکری
ئاڤروا ژێرە دکەت نان و کەباب   دا ئەو ببت ئاڤروا قەنج و خراب
ئاڤا گرارێ یە ئاڤروا عام   کو شەیطانێ صەگ ژ وێ دخوێ طەعام
بەردەرێ خەرگاهێ[1] قودرەتە جانێ وی   بێژە چما قوربانێ حوکم نابت ئێدی
کەری[2] کەری ژ مەرید و ژ مۆرید   وەکی صەگ (باسِطٌ ذِراعَيْهِ بِالْوَصِيدْ)
بەر دەرێ کەهفا خودێ مینا سەگ   ذەرە ذەرە ئەمر خوازن پف کرنە رەگ
ئەی شەیطانێ صە ئمتحان بکە کو تا   چاوا ئەڤ خەلك دڤێ رێ ددەینێ پا
ئێرش بکە منع بکە ولێ بنێر   داکو راستی دیاربت کی مێیە و نێر
ڤێجا ژبۆنا چیە اَعُوذُ تێتە خواندن   دا ژ رێکا خودێ دێو بێهلاندن
ئەڤ اَعُوذُ و ئەوە کو گوناه نەکێ   ل صەیی بجەیتێنی کوریکی ڤەکێ
دا پەیدا کم دەریزانکا بارگاهێ تە   حەوجە خوازم ئەز ژ جود و جاهێ تە
هەکە خودێ ژ شیانا شەیطان عاجزە   ئەڤ اَعُوذُ و ئەڤ فیغان نە جایزە
تورك ژی ژ صەیی اَعُوذُ بێژێ کو مەن   هەم ژ صەگ دەرمانده مەد ناڤ وەطەن

(١) خەرگاه – چادر، خەیمە، کرین، رەشمال.
(٢) کەری – کۆم کۆم.

تـــــو نکـــــاری وەری دنـــــاڤ خــــانی ... ئـــەز ژی نکـــارم بێمــــە دەر ژ خــــانی
ئێدی نهۆ خـوەلی ل سـەرێ تـورك و قونـوق[١] ... کـو صـەیەکی گرتیـە ل هـەردوا عونـوق[٢]
حـاشَ لِلــهْ خـــودێ وەکـــە تــورك بقیـــژێ ... صــەگ چـیە شـێرێ نێـر خـوینێ ئاڤێـژێ
ئــەی کـو خــوە شـێرێ یـەزدان خوانـدەای ... زۆر سالێ بهورین گەل صـەیی دەرمانـدەای
چـاوا ئـەو صـە بـۆ تـە دێ کـەت نێـچیرا ... کـو تـوێ بـوی نێـچیرا صـەیی بتـەدبیرا

بەرسڤدانا موئمنێ سنی ژکافرێ جەبری رە د ئثباتا ئختیارا عەقـدی و دەلیـل گـۆتن، کو سونەت رێکەك پیێت ئەنبیا (علیهم الـسلام) یـێ قوتـانی و ل راسـتێ وێ، رێـك بەرە و چولـستانا جەبرە، کو خوە ئختیار نابینێ و بـۆ ئـەمر و نـەهیێ مـونکر دبـێ و تەئویلا دکێ، ژ مونکر بونا ئەمر و نەهیێ لازم تێـت ئنکـارا بەحەشـت و دوزەخـێ، کو بەحەشت جەزایێ موطیعانە و دوزەخ جـەزایێ موخالفـان و دیـترە نابێـژم ب چ دوماهیك تێ (وَ العاقِلُ یَکْفِیهِ الإشارَة) و ل چەپێ وێ، رێکا چولـستانا قـەدەرە کـو قودرەتا خالقی مەغلوبێ قودرەتا مەخلۆق دزانـێ و ژ وێ گەلـەك فەسـادی دزێـت کو وی موغی دژمارت.

مـوئمنی گـۆت ئـەی جـەبری ب بهیـزە خطـاب ... تە یـا خـوە گـۆت ئـەڤا مـن ئـانی جـەواب
تـە یاریـا خـوە کـر ئـەی شـەطـرەنـج بـاز ... یاریـــا هــــەڤرکت بـــبین پــــەحن و دراز
تـــە نامـــا عـــوذرێ خـــوە خوانـــد و ئـــانی ... نامـــەیا یـــێ ســـنی بخوینــە کــا چــاوانی
تـە گـۆت ئـەوا کـو جـەبری بـو د قـەضـا ... گوهبــدە ســـرڕێ وێ ژ مـــن د ماجـــەرا
ئختیـــارەك بـــۆ مــــە هەیـــە د جیهــــان ... نکـاری بـۆ حـسێ ببـی مـونکر ئەڤـە عیـان
ئختیـــارا خـــوە بــــبین نەبـــە جــــەبری ... تەرێ هەێلایە وەرە رێکێ تە یا خوەهر کری
چ جـــارا کـــەس نابێـــژت کـــەڤری وەرە ... و کەنگی ژ کولوخی کەس دخـوازێ وەفـا
کـــەس نابێـــژت مرۆڤـــەکی دێ بفـــرە ... یـــا وەرە کـــۆرۆ بـــاش ل مـــن بـــنێرە
خـــودێ گـــۆت مــا (عَلَــی ٱلاَعْمــی حَــرَجْ) ... کـەنگی دانت سـەرمە حەرەج رەب اَلفَـرَجْ
کـــەس نابێـــژت کـــەڤرۆ درەنـــگ هـــاتی ... یـا کـــو دارۆ، چـمـا تـــە ل مـــن کـــەتـی!
بـــۆ ڤـــان طـــوڤ قـــەومینێت مـــەجبور ... کەس چ نابێژێ، و عاقـل نـادەینێ مـەعـذور
ئـەمر نـەهی و خەشـم و تەشـریف و عـەتیب ... نینـە بـل بـۆ موختـاری ئـەی پـاك جیـب

(١) قنق – مهڤان.
(٢) عولۆق – گەردەن، ستو.

ئختیارا تە هەیە د ظولم و ستەم — من ژ ڤێ شەیطان و نەفسێ ئەڤ خواستەم
ئختیار د ناڤ هندرێ تە ساکنە — حەتا وێ یوسف نەدیت دەست نەبرنە
ئختیار و داعیە خوە دنە ڤسێڤەکر — روێ وی دیت هنگی پەر و بال ڤەکر
صەیێ نڤستی ئختیارا وی وندا بیە — چاخێ عورك دیت دۆڤ هەژاندیە
هەسپ ژی دکێ فیکفیك دەما جەھ دیت — پشیك دکێ میاو دەما گوشت دیت
دیتن دبت بزڤینا ئەو ئختیار — هەر وەکی پفەکێ ژ ئاگر رادکێ شرار
دەما عەرضە کر مەطلوبەك لئەڤ کەس — ئختیارا رازایی ڤەدکێ شەر و نەفەس
ڤێجا ئختیارا تە دبزڤت وەکی شەیطان — دبت دەلال پەیغاما تینێ ژ شەیطان
و ئەو فرشتە خێرا ل دژیا دێو — عەرضە ددێ د دل دکەت غرێو[1]
حەتا ببزڤت ئختیارا خێرێ تو — ژبەر کو ژ پێش عەرضێ رازانە ئەڤ دوخو[2]
ئێدی فرشتە و دێو بونە عەرضێ دار — بۆنا تەحریکا عروقێ ئختیار
ژ ئلهاما و وەسوەسە دبت — ئختیارات دانا خێر و شەرت
وەختێ تە نڤێژ خوەندن گەلەك — ژ وێ لازمە سلاڤا دوێ سەر مەلەك
کو ژ ئلهام و دوعاییێت قەنجتان — ئختیارا ڤێ نڤێژا من بو رەوان
ژ پاش گونەها دیسا دکی نفرین — ل شەیطان کو گوناه لتە کریە شیرین
ڤان دو ضدێ عەرضێ کەربێنە دسەر — د حجابا غەیب هات عەرضە دەر
چاخێ کو پەردەیا غەیبێ رابت ژ پێش — تو دێ بینی روێ دەلالێت ڤەکێش
و ژ ئاخفتنا وان ناسکی چ بون — کو ئەو پەیڤ بێژێ د پەردێ ئەڤە بون
دێو بێژت ئەی ئەسیرێ طەبع و بەدەن — بەر تە ڤە من دهاڤێت نەکرمە زۆر مەن
و ئەو فرشتە بێژت تە من گوتمە تە — کو ژ ڤێ شادیێ زێدە دبت غەما تە
وێ فلان رۆژا تە من نەگوت وەسان — کو رێك ژ وی لایێڤەیە بەرە و جنان؟
ئەمن خۆشتڤیێ روحێ جان ئەفزایێ تە — ساجدانێ موخلصێ[3] بابایێ تە
ڤی زەمانی ژی دێ خزمەتا هەوە کن — بنوکەریێ دێ خولامیا هەوە کن
ڤی گروهی گەل باپیرێ تە دوژمنی کر — و ژ خطابا اَسْجُدُوا پاشڤە چونی کر
تە ئەو گرتن تە ئەم هێلان — تە حەقێ خزمەتا مە بەردا د ئاڤ و پێلان
ڤی زەمانی قەنج ل مەو ل ئەوان عیان — مەیزێنە دێ زو ناسکی ژ لەحن و نەیان
دەما تە رازەك ژ دۆست بهیست نیڤە شەڤ — چاخێ سەحارێ ئاخفت زانی کو ئەوە ئەڤ

---

(١) غریو – فەریاد، بانگێ بلند.
(٢) ئەڤ دوخو – خوێ شەیطانی و رەحمانی.
(٣) موخلصێ – ئیشارە بسەجدەکرنا فرشتا بۆ ئادەمییە.

و هەکە دو کەسا خەبەر ئانی ژ تەرا ب شەڤ   روژێ ژ گۆتنا دێ ناسی گەل هەڤ
دەنگێ شێرو دەنگێ صەگ د شەڤ گها   ژ طاریێ نەدیارە صورەتێ هەردوا
دەما بو رۆژ و دیسا کرنە دەنگ   ئێدی ژ دەنگی ئێنە ناسین بێ درەنگ
ب کورتی شەیطان و روح دبنە عەرضە دار   هەردو گەل هەڤن ژ تە تما ئختیار
ئختیارەك د مە هەیە ناپەدید   گاڤا دو مەطلەب بێت دیتن د مەزید
سەیدا بۆ تەعلیم ل زارۆکا ددن   کەنگی وێ ئەدەبێ ل بەرێ رەش دکن؟!
هیچ بۆ بەری دبێژی صبەینێ وەرە   و هەکە نەهێی سزا مصتا سەرە؟
هیچ عاقلەك ل کولۆخێ ئاخێ ددێ   هیچ کەس عتابێ ل کەڤری دکێ؟
د عەقل جەبر ژ قەدەر رسوا ترە   ژبەرکو جەبری ل حسا خوە مونکرە
مونکرێ حس نینە ئەو مەرڤێ قەدەر   کارێ خودێ نەحسیە بەرادەر
مونکرێ فعلا خوداوەندێ جەلیل   هەیە د ئنکارا مەدلولا دەلیل
ئەو دبێژێ دۆکێل هەیە بێ صۆتەنی   نورا شەمعە بێ ژ شەمعا رەوشەنی
و ئەڤ موعەیەن دبینێ ئاگری   دبێژت نینە یێ ئنکار کری
دامەنا وی دصوژێ دبێژی نەنارە   جلێ وی ددروێ دبێژێ نەتارە[1]
ئێدی دبت سەفسەطە داخوازا جەبر   لاجەرەم ژڤی پیس ترە ژ گەبر[2]
گاور دبێژێ عالەم هەیە خودا نیە   دبێژێ خودێ خودێ موستەجاب نەبیە
جەبری بێژێ جیهان بخوە نیە هیچ   سوفسطائیەکە دناڤ خیچ و ڤیچ
جوملەیێ عالەم د ئختیارە موقر   ئەمر و نەهی ڤێ ببە ور و وێ بێنە ڤر
ئەو دبێژێ کو ئەمرو نەهی لایە   ئختیارە نینە ئەڤ پێکڤە خەطایە
حسێ رە حەیوان موقرە ئەی رەفیق   ئەما ئدراکە دبت دەلیلا دەقیق
ژبەر کو مەحسوسە بۆ مە ئختیار   ب قەنجی تێت هەرە تەکلیفا کار

(١) نار – ئاگرە، تار – نەخ، طایێ دروتنێ.
(٢) گەبر – گاور، کافر، مونکرێ حەقیێ

د بەیانا وێ، کو دەرکا وجدانێ میناکا ئختیار ئضطرار و تورەیی و ئصطبار و تێری و فراڤین ل جهێ حسێیە، کو زەری ژ صۆری بناسێ و فەرق بکێ و هویرك ژ مەزن و تەحل ژ شیرین و مسکێ ژ سەرگینێ و گژ ژ نەرمی بحسا مەسێ و ساری ژ گەرمی و صۆژان ژ شیرێ گەرم و طەری ژ هشکی و مەسا دیواری ژ مەسا داری دیارکت. ئێدی مونکرێ وجدانێ دبت مونکرێ حس و زیادا وجدانێ ژ حس ظاهر ترە چونکی بۆ حسێ شیانا گرتن و مەنعکرنا ژ ئحساسێ و گرتنا رێکێ و موداخلا وجدانیاتا مومکن نینە (وَ العاقِلُ یَکْفِیهِ الاِشارَة)

دەرکێ وجدانێ ل جهێ حس دبێ — ئەی برا هەردو د یەك جەدوەل دچێ
نەغز دهێت سەر وی بکە یا نەکە — ئەمرو نەهی و ئاخفتن گەلەکە
ئەڤ کو صبەینێ ڤێ بکەم یا وێ بکەم — ئەڤ دەلیلا ئختیارێیە براکەم
و ئەو ژۆڤانیا تە خواری ژ وێ بەدی[1] — ژ ئختیارا خوە بویی موهتەدی
قورئان هەمی ئەمر و نەهیە و وەعید — ئەمر کرنا بەرێ مەرمەرە کێ دید
هیچ زانا هیچ عاقل ئەڤێ دکێ — گەل کەڤر و کوچا قەحر و کین دکێ!
کو مێ گۆتی هوسا بکە یا وەسان — چما تە نەکر ئەی مەوات و عاجزان
کەنگی عەقل حوکم دکێ ل دار و سەنگ؟! — مەردێ چەنگی چاوا ددێ ل نەقشێ چەنگ؟!
کو ئەی خولامێ دەست شکای و پێ زڤری[2] — شوری هەلگرە و هەرە مەیدانا شەری
ئەو خودایێ کو ستێر و گەردون چێکری — چاوا ئەمر و نەهیێ ساویلکانێ کری
ئحتمالا عجز و نەکاری ل خودێ دانیە — تە ئەو جاهل و گێژ سەفیە زانیە
عجز د قەدەر نەبوە و هەکە خوە ببێ — جاهلی ژ عاجزی پیستر دبێ
تورك دبێژێ مهڤانێ خوە ژ کەرەم — بێ صەگ و بێ کەڤلك وەرە بەر دەرەم
و ژ فلان لایێڤە وەرە زۆربا ئەدەب — دا صەیێ من تە نەگەزێ ب دنان و لەب
تو ب عەکسێ وێ بکی هەری بەر دەر — حەتمەن صەگ تە دخێ دەردەسەر
وەطوڤ هەرە کو خولام دچن موئەدەب — دا صەیێ وی نەرم ببت و نەکێ حەب
تو روڤی گەل خوە ببی یان صەیی — صەگ دێ رەوێ بهەر رێرەوی

(١) بەدی – خرابی، گوناه.
(٢) پی زڤری – پێ خوەهر.

هەکە بل خودێ نەبت ئختیار   چاوا تو د قەحەری لگوناحکار
چ طوڤ تو دنانا ل دوژمن دچرکینی   چاوا جورم و گوناهی ژ وی دبینی
هەکە ژ بانێ خانی دارەك بشکێ   بکەڤێ سەر تە توند تە مەجروحکێ
ئایا تو دێ تورەبی ل دارێ بان   ئایا دکینا وی تو دبی زێرەڤان؟
کو چما ل من کەت و دەستم شکاند   یا چما ل من کەت و پشتم طەواند
ئەو عەدوێ جان و دوژمنێ بەدەن بوە   ژ قەست خوین رێژێ من بوە
چاخێ ل زارۆکی هۆرك ددی   چما مەزنان تە بریئە دکی
ئەوێ کو مالێ تە ددزت بێژی بگیر   دەست و پیا ببرە وی بکە ئەسیر
و ئەوی کو قەصدا ناموسا تە دکەت   سەد هزار تورەیی ژتە دەرکەفت
و هەکە شاپ[1] بێت و جلێ تە ببێ   ئایا عاقل گەل شاپێ کینێ دبێ
هەکە با بێت و شاشك ل تەرەڤاند   کەنگی دلێ تە گەل بای قەحر جەڤاند
قەحرا دتە دبێ بەیانا ئختیار   دا جەبریانە نەبێژی ئعتذار
هەکە حێشترڤانی ل حێشترەکێ ددێ   ئەو حێشتر قەصدا لێدایی دکێ
وێ حێشترێ قەحر نینە گەل وی داری   ئانکو حێشترێ بهن بریە ژ موختاری
هەر وەطوڤ هەکە بەرەکی دانی صەیەکی   بەرەو تەڤە هێت ئێرشێ لتە دکی
هەکە بەربگرێ ژ قەحرا تەیە   وەختێ نەگەهێ تە بەر تۆلەیە
دەما عەقلێ حەیوانی زانی ئختیار   ڤێ نەبێژە ئەی ئنسانێ عاقل شەرم دار
ئەڤە رۆشەنە ئەما ژ طەمەعا سحور   پاشیڤخوەر چاڤا دگرێ ژ دینا نور
چونکی مەیلا پترا وی نان خوارنە   رو بطارییڤە دکێ کو رۆژ ننە
وەختێ حرص رۆژێ پەنهان دکێ   نەعەجێبە هەکە پشت لبرهان بکێ
گوهبدە ڤێ مەثەلێ نەبە مونکر بزان   ئختیارا خوە بخوە دناڤ ئمتحان

حکایەت د بەیانا تەقریرا ئختیارا خەلق وبەیانا وێ، کو تەقدیر و قەضا سەلبا ئختیارێ ناکن

دزی گۆتە جەلبکەری کو ئەی پادشاه   ئەوا کو من کری ئەو بو حوکمێ ئیلاه
ئەوا کو ئەز ژی دکم هەم   حوکمێ حەقە ئەی دو چاڤێ رونم ددەم
هەکە کەسەك جهورەکی ببت ژ دوکان   کو ئەی عاقل ئەڤە ژ حوکمێ یەزدان
دۆ سێ کولما لناڤ سەری دەی رەق   کو دەینە سەر جهی ئەڤە حوکمێ حەق

(١) شاپ – لهی، سەیل.

د یەك قورادیێ ئەڤ عوزر چیە ئەی فضول | جەم بەقالەکی ناهێتە قەبول
وەختێ سەر ڤی عوزری ئعتماد دکی | ل دۆرا مار و ئەژدەها خوە پێچ دکی!
ژ ڤی عوزرێ هۆ ئەی نەشەریفێ مار گەزکری | تە خوین و مال ژنا هەمیا حەلالکری
ئێدی هەرکەسەك سمبێلێ تە هلدکێ | عوزری تێنێ خوە موضطەر دکێ
هەکە حوکمێ خودێ عوزرێ لازمە تەرا | ئێدی خوە فێرکە و فەتوا بدە مرا
کو مرا صەد ئارەزو و شەهوەتە | دەستێ منێ گرتی ژ طرس و هەیبەتە
ڤێجا عوزرێ تەعلیمەدە و کەرەمکە | گرێکا ژ دەست و پیێ من ڤەکە
تە پیشەیەك یێ ئختیار کری | کو ئەز بئختیارم و خودانێ فکری
ناخوە چاوا تە یێ بژارتی ئەو پیشە | ئەی عەزیز ژ نیڤەکا هەمی پیشە
چاخێ کو نەوبەتا نەفس و هەوا بێت | ئختیارا بیست مەرڤا بۆ تە تێت
دەما دۆست ژ تەیە کدانێ بیێ | ئختیارا جەنگ د جانێ تە دکەڤێ
چاخێ کو بێت نەوبەتا نعمەت و شوکری | تە ئختیار نینە و ژ بەری کێمتری
ئەڤ دبت عوزرێ دوزەخا تە یەقین | کو دناڤ ڤێ صۆتنێ مە مەعذوربین
دەما کەس بڤێ دەلیلێ مەعزورت نەکر | و ژ دەستێ جەلاد ئەڤێ دورت نەکر
وەختێ بڤێ داوەریێ جیهان مەنظوم بو | حالێ وێ عالەمێ هەم لتە مەعلوم بو

دیسا حکایەت د بەرسڤا جەبری و ئثباتا ئختیارا خَلْقْ و صحەتا ئەمر و نەهیێ و بەیانا وێ، کو عوزرا جەبری د هیچ ملەتەکی و هیچ دینەکی دا مەقبول نینە و نابتە موجبێ خلاسیێ ژ سزاییێ وی کارێ، کو کریە هەروەسا کو ئبلیسێ جەبریێ خلاس نەبو ب وێ یا کو گۆتی (بِما اَغْوَيْتَنِي وَ اَلْقَلِيلُ يَدُلُّ عَلي الْكَثِيرِ)

ئەو یەکە چوبو سەر سەرێ دارێ | ب دزی و فێقی دهاڤێتە خوارێ
خودانێ باغ هات و گۆت ئەی چەپەل | ژ خودێ شەرمکە چ دکی ل مەحەل
گۆت ژ باغێ خودێ عەڤدێ خودێ | هەکە خورما بخوێ خودێ ددێ
چما عامیانە تو لەوما دکی | بوخلێ ل سفرا خوداییێ زەنگین دکی!
گۆت ئەی خولام بینە وی وەریسی | دا ئەز بێژم جەوابا ڤی پیسی
ئێدی وێ گاڤێ ئەو توند گرێدا بدرەخت | ل پشت و طەنشتا وی ددا دارێ سەخت
گۆت ئاخر شەرم بکە ژ خودێ | ڤان ظوێا ل ڤی بێگوناهی ددێ!
گۆت ئەڤ بەنیێ خودێ کو ب دارێ خودێ | ددەیێ ل پشتا بەنیێ دیترێ خودێ

داریٚ خودیٚ و پشت و طەنشت مالیٚ وی — ئەز غولام و دۆقك[1] ئەمریٚ وی
گۆت من تەوبە كر ژ جەبریٚ ئەی عەیار — ئختیارە ئختیارە ئختیار
ئختیارا وی ل تە هەیین كر ئختیار — ئختیارا وی وەك سوارەكی ژێر غوبار
ئختیارا وی مە موختار دكەت — بتە ئەمر ل ئختیاریٚ ئەی مامیٚ بەرەكەت
حاكمەك سەر صورەتیٚ بیٚ ئختیار — بۆ هەر مەخلۆقی هەیە د ئقتدار
دا بیٚ ئختیارەكیٚ بكێشیٚ نێچیریٚ — دا گوهیٚ ویٚ بگریٚ ببت تا جزیریٚ[2]
ئەما بیٚ هیچ ئالەتەكی صنعیٚ صەمەد — ئختیارا خوە ل وی دكیٚ كەمەند
ئختیارا وی زەیدرە قەیدی دكیٚ — بیٚ صەوبیٚ داڤ وەكی صەیدی دكیٚ
ئەو نەجار بوە حاكمیٚ دار — ئەو نەقاش بوە حاكمیٚ خوەش نگار
١٩٩٩٠ ئاسنگەر سەر ئاسنی هەیە قەیم — بەنا هەم سەر ئالەتی هەیە حاكم
ئەڤ دبت نادر كو چەندین ئختیار — بێنە سەجدە ژ ئختیارا وی بەندەوار
قودرەتا تە سەر جەماداتا ژ نەحەزیٚ — كەنگی جەمادەكیٚ ژ وانان ددزیٚ
قودرەتا وی سەر ئختیاراتا وەسان — نەفی ناكت ئختیارەكیٚ ژ وانان
داخوازا وی دبێژی سەر وەجهیٚ كەمال — كو نابت نسبەتا جەبر و ضەلال
چاخیٚ كو تە گۆت كوفرا من داخوازا ویە — داخوازا خوە ژی دیسا بزانە كو هەیە
ژبەر كو بێڤیانا تە بخوە كوفرا تە نیە — كوفرا بیٚ داخوازی تەناقوضیٚ گۆتنیە
ئەمر ل عاجزی كرێتە و ذەمیم — تورەیی پیسترە تایبەت ژ رەبیٚ رەحیم
هەكە گاگێسنی نەكێشیٚ لێدان نەدورە — ڤێجا كو ئەو گا د موخالەفەتیٚ نەمەعذورە
وەختیٚ گا مەعذور نەبوە د لەجاجەت — خودانیٚ گایی چما مەعذورە و بهێنجەت
٢٠٠٠٠ دەما سەر نائیشیٚ نەگرێدە ببەن — تە ئختیار هەیە ب سمبێلیٚ خوە نەكەن
جەهدكە كو ژ جاما حەق ببی هیڤیدار — هنگی ببە بێخوە و بیٚ ئختیار
ویٚ دەمیٚ ئەو مەی دبت هەمی ئختیار — تو دبی مەعذوریٚ موطلەق مەستوار
هەرچی بێژی دیٚ بت ئەو ئاخفتن — هەرچی ب مالی دیٚ بت ئەو مالشتن
كەنگی ئەو مەست دكیٚ بل عەدل و ثەواب — كو ژ جاما حەق وی طامكریە شەراب
ساحران گۆتنە فرعەونیٚ تو ببرە — بۆ مەستا دەست و پیٚ نیە لڤرە
دەست و پییٚ مە شەرابا واحدە — دەستیٚ ظاهر سیبەرە و كاسدە[3]
دەما ڤەخوار ژ جامیٚ ئەو مودام[1] — سەرانسەر خانییٚ دل دگریٚ تەمام

---

(١) دۆقك – دار، ظۆپ، شڤكا لێدانی.
(٢) جزیریٚ – ناڤیٚ باژارەكیٚ كوردستانییە دكەڤیتە كوردستانا باكور.(جزیرا بوتا)
(٣) كاسد – بیبهایە.

د مەعنا ماشاالله كانَ يەعنى ڤيان ڤيانا ويە و رضا رضايا ويە و ژ تورەيى و رەدا ديتران دل طەنگ نەبە. كان وەلە و لەفظا بوريە ((ماضى)) ئەما د فعلا خودىٚ ماضى و موستەقبەل نابت كو (لَيْسَ عِنْدَ رَبِنا صَباحٌ وَ لامَساءٌ)

قەولىٚ عەڤدى (اَيُّ شَيْءٍ شاءَ اللّٰهُ كانَ)   نە بخاترا وىٚ بوە كو تەنبەل ببى د وانە
بۆنا تەحريضە و سەر ئخلاص و جد   كو د وىٚ خزمەتىٚ زێدە ببە موستەعد
٢٠٠١٠ هەكە بێژن ئەوا كو توىٚ زەلام دخوازى   كار كارىٚ تەيە سەر حەسبىٚ مرازى
هەكە هنگى تەنبەل ببى جايز دبىٚ   كو ئەوا كو تە دڤىٚ و ئەوا كو تو دخوازى ئەو دبىٚ
دەما بێژن (اَيُّ شَيْءٍ شاءَ اللّٰهُ كانْ)   حوكم حوكمىٚ ويە موطلەق جاودان
ئێدى ژ نيڤەكا دلى كەڤى پەى وى   نازڤرى عەڤديتيىٚ كەى لدۆر وى
هەكە بێژن ئەواكو وەزير دڤێت   داخواز يا ويە دناڤ هلكەڤێت
هاويرى وى زڤران ببى سەد موريد زود   دا بريژت سەر سەرىٚ تە ئحسان وجود
يا ب رەڤى ژ وەزير و قەصرا وى   ئەڤە نابت تەڤگەرا نا نەصرا وى
بەرەڤاژى ماشاءَ اللّٰهُ كانْ فەهم دكى   مونعەكسىٚ ئدراك و خاطرىٚ خوە دكى
ئەو ئەمرە ئەمرىٚ فلان مەزنيە ئەڤ   چيە ئانكو گەل غەيرى وى نەبە تەڤليهەڤ
لدۆر مەزنى نەلڤە چون ئەمر مالىٚ ويە   كو ئەو دوژمن كوژە نەجات دەرىٚ جانىٚ دۆستيە
٢٠٠٢٠ هەرچى وى دڤێت يەقين ئەوە ژێرە   كێم خەلەت هەرە خزمەتا وى ب بژێرە
نەكو حاكم ئەوە بزڤرى لدۆر وى   حەتا نامەرەش ببى و زەر روى
چونكى حاكم ئەوە وى بگرە و بەس   نينە بۆ غەيرى وى حوكم و دەست رەس
تەئويلا كان حەق بوە تە گەرم دكىٚ   تە پر هيڤى و چالاك و باشەرم دكىٚ
و هەكە ژ حەقيقەت سست بكىٚ بزانە ڤىٚ   هەيە تەبديل و نە تەئويلە دڤىٚ
ئەڤ بۆ گەرم كرنىٚ هاتيە   دا بگرت دو دەستىٚ بىٚ هيڤيە
مەعنا قورئانىٚ ژ قۆرئان پرس و بەس   و ژ كەسەكى كو ئاگر بەردايە ناڤ هەوەس
لپێش قورئانىٚ بوە گۆرى و قوربان   حەتا كو روحىٚ وى بوە ئەو قورئان
رۆنەك كو ئەوبت فدايىٚ گول ب كول   تە دڤىٚ رۆنى بهنكە دخوازى بهنكە گول
هەكە نزانى بگەرهە لتەئويلا وان   دا ل دلىٚ تە رەوشەن ببىٚ ئەو عەيان

(١) مودام – شەراب، مەى.

د بەیانا مەعنا قَدْ جَفَّ اَلقَلَمُ و كَتَبَ اَنْ لایَسْتَوِي الطاعَةُ و المَعْصِيَةُ، لایَسْتَوِي اَلامانَةُ ۋ السِرقَةُ جَفَّ اَلقَلَمُ اَنْ لایَسْتَوِي الشُكْرُ ۋ الكُفْران، جَفَّ اَلقَلَمُ اِن اللهَ لایُضِيعُ اَجْرَ المُحسِنِينَ

٢٠٠٣٠ هەر وەطوۋ تەئویلا قَدْ جَفَّ اَلقَلَمُ | ژبۆنا تەحریضە سەر شوغلێ ئەهەم
ڤێجا قەلەمێ نڤیساند كو بۆ هەر كار | لایقێ وی هەیە تەئثیر و جەزابار
خوەهر بچی جَفَّ اَلقَلَمُ ل تە خوەهرتێ | راستی بێنی ل تە سەعادەت دزێ[1]
دەما بدزت دەست بت جَفَّ اَلقَلَمُ | مەی ڤەخوت مەست بت جَفَّ اَلقَلَمُ
تو رەوا هەیی رەوا دبت كو حەق | وەطوۋ مەعزول تێت ژ حوكمێ سەبەق
كو ژ دەستێ من دەرچوە كار | هند نەوە پێش من هند نەكە زار
بەلكی ئەو مەعنا بوە جَفَّ اَلقَلَمُ | نینە یەكسان جەم وی عەدل و ستەم
من فەرق دانیە ناڤبەرا خێر و شەر | من فەرق دانیە بۆ پیسی ژ پیستەر
گەر ذەرەیەك دتە زێدەهیا ئەدەب | هەبت ژ یارت دزانت فەضلێ رەب
قەدەرا وێ ذەرێ تەرە زێدە ددێ | ذەرە وەك چیایی پێ دەرڤە دنێ
٢٠٠٤٠ پادشاهەك لپێش تەختێ وێ دراز | فەرق نەكت ژ ئەمین و ظولم خواز
ئەوێ كو دلەرزی ژ طرسا رەدێ وی | و ئەوێ كو طەعنا ددەینێ سەر جەدێ وی
فەرقا هەردوا نەكەت یەك بت بەرێ وی | شاه نەبوە ئاخا رەش سەر سەرێ وی
هەكە ذەرەیەك جەهدا تە زێدە دبێ | د تەرازوا خودێ مەوزون دبێ
جەم ڤان شاهان دائما بدی جان | ژ غەدر و رەوشەنی بێخەبەرن ئەوان
هەكە غەمازەك[2] خرابیا تە بێژێ | دێ خزمەتا تە یا چەند سالی رێژێ
جەم شاهەكی كو ئەو سەمیعە و بەصیر | گۆتنا غەمازان نابت جهگیر
غەماز پێكڤە ژ وی بێ هیڤی دبن | بەرەو مەڤە تێن و بەند زێدە دبن
خرابیا خودێ هەر دبێژن جەم ما | كو هەرە جَفَّ اَلقَلَمُ كێم بكە وەفا
مەعنا جَفَّ اَلقَلَمُ كەنگی ئەۋ دبێ | كو جەفا گەل وەفا وەكهەۋ دبێ
٢٠٠٥٠ بەلكی جەفا رە هەم جەفا جَفَّ اَلقَلَمُ | و ئەو وەفا رە هەم وەفا جَفَّ اَلقَلَمُ
عەفو دبێ ئەما كا ئقبالا هیڤی | كو بەنی ژ تەقوی بوە روسپی

(١) دزێ – دوەلدی، زێدە دبێ.
(٢) غەماز – خەبەر، خەبەرچین، فەساد.

هەکە دز عەفوببیْ خلاس دبیْ جان ئەما کەنگی دبیْ خازن جەم شاهان
ئەی ئەمین الدینیْ رەبانی وەرە کو ژ ئەمانەت ڤەرەست تاجا ل سەرە
هەکە کوریْ سولطان ل وی خائن ببیْ بزانە سەریْ وی ژ بەدەن رادبیْ
و هەکە خولامیْ هندۆکی وەفادار بیْ دبیْ دەولەت ژ ویرە ریْزدار بیْ
غولام ریْزدارە هەکە صەبیْ بەر دەری ب وەفایە د دلیْ مەزنیْ ویدە سەد رضایە
ئەڤ کو صەیە خودان ل پۆزیْ وی ددیْ بوسیْ هەکە شیْربت دیْ چ طورا موسیْ
مەگەر بل دزی کو زۆر خزمەتا بکیْ صدقا وی ریچالیْ جەفا هلبکیْ
وەك فوضەیل[1] ریْگر خوە راست بکیْ ژ وی کاریْ کو دکر زو تەوبە بکیْ
ویا وەطوڤ کو ساحران ل فرعەونکر رو لیْ رەشکرن کو وان صەبر و وەفا کر
د جورمیْ ئیمان دەست و پیْ دان ژ پیْژڤە وان عبادەتیْ سەد سالیْ بر بریْڤە
کو تە پیْنجی سالا خزمەت کریە کەنگی تە راستیا هۆ بدەستڤە ئانیە

حکایەتا وی دەرویْشی، کو د هەری خولامیْت عەمیدیْ خوراسانی خەملاندی دیت و ل هەسپیْ عەرەبی سوار و قەباییْت زیْر راچیْن و کومیْت موعەرق وبلی وان، پرسی کو ئەڤانە چ ئەمیرن و چ پادشاهن؟ ژیْرە گۆتن ئەڤانە نە ئەمیرن، ئەڤیْت هەنیْ خولامیْت عەمیدیْ خوراسانینە. رو ب عاسمانڤە کر، کو ئەی خودا خولام پەروەرکرنیْ ژ عەمیدیْ خوراسانی فیْربە ل ویْریْ بۆ موستەوفی دبیْژن عەمید

دەرویْشەکی بیْ ریْز هەبو د هەری[2] چاخیْ وی دیت خولامیْ سەر وەری
قەبایێ ئەطلەس کەمەرا زیْرین رەوان وی رودکر بەرەو قبلا عاسمان
کو ئەی خودا ژڤی مەزنیْ خودان نوکەر چما تو فیْرتاکی بعەڤد پەروەر
خوەیکرنا عەڤدا فیْربە ئەی خودا ژڤی رەئیس و سەروەریْ شاریْ ما
ئی موحتاج و روت بو و بیْ نەوا د زڤستانیْ لەرزك دهاتنیْ ژ هەوا
ئەو ژ خوە تیْر بو بو و خەلاس وی جورئەتەك کر بطەڤزا ژ لباس
ئعتمادا وی سەر هزاران مەوهبەت کو نەدیی خودیْنە ئەهلیْ مەعریفەت
گەر نەدیی شاه بیْ ریْزیی بکیْ تونەکە کو تە نینە ئەوا ئەو دکیْ
خودیْ پشت دا و پشت چیْترە ژ کەمەر گەر کەسەك تاج ددیْ وی دایەسەر

(١) فُضَيْلْ ابْنْ عَيَاضْ = دزەکی ناڤدار بو تەوبەکر واخواند نوکە زانایەکی ئولی مەشهورە
(٢) هەری – ناڤیْ شارەکیە.

حەتا رۆژەکێ کو شاهی ئەو سەروەر
موتەهمکر و لێگرێدان پێ و سەر

وان خولامێ وی دان بەر شکەنجە
کو زو شکەرا کن خەزینا خواجە[1]

سِڕّێ وی مەرە بێژن ئەێ خەسان
ناخوە قەتکم ژ هەوە دەست و لسان

مدەتێ هەیڤەکێ ئەو تەعذیب کرن
رۆژ و شەڤ بن دەر و شکەنجە بن

ئەو پارە پارەکرن و یەك خولام
رازێ خواجێ نەگوتن ژ ئتهام

ناڤ خەوێ هاتفی گوتیێ ئەی سەروەر
تو هەم عەڤدبونێ فێر بەو وەر

ئەی تە درانەدی پۆستێ یوسفان
هەکە گورگ تە بدرێنێ وێ ژ خوە بزان

ژ وێیا کو دراچێنی هەر رۆژ ب پوش
ژ وێیا کو دچێنی هەر سال بنوش

فعلێ تەنە ئەڤ خەمێت دەم ب دەم
ئەڤە بو مەعنا قد جَفَّ اَلقَلَمُ

کو نابت سونەتا منە ژ رەشەد
بۆ قەنجی قەنجی بوە بۆنە قەنجی دەرد

هێ کاربکە تا سلێمان زندەیە
هەکە تو دێوی شورێ وی بو رەندەیە

چاخێ بو فرشتە ژ شور ئێمنە
ژ طرسێ نەجاتە و ژ سلێمان ئێمنە

ویرە ژ سلێمان هیچ طرس نیە
دوژمنێ شەیطانە و ژ وی ئێمنیە

حوکمێ وی سەر دێو دبێ نەمەلەك
رەنج د ئاخێیە نەسەر فەلەك

تەرکا ڤێ جەبرێ بکە کو زاف حالیە
دا بزانی سِرّا سِرّاجە بوێ چیە

تەرکا ڤێ جەبرێ بکە کۆ ماتەنبەلان
دا ژ وێ جەبرێ خەبەر وەرگری وەکی جان

مەعشوقی بهێلە و بکە عاشقی
ئەی گۆمان بەر کو قەنج و فایقی

ئەی کو د مەعنا ژ شەڤ طاریتەری
بۆ ئاخفتنا خوە چەند دگەرێ ل موشتەری

سەر ڤەدلڤێنن لپێشت بەهرا تە
د سەودایێ وان چو دەهرا تە

تو دبێژی مە دناڤ حەسەدێ مە پیچ
ئاخر کەسەك حەسەدێ دکێ ل هیچ

هەیە تەعلیما خەسان[2]ئەی یارێ شۆخ
میناکا نەقشکرنا باش سەر کلۆخ

تەعلیما خوە بکە عشق و نەظەر
کو ئەو بوە (كَالنَّقْشِ فِي جُرْمِ الْحَجَرْ)

نەقشێ تە گەل تەیە شاگردێ وەفا
غەیر بو فانی کیڤە دگەری کیڤا؟!

تو ب گومانا وێ کو دیتران زانا دکی
تو خوە پیس خۆ و ڤالا دکی

دەما دلێ تە موتەصل گەل خودا بو
ئێدی بێژە نەطرسە کو ڤالا بو

ژ ڤێ ئەمرێ ((قُلْ)) هاتیە کو ئەی راست بێژ
چ جار کێم نابت دەریایە ئەڤ بێژ

((انْصِتُوا)) یەعنی کو بۆ ئایەتێ بەلاغ
کێم تەلەفکە کو لێڤ هشکە باغ

(١) خواجە – مەزن، سەروەر.
(٢) خەسان – پیسان، پوچەکەن.

ئــەڤ ئــاخفتن بــێ دوماهیکـــە ئـــەی پـــدەر
قــێ ئــاخفتنێ بهێلـــە ل دومــاهیکێ بنـــەر

٢٠١٠٠ غیرەتـا مـــن تێـــت كــو جـــەم تـــە بمینـن
لتـــــە دكـــــەنن و ئەڤینـــــدار نیـــــنن

ئەڤینـــــدارێ تـــــە دپـــــشت پـــــەردا كـــــەرەم
بخـــاترا تـــــە دكنـــــە ڤێـــرین دەم ب دەم

ببـــــە عاشــــقێ وان عاشــــقێت غـــــەیڤ[1]
نەبـــــە عاشـــــقێت پێـــــنج رۆژێ بپــــەیڤ

كـــو تـــە دخـــون بحیلـــە كرنـــا جـــەذبـــەكێ
ب ســـــــالا ژ وان نـــــابینی حەبـــــەكێ

لرێكـــا عـــام چـــەند پەیڤـــدكی تەڤلیهـــەڤ
دا بگەهی هەدەفێ بدەست نەكەت هـەدەڤ

وەخـــتێ صـــحەتێ پێكڤـــە یـــارن و حـــەریف
وەختێ دەرد و غەم بـل خـودێ كـا ئـەلیف

وەخـــتێ دەرد و غــەم بــل خــودێ هــیچ كــەس
بخــــوە ژ تـــــەرا نابـــــت فــــەریاد رەس

ڤێجـــا هـــەر وێ دەرد و مـــەرەضـــێ یـــاد دار
مینـــا ئـــەیازی ژ كـــەڤلی بگـــرە ئعتبـــار

پۆســــتین[2] ئــــەو حالـــــەتێ دەردێ تەیـــــە
كـــو وی ئـــەیازی ئـــەو بدەســـت گرتەیـــە

دیسا بەرسڤدانا كافرێ جەبری موئمنێ سنی رە، كو بـا سـلاڤ و ب تـەركا ئعتقادا جەبرا وی داخواز دكر و درێژ بونا موناظەرێ ژ دو طـەرەفـا، كـو مادەیا ئشكال و جەواب رە نەبر مەگەر عشقا حەقیقی كـو وی تەحـەمولا وێ نەما، (وَ ذالِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤتِيهِ مَنْ يَشاءُ)

كـــافرێ جـــەبری دەســـت ب جـــەوابێ كـــر
كـو ئـەو زەلامـێ بێـچارە ژێ عـاجز كـر

٢٠١١٠ ئـــەما هەكـــە ئـــەز وان بەرســـڤا و ســـوئال
پێكڤـــە ڤـــەگێرم ڤـــەمینم ژ ئـــەڤ مـــەقال

ژ وێ مـــــۆهمتر مـــــە هەیـــــە گفتمـــــان
كـــو فـــەهما بـــوێ وەردگـــرێ نیـــشان

مـــن هنـــدك گـــۆت ژ وێ بـــەحثـا عوتـــول[3]
ژ هنـــدكی پەیـــدا دبـــت قانونـــا كـــول

د ناڤبـــــەرا جـــــەبری و ئـــــەهلێ قـــــەدەر
بـەحثـەكـی وەطـوڤـە تـا حەشـرێ بـرادەر

گـــــەر برێڤـــــەمایی ژ دەفعـــا خەصـــمێ خـــوە
مـــەذهـــەب مـــەردود ژ پێـــشبەرێ خـــوە

دەمـــا د بەرســـڤ نـــەبوی هنـــدر شەوشـــان
ڤێجـــا تـــە ئـــەو ژ رێكـــا هلاكـــێ رەڤـــان

چـــونكی مـــوقـــضی بـــو دەوامـــا ئـــەو رەوش
ژ دەلـــــیلا ددێ وانـــــا پـــــەروەرش

دا مـــــولزەم نـــــەبت ژ ئـــــشكالێ خەصـــــم
دا مـــەحجوب ببـــت ژ ئقبـــالێ خەصـــم

دا كـــــو ئـــــەڤ حـــــەفتێ و دو ملـــــەت مـــــەدام
د جهـــان بمێـــنن اِلـــي یـــوم القِیـــامْ

چـــون جهـــان ظـــولمەتـــە و غەیبـــە ئـــەڤێ
ژبۆنـــــا ســـــیبەرێ زەڤـــــی پێـــــدڤێ

---

(١) غەیڤ – غەیب، نەپەنی. ملـەتێ بۆتان بێ دكنەڤێ.
(٢) پۆستین – كەڤل.
(٣) عوتول – هشك و برنگ.

عزەت مەخزەن بوە د ناڤ قیمەتی کو قوفل بزوری یێ ل سەر کەتی
حەتا قیامەتێ مینن ئەڤ حەفتاد و دو بۆ موبتەدعی کێم ناهێت گفت و گو
مەقصەد د عزەت بوە ئەی ئمتحان گر رێك چەپ و چورە و طەنگە[1] و رێگر
عزەت کەعبە بوە ئەو ناحیە عەرەبێت دز و درێژیا بادیە[2]
هەر رەوش هەر رێ کو ئەو مەحمودینە گەردەنەکە و مانعەکە ورێ گرتینە
ئەڤ رەوش خەصم و حقودا وێ دبێ دا مۆقەلد د دورێکا حەیران ببێ
صدقا هەردو دژا ببینت د طەریق دا درێکا خو خوەش بچت هەر فەریق
و هەکە جەوابا وی نەبت ناکت شەری ژ وێ گاڤێ حەتا ب رۆژا مەحشەری
کو مەزنێت مە دزانن ئەڤ جەواب گەرچ ژ مەنە پەنیە وە جهێ صەواب
پۆز بەندێ وەسوەسێ عشقە و بەس ناخوە کەنگی وەسواس گرێدایە کەس
عاشقی هەرە ل خوەشکا بگەرە دڤێ مریشکا ئاڤێ بگری ل جۆکا بگەرە
کەنگی ژ وێ ئاڤێ دبی ئاڤ دێ تەبێ کەنگی ژ وێ فەهم دکی دێ فەهماتە خوێ
بلی ڤان مەقولان، مەعقولا پەیدا کی دناڤ عشق با عز و بها
بل ڤی عەقلی تە خودێ رە زاف عەقلن کو بوێ تەدبیرا ئەسبابێ هەوەنن
دا بڤی عەقلی تو بێنی ئەرزاقی ژ ویێ دیتر رایخ بکی ئەطباقی
دەهبەرابەرێ تە دت تا حەفت سەد دەما عەقل بدۆرێنی د عشقا صەمەد
وەختێ وان ژنان عەقل ژ دەستدان خوە لناڤ رەواقا عشقا یوسف دان
یەکدەمێ عەقلێ وان ستاند ساقیێ عومر تێر بون ژ عەقلێ باقیێ عومر
ئەصلێ سەد یوسفە جەمالا ذوالجلال ئەی کێمتر ژ ژنان ببە گۆری ئەو جەمال
عشق ڤی بەحثی دبرێ ئەی جان و بەس ژ گفت و گۆ کێم دبت فەریاد رەس
حیرەتەك ژ عشق تێت بۆ وێ پەیڤێ بێ شیانە کو د وێ ماجەرا بکەڤێ
کو ئەو دطرسێ گەر بەرسڤ بدێ گەو هەرەك ژ قایقا وی دەرکەڤێ
ئەو لێڤا توند بگرێ ژ خێر و شەر دا نەکو ژ دەڤی بکەڤێ گەوهەر
هەر وەسا کو وی یارێ رەسول پەیڤاند چاخێ نەبی سەر مە قورئان دخواند
وی رەسولێ بژارتی وەختێ نشار ژ مە دخواست حضور وسەد وقار
ئەو وەسا کو سەر سەرێ تە طەیر بوە کو ژ فەواتا وێ جانێ تە لەرزان بوە
ئێدی نەکەڤی هیچ لڤلڤینێ ژ جا دا مورغا خوەشکا تە نەفرێ ل هەوا

---

(١) طەنگە – گەردەنە، عەقەبە.
(٢) بادیە – دەشت، چولا بێ دا و باب، چولستان.

هلمـا کەسـەرێ نەکێشە بگرەریـا کوخکـا   دا نشکا ڤـە بـەخت نـەفرێ بدەی ئاخکـا
و هەکـە کەسـەك شـیرین بێـژێ یـا بـێ رەنـگ   تلیـێ دانـە سـەر لێڤـا ئـانکو بـێ دەنـگ
حـیرەت ئـەو مورغـە خاموشـت بکـێ   دانتـە ل سـەر نخـاڤ و پـر جوشـت بکـێ

پرسینا پادشاهێ ژ قەصد ل ئەیازی کو چەند ب غەم و شادی گەل چارۆخ و کەڤلی، کو جمادە ژبۆ چیە دا ئەیازی بئاخفتن بێنت

ئـەی ئـەیاز ئـەڤ ئـەڤینا سـەر چـارۆقی   ئاخر چیە هەر وەکی سەر بـۆت[1] عاشـقی
هـەر وەکـی مـەجنون ل روێ لـەیلێ بئـەڤین   تـە چـاروخا کـری ژ خـوەرە ئـۆل و دیـن
گـەل دو کـەڤنا ڤینـا جـان تێکەلانـدی   تـە هـەر دو د حجرەیـەکێ دالـەقانـدی
چـەند گـەل دو کـەڤنا بێـژی نوئـاخفتن   پڤـدکی د جـەمادی سـررێ کـەڤن!
وەك عـەرەب گـەل ئـاثـار و کـاڤلا ئـەی ئـەیاز   ژ عـشق دکێـشی پـەیڤا خـوە دراز
چـارۆخا تـە ئـاثـارێ کیـشك ئاصـفە   تـو دبێـژی کـەڤل قەمیـصێ یوسـفە
هـەر وەك فـەللا[2] دژمێـری گـەل کەشـیش   گونـاحێ سـالێ ژ هـەمی خرابیـا لپـێش
دا کەشـەیێ وی ب غـەفرێنێ ئـەو گونـاه   وێ لێبـورینێ دزانـێ لێبورینـە ژ ئـیلاه
ئـەو کەشـە نـە ئاگەهـە ژ جـورم و داد   ئـەما سـحرە عـشق و ئعتقـاد
جـەمالا سـەد یوسـفا د سـەر فـروت   عـشق سـاحرترە ژ هـاروت و مـاروت
صـورەتەکی پەیـدا دکـێ ل یـادێ ئـو   جـەذبـا صـورەت تـەتێنت د گفـت و گـۆ
جـەم صـورەت رازڤـەگێری سـەد هـزار   وەسـا کـو یـار ڤـەگێری جـەم یـار
نـە صـورەتەك لوێـدەرێ نەهەیکـەلی   تێتە دەر ژ وی سەد ئەلـەست[3] و صەد بەلی
ئـەو وەطـوڤ کـو دلـێ دایکـی بـری   جـەم تربـا زارۆکـێ نـو مـری
رازێ دل ڤـەگێرێ بجـد و ئجتهـاد   سـاخ و زنـدە دژمێـرێ ئـەوێ جـەماد
ئـەو حـەی و قـائم دزانـێ خـاك رە   ئـەو بـچاڤ و گـوهـ دزانـێ خاشـاك[4] رە
جـەم وێ هـەر ذەرەیـەك ژ وێ ئاخـا گـور   بهـش و گوهـە و بغەمـە و شـعور
ئـەو وەسـا سـەر ئاخـا تربـا تـازە و نـو   خوەش ددانێ گاڤ ب گـاڤ گـەل رۆنـدکا رو
کـو بـوەختێ سـاخی چ جـارا وەسـان   رونەدانیـە ل سـەر کـورێ جـوان
دەمـا بهـوری ژ عەزایەکـە چـەند روز   کێم دبت ئەو ئاگر و ئـەو عـشق و سـوز[1]

---

(١) بۆت – صەنەم.
(٢) فەللا – نەصارا، مەسیحی.
(٣) ئەلەست – ئیشارە بە ((الست بدکم قالو بلی)).
(٤) خاشاك – قرش و قەوال.

٢٠١٧٠ پــــشترە ژ وێ گــــۆرێ خەوتێنـــــە وێ
ژ جـــەمادەکی هـــەم جـــەمادەك لێـــدزێ
ژبـــەر کـــو عـــشقێ سـحرا خـــوە کـــر و چـــو
خـــوەلی مایەڤـــە و ئـــاگرێ گـــەرم چـــو
عـــــشق ســــەر مــــری نامینــــت پایــــدار
عـــشقێ ســـەر حـــەیێ جانـــدەر بـــدار
ئـــەوا کــــو یـــێ جـــوان دبـــینێ د ئـــایینێ
یـێ پـیر دنـاڤ کەرپیـچی خـاڤ بینـت عـاینێ
پــــیری عـــــشقا تەیـــــە نــــەمویێ ســــپی
بگــره دەســتێ ســەد هــزاران بــێ هیڤــی
عــــشق صـــــورەتا چـــــێدکێ د فـــــراق
دا مۆصـــەوەر سەرکێـــشێ وەختـــێ تـــەلاق
کـــو ئـــەزم ئـــەو ئەصـــلێ هـــۆش و مەســـت
عەکـسەك ژ حوسـنا مـە بـو سـەر دەسـت
مـــە ڤـــێ زەمـــانی پـــەردە هـــەمی هلـــدان
بـــێ واســـطه مـــە ل حوســـنێ ناڤـــدان
ژبــەر کــو تــە زاف گــەل وێنــەم بــوار کــر
ئێـــدی قوەتـــا تەجریـــدا ذاتم دیـــارکر
وەختـێ ژ ڤـی لایـی جـەذبـەیا مـن بـو رەوان
ئـــەو ڤەکێـــشکێ نابینـــت د میـــان
٢٠١٨٠ مـــەغفیرەتێ دخـــوازێ ژ جـــورم و خـــەطـا
ژ پـــشت وێ پـــەردێ ژ لـــوطفـــێ خـــودا
چـــاخێ ژ بـــەرەکی کانیـــەك جـــاری ببـــت
بـــەر دنـــاڤ کـــانییێ مۆتـــەواری دبـــت
ژ پـــاش وی کـــەس ژێـــرە نابێـــژت حەجـــەر
ژبەر کو ژ وی بەری جاری بو ئـەو گوهـەر
بزانـــە ئـــەڤ صـــوەر کاســـەنە و دنـــاڤ ئـــو
بوێـیـا کـو خـودێ درێـژتێ دگـرێ عولـو

حکایەتا دلخوەشکرنا خزم و قەومی ل مەجنونی ژ عشقا لەیلێ

ئەبلـــــەها بـــــۆ مـــــەجنون گـــــۆتن ژ جـــــەهل
حوسـنا لـەیلێ نـە زافـە هەیـە سـەهل
ژ وێ چـــــێتر ســـــەد هـــــزاران دل‌رەڤـــــا
هـەر وەکـی هـەیف د شـەهر هەنـە تـەڤا
نازەنینتـــــەر ژ وێ هـــــزاران حـــــۆرووەش[2]
هەنـە ب بـژێرە ژ هـەمیا یارەکـە خـوەش
خـــوە نـــەجات کـــە و مـــەژی دیـــسا
ژ ئتهامـا ڤـێ یـا هـۆ یـا کرێـت وپیـسا
گـــۆت صـــورەت کوزکـــە و حوســـن مـــەی
خـــودێ مـــەی ددێ مـــن ژ لایـــێ وەی
ژ کوزەیـــــەکی ددت ژەحـــــر و عەســـــەل
بـۆ هـەر یـەکی دەسـتێ خـودێ عـەزوەجل
٢٠١٩٠ کـــوزك دبـــینی و لاکـــن ئـــەو شـــەراب
خـوە نیـشا نـادت ب چـاڤێ ناصـەواب
(قاصِـــراتُ الطَـــرْفْ) بـــت زەوقـــێ جـــان
بلـی دوژمـن خـوە دیـاردکێ ب نیـشان
(بـــت قاصِـــراتُ الطَـــرْفْ) ئـــەو مـــودام[3]
و ئـــەڤ حجابـــا ظـــەرفایـــە وەك خیـــام
هەیـــــە دەریـــــا خەیمەیـــــەك د وێ حـــــەیات
بـــۆ مـــراوی، ئـــەما بـــۆ قـــرێ مـــەمات
ژەحـــر بـــۆ مـــار دبـــت قـــوت هـــەم بـــەرگ
بـۆ غـەیری وی ژەحـرا وی دبـێ مـەرگ

(١) سوز – صوژ، صوتاندن.
(٢) حۆرووەش – وەکە حوری.
(٣) مۆدام – شەراب، مەی، بادە، خەمر.

صـــــورەتێ هـــــەر نعمەتــــەکێ و محنـــــەت   وی رە هەیـــــە دوزەخ ڤێـــــرە جەنـــــەت
ڤێجــا هـــەمی ئەجـــسام و ئەشـــیا (یُبْــصِرُونْ)   قوتـــە د نـــاڤ وێ و ژەحـــر (لایُبْــصِرُونْ)
هــەمی جــسمەك هەیــە وەك کاســێ و کوزەیــەك   دنـاڤ وێ هـەمی قـوت و هـەم دلـسوزەیەك
کاســـە دنـــاڤ وێ دیـــار و خـــوارن ڤەشـــارتی   یـێ دخـوێ زانـت کـو ژ وێ چ خـوارتی
صـــورەتێ یوســـف وەك جامـــەکێ بـــو خـــوب   بـاب ژ وێ ڤـەدخوت سـەد مـەیا طـەروب
ژ بـــران رە دیـــسا ئـــەو ژەحـــراڤ بـــو   کـو دنـاڤ وانـدا ژەحـرا کـینێ زێـدە دبـو
دیـــــسا ژ وێ بـــــۆ زولـەیخایـــــە شـــــەکر   ژ عـــــشقێ دکێـــــشا ئـــــەفیونا دیـــــتر
غـــــەیری وێ کـــــو دبـــــو بـــــۆ یـــــەعقوبی   دبـو خـوارن ژ یوسـف بـۆ وی مـەحبوبی
شـــەربەتێ رەنگـــاو رەنـــگ و کـــوزك یـــەکی   حــەتا نــەمینت د مــەیا غەیبــەت شــەکی
بـــادە ژ غەیبـــە و کـــوزك ژ ڤـــێ جیهـــان   کـــوزك دیـــارە بـــادا د وێ زۆر نهـــان
ڤێجـــا نهانـــە ژ چـــاڤێت نامـــەحرەمان   ئـــەما ل مـــەحرەما شـــکەرایە و عـــەیان
یـــا اِلهِـــي سُـــکِّرَتْ اَبْـــصارُنا   فـــاغفُ عَنـــا اَثْقَلَـــتْ اَوْزارُنـــا
یـــا خَفِیـــاً قَـــدْ مَـــلأتَ الخـــافِقَیْنْ   قَـــدْ عَلْـــوْتْ فَـــوْقَ نُـــورِ المَـــشْرِقَیْنْ
اَنْـــتَ سِـــرُّ کاشِـــفُ اَسْـــرارِنا   اَنْـــتَ فَجْـــرُ مُفْجِـــرُ اَنْهارِنـــا
یـــا خُفِـــيَّ الـــذاتِ مَحْـــسُوسَ اَلعَطـــا   انـــت کَالْمـــأِ و نَحْـــنُ کَالرِحـــا
اَنْـــتَ کـــالرِّیحِ ؤ نَحْـــنُ کالغُبـــارْ   یَختَفِـــي الـــرِّیحُ و غَبْـــراهْ جِهـــارْ
تـو بهـاری ئـەم وەکـی بـاغ کـەت کەسـکیە   دانـــا وی ئەشـــکەرا و ڤەشـــارتیە
تـو وەکـی جـانی ئـەم میثـالـێ دەسـت و پـێ   قەبض و بەسطێ دەسـت هـەر ژ جـان دبـێ
تـــو وەکـــی عـــەقلی ئـــەم مینـــا ئـــەڤ زمـــان   ڤـی زمـانی ژ عـەقل هەیـە ئـەڤ بـەیان
تـــو میناکـــا شـــادیی و ئـــەم بکـــەنن   کـــو نەتیجـــەیا شـــادیی ســـەرکەتنن
بزاڤـــا مـــە بخـــوە هـــەر گـــاڤ ئەشـــهەدە   کـو ئـەو شـاهدێ ذولجـەلالێ سـەرمەدە
زڤرینـــا بـــەرێ ئاشـــی د ئـــضطراب   بـوە شـاهد سـەر وجـودا جـوا ئـاب
خـودێ دەرڤەیـە ژ وەهـم و قـال و قیلـێ مـن   خوەلی نیڤەکا سـەرێ مـن و تـەمثیلـێ مـن
عەڤـد بـێ صـەبرە ژ تەصـویرێ خوەشـەت   هـەر گـاڤ دبێـژێ کـو جـانم مەفرەشـەت
هەر وەکی وی شـڤانێ کـو دگـوت ئـەی خـودا   وەرە جـەم شـڤانێ خـوەی خـوەش ڤیـا
دا ژ کراسـکێ تـە ئـەز سـپها دەریـنم   چـاروخا تـە بـدروم دامـەنا تـە راموسـینم
کـــەس لێنـــە بـــو د عـــشق ڤیـــانێ جـــۆت   ئـەما ئـەوی قاصـر بـو ژ تەسـبیح گـۆت
عـــــشقا شـــــڤان چـــــو عاشمـــــانێ ژۆر   جـانێ صـە هـات بـەردەرێ شـڤانێ کـۆر
چـاخێ کـو بـەحرا عـشقا خـودێ کـەلیا   ل دلـێ شـڤان دا و ل تـە گهـا گوهیـا

حكایەتا ((جوحا)) كو عەبا وەرگرتبو و د وەعظێ ناڤ ژنان دانشت بو و حەرەكەتەك كر و ژنەكێ ناسكر، كو ئەو زەلامە و قیرەك كێشا

واعظـــەك بـــو زۆری بـــژارتی بـــو د بـــەیان ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ ل بـــەر منبـــەرێ كۆمـــا مێـــران و ژنـــان
((جوحـــا)) چـــو چـــادر و روبەنـــد چـــێكر ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ د نیڤـــەكا وان ژنـــان كـــەس ناســـنەكر
ســـــائلەكی ژ واعـــــظ پرســـــی بـــــراز ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ مـــوێ رۆڤـــا دبـــت نوقـــصانێ نـــەماز؟
واعـــظ گـــۆت چـــاخێ روڤ دبـــێ درێـــژ ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ كـــەرا هەتەكـــە مەزنـــە ژ وێ دنڤێـــژ
یـــا ب دەرمـــان راكـــەیا بتراشـــە بجـــوزان ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ حـەتا نڤێـژا تـە كامـل بـت و بـێ نوقـصان
ســـائل گـــۆت ئـــەو درێـــژی تـــا چـــقاس ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ شـەرطـە كـو نڤێـژ ئەكمـەل بـت ل نـاس
گـۆت وەختێ تـە ماجەهـەكی بـت ب طـول ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ ئێـدی تەراشـین دبـت فـەرض ئـەی سـەئول
جـــەم ((جوحـــا)) ژنكـــەك رونـــشتی بـــو ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ هۆشـێ خـوە ل وەعظـا واعـظ گرتـی بـو
بـــۆ خـــاترێ خـــودێ دەســـت بێنـــە پێـــشڤە ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ كا ئـەو ب مقـدارێ كەراهـەت هاتیـە ڤـە؟
ژنـــێ دەســـت كـــر دنـــاڤ شـــەلوالێ مێـــری ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ دەسـتێ ژنـێ كەتـە سـەر سـەرێ كـیری
ژنــــــێ قیرینەكــــــە تونــــــد دا د حــــــال ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ واعظی گۆت ل دلێ وێ كـەت پـەیڤا زەلال
پێتیڤـــە راســـتی ژ ڤـــێ ژنـــێ فێـــر كـــرن ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ دەما ل دلێ وێ كـەت قـیر و هـەوار كـرن
گـــــۆت نـــــەل دل نـــــەدا ل دەســـــت دا ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ هـــەی بـــێ عـــەقل وای هەكـــە ل دل بـــدا
ســـــەر دلـــــێ وان ســـــاحران دا هنـــــەكی ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ دەســـت و كۆپـــالێ وانـــا كـــر یـــەكی
هەكـــە ژ پیرەكـــی تـــو بـــرەڤینی عەصـــا ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ پتر د رەنجێ كو ژ وێ كۆمەلێ دەست و پـا
بڤـــێ نـــەڤێ قیـــژەك دگـــەهێ گـــەردون ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ هێ ڤێ ببە دەمـا جـان ژ جانـدان رهـا بـون
چـاوا مـەزانی كـو ئـەم نـە ئـەڤ بـەدەنن ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ ژ وەرایـــێ بـــەدەنێ ژ یـــەزدان زێـــدەنن
هەیخوەســـكا وی كـــو ذاتـــێ خـــوە ناســـكر ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ د نـاڤ ئـەمنا سـەرمەدی قەصـرەك سـاز كـر
زارۆك پـــەی گـــویز و مەویـــژا دگـــری ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ جـــەم عاقـــل ئـــەو دبـــت شـــەرمكری
ل جـــەم دل جەســـەد بـــوە گـــویز و مەویـــژ ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ كـــەنگی زارۆك ل علمـــی دكـــەت قیـــژ
هـــەركێ مەحجوبـــە ئـــەو بخـــوە زارۆكـــە ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ زەلام ئـەو كەسـە كـو ژ دەرڤـەیی شـەكە
هەكـــە زەلامیـــا كەســـی ب رەھ و گونـــا بـــا ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ هـــەر نێریـــەك ب رە و مـــو پێـــشوا بـــا
پـــیس پێـــشوا بـــوە ئـــەو نێـــری كـــو بلـــەز ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ هـــەڤا دبتـــە لایـــێ قەصـــابێ نەحـــەز
رهـــا شـــانە دكـــی كـــو ئـــەزم ســـایق ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ ســـایقی ئـــەما بـــەرە و ژانـــا ڤـــا لایـــق
ڤـــی رەوشـــی هلبـــژێرە و تـــەركا ریـــشكە ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ تـــەركا ڤـــێ مـــە و مـــن و تەشویـــشكە
تـــە رهـــێ خـــوە یـــێ كـــری پێكـــەنی ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ نازیـا كێمكـە چـونكی تـو ریـش دژەنـی

دا ببــی وەك گــولێ بهــن بــەر عاشــقان   پێــــشەوا و رێبــــەرێ گولــــستان
چــیە بهنــا گولنەفەســا عــەقل و خــرەد   بــت زێرەڤــانێ رێیــا ملکــێ ئەبــەد

گۆتنا شاه بۆ ئەیازی جارەکە دیتر، کو شەرحا چارۆخ و کەڤلکی شکەرا بێژە دا سەر خولامت ژ وێ ئیشارەتێ پەند بگرن کو ((اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ))

ســرێ چــاروخێ بەیانکــە ئــەی ئــەیاز   پــێش چــاروخێ تــە چــیە هنــد نیــاز؟
دا ببهیــزن ((ســەنقر[1])) و بــەگیار قــەت   سِــرّێ سِــرّێ کــەڤلك و چــارۆقەت
ئــەی ئــەیاز خــولامی ژ تــە نــور دیــارکر   نــورا تــە ژ نزمــی بــەرە و عاسمــان لــەزکر
حەســرەتا یــێن ئــازاد بــو بەنــدگی   تــە بخــوە دا بــەنییێ زنــدگی
ئــەو کــەس موئمنــە کــو دنــاڤ جــەزر و مــەد   کــافر ژ ئیمانــا وی حەســرەت بــەرەد

حکایەتا کافرەکی د عەهدێ بایەزیدی کو گۆتنێ ببە موسلمان و بەرسڤدانا وی بۆ وانا

گــاورەك هــەبو د زەمــانێ بایەزیــد[2]   ژ وی رە گــوت موســلمانەکی ســەعید
کــو مــا چــدبێ گــەر تــو موســلمان ببــی   دا ببــی ســەروەر و نــەجات ببــی
گــوت هەکــە ئیــسلام ئەڤــە ئــەی موریــد   ئــەوا کــو هــەبی شــێخێ عــالم بایەزیــد
مــن نینــە ئــەو طــاقــەت و قنیاتــا وان   کــو ئــەو زێــدە تێــت ژ خــەباتا جــان
گــەرچ د ئیمــان و دیــن نــەموقنم   بــەلێ د ئیمانــا وی زاف مــومنم
مــن ئیمــان هەیــە کــو ئــەو ژ هــەمیا چــێترە   زۆر لــەطیــف و باتیــشك و ئــەو نــوەرە
ددنــێ ئــەز مــومنم بئیمانــا ئــەڤی   گــەرچ مــوهرا مــن موحکەمــە ســەر دەڤــی
دیــسا هەکــە ئیمــان بخــوە ئیمانــا وەیــە   نــەبوێ مــایلم و نــە ئەشــتهام پــێ هەیــە
ئــەوێ ســەد مــەیل لایــێ ئیمــان هــەبێ   دەمــا هنگــو دیــت ئــەو ســست دبــێ
ژبــەرکو ناڤــەکی بینــت و مــەعنا وێ نــی[3]   مینــا ب چــۆلا بێئــاڤ رە پــەناه برنــی
چــاخێ ئــەو ل ئیمانــا هــەوە بنێــرێ   عــشقا وی ژ ئیمــان ئــانینێ ڤــەدگێری

---

(١) سەنقەر و بەگیار قەت – دو ئمیرێ دەرباری شاه مەحمودێ غەزنەوییون.
(٢) بایەزید – بایەزیدێ بەسگامی.
(٣) نی – نینە.

حکایەتا وی موئەذنێ دەنگ نەخوەش کو د کافرستانێ بانگ دا ژبۆنا نڤێژێ و زەلامێ کافر گەلەك خەلات دانێ

ڤێ حکایەتێ بێنە بیر ئەی هۆش تیز   صورەتێ وێ بهێلە و مەعنا رە ب بهیز
یەك موئەذن هەبو زۆر پیس ئاواز   هەمی شەڤا د قیراند بگەوریا دراز
خەوا خوەش ل مرۆڤ کر بو حەرام   ژانە سەر گرتبون ژ وی خاص و عام
زارۆك ژ وی بطرس د خەو و نڤینا   مێر و ژن ژ وی دناڤ دەرد و نالینا
ل هەڤ کۆم بون بەلکو کارەکی بکن   بخاترێ زەحمەت و دەردە سەریێ رابکن
ڤێجا گازی وی کرن د زەمان   زێر و زیڤ دانێ و گۆتن ئەی فلان
ژ بانگێ تە ئەم پێکڤە راحەتن   تە زاف کەرەم کر شەڤ و رۆژ عادەتن
چون ژ تە گەهشت بهریەك دەولەتی[1]   خەوا چوی ژ مە نوکە هەم مدەتی
بخاترا راحەتیێ زمانی کورت بکە   ژ پێشڤە هەڤرێمان هممەت بکە
ژ شەوق بەرەو کەعبێ رێکەت کاروان   خەلات ستاند و گەل قافلێ بو رەوان
شەڤگەهەك کرن خەلکێ کاروان   مەنزل دناڤ جێگەیێ کافران
وی موئەذنێ عاشقێ دەنگێ خوە   دناڤ کافرستانی دا بانگێ خوە
چەند گۆتنێ بانگێ نڤێژێ نەبێژ   کو جەنگ و دوژمنی دبت درێژ
وی ئصرار کر و گەلەك بێ ئحتراز   د کافرستان گۆت بانگێ نەماز
هەمی پێکڤە خائف ژ فتنا عامەکی   کافرەك بخوە دهات گەل جامەکی[2]
شەمع و شیرینی و یەك جاما لەطیف   خەلات ئانی و دهات وەك ئەلیف
پرس پرسان کو ئەڤ بانگبێژ کیڤایە   کو دەنگێ بانگێ وی راحەت فەزایە
هێ ئەڤ چ راحەت بوە ژ وی دەنگێ نەفشت[3]   کو ژ وی نشکا ڤە کەت ناڤ کەنشت
من کچەك هەیە زۆر ناز و بەرێز   ئارەزو دکر موسلمان ببێ بکەڤێ رێز
ئەڤ هزر هیچ نەدچو ژ سەرێ وێ   پەند ددان چەندین کافر لوێ
ڤینا ئیمانێ د دلێ وی رستی بود   میناکا مەجمەرێ[4] خەما من وەکی عود
د دەرد و شکەنجێ بوم و د عەذاڤ   کو زنجیرا ئیمانێ وێ دلڤاند گاڤ بگاڤ
من چ چارە نەدزانی پەیکەڤم بەزان   حەتا مۆئەذنی بانگدا ئەڤ ئەذان

---

(١) دەولەتی – ئقبالی، شانسی.
(٢) جەمە – لباس، جلك، کنج.
(٣) نەفشت – نەی خوەش، کرێت.
(٤) مەجمەر – مەنقەل.

کەچێ گۆت چیە ئەڤ کرێت بانگ   کوهێ من نەبیهیستیە هۆ بانگ
من هەمی عومری ئەڤ رەنگ ئاوازێ زشت[١]   هیچ سەحنە کریە دڤان دێرو کەنشت
خوشکا وێ گوتیێ کو ئەڤ بانگێ ئەذان   هەیە ئعلام و شعارا موسلمان
باوەریا وێ نەهات ژ دیترا پرسکر   وانێ دیتر ژی گۆت وەیە ئەی چێتر
دەما لێ یەقین بو رومەتێ وێ زەر بو   و ژ موسلمانیێ دلێ وێ ساربو
دیسا ئەز نەجات بوم ژ تە شویش و عەذاب   شەڤێ دی خوەش رازام د بێ طرس خواب
راحەتیا من ئەڤە بو ژ وی ئاوازی   کا ئەو زەلام خەلات بدەم ژ شوکر خوازی؟
وەختێ ئەو دیت گۆت ڤێ هەدیێ بگیر   چون مرا بوی مۆجیر و دەستگیر
ئەو کو تە گەل من کری ژ ئحسان و برّ   ئەزێ بو مەعەڤەدێ تە موستەمر
هەکە من ملك و مال و ثەروەت زۆر با   منێ دەڤێ تە پری ژ زێر کربا
هەیە ئیمانا هەوە زەرق و مەجاز   رێگرە هەر وەکی وی بانگێ نەماز
ئەما ژئیمان وصدقا بایەزیدێ قەنج   چەند حەسرەت گها جان و دلەم برەنج
هەر وەك وێ ژنا کو وێ جیماعا کەر دیت   گۆت ئۆخ ژ وی نێرەکەرێ کت و قیت
هەکە جیماع ئەڤەیە کو تێت ژ کەران   د قوزێ مەدە درین ئەڤ مێران
حەقێ ئیمانێ دا هەمیا بایەزید   هزار ئافەرین سەر هۆ شاهێ فەرید
هەکە چپکەك ئیمانا وی د بەحرێ بچێ   بەحر دناڤ چپکا وی نۆقی دبێ
میناکا ذەرەیەك د دلێ شاە یا لەشکەر   دوژمنا د ناڤ شەری دکت زێرو زبەر
وەکە خیالەکێ د دلێ شاە یا لەشکەر   دوژمنا د ناڤ شەری دکت زێرو زبەر
یەك ستێرێ رو د موحەمەد دکر   دا فەنا بت کوفرا هەر جهی و گاور
یەك ستێر د موحەمەد بو سطەرب   دا فەنا بت کوفرا هەمی شەرق و غەرب
ئەوێ کو باوەر کر کەت دناڤ ئەمان   کوفرێت باقیان بو د گۆمان
عەولین جار کوفرا خوری نامێنێ   یا موسلمان دبێ و یا طرسەك دلی لەرزێنێ
ئەڤ بجیلە ئاڤ و روغەن تێکەلیە   ئەڤ میثال کەفوێ ذەرّا نورنیە
ذەرّە نەبوە بل ژ تشتەکی مونجەسم   ذەرّە نەبوە شازف لاَیَنْقَسِمْ
گۆتنا ذەرّێ مرادم بزانە خەفی   نەمەحرەمێ دەریایی ڤێ دەمێ کەفی
هەطاڤا روناهیا باوەریا شێخ   هەکە رونیشادەت ژ شەرقێ جانێ شێخ
نزمی پێکڤە نور دگرێ تاثوری   بلندی پێکڤە بت بەحەشتا ئەخضەری
ئەوی یەك جان هەیە ژ نورا مونیر   ئەوی یەك بەدەن هەیە ژ ئاخا حەقیر

(١) زشت – کرێت.

هــەی عەجــەب ئــەو ئەڤەیــە یــا ئــەو بگــو
کو ئەزێ مایيم د نـاڤ ڤـێ موشـکلێ عـەمۆ
٢٠٣٢٠ هەکـە ئـەو ئەڤەیـە ئـەی بـرا چـیە ئـان[1]
پــر بــوە ژ نورهــا وی حــەفت عاسمــان
و هەکە ئەو ئەوەیە ئەی دۆست ئەڤ بـەدەن چیە
ئـەی عەجـەب ژ ئـەڤ دوکیـشکە و کیـە؟!

حکایەتا وێ ژنێ، کو گوتە مێری پشیکێ گوشت خوار مێری پشیك دانا ل تەرازوێ پشیك نیڤ من بو گۆت ئەی ژن گۆشت نیڤ من زێدە بو ئەگەر ئەڤ گۆشتە کانێ پشیك و ئەگەر ئەڤ پشیکە کانێ گوشت

ژ زەلامــەکی کــەدخودا[2] را بــو ژنــەك
زەحـف پـێ طـەڤـز و پـیس و دەڤژەنـەك
هەرچــی تینانــد وێ ژنــێ تەلــەف دکــر
زەلام مـوضـطەر بـو بخـوە دەینـە دکـر
بــۆ مهڤــانی گۆشــت ئــانی ویــێ موعیــل
بەرەو مـالێ ب دو سـەد جەهـدێ طـەویـل
ژنــێ هــەمی خــوار بــا شــەراب و کــەباب
زەلام هــات گــۆت دەفعــا ناصــواب
زەلامــی گــوتیێ کــانی گۆشــت مهڤــان گهــا
پێتیڤــە خــوارن لــپێش مهڤــان کێــشا
ژنێ گۆت کـو ڤـێ کتکـێ ئـەو گۆشـت خـوار
گــەر تــە پێتڤیــە مهڤــان بکــرە دوەم جــار
گۆتــە خــولامی هــەرە تــەرازوێ بێنــە
داکــو کتکــێ بکێــشی و بــاش بوەزنێنــە
وەزنانــد کتــك هــەمی بــو نــیڤ مــن
ئێدی زەلامی گۆتیێ کو ئەی حیلەکەرێ ژن
٢٠٣٣٠ گۆشــت نــیڤ مــن بــو و پیــچەك زێــدەتر
کتــك هــەم نــیڤ منــە و نــە کــێمتر
هەکــە ئــەڤ کتکــە پــا ئــەو گۆشــت کــانێ
و هەکە ئەڤ گوشت بو کتکێ بدە نیـشانێ؟!
هەکــە ئــەڤ بایەزیــد بــو ئــەو روح چــیە
و هەکـە ئـەو روحـە ئـەڤ تەصـویر کیـە؟!
حــیرەت دنــاڤ حیرەتــە ئــەی یــارێ مــن
ئــەڤ نــەکارێ تەیــە هــەم نــەکارێ مــن
هــەردو ئــەو بــت و بــەلێ ژ ریــع و زەرع
دانــە دبــت ئەصــل و کایـا وێیــە فــەرع
حکمــەتێ ئــەڤ ئــەضــداد لــەڤ گرێــدان
ئـەی قەصـاب گـەل هـەڤن گـەردەن و ران
روحــێ بــێ قالــب نکــارێ بکــەت کــار
قــالبێ بــێ جــان بــوە بێکــار و ســار
قــالبێ بــێ جــان ژ ئــاخێ کــێمترە دۆســت
روح وەکـی کاکلــە قالبــە مینــا پۆســت
قــالبێ بێکــار ناهێــت ب شــول و کــار
بخەبتـە جانـەکی بدەسـتڤە بێنـە ئـەی عـەیار
قــالبێ تــە دیــار و ئــەو جــان زۆر نهــان
ژ ڤان هـەردوا راسـت بـو ئەسـبابێ ج هـان
٢٠٣٤٠ ئــاخێ لنــاڤ ســەر بــدی ســەری ناشــکێنێ
ئــاڤێ ژی ل طــەنــشتێ بــدی نائێــشێنێ

(١) ئان – ئەو.
(٢) کەدخدا – موختار، کویخە، مەزن، رەهسپی، هەلبژارتیێ ملەت.

هەکە تو دخوازی سەری بشکێنی   ئاخ و ئاڤێ لەڤدە کو هشك بو دەینی
گاڤا تە شکاند ئاڤا وێ بسرّ چتە ئەصل   ئاخ لایێ ئاخ تێت رۆژا فەصل
خودێ کو حکمەتەك کریە ژ ئزدواج   بو حاصل ژ نیاز و ژ ئحتیاج
ڤێجا هەنە ئزدواجاتێ دیتەر   لاسَمِعَ اُذُنٌ ؤ لا عَیْنُ بَصَرْ
هەکە گوهی بهسیت با گوهیێ نەدکر   نەدکاری ضبطبکێ پەیڤێ دیتر
هەکە بەرف و جەمەدێ دیبا خورشید   تە ژ سهولیێ رادکر هیڤی و ئومێد
دبو ئاڤ بێ گرنج و بێ رەھ   داوود ژ ئاڤ و هەوا دکر زرەھ
ئاڤ دبو دەرمانێ جانێ هەردار   هەر دارەك ژ هاتنا وێ پر بار
ئەو جەمەدا د خوە هشك ڤەمایی   ل داران بەیانا لامِساسْ دایی
لَیْسَ یَألْفُ لَیْسَ یُؤلَفُ جِسْمَه   لَیْسَ الّاشُحَ نَفْسَ قِسْمَهْ
ضایع نینە ژ وێ جەگەر نو دبت   ئەما پەیکێ سولطانێ کەسکی نابت
ئەی ئەیاز ستێرا تەیە زۆر بلەند   هەر بورجەك بورینا وێ ناکێ پەسەند
هەر وەفا نابت هەژیێ هممەتا تە   هەر صەفا نابژێرێ صەفەوتا تە

حکایەتا وی ئەمیری، کو گۆتە خولامی مەی بینە خولام چو و کوزك دئانی د رێکا ویدە زاهدەك بو کو ئەمر بمەعروف دکر بەرەك دانی کوزکی و ئەو شکاند ئەمیر بهیست قەصدا لێدانا زاهد کر ئەڤ روداو د زەمانێ عیسی بو(سلاڤ لێبن) کو هێژ مەی حەرام نەبوبو ئەما زاهدی مەنعا لەذەت و خۆشیێ دکر

ئەمیرەك هەبو خوەش بوار و مەی ڤەخوارە   کەلها هەر سەرخوەش و هەر بێچارە
موشفقەکی مسکین نەوازێ عادل   رێزدارەکی زێر دانەکی و دەریا دل
شاهێ مەردان و ئەمیرێ موئمنین   زێرەڤان و رازڤان و دوربین
دەورانا عیسی بو و رۆژگارێ مەسیح   خەلك دلدار و کێم ئازار و مەلیح
هاتە جەم نشکا ڤە مهڤان شەبی   هەم ئەمیر و جنسێ وی خوەش مەذهەبی
پێتیڤا وان بو مەی د نەظمێ حال   مەی وی وەختی مەئذونبو و حەلال
مەیا وانا کێم بو وی گۆتە خولام   هەرە سەویل[1] پرکە ژ مەرە بێنە مودام[2]
ژ فلان راهب کو هەیە خەمرا خاص   دا ژ خاص و عام جان ببت خلاص

(١) سەویل – کوزك، شەربك.
(٢) مودام – مەی، بادە، خەمر، عەرەق، شەراب.

فرتەك ژ وێ جاما راهب وێ دكێ ‌ ‌ ‌ كو هزاران جەر و دەن دكێ
د ناڤ وێ مەیێ مایەیێ پەنهانیە ‌ ‌ ‌ وەصانە كو دناڤ عەبا سولطانیە
تو چ جارا ل جلێ قەتیایی بكێمی نەنێری ‌ ‌ ‌ ژ مەصلحەت كو رەشدكن زێری
ژبۆنا چاڤێت خراب مەردود ببت ‌ ‌ ‌ ظاهرێ لەعلا گران تەڤلی دود دكت
گەنج و گەوهەر كەنگی دناڤ خانەیە ‌ ‌ ‌ هەر و هەر خەزینە دوێرانەیە
دەما گەنجا ئادەم لوێرانە[1] بو دەفین ‌ ‌ ‌ طینا وی بو چاڤبەندێ ویێ لەعین
هێدی هێدی وی طین نەظەر دكر ‌ ‌ ‌ جانی دگوتیێ كو طینەم سەد ل تەكر
خولام دوكوزك وەرگرتن و بلەز هات ‌ ‌ ‌ حەتا گها دێرا رەبەنا د وەخت و كات
زێر بداو و بادەیا وەك زێر كری ‌ ‌ ‌ كەڤر دا و د بەدەل گەهوەر كری
بادەیەك كو ئەو سەر سەرێ شاهان دكەڤێ ‌ ‌ ‌ تاجا زێر سەر سەرێ ساقی دنێ
شەر و شۆر و فتنا هلدكێ ‌ ‌ ‌ و پادشاها و بەنیا تێكل دكێ
هەستیێت چوی پێكڤە جان ددێ ‌ ‌ ‌ تەخت و تەختێ وێگاڤێ یەكسان دكێ
چاخێ هشیاری وەكە ئاڤ و روغەنن ‌ ‌ ‌ چاخێ مەستی هەر وەكی جان ناڤ بەدەنن
وەك هەریسا[2] گوشت و گەنم غەرقێ هەڤ ‌ ‌ ‌ هیچ سەبقێ نیە د وانا فەرقێ هەڤ
بوە وەك هەریسە وێدەرێ نیە فەرق ‌ ‌ ‌ فەرقەك نینە كو د وێدەرێ نیە غەرق
ئەڤ بادەیا هۆ هەر دبر ئەو خلام ‌ ‌ ‌ بەرە و قەصرا وی ئەمیرێ خوشنام
هاتە پێش وی زاهدەكی غەمدیتی ‌ ‌ ‌ مەژی هشكەكی د بەلاڤە گرتی
بەدەن ژ ئاگرێت دل حەلیایی ‌ ‌ ‌ خانی ژ غەیری خودا مالیایی
گوهبادانا ژان و دەردا بێ ژمار ‌ ‌ ‌ زۆر داغ ل داغانە چەندین هزار
هەر ساعەت ستریێ وەسوەسێ د ئجتهاد ‌ ‌ ‌ رۆژ و شەڤ بوی ڤەیە ل ئجتهاد
سال و هەیڤا د ئاخ و خوینێ تەڤلیهەڤ ‌ ‌ ‌ صەبر و حلما وی رەڤیە نیڤە شەڤ
وی د شەڤ دیت خولامەك یێ دچێ ‌ ‌ ‌ بلەز و بەز زەڤیێ ل هەڤ دپێچێ
زاهدی گۆت ئەو چیە د سەویلكا ‌ ‌ ‌ گۆت بادەیە گۆت دبەی بۆ كیشكا
گۆت ئەڤ مالێ فلان ئەمیرێ مەزنە ‌ ‌ ‌ گۆت بۆیێ طالب كارێ هۆ دبنە
طالبێ یەزدان و وێ گاڤێ عیش و نوش ‌ ‌ ‌ بادەیا سولطان و وێ گاڤێ تیژ هوش
هوشێ تە بێ مەی وەسا چرمسیە ‌ ‌ ‌ هۆش هەمی سەروی هۆشێ تەبەستیە
كانێ چ بت هوشێ تە هنگاڤا مەستی ‌ ‌ ‌ ئەی وەكی طەیرك بوی صەیدێ داڤا مەستی

(١) لوێرانە – لكاڤلا، لخەرابە.
(٢) هەریسە – دانقوت.

د بەیانا حکایەتا ضیائێ بەلخ و شێخ الاسلام تاجێ بەلخ و لەطیفە گۆتنا چیا

ئەو ضیائێ بەلخ خوەش ئلهام بو / برایێ وی تاج شێخ الاسلام بو
ژبۆنا فێربونا علمێ خەلکەکێ زۆر / دچونە دەرسێ کۆم دبون ل دۆر
تاج شێخ الاسلام بو ل دارا ل مولکێ بەلخ / بەژن کورت و هویرك وەکی فەرخ
گەرچ فاضل بو و عالم و خودان فەن / ئەڤ ضیا د لاوینیێ بو ئەحسەن
ئەو زۆر کورت، ضیا بێحەد دراز / شێخ الاسلام هەبو سەد کبر و ناز
ژ ڤی برایی شەرم و عارا وی دهات / و ئەڤ چیا ژی واعظەك بو ئی ژێهات
رۆژەکێ هاتە د ناڤ مەجلسێ ئەو ضیا / بارەگا تەژی ژ مەزنا و قاضیا
شێخێ ئیسلام کر ژ کبرا تەمام / بۆ برایێ خوە ضیا نیڤ قیام
ڤێجا وەختێ ضیا کبر دیت د ناڤ سەریڤە / ئنفیعالەك دا د گاڤێ سەر ویڤە
گۆت ئەرێ، زۆر درێژی بۆنا مز[1] / پیچەکی تو ژ وێ بەژنێ هەم بدز
ناخوە کا عەقلێ تە یا کا هەش / هەرە مەی ڤەخوە ئەی تو دوژمنێ دانش
روێ تە زۆر خوەشکە رەنگێ رەش ب کەش / پێکڤە نینە رەنگێ رەش ل روێ حەبەش[2]
کەنگی د تە نور هەیە ئەی ون رێ[3] / حەتا تو مەی ڤەخوی و لطاریێ بگەرێ
قاعدە سیبەرگەرهان ل روژە و دراز / تو د شەڤا عەور بوی سیبەر خواز!
هەکە مەی حەلال بت بۆ مروڤێ عەوام / بۆ طالبێت دۆست بویە حەرام
بۆ عاشقان بادە خوینا دل بوە / چاڤێت وا ل رێکێ و ل مەنزل بوە
د رێکەکە وەطوڤ و چۆلەکە مەخوف / ئەی زێرەڤانێ عەقل با سەد کسوف
ئاخێ دکی د چاڤێ زێرەڤانا / وندا و هلاك دکەی کاروانا
حەقا نانێ جەهـ حەیف و حەرامە / نە هەژیە تێر بکی نەفسا لوّامە
دوژمنێ رێکا خودێ ذەلیل و ژار کە / دزی نەدانە منبەر سەرێ دارکە
برینا دەستێ دزی ل تە پەسندە / هەکە ژبرینێ عاجزی دەستێ وی ببەندە
هەکە دەستێ وی نەبەندی وی دەستێ تە بەست / و هەکە تو پیی وی نەشکێنی پیێ تە شکەست
تو مەی ددی دوژمن و نەی شەکر / بخاترێ چی؟! بێژە ژەحر ڤەخوە و خاك بخور
ژ غیرەت بەر ل کوزك دا و شکاند / وی کوزك هاڤێت خوە ژ دەستێ زاهد دەراند

---

(١) مز – کرێ، مزد، مزا ئاشی پشك، بەهرا ئاشی.
(٢) حەبەش – مەراکش، ئەفریقائی، مەخسەد رەش پێست.
(٣) ون رێ – رێوندا، گومراه.

د بەیانا خەبەر زانینا ئەمیری و چونا وی بۆ گوهمالینا زاهدی

چـو جـەم ئـەمیر گـوتیێ بـادە و مـەی کـا؟   ماجـەرا را ژ ویـرە گـوت یـەك یـەکا
مـیر بـو وەکـی ئـاگر یـەك راسـت رابیەڤـە   گـۆت خـانیێ زاهـد نیـشابدە کیڤـە
دا بـوی گـورزێ گـران دانمـە نـاڤ سـەری   ئەو سەرێ بێ علم کو دایك سەر بگری
ئـەو صـەگ چ دزانـێ ژ ئـەمرێ مـەعروف   طـالبـێ شـوهرەتە و پـێ ببـت مـەعروف
دا بڤـێ حەرەکـەتێ خـوە نیـشا بکـێ   دا ب تـشتێ هـۆ خـوە پەیـدا بکـێ
وی بخـوە هۆنـەر نینـە بـل ئـەڤان   کـو مـەلاقی دکـت گـەل مرۆڤـان
هەکـە ئـەو دێوانەیـە و فتنەکـەر   دەرمـانێ دێوانـا دبـت کـیرێ کـەر
داکـو شـەیطـان ژ سـەرێ وی دەربـچێ   بێ تیژکێ خودانێ کەری چـاوا کـەر دچێ
مـیر چـو دەرڤـە و دۆقکـەك بدەسـت   نیڤـە شـەڤ هاتـە زاهـدی نـیڤ مەسـت
خوەست زەلامـێ زاهـد بکـوژێ ژ تـوری[1]   زاهـدی خـوە ڤەشـارت ژێـری هـری
زەلامـێ زاهـد ژ مـیر دبهیـست پـەیڤ   خـوە کـر بـن هریـا بـادایی طـاڤـە هـەیڤ
گـۆت گۆتنـا کرێـت رو ب روێ زەلامـێ   ئایینـە دکـارێ رو هـشك کـت بتـەمامی
پێتڤیـە روەکـی مینـا ئایینـەیا ئاسـنین   دا تـو بێـژی روێ کـرێتێ خـوە بـبین

حکایەتا مات کرنا دەلقەکێ[2] سەید شاهێ تورموذرا

دەلقـەکی د یاریکـا شـەطـرەنجـێ شـاه بـر   ئـەو مـات کـر شـاه ژ خـوە زو تـورە کـر
وی شـاه شـاه گـۆت کـبرا وی شـاهی ئـانی   یەك یەك ئەو شەطرەنج ل سـەرێ وی دانـی
کوبگرە هـا ئەڤـە شـاهێ تـە ئـەی ژبـێ ئـەدبان   دەلقـەك صـەبر کـر و گـۆت ئەلئـەمان
جـارکی دیـتر بـرن نیـشاندا بئـەمیر   ئـەو وەسـا لـەرزی کـو روت ژ زەمهـەریر
دەسـتەکی دیـتر بـر و شـاه مـات بـو   وەختـێ شـاه شـاه گـۆتن و میقـات بـو
ئـەو دەلقـەك رابـو چـو د قورچـکەکێ   شەش کولاڤ[3] ل خەوە پێچان ژ طرسا لێبکێ
ژێـر بالیفکـا و ژێـر شـەش کـولاڤ   دا ژ قـەحرا شـاه نـەجات بـێ بـو نخـاڤ
شـاه هـەی هـەی گـۆت ئـەڤ چیە تـە چـکر   گۆت شاه شاه شاه شـاه ئـەی شـاه تەنـەبر

(١) توری – تورەیی، ناراحەتی.
(٢) دەلقەك – بێ طەڤزك، رورەشك، قردك، کەسێ کو شاه بێ.
(٣) کولاڤ – تەحتی ژ هریی چێدکن نە کولاڤێ کو بناڤێ کومك لسەری دکن.

کەنگی حەقی تێتە گۆتن بل ژێر ل حاف   گەل وەکی تە قەحر هێنەرێ ئاگر سەجاف[1]
ئەی تو مات و ئەزمانێ شاه ژبرین   ئەزێ هەر بێژم شاه شاه ل ژێر نڤین

دیسا ڤەگەران بحکایەتا ئەمیر و زاهد و کومبونا خەلکێ

وەختێ مەحەل بو پر ژ هەیهایێ میر   و ژ پەحین لێدانا دەرو ژ قیرە قیر
خەلك زو هاتنە دەرڤە ژ چەپ و راستێ رێ   کو ئەی میر وەختێ عەفوە و لێبورێ
مەژیێ وی هشکە و عەقلێ وی ئەڤ گاڤە   کێمترە ژ عەقل و فەهمێ بچوکێ ساڤە
پیری و زوهد ضعف ل سەر ضعف هاتیە   و دناڤ وێ زوهدا وی فرەهیەك نەبیە
رەنج دیە گەنج نەدیتیە ژ یار   گەلەك کارێ کری نەدیە مزدێ کار
یا بۆ وی کارێ وی بخوە نەبو گوهەر   یا وەختێ پاداشێ نەهات ژ قەدەر
یاکو ئەو سەعیا وەکی سەعیا جهو بو   کو تەعبا وی یا بێ فایدە بو
ژ ویرە دەرد و مۆصیبەت ئەڤ بەسە   کو دناڤ ڤێ نەوالا پر خوین بێکەسە
ب چاڤێ تەژی دەرد ئەوێ مایی ل کونجەکێ   رۆی طرش کری پالدایی وەکی هرچەکێ
نە کلکەر هەیە کو چاڤێ وی کل بکێ   نە عەقلێ وی هەیە کو چاڤا کل بکێ
ئجتهادەکێ دکت گەل وەهم و شەکێ   کار دبەلکیە حەتا قەنجیێ بکێ
ژبەر وێ رێکا وی دورە تا دینا دوست   کو مەژیێ سەری لێنە مایە ژ عشقە پوست
ساعەتەکێ ئەو گەل خودێ د ناڤ عتاب   کو نەصیبێ من رەنج هاتیە ژ ئەڤ جەناب
ساعەتەکێ گەل بەختێ خوە دناڤ جدال   کو هەمی دفرن و ل مە هاتیە برین بال
هەرکێ مەحبوسە دناڤ بهن و رەنگ   حەتا زاهد بت خوە کریە زندانا طەنگ
حەتا بێتە دەر ژ ڤێ پیسیا مەناخ   کو بخوە خوەش بت سنگ ببت فەراخ
بۆ زاهدێت دتنێێ سەرد بورێن   بل کێر و کارد نەلازمە بدەستڤە بێنن
کو ژ عاجزی زکی لخوە بدرێن   قەحر وان بێ مرادیا دەرێنن
بێ مرادیێت ڤێ جیهانێ خوەشە   با مرادی طەبع هشك و سەرکەشە

د بەیانا بێ طاقەتیا سالکان ژ پێش ڤەبون و قەصدکرنا حەضرەتێ موصطەفا (سلاڤ لێبن) خوە هاڤێتن ژ چیایێ حەرا ژ وەحشەتا حجاب و خونیشاندانا جبرائیل (سلاڤ لێبن) بوی و مەنع کرن و مزگین دان

وەختێ پەیك ل موصطەفا کر درەنگ جارجار   وی ژ ناراحەتی خوە ژ چیایی دهاڤێتە خوار

(١) سەجاف – دەرزە کەلش، شەقا تشێ.

حــەتا جبرائیلـــی گـــوتیێ ئـــەڤێ نەکـــە بـــرا — کـــو ژ ئـــەمرێ کُـــنْ زۆر دەولـــەتن ژ تـــەرا
مـــوصـــطەفـــا رادوەســـتا ژ خـــوە هـــاڤێتن — دیـــسا هجـــران دهـــات دکەتـــە صـــۆتن
دیـــسا وی ژ چـــیایی خـــوە ســـەر نخـــون — دهاڤێتـــە خـــوار ژ خـــەم دلـــێ پـــر خـــون
دیـــسا بخـــوە پەیـــدا دبـــو ئـــەو جبریـــل — کـــو ڤـــێ نەکـــە ئـــەی پاشـــایێ بـــێ بـــەدیل
هـــەر وەســـا دبـــو حـــەتا کەشـــفا حـــەجیب — حـــەتا ئـــەو گەوهـــەر پەیـــدا کـــر ژ جیـــب
بخـــاترێ هـــەر محنـــەتێ ژ چ خـــوە دکـــوژن — ئـــەڤ ئەصـــلـێ محنەتایـــە چـــاوا وی کـــوژن
ژ قوربانیـــــا مرۆڤـــــان رە حیرەتەکـــــە — هـــەر یەکـــەك ژ مـــە فـــدایێ ســـیرەتەکە
هـــەی خوەســـکا وی کـــو فداکریـــە بـــەدەن — بخـــاترێ وی کـــارکر و گـــۆری وی دبـــەن
مـــەردانێت حـــەق پێـــشبرکێ گـــوری کـــرنن — کـــو د ئـــاڤ وێ ســـەد ژیـــار دکوشـــتن
عاشـــق و مەعـــشوق و عـــشقا وی بـــەردەوام — د دو عالـــەمێ بەهرەمەنـــد و خوەشـــنام
چـــونکی هـــەر یەکـــەك فـــدایێ فەنەکیـــە — کو دناڤ وێ رێ صـەرفا ژی و کوشتنەکیە
کوشـــتنەك دنـــاڤ غوربـــەکێ یـــا شـــروق — کـــو وێ گـــاڤێ نەشـــایق دمـــینێ نەمەشـــوق
یـــا کِرامِـــي اِرْحَمُـــوا اَهْـــلَ الهَـــوی — شَـــأنَهُمْ وِ رْدْ التَـــوي بَعْـــدَ التَـــوي
عەفوکـــە ئـــەی ئـــەمیر ســـەر ســـەختیا وی — مەیزێنـــە ل دەرد و وێـــیس بـــەختیا وی
داکـــو خـــودێ هـــەم ژ جـــورمێ تـــە ب بـــورێ — تەحیسانکێ تەکری ب مـەغفیرەت بگـۆرێ
تـــەژ غەفلـــەت گەلـــەك کـــوزك یـــێ شـــکای — ل هیڤیـــا عـــەفوێ تـــە دلـــێ گرێـــدایی
عـــەفو بکـــە دا عـــەفو ببـــی د جـــەزا — مـــو دکەلێـــشێ قـــەدەر دنـــاڤ ســـزا
مـــو کەلێـــشێت قـــەدەرێ رە هوشـــدار — تـــو ل قـــصەیا مـــە بـــاش گوشـــدار
دیـــسا گوهبـــدە قـــصەیا میرێـــت دیتـــەر — دا وەرگـری ژ ڤـێ حکایـەتێ سـەد خەبـەر

بەرسڤدانا ئەمیر ل مەهدەرچیا و قەبول نەکرنا شەفاعەتێ ژ بەر بێ ئەدەبیا کری و کوزك شکاندی

ئـــەمیر گـــۆت ئـــەو کیـــە حـــەتا بـــەری دەیـــنێ — ل کـــوزکێ مـــە داکـــوزك بـــشکێنێ
وەخـــتێ شـــێرێ نێـــر دبهـــوری ل بـــەردەر — طـرس طـرسـان دبـورێ ب سـەد حـەذەر
بـــەلکو لـــەپا دهلـــێنێ ژ طـــرســـا مـــن — ئـەژدەها دبـت مێـری ل بـەر قـەحرا مـن
ل بەنـــدەیێ مـــە چـــما ئـــازار د دل — ل بـــەر مهڤانـــان ئـــەم کرنـــە خـــەجل
شـــەربەتەك کـــو چـــێتر ژ خوینـــا ویـــە رژانـــد — وەکـی ژنـاڤێ گـاڤێ خـوە ژ مـە رەڤانـد
ئەما کـەنگی ئـەو جـانی ژ دەسـتێ مـن دبـێ — هەکـە ببـت وەکـی طـەیـر لـەوا بفـرێ

تيرا قەحرا خوە دێ ل پەرێ وی دەم چەنگ و پەرا شكێنم وی ل عەردیدەم
و هەكە ببت وەكی ماصی دناڤ ئاڤێ دێ ژ قێرێت من مرت وێ گاڤێ
و هەكە بچتە ناڤ كوچ و كەڤرا هشكەبەر وی ژ دلێ كەڤری نهۆ ئینمە دەر
جانی خلاس ناكت ئەو ژ شویرێ مەن گەر بكت سەد حیلە و تەدبیر و فەن
دێ دانمە ل بەدەنا وی یەك ضەربەت كو ئەو بۆ دیتران ببت عبرەت
كارێ وی فێل وپیل و حیلەتە ئەما مەخسەدا وی بەیانا شوهرەتە
گەل هەمیا بحیلەیە و گەل مەژی هەم؟ تولێ سینم ژ وی وسەد وەكی وی ئەڤ دەم
ناڤ سەرێ وی وەسا دانم گورزێ گران كو ژ بەدەنا وی دەربچت خوین رەوان
قەحرا خوینخوار یا میر بوبو سەركەش ژ دەڤێ ئەمیر گوری دكر ئاتەش

ماچ كرنا دەست و پیێ ئەمیر و دوەم جار لاڤەكرن مەهدەرچیا و جیرانێت زاهد

وان شەفیعان ژ بەر هەیبەتێ وی چەند ماچكرن دەست و پایێ وی
كو ئەی ئەمیر نەشایە دژ تەكین كەشی هەكە بادەنەبت تو بێ بادە خوەشی
بادە ژ لوطفا تە سەرمایێ دبێ لوطفا ئاڤێ ژ لوطفا تە حەسرەت دخوێ
پادشاهی بكە لێببورە ئەی رەحیم ئەی كەریم كورێ كەریم نەڤیێ كەریم
هەر شەرابەك بەنیێ ئەڤ قەد و خەد جوملەیێ مەستان لتە دكن حەسەد
هیچ نەموحتاجێ مەیا گول رەنگی تەركا گول رەنگێ بكە تو بخوە گول رەنگی
ئەی رومەتێ گول رەنگێ تە شمس الضحی ئەی گەدایێ رەنگێ تە گول رخا
بادە كو دناڤ دەنێ دكەلێ نهان ژ ئشتیاقا روێ تە دكەلێ وەسان
ئەی هەمی دەریا چ دخوازی لنەم![١] و ئەی هەمی بون[٢] چ دگەرهی ل عەدەم؟
ئەی مها تابان چ دخوازی ل تۆز ئەی كو رۆژ ل بەر روێ تە رو بۆز
تو قەنج و خوەشی و كانا هەر خوەشی چما تو بخوە منەتا بادێ بكەشی!
تاجا كَرَّمْنایە سەر فەرقێ سەرت طوقا اَعْطَیْناكَ دالەقاندیە بەرت
ئنسان جەوهەرە و چەرخ ویرە عەرەض پێكڤە فەرع و سهن و توی غەرەض
علم دخوازی ژ كتێبێت چیرۆكا تو زەوقێ دخوازی ژ حەلوا چیرۆكا
ئەی غولامت عەقل و تەدبیرات و هوش كو هۆصانی خوە ئەرزان نەفروش!
خزمەتا تە سەر هەمی كەس موفتەرەض چاوا جەوهەری عجز هەیە گەل عەرەض!

(١) نەم – طەریتی، رطوبەت.
(٢) بون – هەبین، وجود.

بەحرا علمی د رطوبەت پەنهان بوی — د سێ گەز بەدەن عالەمەك پەنهان بوی
مەی بت چی یا جماع و یا سماع — حەتا تو ژێ بخوازی نشاط و ئنتفاع
کەنگی ئافتاب ژ ذەڕێ بت وام[1] خواز — زوهرە کەنگی ژ دەنێ بت جام خواز
جانێ بێ کەیفی بوە مەحبوسێ کەیف — ئافتابەك زندانێ گرێکێ ئەڤەت حەیف

دیسا جەواب و دەفعا گۆتنا ئەمیری ل مەهدەرچیان

گۆت نە ئەز هەڤالێ وێ مەیەم — ئەز بذەوقا ڤێ خوەشیێ قانع نەیەم
خەلاسم ژ غەم و طرس و هیڤی — خوەهر دزڤرم بهەر ئالی وەکو بی[2]
ئەز وەسا دخوازم مینا گول ئاسا[3] — خوەهر ببم جارەکێ هوسا و جارەکێ وەسا
هەر وەکی چقێ بیهێ ڤەهەژم بێدرەنگ — کو ژ وێ مەیێ برەقسم رەنگ و رەنگ
ئەوێ خو[4]کریە گەل شادیا مەی — کەنگی د پەسنێ ڤێ خۆشیێ کەی
ژ وێ ئەنبیا ژ ڤێ خۆشیێ چونە دەر — کو تێکەلی خوەشیا خدێبون هەر
ژبەر کو جانێ وان ئەڤ خوەشیە دیتبون — ئەڤ خوەشیە ل جەم وان طەڤز گرتبون
هەر کێرە نورها حەقیقەت بو دیار — کەنگی قانع دبت ب دوکێل و تار
و ئەوێ کو دبرسیێ طەعام الله بخوێ — کەنگی ژ نان و شوربا حەسرەت دبێ
و ئەوێ کو نڤستی بت دناڤ گولستان — کەنگی مەیلا تنگا[5] دکت وەك ئەبلەهان
چاوا تهنی ژ ئاڤێ دکت ئجتناب — چاوا مەخمور دوری دکت ژ شەراب
تێرنەبوە هیچ عاشق ژ حەبیب — صەبر نەکریە هیچ رەنجوری ژ طەبیب
عاشق ژ مەعشوق کەنگی دبت نهان — دەما بوی دبینت هەمی کەون و مەکان
هیچ کەس ل غەیری حەق عاشق نەبو — واقفێ[6] وێ سڕڕێ بل خالق نەبو
کەنگی کەسەك گەل بوتێ زندە بت یار — کەنگی یارێ مری کەس هێنایە کنار
یێ مری کەس تینت جەم خوە گەر — کو وی نینە ژ جهانا جان خەبەر

(١) وام – قەرض، دەین.
(٢) بی – دارا بیهێ وەکو بیهێ دلەرزم و ڤەلڤم.
(٣) ئاس – مورت، میتك.
(٤) خو – طەبع.
(٥) سەرتنگ – سەرکیفك.
(٦) واقف – پێحەس.

تەفسيرا ئايەتێ كو (وَ اِنَّ الدّارَ الآخِرَةِ لَهِيَ الحَيَوانْ لَو كانُوا يَعْلَمُونْ)) كو دەرو ديوار و مەيدانا وێ دنێ و ئاڤ شەربك و فێكى و دار هەمى ساخن و دبێژن و دبهيزن، بخاترێ وى حەضرەتێ موصطەفى (صلى الله و عليه و آله وسلم) گۆتيه ((اَلدُّنْيا جِيفَةٌ وَ طالِبُها كِلابٌ)) و هەكە ئاخرەت ساخ نەبا ئاخرەت ژى وەكى دنێ جيفه بانه كەلەخ نەژ بونا بهنا كرێت بەلكو بۆنا مرنا وێ گۆتنه كەلەخ

چون ذەرّە ذەرّێ وێ دنێ ساخن — نوكتا درێژن و ب پەيڤا دئاخڤن
د دنێ مريێ وان ئارام نيه — كو ئەڤ گيا بل لايقێ ئەنعام نيه
هەر كێرە گولشەن بوە بەزم و وەطەن — كەنگى ئەو بادێ ڤەدخوێ ناڤ گولخەن
جهێ روحێ پاك عليين بوە — جهێ روحێ هەر نەجس سجين بوە
جهێ بلبل گولبن و نەسرين بوە — جى و وارێ كرم هەر سەرگين بوە
بەهرا مەخمورێ خودا جاما طەهور — بەهرا مونكرى ئاڤا شۆرا پر نُفُورَ
هەر كەسێ عەدلا عومەر نەدانى ددل — جەم وى حجاجێ خوين رێژە عادل
بۆ كەچكا لەعبەتێ مرى ددن — كو ژ لەعبەتێ ساخان نائاگەهن
چونكى زارۆك بێ عەقلە و نەزانترە — بۆ بچوكى شويرێ دارى چێترە
كافرێت قانع بنەقشێ پەيغەمبەرا — كو ئەوێ نەخشاندين دناڤ دێرا
ژ وان مەزنا كو بو مە دور روهنيە — هەر وەسا پەروايێ نەقش و سەهێ نيە
ئەو يەكە نەقشێ وى دانشێ د جيهان — و ئەوێ ديتر نەقشێ وى وەكى هەيڤ د عاسمان
ئەڤ دەڤێ وى نوكتە بێژە گەل جەليس — و ئەوێ ديتر گەل خودێ بگۆتن و ئەنيس
ب گوهێ ظاهرڤان داستانا ضەبط بكە — ب گوهێ باطن ئەسرارا جەذب بكە
چاڤێ ظاهر ضابطێ حيلەيێ بەشەر — چاڤێ خەفى حەيرانێ ما زاغَ البَصَرُ
دەستێ ظاهر دكەت دان و ستەد[1] — دەستێ باطن بەر دەرێ فەردێ صەمەد
پێ ظاهر د صەفا مزگەفتێ صەواف — پێ مەعنى فەوقێ گەردون د طەواف
جوزء جوزئێ وى تو وەطوڤ بژمێر — ئەڤ دناڤ وەخت و ئەوى دەرڤە بنێر
ئەڤێ كو د وەختە هۆيە حەتا ئەجەل — و ئەوێ ديتر يارێ ئەبەد قەرينێ ئەزەل

---

(١) ستەد – ستان.

یەکناڤێ وی دبت وَلِيَ الدَّوْلَتَيْنْ   و ئەو ناڤێ ویێ دیتر اِمامَ الْقِبلَتَيْنْ
خەلوەت و چلە سەر وی لازم نامینێ   هیچ عەزمەك ژ ویرە عازم نامینێ
قورصا رۆژێیە خەلوەتخانا وی   کەنگی حجاب تێت شەڤ بێگانا وی
بو علەت و پاراستن بوحران نەما   کوفرا وی بو ئیمان و کوفران نەما
بەژنا وی ژ راستی بو وەك ئەلیف   لوی نەما هیچ ژ ئەو صافێ سەخیف
بو کت[1] ژ کسوەتێ خوێت خوە   بو روت جان ب جان ئەفزایێ خوە
دەما روت چو جەم پادشاهێ کت   پادشا ژ ئەو صافێ قودسی جلالێ کت
خەلاتەك پوشاند ژ ئەو صافێ شاه   هەلفری ژ چالێ سەر ئەیوانا جاه
ئەڤ هۆ دبت کو دەردەك ببت صاف   ژ بنێ طەشتێ ئەو تێت روێ صاف
گەرچ ئەو دبن طەشتێ بو دەردناك   شومیا تێکەلیا ئەجزایێ خاك
یارێ ناخوەش چەنگ و پەرێ وی بەستە بو   ناخوە د ئەصل ئەو زاف ناخەستە بو
چاخێ عتابا اِهْبِطُوا ڤەژاندن   هەر وەکی هاروتی ئەو نخون دالەڤاندن
بێگۆمان هاروت ژ مەلائك بو   هەر وەسا ژ عتابەکێ مۆعەلەق بو
ژ وێ بو سەرنخون کو دور ما ژ سەر   تەنیا پێشڤە چو و خوە دکر سەر
دەما وی صەلکا خوە تەژی ئاڤ دی   ئستغفار کر و ژ دەریا بری
ئاڤا وی یەك قەطرە سەر جگەر نەماند   رەحمەت کرە دەریا دیسا ئەو خواند
رەحمەتی بێ علەتی بێ خزمەتی   تێت ژ دەریا مۆبارەك ساعەتی
الله الله دۆرێ دەریا دیسا ڤەگەر   گەرچ ئەهلێ دەریا هەبن روێ زەر
حەتا کو تێت لوطف و لێبورینا هەری[2]   صۆر دبت روێ زەر ژ گەوهەری
زەریا رو چێترینێ رەنگایا   ژبەرکو دناڤ ئنتظارا ئەو لقایە
ئەما صۆری ل روەکی کو ئەو لامعە   بخاترێ وێ هات کو جانێ وی قانعە
کو طەماهی لاغەر دکت زەر و ذەلیل   ئەو نەژ دەرد و علەت تێت عەلیل
دەما ببینت روێ زەر بێ سەقەم   عەجێب گرتیە عەقلێ جالینۆسی هەم
چاخێ تە طەمەع گرت د ئەنوارێ هوُ   موصطەفا دبێژێ کو (**دَلَّتْ نَفْسَهُ**)
نورابێ سیبەر لەطیف و عالیە   ئەوا موشەبەك سیبەرا غربالیە
عاشقا هەر خوەستیە بەدەنا روت   جەم روتان جل چیە و چیە قوت
بۆ رۆژی داران بوە ئەو نان و خوارن   مێشا کەرا نەموحتاجە بنان و خوارن

---

(١) کت – فەرد، تەك.
(٢) هەری – دائمێ، خودایی.

جارەکە دیتر شاھ گۆتە ئەیازی تەئویلا کارێ خوە و موشکلا مونکران رە بێژە و بۆ طەعنەکەرا حەلکە کو هێلانا وانا دئلتباس کرن مروەت نینە

ئـــەڤ پـــەیڤ ژ حــــەد و قیـــاس پــــترە
ئـەی ئـەیاز نوکـە حـالی بێـژە چـێترە

هـــێ ئـــەحوالێ خـــوە ڤـــەگێرە ئـــەی ئـــەیاز
گـــەرچ تەصـــویرێ حکایـــەت بـــت دراز

هەیـــــە ئـــــەحوالێ تـــــە ژ کانـــــا نـــــوی
کـــەنگی تـــو بڤـــی ئـــەحوالی رازی دبـــی

هـــێ حکایـــەت بکـــە ژ ڤـــی ئـــەحوالی خـــوەش
خـاك ل ئـەحوال و دەرس و پێـنج و شـەش

هەکـــە حـــالێ بـــاطـــن ناهێـــت ب گـــوت
حـالێ ظـاهـر بێژمـە تـە دکـت و جـۆت

کـــو ژ لـــوطفـــێ یـــار تـــەحلییێت مـــات
ل جـان خـوەش تـر بـو ژ قەنـد و نـەبات

ژ وێ نـــەباتێ هەکـــە تـــۆز د دەریـــا بـــچت
تـــەحلیا دەریـــا هـــەمی شـــیرین دبـــت

ســـەد هـــزاران ئـــەحوال هـــات وەطـــوڤ
دیـسا بـەرە و غـەیب چـون ئـەی مـرۆڤ

٢٠٥٨٠ حـــالێ هـــەر رۆژەکـــێ بـــوە بـــێ بـــەڤل
هـەر وەکـی جـەھ د دەرکـەتنێ بـێ تیڤـل

شـــادیا هـــــەر رۆژ ژ نەوعـــــەکی دیتـــــەر
بـــۆ فکـــرێ هـــەر رۆژێ دیـــتر ئـــەثـــەر

تەمثیلا بەدەنا مرۆڤی ب مهڤان خانێ و تەمثیلا فکرێت موختەلف ب مهڤانا و عارفێ صابر د وان فکرا وەکی زەلامێ مهڤان دۆست

ئـــەی جـــوان ئـــەڤ بەدەنـــە خـــانیێ مهڤـــان
هـــەر صـــبەھ تێتـــە نـــاڤ تـــازە مهڤـــان

نـــە مـــن خەلـــەت گـــۆت تێـــت دەم ب دەم
مهڤـانێ تـازە تەفـەکور و شـادی و خـەم

خـــاوەنخوێ[1] تـــازە رێکەڤـــە ئـــەی خـــەلیل
دەری نـەگرە و مونتـەظـر بـە د سـەبیل

هەرچـــــی بێـــــت ژ جیهانـــــا غـــــەیب وەش
د دلـێ تـە مهڤانـە لـێ رێـز بگـرە خـوەش

نـــەکو بێـــژی مـــا دنـــاڤ گـــەردەنا مـــن
کـو ئـەها دیـسا دێ فـرت ژ جـەم مـن

حکایەتا مهڤان و موختار و ژن و بەیانا فەضیلەتا مهڤانداری

بـــۆ یەکـــەکی نـــشکا ڤـــە هـــات مهڤـــان
ژێـرە بـو وەك گەردەنبەنـدا گـەردەنان

ســـفرە دانـــا و گەلـــەك رێـــز لـــێ گـــرتن
وێ شـــەڤێ د کـــوی وان داوەت گـــرتن

مێـــری بـــۆ ژنـــێ ئـــاخفتن گـــۆت پـــەنهانی
کـــو ئـــەڤ شـــەڤ دڤێـــت دو جهـــا دانـــی

٢٠٥٩٠ نڤینکـــێ مـــە پـــەحن بکـــە لایـــێ دەر
بۆنـا مهڤـان پەحنکـە وی لایـێ دیتـەر

ژنـێ گـۆت فـەرمان بـەرم دێ خزمـەتێ کـم
سەمع و طـاعـەت ئـەی دو چـاڤێ رونـاکم

---

(١) خاوەنخوێ – خودانێ مالێ.

هەردو نڤین پەحنکرن و ژن چو — بەرەو مالا داوەتێ لوێدەرێ کر رو
مهڤانێ خۆشتڤی ما و مێرێ وێ — چەرەز بەر خوەدانین ژ هشك و طەرێ وێ
هەر دو کەتنە داستانێ هلبژارتی — بوریێ قەنج و خراب نیڤە شەڤ بوارتی
ژ پاش وێ مهڤان ژ خەو و ژ شەڤ بێری — کەت وێ نڤینا کو بو دوی لایێ دەری
مێری ژ شەرما تشتەك بوی نەگۆت — کو ئەڤ لا بۆ مەیە ئەی جان جهێ جۆت
و ژبۆنا خەوا تە ئەی بولکەرەم — وی لایێ دیتر نڤینك پەحن کرەم
ئەو قەرارا کو وی گەل ژنێ کربو — کەت وی طەرەفێ مهڤانی بەدل بو
وێ شەڤێ وێدەرێ بارانێ تونەد بارانەد — کو ژ وان عەورا گلەهی دەرانەد
ژنك بهات و لوێ گۆمانێ کو مێر زەلام — لایێ دەر رازایە و وی لایی ئەو مام
روت چو بن لحێفێ وێ گاڤێ عەروس — ب دلێ خوە دایە مهڤانی چەند بوس
گۆت مێرۆ د طرسام گەلەك زاف — ژ وێیا دطرسم بخوە هات دگاڤ
تەقن و بارانێ زەلامێ مهڤان دانا — وەکە صابونا سولطانی بتەڤە ما
د ناڤ ڤێ تەقن و بارانێ کەنگی دچێ — ل سەر و جانێ تە ئەو گران دبێ
مهڤان زو رابو و گۆت ئەی ژنێ بهل — ئەزێ بجەزمە(1)مە من نینە خەم ژ گل
ئەڤا ئەز چوم هون بگەهنە خێرا — هەر د سەفەرا نیشادم نەکولێرا
خودێ بکێ چ جارا ل من بخوەشی نەبورێ — کو خوەشیا ناڤ سەفەرێ رێ دگرێ
ژن ژۆڤان بو ژڤێ ئاخفتنا سار — دەما ئەو مهڤان چوی ژ وێدێ کری بار
ژنێ زۆر گۆتیێ کو ئاخر ئەی ئەمیر — هەکە من یاریەك کر ژ قەنجیا خوە دلنەگیر
لاڤە و زاریا ژنێ سود و فایدە نەبو — برێکەت و ئەو د حەسرەت هشت بو
جلێ شین ل بەر کرن ژ غەم مێرو ژنێ — صورەتێ وی دیتن شەمعە ل هەلکرنێ
دچو و چۆل ژ شەمعا زەلامی نورین — طاریا شەڤێ بو وەك بەحەشتا بەرین
کرە مهڤانخانە وی خانیێ خوە — ژ غەم و ژ شەرما ڤی مهڤانێ خوە
د هناڤێ هەردوا ژ رێکا نهان — هەر گاڤ دگۆتن خیالا مێهڤان
کو خضرێ زندە بوم صەد گەنجێ جود — ب ئەرزانی مئانی ئەم رزقتان نەبود

تەمثیل، کو هەر رۆژ فکر بمهڤانی تێت ناڤ دلێ تە کو ژ عەولێ رۆژێ بێتە ناڤ خانی و قایم و پر روئی بکت و خێرا مهڤانداری و رێز لێ گرتن

هەر زەمان فکرەك وەکی مهڤانێ عەزیز — تێت د ناڤ سنگی وەکی جانێ عەزیز

(1) جەزمە – پۆتین، چەکمە.

ئەی جان فکری ل جهێ شەخص بدان   ژبەرکو شەخص ژ فکر هەیە رێزا[1] گران
هەکە فکرێ غەم رێکا شادی دگرێ   وەسا خوەشی و شادیا چێدکێ
ئەو خانی ب توندی دمالت ژ غەیر   دا شادیا نو بێتە دەر ژ ئەصلێ خەیر
بەلکا زەر د وەریێ ژ چقێ دل   دا بەلکا کەسك دەرکەڤت موتەصل
سەروا کەڤن ژ رەهو و بن هلدکێ   دا سەروا نو ل جهێ شینبکێ
غەم رەهێ خوەهر و رزی دەرتینێ   حەتا رەهێ رونخافتی دەربینێ
غەم هەرچی ژ دل برێژێ و ببت   براستی ژ پێڤە کو چێتر دهێنت
تایبەت کو بۆ وی ئەڤ ببت یەقین   کو غەم بوە عەڤدێ ئەهلێ یەقین
هەکە طرش رویی نەهێنت عەور و بەرق   دێ پا وان شەوطێ ژ کەنێت رۆژا شەرق
سەعد و نەحس ناڤ دلێ تە مهڤان دبێ   وەك ستێرا خانی ب خانی دچێ
وێ گاڤا کو ئەو لناڤ برجا تە خست   هەر وەکی طالعێ وێ ببە شیرین و چست
حەتا کو ئەو گەل هەیڤ بت موتەصل   سوپاسیێ کەت ژ تە گەل سلطانێ دل
حەفت سالا ئەیوب با صەبر و رضا   د بەلا خۆش بو با مهڤانێ خودا
تا وەختی بەلا بزڤرێ سەخت رو   ب سەد رەنگا جەم خودێ بێژت شوکرێ ئو
کو ژ موحبەت گەل مێ مەحبوب کوش   ئەیوب یەك لەحظێ رو نەکر طورش
ژ وەفا و شەرمەزاریا حوکمێ خودا   ئەو بو مینا شیر و هنگڤ گەل بەلا
فکر تێتەڤە ناڤ سنگی نوبنو   بکەیف و کەن تو دیسا پێشڤە برو
کو اَعِذنِي خالِقِي مِنْ شَرّه   لاتَحْرِمْنِي اَنِلْ مِنْ بِرِهِ
رَبِّ اَوْزِعْنِي اَنْ اَشْکُرَ ما اَري   لا تُعَقِبْ حَسْرَةً لِي اَن مَضی
وی ضەمیرێ روطرش رەنگەهدار   وێ طرشیێ وەك شەکر شیرین ژمار
گەرچ ظاهرێ عەوری هەیە و رو طرش   عەور گولشەن هێنەرە و شوری کوش
تەفەکورا بخەم وەکی عەوری بزان   گەل طرش تو روطرشی کێمکە وەسان
هەبونا وێ گەوهەرێ ب دەستێ وی ببێ   خەباتکە حەتا ئەو ژ تە رازی دبێ
و هەکە تە نینە گەوهەر و نەبو غنا   عادەتێ شیرینێ خوە بکە دزێدە کرنا
جهەکی دیتر سود هەیە عادەتت   نشکا ڤە رۆژەکێ پێکتێنێ حاجەتت
فکرەکی کو ژ شادیەت مانع دبت   ئەو ب ئەمرو حکمەتا صانع دبت
تو وێ جەریانێ سەهل نەبینە ئەی جوان   بەلکو ئەو ستێرەك بت صاحب قران
تو ژێرە نەبێژە فەرعە ئەصل گیر   دا هەمیشە ل مەقصودێ ببی چیر[1]

---

(١) رێز – قەدر، ئحترام.

و هەکە تو ئەوێ فەرع بگری و موضر   چاڤێ تە ل ئەصلی بت مونتەظر
ئنتظار دبت ژەحر د ناڤ وێ طامێ   دائما تو دمرنی ژ وێ کامێ
وێ ئەصل بزانە وێ بگرە د کنار   دیسا رێکا دائم ژ مرنە ئنتظار

جارەکا دیتر خطابا شاهی دگەل ئەیازی و گازیا وی ل ئەیازی

ئەی ئەیازێ پر نیاز ئۆل راستتر   راستیا تەیە ژ بەحر و چیا زێدەتر
تو ل وەختێ شەهوەتێ نەی بەرەدای   عەقلێ وەك چیایێ تە ناچێ ببایی
نەل وەختێ قەحرە و کینێ صەبرات[٢]   سست دبت بەر قەرارەو د ثبات
هەیە مێری بڤێ نەبئەوریش و ذەکەر   ناخوە دێ بوبا مێرێ مێران کەر
خودێ د قورئانێ کی ناڤدایە رجال   بۆ ڤی طەرزە جسمی ل وێرێ نینە مەجال
بۆ روحێ حەیوانی چ قیمەتە بابا؟   تو هەرە ببورە د بازارا قەصابا
سەد هزاران سەر دانینە سەر زکی   قیمەتێ وانا کێمتر ژ گۆشت و دونیکی
حەتا تو دکاری نەبە بەنیێ شەهوەتێ   جانی نەکە گەرە و ل پەی شەهوەتێ
ناخوە شەهوەت خان و مانەت هلدکێ   دێ تە ساخ دگورا طاری بکێ
ژنا خرابە کو ژ رابونا کیرێ رەق بوی   عەقل مشکە شەهوەت شێرێ جاڤ بەق بوی
دڤێ مەعنێدە حکایەتەکی بۆ تە بێژم   دا ب کولی دلێ تە ژ شەهوەتێ ڤەرێژم

وەصیەت کرنا بابەکی ل کەچێ کو ژ وی مێرێ تە هەی خوە ب پارێزە، کو ئاڤس نەبی

مەزنەکی ژ ویرە هەبو یەك کەچك   ئەنی هەیف روستێر و زیڤین مەمك
کەچك بالغ بو و گها وی دا بمێر   مێر هەفکوف نەبو بکێر نەهاتی و بێ خێر
وەختێ گندۆر گەهشت بت ئاڤەکی   دێ خراب بت هەکە شەق نەکی
چاخێ بو ضەرورەت کەچك بداد   بنە هەفکوفێ وێ ژ طرسا فەساد
گۆتە کەچکێ کو ژ ڤی زاڤایێ تازە   ئافس نەبی خوە ژێ ب پارێزە
کو ژ ضەرورەت بو عەقدا ئەڤ گەدا   بۆ ڤی غەریبێ چەپەل نینە وەفا
نشکا ڤە خو باڤێژێ و هەمیا بهێلێ   بچوکی ل گەردەنا تە تنێ بهێلێ
کەچکێ گۆت ئەی باب دێ وەکم   پەندا تە ناڤ دلێ خوە جاکم

(١) چیر – پیرۆز و سەرکەفتی.
(٢) صەبرات – صەبرێت تە.

هــــەردو رۆژا و ســــێ رۆژا وی بـــــابی کەچـــا خـــوە بگـــوتنێ پەنـــد دابـــی
قەومـــەك ڤـــی رەنگـــی ل عالـــەم هـــەبون کو ژ رەنگێ هوسا نەصیحەت کـەر بـون
کەچـــك ژ وی بـــو حامیلـــە نـــشکا ڤـــێ جحێلبـــون گوهنـــەدا پەنـدا کـری بـاڤێ
٢٠٦٧٠ وێ ژ بـــابێ ڤەشـــارت و ژێ نـــە پـــەیڤی حـەتا کـو بـو پێـنج مـاه و شـەش هـەیڤی
بـــو خویـــا گـــۆت کـــچا مـــن ئـــەڤ چـــیە؟! مـــن گۆتــە تــە کــو دوری ژ وی بجیـــە
ئـــەو وەصـــیەتێت مـــن بخـــوە بـــون بـــا تـــە وەعـــظ پەنـــد بـــەر نـــەکر وەك عـــەبا
گـــۆت بابـــا چـــاوا خـــوە ژ هـــەڤ باڤێـــژن[1] بـــێ شـــك ئـــاگر و پەنبینـــە مێـــر و ژن
پـــاریێزا پـــەمبو ژ ئـــاگر چـــاوا دبـــێ یـــا کـــەنگی پاراســـتن د نـــاڤ ئـــاگر دبـــێ
گـــۆت کـــەنگی مـــن گـــوت نەچـــەلایێ وی تـــو قـــەبول نەکـــە مـــەنییێ ژ وی
د زەمـــانێ حـــال و ئنـــزال و خوەشـــی پێتیڤیـــە کـــو ئالـــەتی ژ خـــوە ب کەشـــی
گـــۆت ژ کـــو زانم کـــو ئنـــزالا وی کەنگیـــە ئـــەڤ نهانـــە و بغایـــەت ل دەســت طـەنگیـە
گـــۆت دەمـــا چـــاڤێ وی بکەڤنـــە هـــەڤ فـەهم بکـە کـو ئـەو وەختێ ئەنزالیـە تـەڤ
گـــۆت حـــەتا چـــاڤێ وی بکەنـــە هـــەڤ دو چاڤێ منێ دەلال ب کۆری دبن تەڤلیهـەڤ

وەصفا دل ضـەعـف و سـستیا وی صـۆفییێ خوەیبـوییێ سـیبەرێ جیهـاد نەکری داغا عشقێ نەکێـشای و بەسـەجدە و دەسـت بـو سـاعەواما و بحورمەت. لێنیێرین و بتلی نیشادانا وانا کو ئەڤرۆ دحـالێ حـازر صـۆفی ئەڤە مەغرور بون و ب وەهم مینا ماموستاییێ زارۆکان رەنجور بون و گەل وێ وەهمێ کو ئەز موجاهدم مە دڤێ ریکێ پەهلەوان دزانن گەل غازیان بچمە غەزاییێ کو بظاهر ژی هۆنەرێ خوە دیـار کـەم گـەرچ د جیهـادا ئەکبەر موستەثنا مە جیهادا ئەصغەر چ جی هەیە

٢٠٦٨٠ یـەك صـۆفی چـو غـەزا گـەل لەشـکەری نـــشکا ڤـــە بهیـــست قـــەلبالغا شـــەری
صـــۆفی ل بـــنێ چـــادرێ رونـــشت ضـــعاف شـــەرکەرا هـــاژۆت تـــا صـــەفا مەصـــاف
مرۆڤێـــت گـــران ل جهـــێ ئـــاخێ مـــا نەڤـــە ســـــابِقُونَ الـــــسّابِقُونْ زو چـــــونەڤە
زۆر شـــــەرکرن ب پـــــیرۆزی ڤەگـــــەرین گـــــەل غـــــەنائمێ ســـــودمەند زڤـــــرین
ئەرمـــەغان دانـــە صـــۆفی ژی کـــو پـــشکا تەیـــە نـــەوەرگرت هاڤێتنـــە دور کونـــە حەوجەیـــە

(١) خوە ژ هەڤ باڤێژن – خوە ژ هەڤ دور بێخن.

ڤێجا گۆتنێ كو چما تو ناراحەتی گۆت ئەز مەحروم مام ژ غەزا هلكەتی
ژ وێ تەلەطفێ صۆفی هیچ خوەش نەبو كو دناڤ غەزوێ شوركەش نەبو
ئێدی گۆتنە وی كو مە ئانینە ئەسیر تو یەكەكێ بۆنا كوشتنێ بگیر
سەری لێ ببرە دا تو هەم ببی غازی صۆفی پیچەكی بو خوەشحال ورازی
كو هەكە ب ئاڤێ دەستنڤێژگرتن هەیە چاخێ كو ئاڤ نەبو تەیەموم كرن هەیە
صۆفی ئەو ئەسیرێ گرێدایی بر دا سەری لێ ببرێ پشت وان چادر
صۆفی لوێدەرێ درەنگ ما گەل ئەسیر خەلكێ گۆت عەجێبە چ لێهات فەقیر!
كافرێ دو دەست گرێدای بخوە كوشتیە ئەگەرا تەئخیرا كوشتنا وی چیە؟!
شەخصەك ژ تەفەحوص چو جەم وی دیت كافرێ كەتی سەر زكێ وی
هەر وەكی نێرێ ل سەر مێ ئەو ئەسیر میناكا شێری رازایە ل سەر فەقیر
دەست گرێدایی دجوت بئاخ وئوفی ژ قەحرو تورەیی گەوریا صوفی
گاور بدنانا لێد جوت گەوری صوفیێ كەتی بن هشێ لێوری
هەر وەكو پشیكێ گاورێ دەست گرتی صوفیێ وەستاندی گەوریا لێگرتی
نیڤ كوشتی یێ بوی ژ دنانێ ئەسیر رهێ وی خوینە ژ گەوریا فەقیر
هەر وەكی تە كو ژ دەستێ نەفس بەستێ دەست میناكا وی صۆفی بێچارە بوی و پەست
ئەی عاجز بوێ ژ گركەكی دینداریا تە سەد هزاران چیایێ مەزن د پێشیا تە
ژ ڤی گركێ بچوك كەتی مرن ژ شكوە چاوا سەركەڤی ل ملكێت[1] وەكو كوە
غازیان ئەو كافر كوشتن ب شور هەر د وێ گاڤێ نەكرن درەنگ و دور
ل روێ صۆفی رژاندن ئاڤ گولاڤ حەتا بهۆش هات ژ بێهوشی د گاڤ
چاخێ بخوەڤە هات وی دیت قەومرا ڤێجا لێپرسین چاوا بو ماجەرا؟!
خودێ خودێ ئەڤ چ حالە خودێ هشتی قەطوڤ بێهۆش بوی ژ چ تشتی
ژ ئەسیرێ نیڤ مری گرێدای دەست قەطوڤ بێهوش كەتی بن دەست
گۆت دەما من قەصدا سەرێ وی كر بخەشم ب بنێ چاڤا ل من نێری ئەو شۆخ چەشم
وی چاڤ ڤەكرن و ل من مەیزاند د گاڤێدە هشێ من ژ سەر دەراند
زڤرینكا چاڤێ وی ل من لەشكەر بو ئەز نەشێم بێژم چقاس بهەول بو
ب كورتی بێژم كو ژ وان چاڤێ نازەنین ئەز ژ خوە چوم و كەتمە سەر زەمین

(١) ملك – سەرێ ملكا، گەردەنا، بلندیا گركێ مەزن.

نەصیحەتا موجاهد ل وی کو بڤی دلێ نازك کو تە هەی کو ب چاڤ زڤرینکا چاڤێ کافرەکی ئەسیرێ دەست گرێدایی بێهوش ببی و خەنجەر ژ دەستێ تە بکەڤێ خو ب پارێز و هەرە ناڤ مەطبەخا خانەقاییێ و نەچە لاییێ شەریڤە دارسوا نەبی

لەشـــکەری گۆتنـــە وی بجـــەنگ و شـــەری — بڤـی زراڤـێ کـو تـە هـەیی نـەکو هـەری
هـــەرە رونـــە دنـــاڤ مـــەطبـــەخـــا خانـــەقاه — دا جـــارەکی دی رســـوا نـــەبی د ســـپاه
وەخـــتێ ژ چـــاڤێ وی ئەســـیرێ بەســـتی دەســـت — تـــو خـــەنقی کەشـــتیا تـــە شکەســـت
ئێـــدی د نـــاڤ هجومـــا شـــێرێت نـــەر — کـو ب شـوریێت وان مینـا گـوك بـوە سـەر
کـــو مەیـــدانا شـــەری جهـــێ ســـەر برینـــە — رەق رەڤـا شـویر و مـەرطـال ل هـەڤ فرینـە
کـــو ژ فـــشا فـــشا تیرێـــت جـــان ســـتان — عـەورێ ئـاداریێ شـەرم دکـێ د ئمتحـان
کـــەنگی دکـــاری دخـــوینێ بکـــی مەلـــەڤانی — چـاخێ تـو ب شـەرێ گـەل مێـرا نـەزانی
زۆر بـــەدەنێ بـــێ ســـەر کـــو هەنـــە ئـضطراب — زۆر سەرێ بێ بەدەن سەر خوین وەك جواب[1]
ژێـــر دەســـت و پیـــێ هەســـپان د غـــەزا — یێ ب سەد فەن کـو ئـەو نـۆق بـوە د فـەنا
٢٠٧٢٠ ئـــەڤ هـــشێ هـــۆ کـــو ژ مـــشکەکی بفـــرێ — دناڤ وێ صەفا شـورا دێ چـاوا خـوە گـرێ
خەباتـــە ئـــەڤ نەســـفرا رەنگـــارەنگ — دا ل خـوارنێ ئێـرش بکـی تـو بێـدرەنگ
ســـفرا خـــوارنێ نینـــە ڤێـــدەرێ شـــورا بـــبین — حەمزەیـــەك لازمـــە د ڤـــێ صـــەفا ئاســـنین
پـــارییێ ب دوهـــن نینـــە شـــویر و خەنجـــەرە — لازمـــە جـــان بـــدی چ جهـــێ ســـەرە
کـــارێ هـــەر ضـــەعیـــف دلـــەکی نینـــە قیتـــال — کـــو ژ خیالـــەکێ درەڤـــت دەمـــا خیـــال
کـــــارێ دلاوەرێـــــت شـــــەرکەرە شـــــەر — جهـــێ صـــۆفی خانەقایـــە ل بـــەردەر
کەنگی دکـاری بـچی غـەزایێ ب چـاڤێ هوسـا — ژ هـۆش چـوی درێـژ کـەتی سـەر ماصـا[2]

حکایەتا عەیاضی (رحمة الله تعالى عليه) کو حەفتێ جارا چو بو غەزوێ و غەزا دکر بهیڤیا شەهید بونێ و چاخێ ژ جیهاد ئەصغەر ب جیهادا ئەکبەر بەزی و کەت خەلوەتێ دەنگێ دهۆلا غازیان بهیست نەفسێ ئەو رەنج ددا بخاترێ غەزاکرنێ و وی نەفس رە دڤێ دەعوەتێ موتەهەم دکر

عـــەیاض گـــۆت هـــاتم نـــەوەت جـــار — ب بـــــەدەنا روت د نـــــاڤ کـــــارزار
بـــێ زری چـــومە نیڤـــەکا شـــویر و تـــیر — دا یـــەك تـــیر ل مـــن ببـــت جهگـــیر

(١) جواب – جوا ئاب، جۆکا ئاڤێ.
(٢) ماصە – خیز. خژ، رەمل، ئاخا هویر، قوم

تیر ل گەوری کەتن یا ل سەریٚ سەخت — نابت بەهر بل بوٚ شەهیدیٚ ب بەخت
بەدەنا من نە بێبرینە یەك جێگە — ئەڤ بەدەن ژ تیرا کو نەوەك بێژنگە
ئەما تیرا کوشتنیٚ چ جا نەهاتە من — کار بەختە برا نەبژیری و فەهمن
وەختیٚ شەهادەت رزقیٚ جانم نەبو — چوم کەتمە خەلوەتیٚ و دچلە زو
من بەدەن هاڤێتە جیهادا ئەکبەر — د ریاضەت کرنیٚ ببت زەعیف و لاغەر
بانگیٚ طەبلا غازیان هات ب گوش — کو کەتنە ریٚ جەیشیٚ غەزا کوش
نەفسا من ژ باطن گازی من کر — کو ل سپێدیٚ بگوهیٚ حس من سەحکر
رابە سەر خوە دەم دەما شەرە بروٚ — خوە د غەزو کرنیٚ بکە گروٚ
من گوٚت ئەی نەفسا خەبیثا بیٚ وەفا — مەیلا غەزو کیڤەیە تویٚ لکیڤا؟!
راست بێژە ئەی نەفس کو ئەڤ حیلەگەریە — ناخوە نەفسا شەهوەتیٚ ژ طاعەت بەریە
هەکە راست نەبێژی سەر تە بئێرشم — د ریاضەتیٚ هشکتر دیٚ تە گڤێشم
ویٚ دەمیٚ نەفسیٚ گازی کر ژ هناڤا — بفەصاحەت بیٚ دەڤ دناڤ بێناڤا
کو هەر روٚژ مە لڤێدەریٚ دکوژی — خوینا من وەکی خوینا گاوران دمێژی
هیچ کەسی نینە ژ حالیٚ من خەبەر — کو مە دکوژی بێخە و خوەر
بێمە هنگافتن د غەزا برینەکیٚ د بەدەن — خەلکیٚ بینت مێرانی و گوٚری کرنا مەن
من گوٚت ئەی نەفسوکیٚ موٚنافق تو ژیی — هەم موٚنافق دیٚ مری، ما تو چیی؟!
خوەهر و خوە ڤیا و ریاکار بوی — د دو عالەما ڤە طوٚڤ بێهودە بوی
منیٚ نەذر کری کو ژ خەلوەتیٚ هیچ مەن — سەر نەئێنمە دەر حەتا ساخە ئەڤ بەدەن
ژبەرکو د خەلوەت هەر ئەوا کو تەن دکیٚ — نەژ بوٚنا رویٚ مێرو ژن دکیٚ
بزاڤ و ئارامش د ناڤ خەلوەتا وی — بل بوٚنا خودیٚ نابت نیەتا وی
ئەڤ جیهادا ئەکبەرە ئەو ئەصغەرە — هەردو کاریٚ روستەمە و حەیدەرە
نەکاریٚ وی کەسیە کو ل وی عەقل و هوش — ژ بەدەن بفریٚ دەما مشك بێتە جوش
لازمە ئەو کەسیٚ وەسا وەك ژنان — بێتە دورکرن ژ شەر و ژ سنان
ئەو صوٚفیە، ئەڤ صوٚفیە، ئەڤەت حەیف — ئەو ژ دەرزی مریە ئەڤ بلێدانا سەیف[1]
نەقشیٚ صوٚفی بت ویرە نینە جان — صوٚفیێت پیس ناڤ ژی ژ ڤان صوٚفیان
ل دەر و دیواریٚ ئەجسامیٚ گل سرشت — خودیٚ ژ غیرەت نەقشیٚ سەد صوٚفی نڤشت
دا ژ سحر ئەو نەقشە جوٚلان ببت — دا عەصایێ موسەوی پەنهان ببت
نەقشا دخوت راستیا عەصا — چاڤیٚ فرعەونە تەژی توٚز و حەصا[1]

(١) سەیف – شویر.

د حکایەتا موجاهدەکی دیتر و جانگۆریا وی د غەزاییێ

صـــۆفیەکی دیـــتر نیڤـــەکا صـــەفا حـــەرب   بیـست جـارا هاتـە نـاڤ ژبۆنـا ضـەرب
برینـــــدار دبـــــو کـــــو بـــــرین چـــــێدبو   جـارەکی دیـتر بئێرشـا شـەر نـو دبـو
داکـــــو بمـــــرت بیرینـــــــت زۆر و زاف   دا ئەو بیـست برینـا بخـوت د نـاڤ مەصـاف
وەختێ شـەرێ موسـلمان و کـافرا بـو تـەمام   ئەو گەل موسـلمانا نـە دزڤـری تـەبای عـام
حەیفا وی دهات کو ئـەو ببرینـەکێ جـان بـدێ   یا جانی ژ وێ صدق و صەفاییێ ژ دەست بـدێ

حکایەتا وی مۆجاهدی ژ هەمیانا[٢] زیڤ هەر رۆژیەك درهەم دهاڤێتە خەندەقێ، ژ قەحرا نەفسا طەماکار، گلەهیا نەفسێ کو وەختێ دهاڤێژی بجارەکێ باڤێژە دا ئەز ژ ڤێ ماجەراییێ خلاس ببم کو ((اَلْیأسُ اِحْدي الراحَتَیْنْ)) و جەوابا وی

ژ یەکـــەکیرە هـــەبو بـــەس چـــل درهـــەم   هــەر شـەڤ یەکـەك دهاڤیـت ئاڤـا یـەم[٣]
داکـــو ســـەخت ببـــت ل نەفـــسا مـــەجاز   هێــدی هێــدی دەردێ جــانی دکــر دراز
نەفـــسا وی فـــەریاد دکـــر هـــەر شـــەڤ   ژار کـــەت بـــو د تـــاییێ تەڤلیهـــەڤ
کـــو چـــما تـــو ناهاڤێـــژی بجـــارەکێ   تـە ئـەز کوشـتم بقـەحرا و ببێـچارەکی
بخـــاترا خـــودێ بجـــارەکێ ئەداکـــە دەیـــن   کــو نــەفس رە اَلْیــأسُ اِحْــدي الــراحَتَیْنْ
ئـــــەو لنەفـــــسێ مولتـــــەفت نـــــەدبو   هــەر وەطـوڤ ب عـەذاب ئـەو کوشـت بـو

زڤرین بداستانا وی موجاهدێ د جەنگ

هەروەســـا صـــۆفی نـــاڤ وەخـــتێ جـــەنگ   بخاترێ خودێ ل نەفسێ گـرت بـو طـەنگ
وی لپـــێش هجـــوم دبـــر گـــەل موســـلمانا   ژ دوژمـــن نـــەدزڤری وەخـــتێ ڤەگـــەرانا
برینەکـە دیـتر لێدکـەت ئـەو ژی دبەسـت   بیـست جـارا تـیر و رم ژ وی شکەسـت
ژ پـــاش وێ قـــوەت نـــەما کەتـــە خـــوار   مَقْعَـــدێ صـــدقا وی ژ عـــشقا دلـــدار
صـــدقا جـــان دان بـــو ئەڤـــە ســـابِقُوا   ژ پەیغەمبـــەر بخوێنـــە (رِجـــالٌ صَـــدَقُوا)
ئـــەڤ هـــە مـــرن نـــەمرنا صـــورەتە   ئـەڤ بـەدەن بـۆ روحـی وەکـی ئالـەتـە
یێـت خـاڤ زۆرن کـو بظـاهـر خـوین لـێ درژی   ئـەما نەفـسا سـاخ بـوی لایـی درەڤـی

(١) حەصا – بەرهویرك، خژە بەر، زغورك.
(٢) هەمیان – پشت بەند کو زەمانێ کەڤن مالێ خوە د سەفرا تیتە ڤەشارتن.
(٣) یەم – دەریا، بەحر.

ئالەتێ وی شکەست و رێگر ساخ ڤە ما — نەفس ساخە ژ چ مەرکەب خوین پەشا
ئەسب کوشت و رێڤە نەچو ئەو خێرەسەر[1] — ڤەما خاڤ و کرێت و ژ خودێ بێ خەبەر
هەکە بهەر خوینرژێنەکێ بیی شەهید — کافرێ کوشتی ژی بوبا بوسەعید[2]
گەلەکن نەفسێ شەهیدێت رێزدار — د دونیا مرینە وەکی ساخا نەدیار
روحێ رێگر مر و بەدەن کو شویرێ ویە — د دەستێ وی شەرکەری هەر باقیە
شویر ئەو شویر زەلام ئەو زەلام نیە — ئەو صۆرەت ل تە حەیران کرنیە
دەما نەفس مۆبەدەل ببت ئەڤ شویرێ بەدەن — بت دناڤ دەستێ صنعێ ذوالمنەن
ئەو یەکە زەلامەکە هێزا وی هەمی ژانە — و ئەوێ دیتر زەلامەکە ئی سڤك جانە

حکایەتا خەلیفەیێ مصرێ و شاهێ موسلێ و ڤرێکرنا لەشکەری ب طەلەبا کەنیژکێ وصفەتکرنا خەبەر هێنەرا و نەقشێ وێ ل کاغەزا دانین

خەبەر بێژی بۆ خەلیفێ مصر گۆت — کو شاهێ موسلێ بحوری بوە جۆت
وی یەك کەنیژك هەیە ل بەر طەنشت — کو ئەوێ خوەشکی لدنێ نەهشت
د بەیان ناهێت کو حوسنا وێ بێ حەدە — نەقشێ وێ ئەڤەیە کو دناڤ کاغەدە
دەما وی خەلیفەیی نەقش دیت کاغەت — حەیران ڤەما و جام ژ دەستێ وی کەت
وێ گاڤێ ڤرێکر یەك پەهلەوان — بەرەو موسل گەل لەشکەرەکی پر گران
هەکە نەدێ تە وێ وەك ماهی — هەلکە ژبن وی دەرو دەرگاهی
و هەکە بدەت وی بهێلە و ماهێ بێنە — ل بەر طەنشتا من درێژکە و بنڤێنە
پەهلەوان بەرەو موسل چوبا حەشەم — گەل هزاران روستەمێ صاحب عەلەم
ل هاویری دەشتێ وەك کولیێ بێ ژمار — کرە قەصدا وێرانکرنا باژار
هەمی ئەطرافا مەنجەنیقێت شەری — وەك چیایێ قاف ل دۆر حازر کری
بریێ تیر و کەڤرێت مەنجەنیق — شویر وەشاندن وەك بەرقا بریق[3]
ڤی حەفتەیەکێ هۆکر خوین رێژی گەرم — بورجێ بەری سست بون وەکی موما نەرم
شاهێ موسل دیت شەرەکە مەهول[4] — ئێدی ژ هندر هنارتە جەو وی رەسول
کو تو چ دخوازێ ژ خوینا مومنان — تێنە کوشتن ژ ڤێ حەربا گران
هەکە مرادا تە ملك و شارێ موصلە — بێ ڤێ خوین رێژیێ ئەڤ ل تە حاصلە

---

(١) خێرە سەر – سەسەرێی پوچەك.
(٢) بو سەعید – ئەبو سەعید ئەبو الخیر وەلییێ ناڤدار.
(٣) بەرقا بریق – وەکی بەرقا دطەیساند.
(٤) مەهول – بطرس.

ئەزێ ژ شاری چەمەدەر وەرە ناڤ   داخوینا مەظلوما ل تە کۆر نەکێ چاڤ
و هەکە مرادا تە گەوهەر و زیڤ زەرە   ئەڤ ژ ملك و شاری بخوە ئاسانتەرە
هەرچی بۆتە پێتڤیە ژ زیڤ و زەر   دێ ڤرێکەم چیە ئەڤ جەنگ و شەر

گۆری کرنا خودانێ موسلێ ب وێ کەنیژکێ ژ خەلیفەرە دا خوین ریژیا موسلمانان زێدە نەبت

چاخێ قاصد هاتە ل جەم پەهلەوان   پەیغاما ملك ڤەگێرا د زەمان
گۆت ئەز نەملك دخوازم نەمال   بەلێ من یەکەك دڤێت خودان جەمال
ئەو کاغەذ دایێ کو دناڤ نەقش و نیشان   گۆت ببە جەم وی ژێرە بێژە عیان
کو مەیزێنە دناڤ ڤێ کاغەزێ چ صورەتە   زو ڤرێکە کو پێ خلاسە ملك و جانێ تە
ڤێ کەنیژکێ دخوازم وێرە طالبم   ئەڤێ بدەنا خوە ئەها نوکە غالبم
دەما قاصدێ وی زڤری گۆت حال   کاغەذ دایێ و نیشادا ئەو میثال
لێمەعلوم بو چ خواستیە پەهلوانی   من کەنیژك نەڤێت لازمە ل بەردانی
ئەز نەبوت پەرستم د عەهدێ وان   بوت چێترە بۆ وان بوت پەرستان
بپیرۆزباهی کەچك ژێرە ڤرێکر   بەرەو لەشکەرگاهی دگاڤێ تەسلیم کر
چاوا روێ کەچکێ دیت پەهلەوانێ لایق   دگاڤێ ل جەمالا وێ ئەو بو عاشق
عشق بەحرەکە عاسمان ل وێ کەفی   مینا زولەیخا د هەوایا یوسفی
هاویرێ فەلەکێ ژ پێلا عشقێ بزان   هەکە عشق نەبوا دچرمسی جیهان
کەنگی جەمادەك محو بوە د نەبات   کەنگی فدایێ روح بوە نامیات
کەنگی روح بوە فدایێ وێ دەمی[1]   کو ژ نەسیما وێ حاملە بت مەریەمی
هەر یەکەك وەك بەرف ل جی دحەلی   کەنگی دفری و خوە دهلتاڤێت مینا کولی
ذەرّە ذەرّە عاشقێت ئەو جەمال   هلدکشێنە ژۆر هەر وەك نهال
تەسبیحا خودێ دکت لەز و بەزا وان   بەدەنێ پاقژ دکن ژبۆنا جان
پەهلەوانی چال وەکی رێ هزراند   شورەزار لێخوەش هات دا نەچاند
پەهلەوان رازا وەك خیالێ دی ب خواب   گەل وێ کۆمبوە ژێ دەرکەت ئاب
وەختێ ژ خەو رابو بو شیار   دیت کو ئەو یاریکا خەوێیە نەشیار
گۆت حەیف و مخابن بەس ئاڤە دیار   حەیف نازیا وێ نازدارێ من خوار
پەهلەوانێ بەدەن بو وی مێرانی نەبو   طوڤێ مێرانی د زەڤیا خرژ چاند بو

(١) دەم – نەفخ.

مەركەبا عشقا وى قەتاند سەد لگام   ددا بەرقيرا لا اُبالِي بِالحَمامْ
ايشُ اُبالِي بِالْخليفة فِي الهَوي   فَاسْتَوي عِنْدِي وجَودِي والتَوي
ئاخر نەچێنە ڤێ صوتنا گەرم و وەسان   مەشوەرەتكە گەل يەكى كارزان
كا مەشوەرەت كانى عەقل شاپائاز   د خرابى نەينۆكێت كرى دراز
بَيْنَ اَيْدِي سَدْ ولايێ خَلْفُ سَدْ   كەنگى پێش و پاش دبينێ ئەو مەفتون خەد
د قەصدا جان هاتيە شاپا سياه   داكو روڤى شێرى باڤێژێ چاه
ژ چالەكێ نيشادا مەعدومەك خيال   د چال هاڤێت اُسُودٌ كَالْجِبالْ
هيچ كەسى گەل ژنان مەحرەم نەكە   كو ميشالا ڤان دوا پەمبوە و چريسكە
لازمە ئاگر بێتە شوشتن ب ئاڤا حەق   هەر وەكو يوسفێ موعتەصەم درەهەق
كو ژ زولەيخايا لەطيفا سەر وێ قەد   هەر وەكى شێران خوە ژێ لابدەد
كەنگى دكارێ نەفسا خوە بكێ رەزيل   بل بهاريكاريا عوقولێ زاف عەميل
ديسا بازۆ بەرەو ئتماما داستان   كو ڤێ ئاخفتنێ دوماهيك نيە پەهلەوان
ژ موصل ڤەگەرها و كەفتە برێ   حەتا ل جەنگەل و چێرانەگەهێ هاتە خوارێ
ئاگرێ عشقا وى هلبوە وەسان   كو ئەو ناناسێ زەڤى ژ عاسمان
قەصدا وێ هەيڤێ كر دناڤا خەيمەيى(1)   عەقل چيە و كا طرسا ژ خەليفەيى
دەما شەهوەت دڤێ نەوالێ باڤێژێ شرار   عەقل دوێ پێێ صۆژێ وەكى خار
سەد خەليفە كێمتر بوە ژ مەگەس   پێش چاڤێ ئاگرێ وى ئەو نەفەس
وەختێ شەلوال ئاڤێتە دەرو رونشت   د ناڤ پيێ ژنێ وێ ژنا قشت
چاخێ كير بەرە و جهى راست دچو   قيرە قير حيرە حير ژ لەشكەر رابو
ئەو رابو بقونا روت بەرەو صەف   شويرێ مينا ئاگرێ وى دكەف
ديت شێرێ نێرێ رەش ژ دارستان   ئێرش دايە لنيڤەكا لەشكەرێ گران
هەسپێت بجوش هاتين وەك دێوانە   سەد طەوێلە و چادر لهەڤدانە
شێرێ نێر خوە دهلاڤێت ژ لۆغەز   د هەوا وەكە پێلێ دەريا بيست گەز
پەهلەوانى مێرا نەبو و بێ حەذەر   كەت بەرۆكا شێرى وەكى شێرێ نەر
شوير دانا و سەرێ وى شەقكر   زو بەرەو چادرا ماهروێ لەزكر
چاخێ كو گەل وێ حوريێ جۆت بو   مێرانيا وى هەر وەسا ل جى بو
گەل شێر كەتە شەرى وەك بەرازا   ئالەتێ مێرانيا وى ما رەق و نەرازا
ئەو بوتا شير لقايا هەيڤ روى   د تەعەجوب ما ژ مێرانيا وى

(١) خەيمە – چادر، خێمە، كوين.

بوجـۆت گـەل وێ ب شـەهوەت ئـەو زەمـان — گاڤـەکێ موتەحـد بـون ئـەو دوجـان
ژ ئتـصالا ڤـان دو جانـا گـەل یـەکتر — ژ غـەیبێ دگـەهێ وان جانـەکی تـر
ژ رێکـا زێـدەبونێ رومـەت دیـارکر — هەکـە ژ عولوقـا وێ نـەبت رێگـر
ل کیڤـە دو کـەس بڤـینێ یـا بکـین — لـەڤ کـۆمبن ثالثـەك دزێ یـەقین
ئـەما دنـاڤ غـەیبێ دزێـت ئـەو صـوەر — دەمـا روێ وی لایـێ ببـینی ژ نـەظـەر
ئـەو نـەتایج ژ قـەراناتێ تـە زاد[1] — هـێ ژ هـەر قەرینـەکی زو نەبـە شـاد
مونتـەظـر ببـە بـۆ ئـەو میقـات — راسـت بزانـە بـۆ ئلحاقـا ذریـات
کـو ژ عەمـەل زێـدە بونـە و ژ علـەل — بۆ هەر یـەکی صـورەتێ نـوطق و کلـەل[2]
بـانگێ وان دگـەهێ ژ وان خـوەش خـصال — کـو ئـەی ژ مـە غافـل دێ زوتـر تـەعال
جـانێ مێـر و ژن د غەییـە مونتـەظـر — سـستی نەکـە پێنگاڤـا باڤێـژە زوتـر

پەشیمان بونا وی سەرلەشکەری ژ خیانەتا، کو کری و صوند دانا وێ کەنیژکێ، کو ژ خەلیفەرە نەڤەگێرە ئەوا کو بوی و چوی

وی رێ گـومکر ژ وێ صـبحا درۆ — وەکـە مێـشێ کـەت دنـاڤ زەرکـا دۆ
چـەند رۆژا هـەم سـەر ڤـێ بـو ژ پـاش وان — بـو پەشـیمان ژ جـورمێ هـۆگران
ئـەو دا صـوندێ کـو ئـەی بـەدرا مـونیر — ئاگـادار بـە دا شـاه ژ ڤـێ نـەبت خـەبیر
د مەهـدەرێ گـۆت کـو ئـەی خورشـید رو — ژ وێیـا بـوی تـشتەکی ژ خەلیفـەرە نـەگو
ب کورتی بێـژم وی پەهلـەوانی گـەل خـوە بـر — ئـەو کەنیـژکا دەلال جـەم شـاهێ هـۆگر
چاخێ کـو وی ئـەو کەنیـژك دیت بـو مەست — ڤێجـا ویـرە رەژی ژ بـانی کـەت طـەست
دیـت وەصـف سـەد چـەندانە کـو بهیـستنە — دیـتن بخـوە کـەنگی مینـا بهیـستنە
وەصـفێ تەصـویرە پـشکا چـاڤێ هـوش — بزانـە صـورەت یـێ چـاڤەنەیێ گـوش

پرسینا شەخصەکی ژ مەزنەکی فەرقا ناڤبەینا حەق و باطلی

یـەك میثـالـێ بێـژم نوکـە گوشـدار — ئـەمثـالا فـەهم بکـە و مـەعنی هوشـدار
زەلامـەکی ژ ئاخفتنکـەرەکی کـر سـوئال — حـەق و بـاطـل چیـە ئـەی قـەنج موقـال؟
گـوهـ بگـرت و گـۆت ئـەڤ باگلـە — چـاڤ حەقـە و یـەقینا وی حاصـلە
نـسبەتا بـوطـلانـێ هاتیـە ئـەو جـەم ئـەڤێ — ئەغلـەبێ ئاخفتنـا نـسبەتە تـێ نەکـەڤێ

(١) زاد – زێدە بت
(٢) کلەل – بێ زمان، لال.

هەکە چەلێ ژ ئافتابێ کر ئحتجاب   مەحجوب نینە ژ خیالا ئافتاب
طرسا وێ بخوە ژ خیالا وێ دبت   و ژ خیالا خوە بەرە و طاریێ دچت
ئەو خیالا نور وێ دطرسینێ   ل شەڤا طاری وێ دحسینێ
ژ خیالا دوژمن و تەصویرێ ویە   کو تە خوە ببار و دوستڤە کریە
ئەی موسی کەشفا چریسکی ل چیا ب چرسان   ئەسیرێ خیالێ بحەقیقەتێ نیە شیان
کو بوێ مەغرور نەبە کو قابلی   بۆ وێ خیالێ و ژ ڤێ رێکێ واصلی
ژ خیالا شەری ناطرسێ کەس   پێش شەری مێرانی نەدیارە ئەی جان و بەس
بخیالا شەری حیز د ناڤا فکر   وەك روستەما دکت سەد کەڕ و فەڕ
نەقشێ روستەم کود دانن بەردەرێ گەرماڤا   ل بەر ئێرشا هەر فکرێ خاڤا
ئەڤ خیالا سەمع وەختێ موبصر دبێ   حیز چ بوە روستەمەك موضطر دبێ
بخەبتە کو ژ گوە د چاڤت بچێ   ئەوا کو باطل نیشا تە ددێ حەق دبێ
ژ وێ پاشڤە گوهێتە بت هەم طەبعێ چاڤ   دو گوە بنە گەوهەرەك بشوق طاڤ
بەلکی بەدەن پێکڤە دبت وەکو ئاپینێ   پێکڤە دبت چاڤ و گەوهەرا سینێ[1]
پێرا بونا گوهی خیالە و ئەو خیال   بت دەلالێ ویصالا ئەو جەمال
بخەبتە حەتا ئەو خیال زێدە ببێ   دا دەلالێ رێبەرێ مەجنون ببێ
و خەلیفێ ئەحمەق ژی هەم چەندەکێ   رابوارت بخوەشی گەل کەنیزەکێ
تویێ شاه بگرە ملکێ رۆهەلات و رۆژئاڤا   وەختێ بۆ تە نامێنێ کەڤی لاڤلاڤا
ملکەتەك کو ئەو نامینت جاودان[2]   ئەی تە دل رازای، تو وێ باش بزان
کا دێ چکەت ئەو قورەیی مەزنی   کو وەکی جەلادان بگرێ زەند و بازنی

د بەیانا زەعیفیا عەقلێ مونکرێت قیامەتێ

هەم بزانە کو دڤێ عالەمێ مەئمەنیە   ژ مۆنافق نەبهیزە کو گۆت نیە
هەر گاڤ دەلیلا وی ئەڤە دبێژی   هەکە تشتەکی دیتر هەبا دیبا من ژی
هەکە زارۆکەك نەبینت ئەحوالێ عەقل   چ جارا عاقلەك ژ عەمل دکێ نەقل؟!
و هەکە عاقلەك نەبینت ئەحوالێ عشق   کێم نابت هەیڤ قەنجا فالێ عشق
حوسنێ یوسف چاڤێ برا نەدیت   ژ دلێ یەعقوب کەنگی بت ناپەدید
چاڤێ موسی کۆپال دیت کو دار   چاڤێ غەیبی دیت ئەژدەها و مار

---

(١) سینە – سنگ.
(٢) جاودان – دائمی، هەر و هەری.

چـاڤێ سـەر گـەل چـاڤێ سـەر د جـەنگ بـو
پـیرۆز ببـت چـاڤێ سـەر حجـەت نـەبو
چـاڤێ موسـی دەسـتێ خـوەرا دەسـت دیـد
پـێش چـاڤێ غـەیب نـورەك بـو پەدیـد
٢٠٩٠٠ ئـەڤ ئاخفتنـە دوماهیـك نینـە د كـەمال
جـەم هـەر مـەحرومی ئـەڤ دبـێ خیـال
چـون حەقیقـەت جـەم وی زك و بـن زكـە
ئەسرارێ دۆست جەم وی كـێم بـەیان بكـە
جـەم مـە زك و بـن زك دبـت خیـال
لاجـەرەم هـەر دەم دیـارە جـانێ جـەمال
هـەر كێـرە زك و بـن زك ئـایین و خویـە[1]
اِنَّ لَكُـمْ دِيـنُكُمْ و لِـيَ دِيـنْ پـشكا ویـە
گـەل وێ ئنكـارێ كـورت بكـە ئـاخفتن
ئەحمـەدا، كـێم بێـژە بـا كـافرێ كـەڤن

هاتنا خەلیفەی جەم وێ كەنیژكێ بخاترێ شەهوەت جیماع

وی خەلیفـەیی كـر رەئیـا ئجتمـاع
بـەرەو وێ ژنـێ چـو ژبۆنـا جیمـاع
كـیرێ وێ كـر كـیرێ وی سـەر راكـر
قەصـدا چـون و هاتنـا ڤینـا زێـدەكر
دەمـا نـاڤ پیـێ وێ خـاتونێ رونـشت
ڤێجـا قـەضـا هـات رێـك كەتـە پـشت
خـش و خـشا مـشك د گـوهێ وی گـەهی
كـیر لـێ چـەما شـەهوەتا وی هـەمی رەڤی
وەهمـا وی كـو ژمـارە ئـەڤ صـەریر[2]
كـو بتونـدی ژێ دلڤـت حەصـیر

كەن كرنا وێ كنیژكێ ژ زەعیفیا شەهوەتا خەلیفەیی و شەهوەتا وی پەهلەوانی و فەهم كرنا خەلیفە حالێ وێ پرسین

٢٠٩١٠ دەمـا ژنـێ دیـت سـستیا وی ژ شـەهوەت
كـرە قەهقەهـە و پێكـەنین لێكـەت
هاتـە بـیرا وێ مێرانیـا ویـێ پەهلـەوان
كو وی ئەو شێر كوشتی و ئەندامێ وی وەسان
غالـب هـات كـەنێ ژنـێ بـو درێـژ
خـەبات دكـر و نـەدبو بلـێڤ مێـژ
هـەر دكـەنی میناكـا سـەر سـەریان
كـەن غالـب هـات ل سـود و زیـان
هەرچـی دهزرانـد كـەن زێـدە كـر
هەر وەكی سكرێ سـەیل نـشكاڤێ ڤـەكر
گـری و كـەن غـەم و شـادیا دل
بزانـە بـۆ هەریـەكی مەعدەنەكـە موسـتەقل
بـۆ هـەر یـەكی مـەخزەن و مفتاحـا وان
ئـەی بـرا د دەسـتێ فـەتاح بـزان
هـیچ سـاكت نـەدبو ئـەو رو بكـەن
ئێـدی خەلیفـە طـرش بـو نـاڤ بـەدەن
زو شـویرێ وەكـی ئـاگر هلكێـشا
گـۆت چـەپەلْ سـرێ كـەنێ خـو بێـژە
گۆمانـەك ژ ڤـی كـەنی كەتـە نـاڤ دل
راسـتی بێـژە نـاخوە سـەری راكـم ژ مـل

---
(١) خوی – طەبع، خولق.
(٢) صەریر – دەنگێ خش خشێ.

و هەکە خلافێ راستی مەن خەلتێنی   یا هێنجەتەکە درۆ ژ مەن رە دەرێنی
ئەزێ بزانم دناڤ دلێ مەن روهنیە   لازمە تو بێژی هەر ئەوا گۆتنیە
تو بزانە د دلێ شاها هەیڤە بەرامبەر   گەرچ جار جار ژ غەفلەت دچت ژێر عەور
چرایەك هەیە د دل وەختێ گەشت   چاخێ قەحر و تورەبونێ دناڤ بنێ طەشت
ئەو فەراسەت ڤێ گاڤێ یارێ منە   گەر نەبێژی ئەواکو بحەق گۆتنە
ئەزێ ب ئەڤی شوری برم گەردەنا تە   بێ فایدەیە هێنجەت گرتنا تە
ئەڤێ گاڤێ تە کوژم بێ هیچ گۆمان   شویر لێکێشا و گوتیێ هان
و هەکە راست بێژی تە ئازاد کەم   ب حەقێ خودێ ناکوژم تە تە شاد کەم
د زەمان حەفت مصحەف دانی سەر هەڤ   صوند خوار وەسا لهەڤدا دەڤ

کەنیژکێ ئەو راز بۆ خەلیفەیی شکرا کر ژ طرسا برینا شویری و کۆ تەکیا خەلیفەیی کو ئەگەرا ڤی کەنی راست بێژە ناخوە تە کوژم

دەما ژن عاجز بو گۆت ئەحوال رە   مێرانیا وی روستەمێ سەد زال رە
شەرحا وێ دلێریا کو دناڤا رێ کری   یەك ب یەك ژ خەلیفە رە دیارکری
شێر کوشتن بەرەو خەیمەڤە هاتن   و ئەو کیرێ رەق وەکی شاخێ کەرگەدن
ئەو بوێ هێزا کو ژ شێرێ نێچیر   هیچ تەغییر نەکر ل وی و ل کیر
تو بئەڤێ سستیێ دەما تە سەحکری   خش خشا مشکەکی تو ژ هش بری
دەما مەن دیت ژ تە ئەڤ و ژ وی ئەو   ژ وێ ئەگەرێ کەنیم ئەی شاه بێ درەو
خودێ راز و سرا ئەشکەرا دکێ   طوڤێ خراب نەچێنە دێ تە خلاس بکێ
ئەڤ بهارا تازە ژ پاش بەلك رژینێ   هەیە بورهان ل هەبونا رابینێ
ئاگر و با عەور و ئاڤ و ئافتاب   راز و سرا دەرتێنن ژ توراب[1]
ئەڤ بهاران ئەسرار پەیدا دبت   هەرچی ڤێ زەڤیێ خواریە رسوا دبت
ئەوێ دەرکەڤێ ژ دەڤ و ژ لێڤێ وی   دا دیار بت ئەو ل و ضەمیرێ وی
سڕرێ رەهێ هەر دارەکێ و ڤەخوەرێ وێ   پێکڤە پەیدا ببت ئەو سەر سەرێ وێ
هەر غەما کو ژ وێ تو دل ب ئازاری   ژ خەما را مەی بوە ئەوا تە ڤەخواری
ئەما کەنگی زانی کو ئەو رەنجا خەمار   ژ کیشك مەیێ هاتیە دەر ئاشکار
ئەڤ خەما ری پشکۆژا وێ دانەیە   ئەو دناست کو ئاگاه و زۆر زانەیە
شاخەیێ پشکۆژێ نابت مینا دانە   کەنگی نوطفە مینا بەدەنا مەردانە؟!

---

(١) تۆراب – ئاخ.

نــــە وەك هـــەڤن هـــەیولا گــــەل ئـــەثـــەر کـــەنگی دانـــە وەکهەڤـدبت گـەل شـەجەر
نـــوطفـــە ژ نانـــە کــــەنگی میناکــــە ب نــان مـرۆڤ ژ نـوطفـەیـە کـەنگی بـت وەسـان
جـــنی ژ ئـــاگرە کـــەنگی میناکـــە ب نــار عـــەور ژ بوخـــارە نـــەبوە وەك بوخـــار
ژ پڤـــا جبریــــل عیـــــسی بـــــو پەدیـــــد کەنگی ب صـورەت وەك وی بـت ناپەدیـد
ئـــادەم ژ ئاخـــە کــــەنگی میناکـــە ب ئـــاخ هـیچ تریـەك دبـت وەکـی چـق و شـاخ
٢٠٩٥٠ کـەنگی طـاعـەت بـوە وەك خولـدێ بـەرین کـــەنگی دز بـــوە بـــشکل مێـــر مێـــرین
هــــیچ ئەصـــــلەك نینـــە میناکـــا ئـــەثــەر ڤێجـا نزانـی ئەصـلێ رەنـج و دەردە سـەر
ئـــەما بـــێ ئەصــــلیا وی نابـــت ئـــەڤ جـــەزا کــــەنگی بــــێ گونــاهی درەنجـێنێ خــودا
ئـەوا کـو ئەصــلە و کـوژەکێ هـەر شـەیئیە هەکـــە نابـــت وەکـــی وی هـــەم ژ ویـــە
ڤێجـــا بزانــــە رەنجـــا تـــە نـــەتیجا زلـەتێیـــە ئافــەتا ڤــێ ضــەربــەتا تــە ژ شـــەهوەتێیە
هەکـــــە ڤـــــێ گونـــــەهێ نزانــــی ژ ئعتبـــــار زوبکــــــە زاری طــــەلەبکــــە ئـــسغفار
ســـەد جـــار ســـەجدەکە بێـــژە ئـــەی خـــودا نینـــە ئـــەڤ غـــەم بـــل ل یاقـــەت و ســـزا
ئـــەی تـــوێ ســـبحان پـــاك ژ ظـــولم و ســـتەم کەنگی بـێ جـورم ددەی جـان ژان و غـەم
ئـــــــەز موعەیـــــــەن نــــــزانم چ جـــــــورمی ئـەما ناراحـەتی نینـە بـێ کرنـا جـورمی
دەمــــا دنخێڤــــــی ســــــەبەبا ژ ئعتبـــــــار دائمـــــا وی جـــــورمی نخـــــافتی دار
٢٠٩٦٠ کـو ئـەڤ جـەزا ئظهـارا جـورمێ مـن دبـێ و ژ سیاســەت دزیــا مـــن ظـــاهـــر دبـــێ
دیـــسا ڤەگـــەرم لایـــێ تـــەوبا شـــاهباز حـــەتا مـــەعلوم ببـــت ئەســـرارێ نیـــاز

وەختێ پێزانی شاهی ڤیا وێ خیانەتێ ب نخێڤێ و لیبورێ و کەنیژکێ بدتـە پەهلەوانی و زانی کو ئـەو فتنـە جـەزایی قەصـدا وی بـو و ظـولما وی ل خودانێ موصلێ، کو (وَ مَنْ اَساءَ فَعَلَیْها وَ اِنَّ رَبَكَ لَبِالْمِرصادْ) و طـرسـانا کو هەکە تۆلێ وەرگرێ ئەو تۆل ژی بێتە ل سەری وەسا کو ئـەڤ سـتەم و طەماهی هاتە سەرێ وی

خەلیفــــە بخوەڤـــە هـــات ئـــستغفار کـــر بـــیرا جـــورم و زلـــەت و ئـــصرار کـــر
گەل خوە گۆت ئەوا کو من کری گـەل کەسـان بونـــە جـــەزا و ب جـــانێ مـــن گهـــان
مـــن قەصـــدا جۆتـــا دیـــتران کـــر ژ جـــاه ئـــەو ل ســـەر مـــن هـــات و کەتمـــە چـــاه
مـــن دەرێ خـــانیێ کەســـێ دیـــتر قوتـــا لاجـــەرەم وی دەرێ خـــانیێ مـــە قوتـــا
هـــەرکێ گـــەل ئـــەهلێ خـــەلك کـــر فەســـاد بـۆ خـەلکێ ژ ئـەهلێ خـوەرە بـت قـەواد

ژبەر کو مثلێ وێ دبت جەزایێ وێ | چون جەزایێ سَیِّئَةُ بوە مثلێ وێ
چونکی بوی سەبەب تە کێشا ب پیسی | ئێدی ژ پێش تو وەکی وێ دەیوثی[1]
من غەصب کر ژ شاهێ موصل کەچك | دیسا ئەو ژ من غەصب کرن بێشك
ئەو ئەمینێ من بو و دەست هەلاتێ من | ئەو خائن کر وان خیاناتێ من
نەوەختێ کین خواستنە و ئنتقام | من بدەستێ خوە خوە کریە دام
گەر کینێ بکێشم ژ وی پەهلەوانی و حەرەم | ئەو تەجاوز هەم تێتەڤە ل سەرەم
وەطوۆڤ کو ئەڤ ستەم هات د جەزا | من جەرباند دیسانا جەربێنم وی ب سزا
دەردێ خودانێ موصلێ گەردەنم شکاند | کارەکی ناکم کو بێژن پەهلوان ئازراند
خودێ ژ موکافات دا مە ئاگەهی | گۆت ((اِنْ عُدْتُمْ بِهِ عُدْنا بِهِ))
چونکی زێدە کرن لڤێدەرێ سود نیە | بل صەبر و مەرحەماتا مەحمود نیە
رَبَنا اِنا ظَلَمْنا اَنْفُسَنا سەهوا چوی | رەحمەتەکێ بکە ئەی رەحمەتێن تە قەوی
من ئەو عەفو کر تو هەم ژ من ببور | ژ گوناهێت نوکە و جورمێ ل دور
گۆت ئەی کەنیژکێ چ جا ئەڤێ نەگو | ڤێ ئاخفتنا کو من بهیستی ژ تو
باش ب پارێزە و ژ کەسیرە نەڤەگێر | ئەوا تە گۆتی ئەی کەچك نەبژێر
دا ئەو ژ روێ من نەبت شەرمزار | کو وی یەك پیسی کر و باشی سەد هزار
زۆر جارا من ئەویێ ئمتحان کری | چێتر ژ تە من ل وی سپارکری
د ئەمانەت ئی وەفادار بو گەل منە | ئەڤ قەضایەك بو ژ کریارێ منە

گازی کرنا خەلیفە ل پەهلەوانی و کەنیژك ل وی مارە کرن

ڤێجا وی ئەمیرێ خوە ئانی جەم خوە | قەحر و هزرا قەحرێ کوشت دخوە
گەل وی هێنجەتەك کر دلپەذیر | کو ئەز ژ ڤێ کەنیژکێ بومە نەفیر
ژ وێ ئەگەرێ کو ژ غیرەت و رەشکا کەنیژ | دایکا زارۆکا هەر دکت قیژە قیژ
دایکا زارۆکا بحەق زۆر ب وەفایە | ئەو نەهەژیێ ڤان جۆر و جەفایە
غیرەت و حەسودی دبێ خوینێ دخوێ | ژ ڤێ کەنیژکێ زاڤ تەحلی دخوێ
دەما دێ کەسەکی نامێنی جەم من کەنیز | ئێدی تو هەژیترێ ڤێیی ئەی عەزیز
چون تەجانبازی کریە بخاترا وێ | نەباشە بل تە ب کەس دانا وێ
گەل ئەمیری ئەو مارەکر و دایێ | خوە نەجات دا ژ قەحر و بەلایێ
گەر ئەوی سست بو ژ نێریا کەران | بەلێ وی هەبو مرۆڤیا پەیغەمبەران

(١) دەیوث – ئەوێ ژنا خوە بۆ خەلکێ ببت.

د بەیانا ((نَحْنُ قَسَمْنا)) کو ژ یەکی رە قوەت و شەهوەتا کەرا ددێ و بیەکی صەفا ئەنبیا

طوڤێت کو شەهوەتی نەبوە   سەر وی بل قیامەتی نەبوە
سەر ژ هەوا لادان سەرروەریە   تەرکا هەوا قوەتا پەیغەمبەریە
تەرکا قەحر و شەهوەت و حرص هێنەری   هەیە مرۆڤاتی و خولقێ پەیغەمبەری
بلا وی نەبت نێریا کەری د ناڤ رەگ   خودێ دزانت ئەوە بێگلەر بەگ
مریەك بم خودا ل من مەیزێنێ   چێترە ژ وێ کو ساخبم من ژ مال دەرێنێ
مەژیێ مێرا ئەڤی بناسە و تیڤلن ئەو   ئەڤ بەحەشتینە و د دوزەخن ئەو
حَفَّتِ اَلْجَنَّةُ مکارە رە گها   حَفَّتِ النَّارُ هاتە دەر ژ هەوا
ئەی ئەیازێ شێرەمێرێ دێو کوش   مێرانیا کەر دتە کێم زێدەیە مێرانیا هوش
ئەوا کو چەند صەدا نەکر فەهما وێ   جەم تە یاریکا بچوکا بو مێرانیا تەیە بڤێ
ئەی ئەیازێ مەزن لەذەتا ئەمو طامکری   بۆ ئەمرێ من جان سپارتی وەفا کری
ئەی کو ئاگەهی ژ مەزنیا یەزدانی   خودا دوستی گوهبدە ڤی داستانی
داستانا ذەوقا ئەمر و ژیرە هاڤێیێ   د بەیانا مەعنەویا وێ نهۆ گوهدێر بێ

شاه مەحمود ناڤ دیوانخانێ گەوهەرەك دا بدەستێ وەزیر، کو ئەڤ ب چەند تێنێ و موبالەغەکر وەزیر د قیمەت و گۆتنا شاه بۆ وەزیری کو ئەڤێ بشکێنە و گۆتنا وەزیر، کو چەوا ڤێ گەوهەرا ببها بشکێنم

رۆژەکێ گۆت شاه مەحمودێ غەنی   ئەو شاهێ غەزنەین سولطانێ سنی
صبهەکێ بەرەو کۆچکێڤە چو   گەل ئەمیرێت خوە هەمیا کۆم بو
گۆتە وەزیری چاوایە و چتینێ ئەڤ گەوهەر؟   گۆت چێترە ژ سەد بارێ زێرێ زەر
گۆت بشکێنە، گۆت چاوا وێ بشکێنم   خێر خوازو دۆستێ خەزینە و مالت منم
چاوا رەوایە کو مینا ئەڤ گەوهەر   کو ناهێت بها کرن، ببت هەدەر
گۆت ئافەرین و بدایێ خەلعەتی   گەوهەر ژێ ستاند وی شاهی فەتی
وی شاهی ژ جود هەدیە کرە وەزیری   هەر لباس و کورکێ کو وی بەرکری
ساعەتەکێ ب پەیڤا ئەو مەشغول کرن   ژ رودایێ تازە و نهێنیێ کەڤن
ژ پاش وێ ئەو دا بدەستێ حاجبی   کو ئەڤ چەندێ تێت بدەستێ طالبی؟

گۆت ئەڤە تێنت نیڤێ مەملەکەت　　حافظێ وێ بت خودا ژ مەهلەکەت
گۆت بشکێنە، گۆت ئەی شویر تیژێ پاڤژ　　زۆر حەیفە ژ شکاندنێ لێڤا ب مژ
قیمەتێ وێ بهێلە ببینە طەیسك و لەمەع　　کو ئەڤ رۆژا نوژێرە بوە تەبەع
کەنگی دەست بشکەستنا وێ دکەم　　کەنگی دوژمنی ل خەزینا شاه دکەم
شاهی خەلات دایێ و مەعاش لێ زێدە کر　　ئێدی دەڤ د مەدحێ عەقلێ وی ڤەکر
پاش یەك ساعەتێ دا بدەستێ پەهلەوان　　کو لڤێ دورێ زێدە بکە ئمتحان
وی هەر ئەڤ گۆت وەمی میرا ئەڤە　　خەلاتێ بها دا هەر یەکەکی پێکڤە
حقوقێ وان هەمیا زێدە کر شاه　　ئەو خەسیس هەمی ژ رێ برنە ب چاه
هەر وەسا گۆتن پێنجی شێست ئەمیر　　پێکڤە یەك ب یەك بتەقلیدا وەزیر
گەر چ تەقلیدە ستونا جیهان　　هەر مۆقەلد ئی رسوایە ئمتحان
وەختێ شاهی هەمی ئمتحان کرن　　پێکڤە مال و خەلاتێ زێدە برن
هەر وەطوڤ گەوهەر ل هاویر گەراندن　　حەتا ئەو بدەستێ ئەیاز گهاندن
ل دوماهیکێ دانا د دەستێ ئەیاز　　ژێرە گۆت کو ئەی حەریفێ چاڤ باز(١)
یەك ب یەك ئەڤ گەوهەر دیتن تو هەم　　مەیزێنە د شعاعا وێ ئەی موحتەرەم

گهانا وێ گەوهەرێ ل دۆرا دوماهیکێ بدەستێ ئەیاز و کیاسەتا ئەیاز و مۆقەلد نەبونا وی ل وان و مەغرور نەبونا وی ب مال و خەلات و جل زێدەکرن و پەسنێ عەقلێ وان کرن کو نەشایە د مۆقەلدی موسلمان بزانن حەتا کو موسلمان بت و د کێمییە کو موقەلد سەروێ عەقیدێ راوەستێ و موقەلد ب سەلامەت ژ ئمتحانا بێتەدەر کو ثباتا بینەرا نینە

ئەی ئەیاز نوکە تو بێژە کو ئەڤ گەوهەر　　چەندێ تینت بڤێ طەیسان و هۆنەر
گۆت زێدەیە ژ وێیا کو دشێم بێژم　　گۆت نوکە زوکە هویر کە ئێدی نابێژم
بەر د هەچکێ وی بو دەران بلەز　　هویر کر و جەم وی ئەڤ بو بحەز
ژ ئتفاق طالع گەل دەولەتا وی　　وێ لەحظێ دەست دا نادر حکمەتا وی
یا د خەو ئەڤە دیت بو با صەفا　　دو بەر ڤەشارت بون دبن جلکا
هەر وەکو یوسف کو دناڤ بنێ چاه　　دوماهیکا کارێ وی لێدیار بو ژ ئیلاه
فەتح و ظەفەر بۆ هەرکێ پەیغام داد　　ل جەم وی بت یەك مراد و نامراد

---
(١) چاڤ باز – چاڤ ڤەکری، خدان عەقل و فەهم.

هەر کەسێ پێبەندێ وی بت وەصلێ یار   ئەو ناطرسهێ ژ شکانا کارزار
وەختێ لێ یەقین بو کو دێ کتە مات   فەوتێ هەسپ و فیل دبت ترّە هات
هەکە هەسپێ وی بیێ هەر ئەوێ کو ل هەسپ گەرە   تو دبێژی کو هەسپێ وی پێش برك کەرە
بۆیێ مرۆڤ کەنگی گەل هەسپی خزماتی بوە   عشقا وی ل هەسپ ژبۆنا ذاتی بوە
بخاترێ صورەتا نەکێشە چەندین زەحیر   بێ ژان و دەردێ صورەتا مەعنی بگیر
بۆ زاهدی غەم هەیە دوماهیکا کار   کا حالێ وی بتە چی رۆژا دکێ ژمار
یێت عارف ژ عەول ئا بهۆشن   ژ غەم و ئەحوالێ ئاخر بەشوشن
غەما خەوف و رجا ل عارف هەبو   لپێش زانینا وی ئەو هەردو خواربو
ئەو لپێش دزانێ کو چیە چاندی   ئەو هەم دزانێ دێ بت چی هلاندی
عارفە ئەو بارزە ژ طرس و بیڤ   شویرێ خودێ های هۆی کریە دو نیڤ
خەوف هاتە پێچان پێکڤە بو ئومێد   بو روناهی و بو تابعێ خورشید
ژ ئمتحانا شاه بو ئاگاه ئەیاز   د حیلێت شاه نەبو گومراه ئەیاز
دیاری و خەلاتا ئەو ژ رێکێ نەبر   وی ژ ئەمرێ شاه گەوهەر هویر کر و مر

حەیتاندنا ئەمیرا ل ئەیازی کو چما ئەڤ گەوهەرا گران تە شکاند و بەرسڤا وی

چاخێ ئەو گەوهەرا خاص شکاند د زەمان   ژ وێ ئەمیران کرە بانگ و فیغان
کو ئەڤ چ بێ پاکیە وەللاه کافرە   ئەوێ کو ئەڤ گەوهەرا پرنور هور کرە
وێ جەماعەتێ پێکڤە ژ مەجبوری   دورّا ئەمرێ شاه شکاندن ب کوری
قیمەتا گەوهەرا نەتیجا داد و ڤیانی   چما ل خاطرێ وەسا بو نهانی
ئەیازی گۆت ئەی سەرروەرێت ناموەر   ئەمرێ شاه چێترە ب قیمەت یا گەوهەر
ئەمرێ سولطان چێتر بوە جەم هەوە   یاکو ئەڤ گەوهەرا قەنج بخاترێ خودا؟!
ئەی نێرینا هەوە ل گەوهەرە نە ل شاه   قبلا هەوە چۆلە و جادە نەراه
ئەز ژ شاه نازڤرێنم نەظەر   ئەز وەکی موشرك رو نادەمە بەر
ئەو جان بێ قیمەتە کو بەرێ رەنگینێ راه   هلبژیرێ، پاشڤە بدەت ئەمرێ شاه
هەرن پشت ب یاریکێ گولرەنگ بکن   عەقلێ رەنگخواز بێدەنگ بکن
وەرە دناڤ جوێ شەربك ل سەنگیدە   ئاگر دناڤ بهن و د ناڤ رەنگیدە
هەکە ژ رێگرانی و نینی ژ دیندارا   رەنگ و بهنێ نەپەرێسە وەکی دلدارا
گەوهەر ئەمرێ شاه بو ئەی ناکەسان   وە پێکڤە گەوهەر شکاند ب عیان
دەما ئەیاز ئەڤ راز شکەرا کر   وەزیر و ئەمیر پێکڤە رسوا کر

پێکڤە سەر چەماندن وان سەروەران   کەتنە عوذر خوازیێ وەك شەرمکەران
ژ دلێ هەر یەکی دوصەد ئاخ د زەمان   هەر وەکی دوکێلێ دبو بەرەو عاسمان

قەصدکرنا شاهی ب کوشتنا ئەمیر و و شەفاعەت کرنا ئەیازی ل وان کو اَلْعَفْوَاَ وُلِی

شاه ئیشارەت کر ب جەلادێ کەڤن   کو ڤان پیسا ژ دیوانخانا من راکن
ئەڤ پیسە نەهەژیێ دیوانا منن   کو ژبۆنا بەرەکی ئەمرێ مە بشکێنن
ئەمرێ مە جەم ڤان ئەهلێ فەساد   بخاترێ بەرەکی رەنگین بو پوچ و کەساد
ڤێجا ئەیازێ ب دلۆڤان رابو سەر خوە   بەزی پێش تەختێ سولطانێ خوە
سەجدە کر و پشترە گەوریا خوە گرتی   کو ئەی پادشاه چەرخ ژ تەعەجێب گرتی
ئەی هۆمایێ کو هومایان فەرۆخی   ژ تە هەنە و سەخاوەتا هەر سەخی
ئەی کەریمێ کو کەرەم و ئکراما جیهان   مەحو دبت پێش ئیشارا تە نهان
ئەی لەطیفێ کو چاوا لگو لاصۆرا تە نێری   ژ شەرما کراسکێ ل بەر خوە دری
ژ بەخشیش و لێبورینا تە چاڤ تێر   روڤی ژ عەفوا تە پیرۆزن ل شێر
غەیری عەفوا تە ژ کێ رە هەیە سەنەد   هەر کەسێ گەل ئەمرێ تە بێ رێزی بکەت
غەفلەت و بێ رێزیا ڤان موجرمان   ژ وفورا[1] عەفوا تە یە ئەی رێز زان
دائما غەفلەت ژ بێ رێزی دەرتێ   کو مەزناتی دەردی ژ چاڤی دبێ
فێربونا خرابا نسیان و غەفلەتی   ژ ئاگرێ تەعظیم دبت صۆتی
هەیبەتا فەرمانرەوا هشیاری و زیرەکی ددێ   سەهو و نسیان ژ دلێ وی دەر ددێ[2]
وەختێ تالان خەو ناهێت بۆ خەلکێ   دا کەسەك ژ وی نەرەڤینێ جلکێ
دەما خەو درەڤێ ژ طرسا دەلق[3]   کەنگی خەو و نسیان بوە گەل طرسا خەلق
(لا تُؤاخِذْنا إنْ نَسِينا) بو گەواه   کو نسیان ژی ب وەجهی بوە گوناه
ژ وێ کو ئستکمالا تەعظیم وی نەکر   ناخوە نسیانا دەرنەئانی نەبر
گەرچ نسیان لازم و نەچار بو   د سەبەب ئێنانێ ئەو موختار بو
کو سڤکاتی کر وی د تەعظیما   حەتا کو ژ وێ نسیان بو سەهو و خەطا
هەر وەکی وی مەستی کو جنایەتێ دکێ   پشترە بێژت ئەز مەعذورم، خودێ
دبێژیێ لاکن سەبەب ئەی کرێت کار   ژ تە بو د چونا ئەو ئختیار
خوە بخوە نەهات تە لێ داخواز کر   ئختیار ژ خوە نەبو تەلێنا واز کر

(١) وفور – زور، زاف، گەلەك.
(٢) دەرددێ – دەردکێ.
(٣) دەلق – جلك.

هەکە سەرخۆشی گهابا بێ جەهداتە   ساقیێ جان حفظ کربا عەهدا تە
ئەوێ پشت دارێ تەبا و عوذر خواه[1]   ئەز ببم غولامێ تەحسییێ مەستێ ئیلاه
عەفوێت عالەمێ پێکڤە ذەرەیەك   عەکسێ عەفوەت ئەی ژ تە بەهرەیەك
هەمی عەفو ڤەنا بێژێ عەفوێ تو   هەفکوفێ وێ نینە أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا
رەحم بکە ل وی کو وی روێ تە دی   فرقەتا طالا[2] تە چاوا دێ لێ بدی
جان بەخشە وان وان ژ خوە مەران   کام شیرینێ تەنە ئەی کامران
ئاخفتنا ژ فیراقا تەحل دبێژی   هەرچی تە دڤێت بکە ئەما ڤێ نەبێژی
د جیهان پیستر نەبوە ژ هجرێ یار   ڤێ ئاخفتنێ ژ عاشقێ خوە گوهبدار
سەد هزاران مەرگێ تەحل ژ دەستێ تە   نینە میناکا فراقا مەستێ تە
تەحلیا هجرێ ژ ذکور و ژ ئیناث   دوربکە ئەی ژ موجرما نرە موستەغاث
ل هیڤیا وەصلا تە مرن خوەشە   تەحلیا هجرا تە فەوقێ ئاتەشە
گاور دبێژێ نیڤەکا وێ سەقەر   چ غەما منە هەکە تە لمن کربا نەظەر
کو ئەو نەظەر شیرینکەرا رەنجایە   بۆ ساحران خوینبەها دەست و پایە

تەفسیر گۆتنا ساحران بۆ فرعەونی دوەختێ سیاسەتێ کو (لاضَيْرَ اِنَّا اِلي رَبِنا مُنْقَلِبُونْ)

ڤێرنا لاضَيْرَ بهیست عاسمان   چەرخ بو گوك ل بەر وان کا شوان
ضەربەتا فرعەون بۆ مە نینە ضەیر   لوطفا خودێ غالب بوە ل قەهرا غەیر
هەکە بزانی سرڕێ مارا ئەی مۆضل   دێ مە نەجات دی ژ رەنج ئەی کور دل
هێ وەرە ڤی لایی کو ئەو ئەرغەنون[3]   دبێژت یا لَیْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونْ
فەضلێ خودێ دایە مە فرعەونیەك   نە فرعەونیا هوسا بێ عەونیەك
سەری هلدە ببینە مولکێ ساخ و جەلیل   ئەی مەغرور بوی بملکێ مصر و نیل
هەکە تو تەرکا ڤی نەجس خەر قەبکی   نیلی د نیلێ جان غەرقە دکی
هێ دەستی بکێشە ژ مصرێ فەرعەونێ مەست   د مصرا جان سەد مصر تێنە دەست
تو (اَنا رَبي) هەر دبێژی مودام   غافلی ژ ماهیەتا هەردو نام
کەنگی رَب ل مەربوب لەرزان بوە؟!   کەنگی اَنا زان بەندێ جسم و جان بوە؟
ئەڤا اَنا ئەمن ڤەرستی ژ اَنا   ژ اَنایي پر بەلایێ پر عەنا
ئەو اَنایي سەرتە ئەی صە شوم بوە   د حەقێ مە دەولەتا مەحتوم بوە

(١) عوذر خواه – عوذر خواز.
(٢) طال – تال، تەحل.
(٣) ئەرغەنون – مو عەرەبێ کەلیما یونانیە ئەرگانون ناڤێ کتابا مەنطقا ئەرەسطۆیە.

گـــەر تـــە نـــەبایا ئـــەڤ ئانایـــا کینـــە کـــەش
کـــەنگی ل مـــە ددا هـــۆ ئقبـــالا خـــوەش
شـــوکرێ وێ کـــو ژ دارێ فـــانی نەجاتـــدبن
ســـەر ســـەرێ ڤـــی داری پەنـــدێ تـــە ددن
دارێ قـــــەتلا مـــــە بـــــۆراقێ رەحمەتـــــە
دارێ ملکـــێ تـــە غـــورور و غەفلەتـــە
ئـــەڤ حەیاتەکـــە خەفیـــە د نەقـــشێ مـــەمات
و ئـــەو مەماتەکـــە خەفیـــە د قـــشرێ حـــەیات
نـــورێ نیـــشا ددێ نـــار و نـــارێ نـــور
نـــاخوە کـــەنگی دونیـــا بـــوە دارُ الغُـــرُورْ
هـــێ تـــەعجیل نەکـــە عـــەول تـــو نەمینـــە
دەمـــا چـــوی ئاڤـــا نـــور ژ شـــەرق دەرینـــە
ژ وێ اَنـــا یـــێ د ئـــەزەل دل طـــەنـــگ بـــوە
ژ ڤێ اَنا دل بێخـوە و جـان بـێ رەنـگ بـوە
ئـــــەو اَنـــــا ســـــاربو و بـــــو نـــــەنگ[1]
ئـــەڤ اَنـــا چـــەماندی وەکـــو چـــەنگ بـــو[2]
٢١١٢٠ وەختـــێ ژ اَنـــا ڤەرەســـت نوکـــە بـــو اَنـــا
ئافـــــەرین ل وێ اَنایـــــا بـــــێ عـــــەنا
ژ وێ اَنـــا یـــا بـــێ عـــەنا خـــوەش بـــو جـــان
جیهانـــا وی بـــو ژ وی اَنایـــا ڤـــێ جیهـــان
ئـــــەو بـــــرەڤ و اَنـــــا کـــــەتی پـــــەی وی
دبـــەزت چـــاخێ دیـــت و وێرانیـــا وی
طـــالبـــێ ویـــی ئـــەو نابـــت طـــالبـــەت
گاڤا ب مـری طـالبـەت بـت مـەطلـەبـەت
حـــەتا ســـاخی کـــەنگی مریـــشۆ تـــە دشـــۆی
وەختێ تە دڤێ مەطلـوب بـت ژ تـە درەڤـێ
هەکـــە دڤـــی بـــەحشـــی عـــاقلێ رێکـــبین بـــای
مینـــا فـــەخرێ رازی راز زانـــێ دیـــن بـــای
ئـــەما چـــاخێ مَـــنْ لَـــمْ یَـــذُقْ لَـــمْ یَـــدْرِ بـــو
عـــەقل و خیـــالاتێ وی حـــیرەت کـــری بـــو
کـــەنگی کەشـــف دبـــت ژ تەفـــەکورێ ئـــەڤ اَنـــا
ئـــەڤ اَنـــا مەکـــشوف بـــت بەعـــدە الْفَنـــا
ئـــــــەڤ عەقلانـــــــە دکـــــــەڤن د ئفتقـــــــاد
د چـــــــالزڤرینکا حولـــــــول و اتحـــــــاد
ئـــەی ئـــەیاز تـــوێ بـــوی فـــانی ژ ئقـــتراب
هـــەر وەکـــی ســـتێرێ د شـــعاعا ئافتـــاب
٢١١٣٠ بـــەلکی وەك نـــوطفـــا موبـــەدەل تـــو بتـــەن[3]
نـــــەژ حولـــــول و ئتحـــــاد موفتەتـــــەن
عـــــەفو کـــــە ئـــــەی عـــــەفو د صـــــندوقێ تـــــە
ســـــابقێ ل وطفـــــی و ئـــــەم مەســـــبوقێ تـــــە

خوە موجرم زانینا ئەیازی د ڤێ شەفاعەتکرنێ و عوذر خواستنا ڤی جورمی و دوێ عوذر خوازییێ خوە موجرم زانین و ئەڤ شکەستن ژ عەظەمەتا شاه رادبێ و ژناسینا وی کو (اَعْلَمَکُمْ بِاللهِ اَخْشاکُمْ مِنَ اللهِ اِنَّما یَخْشَي اللهَ مِن عِبادِهِ الْعُلَماءُ)

ئـــــەز کیمـــــە کـــــو بێـــــژم عـــــەفو بکـــــە
ئەی تو سولطان و خولاصەیێ ئەمرێ بکە[4]
ئـــەز کیمـــە کـــو بـــو مـــە مـــەن گـــەل مەنـــەت
ئـــەی هـــەمی منـــاییێ گرتـــی دامەنـــەت

(١) نەنگ – کرێتی.
(٢) چەنگ – ئالـەتەکی موزیکە.
(٣) تەن – بەدەن، جسم.
(٤) ئەمرێ بکە – امر کن.

ئەز كو رەحما تێكەلی قەحر تێنم　　رێناسیا علمێ حلم هون[1] بێنم
ئەز لایقێ سەد هزار شەقم　　هەكە زێدەتر بن هێژ موستەحەقم
ئەز كیمە حەتا جەم تە ئعلام بكەم　　یاكو ب شەرطێ كەرەمێ تەفێر بكەم
ئەوێ كو مەعلومێ تە نەبت ئەو چیە؟　　و ئەوێ كو ل بیرا تە نەبت د جیهان نیە
ئەی تو پاك ژ جەهل و علمت پاك ژ وان　　كو ژبیر كرن وێ ل تە بكت نهان
تە هیچ كەس یێ كەس كری　　ئەو مینا رۆژێ نورانی و بچریسك كری
چون تە كرمە كەس هەكە لاڤا بكەم　　گوهبدە لاڤا من ژ كەرەم
دەما كو تە ئەو ژ نەقشێ من دەربری　　ئەو شەفاعەت هەم تە بخوەیا كری
چاخێ ژ جلێ ڤالا بو ئەڤ وەطەن　　طەر و هشكێ خانی نەبو مالێ مەن
هەم دوعا تە ژمن رەوان كر وەكی ئاب　　هەم ثباتا وێ بدە و بكە موستەجاب
هەم تو بوی عەول هێنەرێ دوعا　　هەم ئاخر تو ببە ئیجابەترە رجا
حەتا جورئەت بكم كو ئەو شاهێ جیهان　　بخاترا منێ بەنی عەفو كر ژ موجرمان
ئەز سەر ب سەر دەرد بوم خوە پەسەند　　شاه ئەز كرم دەرمانێ هەر دەردمەند
دوزەخیەك بوم پر ژ شور و شەری　　دەستێ فەضلێ وی كرم كەوثەری
هەر كەسێ دوزەخ ب سۆژێنێ د قەوەد　　ئەزێ جارەكا دیتر شینكەم ژ جەسەد
كارێ كەوثەر چیە كو هەر سۆتی　　ژ وێ دبت گەش و شینكاتی
قەطرە قەطرا وێ گازی كەرێ كەرەم　　كو ئەوا دوزەخێ سۆت دیسا هێنەرەم
هەر وەكی مەلحەمێ ل برینا عەفەن　　يَنْبِتُ لَحْماً جَدِيداً خالِصاً
هەیە دوزەخ مینا سەرما پاییزان　　هەیە كەوثەر وەكی بهارا گولستان
هەیە دوزەخ وەكی مەرگ و وەك فەنا　　هەیە كەوثەر نەفخا صور ژ كبریا
هەیە دوزەخ مینا مەرگ و ئاخا گور　　هەیە كەوثەر لیثالا نەفخا صور
ئەی دوزەخ شەوطاند ئەجسامتان　　بەرەو كوثەر دكێشێ ئكرامتان
چون خَلَقْتُ الخَلْقَ كَيْ يَرْبَحُ عَلَيْ　　لوطفا تە فەرموی ئەی قەیومێ حَيْي
لا لأنْ أرْبَحَ عَلَيْهِمْ جودا تەیە　　كو ژ وێ درست دبت هەمی نوقصانیە
عەفو كە ژ ڤان ناقصانێ بەنیی بەدەن　　عەفو ژ دەریا عەفوێ چێترەن
عەفوا خەلكێ وەكی جۆكی وەكی سەیل　　هەم بوێ دەریایێڤە د بەزێنن خەیل
هەمی عەفو ژ ڤان دلێ قەتهای هەر شەڤ　　وەك كەڤۆكێ بەرەو تەڤە یێتن ب شەڤ
دیسا وەقتێ سەحەر فران بكی وان　　حەتا ب شەڤ مەحبوس بكی ڤان ئەبدان

(١) هون – ژ هوناندنێ ئانكو صەیراندن و جەیراندن و مال مالین یا مالینا خانی و دیوار مالین.

پەر ل هەڤن جارەكی دی تا وەختێ ئێڤار   دفرن ژ عشقا وێ ئەیوان و دیار
حەتا كو ژ بەدەن طایێ وەصلا تە بقەتێنن   بێنە جەم تە كو ژ تە خوە دحەسبێنن
پەر ل هەڤدن ئێمن ژ زڤرینا سەر نخون   د هەوا كو (اِنَّا اِلَيهِ راجِعُونْ)
بانگ تێت (تَعالَوْا) ژ ئەو كەرەم   ژ پاش ڤێ زڤرینێ نامینێ دەرد و غەم
هەوە زۆر غەریبی كێشایە ژ جیهان   قەدرێ من بزانن ئەی مەزنان
ژێر سیبەرا ڤێ دارا منا مەست ناز   یاللا پالدن پیێ خوە بكن دراز
پییێت پر مەشقەت د رێكا دین   ل طەنشت و دەستێ حوریێ خالدین
حوریێت هیڤی ماین دلۆڤان   كو ژ سەفەر ڤەگەریان كۆما صۆفیان
صۆفییێت صافی وەكی روناهیا رۆژێ   مدەهەكی كەتبون ناڤ تۆز و قرێژی
بێ ئەثەر پاك ژ قرێژ دیسا هاتنەڤە   هەر وەكو نورا رۆژێ لایێ قەرێڤە
ئەڤ گوروهێ موجرمان ئەی غەفار   سەرێ وان پێكڤە گەهشتە ب دیوار
ل خەطا و جورمێ خوە واقف بون   گەرچ ماتێ كەعبەتەینێ[1] شاه بون
نوكە روبتە كرنە بێاخینك و زاری   كو لوطفا تە موجرمان رە دكێ رێبەری
رێكێ بدە قرێژیا ذو لعەجەل   د فۆراتا عەفو و كانیا موغتەسەل
داكو خوە ب شۆن ژ وی جورمێ درێژ   د صەفا پاكان بچنە ناڤ نڤێژ
د ناڤ وان صەفێت ژ ئەندازە دەركەتی   غەرقێ نورا (نَحْنُ الصَّافُون) ا بەركەتی
دەما پەیڤ د وەصفێ وی حالەتی گهـا   هەم قەلەم شكەست و هەم كاغەد درها
ئایا هیچ دەریا چوە ناڤ قازان؟!   ئایا چ جارا شێر بەزیە ژ پەزان؟!
هەكە ل تە حجابە هەرە دەر ژ حجاب   دا ببینی پادشاهیەكە عجاب
گەرچ بشكاندن جاما تە قەومێ مەست   عوذرێ وی هەیە كو ژتە بوە مەست
مەستیا وانە ب ئقبال و ب مال   نەژ بادەیا تەیە ئەی خوەش خصال
ئەی پادشاه مەستێ تەخصیصا تەنە   عەفوكە ژ مەستیا خوە نیاز بعەفوا تەنە
لەذەتا تەخصیصا تە چاخێ خطاب   وێ دكت كو نائێت ژ صەد دەنێ شەراب
چونكی تە ئەزێ مەست كریی حەد ل من نەد   شەرع مەستان رە نائێنت لێدانا حەد
وەختێ ببم هشیار وێ دەمێ بدە من دیاری   كو من بخوە نەخواستیە هشیاری
هەركێ ژ جاما تە ڤەخوار ئەی ئەحەد   ژ هش و ژ حەد لێدانێ ڤەرەسی تا ئەبەد
خالِدِينَ فِي فَناءِ سَكْرَهُمْ   مَنْ يُفانِي فِي هَواكُمْ لَمْ يَقُمْ
فەضلێ تە كو دبێژێ دلێ مە برۆ   ئەی بوی د دەوێ عشقا مە گرۆ

(١) كەعبەتین – وەكی دو كابكێ طەوالیێ یاریكا پێ دكن و شەش گوشەنە.

تو وەکی مێشا د دەو پەرشکەستی ئەی مێش تو بادەیی تو نەمەستی
کەرکەسێت مەست ژ تە دبن ئەی مەگەس چونکی ل دەریا هنگڤ هاژوێ فەرەس
چیا مینا ذەرّە نەسەر مەستێ تە نوقطە و پەرگار و خەط ددەستێ تە
فتنە کو دلەرزێنێ ژ لەرزانا تەیە هەر گەوهەرا گران قیمەت ئەرزانا تەیە
هەکە خودێ دابا مە پێنج سەد دەڤ شەرحا تە گۆتبا نەگەل هەڤ
یەك زمان من هەمە ئەوژی مونکەسر د شەرمەزاری ژ تە ئەی زانایێ سِرّ
مونکەسرترێ خوە نینم ژ عەدەم کو ژ دەڤێ وی هاتنە ئەڤ ئومەم
سەد هزار ئاثارێ غەیبی مونتەظر کو ژ عەدەم تێنە دەر با لوطف و بر(1)
ژ ئیرادا تە هەر دلڤلڤێ سەرەم ئەز بمرم لبەر پێێ ئەو کەرەم
رەغبەتا مە ژ تەقاضایێ تەدبێ جەذبا حەق بزان ئەڤ کو ژێر دبێ
ئاخا بێ با کەنگی دچت هەوا کەنگی کەشتی دبت رەوان بێ دەریا!
کەس نامرت جەم ئاڤا ژینێ جەم ئاڤا تە ئاڤا حەیات چتینێ
ئاڤا حەیەوان قبلەیا جانێ دوستان ژ ئاڤێ کەسك و شیندبت بوستان
یێ ژ عشقا وی مرن ڤەخوار زندەنە دل ژ جان و ئاڤا جان دەست بەردەنە
وەختێ ئاڤا عشقا تە دەست دا مە ئاڤا حەیەوان بت کەساد ل جەم مە
ژ ئاڤا حەیەوان هەیە بۆ هەر جان نوی ئەما ئاڤا ئاڤا حەیوانێ توی
مرن و حەشرەك تە دایە من هەردەم دا ببینم لوطف و رەحما وی بکەرەم
هەر وەکی رازان بو ئەڤ مرن مرا ژ ئعتمادا بەعث کرنێ ئەی خودا
حەفت دەریا هەکە هەر گاڤ ببت سەراب جارەکی دی وێ ڤەگەرینێ ئەی ئابێ ئاب
عەقل ڤەلەرزێ ژ ئەجەل و ئەو عشقا شۆخ کەنگی بەر طرسەێ ژ بارانا وەك کلۆخ
ژ صحافێ مەثنەوی ئەڤ پێنجومە د بروجێ چەرخا جان وەك ئەنجومە
رێ پەیدا ناکت ژ ستێرا هەر حەواس غەیری کەشتیڤانێ کو ستێر ناس
بل نێرین نینە پشکا دیتران ژ سعودا وێ غافلن و ژ قران
ناسینیێ بگرە شەڤان تا ب رۆژ گەل ئەڤان ستیرێت دێو صۆژ
هەر یەکەك د دەفعا دێو پیس گۆمان هەیە نەفط هاڤێژ کەلها عاسمان
هەکە ستێر گەل دێو مینا عەقرەبە ئەو بۆ موشتەری (وَلِي اَلاقْرَبە)
هەکە قەوس ژ تیرا ددروێ دێوا بۆ چاندن و فێکی دەلو تەژی ئاوە
گەرچ حوت کەشتیا وندا شەقدکی بۆ دۆستی وەکی گای کشت(1) دکێ

(1) بر – قەنجی، چاکی، خێر.

هەکە رۆژ وەکە شێر شەڤ درێنە — بۆ لەعل ژێ خەلات ئەطلەس گەهێنە
گەرچ صورەتێ خەرچەنگ خوەهر روە — هەیئەتا میزان ژ وێ دەرڤە چوە
پیشەیێ مەرّیخ هەکە خوینریزیە — ئەو ژارێ شارقێ تەبریزیە
گەرچ د تأثیرێ نەحس هات زوحەل — دڤّەتا فکری تێت ژ روێ عەمەل
هەکە هەیڤ ژ رۆژێ دو دەستا لهەڤ ددێ — زوهرە نەبو حەتا دەم ل زوهرە ددێ
بەل عەطارود خانیێ خوە گوم دکەنێ — و ژ حەنونا وێ جوزێ جەوزا بشکەنێ
ل موشتەری دل دقوتێ دەست لەرزەد — سەر سەرێ ئاڤێ دکەڤێ هەیڤ وەك سەبەد
طەیرێ باز پەرا دوەریێ ژ شەرم — و ژ طەمەع ماربت وەکی مومێ نەرم
کچێت نەعش[2] ئاڤس دبن — کۆم دبن و دەستا لهەڤ ددن
ببورە ژ ڤان رەمزا بو بێگاه — کاکێش ژ سنبلا بو تەژی کاه
ئافتاب ژ چیا سەردەرانی اِتَّقُوا — ئەما تەحل هات لتە ئەڤ گفتگو
تو دوژمنی و ژ دوژمن شیر و هنگەڤ — بێ تەکەلوف دبتە ژەحر د دەڤ
هەر وجودەك کو ژ عەدەم دیار کر سەر — ل یەکەکی ژەحرە و ل دیتری شکەر
ببە دوست و ژ خویێ ناخوەش ببە بەری — دا ژ دەنا ژەحرێ هەم حەلوا خوەری
ژ وێ فارۆق رە نەبو ژەحرەك ضەرەر — کو ئەو تریاکا فارۆقیا وی بو شکەر
هێ تریاکا فارۆقی بگرهە ئەی غولام — دا ببی فارۆقێ دەوران والسلام

تم المجلد الخامس من المثنوي المعنوي

تەمام بو دەفتەرا پێنجەم ژ مەثنەویا مەعنەوی

(١) کشت دکێ – کێلانێ دکێ دچێنێ.
(٢) کچێت نەعش – بنات النعش، کۆمکا سێویا لعاسمان.

مەثنەویا مەعنەوی

دەفتەرا شەشێ

دەفتەرا شەشێ

بسم الله الرحمن الرحيم

بناڤێ یەزدان لێبورێ دلوڤان

موجەلەدێ شەشەم ژ دەفتەرێت مەثنەوی و بەیناتێ مەعنەوی کو چرایا طارییتیا وەهم و شبۆهات و خیالات و شەك و ریبەتێیە و ئەڤ چرایە ب حسا حەیوانی ناهێتە دەرك كرن، چونكی مەقامێ حەیوان ئەسفەل السافلینە، کو ژبۆنا عمارەتا صورەتێ عالەما ئەسفەل ئافراندنە ول حەواس و ئدراكا وان دایرە كێشانە، کو ژ وێ دایرێ تەجاوز نەکن، ((ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ)) ئانكو گهانا وان و گەرهانا كارێ وان دیاركر هەر وەسا كو هەر ستێرەكێرە مقدارەكە و كارگایەكە ژ فەلەكێ، كو حەتا وی حەددی كارێ وی بگەهت و هەمی وەكە حاكمێ شارەكی، كو حوكمێ وی د وی شاری رێڤە بچت پشترە ل هاویر و ئەطرافێ وی شاری ئەو حاكم نەبت، ((عَصَمَنا اللهَ مِنُ حَبْسِهِ و خَتْمِهِ و مَا حَجَبَ بِهِ المحجوبين اَمِينْ يَارَبَ اُلعَالَمِينَ و صَلَي اللهّ عَلَي نَبِيِنَا مُحَمَّدٍ و اله و صحبه اجمعين)).

ئەی ژ یارا دل حسام الدین گەلەك — مەیل دكەلێ ل پشكا شەشەك
ژ جەذبا تە بو وەك عەلامەی — د جیهان گەرها حسامی نامەی
پێشكێش بۆنا رضایەت د كەشەم — د تەمامێ مەثنەوی پشكا شەشەم
پیشكێش تێنم ژ تەرە ئەی مەعنەوی — قسمێ شەشێ د تەمامێ مەثنەوی
نور بدە شەش جهەت ژ ڤان شەش صحف — (كَي يَطُوفَ حَوْلَهُ مَنْ لَمْ يَطُفْ)
عشقێ گەل پێنج و گەل شەش كار نیە — مەقصەدا وی بل كو جەذبا یار نیە
شایەد كو د پشترە دەستورەك بهێت — رازێت نەگۆتی بگۆتن ببێت
ببە یانەكێ كو ببت نێزیك تەر — ژ ڤان كنایاتێ هویرك موستەتەر

راز بل گەل راز زان ئەنباز نیە   راز دناڤ گوهێ مونكر راز نیە
ئەما ئەمر ب دەعوەتە ژ كردگار[١]   ب قەبول و نەقەبول ویرە ژ كار
نوح نوه سەد سال دەعوەت دكر   گاڤ ب گاڤ ئنكارا قەومێ وی زێدە دكر
ئایا ژ گوتنێ هەفسار پاشڤە كێشا؟   ئایا د ناڤ شكەفتا بێدەنگی خوە خشا؟
مەگەر ژ دەنگ و عەوعەوا صەگان   ژ رێكێ ڤەدگەرهن هیچ كاروان
یا د شەڤ ژ عەو عەوا صەی طاڤە هەیڤ   سست دبت روهنیێ نادێ ب كەیف
هەیڤ نور تاڤێژێ وصە عەوعەو دكێ   هەر كەسەك خوە لخلقەتڤە دكێ
بۆ هەر كەسی قەضا خزمەتەك دایێ   هەژیێ وی گەوهەرا وی د ئبتدایێ
چاخێ صەگ ناهێلێ وی دەنگێ نەخوەش   ئەزێ چاوا ل چونێ خوە دمە پاش
وەختێ سیهكاتیێ زێدە دكێ   ئێدی واجبە شەكری زێدە بكێ
قەهر سیهكە لوطف میناكا هنگڤین   كو ئەڤ دو بت ئەصلێ هەر سكەنجە بین
هەكە هنگڤ ژ وێ كو كێم بت ژ خەل[٢]   دناڤ وێ سكەنجە بینێ تێت خلل
قەومی سیهەك سەروی درژاند   نوح قەندێ دەریا زێدە درژاند
قەند ویرە بو مەدەد ژ بەحرا خودا   ڤێجا سیهكا ئەهلێ عالەم كر زێدا
یەكێ وەك هزار كی بوە؟ ئەو وەلی   بتنێ بەرامبەر سەد قەرنە ئەو عَبْدُالْعِلَى
دەن كو ژ دەریا دوێ رێكەك هەبێ   زۆر جەیحون جەم وی چۆكێ ڤەدێ
خاصە ئەو دەریا كو بەحرا هەمە   وەختێ بهیستن ئەو میثال دمدمە
دەڤێ وان تەحل بو ژ ڤێ شەرم و خەجەل   كو بو قەرین ناڤێ ئەعظەم گەل ئەقەل
دقرانا ئەڤ جیهان گەل ئەو جیهان   ئەڤ جیهان ژ شەرما دێ بت نهان
ئەڤ عبارەت طەنگ و قاصر روتبە تە   ناخوە خەسی گەل ئەخەص چ نسبەتە
قر ناڤ رەز ڤێرینا قرا ددێ   بلبل كەنگی ژ ئاوازێ خوەش كێم دكێ
ڤێجا بكرە بۆ هەر یەكەكی جودا   د مەزا دا یَفْعَلُ مَا یَشَاءْ
شەكرۆكێ ستریستانێ ئاتەشە   بهنا گولێ قوتێ دەماغێ سەرخوەشە
گەر پەلیدی جەم مە رسوایە   بۆ صە و بەرازی شەكر و حەلوایە
هەكە یێ پیس ڤێ پیساتیێ بكن   عەورێ بارانی دێ وان پاك بكن
و هەكە جیهانەك پر بت ژ خار و خەس   ئاگرەك وێ مەحو كەت د یەك نەفەس
و هەكە مار ژەحر وەشانێ دكن   و هەكە ژیانێ تال و پەریشانێ دكن

(١) كردگار – خدا.
(٢) خەل – سیهك.

هەنگ ل چیا و خلێڤك و شەجەر		کۆم دکت ژ شەهدێ عمبارا شکەر
هەر چەند ژەحر ژەحریێ دکن		زوتر تریاکێ لوان هلدکن
ئەو یەك ذەرە هەر دفرێ ب چەپ		و ئەوا دیتر بەرەو راستڤە د طەلەب
ذەرّەیەك بلند و ئەوا دی ل خون		جەنگا نوکا وان ببین دناڤ رکون
جەنگا فعلی هەیە ژ جەنگا نهان		ژ ڤێ تەخالوفێ وێ تەحالوفێ بزان
ئەو ذەرّا کو مەحو بو د ئافتاب		جەنگا وێ دەرکەت ژ وەصف و حساب
وەختێ ژ ذەرّێ مەحو بو نەفس و نەفس		جەنگا وێ نهۆ جەنگا خورشیدە و بەس
ژ وی چو بزاڤا طەبع و سکون		ژ چی ژ (إِنَّا إِلَيْهِ راجِعُونَ)
ئەم ب بەحرا نورا خوە راجع بوین		و ژ رضاعا ئەصل موستەرضع بوین
د روهنیا رێ هەی مایی ژ غول		دەڤ ژەنی نەکە ژ ئوصول و بێ ئوصول
شەرێ مە و صولحا مە د نورێ عەین		نینە ژ مە هەیە (بَيْنَ الأصْبُعَيْنُ)
شەرێ نهۆ شەرێ طەبع شەرێ قەول		د نیڤەکا ئەجزائا حەربەکە هەول
ئەڤ جیهان ژ ڤان جەنگا قائم دبێ		بنێرە ل عەناصر دا حەل ببێ
چار عونصر چار ستون قەویە		کو بانێ دونیا سەروان موستەویە
هەر ستونەك یا دیتر دشکێنێ		ستونا ئاڤێ یا ئاگر دشکێنێ
ڤێجا ئاڤاهیا خەلق سەر ئەضداد بود		لاجەرەم بونە جەنگی ژ زیان و سود
هەیە ئەحوالێ تە خلافێ هەڤدیتەر		هەر یەکەك موخالف گەل هەڤ د ئەثەر
چونکی هەردەم ریا خوە ل هەڤ ددی		چاوا گەل کەسێ دیتر سازگاری بکی!
فەوجا لەشکەرێت ئەحوالت ببین		هەریەکەك گەل دیتری د شەرو کین
د خوە مەیزێنە جەنگا هۆ گران		ئێدی چ مەشغولی ب جەنگا دیتران
حەتا کو خودێ تە ژڤێ جەنگێ دەرینێ		د جیهان صولحا یەك رەنگت دەر بینێ
ئەو جیهان بل باقی و ئاباد نیە		ژبەرکو تەرکیبا وێ ژ ئەضداد نیە
ئەڤ فەنا بون ژ دژتێت بۆ دژی		چاخێ دژ نەبت نەبوە بل ڤەژی
نەفیا دژکر ژ بەحەشت ویێ بێ نەظیر		کو نابت رۆژ و دژێ وێ زەمهەریر
بێرەنگی هەیە ئەصلێت رەنگان		ئاشتی دبت ئەصلێت جەنگان
ئەصلێ وێ دنێیە ئەڤ غەما پر وەثاق		وەصل دبت ئەصلێ هەر هجر و فراق
ئەڤ تەخالوف ژ چ تێت و ژ کیڤا		و ژ چ دزێت وەحدەتا ڤان دژا
ژبەرکو ئەم فەرعن و چار ئەضداد ئەصل		خویێ خوە د فەرع کرە ئێجا دئەصل
چون گەوهەرا جان ل پشت فەصلایە		خویێ وی ئەڤ نینە خویێ کبریایە

جەنگا ببین کو ئەو ئوصولێ صولحایە   وەك نەبی کو جەنگا وی بۆنا خودایە
غالبە و پیرۆز د هەردو جیهان   شەرحا ڤێ پیرۆزیێ ناگونجێ د دەڤان
هەکە ئاڤا جەیحون نکاری ڤالاکی   هەم ژ تەما تهنیتیێ نەشێ نەراکی
هەکە بوی تهنیێ بەحرا مەعنەوی   گەرهانەکێ بکە د گراڤا مەثنەوی
بگەرهە حەتاکو دناڤ هەر نەفەس   ناسبکی مەثنەویا مەعنەوی و بەس
وەختێ باقرشا ژ ئاڤا جویێ رادکێ   ئاڤ یەك رەنگیا خوە پەیدا دکێ
شاخێت تازەیێ مەرجان ببین   فێقییێت گهای ژ جان ببین
وەختێ دەم[1] ژ حەرف و صەوت یەکتا ببێ   وێ هەمی بهێلێ و دەریا ببێ
حەرف بێژی و حەرف بهیزی و حەرفا   هەر سێ بنە جان د ئنتها
نان دەر و نان ستێن و نان پاك   ئاسان دبن ژ صوەر دبن خاك
ئەما مەعنا وان بوە د سێ مەقام   د مەراتب هەم جودا هەم مودام
خاك بو صورەت ئەما مەعنا نەبو   هەرکێ بێژت بو، تو بێژیێ نەبو
روحێ هەرسیا د جیهانە مونتەظەر   جار ژ صورەت درەڤێ و جار موستەقەر
ئەمر تێتە د صوەر رو دەر دچێ   دیسا هەم ژ ئەمرێ وی موجەرەد دبێ
ڤێجا (لَهُ الخَلْقُ و لَهُ الأَمْرُ) وا وی بزان   خەلق صوەرتێ ئەمر جان سوار ل وان
راکب و مەرکوب د فەرمانا شاه   جسم بەر دەرگە و جان د بارگاه
چاخێ کو خواست کو ئاڤ بێتە دسەبو[2]   شاه دبێژتە لەشکەرێ جان کو (اِرْكَبُوا)
دیسا کو خواست د علو   بانگ ژ نەقیبان تێت کو (اِنْزِلُوا)
ژ پاش ئەڤێ ئاخفتن دێ زراڤ بێ   ئاگر کێمە ئێزنگ لێ زێدە نەبێ
حەتا نەکەلێ قازانێت عەقلێ وان   قازانا تێگەهینێ عەقلەڤێ بزان
پەروەردگارێ پاك کو سێڤستان دکێ   حەرفا وان د غەما پەنهان دکێ
ژڤێ غەمامێ دەنگ و حەرف و گفت و گو   کو پەردەیەك ژ سێڤ ناهێت بلی بو
تو بارەکی زێدە هلگرە بۆڤێ بهنا بهوش   دا بەرە و ئەصلت ببێ گرتبێ گوش
بهێ بهێلە و خوە پارێزە ژ زکام   بنخێڤە بەدەنێ ژ بایی و سەرمایا عام
حەتا نەهێتە مەشاما تە ژ ئەثەر   ئەی هەوایا وان ژ زڤستانێ سارتەر
وەك جەمادن و هشك و بەدەن شگەرف   نەفەسا وان دەردکەڤێ ژ گرێ بەرف
وەختێ زەڤی ژ ڤێ بەرفێ نخافت کەفەن   شویرێ خورشید حسام الدین لێ بدەن

(١) دەم – هلم، پف.
(٢) سەبو – سەویل، کوزك، شەربك.

هێ بێنە دەر ژ شەرقێ سیف اللهي — ژ وێ شەرقێ گەرم بكەڤی دەرگاهی
لبەرفێ خەنجەرێ ددەینێ ئەو ئافتاب — لەهی ژ چیا دهەركن سەر تۆراب
ژبەر كو ئەو لاشەرقی و لاغەربیە — گەل مونەجەم ئەو رۆژ و شەڤ حەربیە
كو چما بلی من بخومێ بێ رێبەری — تە كرە قبلە ژ لەئیمی و كوری
ل تە نەخوەش تێ گۆتنا ویێ ئەمین — د مەقالێ كو (لا أُحِبُّ الْآفِلِينْ)
ژ قەزەحا لپێش ماه تەگرێدایە كەمەر — ژ وێ درەنجی ژ (انْشَقَّ الْقَمَرُ)
مونكرى بۆ ڤی كو (شَمْسُ كُورَتْ) — شەمس جەم تەیە عالی مەرتەبەت
ژ ستێرێ چاڤ تەحریفێ هەوا — ل تە نەخوەش تێ (إذا النَّجْمَ هَوي)
هەیڤ بخوە مۆئەثر تر نینە ژ نان — گەلەك نانێ هەیی كو درێژی **خوها جان**[1]
ڤینا وی د جانێ تەیە و پەندا دوست — ل گوهێ تە د دێ دەرڤەی پوست
پەندێ مە د تە ناگرێ ئەی فلان — پەندێ تە هەم د مەنا گرێ بزان
مەگەر بێت كلیلكا تایەت ژ هەڤال — كو مَقالِيدُ السَّمواتِ ویرەیە مال
ئەڤ ئاخفتن هەر وەكی ستێرە و قەمەر — ئەما بێ فەرمانا خودێ نادت ئەثەر
بێ جهەت تەئشیرا ڤێ ستێرا راز — دكەڤێ ل گوهێت وەحی خواز
كو وەرن ژ جهەت حەتا بێ جهات — دا هەوە نەدرێنت گورگێ مات
ئەو وەسا كو لەمعەیا دور هاڤێژا ویە — كو مَقالِيدُ السَّمواتِ مالێ ویە
حەفت چەرخێ هشین درە**قّێ**[2] ویە — پەیكێ ماه دناڤ تا و د دە**قّێ** ویە
زوهرێ چەنگێ مەسئەلەت دایە دوی — با نەقدێ جان هاتیە ل جەم موشتەری
د هەوایێ ماچكرنا پیێ وی زوحەل — ئەما بۆ خوە نەددیت ئەو مەحەل
چەندین دەست و پیێ مەریخ خست ژ وی — و وێ عەطارودێ سەد قەلەم ب شكەست ژ وی
ئەڤ هەمی ئەنجوم گەل مۆنەجم ب جەنگ — كو ئەی تە جان هێلای بژارتی رەنگ
جان ئەوە و ئەم هەمی نەقش و رقوم — ستێرا هەر فكرێ وی جانێ نجوم
فكركا ؟! ل وێدەرێ هەمی نورە پاك — بۆنا تەیە ئەڤ لەفظ و فكر ئەی فكرناك
هەر ستێرێ خانی[3] هەیە ل عولا — هیچ فەضانا گونجێنێ نەجما ئەی مولا
جانێ بێ طەرەف كەنگی د مەكان دچێ — بۆ نورا نامەحدود كەنگی حەد دبێ
ئەما تەمثیلەكی و تەصویرەكی دكن — داكو ئەڤیندارێ ضەعیف تێبگەهن

---

(١) خوهاجان – عەرەقا جان.
(٢) رەق – بەنی، عەڤد.
(٣) خانی – فەضا.

مثــــل نــــەبو ئــــەما ئــــەو بــــت میثــــال   دا عــــەقلیٚ موجەمــــەد بكــــەت هــــەڤال
عــــەقلیٚ ســــەرتیژە لاكــــن پیــــە ســــست   ژ بــەر كــو دل‌ویٚــران بــوە و بــەدەن درســت
عــــەقلیٚ وان د عــــەقلیٚ دونیــــا پــــیچ پــــیچ   فكــریٚ وان د تــەركا شــەهوەتیٚ هــیچ هــیچ
سەدریٚ وان د وەختیٚ دەعوا وەكی شەرق   صــەبریٚ وان د وەخــتیٚ تــەقوا وەكــی بــەرق
عالەمــەك د نــاڤ هۆنــەریٚت خــوە نومایــە   هەر وەكی عالـەما بیٚ وەفا وەختیٚ وەفایـە
وەخــتی خــوە بــینی نــاگونجیٚ د جیهــان   د گـەوری و مەعـدیٚ گـوم دبیٚ وەكـو نـان
ئـەڤ هـەمی ئـەو صـافیٚ وان قـەنج دبـت   خرابـی نامینـت چـاخیٚ قـەنجی كـەر دبـت
هەكــە مــەنی گــەنبیا هــەر وەك مــنی[1]   دەمـا خـوە بجانڤـە گـرت بـت رەوشـەنی
هەر جـەمادەك كـو ئـەو رو بكـت ب نـەبات   ژ دارا بــەختیٚ وی شــین دبــت حــەیات
هــەر نەباتــەك كــو ئــەو بجــان روبــیٚنیٚ   مینــا خــضر ژ كانیــا ژ یــاریٚ دقــورتیٚنیٚ[2]
دیـسا دەمـا جـان رو لایـیٚ جانـان بكـیٚ   ئـۆغر دژیـیٚ بـیٚ دوماهیـك و پایـان دكـیٚ

پرسینا پرسكەری ژ واعظەكی، كو طەیرەك ل سەر قەلایا باژێرەكی دانابت سەریٚ وی چیٚترە و هەژیترە و شەریف ترە و بریٚزترە یا دوڤیٚ وی و بەرسڤدانا واعظ ل پرسكەری تەما تیٚگەهینا

رۆژەكـیٚ بـۆ واعظـەكـی گـۆت سـائلی   كــو ســەر منبــەریٚ تــو هــەژیترین قــائلی
ســوئالـەك منــا هــەی ئــەی ذُولُبــابْ   دڤـیٚ مەجلـسیٚ سـوئالا مـرا بیٚـژە جـەواب
طــەیــرەك رونــیٚ ل ســەر ســەریٚ بــورجی   ژ ســەر و دوڤـیٚ وی كیـشك چـیٚترە لجـی
گـۆت هەكـە رویٚ وی بـشار و دوڤ بـدیٚ[3]   بزانــە رویٚ وی ژ دوڤــیٚ وی چــیٚتر دبــیٚ
و هەكــە دوڤ بلایــیٚ شــارە رویٚ وی بــدیٚ   ببـە ئاخـا وی دوڤـی دەسـت ژ روی بـەردیٚ
پــەر طــەیــری دبــت حــەتا هیٚلــینیٚ   پـەریٚ مـرۆڤ همەتـە ژ شـەكیٚ دهلـینیٚ[4]
عاشــقەك كــو تیٚكــەل بــو د خیٚــر و شــەر   نــەنیٚرە خیٚــر و شــەر تــو لهمــەت بنــەر
هەكــە بــاز بــت ســپی و بــیٚ نــەظــیر   دەما كو نیٚچیرا وی مشك بت دبیٚ حەقیر
و هەكە كوندۆك بوە و مەیلا وی ب شاه   ئـەو سـەر وەریٚ بـازە نـە نیٚـرە ل كـولاه
و هەكــە گــورگ و پلنگــا بیٚخــت صــەك   بزانە ئەو شیٚریٚ مەیدانـە بـیٚ گۆمـان و شـەك
ئـادەمی هاتیـە هـەڤیر كـرن ژ مـصطەك گـل   بوراندیــــە ژ چــــەرخ و ســــتیٚران بــــدل

(١) منی – من، ئەزیٚ ئنسان.
(٢) قورتیٚنیٚ – ڤەدخویٚ، طامدكیٚ.
(٣) بدیٚ – بگوند.
(٤) دهلینیٚ – رادكیٚ، دەرتینیٚ.

ئادەمی ل تە مایە یەك طەشت هەڤیر   زێدە كریە ژ عاسمان و ژ ئەثیر
ئایا لَقَدْ كَرَّمْنا بهیست ئەڤ عاسمان   كو بهیست ڤی ئادەمیٚ پر ژ غەمان؟
ل زەڤی و چەرخ عەرضەكر كەس   قەنجیا عەقل و عبارات و هەوەس!
چ جا تە جلوە كر سەر عاسمان   چاكیا رومەت و ئیصابەت د گۆمان!
بەرامبەر صورەتێت گەرماڤیٚ ئەی برا   چ جا تە عەرضە كر زیڤ ئەندامیٚ خوەرا!
ب بوری ژ وان نەقشێت وەكی حۆر   خەلوەت بێنی گەل پیرە ژنكا نیڤ كۆر
د پیرەژنیٚ چ هەبو كو ئەوان نەبیە   كو ویٚ تو ژ وان نەقشا گەل خوە بریە
تو نەبێژی ئەز دیٚ بێژم د بەیان   عەقل و حس و دەرك و تەدبیرە و جان
د پیرە ژنیٚ جانیٚ شەهوەتیٚ كو نیە   بۆ صورەتیٚ گەرما ڤان روح نیە
هەكە صورەتیٚ گەرماڤیٚ خوە بلڤێنیٚ   د گاڤیٚ ژ صەد پیرەژنا تە برەڤێنیٚ
جان هەر بێخەبەرە ژ خێر و شەر   شادە ژ قەنجی و بگرییە ژ ضەرەر
چون سِرّ و ماهیەتا جان موخبرە   هەركیٚ ئەو ئاگاه ترە ئی بجاترە
كو ئقتضاییٚ جان ئەی دل ئاگەهیە   هەركیٚ ئاگەهتر بوە جانیٚ وی قەویە
بۆ روحیٚ تەئثیرا ئاگاهی بوە   بۆ هەركیٚ پتری ڤیٚ ئەللهی بوە
چون ئەخبار دەرڤەنە ژ ئەڤ بنیاد   بلا ئەڤ جانە ببن د ویٚ مەیدانا جەماد
عەول جان بو مەظهەریٚ دەرگاه   جانیٚ جان خوە بو مەظهەریٚ ﷲ
ئەو مەلائك پێكڤە عەقل و جان بون   جانیٚ تە هات كو جسمیٚ وان بون
وەختیٚ ژ سەعادەت كەتنە بەر وی جانی   مینا بەدەن بون خادمیٚ وی رەوانی
ئەو شەیطان ژ جان ژ ویٚ د پەردە بو   گەل جان نەبو یەك كو عوضویٚ موردە بو
وەختیٚ وی ئەو نەبو ئەو نەبو گۆری   نەبو مۆطیعیٚ جان دەستیٚ قەتكری
جان نابت ناقص هەكە ئەو عوضویٚ وی بری   كو ئەو بدەستیٚ ویە وییٚ چێكری
سِرّیٚ دیتر هەیە كا گوهیٚ دیتر   كا طوطیێ موستەعدیٚ وی شەكر؟!
بۆ طۆطیێت خاص قەندەكە هور   طۆطیێت عام ژ ڤیٚ خوە كرنە دور
كەنگی دەروێش صورەت طام دكیٚ ژ ویٚ نوكات   ئەو مەعنایە نەفەعولن فاعلات
ژ كەریٚ عیسی نابتە حەیف قەند   ئەما كەر بخلقەت بوكا پەسەند
هەكە ل كەری قەند خوەش هاتبا   باریٚ شەكر ل بەركەری رژتبا
مەعنی نَخْتِمُ عَلی أَفْواهِهِمْ   ڤیٚ بناسە ئەڤە بۆرێرە وی مۆهم
حەتا ژ رێكا خاتەمیٚ پەیغەمبەران   كو بوی رابت ژ لێڤا خەتما گران(١)

---

(١) خەتما گران – موهرا سەخت و قەوی.

موهرێت کو هێلان نەبیێت پێشین وان ب دینێ ئەحمەدی ڤەمالین
قوفلێت نەڤەکری مابو بون ژ دەمێ[1] (إنا فَتَحْنا) زوڤەبون
ئەو شەفیمە لئەڤ جیهان و ئەو جیهان لڤێ جیهانێ د دین و لوێدەرێ د جنان
ئەڤ دونیا دبێژێ کو تورێ نیشاندەربە و ئەو دونیا دبێژێ کو تول وان رێبەربە
کار و ئیشێ وی د ظهور و دنهون[2] اِهْدِ قَوْمِي اِنَّهُم لا يَعْلَمُونْ
ژ دەمێ وی ڤەبون هەردو باب د دو عالەم دوعایا وی موستەجاب
بخاترێ ڤێ خاتەم بوە کو بجودا ئیلاهی نەمثلێ وی بونە و نە دبن گاهی
دەما کو ئۆستا دەست د صنعەت بر تو دێ بێژیێ خەتمێ صنعەت ل تە کر
دەرڤەکەرێ موهرا تو خاتەمی د جیهانا روح بەخشان حاتەمی
ب کورتی هەمی ئیشاراتێ موحەمەدینە تەمامێ ڤەکرنا د ڤەکرنێ ڤەکرینە
سەد هزاران ئافەرین سەر جانێ وی ل ڤودوم و دور و نێزیکانێ وی
وان خەلیفە زادگانێ موقبلێ وی وەلدینە ژ عونصرێ جان و دلێ وی
گەر ژ بەغداد و هرات یا ژرەینە بێ تێکەلیا ئاڤ و گل نەسلێ وینە
شاخێ گول هەر جهێ شین بت گولە دەنا مەیێ هەر جهی ب کەلێ مەی بدلە
هەکە ژ رۆژئاڤا خورشید دەرێنت سەر خورشید بخوەیە نەتشتەکی دیتەر
حەسودێ عەیبخواز ژ ڤێ دەمێ کۆر بکە ئەی خالق ب سەتاریا خوە هەم ڤێ بکە
خودێ گۆت چاڤێ چیلە مێلا[3] پیس خصال منێ گرێدایی ژ ئافتابا بێ میثال
ژ دیتنێت کێم و کۆریا چێلە مێلێ ستێرا و وێ رۆژێ دیسا دهێلێ
ئەنجوم بو وەك مورید و شەمسێ پیر بو شەمس د یەقین بەدرا مۆنیر

ذەم و خرابیا قانونێت رزی، کو مانعێ طاما ئیمان و دەلیلا ضعفا راستینە و رێگرێ هزاران ئەبلەهێ نەزان

ئەی (ضیأُ الْحَق حسام الدین) وەرە ئەی صەقالێ روح و سُولْطانُ اْلوري
مەثنەوی رە مەسرەح و مەشروح بدە صورەتێ ئەمثالێ وی رە روح بدە
دا حروفێ وێ هەمی بینە عەقل و جان بەرەو خو ل دستانێ جان بن فران
هەم ب سەعیا تە ژ ئەرواح هاتن لایێ داڤا حەرف د موحاصرە کەتن
د جیهان ژیێ تە ببت مینا خضر جانفەزا و دەست بگر و موستەمر

(١) دەم – لڤێرێ پڤ، نەفەسا عەیبا ژ لایێ خودێ
(٢) نهون – نهانی، ڤەشارتی، سری، خەفی.
(٣) چیلەمێل – چەکچە کویلە، خوفاش، چلێ.

وەکی خضر و ئلیاس بمینی د جیهان — دا زەڤی ژ لوطفا تە ببت عاسمان
منێ گۆتبا ژ لوطفا پچەك ژ صەد — گەر نەبویا چاڤێ خەبیشێ حەسەد
ئەما ژ چاڤێ خراب و ژەحرا ڤی هەر — منێ خواری برێنێت ژ طاقەت بدەر
بل برە مزێ ذکرێ حالێ دیتران — شەرحا حالێ تە ناهێنم د بەیان
ئەڤ هێنجەت هەم ژ داستانا دلیە — کو ژ وێ پیێت دل دناڤ گلیە
سەد دل و جان عاشقێ صانع بوە — چاڤێ خراب یا گوهێ خراب مانع بوە
یەك بخوە بو طالب ئەو مامێ نەبی — طرسا قبح و کرێتیا عەرەبا لێ دیار دبی
کو عەرەب چ بێژ نەمن ژ برازایێ خوە — وی خوە زڤراند ژ دینێ خوە
د ئولا باپیرو و باڤکالا خوە هێلا — پەی ئەحمەد نەکەت بێدۆز کەت چولا
وی رەسولێ هلبژارتیێ رێ پاك — کەتە پەی دا نەجات کێ ژ ریا نەپاك
گۆتیێ ئەی مام شەهادەتەکێ بگو — دا گەل خودێ شەفاعەت بکم بۆ تو
گۆت ئەما دێ شکەرا بت ژ سەماع — كُلُّ سِرٍّ جاوزَ الأثْنَيْنُ شاعْ
ئەزێ بمینم ناڤ زمانێ ئەڤ عەرەب — جەم وان دێ چەپەل بم ژ ئەڤ سەبەب
لاکن هەکە لوطفا مە ژێرە با سەبەق — کەنگی ئەڤ پیس دلی دبو گەل جەذبا حەق!
اَلْغِیاثْ ئەی تو غِیاثُ اُلْمُسْتَغِیثْ — ژ ڤان دو رێکێت ئختیاراتێ خەبیث
ئەز ژ داستان و ژ مەکرێ دل وەسان — مات بومە کو ما مەڤە ژ فیغان
ئەز کێمە؟ چەرخا ب سەد کار و بار — ژ ڤێ کەمینێ فەریاد کر ژ ئختیار
جەذبا یەك رێکدا صراطا موستەقیم — چێترە ژ دو رێکیا تەرە دودێ ئەی کەریم
ژ ڤێ دو رێکیێ گەرچ هەمو مەخسەد تویی — ئەما بخوە جان دانە ئەڤ دویی
ژ ڤێ دو رێکیێ گەرچ بل تەعەزم نیە — ئەما چ جارا رەرم وەکی بەزم نیە
د نەبی ب بهیزە بەیانا وێ ژ خودا — ئایەتا اَشْفَقْنَ اَنْ یَحْمِلْنَها
ئەڤ تەردید هەیە د دل وەکی شەر — کو ئەڤ باش بو یا کو ئەو حالە چێتەر
د تەردید د دەینن سەر هەڤدیتەر — طرس هیڤیا چێتر دکەرّ و فەرّ
ژ ڤێ تەردیدێ دوماهیکا مە خێر بت — خودا شادیێ بۆ جانێ مە رێکت

موناجات و پەنا برن ب خدێ ژفتنەیا ئختیار و ئەسبابێ وێ و طرسینا عاسمان و زەڤی ژ ئختیارێ

ئەی کەریمێ ذوالجەلالێ مهرەڤان — دائِمُ المَعْروفْ خودانێ جیهان
یا کَریمَ ألعَفُو حەیێ لەم یەزەل — یا کَثِیرَ ألخَیْرْ پادشاهێ بێ بەدەل

عەولەم ئەڤ جەزرو مەد ژ تە گها ئەی مەجید، ناخوە ساکن بو ئەڤ دەریا
هەم ژ وێدەرێ کو ئەڤە دو دلێ تە دا من مە بێ تەرە دودکە هەم ئەی **ذُواَلْمَنُونْ**
موبتەلام دکی ئاخ اَلْغِیاثْ ئەی ذُکُورَ ژ ئبتلایەت وەك ئیناث
ئەی خودا ئەڤ ئبتلا حەتا کەنگی نەکە مەذهەبەك من دڤێ بدەه مەذهەب نەکە
حێشترەکم لاغەر وهەم پشت کول ژ ئختیارا خوە هەروەکو کورتان بشکل
ئەڤ بارە جار ڤی لایی بت گران ئەو بارە جار وی لایی تێت کێشان
ژ من باڤێژە بارێ خوەهر و مار رە حەتا ئەز ببینم رەوضە یا ئەنوار رە
هەر وەکی وان اَصحابێ کەهف ژ باغێ جود ب چێرم ژ أَیُقَاظٌ نەبل هُمْ رُقُودْ
نڤستیبم سەر یەمین یا سەر یەسار نەزڤرم بل وەکی گۆك بێ ئختیار
هەم بتەقلیبا تە حەتا ذاتَ الْیمِینِ یا بەرەو **ذاتَ** الشِّمالِ ئەی رەبێ دین
سەد هزاران سال بوم د مەطار هەر وەکی **ذەراتێ** هەوا بێ ئختیار
هەکە من ژ بیر کریە ئەو وەخت و حال ل بیرا من هەیە د خەوائر تحال
دێ نەجاتبم ژ ڤان چار بزمارێ چار شاخ دێ چمە د مەسرەحا جان ژ ئەڤ مەناخ
شیرێ وان رۆژێت بهوریێت خوە دێ طامکە ژ داپینا خەوا خوە
جوملەیێ عالەم ژ ئختیار و هەستا خوە د رەڤن د سەر سەرمەستا خوە
حەتا دەمەکێ ژ هشیاری نەجات بن پیسیا خەمر و شەرابێ ل خوە ددانن
پێکڤە دزانن کو ئەڤ هەیین فەخە[1] **ذکر** و فکرێ ئختیاری دوزەخە
دێ رەڤن ژ خوە د بێ خوەیی یا بمەستی یا بشول ئەی مەهدەوی
نەفسێ ژ وێ نەیینێ هلدکێشی ژبەرکو بێ فەرمان بو دناڤ بێهشی
پێتڤیە کو ژ حەق بت ئەو نینی داکو دناڤ وێ حوسنا ئەحەد ببینی
لَیْسَ لِلجِنِ و لا لِلاِنْسِ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ حَبْسِ اَقْطارِ الزَّمَنُ
لا نُفُوذ الا بسلطان الهدي مِنْ تَجاوِیفِ السَّمواتِ العُلي
لا هُدي اِلاّ بِسُلْطانِ یَقِي مِن خَراسِ الشُهْبِ روح المتقي
بۆ هیچ کەسی حەتا ئەو نەبت فەنا نینە رێك د بارەگاهێ کبریا
دبت معراجا فەلەك ئەڤ نینی بۆ عاشقان مەذهەب و دینە نینی
چارۆخ و کەڤل هات ژ نیاز د رێکا عەشقێ محرابا ئەیاز
گەرچ ئەو بخوە شاهرە مەحبوب بو **ظاهر** و **باطن** **لەطیف** و خوب بو
بو بو بێ کبر و ریا و کینە رومەتێ وی بۆ حوسنا **سولطان** ئایینە

(١) فەخ – خەفك، طەلی.

چـــونكى ژ هـــەيينا خـــوە مـــەفقود بـــو
دوماهيكـــا كـــار ئـــەو مەحـــسود بـــو

٢١٤٨٠ ژ وێ قـــەويتر بـــو تـــەمكينا ئـــەياز
كـــو ژ طـــرسـێ ژ كـــبرێ دكـــر احـــتراز

ئـــەو موهـــەذەب بوبـــو و هـــات بـــو
ل گـــــەردەنا كـــبر و نەفـــسێ دابـــو

يـــا ل پـــەى تـــەعليم دكـــر ئـــەو حيـــەل
يـــا بۆنـــا حكمەتـــەكى دور ژ وەجـــەل[١]

يا كـو ديـت چـارۆخا وى ژ وێ بـو پەسـەند
كـــو ژ نەســـيمێ نـــيني هەيينـــە بەنـــد

دا گـــورێ ڤەكـــەت كـــو ئـــەو ســـەر نينيـــە
حەتا پەيدا كـت وى نەسـيمێ عـەيش و ژيـە

حـــەتا گـــۆرێ[٢] نـــەگرێ ســـەر ڤـــان مريـــان
حـــەتا پەيـدا كـت بهنـا ژيـارا ئـەو جيهـان

ملـــك و مـــال و ئطلـــەســێ ڤـــێ مەرحـــەلێ
هەيـــە ســـــەرجان ســـــڤك رو سلـــــسلێ

زنجـــير زێـــرين ب ديـــت و مـــەغرور بـــو
جـــان ڤـــەما دبـــنێ چـــالەكى كوربـــو

صـــورەتێ وى بەحەشـــت ب مـــەعنا دوزەخـــێ
مارەكى پـر ژەحـر و نەقـشێ وى گـولروخێ

گـــەرچ ل مـــۆمنى ســـەقەر نـــادەت ضـــەرەر
ئـــەما هـــەم چـــێتر بـــوە ژوێـــرێ بـــوەر

٢١٤٩٠ گـــەرچ دوزەخ ژ وى دوردكـــێ نكـــال
ئـەما بەحەشـت ژێـرە باشـە **فِـي كُـلِ حـالْ**

اَلْحَـــذَرْ ئـــەى ناقـــصان ژ ئـــەڤ گـــولروخى
كـو ئـەو لـوەختێ صـوحبەت بـت دوزەخـى

اَلْفِـــرارْ ئـــەى غـــافلان ژ وێ گولـــشەنى
كـو بحەقيقـەت ئـەو پيـسترە ژ گولخـەنى[٣]

دوركـــەڤن ئـــەى جـاهلان ژ ئـــەو گولـــشكەر
كـــو دێ دەڤـــى صـــۆژت وەك شـــەرەر

چـــەند هـــەوەرە بێـــژم كـــو ئـــەڤ هـــنگڤين
ژەحـــــرا كوژەكـــــە ژ وێ دور بكـــــەڤين

ئـــەما لـــوە تـــەحل هـــات و تـــارا مـــن
هـــنگ دكەڤنـــە خـــەوێ ژ ئنـــذارا مـــن

خواجـــە ئـــاخر يـــەك زەمـــان هـــشياربە
و ژ ژيـــارا خـــوە ژيـــر و گوهداربـــە

ئـــەڤى رەوشـــى بگـــرە و تـــەركا پێـــشكە
د فـــــــەنا و نـــــــيني تەفتێـــــــشكە

حكايەتا خولامێ هندۆك، كو ب دزى ئەڤيندارێ كچا ئاقايى خوە بو چاخێ كەچك ل كورێ مەزنەكى مارە كرن نەخوەش بو د حەلها كەسى دەردێ وى نەدزانى و وێ نەدوێريا بێژێ

خواجـــەكى خـــولامێ هنـــدۆك هـــەبو
ب دەستێ خـوە ئـەو سـاخ و پـەروەر كربـو

ئـەو ب علـم و ئـادابێ كامـل فێـر كربـو
شـــەمعا هۆنـــەر د دلـــێ وى هلكـــر بـــو

٢١٥٠٠ ژ زارۆكـــى ئـــەو خـــوەيكر بـــو بنـــاز
د طـەنـشت لوطفـا خـوە وى ئكـرام سـاز

(١) وەجەل – طرس، خەوف.
(٢) گۆر – ترب، قەبر، كوريا لايەكێ قەبرێ.
(٣) گولخەن – دوكێل كێش، دوكێل خانە.

هەم ڤی خواجەیی کەچەکك هەبو سیم ئەندام و لەطیف و خوەش گەوهەر بو
دەما مۆراهق بو کەچك طالبان پێشنیار دکرن قەلەنێت گران
دگەهشت ژ جانبێ هەر سەروەری بخاترێ کەچێ گاڤ ب گاڤ داخواز کەری
خواجێ دگۆت بۆ مالی نینە ثبات رۆژ تێت شەڤ دچت د جهات
حوسنا صورەت هەم نینە ئعتبار کو رومەت زەر دبت ژ برینا یەك خار
دیسا سەهل دبێ مەزن زادگی کو ئەو مەغرورە بحل ژ سادگی[1]
زۆر و زافن کورێ مەزنا کوژ شەر ب کارێ کرێتێ خوە سەر شۆر دکن پەدەر
یێ پر هۆنەر ژی هەکە ئی بت نەفیس کێم خوازە و عبرەتێ بگرە ژ ئبلیس
وی علم هەبو وەختێ نەبو عشقا دین وی ژ ئادەم نەدیت بل نەخشێ طین[2]
گەرچ بزانی هویر یا علم ئەی ئەمین ژ وێ لتە ناڤەبت دوچاڤێ غەیب بین
ئەو نابینت غەیری شاشك و رهی ژ مۆعەرف دپرست ژ کێمی و زێدەهی
ئەی عارف تو ژ موعەرف فارغی تو خوە دبینی کو نورێ بازغی
کارێ تەقوی هەیە و دین صەلاح کو ژ وی دو عالەم دبت فەلاح
وی بژارت یەك زاڤایێ صالح نەفەس کو ئەو بو فەخرا هەمی خزم و کەس
ڤێجا ژنان گۆتن وی رە مال نینە مەزناتی و لاوینی و ئستقلال نینە
گۆت ئەڤانە تابعێ زوهدن و دین بێ زێر ئەو گەنجە کەسەر روێ زەمین
وەختێ ب مێردانا کچێ راستی بو بەلاڤ دەست دانە هەڤ بجلك و سلاڤ
ئێدی خولامێ خواجێ کو بو دناڤ مال زو نەخۆش بو و ژار و ضەعیف حال
ئەو د حەلیا هەر وەکی ئێشا سلێ طەبیبەکی نەناسی ئەو علەتا کولێ
عەقل دگۆت کو رەنجا وی ژ دلە دەرمانێ بەدەن د غەما دل باطلە
وی خولامکی نە دئاخفت ژ حالێ خوە گەرچ د سنگی وی هەبو ئاخ نالێ خوە
شەڤەکێ مێری گۆتە خاتونێ کو هەرە بتنێ ژێ بپرسە چما ئی ب کەسەرە
تو ل جهێ دایکێ ڤێدەرێ ژێرە هەی بەلکی تو دەردێ وی پەیدا بکەی
چاخێ کو خاتونێ دگوهکر ئەڤ کەلام رۆژا دیتر رابو چو جەم خولام
ڤێجا سەرێ وی شانە دکر ئەوستی ب دو سەد دلۆڤانی و دەلالی و دۆستی
وێ وەسا کرمینا دایکێت مهرەڤان ئەو نەرم کر حەتا کەت ئاخفتن بزمان
گۆت هیڤیا من ژ تە ئەڤ نەبو جانا کو کەچێ بدەی ب دوژمنێ بێگانا

(١) سادگی – ساولکی.
(٢) گین – قور، تەقن، حەری.

کەچا مەزنێ مە و ئەم هەرشی جەگەر! ما نەحەیف بو کو ئەو بچت جهێ دیتەر!
خاتونێ خواست ژ قەحرا لێبوری دیار کو لێدەت و ژ بانی باڤێژتە خوار
کو ئەو کیە هندۆکی یەك حیز کو طەمەع هەیە ل کچا خواجێ عەزیز!
گۆت صەبر چێترە و وێ صەبر کر گۆتە خواجێ گوهبدە ئەڤی چکر
ڤی چەپەلێ هۆ پیس و خائن ببین مە گۆمان دبر کو ئەو هەیە ئەمین
ڤی رەنگی وی حالێ خوە گۆت مرا من ڤیا کو ژ قەحر ب کوژم و یرا

صەبر گۆتنا خواجێ بۆ دایکێ، کو خولامی نەئێشینە، کو ئەزێ بێ ئێش وی ژ ڤێ طەماهیێ ڤەگەرێنم بتەدبیر، کو نەبست بصۆژێ و نە کەباب خاڤ بمێنێ

خواجێ گۆت صەبر کە و ژێرە بگو کو ژ وی وەرگرن و وێ دەنە بتو
دا بمەکر ئەڤێ ژ دلێ وی دەربکەم تو تەماشاکە کو چاوا وی دەفع کەم
تو دلێ وی خوەشکە بێژە دزانی راستی کو کچا مە مالێ تەیە ب دروستی
مە نەدزانی ئەی خوەش موشتەری نوکە مەزانی تو ئەولا تەری
عاشق و مەعشوق هەردو دمالا مە لەیلا و مەجنون هەردو مالێ مە
دا فکر و خیالا خوەش ل وی بکەڤێ فکرێ شیرین مرۆڤ قەلەو دکێ
جانەوەر قەلەو دبت ژ عەلەف قەلەویا ئادەمی ژ عزە و شەرەف
ئادەمی قەلەو دبت ژ رێکا دو گوش جانەوەر قەلەو دبت ژ گەوری و نوش
خاتونێ گۆت کو ژ ڤێ عارا مەزن زمانێ من بڤی رەنگی نالڤێ لێڤا ب گەزن
بڤی رەنگێ درۆ چاوا بکەڤمە گفت و گو بلا بمرێ ئەو خائنێ ئبلیس خو
خواجێ گۆت نە نەطرسە وەخت بدە وی حەتا علەت بچت ژ خوەش روی
دلبەرێ دەفعا وی بهێلە سەرمن حەتا کو ساخ ببت ئەڤ پیسە دوژمن
چاوا خاتونێ وەسا گۆت ژێرە ب دەڤی نەدگونجی ژ کەیف خوەشی سەر زەڤی
بو قەوی و قەلەو و صۆر و بشکێڤ وەکی گولا صۆر و هزاران شەکر بلێڤ
جار جار دگۆت ئەی خاتونا مەن کو نەکو ئەڤ ببت حیلە و فەن
ئەما خاتونێ ژ دل دگۆتیێ کو ئەم لپەی ئەڤێنە تو ئامادە بە هەم
وی دلداری د دایێ بتەزویرا تێکل دا نشاطا وی زێدە ببت وەکی دیکل
خواجێ خەلك کۆم کر بداوەت کو ل فەرەجێ[1] هندۆك چێکەم وەصلەت

---

(١) فەرەج – ناڤێ وی خولامێ هندوکە.

خەلکێ مزگین ددانێ بفێل و کال   کو ئەی فەرەج لتە پیرۆز بت ئتصال
حەتا ل فەرەج بو یەقین ئەڤ کەلام   علەت هەمی ژ وی چو ژبن تەمام
ژ پاش وێ دناڤ شەڤا عشرەت بفەنا   ئەمرەدەك[1] بحەنا وەردا وەکی ژنا
پر خەملاند ب صۆراڤ و سپیاڤا بیکا   ئەو کرە مریشك بخوە ژ تخمێ دیکا
دەسمال و جلکێ بوکانیێ خوەشك   ل ئەمرەدێ قەد بلند پوشاندن بێشك
ل گاڤا خەلوەتێ زو کوژاندن شەمال   هندۆك ما بتنێ گەل وی مەزنێ قەد و بال
هندۆکی دکر فەریاد و فیغان   و ژ دەرڤە کەس نەبهیست ژ دەست قوتان
حەتا ب رۆژ وی هندۆك د فشار   وەسا بو مینا دانی بەر صەگ همبانا ئار
قێرینا مێر و ژنا و قوتانا کەف و دەف   قێرینا وی قیرینکەری دکر خەف
رۆژ ئانین طاس و جل و بەرگێ تام   برەسمێ زاڤان ((فەرەج)) چو حەمام
چو د حەمام گەلەك رەنجور جان   قون قەتیایی هەر وەك کەپەنێ بەر شڤان
ژ حەمام هات خەمدار و سەر شۆر   کەچك وەکی بۆکا رونشت ل دۆر
دایکا وێ دانشت وێدەرێ زێرەڤان   کو نەکە ئەو رۆژ بکەت ئمتحان
قەدەرەکێ ژ عناد لوێ کر نەظەر   پشترە بهەر دو دەستا دانی ل سەر
گۆت کەس ل تە نەکەت ئتصال   گەل بوکا وەکی تە خراب و پیس فعال
رۆژ روێ تە مینا خاتونان طەر   کیرێ کرێتێ تە ئەڤ پیستر ژ کیرێ کەر

د حەقیقەتا حکایەت و بەیانا وێ کو هەر نەفسەك مینا وی هندۆکی موبتەلایە

هەر وەها ئەڤ هەمی نعمەتێ جیهان   زۆر خوشن ژ دور وەختێ ئمتحان
لپێش چاڤ دیار دبت ژ دور ئاڤ   دەما هەری نێزیك ئەوبت سەراڤ[2]
ئەو پیرە گەنیە ژ گەلەکیا لێوك   خوە خوەشك دکێ وەکی نوبوك
هێ نەبە مەغرورێ وێ رو صۆرێ   طامکە لخوەشی و نەخوەشیێ بەخت کۆرێ
دا وەك فەرەج[3] نەکەڤی ناڤ حەرەج   صەبرکە کو اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الفَرَجْ
شکەرا بزان نەپەنهان دامێ وێ   ژ عەول ل تە خوەش دکێ ئەنعامێ وێ
دەما ب دل کەتی د داڤێ ئەی هشیار   دژۆڤانی زاڤ کی نالین و زار
ناڤ میری و شاهی و وەزیران   نینە ئیلا دەرد و مرن و جان دان

(١) ئەمرەد – بێ مو، کۆسە.
(٢) سەراڤ – سەراب.
(٣) فەرەج – ئەو خولامێ هندۆك.

بەندەبە و وەك كەوی سەر زەڤی هەرە   نەكو وەك جەنازە دانن سەر سەرە
هەمیا حەمّالیێ خوە دخوازێ كەفور   بوە باریێ مروڤ وەك ئەهلێ قبور
ژ ڤیێ هەركێ مری ببینێ د خەو   بتەعبیر بت مەنصەب بلند ئەو
ژبەركو ئەو تابوت سەر خەلكیە بار   باریێ سەر خەلكێ ددانن ئەڤ كیبار
باریێ خوە سەر كەس نەدانە لخوە دانە   سەروەری كێم بخوازە خوە كۆلە بزانە
نەكو سەر گەردەنا خەلكێ سوار ببێ   ناخوە ل د وییێ تە نقرس[1] پەیدا دببێ
مەركەبەكێ كو ئاخرێ وێ ددی گوندكی   كو خوە ب باژێر دزانی و وێران دكی
گوند بدیێ كو نوكە تە ب باژێرڤە دكێ   دا نەكو تە بەرەو وێرانڤە بكێ
گوند بدیێ كو نوكە تە هەیە سەد بیستان   دا عاجز نەمینی و ببی ژ وێران پەرستان
پەیغەمبەر گۆت كو ژ خودێ جەنەت بخواز   هەكە تە دڤێت ژ كەس تشتەكی نەخواز
وەختێ نەخوازی ئەز كەفیلم ژ تەرا   جَنَّةَ اَلْمَأْوِي و دیتنا خودێرا
ژ وێ كەفالەتێ ئەو صەحابی بو عیار   چاخێ كو رۆژەكی ژ رۆژا بوبو سوار
شڤك ژ دەستێ وی كەتە خوار   ئەو ژ كەس نەخواست بخوە هاتە خوار
ئەو خودایێ كو ژ دانا وی چ خرابی نایێ   دزانیێ و بێ خوازۆكی بخوە ددایێ
و هەكە بئەمرێ خودێ بخوازی ئەو رەوایە   ئەو خواستنا وەسا رێكا ئەنبیایە
خرابی نامینت چون ئیشارەت وی كریە   كوفر بتەئیمان كوفر ژ پشكا ویە
هەر خرابیا كو ئەمرێ پێشڤە بێ   وێ ژ قەنجیێت عالەمێ دبوریێ
هەكە ژ وێ صەدەفێ بقەرمچێ قالك   هزاران دورّ تێدانە مالك د مالك
ڤێ ئاخفتنێ دوماهیك نینە ڤەگەر   بلایێ شاه و هەڤ مزاجا باز بگەر
دیسا هەرە دكانێ وەكە زێر دەهدەهی   دا دەستێت تە خلاسبت ژ دەهدەهی
دەما د دل رێكێ بدەن صورەتێ خراب   ئاخرێ وێ ژ پەشیمانی كەڤنە عەذاب
چاخێ برینا دەستی ل دزی تەحل تێ   زەوقا دزیێ دەستی لێقەت دكێ
تە دیتیە دان ژ دەستێ حەزین   دانێ ژ دەستێ هاتی برین ببین
هەر وەسا دورو و خوینرێژ و جانی   وەختێ تەحلی ژ یار لوان دبت ژانی
تەوبێ تینن هەم پەروانەوار   دیسا ژ بیر كرن وان دكێشێ لایێ كار
هەر وەكو پەروانێ ژ دور وی ناری   نور دبینێ و بار دكێ بوی لایی باری
دەما هاتەڤە پەرێ وێ سۆتنەڤە و لۆقاند   دیسا وەكی زارۆكا كەت و خوێ رێژاند
جارەكە دیتر سەر گۆمان و طەمعێ سود   خوە لپێتا شەمعێ دا زوێ زود

(١) نقرس – دەردێ وەرەماییا

جارەكــە ديــتر پــەر صــۆت وپاشــڤە چــو حرصــا دلــى ژ بــيرا وى بــر و كــۆر بــو
وى زەمـــانىٚ كـــو ژ صـــۆتنىٚ دەردچـــىٚ هــەر وەكــى هنــدۆ شــەمعىٚ تــەحقير دكــىٚ
كو ئەى رومەتت تابان وەكى ماه شـەڤ فـروز و ئــەى بــصوحبەت كــاذب و مــەغرور ســوز

د بەيانا گشتيا ئايەتا ((كُلَّمَا اَوْقَدُوا ناراً لِلْحَرْبِ اَطْفائَهُ اللهُ))

ديــسا ژ بــيرا وى دچــت تەوبــە و ئــەنين كـــو اَوْهَـــنَ الـــرَّحْمنُ كَيْـــدَ الكـــافِرِينْ
كُلَّمـــا هُـــمْ اَوْقَـــدُوا نـــارَ اَلـــوغي اَطْفَـــاءَ اللهُ نـــارَهُمْ حَتـــى اِنْطَفـــا
عــەزم كريــە كــو دلــۆ نەراوەســتە لڤێــدەرىٚ بــوە ناســىٚ عــەزم، نينــە ژ ئــەهلىٚ رىٚ
ژبــەر كــو ئــەو طــوڤــىٚ راســتييىٚ ناچــێنىٚ خـــودىٚ ل وىٚ نـــسيانىٚ وى دڤـــەژێنىٚ
گـــەرچ دلـــىٚ وى چريـــسكا ئـــاگر ددىٚ ئــەو ســتێرا وى مــصطەك حــەرى لێــددىٚ

پێخستنا ئاگر د شەڤ و دزى دكوژاند و زەلامى نەدزانى

دزەك ب شـــەڤ چـــو خـــانييىٚ يـــەك مـــەزن ژ رێكــا نهــێنى هــەر وەكــى گــورگىٚ بــزن
كوخكـــەك شـــەڤىٚ بهيـــست وى خـــودانى قەصدا ل ئـاگر كـر بـەر و بەرصـتە لهەڤـدانى
خـــودانىٚ خـــانى شـــەڤ ئـــاوازەك بهيـــست قەصـــدا ئـــاگر كـــر و ببەرصـــتە لـەيـــست
شـــەمال پێدخـــست ب صـــتەو بـــەرا دا ســـرا ئـــاوازىٚ بكـــەت شـــكەرا
د گـــاڤىٚ دز هاتـــە جـــەم وى رونـــشت چـــاخىٚ هلـــدبو زووى دكوشـــت
ســـەر تلـــى ددانـــى سەرســـەرىٚ شـــەمالىٚ دا ســـتێركا ئـــاگرى لـــىٚ ڤـــەمالىٚ
خــودانى دهزرانــد كــو ئــەو بخوەڤــە دمــرىٚ ئـــەڤ نـــەدديت ئـــەواكو دز لێـــدكرىٚ
خــودانى گــۆت ئــەڤ شــەمع يــا طــەر بــو ژ طـــەرى ســـتێركا وىٚ دمـــرىٚ زو
هند ظولـەت و طـاريـتى بـو لـنـك و جـەم ئـــاگر كـــوژ نـــەدديت خـــودانى هـــەم
ئـــاگر كـــوژەكى هوســـا دناڤـــا دلـــىٚ وى ديـــدەيىٚ كـــافر نابينـــت كـــورى
چـــاخىٚ دل زانينـــەكىٚ نزانـــىٚ زڤرينكـــارەك گـــەل زڤـــرينىٚ هەيـــە بزانـــىٚ
چـــما نابێـــژى كـــو بخـــوە رۆژ و شـــەڤ بـــىٚ خوداوەنـــدى تـــێن و دچـــن تـــەڤ
ل هـــاوير مـــەعقولات دگـــەرهى بـــبين تـــو هـــۆ بێعـــەقلى ئـــەى مـــەتين
خـــانى بابنـــا بـــوە مەعقولتـــەر يــا كــو بــىٚ بنــا! بێــژە ئــەى بــىٚ هۆنــەر
خانيـــەك گـــەل ڤـــىٚ مـــەزنى و وقـــار كـــەنگى بـــىٚ هۆســـا بـــوە قـــەنجكار
خـــەط بـــا كاتـــب بـــوە مەعقولتـــەر يـــا كـــو بـــىٚ كاتـــب! بهزرێنـــە بـــرادەر

جــيم گـــوهـ و عـــەين چـــاڤ و مـــيم دەڤ   چـــاوا بـــێ كاتبـــەكى بـــوە تەڤليهـــەڤ
شـــەمالكا هلكـــرى بـــێ هلكرەكـــى   باشـــە يـــا بهلكرەكـــى زانايـــەكى؟
صـنعەتێ چـاك ژ دەسـتێ شـەلێ ضـەريـر   بـــت چـــێتر يـــا ژ ســـالمەكى بەصـــير؟
ڤێجا وەختێ تـەزانى كـو دێ ل تـە تـوره بـن   گـــورزێ گـــران ل ســـەرێ تـــە بـــدن
ئێدى وى دەفـع بكـە وەك نـەمرودى بجـەنگ   لايـێ ويڤـە بـەردە د هـەوا تـيرا خـدەنگ
هـەر وەكـى لـەشكەرێ مـەغول بـەر عاسمـان   تـــيرا بهاڤێـــژە دەفعـــا جـــان كێـــشان
بـــرەڤين ژ وى هەكـــە دكـــارى بـــرۆ   چـاوا دچـى چـاوا؟ د دەسـتێ ويـێ گـرۆ
د عـــەدەم بـــوى ژ دەســـتێ وى نـــەرەڤى   چاوا ژ دەستێ وى خلاس بى كو ددەست كەڤى
ئـــارەزو خواســـتن بـــوە رەڤانـــدن   جـەم عـەدلا وى خوينـا تـەقوى رژانـدن
ئـەڤ جيهـان داڤـە و دانـەيا وێ ئـارەزو   زو هەلپـــەرە ژ داڤـــا و ئـــارەزو
وەخـتێ وەسـا چـوى دبـينى سـەد ڤـەكرن   چـاخێ بـوى د ضـدێ وێ بـينى چـڤەكرن
وەخـتێ بـوى د ضـد بزانـى ضـدێ وان   ضـدى ژ ضـد دناسـن ئـەى جـوان
ڤێجا پەيغەمبـەر گـۆت (اِسْتَفْتِ اَلْقُلُوبْ)   گـەرچ مـوفتيێ وان دەرڤـە بێـژن خطـوب

د بەيانا حەديثا ((اِسْتَفْتِ قَلْبَكَ ولَوْ اَفْتاكَ اَلْمُفْتُونْ))

گوهبـــدە **اِسْـــتَفْتِ قَلْبَـــكَ** ژ رەســـول   گـــەرچ مـــوفتيێ دەرڤـــە بێـــژن فـــصول
ئـــارەزوا بهێلـــە حـــەتا رەحـــم ليێيـــە   تـــە جەربانـــد كـــو ئـــەڤ هـــۆ لـــێ پێتڤيـــە
چاخێ نكارى دەركەڤى ئێدى بكە خزمـەتا وى   دا ژ حەبسا وى هـەرى د چـەمەنێ رەحمـەتا وى
گاڤـــا دەم ب دەم تـــو مۆراقـــب دبـــى   داد دبـــــينى و داوەر ئـــــەى غـــــەبى
و هەكـە چـاڤێ خـوە بگـرى ژ ئحتجـاب   كـــەنگى كـــارێ خـــوە هێلـــت ئافتـــاب
ديـسا بـاژۆ بـەرەو ئـەياز و روتبـەتا وى   و وێ فـــەضـــلەتـــا د كـــەمالا رفعـــەتا وى

حەسەد برنا ئەميران سەر ئەيازى و نيشادانا سولطانى ژيريا وى

چـــاخێ ژ حەســـەد گـــەرم بـــون ئـــەميران   عاقبـەت ل شـاهێ خـوە طـەعنـە دێـران[1]
كـــو ئـــەياز عـــەقلێ ســـها نينـــە لـــێ   چـــاوا مەعاشـــێ ســـێ ئـــەميرا دخـــوێ
شـــاه چـــو دەرڤـــە گـــەل وان ســـێ ئـــەمير   بـــەرەو چـــۆل و چـــيا بخـــاترا نێـــچير
كاروانـــەك ژ دور ديـــت ئـــەو مـــەلك   گۆتـــە ئـــەميرەكى هـــەرە ئـــەى مُؤْتَفِـــكْ

(١) دێران – دانين، دێران دنە بەر بايێ.

هەرە ب پرسە ل وی کاروانێ کوتێ ... کو ژ کیشك بازێری کەتیە رێ
چو و پرسی و هات کو ژ رەی ... گۆت قەصدا وێ حەتا کوە؟ هزراند پەی
گۆتە دیتری هەرە ئەی خوەش زەلام ... ب پرسە ژ کاروان حەتا کیڤەیە ختام
چوو هات گۆت حەتا لایێ یەمەن ... ب پرسە ژ کاروان چیە ئەی موئتەمەن؟
حەیران مایەڤە گۆتە ئەمیرەکی دیتەر ... کو هەرە ب پرسە لبارێ وان نەفەر
دیسا هات گۆت ژ هەر جنس هەیە ... پتریا وان کاسێت چێبوین ل رەیە
گۆت کەنگی دەرکەتنە ژ شارێ رەی؟ ... حەیران ڤەما ئەو ئەمیرێ سست رای
بۆ ویێ دیتر گۆت هەرە ب پرسە هان ... کانێ کەنگی رێکەتیە ئەو کاروان؟
ڤەگەرا و گۆت حەفتەمین ژ رەجەب ... گۆت د رەی بها چیە ئەی عەجەب؟
وەختێ نەزانی یەکی دیتر هنارێ ... شاهی هنارتن لپەیهەڤ ژ ژمارێ
هەر وەسا حەتا سی ئەمیر پتەر ... سست رەئی و ناقص د ناڤ کەرّ وفەرّ
هەر یەکەك چو بخاترێ یەك سوئال ... ناقص و عاجز ژ ئدراکا کەمال
گۆتە ئەمیران کو من رۆژەکێ بتنێ ... من ئمتحان کر ئەیازێ خوە تنێ
کو بپرسە ئەو کاروان ژ کوڤە تێ ... ئەو چو ئەڤ هەمی پرسین کت بکتێ
بێ وەصیەت بێ ئیشارەت یەك ب یەك ... حالێ وان وەرگرت بێ گۆمان و شەك
هەرچی ژڤان سێ میرانا ناڤ سێ مەقام ... کەشف بو ژ وی ئەو بیەکدەم بو تەمام

بەرەڤانیا ئەمیرا ل وێ دەلیلێ بشبهەیا جەبر یانە و بەرسڤدانا شاهی ل وان

پشترە ئەمیران گۆتنە وی کو ئەڤ فەنەکە ... ژ عنایەتا یە نەکارێ جەهد و خەباتەکە
قسمەتێ خودێیە بۆ هەیڤێ روێ شیرین ... دا نابەختیە بۆ گولێ بهنا شیرین
بەلکی وەختێ سولطان عنایەت دکێ ... ژ کەیفا ئەو روبە رە و چاکی دکێ
سولطان گۆت نەخێر ئەواکو ژ نەقش زاد ... بەرهەمێ تەقصیرە یا ئجتهاد
ناخوە کەنگی ئادەم دگوتە خودا ... (رَبَّنَا اِنَّا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنا)
بخوە گۆتبا کو ئەڤ گوناح ژ بەخت بو ... حەزما مە چ سود دەمێ قەضا ئەڤ بو
هەر وەکی ئبلیس کو گۆت اَغْوَيْتَنِي ... تە جام شکاند و ل مەد دەینی
بەل قەضا حەقە و خەباتا بەنی حەق ... هێ کۆر نەبە وەکە ئبلیسێ خەلق
ئەمێ د تەرەدود مایین د ناڤ دو کار ... ئەڤ تەرەدود کەنگی بوە بێ ئختیار
ڤێ بکەم یا وێ بکەم کەنگی ئەو دبێژێ ... کو دو دەست و پیێ وی گرێدانە بژێ[1]

(١) ژێ – ژە ژ روڤیکا چێدکن لبێژنگ و سەرادا بکارتێن.

ئایا ئەڤ تەرەدود دکەڤت ناڤ سەرم   کو بفرمە ژۆریا د دەریا هەرم
ئەڤ تەرەدود هەیە کو هەرمە موصل   یا بۆنا سحرێ هەرم حەتا بابل
ڤێجا تەرەدود قودرەتەك دبت   ناخوە ئەو ل سمبێلەکی دکەنت
ل قەضا هینجەتا نەکە ئەی جوان   چاوا جورمێ خوە ددەینی سەر دیتران
زەید خوین برێژێ و قصاصێ وی ل عەمر   عەمر مەی ڤەخوێ و ل ئەحمەد حەدێ خەمر
ل هاویرێ خوە ڤەگەر و جورمێ خوە بین   بزاڤێ ژ خوە بینە و ژ سیبەرێ نەبین
کو خەلەت نابت پاداشێ ئەمیر   دوژمنی دناست ئەو میرێ بەصیر
تە هنگڤ خواریە لەرز ناهێتە غەیر   کریا رۆژا تە ب شەڤ نادنە غەیر
تە خەبات دچ کر کو ئەو لتە نەزڤری   تە چ چاندیە کو بەرهەم نەهلگری
فعلا تە کو دزێت ژ جان و تەنت   هەر وەکی زارۆکی دگرێ دا مەنت
فعلێ رە د غەیب صورەت دکن   فعلا دزیرە مانێ ل داری ددن
کەنگی دار مینا کە بدز ئەما ئەو   تەصویرێ خودایێ غەیب زانە ئەو
دەما خودێ ئلهام دا قاضی و کرە دل   کو ئەڤی صورەتی چێکە ژبۆنا عەدل
حەتا تو عالم بی و عادل د قەضا   چاوا داوەر ناموناسب ددێ سزا
چاخێ کو حاکم ڤێ بکەت دناڤ هەمە   حوکمێ ئەحکەمێ ڤی حاکمی چما نەموحکەمە
وەختێ تە جەهـ چاند شین نابت غەیری جۆ   تە قەرض کریە ژ کێ دخوازی گرۆ؟
جورمێ خوە سەر کەسێ دیتر نەدە   هش و گوهێ خوە سەر ڤی پاداشی بدە
جورمی ل خوە دانە کو تە بخوە چاندبێ   ئاشتیکیە ب عەدل و جەزاییێ خودێ تە رازاندبێ
کارێ خراب بت سەبەب بۆ رەنج   بزانە خرابی ژ فعلا تەیە نەژ بەختێ قەنج
ئەو نەظەر د بەخت چاڤی حێول دکێ   صەیی دکادین و کاهل[1] دکێ
نەفسا خوە موتەهمکە ئەی عەزیز   عەدلێ موتەهم نەکە ژێ نەبە زیز[2]
ب مێرانی تەوبەکە سەری بێنە بەرەهـ   کو (فَمَن يَعْمَلْ بِمِثْقَالَ يَرَهْ)
نەبە مەغرور ب پسپسێ نەفس   کو ژ علمێ خودێ ناهێت ڤەشارتن کەس
ئەو ذەراتێ جسمی هەنە نەمۆفید   جەم ڤێ خورشیدا جسمانی پەدید
هەنە ذەراتێ خەوا طروئفتکار   جەم خورشیدێ حەقایق ئاشکار
جەم خودێ پەیدا و جەم تە نهان   سرێ غەیبە ڤی فکری نەکە د وان

(١) کاهل – تەنبەل.
(٢) زیز – تورە، قەحر، سل، ناراحەت.

حكايەتا نێچيرڤانەكى كو خوە بگيايى پێچابو و قەفتەكە گول و شلێرا دانيبو سەر سەرێ خوە دا طەير و طەوال بهزرێنن گيايە و زانينا مورغەكە زيرەك

مورغەك چو دناڤ گيايێ چەمەنى	داڤ ل وێ بو ژبۆنا گرتنى
چەند دانەيەك دانايى سەر زمين	و نێچيرڤان ل وێ رونشتى د كەمين
خوەيێ پێچاى ببەلك و گياه	و ژ گول و شلێرا ل سەرێ وى كولاه[1]
د كەمين رونشتى و دمەيزان دەرێ	حەتا نێچيرا هەژار ب كەڤێ وێدەرێ
طەيرك بەرەو وى هات ژ نەناسى	دەورەك داخوە چو لايێ وى ناسى[2]
ويرە گۆت تو كيى ئەى گيا پوش	د چۆلێ دناڤا ڤان و حوش؟
گۆت مرۆڤەكى زاهدم ئەز مونقعەطع	ب بەلك و گيا لڤێدەرێ موقتەنع
زهد و تەقوا بژارتمە ئۆل و دبينم	ژبەركو ئەجەل پێش خوە دبينم
مرنا جيرانى بوە واعظ لمن	كەسب و دكان لەڤدا من
چونكى ئەزێ بمينم كتێ ل تاخێر	نەلازمە ببمە تێكەلى هەر ژن و مێر
ئاخر هەر دێ چمە بەرە و لەحەد	ئەو چێترە كو تێكەل ببم گەل ئەحەد
ئەى صەنەم ئاخر گرێدن ئەرزنكێ	ئەو چێترە كو هيڤيا كێمتر بكێ
ئەى كەسێ فێرى جلك و كەمەرا زێرى	دوماهيكێ لباسێ نەدروتى وەرگرى
رو بئاخێڤە كەم و دەست ژ وا بەردم	چما دل ببێوە فائەز ببەندم
باڤكال و خزمێت مەيێ كەڤن چار طەبع	مە بخوە ڤە عاريەت گرێدانە طەمع
ب سالا هەڤ صوحبەت و هەڤدەمى	گەل عەناصر هەبو جسمێ ئادەمى
روحێ وى بخوە ژ نفوس و عوقول	روحێ ئەصلێ خوە رە كريە نكول
ژ نفوس و ژ عوقولێ پر صەفا	نامە ب جان دهێت ئەى بێ وەفا
هەڤالێت پێنج رۆژى تە پەيداكر	تە رو ژ هەڤالێت كەڤن ونداكر
هەر چەند زارۆك ديارىا ب كەيفن	شەڤ وان دكێشن بەرەو مال دكەڤن
وەختێ يارى زارۆكى خوە روت كر	دزى نشكاڤە جل و پێلاڤ لێبر
ئەو وەسا گەرم د وێ ياررىێ دهاد	كو وى كوم و كراس برن ژ ياد
بو شەڤ و ياريكا وى بو بێ هەوار	شەرم دكت بچتە مال و وار
تە نەبهيستيە (إنَّما الدُّنْيا لَعِبٌ)	تە جل دابايى و بوى پر تەعب

---
(١) كولاه – كولاڤ، كوم.
(٢) ناس – انسان.

ژ پــێش وێ ببــت شــەڤ پەیــدا کــە ل باســی
رۆژێ ضـــایـــع نەکــــە د پـــەیڤا ناســـی
خەلوەتـــــەك مـــــن د چـــــولێ بژارتمـــــە
مـــــن خـــــەلك دزێ ل باســـــی دیتمـــــە
نـــــیڤ عـــــومر ژ ئـــــارەزوا دلـــــستان
نـــــیڤ عـــــومر ژ خـــــەمێت دوژمنـــــان
٢١٧٣٠ وی عـــەبابر، ئـــەڤ دێ ســـەری بـــت
مـــە وەکـــی زارۆکـــی نـــوقی یـــاری کـــت
هـــا ئەڤـــە ئێڤـــارە ئەجـــەل بـــو نێـــزك
ڤـــێ یـــاریکێ بهێلـــە لـــێ نـــەزڤرە بـــێ شـــك
دەی ســـوارێ تـــەوبێ ببـــە بگهـــە دزی
جلکـــــا ژ دزی بـــــستێنە دیـــــسا زوی
مەرکـــەبا تـــە و بـــێ عـــەجایب مەرکەبـــە
چـــتە بـــەر فەلـــەك بیـــەك لـــەحظـــە شـــەبە
بـــــەلێ مەرکـــــەبێ ب پـــــارێزە ژ وی
کـــو ئـــەو ددزێ عەبایـــەت نـــشکاڤی
دا نـــەدزت مەرکـــەبا تـــە دیـــسا هـــەم
زێـــرە ڤانبـــە لڤـــێ مەرکـــەبا خـــوە دەم ب دەم

حکایەتا وی شەخصی، کو دزا بەرانێ وی دزین و ڤیا بحیلا جلکێت وی ژی بدزن

وی یـــەکی بەرانـــەك هـــەبو ژ پـــشت دکـــشاند
دزی بـــــەزان بـــــر و وەریـــــس قەتانـــــد
دەمێ ئاگەدار بو کەت بەزێ چـەپ و راسـت
دا پەیـــدا کـــت وی بـــەرانێ خـــوە دخواســـت
ســـەر ســـەرێ چـــالەکێ ئـــەو دز دیـــت
بهـــــەوار و بگــــرین و حەیتـــــە حیـــــت
گـــۆت ئـــەی بـــرا ژ چ تـــشتی تـــو دنـــالێ
گـــۆت هـــەمیانا[1] زێـــرم کەتـــە چـــالێ
٢١٧٤٠ گـــەر بکـــاری هـــەری ژ بـــن بکەشـــی
پێنجیـــــــەکێ دەمەتـــــــە و بدلخوەشـــــــی
د هـــەمیانێ مـــن هەیـــە پێـــنج ســـەد درەم
گەر بکی گـەل مـن ئـەڤێ لـوطـف و کـەرەم
د گـــاڤێ دەمەتـــە ســـەد درەم بدەســـتان
گـەل خـوە گـۆت ئەڤـە بهـایێ سـەد بـەران
هەکـــــە دەرەك گـــــرت دەھ دەرڤـــــەکر
هەکـە بـەران چـو خـودێ بەدەلـدا حێـشتر
جلـــك ژبـــەرکرن و چـــو دنـــاڤ چـــالی
جلـــــك ژی بـــــرن دزێ ل ور دنـــــالی
ژیـــری لازمـــە کـــورێکێ بگونـــد بگـــەهێنێ
ژیـــری نـــەبت طـــەمـــەع طـــاعـــون تـــێنێ
ئـــەو طـــەمـــاهی دزەکـــە فتنـــە ســـیرەتی
وەك خیـــالێ وی رە هـــەرگاڤ ب صـــورەتی
کـــەس نزانـــت مـــەکرێ وێ ئـــلا خـــودا
خـوە بسپێرە خـودێ دەسـت ژ حـیلا بـەردە

موناظەرا مورغ و نێچیرڤانی د تەرەهوبێ و د مەعنا تەرەهوبەکێ کو موصطەفا (صلی الله علیه و آله) ئومەتا خوە ژێ نەهی کر کو (لارَهْبانِيَةَ فِي الْإِسْلامْ)

مـورغ گـۆتیێ خـوە د خـەلوەت نەوەسـتینە
بـــۆ دیـــنێ ئەحمـــەد رەبـــەنی بـــاش نینـــە
ژ تـــەرە هـــوب نـــەهی کریـــە ئـــەو رەســـول
چـــاوا بدعـــەتێ هلـــدگری ئـــەی فـــضول!

(١) هەمیان – پشت بەند، ل سەفەرێ شونا خەلیتك و جوزدانێ پارێ خوە داننە ناڤدە ژ بەر دزا.

جومعە شەرطە جەماعەت د نەماز
ئەمرێ ب مەعروف و ژ مونکەرا احتراز

رەنجکێشانا پیس طەبعا ژێری صەبر
مەنفیعەت دان بخەلکێ وەکی ئەبر[1]

خێرێ ناسا (اَنْ يَنْفَعَ النَاسْ) برادەر
هەکە نەکەڤری چما دۆستی گەل بەر

د ناڤ ئومەتێ مەرحوم بە
سونەتا ئەحمەد نەهێلە مەحکوم بە

چاخی جەماعەت بوە رەحمەت برادەر
بخەبتە کو ژ رەحمەت تینی تاجا سەر

د بەرسڤا وێ گۆت صەیادێ عەیار
ئەڤا کو تە گۆتی نەموطلەقە هۆشدار

تنێتی چێترە ژ هەڤالێت نەحەز
دەما قەنج گەل پیسارونێ دبێ نەحەز

ژبەر کو عەقل بۆ هەرکێ نەبت رسوخ
جەم عاقلی هەر وەکی کەڤرە و کولوخ

مینا کەرە ئەوێ کو نان لێ نیەتە
صوحبەتا وی عەینێ رەهابانیەتە

هزرێ وی لایێ ئالیك بت وەکی کەر
ژ وی ببورە دا نەمینی بێ هۆنەر

ژبەر وێ کو غەیری خودێ بت روفات[2]
(كُلُّ آتٍ بَعْدَ حِينٍ فَهُوْ آتْ)

هەرچی بل وی وەجهی بت هالکە
ملك و مالك عەکسێ وی یەك مالکە

گەرچ سیبەر عەکسێ شەخسە برادەر
چ جا نکاری ژ سیبەرێ بخوی بەر

چ جا سیبەر بێ شەخسەکی نابت رەوان
هەرە ل ئەصلێ سیبەرێ بگەرە ئەی کاروان

ئەڤێ ژ سیبەرا شەخسی بکە طەلەب
داخوازا موسەببکە ببور ژ سەبەب

یارێ جسمانی روێ وی بوە بمەرگ
صوحبەتا وی شۆمە و لازمە بکی تەرك

حوکمێ وی هەم حوکمێ قبلا وی بوە
وی مری قەلەمدە چونکی مری گەر بوە

هەرکێ گەل ڤی قەومی بت راهبە
کو کولوخ و کەڤر ژێرە صاحبە

ب بورە ژ کەڤر و کولوخێ بێ وجود
هەرەلایێ کانا لەعل ژ پشکا جود

کەڤر و کولوخ بخوە لکەس رێ دگرێ
ژ ڤان کولوخان سەد هزار بەلا دگەهێ

مورغێ گۆتیێ ڤێجا جهد هنگی بوە
کو ئەڤ رێگرێ هۆ نیڤەکارێ بوە

ژبۆنا حفظا یاریدان و جەنگ
شێرە مێر تێتە رێکا زراڤ و طەنگ

رهێ مێرانی وێگاڤێ پەیدا دبێ
کو مۆسافر هەڤرێ ئەعدا دبێ

چون نَبِيُّ السَّيْفْ بوە ئەو رەسول
ئومەتا وی قەهرەمانن و فحول

مەصلەحەت ددینێ مە جەنگ و شکوه
مەصلەحەت د دینێ عیسی غار و کوه

بۆ هەریەکی مەصلەحەت دایە جودا
هەکە تو مەصلەحەتخوازی عەڤدێ خودا

گۆت ئەرێ هەکە هەبت یاری و زۆر
دا ب قوەت دانی سەر شەر و شۆر

---

(١) ئەبر – عەور.
(٢) روفات – درزێ.

قوەتەك لازمە دڤێ ریکێ مەردوار ‌ ‌ ‌ یار پێدڤێت دڤی جهی فەرد وار
وەختێ قوەتەك نەبت پاراستن چێترە ‌ ‌ ‌ رەڤین ژ لایطاق ئەو بجیترە
صنعەت ئەڤەیە ئەی خۆشتڤیێ نامدار ‌ ‌ ‌ بهزرێنە مەیزێنە ئەنجامێ کار
ل یار بگەرهە دا پەیداکی راهـ رە ‌ ‌ ‌ ناخوە کەنگی تو ناسکی راهـ و چاهـ رە
گۆت صدقێ دل دل پێتیڤە بۆ کار ‌ ‌ ‌ ناخوە هەڤالان کێم ناهێن بۆ یار
ببە یار دا یار ببینی بێ عەدەد ‌ ‌ ‌ ژ وێ کو بێ یاران دێ مینی بێ مەدەد
شەیطان گورگە و تو وەك یوسفی ‌ ‌ ‌ دامەنا یەعقوب نەبەردە ئەی صەفی
گورگ ئەغلەب وی زەمانی هلدگرێ ‌ ‌ ‌ کو ژ کەری بەرخك بخوە کەڤێ رێ
ئەوێ کو سونەتا گەل جەماعەتێ تەرکاند ‌ ‌ ‌ دڤێ گورگخانێ خوینا خوە رژاند
هەیە سونەتا رێکا جەماعەت وەك رەفیق ‌ ‌ ‌ بێ رێك و بێ هەڤال کەڤی د مەضیق
رێکا سونەت گەل جەماعەت چێتر بوە ‌ ‌ ‌ هەسپ گەل هەسپان یەڤین خوەشتر چوە
ئەما هەر گومرەهی هەڤرێ نەزان ‌ ‌ ‌ غافلێت رازای هشیار نەزان
هەڤرێکەکی بخوازە کو ژ وی وەرگری مەدەد ‌ ‌ ‌ هەڤدل و هەڤدەرد دخوازانێ ئەحەد
نەهەڤرێکەکی کو ئەو عەقل رە دوژمن بێ ‌ ‌ ‌ فرصەتەکێ ببینێ کو لباسێ تە ببێ
گەل تە دچت کو کونجەکێ پەیدا کێ ‌ ‌ ‌ کو ب کارێ تە لوێدەرێ تالانکێ
بۆنا سودێ خوە گەل تە دچێ ‌ ‌ ‌ هێ نەڤەخوە ژ ڤەخوارنا وی کو ژەحرە تێ
یا حێشتر دلەك بوە دەما دیت طەرس ‌ ‌ ‌ بخاترا زڤرین ژ رێکێ بێژتە تە، دەرس
یار رە ب طرسێنێ ژ حێشتر دلی ‌ ‌ ‌ ئەڤ هەڤرێکێ هوسا دوژمنە نە وەلی(١)
یارێ خراب مارە دائم برەڤە ژ ئو ‌ ‌ ‌ دا نەرژێ سەر تە ژەحرا وی کرێت خو
ئەوێ رێگر یاری ژ رێ دبن ‌ ‌ ‌ نەمێرە ئەوێ کەتە ژێری ژن
رێکا جانگۆریە د هەر عیشەیی ‌ ‌ ‌ بەلایە د دەفعا هەر جان شیشەیی
هەر گومرەهەك کەنگی برێکا دینی دچت ‌ ‌ ‌ حازمەك لازمە کو زەلامێ رێکێ ببت
ژ وی روی رێکا دین پر شور و شەرە ‌ ‌ ‌ کو نەرێکا هەر مۆخەنەث گەوهەرە
درێکا ڤێ طرسێ ئمتحانا تێت خەلکێ ‌ ‌ ‌ وەك بێژنگ کرنا دانەیە ژ کەلپکێ
رێك چاوایە؟ پرە ژ دەوسا پیا ‌ ‌ ‌ یار چاوانە؟ پێسترکە(٢) بۆ ریا
وەد گرم ئەو گورگێ تەناهێت ژ ئحتیاط ‌ ‌ ‌ ئەما بێ جەمعیەت تە نینە نشاط
ئەوێ کو تنێ ب رێکا خوەش دچێ ‌ ‌ ‌ گەل هەڤالا چونا وی سەد جار دبێ

(١) وەلی – دوست، هەڤال.
(٢) پێسترك – سێلم، پێپەلیسك.

گەل هشكيا كەری ژ هەڤالیَ خوەش — دكەڤیَ نشاطیَ تو دبێژی خواريە كەربەش
هەر كەرەكی كو ژ كاروان تەنيا بچیَ — ئەو رێك ژ تەعبیَ لوی سەد بەرابەر دبیَ
چەند برينیَ دار و تيژكا زێده دخویَ — حەتاكو تەنيا ئەو بەياباني دبریَ
بۆ تە دبێژیَ ئەو كەریَ خوەش رو — گەر نەكەربی ڤی رەنگی تنیَ نەرو
ئەویَ كو خوەش دچیَ تەنيا دناڤ ریَ — گەل هەڤالا بیَ گۆمان خوەشتر دچیَ
هەر نەبيەكی د ناڤ ریَ راستی كرن — موعجيزە ئانين و هەڤال پەيدا كرن
٢١٨١٠ هەكە نەبن هەڤال و ديوار — كەنگی ئاڤا دبن خانی و ئەنبار
هەكە هەر يەكەك ديوار بكت جودا — چاوا بان مۆعەلەق دبت ل هەوا
خودیَ ژ هەر جنسەكی نێر و میَ ئافراند — ئێدی نەتايج جەمعيەت دەراند
د ناڤبەرا مورغ و صەياد هەی عەجەب — زۆر رەد و بەدەل كەت بو نزيكیَ شەب
ئەڤی بگۆت و ئەوی بگۆت ژ ئحتراز — بەحثا وان دڤیَ مەعنايیَ بو دراز
مەثنەوییَ چابك و دلخواز بكە — ماجەرا رە كورت و ئيجاز بكە
دەما چاڤیَ مورغیَ كەتە گەنمەدانی — نەفسا ویَ بیَ طاقەت بو د جانی
ژ پاش ویَ گۆتییَ كو گەنم مالیَ كيە — گۆت ئەمانەتیَ يەتيمەكی سێويە
مالیَ ئەيتامە ئەمانەتە جەم مەن — ژ ویَ كو مە د هزرێن موئتەمەن
گۆت ئەز موضطەرم و زێمار حال — ڤیَ گاڤیَ هەيە مردار ل من حەلال
٢١٨٢٠ هەيە دەستورەك كو ژ ڤی گەنمی بخوەم — ئەی ئەمين و تەقوا و موحتەرەم
گۆت موفتيی ضەرورەت هەم توی — هەكە بیَ ضەرورەت بخوی موجرم دبی
و هەكە ضەرورەت هەيە پاراستن چێترە — و گەر بخوی ضامنی ديسا بێنە ڤرە
مورغ زاف د خوەڤە چو بهزر و ئەفكار — هەسپیَ شامبوزیَ وی گرت هەفسار
ڤێجا ئەو گەنم خوار و خەفكێده ڤەما — چەند ياسين خواندن و جزۆكا عەما
پاش تێكەتنیَ خەم چيە و چيە ئاه — ژ پێش ویَ لازمە ئەڤ دو كێلا سياه
ویَ گاڤا كو حرص لڤی و هەوەس — دەم بدەم بێژە كو ئەی فەرياد رەس
ژ پێش ویَ كو ئەڤ دانە ل تە خوەش بیَ — گەرميا حرصا تە هەر وەكی بەرف بیَ
ئاه و دوكێل و نالين ویَ دەمیَ كاربەند — حرصا خوە ئاوارەكە ئەی هوشمەند
كو وی زەمانی ژ پێش بەصرە خرابونە — بەصرە خراب نابت وەختیَ نەجات بونە
٢١٨٣٠ اِبْكِ لِي يا باكِي يا ثاكِلِي — قَبْلَ هَدْمِ البَصْرَةِّ و اَلْمُوصِلِ
نِحْ عَلَيَّ قَبْلَ مَوتِي وُ اِغْتَفِرْ — لاتَنِحْ عَلَيَّ بَعْدَ مَوتِي و اصْطَبِرْ
اِبكِ لِي قَبْلَ ثُبورِي فِي النَوي — بَعْد طُوفانِ النَّوي خِلِ اَلبُكاء

وێ دەما کو دێو[1] دبت رێگر		هنگی لازمە یاسین خوەندن لور
ژ پێش وێ کو تالان ببت کاروان		وی چاخی بدێ ڤیر و هەوار زێرەڤان

ڤێرین و هەوارا زێرەڤانی ژ پاش دزین و تالانکرنا کاروانی

زێرەڤانەك هەبو د یەك کاروان		حەرەسێ مال و قوماشێ ئەوان
زێرەڤان شەڤ نڤست و دز ئەسباب بر		کەل و پەل هەمی ژێر ئاخێ نخاڤکر
بو رۆژ هشیار بو ئەو کاروان		دیتن نەمایە تشت و مشت گەل پەران
زێرەڤانی هەیهەی و ڤیرە ڤیر دکر		یێ گەرم بوی هەر ئەوە رێگر
ڤێجا گوتنێ کو ئەی حەرەس بگو		کا چلێهات ئەڤ مال و ئەسباب کو[2]
گوت دز هاتن رونخافتی ب لەز		مال و پارە برن ژ جەم من بەز
قەوم گۆتنە وی کو ئەی وەك گرێ خیز		پا تە چ دکر تە چ نەکرە تەمیز
گۆت ئەز یەك کەس بوم ئەوان گوروە		با سلاح و با شوجاعەت و باشکوە
گۆت هەکە کێم ئومێد بوی د جەنگا خوە		لازمە تە ڤیراندبا کو رابنە سەر خوە
گوت وێ دەمێ کێر دەرانین و تیر		کو بێدەنگبە ناخوە سەربرن بشویر
وی زەمانی ژ طرسا من بەست دەڤ		ڤی زەمانی ڤێرین و هەوارم تەڤلیهەڤ
وی زەمانی ڤی دەڤی خوە گرت بئەمان		ڤی زەمانی ڤێرین دخوازن کەم فیغان
چاخێ کو عومرێ تە ئبلیس بر فاضحە		بێ فایدەیە خوەندنا (**أَعُوذُ و فاتِحَةُ**)
وەلەو بێ فایدەیە نوکە حەنین		هەیە غەفلەت بێ فایدەتر ژ وێ یەقین
ئەڤی رەنگی هەم بێ فایدە نالینکە		کو ئەی عەزیز **ل** ذەلیلان مەیزینکە
ئەی خودا، بێگاه چ بوە یا بگاه		تشتەك ژ تە وندا نابت ئەی ئیلاه
گوت لا تَأْسُوْ عَلي ما فاتَكُمْ		کەنگی ژ قودەرەتا وی مەطلوب دبت کوم

مورغێ دەردەسەریا خوە تەسلیمێ حیلا نێچیرڤانی کر و نێچیرڤان بحرص

وێ مورغێ گوت ئەڤ سزایێ ئەو بوە		کو گوهداریێ زاهدێت درۆکەر بوە
زاهد گۆت نەخێرە ئەو سزایە بۆ قەلاش[3]		کو دخوت مالێ سێویا بەلاش
ژ پاش وێ کەت گرین و ففان		کو خەفك و نێچیرڤان ژ دەرد لەرزان

---

(١) دێو – شەیطان.
(٢) کو – کانێ.
(٣) قەلاش – فەقیر، نەدار، دەروێش.

کو ژ نەوەکهەڤیا دل پشتم شکەست وەرە جانا ل سەرێ من ب مالە دەست
ژێر دەستێ تە سەرێ منی راحەتە دەستێ تە د شەکر بەلاڤیێ ئایەتە
سییەرا خوە ژ سەرێ من بەرمەدا بێ قەرارم بێ قەرارم بێ قەرار
خەوێت بێزار بوین ژ دو چاڤێ مەن د خەما تە ئەی گول و سەروا چەمەن
گەر نەلایقم دێ چ بت هەکە دەمی ل نەهەژیەکی بپرسی د غەمی
بۆ عەدەمێ بخوە چ ماف هەبون کو ژ لوطفا تە ل وی ئەڤ دەرڤەبون
کەرەما تە ئاخا ذەلیل حەبیب کر د گە و هەر ژ نورا حس د جیب کر
پێنج حسێ ظاهر و پێنجێ نهان کو بەشەر نوطفەیە کەمری بو ژ وان
تەوبە بێ تەوفیقا تە ئەی نورا دیار بل برهێ تەوبێ نەبوە کەندار(1)
سمبێلێ هەوە تەوبەیەك یەك هەلبکی تەوبە سیبەرە و تو هەیڤا روناکی
ئەی ژ تە وێران دکان و مەنزلم چاوا نەنالم چاخێ بگڤێشی دلم
چونکی بێتە کارێ من نینە نظام بێتە چ جارا کەنگی کار دبت تەمام
چاوا رەڤم ژ وێ کو بێتە زندەنیە بێ خودائیا تە بون بەندەنیە
تو جانێ من بستێنە ئەی جان رە ئوصول ژبەرکو بێتە بو مە ژ جان مەلول
ئەز عاشقم ل فەنێ دیناتیێ تێرم ژ فەرهەنگ و ژ زیرەکاتیێ
وەختێ شەرم بدرهێ رازێ کەم دیار چەند بلەرزم ژ صەبرا بێ قەرار
د حەیا پەنهان بون هەر وەك سەجاف(2) نشکا ڤە دێ دەرکە ژبن لحاف
ئەی هەڤالان رێکێت گرتین دلۆڤان وەك خەزالا کولەکم و ئەو شێرێ نێچیرڤان
غەیری تەسلیم و رضا کا چارەکی د دەستێ شێرێ نێر خوینخوارەکی
وی نینە خەو و خوارن وەك ئافتاب روحا هلدکێ بێخوارن و خواب
کو وەرە ببە ئەز یا هەڤخوێ من حەتا د تەجەلی ببینی روێ من
و گەر تە نەدیت چاوا هۆ شەیدا بوی؟! ژ ئاخ بوی طالبێ ئەحیا بوی
گەر ژ بێ لایەت وی نە دایە تە عەلەف چاڤێ جانێ تە چاوا مایە بئەڤ طەرەف
ژ وێ کتك بەرکونێ بت موعتەکف کو ژ وێ کونێ ئەوبت موعتەلف
کتکا دیتر خوە مط دکێ سەر بام کو ئەو ژ نێچیرا مورغ پەیدا کت طەعام
وی یەکی رودایە جل را چاندنێ و ئەوێ دیتر زێرەڤانێ کار کرنێ
و ئەو یەکە بێکار و رو د لامەکان کو ژ وی لایی تە یێ دایی قوتێ جان

(١) کەندار – یێ کو دکەنێ.
(٢) سەجاف – دولایێ دروتی، دەرزا دروتنێ.

وی کار هەیە کو بت موریدێ خودێ   بخاترێ کارێ وی ژ هەر کاری قوت دبێ
یێن دی چەند رۆژا وەك زاروا   حەتا شەڤ دلەیزن بگۆماك و کاشوا
یێ دیتر کو ئەو ژ هشیاری درەڤێ   دائما دنازێنێ د وەسواس و خیالا دکەڤێ
هەرە بنڤە ئەی جان کو ناهێلن ئەم   کو کەسەك تە ژ خەو راکێ هەم
خودێ بڤێت دێ رابی ژ رازان و خواب   هەر وەکی تهنی کو ئەو دبهیزێ دەنگی ئاب
دەنگێ ئاڤم ئەز ل گوهێ تهنیان   هەر وەکی بارانێ دگەهم ژ ئاسمان
رابە سەر خوە ئەی عاشق ژ ئضطراب   دەنگێ ئاڤ و تهنی و هنگی خواب !!

حکایەتا وی عاشقی کو ل هیڤیا وەعدا مەعشوقێ هاتی وی ژڤانێ کو ئیشارەت کربو و هندەکی ژ شەڤێ مونتەظر بو حەتا کەتە خەوێ دلدار هات بەریکا وی تەژی گویز کر و چو

عاشقەك هەبوە د رۆژانێت بەری   زێرەڤانێ عەهدێ دناڤ عەهدا ڤەبری
ب سالا د بەندا وەصلا ماها خوە   شاه مات و ماتێ شاهنشاها خوە
عاقبەت لێگەر پەیدا کەر بوە   کو فەرەج ژ صەبرێ تێدەر بوە
رۆژەکێ یارا وی گۆت کو ئەڤ شەڤ وەرە   کو منێ کەلاندی ئاڤك و ساڤار ژ تەرە
د فلان حجرکێ رونە تا نیڤە شەڤ   دا نیڤە شەڤ بێم بگەهنە هەڤ
زەلامێ خێردان و نان بەلاڤ کر   دەما هاتە دەر هەیڤا ژ بنێ عەور
شەڤ د وێ حجرکێ مابو د ئنتظار   ل هیڤیا وەعدا وێ یارا غار
مونتەظر دانشت و ئەو کەت خەوێ   بێ خوە کەت و گرێل بو لوێ
ساعەتەکێ شیار مابو و کەتە خەو   عەجێبە!، ئەڤینداری دلدای و خەو!
پاش نیڤە شەڤ هات یارا وی   راست پەیمان ئەو دلدارا وی
عاشقێ خوە دیت درێژ خەوڤە چوی   پیچەك دراند ژ هەچکێ وی
چەند گویز کر دناڤ بەریکا   کو تو زارۆکی، بگرە پێ بکە یاریکا
وەختێ سەحەر عاشق ژ خەو هەلست   دیت تەژی گویزن هەچك و مصت
گۆت یارا مە هەمی صدق و وەفایە   ئەوا تێتە سەرێ مە ئەو هەم ژ مایە
ئەی دلێ بێ خەوێ مە ژ وێ ئێمنن   وەك حەرەس سەرێ بان ل قیرا ددن
گویزێت مە دڤی ئاشی قرچ و شکان   هەرچی بێژم ژ غەما خوە هندکان
لەومە کەرۆ هەو گوهدم ئەڤ ماجەرا   کێم نەصیحەتکە ژ پاش ڤی دیوانەرا
من نەڤێت دەلالیا هجران ب بهیزم   من جەرباند چەند جەربینێ بخوازم

هەرچی غەیری شورش و دینیە دڤی رێکێ هەری د بیانیە
وەرە دانە سەر پیێ من وێ زنجیرێ کو من دراند سلسلا تەدبیرێ
بلی وێ یارا کو سەر بخەلەکینم گەر دوسەد زنجیرا بێنی بقەتینم
عشق و قانون، ئەی برا نەراستە بەردەرێ قانونێ ئەی عاشق نەراوەستە
وەخت وێ هاتی کو ئەز ببم عوریان[1] نەخشا بهێلم سەراسەر ببم جان
ئەی دوژمنێ شەرم و هزرا وەرە کو من دراند پەردا شەرم و حەیارە
یارێ، خەو و جان گرتیە ژ جادوی[2] یارا هشك دل د عالەم کو توی
هێ گەوریا صەبرێ بگرە و بگڤێشە دا هینك ببت دلێ عشقێ ژ ئێشە
حەتا نەصوژم کەنگی هینك دبت دلێ وی ئەی دلێ مە خانەدان و مەنزلێ وی
خانیێ خەوە دصوژی ب سوز ئەو کەس کیە کو بێژت (لایَجُوزْ)
خوەش ب صۆژە ڤی خانی ئەی شێرێ مەست خانیێ عاشق هوسا چێترە ئەست
ژ پاش ڤێ ئەزێ شەوتینێ قبلەکەم ژ وێ کو شەمعم ئەز ب صۆتنا وێ روناکەم
ئەی باب خەوێ بهێلە ئەڤ شەڤ د کوییێ بێخەوان ببورە یەك شەڤ
مەیزێنە کانێ ئەو دین بینە هەر وەکی پەروانێ ببار گەهینە
مەیزێنە ڤێ کەشتیا خەلکێ غەرقێ عشق بێژێ بوە ئەژدەهایەك حەلقێ عشق
ئەژدەهایەکی نەدیار دل رەڤا عەقلێ میناکا چیا ئەو چیا رەڤا
عەقلێ هەر عەطار کو ئاگەهـ بو ژ وێ شیشێ گولاڤ رژاند د ئاڤا جوێ
هەر کو ژ ڤێ جوێ دەرنەکەڤێ تا ئەبەد (لَمْ یَکُنْ حَقاً لَهُ کُفْواً اَحَدْ)
ئەی حیلەکەر ببینە و ڤەکە چاڤ چەند دبێژێ ئەز نزانم وێ و ئەڤ
ژ ئێشا حیلە و مەحرومیێ وەرە دەر وێ جهانا حەیێ و قەیومی بکە بەر
دا ئەوا نابینم ببت ئەوێ دبینم و ئەڤ نزانیێت تە ببێ دزانم
ژ مەستی ببوە و ببە مەستی بەلاڤ ژ ڤێ تەلەونێ هەرە بەرە و بەژنا زراڤ
چەند دنازی تو بڤێ پیسیا هەیینێ ل سەرێ هەر کۆلانەکێ چەندین مەستا دبینێ
گەر دو عالەم پر ببت سەر مەستێ یار پێکڤە هەر یەکن و ئەو یەك نیەل خوار
ئەڤ ژ گەلەکی نزم ناوەرگری نزم کی بوە؟ تەنپەرستی ئاگری
گەر جیهان بێ نخافتن ژ طاڤە هەیڤ کەنگی سڤکە جەم خودانێ دل بکەیف
گەر جیهان بو تەژی ژ نورا ئافتاب کەنگی بێ بهایە ئەو گەرمیا خوەش ئلتهاب

(١) عوریان – روت، روس، پەتی، بێ جل و لباس.
(٢) جادو – سحر.

ئەما گەل ڤێ هەمیێ ژۆردە بگەهی   چونکی (اَرضُ اللهِ واسِعْ) بوە و کەهی
گەرچ ئەڤ مەستی وەك بازی ئەشهەبە[1]   ژ تەرە د زەڤیا قودسا ئیلاهی هەبە
مەست ژ ئەبرار و مۆقەرەب چێتر ژ ویە   سەر مۆقەرەب شێرێ وی وەك روڤیە
هەرە ببە ئسرافیل کۆم بکە ئمتیاز   د پفکرنا روح و مەستیا مەست ساز
وەختێ مەست دل بطەڤزا هزراند   ئەڤ نزانم و ئەو نزانم پێشەپەر وەراند
ئەڤ نزانم و ئەو نزانم بۆنا چیە   دا ببێژی ئەوێ کو دزانم کیە
نەفی بخاترێ ئثباتە د ئاخفتنێ   نەفیێ بهێلە و دەستبکە ئثبات کرنێ
نینە ئەڤ و نینە ئەو ژ هەڤنەکێش   ئەوا کو ئەو هەیە وێ بێنە پێش
نەفیێ بهێلە و وێ هەیینێ بپەرەست   فێری ڤێ بە ئەی باب ژ وی تورکێ مەست

داخوازیا ئەمیرێ تورکێ سەر خوەش ل موطربی وەختێ صبەهێ و مەعنا ڤێ حەدیثێ کو ((اِنَّ للهِ تَعَالِي شَرَاباً اَعَدَهُ لِاَ وْلَيا ئهِ اِذاَ شَرَبوُ اسَكَرُوا وَ اِذَا سَكَرُوا طَرَبُوا)) تا دوماهیکێ و قوَله تعالى ((اِنَّ اْلاَبْرَارَ يَشْرَبْونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزاجُها كَافُوراً))

مەی د دەنا ئەسرار ژ وێ دجوشێ   دا هەرکێ مۆجەرەدە ژ وێ مەی بنوشێ
ئەڤی مەیا کو تو ڤەدخوی حەرامە   مەیا ئەم ڤەدخون حەلالێ تەمامە
بخەبتە دا ژ نەیێ هەی ببی   و مەست ژ شەرابا خودایێ حەی ببی
تورکەکی ئەعجەمی صبەهێ ئاگاه بو   و ژ خەماریا خەمر موطرب خواز بو
موطرب جان مونسێ مەستان بوە   نوقل و قوت و قوەتا مەستان بوە
موطرب ئەوانا بەرو مەستی دکێشێ   دیسا مەستیێ ژ دەمێ موطرب دچێژێ
ئەو شەرابا حەق بوێ موطرب دبێ   و ئەڤ شەرابا من ژ ڤێ موطرب چەرێ
هەردوا گەر یەك ناڤ هەیە دپەیڤین   ئەما فەرقە ئەڤ ئەڤین حەتا ئەو ئەڤین
ئشتباهەکە لەفظی یا هەیی د میان   ئەما بخوە کا وەریس کا عاسمان
ئشتراکا لەفظێ دائم رێك ژەنە[2]   ئشتراکا مومن و گاور د بەدەنە
ئەجسام مینا کوزکێت لێگرتی سەر   کا د هەر کوزکی چ بوە لێنەر
کو زکێ ڤێ بەدەنێ تەژی ئاڤا حەیات   کو زکێ وێ بەدەنێ تەژی ژەحرا مەمات
هەکە ل مەظروڤێ وێ مەیزێنی شەهی   و هەکە لظەرفێ عاشقی تو گومرەهی

(١) بازێ ئەشهەب – بازێ رەش و سپی.
(٢) ریکژەن – رێگر.

لەفظێ میناکا ڤی جسمی بزان
مەعنا وێ د هناڤا میناکە بجان

دیدەیێ بەدەن دائما بێن بوە
دیدەیێ جان جانێ پڕ فەن بێن بوە

ڤێجا ژ نەقشێ لەفظێت مەثنەوی
صورەتێ وێ ضالە و هادیە مەعنەوی

پەیغەمبەر فەرمویە کو ئەڤ قورئانە ژ دل
هادیێ هنەکایە و بۆ هنەکا مۆضل

الله الله چاخێ کو عارف بێژت مەی
جەم عارف کەنگی مەعدوم بوە شەی!

فەهما تە وەك بادەیا شەیطان بوە
کەنگی فەهما تە مەیا رەحمان بوە

ئەڤانە وەکهەڤن موطرب و شەراب و ڤین
ئەڤ لوێ و ئەولڤی دوڤهەڤ بەزین

خەمارێت پڕ ژ دەمێ موطرب دچەرن
موطرب ئەوان بەرەو مەیخانێ دبەرن

ئەو سەرێ مەیدان و ئەڤ دوماهیکا ویە
دل بوە وەك گوێ د چوکانێ ویە

ئەوا کو سەر هەبێ گوهـ ل ور حازرە
ئەو دبت سەودا هەکە صەفرا د سەرە

ژ پاش وێ ئەڤ دو بێهوشی دچن
والد و مەولود وێدەرێ یەك دبن

چاخێ کو شادی و دەرد ئاشتی کرن
تورکێ مەیێن موطرب شیار کرن

موطرب دەست کرە بەیتەکە خەوناك
کو اَنِلْنِي الكَأسَ یا مَنْ لا اَراكْ

اَنْتَ وجْهِي لا عَجَبَ اَنْ لا اَراهْ
غایَةَ اَلقُرْبِ حِجابُ الاشْتِباهْ

اَنْتَ عَقْلِي لا عَجَبَ اَنْ لَمْ اَرَكْ
مِنْ و فُورِ الأَلْتِباس اَلْمُشْتَبَكْ

جِئتَ أقْرَبُ اَنْتَ مِنْ حَبْلِ اَلوَرِيدْ
لَمْ اَقُلْ یا، یانِداءُ لِلْبَعِيدْ

بَلْ اُغالِطُهُم اُنادِي فِي اَلْقِفارْ
کَيْ اَلْتُمَ مَنْ مَعِي مِمَّنْ اُغارْ

هاتنا کۆری ب مالا پەیغەمبەری (درود لێبن) و رەڤینا عائیشێ (خودێ ژی راز بیت) ژ و خوە نخافتن

هاتە مالدە جەم پەیغەمبەر ضەریر[1]
کو ئەی هلکەرێ تەنورێ ژ هەر هەڤیر

ئەی تو کەراخ و ئەز لتە موستەسقیەم
مُسْتَغاثُ اَلْمُسْتَغاثْ ئەی ساقیەم

وەختێ ژ دەر هاتە مال ئەو کۆر بلەز
عائیشە بخاترێ حجابێ رەڤی ببەز

ژ وێ کو دزانی وێ خاتونا پاك
ژ غیرەتا رەسولێ هەمی ئەفلاك

هەرکێ سپەحیتر بت رەشکا[2] وێ زێدەیە
ژبەرکو رەشك ژ نازی تێت یا بخوەیە

پیرا کفکی ژنێ بۆ مێری دخوازێ
ناگەیە کو ژ پیری و کرێتی بەرەنا رازێ

وەك جەمالا ئەحمەدی د هەر دو کەون
کێ هەبو خودێ ژێرە پیشتیڤانە و عەون؟

(١) ضە ریر – کۆر.
(٢) رەشك – حەسودی، چاڤ پێنەرا بون.

٢١٩٨٠ دەلالێت هەردو جیهان ویرە لایقن
کو منێ هاڤێتی عاسمانا گوی رە
غیرەتا وی سەد بەرابەرێ رۆژا حەقن
ئەی ستێران ڤەشێرن ژ وی روی رە

د تیرێژکا بێ نەظیرا من لا بن
ژ کەرەم ئەز هەر شەڤ غائب دبم
ناخوە بەرامبەر نورا من رسوا دبن
چ جا ناچم، ئەما وەدکم کو ئەز دچم

دا هنگ بێ من شەڤەکی خەفا شوار
هەر وەك طاوسان پەرەکی عەرضەکن
پەرا ڤەکن بفرن لهاویر ئەڤ مەطار
دیسا سست و مونکر و موعجب بن

بنێرن وی پێ کرێت ژ ئمتیاز
رو دیارکم صبەهێ بۆنا گوشمال
هەر وەکی چارۆخێ کو ئەو بو شەمعا ئەیاز
دا نەبن ژ خوە پەسنی ژ ئەهلێ شمال

ڤێ ئاخفتنێ تەرك کە چونکی درێژە
خودێ نەهی کریە ژ درێژیێ، بێژە [1]

ئەمتحان کرنا حەضرەتێ رەسول (صلی الله علیه وسلم) عایشە را کو چما خوە دڤەشێری کو ئەو تە نابینێ و پێ زانینا عایشێ (رضی الله عنها)

پەیغەمبەر گۆت ژبۆ ئمتحان
ئەو تە نابینێ خوە نەکە نهان
٢١٩٩٠ عائیشێ ئیشارەت کر بدەستا
ئەو نابینێ بەلێ وی دبینم ئێستا

غیرەتا عەقلە سەر ڤەنجیا روح
پر ژ تەمثیلات و تەشبیهە ئەی نەصوح
گەل پەنهانیا وەسا کو روحرایە
ئەڤ رەشکا هو عەقل ل وی چرایە؟

ژ کێ پەنهان دکی ئەی رەشك خو
ئەوێ کو نورا وی نخافتیە روێ ئو
بێ روپوش دچت ئەڤ ئافتاب
زێدەهیا نورا ویە ل روێ وی نقاب

ژ کێ پەنهان دکی ئەی رەشك وەر
کو ئافتاب ل وی نابینت ئەثەر
رەشك ژ وێ زێدەترە دناڤ بەدەنم
کو ژ وێ بخوە بڤێم کو وێ نخاڤ بکەم

ژ ئاگرێ رەشك گران ئاهەنگێ من
ب دو چاڤ و گوهێ خوە د جەنگێ من
دەمێ تو هۆ حەسودی ئەی جان و دل
ڤێجا دەڤی ببەند و ئاخفتنێ بهل

دطرسم هەکە ڤەمرێنم ئەو ئافتاب
ژ لایەکی دیتر بدرێنت حجاب
٢٢٠٠٠ د خوەشیا ئاخفتنا مە ئەظهەر بدت
کەلینا اَحْبَبْتُ لِأن اُعْرَفَ دبت

گرتنا وێ کولەکێ[2] حەرف گۆتنە
عەینێ ئظهار پەیڤ نخافتنە
وەك بلبلا هەوار کەسەر رویێ گول
دا وان مەشغول بکی ژ بویێ گول

---

(١) بێژە – ئاخفتن، گۆتار، پەیڤین، بلەمبلەم.
(٢) کولەك – پەنجەرکا بچوك.

دا بقُلْ مەشغول ببت گوشێ وان — بەرەو روێ گول نەفرت هوشێ وان
جەم وێ رۆژێ کو ئەو زۆر رونیە — د حەقیقەت هەر دەلیلەك رێگریە

دەست پێکرنا موطرب لڤێ غەزەلێ د بەزما ئەمیرێ تورك

گولی یا سوسنی یا سەرۆیا هەیڤی نزانم — ژ ڤی تەڤلیهەڤێ بێ دل تە چ دڤی نزانم

و گازی کرنا تورکی کو ئەوا دزانی بخوێنە و بەرسڤا موطربی ل ئەمیر

موطرب دەست پێکر جەم تورکێ مەست — د پەردا سترانێ ئەسرارێ ئەلەست
ئەز نزانم کو تو هەیڤی یا وەثەن — ئەز نزانم کو چ دخوازی ژ مەن
ئەز نزانم کا چ خزمەتێ بێنە تە — بەدەن بدەم یا د عبارەت بێنمە تە
ئەی عەجەب هەکە ژ من جودا نینی — ئەز نزانم ئەز ل کومە تو ل کوینی
٢٢٠١٠ ئەز نزانم کو مە چاوا دکێشی — جار دبەر جار دحوین دکێشی
هەروەها لێڤ دنەزانم ڤەکر — ئەز نزانم ئەز نزانم چێدکر
وەختێ ئەز نزانم ژ عوجب و حەد چو دەر — تورکێ مە ژ ڤێ ناراحەتی دل بو کّەر
ئەو تورك رابو گورز کێشا بلەز — دا ل سەرێ موطرب بدێ چوێ ببەز
سەر هنگەکی گورز بگرت ژ دەست — گۆت نەباشە موطرب کوژی مەست
گۆت ئەڤێ تکرارا بێحەد و مرێ وی[1] — طەبعێ من هەرشاند هەرشێنم سەرێ وی
ئەی ژن حیز تو نزانی گوو نەخوە — ژ وێ کو دزانی بێژە مەخسەدا خوە
وێ بێژە ئەی گێژ کو تو لێ دزانی — ئەز نزانم ئەز نزانم نەئێنە زمانی
دەما بێژم ژ کودەری ژ کی وەلات — تو دبێژی نەژ بەلخم نەژ هرات
نەژ هند و نەژ روم و نەژ چین — نە ژ شام و نەژ عیراق و ماردین!
٢٢٠٢٠ نەژ بەغداد و نەموصل نەطراز — ڤەدکێشی دنە نەوریێا دراز
یەکجار بێژە کو تو ژ کودەری — ئەڤهە رێکا کور تەتێت بەر دەری
یا دپرسم کو تە چ خواریە سەر تێشتێ — تو دبێژی نەشەراب و گوشتێ برشتێ!
نەسەوزی و نە پەنیر و نە بەصەل — نەژ شیر و نەژ شەکر نە عەسەل!
نەقەدید و نە ثەرید و نە عەدەس — ئەواکو تە خواری وێ بێژە تنێ و بەس
درێژکرنا ڤێ پەیڤێ ژبۆنا چیە؟ — موطرب گۆت ژبەرکو مەخسەدا من خەفیە

(١) مرێ وی – تەحلا وی.

ئثبات د رەڤیێ ژ جەم نەفیاتێ — من نەفی کر دا بهن بی ژ ئثباتێ
د دەنگ هێنم بنەفییێ ئەڤێ سازێ — دەما ب مری مەرگ بێژت رازێ

د مەعنا حەدیثا ((مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا))، و مەعنا بەیتا حەك سنائی

بمرە ئەی دوست ژ پێش مرنێ گەر تە دڤی ژیان — کو ئدریس ژ ڤێ مرنێ پێش مە بو ژ بەحشتیان
تە زۆر جان ڤەکۆلا و دناڤ پەردانی — ژ وێ کو مرن ئەصل بو تە نە ئانی
حەتا نەمری جان ڤەکۆلان نیە تەمام — بێ کەمالا پێسترکێ نائی سەرێ بام
دەما ژ سەد پێپلا دو پێپل کەم بت — بان دێ لخەباتکەری نامەحرەم بت
وەختێ یەك گەز وەریس ژ سەد گەز کەمبێ — چاوا ئاڤ ژ چالێ دناڤ دەولێ دچێ!
ڤێ کەشتییێ نابینی ئەی ئەمیر — حەتا نەدانی ناڤ وێ منا[1] ئەخیر
منا ئاخر ئەصل بزان کو ئەو طارقە — کەشتی وەسواس و گوم رە غارقە
هەطاڤا گونبەتێ ئەزرەق دبێ — چاخێ کو کەشتیا هۆش موستەغرەق دبێ
گاڤا نەمری جان ڤەکۆلان بو دراز — د صبەهێ ماتبە ئەی شەمعا طراز
حەتا ستێرێت مە نەبن نهان — بزانە کو پەنهانە خورشیدا جیهان
گورزی لخوە بدە مەنیێ لهەڤشکەن — ژبەرکو پەمبوێ گوهـ هاتیە چاڤێ بەدەن
گورزی لخوە ددی هەم ئەی دەنی — عەکسێ تەیە دناڤ فعالم ئەڤ مەنی
تە عەکسێ خوە د صورەتێ مَنْ دیدی — د جەنگا خوە لهەڤ پێچیدی!
هەر وەکی وی شێری کو خوە دچال فراند — وی عەکسێ خوە دوژمن دهزراند
نەفی، ضدێ هەبین دبێ بێ شك — دا ژ ضد ضدرا بزانی هندك
ڤی زەمانی بل نەفی ضدێ ئعلام نیە — د ناڤ ڤێ نەشییێ دەمەك بێ دام نیە
بێ حجاب لازمە ئەو ئەی ذولوباب — مەرگی ببژێرە و بدرێنە ئەو حجاب
نەمرنەکە وەسا کو بچی د گوری — مرنا تەبدیلی کو بچی د نوری
دەما زەلام بالغ بو دمرێ ئەو زاروکی — بت سپی رو رەنگ رەشێ زەنگی
خاك بو زێر هەیئەتێ خاکی نەما — خەم بو فەرەح خارێ خەم نەما
ژ ڤێ موصطەفا گۆت کو ئەی ئەسرار گەر — دخوازی مری ببینی کو هێ ساخی هەر
وەك زندیا رێڤەدچت سەرخاکدان — یێ مری و جانێ وی بوە ل عاسمان
ڤێ گاڤێ جانێ وی ل ژۆر مەسکەنیە — هەکە بمرت بۆ روحێ وی نەقل نیە
ژبەر ژ پێش مەرگ وی کریە نەقل — ئەڤ ب مرنێ تێتە فەهمێ نە ب عەقل

(١) مَنْ – ناڤێ وەزنە کیێە یەك کیلو و نیڤە و جار شەش کێلویە لگۆرەی مەنطەقێ.

نەقل بوە نەوەك نەقلا جانىٰ عام   هەر وەك نەقلەكىٰ ژ مەقامى تا مەقام
هەركىٰ بڤێت كو ئەو ببينت سەر زەمين   مرى رە كو ئەو ظاهر دچت يەقين
ژێرە بێژە ئەبوبەكرىٰ تەقيرە ببين   ژ صديقى بو ئەمير و الصّادقين
دناڤ ڤىٰ نەشئەتىٰ مەيزێنە صديق رە   دا بحەشرىٰ زێدەكى تەصديق رە
ڤێجا موحەمەد صەدقيا مەتبو نەقد   ژبەركو حەل بو د فەنائا وى حەل و عەقد
وەلديىٰ دوەمە ئەحمەد د جيهان   ئەو سەد قيامەت بو دناڤ عيان
هەر ژ وى لقيامەتىٰ د پرسين   كو ئەى قيامەت تا قيامەتىٰ رێكە چەندين
با زمانىٰ حال دگۆت ل هەر دەرىٰ   كو كەسەك ژ مەحشەر دپرست حەشرىٰ؟!
٢٢٠٦٠ بخاترا ڤىٰ گۆت وى رەسولىٰ خوەش پەيام   رەمزا مُوتُوا قَبْلَ اَلْمَوْتِ يا كِرامْ
هەر وەسا كو ئەز مريمە قەبلىٰ مەوت   ژ وى لايى منىٰ ئانى ئەڤ صەيت وصەوت
ئێدى ببە قيامەت دا ببينىٰ قيامەتىٰ   لديتنا هەر تشتى ئەڤە شەرطىٰ لەزەتىٰ
حەتا تو نەبى ئەڤ، وىٰ نزانى تەمام   دخوازى كو ئەو ئەنوار بت ظەلام
ببى عەقل عەقلى رە زانى كەمال   ببى عشق عشقىٰ رە بينى جەمال
ببى نار ناسى بڤىٰ نەڤىٰ   ببى نور هەم بناسى وىٰ و ڤىٰ
هەكە ذهنىٰ هەژيىٰ ڤىٰ ئيدعايىٰ ديتبام   دەليلێت رۆن منىٰ بۆ ئانيبام
لڤى طەرەڤى هەيە گەلەك هەژير خوار   هەكە بهێت طەيركا مێڤانا هەژير خوار
هەكە د هەمى عالەمىٰ مێر و ژنن   گاڤ بگاڤ د جاندان و دناڤ مرنن
ئەڤان پەيڤانە وەصيەتا بژمور   كو وىٰ دەما باب دبێژىٰ باكور
٢٢٠٧٠ دا شين بت رەحمەت و عبرەت بدين   دا ببرت رهىٰ بوغض و حەسەد و كين
تو بوىٰ نيەتىٰ بنيرە لخزم و دوستتا   دا جاندانا وان بصۆژىٰ دلىٰ تە
هەرچى دىٰ هێت وىٰ هاتى و حازر بزان   جاندانا دۆستى نوكە و حازر بزان
و هەكە ئەغراض ژڤىٰ نەظەرىٰ ببت حەجيب   ئەڤان نەظەرا باڤێژ دەر ژ جيب
د نيازا هشك و سەر عجزىٰ نەسەكنە   ژبەركو موعجزە كو عاجز بژارتنە
عجز زنجيرەكە كەتى سەر زنجيرىٰ   پێتيڤە چاڤا دانى دڤەكرنا زنجيرىٰ
ڤێجا بكە زارى كو ئەى هايىٰ من   ئەز باز بوم بومە مێش چيە لمن
قايمتر دگڤێشم د شەر قەدەم   كو لَفِي خُسْرٍ ژ قەحرا تە دەم ب دەم
ژ نەصيحەتێت تە كەر بوم   دەعوا بوت شكێنى و بوت چێكەر بوم
يادىٰ صنعەت فەرضتر يا يادىٰ مەرگ   مەرگ ميناكا پاييزە تو ئەصلىٰ بەرگ
ب سالا ئەڤ مەرگە ل طمبلكىٰ ددىٰ   جار جار گوهىٰ تە دكەڤىٰ لڤلڤىٰ

دناڤ جـان دانـیٚ دبیٚـژیٚ ئاخینـا مـەرگ ڤـی زەمـانی تـوز خـوە ئاگـاهکری مـەرگ
گـەوریا مـەرگی هاتـە گـرتن ژ قیرینـا طـەبـلا وی کەسـی ژ لیٚـدان و برینـا
خـوە د هویریکیاکـاری ڤـەد پیٚـچانی تـە وەرگـرت رەمـزا مرنـیٚ ڤـی زەمـانی

گهانا شاعری بحەلەب رۆژا عاشورا و مەعلوم بونا حالی و نوکتە گۆتن و حال بەیانکرن

رۆژا عاشـورا هـەمی ئـەهلیٚ حەلـەب ل بـابیٚ ئـەنطـاکیـە کـۆم بـون حـەتا شـەب
تیٚنـە هـاویر میٚـر و ژن کۆمـەك عـەظیم ماتـەما ویٚ خانـەدانیٚ دکـن مـوقیم
تـا ب شـەڤ نـەوحیٚ دکـن بحەولـە وەلا شـیعە ل عاشـورا بۆنـا کەربـەلا
دژمـارتن ئـەو سـتەم و ئمتحـان کو ژ یەزیـد[1] و شمـر[2] دیـت ویٚ خانـەدان
ب قـیر و هـاوار کەتنـە مەیـدان و چـۆل یـیٚ پـر دبـت هـەمی دەشـت و دۆل
یـەك شـاعریٚ غـەریب ژ ریٚڤـە گهـا رۆژا عاشـورا دیـت ئـەو فیغانـا وەهـا
بـازیٚر هـیٚلا و رو بـوی لایڤـە کـر قەصـدا لیٚگـەرهانا ویٚ هـەیهاییٚ کـر
پـرس پرسـان دبـو دنـاڤ خـەلکیٚ ئـەڤ غـەم چـیە ماتـەم کەتیـە سـەرکیٚ؟
ئـەڤ رەئیـسەکی قـەوی بـوە کـو مـری نـەکارەکی بـچوکە هـو عالـەم کـۆم کـری
نـاڤیٚ وی لەقـەبا وی بـۆ مـن ڤـەگیٚرن کـو ئـەز غـەریبم هـنگ خـەلکیٚ ڤیٚـرن
چـیە نـاڤ و کـار و ئـەو صـافیٚ وی حـەتا بیٚـژم مـەرثیـا ئـەلطـافـیٚ وی
کـو ئـەز شـاعرم و مـەرثیـە چـیٚکەرم دا ژ ڤیٚـدەریٚ جـل و بـەرگا بـەرم
یەکـەکی گـۆتییٚ کـو تـو ژ دیٚـوانی تـو نەشـیعەیی دوژمـنیٚ خانـەدانی
نزانـی کـو رۆژا عاشـورا حـازرە ماتـەما جانـەکی کـو ژ قەرنـەکی چـیٚترە
کـەنگی ئـەڤ قـصە جـەم مـومن بـوە خـوار تـەما عـشقا گـوهی عـشقا گوهـار
جـەم مـومنی ماتـەما ویـیٚ پـاك روح مەشـهورترە ژ سـەد طـوفانـا نـوح

نوکتە گۆتنا وی شاعری بۆنا شیعەییٚت حەلەب

گـۆت ئـەریٚ ئـەما کـا یەزیـد و دەورا بـەریٚ ئەو غەم کەنگی بوە چ درەنگ گهـا ڤیٚـدەریٚ
چـاڤیٚ کـۆرا ئـەو خـسارەت رە بـدیت گـوهیٚ کـەرا ئـەڤ حکایـەت بهیـست
حـەتا نهـۆ هـون نڤـستی خـوە دمطـیٚنن کـو نوکـە ژ عـەزا جلکـا ددریٚـتن!

---

(١) یەزید – کوریٚ معاویە.
(٢) شمر – کوریٚ ذی الجە و شەن کو سەریٚ ئیمام حوسەین ژێکر.

خـەوتينۆ عـەزايا خـوە بكـن ل هـەر دەران
ژبـەركو مرنەكـە خرابـە ئـەڤ خـەوا گـران
روحـێ مرۆڤـەكى پـاك ژ زنـدانا ناقەسـتا
دەركەت، چما جـلا درێـنن و ڤـەمالن دەسـتا
چـونكى وانـا خوسـروێ ديـن بـون
بـو وەخـتێ شـادى دەمـا بەنـد ڤـەبون
بـەزين بـەرەو شـاديا دەولـەتا ئەبـەدى
وەريـس و بەنـد و زنجـير قەتانـدى
دەورا سـەروەريە و چـاخێ پادشـەهى
هەكـە تـو يـەك ذەرّێ ژ وانـا ئاگـەهى
نـاخوە ئـەى ئاگـەدار هـەرە سـەرخوە بگـرى
ژبـەركو د ئنكـارا نـەقل و مەحـشەرى
سـەر دل و ديـنێ خرابـت نەوحەكـە
كـو نابينـت بـل ئـەڤێ كەڤنـە خاكـە
و هەكـە دبـينێ چـما نـەبوە دلێـر
پـشتيڤان و جـان سـپێر و چـاڤ تێـر
٢٢١١٠ د رومـەتێ تـە كـا ديـن و ئـۆل فـەرۆخى
هەكـە تـو د بـەحرا دينـى كاكـە فاسـەخى
ئـەوێ كـو جـۆك ديـتى حـەيف نـاكێ ل ئـاڤێ
تايبـەت ئـەوێ كـو ديـتى دەريـا و شـاپاڤێ

تەمثيلا حەريصێ لـدينا بمێريەكێ نابينت رەزاقيا خودێ و خەزينێت رەحمەتا وى، كو بدانكەكێ ژبێندەرەكێ دخەبتێ و بەرفرەهيا وێ بێندەرێ نابينێ

ژ وێ مێـرى ل دانـێ بطـرس و لـەرز بـوە
كـو ئـەو ژ بێنـدەرێت تـەژى كـۆرە بـوە
دانەيەكێ دكێـشن ژ حـرص و طـرس لـەرزن
چـون نـابينێ وێ بێنـدەرا مـەزن
خـودانێ بێنـدەرێ دبێـژت كـو هـەى
ئـەى ژ كـۆرى پـێش تـە مەعدومـە شـەى
ژ بێنـدەرێت مـە تـە ئـەوێ ديـتى
كـو دنـاڤ وێ دانـێ بجـان گرتـى
ئـەى ب صـورەت ذەرە، جيهـان بـبين
مێريـا كولـەك هـەرە سـلێمان بـبين
تـو ئـەڤ جـسم نـينى، بـەل ئـەو ديـدەيى
نـەجات بـى ژ جـسم گـەر جـان ديـدەيى
ئـادەمى چـاڤە و بـاقى پۆسـت و گۆشـتيە
هەرچـى چـاڤێ وى ديتيـە ئـەو خێـرا ويـە
چـياى نۆقكـەت يـەك دەن ژ طـەرى
هەكـە مەنفـەذەك ڤـەبت لايـێ بـەحرى
٢٢١٢٠ وەخـتێ ب دەريـا رێـك بـو ژ جـان دەنـى
دەن فـرەهتر تێـت ل جـەيحون پـەحنى
ژ ڤـى سـەبەبى ((ڤُـلْ)) پـەيڤا دەريـا بـو
گـەرچ نـوطقـا ئەحمـەدى گويـا بـو
گۆتنـا وى پێكڤـە دورّى بـەحر بـوذ
كـو دلـێ ويـرە بـو د دەريـا نوفـوذ
دەمـا دانـا دەريـا ژ دەنـا مـە بـوە
نـە عەجێبـە هەكـە ماصـى ژ دەريـا بـوە
چـاڤێ حـسێ پـژمرى سـەر نەقـشێ قەمـەر
تـو قەمـەر دبـينى و ئـە وموسـتەقەر
ئـەڤ دوى ئـەو صـافێ چـاڤێ ئەحوەلـە
نـاخوە ئـەو ل ئـاخرە، ئـاخر ئەوەلـە
هـێ ببـورە ژ نەقـشێ دەنـێ ددەنـێ بنـەر
كـو دنـاڤ وێ بەحرەكـە بـێ بـن و سـەر

ژ عەول پاك و ئاخرێ وێ عیذاب[1] یێت مەحروم ژ قەحرا وێ مانە د عەذاب
ئەڤێ دەنا هۆ تو بزانە دەریایە یەقین ساخە ژ وێ عاسمان و هەم زەمین
دواتی بوە دەریایەك د عەینێ وەصل بت ژ لای د بێ لایی د عەینێ وەصل
بەلكی ویرە بوە وەحدەت د وصال خطابا وی بت خطابا ذوالجەلال
ژ پاش وێ دبێژێ حەقم مەنصور وار دا بچت سەر دارا شوهرەتێ ئەو سوار
دا سِرِّێ هوسا د جیهان ظاهر ببێ موقبل دناڤ گەرهانێ ماهر ببێ
دا زێدەكت د جیهاد و خەباتێ ئو دا لێ ئاسان ببت دیتنا هوو
ئەهلێ دل هەر وەكو جوێ دوی رەوان بێ دوی یەك بوە د دەریایا جان
هێ ژ چ مەعلوم دبت ئەڤ ژ بەعث كێم لبەحثێ بگەرهە، دناڤ بەعثێ بكە بەحث
شەرطێ رۆژا بەعث عەول مرنە ژبەركو بەعث ژ مری ساخكرنە
هەمی عالەمێ ژ ڤێ غەلەط كرنە راه كو ژ عەدەمێ دطرسن و ئەو دبێ پەناه
ژ كیڤە ل علم بگەرهن ژ تەركا علم ژ كیڤە ل سلم بگەرهن ژ تەركا سلم
ژ كیڤە ل هەیین بگەرهن ژ تەركا هەیین ژ كیڤە لدەست بگەرهن ژ دەست هێلین
هەم تو كاری بكی یا (نِعْمَ اَلْمُعِیْنْ) چاڤێ بێ بێناهی رە بكی خودان بین
چاڤەكی كو ئەو ژ عەدەم هات پەدید ذاتێ هەیین رە هەمی مەعدوم دید
ئەڤ جیهانا مونتەظەم مەحشەر دبێ هەكە دو چاڤ موبەدەل و ئەنوەر ببێ
ژ وێ دیار دكێ ئەو حەقایق ناتەمام كو سەر ڤان خاڤا فەهما وێ بوە حەرام
نعمەتا بەحەشتا خوەش سەر دوزەخی بوە حەرام گەرچ خودێیە سەخی
د دەڤێ وی تەحل دبت شەهدا خولد چون نەبوە ژ وافیێت عەهدا خولد
دیسا ژ هەوەرە د سەودا گەری كەنگی دەست بزێڤێ دەما نەبت موشتەری
كەنگی لێنێر ئەهلێ كرین بوە ئەوێ لێنێر بەس حیلە كەر بوە
پرس پرسان ئەڤ ب چەند و ئەو ب چەندین ژبەر رابورینا وەخت و پێكەنین
ژ مەلولی ژ تە تشتا دخواز ئەو كەس نەبكرە و تشت خواز
سەد جار تشت دیت و دیسا دان كەنگی وی جل كرین و ل هەڤ پێچان
كا قودوم و كەڕ و فەڕێ موشتەری؟ كا یاری و طەڤز كرن وسەر سەری؟
چونكی د ملكێ وی نینە حەبەیەك بەس طەڤز كرنە ناكرت جبەیەك
د تجارەتێ وی نینە سەرمایەیەك ڤێجا شەخصێ كرێتێ وی هەیە چسایەیەك
مال د بازارا ڤێ د دونیایێ زەرە مالێ وێدەرێ عشق و دوچاڤێ طەرە

(١) عیذاب – شیرین.

هەرکەسێ بێ مال ئەو چو ناڤ بازار — عومر چو ڤەگەرها ئەو خاڤ و بێبار
هێ کیڤە بوی برادەر؟ هیچ جیا — تە چکەلاندیە بۆ خوارنێ؟ چ نەبیا
ببە موشتەری دا بلڤت دەستێ من — لەعل دزێت ژ مەعدەنا ئاڤا من
موشتەری گەرچ کو سست و باردە — دەعوەتا دین بکە کو دەعوەت واردە
دیسا بفرێنە کەڤۆکا روح گر — د رێکا دەعوەتێ رێکا نوح گر
خزمەتەکێ بکە بۆنا پەروردگار — با قەبول و رەدا خەلکێ تە چ کار

داستانا وی شەخصێ، کونیڤە شەڤ ل دەرێ سەرایێ ددا بۆ پاشیڤ، جیرانی ژێ رە گۆت، کو ئاخر نیڤە شەڤە نەپاشیڤە و یا دیتر دڤێ سەرایێ کەسەك نینە بونا چی ل دهۆلێ ددی، و بەرسڤدانا موطربی ژ وی رە

یەکەکی بۆ پاشیڤێ ل دهۆلێ، ددا — ل دەرگەهەکی مەزن بەر ئەیوانێ ددا
نیڤە شەڤ ل سحوری[1] ددا بجد — قائلەکی ژێرە گۆت کو ئەی موستەمد
ئەوەلا وەختێ سەحەر لێدە ئەڤ سحور — نیڤە شەڤ نەبوە جهێ ئەڤ شەر و شور
یا دیترا وێ فەهم بکە ئەی بوالهەوەس — کو دناڤ هندرێ ڤی خانی بخوە هەیە کەس!
کەس لڤێدەرێ نینە بل جن و شەیطان — چما بێهودە دبورێنی لخوە چاخ و زەمان
بخاترێ گوهی ل دهۆل ددی کا گوش — هۆش پێتیڤە دا بزانت کا هوش
گۆت تە گۆت ژ نوکەر ببهیزە جەواب — حەتا نەمێنی د تەحەیر و ئەضطراب
گەرچ ئەڤ دەم هەیە جەم تە نیڤ شەب — جەم من نێزیك دبێ صبحا طەرەب
هەر شکەستەك جەم من بت پیروز — شەڤ هەمی پێش چاڤم بت روز
جەم تە خوینە ئاڤا روبارێ نیل — جەم من ئاڤە نەخوین ئەی نەبیل
دەرحەقێ تە ئاسنە ئەو بەرصتە — جەم داوودێ نەبی موم ددەستە
جەم تە چیا زۆر گرانە و جەماد — ئەو موطربە جەم داوودێ ئوستاد
جەم تە ئەو بەر خیژك ساکتە — جەم ئەحمەد زۆر فەصیح و قانتە
جەم تە ستونا مزگەفتێ مریە — جەم ئەحمەد عاشقێ دل بریە
هەمی ئەجزایێ جیهان جەم عەوام — مری و جەم خودێ زانا و رام
و ئەواکو تە گۆتی کو دڤێ قەصر و خانی — نینە کەس چاوا تو ل دهۆل ددانی
ئەڤ خەلك بخاترێ خودێ زێرا ددن — صەد جهێ خێر و مزگەفت چێدکن
مال و بەدەن د رێکا حەجا دور دەست — خوەش دمەزێخن وەك عوشاقێ مەست

(١) سحوری – پاشیڤ.

هیچ دبێژن کو ئەو خانی خالیە؟!
هەر تەژی دبینێ مالا دۆستی
زۆرخانی ژ کۆم پڕ و تەژینە
هەرکەسێ دخوازێ د کەعبێ ببین
صورەتەکی کو ئەو فاخر و عالی بو
ئەو بوە حازر مونەزەھ ژ رتاج[1]
هیچ دبێژن کو ئەڤ لەبەیکانە
حەتا ئەو ندا کو تو بخوە لەبەیك ددی
بەلکی تەوفیقەکە کو لەبەیك تێنێ
ئەز ببهنێ زانم کو ئەڤ خانی نەخالیا
صفرێ خوە ل سەر طەرزێ ژێر و بەر
دا بکەلت ژڤێ ضەربا هوسا سحور
خەلك د صەفا شەر و کارزار
ئەویەکە دناڤ بەلا مینا ئەیوب
ئەویەکە وەکی نوح دخەم و کەرب
ئەڤ ژ دونیا مینا ئەبوذەر ل حەذەر
سەد هزاران خەلکێ تهێ و بەلەنگاز
ئەز ژی ژبۆنا خوداوەندێ غەفور
تە موشتەری دڤێت کو ژ وی زێر بەری[2]
ژمالێ تە دکرێ ئەرزانی بخەس
چەند چپك ژ رۆندکا دستێنێ
دستێنێ ئاخینکا پڕ سەودا و دود
نەقدبێنە دا سود بکی ژ وان
ئەو ئاهە کو عەور رۆندکا ژ چاڤ دبارینێ
هێ دڤێ بازارا گەرما بێ نەظیر
و هەکە شەك و گۆمان ل تە کەت
هند کو وی خودایی زێدە کر بەختێ وان

کەنگی ڤێ پەیڤێ بێژت ئەوێ کو پێ زانیە
ئەوێ کو ژ نورا ئیلاهی هەبێ ددەستێ
جەم چاڤێ عاقبەت بینان خالینە
داد گاڤێ دەرکەڤێ پێش تە دزەمین
کەنگی ئەو ژ بەیت الله خالی بو
باقیێ مرۆڤا بۆنا ئحیتاج
بێ گازیکەرەکی دکەم ئاخر چرانە؟
ژندا لەبەیکا چاوا خالی دبی
هەر لەحظە دەنگەکی ژ خودێ تێنێ
بەزما جانە و ئاخا وێ کیمیا
حەتا ئەبەد ل کیمیا وی دمەبەر
ژ بەخشیشا دور هاڤێژبت بحور
جان گۆری بکن بۆنا پەروەردگار
و ئەوێ دیتر صەبر کێش وەکی یاقوب
و ئەوێ دیتر وەکی ئەحمەد دناڤ صەفا حەرب
و ئەوێ دیتر دئستقامەت وەك عومەر
ژبۆ لوطفا خودێ بونە خەباتخواز
ل دەری ددم بهیڤیا وی ل سحور
ژمن چێتر کیە ئەی جانێ موشتەری ؟!
ددت نورها ضەمیری موقتەبەس
ئاڤا کەوثەرێ ددێ کو قەند حەسەدێ تێنێ
بۆ هەر ئاخینێ ددێ صەد جاھ و سود
دەینی بهێلە حەتا نەکی زیان
کو ئیبراهیم خەلیل رە بوێ ((اَوّاه)) دخوینێ
یێت کەڤن بفرۆش و ملکێ نو بگێر
تاجرێت ئەنبیارا بکە سەنەد
چیا نکارت بکێشت رەختێ وان

---

(١) رتاج – دەرێ مەزن.
(٢) زێربەری – زێربی.

داستانا بلالیّ حەبەشی و عشقا وی ب موصطەفا (سلاڤ لیّبن) و ئازاردانا ئاغاییّ وی ل وی و مەعلوم کرنا حالیّ وی ژ لاییّ ئەبوبەکریّ صدیق

بەدەن دکر گۆری ستریا بلال — ئاغاییّ وی لیّدا بۆنا گوهمال
کو چما تو بیرهاتنا ئەحمەد دکی — عەڤدیّ پیس، ئنکارا دینیّ من دکی؟!
وی د هەطاڤیّ لیّدا ببەر و خار — وی ئەحەد دگۆت بۆ ئفتخار
حەتا کو صدیق وی طەرەڤی دبهوری — بگوهیّ خوە ئەو ((ئەحەد)) گۆتن سەحکری
چاڤیّ وی پر ئاڤ بو دل تەژی دەرد — بهنا ناسینیّ وی دگرت ژ ئەحەد
ژ پاش ویّ ئەو بتنیّ دیت و پەند داد — کو ژ جوهیا خەڤی بکە ئعتقاد
خودیّ سرّزانە عەقیدیّ بکە نهان — گۆت من جەم تە تەوبەیە ئەی سولطان
رۆژا دیتر ئەبوبەکر صبەهیّ زو — ژبۆ کارەکی وی لایڤە دچو
دیسا ((ئەحەد)) بهیست و لیّدانا خار — هلبو ژ دلیّ وی پیّت و شرار
دیسا پەند دایێ و دیسا وی تەوبە کر — عشق هات و تەوبا وی بنخوە کر
توبە کرن ژ ڤی رەنگی بو هزار — عاقبەت ئەو ژ تەوبیّ بو بیّزار
دین کر شکار و بەدەن سپارتە بەلا — کو ئەی موحەمەد، دوژمنیّ تەوبەیی وەللا
ئەی بەدەنا من و رهیّ من ژ دل تە پر — کیڤە جهیّ تەوبیّ تیّتە هشتن لڤر
ژ ڤیّ و پاش تەوبیّ ژ دل کمە دەر — چاوا تەوبەکم ژ حەیاتا پەیغەمبەر؟!
عشق قەهارە و ئەز مەقهوریّ عشق — وەکە هەیڤیّ رونبوم ژ نورا عشق
پەریّ کایمە بەرامبەر تە ئەی طوفان — ئەز چ زانم ل کو کەڤم وەخت و زەمان
گەر هلالم وەر بلالم دیّ بەزم — موقتەداییّ ئافتابا تە ئەزم
هەیڤ ل مەزنی و بچوکی نینە کار — پەی خورشید دکەڤیّ سیبەرا وار
هەر کەسیّ گەل قەضا قەرارەکیّ ددیّ — رە و سمبیّلیّ خوە ژ بن هلدکیّ
پەریّ کایی ل بەر بایی ویّ گاڤیّ قەرار! — ل قیامەت رابونیّ ویّ گاڤی فکریّ کار!
گەر ددەستم همبانە بەردەریّ عشق — یەك دەمیّ لژۆرو یەك دەمیّ ل خواریّ عشق
ئەو هەر من دزڤرینیّ ل هاویریّ سەر — نەلژێر من ئارام هەیە نە ژ بەر
ییّت عاشق کەتنە د شاپا سەر ژێر — سەر قەضایا عشق، دل دانە بەر کیّر
هەر وەکی بەر ئاشی دناڤ مەدار — رۆژ و شەڤ زڤرین و نالین بیّقەرار
زڤرینا وی سەر جویّ داخوازیّ شاهدە — دا کەس نەبیّژت کو ئەو جورا کدە
هەکە تو جویّ نابینی د کەمین — زڤرینا دۆلابا ل زڤرکیّ ببین

وەختێ قەرارەك بۆ گەردونێ نینە ژ وی   ئەی دل مینا ستێرانە خوازە ئارامی
گەر دەست باڤێژی چقی کەنگی دمێنێ   هەر جهێ خوە پێڤە بکی بقەتێنێ
گەر تو نابینی تەدبیرا قەدەر   د عەناصرێ لزڤرك و جوش بنەر
ژبەرکو زڤرینێت وان قرش و کەف   دبت ژ کەلینا بەحرا بە شەرەف
بایێ سەرگەردان ببین دناڤ خروش   لبەر ئەمرێ وی مەوجێ دەریا تێن بجوش
ئافتاب و هەیڤ دوگاییێت کێلانی   ل هاویر دزڤرن و دکن زێرەڤانی
ستێر ژی هەمی مال ب مال دچن   مەرکەب بۆ هەر نەحس و سەعدی دبن
هەکە ستێرێت ل عاسمان دورن ژ تەهەی   و ئەڤ حەواسێ تە سست و خاڤن ل پەی
ستێرێت چاڤ وگوه و هوشمان   شەڤ کیڤەنە و کیڤەنە ل هوشمان؟
گاه د سەعد و وصال و دلخوەشی   گاه د نەحس و فیراق و بێ هوشی
ماهێ عاسمان چون هەر دزڤرینە   گاه رەوشەنە و زەمانەکی د تارینە
گەه بهار و هاڤین هەر وەکی شەهد و شیر   گەه پائیز و زستان بەرف و زەمهەریر
چونکی پێکڤە پێش وی وەك گۆکیە   بندەست و سەجدە کەرێ وچوکانێ ویە
تو کو جوزئەکی ئەی دل ژڤان سەد هزار   چاوا بەرامبەر حوکمێ وی نابی بێ قەرار
وك هەسپیبە دبن ئەمرێ ئەمیر   جار د ئاخور گرێدای و جارەکێ د مەسیر
دەما کو ل صنگی تگرێدایی بەستیبە   وەختێ ڤەبکت چابك و هەلستیبە
هەکە ئافتاب سەر فەلەکێ خوەهر بلڤێ   درەش روئیا کسوفا خوە دچێ
کو ژ گونەها خوە بپارێزە ئەی زانا   دا تو رورەش نەبی وەك قازانا
هەم ل عەوری شفکێت ئاگری   ددن کوهێ نەچە وی لایی وەرە ڤی بەری
ل فلان نەوالێ نەبارینە ڤی لایی ببار   گوهلێدمالێ کو ببت گوهدار
عەقلێ تە ژ ئافتابێ پتر نینە   نەسەکنە دناڤ وی فکرێ کو نەهی هاتیە
ئەی عەقل توهەم گاڤا خوە خوەهر نەکێش   حەتا ئەو کسوف رو نەهێتە پێش
چاخێ گوناه کێمتر بو نیڤ ئافطاڤ   مونکەسف بینی و نیڤەك نورا طاڤ
کو بقەدرێ جورم دێ گرت برازا[1]   ئەڤە بو تەقدیرا د عەدل و جەزا
خوازی قەنج و خوازی خراب شکەرا و ستیر   سەر هەمی تشتا سەمیعە و بەصیر
ژ ئەڤێ ب بورە ئەی باب بو نەورۆز   خەلق ژ ئەخلاقێ خوەش بون پیرۆز
دیسا هات شاهێ مە د کویێ مە   دیسا هات ئاڤا جان د جویێ مە
بەخت تێ هەژاندن و ل دامەن ددێ   نەوبەتا تەوبە شکاندن ددێ

(١) برازا – کورێ برایی.

٢٢٢٦٠ جارەکـــە دیـــتر تەوبـــە بـــەر ئـــاڤ بـــو
فورصـــەت هـــات زێرەڤـــان دخـــوە چـــو

هـەر خـەمارەك مەسـت بـو و بـادە ڤـەخوار
ئـــەڤ شـــەڤ کـــەل و پـــەل کرنـــە گـــرۆدار

ژ ویٚ شـەرابا لـەعل و لـەعلا جـان فـەزا
لـــەعل د نـــاڤ لـــەعل دنـــاڤ لـــەعلا مـــا

دیـــسا خـــورەم بـــو مەجلـــسا دل فـــروز
رابە و دەفعـا چـاڤیٚ خـراب سپەند ب سـوز

نـــەعرەییٚ مەســـتا نـــەخوەش تێتـــە مـــن
حـــەتا ئەبـــەد جانـــا هوســـا بێتـــە مـــن

ئـــەڤا هلالـــی گـــەل بلالـــی بـــو یـــار
برینـــا ســـتریٚ وی گـــول و گـــولزار

گـــەر ژ برینـــا ســـتریا بـــەدەن بـــو غربـــال
جـــان و جـــسمم بـــو گولـــشەن و ئقبـــال

بـــەدەن لبـــەر بـــرینیٚ ســـتریٚ وی جـــوهی
جـــانیٚ مـــن مەســـت و خرابـــیٚ وی رەبـــی

بهنـــا جانـــەکی بـــەرەو جـــانم تێـــت
بهنـــــا یــــــاریٚ دلۆڤـــــانم تێـــــت

ژ لایـــیٚ معـــراج ڤـــە هـــات مـــوصـــطەفـــا
ســـەر بلالـــیٚ وی حەبـــەذا یـــا حەبـــەذا

ڤەگێرانا صدیق (خودیٚ ژیٚ رازی بت) سەرهاتیا بلالی (خودیٚ ژیٚ رازی بت) و ستەما جوهیا ل وی و ئەحەد ئەحەد گۆتنا وی و زێدە بونا کینا جوهیا و قصەکرنا ویٚ سەر بوریٚ جەم موصطەفا (سلاڤ لێبن) و شێور د کرینا وی ژ جوهیا

٢٢٢٧٠ چـاخیٚ کـو صـدیق ژ بلالـیٚ فکـر درست
ئـەڤ بهیـست ژ تەوبـەیا وی دەسـت شـست

ژ پـــاش ویٚ صـــدیق جـــەم مـــوصـــطەفـــا
گـــۆت حـــالیٚ وی بلالـــیٚ بـــا وەفـــا

کـو ئـەو فەلـەك پیڤـاییٚ پـیرۆز فـالیٚ زیـرەك
نوکـــە کەتیـــە د داڤـــا عـــشقا تـــە بخەلـــەك

بـــازیٚ ســـولطـــان ژ وان کونـــدۆکا د رەنـــج
نـــاڤ پیـــساتی ڤەشـــارتیە ئـــەو هێـــژا گـــەنج

کونـــــدۆکن کـــــو ل بـــــاز ســـــتەم دکـــــن
چـــەنگ و پـــەریٚ وی بێگونـــاهی هلـــدکن

جـــورمیٚ وی ئەڤـــە کـــو ئـــەو بـــازە و بـــەس
بلـی قـەنجی یوسـف سـتەم کریـە ل کـەس؟!

کونـــدۆك ل وێرانـــا دبـــوریٚنیٚ زاد و بـــون
ژ ئـــەویٚ جوهیـــا دوژمنـــداری لـــیٚ هـــەبون

کو چـما تـو ل بـیر تـینی وی رەسـولیٚ زەمـان
چـــــەمنزار و جویبـــــار و گولـــــستان

یـــا چـــما ل بـــیرا تـــەبو ژ ئـــەو دیـــار
یـــا ژ فـــەقر و ســـاعدیٚ ئـــەو شـــەهریار

د گونـــدیٚ کونـــدۆکا بەربـــەرانیٚ دکـــی
فتنـــە و تەشویـــشا تـــەڤ بەلاڤـــدکی !

٢٢٢٨٠ مەسـکەنیٚ مـەکو مـەزنا حەسـودی لێریـە
تـــو خرابـــە دزانـــی وحەشـــارگەهیٚ مریـــە

تـــویٚ کـــەتی حـــیلا داکـــو ئـــەم کونـــدۆك
تـــە بـــۆ خـــوە ب بـــژێرن پاشـــایا ملـــوك؟!

وەهمـــــا گـــــۆرینیٚ دوان د راچـــــینی
نـــاڤیٚ ڤـــیٚ بەحەشـــتیٚ وێـــران دخـــوینی

هند دێ ل سەرێ تە دن ئەی پیس صفات حەتا تو بخوە بهێلی حیلە و ترە هات
بەر هەطاڤێ وی چار صنگ دکن بەدەنا روت چقێ ستریا لێددن
سەد جها ژ بەدەنا وی خوین تێتە دەر سەر ددانی و دبێژێ الله و ئەکبەر
من زۆر پەند دانێ کو پەنهانکە دین سری ڤەشێرە ژ جوهیێت لەعین
ئەو عاشقە ژێرە قیامەت هاتیە حەتا دەرێ تەوبێ ئی ل سەر گرتیە
عاشق و تەوبەیا صەبر مومکنە! ئەڤ دبت مەحال ئەی جان زۆر مەزنە
تەوبە کرم و عشق میناکا ئەژدەها تەوبە وەصفێ خەلك و ئەو وەصفێ خودا
عشقە ژ ئەوصافێ خودایێ بێ نیاز عاشق ل غەیری خودێ دبێ مەجاز
ژ وێ کو ئەو صفر زێر ئاڤ کریە ظاهرێ وی نورە دناڤدە طاریە
وەختێ نور هەری پەیدا دبێ دخان دچرمسێ عشقا مەجازی ئەو زەمان
چاخێ ببت پەیدا دخانا غەم فەزا دچرمسێ نە عشق دمینت نە هەوا
و ئەو حس بەرەو ئەصلێ خوە دچێ جسم دمینێ ناڤ چەپەلی رسوا دبێ
نورا هەیڤێ هەم ڤەدگەرێ لایێ ماه و عەکسێ وێ دچت ژ دیوارێ سیاه
نەد وی نورەك هەبو نە ژیان نە جەمالا وێ دمینێ نە طەیسان
ڤێجا دمینێ ئاڤ و گل بێ ئەو نگار دبت شەیطان بێ هەیڤ ئەو دیوار
کانا زێر قەلپی ژ روێ زێر بخست ئەو زێر ڤەدگەرێ بکانا خوە رونشت
ئێدی مس رسوا دمینێ وەك دوی[1] رو رەشتر دمینێ عاشقێ وی ژ وی
عشقا بینایان بوە سەر کانا زەر هەر زەمانەکی لاجەرەم دبێ پتەر
ژ وێ بۆکانێ د زێری نەبوە شەریك مەرحەبا ئەی کانا زێر لاشَكَ فِيكْ
هەر کەسێ قەلپی بکەت شەریکێ کان زێر دێ چت ژ کان تا لامکان
عاشق و مەعشوق مری ژ ئضطراب ماصیێ مایی چوە ژ وێ گراڤێ ئاب
عشقا رەبانیە خورشید کەمال ئەمر نورا ویە خەلکن وەك ظلال

وەصیەت کرنا حەضرەتێ موصطەفا (درود و سلاڤێ خودێ لێبن) ل ئەبوبەکر بۆ کرینا بلالی

موصطەفا ژ ڤێ قصێ وەك گول بشکڤی رەغبەت زێدە بو هەم ژێرە پەیڤی
دەما موستەمع ببت رەسولێ خودا هەر سەرێ موێ وی بو زمانەکی جودا
موصطەفا فەرموی نوکە چارە چیە؟ گۆت ئەڤ بەندە بۆ وی موشتەریە

(١) دو – دوکێل، دخان، دومان.

هەر بها كو بێژت دێ وی كرم
كو ئەو ئەسیر الله فِي اَلاَرْضْ هاتیە
موصطەفا فەرموی كو ئەی ئقبال خواز
تو وەكیلێ منبە و نیڤەك پشكا من
گۆت سەد خزمەتا كم چو ئەو زمان
خوەرە گۆت كو گەوهەر ژ دەستێ زارۆكا
عەقل و ئیمانێ ژ ڤی قەومێ جەهول
ئەو وەسا زینەت ددێ مرداری
ئەو وسا هەیڤێ بدرۆ دەرتینێ
پەیغەمبەرێت وان ب تجارەت فێر دكرن
دێو و غول و ساحر ژ سحر و شەری
كرێت دكت ب ساحری دوژمن
چاڤێت وانا ب سحرێ پەڤ دروتن
ئەڤ گەوهەر ژ هەر دو عالەما سەر تەرە
جەم كەری كەر موهر و گەوهەریەكە
مونكرێ دەریایە و گەوهەرێت ناز
خودێ د سەرێ حەیوان نەكریە بست
تە دگوهێ كەران هیچ دیتیە گوهار؟!
(اَحْسَنُ التَّقْوِیمْ د والتین) بخوان
(اَحْسَنُ التَّقْوِیمْ) دەرڤەیە ژ تەفەكور
هەكە بێژم قیمەتێ وی مومتەنع
وێدەرێ لێڤا بگرە و وێڤە تر نەران(١)
حەلقە لدەری دا دەما دەر ڤەكر
رونشت تورە و سەرمەست و هێتون
كو چاوا لڤی وەلّی اللهی ددی
گەر تە راستیەك د دینێ خوە هەبی
ئەی تو براستی جوهیی و خوری(٢)

د زیان و حەیفا **ظاهر** نا نێرم
سوخرەیێ خەشما عدوالله بوییە
دڤێ كرینێ ئەز گەل تەمە ئەنباز
تو بكرە و بهایی بگرە ژ من
بەرەو مالا وی جوهیێ بێ ئەمان
دكارن ساناهی بكرن كورۆ زوكا
دكرت ب مولكێ دونیا دێو و غول
كو ژ وان بكرێ دوسەد گولزاری
كو ب سحر سەد كیسێ زێر ژ پوچا برەڤێنێ
لپێش وان شەمعا دین هلدكرن
پەیغەمبەرێت د نە**ظ**ەرا وان كرێت كری
دا **طەلاق** بكەڤێ ناڤبەرا مێر و ژن
حەتا گەوهەرا هوسا بێ بها فرۆتن
ڤێ بكرە ژ ڤی زارۆكێ نەزان كو ئەو كەرە
ئەو كەرە د **دورّێ** دەریا بشەكە
كەنگی حەیوان بوە دورّ و خوەشكی خواز؟!
كو وی لەعل خواز بت و بێ دورّ پەرست
گوه و هشێ كەری هەر ل چەمنزار
كو گەوهەرەكە عەزیزە ئەی دوستێ جان
(اَحْسَنُ التَّقْوِیمْ) ژ عەرشێ خودێ هەژیتر
ئەزێ صۆژم هەم صوژت موستەمع
ئەو صدیق چو لایێ وان كەران
خوە د سەرایا وی جوهیڤە كر
ژ دەڤی وی دەركەت زۆر كەلامێ بژون
ئەڤ چ حەقە ئەی دوژمنێ ئەبەدی؟!
چاوا ل ئنسانێ راستین ستەم دكی!
كو تو ل شاهزادە ب شەك و خوەهری

(١) نەران – نەهاژۆ.
(٢) خوری – مەحض.

د هەمیا ژ دینێ خوەهرێ خوەیێ بێحەد ‌ نەمەیزێنە ئەی مەردودێ نفرینێ ئەبەد
ئەوا کو وێ دەمێ دەرکەتی ژ لێڤێ صدیق ‌ هەکە بێژم ونداکی دەست و پیا رەفیق
ئەو (یَنَابِیعُ اَلْحِکَمْ) هەر وەك فورات ‌ ژ دەڤێ وی لەرکە ژ بێ جهات
هەر وەك ژ بەرەکی ئاڤەك بت رەوان ‌ نەژ طەنشت طەراتی هەبت نەژ میان
خودێ کربێ واسیطێ خوە ئەو سەنگ ‌ دەربێخت ئاڤا هەشین رەنگ
هەر وەطوڤ کو ژ کانیا چاڤێ تە نور ‌ وی رەوان کریە بێ بوخل و فتور
هەبینا وی هاڤێنی نەژبەزە نەژ پوست ‌ روپوش کر د چێبونێ دوست[1]
دڤالاهیا گوه ئەو بای دکشینێ ‌ ئاخفتنێ راست و درۆ ئەو دگەهینێ
ئەڤ چ بایە دناڤ وی هویر ئستخوان[2] ‌ کو وەردگرێ حەرف و صەوتێ قصەخوان
هەستی و با روپوشە و بەس ‌ د دو دونیا بلی یەزدان نینە کەس
موستەمع ئەوە قائل ئەوە بێ ئحتجاب ‌ ژ وێ هەردو گوە ژ سەرن ئەی مەثاب
گۆت هەکە دلێ برەحمێ تە تێتە صۆتن ‌ زێر بدە وی بستێنە بەرێز بێ گۆتن
خوە ژ پەیڤا بدە پاش کو دصۆژێ دلەت ‌ بێ دانا زێر حەل نابت موشکلەت
گۆت سەد خزمەتا کم پێنج سەد سجود ‌ من بەنیەك هەیە قەنج بەلێ جهود
بەدەن سپی و وی دل رەشێ خو بگێر ‌ د بەدەل بدە وی بەدەن رەشێ دل مونیر
پشترە ڤرێکر و هێنا ور ئەو هومام ‌ ئەلحەق زۆر خوەشك بو ئەو خولام
ئەو وەطوڤ مایە حەیران ئەو جهو ‌ ئەو دلێ وەك بەرێ ژ جی چو زو
حالەتێ صورەت پەرستان ئەڤ بو ‌ بەرێ وانا ژ صورەتەکی موم بو
دیسا قەلەبالغ کر و نەبو رازی ‌ کو بها زێدە کە دا ببم رازی
چەند وەقیێ زێڤ هەم زێدەکر ‌ حەتا کو حرصا وی جوهی رازیکر
بەیعکر و دا وستاند بێ غەرەض ‌ گەوهەر دا و بستاند د عەوەض
سەر خیالا وێ کو من سودەکێ بری ‌ رەشەك منێ دایی سپیەك ل جیکری
وەختێ مونعەقد بو د ناڤ میان ‌ ئیجاب و قەبول وەرگرت هەردوان

کەنینا جوهی و هزرکرنا وی، کو ئەبو بەکرێ صدیق زیانکر و نزانینا وی ب بهایێ بلال

کرە تق تق وی جوهیێ بەر دل ‌ ژ سەرێ طەڤز و یاری غش و غل

(١) دوست – خدا، مەحبوبێ موطلهق.
(٢) ئستخوان – هەستی.

صدیق گۆتییێ ئەڤ کەن تەژ چ کر! د بەرسڤا پرسینا وی کەن زێدە کر
گۆت هەکە تو جد نەبوی و غەرام د کرینا ئەڤی ئەسوەد خولام
من ژ ناراحەتی ئەو نەدفرۆت تە نەڤیابە بیەك دەهومێ دفرۆت
کو ئەو ل جەم من ناهێنت نیڤ دینار تە گران کر بهایێ وی ب چەند دینار
ئێدی صدیق بەرسڤا ویدا ئەی غەبی(۱) تە گەوهەرەك دا بگویزەکێ وەك صەبی(۲)
کو ئەو ل جەم من بهاتێت دو کەون ئەز ل جانێ وی دنێرم تو ب ظاهرێ لەون!
بلال زێرێ صورە هەطاڤێ کریە سیاه ژبۆنا حەسادەتا ئەڤ ئەحمەق گاه
دیتنا ڤان حەفت ئەندامێت رەنگین دورّ دیارن ژ پەردا ئەحمەقی نابینن
وەختێ کرینێ هەکە تە گۆتبا بها کێمە منێ دابا هەمی ملك و مال کولپێمە
و هەکە تە زێدە کربا منێ ژ ئهتمام دامەنەکە زێر کربامە ژ خەلکێ وام(۳)
تە سەهل دا ژبەرکو تە نەکری بو دور تەنەدیتی کیس نەهلدریبو
کیسێ سەر گرتێ جەهلاتە دا زو بینی کو چ زیانە کەتی ناڤدا
کیسەیێ تەژی لەعل تەدا بەربایی وەکی زەنگی بروێ رەشێ خوە بکێ شایی
ل دوماهیکێ گەلەك بێژی وا حەسرەتا چاوا کەس بخوە فرۆشت بەخت و دەولەتا!
بەخت گەل جلکێ خلامەتی گەهی چاڤێ پیسێ بەختێ تە بل ظاهری نەدی
وی بەنیاتیا خوە ل تە دیار کر خوییێ کرێتێ تە گەل وی مەکر و حیلە کر
ئەڤان پارێت سپی و رەش ئەسرار بت پەرستانە بگرە ئەی خیچ و خار
ئەڤ ژ تەرە و ئەو ژ من را مەبر سود هێ لَكُمْ دِينُكُمْ و لِيَ دِينِ ئەی جهود
سزایێ بت پەرستان ئەڤ خوە بو کورتانێ وی ئەطلەس هەسپێ وی داربو
مینا گۆرا کافرا پری دوکێل و نار و ژ دەرڤە لێدانینە سەد نەخش و نگار
هەر وەکو مالێ ظالمان دەرڤە جەمال و ژ هندرێ وی خوینا مەظلوم وەبال
وەکی مونافق ژ دەرڤە صەوم و صەلات و ژ هندر خاکا سیاه بێ ثوبات
هەر وەك عەورێ هشك پر گور گور نە نەفعا زەڤی تێیە نەقوتێ پور
هەر وەکی وەعدەیا مەکر و گۆتنێت درۆ ئاخرێ وێ رسوا و عەولێ وێ با فرۆ(٤)
ژ پاش وێ وی بگرت دەستێ بلال ئەو ژ بریێ دنانێ محنەت وەك هلال
بو زلکەك ددەڤی رێ کەت بلەزی طەرەفێ شیرین زمانەکی دبەزی

(۱) غەبی – بێ عەقل، ئەحمەق، فەهم نەزان.
(۲) صەبی – بچوك، زارۆك طفل.
(۳) وام – دەین، قەرض.
(٤) فرو – فرۆیی شیرێ نوی چیلەکێ یان هەر تشتەکی کو گۆلك دخوێ بێ قەوی دبت.

هێنایەڤە حەتا جەم وی رەسول   کو وی بجان دینێ وی کربو قەبول
چاوا ئەوێ زۆر وەستیایی دیت موصطەفی   گۆت (طِبْتُمْ فادْخُلُوها بابَها)
وەختێ بلال ئەڤە بهیست ژ موصطەفا   (خَرَّ مَغْشِياً) کەت ئەو سەر قەفا
حەتا درەنگ ژ خوە چو بێهوش ماند   وەختێ بهوش هات ژ شادی رۆندك رژاند
موصطەفا ئەو کێشا د کنارێ خوە   کەس چ زانت کو چ دایێ ژ جەم خوە
چاوایە کو صفرەکی لئەکسیر بدی؟   موفلسەکی سەر گەنجا پر تەوفیر بدی؟
ماصیەکی نیڤ مری کەتە ناڤ بەحرێ   کاروانێ وندا بوی هاتە سەر رێ
ئەو خطاباتێ کو گۆت وێ دەمێ نەبی   هەکە ل شەڤێ بکەڤێ دەرکەڤت ژ شەبی
دێ بت رۆژا رۆن ئەوشەڤ وەك صەباح   ئەز نەشێم ڤەگێرم ئەو ئصطلاح
تو بخوە زانی کو ئافتابا برجا حەمەل   کا چ دبێژێ گەل نەبات و گەل حولەل
تو بخوە دزانی کو ئەو ئاڤا زەلال   چ دبێژت گەل رەیاحین و نهال
صونعێ حەق گەل هەمی ئەجزایی جیهان   وەکی دەم و حەرفە ژ حیلە کەران
جەذبا یەزدان گەل ئەثەرا و سەبەب   صەد پەیڤا نهان بێژی بێ حەرف و لەب
نەکو تەئثیر ژ قەدرێ مەعمول نیە   ئەما تەئثیرا وێ ژ وی مەعقول نیە
چون مۆقەلد یو عەقل دناڤ ئوصول   بزانە مۆقەلد د فروعێ وی ئەی فوضول
هەکە ب پرسێ عەقل چاوا بت مەرام   بێژە وەطوڤە کو تو نزانی والسلام
سەیدێ کەونەین سولطانێ جیهان   ژ پاش وێ کەتە گازندا ب زەمان

گازندەکرنا موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) دگەل صدیق (خودێ ژێ رازی بت) کو من گۆتبو تە کو بهەڤپشکیا من بکرە تە چما بۆنا خوە بتنێ کری و عوزرخوازیا وی

گۆت ئەی صدیق ئاخر گۆتەمت   کو مە هەڤپشك بکە د مەکرەمت
تە چما بۆ خوە بتنێ کری دێ بێژ؟   ڤەپەژێرە ئەحوالی ئەی دین پاقژ
گۆت ئەم دو بەنیێت کویێ تە   من ئەو کر ئازاد ل بەر رویێ تە
تو مە بکە بەنی و یارێ غار   هیچ ئازادیێ ناخوازم چ جار
کو بەنیتیا تە بۆ من ئازادیە   بێ تە سەر من محنەت و بێدادیە
تە ژ بژارتنا خوە جیهان ساخکری   عەوام کری خاص تایبەت مەیێ مری
جانێ من خەون ددیتن د شەباب   کو سلاڤ ل من دکر قورصا ئافتاب
ئەز ژ زەڤی دکێشام حەتا سەما   بو بومە هەڤرێکێ وی دئرتقا
من گۆت ئەڤ مالیخولیا بو و مەحال   هیچ موستەحیلەك دبت وەصفێ حال

دەما من تو ديتى من خوە ديت
بژيت ئەو ئۆل و دينێ كو من ديت

وەختێ من تو ديتى مەحالم بو حال
جانێ من بو موستەغرەقێ ئجلال

گاڤا من تو ديتى ئەی روحێ ب بەركەت
ئەڤينا ڤێ رۆژێ ژ چاڤم كەت

چاڤێ من بلند بو ژ هەمەتا تە بتنێ
بل بنزمى ئەو نامەيزێنت لدنێ

ل نور دگەرهام م ب خوە ديت نورێ نور
ل حور دگەرهام من ب خوە ديت چێتر ژ حور

ل يوسفەكی دگەرهام لەطيف و سيم بەدەن
يوسفستا نەك من ديت د تەمەن

ل پەی بەحەشتێ بوم دگەرهانا وەلاتا
بەحەشت ديار بو ژ هەر جوزئێ تە

ئەڤ نسبەت بمن هەيە پەسن و ثەنا
ئەڤ نسبەت بتە هەيە ذەم و خەتا

هەر وەكی پەسنێ زەلامێ شڤانێ سەليم
ژ خودێ رە جەم موسايێ كەليم

كو دێ ل سپهێ تە گەرم شير دەمە تە
چارۆخا تە دروم و دانمە جەم تە

خودێ خەطايێ وی وەرگرت ب پەسنی
هەكە تو رەحمەت بكی عەجێب ل كەس نی

رەحم بفەرما ل قصورا فەهما
ئەی بلندتر ژ فەهما و وەهما

ئەی ئەڤينداران ئقبالا نو
ژ دونيا كێڤنار گهايە ڤە نو

ژ ڤێ دنێ كو ئەو چارەيا بێ چارە خوازە
سەد هزاران نادرەيێ عالەم دناڤ بنازە

ابشروا يا قوم اذا جا الفرج
افرحوا يا قوم قد زال الحرج

ئافتابەك چو د مەحدودێ هلال
د **تەقاضا** كەو (اَرِحْنا يا بِلالْ)

تە ئەحەد ژێر لێڤ دگۆت ژ **ط**رسا عەدو
بكوريا چاڤێ وی هەرە سەر منارێ بگو

دگەهێنێ گوهێ هەر غەمگينی بەشير
رابە سەر خوە دەولەت و ئقبال گير

ئەی دڤێ حەبس و دڤێ خلێڤكا سپها
بێدەنگبە داكەس نەبهيزێ نەجاتا تە ها!

ئەی يارێ من نوكە چاوا بێدەنگی و مت
كو ژ بنێ هەر موی دەرتێ دهول قوت

وەطوڤ كەر دبت دوژمنێ حەسەد خو
بێژت ڤان چەند دهۆلارە دەنگ گو!

ل روێ وی ددت رەيحان كو **ط**ەريە
ئەو ژ كوری بێژت ئەڤ دەرب چيە

د شكەنجێنێ حور دەستی و دكێشێنێ
كورێ حەيران ژ چ دەردێ من تێنێ

ئەڤ كشكشێنە چيە سەر دەست و بەدەنم
رازايمە بهێلە دا ئەز خەوەكێ بكەم

ئەوا كو دخەوێ لێدگەرهی ئەوە
چاڤا ڤەكە كو ئەو هەيڤا خوەشك ئەوە

ژ وێ بەلا ل خۆشتيڤيا پتر دبو
كو ئەو سپەحيا يار لقەنجان زێدە بو

نەخوەشی لقەنجان كەڤت د هەر رەهی
و كۆرانژی د ئازرێنی گەهی

جار ژی دەردێ خوە ل كۆران ددێ
حەتا **حورّێن** ژ كويێ كۆران دەر ددێ

قصەیا هلال[1] کوعە ڤدەکێ موخلص بـو ژ خـودێ رە، خـودان بەصـیرەت بوبێ تەقلید ئەی ڤەشارتی دبەنیاتیا خەلکێ بخاترێ مەصلحەت، نـەژ عجـز، میناکا لوقمان و یوسف ژ روێ ظاهر و بلی وانا بەنـدەیێ سـایس بـو ئـەمیر رە، و ئەو ئەمیر موسلمان بو ئەما کۆرییێ کۆر دزانتن کو دایك هەیە ئەما تێ ناگەهتن بخوە چاوایە یە هەکە بئـەڤی علمـی تـەعظیمـا ڤـێ دایکـێ بکـەت مومکن بو ژ کۆری خلاس بت کو (اِذا اَرادَ اللهُ بِعَبْدٍ خَيْراً فَتَحَ عَيْنَيْ قَلْبِهِ لِيُبْصِرَ بِهِما اَلغَيْبَ)

ئـــەڤێ رێکـــێ ژ ژیـــارا دل حاصـــل کـــە کـو ژیـارا بـە دەن حـە یواینـە بـەدل کـە
دەمـا تـە بهیـست هنـەك ئـەو صـافێ بـلال نوکـــە گوهبـــدە قـــصەیا ضـــەعفـا هـــلال
ئـــەو ژ بـــلال پێـــشتر بـــو دنـــاڤ رەوش ل خـــویێ خـــراب پـــتر وی کربـــو کوشـــش
نـــەوەکی تـــە هـــەر رۆژ پاشـــتر هـــەری بـــەرەو کـــەڤرەکی دچـــی ژ گەوهـــەری
میناکـا وی مـالخوێ کـو مهڤـان ژێـرە هـات مـالخوێ د روژان و سـالێت وی کـر خـەبات[2]
گـــۆت ژیـــێ تـــە چـــەند ســـالە هـــەڤالۆ ڤـەگێرە بـێ کـێم و زێـدە و بـژمێرە لـۆ!
گـــۆت هـــەژدە هەڤـــدە نەنـــە شـــازدە ئـــەی برایـــێ خوشـــتڤی یـــاکو پـــازدە
گـــۆت پـــاش پـــاش ئـــەی ســـەر ســـەری بـــەرە ونـــاڤ پیـــێ دایکـــا خـــوە ڤەدگـــەری

داستان د تەقریرا ڤێ ئاخفتنێ

وی یـــەکی هەســـپەك خواســـت ژ ئـــەمیر گـــۆت هـــەرە وی هەســـپێ بەلـــەك بگـــیر
گـــۆت ئـــەز وی نـــاخوازم، گـــۆت چـــون؟ گۆت ئەو پاشڤە دچێ و گەلـەك حـەرون[3]
زۆر پـاش پـاش دچـت ئـەو لایـێ مەقـصەدێ گـــۆت دوڤـــێ وی بـــەرە و مالێڤـــە بـــدێ
دوڤـــێ ڤـــی ســـەوالێ شـــەهوەتە نەفـــست ژ وێ ئەگەرێ تە خەپاش دچێ ئـەو خوەپەرسـت
شـــەهوەت کـــو دوڤ ویـــرە هـــات ژبـــن موبەدەلکـــە شـــەهوەتێ پاشـــڤە بـــدن
وەخـــتێ وێ شـــەهوەتێ گرێـــدی ژ رەغیـــف دەست پێکەت ئەو شەهوەت ب عەقلێ شەریف
میناکـــا چـــقەکی کـــو بـــبری ژ دارێ بهێزتـر کـەڤت چـقەکێتر ب یـەك جـاری

(١) هلال – صەحابیەکی پەیغەمبەر بو و خولامێ موغیرەیێ کورێ شوعبە بو.
(٢) خەبات – پرسی.
(٣) حەرون – شامبۆز.

چاخێ تە دوڤێ وێ کرە ئەو طەرەف   هەکە بچێ پاشڤە دچێ تا موکتەنەف[1]
خوەش بحالێ هەسپێت ئارامێ پێش رۆ   نە تەخەپاش دچن نەبو شامبوزێ گرۆ
گەرم رۆ وەکی جسمێ موسایێ کەلیم   تا دو بەحرێ خوە وەك پەحنایێ کەلیم
حەفت سەد سالە ئەو رێکا حوقب   کو وی عەزم بکر د مەیدانا حوب
چون همەتا سەیرا بەدەنا وی ڤین بو   سەیرا جانێ وی حەتا علیین بو
شەهسوار پێکڤە بەزین دسیباقێ   ئەحمەقێ خوەش بوار مان درەواقێ
ئەو وەطوڤە کو کاروانەك تێ برێڤە   دناڤ گوندەکی دەر ڤەکری دیتەڤە
وی یەکی گۆت دڤێ سەرمایا دژوار   چەند رۆژا بارا لڤێرێ بێننە خوار
دەنگ بێت نە بارا باڤێژنە دەر   پاش هنگی تو وەرە دناڤ دەر
هەم باڤێژە دەر هەر ئەوا کو ئاڤێتیە   نەوە ناڤ ژبەر کو ئەڤ مەجلس سنیە[2]
هلال سەیدایێ دل بو جان رەوشەنی   سایس و عەڤد و ئەمیرێ مومنی
سایسی دکر د کۆخێ ئەو خولام   ئەما سولطانێ سەلاطین بو بەنی نام
سایسێ هەسپان و نەفسا خوە هەم   ئی ژ زۆر کەسا لپێش بو هەم
ئەو ئەمیر ژ حالێ بەنی بێ خەبەر   کو وی نەبو بل شەیطانی نەظەر
ئاڤ و گل ددیت و دوی گەنج نە   پێنج و شەش ددیت و ئەصلێ پەنج نە
رەنگێ طین ددیت و دوی دین نهان   هەر پەیغەمبەرەك هۆ بو د جیهان
وی منار دیت و سەر وێ مورغ نە   سەر منارێ شەهبازەکی پر فەنە
و ئەوێ دیتر مورغ ددیت پەروەرین   ئەما مویەك د دەڤێ مورغێ نەبین
ئەوێ کو ئەو (ینظر بنور الله) بو   هەم ژ مورغ و هەم ژ مو ئاگەهـ بو
گۆت ئاخر چاڤێ لایێ موڤە بدێ   حەتا مو نەبینی ناڤەکت گرێ
وی یەکی گل دیت نەخشین د وەحەل[3]   و ئەوێ دیتر گول دیت پر علم و عەمەل
دەما علم دناڤ نورێ بو تەڤلیهەڤ   ئێدی ژ حلما تە قەوم نورێ دگرێ تەڤ
شێخێ نورانی ژ رێکێ ئاگەهدکێ   ب ئاخفتنێ هەم نورێ هەڤرەهدکێ
ئەڤ موعجیزەیە ل هەمی جانا ددێ مەدەد   کو دبەخشتە یێ مری جانێ ئەبەد
بەدەنە منارە علم و طاعەت وەکو مورغ   کو بوێ دبت ساخ جانێ مورغ
مەر ڤێ ناڤین ئەو مورغێ دبینێ باش   بلی مورغەکێ نابینت پێش و پاش

---

(١) موکئەنەف – تا پەناهگاها ئیلاهی.
(٢) سنیە – بلندمەرتەبە.
(٣) وەحل – حەری، تەقن، گل، قور.

ئەو موە نورە کە پەنهانە مالێ مورغ / کو بۆی دبت ساخ جانێ مورغ
مورغ کو ئەو مویە د منقارێ وی / هیچ نابتە عاریەت کارێ وی
علمێ وی ژ جانێ وی دکەلێ مودام / جەم وی نەعاریەت دبێ نە وام[1]

رەنجوربونا هلال و بێخەبەریا خواجێ وی ژ رەنجوریا وی ژ تەحقیر و نەناسین، و پێ زانینا حەضرەتێ موصطەفا (درود و سلاڤ لێبن) و چونا وی حەزرەتی ب سەرە دانا وی

ژ قەضا رۆژەکێ نەخوەش بو هلال / بۆ موصطەفا وەحی هات ب سریا حال
خواجە ژ نەخوە شیا وی بو بێخەبەر / کو بەرێ وی بو کەساد و بێ خەطەر
رازای نوه رۆژ دناڤ ئاخور و گۆڤ / ژ حالێ وی کەس نە ئاگاهە چطوۆڤ
ئەوێ کو کەس بو و پادشاهێ کەسان / عەقلێ وی وەك بەحرا بێ پێڤان
وەحی هات رەحما خودێ بو غەمخوار / کو فلانێ موشتاقێ تە بو بیمار
موصطەفا بخاترێ هلالێ با شەرەف / ژبۆنا سەرەدانێ چو ئەو طەرەف
ل پەی خورشیدێ وەحی ئەو مەهروان / و ئەو صەحابی لدوڤ وەك ستێران
هەیڤ دبێژێ کو ئەصحابی نجوم / لِلسُّرِي قُدْوَةٌ وَ لِلطَّاغِي رُجُومْ
گۆتنە میری کو هات ئەو نەبی / ئەو ژ شادی بێ دل و جان لبەر رابی
لوێ گۆمانێ دەست قوتان ژ شادی / کو ئەو شاهنشاه بخاترا میر یێ هاتی
وەختێ هاتە خوارێ ژ غورفێ ئەو ئەمیر / جان دکرە گۆری پێموزدا بەشیر
ڤێجا وی زەمین راموسی و سلاڤ کر / ژ کەیفا وی رومەت وەك گولاڤ کر
گۆت بسم الله موشەرەفکە وەطەن / دا کو ببت بەحەشتەك ئەڤ نە نجوهەن
دا قەصرا من بلند بت بەر عاسمان / کو من دیت قوطبێ دەورانێ زەمان
ژبۆنا عتابێ گۆتیێ پەیغەمبەری / بۆ دیتنا تە نەهاتمە بەر ڤی دەری
گۆت روحم گۆری تە روح بخوە چیە / هەر ئەڤێ بێژە کو ئەڤ هاتن بۆنا کیە؟
دا ئەز ببم ئاخا پێیێ وی کەسی / کو بباغێ لوطفا تەیە لێ مەغرەسی
وەختێ وی هۆ گۆت و مەزنی دەرکر / موصطەفا تەرکا عتابا وی یەکسەر کر
ئێدی گۆتیێ کو ئەو هلالێ عەرش کا؟ / هەر وەك مەهتابێ ژ تەواضعێ فەرش کا؟
ئەو شاهەکە دبەنیتی ڤەشارتیە / بخاترێ جاسوسی ب دونیا هاتیە
تو نەبێژە کو ئەو بەنیە و ئاخور چیە / ئەڤێ بزانە کو گەنجەکە دوێرانیە

(١) وام – دەین، قەرض.

هەی عەجەب چاوایە ژ نەخوەشیێ هلال کو هزاران هەیڤ بەرپیێ وی دمال
گۆت مەژ رەنجا وی ئاگاه نیە ئەما چەند رۆژن بەر دەرگاه نیە
صوحبەتا وی گەل هەسپ و هێستره سایسڤانە و مەنزلا وی ئاخوره
پەیغەمبەر ب رەغبەت چو سەرەدانێ کەتە ناڤ ئاخورێ ل هلال گەرهانێ
ئاخور طاری و پیس و طەنگ بو دەما ئولفەت گها خوەش و پر رەنگ بو
وی شێرێ نێر کر بهنا پەیغەمبەری هەر وەکی یەعقوب بهنا یوسف بری
٢٢٥١٠ موجبێ ئیمانێ نابت موعجیزات بهنا جنسیەت دکت جەذبێ صفات
موعجیزات ژبۆنا قەهرا دوژمنە بهنا جنسیەت ل پەی دل برنە
قەهەر دبت دوژمن ئەما دۆست نی کەنگی دۆست دبت بەستە گەردەنی
ئەو ژ خەو رابو ژ بهنا وی گۆت ناڤا سرگیندانێ ئەڤ رەنگە بی[1]؟!
ژ ناڤ بەرا پیێ سەوالی بدی دامەنا پاکا وی رەسولێ نەبی
ئێدی ژ کونجا ئاخورێ هات خشخشان رو سەر پیێ وی دانی ئەو پەهلەوان
ڤێجا پەیغەمبەر روسەر روێ وی دانی ل سەر و سەر چاڤ و روێ وی راموسانی
گۆت یارا، تو چ پەنهان گەوهەری ئەی غەریبێ عەرش چاوانی؟ خوەشتری؟
گۆت بخوە چاوا بت ئەوێ خەو نەخوەش کو بێتە سەرەدانێ ئافتابا عەرش
چاوا بوە ئەو تهنیێ کو تەڤنێ بخوێ ئاڤ بێنە بەر سەری بەر خوە ببێ

د بەیانا وێ کو موصطەفا بهیستی عیسی علیه و علی نبینا السلام ل سەر روێ ئاڤێ چوی فەرموی ((لَوْ اِزْدادَ یَقِینَهُ لَمَشي عَلي اَلْهَواءِ))

٢٢٥٢٠ هەرە وەکی عیسی سەر سەرێ وی کەفت تۆرات کو ئێمنە ژ غەرقین د ئاڤا حەیات
ئەحمەد گۆت هەکە یەقینا وی زێدەبا هەوا ژێرە دبو مەرکەب سوار دبا
هەر وەکی من کو سەر هەوا راکب بوم د شەڤا معراجێ موستەصحب بوم
گۆت چاوا دبێ صەیێ کۆرێ پیس ئەو ژ خەو رابت خوە ببینێ شێرێ لیس
نەشێرەکی وەسا کو کەس تیرێ لێ بدێ بەلکی ژ طرسا وی شیر و تیر بشکێ
کورێ سەر زك دچت میناکا مار نشکا ڤە چاڤا ڤەکت ناڤ باغ و بهار
ئەو چاوا بوە، چاوا کو ژ چاوانی نەجات بێ د ژینستانا بێ چاوانی بگەهێ
ببت چاوانی بەخش دناڤ لامەکان شێر هەمی دۆر سفرا وی وەك صەکان
ئەو ژ بێ چاوانی هەصتیان د دێ وان د جەنابەتا بەدەنێ ئەڤی سورەیێ نەخوان

(١) بی – بو، بهن.

حەتا ژ چاوانیا غوسل دەرنەکەڤی تو تەمام
هێ دەست نەدانە سەر ڤێ قورئانێ ئەی غولام

گەر پەلیدم وەر نەظیفم ئەی شەهان
ئەڤێ نەخوینم، ئێدی چ ب خوینم د جیهان

تو مرا دبێژی کو ژبۆنا ثەواب
غوسل نەکری نەچە د حەوضێ ئاب

هەرکێ نەهێت ناڤ حەوض پاك نیە
و ژ دەرڤەیی حەوض بلی خاك نیە

هەکە ئاڤارە نەبت ئەو کەرەم
کو ئەو قرێژێ پاڤژکت دەم ب دەم

وای سەر موشتاق و سەر ئومێدا وی
ئەی حەسرەت سەر حەسرەتا جاویدا وی

ئاڤێ هەیە سەد کەرەم سەد ئحترام
کو پەلیدان وەردگرێ والسلام

ئەی (ضیأ الحق حسام الدین) کو نور
زێرەڤانێ تەیە ژ شەر الطیور

زێرەڤانێ تەیە نور و ئرتعاش
تو رۆژێ خوە نەڤەشێرە ژ خوفاش

پەردە چیە لپێش روێ ئافتاڤ
بل رۆناهی و قتیسك و چریسك و طاڤ

پەردەیا خورشید هەم نورا رەبە
بێ نەصیب ژ وێ خوفاشە و شەبە

چون هەردو د دوری و پەردە ڤەمانن
یا رو رەش مانە و یا دچرمسانن

دەمێ تە نڤیسی هنەك ژ قصا هلال
داستانا بەدرێ بێنە دناڤ مەقال

وێ بەدرو هلالێ هەنە ئتحاد
ژ دوئیێ دورن و ژ نەقص و فەساد

ئەو هلال ژ نەقص د باطن بەریە
ئەو ب ظاهر نەقصە تەدریج هێنەریە

دەرس بێژت شەڤ ب شەڤ تەدریج رە
د هێدیکا سەر ددێ تەفریج رە

د هێدی بێژت ئەی عوجولێ خام
دەرنج دەرنج دکاری بچی سەر بام

قازان ب تەدریج و هۆستانە دکەلێ
قەلی چێ نابت کو دێوانە ب کەلێ

ما خودێ نەدکاری چێکەت فەلەك
د یەك لەحظێ ب کُنْ بێ هیچ شەك

ڤێجا چما شەش رۆژا ئەو چێکر
کُلَّ یَوْمٍ اَلْفَ عامٍ ناڤ لێکر

خلقەتا ئادەم چما چل صبها چێکر
گل ل سەر هەڤ پچ پچ زێدە دکر

خلقەتێ طفل ژ چ دناڤ نوه مەهە
ژبەرکو تەدریج ژ شعارێ ئەو شەهە

ژ ڤێ سەحەرێ تا وێ سەحەرێ سالەك بوار
تا ب ئاخر وەرگرت ڤی صورەتی قەرار

نە وەکی تە خاڤۆ کو نوکە دبەزی
طفلی وەکی پیرا ل خوە ب لەزی

بلەز و بەزی وەك کولندی سەر هەمە
کا هێزا تە یا جهاد و مەلحەمە؟!

تە تەکیە کر سەر داران و جدار
سەر طاس خوە دنخێڤی کولندوار

هەکە عەول پێرهاتە شامبۆزە
ئەما ئاخر هشك بێ مەژی و توزە

رەنگێ کەسکێ تە بو زەر ئەی کولند زو
ژبەرکو ئەو گول رەنگ بو ئەصلی نەبو

د بەیانا حکایەتا پیرەژنا نۆط سالی کو روێ کرێتێ
خوە صۆراڤ و سپیاڤ دکر و کەسی نەدبر

پیرەژنـــەك هـــەبو نـــۆط ســـالی ژ پـــیران
روێ پـر قورمـچی و رەنگـێ وێ زەعفـەران

رومـــەتێ وێ وەك سـفرا پێـچای ژۆر و ژێـر
ئـــەما د وێ مـــابو عـــشقا کرنـــا مێـــر

ددان وەرهـــایی و مـــو ســـپی وەکـــی شـــیر
بەژن چمهایی و هەمی حـەواس کەتنـە تـەغییر

٢٢٥٦٠ عشقا مێری و شەهوەت و حرصا وێ تـەمام
نێـــچیر خـــوازە و قەتقـــەت بـــوە دام

قـود قودانـە نـەد چـاخ و رێـك ناچـت مـالا
ئـــاگرەکی بـــتهن دبـــن قازانکـــا ڤـــالا

عاشـــقێ مەیـــدان و بـــێ پـــێ و هەســـب
عاشـقێ نـەیی و ظـرنـاییێ بـێ پـف و لـەب

حـــرص د پـــیری بـــۆ جوهیـــا ژی نـــەبێ
شەقاوەتەکە کـو خـودێ ڤـێ حرصـێ نـەدێ

ددانـــێ صـــەیی دوەرهـــن دەمـــا بـــت پـــیر
تـــەرکا مـــرۆڤ کـــر و بـــت ســـرگین گـــیر

ئـــەڤان صـــەییێت شێـــست ســـالە بنـــەر
هـــەر دەم ددانـــێ صـــەیتیا وان تیـــژ تـــر

ل پـــیرە صـــەیی وەرهـــا مـــو ژ پۆســـتین
ڤـان صـەتێت پـیرێ ئـەطلـەس پـۆش بـبین

عـــشقا وان و حرصـــا وان د فـــەرج و مـــال
گـاڤ ب گـاڤ وەك نەسـلا صـەگ زێـدە حـال

ژ ڤـی عـومرێ هوسـا کـو ئەگـەرا دوزەخـە
بۆنـا قەصـا بێـت غـەضـەبـێ مەسـلەخە

وەخـتێ بێـژنێ کـو عـومرێ تـە درێـژ بـێ
دلخـوەش دبـێ دەڤـێ وی ژ کـەن ڤـەدبێ

٢٢٥٧٠ ئـەڤ نفرینـا هوسـا دوعـا دهـزرێنێ ئـەو
چـــاڤی ناڤـــەکت ســـەری نـــاراکێ ئـــەو

هەکـــە یەکـــسەرێ مـــوی ژ مـــەعاد دیتبـــا
گۆتبـا وی کـو ئـەڤ عـومرێ هـۆ یـێ تـەبا

دوعا کرنا فەقیرەکی بۆ خواجەیی گەیلانی خودێ
تە ب سەلامەت بگەهێنێ خان و مانێ

یـــەك رۆژێ گـــۆت بخواجـــەکی گـــەیلانی
گـــەدایێ زەنبیـــل بدەســـت گـــەرهۆك لنـــانی

مـــن نـــان پێتڤیـــە نـــان بـــدە مـــن
دا بێـــژم ژ تـــەرا دوعایەکـــە مـــەزن

دەما ژ وی نان وەرگرت گۆت ئەی موستەعان
وی ســـالم بزڤرینـــە نـــاڤ خـــان و مـــان

گـۆت هەکـە خـان ئـەوە کـو دیتمـە لـرێ
ئەی بەلـەنگاز خـودێ تـە بگـەهێنێ وێـدەرێ

هـــەر نەچـــوی نەکەســـێ پـــیس دل دکـــن
هەکـە حـەرفا وی عـالی بـو نـازل دکـن

ژبـــەرکو تـــەما موســـتەمع هـــات بـــەنا
ل بـەژنا خـواجێ دبـرن کورتـەك و قـەبا

چـــونکی مـــەجلس بـــێ بێعـــاری هـــۆ نینـــە
ژ پـــەیڤێت بـــێخیر و نـــازل چـــارە نینـــە

صفەتێ وێ پیرەژنێ

هێ وەرگەرە ڤێ ئاخفتنێ ژ گرۆ   بەرەو داستانا پیرە ژنێڤە بڕۆ
چاخێ ناڤسال بو و دڤێ رێکێ بێ مێر   تو ناڤێ پیرەژنێ لوێ بدێر
نەژ وێرە رەئس مالەك هەیە و مایە   هەم غەریزا وێ ژ کار کەتیە و نەمایە
نە ئەو ددێ نە وەردگرێ خوەشی   نەد وێ مەعنا و نە مەعنا کەشی
نەزمان نەگوه نە عەقل و بەصەر   نە هش و نەبێهشی و نە فکەر
نە نیاز و نە جەمالەك بۆنا ناز   د ناڤهەڤیا وی گەنی مینا پیڤاز
نە رێڤەچو و نە هەیە پیێ راه   نە قوطانا دلی لێمایە نە صۆژ و ئاه
نە تەعەصوب نە نەدامەت ژ وێرا   نە بدل تەصمیما سەلامەت ژ وێرا

قصەیا دەروێش، کو ژخودانێ خانی هەرچی دخواست وی دگۆت نینە

سائلەك هات بلایێ مال و خانەك   نانەکی هشك خوەست یا **طەر** نانەك
خودانێ خانی گۆت نان لڤێدەرێ کیڤایە   ئەی نەفەهم ئەڤ نەدکانا نانڤایە
گۆت ئاخر پیچەکی بەز هەم پەیدا بە   گۆت ڤێدەرێ نە دکانا قەصابە
گۆت بدە منێ فەقیر **مصطە**کە ئار و ماشە   گۆت تو د هزرێنی کو ئەڤێ هەنێ ئاشە
گۆت فرتەکە ئاڤێ بدە من ژ دەنێ   گۆت ئەڤ نەجۆکا ئاڤە حەتا بدەنێ
هەرچی وی دخواست ژنان و کەلپك   چەپ و چیر دگۆت و دکرە قردك
ئەو گەدا چو دەرڤە و دامەن کێشا   و خواست دناڤ وی خانی بریت ژ ئێشا
گۆت هێ دێ چکی، گۆت خوە حازر کم   دا دڤی کاڤلی خوە خالی کم
چون جهێ ژیانێ لڤێدەرێ نائێت دیتن   پێتڤیە د خانیێ هوسا دە ریتن
وەختێ نەبازی هەری بکی نێچیرڤانی   نە دەست یارێ نێچیرا شارەڤانی
نە **طاوسی** با سەد نەخش و فەن   کو چاڤان بنەخشت رەوشەن بکەن
هەم نە **طوطیێ** کو دەما دنە تەقەندێ شیرین   گوهبدنە ئاخفتنێت تەی شیرین
هەم نە بلبلی کو ببی عاشقێ جار   خوەش بنالی ناڤ چەمەن یا لالەزار
هەم نە هودهودی کو ببی پەیکبەر   نە وەك لەگلەگێ بێ جی و خانی و بەر
د زڤستان بەرەو هندستان دچی   د بهاران بەرەو تورکستان دبی

د چ بازاری و بۆنا چ تە بکرن   تو چ مورغی و تە گەل چ بخورن[١]
ژ ڤێ دوکانێ یا مەکسەبێ هێ وەردەرا   حەتا دوکانا **فَضْلُ اللّٰهِ اِشْتَرَي**
پە**رطال**ەك کو هیچ کەس وی ناکرێ   ژ کەڤنی، خودایێ کەریم رێز لێدگرێ
هیچ قەلپەك ل جەم وی مەردود نیە   ژبەرکو قەصدا وی ژ کرینێ سود نیە
فە**ضلێ** وی بێ حەدە نەبە بێهیڤی   بەرەو داستانا پیرەژنێ رێ بکەڤی

ڤەگەران ب داستانا وێ پیرەژنێ

دیسا دێ ڤەگەرم ب داستانا عەجوز   ژبەرکو بێ دوماهیکە ئەڤ رموز
د جیرانیا وێ هەبو جەژنەك عەجەب   ژ قەضا وێرە کربون طەلەب
وەختێ داوەت ڤیا ئەو چو بطرس   روبروێ ئاینێ ئەو رونشت بحرص
مویێ برها پاك دکر ئەو عەجوز   دا سپەحی بت رو و رومەت بو پوز
وێ پیرەژنێ ئاینە دانی پێش خوە   دا خوەشك كەت رو و رومەتێ خوە
چەند گولرەنگ ڤەمالی ژ بەطر   قەرمیچکێ روێ وێ نەبو نخافتر
ئاڤە زێرا قورئانێ ژ جی هلدکر   وێ چەپەلێ برومەتێ خوە ڤەدکر
داکو قەرمیچکێ روێ وێ ببت پەنهان   دا ببت نگینا[٢] گوستیلکا خوبان
ئاڤە زێر ددانی ل سەر هەر جهی   دەما خەفتان ل بەر دکر د وەرهی
دیسا وێ ئەو ئاڤە زێرا تەڤلیهەڤ   سەر رو دپەرچقاند هەر طەرەف
دیسا چادر[٣] راست کربا ژ کەمین   ئاڤە زێرك ژ رو دکەتن سەرزەمین
هندی گەلەك پێڤە دکر و ئەو دکەت   گۆت ل وی ئبلیسی بن سەد لەعنەت
دگاڤێ ئبلیس حازر بو زو   گۆت ئەی پیرەژنا بێ ئاڤرو
من هەمی عومری ئەڤ نەهزراندیە   ژ بلی تە حیزەکێ ئەڤ من نەدیتیە
تە طوڤێ ئارەزو د فەضاحەتێ چاند   ددنێ تە قورئانەك نەهێلاند
تە سەد شەیطانی پەنج دناڤ پەنج   دەست ژ من بکێشە پیرەژنا نە قەنج
چەند تە دزی ئاڤەزێرك ژ کتێف[٤]   دا روێ تە رەنگی ببت مینا سێڤ
چەند تە دزی پەیڤێ مەردانێ خودا   حەتا ب فروشی و ب ستێنی مەرحەبا؟
رەنگێ تە بژارتی رو گولگون نەکر   چقێ پەطرومی فەن ل عورجون نەکر

(١) بخورن – بخون.
(٢) نگین – صفا گوستیلێ.
(٣) چادر – عەبا، خەفتان، روپوشا ژنا.
(٤) کتێف – کتێب، قورئان.

عاقبەت چاخێ چادرا مەرگێ تە بگەهێ   ژ روێ تە ئەڤ ئاڤەزێربکەڤێ
دەما کو پچك پچك هات رەحیل   ژ پاش وێ وندا بت فەنێت قال و قیل
عالەما بێدەنگی کو پێشڤە هات بسەکنە   وای ئەوێ کو دهناڤێ وی ئەنیس ننە
تو صەیقەلکەیەك دو رۆژی سینە   بکە دەفتەر ژ خوەرە ئەو ئاینە
کو ژ سیبەرا یوسفێ صاحب قران   زولەیخایا عەجوز ژ نو بو جوان
دێ موبەدەل بت ب خورشیدێ تەموز   ئەو مەزاجا سارا بَرْدَ اَلْعَجُوزْ
دێ موبەدەل بت ژ صۆژا مەریەمی[1]   چقی هشك بنە خلا **خورّەمی**
ئەی پیرەژن چەند خەبتی با قەضا   نوکە نەقد بگرە بهێلە مامضی
وەختێ ئومێد لچێبونا رونینە د ناڤێ   خوازی صۆراڤێ لێکە و خوازی سپیا ڤێ

حکایەتا نەخوەشەکی کو طەبیب هیڤیا سەلامەتێ د وی نەدیت، گۆت هەر چی دخوازی بکە

یەککی نەخوەش چو جەم طەبیب   گۆت نەبضێ من ببینە ئەی لەبیب
دا ژ نەبض ئاگەدار بی ژ حالێ دل   کو رەهێ دەستە گەل دل موتەصل
چونکی دل غەیبە دڤێت ژ وی مثال   ژ وی بنێرە کو ئەو گەل دلە ئتصال
بای پەنهانە ژ چاڤان ئەی ئەمین   دلڤینا توز و قرش و قەوالا وی ببین
کو ژ یەمینە ئەو وەشان یا ژ شمال   ڤەلڤینا رەهێتە دێ بێژت وەصفێ حال
مەستیا دلە نزانی کو چلۆیە   وەصفێ وی ژ نێرگزا خەمار بەلۆیە
چون ژ ذاتێ خودێ دوری، وەصفێ ذات   دێ زانبی ژ رەسول و موعجیزات
موعجیزاتان و کەرامەتێت خەفی   رو ددن ژ دلێ پیرانێت صەفی
کو د هناڤێ وەلی سەد قیامەت هەیە   کێمترینا وێ کو بادەیا ئیلاهی رە هەڤسایەیە[2]
ئێدی بو جەلیس الله ئەو خوەشبەخت   کو برە جەم ئەولیاءُ اللهْ رەخت
ئەو موعجیزا کو ل جەمادی دا ئەثەر   یا عەصا یا بەحر یا شەق اَلْقَمَر
هەکە ئەثەر لجانی کەت بێ واسطە   موتەصل دبت ڤەشارتی رابطە
ئەو ئەثەر سەر جەمادات عاریەیە   ئەو لپەی روحێ خوەش مۆتەواریەیە
دا ژ وی جامەدی ئەثەر بگرێ ضەمیر   خۆشا بحالێ کەسی نان خواربێ هەڤیر
حَبَّذا سفرا مەسیحی بێ کەمی   حَبَّذا بێ باغ فێکیێ مەریەمی

(١) مەریەم – مەریەما دایکا حضرەتی عیسی سلاڤ لێبن.
(٢) هەڤسایە – هەمسایە. جیران.

ژ جانێ كامل دەردكەڤێ موعجيزات   چته جانێ داخوازكەری وەك حەيات
موعجيزە بەحرە و ناقص مورغێ خاك   مورغا خاكی چو د دەريا بو هلاك
مريشكا ئاڤی د دەريا هێنمە ژ هلاك   بۆ ماصيا بێ دەريا مرنە خاك
عجز دەردە لجانێ هەر نامەحرەمی   ئەما قودرەت دەردە لجانێ هەڤدەمی
وەختێ تە پەيدا كر ئەڤ سەعادەت د ضەمير   ڤێجا هەر گاڤ ژ ظاهر ئستدلال بگير
كو ئەثەرات ل مە شاعر ظاهرە   و ئەڤ ئەثەرات ژ موئەثر موخبرە
هەيە پەنهان مەعنا هەر دەرمانی   هەر وەكی سحر و صنعەتێ جادوانی
دەما نەظەر د فعل و ئاثارێ وی بكی   گەرچ ڤەشارتيە وی ئظهار بكی
ئەو قوەتا كو د هناڤێ وی موضمرە   چاخێ بێتە كار عيان و موظهرە
وەختێ ئەڤ هەمی بئاثار پەيدا بوە   چما خودا بئاثار پەيدا نەبوە
ئەڤ ئەسباب و ئاثار كاكل و تيڤلن   چاخێ لێبگەرهی پێكڤە ئاثارێ وينن
حەزيا تە ل تشتانە ژ ئەثەری   ڤێجا چما ژئاثار دەری بێخەبەری!
ژ خيالەكێ دۆست دگری خەلق رە   چما ناگری شاهێ غەرب و شەرقە!
ڤێ ئاخفتنێ دوماهيك نينە رۆژ و شەبێ   حرصا مە دناڤ ئەڤێ دوماهيك نەبێ

ڤەگەرهان بداستانا نەخوەشی

ڤەگەرە و داستانا نەخوەشی بێژە   گەل طەبيبێ زانايێ نەخەوش و گێژا
نەبضێ وی بگرت و ئاگەدار بو ژ حال   كو ئومێدا صحەتا وی بت مەحال
گۆت وێ بكە هەرچی دلێ تە دڤێ   دا ئەو دەردێ كەڤن ژ جسمت دەركەڤێ
هەرچی مەيلا تە خواست رانەوەستێنە   هەبنۆكی[١] صەبر و تەحەمولێ بقەتێنە
صەبر و تەحەمول بۆ ڤێ نەخوەشێيە زيان   هەرچی دلێ تە خواست وێ بێنە د ميان
بۆ ڤێ رەنگە نەخوەشیێ گۆت ئەی مامۆ   خودێ تەعالا اِعْمَلُوا ماشِئْتُمُ
گۆت هەرە خێر بيبنی جانێ مام   ئەز دێ چمە تەماشا يا جو وچەم
سەر مرادا دل ئەو دگەرها لئاب   داكو بۆ صحەتێ پەيدا كەت باب
سەر لێڤا جوێ صوفيەك رونشتی بو   دەست و رو پاك دكر شتی بو
وی پاتكا صۆفی ديت كەتە خيالێ   و ئارەزو كر ئەو مصطەكێ لێبمالێ
لپاتكا صۆفی وی دەست بلندكر   ژبۆنا دانينێ خوە ئامادە دكر
لازمە ڤێ شەقامێ دانمە وی   مانێ طەبيب گۆت علەت پێرا دبی؟

(١) هەبنۆك – گوريڤك'ڤەتە وەرسيك.

شـــەقامەکێ لێوەشـــێنم ب مەعرەکـــە
تەهلوکەیـە ئـەڤ صـەبر و تەحـەمول فـلان
وەخـــتێ شـــەقەك لێـــدا کـــرە شـــەراق
صـــوفی خواســـت دو ســـێ کولمـــا لێبـــدێ
٢٢٦٨٠ ئـەما ئـەو دیـت ئـی نەخـەوش وەسـتیای
دیـــسا هزرانـــد وی د ضـــعف و ژاری
دەردێ ســـلێ ژ وی دەرانیـــە دەمـــار
بـــەلێ خـــەلك نەخوەشـــێ ســـل و بێـــچارن
پێکڤـــە د ئـــازارا بـــێ گوناهـــان حـــەریص
ئـــەی کەســـێ ل پاتکـــا بێگوناهـــان ددێ
ئـەی تـە هـەوایێ خـوە طـەبیـب هزراندیـە
بتـە کەنیـە ئـەوێ گۆتـە تـە ئـەڤ دەوایـە
کـو بخـون ڤـێ دانـێ ئـەی دو موسـتەعین
وی ئـــەو تەحـــساند زاف دنـــاڤ زەلـــەق
٢٢٦٩٠ ئـادەم چـیا بـو هەکـە ئـی تـەژی مـار بـو
کـــو تـــە ذەرەیـــەك تریـــاك نینـــە د بـــەدەن
کـا ئـەو تـەوەکولا خـەلیل اللـهی ل تـە؟
حـــەتا نـــەبرێ کێـــرا تـــە ئـــسماعیل رە
هەکە خـوەش بەختـەك ژ منـارێ کەتـە خـوار
وەخـتێ تـە یـەقین نـین بڤـی بـایی حەسـەن
ژ ڤـێ منـارێ سـەد هـزاران وەکـو عـادی
ســـەرنخون کـــەتییێت ژ ئـــەڤ منـــار
تـــو وەریـــس بـــازیێ نزانـــی یـــەقین
پـــەرا ژ کاغـــەز نەچـــێکە و ژ چـــیا نـــەفر
٢٢٧٠٠ گـەرچ ئـەو صـۆفی پـر ئـاگر بـو ژ خەشـم
ئـــەو کـــەس لڤـــێ دنـــێ دگـــەهێ بکـــام
خوشـــا ب دوچـــاڤێ دوماهیـــك بـــینێ راد[٣]

ژبـــەرکو لاتُلْقُـــوا بِأَیْـــدِیِ تَهْلُكَـــە
قـەنج لـێ بـدە سـست نەبـە وەك کـاهلان
صـۆفی گـۆت بـۆ ل منـدی قـەوادێ عـاق[١]
رە و سمبێلـێ وی یـەکی یـەك هـەلبکێ
زۆر ضـەعیـف ژار و روت و زەرعتیـای
گـۆت هەکـە کـولمێ لێـدەم کـەڤت مـری
ئـەزێ دبیـنم گەلـەك نەخوەشـە هـەژار
و ژ حیلـێ شـەیطـان شـەق خـوارن
د پـشت سـەرێ هەڤـدو دخـوازن نـەقیص
جـەزاییێ خـوە نـابینی دێ ل پاتکـا تـە بـدێ
تـە ل ضـەعیفـا شـەقام بژارتیـە
ئـەوە کـو بـۆ ئـادەم بگـەنمی رێ نومایـە
بخـاترێ دەرمـان دا تَكُونـا خالِـدِینْ
ئـەما پـشتیڤان و دەسـتگرێ وی بـو حـەق
کـو ئـەو تریاکـە و بـێ ئـضرار بـو
مـەغرور نەبـە بـژەحرە مـارێ مـری رەبـەن!
ل کویـە ئـەو کەرامـەتا وەك کـەلێمی تـە
حـەتا بکـەی شـاهرێك قـەعرێ نیـل رە
بـای د نـاڤجلێ وی خوەشـك ئـانی خـوار
چـما تـە بـەربایی دا خـوە و بـەدەن؟!
روبرو کـەتن و سـەر و بـەدەن دانـە بـادی[٢]
تـو مـەیزێ سـەد هـزاران د هـزار
شـوکرێ پیـا بکـە و هـەرە سـەر زەمـین
کـو ئـەڤێ گەلـەك سـەر کرنـە بنـبر
ئـەما هـەم ل عاقیبـەت نێرانـد چەشـم
کـو ئـەو دانـێ نـەگرێ دەمـا ببـینێ دام
کـو دینـێ خـوە مـەحفوظ کـرن ژ فەسـاد

(١) عاق – گوناهکار.
(٢) بادی – بایی.
(٣) راد – قەنج، باش.

ئەویٚ کو دوماهیك دیت ئەحمەد بو کووی   دوزەخ دیت هەم لڤیٚ ساخیا دینەوی
دیت عەرش و کورسی و جەنات   ژ هەڤدرانەد وی پەردەیا غەڤلات
هەکە تو دخوازی سەلامەتیٚ ژ ضەرەر   ژ عەول چاڤا بگرە و ل دوماهیك بنەر
دا عەدەما ببینی پیٚکڤە هەنە   ل هەیینا بنیٚری هیچ چونەنە
ئەڤی بزانە کو هەر کەسیٚ هەبی عەقل   رۆژ و شەڤ لنیٚ دگەرن بدل
یێ گەدا طالبیٚ جودەکیٚ کو نینە   یێ بەر دکانا طالبیٚ سودەکی کو نینە
یێ جوتیار طالبیٚ دەخلەکی کو نینە   یێ دارچین طالبیٚ نەخلەکیٚ کو نینە
یێ خوەندەڤان طالبیٚ علمەکی کو نینە   یێ صەوامع طالبیٚ حلمەکیٚ کو نینە
یێت هەیین بەرەو پاشڤە ئاڤیٚتینە   بۆ ییٚت نەیین طالبن و بەنینە
ژبەرکو کان و مەخزەنیٚ صنعیٚ خودا   نینە بلی نەییٚ د وجودا
ژ پیٚش ئەڤیٚ رەمزەك ژ ئەڤیٚ من گۆتبیٚ   ئەڤیٚ و ئەویٚ تو یەکیٚ بین دو نەبی
هاتە گۆتن کو هەر صنعەتگەر کوگها   د صنعەتی جیٚگاییٚ نەییٚ دگەرها
بەنّا لجهەکی دگەرهیٚ نەچیٚکری   ویٚران بوی سەر بان خرابکری
سەقالکوزك دگەرهیٚ کو تیٚدە ئاب نیە   و ئەو نەجار خانیەکیٚ دگەرهیٚ کو وی باب نیە
وەختیٚ نیٚچیر د عەدەم بین حەملا وان   ویٚ گاڤیٚ ژ عەدەم بەرەڤن جوملا وان
چاخیٚ ئومیٚدا تە نینەیە ژ ویٚ لادن چیە   گەل ئەنیسیٚ خوە د شەردان چیە
دەما ئەنیسیٚ طەبعیٚ تە ئەو نینە   ژ فەنا و نینیٚ ئەڤ لادان چیە
گەرنە ئەنیسیٚ لایی جانیٚ پەدەر   چما د کەمینا لایی مونتەظر؟!
ژ ویٚیا کو تە هەبی پیٚکڤە دل بریە   داڤا دل د بەحرا لا هاڤیٚتیە
ئیٚدی رەڤینا تە چیە ژ ڤیٚ بەحرا مراد   کو ویٚ صەد هزار نیٚچیر بداڤا تە داد
ژ چ ناڤیٚ بەرگ تە کریە مەرگ   بزانە کو سحرە نیشا تە دا مەرگ بەرگ
هەر دو چاڤیٚ تە گرت سحرا صنعەتیٚ وی   حەتا کو جان کەتە چالا رەغبەتخۆی
د خیالا وی ژ مەکریٚ کردگار   هەمی صەحرا هاویریٚ چالیٚ ژەحرا و مار
لاجەرەم بۆ چالیٚ پەناهەك چیٚکریە   حەتا کو مرنیٚ ئەو ب چال ئاڤیٚتیە

داستانا سولطان مەحمود و خولامیٚ هندو

ئەوا کو من گۆت ژ خەلەتیٚن تە ئەی گوهدار   هەر وەسا منیٚ بهیستی ژ شیٚخیٚ عەطار
رەحمەتا خودیٚ لیٚت وی گۆتیە   ذکریٚ شاه مەحمودیٚ غازی سوفتیە
کو ژ غەزوا هند جەم وی هومام   د غەنیمەتا وی کەت یەك خولام

ئەو كر جێكرێ خوە و سەر كورسی دانانـد   سـەر لەشـكەر بـژارد و بكـوری خوانـد
پـان و درێـژی و وەصـفێ قـصێ ببینـە   د كـەلامێ وی مـەزنێ دیـن بخوینـە
والحاصل ئەو كورك سـەر وی تـەختێ نـەضار   جـەم خـوە رونانـد پاشـایێ شـەهریار
گـری دكـر رۆنـدك درژانـد وی ب سـۆژ   شـاهی ژێـره گـۆت ئـەی پـیرۆز رۆژ
چما تو دگـری قـەی ل دەولـەت بـوە نـاگوار   نوكـە سـەر ئـەفلاكی هـەڤجهێ سـەردار
تو سـەر ڤـی تـەختی وەزیـر و لـەشكەر لـژێر   بەر تەختێ تە صەف گرتنـە وەك هـەیڤ و سـتێر
كـوركی گـۆت ژ وێیـە دگـریم زارزار   كـو دایكـا مـن د وان شـار و دیـار
ژ تـە تەهدیـدا مـن دكـر هـەر زەمـان   تـە ب بیـنم د دەسـتێ مـەحمود ئەرسـەلان
ڤێجـا بـابێ مـن ل دایكـا مـن دهـات جـەواب   شـەر دكـر كـو ئـەڤ چ خەشمـە و عتـاب
پەیـدا نـاكی هـیچ نفرینـەكی دیـتر   ژ ئـەڤێ نفرینـا هـۆ موهلـك سـەهلتر
گەلـەك بـێ رەحمـی و زۆر گـران دلـی   كـو ب صـەد شـویرا ویـره قـاتلی
ئـەز ژ پـەیڤا هـەردوا بوبـوم حـەیران   كـەت بـو نـاڤ دلـێ مـن طـرس و فیغـان
كـاچ دوزەخ خۆیـە مـەحمود ئـەی عەجـەب   كـو بویـە مـەثـەل د وەیـل و كـورەب
ئـەز هـەر دلـەرزهام ژ طـرسـا تـە   غافـل ژ ئكـرام و ژ ئحـساسا تـە
كـا دایكـا مـن دا ببینـت ئـەڤ زەمـان   مـە ل سـەر تـەختێ تـە ئـەی شـاهێ جیهـان
پاكـانی بـاب حـەتا مـە ببینـت ڤـی رەنگـی   خـوەش رونـشتی جـەم سـولطانێ زەنگـی
فـەقر ئـەو مـەحمودێ تەیـە ئـەی بـێ سمـەت   دائـم تـە ژ وی دطـرسێنێ طـەبعـەت
هەكـە بزانـی رەحمـا ڤـی مـەحمودێ راد   دێ خـوەش بێـژی عاقیبـەت مـەحمود بـاد
فـەقر ئـەو مـەحمودێ تەیـە ئـەی نـیڤ دل   كـێم گوهـدە ڤـێ دایكـا طـەبع مـوضل
چـاخێ تـو ببـی نێـچیرا فـەقرێ یـەقین   مینـا زارۆك رونـدك رێـژی رۆژا دیـن
گـەرچ د پـەروەركرنا بـەدەن مـادەره   ئـەما ژ سـەد دوژمـنێ تـە دوژمنتـەره
دەمـا بـەدەن نـەخوەش بـو دار و دڤـێ جـوت   و هەكـە بـو قـەوی تـەدكێ طـاغـوت
وەكـە زرێ بـزا نـەڤێ بـەدەنا پـر حـەیف   نـەبۆ زسـتانێ شـایەت و نـەبۆ صـەیف
یـارێ خـراب قەنجـە بخـاترێ صـەبر   كـو صـەبر كـرن ڤەدكـەت صـەدر
صـەبرا هـەیڤێ گـەل شـەڤێ مونـەوەر دكـێ   صەبرا گـولێ گـەل سـتری موعـەطـەر دكـێ
صـەبرا شـیر دناڤبـەینا فـەرث و خـون   ئـەوێ نـاعش كریـە ابـن اللبـون[1]
صـەبرا هـەمی ئـەنبیا گـەل مـونكران   ئـەو كرنـە خـاص و صـاحب قـەران
تەهـەر كـەس دیـت یـەك لباسـێ ڤـەبری   بزانە كو وی ب كەسب و صەبرێ ل بەركری

(١) ابن اللبون – جانیكا حێشتری، كورێكا حێشتری، گولكا حێشتری.

تە هەر کەسێ دیت روت و بێنەرا — ئەو لبێ صەبریا وی هەیە گەوا
هەرکەسێ موستەوحش بو پر قەحر جان — گەل قەلپەکی یێ کری ئقتران
هەکە تە صەبر کربا ژ ئولفا وی بێوەفا — ژفراقا وی تە نەدخوار ئەڤ قەفا
تە خوی گەل حەق چێکربا وەك هنگڤین — گەل شیر کو لا أُحِبُّ الْآفِلِينْ
لاجەرەم بتنێ نەدمای هەر وەسان — کو ئاگرەك مایە د رێکێ ژ کاروان
چون ژ بێ صەبری بو قەرینێ غەیر — د فراقا وی بو پر خەم و بێ خەیر
وەختێ صوحبەتا تە زێرێ تەمام عیارە — چاوا ئەمانەت ددانی جەم بێعارە
گەل وی هەڤخوبە کو ئەمانەتێن تو — هێمن ببت ژ نفول ژ عوتو
گەل وی هەڤخوبە کو خو ئافراند — طەبع و خویێ ئەنبیا را پەروەراند
کاڤرەکی بدیێ کەریەکی بتە ددێ — پەروەرەندەیێ هەر صفەتێ باش رەب دبێ
بەرخی جەم گورگ ئەمانەت ددەیی — گورگ و یوسفی نینە ناڤبەینی
هەکە گورگ گەل تە دیاربت روڤی — هێ باوەر نەکە کو ژ وی نابت هیڤی
ئەگەر جاهل گەل تە دیارکت هەڤدلی — عاقیبەت تە بریندار کت ژ جاهلی
وی دو ئالەت هەیە و خونشی بوە — بێگومان پەیدا دبت فعلێ هەردوا
ئالەتێ نێری ژ ژنان پەنهان دکێ — داکو خوە خوشکا وانان بکێ
کەلشێ ژ مێران بدەست پەنهان دکێ — داکو خوە جنسێ وان مێران بکێ
یەزدان گۆت ژ ئەو کەسێ مەکتومێ وی — عەلامەتەکی چێکەم ژ خەر طومێ وی
حاصلێ وێ کو ژ هەر ذەکەر ناهێت نەری — هێ ژ جاهل بطرس هەکە زانین وەری
دوستیا جاهلێ شیرین ئاخفتن — گوهنەکرە کو ئەوە وەك ژارا کەڤن[1]
بجانێ دایك چاڤ رونی ل تە دبێژێ — بلی غەم و حەسرەت ئەو نارێژێ
بۆ بابی دبێژێ ئەو دایك جهار — کورێ من ژ مەکتەب زاف بوە بێزار
هەکە ژ ژنەکە دیتر تە ئانیبا — ئەڤ جۆر و جەفا کێمتر لوی کریبا
ئەگەر ئەڤ زارۆك ژ بلی من بوبا — ئەڤ پەیڤە وێ ژنێ دیسا گۆتبا
هێ برەڤە ژ ڤێ دایکێ و نازیا وێ — شەقاما بابێ چێترە ژ حەلاوا وێ
نەفس وەکی دایك و عەقل باڤە — عەولێ وێ تەحلە و ئاخر شەکراڤە
ئەی خودایێ عەقل دێ بگهە هەوارێ — حەتا تو نەخوازی هیچ کەس نکارێ
هەم طەلەب ژ تەیە و هەم خوەشرویی — ئەم کینە عەول تویی و ئاخر تویی
هەم تو هەیی هەم تو بێژە هەم گوهدێر — ئەم هەمی چنینن گەل کەسێن بازێر

(١) ژارا کەڤن – ژەحرا کەڤن.

ئەی خودا رەغبەت زێدە کە د سجود   سستی و جەبرێ نەرێکە و خومود

جەبر دبێ چەنگ و پەرێ کاملان   جەبر هەم زندان و بەندێ کاهلان[١]

بزانە وەکی ئاڤا نیلە ئەڤ جەبر   بۆ مومنی ئاڤە و خوینە بۆ گەبر[٢]

پەر و بال بازا بەرە و سولطان دبێ   پەر و بال قەلا لایێ گۆرستان دبێ

٢٢٧٩٠ دیسا بزڤرە نوکە تو د شەرحا عەدەم   کو ئەو وەك دژ ژارە و هزرا وێ سەم

هەر وەکی کورکێ هندو ئەی خوەش تەبا   هەرە ژ مەحمودێ عەدەم بطرس نەبا

ژ وجودەکێ بطرس کو نوکە د وێیی   ئەو خیالا تە نەچیە و تو نەچیی

لاشَیْئَ سەر لاشَیْئي عاشق بیە   هیچ نەیی لهیچ نەیی رێك گرتیە

قوله عليه السلام ((ليسَ لِلْماضِينَ هَمُ المَوْتِ و اِنَّمَا لُهُمْ حَسْرَتُ اَلْفَوْتِ))

راست فەرمویە وی پێشوایێ ئنسان   کو دبهورێ ئەوا کو وی کری د جیهان

دەما چو دەرڤە ئەڤ خیالات ژ میان   نامە عقولێ تە سەر تە بت عەیان

وی نینە ژان و حەیف و غبنا مەوت   بەلکی وی هەیە سەد حەیف ژبۆنا فەوت

لیسَ لِلْماضِینَ هَمُ المَوْتِ گۆت   ژبەرکو هَمْ گەل حەسرەتا فەوتن جۆت

کو چما من قبلە نەکرە مەرگ   مەخزەنا هەر دەولەت و هەر بەرگ

من قبلە کر هەمی عومرێ خوە ژ حوەل   ئەو خیالاتێ کو گومبوین د ئەجەل

٢٢٨٠٠ حەسرەتا وان مریان ژ مرن نینە   ژ وێیە کو ئەو دنەقشێت کرین راوەستینە

مە نەدیتن ئەو کو نەقشە و کەف   کەف ژ دەریا دلڤێ و پەیداکت عەلەف

چاخێ کو بەحرێ کەف هاڤێتنە بەر   تو هەرە ب گۆرستان ل وان کەفا بنەر

ڤێجا بێژن کا بزاڤ و جۆلانتان؟   بەحرێ هاڤێتیە د بوحرانتان

دا بێژنە تە نەبلێڤ، بەل بحال   کو ژ دەریا بکە نەژ مە ئەڤ سوئال

نەقش وەکی کەف کەنگی بێ ژ پێل دلڤێ   خاك بێ بایی کیڤە تێت و دبزڤی؟!

دەما تە غوبارا نەقش دیت بای بین   دەما تە کەف دیت وجودێ دەریای بین

ڤێ ببینە کو ژ تە نەظەر تێت بکار   باقیێ تە بەزە و گۆشتە و رەه و تار

بەزێ تە د شەمالا زێدە نەکر تاب   گۆشتێ تە بۆ نەخوەشی نابت کەباب

ئەڤێ بەدەنێ بحەلێنە پێکڤە د بەصەر   د نەظەر هەرە د نەظەر هەرە د نەظەر

(١) كاهل – سست.

(٢) گەبر – گاور، کافر، مونکرێ خدێ.

یەك نەظەر بەس دو گەزا دبینێ ژ راه یەك نەظەر دو كەون دیت و روێ شاه
د ناڤبەینا ڤان دوا فەرقا بێژمار سورمە ل چاڤكە و اللهُ اَعْلَمُ بِالسِّرارْ
وەختێ تە بهیست شەرحا بەحرا نەبینێ بخەبتە دا دائم بئەڤێ بەحرێ[1] ببینێ
چونكی ئەصلێ وێ كار گاهێ نینیە كو ئەو ڤالا و بێ نیشان و خالیە
هەمی سەیدایێت ل پەی ئظهارێ كار لنەبینێ د گەرهن جهێ ئنكسار
لاجەرەم ئوستادێ ئوستادان صەمەد كارگاها وی نینی ولا بوەد
هەر جهێ ئەڤ نینی زێدە ترە كارێ حەق و كارگاها وی ل ئەوسەرە
چون نینی هەیە بلندترین طەبەق ئەولیا ژ هەمیا گرتن سەبەق
تایبەت دەروێشەكی كو بت بێ جسم و مال كارێ فەقرا جسمی هەیە نە سوئال
ئەو دبێ سائل كو جسمێ وی حەلیا ئەو دبێ قانع كو مالێ خوە دابیا
ئێدی نوكە ژ دەردا گلەهی نەدار كو ئەوە بەرەو نەبینێ هەسپەكی راهوار
ئەڤ چەندە مە گۆت باقی فكر بكە هەكە فكر جامد بو هەرە ذكر بكە
ذكر فكری تێنتە د ئهتزاز ذكر وەكی رۆژێیە ژ یار ساز
ئەصل بخوە جەذبەیە ئەما تو رابە كار بكە مەوقوفێ وێ جەذبێ نەبە
ژبەركو تەركا كار مینا نازی بوە كەنگی نازی هەژیێ جانبازی بوە؟
نەد هزرێ قەبولێ نەرەدبە غولام هەر ئەمرو نەهیا ببینە مودام
نشكا ڤە مورغا جەذبێ فرت ژ هێلینێ چاخێ تە صبح دیت شەمالكێ ڤەمرینێ
دەما چاڤا لێنیراند نورا ویە ئەو كاكلا دبینێ د عەینێ تیڤلیە
دناڤ ذەرێ ببینت خورشیدێ بەقا د ناڤ چپكێ ببینت كولێ دەریا

ڤەگەرهان ب حكایەتا صۆفیێ سەر لێڤا جوی و قاضی

صۆفی گۆت د قصاصێ یەك قەفا نەهەژیە سەر ببا بدەم ژ عەما
خرقەیێ تەسلیم د ناڤ گەردەنم سەر من ئاسان كر شەقام خوردەنم
صۆفی خەصمێ خو دیت زۆر ژار گۆت هەكە كولمەكێ لێدەم خەصم وار
ئەو بیەك كولمێ بهەر فێ وەك رصاص شاه ل من فەرماندەت زەجر و قصاص
خەیما بەدەنێ وێرانە و بەرشكا نەستون ئەو لهێنجەتێ دگەرهێ دا ببت سەرنخون
بخاترێ ڤی مری حەیف تێت حەیف كو قصاص بكەڤم بدەربا سەیف
چاخێ نەدكاری مصطەكێ ل خەصم بدێ قەصدا وێ بكێشێ بەرەو قاضی ببێ

(١) بەحری – بەحرا عەول ئانكو دەریا بەحرا دوەم ئانكو پشك، سەهم، بەهر.

کـــو طـــەرازوا حەقـــە وەکیلـــێ وی ... ژ بـــەر لایـــێ حەقـــە دائـــم مـــەیلێ وی
موخلـــصە ژ مـــەکرێ دێـــو و حـــیلا وی ... مەئمەنـــە ژ قەیـــدێ دێـــو و قـــبلا وی
قـــاضـــیە ڤـــەبرێ ئـــەحقادو جـــدال ... قـاطعـێ جـەنگی دو خەصـم و قیـل و قـال
دێـــوی دکتـــە شیـــشێ ئەفـــسونا وی ... فتنـــا ســـاکن دکـــت قانونـــا وی
دەما طـەرازو دیـت خەصـمێ پـر طـەمـە ع ... سەرکێـــشیێ دهێلـــت و دبـــت تەبـــە ع
و هەکـە طـەرازو نـەبت و زێـدە ژی بـدیێ ... ژ پـــشکێ رازی نابـــت ژ ئەبلـــەهیێ
هەیـە قـاضـی رەحمـەت و دەفعـێ پەڤـچون ... چـــپکەکە ژ بـــەحرا عـــەدلا رابـــون
گـــەرچ چـــپك هـــویر و کـــورت پـــا بـــوە ... لـــوطفـا ئاڤـا دەریـا ژ وێ پەیـدا بـوە
ئەگـــەر ژ تـــوزێ پـــاك دکـــی کەلـــەیی ... تـــو ژ یـــەك چـــپکێ دبـــینی دجلـــەیی
ئـــەجزا ســـەر حـــالێ کـــولا شـــاهدە ... وەك شـــەفەقێ ئـــاورا خورشـــیدی ددە
ئـەو صـوند ل جسمێ ئەحمـەد خواریـە حـەق ... ئـــەوا کـــو فـــەرمـــؤتیـــە کَـــلا و الـــشَّفَقْ
چـــما مێـــرو لـــدانێ لـــەرزان دبـــێ ... هەکـــە ژ وێ یەکـــدانێ خەرمـــەن زان ببـــێ
وەرە ســـەر پـــەیڤێ کـــو صـــۆفی بـــێ دلـــە ... د تـــۆل ســـتاندنێ جـــەفا موســـتەعجلە
ئـەی تـەکری ستەم، چـاوا خـوەش دلـی! ... ژ تـــەقاضـــایـــێ تـــۆ ل ســـتانێ غـــافلی
یـا تـە ژ بـیر کریـە ئـەو کرنێـت تـە ... کـو غەفلـەتی ئانیـە خـوارێ پـەردێن تـە
جـورمێ گـەردون حەسـەد دبـر ل صـفات ... هەکـە دوژمنیـا خـەلکێ نـەبوا د قـەفات
ئـــەما مەحبوســـی بۆنـــا ئـــەو حقـــوق ... هنـــدك هنـــدك عـــوزر بخـــوازە ژ عقـــوق
دا بیـــەکجارێ تـــە نـــەگرت موحتەســـب ... نوکـــە خـــوە بخـــوە رەوشـــەنکە باموحـــب

چونا صۆفی لایێ ویێ شەقام لێدایی و برنا وی جەم قاضی

صـــۆفی چـــو لایـــی ویـــێ شـــەقام لێـــدایی ... مینـا مـودەعی دەسـت هاڤێتـە دامـەنا وی
ئـــەو بکێـــشان ئینانـــدە جـــەم قـــاضـــی ... کـو حـەقی ژێ بـستێنە مـن بکـە راضـی
یـــا ب شـــڤك لێـــدانا وی بگـــرە جـــزا ... یـا وەطـوڤ کـو رەئیـا تـە دبینـت سـزا
ئـەوێ ژ زەجـرا تـە بمـرێ قـاضـی جـان ... بـێ خـوین بهایـە سـەر تـە نیـەتا وان
و ئـەوێ کـو ژ تـە برینـدار بـت و بمـرێ ... نـەی دوزەخیـە چـت بەحەشـتێ راستەرێ
هـەر کەسـێ ژ حـەد وتـەعزیرا قـاضـی مـر ... قـاضـی نابـت ضـامـن چـاخێ کـو ئـەو مـر
جێگـرێ حەقـە و سـیبەرا عـەدلا حـەق ... ئایینـــەیا حەقـــە و بـــت موســـتەحەق
کـو ئـەو ئـەدەبێ ژبۆنـا مـەظلـوم دکـێ ... نـــەبۆ نیـــشاندان و تـــۆرە بـــون دکـــێ

چـــون بۆنـــا خـــودێ و رۆژ ئاجلـەیـــە[1] هەكە خطایەك ببت خـوین سـەر عاقلـەیـە[2]
زانـــی عاقلـــەیا وی كیە؟هەیـــە حـــەق لایـــێ بَیْـــتُ اَلْمـــالێ بزڤرینـــە وەرەق
ئـــەوێ كـــو بـــۆ خـــودێ دەیـــنێ ئـــەو ئامنـــە و ئـــەوێ كـــو بـــۆ خـــوە دەیـــنێ ئـــەو ضـــامنـــە
هەكـــە بـــابی ل كـــوری دا و ئـــەو بمـــرێ ئـــەو بـــاب پێتڤیـــە خوینبـــەهایێ بـــژمێرێ
ژبـــەركو وی بخـــاترێ كـــارێ خـــوەدانی خزمـــەتا وی ســـەر كـــوری واجـــب بزانـــی
وەخـــتێ ســـەیدا ل زارۆك دا بـــو تەلـــەف تـــشتەك ســـەر مۆعـــەلم نینـــە لاتَخَـــفْ
كـــو ئـــەو ســـەیدا ئەمینـــە و ل جێگـــرە حـــوكمێ هـــەر ئەمینـــەكی هـــۆ بگـــرە
خزمـــەتا ســـەیدا ســـەر وی واجـــب نینـــە ئێـــدی بزەجـــرا ســـەیدا وی كـــار نەبینـــە
و هەكـە بـابی ل وی دا ژبـۆ خـوە لێدایـە لاجـــەرەم خوینبـــەها نـــەدان نەرەوایـــە
ڤێجـا سـەرێ خـوە بـبرە بـا ذوالفقـار ژ خـــوە ببـــەفانی و دەروێـــش وار
دەمـا ژ خـوە بـوی هـەر ئـەوا كـو تـو دكـی (مارَمَیْـــتَ اِذْ رَمَیْـــتَ) ئـــێمن دبـــی
ئەو ضەمان سـەر حـەق بـوە نـە سـەر ئـەمین تەفـــصیلا وێ هەیـــە دنـــاڤ فقهـــێ مـــۆبین
هـــەر دوكانـــە كێرەیـــە بـــازارەكی دیتـــەر مـــەثنـــەوی دوكانـــا فـــەقرە بـــرادەر
د دوكـانا پیـێلاڤ چیكـەری چـەرمـەلـدار قـــالبێ پێلاڤێیـــە گـــەر تـــە دیـــت دار
جـەم بـەزازان هەڤریـشم و قـماش دبـێ بۆنـــا گـــەز دبـــت هەكـــە ئاســـن هـــەبێ
مـەثنـەویـا مـە دوكـانـا وەحـدە تـە رەحمـــەت د نـــاڤ رەحمـــەت دنـــاڤ رەحمەتـــە
غـەیری واحـد هەرچـی بـینی دنـاڤ تـەڤێ بێشك هەمـــــــــیا بـوت زان بـو داڤـێ
پـەسنێ بـوت بـۆ عـەوام داڤـا بـەلا وەصـــا بزانـــە (كَـــالْغَرانِیقِ اَلْعُلـــي)
ئـەو خواند د ناڤ سورەیێ (و النَّجْمُ) زو ئـــەما ئـــەو فتنـــە بـــو ژ ســـورێ نـــەبو
وێ گـاڤێ كوفـار هـەمی سـەجدە دان هەڤـسەری بـو ئـەوا كـو سـەر لـدەردان
ژ پـاش ئـەڤێ پەیڤەكـە دور و ل هـەڤپێچ گـــەل ســـلیمان بـــە و شـــەیطـانـــن هـــیچ
هـێ حـەدیشا صـۆفی و قـاضـی بێنـە و وی ســـتەمكارێ ضـــەعیـــف و بێتێنـــە[3]

دیسا د تەڤریرا داستانا قاضی و صۆفی

قـاضـی گـۆت ئـەی صـۆفی (ثَبِّـت اَلْعَـرْشْ) حـەتا خێـر و شـەر سـەر وی بكـەن نـەقش
كـایێ دەرب دانـی؟ كـا جهـێ ئنتقـام كـو ئـەڤ خیالەكـە بـوی دنـاڤ سـەقام
شـــەرع بۆنـــا ســـاغان و ئەغنیایـــە شەرعا سـەر ئەصـحابێ گۆرستانێ كیڤایـە؟!

(١) ئاجله – قیامەت، رۆژا ئاخرەتێ.
(٢) عاقله – كەس و كارێ قاتلی.
(٣) بێتێن – بێ بخار، بێ هێز و قوەت.

ئەو گروهێ کو ژ فەقیری بێ بەرن   سەد جارا ژ وان مریان فانی ترن
مری ژ یەك روی فانی بونە   یێ صۆفی ژ سەد روی فانی بونە
مرن یەك قەتلە و ئەڤ سێ سەد هزار   بۆ هەر یەکی خوینبەهایا بێ ژمار
گەر چ خودێ ئەڤ قەوم کوشت چەند جار   ئەما بۆ خوینبهایێ رژاند ئەنبار
هەر وەکی جەرجیسن هەر یەك د سرار   هاتیە کوشتن ساخ بوە چەند جار
کوشتیە ژ زەوقا سەرتیرا دادگەر   د زارێنێ کو دەینە دەربەکی دیتەر
والله ژ عشقا خودێ زەوقا جان   کوشتی لقەتلا دوەم عاشقتەر بزان
قاضی گۆت ئەز قەضا دارێ ساخیمە   حاکمێ ئەصحابێ گۆرستان نیمە
هەکە ئەڤ ب صورەت نەد گۆرە و مری   چەند گۆر د دودمانا وی کری
تە زۆر مریێ دیتین دناڤ گۆر   تو گورێ ببینە د مری ئەی کۆر
گەر ژ گۆرەکێ کوچەك[1] ل تە کەت   کەنگی عاقل ژ تربێ داد کەت
نەکەڤە پەی خەشم و کینا مری   هێ گەل نەقشێ گەرماڤێ نەکە شەری
شوکر بکە کو ساخەکی ل تە نەدائیە   کو ئەوێ کو ساخ رەد بکەت خودێ رەد کریە
خەشما ساخا خەشما خودێ و برینا ویە   کو ئەو پاڤژ بەدەن بخودێ زندیە
خودێ ئەو بکوشت و پفکر د هەچکێ وی   وەکی قەصابا زو کەڤل کێشا ژ وی
نەفع دوی دمینێ حەتا مەئاب   پفا خودێ نەبوە وەك پفا ئەو قەصاب
فەرق گەلەکە ناڤبەرا نەفخە تەین   ئەڤ هەمی زەینە و باقی هەمی شەین
ئەڤ ژیان ژ وی بری و بو موضر   و ئەو ژیان ژ نەفخا خودێ بو موستەمر
ئەڤ پف نەئەو پفە کو بێت ئەو ب شەرح   هێ وەرە دەر ژ بنێ چالێ ببانێ صەرح
ل کەر سوار کرن نەکارێ موجتەهدە   کەسەك نەخشێ داری ل سەر کەر ددە
رونشتنا وی لپشتا کەر نەهەژیە   پشتا وی ل تابوتێ چێتر هەژیە
ستەم چاوانە وەضعا وی غەیری مەوضع   ئەڤێ د غەیری مەوضع نەکە ضایع
صۆفی گۆت ناخوە تو راضی کو وی   شەق ل من دا بێ قصاص بت و بێ دیەیی
کەنگی رەوا دبت کو هەر هرچەکە طەلاش   شەقامێ ل صۆفیان بدەت بەلاش؟
گۆتە صۆفی شەقا ل تە دایی چیە، رابە   گەل ڤی نەخوەشی کێمتر بکە حسابە
هێ صۆفیۆ تە چ هەیە زێدە و کەم   گۆت ژ ڤێ دنێ من هەیە شەش درەم
قاضی گۆت سێ دەرما تو خەرج بکە   وان سێیێ دیتر بدە وی ئاخفتن نەکە
ژار و نەخوەشە و فەقیرە و ضەعیف   سێ درهەم پێ لازمە پیڤاز و رەغیف

(١) کوچ – بەر، کەڤر.

قــاضـــی و صـــۆفی بهـــەڤ د قیـــل و قـــال
ئـــەما ئـــەو نـــەخوەش ژار و خـــراب حـــال

بـــەریٚ وی کەتـــە ســـەر پاتکـــا قـــاضـــی
چـــێتر ژ پاتکـــا صـــۆفی پـــیٚ بـــو رازی

ژبـــو دانینـــا شـــەقیٚ دەســـت راســـت دکـــر
کـو قـاضـی حـەقیٚ شـەقا مـن ئـەرزان کـر

شەق دانانە خوەشی ل قاضی و گازندا صۆفی ل قاضی

بـــەرە و گـــوهیٚ قـــاضـــی هـــات بۆنـــا راز
شـــەقەك دانـــی قـــاضـــی ســـەر فـــراز

گۆت هەر شەش دەرما بیٚنن هـون دو خەصـم
دا بـــچم ئـــازاد بـــیٚ تـــورەیی و وەصـــم

٢٢٩٢٠ قاضـی زۆر تـورە بـو، صـۆفی گـۆت هـەی
حـوکمیٚ تـە عەدلـە بـیٚ شـك نینـە غـەی

ئـەواکو بخـوە نەپەسـەندی ئـەی شـێخیٚ دیـن
چـــاوا پەســـەندی لبرایـــی ئـــەی ئـــەمین!

تـە ئـەڤ نزانـی کـو بـۆ مـن دکـۆلی چـال
عاقیبـــەت هـــەم بخـــوە کـــەڤیٚ دحـــال

مَـــنْ حَفَـــرَ بِئْـــراً تـــە نەخوەندیـــە ژ خەبـــەر؟
ئەواکو تە خوەنـدی عەمەلکـە جـانیٚ بـرادەر

ئـــەڤ یـــەك حکمـــەت بـــو هـــۆ قـــەضـــا
کـــو وی شـــەق لتـــە ئـــانی ســـەر قـــەفا

وای ســـــەر ئـــــەحکامیٚ دیـــــتریٚ تـــــە
کـا چ ئینـت سـەر سـەری و سـەر پیـیٚ تـە

رەحمـــیٚ ل ظـــالم دکـــی ژ قـــەنجی و کـــەرەم
کـــو ژبۆنـــا نەفەقـــە بـــدیٚ ســـیٚ درەم

دەســـتیٚ ظـــالم بـــبرە چـــالە جهـــیٚ وی
تـــو حـــوکم و عنـــان ددی بدەســـتیٚ وی

وەك ویٚ بزنێـــــــی ئـــــــەی نـــــــەزان داد
کـــو ئـــەو شـــیری ددیٚ گـــورگ نـــەژاد

بەرسڤا راستا قاضی ل صۆفی دڤیٚ ماجەراییٚ

قـــاضـــی گـــۆت ل مـــە واجـــب تیٚـــت رضـــا
هەر جـەفا و هـەر قـەضـا کـو بیٚنـت قـەضـا

٢٢٩٣٠ خـوەش دلم د بـاطـن ژ حـوکمیٚ زوبـور[1]
گـەرچ رویٚ مـن بـو طـرش کـو اَلْحَـقُ مُـرْ

ئەڤ دلیٚ مـن باغـە و چـاڤیٚ مـن وەکـی عـەور
عـەور دگـری بـاغ دکـەڤیٚ شـاد و گـەور

ســالا قــەحطـی ژ هــەطــاڤــا دژوار دکــەنیٚ
بـــاغ د مـــــەرگ و جانـــــدان دگـــــەهیٚ

تـە ژ ئـەمریٚ حـەق (وَابْکُـو کَثِیراً) خوەندیـە
وەك ســـەریٚ براژتـــی کـــو بکـــەن مابیـــە!

ببـــە روناهیـــا خـــانی هـــەر وەکـــو شـــەمع
وەلـە و برێـژی تـو میناکـا شـەمعیٚ دەمـع

تـــە زەوقـــا کـــەنی دیتیـــە ئـــەی زۆر خەنـــد
زەوقا گـری بـبین کـو ئـەو هەیـە کانـا قەنـد

ئـــەو طـــرش روئیـــا دایکـــیٚ یـــان پـــدەر
بـــو حـــافظـــیٚ زارویٚ ژ هـــەر ضـــەرەر

چـــاخیٚ دوزەخ گـــری تینـــت بـــیرا وان
ئێـدی دوزەخ خوەشـتر هاتیـە ژ جنـان

کـــــەنین د گرینـــــا بویـــــە کـــــەتیم
ل گـەنج دوێرانـا بگەرهـە، ئـەی کـەلیم

---

(١) زُبْرَ – نڤیسین، لەوح المحفوظ.

زەوق د خەمایە رێك گوم كرنە ئاڤا حەیە وانێ ژی ب ظولمەت برنە
نەعل ڤاژیە ژ گوند تا رباط چاڤان بكە چار چاڤ د ئحتیاط
چاڤێ خوەرە بكە چار د ئعتبار گەل چاڤێ خوە بكە یار دوچاڤێ یار
أَمْرُهُمْ شُوری بخوێنە د ناڤ صوحوف گەل یاربە و ژ دەلالی نەكە ئوف
بۆ رێكێ یار دبت پشت و پەناه چاخێ قەنج مەیزێنی یارە راه
دەما بگەهی ناڤ یاران بێدەنگ روینە دناڤ وێ حەلقێ خوە نەكە صافینە[1]
د نڤێژا جومعێ بنێرە خوەش بهوش پێكڤە كۆمن و یەك فكر خەموش[2]
جل و بەرگا بەرەو بێدەنگی كشان چون لنیشانێ د گەرهی خوە نەكە نیشان
پەیغەمبەر گۆت كو د بەحرا هموم تو د دەلالەت بزان یارانرە **نجوم**
گەر رێگەری تە چاڤ ل ستێران بت ئاخفتنا نەبێژە كو تەشویشێ نە**ظە**ربت
هەكە دوحەرفێ راست بێژی ئەی فلان گۆتا خراب ل پاش دزڤرێ رەوان
تە ئەڤ نەخواندیە كو اَلْكَلاَمْ ای زەلام فِي شَجُونٍ جَرَّهُ جَرَ اَلْكَلاَمْ
حەتا بكاری پەیڤا راست ژی دەست پێنەكە چونكی ئاخفتن ئاخفتنێ دكێشێ بێ شكە
د ضە بطا تە نینە دەما تە ڤەكر دەڤ تیر رێراست دچێ كو ژ كەڤان دەركەڤ
ئەو كو مەعصومێ رێیە وەحیا خودایە چونكی هەمی صافە ڤەكرن رەوایە
ژبەركو ما يَنْطِقُ رَسُولٌ بِالهَوي كەنگی هەوا دزێت ژ مەعصومێ خودا
خوە سازكە ب مە**نطقی** ژ حال دا وەكو من نەبی پێ طەفزكێ مەقال

سوئالكرنا صۆفی ژ قاضی و جەوابا قاضی ژ وی رە

صۆفی گۆت هەكە زێر ژ یەك كانە چما ئەڤ سودە و ئەوێ دیتر زیانە؟
چاخێ كو ئینسان هەمی ژ یەك دەست هاتیە چما ئەڤ هشیار و ئەو مەست هاتیە؟
وەختێ ژ یەك دەریایە ئەڤ جوێت رەوان[3] چما ئەڤ ژەحرە و ئەو نوشێ رەوان؟[4]
دەما هەمی ئەنوار ژ شەمسا بەقایە صبحا صادق صبحا كاذب ژ كیڤایە؟
چاخێ ژ یەك سورمەیە بۆ ناظری كەحل ژ چ هاتیە راست دیتن و حەول
وەختێ كو سولطانێ (دارُ الضَّرْبْ) خودایە چاوا ضەربا نقود قەنج و نارەوایە؟
دبێژی خودێ گۆتیە هەمی رێ ریا منن ژ چیە ئەڤ رێبەرە و ئەوێ دی رێگرن؟

(١) صافین – نگین، صەفا گوستیلی.
(٢) خەموش – بێدەنگ.
(٣) رەوان – لهەرك.
(٤) رەوان – جان.

دەمێ ژ یەك زكن ئەوێ زانا و سەفیه — گاڤا بو یەڤین كو (اَلْوَلَدُ سِرُّ اَبِیهِ)
كێ وەحدەتەك دیت گەل چەندین هزار؟ — سەد هزاران ڤەلڤین ژ عەینێ قەرار؟
قاضی گۆت صۆفیۆ خوەلا نەدە — یەك میثالێ د بەیانا ڤێ گوهبدە
ئەڤێ ببین و حالێ ڤێ باش بزان — و هەكە نەبینی حالی قەنج بخوان
ئایا بێقەراریا هندرێ عاشقان — حاصل بوە ژ ئارامشا مەعشوقان
ئەو وەكی چیا د دەلالێ ثابت هاتیە — یێت عاشق وەكی بەلكا دلەرز بیە
كەنیێ وی بگرینا هەژاندی — ئاڤروێ وی ئاڤروێت رژاندی
ئەڤ هەمی چاوا و چلۆ وەك كە فێ — سەر سەرێ دەریایا بێ چەند دلڤێ
دژوندێ وی نینە د ذات و عەمەل — ژ وێ نخافتینە ل هەیینا حولەل
كەنگی هەیینا دژی بۆ دژ بوە — بەلكی ژ وی درەڤت و دەرڤە چوە
ندچ بوە مثلێ مثل باش و خراب دبێ — مثلێ مثلێ خوە رە كەنگێ دكێ!
وەختێ كو دو مثل هاتن ئەی موتەقی — ئەڤ چاوا چێترە ژ وی د خالقی
بژمێرە بەلكێ بیستانێ ضد وند — مینا كەفەكێ د دەریا بێ ندە و ضد
بێ چلون ببین تو برن و ماتێ بەحر — چاوا چلون دگونجێ دناڤ ذاتێ بەحر
كێمترین چێكرنا وی جانێ تە بوە — ئەڤ چلون و چاوا ژ جان كەنگی درست بوە
ڤێجا بەحرەكە وەسا كو د هەر چبكی ژوان — كێمتر ژ بەدەن هات عەقل و جان
كەنگی د گونجێ د طەنگیا چەند و چون — عەقلێ كول لڤێدەرێیە ژ (لايَعْلَمُونْ)
عەقل بۆ جەسەد دبێژێ كو ئەی جەماد — تە هیچ بهن بریە ژ وێ بەحرا مەعاد؟
جسم دبێژێ بیەڤین ئەز سیبەرا تەمە — كێ ژ سیبەرێ بهن بریە جانێ مامە[1]؟!
عەقل بێژت كو ئەڤ نە ئەو حیرەت سەرە — كو هەژی بەلاڤتر ژ ناهەژیتەرە
شێر لڤێدەرێ پێش ئاسكێ سەردانێ — باز لڤێدەرێ جەم سوسكێ پەردانێ
دناڤ ڤێدەرێ ئافتابا ئەنوەری — خزمەتا ذەرێ دكت وەك نوكەری
ئەڤ ل تە ناهێت باوەریێ كو موصطەفا — چاخێ ژ مسكینان دخواست دعا؟
هەكە تو بێژی ژبۆنا تەعلیم بو — عەینێ تەجهیل ژ چ رو تەفهیم بو
بەلكو دزانت كو خەزینێت بێ ژمار — دكاڤلان دانینە ئەوێ شەهریار[2]
پیس گۆمانی نەعلا مەعكوسێ ویە — گەرچ هەر جوزئەكی وی جاسوسێ ویە
بەلێ حەقیقەت د حەقیقەت غەرق بو — ژ ڤێ ئەگەرێ حەڤتێ بەل سەد فرقە بو

(١) جانێ مامە – جانێ مام، جانی، عەم.
(٢) شەهریار – هەڤال، خداوەند، پادشا، خونكار، خودانێ باژێر.

٢٢٩٩٠ گلــە پــر و بوچــیێ تــە دێ بێــژم هــان
صــــۆفیۆ پـــەحن ڤەكــــە گـــوهێ جـــان

هــەر برینـــەك كـــو بێـــت بـــۆ تـــە ژ عاسمـــان
بـــە مونتـــەظرێ خـــەلاتێ ژ پـــاش وان

وەخــتێ تــە قــەفا دیــت صــەفا را هــەم بــبین
تۆز قــوت گــەل گــەردەن هــات ئــەی ئــەمین

كو ئەو نە ئەو خودایە كـو شـەقێ ل تـە بـدێ
و تــاج و تــەختێ ل تــە بەخــشی وەرگــرێ

دونیـــا پێكڤـــە نائینـــت پـــەرێ پێـــشیەكێ
پاداشــێ بــێ موتنــەها نــابێ مــافێ شــەقەكێ

گــەردەنا خــوە ژ ڤــێ طــوڤــا زێرینــا جیهــان
بـــژیری بكێـــشە و مـــافێ شـــەقامێ بـــستان

ئـــەو پاتكێـــت كـــو ئـــەنبیا راكـــرین
ژ وانــا بــەلا ســەرێت خــوە بلنــد كــرین

ئــەما حــاضــر ببــە د خــوە دە ئــەی لاوك
حـــەتا تـــو وی دخـــانی پەیـــدا بـــك

نـــاخوە ئـــەو دێ خـــەلاتی بـــت پـــشترە
كــو هــیچ كــەس مــن پەیــدا نــەكر لڤــرە

وی صــۆڤی گــۆت چ بوبــا كــو لڤــێ جیهــان
عـــەورێ رەحمـــەت ڤـــەكربا جـــاودان

٢٣٠٠٠ هــەر گــاڤ نەخوەشــیەك نــەهاتبا ل ســەر
ژ رەنگــا رەنگــێ وێ دەرنــەهاتبا دەردەســەر

شـــــەڤ نـــــەدزیبا چـــــراغێ روز رە
زســـتان نـــەبوبا بهـــارا بـــاغێ كـــۆزرە[1]

بـۆ ل باسـێ صـحەتێ نـەدبو كـەڤرێ شـكان
بـــۆ ئـــێمنی نـــەتیناد طـــرســـا ئـــیش و ژان

بخــوە چ كــێم بوبــا ژ جــۆر و رەئفــەتا وی
گـــەر نـــەبوبا قەرقەشـــەد نەعمـــەتا وی

حــال قــەنج و خــوەش بوبــا ل ســەر هــەمیان
كــێمتر رەش بوبــا رەوانــێ ئــنس و جــان

هــەر و هــەر بوبــا حــضورا زەوقــێ خــوەش
هــەم دائیمــا د جــان بوبــا شــەوقێ خــوەش

جەوابدانا قاضی ل صۆڤی و قصەیا تورك و دزی، میثال ئانین

قــاضــی گــۆت چ قــار و ڤــالایی صــۆڤی
خــالیی ژ فطنــەت وەكــی كافــا كــوفی[2]

تــە نەبهیــستیە كــو ویــێ پــر قەندلــەب
هــەر غــەدرا خــەیاطــان دگــۆت ب شــەب

خـــەلك رە د دزیـــا ئـــەو طـــائیفـــە
دكـــرە ناســـیار ب چـــیرۆكێت ســـالیفە

قــصەیا پارچــە رەڤــانێ كــو قــەط دكــر
گـــەل وی و ئـــەڤی حكایـــەت دكـــر

٢٣٠١٠ د شـــەڤبوێركێ دخوانـــد دەرزی نامـــەك
ل دۆر وی كـــۆم هـــاتبی خەلكـــە عامـــەك

وەخـــتێ جـــەذبـــا وێ جەمعیـــەتێ كربـــو
ئـــەجزایێ وی پێكڤـــە حكایـــەت بوبـــو

بەیانا حەدیثا (اِنَّ اللهَ يُلَقِّنُ اَلْحِكْمَةَ عَلي لِسانِ اَلْواعِظِينَ بِقَدَرِهِم اَلْمُسْتَمِعِينْ)

جەذبا سەمعە هەكـە ل كەسـی خـوەش لـەبیـە
گـــەرمی و كـــەیفا موعـــەلم ژ صـــەبیە[3]

(١) كۆز – چێرانگاه، پاوان.
(٢) كوفی – حەرفا كافا خەتێ كوفی.
(٣) صەبی – قوتابی، سوختە.

ئـەوێ کـو ل چـەنگێ ددت بیـست و چـار — چـاخێ گوهـدێر نـەبت دبـت دەسـتەدار
نـە ئـاوازەك تێتـە بـیر نـە لێکـدانا غـەزەل — نـە دەهتلێـی وی دلڤـن د عەمـەل
هەکـە نەبوانـە گوهێـت غـەیب گـیر — وەحـی نـەدئانی ژ عاسمانـا یـەك بەشـیر
و هەکـە نەبوانـە چـاڤێت صـونع بـین — نـە ئـەفلاك دگـەرهان نـە دکـەنی زەمـین
وێ گـاڤێ **لَـوْلاكْ** بـت ئـەڤ کـو کـار — ژبۆنـا چـاڤێ رۆنـە و تیـژ نـەظـار
عـەوام ژ عـشقا هـەڤڤین و طـەبـەق — کـەنگی هـەبو حـالێ صـنع و عـشقا حـەق
ئاڤـا هـەڤیری نارێـژی د دالـین — حـەتا چـەند صـە نـەبن خـوارن لیـسین
هـەرە ببـە صـەیێ ئەصـحابێ کـەهف — دا نەجات بی ژ دالینا(١) دنـێ و حـەف حـەف

بهیستنا تورکی حکایەتا دزی دزیانێ و گرۆ گرتن
کو خەیاط نکارێ تشتەکی ژ من ببت

چاخێ کـو بـاس ژ دزێیـت بـێ رەحـم گـۆت — کـو ئـەو زیـان دکـن کـەت و جـۆت
دنـاڤ وێ قەلـەبالغێ تورکـەك ژ خـەطـا — گەلـەك تێکـچو ژ کەشـفێ ئـەو غـەطـا
شـەڤ وەکـی رۆژا قیامـەتێ ئـەو ڤەشـارتی — کەشـف دکـر ژبـو خـەلکێ تێگەهـشتی
هـەر جهـێ تـو هـەری جـەنگ و شـەرن — دو دوژمنـا لوێـدەرێ بـینی لهـەڤ بەرابـەرن
وی زەمـانی مەحـشەرا مـەذکـور زان — و وێ گـەوریا راز گـۆرە صـور زان
کـو خـودێ ئەسـبابێ تـورەیی چـێکریە — و ئـەو هەتکبـەری هـەرجی ئاڤێتیـە
هنـدکو غـەدر د زیـانێ ذکـر کـر — ل تـورکی حـەیف هـات و تـۆرە کـر
گـۆت ئـەی چـیرۆك بێـژ د شـەهرێ هنگـو — کیـە زیـرەك د حیلـو پـیلا دێ بگـو
گـۆت خـەیاطـەکـە نـاڤێ وی کـورێ ژوژ — د نـاڤ ڤـێ دزیـێ زیرەکـە و خـەلك کـوژ
گۆت ئەز شـەرط دگـرم گـەل سـەد ناحـەزی — ئـەو نکـاربێ ژ مـن ب دزێ طـایـەکی دەرزی
ئێـدی گۆتنـە وی کـو ژ تـە زیـرەکتر — بونـە مـاتێ وی د دەعـوا هـیچ نـەکر
تـو بعـەقلێ خـوە هوسـا نەبـە مـەغرور — کـو بحیلێـت وی کـەڤی نـاڤ گـور
ئـەو گـەرم تـر بـو و لـوێرێ گرێـدا گـرو — کـو ئـەو نکـارێ نەکـەڤی ببـت نـە نـو
زوتـر ئـەو بطـەماعیێڤـە گـەرم کـرن — وی شـەرط گرێـدا و دەڤ لێڤـە کـرن
گۆت رەهن بـت ئـەڤ هەسـپێ راهـوارێ مـەن — دێ دەم هەکـە وی دزی قومـاش ب فـەن
و هەکـە نکـاری ببـت هەسـپەکی ژ هـەوە — دێ وەرگـرم بخـاترێ هـەمی درەوا

(١) دالین – حەوتك، جرنك، جهێ تایبەتێ خوارنا صەیی.

وێ شەڤێ تورکی ژ فکرا نەکر خەواب   وی گەل خیالا دزی دکر حەراب
سەرێ صبەهێ پارچە ئەطلەس کر بنکەفشی   چو بازارێ و دوکانا وی وەحشی
ڤێجا وی هۆستایی سلاڤا گەرم لێکر   ژ جیرا بو و دەڤ بخێر هاتنا وی ڤەکر
٢٣٠٤٠ گەرم لێ پرسی پتر ژ حەدێ تورك بخوە   حەتا هاڤێت دناڤ دلێ وی ڤینا خوە
وەختێ ژ وی بهیست نەوایێ بلبلێ   هاڤێتە جەم وی ئەطلەسێ ئستەنبلی
کو قەتکە ڤی قەبایێ رۆژا جەنگ   ژێری دامەن فرەه و ژۆرێ طەنگ
ناڤمل طەنگ بخاترێ لاویا جسمێ من   ژێری دامەن فرەه دا نەگرت پیێ من
گۆت سەد خزمەتا کەم ئەی عەقل رە خودانی   دەست سەر دو چاڤا و سەر سنگی دانی
ئێدی وی دیت و پیڤار وێ کار   ژ پاش وێ دەڤ ڤەکر د ئفتخار
ژ حکایەتێت مەزنان و ئەمیران   و ژ کەرەم و بەخشیشێ وان ددان
و ژ بەخیلان و ژتەخسیراتێ وان   ژبۆنا کەنیێ هەم وی ددا نیشان
هەر وەکو ئاگر مەقەس کر دناڤ   دبری و چیرۆك ژ دەڤی کر بەلاڤ

طەڤز گۆتنا خەیاطی و گەلەك کەنینایێ تورك
حەتا دو چاڤ گرتن و فورصەت دیتنا خەیاطی

پێ طەڤزیەك گۆت وی سەیدایێ چست   تورك ژ کەنی بو مەست سست و پست
٢٣٠٥٠ دەما کو کەت کەنین ژ داستان   چاڤێ طەنگێ وی دگاڤێ بو بەستان
قەتەك دزی و وی کرە ژێری ران   بلی چاڤێ خودێ ئەو ژ هەمیا نهان
خودێ ئەو ددیت، ئەما عەیب ڤەشێرە   وەختێ تە ژ حەد بر بانگ هلدێرە
یێ تورك ژ لەزەتا چیرۆکێ وی   دەعوا ژ دل هاڤێت بەر چۆکێ وی
ئەطلەس چیە ئیدعا کیشکە! گرە و چی؟   تورکی سەرمەستە ب چیرۆکا برچی
تورکی لاڤە لێکر کو ژ بۆنا خودێ   چیرۆك بێژە کو ئەو ل من هێز ددێ
حیلەکەری چیرۆکەکە بکەن گۆت   کو ئەو ژ تقتقێ کەت دل لێ صۆت
قەتەکە ئەطلەس سڤك دانی ناڤ تُورِك[1]   تورکی غافل خوەش بوبو پێ طەڤزك
هەر وەسا جارا سیەم تورکێ خەطا   گۆت چیرۆك بێژە ژبۆنا خودا
چیرۆکەکە بکەنتر گۆت ژ دوێ پێش   وی ئەو تورك کر دناڤ ئێش
٢٣٠٦٠ چاڤ گرتی عەقل فری بتقتقێ   ئی مەستە تورکێ مودەعی ژ لقلقێ
ڤێجا جارا سیەم ژ قەبا پارچە دزی   کو ژ کەنێ وی مەیدان فرەه دی

(١) تورك – وەکە پارزینکی و چەنتەیی.

چـاخێ جـارا چـارێ وی تـورکی رجـا کـر   داخـــوازا چـــیرۆکێ ژ خـــەیاطـــی دکـــر
ئوســـتا خـــەیاط رەحـــم ل تـــورك ئـــانی   د پارچـــەیێ مـــایی حیلـــە و پیلـــە نـــەدانی
گۆت لئەڤێ بوە مولـع ئەڤ مەفتون   نزانت کو ئەڤ چزیانە و مەغبون
وی ئوســـتا مـــاچ دکـــر و دراموســـان   کـــو بخـــاترا خـــودێ مـــرا بێـــژە ئەفـــسان
ئـەی بخـوە بـوی چـیرۆك و نـەمایی ل دنـێ   تـــو چـــەند چـــیرۆکا دخـــوازی و بکـــەنێ
بکـــەنە ژ تـــە هـــیچ چـــیرۆك نینـــە   ســـەر لێڤـــا تربـــا خرابـــا خـــوە روینـــە

خطاب دگەل هەر نەفسەکێ، کو ب وەکی ڤێ بەلایێ موبتەلایە

ئـــەی نۆقبـــوی د گـــۆرا جـــەهل و شـــەك   چەند دگـەرهی ل چیرۆك و داستانێ فەلـەك
حـەتا کـەنگی ڤـەخوی تـو دەلـیلا جیهـان   کـو نەعـەقلێ تـە مینـت سـەر قـانون نـەجان
ڤـێ چـەرخێ چـیرۆکا هەڤـدەم کـر و مـر   ئـــاڤروا ســـەد هـــزارێ وەکـــی تـــە بـــر
د درێـــنێ و ددرونـــێ ئـــەڤ خـــەیاطـــێ عـــام   جامـەیا سـەد سـالکان و ئـەطفـالـێ خـام
پیرە زارۆکێت شێست حەفتێ سالی جـەم وی   حەتا ب چیرۆکا دکـت سـەعد و نـەحس وی
هەکـە چـیرۆکا وی بیـستانێ خـوەش ددێ   دەمـا زسـتان هـات یـێ دایـی بـەربا ددێ

گۆتنا خەیاطی بۆ تورکی، کو هەکە جارەکە دیتر چیرۆکێ بێژم قەبایێ تە دێ طەنگ بت

خـــەیاطـــی گۆتـــە تـــورکی ژ ئـــەڤ ب بـــوەر   نـە خوەسکا تـە کـو بکـەم باسـەکی دیتـەر
دێ قـــەبایێ تـــە زۆر کـــورت بکـــێ   هـــیچ کـــەس ئـــەڤێ گـــەل خـــوە دکـــێ؟
کـــەنینا چـــی؟! هەکـــە تـــو رەمـــز زانیبـــا   تـــە ل جهـــێ کـــەن دێ خـــوین گریبـــا
تـەرکا کـەنی بکـەهێ ئـەی تـورکێ مەسـت   ژبەر کو عـومرێ تـە بـچت کـەڤی شکەسـت
وەخـتێ خـەیاطـی ئـەو قـەبا دانـی ژ دەسـت   هەسپێ خوە بەر بـایی دا وی تـورکێ مەسـت
تـو گوهبـدە کـورتیێ ئـەو تورکـە بەلـەنگاز   عالـــەما غـــەدار خـــەیاطـــە وەك بـــەراز
ئەطلەسەکی کـو ژ بۆنـا تـەقوی و صـەلاح   پێتڤیـــە بـــدرونێ تـــە مزاخـــت ژ مـــزاح
ئەطلـەسێ تـە ژیـە و پـێ طـەڤـزك شـەهوەتە   رۆژ و شـــەڤ مەقەســـە و کـــەنین غەفلەتـــە
هەســـپ ئیمانـــە و شـــەیطـــان د کـــەمین   ڤـــێ چـــیرۆکا گـــەل خـــوە باڤێـــژە زەمـــین
ئـــەطلـــەســـێ ژیێتـــە ب مەقەســـێ شـــهور   قـــەت قـــەت دبـــرێ خـــەیاطـــێ غـــورور
تـــو هیڤیـــا دبـــی کـــو ســـتێر مـــودام   ب داسـتان گێرانـێ سـەعد بـوی بـەردەوام
زۆر د وەحـــــشەتی ژ تـــــەربیعاتێ[1] وێ   و ژ وەبـــــال و کینـــــە و ئافـــــاتێ وێ

(١) تەربیعات – شەڤا حەفتەم ژ هەیڤا قەمەری و تەربیعاتێ دوەم شەڤا بیست و یەکی هەیڤا قەمەری

زۆر درەنجـــی ژ کـــپ و بـــێ دەنگیـــا وێ — و ژ نحـــوس و قـــەبـــض و کـــین جـــەنگیا وێ
چـــما زوهـــرە و موشـــتەری د رەقـــص نیـــە — دەمـا کـو بـەهرام و زوحـەل رە نـەقص نیـە!
ســـتێرا تـــە دبێـــژێ هەکـــە زێـــدە ڤـــەگێرم — چـــیرۆکێ، ئێـــدی تـــە بتـــەمامی ڤـــەهێرم
تـــو ب قـــەلپی نەبینـــە ڤـــان ســـتێران — عـــشقا خـــوە ســـەر قـــەلب بـــین ئـــەی فـلان

مەتەل د تەسکینا بەلـەنگازا ب جۆرا رۆژگار و حکایەتێ

٢٣٠٩٠ ئـــەو یەکـــە کەفتـــەرێ بـــەرەو دوکـــان — وی دیـــــت پێـــــشیارێ گرتیـــــە ژ ژنـــــان
پیـــــــێ وی دصـــــــۆت ژ لـــــــەزو راه — گرتـــــی ژ جۆڤـــا ژنێـــــت وەکـــــی مـــــاه
رو بیـەك ژنـێ کـر و گـۆت ئـەی خوەشـك — هـــون چـــقا گەلـــەکن هـــەڤقاس کەچـــك
وێ ژنـێ روبـوی کـر و گـۆت ئـەی زەلام — هـــیچ ل گەلـــەکیا مـــە نـــەنێرە ب کـــەلام
ببینـە کـو گـەل گەلـەکیا مـە سـەر بـساط — طـــــەنـــــگ تێتەڤـــــە ژ وەرە ئنبـــــساط
د لیـــواطـــێ دکـــەڤن ژ کێمیـــایێ ژنـــێ — فاعـــل و مـــەفعول دبـــن رســـوایێ دنـــێ
تـــو ئـــەڤێ نەبینـــە روداوێـــت رۆژگـــار — کـــو ژ فەلـــەك دگـــەرهێ لێـــرە نـــاگوار
تـــو نەبینـــە تەخـــسیرا رزقـــی و مـــەعاش — تـو نەبینـە ڤـێ قـەحـط و طـرس و ئرتعـاش
بـین کـو گـەل ڤـان هـەمی تـەحلیێت وێ — هـــون دبـــن مـــری و خولامێـــت وێ
بزانـــــە رەحمەتـــــە ئمتحانـــــا تـــــەحل — بزانـــە نقمەتـــە ملـــك و ئـــاڤ دەحـــل
٢٣١٠٠ ئـەو ئیـبراهیم[١] نـەرەڤی ژ مرنـێ مایەڤـە — و ئەڤ ئیبراهیم[٢] ژ سەلطەنـەت رەڤـی صـۆتەڤە
ئەڤـە نەصـۆت و ئـەو ب صـۆت عەجـەب — نـــەعل مەعکوســـە د رێکـــا طـــەلـــەب

دیسا صۆفی سوئال دوبارە کر

صـۆفی گـۆت خـودێ قـادرە و موسـتەعان — کـــو بـــۆ مـــە ژیـــانێ چـــێکەت بـــێ زیـــان
ئـەوێ کـو ئـاگر دکـت گـول و شـەجەر — هـــەم دکـــارێ ئـــەڤێ بکـــەت بـــێ ضـــەرەر
ئـەوێ کـو گـولێ تێنـت دەر ژ عـەینێ خـار — هـــەم دکـــارێ ڤـــێ زســـتانێ بکـــێ بهـــار
ئـەوێ کـو بـەژنا سـەروێ ئـازاد دکـێ — دکـــارت مـــە ژ خـــەما شـــاد بکـــێ
ئەوێ کـو ژ وی هاتـە وجـودێ هـەر عـەدەم — هەکـــە یـــێ دن ژی بـــدەت ویـــرە چ غـــەم
ئـەوێ کـو جـان ددێ بـەدەن دا حـەی ببـێ — هەکـــە نـــەمیرێنت زیانـــا وی کـــەی دبـــێ
ما دێ چ بـت هەکـە ببەخـشت ئـەو جـەواد — ل بـــەنی مەخـــسەدا جـــان بـــێ ئجتهـــاد

---

(١) ئبراهیم — خەلیل سلاڤ لێبن نەرەڤی ئاگر بو گولستان.

(٢) ئیبراهیمی — ئەدهەم پاشا بو ژ پاشایی رەڤی و درێکا خودێدە بعشقێ صۆتا.

هەکە دورکەت ژ ضەعیفا د کەمین — مەکرێ نەفس و فتنا دێوێ لەعین
دەما ل طالب پەریشانییێ کەم بکێ — ئایینەیا دلی مینا جاما جەم دکێ

بەرسڤ دانا قاضی ل صۆفی

قاضی گۆت هەکە ئەمر نەبوا مور — و هەکە نەبوا سپەحی و کرێت و کەڤر دور
و هەکە نەبوا نەفس و شەیطان و هەوا — و هەکە نەبوا برین و شەر و تەقەلا
پا ب چ ناڤ و لەقەبی خوەندبا مەلك — ل بەنیێت خوە ئەی مونتەهك
چاوا تە گۆتبا ئەی صەبورو ئەی حەلیم — کەنگی تە گۆتبا ئەی شوجاع و ئەی حەکیم
صابرین و صادقین و مونفقین — چاوا بونا بێ رێگرێ دێوی لەعین
روستەم و حەمزە و مۆخەنەث یەك بوبا — علم و حکمەت باطل و شەك بوبا
علم و حکمەت بخاترێ رێکا بێ رێیە — وەختێ هەمی رێك بت ئەو حکمەت خالیە
بخاترێ ڤی طەبعێ د کانیی شۆرئاب — دخوازی هەردو عالەم بینە خراب!
ئەز دزانم کو تو پاکی نەخام — و ئەڤ سوئال تە کر ژبۆنا عەوام
جۆرا دەوران و هەر رەنجەکی کو هەتە — سەهلتر ژ دوریا خودێ و غەفلەتە
رەنج و دەرد و فەقر و برسیا ئەڤ دیار — نەصەعب ترە وەکی فراق و دوریا یار
ژبەرکو ئەڤێت دبورن و ئەو نابورت — وی دەولەت هەیە کو جان ئاگەه ببت

حکایەتا ژنێ دگەل مێری و سەربوریا وان

ژنکەکێ گۆتە مێرێ خوە هەی — ئەی تە مروەت برێکەکێ کریە طەی
هیچ تو تیمارا من ناکی چما؟! — حەتا ب کەنگی د رەزیلی هێلی مە!
مێری گۆت ئەز چارێ ل نەفەقە دکەم — گەرچ روتم دەست و پێ لهەڤددم
واجب نەفەقە و کسوەیە ئەی صەنەم — ڤان هەر دوا ئینم بێ نوقصان و کەم
ژنێ هەچکێ کراسی نیشادا — ژ ستوریا قرێژی دکر داد و بێدادە
گۆت کو ژ هشکی بەدەنا من دخوەرێ — کەس بۆ کەسی جلکا ژ ڤی رەنگی دکرێ؟!
گۆت ئەی ژن دێ سوئالەکێ ژ تەکەم — زەلامەکی فەقیرم هەر ئەڤەیە کارەکەم
ئەڤی ستورە و مەزنە و نا پەسەند — ئەما گرێ بدە ئەی ژنا هزرمەند
کو ئەڤ ستور و کرێتترە یا بخوە طەلاق — ئەڤ مەکر و هترە ل تەیا بخوە فراق؟
هەر هوسایی ئەی خواجەیی عەیب ژەن — ژ بەلا و فەقر و ژ رەنج و محن
بێ گۆمان ئەڤ تەرکا هەوا تەحلەدەرە — ئەما ژ تەحلیا دوریا خودێ چێترە
گەر جیهاد و رۆژی زەحمەتە و خەشن — ئەما ئەڤ چێتر ژ دوریە ئەی مومتەحن

کەنگی دەمەکێ رەنج مینت کو ئەو ذوالمنەن بێژتە تە تو چاوانی ئەی رەنجورێ مەن
و هەکە نەبێژت کو تە نە ئەو فەهم و فەنە ئەما ئەو ذەوقا تە پرسین کرنە
ئەو مەلیحێت کو طەبیبانێت دلن بەرەو رەنجورا بپرسین مایلن
وەر حەذەر ژ کرێتی و ژ نامی بکن چارەیەکێ چێکەن و پەیامی دکن
و هەکە د دلێ وان نەبو ئەو موفتەکەر موعەشۆقەك نینە ژ عاشق بێ خەبەر
ئەی تو لێگەرێ نەوادرێ داستان هەم چیرۆکا ئەڤینداران بخوان
زۆر ب کەل هاتی دڤی عەهدێ مەدید تە ترکا کەلینێ هەم نەکر ئەی قەدید
تە عومرەکی دیتیە داد و داوەری و هێشتا ژێت نەدیتی نەزانتەری
هەر کەسێ شاگردیا وی کر بو سەیدا تو پاشڤەتر چوی ئەی کۆرێ غەیدا[1]
تە بخوە نەبو ژ دایك و بابا ئختیار هەم تە عبرەت نەبو ژ لەیل و نەهار

پرسینا عارفەکی ژ قەشەیی کو تو ب سال مەزنتری یان ب رها؟

عارفەکی پرسی ژ وی پیرە کەشیش کو ئەی قەشە تو مەزنتری یا کو ریش؟
گۆت نە ئەز پێش ژ وی زاییمە گەلەك ببێرهی جیهان رە دیتیمە
گۆت رهێ تە بوە سپی ژ رەشی خۆیێ کرێتێ تە نەزڤریە ژ هەشی[2]
ئەو ژ پاش تە زایە و ژتە بهوری تو وەصا هشك مایی و کەتی دوری
تو بوی رەنگێ کو عەول زائیە یەك پێنگاڤێ پتر ژ وێ نەدانیە
دەوێ طرشی هەر وەطوڤ د مەعدەنی تە ژ وی خوەرە نەگرت روغەنی
گەرچ عومرەك تە بوراند ناڤ ئاگری هێژ ناڤ وێ تەقنیێ کو هەڤیر کری
وەك گیایی تە پێ هێلایە د حەری وەلەو ژ بایێ هەوا موتەحەیری
هەر وەکو قەومێ موسی دناڤ گەرما (تَیْه) چل سالا سەرجی مایی ئەی سەفیه
هەر رۆژ حەتا شەڤ دبەزی دۆل و دۆل خوە دبینی عەول د مەرحەلا چۆل
حەتا کو تە هەیە عشق و ڤینا گۆلکێ نابوری ژ ڤێ سێ سەد سال و هنکێ
حەتا خیالا گۆلك نەچو ژ جانێ وان (تَیْه) وەك گرداڤا گەرم بو ل سەر وان
غەیری وێ گۆلکێ کو تە ژێ پەیدا کری بێ نهایەت تە لوطف و نعمەت بەرچاڤکری
گا طەبعی ژ وان قەنجبێت قەوی د عشقا ڤێ گۆلکێ ژ دلێ تە چوی
جارەکێ نوکە تو ژ هەر جوزئێ خوە بپرس سەد زمان هەنە ڤان ئەجزایێ خُرُسْ[1]

(١) غەیدا – غەییدی، تورەبو، بکینچو، کەتە رکە بەری.
(٢) هەش – رەنگ.

بیرهاتنا نعمەتێت رەزاقێ جیهان — کو ئەو ڤەشارتیە د ئەوراقێ زمان
تو ببەز ل چیرۆکا دگەری شەڤ و رۆژێ — یەك یەکێ ئەندامێ تە چیرۆکا دبێژێ
جوزء جوزئێ تە چاخێ هاتی ژ عەدەم — چەند شادی دیتنە و چەند غەم
ژبەرکو بێ لەزەت شێن نابت هیچ جوزء — بەلکو زەعیف دبت ژ هەر پیچ جوزء
ئەو خوەشی ژ بیر چو جوزئێ مایین — بەل نەچو ئەو خەڤی بو ژ پێنج و حەفتەمین(٢)
هەر وەکی هاڤین کو ژ وێ پەمبی زاد — پەمبی مینت هاڤین چو ژ باد
یا مینا بەرفێ کو دزێت ژ زستان — ئەو بەرف جەم مە و زستان بت پەنهان
هەیە ئەو بەرف ژ وێ طەنگیێ یادگار — بیرهاتنا هاڤینێ د چریێ(٣) ژ ثمار
هەر وەسا هەر جوزء جوزئەك ئەی فەتا — د بەدەنا تە چیرۆك بێژێ نعمەتا
مینا ژنەکێ کو بیست زارۆکی وێ بوە — هەر یەکەك حاکی حالێ خوەش بوە
پێت ئاڤس و زارۆکێ وێ دکنار — دبێ دەلیلا ئەڤینداریا بهار
هەر دارەك د رضایا زارۆکان — وەکە مەریەمێ حامل ژ شاهەکی نهان
گەرچ د ئاڤ ئاگرەك بت پوشان — سەد هزاران کەف سەر وێ بت جوشان
گەرچ دەریا گەلەك پەنهان دپێچێ — کەف بدەم تلیا ئیشارەتێ دکێ
هەر وەطوێ ئەجزایێ مەستێت وصال — حاملن ژ تمثالێت حال و قال
د جەمالا حال پاشڤە مایە دەڤ — ژ نەقشێ جهان غائب مایە چەڤ
ئەو مەوالید ژ رێکا ڤان چار(٤) نیە — لاجەرەم مەنظورێ ڤان ئەبصار نیە
ئەو مەوالید ژ تەدەلی زادەنە — لاجەرەم مەستورێ پەردێ مانەنە
مە گۆت زایی و حەقیقەت زادنیە — و ئەڤ عبارەت بل بۆ ئرشاد نیە
هێ بێدەنگ بە دا شاه بێژت قل — بلبلێ نەفروش بڤی جنسێ گول
ئەڤ گول بێژەرە پر جۆش و خروش — بلبلۆ تەرکا زمانکە ببە گوش
هەردو حال و قال تمثالێ پاقژێ مثال — شاهدێ عەدلن لسرّری و صال
هەر دو رەنگ سرّرێ لەطیفێ مورتەضی — شاهدێ ئەحیایی و حەشرێ ما مەضی
هەر وەکی بەرفا کو دناڤ دبێ — هەر گاڤ چیرۆکا زڤستانێ دکێ
ذکرێ وان بایێت سارێ زەمهریر — دناڤ وان رۆژا و زەمانێت عەسیر
هەر وەکی وی فێقی کو دچاخێ شتا — دکت باسا چیرۆکێت لوطفا خودا

---

(١) خرس – لال.
(٢) پێنج وحەفتەمین – پێنج حەواس و حەفت ئەندام.
(٣) چری – هەیڤەکە زستانێیە.
(٤) چار – چار عونصر ئاخ و ئاڤ و با و ئاگر.

ئاڤس نەبوە دارێ دارستان و داغ[1] — بێ بهارەکێ کەنگی زێدە دبت باغ؟!
قصەیا دورا گرنژینا شەمس — و وان بوکێت چەمەنێ طەمس و لەمس
حال چو و جوزئێ تە مایەڤە ل بیر — یا ژ وی بپرسە یا بخوە بێنە بیر
چاخێ خەما دۆرا تە گرت هەکە زیرەکی — ژ وێ دەما بێ هیڤی رابە بدەربەکی
بێژیێ ئەی قەحرا مونکر بحال — نعمەتێن ل پەی هەڤ ژ ئەو کەمال
گەر هەر گاڤ تە نەبهار و خورەمیە — مینا گولا بەدەنا تە دەخلێ ئەنبار چیە
دەخلێ گول بەدەنا فکرێ تە مینا گولاب — بو مونکرێ گول گولاب ئەڤە تەعجاب
ژ مەیمون خویان کوفرا ناکاوکین بکە — لنەبی خویان نشارێ ژ ڤین بکە
ئەو رکە بەری کو فرا قانونا مەیمونە — و ئەو سوپاس و شکر منهاجا نەبیونە
با مەیمون خویان تە هەتوکا چ کر — با نەبی رو وان تەنەسوکا چکر
د عماراتا صەنە و عوقور — د خرابایە گەنجا عزّ و نور
هەکە نەبوا ئەڤ بزوغ دخسوف — رێك گوم نەدکر چەندین فەیلەسوف
زیرەکان و عاقلان ژ گومرەهی — چاڤ ل خەرطوما داغا ئەبلەهی

ڤەمایا قصەیا فەقیرێ رزق خواز بێ واسیطا کەسیێ

ئەو یەکێ بێ چارە موفلس د ژاری — کو وی ژ بێتشی هزاران برین خواری
لاڤە دکر د نڤێژ و ناڤ دوعا — کو ئەی خوداوەند و زێرەڤانێ رعا
بێ زەحمەتەکێ تە ئەز دامە چێکرنێ — بێ کەسب رزقی بدە لڤێ دنێ
پێنج گەوهەر تە دا من د دەرجێ سەر — پێنج حسێ دیتر هەم موستەتەر
لایُعَدُ ئەڤ دان و لایُحْصي ژ تو — ئەز کەلیلم ژ بەیانا وێ شەرم رو
چونکی د چێکرنا من تەنیا توی — کارێ رەزاقیەم هەم بکە موستەوی
ب سالا وی ئەڤ دوعا کر ژ پەروردگار — ل دوماهیکێ زارینا وی هات بکار
هەر وەکو وی شەخصێ کو رزقێ حەلال — ژ خودێ دخواست بێ کەسب و کەلال
گا ژێرە ئانی خوەشبەخت عاقبەت — عەهدێ داوودێ[2] لَدُنی مەعدلەت
ڤی بێ تەباتی ژی بزارین دقیراند — حەتا ژ مەیدانا ئیجابەتی گوك رەڤاند
جار ظەن خراب دبو دزارین و دوعا — بخاترێ تەئخیرا پاداش و جزا
دیسانێ هیڤیا خوداوەندێ کەریم — د دلێ وی دبو مزگین و زەعیم

(١) داغ – چیا.
(٢) داوودێ – داوودێ پەیغەمبەر.

دەما بێهیڤی دبو د خەبات و کەلال … ژ جەنابێ حەق دبیهست کو تەعال
خافضە و رافعە ئەڤ کردگار … بێ ژڤان دوا ناهێتە بەر چ کار
نزمیا عەردێ بین و بلندیا عاسمان … بێ ژڤان دوا نینە دەورانا وێ فلان
نزمی و بلندیا ڤێ زەڤیێ رەنگەکی دیترە … نیڤ سالەکێ هشك و نیڤەکێ کەسکترە
نزمی و بلندیا رۆژگار باکورەب … نەوعێ دیتر نیڤ رۆژ و نیڤ شەب
خەفض و رەفعا ڤێ مزاجا مومتەزج … جار صحەت جار نەخوەشی موضج
هەر وەسا بزان هەمی ئەحوالێ جیهان … قەحط و خەصب و جەنگ و صولح و ئقتنان
ئەڤ جیهان بڤان پەرا دناڤ هەوایە … ژ ڤان دوا جان جهێ طرس و رجایە
دا جیهان بلەرزت میناکا بەرگ … د شمال و دسمومێ بەعث و مەرگ
دادە نامەیا یەك رەنگیا عیسا … بشکێنێ نرخێ دەنا سەد رەنگ و ریسا
کو ئەو جیهان میناکا نەخوێ هاتیە … هەرچی چو وێدەرێ بێ تەلوینبیە
خاکێ بین و ڤی خەلکێ رەنگارەنگ … دکت یەك رەنگ دناڤ گۆرا طەنگ
ئەڤ کانە خوێ ئەجسامێ ظاهرە … کانە خوێ بخوە مەعانیێ دیترە
ئەو کانا خوێ مەعانیێ مەعنەویە … ژ ئەزەل ئەو تا ئەبەد دناڤ بویە
بۆ ڤێ نوێ کەڤنیتی ضدێ وێ دیار … و ئەو نووە بێ دژوندە و ژمار
ئەو وەسا نەکوژ نورا روێ موصطەفی … سەد هزاران نەوعێ ظولمەت بو ضیا
ژ جوهی و موشرك و فلا و موغ[1] … پێکڤە بت یەك رەنگ ژ وی ئەلب ئولوغ[2]
سەد هزاران سیبەرا کورت و دراز … دبت یەك د نورا وی خورشیدێ راز
نەدرێژی مینت و نە کورتی نە پەحن … رەنگ رەنگ سیبەرە د خورشیدا رە هن
ئەما یەك رەنگی کو دناڤ مەحشەرە … سەر قەنج و سەرا خرابا کەشف و ظاهرە
کو مەعانیێ وێ دنێ بت صورەت … نەقشێ مە د رۆژێ بت خەصلەت
هنگی فکر دبت نەقشێ نامە … ئەڤ بەطنە[3] روێ کارێ جامە
لڤێ دنێ باطنێ مرۆڤ مینا گایێ پیس … زمانێ پەیڤێ د ناڤ ملەتا سەد رەنگ ریس
نەوبەتا سەد رەنگیە و سەد دلی … کەنگی عالەم دبت یەك رەنگێ جەلی
نەوبەتا رەشیە سپی خوە ڤەشارتی … ئەڤ شەڤە رۆژ دبن عەور نخافتی
نەوبەتا گورگە و یوسف بنێ چاه … نەوبەتا قبطیە فرعەونە شاه
دا ژ رزقێ بێ حەسێب بادن زەند … بۆ وان صا پشك هەبت رۆژێ چەند

(١) موغ – ناڤێ رێبەری دینێ زەردەشتە و لڤێرێ مەعنا زەردەشتی بخوەیە.
(٢) ئولەغ – لوقەبا مەزناتیە تایبەتی سەلجوقیایە.
(٣) بەگهن – لایێ مالدە ژ لباسی.

د هندریَ دارستانی شیَریَت مونتەظر
حەتا ئەمریَ تَعالُوا ببت مونتەشر

ڤیَجا ئەو شیَر ئیَنە دەر ژ مەرج[1]
بیَ پەردە خودیَ دیارکەت دەخل و خەرج

جەوهەریَ ئنسان بگرت بەر و بەحر
گاییَ نەخوەش بسملانن رۆژی نەحر

داکو (يُهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةْ)
داکو (يَنْجُوا مَنْ نَجا واسْتَيْقَنَهُ)

داکو باز بەرە و سولطان هەرن
داکو قر بەرەو گۆرستان هەرن

جیفە و سرگینیَت هشك و هەستیان
بۆنە شەکرۆکیَ قریَ دناڤ جیهان

قەندیَ حکمەت ژ کیڤا زاغ[2] ژ کیڤا؟!
کرمیَ سرگین ژ کیڤا باغ ژ کیڤا؟!

نەلایقیَ غەزوا نەفسبە مەردیَ غەر[3]
نەلایقیَ مسك و عودە قونا کەر

چاخیَ ژن نکاریَ بچت جیهادا ئەصغەر
کەنگی رادبیَ ئەو ب جیهادا ئەکبەر

کیَم ژن هەنە ببەدەن وەك روستەمی
خەفیە بوبت میناکا مەریەمی

ئەو وەسانە کو دبەدەنا میَرا ژناتی
خەفیە ژ ضەعفا نەفسیَ میَاتی

لویَ دنیَ دبت صورەت ئەڤ میَایی
هەرکیَ دمیَری نەدیت ئامادەیی

قیامەت رۆژا داد و دادوەرە
پیَلاڤ بۆنا پیَیە و کوم ییَ سەرە

دا ب مەطلوب بگەهت هەر طالبەك
دا بغوروبا خوە بچت هەر غاربەك

هەر مەطلوب ژ طالب دور ناکەڤیَ
جوتیَ رۆژیَ هەطاڤە و جۆتیَ عەوری ئاڤیَ

هەیە دونیا قەهر خانەیا پەروەردگار
قەهریَ بینی دەما تە قەهر کر ئختیار

ل هەستی و موییَ مقهوران بنەر
شوریَ قەهریَ هاڤیَتنە دناڤ بەحر و بەر

پەر و بالیَ مورغ بین ل هاویریَ دام
شوربیَ قەهرا خودیَ ییَ کری بیَ کەلام

ئەویَ مر ددانن سەر جهیَ وی د تربیَ
ترب نامیَنت ئەویَ کو کەڤن مربیَ

بۆ هەر کەسی جۆت کریە عەدلا حەق
فیلیَ گەل فیلی و بەقا گەل بەق

مونسیَ ئەحمەد د مەجلس چاریار
مونسیَ بوجەهل عوتبە و ذوالخمار

کەعبەیا جبرائیل و جانی[4] سدرەیە
کەعبەیا عەڤدیَت زکی سفرەیە

قبلەیا عارف بوە نورا وصال
قبلەیا عەقلی موفەلس بت خیال

قبلەیا زاهدی بوە خودانیَ خیَر
قبلەیا طامع بوە هەمیانا زیَر

قبلەیا مەردانیَ حەق ئەعمالیَ قەنج
قبلەیا نە ئەهلا جەهل و دەرد و رەنج

قبلەیا مەعنا وەران صەبر و درەنگ
قبەلیا صورەت پەرستان نەقشیَ سەنگ

---

(١) مەرج – پاوەنگاه.
(٢) زاغ – قر، قەل.
(٣) غەر – سست بنیات.
(٤) جانی – جانیَ مرۆڤ، روح.

قبلـــەيا بـــاطـــن نـــشينان ذوالمنـــەن   قبلـــەيا ظـــاهـــر پەرســـتان روىٚ زەن
قبلـــەيا عاشـــق خـــودىٚ بـــوە ئـــەى پـــسەر   قبلـــەيا بـــاطـــن شـــەيطـــانـــە ئـــەى پـــدەر
قبلـــەيا فرعـــەون، دونيايـــە سەرانـــسەر   قبلـــەيا خـــەر بەنـــدە چ بـــوە؟ قونـــا كـــەر
هـــەر وەطـــوڤ بهـــەژمێرن تـــازە و كـــەڤن   و هەكـــە مـــەلولن هـــەرن كـــارىٚ خـــوە بكـــن
رزقـــىٚ مـــە مـــەيا طـــەهـــورە د كاســـا زێـــرين   ويـــىٚ وان ســـەگا ئاڤـــا هـــەڤير و دالـــين
بـــلا يقـــىٚ هـــەر كـــەس مـــە خـــۆ پـــىٚ دائيـــە   د هـــــەژيا وى مـــــە رزق نارديـــــە
مـــە كريـــە عاشـــقىٚ نـــانى ئـــەو خواجـــەرا   مـــە كريـــە تێـــر ژ جـــانى ئەڤـــە چـــرا
مـــە خـــۆ يـــىٚ وى عاشـــقىٚ نـــان يـــى كـــرى   مـــە خـــويىٚ ڤـــى مەســـتىٚ جانـــان يـــىٚ كـــرى
وەخـــتىٚ بخـــۆيىٚ خـــوە خـــورەم و خوەشـــى   ئێـــدى چـــما خـــوە ژ خولقـــەت دكەشـــى
مێيـــاتى ل تـــە خـــوەش تێـــت چـــادر بگـــير   روســـتەمى ل تـــە خـــوەش تێـــت خەنجـــەر بگـــير
جـــەنگ ل تـــە خـــوەش تێـــت كـــو مـــزرە بپـــوش   و هەكـــە بحيـــزى مـــايلى ببـــە ئـــەو فـــروش

خەو ديتنا فەقير و نيشان دانا هاتفى ژێرە بگەنج نامىٚ

ڤـــىٚ ئـــاخفتنىٚ دوماهيـــك نينـــە ويـــىٚ فـــەقير   ژ ژانـــــا دەروێـــــشى بويـــــە عـــــەقير
وى شـــەڤەكىٚ د خـــەو ديـــت خـــەوا بـــاردار   واقعـــەيا بـــىٚ خـــەونيا صـــۆفيىٚ راســـت كـــار
هاتفى گۆتيىٚ كـــو ئـــەى رەبـــەنىٚ رەنـــج كـــێش   كاغـــەزەكىٚ ژ وەرِاقـــى بگـــرە بێنـــە پـــێش
خەفيـــە ژ وى وەرِاقـــى كـــو جيرانـــىٚ تەيـــە   پارچـــە كاغەزەكـــە هـــۆ نـــاڤ كاغـــەزىٚ ويدەيـــە
پارچەكە وەسايە شكلىٚ وىٚ وەطوڤە رەنگـىٚ وىٚ   ڤێجـــا دل طـــەنگـــۆ بخوێنـــە ببـــىٚ دەنگـــى وىٚ
ئـــەى فـــەقير دەمـــا تـــە دزى ئـــەو ژ وەرِاق   ئێـــدى ژ نـــاڤ خـــەلكىٚ هـــەرە دەر ب رەواق
تـــو بخـــوە وىٚ بخوێنـــە تـــنىٚ د خـــەلوەتى   هـــىٚ دخوەنـــدنا وىٚ نەكـــەى شـــركەتى
هـــەم خـــەمگين نەبـــە هەكـــە بـــەلاڤ بـــت   كـــو بلـــى تـــە نـــيڤ جـــەيىٚ پەيـــدا ناكـــت
و هەكـــە ببـــت درەنـــگ خـــوە هـــشيار كـــە تـــو   گـــاڤ ب گـــاڤ بكـــەو ردىٚ خـــوە (لاتَقْنَطُـــوا)
ئـــەڤ بگـــۆت و دەســـتىٚ خـــوە ويـــىٚ مزگينـــدەر   ل دلـــىٚ ويـــدا كـــو زەحمـــەت بكێـــشە هـــەر
چاخىٚ ژ خـــەوىٚ ســـەر خـــوە ڤـــەهات جـــەوان   نـــــەدگونجى ژ كـــــەيفا دنـــــاڤ جيهـــــان
نێريـــك بـــو ئـــەو جـــان بـــدەت ژ قەلـــەق   هەكـــە نـــەبوا عـــەون و رفـــق و لـــوطفا حـــەق
كەيفەك ئەو بو كو ژ پشت نوهـصەد حجـاب   گـــوهىٚ وى ژ حـــەضـــرەت بهيـــست جـــەواب
كەيفەك ئەوە كو ژ خوازەكى دەركەت خلاص   دىٚ ئـــەو گـــەنج بتـــە مـــالىٚ ويـــىٚ خـــاص
وەخـــتىٚ حـــسىٚ ســـەمعىٚ وى حوجـــب بهـــورى   كەتـــە ژێلـــەلى و ژگـــەردون هـــەلبورى
ئەى خودا كەنگى حسا گوهتيژىٚ چاڤ بنـور   هـــەم ژ وىٚ حجابـــا غـــەيبىٚ كـــەت بهـــور

دەمــــا بهــــوری حەواســــێ وی ژ حجــــاب ئێـــدی ل پـــەیف دبـــت دیـــتن و خطـــاب
وەخــتێ رەشــێ زەنگــی پــەنهان بــو ژ روم خورشید شور وەشاند و پەیدا بت عولـوم
کەیفـــەك ئـــەو کـــو دعـــا وی رەد نـــەبو ل دومــاهیکێ ژویــرە بەرســـڤ هــات بـــو
ئـــەو هاتـــە طـــەرەفـــێ دکانـــا وەرّاق وی ل هاویر دەست پەلانـدبێ رەنـج و شـاق
ئــەو نڤیــسك هاتــە بــەر چــاڤێ وی زو گــەل نیــشانێت کــو هــاتف گــۆت بــو
دانی بەریکێ و گۆتـە خـودانی بمـینی دخێـرێ ئـــەی ســـەیدا زەمانـــەکی ئێمـــە ڤێـــرێ
چـو قورچـکەکە خـەلوەت و ئـەو ڤەخوانـد ژ تەحــەیور شــاقس(١) و حــەیران ڤەمانــد
کــو بئــەڤی رەنگــی گــەنج نامــەیا پــر بهــان چــاوا کەتیـــە و ڤەمایـــە بـــێ لێگـــەرهان؟!
دیــسا ئــەڤ فکــرە کــەت دنــاڤ هــزرێ وی کو ژبـو هـەر تـشتەکی یەزدانـە حـافظـێ وی
کــەنگی حــافـظ دهــێلات دنــاڤ ئکتنــاف کــو کەســەك تــشتەکی بــرەڤێنێ ژ بــەلاف
هەکـە خـودێ دەشـتا تـەژی زێـرو پـەرەکێ بێ رضایـا خـودێ نکـاری بـرەڤێنی جههـەکێ
و هەکە سەد کتێب و قورئانا بخوێنی بێسەکتە بــێ قــەدەرا وی تــە لــبیر نــایێ یــەك نوکتــە
و هەکە خزمـەت بکـی نـەخوێنێ یـەك کتێـب علمێـــت نەخوەنـــدی دەرکـــەڤت ژ جێـــب
ژ وێ جێبــێ بــو دەســتێ موسـی نـور وەشـان کـــو رونـــاهیتر هـــات ژ هـــەیڤا عاسمـــان
کو ئەوا کو لێدگەرهای ژ چـەرخێ بانـەهیب ئـــەی موســـی ســـەرێ ئـــانی دەر ژ جیـــب
دا بزانـــی کـــو عاسمانێـــت ســـەمی(٢) هەیـــە عەکـــسێ مـــو درێکـــا تـــێ ئـــادەمی
مـانێ کـو عـەول دەسـتێ یـەزدانێ مەجیـد ژ دو عالـــەما پێـــشتر عـــەقل ئافەریـــد
ئـــەڤ ئـــاخفتن دیـــار و پەنهانـــە زۆر کـــو نابــت مــەحرەمێ عــەنقا مێـشا کـۆر

تەمامیا قصا وی فەقیری و نیشانا جهێ وێ گەنجێ

دیـسا بلایــێ داســتانڤە وەرە ئــەی کــورك داســتانا گـــەنج و فـــەقیری بێنـــە دوماهیـــك
دنـــاڤ وێ روقعــێ نڤیــسی بــو ئەڤــە کـــو گەنجـــەك ل بـــاژێر ڤەشـــارتیە دەرڤـــە
ئــەو فــلان قوبــا کــو د وێ مەشــهودە پـــشتا وێ د بـــاژێر ورو د فەدفـــەدە(٣)
پــشت بــدە قبلــێ رو د قبلــێ بێنــە و وێ گـــاڤێ تیرەکـــێ د کـــەڤان دێنـــە
ئەی خوەشبەخت دەما تیر ژ کـەڤان دەرکـەت بکۆلــە وی جهــێ کــو تــیرا تــە لێکــەت
ڤێجــا کەڤانــەکی قــایم ئــانی ئــەو فــەتا تـــیر فرانـــد د صـــەحنا فـــەضـــا
ئــەو شــاد بــو ڤێجــا قازمــە و بێــر ئــانی ئــەو جــی کــۆلا کــو وی تــیر لێــدانی

---

(١) شاقس – تەعەجوب.
(٢) سەمی – بلند.
(٣) فەدفەد – دەشت، چۆل.

کوهبــو هـــەم ئـــەو و هـــەم بێـــر و تەبـــەر ... وى بخـوە نـەديت ژ گـەنجا ڤەشـارتى ئـەڤـەر
هەر وەطوۆ هەر رۆژ دەست بێر هـاڤێتن کـر ... ئـــەما جهـــێ خـــەزينێ نـــاس نـــەکر
چـــاخێ وى ئـــەڤ کـــر پيـــشه بـــەردەوام ... پـــسه پـــس کەتـــه دنـــاڤ خـــاص و عـــام
هـــەر کەســـەك دگـــۆت و بێـــژێ فاســـدى ... ل هـــــەر طـــــەرەڤ رابـــــون بحاســـــدى
ئێـدى سـولطـان ژ ڤـێ خەبـەردار کـرن ... وێ کۆمـــەلا د کـــەمين ئـــەو شـــيار کـــرن
دەما وى شەخصى بهيست کو ئەو ب شاه گەهى ... ژ بلـــى تەســـليم و رضـــا چـــارە نـــەدى

ئەشکەرا بو ناڤێ گەنجێ و گەهين ب گوهێ پادشاه

هـــەر کەســـەك کەتـــە گـــۆت وبێـــژى ... کـو ئـەڤا هـە لـێ نـەيار بکـە بدرێـژى
گـۆت دەمـێ ئـەڤ روقعـە مـن پەيـدا کـرى ... مـن گـەنج نەديتيـە و رەنجـا بێحـەد بـرى
يـەك دانـە بخـوە ژ وێ گـەنجێ نـەبو شـکار ... ئـەما ئـەز گەلـەك ل هەڤپێـچام وەکـى مـار
هەيڤـەکا چـوى هێـژ ئـەزم تـەحل کـام ... کـو سـود و زيانـا ڤـێ ل مـن بـت حـەرام
بـەلکى بـەختێ تـە ژ ڤـێ کـانێ غطـا ڤـەکر ... ئـــەى پادشـــايێ پـــيرۆزێ جـــەنگ و دزگـــر
مـــدەتێ شـــەش هـــەيڤا و زێـــدە شـــاد شـــاه ... تـــــير دهاڤێـــــت و هەلـــــدکۆلا چـــــاه
هـــەرجهێ کەڤانـــەك بـــو قـــەوى و قـــەنج ... تـير دهاڤێـت هـەر لايـەکى بۆنـا گـەنج
غـــەيرى تەشـــويش و غـــەم و طـــامـات نـــە ... هـــەر وەکـــى عـــەنقا نـــاڤ بـــەلاڤ و ذات نـــە
وەختێ بدرێژى کێشا دنـاڤ عـەرض و طـول ... شـــاه ژ وێ گـــەنجێ دلـــتيژ بـــو و مـــەلول
شاهى صەحرا هەمى گەز گەز کۆلا ب چـالى ... وى ژ گـــەنجێ نـــەديت بـــل کـــەن بحـــالى
ئێـــدى گـــازى کـــرە وى فـــەقيرێ مـــرى ... روقعـــە هاڤێتـــە جـــەم وى ژ تـــورى[1]
گـۆت بگـرە ڤـێ روقعـێ کـو چ ئـاثـار نينـە ... تـو بئـەڤێ هـەژيترى کـو تـە کـار نينـە
نينـە ئـەڤ کـارێ کەسـى کـو هـەبت کـار ... هەکـە پـەل ب صـۆژێ نابـت ل هـاوير خـار
ئـــەڤ نـــادرە بکـــەڤێ ل ئـــەهلێ ماخوليـــا[2] ... کـو مونتـەظـرە شـين ببـت ژ ئاسـن گيـا
قەوى جانەك پێتڤيـە بـۆ ڤـى فـەنى وەکـى تـە ... کـو تـە جانـەکى قـەوى هەيـە ئـەڤ بـۆ تـە
هەکە پەيـدا نـەکى چ جـا ل تـە نابـت مـەلال ... و هەکـە پەيـدا بکـى هـەرە ل تـە بـت حـەلال
کـــەنگى عاقـــل برێکـــا نائومێديڤـــە دچـــێ؟! ... عـــشقە کـــو ل ســـەر ســـەر بـــوى طـــەرەڤى دبـــەزێ
نـــە عەقلـــە (لا اُبالِيـــا) عـــشقى دبـــێ ... عـــەقل وێ دگـــەرێ کـــو ژێ ســـود ببـــێ
تورکتازيـــا بـــەدەن حـــەلانا بـــێ حـــەيا ... د بـــــەلا وەك بـــــەرێ بـــــەر ئاشـــــيا

(١) تورى – ژ تورەيى، ژ قەحرا، ژ ناراحەتى.
(٢) ماخوليا – نەوعەئێشەکە.

روقایەکی کو نینە هیچ پشت   بۆ پشك گەرانێ ل هندرێ خوە هشت
عشقە گۆری ناخوازت مزدێ ئو   ئەو وەطوڤە کو باش دگرت ژ هُو
خودا هەیینا وی ددت بێ علەتی   دیسا بێ علەت دسپێرت فەتی
کو فتوەت دانا بێ علەتە   گۆری کرن خارج ژ هەر ملەتە
ژبەر ملەت فەضل خوازەیا خلاص   خوە گۆری کەرن قوربانێت خاص
نەچ جا ئەو خودێ ئمتحان دکن   نەد سود و زیان مەیل دبن

دیسا پادشاهی گەنجینامەدا وی فەقیری، کو ئەم ژ وێ بهورین و مە نەڤێت

دەما کو روقعەیێ گەنجا پر دەردەسەر   شاهی تەسلیم کرە وی فەقیرێ دەربەدەر
ئێدی ئێمن بو ژ دوژمن و نەیارێ خوە   چو و هات سپارتن د بازارێ خوە
وی عشق کرە یارێ دەرد و هزرێ خوە   صەد ئالیسێ بخوە رهێ خوە
بۆ عشقێ دپێچانا وێ بخوە یار نیە   مەحرەمێ وێ یەکەك ددنێ دیار نیە
کەسەك ژ عاشق نینە دێوانەتەر   عەقل ژ سەودایێ وی کۆرە و کەر
ژبەرکو ئەڤ دیناتی عام نینە   د طب ئرشادا ڤان ئەحکام نینە
هەکە طەبیبەك بگرێ ژ ئەڤ رەنگە جنون   دێ دەفتەرا پزشکی ڤەشوێ بخون
طبا هەمی عەقلا مەدهۆشی ویە   رومەتێ هەمی دلبەران روپوشێ ویە
رو د روێ خوە بێنە ئەی عشق مەذهەب   بۆ تە نینە ئەی مەفتون بل خوە طەلەب
ژ دل قبلێ چێکە وەختێ دوعا   لَیْسَ لِلأنْسانِ اِلاّ ما سَعي
ژ پێش ڤێ کو ئەو بەرسڤ بهیست بو   ب سالا دناڤ دوعا پێچایی بو
بێ ئیجابەت ل دوعایان هەر دزڤری   ژ کەرەم لەبەیکا نهان سەحکری
چاخێ کو بێ دەف درەقصێ ئەو عەلیل   ژ ئعتمادا جودا خەلاقێ جەلیل
بلایێ وی نە هاتف و نە پەیك بو   گەهێ ئومێدا وی پر ژ لەبەیك بو
بێ زمان ئومێدا وی دگۆت تەعال   ژ دلێ وی دچو ئەو دەعوەتا مەلال
لوێ کەڤۆکا کو بان ناسکری   گازی نەکە هەر باژۆ دێ ڤەگەری
ئەی (ضیأ الحق حسام الدین) وێ بران[1]   کو ژ مولاقاتا تە لێگهایە جان
هەکە مورغا جانی بهاژۆیی ژ بەلاف   هەم ل دۆرا بانێ تە ئینت طەواف
دان وطوڤنۆك هەمی سەر بامێ تەیە   پەرزەنان ل بلندیا مەستا دامێ تەیە
هەکە دەمەکی ب دزی مونکربت روح   د ئەدایا شوکرێ ئەی گەنج فتوح

(١) بران – باژۆ.

رێبەرێ عشق موکەرەر کینەیێ وی   طەستا ئاگر دێ دانت سەر سینەیێ وی
کو ژ غوبارێ ببورە بەرەو ماه وەرە   شاهێ عشق تە دخوازێ زو ڤەگەرە
ل دۆر ڤی بانی و کەڤوکخانێ ئەز   مینا کەڤوکێ پەرزەنم مەستانێ ئەز
جبرەئیلێ عشقم و سدرە ئەم توی   ئەز نەخوەشم عیسایێ مەریەم توی
جوش بدە وێ بەحرا گەوهەر بار رە   خوەش بپرس ئەڤرو ئەڤ بیمار رە
وەختێ تو بوی ئەو، ئەو بەحرا تەیە   گەرچ ڤێ دەمێ نەوبەتا بوحرانا تەیە
ئەڤ بخوە ئەو نالەیە کو وی شکەراکر   یارەب ب پارێزە ژ وێیا کو نهان کر
دو دەڤ مە هەنە بێژەر وەکو نەی   یەکەدەڤ پەنهانە دلێڤێت وەی[1]
یەکەدەڤ نالان بوە بەرەو هەوە   های و هویەك بەلاڤکریە د هەوا
ئەما دزانت هەر کێ ویرە مەنظەرە   کو فیغانا ڤی سەری ژ ئەو سەرە
زمزما ڤێ نایێ ژ دەمێت ویە   های و هویێ روح ژ هێهێت ویە
هەکە بۆ نەیێ نەبوا گەل لێڤا وی سەمەر   نەیێ جیهان تەژی نەدکر ژ شکەر
ژ طەنشتێ رابوی و گەل کێ رازایی؟   کو بئەڤی رەنگی پر جوش وەکی دەریایی
(یا اَبِیتْ عِنْدَ رَبِي) تەیێ خوەندی   د دلێ دەریایێ تە ئاگرێ چاندی
نەعرەیا (یا نارُ کُونِي بارِداً)   بو عصمەتێ جانێ تە ئەی موقتەدا
ئەی ضیأ الحق حسامێ دین و دل   کەنگی رۆژ تێتە هونین بگل
ڤان پارچێت حەری قەصدا کرینن   کو خورشیدێ تە بڤەمرینن
د زکێ چیا لەعلێت دەلالێ تەنە   بیستانێت تەژی ژ کەن مالێ تەنە
بۆ مەحرەما مێرانیا تە کار روستەمەك؟   حەتا ژ سەد بێندەرا من گوتبا جەهەك
چاوا بخوازم کو ژ سرّێ تە ئاهەکێ بکەم   وەکی عەلی سەری نوقی چاهەکێ بکەم
چونکی بۆ برایان دل کینە وەرە   بۆ یوسفێ من بنێ چاه ئەولاترە
مەست بو مە خوە ل غەوغا ددم   چال دبت چی خەیمێ ل صەحرا ڤەدم
دانە سەر دەستێ من شەرابا ئاتەشین   و هنگی وێ کەرّ و فەرّا مەستا نەبین
بێژیێ مونتەظربە بێ گەنج ئەی فەقیر   ژبەرکو ئەم ڤێ دەمێ غەرقن د عەصیر
ئەی فەقیر ڤێ دەمێ پەنا ژ خودێ خواز   ژ منێ غەرقبوی یاری نەخواز
کو ل مە حالێ وان ئەسناد نیە   ژ خوە و ژ برینێ خوە یاد نیە
کەنگی بایێ سمبێلێ تە دگونجێ و ئاڤا رو   د شەرابەکێ کو ناگونجت طایەکی مو
ئەی ساقی دێ بدە یەك رطلا گران   خواجێ نەجات دە ژ رە و سمبێلان

(١) وەی – وی.

کـــبرا وی ســـەر مـــە سمبـــێلا بـــاددێ   ئـــەما ژ حەســـەدا مـــە رهـــا هلـــدکێ
ماتـــێ ویـبـــە مـــاتێ ویـبـــە مـــاتێ وی   کـــو ئـــەم هـــەمی دزانـــن تـــەزویراتێ وی
ئـەوا کـو ژ پـاش سـەد سـالی بێـت ژ ئـو   پـــیر موعەیـــەن دبینـــت مـــوب مـــو
دنـــاڤ ئـــایینێ کـــو ببینـــێ مـــەرڤێ عـــام   کـــو پـــیری دیتیـــە دنـــاڤ لبنـــێ خـــام
ئـــەوا کـــو ل رهـــداری بخـــوە نـــەدیار   ئـــەو یـــەك یـــەك ل کوســـەیی هەیـــە شـــکار
هـەرە بـدەریا ژبـەرکو تـو ماصـی زایـی   چـاوا وەکـی قـرش کـەتیێ نـاڤ خیزایـی
نەقرشـــی ژ تـــە دورە رەشـــکا گەوهـــەری   د نیڤـــەکا پێـــل و دەریـــا ئەولاتـــەری
بـــەحر وەحدانیـــە تـــە جـــوت و زەوج نیـــە   گەوهـــەر و ماصـــیێ وێ بلـــی مـــەوج نیـــە
ئـــەرێ مـــەحال و مەحالـــە ئـــشتراکێ وێ   دورە ژ وێ بـــەحرێ و مـــەوجێ پـــاکێ وێ
دنـــاڤ بـــەحرێ نینـــە شـــرك و پـــیچ پـــیچ   ئـــەما گـــەل ئـــەحوەل چ بێـــژم؟ هـــیچ هـــیچ
چـــونکی ئـــەمێ بـــوین جـــوتێ ئـــەحوەلا   پێتڤیـــــە بپـــــەیڤن وەکـــــی فـــــەللا
ئـــەو یەکـــە ژ وی لایـــێ وەصـــفە و خیـــال   بـــل دویتیـــێ ناهێـــت ب مەیـــدانا مـــەقال
یـا وەکـی ئـەحوەل[1] ئـەڤێ دویتیـێ نوشـکە   یـــان دەڤـــی بـــدرو و لێڤـــا خاموشـــکە
یـا بنەوبـەت جـار سـکوت و جـار کـەلام   بحێـــولاتی دهـــۆلێ بقوتـــە والـــسلام
دەمـا مەحرەمـەکی ببـینی بێـژە سـڕێ جـان   گـــول ببـــینی بکـــە هـــاوار وەك بلـــبلان
گاڤا ببینی مەشـکا تـەژی مـەکر و خـیلاف   لێڤـا بگـرە و خـوە بکـە وەك دەنـا ئـاڤ
دوژمـــن ئاڤـــە خـــوە ل جـــەم وی نـــەلڤێنێ   نـــاخوە کـــەڤرێ جـــەهلێ لـــدەن وەرێـــنێ
گـــەل سیاســـەتێن نـــەزانا صـــەبر بکـــە   ب عـــەقلێ مِـنْ لَـدُنْ خـوەش مـودارا بکـە
صـــەبرا گـــەل نائـــەهلی بـــۆ ئـــەهلان جەلیـــە   صـــەبر صـــافی دکـــت هـــەر جهـــێ دلیـــە
ئـــــاگرێ نـــــەمرودی ل ئیبراهیمـــــــی   دل صـــاف و جـــەلی کـــر ژ حـــەمیمی
صـــەبر گـــەل نـــەمروڤی ددێ مـــەرڤێ حـــەق   دا وەکـــو قـــەنجان ل هـــەمیا بگـــرێ ســـەبەق
جـــور و کـــوفرا نوحیـــان و صـــەبرا نـــوح   بـــۆ نـــوح بـــو صـــەیقەلا ئایینـــا روح

هاتنا موریدێ شێخ ئەبوالحەسەنێ خەرەقانی ب زیارەتا شێخ

دەروێـــشەك چـــو ژ شـــەهرێ طـــالقـــان[2]   ب بهیـــستنا نـــاڤێ ابوالحەســـن تـــا خـــەرەقان
چـــــیاڤە پێـــــچان و نـــــەوالێت دراز   بـــۆ دیتنـــا شـــێخ ب صـــدق و نیـــاز

---

(١) ئەحوەل – حێول، ئەوێ چاڤێ وی خوەهرە و یەکی بدواد بینی.

(٢) طالقان – ناڤێ دوباژێرانە یەك لئیرانە و یەك لئەفغانستانە یێ ئیران بچووکە و یێ ئەفغانستان ولایەتـە لڤـی دەرێ بەحسا یێ ئەفغانستانە.

ئەواكو د رێكێ ديتى ژ جور و ستەم — وەلە و هەژى گۆتنە ئەما كورت كەم
چاخێ ژ رێ گها مەخسەدێ ئەو جوان — وى لخانيێ وى شاهى پرسى نيشان
وەختێ ب سەد حورمەت وى دانى ل دەر — ژنێ ئانى دەرڤە ژ كولەكێ سەر
كو تو چ دخوازى بێژە ئەى جامێر؟ — گۆت كو ژبۆنا زيارەت هاتمە لێر
ژنێ كرە كەن كو خودانێ ريش ببين — ڤێ سەفەرا درێژ و زۆر بتەشويش ببين
تە بخوە كارەك نەبو لئەو جێگاه — حەتا تو بێهودە بكى قەصدێ راه!
قەى مەيلا گەرهانا پوچ ل تە هاتيە — يا مەلوليا وەطەن ل تە غالب بيە
يا قەى شەيطانێ دو شاخ تو ب سەرڤەبرى — دەرێ وەسواسا سەفەرێ ل تە ڤەكرى
هندى گۆت ژ دژينا و فەحش و حمحمێ — ئەز نكارم ڤەگێرم وان پەيڤا هەمێ
ژ مەتەلوك و پێطەڤزكێت بێ حساب — ئەو موريد كەتە غەم و ئضطراب

پرسينا موريد كو شێخ كيڤەيە و بهيستنا بەرسڤا نە سەرڤە ژ حەرەما وى

رۆندكێ وى هاتنە خوار و گۆت بگرين — گەل ڤان سخێفا[1] ئەو شاهێ ناڤ شيرين
گۆت ئەو سالوسێ بزەرق و بەرق — داڤا سەفيهان و دور ژ راستى و حەق
سەد هزار خاڤ و ساولكێ وەكى تە — كەتنە پەى وى، وەنەكە خەلەتە
هەكە وى نەبينى ب سەلامەت ڤەگەر — خێرا تە تێدەيە ژێ نابينى ضەرەر
ئۆل بڤرێ[2] كاسە ئاليسێ طەبل خوار — دەنگێ طەبلا وى چوە ئەطرافێ ديار
ئەڤ قەوم سبطينە و گۆلك پەرەست — ل گايەكى وەطوڤ هەر دمالن دەست
جِيفَةُ اللَيلَةِ و بَطالُ النَهارْ — هەركێ مەغرور بو بڤيێ طەبل خوار
ڤى قەومى هشتنە سەد علم و كەمال — مەكر و تەزويرێ گرتين كو ئەڤەت حال
ئاليێ موسى كا حەيفە حەتا نوكە — ل گۆلك پەرستان خوين رێژى بكە
كا رێكا پەيغەمبەر و ئەصحابێ وى — كا نڤێژ و تەسبيح و ئادابێ وى
شەرع و تەقوى يێ بەروڤاژى كرى — كا ئامرێ ب مەعروف درست وەك عومەرى
كو ڤێ جەماعەتێ هەمى تشت كر حەلال — روخصەت دانە موفلسەكى بێ مال

بەرسڤا موريدى و پاشڤە دانا وێ لەومەكەرێ ژ كوفر و بێهودە بێژيێ

وى جوانى فەرياد كر و گۆت بەس — رۆژا رەوشەن ژ كيڤە تێت عەسەس

(١) سخێف – دژين، خەبەر، ئاخفتنێ نەرێك
(٢) بڤر – بدرۆ، كذب.

نورا ئەولیا گرتیە مەشرق و مەغربی — عاسمانا خوە چەماندنە ژ تەعەجوبی
دەما ئافتابا خودێ بێتە دەر ژ حەمل — خورشید روپوش دبت ژ خەجل
شەیطانەکە تورە هات وەکی تە مەرا — کەنگێ ڤەدگەرینێ ژ خاکا ئەڤ سەرا
ئەز بیایەکی نەهاتمە وەك سەحاب — حەتا بتوزەکێ ڤەگەرم ژ ئەڤ جەناب
گۆلك بوێ نورێ بو قبلەیا کەرەم — قبلە بێ وێ نورێ بو کوفر و صەنەم
هەیە ئیباحەت کو ژ هەوا هات ضەلال — هەیە ئیباحەت کو ژ خودا هات کەمال
کوفر دبت ئیمان و دێو ب ئسلام هات — وی طەرەفێ کو ئەو نور بێ ئەندازە هلات
مەظهەرێ عشقە و مەحبوب بحەق — ژ هەمی کەرّوبیان بریە سەبەق
سەجدە بۆ ئادەمی بەیانا صدقا ویە — دائما تیڤل سەجدە بۆ کاکل ئانیە
تو لشەمعا حەق پفدکی ئەی عەجوز — هەم تو صۆژی هەم سەرت ئەی گەنی پوز
کەنگی دەریا ژ پۆزێ سەگ بت نەجس — کەنگی خورشید ژ پفێ بت مونطەمس!
هەکە حوکمی هەم لظاهر دکی — چیە ظاهرتر بێژە ژ ئەڤ رونا کی
هەمی ظەواهر بەرامبەر ئەڤ ظهور — دبێ ناڤ غایەتا نەقص و قصور
هەرکێ ل شەمعا خودێ بکەت پفو — کەنگی شەمع ڤەدمرێ لوی صۆژێ کەپو[1]
گەلەك خوفاشێ وەکی تە دبینن خواب — کو ئەڤ جیهان مێنت یەتیم ژ ئافتاب
پێلێت تیژێ دەریایێت روح — هەیە سەد چەندان کو بو طوفانا نوح
ئەما دناڤ چاڤێ کەنعان مویەك کەت — نوح و گەمی هێلا بەرەو چیای رێکەت
چیایی کەنعان داعوراند ئەو زەمان — بنیڤ مەوجێ حەتا کوریا ئمتهان
هەیڤ نور دهاڤێژێ و سەگ حەو حەو دکێ — هەر کەسەك ل خلقەتا خوە دەور ددێ
شەڤروان و هەڤرێیانێ هەیڤ دچن — کەنگی ژ طرسا صەیی تەرکا چونێ دکن؟!
جوزء بەرەو کول رەوانە مینا تیر — کەنگی دسەکنێ ژبۆ هەر گەنیەکە پیر
جانێ شەرع و جانێ تەقوی عارفە — مەعریفەت بۆ وێ چا ندیێ شینبینە
زوهد دناڤ چاندنێ تێکۆشینە — مەعریفەت موحصولێ زوهدا سالفە
ڤێجا وەختێ بەدەن بت جیهاد و ئعتقاد — جانێ ڤێ چاندنێ نەباتە و حەصاد
ئەو ئەمرێ مەعروف و هەم مەعروف ئەوە — کاشفێ ئەسرار و هەم مەکشوف ئەوە
شاهێ ئەڤرۆکە و سبەینا مەیە — ئەزم تیڤل ئەو کاکلا شیرینا مەیە
چاخێ شێخ (انااَلْحَقْ) گۆت و چو پێش — ئێدی گەوریا هەمی کۆرا گڤاشت بئێش

(١) كەپو – دفن، بیڤل، پوز، بهڤل.

وەختێ اَنا یامنێ بەنی بولا ژ وجود   ئێدی درست بهزرێنە چ دمێنێ ئەی جحود
هەکە تە چاڤ هەیە ڤەکە تێبنەر   پاش لا ئاخر چ دمینت دیتەر
بێتە برین ئەو لێڤ و حەلق و دەڤ   کو تفکە تە لایێ عاسمان یا هەیف
بەرەو عاسمان تف ناگرێ مەسلەکی   تف برویێ وی ڤەدگەرێ بێشەکی
حەتا قیامەت تف لوی دبارێ ژ رەب   هەر وەکو تَبَّتْ سەر جانێ بولهەب
طەبل و رایەت هەیە ملکێ شاریار   سەگ کەسەکە کو ویرە بێژت طەبل خوار
ئاسمان هەمی بەندەیێ ماهێ وینە   شەرق و غەرب هەمی نان خوازێ وینە
ژبەر لَوْلاکە سەر تەوقیعا وی   پێکڤە د ئنعام و د تەوزیعا وی
هەکە ئەو نەبوا پەیدا نەدکر فەلەك   دەوران و نور مەکان جیێ مەلەك
هەکە ئەو نەبوا پەیدا نەدکر بحار   هەیئەتێ ماصی و دورێ شاهوار
هەکە ئەو نەبوا پەیدا نەدکر زەمین   ژ هندرڤە گەنج و دەرڤە یاسمین
هەکە ئەو نەبوا پەیدا نەدکر جبال   زێر و لەعل و مومیائێ بێ سوئال
هەکە ئەو نەبوا پەیدا نەدکر جیهان   بێ داخوازی رزقێت بێ کەران
ئەرزاق هەم رزق خوارێت وینە   فێکی هەمی لێڤ هشکێ بارانا وینە
عەجێبە ئەمرێ ڤی گوروهی دبەرەڤاژیە   صەدەقێ دبەخشن صەدەقە لخو ە خوازیە
ژ فەقیرییە هەمو زێر و حەریر   هێ زەکاتەکێ بدە زەنگینا ئەی فەقیر
چەپەلەکە وەکی تە جۆتا ئەو مەقبول روح   وەکە عیالێ کافر دبن عەقدا نوح
هەکە نسبەتا تە ژ ئەڤی مالێ نەبوبا   ڤێ گاڤێ مێ تو قەت قەت کربا
مێ ئەو نوحە ژ تە کربا خلاص   دا مۆشەرەف بوبامە ئەز د قصاص
ئەما گەل مالا شاهنشاهێ زەمەن   ئەڤ بێ ئەدەبیا هوسا ناهێت ژ مەن
هەرە دوعا بکە کو صەیێ ڤی مەوطنی   ناخوە مێ نوکە کربانە کرنی

زڤرینا مورید ژ مالا شێخ و پرسین ژ خەلکێ و نیشادانا وان کو شێخێ چوی فلان حەویکی[1]

ژ پاش وێ وی پرسی ژ هەر کەسەك   ل شێخی دگەرها ژ هەر لایی گەلەك
ڤێجا کەسەکی گۆتیێ کو ئەو **قوطبێ** دیار   چو حەتا ئێزنگ بگێشت ژ کوهسار
ئەو موریدێ **ذوالفقار** هزرێ قەوی   د هەوایێ شێخ بەرە و بیشە چوی
دێو دهاتە جەم هزرێ مەرد   بوەسوەسە دانە پەنیکەت هەیڤێ ژ گەرد

(١) حەویك – بیشە، دارستان.

کو ئەڤ ژنا هوسا چما ئەو شێخی دین   هەیە دناڤ مالێ یار و هەڤنشین؟!
بۆ دژی گەل دژ ئیناس ژ کو   گەل **إِمامُ النّاسْ** نەسناس[1] ژ کو
دیسا وی لاحول دکر ئاگرین   کو **ئعتراضا** من ل وی کوفره و کین
ئەز کیمە کو گەل موعەرفێت حەق   کو نەفسا من دەرێت ئشکال و دەق
دیسا نەفسا وی ئێرش تینادزو   ژ ڤێ هجومێ دلێ وی وەکی کا بو
کو دێوی چ نسبەت هەیە گەل جبرەئیل   کو گەل وی بوە هەڤصوحبەت و مەقیل
کەنگی گەل ئاذەر دبورێنێ خەلیل   چاوا دکارێ ببورێنێ گەل رێگر دەلیل

مورید شێخ پەیدا کر نێزیک حەویکی ل شێرەکی سوار

ئەو دناڤ هزرا بو کو شێخێ ناڤدار   ژ دور خویا بو ل شێرەکی سوار
شێرێ نێر ئێزنگێ وی دکێشا   سەر بارێ ئێزنگ رونشتی بێژان و ئێشا
قامچیا وی مارێ نێر بو ژ شەرەف   وەك شڤکا کەری مار گرتبو بکەف
تو یەقین بزانە کو هەر شێخەکی کو هەیە   ل شێرێ مەست ئی د هەڤسواری دەیە
گەرچ ئەو مەحسوس و ئەڤ مەحسوس نیە   ئەما ئەو ل چاڤێ جان مەلبوس نیە
سەد هزاران شێر ژێر ران بکێش   ل بەر چاڤێ غەیب زان ئێزنگ کێش
ئەما ئەڤ یەکە خودێ مەحسوس کر   داکو نەمرۆڤ وی ببینن لڤر
شێخی ئەو ژ دور دیت و کرە کەن   ژێرە گۆت کو مەفتونێ دێوا نەبی رەبەن
ژ **ضەمیرێ** وی بزانی ئەو جەلیل   هەم ژ نورا دل بەلێ (**نِعْمَ الدَّلِيلْ**)
وی **ذوفنونی** یەك ب یەك ژێرە خواند   ئەوا کو حەتا نوکە درێکێ دهەژاند
ژ پاش وێ د موشکلا ئنکارا ژنێ   وی دەڤ خوەش ژێرە ڤەکر بتنێ
کو ئەو تەحەمل ژ هەوایا نەفس نینە   ئەو خیالا نەفسا تەیە مە لڤێدەرێ نینە
هەکە من ب صەبر نەکێشابا بارێ ژن   کەنگی شێرێ نێر دکێشا بارێ من
ئەم حێشترێت بەختێ د حوکمێ سەبەق   مەست و هایژ خوەنە ژێر مەحملێت حەق
ئەز نینم د ئەمر و فەرمان نیڤ خام   حەتا بهزرێنم ئەز ژ تەشنیها عام
عامێ مە و خامێ مە فەرمانا ویە   جانێ مە سەروەر ببەز لێگەرهانێ ویە
دورم ژ تەحسین و تەشویقا هەمی   ڤالامە ژ تەکذیب و تەصدیقا هەمی
کتیا مە جۆتیا مە نەژ هەوایە   جانێ مە وەك موهرە ددەستێ خودایە

(١) نەسناس – شەیطان.

نازيا وێ ئەبلەهێ كێشم و سەد وەكى ئو　　نەژ عشقا رەنگ و سەودايێ بو[1]
ئەڤ قەدە رە بخوە دەرسا شاگردێ مەيە　　كەرّ و فەرّێ مەلحەما مە تا كيڤەيە
حەتا كيڤەيە وێدەرا كو بۆجى راه نيە　　بل سَنا بَرْقِ هەيڤا الله نيە
ژ هەمى ئەوهام و تەصەويرات دور　　نورێ نور نورێ نور نورێ نور
بۆنا تە مِن نزم كر گفت و گو　　دا بسازى گەل هەڤاليێت كريێت خو
دا خوەش و بكەن بكێشى بارێ حەرەج　　ژ پەى اَلصَّبْر مِفْتاحُ الفَرَجْ
چاخێ بسازى گەل خرابيا خرابكەرى　　گەهى دناڤ نورا سونەتێن پەيغەمبەرى
كو ئەنبيا رەنجا خرابا زۆر ديتنە　　ڤان مارێت هۆ گەلەك ئەو گەزتنە

حكمەت د ئايەتا ((اِنِّي جاعِلٌ فِي الاَرْضِ خَلِيفَةً))

وەختێ مراد و حوكمێ يەزدانێ غەفور　　د قدمەت ئەڤ بو تەجەلىّ و ظهور
ژ بێ دژى بۆ دژ نەكارين بو　　و وى خودايێ بێ ميثال رە دژ نەبو
ڤێجا خەليفە چێكر صاحب سينە　　دا خودائيا ويرە ببت ئايينە
ئێدى صەفايا بێ حدودا خوە دا وى　　و هنگى دژاتى ژ طاريتيێ ژ ويرە دانى
دو ئالا هلدا سپى و سياه　　ئەويەكە ئادەم ديتر ئبليس راه
ناڤبەرا وان دو لەشكەرێت قەوى　　وەطوڤ پەڤچون و كێشا كێشا بوى
هەر وەسا دەورانا دوەم بو هابيل　　ضدێ نورا پاكا وى بو قابيل
هەر وەسا ئەڤ دو ئالا ژ عەدل و جۆر　　حەتا هاتە نەمرودى بگەر و دۆر
بوو ضدێ ئيبراهيم و دژمنێ ئەو　　و ئەو دو لەشكەر كەتنە كينا يەك و دو
چاخێ جەنگ بدرێژى هات ناخوەش　　فەيصەلا وان هەردوا هات ئاتەش
ئێدى ئاگر كرە حەكەم و ژ هەڤ ڤەكەر　　دا حەل ببت موشكلا وان دو نەفەر
هۆ بون دەوران و قەرنا ئەڤ دو فەريق　　حەتا گها ب موسى و فرعەونێ غەريق
ب سالا د ناڤبەرا وانا شەر و هلاكەت بو　　چاخێ ژ حەد بورى و مەلالەت زێدە بو
ئاڤا دەريا كرە حەكەم حەق　　كاكى مێت كى بت ژ ڤان دوا سەبەق
حەتا كو فرعەون گەل وان فرعەونيان　　ئاڤا دەريا ئەو غەرق كرن بگاڤ و زەمان
هەر وەطوڤ تا گها دەورانا موصطەفى　　گەل بوجەهل وى رێبەرێ جۆر و جەفا
هەم ژ بۆ ثەمود تونديەك چێكر　　صەيحەيەك كو جانێ وان ژ بەدەن ڤەكر
هەم سەختى چێكر بۆنا قەومێ عاد　　هێرشكەرەكى تيژرۆ يەعنى كو باد

---

(١) بو – بهن.

هەم توندی چێکر سەر قارون ژ کین　　حەتا ئەو داعوراند وەك ئەژدەها زەمین
حەتا حەلیمییا زەڤی جوملە بوو قەحر　　قارون و گەنجا وی بەرە بقەعر
بۆ پاریەکی کو ستونا ئەڤ بەدەنە　　دەفعا تیرا برسا نان وەك جەوشەنە
چاخێ کو قەحرێ دانت دنانێ تە　　وەك خەناق ئەو نان دێ گرێ گەوریا تە
ئەڤ لباسێ کو ژ سەرما دبت موجیر　　خودا ددتە وی مەزاجا زەمهریر
دا ژ تەرە لبەدەن ببت جوبەیێ شگەرف　　سار میناکا قەشایێ بگەزین وەکی بەرف
حەتا برەڤی ژ پوست هەم ژ حەریر　　ژ وان پەناهبی بەرەو زەمهریر
تو نەدو قولەتەینی یەك قولەتەینی　　داستانا عەذاب یوم الظلە نزانی
ئەمرێ خودێ هاتە شارستان و دێ　　ل خانی و دیوارا سیبەر نەدێ
نەبە مانعێ باران و ئافتاب　　حەتا پێهاتنە رێکرن بەز و شتاب[1]
کو پتریا مە مرن ئەی شوعەیب ئەمان　　باقیا وێ ژ پەرتوکا تەفسیر بخوان
دەما کۆپال کرە مار ویێ قەوی دەست　　هەکە تە عەقل هەبت ئەو بەسەست
بەر هاتنە تەسبیحدانێ ب شتاب　　ژ ناڤبەینا دوتلیێ ئەو ئافتاب
مونکری ئەو دیت و نەچەماند سەر　　دژمنیێ ئەوێ کۆر کری ژ نەظەر
تە نەظەر هەیە و ئەما تێگەهین نیە　　تەکانیکا هزراندنێ هشك کریە
ژ ئەڤێ هەر دبێژێ چێکەرێ فکەر　　کو ئەی بەنی ئمعانبکە نەظەر
ئەو نابێژت کو سار بقوتە ئاسن　　ئەما ئەی پۆلا ل داوود نەرم ببن
بەدەنا تە بمرێ بەرەو ئسرافیل ران[2]　　دلێ تە بقورمچێ هەرە بخورشیدێ جنان
ژ زاف کەتنا ناڤ خیال و خواب　　گەهی بسوفسطائی و ظەنێ خراب
ئەو بخوە ژ عەقل و لوب مەعزول بود　　بو ژ حس مەعزول و مەحروم ژ وجود
هەکە ژ خوە و عەقلێ خوە مەعزول بو　　ژ وجودا حسا خوە مەفصول بو
هێ وتاربێژ نەوبەتا لێڤ جوینە　　هەکە پتر بێژی خەلکێرە دژینە
دزانی ئمعان چیە کانی کرن رەوان[3]　　وەختێ ژ بەدەن رەها بو دبێژنێ رەوان[4]
ئەو حەکیمێ کو جان ژ بەندێ بەدەن　　خلاس بو دبت رەوان دناڤ چەمەن
دو لەقەب وی ل ڤان هەر دوا دانی　　بۆنا فەرق ئافرینیبت ل سەر وی جانی
ئەوێ بفەرمان دبیابان بچێ　　هەکە بڤێت خار بکت گول ئەو دبێ

(١) شتاب – لەز و بەز.
(٢) ران – باژو، بهاژو.
(٣) رەوان – جەریان، لهەرك.
(٤) رەوان – جان، روح.

بەیانا موعجیزا هود ((سلاڤ لێبن)) د تەخلیصا مومنێت ئومەتێ ل وەختێ رابونا طوفانێ

هود خەطەك كێشا ل هاویر مومنان
دا ئەو قەومێ وی رەنجێ نەبینێ ژ طوفان

مومنین ژ طرسا طوفا ناضەرەر دار
دناڤ دایرێ رونشتن بیەك جار

بایێ طوفان بو و ئەو كەشتیا تەك
هەیە ژ ڤێ طوفانێ و ڤێ گەمیێ گەلەك

بایێ طوفان بو كەشتی لوطفا وی
زۆر طوفان و كەشتیێ هۆ هەنەوی

پادشاهیا خودێ كەشتیا چێدكێ
دا بحرصا خوە ل ریژێت جەنگ بدێ

قەصدا خودێ نە ئەوە كو خەلك ئێمن ببێ
قەصدا وی ئەوە كو ملك قەوی ببێ

ئەو گایێ جۆت دبەزێ قەصدا ویە خلاص
دا ئەو وێ دەمێ ژ برین ببت مەناص

قەصدا تە ئەوە كو هلكێشێ ئاڤەكێ
یاكو كونجیا بوێ روغەن بكێ

گایێ كەتی لەز ژ طرسا برینێ سەخت
نەبۆنا برنا گەردونێ و رەخت

ئەما خودێ دایە وی هۆ طرسا وەجەع[1]
دا مەصالح بێ حاصل د تەبەع

هەر وەطوڤ هەر كاسبەك د دوكان
بخاترێ خوە دخەبتێ نە ئصلاحا جیهان

هەر یەكەك ل دەردێ خوە دكێ مەلحەمەك
د تەبەع قائم بوە ژ ئەڤێ عالەمەك

خودێ ستونا ڤێ دنێ ژ طرسێ دانیە
هەر یەكەك ژ طرسا جان دكار هاتیە

حەمد خودێرە كو طرسەكە بڤێ ئاوای
ئصلاحا زەمین پێكر و كر ئاڤای

ئەڤ هەمی دطرسن ژ باش و نەباشا دەرڤەیی خوە
هیچ بێزراڤەك ناطرسێ خوە ژ خوە

ڤێجا حەقیقەت حاكم ل هەمی كەسیە
كو ئەوی نزیكە وەلە و مەحسوس نیە

ئەوێ دناڤ كەمینێ ئەی بُوالهَوەسْ
دا فارغ نەبی ژ شەڤ ئەی عەسەس

هەیە ئەو مەحسوس دناڤ كەمین
ئەما مەحسوسێ حسا ڤی خانی نەبین

ئەو حسەكە كو خودێ بوێ حسێ موظهرە
نە حسا ڤێ دنیێ ئەوا دیترە

هەكە حسا حەیوان دیتبا ئەو صوەر
بوبانە بایەزیدێ وەخت گا و كەر

ئەوێ كو بەدەن مەظهەرێ هەر روح كر
و ئەوێ كەشتی بوراقێ نوح كر

هەكە بخوازی ژ عەینێ گەمی كت ساز
ئەو طوفانەكێ ل تە ئەی نور خواز

هەردەم تە طوفان و كەشتیە ئەی موقل
گەل غەم و شادیاتە وی كر موتەصل

هەكە نەبینی كەشتی ودەریا لایێ خوە
لە رزكایین د هەمی ئەجزایێ خوە

وەختێ ئەصلێ طرسا وی نابینت چاڤ
طرسا هەیی ژ خیالێت رەنگ بەلاڤ

كولمێ ل كۆر ددت مەستەكی كەر كەرە
كۆر دهزرێنێ یێ پەحین لێدایی حێشترە

---

(١) وەجەع – دەرد و ژان و ئێش.

ژبەر كو وێ دەمێ دبهیست دەنگێ دەڤە نەدیت بۆ كۆری ئاییینە كەتە گوهـ
دیسا كۆر دبێژی نە ئەڤ سەنگ بو یا ژ قوبێ هاتە خوار پر طەنگ بو
ئەڤ نەبو و ئەو نەبو و ئەو ژی نەبو ئەوێ كو وی طرس ئافراند ئەڤ كربو
طرس و لەرز ژ غەیری دبت یەقین هیچ كەس ژ خوە ناطرسهێ ئەی حەزین
ئەو حەكیمۆك[1] دبێژت وەهمە طەرس خوەهر فەهم كریە وی ئەڤ دەرس
هیچ وەهمەك بێ حەقیقەت كەنگی بوە هیچ قەلپەك بێ صەحیی كەنگی چوە
كەنگی دروەك بها تێنت بێ ژ راست د دو عالەم هەر درۆ رابو ژ راست
وی ل راستیێ دیت رەواجەك و فروغ وی ل هیڤیا وێ رەوان كر دروغ
ئەی درۆ كەر كو دروا تەیە ژ راستی شوكرێ نعمەت بێژە نەكە ئنكارێ راستی
ژ مۆفەلسف بێژم و سەودایێ وی یا ژ كەشتیان و دەریایێ وی
بەل ژ كەشتییێت وی كو ئەو بەندێ دلە بێژم ژ كول جوزء دكول داخلە
هەر وەلیەكی نوح و كەشتیڤان بناس صوحبەتا ڤان خەلكان طوفان بناس
كێم بەرەڤ ژ شێر و ئەژدەهایێ نەر ژ ناسان و ژ خزمان بكە حەذەر
ل هەڤگەهینێ رۆژگارت د بەرن[2] بیرهاتنا وان غائبیەت د چەرن
وەك كەرێ تهنی خیالا هەر یەكی دمێژت ژ كۆڤكا بەدەنێ شەربەتا هزرەكی
نەڤ فكر ژ تە خیالا وان وەشات خو ناڤەكە كو تە هەیی ژ بەحر الحیات
ڤێجا نیشانا نەشفا ئاڤێ دناڤ غصون ئەو بوە كو نالڤلێنێ د ركون
عوضوێ هەر شاخەكی طەر و تازە بوبێ ب هەر طەرەف بكێشی ڤەكێش دبێ
هەكە تە زەنبیل دڤێ تو دكاری وێ بكی هەم دكاری وێ كەڤانێ گەردەن بكی
وەختێ ئەو هشك بو طەراتی نەما بوی لایێ كو تو دخوازی نابت چەما
ئێدی بخوێنە ((قامُوا كُسالی)) ژ رەسول دەما شاخ ژ بنێ خوە هشك بو و مەلول
ئاگرینە ڤێ ئاخفتنێ كورت بكەم پەیڤ ژ فەقیر وگەنج و حالێ وی بكەم
تە ئاگرێ دیتی كو ئەو دصۆژی نهال ئاگرێ جان ببین كو ژێ دصۆژێ خیال
ژ ئاگرێ عشقە صۆتنا جان و دل ئەما گەل نورا ژ وی ئەو جان و دل
نە خیال و نە حەقیقەترا ئەمان ژ ڤی ئاگرێ هوسا پێت دایە ژ جان
بو دوژمنێ هەر شێر و هەر روڤی ئو كُلُّ شَیْءٍ هالِكٌ اِلا وجْهَهُ
هەرە د وجودا وەجەالله خەرجبە وەك ئەلف دبسم[1] هەرە دەرجبە

---

(١) حەكیمۆك – خوە بفەلسەفیڤە كری.
(٢) دبەرن – دبن.

ئەو ئەلف تە د بسم پەنهان کریە — ئەو هەیە د بسم و هەم دبسم نیە
هەر وەطوۆ حروف پێکڤە دبت مات — وەقتێ حەزفا حەرفێ ژبۆنا صلات
ئەو صلەیە و بێ و سین ژ وێ وەصل بوو — ژ وەصلا بێ و سین ئەلف رانەبوو
چاخێ کو حەرفەك نەئینت ئەڤ وصال — واجب هات کو کورت کەم مەقال
وەختێ یەك حەرف فراقا سین و بێیە — بێدەنگی لڤێدەرێ موهمتر واجبییە
دەما ئەلف ژ خوە بت فەنا موکتەنف — بێ و سین بێ وێ هەر دبێژن ئەلف
٢٣٦٣٠ (مارَمَیْتَ اِذْرَمَیْتَ) بێ ویە — هەر وەسا رابینا قال الله ژ **ضمنێ** ویە
حەتا دەرمان هەبت وی نینە عەمەل — دەما کو بت فانی دکت دەفعا علەل
هەکە دارستان بت قەلەم دەریا مەدید[2] — بۆ **مەثنەویێ** دوماهیەك نینە پەدید[3]
حەتا قالبێ لبنا هەیە د ئەڤ خاك — **مەثنەوی** شعرا دێ دەت دەستێ پاك
وەختێ دارستان نەمینت و بچتە دەر — دارستان ژ عەینێ دەریا هێتە دەر
وەختێ ئاخ نەمێنت و بونا وێ جەف بکێ — ئاخێ چێکەت بەحرا وی دەما کەف بکێ
بخاترێ ڤێ گوت وی خوداوەندێ فەرەج — **حَدِثُوا عَنْ بَحْرِنا اِذْ لاحَرَجْ**
ڤەگەرە ژ بەحرێ و هەرە دانە دهشکی — ژ یاریکا بێژە کو چێترە بۆ زاروکی
دا ژ لەیستکا پچك پچك د صەبا — جانێ وی گەل بەحرا عەقلی ناسبا
زارۆك هەر ژ وێ لەیسکێ عەقل دگرێ — گەرچ د **ظاهر** یاریکە جهێ عەقل ناگرێ
٢٣٦٤٠ کەنگی زارۆکێ دین یاریك دکێ — جوزء پێتڤیە حەتا کو کول کەشف بکێ

زڤرین ب داستانا فەقیرێ گەنج خواز

نوکە ڤێ خیالا وی فەقیرێ بێ ریا — ئەزێ عاجز کریم ژ وەرە و ژ بیا
بانگێ وی تونا بهیزێ من سەحکریمە — ژ بەر کو ئەسرارا هەڤرازێ ویمە
وی **طالبێ** گەنج نەبین بخوە گەنجە پوست — کەنگی دوست ب مەعنا دبێ غەیری دوست
سەجدە ل خوە دکت هەر **لەحظە** ئو — سەجدا بەرامبەرێ ئاینەیە ژ خاترێ رو
هەکە وی ژ ئاینێ دیتبایەك پچەك — بێ خیالی ژ وی نەدما هیچ تشتەك
هەم خیالاتێ وی هەم ئەو فانی دبو — زانستێ وی مەحوێ نەزانی دبو
زانستەکی دیتر ژ نەزانیا مە — سەر تانی دەر عیان کو **اِنِّي اَنا**
اسْجُدُوا لِآدَمَ گازی هەر دهات — کو تو ئادەمی و ل خوە بهزرێنە یەك کات

---

(١) بسم – بسم الله.
(٢) مەدید – حبر، مورەکەب.
(٣) پەدید – دیار، خویا.

ئەحوەلی ژ چاڤێ وانا دور کر حەتا زەڤی عەینێ عاسمانێ شین دکر
لا إِلهَ گۆت وب إِلاّ اللّٰهُ پەیڤی بو لا إِلهَ إِلاّ اللّٰهُ و وەحدەت بشکڤی
ئەو حەبیب و ئەو خەلیلێ با رەشەد وەخت وێ هاتی کو بگوهێ مە بدەت
بەرو کانی کو دەڤا ژ ڤانا بشۆ ئەوا کو مە ڤەشارتی ژ خەلکێ نەگۆ
و هەکە تو بێژی بخوە نابت ئاشکار تو بقەصدا کەشفێ دبی جورم دار
ئەما ئەز ئەڤا نوکە پەریشانێ گۆتنم قائلێ ڤێ، سامعێ ڤێ هەم منم
صورەتێ دەروێش و نەڤشێ گەنج بێژە ئەڤ کۆمەل رەنج کێشن ژ رەنج بێژە
کانیا رەحمەت ل سەر وان بو حەرام ڤەدخون ژەحرا قاتل **طاس** و جام
دا مەن تەژی ژ ئاخێ دکێشن دا ئەڤان کانیا ژبن هشك بکن
کەنگی دبت ئەڤ کانیا دەریا مەدەد مو**نطە**مس ژ ڤێ کولما خاکا قەنج و بەد
ئەما دبێژێ گەل هەوە ئەزی گرتیمە بێ هەوە ئەز گەل ئەبەد ڤەکریمە
ئەڤ قەومە مەعکوسن دناڤ کولماین بونە ئاخ خوەر و پێکڤە ئاڤ هێلاین
یێ بوین **ضدێ طەبعێ** ئەنبیا خەلق ئەژدەها وێ کرین موتەکا خەلق
تو دزانی چاوا خەلق چاڤێ گرتی ئایا زانی کو ژ چ تە چاڤێ گرتی؟
سەر چ تە ئەڤ چاڤە بەدەل ڤەکرین بزانە تە ئەو یەك بیەك **بِئْسَ البَدَلْ** کرین
بەلێ خورشیدێ عنایەت هلاتیە ژ کەرەم یێ بێهیڤی پەیدا کریە
عنایەتا خودێ زاف کارێ بێ نە**ظیر**ێ کری بۆ عەینی کوفرێ تەوبا چێکری
هەم ژ ڤێ هەژاریا خەلق ویێ جەواد مونفەجرێ کری دوسد کانی و داد
ژ خار لغونچێ سەرمایە ددێ ژمار ل موهرێ پیرایە ددێ
ژ **طاریا** شەڤ تێنتە دەر **نَهارْ** و ژ دەستێ موعسر دەرێنت یەسار
خیزێ دکتە ئار بخاترێ خەلیل چیای هەم گەل داوود دکت رەسیل
چیایێ بوەحشەت د وی عەورێ **طاری** ڤەدکت بانگێ چەنگ و ژێر و بەری
رابە سەرخوە ئەی داوود ژ خەلکێ نەفیر تە تەرکا وێ کر بەدەل ژ مە بگیر

توبا طالبی و پەشیمانیا وی ژ لەز و بێ صەبری

وی دەروێشی گۆت ئەی زانایێ راز لپەی ڤێ گەنجێ پەیڤم بو دراز
دێوێ حرص و ئاز و لەز و بەزکی نەکە تە دوڤ نەرمی و نەهێدیکی
من ژ قازانا زەمان پاریەك نەهلاند من دەست رەشکر دەڤ ژی صۆتاند
من نەگۆتە خوە چاخێ کو پەیدا ناکم ژ ویێ گرێ لێدایی ڤەکرنێ خوازکم

پەیڤا حەق هەم ژ حەق تەفسیر بکە ئەی پریێژ ڤان گۆمانێ بێهودە نەکە
ئەو گریێگا کو وی دایی هەم ئەو وێ ڤەکێ موهرا کو وی ئاڤێتی ئەو وێ راکێ
گەرچ ل تە ئاسانکر وەطوۆڤ گۆتن کەنگی بوە ئاسان رموزێ مِنْ لَدُنْ
گۆت یارەب من تەوەبە کر ژ ڤێ لەزێ چاوا تە دەرگرت دیسا توڤەکە ل بەزێ
ئەزێ چم خەرقێ وەرگرم جارەکی دیتەر د دوعا کرنێ هەم بومە بێ هۆنەر
کا هۆنەر، کا ئەز، کیڤەیە دلێ موستەوی! ئەڤ هەمی ژ عەکسێ تەیە ئەڤ هەم تویی
هەر شەڤێ تەدبیر و فەرهەنگێ من دخواب مینا کەشتیێ نوقی دبت دئاب
نە ئەز بخوە دمینم و نە ئەو هۆنەر جەسەد وەك مرارەکی کەتیە بێ خەبەر
حەتا سەحەر شەڤێ هەمی ئەو شاهێ عُلی هەر بخوە دبێژی اَلَسْتُ و بخوە بَلي
کا ئەوێ بلی بێژ پێکڤە سێلاڤێ بر یا حوتەکی خوار هەمی ژی کر و مر
چاخێ صبح دەم شورێ گەهوەر دارێ خوە ژ کالانێ طاریا شەڤێ دەربخا
ئافتابا رۆژهەلات شەڤێ طەی[1] کەت ئەو حوت وایێت خواری قەی[2] کەت
وەکی یونس دەرکەڤن ژ مەعدا نەهەنگ ئەم بەلاڤ دبن دناڤ بهن و رەنگ
خەلك وەکی یونس ذکر دار بون کو ژناڤ ڤێ ظولماتا پر راحەت بون
هەر یەکەك دبێژت ل چاخێ سەحەر گاڤا ژ زکێ حوتێ شەڤ هاتە دەر
کو ئەی کەریمێ کو دناڤ وێ شەڤا بطرس گەنجا رەحمەت دانە و نەهێلە بترس
چاڤ رۆن و گوه تیژ و بەدەن سڤك ژ شەڤا وەك نەهەنگێ ذُوالْحُبُكْ
ژ ڤێ و پشترە ژ مەقاماتێ طرس هەرە هیچ نارەڤن ئەم گەل وەکی تە کەسرە
موسی ئەو نار دیت و نور بو مەزە نگیەك ل شەڤێ دیت حور بو
غەیر ژ چاڤەکی مە نەخواستی چاڤەکی رۆن و گوهەکی بژارتی
ژ پاش ئەڤێ مە چاڤ دڤێت ژ تەبەس دا ل بەحرێ نەخێڤت خاشاك و خەس
دەما چاڤێ ساحران ڤەبو ژ عەما دەست بقوتان بون بێ ڤان دەست و پا
چاڤ بەندێ خەلق بل ئەسباب نیە هەرکێ ل سەبەب ب لەرزێ ژ ئەصحاب نیە
ئەما خودێ بێ پەردەیەکێ ئەصحاب رە دەرڤەکر و بر حەتا صەدرێ سەرا
ب دەستێ وی نەموستەحەق و موستەحِقْ ئازاییێت رەحمەتن ژ وەریسکێ رق[3]
د عەدەم کەنگی ئەم موستەحەق بوین کو لڤی جانی و لڤی زانستی داین

---

(١) طهی – پیچان.
(٢) قەی – ڤەرەشان.
(٣) رق – عەڤدەبەنی.

د عەدەم بۆ مە چ ئستحقاق بو   حەتا عەقلەك و جانەكی هۆ رومەت بو
ئەی تەكری یار هەر ئەغیار   ئەی تە گول بخەلاتی دایە خار
ئاخا مە دوبارە پاقژ كە   جارەكی دی ڤالاهی پری تشت كە
ئەڤ دوعا تە ئەمرێ كری ژ ئبتدا   ناخوە چ فایدەیە بۆ ئاخێ ئەڤ ندا
وەختێ تە دعالمە ئەمرێ كری ئەی عجاب   ئەڤێ دوعایێ تو بخوە بكە موستەجاب
شەڤێ شكاندیە گەمیا فەهم و حەواس   نەهیڤیەك مایە نە طرس و نە یاس
خودێ ئەزێ بریم ناڤ دەریا حیرەت   كانێ ب چ فەنی من پر كەت و ڤرێكەت
ئەو یەكە تەژی كریە نور و جەلال   و ئەڤێ دیتر كریە تەژی وەهم و خیال
هەكە فەن و ئختیارا كارێ من ب من با   رەئی و تەدبیرا من ب حوكمێ من با
شەڤ هۆش نەدچو بێ فەرمانێ من   ژێری داڤا من بوبا مورغانێ من
ئەزێ ئاگادار بامە ژ مەنزلێت جان   ل چاخێ رازان و بێهشی و ئمتحان
وەختێ دەستم ژ ڤێ حەل و عەقدێ خالیە   هەی عەجەب ئەڤ عەجیبیا من ژ چیە؟!
تشتێ دیتی من نەدیتی هزراند   دیسا زەنبیلا دوعا بدەست هلاند
وەك ئەلف تشتەك من نینە ئەی كەریم   بل دلی و ئەو طەنگتر ژ چاڤێ میم
ئەڤ ئەلف و ئەڤ میم اَمْ [1] بونا مەیە   میما ام طەنگ ئەلف ژێ پتر گەدەیە
ڤێ ئەلفێ تشتەك نینە غافلیە   میما دلطەنگ وی زەمانی عاقلیە
د زەمانێ بێهشی بخوە هیچ ئەزم   د زەمانێ هۆش دناڤ پیچ ئەزم
پیچا دیتر نەدانە سەر هوسا پیچی   ناڤێ دەولەت نەدانە سەر هوسا هیچی
من بخوە هیچ نینە مە باشتر چێكێ   كو ژ وەهمێ سەد زەحمەتا ڤەرێكێ
و هەكە من نینە ئێدی تو من بهەیینكە   رەنج كێشم من براحەت ژینكە
هەم د ئاڤا چاڤا چپلاق راوەستم   دەما كو بەردەرێ تە چاڤ بەستم
ژ ئاڤا چاڤی بو عەڤدێ بێ چاڤ   شینكاتی بدە و نەباتی ژ ئەڤ چەراڤ [2]
و هەكە ئاڤ نەما ئاڤێ بدە من ژ عەین   هەر وەكی دو چاڤێ نەبی [3] هطالَتَیْنْ
ئاڤا چاڤێ وی كو درژها ژ جودا حەق   وەسا بئجلال و ئقبال و سەبەق
وەختێ نەبم ژ رۆندكێ خوە زراڤ ریس   ئەزێ دەست خالی قەضا و كاسە ئالیس
دەما چاڤ وەسا ب روندك مەفتون بت   لازمە رۆندكێ من تەما جەیحون بت

---

(١) ام – ئەصلێ وجودا مە.
(٢) چەراڤ – چەرا و ئاڤ.
(٣) نەبی – پەیغەمبەر.

قەطرەیەك ژ وێ چێترە ژ سەد جەیحونێ ئەڤێ / کو ب وێ قەطرێ جن و ئنسان نەجات کەڤێ
دەما کو باران ل وێ مێرگا بەحەشت بگەری / چاوا لئاڤا شۆر و ئاخا هشك دێ گەری
ئەی برا دەست ژ دوعا کرن مەدار / لئجابەت و ڕەدا وێ ل تە چ کار
نان کو سەد و مانعێ ئەڤ ئاڤ بو / لازمە دەست ژ وی نانی ششت زو
خوە مەوزون و زیرەك و سەختەکە / ژ ئاڤا چاڤا نانێ خوە پوختە کە

ئلهام هاتن بۆ فەقیری و کەشف بوناوێ موشکلێ ل وی

ئەو دناڤ ئەڤێ بو کو ئلهام هات بۆ وی / کەشف بو ئەڤ موشکلات ژ خودێ ل وی
گۆت من گۆت تیرەکێ دانە د کەڤانی / کەنگی من گۆت بو کو تو زهی بکشانی؟!
من نەگۆت بو کو ڤی کەڤانی سەخت کێش / گۆتمە تە دانە د کەڤان وی نەڤەکێش
ژ فضولی تە کەڤان هلدا / ئەو تیرا د کەڤان تە بەردا
هەرە ڤێ کەڤان کێشانێ بهێلە / تیرێ دانە د کەڤان و کاری لخوە نەشێلە
چاخێ تیر بکەفت وێدەرێ بکە ساز / زۆرێ بهێلە و بزاری زێر بخواز
ئەوا کو حەقە (اَقْرَبْ ژ حَبْلُ الورِیدْ) / چما تە تیرا فکرێ خوە ئاڤێت بَعِیدْ
ئەی کەڤان و تیر تەیێ چێکری / نێچیرا ل نزیك و تەل دور هاڤێژ کری
هەر کەسێ کو دورە دورە ژ رویێ وی / ئەوێ کو د جەربێنت هێزا بازوی
هەر کەسێ دور هاڤێژ ترە ئەوە دورتر / و ژ ڤێ گەنجا هۆ ئەوە مەهجورتر
یێ فەلسەفی خوە ژ تەفەکورێ بکوشت / بێژیێ کو وی گەنجا هێلایی لپشت
بێژیێ کو هندی زێدەتر دبەزێ / ژ مرادا دل جوداتر دبێ
جاهِدُوا فینا بگۆت وی شاریار / جاهِدُوا عَنَّا نەگۆت ئەی بێ قەرار
هەر وەکی ((کەنعان)) کو ژ نەڤیانا نوح چو / سەر بلندیا وی کمتکێ کوهـ چو
هەرچی ئەو زێدەتر دخەبتی لخلاص / بەرەو چیا دبو جوداتر ژ مەناص
هەر وەکو ڤی فەقیری بخاترێ گەنج و کان / هەر صبهەکێ حێلتر دکێشا کەڤان
هەر کەڤانەکی کو وی دگرت سەختتر / ژ گەنج و نیشانێ دبو بەدبەختتر
ئەڤ میثال دناڤ زەمانی مینا جانیە / جانێ نەزانان بەرەنج ئەرزانیە
ژبەرکو نەزانی ژ سەیدا قەحر کر / لاجەرەم چو و دوکانا نو ڤەکر
ئەو دوکان ژۆری ئۆستا کر لدار / گەنی و تەژی دوپشکە و پر ژمار
زو وێرانکە دوکانێ و ڤەگەرە / بەرەو چیمەن و گولستان و ئاڤێ هەرە
نە وەکی کەنعان کو وی ژ کبرێ ناسنەکر / ژ چیایێ عاصم گەمیا فەوز چێکر

علمێ تیر ئاڤێتنا وی هات حەجیب   و ئەو مرادا وی حاضر بو د جیب
گەلەك جارا تێگەهین و زانین و فکر   بۆ رێ ر وا بوه وەك دێو و رێگر
پترێ ئەصحابێ جەنەت ساولکن   دا خوە ژ شەرێ فەیلەسوفی ڤەکن
خوە روت و قوتکە ژ هەمی فصول   تەرکا خوە کە دا رەحمەت بکەت نزول
زیرەکی دژی شکەستە ونیاز   زیرەکیێ بهێلە و بساولکی بساز
زیرەکی داڤە بۆ برنا سود و ئاز   زیرەکیێ ناخوازت مرۆڤێ پاکباز
بێت زیرەك ب صنعەت قانع بون   یێن ساولك ژ صنع د مانع بون
ژبەرکو بۆ زارۆکێ هور دایك نهار   دبت دەست و پێ دانیە د کنار

داستانا سێ موسافرێن موسەلمان و جوهی و فەلە، کو چونە جهەکی و پاریەك پەیدا کرن فەلە و جوهی تێر بون و موسلمان ب رۆژی

گوهبدە حکایەتەکێ لڤێدەرێ برادەر   دا مومتەحن نەبی دناڤ هۆنەر
ئەو جوهی و فەلە و مومنێ زەر   گەل هەڤ هەڤرێکی کرن د سەفەر
گەل دو وندا هەڤرێ هات مومنی   مینا عەقل گەل نەفس و گەل ئەهریمەنی
کشمیری و رازی دکەڤنە سەفەر   هەڤرێ و هەڤسەفەر ل جەم هەڤدیتەر
دکەڤنە قەفەسێ قر و بەق و باز   دبن جوت د زندانێ پاك و بێ نەماز
کرنە مەنزل شەڤێ لیەك مەوضع بهەڤ   مەشرقی و مەغربی قانع بهەڤ
د کاروانسەرا مانە هور و مەزن   رۆژێ هەمیێ ژ بەرف و سەرما دلەرزن
چاخێ رێك ڤەبو و هاتنە بەردان   ژ هەڤ ڤەقەتن و هەر یەك بلایەکی رەوان
وەختێ خودانێ عەقل قەفەسێ بشکێنێ   کۆما مورغان هەر یەك بلایەکی دبەزێنێ
پەراڤەکەت هەر یەکەك ل شەوق و یاد   د هەوایێ جنسێ خوە بەرەو مەعاد
پەرا ڤەکەت هەر گاڤ برونەك و ئاه   ئەما فرین نینە چوین و راه
چاخێ کو رێ ڤەبو فرت مینا بای   بەرەو وی کو ژ یادێ وی پەرلهەڤدای
وی طەرەڤی کو لێبوە رونەك و صۆتن   دەما فورصەت دیت بەرەو وێ رێ کەتن
د بەدەنا خوە مەیزێنە ئەڤ ئەجزایێ تەن   ژ کیڤە کۆمبونە دناڤ بەدەن؟
ئاڤی و ئاخی و بایی و ئاتەشی   رومیێ و کوردی و عەرشی و فەرشی
هەر یەك لهیڤیا زڤرینێ گرتیە طەرف   دناڤ ڤێ مەنزلێ بهەڤ ژ طرسا بەرف
بەرفا رەنگاورەنگ هشکیا هەر جماد   ل زستانێ ژ دوریا رۆژێ دکێ داد
وەختێ ئەو رۆژا گەرم هەلات ب تۆری   جار چیا دبت خیز و جار ب رەنگێ صۆری

دکەڤنە حەلانـدنێ جەماداتێ گـران   وەك حەلانا بەدەن ل وەختێ نەقلا جان
چاخێ ئەڤ سێ هەڤرێ گهانە مەنزلی   حەلاو هەدیە ئانی وان رە موقبلی
حەلاو برە جەم وان هەرسێ غەریب   موحسنی ژ مەطبەخ اِنِّي قَرِيبْ
نانێ گەرم و لەگەنا حەلاوا عەسەل   وی برکو د خێرا وێ هەبو ئەمەل
اَلْكِياسَةَ و الأَدَبُ لِأَهِلِ المَدَرْ   اَلضّيافَةُ وُ القِرى لِأَهِلِ اَلْوَبَرْ
اَلضّيافَةُ لِلْغَرِيبِ وُ القُرى   اَوْ دَعَ الرَّحْمنْ فِي الْأَهِلِ القُرى
كُلَّ يَوْمٍ فِي اَلْقُرى ضَنيفٌ حَدِيثْ   مالَهُ غَيْرَ اِلالهِ مِنْ مَغِيثْ
كُلَّ يَوْمٍ فِي اَلْقُرى وُفدٌ جَدِيدْ   مالَهُمْ ثَمَّ سِوى اللهِ اَلَمجِيدْ
فەلە و جوهی هەردو تێر بون ژ خوارن   ئی ب رۆژی بو ئەوێ دیێ مومن
وەختێ نڤێژا ئێڤاری حەلا و گها جی   یێ مومن گەلەك برسی بو و برچی
وان دو کەسا گۆتن ئەم ژ خوارن پرن   ئەڤ شەڤە بهێلن و سبا دێ خون
ژ خوارنا ئەڤ شەڤ ل بەدەن صەبر کەین   بۆنا سبەینێ خوارنێ پەنهان کەین
مومنی گۆت ئەڤ شەڤ ڤێ خوارنێ خوەین   دێ صەبرێ هێلن تەحویلێ سبا کەین
ڤێجا گۆتنە وی حکمەت ژ ڤێ گۆتنێ   قەصدا تە ئەڤە بتنێ بخوی خوارنێ
گۆت ئەی یاران مانێ ئەم سێ نەفەرن   دێ قسمەت کەن مادام نەیەك نەظەرن
هەرکێ بڤێت پشکا خوە بکێ نوشێ جان   و ئەوێ کو بڤێت پشکا خوە بکێ پەنهان
وان دوا گۆتیێ ژ قسمەت دەست هلگرە   گوهبدە حەدیشێ قەسام ناڤ ئاگرە
گۆت قەسام ئەو بوە کو خوە کر دو کەر   پشکەك ل خدێ و یەك پشك ل شەر
پێکڤە ملکێ خودێ و پشك و بارا ویی   هەکە تە دو پشك کر باوەرداریێ بدوی
ئەڤ شێر غالب دبو هەم ل سەگان   ئەگەر نەبوا نەوبەتا وان پیس رەگان
ئەڤ شێر غالب دبو هەم ل بقور[1]   ئەگەر نەبوا نەوبەتا وی گایێ بزور
قەصدا وان کو ئەو موسلمان غەم بخوێ   شەڤ ل سەر وی د بەلنگازی بچێ
ئەو بو مەغلوب بتەسلیم و رضا   گۆت هەڤالنۆ سمعاً و طاعتاً
ڤێجا وێ شەڤێ گەل هەڤ رابون   صبەهێ زو بکەیف خوەشحالبون
شوشتن دەڤ و رو و هەر یەکی   هەبو دوعا و وردێ رێ و مەسلەکی
هەر یەکی یەك زەمانی رو ئانی   بەرەو وردێ خوە ژ خودێ خواست ئەمانی
فەلە و جوهی و گاور و مومن   هەمی روددن لایێ وی خودایێ مەزن
مومن و فەلە و جوهی و قەنج و بەد   پێکڤە رو هەیە بلایێ ئەحەد

(١) بقور – جەمعا بەقەرە ناڤێ چێلەکێیە.

بەلکو کەڤر و خاك و ئاڤ و چیا — ڤەشارتی زڤرین گەل خودێ هەیە

ڤێ ئاخفتنێ دوماهیك نینە هەر سێ یار — رو بهەڤکرن وێ دەمێ یار وار

یەکەکی گۆت کو هەریەك خەوا خوە — ئەواکو شەڤ دیتی بێنت دانێ بەرخوە

هەرکێ خەونا وی چێتر بت حەلاو بخوێ — پشکا هەر مەفضولی بلا فاضل ببێ

ئەوێ کو دناڤ عەقل بلندتر بچت — خوارنا وی خوارنا هەمیا ببت

فایق تێت جانێ پر ئەنوارێ وی — بۆیێن مایی لازمە تیمارێ وی

وەختێ بەقا بۆ عاقلان هەر تێ — ئێدی ئەڤ جیهان ب مەعنا باقی دبێ

ڤێجا جوهی ئانی ئەوا کو دیت بو — شەڤ روحێ وی حەتا کیڤە چو بو

گۆت ل جهەکی بوم موسی هاتە جەم من — پشیك د خەودە دبینێ دونگێ مەزن

کەتمە پەی موسی حەتا کوهێ طور — ئەم هەر سێ بەدەن بون ناپەیدا ژ نور

هەر سێ سیبەر بون مە خوژە و ئافتاب — پشتر ژ وێ نورێ بو یەك فەتحێ باب

نورەکە دیتر ژ دلێ وێ نورێ هاتە دەر — ئێدی تیشکا وێ هات ئەم دانە بەر

هەم ئەز هەم موسی و هەم چیایێ طور — ئەم هەر سێ وندا بون ژ ئشراقێ نور

ژ پاش وێ من دیت کو چیا بو سێ شاخ — چونکی نورا خودێ د وی بو نەفاخ

وەصفێ هەیبەت دەما تەجەلی دا ل سەر — چیا ژ هەڤ شکەست و بو کەر کەر

ژ وان شاخا یەکەك هات لایێ یەم(١) — بو شیرین ئاڤا تەحلا وەکی سەم(٢)

ئەو شاخێ دیترێ وێ نۆق بو د زەمین — کانیەك هاتە دەر زاف زەلال و مەعین

کو ئاڤ بو شەفایا هەر کەسێ نەساخ — ژ بەرە کەتا وەحیا خودایێ ساخ

و ئەو شاخێ دیترێ قەنج فری زو — حەتا جوارێ کەعبێ کو عەرەفات بو

دیسا دەما ژ وێ بێهۆشیێ سەر خوەڤە هاتم — نەزێدە و نەکێم چیا لسەر جیبو تم(٣)

و ئەو دەشتە سەر ب سەر ل خوارێ کوه — ل خەلایق موسی بوبو باشکوه

وەك عەصا و خرقەیێ وی خرقەیێ وان — پێکڤە بەرەو طور خوەش دامەن کشان

پێکڤە دەست د زارینا دوعا هلکری — نەعرە و گازینا اَرِنی بهەڤرا کری

دیسا دەما ئەو بێهوشی ژ من چو زو — صورەتێ هەر یەك رەنگەکی دیتر بو

حەلقەیەکە دیترا مەلائك موستەعین — صورەتێ وانا پێکڤە ئاگرین

ژ ڤێ نەمەطێ ئەحوال دگۆت یێ جهو — گەلەك جوهی کو ئاخرێ وی باش بو

ل هیچ کافری ب نزم و خرابی نەنێرن — کو هیڤی هەیە ئەو ب مسلمانی ب مرن

---

(١) سەم – بەحر، دەریا.

(٢) سەم – ژەحر.

(٣) تم – هەمی.

تە چ خەبەر هەیە ژ خەمتا عومرێ وی | حەتا بزڤرینی رو یەکجارێ ژ وی
ژ پاش وی فەلە هات ناڤ کەلام | کو مەسیح خوە نیشا من دا د مەنام
ڤێجا گەل وی چومە چارەمین عاسمان | مەرکەز و جێگایێ خورشیدا جیهان
من قەلایێ عەجێب دیتن ل عاسمان | وان نسبەت نەبو بقلایێ جیهان
هەر کەسەك دزانت ئەی فەخر البنین | کو فەنێ عاسمان زێدەترە ژ زەمین

داستانا حێشتر و گا و بەرانی، کو قەفتەکە گیا د رێکێ دا پەیدا کرن

حێشتر و گا و بەرانەکی د نیڤەکا راهـ | دچونێ گەل هەڤ دیتن قەفتەك گیاهـ
بەرانی گۆت یەقین هەکە بەلاڤکن ئەڤێ | هیچ یەك ژ مە تێر نابت ژ ئەڤێ
ئەما عومرێ هەرکێ زێدەتر بت | یا چێترە ئەوە بێژنێ گیایی ئەو بخوت
کو یێت مەزن لپێش خوەڤە دان | د ناڤ سونەتا مەصطەفا هاتیە دان
گەرچ ڤی زەمانی پیرا پێشدخن ئەڤ ل ئام | د دو جها لپێش خوە دکن عەوام
یا د وێ خوارنا کو زۆر صۆژان بت | یا سەر وێ پرا کو ژ سستی وێران بت
خزمەتا شێخەکی مەزن و قائد | عەوام ناهێنت بێ قەرینەکی فاسد
خێرا وان ئەڤەیە چ بت شەرێ وان | قبحا وان دیسا بزانە ژ خێرێ وان

مەثەل د باسا صورەت پەرستان و شەرێ وان د ل باسێ خێر

بەرەو مزگەفت دچو یەك شاریار | زێرەڤانا ل خەلك ددان بدەست و دار
ل وی یەکی سەر شکاند دار لێدەری | کورتەك و کراس ددراند ل دیتەری
د وێ نیڤێ چەند دار خواز ژارەکی | بێگوناهـ کو قرێژا رێ ددا بلایەکی
روکرە شاهـ و دگۆت بخوینچکان | ظولما ظاهر ئەڤبت چ دپرسێ ژ نهان
دچی مزگەفتێ خێرا تە ئەڤەیە | ئەی ستەمکار پا شەرێ تە چاوەیە
مەرڤێ خودائی سلاڤێ نابهیزێ ژ پیسەکی | حەتا عاقبەت نەخوازت ژ وی کیسەکی
هەکە گورگ خزمەتا وەلیکت چێترە | نەکو یێ نەفس پیس لێبمالێ پێ و سەرە
وەلەو کو گورگ گەلەك ستەمکارە | ئەما ئەو نەی بجیل و پیلە و مەکارە
ناخوە کەنگی ئەوێ کەتبا ناڤ دام | مەکر هەر ل جەم ئادەمیە تەمام
مەکر ژ وی کەسییە کو هەیە کەرەم | دەنگا دبهیزت و بێژت ئەڤ کەرەم

ڤەگەران ب داستانا گا و حێشتر و بەرانی

بەرانی گۆتە گا و حێشترێ ئەی رفاق   چاخێ ل مە کەت هوسا ئتفاق
هەر یەکەك مێژوا ژیێ خوە ڤەگێرێ   کی پیرترە بلا ئەو گیایی ڤەهێرێ
بەرانی گۆت پاوانێ من ل وی زەمانی   گەل بەرانێ ئسماعیل بو کو بو قوربانی
گایی گۆت یێ وی دەمیمە کو خودێ خەلك چێکر   جۆتێ وی گاییمە کو ئادەم جۆت پێکر
جوتێ وی گاییمە کو ئادەم باپیرێ خەلق   دچاندنێ سەر زەڤی دکر فەلق
دەما حێشتر عەجیبێ بهیست ژ گاو بەرانی   سەر ئانی خوار و قەفتە گیا هلانی
هاڤێتە هەوا ئەو قەفتا قەسیل   حێشترا خەساندی سڤك بێ قال و قیل
کو مە بخوە حەوجە ب مێژ و نینە هند   کو خودانێ ڤی جسمیە و گەردەن بلند
هەمی کەس بخوە دزانت جانێ برادەر   کو ئەز ژ هەوە نینم هورتەر
ئەڤێ زانت هەرکێ خودان عەقلترە   کو وجودا من ژ هەوە مەزنترە
هەمی کەس دزانێ کو ئەڤ عاسمانێ مەزن   کو سەد بەرانبەرە لڤێ ئاخا لبن
کانی ڤەکرنا قەلاییێت عاسمان؟   کانی دانینا پەحنیا خاکدان؟!

زڤرین ب تەقریرا فەلەیی و گەهینا نەوبەتێ ب مسلمانی

ڤێجا مسلمانی گۆت ئەی یارانێ من   هات جەم من موصطەفا سولطانێ من
سەروەرێ سەروەران سولطانێ روسول   مەفخەرێ دو جیهان و هادیێ سبول
ژ مرا گۆت یەکەك بەرەو طور بەزی   گەل کەلیم الله کەتە عشق بازی
و ئەوێ دیتر عیسایێ صاحب قران   برە سەر بلندیا چارەمین عاسمان
رابە ئەی پاشڤە مایێ دوژمنێ خوە   بێ تەوەقوف زوکا حەلا وێ بخوە
وان هونەرمەندانێت پر فەن هاژۆتن   نامەیا ئقبال و مەنصەب گۆتن
وان دو فاضلا فەضلێ خوە بارکرن   گەل فرشتا فەضلێ خوە تێکل کرن
ئەی هەژارێ بەلەنگازێ پاشڤە مایی یالله   حەلاوێ بخوە نەهێلە بۆ جوهی و فەلەه
پشترە گۆتنێ کو تە ئەبلەهێ حەریص   چما تە خوار ئەڤ حەلاوا خەبیص[١]
گۆت چون فەرمان دا وی شاهێ موطاع   ئەز کیمە حەتا ژێ بکەم ئمتناع
من ب فەرمانا ئەڤی پادشاهێ جیهان   د گاڤێ من خوار سێنیکا حەلاوێ و نان
توێ جوهی ژ ئەمرێ موسی کی سەرکەشی   هەکە ئەمری ل تە کت د خوەشی یا نەخوەشی؟

---

(١) خەبیص – تێکەل، تەڤلیهەڤ.

تو مەسیحی هیچ ژ ئەمرێ مەسیح   دکاری سەر لادی ژ قەنج و قەبیح؟
چاوا ئەز ژ فەخرێ ئەنبیا سەرکەشەم   و ئەو حەلاو من خوار و ڤێ دەمێ کەیفخوەشم
ئێدی گۆتنێ کو خەونا راست و الله   تە یا دیتی و چێتر ژ خەونێ مە
خەونا تە هشیاریە ئەی خودان نەظەر   کو ئەو ب هشیاری لێ عیانە ئەثەر
خەونا تە هشیار یە ئەی خوەش نهاد   کو تو د خەونا خوە گهایی بمراد
خەونا تە هشیاریە ئەی قەنجخو   کو ژ وێ خەونا تە گها ئەمرێ **کُلُوا**
خەونا تە هشیاریە ئەی قەنجمەرد   کو ژ وێ خەونا تە روێ مەیە زەرد
خەونا تە هشیاریە ئەی **سرّی** جان   کو تە ئەو ئەشکەرا دیت عیان
خەونا تە وەکی خەونا ئەنبیات   کو ئەڤ خەونا تە بێ تەعبیر بو راست
ب بورە ژ فەضل و ژ خیالات و فەن   کارکرن خزمەت دڤێت و خولقێ حەسەن
بخاترێ ڤێ خودێ ئەم ئانین ژ هندرون   ما خَلَقْتُ الْجِنَّ و الْإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ
وی هۆنەری ل سامری چ سود کر   کو وی فەنی ئەو ژ دەرگەهێ خودێ مەردود کر
قارون ژ کیمیا چ کێشا هەرە ببین   کو ئەو بخوە نۆقیکر د کوریا زەمین
بوالحەکەم[1] ئاخر چ هلگرت ژ هۆنەر   ئەو ژ کوفران سەرنخون چو د سەقەر
وێ بخوە هونەر بزانە کو ئاگر ببینی عیان   نە ئاخفتنا ((**دَلَّ عَلي النارِ الدُّخانْ**))
ئەی دەلیلا تە گەنیتر جەم لەبیب   د حەقیقەت ژ دەلیلا ویێ طەبیب
وەختێ تە دەلیل بلی ڤێ برادەر   هەرە پەی پوچیا و دمیزێ[2] بنەر
ئەی دەلیلا تە مینا ئەو عەصا   د دەست ((دَلَّ عَلي عَيْبِ العَمَي))
ئەی دەلیلا مە وەکی فکرێ مە ذەلیل   پتریا مە جەم زانایان قەلیل
قەلەبالغ و قیرە قیر و گیر و دار   کو ئەز نابینم ل مە عذور دار

گازی کرنا مەزنێ ((ترمذ)) کو هەر کەسێ د سێ یا چار رۆژا بچتە شارێ ((سەمەرقەند))، ئەزێ خەلات و هەسپ و غولام و کەنیژکا و گەلەك زێرا دەمێ، و بهیستنا قردکێ شاهی خەبەرا ڤی گازیکەری ل گوند و هاتنا وی بکەرەکی جەم شاهی کو ئەز نکارم بچم

خودانێ ترمذ کو لوێدەرێ شاه بو   پێ طەڤزکێ وی قردك ئاگاه بو
وی کارەك ل سەمەرقەند هەبو موهم   لپێرهەکێ گەرها دا بکەت موستەتم

(١) بولاحەکەم – ئەبو جەهل.
(٢) میز – بەول.

کره گازی ئەوێ ئەو د پێنج رۆژ   پەیاما خوەش مره بێت بێ صۆژ
دێ دەمە وی زێر گەنجێ بێ ژمار   دا ببت میر و پاشا دناڤ دیار
قردك ل گوند بو و دەما ئەڤ سەحکر   ل کەری سوار بو حەتا ب ترمذ لەزکر
پێرهەك دو دوێ رێکێ بون سەقەط   ژ بەزاندنا هەسپی ژ ئەو نەمەط
ئێدی بەزی دیوانێ دەما هاتی ژ راه   د وەختێ نەچاخی وی خواست شاه
کوستە پەست د هەمی دیوانێ کەت   شورشەك د وەهما وی سولطانی کەت
ل خاص و عامێ شار طرس کەت دلی   کانێ چ تەشویش و بەط پەیدا بوە ل ڤی ملی
یا دوژمنەکی دژوار ل دژ مە هاتیە   یا بەلایەکی موهلك ژ غەیب رابیە
کو چما قردك هۆ بلەز و بەز کەتیە   چەند هەسپێ قیمەتی درێکێ کوشتیە
خەلك کومبون بەر دەرێ سەرا پاشاه   کانێ چما قردك هۆ ببەزهات ژ راه
ژ لەزا وی و جڤین و کەفتە لەفت   غولغول و تەشویش ناڤ ترمذ کەفت
وی یەکی دو دەست ل سەر چوکێ ددان   و ئەوێ دیتر ژ خیالا کەتە وا وەیلان
ژ نەفیر و فتنە و طرس و نکال   هەر دلەك چو ب صەد کویێ خیال
هەر یەکی فالەکە هۆ ددا ژ قیاس   کانێ چ ئاگر کەتیە ناڤ جل و لباس
رێك خواست و رێك دایێ شاهی زو   وەختێ زەڤی ماچکر گۆت ئەڤ چ بو
هەرکێ حالەك دپرسی ژ ویێ طرش   دەست سەر لێڤێ ددانی کو هش
وەهم زێدە دبو ژ ڤی فەرهەنگێ وی   پێکڤە مەبهوت بون د رە نگێ وی
قر دکی ئیشارەت کر ئەی شاهێ کەرەم   یەك دەمی بهێلە حەتا ئەز بهن ڤەدەم
بلا کو دیسا بێت عەقل ب سەرم دەمی   کو ئەزێ کەتم د عەجایب عالەمی
پاش ساعەتەکێ کو شاه ژ وەهما تەڤلیهەڤ   لێتەحل بو هەم گەوری و هەم دەڤ
کو وی قردك نەدیت بو بڤی رەنگی   کو ژ ویرە خوەشتر نەبو چ هەڤرەنگی
هەر و هەر دەست بطەڤز و یاریا دکر   گەلەك شاه ب گرنژین و شاد دکر
وەطوڤ ئەو بکەن دکر د رونشتن   کو بدو دەستا شاهی زك دگرتن
هەم ژ زۆریا کەن بەدەنا وی خوه دکر   وی ژ کەنکرنێ خوه ل زك درێژ دکر
ئەڤرۆکە دیسا هوسایە زەر و طرش   دەست سەر لێڤا دانت کو ئەی شاه هش
وەهم د وەهم و خیال ناڤ خیال   کانێ بۆ شاهی چ تێت ژ دەرد و نکال
کو دلێ شاه باغەم و پەرهیز بو   ژبەرکو خوارزەمشاه[1] زۆر خوینریز بو
وی سەمەرقەند ب پایتەختی بژارتی   وی وەزیرەك هەبو ناڤدار بژیراتی

(١) خوارزەمشاه – شاهێ سەمەرقەند بو.

گەلەك پاشايێ وى طەرەڤى كوشت بو   يا بحيلا يا ب سەطوەت ضەرب لێ هشت بو
و ئەڤ شاهێ ترمذ ژ وى د وەهم بو   و ژ فەنێ قردك هەم وەهما وى زێدە دبو
گۆت زوتر ڤەگێرەكا حال چيە   ئەڤ هو تێكچونا تە ژ شەرێ كيە؟
گۆت من ل گوند بهيست ئەو كو شاه   گازيكەرێ دانى ل سەرێ هەر شاهراه
كو كەسەك من دڤێت كو دسێ رۆژا ب بەزێ   ئەو وەكى پەيك حەتا سەمەرقەند بكەڤێ لەزێ
خەزينا دەمە وى دناڤ عەوەض   دەما ژ پەياما وى حاصل ببت غەرەض
بخاترێ وێ هاتمە جەم تە بلەز   كو ئەو شيان من نينە دا بێژم ئەز
شاه گۆت لڤێ لەزا تە بت لەعنەتى   كو ناڤ بازێر دوسەد تەشويشێ كەتى
ژبۆنا ئەڤێ هندێ تە مژدە ئانى   تە ئاگر بەردا ڤى گيايى و پاوانى
هەر وەكى ڤان خاڤان ب دهۆل و عەلەم   كو ئەم خانێ خانان دفەقر وعەدەم
ئەدعايا شێخاتى د جيهان ئاڤێتيە   خوە ب بايەزيدێ زەمان ناڤدائيە
هەم ژ خوە سالك و شێخ واصل بوە   مەحفلەكا ڤەكرى د دەعوەت بوە
خانيێ زاڤا پر قەلەبالغە و شەر   مەرڤێت كەچكێ ژێ نەبوە خەبەر
قەلەبالغێ كو نيڤەكا كارى چێكر   ئەو مەرجێت كو ژ لايێ مەيە قەبولكر
هەمى خانى خوەشك و مەلكەس كرى   ژ ڤێ هەوەسێ سەرمەست و خوەش برى
ژ وى طەرەڤى نەهات يەك پەيغام   مورغەك هاتە ڤى طەرەڤى نەژ ئەو بام
ژ ڤان ناما زاف دناڤ زاڤ   بەرسڤەك ژ وێ حەوالى ل وە گەهى؟!
نە ولاكن يارێ مە ژ ئەڤێ ئاگەهە   ژبەركو ژ دل لايێ دل لابدرەهە
ڤێجا ژ وى يارى كو هەوە لێهيڤيە   چما ژ جەوابا نامێ رێك خاليە
سەد نيشان هەيە ژ سرار و ژ جهار   ئەما بەسكە ژ ڤێ پەردێ بەرمەدار
ديسا هەرە دا قصەيا قردكێ جەهول   كو بەلا ئانى سەر خوە ژ فضول
ئێدى وەزيرێ وى گۆت ئەى بەنيێ خودێ   ئاخفتنەكێ ژ ڤى بەنيێ كێم گوهبدێ
قردك ژ گوند بخاترێ كارەكى هاتيە   رەئيا وى گۆرا و ژێ پەشيمان بيە
ژ ئاڤ و دوهنى كەڤنا نوژەن دكێ   خوە بلاقرديا ژێ دور و دەردكێ
كالان نيشادا و پەنهان كر شير   پێتڤيە و بگڤێشن بێ تەخسير
وى نيڤەك دياركر و كێرا توژ ڤەشارت   لازمە بێ گۆمان ئەو گڤاشت
حەتا فستەقێ و يا گويزا نەشكێنى   نە كاكل ديارە نە دێ دەت روغەنى
نە بهيزە ڤێ دەفعا وى و فەرهەنگێ وى   مەيزێنە د لەرزين و رەنگێ وى
خودێ گۆت سِيماهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ   ژبەركو غەمازە سيما و مُونِمْ

ئەڤ مەعاین هەیە دژێ ئەو خەبەر   کو ب شەروری هەڤیر بوە ئەڤ بەشەر
قردکی گۆت ب ئەفغان و باخروش   ئەمیرم د خوینا ڤی میسکینی نەکوش
گەلەك گۆمان و وەهم تێت ناڤ ضەمیر   کو ئەو نابت راست و حەق ئەی ئەمیر
إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ئەی وەزیر   ستەم نەکارەکی باشە تایبەت ل فەقیر
شاه ناگرێ ئەوێ کو وی درەنجێنێ   چاوا گرت ئەوێ کو وی دکەنێنێ
گۆتنا وەزیر جەم شاه جهگیر بو   کاشفێ ئەڤ مەکر و ئەڤ تەزویر بو
گۆت قردکی بەرەو زندان بەرن   حیلە و پیلەیێ وی بکێمی بکرن
ل وی بدن وەك دهۆلا زك خالی   دا وەك دهۆلی خوە ل مە کت ڤالی
ژبەرکو هەم پر خالی بت دهل   دەنگێ وێ مە ئاگە کت ژ کل
دا سرّێ خوە بێژت ژ ئەضطرار   کو وەطوێ دلێت مە پێبگرن قەرار
چون طەمەئنینەیە صدقا با فروغ   دل ئارام نابت بگۆتنێت دروغ
درۆ مینا قرشە و دل مینا دەڤان   چ جا قرش ددەڤا نابت نهان
حەتا درۆ هەبت زمانی درێژدکێ   حەتا بزانین ژ دەڤی دەر بکێ
تایبەت قرش بکەڤێ چاڤی ژ با هاتنێ   چاڤ دکەڤێ رۆندك و گرتن و ڤەکرنێ
ئێدی ئەمێ دەیننە ڤی قرشی بپە حینا   دا چاڤ و دەڤ ژێ نەکەڤن نالینا
قردك گۆت ئەی پادشاه هێدیکە   روێ حلم و لێبورینێ نەلکێمیکە
حەتا بڤی حەدی چیە دلەزا گرتنێ   ئەز نافرم د دەستێ تەمە بۆ مرنێ
ئەو ئەدەبا کو ژبۆنا خودێ بت   نەلازمە هۆ عەجەلە تێبت
و ئەوێ کو طەبع و خەشما عارضی   دێ لەزێنت دا نەبت مونقەضی
طرسهێ هەکە راضی ببێ خەشما وی بچێ   تۆ ل ستاندن ژ وی فایت ببێ
شەهوەتا کاذب لەزێنت د طەعام   طرسا فەوتا ذەوق نەبوە، بل سقام
ئشتها صادق چێترە تاخیر بون   دا کو ئەو لێبگڤرێ نەلەز بون
تو ژبۆنا دەفعا بەلا دێ ل من دی   دا رەخنا هاتی تە ببینی و ب بەندی
دا ژ وێ رەخنێ بێتە دەر بەلا   بلی وێ رەخنێ زۆرێ هەین قەضا
چارەیا دەفعا بەلا نەبوە ستەم   چارە دبت ئحسان و عەفو و کەرەم
رەسول گۆت الصَّدَقَةُ تَرُدُّ البَلا   داوِ مَرْضَاكَ بِصَدَقَةِ يافَتِي
نە صەدەقەیە صۆتنا فەقیری   کۆر کرنا چاڤا ب دەستێ وەزیری
شاه گۆت خێر قەنجە و وەختێ وێ   ئەما دەما خێرێ بکی د جهێ وێ
جهێ روخ شاه دانی وێرانیە   ل جهێ شاه هەم فیل دانی نەزانیە

د شەریعەتێ هەم عەطا هەیە هەم زەجر   شاهێ لبانی و هەسپ ژی ل ئاخور
عەدل چ بوە؟ دانین دناڤ جهێ وێ   ظلم چ بوە؟ دانین د نەجهێ وێ
عەدل چ بوە؟ ئاڤێ بدی ئەشجارا   ظولم چ بوە؟ ئاڤدانا ستری و خارا
باطل نینە هەرچی چێکری یەزدان   ژ غەضەب و حلم و ژ نوصح و حیلان
نەخێرا موطلەقە ژڤانا تشتەك هیچ   نە شەرێ موطلەقە ژڤانا دیسا هیچ
نەفع و ضەرا هەر یەکی ژ مەوضعە   علم ژ ڤی روی واجبە و نافعە
گەلەك زەجرێ کو سەر مسکین دبن   د ثەواب ژنان و حەلاوێ چێتر دبن
ژبەرکو حەلاو گەرمی و صەفرا تینێ   شەقامێ لێدەی ژ ژەحریێ ڤەرەشینێ
شەقامەکێ د وەخت ل مسکین بدێ   کو ئەو وی ژ سەر برینێ نەجات ددێ
د مەعنا برین کەڤت سەر خۆیێ کۆتی(1)   دار لغوبارێ دکەڤێ نەلتەحتی(2)
بۆ هەر پادشاهی بەزم و زندان هەیە   بەزم بۆ موخلص و زندان بۆ تێنە گەیە
برینێ عەول بکەلێشە کو مەحلەم بکی   عەدابێ ژ برینێ دەرکە دا موستەحکەم بکی
دا ئەو ژ بن گۆشتێ تە نەخوێ   پێنجی زیان و نیڤ سودی ببێ
ژ گەرمیا وێ هندری وێران دکێ   نشکا ڤێ عەداب ناڤدە پەنهان دبێ
قردك گۆت ئەز نابێژم بهێلە   بەلێ دبێژم تەفتێشکە و بکێلە
تو ئەڤێ رێکا صەبر و نەرمیێ نەبەند   صەبر کە فکر کە روژنا چەند
بنەرمی دێ گەهی یەقیناتی   هنگی من گوهمالکە بێ کێماتی
دچونێ چما سەر رو تو دچی   چاخێ دکاری ببە ژنا راست بپێ بچی
مەشورەت بکە گەل کۆما صالحان   ئەمرێ شاوِرْهُمْ سەر پەیغەمبەر بخوان
آمْرُهُمْ شُوري بخاترێ ڤێ بوە   کو ژ تەشاور سەهو و خوەهری کێم بوە
کو ئەڤ عەقلە وەك چرایێ ئەنوەرە   بیست چرا ژ یەکەکێ رەوشەنتەرە
شایەد چرایەك بکەڤێ د میان   موشتەعل بوبێ ژ نورا عاسمان
غیرەتا خودێ پەردەیەك ئاڤێتیە   خوارێ و بانی گەل هەڤ تێکلبیە
گۆت سیرُوا بگەرهن دناڤ جیهان   بەخت و رزقێ خوە بکن ئمتحان
ژبەرکو میراث ژ رەسول ئەوە و بەس   کو ئەو نەپەنیا دبینێ ژ پێش و پەس
د چاڤان طەلەبکە هەم ئەو بەصەر   کو ناگونجێنێ شەرحا وێ ئەڤ موختەصەر
بخاترێ ڤێ مەنع کریە پەیغەمبەر   ژ رەهبانیەت و خەلوەتچونا دبن بەر

(١) کۆتی – چەپەل، گرۆ، گوری، بەرەص.
(٢) تەحتی – کولاڤ ژهریێ چێدکن بۆ رایخێ.

دا فەوت نەبت ئەڤ نەوعێ ئلتقا — کو ئەو نەظەر بەختە و کیمیایێ بەقا
دناڤ صالحان یەك ئەصلەح هەیە — ل سەر تەوقیعا وی ژ سولطان صحەیە
٢٤٠٢٠ کو ئەو دوعا گەل ئیجابەت بت موقتەرن — هەمبەرێ وی نابت مەزنێ ئنس و جن
د بەرامبەرێ وی هەر کێ شیرین و حامضە — دەلیلێت وانا لبەرحەق داحضە
کو ئەو مەیێ ژ خوەرە بلند کری — عوذر و دەلیل مە ژ نیڤەکێ راکری
چاخێ دەستێ خودێ قبلە کر عەیان — ئێدی تەحەری ژ پاش وێ مەردود بزان
هێ بزڤرینە ژ تە حەرێ رو و سەر — کو هات دیارکرن مەعاد و موستەقەر
هەکە گاڤەکێ ژ ڤێ قبلێ داهل ببی — سوخرەیێ هەر قبلەکە باطل دبی
دەما ژ تەمییز دەیرە ببی ناسوپاس — ژ تە رەڤت عەظەمەتا قبلە ناس
هەکە تە دڤێت ژ ڤێ عمبارێ بر و بُور[1] — نیف ساعەتێ خوە ژ هەڤدەر دانە بور[2]
کو د وێ دەما کو ڤەقەتی ژ ئەو موعین — تو دێ موبتەلا بی گەل بِئْسَ اَلْقَرِينْ

قصەیا ناسینا مشکی دگەل بەقێ و گرێدانا پیێ
خوە ب پیێ وی و نێچیرکرنا قرێ ل هەردوکا

ژ قەضا مشکەك و بەقەکە نەناس — سەر لێڤا جوەکێ گەل هەڤبونە ناس
٢٤٠٣٠ هەردوا جهەك ژ خوەرە دیار کرن — هەر صبە لوێدەرێ کۆم بن
وەك یارێ باوەفا گەلهەڤ درونشتن — سنگ و دل ژ وەسوەسێ دششتن
ژ تەلاقی دل ل هەر دوان موتەسع — لهەڤدو قصە خوان و موستەمع
راز ڤەگێران بزمان و بێ زمان — (اَلْجَماعَةَ رَحْمَةٌ تاویل) بزان
یێ نارەحەت لهەڤگهانێ ئەو شاد دهات — پێنج سالا ئەڤ قصەیا ددهات
گەرمیا پەیڤێ ژ دل نیشانا دوستیە — سارگرتنا پەیڤێ ژێ ئولفەتیە
دل کو دلبەر دیت کەنگی مینت طرش؟ — بلبلی گول دیت کەنگی مینت خەمش
ماصی براژتی ژ تەئثیرا خضر — ساخ بو ئەو د بەحرێ بو موستەقر
دەما یار گەل یار قەنج بو رونشتی — سەد هزاران لەوحێ سر گەلهەڤ هشتی
لەوحێ مەحفوظە پێشانیا یار — ئەو رازێ کەونەین دکێ ئاشکار
٢٤٠٤٠ رێبەرێ رێیە یار دناڤ قودوم — ژ ڤێ موصطەفا گۆت ئەصْحابِی نُجُومْ
ستێر د چول و دەریا رێنومایە — هەر ل ستێرێ بنێرە کو ئەو موقتەدایە

---
(١) بر – قەنجی بور– گەنم.
(٢) نەبور – خوە دور نەکە.

چاڤا ل رویٚ وی بکە جۆت   توزیٚ نەهلدە ژ ریٚکا باس و گۆت
ژبەرکو ستێر دبت پەنهان ژ ئەو غوبار   چاڤ چێترە ژ زمانیٚ باعثار[1]
حەتا بێژت ئەوا کو لیٚ وەحیە شعار   کو ئەو توزیٚ ددانیٚ و ناراکت غوبار
چون ئادەم بو مەظهەریٚ وەحی و داد   زمانیٚ وی عَلَّمَ الاَسَما گوشاد[2]
ناڤیٚ هەر تشتەکی کو ئەو هەیی   ژ صەحیفا دل زمان پیٚ ڤەدبویی
زمان شکەرا دگۆت ژ روئیەتا وی   هەمی پێکڤە خاصیەت و ماهیەتا وی
ناڤەکی وەطوڤ کو هەژییٚ تشتا بە   نە وەطوڤ کو بیٚژنە حیزی (**اَسَدُ الغابَة**)
نوح د ریٚناسینیٚ نۆه سەد سالا   هەر رۆژ وەعظا نو ددا هەڤالا
تە دگۆت لەعلیٚ وی ژ (یاقُوتُ اَلْقُلُوبْ)   نە کتاب خوەندبو نە (قُوتُ اَلْقُلُوبْ)
فێری وەعظ نەبو ژ هیچ شروح   بەلکی کانیا کشوف و شەرحا روح
ژ ویٚ مەییٚ کو دەما ئەو مەی بێت ڤەخوارن   ژ لالی ئاڤا ئاخفتنیٚ دبارن
طفلیٚ نوزاد دبت حبر و فەصیح   حکمەتا بالغ بخوینت وەك مەسیح
ژ چیایەکی کو مەی ژیٚ وەرگرت خوەش لەبی   سەد عەزەل فێر بو داوودیٚ نەبی
طەیرکا پێکڤە تەرك کر جیکە جیك   بون هەڤزمان و یاریٚ داوودیٚ مەلیك
نەعەجێبە هەکە طەیر ببت مەستیٚ وی   وەختیٚ ئاسن ببهیزیٚ دەنگیٚ دەستیٚ وی
ئەو بایی ل عادکری مرن و قەتالی   ژ سلیٚمان رە بو وەك حەمالی
بایی ل سەر سەری دبر تەختیٚ شاه   هەر صبەو هەر ئیٚڤاریەك هەیڤیٚ راه
هەم بوە حەمال و هەم جاسوسیٚ وی   گۆتنیٚ نەپەنی دکر مەحسوسیٚ وی
چاخیٚ بایی پەیڤیٚ نەپەنی گوهدکر   بەرەو گوهیٚ وی پاشایی لەز دکر
کو فلانی ییٚ هۆ گۆتی ئەو زەمان   ئەی سلیٚمانیٚ نەبی شاهیٚ جیهان

تەدبیرا مشکی دگەل بەقیٚ، کو لازمە ناڤبەینا مە وەسلەیەك هەبت کو چاخیٚ حەوجەبونیٚ بشیٚم دگەل تە بپەیڤم

ئەڤ ئاخفتن بیٚ دوماهیکە مشکی گۆت   رۆژەکیٚ بۆ بەقیٚ ئەی چرایا دۆست
گەلەك چاخا من دڤێت گەلتە بێژم راز   تو دناڤ ئاڤیٚ دکی تورك تاز
سەر لێڤا جویٚ ئەز ل تە دکم گازی   ژ عاشق د ئاڤیٚ قیرانا بهیزی
ئەز بڤی وەختیٚ مۆعەیەن ئەی دلیٚر   ژ مۆلاقاتا تە ئەز نابمە تیٚر

---

(١) باعثار – بتەحسین، شەمطین.
(٢) گوشاد – ڤەگر، بیٚ ئاخفت.

پێنج وەخت نڤێژ هات ئەی ڕێنموون   بۆ عاشقان (فِي الصَّلَواةِ دائِمُونْ)
ب پێنجا ئارام ناگریێ ئەو مەرڤێ خەمار   کو دناڤ ڤێ سڕێ گەلەکن سەد هزار
زُرْغُباً [1] نینە ڕێکا عاشقان   زاف تهنیە جانێ صادقان
نینە زُرْغُباً ڕێکا ماصیان   ژبەرکو بێ دەریا نابیێ قنیاتا جان
ئاڤا ڤێ بەحرێ کو هایل بوقعەیە   گەل ماصییێت خەمارێ خوە جورعەیە
یەك دەم هجران جەم عاشق وەکی سال   وەصلا سالەکێ پەیهەڤ جەم وی خیال
عشق تهنیتیە تهنیتی **طەلەب**   ل پەیهەڤ ئەڤ و ئەو وەك ڕۆژ و شەب
ڕۆژ ل شەڤ عاشقە و موضطەرە   و دبینی شەڤ ل ڕۆژێ عاشقتەرە
یەك لەحظێ ژ هەڤگەڕان وان نیە   ژ پەیهەڤ گاڤەکێ وان ڕاوەستان نیە
ئەڤێ گرتیە پیێ وێ، ئەو گوشێ ڤێ   ئەڤ لوێ مەدهوش و ئەو بێهوشێ ڤێ
ناڤ دلێ مەعشوق هەمی عاشقە   ناڤ دلێ عەذرا هەر و هەر وامقە
د دلێ عاشق بلی مەعشوق نیە   ناڤبەرا وانا فارق و مەفروق نیە
لیەك حێشترێنە ئەڤ دو زەنگل   ئێدی چاوا زُرْغُباً د گونجیێ ناڤ دو دل
هیچ کەس گەل خوە زُرْغُباً ددێ کار؟!   هیچ کەس گەل خوە بنەوبەت دبێ یار؟
تو ئەو یەکی کو عەقلێ فەهم نەکر   ئەڤ فەهمە ڕادوەستێ تاکو مر
مەگەر بل مرۆڤەکی کو ژ پێش مرنێ مر   کەل و پەلێ هەیینێ بەرەو یاربر
و هەکە ئدراکا ڤێ ب عەقل مومکن ببێ   ژ بۆنا چ قەهرا نەفسێ واجب دبێ؟
گەل ڕەحمەتا کو هەیی شاهێ هش   بێ ضەرورەت چاوا دبێژی نەفسێ کوش

موبالغەکرنا مشکی دزاری و لاڤا و وەصلەت خواستن ژ بەقا ئاڤی

گۆت ئەی یارێ عەزیزێ ڤێنکار   من بێ رومەتێ تە نینە یەك دەم قەرار
ڕۆژ نور و کەسب و کارم توی   شەڤ قنیات و خەو و قەرارم توی
دێ بت ژ مروەتێ ئرشادەم بکی   وەقت و بێ وەقت ژ کەرەم یادەم بکی
د هەر شەڤ و ڕۆژ ب وە**ظیفە** سەحەری   ئەی قەنجخواز وصال ڕاتبە کری
ئەز بڤێ یەك جارێ نەی قانعم   د عشق و ئەڤینا تە بێ مانعم
بێ نیازی ژ غەمێ من ئەی ئەمیر   زەکاتا جاهی بدە و بنێرە ل فەقیر
ئەڤ فەقیرێ بێ ئەدەب نادر خوەرە   ئەما ل**وطفا** عاما تە ژ وێ بەر تەرە
ل**وطفا** عاما تە ناگەرهێ ل سەنەد   هە**طاڤا** تە ل چەپەلیا[1] هەم ددەد

(١) ئیشا ڕەبحەدیثا زُرْغِباً تزدَدْحُباً.

سەد تهنییێ منێ هەی دناڤ جگەر   گەل هەر تهنییێ (**جُوعُ البَقَرْ**)
نورهێ بێ زیان هەمیا بەلاڤدکێ   وان چەپەلیا ژ هشکیێ ئێزنگ دکێ
ریخ و **طەپك** دهاڤێنە کورها حەمام   ل دەر و دیوارا روناهی دکێ تەمام
چەپەلی بو خوەشك بو نوکە   چاخێ رۆژێ لێخوەند ئەو چێروکە
رۆژێ هەم هناڤێ زەڤی گەرم کر   حەتا زەڤییێ چەپەلییێ مایی راکر
بو جوزئێ خاك و ژێ دەرکەت نەبات   هَكَذا يَمْحُو الآلهُ السَّيِّئاتُ
بو جوزئێ خاك، ئەو پر بو ژ نور   هَكَذا يَغْفِرُ لِمَنْ يُعْطِي اُلغَفُورْ
بو جوزئێ خاك ژ وی بارەشاد   هَكَذا يَرْحَمُ اللهُ لِلعِبادْ
گەل چەپەلییێ کو ئەو پیسترینە ڤێ بکێ   ئەوێ چ ل نەبات و نێرگز و نەسرین بکێ
ئەو نەسرینا پاك و پاقژ و بوەفا   خودێ چ بەخشت د جەزا و د **عەطا**
دەما بۆ خەبیثان هۆ خەلات ددێ   کانێ بو **طەییبینا** چ دەولەت ددێ
خودایێ وان وێ ددێ کو (لاعَيْنٌ رَاتْ)   کو ئەو ناگونجێ د زمان و د لوغت
ئەم کینە، ئەڤێ بەیانکە یارێ مەن   رۆژا مەن رۆنکە ژ خولقێ حەسەن
نەنێرە دناڤ کرێتی و مەکر و هیەم   کو ژ پر ژەحری وەك مارێ کو هیەم
کو ئەزێ کرێت و خصالێ باش رەڤاندی   چاوا بمە گول دەما وی بستری چاندی!
ئەی نوبهار، حوسنا گول بدە خار   زینەتا **طاوس** بدە ئەڤێ مار
ئەز دکەمالا کرێتیمە مونتەهی   لوطفا تە د **فەضل** و دفەن مونتەهی
وەختێ ب مرم فەضلێ تە دێ گری   گەرچ ژ کەرەم ئەو ژ حاجەتە بەری
ل سەر گۆرا من دێ گەلەك رونێ   چاڤێ تەی **لەطیف** دێ رۆندکا بارێنێ
دێ ڤیرینا کەی سەر مەحرومیا من   دێ ب چاڤا گری ژ مەظلومیا من
نوکە هنەك ژ وان لوطفا بکە   خەلەکەکێ ژ ڤان پەیڤا دگوهێ من بکە
ئەوا تو دێ بێژی گەل خاکێ من   برەشێنە ل مەدرەکێ غەمناکێ من
دەستێ من بگرە د هۆ بێچارێ   من شاد بکە د وێ غەمخوارێ

لاڤەکرنا مشکی ل بەقێ هێنجەتا نەهزرێنە و دکارێ
من تەئخیر نەکە کو ((وَ فِي التَّأْخِيرِ آفاتٌ ۆ تَمْثِيلٌ))

بۆ صۆفیەکی گۆت تاجری زیف هاڤێژ   جانێ من گۆری تەیە ژ مێژ
ئەی خۆشتڤی تە ئەڤرۆ دڤێ یەك درەم   یا کو صبا سەحارێ سێ درەم

(١) چەپەلی – نەجاسەت، رێخ و طە پك.

گۆت نیڤ درەمی بدە ئەڤرۆ رازی ترم   کو صەبەیێ ببەخشی سەد درەم
شەڤا نەقد چێترە ژ دانا بدەین   نەقد بدە و شەڤێ لقەمچك دەین
تایبەت ئەو شەڤا کو ژ دەستێ تەیە   هەم قەمچك هەم شەڤا وێ مەستێ تەیە
دێ وەرە ئەی شادیێ جان و جیهان   خوەش خەنیمەتکە نەقدێ ئەڤ زەمان
قایم نەکە وی روێ ماهێ خوە ژ شەڤروان   سەر نەکێشە[1] ژ ڤێ جوێ ئەی ئاڤا رەوان
چاخێ ببینی سەر لێڤا جوێ شینیە   ڤێجا ژ دور بزانە کو ئەو دەر ئاڤیە
گۆت (سِيماهُمْ وُجُوهْ) کردگار   کو غەماز بوە بارانا سەبزە زار
هەکە شەڤ ببارت هیچ کەس   کو د خەو بوە هەر نەفس و نەفس
تازەتیا هەر گولستانا جەمیل   سەر بارانا پەنهانی هەیە دەلیل

ڤەگران بحکایەتا بەق و مشکی

ئەی برایێ من ئەز خاکیمە و ئاڤیی تو   ئەما خودان رەحم و بەخشینی تو
وەطوڤە ژ دان و ژینگەهم   کو گاه و بێگاه د خزمەت بگەهم
سەر لێڤا جوێ ئەز بجان تە دخوازم   بەرسڤ و مەرحەمەتێ نابهیزم
هاتنا د ئاڤێ ل من هاتیە گرتن   ژبەرکو تەرکیبا من ژ ئاخێ هاتیە رستن
یا قاصدی یا نیشانەکێ بکە هاریکار   دا تە ژ گازیا من بکت ئاگەدار
دناڤ ڤی کاری بەحثکرن وان دو یار   ئاخرێ وێ بەحثێ ئەڤ هات قەرار
کو بدەستڤە بێنن نەخەکی دراز   دا ژ کێشانا نەخی کەشف ببت راز
سەرەکی ل پیێ ڤی بەنیێ حەق   بێت گرێدان یێ دیتر ل پیێ تەی بەق
دا بهەڤ بگەهن ژ ڤی فەنی ئەم دوتەن   تەڤلیهەڤبن وەك جان دگەل بەدەن
بەدەن وەك وەریسە لپیێ جان   وی دکێشتە سەر زەڤی ژ عاسمان
بەقا جان د ئاڤ خەوا بێهۆشی   خلاس ژ مشکێ بەدەن کەت د خۆشی
مشکێ بەدەن ژ وی وەریسی ڤەدکێشێ   چەند تەحلیێ ژ ڤێ کێشێ جان دچێشی[2]
هەکە تە بوا کێشانا مشکێ مەژی گەنی   بەق د هندرێ ئاڤێ بوبا خەنی
ئەڤە من گۆت باقی دەما رابی ژ خواب   دێ بهیزی ژ نور بەخشا ئافتاب
یەك سەرێ نەخ ل پیێ من گرێدە   و سەرێ دیتر ل پیێ خوە گرێدە
دا ئەز بکارم پچ پچ تە بکێشمە هشکای   بئەڤی نەخێ بپیێ من و تە گرێدای

---

(١) سەر نەکێشە – نەڤەخوە.
(٢) دچێشی – طامدکێ

سەر دلێ بەقێ تەحل هات ئەڤ حەدیث
کو دێ مە د مصتکت ئەڤ خەبیث

هەر کەراهەت ددلێ مەرڤێ قەنج
دەما بکەڤێ خالی نابت ژ رەنج

ڤێ فەراسەتێ وەحیا حەق بزان نە وەهم
نورا دل ژ لەوحێ کل کریە فەهم

ئمتناعێ فیل ژ پێشڤە چون ببەیت
گەل جدیا وی فیلڤانی و دەنگی حەیت[1]

جانبێ کەعبێ نەدچو پیێ فیل
گەل لێخوڕینێ نەکەثیر و نە قەلیل

تە گۆت هشك بوە پیێت وی
یا یێ مری ژێ دەر کەتیە جانێ وی

خودێ جانێ فیلی ئاگەهدکت
و لەشکەرێ ئەبرەهی گومرەه دکت

چاخێ سەرێ وی بلایێ یەمەن دکر
فیلێ نێر وەکە هەسپی لەز دکر

حسا فیلی ژ برینا غەیب ئاگاه بو
پا حسا وەلی الله دکاری[2] چاوا بو

مانێ ئەو یەعقوبێ پاکخوێ نەبی
هەدەڤا برایێت یوسف هەمیا بربی

چاخێ ئەو ژ بابی خواستن کو بەن
بەرەو چۆلێ کو دەمەکی یاری بکن

پێکڤە گۆتنێ نەهزرینە ژ زیان
یەك دو رۆژا موهلەتێ بدیێ بابە جان

تو چما ل مە نابی هێمن و ئەمین!
یوسفێ خوە بسپێرە گەل حافظین

دا بهەڤرە یاریا بکەن د مورغزار
ئەم دڤێ دەعوەتێ ئەمینن ل رۆژگار

گۆت ڤێ دزانم کو نەقلا وی ژ جەم
من ددل زێدە کت دەرد و ئەلەم

ئەڤ دلێ من چ جا ناهلگرێ ڤرا[3]
کو نورا دل ژ نورا رەبێ حازرە

ئەو دەلیلەکە قاطع بو سەر فەساد
و ژ قەضا وی ژێرە نەکر اعتداد

ئەو نیشانی ژ وی بهوری وەسان
کو قەضا د فەلسەفێ بو ئەو زەمان

ئەڤ نەعەجێب بو کو کۆر بکەڤێ چالێ
ئەو عەجێبەکە تنایێ ب چاڤ دچالێ

کو ڤێ قەضایێ رە رەنگارەنگێ تەصریفایە
چاڤ بەندێ وێ (یفعل الله) مایشایە

هەم بزانت هەم نزانت دل فەنێ وێ
موهرا ئاسنی دبت موم بۆنا وێ

دل دبێژت کو مەیلا من ئەڤە
دەما بڤێت هەرچی ببت، بێژەڤە

هەم ژ ئەڤێ خوە مەغفل دکت
د عقالا وێ جان مەعقل دکت

هەکە مات ببت دناڤ ڤێ ئەو بُوالْعُلا
ئەو نابت مات دبت ئبتلا

هنگی یەك بەلا وی ژ صەد بەلا دکرێ
یەك هبوطا وی بدەرجێ بلند بەرێ[4]

ئەڤ خاڤێ شۆخ کو وی نەجات ددێ مودام
ژ سەد هزاران خەمارێ کرێت خام

(١) دەنگێ حەیت – وەختێ ل حەیوانی دحەیتێنن بۆ رێڤە چونێ
(٢) دکاری – دشوغل، ئیش، کار.
(٣) ڤرا – دروا، ڤر – درۆ.
(٤) بەرێ – دبێ.

عاقبەت ئەو دگەهیٚ و بت ئوستاد ژ جیهانا کۆلەتی دەرچت و بت ئازاد
ژ شەرابا لایزالی بتە مەست دبت مومتاز و ژ خەلائق ڤەرەست
٢٤١٧٠ ژ ئعتقادا ستا پر تەقلیدا وان و ژ خیالا تەفەکورا بیٚ دیدا وان
هەی عەجەب چ فەن ددانیٚ ئدراکا وان جەم جەزر و مەدا بەحرا بیٚ نیشان
ژ ویٚ چۆلبە یاریٚ ئەڤ عمارەت چێبو ملك و پادشاهی و وزارەت چێبو
ژ ویٚ چولبەیارا عەدەمیٚ مەستێت شۆق دگەهەنە شەهادەتیٚ جۆق جۆق
کاروان د کاروان ژ ڤیٚ چۆلبەیاریٚ دگەهەن د هەر صبەه و ئێڤاریٚ
تێت و وپاقا مە دگرت گرۆ کو گەهشتم بۆ نەوبەتا مەتو برۆ
چاخیٚ کوری چاڤیٚ عەقلی ڤەکر باڤی زۆکا جلیٚ خوە ژبەر خوەکر
ئەڤ جادەیا شاهە ژ ڤیٚ لایی رەوان و ئەو ژ وی لایی صادران و واردان
قەنج بنێرە ئەم رونشتی ریٚ دچن تو نابینی قەصدا جهیٚ نودکن
بخاتریٚ مالەکی تو ناگری رەئسیٚ مال بەلکی ژبۆنا غەرەضێت د مەئال
٢٤١٨٠ ڤێجا موسافر ئەو بوە ئەی سەرپەرشت کو وی سەیر و مەسیر د موستەقبەل هشت
وەطۆڤ کو ژ پەردەیا دل بیٚ کلال گاڤ بگاڤ تێتەڤە خەیلیٚ خەیال
هەکە تەصویرات نەژ یەك چاندنگەهن چاوا پەیاپەی جانبیٚ دل دگەهن؟
لەشکەریٚ تەصویراتیٚ مە بکۆم دلەزن ژ تهنا بەرەو کانیا دل دبەزن
جەرا پر دکن و زو دچن هەر و هەر پەیدا وپەنهان دبن
ئەفکار ژ ستێرێت چەرخ بزان دایر دناڤ چەرخا دیتریٚ عاسمان
تە سەعد دیت سوپاسکە ئیشارکە تە نەحس دیت صەدەقیٚ و ئستغفار کە
ئەم کینە وەرەڤە ئەی عەزیز مەند طالعەم موقبلکە و بکە گۆڤەند
روحی تابانکە ژ ئەنواریٚ ماه ژبەرکو ژ دەربا گوناهیٚ جان بو سیاه
ژ خیال و وەهم و ظەنیٚ نەجات بدە ژ چال و جورا وەریسی نەجات بدە
٢٤١٩٠ دا ژ دلداریا قەنجا تە دلی پەر دەرێنیٚ بفرت ژ ئاڤ و گلی
ئەی عەزیزیٚ مصر جانەم دەست بگر لڤی زندانیٚ خوە قەبولکە عوذر
ئەی عەزیزیٚ مصر و دروست دپیڤان یوسفیٚ مەظلومە دناڤ زندان
د خلاسکرنا وی خوەکیٚ بین زو کو (انَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينْ)
حەفت گایێ زەعیف پرژنە کارن حەفت گایێ قەلەو وان دخوارن
حەفت وەشیێ کرێتیٚ هشکیٚ قەرمچی حەفت وەشیێ کەسك دمچمچی

قەحطی ژ مصرا تە دەرهات ئەی عەزیز / هەیٚ ئەی شاه بۆ ڤیٚ نەبە موستەجیز[1]
یوسفێ من د حەبسا تەیە زندان / هەیٚ من خلاسکە ژ دەستێت ژنان
کو د عالەما عەرش بوم مەربەطێ ئو / شەهوەتا دایکێ هاڤێتم کو (اِهْبِطُوا)
ڤێجا کەتم ژ وێ کەمالا موستەتم[2] / ژ فەن و حیلا ژنێ بزندانا رەحم
روحی ژ عەرش تینت حەطیم / لاجەرەم کەیدێ ژنان بت عەظیم
ئەول و ئاخر هبوطا من ژ ژەن[3] / چاخێ کو بوم روح و چاخێ هەمە بەدەن
وەرە گوهدێرە زارینا یوسف د تەحسین / یا رەحم ل یەعقوبێ بێ دل کە بێ حسین
نالین ژ برایان بکەم یا ژ ژنان / کو وەکی ئادەم دەرخستم ژ جنان
ژ میشالا وێ پەلکا صباطێ چرمسیمە / کو ژ بەحەشتا وەصلێ گەنم خواریمە
چاخی من دیت لوطف و ئکراما تە / و ئەو سەلام و سلم و پەیغاما تە
من سپەندا چاڤێ خراب ئانی پێش / دیسا چاڤێ خراب د سپەندێ ل من کرە ئێش
دافعێ هەر چاڤێ خراب ژ پێش و پەس / چاڤێت پر خەمارێ تەیە و بەس
بۆ چاڤێ خراب چاڤێ قەنجت شەها[4] / مات و موستەئصل دکت **نِعْمَ الدَّوا**
بەل ژ چاڤت زۆر کیمیا دگەهت / چاڤێ خراب رە قەنج چاڤ دکت
چاڤێ شاه ل چاڤێ بازێ دل دائیە / چاڤێ بازێ وی زاف باهمەت بویە
حەتا ژ زۆر همەتی کو پەیدا کت ژ نەظەر / ناگرت بازێ شاه غەیری شێرێ نەر
شێر چیە؟ کو ئەو شاهبازێ مەعنەوی / هەم نێچیرا تەیە و هەم نێچیرا وی توی
بت صەفیرێ بازێ جان د پاوانێ دین / نەعرەییێت (لا أُحِبُّ الْآفِلِيْنْ)
بازێ دل کو لپەی تە دفری / ژ عەطایا بێ حەدەتا چاڤی گەهی
دفنێ بهن وەرگرت و گوهی ژ تەسماع / بۆ هەر حسەکێ قسمەتەك هات مشاع
دەما بهەر حسەکێ رێ بدی لایێ غەیب / بۆ وێ حسێ نابت سستی و مرن و شەیب
مالك الملکی بحس تشتی ددی / داکو ئەو حس لحسا بکەت مەدەدی
جەهدکە دا حسا تە بلند بچی / داکو کارێ حس ژ وێ بلند ببی

---
(١) نەبە موستەجیز – پەسەند نەکە.
(٢) کەمالا موستەتم – کەمالا تەمام.
(٣) ژەن – ژن.
(٤) شەها – ئەی شاه.

حکایەتا سولطان مەحمودێ غەزنەوی و هەڤالیا وی شەڤ دگەل دزان و موطەلع بون ل ئەحوالێ وان

شەڤەکێ شاه مەحمود دگەرها بتنێ
گەل کۆما دزێ شەڤگەر کەت ڕێکەتنێ
٢٤٢٢٠ ڤێجا گۆتنێ کو تو کیی ئەی هۆگرۆ؟
گۆت ئەز شاهم یەکەك ژ وە ئەی کورۆ
وی یەکی گۆت ئەی کۆما مەکر کێش
دێ ڤەگێرن ژ حیلە و پیلەیێ لپێش
حەتا بێژت گەل حەریفان دسەمەر
کو وی چ هەیە مەنطکی ژ هۆنەر
وی یەکێ گۆت ئەی کۆما فەن فروش
خاصیەتا من هەیە ناڤ دو گوش
کو زانم سەگ چ دبێژت ب عەوعەوێ
گۆتنێ ژ دیناری دوپشك ل تە دکەوی[(١)]
ویێ دیتر گۆت خوشتڤییێت زێر و دراڤا
خاصیەتا من هەمی دناڤ چاڤە
هەرکێ دناڤ شەڤارەش ببینم
بێ گۆمان وی ل رۆژا رۆن بناسینم
یەکی گۆت خاصیەتا من یا د زەندان
کو نەقبا دکەم بزۆرا دەستان
یەکی گۆت خاصیەتا من د کەپوە
کارێ من د ئاخێ بهنکرن بوە
دا دەست سِرُّ النَّاسِ مەعادن
کو پەیغەمبەری ئەو بوچی گۆتن
٢٤٢٣٠ ئەز ژ ئاخا بەدەن دزانم کو دناڤ وێ
چەند نەقدە و ژ کانێ[(٢)] چیە تێ
دکانەکێ زێر بێ حیسا بەدەرج
و ئەوا دیتر دەخلێ وێ کێمتر بوە ژ خەرج
هەر وەکو مەجنون هەر خاکێ بهنبکم
بێ خەطا خاکا لەیلێ ناس دکەم
بهنکەم زانم ژ هەر پیرا هەنی
گەر یوسف بت و هەکە ئەهریمەنی
مینا ئەحمەد کو بهن بر ژ یەمەن
ژ وێ نەصیبەکێ بری دفنا مەن
کو کیشك ئاخ جیرانیێ زێرە
یا کیشك ئاخ صفر و بێ خێرە
یەکی گۆت ئەڤ خاصیەتە ددەستم
کو وەریسەك بدرێژ یا ئالا ببەستم
هەکە چەند قەصر گەلەك بلند بت
وەریس ل بلندیا قەصرێ توند بت
هەر وەکو ئەحمەد کو وی ئاڤێت وەریسێ جانی
حەتا کو وەریسێ وی ئەو بر لایێ عاسمانی
خودێ گۆتیێ کو ئەی وەریس هاڤێژێ بەیت
وێ ژ من بزان **مارَمَیْتَ اِذْ رَمَیْتْ**
٢٤٢٤٠ پشترە ژ شاه پرسین کو ئەی هەڤال
بێژە خاصیەتا تە چیە د ئەڤ حال
گۆت خاصیەتا من د رهایە بەرمەلا[(٣)]
کو ئەز موجرمان نەجات ددم ژ بەلا

---

(١) کەوێ – کەڤێ.
(٢) کان – مەعدەن.
(٣) بەرمەلا – ظاهر.

چاخێ موجرمان بدەنە جەلادان — وان نەجات ددم بەیك رهبا دان
دەما رهی برەحمەت ڤەهەژێنم — مەقتولی ساخ دكم و ڤەدژیێنم
پێكڤە گۆتنێ كو رێبەرێ مە توی — رۆژا نەخوەش خلاس كەرێ مە توی
ژ پاش وێ هەمی گەلەڤ دەركەتن — بەرە و قەصرا شاهێ پیرۆز رێكەتن
وەختێ ژ راست صەگ ب عەوعەو كەت — گۆت دبێژت شاه گەلوە برێكەت
ویێ دیتر ب كولم و مصت بهن د كر ئاخە — گۆت كو ئەڤ مالا بێوەژنەك نەساخە
ڤێجا وەریس هاڤێت ئوستایێ كەمەند(١) — حەتا گها وی لایێ دیوارێ بلەند
دەما جهەكی دیترێ ئاخێ بهن كر — گۆت ئاخا خەزینا شاهەكیە لڤر
٢٤٢٥٠ نەقە بكەر نەقەب لێدا گها خەزینێ — هەر یەكەكی ژ خەزینێ تشتەكی كشینێ
گەلەك زێر و زێرین و گەوهەرێن هەژی — دزان هەلگرتن و پەنهان كرن ژی
شاه هەڤال بو ناسكر مەنزلگاهێ وان — حیلە و ناڤ و رێك و پەناهێ وان
خوە ژ دزا دزی و ڤەگەریا — رۆژ د دیوانێ كر باسا سەربوریا
ئێدی هنارتنە وان ئێلچێ مەست — حەتا هەر ئێلچیەكی دزەك بەست
دەست گرێدایی بەرەو دیوان هاتن — و ژ طرسا جانێ خوە بلەرزك كەتن
چاخێ كو راوەستان ل بەر تەختێ شاه — یارێ شەڤا وان بو ئەو شاهێ وەك ماه
ئەوێ كو شەڤ مەیزاندبا ل هەركەسی — رۆژ دیتبا بێشەك وی دناسی
گاڤا شاه ل سەر تەخت دیت و گۆت ئەڤ — هەڤالێ شەڤگەرێ مە بو دیشەڤ
ئەوێ كو چەندین خاصیەت درهێ ویە — ئەڤ گرتنا مە هەم ژ تەفتێشا ویە
٢٤٢٦٠ چاڤێ عارف وەكی شاه بو لاجەرەم — لێڤا ڤەدكێ ژ مەعریفەت گەل حەشەم
گۆت هُو مَعَكُمْ شاه بو مێز دكر — فعلێ مە ددیت و ل سرێ مە گوهدكر
چاڤێ من د شەڤا طاری شاه ناسكر — شەڤ هەمی گەل وی بڤین دەرباسكر
ئومەتا خوەرە بخوازم ئەز ژ وی — كو ئەو نەزڤرینت ژ عارف روی
ژ چاڤێ عارف بزان ئەمانێ هەر دو كەون — كو بوی پەیدا دبت هەر پەناه و عەون
ژ وێ موحەمەد شافعێ هەر داغ(٢) بو — كو ژ بل حەق چاڤێ وی مازاغ بو
د شەڤا دنێ كو پەردە ل پەردە نشیڤی — ناظر ل حەق بو و ژ وی بوە هیڤی
ژ اَلَمْ نَشْرَحْ دو چاڤێ وی كل كر — دیت ئەواكو جبرائیل پەیدا نەكر
كو خودێ چاڤێ یەتیمی كل كەت — ئەو دبت دورّا یەتیم باقیمەت

---

(١) كەمەند – وەریسەكە حەیوانی و مرۆڤی د وەختێ رەڤێ پێدگرن و بدیوارافا دچن.
(٢) داغ – صۆتیی گوناهكار.

نــــورا وی ل ســـــەر دورّا بـــــت غالــــب
٢٤٢٧٠ مَقامــــاتُ اَلْعِبـــادْ د نـــەظـــەرا وی ددێ
ئالـــەتێ شـــاهد زمـــان و چـــاڤێ تیـــژ بـــین
هەکـــە هـــزاران مـــودەعی ل ســـەر بـــدت
بـــۆ قـــاضـــیان د حکومـــەت ئـــەڤ فەنـــە
ژ وێ پـــــەیڤا شـــــاهد ل جهـــــێ چـــــاڤیە
مـــــودەعی دیتیــــە ئـــــەما بـــــا غـــــەرەض
حــــەق دخـــــوازت کـــــو تـــــو ببـــــی زاهـــــد
حــــەق دبێـــــژت غـــــەرەضـــــێ تەرککـــــە
کـــو ئـــەڤ ئـــەغراضـــی پـــەردە نـــەل چـــاڤی
ئێـــدی هـــەمیا نابینـــت گـــەل طـــم و رم[1]
٢٤٢٨٠ دەمـا خورشـید نـورەك د دلـێ وی دانـی
ڤێجـــا ئـــەوێ بـــێ پـــەردە ببـــینێ ئەســـرارا
خـــودیێ رە د زەڤـــی و د عاسمـــانێ ســـەمی[2]
ئـــەوێ کـــو بـــو خـــودان رفعـــەت د ســـونەت
خـــودێ ژ طـــەر و هـــشکێ کائینـــات ڤـــەکر
وەخـــتێ چـــاڤێ عـــەزیز ئـــەو روح بینـــان[3]
دبـــێ شـــاهدێ مـــوطلـــەق د هـــەر نـــزاع
عەدلـــە نـــاڤێ خـــودێ و ئـــەو شـــاهدێ ویـــە
چـــاڤێ خـــودێ ل دل بـــوە د هـــەر دو دنـــێ
عـــشقا خـــودێ و ســـرا شـــاهدیا خـــودێ
٢٤٢٩٠ ژ پــــاش وێ دلقــــا گــــۆت لَــــوْلاكْ
ئەڤ قەضـا سـەر قـەنج و خـراب حـاکم بـوبێ
بـت ئەسـیرێ ئـەو قـەضـا میّـرێ قـەضـا
ئێـــدی عـــارف ژ مـــەعروف داخـــواز کـــر
ئـــەی موشـــیرێ مـــە دنـــاڤ خێـــر و شـــەر

وەطـــوێ ل مـــەطلـــوبـــی بـــت طـــالـــب
لاجـــەرەم نـــاڤێ وی دانـــی شـــاهد خـــودێ
کـــو ژ شـــەڤ رابینـــا وی نینـــە ســـرّر رەڤـــین
گـــوهێ قـــاضـــی طـــەرەفـــێ شـــاهد دبـــت
شـــاهد بـــۆ وانـــا دو چـــاڤێ رەوشـــەنە
کـــو وی ب چـــاڤێ بـــێ غـــەرەض **ســـرّر** دیتیـــە
بـــۆ دیتنـــا دل دبـــت پـــەردە غـــەرەض
بـــا غـــەرەض بهێلـــی و ببـــی شـــاهد
دا قـــەبول ببـــی و گـــەل مـــە پەیڤکـــە
لنـــەظـــەر وەکـــە پەردێنـــە د نخـــاڤی
(حُبْــــكَ الاَشْــــیاءِ یُعْمــــي و یَـــــصُمْ)
قـەدر و مەنزلـەتێ سـتێرا ل جـەم وی هلانـی
ســـەیر و بزاڤـــا روحـــێ مـــومن و کوفـــارا
نینـــــە نهـــــانتر ژ روحـــــێ ئـــــادەمی
ژ خـــودێ ب ڤـــەکرنا دو چـــاڤا لـەزکـــەت
تـــێ روح مِـــنْ اَمْـــرِ رَبِّـــي مـــوهرکر
هـــیچ تـــشت ل وی نامینـــت پـــەنهان
پـــەیڤا وی بـــشکێنێ خـــەمارێ هـــەر صـــداع
ژ ڤـــی روی چـــاڤێ دۆســـت شـــاهدێ عەدلیـــە
کـــو نـــەظـــەر خـــودێ ل ســـەر شـــاهدە بـــتێ
بـــوە هـــاڤێنێ چـــێکرنا هـــەمی پـــەردێ
د شـــەڤا معـــراج ل مـــە شـــاهدێ پـــاك
ســـەر قـــەضـــا شـــاهد نـــە حـــاکم دبـــێ
ببـــە شـــاد ئـــەی چـــاڤ رۆن مورتـــە**ضـــی**
کـــو ئـــەی رەقیبـــێ مـــە تـــو دگـــەرم و ســـر[4]
ژ ئیـــشاراتێ تـــە دلـــێ مـــە بـــێ خەبـــەر

(١) طم و رم – کێم و زیاد.
(٢) سەمی – بلند.
(٣) بینان – ژ بیناندن ئانکو دیتن.
(٤) گەرم و سر – گەرم وسەرما

ئــەی یَرانــا لا نَــراهُ رۆژ و شــەب   چــاڤبەندیٚ مــە بــوە دیــتن ســەبەب
چـاڤیٚ مـن ژ چـاڤیٚ تـە گـرت سـەرۆکانی   حـەتا کـو د شـەڤ ئافتابـەم کـەت خویـانی
ئـەو لـوطفا مـەعروفا تـە بـو ئـەی بـەهی[1]   ڤێجـا كَمـالُ البِّـر فِـي اِتْمامِـةِ
رَبِّ اَتْمِمْ نُورَنا باالسّاهِرَه   واَنْجِنا مِنْ مُفْضِحاتْ الْقاهِرَه
ل یـاریٚ شـەڤ رۆژ مـەهجوری نـەدە   ل جـانیٚ قوربـەت دیـتی دوری نـەدە
دوریـا تـە مرنەکـە بـدەرد و نکـال   تایبەت بوعدەك کـو ئـەو بـت بُعـد الوصـول
ئـەویٚ کـو تـو دیـتی وی نەکـە نـەدیتی   ئـاڤیٚ ل گیـاییٚ وی بـره شـێنه بـشینتی
مـن لا اُبـالِي نەکریمـە د طـەریق   تـو هـەم لا اُبـالِي نەکـە ئـەی شـەفیق
هـێ نـەران وی ژ رویٚ خـوە بەعیـد   ئـەویٚ کـو وی یـەك جـاریٚ رویٚ تـە دیـد
دیتنـا وەکـی بلـی تـە بـت بەنـد و غـول   كُـلُّ شَـيْءٍ مـاخَلا الله باطِـلٌ
بـاطلن و مـن رەشـەد دیـار ددان   ژبـەرکو بـاطل دکێـشت بـاطلان
ذەرە ذەرە کـو دنـاڤ ئـەڤ ئـەرض و سـەمایە   بـۆ جنـسیٚ خـوە مینـا کاوکـە هرەڤایـە
مەعـەدەنان دخـوە دە دکـت موسـتەقەر   بـۆ خـوە ئـاڤیٚ دکێـشیٚ گـەرمیا جگـەر
چـاڤ جـەذابیٚ خوەشـکان ژ ڤـان کـو یایـە   مـەژی ژ گولـستان لێگـەریٚ بهنایـە
ژبـەر کـو حـسا چـاڤ هـات رەنـگ کـەش   مـەژی و بهڤـل دکـشت بهنـا خـوەش
ژ ڤـان کێـشا ئـەی خـودایێ راز زان   تو ب جـەذبا لـوطفا خـوە بـدە مـە ئـەمان
غـالبی ل سـەر جـاذبـان ئـەی موشـتەری   هەژیـە هەکـە بەلـەنگازا بکـری
وەك تهنیـێ ب عـەور رو ب شـاه ڤـە کـر   ئەویٚ کو د شـەڤ قـەدریٚ وی بـو وەك بـەدر
چـون زمـان و جـانیٚ وی بـو مـالیٚ وی   مـالیٚ وی گـەل وی بـو گژڤـە چـوی
گـۆت ئـەم بـون وەکـی جـان بەنـدیٚ طـین   ئافتابـا جـان تـووی د رۆژا دیـن
بـو ئـەو وەخـت ئـەی شـاهیٚ نهـان سـەیر   کـو ژ کـەرەم رهـی بلڤـێنی بخـەیر
هـەر یەکـەکی خاصـیەتا خـوە دیـار کـر   وان هۆنـەرا پێکڤـە هـەزاری زێـدە کـر
ئـەو هۆنـەریٚ فِـي جَيْـدِها حـەبلیٚ مەسـەد   رۆژا مرنـیٚ نینـە ژ ڤـان فـەنا مـەدەد
بـل وان خاصـیەتیٚ وی خـوەش حـەواس   کـو چـاڤیٚ وی ب شـەڤ بـو سـولطان نیـاس
ئـەو هۆنـەرا هـەمی دێـویٚ راه بـو   غـەیری چاڤەکی کـو ئـەو ژ شـاه ئاگـاه بـو
ل شـاهی شـەرم هـات ژ وی روژ بـار   کـو ب شـەڤ ل رویٚ شـاه کـر بـو نـەظار
و ئـەو صـەیێ ئاگـەدار ژ شـاه و داد   لازمـە لەقـەبا صـەیێ کـەهف لـیٚ دانانـد
خاصـیەتا د گـوه هـەم قـەنج بـوه   کـو ئـەو بـدەنگیٚ صـەی ژ شـێر ئاگـەه بـوه

(١) بەهی – قەنج، باش.

چون صە هشیارە شەڤ وەك زێرەڤان   بێخەبەر نەبوە ژ شەڤرا بینا شەهان
هێ نەلازمە ژ پیسنا ڤان کرێتی هەبێ   لازمە هۆش ل ئەسرارێ وان دانبێ
هەرکێ ئەویە کبار بخوە پیس ناڤبت   نەلازمە بخوە ناڤگەر و خاڤ بت
زۆر جارا زێری رەش و گار دکن   دا ئێمن ببت خوە دی تالان نەکن
دەما هەرکەسی سرێ مە فام کر   بلا دو چاڤا ڤەکت و بێتە ڤر

چیرۆکا چێرینا گایێ بەحری د نورا گەوهەرا شەڤرۆن و ئاخ رژاندنا تاجری ل سەر گەوهەرا رونیکەر و رەڤین سەر داری

گایێ ئاڤی گەوهەر ژ بەحرێ ئانی   ل دۆر دچێری کو دناڤ چێرانگاهێ دانی
د شعاعا نورا گەوهەرێ گایێ ئاڤی   بلەز ژ سونبل و سۆسەن دچەری
ژ وێ پشکلێ گایێ ئاڤی عەنبەرە   کو خوارنا وی نێرگز و نیلۆفەرە
هەرکێ قوتێ وی بت نورا جەلال   چاوا نازێت ژ لێڤا وی سحرا حەلال؟
هەرکێ وەك هەنگ[1] لێ وەحیە نەفەل   چاوا خانیێ وێ نابت پر عەسەل؟
د نورا گەوهەرێ دچێرێ ئەو بەقەر   نشکا ڤە ژ گەوهەرێ دبت دورتەر
تاجرەکی سەر دورا دانی تەقنا سیاه   دا ببت طاری لپا وان و کەسکە گیاه
ڤێجا زەلامێ تاجر برەڤت سەر دارێ   گا ل زەلام دگەرهێ دا بینت خوارێ
چەند جارا ئەو گا ل دۆر پاوان دگەرێ   دا وی دوژمنی بشاخا وەرگەرێ[2]
دەما ژ وی بێ هیڤی دبت گایێ نەر   تێتە وێدەرێ کو دانی بو گەوهەر
تەقنێ ببینت سەر دورّا شاهوار   ئێدی ئەو ژ تەقنێ برەڤت ئبلیس وار
کو ئەو ئبلیس ژ حەقیقەت کۆر و کەرە   کەنگی گا زانت ناڤ تەقنێ گەوهەرە
اِهْبِطُوا جان هاڤێتە خوارا خوارێ   ئبلیس ئادەم ژ جەنەت دەرکر ڤێ جارێ
ئەی دۆستان خوە دورکەن ژ ئەڤ مەقال   اِتَّقُوا اِنَّ الْهَوي حَيْضُ الرِّجالُ
اِهْبِطُوا جان هاڤێت د بەدەن   دا بتەقنێ بنخێڤت دورّا عەدەن
تاجر وێ دناسێ و ئەما نەبەقەر   ئەهلێ دل دناسن و نە هەر گایێ نەر
هەر تەقنەکێ کو دناڤ دلێ وێ گەوهەرکە   گەوهەرا وێ نیشانا تەقنا دتیرەکە

---

(١) هەنگ – هەرکەسێ وەك مێشا هنگڤ وەحی ژێرە بێت.
(٢) وەرگەرێ – هلدرێنێ، بدرێنێ.

ڤەگەران ب چیرۆکا مشك و بەقێ و رەڤاندنا هەردوا بنكل و چەنگێ قرێ

ڤێ ئاخفتنێ دوماهیك نینە مشكێ مە   ل سەر لێڤا جوێ بر وی مێشكێ مە
وێ سەر نەخا عشق نەخ ڤەرستی   ل هیڤیا وەصلا بەقا تێگەهشتی
دهونێ سەر نەخێ دل گاڤ ب گاڤ   كو سەر نەخ من ب دەست هێنا ئەڤ
مینا **طا**یەكی بو دل و جان د حازر   كو سەر نەخی روەك ل من ڤەكر
دەما **غُرابُ البَیْنْ** هات ناگهان[1]   د نێچیرا مشكی و ئەو بر ژ ئەو مەكان
چاخێ مشك چو هەوا ژ غراب   بەق ژی هاتە كێشان ژ بنێ ئاب
مشك دنكلێ قرێ و هەم بەق   د هەوا دالەقاندی جۆتە پێ رەق
خەلكێ دگۆتن قرێ ژ مەكرو كەید   چاوا بەقا ئاڤی كریە صەید؟!
چاوا چو ناڤ ئاڤێ و وێ چاوا بر!   كەنگی قرێ بەقا ئاڤی نێچیر كر!
بەقێ دگۆت ئەڤە سزاییێ وی كەسی   كو ئەو دەشكی ببت دۆستێ[2] خەسی
ئەی هەوار ژ یارێ نا جنس هەوار   ل هەڤنشینێ قەنج بگەرهە ئەی یار
عەقل بفیغانە ژ نەفسا پر رەنج   هەر وەك دفنا كرێتە ل روێ قەنج
عەقل دگۆتیێ كو جنسیەت یەقین   ژ رێكا مەعنایە نەژ ئاڤ و **طین**
هێ نەبە صورەت پەرست و ئەڤێ نەبێژ   ژ صورەت **سڕّێ** جنسیەت نەرێژ
صورەت هاتیە وەك جماد وەك حەجەر   جامدی ژ جنسیەت نینە خەبەر
جان وەكە مور و بەدەن وەك دانا گەنمی   وێ دكێشێ لاو كنارا هەر دەمی
مور دزانت كو دانێت دەڤێ وێ   بڤێ نەڤێ دێ بن ژ جنسێ وێ
مێریەكێ جەهەك هلگرت ژ رێكێ   مێریا دیتر گەنمەك راكر د دەستپێكێ
چونا جەهی بەرەو گەنم تابعە   مێریێ ببین كو ئەو ل جنسێ خوە راجعە
تو نەبێژە چما گەنم چو لایێ جۆ[3]   ل خەصم مەیزێنە نە سەر گرۆ
مێریا رەش ل سەر تەحتیێ سیاه   مێری پەنهانە دانە دیارە نیڤ راه
عەقل بێژتە چاڤی قەنج بنەر   چ جارا دانە دچت بێ دانە بەر
ژڤێ سەبەبێ هات لایێ ئەصحاب كەلب   صورەت وەك دانەنە و مێری قەلب
ژ وێ عیسی چو لایێ پاكانێ چەرخ   قەفەس موختەلف بون یەك جنسە فەرخ

---

(١) ناگهان – نشكاڤێ.
(٢) دۆستێ خەسی – جۆتێ خەسی.
(٣) جۆ – جەه

ئـەڤ قەفـەس پەیـدا و ئـەو فـەرخێ وێ نهـان
بـێ قەفەسـکێش کـەنگی قەفـەس بـت رەوان
٢٤٣٧٠ هەی خوەسکا چاڤەکی کو عەقلێ ویە ئەمیر
عاقبــــەت بینبـــــت و زانــــا و ژیـــــر
فـــەرقا کرێـــت و لاویـــنی ژ عـــەقل بیـــنن
نـــەژ چـــاڤەکی کـــورەش و ســـپی دبیـــنن
چـــاڤ مـــەغرور بـــت بکەســـکا لیپیـــساتیێ
عـــەقل بێـــژت ل مەحەکـــدە بونـــا ســـیاتیێ
ئاڤـــەتا مورغـــــە چـــــاڤێ دانـــــە بـــــین
موخلـــــصێ مورغـــــە چـــــاڤێ دام بـــــین
داڤـــا دیـــتر بـــوە کـــو عـــەقل تێنەگەهـــشت
وەحیـــا غایـــب بـــین ژ ڤـــی لایـــی هـــشك
جـــنس و نـــاجنس ژ عـــەقل دکـــاری بناســـی
نەلازمـــە بلایـــێ صـــورەتا بکـــی باســـی
نینـــە جنـــسیەت ب صـــورەت (**لِـــي ولَـــكْ**)
عیـــسی هـــات د بەشـــەر جنـــسێ مەلـــەك
هەلکێـــشاڤە فـــەوقێ ڤـــی دیـــوارێ شـــین
مورغـا عاسمـان وەکـە وێ قـرێ و بـەقێ بـین

ئەجنا مدەتەکێ ((عَبْدُالْغَوْثْ)) برە ناڤخوە و پشترە ئانینە باژێر جەم زاروان و دیسا چو جەم پەریان بحوکمێ جنسیەتا مەعنی، و هەڤدلیا وی دگەل وان

عەبدوالغـــەو**ث** بـــو هەڤجنـــسێ پـــەری
چـــاخێ پـــەریا نـــوە ســـالا نهـــانکری
مدتـــەك بهـــوری و ژێ نـــەهات خەبـــەر
هیڤـــی ژێ بـــرین هـــەم ژن هـــەم پـــسەر
٢٤٣٨٠ ژ مێرەکـی دیـتر ژنـا وی چـێبون بـچوك
یـەتیمێت وی ژمرنـا بـابی گـۆتن چـیرۆك
کـو گـورگی ئـەو خواریـا رێگـری کوشـت
یـا ئێخـستنە چـالەکێ و لوێـدەرێ هـشت
هـــەمی هـــزرێ زاروا دنـــاڤ خیـــال بـــو
جـارەکێ نـەگۆت کـو مـە بابـەك هـەبو
پـاش نـوە سـالا هـات ئـەو هـەم عاریـە
بـــو دیـــار دیـــسا بـــو موتەواریـــە
یـەك هـەیڤێ ژن و زارۆکـێ خـو دیـت
بـو پـەنهان دیـسا کـەس ئـەو نـەدیت
هەیڤـــەکێ مهڤـــانێ زارۆکـــی خـــوە بـــو
ژ وێ و پـاش کـەس رەنگـێ وی نـەدی بـو
هەڤجنـــسیا پـــەریان ئـــەو وەصـــان بـــر
کـــو برینـــا ســـەر تـــیرێ روح دبـــر
چـــون بەحەشـــتی جنـــسێ جەنـــەت هاتیـــە
خـــودا پەرســـتی ژی ژ جنـــسیەت دبیـــە
مـــانێ نـــەبی گـــۆت کـــو ســـەخاوەت
هاتیـــە دنـــێ و چـــقەکە ژ جەنـــەت
ڤینـــا هـــەمیا جنـــسێ ڤـــینێ بخـــوان
کینـــا هـــەمیا جنـــسێ کـــینێ بـــزان
٢٤٣٩٠ مـــن شـــول پێنینـــە شـــول پێنینـــە تـــینێ
ژبـــەرکو هەڤجنـــسن ئـــەو د تێگـــەهینێ
جنـــسیەت هـــەبو د ئدریـــسی ژ نجـــوم
ئـەو هەشـت سـالا گـەل زحـل بـو د قـدوم
دماشـــارق د مـــەغارب یـــارێ وی
هەڤـــصوحبەت و مـــەحرەمێ ئـــاڤـــارێ وی
چـاخێ کـو پـاش غەیبـەتێ وی ئـانی **ڤُـدوم**
ئـــاڤ زەڤـــی وی دگـــۆت دەرســـا نجـــوم
بەرامبـــەری وی ســـتێرا صـــەف ددان
ســـتێرا تـــەڤ ل دەرســـا وی گوهـــددان

وەطوۆ كو خەلكێ ئاوازێ نجوم   دبهيستن ژ خصوص و ژ **عُموم**
جەذبا جنسيەت كێشايە تا زەمين   ستێرا ل جەم وی كريە موبين
هەريەكی ناڤێ خوە و ئەحوالێ خوە   ڤەدگێرا ژويرە شەرحا خوە
چيە جنسيەت يەكەكە نەوعێ نەظەر   كو ب ئەوێ رێكێ دبينن دهەڤديتەر
كو خودێ ئەو نەظەر كرد وی ڤەشارتی   دەما تەدانی تو وەك وی هاتی
٢٤٤٠٠ هەر **طەرەف** چ دكێشت ل بەدەن نەظەر   نبە بێ خەبەری كەنگی كێشنت باخەبەر
وەختێ كو دناڤ مێر **طەبعێ** ژن دانێ   ئەو مۆخەنەث دبت و دێ دت گانێ
دەما خودێ د ژنێ دانت **طەبعێ** مێری   ئەو ژن لپەی ژنا گەرهت بنێری
گاڤا د تەدانت صفاتێ جبرەئيل   وەكە چيچكێ د هەوا گەرهی ل سەبيل
چاڤا بدەينی مونتە**ظر** د هەوا   ژ زەڤی غەريب عاشق ل سەما
چاخێ د تەدانی صفەتێت كەری   گەر تە سەد پەر هەبن دئاخوری
مشك نە ژ صورەت كرێت دكرێ   ژ خە**بيثی** بو بەلەنگازێ قرێ
خوارن خواز و خائن و ظولمەت پەرەست   ژ پەنير و فستەق و دۆشاڤ مەست
دەما بازێ ئەشهەب[1] گرت خويی موش   بت عەيبا مشكان و عارا وحوش
خويی وی هاروت و ماروتی برادەر   وەختێ ڤەگەرا دايە وان طەبعێ بەشەر
٢٤٤١٠ دەركەتن ژ لَنَحْنُ الصّافُونْ   كەتنە چالا بابل گرێدايی سەرنخون
لەوحێ مەحفوظ ژ نەظەرا وان بو دور   لەوحێ وان بو ساحر و مەسحور
سەر ئەو پەر ئەو هەيكەل ئەوە هەر   موسايە كەسەر تەختێ فرعەونێ كافەر
لپەی طەبعە و دگەل خوەش طەبعا بروين   د طەبع گرتن گول و دهنی ببين
ئاخا گۆر هەم ژ موی دگرێ شەرەف   حەتا ئەو بدل دانت سەر گۆر رو و كەف
خاك ژ جيرانيا جسمێ پاك   چاوا موشەرەف تێت و ئقبالناك
تو هەم اَلْجارْ ثُمَ الدّار بكە گاز   هەكە تە دلەك هەيە هەرە دلدار بخواز
ئاخا تە هەم دێ بت سيرەتێ جان   دێ بت كلێ چاڤێ عەزيزان
گەلەك دتربێ رازانە بن ئاخ   چێترن بمەنفيعەت ژ سەد ساخ
ئەو سيبەر بوە و ئاخا وی سيبەردار   د سيبەرا وينە ساخ ب سەد هزار

(١) ئەشهەب – رەش و سپی.

داستانا زەلامێ وەظیفە دار ژ موحتەسبێ تەبرێز، کو گەلەك دەینکر بون ل هیڤیا وەظیفێ و بێخەبەر بو ژ مرنا وی و ژ هیچ کەس دەین نەدکر بلی موحتەسبێ مری بەس ژ وی وەردگرت

لَیْسَ مَنْ ماتَ فَاسْتَرَحَ بِمَیْتٍ   اِنَما اَلْمَیِتُ مَیْتُ الاحْیاءِ
ئەو یەکێ فەقیر ژ ئەطرا فێ دیار   بەرەو تەبرێز هات دەیندار
وی نۆه هزار دەین هەبو ژ زێرێ زەر   کو ئی ل تەبرێزە بەدرە الدین عومەر
ئەو موحتەسب بو یەك بەحر بو   هەر سەرێ موێ وی حاتەم دبو
هەکە حاتەم هەبا دبو گەدایێ وی   سەر ددانی ل بن ئاخا پایێ وی
هەکە دابایێ تهنی بەحرا ئاڤێ   د کەرەمێ وی شەرم دکر دگاڤێ
و هەکە بکربا لیەك ذەرێ مەشرقی   ئەو د هممەتا وی دبو نالایقی
لهیڤیا وی هاتەڤە ئەو غەریب   کو ئەو بۆ غەریبا دبو خزم و نەسیب
ئەو غەریب بدەریزانا وی فێر کری   دەینێ بێ حەد ژ دانا وی کۆمکری
هەم ب پشتیڤانا وی کەرەمی وەردگرت وام[1]   چونکی ب بەخشیشێ وی واثق بو زەلام
بوبو لائۆبالی و دەین دکرن   ل هیڤیا قولزەما ئکرامێ هەردبرن
خودانێ دەینا روطرش ئەو شادکام   مینا گول بکەن ژ وی رەوض الکرام
پشتا وی گەرم بو ژ خورشیدێ عەرەب   چ غەما ویە ژ سمبێلێ بولەهەب
کو جوباری هەیە عەهد و پەیمانا سەحاب   کەنگی بطەنگ تێت ژ کەراخێت ئاب
کو ساحر تێگەهشتن ژ قودرەتا خودێ   کەنگی دبێژنە ڤی دەست و پی دەست و پێ
روڤیەکی کو شێر ژێرە هەیە پشت   سەرێ پلنگا پەرچقێنێ ب کولم و مصت

هاتنا جەعفەری ((خودێ ژێ رازی بت)) بتنێ دا قەلایێ بگرێ و شێورکرنا مەلکێ وێ قەلایێ دگەل وەزیرێ قەلایێ و گۆتنا وەزیر، کو مەلك ئاگاداربە تەسلیمێ ویبە کو ئەو مۆئەیەدە و کومەلەکە مەزن ژ طەرەفێ خودێڤە د جانێ خوە دە هەیە

دەما کو جەعفەر چو بەرە و قەلایێ   قەلا ژ بەر گاڤا وی کەت تایێ
یەك سوارە ئێرش کر حەتا گها بەردەر   خەلکێ دەرێ کەهێ گرتن ژ حەذەر
کەس نەوێرا بێتە پێش بجەنگ   ساکنێ کەشتی شەرناکن گەل نەهەنگ

(١) وام – دەین، قەرچ.

وی مەلکی رو کرە ب ئالییێ وەزیر — کو چارە چیە دڤی وەقتی ئەی موشیر
گۆت ئەوەکو بهێلی مەکر و فەن — هەری جەم وی ب شویر و کەفەن
گۆت مانێ کو ئەو زەلامەکە بتنێ — گۆت ب چاڤێ تنێتیێ نەنێرنێ
چاڤی ڤەکە قەنج ل کەلهێ بنێر — هەر وەکی سیماڤێ[1] دلەرزێ ل ژێر
وەطوێڤ ل سەر زین خوە گرتیە — تو دبێژی رۆهەلات و رۆئاڤا گەل ویە
چەند کەسا بگۆری کەری ئێرش برن — خوە دناڤ دەست و پیێ وی کرن
وی ل هەریەکەکی گۆرزەك وەشاند — سەرنخون دناڤ پیێت هەسپ کشاند
لوطفا خودێ دابو وی قوەتەك — کو بتنێ شەر دکر گەل ئومەتەك
دەما چاڤێ من دیت روێ وی هۆگری — کەثرەتا ئەعدادا ژ چاڤم فری
هەکە رۆژ یەکە و ستێر هزارن — ژ بنیات ل بەر روژێ ئەو نە دیارن
هەکە هزرا ران مشك دەرێنن سەر — نە کتك دطرسێ نەدکت حەذەر
کەنگی مشك تێنە پێشڤە ئەی فلان — جەمعیەت نینە دناڤ جانێ وان
جەمعیەتا ب صورەت هەیە دگڤاشتن — کۆما بمەعنی بخواز ژ خودا هشتن
جەمعیەت نینە ژ گەلەکیا جسم — بزانە جسم قائمە ل سەر بایی وەکی ئسم
هەکە د دلێ مشك هەبا جەمعیەت — چەند مشك کۆم دبون ژ حەمیەت
گەل هەڤ هێرش دبرنە کتك — هەر یەکەکی ل کتك ددان حتك
هێرش دبرن وەکە خوە گۆری کەران — بێ موهلەت خوە ل کتکێ ددان
یەکی چاڤی وێ دەرتانی ب کولاب — وێ یادی گوهێ وی دبری بناب[2]
و وێ یا دیتر کونکربانە لێ طەنشت — دا ژ کومێ رەقیبا کربانە خشت
ئەما جانێ مشکا گەل هەڤ نینن — ژ دەنگێ کتکێ جانی دەرتینن
هەکە ژمارا مشکا ببت سەد هزار — هشك دبن ژ یەك کتکا هەژار
ژ کەریێ پەزێ قەصابی چ غەم — ژیری و تیژ هۆشی دچت خەودەم
مالك الملک قوەتا کۆمێ ددێ — بشێری حەتا ئێرشی نێچیر دکێ
دیەك زەمانی وان دکت تەرە بەرە — کەس وی ناکت ژ رێکێ دەرە
سەد هزاران نێچیرێ ب شاخ و دلێر — دبن وەك عەدەم بەرامبەری شێر
مالك الملک ددت مولکێ حوسن — بۆ یوسف حەتا بو وەك ئاڤا موزن[3]

---

(١) سیماڤ – زیبەق، جیڤە.
(٢) ناب – ددانێ تیژ
(٣) ئاڤا موزن – ئاڤا عەور.

تیرێژێ ددانت د روێ ستێرکێ　　کو شاهەك ببت خولامێ کەچکێ
نورا خوە دناڤ روێ دیتر بکێ تەڤلیهەڤ　　کو هەر قەنج و خرابی ببینت نیڤە شەڤ
یوسف و موسی ژ حەق برن نور　　د دەست و رومەت و د ذاتُ الصُدُورْ
روێ موسی روناهیەك هەلكری　　حەتا رو ب پەردە نخاڤکری
نورا روێ وی وەطوۆڤ دیتن دبر　　مینا زومورّود کو ژ دو چاڤێ مارگر
وە بخوە ژ خودێ داخواز دکر　　کو پەردە بێ نورا قەوی ببێ ساتر
پەردێ گۆت من ژ گلیما خوە چێکە　　کو ئەو ل باسێ عارفا برێك و پێکە
کو وی کسائی صەبرەك ل نور وەر گرتیە　　نورا جان لدار و تەڤنا وێ کەتیە
نابتە حافظ بل ئەڤێ بەرگ و جلێ　　غەیری ئەوێ نور ل مە ناهلێ
هەکە چیایێ قاف بێتە پێش رێ بگرێ　　هەر وەکی چیایێ طور نورا وی هلدرێ
ژ کەمالا خودێ بەدەنا زەلامێ حەق　　دناڤ نورهێنە بێچاوا[1] د سەبەق
ئەوا کو طور ذەرەیەکێ وێ ناهلگرێ　　قودرەتا وی د شوشەیەکێ جێدگرێ
ئەوا کو طور وێ ناهلگرێ بگرانی　　وی وەك ذەرێ دناڤ شوشێ دانی
زجاجەك بو مشکات جهێ نور　　کو وی ددراند ژ وێ نورێ قاف و طور
بزانە چاڤێ وان مشکا تە و دلێ وان زجاج　　گهایە سەر عەرش و ئەفلاك ئەڤ سراج
نورا وان حەیرانا ئەڤ نور هاتیە　　وەك ستێرێ ژ شەڤ ضُحی بیە
ژ ئەڤێ حکایەت کر وی خەتمێ رەسول　　ژ مەلیکێ لایَزالْ و لَمْ یَزُلْ
کو بجینابم د ئەفلاك و ڤالایی　　د عقول و د نفوسێ هێژایی
د دلێ مومن بجهم وەکی ضەیف　　بێ ژ چاوا و بێ چلۆ بێ ژ کەیف
حەتا بوی دلێ بلند و نورانی　　ژمن وەرگرێ پاشاتی و سولطانی
ئەڤ جەمالا من بێ ئایینا وەسان　　ناهلگرێ هەم زەڤی و هەم زەمان
هەسپێ ڤیانێ مەلهەردو دونیا ڤرێکر　　ئایینەیەکە زۆر فرەهـ مە چێکر
هەر گاڤ ژ ڤێ ئایینێ پێنجی عورس　　گوهدە ئایینێ ئەما شەرحا وێ نەپورس
حاصلێ وی کو ژ لبسێ خوە پەردە ل بەرکر　　کو نفوذا وێ هەیڤ کەر[2] دکر
هەکە پەردە ژ غەیری لباسێ ویبا　　د قەتها و دچو ناڤ حەتا کو چیابا
دیوارێت ئاسنی تەڤ کوندکر　　خورجك گەل نورا حەق چدکر؟!
وێ خورجکێ پەیام گرتبو ژ هاتفی　　وەختێ حضور بو خرقەیێ عارفی

(١) بێ چاوا – بێ پرسین و سوئال.
(٢) کەردکر – شەقدکر.

ئەو خورجك بوبو ستێرا نور   ژبەركو ژ خەرقەیەكێ بو با حوضور
ژ وێ ئاگر دبت رەهیێ سۆتن   كو وی ژ پێش گەل ئاگری گۆتن
د هەوایا عشقا وێ نورا رەشاد   ((صەفورا))[1] بخوە هەردو چاڤ ژ دەست داد
عەول یەك چاڤ گرت و نێری   ئەو چاڤێ وێ ژ نورا موسی فری
پشترە وێ صەبر نەما و چاڤێ دیتر   ل وێ هەیڤێ مزاخت و ڤەكر
هەر وەطوۆ مەرڤێ مۆجاهد نان ددێ   دەما نورا خودێ لێكەت جان ددێ
ڤێجا ژنەكێ گوتیێ كو ل چاڤێ خوەی نێرگزی   حەسرەت دخوی دەما ژ دەستێ تە چەرقزی؟!
گۆت حەسرەت دخوم كو صەد هزار   چاڤ هەبا كو من هەمی دكر نثار
بیبۆكێ چاڤم ژ هەیڤێ كاڤل بیە   ئەما هەیڤ وەكی گەنج د كاڤل بیە
كەنگی گەنجێ دانت كو ئەزم ئەڤ وێرانی   من بێنتە بیر د ئەیوان و خانی
خودێ ئەڤ بهیست و دو چاڤێ وێ دیسا دانێ   ژ نورا وی موسی دیت و كەت مەیزانێ
ئەڤ نور ژ نەظەرا وی پەنهان نەبو   ژ خەزینا خاص بو وێران نەبو
نورا روێ یوسفی وەختێ عبور   دكەتە پەنجەرێت هەر قصور
ئێدی دگۆتن ناڤ هندرێ خانی   یوسفە ل ڤی ئالی كریە سەیرانی
ژبەركو سەر دیوارا ددیتن شعاع   فەهم دكرن لێ خودانێت بقاع
خانیێ كو لێشباكبو ئەو طەرەف   هەبو ژ سەیرانا یوسف ئەڤ شەرەف
هێ شباكێ بلایێ یوسف ڤەكە   و ژ كەلشا وێ دەست بكونەكێ بكە
ئەڤینداری ئەو شباك ڤەكرنە   كو ژ جەمالا دۆست چاڤ رۆنكرنە
ڤێجا هەر و هەر ل روێ یارێ بنێر   ئەڤ بدەستێ تەیە ب بهیزە دلێر
رێ ڤەكە دناڤ هندرێت خوەرە   دور بكە ئەدراكێ دور هزر رە
تەكیمیا هەیە بكە دەرمانێ پۆست   ژ ڤی صنعەتی دوژمنا بكە دۆست
دەما تو خوەشك بوی گەهی بوێ خوەشكی   كو ئەو روحی نەجات ددێ ژ بێ خەلكی
طەریا وی بیستانێ جانا خوەی دكێ   دەمێ[2] وی مریێ خەما حەی دكێ
ڤی هەمی ملكێ جیهانا بدەنگ ددێ   سەد هزاران ملكێ رەنگارەنگ ددێ
ل سەر ملكێ جەمالا وی دا حەق   ملكەتا تەعبیر بێ دەرس و بێ سەبەق
ملكەتا خوەشكیا وی بەرەو زندان كشاند   ملكەتا علمێ وی بەرەو ئەیوان كشاند
شاه بو خولامێ وی ژ علم و هۆنەر   ملكێ علم ژ ملكێ حوسن راحەت تەر

---

(١) صەفورا – ناڤێ ژنا موسی پەیغەمبەرە درود لێبن.
(٢) دەم – هلم، نەبەعنا وەختە.

زڤرین ب حکایەتا زەلامێ دەیندار و هاتنا ب تەبریز و ئاگابون ژ مرنا موحتەسب

ئەو غەریبێ نۆق د دەینا ژ طرسا وام[1]   بو رێسپارێ تەبرێز ئەو دارالسلام
چو بەرەو تەبرێز و کویێ گولستان   هیڤیا وی پالدای دناڤ گولستان
رۆژا رۆنا دارالملکێ تەبرێز   ل هیڤیا وی روناهی دکر رێز
جانێ وی بکەن بو ژ وێ مێرگا رجال   ژنەسیمێ یوسفێ مصر بخیال
گۆت یا حادِي اَنِخْ لِي ناقَتِي   جاءَ اِسْعادِي و طارَتْ فاقَتِي
اِبْرِكِي يا ناقَتِي طابَ الأُمُورْ   اِن تَبْرِيزاً مَناحاتُ الصُدُورْ
اِسْرَحِي يا ناقَتِي حَوْلَ الرياضْ   اِن تَبْرِيزاً لَنا نِعْمَ اَلْمَفاضْ
سەر کاروانۆ، بارا ڤەکە ژ حێشترا   شارێ تەبرێزە و جهێ هۆگرا
خوەشیا بەحەشتییە لڤێ رێزی   ئەڤ روناهیا عەرشە ل تەبرێزی
هەر گاڤ پێلا روح ڤەکەرە ل جان   ژ بلندیا عەرشی لتەبرێز یان
دەما ل موحتەسب پرسی ئەو غەریب   خەلکێ گۆتیێ کو مر ئەو حەبیب
وی خوشتڤی ژ دارێ دونیا بارکر   مێر و ژن وێ رودایێ روزەر کر
ئەو طاوسێ عەرشی چو بەرە و عەرش   وەختێ گها وی ژ هاتفان بهنا عەرش
گەرچ سیبەرا وی پەناهێ خەلك بو   هەطاڤا وی ل هەڤ پێچا زوێ زو
وی کەشتی هاژۆت ژ ڤی ساحلێ بێخێر   ئەو هۆگر ژ ڤێ خەمخانێ بوبو تێر
زەلامی ڤێرینەك دا و کەت بێهۆش   تە دگو کاسا جان کر ڤەنوش
ڤێجا ئاڤ و گولاڤ ل روێ وی رەشاندن   هەڤرێیان ل سەر حالێ وی گریاندن
حەتا ب شەڤ بێهۆش و ژ پاش زەمان   نیڤ مری ڤەگەریا ژ غەیب جان

ئستغفار کرن وی غەریبی ژ ئعتمادا سەر مەخلوقی و بیرئانینا نعمەتێت خالق کرن و تەوبە کرن ((ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ))

دەما بهۆش هات گۆت ئەی کردگار   گوناهکارم، بخەلق بوم هیڤیدار
گەرچ خواجێ گەلەك سەخاوەت کربو   ئەو هیچ کوفوێ عەطایێ تە نەبو
وی کوم بەخشی و تەسەرێ پەر عەقل   وی قەبا بەخشی و تە بەژنا شل و مل
وی زێرم دا و تە دەستێ زێر ژمار   وی هێسترم دا و تەعەقلێ سوار

(١) وام = قەرض، دەین.

خواجىَ شەمعم دا و تە چاڤىَ هەژى ... خواجىَ نوقلم[1] دا و تە معدا قەوى

وى وەظيفە دا و تەژى و حەيات ... وەعدا وى زێر وەعدا تە طەييبات

وى وثاقم دا و تە چەرخ و زەمين ... د وثاقا تە ئەو و سەد وەك وى رەهين

ئەوا كو وى ددا ژ تە دكر رێز ... كو دل و دەست تە ژێرە كر بهێز

زێر ژ مالىَ تەيە وى زێر نەئافراند ... نان مالىَ تەيە تە نان لوى گهاند

ئەو سەخاو رەحم هەم تەدا وى ... كو ژ سەخاوەت تە زێدە كر شاديا وى

ئەز چ بێژم تو هەميىَ ددى ... كەنگى منەتىَ ل كەسەكى دكەى

من ژ وى چێكر قبلەيا خوە ... قبلە سازىَ ئەصل من ئانى بيرا خوە

ئەم لكو ڤەبون كو وى دەيانىَ دين ... عەقل دچاند د ناڤ ئاڤ و طين

٢٤٥٥٠ وەختىَ ژ عەدەم ئەڤ دۆلاڤە چێدكر ... و ئەڤ بساطا خاكى پەحندكر

ژ ستێران وى چێدكرن مصباح ... و ژ طەبايع قوفل گەل مفتاح

زاڤ و زۆرن بنە سترێت ديار و نهان ... دڤى عەردى نخافتينە و دبن عاسمان

ئادەم ئصطرلابا عالەما عولويە ... وەصفىَ ئادەم مەظهەرىَ ئايەتا ويە

هەرچى د ئينسان ديارە عەكسىَ ويە ... هەر وەكى عەكسىَ هەيڤ دناڤ ئاڤيە

ئصطرلابا وى نقوشىَ عەنكەبوت ... بۆنا ئەو صافىَ ئەزەل هەيە ثبوت

دا ژ چەرخىَ غەيب و ژ خورشيدىَ روح ... عەنكەبوتا وى دەرسا بێژت ب شروح

عەنكەبوتا ڤىَ ئصطرلابا خوەش مەقام ... بىَ سەيدا و مۆنەجم كەت دەستىَ عەوام

خودىَ تەنجيما ئەڤىَ دا پەيغەمبەران ... چاڤەكى غەيب بين لازمە بۆ ديتەران

كەتنە د چالا دنێدە ئەڤ قرون ... عەكسىَ خوە دبينن هەر يەك چالا هندرون

٢٤٥٦٠ عەكس د چالىَ ديت و ژ دەرڤە نەدى ... مينا شێرىَ نەفەهم د چالىَ بەزى

هەرچى دچالت ديارە ژ دەرڤە بزان ... ناخوە ئەو شێرىَ كو كەتە چالىَ لەرزان

كيڤرۆشكىَ ئەو شێر ژ رىَ خەلتاند ... گۆت شێرەكى دبنىَ چالىَ خوە لڤاند

هەرە دناڤ چالىَ و كينىَ ژ وى بكێشە ... چون ژ وى غالب ترى سەر ژ مل هلكێشە

ئەو مۆقەلد بو گوهدارىَ خەرگوش[2] ... و ژ خيالا خوە بو پر جوش

وى نەگۆت ئەڤ نەقش دانا ئاب نيە ... ئەڤ بلى تەقليبا ويىَ قولاب نيە

توهەم دەما ژ دوژمن كينىَ دكەشى ... ئەى ژارىَ شەشا[3] خەلەت د هەر شەشى

---

(١) نوقل – شەكرۆك.

(٢) خەرگوش – كيڤرۆشك.

(٣) شەشا – پێنج حواسىَ هندر و عەقلىَ دەرڤە.

ئەو دوژمنیا دناڤ وی عەکسێ حەقە — کو ژ صفاتێ قەهرا وێدەرێ موشتەقە
ژ عەکسێ جورمێ تەیە ئەو گوناهێ دوی — لازمە وی طەبعی ژ خۆیێ خوە بشویی
خولقێ کرێتێ تە دناڤ وێ پەیدا بو — ئەو ژ تەرە صەفحەیا ئاییێ بو
دەما تە خوە کرێت دیت ناڤ ئایینەدە — گلەهیا لخوە بکە ل ئایینێ نەدە
ل ئاڤێ دکەڤێ عەکسێ ستێرا روناك — تو ل عەعکسێ ستێرێ ددی خاك
کو ئەڤ ستێرا نەحس هاتیە د ئاڤێ — داکو سەعدا مە ژ ناڤێ باڤێ
خاك ژ بلندی برێژی سەر سەرێ وی — چونکی ژ خەلەت هزرێنی ستێری وی
عەکس پەنهان بو بەرەو غەیب نەپەنی — تە گۆمان بر کو ئەو ستێر هنجنی
ئەو ستێرا نەحس هەیە دناڤ سەما[1] — هەم ل وی لایێ لازمە لێکرن دەوا
بەلکی لازمە دلگرتن بلایێ بێلایی — نەحسا ڤی لایی عەکسێ نەحسا وی لایی
بزانە دان دانا خودێیە و بەخشش — عەکسێ وێ دانێیە دناڤ پێنج و شەش
هەکە دانا خەسان تەما خیزابت — تو بەری و ئەوێ مینت جودا بت
حەتا کەنگی ب عەکس دیتن دل خوەشە — ئەی نەظەر خوە هەر ئەصل دیتن بکە پیشە
وەختێ خودێ بەخشش کر ل ئەهلێ نیاز — با عەطا ل وان بەخشی ژیێ دراز
نعمەت بو خالدین و مُنْعِمٌ عَلَيْهِ — مُحْيِ المَوْتيه فَاجْتازُو اِلَيْهِ
دانا خودێ گەل تە تەڤلیهەڤ دبت وەکی جان — وەسا کو ئەو ببت تو تو ببی وەسان
گەر نەمینت ئشتهایێ نان و ئاب — دتە تەبێ ئەڤێ دوقوتێ موستەطاب
هەکە قەلەوی چو خودێ د لاغەری[2] — قەلەویێ پەنهان بەخشت وی سەری
وەك ل پەری قوت ژ بهنێ ددێ — بۆ هەر مەلەکی قوتێ جان ئەو ددێ
جان بتە چی حەتا تو سەنەد ژێ چێبکێ — خودێ ب عشقا خوە تە زندە دکێ
ژ وی ژیانا عشق بخواز و جان نەخواز — تو ژ وی ئەو رزق بخواز و نان نەخواز
خەلکێ وەکو ئاڤێ بزانە صاف و زەلال — دناڤ وی دیارن صفاتێ ذوالجلال
علمێ وان و عەدلا وان و لوطفا وان — مینا ستێرا عاسمان د ئاڤا رەوان
پادشاهی هەژیە بۆ ویێ خەلاق — پادشاه پێکڤە عاجز مانە ل رەواق
پادشاهێت مەظهەرێ شاهیێ حەق — فاضلێت مرئاتێ ئاگاهیێ حەق
زاڤ قەرن بهورین و ئەڤ قەرن نویە — هەیڤ ئەو هەیڤە و ئاڤ ئەو ئاڤ نیە
عەدل ئەو عەدلە و فەضل ئەو فەضل هەم — ئەما گوهورین ئەو قەرن و ئومەم

---

(١) سەما – ئاسمان.
(٢) لاغەر – زەعیف.

قەرن سەر قەرنا چون ئەی هومام
و ئەڤ مەعانی بەرقەرار و بەردەوام

ئاڤ گوهۆری دڤێ جۆکێ چەند جار
عەکسێ هەیڤ و عەکسێ ستێرێ بەرقەرار

ڤێجا ئاڤاهیا وی نینە سەر ئاڤێ رەوان
بەلکو سەر ئەقطارێ پەحنیا عاسمان

ئەڤ صفاتە وەك نجوم مەعنەویە
بزان کو سەر چەرخێ مەعانی موستەویە

خو ب رویان ئایینەیا خو بیا وی
عشقا وان عەکسێ مەطلوبیا وی

هەم ب ئەصلێ خوە دچت ئەڤ خەد و خال
دائیما دئاڤێ کەنگی مینت خیال

جوملە تەصویراتێ عەکسێ ئاڤا جوە
چاخێ چاڤێ خوە بمالی جوملێ بخوە ئووە

دیسا عەقلێ وی گۆت ببورە ژەڤ[1] حوەل
خەلّ دۆشاڤە و دۆشاڤە خەلّ

بۆ خواجێ وەکی غەیر تە گۆت ژ قوصور
شەرم بکە ئەی ئەحوەل ژ شاهێ غەیور

خواجێ کو ئەوێ ژ ڤێ ئاخدانێ دەرکەتی
نە ژمێرە جنسێ ڤان مشکێ طاریێ کەتی

ل خواجێ ژ چاڤێ ئبلیسێ لەعین
نەنێرە و ئەوی نسبەت نەکە ب طین

خواجێ جان حسێبکە نەبین جسمێ گران
وی مەژی بژمێرە نەبینە ژ هەستیان

هەڤرێکێ خورشید چلا[2] شەڤ نەخوان
ئەوێ کو ئەو بو مەسجود ساجد نەزان

مینا عەکسانە و ئەڤ عەکسی نیە
د رەنگێ عەکسێ حەق نیشادەنیە

چون مۆبەدەل بونە ئەولیایێ حەق
ژ خەلق ناوەرگەرێن وەرەق

قبلەیا وەحدانیەت نابت دووبێ!
خاك مەسجودێ مەلائك چاوا دبێ!

چاخێ دڤێ جوێ زەلامی دیت عەکسێ سێڤ
دامەنا خو دیت کر تەژی ئەو سێڤ

ئەوا کو دجۆ دیت کەنگی بت خیال
دەما کو ژ دیتنا وێ پربو سەد جوال

مینا عەکسانە ئەڤ و نینە عەکس
د میثالا عەکسێ حەق مەعنایە عەکس

بەدەن نەبین و جان مەرەنج کو ئەو بُکْمُ وصُمْ
کَذَّبُوا بِالْحَقِ لَمَّا جائَهُمْ

مارَمَیْتَ اِذْ رَمَیْتَ اَحْمَدْ مصطەخیز
دیتنا وی دیتنا خالق بوە بێ تەمیز

خودێ ئەو هلبژارت ژ ناڤ ئنس و جان
ژ وێ رَحْمَةً لِلعالَمِینْ گۆت رەحمان

خزمەتا وی خزمەتا خودێ کرنە
رۆژ دیتن دیتنا ئەڤ روزەنە[3]

خاصە ئەڤ کولەك درەخشان ژ خوەیە
نەژ تیرێژا هەطاڤ و ستێرەیە

هەر ژ وێ رۆژێ دا ل کولەکێ
ئەما نەژ رێك و طەرەفێ رۆنی دکێ

رێکەك د نیڤا رۆژ و ئەڤێ کولەکێ
هەیە نە ئاگەدارە ژ وێ کولەکێ

حەتا ئەگەر عەورەك بێت چەرخ پوش
ناڤ ڤێ کولەکێ نورها وی بوە جوش

(١) ژەڤ – ژ ئەڤ حوەل، ئەحوەل.
(٢) چلّ – چێلەمیل، خوفاش.
(٣) روزەنە – کولەك.

بلی رێکا ڤی هەوایی و شەش جهەت   هەیە ناڤ کولەك و رۆژێ ئولفەت
مەدح و تەسبیحا وی تەسبیحێ حەق   فێقی تێدە دەر ژ عەینێ طەبەق
ژ ڤێ طەبەقێ سێڤ تێدەر جار جار   نابت عەیب گەر ناڤێ وێ دانی دار
تو ئەڤێ سەبەدێ دارە سێڤ بخوان   کو ژ ناڤ هەردوا رێك تێت نهان
ئەوا کو دەرتێت ژ دارا باروەر   هەر ئەو فێقی ژ ڤێ سەبەدێ تێ دەر
ڤێجا تو سەبەدێ دارا بەخت بینە   ژێر سیبەرا ڤێ سەبەدێ قەنج بروینە
وەختێ نان ل مەعدێ گڤری مهرەڤان   چما دبێژی نان پەسنکە بدەرمان
دەما ئاخا رێکێ چاڤ رونکر و جان   ئاخا رێکێ کل ببین و کل بزان
چاخێ ژ روێ ڤێ زەڤیێ طاڤ دەرکەڤێ   چما چاڤێ من لستێرا بلند بکەڤێ
هەیین ببت فەنا نەبێژە ئەی چاڤێ شوخ   د جوا هوسا کەنگی هشك مینت کولوخ
پێش ئەڤێ رۆژێ کەنگی دهلێ هلال   گەل روستەمێ هوسا بتە چی زۆرا زال
طالبە و غالبە ئەو خودایێ مەزن   عەرد و عاسمان ژبەر وی دلەرزن
نەکە دو و نەبێژە دو و دو نەزان   عەڤدی د خواجەیێ خوە مەحۆ بزان
خواجێ ژی د نورا خواجە ئافەرین   فانیە و مری و مات و دەفین
وەختێ ژ حەق جودا ببینی ڤی خواجێ   دێ وندا کی هەم مەتن و هەم دیباجێ
چاڤ و دلی ڤەگەرینە تو ژ طین   ئەو یەك قبلەیە دو قبلە نەبین
دەما تە دو دیت ڤەمای ژ هەردو طەرەف   ئاگرەك کەت د خەف چو دخەف

میثالا دو بینی هەر وەکی وی غەریبێ باژارێ کاشانە، کو ناڤێ وی عومەر بو نان چێکەری ((نانپێژی)) بسەبەبێ ڤی ناڤێ وی هنارتە دوکانەکە دیتر و وی فام نەکر کو هەمی دوکان یەکن نانی نادنە وی یێ ناڤێ وی عومە ر بت

گەر تو عومر ناڤبی دناڤ شارێ کاشان   ب سەد درهەما نافروشنە تە لواشان[1]
دەما ببێژی ب یەك دوکانێ ئەز عومەرەم   نانی بفرۆشنە ڤی عومەری ژ کەرەم
ئەوێ ببێژی هەرە وێ دوکانا دیتر   کو نانەکی وێ ژ پێنجی نانا چێتر
هەکە ئەو حێول نەبانە ددیتن   ویێ گۆتبانە هیچ دوکان نینن ژبن[2]
ڤێجا ئشراق و شهود نەبویێ کاشانی   ناڤبەرا عومەر و عەلی فەرق دانی
ئەڤ ژ ڤێدەرێ بێژتە ویێ خەباز   نانپێژ نان بفروشە ڤی عومەرێ نان خواز

(١) لەواش – نانێ طەنك.
(٢) ژبن – ژ ئەصل.

وەختێ وی ژی بهیست ناڤێ عومەر ژ حێولی / ئەو نان نخافت کو من پاتیە[1] بۆ عەلی
ئێدی ئەو ڤرێکرە دوکانەکە دور / وی نان ژ بەر هلاند کر د قافور[2]
کو نانی بدە عومەری ئەی ئەنبازێ من / یانی فەهم بکە رازێ ژ ئاوازێ من
ئەو ژی تە ژ وی ئالی ڤرێدکت / کو ئەڤە عومەر هات دا نانی ببت
وەختێ ل یەك دوکانێ عومەر بی هەرە / ئێدی ل هەمی کاشانێ نان نینە ژ تەرە
و هەکە ل یەك دوکانێ تە گوت عەلیە / بێ درەنگ نان ژ تەرە ئی بەلیە
دەما حێولێ دو بین بوبێ بەرژ نوش / د حێولی سەدا بینی ئەی دایك فروش
د ئەڤێ ئاخا کاشان ژ ئەحوەلی / وەك عومەر دگەرهی کو نەبوی عەلی
بۆ ئەحوەلی هەیە دڤێ وێرانە کاڤل / حەوادثێ رەنگاو رەنگ و ژییە غافل
و هەکە دو چاڤێ حەقناس تە هەبن / ل مەیدانا هەردو دونیا دێ دۆست تە پر بن
خەلاسبی ژ حەوالەکرنا جابجا / دناڤ ڤێ کاشانا تەژی طرس و رجا
دناڤ ڤێ جوێ تە دار دیت یا پشکۆژ / مینا هەر جوێ د خیالا وێ نەصۆژ
کو ل تە ژ عەینێ ڤی عەکس و نقوش / حەق دبت حەقیقەت و فێکی فروش
چاڤ ژ ڤێ ئاڤێ ژ حێولی حور دبت / عەکسێ دبینێ صەڤی[3] پور دبت
ڤێجا ئەڤ دبت بمەعنا باغ نە ئاب / ئێدی نەبە روت وەك بەلقیسێ ژ حوباب[4]
بارێ رەنگاو رەنگە سەر پشتا کەران / هێ بیەك داری ڤان کەرا تومەران
سەر یەك کەری باری لەعل و گەوهەرە / سەر یەك کەری بارێ بەرو مەرمەرە
سەر هەمی جۆکا توڤێ حکمەتێ نەران / دناڤ ڤێ جوێ هەیڤ بین عەکسێ وێ نەخوان
ئەڤ ئاڤا خضرە نە ئاڤا بەقەو رەق / هەرچی دناڤ وێ دیار بێ ئەوە حەق
ژ بنێ ڤێ جۆکێ هەیڤ دبێژێ ئەز مەهم / ئەز نە وێنە مە هەم حەدیثم هەم رەهم
هەرچی ل ژۆرە هەیە دناڤ ڤێ جوێ / دڤێت دەست ببە ژۆر دڤێ ببە جوێ
ڤێ جۆکێ نەژمێرە ژ جۆکێت دیتر / ئەڤ روناهیا هەیڤێیە نە تشتێ دیتر
هەرچی دخوازی دناڤ ڤێ جوێ ببین / ژ نعمەت و تاج و بەخت و هەم ژ دین
دناڤ ڤێ جوێ هەرچی تە هەیە مراد / دیسە بنێرە و سپاسکە زاف و زیاد
هەمی مەطلوباتێ خەلکێ دو جیهان / بو مەوجود دناڤ وێ ئەڤێ بزان

(١) پاتیە – پەحتیە.
(٢) قافور – وەکی قازانە ژ گیایەکی بناڤێ گوریزك چێدکن بۆ کارێ ناڤ مالێ.
(٣) صەڤی – صەلك، زەنبیل.
(٤) حوباب – پەقپەقۆك.

گەراندن ل هەمی شارێ تەبرێز و کومبونا تشتەکی کێم و چونا وی غەریبی سەر تربا موحتەسبی ب زیارەت و گۆتنا ڤێ داستانێ ل سەر گۆرا وی برێکا ڤەلۆراندن

بێ دوماهیکە ئەڤ گۆتن ویێ غەریب | کره گری ژ دەردێ وی مەرڤێ لەبیب
سەرهاتیا دەینێ وی بو مەشهور | ئەو زەلام ژ دەردێ وی بو رەنجور
ژبۆ مالی گەرها ل هاویرێ باژێر | و ژ طەمەع دگۆتە هەر کەسێ ژۆر و ژێر
هیچ نەئانی برێکا خواستنێ بدەست | بلی سەد دیناری ویێ خوازۆك پەرەست
ئەو زەلام هات گرتە دو دەستێ وی | بره سەرگۆرا وی کەریمێ خۆشێ وی
گۆت دەما تەوفیق هەبت بەنیەك | ئەوێ بگرێ خوەش مێڤانیەك
مالێ خوە گۆری رێکا وی بکت | جانێ خوە گۆری جاهێ وی بکت
شوکرێ وی بت شوکرێ خودا یەقین | وەختێ تەوفیقا وی ب قەنجی کر قەرین
تەرکا شوکرێ وی تەرکا شوکرێ حەق بوە | حەقێ وی بێ شك بحەق مولحەق بوە
شوکری ژ خودێرە بکە د نعەم | ذکر و شوکرێ خواجێ ژی بکە هەم
رەحما دایکێ ئەگەر چی ژ خودێیە | خزمەتا وێ هەم فەرزە و ل جێیە
ژ ڤێ ئەگەرێ خودێ گۆت (صَلُوا عَلَيْهِ) | کو موحەمەد بوە (مُحْتاجُ اِلَيْهِ)
خودا بێژتە بەنی د رۆژا پەسلان | ئەوا من دایی تە چاوا تە هێلان
بێژت من شوکرێ تە کر ئەی رەب بجان | چون ژ تە بو ئەصلێ وی رزقی و نان
خودێ بێژتێ نە، تەنەکر شوکرێ مەن | چون تە نەکر شوکرێ وێ ئکرام و فەن
تە ل کەریمەکی یێ کری تۆل و ستەم | مانێ ژ دەستێ وی گها تە نعمەتەم؟
دەما گەهشت گۆرا خودان خێران | کره گرین و زاری و ڤەلۆراند ستران
گۆت ئەی پشت و پەناهێ هەر نەبیل | هەوارکە غەوثێ اَبْناءُ السَبِيلْ
ئەی غەمێ ئەرزاقێ مە ل خاطرەت | ئەی وەکی رزقێ عام احسان و بەرەت
ئەی بۆ فەقیران عەشیر و والیدەین | د خەراج و خەرج و د دانا دەین
ئەی وەك گەوهەرا دەریا ژبۆ نزیکان | دیاری ددت ئەطرافێ دەوران باران
پشتا مە ژ تە گەرم بو ئەی روهنیا دل | رەونەقێ هەر کاخ و گەنجێ هەر کاڤل
ئەی نە دینی کەس د برهێن تە گرێ | ئەی وەکی میکائیل سەفێ و رزق دێ
ئەی دلت گرێدای ب دەریایێ غەیب | ئەی بقاف کەرەمەت عەنقایێ غەیب
نەتانی بیر کو ژ مالم چ چو | بانێ قەسرا هەمەتا تە شەق نە بو
ئەی ئەز و سەد وەکی من د ماه و سال | ژ تەرە وەکی نەسلا تە بون عیال

نەقدێ مە و جنسێ مە و رەختێ مە   نافێ مە و فەخرێ مە و بەختێ مە
تو نەمری بەلێ بەختێ مە بو مر   عەیشێ مە و رزقێ مە گەل خوە بر
ئەڤ هەمی ژ حەق بو و تو واسیطە   د ناڤبەینا مە و حەق تو رابیطە
یەك مینا هزار د بەزم و کەرەم   وەکی سەد حاتەما چاخێ وەشانعەم
حاتەم ژ مری مال بمری ددێ   گویزان دژمێرێ و پاش ددێ
تو ژیانەکێ ددی د هەر نەفەس   کو ژ نەفیسی ناگونجت د نەفەس
تو ژیانەکێ ددی گەلەك قەوی   زێرێ نەقد بێ ژمار و کەمی
وارثەك نەمایە ل طەبع و خویێ تە   ئەی فەلەك سەجدە دکت ل کویێ تە
ژ گورگێ خەما لوطفت بۆ خەلك شڤان   وەك کەلیم الله شڤانێ مهرەڤان

رەڤینا مهەکێ ژ پەزێ کەلیم الله و دلۆڤانی و مهرڤانیا وی

مهەك ژ پەزێ کەلیم الله رەڤی   پیێ موسی بو پەقك نەعل کەڤی[1]
دپەی وێ مهێ حەتا ب شەڤ دگەرهان   و ئەو کەریێ پەز دور کەت ژ چاڤان
مە ژ وەستان بو سست و مەخەل   موسی گهایێ ژێ وەشاند تو زو خوەل
دەست ل سەرێ وێ دمال و پشت   وەك دایکێ دنازاند و دشوشت
نیڤ ذەرێ دل رەشی و خەشم نە   بل مهر و ڤین و ئاڤا چەشم نە
گوت وەدگرم تە رەحم ل من نەکر   چما طەبعێ تە ل خوە ستەم کر
یەزدان گۆتە فرشتان ئەو زەمان   کو پەیغەمبەری هەژیە بۆ فلان
موصطەفی گوت کو هەر پەیغەمبەری   چ ل جوانی و چ ل بچوکی شڤانیا کری
بێ شڤانی کرن و ئەو ئمتحان   خودێ نەدایێ پێشوائیا جیهان
دا ببت پەیدا وقار و صەبرا وان   ژ پێش نبوەتێ خودێ کرنە شڤان
سائلەکی گۆت تۆژی ئەی پەهلەڤان؟   گۆت ئەز ژی مەدەکێ بوم شڤان
هەر ئەمیرەك کو بو شڤانێ بەشەر   وەطوۆڤ تێت کو ببت موئتەمەر
مینا موسی حلم دناڤ شڤانیا خوە   ئەو بجی تینت بتیژ بینا خوە
لاجەرەم خودا ددیێ شڤانیەکێ   سەر بلندیا چەرخا هەیڤ روحانیەکێ
ئەو وەسا کو ژ ڤێ شڤانیێ بۆ ئەنبیا   برنە ژۆر و دا وان شڤانیا ئەصفیا
خواجێ، دیسا تە دڤێ شڤانیەت   ئەوا کری کو کۆر ببت دژمنیەت
زانم وێدەرێ خودایێ تە د هەمبەری   ل تە بەخشت سەر وەریا هەر و هەری

---
(١) کەڤی – کەفت، کەت، قەتها.

ل هیڤیا مصطا وەکو دەریایا تە ... ددان و بەخشین و موفایا تە
من دەینکر نوهھزار ژ زێرێ زاف ... تو ل کیڤەیی دا ئەڤ دەرد بیت صاف؟
تو ل کیڤەیی داکو وەك چیمەن بکەنین ... بێژی من دوسەد بەرابەر بستین
تو ل کیڤەیی داد و سەد لوطف و عەطا ... گەل غەریبێ خەستە دل بێنی بجا
تو لکیڤەیی دا ب سەد چەندان کەرەم ... گەل منێ وەستای بجێ بێنی نعەم
حاش الله تو دەرڤەیی ژەڤ جیھان ... هەم بوەختێ ساخینی هەم ئەڤ زەمان
د هەوایێ غەیب مورغەك دفرێ ... سیبەرا وێ ل سەر زەڤی دگەرێ
جسم سیبەرا سیبەرا دلە ... کەنگی جسم هەژی و هەمبە رادلە
مەرڤێ رازای رحێ وی وەك ئافتاب ... د فەلەك تابان و جسم دجلێ خواب
جان نهان ئی نخافتی وەك سەجاف ... بەدەن قەلپا دکێ ژیری لحاف
روح چون **مِنْ اَمْرِ رَبِّي** موختەفیە ... هەر **میثالەکێ** کو بێژم مونتەفیە
هەی عەجەب کا لەعلێ شەکر بارێ تە ... و ئەو بەرسڤێن خوەش و ئەسرارێ تە
هەی عەجەب کا ئەو عەقیقێ قەندرێژ ... ئەو کلیلا قوفلا موشکلێ مەیژمێژ
هەی عەجەب کا ئەو دەڤێ وەك **ذوالفقار** ... ئەوێ کو تەعەقلێت کرین بێقەرار
چەند وەك تڤیلکێ ڤەدگێری ئەی مامۆ ... کوو کوو کو کوو کوو کو
کا؟ ئەو دەرا کو دل و هزر و هشێ وی ... دائم وێدەرێ بوە وەك شێر و پشێ وی
کا؟ ئەو دەرا کو صفاتێ رەحمەتە ... قودرەتە و نزهەتە و **فطنەتە**
کا؟ ئەو دەرا کو هیڤیا مێر و ژن ... دچت ل وەختێ قەحر و حوزن
کا؟ ئەو دەرا کو ل وەختێ علەتی ... چاڤ هەبێ ل هیڤیا صحەتی
وی **طەرەفێ** بۆنا دەفعا کرێتییەکێ ... بای دخوازی بۆنا زەرع و چاندنیەکێ
وی **طەرەفێ** کو دل ئیشارەت دکت ... چونکی زمان یا **هُو** عبارەت دکت
ئەو گەل خودێیە نەلکیڤە و کا؟ ... خوەزکا چون و هاتبا وەك مەکوکا
کا؟ عەقلێ مە کو ببینت غەرب و شەرق ... ل روحا بدەت سەد رەنگ بەرق
جەزر و مەدا وی بو ببەحرێ **دژُ بَە دْ** ... جەزر بو مونتەفی و مایەڤە مەد
دەینم نوهـ هزارە و ئەز بێ دەست رەس ... سەد دینار کۆمبو ل هاریکارێ و بەس
خودێ تو کێشای مامەڤە د کشا کەش ... بێ هیڤی دێ چم ئەی جهێ تە خوەش
همەتەکێ بکە ئەزێ د حەسرەتت ... ئەی خونکار[1] دەست و رو و همەتت
هاتم سەر کانیا ئەصلێ عویون ... من دوێ پەیدا کر ل جهێ ئاڤێ خون

(١) خونکار – سولطان، پادشا.

چــەرخ ئــەو چــەرخە هەكــە مــەهتاب نیــە جــۆك هــەر ئــەو جۆكــە ئاڤــا وێ ئــاب نیــە
٢٤٧٥٠ پێت قــەنج هەنــە كــانی ئــەو موســتەطاب؟ ســـتێرێت هـــەیین كـــانی ئـــەو ئافتـــاب؟
تــو بـــەرەو خــودا چــوی ئــەی موحتـــەرەم ئێــدی ئــەز ژی بــەرەو خــودا چــم هــەم
مەجمــە ع و ئەساســێ علمــێ مَـأوي القُـرُونْ هـــەر خودێیـــە كُــلٌّ لَـــدَيْنا مُحْـــضَرُونْ
نقــوش گـــەر بـــێ خەبـــەر گـــەر باخەبـــەر هـــەمی حـــازرن د كـــەفێ نەقاشـــكەر
دەم بــــدەم د صــــەفحەیا فكـــرێ ئـــەوان ثـەبـت و مـەحوێ دكـت ئـەو بـێ نیـشان
خـــەشمێ تینـــت رضـــایـــەتێ دبـــت بـــوخلێ تینـــت ســـەخاوەتێ دبـــت
جارنـــا حقـــدێ دبـــت و صـــەفا تـــینێ خرابـــی دچـــت عجـــز و عـــەطـــا دچـــینێ
نـــیڤ لـــەحظـــێ مودركـــاتم ئێڤـــار و غـــەدو هـــیچ خـــالی نینـــە ژ ڤـــێ ئثبـــات و مـــەحو
كـوز ل چـێكەر گـەل كـوزك بـت كـار سـاز كــەنگی كــوزك ژخــوە دبــێ پــەحن دراز!
دار د دەســـــتێ نـــــەجارە موعتـــــەلف نــاخوە چــاوا تێتــە بــرین و موئتــەلف
٢٤٧٦٠ جلـــك دنـــاڤ دەســـتێ جلـــك دوز بـــوە نــاخوە ئــەو بخــوە چــاوا قــەتهێ و بــدوزبوە
مەشـــك ب دەســـتێ مەشـــكڤانی دبـــت پـــر نــاخوە بخــوە كــەنگی دبــت ڤــالا یــان پــر
یـــەك دەمـــێ پـــر دبـــت یەكـــدەمێ خـــالی ڤێجـا بـزان كـو یـا ددەسـتێ صـانعێ عـالی
چـــاڤ بەنـــد ژ چـــاڤدوزی ئاگـــەه دبـــێ صـــنع ژ صـــانع وەطـــوڤ شـــەیدا دبـــێ
تــە چــاڤ هەیــە تــو ب چــاڤێ خــوە بنــەر نـــەنێرە ژ چـــاڤێ ســـەفیهێ بـــێ هۆنـــەر
تـــە گـــوە هەیـــە بگـــوهێ خـــوە ب بهیـــز چـــما بگـــوهێ ئەحمـــەقا دكـــی لـــەییز
بـــێ ژ تەقلیـــدەكێ نـــەظـــەرێ پیـــشەكە هـەم برەئـی و عـەقلێ خـوە ئەندیـشە كـە
ب بهیـــزە ژ مـــن حكایـــەكێ د نـــەظیـــر حــەتا ژ ســرێ گۆتنــا مــن ببــی خــەبیر

خوارەزمشاه د ئۆغرێ ناڤ كاروانێ خوە هەسپەكی هـەژی و چـالاك دیـت و دلـێ وی گەلـەك كـەتیێ و (عِـادُ اَلْمُلْـكْ) دلـێ وی ژێ سـاركر و پاشـایی قـەبولكر و ئاخفتنا وی ژ دیتنا خوە پتر وەر گرت، هەر وەكی حەكیم نیظامی گـەنجی د ئیلاهـی نامێدە ئانیە. بەیت: **چاخێ زمانێ حەسود ببت بەنی فرۆش**

یوسـف ناهـێت ناسین ژ جـل و پـوش

ژ دەلالیا برایێت یوسف (سلاڤ لێبن) د دلێ بكرا وەسا لاویـی هـات ڤەشـارتن كـو ((وَ كانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ))

بـــۆ ئـــەمیرەكی هەســـپەك هـــەبو چـــالاك د طـــەوێـــلا پادشـــاه نـــەبو لـــێ مینـــاك

ئەو د مەوكب سوار بو صبگاه   نشكا ڤە هەسپەك دیت خوارەزم شاه
رەنگ و بەژنا وی چاڤێ شاه رەڤاند   حەتا زڤرینێ شاهی چاڤ لێ داناند
ل هەر عوضوەكی كو وی دمەیزاند   هەر یەكەك خوەشتر ژیێ دیتر بیناند
بلی چالاكی و گەش و نۆقا زراڤ   خودێ دابوێدە قەد و لاوینی و ناڤ
عەقلێ پادشاه زاڤ ل چارێ دگەرێ   كو ئەڤ چ بوە عەقلی دبت ژ رێ؟
چاڤێ منی تێرە و تەژیە و غەنی   ژ دوسەد خورشیدا دگرێ رەوشەنی
شاهێت برومەت ل بەر منن بێ قیمەت   نیڤ هەسپی ئەزێ كریم د حەسرەت
خودایێ ئەسرارا سحرا لێكری   ئەو دبت جەذبە نە تایبەت چێكری
فاتحە خواند و گەلەك لاحەولە كر   فاتحا وی د سنگی ژان زێدەكر
ژبەر كو ڤا بخوە دكشاند   فاتحا تنێ د جەر و دەفعێ مەشاند
هەكە غەیر نیشادەت هەم تەمویها ویە   و هەكە غەیر ژ نەظەر بچت تەنبیها ویە
ڤێجا لێیەقینبوە كو ئەو كێشا سرەكە   كارێ خودا هەر لەحظەنا درهێنەرەكە
هەسپێ رەنگین گایێ رەنگین ژ ئبتلا   دبتە مەسجود ژ مەكرێ خودا
جەم یێ كافر بوت ناهێت شكەستن   د وەمی نابینت لەوتێت پەرستن
ئەو جاذب چیە نهان دناڤ نهان   جهان رۆنكریە ژ دیتر جهان؟
عەقل و جان مەحجوبن ژ ئەڤ كەمین   ئەز بخوە نابینم تو دكاری ببین
چاخێ كو پادشاه ژ سەیران زڤری   گەل خەواصێ مەملەكەت فكری
ئێدی فەرمان دا سەرهنگان د زەمان   حەتا هەسپی بینن ژ ئەو خانەدان
ئەو مینا ئاگر گهانێ سوارە و پەیا   بو وەك هەری ئەمیرێ وەك چیا
جانێ وی ژ ژان و حوزنێ گها لێڤ   بل عِمادُ اَلْمُلْكْ نەدیتن دەلیڤ
كو عِمادُ اَلْمُلْكْ بۆ تم بەیرەقدار   بۆنا هەر مەظلومی و هەر جنایەتكار
موحتەرەمتر نە بو ژ وی سەروەری   ل جەم سولطان بو وەك پەیغەمبەری
بێ طەمەع بو و ئەصیل و موتەقی   نڤێژ كەربو و راستبێژ و ل سەر حەقی
زۆر رەئی داربو ب تەدبیر و هەژی   ئی رێزدار و بهش و عەقل و مەژی
هەم بدانا جان سەخیّ و هەم بمال   لپەی خورشیدێ غەیب ئەو وەك هلال
د ئەمیری ئەو غەریب و موحتەبس   د لباسێ فەقر و خولەت مولتەبس
وەكو باڤ بو بۆنا هەر موحتاجی   ل جەم پادشاه مەهدەرچیێ هەر موغلاجی
بۆ خرابا ساتر وەكی حلما خودا   خولقێ وی بەرعەكسێ خولقان وجودا
بجارا بەرەو چیا رێدكەت بتنێ   شاهی رێ لێدگرت ب سەد لاڤە كرنێ

هەکە دگاڤێ ل صەد جورم کربا مەهدەر   شاه چاڤ دنقاند خوە لێ نەتانی دەر
ئەو چو جەم عمادالمولکێ جامێر   سەر روتکر و سەر لخاك دانی ژێر
کو هەرچی مالێ هەیە بێژیێ بگیر   دا نەوەرگرت حاصلێ من هەر موغیر
ئەڤ یەك هەسپە جانم د وی گەرەوە   هەکە ببت یەقین دێ مرم نەدرەوە
هەکە ڤی هەسپی ژ دەستێ من ببت   ئەز یەقین زانم ژیان مرا نابت
ژین و ژیانا من ئەو هەسپە نەژ قەست   ب مالە سەر سەرێ من ئەی مەسیحا دەست
من صەبرا هەیی ژ ملك و ژن و مال   ئەڤی دبێژم بێ ڤرٍ و درۆ و خیال
ژ ڤان گۆتن و پەیڤا ناکی باوەرم   من ئمتحانکە بۆ ئمتحانێ حازرم
ئەو عِمادُ اَلْمُوْلْكْ ب چاڤ گرین و مالین   بەرەو سولطانڤە بەزی بئاخین و نالین
لێڤ گرت و لپێش سولطان راوەستا   راز ڤەگێران گەل خودێ رەبێ ئۆستا
راوەستای رازێ سولطان دبهیزی   و دناڤ وان هزرێ وی ئەڤ دلەییزی
کو ئەی خودا هەکە ئەو جوان ل رێ چو خوار   نینە کەس ژ وێرە پشت پەنادار
برەحما خوە بکە تو ل وی نەگیر   گەرچ ئەوی خلاصە ژ هەر ئەسیر
ژبەرکو موحتاجن ئەڤ خەلکان هەمی   ژ گەدا بگرە حەتا سولطان هەمی
ل حضورا ئافتابا پر گوری[1]   رێنومائی خواستن ژ شەمعا مری
د حضورا ئافتابا خوەش مەساغ   رێنومائی خواستن ژ نورا چراغ
بێگۆمان بتە بێ ئەدەبی ژ مە کرن   بتە کوفرێ نعمەت و سەر سەری کرن
ئەما پتریا هۆشێن ناڤ ئفتکار   وەك چێلە مێلن ظولمەت دوستدار
هەکە چلێ[2] د شەڤێ کرمەکی دخوێ   ئەو رۆژە کرمکی خوەی دکێ
هەکە چلێ د شەڤێ ژ کرمە مەست   کرم ژ خورشید ڤە دلڤینێ سەر و دەست
ئافتابەك کو روناهی ژێ دەرکەڤی   نعمەتا لدوژمنێ خوەژی دکێ
هەکە چێلەمێل ئەو گۆمبکت رێ   ئاخر ژ خورشید هەم وەرگرت رێ
ئەما شەهبازەك کو ئەو چلێ نیە   چاڤێ ڤەکریێ وی شاه بین و رونیە
هەکە ب شەڤ وەك چلّی ئەو بخوازێ هەیین   خورشید د ئەدەب گوهی لێدت مالین
بێژتێ دگرم کو ئەو چلّا رکۆ   علەتەکێ هەیی ل تە چیە کو بۆ؟!
دێ تە ڤەمالم بزەجر و ئلتهاب   دا تو سەر نەزڤرینی ئێدی ژ ئافتاب

---

(١) گوری – روناهی، بیێت.
(٢) چلێ – چێلەمێل، خفاش، شەڤپەر.

سزادانا یوسفێ صدیق (علیه السلام) بزندانا بضع سنین ب ئەگەرا یاری خواستن ژ غەیری خودێ و گۆتنا ((وَ اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِكَ))

وەسانێ کو یوسف ژ یەك زندانی ‌ ‌ ئەی نیازمەندێ شکەستی لبەربەردانی
یاری خوەست گۆت دەما دەرچوی ‌ ‌ مراجەم شاه بکە گفت و گوی
یادێ منکە ل بەر تەختێ وی عەزیز ‌ ‌ دا ئەو من ژی دەرێنت ژ حەبسا چلیز[1]
کەنگی زندانیەك دکت مەهدەر ‌ ‌ حەتا زندانییێ دیتر بێنتە دەر؟!
خەلکێ دونیا پێکڤە زندانینە ‌ ‌ مونتەظرێ مرنا دارێ فانینە
بل هنەکی کێم تەك ژ جوانمەردان ‌ ‌ جانێ وی ل ئاسمان، تەن د زندان
ڤێجا سزایێ وێ کو وی خواستی مۆعین ‌ ‌ یوسف د زندانێ ما بِضْعَ سِنِينْ
دێوی یادێ یوسف ژ عەقلی ڤەکر ‌ ‌ و ژ دلێ وی دێوی ئەو پەیڤ ژبیر بر
ژ ڤی گوناهێ کو هاتی ژ ئەو خوەش خصال ‌ ‌ د زندان مایەڤە ژ خودێ چەند سال
کو چ تەقصیر هات ژ خورشیدێ داد ‌ ‌ حەتا تو وەك چلێ چوی ناڤ سەواد؟!
هێ چ تەقصیر هات ژ دەریا و سەحاب ‌ ‌ حەتا تو یاری خواز بی ژ خیز و سەراب؟!
هەکە عەوام خوفاش طەبعن و مەجاز ‌ ‌ یوسفۆ، ئاخر تەیێ هەیی چاڤێ باز[2]
هەکە چلەك چو د طاری و کوری ‌ ‌ ل چاڤێ بازێ سولطان چ بو بهوری!
ئێدی بڤی جورمی ئەو ئەدەبکر ئوستاد ‌ ‌ کو ژ دارێ رزی چێنەکە عماد
ئەما یوسف مەشغولێ خوەکر ‌ ‌ ژان ژ وێ حەبسێ د دلێ وی نەکر
وەطوۆڤ قنیات و ئونس دایێ حەق ‌ ‌ کو نە زندان ل بیرێ ما نەغەسەق
نینە زندانەك وەحشتر ژ رەحم ‌ ‌ نەخوەش و طاری و تەژی خوین و وەخم
دەما خودێ رێچك بەرەو خوە ڤەکر ‌ ‌ هەردەم جسم د رەحم بتە مەزنتر
دناڤ وێ زندانی ژ ذەوقا بێ قیاس ‌ ‌ وەك گولێ ڤەدبت ژ شتلا بەدەن حەواس
دەرکەتن ژ وی رەحمی تێتە تەلاش ‌ ‌ ژ پێشی رەحم درەڤت لایێ پاش
رێکا لەذەتێ ژ هندر بزانە نەژ دەر ‌ ‌ ئەی ئەبلهە کو بزانت ژ کاخەو سەنگەر
ئەو یەکە د قورچکا حەبسێ مەست و شاد ‌ ‌ و ئەوێ دیتر ناڤ باغ طرش و بێ مراد
کاخ نە تشتەکە وێرانکە بەدەن ‌ ‌ گەنج د کاڤلانە خوەشتڤیێ مەن
ما ئەڤێ نابینی کو د بەزما شەراب ‌ ‌ هنگی مەستی خوەشە کو ئەو بت خراب

(١) چلیز – پیس، گەمار، نەپاقژ.
(٢) چاڤێ باز – چاڤێ ڤەکری

گەرچ تەژی نەخشە وی خانی راکە — گەنج بخوازە و ژ گەنجیٚ وی ئاڤا کە
خانیەکە پری نەخش و تەصویر و خیال — و ئەڤ صووەر وەك پەردیٚ ل گەنجا وصال
روناهیا گەنجە و تیریٚژکیٚت زەر — کو دناڤ ڤیٚ سنگی دکەلت صووەر
هەم ژ لوطف و جۆشا جانیٚ با ئەمەن — پەردەیەك ل رویٚ جان بوبخوە بەدەن
هەم ژ لوطفا عەکسیٚ ئاڤا باشەرەف — بو پەردە سەر رویٚ ئاڤ ئەجزاییٚ کەف
ڤیٚجا گوهدە مەثەلیٚ کو کەتیە ناڤ دەڤا — ئەو هەم ژ مەیە کوتیٚت سەر مەڤا
ژ ڤیٚ حجابیٚ ئەڤ تهنییٚت کەف پەرەست — ژ ئاڤا صاڤی کەتنە دور دەست
ئەی رۆژ، گەل قبلا وەکی تە ل پاشن — شەڤ پەرستی دکن و خفاشن
ڤان خفاشا بەرەو خوە بکە مەطار — وان ژ ڤیٚ خفاشییٚ بکرە ئەی موستەجار
ئەڤ جوان ژ ڤی جورمی ضالە و مۆغیر — کو وی ئەزیٚ گرتیم تو وی نەگیر
ئەڤ هزر و بیر د عماد المولکي — کەت کەلین وەك ژانا کولکی
لپیٚش سولطان راوەستای ظاهریٚ وی — د میٚرگا قودس جانیٚ طاهریٚ وی
وەك مەلائك ئەو بئقلیمیٚ ئەلەست — هەر دەم ب مەیا تازە دبو مەست
هندر کەیفخوەش و دەرڤە پر غەم — د بەدەنا وەکی گۆر خوەش دەم
ئەو دڤیٚ حیرەتیٚ بویٚ د ئنتظار — کا چ پەیدا تیٚت ژ غەیب و سرار
ویٚ گاڤیٚ هەسپ لدوڤ کشاندن — بەرەو جەم خوارزەمشاه ئینانەدن
براستی دناڤ ژیٚر ڤیٚ چەرخا دەوار — هەسپەکی وەطوڤ هەژی نابیٚ دیار
رەنگیٚ وی درەڤاند بیٚناهیا چاڤ — مەرحەبا ب سەریٚ سپەحی و بەژنا زراڤ
میناکا ماه وەکو عەطارد تیژ رۆ — تە دگو صەر صەر ئالیفکا وی بو نە جۆ
د شەڤ هەیڤا عاسمانیٚ بلند — دبیٚچاند ناڤبەرا بازار و گوند
وەختیٚ ب یەك شەڤیٚ هەیڤ دبریٚ تە براج — ژبەرچی تو دبی مونکریٚ معراج؟!
سەد جار مینا هەیڤە ئەو دورّا یەتیم — کو ب یەك ئیشارا وی هەیڤ بو دونیم
ئەو عەجیٚبە کو وی هەیڤ شەقکر — هەم بقەدریٚ فەهم و حسا خەلقکر
ناخوە کار و باریٚ ئەنبیا و پەیغەمبەرا — هەر ژ ئەفلاك و ستیٚران ب دەرە
تو هەم دەرکەڤە ژ ئەفلاکیٚ دەوار — ویٚ دەمیٚ مەیزێنە ل ئەو کار و بار
دناڤ هیٚکەکیٚ وەکی فەرخا — نابهیزی تەسبیحیٚ مورغیٚت ل چەرخا[١]
لیٚرە نکارن شەرحا موعجیزاتا بکن — باسا هەسپ و سولطان و سەربوریا بکن
هەطاڤا لوطفا خودیٚ ل هەرچی کەفت — ژ صەو هەسپ بت خودانیٚ شکەفت[١]

(١) لچەرخ – هەوا دفرن.

تو هەم طاڤا لوطفا وی وەکهەڤ نەزان — وی دا کەڤر و لەعلێ نیشان
نورا لەعلێ ژ وی هەیە موقتەبەس — بۆ کەڤری گەرمی و تیرێژکە و بەس
ئەوا کو ل دیوار بکەڤێ ژ هەطاڤێ — نە وەطوڤە کو بلەرزێ سەر ئاڤێ
وەختەکی شاه بو حەیران ژ وی — بەرەو عمادالمولك زڤراندی روی
کو ئەی برا ئەڤ هەسپەکی زۆر قەنجە — ژ بەحەشتە ئەڤ نەژ زەڤیا برەنجە
ڤێجا عمادالمولك گۆتیێ ئەی سولطان — دبت فرشتە ژ مەیلا تە شەیطان
ئەوا کو د نەظەر بێنی قەنجە هەما — زۆر خوەشك و رەعنایە ئەڤ مەرکەب و ئەما
هەیە ناقص ئەو سەر ناڤ سەرێ وی — دبێژی سەرێ گایە ئەو سەرێ وی
د دلێ خوارزەمشاه ئەڤێ کارکر — هەسپ د مەنظەرێ وی سارکر
وەختێ غەرەض بو دەلال و واصفی — ژ سێ گەزێ جاپون پەیداکی یوسفی
دەما کو دبت چاخێ فراقا جان — شەیطان دبت دەلالێ دورّا ئیمان
ڤێجا یێ نەزان ئیمانێ دفروشێ و تاڤێ[٢] — د وی حالی طەنگ بیەك مسینکێ ئاڤێ
و ئەو دبت خیالەك و نە ئبریق — وی دەلالی نینە قەصدەك بل تەحریق
ڤی زەمانی کو سالم و چالاکی — بهەر خیالەکێ راست و بێباکی
هەر گاڤ دورێ دفروشێ ژ کان — گویزا وەردگری مینا بچوکان
ئێدی د وێ زەحمەتی رۆژا ئەجەل — نەکێماسیە هەکە تە ئەڤبت عەمەل
تو د خیالا صورەتەکی دکەلی — مینا گویزەکی وەختێ شکان بێ کاکلی
ژ دەستپێکێ وەکی بەدرە ئەو خیال — ئەما دوماهیکێ دێ بت مینا هلال
هەکە کو ئەول تو بنێری ل ئاخری — دێ د ئەمانبای حیلا سست نەدکری
گویزا پوچە دونیا ئەی ئەمین — کێم وێ ئمتحانکە وێ ژ دور ببین
شاهی ئەو هەسپ دیت ب چاڤێ حال — و وی عمادالمولکی ب چاڤێ مئال
چاڤێ شاه دوگەز ددیت ژ لوغەز — چاڤێ وی دوماهیکبینە پێنجی گەز
کا ئەو چکلە[٣] کو یەزدان دکێشێ — کو ژ پاش سەد پەردا دبینێ جان نائێشێ
چون پەیغەمبەر ل ئاخر بو جۆت — ڤێجا بوی چاڤی جهانرە جیفە[٤] گۆت
کو وی ژ ڤی یەکی عەیبا وی بهیست و حەسب[١] — ئێدی قرمچی دناڤ دلێ وی ڤینا هەسب

---

(١) شکەفت – ئەصحاب الکهف.
(٢) تاڤێ – دهاڤێژێ.
(٣) کل – سورمە.
(٤) جیفە – کەلەخ، جەسەدێ مری.

حەســــــــــــــــــــــــــــــب[١]

چــاڤی خــوە بهــشت بــژارت چــاڤێ وی
ئــەڤ هێنجــەتبو كــو ئــەو زانــایێ كــت
وی دەر بگــرت ژ حوســنێ ل بــەر بەصــەر
ئـەو نوكتـە كـر پـەردە لبـەر چـاڤێ شـاه
پــاك پــەروەردگاری كــو قــەلات ســازی
بزانــە پــەیڤ دەنگــێ دەرە ژ قەصــرا راز
بــانگێ دەر مەحــسوس و دەر ژ حـس بـدەر
وەختێ دەنگێ چـەنگا حكمـەت خـوەش دبـێ
دەنگــێ پــەیڤا خــراب كــو دەرڤــەكت
٢٤٩١٠ گوهدێرە دەنگی دور كو دوری ژ دەرێ وی
چــاخێ تــو دبــینی كــو قــەنجیێ دكــی
چـاخێ تەخـسیر و فەسـادی كـەت كریـار
چـاخێ خـوە نـەگرە و بكـەڤی پـەی خـەس
چــما چــاڤێ وەك نێرگــزا ل هــەڤ بنقیــنم
ئـەو كۆپالكیـشێ كـو تـە بـژارتی د سـەفەر
دەســـتێ كـــۆراتی بحـــەبل الله بگـــرە
حــەبل الله چــیە؟ دەســت ژ هــەوا بــەردان
خــــەلكێ دزنــــدان رونــــشتی ژ هەوایــــە
ماصــی دنــاڤ مــەقلكا[٤] گــەرم ژ هەوایــە
٢٤٩٢٠ تورەئیــا قــاضــی و پێتــا نــار ژ هەوایــە
قــاضــیێ ئەجــسام تــە دیــت ســەر زەمــین
روح د غــــەیبا خــــوە نــــاڤ ئــــشكەنجایە
دەمــا قورتــالی ببــینی ئــشكەنجە و دەمــار
ئــــەوێ كــــو دچــــالێ زا و د ئاڤــــا ســــیاه
وەخــتێ تــە هــەوا هــێلا ژ بیمــێ[١] حــەق

هــشێ خــوە بهــشت بهیــست پــەیڤێ وی
نیــازا هەســپی بــەردلێ شــاه ســار بكــت
ئـەڤ پـەیڤ د ناڤبـەرێ بـو وەك دەنگـێ دەر
كــو ژ وێ پــەردێ هــەیڤ دبــێ ســیاه
د جهانــا غــەیب ژ پــەیڤ و بــازی[٢]
كـانێ دەنـگ ڤەكریـە دەریـا گرتیـە گـاز
ڤــــی بــــانگی دبهیــــزی و نــــابینی دەر
بنێــرە ژ چ دەری مێرگــا بەحەشــت ڤــەدبێ
بــۆ خــوەیێ خــوە دەری ســەقەر ڤــەكت
هەی خوەسكا وی كـو ڤـەبو مـەنظەرێ وی
ل ژیـــــان و راحـــــەتیی مەنزلـــــدكی
ذەوق پــەنهان دبــت تــێ ڤەشــارتن ژیــار
دێ تــە كێــشت جــەم مــراری كەركــەس
كــانی كۆپــالم بگــرە كــو كــۆرم نــابینم
مەیزێنــە كــو ئــەو ژ تــە هەیــە كۆرتــەر
بــل بئــەمر و نــەهیێ خــودێ نــەگرە
كـو ئـەڤ هـەوا بـو صـەر صـەر ل عـادان[٣]
طــەیركــێ چــەنگ لێبەســتی ژ هەوایــە
ژ مەســتوران چــوی شــەرم ژ هەوایــە
چــار ســنگ و هەیبــەتا دار ژ هەوایــە
قــاضــیێ ئــەحكامێ جــان ژی هــەم بــبین
ئــەما تــا نــەلڤی شــكەنجە د خەفایــە
ژبــەركو **ضــد** ژ **ضــد** دبــت ئاشــكار
ئـەو چ زانـت لـو**طفـا** دەشـتێ و رەنجـا چـاه
قــەدەح كــەڤێ دەســت ژ تەســلیمێ حــەق

(٥) حەسب – تنێ، بەس.
(١) بازی – یاری، چیرۆك.
(٢) عادان – قەومی عاد.
(٣) مەقلك – ئاغلەویك.

لاتُطَرِّقْ فِي هَواكَ سَلْ سَبِيلْ | مَنْ جَنابِ اللهِ نَحْو السَّلْسَبِيلْ
لاتَكُنْ طَوْعَ الْهَوى مِثْلَ الْحَشِيشْ | اِنَّ ظِلَ اَلْعَرْشِ اَوْلى مِنْ عَرِيشْ
سولطانى گۆت ڤى هەسپى بزڤرينن | زوتر من ژ ڤێ طاريێ دەرينن
شاھ گەل دلێ خوە نەگۆت ئەڤ قەدەر | نەخەلتێنە شێرى ژ ڤى رَأسَ اَلْبَقَرْ
پيێ گايێ تينى دناڤ مەيدانێ | خودێ شاخێ گايى ل هەسپى نادانێ
زۆر موناسبێ صنعەتە ئەڤ شوھرە ژ وى | كەنگى ئەو ل جسمێ هەسپ دانت صطرهێ گايى
ئەوى ئەبدان موناسب چێكرى | وەكى قەصرێت مونتەقل ل ھەڤكرى
دنيڤەكا قەصراندە ھەمى رێچكن | خوين ژ ڤى لايى بوى لايى جۆككن
و ژھندرێ وان عالەما بێ مونتەها | د نيڤا خەرگەھەكێ چەندين فەضا
جارنا وەكە كابوس دكت ماهێ | جارنا دكت مێرگ كوريا چاھێ
قەبض و بەسطا چاڤێ دل ژ ذوالجەلال | گاڤ ب گاڤ دكت وەك سحرا حەلال
ژ ڤێ ئەگەرێ موصطەفا ژ خودێ خواست | كرێتا كرێتكە و حەق راستا راست
حەتا كو دوماهيكێ تە زڤراند وەرەق | ئەز نەكەڤم پەشيمانى و قەلەق
وى عماد المولكى كو ئەو حيلە كر | مالكێ ملكێ خوە بوێ ئرشاد كر
حيلێت هۆسا مەحمودن و قەنج | ئەما قەنجا بخرابا نەھاڤێژى درەنج
مەكرێ خودا سەر كانيا ڤان مەكرايە | قَلْبْ بَيْنَ اَلاصْبَعَيْن كبريايە
ئەوێ كو چێدكت د دلێ تە مەكر و قياس | دكارت ئاگرەكى هلكەت ناڤ لباس

ڤەگەرھان بداستنا غەريبێ دەيندار و خەو ديتنا يارى دەرى

بێ دوماھيك ھات ئەو خوەش سەر بھورى | چاخێ غەريب ژ تربا خواجێ زڤرى
يارى دەرى ئەو بەرەو مالا خوە بر | سەنەدا سەد دينارى تەسليمى كر
خوارن بۆ ئانى و ژێرە گۆت داستان | كو ژ هيڤى دناڤ دلێ وى گول راوەستان
ئەوا كو وى بَعْدَ العُسْرْ يُسْرْ ديت بو | گەل غەريبى ئەو قصە گۆتبو
نيڤ شەڤ بھورى دھوناند داستان | خەوێ ئەو ھاڤێتن چێرانگاھا جان
ياريدەرى ديت ئەو سەروەر خواجەرا | ناڤ خەوا وێ شەڤێ ل صەدرێ سەرا(٢)
خواجێ گۆت ئەى يارى دەرێ مەليح | ئەوا كو تە گۆتى من دبهيست فەصيح
ئەما فەرمانا بەرسڤدانێ من نەبو | بێ ئذن و ئشارەت لێڤ ڤەنەبو

(٤) بيمێ حەق – طرسا خدى.
(١) لصەدرێ سەرا – لسەرێ ديوانخانێ.

دەمــا مــە پــێ زانــی ژ چــەند و چــوین　　مــوهر ل ســەر لێڤێــت مــە دانــین
حــەتا رازێــت غــەیب نــەبن دیــار　　حــەتا مونهــەدم نــەبن عــیش و ژیــار
حــەتا پــەردەیا غەفلــەت نــەدرهێ تــەڤاڤ　　حـەتا قازانـا حکمـەت نـەمینت نـیڤ خـاڤ
و نەکــەڤت ژ تــە بــەقا ســەرنخاڤا غــەیب　　حــەتا چــاڤ حەقیقــەتێ نــەکت رەیــب
ئـەم هـەمی گـوهن گـەر نینـە نەقـشێ گـوش　　ئــەم نــوطقــن ئــەما لــێڤن خــەموش
ئـەم هـەمی چـاڤن گـەر نینـە نەقـشێ عـەین　　بەلکی ئەم هەمی عەینن بێ عـەور و غـەین(*)
نــۆقی دەریــاین گــەرچ قــەطــرە کــن　　پێکڤــە ئــەم رۆژن گــەرچ ذەرە کــن
بــێ حجابــا گــل و قــور ئاڤــەکن صــاف　　د جیهانــا ئەبــەدی بــویین مــەعاف
هەرچــی مــە دایــی مــەدیت ئــەڤ زەمــان　　کـو ئـەڤ جیهـان پوچـە و حەقـە ئـەو جیهـان
رۆژا چــاندنێ رۆژ پــەنهان کرنــە　　طــوڤ د خــاکێ بــەلاڤ کرنــە
ل وەخــتێ دروتــنێ چــاخێ داس لێدانــە　　رۆژا پــاداش گــرتن و بەرهــەم دانــە

گۆتنا خواجێ د خەودا بوی یاری دەری و مەبلەغێ دەینێ وی دوستی کو هاتبو بتە برێژ و نیشان دانا جهێ پارەی و پەیغامدان ب وارثان کو چ جارا ژ وی هیچ نەگرن

نوکــە ب بهیــزە هــەوارا مهڤــانێ جەدیــد　　کــو دێ هێــت مــن وەســا دیــد
مــن بهیــست بــو ژ دەیــنێ وی خەبــەر　　هلانــد بــو ژێــرە دو ســێ پارچــە گوهــەر
کــو ئــەو تێــرا دەیــنێ وی هەیــە و پــتر　　داکــو ســنگێ مهڤــانم نــەکت خرخــر
ئــەوی دەیــن هەیــە ژ زێــری نــۆ هــزار　　بێــژیێ هنــدەکی بــدە دەینــدار
بێــژیێ گەلــەك دمینــت خەرجکــە　　و دوعــا بێژبــە و نــاڤێ مــن ژی دەرجکــە
مدخواســت دا وی بدەســتێ خــوە بــدەم　　د فــلان دەفتــەرێ ئــی نڤیــسیە ئــەڤ قــسم
ئەجــەل موهلــەت نــەدا مــن دا کــو ئــەز　　دورّا عــەدەن بــسپارمە وی بــاش رەگــەز
لــەعل و یاقوتــە پــشکا دەیــنێ وی　　ل ســەر نڤیــسیە د ظــەرفەکی نــاڤێ وی
د فــلان بــەلتکی[1] مــەدفون کرمــە　　مــن غــەما وی یــارێ کــەڤن خوارمــە
قیمــەتا وان نــزانن بــل ملــوك　　فَاجْتَهِــدْ بِــالْبَیْعِ کَــیْ لایَخْــدَعُوكْ
تــو د بیــوع وێ بکــە ژ طــرسا غــرار　　کــو رســول هینــدا[2] ســێ رۆژا ئختیــار
ژ کەســادا وان طــرس و لــەز نەکــە　　کو ئەو ژ رەواجێ ناکـەڤن هـیچ بـەز نەکـە

(*) غەین – تاریکی.
(١) بەلتك – رەفك، طاقچە
(٢) هیندا – فێر کر، دازانین.

سلاڤێ من ل وارثێت من بگو	و ئەڤێ وەصیەتێ بەیانکە موب مو
و بێژە ژ گەلەکیا زێری نەکڤنە گرانی	بدلخوەشی هەمیێ بدنە مهڤانی
و هەکە ئەو بێژت زۆرە ناخوازم هەدیێ	بێژە بگرە و ئەوێ تە دڤێت بدیێ
ژوێیا کو من دایێ دیسا ناگرم نەقیر(١)	بەرەو چچکا ناڤەگەرێتەڤە چ شیر
دبت وەکە صەیی ل ڤەرەشانێ ئەکول	یێ هەدیێ بستێنێ، ژ پەیڤا رەسول
و هەکە وی زێری نەوەرگرێ و بگرێ دەر	بێژە وێ هەدیێ برێژنە بەردەر
هەرکێ وێدەرێ ببورێ زێر هەلگرێ	هەدیا قەنجان نابت ڤەگەرێ
من بۆنا وی هلگرتبو پێش دو سال	من زۆر نەذر کرینە گەل ذوالجلال
و هەکە رەوا بکن تشتەکی ژێ نەدن	ئەوێ بیست چەندان زیانێ بدن
هەکە رەوانێ من ناراحەت ببت	سەد دەرێ محنەت دێ ل وانا ڤەبت
ئەز ژ خودا هیڤیدارم لەبەق(٢)	کو حەقی بگەهێنتە موستەحەق
ویرە دو قەضیێ دیتر هەنە جان	ئەز لێڤا ناڤەکم ببیرهاتنا وان
دا دو قەضیە بمینن سرّ و راز	هەم مەثنەوی هند نەبتە دراز
ژ خەو رابوڤە بتلی شەقاندن	جار ستران بێژ و جارنە و حەڤە لۆراندن
مهڤان گۆت تە چ سود بریە	یاریدەرۆ، کو مەست سەر راکریە!
کا دیشەڤ تە چ خەو دیت ئەی بوالعولا	کو تو جینابی د شار و چۆلا
نەکو فیلێ تە د خەو دیتیە هندستان	کو هۆ تو دەرکەتی ژ حەلقەیا دوستان
گۆت خەوەکە ب سود منا دیتی	د نیڤەکا شەڤێ من هەطاڤا دیتی
من د خەوێ دیت خواجێ شیار	ئەوێ جان سپارتی پەی دیدار
من بخەو خواجە دیت ئەی بێ ریا	ئەوێ جان سپارتی برێکا کبریا
من خواجە بخەو دیت مال ددا	یەك وەك هزارێ ژ ئەمرێ خودا
مەست های ژ خوە نە ئەڤ دژمارت	حەتا کو عەقل و هۆشێ خوە ژ مەستی بوارت
د نیڤەکا خانی ئەو کەت درێژ	خەلکەکی زاف دۆرا وی بونە رێژ
سەرخوەڤە هات گۆت ئەی دەریا خوەشی	ئەی هۆش دانایێ ناڤ بێهشی
تە خەوا دانایی دناڤ شیاری	تە بێدلی گرێدایە ناڤ دلداری
مونعمی دڤەشێری د ذلّێ فەقر	طوّقا دەولەت گرێددی دناڤ غُلِّ فەقر
دژ دناڤ پەنهان مونەدەرج	ئاگر دناڤ ئاڤا صۆژان مونەدەمج

(١) نەقیر – دەندکا خورما، کێم.

(٢) لەبەق – زیرەکی، هوشیاری، نەرم خولقی.

مێرگ د ئاگرێ نەمرود دەرج   دەخل و دان شیندبێ ژ بەذل و خەرج
دا بپەیڤا موصطەفا شاهێ نەجاح   اَلْسِماحْ یا اوُلِي النِعْمي رِباحْ
مانَقَصَ مالٌ مِنَ الصَّدَقاتِ قَطْ   اِنَّما الخَیْراتُ نِعْمَ المُرْتَبَطْ
فورین و زێدەبونا زێریە د زەکات   عصمەت ژ فەحشا و مونکەرە د صەلات
ئەو زەکاتا تە لکیسێ تەیە زێرەڤان   و ئەو نڤێژا تە هەم ژ گورگێت تە شڤان
فێکیێ شیرین ڤەشارتی د شاخ و بەرگ   ژ یارا هەر و هەری دژێری مەرگ
قوت بتە زبلێ ئاخێ ژ رەنگەکی   ژ زەڤی خوارن دزێت بفیکیەکی
د عەدەم پەنهان بوە مەوجودەك   د طەبعێ ساجدەکی مەسجودەك
ئاسن و بەر ژ دەرڤەیێ خوە طاری   و ژ هندر شەمع و نور و ناری
د طرسێ نخافتی هزاران ئێمنی   د رەشاتیا چاڤی وەطوڤ رەوشەنی
دناڤ گایێ بەدەن سولطانەك   تە گەنجا دانی د وێرانەك
دا کەر صفەت بروەڤن ژ ویێ نەفیس   کو ئەو شاه ببینت نە ئانکو ئبلیس

حکایەتا وی پادشاهی و وەصیەت کرن ل سێ کورێ خو دڤێ سەفەرێ د مەمالکێ من فلاندەرێ تەرتیڤەکی هوسا دانن و فلاندەرێ جێگرێ هوسا نەصبکن ئەما ب خودێکن نەچنە فلان قەلاتێ و نزیکی وێ نەکەڤن

پادشاهەکی هەبون سێ کورێ ژێر   هەر سێ خودان علم و خودان بیر
هەر یەکەك ژ دیتری هەژیتەر   د سەخا و د جەنگ و کەر و فەر
کو رەشاه ل بەر شاه وەستاین جەمع   رۆنیا دوچاڤێ شاه وەکو سێ شەمع
کورا بنهێنی ژ کانیکێت دو چاڤی   ئاڤ دکێشان بیستانێ وی باڤی
دا بلەز ژ زارۆ ئەڤ کانیە ئاڤ   بچتە بەرەو مێرگا دایك و باڤ
تازە دبت مێرگا دایك و باڤ   کانیا وان ل هەرکە ژ ڤان کانیە ئاڤ
دەما کانی ژ نەخوەشی چك ببت   بەلك و چقێ وی بیستانی هشك دبت
دیارە هشکیا وی باغی هۆ دبێژێ   کو ئەو باغ طەریێ ژ زارۆ دکێشێ
زاف و زۆرن کارێزێ نهان وەطوڤ   موتەصلن گەل جانێ وە ئەی کۆمە[1] هۆڤ
ئەی ژ عاسمان و زەڤی ڤەخواری ئاڤ و دەو   حەتا کو کەلەخێ تە بوە پێ قەلەو
تە بەدەن ژ ئەجزایێ جیهان دزیە   پچ و پچ ژ ئەڤی و ئەوی تە بریە
ژ زەڤی و هەطاڤ و عاسمان   تە پارچە دروتی ل جسم و جان

(١) کۆمە هۆڤ – کۆما غافلان، کۆما نەزانا، کۆما وەحشیا.

یــا تــو دهــزرێنی کــو تــە بریــە بــەلاش کـــەس ژ تـــە ناســـتێنێ ئـــەو قمـــاش؟!
تـــشتێ هـــاتی دزیـــن نـــەبوە پایـــدار ئـــەما دزی تینـــت حـــەتا ســـەرێ دار
عاریەیـــە ئـــەڤ قـــەدەر پێتڤیـــە گڤـــشت کو ئـەوا تـە وەرگرتـی هـەمی لازمـە هـشت
بَـلْ نَفَخْـتُ کـــو ئـــەو ژ وەهـــاب هاتیـــە گـــەل روحبـــە ئـــەوێت دیـــتر بێهودیـــە
نـــسبەت بجـــان وێ بیهـــودە دبێـــژم نـە بنـسبەت گـەل صـنعێ خـودێ درێـژم

بەیانا ئستمدادا عارف ژ سەر کانیا ژ یارا ئەبـەدی و بـێ نیـاز بونـا وی ژ ئستمدادا کانیێت ئاڤێت بێ وەفا کو عَلامَةُ ذالِكَ اَلتَجـافِي عَـنْ دارِ اَلْغُـرُورْ کو هەکە مرۆڤ ل هاریکاریا ڤان کانیا ئعتماد بکت، د طەلـەبا کانیا بـاقی و دائم سست دبت و حەکیم ڤەهوناندی

(پێتڤیـە کـارێز د هنـدرێ جـانێ تـە بـت کــو ژ عاریــان دەرەکــی لتــە نەڤــەکت)
(یـــەك کانیـــا ئـــاڤێ د هنـــدرێ خـــانی چـــێترە ژ جـــوەکێ کـــو ژ دەرڤـــە بهـــت)
بخێـــر بێـــت کـــارێزا ئەصـــلێ تـــشتا تــە بــێ نیــاز کــەت ژ هاریکــەر و پــشتا
تـــو ژ صـــەد کانیـــا ڤـــەخۆی شـــەربەتێ هەرچی ژ وان صەدا کێم ببت کێمی ل تـە تـێ
دەمـــا ژ هنـــدر بجوشـــێ کانیـــا رەوشـــەنی ژ ئـــســتراقا کانیـــا دبـــی غـــەنی
کانیەکـــە ئـــاڤێ ل هنـــدرێ خـــانێ ئـــەو چـــێترە ژ روبـــارەکی ل کـــولانێ
وەخـــتێ قُـــرَّةُ اَلْعَیْنِـــتْ ژ ئـــاڤ و گـــل بـــو راتبـــا ئـــەڤێ قُـــرّێ دەردێ دل بـــو
چـــاخێ ئاڤـــا قـــەلاتێ تێـــت ژ دەرڤـــە د زەمـــانێ هـــێمنی بتـــە ســـەرڤە
گاڤـا کـو دوژمـن هـاویرێ وێ حەلقـەکت کـــو وانـــا د نـــاڤ خـــوینێ غەرقـــەکت
ئاڤـــا دەرڤـــە ببەنـــدن ئـــەو ســـپاه دا قـــەلات وان رە نـــەبت پـــەناه
وی زەمـــانی یـــەك چـــالا شـــورا بەرڤـــە چـــێترە ژ ســـەد روبـــارێ شـــیرین دەرڤـــە
قـــاطِعُ اَلاسْـــبابْ و لەشـــکەرێت مـــەرگ مینـا کـانونێ تێـت ببرینـا چـق و بـەرگ
د جیهـــان مـــەدەدا وان نـــەبو ژ بهـــار غـــەیر و بلـــی د جـــانێ بهـــار روێ یـــار
ژ وێ لەقـــەب دانـــە ئـــاخێ دارُ اَلْغُـــرُورْ کـــو ئـــەو پـــێ دکێـــشێ یَـــوْمَ اَلْعُبُـــورْ
ژ پـــێش وێ ژ راســـت و ژ چـــەپ دبـــەزی کـــو دەردە دارێ تەمـــە هـــیچ نەلـــەرزی
وی ژ تـــەرە دگـــۆت ل وەخـــتێ غـــەمان دور ژ تـــە رەنـــج و دە چـــیا د میـــان
دەمـا لەشـکەرێ ژانـا هـات دەڤ مـچاند خـــوە نابێـــژت بـــۆ تـــە مـــن بینانـــد!!
بئـەڤی رەنگـی خـودێ میثـال دا شـەیطـان کـــو بحـــیلا تـــە تێنـــت نـــاڤ مەیـــدان

کو بۆ تە بێژت کو ئەز لپشتا تەمە   د بەلا و جەفا ئەز گەل تەمە
ئەز گەل تەمە ل تە هاریکاری ددم   د خەطەریاتا دێ پێش تە بەزم
بمە قەلخانێ تە چاخێ تیر و خو دەنگ   بمە موخلصێ تەهەم د وەختێ طەنگ
جانی گۆری تە کەم دێ زوبە رابە   تو روستەمی شێری دێ زەلام بە
بەرەو کوفرێ وی هێت ژ ڤا پیلا   ئەو جوالێ مەکر و ڤرو حیلا
گاڤا پێنگاڤ هاڤێت و کەتە چالی   ئەوێ لێڤا ڤەکت کەنێ بحالی
هێ وەرە ئەز هیڤیدارم ژ تە   بێژتێ هەرە هەرە کو بێزارم ژ تە
تو ژ عەدلا پەروەردگار نەطرسای   تو دەستێ ژمن بەردە منێ دەست ژ تە بەردای
شەیطانی پەیڤا خودێ بر ژ بیرا   کەنگی تو نەجات دبی بڤان تەزویرا
فاعل و موفعول د رۆژا ژمار   رو رەشن و موستەحەقێ سەنگسار
رێوار و رێگر یەقین د حوکمێ داد   د چالا رورینە و د بِئْسَ الْمِهادُ
گێل و ئەحمەقێ کو وی خەلتاندی   ژ خلاسبونا وانا تێ عەجباندی
هەم کەر و کەرگر ڤێدەرێ دگلن   غافلن ڤێدەرێ و وێدەرێ آفِلِین[1]
بل کەسانی کو ژ شەیطان بنە زیز   بێنە د بهارا سەعادەت ژ پائیز
تەوبێ بێنن و خودا تەوبە گرە   خوەش پادشاهە بۆ فەرمان برە
وەختێ ژ پەشیمانی دکن حەنین   عەرش دلەرزێ ژ نالیناموذنبین
وەطوڤ لەرزت کو دایک ل کەج و کوری   دەستێ وان بگرت و درێڤە بری
کو ئەی خودا هەوە بکرێ ژ غورور   ئەڤ مێرگا فەضلە و ئەڤە رەبێ غەفور
ژ پاش ئەڤێ ژ وەرە جل و رزق هەری[2]   ژ هەوایێ حەق بوە نەژ بێ رێبەری
چاخێ دەریا ل واسیطا رەشک[3] کر   تهنی وەکە ماصی تەرکا مەشک کر
قصەیا شەهزادان بێنە لپێش   کو ئەڤ ئاخفتن ژ حەدێ ئمکانە هێش

چونا شاهزادان بەرەو مەمالکێ باڤی ژ پاش خاتر خواستنێ و دوبارە کرنا شاهی وەصیەتا خوە ل وەختێ خوداحافیزیێ

قەصدا رێ کرن وان هەرسێ کورا   بەرەو ئەملاکێ باڤی رەسمێ ئۆغرا
د طەوافا شار و قەلات و بەر طەلاش   ژ رێکا تەدبیرا دیوان و مەعاش

(١) آفلن – دورن ژ رەحما خدێ.
(٢) هەری – دائمی، هەر و هەری.
(٣) رەشك – حەسەد

ژ شاه روخصەت خوەستن چاخێ عەزم   روخصەت دا وان کو دیت نیەتا جەزم
دەستێ شاه راموسین و گۆت وداع   پشتره گۆتە وان وی شاهێ موطاع
هەر جهێ دلخوازێ وەبت پێڤە هەرن   دئەمانا خودێ دەست هەژان هەرن
بلی وێ کەلهێ کو ناڤێ وێیە هش ربا   بطەنگی تێنت ل سەر داران قەبا
خودێکن خودێکن ژ وێ دژا ذاتِ الصُّوَرْ   دور کەڤن و بطرسهن ژ خەطەر
رو و پشتێ برجێ وێ بان و دیوار   پێکڤە صورەتن و تمثال و نگار
هەر وەکی وێ حجرکا زولەیخا پر صوەر   دا نشکا ڤە یوسف لێبکەت نەظەر
دەما کو یوسف ل ئەوێ نەمەیزان   خانیێ خوە تەژی نەقشکر حیلەڤان
دا بهەر لایی مەیزێنێ ئەو خوەش عذار   ئەو روێ وێ ب بینت بێ ئختیار
بخاترێ چاڤێ رۆنبینان یەزدانێ مەزن   هەر شەش ئالی مەظهەرێ ئایات کرن
دا بهەر حەیوان و پێرەهـ کو بنێرن   ژ مێرگا حوسنا رەبانی بچێرن
بخاترێ ڤێ وی گەل روناك بینا فەرمو   حَيْثُ و لَّيْتُمْ فَثَمَّ وجْهَهُ
هەکە د تهنی ژ قەدەح ئاڤەکێ ڤەخوی   د هندرێ ئاڤێ خودێرە بینی
ئەوێ کو عاشق نین ئەو دناڤ ئاڤ   صورەتێ خوە بینت ئەی خودان چاڤ
وەختێ صورەتێ عاشق بو فانی د وی   ئێدی بێژە نوکە د ئاڤێ بینت کێ؟
حوسنا حەق بینن دناڤ روێ حور   مینا هەیڤ د ئاڤێ ژ صنعێ غەیور
غیرەتا وی ل عاشقی و صادقیە   غیرەتا وی ل دێو و هێستر نیە
دێو ئەگەر عاشق ببت هەم گوی بر   بتە جبرائیلەك و ئەو دێوی مر
اسم الشیطان دڤێرێ بو پەدید   کو یەزیدی ژ فەضلا وی بو بایەزید
ئەڤ ئاخفتن بێ دوماهیکە برادەر   الحذر ژ وێ کەلها تەژی عەسکەر
ئاگادار بن نەکو رێکەڤن ب عەداوەت   کو حەتا ئەبەد کەڤنە ناڤ شەقاوەت
ژ خەطەر خوە لادان هات موفتەرەض   ژ من گوهبدنە پەیڤا بێ غەرەض
د نەجاتێ عەقل دخوازێ کو ژیر بی   ژ کەمینگاها بەلائێ خوە گیر بی
هەکە وی بابی ئەڤ ئاخفتن نەگوتبا   و هەکە طرسا ژ وێ کەلهێ نەرژتبا
خوە بوێ کەلهێ نەدبو خەیلا وان   خوە نەدکەتە وی ئالی مەیلا وان
کو ئەو نەناس و زۆر مەهجور بو   ژ قەلاتا و ژ رێ و رێبوارا دور بو
چونکی وی مەنعکر دلێ وان ژەو مەقال   کەت هەوەس و چو کوێ خیال
رەغبەتەك ژ وێ مەنعێ چو دلێ وان   کو لازمە ژ ڤێ سرّێ کەڤنە پرسان
کیە کو ژ مەمنوع ببت مومتەنع   چونکی اَلاِنْسانُ حَرِيصُ مامُنِعْ

٢٥١٠٠ نەهی سەر ئەهلێ توقا بوتە بعیض   ئەما سەر ئەهلێ هەوا بو تەحریض
ژ پاش ئەڤێ يُغْوي بِهِ قَوْماً كَثِيرْ   هەم ژ ئەڤێ يُهْدِي بِهِ قَلْباً خَبِيرْ
کەنگی کەڤۆکا ناس ژ نەی درەڤێ   بەس کەڤوکێت هەوا ژ نەیێ رەڤێ
جەم شاه گۆتن زۆر خزمەتا کن و چن   خوە بسمعناها و ئەطعنا هاڤە پێچن
رونازڤرێنن ژ فەرمانا تە   بتە کوفر غەفلەت ژ ئحسانا تە
ئەما استثنا و تەسبیعێ خودا   ژ ئعتمادا خوە بو ژ ئەوان جودا
ذکرێ استثنا ژ جەزم مولتەوی   هاتە گۆتن د سەرەتایا مەثنەوی
هەکە کیتاب صەدە بل یەك باب نیە   قەصدا صەد جهەتی بل محراب نیە
ئەڤ طوروق مونتەهی ب یەك خانەیە   و ئەڤ هزاران سونبلێ یەك دانەیە
رەنگاو رەنگێ خوارنێت سەد هزار   پێکڤە یەك تشتە دناڤ ئعتبار
٢٥١١٠ دەما ژ یەکەکی تو تێر بوی تەمام   سار دبت دناڤ دلت هەمی طەعام
دبرچیێ تەزاف ئەحوەلێ دیتی   کو یەکەك سەد هزارانێ دیتی
من گۆت بو ژ نەخوەشیا وێ کەنیژی   و ژ طەبیبان و خوەهەریا تە دبیرژی
کو وان طەبیبا وەکو هەسپێ بێ هەفسار   غافل بێ بەهرە بون ژ سوار
دەڤێ وان پری ژهەر ژ برینا لغاڤ   سمێ وان مەجروح ژ تەحویلا گاڤ
ئەو نەزان بون کو ل سەر پشت دژی   سوارەکی چالاکە و سەیداکی هەژی
سەر گەردانیا مە نینە ژەڤ لگام   بل ژ تەصریفا سوارێ دوست کام
ئە لپەی گول بەرەو بیستانا بون   گول دیار ئەما ئەو ستری بون
هیچ ئەو نەبون کو بێژن ژتێگەهین   کیە سەر قرکا مە دقوتێ پەحین؟
وەطوڤ وان طەبیبا گرتیە سەبەب   ژ مەکرێ یەزدان بونە موحتەجەب
٢٥١٢٠ گەر گرێدی ل طەویلێ گایێ نەر   دیسا پەیداکی د جهێ گایی کەر
ژ کەریتیە تە غافلا رازان وار   کو نەپرسی کا چیە ئەڤ خەفیە کار
خوە نەگۆت کو ئەڤ موبەدل کا کیە   ئەو نەی دیارە مەگەر ئەفلاکیە
تە تیر بلایێ راست فراندی   بلایێ چەپ چوە تیرا خوە بیناندی
بەرەو غەزالەکێ بنێچیری بەزی   تە خوە کرە نێچیرڤانەکی بەرازی
د پەی سودەکی بەزی دا پرکی کیس   تە سود نەبر و بخوە کەتی حەبس
چالێ بۆ دیترا دکۆلی ب پەنج و کولاڤ   نشکاڤە خوە دبینی کو کەتی دناڤ
وەختێ د سەبەب تو بێ مرادکری رەب   ئێدی چما پیس ظەن نەبی د سەبەب

زۆر كەس ژ مەكسەبەكێ بونە خاقان   یێن دیتر ژ وێ مەكسەبێ بونە عوریان
زۆر كەس ژ ژن ئانینێ بونە قارون   یێن دیتر ژ عەقدا ژنێ بونە مەدیون
ڤێجا سەبەب دلڤێ وەك دۆڤێ كەر بوە   كێم تەكیە ل وی بكە چێتەر بوە
د سەبەب گرتنێ هەم نابی دلێر   كو گەلەك دەردەسەری ڤەشارتینە ژێر
سرّری استثنایە ئەڤ حەزم و حەذەر   ژبەركو كەری دكێ بزن ئەڤ قەدەر
وی موشرك بەر دو چاڤێ ئەهلێ بەدر   كێم نیشان دان دا نزانن ژمار و قەدر
ئەوێ كو چاڤ لێگرت وەلەو عەقل مەزنە   ژ حێولیا هەردو چاڤێ وی كەر بزنە
ئەو دزڤرینێ دل و ئەفكارا   چون خودێ وەرگێر بوە ل ئەبصارا
تو چالێ دبینی خانیەكی لەطیف   تو داڤێ دبینی دانەیەكە ظەریف
ئەڤ تە سەفسط نینە وەرگێرا خودێیە   كو حەقیقەت نیشا ددێ كو دەرێیە؟
ئەوێ ئنكارا حەقایق بكەت   ئەو هەمیا خیالا وی دكەت
ئەو دبێژتێ كو حەسبێنی خیال   هەم ل تە خیالەكە چاڤەكی بحال

چونا شاهزادان ب ئالییێ كەلها (مَمْنُوعَةٌ عَنْها) ب حوكمێ (اَلانْسانْ حَرِیصٌ عَلي مامُنِعْ) و ژبیركرنا وەصیەتێت بابی و كەتن د بەلایێ و نەفسا لەوامە یزمانێ حال گەل وان دگۆت: اَلَمْ یَأتِكُمْ نَذِیرْ؟ و گۆتنا وان د بەرسڤێ لَوْ كُنا نَسْمَعْ اَوْ نَعْقِلُ ماكُنا فِي اَصْحابِ السَعِیرْ

مە بەنیتیا خوە دكر و ئەما   خۆیێ پیسێ تە نەزانی قەدرێ كۆلا
ئەڤ ئاخفتن بێ دوماهیكە ئەو فەریق   دانە پێش خوە بەرەو وێ دژێ طەریق
ژ دارا گەنم دناڤ مەنهی كەتن   ژ جهێ خۆشتڤیا دەرڤە كەتن
دەما ژ مەنع و نەهیا وێ بون گەرمتەر   بەرەو وێ كەلهێ دەرهێناندن سەر
ل دژ گۆتنا شاهێ موجتەبا   چونە كەلها صەبر صۆژ و هشرُبا
ژ خلافا عەقلێ پەند بێژ خوە گەراندن   شەڤا طاری چون روژ رۆژ زڤراندن
دناڤ وێ كەلها خوەشا ذات الصوەر   پێنج د دەریا و پێنج ژ لایێ بەر
پێنج ژ وان وەك حسا ظاهر رەنگ و بوو   پێنج ژ وان وە ك حسا باطن رازجوو
ژ وان هزاران صورەت و نەقش و نگار   ژ لای بلای زاف دبون بێ قەرار
ژ ڤان قەدەحێت صوەر كێم ببە مەست   حەتا نەبی بت طەراش و بت پەرەست

ژ قەدەحێت سوور بوور نەسەکنە ... بادە د جامە ئەما د جامێ ننە[١]
ئالیێ بادە ڤەگێر ڤەکە پەحن گوش ... دا ژ وی ئالی ببهیزی بانگ و خروش
چاخێ بادەگها جام ناهێت کەم ... گوهبدە ئاوازا تە تێت دەم ب دەم
ئەی ئادەم، مەعنا دلبەندم بخواز ... هیچ قشر و صورەتێ گەنم نەخواز
چونکی ئاخ بو ئار بۆنا خەلیل ... بزانە کو گەنم مەعزولە ئەی نەبیل
صورەت ژ بێ صورەت هاتە وجود ... هەر وەطوڤ کو ژ ئاگری زایە دود
کێمترین غەیبەکە مۆصەوەر خیال ... وەختێ لپەیهەڤ وێ ببینی تێنت مەلال
حیرەتا مەحض تینتە تە بێ صورەتی ... سەد رەنگ ئالەت دزێ ژ بێ ئالەتی
بێ ژ دەستەکی دراچێنێ ... جانێ جان رەنگێ مرۆڤا دپێچینێ
وەسانێ کو دناڤ دل ژ هجر و وصال ... تێنە راچاندن رەنگا ورەنگێ خیال
ئایا ئەڤ مۆئەثر مینت گەل ئەثەر؟! ... ئایا قێرین و هەوار مینت گەل ضەرەر؟!
قێرین و هەوارێ صورەتەك هەیە بدەنگ ... ژ دەست ڤەمالین ضەرەر نینە بدەنگ
ئەڤ میثال نالایقە ئەی موستەدل ... بۆ خاترا تەفهیمە جُهْدَ اَلْمُقِلْ
خالق بێ صورەت چێکت صورەتی ... بەدەنێ نەخشێنێ بحەواس و ئالەتی
داکو صورەت سەر خوە ڤەبت ئەو باب ... جسمی ل هەڤبینت د قەنجی و خراب
صورەتێ نعمەت بوە شاکر بت ... صورەتێ موهلەت بوە صابر بت
صورەت ببرین بوە بنالین بت ... صورەت بڤین بوە بئەڤین بت
صورەت تێری بوە گرت سەفەر ... صورەت تیری بوە گرت سپەر
صورەتێ قەنج بوە عشرەت کت ... صورەتێ غەیبی بوە خەلوەت کت
صورەت قەنج بوە ناز تێنێ ... صورەت چەنگی بوە ساز تێنێ
صورەتێ موحتاج تێنێ لایێ کەسەب ... صورەتێ نیرومەند تینت غەزەب
ئەڤ ژ حەد و ئەندازا بت چەلەنگ ... داعیێ فعل ژ خیالا رەنگ و رەنگ
بێ نهایەت ئۆلا و پیشان ... پێکڤە سیبەرا صورەتێ ئەندێشان
سەر لێڤا بان قەومەك راوەستیایە بخوە ... هەر یەکەك ل زەڤی بینێ سیبەرا خوە
صورەت فکرە سەربانێ مەشید ... و عەمەل وەك سیبەرە لئەرکان پەدید
فعل سەر ئەرکان و فکر موکتەتەم ... ئەما د تاثیر و وەصلەت گەل هەم
ئەو صوەرێ دبەزم کو ژ جام خوەشیە ... فایدا وێ مەست و بێ هشیە
صورەتێ مێر و ژن و لەعب و جماع ... فایدا وێ بێهۆشیە وەختێ وقاع

---
(١) ننه – نینه.

صورەتێ نان و خوێ کو ئەو نعمەتە   فایدا وێ قوەتا بێ صورەته
د جەنگ ئەو صورەتێ شور و سپەر[1]   فایدا وێ بێ صورەتێ یانی ظەفەر
مەدرەسە و تەعلیم و صورەتێن وەی   چاخێ بعلم ڤە موتەصل بت بو طەی
ئەڤ صوەر چون صورەتێ بێ صورەتن   ناخوە چما د نەفی خودان نعمەتن
پێش ویڤە دچن و دنەفیێ کەتن   ئێدی صوەرن گرێدایێ بێ صورەتن
ئەڤ صوەر ژ بێ صورەت هەیە وجود   ڤێجا ل موجدێ خوە بخوە چیە جحود؟!
ژ وی بخوە ظاهردبێ ئنکارێ وی   بل عەکسێ خو نینە ئەڤ کارێ وی
صورەتێ دیوار سەقفێ هەر مەکان   سیبەرا هزرێن معمار بزان
وەلەو بخوە دناڤ جهێ ئفتکار   دار و بەر کەرپیچ نینە دیار
فاعلێ موطلەق یەقین بێ صورەته   صورەت د ناڤ دەستێ وی وەك ئالەته
جار جار ئەو بێ صورەت ژ کەتمێ عەدەم   بۆنا صوەری رو نیشادەت ژ کەرەم
دا مەدەد بگرێ ژ وی هەر صورەتی   ژکەمال و ژ جەمال و قودرەتی
دیسا دەما بێ صورەتێ پەنهانکەت رو   تێنەڤە ژ بۆنا کەد درەنگ وبو
صورەتەك ژ صورەتێ دیتر کەمال   هەکە بخوازێ، ئەو دبێ عەینێ ضەلال
مەگەر بل وی صورەتی کو ئەو میرێ مراد   سەمحەتا ئرشادێ لێکر ژ وی داد
ئێدی چ عەرضە دکی ئەی بێ هۆنەر   ئحتیاجا خوە ب موحتاجێ دیتەر؟!
چون صوەر بەندەیە ل یەزدان مەساز   ظەن نەبە صورەت بتەشبیها وی نەخواز
د تەضەرع بخوازە و د فەنایا خوەڤە   کو ژ تەفەکور بل صوەر ناهێت بەرڤە
و هەکە ژ غەیری صورەتێ تە نەبو لازم   د صورەتەکی کو ئەو بێ تە بزێت دنازم
صورەتێ شارەکی کو تو دچێ وێدەرێ   ذەوقا بێصورەتی تە دکێشتە رێ
ڤێجا ب مەعنا دچی حەتا لامەکان   کو خوەشی غەیری مەکانە و زەمان
صورەتێ یارەکێ کو دچی جەم وێ   دچی ژبۆنا مونسیا رەخ وێ
ڤێجا ب مەعنا بەرەو بێ صورەت کەتی   وەلەو ژ وێ مەقصودێ غافل هاتی
د حەقیقەت حەق بوە مەعبودێ کول   کو ژ پەی ذەوقە سەیرانێ سبول[2]
ئەما روێ خوە بلایێ دوڤ کرنە   گەرچ سەر ئەصلە وندا کرنە
ئەما ئەو سەر جەم ڤان وندایێ گوم   ذەوقا سەری ددێ ژ رێکا دوم[3]

---

(١) سپەر – قەلخان.
(٢) سبل – جەمعا سەبیل ئانکو رێك.
(٣) دوم – دوڤ.

ئەو ژ سەر وەردگرىَ وىَ ذەوقىَ، ئەڤ ژ دوم   قەومىَ ديتر پىَ و سەر كرنە گوم
چونكى گوم بو هەمى پێكڤە پەيدا كرن   ژ كێمى هات بەرەو كول لەز كرن

ديتنا وان سىَ كورا نەخشىَ روىَ كچا شاهىَ چين د قەصرا كەلها ذاتُ الصُّورْ و بێهوشبونا هەر سىَ برا و كەتنا دفتنىَ و تەفەحوصكرن، كو ئەڤ صورەت كيە؟!

ڤىَ ئاخفتنىَ نينە پايان ئەو گوروە   صورەتەك ديتن بهەيبەت و شكوە
ژ وىَ سپەحيتر ديت بون ئەو فەريق   ئەما ژ ڤىَ چونە ناڤ بەحرا عەميق
ژبەركو ئافيونا وان ژ ڤىَ كاسىَ بو پشك   كاسە مەحسوسن و ئافيون نە ديار و هشك
كارىَ خوە كر كەلها هش رەڤا   هەر سىَ پەڤرە هاڤێتن د چالا بەلا
تيرا غەمزا دل هنگافت بىَ كەڤان   الْأَمانَ يا ذالْأَمانْ ژ بىَ ئەمان
بقەرنا دصۆتاند صورەتىَ كەڤرى   ئاگرەك د دين و دلىَ وان هلكرى
چونكى ئەو جانى بو بخوە چاوا بوە!   هەرگاڤ فتنا وى رەنگىَ ديوە
عشقا صورەت د دلىَ شاهزادان   وەكە تيرىَ د خوشيا ناڤا جان
هەر يەك هێستر دبارانـد وەك طاڤيا   دەست ڤەدمالى و دگۆت حەيفا ڤيا
مە نوكە ديت شاه ژ عەول ديد   چەند ئەم دانە صوندىَ ئەوىَ بىَ نەديد[1]
ژ وىَ حەقىَ ئەنبيا سەر مە فەرضكرن   كو ئەم ژ دوماهيكا مە بخەبەر كرن
كو هەرچى دچێنى شين نابت بل سترى   ژ وىَ چاندنىَ ڤى ئالى پەرەكى ناهلگرى
طوڤى ژ من بگرە دا سودەك بدىَ   بپەرىَ من بفرە كو تير بوى لايى دچىَ
تو واجبىَ وى نزانى و هەيە   هەم ئاخرىَ وى واجبى بدەستىَ تەيە
ئەو توى ئەما نە ئەڤ تو كو دتەنە   ئەو تويىَ كو هەژيتر ژ مە و منە
ئەڤ تويىَ ظاهر د هزرينى كو توى   هەيە دناڤ لايى و تو ژ بێلاى
چرا ل صەدەف حەزدكى ئەى گوهەر   تويىَ خوەنەى نەزان بزانە شكەر
تويى بێگانەيە گەل تە ئەڤ تويى   تويى خوە پەيداكە ببورە ژ دويى
تويىَ ئاخر بەرەو تويىَ ئەولەت   هاتيە ژبونا تە نەبيە وصلەت
تويىَ تە د ديترى هات ڤەشارتى   مێرىَ خوە بين ئەز بخولامى ژمارتى
ئەوا كو جوان دناڤ ئايينىَ دبينىَ   پێش ژ وى پير دناڤ لبن[2] دبينىَ
ئەم هاتنا دەر ژ ئەمرىَ شاهىَ خوە   مە سەرپێچا ژ فەرمانا باڤى خوە

---

(١) بىَ نەديد – بىَ ميپال.
(٢) لبن – كەرپيچ، طابۆك، آجور.

مــــە ئاســــان گـــــرت ئاخفتنــــا شــــاه
ئــــەڤا ئــــەم هـــەمی کەتنــــە خەنـــدەکێ
و ئـــــەو دلپێڤـــــەمانێت بـــــێ ئەشـــــباه
وەســـتایی و کوشـــتییێ بەلانــــە بـــشەرەکێ
٢٥٢٣٠ تەکیــە ســەر عــەقل و فەرهــەنگێ خــوە
مــــە خـــوە نــــەخوەش نـــــەد دیــــت ژدل
بـــو ئەگــــەر حــــەتا ئــــەڤ هاتەمــــە بخـــوە
حــــەتا کــــو د هنــــاڤێ مــــە کــــەت ســــل
علــــەتێ پــــەنهان ئــــەم کرنــــە نێــــچیر
ســـیبەرا رێبـــەر چـــێترە ژ ذکـــرێ حـــەق
ژ پــاش وێ کــو ئــەم بونــە بەنــد و ئەســیر
یەك قەناعەت چێترە ژ سـەد پـاری و طـەبـەق
چـاڤێ بینـا چـێترە ژ ســێ سـەد عەصـا[١]
چـــاڤ دناســـــت گوهـــــەرا ژ حەصـــــا[٢]
کەتنـــــە تەفــــەحوص دناڤــــا زەمــــان
کـا ئـەڤ صـورەتێ عـەجێب کیـە د جیهـان
پــــاش تەفەحوصـــا گەلــــەك د مەســـیر
ئـــەو راز کەشــف کــر شــێخەکی بەصــیر
تــە ژ رێکــا گــوه بــەل ژ وەحـــی و هــوش
زاف راز جـــــەم ویبـــــون بـــــێ روپــــوش
گـــۆت نەخـــشێ خوەشــکێ پەروینــە ئــەڤ
صــــــورەتێ شــــــاهزادەیا چــــــینە ئـــــەڤ
شــاهێ چــین کەچــەك هەیــە بــێ میشــال
د بــــــــەها و د جــــــــەمال و د کـــــــــەمال
٢٥٢٤٠ هــەر وەکــو جـان و وەك پـەری نهانـە ئـەو
ڤەشــــارتی پــــشت پـــــەردا ئەیوانــــە ئــــەو
ب طـەرەفـێ وی نـە مێـر رێـك هەیـە نـە ژن
شــــاهی ئــــەوا ڤەشــــارتی ژ فتنــــا جـــــن
پاشــا غیرەتـــەك هەیـــە ســـەر نـــاڤێ وێ
کــو طــەیــر هــەم نــەفرت ســەر بــانێ وێ
وای بـوی دلـێ کـو ئـەو کەچـا هـۆ ببـینێ
ئــەی خــودا ئەڤــە د ســەرێ کــەس نــەمینێ
ئـەڤ سـزاییێ ویـە کـو طـوڤـێ جـەهل چـاند
و ئــەو پەنــد بکــە ســادی و ســەهل دانانــد
ئعتمــــادەك کــــر ســـــەر تـــــەدبیرا خــــوە
کــو ئــەزێ ب عــەقل پێــشڤەبم کــارێ خــوە
نــــیڤ ذەرە ژ وێ عنایــــەتێ چــــێتر بــــوە
کــــو ژ تــــەدبیرا عــــەقلی پێــنج ســـەد بـــوە
تــەرکا مــەکرێ خــوە بگــرە ئــەی ئــەمیر
پێ بکێشە ژ حیلا و لبەر عنایاتێ خـودێ بمـیر
ئەڤــە بقـــەدرێ حیلـــەکێ مەعـــدود نیـــە
حــەتا تــو نــەمری ژ ڤــان حــیلا ســود نیــە
حـــەتا نــــەمری کـــەنگی ســـود تـــێ رەڤـــان
هــەرە بمـرە دا ژ وجـودێ راکـی بەرهــەمان

داستانا صەدرێ جیهان د بخارا و کەرەم و سەخا وەتا وی
و ئەوا کو هەکە کەسەکی ب زمان ژ وی سوئال کربا هیچ نەد داییێ

٢٥٢٥٠ د بخـــارا خـــولقێ وی صــــەدرێ ئەجـــەل
گــــەل خوازۆکــــا بــــو حوســـــنێ عەمـــــەل
دادا گەلــــــەکا وی دانــــــا بــــــێ ژمــــــار
ژ جــودا وی حــەتا شــەڤ زێــر دبــو نشــار

---
(١) عەصا – کۆیال.
(٢) حەصا – بەرهویرك، زوغرك.

زێر بپارچە كاغەزا هەر دپێچاند ‌ ‌ ‌ حەتا ئی ساخ بو مەردینی دوەشاند
هەر وەكو خورشید وەكو هەیڤن ‌ ‌ ‌ ئەوا كو بگرن ژ روناهیێ دیسا بدن
رۆژە دكتە زێر ئاخ و گل ‌ ‌ ‌ ژ رۆژێ زێر دكانە و گەنج ناڤ كاڤل
هەر سەحەرەكێ ددا فرقەیەكێ راتب ‌ ‌ ‌ دا ئومەتەك ژ وی نەمینت خائب
رۆژەكێ بۆ موبتەلایان بو عەطا ‌ ‌ ‌ رۆژا دیتر بیوەژنا ئەو سەخا
رۆژا دیتر سەر عەلەوییێت دلخواز ‌ ‌ ‌ رۆژا دیتر گەل فەقیهێت بنیاز
رۆژا دیتر سەر دەست ڤالێت عام ‌ ‌ ‌ رۆژا دیتر سەر بەلەنگاز و خولام
رۆژا دیتر سەر یە تیمێت صەغیر ‌ ‌ ‌ رۆژا دیتر سەر ضەعیفێت ئەسیر
رۆژا دیتر پشكا (ابناء السبیل) ‌ ‌ ‌ رۆژا دیتر بۆ یێ موكاتب كەفیل
شەرط ئەو بو كو كەسەك ژ وی بزمان ‌ ‌ ‌ هیچ تشتەكی نەخوازێ و نەڤەكێ لێڤان
ئەما ل سەر رێكا وی بێدەنگ ‌ ‌ ‌ راوەستێ برێز وەك دیوارێ سەنگ
هەر كەسێ هەلخەلتی كر سوئال ‌ ‌ ‌ ژ ڤی گونەهی ژێ نەستاند حەبەك مال
قانونا وی یێ بێدەنگ دستاند ‌ ‌ ‌ سیبەرا وی سەر هەمی ئەهلێ بخارا جڤاند
لێ دەنگا هەبو عشق و طاسا وی ‌ ‌ ‌ بۆ بێ دەنگا بو كیسە و كاسا وی
ناگهان یەكەكی پیرپێ گۆت ‌ ‌ ‌ زەكاتێ بدە كو ئەزم گەل برسێ جۆت
ژ پیری مەنع كر و پیری بجد گۆتی ‌ ‌ ‌ دلێ خەلكێ ژ جودایا وی صۆتی
گۆت گەلەك بێ شەرمی ئەی پیرە باب ‌ ‌ ‌ گۆت ژ من بێ شەرمتر توی جەناب
كو ئەڤ دونیا تە خوار و دخوازی ب طەمع ‌ ‌ ‌ كو وێ دنێ یا ڤێ دنێ بگری بجەمع
وی كرە كەن مال دا ویێ پیر ‌ ‌ ‌ تنێ پیری بر ئەو تەوفیر
بلێ ڤێ پیر هیچ خوازۆكی ژ شاه ‌ ‌ ‌ نیڤ حەبا زێر نەدیت و پەرەكی كاه
نەوبەتا رۆژا مەلا هات نشكاڤە ‌ ‌ ‌ مەلایەك ژ حرص كەتە وەی باڤە(1)
گەلەك كرە زاری و چارە نەبو ‌ ‌ ‌ هەر نەوعەكی گۆت لێ هیچ سود نەبو
رۆژا دیتر ب كنج هات و پێچایێ كنجر ‌ ‌ ‌ ب كولەكی خوە دناڤ موبتەلا ڤەكر
تەخت ل ساق بەست ژ راست و چەپێ ‌ ‌ ‌ دا ئەو شاه گۆمان بكێ كو شكایە پێ
ئەو دیت و ئەو ناسی تشتەك نەدایێ ‌ ‌ ‌ رۆژا دیتر وی رو نخافت بلڤایێ
دا گۆمان بكت كو ئەو نابینایە ‌ ‌ ‌ دنیڤەكا كۆراندە ئەو راوەستایە
دەما كو عاجز بو ژ صەد حیلی كری ‌ ‌ ‌ وەكی ژنان ل سەر كر پارچە چادری
دیسا ناسكر و نەدایێ هیچ مال ‌ ‌ ‌ ژ گوناه و جورمێ خواستن و سوئال

---

(١) وەی باڤە – وەی بابۆ.

٢٥٢٨٠ چــو د نیڤــەكا پــیرە ژنــان رونــشت — ســەر چــەماند و دەســت درێــژكر قــشت
دیـــسا ناســـی و نـــەدا وی صـــەدەقە — كــەت نــاڤ دلــیێ وی حرمــان و حرقــە
ڤێجــا چــو جــەم گــەدایی كەفــەن چــێكێ — كــو مــن لتــەحتێ بپێــچە و دانــە رێكــێ
هـــیچ نەبێـــژە و رونـــە و بنێـــرە — حــەتا صــەدرێ جیهــان ببــورێ لێــرە
بـــەلكو مـــری ببـــینێ بهـــزرێنێ بظـــەن — زێـــری باڤێـــژێ بـــەر كرینـــا كەفـــەن
هەرچـــی بـــدەت نیڤـــەكێ دەمـــە تـــو — هــەر وەســا كــر وی فــەقیرێ گــەدا خــو
دنــاڤ تــەحتێ پێــچا و دانــی ســەرێ رێ — رێكــا صــەدری جیهــان كەتــە وێــدەرێ
چــەند زێــر هاڤێــت ســەر روێ تــەحتێ — دەســت ئــانی دەرڤــە ژ خــوە لــەز كــەتێ
دا كەفــەن چــێكەر نــەهلگرێ وان زێــرا — دا ژ وی نەڤەشـــــــێرێ وان خێـــــــرا
ژ بـــن كەفـــەنی مـــری دەســـت دەرانـــی — لپـــەی دەســـتێ ژ پیـــسی ســـەرهلانی
٢٥٢٩٠ گۆتە صەدرێ جیهان چاوا مـن وەرگرتـی؟! — ئــەی تــە دەرگــەهێ كــەرەم، لـمـن گرتــی
گــوت ئــەما حــەتا تــو نــەمری ئــەی عــەنود — تـــە ژ جـــەنابێ مـــە نـــەبر چ جـــود
ســـرّێ (موتـــوا قبـــل ان تموتـــوا) ئەڤـــە — كــو ژ پــاش مرنــێ غەنیمــەتێن بــەر تەڤــە
بـــل مرنـــێ هـــیچ فەرهـــەنگێ دیتـــەر — گــەل خــودێ ناكــەڤن ئــەی حیلەكــەر
یــەك عنایــەت چــێترە ژ ســەد رەنــگ ئجتهــاد — ل جەهــدێ طــرســە ژ ســەد رەنــگ فەســاد
و ئــەو عنایــەت هەیــە مــەوقوفێ مــەمات — ئــەڤ رێكــە تەجربــە كرنــە ثقــات
بـــەلكی مرنـــا ویـــژی بـــێ عنایـــەت نینـــە — بێ عنایەت هێ خـوە ل جهـەكی نەراوەستینە
ئـــەو بتـــە زومـــرود ئـــەڤ مـــارێ پـــیر — بــێ زومــرود كــەنگی مــار دبــێ ضــەریــر

داستانا وان دو برا یەكەك كوسە و یەكـەك ئـەمرەد، د خـانییێ لاوان نڤستن، ئتفاقا شەڤەكێ ئەمرە د لبن ل سەر قونا خوە نژانـدن پیـسەك ب پیسی هات و ئەو لبن بجیلـە و نـەرمی ژ پـاش وی راكـرن زارۆك هشیار بو بشەر، كو كانێ ئـەڤ لبنانـە بكیڤـە تـەبر و چـما تـەبر، وی گۆت چما تە ئەڤ لبنانە دانینە سەر قونا خوە

ئـــەمرەدەك و كوســـەیەك نـــاڤ ئەنجومـــەن — كـــەتن و كومەلگـــە بـــو د وەطـــەن
موشـــتەغل مانەڤـــە قـــەوم مونتەخـــەب — رۆژ چــو و زەمــان بــو ســێ یــەكا شــەب
٢٥٣٠٠ ژ وی خـانییێ لاوان نەچـون ئـەو دو كـەس — هــەم لوێــدەرێ رازان ژ طــرســێ عەســەس
ل ئـــەرزنكا كـــو ســـەهەبون چـــار مـــو — ئـــەما وەكـــی هـــەیڤا چـــاردێ بـــو رو

زارۆکێ ئەمرەد ب صورەت نەبو هیچ
لوطیێ پیس شەڤ چو ژ گومرەهی
ژ جی رابو دەما کێشا زارۆکی دەست
گۆت چاوا تە ئەڤ سیێ٣ لبن ئەنبار کر
زارۆکەکی ضەعیفم و بخوە نەخۆشم
گۆت ئەی د ئاگر هرچێ پیسێ مری
گوت هەکە ژ رەنجوری تە هەیە تا
یا بخانییێ یەك طەبیبێ دلدار
گۆت من ل کودەرێ یار هەنە
وەك تە زەندیقەکی پیس مورتەد
ئەو خانقایا کو بو چێتر مەکان
بەرێ خوە ددنە من مەیخۆر
و ئەوێ کو ناموسیە بخوە ژێر ژێر
بۆ یارێ بناموس غەیری نەظەر
چاخێ خانقاه ئەڤە بو؟؟ بازار تەڤاڤ
کەر کیڤە ناموس و تەقوا ل کو
عەقل دبت ئێمنی و دخوازێ عەدل
و هەکە برەڤم ئەز بچم ناڤ ژنان
یوسف ژ ژن کەت زندان و گڤاشتن
ئەو ژن ژ نەزانی پەی من کەڤن
نەژ مێرا من چارە هەیە نەژ ژنانم
پشترە زارۆکی ل کو سەیی مەیزاند
خالیە ژ کەرپیچ و ژ شەرێ کەرپیچ
چار موێ سەر ئەرزنکێ بۆم نمون
ذەرەیەك سیبەرا عنایەت چێترە
ژ وێ کو شەیطان کەرپیچێ طاعەت پر دکێ
با عنایەت وی نینە تشتەك

هەم لپشت خوە دانان بیست کەرپیچ[1]
کەرپیچا نەقل کەت ئەو مونتەهی
گۆت هێ تو کیی ئەی صەگ پەرەست
گۆت تە چاوا ئەو سی٣ لبن راکر؟
ئحتیاط لڤێدەرێ مام کو زۆر پەرۆشم
ئەبلەهێ هیچ و پوچ مینا کەری
چما تو نەچوی بلایێ دارالشفا؟
کو خوەشبکت نەخۆشییێ دەرد دار
کو هەر جهێ بچم دز رێدەنە
سەر تێنتە دەر لپێشم وەکی دەد
من یەك زەمان تێدە نەدی ئەمان
چاڤی تەژی نوطفە و دەست ل گونێ شۆر
کیری دمالێ فنفندکێ وەکی کێر[2]
نینە ئەما ژەڤ نەظەر دینێ د خەطەر
گارانا کەرا چاوا بت و کۆچکا خاڤ!!
کەر چ زانت طرس و هیڤی و ئاڤرو
ل ژن و ل مێر ئەما کانی عەقل؟!
هەر وەکو یوسف کەڤم ناڤ فتنان
ئەزێ بمە قەت قەت د چالێ بێ بن
خودانێ وان دێ قەصدا جانێ من کن
چ بکەم چاخێ نەژ ڤانم و نەژ وانم
گۆت بڤان دوموا خوە ژ غەم دەراند
و ژ دایك حیزێ وەك تە هیچ و پیچ
چێترە ژ سێ٣ کەرپیچێ لدۆرا قون
ژ هزاران طاعەتێ وێرە و ڤرە
هەکە دوصەد کەرپیچە خوە لناڤدکێ
حەتا خوەرە چێکەت پشکەك

(١) کەرپیچ – لبن، ئاجور.
(٢) وەکی کێر – وەك کەری.

هەکە لبن پرە تە بخوە یێ دانین / ئەو دو سێ مو ژ دانا وی لایین
د حەقیقەت هەر مویەك ژ وان چیایەکە / کو ئەو ئەمان نامەیە پادشایەکە
د حەقیقەت هەر یەکەك مویی ژ وان / هور نەنێرە وەك چیاکی بزان
هەکە تو صەد قوفلا دانی بەر دەرەك / وان پێکڤە هەلکت پوچە سەرەك
هەکە زۆر دار موهرەکێ ژ موم بدێنێ / یێ پەهلەوان ژ دل وێ بشکێنێ
ئەو دو سێ تارێ عنایەت مینا کوە / بتە سەد وەکی سیماهم د وجوە
کەرپیچا نەدەینە ئەی خوەش فرشك / ئەما ئێمن هەم نەرازە ژ دێوی بەرشك
هەرە دو موا ژ وێ کەرەمێ دەستڤە بێنە / وێ گاڤێ ئێمن بنڤە و غەم نەئێنە
خوا عالم چێتر بوە ژ عیبادەت / علمەکی وەطوۆڤ کو هشیار بکەت
ئەو سکونا مەلەڤان ناڤ ناسیار / چێترە ژ خەباتا لالێ دەست و پێ دار
دەست و پێ ساکن دناڤ ئاڤێ مەلەڤان / چێتر دچت ژ لالێ هیچ نەزان
ساکن سۆبا دچت وەك ستون / یێ لال ژ دەست و پیا نۆقبون
علم دەریایەکە بێ حەد و کنار / طالبێ علمە غەواصێ بحار
هەکە هزاران سال عومرێ وی بت / ژ لێگەرهانێ چ جارا تێر نابت

د بەیانا حەدیثا ((منهومان لایَشْبَعانِ: طالِبُ اَلْعِلْمِ و طالِبُ الدُّنْیا))

پەیغەمبەرێ حەق گۆت د بەیان / ئەڤ بو کو مَنْهُومانِ هُما لایَشْبَعانِ
طالِبُ الدُّنْیا و تَوْفِیراتِها / طالِبُ اَلْعِلْمِ و تَدْبِیراتِها
ڤێجا دەمێ باش دڤێ پشکێ بنێرین / بلی دونیا بت ئەڤ علمێ دێرین
ئێدی بلی دونیا دبت چی؟ ئاخرەت / تە ژ ڤێ دبرێ و رێبەری دکەت
بلی دونیا ئاخرەت دبت یەقین / کو ژ ڤێدەرێ تە دبتە وێدەرێ ئەمین

بەحثا وان سێ شاهزادا گەلەڤ د تەدبیرا وێ قەضیێ

رو بهەڤکرن هەر سێ موفتەتن / بۆ هەر سێیان یەك دەرد و رەنج و حوزن
هەرسێ د یەك فکر و ئێش و ژان / هەر سێ ژ یەك رەنج و دەرد نالان
د بێدەنگی ل هەرسێیان هزر و یەك / د ئاخفتن هەم ل هەرسێیان دەلیل یەك
هەر سێیان پەڤرە رۆندك دبارین / ل سەر سفرا مۆصیبەتێ درژها خوین
یەك زەمانی ژ ئاگر دلێ هەرسێ کەس / ب صۆتن تینادەر وەکی مەجمەر نەفەس
ویێ مەزن گۆت کو ئەی براییێت خەیر / ما ئەم نەپەهلەوانبون د نصحا غەیر

هەرکێ ژ حەشەم کو بمە کربا گلە / ژ بەلا و طرس و فەقر و زلزلە
مەد گۆتییێ کێم بنالە ژ حەرەج / صەبر کە کو اَلصَّبْرُ مِفْتاحُ اَلْفَرَجْ
ئەو کلیلا صەبرا مە نوکە چ لێهات؟! / وەی عەجەب بو مە نسوخ چ لێهات؟!
مە دگۆت کو دناڤ کێش ڤەکێشا / وەکو زێر خوەشبن د ناڤ ئاتێشا
بۆ هەر لەشکەری وەختێ طەنگیێ جەنگ / مە دگۆت هێ نەگۆرن رەنگ
وی چاخ و زەمانێ کو هەسپا / سەرێت بری دکرنە ژێر پا
مەل لەشکەرێ خوە هەر دقیراند / کو بپێشڤە دهاتن سەر نەدچەماند
مە نیشا عالەمێ پێکڤە ددا صەبر / ژبەرکو صەبر دبێ چرا و نورا صەدر
بو نەوبەتا مە چ بونە بێ سەر و بەر! / وەکی ژنکا بونە کرێت ژێری چادەر!
ئەی دلێ کو تە پێکڤە کری گەرم / خوە ژی گەرمکە و ژ خوە بکە شەرم
ئەی زمان کو ل هەمیا ناصح بوی / بو نەوبەتا تە چما بێدەڤ بوی؟!
ئەی عەقل کا پەندێ شەکر خاییتە؟ / ڤێ دەمێ دۆرا تەیە چلێهات هەیهاییتە؟
ئەی ژ دلان بری سەد تەشویش / بو نەوبەتا تە بهەژێنە ریش
هەکە نوکە ژ غرورا رهی کەتی دزینێ / ژ پێش ڤی ل رهێ خوە کەتی نینێ
چما دەردێ دیتران تە دەرمان دکر / دەرد بو مهڤانێ تە تە خوە وندا کر!
وەختێ پەند ل دیتران های های / د غەمێ خوە وەك ژنکا وای وای
بانگ ل لەشکەر کرن بو سازێ تە / بانگ ل ژن چ گرت ئاوازێ تە!
ئەوا کو پێنجی سالا راچاندی بهوش / ژ وێ راچانا خوە ژیری کو مزر بپوش
ژ دەنگێ تە گوهێ یاران بوبو خوەش / دەستێ بێنە دەر و گوهێ خوە بکەش
سەر بوی هەر و هەر خوە دوم[1] نەکە / پێ و دەست و رهو سمبێلت گوم نەکە
یاری مالێ تە یە سەر روێ بساط / خوە د طەبع بێنە و د نشاط
گوهبدە ڤێ حکایەتێ ئەی عەقلدار / حەتا بزانی ڤێ مەعنا سەنەد دار

ب مەجلس کێشانا پادشاهەکی فەقیهەك و ب زۆرا کولم و مصتا پێدا ڤەخوارنا مەی

پادشاهەك مەست بو ژ شەرابا رەز / مەلایەکی فەقیە بەر دەرێ وی دچو بلەز
پێ ئیشارەتکر دڤێ مەجلسێ بێنن / و ژ شەرابا لەعل بوی ڤەخورێنن
ڤێجا ئەو کێشانە جەم شاه بێ ئختیار / د مەجلس رونشت تەحل وەکی ژارە مار
پێشکرنی[1] وی قەبول نەکر ژ تۆرەیی / ژ شاه و ساقی ڤەگەراند چاڤ و روی

(١) دوم – دوڤ.

کو ب عومرێ خوە من نەڤەخواریە شەراب   ژ شەرابێ خوەشترە بۆ من زەهراب
هێ ل جهێ مەی ژەحرێ بدنە من   حەتا هنگ خلاس بن ژخوە و من
مەی نەڤەخواری دەست ب قیرینا کرن   مەجلس نەخوەش بو وەکی دەرد و مرن
هەر وەکی ئەهلێ نەفس و ئەهلێ ئاڤ و گل   د جیهان ئی رونشتی گەل ئەصحابێ دل
خودێ ژ خاصا مەیێ ناکت دور   دبێژتە وان ژ مەیا ئەبرار ڤەخور
پێشکێش دکن ل سەر مەحبوبی جام   حس ناهێت ژ وی بل ژ کەلام
رو دزڤرێنن ژ ئرشادا وان   کو نابینن ب چاڤێ دادا وان
هەکە ژ گوهێ گونەهکار تا بگەورییێ ریك با   سەرێ پەندا دناڤ هندرێ وی چوبا
چونکی جانێ وی هەمی نارەنیە نور   کو کەت د ئاگر شەوتت وەك قشور
کاکل مینتە دەرڤە و تیڤل بێژە چوی   ژ تیڤل کەنگی مەعدە بت گەرم قەوی؟!
ئاگرێ دوزەخ بل کو تیڤل گڤیش نیە   ئاگر بخوە گەل هیچ کاکلی ئیش نیە
و هەکە ئاگر ل کاکلەکی بتە پێت   بخاترێ گهانە[٢] نە بخاترێ پەرێت[٣]
ئەڤ قاعدە، حەتا کو خودایێ قادر هەبێ   د بهوری و نەهاتی موستەمر دبێ
مەغزێ نەغز و قشرێت مەغفور ژ وی   ئێدی چاوا مەغز ب صوژێ دور ژ وی
هەکە ژ عنایەت ل سەرێ وی بدێ   شەرابا صۆرا وی ئشتها تێنێ و ددێ
و هەکە لێنەدێ ئەوێ مینت گرتی دەڤ   وەك فەقیهی ژ مەی و بەزما تەڤلیهەڤ
شاهی گۆتە ساقی ئەی خوەش جامێر   بێدەنگ نەبە بدیێ مەیا کەڤنا پێر
حاکمەکی پەنهان هەیە ل هەر عەقل   هەرکێ بڤێت بفەن ژ خوە بت کول
ئافتابا رۆژهەلات و تەنویرا وی   مینا ئەسیران گرتینە د زنجیرا وی
زڤرینەك بزڤرین تێنت ناڤ زەمەن   دەما بخوینت د دەماغێ وی نیڤ فەن
ئەو عەقلێ کو عەقلێ دیتر سوخرە کر   ئەو ئوستادێ وی موهرە ژ وی بر
چەند شەق ل سەرێ ویدا گۆت ڤەخوە   ژ طرسا سەرخوەدا کر ئەوی بخوە
بو مەست و شاد و بکەن وەکی باغ   کەتە پێ طەڤری و حەنەکا نەدا کەس قولاغ
بو شێر گر و خوەش شەقاند تبل   بەرەو ئاڤرێژ[٤] چو دا میزکت ژ دل
یەك کەنیژك دیت د ئاڤرێژێ وەکی ماه   گەلەك خوەشك رو ژ کەنیژکێت شاه
وەختێ ئەو بدیت دەڤێ وی ما ڤەکری   عەقل چو و بەدەن ل ستەم هێوری[١]

---

(١) پێشکرنێ – پێشکێشکرنێ.
(٢) گهان – گەهشتن ، کەلاندن، چێبون.
(٣) پەرێت – پەرهت، صوتان.
(٤) ئاڤرێژ – توالێت، قەدەمگاه.

عومرەك بو بێ ژن موشتاق و مەست   د گافێ ل کەنیژکێ دان دو دەست
ئێدی ئەو کەچ پەحن بو کەت قێرینا   کەس نەهات هەوارێ و سودەك نەئینا
ژن ب دەستێ مێر دوەختێ لقا   وەکە هەڤیر بکەڤێ دەستێ نانوا
جار وێ پەحندکێ سەر تەختەکی   جارەکێ بەرخوەڤە تێنت وەختەکی
جار د وێ رێژت ئاڤ و جار نەمەك[2]   ژ تەنور و ئاگرێ وێ چێدکێ مەحەك
ئەڤ هۆتێن ئالین مەطلوب و طەلوب   دناڤ ڤێ یاریکێنە مەغلوب و غەلوب
ئەڤ لەعب نەتنێ بۆ مێر گەل ژنە   بۆ هەر عەشیق و عاشقەکی ئەڤ فەنە
ژ قەدیم و حادث و عەین عەرەض   ئالینکەك وەکی وەیس و رامین موفتەرەض
ئەما لەعبا هەر یەکی رەنگی دیتر   هەڤئالینا هەر یەکی ژ فەرهەنگی دیتر
ل مێر و ژنێ هاتە گۆتن بۆنا میثال   کو ئەی مێر ژنێ نەکە پیسی فەسال
ما شەڤا زاڤاتی پۆرسپی دەستێ وێ   نەکرە ناڤ دەستێ تە و ئەمانەت بێ؟
کوئەی زاڤا هەرچی تو گەل وێ بکێ   ژ عەول قەنجیێ خودێ گەل تەکێ
ئەڤ ژنا دنێ کو هەیە مەستێ تە   خودێ ئەوا کری ئەمانەت ددەستێ تە
والحاصل ئەو فەقیە ژ خوە چو   نە عەفیفی لێ ماڤە و نە ئاڤە رو
ئەو فەقیە کەتە سەر حوری ذاتێ   ئاگرێ وی کەتە پەمبی پێڤاتێ
جان بجان گەهشت و قالب چەرخین   ژن وەك مریشکا سەر بری کەت لڤین
شەراب و چ مەلك چ ئەرسەلان   حەیا چ دین چ طرس و خەوفا جان
چاڤێت وان کەت دناڤ عەین و غەین   نەحەسەن پەیدا بو وێدەرێ نە حوسەین
هەر یەکی وان ژێ دیتر گرت مراد   طەبعێ هەر یەك خورەم و دل بو شاد
ب درێژی کێشا و فەقیە نەزڤری   ئنتظارا شاه ژ حەد بهوری
شاه هات حەتا ببینت واقعە   لوێدەرێ دیت زلزلە والقارعە
ئەو فەقیە ژ جی زو رابو و چو   بەرەو مەجلسڤە جاما مەی رەڤاندبو
شاه وەك دوزەخێ پر شرار و پر نکال   تهنیێ خوینا دو جوتێ پیس فعال
دەما فەقیهی ئەو دیت تەژیە ژ قەحر   تەحل و خوینی بوە هەر وەك جاما ژەحر
ل ساقیێ وی قیراند کو ئەی مەی گەرێن   چما رونشتی دنێری ئەڤی ل طەبع بێن
شاه کرە کەن و گۆت ژ خوەرە   ب طەبع هاتمە، ئەو کچ ژ تەرە
پادشاهم کارێ من عەدلە و داد   ژ وێیا دخوم ددم یاران پێ بو مەجواد

(١) هێوری – تەڤلیبو.
(٢) نەمەك – خوێ.

ئەوا كو وێ دخوم ژ طرس و خوەش | دكم خوارنا هەڤالا ژ پێنج و شەش
ئەوا كو وێ ڤەدخوم وەكو جاران | هەر وێ ڤەخوارنێ دمە تە و ياران
ئەز ژ وێ خوارنێ ددمە خولامێت خوە | كو دخوم ل سفرا خاصا خوە
بەنيێت من ژ وێ خوارنێ دخون تەڤاڤ | كو ئەز بخوە دخوم ژ كەلى ياكو خاڤ
ئەز چ لباسى وەرگرم ژ ئەرموش و ئەطلەس | ژ وى ل قەوم دپوشێنم هەمو كەس
ئەز شەرم دكم ژ پەيغەمبەرێ ذوفنون | گۆت اَلْبِسُوهُمْ مِمّا تَلْبَسُونْ
موصطەفا ئەڤ وەصيەت كر گەل بەنون | اَطْعِمُوا اَلاذْنابَ مِمّا تَأْكُلُونْ
وى فەقيهى گەل خوە بر جۆتا خوب | ژ دانا تاييەتا كَشافُ الكُرُوبْ
هندى تەديترێ بطەبع ئانينە | د صەبر كرنێ زيرەك و راغب بوينە
هەم خوە ب مێرانى بطەبع بينە | بكە پێشوا عەقل و فكرێ دێرينە
چاخێ ريبەريا صەبرا تە پر ببت | جان ب بلنديا عەرش و كورسى وەردبت
موصطەفا ببين دەماكو صەبرا وى بو بۆراق | ئەو هلكشاند ب بلنديا ئەطباق
وەختێ ئەيوبێ هەژى صەبر پيشەكر | ژ بەلا دەردێ رەحمەتێ لێڤەكر
صەبر سەرەكە بهەر حالەتێ كو هەيە | صەبرێ نەهێلە حەتا شيان ددەستێ تەيە
صەبر (مِفْتاحُ اَلْفَرَجْ) تە سەحنە كريە | كو دناڤ ڤێ لەزێ تە خوە پێچاندیە
صەبر بۆ عاشقان تێنت كامێ دل | بۆ بێ دلان صەبر بو ئارامێ دل
ڤێ ئاخفتنێ نينە حەد كورت بكە | و ژحەديثا عاشقان گفت و بێژ بكە

چونا شاهزادان ژ پاش تەماميا ماجەرا ب طەرەفێ ولايەتا چينێ دا ب قەدرێ ئمكان ب مەقصود نزيكتربن هەكە رێك بوەصل مەسدودە ب قەدرێ ئمكان نزيكبون مەحمودە

ڤەگەرە ئەى عاشق و زوتر بران | كو ل هيڤيا تەنە ئەو شاهزادان
دەما هەرسێ شاهزادە بونە عاشق | د خوە گوهمالى گرتن صادق
ئەڤە بگۆتن و بونە رەوان زو | ئەى دوستێ من هەرچيبو ئەڤ لەحظە بو
صەبر بژاردن و بونە صديقين | پشترە چون بەرەو بلادێ چين
داك و باب ملكێ خوە هێلان | كەتنە رێ بەرەو مەعشوقا نهان
هەر وەكى ئيبراهيمێ ئەدهەم ژ سەرير | عشقێ ئەو بێ سەر و پێ كرن و فەقير
يا وەك ئيبراهێمێ نەبى سەر خوەشى | خوە هاڤێتنە دناڤ پێتا ئاتەشى
يا وەك ئسماعيلێ صەبور ژ مێژ | گەورى ل بەر عشق و خەنجەر كر درێژ

حکایەتا امروالقیس کو پادشاهێ عەرەب بوو بجەمال و بکەمال و ژنێت عەرەب مینا زەلیخا صوتیێ ویبون. ئەڤ هەمی تمثالێ صورەتی دزانی و پەی مەعنا کەت

اِمْرُؤُالقَيْسْ ژ مەمالکێ هشك لەب ... عشقێ ئەوژی کێشا ژ ناڤ دلێ عەرەب
نازك طەبع بو وهەم صاحب جەمال ... شاعر و صاحب ئوصول دناڤ کەمال
چونکی عشقا حەقیقی دا ل دلێ وی ... ساربو ملك و عیال و مەنزلێ وی
نیڤە شەڤ قەپالەك وەرگرت و چو ... ژناڤ مەملەکەت رەڤی و دور بو
حەتا هات لبن چێکرن د تەبوك ... گۆتنە پادشاه شاهەك ژ ملوك
اِمْرُؤُالقَيْسْ هاتیە ڤێدەرێ کار دکێ ... بوە نێچیرا عشق و لبنا چێدکێ
ئەو پادشاه رابو شەڤ چو جەم ... گۆتیێ ئەی مەلکێ خوەش پەرچەم
یوسفێ وەختی دو ملکەت بو کەمال ... بۆتە کەدی[1] ژ بلاد و ژ جەمال
زەلام بونەبەنی ژ شورێ تە ... و ژن بونە ملکێ مها بێ عەورێ تە
تو جەم مەبە ئەڤ بەختێ مەبوە ... جانێ مە ژ وەصلا تە صەد جان بوە
هەم ئەز و هەم ملکێ من مەملوکێ تە ... ئەی بهمەت هەمی ملك مەتروکێ تە
گەلەك فەلسەفە گۆتیێ و ئەو بێدەنگ ... نشکا ڤە ژ سەر روهلانی پەردا برەنگ
کانێ وی چ گۆتیێ ژ عشقێ د گوهدانی ... هەر وەکی خوە کرە د حالێ سەرگەردانی
دەستێ وی بگرت و گەل وی بو یار ... ئەو ژی ژ تاج و تەختی بو بێزار
حەتا وەلاتێ دور چون ئەو دوشاه ... عشقێ یەك جارێ نەکریە ئەڤ گوناه
عشق ل مەزنا هنگڤ و لطفلانە شیر ... ئەو بونا کەشتی بو مِنْ الاَخِيرْ
کو دەما کەتە کەشتی وی غەرق بکێ ... حەتا بن وی ژ پێ حەتا فەرق بکێ
قصەیا کویخوسرۆ وی پاشایێ زەمان ... هەیە مەشهور دناڤ ئنس و جان
بلی ڤان دوا گەلەك ملوکێ بێژمار ... عشقێ ئەو رەڤاندن ژ کەس و کار
جانێ ڤان سێ کورە شاها هەم لدۆرا چین ... مینا بالدرە لهەر طەرەف بون دانە چین
ژەحرا نەی تالێڤ ڤەکرن ژ ضەمیر ... ژبەرکو رازەکە بخەطەر بو و خەطیر
سەد هزاران سەر بیەك فلس ئەو زەمان ... عشقا غەضەبناك زهکریە کەڤان
عشق بخوە تۆرەیێ د وەختێ خۆشی ... خۆ یەك هەیە دەم ب دەم مرۆڤ کوشی
ئەڤ بو ئەو گاڤا ئەو خوەش بو ... ئەزچ بێژم چاخێ کو نەخوەش بو

---

(١) کەدی – رام، ئەهلی.

ئەما مێرگا جان گۆری شیرێ وی   کو ئەڤ عشق کشێنێ وی و شویرێ وی
کوشتنا وی چێترە ژ هزاران زندگی   هەمی سەلطەنەت مریێ وێ بەندگی
نهێنی ب کنایەت گەل یەکدیتەر   هێدی دگۆتن ب صەد طرس و خەطەر
بل ژ خودێ رازێت وان کەس نەدزانی   بۆ ئاخینکا هەڤدەم نەبو بل عاسمانی
هندەك ئصطلاحات لناڤ هەڤدیتەر   هەبون ژبۆنا ڤەگێرانا خەبەر
ژ ئەڤێ عام خوە بلسان الطیر فێرکرن   جەلال و شکوە و سەروەری هەمی برن
برەنگ دەنگێ بالندەیە ئەڤ کەلام   ژ جانێ بالندە غافلە مەرڤێ عام
کا سلێمانەك کو دزانێ زمانێ طەیر؟   ئەگەر چ دێو ملك وەرگرێ هەیە غەیر
دێو خوە ل رەنگێ سلێمان کریە   علمێ وی مەکریە و عَلَمْناهُ نیة
چون سلێمان ژ خودا بەشاش بو   منطق الطیری ژ عەلماش بو
تە تەقلید ژ مورغێت هەوائی گرتیە   کو طیورێ مِنْ لَدُنْ تە نەدیتیە
جهێ سیمورغان بوە پشت چیایێ قاف   ژ هەر خیالەکێ نابتە دەست باف[1]
ل هەر خیالەکێ کو دیت ئەو ئتفاق   پاش هنگی بُعْدَ العِیانْ کەڤت فراق
نە فراقا ژ هەڤبرینێ بۆنا مەصلحەت   کو ئێمنە ژ هەر فراقێ ئەو مەنقەبەت
بخاترێ ڤەمانا وی جسمێ وەکی جان   لەحظەیەکێ دپشت عەور مینت نهان
بخاترا ڤەمانا وی جەسەدێ روحانی   دەمەکی هەطاڤ ل بەرفێ دکێ دوستانی
بخاترێ جانی خوە ژ وان بخوازە صەلاح   هەر نەدزە ژ گۆتنێ وان ئصطلاح
وێ زەلیخایێ ژ عود و هەرچی بهن خوەش   ناڤێ هەمی تشتی کربو یوسفێ خوەش
ناڤێ وی دناڤان مەکتوم کر   سرّری وێ بۆ مەحرەمان مەعلوم کر
دەما گۆتبا موم ژ ئاگر نەرم بو   ئەڤ بو کو ئەو یار دگەل مەگەرم بو
و هەکە گۆتبا هەیڤا هلاتی بنێرن   و هەکە گۆتبا یا کەسك بوی ئەو دارا دێرین
و هەکە گۆتبا ئاڤ زۆر پێل بەلاڤن   و هەکە گۆتبا ماصی زاڤ دناڤن
وهەکە گۆتبا پەلك خوە ل چق پێچدکن   دەست بەرەقص و مەستی دکن
و هەکە گۆتبا گول ب بلبل راز گۆت   و هەکە گۆتبا سررێ شاه شەهباز گۆت
و هەکە گۆتبا چ موبارەکە بەخت   و هەکە گۆتبا داقوتن بەرگ و رەخت
و هەکە گۆتبا ئاڤگێر ئانی ئاڤ   و هەکە گۆتبا هێ یا دەرکەتی هەطاڤ
و هەکە گۆتبا دیشەڤ قازان کەلاندن   یا حەوائج ژ کەلینێ تێ رژاندن
و هەکە گۆتبا نان پێکڤە بێ خوێنە   و هەکە گوتبا فەلەك ڤاژی دزڤرێنە

(١) دەستباف – دەست راچین ئانکو بدەست بهونێ.

و هەکە گۆتبا کو ژان گرتیە سەرم
و هەکە گوتبا دەردەسەریّ خۆشترم

بۆ مەحرەمان ژ ویّ خەبەر بو کو چ گۆت
کو موخالف یان موافق بتە جۆت

هەکە پەسنبا ئعتناقا ویّ بو
و هەکە نە پەسنی کر فراقا ویّ بو

هەکە سەد هزار ناڤ تەڤلیهەڤ بو
قەصدا ویّ و داخوازیا ویّ یوسف بو

دەما برچیبا و بزمان ئانیبا نامیّ وی
ئەو تێر و مەست دبو ژ جامیّ وی

تهنیتیا ویّ ژ ناڤیّ وی ساکن دبو
ناڤیّ یوسف شەربەتا باطن دبو

وهەکە دەرد هەبا ژ وی ناڤیّ بلەند
د گاڤیّ دەردیّ ویّ دبو سودمەند

د وەختیّ سەرماییّ ئەو ژێرە نڤین
ناڤیّ دۆستی ئەڤیّ دکت د ئەڤین

عەوام هەر دەم گازی دکن نامیّ پاك
ئەڤی کاری ناکت چون نەبوە عشقناك

ئەوا کو عیسا کریبو ژ نامیّ هُو
دبو پەیدا ویرە ژ نامیّ ئو

چاخیّ کو جان گەل خودیّ موتەصل ببت
ذکریّ وی ئەڤە و ذکریّ ئەڤی ئەو دبت

ڤالا ژ خوەیە و پر ژ عشقا دۆستیە
ڤێجا ژ کوزك ئەو تێدەر کو ناڤ ویە

کەن بهنا زەعفەرانا وەصلیّ ددیّ
گری بهنێت پیڤازا دوری ددیّ

بۆ هەریەکی د دل هەیە سەد مراد
ئەڤە نابت مەذهەبیّ عشق و داد

یار بۆ عشقیّ بوە رۆژ ئافتاب
ئافتاب بۆ وی روییّ میناکا نقاب

ئەویّ کو نەناست نقاب ژ روییّ یار
عابِدُ الشَمْسە دەست ژ وی هلدار

رۆژا وی و رۆژیا عاشق هەم ئەو
دل هەم ئەو دلصۆژیا عاشق هەم ئەو

بۆ ماصیان بو نەقد ژ عەینیّ ئاب
نان و ئاڤ و جل و دەرمان و خواب

هەر وەکو طفلە ئەو ژ مەمکا دگریّ شیر
د دو عالەما ناناست غەیری شیر

طفل ناسکت هەم نەناست شیر
ڤی طەرەڤی نەبوە رێکا تەدبیر

ئەڤیّ طلسم نامیّ گێژ کریە روح
حەتا پەیدا کت فاتح و مەفتوح

گێژ نەبو د رویّ وی بەلك دناڤ ئو
حاملیّ وی دەریا بو نەسەیل و جو

وەختی پەیدا بکیّ ئەو کو پەیدا کر گوم دبیّ
هەر وەکی ل هیەکیّ نۆقی قولزوم دبیّ

چاخیّ دانە گوم ببت ویّگاڤیّ بت هێژیر
حەتا تو نەمری من زێر نەدا، بێنە بیر

بیّ طاقەتبونا برایێ مەزن ژ پاش مەدەتەکی و موتەوەریبون د بازاریّ چینیّ د شاریّ تەختگاه و گۆتنا کو ئەز چوم بخاترا هەوە دا ئەز بچمە جەم شاهیّ چین

اَما قَدَمِي تُنِيلُنِي مَقْصُودِي
اَوْ اُلْقِيَ رَأسِي كَفُؤادِي ثَمّهْ

یا پیّ من گەهینە بمراد و مەقصەدیّ
یا سەری دانم مینا دل ژ دەست لڤێدیّ

و نەصیحەتا برایێت وی سودلێنە بون

یا عاذِلَ العاشِقِینَ دِعْ فِئَةً   اَضَلَها اللهُ کَیْفَ تُرْشِدُها
ویێ مەزن گۆت ئەی برایێ من   ژ ئنتظارێ ئەڤ جان هات ب لێڤێ من
ئەز بومە لا اَبالی صەبرا من نەما   ئەڤێ صەبرێ ئەز سەر ئاگر دانا
طاقەتا من ژ ڤێ صەبوریێ بو طاق   واقعەیا من بو عبرە تا عوشاق
ئەز ژ جان تێر بوم دناڤ فراق   ساخ بون د فراقێ بوە نفاق
تا کەی دەردێ فرقەتا وی ل مە بکشێ   سەری ببرە دا عشق سەر ل مە ببەخشێ
دینێ من ژ عشق ڤەژینبونە   ژ یار ژ ڤی جان و سەری مرنبونە
شویر جانان پاك دکت ژ عویوب   ژبەرکو شویر دبت مَحاءِ الذُنُوبْ
دەما تۆزا جەسەد رابو ماهم بو رۆن   هەیڤا جانێ من هەوا لێصافبون
عومرەکەل طەبلا عشقا تە ددم یارێ   اِنَّ فِي مَوْتي حَياتِي یەکجارێ
ئەدیعا مراوی[1] کریە جان   کەنگی ژ طوفانا بەلا هەیە فغان
ژ شکەستنا کەشتی ل بەطێ چ غەم   کەشتیا وی بەس سەر ئاڤبت قەدەم
ژ ڤێ دەعویێ زندە بوە جان و تەنم   ئەز ژ ڤێ دەعوێ چطوڤ خوە هلقەنم
خەونێ دبینم و ئەما خەو نە   ئەز مودەعیمە ئەما درۆ نە
هەکە سەد جار تو ل گەردەنا من بدی   هەر وەکو شەمعم رۆنتر هلدبی
هەکە ئاگر بگرتە سەر و بنێ بێندەری   روهنیا وێ بێندەرێ دبت شەڤگەری
یوسفێ کرین نهان و موختەبی   حیلەیا برایا ژ یەعقوبێ نەبی
خەفیە حیلە لێ ساز کرن   دوماهیکێ کراسی غەماز کرن
دو برا نەصیحەت گۆتنێ د سەمەر   کو خوە ژ خەطەرا نەکە بێخەبەر
هێ سەر برینێت مە خوێ نەدان   هێ کاسا ژەحرێ سەر لێڤا نەدان
بل بتەدبیرا یەکەکی شێخێ خەبیر   چاوا دچی کو تە نەبت قەلبێ بەصیر؟
وای بوی طەیری کو دەرنەهاتبێ پەر   بفرت لبلندیا و بکەڤێ د خەطەر
بۆ مرۆڤ عەقل دبت بال و پەر   وەختێ عەقل نەبت دبت ئەبتەر
یا پێروز یا پیرۆز خواز بە   یا تێبر یا تێبر خواز بە
بێ ژ مفتاحێ عەقل ئەڤ قەرعێ باب   سەرسەریتیە نەژ روێ صُواب
عالەمەکێ دداڤێ دێ ببینی ژ هەوا   و ژ برینێت هەڤرەنگێ دەوا

(١) مراوی – مرێشکا ئاڤێ، مرغابی.

مار سەر سنگی درێژە خو پانکری
بخاترێ نێچیرێ پەلکەك دەڤکری

ناڤ گایی وەك گیایی راوەستایە
طەیر د هزرێ کو ئەو پەلکە گیایە

دەما رونشت بۆ خوارنێ سەر وێ بەرگ
کەڤت دناڤ دەڤێ مارێ مەرگ

تمساح دەڤێ پانێ خوە ڤەکری
دۆرا ددانێت وی کرمێت درێژ کری

ژ خوارنا کو د ددانێت وی ڤەمایی
کرمکێ دەرکەتین و خوە لددانا پێچایی

طەیرك هزر دکن کرمە و قوت
د هزراندە مێرگە ئەو تابوت

دەما دەڤ تەژی بو ژ طەیرا ئەو نشکا ڤی
قورت ددێ وان بلەهڤدانا دەڤێ

ڤێ دونیا پڕ ژ شەکرۆك و پڕ ژ نان
وەك دەڤێ ڤەکریێ وی تمساحی بزان

بخاترێ کرم و پاریێ رزق بلەزنەبە
ژ حیلێ تمساحێ زەمان ئێمن نەبە

روڤی دناڤ ژێر ئاخێ خوە پان دکێ
دانێ ل سەر ئاخا خوە وەردکێ

دا قژکا نەزان بهێت بەرەو دانێ
ئەو پێ وێ بگرێ بحیلا کو زانێ

صەد هزاران مەکر کو د حەیوان هەیە
مەکرێ بەشەر کو ئەو پترە چاوانەیە

قورئان سەر دەست وەك زَيْنُ اَلْعابِدِينْ
خەنجەرەکە پڕی ژەحر دناڤ ئاستین

بکەن بێژتە کو ئەی رێبەرێ مەن
د دلێ وی بابلی پڕە سحر و فەن

ژەحرا قاتل برەنگ هنگڤە و شیر
هێ نەچە بێ صوحبەتا پیرێ خەبیر

لەذاتێ هەوا هەمی مەکرە و زەرق
جەژنا طاریتیە ل هاویر نورا بەرق

بەرقا نو کورت و درۆ و مەجاز
هاویرێ وێ ظولومات و رێکا تە دراز

نە بنورا وێ دکاری نامێ بخوینێ
نە هەسپ دکارێ تە بمەنزل بگەهینی

ئەما جورمێ وێ کو هەیی رەهنێ بەرق
ژ تە رو ڤەدگەرێنێ ئەنوارێ شەرق

ل دلێ تە خەشم دگرێ ئەو هەطاڤ
وەختێ ژ عەطارود تە بڤێ نور و طاڤ

بێ دەلیل مەکرێ بەرڤ تە دکشێنێ
مەیل ب چۆلێ د طاریا شەڤ دگەرێنێ

جار ل کا کەڤی جار ل جۆکێ کەڤی
جار بوی لایی جار بئەڤی لایی کەڤی

تە بخوە نابینی ئەی جاه خواز دەلیل
و هەکە ببینی رو ژ وی بزڤرینی ذەلیل

کو سەفەر کرمە د ئەڤێ رێکێ شێست میل
وندا کەر بۆ من بوە رێبەر و دەلیل

هەکە ئەز گوهبدم وی لایێ زەحمەت
ژ ئەمر دیسا لازمە لپەی کەت

من دڤێ رێکێ عومرێ خوە کریە گرۆ
هەرچی ببت ببێ خۆشتڤی برۆ

رێڤەچوی ئەما د ظەنی وەکی بەرق
دەهیەکێ هەرە پەی وەحیا وەکی شەرق

ظەنێ لايُغْنِي مِنَ اَلْحَقْ تە خوێنرایی
و ژ بەرقەکا وەسا ژ شەرقێ ڤەمایی

هێ وەرە د کەشتیا مە ئەی ناپەسەند
یا کو وێ کەشتیێ گەل ڤێ کەشتیێ ببەند

ئەو بێژت چاوا تەرك بكم دورا دۆر
چاوا ئەز بچم بنەزانی وەكی كۆر
كۆری برێەر چێترە ژ تنێتیا ب چاڤ
ژ وی یەكی كرێتیە و سەد كرێتییە ژ ئەڤ
ژ پێشییێ درەڤی بلایێ مارا
ژ جۆكە ئاڤیێ درەڤی بلایێ بەحرا!
تو درەڤی ژ جەفایێت پەدەر
د نیڤەكا لوطییت قەبیح و شەر!
تو درەڤی هەر وەك یوسف ژ مەلال
دا ژ نَرْتَعُ نَلْعَبْتْ ببت وەبال
ژ ڤێ تەفەروجێ وەكی وی دێ كەڤی چال
ئەما بۆ تە ئەو عنایەت نائێت ل بال
هەكە ئەو نەبوا بدەستورا پەدەر
حەتا قیامەتێ وی ژ چالێ دەرنەتانی سەر
یەعقوب بخاترا دلێ یوسف ئەذن داد
گۆت چون ئەڤ مەیلا تەیە، خێر باد
هەر كۆرەك كو ژ عیسا سەر راپێچێ
ئەوی مینا جوهیا بمینت ل ناڤجێ
قابلێ دیتن بو گەر چ كۆر بو
ژ ڤێ پاشەكشێ ئەو رەش و كۆر بو
عیسا بێژتێ تو دەست دریژكە لمن
ئەی كۆر كلێ چاڤكۆریە گەل من
ئەگەر كۆری دێ ژمن وەرگری رەوشەنی
چاڤ و جان ڤەدژین ب یوسف و پیراهەنی
كار و بارەكی كو ل تەكەت پاش شكەستن
دناڤ وێ ئقبالە و منهاجا برێكەفتن
كار و بارەكی كو نەبت پێ سەر
تەرك بكە ئەی پیرە كەر ئەی پیرەكەر
كار و بارەكی كو وی نەبت پێ و دەست
تەرك بكە ئەی پوچەكێ گێژ و مەست
بلی پیر سەیدا و سەر لەشكەر نەزان
نە پیرێ زەمانی، ئەما پیرێ رێزان
هەكە د زەمانی بۆ پیر بوی ژێر دەست
كەڤی دناڤ روناهیی و نابی طاری پەرەست
شەرط تەسلیمە نە خەباتا زاڤ
د ضەلالەت سود نادت بزاڤ
من نەڤێت ژ ئەڤێ پاش رێكا ئەثیر
پێ دڤێم پیر دڤێم پیر پیر
پیر دبت پێستركا عاسمان
تیر هاڤێتن ژ چ دبت؟ ژ كەڤان
بێ ژ ئیبراهیم نەمرودێ ناكەس
سەفەر ل عاسمانكر با كەركەس
ژ هەوا ئەو چو بەرەو عاسمان گەلەك
ئەما كەركەس ناگەهێ چەرخا فەلەك
ئیبراهیم گۆتیێ ئەی زەلامێ سەفەر
كەركەسێ تە ئەزم ئەڤەت چێتەر
وەختێ ژ من چێكەی سێلما عاسمان
بێ چەنگ و پەر فری ل عاسمان
وەطوڤ كو دێ چت حەتا غەرب و شەرق
بێ زاد و مەركەب ئەڤ دل وەكی بەرق
وەطوڤ كو دێ چت شەڤ ژ ئغتراب
حسا مرۆڤێ باژێرا د وەختێ خواب
وەطوڤ كو عارف ژ رێكا نهان
خوەش رونشتی دێ چت ناڤ صەد جهان
هەكە نەدابتە دەستێ وی رەفتارێ هۆ
ڤان ئەخبارا ژ وێ و لایەتێ تینێ ژ كو؟!
ئەڤ ئەخبار و ئەڤ رواياتێ مۆحەق
سەد هزاران سەیدا سەر وان موتەفق

يەك خلاف نیە میانێ ڤان عویون   وەسا کو هەیە د علمێ ظنون
ئەو تەحەری هات دناڤ شەڤا تار   و ئەڤ د حوضورا کەعبێ و وەسەطێ نهار
رابە ئەی نەمرودێ زۆر خواز ژ کەسان   سێلمەك بدەست تەڤە نایێ ژ ڤا کەرکەسان
عەقلێ جوزئی بوە کەرکەس ئەی موقل   پەرێ وی گەل کەلەخ خوارنێ موتەصل
عەقلێ ئەولیأ الله وەك پەرێ جبرەئیل   دفرت حەتا سدرەت المونتهی میل ب میل
بازێ سولطانم خوەشکم قەنجینم   دور ژ مردارم و کەرکەس نینم
تەرکا کەرکەس بکە کو ئەزم کەرکەسەت   یەك پەرێ من چێترە ژ سەد کەرکەسەت
تو خوە رسوا نەکە د بازارێ چین   عاقلا نەبە خوە دناڤ وێ نەوەرین
ئەوا کو دبێژتێ ئەو ئەفلاطونێ زەمان   ئەڤی هەوایی بهێلە و هەرە لوفقێ وان
پێکڤە دناڤ چین دبێژن بجد   بۆنا پادشاهێ خوە کو لەم یەلد
شاهێ مە بخوە هیچ زارۆکەك نەئانی   بەلکی رێکا ژنێ بلایێ خوە نەدانی
هەرکێ ژ شاهان ژ ڤی رەنگی گۆتبا   گەردەنا وی گەل شویرێ تیژ جۆت دبا
شاه دبێژێ چونکی تە گۆت بو ئەڤ مەقال   زو ثابتکە کو من هەیە عیال
هەکە کەچێ ژ مرا ثابت بکی   خوە ژ شویرێ توژەم ئێمن دکی
وەرنە بێ شك ئەزێ ببرم حەلقێ تە   هەلکێشم ژ صۆڤ جانێ دەلقێ تە
تو هیچ سەر ژ شویر خلاس ناکی   درۆکەرێ درۆ بێژ هەردوا کی
بنێرە ئەی ژ نەزانی ئاخفتی بناحەقی   ژ سەرێ بری تەژی کریە خەندەقی
خەندەقەك ژ بێ خەندەقێ تا گولو   پر ژ سەرێت بری ژ ڤێ غولو
پێکڤە کەتن دناڤ کارێ ڤێ دەعوێ   گەردەنا خوە دانان بئەڤێ دەعوێ
ئەڤێ ب چاڤێ ئعتبار ببینە و مەیزێنە   ئەڤێ دەعوا هوسا نەبهزرێنە و نەبێنە
دێ تەحلکی سەرمە عومرێ مە   کی تە تەحفەدێ ئەی برادەرێ مە؟
هەکە سەد سال بچت ئەوێ کو نە ئاگاهە   سەر کۆری ئەو نەژ حسابا راهە
بێ سلاحەکی نەچە ناڤ مەعرەکە   هەر وەکو خوەشمێرا نەچە ناڤ تەهلوکە
ئەڤ هەمی گۆتن و گۆت ویێ ناصەبور   کو ئەڤ گۆتنانە ل من تێنن نفور
سنگێ پر ئاگرێ من مینا مەنقەلە   چاندن بو کامل چاخێ مەنجەلە
صەبرەك ل سنگی بو نوکە ئەو نڤاند   ل مەقامێ صەبرێ عشقێ ئار وەشاند
صەبرا من وێ شەڤا کو عشق زایی   ئەو صەبر مر، عومرێ حاضرا بکەڤێ درێژایی
ئەی مۆحەدث ژ خطاب و ژ خوطوب   ژ وێ بهوریمە ئاسن ب ساری نەکوب[1]

(١) نەکوب – نەقوتە.

سەر نخونم نەکێشن دو پایێ من — چیتێگەهین نەمایە ناڤ ئەجزایێ من
ئەز حێشترم حەتا دکارم بار کێشم — وەختێ کەتم ب مرنا هەژاری خوەشم
ئەگەر سەرێ بری پری سەد خەندەقە — ل جەم دەردێ من حەنەکێ[1] موطلەقە
ئێدی ئەز ناقوتم ژ طرس و بیم — طەبلا عشقێ بڤی رەنگی ژێری گلیم
ئەزێ نوکە ئالا ل صەحرا چقینم — یا سەر ژ دەستدم یا روێ یار ببینم
ئەو گەوریا نەهەژی بت بۆ شەراب — بلا ئەو بێتە برین بشویرێ ضەراب
ئەو چاڤێ کو ژ وەصلا وێ رۆن نەبت — ئەو چاڤێ وەسا بلا سپی و کۆر ببت
ئەو گوهێ کو نەلایقێ رازێ وێ بت — هلکە نە ب سەرڤەیە کو ئی ب سەر ڤەبت
ئەو دەستێ کو نەبت دناڤ وی نصاب — بلا ئی شکەستی بت ب ساطورا قەصاب
ئەو پیێ کو نەکەڤێ پەی دۆزا وێ — بلا جان بدت و ب صوژێ ب سوزا وێ
ئەویێ وەطوڤ د زنجیر بت چێترە — کو ئەو پیێ وەسا ل دوماهیکێ دەردەسەرە

بەیانا خەباتکەری، کو دەست ژ خەباتێ ناهلگرێ وەلەو دزانت، کو بەرفرەهیا دانا خودێ، کو ئەو مەقصودە ژ لایەکی دیتر و ب سەبەبێ کارەکی دیتر بوی بگەهێنت، کو د خیالا وی نەبوبێ و وی دڤێ رێکا دیار هیڤی گرتیە ل ئەڤی دەرگەهی ددت شایەد حەقتەعالی وی رزقی ژ دەرەکی دیتر بگەهێنت، کو وی ئەو تەدبیر نەکربت ((وَ یَرْزُقْهُ مِنْ حَیْثُ لا یَحْتَسِبُ)).اَلْعَبْدُ یُدَبِرُ و اللهُ یُقَدِر. و بو کولبەنی هەم بەنیتی بو کو ژ بلی ڤی دەری بگەهێنێ وەلە و حەلقەیا ڤی دەری لێدم خودێ تەعالا هەم ژ ڤی دەری رزقی ژێرە ڤرێکەت فی الجملة ئەڤ هەمی دەرێ یەك سەرا ییێنە...

یا دڤێ رێکێ پەیداکم خوەزییێت تەن — یا وەکی باز ئێم چمە بەرەو وەطەن
شایەد خوەزییێت من مەوقوفە ل سەر — دەما من سەفەر کر پەیدا کم د حەضەر
کو بجد دگەرهام چقاس ل وی — دەمێ ژ من جودا نەبو یەك لەحظە وی
چەندین ل یار بگەرهم جد و مل — دا بزانم کو نەلازمە لێبگەرهم ژ دل
ئەو مەعیەتا[2] کو چوە د گوهی بخوە — دا نەگەرهم دۆرا دەوران ژ خوە

---
(١) حەنەك – طەڤز، یاریك.
(٢) مەعیەتا – هُوَ مَعَکُمْ اَیْنَّما کُنْتُمْ.

کەنگی ئەز ژ مەعیەتێ کم فەهما راز   بل کو ژ دوریا سەفەرێت دراز
حەق مەعیەت گۆت ول دلی موهر کەرد   داکو عەکسێ وێ بێتە گوهی نەطەرد
چاخێ زۆر سەفەر کر و خوە ب سەفەرێ ڤە کر   ژ پاش وێ موهر ژ دلێ وی راکر
وەك (خطائین) ئەو حسابێ باصەفا   لێرە و شەن دبت ژبوعدێ دو خەطا[1]
پاش ژ وێ بێژت هەکە زانیبام   لڤێ مەعیەتێ کەنگی ل وی گەرهیبام
ئەو علم بو هاتی دەست ب سەفەر   ئەو علم ناهێت ب تیژیا فکەر
ئەو میناکا وەجهێ دەینێ شێخ[2] بود   گرێدایی و مەوقوفێ گریێ ئەو وجود
بچوکێ شیرینفرۆش کرە گرین هەژار   ئامادە بو دەینێ وی شێخێ کبار
هاتە گۆتن ئەو داستانا مەعنەوی   ژپێش ئەڤێ دناڤ پەرێت مەثنەوی
طرس هاڤێت د دلێ تە ژ مەوضعی   حەتا بلی ئەوێ ل تە نەبت مەطمەعی
د طەمەعا خوە فایدەکی دیتر دانێ   و ئەو مرادا تە ژ کەسەکی دیتر تێنێ
ئەی طەمەع گرێدایی ل یەك جهێ سەخت   کو فێقی بۆ من تێت ژ ئەڤ عالی درەخت
ئەو طەمەع ژ ڤێدەرێ نابتە وەفا   بەل ژ جهێ دیتر تێت ئەو عەطا
ئێدی چما ئەو طەمەع دتە دانا[3]   چون وی نەبو نیەتا ئکرام و دانا[4]؟
ئەو ژبۆنا حکمەتەکێ و صنعەتی   دیسا دا دلێتە بکەڤێ د حیرەتی
دا دلێ تە حەیران ببت ئەی فایدە کار   کو ئەڤ مرادا من ژ کیڤە تینت بار
دا بزانی عجزا خوە و جەهلا مەزتر   دا ئیقانا تە د قەلب ببت پتر
هەم دلێ تە حەیران ببت د مونتەجەع   کو چ دەرتینت موصەرّف ژ ئەڤ طەمەع
تە طەمەعا رزقی هەیە ژ دەرزی   دا ژ خەیاطی وەرگری نانێ روزی
رزقێ تە د زێرنگری هاتە پەدید   کو ئەو کەسب ژ وەهما تە بو بەعید
ڤێجا طەمەع د دەرزیێ بخاترێ چ بو   چاخێ ژ جهەکی دیتر دەر ل تە ڤەبو
بۆنا حکمەتەکە نادر د علمێ حەق   کو ئەو حوکم نڤیسیە د ماسەبەق
دیسا دا حەیران ببت ئەندێشە ئەت   حەتا حەیرانی ببێ هەمی پیشەئەت
یا ژ ڤێ خەباتێ گەهت وەصلێ یار   یا جەسەد دەرکەڤت ژ سەعی و کار
ئەز نابێژم مراد ژ ڤێ رێکێ دبت   دێ لڤلڤم کا ژ کیڤە دەرڤە دبت

(١) خەطا – د حسابێ قەدیم دو خەطا جەهل بدەستڤە تێت.
(٢) شیخ – شیخ ئەحمەدێ خضرەویێ.
(٣) دانا – دانی، دانین.
(٤) دانا – دان، عەطا.

سەرێ بریێ مورغ هەرلای دلڤلڤێ حەتا جان ژ جەسەد بکولایی بکەڤی؟
٢٥٦٩٠ حەتا مرادا من بدەستڤە بێت ژ خروج یا ژ بورجەکە دیتر ژ ذاتُ البُرُوجْ

حکایەتا زەلامێ میرات وەرگرتی، کو د مزاخێ ئیسراف کری بوی موفلس

زێرێ میراتە گەهشت کەسی بێ ژمار پێکڤە خوار و ئەو مایەڤە هەژار
مالێ میراتە بخوە نینە وەفا چون بنەکامی ژ بهوری بت جودا
ئەو قەدری نزانت هەم بدەست کەت بێ حەزی کو بکەد و کەسب و رەنجا وێ کێم بەزی
ژ وێ قەدرێ جان تو نزانی ئەی فلان کو خدێ بەخشیشێ تە کریە رایگان[1]
نەقدە چو و جنس چو گەل تشتێ خانی مایەڤە وەکی کوندان دناڤ وێرانی
گۆت یارەب تە بەرگ دا چو بەرگ یا بەرگی بدە ویا ڤرێکە مەرگ
دەمێ ڤالا بو بیرا خودێ ئاغاز کر یارەب و یارەب اَجِرْنِي ساز کر
چون پەیغەمبەر گۆت مومن موزمرە د زەمانێ خالیتی نالە گرە
چاخێ پر بت، بلوڤان وێ ژ دەست دێنێ پر نەبە کو لێدانا دەستێ وی خوەش تێنێ
٢٥٧٠٠ ببە بلول و خوەشبە بَیْنَ الاصْبُعَیْنْ کو ژ مەیالا اَیْنْ سەرمەستە اَیْنْ

د بەیانا سەبەبێ تەئخیر د بەرسڤا دوعایا مومنی ژ حەزرەتێ باری تعالا

رۆندك ژ چاڤێ وی کەتن طوغیانی عەورێ چاڤێ وی ل مێرگا دین کەت ئاڤدانێ
د دوعا و لاڤا دەرقوتا ب هەردو دەست زێر دخواست بێ تەعەب ئەوێ زێر پەرەست
زۆر جار کو موخلص نالت د دوعا حەتا دوکێلا خلوصا وی دچت بەرسەما
حەتا دچت بلندیا ئەڤی بانێ بەرین بهنا مەنقەلێ ژ اَنِینُ اَلْمُذْنِبِینْ
ئێدی مەلائك گەل خودێ بنالین و زار کو ئەی موجیبێ هەر دوعا و ئەی موستەجار
عەڤدێ مومن تەضەروع دکێ ئەو بلی تە ناناست هیچ کەسەکێ
تو عەطا ددەی ل بێ گانگان هەمی ژ تە ئارەزو هەیە هەر موشتەهی
حەق ب بێژت کو نەژ نەڤیانا ویە تاخیر بخوە یاری دانا ویە
ئەز حەز ل نالینا مومن دکم بێژیێ تەضەروع کە کو وی پێ عەزیز دکم
٢٥٧١٠ حاجەتێ ژ غەفلەت ئەوێ ئانی لایێ من ئەوێ موکێشکری بەرەو کویێ من
هەکە حاجەتا وی بجی بینم پاشڤە چت هەم د وێ مژولیێ نۆقی دبت

---

(١) رایگان – بەلاش، مفت، مەجان.

گەرچ دنالت بجان ئەی موستەجار   دل شکەستی و سنگێ وەستایی ب هەوار
هەر ل مە خوەش تێت ئاوازێ وی   و ئەو خودایا گۆتن و ئەو رازێ وی
و ئەواکو دناڤ لاڤا و د ماجەرا   بهەر رەنگەکی حیلا دکت مەرا
طوطیان و بلبلان ژی ژ دۆستانی   ژ خوەش ئاوازی ناڤ قەفەس ددانی
قژکا و کوندۆکا دناڤ قەفەس   کەنگی کرنە مە نەبهیستیە د قصەص
وەختێ بێنە جەم کەسی دوتەن   یەکەك ژ وان پیرو ئەوێ دی خوەش ذقەن
هەر دو نان بخوازن ئەو زوتر هەڤیر   تینت بێژتەیێ پیر تو بگیر
و ئەوێ دیتر کو لێخوەش هاتیە قەد و خەد   بل تاخیر کرنێ کەنگی نان پێ ددەت
بێژتێ زەمانەکی دانیشە و بنورە   کو ل مال نانێ تازە دتەنورە
چاخێ بزەحمەت ئەو نانێ گەرم گەهشتێ   بێژتێ برونە حەلا و خوەشە لتێشتێ
هەم ب ئەڤی فەنی وی مژیل دکێ   و ژ رێکا پەنهانی وی نێچیر دکێ
کو من کارەکێ بتە هەی یەك زەمان   مونتەظر بمێنە ئەی قەنجێ جیهان
دا ب ڤان حیلا وی سەرڤە ببت   دا وی کەهی و مۆطیعێ خوە بکت
بێگانە میناکا ویێ پیر بزان   کەسێ روگەش مینا مۆمنان

دیتنا میراتەکی د خەودا، کو ل مصرێ ل فلان جهی گەنجە و چونا باژارێ مصرێ د طەلەبێ

بێ مرادیا مومنان ژ قەنجی و خرابی   تو یەقین بزانە بخاترێ ڤابی
ئەڤ جیهان ژ ئەڤێ زندانا مومن دبت   بۆ کافران بەحەشتا وەختی دبت
چاخێ کابرا میرات خوار و بو فەقیر   هات دناڤ دوعا و گرین و نەفیر
ناخوە کێ ئەڤ دەرێ رەحمەت قوتا یەك جار   کو د بەرسڤێ نەکەتێ ناڤ بهار
وی خەو دید هاتفی گۆت وی بهیست   کو زەنگینیا تە ل مصر دبت بیست
هەرە مصرێ کارێ تە لێ بەرهەڤکر   تە کرە گرین وی ژی هەم قەبولکر
د فلان جهی گەنجەکا هەیی مەزن   پێتڤیە حەتا مصرێ لپەی وێ ببەزن
د فلان تاخ و فلان جهی دەفین   گەنجەکا هەیی زاف ببها و زۆر ثەمین
بێ درەنگ یاللا ژ بەغداد بکەڤە رێ   جێگەهێ شیرینیە هەرە بەرەو مصرێ
دەما ئەو ژ بەغداد هات حەتا لایێ مصر   پشتا وی گەرم بو چاخێ وی دیت روێ مصر
سەر هیڤیا وەعدەیا هاتفی کو گەنج   دناڤ مصرێ پەیدا کی بۆنا دەفعا رەنج

ئەما نەفەقێ وی کێم و زێدە تشتەك نەما   خوەست خوازۆکیێ بکت ل خەلکێ هەما
ئەما شەرم و همەتا وی دامەن گرت   خوە دگڤاشتنا صەبرکرنێ گرت
دیسا نەفسا وی ژ برسیتی لڤلڤی   ژبل گەدائی کرنێ وی چارەیەك نەدی
گۆت ئەزێ شەڤ چمە دەرڤە نەرم   دا ژ طاریتیێ ژ گەدائی نەکم شەرم
هەر وەکی شەڤگەرا ئەزێ کم ذکر و بانگ   حەتا ژ سەرێ بانا باڤێژن نیڤدانگ

گەهینا وی شەخصی ب مصرێ و هاتنە دەرا وی بتاخەکێ دشەڤ بۆنا گەدائی و شەڤگەری و گرتنا وی ب دەستێ عەسەسا و حاصل بونا دا ژپاش رەنجێ ((و عَسی)) أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئاً و هُو خَيْرٌ لَكُمْ ، اِنَّ مَعَ اَلْعُسْرِ يُسْراً قوله (ص) اِشْتَدي اَزْمَةُ تَنْفَرَجِي و جَمِيعَ القُرْآنِ و الْكُتُبِ اَلْمُنْزَلَةِ فِي تَقرِير هَذا

دناڤ ڤێ هزرێ دەرچو کەت کۆلانێ   و دناڤ ڤێ فکرێ کەت لەز و بازدانێ
یەك زەمانی دبو مانع شەرم و ئعزاز   یەك زەمانی برسیێ دگۆتێ بخواز
پیەك ل پێش و پیەك ل پاش تایەك سیێا شەب   کو بخوازم یا برازم هشك لەب؟
نشکاڤە عەسەس بخوە ئەو گرت   دا بەردارا بێ طرسی و فرتە فرت
ئتفاقا دناڤ وان شەڤێت رەش و تار   خەلکێ ژ دزا دیت بو شەڤ ضرار
شەڤێت مە خەوف بون و مونتەحەس   ڤێجا بجد ل دزان دگەرهان عەسەس
حەتا خەلیفە گۆت کو دەستا ب برن   هەرکێ شەڤ بگەرهێ و هەکە خزمێ منن
پادشاھ ل عەسەسا کربو تەهدید و بیم   کو چما هنگ ل دزان بونە رەحیم
ژ چ سوند و حیلێت وان باوەر دکن!   یا چما قەبولا بەرطیلێ زەر دکن!
رەحم ل دزان و هەمی دەست مەنحوسان   زەحمەت و بێ رەحمیە ل ضەعیفان
ژ رەنجا خاص دەست نەکێشە ژ ئنتقام   رەنجا وی کێم ببین مەیزێنە درەنجا عام
تلیا مار گەزتی ببر د دەفعا شەر   دناڤچون و هلاکا بەدەن بنەر
د وان رۆژا دز گەلەك زۆر بو   کو ئەو فەقیر دناڤ دەستێ عەسەس وەربو
ئتفاقا دناڤ وان ئەیام دز   بوبون زاڤ و کەلی و خام دز
وی دوەقتەکی هوسا دیت و لێدان دار   و شەق و پەحین و برینێت بێ ژمار
هەوار و فەریاد ژ فەقیری رابون   کو ل من نەدە دا بێژم راستی چاوا بون
گۆت ئەڤە من موهلەت دا تە بێژە   کانێ ب شەڤ چاوا هاتی دەرڤە؟ بێژە
تو نەژ ڤێدەری، غەریب و نەناسی   راست بێژە کا تو دچمە کر و قیاسی؟

مەلك طەعنە ل عەسەس دان بناڤ کو چما نوکە دز بونە زۆرو زاڤ
زۆریا دزا ژ تەیە و یارانت عەول شکەراکە یارانێ کرێت
ناخوە کو ئەڤێ هەمیێ ژ تە کێشم حەتا ئێمن ببت ژ شەر هەر موحتەشم
وی گۆت ژ پاش سوندێت پور کو ئەز نەخانی صۆژم و نە کیسە بور
ئەز نە زەلامێ دزی و بێدادیە ئەز غەریبێ مصر و بەغدادیە

د بەیانا حەدیثا اَلْصِّدْقُ طَمأنِينَةٌ و اَلْكِذْبُ رِيبَةٌ

قصەیا وێ خەوێ و گەنجێ وزێر گۆت ڤێجا ژ صدقا وی دلێ عەسەس صۆت
بهنا صدقا وی هات ژ صوندا وی صۆژا وی پەیدا بو ژ ئسپەندا وی
دل ئارام دبت ژ گۆتنێت صەواب هەر وەکی تهنی ئارام دبت ژ ئاب
بل دلێ مەحجوب کو لێ علەتەکە ژ نەبیێ خوە حەتا غەبی فەرق نەکە
ناخوە ئەو پەیام کو ژ مەوضع ببت لنیڤەکا هەیڤێ بکەڤێ شەق دبت
هەیڤ شەق دبت و نە ئەو دلێ مەحجوب ژبەرکو مەردودە ئەو نەمەحبوب
چاڤێ عەسەس بو کانی ژ رۆندکا موبل[1] نەژ پەیڤا هشك بەل ژ بهنا دل
یەك پەیڤ ژ دوزەخ تێت لایێ لەب یەك پەیڤ ژ شارێ جان دکویێ لەب
دەریا جان فەزا و دەریا پور حەرەج د نیڤەکا هەردو دەریا ئەڤ لێڤ مەرەج
بەحرا جان فەزا و بەحرا عومر کاه هەردوان سەر لێڤ رێوار هەنە راه
میناکا مەیدانن د نیڤەکا شارا ژ ئەطرافا تێنە وێدەرێ ب بارا
تشتێ مەعیوب و قەلپ کیسە بور تشتێ پر سود و بەرکەتی وەکو دور
ژ وان مەیدانا هەرکێ بازرگانتەرە سەر قەلپ و سەر نەقەلپا دیدەوەرە
مەیدان ژ ویرە بو دارُ الرِبَاحْ ویێ دیتر رە ژ کۆری دارُ اَلْجُنَاحْ
هەریەکەك ژ ئەجزایێ عالەم یەك ب یەك سەر غەبی بەندە و لئوستاد فەك
ل یەکی قەندە و ل یێ دیتر وەکی ژەهر ل یەکی لوطفە و ل یێ دیتر وەکی قەهر
ل یەکی دێوە و ل یێ دیتر وەکی حور ل یەکی نارە و ل یێ دیتر وەکی نور
ل یەکی گەنجە و ل یێ دیتر وەکی مار ل یەکی گولە و ل یێ دیتر وەکی خار
ل یەکی و ل یێ دیتر زاف طرش ل یەکی مەبهوت و ل یێ دیتر وەکی هش
ل یەکی پەنهان و ل یێ دیتر عەیان ل یەکی سودە و ل یێ دیتر زیان

(١) موبل – طه ر.

ل یەکی بەندە و ل یێ دیتر گوشاد[1]
ل یەکی قەیدە و ل یێ دیتر مراد
ل یەکی نوشە و ل یێ دیتر نیش[2]
ل یەکی بێگانە ل یێ دیتر وەکی خویش[3]
ل یەکی رۆژە و ل یێ دیتر وەکی شەب
ل یەکی عیشە و ل یێ دیتر تەعەب
ل یەکی مەحبوب و ل یێ دیتر عەدو
ل یەکی راحە و ل یێ دیتر کەدو
ل یەکی ئاڤە و ل یێ دیتر وەکی خون
ل یەکی ئعجاز و ل یێ دیتر خەسون
ل یەکی حەلاو و ل یێ دیتر وەکی سەم
ل یەکی کەڤرە و ل یێ دیتر صەنەم
ل یەکی جسمە و ل یێ دیتر وەکی روح
ل یەکی حەبسە و ل یێ دیتر فتوح
ل یەکی تیرە و ل یێ دیتر کەڤان
ل یەکی نان و ل یێ دیتر سنان[4]
ل یەکی نەقصە و ل یێ دیتر کەمال
ل یەکی هجرە و ل یێ دیتر وصال
هەر جەمادەك گەل نەبی چیرۆك بێژ
کەعبە گەل حاجی گەواه و نوطق رێژ
ل نڤێژ کەری مزگەفت ژی دبت گەواه
کو ئەو هاتیە جەم من ژ دور راه
ئاگر ل خەلیل گول و رەیحان بو
ئەما ل بەدەنا نەمرود دەرد و مرنبو
بجارا من ئەڤ گۆتمە ئەی حەسەن[5]
ژ بەیانا وێ تێر نابم ئەز مەن
بجارا تە نانێ خواری دەفعێ ذبول
ئەڤە ئەو نانە وەختێ تو بوی مەلول
برسیەك نوبێتە تە ژ ئعتدال
کو ئەو دصۆژێنێ ئەصلێ مەلال
دەردێ برسی ل هەرکێ بو نەقد
خوردەمەنی گەل جوز و جوز وێ وی بو عەقد
لەذەت ژ برسیتیە نەژ نوقلێ نۆ
چاخێ برسین ژ شەکر چێترە نانێ جۆ
ڤێجا ژ نەبرسینە و ژتێریا تەمام
ئەڤ مەلالەت نەژ تکرارا کەلام
چ بوە ژ دوکان و کرین و فرۆش و قیل و قال
و ژ حیلێ خەلك لتە ناهێت مەلال
چ بوە ژ غەیبەت و خوارنا گۆشتێ مرۆڤان
بوی شێست سال تێر نەبوی ژ وان
د مەدحێ نێچیرا ناڤ پیێ ژنا دکەڤی
بێ مەلالەت هەر وەکی گول بشکڤی
جارا ئاخر گۆتنا وێ صۆژانە ژ دل
سەد جار گەرمترە ژ جارا عەول
دەرد هەر دەرمانێ کەڤن نۆ دکت
دەرد هەر شاخێ مەلول رۆدکت
کیمیایێ نو چێکەرێ هەمو دەردانە
کا مەلولیا وی طەرەڤ کو دەرد نەمانە
هێ تو نەکێشە ژ مەلولی ئاهێ سەرد
دەرد بخواز و دەرد دەرد

(١) گوشاد – ڤەکری.
(٢) نیش – پێڤەدان.
(٣) خویش – خوەیی، خزم و کەس.
(٤) سنان – سەرتیر.
(٥) حەسەن – حسام الدین حەسەنێ چەلەبی.

خادعێ دەردن و دەرمانێت درۆیین | ڕێگرن و زێر سطێ نن رەسمێ ئەڤین
ئاڤەکە شۆر نابتە دەرمانێ عەطەش | حەتا وەختێ ڤەخوارن سار بت و خوەش
ئەما بو خادع و مانع بو ژ گەرهان | ل ئاڤا شیرین کو کەسك و شین دکت چەمەنان
هەر وەطوێڤ هەر زێرەکی قەلپ مانعە | ژ ناسینا زێرێ ئەصل جهێ کو جامعە
چەنگ و پەرێ تە بتەزویری بورید | کو مرادا تە ئەزم بگرە ئەی مورید
گۆت دەردێ تە چنم و بخوە دەرد بو | ستری بو گەرچ ب صورەت وەرد بو
هەرە ژ دەرمانێ درۆبێن برەڤە | حەتا سالم ببی و دەرد نەمینت بتەڤە

ڤەگێرانا عەسەسی خەونا خوە دگەل غەریبی و نیشاندانا گەنجێ دخانیێ وی

گۆت تو نە دری و نە فاسقی | زەلامێ قەنجی ئەما نەزان و ئەحمەقی
سەر خیال و خەو چەندین ڕێکا هلکەنی | بۆ عەقلێ تە نینە پیچەك ڕەوشەنی
سەر خیالەکێ ڤێ ڕێکا هوسا دورو دراز | تە گرتیە پێش ژ سەرێ جەهل و ئاز
بجارا من خەون دیتمە موستەمر | کو ل بەغدادە گەنجەك موستەتر
د فلان تاخێ د فلان جهی دەفین | ئەو بخوە بو ناڤی تاخا ڤیێ حەزین
مەوجودە د خانیێ فلانی کنارێ جو | ناڤێ خانی گۆت و ناڤێ کویێ ئو
منێ دیتی ئەڤ خەونە گەلەك جارا | کو هەرە وێدەرێ پەیداکی زێرارا
ئەز ژ جی نەچوم هیچ ژ ئەڤ خیال | تو ب یەك خەونێ دەرکەتی ژ مال؟!
خەونا ئەحمەق لایقێ عەقلێ ویە | هەر وەکی وی بێ قیمەت و نەچیە
خەونا ژنێ ژ خەونا زەلام کێمتر بزان | بخاترێ نوقصانێ عەقل و ضعفێ جان
خەونا ناقصێ عەقل و ئەحەمەق هات کەساد | ڤێجا ژ بێعەقلی چ ببت خەون؟ بباد
گەل خوە گۆت گەنج ناڤ خانیێ مەنە | ئێدی مە لوێدەرێ چ فەقر و شیوەنە
لسەر گەنجێ ژ گەدائی مردەمە | ژ بەر کو دناڤ غەفلەت و د پەردەمە
ژ ڤێ مزگینێ بو مەست دەردێ وی نەماند | سەد هزار ئەلحەمدۆ بێ لێڤ وی خواند
گۆت بلا راوستن ئەڤ لێڤ و لوتێ من | ئاڤا حەیەوان بو دل حانوتێ من
هەرە عەسەس فەقیر بوم بوم خودان مال | کۆریێ وێ وەهمێ بوم گهامە وصال
دڤێ بێژی ئەحمەق و دخوازی عاقلەم | من پەیدا کر ئەوا کو دخواست دلەم
من مرارا خوە دیت بێ گۆمان و شەك | هەرچی دخوازی بێژە مە دەڤ پیس و فەك
تو بێژە مە پر دەردی ئەی مەحتەشم | جەم تە پر دەردم و جەم خوە خوەشم
وای هەکە بەرعەکس ببت ئەڤ مەطار | جەم تە گولزار و جەم خوە ببم خار

مەثەل

گەل فەقیرەکی رۆژەکێ یەك خەسی   کو لڤێدەرێ تە ناناست کەسی
وی گۆت هەکە ناناست عامیمە   ئەز بخوە قەنج دزانم کیمە
وای هەکە بەرعەکس بو دەرد و برین   وی ئەز ب دیتا ئەز کۆرێ نەبین
تو مە ئەحمەق بناسە ئەز خوەش بەختبوی   بەخت چێترە ژ رکێ و پر رویی
ئەڤ پەیڤ بەرامبەر ظەنەت دلڤێ   ناخوە بەختێ من ل هەوارا عەقلم دگەهێ

زڤرینا غەریبێ مصری ببەغداد و پەیدا کرنا گەنجێ د خانیێ خوەدە

هاتەڤە ژ مصرێ حەتا بەغداد ئو   ساجد و راکع ثەنا بێژ و شوکر گو
پێکڤە رێیا حەیران و مەستا وی ژەڤ عەجەب   ژ بەرەڤانیا رزقی و رێکا طەلەب
کو ژ کیڤە وی ئەز کربوم هیڤیدار   و ژ کیڤە رژاندە سەر من مالێ بێ ژمار
ئەڤ چ حکمەت بو کو وی کانا مراد   ئەز ژ خانی کرمە دەر وندا و شاد؟!
حەتا د ضەلالەت بلەزتر دبوم   هەر گاڤ ژ مەطلەب دورتر دبوم
دیسانێ عەینێ وێ ضەلالەتێ بجود   خودێ کرە وەسیلەت دناڤ روشد و سود
گومبونێ مەنهەجێ ئیمان دکێ   خوەهر چونێ مەقصەدێ عورفان دکێ
دا هیچ قەنج نەبت بێ وجا[1]   دا هیچ خائن نەمینت بێ رجا
دناڤ ژەحرێ تریاکا وێ خەڤی   کر دا ببێژن ذُواللُطْفِ الْخَفِی
د نڤێژێ مەخفی نینە ئەو مەکرەمەت   خەلاتی دانت د گوناه ئەو مەغفرەت
مونکر قەصد دکن ئەذلالا ثقات   ذل بتەعز و **ظهورێ** موعجیزات
قەصدا وان ژ ئنکارێ ذلا دین بوە   **ذل** بخوە عزا رەسولان هاتوە
هەکە ژ هەر پیسی ئنکار نەهاتبا   چما موعجیزە و بورهان نازل دبا
حەتا خەصمێ مونکر نەبت مصداق خواز   کەنگی **قاضی** دبت گەواه خواز
موعجیزە هەر وەکی گەواه بوە زەکی   بخاترێ صدقا مودەعی دبێ شەکی
چاخێ مونکرا **طەعنە** لئەنبیا ددان   خودێ دلخوەشی و موعجیزە ددان
مەکرێ وی فەرعەونی سێ صەد ئالی[2] بوە   پێکڤە دلێ وی و قەمعێ وی بوە
ساحرا حازرکرن قەنجی و خرابی   حەتا کو موعجیزا موسی ژ ناڤ رابی

(١) وجا – رەنج و تەعب.
(٢) سێصەد ئالی – سێصەد بەطە ن.

دا کاریٚ عەصا **باطل** و رسوا بکن   ئعتبارا وی ژناڤ دلا رابکن

هەر ئەو مەکرە ئایەتا موسی بوە   ئعتبارا وی کۆپالی بلند بوە

لەشکەریٚ بیٚ ژمار ئانی تا دۆرا نیل   دا ڤەبت ل موسیٚ و قەومیٚ وی سەبیل

ئمنیا ئوممەتا موسی ببت   و ئەو بژێری زەڤی و دریا بچت

هەکە دناڤ مصریٚ مابا ئەو نەهاتبا   کەنگی وەهم ژ **سبطیا** دەرچوبا

ئەو هات هاڤێتە ناڤ **سبطیا طرس**   حەتا بزانی ئێمنی نخافتیە **دطرس**

ئەڤ **لوطفا** خودای کو یا ڤەشارتی   ئاگر نیشاددیٚ بەلیٚ دکیٚ روناتی

موز ددان نینە مەخفی ناڤ توقا   ئەجریٚ ساحران ببین ژ پاش **خەطا**

نەڤەشارتیە وەصلا دناڤ پەروەردە   بۆ ساحران وەصل دناڤ خوە دا

نە پەنهانە چون و هاتن هەر بییە   چونا ساحران ببین د برینا پیە

زەلامیٚ خودا ژوێنە آمِنُونْ   کو دەربا سبونە ژ دەریایا خون

ئێمنیا وان ژ عەینیٚ **طرس** بو پەدید   لاجەرەم هەر گاڤ دبن د مەزید

تە ئەمن دیت بویی **دطرس**ەکا خەڤی   خەوف هەم ببین د هیڤی ئەی صەفی

ئەویٚ جوهی ڤیا عیسی بگریٚ ژ مەکری   عیسی دناڤ خانی ییٚ پەنهان کری

ئەو بڤی کاری رابو دا ببت تاجدار   خوە ژ شبهیٚ عیسی بو تاجیٚ دار

هەر لپەی هەڤ دگۆت عیسی نینم   ئەز ئەمیرم سەرجوهیا و خوەش بینم

وی زوتر بدارێڤە کن دالەڤینن   عیسایێ راست ئەوە ژ دەست دەرنەئینن

چەند لەشکەر دچن دمال **بسطینن**   مال و مەنالیٚ خوە ژی ل سەر ددەینن

گەلەك بازرگان چونە ببهنا سود   بهزرا عید کرنیٚ صوتنە وەکی عود

چەند د عالەم بوە ل عەکسیٚ ئەڤ   هزراندنە ژەحر ئەو بوە هنگەڤ

زاف لەشکەر دل بمرنا خوەییٚ دانی   رەوشەنی و پیرۆزی هاتیە ل پیشانی

ئەبرهە بافیل بۆنا **ذلیٚ** بەیت   هاتیە دا ساخا بکت وەکی مەیت

دا ئەو حەریمیٚ کەعبیٚ وێران بکت   هەمیا ژ وی جهی سەر گەردان بکت

دا هەمی زوار ل دۆرا وی بجڤن   هەمی رو بکەعبە و قبلا وی بکن

وکینیٚ ژ عەرەبا بکێشیٚ بنە خوەشی   کو چما بەردانە کەعبا من ئاتەشی

سەعیا وی بخوە بوە عزەتا کەعبیٚ   موجبیٚ ئعزازا ویٚ بەیتیٚ دبیٚ

ل مەکیان عز یەك بو بوە سەد   عزا وان حەتا قیامەت بوە مومتەد

ئەو و کەعبا وی دبت مەخسوفتەر   ئەڤە ژ چیە؟ ژ عنایاتیٚ قەدەر

ژ جهازیٚ ئەبرهیٚ کو چاوا بون   ئەو فەقیرێت عەرەب مونعم بون

وی گۆمـان بریـە کـو لەشـکەر دکێـشێ   بۆنـا مـالا خـوە زێـری دکێـشێ
دناڤ ڤێ فەسخا عەزیم و وان هەمەم   ل رێ د تەماشا بوە هەر قەدەم
هاتە خانی گەنجا زێر پەیدا کر   ژ لو**طفا** خودێ کارێ وی سازکر
حەتا بزانی حکمەتا فەردێ قەدیم   ئیمنیا ددانت ناڤ **ط**رس و بیم
هاتە بیرا من داستانا شاهزادگان   گوهێ بهۆش بێنە ژ من سەحکە بەیان

موکەرەرکرنا برایان نەصیحەت ل برایێ مەزن و قەبول نەکرنا وی و بێ طاقەتیا وی و خوە بێ دەستورا بابی گهاندن بارەگاهێ پادشاهێ چین

وان دوا گۆتنێ کو مە دناڤ جان   هەنە بەرسڤ وەك ستێرا ناڤ عاسمان
ئەگەر ئەم نەبێژن راست ناهێت مەرد   و هەکە ئەم وێ بێژن دلت تێنت ب دەرد
ئەم وەکی بەقا دناڤ ئاڤن ژ پەیڤێ ئەلەم   و ژ بێدەنگی خەنقینە و سەقەم
ئەگەر ئەم نەبێژن ئاگرەکە نور نینە   و هەکە ئەم بێژن ئەڤ پەیڤ دەستور نینە
د گاڤێ رابو کو ئەوی یاران وداع   **اِنَّما الدُّنْیا و ما فِیها مَتاعْ**
ڤێجا ئەو دەرکەتە دەرڤە وەك تیراژ کەڤان   کو مەجالا ئاخفتنێ کێم بو ئەو زەمان
مەست هات ناڤ کۆچکا شاهێ چین   زو بمەستی وی راموسی زەمین
ل شاهی شکەرا بو یەك حالێ وان   ئەول و ئاخر غەم و زلزالێ وان
پەز مەشغولە د چێرینا خوە   ئەما شڤان ئاگادارە بنێرینا خوە
کُلُکُمْ راعْ بزانت ژ وی کەری[1]   کیشك گیا خوارە و کیشکە د شەری
گەرچ ژ وێ صە فێ دورە ب صورەت   ئەما وەکی دهولە د ناڤا داوەت
ئاگاه بو ژ صۆژ و پێتا وان بورا   مەصلحەت ئەو بو کو بدەڤ نەکێ خەبەرا
د نێڤەکا جانێ وان بو ئەو زەلام   ئەما خوە بێدەنگ کربو ژ کەلام
صورەتێ ئاگر بو دبن قازان   مەعنا ئاگر بو د جانێ قازان
صورەتێ وی دەرڤە و مەعنا د هندرون   مەعنامە عشوقا جان درەهە وەکی خون
شاهزادە ل بەر شاه سەر چۆکا رونشت   دە همۆ عەرف بونە شاهدێ حالێ وی گشت
گەرچ شاه هەمی دزانی بەراهیکێ   ئەما مۆعەرف کارێ خوە کر لپێشیکێ
د هندر یەك ذەرە نورا عارفی   چێتر بو ژ سەد موعەرف ئەی صەفی
گوه لگەرەوا مۆعەرف دانین   نیشانا مەحجوبیە و شەك و گۆمان ئانین
ئەوێ کو ژ وی رە چاڤێ دل بو دیدەڤان   چاڤێ وی دێ بینت عَیْنُ اَلْعِیانْ

(١) کەری – کنەریێ پەز.

ب تەواتر قانع نابت جانێ وی   بەلكی ژ چاڤێ دل گەهت ئەیقانێ وی
ڤێجا مۆعەرف جەم شاهێ مونتەخەب   د بەیانا حالێ وی ڤەكر لەب
گۆت ئەی شاه نیچیرێ ئحسانا تەیە   پادشاهیێ بكە كو ئەو مالێ تەیە
دەست دانیە د دەوالا[1] ڤی دەولەتێ   ل سەر سەر مەستێ وی بمالە همەتێ
شاه گۆت هەر مەنصەبەكی و ملكەتی   كو ئەو بخوازت دێ دەمێ بێ زەحمەتی
بیست چەندان ملكێ كو وی ژ دەست دایی   لێبەخشم لڤێدەرێ و ناكەم جودایی
گۆت پادشاهیا تە عشق دویا كری   بەل ڤینا تە ڤینەكا دی ناگری
بەنیتی وەصا د وی ل جەم تە ببار بو   كو مەزناتی دناڤ دلێ وی ساربو
شاهی و شاهزادەیی ژ دەست هاڤێتیە   ل پەی تە دناڤ غەریبی كەتیە
صۆفیەكی كو خرقەیێ وەجد ئاڤێتە دەر   كەنگی ئەو دچت ل سەر خرقەیێ دیتەر
مەیل لایێ خرقەیێ بڤی لایی بینە ڤە   كو نە هەژیە ئەو یانی بئەڤە
كو ئەڤ ژ فكرێ عاشق دورە ئەزەلی   ناخوە پێتڤیە ل سەرێ ویكن ئاخ و خوەلی
عشق هەژیە سەد وەكی خرقەیێ بەدەن   كو حەیاتەك هەیە و حس و رەسەن
تایبەت خرقەیێ ملكێ دونیا كو ئەبتەرە   پێنج دانگ هەیینا وێ دەردە سەرە
ملكێ دونیا بۆ تە نپەرستان حەلال   ئەم خولامێ ملكێ عشقا بێ زەوال
عاملێ عشقە وی مەعزول نەكە   بەل ب عشقا خوە وی مەشغول نەكە
ئەو مەنصەبێ من كو ژ روێ تە مەحجەبە   مەعزولی بخوەیە ناڤێ وی مەنصەبە
ئەگەرا تاخیر هاتنا ڤێدەرێ   ضعف و نەشیان بو و دوریا رێ
بێ شیان و كارین هەری كانەكێ   نكاری حەتا راكێ حەبەكێ
هەر وەكی عەنینەكی كو كەچەك بچوك   بەرڤەرا زێنن نكارێ رابێ سەر چوك
وەكو چرایەكێ بێ زەیت و بێ فتیل   روناهی نادەت نە گەلەكێ و نەقەلیل
هەكە بێتە دناڤ گولستانەكێ ئەخشەمی[2]   كەنگی مەژیێ وی ژ رێحانا دبت خورەمی
هەر وەكو جوان دلبەرەك مهڤانێ كرێتی   یا دەنگێ چەنگ و بلولێ جەم گوهگرتی
یا وەكی بێ گەنم و جە بچتە ئاشی   بەل سپیتیا رهو موا نابت پاداشی
ئاشێ فەلەكێ ل سەر بێ گەنمان   **ضعف** و مو سپیتی د بەخشێ وەسان
ئەما ئەڤ ئاش گەل گەنم كارا   ملك د بەخشێ و ددێ كار و بارا
عەول ئستعدادێ جەنەت تە هەبێ   حەتا ژ جەنەت ژ یار لتە زێدەبێ

(١) دەوال – ژ چەرمی بۆ هەسپی چێدكن بۆ گرێدانی، یان فتراك.
(٢) ئەخشم – دفنگرتی، بێ دفن.

بۆ طفلێ تازە ژ شەراب و ژ کەباب / نینە لەذەت و ژ قصور و ژ قەباب
ئەڤ مەثەل بێ حەدن ئاخفتنێ کێم بکە / تو هەرە تەحصیلێ ئستعداد بکە
حەتا نوکە رونشت بخاترێ ئستعداد / شەوق ژ حەد دەرچو و ئەو بدەستڤە نەهات
گۆت لازمە ئستعداد هەم ژ پادشاه بێ / بێ ژ جان کەنگی جەسەد موستەعد دبێ
لوطفا شاه شاهزادە کرە د غەم و زنجیر / چو بو چاه نێچیر کت خوە بو نێچیر
هەرکێ د نێچیرێ وەك تە ببت نێچیر / نێچیرێ زنجیر نەکت ئەو دکەڤێ زنجیر
هەر کەسێ ل ئەمیراتی بگەرهێ یەقین / ژ پێش وێ دناڤ ئەسیراتی بت رەهین
بەرعەکس بزان نەقشێ دیباجەیێ جیهان / ناڤێ هەر بەندەیێ جیهان خواجەیێ جیهان
ئەڤ بەدەنا فکر خوەهرا مەعکوس رۆ / سەد هزار مەرڤێ ئازاد کریە گرۆ
٢٥٩٥٠ و هەکە بهێلە ڤان حیلێت تو تێ دژی / چەند دەمی ژ پێش ئەجەل ئازاد بژی
و هەکە تە ئازادی وەك کەری نینە راه / تو وەکی دەولێ بێ سەیری بل دچاه
مدەکی هەرە تەرکا جانێ من بکە / هەرە حەریفێ دیترى بلی من پەیدا بکە
بو نەوبەتا من مە ئازا بکە / بلی من دیترى زاڤا بکە
ئەی بەدەنا سەد رەنگ تەرکا من بساز / تە عومرێ من بر کەسی دیتر بخواز

قصەیا ژنا جوحا و ب نازهاتنا وێ بۆ قاضی، و بمەکر و و حیلە د صندۆقکرن

هەر گاڤ جوحا ژ فەقیری بفەن / رو بژنێ دکر کو ئەی خۆشتڤیا مەن
چون تە سلاح هەیە هەرە بگرە نێچیر / دا ئەم بدۆشن ژ نێچیرا تە شیر
قەوسێ ئەبرو تیرێ غەمزە داڤێ کەید / بۆنا چی خودێ دانە تە؟ ژبۆنا صەید
هەرە پەی مورغەکی مەزن داڤێ دانە / دانێ نیشاندە ئەما د دەڤی نەدانە
کامێ نیشابدە و وی بکە تەحل کام / کو دانێ ناخوت وەختێ کەت ناڤ دام
٢٥٩٦٠ ژنا وی چو جەم قاضی کەت گلە / کو ئەی هەوار ل من ژ مێری دەهدلە
قصێ کورتکە کو قاضی بو شکار(١) / ژ جەمال و ژ مەقالێ ئەو نگار
گۆت دناڤ مەحکەمەیە و غولغولە / ئەز نەشێم فەهم بکم ئەڤ گلە
هەکە وەری ب خەلوەت ئەی بەژن زراڤ / و ژ ستەمکاریا مێری ڤەپەژێری زاڤ
فەهما وێ چێتر کەم ب دەمێ سزایی و ببین / ئەواکو حەق بت تو ژێ نەبە غەمگین
مرە مەعلوم ببت وەضع و حالێ تە / بێ ستەم دێ نەرم کەم مێرێ تە

(١) شکار – نێچیر.

گۆت خانيێ تە ژ هەر قەنج و خرابى   ژبۆنا گلە هات و چون رادبى
خانيێ وەكى سەر تەژى سەودايە   مينا سنگێ پور وەسوەسە و غەوغايە
باقى **ئەعضا** ژ فكر كرن راحەتن   و ئەو صدور ژ صادران بێ حالەتن
هەر وەكو چق ژ بەلك و فێقيێ كەڤن   خالى ببت دا بگەهێ ژ ئەمرێ **كُنْ**
٢٥٩٧٠ بەلك و فێقيێت تازە ژ غەيب   ژ پەى وێ كەڤنيى بت هيچ رەيب
هەرە د پاييز و طوڤانا طرسا خودێ   وان سۆسەنيكێت پارسال ژ دەست بدێ
كو ئەڤ سۆسەنيك مەنعا نو پشكۆ ژانە   كو دارا دلى بۆنا وان نيشانە
خوە د خەوكە ژ ڤان ئفتكار   سەر ژ ژێر خەوێ خوە بكە هشيار
مينا وان ئەصحابێ كەهف ئەى برا زود   هەرە بئەيْقاظاً كو تَحْسَبُهُمْ رقُودْ
قاضى گۆت كو ئەى صەنەم تەدبير چيە   گۆت خانيێ ڤێ كەنيژكێ ئى خاليە
مێرێ من چوە گوندى و حەرەس ژى ننە   بۆنا خەلوەتێ خوەش جى و مەسكەنە
هەكە ئەڤ شەڤ ئمكان بو وەرە ئەو دەرە   كارێ شەڤ بێ ديتن و بێ سەحكەرە
جاسوس هەمى ژ خەمرا خوە مەستن   طاريا شەڤ گەردەن ل هەميا شكەستن
سەر قاضى خوەند چيرۆكێت عەجێڤ   بڤى رەنگى ژ دەڤ و لێڤێ شەكر لێڤ!
٢٥٩٨٠ چقاس شەيطان گەل ئادەم كەتە كار   چاخێ حەوا گۆتيێ بخوە وى هنگى خوار
ئەوەلين خوينا د جيهانا ظولم و داد   ژ دەستێ قابيل بخاترێ ژن رژاند
نوح تەبليغا دينێ خودێ دكر   واهلە تەبليغا وى خراب دكر
مەكرێ ژن ل فەنێ وى غالب دبو   ئاڤا صافا وەعظا وى مۆكەدەر دبو
پەيغام ددا قەومى ڤەشار و نهان   كو دينێ خوە ب پارێزن ژ ڤان گومرەهان
ژنا لوط هەر وەسا بو كافرە   شايەد تە خوەندبێ قصا ئەو فاجرە
يوسف ژ حيلێت زولەيخايا جەوان   دزندانێدە ما ژبۆنا ئمتحان
هەر بەلا كو دناڤ جيهان ببينى عەيان   ژ شوميا ژنا بوە د هەر مەكان
مەكرێ ژنێ نينە پايان، چو شەڤ   قاضيێ ژێر گەل ژنێ بت تەڤليهەڤ

چونا قاضى ب خانيێ ژنا جوحا و ل دەردانا جوحا ب تندى و قەهر و رەڤينا قاضى د صندۆقێ دا

ژنێ ب شەمع و شەكرۆك مەجلس ساز كر   ژ وێ مهڤانداريى دلێ قاضى شادكر
٢٥٩٩٠ چاخێ رونشتن گەل هەڤ ساعەتى   حەتا راحەتبن دناڤ خەلوە تى
وەختێ ئەو ل طەنشت ژنێ رونشت بامراد   جانێ پر غەمێ وى ژ وێ وەصلێ بو شاد

ل وی دەمی جوحا هات دانی ل دەر　　قاضی بلەز رەڤی حەتا بەر دەر
وی بل صندوقەکێ نەدیت خەلوەتی　　چو ناڤ صندۆقێ ژ طرسا وی فەتی
جوحا هاتە مالدە و گۆت ئەی حەریف　　ئەی وەبالم د بهار و د خەریف
من چ هەیە کو من نەکربێ فدایێ تە　　کو هەر گاڤ تێت گوهێ من فەریادێ تە
شەخصەکی گۆت توێ چوی جەم قاضی　　دەرحەقێ من تە گۆتنێ گۆتی ب نەراضی
ل لیڤێ منێ هشك تە ڤەکریە زمان　　جار تە گۆتیە بێ غیرەتە جار ژ موفلسان
هەکە ئەڤ دو علەت هەنە ل جانێ من　　بێ غیرەتی ژ تەیە و موفلسی ژ خودایێ من
من چ هەیە بل ڤێ صندۆقێ کو ئەو　　هەیە سەبەبێ توهمەت و گۆمانێ ئەو
خەلك د هزرێن من زێر هەنە دناڤ　　ظەندکن زێری ل خزما دکم بەلاڤ
صورەتێ ڤێ صندوقێ گەلەك عالیە　　ئەما ژ جل و زیڤ و زێرێ باش خالیە
وەك یێ بەدەن صافکری و باوقار　　ئەما دناڤ وێدە نابینی بلی مار
ئەزێ صندوقێ صبەینێ بمەگەرەکێ　　ڤێجا نیڤەکا چاریانێ صوژم بجارەکێ
دا ببینن گاور و جوهی و مۆمنین　　کو دناڤ ڤێ صندۆقێ نەبو بل نفرین
ژنێ گۆتیێ ئەی زەلام ژ ڤێ ب بورە　　صوند خوار کو بلی ڤێ نەکم چ جورە
وی صندۆق د گاڤێ ب وەریس بەست　　خوە کربو میناکا دین و مەست
صبەهێ وی حەمال ئانی وەك بای　　زو ئەو صندوق سەر پشتا وی دانای
د هندرێ وێ قاضی ژ طرسێ نکال[1]　　گازی دکر کو ئەی حەمال و ئەی حەمال
وی حەمالی ل هەر طەرەڤ کرنە نەظەر　　کو ژ چ لایی دگەهت دەنگ و خەبەر
هاتفە ئەڤ گازیکەرێ من ئەی عەجەب!　　یا پەری ل من دکت پەنهان طەلەب!
وەختێ پەیهەڤ ئەو ئاواز پتر بو　　گۆت نە هاتفە ئێدی ژ خو دفکر بو
عاقبەت زانی کو ئەو بانگ و فغان　　ژ صندۆقە و کەسەکێ دناڤدە نهان
عاشقەك کو ئەو دپەی مەعشوق چو　　گەرچ دەرڤەیە د صندۆق چو
وی عومر د صندۆق بر نهان　　بل کو صندۆقەکێ نابینت ژ جیهان
ئەو سەرێ کو نینە فەوقێ عاسمان　　ژ هەوەس وی دوێ صندۆقێ بزان
چاخێ بەدەن ژ صندۆق دە ڤە ببت　　ئەو ژ گۆرەکێ بەرەو گۆرەکی دچت
ئەڤ ئاخفتن دوماهیك نینە قاضیەش　　گۆت ئەی حەمال و ئەی صندۆق کەش
ژمن ئاگاهکە هندرێ مەحکەمێ　　زوتر نایێ من گەل ڤان هەمێ
داڤێ ژ ڤێ بێ عەقلی بزێر بکرێ　　هەر وەطوڤ گرێدابی ب خانیێ مە بەرێ[1]

(١) نکال – رسوایی، شەرمەزاری.

٢٦٠٢٠ ئەی خودا هەلبژێرە قەومەکی رەحمدار — دا مە ژ صندۆقا بەدەن بکن کریار
خەلقێ ژ بەندێ صندۆقا فسون(٢) — کی کرت بل ئەنبیا و مورسەلون؟
ژ هزاران کەس یەکەك خوەش مەنظەرە — کو ئەو بزانت د صندۆق و هندرە
ئەوێ کو زانت تو نیشانا وی وێ بناس — کو وی ژ روحێ ڤێ دونیایێ هەیە هراس
ئەو جیهان دیت بت ژ پێش ڤان — دا بزانت ضدێ ڤێ دبت ضدێ وێ عەیان
ژ ڤی سەبەبی کو علم ضالەیێ مومنە — عارف ضالەیێ خوەیە و موقنە
ئەوێ کو چ جارا رۆژا خوەش نەدیتبێ — کەنگی ئەو دڤێ دنێ دێ دل نەخوەش ببێ
یا بطفلی وی بوراند د ئەسیری — یا هاتە دنێ ژ دایکەکە مری
ذەوقا ئازادی نەدیتیە جانێ وی — صندوقە بویی صورەتێ مەیدانێ وی
دائما عەقلێ وی مەحبوسە د صوەر — وی ژ قەفەس د قەفەس هەیە بوەر
٢٦٠٣٠ وی ژ قەفەسێ مەنفەذ نینە ب بالا — هەر د قەفەسا دچت ژ جا ب جا
د قورئان اِن اِسْتَطَعْتُمْ تَنْفُذُوا — ئەڤ پەیڤ گەل ئنس وجن هات ژ هُؤ
گۆت مەنفەذ نینە ژ گەردنتان — بل ب سوطان و ب وەحیا عاسمان
هەکە ژ صندۆقەکێ ب صندۆقەکی بچت — ئەو نە عاسمانیە صندۆقی دبت
فاصلەیا صندۆقا نو نو موسکرە — تێناگەهت کو ئەو ب صندۆق د هندرە
هەکە بڤان صندۆقا مەغرور نەبت — هەر وەکی قاضی د بەردان مەجبور دبت
ئەوێ کو بزانت ئەڤ نیشانا ویە ژ وێ بناس — کو ئەو نابتە بێ فغان و بی هراس
هەر وەکی قاضی ل وی هەبت ئرتعاد — کەنگی یەك دەمێ ژ جانێ خوە بت شاد
وی حەمالی گۆتە رێرەوەکی شاد — کو هەرە د مەحکەما قاضی وەکو باد
بێژە جێگرێ وی کو ئەڤ بوە واقعە — ل سەرێ قاضی هاتیە قارعە
٢٦٠٤٠ شوغلی بهێلە و زوکا وەرە ڤێدەرێ — ئەڤێ صندۆقێ سەر گرتی بلا بکرێ
چاخێ کو رێرە و پەیغام گهاندە جێگری — هەر کەسێ ئەڤ ژێ بهیست ما حەیری
القصە صندۆق کێشی خەبەر بر — نایێ قاضی زو حازر بو ل ور

هاتنا جێگرێ قاضی نیڤەکا بازارێ و کرینا صندۆقێ ژ جوحای

جێگر هات گۆت صندۆقا تە ب چەندان — گۆت نۆه سەد زێر پتر دان
ئەز نائینمە خوارتر ژ هزار — هەکە تو بکری وەرە پێش زێرا بژمار
گۆت شەرم بکە ئەی کورت کراس — بهایێ صندۆق بخوە دیارە چقاس

(١) بەرێ – ببت.
(٢) فسون – چیرۆك.

گۆت بێ دیتن كرین بخوه بەطاله — نه دورسته ئەڤ بەیعا بن پەرطاله
تە دڤێت ڤەكەم هەكە نائینت نەكر — حەتا سەر تە نەبت حەیف ئەی جێگر
گۆت ئەی سەتار نەڤەكە راز — دێ سەر گرتی كرم گەل من ب ساز
بستڕێنە حەتا گەل ستاریێ بكەن — حەتا ئێمنیێ نەبینی ل كەس نەكەن
زاف دڤێ صندۆقێ وەك تە مانەڤە — خوە دناڤ كۆما بەلا دانانەڤە
ئەوا كو تو ل خوە دكی پەسەند — ل كەسێ دیتر بكە چاوا بت و چەند
ئەوا كو تە لخوە رەوابت وەسان — تو بكە ژ قەنجی و ژ خرابی گەل كەسان
و ئەوا كو نەپەسەندی ژ نەفع و ضەر — ل كەسەكی نەپەسەندە ئەی بێ هونەر
ژبەركو زێرە ڤانیا خودێیە دناڤ كەمین — دێ پاداشی دەت لپێش (یوم الدین)
ئەوێ عەظیم العرش عەرشێ وی موحیط — تەختێ عەدلا وی ل هەمی جانا نەبەسیط
گوهەكی عەرشێ وی بتەڤە گرتینە — هێ بل بدین و داد دەست نەلڤینە
هەرە لئەحوالێ خوە ببە زێرەڤان — د عەدلێ ڤەخوە هنگڤ و ژ ستەم ببە ژۆڤان
ڤێجا جزایێ قەنج و خراب بخوە لڤێرێ — دێ گەهتە هەر كەسەكی چاوا بنێرێ
و ئەو جەزایێ كو وێدەرێ بگەهێ رۆژا دین — ئەو هیچ نەوەك ڤیە چاك ببین
بێحەد و بێ عەد بوە لوێدەرێ جەزا — دوزەخ و ئاگرە جهێ ناسزا
گۆت ئەرێ ئەواكو من كری ستەمە — ئەما بزانە یێ دەستپێكری ئەظلەمە
نایب گۆت ئەم یەك ب یەك بادینە[1] — گەل رو رەشی ئەم دناڤ شادینە
هەر وەكی ویێ زەنگی كو خوە شەوشاد — ئەو نابینت غەیری وی بینت روێ سەواد
بو كێشڤە كێش ناڤبەرا جوحا و جێگری — ئاخر سەد دینار دانێ و ژێ كری
هەر چاخێ ل صندۆقەكێ حەز نەكرن — هاتفان و غەیبیان دێ ل تە كرن
ئەڤێ یەقین بزانە كو ئەسیر و بەندەیی — ژبەركو د صندۆقا خەمان ماندەیی
بەندێ هەرچی بوی ژ چاكی و خراب — هەر یەكەك ل تە وەك صندۆقیە مەئاب
حەتا ژ ڤێ هەمیێ تو نەبی ئازاد — ئەی جان كەنگی دلێ تە ژ غەم دبت شاد

د بەیانا حەدیثا نەبەوی کو ((مَنْ كُنْتُ مَوْلاه فَهَذا عَلِيٌّ مَوْلاه))

ژ ڤێ ئەگەرێ پەیغەمبەرێ خەباتكەر — ناڤێ خوە و وی عەلی دانی رێبەر
گۆت هەركێ ویرە ئەزم دۆست و مەولا — كورمامێ من عەلی ژێرەیە مەولا
كیە مەولا؟ ئەوێ كو تە ئازاد بكێ — بەندێ عەڤدیتی ژ پیێ تە ڤەبكێ

(١) بادی – دەستپێكەر.

چـــون ب ئـــازادى نبـــوەت هاديـــە
بـــۆ مومنـــان ژ ئـــەنبيا ئازاديـــە
ئـــەى كۆمـــا مومنـــان بكـــەن شـــادى
هـەر وەكـى سـەرڤ و سوسـن بكـەن ئـازادى
ئـــەما هـــەردەم بێـــژن شـــوكرێ ئـــاب
بـێ زمـان وەك گولـستانا خـوەش خـضاب
بـــێ زمـــان دبێـــژن ســـەرڤ و ســـەوزەزار
شـــوكرێ ئـــاڤ و شـــوكرێ عـــەدلا نوبهـــار
كوركێـت ل خـوە كـرى و دامـەن كەشـان
مەست و رەقـاص و خـۆش و عەنبـەر وەشـان
جـــوزء جـــوزء ئـــاڤس ژ پاشـــايێ بهـــار
جسمێ وان وەك صـندۆقێ تـەژى دورّى ثمـار
وەك مەريـــەما بـــێ مێـــر ئاڤـــسە بمەســـيح
بـــێ دەنگـــن بـــێ درۆ و وتـــارێ فەصـــيح
هـــەيڤا مـــە بـــێ نـــوطـــق خـــوەش هلاتيـــە
هـــەر زەمـــان نـــوطـــق ژ هێـــزا وى گرتيـــە
٢٦٠٧٠ نـــوطقـــا عيـــسا ژ هێـــزا مەريـــەم بـــو
نـــوطقـــا ئـــادەم چريـــسكا ئـــەو دەم بـــو
دا ل تـە زيـاد ببـت ژ شـوكرى ئـەى ثقـات
ئێـــدى نـــەباتێ ديـــترە دنـــاڤ نـــەبات
عەكـــسێ وێ لڤێدەرێيـــە ذَلَّ مَـــنْ قَنَـــعْ
دنـــاڤ ڤـــى حاليـــە عَـــزّ مَـــنْ طَمَـــعْ
د جـــەوالا نەفـــسا خـــوە هنـــد نەچـــە
ژ بكرێـــت حـــەقيقيێ خـــوە غافـــل نەبـــە
دا تـــو نـــەمينى پەريـــشان حـــال ژ وى
وى وەســا فـــەرموى ئـــەى صـــاحب دل وى

ديسا هاتنا ژنا جوحا سالا ديتر جەم قاضى و ناسكرنا قاضى ل وێ

پاش سالەكێ ديسا وى جوحـايێ ب سـەرهاتى
رو ب ژنێ كـر و گـۆت ئـەى ژنـا بكێرهـاتى
وێ وەظيفـــا پارســـال تـــو نوڤەژەنكـــە
هـەرە جـەم قـاضـى گلـەها ل مـنێ رەبەنكـە
ئـەو ژن چـــو جـــەم قـــاضـــى گـــەل ژنـــان
ژنـەك ژ وان ژنـان خـوەرە كـر تـەرجومان
دا ژ ئاخفتنـــا نەناســـت قـــاضـــى وێ
نـــە هێنتـــە ل بـــير ژ بـــەلايێ مـــاضـــى وێ
بخـــوە فتنەيـــە غـــەمزەيا غـــەمازێ ژن
ئـەما ئـەو دبـت سـەد بەرابـەر ژ ئـاوازێ ژن
٢٦٠٨٠ چـون نـەدكارى بلنـد بكـەت ئـاوازى
ســـود نـــەدا ژنـــێ غـــەمزاتێ بنـــازى
قـــاضـــى گـــۆت تـــو هـــەرە بێنـــە نـــەيار
دا بـــدەم كـــارێ تـــە گـــەل وى قـــەرار
جوحـــا هـــات قـــاضـــى ئـــەو زو نەناســـى
كو ئەو بوەختێ گەهينێ د صـندوق بـو ئاصـى
ژ وى ب هيـــست بـــو دەنـــگ ژ دەرڤـــە
دكـــرين و فـــرۆتن و دكێمـــى و زێدەڤـــە
گـــۆت چـــما نەفەقـــەيێ ژنـــێ نـــادى تـــەمام
گۆت ئەز ژ روحـێ شـەرع رە هەمـە خـولام
ئـــەما هەكـــە بمـــرم مـــن نينـــە كەفـــەنم
ئـــەز د قومـــارێ شـــەش پێـــنج ژەنم[1]
ژ ڤـێ پـەيڤێ قـاضـى ناسـكر ئـەو مەكرانـدن
ئـــانى بـــير ئـــەو حيلـــە و ئـــەو دۆرانـــدن

(١) شەش پێنج – شەش بيش د نەردێ و دۆمينێ تێتە كار.

گۆت ئەو شەش پێنج تە گەل من دۆران | پار و تە ئەز هاڤێتم دناڤ شەش دەران
نەوبەتا من چو ئەڤسال ئەو قومار | گەل کەسێ دیتر بکە، دەست ژ من بدار[1]
ژ شەش و ژ پێنج عارف بوە فەرد | بوە موحتەرز ژ ڤێ شەش پێنجا نەرد
خلاس ئەو ژڤان پێنج حس و شەش جهەت | ژ وەرایێ وان هەمیا کر ئاگەهەت
ئیشاراتێ وی بو ئیشاراتێ ئەزەل | جاوزَ الأوْهامَ طُرّاً وَ أعْتَزَلْ
هەکە نەبو دەرڤەیی ڤێ چالا شەش کنەر | چاوا یوسف ژ بنێ چالێ دهاتە دەر
مەرڤێ عارف ل بلندیا ئاسمانێ شین و زەر | جسمێ وی وەکی دەولا د چال چارە کەر
یێت یوسفی لەپ د دەولا وی ددن | ژ چال دەرکەڤن و شاهێ مصری دبن
دەولکێت دیتر ژ چالێ ئاب گەر | دەولا وی ڤالا ژ ئاڤ، ئەصحاب گەر
دەول هەمی نۆقی ئاڤن بۆنا قوت | دەولا وی قوت و حەیات جانێ حوت
دەول هەمی گرێداینە ب چەرخێ بلەند | دەولا وی ناڤ دوتلیێ زۆرمەند
دەولا چی؟ یا وەریسێ چی؟ یا چەرخێ چی؟ | ئەڤ میثالەکە زاف کرێتە و هیچی
میثالەکە بێ شکان ژ کوڤە بێنمەڤە | کوفئی وی نەهاتیە و ناهێتەڤە
سەد هزاران زەلام د یەکی پەنهان | دەرج دناڤدە سەد تیر و کەڤان
مارَمَیْتَ اِذْ رَمَیْتَ ب پیڤان | سەد هزاران بێدەر دناڤ جڤان
ئافتابەك د یەك ذەڕێ نهان | نشکا ڤە ئەو ذەرە ڤەبکەت دەڤان
ذەڕە ذەڕە دبت ئەفلاك و زەمین | ل بەر وێ رۆژێ دەما رابو ژ کەمین
ئەڤ جانێ هوسا نەلایقە ب بەدەن | ژ ڤی جانی هەردو دەستا بشو ئەی بەدەن
ئەی بەدەن بەس ببە حەبسا جان | چەند دکاری دەریا دانی د مەشکان!
ئەی هزاران جبرائیل دناڤ بەشەر | ئەی مەسحایێ ڤەشارتی دهناڤێ کەر
ئەی کەلیم اللّٰه ی ڤەشارتی دناڤ نەمەد[2] | واقفە ژ طرسێ و ڤەرسیایی ژ بەند و بەد
ئەی حەبیب اللهێ نخافتی د غارێ تەن | گەنجا رەبانی نهان د مارێ تەن
ئەی هزارا کەعبە ڤەشارتی د کەنیس | ئەی غەلەط هاڤێژی عفریت و ئبلیس
سەجدەگەها لامەکانی د مەکان | دوکانا شەیاطینا ژ تەیە وێران
کو چما سەجدە ل ئەڤ طین بکەم | چاوا صورەتەکی کێم لەقەبا دین بکەم
نە صورەتە چاڤا قەنج ب مال | حەتا ببینی شەعشەعەیا نورا جەلال

(١) بدار – راکە.
(٢) نەمەد – تەحتی، کولاڤ.

دیسا هاتن ب قصەیا شاهزادێ و مولازمەتا وی د حەضرەتێ پادشاه

شاهزاده لپێش ڤی قەرالی بو حەیران حەفت گەردون د یەك مصت حەری کر نیشان
لێڤ ڤەکرن ببەحثی هیچ مومکن نەبو ئەما جان گەل جان دەمەکێ بێدەنگ نەبو
هاتە د خاطرێ وی کو ئەڤ زاف خەفیە ئەڤ هەمی مەعنایە ڤێجا صورەت چیە
صورەتەکی ژ صورەتت بێزارکە رازایەکی ژ رازانێ هشیار کە
ئەو کەلامێ تە دێ نەجات دێ ژ کەلام و ئەو نەخوەشیا تە دێ تە ساخکەت ژ سەقام
ڤێجا سەقامێ عشق جانێ صحەته رەنجێت وێ حەسرەتێ هەر راحەتە
ئەی بەدەن نوکە دەستێ خوە بشۆ ژ ڤی جانی و هەکە ناشوی بخازە بل ڤی جانی

د بەیانا ئحترام و رێز لێگرتنا شاهێ چین ل شاهزادەیێ غەریب

٢٦١٢٠ ب کورتی وی شاهێ قەنج رێز لێگرت ژ دولا ئەو ژ وێ رۆژێ وەکی هەیڤ دحەلا
ئەو حەلان عاشقان پێش دخێ وەکو هەیڤێ ناڤ حەلانا خوە نو دبێ
هەمی رەنجور هیڤیا دەوا دکن ئەڤێ رەنجور دنالت کو ل من زێدە بکن
هەمی رەنجور شفا خوازن و ئەم[1] رەنجا زێدە دخوازێ و دەرد و ئەلەم
چێتر ژ ڤێ ژەحرێ من نەدیتیە شەربەتەك ژ ڤێ مەرەضێ خوەشتر نابت صحەتەك
ژ ڤی گونەهی چێتر نابت طاعەتەك ب سالا نسبەت ب ئەڤی وەختی ساعەتەك
مدەتەکی پێش وی شاهی بو ژەڤ نەسەق دل کەباب و جان دانای ل طەبەق
گۆت شاه ژ هەر کەسەکی یەك سەر بورید ئەز ژ وی هەر گاڤ قوربانم جەدید
ئەز فەقیرم ژ زێر و ژ سەر دەولەمەند سەد هزاران سەردا یەمن زۆرمەند[2]
ب دو پیا د عشقێ نکاری بازدان ب یەکی سەر عشق نکاری دۆران
٢٦١٣٠ بۆ هەر کەسی خوە دو پێ و یەك سەرە بەدەنا بهزان پێ و سەر نادرە
ژ ڤێ ئەگەرێ هەمی واقعە بت هەدەر ئەڤ واقعا عشق هەردەم گەرمتەر
مەعدەنا گەرمیە د ناڤ لامەکان حەفت دوزەخ ژ چریسکێ وێ یەك دۆخان

---

(١) ئەم – ئەڤ.
(٢) زۆرمەند – خودایێ قادر.

د بەیانا حەدیثا ((جُزْ یا مُؤمِنْ فَاِنَّ نُورَكَ اَطْفَأَ نارِي))

ژ ئاگرێ مومن ژ ڤێ پێتا صەفی   دوزەخ دبت ضەعیف و مونطەفی
بێژتێ سڤك ببورە ئەی مەحتەشەم   ناخوە ژ ئاگرێت تە ڤەمرێ ئاتەشەم
کوفر کو ئەو کبریتا دوزەخە و بەس   ببین کو چاوا دطەمرنێ ئەڤ نەفس
زوکا کبریتەت بئەڤێ عشقێ سپار   حەتا نە دوزەخ ئێرشی تەکت نەشرار
جەنەت بێژتێ ببورە وەکو باد   ناخوە هەرچی من هەیە دبت کەساد
کو تو خودانێ بێندەری ئەز وەشی چین   هەکە من بوت هەیە تە ولایەتێن چین
هەیە لەرزان ژ وی جەحیم و هەم جنان   نەبۆ ئەڤی نەبۆ ئەوی ژێ هەیە ئەمان

برایێ مەزنێ وان شاهزادا وەفاتکر و مولازەمەتکرنا برایێ نیڤەکی دگەل پادشاهێ چین

ژیێ وی بهوری فورصەت و چارە نەکر   صەبر زاف صۆژان بو جان طاقەت نەکر
مدەتەکی ئەڤ ددان هلکرن د کێشا   نەگهایێ عومرێ وی بئاخر کێشا
صورەتێ مەعشوق ژێ هات ڤەشارتن   مر و بمەعنا گەل مەعشوق بوارتن
گۆت هەکە لبسێ وێ ژ مو و ئەرموشە   ئعتناقا بێ پەردەیا وێ خوشە
ئەز ژ بەدەن بو مەعوریان ئەو ژ خیال   دێ گەڤزم دِنِهایاتُ اَلْوِصالْ
ئەڤ مەباحث حەتا بڤێدەرێ گۆتینە   هەرچی ژ ئەڤێ پاش بێت ڤەشارتینە
هەکە ب پوشی و هەکە ب بێژی سەد هزار   هەیە بێ کار و نابتە ئاشکار
حەرەکەتا هەسپ و زین تا دەریا بوە   ژ پاش وێ مەرکەباتە دار بوە
مەرکەبا داری ل هشکی ئەبتەرە   تایبەت بۆ دەریائیان رێبەرە
ئەڤ بێدەنگی مەرکەبا داریە   هەواریێت عشقێ کو تێن ژ وی لاییە
تو دبێژی عەجەب بێدەنگی چمایە   ئەو دبێژێ گوهێ وی کیڤایە
ئەز ژ ڤیرینێ کەر بوم ئەو بێ خەبەر   پێت گوه تیژ ژ ڤێ نەعرێ هەنە کەر
ئەو یەکە د خەو نەعرا ددت   سەد هزاران بەحث و تەلقین دکت
ئەڤێ رونشتی طەنشت وی بێ خەبەر   ئەو بخوە نڤستیە و کەر ژ وان شۆر و شەر
ئەو کەسێ کو مەرکەبا دار شکەستیە   نۆق بو د ئاڤێ ئەو بخوە ماصیە
نە بێدەنگە و نەبێژە رە نادریە   حالێ وی رە د عبارەت ناڤ نیە
نینە ئەڤ دو و هەیە ئەو بوالعەجەب   شەرحا وێ گۆتنێ دەرڤەیە ژ ئەدەب

ئـەڤ میثـال هـات رەكیـك و بـێ ورود ... ئـەما د مەحـسوس ژ ڤـێ چـێتر نـەبود

والحاصـل ئـەو شـاهزادە ژ دنیـا چـوى ... جانێ وى پرى ئاگر جـەرگ دصۆت قـەوى

هاتنا برايێ نيڤەكێ بجەنازەيێ برايى، كـو برايـێ ويـێ بـچوك د نڤينكـارە نجورى بو و رێز لێگرتنا پادشاه حەتا مولازم ببت و سەد هـزار غـەنائمى غەيبى و عەينى بوى گهان ژ نەظەرا پادشاه

يـێ بـچوك رەنجـور بـو و ئـەوێ وەسـەط ... هاتـە سـەر جـەنازەيێ وى فەقـەط

شاه ئەو ديـت گۆتـە قاصـد كـو ئـەڤ كيـە ... كـو ژ وێ بەحرێيـە و ئـەڤ هـەم ماصيـە

ڤێجـا موعـەرف كـورە بـۆ ئـەو پـدەر ... ئـەڤ بـرا ژ وى برايـێ هەيـە ب چـوكتەر

شـاه رێـز لێگـرت كـو تـە ئـەو ئـانى بـير ... ئـەو ژى بڤـێ سـوئالێ كـر نێـچيير

ژ رێـز لێگرتنێـت وى پادشـاهێ وەحيـد ... د بـەدەنا خـوە بلـى جـان جانـەكى دى ديـد

د دلـێ خـوە وەرگـرت عـالى عالـەمى ... كو كەس وێ پەيدا ناكێ ب سەد خەلوەت مـوهمى

د دلـێ خـوە وەرگـرت عـالى غولغولـە ... كـو صـۆفى وێ پەيـدا نـاكێ ب سـەد چـلە

ديـت عەرصـە و ديـوار و چـيا و كـەڤر ... پـێش وى وەك هنـارا بكـەن شـەق دكـر

ذەرە ذەرە ل بـەر وى مينـا ئافتـاب ... دەم ب دەم دكـر سـەد رەنـگ فـەتحێ بـاب

بـاب جـار دبـو كولـەك و جـار شـعاع ... خـاك جـار دبـو گـەنم و جـار صـاع

د نێرينـا چـەرخێ گەلـەك كـەڤن و قەديـد ... ل بـەر چـاڤێ وى هـەر دەمـى خَلْـقٌ جَدِيـدْ

چاخێ كو روحێ خوەشك ژ جەسەد ڤەرەسا ... بێ گۆمان ژ قەضـا گەهتـە چـاڤێ وى هوسـا

سـەد هـزاران غـەيب ل بـەر وى بـت پەديـد ... ئـەوا كـو چـاڤێ مـەحرەمان ديـتى بديـد

ئـەوا كـو وى دنـاڤ كوتـوب خوانـد بـو ... د صـورەت ل بـەر چـاڤێ وى ڤـەبو بـو

ژ تـۆزا مـەوكبا وى پادشـاهێ نـەر ... وى كلـێ سـبحانى كـرە د بەصـەر

ل گولزارەكـە هوسـا دامـەن بكـشێنە ... جـوز جـوزئى وى دكـر هـاوار هێـژ بێنـە

گولشەنەك كو ژ نـەقل شـين بـت يـەك دەمـە ... گولشەنەك كـو ژ عـەقل شـين بـت خورەمـە

گولشەنەك كـو ژ گـل دەر بێـت دبـت تـەباه ... گولـشەنەك كـو ژ دل دەربـت ۆ اَفْرَحَتـاهْ

هـەمى علمێـت بطـام و خوەشـێ زانيمـان ... ژ وى گولستانێ يـەك دو سێ باقـە گـولزان

ژ وێ ئەسـيرێ ڤـان دو سـێ گولدەسـتينە ... كـو ئـەڤ دەرێ گـولزار مـە ل خـوە بەستينە

هـەرگاڤ هـەمى كليـل وەطـوڤ بنـان ... دكـەڤن حـەيف هـەردەم ژ بـەنان[1]

---

(١) بەنان – سەرتلى، تلى.

و هەکە دەمەکی هەم فارغ ببی ژ نان   ل هاویر کۆنی زڤری و نازیا ژنان
دیسا وەختێ ئستسقات بت پێل بەلاڤ   ملکێ شاری لازمەت نان و ژن و ئاڤ
ماربویی بویی ئەژدەهاییێ چەند سەر   تە یەك سەر هەبو ڤی زەمانی حەفت سەر
ئەژدەهایێ حەفت سەر دوزەخت بوە   حرصا تە دانەیە و دوزەخ فەخ بوە[1]
داڤێ بدرێنە ب شەوطێنە دانێ   ڤەکە دەرگەهێت ڤی تازە خانێ
چون تو عاشق نینی ئەی دەبەنگ   هەر وەکو چیایی بێ خەبەر تە هەیە دەنگ
کەنگی چیا ژ خوە دەنگی تێنێ   ڤەدانە غەیرە ئەو دەنگ دستێنێ
پەیڤا تە ژبەر کو عەکسێ دیترییە   هەمی ئەحوالێ تە بلی ڤەدان نیە
تورەیی و ذەوقا تە هەیی عەکسێ دیتران   شادیا قەوادی[2] و تورەیا عەوان[3]
وی عەوانی ئاخر ل وی ضەعیفی چکر   کو بکینە ددیێ دەرد و زەجر
حەتا ب کەنگی مینی د عەکسێ خیالێ لامعە   خەباتکە حەتا تو ببی ئەڤ واقعە
حەتا کو ئاخفتنێتە ژ حالێ تە بت   سەیرا تە بە پەر و بالێ تەبت
تیر هەم نێچیرێ دگرێ ب پەرێ غەیر   لاجەرەم بێ پشکەژ گۆشتێ طەیر
باز بخوە نێچیرێ تینت ژ دەشت و چیایی   لاجەرەم شاە پێددێ خوارن خاڤ و کەلیایی
مەنطەقەك کو ژ وەحی نەبت ژ هەوایە   هەر وەکو ئاخەکێ ل هەوا و دهە بایە
هەکە ل تە دیار بت ئەڤ پەیڤ غەلەط   ژ عەولێ ((و النَّجْمِ)) بخوینە چەند خەط
داکو ماینطق مُحَمَّدْ عَنْ هَوي   اِنْ هُو اِلا بِوحْيٍ اِحْتَوي
ئەحمەدا چون ژ وەحیێ تە نینە یاس   بلا بۆ جسمیان بت تەحەری و قیاس
دا بزانی کو موحەممەد ژ هەوا   نە ئاخفت و گۆت ژ وەحیا خودا
کو ژ ضەرورەت مرار دبت حەلال   کو تە حەری نینە د کەعبەیا وصال
بێ تەحەری و ئجتهاداتێ هودا   هەرکێ بدعەت پێشەکر ژ هەوا
مینا قەومێ بەربای ددێ   نە مینا سلێمان ل تەخت سوار دکێ
بایە بۆ عادی حەمالێ خەذول   هەر وەکی کاڤر د دەستێ ئەکول
هەر وەکی زاروکێ خوە دانیە ل کنار   دێ ببت دا سەر ژێکت قەصاب وار
بابۆ عادیان ژ ئستکبار بو   یار د هزراندن ئەغیار بو
چاخێ نشکا ڤە وەرگێراند پۆستین   هویر شکێناندن ئەو بِئْسَ اَلْقَرِینْ

---

(١) فەخ – طە پك، تەلە، خەفك.
(٢) قەواد – سەرکێش، پیساتی.
(٣) عەوان – پولیسێ موجریێ قانون.

بــای بــشکێنه کــو پــیس قبلەیــە بــاد[1] ژ پێش وێ کو ئەو تە بشکێنێ وەکی عاد
هو د پەند ددا کو ئەی پر کبرێ خەیل ئەڤ با ژ دەستێ هەوە هلکت ذەیل
لەشکەرێ خودێیە با و ژ نفاق چەند رۆژا دگەل هەوە کر ئعتناق
ئەو ب سەر گەل خالقێ خوەیە راست وەختێ ئەجەل بێت با تینتە دەر دەست
ئەڤ هەر ئەو بایە کو دبهوری بئێمنی جانێ چاندە مەنی بو وبو مرنا چاندەمەنی
دەستێ وی کەسی کو تە دکر دەست بوس ل چاخێ قەحرێ ئەو دەست دێ بت دەبوس[2]
بای دناڤ دەڤی ببینە رێبوار هەر نەفەس بێت و بچت پێیە جاندار
گەوری و هەمی ژ وی ئێمندان مەگەر دەمێ خودا ئەمر کەت هەرە د ددان
ذەرّەیەك با دبت چیا و ثەقیل دەردێ ددان وی دکێ زار و عەلیل
یارەب و یارەب دەرتێنێ ئەو ژ جان کو ڤی بایی ببە ئەی موستەعان
ئەی دەڤ غافل بوی ژ بای بجار هەرە ژ بنێ ددان بکە ئستغفار
چاڤێ هشکێ وی رۆندك باران دکێ ل مونکرا دەرد خودا خان دکێ[3]
چون وەحیا یەزدان تە باوەر نەکر ژ مەرد یاللا وەحیا خودێ قەبولکە ژ دەرد
با دبێژێ پەیکم ژ پادشاهێ بەشەر جار خەبەرێ خێر تینم جار شۆر و شەر
ژ وێ کو مامورم ئەمیرێ خوە نیمە ئەز وەکی تە غافل ژ شاهێ خوە کیمە
هەکە وەکە سلێمان بوبا حالێ تە مینا سلێمان دبوم حەمالێ تە
ئەز ئەمانەتم دبوم ملکێ کەفەت تە ل رازێ خوە ئەز دکرم واقفەت
ئەما چون تو یاغبی ئەز موستەعار خزمەتا تە دێ کەم رۆژێ سێ چار
ڤێجا وەکی عادەت سەر نخونیا ددم ژ لەشکەرێ تە سەر پێچیا دکم
دا ئیمانا تە بغەیب ببت موحکەم وی زەمانی کو ئیمانا تە ببت سەبەبێ غەم
وی زەمانی هەمی پێکڤە دبن مومن وی زەمانی سەر کەش بخوە لسەر بەزن
رو دیار کت پادشاهەکی موقیم نە دو رۆژێ موستەعار و نەسەقیم
وی زەمانی دکن زاری و ئفتقار هەر وەکو دز و رێگرد ژێری دار
ئەما هەکە د غەیب بیی موستەوی خودانێ دو دونیا و مەزنێ خوە توی
ژ بێ کاری نەجات بوی و کارێ خوە دکی هەم تو شاهی و هەم ل طەبلا خوە ددی
دەما گەوری ل مە طەنگ دکت جیهان خوەسکا ئاخ خواربا ڤان قرك و دەڤان

---

(١) باد – بایێ تەکەبور.
(٢) دەبوس – گورز، کوتك.
(٣) خدا خوان دکێ – گازی خدێ دکێ.

ئەڤ دەڤ بخوە خاك خوار هاتیە | ئەما خاكەك كو ئەو رەنگین بیە
ئەڤ كەباب و ئەڤ شەراب و ئەڤ شەكر | ئاخەكە رەنگین و نەخشینە ئەی كور
چونكی تەخوار و ئەو بو گۆشت و كەڤەل | وی رەنگێ گوشت دا و ئەڤ هەم ئاخا مەحەل
هەم ژ خاكی تێكەل حەری ددن | پێكڤە هەم دیسا خاكی دكن
هندو قبچاق و رومی و حەبەش | پێكڤە یەك رەنگن دناڤ گۆر خوەش
دا بزانی كو ئەو هەمی رەنگ ونگار | هەمی روپوشە و ملكێ موستەعار
رەنگێ باقی صبغە الله ە و بەس | غەیری وێ گرێدای بزان مینا جەرەس
رەنگێ صدق و رەنگێ تەقوا و یەقین | حەتا ئەبەد باقی بوە ل صادقین
رەنگێ كوفران و شەك و شرك و نفاق | حەتا ئەبەد باقی بوە ل جان عاق
وەك فرعەونێ رو رەشێ شەرمزار | رەنگێ وی باقی و جسمێ وی ڤەشار
بەرق و نورها روێ قەنجێ صادقین | تەن بت فەنا و ئەو لجی تایوم دین
كرێت ئەو كرێتە و قەنج ئەو قەنجو بەس | دائم ئەڤ بكەن و ئەو ناڤ عەبەس
خاكرە رەنگی و فەرهەنگی ددێ | ل طەبع زارۆكی ئەو جەنگی ددێ
حێشتر و شێری چێدكن ژ هەڤیرێ تەڤلیهەڤ | زارۆك ژ حرصا وێ كەف تالیسن بدەڤ
شێر و حێشتر دبت نان دناڤ دەڤان | ئەڤ پەیڤ نە قابلێ فەهمە گەل زارۆكان
دامەنا پر ئاخا مە وەكی زارۆكان | ژ سەر چوە خەباتا ئەسباب و دكان
زارۆك دناڤ جەهل و هزر و شەكە | سوپاس بۆ خودێ قوتێ وی هندكە
وای ژ وان طفلێت كو پیری دكن | میرۆیێ كولەكن و میری دكن
ل طفلی سەد قەرقەشە و ئافەتە | سوپاس كو ئەو بیفەن و بێ ئالەتە
وای ژ وان پیرێت طفل نا ئەدیب | ژ قوەت بوە بەلایا هەر لەبیب
وەختێ سلاح و جەهل جەمع بێت بهەم | بتە فرعەونەكی جهان صۆژ ژ ستەم
شوكر كە ئەی مەرڤێ فەقیر ژ قوصور | كو ژ فرعەونی نەجات بوی و ژ كوفور
شوكر كە كو مەظلومی و ظالم نەیی | ئێمن ژ فرعەونی و هەر فتنەیی
یێ زك ڤالا خوە دكێ نزیكێ خودا | كو ئاگری و ژ ئێزنگ ناگرێ مەدەدا
زكێ خالی بوە زندانا شەیطان | كو غەما نان مانعێ ویە ژ مەكران
زكێ تەژی خوارن بازارا دێو بزان | تێدەیە قیر و قەرقەشا تاجرێت شەیطان
تاجر و ساحرێت لاشَیْءْ فروش | وانا عەقلێت رەش كری ژ خروش
دەن رێڤە دچت ژ سحرێ وەك فەرەس | جانگی چێدكێ طاقە هەیف و غەلەس[1]

(١) غەلەس – طاریا شەڤێ.

٢٦٢٦٠ وەكە هەڤريشم ئاخىٚ لهەڤ دكن — ئاخىٚ ل چاڤىٚ مێز كەر وەردكن

ل دارىٚ صەندەل رەنگىٚ عودى ددن — حەسودى ل كلۆخىٚ مە دبن

پاكە خودىٚ كو ئەو خاك رەنگ كريە — مينا زارۆكا مە ل وىٚ چەنگ بريە

دامەنا پرا حاكمان وەكى زارۆكان — د تێرينا مە ئاخ هەر وەكى زێرىٚ كان

طفلى گەل بالغان نەبوە جدال — كەنگى خودىٚ زارۆ دانيە گەل رجال

فێكى هەكە كەڤن ببت تا هەيە خاڤ — نەگەهشتيە دبێژنە وى بێسيرە بناڤ

هەكە ببت سەد سالىٚ ئەو خاڤ طورش — طفل و حارسمە(*) ئەو جەم هەر تيژ هش

گەرچ رە و مووىٚ سەر ببت سپى — هەم د وى طفلى طرسە و هيڤى

دىٚ مينمەڤە نەگەهشتى يا بگەهەم — خودىٚ گەل من غەضەبكت يا خوت كەرەم

كو بگەهەم يا نەگەهشتى ب مينم دەمىٚ — ئەى عەجەب گەل من كەت كەرەم وىٚ كەرەمىٚ

٢٦٢٧٠ گەل نا قابلەكى هوسا و دوريەكى — ڤى بێسيرەيىٚ ل مە بەخشت ب تريەكى

ژ هيچ ئاليەكى نينم هيڤيدار — و ئەو كەرەم دبێژتە من لاتَيْأسُو چ جار

وى خاقانىٚ مە داوەتەك كر قەنج — گوهىٚ مە دكێشت لاتَقْنَطُوا بىٚ رەنج

گەرچ ئەم ژڤىٚ بىٚ هيڤيىٚ د گونە(1) — چون وى گازى كر بلوطف پر رونە

ئەمىٚ وەكى هەسپا دنە لۆطكا پشترا — دبەزينىٚ بەرەو قنياتا چەرا

گاڤا هاڤێژن و لوێدەرىٚ نينە گام — جامىٚ سەر خوە ڤەكن و وێدەرىٚ نينە جام

ژبەركو وێدەرىٚ جوملىٚ ئەشيا جانيە — مەعنى دناڤ مەعنى و رەبانيە

هەيە صورەت سيبەرا مەعنى ئافتاب — نور بىٚ سيبەر بو دناڤ خەراب(2)

چاخىٚ كو وێدەرىٚ ل بن سەر بن نەمايەڤە — ل نورا هەيڤ سيبەرا كرێت نەمايەڤە

هەكە ل بن حەتا زێرنيبت هلكە نيە — چون ل جهىٚ لبن وەحى و رەوشەنيە

٢٦٢٨٠ چيايىٚ طور بۆ دەفعا سيبەرىٚ موندەكە — هەر ڤى بخاترىٚ ڤىٚ نورا هندەكە

وەختىٚ كو نورا صەمە دلدەرڤە كەت — فەلشاند حەتا د هندرىٚ وى ژى كەت

وەكە برچى ل دەستىٚ وى بدى قورصا نان — ژ هەوەس دىٚ ڤەكەت چاڤ و دەڤان

سەد هزاران قەتبون نينت بڤى — ژ نيڤەكا چەرخىٚ رابە ئەى زەڤى

داكو نورا چەرخ ببت سيبەر صۆژ — شەڤ ژ سيبەرا تەيە ئەى ياغىٚ رۆژ

ئەڤ زەڤى مينا دەرگوشا زارۆكان — ل بالغان طەنگ دكەت مەكان

(*) حارسم= بێسيرە.

(1) دگونە – دپيساتينە.

(2) خەراب – كاڤل.

بۆنا طفلان خودێ زەڤی مەهد خواند شیر دلاندکێ ل طفلان وەشاند
خانی طەنگ هاتیە ژ ڤان دەرگوشا زارۆکان زو بالغکە ئەی پادشا
هێ ئەی لاندك خانی نەکە طەنگ دایێ بالغ بیخنە دەر بێ درەنگ
خانیەکی لاندك رۆ طەنگ نەدار دا ب کارن یێ بالغ بینە ئنتشار

دبەیانا ئستغنا و عەجەبا شاهزادێ و برین بون ژ باطنێ شاه

چون بو موسەلەم بێ فرۆتن و شەری ژ هناڤێ شاه د جانێ وی جەری
تە قوت دخوار ژ نورا جانێ شاه هەیڤا جانێ وی هەر وەك ژ خورشید ماه
راتبا جانی ژ پادشاهێ بێ میثال دەم ب دەم د جانێ مەستێ وی بۆ هەڤال
نە ئەو کو موشرك نەصارا وی دخون ژ وێ خوارنێ کو مەلائك لێ دچەرن
د هناڤێ خوە ئستغنایەك بدید طوغیانەك ژ ئستغنا بو پەدید
کو مانێ ئەز ژی شاه و هەم شاهزادە مە چاوا عنانێ خوە بڤی شاهی سپاردە مە؟!
وەختێ ل مە هەیڤ دەرکەتیە بالُمَعْ ئێدی چما لتوزەکێ ببم تەبەع؟!
چما سەر گرێدم کو دەرد سەر نەماڤە زەریا رو چو و چاڤێ طەر نەماڤە
چاخێ بو مە شەکر لێڤ و رومەت قەمەر پێتڤیە ژ خوەرە ڤەکم دکانێ دیتەر
بەژن بلندی و رو هەیڤی مرۆیە هەر وەکی من شەهزادەیەك نهۆ کیڤەیە
دەما ژ ڤێ منمنا نەفسێ پر بێژی کر سەد هزاران درۆ ڤرِ ژی کر
سەد دەشت ژ وی لایێ حرص و حەسەد حەتا بوێدەرێ هەم گهاند چاڤێ بەد
بەحرا شاه کو مەرجەعێ هەر ئاڤ ئوە چاوا نزانت ئەوا کو دناڤ لهی وجوه
شاهرە دل دەرد کر ژ فکرێ وی ناسوپاسیا عەطایا بکرێ وی
ئاخر گۆت ئەی خەسێ ڤالا ژ ئەدەب ئەڤ سزایێ دانا مەن بو ئەوی عەجەب!
من چ کر گەل تە ژڤێ گەنجا نەفیس تە چ کر گەل من ژ خویێ خەسیس!
من هەیڤا دانی ژ تەرە د کنار کو غوبارا وێ نینە حەتا رۆژ ژمار
د جەزایێ وێ دانورا پاك تە د چاڤێ من دانی خار و خاك!
ئەز ژ تەرە ل چەرخی بومە پێپەلیسك تو تێ شەرێ من بویمە پێ لەیسك!
دەردێ غیرەت بو پەیدا دناڤ شاهی عەکسێ دەردێ شاه دناڤ وی گەهی
مورغا دەولەتێ د عتابا وی کەت لڤین پەردەیا کونجا دلێ وی کەت درین
وەختێ هندرێ خوە بدید وی خوەش سپەر ژ رەش کاریا خوە یا ناخوەش ئەثەر
ئەو وەظیفا لوطف و نعمەت کێم بوە خانیێ شادیا وی تەژی غەم بوە

ئەو ب سەر خوەڤە هات ژ مەستیا عقار[1] ژ وی گونەهی سەرێ وی بوە خانیێ خەمار
هەرکێ خوە بینی بکت درێکا دۆست کاکل بتەمامی هێلایە دیە پۆست
دوژمنێ ددنیێ ئیلاهی خوە بین مەباد ژبەرکو ژ خوە بینی ناهێت بل فەساد
مەی ژ وێ بو حەرام دناڤ جیهان کو ڤەخوی دبی خوەبین دناڤ زەمان
هەکە چێترێ خوە رو تەصەوور نابێتە و ئەڤ هەمی ژ نەفسا خوە بین زایەتە
ئەوێ کو گەل مەی ڤەدخوێ گەل خوەیە ئەڤ مەی ڤەخوارێ هۆ پیس و چنەیە
و ئەوێ کو گەل وی ڤەدخوێ لێ بت حەلال ژ وی کو بێ وی دەڤ لێددێ لێ بت وەبال
دەما کو گەل وی ڤەخوم ژ جاما هو چاڤا ڤەکمەڤە دبێ بینم روێ ئو
ژ پاش وێ ب کولی ژ خوە ڤەڤەتم ژ مەی ڤەخوارنێ ئەڤ دبێ حەقیقەتم
ئەی کو تە دڤێت کو ژ خوە ڤەپەشلی حەتا کەنگی دناڤ بەندا ڤی دجان و دلی
جان ب جانان تەحویلدە جانێ من دا ببینی یارێ دل رەنجانێ من
دل ب دلداری بدە و ئازاد بە غەم خوەرێ ویبە ژ وی شاد بە
نەفسا خوە تو ل خوە نەکە سوار تو زوکا وێ ڤەکە ژ شیر دار
هەرچی هەیە وێ مەستی هەیە یەقین دخوازی شیر و دڤێ خەمر و هنگڤین
مەستیا گەنم بو ئەو ئەی ئادەمی کو ئەوێ ئادەم کرە ئەعجەمی
گەنم خوار حولە ژ وی هاتە خوار بەحەشتا بەرین لێ بو دەشت و چولبەیار
دیت کو وێ شەربەتێ ئەو بیمار کر هەر چ ئەو مەومنا[2] کار کر
جانێ وەکی طاووس دگولزارێ ناز بو مینا کوندۆکی ل کاڤلەکی مەجاز
هەر وەکو ئادەم ئەو دورما ژ بهشت د زەڤی گا دهاژۆت بۆنا کشت
وی روندك درژاند کو ئەی پێشکێش تە شێر کرە ئەسیرێ دوڤێ گامێش؟!
ئەی نەفسا پیس تە کرە بارنەفەس بێ پشتیڤان گەل شاهێ فەریاد رەس
تە داڤ هلبژارت ژ حرصا گەنمە هشك هەر گەنم ئەو سەرتە بو دوپشك
هاتە د سەرێ تە هەوایێ مەومەن قەیدێ ببین ل پیێ خوە پێنجی مەن[3]
نەوحە دکر ڤی رەنگی سەر جانێ خوە کو چما بو مە دژێ سولطانێ خوە
ئەو بخوەڤە هات و ئستغفار کر گەل تەوبێ تشتەکی دیتر یار کر
دەردێ کو ئەو ژ طرسە ئیمان بو رەحم کە کو ئەو دەرد بێ دەرمان بو

---

(١) عقار – مەی، بادە، خەمر.
(٢) مەومن – ئەم و ئەز دەردێ بێدەرمان.
(٣) مەن – وەزنا مەنێ.

بۆ بەشەری پەنج نەینۆك نەمینێ   کو وی نەهنگی راستیە و نە ل دین دهزرینێ
مرۆڤ دناڤ بەلا کوشتی چێترە   نەفس کافرێ نعمەتە و گومترە
نەفسا کافر بخوە هەر نادەت ئەمان   بتەطاغی چاخێ فارغ بو ژنان
ئادەمی بخوە موبتەلا چێتر بوە   ژ بەرکو ژار و عاجزو موظطەر بوە

خطابا حەقتەعالی ب عزرائیل، کو رەحما تە پتر ل کێ هاتیە ژ ڤان مەخلۆقێ، کو تە روحێ وان ستاندی؟ و بەرسڤا وی ل حەضرەتێ عزەت

خودێ ب عزرائیل گۆت ئەی نەقیب   تە رەحم ل کێ هاتیە ژ هەر کەئیب؟
گۆت ل هەمیا ب دەرد دسوژێ دلم   ئەما نابت ئەمری ئهمال بهلم
حەتا بێژم خوەسکا یەزدانێ ئەز   قوربان کربا بۆنا خۆرتی د عەوەض
گۆت پتر ل کێ رەحما تە هاتیە   ژ کێ دل ب شدەت پژها و صۆتیە؟
گۆت رۆژەکێ کەشتیەك ل پێلێ دژوار   من ژ ئەمر شکاند حەتا بو پارەپار
ڤێجا تە گۆت بگرە جانێ حەموچکا   بل ژنەکێ گەل طفلەکی ل بەرچچکا
ئەو هەردو سەر تەختەکی مانەڤە   پێلا ئەو تەختە دهاژۆتەڤە
وەختێ ئەو تەختە ب ساحل هاڤێت باد   ژ خلاسیا هەردوا دلم بو شاد
دیسا تە گۆت جانێ دایکێ بگرە تنێ   ژ ئەمرێ ((کُنْ)) طفلی بهێلە بتنێ
دەما من ژ دایکێ طفل ڤەقەتاند   تو بخوە دزانی چ تەحلی ل من وەراند
ڤێجا منێ دیتی دەردێ سەرخوەشیێ گران   تەحلیا وی طفلی من ناچێ ژ بیران
خودێ گۆت ئەو طفلە ژ فەضلا من   گۆتمە پێلا باڤێژنە بیشەکی مەزن
بیشەکی پرسوسن و رحان و گول   تەژی دارێ فێقی دار و خوەش ئوکول
کانییت ئاڤا شیرین و زەلال   من پەروەراند طفل ب سەد ناز و دەلال
سەد هزاران مورغ و موطربێ خوەش دەنگ   دناڤ وێ مێرگێ خستنە ب سەد رەنگ
من رایخێ وی کریە ژ بەلگێ نەسترەن   من ئەوێ ئێمن کری ژ هەمی فتەن
گۆتمە رۆژێ کو وی نەگەزێنە   گۆتمە بای کو هێدی نەبەزێنە
گۆتمە عەوری سەر وی نەرێژە بارانێ   گۆتمە بەرقێ ل وی نەکە تیژ طەییسانێ
ئەی صباط ژ ڤی چلمەنی نەبە ئعتدال   لەپێ چریێ لڤێ مێرگێ نەمال

بەحسا کەراماتێ (شەیبانێ شڤان) و بەیانا موعجیزا هود (سلاڤ لێبن)

هەر وەکی وی شەیبانی ژ گورگێ وەحشا ... وەقتێ جومعێ ل پەز خەط د کێشا
دا نەهێتە دەر ژ وێ خەطێ مە وبزن ... نە گورگ بدرێنێ و نەدز بدزن
سەر میثالا تەعویذا دائیرەیا هود ... کو دناڤ وی صَرْصَرْ ئەمانا ئال بود
هەشت رۆژا دناڤ ڤێ خەطێ ب مینن ... قەت و مەتێ کافرا ژ دەرڤە هنگ ببینن
دبرنە هەوا سەرسەر ددان ل بەر ... حەتا گوشت و هەستی درهان ژ هەڤدیتەر
کۆم کۆم ل هەوا ئەو لهەڤ ددان ... حەتا وەکی خەشخاشێ هەستی درژان
وێ سیاسەتێ کو لەرزاند عاسمان ... دناڤ مەثنەوی ناگونجێ شەرحا وان
هەکە ب طەبع ڤێ دکی ئەی بایێ سەر[1] ... هاویر خەط و دایرا وی هودی بگەر
و هەکە بحرص ڤێ دکت گورگێ زیانکار ... بێژە وەرە د خەطا شڤانی بکە ضرار
ئەی طەبیعی فەوقێ طەبع ڤی ملکی بزان ... یا وەرە و مەحو کەڤێ ژ قورئان
خوندەڤانا مەنعکە گرێدە ب زنجیر ... یا موعەلم بطرسێنە ب شور و تیر
عاجزی و نەکاری کو ئەڤ عجز ژ کوڤایە! ... عجزا تە نمونەیە ژ ئەو رۆژا جەزایە
تە عێجزایی هەنە د پێش ئەی لەجوج ... وەختێ ڤەشارتی شکەرابون کا خوروج
خۆشا ئەو کو ئەڤ عجز و حیرەت قوتێ ویە ... د دو عالەم دبن سیبەرا دۆست نڤستیە
هەم ئەو د ئاخر ل عجزا خوە بنێرێ ... بمرت دینێ عەجایز هلبژێرێ
وەکی زولەیخا یوسفەك ل وێ دیارکر ... ژ عەجوزی د جەوانی رێ پەیدا کر
ژیان دمرن و د محنەتە ... ئاڤا حەیاتێ د هندرێ ظولمەتە
هەر وەطوۆ نەمرودی ئەو لوطف هەمی ... ژێری پیا دانی ژ جەهل و عەمی

رجوع ب داستانا خویکرنا خودایێ بلند ل نەمرودی ب شیرێ پلنگ

ب کورتی ئەو مێرگ وەکە باغێ عارفان ... ژ سموم و صەرصەرکەت د ئەمان
یەك پلنگا خودان چیلیك ل ور بو ... گۆتمە وێ شیر بدە طاعەت کربو
ئێدی شیر ددایێ و خزمەتا وی دکر ... حەتا کو بالغ بو و قەوی و شێر در
دەما ژ شیر ڤەبو من گۆتە چەند پەری ... حەتا وی فێرکنە ئاخفتن و داوەری
من ئەو پەروەردە کر ژ ئەڤ چەمەن ... کو ب پەیڤ ناهێت ژمار فەنێ مەن

---

(١) بایێ سەر – بایێ سار.

من دایە ئەیوبی ڤینا پدەر پشکا مهڤانیا کرمێت بێ ضەرەر
دا مەکرمان ل وی ڤینا وەلەد ل باڤی ئەڤە قودرەتا من ئەڤە یەد[1]
ل دایکان موحبەت منا فێر کری چاوایە شەمالکا کو من هلکری
من سەد عنایەت کر و سەد رابطە حەتا لوطفا من ببینت بێ واسطە
دا ژ سەبەب نەکەڤێ دکێش ڤەکێش دا هەر هاریکاری ژمن بێتە پێش
دا ئەو بخوە هیچ عوذرەك ژ مە نەبێ ژ هەر یارێ نەباش گلەیەك نەبێ
ئەڤ حەضانەت دیت ب سەد رابطە کو من ئەو پەروەراندن بێ واسطە
شوکرا وی بو ئەو ئەی بەندێ جەلیل کو ئەو بو نەمرود و ب صوژێ خەلیل
هەر وەسان کو ڤی شاهزادی شوکرێ شاه کر ژ ئستکبار و ئستکثارێ جاه
کو چما ئەز تابعێ غەیری ببم چاخەکی صاحبێ ملك و ئقبالەکێ بوم
لوطفێت شاه کو ذکرێ وێ هات بوراندن ژ کەنکەنی سەر دلێ وی هات پوشاندن
هەر وەطوڤ نەمرود ئەو لوطف هەمی ژێر پیا دانی ژ جەهل و عەمی
ڤی زەمانی بوە کافر ورێ دکرێ دەعوا کبر و خودائی دکێ
بەرەو عاسمانڤە چو با جەلال ب سێ کەرکەسا دا گەل من بکت قتال
سەد هزاران زارۆك وی کر یەتیم دا ئەو خودێ نەناس پەیدا کت ئیبراهیم
کو مۆنەجم گۆتیە دناڤ ئەڤ سال دێ دوژمنەك هێتە دنێ بۆنا قتال
ئەڤێ بکە ددەفعا وی خەصمی ئحتیاط هەر کەسێ زابا دکوشت ژ خەباط
ب کۆریا وی نەجات بو **طفلێ** وەحی کەش خوینێت دیتران مایەڤە د گەردەنەش
ژ بابی وەرگرت ئەو ملك ئەی عەجەب حەتا غوروورا وی دیێ ظولماتێ نەسەب
هەکە ل دیترا بابت و دایك بو حەجیب وی ژ مە زۆر گەهوەر وەرگرتن بجیب
گورگێ درندەیە نەفسا پیس یەقین چ هنجەتا ددەیێ ل هەر قەرین
د ضەلالەت سەد کەچەلا دکی ب کولاڤ نەفسا کرێتا کافر بت نخاڤ
ژ ڤێ ئەگەرێ دبێژم ئەی بەنیێ فەقیر زنجیرێ ژ گەردەنا صەی نەگیر
هەکە ئەڤ صەفێر بت هەم سەگە ذەلیل و کەهیکە کو ئی پیس رەگە
فەرضێ بجی دئێنی هەکە طائفی[2] ل سوهەیلی وەك چەرمێ طائفی[3]
حەتا سوهەیلی تە بکرێ ژ کرێتیا پوست هەم ببی وەك پۆتینەکێ ل پیێ دوست

(١) یەد – سولطە، حاکمیەت.
(٢) طائفی – د طە وافی.
(٣) چەرمێ طائفی –= شارێ طایف.

قورئـــان پێكڤـــه شـــەرحا خـــوبشـــا نەفـــسایه بنێـره دنـاڤ مـصحەفێ ئـەو چـاڤێ تـه كیڤایـه
ذكـــرێ نەفـــسا قـــەومێ عـــاد بێنـــه بـــیر د جـــەنگا ئـــەنبیا مومـــو دكـــرن تـــەدبیر
قـــەرن قـــەرن ژ نەفـــسا شـــوما بـــێ ئـــەدەب دكەفتـــه دنـــاڤ جیهـــانێ هلـــدكر لەهـــەب

زڤرین ب قصەیا شاهزادێ، كو بریندار بو ژ نارەحەتیا شاه ژ پێش ئستكمالا فەضایلێ دیتر ژ دونیا باركر

قـــصێ كورتكـــه رەئیـــا نەفـــسا كـــۆر پـــاش ســـالەكێ ئـــەو بـــره بـــەرەو گـــۆر
وەخـــتێ شـــاه ژ مـــەحوێ زڤـــری لایـــێ وجـــود خـەشما مـەریخا[1] وی خـوین لـێ رشـت بـود
چاخێ ل تیردانا خوە مەیزاند ئەوێ بـێ نـەظیر دیـت ژ تـیر دانـا وی كێمـه یـەك دارێ تـیر
ژ خـــودێ خواســـت كـــو ئـــەو تـــیر كـــو ڤەیـــه گـــۆت دنـــاڤ گـــەوریا وی ئـــەو تـــیرا تەیـــه
وی شـــاهێ دەریـــا دل ئـــەو عـــەفو كـــر ئـــەما تـــیر هـــاتبو لپـــێش كـــارێ خـــوەكر
هاتـــه كوشـــتن د نەوحـــەیا وی دگـــری هـــەر ئـــەوە دكـــوژێ و هـــەم دكـــێ رێبـــەری
٢٦٤٢٠ و هەكە ئەو هەردو نەبت ئێـدی نـه رێبـەره هـــەم خـــەلك كـــوژە و هـــەم عەزاكـــەره
شـــوكر دكـــر وی شـــەهیدێ زەر رو كـــو وی ل جـــسمی دا و د مـــەعنا نەچـــو
جـــسمێ ظـــاهـــر عاقبـــەت بخـــوە چـــونیه حـــەتا ئەبـــەد مـــەعنا بخـــوازت شـــاد ژیـــه
ئـەو عتـاب هەكـه چـو هـەم ل پوسـت چـو دوســـتێ بـــێ ئـــازار بلایـــێ دوســـت چـــو
گـــەرچ وی فتراكـــێ شاهنـــشه هگـــرت ئـــاخر ژ عـــەین لكـــه مـــالا وی رەهگـــرت
و ئـەوێ سـێیەم ب چـوكترێ هەرسـێیا بـو صـــورەت و مـــەعنا بتـــەمامی رەڤانـــدبو
كـــچ و ملـــك و خەلافـــەتا وی گرفـــت هەژیـــه گـــەر ژ ڤـــێ نەكـــەڤی دشـــگفت
ئـــەز ژ درێـــژیا قـــصێ بویمـــه مـــەلول ئـــەز غـــەریقێ دەریـــا مـــەعنا تـــه عـــەجول
ئـــەوێ بـــچوك ژ ذلـــەت و عجـــز و نیـــاز مەقـــصەد وەرگـــرت ژ كـــەریمێ كـــار ســـاز

مەثەل، وەصیەتكرنا وی شەخصی، كو سێ كور هەبون، كو میراتێ وی ب بچوكترینێ كورێ وی بدەن

یـــەك زەلامـــی ل وەختـــێ مرنـــا خـــوە نڤیـــساند بـــو ل كاغـــەز وەصـــیەتا خـــوە
٢٦٤٣٠ وی سـێ كـور هـەبون وەك سـەروا رەوان گـــۆری وان كربـــو وی روح و جـــان
گـــۆت هەرچـــی تـــشت و زیـــڤ و زەره بـــۆ ویـــه ژ هـــەر ســـێیا كـــو تەنبـــەل تـــەره

(١) مەریخا – د چیروكی قەدیم ستێرا مەریخ مەظهەری قەحرێبو

گـەل **قـاضـی** پـەیڤی و زاف نەصـیحەت کـر
کـوران ب **قـاضـی** گـۆت کـو ئـەی کـەریم
سـەمع و **طـاعـەت** دێ کـەن بـن فـەرمانن
ئـەم وەك ئـسماعیل ژ ئیـبراهیم پەیغەمبـەر
قـاضـی گـۆت هـەر یەکـەك ب عـەقلیا خـوە
حـەتا ب بیـنم تەنبـەلیا هـەر یەکـەکی
یێت عارف د دو جیهـان خـوە تەسـلیم دکـن
ئـەوان تـەنبـەلی کرنـە مەسـنەد
٢٦٤٤٠ کـاری یـەزدانی نـابینن عـەوام
ل کـارێ دونیـا سـست تـرن ژ هـەمۆ
هـەرکێ ئـەو رەشـید بـت ڤـی دبـژێرێ
قـاضـی گۆتـە یـێ مـەزن بێژەڤـە
دەی ژ حـەدێ تەنبـەلی دیـسا ڤـەگێرن
دەی ژ حـەدێ تەنبـەلی شـەرح بـدن
بێگۆمـان هـەر زمـان بخـوە پـەردا دلـە
چـاخێ یـەك پـەردا بـچوك دانـی بـەر چـاڤی
گـەر بـەیانا پـەیڤا درۆژی هەیـە
ئـەو نەسـیمێ کـو تێتەڤـە ژ چـەمەن
٢٦٤٥٠ بهنـا راسـتی و درۆ دبـت نـەزانگیر
بهنـا ئخـلاص و نفـاق بـێ طـامـە
هەکـە نزانـی کـو یـار ژ دەهدلـە
و هەکـە تـو پـیری ژ جـوان نەناسـی
و هەکـە تـو نەناسـی شـەکری ژ صـەبر[٤]
و هەکـە بـو یـەك دەنگـێ بلبـل بـا غـوراب
و هەکـە ل تـە بـو یـەك ژ ژی و سـڤورە
دەنگـێ حیـزان و مێرانـێ دلێـر

پـشترە شـەربەتا مـەرگی ڤـەخوار و مـر
ژ حـوکمێ وی نـابورن ئـەم سـێ یـەتیم
ئـەوا کـو وی فەرمانـدای د ئەنجامـدانن
لانـادەن سـەری، گـەر بـبن کەرکـەر
قـصەیەکێ ڤـەگێرن ژ تەنبـەلیا خـوە
حـەتا بـزانم حـالێ هـەر یـەك بێـشکەکی
ژ وییـە کـو بـێ هاریـدەر بێنـدەرێ رادکـن
چـون کـارێ وان یـەزدان دکـەت
راحـەت نـابن ژ کـەد صـبح و شـام
دریـا عوقبـا ژ مـاه دبـن گـۆ[١]
ئەڤـە کـو دونیـا چـو ئاخرەتـە جهـێ خێـرێ
قـصەیەکێ ژ تەنبـەلی هـەرە ب مالڤـە
دا بـزانم حـەدێ وێ ژ مـن نەڤەشـێرن
دا ئـەز ببیـنم د تەنبـەلی ب چ حـەدن؟
دەمـا پـەردە بلڤـت سـەر بهـەڤ واصـلة
دێ بنخێڤـت صـورەتێ سـەد هـەطـاڤـی
بەلێ بهنا خەبـەری د صـدق و کـذبـێ دەیـە
بخـوە پەیدایـە ژ سمـومێ گولخـەن[٢]
هەیـە پەیـدا د نـەفس وەکـە مـسك و سـیر
هەیـە دیـار هـەر وەك دارا عـود و چـامە[٣]
ژ مەشـاما فاسـدا خـوە بکـە گلـە
بێگۆمـان چـاڤێ تـە فاسـد بـوە چـەند قاسـی
بێگومـان حـسا ذەوقـا تـە بـو خـەدر
بـێ شـك حـسا گـوهێ تـە بـوە خـەراب
وە دیـارە حـسا لـەمـسا تـە بتـە کـۆرە
ئـی دیـارە وەکـی حیلـێ روڤـی و شـێر

(١) گۆ – گوك، توپ.
(٢) گولخەن – دوکێشا حەمامێ،، هێتون.
(٣) عود و چام – دو دارن بهن خوەش و بێ بهن.
(٤) صەبر – دەرمانەکی تەحلە.

چارەسەريا كارێ حەواس بكە / و پاش هنگی داخوازا رێكا ناس بكە
يا زمانێ راست وەكو سەرێ قاپلە مەيە / دەما لڤلڤی دێ زانبی چ تێدەيە
٢٦٤٦٠ ژبو خارا وێ دێ بزانت تيژ هوش / خوارنا شيرين تێ كەلاندن يان طورش
چون جوان ل قازان وەراند دەستى / ل گاڤا كرينێ هنگی بينت شكەستى
يەكەكى سوال كر ل صاحبێ دەرد / گۆت د چەند مدەتی دێ ناسى مەرد
گۆت مەردى ناسم كو پەيڤ هات ژ پۆز[1] / و هەكە نەئاخڤت دی وی ناسم ناڤ سێ رۆز
و وێ دیتر گوت هەكە باخڤێ دی ناسينم / و هەكە نەبێژت دێ دئاخفتن وی پێچينم
گۆت ئەگەر ئەڤ حيلە بهيست بو / لێڤ گرتن و هەر د بێدەنگی چو
گۆت دێ چت حەتا حەفتەم **طەبەق** / هێتە ڤەشارتن ژ من حەق و ناحەق
هەكە حالێ يەكنەفەر نزانم چ دبێ / و دناڤ وێ كێماسيا دينم چ بوبێ

تەمثيل

وەسانێ كو گۆت دايكێ بو زارۆكى / گەر خيالەك بێتە د شەڤا تاريكى
يا ب گورستان و جهەكى سەهمگين / تو خيالەكە كرێت ببينى پر ژ كين
٢٦٤٧٠ دل قەوى و حەملە بكە سەر وى / ئەوێ د گاڤێ ژ تە بزڤرينێ روى
ژبەركو هەركێ بێ طرس بەرەو وى رێكەڤێ / ئەو خيالا وەك شەيطانی دێ برەڤێ
زارۆكی گۆت بخيالەكە وەك شەيطانى / هەكە دايكا وی گۆتيێ ئەڤە هوسانى
حەملێ بينت خوە باڤێژى گەردەنا من / هنگی چ بكم ژ ئەمرێ تە دور دانا من؟
تو من فێر دكی كو راوەستە قەوى / وێ خيالا كرێت هەم دايكا هەيى
ل دێو و مرۆڤ مولقن هەر يەكە / ژ وی غالب دبت ئەر دوژمن هندكە
كانێ ئەو هێدی دچت ب كو لايڤە / تو هەم ب خودێ ب خودێ هەرە وی لايڤە
گۆت هەكە ژ مەكر نەهێت د كەلام / ل حيلا ئاگاه بوبت ئەو هومام
سرّی وی چاوا دێ ناسی راست بێژە؟ / گۆت ئەزێ خوە بێدەنگ كم وەكى گێژە
صەبرێ كەمە پێسترك ل بەر مەقصەدێ / حەتا بگەهەمە سەر بانی بدەر فەدێ
٢٦٤٨٠ بۆ هەر صەبرێ هەيە ئاخر ظەفەر / پاش هەر تەحليەكێ رۆژەكێ گەهی شكەر
و هەكە بجوشەد د حضورا وی ژ دلم / مەنطقەك دەرڤەی ئەڤ شادی و غەم
ئەزێ بزانم كو وی ئەو هنارت ب مەن / ژ وژدان وەك سوهەيل دناڤ يەمەن

---

(١) پوز – دەڤ.

د دلێ من ئەز پەیڤ ژ وێ مەیمەنەیە — ژبەرکو ژ دل جانبێ دل رەوزەنەیە
شەرحا ڤێ هەیە باقی لاکن هندرڤە — هاتە بەستن دیتر ناهێت دەرڤە
بۆ مەزناتی ژێرە گەردەن دانم — منەتەکە هەم ل دل و ل تەن دانم
چون کەت ژ رەوزەنا دل ئافتاب — خەتم بو وَ اللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوابْ

خاتِمَةٌ لِوَلَدِهِ الكامِلْ اَلْمُحَقِقْ بَهاء الدِّينْ

مەدەهەکە ئەڤ مەثنەوی وەك والدەم — بێدەنگ بوە من گوتیێ کو ئەی زندە دەم
ژ چ رو دیتر ناکەڤی د ئاخفتن — ژ چی تە گرتیە دەرگەهێ علمێ لەدون؟
داستانا سێ شاهزادا نەهات ب سەر — ما نەڤەهونانـدی دورّا سییەم پسەر
گۆت نوطقم ژ ڤێ پاش وەکە حێشتر نڤست — هەکە بێژت من زمان بەست ژ گفت
وەختێ رحلەت هات و ڤەکۆلین ل دو — کُلُّ شَیْئٍ هالِكٌ اِلا وَجْهُهُ
باقیا ڤێ ئاخفتنێ تێت بێ زمان — د دلێ وی کەسی کو هەیە زندە جان
گفتگو بدوماهیك هات و ژ هەم — موژدە کو هات وەختێ بێ غەم ژ یەم
د جیهانا جان جولانکەم بدائمی — ژ ڤێ طەریێ ب بهورم گەهمە بەحرو یەمی

حەمد و سوپاس بێ ژمار بۆ خودایێ پەروەدگار، کو هاریکاری کر ل منێ هەژار فەقیر و نەلمال و بەلەنگازێ رۆژگار، کو من شیا مەثنەویا مەعنەویا مەولەوی ب کوردی بکم پەژار و وەرگێرم ب شعر و هۆزان دا ناڤ کوردا ببت دیار و ئەڤە بدوماهیك هات ل مێژو بەروارا ٢٥ شەعبان المبارەکێ ١٤٣٠ ه – ق مطابق ٢٦ مردادێ ١٣٨٨ هەطاڤی – ١٧ ئاب ٢٠٠٩ دەستپێکرن ٢٣ / ئابانی ١٣٨٥ تەمام بون ٢٦ / مردادا ١٣٨٨.

وصلی الله علی محمد و علی اله و صحبه وازواجه وامته وسلم آمین یا رب العالمین.